Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Double de
C. 804
2.
Réserve
1797

AD SANCTI

LEONIS MAGNÌ

OPERA

APPENDIX,

SEU

CODEX CANONUM

ET CONSTITUTORUM

SEDIS APOSTOLICÆ.

DISSERTATIONES,

LECTIONES VARIÆ,

NOTÆ,

OBSERVATIONES,

INDICES.

TOMUS II.

BIBLIOTHECÆ REGIÆ

LUTETIÆ PARISIORUM,

Sumtibus JOHANNIS BAPTISTÆ COIGNARD, viâ Jacobæâ, ſub Bibliis aureis.

---

cIↃ. IↃC. LXXV.

Cum Privilegio Regis & Approbatione Doctorum.

C. 517.

APPENDIX
AD S. LEONIS MAGNI
OPERA
SEU
CODEX CANONUM
ECCLESIASTICORUM
ET CONSTITUTORUM
SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ,

Omnium, qui huc uſque prodierunt,

VETUSTISSIMUS ET AMPLISSIMUS
QUI QUIDEM IN USU FUIT IN ECCLESIA ROMANA
INNOCENTIO I. ZOSIMO, &c. AC LEONE I.
Pontificibus:

Nunc primùm Editus ex Manuſcriptis Codicibus
THUANEO *&* OXONIENSI.

CONTINET CODEX ISTE CANONES
Eccleſiaſticos & conſtituta ſanctæ Sedis Apoſtolicæ.

I. *Canones Nicæni Concilii, cum præfatione & expoſitione fidei.*
II. *Canones Cartaginenſis Concilii.*
III. *Canones Anquiritani Concilii.*

IV. *Canones Cæſarienſis Concilii.*

V. *Canones Gangrenſis Concilii.*

VI. *Epiſtola Concilii Cartaginenſis ad Innocentium Papam, ſuper errore Pelagii & Cæleſtii de libero arbitrio.*

VII. *Reſcriptum ejuſdem Papæ ad idem Concilium, in quo dogma Pelagii & Cæleſtii damnavit.*

VIII. *Epiſtola Concilii Milevitani ad Innocentium Papam de Pelagii & Cæleſtii pravitate, qui Dei adjutorio hominem aſſerunt non egere, & infantes ſine baptiſmo poſſe conſequi vitam æternam.*

IX. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad idem Concilium, quo error pariter cum errantibus damnatus eſt.*

X. *Epiſtola Aurelii Cartaginenſis Epiſcopi & aliorum quatuor familiaris, directa ad Innocentium Papam contra ſectam Pelagii.*

XI. *Reſcriptum Innocentii, ad eoſdem quinque Epiſcopos ſupra damnatione Pelagii.*

XII. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Aurelium Epiſcopum Cartaginenſem familiaris.*

XIII. *Concilium plenarium habitum apud Cartaginem contra Pelagium & Cæleſtium.*

XIV. *Sacrum reſcriptum Honorii & Theodoſii ad Palladium P. P. poſt accepta geſta* [a] *Synodi ſupra ſcriptæ.*

a *Thu.* acceptis geſtis.

XV. *Edictum Palladii Præpoſiti de expulſione Pelagii & Cæleſtii.*

XVI. *Epiſtola Honorii & Theodoſii ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum ſuper Pelagii & Cæleſtii ſacrilega doctrina & damnatione.*

XVII. *Epiſtola Aurelii Epiſcopi ad Epiſcopos Provinciæ Bizacenæ & Arzugitanæ, de Pelagii Cæleſtiique errore damnato.*

XVIII. *Capitula excerpta de geſtis in Palæſtina provincia actis, ubi Pelagius errori ſuo finem impoſuit.*

XIX. *Sacrum reſcriptum Conſtantii Imperatoris* [b] *ad Voluſianum præpoſitum, de damnatione Cæleſtii.*

b *deeſt* Imperatoris in *MS. Oxon.*

XX. *Edictum Voluſiani præpoſiti de Cæleſtii expulſione.*

XXI. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Exſuperium Toloſanum Epiſcopum, per quam ei in ſex titulis interrogationis ejus cauſſas & ſuæ reſponſionis decreta expoſuit: ubi ſubdit divinorum librorum* [c] *veteris & novi teſtamenti ſummarium.*

c *Oxon.* div. libr. ſummam.

XXII. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad Macedonenſes* [d] *Epiſcopos ſuper expoſitione* [e] *trium titulorum.*

d *Oxon.* Macedones.

e *Thu.* interrogatione.

1. *Ut qui viduam accepit uxorem, non admittatur ad clerum.*

2. *Vt qui ante baptiſmum uxorem habuerit, ſi illâ defunctâ poſt baptiſmum aliam duxerit, digamus habeatur, nec admittendus ad clerum.*

3. *Vt hi, qui de Catholica recedentes ab hæreticis ordinationem Sacerdotii accipiunt, non recipiantur in ordine, uſque dum reverti voluerint.*

XXIII. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad Decentium Egubinum Epiſcopum de titulis infra ſcriptis, id eſt:*

1. *Vt pacem in Eccleſia peractis jam myſteriis communicaturi ſibi invicem tradant.*
2. *Vt nomina offerentium non priùs, ſed intra myſteria recitentur.*
3. *De conſecrandis infantibus, ſolis de conſecrato oleo licere dare Epiſcopis.*
4. *De fermento in die ſancto Paſchæ, his tantùm Sacerdotibus, qui intra Vrbem ſunt, tradi debere.*
5. *De jejunio Sabbati.*
6. *De his qui poſt baptiſmum à Dæmonio corripiuntur.*
7. *De pœnitentibus, qui modus circa diem ſanctum Paſchæ teneri debeat.*
8. *Vt oleo ſancto non ſolùm Sacerdotibus, ſed & omnibus Chriſtianis, in ſua ſuorumque neceſſitate unguere liceat.*
9. *Vt pœnitentibus oleum ſanctum, ſicut & alia ſacramenta, pœnitentiæ tempore non concedatur.*

XXIV. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum de titulis infra ſcriptis.*

1. *Vt extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus Epiſcoporum audeat ordinari.*
2. *Vt poſt remiſſionem peccatorum non admittatur ad clerum, qui cingulum militiæ habere elegerit.*
3. *Vt omnes contentiones vel cauſſæ inter clericos cujuslibet ordinis exortæ, coram provincialibus, id eſt, ſuis Epiſcopis terminentur.*
4. *Vt majores cauſſæ ad ſedem Apoſtolicam poſt Epiſcopale Iudicium referantur.*
5. *Vt clericus virginem uxorem accipiat.*
6. *Vt Laïcus ſive ante baptiſmum, ſive poſt baptiſmum, ſi viduam uxorem acceperit, non admittatur ad clerum.*
7. *Vt qui ſecundam duxerit uxorem clericus ordinari non debeat, etſi ante baptiſmum tale fuerit ſortitus connubium.*
8. *Vt de aliena Eccleſia clericum ordinare nullus uſurpet.*
9. *Vt venientes à Novatianis vel Montenſibus baptizati, per manus tantùm impoſitionem recipiantur.*
10. *Vt Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant.*
11. *Vt Monachus, ſi ad Clericatus ordinem niti voluerit, à priori propoſito quod Monachus geſſit, non debeat deviare.*
12. *Vt is qui corruptus ad Clericatum venire voluerit, ſpondeat ſe ſecundùm veterum regulam uxorem non ducere.*
13. *Vt Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupati, Clerici minimè ordinentur.*
14. *Vt Ancillæ Dei velatæ ſi publicè nubendo, vel occultè ſe corruptioni tradiderint, non admittantur ad pœnitentiam, niſi is cui ſe junxerat de ſeculo receſſerit.*

15. *Vt Ancillæ Dei necdum conſecratæ, ſi poſt nubere voluerint, ad pœnitentiam recipiantur.*

XXV. *Canones Synodi Calchedonenſis. prælato geſtorum ordine.*

XXVI. *Conſtitutio Marciani Imperatoris Synodi ſupradictæ ſtatuta confirmans.*

XXVII. *Ejuſdem Auguſti conſtitutio ad Palladium Præf. Præt. ejuſdem Synodi præcipiens cuſtodiri definita, Eutycis* [f] *errore damnato.*

f *Oxon.* definitionem, Eutycetis &c.

XXVIII. *Item ejuſdem principis conſtitutio, de obtinenda fide catholica; & de Eutychianis & Apollinariſtis, eorumque pœnis.*

XXIX. *Epiſtola Siricii Papæ ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem, ad conſulta ſuper quindecim capitulis reſpondentis.*

XXX. *Epiſtola Siricii Papæ ad diverſos Epiſcopos miſſa, de damnatione Joviniani & aliorum contra virginitatem beatæ Mariæ latrantium.*

XXXI. *Reſcriptum Ambroſii aliorumque Epiſcoporum ad Siricium Papam de cauſſa eadem.*

XXXII. *Epiſtola Zoſimi Papæ ad Eſicium Salonitanum Epiſcopum, de Monachis & Laicis ad gradus Eccleſiaſticos accedere cupientibus.*

XXXIII. *Commonitorium Zoſimi Papæ ad Presbyteros & Diaconos ſuos Ravennæ conſtitutos.*

XXXIV. *Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem de Patroclo &* [g] *Epiſcopo Lutubenſi.*

g *Hanc particulã copulativam & de noſtro addimus: deeſt enim in utroque MS. Cod.*

XXXV. *Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes conſtitutio titulorum undecim.*

XXXVI. *Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ: ut nullus Laicorum ad ordinem Sacerdotii admittatur.*

XXXVII. *Expoſitio fidei Catholicæ contra hæreſim Arrianam.*

XXXVIII. *Fauſtini presbyteri fides transmiſſa Theodoſio Imperatori.*

XXXIX. *Alter libellus fidei.*

XL. *Libellus fidei Auguſtini.*

XLI. *Exempla teſtimoniorum Hilarii, Ambroſii, Athanaſii, Auguſtini, & aliorum ſanctorum Catholicorum virorum, de duabus naturis in una perſona* JESU CHRISTI *Domini noſtri indiſcretè diſtinctéque manentibus.*

XLII. *Geſta damnationis Eutychis.* [h]

h *Oxon.* Eutycetis *& ita deinceps,*

XLIII. *Narrationis ordo: qualiter Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Eutychi conſentiens in ea, cui præerat ipſe, Eccleſia, vel Conſtantinopolitana errorem induxerit: uſque ad*

tempus quo Acacius damnatus eſt.

XLIV. *Simplicii Papæ ad Acacium, ut de Alexandrinæ Eccleſiæ vexatione curam gerens, Sedi Apoſtolicæ non differat nuntiare*[i].

XLV. *Reſcriptum Acacii ad Simplicium Papam, ubi ei ſignificat Petrum Alexandrinum Epiſcopum eſſe damnatum & Timotheum reſtitutum.*

XLVI. *Felicis Papæ in damnatione Acacii.*

XLVII. *Gelaſii Papæ de damnatione Acacii mirabilis diſputatio atque definitio.*

XLVIII. *Item ejuſdem ad Fauſtum in Legatione ad Orientem directum inſtructio ſuper damnatione Acacii*

XLIX. *Ejuſdem de eodem ad Anaſtaſium Imperatorem: ut Imperator non ſe extollat ſuper Sacerdotes, nec ſuper Sedem Apoſtolicam.*

L. *Ejuſdem expoſitio cauſſæ ad Dardanos: Acacium à Sede Apoſtolica juſtè fuiſſe damnatum.*

LI. *Ejuſdem Epiſcopi ad Epiſcopos Orientis de eadem cauſſa reddita ratio.*

LII. *Athanaſii Epiſcopi ad Epictetum Epiſcopum: Contra eos, qui de Domini Incarnatione ſpiritu blaſphemiæ diverſa ſenſerunt.*

LIII. *Cyrilli ad Joannem Antiochenum Epiſcopum contra eos qui prava de eo in fide finxerunt, & quod exemplar literarum Athanaſii ad Epictetum ipſe direxerit: & formula fidei ſubrogata.*

LIV. *Definitio ſanctæ Synodi Calchedonenſis; & leges ex Codice Theodoſiano.*

LV. *Damaſi Papæ ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum, de fide & formula libelli, cujuſmodi fidem qui ab hæreſi revertuntur, debeant profiteri.*

LVI. *Euſebii Epiſcopi Mediolanenſis Epiſtola ad Leonem Papam; per quam fidei ejus, quam ad Orientem direxerat, aſſerendo cum aliis Epiſcopis conſenſit atque ſubſcripſit.*

LVII. *Ravennii aliorumque Epiſcoporum Gallorum ad Leonem Papam fidei ejus, quam ad Orientem direxit, laudem dicentium.*

LVIII. *Gelaſii Papæ conſtitutio, in XXIII. titulis, canonum diſtrictionem temperans, in his duntaxat provinciis, quæ certis ex cauſſis ut miniſtri Eccleſiarum deſint, hominum raritate laborant.*

[i] *Thua.* indicare.

LIX. *Canones Antiocheni Concilii.*

LX. *Regulæ ſecundùm Laodiciam Phrygiæ Pacatianæ.*

LXI. *Canones Conſtantinopolitani Concilii.*

LXII. *Conſtituta Theleptenſis* [k] *Concilii; id eſt, in Africa, juxta decretalem Siricii Papæ.*

[k] *Ita Thua. At Oxon. & alii paſſim.* Thelenſis.

LXIII. *Regula formatarum ſecundùm Græca literarum elementa.*

LXIV. *Clementis ad Jacobum.*

LXV. *Ceretii, Salonii & Verani Epiſcoporum Gallorum ad Leonem Papam gratias ſuper fidei doctrina agentium.*

LXVI. *Cyrilli ad Neſtorium; ut unum & verum fidei dogma ſequatur.*

LXVII. *Leonis Papæ ad Leonem Auguſtum, de una Domini noſtri* JESU CHRISTI *perſona & duabus Dei hominiſque naturis; cum ſubjectis teſtimoniis Patrum.*

LXVIII. *Leonis Papæ ad Juvenalem Jeroſolymitanum Epiſcopum de eodem ipſo.*

LXIX. *Ejuſdem ad Flavianum Epiſcopum CP. de damnatione hæreſis Eutychianæ.*

LXX. *Conſtitutio ad Theodorum Epiſcopum Forijulienſis, ſuper pœnitentiæ ſtatu.*

LXXI. *Conſtitutio ad Turbium Epiſcopum Aſturenſem ſuper XVI. capitulorum conſulta Priſcillianiſtarum blaſphemiis in XVIII. reſpondens capitulis; id eſt:*

1. *Quod Patris & Filii & Spiritus ſancti unam aſſerunt eſſe perſonam.*
2. *De proceſſionibus quarumdam virtutum ex Deo, quas habere cœperit, & quas eſſentiâ ſui ipſâ præceſſerit.*
3. *Ideò unigenitum dici filium Dei, quia ſolus ſit natus ex virgine.*
4. *Quod Natale Chriſti honorare ſe ſimulent.*
5. *Quod animam hominis divinæ aſſerant eſſe ſubſtantiæ.*
6. *Quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura eius opificium Dei ſit.*
7. *Quod nuptias damnant, & procreationem naſcentium perhorreſcant.*
8. *Quod humana corpora in mulierum uteris in conceptione ſeminum dæmonum opere figurentur.*
9. *Quod promiſſionum filii ex mulieribus quidem nati, ſed ex Spiritu ſancto concepti ſint.*
10. *Animas hominum antequàm insererentur humanis corporibus fuiſſe in corpore, & in cæleſti habitatione peccaſſe.*
11. *Quod fatalibus ſtellis & animas hominum & corpora adſtringant.*
12. *Quod ſub aliis poteſtatibus partes animæ, ſub aliis corporis ſint membra.*
13. *Quod omne corpus ſcripturarum canonicarum ſub Patriarcharum nominibus accipiendum ſit.*
14. *Statum corporis ſub poteſtate ſyderum atque ſignorum pro terrena qualitate teneri.*

Quod

15. *Quod multos codices deteſtandæ perfidiæ preſumtione diabolica canonicos eſſe ſimulata titulaverint veritate; quódque ea, quæ extra canonicas ſcripturas reperta fuerint, igne debeant concremari.*
16. *De tractatibus Dictinii abjiciendis.*
17. *De his Sacerdotibus, qui errantibus non reſiſtunt.*
18. *Si deſcendente ad inferna Chriſto, caro ejus requieverit in ſepulchro.*

LXXII. *Item Leonis Papæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cum ſubjectis XIX. conſultationum capitulis, reſponſionibuſque ſubnexis.*

LXXIII. *Ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, ſuper nimietatis arrogantia vicis Apoſtolicæ Sedis redargutio cum ſubjectis ſex titulis decretorum.*

LXXIV. *Ad Nicetam Aquilegenſem Epiſcopum ſuper IV. titulorum interrogatione reſponſio: id eſt,*

1. *De mulieribus quæ hoſtilitatis tempore, maritis in captivitatem abductis, aliis conjunctæ ſunt viris.*
2. *De his Chriſtianis, qui captivitatis neceſsitate immolaticiis eſcis polluti ſunt.*
3. *De his qui baptiſma vel metu hoſtium vel errore traducti, viſi ſunt iteraſſe.*
4. *De his qui ab hæreticis primùm baptiſmum acceperunt, cùm ante non fuerint baptizati.*

LXXV. *Ad Januarium Epiſcopum Aquilegenſem de clericis, qui in hæreſim vel quodlibet ſchiſma prolapſi ſunt, minimè promovendis.*

LXXVI. *Ad univerſos Epiſcopos Campaniæ, Piceni & Tuſciæ; ut ſervi vel originarii aut cujuslibet conditionis obnoxii ab Eccleſiaſticis officiis repellantur: & de his Clericis qui ob hoc fœnerant, ut uſuras accipiant.*

LXXVII. *Epiſtola generalis de Manichæis.*

LXXVIII. *Ad Epiſcopos Siciliæ: ut in Epiphaniorum die baptiſma non tradant.*

LXXIX. *Ad Pulcheriam, de damnatione hæreſis Neſtorianæ & Eutychianæ.*

LXXX. *Ad Conſtantinopolitanos, ſuper ſtabilitate fidei ipſorum cohortatio.*

LXXXI. *Ad Palæſtinos, ſuper mobilitate fidei ipſorum in Eutychianam hæreſim devolutos correptio.*

LXXXII. *Ad Aquilegenſem Epiſcopum, de incauta receptione Pelagianiſtarum, & ut de Eccleſia ad Eccleſiam nullus Eccleſiaſtici ordinis transferatur.*

LXXXIII. *Ad Septimum Epiſcopum de ſupra ſcriptis titulis.*

LXXXIV. *Ad Mauros Epiſcopos, de illicitis ordinationibus & de ancillis Dei, quæ virginitatem vi barbarica amiſerunt.*

LXXXV. *Ad Synodum Epheſianam, de damnanda hæreſi Eutychiana.*

LXXXVI. *Ad Theodoſium Imperatorem, ut reſciſſa Synodo Epheſiana in Italia Concilium ejus conſenſu debeat celebrari.*

LXXXVII. *Ad Pulcheriam Auguſtam, de eodem ipſo.*

LXXXVIII. *Ad Julianum Epiſcopum, de damnatione hæreſis Eutychianæ.*

LXXXIX. *Ad Theodoſium Imperatorem, de Synodo Epheſi cele- (branda.*

XC. *Ad Marcianum Auguſtum, de ambitu Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani*

XCI. *Ad Anatolium Epiſcopum C P. de ejus ambitu objurgatio, & de Alexandrinæ & Antiochenæ Sedis antiquitus honore prælato.*

XCII. *Ad Synodum Calchedonenſem, ut ea tantum valeant, quæ de fide contra Eutychen decreta ſunt; cetera effœtanda.*

XCIII. *Ad Anatolium Epiſcopum, de adhortatione expugnandæ hæreſis Eutychianæ, & quod expulſos quoſdam de Ægypto pro fide Catholica ipſe ſuſceperit.*

XCIV. *Ad Leonem Auguſtum, de adhortatione abſcidendæ hæreſis Eutychianæ, & de confirmatione Concilii.*

XCV. *Ad Anatolium Epiſcopum, de Attico Presbytero, ut ſuſceptionem Eutychiani erroris à ſe Presbyter compellatur excludere.*

XCVI. *Ad Anatolium Epiſcopum, de receptione Andreæ Archidiaconi & Euphratæ, & de appetiti honoris Conſtantinopolitanæ Sedis abjectione reſcriptum.*

XCVII. *Ad Synodum Calchedonenſem de reſtituendis Epiſcopis in propriis Sedibus, qui dudum fuerant pro fide Catholica pulſi, & Epheſianæ prioris Synodi firmitate.*

XCVIII. *Ad Dorum Beneventan. Epiſcopum objurgationis Epiſtola.*

Superiorem indicem talem habes, erudite lector, qualem exhibent uſque ad cap. LVI. Codices Thuaneus & Oxonienſis, qui huc uſque omnino concinunt. Ab iſto verò capitulo triplex inter utrumque diſcrimen occurrit. Primùm enim Oxonienſis quinque tantùm capitula ſuperioribus adjicit, quæ ſexageſimum complent numerum; Thuaneus verò, ut vides, longè plura. Deinde quinque illa Thuanei capitula diverſo ordine habentur in Oxonienſi. Thuanei ordinem intueris in indice: Oxonienſis hujuſmodi eſt. Cap. LVI. *Cyrilli ad Neſtorium.* LVII. *Canones Antiocheni.* LVIII. *Regulæ ſecundùm Laodiciam.* LIX. *Canones Conſtantinopolitani.* LX. *Canones Thelenſis Concilii in Africa, juxta decretalem S.ricii PP. Epiſtolam.* Denique nonnulla habet Thuaneus, quæ non ſunt in Oxonienſi; nempe conſtitutionem Gelaſii PP. & Regulam formatarum cap. LVIII. & LXIII. Utramque inſeremus Codici; Leonis Epiſtolis prætermiſſis, quæ jam ſuperiùs editæ ſunt, & Clementis ad Jacobum, quæ Codici accenſenda non videtur: cum in ipſo Codice Thuaneo poſt regulam formatarum hanc clauſulam legamus: IN NOMINE DOMINI EXPLICIUNT CANONES. Integrum tamen indicem Thuaneum repræſentandum putavimus; ne quid Codici vel fortè poſteà inſertum, vel ex antiquo appenſum, lectori antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſo ſubtrahamus.

PRÆFATIO.

BEatiſſimo SYLVESTRO in Urbe Roma Apoſtolicæ Sedis antiſtite: CONSTANTINO Auguſto, & LICINIO Cæſare: Conſulatu PAULINI & JULIANI virorum clariſſimorum: Anno ab ALEXANDRO milleſimo trigeſimo ſexto [a] menſe Junio decimo tertio Kalendas Julii: propter inſurgentes hæreſes, fides catholica expoſita eſt apud Nicæam Bithiniæ; quam ſancta & reverentiſſima Romana complectitur & veneratur Eccleſia: quippe quam trecenti decem & octo patres, mediantibus VICTORE atque VINCENTIO religioſiſſimis Romanæ Sedis Presbyteris, inſpirante Deo, pro [b] deſtruendo Arrii veneno protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ ſubnexæ ſunt; quæ memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia. Sciendum eſt ſanè omnibus catholicis, quoniam ſancta [c] Eccleſia Romana nullis Synodicis decretis prælata eſt [d], ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI primatum obtinuit; ubi dixit beato Apoſtolo Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: Et tibi dabo claves regni cœlorum; & quæcúmque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.* Adhibita eſt [e] etiam ſocietas in eadem Urbe Romana beatiſſimi Pauli Apoſtoli, vaſis electionis; qui uno die, unoque tempore, glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizans coronatus eſt. Ambo ergo pariter [f] ſanctam Eccleſiam Romanam Chriſto Domino conſecrarunt, aliiſque omnibus urbibus in univerſo mundo ſuâ præſentiâ atque venerando triumpho prætulerunt [g]. Et licet pro omnibus Eccleſiis [h] aſſidua apud Dominum omnium ſanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatiſſimus Apoſtolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: *Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo, in Evangelio filii ejus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.*

[i] Prima ergo ſedes eſt cæleſti beneficio Romana Eccleſia, quam beatiſſimi Apoſtoli Petrus atque Paulus ſuo martyrio dedicarunt. Secunda autem ſedes apud Alexandriam beati Petri nomine à MARCO ejus diſcipulo atque Evangeliſta conſecrata eſt: quia ipſe & in Ægypto [k] primus verbum veritatis à Petro directus prædicavit, & glorioſum ſuſcepit [l] martyrium, cui venerabilis ſucceſſit ABILIUS. Tertia verò ſedes eſt apud Antiochiam, item beati Petri habitatione venerabilis [m]: quia illic, priuſquàm Romam veniret, habitavit, & IGNA-

[a] *Cod. Thu.* quarta *Iſid.* Ab Alexandro CCCXXXVI.

[b] *Iſid & Thu.* propter deſtruẽda Arrii venena.

[c] *Ab iſta voce hæc leguntur initio decreti Gelaſii PP de Apocryphis ſcripturis, nonnullis interpolationibus auctiora.*

[d] *Gelaſ. ad.* cæteris Eccleſiis.

Matth. 16. 18.

[e] *Gelaſ.* cui data eſt.

[f] *Gelaſ.* Qui non diverſo ſicut hæretici garriunt, ſed uno tempore, uno eodemque die glor. morte cum Petro in Urbe Roma ſub Cæſ. Ner. agon. cor. eſt & pariter.

[g] *Sequentia uſque ad lit. i. deſunt apud Gelaſ.*

[h] *Thu & Iſid. del.* Eccleſiis.

Rom. 1. 9.

[i] *Hæc ſunt & ita leg apud Gelaſ.* Eſt ergo prima Petri Apoſtoli Sedes Romana Eccleſia non habens maculam, neque rugam, neque aliquid ejuſmodi.

[k] *Gelaſ.* ipſeque à Petro Apoſt. in Ægyptum directus &c.

[l] *Gel.* conſũmavit.

[m] *Gelaſ.* Petri nomine habetur honorabilis. *ita & Thu. & Iſid. tam in præf. hujus Synodi, quàm in præf. decreti Gel. omiſſa voce nominis.*

TIUM Epiſcopum inſtituit [n]; & illic primùm nomen Chriſtianorum novellæ gentis exortum eſt [o].

Nam & Jeroſolymitanus Epiſcopus, pro tanti loci reverentia, ab omnibus habetur honorabilis: maximè quoniam illic primus beatiſſimus JACOBUS, qui dicebatur Juſtus, qui etiam ſecundùm carnem frater Domini nuncupatus eſt, à Petro, Jacobo & Joanne Apoſtolis Epiſcopus eſt ordinatus. Itaque ſecundùm antiquorum patrum definitionem, ſedes prima Jeroſolymis minimè dicitur: ne fortè ab infidelibus aut idiotis ſedes Domini noſtri JESU CHRISTI quæ in cælis eſt, in terra eſſe putaretur. Eſt enim ſedes ejus cælum, terra autem ſcabellum pedum ejus eſt. Quoniam ipſe eſt per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil: *Quoniam ex ipſo, & per ipſum & in ipſo ſunt omnia; ipſi gloria in ſecula ſeculorum.* (Rom. 11. 37.)

Apud Epheſum verò beatiſſimus Joannes Apoſtolus & Evangeliſta multo tempore poſt Reſurrectionem & Aſcenſionem in cælos Domini noſtri JESU CHRISTI commoratus eſt; ibique etiam Evangelium, quod ſecundùm Ioannem dicitur, divina inſpiratione conſcripſit, atque requievit [p]: & ob hoc Epiſcopus Epheſius pro tanta Apoſtoli & Evangeliſtæ memoria præ cæteris Epiſcopis Metropolitanis in Synodis honorabiliorem obtinet ſedem.

[q] Sed quoniam Nicæni Concilii canones primo omnium ponendi ſunt: quæ hoc fecerit cauſſa, ut poſt illam Apoſtolorum glorioſiſſimam prædicationem, quæ in omnem terram mirabiliter diffuſa eſt, ſub CONSTANTINO Auguſto tot [r] congregarentur Epiſcopi palàm facit [ſ] decimus liber RUFINI, qui conjunctus eſt novem libris Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quos vir eruditiſſimus EUSEBIUS Cæſarienſis edidit. Dubium enim non eſt ideo trecentos decem & octo ſanctiſſimos patres ex univerſo Orientali, atque Occidentali [t] orbe in Nicæa Bithiniæ congregatos, ut & Arrii impium dogma, Chriſti auxilio, funditus damnaretur, & ſalubri providentiâ conſtituerent, quid in Eccleſia ſancta catholica debeat obſervari [u]. *Item ad locum ex libro decimo Rufini.* Igitur cum apud Alexandriam poſt ACHILAM [x], qui PETRO martyri ſucceſſerat, ALEXANDER Sacerdotium ſuſcepiſſet: quia pax noſtris & requies à perſecutionibus erat, atque Eccleſiarum gloria confeſſorum meritis gaudebat: proſperitas rerum noſtrarum domeſtica contentione turbatur. Etenim Presbyter quidam apud Alexandriam ARRIUS nomine, vir ſpecie & forma magis quàm virtute religioſus; ſed gloriæ laudiſque & novitatis improbè cupidus; prava quædam de fide Chriſti proferre, & quæ ante ad inquiſitionem nunquam venerant, cœpit abſcidere [y] ac ſeparare ab illa æterna & ineffabili Dei Patris ſubſtantia vel natura filium conabatur. Quæ res in

[n] *Thu.* conſtituit. *Gelaſ. del.* & ignatium Epiſc. inſtituit.
[o] *Hucuſque Gelaſius.*
[p] *Oxon. Cod. & Iſid. ita.* Evangelium & Apocalypſim conſcripſit: *malè: hanc enim in Pathmos inſula ſcripſit.*
[q] *Thu. & Iſid.* Sed quoniam de Concilio Nicæno diſſerendum eſt; quæ.
[r] *Iſid. & Thu.* tanti.
[ſ] *Thu. & Iſid.* nobis neceſſariè profertur ad medium: ut parva ejus, quæ inter initia de Arrii perverſitate conſcripta ſunt, memorentur.
[t] *Iſid. del.* atque Occidentali.
[u] *Quæ ſequuntur, deſiderantur in Cod Oxon. ſuntque in Thu. & apud Iſidorum, ex hiſt. Rufin. l.* 1. c. 1.
[x] *ed.* Achillam *Iſid.* Ahilem.
[y] *ed.* abſcindere.

Eccleſia plurimos conturbabat. Sed cùm Alexander Epiſcopus natura lenis & quietus aſſiduis commonitionibus Arrium cuperet à pravo incœpto & aſſertionibus impiis revocare, nec tamen res ex ſententia procederet; & quos [a] pleroſque jam contagio peſtiferæ aſſertionis infecerat, non ſolùm apud Alexandriam, verùm & per alias urbes provinciaſque diſperſerat [b]: pernicioſum fore credens, ſi diſſimularet à talibus, plurimis conſacerdotibus ſuis rem indicat. Quæſtio latiùs innoteſcit. Sermo uſque ad aures religioſi Principis CONSTANTINI pervenit: quippe qui omni ſtudio & diligentiâ curaret quæ noſtra ſunt. Tunc ille ex ſententia Sacerdotum apud Urbem Nicæam Epiſcopale Concilium convocat; ibique Arrium Trecentis decem & octo Epiſcopis reſidentibus adeſſe jubet, ac de ejus propoſitionibus & quæſtionibus judicare [c].

Verum poſt diutinum multúmque tractatum placet omnibus, ac velut uno cunctorum ore & corde decernitur ὁμοούσιον ſcribi debere, id eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ Filium confiteri; idque firmiſſimâ omnium ſententiâ pronuntiatur. Decem & ſeptem ſoli tunc fuiſſe dicuntur, quibus Arrii magis fides placeret, extrinſecus creatum Dei filium ex nullis ſubſiſtentibus [d], & non ex ipſa Patris Deitate progenitum confirmantibus [e]. Defertur ad Conſtantinum Sacerdotalis Concilii ſententia. Ille tanquam à Deo prolatam veneratur: cui ſi quis tentaſſet obniti, velut contra divina ſtatuta venientem in exilium, ſe proteſtatur acturum.

a *ed.* quod.

b *ed.* diſperſa.

c *Ita & Iſid. ed.* judicari. *Rufinus c. 5. poſt. med.*

d *Ed. & Iſid.* ſubſtantibus

e *ed. & Iſid.* confirmantes,

Explicit Præfatio.

CAPITULUM PRIMUM.

CANONES NICÆNI CONCILII ſubtiiulis XLVI [a].

a Eſt in MS. Oxo. XLVIII. & in Atrebatenſi XLVII, quod ex diverſa partitione canonũ Sardicenſium natũ eſt: nihil haber Thuaneus. Vide notam ad Can. 18. Nicæn. infra,

TITULUS PRIMUS.

Expoſitio fidei Nicænæ: & quo tempore habitus ſit conventus: & nomina Epiſcoporum.

CRedimus in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem, & in unum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM filium Dei: qui natus eſt ex Patre unigenitus, hoc eſt, de ſubſtantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum non factum, ὁμοούσιον, hoc eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ: per quem omnia facta ſunt, quæ in cælo & quæ in terra

ſunt: Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & Incarnatus eſt, & homo factus paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cælos; unde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum[b]. Eos autem, qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & priuſquam naſceretur non erat: & quia ex nullis exiſtentibus [c]factus eſt, aut qui ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe τρεπτὸν hoc eſt, convertibilem: aut commutabilem filium Dei; hos anathematizat catholica & Apoſtolica Eccleſia.

b *Thu. ad.* credimus.

c *Thu.* ſubſiſtentibus.

Hæc eſt fides, quam expoſuerunt patres primùm quidem adversùs Arrium blaſphemantem & dicentem creatum eſſe filium Dei; poſteáque adverſùs omnem hæreſim, extollentem ſe & inſurgentem contra catholicam fidem, & Apoſtolicam Eccleſiam. Quam hæreſim cum autoribus ſuis damnaverunt apud Nicæam civitatem ſupradictam CCCXVIII. Epiſcopi in unum congregati; quorum nomina cum Provinciis ſuis & civitatibus ſubter annexa ſunt. Sed ſtudioſi ſervi Dei magis curaverunt Orientalium nomina Epiſcoporum conſcribere, propterea quod Occidentales non ſimiliter quæſtionem de hæreſibus habuiſſent[d]. Hinc eſt quod numerus nominum cccxviij. minimè conſtat.

d *Reliqua uſque ad ſubſcriptiones deſiderat. Cod. Thu.*

Osius Cordubenſis Epiſcopus dixit: ſic credo quemadmodum dictum eſt.

Victor[e] & Vincentius Presbyteri Romani, pro venerabili viro Papa & Epiſcopo noſtro ſancto Sylveſtro ſubſcripſimus; ita credentes ſicut ſupra ſcriptum eſt.

e *Al.* Vitus *vel* Vito.

Ægypti Thebaidis.

Ad marg. Oxon. Cod. Paphnutius: teſte Rufino,

Alexander Alexandriæ.
Tyrannus Antinoi.
Peluſianus Lici[f].
Arpocration Alfuſianorum[g].
Adamantius Cini[h].
Arbetion Farbeti.
Philippus Paneſiſi.
Potamion Heracleis.
Secundus Ptholomaidis.
Dorotheus Peluſii.
Gaius [i] Thomeis.
Antiochus Mempheus.
Tiberius Tyticis[k].
Agathos[l] Scediæ.

f *In vulg. & juſt. Cod.* Voluſianus de Lyco *vel* Lycopolites.
g *Iuſtelli* Alphocration Alphocrantian. *in vulg.* Alphocration Naucratites. *ad marg.* Arpocration.
h *Iuſt.* Amantius Cinenſis *vulg.* Adamantius Cynopolites.
i *Iuſt.* Decummæos. *vulg.* Caïus Ptemythis *al.* Thinites *vel* Thimuites.
k *vulg.* Tentyrites *juſt.* Tentitanus.
l *Vulg.* Athlas. *juſt.* Atthas. *al.* Aithales.

Lybiæ Superioris.

Dachis[m] Beroniciæ.

m *Vulg.* Dathes *vel* Dogathius.

Zophirus Archiſtei Barcis.
Serapion Antipargi.
Secundus Tanei.

Lybiæ Inferioris.

Ticus [n] Paretonii.

Palæstinæ.

Macharius Jeroſolymæ.
Germanus Neapolis.
Maximus [o] Sebaſtenus.
Gaianus [p] Sebaſtiæ.
Euſebius Cæſarienſis.
Sabinus Gadarenſis [q].
Longinus Aſcalone.
Petrus Nicopolitanus.
Macrinus Jamniæ.
Maximus Eleutheropolitanus.
Paulus Maximilianopolitanus.
Januarius Hierico.
Heliodorus Zabulon [r].
Etius Liddorum.
Silvanus Azoti.
Patrophilus Scithopolitanus.
Aſclepas Gazæ.
Petrus Ahili.
Anthiochus Capitoliades.

Phoeniciæ.

Zenon Tyri.
Æneas Ptholomaidis.
Magnus Damaſci.
Theodorus Sidoniæ.
Hellanicus Tripolitanus.
Gregorius Beryti.
Marinus [ſ] Palmyræ.
Thadoneus Alaſiæ [t].
Anatolius [u] Emiſſæ.
Philocalus Paneades.

n *al.* Titus.

o *vulg.* Marius. *juſt.* Marinus.

p *vulg.* Caianus Gadarenſis.

q Convenit juſtell. Codex cum noſtro *vulg. ita habent ſequ.* Sabin. Aſcalon. Longin. Nicopol. Petrus Jamnienſis Macrinus Eleutherop. Maximus Maximianopol. Paulus Maximinopolis.

r *Iuſt.* Heliodorus Diabolinites: *vulg.* Zabulonites.

ſ *Vulg.* Martinus.

t *Vulg.* Thalaſſius Alalius.

u *vulg.* Antonius.

SYRIÆ.

Euſtachius [x] Antiochiæ.
Zenobius Seleuciæ.
Theodorus [y] Laodiciæ.
Alſius Apamiæ [z].
Philoxenus [a] Hierapolitanus.
Salamonius Germanitiæ.
Piperius Samoſathenus.
Archelaus Dolicæ.
Eufration Balneorum.
Baiadus [b] Corepiſcopus.
Zoilus Gabeliæ.
Baſſus Zeumathiæ.
Caſſianus Rufinæ [c].
Gerontius [d] Lariſſæ.
Euſtaſius [e] Arethuſiæ.
Paulus Cneoceſariæ. [f]
Diritius [g] Cirris.
Seleucus Corepiſcopus.
Petrus Gendari.
Pegaſius Arbocadami [h].
Baſſionus Gabadæ [i].

x *vulg. & juſt.* Euſtathius.
y *al.* Theodotus.
z *Iuſt.* Alypius Appamenus.
a *vulg.* Philotimus.
b *vulg.* Palladius. *juſt.* Pallidius.
c *vulg.* Baſſianus Raphaneenſis. *juſt.* Aſienus Rephaneotanus.
d *vulg.* Leontius. *ad marg.* Gerontius.
e *vulg.* Euſtatius. *ad marg.* Euſtaſius.
f *vulg. & juſt.* Neocæs.
g *Iuſt & alii leg.* Syricius.
h *vulg.* Peg. Acorabenſis.
i *Addunt vulg.* Gerontius Coaræ.

ARABIÆ.

Nichomachus [k] Botri.
Cirion Philadelphiæ.
Gennadius Bunnorum [l].
Severus Sodomæ.
Soſipater Beritanenſis [m].
Severus Doſonis [n].

k *Iuſt.* Nicomas.
l *vulg.* Jabrudorum. *juſt.* Ybutenſis.
m *vulg.* Betaunenſis. *juſt.* Berthanenſis.
n *vulg.* Dionyſiadis. *juſt.* Adſodianenſis.

MESOPOTAMIÆ.

Etolius [o] Edeſſæ.
Jacobus Niſibienſis.
Antiochus Reſanius [p].
Mareas Macedoniapolitanus.

o *vulg.* Ethilaus. *juſt.* Euthalius.
p *vulg.* Reſinatenſis. *juſt.* Reymitanus.

PERSIDIS.

Joannes Perſidis.

CILICIÆ.

CILICIÆ.

Theodorus Tarſi.
Amphion Epiphaniæ.
Narciſſus Nerodiades [p].
Moſes Caſtabaſi.
Nicetas Flavidis.
Eudemius [q] Corepiſcopus.
Paulinus Adanorum,
Macedonius Meſſorum [r].
Tarcondimatus [ſ] Eugeus.
Eſichius Alexandriæ [t].
Narciſſus de Irenopoli [u].

p *vulg.* Neronianus. *ad marg.* Irenopolis.
q *vulg.* Eudæmon.
r *vulg. & Iuſt.* Mopſueſtiæ.
ſ *vulg. & Iuſt.* Tarchondimantus vel Tarcodimantius Ægeſtanus.
t *vulg. & Iuſt. add.* minoris.
u *vulg. Iuſt.* Hierapolitanus.

CAPPADOCIÆ.

Leontius Ceſarienſis.
Eupſichius Tianeus.
Euritichius Coloniæ [x].
Timotheus Cibiſtrianus [y].
Ambroſius [z] Comanenſis.
Stephanus Corepiſcopus.
Rhodo Corepiſcopus.
Gorgonius Corepiſcopus [a].

x *vulg.* Enphraſius *Iuſt.* Heritrius Chobonienſis.
y *vulg.* Cyziſtrenſis. *marg.* Cibiſtenſis. *Iuſtel.* Eubiſtenſis.
z *vulg. & Iuſt.* Elpidius.
a *vulg. & Iuſt. add.* Theophanes. Corepiſcop. *vulg.* Euphronius Corepiſc.

ARMENIÆ MINORIS.

Hulalius [b] Sebaſtiæ.
Evethius Satelenus.
Eudromius [c] Corepiſcopus.
Theophanes Corepiſcopus.

b *vulg.* Eulogius.
c *vulg.* Euphronius: *in Cappadocia ſupra ut & Theophanes.*

ARMENIÆ MAJORIS.

Ariſtecisus DioſpontiÆretis [d].

d *vulg.* Acrites.

PONTI.

Helenus Ponti.
Helpidius Comanenſis [e].
Eutychius Amaſiæ.
Heraclius Celenſis [f].

e *vulg.* Ethonienſis.
f *Iuſt.* Zolonenſis.

PONTI POLEMONIACI.

Longinus Gneoceſarienſis.

Concil. Nicæn.

Domnus Trapezontenſis.
Stacophilus Ptuontenſis [g].

g *Iuſtel.* Stratophilus Teitionita. *vulg.* Ptyuſii.

Paphlagoniæ.

Philadelphus Pompeiopolitanus.
Petronius Neapolitanus [h].
Eufronius [i] Amaſtridenus.

h *vulg.* Junopolitanus. *Iuſt.* Jenop.
i *vulg.* Eſychius. *Iuſt.* Eupſychius.

Galatiæ.

Macharius [k] Ancyræ.
Decaſius Pergami [l].
Erectius Daumaſiæ [m].
Dedareanus Philadelphius [n].
Euliopolitanus.

k *Iuſt. & vulg. ad marg.* Marcellus Anquirenſis. *quod confirmatur ex S. Athanaſio Apol.* 2. *vulg. Cod.* Pancharius vel Pancratius.
l *vulg. & Iuſt.* Tabienſis. *Thu.* Taviæ.
m *vul.* Platanenſis. *Iuſt.* Gadavitanus.
n *vulg. & Iuſt poſt. Erethium ſic habent:* Gorgonius Cinnenſis. Philadephus Juliopolis.

Asiæ Majoris.

Theonas Cizici [o].
Meriophantus Epheſi.
Orion Elii.
Eutychius Smyrnæ.
Enittes Sinenphi [p].
Macrinus Ilio [q].

o *vulg marg.* Marmaritanus *Iuſt.* Cymrenus. *Thu. concinit* Oxnoienſi.
p *vulg. & Iuſt.* Mithres Popanenſis *vel* Papon.
q *Vulg.* Hellenopolis. *Iuſt.* Narinus Liolyponitianus.

Hellesponti.

Paulus Paneæ [r].
Anaſeus Lidiæ.
Arthemidorus Sardis & Thiatyræ [ſ].
Ethimaſius Philadelphiæ.
Pollion Bareenſis [t].
Agogius Tripoli.
Florentius Ancyræ ferreæ [u].
Antiochus Aureliopolitanus [x].
Marcus Standi.

r *Vulg.* Paulus Anderenſis *Iuſt.* Andenſis: *ponit uterque in Aſia ſuprà.*
ſ *vulg.* Soron. *Iuſt.* Seras Thyatinenſis.
t *vulg.* Peperenſis.
u *vulg.* Antycirræ *marg.* Ancyræ Phrygiæ.
x *Non legitur in vulg. Cod. ed. Eſt in Iuſtel.*

Phrygiæ.

Numetius [y] Laodiciæ.
Flaccus [z] Sanai.
Hieropius [a] Sinnades.
Petrus Axiani [b].

y *vulg. & Thu.* Nunechius.
z *vulg. Iuſt.* Placcus Sanabenſis.
a *vulg. & Iuſt.* Procopius. *Thu.* Naocopius.
b *Thu. loco vulg.* Piſticus Azanenſis *& Iuſt.* Phiſtinus Aranenſis.

Artemidorus [c] Dorienſis.
Leo Does [d].
Eugenius Eucarpiæ.
Flaccus Hieropolitanus.

c *vulg.* Athenodorus Dorylæus. *Iuſt.* Athen.
d *Hujus loco vulg. & Iuſt.* Paulus Apamenus.

PISIDIÆ.

Eulalius Jconii [e].
Thelemachus Adriopolitanus [f]
Eſichius Neapolitanus [g].
Eutychius Seleuciæ [h].
Apagnius Lomenenſis [i].
Terſitius Apamenus.
Patricius Adliadorum [k].
Academius Mortinenſis Piaporum [l].
Polycarpus Mitropolitanus.
Heraclius Barenſis.
Theodorus Uſenſis [m].
Odon Licius [n].

e *Iuſt.* Uſenſis.
f *vulg.* Adrianopol. *Iuſt.* Scomenſis.
g *Iuſt.* Eſicius Andrinopolit.
h *Iuſt.* Eu ices Neopolit.
i *vulg.* Apagamus Liſinienſis.
k *vulg.* Ambladenſis.
l *vulg.* Acumedios Patienſis.
m *vulg.* Uzelenſis. *Iuſt.* Adon Byciæ *deeſt in vulg.*
n *Add. in marg. Oxon MS.* Nicolaus Myrenſis, *teſte autore tranſlationis eius.*

LICIÆ.

Eudemus Paterenſis.

PAMPHILIÆ.

Callides [o] Pergenſis.
Hereſius [p] Termienſis.
Zeuſius [q] Barbonitatus de Synaſmo.
Domnus Aſpenidicus [r].

o *vulg.* Callinicus. *Iuſt.* Gallites.
p *vulg. & Iuſt.* Eureſius.
q *vulg.* Teuxius Cyrbenſis. *Iuſt.* Zeuxius Siarbitanus.
r *vulg.* Aſpendus *Iuſt.* Aſpendevitanus.

ELEUSIÆ.

Sintianus Seleuſiæ [ſ].
Patricius Maximilianopolitanus.
Afrodiſius Magnenſis [t].

ſ *vulg. & Iuſt.* Quintianus *Oxon.* Eleuſiæ.
t *Vulg.* Magidorum. *Iuſt.* Magedenſis. Triéſque ſuperiores ponunt in Pamphilia.

INSULARUM.

Eufroſinus Rhodius.
Melifron Cimienſis [u].
Strategius Lemni.
Apollodorus Corcyræ.

u *vulg. & Iuſt.* Coenſis. *Tku.* Cinienſis.

Cariæ.

Euſebius Antiochiæ Cariæ.
Ammonius Afrodiſienſis.
Eugenius Apolloniades.
Letoius Cibratenſis[x].
Euſebius Miletenſis.

x *vulg.* Leodius Cybiritanus. *Iuſt.* Lætodorus Cibrit.

Isauriæ.

Stephanus Baratenſis.
Athaneus Corocaſius[y] Pareſis.
Eudeſius[a] Claudiopolitanus.
Agapius[b] Seleuciæ.
Silanus Metropolitanus in Iſauro.
Fauſtus Panemuthicorum[c].
Antonius[d] Anthiochiæ.
Paſtor Sinedrenſis[e].
Gaius[f] Corepiſcopus.
Quartus Tymapodorum[g].
Paulus Badarenſis[h].
Theodorus Vaſadarum[i].
Anatolius Corepiſcopus.
Cinthus[x] Corepiſcopus.
Tiberius Alitrenſis[l].
Aquilas Corepiſcopus.
Euſebius Paritius[m].

y *vulg.* Athenæus Zoropaſſenus *Iuſt.* Corpiſſitan.
a Ita *vulg. in marg. At in textu & in Iuſt.* Etheſius.
b *vulg.* Agapetus.
c *vulg.* Phuphenatenſis.
d *Iuſt.* Antoninus.
e *vulg. Thu. & Iuſt.* Neſtor Syedrenſis. *Iuſt.* Suedritanus.
f *vulg.* Heſychius. *Iuſt.* Iſicius.
g *vulg.* Cyrillus Sidenſis. *Iuſt.* Quirillus Cumanapenſis. *Thu.* Quintus.
h *vulg. & Iuſt.* Laradenſis.
i *vulg.* Vaſagadenſis *Iuſt.* Utalbitanus.
x *vulg. & Iuſt.* Quintus.
l *vulg.* Lyſtrenſis *Iuſt.* Aliſtrenſis.
m *vulg.* Paraclaïs Lycaoniæ. *Iuſt.* Diœceſis Iſauriæ.

Cypri.

Cyrillus Paphi.
Gelaſius Salaminæ.

Bythiniæ.

Euſebius Nicomedenſis.
Theogenes[n] Nicææ.
Riarius[o] Calcedonis.
Cyrillus Cireſiæ[p].
Cireſius Pronuſæ[q].
Gorgonius Apolloniades.
Georgius Pluſiades[r].
Evetius Adriopolitanus[ſ].

n *vulg.* Theognis *Iuſt.* Theogenius.
o *vulg. & Iuſt.* Maris. *Thu.* Riaris.
p *vulg.* Chius *Iuſt.* Quirillus à Cio.
q *vulg.* Heſichius Prucenſis juxta Hippium fluvium. *Iuſt.* Iſicius Prucenſis.
r *vulg. add.* juxta Olympium montem.
ſ *vulg.* Adrianopolis *Iuſt.* Adrianenſis.

Theophanes Corepiſcopus [t].

t *vulg. add.* Rufus Cæſarienſis & Eulalius Corepiſcopus.

CONCIL. NICÆN.

EUROPES.

Epepedorus [u] Heracleæ.
Marcus Comenſis [x].
Protogenes Sardicæ [y].

u *vulg.* Phædrius. *al.* Pedorus.
x *vulg. ponitur in Myſia.*
y *vulg. in Dacia.*

MYSIÆ.

Piſtus Martianopolitanus.

MACEDONIÆ.

Alexander Theſſalonicenſis.
Bundiſius Thebienſis [a].

a *vulg.* Budion Thebenſis.

ACHAIÆ.

Piſtus Athenienſis.
Feſtius Stategidis.

THESSALIÆ.

Dionius Thebanus [b].
Budis Salonitanus.

b *vulg.* Claudianus Theſſaliæ & Chionius Thebanus.

CALABRIÆ.

Marcus Commagenæ [c].
Cecilianus Magnenſis [d].

c *vulg.* Calabriæ.
d *vulg.* Carthaginienſis.

DARDANIÆ.

Dachus Macedonienſis [e].
Claudianus Theſſalienſis [f].
Bonius Triporum [g].

e *vulg.* Dacius Macedonæ.
f *vulg ſupra in Achaia.*
g *vulg.* Bunius Stoborum.

PANNONIÆ.

Domnus Pannonienſis.

GALLIARUM.

Nicaſius Dinienſis [h].

h *vulg. malè* Divionenſis.

DE GOTHIS.

Theophilus Bosforitanus [i].
Domnus Bosforenſis.

i *vulg.* Provinciæ Gothiæ Theophilus Gothiæ Metropolis.

Addit ſcriba recentior in Codice MS. Oxonienſi, non verò in Thuaneo: Alipius & Gaudentius, ſicut in canonibus invenitur.

CONCIL. NICÆN.

De numero Trecentorum decem & octo, ſeu quia propter vetuſtatem abolita ſunt, ſeu quia, ut ſupra ſcriptum eſt, magis curaverunt ſervi Dei Orientalium Epiſcoporum nomina ponere, cum quibus quæſtio agebatur, quàm Occidentalium, qui nullam de conſubſtantialitate Patris & Filii controverſiam habebant, deſunt nomina nonaginta duo.

Nota hæc abeſt a Codice Thuaneo.

TITULUS II. *De exciſis.*

De abſciſis. *Thu.*

CANON. I. *Dionyſ. exig. Iſid. & al.*

SI quis pro ægritudine [a] à medicis ſectus eſt, vel à barbaris caſtratus [b], iſte permaneat in clero. Quod ſi quis ſemetipſum ſanus abſcidit, hic etiamſi eſt in clero, ceſſare debet; & ex hoc talem nullum oportet ordinari. Sicut ergo de his, qui affectaverunt, vel auſi ſunt ſeipſos abſcidere, hæc, quæ diximus, ſtatuta ſunt: ita ſi qui vel à barbaris, vel à dominis ſuis eunuchi facti ſunt, & probabilis vitæ ſunt, hos tales ſuſcipiet Eccleſiaſtica regula [c].

a *Iſidor* In ægrit. *Thu.* per ægritud.
b *Iſid add.* placuit ut.
c *Iſid. add.* in clerum.

III. *Ne Neophyti Presbyteri vel Epiſcopi fiant.*

CANON. II. *Dionyſ. & Iſid.*

QUoniam multa ſive per neceſſitatem, ſive aliàs cogentibus hominibus [d] contra Eccleſiaſticam regulam geſta ſunt: ita ut homines ex vita gentili nuper accedentes ad fidem, & qui parvo tempore catechiſati [e] vel instructi fuerant ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum venirent; & continuò ut baptiſati fuerant, etiam ad Epiſcopatum vel Presbyteratum proveherentur: rectum eſſe viſum eſt, de cætero nihil tale fieri. Nam & tempore opus eſt, ut quis Catechumenus baptizetur [f], & poſt baptiſmum multa probatione indiget: evidens namque eſt Apoſtolicum præceptum dicens: *Non Neophytum: ne elatus in judicium incidat* [g] *diaboli.* Si verò procedente tempore, quod animæ noceat peccatum inventum fuerit in ea perſona [h], & convincitur duobus vel tribus teſtibus, ceſſabit à clero qui ejuſmodi eſt.

d *Iſid.* Sive per nec. Sive ex quacunque cauſſa.
e *Iſ.* nuper adhuc Catech.
f *Iſ. & Thu.* ut ſit Catechumenus.
g *Iſid.* incurrat & laqueum.
h *Iſid.* peccatum admiſerit.

IV. *De prævaricatoribus canonum.*

SI quis verò præter hæc facit, tanquam contraria ſtatutis hujus ſancti Concilii gerens, etiam ipſe de ſtatus ſui ordine [i] periclitabitur.

i *Iſid.* de ſtatu ſui cleri *Thu.* ſui ordinis.

V. *Ne Clerici habitent cum mulieribus.*

CANON. III. *Dionyſ. & Iſid.*

OMnimodis verò interdicit ſancta Synodus, & neque Epiſcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque ulli omninò Clericorum permittit ſecum habere mulierem extraneam; niſi fortè mater ſit, aut ſoror, aut amita [k]. In his námque [l] perſonis, & horum ſimilibus, omnis [m] ſuſpicio declinatur. Qui aliter præter hæc aget, periclitabitur de clero ſuo.

k *Iſid. add.* Aut Avia, aut matertera.
l *idem add.* ſolis.
m *Iſid.* omn. quæ ex mulieribus eſt ſuſp.

CONCIL. NICÆN.

VI. *De ordinatione Epiſcoporum.*

CANON. IV. *Dion. & Iſid.*

EPiſcopum oportet maximè quidem ab omnibus [n], qui ſunt in Provincia Epiſcopis ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, ſive urgente neceſſitate, ſive itineris longitudine; certè omninò tres Epiſcopi debent eſſe congregati: ita ut etiam ceterorum abſentium conſenſum & ſententias per literas teneant [o], & ita faciant ordinationem.

n *Iſid. add.* ſi fieri poteſt.

o *Iſid.* Conſenſum literis teneant,

VII. *De poteſtate Metropolitani.*

POteſtas ſanè vel confirmatio pertinebit per ſingulas provincias ad Metropolitanum [p].

p *Iſid. add.* Epiſcopum.

VIII. *De excommunicatis.*

CANON. V. *Dion. & Iſid.*

SIve clericis, ſive laicis ab Epiſcopis ſuis per ſuas quaſque provincias ſervetur iſta ſententia ſecundùm canonem [q]: ut ſi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis [r] non recipiantur. Requiratur ſanè, ne qui fortè pro aliqua indignatione animi aut contentione, aut quolibet tali à communione [ſ] ſtomachantis Epiſcopi abjecti ſint.

q *Iſid. hoc tantum habet.* Servetur & iſta ſententia: ut hi qui ab aliis &c.

r *Iſid. add.* in cōmunionem.

ſ *Thu.* aut qualibet tali commotione.

IX. *De Conciliis celebrandis.*

UT ergo hæc poſſint digna examinatione perquiri, rectum eſſe viſum eſt per ſingulos annos in ſingulis quibuſque provinciis bis in anno Epiſcoporum concilia fieri: ut ſimul in unum convenientes Epiſcopi ex univerſis provinciis [t] hujuſmodi examinent quæſtiones: & ita demum hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſam meritò contraxerunt, dignè etiam à ceteris Epiſcopis excommunicentur, uſquequo in communionem [u] ab omnibus recipiantur, aut ipſi Epiſcopo ſuo placeat humaniorem circa eos ferre ſententiam. Fiant autem concilia ſemel quidem ante dies quadrageſimæ: ut omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundum & ſolemne Deo munus poſſint offerre: Secundò verò [x] circa tempus autumni.

t *Iſid.* ex communi provincia.

u *Iſid.* Excommunicati ſimiliter habeantur. Quouſque in communi vel ipſi &c.

x *Iſid. add.* agatur.

X. *De privilegiis primarum ſedium.*

CANON. VI. *Dion. & Iſid.*

ECcleſia Romana [y] ſemper habeat primatum [1]. Teneat autem & Ægyptus Libyæ & Pentapolis primatum: ita ut Epiſcopus Alexandriæ harum omnium habeat poteſtatem: quoniam & Romano Epiſcopo hæc eſt conſuetudo. Similiter autem & qui in Antiochia conſtitutus eſt. Itaque & in ceteris provinciis privilegia ſalva ſint Eccleſiarum.

y *Iſid.* Mos antiquus perduret in Ægypto vel Lybia & Pentapoli: ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: Quoniam quidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt, Si-

1 *Eccleſia Romana ſemper habeat primatum*] legitur in Thuaneo Codice, & in Atrebatenſi apud Alanum Copum & Severinum Binium *ſemper habuit*. Concinit Græca canonis verſio in

CONCIL. NICÆN.

militer autem & apud Antiochiam, cæteráſque provincias, honor ſuus unicuique ſervetur Eccleſiæ.

Act. 16. Concilii Calchedonenſis: ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔχε τὰ πρωτεῖα Quæ reſpondet ipſi Latino canoni, quem recitavit Paſchaſinus: niſi quod redundat particula *quòd* initio canonis: *Quod Rom. Eccleſia &c.* Quæ vocula nec in Atrebatenſi Codice, nec in Thuaneo, nec in Oxonienſi, nec in Græco Concilii Calchedonenſis conſpicitur. Videtur etiam legiſſe non *habeat*, ſed *habuit* Bonifacius PP. I. in Epiſtola ad Epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos, quam citat Nicolaus I. Epiſt. 42. quæque integra jacet in Concilio Romano, quod Lucas Holſtenius in collectione Romana nuper evulgavit ex Bibliotheca Barberina. De poteſtate enim Romani Pontificis verba faciens, ait Nicænam Synodum non aliquid ſuper eum auſam eſſe conſtituere: Cui contrarius eſſet canon, ſi legiſſet *habeat*: favet verò, ſi *habuit* legatur. Quamquam, ut quod ſentio aperiam, non caret ſuppoſitionis vel ſaltem interpolationis ſuſpicione hæc Epiſtola. Etſi porrò in canone legamus *habeat* definientis in modum, quod ipſa canonis ſeries poſtulare videtur, nihil tamen dignitati primatûs Apoſtolici detrahitur, quem & Chriſtus ipſe in Petro inſtituit, & decretis ſuis ſacra poſtmodùm Concilia confirmarunt. An verò verba hæc: *Romana Eccleſia ſemper primatum habuit* vel *habeat*: partem canonis conſtituant, an titulum, in dubium à nonnullis vocatur. Litem, ni fallor, dirimunt Codices MSS. in quibus & ſuus titulus ab his verbis diſtinctus canoni tribuitur, & hæc canonem ipſum, ut pars ordiuntur: Ut pars, inquam, ſed adjectitia: quæ videlicet nec in textu Græco, nec in ulla alia verſione, nec in ipſo poſteriori Codice Romano Dionyſii reperitur: ut dubium non ſit vel eam ex margine irrepſiſſe in textum, vel à Romanæ Eccleſiæ clericis aliiſve eſſe additam, ne Romanæ dignitatis obliti eſſe SS. Patres viderentur. Ad hunc canonem reſpicit Valentinianus Auguſtus cum in conſtitutione adverſus S. Hilarium Arelatenſem ex ſuggeſtione S. Leonis edita hæc habet: *Cum igitur Sedis Apoſtolicæ Primatum S. Petri meritum, qui princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit autoritas.*

X I. *Ne ſine voluntate Metropolitani quis ordinetur Epiſcopus.*

z *Iſid. add.* & conſcientiam.
a *Iſid.* Concilium magnum & ſanctū cenſuit.

PEr omnia autem manifeſtum ſit, quod ſi quis præter voluntatem [z] Metropolitani Epiſcopus fuerit ordinatus, hunc ſtatuit ſancta Synodus [a] non debere eſſe Epiſcopum.

X I I. *De ſequendo Majori numero in electione.*

b *Iſid.* probato ſec. eccl. reg. duo vel tres.
c *Iſid. add.* animoſitate ducti.
d *Iſid. add.* Sacerdotum.

SAnè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter habito [b], & ſecundùm Eccleſiaſticam regulam facto decreto, duo aliqui aut tres [c] per contentionem ſuam contradixerint, obtineat ſententia plurimorum [d].

X I I I. *De honore Jeroſolymorum Epiſcopi.*

CANON. VII. *Dion. & Iſid.*
e *Iſid.* manente tamen Metropolitanæ civitati propria dignitate.

QUoniam mos antiquus obtinuit & vetuſta traditio, ut Æliæ, id eſt, Jeroſolymitanorum Epiſcopo deferatur; habeat conſequenter honorem ſuum: Sed Metropolitano ſua dignitas ſalva ſit [e].

X I V. *Quomodo Catari recipiantur.*

CANON VIII. *Dion. & Iſid.*
f *Iſid.* Si qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam ex Novatianis placuit &c.

2.

g *Iſid.* hanc habeant confeſſionē, quam per ſcripturam exigi oportet.
h *Iſid. add.* lapſis.

DE his qui ſe ipſos Catharos, id eſt, mundos vocant, ſi qui veniant ad Eccleſiam Catholicam [f], placuit ſancto Concilio ut ordinentur [2], & ſic maneant in clero. Ante omnia verò hoc eos per ſcripturam convenit profiteri, [g] ut fateantur ſe cum omni conſenſu obſervaturos Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ ſtatuta: id eſt, communicaturos ſe his, qui ſecundas nuptias experti ſunt; vel his, qui perſecutionis tempore lapſi ſunt. Quibus tamen [h] pœnitentiæ mo-

2. De ſenſu canonis & verſionis hujus, vide quæ dicemus inferiùs in diſſertatione ad hunc Codicem, §. 6.

dus &

dus & tempus adſcriptum eſt: ut in omnibus ſequantur ea quæ in Catholica & in Apoſtolica obſervantur Eccleſia. Sicubi igitur[i] vel in vicis, vel in urbibus ſoli ipſi reperti fuerint ordinati, hi qui inveniuntur in Clero, in eodem permaneant[k]. Si verò Epiſcopus vel Presbyter Catholicæ Eccleſiæ fuerit, ad quem aliqui ex his accedunt, certum eſt quod Epiſcopus Eccleſiæ habeat ſuam dignitatem: ſimiliter & Presbyter & Diaconus habere debent[l]. Ex his verò, qui ab iſtis veniunt, ſi fortè Epiſcopus fuerit, habeat Presbyterii[*] dignitatem: niſi fortè placeat Epiſcopo Catholico concedere ei etiam Epiſcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inveniat ei locum, ut ſit in parrochia Corepiſcopus, aut Presbyter: dummodò permanere videatur in clero, & ne in una civitate duo ſint Epiſcopi[m].

Concil. Nicæn.

i *Iſid.* Et ſicubi iidem ipſi.
k *Iſid.* Clerici ordinati a catholicis, ſic etiam in Clero perſiſtant; unuſquiſque tamen in ſuo ordine.
l *Iſid.* habeant. *male.*
* *Iſid.* Sacerdotii.
m *Iſid.* Aut in Clero Presbyter; ut in civitate una non videantur duo Epiſcopi eſſe, & ille omnimodis in Clero permanere videatur.

X V. *De his qui ſine examinatione provehuntur.*

SI qui ſine examinatione provecti fuerint Presbyteri, & poſteà examinati confeſſi fuerint peccata ſua; & cum confeſſi fuerint, contra regulam venientes homines temerè manus ei impoſuerint: hos eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

CANON. IX. *Dion. & Iſid.*

X V I. *De lapſis ordinatis.*

QUicunque ex his qui lapſi ſunt, vel ignorantiâ vel contemtu eorum qui eos ordinaverunt, ordinati ſunt, non præjudicant[n] Eccleſiaſticæ regulæ. Cum enim compertum fuerit, deponantur.

CANON. X. *Dion. & Iſid.*
n *Iſid. & Tho.* hoc non præjudicat.

X V I I. *De prævaricatis recipiendis.*

DE his qui prævaricati ſunt ſine ulla neceſſitate[o], ſine ablatione patrimonii, vel ſine periculo, aut aliqua tali re quæ facta eſt in noviſſima tyrannide Licinii: placuit ſancto Concilio, licet indigni ſint miſericordiâ, tamen aliquid circa eos humanitatis oſtendi. Si qui ergo ex animo pœnitent, tribus annis inter auditores conſtituantur, ſi fideles ſint, & ſeptem annis inter pœnitentes: duobus verò annis extra communionem[p], in oratione ſola participes fiant populo.

CANON. XI. *Dion. & Iſid*
o *Iſid.* De his qui negaverunt præter nec.
p *Iſid.* Duob. annis ſine oblatione.

X V I I I. *De his qui poſt baptiſmum revertuntur ad militiam.*

SI qui verò vocati per Dei gratiam, primò quidem oſtenderunt fidem ſuam, depoſito militiæ cingulo, poſt hæc autem ad proprium vomitum reverſi ſunt; ita ut pecunias darent, & ambirent rurſus redire ad militiam: iſti decem annis ſint inter pœnitentes, poſt triennium[q] quo fuerint inter auditores. In[r] omnibus verò illud præcipuè obſervetur, ut animus ac propoſitum eorum, vel ſpecies pœ-

CANON. XII. *Dionyſ.*
q *Iſid.* poſt primũ triennium.
r *Iſid.* ab.

CONCIL. NICÆN.

nitentiæ requiratur [ſ]. Quicumque enim cum [t] lacrymis perſeverantibus & operibus bonis, omni tempore converſionem ſuam non ſolo habitu [u], ſed opere & veritate demonſtrant, hi tempora ſtatuta complentes meritò orationibus communicabunt [x]: licebit autem Epiſcopo etiam humanius aliquid circa eos cogitare. Si qui verò indifferenter habuerunt lapſum ſuum, & ſufficere ſibi æſtimarunt ad converſionem [y] hoc ipſum, quod introire in Eccleſiam videbantur, iſti omni modo tempora ſtatuta complere debebunt.

ſ *Iſid.* ut animus eorum & fructus pœnitentiæ attendatur.
t *Iſid add.* omni timore &c.
u *Iſid.* non verbis ſolis.
x *Iſ.* Cum tempus ſtatutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus jam cæperint communicare.
y *Iſ. del.* ad converſionem.

CANON. XIII. *Dion. Iſ.* XII

XIX. *De reconciliatione danda pœnitentibus.*

DE his verò qui recedunt è corpore, antiquæ legis regula obſervabitur: ut ultimo viæ [z] ſuæ viatico non defraudentur. Quod ſi deſperatus aliquis accepta communione ſupervixerit, ſit inter illos qui in oratione ſola communicant, donec ſtatutum tempus compleatur. De omnibus tamen his, qui ex nodo corporis exeunt [*] & Euchariſtiam poſtulant; in tradenda eis communione cura ſit & probatio Epiſcopi.

z *Iſ.* obſerv. etiam nunc, ita ut ſiquis fortè recedit ex corpore neceſſario vitæ. *Th.* qui etiam non ita ut recedũt ex corpore.
* *Th.* qui nudo corpore recedunt. *Iſ.* qui à corpore recedunt.

CANON. XIV. *Dion.* XIII. *Iſ.*

XX. *De Catechumenis lapſis.*

DE Catechumenis verò placuit ſancto Concilio, ut ſi lapſi ſunt [a], tribus annis inter auditores [b] ſint tantummodò: poſt hæc verò orent cum catechumenis.

a *Thu* De Catechumenis verò lapſis placuit.
b *Iſ.* audientes.

CANON. XV. *Dion. & Iſ.*

XXI. *Ne tranſeatur de Eccleſia in alteram.*

PRopter multas perturbationes & ſeditiones [c], quæ fieri ſolent; placuit omnimodò abſcidi iſtam conſuetudinem, ſi contra regulam repertus fuerit in aliquibus partibus è civitate [d] ad civitatem tranſire vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus [e]. Si quis verò, poſt hæc ſtatuta ſancti hujus Concilii, tale aliquid audere tentaverit, infringetur omni genere hujuſmodi conatus, & reſtituetur propriæ Eccleſiæ, in qua Epiſcopus, vel Diaconus, vel Presbyter ordinatus eſt [f].

c *Iſ.* frequentes tumultus ſeditionũ.
d *Iſ.* quæ contra regulam eſt, ſicubi tamen ſit, id eſt, ne de civitate &c.
e *Iſ. del.* vel clericus.
f *Iſ.* in qua ordin.

CANON. XVI. *Dion & Iſid.*

XXII. *Ne recipiatur qui tranſierit.*

SI qui ſine reſpectu agentes, & [g] timorem Domini ante oculos non habentes, neque Eccleſiaſtica ſtatuta ſcientes [h], receſſerint ab Eccleſia ſua; ſive presbyter, ſive diaconus, ſive in quocumque ordine eccleſiaſtico poſiti fuerint, hi nunquam [i] ſuſcipi debent in eccleſia [k]; ſed cum omni neceſſitate cogantur ut redeant ad eccleſias ſuas: aut ſi permanſerint, excommunicatos eos eſſe oportet.

g *Iſ.* ſiquivero tim.
h *Iſ.* Cuſtodientes.
i *Thu.* nuſquam.
k *Iſ.* in alia Eccl.

CONCIL. NICÆN.

XXIII. *Ne Epiſcopus ordinet alienum Clericum.*

Iſid. CAN. XVII.

SI quis autem auſus fuerit ad ſuſcipiendum aliquem, qui ad alio-rum pertinet ordinationem [l], & eum in ſua eccleſia ordinet, cùm non habeat conſenſum illius Epiſcopi à quo receſſit clericus ſuus; irrita ſit hujuſmodi ordinatio.

l *Iſ. & Thu.* qui ad alterum pertinet.

XXIV. *De fœneratoribus Clericis.*

CANON. XVIII. *Dion.* XVIII. *Iſ.*

QUoniam multi Clerici avaritiæ cauſsâ lucra ſectantur turpia, & obliti ſunt divini præcepti, quod dicit: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram:* fœnerantéſque centeſimas [m] exigunt: ſtatuit hoc concilium ſanctum, quod ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam in quantis dimidias centeſimas [n] ſpecies frugum ad ſeſcuplum dare; omnis ergo, qui tale aliquid commentus fuerit ad quæſtum, abſcidatur à Clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.

Pſ. 14. 7.

m *Thu.* centeſimos fructus.

n *Iſ. del.* in quantis dimidias centeſimas. *Thu.* in Græcis, &c. *malè.*

XXV. *Ne Diaconi ſupra Presbyteros ſint.*

CANON. XVIII. *Dion.* XIV *Iſ.*

PErvenit ad ſanctum Concilium, quod in locis quibuſdam & civitatibus Presbyteris ſacramenta à Diaconibus dentur; quod [o] neque regula, neque conſuetudo tradidit: ut hi, qui offerendi ſacrificii non habent poteſtatem, his, qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam diaconi etiam ante Epiſcopum ſacramenta contingant [p]. Hæc ergo omnia amputentur: & maneant Diaconi intra propriam menſuram; ſcientes, quia Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, Presbyteris autem inferiores. Accipiant ergo Euchariſtiam [q] ſecundùm ordinem poſt Presbyteros ab Epiſcopo, vel à Presbytero [r]. Sed nec ſedere quidem in medio Presbyterorum liceat Diaconis. Extra regulam enim & extra ordinationem eſt, ut hoc fiat. Si quis autem non vult eſſe ſubjectus etiam [ſ] poſt hanc definitionem, ceſſet eſſe Diaconus.

o *Iſ.* Diaconi porrigant. Hoc, *&c.*

p *Iſ.* ſumunt.

q *Iſ.* ſacram communionem.

r *Iſ. add.* Quod ſi non fuerint in præſenti vel Epiſcopus, vel Presbyter, tunc ipſi proferant & edant.

ſ *Iſ.* Non vult his ſufficiens eſſe.

XXVI. *De Paulianiſtis.*

CANON. XIX. *Dion. & Iſ.*

DE Paulianiſtis, quos Homuntionitas [1] vocant, ſi qui confugerint ad Eccleſiam [t], ſtatutum eſt baptizari eos omnimodò [u]. Si qui verò Clerici erant apud eos, ſi quidem inculpabiles inventi fuerint & irreprehenſibiles, baptizati etiam ordinentur ab Epiſcopis

I.

t *Iſ.* Si quis conf. ad Eccl. catholic. de Paulianiſtis & Cataphrygis &c.

u *Thu.* Eccleſ. ſtatim baptizare eos omnimodo decet.

1. HOMUNTIONITAE dicti ſunt hæretici, qui Chriſtum non Deum & hominem, ſed hominem ſolummodò eſſe blaſphemabant: quos inter Paulianiſtæ à Paulo Samoſateno nuncupati, recenſentur. Cod. Thuaneus habet: *Quos homines homuntionitas* &c. De appellatione hujuſmodi qui plura voluerit eruditè annotata, adeat notas doctiſſimi Johannis Bapt. Cotelerii in librum 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum pag. 271.

Nicæn. ſeu Sardic.

Eccleſiæ catholicæ. Si autem examinati minùs inventi fuerint apti deponi eos oportet.

XXVII. *Die Diaconiſſis eorum.*

x *Thu.* del. eorum
y *Thu.* ſervabitur

Similiter autem & circa Diaconiſſas, & de omnibus qui in clero eorum [x] inveniuntur, eadem forma ſervetur [y]. Commemoravimus etiam de Diaconiſſis his, quæ in hoc ordine inventæ ſunt: quæ nec manus aliquam impoſitionem habent, ita ut omni genere inter laicos habeantur.

CANON. XX. Nicænus deſideratur, de quo vide Diſſertationem ad hunc codicem.

I.
CANON. I. SARDICENSIS *Dion. & Iſid.*
z *Thu.* manifeſtata.
a *Dion. ex. add.* in hac re.
b *Thu.* habeant.

XXVIII. *Ut Epiſcopus tranſiens de civitate in aliam, laïca etiam communione careat* [1].

Osius Epiſcopus dixit: Non minùs mala conſuetudo, quàm pernicioſa corruptela funditus eradicanda eſt: ne cui liceat Epiſcopo de civitate ſua ad aliam civitatem tranſire: manifeſta [z] enim eſt cauſſa, quâ hoc facere tentat: cùm nullus [a] inventus ſit Epiſcopus, qui de majori civitate ad minorem tranſiret. Unde apparet avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni ſervire, ut dominationem agant [b]. Si ergo omnibus placet hujuſmodi pernicies ſæviùs & auſteriùs vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis eſt. Reſponderunt univerſi: Placet.

CANON. II. *Dion. & in Cod. Thuan.*
c *Dion apud. Juſtellum* plures, *alibi* paucos.
d *Dion.* talis accipiat.
e *Thu. ad.* in exitu communionem ſaltem laicam conſequantur.
CANON. III. *Dion. & Iſid.*
f *Thu. & Dion. add.* neceſſariò adjiciendum eſt.
g negatio male in aliis codicibus omittitur.
h *Dion. & Iſ. melius* ne videmur Januam claudere charitatis.

Osius Epiſcopus dixit: Etiamſi talis extiterit aliquis temerarius, ut fortaſſis excuſationes afferens aſſeveret, quod populi literas acceperit; cùm manifeſtum ſit potuiſſe paucos [c] præmio & mercede corrumpi, eos qui ſinceram fidem non habent; ut clamarent in Eccleſia & ipſum petere viderentur Epiſcopum: Omninò has fraudes damnandas eſſe arbitror, hoc modo: ut nec laicam in fine communionem accipiant [d]. Si ergo vobis omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit: Placet. [e] Osius Epiſcopus dixit: Illud quoque: ut [f] Epiſcopi de ſua Provincia ad aliam provinciam, in qua non [g] ſunt Epiſcopi, non tranſeant, ni fortè à fratribus ſuis invitati: ne videantur januâ Caritatis excludi [h].

1. Canonem illum XXVIII. qui primus eſt Sardicenſium, ita repræſentat Codex Oxonienſis: Thuaneus verò & Iſidor. in duos ſcindunt, ſed diverſo modo: Dionyſius denique exiguus, tres facit. Et Thuaneum quidem ſequi animus fuerat, ob eam cauſſam quod in ipſo Oxonienſi titulus capituli I. moneat ſub XLVIII. titulis comprehendi Canones Nicænos, & totidem, uno minus, numeret Atrebatenſis apud Alanum Copum, ut dicetur in diſſertatione de hoc Codice; verùm cùm animadverterem Thuaneum, in quo ſinguli canones Sardicenſes duplici ornantur argumento, uno qui Dionyſianum eſt, altero aliunde accepto; in hac tamen poſteriori Canonis parte, quam pro ſecundo habet, unicum legi Dionyſii argumentum: exiſtimavi ab ejuſdem Dionyſii Codice manaſſe partitionem Canonis, à quo & titulus; aliam verò ut antiquiorem & huic Codici propriam, eſſe retinendam.

NICÆN. ſeu SARDIC.

XXIX. *Ut inter Epiſcopos Comprovinciales audiant.*

Iſid. CAN. III.

ILlud quoque providendum eſt [a]: ſi in aliqua provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habeat, ne [b] unus è duobus ex alia provincia advocet Epiſcopum [c].

a *Thu. quatuor| has voces deſiderat.*
b Ne *malè omittitur apud Iuſtelli Dion. & in priſca verſ. eiuſdem. Thu. habet* nec.
c *Dion. & Thu. add* cognitorem.

XXX. *De appellatione ad Epiſcopum Romanum.*

CANON. IV. *Iſid.*

QUod ſi aliquis adjudicatus [d] fuerit Epiſcopus in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam habere cauſſam, ut iterum Concilium renovetur: ſi vobis placet, ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſſam examinarunt SYLVESTRO [e] Romano Epiſcopo: ut, ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det judices: ſi autem probaverit talem cauſſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

d *Dion.* judicatus.
e *Dion. & Thu.* Julio. *Iſ. neutrum habet: ſed tantum* Rom. Epiſcopo. *Thu.* ut ſcribatur vel ab his qui cau. ex. vel ab Epiſcopo Iulio Romano; ſi judicaverit.

XXXI. *Ut appellanti non ſuperordinetur Epiſcopus.*

CANON. IV. *Dion.* V. *Iſ.*

GAudentius Epiſcopus dixit: Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam ſanctitatis protuliſti, ut cum aliquis depoſitus fuerit Epiſcopus, eorum Epiſcoporum judicio qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma: alter Epiſcopus in ejus cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur in loco ipſius [f]: niſi cauſſa fuerit in judicio Romani Epiſcopi determinata.

f in loco ipſius *deſunt in aliis edit.*

XXXII. *Quando debeat ex aliena provincia Epiſcopus ordinari.*

CANON. V. *Dion. Iſ.* VI.

OSius Epiſcopus dixit: Si contigerit in una provincia, in qua plurimi [g] fuerint Epiſcopi, unum fortè remanere Epiſcopum, & populi convenerint Epiſcopos vicinæ provinciæ, cenſeo debere illum priùs conveniri Epiſcopum, qui in ea provincia moratur, & oſtendi ei quod populi petant eum [h] ſibi rectorem; & hoc juſtum eſſe ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

g *Thu. ſolus leg.* non plurimi. *Optimè, ni fallor; hæc eſt enim cauſſa cur contigerit unum remanere Epiſcopum.*
h *id eſt*, ab eo. *Thu. del.* eum.

XXXIII. *Non debere ordinari Epiſcopum in vico & modica civitate.*

CANON. VI. *Dionyſ.*

LIcentia verò danda non eſt, ordinandi Epiſcopum, aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit unus presbyter: quia non eſt neceſſe ibi fieri Epiſcopum, ne vileſcat nomen Epiſcopi & autoritas. Non debent autem ex alia provincia invitati facere Epiſco-

NICÆN. ſeu SARDIC.

pum, niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerint, aut ſi qua talis aut tam populoſa eſt civitas quæ meretur habere Epiſcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

Nullus eſt canonis titulus in Th.

XXXIV. *De retractanda cauſſa appellantis in Synodo provinciali.*

CANON. VII. *Dion. & Iſ.*

OSius Epiſcopus dixit: Placuit autem ut ſi quis Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint: ſi appellaverit [a], qui dejectus eſt, & confugit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri: Romanus Epiſcopus[b], ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia ſunt: ut ipſi diligenter omnino [c] requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſſam ſuam iterum audiri deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo Presbyterum mittat; erit in poteſtate Epiſcopi quid velit, & quid æſtimet: & ſi decreverit mittendos eſſe: qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo miſſi [d] ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopus ſufficere, tunc negotio terminum imponat [e], & faciat quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.

a *In Cod. Africano* & appellaſſe videatur & confugerit.
b Romanus Epiſcopus *hæc deſ. in aliis Cod. Ed. & in Thu MS.*
c *in Cod. Afr.* omnia.
d *Dion. & Thu.* deſtinati.
e *al.* Epiſcopos ſufficere comprovinciales. ; ut neg. ter. imponat, faciet &c. *Afric. Cod. Iſ & Thu. MS.*

XXXV. *Pro quibus cauſſis Epiſcopi ad Comitatum eant.*

CANON. VIII. *Dion. & Iſ.*

OSius Epiſcopus dixit importunitatis nimia frequentia [f], & injuſtæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere fiduciam vel gratiam, dum quidam non ceſſant ad comitatum ire Epiſcopi, & maximè Afri: qui, ſicut cognovimus, ſanctiſſimi fratris & Coepiſcopi noſtri GRATI ſalutaria conſilia ſpernunt atque contemnunt, ut non ſolùm ad comitatum multas & diverſas, Eccleſiæ non profuturas afferant cauſſas; neque, ut fieri ſolet & oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis ſubveniatur; ſed & dignitates ſeculares & adminiſtrationes quibuſdam poſtulent. Hæc itaque pravitas olim non ſolùm murmurationes ſed & ſcandala excitat. Honeſtum eſt autem, ut Epiſcopi interceſſionem his præſtent, qui iniqua vi opprimuntur, aut ſi vidua affligatur, aut pupillus expolietur: ſi tamen iſta nomina juſtam habeant cauſſam aut petitionem. Si ergo vobis, fratres chariſſimi, placet; decernite, ne Epiſcopi ad comitatum accedant, niſi fortè hi, qui religioſi Imperatoris literis vel invitati, vel evocati fuerint. Sed quoniam ſæpe contingit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel in inſulis damnantur, aut certè quamcunque ſententiam excipiunt: Subveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo, ſi vobis placet, conſtituatur [g]. Univerſi dixerunt, Placet ut & conſtituatur.

f *Al. Thu.* importunitates & nimia frequentia.
g *Dion.* Decernite. *Th. neutrum habet.*

XXXVI. *Ut Diaconi mittantur ad comitatum per Metropolitas.*

NICÆN. ſeu SARDIC. CANON. IX. *Dion.* & *Iſ.* *Dion.* providentia veſtra.

OSius Epiſcopus dixit: hoc quoque prudentia veſtra tractare debet; qui decreviſtis ne Epiſcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicumque ergo quales ſuperiùs memoravimus, preces habuerint vel acceperint, per Diaconum ſuum mittant: quia perſona miniſtri invidioſa non eſt, & quæ impetraverit, celeriùs poterit referre. Et hoc conſequens eſſe videtur, ut de qualibet provincia Epiſcopi ad eum fratrem & Coepiſcopum noſtrum preces mittant, qui in Metropoli conſiſtit: ut ille Diaconum ejus [a], & ſupplicationes deſtinet, commendatitias tribuens Epiſtolas pari ratione ad fratres & coepiſcopos noſtros, qui illo tempore in his regionibus & urbibus morantur, in quibus felix & religioſus Auguſtus rempublicam gubernat: ſi verò habet is amicos Epiſcopus in palatio, qui cupit aliquid, quod tamen honeſtum eſt, impetrare; non prohibetur per Diaconum ſuum rogare, & ſignificare his quos ſcit benignam interceſſionem abſenti poſſe præſtare.

a *Oxon. Cod.* ſuũ.

b In quib. & *Iſ.* felix & beatus. *Dion. Thu.* felix & lætus. *Oxon.* religioſus *tantum.*

XXXVII. *Ut diſcutiat Papa Romanus cauſſas euntis ad comitatum.*

CAN. X. *Dion.*

QUi verò Romam venerint, ſicut dictum eſt, ſanctiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Romanæ Eccleſiæ preces, quas habent, tradant, ut ipſe priùs examinet: & ſi honeſtæ & juſtæ ſunt, præſtet diligentiam atque ſolicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Univerſi dixerunt placere ſibi, & honeſtum eſſe conſilium [c]. Alipius Epiſcopus dixit: ſi propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui cauſſas non iniquas [d] habent, ſuſceperint Epiſcopi peregrinationis incommoda habebunt aliquid rationis. Nunc verò cùm ea poſtulent præcipuè, quæ ſine invidia omnium & reprehenſione eſſe non poſſunt, non neceſſe eſt ire ad comitatum.

c *Iſ.* CAN. X.

d *Negatio non male deeſt in Dion. Juſtelli.*

XXXVIII. *Ut Epiſcopi in canali conſtituti diſcutiant cauſſas euntis.*

CANON. XI. *Dion* & *Iſ.* d *Oxon.* convenientiæ & æſtimationi.

GAudentius Epiſcopus dixit: Ea, quæ ſalubriter providiſtis convenientia, & æſtimatione [e] omnium & Deo placitura & hominibus tenere hactenus firmitatem poſſunt, ſi metus huic ſententiæ conjungatur. Scimus enim & ipſi ſæpiſſimè propter paucorum impudentiam [f] religioſum Sacerdotale nomen fuiſſe reprehenſum. Si quis igitur contra omnium ſententiam niſus voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet ſcire, cauſſis redditis, honorem dignitatémque ſe amiſſurum: Quod ita demum compleri poterit, ſi unuſquiſque

f *Thu.* imprudentiam.

NICÆN. ſeu SARDIC.

noſtrûm, qui in canali eſt conſtitutus, cùm progredientem Epiſcopum viderit, inquirat tranſitum ejus, cauſſas videat, quò tendat agnoſcat. Et ſiquidem eum invenerit ire ad comitatum [a], nec literis ejus ſubſcribatur, nec in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium ſententiâ confirmari debet. Univerſi dixerunt honeſtum eſſe, & placere ſibi hanc conſtitutionem. [b] Oſius Epiſcopus dixit: ſed & moderatio neceſſaria eſt, dilectiſſimi fratres, ne ſubitò adhuc neſcientes quod in Synodo decretum eſt, veniant ad civitates eas, quæ in canali ſunt. Debet ergo Epiſcopus civitatis ipſius admonere venientem [c] & inſtruere, ut ex eo loco Diaconum ſuum mittat admonitus, & ipſe redeat in parrochiam ſuam.

a *Dion. & Iſ. add.* requirat & illud, quod ſuperiùs cóprehenſum eſt, ne fortè invitatus ſit ut ei facultas eundi permittatur. Si verò, ut ſuperiùs memoravit ſanctitas veſtra propter deſideria & ambitiones ad comitatum pergat, nec in literis &c. *eadem habet Thu. MS. ad oram paginæ alio atramento, ſed eadem manu add.*

b CANON. XII. *Dion. & Iſ.*

c *Dion. & Thu.* admonere eum.

CANON. XIII. *Dion. & Iſ.*

XXXIX. *Ne laici fiant Epiſcopi.*

OSius Epiſcopus dixit: & hoc neceſſarium arbitror ut diligentiſſimè tractetis; ſi fortè aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratione Epiſcopus fuerit poſtulatus: ut non priùs ordinetur, niſi antè & lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyterii fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari, quâ fide ſit, quâ modeſtia, quâ gravitate & verecundia. Et, ſi dignus fuerit probatus, divino Sacerdotio illuſtretur. Quia conveniens non eſt, nec ratio vel diſciplina patitur, ut temerè vel leviter ordinetur, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt: maximè cùm magiſter gentium Apoſtolus ne hoc fieret denuntiaſſe & prohibuiſſe videatur: ſed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata.

1. *Tim.* 3. 6.

XL. *Ne Epiſcopus ſit in aliena Eccleſia ultra tres Dominicas.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc quoque ſtatuere debetis, ut ſi ex alia civitate vel provincia [d] ad aliam provinciam tranſire voluerit Epiſcopus, & ambitioni magis quàm devotioni ſerviens, voluerit in aliena civitate multo tempore reſidere; quanto tempore ibi maneat: [e] fortè enim evenit Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum; is verò, qui advenit, incipiat eum contemnere, & frequenter facere ſermonem, ut dehoneſtet & infirmet illius perſonam: Ita ut ex hac occaſione non dubitet Eccleſiam ſuam [f] relinquere & tranſeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutiùs reſideat, pernicioſum: hoc ergo ne fiat providendum eſt. Memini autem ſuperiores [g] fratres noſtros conſtituiſſe, ut, ſi quis laicus in ea, qua moratur civitate, per tres Dominicos

CANON. XIV. *Dion. & Iſ.*

d *Dion & Thu.* Ex alia civ. convenerit ad aliam civitatem, vel ex provincia ſua.

e quanto temp. ibi maneat. *deſ. in Dion.*

f *Dion. & Thu. pro* ſuam *leg.* aſſignatam ſibi.

g *Dion.* Superiore Concilio.

nicos

nicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas non celebraſſet conventum, communione privaretur. Si hæc circa laicos conſtituta ſunt, multo magis Epiſcopo nec licet, nec eum decet: ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut ampliùs præſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua. Univerſi dixerunt placere ſibi.

NICÆN. ſeu SARDIC.

XLI. *Ne Epiſcopus ſit in alienis fundis ultra tres hebdomadas.*

CANON. XV. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, ſunt quidam fratres & Coepiſcopi noſtri, qui [a] in ea civitate in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, parvam rem [b] habeant; alibi autem idonea prædia habere cognoſcantur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant: his hactenus permitti oportet, accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant vel ordinent fructum laboris ſui; ut per tres Dominicas, id eſt, per tres hebdomadas, ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potiùs fundis morentur: aut ſi eſt proxima civitas, in qua eſt Presbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicam, illuc accedat: ut neque res domeſticæ per abſentiam ejus detrimentum ſuſtineant; & non frequenter veniendo ad civitatem, in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem jactantiæ & ambitionis evadat. Univerſi dixerunt placere ſibi.

a *Dion.* Qui non.
b *Dion.* vel certè parvam rem illic.

XLII. *De Clericis excommunicatis ab alio non recipiendis.*

CANON. XVI. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut ſive Diaconus, ſive Presbyter, ſive quis [c] Clericorum, ab Epiſcopo ſuo fuerit communione privatus, ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſcierit ille ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum: non oportet ut ei communionem indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe convocatis Epiſcopis cauſſam [d] eſſe dicturum. Univerſi dixerunt: hoc ſtatutum & pacem [e] cuſtodiet & concordiam ſervabit.

c *Thu.* quilibet.
d *Cod. Oxon.* cauſſas.
e *Thu.* pactum. *non ita benè, ut videtur.*

XLIII. *Ut liceat Clerico excommunicato appellare.*

CANON. XVII. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Quod me adhuc movet reticere non debeo. Si quis Epiſcopus fortè iracundus, quod eſſe non debet, citò & aſperè commovetur adverſus Presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit; providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: & ideò habeat poteſtatem is, qui abjectus eſt, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſſa ejus audiatur, ac diligentiùs retractetur [f], quia non oportet negari ei audientiam roganti. Et ille Epiſcopus qui juſtè aut injuſtè eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, & vel probetur ſententia ejus à plurimis, vel emendetur. Tamen priuſquàm omnia

f *Dion.* tractetur.

NICÆN. ſeu SARDIC.

a *Ita Dion. Juſt. aliæ edit. hab.* faſtidium *vel* faſtigium *ut & Thu.*
b *Dion.* qui.

diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus debet præſumere ut communioni ſociet. Hi verò, qui conveniunt ad audiendum, ſi viderint clericorum eſſe ſtudium [a] & ſuperbiam, quia non decet ut Epiſcopus injuriam vel contumeliam patiatur, ſeverioribus verbis eos caſtigent, ut obediant honeſta præcipienti Epiſcopo: quia [b] ſicut ille Clericis ſincerum debet exhibere amorem caritatis, ita quoque viciſſim miniſtri infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.

XLIV. *De non ſolicitandis alienis Clericis.*

CANON. XVIII. *Dionyſ. & Iſid.*
c *Dion.* veſtra.

JAnuarius Epiſcopus dixit: illud quoque ſtatuat ſanctitas noſtra [c]; ut nulli Epiſcopo liceat, alterius civitatis Epiſcopi Eccleſiaſticum ſolicitare miniſtrum, & in ſuis parrochiis ordinare. Univerſi dixerunt; placet: quia ex his contentionibus ſolent naſci diſcordiæ: & ideò prohibet omnium ſententia, nequis hoc facere audeat.

XLV. *Ne ſit rata ordinatio de alieno Clerico.*

CANON. XIX. *Dionyſ. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc conſtituimus univerſi: ut quicunque ex alia parrochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu & voluntate Epiſcopi ipſius ordinare, non ſit rata ordinatio ejus. Quicunque autem hoc uſurpaverit de fratribus & Coepiſcopis noſtris, & admoneri debet & corrigi. Ætius [d] Epiſcopus dixit: Non ignoratis quanta & qualis ſit civitas Theſſalonicenſium. Sæpe ad eam veniunt ex aliis regionibus Presbyteri & Diaconi, & non ſunt contenti brevi tempore morari; ſed ſunt ibi aut certè vix poſt longa tempora redire coguntur. Univerſi dixerunt: ea tempora, quæ conſtituta ſunt circa Epiſcopos, & circa horum perſonas obſervari debent.

CANON. XX.
d *Al.* Aetius. *Dion. & Iſ.*

XLVI. *De recipiendis his qui pro fide Catholica expulſi ſunt.*

CANON. XXI.
e *Dion. & Th.* Catholica confeſſione vel pro defenſione veritatis.
f *Oxon.* ab alia civitate.
g *Dion. & Thua. MS. add.* omnis Synodus dixit: univerſa quæ conſtituta ſunt Catholica Eccleſia in univerſo orbe diffuſa cuſtodiet: & ſubſcripſerunt qui convenerant *Quæ nec in verſ. Græca nec in aliis ed. inveniuntur.*
h *Nota hæc in ſolo Oxonienſi Cod habetur.*

OSius Epiſcopus dixit: Suggerente fratre & Coepiſcopo noſtro Olympio, etiam hoc placuit: ut ſi aliquis vim perpeſſus eſt & iniquè expulſus pro diſciplina, & Catholica defenſione & confeſſione veritatis [e], effugiens pericula, innocens & devotus ad aliam venerit civitatem [f]; non prohibeatur immorari quandiu aut redire poſſit, aut injuria ejus remedium accipere: quia durum eſt eum, qui perſecutionem patitur, non recipi; ſed etiam larga benevolentia & humanitas eſt ei exhibenda [g].

[h] *Hi canones ſunt vel decreta Nicæni Concilii. Subſcripſerunt autem omnes Epiſcopi, ſic: Ego ille Epiſcopus illius civitatis & provinciæ, ita credo, ſicut ſupra ſcriptum. Sciendum eſt autem, quod in novellis exemplaribus deſunt viginti ſex capitula. Sed iſte Codex tranſcriptus eſt ex vetuſtiſſimo exemplari; quocirca de veritate ſcriptorum, nec in iſto*

primo capitulo Nicænorum canonum, nec in omnibus ſequentibus aliquis dubitare debet: licet aliter in novellis exemplaribus inveniatur.

CAPITULUM II.

CANONES CARTAGINI HABITI ſub die Iduum[a] Auguſtarum.

ATTICO ET CÆSARIO CONSULIBUS.

Dilectiſſimis fratribus & Coepiſcopis diverſarum Provinciarum Numidiæ, & Mauritaniæ utriuſque, Tripolis, & Provinciæ Conſularis[b]: AURELIUS, MIZONIUS, & cæteri Epiſcopi.

ECcleſiaſticæ utilitatis cauſſâ dum in Cartaginenſi urbe conveniſſemus[c] in unum, à pleriſque ſuggeſtum eſt, ea quæ in Concilio Ipponienſi jamdudum maturata ſunt, & legitimè ad corrigendam diſciplinam ſalubriter geſta & ſtatuta noſcuntur, effrænata temeritate quoſdam minimè cuſtodire. Ad hujuſmodi verò excuſandos exceſſus, illud ab aliquibus prætendi: quod ea, quæ jamdudum cum legibus ſtatuta ſunt, ignorantes prætermiſerint. Ob quam rem, hæc communi conſilio per univerſam Provinciam Bizacenam in notitiam cunctis deducenda cenſuimus: ut abhinc quiſquis decretorum[d] temerator extiterit, ſciat ſe ſtatus ſui operatum fuiſſe jacturam. Brevem verò ſtatutorum, in quo omnia videntur eſſe complexa, & quædam diligentiùs conſtituta[e], huic Epiſtolæ ſubdi fecimus: ut compendio, quæ decreta ſunt recenſentes, ſolicitiùs obſervare curemus. Optamus vos, fratres, ſemper in Deo ſemper benè valere, & noſtri memores eſſe. *Et manu ſenis* MIZONII[f]: Optamus vos Fratres beatos ſemper in Domino gaudere & noſtri memores eſſe.

STATUTA CONCILII IPPONIENSIS breviata: & quædam eorum in Concilio Cartaginenſi cum Bizacenis Epiſcopis collata & diligentiùs pertractata, hæc ſunt.

NIcæni Concilii profeſſio & fides recitata & confirmata eſt[g].

Placuit etiam propter controverſiam, quæ[i] ſæpe ſolet oboriri, ut omnes Africanæ provinciæ obſervationem diei Paſchalis ab

a *Ita Ed. & MS. Thu. at in Oxon.* legi videtur ſub-die nonarum Auguſti.

b *Ed.* Proconſularis.

c *Th.* in Cartag. urbem convenimus.

d *Ed.* ut in his quiſquis de cetero. *male.*

e *Ed.* cuſtodita: *malè.*

f Hucuſque ed. & MS. Oxon reliqua ſuppletata ſunt ex Thu MS.

g *Integra habetur in MS. Thu. ut in edit.*

h In breviat. edit Conc. Hipponenſis Cap. 1.

i *Ed.* Errorem qui *Thu.* propter ea quæ ſæpe ſolent.

CANONES CARTAG.

Eccleſia Cartaginenſi curent accipere.

[a] Creſconius Villarenſis Epiſcopus, qui Tubunienſis Eccleſiæ cathedram tenuiſſe dicebatur, plebe ſua, hoc eſt, Villarenſis [b] Eccleſiæ juſſus eſt eſſe contentus.

[c] Ex hoc placuit ut à nullo uſurpentur plebes alienæ [d].

Primatem [d] proprium Mauritania Sitifenſis, cum id poſtularet, habere permiſſa eſt in longinquioribus Mauris [e].

Ceteri primæ Sedis Epiſcopi ex Concilio Epiſcopi Cartaginenſis Eccleſiæ primates [f] Provinciarum ſuarum conſtituendos eſſe profeſſi ſunt, ſi aliqua altercatio fuerit [g].

Quæ in Concilio Africano ſunt promulgata, in hoc Cartaginenſi Concilio confirmantur.

a Decretum iſtud inter edita non reperi. De eod. Creſconii negotio vide Cartag. 3. c. 38. & Cod. Afr. c. 48. & 77.
b *Th.* Villarigenſis.
c *Eſt in Cod. Afr. Can* XVII.
d *Th.* primatum.
e *Thu.* in coagentibus Mauris.
f *Thu.* Primatum eo conſtituendum.
g Hucuſque ed. & Oxon. MS. Reliqua ſupplet *Thu.*

INCIPIT BREVIS STATUTORUM.

[h] I. Ut lectores populum non ſalutent. Et ut ante XXV. ætatis annos nec Clerici ordinentur. Ut primùm ſcripturis divinis eruditi, vel ab infantia inſtructi propter fidei profeſſionem [i] & aſſertionem Clerici promoveantur.

[k] II. Ut ordinatis Epiſcopis aut Clericis priùs ſtatuta Concilii inculcentur [l] ab ordinatoribus eorum: ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe pœniteant [m].

[n] III. Ut etiam per ſolemniſſimos paſchales dies ſacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſalis: quia enim fideles per illos dies ſacramentum non mutant, nec catechumenos oportet mutare.

[o] IV. Ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur: dictum eſt enim à Domino: *Accipite & edite*; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Inde cavendum eſt, ne mortuum etiam baptizari poſſe fratrum infirmitas credat: cùm Euchariſtiam dari [1] mortuis animadverterit.

[p] V. Ut propter cauſſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibuſque annis Concilium convocetur: ad quod omnes provinciæ, quæ primas ſedes habent, ex Conciliis ſuis ternos legatos mittant: ut & minùs invidioſi, minúſque hoſpitibus ſumtuoſi

h Cap. II. In ed. Brev. Hipp. In Conc. Cartag. III. c. 4 Sed diverſa lectione: quamquam & hæc noſtra ibidem exhibetur ex vetuſtiſſimis Codd. MSS. ab antiquis Conciliorũ editoribus: ut Venetæ ann. 1581.
i *Thu* promiſſionem.
k Ed. Cap. III. Cartag. III. c. 3. Cod. Afr. can. 18.
l *Thu.* placita Cõciliorum auribus eorum inc.
m *Ita Thu. alii* aſſerant.
n Ed. Cap. IV. Cartag. III. c. 5. Cod. Afr c. 18.
I
o *Ed.* Cap. V. Cartag. 3. c. 6. Cod Afr. c. 18.
p Ed. CAP. VI. Cartag. 3. c. 2. Cod. Afr. c. 18.

1. EUCHARISTIAM DARI MORTUIS] Ita MS. Oxon. cum edit. At in Conc. Carthaginenſi 3. & in MS. Thua. leg. NON DARI. Utraque lectio ſenſum habet non ineptum. Poterant enim rudiores Chriſtiani, qui Euchariſtiam mortuis non baptizatis *non dari* animadvertebant, hoc ita fieri exiſtimare propter defectum baptiſmatis: & inde baptizari eos poſſe, ut poſt baptiſmatis conſecrationem, Euchariſtiæ quoque munere donarentur. Poterant & qui *dari* videbant Euchariſtiam mortuis, inde in hunc errorem labi, poſſe etiam eos baptizari, qui ſine baptiſmatis gratia deceſſiſſent. Poſteriorem ſenſum magis probo lectionemque ei reſpondentem. Prior enim ſupponit ſolis mortuis non baptizatis negatam eſſe Euchariſtiam: alioquin in defectum baptiſmi cauſſam non datæ Euchariſtiæ rejicere non potuiſſent ſimpliciores illi fideles. At certum eſt nullis mortuis ex univerſæ Eccleſiæ conſuetudine datam Euchariſtiam: nec uſpiam ita errorem canone notatum invaluiſſe, ut pleriſque promiſcuè concederetur poſt mortem.

CANONES CARTAG.

conventus plena poſſit eſſe autoritas. Et ut de Tripoli, propter inopiam Epiſcoporum, unus Epiſcopus veniat.

Ed. Cap. VII. Cartag. 3. c. 7. Cod. Afr. c. 19.
a *Thu. add.* Aurelius Epiſcopus dixit.

VI. Ut quiſquis Epiſcopus accuſatur a, ad Primatem Provinciæ ipſius cauſſam deferat accuſator: nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur; niſi ad cauſſam ſuam dicendam primatis literis evocatus minimè occurrerit; hoc eſt, intra ſpatium menſis, ex die quâ eum literas accepiſſe conſtiterit. Quod ſi aliquis veras neceſſitatis cauſſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem. Verùm poſt menſem ſecundum tamdiu non communicet, donec expurgetur.

Ed. Cap. VIII. *Alii Cod. ut ſup.*

VII. Si autem nec ad Concilium univerſale anniverſarium occurrere voluerit, ut vel ibi cauſſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur. Tempore ſanè quo non communicat, nec in ſua plebe communicet. Accuſator autem ejus, ſi nunquam diebus cauſſæ dicendæ defuerit, à communione non removeatur: ſi verò aliquando defuerit, reſtituto communioni Epiſcopo, ipſe removeatur; ita tamen, ut nec ipſi adimatur facultas cauſſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere, non noluiſſe, ſed non potuiſſe probaverit. Sanè placuit illud, ut cùm agere cœperit in Epiſcoporum judicio, ſi fuerit probata b accuſatoris perſona culpabilis, ad accuſandum vel agendum non admittatur, niſi proprias cauſſas, non tamen Eccleſiaſticas dicere voluerit.

b Probata *abeſt à Conc. Cartag.* & *à MS. Thu.*

Ed. Cap. IX & X. Cartag. 3. c. 8. Cod. Afr. c. 20.

VIII. Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum; id eſt, in Presbyteri nomine quinque; & in Diaconi, duobus: Epiſcopi ipſorum cauſſam, diſcutiant eadem dierum, vel dilationum, vel à communione remotionum & diſcuſſione c perſonarum inter accuſatores & eos qui accuſantur, formâ ſervatâ. Reliquorum autem cauſſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat.

c *Ita omnes vide annon. leg.* diſcuſſionis.

Ed. Cap. XI. Cartag. 3. c. 9. Cod. Afr. c. 15.

IX. Sanè quiſquis Epiſcoporum vel Clericorum, cùm in Eccleſia ei fuerit crimen inſtitutum, vel civilis cauſſa fuerit commota; & is relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit: etiamſi pro illo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio. In civili verò, perdat quod evicit; ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos judices undique Eccleſiæ patet autoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſentiendo, de judicio ſeculari d poſcit auxilium: cùm privatorum Chriſtianorum cauſſas Apoſtolus ad Eccleſias deferri, atque ibi determinari præcipiat.

d *Thu.* ſeculare de judicio poſc. aux.

Ed. Cap. XII. Cartag. 3. c. 10. Cod. Afr. c. 15.

X. Hoc etiam placuit: ut ſi à quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis

ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major autoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint vel inimico animo judicaſſe, vel aliqua cupiditate vel gratiâ depravati eſſe. Sanè ſi ex conſenſu partium judices electi fuerint, etiam à pauciore numero quàm conſtitutum eſt, non liceat provocari.

[a] XI. Ut filii Epiſcoporum & Clericorum ſpectacula ſecularia non exhibeant, nec ſpectent [b] (licet hoc ſemper Chriſtianis omnibus indictum ſit, ut ubi blaſphemiæ ſunt non accedant) quandoquidem à ſpectaculis arcentur.

[c] XII. Ut gentilibus, vel etiam hæreticis & ſchiſmaticis filii Epiſcoporum, vel quorumlibet Clericorum matrimonio non conjungantur.

[d] XIII. Ut Epiſcopi vel Clerici filios ſuos à ſua poteſtate per emancipationem exire non ſinant; niſi de moribus & ætate eorum fuerint ſecuri, ut poſſint ad eos jam propria pertinere peccata.

[e] XIV. Ut Epiſcopi vel Clerici in eos qui Chriſtiani Catholici non ſunt, etiamſi conſanguinei ſint, nec per donationes, nec per teſtamentum, rerum ſuarum aliquid conferant.

[f] XV. Ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diacones non ſint conductores aut procuratores privatorum: neque ullo negotio tali victum quærant, quo eos peregrinari, vel ab Eccleſiaſticis officiis avocari neceſſe ſit.

[g] XVI. Ut cum omnibus omnino Clericis extraneæ fœminæ non cohabitent; ſed ſolæ matres, aviæ, materteræ, amitæ & ſorores, & filiæ fratrum & ſororum, & quæcumque ex familia domeſtica neceſſitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant. Vel ſi filii eorum, ordinatis jam parentibus, uxores acceperint, aut non habentibus ſervis in domo, quas ducant, aliundè ducere neceſſitas fuerit.

[h] XVII. Ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ordinentur, priuſquàm eos qui ſunt in domo eorum Catholicos Chriſtianos fecerint.

[i] XVIII. Ut lectores uſque ad annos pubertatis legant: Deinceps autem niſi uxores cuſtoditâ pudicitiâ duxerint, vel continentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.

[k] XIX. Ut Clericum alienum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem ſibi nomen etiam lectores [l] retineant.

[m] XX. Ut nullus ordinetur, niſi probatus, vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.

a *Ed.* Cap. XIII. Cod. Afr c. 15. Cartag. 3. c. 11. Cod. Afr. c. 15.
b Parētheſi incluſa deſunt in MS Ox. ſunt in *Th.* Similia ferè habet Cod. Afr.
c *Ed.* Cap. XIV. Cartag. 3. c. 12. Cod. Afr. c. 21.
d *Ed.* Cap. XV. Cartag. 3. c. 14. Cod. Afr. c. 35.
e *Ed.* Cap. XVI. Cartag. 3. c. 13. Cod. Afr. 22.
f *Ed.* Cap. XVII. Aliter & auctior habetur canon iſte in Cartag. 3. c. 15. & in Cod. Afr. c. 16. Iiſdem tamen verbis atque hic refertur ab antiquis Conciliorũ collectoribus ex vetuſtiſſimorum Codd. MSS. fide, & vulgatæ editioni ſubjicitur: ita eſt in ed. Veneta ann. 1581. & aliis.
g *Ed.* Cap XVIII. Cartag. 3. c. 17.
h *Ed.* Cap. XIX. Cartag. 3. c. 18. ubi *pro* eos *leg.* omnes, Cod. Afr. c 36.
i *Ed.* Cap. XX. Cartag. 3. c. 19. & Cod. Afr. c. 16. Sed diverſa lectione: noſtram hàc tamen repræſentant ex Codd. MSS. iidem de quibus ad Can. 15.
k *Ed.* Cap. XXI. Cartag. 3. c. 21.
l *Ed. add.* & Pſalmiſtæ & Oſtiarii.
m *Ed.* Cap. XXII. Cartag. 3. c. 22.

[a] XXI. Ut nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet: Et cùm altari aſſiſtitur, ſemper ad Patrem dirigatur oratio. Et quicumque preces ſibi aliundè deſcribit, non eis utatur, niſi priùs eas cum inſtructioribus fratribus contulerit.

XXII. [b] Ut nullus Clericorum ampliùs recipiat, quàm cuiquàm [c] commodaverit, ſive pecuniam det, ſive quamlibet ſpeciem.

XXIII. Ut [d] in ſacramentis corporis & ſanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quàm Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aquâ mixtum. (Primitiæ verò ſeu mel & lac, quod uno die ſolemniſſimo pro infantium myſterio ſolet offerri, quamvis in altari ſoleant offerri [e], ſuam tamen habent propriam benedictionem, ut à ſanguinis & corporis Dominici ſacramento diſtinguantur) Nec amplius de primitiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.

[f] XXIV. Ut Clerici vel continentes ad mulieres & viduas, niſi ex juſſu vel permiſſu Epiſcoporum non accedant, vel Presbyterorum; & hoc non ſoli faciant, ſed cum Clericis, aut cum his cum quibus Epiſcopus aut Presbyter juſſerit. Nec ipſi Epiſcopi aut Presbyteri ſoli habeant acceſſum ad hujuſmodi fœminas, ſed aut ubi Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

[g] XXV. Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi; ſed tantùm primæ ſedis Epiſcopus.

[h] XXVI. Ut Clerici edendi vel bibendi cauſſâ tabernas non ingrediantur, niſi peregrinandi neceſſitate [i].

[k] XXVII. Ut Epiſcopi non proficiſcantur trans mare, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſuæ cujuſque provinciæ: ut ab eo præcipuè poſſint formatas ſumere. Hinc etiam dirigendæ ſunt literæ Concilii ad tranſmarinos Epiſcopos.

XXVIII. Sacramenta altaris non niſi à jejunis hominibus celebrentur, excepto die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſeu Clericorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt, jam pranſi inveniantur.

XXIX. Ut nulli Epiſcopi vel Clerici in Eccleſia conviventur: niſi fortè tranſeuntes hoſpitii illic neceſſitate reficiant: populi etiam ab his conviviis, quantùm poteſt fieri, prohibeantur.

XXX. Ut pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et ut Presbyteri inconſulto Epiſcopo non reconcilient pœnitentes: niſi abſentiâ Epiſcopi & neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia no-

CANONES CARTAG.

a *Ed.* Cap. XXIII.

b *Ed.* Cap. XXIV. Cod. Afr. c. 5. Simile quid habet. Sed non eſt in Conc. Cartag. 3.

c Nota neminem excipi.

d *Ed.* Cap. XXV. Cartag. 3. c. 24. ubi non leguntur, quæ hic claudũtur parentheſi. Exhibentur tamen in MSS. Codd. Ox. Thu &c. & in Cod. Afr. Can 37.

e *Thu.* altari offerantur.

f *Ed.* Cap. XXVI. Cartag. 3. c. 25. Cod. Afr. c. 38.

g *Ed.* Cap. XXVII. Cartag. 3. c. 26. Cod. Afr. c. 39.

h *Ed* C. XXVIII. Cartag. 3. c. 27. Cod. Afr. c. 40.

i *Al.* Peregrinationis neceſſitate compulſi. *Ibidem.*

k *Ed.* Cap. XXIX. Cartag. 3 c. 28. Cod. Afr. c. 23.

Ed. Cap. XXX. Cartag. 3. c. 29. Cod Afr. c. 41.

Ed. Cap. XXXI. Cartag. 3. c. 30. Cod. Afr. c. 42.

Ed. Cap XXXII. Cod. Afr. c. 43. Cartag. 3 c. 31. *Ibid.* c. 32.

CANONES CARTAG.

verit, ante abſidem manus ei imponatur.

[a] X X X I. Ut virgines ſacræ, cùm parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, Epiſcopi vel Presbyteri providentiâ [b] gravioribus fœminis commendentur: ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant: ne paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

[c] X X X I I. Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſint, cùm voluntatis eorum teſtimonium hi, qui ſui ſunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.

[d] X X X I I I. Ut ſcenicis [e] vel apoſtaticis converſis vel reverſis ad Deum gratia vel reconciliatio non negetur.

[f] X X X I V. Ut Presbyter non conſulto Epiſcopo virgines non conſecret; Chriſma verò nunquam conficiat.

[g] X X X V. Ut Clerici in aliena civitate non immorentur, niſi cauſſas eorum juſtas Epiſcopus loci, vel Presbyteri locorum perviderint.

[h] X X X V I. Ut præter ſcripturas canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine divinarum ſcripturarum. Sunt autem canonicæ ſcripturæ: Geneſis. Exodus. Leviticus. Numeri. Deuteronomium. Jeſu Nave. Judicum. Ruth. Regnorum libri quatuor. Paralipomenon libri duo. Job. Pſalterium Davidicum. Salomonis libri quinque. Duodecim libri Prophetarum. Eſaias. Jeremias. Daniel. Ezechiel. Tobias. Judith. Heſter. Heſdræ libri duo. Novi autem Teſtamenti, Evangeliorum libri quatuor. Actus Apoſtolorum, liber unus. Pauli Apoſtoli Epiſtolæ tredecim. Ejuſdem ad Hebræos una [i]. Apocalypſis Joannis. Ita ut de confirmando iſto canone transmarina Eccleſia conſulatur [k]. Liceat etiam legi paſſiones martyrum cum anniverſarii dies eorum celebrantur.

a *Ed.* C. XXXIII. b Cartag. 3. c. 33. *add* ubi Epiſcopus abſens eſt, in monaſterio virginum vel grav. Cod. Afr. c. 44. *add. ſol.* ubi epiſc. abſ. eſt. c *Ed.* C. XXXIV. Cartag. 3. c. 34. Cod. Afr. c. 45. d *Ed.* Cap. XXXV. e Cartag. 3. c. 35. *hæc add.* atque hiſtrionibus cæteriſque hujuſmodi perſonis. Cod. Afr. c. 45. *del.* vel apoſtaticis. f *Ed.* C. XXXVI. Cartag. 3. c. 36. Cod Afr. c. 6. g *Ed.* c. XXXVII. Cartag. c. 37. h *Ed.* c. XXXVIII. Cartag. 3. c. 47. Cod. Afr. c. 24.

i *In Carteg. & in Cod. add.* Petri Apoſtoli duæ, Joannis Apoſtoli tres. Judæ Apoſtoli una, & Jacobi una. Cod. Afr. c. 46. k *Oxon. Cod.* requiratur.

Poſt Canonicarum ſcripturarum enumerationem, hæc in Conc. Carthag. 3. & in Cod. Afric. ſubjiciuntur. Hoc etiam fratri & conſacerdoti noſtro Bonifacio vel aliis earum partium Epiſcopis, pro confirmando iſto canone innoteſcat: quia à patribus iſta accepimus in Eccleſia legenda. *Quorum verborum loco, hæc pauciora in antiquis Codd. MSS. legi, quæ & in Oxon. & Thua. teſtantur autores edit Venetæ* 1581. *hæc, inquam:* De confirmando iſto canone tranſmarina Eccleſia conſulatur. *Crediderim ego hæc ultima in ipſo Hipponenſi Concilio dicta eſſe. Illa verò in Carthaginenſi tempore Bonifacii PP. ubi Hipponenſe iterùm fortè relectum eſt & confirmatum.*

[l] X X X V I I. Placuit etiam: ut quoniam præcedentibus Conciliis ſtatutum eſt, nequis Donatiſtarum cum honore ſuo recipiatur à nobis; ſed in numero laicorum propter ſalutem, quæ nulli deneganda eſt; tantum autem inopiæ Clericorum ordinandorum in Africa patiuntur Eccleſiæ, ut quædam loca omninò deſerta ſint: ſervetur quidem in iſtis, quod jam anteà traditum eſt: ſed exceptis his, quos aut non rebaptizaſſe conſtiterit, aut qui cum ſuis plebibus ad communionem Catholicam tranſire voluerint. Sic enim ſcriptum eſt: *Quod duobus ſi convenerit,*

l Eſt cap. XLI. in abbreviationibus editis Concilii Hipponenſis: ubi integrum ſtatutum hoc deſcribitur. De eodem negotio agitur in Conciliis Cartaginenſib. duobus ann. CCCCI. quæ in Iuſtelliana juris canonici collectione jacent poſt capitula Africani Codicis LVI. & LXV.

nerint, Chriſtianis, quicquid petierint impetrabunt. Non oportet dubitari quod remoto ſcandalo diſſenſionis in univerſæ plebis unitate, pacis [a] compenſatione & ſacrificio caritatis aboleantur, qui majorum ſuorum autoritatem ſequentes, repetitionem baptiſmi commiſerint. Sed hanc rem placuit non confirmari, priuſquàm exinde tranſmarina Eccleſia conſulatur.

CANONES CARTAG.

a *in ed.* univerſæ plebes invitatæ pacis compenſ. &c.

XXXVIII. HONORATUS & URBANUS Epiſcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum eſt: ut quia proximè fratres noſtri Numidiæ Epiſcopi duo ordinare præſumſerunt Pontificem, non niſi à duodecim cenſeatis celebrari Epiſcoporum ordinationem. AURELIUS Epiſcopus dixit: Forma antiqua ſervabitur, ut non minus quàm tres ſufficiant, qui fuerint deſtinati ad Epiſcopum ordinandum. Propterea quia & in Tripoli fortè & in Arzugi interjacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli, ut aſſeritur, quinque ſunt Epiſcopi tantummodò, & poſſunt fortè de ipſo numero vel duo neceſſitate aliqua occupari: difficile eſt enim ut de quolibet numero omnes poſſint occurrere: numquid debet hoc ipſum impedimento eſſe Eccleſiæ utilitati? Nam & in Eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas convenire, crebrò, ac penè per omnem diem Dominicam ordinandos habemus Epiſcopos. Numquidnam frequenter duodecim, vel decem, vel non multò minùs advocare poſſum Epiſcopos? Sed facile eſt mihi duos meæ parvitati vicinos: quapropter cernit mecum caritas veſtra hoc ipſum obſervari non poſſe*. Sed illud eſt ſtatuendum; ut quando ad eligendum Epiſcopum convenerimus, ſi quando contradictio fuerit oborta, quia talia tractata ſunt apud nos, non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres jam: ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum unus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus eſt, diſcutiantur primò perſonæ contradicentium; poſtremò etiam illa, quæ objiciuntur, pertractentur: & cùm purgatus fuerit ſub conſpectu publico, ita demùm ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignationis reſponſo. Et ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

Ed. C. XXXIX. Cartag. 3. c. 39. Cod. Afr. c. 49.

* Cod. Afr. c. 50.

XXXIX. Item placuit de infantibus quoties certiſſimi teſtes non inveniuntur, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt idonei per ætatem de traditis ſibi ſacramentis [b] reſpondere, abſque ullo ſcrupulo hos eſſe baptizandos: ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. *Et alia manu.*

Ed. Cap. XL. Cod. Afr. c. 72.

b *Deſ in Oxon MS.* de traditis ſibi ſacramentis.

AURELIUS Epiſcopus Eccleſiæ Cartaginenſis, placitis à nobis omnibus confirmatis, exceptis emancipationibus, de quibus conſulen-

dum cenſuimus, relictis & agnitis ſubſcripſi.

MIZONIUS Epiſcopus, placitis ſuperiùs comprehenſis, emancipatione ad tractatum meliorem dilata, ſubnotavi, primæ ſedis Epiſcopus provinciæ Bizacenæ.

VICTORIANUS Epiſcopus plebis Maſcilianenſis, ſubſcripſi.

LUPIANUS Epiſcopus plebis Tambitanæ, ſubſcripſi.

NINUS Epiſcopus plebis Jubaltianenſis, ſubſcripſi.

PHILOLOGIUS [a] Epiſcopus plebis Adrumetinæ, ſubſcripſi.

FEROX Epiſcopus plebis Macrianenſis, ſubſcripſi.

Hoc modo & omnes ſubſcripſerunt, qui huic concilio interfuerunt.

Expliciunt Canones Cartaginenſis Concilii.

CAPITULUM III.

INCIPIUNT CANONES ANCYRITANI Concilii [b]*, quod prius fuit Concilio Nicæno, ſed illud propter autoritatem præpoſitum eſt.*

CANON PRIMUS.

PResbyteros qui immolaverunt, & poſtea iterùm certamen inierunt, ſi hoc ipſum ex fide, & non aliquo argumento ſibimet præparantes egerunt, ut iterum teneri viderentur; [c] ſi ergo ex fide luctati ſunt, & non ex compacto ad oſtentationem ut[1] caperentur ipſi fecerunt; hos placuit honorem quidem Sedis propriæ tenere: offerre autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus officiis fungi non liceat.

II. Diaconos ſimiliter, qui immolaverunt, poſteà autem reluctati ſunt, eum quidem honorem habere oportet; ceſſare verò debent ab omni ſacro miniſterio: ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec pronuntient: niſi fortè aliqui Epiſcoporum conſcii ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis amplius aliquid tribuere vel adimere; penes ipſos ergo de his erit poteſtas.

III. De his qui fugientes tempore [d] perſecutionis comprehenſi ſunt vel à familiaribus, ſive à domeſticis traditi, vel qui bona propria amiſerunt, vel ſuſtinuerunt tormenta, vel etiam carceribus incluſi ſunt; & tamen ſe proclamaverunt eſſe Chriſtianos: quin etiam perſeverante violentia ad hoc uſque perducti ſunt, ut manus eorum apprehenſas & violenter attractas ſuper ſacrificia pagani imponerent, illis ſcilicet perſeverantibus in fide & Chriſtianos ſe eſſe proclaman-

a *Oxon. MS.* Filoligius.

b *Deeſt hæc annotatio in MS. Thu.*

Eadem verſio eſt quæ apud Iſidorũ Mercatorem habetur.

c *Iſid. add.* aut tormentis ſubjici putarentur.

d *Iſid.* timore.

tibus [a]: de his ergo hoc placuit, ut quod eis invitis, aliis cogentibus, contigit, ſi luctu & mœrore animi acerbè ſe id ferre demonſtrent; ipſique humiliter per bonam converſationem [b] dolere ſe, id quod inviti coacti ſunt, doceant: hos tanquam inculpatos à communione non vetari. Si autem jam prohibiti ſunt ab aliquibus à communione majoris diligentiæ & inquiſitionis cauſsâ, aut per aliquorum ignorantiam, ſtatim recipi oportere. Hoc autem obſervari convenit & de Clericis & de omnibus laïcis.

IV. Laïcos ſanè, qui in neceſſitates ſimiles inciderunt & cauſſas [c], tanquam qui nihil peccaverint [d], maximè quia [e] eos vita probabilis commendat, ad ordinationem recipi placuit.

V. De his qui non ſolum ſacrificare coacti ſunt; ſed & de his qui in templis idolorum cœnaverunt, ſi qui eorum cum habitu cultiore ad templa perducti ſunt, atque ibi, ad hoc pretioſa veſte mutata, cœnæ participes facti ſunt idolorum, indifferenter ſumentes omnia, quæ fuerant appoſita: placuit eos inter audientes uno anno conſtitui: tribus autem aliis annis agere pœnitentiam; ſed ex ipſo triennio, biennio tantummodò orationi communicare; tertio autem anno reconciliari ſacramentis.

VI. Quotquot autem aſcendunt in templa veſte lugubri, & recumbentes [f] manducaverunt, ſi compleverint pœnitentiam triennis temporis, ſine oblatione recipiantur [g]. Si autem perducti ad templa non manducaverunt, biennio maneant in pœnitentia: Tertio verò communicent, ſed ſine oblatione, ut dictum eſt [h]. Epiſcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut perſpecta ſingulorum converſatione, normam regulámque pœnitentiæ [i] attribuat: id eſt, aut humaniùs agens ſecundùm vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breviare, aut etiam prolixius, quod correctioni neceſſarium viderit, poſſit addere [k]. Diſcutiatur autem omnium horum & præcedens vita & poſterior; & ita circa eos ſe Sacerdotalis humanitas moderetur.

VII. De his qui minis tantùm ceſſerunt, aut bonorum ablatione, aut tranſportationis pœna deterriti, à fide erraverunt, & nunc uſque non pœnituerunt, neque converſi ſunt; modò autem, id eſt, tempore hujus Synodi ſe obtulerunt, converſionis ſuæ conſilium capientes [l]: placuit eos uſque ad magnum diem inter audientes ſuſcipi, ac pœnitentiam agere triennio, & poſt duos alios annos ſine oblatione communicare, & ita demum ſex annis peractis, ad perfectionem [m] pervenire. Quod ſi aliqui ante hoc Concilium ſuſcepti ſunt ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur initium ſexennii conſtituti. Quod ſi cui eorum quodlibet mortis periculum, aut ex ægritudine, aut ex alia qualibet cauſſa immineat, his communio propter viaticum ſuum non negabitur.

CANONES ANCYR.

a *Iſid. & Thu.* vociferantibus: hoc ergo quod eis invitis.

b *Iſid.* humili per bon. con. habitu incedentes dol.

In omnibus aliis verſionibus & codicibus Canon hic IV. *pars eſt præcedentis.*

c *Thu. add.* oſtendentes.

d *Iſ* in ſimiles neceſſitatis cauſſas.

e *Iſ.* maxime ſi.

f *Iſ. ad.* inter alios.

g *Iſ. ad* ad communionem.

h *Iſid. ad.* in quarto autem anno perfectionem ſuam recipiant.

i *Iſ. & Thu* converſationis.

k *Iſ.* addat.

l *Abhinc*: modo autem *ad hoc uſque*: placuit &c. *deſid. MS. Oxon.*

m *Iſ. & Thu.* ad perfectum.

CANONES ANCYR.

VIII. De his qui feſtis diebus paganorum in remotis locis eorum conviviis interfuerunt, & ſuas nihilominus epulas ibidem paraverunt [a] atque comederunt: placuit ut poſt biennii pœnitentiam ſuſcipiantur: ita tamen ut, utrum cum oblatione recipiendi ſint, an ad ſolam communionem admitti debeant, unuſquiſque Epiſcoporum examinet, vitæ eorum præteritæ & præſentis habita conſideratione.

IX. Hi autem qui ſecundò & tertiò ſacrificaverunt per vim coacti, quatuor annis ad pœnitentiam ſe ſubjiciant, duobus autem aliis annis ſine oblatione communicent: ſeptimo autem anno per ſatisfactionem recipiant communionem [b].

X. Quotquot autem non ſolùm à fide Dominica deviarunt; ſed inſurrexerunt etiam in alios; & fratribus perſuaſerunt, & rei facti ſunt perſuaſionis; hi per triennium quidem inter Catechumenos habeantur; per aliud autem ſexennium pœnitentiæ recipiant locum: alio verò anno, id eſt, decimo, ſine oblatione recipiantur [c]; ut completo decennio, perfectione fruantur. In eo autem tempore & vita eorum, & converſatio conſideranda eſt.

XI. Diaconi quoque [d] cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt dicentes ſe velle habere uxores, neque poſſe ſe continere; hi poſteà, ſi ad nuptias convenerint, maneant in Clero tantum, & à miniſterio abjiciantur. [e] Quicumque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam & poſteà ad nuptias convenerunt, à miniſterio & Clero [f] ceſſare debebunt, laicam tantum communionem recipientes.

XII. Deſponſatas puellas, & poſteà ab aliis raptas, placuit erui, & his reddi quibus fuerant ante deſponſatæ, etiamſi eas à raptoribus florem pudoris ſui amiſiſſe conſtiterit.

XIII. Eos qui ante baptiſmum ſacrificaverunt, & poſteà baptiſmum conſecuti ſunt, placuit ad ordinationem [g] promoveri, tanquam ab omni crimine lavacri ſalutaris ſanctificatione purgatos.

XIV. Vicariis Epiſcoporum, quos Græci Corepiſcopos dicunt, non licet Presbyteros, vel Diaconos, ordinare: Sed nec Presbyteris civitatis ſine Epiſcopi præcepto aliquid amplius imperare, vel ſine autoritate literarum ejus in unaquaque Provincia [h] aliquid agere.

XV. Presbyteri, qui in Clero ſunt, vel Diacones, & abſtinent à carnibus, ut eas quidem contingant, ſed non comedant; ſi ſic voluerint, ab his comedendis abſtineant. Quod ſi tantùm eas abominabiles judicaverint, ut nec olera, quæ cum carnibus coquuntur, exiſtiment comedenda, tanquam non conſentientes huic regulæ ceſſare oportet, & à miniſterio, & ab ordine ſuo; admoneanturque ut non eas contemnant, contingant tamen. A quibus quidem ſi abſtinere

a *Iſ.* portaverunt.

b *Iſ.* Septimo anno perfectionem recepturi communionis.

c *Iſ.* ſine oblatione communionem recipiant.

d *Iſ.* quicumque.

e *Iſ.* maneant in miniſterio. propterea, quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicumque &c. *Concinunt Iſid. aliæ verſiones & Codices omnes, excepto Martino Bracharenſi.*

f Et Clero *deſid. al Codices, excepto Martini Bracharenſis Codice, ut & ſequentia hæc*: laicam tantùm communionem recipientes. *Ubi nota Canonem ad Romanæ Eccleſiæ diſciplinam accommodatum, ut reciperetur. De quo vide Diſſertationem noſtram ad hunc Codicem.*

g *Iſ.* ordinem.

h *Iſ.* Parochia.

Varia eſt lectio huius canonis apud Iſidorum.

volunt, habeant, ut dictum eſt, poteſtatem; ita tamen, ut ſi quando cum oleribus coquuntur, eadem olera tanquam carnibus polluta non judicent, ſed ex his ad cibum aſſumant, quamvis à carnibus temperant. Si quis autem huic regulæ admonitus non obedierit, ſed carnes, ut dictum eſt, immundas & abominandas exiſtimaverit, ceſſare debebit ab ordine ſuo.

XVI. Si qua de rebus Eccleſiæ, cùm Epiſcopus non eſſet ibi[a], Presbyter vendidit, placuit reſciſſo contractu ad jus Eccleſiaſticum revocari. In judicio autem Epiſcopi erit conſtitutum[b], ſi pretium debeat recipi, nec ne: propter quod ſæpè contingit diſtractarum redditus rerum ampliorem ſummam pacto pretio [c] reddidiſſe.

a *Iſ.* cùm Epiſcopus non eſt. *Oxon.* cui Epiſc. non eſt.
b *Iſ.* ſi conſtitutum pretium.
c *Iſ.* pro dato pretio reddi. *Thu.* pro acto pretio.

XVII. In hoc titulo Græca hæc verba ſunt: περὶ τῶν ἀλογευσαμένων, ἢ καὶ ἀλογευομένων: quod nos latinè poſſumus dicere: *De his qui irrationabiliter verſati ſunt, ſive verſantur.*[d] Senſum autem in hac ſententia duplicem eſſe oportet, qui ex ſubjectis conjicitur, ita ut dicamus: ſi qui more pecorum cum propinquo ſanguine[e] commixti ſunt, & ante viceſimum ſuæ ætatis annum tale crimen admiſerunt, decem annis in pœnitentia exactis orationi tantùm incipiant communicare[f]. Poſt viceſimum verò annum ad communionem cum oblatione ſuſcipiantur. Diſcutiatur autem & vita eorum, quæ fuerit tempore pœnitentiæ; & ita hanc humanitatem conſequantur. Quod ſi qui perſeveranter abuſi ſunt hoc crimine prolixiori tempore, poſt viginti annorum ætatem[g], & uxores habentes in hoc crimen inciderint, viceſimo quinto anno pœnitentiæ actæ ad communionem orationum admittantur: in qua communione orationum altero quinquennio perdurantes ad plenam communionem cum oblatione ſuſcipiantur. Quod ſi qui & uxores habentes, & excedentes quinquageſimum annum ætatis ſuæ, in hoc prolapſi ſunt, ad exitum vitæ tantùm communionem mereantur. * Eoſdem autem ſanè non ſolùm leproſos crimine hujuſcemodi factos; ſed alios iſto ſuo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempeſtate jactantur, qui à nobis Energumeni appellantur[h].

d *Iſ.* ſenſus autem in hac ſententia duplex eſſe poteſt, qui ex ſubjectis conjicitur, aut de his qui cum pecoribus coitu mixti ſunt, aut more pecudum &c.
e *idem & Thu. add.* inceſtè.
f *Iſ. add.* & quinquennium alterum in communione orationis ſolius perdurantes.
g *Thu.* 20. annorum ætate, *add. Iſ.* exacta.
* CANON. XVII. *Iſid.*
h *Iſ.* intelliguntur.

XVIII. Si qui Epiſcopi ſuſcepti non ſunt à ſua diœceſi, in qua fuerant denominati, & voluerint alias Eccleſias occupare, & vim facere Epiſcopis, quos ibi invenerint, ſeditiones excitando adverſus eos; hos ſegregari, & ad Presbyterii gradum revocari[i] oportet. Quod ſi volunt in Presbyterii honore reſidere, non repellantur à propria dignitate. Quod ſi ibi etiam ſeditiones excitare probantur Epiſcopis ibidem conſtitutis, ſegregari eos neceſſe eſt, & nihilominùs presbyterii honore[k] privari.

i & ad Presbyterii gradum revocari. Hæc *deſ. in Iſid. Thu autem leg.* à Presbyterii gradu hos revocari oportet. *male.*
k *Iſ. & Thu.* dignitate.

XIX. Quotquot virginitatem polliciti prævaricati ſunt, profeſſione contemta[l], inter bigamos, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt

l *Has 2. voces omitt. MS. Thu.*

haberi debebunt. Virgines autem puellas, quæ tanquam ſorores cum illis viris[a] habitare volunt, ab eorum conſortio prohibemus.

a Iſ. cum non-nullis viris.

XX. Si quis adulterium commiſerit, ſeptem annis in pœnitentia exactis, perfectioni reddatur ſecundùm priſtinos gradus.

XXI. Mulieres verò, quæ fornicantur, & partus ſuos necant; ſed & eas, quæ agunt ſecum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ ab Eccleſia removit[b]: ſed humaniùs nunc definimus, ut his decem annorum tempus in pœnitentia[c] tribuatur.

b *Thu.* removet.

c *Thu.* pœnitētiæ.

XXII. Qui voluntariè homicidium fecerint ad pœnitentiam ſe quidem jugiter ſummittant: circa exitum autem vitæ communione digni habeantur.

Canon iſte apud Iſid. pars eſt præcedentis.

XXIII. Eos verò qui non voluntate, ſed caſu homicidium perpetraverunt, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pœnitentiam communioni ſociabat[d], ſecundùm gradus conſtitutos: hæc verò humanior definitio quinquennii tempus tribuit.

d *Thu.* ſociat.

XXIV. Qui auguria auſpiciáque, ſive ſomnia, vel divinationes quaſlibet ſecundùm morem gentilium obſervant, aut in domos ſuas hujuſmodi homines introducunt in exquirendis aliqua arte maleficiis, aut ut domos ſuas luſtrent, confeſſi pœnitentiam quinquennio agant ſecundùm regulas antiquitus conſtitutas.

XXV. Si quis ſponſam habens ſorori ejus forſitan intulerit violentiam, eique inhæſerit tanquam ſuæ: hac autem deſerta[e] poſtea[f] duxerit deſponſatam. Illa verò, quæ vitium paſſa eſt, fortè ſibi necem intulerit: Omnes hi, qui facti hujus conſcii ſunt, decem annis in pœnitentiam redigantur ſecundùm canones conſtitutos. *Et ſubſcripſerunt Epiſcopi ſeptemdecim, qui huic Concilio interfuerunt.*

e *Iſid.* decepta.

f *Iſid. & Th.* add. uxorem.

Expliciunt canones Concilii Ancyritani: eodem quidem ſenſu, quo in novellis exemplaribus, ſed literatura plerumque diverſa.

Hæc annotatio deeſt in Th. MS.

CAPITULUM IV.

INCIPIUNT CANONES CONCILII NEOCÆSARIENSIS.

Quod poſteriùs fuit Ancyritano, ſed prius Nicæno.

Ita MS. Oxon. Deeſt in Thu. hæc annotatio.

CONvenientibus in unum ſanctis ac venerabilibus Epiſcopis in urbe Cæſarea, *Vitalis*, *Germanicus*[g] *Gregorius*, *Alfius*, *Baſilius*, *Salaminus*, *Redux*[h], *Dicaſius*, *Heraclius*, *Contius*[i], *Amphion*, *Stephanus*, *Seritius*[k], *Lupus*, *Valentinus*[l], *Gerontius*, *Narciſſus*, *Longi-*

g *In vulg. & Th. MS.* Germanus.

h *In vulg.* Rudus. Rodus.

i *Ibid.* Leontius.

k *Ib.* Eretius. *Th.* Siricius.

l *ib.* Valentinian⁹,

nus & *Sanctus* [a], & cæteri, ſtatuerunt hæc quæ infra ſcripta ſunt.

CANONES NEOCÆS.

I. Presbyterum, qui uxorem duxerit, ab ordine ſuo deponi debere. Quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra Eccleſiam abjiciatur, & pœnitentiam inter laïcos redactus agat.

II. Mulierem, ſi duobus fratribus nupſerit, abjici debere uſque ad diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis ſuis, ſacramento [b] eam reconciliari oportet: ita tamen, ut ſi fortè ſanitatem recuperaverit, matrimonio ſoluto ad pœnitentiam admittatur. Quod ſi defuncta fuerit mulier in hujuſmodi conſortio conſtituta, difficilis erit pœnitentia remanenti. Quâ ſententiâ tàm viri, quàm mulieres teneri debebunt.

III. Hæ, quæ frequenter nubunt, & hi qui frequenter uxores ducunt [c], tempus quidem, quod his conſtitutum eſt, obſervabunt: converſio [d] autem & fides eorum tempus abbreviabit.

[e] IV. Si quis autem concupita muliere, etiam concubitus ejus deſiderium habeat, non autem ſubſequatur effectus, manifeſtum eſt eum per divinam gratiam fuiſſe liberatum.

V. Cathecumenus, id eſt, audiens, qui ingreditur Eccleſiam, & ſtat inter Cathecumenos [f], ſi peccare fuerit viſus, figens genua audiat verbum, ſed ut abſtineat ab idoli peccato [g]: quod ſi in eo perdurat, omninò debet abjici.

VI. Prægnantes [h] oportet baptizari quando volunt, nihil enim in hoc ſacramento commune eſt matri parituræ, & illi quod [i] de utero ejus fuerit editum: quia uniuſcujuſque in illa confeſſione libertas arbitrii declaratur.

VII. Presbyterum convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere: maximè cùm petatur [k] ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere. Quis ergo eſt Presbyter, qui propter convivium illis conſentiat nuptiis?

VIII. Si alicujus uxorem adulterium admiſiſſe, dum eſſet laicus, fuerit comprobatum, iſte ad miniſterium Eccleſiaſticum admitti penitus non debet. Quod ſi, jam eo in Clero conſtituto, adulteravit, dato repudio dimittere eam debet. Si verò retinere ejus conſortium voluerit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

IX. Qui admiſerit corporale peccatum, & hic poſtea Presbyter ordinatus ſit, ſi confeſſus fuerit, quod ante ordinationem ſuam peccaverit, non quidem offeret; maneat tamen in aliis officiis propter ejus ſtudii utilitatem. Nam propter cetera peccata cenſuerunt plurimi etiam ordinatione privari. Quod ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquo potuerit manifeſtè convinci, huic [l] ipſi de ſe poteſtas eſt committenda [m].

a *Deeſt in vulg.*

b *Iſ.* Sacramentis.

c *Thu.* De his qui uxores frequenter ducunt & his quæ frequenter nubūt.

d *Iſ* converſatio.

e *Th. MS. hunc canonem cum tertio coniungit. Totidem tamen numerat canones; decimo quarto ſcilicet in duos diviſo.*

f *Thu.* cum Catechumenis.

g *Iſ.* ut ſe abſtineat ab illo peccato.

h *Thu.* De prægnantibus gravidis quoniam.

i *Iſ.* qui... editus.

k *ita Ox. & Thu apud Iſ.* præcipiatur.

l *Oxon.* Hinc.

m *Thu* permittenda.

X. Similiter & Diaconus, ſi in eadem culpa [a] fuerit involutus, ſeſe à miniſterio cohibeat.

XI. Presbyter ante annos triginta ætatis ſuæ non ordinetur; quamvis ſit probabilis vitæ; ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter JESUS CHRISTUS trigeſimo anno baptiſatus eſt, & tunc prædicavit.

XII. Si quis in ægritudine conſtitutus, fuerit baptiſatus, Presbyter ordinari non debet: non enim fides illius eſt voluntaria, ſed ex neceſſitate: niſi fortè poſteà hujus ipſius ſtudium & fides probabilis fuerit, & [b] raritas hominum cogat.

XIII. Presbyteri, qui conregionales non ſunt, in Eccleſia præſentibus Epiſcopis vel Presbyteris civitatis offerre non poſſunt, nec panem [c] dare; in oratione autem calicem dabunt. Quod ſi abſentes ſunt civitatis Sacerdotes, & fuerint invitati ad orationem, [d] ſoli poterunt dare.

XIV. Vicarii autem Epiſcoporum, quos Græci Corepiſcopos dicunt, conſtituti ſunt quidem ad exemplum ſeptuaginta ſeniorum: ſed tanquam conſacerdotes propter ſolicitudinem & ſtudium in pauperes offerant, & honorabiles habeantur.

XV. Diacones ſeptem eſſe debent ſecundùm regulam; quamvis civitas ſit magna: cujus regulæ autoritas erit liber actuum Apoſtolorum.

Expliciunt Canones Neocæſarienſis Concilii.

a *Iſ.* in eod. culpæ genere.

b *Thu.* aut.

c *Iſ. add.* ſanctificatum.

d *Iſ.* ad dandam orationem.

Iſ. ex Can. 13. & 14. *unum facit.*

CAPITULUM V.

INCIPIUNT CANONES GANGRENSIS Concilii.

Dominis honorabilibus conſacerdotibus in Armenia conſtitutis, Euſebius, Eulalius, Eugenius, Bitenius, Olympius, Gregorius, Siletus, Eracles, Elianus, Papius, Epatius, Proſerius, Baſſus, Eugenius [e]: *qui convenerunt in Gangrenſe Concilium, in Domino ſalutem.*

QUoniam conveniens ſancta Synodus Epiſcoporum in Gangrenſi Eccleſia, propter quaſdam Eccleſiaſticas & neceſſarias cauſas inquirendas, & ea quæ circa EUSTASIUM [f] geſta ſunt dinoſcenda, invenit multa fieri indecenter ab his, qui hunc eundem EUSTASIUM ſecuti ſunt: Neceſſarium [g] ſtatuit, palàm factis omnibus, amputare univerſa quæ ab eodem mala commiſſa ſunt: declaratum eſt enim hos eoſdem nuptias accuſare [h], quod nullus in conjugali gradu poſitus ſpem habeat apud Deum. Undè factum eſt, ut multæ mulieres

e *Add. in vulg. ed. Lat.* Oſius Cordubẽſis *abeſt à Græco, ab Iſ. & à MSS. Cod. Th. & Ox.*

f *ita MSS. Oxon. & Thu. vulg.* Euſtathium. *Iſ.* Euſtachium.

g *Thu. & Iſ.* neceſſariò.

h *Vulg. add.* & docere.

CANONES GANGR.

res eos ſecutæ, relictis propriis viris, & viri uxoribus deſtituti, vinculum conjugale diſſolverent, continentiam profitentes: quam cùm retinere non poſſent, adulteria commiſerunt. Inventi enim ſunt diſſentiones ac ſeparationes à Dominicis conſtitutis in Eccleſiis Dei docere; id eſt, & traditiones Eccleſiaſticas, & ea quæ in Eccleſiis aguntur, debere contemni: Privatis conventibus taliter inſtitutis, atque ad imitationem eorum quæ in domo Dei aguntur, omnia præſumere celebrare: Adhuc etiam veſtibus communibus ſpretis, novos & inſolitos habitus aſſumſiſſe: Primitias quoque fructuum, & oblationes earum, quas veterum inſtitutio tribuit, ſibimet vindicaſſe: id eſt, propriæ ratiocinatione doctrinæ, tanquam ſanctis ſibi eas offerri debere, & apud ſe & inter ſe diſpenſandas: Servos à Dominis recedentes per hunc inuſitatum religionis morem Dominos contemſiſſe: Mulieres præter conſuetudinem & ſui ſexus ornatum his ſe [a] juſtificari credentes, virilem habitum ſuſcepiſſe, pluréſque earum occaſione religionis tonſas genuini decoris comas penitus amputaſſe: Jejunia, quæ in Eccleſiis prædicantur contemnendo, ventri ſerviſſe [b]: Nonnullos etiam eorum cibos carnium tanquam illicitos reputaſſe: In domibus conjugatorum nec orationes quidem debere celebrari perſuaſiſſe [c], in tantum ut eaſdem fieri vetent: Oblationibus quoque in domibus factis minimè communicandum eſſe decernunt: Presbyteros, qui matrimonia contraxerunt ſperni debere, nec ſacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi: Loca ſanctorum martyrum vel baſilicas contemni; & omnes, qui illuc conveniunt, reprehendi debere [d]: Divites fideles, qui non omnibus renuntiant, quæ poſſident, ſpem apud Deum non habere: & multa alia, quæ numerare nulli poſſibile eſt, ſingulos quoſque eorum pro arbitrio ſuo conſtituere, unumquemque eorum per tales inſtitutiones ab Eccleſiaſtico canone recedentes tanquam leges proprias ſibi condidiſſe. Nec communis his omnibus & una ſententia eſt. Singuli enim prout videtur & libet ad accuſationem Eccleſiæ nitendo, tanquam quibus rector non ſit, vel addunt decreta, vel minuunt. Propterea ergo coactum eſt hoc Concilium in Gangrenſi Eccleſia habitum: Ut canones iſtos exponerent [e], quibus probantur memorati extra Eccleſiam eſſe. Quod ſi per pœnitentiam condamnaverint hæc omnia, quæ malè ſenſerunt, tanquam à ſe non bene prolata, acceptabiles fiant: atque ideò ſingula, quæ debeant condemnare, Synodus credidit exponenda. Quod ſi quis renuerit hæc, quæ hodie conſtituta ſunt, tanquam hæreticus, & anatematizatus, & damnatus abjiciatur. Et erit non ſolùm incommunicatus, verùm etiam ab Eccleſia habeatur extorris; donec deprecetur Epiſcopum, & de univerſis quæ penes eos ſunt, deprehenſa prodiderit [f],

a *Vulg.* hinc ſe.

b Contemnenda aſſeruiſſe. *vulg. ed. Thu.* contemnenda & ventri ſervire.

c *Thu.* debere celebrari, & perſuaſiſſe.

d *Thu.* reprehendere.

e *Thu.* habitum canones iſtos exponere.

f *Thu.* Epiſcopos; penes eos; deprehenſa atque detecta ſunt prodiderint,

CANONES GANGR.

quid horum ſuſceperit obſervandum.

I. Si quis nuptias in accuſationem deduxerit, & mulierem [a] abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe conjugatos ingredi in regnum Dei: anathema ſit.

II. Si quis carnem manducantem ex fide cum religione, præter ſanguinem & idolo immolatum, crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, quod eas manducet: anathema ſit.

III. Si quis ſervum alienum occaſione religionis doceat Dominum ſuum contemnere debere, & ejus miniſterium deſtituere, ac non potiùs docuerit eum Domino ſuo bonâ fide & cum omni honorificentia ſervire: anathema ſit.

I. [1] IV. Si quis docet domum Dei contemtibilem eſſe debere, & non congregationes, quæ in ea fiunt, ſequitur [b]: anathema ſit.

V. Si quis extra Eccleſiam privatim populos congregans, contemnat Eccleſiaſticas ſanctiones [c], ipſámque Eccleſiam; apud ſe autem aut ſine Presbytero, aut ſine conſilio Epiſcopi agat: anathema ſit.

VI. Si quis oblationem fructuum, vel primitias Eccleſiæ debitas, voluerit extra Eccleſiam accipere, vel dare, præter conſcientiam Epiſcopi [d], & non magis cum Concilio ejus de his agendum putaverit: anathema ſit.

VII. Si quis acceperit vel dederit fructuum oblationem extra Epiſcopum vel quemlibet miniſtrum, tanquam ad diſpenſationem boni operis: anathema ſit.

VIII. Si quis vel virginitatem vel continentiam profeſſus, tanquam abominabiles nuptias dicit, & non ſolùm [e] propter hoc continens eſt, quod continentia & virginitas bonum ſit, ſanctúmque propoſitum: anathema ſit.

IX. Si quis propter Deum virginitatem profeſſus, per arrogantiam in conjugio poſitos vituperaverit, anathema ſit.

X. Si quis contemnendos dixerit agapen facientes & propter honorem Dei fratres pauperes ad ſe convocantes, & vocationibus eorum communicare noluerit, tanquam in nihilum quod fit deducens [f], anathema ſit.

XI. Si quis virorum putaverit propoſito ſancto, id eſt, continentiæ convenire ut pallio utatur, tanquam ab eo habiturus juſtitiam; reprehendátque vel judicet eos qui cum reverentia virili utuntur aut

a *Iſ. add.* fidelem ac religioſam cum viro ſuo dormientem.

b Iſ. & congreg. quæ in ea fiunt, anathema ſit.

c *Iſ. add.* aliterque ea que ſunt eccleſiæ uſurpare voluerit non conveniente Presbytero, juxta decretum Epiſcopi: *quæ in aliis verſionibus non reperiuntur*

d *Iſ. add.* vel hujus cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt.

e *Iſ.* & non propter hoc ſolùm, quod continentiæ & virginitatis bonum ſit.

f *Iſ.* tanquam nihili quod fit ducens.

1. Canonem, qui in aliis Codicibus quartus eſt, hic prætermittit uterque Codex MS. quem & ab Eccleſia Romana ob id non receptum crediderim: ne videlicet de Presbytero conjugato conjugiique juribus utente intellectus, incautos deciperet: & quia per eam tempeſtatem, quâ Canones iſti ab Eccleſia Romana recepti ſunt, jampridem ea neceſſitas deſierat, quæ olim impulerat ut conjugati ad Sacerdotium aſſumerentur, modo à conjugibus abſtinerent. Talis eſt porrò Canon ille IV. apud Iſidorum: *Si quis diſcernit Presbyterum conjugatum, tanquam occaſione nuptiarum offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideò ſe abſtineat, anathema ſit.*

alba veſte[a], aut communi, quæ in uſu eſt, anathema ſit.

XII. Si qua mulier hoc propoſito ſuo utile judicans, ſi virili veſte utatur, ad hoc virilem habitum imitetur[b], anathema ſit.

XIII. Si qua mulier, viro derelicto, diſcedere voluerit, ſoluto vinculo conjugali, nuptias contemnendo, anathema ſit.

XIV. Si quis dereliquerit proprios filios, ut non eos alat, atque eis ſecundùm pietatem neceſſaria non præbuerit; ſed occaſione continentiæ negligendos putaverit, anathema ſit.

XV. Si quis filius parentes, maximè fideles, deſeruerit, & ſub occaſione divini cultus hoc juſtum eſſe judicans, non potiùs honorem debitum reddiderit, ut hoc ipſum in illis veneretur, quod fideles ſunt, anathema ſit.

XVI. Quæcumque mulier, religioni judicans convenire, comas amputaverit, quas Deus ad velamen ejus & memoriam ſubjectionis illi dedit, tanquam reſolvens jura ſubjectionis, anathema ſit.

XVII. Si quis non dijudicans[c] die Dominica jejunaverit, tanquam in ejus diei contemtum, anathema ſit.

XVIII. Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem ſupergrediens[d] jejunia totius Eccleſiæ putaverit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia rationem vindicans[e], anathema ſit.

XIX. Si quis per ſuperbiam, tanquam perfectum ſe exiſtimans, conventus qui per loca vel Baſilicas ſanctorum martyrum fiunt, accuſaverit; vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur ſpernendas eſſe crediderit, memoriáſque ſanctorum contemnendas putaverit, anathema ſit.

Hæc autem ſcripſimus non abſcindentes eos, qui in Eccleſia Dei ſecundùm ſcripturas ſanctum propoſitum continentiæ eligunt; ſed eos qui ſuſcipiunt habitum ejus, & in ſuperbiam efferuntur adverſus eos qui ſimplicius vivunt. Sed & hos condemnamus, qui ſe extollunt adverſus ſcripturas & Eccleſiaſticos canones, & nova introducunt præcepta. Et nos autem virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſſimam dicimus, & renunciationem ſecularium negotiorum & actuum cum humilitate approbandam laudamus: & nuptiarum vinculum, quod ſecundùm caſtitatem ſecum perdurat, honoramus: & divites cum juſtitia & operibus bonis non abjicimus, & parſimoniam cum veſte humili non reprobamus; ſicut etiam ornatum, præter corporis diligentiam, infucatum laudamus. Diſſolutos autem & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conventus qui in his fiunt tanquam ſanctos & utiles recipimus proprietatem in privatis domibus non concludentes, & omnem locum in nomine Dei edificatum honoramus, & congregationem in Eccleſia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona opera, quæ juxta vires in fratres pauperes exercentur ſecundùm Eccleſiaſticas traditiones beatificamus; & omnia, quæ conveniunt traditionibus Apoſtolicis & ſanctarum ſcripturarum præceptis, in Eccleſia fieri exoptamus.

a *Iſ.* Qui cum reverentia Byrrhis utuntur & alia veſte communi. Gr. *βὺρρους*.

b *Iſ.* in viri habitum mutatur.

c *Iſ. leg.* Si quis tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die &c.

d *Thu.* Supervemiens, &. *Iſ.* & ſuperbiens.

e *Oxon.* judicans.

Hæc eſt Synodica clauſula quæ maximè poſtremi Canones explicantur. Eam cum uterque Cod MS. omiſerit, ex Iſidoro ſupplevimus.

Ep. Conc. Cartag.

CAPITULUM VI.

EPISTOLA CONCILII CARTAGINENSIS AD INNOCENTIUM PAPAM.

Contra Pelagium & Cæleſtium.

Domino beatiſſimo & honorandiſſimo ſancto fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Numidius, Ruſticianus, Fidentinus[a]*, Evagrius*[1]*, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theaſius, Tutus, Pannonius, Victor, Reſtitutus, alius Reſtitutus, Ruſticus, Fortunatianus, Ampelius, Avivius*[b]*, Felix, Donatianus, alius Adeodatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Poſthumianus, Criſpulus, Victor, alius Victor, Leutius*[c]*, Marianus*[d]*, Fructuoſus, Fauſtinianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Megarius, Ruſticus, Rufianus*[e]*, Proculus*[f]*, Thomas, Januarius, Octavianus Prætextatus, Sixtus, alius Quodvultdeus, Pentadius, Item Quodvultdeus, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Bazacenus*[g]*, Germanus, Germanianus, Juventius, Majorinus, item Juventius, Candidus, item Cyprianus, Emilianus, Romanus, Africanus, Marcellinus, qui in Concilio Eccleſiæ Cartaginenſis affuimus.*

a *Vulg.* Codd. Fidentius.

1. *ita Thu. Ox. & Florent. Mſſ. Codd. Coll. Cartag. in ed.* Panthonius.

b *ita iid. MSS. al. Ambivius ed.* Animus. *male.*

c *Oxon.* Leuticus.

d *vulg.* Macinus vel Macianus.

e *Oxon.* Rufinianus.

f *ita Thu. & Ox. & ſic legendum coniecit Garn. Ed.* Proculianus.

g *ita Thu. videtur Oxon. legere* Bizacenus. *Ed.* Thiazacenus.

Cap. I.

CUm ex more ad Cartaginenſem Eccleſiam ſolenniter veniſſemus[h], atque ex diverſis cauſſis congregata ex nobis Synodus haberetur, compresbyter noſter Oroſius[i] nobis literas ſanctorum fratrum & conſacerdotum dedit Herotis & Lazari, quarum formam his conſtituimus eſſe ſubdendam. His ergo lectis, Pelagium & Cæleſtium autores nefarii prorſus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus. Undè factum eſt ut recenſendum putaremus quid ante fermè quinquiennium ſuper Cæleſtii nomine, hic apud Eccleſiam Cartaginenſem fuerit agitatum. Quo recitato, ſicut ex ſubditis advertere poterit ſanctitas tua, quamvis judicatio[k] manifeſta conſtaret: quia illo tempore Epiſcopali judicio exciſum hoc tantum vulnus ab Eccleſia videretur, nihilominus tamen id communi deliberatione cenſuimus, hujuſmodi perſuaſionis autores, quamvis & ad Presbyterium idem Cæleſtius poſteà perveniſſe dicatur, niſi hæc apertiſſimè anathemati-

h *Garn.* veniremus *malè.*

i *Thu.* Oreſius.

k *Garn.* indicatio *an errore operarũ?*

1. Evagrius. Ita MSS. Codd. Thuan. & Oxon. Mendoſam eſſe lectionem, & pro Evagrio legendum eſſe *Evangelum*, aſſerit Garnerius *; & revera hunc in illius locum ſubſtituit nullius Codicis autoritate, nulla ratione fretus. Quod enim ait Evagrii nomen vulgare non fuiſſe Afris, fuiſſe autem Evangeli; quódque Evangelum Aſſuritanum Epiſcopum, de quo in collatione Cartag. huc adducit, meritò exſufflatur à Doctiſſimo viro Henrico de Noris in cenſura notarum ejuſdem Garnerii ad inſcriptiones hujus Synodicæ & alterius Milevitani Concilii Epiſtolæ.

* *Vide Ioh. Garn. notas ad hanc ep. Diſſert 2. ad Marium Mercatorem.*

zaverint, ipſos anathematizari oportere: ut ſi ipſorum non potuerit, ſaltem eorum, qui ab illis decepti ſunt, vel decipi poſſunt, cognitâ ſententia, quæ in eos lata eſt, ſanitas procuretur.

EP. CONC. CARTAG.

CAP. II.

Hoc itaque geſtum, Domine frater, ſanctæ [a] Caritati tuæ intimandum duximus, ut ſtatutis noſtræ mediocritatis [b] etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur autoritas, pro tuenda ſalute multorum, & quorumdam perverſitate corrigenda. Id enim agunt iſti damnabilibus diſputationibus ſuis, ut non defendendo, ſed potiùs in ſuperbiam ſacrilegam extollendo liberum arbitrium, nullum locum relinquant gratiæ Dei, quâ Chriſtiani ſumus, quâ & ipſum noſtræ voluntatis arbitrium verè fit liberum, dum à carnalium concupiſcentiarum dominatione [c] liberatur, dicente Domino: *Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis:* quod auxilium fides impetrat, quæ eſt in CHRISTO JESU Domino noſtro. Iſti autem [d] aſſerunt, ſicut à fratribus, qui etiam eorum libros legerunt, cognovimus, in eo gratiam Dei deputandam, quod talem hominis inſtituit creavitque naturam [e] quæ per propriam voluntatem legem Dei poſſet implere, ſive naturaliter in corde conſcriptam, ſive in literis datam: eandem quoque legem ad gratiam Dei pertinere, quod eam *Deus in adjutorium hominibus dedit:* Illam verò gratiam, quâ, ut dictum eſt, Chriſtiani ſumus, cujus Apoſtolus prædicator eſt, dicens: *Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege [f] peccati, quæ eſt in membris meis. Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum:* nolunt omnino cognoſcere, nec apertè quidem oppugnare audent. Sed quid aliud agunt cum *hominibus animalibus non percipientibus, quæ ſunt ſpiritus Dei?* Perſuadere quippe non ceſſant ad operandam perficiendámque juſtitiam, & Dei mandata complenda ſolam ſibi humanam ſufficere poſſe naturam: non attendentes, quod ſcriptum eſt: *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram.* Et: *non volentis neque currentis; ſed miſerentis eſt Dei:* Quod *unum corpus ſumus in* CHRISTO JESU; *Singuli autem alter alterius membra: habentes dona diverſa, ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis.* Et: *Gratiâ Dei ſum id quod ſum: & gratia ejus in me vacua non fuit; ſed plus omnibus illis laboravi; non autem ego ſed gratia Dei mecum.* Et: *Gratias ago Domino, qui dedit nobis victoriam per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum.* Et: *Non quia idonei ſumus cogitare aliquid, quaſi ex nobiſmetipſis; ſed ſufficentia noſtra ex Deo eſt.* Et: *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut eminentia ſit virtutis Dei, non ex nobis.* Et innumerabilia, quæ de ſcripturis omnibus, ſi colligere velimus, tomus non ſufficit capere. [g] Et veremur ne

[a] ſanctæ *del. Ed.*
[b] *Thu.* à noſtra mediocritate,
[c] *ita vulg. ed. & MSS. Thu. & oxon. ſolus Garn.* Damnatione, *minus rectè.*
Joan: 8, 36.
[d] *Thu.* enim.
[e] *Oxon.* Hominibus inſtituit naturam.
Iſai. 8. 20. *ſec.* 70.
Rom. 7. 22.
[f] *Oxon.* in legem.
1. *Cor.* 2. 14.
Mendoſa interpunctio ſenſum hic pervertit in ed.
Rom. 8. 26.
Ibid. 9. 16.
Ibid. 12. 5.
1. *Cor.* 15. 10.
Ibid. 57.
2. *Cor.* 3. 5.
Ibid. 4. 7.
[g] *vulg. & Garn.* tempus non ſufficiet.

EP. CONC. CARTAG.

apud te iſta ipſa commemorando, quæ majore gratia de ſede Apoſtolica prædicas, inconvenienter facere videamur. Sed ideò facimus; quia in eo quod infirmiores ſumus, quaqua verſus unuſquiſque noſtrûm verbum Dei prædicando putatur attentior, crebriùs eos patimur in nos[a] & audaciùs inſurgentes.

[a] Ed. del: in nos.

CAP. III.

Si ergo Pelagius Epiſcopalibus geſtis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi juſtè fuerit viſus abſolutus: error tamen ipſe & impietas, quæ jam[b] multos aſſertores habet per diverſa diſperſos, etiam autoritate Apoſtolicæ ſedis anathematizanda eſt. Conſideret ergo[c] ſanctitas tua, & paſtoralibus nobis compatiatur viſceribus, quàm ſit peſtiferum & exitiabile ovibus Chriſti, quod iſtorum ſacrilegas diſputationes neceſſariò conſequitur; ut nec orare debeamus, *ne intremus in tentationem*: quod Dominus diſcipulos monuit, & poſuit in oratione quam docuit; aut *ne deficiat fides noſtra*: quod pro Apoſtolo Petro ſe rogaſſe ipſe teſtatus eſt. Si enim poſſibilitate naturæ & arbitrio voluntatis[d] in poteſtate ſunt conſtituta, quis non ea videat inaniter à Domino peti, & fallaciter orari, cùm orando poſcuntur quæ naturæ ita jam conditæ ſufficientibus viribus obtinentur? Nec debuiſſe dicere Dominum JESUM: *Vigilate & orate*; ſed tantummodò *vigilate*; *ne intretis in tentationem*; Nec beatiſſimo Petro primo Apoſtolorum: *Rogavi pro te*; ſed impero, vel moneo, vel præcipio, *ne deficiat fides tua.* Contradicitur etiam iſtorum contentione benedictionibus noſtris, ut incaſſum ſuper populum dicere videamur quicquid eis à Domino precamur; ut rectè[e] ac piè vivendo illi placeant; vel illa quæ pro fidelibus Apoſtolus precatur dicens: *Flecto genua mea ad patrem, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ virtute corroborari, per ſpiritum ejus.* Si ergo voluerimus ſuper populum benedicendo dicere: *Da illi*[f], *Domine, virtutem*[g], *corroborari per ſpiritum tuum:* iſtorum nobis diſputatio contradicet, affirmans liberum negari arbitrium, ſi hoc à Deo poſcitur, quod in noſtra eſt poteſtate. *Virtute enim* inquiunt, *corroborari poſſumus, ſi volumus, ea poſsibilitate naturæ, quam non nunc accipimus; ſed, cùm crearemur accepimus.*

[b] *vulg. & Garn.* tam.

[c] *vulg. & Thu.* enim.

Matth. 6. 13.

Luc. 22. 32.

[d] *Garn.* Si enim hæc, quæ poſſibilitate naturæ & arbitrio voluntatis præſtantur &c, *omninò male, contra fidem Codd. excuſorum & MSS. ſermonis contextum, & autoris mentem: nec quid pejus.*

Matth. 26. 41.

Luc. 22. 32.

[e] *Thu. add.* accipiant.

Epheſ. 3. 14.

[f] *vulg. & Oxon.* illis.

[g] *ita Thu. & Oxo vulg.* virtute,

CAP. IV.

Parvulos etiam propter ſalutem, quæ per ſalvatorem Chriſtum datur, baptizandos negant: ac ſic eos mortifera iſta doctrina in æternum necant[h]: promittentes, etiamſi non baptizentur, habituros vitam æternam: nec periiſſe cum iis[i], de quibus ait Dominus: *Venit enim filius hominis quærere & ſalvare, quod perierat?* Quia iſti, inquiunt, non perierant, nec eſt quod in eis ſalvetur, aut tanto pretio redimatur: quia nihil in his vitiatum, nihil tenetur ſub diaboli poteſtate captivum; nec pro eis fuſus eſſe ſanguis[k] in remiſſionem legitur

[h] *Thu.* Ac ſi eos.. in æternum necet.

[i] *vulg. & Thu.* nec pertinere ad eos.

Luc. 19. 20.

[k] *vulg. & Garn.* nec pro eis fuſus eſt ſanguis, qui fuſus eſſe &c.

peccatorum. Quamquam per baptiſmum Chriſti etiam parvulorum fieri redemtionem libello ſuo Cæleſtius in Cartaginenſi Eccleſia jam confeſſus eſt. Sed multi, qui eorum perhibentur eſſe vel fuiſſe diſcipuli, hæc mala, quibus fidei Chriſtianæ fundamenta evertuntur [l], quacumque poſſunt [m] affirmare non ceſſant. Unde etiamſi Pelagius Cæleſtiuſque correcti ſunt, vel ſi iſta numquam ſenſiſſe ſe dicunt, & quæcumque ſcripta contra eos prolata fuerint, ſua eſſe negabunt, nec eſt quemadmodum de mendacio convincantur; generaliter tamen quicumque dogmatizat & affirmat humanam ſibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda ſufficere poſſe naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ ſanctorum evidentiùs orationibus declaratur, adverſarius invenitur: & quicumque negat parvulos per baptiſmum Chriſti à perditione liberari, & ſalutem percipere ſempiternam, anathema ſit. Quæcumque autem eis alia objiciuntur, non dubium venerationem tuam, cùm geſta Epiſcopalia perſpexerit, quæ in Oriente in eadem cauſſa confecta dicuntur, id judicaturam, unde omnes in Dei miſericordia gaudeamus. Ora pro nobis, Domine beatiſſime Papa.

RESCRIP. INNOCEN. PAPÆ.

l vulg. & Thu. conantur evertere.
m Apud Binium add. aſtutia.

CAPITULUM VII.

RESCRIPTUM INNOCENTII PAPÆ ad eoſdem.

Innocentius Aurelio, & omnibus ſanctis Epiſcopis [a] *, qui in Concilio Cartaginenſis affuerunt Eccleſiæ, dilectiſsimis fratribus, in Domino ſalutem.*

a Thu. add. vel ceteris.

IN requirendo de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet à Sacerdotibus, maximéque à vero juſtóque & Catholico [b] tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſervantes [c] & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ; noſtræ [d] religionis vigorem non minùs nunc in conſulendo, quàm antea cùm pronuntiaretis, vera ratione firmatis: qui [e] ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe judicium. Scientes quid Apoſtolicæ ſedi, cùm omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum, debeatur; à quo ipſe Epiſcopatus & tota autoritas nominis hujus emerſit. Quem ſequentes tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda. Unde id venit [f] quod patrum inſtituta Sacerdotali cuſtodientes officio, non cenſetis eſſe calcanda, quod illi non humanâ, ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quicquid quamvis in dsjunctis remotiſque provinciis ageretur, non priùs ducerent finien-

CAP. I.

b Al. maximè verò à juſto & Cath.
c ita MSS. duo. Garn ſervaſtis.
d Garn. veſtræ.
e Garn. ad. de cauſſa.
f Garn. & Thu. cum vulg. vel id verò.

RESCRIP. INNOCEN. PAPÆ.

dum, niſi ad hujus ſedis notitiam perveniret, ut tota hujus autoritate juſta quæ fuerit pronuntiatio, firmaretur; indéque [g] ſumerent ceteræ Eccleſiæ, & velut de natalis ſui fonte aquæ cunctæ procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent, quid præciperent, quos abluerent, quos velut in cœno inemundabili ſordidatos mundis digna corporibus unda vitaret.

[g] *ita vulg. & uterque MSS. apud Garn.* Unde aquas ſumerent ceteræ Eccleſiæ velut de natali ſuo fonte à quo cunctæ procedunt...manant. Unde perciperet: quos... abluere.

CAP. II.

Gratulor igitur, fratres cariſſimi, quod per fratrem & coëpiſcopum noſtrum Julium, ad nos literas deſtinaſtis. Et, cùm pro illis curam geritis, quibus præſidetis Eccleſiis, ſolicitudinem veſtram pro omnium utilitate monſtratis: & per cunctas totius orbis Eccleſias omnibus una, quod proſit, decernendum eſſe, depoſcitis: ut ſuis conſtabilita regulis Eccleſia, & quo illos caveat pronuntiationis juſtæ firmata decreto, talibus patere non poſſit [h], qui perverſis inſtructi, imò deſtructi [i] verborum argutiis, ſub imagine Catholicæ fidei diſputantes, velut peſtiferum exhalant virus, & ut hominum rectè ſentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dogmatis quærunt evertere diſciplinam. Sanandum ergo celeriùs, ne longiùs execrandus animis morbus inſerpat: ut ſi medicus, cùm viderit aliquem hujus terreni corporis eſſe languorem, magnum ſuæ artis eſſe æſtimat documentum, ſi citò quis, illius interventu, deſperatus evadat: vel cùm [k] putre vulnus aſpexerit, adhibet fomenta, vel cætera quibus illud, quod natum fuerat, poſſit vulnus obduci. At, ſi id manens ſanari non potuerit, ne corpus reliquum ſua tabe corrumpat, ferro amputat quod nocebat, quo reliquum ſervet integrum & intactum [l]. Præcidendum ergo id eſt, quod velut ſano puróque nimium corporis vulnus obrepſit; ne cùm tardiùs abſtergitur, in ipſis penè viſceribus hujus mali non haurienda poſt ſentina conſidat. Nam quid nos rectum de his poſt hæc mentibus [m] æſtimemus, qui ſibi ſe putant debere, quod bonæ [n] ſunt; nec illum conſiderant, cujus quotidie gratiam conſequuntur?

[h] *Garn.* Eccleſia & pronunciation. juſtæ firmata decretalibus, illos pavere non poſſit.
[i] *Hæc* imò deſtructi *omittit Garn. unus.*
[k] *Garn.* non evadat. Sed cùm. *male.*
[l] *Garn.* ut quod reliquum integrũ eſt ſervet intactũ. *minus bene.*
[m] *Garn.* amentibus. *minus bene.*
[n] *Garn.* boni.

CAP. III.

Sed jam [o] iſti, qui tales ſunt, nullam Dei gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantùm ſe poſſe aſſequi confidunt, quantùm vix illi qui ab illo poſtulant ut accipiant [p], promerentur. Quid enim tam iniquum eſſe poteſt, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Chriſtianis [q] mentibus inimicum, quàm denegari [r] debere, quicquid in quotidiana gratia conſequeris, cui te ipſe debere confiteris quod natus es. Ergo eris tibi in providendo præſtantior, quàm poteſt in te eſſe [ſ] qui te ut eſſes effecit; & cùm te putes [t] ei debere, quod vivis, quomodo te non putas illi debere, quod quotidianam ejus conſequendo gratiam, taliter vivis? Et qui nos adjutorio negas indigere divino, quaſi ex noſtra in toto [u] poſſibilitate perfectos [x]; quomodo non adjutorium in nos, cùm tales etiam à nobis eſſe poſſimus [y], provocamus? Qui enim

adjutorium

[o] *Garn.* ſed juſtè.
[p] *Garn.* & accipere.
[q] *Garn.* religioſis.
[r] *vulg.* te negare.
[ſ] *vulg.* eſſe.
[t] *Garn.* ſi huic putes
[u] *vulg.* in totum.
[x] *vulg. & Thu.* perfecti ſimus: *Sequitur apud Garnerium.*
[y] Dic quomodò

RESCRIP. INNOCEN. PAPÆ.

adjutorium Dei negat, vellem interrogare quid dicat? Nos non mereri? an illum hoc præſtare non poſſe? an nihil eſſe propter quod unuſquiſque hoc debeat præſtolari[a]? Poſſe hoc Deum, opera ipſa teſtantur. Adjutorio quotidiano nos egere, negare non poſſumus: hoc enim ſeu benè vivimus provocamus[b], ut meliùs ſanctiúſque vivamus; ſeu pravè ſentientes à bonis avertimur, ut ad rectam redeamus viam ejus auxilio plus egemus. Nam quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad caſum, tam expoſitum ad omnia pericula; ſi hoc ſolùm nobis ſufficere poſſe putantes, quod liberum arbitrium, dum naſceremur, accepimus, ultra jam à Domino nihil quæramus; id eſt, autoris noſtri obliti ejus potentiam, ut nos oſtendamus liberos, abjuremus? quaſi jam ampliùs quod dare poſſit non habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit: neſcientes quod niſi magnis precibus gratia in nos implorata deſcendat, nequaquam[c] terrenæ labis & mundani corporis vincere errorem conemur, cùm pares nos ad reſiſtendum non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere poſſit auxilium.

verè adjutorium ejus in nos... provocemus. *male & contra mentem Pontificis, qui probare intendit, ut ex conſequentibus patet, iuſtum vita ſua provocare auxilium Dei, ut iuſtius vivat.*
a *vulg.* poſtulare.
b *Garn.* precamur. *male & alia quæ eodem hoc loco mutata ſunt.*
c *Garn.* ne quicquam *minus bene*.

CAP. IV.

Nam ſi ille clamat[d] adjutorio ſibi opus eſſe divino, qui dignè hoc non quæreret, ſi cui liberum arbitrium plus prodeſſet; quippe cum vir beatus & jam electus à Domino nihil egeret; tamen ita Deum precatur poſtulans: *Adjutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris meus*: nos nobis liberum arbitrium, ille Deum poſtulat adjutorem. Quod nati ſumus, ſufficere nobis poſſe dicimus; ille Deum, ne derelinquatur exorat. Non, rogo, manifeſtè diſcimus quid oremus[e]; cùm ille tantoperè, ut ſupra diximus, beatus vir, ne deſpiciatur, exorat[f]. Illi enim neceſſe eſt iſta[g] arguant, qui illa confirmant: David enim[h] orationis ignarus & ſuæ naturæ neſcius accuſetur, qui cùm ſciat tantum in ſua eſſe natura adjutorem ſibi Deum, & aſſiduum adjutorem (nec illi ſufficit aſſiduum[i]; ſed ne aliquando illum deſpiciat orationibus pronus exoptat, & per corpus omne pſalterii hoc & prædicat & clamat) ſi ergo ille tam magnum ſcit, ut aſſiduè diceret; ita neceſſarium confeſſus eſt, ut doceret[k]: quemadmodum Pelagius Cæleſtiuſque, ſepoſitâ omni reſponſione pſalmorum, talique abdicata doctrina, ſuaſuros ſe aliquibus eſſe confidunt nos adjutorium Dei nec debere quærere, nec eo egere? cùm omnes ſancti nihil ſe ſine hoc agere poſſe teſtentur. Libero enim arbitrio olim ille perverſus[l], cum ſuis inconſultiùs utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demerſus eſt, & nihil quemadmodum inde exſurgere poſſet invenit, ſuáque in æternum libertate deceptus, hujus ruinâ jacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſtea Chriſti per ſuam gratiam relevaſſet adventus. Qui per novæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium ſui baptiſmatis lavacro purgavit, & ejus

d *Garn.* David inclamat *melius*.
Pſ. 26. 9.
e *Garn.* Exorat. Nos dicimus manifeſtè: ut quid oremus, *minus benè*.
f exoptat. *Thu.*
g *Garn.* ita *minus bene*.
h *Garn.* ergo.
i *Garn. ita legit add. & diſtinguit, non rectè meo iudicio*: cùm ſciat, tantum in ſua ineſſe natura, adjutorem ſibi Deum & aſſid. adjut. invocat. Nec illi ſufficit aſſiduum invocare.
k *Garn.* Si ergo hoc illi tam magnum viſum ſit &c. ut nos doceret.
l *vulg. & Thu.* Liberum enim arbitrium... perpeſſus.

RESCRIP. INNOCEN. PAPÆ.

a *vulg.* confirmans.
b *Oxon.* propriis. *male.*

firmans [a] ſtatum quò rectiùs conſtabiliúſque procederet, tamen ſuam gratiam in poſterum non negavit. Nam quamvis hominem redemiſſet à præteritis [b] ille peccatis, tamen ſciens iterum eum poſſe peccare ad reparationem ſibi quemadmodum poſſet illum & poſt iſta corrigere, multa ſervavit. Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti confiſique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neceſſe eſt enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Sed poſſem plura dicere, niſi vos conſtaret cuncta dixiſſe.

CAP. V.

c *Oxon.* beneficio.
I.
d *Garn.* quæ dicuntur: *male.*
e *Garn.* conſequimur. *minus recte.*
f *Garn.* omni.
g *Garn.* quare.
h *vulg.* *Thu.* multos ſuæ mentis.
i *Garn.* nunc. *Videtur melius; legunt tamen.* Non, *Cod. ed. & MSS. duo.*

Quiſquis ergo huic aſſentiens videtur eſſe ſententiæ, quâ dicat adjutorio nobis non opus eſſe divino, inimicum ſe Catholicæ fidei, & Dei beneficiis [c] profitetur ingratum [1]: nec noſtra communione ſunt digni, quam prædicando taliter polluerunt. Sic enim ſua ſponte, dum ſequuntur illa, quæ dicunt [d], longiùs à vera religione fugerunt. Cùm enim totum hoc in noſtra profeſſione conſiſtat, quotidianiſque precibus nihil agamus, niſi quemadmodum Dei miſericordiam conſequamur [e]; quemadmodum ferre poſſumus iſta jactantes? quis, rogo, pectora illorum tantus error obcæcat, ut, ſi ipſi nullam Dei gratiam ſentiunt, quia nec digni ſunt, nec merentur, nec de aliis conſiderent, quid quotidie ſingulis gratia divina largiatur? Sunt quidem iſti omnes [f] cæcitate digniſſimi, qui nec hoc ſibi reliquerunt, ut ſe auxilio credant revocari ab erroribus poſſe divino: negantes enim Dei adjutorium, non aliis, ſed ſibi hoc penitùs abſtulerunt. Qui [g] avellendi ſunt longiùs, & ab Eccleſiæ procul removendi viſceribus: ne diutiùs multa occupans, inſanabilis poſt error increſcat. Si enim diu fuerint ſub hac impunitate verſati, neceſſe eſt multas in hanc ſuam pravitatem mentes [h] inducant, decipiantque innocentes, vel potiùs imprudentes, qui fidem Catholicam non [i] ſequuntur. Putabunt enim eos rectè ſentire, quos adhuc vident in Eccleſia perdurare.

CAP. VI.

k *vulg.* & *Garn.* ſervamus.
l *vulg.* aliquando.
m *hac in vulg. deſiderantur.*

Separetur ergo à ſano corpore vulnus inſanum, remotóque morbi ſævientis afflatu, cautiùs quæ ſunt ſincera perdurent: & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sit corporis illibata perfectio, quam vos ſequi & tenere, hac in illos pronuntiatione cognovimus; & una vobiſcum pari aſſenſione firmamus [k]. Qui ſi tamen aliquod [l] in ſe Dei adjutorium, quod huc uſque negaverunt, provocaverint, (& [m] opus ſibi ejus auxilio eſſe cognoverint) ut de hac labe, in qua ſui cordis incurvatione corruerant, liberentur; & quaſi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdicatiſque omnibus, quibus totus,

1. Putat Johannes Garnerius aliquid hoc loco deeſſe. Nihil tamen ampliùs quàm excuſi Codices habent MSS. Thuaneus & Oxonienſis; nihilque revera ſenſus deſiderat. Hæc porrò ille ex proprio penu ſupplet in margine: *Pelagium igitur & Cæleſtium, quos autores nefarii prorſus & ab omnibus anathematizandi erroris advertiſtis, juſta ſententia damnaſtis; nec illi &c.*

ne verum aſpicerent [a], eorum fœdabatur & caligabat aſpectus: damnent hæc, quæ huc uſque ſenſerunt; & aliquando animum rectis diſputationibus commodantes, ab hac aliquantulum labe correcti veris ſe [b] conſiliis [c] tribuant atque ſummittant. Quod ſi fecerint, erit in poteſtate Pontificum illis aliquatenus ſubvenire, & talibus aliquam curam præſtare vulneribus, quam ſolet lapſis, cùm reſipuerint, Eccleſia non negare: ut à ſuis revocati præcipitiis, intra ovile Domini redigantur [d]: ne foris poſiti, & à tanto præſidio æde [e] munitionis excluſi, periculis omnibus exponantur, devorandi luporum dentibus atque vexandi, quibus obſiſtere hac, qua illos in ſe irritaverant, doctrinæ perverſitate non poſſunt. Sed ſatis veſtris monitis & ſuperabundantibus noſtræ legis exemplis probatur eſſe reſponſum; nec quicquam ſupereſſe duximus, quod dicamus: cùm nihil prætermiſſum à vobis, nihil conſtet eſſe ſuppreſſum, quo illi refutati & penitùs agnoſcantur eſſe convicti, ideoque à nobis teſtimonia nulla ponuntur: quia & his plena relatio eſt, & ſatis conſtat, ut doctiſſimos ſacerdotes, vos cuncta dixiſſe [f]; nec decet credere vos aliquid quod ad cauſſam poſſit proficere, præteriiſſe. *Et alia manu.* Bene valete, Fratres [g].

EPISTOLA CONCILII MILEVIT.

a *vulg.* aſpiceret.
b *vulg. add.* ſanandos.
c *Garn.* Conciliis.
d *Garn.* reducantur.
e *vulg.* à fide.
f *Garn.* Conſtat tot doct. Sacerd. cuncta dixiſſe. *minus rectè.*
g *Garn. add.* VI. Kal. Februarii poſt Theodoſii VII. & Junii Quart Palladii Conſulatum, *vel, ut habent, inquit ille, alii Codices.* Honorio XI. & Conſtantio II. Coſſ.

CAPITULUM VIII.

INCIPIT EPISTOLA MILEVITANI Concilii ad eundem Papam, contra eoſdem hæreticos.

Domino beatiſſimo, meritoque venerabili & in Chriſto honorando Papæ Innocentio, Silvanus Senex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Reſtitutus, Lucianus, Alipius, Auguſtinus, Placentius, Severus, Fortunatus, Poſſidius, Novatus, Secundus, Maurentius, Leo, Fauſtinianus, Creſconius, Malchus, Littorius, Fortunatus, Donatus, Pontianus, Saturninus, Creſconius, Honorius, Creſconius, Lucius, Adeodatus, Proceſſus, Secundus, Felix, Aſiaticus, Rufinus, Fauſtinus, Servius, Terentianus [h], *Creſconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, Fauſtinus, Sabinus* [i], *Creſconius, Victor, Gigantius* [k] *Poſſidonius, Antoninus, Innocentius, Felix, Antoninus, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Præſidius, Creſconius, Lampadius, Delphinus, ex Concilio Milevitano, in Domino ſalutem.*

h *Thu & vulg.* Terentius.
i *Hic* Sabinus *deeſt in vulg. & Thu.*
k Gigantius *vel ut* habet *Garn.* Gignantius deeſt *in vulg. & Oxon.*

CAP. I.

QUia te Dominus gratiæ ſuæ præcipuò [l] munere in ſede Apoſtolica collocavit, talémque noſtris temporibus præſtitit, ut nobis potiùs ad culpam negligentiæ valeat, ſi apud tuam venerationem

l *Garn.* præcipuæ *Oxon.* præcipuè.

EPISTOLA CONCILII MILEVIT.

quæ pro Eccleſia ſuggerenda ſunt tacuerimus, quàm ea tu poſſis vel faſtidioſè vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Chriſti, paſtoralem diligentiam, quæſumus, adhibere digneris. Nova quippe hæreſis & nimium pernicioſa tentat aſſurgere [a] inimicorum gratiæ Chriſti, qui nobis Dominicam [b] orationem impiis diſputationibus conantur auferre. Cùm enim Dominus docuerit ut dicamus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:* iſti dicunt poſſe hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem juſtitiæ ſine adjutorio gratiæ ſalvatoris, per ſolum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non ſit neceſſarium dicere: *dimitte nobis debita noſtra.* Id verò quod ſequitur: *Ne nos inferas in tentationem:* non ita intelligendum, tanquam divinum adjutorium poſcere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus; ſed hoc in noſtra poſitum eſſe poteſtate, & ad hoc implendum ſolam ſufficere hominis voluntatem: tanquam fruſtrà Apoſtolus dixerit: *Non currentis, neque volentis, ſed miſerentis eſt Dei:* Et, *Fidelis Deus, qui non permittat vos tentari ſuper id quod poteſtis; ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Fruſtra etiam dixerit Dominus Apoſtolo Petro: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua;* Et omnibus ſuis: *vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem:* Si hoc totum eſt poteſtatis humanæ. Pueros quoque parvulos, etſi nullis imbuantur [c] Chriſtianæ gratiæ ſacramentis, habituros vitam æternam, nequaquam Chriſtiana [d] præſumtione contendunt; evacuantes quod dicit Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et alio loco: *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.*

a *Garn.* pernicioſa tempeſtas ſurgere... cæpit *minus bene.*
b *vulg.* ad. etiam.
Matth. 6. 12.
Ibidem.
Rom. 9. 16.
1. *Cor.* 10. 13.
Luc. 22. 32.
Matth. 26. 40.
c *Garn.* Si nullis innoventur.
d *Garn.* nequam præſ. *minus rectè.*
Rom. 5. 12.
1. *Cor.* 15. 22.

CAP. II.

Ut ergo alia omittamus quæ contra ſanctas ſcripturas plurimæ diſſerunt, hæc interim duo, quibus omninò totum quod Chriſtiani ſumus, conantur evertere, quæ fidelia corda ſuſtineant [e]: Non eſſe rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam juſtitiam ſit noſter adjutor: & non opitulari parvulis ad conſequendam vitam æternam, Chriſtianæ gratiæ ſacramentum? Hæc inſinuantes Apoſtolico pectori tuo non opus habemus multa dicere, & tantam impietatem verbis exaggerare; cùm procul dubio te iſta permoveant, ut ab eis corrigendis, ne latiùs ſerpant, multóſque contaminent, vel potiùs interimant, dum eos ſub nomine Chriſti à gratia Chriſti penitus alienant, omninò diſſimulare non poſſis. Hujus autem pernicioſiſſimi erroris autores eſſe perhibentur Pelagius & Cæleſtius, quos quidem in Eccleſia ſanari malumus, quàm deſperata ſanitate [f] ab Eccleſia ſeparari [g], ſi neceſſitas nulla compellat. Quo-

e *Garn.* fidelia corda non ſuſtinent. *minus bene.*
f *vulg.* ſalute.
g *vulg.* reſecari,

EPISTOLA CONCILII MILEVIT.

rum unus, id eſt, Cæleſtius, etiam ad Presbyterium in Aſia dicitur perveniſſe. De quo ante paucos annos quid geſtum fuerit, ſanctitas tua de Cartaginenſi Eccleſia meliùs inſtruitur[a]. Pelagius verò, ſicut à quibuſdam fratribus noſtris miſſæ loquuntur Epiſtolæ, Jeroſolymis conſtitutus nonnullos fallere aſſeritur. Verumtamen multo plures, qui ejus ſenſus diligentiùs indagare potuerunt, adverſus eum pro gratia Chriſti, & Catholicæ fidei veritate confligunt: ſed præcipuè ſanctus filius tuus, frater & compresbyter noſter Jeronymus.

a *Garn.* inſtruetur *minus bene. Simul enim delata ſunt Cartagin.* Eccleſiæ *ſcripta, ut ex Ep. ſequ. conſtat.*

CAP. III.

Sed arbitramur, adjuvante miſericordia Domini Dei, quę te & regere conſulentem, & orantem exaudire dignatur, autoritati ſanctitatis tuæ de ſacrarum ſcripturarum autoritate depromtæ, faciliùs eos qui tam perverſa & pernicioſa ſentiunt, eſſe ceſſuros, ut de correctione potiùs eorum gratulemur, quàm contriſtemur interitu, Domine beatiſſime. Quodlibet autem ipſi eligant, certe vel aliis, quos plurimos poſſunt, ſi ab eis diſſimuletur, ſuis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua inſtanter & celeriter providendum. Hæc ad ſanctitatem tuam de Concilio Numidiæ ſcripta direximus, imitantes Cartaginenſem Eccleſiam, & [b] Cartaginenſis Provinciæ fratres & Coepiſcopos noſtros, quos ad ſedem Apoſtolicam, quam beatus illuſtras, de hac cauſſa ſcripſiſſe comperimus. *Et alia manu*: Memor noſtri in Dei [c] gratia augearis, Domine beatiſſime, meritóque venerabilis, & in Chriſto honorande ſancte Papa.

b Cartag. Eccleſ. &. *omitt. Garn.*

c *Garn.* in Deum. *minus bene.*

CAPITULUM IX.

INCIPIT EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ ad Concilium Milevitanum.

Innocentius Silvano Seni, Valentino, & ceteris qui in Milevitana Synodo interfuerunt, dilectiſsimis fratribus, in Domino ſalutem.

CAP. I.

INter ceteras Eccleſiæ Romanæ curas, & Apoſtolicæ Sedis occupationes, quibus diverſorum conſulta fideli ac medica [a] diſceptatione tractamus, frater & Coepiſcopus noſter Julius dilectionis veſtræ literas, quas ex Milevitano Concilio curâ fidei propenſiore miſiſtis, mihi inopinanter [b] ingeſſit; Cartaginenſis etiam comitii querelæ parilis [c] ſcripta ſubjungens. Nimirum exultat Eccleſia tantam ſolicitudinem commiſſis gregibus exhibere paſtores, ut non ſolùm ex his neminem [d] patiantur errare; ſed etiam, ſi quas ovium ſcævæ [e] delectationis herba ſeduxit; ſi in errore permanſerint, aut ſegregari penitùs velint [f] aut illicitè dudum petita vitantes, cuſtodiæ priſtinæ cir-

a *Garn.* ac non medica. *minus bene.*
b *ita uterque Cod. MS. & excuſi omn. Garn.* peroptanter.
c *Oxon. omitt.* querelæ parilis.
d *Garn. omitt.* neminem *& poſt.* etiam.
e *vulg.* ſævæ. *Garn.* obſcœnæ. *utrumque male. & contra MSS. Codicum fidem ac autoris mentem.*
f *Has quat. voces*

EP. INNOC. AD CONC. MILEVIT.

cumſpectione tutari: in utraque parte videlicet conſulentes, ne vel in ſuſcipiendo tales ceteri [g] ſeducantur exemplo, vel ſpernendo redeuntes luporum morſibus videantur ingeſtæ [h]. Prudens admodum, & Catholicæ fidei plena conſultatio [i]. Quis enim aut tolerare poſſit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam ut durum arbitror conniventiam præſtare [k] peccantibus; ita impium judico manum negare converſis.

CAP. II.

Diligenter ergo & congruè Apoſtolici conſulitis honoris Arcanis [l], (honoris, inquam, illius quem præter illa, quæ ſunt extrinſecus, ſolicitudo manet omnium Eccleſiarum) ſuper anxiis rebus quæ ſit tenenda ſententia [m]; antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſervatam. Verum hæc miſſa facio: neque enim hoc credo veſtram latere prudentiam, quod [n] etiam actione firmaſtis; ſcientes quod per omnes provincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent. Præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris autorem referre debere, velut nunc retulit veſtra dilectio, quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſiis in commune prodeſſe. Fiant enim cautiores neceſſe eſt, cùm inventores malorum ad duplicis relationem Synodi, ſententiæ noſtræ ſtatutis viderint ſe ab Eccleſiaſtica communione ſejungi [o]. Gemino igitur bono caritas veſtra fungetur: nam & canonum potiemini gratiâ ſervatorum, & beneficio noſtro totus orbis utetur [p]. Quis enim catholicorum virorum cùm adverſariis Chriſti velit ulteriùs miſcere ſermonem? Quis ſaltem ipſam lucem vitæ communione partiri? Novæ hæreſos nimirùm fugiantur autores. Quid enim acerbius in Dominum fingere potuerunt, quàm ut adjutoria divina ceſſarent [q], cauſſámque [r] quotidianæ precationis aufferrent? Hoc eſt dicere [s]: Quò mihi opus eſt Domino? Meritò in hos dicit hymnidicus: *Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adjutorem ſibi.* Negantes ergo auxilium Dei inquiunt hominem poſſe ſibi ſufficere, nec gratiâ hunc egere divinâ, quâ privatus neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata ſolâ tantummodò libertate contendat. O praviſſimarum mentium perverſa doctrina! Adverte tandem quod primum hominem ita libertas ipſa decepit, ut dum indulgentiùs frænis ejus utitur in prævaricationem præſumtionis [t] conciderit; nec ex hac potuerit erui, niſi ei providentia regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformaſſet adventu [u]. Audi & David dicentem: *Adjutor meus eſto, ne derelinquas me: neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus:* Et, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini:* quæ incaſſum dixerit, ſi tantùm [x] erat in ejus poſitum voluntate,

del. nec ſine conſilio Garn. & poſt leg. cum Thu. aut illicenter.
g *vulg.* ceterę. *Mel.*
h *Oxon.* ingerere.
i *vulg.* Conſultationis voluntas. *Garn.* conſolatio. *Thu.* conſultio *melius quoad ſenſum, etſi barbara vox.*
k *vulg.* præbere.
l *In ed. Rom. & Garn.* Apoſtolico conſulitis honori. *vulg.* Apoſtolici conſulitis honoris arcana.
m *Garn. add.* requirentes. *aliquid ſimile ſenſus exigere videtur: nihil tamen habent Cod. Mſſ.*
n *vulg.* qui id *Garn.* Cur id enim... niſi ſcientes.
o *vulg.* ſejunctos.
p *vulg.* tutabitur *ad marg.* utatur.
q *vulg. & Garn.* quam cùm... caſſarent.
r *Garn. add.* Divinæ, id eſt. *minus rectè.*
ſ *Garn.* Hoc etiam dicerent.
Pſ. 51. 9.
t *Ita Thu. Cod. vulg.* in prævaricationem præſumtione. *Ox.* in præſumtionem prævaricationis.
u *vulg.* adventus.
Pſ. 26. 9. & 123. 8.
x *Garn.* totum,

quod à Domino flebili ſermone poſcebat.

Ep. Innoc. ad Conc. Milevit. Cap. III.

Quæ cum ita ſint, cùm in omnibus divinis paginis voluntati liberæ non niſi divinum adjutorium legamus eſſe nectendum, eámque nihil poſſe cæleſtibus præſidiis [a] deſtitutam, quonammodo huic ſoli poſſibilitatem hanc pertinaciter, ut aſſeritis, defendentes, ſibimet, immò, (quod eſt gravius & [b] dignius dolore communi) jam plurimis [c] Pelagius Cæleſtiúſque perſuadent? Multifariis equidem ad deſtruendum tale magiſterium uti poſſemus exemplis, niſi ſciremus ſanctitatem veſtram ad plenum ſcripturas omnes callere divinas: præſertim cùm veſtra relatio tantis ac talibus teſtimoniis ſit referta, ut his ſolis valeat præſens dogma reſcindi, opúſque non eſſe reconditis, cùm his [d], quæ facilè vobis occurrentia poſuiſtis, nec audeant obviare, nec poſſint. Ergo [e] gratiam Dei conantur auferre, quam neceſſe eſt, etiam reſtituta nobis ſtatus priſtini libertate, quæramus: quippe qui nec aliquas [f] diaboli machinas niſi eâdem poſſumus juvante vitare.

a *vulg.* auxiliis.
b *vulg. del.* gravius &c.
c *Garn.* dolore, communiter plurimis &c.
d *Garn.* ex iis: *male.*
e *Garn.* Ergo ne. *minus bene.*
f *Garn.* quippe nefarias. *vulg.* nec alias. *minus benè.*

Cap. IV.

Illud verò quod eos aſſerit veſtra fraternitas prædicare, parvulos æternæ vitæ promiſſis [g] etiam ſine baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt: niſi enim manducaverint carnem filii hominis & biberint ſanguinem ejus non habebunt vitam in ſemetipſis [h]. Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos credunt [i] non niſi baptiſmate conferendum. Si ergo volunt nihil officere, non renaſci, fateantur neceſſe eſt nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm, ut ſuperfluorum hominum prava doctrina celeri poſſit veritatis ratione diſcingi [k], proclamat hoc Dominus in Evangelio dicens: *Sinite infantes, & nolite prohibere eos venire ad me.*

g *Ita Oxon.* præmiis *vulg & Th.*
Ioan. 6. 53.
h *Oxon.* vitam æternam.
i *vulg.* creditur.
k *vulg.* diſcindi.
Luc. 18. 16.

Cap. V.

Quare Pelagium Cæleſtiúmque, id eſt, inventores vocum novarum, quæ, ſicut dixit Apoſtolus, ædificationis nihil, ſed magis vaniſſimas conſuerunt parere quæſtiones, Eccleſiaſtica communione privari Apoſtolici vigoris autoritate cenſemus; *donec reſipiſcant de diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ſecundùm ipſius voluntatem;* eóſque interim in Dominico ovili non recipi, quod ipſi, perverſæ viæ ſecuti tramitem, deſerere voluerunt. [l] Abſcidendi ſunt enim *qui nos conturbant, & volunt pervertere Evangelium Chriſti.* Simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinacia ſimili defenſare nituntur, par eos vindicta conſtringat: *Non enim ſolùm qui faciunt mala, ſed & qui conſentiunt facientibus digni ſunt pœna* [m]: quia non multùm intereſſe arbitror inter committentis animum, & conſentientis favorem. Addo ampliùs, plerumque dediſcit errare, cui nemo conſentit. Hæc igitur, fratres cariſſimi in ſupradictos maneat fixa ſententia. Abſint ab atriis Domini. Careant [n] duntaxat paſtorali cuſtodia, ne

2. *Tim.* 2. 25. & 26.
l *vulg.* quead ipſi perverſæ viæ quē ſecuti ſunt tramitem deſerere voluerint.
Gal. 5. 12.
Rom. 1. 32.
m Digni ſunt pœna *del. vulg. & Thu.*
n *Ita Mſſ. duo & omnes excuſi. Garn.* caveat,

duarum ovium dira contagia ſerpant forſitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur intra ovile Dominicum tantas ovium fuſas catervas, dum à cuſtodibus diſſimulanter habetur vulnus duarum. Proſpiciendum eſt ergo ne permittendo lupos, mercenarii magis, quàm videamur eſſe paſtores. Jubemus ſanè [a], quoniam Chriſtus Dominus noſter propria voce ſignavit [b], *nolle ſe mortem morientis, tantùm ut revertatur & vivat;* ut ſi unquam ſanum, depoſito pravi dogmatis errore, reſipuerint, damnaverintque ea, quorum ſe ipſi prævaricatione damnarunt, eis medicinam ſolitam, id eſt, receptaculum ſuum ab Eccleſia non negari: ne dum eos redeuntes forſitan prohibemus, velut [c] extra ovile remanentes expectantis hoſtis rabidis faucibus glutiantur; quo autore ſemetipſos quibuſdam ſpiculis malæ diſputationis armarunt [d]. Benè valete, fratres. Data VI. Kalendas Februarii Honorio [e] & Constantio [f] viris clariſſimis Conſulibus.

a *Garn.* tamen.
b *Garn.* voluntate ſignificavit. *non rectè.*
Ezech. 33. 11:
1. *Petr.* 3. 9.
c *vulg.* verè *pro* velut: *Garn.* oves.
d *Garn.* glut. quas in ſemetipſas ſp. m. d. armavit. *vulg.* quos in ſemetipſis... armavit. *malè.*
e *Garn. add.* XI.
f *Id. add.* II.

CAPITULUM X.

INCIPIT EPISTOLA FAMILIARIS quinque Epiſcoporum Africæ ad eundem Papam contra Pelagium & Cæleſtium.

Domino beatiſsimo meritoque honorandiſsimo fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Alipius, Auguſtinus, Evodius & Poſsidius ſalutem.

Cap. I.

E Conciliis duobus Provinciæ Africæ [g] Cartaginenſis atque Numidiæ, ad tuam ſanctitatem non parvo Epiſcoporum numero ſubſcriptas literas miſimus contra inimicos gratiæ Chriſti, qui confidunt in virtute ſua, & creatori noſtro quodammodo dicunt: Tu nos feciſti [h] homines; juſtos autem nos ipſi nos fecimus. Qui naturam humanam ideò dicunt liberam, ne quærant liberatorem; ideò ſalvam, ut ſuperfluum judicent ſalvatorem. Tantùm enim dicunt valentem, ut ſuis viribus ſemel in origine ſuæ creationis acceptis, poſſit per liberum arbitrium, nihil ulteriùs adjuvante illius gratia qui creavit, domare & extinguere omnes cupiditates, tentationéſque ſuperare. *Multi eorum inſurgunt adverſus nos, & dicunt animæ noſtræ: Non eſt ſalus illi in Domino ejus.* Familia ergo Chriſti quæ dicit: *quando infirmor tunc fortis ſum;* & cui dicit Dominus ejus: *Salus tua ego ſum:* ſuſpenſo corde, cum timore & tremore adjutorium Domini etiam per caritatem tuæ venerationis expectat. Audivimus enim in Urbe Roma,

g *vulg. & Thu. del.* Africæ.
h *vulg* creaſti.
Pſ. 3. 3.
2. *Cor.* 12. 10.
Pſ. 34. 3.

Ep. Episc. Afric. V.

Roma, ubi Pelagius diu vixit, eſſe nonnullos, qui diverſis cauſſis ei faveant: quidam, ſcilicet quia talia eis perſuaſiſſe perhibetur [a]; plures verò, qui eum talia ſentire non credunt: præſertim quia in Oriente, ubi degit, geſta Eccleſiaſtica facta eſſe jactantur, quibus putatur eſſe purgatus: ubi quidem ſi Epiſcopi eum Catholicum pronuntiarunt, non ob aliud factum eſſe credendum eſt, niſi quia ſe dixit gratiam Dei confiteri, & ita poſſe hominem ſuo labore ac voluntate juſtè vivere, ut ad hoc eum adjuvari Dei gratiâ non negaret. His enim auditis verbis Catholici antiſtites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, niſi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare conſueverunt; eam utique, de qua dicit Apoſtolus: *Non irritam facio gratiam Dei: nam ſi per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*: ſine dubio gratiam quâ juſtificamur ab iniquitate, & quâ ſalvamur ab infirmitate, non quâ creati ſumus cum propria voluntate. Nam ſi intellexiſſent illi Epiſcopi eam illum dicere gratiam, quam etiam cum impiis habemus, cum quibus homines ſumus, negare verò illam qua Chriſtiani & filii Dei ſumus, quis eum Catholicorum Sacerdotum, non dico patienter audiret, ſed ante oculos ſuos ferret. Quapropter non culpandi ſunt judices, quia Eccleſiaſtica conſuetudine gratiam audierunt, neſcientes quid hujuſmodi homines vel in ſuæ doctrinæ libris, vel in ſuorum auribus ſolent ſpargere.

[a] *Ita Oxon. MS. optimè. Thu. cum vulg. & Garn.* Quia vos talia perſuaſiſſe perhibent. *corrupta lectio & Pontifici contumeliosa.*

Gal. 2. 21.

Cap. II.

Non agitur de uno Pelagio, quia [b] jam fortè correctus eſt, quod utinam ita ſit; ſed de tam multis quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas velut convinctas [c] trahentibus firmas autem & in fide ſtabiles ipſa contentione fatigantibus, uſque quaque jam omnia plena ſunt loca [d]. Aut ergo à tua veneratione accerſendus eſt Romam & diligenter interrogandus quam dicat gratiam, quam fateatur; ſi tamen fateatur ad non peccandum juſtéque vivendum homines adjuvari; aut hoc ipſum cum eo per literas agendum. Et cùm inventus fuerit hanc dicere quam docet Eccleſiaſtica & Apoſtolica veritas, tunc ſine ullo ſcrupulo Eccleſiæ, ſine latibulo ambiguitatis ullius abſolvendus eſt, tunc eſt revera de ejus purgatione gaudendum. Sive enim dixerit gratiam eſſe liberum arbitrium, ſive gratiam eſſe remiſſionem peccatorum, ſive gratiam eſſe legis præceptum, nihil eorum dicit, quæ per ſumminiſtrationem Spiritus ſancti pertinent ad concupiſcentiam tentationéſque vincendas, *quem ditiſsimè effudit ſuper nos, qui aſcendit in cœlum, & captivata captivitate dedit dona hominibus*. Hinc enim oramus, ut peccatorum tentationem ſuperare poſſimus; ut Spiritus Dei, unde pignus accepimus, adjuvet infirmitatem noſtram. Qui autem orat, & dicit: *Ne nos inferas in tentationem*; non utique id orat, ut homo ſit; quoniam [e] eſt

[b] *vulg.* qui.

[c] *Thu.* conjunctas. *vulg. & Ox.* convictas. *minùs rectè.*

[d] *vulg. del.* loca.

Tit. 3. 6.

Epheſ. 4. 8.

Rom. 8. 26.

Matth. 6. 13.

[e] *al.* quod.

Ep. Episc. Afric. V. natura: neque id orat ut accipiat liberum arbitrium, quod jam acce-
pit, cum crearetur ipſa natura: neque orat remiſſionem peccato-
rum; quia hoc inferius dicitur: *dimitte nobis debita noſtra:* neque
orat, ut accipiat mandatum; ſed planè orat ut faciat mandatum: ſi
enim in tentationem inductus fuerit, hoc eſt, in tentatione defecerit,
facit utique peccatum quod eſt contra mandatum: orat ergo ut non
peccet, hoc eſt, ne quid faciat mali: quod pro Corinthiis orat Apo-
2. Cor. 13. 7. ſtolus, dicens: *Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali.*
Unde ſatis apparet quod ad non peccandum, id eſt, ad non malè fa-
ciendum, quamvis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus
poteſtas non ſufficiat, niſi adjuvetur infirmitas. Ipſa igitur oratio cla-
riſſima eſt gratiæ teſtificatio. Eam ille confiteatur, & eum gaudebimus
ſive rectum, ſive correctum. Diſtinguenda eſt lex & gratia: Lex ju-
bere novit, gratia juvare. Nec lex juberet niſi eſſet voluntas; nec
gratia juvaret, ſi ſat eſſet voluntas. Jubetur ut habeamus intellectum,
Pſ. 31. 9. ubi dicitur: *Nolite eſſe ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus:*
Pſ. 118. 34. & tamen oramus ut habeamus intellectum ubi dicitur: *Da mihi in-
tellectum, Domine, ut diſcam mandata tua.* Jubetur ut habeamus
Iacob. 1. 5. ſapientiam, ubi dicitur: *Si quis autem veſtrum indiget ſapientiâ po-
ſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabi-
Eccl. 11. 18. *tur ei.* Jubetur ut habeamus continentiam, ubi dicitur: *A voluptati-
a Manca eſt hæc periodus in ed. ubi ex conjectura alius hic ſcripturæ locus ſuppoſitus eſt. bus tuis avertere*[a]: & tamen oratur ut habeamus continentiam[b], ubi di-
citur: *Cum ſcirem quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det; &
hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire cujus eſſet hoc donum: adii Dominum, &
b vulg. & tamen oramus eam dari nobis. deprecatus ſum illum.* Poſtremo ne nimium longum ſit cuncta percur-
rere, jubetur ut non faciamus malum, ubi dicitur: *Declina à malo, &
Sap. 8. 21. *Pſ. 36. 27.* fac bonum:* & tamen oratur ut non faciamus malum, ubi dicitur: *O-
ramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali.* Jubetur ut faciamus
bonum, ubi dicitur: *Declina à malo & fac bonum:* & tamen oratur ut
Coloſ. 1. 3. faciamus bonum, ubi dicitur: *Non ceſſamus orantes pro vobis, orantes
& poſtulantes:* atque inter cetera quæ illis orat, dicit: *ut ambuletis
dignè Deo in omne placitum, in omni opere & ſermone bono.* Sicut
ergo agnoſcimus voluntatem, cùm hæc præcipiuntur; ita & ipſe
agnoſcat gratiam cùm petuntur.

Cap. III. Miſimus reverentiæ tuæ librum, quem dederunt quidam Religioſi & honeſti adoleſcentes ſervi Dei, quorum etiam nomina non tacemus; nam Timaſius & Jacobus vocantur. Qui, ſicut audivimus, & etiam ipſe noſſe dignaris, ipſius Pelagii exhortatione ſpem quam habebant in ſeculo reliquerunt, & nunc continentes Deo ſerviunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcumque operam noſtram, Domino inſpirante, caruiſſent, protulerunt eundem librum,

Pelagii eſſe dicentes, & ut ei reſponderetur impendiò rogaverunt. Factum eſt, & ad eoſdem reſcripta eſt ipſa reſponſio. Agentes gratias reſcripſerunt. Utrumque miſimus, & cui reſponſum eſt, & quod reſponſum eſt: & ne nimium eſſemus oneroſi ſigna fecimus his locis, ubi petimus inſpicere ne graveris, quemadmodum ſibi objecta quæſtione, quod gratiam Dei negaret, ita reſpondit, ut eam eſſe non diceret niſi naturam, in qua nos condidit Deus. Si autem hunc eſſe librum ſuum negat, aut eadem in libro loca, non contendimus. Anathematizet ea, & illam gratiam confiteatur apertiſſimè, quam doctrina Chriſtiana demonſtrat & prædicat eſſe propriam Chriſtianorum: quæ non eſt natura, ſed gratia quâ ſalvatur natura: quæ non auribus ſonante doctrina, vel aliquo adjumento viſibili plantatur quodammodò & irrigatur extrinſecùs, ſed ſumminiſtratione ſpiritûs & occultâ miſericordiâ, ſicut facit ille qui dat incrementum Deus. Etſi enim quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati ſumus ut nonnihil eſſemus, nec ita eſſemus aliquid ut cadaver, quod non vivit, & arbor quæ non ſentit, aut pecus quod non intelligit; ſed ut homines, qui eſſemus, & viveremus, & ſentiremus, & intelligeremus, & de hoc tanto beneficio creatori noſtro gratias agere valeamus; unde meritò & iſta gratia dici poteſt, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, ſed gratuita Dei bonitate donata eſt: Alia eſt tamen, quâ prædeſtinati vocamur, juſtificamur, glorificamur, ut dicere poſſimus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.*

Ep. Epiſc. Afric. V.

Rom. 8. 31

Cap. IV.

De hac gratia quæſtio vertebatur, quando ab his, quos Pelagius graviter offendebat atque turbabat, dicebatur ei, quod eam ſuis diſputationibus oppugnaret; quibus aſſereret quod non ſolùm ad facienda, verum etiam ad perficienda mandata divina per liberum arbitrium ſibi humana ſufficeret natura. Hanc Apoſtolica doctrina gratiam iſto nomine appellat, quâ ſalvamur & juſtificamur ex fide Chriſti. De hac ſcriptum eſt: *Non irritam facio gratiam Dei: nam ſi per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* De hac ſcriptum eſt: *Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini, à gratia excidiſtis.* De hac ſcriptum eſt: *Si autem gratia jam non ex operibus; alioquin gratia, jam non gratia.* De hac ſcriptum eſt: *Ei autem qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum: Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, deputatur fides ejus ad juſtitiam.* Et multa alia, quæ meliùs potes ipſe meminiſſe, & intelligere prudentiùs, & illuſtriùs prædicare. Illam verò gratiam qua creati ſumus homines, etiamſi ita appellandam non immeritò intelligimus, mirum eſt tamen ſi ita appellatam in ullis le-

Galat. 2. 21.

Ibid. 5. 4.

Rom. 11. 6.

Ibid. 44.

gitimis Propheticis, Evangelicis, Apoſtolicisque literis legimus? Cum itaque de hac gratia Chriſtianis fidelibus Catholicisque notiſſima objiceretur quæſtio ut eam oppugnare deſineret, quid eſt quod cum hoc ſibi in libro ſuo, velut ab adverſante perſona, idem ipſe objeciſſet, ut ſe reſpondendo purgaret, nihil aliud reſpondit, niſi naturam creati referri ad gratiam creatoris [a]; atque ita ſe dicere impleri poſſe ſine peccato juſtitiam per liberum arbitrium cum adjutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dedit homini ipſa poſſibilitate naturæ. Cui meritò reſpondetur: *Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Numquid enim, ſi non moreretur propter delicta noſtra, & reſurgeret propter juſtificationem noſtram; & ſi non aſcenderet in cœlum, & captivans captivitatem daret dona hominibus, iſta naturæ poſſibilitas quam defendit, in hominibus non eſſet?

a *Ita Oxo. in vulg. & Thu.* naturam creati hominis referre gratiam creatoris. *Garn.* referri.

Galat. 5. 11.
Ibid. 2. 21.

Pſ. 67. 19.

Cap. V.

An fortè Dei mandatum deerat & ideò Chriſtus mortuus eſt? immò jam & hoc erat ſanctum & juſtum & bonum. Jam dictum fuerat: *Non concupiſces rem proximi tui.* Jam dictum fuerat: *Diliges proximum tuum tanquam teipſum:* in quo ſermone Apoſtolus omnem legem dicit impleri. Et quoniam niſi diligat Deum, nemo diligit ſeipſum; ideò Dominus in his duobus præceptis totam legem dicit prophetáſque pendere. quæ duo præcepta jam erant hominibus data. An æternum juſtitiæ præmium promiſſum nondum erat? hoc ipſe non dicit, qui in ſuis literis poſuit, in vetere teſtamento regnum cœlorum eſſe promiſſum. Si ergo ad faciendam perficiendámque juſtitiam jam erat naturæ poſſibilitas per liberum arbitrium, jam erat legis Dei ſanctum, bonum & juſtum mandatum, jam erat promiſſum præmium ſempiternum: Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt: ergo neque per legem juſtitia, neque per naturæ poſſibilitatem, ſed ex fide ac dono Dei per Jesum Christum Dominum noſtrum unum mediatorem Dei & hominum: qui niſi in plenitudine temporis mortuus eſſet propter delicta noſtra, profectò & antiquorum fides evacueretur & noſtra: fide verò evacuata, quæ homini juſtitia remaneat, cum juſtus ex fide vivat? Ex quo enim *per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt;* procul dubio à corpore mortis hujus, ubi alia lex repugnat legi mentis, neminem liberavit aut liberat naturæ ſuæ poſſibilitas [b], quæ perdita redemtore indiget, ſaucia ſalvatore; ſed gratia Dei per fidem unius mediatoris Dei & hominum, hominis Jesu Christi, qui & Deus cum eſſet, hominem fecit, & manens Deus, homo factus, refecit ipſe quod fecit.

Exod. 20. 17.
Matth. 22. 39.

Rom. 5. 12.

b *Ita Oxon. al.* ſua poſſibilitas.

Puto autem quod Pelagium [a] lateat fidem Chriſti, quæ poſtea in

a *vulg. & Thu.* quod eum lat,

revelatione venit, in occulto fuiſſe temporibus patrum noſtrorum, per quam tamen etiam ipſi Dei gratiâ liberati ſunt quicumque omnibus humani generis temporibus liberari potuerunt occulto Dei judicio, non tamen vituperabili. Unde dicit Apoſtolus: *Habentes autem eundem ſpiritum fidei:* utique eundem quem illi, *ſicut ſcriptum eſt: Credidi, propter quod locutus ſum; & nos credimus, propter quod & loquimur.* Inde eſt quod ait ipſe mediator: *Abraham concupivit videre meum diem, & vidit & gaviſus eſt.* Inde Melchiſedech prolato ſacramento menſæ Dominicæ, novit æternum ejus ſacrificium figurare. Jam verò data in literis lege, quam dicit Apoſtolus ſubintraſſe, *ut abundaret delictum:* & de qua dicit: *Si ergo ex lege hæreditas, jam non ex promiſſione: Abrahæ autem per promiſſionem donavit Deus. Quid ergo lex? transgreſſionis gratiâ propoſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſſum eſt, diſpoſita per angelos in manu mediatoris: mediator autem unius non eſt; Deus autem unus eſt. Lex ergo adverſus promiſſa Dei? abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, omninò ex lege eſſet juſtitia: ſed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide* JESU CHRISTI *daretur credentibus.* Nonne ſatis oſtenditur hoc actum eſſe per legem, ut peccatum agnoſceretur, & prævaricatione augeretur; *ubi enim lex non eſt nec prævaricatio:* & ſic adverſus victoriam peccati ad divinam gratiam, quæ in promiſſionibus eſt, confugeretur: atque ita lex non eſſet adverſus promiſſa Dei. Quia ideò per illam fit cognitio peccati, & ex prævaricatione legis abundantia peccati, ut ad liberationem quærantur promiſſiones Dei, quod eſt gratia Dei; & incipiat in homine eſſe juſtitia, non ſua, ſed Dei, hoc eſt data dono Dei. Quam etiam nunc quidam, ſicut & tunc de Judæis dictum eſt, *ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.* Per legem quippe & illi ſe juſtificari arbitrantur, ſufficiente ſibi ad eam cuſtodiendam libero arbitrio, hoc eſt, juſtitia ſua prolata ex natura humana, non donata ex gratia divina propter quod juſtitia Dei dicitur: unde item ſcriptum eſt: *Per legem enim cognitio peccati: nunc autem ſine lege Dei juſtitia manifeſtata eſt, teſtificata per legem & Prophetas.* Cum dicit, *manifeſtata eſt*, oſtendit quia & tunc erat; ſed tanquam illa pluvia, quam Gedeon impetravit, tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifeſta. Cùm ergo lex ſine gratia, non mors peccati potuiſſet eſſe, ſed virtus; ſic enim dictum eſt: *Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex:* ſicut confugiunt multi à facie regnantis peccati ad gratiam velut in aream nunc patentem; ita pauci ad eam confugiebant velut in vellere tunc latentem. Hæc verò temporum diſtributio refertur ad altitudinem divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei

EP. EPISC. AFRIC. V. CAP. VI.

Garn. quod non lateat.
2. *Cor.* 4. 13.
Ioan. 8. 56.
Gen. 14. 18.
Rom. 9. 20.
Galat. 3. 18.
Rom. 4. 15.
Rom. 10. 3.
Rom. 5. 21.
1. *Cor.* 15. 56.

Ep. Episc. Afric. V.

Rom. 11. 33.

de qua dictum eſt: *Quàm inſcrutabilia ſunt judicia Dei, & inveſtigabiles viæ ejus!* Quapropter & ante tempus legis, & tempore ipſo legis juſtos patres ex fide viventes non poſſibilitas naturæ infirmæ, & indignæ, ac vitiatæ, & ſub peccato venundatæ; ſed Dei gratia per fidem juſtificabat, & nunc eadem in apertum jam veniens revelata juſtificat.

Cap. VII.

Anathematizet ergo Pelagius ſcripta ſua, ubi contra eam, etſi non per contumaciam, tamen per ignorantiam diſputat, poſſibilitatem defendendo naturæ ad vincenda peccata, & implenda mandata: aut ſi ea eſſe ſua negat, & ſcriptis ſuis ab inimicis dicit immiſſa, quæ ſua eſſe negat, anathematizet ea tamen & damnet paterna exhortatione tua, & autoritate ſanctimoniæ tuæ: ſi non vult; oneroſum ſibi & perniacioſum eſſe diſcat Eccleſiæ ſcandalum afferre, quod [a] auditores, & in perverſum dilectores ejus uſquequaque ſpargere non quieſcunt. Si enim cognoverint eundem librum, quem illius vel putant eſſe, vel norunt, Epiſcoporum Catholicorum autoritate, & maximè ſanctitatis tuæ, quam apud eum eſſe majoris ponderis minimè dubitamus, ab eodem ipſo eſſe anathematizatum atque damnatum; non eos ulterius æſtimamus auſuros loquendo contra gratiam Dei, quæ revelata eſt per Paſſionem & Reſurrectionem Chriſti, pectora fidelia & ſimpliciter Chriſtiana turbare: ſed potiùs, adjuvante miſericordia Dei, concertantibus nobiſcum caritate ac pietate flagrantibus orationibus tuis, non ſolùm ut in æternum beati, verùm etiam juſti & ſancti ſint, conari [b], non in ſua virtute, ſed in eadem gratia confiſuros. Unde & ad ipſum ſcriptam ab uno noſtrum Epiſtolam (ad quem per quemdam Diaconum Orientalem, civem autem Hipponenſem, tanquam purgationis ſuæ cauſſa [c], quædam ſcripta tranſmiſit) tuæ beatitudini potiùs credidimus dirigendam, meliùs judicantes & petentes ut eam emittere [d] ipſe digneris: Sic enim eam legere potiùs non dedignabitur, magis in illa eum qui miſit, quàm qui ſcripſit attendens.

[a] *vulg.* Si ergo vult, o. ſ. & p. d. e. ſ. auferre, quod ſcandalum *minus rectè*.

[b] conari, *del. vulg Garn. & Thu. Cod.*

[c] cauſſa *del. vulg. & Garn.*

[d] *vulg. & Garn.* mittere ei.

Cap. VIII.

Illud verò quod dicunt, poſſe eſſe hominem ſine peccato & mandata Dei cuſtodire facile, ſi velit; quamvis cùm hoc per adjutorium gratiæ, quæ tamen per incarnationem unigeniti ejus revelata atque donata eſt, dicitur, tolerabilius dici videatur; tamen quoniam non immeritò quæri [e] poteſt, ubi & quando per eandem gratiam id efficiatur in nobis, ut ſine ullo proprio peccato ſimus? utrum in hac vita, quando *caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, an vero in illa, cùm fiet ſermo qui ſcriptus eſt: *ubi eſt mors victoria tua, ubi eſt mors ſtimulus tuus? aculeus enim mortis peccatum eſt*: diligentiùs pertractandum eſt propter alios, qui ſenſerunt atque in ſuis literis memoriæ mandaverunt, etiam in hac vita poſſe eſſe hominem ſine peccato, non ab initio

[e] *vulg.* movere.

1. *Cor.* 15. 55.

nativ'tatis ſuæ, ſed converſione à peccatis ad juſtitiam, & à via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt quod de Zacharia & Elizabeth ſcriptum eſt, ambulaſſe eos *in omnibus juſtificationibus Domini ſine querela*: hoc enim quod dictum eſt, *ſine querela*, ſine peccato acceperunt, non quidem negantes, imò etiam, quod aliis locis in literis eorum invenitur, piè confitentes adjutorium gratiæ Domini noſtri, non per naturalem ſpiritum hominis, ſed per principalem ſpiritum Dei. Qui parum conſideraſſe videntur ipſum Zachariam fuiſſe utique Sacerdotem: omnes autem Sacerdotes neceſſe habebant ex lege Dei primitùs pro peccatis ſuis offerre ſacrificium; deinde pro populi. Sicut ergo nunc per orationis ſacrificium convincimur non eſſe ſine peccato, quoniam juſſi ſumus dicere: *Dimitte nobis debita noſtra*; ita & tunc per ſacrificia victimarum animalium convincebantur Sacerdotes ſine peccato non eſſe, qui pro ſuis peccatis jubebantur offerre. Quod ſi res ita ſe habet, ut per gratiam ſalvatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, caritate creſcente; perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, caritate completa; profectò illud quod ſcriptum eſt: *Qui natus eſt ex Deo non peccat*; ſecundùm ipſam caritatem dictum eſt, quæ ſola non peccat. Ad nativitatem quippe, quæ ex Deo eſt, augenda & perficienda caritas pertinet; non ea, quæ minuenda & conſumenda eſt, cupiditas: quæ tamen, quandiu eſt in membris noſtris, lege quadam ſua repugnat legi mentis. Sed natus ex Deo, non obediens deſideriis carnis, nec exhibens membra ſua arma iniquitatis peccato, poteſt dicere: *Jam non ego operor illud; ſed quod habitat in me peccatum.* Sed quoquomodo ſe habeat iſta quæſtio, quia etſi non invenitur in iſta vita homo ſine peccato, id tamen poſſe fieri dicitur per adjutorium ſpiritus Dei & gratiæ: quod ut fiat conandum atque poſcendum eſt; tolerabiliter in eo quiſque fallitur, nec diabolica impietas, ſed error humanus eſt elaboranda & optanda affirmare, etiam ſi quod affirmat non poſſit oſtendere. Id enim credit fieri poſſe, quod certè laudabile eſt velle. Nobis autem ſufficit quod nullus in Eccleſia Dei fidelium reperitur in quolibet provectu excellentiáque juſtitiæ, qui ſibi audeat dicere non neceſſariam petitionem [a] orationis Dominicæ: *Dimitte nobis debita noſtra*: & dicat ſe non habere peccatum, ne ſeipſum decipiat, & veritas in eo non ſit, quamvis jam ſine querela vivat. Non enim qualeſcumque etiam tentationes [b] humanæ, ſed grave peccatum eſt, quod in querelam venit. Cetera, quæ illi objecta ſunt, ſicut geſtis defenſa perviderit, ita de his proculdubio tua beatitudo judicabit. Dabit ſanè nobis veniam mitiſſima ſuavitas cordis tui, quod prolixiorem Epiſtolam fortaſſe quàm velles miſimus ſanctitati tuæ. Non enim rivulum

Ep. Episc. Afric. V.

Luc. 1. 6.

Matth. 6. 12.

1. *Joan.* 5. 18.

Rom. 7. 20.

Matth 6. 12.

a *vulg.* precationem.

b *vulg.* qualecunque tentationis.

Matth. 6. 13.

a *vulg.* volumus; & tuis reſcriptis de comm. part. unius gratiæ conſolari.

noſtrum tuo largo fonti augendo refundimus, ſed in hac non parva tentatione temporis, unde nos liberet, cui dicimus: *Ne nos inferas in tentationem:* utrum etiam noſter rivulus, licet exiguus ex eodem, quo etiam tuus abundans, emanet capite fluentorum, hoc à te probari volumus: ut his, quæ tibi videbuntur, reſcriptis [a] de communi participatione gratiæ nos conſoleris.

CAPITULUM XI.

RESCRIPTUM EJUSDEM PAPÆ ad V. Epiſcopos.

Innocentius Aurelio, Alipio, Auguſtino, Evodio, Poſſidio Epiſcopis ſalutem.

Cap. I.

b *Garn. add.* & alias *minus rectè.*

c *Garn.* integra relatio ita conſ. *minus rectè.*
d *Garn. & vulg.* poſſit.
e *vulg.* cuivis.
f *vulg.* debeat.
g *Garn.* poſſit.

h *Garn.* deeſſe *male.*

i *Garn.* devinxerit, quique *min. bene.*
k *vulg.* aberrans.

l *Garn.* nec... invadet *min. bene.*

FRaternitatis veſtræ literas plenas fidei, totóque religionis Catholicæ vigore firmatas [b] à duobus miſſas Conciliis, per fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Julium pergrato ſuſcepimus animo, quod earum tenor, omniſque contextio in conſideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra ſentiunt, integra ratione [c] conſiſtit: ut & illis omnem tollere poſſint [d] errorem, & idoneum, dato quovis[e] noſtræ legis exemplo, quem ſequi debeant [f], dignum poſſint [g] præbere doctorem. Sed de his jam ſatis, ut opinor, ſupra diximus, cùm veſtris relationibus reſpondentes reſcripſimus, quid vel de eorum perfidia, vel de veſtra ſententia ſentiremus. Sed ſubinde contra eos ſubvenit & ſuppeditat quod dicatur; nec poteſt aliquando eſſe [h] quod vincat, cùm tam miſerum impiúmque ſit quod noſtræ fidei virtute & ipſa pleniùs veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ ſpem reſpuit atque contemſit, inimica damnabilique cor ſuum diſputatione confundens, cùm credit nihil eſſe quod à Deo accipiat, nec aliquid ſupereſſe, quod petat ad ſanandum; qui ſibi hoc abſtulit, ulteriùs quid reliquit? Si ergo ſunt aliqui quos in ſui defenſionem perverſitas tanta devinxit [i], qui huic ſe dogmati dedant atque conjungant, ſperantes hoc ad Catholicam pertinere doctrinam, quod abhorrens [k] longiùs, & penitùs probatur adverſum, infecti illorum & monitis, & verbis, ut laberentur, inducti; quatenus ad rectum viæ tramitem redeant, feſtinabunt: ne diutiùs mentem obſidens velut eorum ſenſibus paſtus error invadat [l].

Cap. II.

m *vulg. & Garn.* ſeu hac illi in Urbe ſint, quod neſc. *duo MSS. ut in textu.*

Nam ſi Pelagius quocumque loco reſtitit, eorum animos, qui facilè vel ſimpliciter crederent diſputanti, hac affirmatione decepit; ſeu hic aliqui decepti ſunt [m], quos neſcientes nec manifeſtare, nec

negare

INNOCEN. AD V. EP. AFRICÆ.

negare poſſumus, cùm, & ſi ſunt, lateant: nec aliquando audeant vel illum prædicantem iſta defendere, vel talia aliquo noſtrorum præſente jactare, & in tanta populorum multitudine non deprehendi aliquis facilè, vel alicubi [a] poſſit agnoſci, ſive quovis terrarum loco degant: in Domini noſtri miſericordia confidimus, quod facilè corrigantur, audita ejus damnatione, quiſquis fuerit pertinax & reſiſtens hujus dogmatis autor inventus. Nec intereſt ubi iſti fuerint, cùm ubicumque inveniri potuerint, ſint ſanandi. Nobis tamen nec [b] perſuaderi poteſt eum eſſe purgatum, quamvis ad nos à neſcio quibus laicis [c] ſint geſta perlata, quibus ille auditum ſe crederet & abſolutum: quæ utrum vera ſint dubitamus, quod ſub nulla illius Concilii proſecutione venerint [d], nec eorum aliquas accepimus de hac re literas apud quos iſtius rei iſte præſtitit cauſſas. Quod ſi de ſua ille potuiſſet purgatione confidere, hoc magis credimus quòd egiſſet, quod multò verius [e] eſſe potuerat, ut illos cogeret Epiſtolis ſuis, quid judicaverint [f] indicare. Verùm cùm ſint aliqua in ipſis poſita geſtis, quæ objecta partim ille vitando ſuppreſſit, partim multa in ſe verba retorquendo tota obſcuritate confudit, aliqua magis falſis argumentationibus [g], quam vera ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falsâ interpretatione vertendo [h].

a *Garn.* nec ubi lateat.

b *Garn.* vix.

c *Garn.* à noſtris quibuſdam laicis. *minus bene.*

d *Garn.* innotuerint *min. rectè.*

e *Garn.* melius,

f *Garn.* quod judicaverant, more Eccleſiaſtico ind.

g *vulg. Garn. & Thu.* argumentis.

h *Garn.* ratione purgavit negando, alia falſ. interp. vert. ne ad tempus quidem potuerit videri abſolutus. *minus bene.*

CAP. III.

Utinam, quod optandum magis eſt, etiam ſe ille ad veram catholicæ fidei viam ab illo ſui tramitis errore convertat, ut cupiat velitque purgari, conſiderans quotidianam Dei gratiam, adjutoriúmque cognoſcens: ut videatur verè & approbetur ab omnibus manifeſta ratione correctus, non geſtorum indicio, ſed ad catholicam fidem corde converſo. Unde non poſſumus illorum nec approbare, nec culpare judicium, cùm neſciamus utrum vera ſint geſta: aut ſi vera ſunt, illum conſtet magis ſubterfugiſſe, quàm ſe tota veritate purgaſſe. Qui ſi ſe [i] confidit novitque non noſtra dignum damnatione, ut confirmet verum eſſe [k] quod dicat, aut etiam hoc totum ſe refutaſſe quod dixerat, non à nobis accerſiri, ſed ipſe debet potiùs feſtinare, ut poſſit abſolvi: nam ſi adhuc taliter ſentit, quando [l] ſe noſtro judicio, quibuſuis acceptis literis, cùm ſe ſciat damnandum eſſe, committet. Quod ſi accerſiendus [m] eſſet, ab his meliùs fieret, qui magis proximi, & non longo terrarum ſpatio videntur eſſe disjuncti. Sed non deerit cura, ſi medicinæ præbuerit ille materiam: poteſt enim damnare quæ ſenſerat, ac datis literis erroris ſui veniam, ut regreſſum ad nos decet, poſtulare, fratres cariſſimi.

i *Vulg. del.* ſe.

k ut conf. ver. eſſe *Garn. Thu. & vulg deſid. cum aliqua ſententiæ diverſitate.*

l *Garn.* quomodo.

m *Ita MS. uterque: Al.* accerſendus.

CAP. IV.

Librum ſanè, qui ejus eſſe diceretur, nobis à veſtra caritate tranſmiſſum evolvimus, in quo multa blaſphema [n], nihil quod placeret, nihil quod non penitùs diſpliceret, à quovis damnandum atque calcan-

n *vulg.* blaſphemia,

INNOCEN. AD V. EP. AFRICÆ.

dum invenimus[a]: cujus ſimilia, niſi qui iſta ſcripſerat, nemo alter in mentem reciperet atque ſentiret. Nam hoc loco latiùs de lege diſputare, velut coram poſito repugnantéque Pelagio, neceſſarium eſſe non duximus; cùm vobiſcum totam[b] ſcientibus, parique nobiſcum aſſenſione gaudentibus colloquamur: tunc enim meliùs hæc exempla ponuntur, quando cum his, quos harum conſtat rerum imprudentes eſſe, tractamus. Nam de naturæ poſſibilitate, de libero arbitrio, & de omni Dei gratia, & quotidiana gratia, cui non ſit rectè ſentienti uberrimum diſputare? Anathematizet ergo iſta, quæ ſenſit; ut illi, qui fuerant ejus ſermonibus præceptiſque collapſi, quid tandem habeat fides vera, cognoſcant. Faciliùs enim revocari poterunt, cùm iſta à ſuo ſenſerint autore damnari. Quod ſi ille pertinaciter in hac voluerit impietate perſiſtere, agendum eſt quatenus[c] vel his poſſit ſubveniri, quos non ſuus[d], ſed hujus magis error induxit: ne & illis hæc medicina pereat, cujus iſte talem non admittit, nec poſtulat curam. Dominus vos incolumes cuſtodiat, fratres cariſſimi. Data VI. Kalendas Februarii[e].

[a] invenimus. *Garn. & vulg. deſiderant.*
[b] *Alludit ad illud Pauli Apoſt.* ſcientibus legem loquor: *quare male. vulg.* totam rem *& Garn.* totum.
[c] *vulg. & Garn.* qualiter.
[d] *Iid.* ſcelus. *min. rectè.*
[e] *Add Garn.* Honorio XI. & Conſtantio II. Coſſ.

CAPITULUM XII.

EPISTOLA FAMILIARIS INNOCENTII Papæ ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.

Innocentius Aurelio Cartaginenſi Epiſcopo.

IN familiaribus ſcriptis dilectio vera conſiſtit[f]. Etenim jus firmius caritatis officia meliùs ſeorſum[g] mercantur. Quamobrem per fratrem noſtrum Julium epiſtolæ extrinſecus miſſæ reſpondere geſtivi, ne apud me forſitan remaneret peculiaris negatæ ſalutationis offenſa, frater cariſſime. Supradictum igitur fratrem noſtrum tuæ dilectioni reſtituo cum Apoſtolicæ ſedis ad relationem duplicis Synodi judicatis. Supereſt, ut oratus à nobis Dominus præſtare dignetur, quatenus omnis Eccleſiæ macula continuis laboribus noſtris poſſit abſtergi. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Data VI. Kalendas Februarii.

[f] *Th.* conſtat.
[g] *vulg.* ſe orſa.

SYNOD. CARTAG. ADV. PEL. ANN CHR. CCCCXVIII.

CAPITULUM XIII.

CONCILIUM PLENARIUM HABITUM Cartagini contra Pelagium & Cæleſtium.

HONORIO Auguſto duodecies conſule: Kalendis Maii: cùm Aurelius Epiſcopus Cartaginenſis in baſilica Fauſti cum Donatiano Taleptenſi primæ ſedis Epiſcopo Provinciæ Bizacenæ, & aliis ducentis tribus Coepiſcopis ſuis tam ex Provincia Bizacena, quàm Mauritania Sitifenſi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæſarienſi, & Hiſpania, in Concilio conſediſſet, aſtantibus Diaconibus:

I. Placuit omnibus in ſancta Synodo Cartaginenſis Eccleſiæ conſtitutis [a], ut quicumque dixerit de Adam, hominem [b] mortalem factum; ita ut, ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur [c]; hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ: Anathema ſit.

II. Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil eos ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur: unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non verè, ſed falſè [d] intelligatur: Anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt quod ait Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*: niſi quemadmodum Eccleſia catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſeipſis adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt.

III. Item placuit, ut ſi quis dixerit: ideò dixiſſe Dominum: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt, &c.* ut intelligatur, in regno cælorum erit aliquis medius, aut ullus alicubi locus, ubi beatè vivant parvuli, qui ſine baptiſmo ex hac vita migrarunt, ſine quo in regnum cælorum, quod eſt vita æterna, intrare non poſſunt: Anathema ſit. Nam cum Dominus dicat: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non intrabit in regnum cælorum:* quis catholicus dubitet participem diaboli fore eum, qui cohæres non meruerit eſſe Chriſti? Qui enim dextrâ caret, ſiniſtram proculdubio incurret.

IV. Item placuit, ut quicumque dixerit; gratiam Dei, qua juſtifi-

[a] *Vulg.* Placuit omnibus Epiſcopis qui fuerunt in hac ſancta Synodo.
[b] *vulg.* dicit, Adam primum hominum.
[c] *Oxon. omitt.* in corpore.
[d] *Ita Nicolini ed. cum MSS. noſtris* *Binius* non vera, ſed falſa.
Rom. 5. 12.

Hoc decretum in pleriſque edition. non legitur. Binius aliique Conciliorũ editores illud excudi curarunt diverſo ab aliis decretis charactere: atque ita ex vetuſtiſſimo Cod. MS. ſe accepiſſe profitentur.
Ioan. 14. 2.
Ioan. 3. 5.

SYNOD. CARTAG. ADV. PEL.

camur per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur: anathema ſit.

V. Item placuit, ut ſi quis dixerit, eandem gratiam Dei per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum propter hoc tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipſum nobis aperitur & revelatur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus: anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: *Scientia inflat, caritas verò ædificat:* valde impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Chriſti, & ad eam quæ ædificat, non habere: cùm ſit verè de dono Dei[a], & ſcire quid faciamus, & diligere quid ut [b] faciamus: ut ædificante caritate ſcientia nos non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: *Qui docet hominem ſcientiam:* ſic etiam ſcriptum eſt: *Caritas ex Deo eſt.*

[a] *vulg.* cum ſit utrumque donum Dei.
[b] *vulg.* diligere ut.

Pſ. 93. 10.
1. *Ioan.* 4. 7.

VI. Item placuit, ut quicumque dixerit, ideò gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium poſſumus, faciliùs poſſimus implere [b] per gratiam; tanquam etiam ſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſemus ſine illa implere divina mandata: anathema ſit: De fructibus enim mandatorũ Dominus loquebatur, ubi non ait: *Sine me difficilius poteſtis facere*; ſed ait: *Sine me nihil poteſtis facere.*

[b] *Thu.* debemus. *Apud Dion.* Ex. jubemur. *minus bene.*

Joan. 15. 6.

VII. Item placuit, quod ait ſanctus Joannes Apoſtolus: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt:* quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia ita verè eſt: anathema ſit. Sequitur autem Apoſtolus, & adjungit: *Si autem confeſsi fuerimus peccata noſtra, fidelis & juſtus eſt qui dimittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate:* ubi ſatis apparet hoc non tantùm humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere: *Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt:* ſed cum ait: *Nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt:* ſatis oſtendit eum qui dixerit ſe non habere peccatum, verum non dicere, ſed falſum.

1. *Ioan.* 1. 8.

Ibid.

VIII. Item placuit, ut quicumque dixerit in Oratione Dominica ideo dicere ſanctos: *Dimitte nobis debita noſtra:* ut non pro ſeipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis qui ſunt in ſuo populo peccatores; & ideò non dicere unumquemque ſanctorum: *Dimitte mihi debita mea*; ſed, *dimitte nobis debita noſtra*, ut hoc pro aliis magis quàm pro ſe juſtus petere intelligatur: anathema ſit. Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, cum dicebat:

Matth. 6. 12.

in multis [a] *offendimus omnes*. Nam quare additum eſt, *omnes*, niſi & iſta ſententia conveniret pſalmo, ubi legitur: *Ne intres in judicium cum ſervo tuo: quoniam non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens?* Et in oratione ſapientiſſimi Salomonis: *Non eſt homo qui non peccavit* [b]: Et in libro ſancti Job: *In manu omnis hominis ſignat, ut ſciat omnis homo infirmitatem ſuam*. Unde etiam Daniel ſanctus & juſtus, cum in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cetera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur: ne putaret, quemadmodum quidam ſentiunt, hoc non de ſuis, ſed de populi ſui potiùs dixiſſe peccatis, poſteà dicit: *Cum orarem & confiterer peccata mea & peccata populi mei Domino Deo*: noluit dicere, *peccata noſtra*; ſed *populi ſui* dixit, & *ſua*: quoniam futuros iſtos, qui tam malè intelligerent, tanquam Propheta prævidebat.

[a] *Oxon*. in multos. *Iacob*. 3. 2. *Pſ*. 142. 2. [b] *vulg*. peccet. *Iob*. 37. 7. *Dan*. 9. 5. *Ibid*. 20.

IX. Item placuit, ut quicumque ipſa verba dominicæ orationis, ubi dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra*; ita volunt à ſanctis dici, ut humiliter hoc, non veraciter dicatur, anathema ſint. Quis enim ferat orantem & non hominibus, ſed ipſi Deo mentientem, qui labiis ſibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ ſibi dimittantur debita ſe non habere?

Matth. 6. 12.

CAPITULUM XIV.

INCIPIT SACRUM RESCRIPTUM acceptis Synodi ſupradictæ [c] *geſtis.*

[c] *Thu ita*: SS *id eſt* ſupra ſcriptæ.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Palladio Præfecto Prætorio.

AD conturbandam catholicæ ſimplicitatis lucem puro ſemper ſplendore radiantem doloſæ artis ingenio, novam ſubitò emerſiſſe [d] verſutiam pervulgata opinione cognovimus: quæ fallacis ſcientiæ obumbrata mendaciis & furioſo tantùm debacchata eſt [e] luctamine, ut ſtabilem quietem cæleſtis attrectaret [f] fidei, dum novi criminis commenta invenit [g]; inſignem notam plebeiæ æſtimans [h] vilitatis, ſentire cum cunctis, ac prudentiæ ſingularis palmam fore [i], communiter approbata deſtruere: cujus impiæ commentationis autores Pelagium Cæleſtiumque percrebuit extitiſſe. Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuæque ſemper majeſtati interminè omnipotenti [k], & ultra omne principium tranſeunti, tam trucem inclementiam ſcævæ [l] voluntatis aſſignant, ut cùm formandi mundi [m] opificem curam ſumeret, qualitatémque hominis ſtruendi profundâ ſpiritus conceptione libra-

[d] *Garn*. & *Thu*. emicuiſſe.
[e] Eſt & ut omitt. *Garn*.
[f] *Cum* Attrectare *legeret Salmaſius in Cod. Thu. ſupplevit* audet & ex *eo ſumſit Garner. Genuinam lectionem reſtituit Ox. MS.*
[g] *Thu. & ex eo Salmaſius*: dum novi criminis cōmentatores inſignē &c. *Alias*: dum novi acuminis commendata vento: *quam lectionem tanquam elegantiorem præfert Garn. Noſtra, quæ eſt MS. Oxon. magis arridet*: *niſi pro* criminis *poni velis* acuminis.
[h] *Al*. æſtimant. [i] *Thu*. conantur *pro quo ſubſtituit Salmaſius* arbitrantur.: *Garn. nihil habet.* [k] *Garn*. interminatè potenti *Thu*. & *alii*: interminatione potenti; *minus bene*. [l] *Al*. ſævæ, [m] *Ita Oxon. alii omittunt* mundi.

ret, fundati muneris fœdum anteferret exordium [a], & mortem promitteret [b] naſcituro: Non hanc inſidiis vetiti fluxiſſe peccati; ſed egiſſe [c] penitus legem immutabilis [d] conſtituti: Ad declinandum leti exitialis incurſum nihil prodeſſe [e] abſtinentiam delinquendi, cujus vis ita putaretur aſcripta [f], ut non poſſit aboleri deinceps: Primitivi hominis errorem, in quem captæ mentis inops rationis cæcitas irruiſſet, delapſum ad poſteros non fuiſſe; tantúmque apud eum, quem maleſuadæ gratiæ infelix rapuiſſet illecebra, tranſgreſſionem interdicti extitiſſe diſcriminis: cùm evidens catholicæ legis omnifaria teſtetur autoritas, illum interitûs omnium fuiſſe veſtibulum; quem divinæ præceptionis ſedulum liquet corrupiſſe mandatum: Aliáque quàm plurima, quæ ſermo reſpuit, lex refutat: quæ pertæſum ſit [g] recordari, etiam ſub diſpoſitione plectendi. Quæ maturato [h] remedio & celeritate feſtina oportet intercipi, ne corroborato uſu nequitiæ adoleſcentes [i] vix valeant coerceri. Siquidem aures manſuetudinis noſtræ recens fama pertrinxerit intra ſanctiſſimam urbem noſtram, aliáque loca, ita peſtiferum virus quorumdam inoleviſſe pectoribus, ut interrupto directæ credulitatis tramite, ſciſſis in partes ſtudiis aſſerendi, materia impacatæ diſſenſionis inducta ſit: novóque ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ nutet attentata [k] tranquillitas: aliis id, aliis aliud [l] ancipiti interpretatione ſectantibus: & [m] abſoluta ſanctorum Apicum claritas, ac dilucidè, quid ſequi univerſitas debeat, explanans, pro captu verſipellis ingenii conturbat; quibuſdam novorum auſuum [n] profanam moventibus quæſtionem, Palladi parens cariſſime atque amantiſſime.

Ob quam rem illuſtris autoritas tua, victurâ [o] in omne ævum lege nos ſtatuiſſe cognoſcat, ut pulſis ex urbe primitùs [p] capitibus dogmatis execrandi Cæleſtio atque Pelagio, ſi qui hujuſce de cetero ſacrilegii ſectatores quibuſcumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem proferre ſermonem, à quocumque correpti ad competentem judicem pertrahantur: Quos [q] ſive clericus, ſive laicus fuerit, deferendi habeat poteſtatem, & ſine proſcriptione [r] aliqua perurgendi, quos relicta communi ſcientiæ [ſ] luce novæ diſputationis tenebras introferre deprehenderit, contra Apoſtolicam ſcilicet diſciplinam, Evangelicamque claram & ſine errore ſententiam vafrâ rudis ſectæ calliditate pugnantes, involuentéſque ſplendentem fidem veri ambagibus diſſerendo. Hos ergo repertos ubicumque de hoc tam infando ſcelere conferentes à quibuſcumque jubemus corripi, deductóſque ad audientiam publicam promiſcuè ab omnibus accuſari: ita ut probationem convicti criminis ſtylus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilii deportatione damnatis. Decet enim originem vitii

---

Ed. Impp. Adv. Pel.

a *Ita Ox. Al. Th. cui Baron. Baluzius & Magdeburg. concinunt*: fidei anteferret exordium. *Garn. ex Salmaſio qui Thu. correxit de ſuo*: finem anteferret exordio.

b *Ita Thu. alii* præmitteret *non ita bene, ni fallor.*

c *Ita MSS. Ox. & Thu. alii* exegiſſe.

d *Garn.* incommutabilis.

e *Garn.* ut ad decl... nihil prodeſſet abſtinentia.

f *Garn.* adſtricta.

g *Ita optimè Oxomin. recte. Garn.* perexoſum: *mendoſe alii*: perpetue ſumſit *vel* abſit *vel* cùm ſit.

h *Garn.* maturo.

i *Garn. ex Salmaſio* adoleſcentia. *noſtra lectio eſt dupl. MS. cui Magdeburg. concinũt.*

k *ſimplicior hæc lectio magis placet. Garn.* hactenus nutet intentata. *Thu.* actu nutet. *al.* acta nutet.

l *Ita optime Oxon. Garn.* Aliis nempe aliud.

m *Garn. add.* cum ſit: *& omitt. poſtea*: conturbat.

n *Garn.* commentorum.

o *Garn. hanc vocem male refert ad præcedentem* autoritas *vice Epitheti.*

p *Garn.* primis. *minus recte.*

q *Garn.* quiſque.

r *Ita MSS duo. al.* præſcriptione.

ſ *Garn.* ſententiæ.

à conventu publico ſequeſtrari, nec in communi eos celebritate conſiſtere, qui non ſolùm facto nefario deteſtandi, verum etiam exemplo venenati ſpiritus ſunt cavendi. Juvat autem per omne imperium noſtrum [a], quâ mundus extenditur, hujuſmodi promulgata diffundi: ne ſcientiæ fortaſſe diſſimulatio paſtum [b] præſtet errori; atque impunè ſe quiſquam putet audere, quod condemnatum vigore publico ſe finxerit ignorare. Data pridie Kalendas [c] Maias. Ravennæ Dominis noſtris HONORIO duodecies, & THEODOSIO octies Conſulibus.

a *Garn.* per omnē penè mundum qua imperium n.e.

b *Oxon.* Partum *non rectè.*

c *Thu. MS.* II. Kal.

CAPITULUM XV.

EXEMPLAR EDICTI JUNII QUARTI PALLADII

JUnius Quartus Palladius, Monaxius, & Agricola iterum, Præfecti Prætorio, dixerunt [d]. In Pelagium atque Cæleſtium catholici dogmatis fidem ſcævis [e] tractatibus deſtruentes ſententia Principalis incaluit [f], ut venerabili urbe ſubmoti bonorum Concilio mulctarentur. Hoc igitur omnes ammoneri oportet edicto, ne quis ſiniſtræ perſuaſionis erroribus credulum præſtet aſſenſum. Et ſi ſit ille plebeius aut Clericus, qui in caliginis hujus obſcœna reciderit, à quocumque tractus ad judicem ſine accuſatricis diſcretione perſonæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exilium. Nam ſuperna majeſtas, ut colligit ex ſecreti ignoratione reverentiam; ita ex ineptæ diſputationis præſumtione [g] injuriam.

Male refertur à Baronio ad annum 420. cum præcedenti edicto ann. 418. condito ſubnecti potius debuerit.

d *Thu. ita.* Jun. Q1. Pall. Monax. Agricolæ iterum Præfecto Prætorii direxit. Pelagium &c: *non rectè.*

e *Ita MSS. Ox. At Thu. & Garn.* nefandis.

f *Ita MSS. duo. At Salm. Garn. &c.* invaluit.

g *Th.* ut non colligit execrandam ignorationem, ita ineptæ diſputationis rejicit injuriā. *Garn.* Ex inepta diſputatione.

CAPITULUM XVI.

INCIPIT EPISTOLA IMPERIALIS ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti, Aurelio Epiſcopo ſalutem.

DUdum quidem fuerat conſtitutum, ut Pelagius atque Cæleſtius infandi dogmatis repertores ab urbe Roma, velut quædam catholicæ utilitatis [h] contagia, pellerentur: ne ignorantium mentes ſcæva [i] perſuaſione perverterent. In quo ſecuta eſt clementia noſtra judicium ſanctitatis tuæ, quo [k] conſtat eos ab univerſis juſta [l] ſententiæ examinatione damnatos. Sed quia obſtinati criminis pertinax malum, ut conſtitutio geminaretur exegit [m]; recenti quoque ſanctione [n]

h *Ita Magdeb. & MSS. Oxon. & Th. quam lectionem mendoſam putat Garn. & pro ea ſupponit* veritatis *ex conjectura, opinor.*

i *Garn. male* ſæva.

k *Garn. nullo autore nominato reponit* cum *pro* quo. *quod tamen eſt in Magd. & MSS. duobus.*

l *Atreb. MS.* juſtæ.

m *Atreb. Baron. MS.* coegit.

n *Garn.* definitione, *minus rectè.*

Ed. Impp. ad Aure.

decrevimus, ut ſi quis eos in quacumque provinciarum parte latitare non neſciens, aut propellere aut prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ, velut particeps, ſubjaceret. Præcipuè tamen ad quorumdam Epiſcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum diſputationes, vel tacito conſenſu aſtruunt, vel publica oppugnatione non deſtruunt, Pater cariſſime atque amantiſſime, ſanctitatis tuæ autoritatem imminere [a] conveniet: quatenus in abolitionem præpoſteræ hæreſis omnium devotio Chriſtiana [b] conſentiat. Religio itaque tua competentibus ſcriptis univerſos faciat admoneri, ſcituros definitione ſanctimoniæ tuæ [c] hanc definitionem ſibi eſſe præſcriptam: ut quicumque damnationi memoratorum, quò pateat mens pura, ſubſcribere impia obſtinatione neglexerit, Epiſcopatûs amiſſione multati, interdictâ, in perpetuum expulſi civitatibus [d], communione priventur. Nam cùm ipſi juxta Synodum Nicænam confeſſione ſincera conditorem rerum omnium Deum, imperiique noſtri veneremur autorem; non patietur tua ſanctitas ſectæ deteſtabilis homines in injuriam religionis nova & inuſitata meditantes, ſecretis tractatibus occultari, ſacrilegiúmque ſemel publica autoritate damnatum ulteriùs proferri [e]. Una enim eadémque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando conniventiam, aut non damnando, favorem noxium præſtiterint, Pater cariſſime atque amantiſſime. *Et alia manu*: Divinitas te per multos annos ſervet incolumem. Data V. Iduum Juniarum, Ravennæ.

a *Atreb. & Thu. Mſſ.* autoritate moneri. *Garn.* autoritatem cavere. *min. recte.*
b *Garn.* Chriſtianorum *contra omn. Codices & ſenſum: De ſolis enim hic Epiſcopis ſermo eſt.*
c *Ita Oxon optime. Th. Magd. & Baluz.* ſanctimonii tui *barbarè Garn.* teſtimonii tui. *non recte.*
d Expulſi civit. *omittit Garn: habent duo noſtri Codd. Mſſ.*
e *Atreb. & Thu. Mſſ.* Occultare ſacrilegium publ. ſemel aut. damnatum. una;

1 1. *Eodem tenore etiam ad ſanctum Auguſtinum Epiſcopum data.*

1. Hanc annotationem: *Eodem tenore etiam ad S. Auguſtinum Epiſcopum data*: habent omnes excuſi Codices, & MSS. pariter omnes, quibus editores uſi ſunt. Habent duo noſtri Thua. & Oxonienſis. Habebat Atrebatenſis cujus apographum Baronio obtulit Henricus Gravius. Unus Joannes Garnerius omittendam eam cenſuit velut à notariis ſuppoſitam, & revera omiſit nullius Codicis MS, nullius excuſi autoritate munitus. Mira certè hæc notariorum conſenſio, quibus omnibus hoc in mentem venerit! Fateamur potiùs, Vir erudite, fateamur aliquid Auguſtino datum, quod datum non eſt ceteris Epiſcopis. Etſi enim nec ſedis privilegio, nec ordinationis antiquitate, quæ Garnerii ratio eſt, anteibat; at omnes ſine controverſia longo poſt ſe relinquebat intervallo & vitæ ſanctimoniâ, & ſuſceptis pro Eccleſia Dei laboribus, & excellentiâ doctrinæ: ut merito his nominibus conceſſum iſtud ei fuerit, quod Aurelio ex Primatus prærogativa. Sed & ipſum quod tunc vertebatur negotium id poſcebat: cùm Auguſtinus Conciliorum omnium adverſus Pelagianos ingenium fuerit, cùm ei Eccleſia univerſalis cauſſæ ſuæ commiſiſſet patrocinium ac defenſionem, cùm denique hujus viri ductu, ut ſcribit S. Proſper, viginti ampliùs annis contra inimicos gratiæ Dei catholica acies & pugnaverit & vicerit. Certè quantumvis diſcrimen inter procuratoriam Epiſtolam & evocatoriam conſtituat Garnerius, hanc Auguſtino gloriam non invidebit, qui legerit aliquando, quod cùm Theodoſius *ſacram ſcriberet ad univerſos Epiſcopos ut Epheſum convenirent & conferrent de Neſtorii libris & Cyrilli judicium* (verba ſunt Liberati diaconi cap. 5. Breviarii) *ſcripſit Imperator ſacram & beato Auguſtino Hipponenſi Epiſcopo per Ebagnium Magiſtrianum, ut ipſi Concilio præſtaret ſui præſentiam. Qui Ebagnius veniens Cartaginem magnam audivit a Capreolo ipſius urbis antiſtite, beatum Auguſtinum ex hoc mundo migraſſe ad Dominum: acceptiſque ab eo ad Imperatorem literis loquentibus de obitu beati Auguſtini, Conſtantinopolim, unde venerat, rediit.*

CAPIT.

CAPITULUM XVII.

EPISTOLA SANCTI AURELII Cartaginenſis Epiſcopi ad univerſos Epiſcopos per Bizacenam & Arzugitanam[a] Provincias conſtitutos.

DE DAMNATIONE PELAGII ET CÆLESTII.

Dilectiſsimis ac deſiderabilibus fratribus & conſacerdotibus Donatiano Primæ Sedis, Januario[b], Felici, Palatino, Primiano, Gaiano, & alii Gaiano[c], Januario, Victorino, & ceteris per tractum Provinciæ Bizacenæ & Arzugitanæ conſtitutis, Aurelius Epiſcopus.

SUper Cæleſtii Pelagiique damnatione, eorúmque dogmatibus[d] participem ſe ſancta dilectio veſtra in plenario Concilio fuiſſe commeminit[e], dilectiſſimi & deſiderabiles fratres. Sed quoniam pro honore Dei, *in cujus manu cor Regis eſt conſtitutum*, glorioſiſſimorum Principum Chriſtianorum fidem rectam & Catholicam cuſtodientium acceſſit autoritas, quam per humilitatem meam univerſis meis Coepiſcopis voluit intimari: iccircò honorabilem fraternitatem veſtram miſſis exemplaribus inſtruere feſtinavi, ne[f] in aliqua parte Provinciæ ſupradictorum ſerpentina perſuaſio[g], ab univerſali Eccleſia totius orbis excluſa, fortaſſe ſubrepat. Ad hoc ergo tam neceſſaria conſtitutio[h] Chriſtianorum principum caritatem veſtram latere non debuit, & ad me ab eis datæ literæ vobis mitti debuere[i]: quarum ſimul exemplaribus lectis, quemadmodum ſubſcribere unuſquiſque veſtrum debeat, dilectio veſtra cognoſcat, ſive quorum in Synodalibus geſtis ſubſcriptio jam tenetur, ſive qui non potuiſtis eidem plenario totius Africæ Concilio intereſſe: quò, cùm de ſupradictorum hæreticorum damnatione omnium veſtrum fuerit integrata[k] ſubſcriptio, nihil omninò ſit, unde ullius diſſimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forſitan pravitatis aliqua videatur meritò remanſiſſe ſuſpicio. *Et alia manu.* Opto, fratres, bene vivatis mei memores. Data Kal. Auguſti Cartagine, Monaxio & Plinta Conſulibus.

a *vulg.* Azuritanam.

b *Garn.* Januariano. *male & contra omnes.*

c *Garn.* Caiano.

d *Garn.* dogmatis.

e *vulg.* participem ſanctam Dei dilectionem veſtram in plen. Concil. fuiſſe cõmemini.

Prov. 21. 1.

f *Ita. MS. Cod. uterque, vulg.* ad quid mali.

g *vulg.* perſuaſione.

h *vulg.* concertatio *vel* conteſtatio.

i *vulg. omitt.* vobis debuere.

k *vulg.* integra. *quam lectionem magis approbat Garn. Primam habent duo Codd. Mſſ. & melior videtur. Prior enim ſubſcriptio ex plurimorum Epiſcoporum abſentia, non integra, generali, quam Aurelius indicit, ſubſcriptione integrata eſt. Ita etiam Iſidorus Mercator, quem excipere Garn. debuerat cum uno Baluzio excepto reliquos editores habere in*tegra *aſſeruit.*

GESTA PALÆST.

Hæc capitula ad Grimanicum noſtrum Codicem relegimus, qui huic in omnibus concinit, pauculis quibuſdam exceptis.

CAPITULUM XVIII.

INCIPIUNT CAPITULA EXCERPTA de geſtis habitis contra Pelagium hæreticum: & alia de libris ejus, quæ in Palæſtina Synodo objecta anathematiZare compulſus eſt.

QUod ad Jeruſalem nolentem colligi[a] filios ſuos Dominus clamabat, hoc nos clamamus adverſus eos qui filios[b] Eccleſiæ colligi nolunt, nec ſaltem poſt judicium, quod de ipſo Pelagio in Palæſtina[c] factum eſt, corriguntur[d]. De quo damnatus exiſſet, niſi objecta ſibi contra gratiam Dei dicta, quæ obſcurare non potuit[e], ipſe damnaſſet. Præter illa enim quæ, quomodo potuit, auſus eſt qualicunque ratione defendere, objecta ſunt quædam, quæ niſi remota omni tergiverſatione anathematizaſſet, ipſe anathema factus eſſet.

a *vulg.* colligere.
b *vulg.* & *Thu. MS ad.* volentes.
c *vulg. omit.* in Palæſtina.
d *vulg.* collegerunt.
e *Oxon.* non potuerat.

I. Objectum eſt enim eum dicere[f], Adam mortalem factum, qui ſive peccaſſet non peccaſſet, moriturus eſſet[g].

f *vulg.* & *Grim.* cum diceret.
g *vulg.* mortuus eſſet.

II. Et quod peccatum ejus ipſum ſolum læſerit, non etiam genus humanum.

III. Et quod infantes nuper nati, in illo ſtatu ſint in quo Adam fuit ante prævaricationem.

IV. Et quod neque per mortem, neque per prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur; neque per reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgat.

V. Et infantes, etiamſi non baptizentur, habere[h] vitam æternam.

h *vulg. ad.* ſpoſſunt.

VI. Et divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe regnum Dei.

VII. Et gratiam Dei atque adjutorium non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe vel in lege atque doctrina.

VIII. Et Dei gratiam ſecundùm merita noſtra dari.

IX. Et filios Dei non poſſe vocari, niſi omnino[i] abſque peccato[k] fuerint effecti.

i *vulg.* & *Grim.* omnimodo.
k *vulg.* abſque omni peccato.

X. Et non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei adjutorio indiget: quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque facere aliquid, aut non facere.

XI. Et victoriam noſtram non ex Dei eſſe adjutorio, ſed ex libero arbitrio.

XII. Et quod pœnitentibus venia non detur ſecundùm gratiam

& miſericordiam Dei, ſed ſecundùm meritum, & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordiâ.

GESTA PALÆST.

Hæc omnia Pelagius ſic anathematizavit, quod ſatis ipſa Geſta teſtantur, ut nihil ad ea quoquo modo defendenda diſputationis attulerit. Unde fit conſequens ut quiſquis ſequitur illius [a] autoritatem judicii, & ipſius Pelagii confeſſionem, hæc tenere debeat, quæ ſemper tenuit Eccleſia catholica.

[a] *vulg. & Grim. add.* Epiſcopalis.

I. Quod Adam niſi peccaſſet, non fuiſſet moriturus.

II. Quod peccatum ejus non ipſum ſolum læſerit, ſed & genus humanum.

III. Quod infantes nuper nati non ſint in illo ſtatu in quo Adam fuit ante prævaricationem.

IV. Quod ad ipſos etiam pertineat quod breviter ait Apoſtolus: *Per unum hominem mors, & per unum hominem reſurrectio mortuorum: ſicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & Chriſto omnes vivificabuntur.* 1. Cor. 15. 21.

V. Unde fit, ut infantes non baptizati, non ſolum regnum cælorum, verum etiam vitam æternam habere non poſſint.

VI. Confiteatur etiam divites baptizatos regno Dei non poſſe privari, etiam ſi divitiis ſuis non careant, & ſint tales quales ad Timotheum deſcribit Apoſtolus dicens: *Præcipe divitibus* [b] *non ſuperbè ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum; ſed in Deo vero* [c], *qui præſtat omnia nobis abundanter ad fruendum: Divites ſint in operibus bonis, facilè tribuant, communicent, theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum; ut apprehendant vitam æternam.*

1. *Tim.* 6.17.
[b] *vulg. & Thu. add.* hujus mundi.
[c] *vulg. & Th.* vivo.

VII. Fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad ſingulos actus dari, eamque non dari ſecundùm merita noſtra.

VIII. Ut vera ſit gratia [d], id eſt gratis data per ejus miſericordiam, qui dixit: *Miſerebor, cui miſertus ero; & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero.*

[d] *vulg.* ut reverà ſit gr.

IX. Fateatur filios Dei illos vocari poſſe, qui quotidie dicunt: *Dimitte nobis debita noſtra.* Quod utique non veraciter dicerent, ſi eſſent omnino abſque peccato.

X. Fateatur eſſe liberum arbitrium, etiamſi divino indiget adjutorio.

XI. Fateatur quando contra tentationes dimicamus, & concupiſcentias illicitas; quamvis illic habeamus & propriam voluntatem, non tamen ex illa [e], ſed ex adjutorio Dei noſtram provenire victoriam: non enim aliter verum erit quod Apoſtolus ait: *Neque volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.*

[e] *vulg.* illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, ſed.

XII. Fateatur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non ſecundùm meritum eorum: quandoquidem

EDICT. CONST. ADVERS. PELAG.

ipſam [a] pœnitentiam donum Dei dixit Apoſtolus, ubi ait de quibuſdam: *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.* Hæc omnia ſimpliciter ſine ullis fateatur ambagibus, ſi quis in [b] autoritatem catholicam & expreſſa ipſius Pelagii Eccleſiaſticis Geſtis verba conſentit: neque enim illa quæ his ſunt contraria veraciter anathematizata eſſe credendum eſt [c], niſi hæc, quibus ſunt illa contraria, fideli corde teneantur & aperta confeſſione promantur.

[a] *vulg.* quemadmodum etiam ipſæ.
[b] *vulg.* contra, *ſed male.*
[c] *vulg. mendoſè:* atque in illa quæ his ſunt contraria credit, anathema eſſe credendum eſt.

CAPITULUM XIX.

INCIPIT SACRA EPISTOLA CONSTANTII Imperatoris, patris Valentiniani Auguſti Junioris: De exiliando Cæleſtio hæretico Pelagiano.

Imperator Conſtantius Voluſiano Præfecto urbis.

CUm præteritas ſuperſtitiones, tum recentes, plenas vanitatis [d], jamdudum corrigi juſſerimus, quotidianis inſinuationibus majores [e] fieri nuntiantur. Et quoniam diſcordia animos commovit populorum; ea, quæ jamdudum juſſeramus, præcipimus iterari. Unde his lectis Eximietas tua omnes, qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos ſtatim faciat ex muris Urbis expelli; ita tamen ne intra centeſimum quidem lapidem habeant licentiam conſiſtendi. Cæleſtium quoque magis ac magis ex urbe pelli mandamus; conſtat enim iiſdem è medio ſublatis gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sanè deinceps ſi tale quicquam fuerit nunciatum, officium præſtantiæ tuæ capitali ſententiæ ſubdendum eſſe cognoſce. Non enim patimur impunitum eſſe præcepta noſtra executionis negligentiâ protelari. Vale parens cariſſime atque amantiſſime. *Et adjecta ſubſcriptio.* Impleatur quod juſſimus; quia hoc famæ tuæ expedit.

[d] *Garn.* Quæ cum præteritæ ſuperſtitionis, tum recentis plena vanitatis. *Ita fere & Thu. MS.*
[e] *Garn. & Thu.* majora.

CAPITULUM XX.

EXEMPLAR EDICTI PROPOSITI à Voluſiano præfecto urbis.

VOluſianus Præfectus Edixit: Hactenus Cæleſtium divinæ fidei & quietis publicæ turbatorem judiciis amica reis ſecreta ſubduxerint. Jam leges etiam edictæ [f] perſequentur abſentem. Cui, quod primum eſt, æternæ Urbis negatur habitatio: ut ſi vel in proxi-

[f] *Ita Thu. At Garn.* jam leges & jam edicta,

mis fuerit diverſatus, debitum non evadat ſupplicium [a]. Pro merito etiam temeritatis atque auſus ſui, cunctos hujus edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxio latebram putet eſſe præbendam: quippe cùm horrendi ſit [b] poſita pœna ſupplicii, ac ſtylum neceſſe ſit eum proſcriptionis incurrere, quiſquis reum divinis humaniſque rebus [c] apud ſe putaverit eſſe occultandum.

a *omnes excepto Oxon.* exitium.
b *Garn.* Ne cum hujuſmodi ſit poſita pœna, ſupplicium ac ſtylum... quiſquis legibus divinis humaniſque reum.
c *vulg.* legibus.

CAPITULUM XXI.

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD EXUPERIUM EPISCOPUM Toloſanum: ſub titulis VII.

Innocentius Epiſcopus Exuperio Epiſcopo Toloſano.

Consulenti tibi, frater cariſſime, quid de propoſita ſpecie unaquaque ſentirem, pro captu intelligentiæ meæ quæ ſunt viſa reſpondi, quid ſequendum vel docilis ratio perſuaderet, vel autoritas lectionis oſtenderet, vel cuſtodita temporum ſeries demonſtraret. Et quidem dilectio tua inſtitutum ſecuta prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit, quid deberet de rebus dubiis cuſtodire, potiùs quàm uſurpatione præſumta quæ ſibi viderentur, de ſingulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus aliquid diſcere, quàm omnino neſcire? Mihi quoque ipſi de collatione docilitas accedit, dum perſcrutatis rationibus ad propoſita reſpondere compellor; eóque fit, ut aliquid ſemper addiſcat, qui poſtulatur ut doceat. Proponam igitur ſingula ſubjiciámque reſponſum.

I. Propoſuiſti, quid de his obſervari debeat, quos in Diaconii miniſteriis, aut in officio Presbyterii poſitos, incontinentes eſſe aut fuiſſe generati filii prodiderunt. De his & divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Siricii Epiſcopi monita evidentia commearunt: ut incontinentes in officiis talibus poſiti omni honore Eccleſiaſtico privarentur, nec admitterentur accedere ad miniſterium, quod ſolâ continentiâ oportet impleri. Eſt enim vetus admodum ſacræ legis autoritas, jam inde ab initio cuſtodita, quod in templo anno vicis ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes; ut ſervientes ſacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos ſibi vindicent divina miniſteria: neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale commercium: quia ſcriptum eſt: *Sancti eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter:* quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem propterea uxorius uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu [d] ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere.

Ep. ad Himer. cap. 7.

Levit. 11. 44. & 20 7.

d *Ita Dion. exig. at Romana ed. add.* præter quàm ex ſemine Aaron.

EP. INNOC. AD EXUP.

Quanto magis hi Sacerdotes, vel Levitæ, pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt: nec præterit dies, quâ vel à ſacrificiis divinis, aut à baptiſmatis officio vacent? Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcribit, dicens: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi:* & hoc utique laicis præcipit, quantò magis Sacerdotes, quibus orandi & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere? Qui ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare uſurpabit? aut quâ conſcientiâ, quóve merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: *Omnia munda mundis; coinquinatis autem & infidelibus nihil ſit mundum.* Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum.* Non propter manendum in concupiſcentia carnali, hoc dicit [a]; ſed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admiſit, qui ait: *Vellem autem omnes eſſe ſicut & ego:* quod apertiùs declarat, dicens: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt: vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.* Et, *habentem filios*; non, *generantem*, dixit: ſed ea planè diſpar & diviſa ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa Eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quæ ab Epiſcopo Siricio ad Provincias commeavit, non perveniſſe probabitur; his ignorationis venia remittitur, ita ut de cetero incipiant penitus abſtinere: & ita gradus ſuos in quibus inventi fuerint, ſic retentent, ut eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quod hunc ipſum locum, quem retinent, non amittant. Qui autem ſciſſe formam vivendi miſſam à Siricio deteguntur, neque ſtatim cupiditates libidinis abjeciſſe; illi ſunt modis omnibus ſummovendi: qui poſt ammonitionem cognitam, præponendam arbitrati ſunt voluptatem.

1. Cor. 7. 5.

Tit. 1. 15.

a Rom. & Dion. Non ad permanentem in concupiſcentia generandi. Ita & Thu. non propter &c.

1. Cor. 7. 7.

Rom. 8. 9.

1. Tim. 3. 4.

II. Et hoc quæſitum eſt: quid de his obſervari oporteat, qui poſt baptiſmum, omni tempore incontinentiæ dediti, in extremo vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt: de his obſervatio prior, durior; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret à lapſu, meritò, negata communione, eſt conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis reddidit, jam depulſo terrore communionem dari obeuntibus [b] placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis; & ne Novatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuitur [c] ergo cum pœni-

b Rom. & Dion. abeuntibus.

c Dion. & Rom. ed. tribuetur.

tentia extrema communio: ut homines hujuſmodi in extremis ſuis, permittente ſalvatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur. EP. INNOC. AD EXUP.

III. Quæſitum eſt etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum amminiſtraverunt, & aut tormenta ſola exercuerunt, aut etiam capitalem pertulere ſententiam. Nihil de iis legimus à majoribus diffinitum. Meminerant enim à Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum eſſe datum vindicem in hujuſmodi. *Rom. 13. 14.* Quomodo igitur reprehenderent factum, quod autore Domino viderent eſſe conceſſum? De his ergo ut hactenus ſervatum eſt, ſic habemus: ne aut diſciplinam evertere, aut contra autoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſervabuntur.

IV. Et illud deſideratum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant; cum è contra uxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condamnat: ſed viros ſuos mulieres de adulterio non facilè accuſant; & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem uxores ſuas liberiùs adulteras apud Sacerdotes deferre conſueverunt; & ideo mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur: virorum autem, latente commiſſo, non facilè quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur; qui utique ſummovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo par cauſſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

V. Illud etiam ſciſcitari voluiſti: an preces dictantibus liberum concedatur, utique poſt baptiſmi regenerationem, à Principibus poſcere mortem alicujus, vel ſanguinem de reatu: quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt; ſed ad judices commiſſa illa, vel crimina ſemper remittunt: ut cauſſâ cognitâ [a] vindicentur. Quæ cum quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio, pro negotii qualitate profertur: & dum legum autoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

[a] *Dion. Rom. ed. & Oxon. MS.* cauſſæ cognitæ. [b] *Ib.* delegatæ.

VI. De iis etiam requiſivit dilectio tua, qui interveniente repudio, alii ſe matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui ergo, vel quæ, viro vel uxore vivente, quamvis diſſociatum videatur eſſe conjugium, tamen ad aliam copulam feſtinaverint, non poſſunt adulteri non videri: in tantum ut hæ perſonæ, quibus tales conjunctæ ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur: ſecundùm illud quod legimus in Evangelio: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur. Similiter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.* *Matth. 19. 9.* Et ideò omnes à communione fidelium abſtinendi. De parentibus autem, aut propinquis eorum, nihil

Ep. Innoc. ad. Exup.

tale ſtatui poteſt: niſi incentores illiciti conſortii fuiſſe detegantur.

VII. Qui verò libri recipiantur in canone [a], brevis annexus oſtendit. Hæc ſunt ergo quæ deſiderata voce moneri voluiſti. Moſi libri quinque, id eſt, Geneſis, Exodi, Levitici, Numeri, Deuteronomii, & Jeſu Nave: Judicum, Regnorum libri quatuor, ſimul & Ruth, Prophetarum libri XVII. Salomonis libri quinque, Pſalterium. Item Hiſtoriarum, Job liber unus, Tobiæ unus, Eſter unus, Judith unus, Machabæorum duo, Heſdræ duo, Paralipomenon duo. Item Novi Teſtamenti: Evangeliorum libri quatuor, Apoſtoli Pauli Epiſtolæ XIV. Epiſtolæ Johannis III. Epiſtola Petri II. Epiſtolæ Judæ I. Epiſtola Jacobi I. Actus Apoſtolorum, Apocalypſis Johannis. Cetera autem, quæ vel ſub nomine Matthiæ, ſive Jacobi minoris, vel ſub nomine Petri & Johannis, quæ à quodam Leutio ſcripta ſunt [b], vel ſub nomine Thomæ, & ſi quæ ſunt talia, non ſolum repudianda, verum etiam noveris eſſe damnanda. Data X. Kalendas Martii Stilicone & Anthemio viris clariſſimis Conſulibus.

a *Ib. add.* ſcripturarum ſanctarum.

b *Rom. ed. & Dion. add* vel ſub nomine Andreæ quæ à Nexocharide & Leonide philoſophis. *deſunt in duobus MSS.*

CAPITULUM XXII.

INCIPIT EPISTOLA INNOCENTII Papæ, ad Macedones Epiſcopos: ſub titulis IV.

Innocentius Rufo, Euſebio, Euſtatio Claudio, Maximiano, Eugenio, Gerontio, Johanni, Polychronio, Sophronio, Flaviano, Hilario, Macedonio, Calicrati, Zoſimo, Profuturo, Nicetæ, Hermogeni, Vincentio, Aſialogo, Terentiano, Herodiano & Martiano [c] *Epiſcopis Macedonibus, & Diaconibus, in Domino Salutem.*

c *Rom. ed. add.* & ceteris.

MAgna me gratulatio habuit, cùm poſt tot diſcrimina totius, ut ita dixerim, mundi Vitalis Archidiaconus veſtrarum portitor literarum ex illis partibus ad nos uſque directus advenit. Quem cum vidiſſemus, illicò, ut oportebat, percunctati de veſtro ſtatu ſumus. Verùm ubi reperimus vos ex ſententia degere, Domino Deo noſtro uberes gratias retulimus, quod ſuos famulos, ſuiſque altaribus ſervientes & in adverſis tuetur, & in proſperis gubernare dignatur. Qui cum tradidiſſet Epiſtolas, præcepi illas illico recenſeri, in quibus multa poſita pervidi, quæ ſtuporem mentibus noſtris indicerent [d], facerentque nos non modicùm dubitare, utrùm aliter putaremus, an illa ita eſſent poſita quemadmodum perſonabant. Quæ cùm ſæpiùs repeti feciſſem, adverti ſedi Apoſtolicæ, ad quam relatio miſſa quaſi ad caput currebat Eccleſiarum, aliquam fieri injuriam, cujus in ambiguum

d *Rom. ed.* inducerent. *Dion.* injicerent.

guum adhuc ſententia adduceretur. Unde de quibus jamdudum ſcripſiſſe me memini, nunc iterare formam argumentis evidentioribus relationis veſtræ geminata percunctatio compellit.

EPISTOLA INNOC. AD MACED.

I. Eos qui viduas accepiſſe ſuggeruntur uxores, non ſolùm clericos effectos agnovi, verùm etiam uſque ad infulas ſummi Sacerdotii perveniſſe: quod contra legis eſſe præcepta nullus ignorat. Nam cum Moyſes legiſlator clamitet: *Sacerdotes uxorem virginem accipiant*; ac ne hoc præceptum alicui videretur ambiguum, addidit: *non viduam, neque ejectam*: contra hoc præceptum divina autoritate ſubnixum, nulla definitio [a] mandati alterius opponitur, niſi conſuetudo veſtra: quæ, ut ipſi fatemini, ex ignorantia, &, ut verecundius dicam, ex non [b] Apoſtolica traditione & integra ratione conſtituta eſt. Nos autem omnéſque per Orientem Occidentémque Eccleſias noverit veſtra dilectio hæc penitùs non admittere; nec ad ultimum Eccleſiaſtici ordinis locum tales aſſumere; & ſi reperti fuerint removere.

Levit 21. 13.

a *Dion. & Rom. ed.* defenſio.

b *Rom. & Dion.* non ex.

II. Deinde ponitur non debere dici digamum eum qui Catechumenus habuerit atque amiſerit uxorem, ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus, eámque primam videri, quæ novo homini copulata ſit: quia illud conjugium poſt baptiſmi ſacramentum cum ceteris criminibus ſit ablutum [c]. Quod cùm de una utique dicitur, certè ſi tres habuerit in vetere poſitus homine [d], uxor ejus quæ poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus primæ virginis nomen accipiet, quæ quarto ducta eſt loco. Quis, oro, iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe præceptum, qui ait: *unius uxoris virum*, oportet fieri Sacerdotem. Sed objicitur, quod in baptiſmo totum, quicquid in vetere homine geſtum eſt, ſit ſolutum. Dicite mihi, cum pace veſtra loquor, crimina tantùm dimittuntur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundùm legis præcepta ac Dei inſtituta complentur? Uxorem ducere crimen eſt, aut non eſt crimen? Si crimen eſt; ergo, præfatâ veniâ, erit autor in culpa, qui ut homines crimina committerent in paradiſo, cùm ipſe ita eos jungeret, benedixit. Si verò non eſt crimen; quia quod Deus junxit nefas ſit crimen appellari, & Salomon ait: *Etenim à Deo præparatur viro uxor*: quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſum, quod Deo autore legitur conſummatum? Quid de talium filiis percenſetur? Numquid non erunt admittendi in hæreditatis conſortium; quia ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit uxor? erúntque appellandi vel naturales, vel ſpurii; quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud, ut vobis videtur, quod poſt baptiſmum aſſumitur. Ipſe Dominus cum interrogaretur à Judæis, ſi liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: *Quod ergo Deus junxit, homo non ſeparet*: Ac ne de his locutus eſſe credatur, quæ poſt baptiſmum ſortiun-

c *Thu.* ablatum.

d *Dion. Ro. ed. & Th.* homine, uxores, erit ei, quæ poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus prima: virginis æque nomen accipiet, &c.

1. *Tim.* 3. 2. *Tit.* 1. 6.

Prov. 19. 14.

Matth. 19. 6.

EPISTOLA INNOC. AD MACED.

tur, mementote hoc & à Judæis interrogatum, & Judæis eſſe reſponſum. Quæro, & ſolicitius quæro, ſi una eadémque ſit uxor ejus qui ante Catechumenus, poſtea fidelis ſit, filióſque ex ea, cum eſſet Catechumenus, ſuſceperit; ac poſtea alios, cum fidelis: utrùm ſint fratres appellandi? an non habeant, defuncto poſteà patre, hirciſcundæ hæreditatis conſortium, quibus filiorum nomen abſtuliſſe creditur regeneratio ſpiritualis? Quod cum ita ſentire atque judicare abſurdum eſt: quæ malum ratio eſt hoc defendi, & vacua opinione magis jactari, quàm aliqua autoritate roborari: cùm non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus injungit [a]? Numquid ſi quis Catechumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatem cuſtodierit [b], patientiam tenuerit, Eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem ſecutus fuerit [c]: quæro ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittat: quia per baptiſmum, totum quod vetus homo geſſerat putatur auferri? Aſpiciamus hominem gentilem Cornelium orationibus deditum atque Eleemoſynis vacantem per revelationem angelum atque Petrum ipſum vidiſſe [d]. Numquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt, propter quæ illi baptiſmum ipſum videtur eſſe conceſſum? Si ita creditur, mihi credite, non modicùm erratur: quia quicquid benè geſtum fuerit, & ſecundùm præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum: & ſi peccatum non eſt, ſolvi inter peccata omninò non debet: eritque integrum æſtimare aboleri non poſſe prioris nomen uxoris, cùm non dimiſſum ſit pro peccato; quia ex Dei ſit voluntate completum.

a *Dion.* & *R.* jungit *Th.* indulget.
b *Dion. R.* & *Th.* ſecutus fuerit.
c *Dion. R.* & *Th.* tenuerit.
Act. 10. 1.
d *Th.* Eleemoſynis per revel. Petrum evocaſſe atque vidiſſe.

III. Ventum eſt ad tertiam quæſtionem, quæ pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem. Cùm nos dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam ordinationem [e] habere caput; ubi vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda, qua poſſit vulneratus [f] recipere ſanitatem: quæ ſanitas poſt vulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe non poterit; atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere non poſſe [g]. Namque, ſi, ut legitur, *quod tetigerit immundus immundum erit*: quomodo ei tribuetur quod munditia ac puritas conſuevit accipere; ſed & contrà aſſeritur eum, qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe: nec illum aliquid accepiſſe, quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt. Certè quia quod non habuit dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit: & qui particeps factus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum.

e *D. R.* & *Th* per illam manus impoſitionem.
f *Vox* vulneratus *deſideratur in D.* & *Rom*
g *ſola Rom. ed. add.* decernimus.
Num. 19. 15.
Levit. 15. 4.

Sed dicitur vera ac juſta legitimi Sacerdotis ordinatio [h] auferre

h *Th. D.* & *R.* Benedictio,

EPISTOLA INNOC. AD MACED.

omne vitium, quod à vitioſo fuerat injectum. Ergo, ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei: quia per benedictionem ordinationis crimina vel vitia putantur auferri. Nullus ſit pœnitentiæ locus, quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Sed noſtræ lex eſt Eccleſiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem, laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare: at verò ii, qui à Catholica fide ad hæreſim tranſierunt, quos aliter non oportet niſi per pœnitentiam ſuſcipi, apud vos non ſolùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur.

Sed Aniſii quondam fratris noſtri aliorúmque Sacerdotum ſumma deliberatio hæc fuit: ut quos Bonoſus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre ſcandalum, ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Jam ergo quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, conſtat primitùs non fuiſſe, ac fuiſſe regulas veteres quas ab Apoſtolis aut Apoſtolicis viris traditas Eccleſia Romana cuſtodit, cuſtodiendáſque mandat his, qui eam audire conſueverunt. Sed neceſſitas temporis id fieri magnoperè poſtulabat. Ergo quod pro remedio neceſſitas reperit, ceſſante neceſſitate debet utique ceſſare pariter quod urgebat[a]: quia alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

a *Supple* fieri, *niſi legas* vigebat.

Sed canones apud Nicæam conſtituti de Novatianis fieri permiſerunt. Priùs ille canon à patribus inſtitutus ponendus eſt; ut poſſimus advertere, vel quid, vel qualiter ab iiſdem ſenſum vel præceptum ſit. *De iis*, inquit, *qui ſeipſos nominant Catharos, id eſt, Mundos, & aliquando veniunt ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſanctæ & magnæ Synodo, ut accepta manus impoſitione ſic maneant in Clero.* Poſſumus verò dicere de ſolis Novatianis hoc eſſe præceptum, nec ad aliarum hæreſûm clericos pertinere. Nam ſi utique ita de omnibus diffinirent, addidiſſent: *à Novatianis aliiſque hæreticis revertentes debere in ſuum ordinem ſuſcipi:* quod ita non eſſe[b], etiam illud maximè quod de Paulianiſtis dictum eſt, poterit confirmare, à quibus venientes etiam baptizari præcipiunt. Numquidnam cùm de Paulianiſtis jubent, omnes qui ab hæreticis revertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? Quod cùm nullus audeat facere, de ipſis tantùm eſſe præceptum ratio ipſa demonſtrat. Denique baptizatos ritè à Philippo Evangeliſta Petrus & Johannes ſola manus impoſitione conſummant: illos verò, quos Apoſtolus Paulus baptizatos Johannis baptiſmate eperit, interrogavit an Spiritum ſanctum accepiſſent: fatentibúſque, ſe illud ne quidem nomen audiſſe, juſſit eos baptizari.

Nican. Can. VIII.

b *Th. & ed. Rom.* recipi quod ita eſſe. *Dion. & Iſ.* quod ſi ita eſſet. *Can. Nican.* XIX.

EPISTOLA INNOC. AD MACED.

Videtis ergo ritè baptizatos illo dono iterari non poſſe; & aliter ſolâ aquâ lotos baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti neceſſarium provideri. Ita & de Novatianis juſſum tantùm eſſe, liquida manifeſtatione perlegitur. Quod idcircò diſtinctum eſſe ipſis duabus hæreſibus, manifeſta ratio declarat: quia Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti minimè baptizant: At Novatiani iiſdem Nominibus tremendis venerandiſque baptizabant; nec apud iſtos de unitate poteſtatis divinæ, hoc eſt, Patris & Filii & Spiritus ſancti aliquando quæſtio commota eſt: Et ideò, omnibus ſegregatis, hæc ſola electa eſt, cui iſtud crederent concedendum, quia nihil in Patris & Filii & Spiritus ſancti ſacramento peccarent. Si quis verò de Catholica [a] ad hæreſim tranſiens, aut fidelis ad Apoſtaſiam [b] reverſus, reſipiſcens redire voluerit, numquid eadem ratione poterit ad Clerum admitti, cujus commiſſum non niſi poſt longam pœnitentiam [c] poterit aboleri, nec poſt pœnitentiam clericum fieri ipſi canones ſua autoritate permittunt. Unde conſtat qui de Catholica ad Bonoſum tranſiêre damnatum, atque ſe paſſi ſunt, vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuiſſe Eccleſiaſticæ ordinationis ſuſcipere dignitatem, qui commune omnium Eccleſiarum judicium deſerentes, ſuam peculiariter in Bonoſo vanitatem ſequendam eſſe duxerunt.

a *Oxon. add.* fide. *non recte.*
b *R. ed.* ab apoſtaſia *male.*
c *D. R. & Th.* longâ pœnitentiâ.

Sed multos conſtat vim paſſos, atque invitos, attractos, repugnantéſque ab eodem ordinatos. Dicat mihi volo, quiſquis id credit, ſi non poſt ordinationem Bonoſo [d] interfuit, cùm conficeret ſacramenta; ſi communioni ejus non participatus eſt; ſi ſtatim diſcedens, de ejus peſſimo conciliabulo ad Eccleſiam rediit: iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis. Ceterum qui poſt annum aut menſem ad Eccleſiam redierunt, intelligimus eos qui à Catholica noverant ſe propter vitia ſua non poſſe ſuſcipere ordinationem, idcirco ad illum perrexiſſe, qui paſſim & ſine ulla diſcuſſione ordinationes illicitas faciebat; credentes ſe poſſe per iſtam inſtitutionem locum in Eccleſia Catholica reperire, de quo antea deſperarant. Nunc illud, quod ſupereſt, interrogo: qui poſt menſem, & eo amplius rediit, cùm ſe Presbyterum à Bonoſo conſideret ordinatum, ſi non ſacramenta confecit, ſi non populis tribuit, ſi non Miſſas ſecundùm conſuetudinem complevit, quid de hoc cenſeatis, quæſo, promatis apertiùs. Ad ſummam certè qui nihil à Bonoſo acceperunt, rei ſunt uſurpatæ dignitatis, qui conficiendorum ſacramentorum ſibi vindicaverunt autoritatem, atque id ſe putaverunt eſſe, quod eis nulla fuerat [e] ratione conceſſum. Pervideat ergo dilectio veſtra hactenus talia tranſiſſe, & advertite, quod utique, ut dicitis [f], neceſſitas imperavit, in pace jam conſtitutas Eccleſias non poſſe præſumere; ſed ut

d *D. & R.* Bonoſi.
e *D. & R. add.* regulari *& in Thu. qui mendoſus eſt hic, fuiſſe videtur.*
f *Oxon. omittit.* ut dicitis,

ſæpe accidit, quoties à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, multum ſolere tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima ſolicitudine [a] præcavendum.

EPISTOLA INNOC. AD MACED.

a *Oxon.* maximè præcav.

IV. Veniam nunc ad maximum quaſi quoddam thema Photinum; &, quod mihi anxium eſt ac difficillimum, Majorum revolvam ſententias. Fuerat de illo quoquo pacto, ut etiam ipſi commeminiſtis, aliud utique gravius conſtitutum. Verùm quoniam id per rumorem falſum aſſeritis ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demonſtratis: quia res ad ſalutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis annitentibus poſt condemnationem more Apoſtolico ſubrogamus; tantiſque veſtris aſſertionibus, vobis tam bonis támque caris non dare conſenſum omnibus duris rebus [b] durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione, fratres cariſſimi, & ſententia ac poſtulatione Epiſcopum Photinum habetote licitum ita conſtituere, ut deprecamini. Noſtram ergo in meliùs converſam ſententiam labore vel teſtimonio veſtro compotes voti ſuſcipite, atque Euſtachius receptus à me & ſæpiſſime comprobatus [c] nolite expectare, ut Diaconii gratia ſpolietur. Solicitos enim vos pro ſalute libenter audio; contra caput etiamſi faciendum eſt, non libenter admitto: cui manum porrigitis, vobiſcum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim ad Corinthios Apoſtolica eſt declarata benignitas: ut in uno ſpiritu ductam ac reductam ſententiam boni ſemper indifferenter ſequantur. Nam, fateor, hæc me primùm res bene habet erga Euſtachium Diaconum, quod nec contra fidem quicquam locutus ſit, nec loquentem admiſerit, nec ad mortem eum crimen aliquod commiſiſſe, vel jactatum unquam, vel fictum eſſe cognoverim: & qui in his ſalvus eſt, ſi quo pacto converſationes amabiles non habet, habendus eſt ut minus pro tempore dilectus, non ut inimicus diabolo in perpetuum mancipandus [d]. Cognoſco illum inter ſimultates ac turbines contra multorum ſtudia, non dico qualia diverſa [e] ſenſiſſe; & cum hînc res calamitatéſque emendatæ ſint, adhuc Dizoniani & Cyriaci [f] ſubdiaconorum non potuiſſe apud vos commendationem reviviſcere. Compeſcite [g], quæſo, ab illo prædictiſque quorumcumque videtis animoſas [h] ac non juſtas æmulationes: ut ipſe apud nos integer, apud vos cum ſuis reparatus mereatur pacem, non fictam pervidens caritatem. Omnibus vobis ac ſingulatim occurrat caritas; & vinculis, quæ nullis modis à Chriſto ſolvuntur, vobiſcum pariter in perpetuum [i] connexa lætetur in Domino. Datum Idibus Decembris CONSTANTIO V. C. Conſule.

b *D & R. add.* duris.

c *D. R. & Th.* Euſtathium à me ſæpiſſimè comprobatum,

d *Thu.* non ut inim. æſtimatus non diabolo in perp. mancip.

e Diverſa *omitt. Oxon.*

f *Th.* Quiriaci.

g *Thu.* Extinguite.

h *Ox. & vulg. male* animos.

i *Solus Th. add.* Eccleſia *non bene*.

Epistola Innoc. ad Decent.

CAPITULUM XXIII.

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD DECENTIUM EGUBINUM[a] Epiſcopum: ſub titulis VII.

a *vulg.* Eugubino.

Innocentius Decentio Epiſcopo Egubino, ſalutem.

SI inſtituta Eccleſiaſtica, ut ſunt à beatis Apoſtolis tradita, integra vellent ſervare Domini Sacerdotes, nulla diverſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus& conſecrationibus haberetur. Sed dum unuſquiſque, non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc exiſtimat eſſe tenendum; inde diverſa in diverſis locis vel Eccleſiis, aut teneri, aut celebrari videntur; ac fit ſcandalum populis, qui dum neſciunt traditiones antiquas humana præſumtione corruptas, putant ſibi aut Eccleſias non convenire, aut ab Apoſtolis aut Apoſtolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim neſciat aut non advertat, id quod à principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſervari, nec ſuperduci aut introduci aliquid, quod autoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam atque Siciliam, inſuláſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſiam, niſi eos quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ejus ſucceſſores, conſtituerunt Sacerdotes. Aut legant ſi in his Provinciis alius Apoſtolorum invenitur aut legitur docuiſſe. Qui ſi non legunt, quia nuſquam inveniunt, oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, à qua eos principium accepiſſe non dubium eſt: ne dum peregrinis aſſertionibus ſtudent caput inſtitutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem veniſſe, ac nobiſcum in Eccleſiam conveniſſe non dubium eſt; & quem morem, vel in conſecrandis myſteriis, vel in ceteris arcanis agendis teneat, cognoviſſe. Quod ſufficere ad informationem Eccleſiæ tuæ, vel reformationem, ſi præceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, ſatis haberemus certum, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſes. Quibus idcirco reſpondemus, non quod te aliqua ignorare credamus; ſed ut majori autoritate, vel tuos inſtituas, vel ſi qui à Romanæ Eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas: ut ſcire valeamus, qui ſunt qui aut novitates inducunt, aut alterius Eccleſiæ quam Romanæ exiſtimant conſuetudinem eſſe ſervandam.

I. Pacem igitur aſſeris ante confecta Myſteria quoſdam populis imperare, vel ſibi inter ſe Sacerdotes tradere: cum poſt omnia, quæ

Epistola Innoc. ad Decent.

aperire non debeo, pax ſit neceſſariò indicenda, per quam conſtet populum ad omnia, quæ in myſteriis aguntur, atque in Eccleſia celebrantur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur.

II. De nominibus verò recitandis antequam precem Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, oratione commendet, quàm ſuperfluum ſit, & ipſe per tuam prudentiam cognoſcis: ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus nomen ante inſinues, quamvis illi incognitum nihil ſit. Prius ergo oblationes ſunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum ſunt, edicenda: ut inter ſacra myſteria nominentur, non intra alia quæ ante præmittimus, ut ipſis futuris myſteriis viam ante precibus aperiamus.

III. De conſignandis verò infantibus, manifeſtum eſt non ab alio, quàm ab Epiſcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificibus ſolis deberi, ut vel conſignent, vel paraclitum ſanctum tradant, non ſolum Eccleſiaſtica conſuetudo demonſtrat, verùm illa lectio Apoſtolicorum Actuum, quæ aſſerit Petrum & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum ſanctum. Nam Presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſive præſente Epiſcopo cùm baptizant, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritum paraclytum. Verba verò dare non poſſum, ne magis videar prodere, quàm ad conſultationem reſpondere.

IV. Sabbato verò jejunandum eſſe, ratio evidentiſſima declarat. Nam ſi diem Dominicum ob venerabilem Reſurrectionem Domini noſtri Jesu Christi, non ſolùm in Paſcha celebramus, verùm & per ſingulos circulos hebdomadarum ipſius diei imaginem frequentamus; ac ſi ſextâ feriâ propter Paſſionem Domini jejunamus; ſabbatum prætermittere non debemus, qui dies inter triſtitiam & lætitiam temporis illius videtur incluſus. Nam utique conſtat Apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe, & propter metum Judæorum ſe occuluiſſe. Quod utique non dubium eſt in tantum eos jejunaſſe biduo memorato, ut traditio Eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta non penitus celebrari. Quæ forma utique per ſingulas tenenda hebdomadas, propter quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda. Quod ſi putant ſemel atque uno ſabbato jejunandum, ergo & Dominica, & ſexta feria, ſemel in Paſcha erit utique celebranda. Si autem Dominici diei ac ſextæ feriæ per ſingulas hebdomadas reparanda imago eſt, dementis eſt bidui agere conſuetudinem, ſabbato prætermiſſo: cum non diſparem habeat cauſſam à ſexta feria videlicet, in qua Dominus paſ-

EPISTOLA INNOC. AD DECENT.

ſus eſt; quando & ad inferos fuit, ut tertia die reſurgens lætitiam redderet poſt biduanam triſtitiam præcedentem. Non ergo nos negamus ſextâ feriâ jejunandum; ſed dicimus & ſabbato hoc agendum: quia ambo dies triſtitiam Apoſtolis, & iis qui Chriſtum ſecuti ſunt, indixerunt. Qui die Dominico exhilarati, non ſolùm ipſum feſtivum eſſe voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum eſſe duxerunt.

V. De fermento verò, quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti[a], cùm omnes Eccleſiæ noſtræ ſint intra civitatem conſtitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipſo propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione, maximè illa die, non judicent ſeparatos: quod per Parrochias fieri debere non puto; quia non longè portanda ſunt ſacramenta; nec nos per cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus: ut & Presbyteri[b] eorum conficiendorum jus habeant, & licentiam.

a *Oxon.* conſuluiſti.

b *Thu.* ut precibus eorum.

VI. De iis verò baptizatis quæſivit dilectio tua, qui poſtea à dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato interveniente, arripiuntur; ſi à Presbytero aut Diacono poſſint aut debeant conſignari; quod, niſi Epiſcopus præceperit[c], non licet: nam eis manus imponenda omninò non eſt, niſi Epiſcopus autoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, Epiſcopi eſt imperare, ut manus eis vel à Presbytero, vel à ceteris Clericis imponatur. Nam quomodo id fieri ſine magno labore poterit, ut longè conſtitutus Energumenus ad Epiſcopum deducatur; cùm, ſi talis caſus ei in itinere acciderit, nec ferri ad Epiſcopum, nec referri ad ſua facilè poſſit.

c *Ro. ed.* quod hoc niſi Epiſcopis, præcipere non licet.

VII. De pœnitentibus verò, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, Quintâ feriâ ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Ceterum de æſtimando pondere delictorum Sacerdotis eſt judicare: ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem. Sanè ſi quis ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem venerit, ei ante tempus Paſchæ relaxandum: ne de ſeculo abſque communione diſcedat.

d *Oxon.* omitt. Paſchæ.

VIII. Sanè quoniam de hoc, ſicuti de ceteris, conſulere voluit tua dilectio, adjecit etiam filius meus Cæleſtinus Diaconus in Epiſtola ſua, eſſe à tua dilectione poſitum illud, quod in beati Apoſtoli Jacobi Epiſtola conſcriptum eſt: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, unguentes eum oleo in Nomine Domini;* *&*

Iacob. 5. 14.

EPISTOLA INNOC. AD DECENT.

& oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſuſcitabit eum Dominus; &, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt; quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum Sacerdotibus, ſed & omnibus uti Chriſtianis licet in ſua aut ſuorum neceſſitate ungendo. Ceterum illud ſuperfluò videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbytero licere non dubium eſt. Nam iccirco *Presbyteros* [a], dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere & ungere [b] chriſmate; ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus ſacramenti eſt. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, unum genus quomodo putatur poſſe concedi?

a *Rom.* & *Th.* De Presbyteris *Dion.* Presbyteris.
b *R. D.* & *Th.* tangere.

His igitur, frater cariſſime, omnibus quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus reſpondere curavimus: ut Eccleſia tua Romanam conſuetudinem, à qua originem ducit, ſervare valeat atque cuſtodire. Reliqua verò, quæ ſcribi fas non erat, cùm affueris interrogati poterimus edicere. Erit autem Domini potentiæ etiam id procurare: ut & tuam Eccleſiam, & Clericos noſtros qui ſub tuo Pontificio divinis famulantur officiis benè inſtituas, & aliis formam tribuas, quam debeant imitari. Data XIV [c] Aprilis THEODOSIO Auguſto ſepties & PALLADIO viris clariſſimis Conſulibus.

c *Thu.* XII.

CAPITULUM XXIV.

EPISTOLA INNOCENTII AD VICTRICIUM Epiſcopum Rothomagenſem: ſub titulis XV.

Innocentius Victricio Rothomagenſi Epiſcopo ſalutem.

ETſi tibi, frater cariſſime, pro merito & honore Sacerdotii quo plurimùm polles, vivendi & docendi ſecundùm Eccleſiaſticas regulas nota ſunt omnia, neque eſt aliquid quod de ſacris lectionibus tibi minùs collectum eſſe videatur; tamen quia Romanæ Eccleſiæ normam, atque autoritatem magnoperè poſtulaſti, voluntati tuæ admodùm morem gerens, digeſtas vitæ & morum probabilium diſciplinas annexas literis meis miſi, per quas advertant Eccleſiarum regionis veſtræ populi, quibus rebus & regulis Chriſtianorum vita in ſua cujuſque profeſſione debeat contineri; qualiſque ſervetur in urbis Romæ Eccleſiis diſciplina. Erit ergo dilectionis tuæ, per plebes fi-

Ep. Innoc. ad Victr.

nitimas & conſacerdotes noſtros, qui in illis regionibus propriis Eccleſiis præſident, regularum hunc librum quaſi didaſcalicum atque monitorem, ſedulò inſinuare: ut & noſtros cognoſcere, & ad fidem confluentium mores valeant docendi ſedulitate formare. Aut enim propoſitum ſuum ex hac noſtra congruenti lectione cognoſcent, aut ſi quid adhuc deſideratur, facilè poterunt ex bona imitatione ſupplere.

Incipiamus igitur adjuvante [a] ſancto Apoſtolo Petro, per quem & Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium: ut quoniam plures ſæpe emerſerunt cauſſæ, quæ in aliquantis non erant cauſſæ, ſed crimina, ut de cetero ſolicitudo ſit unicuique Sacerdoti in ſua Eccleſia curam hujuſmodi habere, ſicut Apoſtolus prædicat Paulus, talem Eccleſiam Deo exhibendam, *non habentem maculam aut rugam:* ne alicujus morbidæ ovis afflatu conſcientia noſtra contaminata violetur. Propter eos igitur, qui vel ignorantiâ vel deſidiâ, non tenent Eccleſiaſticam diſciplinam, & multa non præſumenda præſumunt, rectè poſtulaſti, ut in illis partibus iſtiuſmodi, quam tenet Eccleſia Romana, forma ſervetur: non quo nova præcepta aliqua imperentur; ſed ea, quæ per deſidiam aliquorum neglecta ſunt, ab omnibus obſervari cupiamus: quæ tamen Apoſtolica & patrum traditione ſunt conſtituta. Scriptum námque eſt ad Theſſalonicenſes Epiſtolâ ſecundâ, Apoſtolo Paulo monente: *State & tenete traditiones noſtras, quas tradidi vobis, ſive per verbum, ſive per Epiſtolam.* Illud tuam certè mentem debet excitare, ut ab omni labe ſeculi iſtius immunis ante Dei conſpectum & ſecurus invenïaris: cui enim multùm creditur, plus ab eo exigitur uſura pœnarum. Ergo quoniam non pro nobis tantùm, ſed & pro populo Chriſti [b] cogimur præſtare rationem, iccirco diſciplinâ Dei ſanctificare [c] populum & erudire debemus. Quoſdam enim aſſeris extitiſſe, qui ſtatuta majorum non tenentes caſtitatem Eccleſiæ ſua præſumtione violant [d], populi favorem ſequentes, & Dei judicium non timentes. Ergo ne ſilentio noſtro videamur his præbere conſenſum, Domino dicente per Prophetam: *Videbas furem & currebas cum eo:* hæc ſunt quæ deinceps intuitu divini judicii omnem Catholicum Epiſcopum expedit cuſtodire.

I. Primùm ut extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum. Integrum [e] eſt judicium quod plurimorum ſententiis confirmatur: ne [f] unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum; ne furtivum beneficium præſtitum videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna conſtituit & diffinivit.

II. Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clericatum admitti omnino non debet.

[a] *Rom. ed. add.* Deo &.

Epheſ. 5. 27.

2. *Theſſ.* 2. 15.

[b] *Al.* credito.

[c] *Cod. MS. apud Juſtell.* Diſciplina ſanctificata *Thu. D. & R.* Diſcipl. Deifica. *Iſ. Codici noſtro concinit.*

[d] *D. R. & Th.* violarent *vel* violarint.

Pſ. 49. 18.

[e] *D. & R. ad.* enim.

[f] *Al.* nec.

[g] *Th.* in Synodo Nicæna conſtitutum eſt atque definitum.

III. Si quæ cauſſæ vel contentiones inter Clericos [a] tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris exortæ fuerint [b]; ſecundùm Synodum Nicænam congregatis omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium [c] terminetur; nec alicui liceat, ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ [d], relictis iis Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſias nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias [e] (aut aliarum Provinciarum priùs Epiſcoporum judicium expetere vel pati.) Quod ſi quis fortè præſumſerit, & ab officio Clericatus ſummotus, velut injuriarum reus ab omnibus judicetur.

IV. Si autem majores cauſſæ in medio fuerint devolutæ, ad ſedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, poſt [f] judicium Epiſcopale referantur.

V. Ut mulierem viduam Clericus non ducat uxorem; quia ſcriptum eſt: *Sacerdos virginem vxorem accipiat, non viduam, non ejectam*, Utique qui ad Sacerdotium labore ſuo & vitæ probitate contendit, cavere debet, ne hoc præjudicio impeditus pervenire non poſſit.

VI. Ut is qui viduam, licet laicus, duxerit uxorem, ſeu ante baptiſmum, ſeu poſt baptiſmum, non admittatur ad Clerum: quia eodem vitio videtur excluſus. In baptiſmo enim crimina remittuntur, non acceptæ uxoris conſortium relaxatur.

VII. Ne is qui ſecundam duxerit vxorem Clericus fiat; quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum:* Et iterum: *Sacerdotes mei ſemel nubant:* Et alibi: *Sacerdotes mei non nubent ampliùs.* Ac ne [g] ab aliquibus exiſtimetur ante baptiſmum ſi fortè quis accepit uxorem, & eâ de ſeculo recedente, alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum; ſatis errat à regula: quia in baptiſmo remittuntur peccata, non acceptarum uxorum numerus aboletur: cum utique uxor ex præcepto legis ducatur; in tantum, ut & in paradiſo, cum parentes humani generis conjungerentur, ab ipſo Domino ſint benedicti: Et Salomon dicat: *A Deo præparatur viro uxor.* Quam formam etiam omnes Sacerdotes ſervare, uſus ipſe Eccleſiæ demonſtrat. Satis enim abſurdum eſt aliquem credere uxorem ante baptiſmum acceptam, poſt baptiſmum non computari; cum benedictio, quæ ſuper nubentes per Sacerdotem imponitur, non materiam delinquendi dediſſe, ſed formam tenuiſſe legis à Deo antiquitus inſtitutæ doceatur. Quod ſi non putatur uxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filii, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filiis habendi ſunt.

VIII. Ut de aliena Eccleſia ordinare Clericum nullus uſurpet; niſi ejus Epiſcopus exoratus precibus concedere voluerit. Hoc etiam Synodus ſtatuit Nicæna: ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat.

EP. INNOC. AD VICTR.

a Et laicos *addunt Ox. Iſ. & Ro. ed. ad marg. ſed mendosè: nihil enim de laicis in Nicæn.*
b *Ox. add.* placuit.
c *Ox.* judicium.
d *Ox. Iſ. & vulg. add.* cui in omnibus cauſſis debet reverentia cuſtodiri: *Verum nec in Thu. MS. nec apud Dion. hæc parenthesis legitur; nec in antiquiſs. Cod. Corb. in quo recentiori manu ſupra lineam addita eſt.*
e *MS. Ox. & Iſ. addunt.* aut aliarũ provinciarũ prius Epiſcoporũ judicium expetere vel pati, *Iſ.* experiri, *Deſunt in Thu. Dion. Rom. ed.*
f *Add. Oxo. vulg. & Iſ.* Et beata cõſuetudo exigit: *non habet Dion. nec Thu.*

Lev. 21. 13.
Ezech. 44. 22.
1. *Tim.* 3. 2.
Lev. 21.
Ezech. 44.

g *D. & R.* & ſi.

Gen. 2.
Prov. 19. 14.

Ep. Innoc. ad Victr.

IX. Ut venientes à Novatianis vel Montenſibus per manus tantùm impoſitionem ſuſcipiantur: quia quamvis ab hæreticis, tamen in Chriſti nomine baptizati ſunt: præter eos, qui fortè à nobis ad illos tranſeuntes baptizati ſunt: hi ſi reſipiſcentes & ruinam ſuam cogitantes redire voluerint, ſub longa pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt.

X. Præterea, quod dignum, & pudicum, & honeſtum eſt, tenere Eccleſia omnino debet: ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant; quia miniſterii quotidiani neceſſitatibus occupantur: ſcriptum eſt enim: *Sancti eſtote; quoniam ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.* Nam ſi priſcis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant [a], quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem uxorius uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quam ex ſemine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis hi Sacerdotes vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies quâ vel à ſacrificiis divinis, aut à baptiſmatis officio vacent? Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcribit, dicens: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi:* & hoc utique laicis præcipit; multò magis Sacerdotes quibus, & orandi, & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere. Qui Sacerdos, ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare uſurpabit? aut qua conſcientia, quóve merito exaudiri ſe credet, cum dictum ſit: *Omnia munda mundis; coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum.* Sed fortaſſe licere hoc credit, quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum.* Non de permanente [b] in concupiſcentia generandi dixit, ſed propter continentiam futuram: neque enim integros corpore non admiſit, qui ait: *Vellem autem omnes homines eſſe ſicut & ego:* & apertiùs declarat, dicens: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt; vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.*

Levit. 11. 44. & 20. 7.

a *Ab hoc loco uſque ad cap. XI. eadem fere habentur in Ep. ad Exuperium Tholozanum, ad quem remittit Codex Th. hæc omittens.*

1. *Cor.* 7. 5.

Tit. 1. 15.

b *Dion.* non permanentem. *Al.* non permanenti.

1. *Cor.* 7. 7.

Rom. 8.

XI. De Monachis, qui diu morantes in Monaſteriis, poſtea ad Clericatus ordinem pervenire nituntur [c], non debere eos à priori propoſito deviare. Aut enim ſicut quis in Monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliori gradu amittere non debet; aut ſi corruptus, poſtea baptizatus, & in Monaſterio ſedens ad Clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam ante corruptus.

c *Iſ. Dion. Rom.* pervenerint.

XII. Quæ forma ſervatur in Clericis maximè, cùm vetus regula hoc habeat: ut quiſquis corruptus baptizatus, Clericus eſſe voluiſſet,

ſponderet ſe uxorem omnino non ducere.

XIII. Præterea frequenter quidam è fratribus noſtris curiales, vel quibuſlibet functionibus occupatos Clericos facere contendunt; quibus poſtea major triſtitia, cùm de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia de aſcitis naſcitur. Conſtat enim eos in ipſis muniis etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inventas eſſe non dubium eſt, & ludorum vel munerum apparatibus vel præeſſe aut forſitan intereſſe. Sit certè in exemplum ſolicitudo aut triſtitia fratrum, quàm ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cùm pro his ſæpè rogaremus; quam ipſe nobiſcum poſitus cognoviſti: quibus non ſolum inferiores Clerici ex curialibus, verùm etiam jam in Sacerdotio conſtituti ingens moleſtia, ut redderentur, imminebat[a].

XIV. Item, quæ in Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, & velari à Sacerdote meruerunt[b], ſi poſtea vel publicè nupſerint, vel clangulò corruptæ fuerint[c]; non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerat aliqua, de ſeculo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi unus ex his fuerit defunctus; quanto; & illa tenenda eſt, quæ ante ſe immortali ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias commigravit?

XV. Hæ verò quæ nec dum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali[d] ſe permanere ſimulaverant; licet velatæ non ſint, ſi fortè nupſerint, his agenda eſt pœnitentia aliquanto tempore; quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Nam ſi inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis illa pollicitatio, quam cum Deo pepigit virgo[e] ſolvi ſine vindicta non debet[f]? Nam ſi Apoſtolus Paulus quæ à propoſito viduitatis diſceſſerint, dixerit: *Eas habere damnationem, quia primam fidem iritam fecerint*; quanto magis virgines quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt niſæ.

Hæc itaque regula, frater cariſſime, ſi plenâ vigilantiâ fuerit ab omnibus Dei Sacerdotibus obſervata, ceſſabit ambitio, diſſentio conquieſcet, hæreſes & ſchiſmata non emergent, locum non accipiet diabolus ſæviendi, manebit unanimitas, iniquitas calcata ſuperabit[g], veritas ſpirituali fervore flagrabit, pax prædicata labiis cum voluntate animæ concordabit, implebitur & dictum Apoſtoli: *Ut unanimes unum ſentientes permaneamus in Chriſto*: nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes; non hominibus, ſed Deo ſalvatori noſtro placentes: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Data XV. Kal. Martias Honorio Auguſto ſexties & Ariſteneto[h] Conſulibus.

a *al.* inſtabat.

b *al.* & à Sacerdote velantur.

c *Priſca huius vocis, ni fallor, lectio quaſi* clam in angulo. *Thu.* clanculo. *Th. D. & R. infrà* ſe corruperint.

d *D. R. & Iſ. add.* ſemper.

e *Ox.* aliqua pepigit.

f *Ita & R. ed.* non poterit. *D. & Iſid.*

1. *Tim.* 5. 12.

g *al.* ſuperata calcabitur. *Th. &c.*

Philip. 2. 3.

h *Iſ.* Ariſto. *D. & R.* Ariſtoneto,

BIBLIOTHEQUE ROYALE

CONCIL. CALCHED.

Titulus in Thu. Incipit principiū Synodi Calched.

CAPITULUM XXV.

CANONES SYNODI CALCEDONENSIS Prælato geſtorum ordine.

Victores Valentinianus & Marcianus, incliti triumphatores, Imperatores ſemper Auguſti, Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano.

Eadem eſt hac epiſtolæ verſio, quæ in vulg. ed. Conciliorum legitur parte 1. Calch. Ep. 37.

OMnibus negotiis divinæ res præponendæ ſunt. Deo enim propitio Rempublicam & conſervandam, & meliorandam confidimus. Quia igitur dubitationes quædam in orthodoxa religione noſtra videntur eſſe commiſſæ, ſicut etiam Epiſtola reverendiſſimi viri Epiſcopi almæ Urbis Romæ Leonis teſtatur, id ſpecialiter clementiæ noſtræ placuit, ut venerabilis Synodus in Calcedonenſi [a] civitate Provinciæ Bithyniæ celebretur: quatenus convenientibus animis & omni veritate diſcuſſa, ceſſantibus etiam ſtudiis, quibus antehac uſi quidam, ſacroſanctam orthodoxam religionem conturbaſſe noſcuntur, vera fides noſtra cuncto ſeculo manifeſtiùs innoteſcat, ut deinceps nulla poſſit eſſe dubitatio vel diſcordia. Qua de re ſanctitas tua cum quibus placuerit reverentiſſimis Epiſcopis, quos de Eccleſiis ſub ſui Sacerdotii cura conſtitutis, idoneos & inſtructos orthodoxæ religionis eſſe probaverit, ad prædictam Calcedonem [b] civitatem intra diem Kalendarum Septembrium ire deproperet. Sciat autem religio tua etiam ſerenitatem meam [c] venerabili Synodo interfuturam; niſi fortè nos publicæ neceſſitates in expeditionibus detinuerint. Divinitas te ſervet per multos annos, ſancte ac venerabilis pater. Data X. Kal. Junias, Conſtantinopoli, conſulatu Domini Marciani perpetui Auguſti, & qui fuerit nuntiatus.

[a] *vulg.* in Nicæna. *& recte; hac enim prius civitas Synodo deſtinata erat.*

[b] *Vox hæc delenda ut in aliis Codicib.*

[c] *al.* noſtram.

Thu. Ordo Geſtorum Synodi Calcedonenſis.

ALLOCUTIO MARCIANI IMPERATORIS ad Synodum Calcedonenſem.

Actione VI. Concilii Calchedon.

CUm perveniſſet piiſſimus & fideliſſimus Imperator Marcianus ad diem ad ſanctiſſimum Martyrium Calenici & Euſemiæ, præſente ex divino zelo & fervore fidei etiam piiſſima & Chriſtianiſſima Regina Auguſta Pulcheria: quin etiam magnificentiſſimis magiſtratibus & illuſtriſſimo ac nobili Senatu: ad venerabilem Synodum ita locutus eſt.

Hanc ipſam Latinam allocutionem eſſe reor, quam ha-

Ubi primùm divino judicio ad Imperium ſumus electi, inter tantas neceſſitates Reipublicæ nulla nos magis cauſſa conſtrinxit, quàm ut

orthodoxa & vera fides Chriſtiana, quæ ſancta atque pura eſt, indubitata omnium animis inſideret. Conſtat enim avaritiâ vel ſtudiis quorumdam per media tempora nonnullis diverſa ſentientibus, & pro voluntate ſua, non prout veritas, atque doctrina patrum poſtulat, populos ſeducentibus, in errorem quàm plurimos eſſe deductos. Qua de re ſanctam Synodum hoc videlicet propoſito fieri ſtuduimus, & vobis laborem indixiſſe videmur, quatenus omni caligine atque errore deterſo, prout ſe divinitas hominibus manifeſtari[a] voluit, & doctrina patrum oſtendit, religio noſtra, quæ pura ac ſancta eſt, univerſorum mentibus inſinuata ſuæ veritatis[b] luce fulgeſcat: nec in poſterum audeat quiſquam de Nativitate Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI aliter diſputare, quàm Apoſtolica prædicatio & inſtituta trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum eidem convenientia poſteritati tradidiſſe noſcuntur: ſicut etiam ſancti Leonis Papæ Urbis Romæ, qui ſedem Apoſtolicam gubernat, miſſa ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum Epiſtola teſtatur[c]. Remotis itaque ſtudiis, ablatis Patrociniis, ceſſante avaritia, cunctis veritas innoteſcat. Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam exemplo religioſi principis Conſtantini Synodo intereſſe voluimus: ne vel ulteriùs pravis perſuaſionibus populi ſeparentur. Facilè enim ſimplicitas quorumdam hactenus nonnullorum ingeniis, atque ſuperflua verboſitate decepta eſt; & conſtat diverſorum pravis inſinuationibus diſſentiones & hæreſes natas. Studium autem noſtrum eſt, ut omnes populi per veram & ſanctam doctrinam unum ſentiens in eandem religionem redeat, & veram fidem Catholicam colat, quam ſecundùm inſtitutiones patrum expoſueritis. Concordantibus ergo animis religio veſtra feſtinet; quatenus ſicut à Nicæna Synodo uſque ad proximum tempus erroribus amputatis vera fides cunctis innotuit, ita & nunc per hanc ſanctam Synodum remotis caliginibus, quæ in his paucis annis, ſicut ſuperiùs dictum eſt, pravitate atque avaritia quorumdam emerſiſſe videntur, perpetuò, quæ ſtatuta fuerint, conſerventur. Erit autem divinæ majeſtatis, id quod ſancto animo fieri deſideramus, in æternum firmiter cuſtodire.

CONCIL. CALCHED.

buit Marcianus Auguſt. quæque Græcæ verſioni præfixa legitur tom. 4. Conciliorũ.

a *vulg.* manifeſtari.

b *vulg.* ſuæ virtutis *ad marg.* propriæ varietatis.

c *Th. & vulg.* ſcripta teſtantur.

Actio Synodi Calchedonenſis.

VEnerabilis totius mundi conventus, qui ex gratia Dei & decreto clementiſſimorum & religioſiſſimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani Auguſtorum[d] adunatus in Calchedonenſi Urbe Metropolitana Bithyniæ, in martyrio ſanctæ ac Victricis Eufemiæ, quæ decreverit ſunt ſubter annexa.

Thu. Titul. Incipit Synodus apud Calchedonam facta. *Eſt verſio quarta apud Surium, Nicolinum, &c. Act. V. Conc. Calched.*

d *Th. add.* & Germanorum. *malè.*

Dominus & Salvator noſter fidei intellectum [a] in diſcipulis confirmare voluit dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis:* ne ulla diſſenſio inter nos ex religioſitate venerabili oriatur, ſed ex æquo veritatis oſtendatur præconium. Et quoniam non deſinit per ſordiculas quaſdam pietatis ſeminibus [b] malignus inſidiari; ſed ſemper novi quiddam adverſus veritatem indagat; ob hoc habens Dominus noſter providentiam humani generis, hunc Clementiſſimum & fidelem adverſùs æmulum nobis conceſſit Principem, qui undique ad ſe Sacerdotes convocavit; ut gratiâ Domini noſtri JESU CHRISTI cooperante veritas [c] totam falſitatis noxam aggreſſa [d] abjiciat, & ſuis [e] eam germinibus corroboret, quod & fecimus communi decreto vel judicio errores perſequentes & ſectas. Sed & perfectiſſimorum patrum innovavimus fidem trecentorum decem & octo ſymbolum omnibus prædicantes; & quos [f] ſyncera agnitione animo concepiſſe cognoſcimus Sacerdotes, attitulantes notavimus. Et poſt hæc convenerunt in urbe Conſtantinopolitana numero centum quinquaginta, etiam hi hanc confirmantes fidem. Nos verò nunc ordinem, & omnes fidei formulas cuſtodientes decernimus ſecundùm Epheſitanorum Concilium, cujus autores venerabiles fuerunt Cæleſtinus Urbis Romæ & Cyrillus Alexandrinæ Urbis Epiſcopi, qui unanimiter ſentientes juſtè protulerunt inculpabilis [g] fidei expoſitionem CCCXVIII. venerabilium Patrum beatiſſimorum, qui in Nicæam temporibus divæ memoriæ Conſtantini Imperatoris convenerunt. Decernimus etiam obtinere firmitatem, quæ decreta ſunt à CL. venerabilibus Epiſcopis [h] apud Conſtantinopolim adverſùs interemtionem [i] ſectarum pullulantium & creſcentium. Eſt autem ad manifeſtationem hujus Catholicæ noſtræ fidei, ſymbolum trecentorum decem octo, & centum quinquaginta.

Symbolum fidei CL. Patrum.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium: Et in unum Dominum JESUM CHRISTUM, filium Dei unicum, de Patre natum ante omnia ſecula [k]; Deum verum de Deo; natum, non factum; ejuſdémque ſubſtantiæ, cujus Pater eſt; per quem omnia facta ſunt; qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, Incarnatus eſt ex Spiritu ſancto, in Maria [l] virgine homo factus: crucifixus pro nobis ſub Pontio Pilato, ſepultus reſurrexit tertia die, aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Patris: inde venturus eſt cum gloria judicare vivos ac mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum ac vivificatorem à Patre procedentem: qui cum Patre & Filio

a *Ita Th. in Oxo.* fidei intellectu pacem diſcipulis cōfirmari præcepit. *Ed. del.* pacem. *Joan.* 14. 27.
b Ox. pietati ſimiles.
c *Th. non habet* veritas.
d *Ed.* à grege ſuo.
e *Ed. & Th.* Et veritatis.
f *Th. & ed.* quod.
g *Ita Thu. In Ox.* Epiſcopi, unanimiter ſentientes juſtè præcellere in expoſitione inculp.
h *Thu.* convenerunt. Etiam obtinere vigorem cenſuerunt CL. venerabilium Epiſc. apud CP. quæ decreta ſunt.
i *Ita MSS. duo & ed. Fortè leg. vel* ad interemtionem *vel* adverſùs intēperiem.
k *Ed. add.* lumen de lumine. *deſ. in duo MSS. noſtris & in verſione, quam Romana editio ſecundam vocat & tribuit Dion. Exig.*
l *Ita MS. uterque Cod. Al.* Ex Maria *Græc.* ἐκ Μαρίας. & Maria,

CONCIL. CALCHED.

adoratur & glorificatur : qui locutus eſt per Prophetas. Et in unam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum baptiſmum in remiſſionem peccatorum; ſperamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſeculi, Amen.

Suffecerat quidem ad plenariam pietatis agnitionem & confirmationem ſanctum hoc & ſalutare divinæ gratiæ ſecretum [a] : de Patre enim & Filio & Spiritu ſancto docet nos plenaria [b] perfectè Domini noſtri Incarnatio, quibus fideliter credulitas adeſt. Sed quoniam hi qui veritatis deſtruere conantur præconium [c], quaſdam innovationes procreaverunt, & ſecretalem Domini noſtri Incarnationem corrumpere niſi ſunt, & divinæ carnis [d] virginem creatricem auſi ſunt denegare, & confuſionem unius naturæ humani corporis & divinitatis componere auſi ſunt, & ſeparabilem ac corruptibilem unici filii divinam naturam dicere tentaverunt : ob hoc omnem ipſis machinationis aditum adverſus veritatem opponere [e] volens hoc venerabile atque mundanum Concilium, antiquo illo præconio & firmo exemplo decrevit; edocens præcipuè trecentorum decem & octo Epiſcoporum venerabilium fidem incontaminatam manere : & adversùs illos, qui Spiritui ſancto adverſantur, corroboravit eam fidem, quam poſteriore tempore in urbem Conſtantinopolitanam convenientes CL venerabiles Epiſcopi doctrina Spiritus ſancti hac ſubſtantia confirmaverunt: non quod aliquid deeſſet priſcæ fidei ſuperadjicientes; ſed adversùs eos, qui nitebantur per divinum ſpiritum conceptioni [f] adverſari, & Domini noſtri poteſtatem corrumpere: hos ergo ſcripturarum divinarum atteſtatione evidentiùs manifeſtaverunt errare. Propter illos verò, qui [g] ſecretum ſubſtantiæ evertere inſectabantur, dicentes hominem ſine divinitate fuiſſe creatum ex venerabili virgine Maria impudenter & vulgariter, acceptas habet venerabilis [h] quondam Epiſcopi Cyrilli Alexandriæ Eccleſiæ literas, & totius Orientis congrua ſcripta adversùs Neſtorii amentiam, in quibus manifeſta eſt expreſſio certi atque ſalutaris Symboli noſſe deſiderantibus : necnon & Epiſtolam Archiepiſcopi Leonis primæ Sedis, quæ deſtinata & directa videtur ad venerabilem ſanctæ memoriæ Flavianum ad intercipiendam Eutycetis [i] malignitatem. Epiſtola quippe illa viſa eſt ſancti Petri confeſſioni concordare : & una atque ſimilis pagina adverſus obtrectantium audaciam evidenter edocere confeſſionem integræ fidei credentium [k]. Nam & eos, qui quaſi bifariam Dei vivi ſubſtantiam ſecretalem nituntur dividere impugnat [l]. Hos etiam qui paſſibilem audent dicere divinitatem filii Dei unici, & eos qui in duabus naturis Chriſti permixtionem aut confuſionem dici æſtimant,

Nulla quatuor verſionum hujus Calchedonenſis decreti iam editarum huic concinit.
a Ita MSS. duo leg. forte Symbolum ut in aliis verſionibus.
b Vox hæc deeſt in Ox. forte leg. plenariè &c.
c Th. præconia.
d Th. div. vocis.
e Fortè occludere. Th. ob hoc omnẽ ipſis opponendam adverſus veritatem machinationem volens.
f Th divini ſpiritus conceptioni. male.
g Thu. Nos ergo ſcripturarum atteſtationem audentius manifeſtantes propter hos &c.
h Th. Vulgariter contra venerabilis &c.
i Th. Eutycis.
k Th Quamvis S. Petri confeſſione nobis concordante, & una. a. ſ. p. viſa eſt a. o. a. e. c. convenit integritatem fidei credentibus.
l Th. MS. oppugnamus. & conſequenter hæc habet quæ in ſtrictiori columna legis.

Hos etiam qui paſſibilem audent dicere divinitatem unici Filii, hos repellendos de omni Synodo oportet: necnon & hos qui duplicis naturæ commixtionem; &

Ab eo loco ubi in duas columnas ſcinditur pagina, quæ in latiori columna ſunt, conveniunt cum 4. verſione laudata; quæ vero in ſtrictiori, ſunt ex non edita verſione.

vel eos qui dicunt eſſe cœleſtem aut alterius ſubſtantiæ carnem, quæ eſt aſſumta, illi pro nobis formam ſervi negantes, abjicit: Et qui duas quidem ante unionem naturas Domini fabulantur, unam verò poſt unionem confingunt, anathematizat. Sequentes ergo ſanctos patres unum eundémque confiteri filium Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM conſona voce omnes edocemus: Eundem perfectum in deitate, eundem perfectum in humanitate; eundem Deum verum, eundem hominem verum ex anima rationali & corpore; eundem coeſſentialem Patri ſecundùm deitatem, eundem coeſſentialem nobis ſecundùm humanitatem; per omnia nobis ſimilem abſque peccato: ante ſecula quidem genitum de Patre ſecundùm deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter ſalutem noſtram ex Maria virgine Theothocou ſecundùm humanitatem: unum eundémque Chriſtum Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inſeparabiliter agnoſcendum: nuſquam ablatâ ſubſtantiâ naturarum propter unionem, magiſque ſalvâ proprietate utriuſque naturæ & in unam perſonam atque exiſtentiam concurrente: non in duas perſonas partitum atque diviſum, neque disjunctum; ſed unum eundem filium unigenitum, Deum verbum JESUM CHRISTUM, ſicut ante Prophetæ de eo dixerunt, & ipſe nos JESUS CHRISTUS erudivit, & Patrum nobis Symbolum tradidit.

His igitur cum omni undique veritate, diligentia, & ſolicitudine à nobis definitis, ſtatuit ſancta & univerſalis Synodus alteram fidem nulli licere proferre, vel conſcribere, aut componere, aut ſentire, aut docere aliter: eos autem qui auſi fuerint componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volentibus vel ex gentilibus ad cognitionem veritatis venire, vel ex hæreſi quacumque; hos, ſi

confeſſionem Domini noſtri argumentatur impugnare: Et qui cæleſtem, vel etiam conſubſtantialem ſubſtantiam, quam ex nobis credimus concretam, ipſos ergo fugimus delirantes, vel inſanientes dicimus: Et hos, qui duas ante nativitatem in unitate naturas Domini dicunt, poſt unicam inſulsè fingentes, excommunicare oportet. Sequamur igitur Patrum noſtrorum ſententiam, unum & eumdem confitentes Dominum JESUM CHRISTUM, & convenienter edocentes perfectum eundem in divinitate, & perfectum eundem in carne Dominum, hominem certum, eundem ex anima rationabili & corporis ſubſtantia: Patri in divinitate ſimilem; item & nobis per omnia in humana ſubſtantia ſimilem præter peccatum: ante ſecula ex Patre natum ſecundum divinitatem; ſed in ultimis diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem ex Maria virgine divini numinis creatrice ſecundùm hominem, unum eundemque Chriſtum firmum Dominum unicum in duplici natura inconfusè immutabilem, indivisè cognoſcendum, in nullo duplicis naturæ ſubſtantia interemta propter unitatem ſalva proprietate utriuſque naturæ ſub una perſona & ſubſtantia conveniente, neque in duas figuras diviſa atque partita: ſed unum eundem filium, unicum Dominum verbum Deum JESUM CHRISTUM; ſicut antiquitus Prophetæ pro eo, & jam ipſe nos JESUS CHRISTUS erudivit, & Patrum nobis tradidit Symbolum.

Hæc itaque cum omni veritate atque ſuavitate à nobis ordinata, ſtatuit venerabilis & mundana Eccleſia nullam aliam fidem licere cuiquam proferre, aut edere, vel docere, vel tradere alterum Symbolum. Corrumpere volentes ad ſcientiam veritatis ex paganitiſtarum, aut Judaicæ, aut hære

ticæ cujuſlibet ſecta, ſive ſint Epiſcopi aut Clerici, alienos eſſe ab Epiſcopatu & Clero: ſed & ſi Monachi ſint aut laici, hos excommunicari jubemus.

Epiſcopi fuerint, vel Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero: ſi verò Monachi aut laici fuerint, anathematizari.

CONCIL. CALCHED.

Et ſubſcripſerunt: Paſchaſinus Epiſcopus Vicarius Domini mei beatiſſimi atque Apoſtolici viri univerſalis Eccleſiæ Papæ Leonis Urbis Romæ Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi, atque ſubſcripſi. Lucenſis Epiſcopus Eccleſiæ Tuſculanæ Vicarius Domini mei beatiſſimi & Apoſtolici viri univerſalis Eccleſiæ Papæ Urbis Romæ Leonis in Synodo Geſta lecta ſubſcripſi. Bonifacius Presbyter ſanctæ Eccleſiæ Romanæ ſtatui & ſubſcripſi. *Subſcripſerunt & ceteri Epiſcopi qui eidem Concilio interfuerunt numero ſexcenti & triginta.*

Subſcriptiones iſtæ deſiderantur in Codice Thu.

CANONES EXPOSITI A SANCTIS PATRIBUS QUI CALCHEDONAM CONVENERUNT ſub Imperatore noſtro piiſsimo Marciano.

Habēturhi canones Actione XV. Calcedonenſis Concilii: quorum hæc verſio eadem eſt ac illa quæ ex Iuſtelli codice MS. nuper edita eſt ſub nomine priſcæ editionis latinæ.

Anno quingenteſimo Incarnationis Domini Indictione V.

CANON PRIMUS.

CAnones, qui per ſingulas Synodos à ſanctis Patribus conſtituti ſunt hactenus, habere firmitatem cenſuimus.

II. Si quis Epiſcopus [a] ordinationem per pecuniam fecerit, & vendiderit rem, quæ niſi gratiâ non acquiritur, & ſub pecunia ordinaverit Epiſcopum, aut Provincialem Epiſcopum [b], ſive Presbyterum, vel Diaconum, aut eorum quemquam qui in numero Clericorum continetur, aut etiam acceptâ pecuniâ fecerit Oeconomum, aut Defenſorem, aut Oſtiarium, vel quemcumque hujuſcemodi pro lucri turpitudine: qui ergo hoc feciſſe probatur ſui gradus periculum ſuſtinebit. Sed & is, qui ordinatur, nihil ex ordinatione, quæ per negotiationem proceſſit utilitatis, acquirat; ſed fiat dignitatis, vel rei, quæ ipſi pro pecunia commiſſa eſt, alienus. Si quis autem tam turpibus & nefariis lucris medius interfuiſſe videtur, & is, ſi quidem Clericus fuerit, degradetur; ſi verò laicus aut Monachus, anathematizetur.

a *Oxo.* Epiſcopi.

b *Hæc deſid. Oxo.* aut Provinc. Epiſc. *per quæ Græcam vocem* χωρεπίσκοπον *reddere voluit rudis interpres.*

[1] *Item alio loco: Clericos vel laicos volentes Epiſcopos vel Clericos accuſare, &c.* 1

1. Quâ occaſione vel ratione huic loco inſerta ſint verba iſta, divinare non poſſum. Hæc certa ſunt: primò nec ad præcedentem canonem, nec ad ſubſequentem pertinere. 2. Eſſe ipſum Canonem 21. hujus Calchedonenſis Synodi. 3. Hujus verſionem diverſam eſſe tam ab aliis omnibus editis, quàm à verſione decreti ejuſdem vigeſimo primo loco poſiti in hoc Codice. 4. Eundem Canonem legi hoc loco ad calcem ſecundi in utroque Codicis hujus MS. exemplari & in Juſtelliano. Studioſi alicujus procul dubio opus eſt hæc additio: qui nempe cùm legeret pœnam depoſitionis ſuperiori Canone decretam adverſus Clericos turpis & Simoniaci lucri reos, ſtatim ex Canonis 21. lectione monere voluit, quàm cautè ac circumſpectè recipienda eſſet accuſatio hujuſmodi adverſus Epiſcopos, quos talis pœna damnatos manebet.

CONCIL. CALCHED.

cuſare non debitè, nequaquam ad accuſandum ſuſcipi debere; niſi priùs eorum opinio [a] *fuerit diſcuſſa.*

III. Pervenit ad ſanctam Synodum, quoniam quidam Clericorum propter lucri turpitudinem alienarum poſſeſſionum conductores efficiuntur, & pro cauſſis ſecularibus tractandis [b] miniſteria Dei negligunt per ſecularium domos diſcurrentes, & patrimoniorum curas propter avaritiam ſuſcipientes. Igitur magna & ſancta Synodus conſtituit, nullum deinceps neque Clericum, neque Monachum conducti titulo poſſeſſiones conducere, nec cauſſarum ſecularium poſſe ordinationibus commiſceri; niſi fortè vocetur aliquis ſecundùm leges ad minoris ætatis tutelam, quæ excuſanda non eſt; aut Epiſcopus civitatis Eccleſiaſticarum rerum ei curam velit committere, aut orphanorum, aut viduarum, quæ propriâ providentiâ carent, vel perſonarum talium quæ auxilium Eccleſiaſticum poſtulant propter timorem Dei. Si quis autem ea quæ conſtituta ſunt, violare tentaverit, Eccleſiaſticæ damnationi ſubjaceat.

IV. Qui revera & manifeſtè ſolitariam vitam ſectantur honore competenti fungantur [c]. Verum quoniam quidam ſub prætextu habitus Monachilis [d], Eccleſias & conventus, & res communes diſturbant, civitates indiſcretè circumeuntes, & Monaſteria ſibi conſtituere ſtudentes: placuit nullam uſquam ædificare poſſe Eccleſiam, neque Monaſterium conſtituere, neque Oratorium abſque civitatis Epiſcopi voluntate. Monachos verò, qui ſunt per ſingulas civitates & per Provincias, Epiſcopis ſubditos eſſe, & quietem diligere, & jejuniis eſſe contentos, & orationibus in illis locis obſervare, in quibus ſeculo renuntiaſſe videntur. Nequaquam autem Eccleſiaſticis vel ſecularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre, deſertis propriis Monaſteriis; niſi fortè quæſiti fuerint propter neceſſariam cauſſam à civitatis Epiſcopo. Sanè in Monaſteriis non eſſe ſuſcipiendum ſervum ad faciendum Monachum, præter proprii Domini voluntatem. Qui vero hoc conſtitutum noſtrum exceſſerit, eum à communione ſuſpendi decrevimus: ne nomen Dei blaſphemetur. Civitatum autem Epiſcopos oportet competentem providentiam exhibere [e] Monaſteriis.

V. De Epiſcopis vel Clericis, qui ſe de civitate in civitatem transferunt, placuit ut Canones, qui à ſanctis Patribus de his ipſis conſtituti ſunt, ſuam habeant firmitatem.

VI. Nullum abſolutè ordinari, neque Presbyterum, neque Diaconum, neque penitus quemquam eorum, qui ſunt in Eccleſiaſtico ordine, niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis, vel vici, vel Martyrii, qui ordinandus eſt declaratus fuerit. Eorum autem ordinationem, qui

a *Ita Thua. Iuſt. vulg. & Iſ. Ar in Ox.* oppoſitio.
b *Th.* & cauſſas ſeculares tractantes.

c *Ita MSS. duo & Cod. Iuſt. leg. forte,* fruantur.
d *Ita MSſ. duo.*

e *Th.* præſtare. *Iuſt.* impendere.

hujuſmodi abſolutè ordinantur, conſtituit ſancta Synodus inefficacem eſſe, & nunquam poſſe ad ordinantis injuriam prævalere.

VII. Qui ſemel ſunt in Clero ordinati, vel Monachi facti ſunt, conſtituimus neque ad militiam, neque ad dignitatem ſecularem venire. Cùm verò hoc arripuerint, niſi pœnitentes ad hoc revertantur, quod propter Deum elegerant, anathematizentur.

VIII. Clerici qui pauperum diſpenſationi, vel Monaſteriorum, vel Martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularium civitatum Epiſcoporum ſecundùm ſanctorum Canonum traditionem perdurent; nec per ſuam temeritatem Epiſcopi ſui moderationem declinent. Qui autem hujuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubvertere auſi fuerint, & Epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem Clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubjaceant; ſi autem Monachi aut laici ſunt, à communione ſuſpendantur.

IX. Si quis Clericus cum Clerico cauſſam habet, Epiſcopum ſuum non deſerat, ut ad judicia ſecularia currat; ſed priùs apud Epiſcopum ſuum examinet cauſſam: aut certè cum voluntate ipſius Epiſcopi cauſſa dicatur apud quos utræque partes voluerint: judicium continebunt[a]. Si quis autem contra hæc venire tentaverit, canonicis interdictis ſubjaceat. Si verò Clericus habeat cauſſam cum extraneo Epiſcopo, vel cum ſuo; apud Synodum Provinciæ cauſſam dicat. Si autem Epiſcopus aut Clericus diſceptationem habeat cum Metropolitano Epiſcopo, aut ad diœceſeos primam ſedem recurrat, aut ad ſedem Conſtantinopolitanam, apud quam cauſſa dicatur, & apud ipſam judicetur[b].

X. Non licere Clericum in duarum pariter civitatum Eccleſiis militare, in qua primùm ordinatus eſt, & ad quam quaſi majorem per vanæ gloriæ deſiderium confugit. Eos verò qui hoc tentaverint, Eccleſiæ propriæ reſtituendos eſſe, in qua primùm ordinati ſunt, & ibi tantùm miniſtrare. Si quis tamen ex alia jam Eccleſia in aliam translatus eſt, in nullis cauſſis prioris Eccleſiæ, vel ad ipſam pertinentibus martyriis, vel Xenodochiis[c], vel pauperum rebus habeat facultatem tractandi. Eos verò qui auſi fuerint poſt hoc conſtitutum magnæ & generalis iſtius Synodi aliquid contrarium agere his quæ nuper ſancta Synodus interdixit, proprium gradum amittat.

XI. Omnes pauperes & revera egentes ſolatiis oportet pacificis, & Eccleſiaſticis tantùm literis proſequi, & non Synodicis[1]: quoniam

a *Forte* judiciumque tenebunt. *Oxon.* Apud quos partes cœperunt. Si quis...

b *Vltima* 4. *verba deſid. Oxon.*

c *Eadem omnino in Iuſt. Cod. Thuan. vero ſic*: Prioris Eccleſiæ vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt aut Photiorum aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos vero qui auſi fuerint poſt definitionem magnæ & univerſalis hujus Synodi quicquam ex his quæ ſunt prohibita agere, decrevit ſancta Synodus à proprio hujuſmodi gradu recipere: *leg.* recidere *vel* excidere *ut habet vulg. verſio ad latus Græcæ editionis excuſa, ex qua hæc omnia ſumta ſunt in quibus Th. Cod. ab Ox. & Iuſt. diſcrepat.*

1. *Synodicis*) Ita habetur & Can. XIII. à quo reliquæ verſiones diſcrepant, quæ habent *commendatitiis*. Ad Codices noſtros Oxon. & Thu. propriùs accedit Codex Anicienſis, ex quo varias aliquot lectiones decerpſere, & in margine Dionyſianæ verſionis appoſuere poſtremæ Conciliorum editionis procuratores; habet porrò *Synodociis*. Noſtræ verſionis auctor legebat fortaſſe in mendoſo Codice Græco συνοδικοῖς pro συστατικοῖς Anicienſis autem lectio ex eo Codice nata videtur, quæ vocem haberet derivatam ex verbo συνοδεύω quod ſignificat comitor ſeu itineris

CONCIL. CALCHED.

Synodicas literas his tantùm dari convenit, qui bonæ opinionis eſſe videntur.

XII. Pervenit ad nos, quoniam quidam contra Eccleſiaſtica ſtatuta ſe poteſtatibus conferentes, per pragmaticum unam Provinciam diviſerunt in duas, ac per hoc duos in una Provincia eſſe Metropolitanos Epiſcopos. Igitur conſtituit ſancta Synodus nihil tale deinceps tentari ab Epiſcopis: ne qui hujuſmodi aliquid arripuerint proprium amittant gradum. Quæcumque verò civitates jam per ſacras literas nomine Metropolitano funguntur [a] ipſæ ſolæ [b] honorem conſequantur, & is qui huic Eccleſiæ præeſt Epiſcopus vocetur Archiepiſcopus [c], ſalvo utique proprio jure, quod revera Metropolitanæ civitati convenit.

a *Ita Cod. uterque MS. & Iuſt. forte*, fruuntur.
b *Leg.* ſolum *ut ſenſus exigit.*
c *Duæ iſtæ voces deſid. in Ox. & Iuſt. Codd. quorũ prior in fine addit* perſolvat, *ad periodum complendam.*

XIII. Peregrinos Clericos & lectores in alia civitate ſine Synodicis literis ſui Epiſcopi penitus numquam miniſtrare poſſe.

XIV. Quoniam in quibuſdam Provinciis Lectores & Pſaltæ uxores ducere [d] permittuntur, conſtituit ſancta Synodus non licere quemquam alterius hæreſeos mulierem accipere. Eos verò qui jam ex tali matrimonio filios procreaverunt; ſiquidem filios ſuos apud hæreticos baptizaverunt, poſtmodùm poſſe catholicam communionem accipere: Si autem non ſunt baptizati, jam non poſſe apud hæreticos baptizari, nec ad conjugium cum hæretico conjungi, neque cum Judæo, neque cum Pagano, niſi fortè promiſerit ſe transferre ad fidem orthodoxam perſona quæ conjungenda eſt cum orthodoxo. Si quis autem hujus ſanctæ Synodi conſtitutum violaverit, canonum damnationem incurrat.

d *Thu*, Pſaltæ nubere.

XV. Diaconiſſam mulierem non poſſe ordinari ante annum quadrageſimum, & cum diligenti probatione. Si verò accepta ordinatione, & certa tempora miniſterii [e] obſervans nuptiis ſe tradiderit ad

e *Ox.* Certo tempore miniſterium obſerv.

ſocius ſum; vel ab ὁδίῳ ſeu ὁδάω *Viatico inſtruo*: eo quod hujuſmodi literæ commendatitiæ Clericis pro itineris ſocio ac Viatico eſſent. De literis Canonicis abundè diſſeruit Gerardus Rodolphus in libello de his edito Coloniæ 1582. vide etiam Bernardinum Ferrerium in libro quem ſcripſit de antiquo Eccleſiaſticarum Epiſtolarum genere; Annibalem Fabrotum in Balſamonis Collect. Eccleſ. Conſtitut. lib. 3. tit. 1. Chriſtophorum Juſtellum in hunc Codicis Eccleſiæ univerſæ Canonem; notas etiam Gabrielis Albaſpinei Epiſc. Aurelianenſis in hunc Canonem; ubi accuratè fuſéque diſſerit de gemina interpretatione & ſenſu Græcæ vocis ὑπόληψις quæ Canonem ferè claudit. Nimirum hæc τοῖς οὖσι μόνοις ἐν ὑπολήψει παρέχεσθαι προσώποις alii aliter interpretati ſunt. Verſio quæ Græco textui adjacet, tam in Juſtelliano Eccleſiæ univerſæ Codice, quàm in vulgatis, & Græci collectores & commentatores Balzamon, Zonaras, & Blaſtares, de iis *perſonis quæ ſuſpectæ ſunt* Canonem explicant. Antiquæ verſiones Latinæ contrario ſenſu exponunt: Dionyſius quidem de *Honoratioribus perſonis*: Iſidoriana de his *qui in opere ſunt clariores*. Jacobus Cujacius ad cap. 5. de Clericis non reſidentibus interpretatur *de honeſtioribus* perſonis, *qui ſont en reputation* ſeu integræ famæ. Quem ſenſum ita exprimit vetus interpres noſter, cui priſca Juſtelli verſio concinit, de iis, *qui bonæ opinionis eſſe videntur*. Ad hunc poſtremum ſenſum Dionyſianam verſionem aliaſque quæ *de honoratioribus* interpretantur, trahit Albaſpineus: ſuam opinionem majore proculdubio confidentia prolaturus in medium, ſi Codicis noſtri verſionem legiſſet, cui non modica inde commendatio accedit, quod celebri œcumenicæ Synodi Canoni lucem nonnullam afferat.

injuriam Dei gratiæ, hujuſmodi mulier anathematizetur, cum eo qui illi conjunctus eſt. CONCIL. CALCHED.

XVI. Nec eam, quæ ſe Domino virginem vovit, nubere licere, nec Monachum uxorem ducere. Si verò hoc facere voluerint, à communione ſuſpendantur. Epiſcopo autem de hac re autoritatem præbemus, ſi velit eos reconciliare.

XVII. Ruſticas Parrochias, quæ ſunt in ſingulis Provinciis, inconvulſas manere conſtituimus apud Epiſcopos, qui eas detinere videntur; maximè [a], ſi eas annis triginta detinentes, inviolatè diſpenſaverunt: ſi verò intra annos triginta facta eſt aut fiat de illis quæſtio; his licere quæſtionem movere apud Synodum Provinciæ, qui vim ſe pertuliſſe aſſerunt [b]. Si quis autem à Metropolitano ſuo Epiſcopo malè tractetur, apud primam ſedem ſuæ Provinciæ, vel apud Conſtantinopolitanam, cauſſam dicat, ſicut ſuperius comprehenſum eſt. Si qua vero poteſtate Imperiali nova conſtituta eſt civitas, aut certè conſtituatur, civilibus & publicis formulis, etiam parrochiarum Eccleſiaſticarum ordo celebretur.

a maximè *deeſt. in Oxon.*

b *Th.* vim pert. aſſeruntur.

XVIII. Conjurationis vel conſpirationis crimen etiam apud extrinſecas leges penitus amputatur; multo magis in Eccleſia Dei hoc ne fiat prohiberi oportet. Igitur ſi clerici aut Monachi inventi fuerint conjurati aut per conjurationem calumniam machinantes Epiſcopis vel clericis, proprium amittant locum [c].

c *Th.* gradum.

XIX. Ad aures noſtras pervenit, quoniam in Provinciis non fiunt Synodi Epiſcoporum ſecundùm canonum conſtituta, & ob hoc multa rerum Eccleſiaſticarum, quæ emendanda ſunt, negligi. Sancta igitur Synodus conſtituit ſecundùm canones Patrum bis in anno in id ipſum Epiſcopos per ſingulas Provincias convenire, ubi Metropolitanus Epiſcopus conſtituerit; & omnia quæcumque emerſerint corrigere. Epiſcopi verò qui non convenerint in propriis poſiti civitatibus, & non per profectionem abſentes, maximè ſuppeditante ſalute & à neceſſariis & excuſabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur.

XX. Clericos in Eccleſia militantes, ſicut jam conſtituimus, non licere in alterius civitatis Eccleſia militare, ſed illa contentos eſſe, in qua à principio miniſtrare meruerunt; extra eos, qui amiſſâ patriâ ad Eccleſiam aliam neceſſitate venerunt. Si quis autem Epiſcoporum poſt hoc conſtitutum, Clericum ad alium pertinentem ſuſceperit, placuit à communione ſuſpendi, & eum qui ſuſcepit, & qui ſuſceptus eſt, quo uſque qui tranſitum fecit ad ſuam redeat Eccleſiam.

XXI. Clericos vel laicos, qui accuſant Epiſcopos vel Clericos quomodocumque & ſine judicio, non ſuſcipi ad accuſandum de-

CONCIL. CALCHED

bere, niſi prius eorum exiſtimatio fuerit diſcuſſa.

XXII. Clericis non licere poſt mortem Epiſcopi ſui ea diripere, quæ illi competere poſſunt, ſicut & anterioribus canonibus cautum eſt, alioquin eos de gradibus ſuis poſſe periclitari.

XXIII. Ad aures ſanctæ Synodi pervenit quoniam quidam clerici & Monachi, quibus nec aliquid ab Epiſcopo ſuo commiſſum eſt, interdum etiam ab ipſius ſunt communione ſuſpenſi, ad Conſtantinopolitanam civitatem pergunt, & ibidem diu remorantes Eccleſiaſticam diſciplinam diſturbant, quorumdam etiam domos ſubvertunt. Ergo ſancta Synodus conſtituit priùs quidem hujuſmodi homines per ſanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ defenſorem admoneri, ut à civitate Regia diſcedant: verum ſi inter negotia fuerint per impudentiam remorati, ipſos etiam invitos per eundem defenſorem jactari, & ad loca propria cogi feſtinare [a].

[a] *Juſt. Cod.* ad loca prop. revocari.

XXIV. Quæ Deo ſemel ſacrata ſunt monaſteria ſecundùm Epiſcoporum conſenſum, oportet in perpetuum monaſteria nuncupari, & eorum res monaſteriis reſervari, & non poſſe alteriùs cœnacula ſecularia fieri: ſi qui verò hoc fieri permiſerint, canonicis interdictis ſubjaceant.

XXV. Quoniam Metropolitanorum quidam, ſicut cognovimus, commiſſos ſibi negligunt greges, & ordinationes Epiſcoporum differunt: placuit ſanctæ Synodo intra tres menſes Epiſcoporum ordinationes fieri; niſi fortè neceſſitas inexcuſabilis dilationis tempus pertrahi coegerit: Alioquin eos pœnæ Eccleſiaſticæ ſubjacere. Eccleſiæ verò viduæ redditus apud Oeconomum ipſius Eccleſiæ integros reſervari.

XXVI. Quoniam in quibuſdam Eccleſiis rumore reperimus, quod ſine Oeconomis res Eccleſiaſticas tractant Epiſcopi: placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum, etiam Oeconomum habere de proprio clero, qui res Eccleſiaſticas diſpenſet cum conſenſu Epiſcopi ſui: ne cùm diſpenſatio ſine teſtimonio fuerit, res Eccleſiaſticæ diſpergantur ad contumeliam Pontifici irrogandam. Si verò hoc non fecerint, eos ſanctis eſſe Canonibus reos.

XXVII. Eos qui mulieres diripiunt hoſpitalis ſolatii nomine, aut illos qui connivere, vel conſenſum rapientibus præbere videntur, ſtatuit ſancta Synodus, ſi quidem Clerici fuerint præcipuum amittere gradum; ſi verò laici, anathematizari.

CAPITULUM XXVI.

CONSTITUTIO MARCIANI IMPERATORIS Synodi ſupradictæ ſtatuta confirmans.

Parte III. Concil. Calched. cap. 3. Eiuſdem verſionis quæ in vulg. Cod. in Th. titulus. Incipit conſtitutio divæ memoriæ Marciani de Synodo Calchedonenſi.

Imperatores Valentinianus, & Marcianus Auguſti univerſis populis.

TAndem aliquando quod ſummis ſtudiis atque votis optabamus, evenit. Remota eſt de orthodoxa Chriſtianorum lege contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa ſunt; & diſcors populorum ſententia in unum conſenſum concordiámque convenit. E diverſis enim Provinciis religioſiſſimi Sacerdotes venerunt juxta noſtra præcepta, & quid obſervari in religione debeat perſpicua definitione docuerunt. Ceſſet igitur jam profana contentio. Nam verè impius atque ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ eſt in medio & perſpicuo die commentitium lumen inquirere: quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid ulteriùs diſcutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel clericus, vel militans, vel alterius cujuſlibet conditionis, de fide chriſtiana publicè determinata[a] coadunatis & audientibus tractare conetur in poſterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occaſionem requirens[b]: nam injuriam facit judicio religioſiſſimæ Synodi, ſi quis ſemel judicata, ac rectè diſpoſita revolvere & publicè diſputare contendit: cum ea quæ nunc de chriſtiana fide ſtatuta ſunt, juxta Apoſtolicas expoſitiones & ſtatuta ſanctorum Patrum trecentorum decem octo & centum quinquaginta definita eſſe noſcantur. Nam in contemtores legis pœna non deerit: quia non ſolùm contra fidem bene compoſitam veniunt; ſed etiam Judæis & Paganis ex hujuſcemodi certamine profanant veneranda myſteria. Igitur ſi clericus erit, qui publicè tractare de religione auſus fuerit, conſortio clericorum removebitur: ſi verò militia præditus ſit, cingulo expoliabitur. Ceteri etiam hujus criminis rei de hac ſanctiſſima [c] urbe pellentur, pro vigore judiciario etiam competentibus ſuppliciis ſubjugandi. Conſtat enim hinc hæreticæ infamiæ [d] fomitem, exordiáque præberi, dum publicè quidam contendunt atque diſputant. Univerſi ergo, quæ à ſancta Synodo Calchedonenſi ſtatuta ſunt cuſtodire debebunt, nihil poſtea dubitaturi. Hoc itaque commoniti noſtræ ſerenitatis edicto, abſtinete profanis vocibus, & ulteriùs definite de divinis diſputare; quod nefas eſt: quia peccatum non ſolùm divino judicio, prout credimus, punietur, verùm etiam legum & ju-

a *Hæc vox deeſt in vulg. Th.* publicè aliquid terminabit ut adun.
b *Oxon* ex hoc tumultus & per fidei occaſionem requ.

c *vulg.* Regia.
d *vulg.* inſaniæ.

CONSTIT. MARCIANI.

dicum autoritate coercebitur. Data VI. Kal. Febr. [a] Conſtantinopoli, SPORATIO conſule.

a *vulg.* VII. Idus.

Parte III. Conc. Calched. c. IV.

CAPITULUM XXVII.

INCIPIT ALIA CONSTITUTIO DIVÆ memoriæ Marciani, Chriſtianis Catholicis in Synodo convenientibus[1].

I.

Iidem Auguſti Palladio Præfecto Prætorio.

VEnerabilem catholicæ orthodoxorum fidei ſanctitatem manifeſtam & indubitatam univerſis conſtituere cupiens noſtra ſerenitas, ut major erga divinitatis obſequia, hominibus religio traderetur, tantam atque talem Synodum quantam nulla memoria meminit [b] ex omnibus penè Provinciis coadunatis Epiſcopis in Calchedonenſi civitate colligi juſſit; atque ibi plurimis diebus tractatu habito, quod verum & infucatum chriſtianæ fidei eſſet, invenit. Votis etenim plurimis & orationibus exoravere divinitatem, quatenus ſancta eos & plena veritas non lateret: ſecutique ſunt ſtatuta venerabilium Patrum; ea videlicet quæ apud Nicæam trecentorum decem & octo ſanctorum Epiſcoporum ſunt ſententiâ definita: ſimiliter & ea, quæ centum quinquaginta in hac urbe ampliſſima coadunati conſtituerunt: atque ea, quæ apud Epheſum [c] de fide ſtatuta ſunt, cum beatiſſimæ recordationis Cæleſtinus Romanæ Urbis & Cyrillus Alexandrinæ civitatis Epiſcopi invenêre veritatem [d]. Quo tempore etiam Neſtorianus error excluſus eſt, ejus autore damnato. Quibus ita ritè & venerabiliter apud Calchedonam inquiſitis, Eutices qui plura affirmabat illicita, cum ſua aſſertione dejectus eſt: ne recipiendorum ulteriùs ſacrilegiorum [e] præberetur facultas. Ordinatis itaque religiosè & fideliter, quæ venerandam orthodoxorum fidem fundaſſe noſcuntur: ita ut nulla in poſterum dubitatio vel illis qui calumniari divinitatem aſſolent relinqueretur: ſacro noſtræ Serenitatis Edicto venerandam Synodum confirmantes, ammonuimus univerſos, ut de religione diſputare deſinerent; quoniam unus & alter tanta ſecreta invenire non poſſet; maximè cùm niſi ſummo labore & ampliſſimis [f] orationibus tot vene-

Oxon. Codex titulum hunc habet. Ejuſdem Imperatoris conſtitutio ad Palladium P.P. ejuſdem Synodi decreta ſervari præcipiens, Eutycetis errore damnato.

b *Quatuor hæ voces deſider. in vulg. ed. & in Th.*

c *vulg.* apud Epheſ. pridem.

d *vulg.* Epiſcopi veritatis duces fuerunt.

e *vulg.* Ne decipiendorum ulteriùs hominum ei. *Th.* Ne ei recipiẽdo ulterius à quoquam hominum præberetur facultas.

f *vulg.* magnis.

1. Hunc titulum habet Codex Thu. Ex quo Synodus aliàs omnibus ignota modo innoteſcit. Quo convenerit Synodus indicant alii Codices; Crabbianus ſcilicet in quo hujuſmodi titulus legitur: EDICTUM AD CP. CIVES &c. & Boherianus laudatus in Labbeana Conciliorum editione, qui alterum hunc exhibe: CIVIBUS NOSTRIS CP. IDEM AUGUSTUS. Denique vulg. edit. EDICTUM... PROPOSITUM CONSTANTINOPOLI. Nimirum redux è Synodo œcumenica Anatolius, quid in ea actum eſſet pro fide ſuis ſignificare pro more & officio volens conventum Eccleſiæ ſuæ habuit, ad quem & hoc Marciani edictum miſſum eſt: quo Synodalem definitionem Imperatoria conſtitutione confirmatam eſſe nemo neſciret. Cui conventui cùm Epiſcopi tunc in urbe commorantes pro more interfuiſſent, inde Synodi nomine donatus eſt.

rabiles Sacerdotes, niſi Deo ut credendum eſt autore, in indaginem veritatis non potuerint pervenire. Verùm, ſicut manifeſta ratione cognovimus, non deſinunt quidam in eadem perverſitatis inſania permanere, & de religione publicè contendere populis coadunatis, & myſteria divina Judæorum Paganorúmque ſub obtutibus publicare & profanare, quæ rectiùs colenda ſunt quàm inquirenda. Oportuerat itaque in eadem pertinacia conſiſtentes, ſtatutâ dudum animadverſione compeſci: ut pœna corrigeret, quos reverentia juſſionum emendare non potuit. Verùm in hoc ſecuti conſuetudinem noſtram, nocentes non punimus, ſed iterat clementia noſtra juſſionem [a], ut in futurum prohibitis omnes abſtineant, nec conventicula colligant ſuper religione certantes: quia in hujuſmodi perverſitate & vanitate detecti ſtatutas dudum ſuſcipient pœnas; & judiciario motu, prout religioſis temporibus convenit, punientur. Oportet enim Calchedonenſem Synodum ſequi, in qua omnibus quæſitis diligenter, ea definita ſunt, quæ pridem tres prædicti cætus Apoſtolicam fidem ſecuti, omnibus obſervanda prædixerunt [b]. Data tertio Idus Martias, Conſtantinopoli: SPORATIO viro clariſſimo Conſule, & qui fuerit nuntiatus.

CONSTIT. MARCIANI.

[a] *vulg. add.* Noſcentes præ omnibus, quod divinitas pietate lætetur, pœnam nocentiũ credidimus differendam, iteratâ hac ſancientes noſtræ clementiæ juſſione: ut.

[b] *vulg.* tradiderunt.

CAPITULUM XXVIII.

ITEM EJUSDEM PRINCIPIS CONSTITUTIO De obtinenda fide Catholica & de Eutychianiſtis & Apollinariſtis, eorúmque pœnis.

Parte III. Conc. Calched. c. XIX vulgatæ editionis.

Idem Auguſtus Palladio Præfecto Prætorii.

LIcet jam ſacratiſſima conſtitutione manſuetudinis meæ cautum ac definitum ſit, quæ in eos ſeveritas exerenda ſit, qui Euticetis vel Apollinaris hæreticam perverſitatem ſecuti à religione & fide catholica deviarunt: Alexandrinæ tamen urbis cives atque habitatores tantis ſunt Apollinaris infecti venenis, ut neceſſarium fuerit ea, quæ jam ante ſanximus, repetita nunc etiam lege decernere: oportet enim ut ſit numeroſa ſeveritas ſanctionum, ubi eſt crebra licentia culparum. Cuſtodiendæ præterea orthodoxæ fidei tanto à Serenitate mea cura adhiberi impenſior debet, quanto res humanas divinæ præcedunt. Quicumque ergo vel in hac ſacra urbe, vel in Alexandrina civitate, vel in omni Ægyptiaca diœceſi diverſiſque aliis Provinciis Eutychetis profanam perverſitatem ſequuntur, & ita non credunt, ut trecenti decem & octo ſancti patres tradiderunt, Catholicam fidem

Constit. Marciani.

in Nicæna civitate fundantes; centum quoque & quinquaginta alii venerabiles Epiſcopi, qui in alma urbe Conſtantinopolitana poſtea convenerunt; & ſicut Athanaſius, & Theophilus, & Cyrillus ſancti Epiſcopi Alexandrinæ civitatis credebant; quos etiam Epheſina Synodus, cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit, in qua Neſtorii error expulſus eſt, in univerſis ſecuta eſt; quos & nuper venerabilis Synodus Calchedonenſis eſt ſecuta, prioribus Conciliis Sacerdotum ex omni prorſus parte conſentiens, nihilque adimens ſancto ſymbolo, neque adjiciens, ſed Eutychetis dogmata funeſta condamnans: ſciant ſe hæreticos eſſe Apollinariſtas. Apollinaris enim facinoroſiſſimam ſectam Eutyches & Dioſcorus mente ſacrilega ſunt ſecuti: ideoque hi omnes, qui Apollinaris vel Eutychetis perverſitatem ſequuntur, illis pœnis quæ divorum retrò principum conſtitutionibus contra Apollinariſtas, vel ſerenitatis noſtræ poſtmodum ſanctione contra Eutychianiſtas, vel hac ipſa Auguſtiſſima lege contra eoſdem decreta ſunt, noverint ſe eſſe plectendos. Iccirco Apollinariſtæ, id eſt, Eutychianiſtæ (quibus etſi eſt in appellatione diverſitas, eſt tamen in hæreſis pravitate conjunctio, & diſpar quidem nomen, ſed idem ſacrilegium) ſive in hac alma urbe diverſiſque Provinciis, ſive in Alexandrina civitate, ſive in Ægyptiaca diœceſi ſunt, neque ita credunt ut prædicti venerabiles patres credebant, neque viro reverentiſſimo Alexandrinæ urbis Antiſtiti Proterio fidem orthodoxam tenenti communicant, ſecundùm ſacratiſſimas divorum retrò Principum conſtitutiones, quæ de Apollinariſtis promulgatæ ſunt, non habeant poteſtatem faciendi teſtamenti & condendæ ultimæ voluntatis, neque id capiant quod ipſis ex teſtamento cujuſquam fuerit derelictum, nihil etiam ex donatione aliqua conſequantur: ſed ſi quid in ipſos vel liberalitate viventis, vel morientis fuerit voluntate collatum, id fiſco noſtro protinus addicatur. Ipſi verò in nullos aliquid ex facultatibus ſuis donationis titulo & jure transfundant. Epiſcopos quoque, vel Presbyteros, alióſque clericos illis creare & habere non liceat, ſcientibus tam hos Eutychianiſtas vel Apollinariſtas, qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi vel Presbyteri vel clerici nomen imponere, quàm hos qui conati fuerint impoſitum ſibi nomen Sacerdotale retinere, pœnam exilii cum facultatum ſuarum amiſſione ſubituros. Eos verò, qui ante catholicarum Eccleſiarum clerici, vel orthodoxæ fidei Monachi fuerunt, & relicto vero & orthodoxo omnipotentis Dei cultu, Apollinaris vel Eutychetis hæreſim & dogmata abominanda ſectati ſunt, vel poſtea ſectabuntur, omnibus pœnis quæ vel hac, vel prioribus legibus adverſus hæreticos conſtitutæ ſunt, jubemus teneri, & extra ipſum quoque Romani Imperii ſolum pelli, ſicut de Manichæis præcedentium legum ſtatuta ſan-

xerunt. Univerſi præterea Apollinariſtæ, uel Eutychianiſtæ, nec Eccleſias, nec Monaſteria ſibi conſtituant[a]: paraſynaxes, ideſt[b], conventicula tam diurna, quàm nocturna non contrahant, neque ad domum, neque ad poſſeſſionem cujuſquam, nec ad monaſterium, vel ad quemcumque alterum locum operaturi[c] ſectæ funeſtiſſimæ dogmata congregentur. Quod ſi fecerint, & hoc factum fuiſſe Domino volente conſtiterit, poſt rem in examine judicii approbatam, domus vel poſſeſſio, in qua convenerint, fiſco ſine dilatione ſocietur: Monaſterium verò ejus civitatis orthodoxæ Eccleſiæ, in cujus territorio eſt, jubemus addici. Si verò ignorante Domino, ſciente verò eo qui penſiones domus[d] exigit, vel conductore, vel procuratore, vel actore prædii, paraſynaxes & conventicula interdicta collegerint; conductor, vel procurator, ſive actor, ſeu quicumque eſt, qui in domo ſive poſſeſſione, vel monaſterio eos receperit & paſſus fuerit illicitas paraſynaxes conventúſque celebrari, ſi vilis conditionis eſt & abjectæ, fuſtibus publicè, & in pœnam ſuam, & in aliorum coerceatur exemplum: ſi verò honeſtæ perſonæ ſunt, decem libras auri multæ nomine fiſco noſtro cogantur inferre. Nullum præterea Apollinariſtam, vel Eutychianiſtam ad aliquam jubemus aſpirare militiam: & niſi cohortilianam vel limitaneam inventi[e] fuerint militare, ſoluto cingulo, honeſtorum hominum & Palatii communione priventur: nec in alia, quàm in ea in qua nati ſunt civitate, vel vico ac regione verſentur. Si qui verò in hac alma urbe nati ſunt, tam ſacratiſſimo comitatu, quàm ab omni per provincias Metropolitica civitate pellantur. Nulli inſuper Eutychianiſtæ vel Apollinariſtæ publicè vel privatim advocandi cœtus & circulos contrahendi, & de hæretico errore diſputandi[f], ac perverſitatem facinoroſi dogmatis[g] aſtruendi, tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Calchedonenſem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel ſcribere, vel edere atque emittere, aut aliorum ſuper eadem reſcripta proferre; nemo hujuſmodi habere libros & ſacrilega ſcriptorum audeat monimenta ſervare. Quod ſi qui in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportatione damnentur. Eos verò, qui diſcendi ſtudio audierint de infauſta hæreſi diſputantes, decem librarum auri, quæ fiſco noſtro inferendæ ſunt, jubemus ſubire diſpendium. Omnes verò hujuſmodi chartæ ac libri, qui funeſtum Eutycetis, hoc eſt, Apollinaris fuerint dogma complexi, incendio concrementur: ut facinoroſæ perverſitatis veſtigia ipſa flammis ambuſta depereant. Æquum námque eſt, ut immaniſſima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, Palladi parens cariſſime atque amantiſſime. Illuſtris igitur & magnifica autoritas tua, quæ hac ſacratiſſima conſtitutione decrevimus, in hac alma urbe, diverſiſque Pro-

CONSTIT. MARCIANI.

a *vulg.* conſtruant.
b *vulg.* & *Th.* &.
c *vulg.* & *Oxon.* operatores ſectæ funeſt. congreg. *niſi quod Ox. leg.* opera.

d *Ox.* Domini.

e *Ox.* Cohortullianam *mendoſe.* *vulg.* niſi ad Cohortalitiam vel limitaneam. Si qui verò extra prædictã militiam inventi &c.

f *vulg.* & heretico more diſputandi.
g *Ox.* erroris.

vinciis, ac præcipuè in Alexandrina civitate, & per univerſam Ægyptiacam Diœceſim edictis ex more propoſitis, ad omnium notitiam faciat pervenire: ut cuncta, quam ſtatuimus eis qui rei fuerint deprehenſi, ſeveritas protinus exerceatur: ſcientibus moderatoribus Provinciarum, eorúmque apparitoribus, defenſoribus etiam civitatum, quod ſi ea, quæ legis hujus religioſiſſima ſanctione cuſtodienda decrevimus, aut neglexerint, aut aliqua permiſerint temeritate violari, denarum librarum auri mulctam fiſco noſtro cogentur inferre; & inſuper exiſtimationis ſuæ periculum ſuſtinebunt. Ea quoque de Paganis per omnem Romanum Imperium valitura æqualiter perennitatis noſtræ lege decrevimus, ut in eos inſtantiſſimè exerceantur, quos conſtiterit profanos ritus, ac ſimulacrorum impios cultus, & interdicta ſibi ſacrilegia celebrare. Data Kal. Aug. Conſtantinopoli: Divo Valentiniano Auguſto & Anthemio viro clariſſimo Conſulibus.

CAPITULUM XXIX.

Epistola Siricii Papæ ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, ſub titulis XVI.

Siricius Himerio Tarraconenſi Epiſcopo.

Directa ad deceſſorem noſtrum ſanctæ recordationis Damaſum fraternitatis tuæ relatio, me jam in ſede ipſius conſtitutum, quia ſic voluit [a] Dominus, invenit: quàm cum in conventu fratrum ſolicitius legeremus, tanta invenimus, quæ reprehenſione & correctione ſunt digna, quanta optaremus laudanda cognoſcere. Et quia neceſſe nos erat in ejus labores curáſque ſuccedere, cui per Dei gratiam ſucceſſimus in honore; facto, ut oportebat, primitus meæ provectionis indicio, ad ſingula, prout Dominus aſpirare dignatus eſt, conſultationi tuæ reſponſum competens non negamus: quia officii noſtri conſideratione, non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibus major cunctis Chriſtianæ legis [b] zelus incumbit. Portamus onera omnium qui gravantur: quin immò portat in nobis beatus Petrus Apoſtolus, qui nos in omnibus, ut confidimus, amminiſtrationis ſuæ protegit & tuetur hæredes.

I. Prima itaque paginæ tuæ fronte ſignaſti, baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem catholicam feſtinare, & quoſdam de fra-

[a] *vulg. & Th.* ordinavit.

[b] *vulg. & Thu.* religionis.

tribus noſtris eoſdem denuò baptizare velle, quod non licet: cum hoc fieri, & Apoſtolus vetet, & canones contradicant, & poſt caſſatum Ariminenſe Concilium miſſa ad Provincias à reverendæ memoriæ prædeceſſore meo Liberio generalia decreta prohibeant: quos nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus Epiſcopalis manus impoſitione catholicorum conventui ſociamus: quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit. A quo tramite vos quoque poſt hac minimè convenit deviare, ſi non vultis à noſtro collegio Synodali ſententia ſeparari.

Ep. Siric. ad Himerium.

II. Sequitur deinde baptizandorum [a], prout unicuique libitum fuerit, improbabilis & emendanda confuſio, quæ à noſtris conſacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione autoritatis alicujus, ſed ſola temeritate præſumitur: ut paſſim ac liberè in Natalitiis Chriſti, ſeu Apparitionis, nec non & Apoſtolorum ſeu Martyrum feſtivitatibus innumeræ, ut aſſeris, plebes baptiſmi Myſterium conſequantur: cum hoc ſibi privilegium, & apud nos, & apud omnes Eccleſias Dominicum ſpecialiter cum Pentecoſte ſua Paſcha defendat. Quibus ſolis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia baptiſmatis tradi convenit ſacramenta, his duntaxat electis, qui ante quadraginta vel eo amplius dies nomen dederint, & exorciſmis quotidianis, orationibus, atque jejuniis fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa impleatur præceptio: ut expurgato veteri fermento nova incipiat eſſe conſperſio. Sicut ergo Paſchalem reverentiam in nullo dicimus eſſe minuendam; ita infantibus, qui loqui non poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri: ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſeculo, & regnum perdat, & vitam. Quicumque ergo diſcrimen naufragii, hoſtilitatis incurſum, obſidionis ambiguum, vel cujuſlibet corporalis ægritudinis deſperationem inciderint, & ſibi unico credulitatis auxilio popoſcerint ſubvenire, eodem quo poſcunt momento temporis, expetitæ regenerationis præmia conſequantur. Hactenus erratum in hac parte ſufficiat. Nunc præfatam regulam omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate divelli.

[a] *vulg.* Seq. de diverſis baptizandorum temporibus.

III. Adjectum eſt etiam quoſdam Chriſtianos ad apoſtaſiam, quod dici nefas eſt, tranſeuntes, & idolorum cultu & ſacrificiorum contaminatione profanatos: quos à Chriſti corpore & ſanguine, quo dudum redemti fuerant renaſcendo, jubemus abſcidi. Et ſi reſipiſcentes fortè aliquando fuerint ad lamenta converſi, his quamdiu vi-

EP. SIRIC. AD HIMERIUM.

vunt agenda pœnitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda: quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris, tantùm convertatur, & vivat.

IV. De conjugali [a] autem velatione [b] requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam alter in matrimonio poſſit accipere? Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla transgreſſione violetur.

a *Dion.* conjugalium.
b *vulg.* violatione.

V. De his verò non incongruè dilectio tua Apoſtolicam ſedem credidit conſulendam, qui actâ pœnitentiâ, tanquam canes & ſues ad vomitum [c] & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuò appetivêre concubitus: quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus quia jam non habent ſuffugium pœnitendi, id duximus decernendum: ut ſolâ intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; à Dominicæ autem menſe convivio ſegregentur: ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatici munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſublevari [d]. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.

c *vulg.* & *Th.* ad vomitus priſtinos.

d *Dion.* quibus... ſubveniri.

VI. Præterea Monachorum quoſdam atque Monacharum, abjecto propoſito ſancto, in tantam proteſtaris eſſe demerſos laſciviam, ut priùs clangulo, velut ſub Monaſteriorum prætextu illicita ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint; poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione [e] perducti de illicitis complexibus liberè [f] filios procreaverint: quod & publicæ leges, & Eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabileſque perſonas à Monaſteriorum cœtu Eccleſiarúmque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, & tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis [g] igne decoquere: ut eis vel ad mortem ſaltem ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

e *Th.* in abruptam conſc. deſperationem.
f *Oxon.* illicitè *malè*.

g pœnitudinis. *del. Oxon.*

VII. Veniamus ad ſanctiſſimos ordines clericorum, quos in venerandæ religionis injuriam, ita per veſtras Provincias calcatos atque confuſos, caritate tua inſinuante, reperimus; ut Jeremiæ nobis voce dicendum ſit: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & flebo populum hunc die ac nocte?* Si ergo beatus Propheta

Ierem. 7. 1.

pheta ad lugenda populi peccata, non ſibi ait lacrymas poſſe ſufficere, quanto nos poſſumus dolore percelli, cum eorum, qui in noſtro ſunt corpore, compellimur facinora deplorare? Præcipuè quibus ſecundùm beatum Paulum, inſtantia quotidiana & ſolicitudo omnium Eccleſiarum incumbit. *Quis enim infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Plurimos enim Sacerdotes Chriſti atque Levitas poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de conjugiis propriis, quàm de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere: quia in veteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat nunc mihi quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptórque vitiorum, ſi æſtimat quia in lege Moyſi paſſim ſacris ordinibus à Domino laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicens: *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.* Cur etiam procul à domibus ſuis anno vicis ſuæ in templo habitare juſſi ſunt Sacerdotes? hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus poſſent carnale exercere commercium; ut conſcientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent: quibus expleto deſervitionis ſuæ tempore uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſſa fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu levi quiſquam ad Dei miniſterium fuerat admitti præceptus. Unde & Dominus JESUS cum nos ſuo illuſtraſſet adventu, in Evangelio proteſtatus eſt: quia legem non venerit ſolvere; ſed implere: & ideò Eccleſiæ, cujus ſponſus eſt, formam caſtitatis voluit ſplendore radiare: ut in die judicii, cum rurſus advenerit, ſine macula & ſine ruga eam poſſit, ſicut per Apoſtolum ſuum inſtituit, reperire. Quarum ſanctionum omnes Sacerdotes atque Levitæ inſolubili lege conſtringimur, ut à die ordinationis noſtræ ſobrietati ac pudicitiæ & corda noſtra mancipemus, & corpora; dummodò per omnia Deo noſtro in his, quæ quotidie offerimus, ſacrificiis placeamus. *Qui autem in carne ſunt*, dicente electionis vaſe, *Deo placere non poſſunt: vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu; ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis.* Et ubi poterit, niſi in corporibus, ſicut legimus, ſanctis habitare ſpiritus Dei? Et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua ſanctitas retulit, ignoratione lapſos ſe eſſe deflent; his hac conditione miſericordiam dicimus non negandam, ut ſine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti ſunt, quandiu vixerint, officio perſeverent: ſi tamen poſthac continentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii excuſatione nituntur, ut ſibi hoc aſſerant veteri lege conceſſum, noverint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indignè uſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis autoritate dejectos; nec unquam poſſe veneranda attrectare myſteria, à quibus ſe

EP. SIRIC. AD HIMERIUM.

2. Cor. 11. 29.

Levit. 20. 7.

Rom 8. 9.
1. Cor. 3. 16.
2. Cor. 6. 16.

Ep. Siric. ad Himerium.

ipſi dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futurum, ſi quilibet Epiſcopus Presbyter atque Diaconus (quod non optamus) deinceps talis fuerit inventus, jam nunc ſibi omnem per nos intelligat aditum eſſe obſeratum: quia ferro neceſſe eſt excidantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.

VIII. Didicimus etiam libenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam numeroſa fuerint conjugia ad præfatas dignitates, prout cuique libuerit, aſpirare: quod non tantùm illis, qui ad hæc immoderata ambitione perveniunt, quantùm Metropolitanis ſpecialiter pontificibus imputamus; qui dum illicitis auſibus connivent, Domini noſtri, quantùm in ſe eſt, præcepta contemnunt. Et ut taceamus, quod altiùs ſuſpicamur, ubi illud eſt, quod Dominus noſter data per Moïſem lege conſtituit, dicens: *Sacerdotes mei ſemel nubant:* & alio loco: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, non meretricem?* Quod ſecutus Apoſtolus ex perſecutore prædicator: *Unius uxoris virum*, tam Sacerdotem, quàm Diaconum fieri debere mandavit. Quæ omnia ita à regionum veſtrarum deſpiciuntur Epiſcopis, quaſi in contrarium fuerint conſtituta. Et quia non eſt nobis de hujuſmodi uſurpationibus negligendum, ne nos indignantis vox Domini juſta percellat[a]; qua dicit: *Videbas furem & currebas cum eo; & ponebas tuam cum adulteris portionem:* quid ab univerſis poſthac Eccleſiis ſequendum ſit, quid vitandum, generali pronuntiatione decernimus.

Levit. 21. 13. *Ezech.* 44. 22. 1. *Tim.* 3. 2.

a *vulg.* & *Th.* corripiat. *Pſ.* 49. 18.

IX. Quicumque itaque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis à ſua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ, uſque ad treceſimum ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, unâ tantùm, & eâ quam virginem communi per Sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, Acolythus & Subdiaconus eſſe debebit: poſt quæ ad Diaconii gradum, ſi ſe ipſe primitus continentia præeunte dignum probarit, accedat. Ubi ſi ultra quinque annos laudabiliter miniſtrarit, congrue Presbyterium conſequatur. Exinde poſt decennium, Epiſcopalem Cathedram poterit adipiſci; ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fidei ejus fuerit approbata.

X. Qui verò jam ætate grandævus melioris propoſiti converſione[b] provocatus ex laico ad ſacram militiam pervenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo quo baptizatur tempore, ſtatim Lectorum aut Exorciſtarum numero ſocietur; ſi tamen eum unam habuiſſe vel habere, & hanc virginem accepiſſe conſtet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud

b *vulg.* converſatione.

Acolythus & Subdiaconus fiat, & ſic ad Diaconium, ſi per hæc tempora dignus judicatus fuerit, provehatur. Exinde jam acceſſu temporum Presbyterium, vel Epiſcopatum, ſi eum Cleri ac plebis evocarit electio, non immeritò ſocietur.

Ep. Siric. ad Himerium.

XI. Quiſquis ſanè clericus viduam, aut certè ſecundam conjugem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica ſibi tantùm communione conceſſa, quam ita demùm poterit poſſidere, ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

XII. Fœminas verò non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantùm quas propter ſolas neceſſitudinum cauſſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit.

XIII. Monachos quoque, quos tamen morum gravitas & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis aggregari, & optamus, & volumus: ita ut qui intra treceſimum ætatis annum ſunt[a], in minoribus per gradus ſingulos, creſcente tempore, provehantur ordinibus; & ſic ad Diaconii vel Presbyteratus inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant: nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſuperiùs tempora præfiximus, fuerint cuſtodita.

[a] *Rom. ed. ſola ad.* digni.

XIV. Illud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipiſci: quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudùm fuerint vaſa vitiorum.

XV. Et quia in his omnibus, quæ in reprehenſionem veniunt, ſola excuſatio ignorationis obtenditur, cui nos interim ſolius pietatis intuitu neceſſe eſt clementer ignoſcere: quicumque pœnitens, quicumque digamus, quicumque viduæ maritus, ad ſacram militiam indebitè & incompetenter irrepſit, hac ſibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, ſi ademta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc quo invenietur ordine, perpetua ſtabilitate permaneat. Sciántque poſthac Provinciarum omnium ſummi antiſtites, quod ſi ultra ad ſacros ordines quemquam de talibus crediderint aſſumendum, & de ſuo, & de eorum ſtatu, quos contra canones & interdicta noſtra provexerint, congruam ab Apoſtolica ſede promendam eſſe ſententiam.

XVI. Explicuimus, ut arbitror, frater cariſſime, univerſa quæ digeſta ſunt in querelam, & ad ſingulas cauſſas, de quibus per filium noſtrum Baſſianum Presbyterum ad Romanam Eccleſiam, ut pote ad caput tui corporis, retuliſti, ſufficientia, quantùm opinor, reſpon-

Ep. Siric. adv. Jovinian.

ſa reddidimus. Nunc fraternitatis tuæ animum ad ſervandos canones, & tenenda decretalia conſtituta magis ac magis incitamus: ut hæc, quæ ad tua conſulta reſcripſimus, in omnium Coepiſcoporum noſtrorum proferri facias notionem: & non ſolùm eorum, qui in tua ſunt diœceſi conſtituti; ſed etiam ad univerſos Cartaginenſes, ac Bæticos, Luſitanos, atque Gallicios, vel eos qui vicinis tibi collimitantur hinc inde Provinciis, hæc quæ à nobis ſunt ſalubri ordinatione diſpoſita, ſub literarum tuarum proſecutione mittantur. Et quamquam ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, vel canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum Domini ignorare ſit liberum; utilius tamen atque pro antiquitate Sacerdotii tui dilectioni tuæ eſſe admodùm poterit glorioſum, ſi ea, quæ ad te ſpeciali nomine generaliter ſcripta ſunt, per unanimitatis tuæ ſolicitudinem, in univerſorum fratrum noſtrorum notitiam perferantur; quatenus & quæ à nobis non inconſultè, ſed providè ſub nimia cautela & deliberatione ſalubriter ſunt conſtituta, intemerata permaneant: & omnibus in poſterum excuſationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obſtruatur. Data quarto Idus Febr. Archadio & Bautone viris clariſſimis Conſulibus.

CAPITULUM XXX.

Epistola Siricii Papæ ad omnes Epiſcopos Italiæ [a] *, ſuper damnationem Joviniani & reliquorum hæreticorum virginitati derogantium.*

a *Ed. Ro.* Siricius Mediolanenſi Eccleſiæ. *Th. MS.* Ad diverſos Epiſcopos.

Optarem ſemper, fratres cariſſimi, dilectioni & pacis veſtræ ſinceritati gaudia nuntiare, ita ut viciſſim diſcurrentibus literis ſoſpitatis [b] indicio juvaretur. At verò quia non patitur quietè nos vacare ab incurſione ſua [c] hoſtis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis (quem ut deciperet ſe ante decepit) pudicitiæ adverſarius, luxuriæ magiſter; crudelitatibus paſcitur, abſtinentiâ torquetur [d], odit jejunia, miniſtris ſuis prædicantibus dum dicit eſſe ſuperflua, ſpem non habens de futuris, Apoſtoli ſententia repercuſſus [e], dicentis: *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* O infelix audacia! ô deſperatæ mentis aſtutia. Jam incognitus ſermo hæreticorum intra Eccleſiam cancri more ſerpebat, ut occupans pectus, totum hominem præcipitaret in mortem. Et niſi Dominus Sabbaoth laqueum, quem paraverat dirupiſſet; ſcena tanti mali & hypocriſis publicata multorum ſimplicium corda traxerat in ruinam:

b *Ro. ed.* veſtræ juvaremur.
c *Rom.* nunquam patitur nos quietos ab incurſione ſua vacare. *Ox.* quieti nos vacare ab incurſatione ſua.
d *Rom.* punitur. *Thu.* puniendus. *minus benè.*
e *Rom.* percuſſus, 1. *Cor.* 15. 32.

quia facilè ad deteriorem partem mens humana tranſducitur, volens per ſpatioſa volitare[a], quàm arctæ viæ iter cum labore tranſire. Qua de re neceſſarium ſatis fuit, dilectiſſimi mihi, quæ hic geſta ſunt ad veſtram conſcientiam cognoſcenda mandare: ne ignorantiam cujuſpiam Sacerdotis peſſimorum hominum Eccleſiam irrumpentium ſub religioſo nomine contagio violaret, ſicut ſcriptum eſt, Domino dicente: *Multi veniunt ad vos in veſtimentis ovium; intus autem ſunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoſcetis eos*: hi ſunt videlicet, qui ſub veſtium vilitate[b] Chriſtianos ſe jactant: ut ſub velamento pii nominis gradientes, domum orationis ingreſſi ſermonem ſerpentinæ diſputationis effundant: *Ut ſagittent in obſcuro rectos corde*; atque à veritate Catholica avertendo[c] ad ſuæ doctrinæ rabiem diabolico more tranſducant, atque ovium ſimplicitatem defraudent. Et quidem multarum hæreſium malignitatem ab Apoſtolis nunc uſque didicimus, & experti probavimus; ſed nunquam tales canes[d] Eccleſiæ myſterium latratibus fatigarunt, quales nunc ſubitò hoſtes fidei erumpentes, doctrinâ perfidiæ pullulata[e], cujus ſint diſcipuli verborum fructibus prodiderunt. Námque cùm alii hæretici ſingula ſibi genera quæſtionum malè intelligendo propoſuerint convellere atque concerpere de divinis inſtitutionibus, iſti non habentes veſtem nuptialem ſauciant Catholicos, novi & veteris teſtamenti, ut dixi, continentiam pervertentes & ſpiritu diabolico interpretantes[f], illecebroſo atque ficto ſermone aliquantos Romanos[g] cœperunt jam vaſtare, atque dementiæ ſuæ ſociare, non intra ſe continentes nequitiæ ſuæ virus[h]. Verum electi eorum blaſphemias ſuas conſcriptione temeraria publicè prodiderunt: & deſperatæ mentis furore conciti paſſim furorem gentilium publicaverunt[i]. Eorum[k] autem inſania à fideliſſimis Chriſtianis, viris genere optimis, religione præclaris, ad meam humilitatem ſubitò per ſcripturam honorificam videtur eſſe perlata, ut Sacerdotali judicio detecta contraria ſpiritali ſententia deleretur. Nos ſanè nuptiarum vota non aſpernanter accipimus, quibus velamine interſumus[l]: ſed virgines, quas nuptiæ creant, Deo devotas majore honorificentiâ muneramus. Facto igitur Presbyterio conſtitit doctrinæ noſtræ, id eſt, Chriſtianæ legi eſſe contrariam eorum ſententiam[m]. Unde Apoſtoli ſecuti præceptum, eos qui aliud quàm quod accepimus annuntiabant, excommunicavimus[n]. Omnium ergo noſtrûm tam Presbyterorum, & Diaconorum, quàm etiam totius cleri unam ſcitote fuiſſe ſententiam[o]: ut Jovinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Plotinus, Marcianus, Januarius, & Ingenioſus, qui autores novæ hæreſeos & blaſphemiæ eſſe inventi ſunt, divinâ ſententiâ & noſtro judicio in perpetuum damnati extra Ec-

EP. SIRIC. ADV. JOVINIAN.

a *Rom.* volensi per.... ambulare.

Matth. 7. 15.

b *Rom.* Hi videl. qui ſubtiliter. *Th.* His vid. qui quadam quaſi utilitate. *min. bene.*

Pſ. 10. 2.

c *Rom.* atque veritatem Catholicam pervertendo. *min. bene.*

d *Th. del.* canes. *leg.* latrantes fat.

e *Rom* polluti. *Th.* polluta. *min. bene.*

f *quær. voces iſtæ del. Oxon.*

g *Rom. & Th.* aliquot Chriſtianos.

h *Rom. add.* præferentes ſe tanquã electi, blaſphemias tamen ſuas conſ. tem. publicarunt.

i *Rom.* paſſim in favorem gentiliũ ſe prodiderunt.

k *Sequentia ſic habet Rom.* Verum à fidelibus Chriſt.... ſubitò ſcripturâ horrificâ videntur eſſe delati, ut Sacerdotali judicio detecti divinæ legi contraria ſpir. ſent. deleantur.

l *Rom.* velaminis interſuimus; ſed virginum nuptias Deo devotas.... honoramus.

m *Rom.* legi eſſe contraria. *Th.* quoſdam eſſe contrarios.

n *In aliis Codd. deeſt.* vox excommunicavimus.

o *Rom* una fuit lata ſententia.

Ep. Ambr. adv. Jovinian.

cleſiam remanerent. Quod cuſtodituram ſanctitatem veſtram non ambigens, hæc ſcripta direxi per fratres & Compresbyteros [a] meos Creſcentem, Leopardum, & Alexandrum; qui religioſum officium fidei poſſint ſpiritu adimplere ferventi [b].

a *Rom.* Presbyteros.
b *Rom.* ferventes.

CAPITULUM XXXI.

RESCRIPTUM BEATI AMBROSII cæterorumque Epiſcoporum ſuper eorumdem damnatione.

Domino dilectiſsimo fratri Siricio, Ambroſius, Sabinus, Baſsianus [c], *& ceteri.*

c *vulg. omitt.* Sabinus *& leg.* Baſianus.

RECognovimus in literis ſanctitatis tuæ boni paſtoris excubias, qui diligenter [d] commiſſam tibi januam ſerves, & pia ſolicitudine Chriſti ovile cuſtodias; dignus quem oves Chriſti audiant & ſequantur. Et ideò quia in oſtio contra [e] oviculas Chriſti, lupos facilè deprehendis, & occurris quaſi providus paſtor, ne morſibus perfidiæ ſuæ feralique ululatu ovile Dominicum diſpergant; laudamus hoc Domine frater, nobis dilectiſſime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur ſi luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Chriſti vocem non recognovit. Agreſtis enim ululatus eſt, nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinem reſervare [f], promiſcuè omnia velle confundere, diverſorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cæleſtium remunerationum inducere: quaſi Chriſto una ſit palma, quam tribuit, ac non plurimi abundent tituli præmiorum. Simulant ſe iſti non damnare [g] conjugia: ſed quæ poteſt laus eſſe conjugii, ſi nulla virginitatis eſt gloria? Neque verò nos ſanctificatum à Chriſto eſſe conjugium negamus, divina voce dicente: *Erunt ambo in una carne, & in uno ſpiritu*: ſed prius eſt quod nati ſumus, quàm quod effecti: multóque præſtantius divini operis myſterium [h], quàm humanæ fragilitatis remedium. Jure laudatur bona uxor, ſed meliùs pia virgo præfertur, dicente Apoſtolo: *Qui jungit virginem ſuam, benè facit; & qui non jungit, meliùs facit*: hæc enim cogitat, quæ Dei ſunt; illa quæ mundi. Illa conjugalibus vinculis colligata eſt; hæc libera vinculorum. Illa ſub lege, iſta ſub gratia. Bonum conjugium, quo eſt inventa poſteritas ſucceſſionis humanæ; ſed melior eſt virginitas, per quam regni cæleſtis hæreditas acquiſita, & cæleſtium meritorum reperta ſucceſſio. Per mulierem cura ſucceſſit, per virginem ſalus venit. Denique ſpeciale ſibi donum virginitatis Chriſtus elegit, atque integritatis munus exhibuit, atque in ſe repræ-

d *vulg.* fideliter.
e *vulg.* quia noſti. *Th. mendoſè*: quia nos, qui inter te, *ſ. in corte* oviculas Chriſti & lupos fac. depreh.
f *vulg.* ſervare.
g *vulg.* ſe iſti donare conjugio.
Gen. 2. 21. *Matth.* 19. 5.
h *Oxon.* miniſterium.
1. *Cor.* 7. 38.

ſentavit [a], quod elegit in matre. Quanta amentia funeſtorum latra- EP. AMBR.
tuum, ut iidem dicerent Chriſtum ex virgine non potuiſſe generari, ADV. JOV.
qui aſſerunt ex muliere editis humanorum pignorum partubus vir- a *vulg.* præſentavit.
gines permanere. Aliis ergo præſtat Chriſtus, quod ſibi, ut dicunt,
præſtare non potuit? Ille verò etſi carnem ſuſcepit, etſi homo factus
eſt, ut hominem redimeret, atque à morte revocaret, inuſitato ta-
men Deus itinere venit in terras: ut quemadmodum dixerat: *Ecce* *Apoc.* 21. 5.
faciam omnia nova; partu immaculatæ virginis naſceretur. Et ſicut
ſcriptum eſt, crederetur *nobiſcum Deus.* Sed devii à via veritatis [b] b *vulg.* & *Th* Sed de via perverſitatis. *minus rectè*.
produntur dicere: *Virgo concepit, ſed non virgo generavit.* Quæ po-
tuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare: cùm ſemper
conceptus præcedat, partus ſequatur? Sed ſi doctrinis non creditur
Sacerdotum, credatur oraculis Chriſti, credatur monitis Angelorum
dicentium: *Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum:* creda- *Luc.* 1. 36.
tur & Symbolo Apoſtolorum, quod Eccleſia Romana intemeratum
ſemper cuſtodit & ſervat. Audivit Maria vocem Angeli, & quæ ante
dixerat: *Quomodo erit iſtud?* non de fide generationis interrogans, *Ibidem* 34.
reſpondit poſtea: *Ecce Ancilla Domini, contingat mihi ſecundùm ver-
bum tuum.* Hæc eſt Virgo, quæ in utero concepit, Virgo quæ pepe-
rit filium; ſic enim ſcriptum eſt: *Ecce Virgo in utero accipiet & pariet* *Iſai.* 7. 14.
filium. Non enim concepturam tantummodò virginem, ſed & pari-
turam virginem dixit. Quæ eſt autem illa porta ſanctuarii, illa ex-
terior ad Orientem, quæ manet clauſa? *Et nemo*, inquit, *pertranſi-* *Ezech.* 44. 2.
bit per eam; ſed ſolus Deus Iſrael tranſivit per eam [c]. Nonne hæc por- c *vulg.* niſi ſolus Deus Iſrael.
ta Maria eſt, per quam in hunc mundum redemtor ingreſſus eſt? hæc
eſt porta juſtitiæ, ſicut ipſe dixit: *Sine nos implere omnem juſtitiam.* *Matth.* 3. 15.
Hæc porta eſt Maria, de qua ſcriptum eſt: *Quia Dominus pertranſi-* *Ezech.* 44. 2.
vit [d] *eam, & erit clauſa* [e]: quia Virgo concepit & genuit. Quid au- d *vulg.* pertranſibit per eam.
tem incredibile, ſi contra uſum naturalis originis peperit Maria & e *Thu. add.* poſt partum.
Virgo eſt: quando contra uſum naturæ mare vidit & fugit, atque in
fontem ſuum Jordanis fluenta remearunt. Non ergo excedit fidem
quod virgo peperit; quando legimus quod & petra evomuit aquas;
& in muri ſpeciem maris unda ſolidata eſt. Non excedit fidem quod
homo exivit ex virgine; quando petra fontem profluum ſcaturivit,
ferrum ſuper aquas natavit, ambulavit homo ſuper aquas. Ergo ſi
hominem unda portavit, non potuit hominem virgo generare? At-
que hominem, de quo legimus: *Et mittet illis Dominus hominem,* *Iſai.* 19. 20.
qui eos faciet ſalvos, & notus erit Dominus Ægyptiis. In veteri itaque
teſtamento virga Hebræorum per mare duxit exercitum; in novo te- f *vulg.* virga regis, aula cæleſtis. *In Brev. Rom.* Virgo generis aula cæleſtis.
ſtamento virgo, Regis aula cæleſtis [f], electa eſt ad ſalutem. Quid
autem? Etiam viduitatis attexamus præconia; cum in Evangelio poſt

EP. AMBR. ADV. JOVINIAN.

Luc. 2. 37.

a *vulg.* ſed & metuunt, ne... reputetur.
b *Th.* reputetur.

c *vulg.* & ideo dicunt.
1. *Cor.* 9. 27.
2. *Cor.* 6. 5. & 11. 27.
d *vulg.* *ad.* ſuáque.

Coloſ. 2. 20.

Ibid. 5. 23.

Epheſ. 4. 22.

Pſ. 68. 11.

e *vulg.* & *Th.* effectus.
Gen. 3. 23.
Ionæ. 3. 21.
Matth. 17. 20.
f *vulg.* præmium.
g *vulg.* uſque huc.

h *vulg.* utique veniſſet.

virginis celeberrimum partum, Anna vidua ſubrogetur: quæ vixerat cùm viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua: *Et hæc vidua annorum octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte.* Meritò ab illis viduitas deſpicitur, quæ ſolet obſervare jejunia, quibus ſe dolent iſti aliquo tempore eſſe maceratos, & propriam ulciſcuntur injuriam quotidianiſque conviviis, uſúque luxuriæ laborem abſtinentiæ propulſare deſiderant: qui nihil rectiùs faciunt, quàm quòd ipſi ſe ſuo ore condemnant. Sed Deum metuant [a], ne in iſtis illud jejunium reputet [b]. Eligant quod volunt: ſi aliquando jejunaverunt, gerant ergo boni facti ſui pœnitentiam; ſi numquam, ſuam ergo ipſi intemperantiam & luxuriam confiteantur: & iidem dicant [c] Paulum magiſtrum luxuriæ fuiſſe. Et quis ſit ſobrietatis magiſter, ſi fuit ille luxuriæ? qui caſtigavit corpus ſuum, & ſervituti redegit, atque jejuniis multis ſe debitam Chriſto obſervantiam detuliſſe memoravit; non ut ſe [d] laudaret, ſed ut nos quid ſequeremur doceret. Ille ergo luxuriam docuit, qui ait: *Quid adhuc velut viventes de hoc mundo decernitis? ne tetigeritis, ne attaminaveritis, ne guſtaveritis, quæ ſunt omnia ad corruptelam.* Qui ait: *Non in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad ſaturitatem & diligentiam carnis*, non in deſideriis erroris, ſed in ſpiritu, quo renovamur, eſſe vivendum. Si parum eſt quod Apoſtolus dixit, audiant Prophetam dicentem: *Et cooperui in jejunio animam meam.* Ergo qui non jejunat intectus & nudus eſt, & patet vulneri. Denique ſi Adam ſe texiſſet in jejunio, nudus non fuiſſet ejectus [e]. Ninive ſe à morte jejunio liberavit. Et ipſe Dominus ait: *Hoc genus non ejicitur, niſi in oratione & jejunio.* Sed quid plura apud magiſtrum atque doctorem? cum jam dignum pretium [f] illi retulerint perfidiæ ſuæ, qui ideò huc quoque [g] venerunt, ne ſupereſſet locus, in quo non damnarentur: qui verè ſe Manichæos probaverunt, non credentes quia ex virgine venerit Chriſtus [h]. Quænam hæc eſt ſuppar novorum Judæorum amentia? Si veniſſe non creditur, nec carnem creditur ſuſcepiſſe. Ergo in phantaſmate viſus eſt, in phantaſmate crucifixus eſt? Sed nobis in veritate crucifixus eſt, in veritate Redemtor eſt noſter. Manichæus eſt qui abnegat veritatem, qui carnem Chriſti negat: & ideò non eſt illi remiſſio peccatorum; ſed eſt impietas Manichæorum. Quam & clementiſſimus Imperator execratus eſt; & omnes qui illos viderunt, quaſi quædam contagia refugerunt: ſicut teſtes ſunt fratres & Compresbyteri noſtri Creſcens, & Alexander ſancto ferventes ſpiritu, qui eos omnium execratione damnatos, Mediolanenſique ex urbe profugos reliquerunt. Itaque Jovinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Marcianum, Januarium

Januarium & Ingenioſum, quos ſanctitas tua damnavit, ſcias apud nos quoque ſecundùm judicium tuum eſſe damnatos. Incolumem te & florentiſſimum Deus noſter tueatur omnipotens, Domine dilectiſſime frater. *Item ſubſcriptio* [a]. Ego Eventius Epiſcopus [b] ſaluto ſanctitatem tuam in Domino, & huic Epiſtolæ ſubſcripſi. Maximus Epiſcopus [c]. Felix Epiſcopus [d]. Baſſianus Epiſcopus [e]. Theodolus Epiſcopus [f]. Ex juſſu Domini mei Epiſcopi Geminiani, ipſo præſente ſubſcripſi, Aper Presbyter. Euſtaſius Epiſcopus. Conſtantius Epiſcopus. Euſtaſius Epiſcopus. Et omnes ordine [g] ſubſcripſerunt.

EP. ZOSIM. AD ESICH.

a *vulg. ad.* Ego Ambroſius Mediolanenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
b *vulg. add.* Cenetenſis.
c *vulg. ad.* Emonenſis.
d *vulg. ad.* Jadrenenſis.
e *vulg.* Baſſ. Ep. Laudenſis.
f *vulg.* Theodolus Ep. Octodurenſis. Conſtantius Epiſ. Arauſicanus. Sabinus Epiſc. Placentinus.
g *vulg.* ordines. *Th.* eo omn. ordine *qui & alterum Euſtaſium non habet.*

CAPITULUM XXXII.

EPISTOLA ZOSIMI PAPÆ ad Eſichium Salonitanum Epiſcopum. De Monachis & laicis ad gradus Eccleſiaſticos accedere cupientibus.

EXigit dilectio tua præceptum Apoſtolicæ ſedis, in quo patrum decreta conſentiunt; & ſignificas nonullos ex Monachorum populari [h] cœtu, quorum ſolitudo quavis frequentiâ major eſt; ſed & laicos ad Sacerdotium feſtinare. Hoc autem ſub prædeceſſoribus noſtris ſpecialiter, & nuper à nobis interdictum conſtat literis ad Gallias Hiſpaniáſque tranſmiſſis: in quibus Provinciis familiaris eſt iſta præſumtio; quamvis nec Africa ſuper hac ammonitione noſtra habeatur aliena: ne quis penitus contra patrum præcepta, qui Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non fuiſſet imbutus, & temporis approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum Eccleſiæ Sacerdotium aſpirare præſumeret; & non ſolum in eo ambitio inefficax haberetur, verùm etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum. Unde miramur ad dilectionem tuam ſtatuta Sedis Apoſtolicæ perlata non fuiſſe. Laudamus igitur conſtantiam propoſiti tui, frater cariſſime, nec aliud de Pontificii tui veteri cenſura autoritatis genus expectandum fuit, quàm ut talibus ambitionibus pro præceptis patrum in procinctu fidei conſtitutus, occurreres. Igitur ſi quid autoritati tuæ, quod nos non opinâmur, æſtimas defuiſſe, ſupplemus. Vos obſiſtite talibus ordinationibus, obſiſtite ſuperbiæ, & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta patrum, tecum Apoſtolicæ ſedis autoritas. Si enim officia ſecularia principem locum, non veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per plurimos gradus examinato temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cæleſti militia, quæ

h *Rom. ed. omitt.* populari: *uterque MS. habet.*

Ep. Zosim. ad Esich.

propenſiùs ponderanda eſt, & ſicut aurum repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret, cùm tyro ante non fuerit; & priùs velit docere, quàm diſcere? Aſſueſcat in dominicis caſtris in lectorum gradu primitus divini rudimenta ſervitii, nec illi vile ſit Exorciſtam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec ſaltu, ſed ſtatutis majorum ordine temporibus. Jam verò ad Presbyterii faſtigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia acta teſtentur. Jure inde ſummi Pontificii locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio conſacerdotum noſtrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas, etiam in his locis ubi ſolitudo eſt, talium reperitur, dum parrochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, divinos ordines largiuntur; quod oportet diſtricti ſemper eſſe judicii. Rarum enim eſt omne quod magnum eſt. Proinde nos, ne quid meritis tuis derogemus, ad te potiſſimum ſcripta direximus, quæ in omnium fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum facies ire notitiam: non tantùm eorum, qui in ea Provincia ſunt, ſed etiam qui vicinis dilectionis tuæ Provinciis adjunguntur. Sciatque, quiſquis hoc poſtpoſita Patrum & Apoſtolicæ ſedis autoritate neglexerit, à nobis diſtrictiùs vindicandum, ut loci ſui minimè dubitet ſibi non conſtare rationem, ſi hoc putat poſt tot prohibitiones, poſſe tentari. Contumeliæ enim ſtudio fit, quicquid totiens interdictum uſurpatur. Hæc autem ſingulis gradibus obſervanda ſunt tempora. Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter Lectores uſque ad viceſimum ætatis annum, continuata obſervatione perduret. Si major jam & grandævus acceſſerit, qui tamen ſtatim poſt baptiſmum ſe divinæ militiæ deſiderat mancipari, ſive inter Lectores, ſive inter Exorciſtas quinquennio teneatur. Exinde Acolythus vel Subdiaconus quatuor annis ſit; & ſic ad benedictionem Diaconatus, ſi meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, ſi ſe inculpabiliter geſſerit, adhærere debebit. Exin ſuffragantibus ſtipendiis per tot gradus datis propriæ fidei documentis Presbyterium poterit promereri. De quo loco, ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, ſummum Pontificium ſperare debebit; hac tamen lege ſervata, ut neque digamus, neque viduæ maritus, neque pœnitens ad hos gradus poſſit admitti. Sanè etiam defenſores Eccleſiæ, qui ex laicis fiunt, ſupradicta obſervatione teneantur, ſi meruerint in ordine eſſe clericatus. Data VIII. Kalendas Martias Honorio XII. & Theodosio VIII. Auguſtis Conſulibus.

CAPITULUM XXXIII.

COMMONITORIUM ZOSIMI PAPÆ Presbyteris ſuis & Diaconis Ravennæ conſtitutis.

EX relatione fratris noſtri Archiami[a] Presbyteri qualiter ſuſcepti eſtis, vel quid egeritis cognovimus, vel qualiter illi ſuſcepti ſunt, qui contra canones adverſùs nos ad comitatum, neſcio qua audentes temeritate, ire voluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc miſimus, ſcripta feceramus, eorum quas injurioſè miſerant reſpondentes epiſtolis. Sed quoniam non potuerunt[b] rei in ſua, hoc eſt in noſtra Eccleſia Romana, cum noſtris Compresbyteris commorari, has ad vos illis tradendas literas deſtinavimus: in quibus decreto noſtro ſanximus memoratos perturbatores omnium ab Apoſtolicæ Sedis noſtræ communione alienos fuiſſe, atque noſtra ſubſcriptione prolatam ſententiam ſuſcepiſſe. Illi etiam, qui effrænato horum facto conſilióque aſſenſum commodare voluerunt, veſtræ caritatis eſt æſtimare qualiter habeantur: quibus objicere vos debetis, quod juxta canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter, quod Presbyteros non decebat, rebelles exiſtere tentaverunt. Vos autem monemus in ſpeculis eſſe debere, ne aliquorum prærupta audacia, quos anathematizatos eſſe conſtat, ſuſcitet ſcandalum Apoſtolicæ Eccleſiæ[c]. De his verò qui eorum ſe ſocietati junxerunt, quid agere debeamus, cùm reverſi fueritis conſilio meliori tractabimus. Data quinto nonas Octobris HONORIO XII. & THEODOSIO VIII. Auguſtis Conſulibus.

[a] *vulg* Archidami.

[b] *Ox.* non potuerunt.

[c] *vulg.* ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos ſcit ſancta & Apoſtolica Eccleſia. *Th. mend.* de quorum prorupta audacia, quos anathematizatos ſcit Apoſtolica Eccleſia.

CAPITULUM XXXIV.

EPISTOLA BONIFACII PAPÆ ad Hilarium Epiſcopum Narbonenſem De Patroclo Epiſcopo.

Bonifacius Hilario Epiſcopo Narbonenſi.

DIfficile quidem fidem querimoniis commodamus, quarum Sacerdotes Domini pulſat intentio, maximè cum eos loquuntur quippiam contra ſtatuta patrum tentaſſe: ſed frequenter has aſſerit, ſicut nunc, multitudo cauſſantium. Ecce enim, ut caritas tua reco-

EP. BONIFACII AD HILAR.

gnoſcit ex ſubditis, Lutubenſis Eccleſiæ Cleri ordo vel plebis preces ſuas & lacrymas ad nos, quantùm datur intelligi, magno cum dolore miſerunt, dicentes Coepiſcopum noſtrum Patroclum ſua petitione ceſſante, in locum decedentis Epiſcopi neſcio quem in aliena Provincia, prætermiſſo Metropolitano, contra patrum regulas ordinaſſe. Quod nequaquam poſſumus ferre patienter; quia oportet nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nullis enim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicænæ, quæ ita præcepit, ut eadem propriè verba ponamus: per unam quamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe poſſe [a] ſubjectas. Quod illi, quia aliter credendum non eſt, ſervandum ſancto ſuggerente ſibimet Spiritu cenſuerunt. Unde, frater cariſſime, ſi ita res ſunt, & Eccleſiam ſupradictam Provinciæ tuæ limes includit, noſtra autoritate commonitus [b], quod quidem facere ſponte deberes, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta, ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, Metropolitani jure munitus & præceptionibus noſtris fretus accede; intelligens arbitrio tuo ſecundùm regulas patrum quæcumque facienda ſunt à nobis eſſe conceſſa: ita ut peractis omnibus Apoſtolicæ Sedi quicquid ſtatueris te referente clareſcat, cui totius Provinciæ ſuæ ordinationem liquet eſſe mandatam. Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquis in eorum contumeliam partibus ſuis, quæ ſibi ab his non videntur conceſſa, defendat. Ceſſet hujuſmodi preſſa noſtra autoritate præſumtio eorum, qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. Quod iccirco dicimus, ut advertat caritas tua adeò nos canonum cautiùs præcepta ſervare, ut ita cenſura quoque noſtra diffiniat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque Provincia in omnibus rebus ſemper ordinationem expectet. Data quinto [c] Idus Februar. HONORIO XIII. & THEODOSIO X. Auguſtis Conſulibus.

[a] *Th add.* Sedes: *malè; agitur enim de Provinciis.*

[b] *vulg.* communitus.

[c] *vulg* Th. VI.

EPISTOLA CÆLEST. AD EPISC. VIENN.

CAPITULUM XXXV.

EPISTOLA CÆLESTINI PAPÆ ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes Titulorum XI.

Cæleſtinus univerſis Epiſcopis per Viennenſem & Narbonenſem Provincias conſtitutis.

CUperemus quidem de veſtrarum Eccleſiarum ita ordinatione gaudere, ut congratularemur potiùs de profectu, quàm aliquid admiſſum doleremus. Ad noſtram enim lætitiam, & benè facta proveniunt, & mœroris aculeis nos, quæ fuerint malè facta, compungunt. Nec ſilere poſſumus quin [a] ab illicitis revocemus aliquos & officii noſtri provocemus ad bonum inſtinctu [b], in ſpeculis à Deo conſtituti, ut vigilantiæ noſtræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda ſunt reſecemus, & quæ obſervanda ſunt ſanciamus. Et quamvis circa longinqua ſpiritualis cura non deficit, ſed ſe per omnia, quâ Domini nomen prædicatur, extendit; nec notitiam noſtram ſubterfugiant, quæ in everſionem regularum novellæ præſumtionis autoritate tentantur.

a *vulg.* cum ad hoc ut.
b *vulg.* provocemur inſtinctu.

I. Didicimus enim quoſdam Domini Sacerdotes ſuperſtitioſo potiùs cultui ſervire, quàm mentis vel fidei puritati. Sed non mirum, ſi contra Eccleſiaſticum morem qui in Eccleſia non creverunt, ſed alio venientes itinere ſecum hæc in Eccleſiam [c], quæ in alia converſatione habuerant, intulerunt, amicti Pallio, & lumbos præcincti, credentes ſe ſcripturæ fidem non per ſpiritum, ſed in litera completuros. Nam ſi ad hoc iſta præcepta ſunt, ut taliter ſervarentur, cur non fiunt pariter quæ ſequuntur; ut lucernæ ardentes in manibus, unâ cum baculo teneantur? Habent ſuum iſta myſterium, & intelligentibus clara ſunt, ut ea magis quâ decet ſignificatione teneantur. Nam in lumborum præcinctione caſtitas, in baculo regimen paſtorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur: *Opera bona veſtra luceant*; indicantur. Habeant forſitan tamen [d] iſtum cultum, morem potius quàm rationem ſequentes, qui ſemotioribus habitant locis, & procul à ceteris degunt: unde hic habitus in Eccleſiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorúmque Pontificum in alterum habitum conſuetudo vertatur? diſcernendi à plebe vel ceteris ſumus doctrinâ non veſte, converſatione non habitu, mentis puritate non cultu. Nam

c *Oxon. del.* in Eccleſiam.
Matth. 5. 16.
d *Dion.* habent tamen.

EPISTOLA CÆLEST. AD EPISC. VIENN.

ſi ſtudere incœperimus novitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, ut locum ſuperſtitionibus faciamus.

II. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere: docendi enim potiùs ſunt, quàm ludendi; nec imponendum eorum eſt oculis, ſed mentibus infundenda præcepta ſunt. Erant quidem multa, quæ pro diſciplina Eccleſiaſtica, vel ipſius rei dicere ratione poſſemus: ſed ab his ad alia devocamur.

III. Agnovimus enim pœnitentiam morientibus denegari: nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei pietate deſperet; quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem, pondere, quo ſe ille expediri deſiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud eſt quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta poſſit eſſe, occidere? cùm Deus ad ſubveniendum paratiſſimus invitans ad pœnitentiam, ſic promittat: *Peccator*, inquit, *quacumque die converſus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris; ſed ut magis convertatur & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit: & deſperat de clementiâ Dei, qui eam ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro præmium, in cruce ad dexteram Chriſti pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cùm eſſet in pœna pœnituit, & per unius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potiùs eſt æſtimanda, non tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: *Cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* Cùm ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cùm ille ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

Ezech. 33. 15. & 18. 23.

Luc. 23. 42.

Ezech. 18. & 33.

IV. Ordinatos verò quoſdam fratres & Coepiſcopos, qui nullis Eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra patrum decreta, ejus uſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus: cùm ad Epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſimè cautum eſt, debeat perveniri: ut minoribus initiati officiis, ad majora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus quiſquis doctor eſſe deſiderat, ut poſſit docere quod didicit. Omnis vitæ inſtitutio, hac ad id quò tendit, ſe ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creverit, ad emeritum ſtipendii ordinem non poteſt pervenire. Solum Sacerdotium, rogo, vilius eſt, quod facilius tribua-

tur, cùm difficiliùs impleatur? Sed jam non eſt laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit; ſed etiam ii, quorum crimina longè latéque per omnes nota ſunt Provincias, ordinantur.

EPISTOLA CÆLEST. AD EPISC. VIENN.

V. Daniel [a] nuper miſſa relatione ex Orientalibus ad nos partibus, ab omni quod tenuerat virginum Monaſterio, nefariis eſt objectionibus accuſatus. Multa de multis [b] objecta flagitia. In quarum lateret terrarum parte quæſitum, ut ſi ſuæ innocentiæ confideret, contra ſe judicium poſtulatum minimè declinaret. Miſſæ ſunt ad Arelatenſem Epiſcopum per Fortunatum Subdiaconum noſtrum, ut ad judicium Epiſcopale deſtinaretur, Epiſtolæ [c]. Tantis gravatus teſtimoniis, tantáque accuſatione facinorum pulſatus, ſacrarum, ut dicitur, virginum pollutus inceſto, Epiſcopus aſſeritur ordinatus, & ut in noſtri ſcrinij libellis continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in Pontificii dignitatem hoc tempore, quo ad cauſſam dicendam miſſis à nobis literis vocabatur, obrepſit. Sacro nomini abſit injuria facilius eſt, ut hanc dignitatem tali dando, ipſe amiſerit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus: cui convicto ſociabitur, qui eum ſibi credidit, largiendo Pontificium, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit quiſquis tales ordinat, oſtendit. His ergo in medium deductis, cùm plerique veſtrum ſint, qui Apoſtolicæ Sedis ſtatuta cognoverint, nobiſcum tempore aliquanto converſati, ad diſciplinæ normam noſtris conventa adhortationibus, omnia fraternitas veſtra revocare feſtinet.

a *vulg. add.* enim.

b *vulg.* à multis.

c *Dion.* præceptiones.

VI. Primùm, ut juxta decreta canonum, unaquæque Provincia Metropolitano contenta ſit, ut deceſſoris noſtri data ad Narbonenſem Epiſcopum continent conſtituta; nec uſurpationis locus alicui Sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit conceſſis ſibi unuſquiſque contentus limitibus. Alter in alterius Provincia nihil præſumat; nec emeritis in ſuis Eccleſiis clericis peregrini & extranei, & qui ante ignorati ſint, ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe collegium. Nullus invitis detur Epiſcopus: Cleri, plebis, & ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur Eccleſia, ſi de civitatis ipſius Clericis, cui eſt Epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire poſſe non credimus) potuerit inveniri. Primùm enim illi reprobandi ſunt, ut aliqui de alienis Eccleſiis meritò præferantur. Habeat unuſquiſque ſuæ fructum militiæ in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minimè alter obrepat: nec alii debitam alter audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægravari, & quos ſibi ingeri ex tranſverſo

EPISTOLA CÆLEST. AD EPISC. VIENN.

viderint, non timeant refutare. Qui ſi non debitum præmium, vel liberum de eo qui eos recturus eſt, debent habere judicium.

VII. Abſtineatur ab illicitis ordinationibus. Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui ſit viduæ maritus aut fuerit, ordinetur: ſed irreprehenſibilis, & qualem elegit Apoſtolus, fiat.

VIII. Per Moyſem Dominus præcepit: *Virginem accipiat Sacerdos*: ſubſequitur & ſupplet Apoſtolus eodem locutus ſpiritu: *Unius uxoris virum* debere Epiſcopum conſecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam Sacerdotes: &, ſi quæ factæ ſunt ordinationes illicitæ, removeantur: quoniam ſtare non poſſunt, nec diſcuſſionem noſtram ſubterfugere poterunt, quamvis latere ſe æſtiment, qui aliter pervenerunt: ut nulla religionis reverentia obſcuritate fuſcetur.

Levit. 21. 13.

1. *Tim.* 3. 2.

IX. Non ſit vana gloriatio palliatis. Epiſcopalem morem qui Epiſcopi ſunt ſequantur.

X. Daniel, qui ut diximus, accuſationem Pontificali honore fugere poſſe ſe credidit, & ad faſtigium tantum accuſatores fugiendo pervenit, à ſanctitatis veſtræ cœtu interim ſe noverit ſegregatum: qui ſe noſtro judicio debet objicere, ſi conſcientiæ ſuæ novit confidentiam ſe habere.

XI. Maſſilienſis verò Eccleſiæ Sacerdotem, qui dicitur, quod nefas eſt, in nece fratris taliter gratulatus, ut huic, qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eodem habiturus occurreret, veſtro audiendum collegio delegamus. Data VIII. Kal. Aug. FELICE & TAURO clariſſimis viris Conſulibus.

CAPITULUM XXXVI.

EPISTOLA CÆLESTINI PAPÆ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ.

Cæleſtinus univerſis Epiſcopis per Apuliam & Calabriam conſtitutis.

NUlli Sacerdotum liceat ſuos canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum poſſit regulis obviare. Quæ enim à nobis res dignè ſervabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libito, licentiâ populis permiſſâ, frangatur?

Audivimus quaſdam propriis deſtitutas rectoribus civitates Epiſcopos ſibi petere [a] de laicis, tantúmque faſtigium tam vile credere, ut hoc his qui non Deo, ſed ſeculo militaverint, æſtiment nos poſſe conferre, non ſolùm malè de ſuis clericis, in quorum contemtum hoc faciunt, judicantes, ſed de nobis peſſimè, quos credunt hoc poſſe facere,

[a] *vulg. add.* velle.

facere, ſentientes. Quod nunquam auderent, ſi non quorumdam illic his conſentiens ſententia [a] conniveret. Ita nihil quæ frequentiùs ſunt decreta proficiunt, ut hoc, quaſi nunquam de hac parte ſcriptum fuerit, ignoretur.

EXPOSIT. FIDEI.

[a] Oxon. turba.

Quid proderit per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnem egiſſe in Dominicis caſtris ætatem, ſi qui his præfuturi ſunt ex laicis requiruntur? qui vacantes ſeculo, & omnem Eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus, calcatâ reverentiâ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, tranſire. Talibus itaque, fratres cariſſimi, nos qui juris noſtri, id eſt, canonum gubernacula cuſtodimus, neceſſe eſt obviemus, hiſque fraternitatem veſtram literis commonemus, ne quis laicum ad ordinem admittat, & ſinat fieri, unde & illum decipiat, & ſibi cauſſas generet quibus reus conſtitutis decretalibus fiat.

Docendus eſt populus, non ſequendus; nóſque, ſi neſciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus. Quiſquis verò conatus fuerit tentare prohibita, ſentiat cenſuram ſedis Apoſtolicæ minimè defuturam. Quæ enim ſola ammonitionis autoritate non corrigimus, neceſſe eſt per ſeveritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus carent, Eccleſias volumus innoteſcat: ut nullus ſibi ſpe aliqua forſitan blanditus illudat. Data XII. Kal. Aug. FLORENTIO & DIONYSIO viris clariſſimis Conſulibus.

CAPITULUM XXXVII.

EXPOSITIO FIDEI CATHOLICÆ[b] *contra hæreſim Arrianam.*

[b] Th. ad. & Apoſtolicæ.

NOs Patrem & Filium & Spiritum ſanctum confitemur, ita in trinitate perfecta, ut & plenitudo ſit divinitatis, & unitas poteſtatis. Nam tres Deos dicit, qui divinitatem ſeparat Trinitatis. Pater Deus, Filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, & tres unum ſunt in CHRISTO JESU. Tres itaque perſonæ, ſed una poteſtas. Ergo diverſitas plures facit; unitas verò poteſtatis excludit numeri quantitatem: quia unitas numerus non eſt. Itaque unus Deus, una Fides, unum Baptiſma. Si quis verò hanc fidem non habet, catholicus non poteſt dici, quia [b] catholicam non tenet fidem; alienus eſt, profanus eſt, & adverſùs veritatem rebellis.

De his quatuor libellis fidei dicetur in notis diſſertationi in Codicem ſubiectis.

[c] Th. qui.

Faustini Libellus fidei.

CAPITULUM XXXVIII.

FAUSTINI PRESBYTERI FIDES MISSA Theodoſio Imperatori.

a *Th.* miſcent,

SUfficiebat fides conſcripta apud Nicæam adverſus hæreſim Arrianam: ſed quia pravo ingenio quidam ſub illius fidei confeſſione impia verba commutant a, nobis invidiam facientes, quod velut hæreſim Sabellii tueamur, paucis & contra Sabellium primæ fidei confeſſione ſignamus; & contra hos, qui ſub nomine catholicæ fidei impia verba defendunt, dicentes tres eſſe ſubſtantias: cùm ſemper catholica fides unam ſubſtantiam Patris & Filii & Spiritus ſancti confeſſa ſit.

Nos Patrem credimus, qui non ſit Filius, ſed habeat Filium de ſe ſine initio genitum, non factum: & Filium credimus, qui non ſit Pater, ſed habeat Patrem, de quo ſit genitus, non factus: Et Spiritum ſanctum credimus, qui ſit verè Spiritus Dei. Unde & divinæ Trinitatis unam ſubſtantiam confitemur; quia qualis eſt Pater ſecundùm ſubſtantiam, talem genuit & Filium: & Spiritus ſanctus non creatura exiſtens, ſed Spiritus Dei, non eſt alienus à ſubſtantia Patris & Filii; ſed eſt ejuſdem & ipſe ſubſtantiæ cum Patre & Filio, ſicut ejuſdem deitatis. Nam qui nos putant eſſe Apollinariſtas, ſciant quòd non minùs Apollinaris hæreſim execramur, quàm Arrianam. Miramur autem illos catholicos probari poſſe, qui Patris, & Filii, & Spiritus ſancti tres ſubſtantias confitentur. Sed & ſi dicunt non ſe credere Filium Dei, aut Spiritum ſanctum creaturam; tamen contra impiam fidem ſentiunt, cum dicunt tres eſſe ſubſtantias: conſequens eſt enim, ut tres Deos confiteantur, qui tres ſubſtantias confitentur. Quam vocem ſemper catholici execrati ſunt.

CAPITULUM XXXIX.

ALTER LIBELLUS FIDEI [b].

CRedimus unum Deum, Patrem omnipotentem, & unum c unigenitum Filium ejus Deum & Dominum Salvatorem noſtrum, & Spiritum ſanctum Deum: non tres Deos Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, ſed unum Deum eſſe confitemur. Non ſic unum Deum, quaſi ſolitarium; nec eundem, qui ipſe ſibi Pater ſit, ipſe &

b *Eſt* Oratio L. S. Gregorii Nazianzeni, cognomento Theologi, ſeu de Fide Nicæna, Rufino Presbytero interprete, tractatus: *Ut habetur in ed. Morellii 1609. tom. 1. pag. 736. Quam quidem nec huius Gregorii eſſe nec ullius Græci ſcriptoris exiſtimamus; ſed potius Latini alicuius, ut alibi fuſiùs.*

c *Th. del.* unum,

Filius, ſed Patrem verum, qui genuit Filium verum, ut eſt Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno; non creatum, ſed genitum: non ex nihilo, ſed ex Patre, & unius ſubſtantiæ cum Patre: & Spiritum ſanctum verum Deum, non ingenitum, neque genitum, non creatum, nec factum; ſed Patris & Filii, ſemper in Patre, & Filio coæternum. Veneramur tamen unum Deum; quia ex uno Patre totum quod Patris eſt, natus eſt Filius Deus, & in Patre totum quod ineſt, totum genuit Filium. Pater Filium generans non minuit, nec amiſit plenitudinis ſuæ deitatem, totum autem quod Pater eſt Deus, idem [a] eſſe & Filium ab eo natum, certiſſimè tenemus [b]. Cum Spiritu ſancto unum Deum piiſſimè confitemur JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum, Dei Filium, per quem omnia [c] facta ſunt, quæ in cœlis, & quæ in terra, viſibilia & inviſibilia: propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlo: qui nunquam deſiit [d] eſſe in cœlo: natus de Spiritu ſancto ex virgine Maria. Verbum caro factum non amiſit quod fuerat, ſed cœpit eſſe quod non erat, non demutatum, ſed permanens. Credimus hominem [e] natum, non putativè, ſed verè; non aërium, ſed corporeum; non phantaſticum [f], ſed carneum; oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animum [g] habentem: ita verum Deum & verum hominem intelligimus; ita verum hominem [h] verum Deum fuiſſe nullomodo ambigimus. Confitendum eſt hunc eundem Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM adimpleſſe legem & Prophetas, paſſum ſub Pontio Pilato, crucifixum [i], & mortuum, & ſepultum ſecundum ſcripturas, tertia die à mortuis reſurrexiſſe, aſſumtum in cœlos, ſedere ad dexteram Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos expectamus. In hujus morte & ſanguine mundatos confitemur [k] remiſſionem peccatorum conſecutos; reſuſcitandos nos ab eo in his corporibus & in eadem carne, quâ nunc ſumus; ſicut & ipſe in eadem carne, quâ natus eſt, & paſſus, & mortuus, ſurrexit: & animas cum hac carne [l] ab eo, aut vitam æternam, præmium boni meriti, aut ſententiam pro peccatis æterni ſupplicii recepturas.

a *Th.* id eſſe.

b *Th.* tenentes.

c *Th. del.* omnia.

d *Th.* deſierat.

e *Th.* ſed permanentem etiam hominem *min. rectè.*

f *Th.* Fantaſium *male.*

g *Th* animam.

h *Ox.* ver. homin. & verum Deum. *min rectè.*

i *Th. add. & hoc loco* ſecundùm ſcripturas.

k *Hanc vocem omitt. Th. MS.*

l *Th add* vel corpora noſtra. *Superfluum eſt.*

AUGUST. LIBELLUS FIDEI.

CAPITULUM XL.

LIBELLVS AVGVSTINI DE FIDE Catholica contra omnes hæreſes.

Eſt apud S. Aug. tom. 10. Ser. 129. de temp.

CRedimus in unum verum Deum, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, viſibilium & inviſibilium factorem, per quem creata ſunt omnia in cœlo & in terra. Hunc unum [a] verum Deum, & hanc unam divini nominis eſſe Trinitatem. Patrem non eſſe Filium, ſed habere [b] Filium qui Pater non ſit: Filium non eſſe Patrem, ſed Filium de ejus naturâ [c]: Spiritum quoque paraclytum eſſe, qui nec Pater ſit ipſe, nec Filius, ſed à Patre procedat. Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paraclytus, ſed à Patre procedens. Pater eſt cujus vox eſt hæc audita de cœlis: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui; ipſum audite:* Filius eſt, qui ait: *Ego à Patre exivi, & à Deo veni in hunc mundum.* Paraclytus ipſe eſt, de quo Filius ait: *Niſi abiero ad Patrem, Paraclytus non veniet ad vos.* Hanc Trinitatem perſonis diſtinctam, ſubſtantiam unam, virtutem, poteſtatem, majeſtatem [d], indiviſibilem, indifferentem. Præter illam nullam divinam eſſe naturam, vel angeli, vel virtutis alicujus quæ Deus eſſe credatur. Hunc [e] igitur Filium Dei, Deum natum à Patre ante omne omnino principium, ſanctificaſſe uterum Mariæ virginis [f], atque ex ea verum hominem, ſine viri generatum ſemine ſuſcepiſſe: id eſt, Dominum JESUM CHRISTUM, non imaginarium corpus, aut formâ ſolâ compoſitum, ſed ſolidum: atque hunc & eſuriſſe, & ſitiſſe, & doluiſſe, & fleviſſe, & omnia corporis exitia ſenſiſſe: poſtremò crucifixum, mortuum, & ſepultum, tertia die reſurrexiſſe: converſatum poſtmodùm cum diſcipulis [g], miſiſſe ipſis Paraclytum, dum ad cœlos ipſe aſcendiſſet. Hunc Filium hominis vocari veraciter credimus vel confitemur [h]. Reſurrectionem veram humanæ [i] credimus carnis: animam autem hominis non divinam eſſe ſubſtantiam, vel Dei Partem, ſed creaturam divina voluntate factam, non de cœlo lapſam [k].

Si quis ergo dixerit, vel crediderit à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuiſſe, atque ejus omnia inſtrumenta; anathema ſit.

Si quis crediderit atque dixerit Deum Patrem eundem Filium eſſe, vel Paraclytum; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit Dominum Filium eundem eſſe vel Patrem vel Paraclytum; anathema ſit.

Si quis dixerit Paraclytum Spiritum eundem eſſe vel Patrem vel Filium; anathema ſit.

a *Th. omitt.* unũ.

b *Ox.* Sed eſſe.

c *Oxon.* Sed filium eſſe natura *minus rectè.*

Matth 17.5.

Ioan. 16. 28.

Ibid 7.

d *Ita MS. uterque eod. for. leg.* virtute, poteſtate; majeſtate indiviſibilem, indifferentem.

e *Ox.* hinc.

f *Th.* Sanctificatum in utero Mar. Vir. *minus recte: etſi eo ſenſu intelligi poſſit quo dictum eſt:* Quem Pater ſanctificavit.

g *Thu.* cum diſcipulis, ante quàm mitteret Spir. S. quem miſit dum &c.

h *Has octo voces præced. omitt. Ox.*

i *Ox. omitt.* humanæ.

k *Th.* volunt non prolapſam. *mend.*

LIBELLUS FIDEI.

Si quis dixerit atque crediderit hominem JESUM CHRISTUM à Filio Dei aſſumtum non fuiſſe; anathema ſit.

Si quis dixerit [a] atque crediderit Filium Dei Deum paſſum; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit hominem JESUM CHRISTUM hominem impaſſibilem fuiſſe; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit alterum Deum eſſe priſcæ legis, alterum Evangeliorum; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit ab altero Deo mundum factum, quàm ab illo de quo ſcriptum eſt: *In principio Deus fecit cœlum & terram:* qui ſolus Deus verus eſt; anathema ſit. *Geneſ. 1. 1.*

Si quis dixerit atque crediderit corpora humana non reſurrectura poſt mortem; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit animam humanam Dei portionem, vel Dei eſſe ſubſtantiam; anathema ſit.

Si quis aliquas ſcripturas, præter eas, quas catholica Eccleſia recepit, vel in autoritatem habendas eſſe receperit [b], vel fuerit veneratus; anathema ſit.

[a] *Th.* Si quis non crediderit. *Bonus utriuſque lectionis ſenſus eſſe poteſt.*

[b] *Fortè* præceperit. *Th.* recipit, vel quæ in autoritatē habendæ ſunt, crediderit *min. benè.*

CAPITULUM XLI.

EXEMPLA TESTIMONIORUM SANCTORUM Patrum, de duabus naturis in una perſona D. N. JESU CHRISTI indiſcretè & diſtinctè manentibus.

Ex libro ſecundo contra Arrianos ſancti Hilarii Pictavenſis Epiſcopi.

HUmani generis cauſſa Dei Filius natus ex virgine & Spiritu ſancto ipſo ſibi in hac operatione conſorte, & ſua, videlicet Dei, inumbrante virtute, corporis ſibi initia conſevit, & exordia carnis inſtituit, ut homo factus ex virgine naturam in ſe carnis acciperet, pérque hujus aſſumtionis ſocietatem ſanctificatum in eo univerſi generis humani corpus exiſteret: ut quemadmodùm omnis in ſe, per id quod corporeum ſe eſſe voluit conderentur; ita rurſum in omnes ipſe per id quod ejus eſt inviſibile, referretur. Dei igitur imago inviſibilis, pudorem humani exordii non recuſavit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas, omnes naturæ noſtræ contumelias tranſcurrit. Quid tandem à nobis dignum tantæ dignationis affectu impendetur? Inenarrabilis à Deo originis unus unigenitus Deus in corpuſculi humani formam ſanctæ virginis utero inſertus accreſcit, & qui continet omnia, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

partûs lege profertur, & ad cujus vocem Angeli atque Archangeli tremunt, cœlum & terra, & omnia hujus mundi reſolventur elementa, ejus infantiæ vagitus auditur: & qui inviſibilis & incomprehenſibilis eſt, non viſu, ſenſu, tactúque moderandus, cunis eſt obvolutus. Hæc ſi quis indigna Deo recolit, tantò ſe majoris beneficii obnoxium confitebitur, quantò minus hæc Dei conveniunt majeſtati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus eſt; ſed nos eguimus ut Deus homo fieret & habitaret in nobis; id eſt aſſumtione carnis unius interna univerſæ carnis incoleret. Humilitas ejus noſtra eſt nobilitas; contumelia ejus, honor noſter eſt. Quod ille Deus in carne conſiſtens, hoc nos viciſſim in Deum ex carne renovati.

Item ejuſdem ex libro IX. inter cetera. Neſcit planè, vitam ſuam neſcit, qui CHRISTUM JESUM ut verum Deum, ita verum hominem ignorat: & ejuſdem periculi res eſt CHRISTUM JESUM, vel Spiritum Deum, vel carnem noſtri corporis negare: *Omnis*, inquit, *qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui eſt in cælis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui eſt in cælis.* Hæc verbum caro factum loquebatur, & homo JESUS CHRISTUS, Dominus majeſtatis docebat, mediator ipſe in ſe ad ſalutem Eccleſiæ conſtitutus, & ipſo illo inter Deum & homines mediatoris ſacramento, utrumque unus exiſtens: dum ipſe ex unitis in id ipſum naturis naturæ utriuſque res eadem eſt; ita tamen ut neutro careret in utroque: ne fortè Deus eſſe homo naſcendo deſineret, & homo rurſus Deus manendo non eſſet. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera eſt, Deum & hominem prædicare. Verbum & carnem confiteri; neque Deum neſcire quod homo ſit, neque carnem ignorare, quod verbum ſit.

Item ejuſdem in eodem libro, inter cetera. Natus igitur unigenitus Dominus ex virgine homo, & ſecundùm plenitudinem temporum in ſemetipſo provecturus in Deum, hominem; hunc per omnia Evangelici ſermonis modum tenuit, ut ſe Dei Filium credi doceret, & hominis Filium credi ammoneret; locutus homo & gerens univerſa quæ Dei ſunt; loquens deinde & gerens Deus univerſa quæ hominis ſunt; ita tamen ut in ipſo illo utriuſque generis ſermone nunquam niſi cum ſignificatione & hominis locutus ſit & Dei.

Item in alio loco ex eodem libro inter cetera. Videſne ita Deum & hominem prædicari, ut mors homini, Deo verò carnis excitatio deputetur? Naturam Dei in virtute reſurrectionis intellige, diſpenſationem hominis in morte cognoſce. Et cùm ſint utraque ſuis geſta naturis, unum tamen JESUM CHRISTUM eum memento eſſe, qui utrumque eſt. *Et poſt pauca;* Hæc igitur demonſtranda paucis à me

fuerunt, ut utriuſque naturæ perſonam [a] tractari in Domino JESU CHRISTO meminiſſemus: quia qui in forma Dei erat formam ſervi accepit [b].

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

a *In vulg.* naturæ formam. *Ox.* perſonæ naturâ *male.*
b *add. vulg.* ipſe divinitatem nequaquam amiſit. *Verba hæc S. Athanaſii ſunt ex verſione eius epiſtolæ ad Epictetum quæ inferius habetur c. 52. huius Codicis, & quâ S. Leo uſus eſt.*

Ex Epiſtola ſancti Athanaſii Alexandrini Epiſcopi ad Epictetum Epiſcopum Corinthium.

QUomodo autem vel dubitare auſi ſunt, qui dicuntur Chriſtiani, quod Dominus, qui ex Maria proceſſit, filius quidem, ſubſtantiæ naturâ, Dei eſt; quod autem ſecundùm carnem homo eſt, ex ſemine David eſt & carne ſanctæ Mariæ.

Ex libro ſancti Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi ſecundo ad Gratianum Imperatorem.

UNde illud quoque lectum eſt Dominum majeſtatis crucifixum eſſe; non quaſi in majeſtate ſua crucifixum putemus, ſed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per ſuſceptionem carnis homo, JESUS CHRISTUS Dominus majeſtatis dicitur crucifixus: quia conſors utriuſque naturæ, id eſt, humanæ atque divinæ in natura hominis ſubiit paſſionem; ut indiſcretè & Dominus majeſtatis dicatur, qui paſſus eſt, & filius hominis, ſicut ſcriptum eſt: *Qui deſcendit de cœlo, & eſt in cœlo.* Ioan. 3. 13.

Item in libro XIII. Sileant igitur inanes de ſermonibus quæſtiones: quia *regnum Dei*, ſicut ſcriptum eſt, *non in perſuaſione verbi eſt, ſed in oſtenſione virtutis.* Servemus diſtinctionem divinitatis & carnis. Unus in utroque loquitur Dei filius: quia in eodem utraque natura eſt. Etſi idem loquitur, non uno ſemper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei nunc hominis paſſiones. Deus loquitur quæ ſunt divina; quia verbum eſt: quaſi homo dicit quæ ſunt humana, quia in mea ſubſtantia loquitur. 1. Cor. 2. 4. & 4. 20.

Item idem in libro de Incarnatione Domini: Sed dum hos redarguimus, emergunt alii; qui carnem Domini dicant & divinitatem unius naturæ. Quæ tantùm ſacrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores ſunt Arriani, quorum per illos perfidiæ robur adoleſcit; ut majore [c] contentione aſſerant Patrem & Filium & Spiritum ſanctum unius non eſſe ſubſtantiæ, quia iſti [d] divinitatem Domini & carnem unius eſſe ſubſtantiæ dicere tentaverunt. *Et infra.* Hi mihi frequenter Nicæni Concilii tractatum ſe tenere commemorant. Sed in illo patres noſtri tractatu non carnem, ſed Dei verbum, unius ſubſtantiæ cum patre eſſe dixerunt: & verbum quidem ex paterna proceſſiſſe ſubſtantia, carnem autem ex virgine eſſe confeſſi ſunt. Quomodo igitur Nicæni Concilii nomen obtenditur, & nova inducuntur, quæ nunquam noſtri ſenſere majores.

c *Ox.* minore.
d *Ox.* quàm hi qui.

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

Ex libro ſancti Auguſtini Epiſcopi Hipponenſis ad Dardanum.

NOli itaque dubitare, ibi nunc Chriſtum eſſe, unde venturus eſt; memoritérque recole, & fideliter tene Chriſtianam confeſſionem, quoniam *reſurrexit à mortuis, aſcendit ad cœlum, ſedet ad dexteram Patris*: nec aliunde quàm inde venturus eſt ad vivos & mortuos judicandos; & *ſic venturus eſt*, illa angelica voce teſtante, *quemadmodum eſt ire viſus in cœlum:* id eſt, in eadem forma atque ſubſtantia: cui perfecto immortalitatem dedit, naturam non abſtulit.

Act. 1. 11.

Item idem, in Epiſtola ad Voluſianum: Nec verò ita inter Deum & hominem mediator apparuit, unitate perſonæ copulans utramque naturam, ut & ſolita ſublimaret inſolitis, & inſolita ſolitis temperaret.

Item idem in expoſitione Evangelii ſancti Joannis: Quid igitur hæretice? cum Chriſtus ſit Deus & homo, loquitur ut homo, & tu calumniaris Deo? Ille in ſe naturam commendat humanam, cùm in illo audes deformare divinam. *Et infra:* Agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, divinam ſcilicet quâ æqualis eſt Patri, humanam quâ major eſt pater. Utrumque autem non duo, ſed unus eſt Chriſtus, ne ſit quaternitas, non trinitas Deus. Sicut enim eſt homo, anima rationalis & caro: ſic unus eſt Chriſtus, Deus & homo: ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationalis & caro Dei[a]. Quis eſt ſub Pontio Pilato crucifixus? CHRISTUS JESUS, ſed in forma ſervi. Quis eſt per quem factus eſt mundus? CHRISTUS JESUS, ſed in forma Dei. Chriſtum ergo in his omnibus, Chriſtum in ſingulis confitemur.

[a] *Vox.* Dei *eſt in ſolo Cod. Ox.*

Ex Homilia ſancti Joannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, de cruce & Latrone.

SEd cur cum Cruce veniat videamus: ſcilicet, ut hi qui eum crucifixerunt, ſuæ ſentiant dementiæ cæcitatem; & ideò impudentiæ eorum ſignum portatur; & ideo Propheta ait: *Tunc lamentabuntur tribus terræ*, videntes accuſatores & agnoſcentes peccatum. Et quid mirum eſt, ſi crucem portans adveniat, quando & vulnera corporis ipſa demonſtrat: *Tunc enim*, inquit, *videbunt quem crucifixerunt.* Et ſicut poſt reſurrectionem voluit Thomæ diffidentiam confutare, & illi clavorum loca monſtravit, & lateris vulnera declaravit, & dixit: *Mitte manum tuam, & vide quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* ſic & tunc oſtendet vulnera, Crucémque demonſtrabit, ut oſtendat ſe eſſe illum, qui fuerat crucifixus.

Zachar. 12. 10.

Joan. 20. 27. *Luc.* 24. 39.

Item idem in Homilia de Aſcenſione Domini: Sicut duobus jurgio ſeparatis, unus in medio poſitus altercantium litem diſcordiámque diſſolvit;

diſſolvit; ita & Chriſtus fecit. Deus nobis juſtè iraſcebatur, & nos contemnebamus iratum, & clementem Dominum declinabamus; & ſe medium Chriſtus ingeſſit, & ſociavit utramque naturam, & nobis quod imminebat ſupplicium, ipſe ſuſtinuit. *Item in eadem Homilia:* Chriſtus igitur noſtri primitias obtulit Patri, & oblatum donum miratus eſt Pater, quod tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur nullâ maculâ fœdabatur. Nam & ſuis manibus ſuſcepit oblatum, & ſuæ ſedis fecit eſſe participem: &, quod plus eſt, ad partem ſuæ dexteræ collocavit. Cognoſcamus quis ille eſt qui audivit: *Sede ad dexteram meam:* quæ natura eſt, cui dicitur, eſto meæ particeps ſedis? Illa natura eſt, quæ audivit: *Terra es, & in terram ibis. Item in eadem Homilia:* Quo ſermone utar, quo verbo dicam reperire non poſſum. Natura fragilis, natura contemta, & omnibus monſtrata deterior, omnia vicit, omnia ſuperavit, & hodierna die meruit angelis excelſior reperiri. Hodie Angeli vota diu deſiderata ceperunt. Hodie Archangeli quod multo tempore cupiebant inſpicere valuerunt: noſtram enim naturam in ſede Dominica fulgentem immortali gloria perviderunt.

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

Sancti Theophili Alexandrini, de Epiſtola Paſchali quam per Ægyptum deſtinavit a.

Ex prima Epiſtola interprete S. Hieronymo.
a Ox. Ex Epiſtola S. Th. Al. de Paſcha.

CUjus rei teſtis eſt ille, qui dicit: *Omnes declinaverunt* b, *ſimul inutiles facti ſunt.* Et Prophetæ Chriſti auxilium deprecantes: *Domine, inclina cælos* c *& deſcende:* non ut mutaret loca, in quo ſunt omnia, ſed ut propter ſalutem noſtram, carnem humanæ fragilitatis aſſumeret; Paulo eadem concinente: *Cùm eſſet dives, pauper factus eſt: ut nos illius paupertate divites eſſemus.* Venitque in terras, & de virginali utero, quem ſanctificavit, egreſſus eſt homo, interpretationem nominis ſui Emmanuel, id eſt, nobiſcum Deus, diſpenſatione confirmans, mirum in modum cœpit eſſe quod nos ſumus, & non deſiit eſſe quod erat, ſic aſſumens naturam noſtram, ut quod erat ipſe non perderet. Quamquam enim in Joanne ſcribatur: *Verbum caro factum eſt*, id eſt aliis verbis, *homo*; tamen non eſt verſus in carnem, quia nunquam Deus eſſe ceſſavit, ad quem & ſanctus loquitur: *Tu autem idem ipſe es:* Et Pater de cælo conteſtatur, & dicit: *Tu es Filius meus dilectus in quo mihi benè complacui:* ut & homo factus noſtra confeſſione permanere dicatur quod fuit antequam homo fieret; Paulo nobiſcum eadem prædicante: JESUS CHRISTUS *heri & hodie, ipſe & in æternum.* In eo enim quod ait, *ipſe*, oſtendit eum priſtinam non mutaſſe naturam, nec divinitatis ſuæ imminuiſſe divitias, qui propter nos pauper effectus, plenam ſimi-

b *vulg.* qui loquitur: omnes delinquerunt: *& del.* ſunt.
Pſ. 143. 5.
c *vulg. add.* tuos.
2. *Cor.* 8. 9.
Joan. 1. 14.
Pſ. 101. 28.
Matth. 3. 17.
Marc. 1. 11.
Luc. 3. 22.

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

Ex Epiſtola 2. Interprete S. Hieronymo.

litudinem noſtræ conditionis aſſumſerat.

Item idem in alia Epiſtola Paſchali contra Origenem : unus filius patris, noſtrique mediator, nec æqualitatem ejus amiſit, nec à noſtro conſortio ſeparatus eſt. Inviſibilis Deus, & viſibilis homo, formâ ſervi abſconditus [a] & Dominus gloriæ confeſſione credentium comprobatus [b]. Neque enim privavit eum pater naturæ ſuæ nomine, poſtquam pro nobis homo & pauper effectus eſt; nec in Jordane Fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, ſed filium unigenitum nominavit, dicens: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui :* nec ſimilitudo noſtra in divinitatis ejus [c] eſt mutata naturam, nec divinitas in noſtræ naturæ verſa eſt ſimilitudinem.

a *vulg. add.* Eſt.
b *vulg.* Comprobatur.
c *vulg. del.* ejus.

Ex libro ſancti Cyrilli Epiſcopi Alexandrini.

HOmo natus eſt, cùm ſit naturâ Deus, Dei Patris verbum : quoniam ſimiliter ut nos carni communicavit & ſanguini. Sic enim terrenis apparuit, non amittens id quod erat, ſed aſſumens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam.

Item idem : Unus igitur eſt, & ante Incarnationem Deus verus, & qui in humanitate manſit id quod erat, & eſt, & erit. Non diſcernendo igitur unum Dominum JESUM CHRISTUM in hominem ſeorſum, & ſeorſum in Deum; ſed eundem unúmque JESUM CHRISTUM eſſe dicimus; non ignorantes differentias naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſe reſervantes [d].

d *al.* ſervantes.

Ex verſione quæ inferius c. 56. hujus Codicis integra refertur, & qua uſus eſt S Leo in Ep. 134. al. 97.

Item idem in Epiſtola ad Neſtorium : Ait igitur ſancta & magna Synodus ipſum, qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, filium unigenitum, Deum de Deo, verum de vero, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater; hunc deſcendiſſe de cælo, Incarnatum eſſe, & hominem factum, paſſum eſſe, reſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurſus [e] in cælos. Hæc nos ſequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus : conſiderantes, quid ſit Incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura converſa vel immutata, facta ſit caro; nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & carne, transformata ſit; ſed illud magis, quod [f] carnem animatam anima rationabili ſibi copulaverit verbum ſubſtantialiter, ineffabiliter, & indeprehenſibiliter, ac factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodò voluntate, ſed nec aſſumtione ſola perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint. Unus tamen ab ambabus Chriſtus Dei filius, non evacuatâ aut ſullatâ diverſitate naturarum per conjunctionem; ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Deum & Chriſtum & filium; id eſt, divinitas & humanitas per arcanam illam ineffabilém-

e *Ox. omitt.* rurſus.
f *Ox* quod carnē animatam rationalis ſibi anima copulaverit & verbum... indeprehenſibiliter factum ſit homo. *minus rectè.*

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

que copulationem ad unitatem. Itaque is qui ante ſecula omnia eſt natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus: non quia divina ipſius natura de ſacra virgine ſumſit exordium, nec quod propter ſeipſam opus habuit ſecundò naſci, poſt illam nativitatem quam habebat[a] ex Patre: eſt enim ineptum & ſtultum hoc dicere, quod is qui ante omnia ſecula eſt conſempiternus Patri, ſecundæ generationis eguerit, ut eſſe inciperet: ſed quia propter nos & propter noſtram ſalutem, naturam ſibi copulavit humanam, & proceſſit ex muliere. Iccirco dicitur natus eſſe carnaliter: neque enim priùs natus eſt homo communis de ſancta virgine, & tunc demùm inhabitavit in eo verbum; ſed in ipſa vulva uteróque virginali ſe cum carne conjunxit, & ſuſtinuit generationem carnalem, carnis ſuæ nativitatem, ſuam faciens. Sic illum dicimus & paſſum eſſe, & reſurrexiſſe; non quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit, aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera; Deus námque incorporalis & extra paſſionem eſt: ſed quia corpus illud quod ipſius proprium factum eſt, paſſum eſt, ideò hæc omnia pro nobis ipſe dicitur paſſus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Ac ſimili etiam modo mortem ipſius intelligimus. Immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter, & vita, & vivificans Dei verbum; ſed quia corpus ipſius proprium *gratia Dei*[b], juxta Pauli vocem, *pro omnibus mortem guſtavit*, iccirco ipſe mortem dicitur paſſus eſſe pro nobis: non quod ipſe mortem eſſet expertus, quantum ad ipſius naturam pertinet; inſania eſt enim hoc vel ſentire, vel dicere: ſed quod, ut ſupra diximus, vera caro ipſius mortem guſtavit. Ita & reſurgente carne, ipſius reſurrectionem dicimus, non quod in corruptionem ceciderat, quod abſit, ſed quia ejus reſurrexit corpus: ita Chriſtum unum & Dominum confitemur, non tanquam hominem cum verbo coadorantes, ne diviſionis quædam ſpecies inducatur; ſed unum jam & eundem adorantes: quia non eſt alienum à verbo corpus ſuum, cum quo ipſi etiam aſſidet Patri. Nec hoc ita dicimus, quaſi duobus filiis aſſidentibus, ſed uno cum carne per unitatem: quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiam, aut quaſi impoſſibilem, aut quaſi parum decoram noluerimus accipere, in id incidimus, ut duos filios eſſe dicamus. Nec enim debemus[c] diſcernere & dicere hominem ſeparatim fuiſſe ſola filii appellatione honoratum; & rurſus verbum, quod eſt ex Deo & nomine & veritate Filius Dei. Sed diſcernere in duos filios non debemus unum Dominum JESUM CHRISTUM. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem neſcio quam perhibeant perſonarum. Non dixit enim ſcriptura, verbum Dei perſonam ſibi hominis aſſumſiſſe; ſed carnem factum eſſe:

a *Ox.* habuit.

b *Ox. add.* tradés. *Heb.* 2. 9.

c *Th.* Nec enim diſcernere fas eſt. *Alias, juxta græcam lectionem:* Neceſſe eſt enim &c. *quod velut conſequens ex doctrina Neſtorii dicitur à Cyrillo.*

TESTIM. CONTRA EUTYCH.

a Ox. participatũ.

id autem eſt oſtendere verbum Dei ſimiliter ac nos participium [a] habuiſſe carnis ac ſanguinis, & corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe, & hominem ex muliere proceſſiſſe non abjecta, nec depoſita deitate aut generatione illa, quam habebat ex Patre, ſed manſiſſe etiam in aſſumtione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio proteſtatur. In tali ſenſu ſanctos Patres fuiſſe comperimus: ideò illi non dubitarunt ſanctam virginem dicere Theotocon: non quod verbi natura deitáſque in ſancta virgine ſumſit exordium, ſed quod ex ea natum ſit ſacrum illud corpus animatum animá rationabili, cui ſubſtantialiter adunatum Dei verbum carnaliter natum eſſe dicitur.

Ex Orat. 38. in Theophaniam ſeu Nativitatem Dom. c. 20. ex Rufiniana, opinor, translatione. Ibid. 22.

Ex libro Sancti Gregorii Nazianzeni Epiſcopi.

CUm ergo proceſſiſſet ex virgine Deus in ea quam aſſumſerat humana natura, unum è duobus invicem contrariis exiſtens, carne ac ſpiritu, aliud in Deum aſſumitur, aliud deitatis gratiam præſtat... Miſſus eſt quidem, ſed ut homo: duplex enim erat in eo natura. Inde denique & laboravit ex itinere, inde & eſuriit, & ſitiit, & contriſtatus eſt, & flevit, humani corporis lege.

Ex quo Baſilii opuſculo non liquet.

Ex libro ſancti Baſilii Epiſcopi Cappadocis.

CUm ergo ita quædam in Chriſto videamus humana, ut nihil à communione mortalis fragilitatis diſtare videatur; quædam ita divina, quæ nulli alii niſi illi ineffabili naturæ conveniant deitatis: hæret humani intellectus anguſtia & tantæ admirationis ſtupore perculſa, quò declinet, quid teneat, quo ſe convertat, ignorat [b]. Si Deum putet, crucifixum contemplatur [c]. Si hominem putet, devicto mortis regno cum ſpoliis redeuntem à mortuis cernit: propter quod cum omni metu & reverentia contemplandum eſt, ut in uno eodémque ita utriuſque naturæ veritas demonſtretur, ut neque aliquid indignum & indecens de divina illa & ineffabili ſubſtantia ſentiatur, neque rurſum quæ geſta ſunt, falſis illuſa imaginibus æſtimentur [d].

b Th. ut...ignoret.
c *Quinque iſtæ voces deſiderantur apud S. Leonem in Ep. 134. al. 97. & in Th. huius Codicis MS.*
d *Ita ex Th. & Ox. bonam lectionem compoſuimus quæ in Grim. Ep. 134. al. 97. S. Leonis Codice reperitur. Ox. pro* illuſa *leg.* ſuis *Th. pro* æſtimentur *leg.* aptentur.

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

CAPITULUM XLII.

GESTA DAMNATIONIS EUTYCHETIS in Synodo Conſtantinopolitana præſente ſancto Flaviano confeſſore ejuſdem Urbis Epiſcopo.

Hæc eſt ſeptima ultimáque Actio Concilii Conſtantinopolitani ſub Flaviano Epiſcopo, in quo primũ damnatus eſt Eutyches. Neque verſio hæc in aliis differt à communi quam in his quæ à nobis in margine annotata ſunt.

CONgregata rurſus ſancta & magna Synodo, prolatis ſanctis & reverendis Evangeliis, & præſente ſancto ac venerabili Archiepiſcopo noſtro Flaviano in Secretario Epiſcopii, ſtatuto tempore, ſecundâ feriâ quæ eſt Kal. Decemb.[a] Aſterius Presbyter & Primicerius[b] dixit: Advenit ſtatutus dies, & venerabilis Euſebius Epiſcopus pro foribus ſtans petit ſe intromitti. Flavianus Epiſcopus dixit: ingrediatur. Cúmque ingreſſus fuiſſet, Flavianus Epiſcopus dixit: Eant Philadelphius & Cyrillus Diacones, & requirant Presbyterum & Archimandritam Eutychem circa Epiſcopium, ſi occurrerit ſecundùm promiſſionem ſuam, & vocent eum ad Concilium. Iverunt: & Paulò poſt redeuntes prædicti Diaconi, dixerunt quæſitum per univerſam Eccleſiam, ſed non inventum, nec quemquam ipſius. Flavianus Epiſcopus dixit: Rurſus Criſpinus & Diogenianus Diacones euntes requirant eum circa Eccleſiam, & ubicumque eum didicerint eſſe evocent eum: & cum abiiſſent, & reverſi eſſent Diaconi, dixerunt ipſum quidem non repertum, ſed cognoviſſe ſe, cum maxima multitudine militum & Monachorum ac præfectianorum apparitorum eum eſſe, & cùm iſta dicerentur & expectaret ſancta Synodus, Johannes venerabilis Presbyter defenſor dixit: occurrit venerabilis Presbyter & Archimandrites Eutyches cum magna multitudine militum, & Monachorum & præfectianorum[c] apparitorum ſubliſſimæ poteſtatis Præfecti[d] Prætorio, nec aliter permittunt eum cognitioni intromitti[e], niſi promiſerimus eum nos repræſentaturos; & eſt pariter magnus[f] Silentiarius & ipſe cum eo pro foribus, cupiens ingredi, ut pote directus à religioſiſſimo Imperatore noſtro. Flavianus Epiſcopus dixit: ingrediantur. Cúmque ingreſſi fuiſſent, magnus Silentiarius dixit: per veſtigia veſtra, ſi jubetis ſuſcipere reſponſum Domini Imperatoris circa quædam quæ mandaverunt, relego. Sancta Synodus dixit: relege quæ à religioſiſſimo Imperatore noſtroque filio præcepta ſunt[g]. Et legit magnus Silentiarius ita: Nos pacem cogitamus ſanctarum Eccleſiarum, & Catholicæ fidei, cuſtodiri volumus rectam & Deo inſpirante prædicatam fidem à parentibus noſtris, qui in Nicæa congregati ſunt trecentis & decem octo, & his qui

a *vulg.* 21. dies menſis Novembris.

b *vulg.* Notarius.

c *Th.* & Præfecti.

d *Ox.* Præfectorũ.

e *vulg.* ut ingrediatur in veſtrum ſanctum Conciliũ.

f *vulg. ad.* mirandiſſimus.

g *vulg. hic add.* Filii *&* antea *del.* Filio.

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

Epheſi interfuerunt damnationi Neſtorii : hoc ergo volumus, ne ſcandalum in prædicta catholica fide immittatur. Et quoniam ſcimus magnificentiſſimum Patricium Florentium eſſe fidelem & probatum in recta fide, volumus ipſum intereſſe audientiæ Synodi, quoniam ſermo de fide eſt [h]. Cùm hæc leguntur Flavianus Epiſcopus dixit: Domnum Florentium illuſtrem fidelem omnes ſcimus, & probatum in catholica, & volumus ipſum intereſſe : diſcamus autem & ab Eutyce Presbytero, ſi vult & ipſe eum inter eſſe. Eutyces Presbyter & Archimandrites dixit : quod vult Deus & ſanctitas veſtra; facite : ego me vobis commendo. Flavianus Epiſcopus dixit : veniat & magnificentiſſimus Florentius Patricius : dignare ergo, Silentiari, illum vexare. [i] Magnus Silentiarius dixit : Jubete & aliquem clericorum mitti, ne fortaſſe dubitet quod veſtra ſanctitas miſerit. Flavianus Epiſcopus dixit : Si juſſiſſet piiſſimus Imperator nos mittere, miſiſſemus : quoniam igitur non juſſit, ipſe ſolus perge ad ejus amplitudinem. Et cùm veniſſet magnificentiſſimus Patricius & Exconſul Florentius, Sancta Synodus dixit : Stet in medio accuſator, & qui accuſatur; & legantur ab initio quæ facta ſunt inter venerabilem Epiſcopum Euſebium & venerabilem Archimandritem Eutycen : ut inſtructi ex his quæ geſta ſunt congruentem æquitati & ſanctis canonibus terminum demus his quæ olim nata ſunt. Euticius [k] diaconus & notarius legit factum ſub cognitione geſtorum. Et cùm legeret pervenit ad partem Epiſtolæ ſanctæ memoriæ Cyrilli ſcriptæ ad Orientales Epiſcopos, in qua hæc continebantur : *Confitemur itaque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore, ante ſecula, ex Patre natum ſecundùm Deitatem, in ultimis autem diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria Virgine ſecundum humanationem natum; conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem. Duarum enim naturarum unitio facta eſt : propter quod unum Chriſtum noſtrum Dominum* [l] *confitemur ſecundùm gratiam inconfuſæ unitatis. Confitemur Sanctam Virginem Theotocon; propter quod Deus verbum ex ea Incarnatus & Homo factus eſt, ejus conceptione adunavit ſibi quod ex ea ſuſceperat templum.* Euſebius Epiſcopus dixit: Iſte per veſtigia veſtra hæc non confitetur, nec his aliquando conſenſit; ſed contraria his ſenſit, & locutus eſt ad unumquemque ad ſe venientem, & docuit. Florentius exprætectus dixit : ſi placet veſtræ ſanctitati, interrogetur Papas Eutyces, utrum his conſentiat. Euſebius Epiſcopus dixit : Patimini, legatur omnis actio geſtorum : ſufficiunt enim mihi priùs acta ad eum convincendum; iam mihi

h *Aliquæ hic deſiderantur, quæ in Concilio Chalchedonenſi leguntur.*

i *Vulg.* fatigari ad eũ. *Sed græce:* σκῦλαι αὐτόν. Thu. Vocare

k *Vulg.* Aetius

l *Vulg.* humanitatem.

Concil. CP. in Eutych.

manifeſtatus eſt. Neque enim ſi modo conſenſerit ſumens alicundè documentum, debeo pati præjudicium. Nam ego demonſtravi eum hæreticum, & per ſanctiones, quæ ad eum miſſæ ſunt à Sancta Synodo, & per teſtes Epiſcopos eadem poſſum rurſus oſtendere, ſi negaverit. Sunt enim domnus Meliphtongus, & domnus Jobinus, & domnus Julianus ſcientes. Flavianus Epiſcopus dixit: Nemo neque tibi concedet, Euſebi Epiſcope, eum non convincere, neque Presbyterum Eutycen continuò ſuſcipiet aliquis, niſi priùs convincatur, quid ante ſenſerit. Euſebius Epiſcopus dixit: Metuo concuſſionem ejus. Ego pauper ſum, minatur mihi exilium: divitias habet; nam deſignat mihi jam nunc Oaſim loco exilij. Flavianus Epiſcopus dixit: Etſi ſæpius [m] perſeveres eadem dicens, nos tamen veritati nihil præponimus. Euſebius Epiſcopus dixit: Si convictus fuero ego calumniæ, dignitatem amittam. Florentius illuſter dixit: Spacium offeratur Eutyci presbytero, ut exponat quemadmodum credit: & tunc rurſus interrogetur cur modo iſta aſſerens ante aliter aſſerebat. Euſebius Epiſcopus dixit: Sicut prædixi, præjudicium mihi non fiat ex ejus repentina conſenſione, & interrogetur: nam ego ex his, quæ ante geſta ſunt, convici eum non rectè ſenſiſſe. Flavianus Epiſcopus dixit: Non habebis præjudicium, ſi modò conſenſerit; nam quæ ante acta ſunt habent propriam firmitatem. Euſebius Epiſcopus dixit: Conſentit ijs quæ modò lecta ſunt ſanctæ memoriæ Cyrilli ſcriptis, & confitetur duas naturas adunatas in una perſona & in una ſubſtantia [n] aut non? Flavianus Epiſcopus dixit: Audiſti, Presbyter Eutyces, quid accuſator tuus dicat? edicito nunc, ſi ex duabus naturis unitatem confiteris. Euſebius Epiſcopus dixit: Confiteris duas naturas, Domne Archimandrites, poſt incorporationem [o] & conſubſtantialem nobis dicis eſſe Chriſtum ſecundùm carnem, aut non? Eutyces Presbiter dixit: Ego non veni diſſerere, ſed veni ſuggerere ſanctitati veſtræ, quid ſentiam: ſcriptum eſt autem in hac chartula, quid ſentiam; jubete eam legi. Flavianus Epiſcopus dixit: Ipſe lege. Eutyces Presbyter dixit: Non poſſum. Flavianus Epiſcopus dixit: Quare? tu non expoſuiſti, aut alterius eſt expoſitio? ſi tua eſt lege ipſe. Eutyces Presbyter dixit: Mea quidem eſt dictio, quæ mea dictio æqualis eſt ſenſibus ſanctorum Patrum. Flavianus Epiſcopus dixit: Dic quorum patrum, per te ipſum: quid autem opus habes charta? Eutyces Presbyter dixit: Sic credo: adoro Patrem cum Filio, & Filium cum Patre, & Spiritum Sanctum unà cum Patre & Filio. Confiteor autem præſentationem incarnatam ipſius factam ex carne [p] ſanctæ Virginis, & incorporatam perfectè propter noſtram ſalutem. Hic

m *vulg.* etſi millies,

n *vulg.* Conf. duarum naturarum unitionem in una perſ. & in una ſubſiſtentia.

o *vulg.* poſt incarnationem.

p *vulg.* Conf. a factam ejus in carne præſentiam ex carne, &c.

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

confiteor coram Patre & Filio & Spiritu Sancto, & veſtra ſanctitate. Flavianus Epiſcopus dixit: Confiteris conſubſtantialem Patri ſecundùm divinitatem, & conſubſtantialem matri ſecundùm humanitatem, eundem ipſum unum Filium dominum noſtrum JESUM CHRISTUM. Eutyces Presbyter dixit: Ego, quoniam commendavi me ſanctitati veſtræ, dixi quid ſentiam de Patre & Filio & Spiritu Sancto, nihilulterius me interrogetis. Flavianus Epiſcopus dixit: Non confiteris ex duabus naturis Chriſtum? Eutyces Presbiter dixit: Dixi quoniam confiteor eum Deum ac dominum cæli & terræ. Hactenus de ejus natura diſputare mihi non perſuadeas: conſubſtantialem autem nobis numquam hactenus me dixiſſe confiteor. Flavianus Epiſcopus dixit: Non dicis conſubſtantialem Patri ſecundùm deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem. Eutyces Presbyter dixit: Uſque ad hodiernum diem non dixi corpus domini & Dei noſtri conſubſtantiale nobis: Sanctam autem Virginem confiteor nobis conſubſtantialem, & quoniam ex ea incarnatus eſt Deus noſter. ª Baſilius Epiſcopus dixit: Si mater eſt nobis conſubſtantialis, & ipſe; quoniam filius hominis vocatus eſt. Si ergo mater ejus conſubſtantialis eſt nobis, & ipſe ſecundùm carnem conſubſtantialis eſt nobis. Eutyces Presbyter dixit: Quoniam modò dicitis, omnibus conſentio. Florentius vir Illuſter dixit: Mater ſi nobis cònſubſtantialis eſt, ſine dubio & filius conſubſtantialis nobis eſt. Eutyces Presbyter dixit: Hactenus non dixi, quoniam ipſum corpus Dei confiteor. Animadvertis quod non dixi corpus humanum, corpus Dei: humanum autem corpus, quoniam ex ipſa Virgine natus eſt Dominus: ſi autem oportet, ut dicatur ex Virgine conſubſtantialis nobis, & hoc dico domine: dico tamen Filium Dei unigenitum dominum cœli & terræ condominantem & conregnantem Patri: qui conſidet & collaudatur: Neque dico conſubſtantialem negaſſe, eo quod ſit ipſe Filius Dei: ante quidem non dicebam, ſicut puto quod in exordio dixi; nunc autem quoniam ſanctitas veſtra dicit, dico. Flavianus Epiſcopus dixit: Ergo per neceſſitatem, non per voluntatem, veram fidem confiteris? Eutyces Presbyter dixit: Nunc Domine ita ſe habet: uſque ad iſtam horam metui dicere, quoniam ſcio dominum Deum noſtrum, & de ejus natura diſputare mihi non perſuadebam: quoniam autem veſtra ſanctitas permittit & docet, dico. Flavianus Epiſcopus dixit: Non nos novitatem inducimus ſed quoniam parentes noſtri expoſuerunt & ſicut expoſita ab eis fides habet, ſic credentes, in his perſeverare omnes volumus, & nullum aliquid innovare. Florentius vir Illuſter dixit: Conſubſtantialem ex duabus naturis poſt incarnationem

ª Deeſt hic Flaviani brevis interlocutio, quæ eſt in vulg. ed.

Dominum

Dominum noſtrum, qui ex virgine natus eſt, dicis, an non? Eutyches Presbyter dixit: confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem; poſt verò, unam naturam confiteor. Sancta Synodus dixit: Oportet te confiteri ea quæ modo lecta ſunt, & anathematizare omne dogma, quod contrarium eſt his. Eutyches dixit; ſanctitati veſtræ confiteor, quoniam ante hoc non dicebam, quoniam autem hoc dicit ſanctitas veſtra, dico; & ſequor Patres. Neque enim ex ſcripturis hoc inveni explanatum; nec omnes Patres dixerunt. Si enim damnavero; væ mihi eſt, quod Patres noſtros condemno. Exurgens ſancta Synodus acclamavit, dicens: Anathema ipſi. Poſt hæc Flavianus Epiſcopus dixit: Dicat ſancta Synodus, quid mereatur præſens, neque confitens rectam fidem, neque conſentire volens præſenti Synodo; ſed perſeverans in perverſitate ſuæ malivolentiæ. Seleucus Epiſcopus[a] dixit: Dignus quidem eſt iſte damnatione, ſed tamen in humanitate eſt ſanctitatis veſtræ. Flavianus Epiſcopus dixit: Si confiteretur proprium peccatum, & anathematizaret dogma proprium, & conſentiret nobis ſequentibus traditionem ſanctorum Patrum, meritò dignus eſſet veniâ: ſed quoniam permanet in eadem malignitate, ſubjacebit canonum vindictis. Eutyches dixit: Dico quidem iſta, quoniam & vos juſſiſtis; non autem anathematizo: quod enim dico, in veritate dico. Florentius vir illuſter dixit: Duas naturas dicis & conſubſtantialem nobis Dominum Chriſtum? Eutyches Presbyter dixit: Ego legi ſcripta Cyrilli, & ſanctorum Patrum, & ſancti Athanaſii: legi quoniam ex duabus quidem naturis ante adunationem dixerunt Chriſtum fuiſſe, poſt autem adunationem & incarnationem non duas naturas, ſed unam. Florentius vir illuſter dixit: Confiteris duas naturas poſt adunationem? dic: ſi non dixeris, damnaberis. Eutyches Presbyter dixit: Legi[b] ſancti Athanaſii ſcripta, quoniam nihil tale dicit. Baſilius Epiſcopus dixit: Si non duas naturas poſt adunationem dixeris, commixtionem & confuſionem dicis. Florentius vir illuſter dixit: Qui non dicit ex duabus naturis fuiſſe Chriſtum, & duas naturas non confitetur, rectè anathematizabitur[c]?

Exurgens ſancta Synodus exclamavit: omnis fides quæ ex neceſſitate eſt, fides non eſt. Multi anni Imperatorum Catholicorum. Imperatoribus Catholicis multos annos. Fides veſtra[d] ſemper vincit, non conſentit quod illi perſuades. Flavianus Epiſcopus dixit: Per omnia Eutyches quondam Presbyter & Archimandrites, & his quæ ante acta ſunt, & propoſitis ejus quæſtionibus[e] Valentini & Apollinaris perverſitate repertus eſt ægrotare, & eorum blaſphemiam incommutabiliter ſecutus: qui nec noſtram reverens perſuaſionem &

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

a *vulg ad* amantiſſimus Amaſiæ.

b *ad. vulg.* jubete

c *vulg. & Th.* non credit recte.

d *vulg.* noſtra.

e *vulg.* & propriis ejus confeſſionibus.

Concil. CP. in Eutych.

doctrinam, rectis voluit conſentire dogmatibus. Unde gementes perfectam ejus perditionem, decrevimus per Dominum noſtrum Jesum Christum ab eo blaſphematum, extraneum eſſe ab omni officio Sacerdotali, & noſtra communione, & primatu Monaſterii: ſcituris his, qui poſtea cum eo colloquentur, & ad eum convenerint, quoniam rei erunt, & ipſi pœna excommunicationis ejus involventur, qui declinaverint ad [a] fabulationes ejus.

a *Ox.* Rei eiunt & ipſi pœnæ excommunicationis, ſi qui non declinaverint confabul.

Subſcriptiones Flaviani Epiſcopi & Confeſſoris, ſeu diverſorum Epiſcoporum, vel Archimandritarum, qui in hujus Synodi Concilio conſederunt.

Flavianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus judicans ſubſcripſi.

Saturninus [b] Epiſcopus Marcianopolitanus, judicans ſubſcripſi.

b *Th.* Saturnus.

Baſilius Epiſcopus Seleuciæ Iſaurienſis, judicans ſubſcripſi.

Ethericus Epiſcopus de Zmirna, judicans ſubſcripſi.

Seleucus Epiſcopus de Amaſia Ponti, jud. ſub.

Dorotheus Epiſcopus novæ Cæſareæ, legi, conſenſi, ſub.

Timotheus Epiſcopus, judicans ſubſcripſi.

Calenicus Epiſcopus Apamiæ quæ eſt in Bithinia ſub.

Cecropius Epiſcopus Sebaſtopoleos ſub.

Meliphtongus Epiſcopus Heliopoleos, jud. ſub.

Longinus Epiſcopus Cherſoni, jud. ſub.

Triphon Epiſcopus Inſularum ſub. manu mea.

Paulus Epiſcopus Apolloniatis ſanctæ Eccleſiæ, jud. ſub.

Sabas Epiſcopus Palti primæ Syriæ, jud. ſub. manu mea.

Jovinus Epiſcopus Cleti, jud. ſub.

Julianus Epiſcopus Coriſæ [c], ſub.

Sabinianus Epiſcopus de Tiromiſſo [d] & de Eudocia & Jobiniaria, judicans ſubſcripſi.

c *vulg.* Epiſcop. Coenſis: *melius, ni fallor; imperitum quippe interpretem deluſit vocum ſimilitudo* ἐπίσκοπος τῆς κῶ ὀρίβας *quæ ſignificant*: Epiſcopus Coenſis, judicans &c.
d *Th.* de Tyro.
e *Th.* Caſſianus.

Euſtochius Epiſcopus Dociminus, jud. ſub.

Pontius Epiſcopus Travidenſis civitatis, ſub.

Baſſianus [e] Epiſcopus Hierocæſareus, jud. ſub.

Johannes Epiſcopus Urſaniæ jud. ſub.

Diaferontius Epiſcopus pulviſiæ, jud. ſub.

Julianus Epiſcopus Montanii ſub.

Romanus Epiſcopus Eudoxiopoleos ſub.

Eudoxius Epiſcopus de civitate Boſboritana jud. ſub. per Presbyterum meum Baſilium.

Thomas Epiſcopus Valentinianæ civitatis jud. ſub.

Aurelius Epiſcopus civitatis Popitanæ, ſub.

Secundinus Epiſcopus Novenſis his geſtis ſub. CONCIL. CP. IN EUTYCH.
Januarius Epiſcopus civitatis Macrianæ ſub.
Timotheus Epiſcopus Priſcopoleos jud. ſub.
Genethius Epiſcopus Argivus jud. ſub.
Fauſtus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Dionyſii ſubſcripſi.
Petrus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Thalaſſi ſub.
Manuel Presbyter & Archimandtites ſub.
Job Presbyter & Archimandrites ſub.
Anthiocus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Theoteci, ſubſcripſi.
Abramius Presbyter & Archimandrites ſub
Theodorus Monachus & Archimandrites ſub.
Pientius Presbyter & Archimandrites ſub.
Claudius Archimandrites ſub.
Euſebius Presbyter & Archimandrites, ſubſcr.
Triſon Archimandrites ſub.
Jacobus Diaconus & Archimandrites ſub.
Helpidius Presbyter & Archimandrites ſub.
Paulus Presbyter & Archimandrites ſub.
Caroſus Presbyter & Archimandrites ſub.
Aſterius Presbyter & Archimandrites ſub.
Callenicus [f] Monachus & Archimandrites ſub. *a Th.* Kallecius

---

CAPITULUM XLIII.

NARRATIONIS ORDO[1]; *QUALITER Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Eutychi conſentiens in ea cui præerat ipſe Eccleſia, vel Conſtantinopolitana, errorem induxerit, uſque ad tempus quo Acacius eſt damnatus, qui Flaviani ſucceſſori Anatolio ſucceſſerat.*

Titulus deſideratur in Th. MS. Cod.

I.

POſtea quàm Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus pro facti ſui qualitate, id eſt, quia conſenſerat Eutycheti hæretico, & damnaverat Flavianum Epiſcopum catholicum Conſtantinopolitanum, apud Calchedonam, tam à principe ſanctæ memoriæ Marciano, quàm ab aulicis poteſtatibus, vel cuncta Synodo damnatus eſt: Proterius Catholicus fit Sacerdos. Tunc Timotheus Presbyter, cui cognomen erat Elurus, & Petrus Diaconus ſectatores Dioſcori, ab Alexan-

Liberatus Diaconus c. 15. eadem habet.

NARRAT. DE EUTYCHIANIST.

drina Eccleſia ſe ſeparaverunt. Quos cùm Proterius Epiſcopus ad miniſterium proprium revocare non poſſet, utrumque damnavit. Mortuo ergo principe Marciano, collectis turbis hæreticorum Timotheus & Petrus veniunt Alexandriam, & ordinatus ab hæreticis Timotheus Epiſcopus. Duo igitur apud Alexandriam Epiſcopi cœperunt eſſe. Ante triduum autem paſchæ diem, quo Cœna Domini celebratur, conductis ab his perditis hominibus occiditur in Eccleſia [a] ſanctæ memoriæ Proterius, ad quam ſe timore contulerat; ibique ſupradicto die in baptiſterio occiditur, laniatur, ejicitur, & funus ejus incenditur, cinereſque ipſius exſparguntur in ventos. Interea Leo ſumit Imperium, ad quem tanti facinoris notitia catholicorum querelâ provenit: contra quos hæretici ſupplicaverunt, petentes ut Calchedonenſis Synodus aboleretur, & contrà illis vindictam ſceleris poſtulantibus. Conſiderans igitur Imperator difficile eſſe & nimis grave vexari tanto itinere Sacerdotes quorum aut ætas, aut infirmitas, aut paupertas hunc laborem ſubire prohibebat, dirigit per totum Orientem Magiſtrianos, dirigit & Anatolius Epiſcopus, qui Flaviano ſucceſſerat, Aſclepiadem Diaconum ſuum per quos omnes illi Epiſcopi, qui Calchedone fuerant congregati, quid Alexandriæ geſtum ſit, agnoſcerent. Qui omnes reſcripſerunt Calchedonenſem Synodum uſque ad ſanguinem defendendam eſſe: quia non alteram fidem tenerent, quam Synodus Nicæna conſtituit: Timotheum verò non ſolùm inter Epiſcopos non debere haberi, ſed etiam Chriſtiana appellatione privari [b]. Quo facto fit alter Timotheus Epiſcopus Alexandriæ, & vix ille Timotheus pellitur & mittitur in exilium Cerſonam [c]: Fugit & Petrus hæreticus. Quamdiu ergo vixit Imperator Leo, Timotheus Epiſcopus Alexandriæ vixit quietè. Sed cùm Baſiliſcus occupaſſet

a *al.* occupatur Eccleſia.

b *Hucuſque Liberatus.*

c *vulg.* Cherſonã, qui locus eſt in Ponto abditus.

1. Narratio hæc reperitur in MSS. Cod. Ox. Th. & tertio qui eſt Presbyterorum Oratorii Trecopithoeani Collegii, nec non & in Breviculo Hiſtoriæ Eutychianiſtarum jam olim edito, paulò ante medium. Quin & magna ejus pars habetur in Breviario Liberati Diaconi cap. 15. & 18. Utroque porrò antiquiorem eſſe exiſtimo, eam quæ hic inſerta eſt, & ab ea decerptum id omne, quod cum illa commune habent Breviculus & Breviarium. Ille enim longè prolixior, de Felice Papa ſub cóque contra Acacium geſtis nonnulla habet, quæ in Codice noſtro non fuiſſent omiſſa, ſi ex illo derivata eſſent. Breviarium verò Liberati cùm poſt annum 546. ſcriptum fuerit, poſterius eſt Codice, qui ultra Gelaſii Papæ tempora non excurrit. Huic etiam propria videntur, quæ in Narrationis fine habentur; quæ cùm in ſcriptum ſuum conjicere voluit Liberatus, narrantis in modum retulit: quem non mutaſſet narrator noſter, ſi ea mutuatus eſſet à Liberato. Denique ultrò profitetur Diaconus hic Cartaginenſis in ſua præfatione, *ſe Breviarium ſuum ex Hiſtoria Eccleſiaſtica & ex Geſtis Synodalibus vel Sanctorum Patrum epiſtolis collegiſſe, nectens temporum curricula illa, quæ in Græco Alexandriæ ſcripto acceperat*: ut appareat Hiſtoricum iſtud opuſculum ex pluribus ſcriptis invicem aſſutis conſartum eſſe, quorum unum fuit hæc Narratio. Quæ quidem primùm diffuſior non erat, quàm hic exhibetur. Succeſſu verò temporis, toto illo Eutychianorum negotio ab origine reſumto, præmiſſa eſt narratio de damnatione Eutychis, déque Conciliis celebratis Conſtantinopoli à Flaviano, Epheſi à Dioſcoro, & Calchedone ab univerſis Epiſcopis: unde & Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum appellari meruit. Tum ex Geſtis ſub Felice auctior facta eſt, qualis eſt edita à doctiſſimo Sirmondo. Denique & nonnullis ad eundem Felicem pertinentibus amplior excuſa jampridem habebatur tom 1. Epiſtolarum Pontificiarum anni 1591. Parte 2. pag. 142. Leoniſque ibi Epiſtolis præfixa.

Imperium, damnare cœpit Calchedonenſem Synodum, & fugare catholicos. Tunc ille Timotheus damnatus, accepta libertate, Conſtantinopolim venit, & damnatos hæreticos locis ſuis reddidit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus catholicus, & in Monaſterio latuit. Petrus ille iterum ſe Timotheo conjunxit, cum quo fuerat ante damnatus. Redit Zeno ad regnum, Baſiliſcus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulſo pervaſore Timotheo, Timotheus catholicus redderetur Eccleſiæ. Sed interim illo Timotheo damnato morte prævento, Petrus ab uno hæretico Alexandrinus Epiſcopus ordinatur, quem nihilominus dejici juſſit Imperator, & reduci Timotheum catholicum, ſicut Acacii literis continetur. Interea ſcribit ad ſanctæ memoriæ Papam Simplicium Timotheus catholicus, rogans & dicens; Petrum olim in Diaconio eſſe damnatum, nunc etiam à chriſtiana ſocietate remotum, ut ſcriberet Imperatori, ut eundem Petrum longiùs in exilium dirigeret; quia latebat in Alexandrina civitate, & inſidiabatur Eccleſiæ. Per triennium ergo fermè & ampliùs ſanctæ memoriæ Papa Simplicius nunquam deſtitit ſcribere Acacio Epiſcopo [a] ut fieret de Petro quod Timotheus Epiſcopus poſtulabat [b]. Defuncto ergo Timotheo catholico à catholicis Johannes catholicus Epiſcopus ordinatur. Mittit Johannes Epiſcopus Synodicam ſuam ad Papam. Supervenit etiam Urbanius ſubadjuva [c] contra Johannem Epiſcopum ſacram principis deferendo, ut ab Epiſcopatus illius confirmatione ſe Papa ſuſpenderet: & quia in eadem ſacra de reſtituendo Petro, quem ipſe damnaverat, fecerat mentionem, hæc pars eſt omnino abnegata: unde viſus eſt Imperator offenſus [d]. Addidit etiam Acacius illo tempore, quo de Petro damnato retulit, etiam de Petro & Joanne Antiocheno ſic ſcripſit: Petrum apud Conſtantinopolim Monaſterium gubernaſſe; ſed hoc propter crimina derelicto, Antiochiam fugiſſe: ibi pulſo Martyrio catholico Epiſcopo per viliſſimum populum, & hæreticos, ſedem ipſius occupaſſe, continuóque damnatum ab Epiſcopis, atque à Leone Imperatore Oaſim deportatum: qui fugiens rediiſſe dicitur Conſtantinopolim, & dediſſe fidem ut compulſis ulteriùs turbis nihil facere auderet. Sed, ſicut ſuperiùs dictum eſt, Baſiliſci temporibus à Timotheo illo damnato, qui Conſtantinopolim venerat, ad Antiochiam remiſſus eſt, ut iterum illic Epiſcopatum teneret. Quo facto, idem ipſe Petrus Joannem, de quo diximus Acacium retuliſſe, ordinat Apamenis Epiſcopum. A quibus ille non receptus redit Antiochiam, & Petrum Epiſcopatus ſui pellit autorem, & invadit ejus Eccleſiam. Quos ſimul damnatos iterum dicit Acacius, petens Apoſtolicam ſedem, ut ſi ad eandem fortè confugerent, ne ipſo quidem haberentur digni aſpectu; & ſi

NARRAT. DE EUTYCHIANIST.

a *vulg. ad.* ut ageret cum Imperatore.

b *Hic aliqua deſiderantur, quæ leguntur in vulg.*

c *vulg.* Uranius *& deeſt* Subadjuva *in vulg. & Ox.*

d *Et hic aliqua deſunt: quæ vero ſequuntur inveniuntur apud Liberatum c.* 18.

NARRAT. DE EUTYCHIANIST.

jam aliquam indulgentiam forſitan impetraſſent, irritam eſſe debere, nec eorum pœnitentiam recipiendam eſſe. Quid multa? hunc ipſum Joannem, quem Acacius cum Petro damnaverat, & ſine pœnitentiæ remedio fecerat ab Apoſtolica ſede damnari, poſt tot damnationes Tyriorum miſit Eccleſiæ præſidere[a]. Nam quod poſtea idem dixerit Acacius Petrum illum Alexandrinum, oblata petitione Eutychianam hæreſim vel Neſtorianam damnaſſe, hoc evidenter probatur eſſe falſiſſimum. Nam quæ cauſſa fecit, ut in Epiſcoporum[b] Synodo vel Calchedonenſi, vel Tomo ſanctæ memoriæ Papæ Leonis diceret anathema? Quæ cauſſa fecit, ut ſublato nomine Proterii, vel Timothei catholici, Dioſcori & Timothei hæretici nomen aſcriberet? Quæ cauſſa fecit, ſi catholicus erat, ut Timothei catholici corpus de ſub terra levaret, qui inter Epiſcopos catholicos ſepultus fuerat, & projiceret foras? Ipſe non eſt Petrus, qui damnato Timotheo ſemper adhæſit? quomodo poſtea Acacius miris eum laudibus proſequitur, de quo ante tanta ſe crimina meminerat retuliſſe? *In fine Cod. Thua.* Contuli.

[a] *Reliqua hæc, quæ ſequuntur, deſiderantur in editis: & viciſſim alia ſunt in editis quæ hîc omittuntur. Thu.* Nam quod dicit.

[b] *Ox.* Ut in Epiſcopatu ſuo Syn. Calc.

CAPITULUM XLIV.

EPISTOLA SIMPLICII PAPÆ ad Acacium: ut ſcandala Eccleſiæ Alexandrinæ auferat.

Inter Simplicii Epiſtolas XVIII.

Dilectiſſimo fratri Acacio, Simplicius.

COgitationum ferias non habemus: nec enim quieſcere nos cauſſa permittit: quam ſi relinquamus, apud Chriſtum Dominum noſtrum, cujus intereſt, inexcuſabiles ſumus. Et mirum eſt dilectionem tuam tot emenſis temporibus, & tot opportunitatibus inde venientibus, nihil nos de Alexandrina Eccleſia, quæ tam graviter quatitur, inſtruere voluiſſe: cum monere te, nec increpatio noſtra deſtiterit; ut, participata ſolicitudine, literas meas apud Chriſtianiſſimum & clementiſſimum principem præſentibus tuæ dilectionis proſequereris alloquiis; & inſtituti veteris memor in orthodoxorum defenſionem nobiſcum, ſicut ſemper, incumberes: ne quiſquam noſtrum chriſtiana plebe pereunte reatum deditionis incurrat, & mercenarius potiùs videatur eſſe, quàm paſtor. Unde hortamur dilectionem tuam, ut opportunè atque importunè piis auribus inſinuare non deſinas; quatenus remotis ſcandalis, quæ in Alexandrinam Eccleſiam recidivis auſibus irruerunt, pax optata reddatur; & celeriter vigilantiæ provectus poſthabitis difficultatibus, indicetur[c]. Data octavo Id. Nov. Severino Conſule. *Directa per Reſtitutum.*

[c] *vulg.* inducatur.

EP. ACAC. AD SIMPLICIUM PP.

CAPITULUM XLV.

EPISTOLA ACACII AD PAPAM *Simplicium. Timotheum hæreticum eſſe mortuum, Petrum damnatum, Timotheum Catholicum reſtitutum.*

Domino Beatiſſimo, ac ſancto Patri, Archiepiſcopo[a] *Simplicio, Acacius.*

a *Ox.* Sancto Patriarchæ Epiſc.

SOlicitudinem omnium Eccleſiarum, ſecundùm Apoſtolum, circumferentes, nos indeſinenter hortamini, quamvis ſponte vigilantes ac præcurrentes, divinúmque zelum in vobis ſolitò demonſtratis; ſtatum Eccleſiæ Alexandrinæ certiùs requirentes; ut pro paternis canonibus ſuſcipiatis laborem piiſſimo ſtillantes ſudore pro his, ſicut ſemper eſt approbatum. Sed Chriſtus Dominus noſter, qui diligentibus ſe in bonum cooperatur, inſidens cogitationibus noſtris, unam nobis in his mentem atque eandem pro gloria[b] ſua eſſe cognoſcens, omnem victoriam ipſe per ſe[b] perfecit, conſortes nos cum tranquilliſſimo principe perficiens[d]. Timotheum enim de Cerſona[e] reſpirantem procellas, & Eccleſiaſticam tranquillitatem, ſicut apparuit, conturbantem, vitæ ſubduxit humanæ, dicens: *Tace & ommuteſce.* Petrum quoque, qui ab Alexandria more ſimiliter procellæ ſurrexerat, diſſipavit, atque in æternam fugam, ſancto ſpiritu flante convertit, unum & ipſum de his, qui olim fuerant & ante damnati. Sicut in noſtris Archivis inventum eſt, & de veſtris ſcriniis, ſi dignamini requirere, poteritis agnoſcere, quæ in tempore de eodem ſubſecuta & ab Alexandrinis Epiſcopis ad Romanos ſint relata. Qui Petrus filius noctis exiſtens, & operum diei lucentium alienus apparens, omninóque tenebras ad latrocinium peragendum votis congruas earum cooperator[f] inveniens, media nocte, adhuc jacente & inſepulto cadavere illius, qui paternos canones ſubverterat, ſurripuit in ſedem, ſicut ipſe arbitratus eſt, uno ſolo præſente; & eo qui conſors ipſius exiſtebat inſaniæ; ita ut propter hoc majoribus ſuppliciis ſubderetur, nec tamen quod ſperabat effectum eſt. Sed ille quidem, vel ex parte minima judicans nuſquam omninò comparuit: Timotheus autem paternorum cuſtos canonum, qui Davidicæ manſuetudinis exemplo[g], uſque in finem patiens fuit, poteſtati propriæ reſtitutus à Chriſto propriæ ſedis honore lætatur; & ſpiritualium filiorum votis accepit gratiam curationis. Expectat ergo præmium multiplicato in ſe honore à Chriſto principe Sacerdotum, propter quem & tolerantiæ coronam

b *Ox. omitt.* pro gloria ſua.
c per ſe *omit. vul. & Th.*
d *Th.* &... faciet.
e *Th.* Timotheum quidem diſſenſionis parantem procellas. *vulg.* & Timotheum quidem deceſſorem: *noſtra lectio ex narratione ſuperiori probatur; ubi dicitur Timotheus in Cherſoneſum relegatus. Marc. 4. 39.*
f *Ox. omitt.* earũ: cooperator;
g *vulg. ad.* ſubditur &.

Ep. Felic. PP. contra Acacium.

ſibimet religavit. Attentiùs igitur oret veſtra beatitudo pro chriſtianiſſimo Imperatore, & pro nobis ipſis. Nihil enim prætermittitur eorum, quæ *ad cuſtodiam* Eccleſiaſticæ reſpiciunt diſciplinæ. Univerſam fraternitatem veſtram, quæ vobis eſt in Chriſto, & ego, & qui mecum ſunt, ſalutamus. *Et alia manu:* In Domino conſerveris, ſanctiſſime Pater. *In utroque MS. Cod.* Contuli.

CAPITULUM XLVI.

Inter Felicis Epiſtolas VI.

EPISTOLA FELICIS PAPÆ DAMNANTIS Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quia Petrum & alios hæreticos, quos ipſe damnaverat, ſine Apoſtolica fide recepit.

Felix Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ [a] *Acacio.*

a *vulg.* Catholic. urbis Romæ.

MUltarum tranſgreſſionum reperiris obnoxius, & in venerabilis Nicæni Concilii contumelia ſæpe verſatus alienarum tibi Provinciarum jura temerariè vindicaſti. Hæreticos pervaſores, & ab hæreticis ordinatos, & quos ipſe damnaveras, & ab Apoſtolica inſtitiſti ſede damnari, non modo recipiendos eſſe putaſti collegio, verùm etiam aliis Eccleſiis, quod nec de Catholicis fieri poterat, præſidere feciſti, aut etiam honoribus, quos non merebantur, auxiſti. Teſtatur hoc Joannes, quem à Catholicis Apamiæ non receptum, pulſúmque de Antiochia, Tyriis præfeciſti: & Humerius tunc de Diaconio dejectus, atque Chriſtiani nominis appellatione privatus, à te nunc in Presbyterii provectus officio. Et quaſi hæc tibi minora viderentur, in ipſam doctrinæ Apoſtolicæ veritatem auſus tuæ ſuperbiæ tetendiſti, ut Petrus, quem damnatum ſanctæ memoriæ deceſſori meo ipſe retuleras, ſicut teſtantur annexa, beati Evangeliſtæ Marci ſedem te conivente rurſus invaderet & fugatis orthodoxis Epiſcopis & Clericis ſui proculdubio ſimiles ordinaret; pulſóque eo, qui illis fuerat regulariter conſtitutus, captivam teneret Eccleſiam. Cujus adeò tibi grata perſona eſt, & miniſtri accepti, ut Epiſcopos plurimos & Clericos orthodoxos nunc Conſtantinopolim venientes, detegaris affligere, & Apocriſiarios ipſius confovere; atque anathematizantem eundem Petrum Calchedonenſis decreta Concilii, & violantem ſanctæ memoriæ Timothei ſepulturam, ſicut ad nos certiores nunc quoque nuncii detulerunt, per Vitalem & Miſenum credideris excuſandum; nec eum laudare deſieris, & multis efferre præconiis: ita ut damnationem

tionem ipſius, quam antea retuleras, veram non fuiſſe jactaris. Tantùm autem perſeveras in hominis defenſione perverſi, ut quondam Epiſcopos, nunc verò honore & communione privatos Vitalem atque Miſenum, quos ad ejus expulſionem ſpecialiter miſeramus, ſublatis chartis cuſtodiæ fueris paſſus mancipari. Sed & ad proceſſionem, quæ tibi pro hæreticis habetur, exinde productos, ſicut eorum profeſſione patefactum eſt, ad hæreticorum tuámque communionem, contemta quæ vel gentium jure ſervari debuit legatione, pertraheres; præmiiſque corruptos non ſolùm inefficaces redire faceres, ſed etiam ad illuſionem [a] beati Petri Apoſtoli, à cujus ſede profecti fuerant, impugnatores omnium, quæ fuerant mandata, monſtrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidiſti, & ad libellum fratris & Coepiſcopi mei Joannis, qui te graviſſimis objectionibus impetivit, in Apoſtolica ſede ſecundùm canones reſpondere diffidens, objecta firmaſti. Felicem quoque defenſorem fideliſſimum nobis, neceſſitate faciente ſeriùs obſecutum [b] indignum tuis oculis cenſuiſti, eóſque literis tuis communicare teſtatus es, quos conſtat eſſe hæreticos. Quid enim ſunt aliud, qui poſt obitum ſanctæ memoriæ Timothei, ad Eccleſiam ſub Petro redeunt, vel qui ſe ex catholicis eidem tradiderunt, niſi [c] quod Petrus ab univerſali Eccleſia, atque à te fuerat judicatus? Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex ſententia præſenti, quam per Toleratum tibi [d] direximus Eccleſiæ defenſorem, Sacerdotali honore & communione catholica, nec non etiam à fidelium numero ſegregatus ſublatum tibi nomen & munus miniſterii Sacerdotalis agnoſce; ſancti Spiritus judicio, & Apoſtolica per nos autoritate damnatus, nunquámque anathematis vinculis exuendus.

Ep. Felic. PP. contra Acacium.

[a] *vulg.* in læſionē

[b] *vulg.* ſubſecutū

[c] *Ox.* non. *minus bene.*

[d] *vulg.* quam per tuæ tibi.

Cœlius Felix Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ urbis Romæ, ſubſcripſi. Data V. Kal. Auguſti, Venantio viro clariſſimo Conſule: *Simúlque ſeptuaginta ſeptem* [e] *Epiſcopi abſque Papa ſubſcripſerunt.*

[e] *Ita uterque Cod. MS*, *vulg.* ſexaginta ſept.

Quæ ſequuntur manifeſtum eſt non eſſe partem Codicis, ſed annotationem ejus cujus ſtudio deſcriptus eſt: quem poſt Gregorii Magni tempora vixiſſe perſpicuum evadit; nec revera habentur in Codice Thuaneo. Porrò quod de Anaſtaſio hic legitur, veloci eum morte ſublatum, cùm de reſtituendo Acacio cogitaret, habetur etiam in libro de Romanis Pontificibus; hiſque ſimilia ſuggerit Juſtinus Imperator in Epiſtola ad Hormiſdam Papam.

Tempore Theodoſii minoris, ſub Leone Papa, cujus ſcripta poſteriùs ponentur, damnavit Flavianus Epiſcopus Conſtantinopoleos Eutychem hæreticum, ſicut ſuperiùs lectum eſt, conſentiente & confirmante Papa. Dioſcorus verò Alexandrinus Epiſcopus, qui favebat Eutychi, dejecit Flavianum de ſede ſua, & or-

Ep. Felic. PP. contra Acacium.

a *Fallitur annotator de Anatolio.*

dinavit pro eo Anatolium. Tempore verò Marciani, qui Theodoſio ſucceſſit, eodem jubente Papa congregata eſt Synodus Calchedonenſis, de qua ſuperiùs lectum eſt, in qua Dioſcorus damnatur & Anatolius corrigitur [a]. Leoni Papæ ſucceſſit Hilarius; Hilario, Simplicius. Simplicio miſit Acacius, qui Anatolio ſucceſſerat, epiſtolam quæ ſupra ſcripta eſt, dicens Petrum pervaſorem Alexandrinæ ſedis eſſe damnatum. Simplicio ſucceſſit Felix, qui atavus beati Gregorii fuit, damnavitque Acacium ob cauſſas ſuperiùs memoratas. Anaſtaſius ſucceſſor Gelaſii reſtituere volens occultè Acacium, non potuit veloci morte præventus 1. Gelaſius ſucceſſor Felicis quinque ſequentibus Epiſtolis confirmat damnationem Acacii.

1 ANASTASIUS... RESTITUERE VOLENS OCCULTE ACACIUM NON POTUIT VELOCI MORTE PRÆVENTUS.] His ſimilia habet liber Pontificalis, ex quo Gratianus, Yvo & alii deſcripſerunt in aliquibus tamen mutata & interpolata. In Gratianum tanquam Pontificalis verba corrumpentem acerbiſſimè invehitur Albertus Pighius. Carpit quoque illum Antonius Auguſtinus Dialogo VI. Libri prioris de Emendatione Gratiani, quamquam modeſtiam in Pighio requirat. Hæc ſunt verba Pontificalis, prout leguntur tom. 3. Conciliorum Gr. Lat. Binii.... *Et quia occultè voluit revocare Acacium & non potuit. Qui nutu divino percuſſus eſt.* Quæ verba Yvo Carnotenſis par. 14. c. 40. Decret. & liber Cæſarauguſtanus referunt, inquit Ant. Auguſtinus, in hunc modum: *Et quia occultè voluit revocare Acacium & non potuit, quia divino nutu percuſſus eſt Acacius.* Videtur Ant. Auguſtinus Gratiano ſuccenſere, eò quòd detraxerit è verbis Pontificalis geminam hanc vocem *Quia* & *Acacius*: Unde evenerit, ut quod de Acacio divinitus percuſſo intelligendum eſt, de Anaſtaſio intellexerit. Verum adjectionis potiùs arguendos eſſe Yvonem & alios, quàm Gratianum diminutionis, probat tum textus ipſe Pontificalis, tum Codex noſter. Ex quo poſteriori, qui cæteris antiquior eſt, genuinus ſenſus verborum iſtorum deprehenditur. Falſum eſt enim quod aiunt Acacium percuſſum divinitus, eam ob rem ab Anaſtaſio revocatum non eſſe: quomodo enim ſub Anaſtaſio percuti potuit Acacius, quem ex Nicephoro & Evagrio mortuum narrant ſub Felice III. Sole igitur clarius eſt addititiam eſſe vocem Acacius apud Yvonem & alios, nec vocem *Percuſſus* de alio quàm de Anaſtaſio intelligi poſſe. 2. Quod percuſſus dicitur Anaſtaſius apud nonnullos autores, videtur ex conjectura & ex commentario ſcriptum: Codicis enim noſtri annotatio ſolummodo *morte præventum* ait, nec apud antiquiorem ſcriptorem plus aliquid aſſertum legitur. 3. Quod *revocare* Acacium omnes citati autores ſcribunt voluiſſe Anaſtaſium, cum tempore mortis Acacii conciliari non poteſt: illud enim de ipſius Acacii perſona neceſſe eſt interpretari; vox autem *reſtituere*, quæ in Codicis annotatione uſurpatur, de Acacii nomine diptychis reſtituendo commodiſſimè poteſt intelligi.

CAPITULUM XLVII.

GELASII PAPÆ MIRABILIS DISPUTATIO de anathematis vinculo in Acacium & Petrum.

In vulg. ed. & in MS. Cod. Thua. Tomus Gelaſii de Anathematis vinculo.

Cap. I.

b Prima hæc verba hactenus deſiderata ſunt: ut meritò Romanæ editionis epiſtolarum Pontificiarum procuratores ſuſpicati ſint deeſſe hujus tractatus initiū.

c *vulg. & Th.* admitti.

d quod conſtituit. *vulg. omitt.*

e *vulg.* pro fide communi *minus bene.*

SEdis Apoſtolicæ cautelæ intereſt, ne fortè quidam [b], quod ſolent dicant: quod ſi Synodus Calchedonenſis admittitur, omnia conſtare debeant, quæ illic videntur eſſe depromta: aut enim eam ex toto recipi [c] oportere, aut ſi ex parte repudiabilis eſt, firmam ex toto conſtare non poſſe. Cognoſcant igitur illud, quod conſtituit [d] ſecundùm ſcripturas ſanctas, traditionémque majorum, ſecundùm canones reguláſque Eccleſiæ pro fidei communione [e], & veritate catholica & Apoſtolica, pro qua hanc fieri ſedes Apoſtolica delegavit, factámque firmavit, à tota Eccleſia indubitanter admitti: alia autem, quæ per incompetentem præſumtionem illic prolata ſunt, vel potius ventilata, quæ ſedes Apoſtolica gerenda nullatenus delegavit; quæ mox

à Vicariis ſedis Apoſtolicæ contradicta eſſe manifeſtum eſt, quæ ſedes Apoſtolica, etiam petente Marciano principe, nullatenus approbavit; quæ præſul Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tum Anatolius, nec ſe præſumſiſſe profeſſus eſt, ſed in Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis non negavit poſita eſſe poteſtate; nullum robur habent[a]. Quæ ideò, ſicut dictum eſt, ſedes Apoſtolica non recepit, quia quæ privilegiis univerſalis Eccleſiæ contraria probantur, nulla ratione ſubſiſtunt[b].

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

a *Tres voces* null. rob. hab. *deſunt in vulg. & Th.*

b *vulg* ſuſtinet.

CAP. II.

Quid enim? quia in libris ſanctis, quos utique veneramur & ſequimur, quorumdam pravitates[c] eſſe feruntur, & ſcelera geſta narrantur, ideò nobis pariter omnia, aut veneranda ſunt, aut ſequenda, quia in illis ſanctis & venerabilibus libris continentur? Sanctus Petrus primus Apoſtolorum ſic æſtimans novi teſtamenti gratiam prædicandam, ut à legis veteris non recederet inſtitutis, quædam per ſimulationem legitur inter Judæos Gentiléſque geſſiſſe: numquid ideò aut illa ejus ſequenda ſunt, quæ meritò & Coapoſtolus ejus Paulus facta redarguit, & poſtea conſequenter ipſe vitavit, aut pariter aſſumenda ſunt cum his, quæ ut pote primus Apoſtolus ſalubriter[d] prædicavit? Numquidnam aut ejus recta doctrina cum his quæ humanitus acciderunt, repudianda eſt, aut illa adhuc imbecillis inſcitia cum perfecta ejus doctrina ſuſcipienda eſt? Numquidnam in ipſis hæreticorum libris non multa quæ ad veritatem pertinent poſita releguntur? Numquidnam ideò veritas refutanda eſt, quia illorum libri, ubi pravitatis intereſt[e], refutantur? aut ideò pravi libri ſuſcipiendi ſunt eorum, quia veritas, quæ illic inſerta eſt, non negatur? Ait Apoſtolus: *Omnia probate: quæ bona ſunt tenete:* ſcimus Apoſtolum etiam de paganorum libris aliqua poſuiſſe: numquid ideò cuncta recipienda ſunt, quæ cum his pariter ſunt relata? Ipſe Apoſtolus ait multos prædicatores aliter atque aliter Chriſtum prædicare: ubi licet dicat Chriſtum quocumque modo[f] prædicatum oportere admitti, non ideò tamen illum morem, quo non rectè prædicatus eſt, non ammonet evitari. Malos operarios ipſe conqueritur, quorum alia refutanda, alia docet eſſe ſectanda.

c *vulg. & Th.* profanitates.

d *vulg. & Th.* ſalubria.

e *Th.* intereſſe. *vulg.* ubi pravitas in eſt. *melius.*

1. *Theſſ.* 5. 20.

Act. 17. 28.

f *Prava interpunctio lectioque ſenſum hic perturbat in vulg.*

CAP. III.

Hæc & hujuſmodi exempla nos edocent, & teſtimonia divina confirmant, non omnia paſſim à quocumque dicta, vel ubicumque ſcripta, indifferenter accipere; ſed retentis bonis, quæ noceant refutare. Peccatori homini mors illata eſt: & tamen homini JESU CHRISTO mors illata reum facit eſſe diabolum: quia ubi cauſſa mortis non erat, id eſt, peccatum, non ibi peccati debebatur pœna. Sententia præfigitur vel præfixa eſt ſemper errori: quæ ſententia, errore manente, numquam omnino reſolveretur[g]. Sicut enim in quantum eſt ipſe error, numquam error eſſe deſiſtit; ſic ſententia præfixa numquam

g *vulg. & Th.* quæ ſent. huic errori præfixa nunq. omn. reſolveretur.

GELASIUS DE ANAT. VINCULO.

reſolvitur; quia error qui agnoſcitur eſſe damnatus, eâdem, quamdiu manet error, probatur aſtrictus. Itaque qui in eo errore ſunt, ſententiâ erroris obſtricti ſunt: & quamdiu in eo manent nullatenus abſoluti ſunt, ſicut nec ipſe, in quo ſunt, error abſolvitur. Error enim ipſe numquam veniam meretur; ſed qui eo veraciter caruerit, atque ab ejus participatione diſceſſerit, Quandiu ergo in aliquo [a] eſt error, damnationem ſuam tenet, numquámque reſolvitur; quia error pœnam ſemper meretur. Participes verò ejus, aut ſemper ſunt ejus pœnæ participes, ſi in eodem perſtare non deſinant; aut ſi ab errore receſſerint, quàm alieni facti ſunt ab errore, & ab ejus participatione diſcreti, tam & pœnæ ejus erunt conſequenter alieni. Cùm enim [b] erranti pœna præfigitur, quamdiu manet errans, eâdem pœna perſtringitur; quia errans non poteſt eſſe ſine pœna errati. Hæc eadem pœna perpetua eſt nunquámque ſolvenda, quamdiu errans eſſe perſtiterit. Qui ſi errans eſſe deſtiterit pœna quæ præfixa eſt erranti perpetua, non erranti, id eſt, alteri effecto, quam cui præfixa eſt, non ſolùm non poteſt eſſe perpetua, ſed nec eſſe jam poteſt pœna. Non eſt enim ipſe, cui præfixa eſt: erranti enim præfixa eſt; non, non erranti præfixa: perpetua eſt & perpetuo conſtringit errantem; non errantem non poteſt jam tenere. Sit erranti dicta fore perpetua: ſit erranti dicta nunquam eſſe ſolvenda; manet omnino & verum certumque eſt quod in errante præfixa eſt, nec poteſt prorſus abſolvi, quamdiu in errore manenti præfixa debetur erranti: non erranti autem nec pœna poteſt eſſe, quæ non erranti non debet inferri. Nec mutatur illa omnino, nec ſolvitur, quæ debetur erranti. In ſuo ergo tenore illa præfixa eſt, in ſuo jure non poteſt omnino reſolvi: At in non ſuo jure [c], quàm eſſe non poteſt, tam docetur eſſe vacuata & jus illic penitus non habere, ubi cauſſam non habet exiſtendi.

[a] *vulg. & Th.* in eis.

[b] *vulg.* cui.

[c] *vulg.* in non ſuo tenore.

CAP. IV.

Plenæ ſunt ſcripturæ tali forma juſtitiæ. Dicitur: *Pereant peccatores à terra, ita ut non ſint:* ut non ſint peccatores; in hoc pereant, ut deficiant eſſe peccatores. Ceterum, ſi prorſus peccatores ſecundùm Prophetæ ſententiam uſquequaque deperirent, ut ſubſtantialiter non eſſent [d], qui ſalvari potuiſſent à redemtore; qui *venit non juſtos vocare, ſed peccatores:* Vel quibus Apoſtolus: *Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Et: *Cùm peccatores eſſemus, miſit Deus filium ſuum:* & cetera hujuſmodi? Hic revera etiam ſubſtantialiter plurimi perierunt peccatores, in peccatis ſuis utique permanentes, veráque in eis ſententia dicta permanſit, nunquámque reſoluta eſt: & tamen eâdem in talibus, quibus præfixa eſt, permanente perpetua, quodam genere factum eſt, ut in talibus non uſquequaque manentibus, id eſt, in peccatis ſuis non uſque-

[d] *vulg. & Th.* non ſubeſſent.

Luc. 5. 32.
1. *Tim.* 1. 15.
Rom. 5. 8.
Galat. 2. 17.

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

quaque durantibus, ſententia tamen præfixa talibus permaneret. Nam & ipſi pereunt, ſed eſſe peccatores, ut dictum eſt; non pœnaliter, ſed remedialiter quodam & ipſi genere perierunt, quodam genere & in ipſis manſit præfixa ſententia: donec permanens eos efficeret non eſſe peccatores [a]. Completa eſt in eis ſententia; nec quo tenore peracto permanet illa ſententia pereuntibus peccatoribus: ita ut non eſſent utique peccatores. Ita ea in non jam peccatoribus permanere non potuit; quia in eis quibus inflicta non fuerat jus manendi penitus non habebat. Ita nec in ſuo jure vel tramite ullatenus ſententia reſoluta eſt, & eâdem in his, quibus inflicta eſt, permanente, ab his qui ab ejus jure diſcreti ſunt, aliena prorſus effecta eſt. Nec in his, ſalva ſui conditione, fas habet manendi quibus inflicta non eſt.

[a] *vulg. ad.* vel peccatores non eſſe perficeret, *quæ à conjectore aliquo addita exiſtimo in neutro enim Cod. MS. leguntur.*

CAP. V.

Dixit Dominus quod in Spiritum ſanctum peccantibus nec hic eſſet, nec in futuro ſeculo remittendum: quantos autem cognoſcimus in ſanctum Spiritum delinquentes; ſicut hæreticos diverſos, Arrianos, Eunomianos, Macedonianos, ad fidem catholicam revertentes, & hic remiſſionem ſuæ percepiſſe blaſphemiæ, & in futurum ſpem ſumſiſſe indulgentiæ conſequendæ. Nec ideò non vera eſt Domini ſententia, aut putabitur ullatenus eſſe reſoluta: cum circa tales, ſi hoc eſſe permaneant, nunquam omnino ſolvenda perſiſtat; effectis autem non talibus non irroganda. Sicut etiam eſt conſequenter & illud beati Apoſtoli Joannis: *Eſt peccatum ad mortem, non dico ut oretur pro eo; & eſt peccatum non ad mortem, dico ut oretur pro eo.* Eſt peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus; eſt peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus: nullum quippe eſt peccatum, pro quo aut non oret Eccleſia remittendo, aut quod data ſibi divinitus poteſtate, deſiſtentibus ab eodem, non poſſit abſolvere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: *Quæcumque dimiſeritis ſuper terram, dimiſſa erunt in cœlis: & quæcumque ſolveritis ſupra terram erunt ſoluta & in cœlis:* in quibuſcumque, omnia ſunt, quantacumque ſint & qualiacumque ſint. Veraci nihilominus eorum manente ſententia, quia numquam ſolvenda eſſe denunciatur in eodem tenore conſiſtens, non etiam ab hoc eodem poſt recedens. Quod etiam in Acacii ſententia rationabiliter intuendum eſt, in qua etiamſi ei dictum eſt; *nunquam ſolvendus es*; non eſt tamen adjectum: *etiamſi reſipueris, etiamſi ab hoc errore diſceſſeris, etiamſi prævaricator eſſe deſtiteris.* Quapropter in aperto eſt ita dictum nunquam ſolvendus talis, ſcilicet qualis & ligatus: non autem talis effectus, ſicut ligandus non erat, ſic abſolutus docebatur ſicut carebat obligatione, cum obligationis cauſſa caruiſſet; ſic utique abſolutus exiſteret, quatenus ipſe non neceſſitate dictæ ſententiæ videretur non quoquomodo poſſe

1. Joan. 5. 16.

Matth. 16. 18.

Gelas. de Anath. vinculo.

jam ſolvi. Nam talis effectus, & obligatione carens, fieret abſolutus & circa tales fixa ſententia nullomodo ſolubilis redderetur. Numquid enim miſit, quæſivit, expetiit & abjectus eſt. Itaque ipſe in ſe inſolubilem fecit eſſe ſententiam, qui talis permanere delegit, qualis veraciter non poſſet abſolvi: & noluit talis effici, circa qualem, permanente ſententia circa effectum non talem, inſolubilis ſententia non permaneret, quæ circa effectum non talem, non haberet licentiam permanendi. Quo magis, ut dictum eſt, exemplo atque periculo monente, qui eodem tenore ſunt conſtricti feſtinare debent, ut non tales eſſe permaneant, quibus ſententia illa non ſolvenda præfixa eſt; & eſſe tales incipiant, qualibus non ſolubilis præfixa ſententia poſſit eſſe ſolubilis. Quoniam autem effecto non tali, quali non ſolvenda præfixa ſententia eſt; effecto, inquam, non tali, poteſt eſſe ſolubilis ſententia: quia jam Acacio non volenti non talis eſſe, ſicut tali uſque in finem permanenti permanſit non abſoluta ſententia, ita jam non tali effici volenti, ſolubilis poteſt [a] eſſe ſententia. Nonne tantos habebat Acacius, quorum exemplum ſequi poſſet, antiſtites: qui in Epheſino prolapſi Latrocinio, quolibet modo in conſenſionem reciderant pravitatis? Utique tamen, & ſi dictum non erat, perpetuam damnationem ferre potuiſſent, niſi reſipiſcentes, non tales efficerentur, quales illic facti fuerant. A perpetua ergo damnatione meruerunt reſolvi [b], recedentes à perpetuæ damnationis cauſſa; quam, qui perſtitêre circa ſe inſolubilem reddiderunt. Nihil igitur intereſt, nihil differt, utrùm dicatur nunquam ſolvendus, an non dicatur: quia Eccleſiaſtica ſententia reos & prævaricatores obligat: quia ſicut non poteſt ei ſuffragari, quod non eſt dictus, nunquam ſolvendus; ſed, ſi in errore permanſerit, inſolubilis modis omnibus perſeverat, nec poteſt inde niſi non talis effectus, abſolvi: ſic cuidam præjudicari non poteſt tam & ſi dictum eſt, nunquam eſſe ſolvendum; manifeſta ratione monſtrante, quia nunquam ſit omnino ſolvendus, ſi talis, qualis ligatus eſt, eſſe perſiſtat; vel talis utique nunquam ſolvendus, qualis eſt obligatus. Non adjecto autem: etiamſi reſipiſcat & corrigat: patere prorſus & liberum eſſe non dubium ſit, ut non talis effectus, qualis nunquam dictus eſt eſſe ſolvendus; ſed talis, qualis non eſt dictus, nunquam eſſe ſolvendus, id eſt correctus & emendatus, conſequenter correctus poſſit ſolvi.

[a] *Th. & vulg.* non volenti *& infra* non poteſt.

[b] *vulg. & Th.* & non tales effecti qu. il. f. f. damnatio- némque perpetuã merebantur, reſolvi circa ſe damnationem *minus ben.*

[c] *vulg. & Th.* præjudicare.

Cap. VI.

Notandúmque quod quolibet genere blaſphemantibus in Spiritum ſanctum, ſi reſipiſcant & corrigant, & hic eis & in futuro ſeculo remittatur: nec inde poſſit Domini mutari ſententia, quæ circa tales utique permanentes permanere dicta eſt, non circa non tales effectos. Quamdiu autem in hoc manent, tales ſunt, qualibus non

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

remittendum eſſe præfixum eſt: cum autem ab hoc receſſerint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum eſſe prædictum eſt: & ideò non talibus effectis poteſt, & hic, & in futuro remitti. Alioquin, quod abſit, fruſtra videatur Eccleſia hujuſmodi homines in ſua reconciliatione recipere: quia autem fruſtrari[a] non poteſt, hoc intellectu modis omnibus, ſalvâ Domini ſententiâ prædicandum eſt, quantum ad nos pertinet, omnino non poſſe[b]. Talis igitur dictus eſt Acacius, qualis ligatus eſt, nunquam eſſe ſolvendus, talis uſque in finem eſſe permanſit, talis eſse non deſtitit, itaque talis eſt hodie, qualis eſt & dictus: ſed non talis eſse jam non poteſt: Nunquam igitur talis permanendo ſolvendus eſt; qui ſi talis eſſe deſtitiſſet[c], nec in non tali permanſiſset, nunquam eſſet ſolvendus[d]: quia non talis, qualis dictus eſt nunquam eſſe ſolvendus poſſet abſolvi, & non talis nunquam ſolutus abſcederet, & ideo ut ſolvi poſſet accederet. Quod ſedes Apoſtolica non conſenſit, nec Imperator impoſuit, nec Anatolius uſurpavit; totúmque, ut dictum eſt, in ſedis Apoſtolicæ eſt poſitum poteſtate: ita quod in Synodo ſedes Apoſtolica firmavit, hoc robur obtinuit; quod refutavit, habere non potuit firmitatem. Solùm ergo reſcidit[e] quod præter ordinem congregatio Synodica putaverat uſurpandum, non promulgatrix iteratæ ſententiæ, ſed cum Apoſtolica ſede veteris executrix.

a *Ox.* fruſtra.

b *vulg.* omnino poſſe.

c *vulg.* & *Th.* deſiſteret.

d *vulg.* & nunquam eſſe ſolvendum *non rectè.*

e *vulg.* & *Th.* & ſola reſcindit. *min. rectè.*

CAP. VII.

Hoc tamen, quod de uno eodémque homine dictum eſt, ſive tali perſiſtente, qualis ſententiam competenter accepit, ſive non tali effecto, & ab illa ſententia, quæ non tali non dicta eſt, abſoluto, & in unaquaque civitate legitur ſimiliter eſſe præfixa[f], & in populo ac ſimul gente depromta, potiúſque in toto orbe diſſeminata[g]. Idem enim mundus eſt, qui & periturus eſt dictus, & ſermo Dei non poteſt excidere, & in ipſo mundo nihilominùs à pravis intentionibus recedente non promitur. Sic Tyrus & Beryton, Gaza & Ægyptus pronunciatæ ſunt perituræ, quas poſtea per Evangelium novimus eſse ſalvatas. Perierunt itaque duplici modo, aut permanentes in eo quo talem ſententiam ſuſceperant, aut deficientes ab eo quo tales fuerant, & incipientes eſſe quo non tales fuerant, quibus eſt illa præfixa ſententia: ut conſequenter ad nos tales non pertineret illa ſententia, quæ non talibus præfixa non fuerat. Sic etiam de gente Judæorum per Iſaiam Prophetam peremtoriè veluti pronunciatum eſt: *Claude oculos eorum, & obdura*[h] *aures eorum: ut videntes non videant & audientes non audiant: ne quando intelligant. Et obdura cor populi hujus, ne unquam convertantur & ſanem illos.* Hic etiam correctio & emendatio interdicta monſtratur, & reſipiſcendi quoque ſpes prorſus abſciditur: de quo tamen populo Apoſtolos & Eccleſiam primitivam novimus pro-

f *vulg.* præfixum, *male.*

g *Ox.* in toto orbe portionem adepta *vulg.* depromtum potiùs, quæ in toto orbe portio eſt, *vix ſenſum aliquem habent.*

Ierem. 47. 4.

Ibid. 44. 12.

Iſa 6. 10.

h *Th.* obtura.

Gelas. de Anath. vinculo.

ceſſiſſe, & tot millia hominum una die baptiſmate fuiſſe ſalvatos. Ecce & in perſiſtentibus qualis eſt illa ſententia promulgata permanſit, nec ad correctionem prorſus venire admiſſi ſunt, ſed adjudicati ſunt in ſua nequitia deperire: & manente divina ſententia, non per ipſorum propriam emendationem, ſuóve intellectu vel motu, ſuáque virtute vel poſſibilitate converſi ſunt alii ut ſanarentur; ſed per gratiam Dei ſanati ſunt, ut converterentur. *Ne convertantur*, inquit, *& ſanem eos:* ne ſua ſponte, ne ſuis operibus, quibus utique confidebant: ne ſuam juſtitiam ſectantes, juſtitiæ Dei non eſsent [a] ſubjecti; de ſuis virtutibus confidentes; non divinæ ſe miſericordiæ, illuminationique ſubdentes. Et ideò inhibetur eis ſuperbæ præſumtionis effectus: *ne convertantur* ſuis intentionibus, ſuis niſibus, ut putarant: *Et ſanem eos:* ne eorum quaſi meritis ex propria facultate venientibus ſalvatrix gratia daretur, atque ita gratia jam non eſſet gratia, ſi non gratis data eſſet immeritis; ſed merces tanquam meritis reſtituta. Non ergo ipſi convertantur, & ſanem eos; ſed ſanati per gratiam, qualiter ad humilitatem Chriſti convertantur, agnoſcant. Ita in utriſque, hoc eſt, in eo permanentibus, in quo talem ſententiam perceperunt, & in ſalvatis exinde Dominica ſententia fixa permanſit. Et tamen illa permanente, ſic eis miro genere ſanitas introducta eſt, ut illa ſententia non mutata videretur; ſed eâdem perdurante ſanitas, non illorum confidentiâ, ſed divino munere proveniret.

[a] *vulg & Th.* non debeant eſſe. *min. recte.*

Cap. VIII.

Quod ſi hæc Imperatores [b] tentare formidant, nec ad ſuæ pertinere cognoſcunt modulum poteſtatis, cui de humanis rebus tantùm judicare permiſſum eſt, non etiam præeſſe divinis: quomodo de his, per quos divina miniſtrantur, judicare præſumunt? Fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut figuraliter quidam, adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti, pariter Reges exiſterent & pariter Sacerdotes, quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſacra prodit hiſtoria: quod in ſuis quoque diabolus eſt imitatus (ut pote qui ſemper, quæ divino cultui convenirent, ſibimet Tyrannico ſpiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cùm ad verum ventum eſt eundem Regem atque Pontificem, ultra ſibi nec Imperator Pontificis nomen impoſuit, nec Pontifex Regale faſtigium vindicavit: quamvis [c] membra ipſius, id eſt, veri Regis atque Pontificis, ſecundùm participationem naturæ magnificæ [d], utrumque in ſacra generoſitate ſubiiſſe dicantur, ut ſimul Regale genus & Sacerdotale ſubſiſtant. Quoniam [e] Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnifica temperavit; ſicque actionibus propriis dignitatibúſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit; ſuos volens medicinali humilitate ſalvari,

[b] *vox.* Imperatores *deeſt in vulg. & Th. minus commodè.*

[c] *vulg. ad.* enim

[d] *vulg.* magnificè utrumque *malè.*

1. Petr. 2. 9.

[e] *vulg.* attamen.

ſalvari, non humanâ ſuperbiâ rurſus intercipi: ut & chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent; & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur: quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & *Deo militans minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret*, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus: ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque ſuffultus; & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur.

GELAS. DE ANATH. VINCULO.
2. *Tim.* 2. 4.

CAP. IX.

Quibus omnibus ritè collectis ſatis evidenter oſtenditur, à ſeculari poteſtate, nec ligari prorſus, nec ſolvi poſſe Pontificem. Quo manifeſtiùs approbatur Alexandrinum Petrum per Imperialem tantùm ſententiam nullomodo potuiſſe prorſus abſolvi. Ubi ſi ſibi Pontificum quoque ſociatur aſſenſus, quærimus utrùm præceſſerit, an fuerit ſubſecutus. Si ſubſecutus eſt imperialem ſententiam [a], ad id nihilominus reditur, ut abſolutio à ſeculari poteſtate præcepta & principaliter inchoata valere non poſſit; Pontificúmque ſecutus aſſenſus adulationis potiùs fuerit, quàm legitimæ ſanctionis. Si præceſſit, doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus, ſi ſecundùm Eccleſiæ regulam ſit celebratus, ſi à paterna traditione profectus, ſi majorum more probatus [b], ſi competenti examinatione depromtus. Ubi proculdubio requirendum eſt, ſi Synodali congregatione celebratus: quod in receptione damnati, & depulſione catholici, quia noviter erat [c] cauſſa, fieri debuiſſe certiſſimum eſt. Si ad primam ſedem, cujus intererat ſententiæ, quâ Petrus tenebatur obſtrictus, ſecundum Eccleſiæ regulas eſt relatum; ſi eadem, quæ ligavit, abſolvit: ſi eâ, quæ non ligaverat, reſolvente, immò etiam neſciente potuiſſet diſſolvi. Si hæc geſta non ſunt, quo more, quo ritu Alexandrinus Petrus prætenditur abſolutus: cum nec à Pontificibus legitimè, & Eccleſiaſticis legibus fuerit expeditus, nec à ſeculari poteſtate potuerit præter Eccleſiæ tramitem prorſus abſolvi?

a Imp. ſent. *omiſſ.* *vulg.*

b *vulg.* prolatus.

c *vulg.* quia nova erat. *Th.* noviter *del.* erat. *vulg.* quia nova erat cauſſa. *meliùs.*

CAP. X.

Sed dicatur forſitan: Non Imperator abſolvit, ſed à Pontificibus popoſcit abſolvi. Tanto magis poſcenti Imperatori à Pontificibus fuerat ſuggerendum, ut ſi eum legitimè vellet abſolvi legitima & Eccleſiaſtici tenoris abſolutio proveniret; & hæc omnia, quæ ſuperiùs dicta ſunt, ſecundùm Eccleſiæ tramitem ſervarentur: præcipuè cùm de ſecundæ ſedis ageretur antiſtite, nec ab inferiori qualibet, ſed à prima ſede jure poſſit abſolvi. Inferior quippe potiorem abſolvere non poteſt: ſola ergo potior inferiorem convenienter abſolvit. Proinde inferioris loci Pontifices, qui nullatenus ſe noverant potiorem ſibi ſine Apoſtolica ſede poſſe reſolvere, præcipuè quem ejus ſen-

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

tentiâ noverant obligatum, prævaricatoria abſolutione non illum penitus exuerunt, ſed ſe prævaricatione potiùs nexuerunt. Ita Petri abſolutio ex utroque non conſtat: quia nec prævaricatoria abſolutione rei reum abſolvere potuerunt, & depulſis undique Pontificibus catholicis, hæreticiſque ſuppoſitis, vel eis qui hæreticorum tenebantur communione polluti, & etiam ſacræ religionis inſinceritate, participem ſuum tam abſolvere nequiverunt, quàm ipſi non erant abſoluti: ac proinde tam Eccleſiaſticæ regulæ prævaricatores, quàm ſacroſanctæ communionis integritatem maculantes conſortio perfidorum, quod rei ſimili modo potuerunt ferre judicium[a]? De catholicis enim Pontificibus per totum Orientem, aut quicumque perſtitit eſt ejectus, aut ille reſtitit, qui conſenſit errori & ſe ab errantium contagio non retraxit.

[a] *vulg.* perf. quod de reo ſimillimo potuerunt ferre judicium. *melius videtur.* Ox. ſimillimo potuerunt ſeriri judicio. *non ita bene.*

Quod igitur eorum potuit de cujuſquam errore eſſe judicium, qui nuſquam non erraſſe monſtrantur, & hæreticorum ſimul catholicorúmque confeſſione permixta, cuncta religionis veræ & ſinceræ turbaſſe judicia[b], & catholicam Apoſtolicámque confudiſſe puritatem? Ecce qui reum abſolvere potuerunt, qui rei pro omnibus docebantur effecti. Ecce cum quibus de abſolvendo reo Synodus fuerat ineunda. Si fides & communio catholica retinebatur, cur catholici pellebantur antiſtites? Si Catholici pellebantur antiſtites quomodo tantummodò hæretici ſervabantur?

[b] *vulg.* cunctas... ſedes turbaſſe *Th.* cuncta... ſe turbaſſe *& del.* judicia.

CAPITULUM XLVIII.

EPISTOLA[c] GELASII PAPÆ ad Fauſtum Magiſtrum, contra Acacium.

[c] *vulg. & Thu.* Commonitorium. *inter Epiſtolas* IV.

Gelaſius, Fauſto Magiſtro militum, fungenti legationis officio Conſtantinopoli.

CAP. I.

EGo quoque mente percepi Græcos in ſua obſtinatione manſuros, nec cuiquam velut inſperatum videri poteſt, quod eſt ante præcognitum. Quapropter non jam propter religionis cauſſas ſtudent publicis diſpoſitionibus obviare, ſed potiùs per occaſionem legationis Regiæ catholicam fidem moliuntur evertere, & tali commercio[d] nituntur ſperata præſtare. Quid ſibi vult autem quod dixit Imperator, à nobis ſe in religione damnatum, cum ſuper hac parte & deceſſor meus non ſolùm minimè nomen ejus attigerit; ſed inſuper quando principia adeptus regiæ poteſtatis exeruit[e], in ejus ſeréſ-

[d] *vulg.* commento.

[e] *vulg. & Th.* exercuit.

ſcripſit [a] promotione gaudere : & ego nulla ipſius unquam ſcripta percipiens honorificis, ut noſtis, eum literis ſalutare curaverimus? Deceſſores mei, Sacerdotes qui prævaricatoribus ſe communicaſſe propria voce confeſſi ſunt, à communione Apoſtolica ſummoverunt. Si iſti [b] placet ſe miſcere damnatis, nobis non poteſt imputari. Si ab eis velit abſcedere; tanto magis à nobis non poteſt eſſe damnatus; ſed potiùs ad gratiam ſinceræ communionis admiſſus. Ad Senatum verò pertinet Romanum, ut memor fidei, quam à parentibus ſuſcepiſſe ſe meminit, contagia vitet communionis externæ: ne à communione Sedis Apoſtolicæ, quod abſit, reddatur externus. Veniam ſibi dari debere proponunt. Legatur, ex quo eſt religio chriſtiana, vel potiùs detur exemplum in Eccleſia Dei à quibuſlibet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique ſalvatore, veniam, niſi corrigentibus, fuiſſe conceſſam. Auditum autem ſub iſto cælo non legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur: date nobis veniam, ut tamen nos in errore duremus. Id quoque parum eſt [c]: oſtendant qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quôve documento, ſive à majoribus noſtris, ſive ab ipſis Apoſtolis, quos potiores merito fuiſſe non dubium eſt, ſive ab ipſo Domino ſalvatore, qui judicaturus creditur vivos & mortuos, ſive factum eſt unquam, vel faciendum eſſe mandatur. Mortuos ſuſcitaſſe legimus Chriſtum: in errore mortuos abſolviſſe, non legimus. Et qui hoc certè faciendi ſolus habuit poteſtatem, beato Petro principaliter mandat Apoſtolo: *Quæ ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæ ſolveris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælo. Super terram*, inquit; nam in hac ligatione defunctum nuſquam dixit abſolvi. Quod ergo nunquam factum eſt, vel mente concipere formidamus: ſcientes in divino judicio non poſſe penitus excuſari. Si autem prætendunt à Romana ſe Eccleſia exciſuros [d]; hoc jamdudum feciſſe monſtrantur.

a *vulg.* & *Thu. add.* Imperii,

b *Al.* ſi ita.

c *vulg.* id quoque pariter. *al.* par eſt.

Matth. 16. 19.

d *vulg.* Si autem quod nunc præt... ſe ſunt diviſuri. *Th.* ſ. a. q. n. pr. à Rom. ſe Eccleſia diviſuros, quod jamd;

Cap. II.

Euphemium verò miror, ſi ignorantiam ſuam ipſe non perſpicit, qui dicit Acacium ab uno non potuiſſe damnari. Itane non perſpicit ſecundùm formam Synodi Calchedonenſis Acacium fuiſſe damnatum? nec novit, aut ſe noſſe diſſimulat? In qua utique per numeroſam ſententiam ſacerdotum erroris hujus autores conſtat fuiſſe damnatos: ſicut in unaquaque hæreſi à principio Chriſtianæ religionis & factum fuiſſe & fieri manifeſta rerum ratione monſtratur; deceſſorémque meum executorem fuisse veteris conſtituti [e], non novæ conſtitutionis autorem. Quod non ſolùm præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicumque Pontifici; ut quoſlibet ſecundùm regulam hæreſeos ipſius ante damnatos [f] à catholica communione diſcernant. Acacius

e *Ox.* inſtituti;

f *vulg.* & *Th.* damnatæ. *utrumque bene.*

Ep. Gela. ad Faust.

quippe non fuit novi vel proprii erroris inventor, ut in eum nova ſcita procederent, ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Itaque neceſſe eſt ut in illam recideret juſta lance ſententiam, quam cum ſuis ſucceſsoribus per convenientiam Synodalem ſuſceperat autor erroris.

Cap. III.

Nobis opponunt canones, dum neſciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipſo venire ſe produnt, quod primæ ſedi ſana rectáque ſuadenti parere refugiunt. Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis voluere examen deferri; ab ipſa verò prorſus nuſquam appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare; ipſam ad nullius commeare judicium, nec de ipſius unquam præceperunt judicio judicari; ſententiámque illius conſtituerunt non oportere diſsolvi, cujus potiùs ſequenda decreta mandarunt. In hac ipſa cauſſa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiochenus [a], Joannes & ceteri, non ſolum unus, ſed plures utique nomen Sacerdotii præferentes, ſola Sedis Apoſtolicæ ſunt autoritate dejecti. Cujus rei teſtis etiam ipſe docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique, ſicut Apoſtolicam Sedem juxta formam Synodicam feciſse manifeſtum eſt, ſic neminem reſultare potuiſse, certiſſimum. Hoc igitur modo recidens in conſortium damnatorum, eſt damnatus Acacius, qui eorum damnationem antequam prævaricator extitiſset, fuerat executus. Nobis auſi ſunt canonum facere mentionem, contra quos ambitionibus ſemper illicitis tetendiſse [b] monſtrantur. Qua ipſi Synodo, vel ſecundùm cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Eccleſia, cui ordinatus fuerat, expulerunt? qui nullis cauſſis evidentibus, nec ante convinci, nec poſtea provocans etiam in judicio competenti, potuit accuſari? Quod ſi dicunt, Imperator hoc fecit: hoc ipſum quibus canonibus, quibus regulis eſt præceptum? Cur huic tam pravo facto conſenſit Acacius, cùm autoritas divina dicat? *Non ſolum qui faciunt prava reos eſſe, ſed & qui conſentiunt facientibus.* Quibus canonibus, quibus regulis Calendion excluſus eſt, vel primi urbium diverſarum catholici Sacerdotes? Qua traditione majorum Apoſtolicam ſedem in judicium vocant? An ſecundæ ſedis antiſtites, & tertiæ ceterique bene ſibi conſcii Sacerdotes depelli debuerunt, & qui extitit religionis inimicus depelli non debuit? Viderint ergo ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequantur.

Rom. 1. 32.

Cap. IV.

Ceterum iſti, qui ſacri, qui Eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, non ſolùm [c] ſedem Apoſtolicam ad judicium vocare non poſſunt: & Conſtantinopolitanæ Epiſcopus civitatis, quæ utique per canones inter ſedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfido-

[a] *vulg. & Thu. add.* Petrus, Paulus.

[b] *vulg.* feciſſe.

[c] *vulg. del.* non ſolùm: *bene.*

Ep. Gela. ad Faust.

rum, non debuit ſummoveri? An qui homini mentiti dicuntur Imperatori, & Imperatorem læſiſſe perhibentur, depelli debuerunt: & in Deum, qui ſummus ac verus Imperator eſt, Acacium delinquentem, ſinceramque communionem divini ſacramenti cum perfidis miſcere ſtudentem, ſecundùm Synodum, in qua hæc eſt damnata perfidia, non oportebat excludi? Sed velint, nolint, ipſius judicia antiqua canonum conſtitutione firmantur. Sed religioſi viri atque perfecti ſecundùm canones conceſſam ſedi Apoſtolicæ poteſtatem nimirùm conantur eripere & ſibimet eam contra canones uſurpare contendunt. O canonum magiſtros atque cuſtodes! nobis nullum fas eſt inire certamen cum hominibus communionis alienæ, divina ſcriptura prædicante: *Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita, ſciens quod perverſus eſt hujuſmodi, proprio judicio damnatus.* En, recognoſcant quia non ſolùm ab alio, ſed à ſe quoque ipſe damnetur hæreticus. Illud autem nimis eſt impudens, quod Acacium veniam poſtulaſſe confingunt, & nos extitiſſe difficiles. Teſtis eſt frater veſter filius meus, vir illuſtris Andromachus, quia & à nobis abundanter inſtructus eſt, ut cohortaretur Acacium, depoſita obſtinatione reſipiſcere & ad Sedis Apoſtolicæ remeare conſortium, quique ſe ſub jurejurando magnis cum eodem molitionibus egiſſe teſtatur, nec ad ea, quæ recta ſunt, potuiſſe deflectere, ſicut rerum probatur effectu. Certè proferatur indicium [b], quando miſerit, quando poſtularit, correctionémque ſuam nobis promiſerit exhibendam. Niſi fortè hunc animum geſſit, quem ſucceſſores ejus habere perſpicimus; ut tametſi [c] veniam ſibi poſtularet, ſic ſibi vellet impendi, ut nihilominus in errore perſiſteret: ubi utique non tam à nobis recipi videretur, quàm in ſuam potiùs nos traduceret pravitatem. Quem reatum ſe confeſsuros aſſerunt ante certamen? ſi reatus eſt, utique corrigendus eſt; ſi corrigendum non putant, fallaciter ſe reatum non perhibent profiteri: niſi, quod eſt infelicius, cùm & fatentur reatum, & non æſtimant corrigendum. Illud quoque ridere me libuit, quod ait: ſi neceſſe fuerit veniam poſtulare: exiſtimans nimirum tunc ſe neceſſariò veniam peccati poſtulare, ſi ei concedamus ne peccare deſiſtat, immò etiam, quod abſit, cùm eodem conſentiamus nos quoque peccare. Neſcio inter quæ prodigia mundi hæc vox poſſit admitti. Remitti culpa de præterito poteſt, correctione ſine dubio ſubſequente. Nam ſi deinceps ſinitur manſura perverſitas, non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis aſſentatio. Non mirum ſi iſti ſedem beati Apoſtoli Petri blaſphemare præſumant, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & nos inſuper ſuperbos eſſe pronuntiant, cùm eis prima Sedes quicquid eſt pietatis non de-

a *Th.* ipſ. judicio antiqua canonum conſtituta firm. *vulg.* ipſius judicio antiquæ canonum conſtitutiones firmantur. *Codicis Ox. lectionem confirmat ſimilis margini Labbeanæ editionis Conciliorum inſcripta ex MS. Codice, & totius ratiocinii Pontificii ſeries, Tit. 3.10,*

b *vulg. & Thua.* judicium *minus benè.*

c *vulg.* ut tamen ſi,

Ep. Gela. ad Faust. ſiſtat offerre, illi eam protervo ſe ſpiritu ſubjugare poſſe confidant. Sed captos mente facere iſta non mirum eſt. Sic phrenetici quique ſolent medicantes quoſque vel hoſtes putare, vel cædere. Quæro tamen ab his judicium quod prætendunt, ubinam poſſit agitari? an apud ipſos, ut iidem ſint inimici, teſtes, & judices? Sed tali judicio nec humana debent committi negocia, nedum divinæ legis integritas. Si quantùm ad religionem pertinet, non niſi Apoſtolicæ Sedi juxta canones debetur totius ſumma judicii: ſi quantùm ad ſeculi poteſtatem, illa à Pontificibus & præcipuè à beati Petri Vicario debet cognoſcere, quæ divina ſunt; non ipſa eadem judicare. Nec ſi hoc quiſquam potentiſſimus ſeculi, qui tamen chriſtianus eſt, vindicare præſumit, niſi religionem forſitan perſequatur. Quid tamen dicerent, ſi non chartis ſuis in omnibus vincerentur? Ineptias itaque ſuas ſibi reſervent, niſi reſipiſcunt, potiùs cogitantes Chriſti vocem non eſse ſuperfluam, quæ confeſſioni beati Petri Apoſtoli inferni portas nunquam prævalituras aſſeruit. Quapropter non veremur, ne Apoſtolica ſententia reſolvatur. Quoniam, & vox Chriſti, & majorum traditio, & canonum fulſit autoritas: ut totam potiùs Eccleſiam ipſa dijudicet. Sed cogitent magis, ſi quis in eis religionis eſt ſenſus, ne pravitatem ſuam nullatenus deponentes, apud Deum hominéſque Sedis Apoſtolicæ conſtitutione perpetua damnentur. Sic autem dicitur fuiſſe diffinitum, ut deinceps de negotio nihil dicatur, quaſi vel nunc eos, quemadmodum noviſtis, meo duxerim nomine ſpecialiter alloquendos. Neque planè cum iſtis non corrigentibus ineunda congreſſio, quemadmodum cùm aliarum quoque hæreſium ſectatoribus dimicatio renuenda. Vos autem ſalvos & ſoſpites quantociùs huc reverti, continuis divinitatem votis expetimus.

CAPITULUM XLIX.

EPISTOLA [a] *GELASII PAPÆ ad Anaſtaſium Imperatorem contra Acacium.*

a Inter Gelaſii Epiſtolas VIII.

Cap. I. Famuli veſtræ pietatis, filii mei Fauſtus magiſter & Irenæus viri illuſtres, atque eorum comites publica legatione fungentes ad urbem reverſi, clementiam veſtram dixerunt quæſiſſe, cur ad vos meæ ſalutationis ſcripta non miſerim. Non meo fateor inſtituto; ſed cùm directi dudum de partibus Orientis, vel videndi me licentiam ſibi veſtris præceptionibus abnegatam, tota urbe diſperſerint, à literis

credidi temperandum: ne oneroſus potiùs quàm officioſus exiſterem. Videtis igitur non mea diſſimulatione proveniſſe, ſed competentis fuiſſe cautelæ, ne reſpuentibus animis moleſtias irrogarem. Sed ubi ſerenitatis tuæ benevolentiam comperi, præfatis indicantibus humilitatis meæ clementer expetiſſe ſermonem, jam revera perpendi reputandum mihi non immeritò ſi tacerem: quia &, ſicut Romanus natus, Glorioſe Fili, Romanum principem amo, ſuſpicio [a], colo, & ſicut Chriſtianus cum eo, qui zelum Dei habet, ſecundùm ſcientiam veritatis habere deſidero; & qualiſcúmque Apoſtolicæ ſedis Vicarius, quod ubicúmque plenæ fidei catholicæ deeſſe comperero, pro meo modulo ſuggeſtionibus opportunis ſupplere contendo. Diſpenſatione enim mihi divíni ſermonis injuncta, *Væ mihi eſt, ſi non evangelizavero.* Quod cum vas electionis beatus Apoſtolus Paulus formidet & clamet, multo magis mihi exiguo metuendum eſt, ſi divinitus inſpirato & paterna devotione transmiſſo [c], ſubtraxero miniſterium prædicandi.

EP. GELA. AD ANASTASIUM IMPER.

b *vulg. & Th.* ſuſcipio.

1. *Cor.* 9. 16.

c *vulg.* inſpiratum... tranſmiſſum.

CAP. II.

Pietatem ergo tuam precor, ne arrogantiam judicet divinæ rationis officium. Abſit, quæſo, à Romano principe, ut intimatam ſuis ſenſibus veritatem arbitretur injuriam. Duo ſunt quippe, Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, autoritas ſacrata Pontificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto gravius pondus eſt Sacerdotum, quanto etiam pro ipſis Regibus hominum [d] in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti etenim, Fili clementiſſime, quoniam licet præſideas humano generi dignitate, verumtamen præſulibus rerum divinarum devotus colla ſummittis, atque ab eis cauſſas tuæ ſalutis expetis [e], inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eíſque, ut competit, diſponendis ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine, potiùs quàm præeſſe. Itaque tua intereſt [f] ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam redigi velle voluntatem. Sicut enim, quantùm ad ordinem publicæ pertinet diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi ſuperna diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ: quo, oro te, decet affectu eis obedire qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi myſteriis. Proinde ſicut non leve diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro divinitatis cultu quod congruit, ita his, quod abſit, non mediocre periculum eſt, qui, cùm debeant parere deſpiciunt: & ſi cunctis generaliter Sacerdotibus rectè divina tractantibus fidelium convenit corda ſummitti; quanto potiùs Sedis illius præſuli conſenſus adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus & divinitas ſumma voluit præminere, & ſubſequens Eccleſiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter ad-

d *vulg.* Domino.

e *Ox.* expectas.

f *vulg.* Noſti itaque inter hæc.

Ep. Gela. ad Anastasium Imper.

vertit, nunquam quolibet penitus humano conſilio elevare ſe quemquam poſſe illius privilegio vel confeſſioni, quem Chriſti vox prætulit univerſis, quem Eccleſia veneranda confeſſa ſemper eſt & habet devota primatem. Impeti poſſunt humanis præſumtionibus, quæ divino ſunt judicio conſtituta; vinci autem quorumlibet poteſtate non poſſunt. Atque utinam ſic contra nitentibus pernicioſa non ſit audacia, quemadmodum quod ab ipſo ſacræ religionis autore præfixum

2 Tim. 2.19. g vulg. & Thu. firmamentum.

eſt, non poteſt ulla virtute convelli: *Fundamentum* g *enim Dei ſtat.* Nunquidnam cum ab aliquibus religio infeſtata eſt, quacumque potuit novitate ſuperari; & non magis hoc invicta permanſit, quo æſtimata eſt poſſe ſuccumbere?

Cap. III.

Deſinant ergo, quæſo te, temporibus tuis quidam per occaſionem perturbationis Eccleſiaſticæ præcipitanter ambire quæ non licent, ne & illa quæ malè appetunt, nullatenus apprehendant, & modum ſuum apud Deum hominéſque non teneant. Quapropter ſub conſpectu Dei purè, ſincerè, pietatem tuam deprecor, obteſtor, ut petitionem meam non indignanter accipias: rogo, inquam, ut me in hac vita potiùs audias deprecantem, quam, quod abſit, in divino judicio ſentias accuſantem. Nec me latet, Imperator Auguſte, quod pietatis tuæ ſtudium fuerit in privata vita. Optaſti ſemper fieri particeps promiſſionis æternæ. Quapropter noli, precor, iraſci mihi, ſi te tantùm diligo, ut regnum, quod temporaliter aſſecutus es, velim te habere perpetuum; & qui imperas ſeculo, poſſis regnare cum Chriſto. Tuis certè legibus Imperator, pateris nihil perire Romano nomini, nihil admittis ingeri detrimenti. Itane verum eſt, princeps egregie, qui non ſolùm præſentia Chriſti beneficia, ſed & futura deſideras, ut religioni, ut veritati, ut ſinceritati catholicæ communionis & fidei temporibus tuis patiaris quicquam inferri diſpendii? Quâ fiduciâ, rogo te, illic ejus præmia petiturus es, cujus hic damna non prohibes? Non ſint gravia, quæſo te, quæ pro tuæ ſalutis æternitate

Prov. 27. 6.

dicuntur. Scriptum legiſti: *Meliora ſunt vulnera amici, quàm oſcula inimici.* Quæſo pietatem tuam, ut quo affectu dicuntur à me, eo tuis ſenſibus intimentur. Nemo pietatem tuam fallat. Verum eſt quod

Cant. 6, 8.

figuraliter per Prophetam ſcriptura teſtatur: *Una eſt columba mea, perfecta mea.* Una eſt chriſtiana fides, quæ eſt catholica. Catholica autem veraciter illa eſt, quæ ab omnium perfidorum, atque ab eorum ſucceſſorum ſincera, pura, immaculata, communione diviſa eſt. Alioquin non erit divinitus mandata diſcretio, ſed miranda confuſio. Nec ulla cauſſa jam ſupereſt, ſi hoc in quolibet contagio voluerimus

Iacob. 2. 10.

admittere, ut cunctis hæreſibus aditum januámque pandamus: *Qui*

Eccl. 19. 1.

enim in uno offenderit, omnium reus eſt: Et *qui minima ſpernit, paulatim decidit.*

Hoc

Hoc eſt quod ſedes Apoſtolica magnopere præcavet, ut quia munda [h] radix eſt, Apoſtoli glorioſa confeſſio nullâ rimâ pravitatis, [i] nulla prorſus contagione maculetur. Nam ſi, quod Deus avertat, & quod fieri non poſſe confidimus, [k] tale aliquid proveniret, vel cui jam reſiſtere auderemus errori, vel unde correctionem errantibus poſceremus? Proinde cur [l] pietas tua unius civitatis populum negat poſſe componi? Quid nos de totius orbis terrarum ſumus univerſitate facturi; ſi, quod abſit, noſtra fuerit prævaricatione deceptus? Si totus correctus eſt mundus, profanâ patrum ſuorum traditione contemtâ, quomodo non corrigatur unius civitatis populus, ſi prædicatio fida [m] ſuccedat? Ergo, glorioſe Imperator, nolo [n] ego Eccleſiarum pacem turbari, quam etiamſi cum mei ſanguinis impendio provenire poſſet, amplector; ſed, precor te, cujuſmodi debeat eſſe pax ipſa, non utcumque, ſed veraciter Chriſtiana, mente libremus. Quomodo enim poteſt eſſe pax vera, cui caritas intemerata defuerit? Caritas autem qualiter eſſe debeat, nobis evidenter per Apoſtolum prædicatur, qui ait: *Et caritas de corde puro, & conſcientiâ bonâ, & fide non ficta.* Quomodo, quæſo te, *de corde* erit *puro*, ſi contagio inficiatur externo? Quomodo *de conſcientia bona*, ſi pravis fuerit maliſque commixta? Quomodo *fide non ficta*, ſi maneat ſociata cum perfidis? Quæ cùm à nobis ſæpè jam dicta ſint, neceſſe eſt tamen inceſſabiliter iterari, & tamdiu non taceri, quamdiu nomen pacis obtenditur: ut noſtrum non ſit, ut invidioſè jactatur, velle [o] pacem, ſed talem velle nos doceamus, qualis & ſola pax eſſe, & propter quam nulla pax eſſe monſtretur [p]? Eutychianum certè dogma, contra quod Apoſtolicæ ſedis cautela pervigilat, ſi creditur ſalvâ Catholicæ fidei veritate poſſe conſtare, promatur, aſſeratur, & quantiſlibet viribus aſtruatur: ut non ſolùm per ſeipſum, quàm inimicum ſit fidei Chriſtianæ, poſſit oſtendi; ſed & quantas & quàm lethales hæreſes in ſua contineat colluvione monſtretur. Si autem, ut magis credimus, à Catholicis judicatis mentibus excludendum; quæſo te, cur non & contagia ſimul eorum, qui hoc probantur eſſe polluti, decernitis refutanda? cum dicat Apoſtolus: *Non ſolùm qui non facienda faciunt* reos videri, *ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Proinde, ſicut non poteſt, perverſitatis communicatore ſuſcepto, non pariter perverſitas approbari; ſic non poteſt refutari perverſitas, complice & ſectatore perverſitatis admiſſo.

EP. GELA. AD ANASTASIUM. CAP. IV.

h *vulg* n undo.
i *Oxon. del.* nullâ rimâ pravitatis.
k *Oxon* poſſe non credimus.
l *vulg.* ſi. *Neutrum habet Thua.*
m *al.* fidei.
n *al.* non negligo *del.* turbari.
1. *Timoth.* 1.5.
o *Thu. & vulg.* facere.
p *vulg* monſtratur.
Rom. 1, 32.

CAP. V.

Legibus certè veſtris criminum conſcii, ſuſceptoréſque latrocinantium pari judiciorum pœna conſtringuntur; nec expers facinoris æſtimatur, qui licet ipſe non fecerit, facientes tamen in fœdus fa-

EP. GELA. AD ANASTASIUM.

miliaritatémque receperit. Proinde cùm Calchedonenſe Concilium pro fidei Catholicæ atque Apoſtolicæ veritate communionéque celebratum, damnaverit Eutychetem, damnandi [q] furoris autorem; non ſatis habuit, niſi ut pariter ejus quoque conſortem Dioſcorum ceteróſque percelleret. Hoc igitur modo ſicut in unaquaque hæreſi, vel factum ſemper, vel fieri non habetur ambiguum: ſucceſſores eorum Timotheus, Petrus, atque alter Antiochenus Petrus, non viritim, ſingulariter, nominatim, unuſquiſque pro parte ſua [r] propter ſingulos quoſque rurſus facto Concilio, ſed Synodi ſemel actæ regulâ conſequenter ſunt eliſi. Quemadmodum ergo non apparet evidenter etiam cunctos ſimili tenore conſtringi, qui eorum communicatores & complices extiterunt, atque omnes omnino à Catholica atque Apoſtolica communione diſcerni? Hinc Acacium quoque jure dicimus à noſtro conſortio ſummovendum, qui maluit in ſortem tranſire perfidiæ, quàm in Catholicæ & Apoſtolicæ ſinceritatis communione [ſ] conſtare, cùm ferè triennio, ne in id veniret Apoſtolicæ ſedis epiſtolis doceatur competenter inſtructus. Poſtquàm verò communionis eſt factus alienæ, non potuit niſi à Catholicæ & Apoſtolicæ mox ſocietate ſedis [t] præcidi: ne per eum, ſi vel paululùm ceſſaremus, nos quoque ſubiiſſe videremur contagia perfidorum. Sed revera, vel tali perculſus pœna reſipuit, correctionem promiſit, emendavit errorem? an ille tractatus leniùs voluit coerceri, qui etiam verbera dura non ſenſit? Quo in ſua perfidia & damnatione moriente, tam ejus in Eccleſiaſtica recitatione non poteſt nomen aſcribi, quàm externæ contagium non debet communicationis admitti. Quapropter, aut doceantur ab hæretica participatione ſinceri, [u] quorum ſe ille permiſcuit communioni, aut cum iiſdem non poſſe repelli. [x]

[q] *Thu. & vulgo.* detc ſtandi.

[r] *vulg.* Timotheum &c. non viritim propter ſingulos .... eliſit. *minus rectè.*

[ſ] *Thua. & vulg.* communionis ſinceritate.

[t] vox ſedis *omit. Thua. & vulg.*

[u] *Thu. & vulg.* doceatur.... ſincerus, *malè.*

[x] *vulg. & Thu.* non poteſt non repelli. Si..

CAP. VI.

Sic autem ſuſurrant Orientis Epiſcopi; quod ad eos ſedes Apoſtolica, non ſcripſerit: [y] quaſi vel ipſi de recipiendo legitimè Petro ſedem Apoſtolicam ſuis litteris fecerint certiorem; vel hujus receptionis inconditæ non jam pariter complices extitiſſent: quam ſicut non poſſunt dicere ab hæretica pravitate fuiſſe purgatam, [z] ita ſe hæreticorum nullatenus poterunt excuſare conſortes. Qui ſi fortè aſtruxerint, quod ad Apoſtolicam ſedem de ſuſceptione Petri per Acacium cuncti conſona voluntate [a] retulerint, per eundem ſibimet omnes pari voce [b] ſentiant fuiſſe reſcriptum. Apoſtolicæ verò ſedis autoritas quod cunctis ſeculis Chriſtianis Eccleſiæ prælata ſit univerſæ, & Canonum ſerie paternorum, & multiplici traditione firmatur. Sed, vel huic, vel utrum ſibi [c] quiſquam contra Nicænæ Synodi conſtituta quippiam valeat uſurpare, collegio poteſt unius

[y] *vulg. & Thua.* non iſta conſcripſerit.

[z] *vulg.* quem,.. docere .. purgatum. *Thu.* quem ſi verè poſſunt docere *al.*... purgatum.

[a] *vulg.* voce.

[b] *vulg.* voce *ad marg.* vice.

[c] *vulg.* ſed vel hinc utrum ſibi. *Thua.* ſed vel hinc vel utrum.

communionis [d] oſtendi, non mentibus externæ ſocietatis aperiri. Apud illos ſi quis confidit, egrediatur in medium, & Apoſtolicam Sedem de utroque [e] revincat & inſtruat. Tollatur ergo nomen è medio, quod Eccleſiarum & Catholicæ communionis diſcretionem proculcat; ut ſincera pax communionis, & fidei reparetur unitas. [f] Et tunc quis noſtrûm contra venerandam, vel inſurrexerit, vel nitatur inſurgere vetuſtatem, competenter & legitimè perquiratur: & illic apparebit, quis modeſto propoſito cuſtodiat formam traditionémque majorum; quis ſupra hæc irreverenter inſiliat; quis rapinam rerum Eccleſiaſticarum poſſe fieri arbitretur. [g]

Ep. Gela. ad Anastasium.

d *Oxonienſis* unius communione.

e *vulg.* de utraque parte.

f *vulg. & Thu.* quod Eccleſiarum diſcretionem procul à catholica communione operatur: ut ſincera pax fidei, communioniſque reparetur, & unitas. *minus rectè.*

g *vulg.* inſiliens rapinâ æqualem poſſe fieri confidit.

Cap. VII.

Quod ſi mihi perſona populi Conſtantinopolitani proponitur; per quam dicatur nomen ſcandali, id eſt, *Acacii*, non poſſe removeri; taceo quia & hæretico quondam Macedonio pulſo, & Neſtorio nuper ejecto, plebs Conſtantinopolitana Catholica manere delegerit, potiuſquàm amore præſulum damnatorum ac defectione [h] retineri. Taceo quod ab iiſdem præſulibus damnatis, à quibus [i] baptiſati fuerant, in fide Catholica manentes, nulla ſint exagitatione turbati. Taceo quod pro rebus ludicris populares tumultus nunc etiam veſtræ pietatis autoritas refrænarit, atque ideò multo magis pro ſalute animarum ſuarum neceſſariò vobis Conſtantinopolitanæ civitatis obtemperat multitudo, ſi eam ad Apoſtolicam & Catholicam communionem vos principes reducatis. Etenim, Imperator Auguſte, ſi contra leges publicas aliquid, quod abſit, quiſpiam fortè tentaret, nulla id pati ratione potuiſſes; ad divinitatis puram ſincerámque devotionem, ut tibi plebs ſubdita redigatur, conſcientiæ tuæ non putas intereſſe? Poſtremò ſi unus [k] populi civitatis animus non putatur debere offendi, ne divinæ autoritates, ut res poſtulat, corrigantur: [l] quanto magis, ne divina offendantur, Catholici nominis univerſi cultores piam fidem nec lædere debemus, nec omnino poſſumus? Et tamen iidem poſcunt ſe noſtra voluntate ſanari. Competentibus ergo ſe ſinant curari poſſe remediis: alioquin, quod abſit, in eorum tranſeundo perniciem, cùm illis perire poſſumus, ipſos verò ſalvare non poſſumus. Jam hîc quid ſit magis ſequendum, ſub divino judicio veſtræ conſcientiæ derelinquo: utrùm, ſicut nos optamus, ſimul omnes certam redeamus ad vitam; an, ſicut illi poſcunt, manifeſtam tendamus ad mortem. Sed adhuc Apoſtolicam ſedem ſibi medicinalia ſuggerentem, ſuperbam vocare arrogantémque contendunt. Habet hoc qualitas ſæpè languentium, ut accuſent medicos congruis eos obſervationibus ad ſalubria revocantes, magis quàm ut ipſi ſuos noxios appetitus deponere vel reprobare conſentiant. Si nos ſuperbi ſumus, qui

h *vulg.* quàm majorum præſ. damn. affectione.

i *vulg.* quod qui ab iiſd. ipſis damnatis præſulibus baptizati.

k *vulg. & Thu.* unius.

l *vulg.* ne divina. Corrigantur. *fortè* collidantur.

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

animarum remedia convenientia miniſtramus; quid vocandi ſunt, qui reſultant? Si nos ſuperbi ſumus, qui obediendum paternis dicimus conſtitutis; [m] qui refragantur, quo appellandi ſunt nomine? ſi nos elati ſumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore ſervari; qui contra divinitatem quoque ſentiunt, dicant qualiter nuncupentur. Sic nos, & ceteri qui in errore ſunt, æſtimant, quod eorum non conſentiamus inſaniæ. Ubi tamen ſpiritus ſuperbiæ veraciter pugnet & conſiſtat, veritas ipſa judicat.

[m] vulg. inſtitutis.

Inter Gelaſii Epiſtolas. XIII.

CAPITULUM L.

EPISTOLA GELASII PAPÆ Ad Epiſcopos Dardaniæ.

Titulus medius ſoli debetur Thu. MS. in quo deeſt tam prior illa Epigraphe, quàm poſterior: ita ut nec à quo, nec ad quos datum ſit ſcriptum huiuſmodi indicet.

Rationes reddendæ; Acacium à ſede Apoſtolica competenter fuiſſe damnatum: nec poſſe quemquam ſine diſcrimine animæ ſuæ ejus communionis participem fieri.

Dilectiſſimis fratribus univerſis Epiſcopis per Dardaniam conſtitutis Gelaſius.

Cap. I.

Valde mirati ſumus, quod veſtra dilectio quaſi novam & veluti difficilem quæſtionem, & adhuc tanquam inauditum quippiam noſſe deſiderat, quod Eutychianæ peſtilentiæ communicatores, non habentes quid pro ſuæ perditionis obſtinatione reſpondeant, frequenti jam ratione convicti, ſola [a] contentione ſummurmurant: Non quia ſit alicujus momenti quod garriunt, nec [b] inveniunt penitus quid loquantur. Ubi magis eos, qui Catholicis ſenſibus inſtituti ſunt, adhuc hærere miramur, quàm illos qui à veritate exciderunt, & ab antiqua Eccleſiæ traditione ſunt devii, profanas vocum novitates, & ineptias caducæ perverſitatis obtendere. Quibus eos veſtra dilectio retulit jactitare, Acacium ideò non putare jure damnatum, quod non à ſpeciali Synodo videatur fuiſſe dejectus: & inſuper dementiam ſuæ vanitatis accumulare pueriliter, adjicientes: *Præcipuè Pontificem Regiæ civitatis.* Quapropter ſtultitiam reſpuentes inanium querelarum, percurrere vos oportet ab ipſis beatis Apoſtolis, & conſiderare prudenter, quoniam patres noſtri, Catholici videlicet doctique Pontifices, in unaquaque hæreſi quolibet tempore reſuſcitata, quicquid pro fide, [c] pro veritate, pro communione Catholica atque Apoſtolica ſecundùm ſcripturarum tra-

[a] vulg. miſera.

[b] vulg. ſed quia non.

[c] vulg. omit. pro fide,

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

mitem prædicationémque majorum, factâ ſemel congregatione ſanxerunt, inconvulſum deinceps voluerint firmúmque conſtare; nec in eadem cauſa denuò quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præſumtione permiſerint; ſapientiſſimè providentes, quoniam ſi decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quóſque prorſus errores ſtabile conſiſteret Eccleſiæ conſtitutum; ac ſemper iiſdem furoribus recidivis omnis integra diffinitio turbaretur. Nam ſi limitibus præfixis poſitarum ſemel Synodalium regularum, non ceſſant eliſæ peſtes, reſumtis certaminibus, contra fundamentum ſeſe veritatis attollere, & ſimplicia quæque corda percutere; quid fieret ſi ſubinde fas eſſet perfidis inire Concilium? cum quamlibet illa ſit manifeſta veritas, numquam deſit quod perniciosa depromat falſitas; & ſi ratione vel autoritate deficiens, ſolâ tamen intentione [d] non cedens. Quæ majores noſtri divina inſpiratione cernentes, neceſſariè præcaverunt; ut quod contra unamquamque hæreſim coacta Synodus pro fide, communione, & veritate Catholica atque Apoſtolica promulgaſſet, non ſinerent novis poſt hæc retractationibus mutilari: ne pravis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerant ſtatuta, pulſandi; ſed autore cujuſlibet inſaniæ, ac pariter errore damnato, ſufficere judicarunt, ut quiſquis aliquando hujus erroris communicator exiſteret, principali ſententia damnationis ejus eſſet obſtrictus: quoniam manifeſtè quilibet profeſſione ſua, vel communione poſſet agnoſci.

[d] *vulg.* contentiore.

Cap. II.

Et ut brevitatis cauſſâ priora taceamus, quæ diligens inquiſitor facile poterit veſtigare: Sabellium damnavit Synodus, nec fuit neceſſe, ut ejus ſectatores poſtea damnarentur, ſingulas viritim Synodos celebrari; ſed pro tenore conſtitutionis antiquæ cunctos, qui vel pravitatis illius, vel communionis illius extitêre participes, univerſalis Eccleſia duxit eſſe refutandos. Sic propter blaſphemias Arrii, forma fidei communioniſque Catholicæ Nicæno prolata conventu, Arrianos omnes, vel quiſquis in hanc peſtem, ſive ſenſu, ſive communione deciderit, ſine retractatione concludit. Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium, Synodus ſemel geſta condemnans, ulteriùs ad nova Concilia venire non ſivit; ſed univerſos quocumque modo in has blaſphemias recidentes, tradito ſibi limite [e] Synodali refutavit Eccleſia; nec unquam rectè ceſſiſſe manifeſtum eſt, qualibet neceſſitate cogente, noviter [f] quæ fuerant ſalubriter conſtituta, temeraſſe. [g] Non autem nos latet in tempeſtate perſecutionis Arrianæ plurimos Pontifices de exiliis, pace reddita, reſpirantes per certas provincias congregatis ſecum fratribus Eccleſias compoſuiſſe turbatas: non tamen ut illius Synodi Nicænæ, quicquid de fide &

[e] *vulg.* in hæc conſortia.

[f] *vulg.* novis aſſibus.

[g] *vulg.* *ſic hab. ſequ.* propterea tempeſtate quoque perſ. Ar. plurimi, compoſuêre.

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

communione Catholica diffiniverat, immutarent; nec nova quemquam prolapſum damnatione percellerent, ſed illius decreti tenore judicavere damnatum, eſſétque conſequens, ut, niſi corrigeret, damnationi proculdubio ſubjaceret. [h] Quibus convenienter, ut dictum eſt, ex paterna traditione perpenſis, confidimus quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam [i] magis exequi ſedem oportere præ cæteris, quàm primam; quæ & unamquamque Synodum & ſua autoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit; pro ſuo ſcilicet principatu, quem beatus Apoſtolus Petrus Domini voce perceptum, Eccleſia nihilominus ſubſequente, & tenuit ſemper, & retinet.

Cap. III.

Hæc dum Acacium certis comperiſſet indiciis à veritate [k] deviaſſe, diutius iſta non credens, quippe quem noverat executorem ſæpè neceſſariæ diſpoſitionis ſuæ contra hæreticos extitiſſe; per triennium ferè literis deſtinatis eundem monere non deſtitit, ſicut per diverſos miſſa familiariter [l] ſcripta teſtantur. Quibus ille primùm tanquam dedito [m] ſilentio nihil reſpondere proponens, [n] tandem aliquando miſſis literis profitetur ſe Alexandrino Petro, quem expetita Apoſtolicæ ſedis autoritate executor ipſe quoque damnaverat, abſque Apoſtolicæ ſedis notitia communione permixtum. Beati autem Petri ſedes, quæ Alexandrinum Petrum tantùmmodò damnaſſe, non etiam ſolviſſe noverat, non recepit: atque ideò, ne per Acacium in Petri quoque conſortium duceretur, ipſum quoque à ſua communione removit, & multis modis tranſgreſſorem à ſua ſocietate fecit alienum. Hîc ſi examinatio quæritur, jam judicio non erat opus, poſtquàm literis ſuis ipſe confeſſus eſt. [o] Si autoritatis pondus inquiritur, Calchedonenſis Synodi tenore illius executionis diffinitio continetur, quo damnato illic erroris communicator effectus præfixæ nihilominus damnationis particeps exiſtit: quoniam idem ipſe error, qui ſemel eſt cum ſuo autore damnatus, in participe quolibet pravæ communionis effecto, & execrationem ſuam geſtat, & pœnam. Quo tenore Timotheus etiam, atque ipſe Alexandrinus Petrus, qui ſecundam certè ſedem [q] tenuiſſe videbantur, non repetita Synodo, ſed autoritate tantummodò ſedis Apoſtolicæ, ipſo quoque Acacio poſtulante vel exequente, probantur eſſe damnati. Quod ſi, utrum errori vel prævaricationi communicarit Acacius, forſitan dicatur oportuiſſe conſtare, breviter præbemus ad iſta reſponſum: aut enim ipſi doceant Petrum veraciter legitiméque purgatum, & ab omni hæreticorum contagione ritè diſcretum, cum ei communicavit Acacius, ſi ejus communicatorem putant Acacium aliquatenus

[h] *vulg.* ſed illius tenore decreti, niſi reſipuiſſent, cenſerent eſſe damnatos. *Th. add. Ox. tantùm.* Niſi reſipuiſſet.

[i] *vulg.* non aliquam.

[k] *vulg.* à communione Catholica.

[l] *vulg.* frequenter.

[m] *vulg.* ille cum debito.

[n] *Duæ ferè paginæ integræ in aliis editionibus hîc inſertæ ſunt, quæ tam in Oxon. & Thu. codicibus, quàm in Juſtelliano, in Labbeana Conciliorũ editione citato deſiderantur, paucis exceptis. Quæ quidem vel huc aliunde tranſlata ſunt, filum enim orationis ſenſúmque intercipiunt; vel forſan omnino conficta: quod aliis examinandum ad meliora properans relinquo.*

[o] *vulg. ad.* & ad legitimum judicium vocatus adire pertimuit.

[p] *vulg.* tenor cum Apoſtolica ſede conſentiens & illius definitionis executio reperitur condemnati, &c.

[q] *vulg. ad.* quoquomodo.

excuſandum; aut ſi, quod magis eſt verum, convenienter atque legitimè Petrum non probaverint expiatum [r], reſtat ut ejus impiatione [s] fuerit & qui ei communicavit, infectus.

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

Nec planè tacemus, quod cuncta per mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum ſedes beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi: ut pote, quæ de omni Eccleſia fas habeat judicandi, neque cuiquam liceat de ejus judicare judicio. Si quidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus. Quapropter conſtat ſatis Acacium nullum habuiſſe Pontificium ſententiam ſedis Apoſtolicæ [t] ſine ulla ejus notione ſolvendi. Quâ certè Synodo hoc ille præſumſit, quod nec ſic abſque Apoſtolica ſede fas quidem haberet efficere? Cujus ſedis Epiſcopus? cujus metropolitanæ civitatis antiſtes? Nonne parrochiæ Heracleenſis Eccleſiæ: Si illi certè licuit ſine Synodo ſententiam Apoſtolicæ ſedis abrumpere, nulla ejus conſultatione quæſita; itane verò non licuit primæ ſedi Calchedonenſis Synodi conſtituta, ſicut decuit, exequenti, hujuſmodi prævaricatorem ſua autoritate detrudere. Sed nec illa prætcrimus, quod Apoſtolica ſedes frequenter, ut dictum eſt, more majorum etiam ſine ulla Synodo præcedente, jus habuit ſolvendi quos Synodus iniqua [u] damnaverat, & damnandi nulla exiſtente Synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctæ quippe memoriæ Athanaſium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum ſedes Apoſtolica, quia damnationi Græcorum non conſenſit, abſolvit. Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Conſtantinopolitanum Synodus etiam catholicorum præſulum certè damnaverat, quem ſimili modo ſedes Apoſtolica etiam ſola, quia non conſenſit, abſolvit. Itémque ſanctum Flavianum Pontificem Græcorum congregatione damnatum pari tenore, quoniam [x] ſedes Apoſtolica non conſenſit, abſolvit: potiúſque qui illic receptus fuerat Dioſcorum ſecundæ ſedis præſulem ſua autoritate damnavit, & impiam Synodum non conſentiendo ſola ſummovit, & pro veritate, ut Synodus Calchedonenſis fieret, ſola decrevit [y]. Ut ergo ſola jus habuit abſolvendi eos quos Synodica decreta perculerant, ſic etiam ſine Synodo in hac eadem cauſſa plurimos etiam Metropolitanos damnaſſe cognoſcitur.

Cap. IV.

Quod ſi quis hæc ab Apoſtolica ſede, vel ſecundùm Synodum [z] acta reprehendit; præter quod priſca rerum approbatione convincitur, interim multo magis Acacio non licuiſſe fatebitur. Dicat ergo quâ ipſe Synodo ſecundæ ſedis antiſtitem qualemcúmque certè catholicum, & à catholicis ordinatum, nec de catholica fide & commu-

Cap. V.

r *vulg. add.* propter quod etiam ad Apoſtolicæ ſedis judicium Acacius vel venire, vel deſtinare non auſus eſt

s *vulg.* communicatione.

t *vulg.* ſententiâ ſedis Apoſtolicæ damnatum. *min. rectè.*

u *vulg.* iniquè.

x *vulg. ad.* ſola,

y Lineæ tres ſubſequentes uſque ad. Quod ſi quis hæc &c. in vulg. deſunt; ſed harum loco duæ ferè paginæ habentur, quæ in utroque Codice noſtro MS. deſiderantur. Variè etiam ſequentia leguntur.

z *MS. Juſt.* vel ſancta Synodo.

Ep.Gela. ad Dardan.Epis.

nione aliquatenus impetitum, duxerit excludendum; & hæreticum manifeſtum Petrum, ſua quoque executione damnatum, catholico Pontifici permiſerit ſubrogari. Quâ Synodo tertiæ ſedis Epiſcopum ſanctum Calendionem fecit expelli, ac nihilominus eidem Petrum tam manifeſtum hæreticum, ut eidem palam nec ſe communicare prætenderet, ſua paſſus eſt diſpoſitione ſubſtitui. Quâ denique per totum Orientem Synodo, ejectis orthodoxis, nullo crimine maculatis, pravos quoſque & criminibus involutos ſua proviſione ſuppoſuit? Quâ Synodo tot aliena privilegia nefandus populator invaſit. Sed libri non ſufficient ſi tragœdias ejus, quas per Eccleſias totius Orientis exercuit, ſingillatim deſcribere moliamur. An illud ipſius argumentum nobis æſtimant opponendum, quo facinora ſua in Imperialem viſus eſt [a] jactare perſonam? cur igitur, quando voluit, obſtitit Baſiliſco Tyranno, certè & hæretico vehementer infeſto? Cur ipſi Imperatori Zenoni, quia palàm Antiocheno Petro noluit communicare, ſuam non ſubdidit [b] voluntatem? Ecce potuit in aliis reſultare; Annon? Apoſtolus dicit: *Non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*, reatu pariter irretiri [c]. Sed ut ea quæ latius explicanda ſunt omittamus, quid, quòd [d] ipſe Zenon Imperator ſuis literis profitetur cuncta ſeſe ex Acacii geſſiſſe conſilio, nec hoc eum fallere literis ſuis ipſe quoque teſtatur Acacius, qui & eum nihilominus univerſa recte geſſiſſe conſcripſit, & ſuo conſilio hæc eadem geſta non tacuit. Quaſi verò tantùm in Alexandrini Petri communione Acacius prævaricator extiterit, & non in omnibus quos vel fecit depulſis catholicis Pontificibus, tanquam tyrannus, Eccleſiis quibuſcúmque præponi, vel taliter præpoſitis perverſa communione permixtus eſt, qui hoc ipſo ſecundùm canones fuerant ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis Sacerdotibus adhiberi. Quis autem non perſpiciat chriſtianus, quod catholicis Pontificibus à propria ſede dejectis, non niſi hæretici potuerunt introduci? Quibus tamen cunctis, vel autor fuit Acacius ſubrogandis, vel ſubrogatis communicator acceſſit, his qui à communione hæreticorum nullatenus diſcrepabant. Cur ergo vel cùm hæc fieri videret, non, ſicut ſub Baſiliſco jam fecerat, ad Apoſtolicam ſedem referre curavit: ut ſi ſolus ipſe non poterat, cunctorum cum eodem conſiliis atque tractatibus apud Imperatorem quæ religioni competerent, allegarentur [e]? Nam ſi Baſiliſcus, ut dictum eſt, Tyrannus hæreticus, ſcriptis Apoſtolicæ ſedis vehementer infractus eſt, & à plurimis revocatus exceſſibus, quanto magis legitimus Imperator, qui ſe catholicum videri volebat, potuit cum Apoſtolica ſede cunctorum quoque Pontificum moderata ſuggeſtione mitigari; præcipuè

a *vulg.* niſus eſt.

b Ox. abdidit,

Rom. 1. 32.

c *Superiora, quæ ex Apoſtolo, deſunt in vulg.*

d *vulg.* quidquid.

e *vulg.* non poterat, junctis cum eadem,

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

cipuè cum ejuſdem Acacii eſſet ſpecialis fautor & amator,& qui literis ſuis tam ipſum Acacium, quàm ſanctum Papam Simplicium magnis laudibus extuliſſet, quod hæretico conſtantiſſimè reſtitiſſent? Cur tantopere [f] Acacius inter iſta conticuit: niſi quia præpediri nolebat ullatenus, quæ deſiderabat expleri.

[f] *vulg.* hæreticis.. reſtitiſſet. Cur tanto tempore &c.

Cap. VI.

Ponamus tamen, etiam ſi nulla Synodus præceſſiſſet, cujus Apoſtolica Sedes rectè fieret executrix, cum quibus erat de Acacio Synodus ineunda? Numquid cum his, qui jam participes tenebantur Acacio, & per Orientem totum catholicis Sacerdotibus violenter excluſis, & per exilia diverſa relegatis, ſocii evidenter exiſtebant communionis externæ, priùs ſe ad hæc conſortia transferentes, quàm Sedis Apoſtolicæ ſcita conſulerent? Cum quibus ergo erat Synodus ineunda? Catholici Pontifices fuerant undique jam depulſi, ſolíque remanſerant ſocii perfidorum, cum quibus jam nec licebat habere conventum, dicente Pſalmo: *Non ſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo* [g]. Nec Eccleſiaſtici moris eſt, cum his, qui pollutam habent communionem, permixtúmque cum perfidis miſcere conſilium [h]. Rectè igitur per Calchedonenſis Synodi formam hujuſmodi prævaricatio depulſa eſt, potiùs quàm ad Concilium relata [i], quod nec opus erat poſt primam Synodum, nec cum talibus haberi licebat. Nam & quid ageretur de fide catholica intelligere ſi vellent, ignorare non poterant; cùm viderent catholicos Pontifices, nulla Synodi diſcuſſione, nullo Concilio, præcipuè cum novas cauſſas eſſe perpenderent, toto Oriente depelli: & ceteri quid caverent, ex illorum qualitate diſcernere potuiſſent. Reſtat igitur ut eos hujus partis fuiſse ſit clarum, cui ſe poſt tot experimenta dederunt, meritóque ab Apoſtolica ſede ceteríſque catholicis, non jam conſulendi erant, ſed potiùs notandi. Riſimus autem, quòd prærogativam volunt Acacio comparari, quia Epiſcopus fuerit Regiæ civitatis. Numquid apud Mediolanum, apud Ravennam, apud Sirmium, apud Treviros multis temporibus non conſtitit Imperator? Numquidnam harum Urbium Sacerdotes ultra menſuram ſibimet antiquitus deputatam quippiam ſuis dignitatibus uſurparunt? Numquid Acacius ut Joannem qualemlibet hominem, catholicum tamen à catholicis ordinatum de Alexandria excluderet, Petrúmque in hæreſi jam detectum atque damnatum, abſque ſedis Apoſtolicæ conſultatione reciperet, aliqua Synodo ſaltem illic habita, hoc audacter arripuit, ut Calendionem de Eccleſia depelleret, hæreticúmque Petrum, quem ipſe damnaverat, abſque notitia Sedis Apoſtolicæ rurſus admitteret, aliqua Synodo id feciſſe monſtratur? Si certè de dignitate agitur, ſecundæ Sedis & tertiæ major eſt dignitas Sacerdotum, quàm ejus civi-

Pſ. 25. 4.

[g] *Ab his*: Dicente pſal. &c. *deſunt in vulg.*

[h] *vulg. hic. add.* Propheta quoque dicente: non ſedi &c.

[i] *vulg.* adducta eſt.

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

tatis, quę non ſolum inter ſedes minimè numeratur, ſed nec intra Metropolitanorum jura cenſetur. Nam quod dicitis, *Regiæ civitatis*; alia poteſtas eſt regni ſecularis, alia Eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum. Sicut enim quamvis parva civitas prærogativam præſentis regni non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. Sit clara urbs illa poteſtate præſentis Imperatoris, religio ſub eodem tunc firma, tunc libera, tunc provecta conſiſtit, ſi potiùs hoc præſente propriam teneat ſine ulla perturbatione menſuram[l].

k *vulg.* Imperii.

l *Hic uſque ad c. 7. deeſt in utroque Codice MS. dimidia fere pagina, quam habent aliæ editiones.*

Cap. VII.

Sed dicatur forſitan dè Alexandrino & Antiocheno, certis ex cauſſis principem magis illa quæ geſta ſunt, quàm [m] Acacium præcepiſſe. Sed principi Chriſtiano decuerat ſuggerere Sacerdotem, maximè cujus familiaritate & favore fruebatur, ſalvam fore de ejus injuria contumeliáque vindictam, tantùm ut Eccleſiæ ſineret chriſtianus princeps regulas cuſtodiri: quia & nova in utroque Pontifice cauſſa eſſet exorta, & novam diſcuſſionem conſequenter inquireret. Et ſi, ſicut ſemper eſſet effectum[n], Sacerdotali Concilio de Sacerdotibus judicia provenirent, non à ſeculari viderentur qualeſcúmque Pontifices, & ſi errore humanitus accedente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, poteſtate percelli. An & hæc[o] juſta ratione principi ſuggerenda non erant? Regiæ civitatis honore ſublimis ſi factus erat illa civitate ſublimior, tanto magis in his ſuggerendis debuit eſſe conſtantior. Si autem in his, quæ pro religione fuerant exſequenda[p] extitit contemtibilis atque deſpectus, & aut ſegnis, aut fiduciam non habens intimandi, in quo per regiam civitatem major effectus eſt? Nathan Propheta palam publicéque in facie Regi David, & commiſſum pronuntiavit errorem, & ipſum commiſiſſe non tacuit, & confeſſione correctum conſequenter abſolvit[1]. Hic autem vir bonus & Sacerdos egregius, in tantum ſe & ſuggerere poſſe monſtravit, & noluiſſe depromſit, immò faviſſe patefecit, ut & Imperator cuncta ſe ex ejus geſſiſſe conſilio non taceret, & ipſe Imperatorem magnis præconiis elevaret iſta facientem, ſeſéque proderet his agendis rebus fuiſſe participem.

m *vulg. & Th.* non.

n *vulg. add.* ac divinæ pariter leges humanæque cenſerent.

o *vulg.* an adhuc.

p *vulg. & Th.* exerenda.

1 *Hic quoque dimidiâ fere pagina auctiores ſunt aliæ editiones. Vide infra annotationem.*

Cap. VIII.

Sed eſto Calendion nomen Imperatoris abſtulerit, Joannes prin-

1. Gelaſi non eſſe dimidiam illam paginam & ſuperiores quibus alias editiones iſtâ ampliores eſſe antea monuimus, vehementer ſuſpicor. Ad hanc quod attinet, nihil aliud habet, quàm varia exempla Pontificum qui ſeculares principes Chriſtiana libertate vel adierunt ipſi, vel literis adhortati ſunt, quæ facilè addita ſunt aliena manu. Deinde quod ait S. Ambroſium Theodoſio communionem ſuſpendiſſe recentioris ſtyli eſſe mihi videtur. Quod à Leone Papa aſſerit Theodoſium Epheſino latrocinio excedentem liberè eſſe correptum, falſiſſimum eſt. Quod denique ſeipſum ait Odoacri iniqua præcipienti non paruiſſe, cum temporum ratione conciliari non poteſt. Odoacer enim anno 490. hoc eſt biennio antequam Gelaſius Papa ſedem Apoſtolicam teneret, à Theodorico ita devictus eſt & ad mortem uſque Ravennæ incluſus, ut Gelaſio Papæ nihil vel juſti vel injuſti præcipere potuerit.

cipi mentitus fuiſſe jactetur : quæ tamen cum novæ eſſent cauſſæ, nova debuit Eccleſiaſtica provenire diſcuſſio ? an qui in hominem Imperatorem peccaſſe dicebantur nulla interveniente Synodo dejici[q] debuerunt : & in Deum, qui ſummus & verus eſt Imperator, Acacium delinquentem ſincerámque communionem divini ſacramenti ſtudentem miſcere cum perfidis, ſecundùm Synodum, in qua hæc eſt damnata perfidia, non oportebat excludi ? Quid per totum Orientem de innumeris urbibus pulſi catholici Sacerdotes, & hæretici ſubrogati[r] ? Novæ certè antea erant cauſſæ, & his conſequenter nova Synodus debebatur. Cur tunc non venit in mentem, ut in talibus cauſſis peteretur à principe ſaltem qualiſcumque Synodus celebranda, ut quocumque vel colorato judicio traditionis Eccleſiaſticæ paſſim Pontifices viderentur excluſi, non ſolùm quarumcumque urbium Sacerdotes, ſed Metropolitani incunctanter antiſtites ? His omnibus cùm non reſtitit ſuggeſtione, quâ potuit, conſenſit Acacius communicando cunctis, qui in catholicorum locum hæretici fuerant ſubrogati. Apoſtolus autem dicit : *Non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus*, reos indubitanter aſcribi. An hæc licuit ſeculari poteſtati, & actis talibus Acacio conſentienti abſque ulla Synodo, quam ipſa rerum novitas exigebat, abſque Sedis Apoſtolicæ conſultatione perficere ; & ſedi Apoſtolicæ non licuit ſecundùm tenorem Synodi Calchedonenſis in veteri utique cauſſa & veteri conſtituto juſta definitione damnatis[ſ], inimicis Synodi Calchedonenſis Acacium communicantem à ſua communione depellere ? Sed Acacius, inquiunt, principibus obviare non potuit. Cur Baſiliſco, quia voluit[t], obviavit : cur ipſi Zenoni, ne palam Petro Antiocheno, quamvis latenter hoc fecerit, communicare videretur, non commodavit aſſenſum ? Ecce reſultanti non reſtitit Imperator : ecce vim nolenti non intulit : ecce refugienti contagia manifeſta conceſſit : poſtremò cur tanto tempore cum iſta gererentur vel gerenda cognoſceret, non ad ſedem Apoſtolicam, à qua ſibi curam illarum regionum noverat delegatam referre curavit[u]? Sed priùs laudator factus eſt ipſe geſtorum, quàm vel præmoneret talia eſſe tentanda, vel ne tentarentur obſiſteret : ſicut ſub Baſiliſco jam fecerat. Cur illis ceteris communicare præſumſit[x], qui depulſis catholicis Sacerdotibus, indubitanter hæretici ſingulis urbibus fuerant ſubſtituti ? Poſtremò ſi ille defuit ſuis partibus, & quæ Sacerdoti competerent agere non curavit[y], ideo ſedes Apoſtolica quod ad eam[z] pertinebat vel potuit vel debuit præterire ? Quolibet modo hæreticorum complicem refutavit, & conſortem communionis externæ à ſua communione dimovit ; nec opus fuit nova Synodo, cum veteris conſtituti ſufficienter hoc forma præſcriberet : nec opus

EP. GELA. AD DARDAN. EPIS.

q *Ox.* decidi.

r *vulg.* Quid de innumeris per tot. Or. Catholicis Sacerdotibus propria ſede depulſis, & indubitanter hæreticis intromiſſis.

Rom. 1. 32.

ſ *vulg.* juxta definitionem damnata.

t *Ox.* noluit *male*.

u *vulg.* maturavit

x *Th.* conſenſit.

y *vulg.* agere faſtidivit.

z *vulg.* quod ad eadem.

EP. GELA. AD DARDAN. EPIS.

a *vulg.* ſcienda.

fuit ut hæc facienda [a] Orientis Epiſcopis intimaret, quos & expulſione catholicorum, quæ agebantur in cauſſa fidei non ignoraſſe manifeſtum ſit, & communicando hæreticis ſubrogatis, facto tali conſenſiſſe. Non dubium eſt etiam externæ communionis effectos, atque ideo cum eis nec potuiſſe, nec debuiſſe Sedis Apoſtolicæ ſcita tractari. Ecce agnoverunt in eorum profeſſione, qui conſtantiſſimè perdurarunt; quid fidei communioniſque catholicæ deberetur.

CAP. IX.

b *Ox. del.* & communione.

c *vulg. ad.* ad cujus præcipuè vocatus examen vel venire vel mittere non curavit: ut ſe de his omnibus, ut confidebat, abſolveret.

d *vulg. ad.* cum conſortibus.

e *vulg. ad.* Acacio.

f *vulg.* huc. *Th.* huc referrent.

Ecce agnoverunt quemadmodùm à talibus recedendo, immò talibus contraria moliendo, à fide & communione [b] catholica deviaret Acacius, ſeque pariter cum eiſdem errori ſubdiderit. Ecce agnoverunt quàm juſtis ex cauſſis pro fide & communione catholica atque Apoſtolica, cui & illi qui in ea perſtiterunt, congruebant, & illi qui perſtantibus obviabant, ab eadem docebantur alieni, ſedis Apoſtolicæ autoritate ſit remotus Acacius [c]; ejúſque pariter quicumque complices extiterunt: atque ab illa meritò communione cum his diſcretus, à qua ſe ipſe primùm cum ſuis conſortibus, Pontificibus catholicis diſcrepando, cognoſcitur ſeparaſſe: juréque ſententiam ille damnationis excepit, ceteris conſortibus [d] promulgandam, qui ſolus pro omnibus ſuis conſortibus in communionem ſe recidiſſe perfidiæ ad Apoſtolicam ſedem miſſis literis eſt profeſſus. Cui [e] ſi communicaverant Orientales Epiſcopi, antequam hoc [f] referret, pari utique ſine dubio reatu probabantur involvi, juréque per eum ſententiam transgreſſionis ſuſceperunt, tanquam facti cum eodem communionis externæ. Qui utique non conſuli, tanquam noſtræ communionis homines, jam deberent; ſed tanquam in contrario poſiti conſortio refutari. Si verò non communicaverant, antequam Acacius huc referret, & communicantem notare debuerant, & ipſi potius de eodem huc referre, atque Apoſtolicæ ſedis vigore perculſum meritò comprobare; & cum ſede Apoſtolica tantiſque illis catholicis Pontificibus magis tenere concordiam. Sed quia ab illorum ſocietate deſciverant, & eorum ſucceſſoribus communicare delegerant, ideò cum Sede Apoſtolica minimè congruebant, quia in ſortem reciderant prævaricatoris Acacii. Et quia illius ſe videbant ſententiâ conſequenter aſtringi, ob hoc eum videri nolebant eſſe damnatum: quia ſe cognoſcebant in eadem prævaricatione damnatos, in qua hodiéque manere perſiſtunt. Sed ſicut hi ſimili conditione conſtricti, complicem ſuum non poſſunt judicare non jure damnatum, neque rei reum poſſunt competenter abſolvere, ſic illo prævaricatore juſtè damnato, iſti quoque pari jacent damnatione proſtrati: neque, niſi reſipiſcentes, inde poterunt abſolvi prorſus; quia ſicut per unum ſcribentem eorum omnium vulgata tranſgreſſio eſt [g], qui in eam

g *vulg.* Vulgata tranſgreſſione.

dem perfidiæ reciderant actionem, ſic in uno eodémque, qui pro omnibus ſcripſerat, vel ſcribendo omnium prodiderat voluntates, tranſgreſſio eſt punita cunctorum [h].

Ep. Gela. ad Dardan. Epis.

[h] *vulg.* tranſgreſſione punita, pariter quoque cum eodem vel in eodem eſt complicum tranſgreſſio punita cunctorum.

Hæc ad inſtructionem veſtræ dilectionis ſatis abundéque ſufficere judicamus, quamvis eadem latiùs, ſi Dominus conceſſerit facultatem, ſtudeamus exponere: quatenus & fidelium quiſque cognoſcat & infidelium nihil Apoſtolicam ſedem, quod abſit, præproperè cenſuiſſe. Quæ tamen ſententia in Acacium deſtinata, & ſi nomine tantummodò præſulis Apoſtolici, cujus erat utique poteſtatis, legitimè probatur eſſe depromta, præcipuè cùm ſecretim dirigenda videretur, ne cuſtodiis ubique prætenſis diſpoſitio ſalutaris quibuſlibet difficultatibus impedita, neceſſarium non poſſet habere effectum: tamen quia orthodoxis ubique dejectis, & hæreticis tantummodò eorúmque conſortibus jam relictis in Oriente, Catholici Pontifices aut reſidui omnino non eſſent, aut nullam gererent libertatem, plurimorum in Italia Catholicorum congregatio Sacerdotum rationabiliter cognovit ſententiam in Acacium fuiſſe prolatam. Quæ congregatio facta Pontificum, non contra Calchedonenſem Synodum, non tanquam nova Synodus contra veterem primámque convenit, ſed potiùs ſecundùm tenorem veteris conſtituti, particeps Apoſtolicæ executionis effecta eſt: ut ſatis appareat Eccleſiam Catholicam, ſedémque Apoſtolicam, quia alibi jam omnino non poſſet, ubi potuit, & cum quibus potuit nihil penitus omiſiſſe, quod ad fraternum pertineret pro intemerata fide [i] & ſincera communione tractatum.

Cap. X.

[i] *vulg. omitt.* fide.

CAPITULUM LI.

EX EPISTOLA GELASII PAPÆ Ratio reddita, unde ſuperiùs, ad Epiſcopos Orientales [a].

Eſt XV. Epiſt. in Labbeana Concil. editione Fragmentum iſtud jam à Cl. V. Iacobo Sirmondo editum anno 1631. in appendice Codicis Theodoſiani.

[a] *Ex Cod. Thu.* De eadem ratione reddenda; ad Epiſcopos Orientis *nullò autore indicato.*

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ ad Orientales Epiſcopos: poſt alia.

* * * * * * * * * * *

Quid ergo iſti prudentes viri, & argutis mentibus totius religionis interna rimantes, in Orientis partibus conſtituti, ſi cognoverunt hujuſmodi perſonam in Antiochena Eccleſia conſtitutam, cur communicando talibus præbuere conſenſum? Cur non illicò reclamaverunt? cur non ſe à tali contagio ſubmoverunt, cùm

Cap. I.

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

a *Sirm.* removerunt eum tam.
b *Sirm. ad.* eorum.

jam [a] evidenter animadverterent, ideò Calendionem depulſum, ut hæreticis panderetur introitus? Quare hic nihil de Synodo, nihil de re, nihil de fide Chriſtiana, nihil de perſonarum examinatione tractarunt? Si verò illi [b] ſe communioni voluntariè ſubdiderunt, ab Apoſtolica ſede certè ſeparati ſunt, cum talibus & apud tales, etiamſi eſſet neceſſe fieri, nulla poſſet omninò Synodus provenire. Quod ſi ignoraſſe ſe dixerint, qualis apud Antiochiam poſt Calendionem ſucceſſiſſet antiſtes, quid mirum, ſi qui in Oriente poſiti, quæ in regione ſua contigerant ſcire nequiverunt, ea quæ apud Apoſtolicam ſedem geſta fuerant, ignorarint? cur tamen poſtquàm ad eorum notitiam pervenit qualis eſſet Sacerdos apud Antiochiam conſtitutus, non ejus conſortia continuò reſpuerunt? quid excuſationem de ignorantiæ colore prætendunt, cùm hodiéque & manifeſtata [c] contagia perfidorum, & à nobis ſæpius exprobata ſectentur? Quod ſatis apparet, quia ne tunc quidem etiamſi cognoſcerent, refutarent, quando etiam nunc publicata non renuunt. Prorſus in quamlibet ſe partem cauſationémque convertant, manifeſtæ veritatis ita laqueis ſuffocantur, ut ſuis ipſi verbis poſſint actibúſque concludi, & convincantur nonniſi [d] ſolam perniciem obſtinatæ perfidiæ reſiduam ventilare [e].

c *Ox.* manifeſta.
d *Sirm. & Thu.* concludi, nec niſi ſol.
e *Ox. del.* reſiduâ.

CAP. II.

Hæc autem quæ de Calendione venerabili dicta ſunt, & in Joannis Alexandrini conveniunt certa ratione perſonam. Immò, ſi cauſſa eadem latiùs inquiratur, tantæ illic tragœdiæ, tanti reperiuntur errores, ut ſi ipſi ſint judices, qui eadem perpetrarunt, cùm evidenter fuerint conſultati, à ſui damnatione non temperent. Palam enim illic apertéque monſtratur, nihil aliud quàm quæſitam cauſſam, quemadmodum Catholico qualicumque depulſo Pontifice, hæretico Petro reſeraretur acceſſus. Tunc iſtud nemo diſcutiebat; nemo Synodum poſcebat. Paſſim omnia licitò fieri à quibuſcumque videbantur. Nullum diſcrimen rei [f], nulla examinatio poſtulabatur Eccleſiæ; ſed prout de unoquoque veniſſet in mentem, de ſuis urbibus Catholicus pellebatur Epiſcopus, non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam tertiæ & ſecundæ ſedis antiſtites. In his nulla rerum veſtigatio quærebatur; nulla facienda Concilia [g] jactabantur: ſubrogabantur hæretici, nemo reſultabat; ſed velut muta pecora in captionem ducta ſubditis voluntatibus perfidiam ſectabantur. Non mirum quidem, ſi nunc eos defendere moliantur, quorum indiſcuſſam cæcis mentibus ſecuti ſunt voluntatem [h]: ſed miramur, cur eos non pudeat in iſtorum damnatione de Synodo non facta cauſſari, etiam cùm ſciant tot tantóſque Pontifices nulla Synodo fuiſſe depulſos. In iſtorum dejectione de non inito Concilio conqueruntur, cognoſcant ergo ſe [i] cur non & hoc in aliorum rejectione quæſiverint accuſari [k]; ſi verò

f *Sirm. & Th.* rerum.
g *Ox.* conciliabula,
h *Sirm. & Th.* vilitatem.
i *Sirm.* Si in iſtor. Dej... cognoſcant ſe &c.
k *Abhinc* ſi verò *&c. deſiderat Ox.*

in ceterorum rejectione Concilia neceſſaria non fuerunt, nec in iſtis neceſſaria fuiſſe cognoſcant. An in Catholicorum dejectione non fuit opus Synodo, & fuit magnopere congreganda in prævaricatoris damnatione confeſſi?

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

CAP. III.

Quid igitur reſtat, niſi ut dicant hæreticos non fuiſſe? non ergo de Synodo conqueruntur, qui ſe palam communionis externæ perhibent ſectatores. Cur ergo [l] eis Synodus neceſſaria fuiſſe videtur, qui ſe contra Calchedonenſem veniſſe cognoſcunt, qua Eutychianus error cum ſuis autoribus generalis Eccleſiæ voce [m] damnatus eſt? Nec dubium, quod in unaquaque hæreſi, quod inceſſabiliter repetendum eſt, quia firmum eſſe nullus ambigit Chriſtianus, omnes complices, ſectatores, communicatores damnatæ ſemel pravitatis pari ſorte cenſentur. Ideóque ſit [n] conſequens, ut ſicut Timotheus atque Petrus talium ſectatores ſecundùm tenorem illius Synodi, nulla recenti facta Pontificum congregatione damnati ſunt: ſic etiam qui Petro communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita conſors ſit factus & pœnæ. Quid igitur ambagibus & nebulis iſta prætexunt, ut impudentiam ſuam mentémque veſanam inanibus potiùs fabulis celare lethaliter, quàm prodendo medicinaliter ſanare contendant? Nihil enim nobis commune cum hominibus communionis externæ. Ideò certè vocatur ad judicium quæcumque perſona; ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Poſt confeſſionem porrò literarum tenore depromtam, cur ad judicium vocaretur Acacius qui ſe confeſſus eſt Petro, quem petita Sedis Apoſtolicæ præceptione damnarat, [o] communione ſociaſſe? Nec enim ei jam credi externæ communionis effecto, vel pro ſua [p] vel pro Petri defenſione poſſet, cui ſe priùs miſcuerat nefando conſortio, feceratque ejus cauſſam [q] ſine dubitatione communem, cui, examinatione præmiſſa & legitima, ſi ita eſſet, purgatione ſuſcepto, regulariter miſceretur. Sed cum eodem nondum legitimè diſcuſſo atque purgato communione ſociatus, quàm adhuc reo ſe miſcuit, tam pro eo loquendi fiduciam non habuit. Nam cùm Acacius nullo privilegio fulciretur, ut de ſecunda ſede poſſet ferre judicium; non potuit jure quemquam damnare [r]: ſimili modo, niſi primæ Sedis autoritate percepta; nec examinandi Petri jus habuit, nec recipiendi penitus poteſtatem.

[l] *Sirm.* enim.... videatur.

[m] *Oxon.* vocabulo.

[n] *Sirm.* ſit,

[o] *Oxon.* quem repetita præceptione damnaverat ſedes Apoſtolica.

[p] *Sirm. & Thua. add.* vel pro illorum;

[q] *Sirm. & Thua.* fecerátque ſe cum ejus cauſſa.

[r] *Oxon.* judicium, potuit jure à prima damnari. *minus rectè.*

CAP. IV.

Quo regulariter conſtituto, nec apud nos Petro ullatenus abſoluto, quem damnaſſe nos novimus, examinaſſe vel abſolviſſe neſcimus: reſtat ut illud etiam demonſtremus, eundem Petrum quem purgatum in communionem recepiſſe prætendit Acacius, nunquam ab hæreticæ communionis contagione ceſſaſſe: nec non [ſ] ſolum ip-

[ſ] *Sirm.* quod,

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

ſo tempore, quo communicavit Acacius, ſed etiam poſt communionem prævaricatoris Acacii ſemper Alexandrinum Petrum in hæreticorum collegio perduraſſe. Atque ita & per hunc Acacium perfidæ communionis ſuſcepiſſe contagium, & per eandem illis hæreticis, quibus Petro communicabat, eâdem peſte conjunctum. Qui præſumſit non prælato ordine Petrum ſuſcipere, nec eum examinatum, nec purgatum cognoſcitur recepiſſe: & ideò præter Sedis Apoſtolicæ notitiam non legitimam ſibi ejus receptionem uſurpare voluiſſe; ut examinationem & purgationem ejus poſſet pro ſua voluntate metiri: [t] atque eum nec examinatum, nec omnino purgatum reciperet. Quem ſi revera vellet examinatum purgatúmque recipere, ordinem in ejus examinatione & purgatione potiùs cuſtodiſſet, ſed ut magis videretur, quàm veraciter eſſet, jure purgari. [u] Sicut ergo ante non priùs damnavit, quam & referret, & poſceret Apoſtolica poteſtate damnandum: ſic & in recipiendo modum ſervare debuiſſet, ut priuſquàm ſe ei communione miſcuiſſet, per ſedem Apoſtolicam poſceret examinari eum, & legitima ratione purgari, cùm nec examinandi, nec recipiendi eum haberet ipſe Pontificium; & non niſi per illius Sedis autoritatem conſenſúmque hoc poſſet implere, ſine cujus autoritate eum non potuerat ipſe damnare, & cujus principali diligentia, & diſcuti potuit & damnari, vel purgari & ad communionem convenienter admitti. Cùm enim conſtet ſemper à ſede Apoſtolica hujuſmodi perſonas aut diſcuſſas & eſſe purgatas, aut ſic ab aliis quibus competebat Epiſcopis eſſe abſolutas, ut tamen abſolutio earum ex ſedis Apoſtolicæ conſenſione penderet; ubi utrumque defuit, nec diſcuſſionem legitimam, nec purgationem firmam, ac per hoc receptionem fuiſſe conſtat indebitam. Si tu abſque conſenſione mea [x] Petrum judicaſti eſſe Catholicum, méque deſpecto, tuo eum jure recepiſti; quid cauſſaris, ſi ego illum à communione mea, quam tu voluiſti eſſe contemtam, tanquam abſque [y] tua notitia vel conſultatione repulerim? Vis acquieſcere? meus es. Non vis acquieſcere? non es meus: *Qui enim mecum non eſt, contra me eſt; & qui mecum non colligit, ſpargit.*

t *Sirm.* mentiri.

u *Thua.* poſſet jure purgare. *Sirm.* Ne videretur magis quàm veraciter poſſet, jure purgare. *Lectio, quam retinuimus, clarior erit, ſi pro* ſed *legeris* ſcilicet *vel* ſaltem.

x *Sirm. & Thua.* abſque mea communione.

y *Oxon.* tanquam contemtam abſque.

Matth. 12. 30.

CAP. V.

Quæro abs te; Petrum hæreticum fuiſſe putas, an Catholicum; an ab hæreſi poſtea correctum? Si hæreticum, nullatenus eidem communicare debuiſti, eidémque communicando hæretici te manifeſtum eſt fuiſſe participem, & ejus conſequenter ex Synodi tenore veniente damnatione conſtringi. Si Catholicum, palam totius dogmatis es defenſor, quod Catholicum eſſe pronuntias, ac nihilominus illius errore cenſeris. Si hæreticum fuiſſe definias, ſed poſtea correxiſſe prætendas, eique purgato te communicaſſe pronunties

nunties; interim in cujus perſona me negligendum eſſe credidiſti, caussari non potes quod in hac eadem te ejus perſona neglexerim. Deinde cùm ſine me jus non habueris vel abſolvendi, vel recipiendi hujuſmodi ritè perſonam: quia nec purgatam legaliter, nec regulariter conſtat eſſe; quàm regulariter non receptam [z], tam legaliter non conſtat eſſe purgatam. Mea enim in illum manente ſententia, te ſine me Pontificium, ut meam ſententiam reſolveres, non habente, qua poteſtate vel diſcuſſus eſt, vel qua autoritate receptus aſſeritur? Ecce interim in his cauſſa veſtra nutat & labitur, & ſi hæc ſola ſunt [a], prorſus tota ſubruitur.

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

z *Sirm.* & *Thu.* acceptam.

a *Sirm.* fuit *Thu.* ſint.

CAP. VI.

b *Sirm.* ſed eſt *Thu.* ſed adduct.

Sed adjicitur [b] adhuc aliud, quod ad cumulum veſtræ convictionis accedat. Quid enim ſi doceatur, non ſolùm priuſquàm in ejus communionem veniretis, neque tantummodò cùm ad ejus communionem veniſtis, ſed etiam poſtea, in hæreticorum nihilominus cum communione duraſſe? Nonne aut per illum apud vos communio perveniebat hæretica, aut in hæreticam communionem vos ejus commercio tranſiebatis? Docete igitur Petrum Alexandrinum ab Antiocheni Petri unquam communione deſiſſe, & non uſque ad diem mortis [c], cum Antiochenus Petrus in hac luce verſatus eſt, individuum utriſque non fuiſſe conſortium. An dicturi eſtis & Antiochenum Petrum fuiſſe correctum? cur ergo ei uſque [d] in finem non communicaſſe gloriabatur Acacius? ſed quid profuit, quod illi per ſeipſum communicare non voluit, cùm eidem per Alexandrinum Petrum ſine ulla ſe communicare putaret invidia? Quid facimus de tot tantiſque civitatibus ex quibus Catholici Pontifices ſunt repulſi? ſi Catholici ſubrogati ſunt, cur Catholici ſunt ejecti. [e] Sed evidenter apparet, quia cum Catholici ſunt ejecti, non Catholici fuerunt ſubrogati: reſtat ergo, ut Catholicis hæretici quicumque ſucceſſerint. Cur eis temerè communicaſtis? Cur non ut iſta nova facies rerum, & tanta tragœdia de Pontificum ſucceſſione viventium Synodo diſcuteretur, egiſtis? An de uno dolet Acacio, quod ſpeciali Synodo non fuerit confutatus: cum proprium crimen ſuis literis ipſe detexerit, nec audiri debuerit jam ſponte confeſſus; & de tantis Pontificibus Catholicis non dolet ſine ulla diſcuſſione ſecluſis? Qui utique ſi Catholicos noſſent eos, quorum communionem vitaverant, his potiùs communicare maluiſſent, quàm non communicantes eis dura perſecutione depelli.

c *Sirm.* & *Thu.* *omitt.* mortis.

d *Sirm.* correctũ? cui uſque. *Thu.* cur uſque.

e *Sirm.* rejecti. & *infra.*

CAP. VII.

Ecce tanti Catholici Sacerdotes hoc ipſo ſe indicant, quid Apoſtolica ſedes cenſuerit, cognoviſſe, conſtantérque probaſſe retinendum; quo communionem Catholicam reſervantes, & eos qui Apoſtolicæ ſedi communicarent, elegêre conſortes; & illos, quibus ſe-

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

des Apoſtolica minimè communicaret, [g] uſque ad perſecutionis incurſus non tenuere [h] conſortes. Certè quæ ſedes Apoſtolica decreverat, Orientalibus Epiſcopis non innotuiſſe jactatur. Unde ergo tot tantique Pontifices unum idemque cum Apoſtolica ſede ſentientes, eamque probantes apta ſacroſanctæ religioni veraque ſanxiſſe, quæ non ſolùm ſibi ſequenda judicaverint, ſed etiam uſque ad perſecutionem exercenda, cognoverunt? [i] Ecce habuiſtis qui Apoſtolicæ conſtitutionis & notitiam vobis ingererent, & retinendi conſtantiam miniſtrarent. Si Apoſtolica ſedes miſiſſet, vix duos aut tres dirigere potuerat: ecce tot Pontifices Apoſtolicæ ſedis ſcita ſectantes, ingerunt vobis notitiam, & præbent ſervandæ veritatis exempla. Qui contra tantos clauſiſtis oculos, ibidem conſtitutos: quomodo duos vel tres audire poſſetis? hoc ipſo ſine dubio cognoviſtis, illos Apoſtolicæ ſedi placere, quo vos diſplicere videbatis. Aut illos ergo ſectamini, per quos intelligebatis ſedis Apoſtolicæ voluntatem, aut nihil eſt quod de ignorantia velitis obtendere: cùm judiciis tantis & talibus abutentes, ſedis Apoſtolicæ conſtituta, tantis teſtimoniis prædicantibus, reſpuere potiùs quàm recipere maluiſtis.

g *Sirm. & Thu.* decreverat minimè communicare

h *Sirm.* renuêre.

i *Sirm.* viriliter exerenda. *nec habet* cognoverunt.

CAP. VIII.

Numquid iſti omnes, quos memoravimus, Epiſcopi, Imperatori mentiti ſunt? Numquid omnes Imperatoris nomen ex Diptychis abſtulerunt? cum igitur pellerentur, & vivis Pontificibus Catholicis ſucceſſores hæretici crearentur, & non de inferioribus quibuſque civitatibus, ſed etiam Metropolitani Pontifices, in Catholica jugiter communione durantes, cur, inquam, compaſſi non eſtis tot fratribus veſtris? cur non adiiſtis Imperatorem? cur non Eccleſiæ cauſſam & ſacerdotii miſerabilem decolorationem continuatis vocibus defleviſtis; allegantes [k] nunquam de Pontificibus niſi Eccleſiam judicaſſe; non eſſe humanarum legum de talibus ferre ſententiam, abſque Eccleſiæ principaliter conſtitutis Pontificibus; obſequi ſolere principes Chriſtianos decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem; Epiſcopis caput ſubdere principem ſolitum, non de eorum capitibus judicare; quibus Eccleſiæ Conciliis, quâ Synodo pellerentur; quid denique commiſiſſent, ut ſine ulla diſcuſſione rerum, tot Eccleſiarum præſules pro humano libitu, & ſecularis poteſtatis arbitrio pellerentur: inauditos, indiſcuſſos, inconvictos non debere percelli, maximè cùm novæ cauſæ & nova rerum facies appareret, ut rectores iſti plebium [l] CHRISTI pro mundanæ potentiæ voluntate ſacris dignitatibus privarentur: ex nulla cauſa veteri, ex nullo collegio reatus, nec participatione [m] cujuſlibet erroris jam ante damnati teneri eos convincique conſortes, ut tanquam ex præterita definitione judicarentur obſtricti: & ideò quia nullis ante

k Diſt. xcvi. nunquam de Pontificibus.

l *Sirm.* plebium repentinis incurſibus. *Thu.* rep. incurſionibus.

m *Sirm. & Thu.* participio.

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

præcedentibus cauſſis recentes [n] eſsent, cur ejicerentur, incurſus qui eſſent, monſtrari debere, & Eccleſiaſticis legibus, ut ſemper, oportere conſtare. Saltem vel pro veſtro loco illorum duceretis miſeriis conſulendum; formidantes in vobis, quod in aliis cerneretis præter ullum morem violenter admitti. Si crimine reſperſi erant aliquo, Eccleſiaſtica debuit examinatione cognoſci.

n *Sirm.* recenti.

CAP. IX.

Taceo quod & ad ſedem Apoſtolicam ex more deferri, ne noſtra privilegia curare videamur. Satis ſit oſtendere, quid ſecundùm regulas & patrum canones facere deberitis: cum etiam ipſæ leges publicæ, Eccleſiaſticis regulis obſequentes, tales perſonas non niſi ab Epiſcopis ſanxerint judicari. Si verò de qualibet hæreſi fuerant impetiti, tanto magis eos decuit iſta cognoſcere, qui & ſecundùm religionis tenorem poſſent iſta diſcutere, & haberent priſtinum, ex quo eſt Chriſtiana religio, Pontificium judicandi. Aut Catholici enim erant, aut hæretici, de quibus illa ludibria paſſim gerebantur & latrocinia deteſtanda ſerviebant. Si hæretici; prodi, diſcuti, & legitimè convinci modis omnibus debuerunt, & vel ſuis confeſſionibus, vel aliorum vocibus confutari. Taceo quia ad nos fuerat paterna conſuetudine referendum, tantúmque commoneo, quid fieri Eccleſiaſtico jure convenerat. Si verò Catholici probabantur, vos qui in eorum non ſolùm depulſione ceſsaſtis, [o] ſed etiam hæreticos ſubrogaſtis & communicare delegiſtis, [p] indubitanter favetis hæticis, [q] qui depulſis Catholicis, ſuccedentibúſque hæreticis [r], non ignoraſtis cauſſam fidei communioniſque Catholicæ per tantos antiſtites toto orbe patefactam: ſed planè ſcientes volenteſque ſine ulla diſcuſſione rerum, ſine ulla Synodali examinatione, ſine ulla ſedis Apoſtolicæ reverentia, aſſenſiſtis hæreticis; libenter habentes patientérque ſinentes Catholicos antiſtites inaudita priùs & miſerabili ſorte detrudi. Quos ſi à fide integra communionéque Catholica [s] putaretis errare, ad Apoſtolicam ſedem ſecundùm ſcita majorum, & ſicut ſemper eſt factum, referre debuiſtis; ſicut de Petro Alexandrino, vel de Antiocheno Petro [t] feciſſe monſtratur Acacius. Sed quoniam noveratis eos cum Apoſtolica ſede ſentire, & quid Apoſtolica ſedes ſua definitione cenſeret, per illos tantos ac tales Epiſcopos conſtat Orientales antiſtites nullatenus ignoraſſe; & per illos [u] Catholicæ atque Apoſtolicæ communioni prodiiſſe [x] contrarios, & ab eadem defeciſse, cùm illis non eſtis paſſione conjuncti, ſed potiùs perſecutoribus eorum ſocietate connexis. Hîc vobis Synodus nunquam venit in mentem: & certè de perſonis, ut dictum eſt, nulla veteris offenſæ lege [y] conſtrictis. Hîc nullo Concilio non unius urbis, vel unius Epiſcopi, ſed totius Orientis Eccle-

o *Sirm.* & *Thua.* ceſſiſtis.
p *Sirm.* & *Oxon.* ſed etiam ſubrogatis communicare delegiſtis.
q *Sirm.* indub. hæretici. *Thua.* indubit. hæreticis.
r *Sirm* qui depulſ. Cathol ſecedentibus, non ign. *Th.* ſuccendentibus. *utrumque malè.*
s *Oxon.* à fide Catholica communionéque integra.
t *Sirm.* & *Thua.* *add.* de Ioanne & Paulo: *quæ duo nomina pariter omittuntur in epiſt. Gelaſii ad Fauſtum Mag. ſupra cap.* 48. & *leguntur in vulg. ejuſd. editionibus.*
u *Sirm.* & vos.
x *Thu.* & *Sirm.* prodidiſſe
y *Sirm.* nulla veteri lege. *Th.* veteris. *uterque mendosè.*

FRAGM. GELA. AD ORIENT.

[z] *Sirm.* Eccleſias. *Thu.* Eccleſia.

ſiam [z] ſubiit animum veſtrum facto ſacerdotali Concilio debere curari. Sed homines, qui in contrariam partem toto propoſito & toto receſſeratis affectu, Concilia potiùs neceſſaria etiam ſtudio declinaſtis; ne per eadem tale aliquid cenſeretur; quo vobis rebus evidenter oſtenſis & legitimè confutatis, in hæreticorum non liceret venire conſortium.

CAP. X.

Quid igitur de ignorantia prætenditis, cum per totum Orientem Catholicam fidem communionémque ſinceram ſedi Apoſtolicæ congruentem, non ſolùm cognoviſſe tot Pontifices videbatis, ſed etiam uſque ad extremum conſtantiſſimè defendiſſe? Si nos non audieratis, quid de fide & communione Catholica atque Apoſtolica cenſeremus, illos aſpicere debuiſtis, & aut ſequi, ſi credebatis eſſe Catholicos, aut apud Apoſtolicam ſedem potiùs accuſare, ſi credebatis erraſſe. Quid illos [a] dicitis vel ſuo propoſito illam tenuiſſe ſententiam, an agnoſcendo [b] quid ſedes Apoſtolica definiret? Aut igitur collegas & fratres de proximo in conſpectu veſtro, vel Catholicos ſequi debuiſtis, vel impetere, ſi credebatis errare: nec illis, à quibus nullo diſcrimine vexabantur, præbere conſenſum, donec veritas ex omnibus patefacta conſtaret, & regulariter de eis Eccleſiaſtici judicii forma procederet. Si verò Apoſtolicæ ſedis regulam ſubſequendo, perſpiciebatis illos hanc tenere conſtantiam, conſequenter per illos, & quid noſtra diffinitio contineret, non habuiſtis incertum, & illorum perſecutoribus annuendo, à ſedis vos Apoſtolicæ, non ignorantes ejus ſententiam, conſortio retraxiſtis. [c] Et adhuc dicitis ignoraſſe vos, quid ſedes Apoſtolica cenſuiſſet, cùm ab illis Sacerdotibus Catholicam fidem & communionem colentibus, [d] non verbis aut literis, ſed perſonis præſentibus, didiceritis univerſa, & ab eadem vos proprio judicio ſeparaſſe videamini. Et adhuc dicitis [e] Synodum in unius hominis perſona debuiſſe tractari, quam in damnandis tantis Pontificibus Catholicis non quæſiſtis? Quibus autem vultis, ut de talium cauſſarum relatione credamus [f]: Catholicis? an hæreticis? ab omni hæreticorum contagione diſcretis, an hæreticorum communione pollutis? Quis autem illos non videat catholicos eſse, & ab omni hæretica peſte prorſus alienos, qui à propriis urbibus detruſi, & in exilium ſunt redacti: & eos, qui ſuperſtitibus Catholicis ſucceſsores fieri auſi ſunt, Catholicos omnino non eſse, ſed aut Eutychianos maniſeſtos, aut eorum ſectatoribus communicantes?

[a] *Sirm.* & *Thua.* quid illos juvat vel.
[b] *Oxon.* & *Sirm.* aut cognoſcendo.
[c] *Sirm.* retroceſſiſtis.
[d] *Sirm.* in Catholica fide & communione pollentibus. *Thu.* nolentibus *minus rectè uterque.*
[e] *Sirm.* Dicitis etiam. *Thu.* dicitis etiam adhuc.
[f] *Oxon.* *del.* Catholicis.

CAP. XI.

Hæc enim peſtis apud eos hodiéque perdurat; ſiquidem cum Petro Alexandrino, & cum Antiocheno Petro indifferenter hi, qui Catholicis ſucceſſerant, communione permixti ſunt, & ſucceſsoribus

Fragm. Gela. ad Orient.

utriuſque Petri hodiéque miſcentur. His adde etiam illos, qui licet Catholicis non ſucceſſerint, tamen dum Catholici Pontifices haberentur, talium ſe communioni junxerunt. Hæc eſt illa mixtura, hæc eſt illa confuſio, quâ per Orientem totum inter Catholicam hæreticámque communionem nulla diſcretio eſt. Immò, qui diſcernere [g] tentaverit potiùs habetur hæreticus, perſecutione pellitur,[h] exiliis & afflictione multatur. Reſtat ergo, ut in hac colluvione cunctorum, ſicut quiſquis ab ea ſeparatus eſt, ſinceræ communionis, & ideò Catholicus comprobatur: ita quiſquis illius deteſtandi commercii particeps invenietur, quantùm à ſincera communione, tantùm à Catholica atque Apoſtolica ſit remotus. Nec prætendat quiſquam, quod alicui forſitan evidentiori non communicaſſe [i] vel communicare videatur hæretico. Quid enim juvat, ſi illi non communicet & his tamen communione jungatur, qui ab illius non ſunt communione diverſi? Quòd ſi eorum nulli communicavit, vel omnino non communicat, hic erit ille ſinceræ, Catholicæ, Apoſtolicæque communionis & fidei: Alioquin nullo modo poterit indiſcretæ illius mixtionis inſincerum vitare contagium. Hoc modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui ſe palam non communicare jactabat, per alios ſine ambiguo communicaſſe detegitur. Neque enim ab omnium, qui Anthiocheno Petro communicabant, ſemet Acacius communione ſuſpendit. Ac per hoc quid profuit, quòd videri volebat illi palam non communicare, cui per ſuos complices ſubciſivæ communionis nectebatur. Alexandrino Petro communicavit Acacius, ſed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utique poſt Acacianum cum Petro Alexandrino fœdus initum defunctus oſtenditur, nunquam Antiocheno Petro Alexandrinus Petrus communicare deſivit.

[g] *Sirm. & Thua.* diſcerni.
[h] *Sirm. & Thua.* percellitur.
[i] *Sirm. & Thua.* non communicaſſet,

Cap. XII.

Quod Catholicorum continet relatio Sacerdotum cæterorúmque in Catholica fide durantium, nec conſcientiam poteſt latere totius Orientis. Et ut taceam quod per ipſum Zenonem Imperatorem, qui utique Antiocheno Petro quem introduxerat, & cujus Sacerdotium comprobaverat, ſine dubio commixtus communicabat Acacius: plurimos diverſarum urbium præſules poſſumus demonſtrare, quibus cum Antiocheno Petro communicantibus nihilominus communicabat Acacius, & per illos Antiocheno conſequenter communicabat & Petro. Sed hæc apud Græcos facilis & inculpabilis putatur eſſe permixtio, apud quos nulla eſt veri falſique diſcretio; & cùm omnibus reprobis volunt eſſe communes, in nulla monſtrantur probitate conſtare. Hic autem ille eſt Petrus Antiochenus, quem nec per pœnitentiam ad Catholicam communionem

EPISTOLA S. ATHA. AD EPICTETUM.

recipi etiam à ſede Apoſtolica popoſcit Acacius. Ac per hoc quid [k] queruntur à nobis Acacium fuiſse damnatum, cùm hac profeſſione præmiſſa, & per anfractus Antiocheni Petri ſe doceatur, eo recepto, à communione ipſe damnaſſe. [l] Ubi tamen non ſolùm reus tenetur Acacius, ſed & omnes Pontifices Orientis, qui pari modo in hæc recidêre [m] contagia, meritóque ſimili damnatione tenentur obſtricti, nec inde poſſunt ullatenus expediri, niſi, dum ſuperſunt, à talibus abſtinendo. Nec nos oportet in talibus cauſſis niſi illis credere, qui aut omnino ſciunt ſe ab hujus perfidiæ nexibus divino beneficio ſervare diſcretos; aut his qui à perfidorum conſortio receſſerunt. Nam in perfidorum contagio conſtitutis quam fidem pro ſinceræ communionis teſtificatione poſſumus adhibere, qui in non ſincera communione ſunt poſiti? [n] Nec eorum teſtimoniis niti pro veritate poterimus, qui impugnare nituntur [o] falſitatibus veritatem. Reſtat ergo ut non niſi illis credere debeamus, qui ab omni contagione ſunt liberi.

k *Sirm omit.* quid.
l *Sirm.* Et per infectos Antiocheni Petri recepta communione, ſe doceatur ipſe damnaſſe. *Idem Thu. niſi quod habet* per anfractus.
m *Sirm.* Orientales.... cecidere.
n *Sirm.* qui inſincera communione ſunt polluti. *Thu.* ſincera... poſiti.
o *Sirm.* non vegentur.

CAPITULUM LII.

EPISTOLA ATHANASII EPISCOPI ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum

Antiqua verſio quâ uſus eſt S. Leo in epiſt. 134. Al 97. ad Leonem Auguſtum.

Contra eos qui de Domini incarnatione ſpiritu blaſphemiæ diverſa ſenſerunt.

Dilectiſſimo fratri & amabili conſacerdoti Epicteto, Athanaſius in Domino ſalutem.

CAP. I.

EGo quidem putabam omne vaniloquium univerſorum, qui ubique ſunt, hæreticorum ceſſaſſe, ex ea, quæ facta eſt in Nicæa, Synodo. Quæ enim mea à patribus ſecundùm ſanctas ſcripturas expoſita fides eſt, ſufficiens eſt ad omnem deſtructionem totius impietatis & ad confirmationem piæ in Chriſto fidei. Et propter hoc & nunc quoque diverſis factis Synodis tam in Gallia & Hiſpania, quàm in magna Roma, omnes qui convenerunt, omnes [a] qui adhuc latent & ſentiunt eadem quæ Arrius ſenſit, Auxentium dico Mediolanenſem, & Urſatium, & Valentem, & Gaïum de Pannoniis, unanimiter, utpote ab uno ſpiritu moti, anathematiſarunt, & ſcripſerunt ubique propter hos tales, qui Synodi ſibi nomen aſcripſerunt, nullam Synodum in Catholica Eccleſia no-

a *Thu.* eos qui

EPISTOLA S. ATHA. AD EPICTETUM.

minari, niſi ſolam quæ in Nicæa facta eſt, quæ eſt trophæum adverſus omnes hæreſes, præcipuè adverſus, Arrianam propter quam maximè tunc Synodus congregata eſt. Quomodo ergo poſt tantam Synodum dubitare, aut queri aliquanti conantur? Si de Arrianis ſunt, nihil mirum, ſi quæ contra ſe ſcripta ſunt accuſant: ſicut & Pagani audientes idola gentium eſſe argentum & aurum, opera manuum hominum, ſtultam putarunt divinæ crucis doctrinam. Hi verò qui putantur rectè credere, ſecundùm omnia quæ dicta ſunt à ſanctis patribus, aliquid propter inquiſitionem mutare volentes, nihil aliud faciunt, niſi, ſecundùm quod ſcriptum eſt, proximum quidem putant inſipientem, repugnant autem ad nullam utilitatem; ſed ut ſimplices tantùm evertant.

CAP. II.

Hæc ita ſcribo, lectis quæ apud ſanctitatem tuam acta ſunt geſtis, quæ nec ſcribi utique debuerunt, ut nec memoria aliqua eorum in poſterum fieret. Quis enim audivit talia únquam? aut quis docuit? aut quis didicit? *Ex Sion enim prodiet lex, & Verbum Domini de Jeruſalem.* Hæc autem unde proceſſerunt? quis infernus ea eructuavit? Omouſion dicere corpus ex Maria Verbo Deitatis; aut quia Verbum in carnem & oſſa, & capillos, & omne corpus tranſlatum & mutatum eſt de propria natura. Quis autem audivit in Eccleſia omnino à Chriſtianis, quod figura & non natura corpus indutus eſt Chriſtus? aut quis in tantam impietatem delapſus eſt, ut dicat ſimul & ſentiat, quod Deitas ipſa Omouſios Patri circumciſa eſt, & imperfecta ex perfecta [b] facta eſt: & quod in ligno crucifixum eſt non fuerit corpus, ſed ipſa creatrix ſubſtantia? quis autem audiens non ex Maria, ſed ex propria ſubſtantia effeciſſe ſibi corpus paſſibile Verbum, aut qualem Chriſtianum exiſtimet hæc dicentem? Quis autem hanc nefariam fecit impietatem, ut in hujuſmodi cognitionem veniret; & hæc diceret: quoniam qui dicit ex Maria eſſe dominicum corpus, non jam Trinitatem, ſed quaternitatem in deitate ſentit; propter eos qui ſic ſentiunt, ut de ſubſtantia [c] Trinitatis dicant eſſe carnem, quâ indutus eſt ex Maria Salvator? Unde autem quidam iterum eructuarunt impietatem ſimilem ſupradictis, & dicunt: [d] non novellum eſſe corpus verbi deitatis, ſed conſempiternum ipſi per omnia fuiſſe, quoniam ex ſubſtantia ſapientiæ conſtitit?* Quomodo autem & dubitare auſi ſunt, qui dicuntur Chriſtiani, ſi qui ex Maria proceſſit Dominus, filius quidem ſubſtantiâ & naturâ Dei eſt: quod autem ſecundùm carnem, ex ſemine David eſt & carne ſanctæ Mariæ?*

Iſaiæ. 2. 3.

b *Thu.* ex perfecto.

c *Thu.* ut ſubſtantiæ.

d *Thu.* ut dicant.

* *Hæc uſque ad ſimile aſteriſcum referuntur ex eadem iſta verſione à S. Leone noſtro ad Calcem Epiſtolæ 134. al. 97. ad Leonem Auguſtũ, & in eodem teſtimoniorum delectu, qui habetur suprà cap. 41. hujus codicis.*

CAP. III.

Quid autem ita temerarii fuerunt, ut dicerent carne paſſum Chri-

EPISTOLA S. ATHAN. AD EPICT.

ſtum, & crucifixum non eſſe Dominum, & ſalvatorem, & Deum Filium Patris? Vel quomodo Chriſtiani volunt nominari, qui dicunt in hominem ſanctum, ſicut in unum Prophetarum, advenisſe verbum, & non ipſum hominem factum eſſe ſumentem carnem ex Maria; ſed alterum eſſe Chriſtum, & alterum Dei verbum ante Mariam & ante ſecula filium Patris? Aut quomodo Chriſtiani eſſe poſſunt, qui dicunt alium eſſe filium, & alium Dei verbum? Hæc fuerunt in geſtis diverſè quidem dicta, unam autem mentem & eandem impietatem habentia. Propter hæc diſputabant & contendebant inter ſe invicem, qui gloriantur in confeſſione patrum quæ in Nicæa facta eſt. Ego autem ammiratus ſum ſanctam religionem tuam ſic toleraſſe & non compeſcuiſſe eos talia dicentes, nec fidem piam expoſuiſſe eis: ut vel audientes quieſcerent, vel contradicentes, ut hæretici æſtimarentur. Quæ autem prædicta ſunt, neque dicta, neque audita ſunt apud Chriſtianos, ſed aliena omnimodo ab Apoſtolica doctrina. Propterea igitur etiam ego quæ ab illis dicta ſunt, ſcripta pro te in Epiſtola feci, ut ſolùm audiens videas in ipſis pravam confeſſionem & impietatem. Quamvis oporteret pluribus accuſare & convincere [c] ſtultitiam eorum, qui iſta ſenſerunt: ſed melius eſt huc uſque eſſe Epiſtolam & nihil amplius ſcribere. Quæ enim ita manifeſtè monſtrantur prava tractari, diutiùs & perſcrutari non oportet, ne contendentibus tanquam dubia putentur.

c *Th.* à pluribus accuſari & convinci.

CAP. IV.

Sed hoc ſolùm reſpondiſſe ad hæc & dixiſſe ſufficiat: quod non ſunt iſta Catholicæ Eccleſiæ, nec patres iſta ſenſerunt. At ne in totum ex noſtro ſilentio occaſionem impudentem ſibi malorum inventores acquirant; bonum eſt ut ex divinis ſcripturis pauca commemoremus. Forſitan vel ſic erubeſcentes quieſcent à ſordidis cogitationibus ſuis. Unde eſt vobis dicere, ô qui tales eſtis, conſubſtantiale eſſe corpus deitatis verbi? Ex hoc enim bonum fuerat inchoare, ut hoc fragili demonſtrato, & omnia alia talia demonſtrarentur. Ex divinis ergo ſcripturis non poteſt inveniri. Deum enim in humano corpore fuiſſe dicunt; ſed Patres in Nicæa congregati, non corpus, ſed ipſum Filium dixerunt conſubſtantialem Patri, & hunc quidem ex ſubſtantia patris, corpus autem ex Maria eſſe confeſſi ſunt ſecundùm ſcripturas. Si igitur negatis Synodum Nicænam, ut hæretici iſta inducitis: aut ſi vultis filii patrum eſſe, nolite ſentire præter illa quæ ipſi ſcripſerunt. Etenim ex hoc iniquitatem vos videre licet, ſi conſubſtantiale ſit verbum corpori de terra habenti naturam, conſubſtantiale autem verbum patris ſecundùm confeſſionem patrum, Omouſion erit & ipſe pater corpori quod ex terra eſt[f]. Et quid accuſatis adhuc Arrianos dicentes filium eſſe creatum, cum dicatis ipſi etiam

f *Th:* ex terra factum eſt.

patrem

[Epistola S. Athan. ad Epict.]

patrem conſubſtantialem eſſe creaturis? Et ad impietatem alteram tranſeuntes, dicitis in carnem, & oſſa, & capillos, & nervos, & in totum corpus converſum verbum & mutatum à ſua natura. Aliquando autem dicitis[g] ex terra eum factum eſſe. Ex terra enim oſſium & totius corporis natura eſt.

[g Th. aliq enim dicitis evidenter.]

[Cap. V.]

Quæ igitur hæc tanta dementia, ut adverſum vos ipſos repugnantes ſitis? Omouſion enim dicentes verbum corpori, aliud adverſum aliud ſignificatis: quod autem in carnem converſum dicitis, ipſius verbi mutationem fingitis. Et quis vos jam ultra toleret, ſi vel ſola iſta dicatis? Nam ad impietatem ſupra omnes hæreſes declinaſtis. Si enim Omouſion eſt verbum corpori, ſuperflua eſt Mariæ commemoratio, & non neceſſaria: cum potuiſſet & ante Mariam ſempiternum corpus exiſtere, ſicut eſt ipſum verbum. Si igitur ſecundùm vos Omouſion eſt corpori, quid neceſſe erat adventus verbi, aut ſuum Omouſion indueret, aut mutatum de propria natura corpus fieret? non enim deitas ſeipſa ſuſcepit, ut etiam ſuum Omouſion indueret: ſed nec peccavit verbum, quod aliorum peccata liberavit, ut mutatum in carnem ſemetipſum in ſe ipſo offerret, & ſacrificium ſeipſum libaret. Sed non eſt ita: abſit. *Abrahæ ſemen apprehendit*, ſicut [Hebr. 2. 16.]
dixit Apoſtolus, *unde debuit fratribus aſſimilari*, & ſimile nobis corpus aſſumere. Propterea ergo neceſſaria verè Maria, ut ex ipſa hoc aſſumeret, & ut ſuum pro nobis corpus offerret. Et hanc Iſaïas Prophetizans oſtendit, dicens: *Ecce Virgo*. [Iſa. 7. 14.]

[Cap. VI.]

Gabriel autem mittitur ad ipſam non tranſitoriè virginem, ſed *ad virginem deſponſatam viro*: ut ſponſus oſtenderet Mariam verè hominem fuiſſe. Et partus meminit ſcriptura, & dicit: *Involvit puerum*. [Luc. 2. 7.] Et, *beata ſunt ubera quæ ſuxiſti*. [Luc. 11. 27.] Et oblatum eſt ſacrificium; quoniam qui natus eſt aperuit vuluam. Hæc autem omnia parturientis virginis erant indicia. Et Gabriel certiſſimè evangelizavit ipſi, dicens non tranſitoriè: *Quod naſcetur ex te*: ut non de foris inductum ei corpus putaretur; ſed *ex te*, ut ex ipſa naturaliter, quod natum eſt, eſſe manifeſtè credatur: & hæc naturâ demonſtrante: quia impoſſibile eſt virginem lac proferre: & impoſſibile eſt lacte nutriri corpus, & pannis involui, non ante naturaliter natum. Hoc eſt quod circumciſum eſt octava die: hoc Simeon in manibus ſuſcepit: hoc factum eſt infans, & crevit uſque ad tredecim annos, & ad trigeſimum annum venit. Neque enim, ſicut quidam arbitrati ſunt, ſubſtantia ipſius verbi mutata, circumciſa eſt, quæ erat immutabilis & inconvertibilis, dicente quidem ipſo Salvatore: *Videte quia ego ſum, & non ſum mutatus*. [Malach. 3. 6.] Paulo etiam ſcribente: JESUS CHRISTUS [Heb. 13. 8.] *heri, & hodie, ipſe & in ſecula*. Sed circumciſo corpori, & por-

EPISTOLA S. ATHAN. AD EPICT.

tato, & manducanti, & laboranti, & in ligno affixo, & paſſo, erat impoſſibile eſſe incorporeum Dei verbum. Hoc erat in ſepulchro poſitum, quando ipſe perrexit *prædicare his, qui in cuſtodia* 1. *Petr.* 3. 19. *erant ſpiritibus;* ſicut dixit Petrus: quod magis oſtendit amentiam dicentium, verbum in carnem & oſſa mutatum. Quod ſi ita erat, non erat neceſſarium ſepulchrum: ipſum enim per ſe iſſet corpus prædicare in inferno ſpiritibus. Nunc autem ipſe perrexit præ- *Ioan.* 19. 38. dicare, corpus verò involutum poſuit Joſeph in Golgotha; & oſtenſum eſt omnibus, quia non corpus erat verbum, ſed corpus *Ioan.* 20. erat verbi. Et hoc palpavit Thomas poſtquàm reſurrexiſſe vidit à mortuis, & vidit in eo figuras clavorum, quos pertulit ipſum verbum in ſuo corpore, dum crucifigeretur. Et cùm poſſet prohibere non prohibuit, ſed etiam propria ſua faciebat, quæ erant propria corporis, verbum incorporale. Denique cæſo corpore à miniſtro, h *Th.* ipſe. ſicut ipſum[h] patiens dicebat: *Quid me cædis?* & impaſſibile[i] na- *Ioan.* 18. 23. i *Th.* impaſſibilis. turaliter dicebat: *Dorſum meum dedi ad verbera; & faciem meam* *Iſa.* 50. 6. *non averti à confuſione ſputorum.* Quæ enim humanitas patiebatur verbi, hæc inhabitans verbum ad ſe referebat: ut nos deitatis verbi participes eſſe poſſemus. Et erat ammirabile; quia ipſe erat patiens, & non patiens: patiens quidem, quoniam proprium ejus corpus patiebatur, & in ipſo quod patiebatur erat; non patiens, propterea quia naturâ Deus manens verbum eſt impaſſibile. Et ipſe quidem incorporalis erat in corpore paſſibili, corpus autem habebat in ſe verbum impaſſibile, deſtruens infirmitates ipſius corporis. Faciebat autem hoc, & fiebat ita, ut noſtra ipſe ſuſcipiens, & offerens in ſacrificium, deſtrueret, & ſuis jam nos operiens faceret Apo- 1. *Cor.* 15. 53. ſtolum dicere: *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem; & mortale hoc induere immortalitatem.*

CAP. VII. Abſit autem, ut figuratè iſta facta ſint, ſicut quidam iterum arbitrati ſunt; ſed verè, homine facto ſalvatore, totius hominis facta eſt ſalus. Si enim figuratè verbum erat in corpore ſecundùm illos, quod autem figuratè dicitur, fantaſia eſt; invenietur opinione & ſalus hominum & reſurrectio dicta ſecundùm impiiſſimum Manichæum. Sed non per phantaſiam eſt ſalus noſtra, nec corporis ſolùm, ſed totius hominis, animæ & corporis verè ſalus facta eſt. In ipſo verbo humanum erat corpus, verè naturaliter ex Maria ſecundùm ſcripturas divinas, & verum erat corpus Salvatoris. Verum autem erat, quia ſimile erat noſtro: ſoror etenim noſtra fuit Maria, quoniam ex Adam omnes ſumus: & hoc nunquam aliquis dubitavit, recolens quæ ſcripſit Lucas. Poſtquam enim reſurrexit à mortuis, æſtimantibus quibuſdam, non in corpore ex Maria videri Dominum,

ſed pro ipſo ſpiritum videri, dicebat: *Videte manus meas & pedes, & veſtigia clavorum, quia ego ipſe ſum: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* & hæc dicens oſtendit eis manus ſuas & pedes. Ex quibus confutari poſſunt iterum, qui auſi ſunt dicere, in carnem & oſſa mutatum eſſe Dominum. Non enim dixit: *Sicut me videtis carnem eſſe & oſſa;* ſed, *habere:* ut non ipſum verbum in hæc mutatum eſſe credatur; ſed ipſum in his, & ante mortem, & poſt mortem[k] eſſe credatur. His ergo ita probationem habentibus, ſuperfluum eſt jam alia tractare, & ſcrutari aliquid de ipſo corpore, in quo erat verbum inconſubſtantiale deitatis, & ex Maria verè progenito, & ipſo verbo nequaquam in carnem & oſſa mutato, ſed carnem facto. Quod autem à Joanne dictum eſt: *Verbum caro factum eſt:* hanc habet intelligentiam, ſi per ſimilitudinem hoc poterit inveniri: ſcriptum eſt enim à Paulo *Chriſtus pro nobis factus eſt maledictum:* & quemadmodum non hoc ipſum factus eſt maledictum, ſed quia pro nobis aſſumſit maledictum, dictum eſt maledictum factum eſſe: ſic & caro factus eſt, non mutatus in carnem; ſed quia pro nobis carnem aſſumſit, & factus eſt homo. Quod autem dixit: *Verbum caro factum eſt*, ſimile eſt iterum dicere: *Homo factus eſt:* ſecundùm quod dictum eſt in Johel: *Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem:* non enim uſque ad animalia erat promiſſio, ſed in hominibus eſt, propter quos etiam ipſe Dominus homo factus eſt.

EPISTOLA S. ATHAN. AD EPICT.

Luc. 24. 39.

k *Th.* & poſt reſurrectionem.

Ioan. 1. 14.

Gal. 3. 13.

Ioan. 1. 14.

Ioel. 2. 28.

CAP. VIII.

Hoc autem dicto hanc habente intelligentiam, profectò reprehendant ſe omnes, qui putarunt ante Mariam eſſe carnem, quæ ex ipſa eſt; & ante hanc aliquam habuiſſe animam humanam verbum, & in ipſo ante adventum ſemper fuiſſe. Deſinant autem & illi, qui dixerunt capacem mortis non eſſe carnem, ſed etiam immortalis eſſe naturæ. Si enim non eſt mortuus, quomodo Paulus tradidit Corinthiis, quod & ipſe accepit: *Quod Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas?* Aut quomodo omnino reſurrexit, ſi non eſt mortuus? Erubeſcant autem maximè, qui omnino iſta cogitarunt poſſe fieri, pro Trinitate quaternitatem introducentes, ſi dicatur eſſe ex Maria corpus. Dicunt enim: ſi dicamus conſubſtantiale corpus verbo, manet trinitas, nihil extraneum in ipſam afferente verbo; ſi verò humanum dicamus corpus, neceſſariò exiſtit extraneum ſecundùm ſubſtantiam corporis, ut ſit in ipſo verbum, erit pro trinitate quaternitas propter corporis adjectionem. Hæc ita dicentes non intelligunt, quemadmodum in ſeipſos incidunt. Nam & ſi non ex Maria dicunt corpus, ſed conſubſtantiale ipſi verbo, nihilominus, quod ſimularunt, ne fortè ut ſapientes putentur ſecundùm ſuum intellectum, oſtendentur dicentes quaternitatem: ſicut enim filius ſecundùm

1. *Cor.* 15. 3.

EPISTOLA S. ATHAN. AD EPICT.

patres Omouſion eſt patri, & non eſt ipſe pater, ſed filius ad patrem dicitur Omouſion: ſic & conſubſtantiale corpus verbi, non eſt ipſum verbum, ſed aliud à verbo. Cùm autem aliud ſit, erit ſecundùm ipſos, ipſorum trinitas, quaternitas; non enim vera & ſpecialiter perfecta atque indiviſa trinitas recipit adjectionem. Sed hæc quæ eſt, quæ ab illis eſt intellecta: & quomodo adhuc Chriſtiani alium, præter eum qui eſt Deus, adinveniunt?

CAP. IX.

Iterum enim & in alio commento licet eorum inſipientiam pervidere, ſi propter quod eſt & dicitur in ſcripturis ex Maria eſſe & humanum corpus Salvatoris, putant pro trinitate quaternitatem dici, quaſi facta adjectione propter corpus; multum errant facturam coæquantes factori, & ſuſpicantes poſſe deitatem aliquid adjectionis accipere: & ignorant quia non propter adjectionem Deitatis verbum caro factum eſt, ſed ut caro reſurgat: neque ut melioraretur verbum proceſſit ex Maria, ſed ut humanum genus liberaret. Quomodo igitur putant ut liberatum corpus per verbum, & vivificatum in Deitate, verbo faciat adjectionem? Magis autem ipſi humanitati adjectio eſt facta magna ex verbo, in ipſa communione & unitione. Ex mortali enim facta eſt immortalis, & ex animali facta eſt ſpiritualis, & ex terra facta, cæli portas tranſgreſſa eſt. Trinitas verò, & aſſumente verbo corpus ex Maria, trinitas eſt; non accipiens adjectionem, neque diminutionem; ſed ſemper perfecta eſt, & in Trinitate Deitas una cognoſcitur: & ſicut unus Deus in Eccleſia prædicatur verbi pater. Ex hoc autem jam conticeſcant & qui aliquando dixerunt, eum qui ex Maria proceſſit, non eſſe ipſum Chriſtum & Dominum Deum. Si enim non Deus erat in corpore, quomodo ſtatim procedens ex Maria vocatur Emmanuel, quod interpretatur, nobiſcum Deus. Quomodo autem & Paulus, ſi verbum non erat in carne, ad Romanos ſcribebat: *Ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſecula.* Confiteantur ergo & qui ante negabant crucifixum eſſe Deum, erraſſe ſe, acquieſcentes ſanctis ſcripturis & maximè Thomæ, qui poſteaquàm vidit in ipſo clavorum veſtigia, exclamavit & dixit: *Dominus meus & Deus meus.* Cum enim Deus & Dominus gloriæ eſſet, filius erat in gloria, affixo & exhonorato corpore: corpus verò patiebatur, dum percuteretur in ligno, & fluebat de ejus latere ſanguis & aqua. Templum enim verbi erat plenum Deitatis: propterea igitur ſol videns creatorem ſuum, injuriato corpore, tolerantem, radios ſuos ſubtraxit & obſcuravit terram: Ipſum autem corpus habens naturam mortalem, ultra ſuam naturam reſurrexit, propter habitans in ſe verbum; & deſiit quod erat de naturali corruptione: induens autem

Rom. 9. 5.

Ioan. 20. 28.

quod ſupra hominem eſt, verbum, indumentum factum verbi, factum eſt incorruptum.

Epiſtola S. Athan. ad Epict Cap. X.

De eo autem quod falluntur & dicunt, quod ſicut in unumquemque Prophetarum factum eſt, ita & in unum aliquem hominem ex Maria venit verbum, ſuperfluum eſt diſputare : manifeſta eſt enim dementia eorum, & indubitata reprehenſio. Si enim ita venit, quare hic ex virgine, non ex viro ſimiliter & muliere? ſic enim unuſquiſque ſanctorum natus eſt : aut quare ita veniente verbo, non uniuſcujuſque mors dicitur pro nobis facta, ſed iſtius ſola? Cur autem per unumquemque Prophetarum adveniente verbo dicitur de hoc ſolo[1], *qui ex Maria natus eſt*, ſemel in fine ſeculorum adveniente? Aut quare, veniente eo, ſicut venit in prioribus ſanctis, aliis quidem omnes mortui non reſurrexerunt, qui autem ex Maria, ſolus tertia die reſurrexit? aut cur ſimiliter aliis veniente verbo, dicitur ſolus ex Maria Emmanuel, corpore pleno Deitatis nato? Emmanuel enim ex ipſa interpretatur, *nobiſcum Deus*. Aut quare, ſi ita venit, manducante unoquoque Propheta, & bibente, & moriente, & laborante, non dicitur ſicut ipſe manducans, bibens, laborans & moriens; ſed de ſolo qui ex Maria eſt? Quæ enim patiebatur hoc corpus, hæc quaſi ipſo patiente dicta ſunt, & cum de aliis omnibus dictum ſit ſolùm, nati ſunt & creati; de eo qui ex Maria eſt ſolo dictum eſt: *Et verbum caro factum eſt*. Ex quibus oſtenditur, quia ad alios quidem omnes factum eſt verbum Prophetandi gratiâ; ex Maria autem ipſum verbum in ſemetipſo carnem aſſumens, proceſſit homo: naturâ quidem & ſubſtantiâ verbum erat Dei; ſecundùm carnem autem, ex ſemine David, & carne Mariæ factus eſt homo, ſicut Apoſtolus dixit. Hunc pater demonſtrabat in Jordane, & in monte dicens : *Hic eſt filius meus dilectus, in quo bene mihi complacuit*.

[1] Th. adv. verbo non dicitur, ſed de hoc ſolo.

Ioan. 1. 14.

Matth. 17. 5.

Cap. XI.

Hunc Arriani quidem negaverunt, nos agnoſcentes adoramus : non dividentes filium & verbum, ſed ipſum verbum ſcientes eſſe filium, per quem univerſa facta ſunt, & nos liberati ſumus. Propter quod ammirati ſumus, quomodo in vobis omnino de rebus manifeſtis facta contentio eſt. Sed gratias Deo, quia quantùm contriſtati ſumus lectis geſtis, tantum gratulati ſumus in fine; quia cum concordia diſceſſerunt & pacifici facti ſunt, & conſenſerunt in confeſſione piæ & rectæ fidei. Propterea igitur, & poſt multa ante tractata cogitavi, hæc pauca ſcribere æſtimans, ne fortè ex taciturnitate pro lætitia, triſtitia naſceretur his, qui cauſſa concordiæ nobis lætitiam præſtiterunt. Deprecor itaque ante omnia tuam ſanctitatem, & iterum audientes univerſos, ut hæc bona mente ſuſcipiant; & ſi quid deeſt ad inſtructionem religionis, corrigant, & me ſcire faciant : ſin

Ep. Cyri. ad Joan. Antioch.

verò, ut pote ab ignaro, ſermone minus apto ſcriptum eſt nec dignè, nec aptè; veniam tribuant noſtræ in loquendo infirmitati. Saluta cunctos fratres noſtros. Te omnes, qui nobiſcum ſunt, plurimum ſalutant. Vale.

CAPITULUM LIII.

EPISTOLA CYRILLI EPISCOPI Alexandrini ad Joannem Antiochenum Epiſcopum

Contra eos qui de eo prava in fide finxerunt; & de Epiſtola Athanaſii ad Epictetum, & formula fidei.

Cap. I. *Pſ.* 95. 11.

L*Ætentur cæli & exultet terra:* Solutus eſt enim medius paries ſepis, & ceſſavit illud quod afferebat triſtitiam, & totius diſſenſionis ſublata eſt via, omnium noſtrum Salvatore Chriſto ſuis Eccleſiis pacem præſtante; provocante nos ad hoc ipſum piiſſimorum & Deo amantiſſimorum principum noſtrorum inſtantiâ [a]: qui patrum ſuorum religionis æmuli exiſtentes, veracem, & inconcuſſam, & rectam in ſuis animis conſervant fidem; egregiam autem faciunt ſolicitudinem pro ſanctis Eccleſiis: ut inenarrabilem habeant ſempiternam gloriam, & ſuum imperium dignum laude conſervent. Quibus & ipſe omnium virtutum Dominus ditiſſima manu diſtribuit bona, & præſtat obtinere reſiſtentes, & donat victoriam veritati. Nec enim mentitur, dicens: *Vivo ego, dicit Dominus, quoniam eos qui me glorificant glorificabo.* Adveniente igitur nunc Alexandriam Domino meo venerabili fratre Paulo, lætitiâ repleti ſumus, & valde neceſſariò, ut pote tali viro mediatore, & de his laboribus & cauſſis, quæ vires noſtras excedunt, animosè volente diſputare: ut Deus diaboli vincat invidiam, & conjungat diviſa, & quæ in medio fuerant inter hæc aſperſa ſcandala, auferat, & coronet concordiâ & pace Eccleſias, quæ ſunt & apud nos, & apud vos conſtitutæ. Quemadmodum enim diviſæ ſunt, ſuperfluum eſt enarrare [b]: oportere autem arbitror ea loqui & ſentire, quæ decent pacis tempora. Gaviſi ſumus igitur occurſu & notitiâ memorati [c] viri, qui verè & non leviter [d] ſe laborare putabat, ut perſuadeat nobis Eccleſias oportere conjungere & adunare ad pacem, & eorum qui nobis adverſa ſentiunt, diſſipare ridicula, obſcurare autem & hebetare adhuc malignitatis diaboli ſtimulum. Invenit autem nos ita paratos ad pacem [e], ut omnino nullum laborem ſuſtineamus. Meminimus enim Salvatoris noſtri, dicentis: *Pacem meam*

a *Th.* provocantibus... dictis.

1. *Reg.* 2. 30.

b *Th.* dicere.

c *Th. add.* & religioſi.

d *Ox.* qui ferè leviter.

e *Th.* par. ad hoc.

Joan. 14. 27.

do vobis, pacem relinquo vobis. Docti enim ſumus dicere in orationibus: *Domine Deus noſter, pacem da nobis; omnia enim reddidiſti nobis.* Si quis igitur fiat particeps hujus à Deo tributæ pacis, inops non erit omnis boni. Quoniam ergo ſuperflua & nullis ex cauſſis Eccleſiarum diſſenſio facta eſt, nunc maximè [f] docti ſumus & cognovimus, Domino meo venerabili Paulo Epiſcopo chartam nobis proferente irreprehenſibilem habentem fidei confeſſionem, & hanc ipſam chartam confectam eſſe aſtruente & confirmante à tua ſanctitate & venerabilibus illarum partium Epiſcopis. Quæ conſcriptio ita continetur, & ipſis verbis hic apponitur in hac Epiſtola noſtra.

Ep. Cyri. ad Joan. Antioch.
Iſa. 2. 3.
f *Th. add* pleniùs.

Cap. II.
Scriptum Orientalium.
g *Th. add.* neceſſario.
h *Th.* ſufficienter edocti.

De partu autem divinæ genitricis virginis, quemadmodum ſentiamus & dicamus de humanitatis aſſumtione unigeniti filii Dei [g] non partem aliquam addentes; ſed pleniſſima ſatisfactione & ratione ſpeciali à principio, & de divinis ſcripturis traditione ſanctorum patrum ſuſcipientes & docti [h] breviter dicimus, nihil prorſus addentes in ſanctorum patrum conventu & Synodo Nicæni Concilii expoſitæ & expreſſæ fidei: ſicut enim prædiximus, ad omnem ſufficit pietatis ſcientiam & univerſæ hæreticæ & pravæ doctrinæ abdicationem. Dicimus autem non temerè audentes de incomprehenſibilibus, ſed confeſſione propriæ infirmitatis excludentes eos, qui oboriri volunt, in quibus ea cogitamus, quæ ſunt ultra hominem.

Confeſſio fidei Orientalium Epiſcoporum.

Confitemur igitur Dominum noſtrum Jesum Christum *filium Dei unigenitum, Deum perfectum & hominem perfectum ex corpore & anima rationali: ante ſecula quidem de patre natum ſecundum Deitatem, in noviſsimis verò temporibus eundem ipſum propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria virgine ſecundùm humanitatem: conſubſtantivum vel conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem: duarum enim naturarum unitio facta eſt: propter quod unum Chriſtum, unum Dominum confitemur. Secundùm hanc incomparabilis unitatis fidem confitemur ſanctam & divinam generatricem* [h] *Dei virginem. Propter hoc etiam Dei ex ea verbum incarnatum, & humanitatem ſumſiſſe, & ex ipſo conceptu adunaſſe ſibi templum, quod ex ipſa aſſumſit. Evangelicas autem & Apoſtolicas voces de Domino noſtro novimus veras: aliquas quidem communes facientes tanquam in una perſona, aliquas autem dividentes tanquam ex duabus naturis: & illas quidem quæ Deo conveniunt ſecundùm Deitatem Chriſti: humiles verò ſecundùm humanitatem ipſius tradentes.*

i *Th* genitricem.

Cap. III.
Epheſ. 4. 5.

His ergo cognitis ſacris vocibus veſtris, & ſic vos ſentientes cùm cognoviſſemus: *Unus enim Dominus, una fides, unum baptiſma:* glorificamus omnium Salvatorem Dominum Deum, invicem congaudentes: quoniam ſcripturis, quæ à Deo inſpiratæ ſunt, & traditioni

Ep. Cyri. ad Joan. Antioch.

ſanctorum patrum convenientem habent fidem; acquieſcunt quæ apud nos & apud vos ſunt Eccleſiæ. Quoniam igitur interrogavi quoſdam, qui amant ex more ſuo vituperare, & velut crabrones agreſtes circumſtrepere, & moleſta eructuare contra me verba, eò quod dixerim de cœlo adveniſſe, & non de ſancta virgine corpus Chriſti; oportere arbitratus ſum pauca ſuper hoc ad eos dicere. O ſtulti, & ſolùm calumnias movere ſcientes! quomodo ad hoc Conſilium deducti eſtis, & tantâ ſtultitiâ ægrotaſtis? Oportebat enim, & valdè oportebat apertè vos intelligere, quoniam penè omne, quod nobis pro fide eſt, luctamen advenit, affirmantibus quoniam ſancta virgo divini partûs eſt genitrix. Sed ſi dixerimus *de cœlo* & non *ex ipſa ſancta* natum eſſe corpus omnium noſtrum Salvatoris Domini, quomodo eam dicemus genitricem Dei? quid enim omnimodo peperit, niſi eſt illud verum, quod peperit ſecundùm carnem, qui eſt Emmanuel. Arrideantur igitur, qui de meis verbis ita garriunt: non enim mentitur beatus Iſaias Propheta, dicens: *Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur: nobiſcum Deus.* Verum quoque teſtatur & ſanctus Gabriel ad eandem beatam virginem dicens: *Noli timere Maria: inveniſti enim gratiam apud Dominum: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus* Jesum: *ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.*

Iſa. 7. 14. Matth. 1. 23. *Matth. 1. 20.*

Cap. IV.

Quando autem dicimus de cœlo & de ſupernis Dominum noſtrum Jesum Christum veniſſe, non tanquam de cœlo depoſita ſancta ejus carne, talia dicimus; ſed ſequimur magis mirabilem Paulum clamantem apertò: *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis.* Meminimus autem & ipſum ſalvatorem dicentem: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo.* Natus eſt enim ſecundùm carnem, ſicut paulò ante prædixi, de ſancta virgine: & quoniam qui de cœlo & de ſuperioribus advenit, Deus verbum, *exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens:* appellatus eſt filius hominis, manens quod erat, hoc eſt, Deus; immutabilis enim & inconvertibilis eſt: ſecundùm naturam tanquam jam unus intellectus cum propria carne, dicitur deſcendiſſe de cœlo perfectus, cùm eſſet etiam idem in Deitate perfectus, idem ipſe in eadem humanitate perfectus, & tanquam in una perſona intelligendus: unus enim Dominus Jesus Christus, & ſi naturarum differentia non ignoretur, de quibus inenarrabilem unitionem actam fuiſſe ſentimus ac dicimus. Eos autem qui dicunt quoniam temperamentum, aut confuſio, aut conſperſio facta eſt Dei verbi ad carnem; dignetur tua ſanctitas refrænare. Forſitan enim eſſe quoſdam non ambigo,

1. Cor. 15. 47. *Ioan. 3. 13.*

ambigo, qui hæc de me jactitent, tanquam garrientes ac dicentes. Ep. Cyri.
Ego autem in tantum ab his longè ſum, ut nihil tale ſentiam: uſque ad Joan.
adeò, ut inſanire putem eos qui hoc de me ſuſpicati ſunt, quod om- Antioch.
nino mutationis adumbratio accidere poteſt circa divini verbi natu-
ram. Manet enim id quod ſemper eſt, & non mutatur, nec unquam
mutabitur, nec ſuſcipiet mutationem. Impaſſibile enim ad hoc Dei
verbum eſſe confitemur univerſi; tametſi ſapientiſſimè ipſe diſpo-
nens myſterium. Video in propria carne paſſiones quæ acciderunt.
Eadem & ſapientiſſimus Petrus: *Chriſto*, inquit, *pro nobis paſſo in carne*; 1. Petr. 4. 1.
& non in natura inenarrabilis Deitatis. Ut enim ipſe omnium ſalva-
tor eſſe credatur ſecundùm diſpoſitionem propriam, in ſe, ut dixi,
propriæ carnis revocat paſſiones: quale eſt illud ſecundùm Prophetæ
vocem prædictum, tanquam ex ipſo intelligendum: *Dorſum meum*, Iſa. 50. 6.
inquit, *dedi ad flagella, & maxillas meas ad verbera: faciem autem
meam non averti à confuſionibus ſputorum.*

Quoniam autem ſanctorum patrum doctrinis obtemperantes ubi- Cap. V.
que ſumus, maximè autem beati & per omnia laudabilis noſtri patris
Athanaſii præcepto, de his omnino aliquid foras ejicere recuſantes:
diſcat quidem tua ſanctitas, & nullus alius ſocietur. Poſuiſſem autem
etiam illorum plura verba, quibus meis dictis fidem adhiberem, ſi non
prolixitatem ſcriptorum revererer: ne ex hoc ipſo fieret horribile. Nul-
lo autem modo patimur à quibuſdam concuti diffinitam fidem, ſive fi-
dei Symbolum, à ſanctis patribus noſtris qui apud Nicæam convene-
runt illis temporibus, nec permittitur aut nobis, aut alii, mutare ali-
quod verbum ex his quæ ibi continentur, aut unam ſyllabam immu-
tare, memores ejus dicentis: *Ne transferas terminos æternos, quos po-* Prov. 22. 28.
ſuerunt patres tui: non erant enim ipſi loquentes, ſed Spiritus Dei &
patris, qui procedit quidem ex ipſo, non eſt autem alienus à filio ſe-
cundùm eſſentiæ rationem. Et ad hoc nos eorum ſanctorum, qui my-
ſteria tradiderunt, dicta confirmant; in actibus enim Apoſtolorum
ſcriptum eſt: *Venientes autem circa Moeſiam tentabant in Bithyniam* k Ita utérque MS.
ire, & non permiſit eos Spiritus Jesu. Scribit etiam & venerabilis Pau- Cod. al. Myſiam, Act. 16. 7.
lus: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt: vos autem non* Rom. 8. 8.
*eſtis in carne, ſed in ſpiritu; ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis: ſi
quis autem Spiritum Dei non habet, hic non eſt ejus.* Quando autem qui-
dam conſueti recta pervertere, meas voces deviare & abſtrahere æſti-
mant, ad id quod eis videtur; non miretur hoc ſanctitas tua, ſciens
quoniam qui ſunt ab omni hæreſi, ex divinis ſcripturis erroris ſui col-
ligunt cauſſas; & ea quæ per Spiritum ſanctum rectè dicta ſunt, mali-
gnitatibus mentis ſuæ corrumpentes propriis capitibus ſuis ignis in-
extinguibilis exhauriunt flammam. Et quoniam cognovimus, quod

Ep. Cyri. ad Joan. Antioch.

& ad beatum Epictetum Epiſtolam per omnia laudabilis patris noſtri Athanaſii rectam fidem habentem, immutantes eam ediderint, & hinc quaſi lædi plurimos: propter hoc neceſſarium & utile intelleximus & fratribus noſtris, edere de antiquis exemplaribus, quæ apud nos ſunt bene explanata, & ſimilia tuæ venerabilitati dirigere.

FORMULA LIBELLI FIDEI ſub eodem capitulo.

Ego ille hanc ſcripturam, quam manu mea perſcripſi, profiteor, ſequens ſanctum judicium patrum Nicænæ Synodi trecentorum & decem octo, vel Calchedonenſis Synodi univerſale Concilium, cujus diffinitionem Sedes Apoſtolica confirmavit, quod etiam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum noſtrum, data prædicatione luci diſſimæ veritatis, expoſuit. Confiteor unum eundémque Dominum noſtrum Jesum Christum, unigenitum Dei patris, eundem in divinitate perfectum, eundem in humanitate Deum verè, & hominem verè; ipſum eundémque ex anima rationali & carne, conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem eundem nobis ſecundùm humanationem; in omnibus nobis ſimilem abſque peccato: ante ſecula quidem de patre genitum ſecundum Deitatem; in noviſſimis verò diebus, eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de virgine Maria, quæ eundem Deum peperit ſecundùm humanitatem, unum eundémque Chriſtum, Filium Dei, Dominum unigenitum in duabus naturis, inconfusè, inconvertibiliter, & individuè, & inſeparabiliter cognitum: nequaquam naturarum differentiâ ſublata propter unitionem; ſed potiùs ſalvâ manente proprietate utriuſque naturæ, in unam non in duas concurriſſe perſonas; ſed unum eundémque unigenitum Deum verbum, Dominum Jesum Christum, ſicut olim Prophetæ de eo, vel ipſe nos Chriſtus per ſemetipſum Dominus erudivit. Qui autem ita non ſentiunt cum Neſtorio & Eutyche æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

ADMONITIO DE SUBSEQUENTI CAPITULO.

In Thuaneo Codice præmittitur legibus ex Theodoſiano Codice decerptis, quæ caput 54. conſtant, *Definitio ſanctæ Synodi Calchedonenſis*: ita enim ibi inſcribitur tractatus ille, quem editiones antiquiores alteram definitionem appellant, nonnulli verò partem autumant unicæ definitionis quartæ Synodi. Eam hic prætermittimus, cùm quia non habetur in Oxonienſi Codice, tum quod nihil aliud ſit quàm prima quatuor verſionum in editionibus Crabbi, Surii, Nicolini &c. excuſarum, quas quiſque facilè adire poſſit. Denique eadem definitio ſuperiùs habetur ex alia verſione in capitulo XXV. poſt fidei Symbolum; & ita incipit: *Suffecerat quidem ad plenariam pietatis agnitionem &c.*

LEGES EX COD. THEODOSII.

CAPITULUM LIV.

LEGES EX CORPORE CODICIS THEODOSIANI De fide catholica.

Imperatorum Gratiani, Valentiniani, & Theodoſii Auguſtorum Edictum ad populum urbis Conſtantinopolitanæ. C. Th. lib. XVI. Tit. 1. l. 11.

CUnctos populos, quos clementiæ noſtræ regit temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam divinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio uſque ad nunc ab ipſo inſinuata declarat, quámque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandrinæ urbis Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis: hoc eſt, ut ſecundùm Apoſtolicam diſciplinam Evangelicámque doctrinam, Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem ſub parili majeſtate, & ſub pia Trinitate credamus. Hanc legem ſequentes chriſtianorum catholicorum nomen jubemus amplecti: reliquos verò dementes veſanóſque judicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere, nec conciliabula eorum Eccleſiarum nomen accipere, divinâ primùm vindictâ poſt etiam motûs noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumſerimus, ultione plectendos. Data tertio Kal. Martias; Theſſalonicæ: GRATIANO quintò, & THEODOSIO primùm, Auguſtis Conſulibus. AN. CH. 380.

Item libro XVI. ſub titulo de his qui de religione contendunt.

Imperatores Valentinianus, Theodoſius, Arcadius Auguſti, Tatiano Præfecto prætorio.

NUlli egreſſum ad publicum vel diſceptandi de Religione, vel tractandi, nec conſilii aliquid deferendi pateſcat occaſio. Et ſi quis poſthac auſu gravi atque damnabili contra hujuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere motu peſtiferæ perſeverationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio coerceatur. Data XVI. Kalend. Auguſt. THEODOSIO Auguſto II. & CYNEGIO Conſulibus. AN. CH. 388.

LEGES EX COD. THEODOSII.

Item eodem libro: Sub titulo de hæreticis.

Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius Auguſtus Eutropio Præpoſito.

a *vulg.* nullos hæreticos... nulla exercendi,

NUllus hæreticis myſteriorum locus, nulla ad exercendam [a] animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes, etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab hujuſmodi hominum genere impetratum eſt, non valere. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbæ. Unius & ſummi Dei nomen ubique celebretur. Nicænæ fidei dudum à Majoribus traditæ, & divinæ religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ obſervantia ſemper manſura teneatur. Fotinianæ labis contaminatio, Arriani ſacrilegii venenum, Eunomianæ perfidiæ crimen & nefanda monſtruoſis nominibus auctorum prodigia ſectarum ab ipſo etiam aboleantur auditu. Is autem Nicænæ aſſertor fidei, & catholicæ religionis verus cultor accipiendus eſt, qui omnipotentem Deum, & Chriſtum filium Dei uno [b] nomine confitetur, Deum de Deo, lumen ex lumine; qui Spiritum ſanctum, quique id quod ex ſummo rerum parente ſperamus & accipimus, negando non violat; apud quem intemeratæ fidei ſenſu viget incorruptæ trinitatis indiviſa ſubſtantia; quæ græci aſſertione verbi, Omouſia [c] rectè credentibus dicitur. Hæc profectò nobis magis probata, hæc veneranda ſunt. Qui verò his nominibus [d] non inſerviunt, deſinant affectatis dolis alienum veræ religionis nomen aſſumere, & ſuis apertè criminibus denudentur [e]: Ab omnium ergo ſummoti Eccleſiarum limine penitus arceantur, cùm omnes hæreticorum illicitas agere intra oppida congregationes vetemus. Ac ſi quid eruptio [f] factioſa tentaverit, ab ipſis etiam urbium mœnibus, exterminato furore, propelli jubemus, ut cunctis orthodoxis Epiſcopis, qui Nicænam fidem tenent, catholicæ Eccleſiæ toto orbe reddantur. Data quarto Iduum Juniarum Conſtantinopoli EUCHERIO & SYAGRIO Conſulibus.

b *vulg.* unum.

c *vulg.* ὀυσία.

d *vulg.* deeſt nominibus *Th.* Qui vero iiſdem non inſerv.

e *vulg.* apertis criminibus denotentur.

f *vulg.* ereptio.

AN. CH. 381.

Item libro & titulo quo ſupra.

Imperatores Auguſtus Theodoſius & Valentinianus Cæſar, Fauſto præfecto Urbis.

g *vulg.* ad. ſchiſmaticos.

MAnichæos hæreticos [g] ſive Mathematicos, omnémque ſectam catholicis inimicam, ab ipſo aſpectu Urbis Romanæ exterminari præcipimus: ut nec præſentiæ criminoſorum contagione fœdetur. Circa hos autem maximè exercenda commotio eſt, qui pravis ſuaſionibus à venerabilis Papæ ſeſe communione ſuſpendunt: quorum ſchiſmate plebs etiam reliqua vitiatur. His conventione præmiſſa,

h *vulg.* commonitio.

i *vulg.* perſuaſionibus.

viginti dierum condonamus inducias, intra quos niſi ad communionis redierint unitatem, expulſi uſque ad centeſimum lapidem, ſolitudine, quam eligunt, macerentur. Data XVI. Kal. Aug. Aquileiæ THEODOSIO Aug. decies & VALENTINIANO Cæſare Conſulibus.

EP. DAM. AD PAULI. AN. CH. 422.

CAPITULUM LV.

DAMASI PAPÆ AD PAULINUM Antiochenum Epiſcopum, Formula fidei ſubrogata, cui deberent hi qui ab hæreſi revertuntur, ſubſcribere [a].

Dilectiſsimo fratri Paulino Damaſus.

PEr filium meum Vitalem ad te ſcripta direxeram, tuæ voluntati & judicio omnia derelinquens, & per Petronium Presbyterum breviter indicaveram, me in articulo jam profectionis ejus aliqua ex parte commotum. Unde ne aut tibi ſcrupulus reſideret, aut volentes forſitan Eccleſiæ copulari tua cautio probando [b] differret: fidem [c] miſimus non tam tibi qui ejus [d] fidei communioni ſociaris, quàm his qui in ea ſubſcribentes, tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari, dilectiſſime frater [e]. Quapropter ſi ſupradictus filius meus Vitalis, & hi qui cum eo ſunt, tibi voluerint aggregari, primùm debent in ea expoſitione fidei ſubſcribere, quæ apud Nicæam pia patrum voluntate firmata eſt. Deinde quoniam nemo poteſt futuris vulneribus adhibere medicinam, ea hæreſis eradicanda eſt, quæ poſtea in Oriente dicitur pullulaſſe; id eſt, confitendus ipſe ſapientia, ſermo, filius Dei, humanum ſuſcepiſſe corpus, animam, ſenſum, id eſt, integrum Adam; &, ut expreſſiùs dicam, totum veterem noſtrum ſine peccato hominem. Sicuti enim confitentes eum humanum ſuſcepiſſe corpus, non ſtatim ei & humanas vitiorum adjungimus paſſiones; ita & dicentes eum ſuſcepiſſe & hominis animam, & ſenſum, non ſtatim dicimus eum & cogitationum humanarum ſubjacuiſſe peccato. Si quis autem dixerit verbum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum, hunc catholica Eccleſia anathematizat, nec non & illos, qui duos in Salvatore filios confitentur, id eſt, alium ante Incarnationem, & alium poſt aſſumtionem carnis ex virgine; & non eundem Dei filium & ante & poſtea confitentur. Quicumque igitur huic Epiſtolæ ſubſcribere voluerit, ita tamen ut in Eccleſiaſticis canonibus, quos optimè noſti, & in Nicæna fide ante ſubſcribat, hunc debebis [f] abſque aliqua ambiguitate ſuſcipere. Non quod hæc ipſa, quæ nos ſcribimus, non potueris convertentium [g] ſuſceptioni proponere; ſed quod tibi conſenſus noſter liberum in ſuſcipiendo tribuat exemplum.

a *Ita Cod. Thu. Brevius Ox.* Formula fidei ab hæreticis revertenti.

b *vulg. & Thu.* probanda.

c *vulg. ad.* noſtram.

d *vulg.* qui nobis ejuſdem.

e *In Collectione Romana Lucæ Holſtenii, in hac Epiſtola ex MS. Cod. Biblioth. Barberinæ edita, hoc loco inſeruntur Anathematiſmi, ſeu profeſsio fidei, quam huic habemus epiſtolæ ſubiectam in pagina ſequente.*

f *vulg.* & in Nicænam fidem ante ſubſcripſerit, hunc habebis...

g *vulg.* converſorum.

Ep. Dam. ad Pauli.

a *Ita Cod. Th. Brevius Ox.* Item regula fidei ſub eodem capitulo. *Vtrique Codici concinit ferè in omnibus Iuſt. Cod. MS. in Labbeana edit. Conciliorum laudatus.*

b *vulg. & Theodoretus Hiſt. l.* 5. *c.* 11. *hæc tantum habent ab initio.* Quia poſt Concilium Nicænum is error inolevit. *Th. ſic.* De Spiritu S. Quia poſtea is error inolevit.

c *Ox. del.* per Filium.

Confeſſio fidei Catholicæ, quam Papa Damaſus miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum [a].

POſt Nicænum Concilium, in Urbe Roma poſtea congregati catholici Epiſcopi addiderunt de Spiritu ſancto; quia poſtea error Arrianis inoleverat [b], ut quidam ore ſacrilego auderent dicere Spiritum ſanctum factum eſſe per filium [c]: anathematizamus, inquiunt, eos, qui non tota libertate proclamant, Spiritum ſanctum unius cum Patre & Filio poteſtatis eſſe & ſubſtantiæ. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellij ſequuntur errorem, eundem dicentem eſſe Patrem quem Filium. Anathematizamus Arrium atque Eunomium, qui pari impietate, licet ſermone diſſimili, Filium & Spiritum ſanctum aſſerunt eſſe creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrii ſtirpe venientes, non perfidiam mutavêre, ſed nomen. Anathematizamus Fotinum, qui Hebionis hæreſim inſtaurans, Dominum JESUM CHRISTUM tantùm ex Maria confitetur. Anathematizamus eos, qui duos filios aſſerunt, unum ante ſecula, & alterum poſt aſſumtionem carnis ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationabili & intelligibili, dicunt Dei verbum in humana carne verſatum; cùm ipſe Filius ſit verbum Dei, & non pro anima rationabili [d] & intelligibili in ſuo corpore fuerit; ſed noſtram, id eſt, rationabilem & intelligibilem ſine peccato animam ſuſceperit atque ſalvaverit. Anathematizamus eos, qui verbum Filium Dei extenſione aut collectione à patre eſſe ſeparatum & inſubſtantivum, & finem habiturum eſſe contendunt [1]. Si quis non dixerit ſemper patrem, ſemper Filium, ſemper Spiritum ſanctum extitiſſe [e]; anathema ſit. Si quis non dixerit natum de Patre Filium, id eſt, de divina ſubſtantia ipſius; anathema ſit. Si quis non dixerit verbum Dei, Filium Dei Deum, ſicut Deum [f] Patrem ejus, omnia poſſe & omnia noſſe, & Patri æqualem; anathema ſit. Si quis dixerit, quod in carne conſtitutus Filius Dei cùm eſſet in terra, non eſſet in cælo cum Patre, anathema ſit. Si quis dixerit, quod in paſſione crucis dolorem ſuſtinebat Filius Dei Deus, & non caro cum anima, quam induerat & formam ſervi ſibi acceperat [g]; anathema ſit [h]. Si quis non dixerit quod in carne quam aſſumſit ſedet ad dexteram Patris, in qua venturus eſt judicare vivos & mortuos; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum de Patre eſſe verè ac propriè, ſicut Filium de divina ſubſtantia, & Deum verum [i], anathema ſit. Si quis non dixerit, omnia poſſe Spi-

d *Ita & Cod Iuſt. vulg.* rationali: & *infra.*

I

e *vulg.* eſſe.

f *vulg. & Theod.* Deum verum filium, ſicut verum Deum.

g *vulg & Theod.* in forma ſervi, quam ſibi acceperat, ſicut ait ſcrip-

h *vulg. & Theod. add.* Si quis non dixerit excruciatum, carne Dei filium & carne mortem guſtaſſe, fuiſſéque primogenitum ex mortuis, quatenus vita eſt vivificus Deus; anathema ſit. *Abeſt vero hic anathematiſmus ab ed. Holſt. & a Iuſt. & Th. & Ox. MSS.*

i *vulg. & Theod.* Et Deum Dei verbum.

1. *Poſt illa verba, hæc alia in vulg. edit. in Cod. Th. & apud Theodoretum ſequuntur:* Eos autem, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migraverint, tamdiù à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates, in quibus primitus ſunt conſtituti Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viventis ordinatus eſt, tamdiù vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.

ritum ſanctum, omnia noſſe, & ubique eſſe, ſicut Patrem & Filium; anathema ſit. Si quis dixerit Spiritum ſanctum facturam, aut per Filium factum; anathema ſit. Si quis non dixerit omnia per Filium [k] & Spiritum ſanctum Patrem feciſſe, id eſt, viſibilia & inviſibilia; anathema ſit. Si quis non dixerit Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem, poteſtatem, majeſtatem [l], gloriam, dominationem, unum regnum atque unam voluntatem ac veritatem; anathema ſit. Si quis non dixerit veras tres perſonas Patris & Filii & Spiritus ſancti, æquales, ſemper viventes, omnia continentes viſibilia & inviſibilia, omnia potentes, omnia judicantes*, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia ſalvantes*; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum adorandum ab omni creatura, ſicut Filium & Patrem; anathema ſit. Si quis de Patre & Filio benè ſenſerit; de Spiritu autem ſancto non rectè habuerit, hæreticus eſt: quia omnes hæretici de Filio Dei & de Spiritu ſancto malè ſentientes, in Judæorum atque gentilium perfidia inveniuntur. Quod ſi quis partiatur, Deum Patrem dicens, & Deum Filium [m] ejus, & Deum Spiritum ſanctum, Deos dici, & non Deum, propter unam divinitatem & potentiam, quam credimus eſſe & ſcimus Patris & Filii & Spiritus ſancti [n], ſubtrahens Filium aut Spiritum ſanctum, ſolum exiſtimet Deum Patrem dici aut credi unum Deum; anathema ſit [o]. Nomen enim Deorum & angelis & ſanctis omnibus à Deo eſt impoſitum & donatum. De Patre autem & Filio & Spiritu ſancto propter unam & æqualem divinitatem, non nomen deorum, ſed Dei nobis oſtenditur atque indicatur; ut credamus quia in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſolum baptizamur, & non in Archangelorum nominibus & Angelorum, quomodo hæretici aut Judæi aut etiam gentiles dementes [o]. Hæc ergo eſt ſalus Chriſtianorum, ut credentes Trinitati, id eſt, Patri & Filio & Spiritui ſancto, in eam [p] veram ſolámque unam divinitatem & potentiam, majeſtatem & ſubſtantiam ſine dubio credamus [q].

Hac autem ſcripturâ recipiatur ab hæreſi veniens.

Ego ille illius Eccleſiæ [r] Presbyter vel Diaconus hâc ſcripturâ, quam manu mea perſcripſi, profiteor me de Incarnatione Domini noſtri Jesu Christi eam fidem tenere, quam ſancta Synodus Nicæna, & venerandum Calchedonenſe Concilium Evangelica & Apoſtolica autoritate firmarunt, & quam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuit: Neſtorium verò & Eutychem cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

Ep. Dam. ad Pauli.

k *vulg. & Theod. add.* poſtea Incarnatum *Deeſt* poſtea *apud Theodor.*

l *vulg. & Th. ad.* potentiam unam.

* *Hæc duabus ſtellulis incluſa deſunt in vulg. ſunt apud Theod.*

m *Ox. hæc tantum habet* De Spiritu autem ſancto non recte, anathema ſit. Si quis dicat Deum Patrem & Deum Filium &c.

n *Th. ad.* Deum. *vulg.* Deum verum *Theod.* Θεὸν ἕνα ἐν τριϲὶν ὑποϲτάϲεϲιν.

o *Abhinc uſque ad ſimilem literulam deſunt in MS. Ox.*

p *vulg & Theod.* Et in eam baptizati.

q Reliqua deſiderãt *vulg. & Theod.*

r *Th.* Ego ille Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ.

CAPITULUM LVI.

CYRILLUS NESTORIO ut rectum fidei dogma ſequatur.

Vſus eſt Leo noſter hac verſione epiſtolæ S. Cyrilli ad Neſtorium Ep. 134. al. 97. ad Leonem Auguſtum.

COmperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahentes, apud reverentiam tuam multa garrire, & id crebrò frequentérque agere, & maximè tunc cùm virorum illuſtrium atque prudentium præſto eſſe plurimos vident: & fortaſſe opinantes tuas aures delectari, non adeò ex voluntate, tales adverſum nos voces emittunt: homines nulla quidem in re prorſus offenſi, nec læſi, ſed modeſtè à nobis clementérque convicti. Unus, quia cæcis egentibúſque vim faciebat; alter quia ſuper matrem ſuam erexit gladium; alius, quia cum ancilla aurum rapuit alienum, & hac ſemper exiſtimatione vixit, quam nullus etiam inimiciſſimo ſuo optet evenire. Ceterùm talium hominum nullam omninò habeam curam; ne videar ſupra Dominum aut magiſtrum, vel ſupra patres noſtros menſuram meæ mediocritatis extendere. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis maledicorum virus & moleſtiam vitare poſſit, quamvis rectiſſimè vivat; ſed illi maledictionis & amaritudinis os plenum habentes, rationem in judicio omnium reddituri ſunt. Ego autem me converto ad id, quod me maximè decet, & te nunc quoque ammoneo, quaſi fratrem in Domino, ut doctrinam verbi & ſenſum fidei cautè & cum omni obſervatione facias ſemper ad populos; ſciens planè, quod ſi quis ex his, qui in Chriſtum credunt, unum duntaxat ſcandalizaverit, indignationi ſubjacebit ingenti: ſi verò non unus ſit, ſed multitudo decepta; tunc omni nobis arte nitendum eſt, ut circumcidamus ſcandala, & illis qui quærunt veritatem ſanam, rectámque fidei dirigere rationem. Id autem facilè fiet, ſi patrum recenſentes ſcripta ſanctorum, eos plurimi faciamus; & noſmetipſos conſulentes, ſi in fide conſiſtimus, ſecundùm quod ſcriptum eſt, tum demum rectis illorum atque irreprehenſibilibus conſtitutis ſenſus noſtros animóſque formemus.

Matth. 18. 6.

2. Cor. 13. 5.

Hæc non habet MS. Th. haud dubio quia ſuperius poſita ſunt c. 41. inter teſtimonia de Incarnatione.

Ait igitur ſancta & magna Synodus, ipſum qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, unigenitum Filium, Deum verum de Deo, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater, deſcendiſſe, incarnatum eſſe & hominem factum, paſſum eſſe, ſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurſus in cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus, conſiderantes quid ſit Incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod

Dei

Dei natura immutata vel converſa, facta ſit caro; nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit; ſed illud magis quod carnem animatam anima rationali ſibi copulaverit: & verbum ſubſtantialiter, ineffabiliter, & irreprehenſibiliter[a] factum ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodò voluntate, nec aſſumtione ſolummodo perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius non evacuata aut ſublata diverſitate naturarum per conjunctionem, ſed quia nobis ſimul effecerunt unum Dominum & Chriſtum filium. *Et cetera quæ jam ſcripta ſunt in capitulo xli, De teſtimoniis ſanctorum patrum. Adjectum autem in fine.* Hæc igitur pro caritate in Chriſto ſcribo; quærens tanquam fratrem, & conteſtans coram Chriſto & electis angelis ejus, ut hæc nobiſcum & ſentias, & doceas; ut Eccleſiarum pax ſalva ſervetur, & concordiæ caritatiſque vinculum indiſſolubile maneat Sacerdotibus Dei.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

a *Leg. vel* indeprehenſibiliter, *ut Mſſ. aliquot, vel* incomprehenſibiliter, *quod & in MS. Corb. habetur & græco concinit.*

Hæc ita ſunt in utroque Codice.

CONSTITUTA GELASII PAPÆ[1]

I

Inter Gelaſii Epiſtolas IX.

Dilectiſsimis fratribus univerſis Epiſcopis[a] Gelaſius.

NEceſſaria rerum diſputatione[b] conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retrò præſulum deceſſorúmque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reparandis[c] Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, temperemus: quò nec in totum formam videamur veterum excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis, qua per diverſas Italiæ partes ita belli famiſque conſumſit incurſio, ut in multis Eccleſiis, ſicut fratris & Coepiſcopi noſtri Joannis Ravennatis Eccleſiæ Sacerdotis frequenti relatione comperimus, uſquequaque deficiente ſervitio miniſtrorum[d], niſi remittendo pauliſper Eccleſiaſticis promotionibus antiquitus intervalla præfixa remaneant, ſine quibus adminiſtrari nequeant, ſacris ordinibus Eccleſiæ funditus deſtitutæ: atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii ſalutare ſubſidium redimendarum deſit animarum, noſque magno reatu, ſi tanto coarctante periculo non aliquatenus conſulamus[e], innecti. Priſcis

a *Aliæ ed. add.* per Lucaniam & Brutios & Siciliã. CAP. I. *in al. ed.*

b *Iſ.* diſpoſitione *Ed. Rom & Dien.* ex diſpenſatione,

c *al. omn.* reſtaurandis.

d *al.* miniſteriorum,

e *vulg. & Rom.* videamur: *malè.* CAP. II. *in al. ed.*

1. Hæc Gelaſii conſtitutio habetur in ſolo Codice Thuaneo; deeſt verò in Oxonienſi: cujus poſtremi ordo, quem jam ab initio tenendum nobis propoſuimus, ne hic interrumperetur, conſtitutionem iſtam ſine capituli titulo vel numero inſerendam curavimus. De eadem hoc adhuc moneo, non mihi videri ex eodem fonte hauſtam eſſe, ex quo ceteræ hujus Codicis partes. In pluribus enim inemendata, ſectio etiam decretorum minùs commoda, non eundem denique antiquitatis præ ſe fert characterem, quem reliqua Codicis capitula, ſi ultimum excipias, quod Concilium Thelenſe continet: de quo in propria diſſertatione dicemus.

igitur pro ſui reverentia manentibus conſtitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodiri, eatenus Eccleſiis, quæ vel cunctis ſunt privatæ miniſtris, vel ſufficientibus uſquequaque adeò diſpoliatæ ſervitiis, ut plebibus ad ſe pertinentibus divina munera ſupplere non valeant, tam inſtituendi, quàm promovendi clericalis officii ſic ſpatia diſpenſanda concedimus.

Iſid. CAP. III.

I. *De ordine Monachorum.*

UT ſi quis etiam de religioſo propoſito & diſciplinis Monaſterialibus eruditus ad clericale onus [a] accedit, imprimis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur: vel ſi nullo gravi facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſſis uxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtenditur, ſi pœnitentiam publicam fortaſſis non geſſit, nec ulla corporis parte apparet vitiatus; ſi ſervilis aut originariæ non eſt conditionis obnoxius, ſi curiæ jam probatur nexibus abſolutus; ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis Oſtiarium [b] poſſit implere: ut ſi his omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitur, continuò Lector, vel Notarius, aut certè defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus, maximè ſi huic ætas etiam ſuffragatur, ſexto menſe Subdiaconi nomen accipiat: ac ſi modeſtæ converſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe ſit Diaconus, completóque anno Presbyter: cui tamen quod annorum fuerant interſtitia conlatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe devotio.

[a] *al. omn*, munus.

[b] *Ita & Iſ. al.* Oſtiarii miniſterium.

Al. CAP. III. *Iſ.* IV.

II. *De laicis.*

SI verò de laicis quiſpiam ad Eccleſiaſticum eſt aggregandus officium, tantò ſolicitiùs in ſingulis, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, hujuſmodi decet examinari perſonam, quanto inter mundanam, religioſámque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utique [c] Eccleſiæ miniſteria reparanda ſunt non inconvenientibus meritis ingerendi [d]; tantóque magis quod ſacris aptum poſſit eſſe ſervitiis, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantò de tempore quo fuerant aſſequenda decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs divinis cultibus intuliſſe, non legitimè familiæ computemur compendia procuraſſe. Quorum promotionibus, ſi permittit ætas [e] ſex menſes nihilominus prærogamus [f]: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare convenit inter perſonam divino cultui deditam, & de laicorum converſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut Eccleſiis, quibus infeſtatione bellorum

[c] *Al. add.* convenientia.

[d] *Ita Dion. & Cod. Moguntin.* ingerenda *alii Cod.*

[e] *Dion. Cod. Mogunt. Ed. Rom. Iſ. & vulg.* ſuper anni metas, *pro* ſi permittit ætas.

[f] *Iidem* ſubrogamus,

vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis in Eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſervetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adverſus ſcita majorum nova lege proponuntur. Ceteris Eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas cognoſcitis, priſtinam factis ordinationibus convenit tenere ſententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti obſervantiam reverendorum canonum propenſiùs diligamus[a]: ſingulorum graduum conſcientias admonentes, ne ad illicitos prorumpere moliantur exceſſus: ne forſitan ſint[b] quique Pontificum Bigami atque conjugia ſortientes ab aliis derelicta, ſeu quoſlibet poſt pœnitentiam, vel ſine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis expectatione diſcuſſos, divinis ſervituros applicare myſteriis.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

a *iidem* delegamus.

b *al.* nec fas eſſe confidat... bigamos.

Iſ. CAP. V.

III. *De dedicandis Baſilicis.*

al. CAP. IV, *Iſ.* VI.

NE qui pro ſuo libitu jura ſtudeant aliena pervadere, abſque ſedis Apoſtolicæ juſta diſpoſitione mandante[c], Baſilicas noviter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant; & non ambiant[d] ſibimet vindicare clericos poteſtatis alienæ.

c *al.* CAP. IV, *Iſ.* VI.

d *al. add.* Epiſcopi.

IV. *De Baptizandis.*

Al. c. V. *Iſ.* VII.

BAptizandis conſignandiſque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuſlibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: quoniam quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideò nihil prorſus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemtionis ſuæ cauſſas adire deſpiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potiùs ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprii ſint honoris.

V. *De Presbyteris.*

Al. CAP. VI. *Iſ.* VIII.

NEc minùs etiam Presbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere: non conficiendi chriſmatis, non conſignationis Pontificalis adhibere, nec ſibimet arripere illicitam facultatem: non præſente quolibet antiſtite, niſi fortaſſe jubeantur, ut vel orationis, vel actionis ſacræ ſuppetere ſibi præſumant eſſe licentiam: neque ſub ejus aſpectu, niſi jubeantur, aut ſedere præſumant, aut veneranda tractare myſteria: nec ſibimet meminerint ulla ratione concedi, ſine ſummo

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

Pontifice Subdiaconos vel Acolythos jus habere faciendi: nec prorſus addubitent, ſi quicquam ad Epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinens ſuo motu putaverint exequendum; ſin aliàs, continuò ſe Presbyterii dignitate, & ſacra communione privari, quod neceſſe eſt, cenſemus. Si ejus præſule referente hujuſmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipſo ejus Epiſcopo à culpa cohibente & ad ultionem vocaturo [a], ſi immoderata facientem diſſimulaverit vindicare.

a *al. ed.* à culpa conniventiæ & ultione vacaturo, *melius.*

Al. CAP. VII. *Iſ.* IX.

VI. *De Diaconibus.*

DIaconos quoque propriam conſtituimus ſervare menſuram; nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum penitus ſuo miniſterio applicare, quæ primis ordinibus propriè decrevit antiquitas: & abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſe officiis longiùs conſtitutis, neceſſitas extrema compellat; quod & laicis chriſtianis facere plerumque conceditur [a]: non in Presbyterio reſidere, ubi [b] divina celebrantur, vel Eccleſiaſticus habetur quicunque tractatus: ſacri corporis prærogationem ſub conſpectu Pontificis ſive Presbyteri, niſi his abſentibus . jus non habeant exercendi. Cùm enim decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortaſſe compendio videantur laxanda, cedamus [c]: cúmque contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere; & cùm ſedes Apoſtolica ſuper [d] his omnibus favente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfinita, pio devotóque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat & docere, ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit Principatum, dicente ſcriptura: *Ordinate in me charitatem:* Item: *Omnia cum ordine fiant.* Atque iterum Pſalmiſta prædicante: *Circumdate Sion & complectimini eam, narrate in turribus ejus: ponite corda veſtra in virtute ejus, & diſtribuite gradus ejus, ut enarretis in progenie altera: quia hic eſt Deus noſter in æternum, & ipſe reget nos in ſecula.* Hic proculdubio, qui in Eccleſiaſticarum narratur altitudine dignitatum; & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda ſunt, gradibus utique diſtributis, cunctis Deus noſter & rector populis prædicandus eſt chriſtianis: ubi nemo ſibimet aliquid æſtimet imminutum: cùm & de unius cujuſque gradus perfectione nihil deperit, & convenienter retinendo, quod cæleſti diſpenſatione collatum eſt, pariter nobis & cognoſcibilem

a *al. ed.* CAP. VIII. *Iſ.* X.
b *al. omn.* cùm.

c *Ita & Iſ. al.* credamus *vulg. Rom. Dion vel* dicamus *Cod. Mog.*
al. ed. CAP. IX. *Iſ.* XI.
d *ita Cod. Mog. & Dion. al.* ſuperior *Iſ. Rom. ed. vulg.*

Cant. 2. 4.
1. *Cor.* 14. 40.
Pſ. 47. 13.

Deum fieri & tribuit eſſe rectorem. Nam etſi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata & ſtrenuitate penſatur, ſi vitæ jam propoſito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodò illa diſſimulata nullatenus ſurripiant [a], quorum quodlibet in eſſe claruerit, meritò clericalibus infulis reprobabilem conſtat eſſe perſonam. Etſi illa nunquam ſinenda ſunt, quæ, ſi ceterorum conſtet integritas, ſola nocere non valeant: illa tamen ſunt magnoperè præcavenda, quæ recipi ſine manifeſta decoloratione non poſſunt, ac ſi ea ipſa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur vel rerum temporumve cogit intuitus, vel acceleratæ proviſionis reſpectus excuſat: quantò magis illa nullatenus mutilanda ſunt, quæ nec ulla neceſſitas, nec Eccleſiaſtica prorſus extorquet utilitas.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

a *al.* ſurrepant.

[b] Baptizandi ſibi quiſquam paſſim quocunque tempore nullam credat fiduciam, præter Paſchale feſtum & Pentecoſte venerabile ſacramentum, excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu: in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo, ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

b *al. ed.* CAP. X. *Iſ.* XII.

VII. *De ordinatione certis temporibus, id eſt, quarti, ſeptimi, decimi & quadrageſimalis initii ordine.*

Al. CAP. XI. *Iſ.* XIII.

ORdines [c] etiam Presbyterorum Diaconorúmque, niſi certis temporibus & diebus exercere non audeant [d]; id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi; ſed etiam Quadrageſimalis initii, ac mediana Quadrageſimæ die ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandos: nec cujuſlibet utilitatis cauſſa [e] ſive Presbyterum, ſive Diaconum his præferant, qui ante ipſum fuerint ordinati.

c *al.* ordinationes.

d *al.* non debent.

e *Iſ. Cod. Mog. & Iuſt. del.* cauſſa.

VIII. *De ſacris Virginibus.*

Al. CAP. XII. *Iſ.* XIV.

DEvotis quoque Deo virginibus, niſi aut in Epiphaniorum, aut in Albis Paſchalibus & in Apoſtolorum Natali ſacrum minimè velamen imponant, niſi forſitan, ſicut de baptiſmate dictum eſt, gravi languore correptis, ne ſine hoc munere de ſeculo tranſeant, implorantibus non negetur.

IX. *De viduis. Viduam velare nullus attentet.*

Al. CAP. XIII. *Iſ.* XV.

VIduas autem velare Pontificum nullus attentet: & quod nec autoritas divina delegit [f], nec canonum forma præſtituit, non eſt penitus uſurpandum; eiſque ſic Eccleſiaſtica ſunt ferenda præſidia, ut nihil committatur illicitum.

f *Al. omn.* delegat.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

Al CAP. XIV *ſ.* XVI.

X. *De ſervis ſine Dominorum voluntate non admittendis.*

GEneralis etiam querelæ vitanda præſumtio eſt, quâ propemodùm cauſſantur univerſi paſſim ſervos, & originarios, dominorum jura poſſeſſionumque fugientes ſub religioſæ converſationis obtentu, vel ad Monaſteria ſeſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum, conniventibus quoque Præſulibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt prohibenda [a] pernicies: ne per Chriſtiani nominis inſtitutum aut aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti: præcipuè cùm nec ipſam miniſterii clericalis hac obligatione fuſcari conveniat dignitatem, cogatúrque pro ſtatu militantum ſibi conditiones jurgari videri, quod abſit, obnoxia. Quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut eorum, qui Monaſteriis præeſſe noſcuntur, hujuſmodi perſonas apud ſe tenentes, non reſtituendas Patronis, aut deinceps vel Eccleſiæ ſervitio, vel religioſis congregationibus putaverint applicandas, niſi voluntate forſitan Dominorum ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutas, aut legitima tranſactione conceſſas, periculum ſe honoris proprii, non ambigat communioniſque ſubiturum, ſi ſuper hac re cujuſquam vera nos querela pulſaverit. Magnis quippe ſtudiis ſecundùm beatum Apoſtolum præcavendum eſt, ne fides & diſciplina Domini blaſphemetur.

[a] *al.* amovenda.

1. *Tim.* 6. 1.

Al. CAP. XV. *Iſ.* XVII.

XI. *De negotio clericorum.*

COnſequens fuit, ut illa quoque quæ de Piceni partibus ad nos miſſa relatio nunciavit, non prætereunda putaremus: Plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes, Evangelicam lectionem non attendentes, quia Dominus noſter negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe: nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo obligat ſe negotiis ſecularibus:* Pſalmiſtam David ſurda diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes introibo in potentias Domini.* Proinde hujuſmodi ab indignis poſt hæc quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuſlibet negotiationis ingenio vel cupiditate ceſſandum, aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox a clericalibus officiis abire [b] cogantur; quoniam Domus Dei Domus orationis & eſſe debet & dici: ne officina negotiationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Matth. 21, 12. *Joan.* 2. 14. 2. *Tim.* 2. 4. *Pſ.* 70. 16.

[b] *al.* abſtinere.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

XII. *De illiteratis. Ut illiterati non ordinentur.*

Al. CAP. XVI, *Iſ.* XVIII.

ILliteratos quoque & cum aliqua corporis imminutione ſine ullo reſpectu ad Eccleſiaſticum didicimus venire ſervitium : quod ſimul antiqua traditio & apoſtolicæ ſedis vetus forma non recipit ; quia nec literis carens ſacris eſſe poteſt aptus officiis , & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus hæc vitentur ; nec quiſquam talis ſuſcipiatur in clero. Si qui verò vel temeritate propria, vel incuria præſidentum tales ante ſuſcepti ſunt , in his quibus conſtituti ſunt locis eatenus perſeverent , ut nihil unquam promotionis arripiant [a] , ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione permiſſum.

Lev. 21. 18. *Deuter.* 17. 1.

[a] *al.* accipiant.

XIII. *De his qui ſemetipſos abſciderunt.*

Titulus hic pars eſt Decreti in omn. Cod.

Al. CAP. XVII, *Iſ.* XIX. *Nicæn.* 1.

PAterni canones evidenter ſequenda poſuerunt, quorum tenorem ſufficit indidiſſe. Dicunt enim, talia perpetrantes mox ut agniti fuerint, à munere clericali debere ſecludi. Quod modis omnibus cuſtodire nos convenit : quia forſitan eſſe nulli ſuppetit [b], & præter illa non eſt quicquam , quæ memorabilis ordo decrevit & forma cenſuræ [c].

[b] *al. omn.* quia fas eſſe nulli ſuppeditat.

[c] *al.* cenſere.

XIV. *De his qui implicantur criminibus.*

Al. CAP. XVIII, *Iſ.* XX.

COmperimus etiam horrendis quibuſdam criminibus implicatos, tota diſcretione ſubmota, non ſolùm de factis atrocibus neceſſariam pœnitudinem non habere, ſed nec aliqua correctione penitus ſuccedente ad divinum miniſterium honorémque contendere. Nonnullos autem etiam in ipſis ordinibus conſtitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli ; cùm & Apoſtolus clamet , nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis ; & majorum veneranda conſtituta pronuntient hujuſmodi, etiamſi fortè ſubrepſerint , tam qui ante peccaverint detectos oportere depelli , quàm ſacræ profeſſionis oblitos prævaricatoréſque ſancti propoſiti proculdubiò ſubmovendos.

1. *Tim.* 5. 22. *Nicæn.* 9. & 10.

XV. *De his qui à dæmonio vel ſimilibus paſſionibus occupantur.*

Al. CAP. XIX, *Iſ.* XXI.

USque adeò ſanè comperimus illicita quoſque præſumere [d] , ut dæmoniis ſimilibúſque paſſionibus irretiti miniſteria ſacroſancta tractare permittantur [e]. Quibus ſi in hoc opere poſitis aliquid propriæ neceſſitatis occurrat, quis de ſua fidelis ſalute confidit, ubi miniſtros curationis humanæ tantâ perſpexerit calamitate vexari ? Qui [f]

[d] *al. omn.* quæque prorumpere.

[e] *al.* irretitis... tribuatur.

[f] *al.* atque ideò,

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

neceſſariò removendi ſunt, ne quibuſlibet, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremò ſi corpore ſauciatum fortaſſe aut debilem nequaquam ſacra contingere lex divina permiſit, quantò magis doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non convenit, quod eſt deterius, mente perculſos?

Lev. 21.

Al. CAP. XX. *Iſ.* XXII.

XVI. *De ſacris virginibus & his qui eis ſociantur illicitè.*

VIrginibus ſacris ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dedicatum [a] propoſitum inceſta fœdera ſacrilegáque miſcere. Quos publicatos æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam privatámque [b] pœnitentiam non recipi, atque his certè [c] viaticum de ſeculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negari.

a *al.* Dicatum Deo.

b *al.* probatámque.

c *al.* rec. ſed tamen.

Al. CAP. XXI. *Iſ.* XXIII.

XVII. *De viduis.*

NAm de viduis ſine ulla benedictione velandis, ſuperiùs latiùs [d] duximus diſſerendum. Quarum aliqua, ſi propria voluntate profeſſa, priſtinam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverit, periculi ejus intererit quaſi Deum debeat ſatisfactione placare [e]. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterat, ſecundùm Apoſtolum nullatenus nubere vetabatur, ſic habita ſecum deliberatione promiſſam Deo pudicitiam fidémque debuit cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere; ſed adhortationes præmii ſempiterni pœnáſque proponere divini judicii: ut & noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe quæ [f] de earum moribus actiſque beatus Paulus teſtatur Apoſtolus, quod nunc planiùs exponere poteramus, ſed pro tempore libet ſupprimere, ne ſenſu deteſtabili, quoſdam non tam deterrere, quàm admonere videamur [g]. Secundas nuptias ſicut ſecularibus inire conceditur; ita poſt eas nullus ad clericale ſinitur venire collegium: alia eſt enim humanæ fragilitati generalis conceſſa licentia; alia debet eſſe vita divinarum rerum ſervitio dicandorum.

d *al.* latè ſufficienterque prædiximus.

e *al. add.* quia juxta Apoſtolum primam fidem reliquerunt.

f *al.* ut de.

g *al.* exponere prætenimus, ne ſexus inſtabilis non tam deterreri, quàm admoneri videatur.

Al. ſeq. CAP. XXII. *iſ.* XXIV.

Al. CAP. XXIII. *iſ.* XXV.

XVIII. *De his qui ad alias Eccleſias.*

QUiſquis propriæ deſertor Eccleſiæ, nullis exiſtentibus cauſſis aliam putaverit tranſeundum, ſi temerè ſuſceptus fuerit & promotus, reverendorum canonum vel ipſe, vel receptor ejus atque provector conſtituta non fugiet, quæ de hujuſcemodi, præſumtoribus præfixere ſervanda [h]. De Monachis quoque [i] copioſiùs in prima præceptione hujus partis digeſta ſunt, quæ vel pro rerum ac temporum neceſſitate conceſſa ſunt, vel quemadmodum, ubi nullius facti [k] intereſſe

h *Al.* CAP. & XV. *Iſ.* XXVI.

i *al.* demon. laiciſque.

k *al.* nullius neceſſitatis.

intereſſe aliquid probabitur, non niſi vetus inſtitutio debet cuſtodiri. CONSTIT. GELASII. PAPÆ.

XIX. *De his qui pretio ordinantur*. *Al.* CAP. XXV. *Iſ.* XXVII.

QUos verò conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, convictos oportet arceri: non ſine periculo facinus tale vendentes [a]; quia dantem pariterque accipientem damnatio Simonis, quam lectio ſacra teſtatur, involvit.

XX. *De locorum conſecratione ſanctorum.*

QUamvis ſuperiùs ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoque patefactum, quod abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ nonnulli factas Eccleſias vel Oratoria ſacrare præſumant: hoc ſumus tamen indicio deteſtabiliore permoti, quod in quocunque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium conſtructiones ædificatas ſacris proceſſionibus audacter inſtituere memorantur. Quæ tam acerba, tam dura ſunt, ut eadem vix noſter poſſit ferre auditus. Si revera Chriſtianitatis affectus in illis regionibus certus & fixus eſt, diſtrictiùs iſta quærantur, & à quibus ſunt geſta prodantur. Quoniam ſicut latentibus in hac atrocitate nominibus non exiſtit in quem ſententia debita proferatur; ita cùm manifeſtis fuerit documentis expoſitus, tanquam ſceleris tanti poſcit immanitas, non effugiet ullatenus ultionem.

a *al.* perpetrantes.

XXI. *De fœminis quæ miniſtrare præſumunt.* *Al.* CAP. XXVI. *Iſ.* XXVIII.

NIhilo minus impatienter audivimus tantum divinarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare firmentur [b], & cuncta quæ non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competunt, exhibere. Niſi quod omnium delictorum, quæ ſaltem perſtrinximus noxiorum reatus omnis [c] & crimen reos reſpicit Sacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando pravis exceſſibus ſe favere ſignificant. Si tamen Sacerdotum ſint vocabulo nuncupandi, qui delegatum ſibi religionis officium ſic proſternere moliuntur, ut in perverſa quæque profanaque declives nullo reſpectu regulæ Chriſtianæ præcipitia funeſta ſectentur. Cúmque ſcriptum ſit: *Minima qui ſpernit paulatim decidit*: quid eſt de talibus æſtimandum, qui immenſis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulſionibus ediderunt, quæ non ſolùm ipſos videatur obruere, ſed Eccleſiis univerſis mortiferam, ſi non ſanentur, inferre perniciem. Nec ambigant, qui hæc exercere ſunt auſi, ſed etiam qui hactenus cognita ſiluerunt, ſub honoris proprii ſe jacere diſpendio, ſi non quanta poſſunt ce-

Eccl. 19. 1.

b *al.* ferantur.

c *al.* perſtr. noxii omnis.

CONSTIT. GELASII PAPÆ.

leritate feſtinant, ut lethalia vulnera competenti medicatione curentur.

XXII. *De Epiſcopis ſcientibus vel ignorantibus.*

QUo enim jure [a] teneantur ad Pontificium, qui Pontificalibus excubiis eatenus injuncta diſſimulant, ut contraria domui Dei, cui præſident potiùs operentur? qui quantum apud Deum poſſent, ſi non niſi convenientia procurarent, tantum quid mereantur aſpiciant cùm execrabili ſtudio ſectantur adverſa. Et quaſi magis hæc regula poſſit [b] qua Eccleſia debeat gubernari, ſic quicquid eſt Eccleſiaſticis inimicum regulis perpetratur. Cùm etſi cognitos habuit canones unuſquiſque Pontificum, intemerata debuerit tenere cuſtodia: Et, ſi forſitan neſciebat, conſulere fidenter oportuit ſcientem. Quo magis excuſatio nulla ſuccurrit errantibus: quia neſciens propoſuit ſervare quod norat, neç ignorans curavit noſſe quod gereret.

a *al.* quo enim more teneant jura Pontificum.

b *al.* ſit.

XXIII. *De reditu Eccleſiæ.*

Al. CAP. XXVII. *Iſ.* XXIX.

QUatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuſlibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum, convenit fieri portiones, quorum ſit una Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus Sacerdotis intererit integram miniſtris Eccleſiæ memoratam dependere quantitatem. Sic Clerus ultra delegatam ſibi ſummam, nihil inſolenter noverit expetendum. Ea verò, quæ Eccleſiæ ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat inſtructio [c] manifeſta ſanctorum. Quia nefas eſt ſi ſacris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum præſul impendia his deſignata convertat, ipſa nihilominus adſcripta pauperibus portione. Et hanc quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe dicatur; tamen juxta quod ſcriptum eſt: *Ut videant opera veſtra bona & magnificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt:* oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri [d]. Quapropter nec Clericorum quiſquam ſe hujus offenſæ futurum confidat immunem, ſi his quæ ſalubriter ſequenda depromſimus, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſeu Diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures noſtras referendum curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis: ut transgreſſoris ultio fiat ceteris interdictio delinquendi. Sui verò modis omnibus erit unuſquiſque Pontificum ordinis & honoris eliſor, ſi cuiquam Clericorum vel Eccleſiæ auditui totius hæc putaverit ſupprimenda [e]. *Et alia Manu:* Deus incolumes vos cuſtodiat, fratres cariſſimi.

c *al.* inſtauratio.

Matth. 5. 16.

d *al.* CA. XXVIII. *Iſ.* XXX.

e *Vulg. add.* Data V. Idus Martii, Aſterio & Præſidio Coſſ. 1, 494.

CAPITULUM LVII.

CANONES ANTIOCHENI CONCILII.

Sancta & pacatiſsima Synodus Antiochiæ in unum congregata his, qui per ſingulas Provincias ſunt, unanimibus ſanctis conſacerdotibus in Domino ſalutem.

Ex veteri translatione quæ etiam habetur apud Iſidorũ Mercatorem.

GRatia & veritas Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI ſanctam Antiochenam Eccleſiam viſitans, & in eodem connectens per concordiam pacatiſſimi Spiritus, multa quidem & alia fecit: in omnibus autem ſuggerente ſancto & pacifico Spiritu etiam hoc perfecit, ut quæ viſa ſunt rectè conſtitui, cum plurima conſideratione & judicio una omnibus Antiochiæ ex diverſis Provinciis in unum collectis Epiſcopis in veſtram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & ſancto ſpiritui pacis; quod & ipſi conſpirabitis nobiſcum tanquam in una fuiſſetis virtute, & nobiſcum orationibus adnitentes [a], magis autem uniti, & Spiritu ſancto præſentes, hiſdem ipſis, quæ definita ſunt, conſentientes, & ea, quæ recta viſa ſunt, roborantes cum conſenſu ſancti Spiritus conſignabitis. Sunt autem præfiniti canones Eccleſiaſtici hi, qui infra ſcripti ſunt. In qua Synodo fuerunt *Euſebius*, *Theodorus*, *Narciſſus*, *Antiochus*, *Archelaus*, *Euſtachius Mocimus*, *Hiſicius*, *Manicus* [b], *Etherius*, *Jacobus*, *Agapius*, *Magnus*, *Eneas*, *Theodolus*, *Alpius*, *Nicetas*, *Agapius*, *Tharcodimantus*, *Baſſus*, *Alexander*, *Petrus*, *Moſes*, *Patricius*, *Anatolius*, *Macedonius*, *Petrus*, *Cyrion*, *Theodorus*, *Theodoſius*, de Provincia Syriæ Celes Phœnicis veteris Arabiæ, Meſopotamiæ, Ciliciæ, Iſauriæ: & hæc conſtituerunt, quæ infra ſcripta ſunt.

a *Ox.* adjuvantes.

b *Th.* Manutius, *Iſ.* Manicius.

I. Omnes qui audent diſſolvere regulam ſancti & magni Concilii Nicæni, quod celebratum eſt in præſentia Domini amantiſſimi Conſtantini Imperatoris noſtri, de ſancta [c] feſtivitate Paſchali Salvatoris noſtri, incommunicabiles [d] & ejectos ab Eccleſia eſſe debere: maximè ſi perſeveraverint ſtudio contentionis, ad ſubvertenda ea quæ optimè conſtituta ſunt. Et hæc quidem dicta ſunt de laicis. Si autem de præpoſitis Eccleſiæ aliquis eſt vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus qui poſt hanc definitionem & hunc terminum in ſubverſionem populorum, & Eccleſiarum perturbationem [e] nitatur, ac ſic renitens cum Judæis Paſcha voluerit celebrare; hunc ſancta Synodus ab hoc jam alienum ab Eccleſia judicavit, tanquam eum, qui non ſolum proprii peccati, ſed & aliorum corruptæ mentis & converſationis ſup-

c *Iſ.* add. & ſalutari.

d *Iſ.* excommunicatos.

e *Iſ.* perturb. ſeorſum colligere & cum Jud.

plantator extiterit reus. Et non ſolum hujuſmodi deponit à Sacerdotio; ſed & hos, qui eis auſi fuerint communicare poſt damnationem. Depoſitum autem etiam honore, qui extrinſecus eſt, privari oportet, quem ſanctis Canonibus & Dei Sacerdotio meruit [a].

II. Omnes, qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & ſacras ſcripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, adverſantur [b] etiam ſanctæ aſſumtioni Dominici ſacramenti ſecundùm ſuam aliquam diſciplinam, hos ejici ab Eccleſia oportet, donec confitentes, fructum pœnitentiæ demonſtrent, & deprecati fuerint, ut datâ veniâ ſuſcipi mereantur. Non autem liceat communicare incommunicatis, neque per domos ingredi & cum eis orare, qui Eccleſiæ in oratione non participant, nec in alteram Eccleſiam recipi, qui ab alia Eccleſia excommunicantur. Quod ſi viſus fuerit quilibet Epiſcoporum, vel Presbyterorum, aut Diaconorum, vel etiam qui in canone detinentur, incommunicatis [c] communicare, & hunc oportet communione privari, tanquam Eccleſiæ regulas confundentem.

III. Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, deſertâ ſuâ diœceſi ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentat, quo migraverit communicare [d] perpetuò, ulterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab Epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod ſi poſt evocationem ſui Epiſcopi non obediat, ſed perſeveraverit, omnibus modis ab officio deponi, nec aliquando facultatem habere ad Eccleſiaſticum ordinem redeundi. Si quis verò alius Epiſcopus propter hanc culpam depoſitum ſuſcipere tentaverit, à communi Synodo arguatur, tanquam Eccleſiaſtica jura diſſolvens.

IV. Si quis Epiſcopus à Synodo fuerit depoſitus, vel ſi Presbyter vel Diaconus à proprio Epiſcopo condemnatus fuit, & præſumſerit Sacerdotii ſeu ſacri miniſterii aliquam actionem, non ei amplius liceat, neque in altera Synodo ſpem reſtitutionis habere, neque alienæ aſſertionis aliquem locum [e]: ſed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia jubentur: & maximè ſi poſtquam cognoverunt ſententiam [f] fuiſſe prolatam, ei contumaciter communicarunt.

V. Si quis Presbyter aut Diaconus contemto ſuo Epiſcopo ſeipſum ab Eccleſia ſeparaverit, & privatim apud ſe collectis populis, altare erigere auſus fuerit, & nihilominus Epiſcopo ſe exhortante, & ſemel & iterum revocante, inobediens fuerit, hunc modis omnibus deponendum cenſemus; nec aliquando conſequi curationem aut proprium honorem recipere ſperet. Quod ſi etiam perſeverat conturbans & concitans Eccleſiam, per eam quæ foris eſt, poteſtatem, tanquam ſeditioſum corripi oportet.

a *Ita Th. Sic vero Iſ. & Ox.* quem ſanctus Canon & Sacerdotium, meruit.

b *Iſ.* averſantur &c. *Ox.* execrantur ſanctam aſſumtionem,

c *Iſ.* excommunicatis.

d *Iſ.* manere.

e *Iſ.* neque aſſertionis alicujus locum *ad. marg* ſatisfactionis *Thu.* neque ſatisfactionis locum.

f *Iſ. add.* adverſus eum,

VI. Si quis à proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum prius ab alio ſuſcipi oportet Epiſcopo, niſi à ſuo fuerit receptus, aut Concilio facto occurrat, ut reſpondeat: ut ſi Synodo ſatisfecerit, ſtatuat eum ſub aliûs ſententia recipi oportere. Quod etiam circa Laicos, & Presbyteros, & Diacones, & omnes qui in Clero ſunt, oportet obſervari.

VII. Nullum peregrinorum Clericorum abſque formata[a] ſuſcipi oportere[b]; neque Presbyteros ad regiones longinquas formatas, id eſt, Epiſtolas[c] dare: niſi ad Epiſcopos finitimos ſimplices Epiſtolas mittere[d].

VIII. Vicario verò Epiſcopi, qui à Græcis Chorepiſcopus dicitur, formatas facere liceat.

IX. Per ſingulas Provincias conſtitutos Epiſcopos ſcire oportet Epiſcopum Metropolitanum[e], qui præeſt, Eccleſiarum totius Provinciæ curam & ſolicitudinem ſuſcepiſſe: propter quod in Metropolitanam civitatem ab his, qui cauſſas habent, ſine dubio concurratur. Quapropter placuit & Metropolitanum[e] honore præire & nihil ultra ſine ipſo reliquos Epiſcopos agere ſecundùm antiquum patrum noſtrorum, qui obtinuit, canonem: niſi hæc tantùm, quæ unicuique Eccleſiæ per ſuam diœceſim competunt. Unumquemque enim Epiſcopum oportet ſuæ diœceſis[f] poteſtatem habere, ad hanc gubernandam ſecundùm competentem ſibi reverentiam, ad providendum[g] regioni quæ ſub ipſius eſt civitate: ut etiam ordinare Presbyteros & Diacones ei probabili judicio liceat, & de ſingulis[h] cum moderatione & pondere diſceptare. Ultra autem nihil agendum ei permitti, citra Metropolitani[i] conſcientiam.

X. Qui in vicis & villis conſtituti ſunt Chorepiſcopi, tametſi manus impoſitionem ab Epiſcopis ſuſceperunt[k], placuit ſanctæ Synodo ſcire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adjacentes Eccleſias ſibi commiſſas, & eſſe contentos propria ſolicitudine & gubernatione, quam ſuſceperunt. Conſtituere autem his permittitur lectores, & Subdiacones & Exorciſtas: quibus ſufficit[l] iſtorum graduum licentiam accepiſſe; non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare, præter conſcientiam Epiſcopi vel civitatis, vel Eccleſiæ, quæ adjacens invenitur, ſeu ipſe, ſeu regio in qua præeſſe dignoſcitur. Quod ſi quis prævaricari auſus fuerit conſtituta, deponi eum & dignitate qua præditus eſt debere privari. Chorepiſcopus autem ab Epiſcopo civitatis, vel loci cui idem adjacet, ordinandus eſt.

XI. Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel quicumque Clericus, quem Græci appellant[m] omnem ſub canone conſtitutum, præter conſilium vel literas eorum Epiſcoporum, qui ſunt intra Provinciam

a *Iſ. add.* quam Græci epiſtolam dicunt.
b *Iſ.* Canon VIII. *hic incipit.*
c *Iſ.* Canonicas.
d *Iſ. add.* præſumat.
e *in Ox. deeſt* Metropolitanum.
f *Ox.* per ſuam Diœcſ.
g *Iſ. add.* omni.
h *Iſ. add.* illius regionis cauſſis.
i *Th.* præter Epiſcopi M. *Iſ. add.* nec Metropolitanus ſine ceterorum aliquid gerat conſilio Sacerdotum.
k *Iſ. add.* Et ut Epiſcopi ſunt conſecrati.
l *Iſ.* ſufficiat.
m *Iſ.* Clericus, & omnis omnino, qui eſt ſub Eccleſiaſtica regula cōſtitutus.

CANONES ANTIOCH.

& maximè Metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari & ejici non ſolum à communione debere, ſed & propria dignitate privari, tamquàm moleſtum & importunum Imperialibus auribus, contra Eccleſiaſtica conſtituta. Si autem neceſſitas cogit ad Imperatorem excurrere propter aliquam actionem, cum deliberatione & conſilio Metropolitani Epiſcopi Provinciæ, & ceterorum conſcientia Epiſcoporum. qui in eadem Provincia ſunt & literis, ire debebit.

XII. Si quis à proprio Epiſcopo depoſitus, vel Presbyter, vel Diaconus, aut etiam ſi à Synodo quilibet Epiſcopus fuerit exauctoratus, moleſtiam Imperialibus auribus inferre non debet [a]; ſed ad majorem Synodum Epiſcoporum ſe convertat, & quæ putat habere ſe juſta, in eorum judicio alleget, atque ab his expectet, quæ de ſe fuerit depromta ſententia. Quod ſi deficiens puſillanimitate noluerit facere, ſed Imperatori fuerit importunus, hujuſmodi nullam veniam habeat, neque locum ullius aſſertionis ſuæ, nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

XIII. Nullum Epiſcopum decernimus audere debere ex alia Provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut provehere ad ſacrum miniſterium, nec alios illuc ſecum attrahere Epiſcopos, niſi fortè per literas rogatus abierit, non ſolùm à Metropolitano, ſed & ab his qui cum eo ſunt [b] Provinciæ Epiſcopis. Quod ſi nullo invitante inordinatè ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumſerit, vel quoſlibet actus [c] illi Eccleſiæ competentes, ad ſéque minimè pertinentes uſurpare tentaverit; vacua quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit, ipſe verò hujus indiſciplinati auſus & irrationabilis cæpti dignas cauſſas expendat tanquàm depoſitus à ſancta Synodo, & propter hujuſcemodi præſumtionem jam prædamnatus.

XIV. Si quis Epiſcopus de aliquibus cauſſis criminalibus in judicio Epiſcoporum fuerit accuſatus; contingat autem de ipſis Provinciæ Epiſcopis, qui cognoverunt [d], diverſas eos habere ſententias, ut alius quidem innocentem pronuntiet, alius reum: propter hujuſmodi itaque controverſiam amputandam placuit ſanctæ Synodo Metropolitanum alterius Provinciæ advocari oportere, & aliquantos cum eo alios Epiſcopos, qui pariter reſidentes, quæcumque fuerit, dirimant quæſtionem; propter hoc ut firmum ſit judicium, quod ab unius [e] Provinciæ Epiſcopis fuerit promulgatum.

XV. Si quis Epiſcopus criminaliter accuſatus ab omnibus, qui ſunt intra Provinciam, Epiſcopis exceperit unam conſonámque ſententiam, ab aliis ulteriùs judicari non poterit; ſed manere circa eum oportet, tanquam convenientem, quæ ab omnibus perlata eſt, firmam ratámque ſententiam.

[a] *Iſ.* non præſumat.

[b] *Iſ. add.* omnibus.

[c] *Ox. deſid.* actus.

[d] *Iſ.* convenerunt.

[e] *Th.* qui... quæcunque ſtatuta fuerint, dirimant quæſtionem pro eo firmum ſtatuant judicium, quod primò ab unius &c.

XVI. Si quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam vacantem ſupervenerit, & hanc obrepenter, præter plenariam Synodum, arripiendam eſſe crediderit, hunc abjici oportet, tametſi eum plebs, quam arripuit, velit ſibi Epiſcopum retinere. Illa porrò datur Synodus perfecta in qua etiam Metropolitanus Epiſcopus affuerit.

XVII. Si quis Epiſcopus, ſuſcepta manus impoſitione, & deputatus populis præeſſe, non ſuſcipiat miniſterium Sacerdotii, nec conſentiat abire in Eccleſiam, cui fuerat ordinatus; hunc incommunicabilem eſſe debere oportet, donec coactus conſentiat plebem ſuſcipere ſibimet deputatam, aut plenaria Synodus Provinciæ de eo aliquid ſtatuat.

XVIII. Si quis Epiſcopus ordinatus non abierit in parrochiam, cui eſt ordinatus, non ſuo vitio, ſed plebis forſitan contradictione, hic honorem ſuſceptum retinere debebit, & Sacerdotio fungi, ita ut nihil moleſtiæ afferat Eccleſiæ illi in qua conſtitutus eſt. Expectare autem eum oportet plenariam Synodum Provinciæ, donec de eo quod competit ſtatuatur.

XIX. Epiſcopus non eſt ordinandus præter conſilium & præſentiam Metropolitani Epiſcopi, cui melius erit ſi ex omni Provincia congregentur Epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt, hi qui adeſſe non poſſunt propriis literis conſenſum ſuum de ipſo deſignent. Et tunc demum poſt plurimorum, ſive per præſentiam, ſive per literas ſententiam conſonam ordinetur. Quod ſi aliter, quàm ſtatutum eſt, fiat, nihil valere hujuſmodi ordinationem cenſemus. Si verò ſecundùm diffinitas regulas ordinatio compleatur: contradicant autem aliqui propter proprias & domeſticas ſimultates, his contemtis ſententia de eo obtineat plurimorum.

XX. Propter Eccleſiaſticas curas [a], & quæ exiſtunt controverſias diſſolvendas, ſufficere viſum eſt bis in anno per ſingulas Provincias Epiſcoporum Concilium fieri: ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis feſtivitatis; ita ut in quarta hebdomada [b], quæ conſequitur, id eſt, media ad Pentecoſtem [c] Concilium compleatur. Ammoneant autem Provinciales Epiſcopos, hi qui in amplioribus civitatibus, id eſt, in Metropolitanis degunt. Secundum verò Concilium Idibus Octobribus habeatur: qui dies apud Græcos hyperberetæi menſis decimus [d] invenitur [e]. In ipſis autem Conciliis & Presbyteros & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quot quot ſe læſos eſſe exiſtimant, & Synodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos Concilia præter Metropolitanorum Epiſcoporum conſcientiam facere: quibus de omnibus cauſſis conſtat permiſſum eſſe judicium.

a *Iſ.* cauſſas.
b *Iſ.* in quarta ſeptim. ſancti Paſchæ perfici Concilium poſſit, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes Provinciæ Epiſc. Secundò autem, &c.
c *Th.* Ideſt mediæ Pentecoſtis.
d *Iſ.* decimus quintus.
e *Iſ.* ita ut in his Conc. procedant omnes Presb. Diac. & reliqui, qui ſe læſos dicunt; ut in Concilio eorum cauſſa examinata ad debitum judicium perveniat. Nec liceat ulli propriè apud ſemetipſum Concilium celebrare, præter eos, quibus Metropoles creditæ ſunt.

CANONES ANTIOCH.

XXI. Epiſcopus de diœceſi ad diœceſim alteram non debet tranſire: neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi ſibi etiam ab Epiſcopis hoc ſuadeatur. Manere autem eum in Eccleſia debere oportet, quam ab initio ſortitus eſt & non ab ea aliò demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc à patribus olim conſtitutam.

XXII. Epiſcopus non debet in aliam civitatem, quæ illi non videtur [a] eſſe ſubjecta, irruere, neque in regionem quæ ad ejus curam minimè noſcitur pertinere, ad aliquem ordinandum; neque Presbyteros vel Diaconos conſtituere ad alios Epiſcopos pertinentes: niſi fortè cum conſilio [b] proprii Epiſcopi regionis. Quod ſi quiſpiam horum aliquid audere tentaverit, irrita erit hujuſmodi ordinatio, & is qui malè uſurpaverit à Synodo arguatur [c].

XXIII. Epiſcopo non licet tanquam ſucceſſorem ſibi conſtituere [d], quamvis circa viciniam mortis habeatur. Quod ſi tale aliquid factum fuerit, irrita ſit hujuſmodi ordinatio. Cuſtodiri enim oportet Eccleſiaſtica conſtituta, quæ ita ſe continent, non poſſe Epiſcopum aliter fieri, niſi in concilio & conſenſu Epiſcoporum eorum dumtaxat, qui poſt obitum ejus, qui præceſſit, habuerint poteſtatem eum qui dignus fuerit, provehendi.

XXIV. Quæcumque res Eccleſiæ ſunt, bene debent cum omni diligentia & bona fide ſervari: illa ſcilicet fide, quæ Deo ſervatur omnia providenti atque judicanti. Quæque gubernari oportet cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui plebis animæ videntur eſſe commiſſæ. Manifeſta autem oportet eſſe, quæ Eccleſiæ competunt, conſcientiæ [e] Presbyterorum & Diaconorum, id eſt, qui circa Epiſcopum ſunt: ut non ignorent, nec quicquam eos lateat eorum, quæ ſunt propriæ Eccleſiæ: ut ſi contigerit Epiſcopum ex hac vita migrare, cum manifeſtæ ſint & notæ res Eccleſiaſticæ non intercidant atque depereant. Sed nec res propriæ Epiſcopi tanquam obnoxiæ, rerum Eccleſiaſticarum occaſione, ullius pulſentur injuriâ, quia juſtum & decibile [f] eſt apud Deum & homines, quæ propria ſunt Epiſcopi, quibus ipſe juſſerit derelinqui; & quæ Eccleſiæ ſunt, ipſi ſervari. Ita enim fiet, ut non Eccleſiæ damno aliquo affligantur, nec Epiſcopus, occaſione rerum Eccleſiaſticarum, proſcribatur, neque pertinentes ad eum in cauſſas occurrant [g], quo poſt mortem memoria ejus maledictis aliquibus oneretur.

XXV. Epiſcopum convenit habere Eccleſiaſticarum rerum poteſtatem, ad diſpenſandum omnibus indigentibus cum omni timore & reverentia Dei. Ipſum quoque ex eis percipere atque uti debere quibus indiget, ſi tamen indiget, vel ad ſuas neceſſarias expenſas, vel

a *Iſ.* quæ illi probatur nō eſſe ſubj.

b *Iſ. add.* Et voluntate.

c *Iſ. add.* Nam ſi ordinare non potuerit, nullatenus alterius Parochianum judicare præſumat. *Aliquid ſimile eſt apud Dion. Exig. nihil in Græco, & aliis verſion*

d *Iſ. & Th.* tanquam ſucceſſorem ſibi futurum, conſtituere alterum.

e *Iſ. & Th.* ſub conſcientia.

f Decibile *pro eo* quod decet *olim corruptè uſurpatū Iſ. leg.* acceptum.

g *Iſ.* cauſſas incurrant *& erat in Th. ſed poſtea correctum.*

vel fratrum, qui apud eum hoſpitalitatis gratiâ commorantur: ut nullâ ex parte per inopiam defraudentur, ſecundùm Apoſtolum dicentem: *Habentes victum*[a] *& veſtitum corporis, his contenti ſimus.* Quod ſi iis minimè contentus atque ſufficiens, transferat in neceſſitates domeſticas Eccleſiaſticas res; vel commoda quælibet Eccleſiæ, aut agrorum Eccleſiaſticorum fructus, citra conſcientiam Presbyterorum aut Diaconorum[b] apud ſe redigat, & domeſticis ſuis, vel etiam affinibus, aut fratribus, aut filiis earum rerum tribuat poteſtatem; ut per eorum ſecretam diligentiam ceteri Eccleſiaſtici lædi videantur, cauſſas is qui hujuſmodi eſt apud Metropolitanum præſtare debet.

CANONES ANTIOCH.

1. *Tim.* 6. 8.

a *Iſ. add.* quotidianum *Th.* vict. quotidianum & tegimentum.... ſumus.

b *Iſ. del.* aut Diaconorum: *eſt tamẽ & in aliis verſionibus & in Græco.*

XXVI. Quod ſi aliter reprehendatur Epiſcopus, vel qui apud eum ſunt Presbyteri, quo dicantur hæc quæ ad Eccleſiam pertinent, ſive de agris, ſive aliis quibuſque Eccleſiaſticis cauſſis, eos ſibimet uſurpare; pauperes verò neceſſitate & penuria opprimi, atque ex ipſo non ſolum Eccleſiaſticæ rationi, verum etiam diſpenſatoribus ejus maledicta & reprehenſio augeantur: hos correptionem oportet mereri quæ condecet, ſanctâ cognoſcente Synodo.

Eſt pars canonis præcedentis apud Iſidorum & alios

XXVII. Euſebius, omnibus quæ conſtituta ſunt in ſancta Synodo præſens conſenſi: Theodoſius, Nicetas, Macedonius, & ceteri prænominati conſenſimus.

CAPITULUM LVIII.

CANONES[c] *CONCILII SECUNDUM LAODICIAM PHRYGIÆ PACATIANÆ.*

c *Th.* Regulæ ſive definitiones.

SAncta Synodus ſecundùm Laodiciam Phrygiæ Pacatianæ convocata ex diverſis Provinciis Aſiæ regulas expoſuit Eccleſiaſticas, ſicut infrà ſcriptum eſt.

I. De eo quòd oportet, ſecundùm Eccleſiaſticum canonem, eos qui liberè & legitimè ſecundò nuptiis connexi ſunt, nec occultam commixtionem operati ſunt, pauco tempore exemto, vacare orationibus & jejuniis, & ſecundùm veniam reddi eis communionem.

II. His qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & inſtant orationi, confeſſioni, pœnitentiæ malorum ſuorum, perfectam converſionem demonſtrantes, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus tribuendum eſt, & propter miſericordiam bonitatémque Dei, qui hujuſmodi ſunt revocandi & ad communionem ſunt applicandi.

CANONES LAODIC.

III. De eo quod non oportet Neophitum promoveri ad ordinem Sacerdotalem.

IV. De eo quod non liceat manus impoſitionem ſuper ordinatos, præſentibus cathecumenis, celebrare.

V. De eo quod non liceat fœnerari miniſtris altaris, vel in Sacerdotali ordine conſtitutis, & vel uſuram, vel lucra, quæ ex culpa ducuntur [a], accipere.

a *Th.* quæ ex culpa dicuntur *Iſ.* quæ ſeſcupla dicuntur. *rectè. Idem habet Dion. Ex. Græce* ἡμιολίας *quod* centeſimas *interpretatur Codex Eccleſiæ univerſæ Iuſtelli.*

VI. Non concedendum hæreticis ingreſſum domus Dei in hæreſi permanentibus.

VII. Novatianos etiam excludendos, & Quartadecimanos, quos Teſſereſcedecatitas appellant, id eſt qui XIV. luna primi menſis Paſcha cum Judæis celebrant; ſed & cathecumenos eorum, vel fideles, non recipi, priúſquam condemnent omnem hæreſim pleniſſimè, ante omnia autem illam in qua detinebantur: Et tunc qui apud eos fideles dicuntur, ſymbolum fidei doceantur, & ſic unctos chriſmate, divino ſacramento communicare conveniet.

VIII. Eos qui convertuntur ab hæreſi, quæ dicitur Cataphrygarum [b], ſéque in Clero conſtitutos exiſtimant, quamvis magni dicantur, hujuſmodi cum magna diligentia catechizari oportet, & baptizari ab Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopis & Presbyteris.

b *Ox.* quæ dicitur ſecundū Phrygas. *Gr* τῶν λεγομένων φρυγῶν.

IX. Non concedendum Catholicis, quæ dicuntur cœmeteria, vel martyria hæreticorum orationis gratiâ & petendæ curationis intrare: ſed & qui ierint, ſi ſunt fideles, incommunicabiles factos ad pœnitentiam uſque ad aliquod tempus redigi: pœnitentes autem eos, & erraſſe ſe confeſſos, ſuſcipi oportere.

X. [c] Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ & Matriculariæ nominantur, in Eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non licebit.

c *Canonem X. qui deeſt in utroque MS. ex Iſid. ita ſupplemus.* Eos qui ad Eccleſiam pertinent indifferenter filios proprios hæreticorum nuptiis minimè ſociare debere.

XI. Epiſcopos non oportet præjudicio [d] Metropolitanorum & finitimorum Epiſcoporum conſtitui ad Eccleſiæ principatum. Nec enim debent eligi, niſi quos multo ante nota & probabilis vita commendat: & nihilominus, ſi in ratione fidei, & recti ſermone [e] per ſuam converſationem fuerint comprobati.

d *Iſ & Th* præter judicium.
e *Iſ.* in fidei ſermone & ſancta operatione. *Th.* in ſermone fidei & recti ratione *fortè* actione.

XII. De eo quod non ſit populis concedendum & electionem facere eorum, qui altaris miniſterio ſunt applicandi.

XIII. Sanctas oblationes, ad vicem Eulogiarum, per feſtivitatem Paſchalem ad alias Parrochias mitti minimè oportere.

XIV. Non liceat, præter canonicos Pſaltas [f], qui pulpitum aſcendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in Eccleſia Pſallere.

f *Iſ. add.* id eſt, qui regulariter cantores exiſtunt.

XV. Sabbatis Evangelia, cum aliis ſcripturis, legenda eſſe.

XVI. In proceſſionibus non connectere, id eſt, ex diverſis verſibus,

& ſenſibus libri unum canticum minimè conjungere: ſed ſingulorum Pſalmorum ordinabiliter de medio [a] fieri lectionem.

CANONES LAODIC.

[a] *Ox. deſid.* de medio.

XVII. De eo quod ſemper eaſdem ſupplicationes orationum, & ad horam nonam & veſperam oporteat celebrari.

XVIII. Quod Catechumenorum orationes ſeparatim & priùs poſt tractatum Epiſcoporum oporteat celebrari. Quibus egreſſis, orent etiam hi, qui in pœnitentia ſunt conſtituti, & poſt manus impoſitionem, his quoque recedentibus, tunc fideles orare debebunt, quorum tres orationes fiant, una quidem, id eſt, prima per ſilentium; ſecunda verò & tertia per vocis pronunciationem: ac tunc demum oſculo pacem dari debere, & poſtea quàm Presbyteri Epiſcopo pacem dederint, tunc etiam laicos dare, & ſic oblatio offeratur. Solis autem miniſtris altaris liceat ingredi ad altare, & communicare.

Reliqui Canones huius Concilii ex Cod. Th intercidere ab hoc canone uſque ad finem 51. qui eſt in hoc Ox. 54. in quo 55 56. & 57. ſunt in Th. 52. 53. & 54.

XIX. Quod non oporteat Diaconum ſedere præſente Presbytero, ſed ex juſſione Presbyteri ſedeat: ſimiliter autem & Diaconus honorificetur à miniſtris inferioribus, & omnibus Clericis.

XX. Quoniam non oportet miniſtros [b] licentiam habere in ſecretarium, quod Græci Diaconicon appellant, ingredi & contingere vaſa dominica.

[b] *Iſ.* Subdiaconos.

XXI. Miniſtrum non oportet Orario uti, nec oſtia derelinquere.

XXII. Non oportet lectores aut Pſaltas Orario uti, & ſic legere aut Pſallere.

XXIII. Non oportet altari deſervientes, à Presbyteris uſque ad Diaconos, & deinceps Eccleſiaſtici ordinis homines uſque ad miniſtros, aut Lectores, aut Pſaltas, aut Exorciſtas, aut Officiarios [c], qui in propoſito continentiæ ſunt, tabernas intrare.

[c] *Iſid* aut etiam eos qui in propoſito &c.

XXIV. Non oportet miniſtros panes dare, nec calicem benedicere.

XXV. Non oportet exorcizare eos, qui nec dum ab Epiſcopo ſunt provecti, neque in Eccleſiis, neque intra domos.

XXVI. Non oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet Clericos vel etiam Laicos ad Agapen vocatos partes tollere, propter injuriam, quæ in hac occaſione Eccleſiaſtico ordini deputari poterit.

XXVII. Non oportet in Dominicis vel in Eccleſiis Agapen facere & intus manducare, vel accubitus ſternere.

XXVIII. Non oportet Chriſtianos Judaizare, & in Sabbato vacare; ſed operari eos in eadem die. Dominica [d] vero ſi eis placet vacent tanquam Chriſtiani, qui verò inventi fuerint Judaizare, anathema ſit.

[d] *Iſid.* Sed operari eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei. Si hoc eis placet, *ſcilicet vacare Sabbato* vacet tanquam Chriſtiani, *non tanquam Judæi.*

CANONES LAODIC.

XXIX. Non oportet miniſtros altaris, vel etiam Clericos quoſlibet, aut continentem, aut ullum omninò Chriſtianum cum mulieribus lavacra habere communia: hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

XXX. Non oportet cum ullis hæreticis miſcere convivia[a], vel filias dare; ſed potiùs accipere: ſi tamen profiteantur Chriſtianos ſe futuros & [b] Catholicos.

XXXI. Non oportet hæreticorum benedictiones accipere: quoniam iſtæ maledictiones ſunt magis, quàm benedictiones.

XXXII. Non oportet cum hæreticis vel ſchiſmaticis orare.

XXXIII. Non oportet Chriſtianum derelictis martyribus Chriſti, abire ad falſò martyres factos[c]. Hi enim alieni à Deo ſunt. Quicumque autem abire voluerit, anathema ſit.

XXXIV. Non oportet Chriſtianos, derelictâ Eccleſiâ Dei, abire[d] ad angulos, nominantes congregationem: quæ omnia interdicta ſunt. Quicumque autem inventus fuerit huic idololatriæ occultè vacans, ſit anathema. Quoniam derelinquens Dominum JESUM CHRISTUM Filium Dei acceſſit ad idola.

XXXV. Non oportet miniſtros altaris, aut Clericos, magos & incantatores eſſe, aut facere quæ dicuntur Phylacteria: quæ ſunt magna obligamenta animarum. Hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſia juſſimus.

XXXVI. Non oportet à Judæis vel hæreticis, quæ mittuntur, accipere xenia[e], neque cum eis dies agere feſtos.

XXXVII. Non oportet à Judæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum,

XXXVIII. Non oportet Epiſcopos ad Synodum vocatos contemnere, ſed abire debere; & aut docere, aut doceri, quæ ſunt ad Eccleſiæ correctionem. Quod ſi quis contemſerit ſe ipſum judicabitur [f] accuſaſſe; niſi fortè per infirmitatem ire non poſſit.

XXXIX. Non oportet cum paganis feſta celebrare, & impietatis eorum habere ſocietatem.

XL. Non oportet miniſtrum altaris, vel etiam laicum ſine canonicis literis, id eſt, formata aliquò proficiſci.

XLI. Non oportet altaris miniſtrum, vel quemlibet præter juſſionem Epiſcopi ad peregrina proficiſci.

XLII. Non oportet Oſtiarios, vel brevi tempore ab oſtiis deeſſe, quin orationi vacent.

XLIII. Non oportet poſt duas hebdomadas quadrageſimæ quemquam ad baptiſmum ſuſcipi[g].

XLIV. Non oportet mulieres ingredi ad altare.

a *Iſid. add.* & vel filios vel filias.

b *Iſ. del coniunct.* Et.

c *Iſid. add.* ad falſos martyres:

d *Iſid. add.* & angelos Idololatriæ abominandæ congregationes facere.

e *Iſid.* feriatica. *α ἰὰς* munera feſtiva.

f *Iſ.* videbitur.

g Canon iſte apud Iſid. & alios anteponitur præcedēti,

h *Can. iſte poſtponitur ſequenti apud. Iſ. & alios.*

CANONES LAODIC.

XLV. Oportet baptizandos & fidei Symbolum accipere[a], & quintâ feriâ ultimæ ſeptimanæ vel Epiſcopo vel Presbytero reddere.

XLVII. Qui in ægritudine conſtituti baptiſmum perceperunt, ſani facti fidei Symbolum edoceantur : ut noverint qua donatione digni ſunt habiti.

XLVII. Oportet baptizatos, poſt baptiſmum quoque chriſmatis & cæleſtis regni participes fieri[b].

XLVIII. Non oportet in quadrageſima quintam feriam ultimæ hebdomadæ ſolvi, & totam Quadrageſimam exhonorari ; ſed per totos hos dies jejunare, & eſcis abſtinentiæ convenientibus[c] uti.

XLIX. Non oportet in Quadrageſima natalitia martyrum celebrare ; ſed eorum in ſabbato & dominica tantùm memoriam fieri.

L. Non oportet in Quadrageſima aut nuptias aut quælibet natalitia celebrari.

LI. Non oportet Chriſtianos ad nuptias euntes, vel ballare, vel ſaltare ; ſed caſtè cœnare, vel prandere ; ſicut competit Chriſtianis.

LII. Non oportet altaris miniſtros, vel Clericos quoſlibet ſpectaculis aliquibus, quæ in nuptiis, vel cœnis[d] exhibentur, intereſſe ; ſed antequam Thymelici ingrediantur inſurgere, & de convivio abire.

LIII. Non oportet quoſlibet Clericos, vel etiam Laicos Chriſtianos, Symbola celebrare, quæ vulgus competalia[e] convivia appellat.

LIV. Non oportet Presbyteros ante ingreſſum Epiſcopi ingredi & ſedere in tribunalibus ; ſed cum Epiſcopo ingredi : niſi fortè vel ægrotat Epiſcopus, vel in peregrinis eum eſſe conſtiterit.

LV. Non oportet in vicis & villis Epiſcopos ordinari, ſed eos[f] qui circumeant conſtitui. Qui autem ante hæc ordinati ſunt, nihil agere ſine conſcientia[g] civitatis

LVI. Non oportet oblationes in domibus ab Epiſcopis vel Presbyteris fieri.

LVII. Non oportet Pſalmos ab idiotis compoſitos, & vulgares in Eccleſiis dici, neque libros qui ſunt extra canonem legi ; niſi ſolos canonicos novi ac veteris teſtamenti.

In aliis verſionibus, & etiam in Græco, ſequitur cathalogus librorum Veteris & Novi Teſtamenti, deeſt in utroque MS. Codice.

a *Iſ.* [illegible]

b *Omitt. hic Can.* XLIX. *qui in aliis verſionibus & in Græco legitur* : Non oportet in Quadrageſima panem offerri, niſi Sabbato & Dominica tantùm : *quia uſui Rom Eccleſiæ contrarius.*

c *Iſid add.* Id eſt, aridioribus.

d *Iſid.* ſcenis.

e *Iſid.* Ex Symbolis, quæ vulgus commenſalia appellat, convivia celebrare.

f *Iſid.* ſed viſitatores, id eſt, qui circumeant.

g *Iſid. & Th. add.* Epiſcopi civitatis. Similiter etiam Presbyteri nihil ſine præcepto & conſilio Epiſcopi agant.

CAPITULUM LVIII.

CANONES CONCILII Conſtantinopolitani à CL. Epiſcopis, quando beatus Nectarius eidem Urbi eſt ordinatus Epiſcopus ſub primo Theodoſio piiſſimo Auguſto.

CANON PRIMUS.

NOn ſpernendam eſſe fidem Patrum trecentorum decem & octo, qui in Nicæam Bithyniæ convenerunt, ſed manere eam ratam oportet, & anathematizari omnem hæreſim, ſpecialiter autem Eunomianorum, qui latinè ſine lege dicuntur, & Arrianorum, ſive Eudoxianorum, & Semiarrianorum, nec non Pneumatomachorum, id eſt, qui contra Spiritum ſanctum pugnantes ſunt, Fotinianorum & Sabellianorum [a] & Apollinariſtarum.

II. Epiſcopi, qui ſuper [b] diœceſim ſunt, ad Eccleſias quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neque confundant & permiſceant Eccleſias; ſed ſecundùm regulas, Alexandriæ Epiſcopus eas tantùm, quæ ſunt in Ægypto, gubernet: Orientis autem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſervatis honoribus primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Synodi Nicænæ continentur. [c] Sed & Aſianæ diœceſis Epiſcopi, ea quæ ſunt in Aſia & ad Aſianam tantummodò diœceſim pertinent, procurent. Ponti autem Epiſcopi Ponticæ tantummodò diœceſis habeant curam. Thraciæ verò ipſius tantummodò Thraciæ [d]. Non invitatus enim Epiſcopus ultra diœceſim non debet accedere ſuper ordinandis aliquibus, aut diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis, ſalvâ regulâ quæ aſcripta eſt de una quaque diœceſi. Manifeſtum eſt enim quod per ſingulas quaſque Provincias Synodus amminiſtrare debeat & gubernare omnia, ſecundum ea quæ ſunt in Nicæa definita [e]. Eccleſias autem Dei quæ ſunt in Barbaricis regionibus conſtitutæ, & amminiſtrari oportet ſecundùm conſuetudinem, quæ à Patribus obtinuiſſe dinoſcitur. [f] Conſtantinopolitanæ autem civitatis Epiſcopum oportet habere primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propter quod ſit nova Roma.

III. De maximo Cynico Philoſopho, & totius indiſciplinationis ejus doctrina [g], quæ Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ut neque Maximus eſſe, nec fuiſſe imputetur Epiſcopus; neque qui ab eo ordinati ſunt qualemcumque gradum Clericatus obtineant, om-

a *Iſ. add.* & Macedonianorum *vel ut ad. marg.* Marcellianorum.
b *Iſ.* Extra *Ox.* ultra.

c CAN. III. *in Th. Cod.*

d CAN. IV. *in Th.* III. *Iſ.*

e CAN. IV. *Iſid.*

f CAN. V. *in Th. & Iſid.*

g CAN. VI. *Th. & Iſ. qui ultimus ſic incipit.* Propter totius indiſciplinationis ejus doctrinam.

nibus ſcilicet quæ circa eum, vel ab eo geſta ſunt in irritum deductis [a]. Nomina verò Epiſcoporum hæc ſunt. *Nectarius Conſtantinopolitanus. Timotheus Alexandriæ. Dorotheus ex Corintho* [b]. *Cyrillus Jeroſolymitanus. Gelaſius* [c] *Cæſarienſis. Macer Jericontinus. Dionyſius Dioſpolitanus. Priſcianus Nicopolitanus* [d]. *Saturninus Sebaſtenus* [e]. *Rufus Scythopolitanus* [f]. *Auxentius Aſcalonita. Ebanus* [g] *Jamnienſis. Zeno Tyrius. Paulus Sydonienſis. Neſtorius à Ptolomaide. Philippus Damaſcenus. Baracus Paneadenſis. Timotheus Berythius. Baſilides à Biblo. Mochimus Aradenſis. Et ceteri centum tringinta* [h].

CONCIL. THELENS.

a *Iſid.* revocatis. *Th.* devocatis.
b *Th.* Doroth. ab Oxiringo.
c *Iſ.* Thalaſſius. *Th.* Galatius.
d *Iſ.* Sebaſtenſis.
e *Iſ.* Scythopolitanus.
f *Iſ* Nicopolitanus.
g *Iſ.* & *Th.* Ælianus.
h *Qui cum viginti ſupra ſcriptis numerum CL. Epiſc. implent.*

CAPITULUM LX.

CANONES CONCILII THELENSIS ſecundùm Tractatoriam Syricii Papæ per Africam.

POſt Conſulatum Glorioſiſſimorum Auguſtorum Honorii XI. & Conſtantii. VI Kalendas Martii. Congregato Concilio in Eccleſia Apoſtolorum plebis Thelenſis, beatus Pater primæ ſedis Donatianus civitatis Theleptenſis, cum reſediſſet, conſidentibus ſecum Januario, Felice, Secundo, Cirio, Victore, Secundiano, Geta, Eunomio, Maximiano, Donato, Creſconio, Jocundo, Soprato, Reſtituto, Juliano, Maximino, Romano, Tertiolo, Micilo, Maximo, Donatiano, Baſilio, Papiniano, Januario, Porphyrio, item Porphyrio, Donato, Juliano, Tuto, Fortunio, Quintiano, Capione & ceteris Epiſcopis, nec non etiam Vincentio & Fortunatiano, Legatis Provinciæ Proconſularis ad Bizacenum Concilium directis, Vincentius & Fortunatianus dixerunt.

Etiam cum Tuſdrum [i] fuiſſemus, ſicut mecum recolit memorialis auditio veſtra, & Epiſtolas ſanctæ memoriæ Siricii ſedis Apoſtolicæ Epiſcopi dediſſemus, unaque earum recitata eſſet à ſanctimonia fratris noſtri Epiſcopi Latonii, utraſque nos afferre ſuggeſtio indicavit: has recitari donate. Epiſcopi dixerunt: recitentur Epiſtolæ venerabilis memoriæ Siricii: ut noverimus quid earum textus contineat. Cùmque traderentur, privatus notarius dixit.

i *ita Th. Ox. vero* Tiſdre.

EXEMPLUM TRACTATORIÆ SIRICII Epiſcopi Urbis Romæ.

Dilectiſsimis fratribus & Coepiſcopis per Africam, Siricius.

CUm in unum plurimi fratres conveniſſemus ad ſancti Apoſtoli Petri reliquias, per quem & Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium, placuit ut propter emergentes plurimas cauſſas, quæ in aliquantis non erant cauſſæ, ſed crimina, de cetero eſſet ſolicitudo unicuique in Eccleſia curam hujuſmodi habere, ſicut Apoſtolus prædicat Paulus: (*Ephеſ. 5. 27.*) *Ut exhibeat Deo Eccleſiam non habentem maculam aut rugam*: ne per alicujus morbidæ ovis afflatum contaminata videretur. Qua de re meliori conſilio id ſedit, propter eos maximè qui in præſenti præ valetudine corporis aut feſſæ ætatis cauſſa minimè adeſſe potuerunt, literas tales dari, non quæ nova præcepta aliqua imperent: ſed quia ea, quæ per ignaviam deſidiámque aliquorum neglecta ſunt, obſervari cupimus, quæ tamen Apoſtolica Patrum ſanctione ſunt conſtituta; ſcriptum eſt enim: (*2. Theſſ. 2. 14.*) *State & tenete traditiones noſtras ſive per verbum ſive per epiſtolam.* Illud certè debet mentem veſtram, dilectiſſimi fratres, vehementiùs excutere, ut ab omni labe ſeculi iſtius immunes ad Dei conſpectum ſecuríque veniamus. Non enim erimus immunes, qui præſumus plebibus, cum ſcriptum ſit: (*Luc. 12. 48.*) *Cui multum creditum fuerit, plus ab eodem requiritur.* Ergo quoniam non pro nobis tantùm, ſed & pro populo credito cogimur reddere rationem, populum diſciplinam deificam erudire debemus. Extiterunt enim nonnulli, qui ſtatuta majorum non tenentes caſtitatem Eccleſiæ ſua præſumtione violarunt, voluntatem populi ſequentes, & Dei judicium non timentes. Ergo ne pari more ſilentio connivere, atque adhibere conſenſum talibus videamur, unde gehennæ pœnas poſſimus incurrere, dicente Domino: (*Pſ. 94. 18.*) *Si videbas furem currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*: hæc ſunt quæ deinceps intuitu divini judicii omnes Catholicos Epiſcopos expedit cuſtodire.

Primùm, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ [a] Primates nemo audeat ordinare, integrum enim judicium eſt quod plurimorum ſententiâ conſecratur [b].

II. Ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat propter arrogantiam: ne furtivum beneficium præſtitum videatur: hoc enim in Synodo Nicæna conſtat eſſe definitum.

a *vulg. Cod. & Th.* Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt, primatis, nemo aud. ord.
b *vulg.* conſequatur. *Thu.* conſequitur.

III. Si

CONCIL. THELEN.

III. Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clerum admitti non debet.

IV. Ut mulierem viduam[a] Clericus non ducat uxorem.

V. Ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad Clerum.

VI. Ut de aliena Eccleſia ordinare Clericum nullus uſurpet.

VII. Ut abjectum Clericum alia Eccleſia non admittat.

VIII. Ut venientes à Novatianis vel Montenſibus per manus impoſitionem ſuſcipiantur, eo quod rebaptizant[b].

IX. Præterea, quod dignum & pudicum eſt & honeſtum ſuademus, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant: quia in miniſterii[c] quotidianis neceſſitatibus occupantur; ad Corinthios enim Paulus ſic ſcribit, dicens: *Abſtinete vos*[d], *ut vacetis orationi:* (1. Cor. 7. 5.) ſi ergo abſtinentia laicis imperatur, ut poſſint deprecantes audiri; quantò magis Sacerdos omni momento paratus eſſe debet munditiæ puritate ſecurus, ne aut ſacrificium offerre[e], aut baptizare cogatur? qui ſi carnali concupiſcentia contaminatus fuerit, quid faciet? excuſabit? quo pudore? ſacrificabit vel baptizabit? qua mente uſurpabit? qua conſcientia? quo merito ſe exaudiri credit, cum ſcriptum ſit: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?* (Tit. 1. 15.) Quapropter hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod poteſt jure etiam gentilitas accuſare. Fortè creditur, poſſe Presbyterum, vel potiùs debere uxorem habere; quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum?* (1. Tim. 3. 2.) Sed non permanentem in concupiſcentia generandi dixit; ſed propter continentiam futuram: neque enim integros non admiſit; qui ait: *Vellem autem omnes homines ſic eſſe ſicut & ego.* (1. Cor. 7. 7.) Et apertius alibi declarat dicens: *Qui autem in carne ſunt Deo placere non poſſunt: vos autem jam non eſtis in carne, ſed in Spiritu.* (Rom. 8. 8.)

Hæc itaque, Fratres, ſi plenâ vigilantiâ fuerint ab omnibus obſervata, ceſſabit ambitio, diſſenſio conquieſcet, hæreſes & ſchiſmata non emergent, locum non accipiet diabolus ſæviendi, manebit unanimitas, iniquitas ſuperata calcabitur; caritas ſpirituali fervore flagrabit, pax prædicata labiis, cum voluntate concordabit: pax utique Dei noſtri Salvatoris, quam proximus paſſioni ſervandam eſſe præcepit, & hæreditario eam jure dereliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* (Ioan. 14. 27.) Et dictum Apoſtoli: *Ut unanimes unum ſentientes, permaneamus in Chriſto. Nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes,* (Philip. 2. 2.) non hominibus, ſed Deo Salvatori noſtro placeamus. His præceptis omnibus ſi fideliter voluerimus obedire, cuſtodiet Dominus corpora noſtra & animas noſtras in die, qua redditurus eſt unicuique juxta opera ſua. Si quis ſanè inflatus mente

[a] viduam *apud Ferrandum deſideratur. Th.* mulierem, id eſt, viduam.

[b] *vulg.* præter eos quos rebaptizant. *Th.* Ex eo quod rebaptizantur.

[c] *vulg.* in miniſterio divino.

[d] *Ox. add.* à fornicatione.

[e] *vulg. & Th.* offerat.

CONCIL. THELEN.

carnis ſuæ ab hac Canonum ratione voluerit evagari, ſciat ſe à noſtra communione ſecluſum, & gehennæ pœnas habiturum. Præterea miſericordia cum judicio eſſe debet. Talibus enim oportet nos labentibus manum porrigere, quæ ſic currentem non pertrahat in ruinam. Data Romæ in Concilio Epiſcoporum octoginta: ſub die octavo Idus Januarii: poſt Conſulatum Archadii Auguſti & Bautonis virorum clariſſimorum Conſulum.

Ita in utroque MS. Thuaneo & Oxonienſi. Codice.

EXPLICIUNT CANONES IN NOMINE DOMINI.

REGULA FORMATARUM.

Non eſt in Cod. MS. Oxonienſi. Habetur apud Iſidorum Mercatorem in fine actorum Concilii Calchedonenſis.

GRæca elementa literarum numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci Sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis Epiſtolis canonicis, quas mos latinus Formatas appellat, aliqua fraus falſitatis temerè præſumeretur, hoc à Patribus CCCXVIII. Nicææ congregatis ſaluberrimè inventum eſt & conſtitutum, ut Formatæ Epiſtolæ, hanc calculationis ſeu ſupputationis habeant rationem; id eſt, ut aſſumantur in ſupputatione primùm [a] Græca elementa Patris & Filii & Spiritus ſancti Π [b] CCCCLXXXI. quæ elementa octogenarium, quadringenteſimum, & primum ſignificant numeros: Petri quoque Apoſtoli prima litera id eſt Π: qui numerus octoginta ſignificat: Ejus qui ſcribit Epiſcopi prima litera, cui ſcribitur ſecunda litera, accipientis tertia litera: Civitatis quoque de qua ſcribitur quarta, & Indictionis, quæcumque id temporis fuerit, idem qui fuerit numerus aſſumatur: atque his omnibus literis Græcis, quæ ut diximus numeros exprimunt, in unum collectis, unam, quæcumque fuerit, ſummam Epiſtola teneat. Hanc qui ſuſcipit omni cum cautela requirat expreſſam [c]. Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui ſecundùm Græca elementa ſignificant AMHN [d].

a *Iſid.* prima.

b *Iſid Sp. S.* hoc eſt Π Y. A.

c *Iſid.* expreſſe.

d *Iſid.* ſignificant valete in Domino.

DISSERTATIONES
IN
S. LEONIS MAGNI
PONTIFICIS ROMANI
OPERA.
&
IN ANTIQUISSIMUM
CANONUM ET CONSTITUTORUM
SEDIS APOSTOLICÆ
CODICEM
NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITUM.

DISSERTATIONUM INDEX.

DISSERTATIO PRIMA. DE *Vita & Rebus geſtis ſancti Leonis Papæ I.*

DISSERT. II. *In qua libri* DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM *S. Leoni magno vindicantur.*

DISSERT. III. *In qua eidem aſſeruntur* AUTORITATES PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ EPISCOPORUM DE GRATIA DEI, ET LIBERO VOLUNTATIS ARBITRIO, *quæ Epiſtolæ Celeſtini PP. ad Gallos ſubjici ſolent.*

DISSERT. IV. *In qua libellus ſeu* EPISTOLA AD DEMETRIADEM *Virginem, Proſpero adſcripta, Leonis PP. eſſe oſtenditur.*

DISSERT. V. *Apologetica pro S. Hilario Arelatenſi Epiſcopo.*

DISSERT. VI. *De Jejunio Sabbati in Eccleſia Romana tempore ſancti Leonis PP. I.*

DISSERT. VII. *De Cauſſa Eutychis Archimandritæ CP. appellantis à ſententia Concilii CP. ſub Flaviano.*

DISSERT. VIII. *De Cauſſa Flaviani Epiſcopi CP. appellantis à ſententia Pſeudoſynodi Epheſinæ.*

DISSERT. IX. *De Cauſſa Domni Epiſcopi Antiocheni depoſiti in eadem Pſeudoſynodo, & de Maximi in ejus locum ordinatione.*

DISSERT. X. *De cauſſa Theodoriti Epiſcopi Cyri appellantis ab ejuſdem Pſeudoſynodi ſententia.*

DISSERT. XI. *De Epiſtola Leonis nomine conficta de Privilegiis Corepiſcoporum, ad Germaniarum & Galliarum Epiſcopos.*

DISSERT. XII. *De Codice Canonum & Conſtitutorum Sedis Apoſtolicæ omnium Antiquiſſimo, ex MSS. codicibus nunc primùm edito.*

DISSERT. XIII. *De Conciliis habitis in Africa contra Pelagianos ab obitu Innocentii Papæ uſque ad ſententiam Zoſimi PP. contra eoſdem hæreticos.*

DISSERT. XIV. *De variis fidei libellis in eodem Codice contentis.*

DISSERT. XV. *De Concilio Thelenſi ſuppoſititio, & Epiſtola adulterina quæ Tractatoria Siricii PP. ad Africanos dicitur.*

DISSERT. XVI. *De Codice antiquo Eccleſiæ Gallicanæ; ubi inquiritur quæ Orientalium Canonum verſio apud Gallos in uſu fuerit uſque ad Adriani PP. tempora, & an apud eoſdem recepta ſtatim fuerit gemina Dionyſii exigui Canonum & Decretorum collectio.*

DISSERTATIO PRIMA

DE VITA ET REBUS GESTIS

S. LEONIS MAGNI

ECCLESIÆ ROMANÆ EPISCOPI.

In qua ſervato annorum ordine cum præclarè ab eo geſta, tum ſcripta ejus ſingula recenſentur.

I. Sancti Leonis Patria & Natales.

SANCTUS LEO Pontifex Romanus hujus nominis primus in Tuſcia natus eſſe dicitur ab autore libri Pontificum Romanorum, quem ſecuti ſunt plerique alii Hiſtoriæ Pontificum Urbis ſcriptores. Romanum tamen ut fuiſſe credam antiquioris melioríſque notæ ſcriptoris teſtimonio adducor. Proſper enim Leoni æqualis & familiaris cùm ejus narrat electionem: *Igitur Leo*, inquit, *legatione publica accitus, & gaudenti* PATRIÆ *præſentatus, quadrageſimus ſeptimus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.* Roma igitur Leonis patria fuit, teſte Proſpero. Sed quid aliena conquirimus teſtimonia, qui Leonem ipſum hoc de ſe clariſſimè profitentem habemus. In epiſtola enim 27. cap. 4. excuſans ſe, quod Epheſino Concilio ſecundo præſentiam ſuam non exhiberet, quod in votis habuerat Theodoſius Imperator, hanc rationem affert: *Quia rerum præſentium nimis incerta conditio à* TANTÆ URBIS *populis me abeſſe non ſineret, & in deſperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, ſi pro occaſione cauſſæ Eccleſiaſticæ viderer* PATRIAM *& Sedem Apoſtolicam velle deſerere.* Clara ſunt verba, nec interprete indigent. Neque obſtat penitus Anaſtaſii ſeu libri Pontificalis teſtimonium. Etſi enim vulgati codices Leonem natione Tuſcum aſſerant; at duo codices MSS. Regius & Mazarinus, ex quibus variæ lectiones excerptæ ad calcem Regiæ editionis editæ ſunt, Leonem *natione Romanum* inſcriptum habent; quod & in recentioribus etiam ſcriptoribus legere me memini. Quarti denique argumenti loco ſit, quod inferiùs dicturi ſumus, Leonem ſcilicet in ſinu Romanæ Eccleſiæ educatum, etiam à teneris Sixto Preſbytero adhæſiſſe, & in

Proſperi Chronicon, Valentiniano V. & Anatolio Coſſ.

Epiſt. XXVII. ad *Pulcheriam*, c. IV.

ANN. CHR. CCCCXVIII.

Eccleſia Romana inferioribus miniſteriis eſſe defunctum: ut probabile ſit Patrem quidem Leonis Quintianum in Tuſcia natum, Leonem verò ipſum, Patre in urbem Romam ſedem lareſque transferente, ibidem eſſe progenitum.

II. Quo anno Leo natus eſt.

De anno ejus natali in antiquis Eccleſiæ monumentis nihil ſcriptum reperi: nec quicquam certi conjicere licet ex iis, quæ de ejus vita nobis ſuperſunt, neque ex ætate quâ deceſſit; quamdiu enim vixerit pariter incertum: tametſi, certum non modo illi vitam glorioſam, ſed & longam contigiſſe. Quando enim ad Pontificatum aſſumtus eſt, jam longa rerum negotiorúmque experientiâ & ætate maturum fuiſſe oportet, qui tum in Galliis verſabatur, ut diſſidentes Duces Romani exercitus ad concordiam revocaret: imò & multò ante Celeſtino Papæ in Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratione operam ſuam navabat. Huc accedit quod complures annos geſſit Pontificatum.

Leonis Clericatus. *Gabriel Pennotus in hiſtor. Canonicorum Regularium.*

Neque minùs obſcura ſunt ea quæ geſſit juvenis uſque ad tempora Diaconatus. Pennotus ſcribit allectum primò in numerum Clericorum Baſilicæ Lateranenſis. Etſi conjectura eſt, nolim tamen fidem derogare. Nam aurea illa ætate alebantur ad Clericatum juvenes in ipſo Sacerdotum ſinu, ponebántque in ſacrario tyrocinium Sacerdotii, & per gradus inferiora munia obibant. An tamen per id temporis Baſilica Lateranenſis, ubi Leonem egiſſe Clericum volunt eſſet, Urbis primaria, an Baſilica ſancti Petri, meritò dubitatur. Ut ut ſit certum eſt juvenem ea virtute eóque ingenio præditum, ut ceteris & exemplo & admirationi eſſet.

ANNUS CHRISTI 418.	ZOSIMI PAPÆ 2.	HONORII 24. THEODOSII 11. IMPP.	HONORIO XII. THEODOSIO VIII. COSS.

Leonis Acolythi iter Africanum.

Qualis eſſet Romani Cleri de Leone adoleſcente & Acolytho opinio, teſtantur quæ illi demandata ſunt hoc 418. Jesu-Christi anno negotia. Iis temporibus graſſabatur Hæreſis Pelagiana, gliſcebátque malum artibus Pelagii Celeſtiique, qui peſtem hanc orbi invexerant. Nefarii homines aliquamdiu diſſimulato errore delituerant, illuſerántque Zoſimo Romano Pontifici, qui poſtremò detectam hæreſim publico ſolemníque anathemate proſcripſit. Jamdudum expectabatur in Africa judicium Pontificis: illuc Leo Acolythus miſſus eſt, ut literas condemnationis ferret ad Aurelium Carthaginenſem, Auguſtinum Hipponenſem, ceteróſque Africanæ Eccleſiæ Epiſcopos. Hæc quidem, quæ de legatione Leonis refero, in Annalibus Eccleſiaſticis non leguntur: ſed id Auguſtinus teſtatur in Epiſtola ad Sixtum S. R. E. Preſbyterum, qui poſteà Celeſtino in Pontificatu ſucceſſit: In hac ſcribit Sixtum ad Aurelium Carthaginenſem breves quidem literas miſiſſe, ſed vehementes in Pelagianos, allatáſque cum literis Zoſimi, quibus admonebat Patres Africanos judicii, quod pronunciaverat in Pelagium Celeſtiúmque: *Cum literis*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis de illorum (Pelagianorum) damnatione ad Africam miſſis tuæ quoque literæ ad venerabilem ſenem Aurelium conſecutæ ſunt; quæ, tametſi breves erant, tuum tamen vigorem adverſus eorum errorem*

S. Auguſtin. Epiſt. cv.

ANN. CHR. CCCCXVIII

ſatis indicabant. Illæ certè literæ non aliæ ſunt ab iis, de quibus idem Auguſtinus loquitur Epiſt. 104. ad eumdem Sixtum, ubi iterum mentionem facit brevioris Epiſtolæ, quam Sixtus miſerat ad Aurelium Carthaginenſem, allatámque narrat per Acolythum LEONEM: *Si enim*, inquit, *breviſſimam Epiſtolam tuam, quam de hac ipſa re ad beatiſſimum ſenem Aurelium per* LEONEM *Acolythum direxiſti, deſcripſimus.* De Leone magno tunc Acolytho tempora congruunt: hæc enim acciderunt anno Chriſti quadringenteſimo decimo octavo, Pontificatus Zoſimi ſecundo. Suadet præterea, quod Sixto, cujus literæ deferebantur, ſemper addictus fuit Leo noſter. Probant denique quæ præſtitit Leo in Pelagianos, tum ſub Celeſtino Sixtóque Pontificibus, quos operâ ſuâ conſiliíſque plurimùm juvit: tum quando ipſe in illorum locum ſubſtitutus Romanam rexit Eccleſiam. In illa porrò profectione admiratus magnos Præſules, Lumina Eccleſiæ Africanæ, imprimíſque Auguſtinum, puto, eos æmulari cogitavit, eorúmque odiis in Pelagianos exarſit: quod infra deſcribemus.

Sancti Auguſtin. Epiſt. civ.

ANNI CHRISTI	CELESTINI PAPÆ	THEOD. ET VALENT. IMPP.		CONSULIBUS.
430	8	24	7	AUGUSTIS IISDEM
431	9	25	8	BASSO ET ANTIOCHO,
432	10	26	9	AETIO ET VALERIO.

I.

Leo quando factus Diaconus.

QUAMDIU Leo in Acolythatu permanſerit incertum eſt, & à quo ordinatus fuerit Diaconus. Hoc certum, Diaconatus vel etiam Archidiaconatus officio functum eum eſſe ſub Celeſtino Papa. Hic enim illius conſilio & opera uſus eſt in tractandis Eccleſiaſticis negotiis, ut inferiùs narrabimus ex ipſo Leone, & aliis monumentis. Quis porrò credat hominem nondum ad Diaconi gradum evectum in partem pontificiæ ſolicitudinis à Celeſtino eſſe vocatum? Deinde Caſſiani opus de Incarnatione adversùs Neſtorium Leoni Diacono dedicatum eſt: at verò liquet librum ſcriptum eſſe ante Synodum Epheſinam ſub Celeſtino: quia Caſſianus de condemnatione Synodica Neſtorii nihil meminit, & in Neſtorium invehitur quaſi nondum ab Epiſcopatu dejectum, ſed ejuſdem muniis adhuc fungentem in Eccleſia Conſtantinopolitanâ, ad quam tamen certum eſt ipſum non eſſe reverſum poſt Synodum Epheſinam. [a] Hortatur denique cives Conſtantinopoleos uti errorem ejus deteſtentur, ejúſque fugiant ſocietatem: quod ſupervacaneum eſſet, niſi adhuc tum Conſtantinopoli reſediſſet hæreticus.

[a] Vide Iba Edeſſeni Epiſtolam Act. x. Calchedonenſi & apud Facundum. lib. 7. cap. 4.

II.

Gueſnæi Fabulæ de ſancto Leone.

Mitto fabulas, quas multis proſequitur Caſſiani quidam laudator, qui dum multa Caſſiano affingit, plurima de Leone fabulatur. Unde enim illud hauſit, quod narrat, Leonem etiam Innocentio Pontifice Diaconum fuiſſe; Caſſianum ſub Innocentio eodem Romæ egiſſe cum Leone de diſſenſionibus Orientis & de negotiis Joannis Chryſoſtomi; propè Leonem ſe ſocium adjunxiſſe Caſſiano ut vitam ſolitariam ſimul cum illo coleret, ſed prohibitum ab Innocentio. Neque magis verum illud, quàm hoc quod confidenter aſſerit, Maſſilienſem Caſſiani Eccleſiam à Leone Archidiacono, ut Legato Apoſtolicæ Sedis, conſecratam. Hæc allata ſine probatis

ANN. CHR. CCCCXXXI. CCCCXXXII.

teſtibus, & ab ætate Leonis, & à diſciplina Eccleſiæ longè aliena, neque fidem, neque reſponſionem merentur. Bulla Benedicti omninò ſuppoſita, quam autor ille producit, nihil profert aliud præter rumores vagos incertáſque hominum traditiones. Ecce verba Bullæ Benedictinæ: *Hac diligentia muniendum cenſuimus prædicti Martyris Victoris Monaſterium apud Maſilienſem urbem tempore Antonini Imperatoris fundatum. Quod poſteà à B. Caſſiano Abbate conſtitutum eodem rogante, ut fertur à majoribus natu, à beatiſſimo Leone Romanæ ſedis Antiſtite conſecratum, & ejus Apoſtolica benedictione atque autoritate ſublimatum, in quo majorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum, aliámque in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctíque Ioannis Baptiſtæ, multorum ſanctorum collatis pignoribus dedicarunt.* In hac Bulla multa ſunt quæ incertis majorum relationibus innixa, à vero longè abhorrent. Nec enim Archidiaconus potuit dedicare Eccleſiam contra regulam & conſuetudinem Eccleſiaſticam, ut ſomniavit Gueſnæus, neque Leo jam Pontifex potuit ipſe conſecrare Eccleſiam Maſſilienſem, qui dum Pontificatum geſſit nuſquam in Gallias venit, neque vivente Caſſiano ad Pontificatum evectus eſt. Jam verò qualia ſunt quæ de Monaſterii fundatione ſcribuntur ſub Antonini Principatu, quo tempore nondum in orbe Monaſteria condita erant, nedùm intra Gallias fundata. Sed ab illis fabuloſis tranſeo ad certiora quæ geſſit Leo Diaconus.

III. Leo Celeſtini Papæ adminiſter.

Quanta de Leonis noſtri operâ & conſilio fiducia eſſet Celeſtino Papæ in rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione, quámque id per totam Eccleſiam cognitum, teſtis eſt Leonis ipſius Epiſtola ad Maximum Antiochenum, cujus lectione edocemur ipſum Celeſtino, velut primarium adminiſtrum, adfuiſſe, ad ipſúmque in primis delata eſſe operoſiora negotia, de quibus Pontificem inſtrui neceſſe erat. Cùm enim in Epheſino Concilio primo Juvenalis Jeroſolymorum Epiſcopus Palæſtinæ provinciæ principatum ambiret, Cyrillus Sedem Apoſtolicam de inſolenti conatu Juvenalis monendam eſſe exiſtimavit, ne malis artibus commentitiorúmque ſcriptorum prolatione Epiſcopi Romani conſenſum eliceret. Hac de cauſſa ſcripſit ad Leonem noſtrum, ut per eum Celeſtinus de ambitioſis Juvenalis prenſationibus certus fieret, atque ab illius ſubreptione ſolicitè caveret. Verba Leonis hæc ſunt: *In Epheſina Synodo, quæ impium Neſtorium cum dogmate ſuo perculit, Iuvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ provinciæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere, & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare. Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus meritò perhorreſcens ſcriptis ſuis mihi, quid prædicti cupiditas auſa eſſet, indicavit, & ſolicita prece multum popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio.*

Epiſt. XCII. *al.* LXII. *cap.* 4. Leo Diaconus Juvenalis ambitum reprimit.

IV. Autoritates de Gratia Leo colligit.

Hæc Celeſtinum inter & Leonem neceſſitudo noſtram juvat conjecturam, ex qua credimus circa eadem tempora Celeſtinum Leonis uſum ſtylo, ut capitula illa de gratia & libero arbitrio colligeret, quæ hujus Pontificis Epiſtolæ ad Gallos ſubjungi ſolent, ac vel ejuſdem vel Proſperi eſſe credita ſunt ad hanc uſque ætatem. Romam accurrerat illo tempore Proſper Aquitanus, opem Apoſtolicæ Sedis imploraturus adversùs Pelagianorum reliquias, doctrinæque Auguſtinianæ adverſarios tunc apud Gallias numero invaleſcentes. Horum omnium princeps erat Caſſianus, cujus errores Romano Epiſcopo aperuit,

aperuit, & cum Leone, ut par eſt credere, Proſper communicavit: hócque præſertim ſignificavit, illis exoſam maximè Auguſtini doctrinam, quam imprimis ex Pontificum Sedis Apoſtolicæ decretis peſſumdare ſe exiſtimabant. Hæc occaſio fuit, ut Romanæ Eccleſiæ ſcrinia accuratiùs inveſtigari vellet Celeſtinus, hancque ſolicitudinem Leoni demandaret, à quo collecta eſſe capitula iſta Diſſertatione III. probabimus. In Gallias reverſurus Proſper mandatum accepit ab Apoſtolica Sede, ut ex ejus autoritate Auguſtini doctrinam defenderet, quemadmodum in præfatione ad objectiones Vincentianas ſe facere teſtatur: atque ut illius ſedis doctrinam exactè perſpectam haberet, cum Epiſtola Pontificis ad aliquot Galliarum Epiſcopos accepit ab ipſo forſan Celeſtino capitula ſeu ſententias præſulum Sedis Romanæ: unde factum poſtea, ut eidem Epiſtolæ annexa circumferrentur. ANN. CHR. CCCCXXXII.

IV. Scribit Leo libros de vocatione omnium Gentium.

Regreſſus in provinciam Proſper ſcripſit adverſus objectiones Vincentianas & contra Collatorem: atque in his opuſculis uſus eſſe mihi videtur ſententiis Româ aſportatis, cùm iiſdem omninò teſtimoniis pugnet, quæ in illis leguntur. Poſt ejuſdem Proſperi ab urbe diſceſſum ſcripſiſſe crediderim Leonem noſtrum aureos libellos de vocatione omnium gentium, quibus Semipelagianorum diſcutit errores, de his nimirùm accuratè à Proſpero edoctus. Iſtos à Leone ſcriptos eo maximè conſilio crediderim, ut Caſſianum ab errore revocaret. Conjunctus enim cum eo erat amicitiæ vinculo, dolebàtque tantum virum in alienas à fide opiniones abreptum, quas quidem eò faciliùs ac periculoſiùs hauriebant incautæ animæ, quod immixtæ erant opuſculis tum ſermonis elegantiâ, tum rerum ſpiritualium doctrina ſingulari acceptiſſimis. Erant certè in his plurima quæ ad bonos mores, quæ ad pietatem vitæque ſanctioris inſtitutum pertinebant; ſed tamen quædam injecta, quæ gratiæ Chriſti adverſabantur. Caſſianus quidem Pelagii Celeſtiique nefarias de gratia opiniones ſcriptis dictíſque condemnabat; ſed ab Auguſtini pariter abhorrebat ſententia: ſcilicet ſibi in animum induxerat illum impiè ſenſiſſe de gratia Chriſti, hunc verò ultra modum exceſſiſſe in emendando Pelagio, certóſque limites prætergreſſum æſtu quodam abreptum diſputationis. Hæc dum falsò cogitat de Auguſtino, quem Eccleſia Catholica aſciverat ſibi magiſtrum aſſertorémque gratiæ, in vitium ipſe Caſſianus incidit. Scribens enim quædam de gratiâ ſubtiliùs diſputata, Pelagianiſmum, ſi non omnimodè, ſaltem aliquatenùs inducebat. Hæc qui poſteà defenderunt propterea Semipelagiani appellati ſunt, quorum vel autorem, vel Primipilum Caſſianum fuiſſe perhibent. Leo interim graviter tulit hæc ab amico publicari. Ne tamen cauſſæ Eccleſiæ & gratiæ Chriſti videretur deeſſe, aut amicitiam neglexiſſe, ejuſmodi conſilium inſtruit. Scribit librum cui titulus eſt *de vocatione omnium Gentium*; tacitúſque nomina Auguſtini Caſſianíque prætermittit, ut videatur cauſſam ſuſcepiſſe Eccleſiæ, non perſonarum, & potiùs velle amicum emendare, quàm prodere. Imò ſuum ipſe nomen reticet, & quaſi velo obducta facie pugnat; ne dum hoſtem petit, amicum cernat qui vim & æſtum certaminis mitiget. Scio equidem de autore operis hujus dubitatum eſſe, aliis alia dicentibus. Nonnulli Ambroſio, quidam Proſpero, alii Hilario Syracuſano Proſperi ſocio. Prioris conſtat non eſſe opus; quia Pelagianorum meminit, qui non niſi poſt tempora Ambroſii extitere. Sed neque Proſperi eſt, ut copioſè alio in loco diſſerimus, unique Leoni poſtliminiò vindicamus: quod ſtylus characterque

ANN. CHR. CCCCXXXII.

ſcriptionis probat, id tempus quo ſcriptum eſt, id res ipſa quæ dicitur. Sed de iis aliàs.

VI. Leo autor Epiſtolæ ad Demetriadem.

Sed & inſignem illam Epiſtolam ad Demetriadem, quæ hactenùs in operibus aut S. Ambroſii, aut S. Proſperi lecta eſt, Leoni quoque tamquam ſuo autori reddimus. Hæc verò quibus de cauſſis ſcripta eſt, paucis recenſeo. Demetrias Virgo orta è familia Aniciorum, non minùs virtute quàm genere inclyta, captâ à Gothis Româ fugit in Africam, dúmque manet Carthagine S. Auguſtinum fortè de virginitate loquentem audivit, adeóque ejus virtutis retinendæ deſiderio exarſit, ut illicò ſe virginem Deo ſacram profeſſa, meditata ſponſalia diſſolveret. Certatim laudavere Patres clariſſimæ Virginis inſtitutum. S. Hieronymus Innocentiúſque PP. elegantes de hac re literas ad Demetriadem miſerunt. Ipſe Pelagius, cui vita auſterior famam æſtimationémque paraverat, nondum rupto ulcere quod venis alebat, ad eandem literas miſit;an precibus Julianæ, quæ mater erat Demetriadis,an ſponte ſuâ ſit impulſus ad ſcribendum, incertum eſt; ſed conſtat literas toxico Pelagiano infectas. Latens virus ſenſit Auguſtinus, cavitque detegendo ne alii hoc ſcripto quaſi contagione aliquâ contaminarentur. Poſt aliquot annos ſcripſit & ad Demetriadem S. Leo: quo tempore & quo in loco ſcripſerit haud facilè dictu; ſed quantùm conjecturâ aſſequi poſſum, id accidit antequam ad Pontificatum aſſumeretur. Certè in Epiſtolâ longo intervallo poſt prima illius conſecrationis tempora ſcribere ſe innuit: *Si verò*, inquit, *de commendando virginitatis bono diſſeram, ſuperflua erit ejus nunc propoſiti inſinuatio, quod tu à primo ætatis tuæ flore ſine humanis cohortationibus elegiſti, & de quo inter ipſa principia multi, qui tunc in Eccleſia præeminebant, meritò non ſiluerunt.* Quæ verba ſatis notant neque illam in primo ætatis flore tunc fuiſſe, diemque obiiſſe qui anteà illam ſcriptis ſuis laudaverant. Demetrias itaque annum plus minus quadrageſimum aut quadrageſimum quintum agebat, crediderimque ipſam per id temporis Romam rediiſſe. Nam Vandali infeſto exercitu vaſtaverant Africam; nec, opinor, Demetrias, quæ patriam reliquerat metu Gothorum, populante Genſerico Africam in peregrinâ regione remanſit. Res certè adeo feliciter Vandalo ceſſit, ut videatur in Africam veniſſe tantum ut videret & vinceret: Hipponam & Cyrtham, quæ aliquandiu reſtiterant cepit; Carthaginemque ipſam expugnavit anno CCCCXXXIX. Annales Eccleſiaſtici & Leo ipſe commemorant iis miſerrimis temporibus hominum magnam turbam profugiſſe in Italiam. Nec vereor aſſerere eamdem eſſe Demetriadem quæ, poſtquam Genſericus Romam diripuit, Baſilicis reſtituendis animum adjecit, & quæ viâ Latinâ ad tertium ab urbe lapidem Baſilicam in memoriam S. Stephani extruxit. Apportaverat ſcilicet ex Africâ reliquias ſancti hujus Protomartyris, cujus corpus ab aliquot annis inventum divinitus fuerat; exinde ejus reliquiæ toto orbe in honore erant, ſed præſertim in Africa nomen Stephani venerabile, ex quo Oroſius Hiſtoricus oſſa aliquot in hanc provinciam devexerat Demetrias itaque ſanguine & nobilitate clara, nobiliórque virtutibus, facilè innotuit Leoni, qui cum ea amicitiam contraxit, cum eóque ſancta Virgo communicavit Epiſtolam Pelagii quo tempore vulnus recruduerat. Idcircò cœpit ille alterâ ad eándem Epiſtolâ emendare Hæretici errores:& quanto magis vires humanæ voluntatis,poſthabitâ Chriſti gratiâ, Pelagius extulerat, tanto magis ſatagit Leo labem voluntati hominis per pecca-

Epiſt. ſeu libell. ad Demetriad. c. 1.

tum illatam detegere, profligatáſque liberi arbitrii ad bonum vires oſtendere, quibus reparandis Gratia Chriſti pretio ſanguinis comparata ſola idonea eſt. Sic docuit Virginem humiliter & modeſtè de ſe ſentire, & Chriſti merita tanti parta, tantique nobis data non flocci æſtimare.

ANN. CHR. CCCCXXX. CCCCXXXI.

Circa annum 430. vel 431. indictâ forſan jam Synodo Epheſina; cùm Neſtorius in Oriente dogma ſuum propagaret, modò per ſuſurros, modò per literas, modò per publicos ad populum Sermones, Celeſtinus PP. nihil in Occidente omittebat, quod ad nefariam hæreſim citiùs opprimendam conferre poſſet. Leo Celeſtini ſolicitudinem operâ ſuâ & induſtriâ, quantum poterat, adjuvabat: intelligénſque non ſolam autoritatem ſeu Imperatorum ſeu Pontificum, hæreticorum malitiæ opponendam; ſed & eorum ſcripta ſcriptis idoneis deſtruenda: Johannem Caſſianum adhortatur uti pro Incarnatione adversùs Neſtorium ſcribat. Multa Leonem impulerunt, ut Caſſiani imprimis manum & induſtriam advocaret. Erat quidem ille vel Scytha, ut multi ſcribunt, vel Gallus, ut Holſtenius & Noriſius multis probant, ſed in Oriente educatus, ubi hæreſis hæc invaluerat, Diſcipulus Diaconúſque S. Chryſoſtomi, quem pietas cum ſingulari conjuncta doctrina, memoriáque recens peractæ in exilio vitæ celebrem non modò fecerant, ſed & eos, qui ejus diſciplinam documentáque hauſerant. Erant præterea Johanni Caſſiano ſuæ animi ingeniíque dotes eximiæ, ſacrarum literarum notitia haud vulgaris, pietatis ſanctitatiſque fama per Orientem juxta Occidentémque celebrata. Erat quoque Ægypti Syriæque Eremo notus: & ſi fortè Neſtorianiſmi virulentia ſpeluncas aliquot Monachorum attigerat, depellere morbum poterat. Adde quod acta Maſſiliæ vita, conditáque Monaſteria, vitæ aſceticæ inſtitutum, concurſus piorum doctorúmque hominum, qui vitæ arctioris deſiderio illecti ad eum confugerant, illum per Occidentem clarum reddiderant. Quid dicam ſcripta utilia Chriſtianis, quæ haud mediocrem Caſſiano laudem pepererant, & magnorum hominum conciliarant amicitias, Leoníſque præcipuè Archidiaconi, qui rem utilem Eccleſiæ credidit, ſi Caſſianus ſcripturarum doctrinâ ſanctorúmque Patrum Traditione invaleſcentem jam hæreſim penitùs jugularet.

Cur Caſſiano ſcribendi contra Neſtorium Leo autor fuerit.

Holſtenius Præf. in Regulas Monachor. cap. 3. H. De Noris Hiſt. Pelag. lib. 2. cap. 1.

Denique Caſſianus, ut diximus, Eccleſiæ CP. Diaconus erat, ſanctique Johannis Chryſoſtomi diſcipulus, cujus propterea doctrina tanquam à ſuo Chryſoſtomo hauſta acceptiſſima futura erat civibus cleróque Conſtantinopolis. Sed & noverat Neſtorianos plurimùm ſibi ſpondere præſidii ex Pelagii reliquiis, quos ut à ſpe ſua dejiceret, Caſſianum illis opponere voluit Semipelagianorum anteſignanum, qui ſimul & Neſtorianos Neſtorianorúmque fautores Pelagianos exagitaret, & ſemetipſe ab eorum communione ac doctrina longiùs removeret. Quæ cum attentiùs conſidero, facilè perſuadeor Caſſianum, ſive Proſperi, ſive Leonis victus ſcriptis ad ſaniorem mentem jam tunc rediiſſe. Fas enim non eſt credere eum hæreticis à Leone objiciendum eſſe, niſi catholicè in omnibus ſentiret, omnémque adversùs Auguſtinum depoſuiſſet ſuſpicionem: & revera eum in libro ſuo de Incarnatione impensè laudat, magníſque accenſet Eccleſiæ magiſtris.

Scripſit igitur ſeptem libros de Incarnatione, quos Leoni dedicavit, ut teſtatur Epiſtola, quam operi ſuo præfixit: ubi Leonem ſuſcipiendam charitatem ſuam nec non Romanæ Eccleſiæ ac divini miniſterii, decus appellat; quam Epiſtolam his claudit verbis: *Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus eſt: ora*

Iohannis Caſſiani Epiſt. ad Leonem.

ANN. CHR. CCCCXXXII. CCCCXXXIII.

& obſecra, ne imperitiâ mea periclitetur electio tua, & opinioni tanta nobis non reſpondentibus, etiamſi ego per obedientiæ veniam benè pareo, tu tamen per inconſiderantiam judicii malè imperaſſe videaris. Quæ verba ſatis teſtantur quo in pretio erat Romæ Leo, quem Caſſianus annis gloriâque cumulatus honorificis adeò ſermonibus proſequitur, cujus preces & adhortationes pro imperio erant.

ANNUS CHRISTI 433.	SIXTI III. PAPÆ 2	THEODOSII 26. VALENTINIANI 9. IMPP.	THEODOSIO XIV. ET ANICIO MAXIMO COSS.

Leo Sixtum Papam defendit.

CEleſtinus PP. anno 432. è vitâ decedens Romanam ſedem Sixto III. reliquerat. Poſt unum vel alterum, ut videtur, Pontificatûs annum, Anicius quidam Baſſus Exconſul, opibus & potentiâ odia ſua metiens, Sixtum accerſit ſtupri illati Virgini conſecratæ, fœdâque calumnia Valentinianum Auguſtámque ab ejus communione ſegregat, magnam præterea potentum, Cleri, populíque partem in Pontificem per fas nefáſque concitat. Leo Diaconus tam certus calumniæ, quàm fidens innocentiâ Pontificis, Sixtum non modò non fugere, ſed illi patrocinari & publicè deprecari innocentiam. *Tum ecce Leo*, ut Acta referunt, *ſi delicta mea contra me ſunt, quare probatio non fit.* Res æqua viſa eſt; Valentinianus illicò Senatum & populum, Sixtus Clerum congregat. Omnes aderant in Baſilica Heleniana. Tum Pontifex *hæc converſus ad Valentinianum: Intrent qui ſeparaverunt Filium à Matre, & comprobent univerſa velamina cordis ſui. Auguſtus autem Valentinianus tacebat. Reſpondit Leo Diaconus, & dixit: Iuſta petitio, non abſcondatur.* Sixto res bene felicitérque ceſſit ſuffragante Leone: nam à calumniis vindicatus eſt, & accuſatores rei calumniarum convictíque à ſacris prohibiti ſunt. Hæc ex Actis Synodi Romanæ valdè depravatis & quibus vix aliquam fidem habere velis.

Acta Concilii Romani pro purgatione Sixti PP. cap. 4. & 5.

ANNUS CHRISTI 439.	SIXTI PAPÆ 8	THEODOSII 32. VALENTINIANI 15. IMPP.	THEODOSIO XVII. ET FESTO COSS.

I. Leo Juliani Pelagiani inſidias retegit.

QUid per totum ſeptennium ab ineunte Sixti Pontificatu egerit Leo noſter, Eccleſiæ Annales non produnt; ſi illam, quam modò retulimus, Pontificis defenſionem ab eo ſuſceptam excipias. Sed quin magna Eccleſiæque admodùm utilia egerit vir ad Eccleſiæ Victoriam, ut Patres Calchedonenſes loquuntur, præparatus, dubitare non ſinunt, quæ ad annum 439. referuntur in Proſperi Chronico.

Res igitur hoc anno contigit, quæ teſtatur, quibus odiis Leo noſter tum alios hæreticos, tum maximè Pelagianos inſequebatur: *Hac tempeſtate*, inqui

Proſper in Chronico, *Julianus Eclanenſis jactantiſſimus Pelagiani erroris aſſertor, quem dudum amiſſi Epiſcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis ſpeciem præferens, molitus eſt in communionem Eccleſiæ irrepere. Sed his inſidiis Sixtus Papa Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum peſtiferis conatibus patere permiſit: & ita omnes Catholicos de rejectione fallacis beſtiæ gaudere fecit, quaſi tunc primùm ſuperbiſſimam hæreſim Apoſtolicus gladius detruncaſſet.* Quæ fuerit Leonis prudentia atque ſagacitas eventus comprobavit. Fallax enim hæreticus iterum Eccleſiam perturbare aggreſſus eſt, & ſtylo impetere Chriſti ſervatoris gratiam: ut clarum fuerit ipſum tunc aliud pectore alere, aliud ore profiteri.

I I. Leo Romani exercitus duces reconciliat.

Intereà tumultus militares Imperium premebant. Aetius Albinúſque Duces exercitus Romani in Galliis diſſidebant; odiáque eruptura erant ad bellum inteſtinum, ſi foverentur, & propè impendebat ruina Imperii, obſtrepentibus undequáque Barbaris, intrantibúſque provincias ſignis infeſtis. Quæritur imminenti malo remedium: occurrit Leo Archidiaconus, qui reconciliare animos Ducum poſſet. Vir erat prudentiæ ſingularis probatæque rerum experientiæ, negotiis perficiendis idoneus, neutri contendentium partium inviſus, gratus ambobus, aut ſermonum vi, quâ pollebat, perſuadere pacem, vel autoritate nominis iram animorum frangere poterat. Retinebatur quidem Romæ rebus Eccleſiæ; ſed, ut ipſe loquitur, *abſentem fecit longæ peregrinationis neceſſitas.* Adiit exercitum, cum ducibus de obliterandis injuriis egit, monuit ne bella cierent inteſtina, dum hoſtis ad fores fremeret, tantúmque valuit, ut animos ſapientiâ placare, & gratiam inter Duces poſſet reconciliare. Hoc poſtremum Diaconi Leonis opus fuit.

ANNUS CHRISTI 440	LEONIS PAPÆ 1	THEODOSII 33 VALENTINIANI 16 IMPP.	VALENTINIANO V. ET ANATOLIO COSS.

I. Sixti Papæ obitus.

INTERIM Sixtus diem obiit Calendis Aprilis, ut Proſper Chronographus ſcribit. Tum reipublicæ Chriſtianæ opus erat ſummo Pontifice, qui Chriſtianorum contentiones autoritate & ſapientiâ componeret, eo præſertim tempore quo res Eccleſiæ turbatiſſimæ erant, ſeu ſæviente Hæreticorum furore, ſeu diſcordiis pluſquàm civilibus lacerantibus Eccleſiam, ſeu corruptela vitióque graſſantibus, ſive Barbaris diſtrahentibus Imperium.

Leo Pontifex renuntiatur.

In ea itaque rerum perturbatione, cùm tot mala, veluti facto agmine, Imperio Eccleſiæque incumberent, ad cumulúmque accederet mors Sixti PP. Roma viduata Pontifice in luctu verſabatur. Deus tamen providit ne quid detrimenti pateretur Eccleſia, ſuffecto in locum Sixti Leone, cui par ſummæ pietati doctrina, exploratáque multos annos Eccleſiaſticæ rei adminiſtratio: adeò ut Romani non viderentur Præſulem amiſiſſe. Quando electus eſt profuit Leoni, quod rarò accidit, tunc abfuiſſe Româ: nam & eò ardentioribus votis quæſitus eſt quod abeſſet, & certum fuit meritis non ambitu adiiſſe Pontificatum. Unde Leo ipſe: *In humilitate noſtra*, inquit, *memor fuit noſtri Dominus, & benedixit nobis, qui fecit mihi mirabilia magna ſolus.*

Serm. 1. aſſumt. ſuæ, cap. 1. Proſper. Aquit. in Chron.

ANN. CHR. CCCCXL.

Sanctus Proſper ſcribit Sixtum Calendis Aprilis deceſſiſſe: *Quo*, inquit, *defuncto quadraginta ampliùs diebus Romana Eccleſia ſine Antiſtite fuit, mirabili pace atque patientia adventum Diaconi Leonis exſpectans, quem tunc inter Aetium & Albinum amicitiæ redintegrandæ cauſâ Galliæ dtreinebant.* Nec ipſa reditus mora ſine laude fuit, *quaſi*, ut ait idem S. Proſper, *ideò longiùs eſſet abductus* [a], *ut electi meritum & eligentium judicium probaretur.*

a *Al.* Longus eſſet adventus.

II. Legatio ad Leonem.

Continuò legatio honorifica ad eum miſſa eſt, ut totius Cleri ſuffragia, voluntatémque populi Romani, omnium bonorum vota cognoſceret, rogaretúrque omnium nomine ut reditum maturaret, Eccleſiámque ſuâ præſentiâ ſolaretur. Etſi Leo ab honoribus longè erat alienus, paruit tamen: nam repudiare munus, quod non ambierat, obſequi Deo non erat; & fugere Pontificatum per ſpeciem virtutis, prodere erat Eccleſiam, & quaſi ſedem direptioni dare: qui erant tunc temporis ambitus quorumdam hominum, hæreticorúmque molitiones, qui oculatum vigilantémque Epiſcopum reformidabant. Venit itaque Romam, & acclamatione Populi totiúſque Cleri lætitiâ exceptus, tamdem ordinatus eſt Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ: *Igitur*, pergit Proſper, *Leo Diaconus legatione publica accitus, & gaudenti patriæ præſentatus, quadrageſimus ſeptimus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.*

Proſper in Chron.

III. Quo animo onus Pontificale ſubierit Leo.

Sed quàm pias cogitationes ſanctóſque motus conceperit, quando ad ſummum Eccleſiæ culmen evectus eſt, operæ pretium paucis addiſcere. Afficiebatur quidem gaudio, non, ut plerúmque fit, quod potentiorem Cathedram nactus orbi Chriſtiano immineret; ſed quod pluribus famularetur inſervirétque; quaſi alii honorem ſibi detuliſſent, ipſe laborem caperet. Id ipſe teſtatur: *Non tam præſidere*, inquit, *quàm ſervire gaudemus.* Aliud lætitiæ argumentum erat, quòd multa ſibi condonata intelligeret, ſéque vel immeritum pluribus bonis cumulatum eſſe, quò vehementiùs Deum amaret: *Vera mihi in gloriam Dei cauſſa eſt lætandi, qui mihi, ut à me multum diligeretur, multa dimiſit: & ut mirabilem faceret gratiam ſuam in eum munera ſua contulit, in quo meritorum ſuffragia non invenit.* Sed retinebatur gaudium illud metu peccandi in tantâ negotiorum turbâ, & magnitudine muneris, quod innumeris ſciebat eſſe obnoxium periculis: *Ipſa*, inquit, *operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio.* Neque timor ille inertis puſillíque animi erat, adeò ut laborem reformidaret; ſed prudentis providíque gubernatoris, qui vaſta maria cogitans, periculáque reputans animo, fugit quidem regimen, quoniam ſe imparem caſibus putat, & tamen à clavo manum non amovet, & non tam ſuâ fidens induſtriâ, quàm bono ſyderum influxu, per ſyrtes & per brevia navim ſecurus circumducit. *Domine*, inquit, *audivi auditum tuum & timui; conſideravi opera tua, & expavi: quid enim tam inſolitum, tam pavendum, quàm labor fragili, ſublimitas humili, dignitas non merenti? Et tamen non deſperamus, neque deficimus: quia non de nobis, ſed de illo præſumimus, qui operatur in nobis.* Trepidabat itaque periculo proximus, ſed fidens Dei auxilio regere Dei populum aggreſſus eſt: *Etſi enim*, inquit, *neceſſarium eſt trepidare de merito, religioſum tamen gaudere de dono: quoniam qui mihi oneris* [b] *eſt autor, ipſe mihi fiet adminiſtrationis adjutor: & ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem qui contulit dignitatem.*

Serm. iv. in Aſſumtione ſua, c. v

Serm. i. in aſſumt. ſua, cap. ii.

Serm. iv. in Aſſumpt. ſua, c. ii.

Serm. ii. in Aſſumt. ſua, cap. i.

Serm. i. in Aſſumt. ſua, cap. i.

b *al.* honoris.

IV. Timor & fidu-

Nihil igitur ſibi tribuens, ſed omnia bona autori Deo accepta referens, & virtute & nomine Chriſti, quem non modò ovium cuſtodem, ſed paſtorem Pa-

ſtorum eſſe ſciebat, rem Chriſtianam ſummo ſtudio promovebat; hunc ſibi non defuturum ratus, qui ad conſummationem ſæculi nobis adfuturum pollicitus eſt: *In hac ergo materia trepidationis*, inquit, *quæ nobis eſſet dependendæ fiducia ſervitutis, niſi non dormitaret neque obdormiret qui cuſtodit Iſraël; niſi dignaretur non ſolùm cuſtos ovium, ſed ipſorum etiam paſtor eſſe paſtorum..... quandoquidem piè & veraciter confitemur, quod opus miniſterii noſtri in omnibus quæ recta agimus, Chriſtus exequitur, & non in nobis, qui ſine illo nihil poſſumus; ſed in ipſo, qui poſſibilitas noſtra eſt, gloriamur.* Illa modeſtiæ, humilitatis, ſuíque diffidentiæ argumenta ſunt: Ecce grati in Deum animi ſpecimen. Divina in ſe merita ſæpe revolvens animo palàm hęc & publicè prædicabat: & ſi quando de aſſumtione ſua ad Pontificatum concionabatur, audientium animos oráque populi ſolicitabat ad redhibendam gratæ ſuæ mentis ſignificationem, imparem ſe tot beneficiis reputans: *Laudem Domini loquatur os meum, & nomen ſanctum ejus anima mea ac ſpiritus, caro & lingua benedicat: quia non verecundæ, ſed ingratæ mentis indicium eſt, beneficia tacere divina; & ſatis dignum eſt à ſacrificiis Dominicæ laudis obſequium conſecrati Sacerdotis inchoare: quia in humilitate mea memor fuit noſtri Dominus, & benedixit nobis, quia fecit mihi mirabilia magna ſolus, ut præſentem me cerneret veſtræ ſanctitatis affectio, quem fecerat neceſſitas longæ peregrinationis abſentem.* Et iterum: *Magnificate dilectiſſimi, Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in invicem, ut tota ratio ſolemnitatis hodiernæ ad laudem ſui referatur autoris.* Hæc gratitudo beneficentiæque divinæ memoria accendebat vehementer ſanctum Præſulem ad amorem in Deum, ad eáque ſuſcipienda, quæ è re Chriſtiana eſſe duceret, nec ullis unquam laboribus aut periculis à ſancto illo propoſito deterritus eſt.

cia Leonis onus Epiſcopale ſubeuntis.

Serm. iv. in Aſſumt. ſua, c. II.

Serm. I. in anniv Aſſumt ſuæ. cap. I

Sed enim omnes virtutes, quibus quaſi tot ſyderibus ejus Pontificatus præfulſit, commemorare ſingulas longum eſt, nec tam hujus loci quàm totius hujus operis; qua vigilantia geſſerit Pontificatum, qua ſedulitate & conſtantia Eccleſiam adminiſtraverit, quàm egerit prudenter, quot bella adverſus hæreticos confecerit feliciter, quot labores pro Chriſtiana & publica re pertulerit, quàm prope perditis deploratiſque rebus non ceſſerit, ſtylo perſequi ardui laboris eſt. Hæc antequam qualitercúmque expediam, breviter dicere aggredior quàm triſtia fuerint tempora, cum Pontificatum Leo aſſumſit, magnum certè attritis rebus Eccleſiæ & Imperii præſidium.

V. Qui ſtatus Imperii cum Leo cepit Pontificatum.

Poſtquàm Theodoſius ſenior vitâ deceſſit, Barbari vel ætatem, vel ſocordiam poſteriorum Principum deſpectui habentes, velut torrens ruptis repagulis Romanum Imperium invaſerunt. Præfecti, quibus tutela Principum & Reip. cura erat, tum mutuis odiis certare, & æmulatione potentiæ, externæ injuriæ locum facere. Gothi Alarico duce Romam ceperunt. Exinde ſeu urgente fato imperii, ſeu ulciſcente Deo vitia mortalium res ire in deterius; Barbarorum examina irruere in Provincias, & prout quiſque plus ferro aut copiis valebat, regiones devaſtare; pulſis vel ſubactis incolis, in quæ inciderant loca ſedes ponere & ex laceris Reip. partibus nova regna condere. Etſi per ea tempora Perſæ, Sarraceni, Zannì, Iſauri, Hunnique Orienti imminebant; fœda tamen hæc tempeſtas in primis Occidenti incubuit Britanniæ vexatæ Pictorum Scotorúmque incurſionibus, Franci trajecto Rheno ſedes in Galliis poſuerunt, Burgundiones Ararim Rhodanúmque

ANN. CHR. CCCCXL.

inſederunt, Novempopulaniam occupant Gothi, cum ea parte Hiſpaniarum quæ magis ad Pyrenæos pertinet. Hæc quidem ſub Honorii Principatu. Nec felicior Valentiniani quàm Patrui fortuna fuit, nec promtior animus ad reſarcienda Reip. damna. Etſi Aetii ducis virtute videbatur Occidentis imperium movere humeros, tamen obtrectatio, invidia, inteſtináque ducum odia propè magis noxia Reip. quàm Barbarus & multiplex hoſtis. Ad hęc recens Littorii clades ſtrenui ducis, qui Aetium virtute & rei bellicæ famâ prope adæquabat. In eo ſtatu erat Occidentale imperium.

VI. Qualis Eccleſiæ facies iiſdem temporibus.

Verùm nec quietior Eccleſię res erat. Barbarus non minus fidei Catholicę quàm Reipublicę Romanæ infenſus. Burgundio, Gothus & Vandalus, Arianiſmo imbuti vi & armis cum Imperio fidem labefactabant. Nec modo foris hoſtis ingruebat, domi invaleſcebat hæreticorum audacia, dúmque res turbidę erant velut cancer hæc labes illæſas partes vitiabat. Orientem infeſtabant Neſtoriani, & ex capite eliſo multa renaſcebantur. Manichęorum impietas nondum extincta tot plagis quas acceperat, reparatis viribus infeſtabat Occidentem. Quid referam Priſcilliani monſtra, quæ iterùm terrebant Hiſpanias. Adde Pelagianorum pravitatem, quę novo auſpice Juliano jamdiu vexabat Eccleſiam. Hic novis artibus, eloquentiæ viribus, ingenio, & induſtria bellum aſperum redintegravit, horumque ſoboles infauſta Semipelagiani, quorum doctrina eò nocentior, quò vita ſanctior auſteriórque vivendi diſciplina; malúmque immedicabile quòd mentem lædit, dum titillat. In eo rerum ſtatu erant Eccleſia Imperiúmque cum Leo Pontificatum adeptus eſt. Sed inſtabat alıud malum longè graviſſimum Eutychetis audacia, ad quam potiſſimùm reprimendam divinitùs Leo ad hoc Eccleſię culmen evectus eſt: ut ibi tanquam in ſpecula & propugnaculo ſtaret adversùs imminentem hęreticum. Tunc enim Deus, ſicut olim, proviſum conſultúmque Eccleſię voluit quoties religioni tempeſtas ſævior impendebat. Sic Athanaſius columen fuit, Catholicę doctrinę bacchante Arianorum furore. Sic nuper Cyrillus Alexandrinus, dum Neſtorius turbaret Eccleſiam. Sic Auguſtinus contra Pelagianos Manichæóſque invictus pro religione ſtetit. Sed Leonis certamina victoriáſque infrà deſcribemus, mirabimúrque quod non impar tot hoſtibus imperium Chriſti tam fortiter defenderit.

VII. Leo viros doctos pióſque ſibi adſciſcit.

Leoni Epiſcopo prima cura fuit aſciſcere ſibi homines eruditione & doctrinâ præclaros, rerum Eccleſiaſticarum peritiâ & morum integritate inſignes, quorum conſiliis rem gereret, eóſque paratos ac intentos haberet, ne falleretur eorum pravis artibus, qui rem Eccleſiæ ex commodo æſtimant, & quod ferè ſit, ſacra profanáque juxta quæſtui habent. Inter eos, quos in partem laborum aſſumſit, Proſper Aquitanus primas obtinebat (doctiſſimum illorum temporum Scaliger appellat) jam notus orbi Chriſtiano: nam ut gratiæ Chriſti defenſor, Auguſtini doctrinæ ſtudiorumque hæres, Pelagianiſmi reliquias ſtylo perſequebatur. Jamdudum Leoni carus, ex quo ſub Celeſtino Romam Proſper venit; ut adversùs hoſtes Auguſtini Romanum Pontificem concitaret. Leoni Proſperóque non deerant, quæ vulgò amicitiarum ſunt vincula, mirabilis animorum ingeniorúmque concentus, ſtudia eadem ad promovendas res Eccleſiæ, utrique ſumma pietas doctrináque ſingularis. Erat Leo in Galliis cum electus eſt Epiſcopus, ut dictum eſt, Proſperum ſecum adduxiſſe mihi facilè perſuaſerim, ut illi eſſet, ſicut olim Hieronymus Damaſo, à Conſiliis Epiſtoliſque.

Plurimùm

Plurimùm certè Leonem re & operâ Proſper juvit, præcipuè adversùs hereticos, quibus clanculum & per cuniculos fidem Catholicam oppugnare ſtatutum.

VIII.

Leo publicè concionatur ad populum.

Magnum etiam paſtoralis ſolicitudinis argumentum fuit in Leone, quod ſtatim atque in Pontificali ſpecula poſitus eſt, plebem ſibi commiſſam non vitæ ſolùm exemplo excitare, ſed proprii etiam oris officio erudire aggreſſus eſt. Imò primus omnium Romanorum Pontificum iſtud muneris in ſe recepit, ſi qua Sozomeno fides, cùm hæc ſcribit: *In eadem urbe* (Roma) *nec Epiſcopus, nec alius quiſquam in Eccleſia populum docet.* At Sozomeno hac in re aſſentiri vix ac ne vix quidem poſſumus.

Οὔτε δὲ ὁ ἐπίσκοπος, οὔτε ἄλλος τις, ἐπ' ἐκκλησίας ἐνθάδε διδάσκει. *Sozom. lib. 7. cap. 19.*

An primus in Eccleſia Romana docuerit Populum.

Primùm enim quales Epiſcopi, qui docendi munere, quod omnium præcipuum eſt, ſeſe abdicant? *Præconis officium ſuſcipit*, inquit Gregorius Papa I. *quiſquis ad ſacerdotium accedit:* Et ut Leoni coævus aut ſuppar Julianus Pomerius ſcribit: *Quicumque alius perierit, quem nulla docendi neceſſitas manet, ſolus pœnas ſui ſceleris dabit: ille autem, cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiam ſi ſanctè vivat, & tamen perditè viventes arguere aut erubeſcat aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit.*

S. Gregorius magnus Regiſtri lib. 1 Epiſt. 14.

Lib. 1. de vita contemplat cap. 20.

IX.

2. Hoc ante Leonem uſitatum eſſe à Pontificibus Romanis perſuadet ſermo Leonis LXXXII habitus in Natali ſeptem Fratrum Machabæorum, ubi Sixti III. prædeceſſoris ſui laudes proſequens, eos loquendi modos uſurpat, qui publicè edoctos à Sixto Pontifice Romanos ſignificant: *Magnificus*, inquit, *ſtructor parietum, ſed magnificentior* ÆDIFICATOR ANIMARUM *ultra ævi ſui terminos opera pietatis extendens: ut utilitatibus* INSTITUTIONUM *ejus etiam in ipſo frueretur devota poſteritas, & habitando quod condidit, & faciendo quod* DOCUIT. De publicis & ſolennibus ſermonibus ad populum habitis hæc intelligi puto, *ædificator animarum: Inſtitutionum ejus utilitas: docuit.* Publicè enim populum non moneret, ut revocaret in memoriam tradita ſibi à Paſtore ſuo documenta, ſi hęc paucis tantummodò & intra privatæ domus ſecreta effudiſſet: *Omnia ergo*, inquit, *dilectiſſimi, quæ oculis cernitis & mente meminiſtis, ad profectum veſtræ ædificationis aſſumite.*

X.

3. Multoties Leo officii ſui eſſe dicit ſermonem habere ad populum, ſibíque metuit imputari ad culpam, ſi huic miniſterii ſui parti defuerit. Serm. III. de Epiphania: *Tamen ut noſtri nihil deſit officii, loqui de eadem feſtivitate quod Dominus donaverit audebo.* Serm. VII. de Paſſione, c. I. *Non ita*, inquit, *mihi divini operis conſideranda eſt magnitudo; ut vel diffidam* DE SERVITUTE QUAM DEBEO: *cùm ſacramentum ſalutis humanæ non liceat taceri, etiamſi nequeat explicari.* Serm. XI. NON EST LIBERUM *ſacerdoti in tanto divinæ miſericordiæ ſacramento fidelis populi auribus ſubtrahere ſermonis officium.* Serm. II. de Reſurrectione, cap. I. *Adjiciendum eſt etiam noſtri ſermonis* OFFICIUM, *ut ſicut pia expectatione* REPOSCERE VOS CONSUETUDINIS DEBITUM *ſentio, ita ſolemnitati ſacratiſſimæ lectionis ſubjungatur exhortatio ſacerdotis.* Non ita profectò loqueretur Pontifex, niſi longo uſu ac conſuetudine firmatum inveniſſet in Eccleſia Romana prædicandi morem.

XI.

4. Sanctus Leo ſcribens ad Maximum Antiochenum & ad Theodoritum diſertè aſſerit: *Non permittendum, ut quiſquam extra ſacerdotalem ordinem conſtitutus gradum ſibi prædicatoris aſſumat. Cùm in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conveniat, ut in uno Chriſti corpore & excellentiora membra ſuum officium im-*

Kk

ANN. CHR. CCCCXL.

pleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent. Quod decretum cùm ab Antiocheno Epiſcopo omnibus Diœceſis ſuæ Metropolitanis atque Epiſcopis notum fieri velit, indicium eſt hoc ſemper ab omnibus Epiſcopis per univerſam Eccleſiam obſervatum eſſe, ut ipſi Verbo Dei gregem Chriſti paſcere ſatagerent: nec alioqui eum putaſſe *ſuum ab Epiſcopo officium impleri*, niſi prædicationis obiret munus, ſi legitimè impeditus non fuerit.

Conc. Trident. ſeſſ. 5. De Ref. cap. 2. & ſeſſ. 23. cap 1.

XII. Sermo Liberii Papæ.

5. Sozomenum falſi redarguit ſermo Liberii Papæ, quem totum deſcripſit B. Ambroſius lib. 3. de velandis Virginibus, habitúmque eſſe tradit in Baſilica ſancti Petri die Natalis Dominici ad ipſius Ambroſii ſororem Marcellinam, quæ tunc virginitatem cum aliis nonnullis profitebatur. Quod enim objiciunt aliqui, non fuiſſe ſermonem ad populum, ſed exhortationem dumtaxat ad Marcellinam, allocutionémque privatam, præter conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ: quis non videat hoc gratis dici, & ſolùm negando exſufflari? Quid enim deſideratur, ut ſolemnis dicatur hic ſermo? Habitus eſt in Baſilica ſancti Petri, in qua omnia Pontificii ſui munia obibant Romani Epiſcopi: habitus eſt in maxima Natalitii Dominici ſolemnitate: habitus eſt coram ingenti ac numeroſa plebe, quem gemina feſti Dominici & conſecrationis Virginum ſolemnitas in Baſilicam acciverat: cui etiam interfuit Bononienſis Epiſcopus. Quid ampliùs requiritur? Contra conſuetudinem porrò Eccleſiæ ſuæ egiſſe Liberium in tanta ſolemnitate, in tanto plebis concurſu, in tam Auguſtæ Baſilicæ luce, qui dixerit, haud ſcio an ſatis Liberii honori conſulat. Probabile magis eſt hoc ex Eccleſiæ ſuæ more Pontificem egiſſe, eúmque occaſione conſecrandarum virginum, poſt maximam ſermonis partem, quæ de myſterio Natalis Domini erat, pauca tantummodò ſubjunxiſſe ad virgines. Clarum eſt enim non eſſe integrum hujuſmodi ſermonem apud Ambroſium, qui ea ſolùm ſcriptis ſuis inſeruit, quæ ſubjectæ tunc materiæ congruebant, & ſorori ſuæ accommodata erant. Falſum eſt igitur quod aiunt, nullum ſermonem Leoninis antiquiorem reperiri, qui à Romano Epiſcopo habitus ſit. Quod etſi verum eſſet, non inde tamen roboris plurimùm caperet Sozomeni ſententia. Cùm enim nullum Mediolanenſis alicujus Epiſcopi aut Arelatenſis aut Ravennenſis aut Hipponenſis ſermonem habeamus dictum à prædeceſſoribus Ambroſii, Hilarii, Petri Chryſologi aut Auguſtini: quis propterea dixerit nullos iſtarum Eccleſiarum Epiſcopos his, quos recenſui, ætate ſuperiores ſermonem ad populum ſuum habuiſſe? Satius eſt igitur fateri hallucinatum eſſe Sozomenum falſiſque rumuſculis deceptum; vel cum ſancto Gregorio magno dicendum: *Sozomeni hiſtoriam Sedes Apoſtolica ſuſcipere recuſat, quoniam multa mentitur.*

Greg. Reg. Epiſt. lib. vi. Ind. xv. Epiſt. xxxi ad Eulogium Alex.

XIII. Obſcura Pontificatus Leonis exordia.

Quid primo Pontificatus ſui triennio egerit Leo noſter pro Eccleſiæ rebus, ſcriptores ſilent, nec ex ullis ejus epiſtolis certò diſcimus. Duas huic vacuo intervallo aſſignavimus, quas per id temporis ſcriptas eſſe plura mihi perſuadent, ut fuſiùs in notis expendimus. Populatâ ſuperioribus annis Africâ, ipſaque Carthagine à Vvandalis captâ anno 439. plurima hominum multitudo ad tranſmarina ſe contulit, vel fractis navibus impoſita, ut narrat Victor Vitenſis, vel ſponte immanitati Vvandalorum ſe ſubducens. Mauritania Cæſarienſis adhuc tum Romanis parebat, ex qua Romam plurimi commeantes Leonem monuerunt de ordinationibus illicitè & contra ſtatuta canonum in ea provincia uſurpatis. Romæ tunc temporis verſabatur Potentius Epiſ-

Ep. 1. al. lxxxvii. ad Africanos Epiſc.

Vict. Vit. de Perſecut. Vvand.

ANN. CHR. CCCCXL.

copus, ut puto, Africanus, cui ab urbe *proficiſcenti Leo curæ ſuæ vicem commiſit, ut de Epiſcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret.* Qui & Epiſtolam à Leone accepit ad Africanos perferendam, quæ temporum injuriâ excidit. Potentius in provinciam reverſus accuratâ, ut rogatus fuerat, relatione per literas ſignificavit, quæ mala Mauritaniæ Cæſarienſis Eccleſiam affligerent. Unde ſancto Pontifici nata occaſio iterùm ſcribendi ad Africanos hujus provinciæ Epiſcopos. Extat præclara illa Epiſtola, ubi Epiſcopos vitioſè creatos condemnat, eos in primis qui ſcientiâ & moribus egebant; monet non citò manus imponendas Epiſcopis, nec ad hoc culmen evehendos, niſi per gradus & poſt longam meritorum experientiam; arcendos à ſacerdotio qui ſecundas uxores, aut viduas, aut priore dimiſſa alteram duxerant, cum quibus ut diſpenſaretur nec captandæ Afrorum gratiæ occaſio, nec temporum neceſſitas, nec ſumma miniſtrorum Eccleſiaſticorum inopia Leonem potuerunt impellere.

Epiſt. 1. ad Africanos Epiſc. cap. 1

Quàm tenax Canonum ſanctus Leo.

XIV. Diſpenſatio circa Canones.

Mitiùs porrò agendum cenſuit cum iis, qui ex laïcis ſtatim ad Epiſcopatum provecti erant: ſed indulgentiam eſſe non legem, neque conſuetudinem: nec præjudicare ſe contrariis Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, ſuiſve decretis. Verba ejus contra Epiſcopos, qui feſtinantiùs inconſultiùſque manus imponunt, non ſunt omittenda: *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Quid eſt citò manus imponere; niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis; niſi talem effici ordinantem, qualis eſt ille, qui non meruit ordinari?*

Epiſt. 1. cap. 2. 1. Tim. 5. 22.

Hæc etſi vel ex ſola ſcripturarum traditioníſque ſcientia ſcribere potuerit ſanctus Leo, aliundè tamen edoctum ſcimus, quantus eſſe debeat ordinandorum delectus. Narrat enim autor opuſculi, quod *Pratum ſpiritale* vocant, ſanctum Leonem cælitùs admonitum, ut in primis attenderet ad eos, quos ad ſacrum Eccleſiæ miniſterium adlegeret, quorum Deus ab eo rationem expoſceret: *Cùm deſcenderet*, inquit, *Abbas Amos Ieroſolymam, & Patriarcha ordinatus eſſet, venerunt omnes Monaſteriorum Eremi Abbates, ut adorarent eum; inter quos affui & ego cum Abbate meo. Cœpitque Patriarcha dicere Patribus: Orate pro me, Patres, magnum enim onus & intolerabile mihi injunctum eſt, ſacerdotiíque dignitas me terret immodicè. Petri & Pauli ſimilium eſt regere rationales animas; ego autem infelix & peccator ſum. Plus enim quàm cetera timeo ordinationis ſarcinam: nam inveni ſcriptum, quia beatiſſimus & æqualis Angelis Leo Papa, qui Romanorum Eccleſiæ præfuit, quadraginta dies perſeveravit ad ſepulchrum Apoſtoli Petri, vigiliis & orationibus inſiſtens, petenſque ab Apoſtolo, ut pro ſe apud Deum intercederet, ut dimitterentur ſibi peccata ſua. Impletis diebus quadraginta apparuit ei Apoſtolus Petrus, dicens ei: Oravi pro te, & dimiſſa ſunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impoſitionis manuum. Hoc ſolùm abs te requiretur.* Hæc in illo libro, quem ſeptimæ Synodi Patres approbarunt, cùm ex eo retulerunt aliqua Action. 4.

Pratum Spir. Ioan. Moſchi, c. 149. quod caput Græcè etiam extat.

XV.

Eadem Africanæ clades, quæ Epiſtolæ Leonis ad Mauritaniæ Epiſcopos occaſionem dedit, plurimos ex Africanis regionibus ad Gallicana litora compulit tranſmeare: quorum aliqui, cùm ignorarent à cujus ſectæ hominibus baptiſmatis ſacramentum accepiſſent, hinc orta dubitatio apud Galliarum

Epiſt. ii. ad Ruſticum Narbonenſem.

ANN. CHR. CCCCXLIII

Eccleſias, quidnam facto opus. Ruſticus Epiſcopus Narbonenſis Romanum Epiſcopum conſulendum cenſuit tum ea de re, tum de aliis plurimis Eccleſiaſticæ diſciplinæ capitibus. Reſpondit Leo prolixiore Epiſtola, quam ſecundo loco poſuimus, his ad id rationibus adducti, quas in notis videre eſt. Mirè elucet hac in Epiſtola Leonis noſtri prudentia, ſcientia Canonum, & Apoſtolica charitas: quâ primùm Ruſticum animo propter occurrentia ſcandala deſpondentem, & de receſſu cogitantem erigit, conſolatur, hortatúrque ne Epiſcopali oneri tranquillioris vitæ amore illectus ſe ſubtrahat: tum doctiſſimas ſuas reſponſiones ſubjicit circa ſacramenta Baptiſmi, ordinis, pœnitentiæ, & matrimonii, clericorum continentiam, virginum conſecrationem, & alia hujuſmodi ad mores & regimen Eccleſiæ pertinentia.

ANNUS CHRISTI 443	LEONIS PAPÆ 4	THEODOSII 36 VALENTINIANI 19 IMPP.	MAXIMO ET PATERIO COSS.

I. Manichæos Leo inſectatur.

PRima Leonis congreſſio adversùs Manichæos fuit. Romam complures nefariæ illius ſectæ homines venerant, rebus in Africa profligatis, devaſtatáque à Vvandalo provinciâ. Hæreticorum hæc colluvies diù latuit ſub larva piorum hominum, qui impietatem vultu, inceſſu, ſimplici habitu, vitáque ſeveriore diſſimulabant. Palàm ſyncerae fidei, clanculum flagitioſæ profligatæque doctrinæ, prompti aliis inſtillare virus ſuum; tantáque induſtriâ celabatur hoc malum, ut percipi poſſet, non autores flagitii deprehendi. Toto propè biennio, ſeu ſuis ſe tegerent artibus, ſeu illis Leonis vigilantia formidoloſa erat, latuit Pontificem hæc hominum nequitia; ſed quæ tamdem prodita eſt ineunte tertio Pontificatus anno. Quod ubi compertum habuit Leo, monuit publicè Chriſtianos, ne ſe falli ſinerent ficta virtutis imagine, & fallaci pietatis umbrâ; quandóque vitam corruptam, pravos mores, vitiáque his fraudibus tegi: *Nihil ergo*, inquit, *cum hujuſmodi hominibus commune ſit cuiquam Chriſtiano, nulla cum talibus habeatur ſocietas, nullúmque conſortium. Proſit univerſæ Eccleſiæ quod multi ipſorum Domino miſerante detecti ſunt; & in quibus ſacrilegiis viverent eorumdem confeſſione patefactum eſt.* Modum prætereà rationémque edocuit agnoſcendi eos, qui ſceleratæ huic ſectæ nomen dederant: ſacrum illis in honore lunæ ſoliſque primum ſecundúmque ſeptimanæ diem, & utrúmque jejunantes tranſigere. In uno crimine multiplex ſacrilegium, & quod Aſtra tamquam Deos colerent, & quod diem Dominicum diſciplinámque Eccleſiæ violarent: *Nulla vos*, ait, *contagionis hujus aſpergat impietas, qui ſuâ maximè abſtinentiâ polluuntur ſervientes creaturæ, potiuſquam creatori, & luminaribus cœli ſtultam abſtinentiam devoventes: quos nemo eſſe ambigat Manichæos, qui in honore Solis & Lunæ die Dominico & ſecunda feria deprehenſi fuerint jejunare. Vno enim perverſitatis opere bis impii, bis profani ſunt, qui jejunium ſuum & ad ſyderum cultum & ad reſurrectionis Chriſti inſtituêre contemtum.*

Serm. iv. in Epiphan. cap. v.

Serm. iv. Quadrageſ. cap. v.

II. Manichæi ſub vini ſpecie non communicant.

Certiora deinde ſubjungit indicia. Fideles Chriſtiani, quę erat conſuetudo illorum temporum, Chriſti corpori & ſanguini, ut loquuntur, ſub utrâ-

que ſpecie communicabant. Manichæi, ne palàm fieret ſua impietas, à ſacris Myſteriis non abſtinentes, ſub una ſpecie corpus ſumebant, ſed ſanguinem Chriſti ſub altera haurire illis religio erat: quoniam vinum dæmonis opus malíque principii inventum reputabant. Admonuit Chriſtianos Leo hujus pernicioſi dogmatis: *Cum*, inquit, *ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſteriis, ita in ſacramentorum communione ſe temperant, ut interdum tutiùs lateant: ore indigno corpus Chriſti accipiunt, ſanguinem autem redemtionis noſtræ haurire omninò declinant: quòd ideò veſtram voluimus ſcire ſanctitatem; ut vobis hujuſmodi homines & ex his manifeſtentur indiciis, & quorum detecta fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi à ſanctorum ſocietate ſacerdotali autoritate pellantur.* Demum vehementi omnes oratione adhortatur uti in perquirendis illis hæreticis operam non denegent ſuam: *Magna enim*, inquit, *pietas eſt prodere latebras impiorum & ipſum in eis cui ſerviunt diabolum debellare.* Tum ut odioſa ſit omnibus hæc hæreſis præcipua ejus capita recenſet, & quaſi in brevi tabellâ delineat. Quemadmodum Manichæi legem, pſalmos & prophetas re dictóque repudiant; qua impietate Chriſtum opinione tantùm natum aſſerunt, ejus paſſionem, mortem, reſurrectionem puta puráque ſomnia & apparentia oculis ludibria credunt; ut Baptiſmi elevant virtutem, mores diſciplinámque Eccleſiæ depravant; totam deníque Chriſtianam convellunt religionem: *Nihil*, ait D. Leo, *apud eos ſanctum, nihil integrum, nihil verum. Cavendi ſunt, ne cuiquam noceant; prodendi, ne in aliqua civitatis parte conſiſtant.*

Ibid. cap. vi

III. Superſtitio à Manichæis ad Catholicos derivata.

Ampliùs conqueritur quorumdam ſimplicitatem, qui pravos illorum mores æmulantur. Manichæi mixti Chriſtianis ad Baſilicam ſancti Petri ire conſueverant: ubi ad veſtibulum ventum erat, illicò vertere ſe ad ſolis ortum, & inclinatione corporis & nutu oculorum ſolem ſalutare Orientem. Priſca quidem religio & antiqua Chriſtianorum diſciplina, verùm uſu nefando inceſtata: *Partim*, ut loquitur ſanctus Leo, *ignorantiæ vitio, partim paganitatis ſpiritu.* Pariter damnoſa & fidelibus, & recens initiatis: quoniam illi Manichæorum ſacrilegia æſtimare videbantur, dum idem atque illi agebant: his peccandi occaſio; nam dum ſolem ſalutare non vetabantur, colere perſeverabant. Abolere conſuetudinem Leo ſtatuit, ut erroris offendiculum tolleret. Id verò ex uſu pro temporum locorumque opportunitate ritus Eccleſiæ & diſciplinæ leges figendi refigendíque penes ſacerdotes æqua ſemper fuit poteſtas: etſi fidei ſua ſemper ratio & una eadémque integritas manet, nec illa hominum arbitrio, nec temporum mutationibus obnoxia eſt.

IV. Manichæos in urbe latentes emendat vel expellit.

Poſtquàm Leo crebris concionibus ab illa ſecta fidelium animos avocavit, inquirit in urbe eos qui hac labe imbuti ſunt; complures inventos emendat, & ad ſanitatem revocat, & ab ipſiſmet clandeſtina ſecretáque ſacrilegia edocetur, libros eorum innumeros comburit: utque de ſectâ conſtet, teſtatáque ſit omnibus Manichæorum nequitia, conventum frequentem advocat. Leo & judicium & conſeſſum, Valentinianus Auguſtus conſeſſum vocat, Baronius Concilium dicit. Sed non opus concilio (quod revera ſanctus Proſper non commemorat) quoniam non de proſcribenda nova hæreſi, aut de aſſerenda fide agebatur, ſed de pæna juxta Canonem Eccleſiæ ſancienda; neque concilium eſt ubi cum ſacerdotibus pars ſenatus & pars plebis eſt. Quicquid ſit, frequenti cœtu adfuere Manichæorum electi electæque, velut nefa-

Epiſt. xv. al. xciii. ad Turibium & homil. v. jejunio menſ. decimi. Novel. in Manich. a 445.

Conventus Romanus adversùs Manichæos.

ANN. CHR. CCCCXLIII.

riæ ſuperſtitionis Antiſtites. Rogati de ſecta reſerarunt deteſtanda dogmata, multa de eorum cerimoniis horrendiſque inſtitutis, turpia flagitia, obſcenáque ſacra confeſſione publica palàm facta ſunt. Pudet referre: Aderat puella decennis vitiata; aderat & corruptor virginis cum duabus mulierculis conſciis & ipſo Epiſcopo infando criminis ordinatore. Per ordinem omnia expoſita: qui fuerint ritus, qui Epiſcopi ſacerdotéſque ſacrilegæ religionis, quibus in locis vetitos cœtus agerent, quas in provincias labes hæc penetravit. Hortatu ſancti Leonis multi ad bonam frugem redierunt, & coram ejuratâ hæreſi dicto, ſcriptóque condemnatâ, pœnitentiæ legibus ſubjecti ſunt; alii, quibus potior turpitudo religionis, acti in exilium, in eáque loca deturbati, ubi contagione grex Chriſti contaminari non poterat. Edictis præterea principum coercita inſania eſt. Valentinianus uno aut altero anno poſt, conſtitutione ad Albinum præfectum prætorio directâ eos publico crimine teneri declarat, militare prohibet, arcet à communi hominum conſortio, teſtandi facultatem adimit, & ab omni pariter hæreditatis ſucceſſione amovet: defenſorum & judicum auxilia illis non permittit; demum ſancit valituras leges, quæ contra eos diverſis temporibus latæ ſunt.

V.

Ep. viii. al: ix ad Italiæ Epiſcopos.

Legitur & Leonis Epiſtola ad Epiſcopos Italiæ contra Manichæos, anno CCCCXLIV. ſcripta poſt detectam Romæ damnatámque eorum perfidiam, quæ & per provincias ad omnes Epiſcopos miſſa eſt. Hujus meminit Idatius Epiſcopus & ſcriptor illorum temporum æqualis. Laudi non modò vigilantia Leonis fuit, ſed etiam exemplo. Tum per Occidentem, tum per Orientem facta inquiſitio de hac hæreſi. Epiſcopi certatim hæc monſtra fugare è ſuis latibulis, & hac pernicioſa labe liberare provincias. Hoc præſertim nomine laudatur à Theodorito Leonis fides: *Hujus quidem*, inquit, *poſſunt quoque multa alia inveniri indicia: ſufficit autem & veſter zelus in nefandos infauſtoſque Manichæos, quem veſtra nuper ſanctitas aperuit, oſtendens veſtræ in Deum pietatis ſtudium.* Baronius ad Annum CCCCXLIV. hæc refert; nos anno uno citiùs retulimus. Proſper enim, qui fortè conventui intererat, Maximo Paternóque Coſſ. geſta ſcribit, ſcilicet ad annum CCCCXLIII. Epiſtola quidem Leonis ad Epiſcopos Italiæ data eſt anno ſequenti, ſed ad finem Januarii: unde colligo rem geſtam anno ſuperiore: nam inquirere de Manichæis, conventicula eorum & cœtus detegere, extorquere ab eis confeſſionem, confeſſum de hac re habere, hortari ad pœnitentiam, reluctantes plectere exilio, non eſt negotium aliquot dierum: nec Epiſtola ad Epiſcopos ſcripta eſt niſi re geſta, ut ipſe Leo profitetur. Eſt præterea ſancti Leonis Homilia v. de jejunio x. menſis ubi de hac cauſſa loquitur ut modò peractâ, imò ut nondùm confectâ, quod cadit potiùs in Decembrem anni CCCCXLIII. quàm in annum CCCCXLIV.

Theodor. Epiſt. ad S. Leonem I P.

Baronius emendatur.

VI.

Leo lapſam diſciplinam reſtituit.

Epiſt. iii. al. j. ad Epiſc. Campaniæ, &c.

His ita feliciter adversùs Manichæos pro fide geſtis, ſanctus Leo labentem ſeu temporum, ſeu hominum vitio diſciplinam reſtituere inſtituit. De hac re Epiſtolam ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, & Tuſciæ ſcribit, quæ temporis ordine eam quam de Manichæis ſcriptam eſſe diximus, antecedit. In ea ſervos vetat fieri ſacerdotes, alióſque promoveri, niſi qui & natalium & morum nobilitate vigeant; ne id ſit in dedecus Eccleſiæ & fraudem Dominorum: *Debet enim*, inquit, *eſſe immunis ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus: ut à caſtris Dominicis, quibus nomen ejus aſcribitur, nullis neceſſi-*

Ep: iii. al. i. cap: 1.

tatis vinculis abſtrahatur. Similiter vetat ordinari viduarum maritos aut digamos, quòd eſt contra canonem Eccleſiæ & S. Pauli Apoſtoli autoritatem: qui ejuſmodi ſunt & ab officio & à ſacerdotio removet. Jubet demum acriter animadverti in quemlibet Clericum qui uſuras exercet, negans id Laïcis licitum, nedum Clericis.

ANN. CHR. CCCCXLIV.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 37. VALENTINIANI 20. IMPP.	THEODOSIO XVIII. ET ALBINO COSS.
444	5		

I. Controverſia de Paſchate hujus anni.

MAgna hoc anno de die Paſchatis diſputatio fuit. Variæ olim de hac celebritate in Eccleſia contentiones, quæ tamdem compoſitæ in Nicæna ſynodo, decretúmque ut poſt Æquinoxium Dominicâ proximè ſequenti quartam & decimam Lunam celebritas fieret. Quoniam Alexandriæ florebat ars inſpiciendi computandique curſum aſtrorum, Alexandrino Epiſcopo data provincia, ut quotannis diem Orbi Chriſtiano indiceret; extantque hodie Theophili Alexandrini Epiſcopi Epiſtolæ aliquot Paſchales. Ille verò diligentiùs inveſtigatis Lunæ Soliſque converſionibus cyclum ediderat, qui in uſu & pretio fuit tempore Leonis magni. Igitur ex computo hujus Epiſcopi anno Chriſti CCCCXLIV Paſcha rejectum ad XXIII diem Aprilis: in Occidente vulgò vitium fuiſſe in cyclo creditum eſt; nec Paſchalemdiemeo uſque differendum. Leo ſuper hanc controverſiam Cyrillum primò Alexandrinum Pontificem conſuluit, deinde Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum, cujus præclara in Concilio Calchedonenſi memoria eſt. Utérque cyclum Theophili confirmavit: idque Paſchaſinus ex computo Hebræorum approbat, & miraculo quod ſub Pontificatu Zoſimi accidit. Paſchaſini Epiſtola edita eſt, quâ cyclum Theophili Paſchalémque diem hujus anni ad XXIII. diem Aprilis ab injuriâ vindicat. Baronius exiſtimavit de die XXV. Aprilis fuiſſe controverſiam; ſed hallucinatio eſt, unde error alter in Annalibus: nam hanc de Paſchate contentionem in annum CCCCLV. rejicit, quòd undecim annorum eſt metachroniſmus, & duas de eâdem re controverſias ſimul miſcet. Non eſt hujus loci de his exactiùs diſſerere. Ceterùm haud dubium eſt Leonem Cyrillo Paſchaſinóque aſſenſum eſſe. Proſper enim, qui Romæ verſabatur, Leoníque familiaris erat, nec Alexandrinorum alioqui computo favebat, hæc habet in Chronico: *Hoc anno*, inquit, *Paſcha Domini* IX. *Calend. Maii celebratum eſt, nec erratum eſt: quia inde* XI. *Calendarum Maiarum dies Paſſionis fuit: ob cujus reverentiam Natalis urbis Romæ ſine circenſibus tranſiit.*

Baronius emendatur de Paſchate.

Epiſt. v. ad Anaſtaſium Theſſ.

II. Vicariatus Theſſalonicenſis Anaſtaſio datus.

Sub finem ejuſdem anni Anaſtaſius Theſſalonicenſis Epiſcopus Nicolaum Preſbyterum cum literis ad Leonem mittit, rogátque ut more deceſſorum ſuorum ejus vices in Illyricum gerat. Benignè reſpondet Leo, annuénſque ejus petitioni ſignificat; quemadmodum olim Siricius Aniſio ejus Prædeceſſori benè de Apoſtolica ſede merito vices in Eccleſias Illyrici commiſerat, ſic ſe ſuas illi committere. Monet deinde ut eorum ſequatur exempla, quorum privilegiis utitur; caveat ut ſacerdotes vitâ & moribus, non gra-

ANN. CHR. CCCCXLIV.

tiâ, ambitu, aut emtis ſuffragiis ſacerdotium adipiſcantur: itidem digamos arcet à ſacerdotio, & digamum eſſe vult, qui duxit uxorem ante baptiſmum, & qua ſublatâ jam initiatus baptiſmo alteram duxit. Denique ſacerdotes, ſicut Epiſcopos, non aliâ quàm die Dominica conſecrandos pronunciat. Aliis inſuper literis Metropolitanos monet, ſe ſuas vices Epiſcopo Theſſalonicenſi dediſſe, nec tamen ideò Eccleſiarum imminui jura, imò conſervari hac ratione diſciplinam & leges Eccleſiæ. Altera eſt Epiſtola Leonis ad eoſdem Metropolitanos data anno CCCCXLVI. quâ ſuſceptas æquo animo literas Leonis conſtat.

Epiſt. v. Epiſcopis Illyrici.

Epiſt. xii. Epiſc. per Achaiam.

III. Leo adverſùs Pelagianos decertat.

De Promiſſ. & præd. Dei divid. temp. cap. vi.

Ad eadem propè tempora refero ea, quæ dicuntur in opere *De Promiſſionibus Dei*, quod vulgò, ſed falsò, Proſpero tribuitur. Illic mentio Leonis, quod adverſùs Pelagianos Julianúmque eorum Principem arma moverit. *In Italiâ quoque*, dicit ille autor, *nobis apud Campaniam conſtitutis, dum venerabilis & Apoſtolico honore nominandus Papa Leo Manichæos ſubverteret, & contereret Pelagianos & maximè Iulianum, &c.* Ex quibus verbis conſtat adverſùs Pelagianos à Leone geſtum bellum in Campaniâ: nam & autor ille ideò videtur meminiſſe Campaniæ, *nobis in Campaniâ conſtitutis*, & Julianus Eclani Epiſcopus erat, quod oppidum fuit Campaniæ. Neque verò, opinor, Pelagianiſmum per Campaniam ſolummodò graſſantem profligare nitebatur, ſed & per ceteras Italiæ provincias, & maximè per Aquileienſem: quod ex binis Leonis Epiſtolis accipio, quarum altera ad Epiſcopum Aquileienſem eſt, altera ad Septimium Altini Epiſcopum: cujus rei Photius mentionem facit, cùm Pelagianos dicit renovatis erroribus iterum gratiam Chriſti oppugnaſſe: ſed Leonem à Septimio admonitum virtute Leonis ſimillimâ hoſtes afflixiſſe. En verba Photii, quæ ex genuinis actorum exemplaribus videtur accepiſſe: EXEMPLAR ACTORUM AB OCCIDENTIS EPISCOPIS ADVERSÙS NESTORIANA DOGMATA; *ubi hæc habentur: Cùm temporis deinde progreſſu ſectæ hujus homines per hæreſis ſuæ abjurationem Eccleſiæ reſtituti eſſent, iterùm malum ab ipſis principium ſumſit, ut Septimio Epiſcopo renaſcens eadem lues, antequàm longiùs ſerperet, fuerit reprimenda, datis ad Leonem Romæ tunc Sedem Apoſtolicam tenentem literis: qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit.* (Hic Neſtoriana dicit dogmata pro Pelagianis, propter affinitatem doctrinæ.) Reſcripſit Leo Septimio, ſed & Epiſcopo provinciæ Metropolitano, quem Nicetam mendoſi codices appellant. Leguntur hodie ad eos Epiſcopos Epiſtolæ. Utrúmque accendit in Pelagianos, ſed Metropolitanum maximè redarguit, quòd reviviſcentem hæreſim non opprimat, quòd ad communionem admiſſi Celeſtiani, non priùs de erroribus exactâ condemnatione. Monet ut Synodum illicò Provincialem cogat, ne longiùs ſerpat malum, & ne quis fictâ emendatione dolo malo labem diſſimulet, à Pelagianis Celeſtianiſque nemo ad Eccleſiam admittatur, niſi priùs publicâ deteſtatione hæreſeos approbatis manu & ſubſcriptione, quæcumque ad excidendam hydram hanc, tum Eccleſia univerſalis, tum Apoſtolica ſedes ſynodalibus decretis ſancivit.

Photius lib. i. Biblioth. cod. liv.

IV. Baronius Proſpero quædam affingens emendatur.

Hoc loco Annales Eccleſiaſticos emendare oportet, ſeu horum doctiſſimus conditor aliorum mendis, ſeu ſuâ ſit deceptus conjecturâ. Autorem ſcilicet operis *De Promiſſionibus Dei*, Proſperum eſſe ſcribit, atque ita illum longis itineribus per Italiam Africámque circumducit: tum illi nova bella

contra

contra Pelagianos attribuit : quæ omnia ex hoc eodem manant. Non enim Proſperi eſt illud opus, ſed ignoti anonymíque cujuſdam Africani, cujus ſtylus dicendíque character quàm longè à Proſperiano diſtet quivis æquus rerum æſtimator facilè judicet. Hujus quippe oratio humilis, jejuna, & ſimplex ; Proſperi loquendi genus abundans, dives, viribus & nervis valens, locuples ſententiis. Fruſtra quis dixerit exaratum hoc opus à Proſpero juvene, cùm ſit hominis ætate provecti, ut & ipſe autor de ſe teſtatur, & ex multis locis conſtat. Gennadius certè horum temporum ſuppar, texens catalogum librorum Proſperi, libri *De Promiſſionibus Dei*, non meminit. Neque quæ anonymus ille de ſe commemorat benè Proſpero conveniunt : nam adoleſcentiæ annos ſcriptor ille in Africa tranſegit, ut ipſe teſtis eſt, cùm de Celeſtis templo Carthaginenſi in Africa loquitur : *Nam cùm ſancta Paſchæ*, inquit, *ſolemnis ageretur feſtivitas, collecta illic & undique omni curioſitate, etiam adveniens multitudo ſacerdotum multorum, Pater & dignæ memoriæ nominandus Antiſtes Aurelius celeſtis jam Patriæ civis, Cathedram illic loco Celeſtis & habuit & ſedit ; ipſe hunc aderam cum ſociis & amicis : atque ut ſe adoleſcentium ætas impatiens circumquaque vertebat, dum curioſi ſingula quæque pro magnitudine inſpicimus*, &c.

ANN. CHR. CCCCXLIV.

Proſper non eſt autor libri: *De Promiſſionibus Dei.*

De Promiſſ. & prædict. Dei. par. 3. cap. 38.

Id igitur accidit ſub Epiſcopatu Aurelii Carthaginenſis circa annum CCCCXX. eumdem porrò in Africa verſatum Aſpare Conſule, anno ſcilicet CCCCXXXIIII. apud eumdem autorem legimus, ut non dubium ſit illi patriam fuiſſe Africam, ubi ætatem egit, & unde aliquando occaſione perſecutionis Vvandalicæ ad Campaniam Italiæ tranſmeavit. Proſper verò & natus in Gallia eſt & educatus, & in Africa nunquam ſe egiſſe ſuggerit ipſe in epiſtola ad ſanctum Auguſtinum, cui ignotum ſe facie teſtatur. His ita conſtitutis, diſcedimus à Baronio, qui ex Photio narrat Proſperum in Campaniâ decertaſſe adversùs Pelagianos. Photius quippe magis eum depugnaſſe Romæ quàm in Campaniâ autor eſt ; ejus verba ſunt : *Poſt non diù rursùm veluti exiſtere atque enaſci è mala radice impudenter cum cœpiſſet hæreſis Celeſtiana, Romæ etiam quidam liberè pro hæreſi locuti ſunt, quos Proſper homo ſanè divinus libellis adversùs eos in vulgus editis facilè diſſipavit extinxitque, Leone etiamnum quem diximus Romanam Sedem gubernante.* Romæ id actum ſatis intelligitur & ferè ſub finem Pontificatus Leonis.

Photius Bibliothecæ, lib. 1. cod. liv.

V.

Baronius quædam à Leone ſcripta malè auguratur.

Neque Baronius veriùs ſcripſit à Leone edita quædam adversùs Pelagianos ſcripta, quorum memoria apud Photium, quæque ad nos uſque non pervenerint : *Scripſit*, ait Photius, *& ſanctus Leo, Romanus Epiſcopus de Pelagianis converſis quomodo debeant recipi, quando convertuntur, ſcriptis ſuam opinionem damnantes.* Hic certè ſermo eſt de Epiſtolis ad Aquileiæ Altinique Epiſcopos, quas modò diximus ſcriptas contra Celeſtianos ; ſed quas Baronius, prudens, an imprudens tacuit in Annalibus.

ANNUS CHRISTI 445	LEONIS PAPÆ 6	THEODOSII 38. VALENTIN. 21. IMPP.	VALENTINIANO VI. ET NOMO COSS.

I. *Inter S. Leonem & S. Hilarium Arelatenſem orta contentio.*

HOc anno inter ſanctos Leonem, Hilariumque Arelatenſem orta contentio, ſeu ſanctiſſimis viris humani aliquid contigerit, ſeu caſu rerum, cauſſarúmque noxâ; quas anno ſuperiori natas eſſe oportet. Hæc litis occaſio fuit. Celidonius provinciæ, ut opinor, Viennenſis Epiſcopus in Synodo cui præerat Hilarius, & ubi intererat ſanctus Germanus Autiſſiodorenſis, accuſatus eſt quod ante Epiſcopatum viduæ maritus erat, quódque olim dum ſeculari adminiſtratione fungeretur, ſedens pro tribunali reum morti addixerat, & nihilominùs ordinatus fuiſſet Epiſcopus. Viſum id contra leges Eccleſiæ, eóque nomine loco motus eſt, privatúſque Epiſcopatu. Celidonius judicium non ferens, Romam venit, expoſtulavítque injuriam cum Pontifice, adverſus Hilarium multa conqueſtus, ſe premi accuſatorum calumniâ. Teſtes & ſecum adduxerat, qui crimen aut verum, aut confictum à ſe depellerent. Leo reſtituit Celidonium in ſedem. Hilarius, qui & Romam profectus fuerat, moleſtè ferens actum in Concilio judicium revocari, non approbatâ Pontificis ſententiâ ab urbe diſcedit, rediitque in Gallias. Leo inopino diſceſſu exacerbatus plenas irarum literas ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos mittit, & per Valentinianum Auguſtum egit, ut demandatâ Aetio Præfecto Prætorio provinciâ Romano judicio ſua eſſet autoritas; ſuæque Hilario jura & privilegia Eccleſiæ ademit. Neque vitio verti debet ſancto Leoni ſi fraudem paſſus eſt: quis enim tàm lynceus eſt, quem non obnubilet teſtium perfidia, vel hominum verſatile ingenium. De ea re hîc feſtinanter, aliàs copioſiùs.

Epiſt. v. al. lxxxix.

Novella Valentiniani adv. Hilarium.

Vide Diſſertationem v. Apologeticam pro S. Hilario Arelatenſi.

II. *Mors S. Cyrilli Alexandrini, & electio Dioſcori.*

Dum hæc in Occidente geruntur, moritur in Oriente magnus ille Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopus. Dioſcorus illi ſuffectus eſt; vir adumbratæ virtutis, qui ſpecie honeſti & oſtentatione ſanctitatis ad honores ſummos Eccleſiæ adrepſit. Statim atque electus eſt, de ordinatione ad Leonem per Poſſidonium Preſbyterum indidem literas miſit: hunc eumdémque eſſe exiſtimo quem olim Cyrillus adversùs Neſtorium Romam miſerat. Is porrò commoratus aliquandiù Romæ, Eccleſiæ florentem ſtatum vidit & admiratus eſt. Abeunti Leo literas dedit, quibus Dioſcoro perſuadere conatur, ut nonnulla in quibus Alexandrina Eccleſia à Romanæ inſtitutis diſceſſiſſe videbatur, emendaret, memor ſancti Apoſtoli Petri, qui primus Alexandrinam gubernarat Eccleſiam. Monet inprimis ne Preſbyteros Diaconóſque aliâ quàm Dominicâ ordinaret, cujus diei initium ſit à Veſpera Sabbati: nec ſemel tantùm in Baſilicis diebus feſtis offeratur ſacrificium: ne ob multitudinem fidelium pars populi ſacrificii oblatione privetur: *Sed quoties Baſilicam, in qua agitur, præſentia novæ plebis impleverit, toties ſacrificium ſubſequens offeratur.* In eadem Epiſtolâ & autoritatis & modeſtiæ exemplum eſt. Admonetur enim Alexandrinus Epiſcopus ſui officii à Romano Pontifice, ſed ex paterno magis fraternóque affectu & charitate, quàm ex imperio.

Ep. xi. al. lxxxi.

Cap. 1.

Cap. 2.

Paterna igitur, inquit, *& fraterna collatio debet eſſe Sanctitati tuæ gratiſſima, & à te taliter ſuſcipi, quemadmodum à nobis eam intelligis proficiſci* : Tum ſubdit : *Quod ergo à patribus noſtris propenſiore cura novimus eſſe ſervatum ; à vobis volumus cuſtodiri ; & ideò piè & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam, &c.* Denique : *Studioſè ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod noſtræ conſuetudini ex formâ paternæ traditionis inſedit ; tua quoque cura non negligat.* ANN. CHR. CCCCXLVI. *Ibid. in præf.*

Eſt & ejuſdem Leonis ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſtola, quæ quo tempore ſcripta ſit non comperio, ſed quam ad hunc annum facilè referendam exiſtimo, ut in notis fuſiùs habetur explicatum. Hujus ſcribendæ occaſio fuit, quòd Anaſtaſius autoritate Metropolitica vel Exarchica abutebatur, & magis impetu animi, quàm prudentiâ, vices Leonis agebat. Graviſſimis itáque literis eum caſtigat, hortatúrque ut moderatè & temperanter ſe gerat, & ſi quæ in ſacerdotibus corrigenda, id ex conſilio & caritate faciat, potiùs quàm ex animi commotione & poteſtate. En moderati animi verba aurea : *Erga corrigendos plus agat benevolentia, quàm ſeveritas ; plus cohortatio, quàm commotio, plus caritas, quàm poteſtas. Sed ab his, qui quæ ſua ſunt quærunt, non* JESU-CHRISTI, *facilè ab hac lege diſceditur : & dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis placet, honor inflat ſuperbiam, & quod proviſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.* *Ep. xii. al. lxxxiv.*

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 39. VALENTIN. 22. IMPP.	AETIO ET SYMMACHO COSS.
446	7		

ANno præſenti, Aetio Symmachóque Conſulibus, Leo ad Metropolitanos Achaiæ ſcripſit Epiſtolam, quam ex opere poſthumo Holſtenii, quod *collectio Romana* inſcribitur, huc tranſtulimus : Scriptáque eſt pro vicariatu Anaſtaſii Theſſalonicenſis Epiſcopi. Cauſſas majores ad eum referendas cenſet : objurgat Metropolitanum Achaiæ Provinciæ quod invitis Theſpienſibus conſecraſſet Epiſcopum ; conſtituítque, ut nullus Epiſcopus alterius ſibi vindicet Clericum ſine illius, ad quem pertinet, poteſtate. *Epiſt. xiii. ex Holſtenio.*

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 40. VALENTINIANI 23. IMPP.	CALEPIO ET ARDABURE COSS.
447	8		

PRidie Calendas Julii Ardabure & Calepio Coſſ. ſcripſit ſanctus Leo ad Januarium Aquileienſem Epiſcopum contra hæreticos, ne admittantur ad communionem Catholicam, niſi publica profeſſione deteſtati hæreſim ſint. Et Preſbyteri Diaconique, aut cujuſlibet Ordinis Clerici hoc loco beneficii & gratiæ habeant, ſi ex hæreſi ad Eccleſiam reverſi in eo, in quo inveniuntur, ordine maneant, nec ſe ultrà ſperent promovendos. Si Pelagiani ſunt, I. *Epiſt. xiv. al. iii. ad Januarium.*

ANN. CHR. CCCCXLVII.

Qua occaſione ſcripta. Ep. xiv.

de quibus hîc agitur, quoſque jam diximus duce Juliano turbare Eccleſiam; hac occaſione ſcriptam eſſe crediderim iſtam epiſtolam. Ex quo Julianus dejectus eſt ab Epiſcopatu, pulſúſque ex Italia, vagus & extorris nullibi ſedes certas habuerat. Primò Conſtantinopolim fugit, ſed & inde ejectus poſt Epheſinam Synodum, ubi tam Pelagiana, quàm Neſtoriana hæreſis proſcripta eſt, in Gallias migravit tamquam in Aſylum, non ignarus qui homines illic Auguſtini de gratia doctrinam oppugnarent. Hilario certè, qui ex Monacho Lerinenſi creatus Arelatenſis Epiſcopus fuerat, Auguſtiniana de Prædeſtinatione doctrina non admodum placebat, etſi in aliis omnibus, ut Proſper ſcribit, admiratorem ſe Auguſtini, ſectatorémque profiteretur. Tum Fauſtus Abbatem in Lerinenſi inſula agebat: huc Julianus advehitur infauſtus hoſpes: nam Abbatis animum ea labe imbuit, quâ Fauſti ſcripta poſtmodum aſperſa ſunt. Hæc & alia id genus, quæ multos latent, retecturum ſe certiſque probationibus, tam ex Fulgentio, quàm ex aliis aſſerturum, promiſerat vir doctiſſimus Hieron. Vignier Oratorii D. Jeſu Preſbyter, de Juliano diſſerens in limine II. tomi ſupplem. operum B. Auguſtini: ſed immatura morte præventus fidem præſtare non potuit. Julianus porrò ex illa inſula in Italiam regreſſus novas turbas ciebat, vindicare ſe ab errore, ſeu per ſpeciem, ſeu per fraudem volens: fautoréſque ejus eadem moliti redire ad Eccleſiam cupiebant. Hinc illa opinor, Leonis ad Januarium Epiſtola; ſi tamen, ut putant nonnulli, de Pelagianis hîc agatur: mihi enim potiùs ſermo eſſe videtur vel de Donatiſtis vel de Novatianis. At commodiùs noſtras ea de re conjecturas promemus in obſervationibus noſtris.

Epiſt. S. Proſperi ad S. Auguſtinum.

II.

Epiſt xv. al. xciii. ad Turribium.

Priſcillianiſtarum ſecta in Hiſpania reviviſcit.

Sed ecce nova bella in Hiſpania adversùs Priſcillianiſtas. Illi dum Suevus, Vvandalus, Gothus urbes & provincias populant, renovare errores cœperunt; & dum quiſque pro focis dimicat adversùs Barbarum, ipſi lethalia animis bella ſerere, & longè graviora incautis vulnera infligere, quàm externus hoſtis. Turribius Aſturicenſis Epiſcopus, quoniam morbus ingraveſcebat, de ea re cum Epiſcopis provinciæ egit; literas & libellum, in quo portenta ſectæ continebantur refutabanturque, ad Leonem miſit per Diaconum ſuæ Eccleſiæ Pervincum. Reſcripſit Leo, extátque ejus Epiſtola, ubi hæreſim ex fæce aliarum hæreſeon coalitam probat, ſinguláque ejus capita ſeorſim conterit. Deinde quid ad excidendum monſtrum opus ſit, paucis explicat. Turribium Epiſcopóſque Gallecíæ & Luſitaniæ ad Concilium vocat aliis literis ad eos ſcriptis, quæ exciderunt: ſi verò inter armorum ſtrepitus cogi generalis Synodus nequit, ſaltem aliquot Epiſcopos convenire jubet, ut ſimul videant quid pro re Chriſtiana adversùs gliſcentem hæreſim ſit agendum.

III.

Epiſt xvi al. iv. ad Epiſc. Siciliæ.

Extra neceſſitatis anguſtias in Paſchate & Pentecoſte ſolum baptizandum.

Menſe Octobri ad Epiſcopos Siciliæ Leo graviſſimam epiſtolam miſit, eóſque increpat, quod die Epiphaniæ baptiſmum ſolemniter celebrarent. Id verò, quoniam Chriſtus S. Joannis baptiſmum eo die ſuſcepiſſe vulgò credebatur. Conſuetudinem Eccleſiæ Leo confirmat, quâ ſolitum publicè baptiſmum agere diebus Paſchæ & Pentecoſtes; antiquum eſſe morem hauſtum ab Apoſtolis, quem deinde & rationibus non paucis aſſerit: Baptiſmum eſſe imaginem reſurrectionis, per hoc myſterium hominem Chriſtianum reviviſcere, triduanam ſepulturam per trinam immerſionem denotari, hominem ex aquis tamquam è ſepulchro levari: *Ipſa igitur*, inquit, *operis qua-*

litas docet celebrandæ generaliter gratiæ eum eſſe legitimum diem, in quo orta eſt & virtus muneris & ſpecies actionis. Addit & huic celebritati conſecratum diem Pentecoſtes, quaſi aliquod Paſchæ ſupplementum, effuſum ſuper Apoſtolos hac die Spiritum ſanctum, eo die tinctos à Petro tria hominum millia: his & ſimilibus ad retinendum priſcum morem Siculos adhortatur. Sub finem Epiſtolæ dat ſalubre Eccleſiis conſilium, ut bis quotannis terni Epiſcopi Romam mittantur, & in commune bonum Eccleſiæ ſimul conferant ad cuſtodienda decreta SS. Patrum & errores ab Eccleſia eliminandos: *Cùm coram beatiſſimo Apoſtolo Petro id ſemper in commune tractandum fuerit; ut omnia ipſius conſtituta canonumque decreta apud omnes Domini ſacerdotes inviolata permaneant.* Gerardus Voſſius, ille Catholicus Theologus, publicavit alteram Leonis ad eoſdem Epiſcopos Epiſtolam, qua prohibet bonorum Eccleſiæ alienationem, niſi in ejus proventum utilitatémque, neque id ſine conſenſu & Cleri approbatione; ſed in hac Epiſtola deſidero ſtylum S. Leonis: neque mihi facilè perſuadeo binas literas ad eoſdem tam brevi tempore ſcriptas illam quidem xij. hanc xj. Calend. Octobr. Alipio & Ardabure Coſſ. hanc tamen, qualiſcúmque ſit, ex Epiſtolis S. Pontificis non expunxi. Sed de ejus ſuppoſitione plura in obſervationibus.

ANN. CHR. CCCCXLVII.

Ep. eadem viij.

Epiſt xvii. al. civii. ad Epiſcopos Siciliæ.

IV.

Epiſtola ſancti Leonis de Baſſiano Epheſino.

Neque hic prætꝫribo memoriam Epiſtolæ Leonis, etſi ipſa periit, cujus mentio eſt in Calchedonenſi Synodo. Cauſſa Epiſtolæ hæc fuit. Mortuo Baſilio Epheſino Epiſcopo, ordinatus eſt in ejus locum Baſſianus contra Canones. Poſt aliquot annos Stephanus, pulſo per vim Baſſiano, ejus locum occupat: quæ res perturbavit Eccleſiam Epheſinam. De violenta ordinatione Baſſiani Stephanus, tum apud Leonem, tum apud Alexandrinum Epiſcopum & alios conqueſtus, literas à Leone acceperat, quibus Baſſianum deponendum eſſe ſtatuerat; tumultus tamen non quievit, donec Calchedone adversùs Eutychem congregati ſunt PP. De vi Baſſianus egit adversùs Stephanum, actáque coram Patribus cauſsâ utriúſque retractata ordinatio. Túmque mentio Epiſtolæ ſancti Leonis, quâ Baſſianum loco movendum pronuntiaverat. Verum re examinatâ, judicio Concilii utérque dejectus Epiſcopatu: quoniam utriúſque vitioſam ordinationem fuiſſe compertum eſt. Illius Epiſtolæ memoria eſt in xj. actione Concilii Calchedonenſis. Baſſiani porrò depoſitio, quod velim annotatum, primo acta eſt per provinciæ Epiſcopos. Tum confirmata judicio non ſolius Romani Epiſcopi, ſed omnium primarum ſedium: ſic enim habetur in Concilio Calchedonenſi: *Expulſus eſt Baſſianus à SS. Patribus, & à ſanctiſſimo Regiæ Romæ Leone, & à Beatiſſimo ſanctæ memoriæ Flaviano Conſtantinopolitanæ urbis, & ab Alexandrino, & Antiocheno, ab his expulsùs eſt regio judicio.* Et iterùm: *Et Romanus Epiſcopus eum depoſuit, & Alexandrinus eum damnavit.* Nota quod pro, damnavit, Græcè eſt καθεῖλε, depoſuit: ita ut nihil hoc in negotio uni tribuatur, quod non deferatur alteri.

Act. xi. Concilii Calchedonenſis.

V.

Verùm etſi proponebantur & Epiſtola Leonis & judicia primarum ſedium, ventum eſt tamen ad cauſſæ retractationem nullo è legatis Sedis Apoſtolicæ refragante. Dum petuntur ſuffragia, alii utrúmque dejiciendum, alii alterutrum retinendum cenſuerunt: in horum numero erat Julianus Coenſium Epiſcopus, & ipſe legatus Apoſtolicæ Sedis, qui omiſſo Leonis, ut aiunt, judicio, exiſtimavit Baſſiano ſuam poſſe ſedem ſervari: *Julianus Reverendiſſ-*

Act. Conc. Calch. part. ii. act. xii.

ANN. CHR. CCCCLXVIII.

ſimus Coenſium civitatis Epiſcopus, & ipſe Vicarius Romanæ Apoſtolicæ Sedis dixit: Non debent ambo projici. Tandem depoſitionis in utrúmque ſententiam dixerunt judices, laudato primùm Anatolii CP. tum Paſchaſini legati ſuffragio: *Glorioſiſſimi judices dixerunt: Quoniam placuit univerſis interlocutio Dei amantiſſimi Archiepiſcopi Regiæ Conſtantinopolis Anatolii, & Reverendiſſimi Epiſcopi Paſchaſini obtinentis locum Leonis Dei amantiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ, &c.* Tunc Baſſianus, qui nec primarum ſedium, nec Leonis ipſius ſteterat ſententiæ, Synodi judicio acquievit: quia Synodi Oecumenicæ ſumma autoritas & ſupremum eſt judicium.

Ibidem.

Baron. ad a. 447. Opus Gallicè ſcriptum à quodam Davide: De Epiſcopis canonicè judicandis.

Hinc manifeſtum evadit nequicquam de hoc ſibi exemplo blandiri Annalium Eccleſiaſticorum autorem, ſcriptorémque nuperum, qui de Canonicis Epiſcoporum depoſitionibus ac judiciis infauſtum volumen ad depreſſionem Epiſcopalis dignitatis edidit. Putant enim Leonem ſuo juri aſſeruiſſe de Metropolitanis etiam Orientalibus judicandi poteſtatem, eáque poteſtate uſum in Baſſianum: cùm id non affirmet Stephanus ſcriptum à Leone, ſed tantummodò Baſſianum: *Eſſe non oportere Epiſcopum:* ὥστε τοῦτον μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον. Nec illud perſuaſum habuerunt legati, qui vel quaſi de re integra judicarunt, vel etiam ſententiam Leonis temperarunt: Romanus enim Pontifex dixerat Baſſianum eſſe non oportere Epiſcopum: Julianus legatus Pontificis, eſſe poſſe Epiſcopum, cùm de utróque qui contendebant de Epiſcopatu pronuntiarit, non debere ambos projici, ſignificans alterutrum eorum in Epheſina ſede eſſe conſtituendum: κατὰ μὲν κανόνας οὐδὲ εἷς ὀφείλει εἶναι, κατὰ δὲ φιλανθρωπίαν ἡ σύνοδος, ἢ Ἀσιανὴ ἐπιλέξεται τίς ὀφείλει εἶναι.

Syn. Calch. Act. xii.

ANNUS CHRISTI 448	LEONIS PAPÆ 9	THEODOSII 41 VALENTINIANI 24 IMPP.	POSTHUMIANO ET ZENONE COSS.

I. *Epiſt. xviii. al. v. ad Dorum.*

Ordo antiquitatis inter Preſbyteros ſervandus.

IDibus Martii hujus anni ſcripſit ſanctus Leo ad Dorum Beneventanum Epiſcopum. Ille Preſbyterum recens ordinatum Preſbyteris aliis, qui ætate meritiſque præſtabant, locum ſuperiorem ordinémque tribuerat: quinetiam aliqui aſſentatione ignavâ jure & loco ſponte ceſſerant. Arguit Leo Dorum prævaricationis, juvenem ſuperbiæ, Preſbyteros projectæ adulationis. Jubet igitur quemque juxta Canones ſervare prærogativam ordinationis, exceptis qui ſpontaneâ abdicatione ſe hoc honore indignos fecerant, & ipſi ut ſuo plecterentur judicio inferiores eſſe vult illi quem ſibi prætulerant: *Et ut judicii ſui*, inquit, *ſententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem propriâ ſententiâ ſibimet prætulerunt: omnibus Preſbyteris in ſuo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis ſuæ tempus aſcripſit.*

II. Leo inſuper tanta pro Eccleſiâ geſſit, ut viſus ſit hactenus prælusiſſe majoribus, ſeu dum Priſcilliani contaminatum gregem jugulat, ſeu dum Manichæorum clandeſtinos motus perimit, aut de profligato Pelagianiſmo triumphum agit, vel ſeverè vindicat Eccleſiæ diſciplinam. Quod alterius ſummum eſſet, iter eſt Leoni ad majora. Hæc quidem fortiter feliciterque, ſed adversùs ſaucios hoſtes, jámque multis debilitatos ictibus. Ecce novus ho-

ſtis, recens & integer Chriſti Incarnationem oppugnat, fundamentáque Chriſtianæ Religionis concutit. Timendus certè: audax illi animus ad concipiendum facinus, promtus ad exequendum, ingenium laudabile, ſi ad meliora convertiſſet. Pietatis profeſſio & fama æque perniciosa, quoniam iis adversùs fidem abutebatur. Quid referam gratiam favorémque Principum & magnatum amicitias, quas ad promovenda ſtudia per fas nefáſque conciliaverat: verùm hæc ut glorioſior Leonis victoria ſit. Eutyches ille eſt, Conſtantinopolitanus Archimandrita, qui à Dæmone malo impulſus, novos errores in Eccleſiam ſerit, utrámque naturam in Chriſto miſcens, coalitámque in unam aſſerens: unde illud conſectarium, vel naturam divinam perpeſſionibus humaníſque affectibus obnoxiam, vel quæ humanitùs Chriſto contigerunt, labores & mortem, per quæ ſalutem nobis peperit, mera fuiſſe ludibria. Hæc ille; quæ primò latenter cum commenſalibus Monachis communicabat, tum furtim cum amicis, & iis quos noverat novitatis avidos. Euſebius Dorylæi in Phrygia Epiſcopus, cui cum Eutychete amicitia intercedebat, pravam ipſius doctrinam primò amicè corrigere: dúmque Monachum conſiliis non emendari intelligit; rem religionis potiorem amicitiâ putans, denunciare ſcelus aggreditur, ut opprimatur antequàm vires acquirat.

ANN. CHR. CCCCXLVIII.

Eutychianiſmi primordia

Qualis Eutyches.

III.

Synodus CP. ſub Flaviano Epiſcopo.

Actione I. *Concilii Calchedonenſis.*

Id temporis habebatur Conſtantinopoli Synodus à Flaviano Epiſcopo Conſtantinopolitano Procli ſucceſſore, convenerantque triginta Epiſcopi ad litem dirimendam Florentii Sardorum Epiſcopi Lydiæ Metropolitani adversùs Epiſcopos ſuæ provinciæ Joannem Caſſiniúmque. Euſebius hortatu Flaviani, cui audaciam Eutychis nuntiaverat, rem ad Concilium detulit. Patres illicò deteſtari pravitatem, rogare Euſebium, ut pro jure amicitiæ adeat Eutychem, perſuadeátque meliora. Tum Euſebius abnuere, jam fruſtrà omnem moviſſe lapidem, ſed irrito conatu; non vulnus levi manu leniendum, ſed ferro recidendum, priuſquàm ſaniores partes occupet; jam Eutychem arma palàm adversùs Eccleſiam moliri, urbis Monaſteria circuire, offerre libellum cui ſubſcribant Monachi, & in doctrinam noménque ſuum jurent. His auditis Patres Preſbyterum Diaconúmque mittunt, qui de ſingulis inquirant. Preſbyter recta it ad Martinum Archimandritam; plurima de Eutyche ſciſcitatur. Fatetur ille miſſum Conſtantinum Diaconum ab Eutyche cum ſcripto, cui ſubſcribere rogatur; non aliam in eo fidem, quàm quæ in Nicæna Synodo jurata, & quæ à Cyrillo tradita receptáque: ſed à ſe longè rejectum cum hac reſponſione: non eſſe ſuam, ſed Epiſcoporum rem: Μὴ εἶναι ἐμὸν ὑπογράφειν, ἐπισκόπων ἢ μόνων: *Non eſt meum ſubſcribere, ſed Epiſcoporum tantùm eſt*: Grave reſponſum & poſteris retinendum. His Synodo renunciatis, placuit Patribus ut vocaretur Eutyches ad Concilium. Semel & iterùm accerſitus venire contemſit, non fas, inquiens, egredi è Monaſterio. Tertiam quoque citationem ægrotatione ſimulatâ eluſit. Sed demum poſt aliquot dies Monachus militari apparatu ad Synodum venit. Cùm eo Florentius Patritius, turbulenta Monachorum phalanx, apparitorum militúmque Prætorianorum manus. Hanc illi operam præſtiterat Chryſaphius Eunuchus, qui gratia & autoritate Auguſti pro libidine abutebatur; tam Eutychi carus, quàm infenſus Flaviano, quia cum adiit Pontificatum, ejus demereri gratiam contemſerat. Nihil territi Patres de fide ſciſcitantur. Rogant Eutychem, quid de Chriſto ſentiat? Coram ille non hæſitans

Act. v. *Concilii Conſtantinop. in* I. *Calched.*

ANN. CHR. CCCCXLIX.

confeſſus in Chriſto duas naturas antequàm Verbum cum carne uniretur, ſed coaluiſſe in unam, ex quo divinitas cum naturâ humanâ in unam Hypoſtaſim conjuncta eſt: ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν, μίαν φύσιν ὁμολογῶ. Id eſt: *Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem; poſt verò adunationem, unam naturam confiteor.* Patres docent eam Doctrinam eſſe alienam à fide, obteſtantur ut ipſe ſuos revocet errores proſcribàtque, ac Nicænam confeſſionem recipiat. Sed dicto non audiens obfirmato animo in ſententia perſiſtit: ideóque judicio Patrum ſacerdotio motus eſt, munere Archimandritæ & communione Eccleſiaſtica privatus.

Eutyches communione & ſacerdotio dejicitur.

IV.

Ad Leonem ſcribit.

Eutyches cùm autoritate Chryſaphii & tutelâ principis neque ſe, neque doctrinam tectam ſartámque cerneret, ad Romanum Pontificem confugit, ratus irritam fore condemnationem, ſi tantum Pontificem ſuis partibus irretiat. Hoc verò factu facile in animum inducebat: quia abſentem circumvenire in promtu eſt, ſciebátque inter Romanum Conſtantinopolitanumque Epiſcopum æmulatione Cathedræ jamdiù ferè ſimultates; ſperabat denique amicum Leonem, cujus animum ante aliquot menſes exploraverat. Scilicet ſcelus ſuum priùs meditatus, ne, ſi quando erumperet, Leo adverſaretur, literas ad eum miſerat, quibus Catholicæ fidei homines in ſuſpicionem Neſtorianiſmi adduxerat. Leo nihil tale ſuſpicans laudaverat ejus vigilantiam ſolicitudinémque: periit quidem hæreſiarchæ epiſtola, ſed ex literis Leonis ad Theodoſium & Flavianum quid ſcripſerit intelligimus. Conqueritur quod cum non diverſa à fide ſentiret, immeritò tamen ſe ſe accuſatum; quod Euſebius crimen hæreſis ſibi intuliſſet, nihil tamen eum, in quo argueretur, expreſsè & evidenter oſtendiſſe; quòd evocatus ad judicium ſe ſiſtere non denegaſſet; quòd etſi Nicænæ Synodi decretis aſſentiebatur, privatus communione ſit; quod libellus appellationis, quem obtulerat, non fuiſſet ſuſceptus: hæc & alia quàm falsò Eutyches ſcribebat ex Conſtantinopolitanæ Synodi actis comperimus, quæ Calchedonenſibus ſunt inſerta, ampliúſque aperiemus in diſſertatione de ejus cauſſa.

Epiſt. xix, al. vi.

ANNUS CHRISTI 449	LEONIS PAPÆ 10	THEODOSII 42 VALENTINIANI 25. IMPP.	ASTERIO ET PROTOGENE COSS.

I.

Epiſt. xx. al. vii.

SAnctus Leo nihil horum, quæ Conſtantinopoli gerebantur, admonitus à Flaviano, ne vel Innocentem condemnet, vel reum abſolvat, ad Theodoſium Flavianúmque ſcribit. Quare Flavianus non ſcripſerit, haud difficile eſt dictu, ſeu Eutychem ſtaturum judicio crederet, ſeu actam cauſſam ſecundùm Canonem Eccleſiæ in Concilio, condemnatúmque legitimè Monachum ſuæ parœciæ, non aliàs audiendum. Baronius credit literas Flaviani, aut interceptas, aut retardatas ab Eutyche. Sed tum nihil omninò ſcriptum à Flaviano, conſtat ex ipsâ Flaviani epiſtolâ, cujus initium eſt: *Pietate*, &c. *Accuſatum*, inquit, *eum* (*Eutychen*) *à Reverendiſſimo Euſebio, & occurrentem in ſanctum Concilium, & voce ſua ſectam propriam retegentem, alienumque exiſtentem à recta fide damnavimus, ſicut docebunt veſtram Sanctitatem*

Baronius diſcuſſus de literis Flaviani.

Epiſt. I. Flaviani ad S. Leonem.

tatem omnia quæ ſuper eo ſunt geſta, quæque direximus cum noſtris his literis. ANN. CHR. CCCCXLIX
Vides ut nihil literarum vel geſtorum Synodi ante hanc epiſtolam acceperat Leo à Flaviano. Et paulò poſt: *Sed his ita geſtis literæ nobis datæ ſunt veſtræ ſanctitatis per Comitem Panſophium, per quas ſumus edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallaciâ atque calliditate.* Ex quibus liquet pariter non antè Flavianum de literis ad Leonem ea de re ſcribendis cogitaſſe, quàm cùm didicit Pontificem improbis Eutychis artibus deceptum, falſam de judicio Conſtantinopolitano cepiſſe opinionem. Enimverò quandiù intra Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ limites ſeſe labes iſta continuit, opus non fuit, ut Collegarum opem imploraret Flavianus. Epiſcopis nempe univerſis Catholicam veritatem totam in ſolidum à Chriſto Domino creditam non ignorabat, quam pro ſua quiſque virili defendere teneretur, erroréſque contra inſurgentes opprimere tanquam ordinarius Judex in ea quam ſortitus eſt Eccleſiæ portione. At ubi monitus à Leone reſcivit hæreſiarcham Occidentem literis ſuis pervaſiſſe, ſuum virus ſpargere, atque à ſeculi poteſtatibus inſidias parari Catholicæ doctrinæ, tum Romanum Pontificem adire ſui putavit officii: quò videlicet & de re tota inſtrueretur, quod Eccleſiæ capiti debebatur, & quâ pollebat apud Auguſtum gratiâ ageret ſolicitè, ne latè ſerperent hæreticorum artes, nec turbarentur Eccleſiæ convocatione Concilii, in quo timendum meritò erat, ne autoritate plurimùm valituri eſſent homines improbi.

II.

Ceterùm Leo non edoctus ea quæ de Eutyche geſta erant, ad Auguſtum ſcribens de hæreticorum judiciis hæc ſtatuit: nullum judicium pronunciandum niſi re diligenter examinata: *Neceſſe eſt*, inquit, *jam locum ſubreptionibus non patere: ſed priùs de quibus eum æſtimat arguendum inſtrui nos oportet, ut poſſit de bene cognitis congruè judicari.* (*Epiſt. xxi. ad Theodoſ. cap. ii.*) Non Preſbyterum notâ hæreſeos inurendum, niſi ſenſu in quo peccaverit clarè expoſito: *Sed cùm Preſbytero hæreſeos crimen intenderet, quem tamen ſenſum in eo arguerit non evidenter expreſſit.* (*Ibidem. ſuprà.*) Non benè reprehendi eum eſſe alienato à fide animo, qui quæ Nicænis ſtatutis decreta ſunt, palàm profitetur: *Aſſerens ſe Nicænæ Synodi conſtituta ſervantem fruſtrà de fidei diverſitate culpatum.* (*Ibidem.*) Illa ad Theodoſium, hæc ad Flavianum; (*Epiſt. xx. ad Flav. cap. ii.*) non feſtinanter, ſed lentè exercenda judicia, cum maximè de recidenda communione agitur, nec tam in errore confodiendo, quàm in emendando errantem laborandum: nec adeò animo indulgendum ſpecie defendendæ veritatis, ut locus charitati non ſit: *Decet enim*, inquit, *in talibus cauſſis hoc maximè provideri, ut ſine ſtrepitu concertationum & cuſtodiatur charitas, & veritas defendatur.* (*Ibidem.*)

III.
Duæ Flaviani Epiſtolæ ad Leonem.

Flavianus reſcripſit ad Leonem & Acta Conſtantinopolitanæ Synodi in cauſſa Eutychis ſimul cum Epiſtola ad eum miſit. Sed tardius Leoni reddita eſt. Cùm nihil Flavianus de Epiſtola audiret, alteram miſit in qua prioris meminit, & actorum quæ ſimul miſerat. Baronius deceptus codicum præpoſtero ordine eam, quæ ſecundò ſcripta, primò ſcriptam credidit, & reverâ primum locum hactenus obtinuit in editis codicibus. Sed contrarium ex ipſius Epiſtolæ ſerie evincitur, quæ videlicet prioris meminit cum actis Conſtantinopolitani Concilii miſſæ, & inſuper ex Epiſtola xxxiv. ad Flavianum ſcripta Julii die xxiii. ubi teſtatur ſe alteram illam epiſtolam non accepiſſe, niſi legatis ſuis jam in Orientem profectis. Qui quidem nondum ur-

ANN. CHR. CCCCXLIX.

bem reliquerant Junii die xvij. quemadmodum docent Epiſtolæ xxxij. & xxxiv. ad Flavianum, ex quibus inter ſe collatis liquidò apparet inter hujus & illius ſcriptionem legatos ad Synodum miſſos ſeſe viæ dediſſe.

IV.

Ex hac utraque Epiſtola pietatem Flaviani agnoſcimus, vigilantiámque paſtoris, qui ſuæ bene conſulit Eccleſiæ. Scribit quàm ritè & ſecundùm Canonem in Eutychen animadverterit, non indictâ causâ damnatum: deinde ejus errores commemorat. Hæc Flavianus, non quod ſuam autoritatem cum Eutyche committat, ſed ut rei geſtæ admoneat Pontificem Romanum ejuſque Epiſcopos, caveantque ne in his locis pullulet hæreſis, & ipſe Theodoſius admoneatur à Leone quos errores quoſque tumultus in orbem invehat unius Monachi improbitas. *Sed ne multa dicens*, ait Flavianus, *longam faciam Epiſtolam, olim quicquid egerimus miſimus ad Beatitudinem veſtram literas, quibus literis docuimus & presbyterio eum eſſe nudatum: quia ſic captus eſt; & juſſimus eum cum Monaſteriis nullam habere rationem, & excluſimus eum à communione noſtrâ: ut ſanctitas veſtra hoc cognoſcens, quod circa illum actum eſt omnibus Epiſcopis ſub Beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem: ne neſcientes aliqui quid ille ſentiat, quaſi ad orthodoxum vel per literas, vel per aliquam conjunctionem loquantur.*

Epiſt. ii. Flaviani ad S. Leon. c. iv.

Epiſt. Flaviani ad Leonem.

V.

Admonet hoc loco Lectorem Cardinalis Baronius, ut attendat *ex veteri inſtituto abſque controverſia confiteri eoſdem inter ſe altercantes Flavianum & Eutychetem, legitimum & præcipuum judicem controverſiarum Eccleſiaſticarum eſſe Romanum Pontificem, ad quem tam actor, quàm reus ſpontè currunt ſua jura proſecuturi.* Pontificiæ dignitati majori quàm quiſquam alius reverentiâ advolvar ego; ſed quoniam omnibus Eccleſiæ Epiſcopis cum Romano communis dignitas, ipſo etiam Leone hoc profitente, abſit ut quam in uno venerer, in ceteris calcari velim. Ultrò agnoſcimus Romanum Pontificem pro legitimo, ac ſi cum ſingulis Epiſcopis comparetur, pro præcipuo controverſiarum Eccleſiaſticarum judice: ſed quis propterea ferat Flavianum, quem & ſedis prærogativa, & ſanctimonia ſingularis, & fidei conſtantia ad Martyrium uſque perſeverans tantoperè commendare debuerant, cum rebelli, imperito, obſcuro ac malæ frugis Monacho componi committíque, exautoratum Preſbyterum cum ſuo ac tantæ Sedis Epiſcopo, judicem cum reo; & utrumque velut de communi dividundo altercantem coram Leone ſiſti, quaſi de incerto cauſſæ exitu dimicaturum. Abſit tanta à ſacratiſſimo Epiſcoporum cœtu injuria. Non ſanè actor Flavianus, Cardinalis illuſtriſſime, ſed judex: non damnandum traducit Eutychen, ſed damnatum à ſe producit; nec novum à Leone judicium petit, ſed latam à ſe ſententiam curâ Pontificis Romani Collegis Occidentalibus notam fieri poſtulat: ut omnes communi fidei cauſſæ communibus curis, communi opera ac ſolicitudine adlaborent.

Baronius ad ann. 449. num. 5.

Ep. xii. al. lxxxiv. ad Anaſtaſ. Theſſ. cap. xi.

VI.

Acceptis literis Flaviani Leo opem operámque ſuam adversùs Eutychen pollicetur: pérque illuſtrem virum Rhodanum Epiſtolam mittit, quam primùm ex codice Cardinalis Grimani in publicum emittimus, quam & ſecuta eſt alia ad Theodoſium, in qua Nicænæ fidei ſe inhærere profitetur, Neſtorii & Eutychis dogmata condemnat, poſtulátque Synodum intra Italiam congregari. In ea ampliores literas promittit per Flaviani nuncium; fuitque illa celebrata adeò ad Flavianum Epiſtola, divinum Magni Leonis

Epiſt. xxii. ex cod. Cardin. Grimani.

Epiſt. xxiii. ad Theodoſ.

Epiſt. xxiv. al. x. ad Flavian. CP.

opus, laudata Calchedone, Patribus approbata, & retenta ad fidem Eccleſiæ de Incarnatione Chriſti explicandam, ut hâc quaſi Lydio lapide ſyncera adulterináque fides probetur. Gelaſius Papa hunc, qui vel unum ex ea apicem ſuſtulerit, ferit anathemate: *Probamus*, inquit, *Epiſtolam B. Leonis Papæ ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum deſtinatam, cujus textum quiſpiam ſi uſque ad unum iota diſpunxerit*[a]*, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema ſit.* Apud ſcriptores tam illorum temporum quàm poſteriorum præclara de ea memoria eſt. Viridarium ſeu, ut vulgò vocant, *Pratum ſpirituale* (an opus Joannis Moſchi, an Sophronii Jeroſolymitani nihil refert, certè opus antiquum, Synodo ſeptimæ, act. 4. Photio, aliiſque receptum) narrat Epiſtolam Leonis divinitus approbatam. *Narravit nobis & hoc Abbas Mennas ejuſdem Cœnobii Pater, audiſſe ſe eumdem Abbatem Eulogium Alexandrinum Patriarcham, dicentem: cum profectus eſſem Conſtantinopolim fruitus ſum contubernio Domini Gregorii Romani Archidiaconi & ſingularis viri, qui narravit mihi de ſanctiſſimo ac beatiſſimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi ſcriptum in Eccleſia Romana, quòd cum ſcripſiſſet Epiſtolam ad ſanctum Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra impios Eutychetem & Neſtorium, poſuerit illam ſuper tumulum Principis Apoſtolorum Petri; & orationibus ac vigiliis ac jejuniis vacans oraverit ipſum ſummum Apoſtolum dicens: Si quid ut homo vel minus cautè poſui, tu cui à Domino Salvatore noſtro* JESU-CHRISTO, *& hæc ſedes & Eccleſia commiſſa eſt, emenda. Poſt quatuor dies*[b] *apparuit ei Apoſtolus & dixit: Legi, & emendavi. Suménſque Epiſtolam de ſepulchro B. Petri aperuit eam, & invenit Apoſtolica manu emendatam.* Sed, ut ſcitè ſcribit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, præſtat audire potiùs ſententiam Petri, quàm viſionem Petri: *Firmiorem*, inquit, *habemus propheticum ſermonem*, quavis viſione. Etenim majorem ſibi ea epiſtola fidem vindicat ex divinis ſcripturis, traditionibus ſanctæ Eccleſiæ, communi ſanctorum Patrum conſenſu, & ex publica Concilii Oecumenici Calchedonenſis aſſertione & prædicatione, quàm ex recenſita modò viſione. Iſtam quippe Epiſtolam, Actione v. approbavit: ὅτι δὴ τῇ τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογίᾳ συμβαίνουσαν, καὶ κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων. Id eſt, *Vtpotè & magni illius Petri Confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adversùs perversè ſentientes.* Olim hæc integra Epiſtola publicè, quod ex MS. codice Romano Baronius notat, in Eccleſia Romana tempore adventus legebatur: ex MS. codice Bibliothecæ Regiæ accepimus idem olim factitatum in Eccleſiis Galliarum.

ANN. CHR. CCCCXLIX.

Gelaſius in Concilio Rom. de Libr. Apocr.

a al. *diſputaverit*

Pratum ſpirit. cap. 147. quod caput Latinè tantùm extat.

b al. *poſt xl. dies*

VII.

Intereà dum Leo Flavianúſque bono Eccleſiæ pariter conſulunt, Eutyches novas turbas excitat: Decreta Synodi Conſtantinopolitanæ perfringendi cupido inceſſit. Ea de re libellos ſupplices dat Imperatori, actáque Synodi diminuta falſatáque arguit. Theodoſius Chryſaphii Eunuchi ſermonibus deceptus, retractari acta jubet, omniáque ad amuſſim examinari, an quid omiſſum, mutilum, adulteratúmque reperiatur. Eamobrem eoſdem Epiſcopos, qui ſuperiore anno Synodum fecerant, jubet iterùm cogi, ſed illis Thalaſſium Epiſcopum Cæſareæ in Cappadociâ præficit, amoto Flaviano Conſtantinopolitano, cui jus & prærogativa ſedendi aufertur. Concilium II. Conſtantinopolitanum vocatur à Cardinali Baronio: quamquam

Baron. ann. 448. num. 39.

ANN. CHR. CCCCXLIX

vix iſto nomine dignandum. Appendicem ego dixerim Synodi ſuperiori anno habitæ CP. vel Concilii Oecumenici præludium, quod ad Calendas Auguſti indictum legimus. Aprili igitur ineunte habetur conventus : ad examen acta revocantur : nihil depravatum aut immutatum reperitur : omnia uti geſta erant ita ſcripta eſſe omnes approbant. Tum Eutychis procuratores vana ſpe deluſi appellationem ad Sedem Apoſtolicam proferunt. Conſtantinus Reverendus Diaconus dixit : *Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani, Alexandrini, & Ieroſolymitani, & Theſſalonicenſis :* Hæcque actibus non contineri conquerebantur. Patritius Florentius id confirmabat; dum Concilium ſolveretur, inter ſtrepitus ſurgentium locutum ſibi Eutychen de provocatione ad Concilium Romanum, idque Flaviano diſcedenti renunciatum. Unde hæc Baſilius Epiſcopus : *Et hæc in geſtis non ſunt inſerta. Magnificentiſſimus Patritius dixit : Turbâ factâ & diſſoluto conventu, dixit ad me ſilenter appellans & Romanum & Ægyptium & Ieroſolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens eſſe latere hoc ſanctiſſimum & reverendiſſimum Archiepiſcopum Flavianum, abſcedens dixi ei. Baſilius reverendiſſimus Epiſcopus dixit: Iam in veritate dico adhuc ipſo conventu ſedente & proponente hoc ſanctâ Synodo, ut diceret iſte duas naturas inſeparabiles & inconfuſas in uno Domino, idque poſt adunationem, ſcio quia dixit religioſus Archimandrita Eutyches : ſi præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum; hoc autem non quaſi appellans dixit, ſed dicens : non ſum auſus dicere propter Patres.* Rogati Patres, de appellatione nihil auditum omnes reſponderunt. Eutyches ad Concilium Romanum, Alexandrinum, Ieroſolymitanúmque appellat, ratus, ut ea erant tempora, autoritate Epiſcoporum primarum Sedium aut numeroſiore Synodo ſententiam alterius poſſe irritam fieri. De Antiocheno ſilentium : quia Epiſcopi hujus Diœceſeos Neſtorianiſmi ſuſpecti erant.

Acta Conſtantin. poſt depoſitionem Eutychis, in Act. Calchedon.

Vide noſtram Diſſertationem de cauſſa Eutychis.

VIII.

Eutyches Dioſcori patrocinium implorat.

Eutyches dum hâc via omnes aditus interclusos intelligit, aliò ſe vertit, ad Dioſcorum ſcilicet Alexandrinum Epiſcopum. Hunc audax feróxque animus odiáque privata in Flavianum, præter invidiam æmulationémque Sedium, Chryſaphiíque potentiam, facilè impulerunt in partes Eutychis. Ab iis in perniciem Flaviani & Euſebii Dorylæi conjuratur. Primùm itaque Dioſcorus ad Imperatorem ſcribit, aliámque Synodum poſtulat. Imperator petitioni ſubſcribit, eámque ad Calend. Auguſti Epheſum indicit : omnia ex compoſito ſic ordinata ſunt operâ Chryſaphii. Dioſcorus jubetur per literas Imperatoris Concilio præſidere; allegere ad Synodum decem Metropolitanos ſuæ Diœceſeos, alióſque aliundè decem Epiſcopos, qui ſanctitate & doctrina plurimùm florerent : rejecto nominatim Theodoreto; quia in Anathematiſmos ſancti Cyrilli Alexandrini ſcripſerat, aut magis quia Dioſcoro infenſus, Eutychianæ doctrinæ apertè contrarius. Synodum priùs opinor meditatam, etiam ante Conventum Conſtantinopolitanum. Nam dum conſuleretur de procuratoribus Eutychis admittendis, qui ſcilicet criminis accuſabatur, & eam ob rem ipſum Epiſcopi adeſſe vellent, Meliphtongus Epiſcopus dum diceret ſuper ea re ſententiam, reum quidem præſentem volebat, poſſe tamen per procuratores audiri, ſi ita Auguſto viſum; rem ſcilicet iterùm examini ſubjiciendam, quoniam Imperator juſſerat univerſalem Synodum fieri, ubi de majoribus cauſſis decernendum : ἐν ϗ τὰ μάλιςα ἠκου-

Dioſcorus Synodum poſtulat.

Liberatus Diacon in Breviar. cap. 11. Niceph. l. 14. c. 47.

μενικὴν ἐκέλευσε, γενέσθαι σύνοδον, καὶ περιλείπεται τὰ κρειώτερα τῶν πραγμάτων ἐν ἐκείνῃ τῇ συνόδῳ. Ideſt: *Præcipuè quia univerſalem præcepit fieri Synodum, & neceſſe eſt majores cauſſas in illud reſervare Concilium.* ANN. CHR. CCCCXLIX. *Act.* 1. *Calched. Concilii.*

Hæc de Synodo jam indictâ diſſerebat Meliphtongus v. Idus Aprilis : ex quo liquet non errorem, quod Baronio placet, irrepſiſſe in diem quo datæ ſunt literæ Theodoſii ad Dioſcorum ad tertium Calend. April. Immò literas ejuſdem Theodoſii de convocatione Synodi receperat Leo III. Idus Maii, quas miſſas ante menſem ſolidum oportuit, quod Leo teſtatur ad Pulcheriam Auguſtam ſcribens. Sed ea quæ priùs ab Auguſto ordinata fuerant, poſteà immutata haud dubium eſt. Nam pauci primùm Epiſcopi convocati, deinde mutatâ ſententiâ plures, ex actis Pſeudoſynodi Epheſinæ liquidò conſtat: nam centum & ampliùs adfuiſſe leguntur. Permiſſum igitur non modò Ægyptiis, ſed & Orientalibus venire ad Concilium. Archimandritæ & Monachi Conſtantinopolitani, quia Eutychen repudiaverant, non admiſſi: unus inſtar omnium adfuit Barſumas è Syria Archimandrita ſcelere & perfidiâ notus, acer Eutychianæ impietatis vindex. Quinetiam poſtmodùm vocatus Leo Pontifex Romanus, ut patet ex ejus Epiſtolis, & ipſe adeſſe Synodo rogatus reſcripſit non eſſe conſuetudinem Romani Epiſcopi extra Romam Conciliis intereſſe. Nec ea eſſe tempora, Hunno hoſte ingruente, quibus civitatem deſerat: nec opus Synodo ad fidem defendendam, quæ tam evidens ſit: de qua tamen ſi cogitandum eſſet, expedire magis, ut in Italiæ partibus congregaretur (quòd obtinere non potuit) ne tamen fidei videatur deeſſe, mittere ſe qui ſuas vices gerant, quique cauſſæ adeò manifeſtæ ſufficiant. Ita Legati à Leone miſſi ſunt Julius Epiſcopus Puteolanus, Renatus Preſbyter tituli S. Clementis, Hilarus Diaconus, & Dulcitius Notarius.

IX. Baronii emendatio emendata.

Epiſt. xxvii. al. xiii. cap. iv.

Epiſt. xxvii. ad Pulcher. cap. iv & Epiſt. ad Theodoſ. xxxiii.

Extra Italiam Synodo adeſſe R. Pontif. non eſt conſuetudo.

X.

Sanctus Leo plures ſimul Epiſtolas per Legatos in Orientem miſit, in quibus Legatorum meminit: datæ ſunt eodem die, ſcilicet Idibus Junii. His tradita illa adeò prædicata Epiſtola ad Flavianum, [a] aliæ ad Theodoſium Imperatorem, [b] ad Pulcheriam Auguſtam [c], ad Julianum Coenſem Epiſcopum [d], ad Fauſtum & Martianum Archimandritas CP. [e] ad Epiſcopos Synodi Epheſinæ [f], quibus ſignificat pleniùs ſe ad Flavianum de ſua ſententia ſcripſiſſe. Sunt & duæ aliæ ad Julianum Coenſem & Pulcheriam eodem die datæ, quâ ſuperiores. Cur binæ ſimul eodem die ad eoſdem Epiſtolæ, nihil certi affirmem, an occaſione nuncii qui Legatos anteverteret, an metu ne Legati adire Auguſtam prohiberentur, quod certè accidit, ut ex Epiſt. 41. ſatis apertum eſt. Nam altera Epiſtola ad Pulcheriam breviter complectitur ea quæ per Legatos ſcripta, & Legatos retentos aliquamdiù Romæ, ex breviore Epiſtolâ quam iterùm ad Flavianum XII. Calend. Julii dedit, accepimus: *Cum per ea*, inquit, *quæ ipſi portabunt ſcripta ſis pleniùs inſtruendus.* Et iterùm: *Subſecuturos ſignifico, quos in hac re placuit deſtinare.*

a *Epiſt. xxiv.*
b *Epiſt. xxvi.*
c *Epiſt. xxvii. & xxx.*
d *Epiſt. xxv. & xxxi.*
e *Epiſt. xxviii.*
f *Epiſt. xxix.*

Epiſt. xli. ad Pulcher.
Epiſt. xxxii. ad Flavianum.

XI. Infauſti latrocinii prælludia.

Jam dies Concilio indictus appetebat, cùm Auguſtus ad Elpidium ſcribit; jubet eum adeſſe Concilio cum armatis militibus ad pacem ſecuritatemque Synodi, mitti in vincula turbatores concordiæ imperans. Hæc in ſpeciem honeſta, ſed reipſa ad profligandam fidem, opprimendóſque Catholicæ doctrinæ vindices. Vetantur Epiſcopi, qui priùs condemnaverant

ANN. CHR. CCCCXLIX.

Imperator à Flaviano alienus in Eutychen propenſus.

Synodi Epheſinæ proceres.

Eutychem, ſententiam dicere: imò judicium de ſuo in Eutychem judicio expectare imperantur. Miſſæ prætereà literæ ab Auguſto ad Proconſulem Provinciæ, ad Magiſtratus & Duces exercitus: ut executioni mandent decreta Concilii. Demum ad ipſam Synodum, ubi Flavianum ut turbulentum & novas res in Religione molientem, Eutychem verò honorificè compellat, ut virum probum & Catholicæ veritatis tenacem.

Rebus ita compoſitis habetur Synodus ab cxxx. Epiſcopis, quos inter eminebant Domnus Antiochenus, Juvenalis Jeroſolymitanus, Flavianus Conſtantinopolitanus, Thalaſſius Cæſareæ in Cappadocia. Flaviano locus fuit poſt Jeroſolymitanum Epiſcopum. Euſebius Dorylæi, non ut judex, ſed ut reus admiſſus. Præſidebat Dioſcorus. Legati ſancti Leonis abſentiam ejus cauſſis & rationibus deprecantur: cúmque ad lectionem ejus literarum atque imprimis Epiſt. ad Flav. ſe accingunt, deluduntur à Dioſcoro. Aliis rebus legendis conſumtum tempus; de fide non ſtatim actum. Eutyches introductus continuò cœpit diluere labem hæreſeos, confeſſionémque fidei proponere. Palàm lecta eſt, falſitatis & ſimulationis plena, & ambage verborum perplexa. Retractata deinde acta ejus condemnationis. Fruſtrà interceſſere Legati, fruſtráque obteſtati, ut Leonis Epiſtolæ legerentur. Lecta aliquot ſcripta S. Cyrilli. Dum lectio fiebat Euſtathius Berythi Epiſcopus contentâ voce, ut omnes audirent, dixit, non eſſe ſententiam ſancti Cyrilli & ſancti Athanaſii ut duæ in Chriſto dicerentur naturæ: Οὐ δεῖ, inquit, τοιγαροῦν νοεῖν δύο φύσεις, ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην. Non capiebat mentem illorum Patrum, qui promiſcuè φύσιν naturam pro hypoſtaſi & perſona aliquando uſurpant. Ceteri Epiſcopi vel minis territi, vel promiſſis corrupti, ne hiſcere quidem, imò vel nutu, vel ſilentio, vel voce prodere fidem Eccleſiæ. Sic Eutyches triumphanti ſimilis ab omnibus admittitur, declaratur innocens, ſolvitur ab excommunicationis vinculo.

Leonis Epiſtolam legere volentes deluduntur.

Euſtathii Beryth. impia vox.

Eutyches abſolutus.

XII.

Flavianus & Euſebius damnati ac depoſiti.

Epiſt. xliii. ad Anaſtaſium Theſſ. cap. v.

Neque hic ſtetit furor Dioſcori. Pudet referre: non modò innocens prædicatur Eutyches, contrà Flavianus ille vindex fidei, columen Religionis, condemnatur cum Euſebio Dorylæi: utérque loco & ſede moti ſunt, & ut faces ſeditionis & Nicænæ fidei corruptores. Ita, ut Leo noſter habet, *in Flavianum veteres æmulationes & privata odia deſæviunt. Æmulationes* propter ſedis CP. ſplendorem in dies creſcentem: *odia privata,* quæ in ſanctum Epiſcopum Chryſaphius exercebat. Iconii Epiſcopus, quod in gratiam Flaviani accidens ad pedes Dioſcori, ejus iracundiam frangere tentaverit, non modò repulſam paſſus eſt, ſed furens Dioſcorus milites, qui erant ad fores, vocat. Ecce complures illicò magno numero & majore tumultu locum implevere, minaces vultu & catenis, quas oſtentabant truculenti. Tum trepidare omnes Epiſcopi formidine & metu percelli, & in Flaviani condemnationem ſubſcribere. Plurimi cum eo Pontifices proſcripti condemnatíque: inter quos Ibas Edeſſenus Epiſcopus, Theodoretus Cyrenſis & ultimus omnium Domnus Antiochenus, ſed & quicúmque jurare in verba hæretici abnuit, depoſitionis pœna mulctatus eſt: *In cujus Synodi geſta*, ut ſcribit liberatus, *timore Epiſcopi ſubſcripſerunt in Eutychetis abſolutionem, & Orthodoxorum Epiſcoporum depoſitionem hæreſim non recipientium, & quomodo omnibus geſtis ejus contradixerunt*, vel, ut legendum conjicio, *& quoquomodo omnibus geſtis ejus contradicentium.*

Ibas, Theodoretus, & Domnus deponuntur.

Breviar. cap. xii.

Liberati locus emendatus.

ANN. CHR. CCCCXLIX. XIII.

Flavianus audito judicio appellationem interpoſuit: eſt enim in Liberati Breviario ſtatim à Flaviano datum Apoſtolicæ Sedis Legatis libellum appellationis; de qua alius erit dicendi locus. Tum Hæretici fremere iráque ultrà modum ſuccendi, percutere Flavianum, & indignis modis magnum Pontificem accipere: adeò ut vi dolorum plagarúmque exhalarit animam; atque ita pro fide martyr mortem oppetierit. Verùm varia de ejus morte fama eſt: Proſper ait quod: *Sanctus Flavianus inter manus eorum à quibus in exilium ducebatur glorioſo ad Chriſtum fine tranſivit.* Nicephorus refert triduo poſt deceſſiſſe. Apud Marcellinum Comitem & in Menologio Græcorum invenio ad Epypam Lydiæ relegatum, ibíque tædio, dolore & tormentis confectum, examinatúmque: quibus ſimilia habet Breviculus Eutychianiſtarum: *Ducitur*, inquit, *in exilium Flavianus, & apud Epypam, quæ eſt Lydiæ civitas, ſeu ſuperveniente, ſeu ingeſta morte defunctus eſt.* Libellus Synodicus, cap. 85. calcibus occiſum dicit. Cædis autorem acta Calchedonenſis Synodi Barſumam Monachum arguunt. Evagrius lib. II. hiſt. cap. II. ex Euſebii Dorylæi fide Dioſcoro eius mortem tribuit, à quo calcibus impetitus, ab Eccleſia extruſus & interfectus dicitur. Sanè ejus impulſu peſſimè affectum nemo dubitat. Plurimi in Concilio Calchedonenſi Dioſcorum percuſſorem & homicidam Flaviani, & alterum Caïnum appellaverunt.

Vide diſſertationem noſtram de Cauſſa Flaviani.

Proſper in Chronico prolixiori.

Ceterùm in tantâ rerum deſperatione Legati Sedis Apoſtolicæ non ceciderc animo; ſed obfirmatè reſtiterunt conatibus Hæreticorum adversùs condemnationem Flaviani: quæque geſta erant palàm conteſtati. Unde & illi violatâ fide publica in cuſtodiam dati, unus Hilarus fugâ elapſus poſt varias circuitiones & fortunas tandem adnavigavit Romam. Ita ſicut latrocinium abſoluta Pſeudoſynodus Epheſina.

XIV.

Intereà vehementer angebat Leonem cura Synodi, anxiè nuntiat & literas Flaviani expectans, volvebat animo, quid poſſet Monachus factioſus, & ſpado gratiâ & autoritate potens. Super hæc ſcribit ad Flavianum, eius ſilentium conqueritur. Sed demum edoctus ab Hilaro Diacono ut ſeſe res haberent, non ita dolori indulſit, ut negligeret remedium. Confeſtim igitur Concilium cogit. Viſum Patribus ut Leo ad Theodoſium ſcribat, ponátque ante oculos miſeram Eccleſiæ faciem, quæ vulnera religio accepit ex latrocinio Epheſino, quo in diſcrimine verſatur fides Catholica, ſi Dioſcorus & Eutyches pro libidine omnia gerant decernántque. Quod ſi conſultum velit huic malo, cogendam Synodum Generalem: hoc votum eſſe omnium Epiſcoporum *ſuarum partium*; neque aliò quærendum remedium, poſtquam per vim omnia tractata Epheſi, poſt conteſtationem Legatorum, Flavianíque appellationem, ſecundùm Nicænæ Synodi decreta: ſic per ea tempora Sardicenſes Canones appellabant. Appellationem ipſe Leo explicat de appellatione ad Synodum Epiſcoporum ſuarum partium ſeu Occidentis, cui ipſe præſit Romanus Pontifex: *Omnes*, inquit, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant ſacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, & iiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit. Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari: quæ omnes offenſiones aut repellat, aut mitiget, nec aliquid ultrà ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum: convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſ-*

Epiſt. xxxv. al. xxi.

Concilium Romanum poſt Epheſ. latrocinium.

Vide diſſertationem noſtram de Cauſſa ſeu appellatione Flaviani.

Vide aliam diſſertationem ad Codicem Romanæ Eccleſiæ, ipſúmque Codicem.

Ep. xxxix. & xl. cap. iii.

ANN. CHR. CCCCXLIX.

Ibidem.

copis .... Et infrà: *Quàm autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt ſacerdotibus conſtituta.* Quæ Leonis ratiocinatio, quâ ex Canonibus Sardicenſibus neceſſitatem Synodi arguit, vana omninò eſſet, niſi perſuaſum habuiſſet eam fuiſſe mentem Synodi, ut per Romanum Pontificem, Occidentalium Synodum intelligeret, ad quam recurreret, qui vellet: non excluſis utique ab illa Orientalibus. Galla Placidia de ea re ad Theodoſium ſcribens appellationem Flaviani eo modò explicat. Διὰ τὸ, inquit, λίβελλον στεῖλαι πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῶν μερῶν τούτων. Ideſt: *Eo quod libellum miſerit ad Apoſtolicam Sedem, & ad omnes Epiſcopos harum partium.*

a Epiſt. xli.

b Epiſt. xlii.
c Epiſt. xliv.
d Epiſt. xliii.
e Epiſt. xlvii.
f Ep. xlv. & xlvi

Eo tempore, eodémque die multas literas Leo in Orientem miſit: ad Pulcheriam [a] nomine Concilii Romani Epiſtolam cum exemplari illius quam ad Theodoſium miſerat. Aliam dedit ad Flavianum Conſtantinopolitanum, [b] ad Julianum Coenſem [c], & ad Anaſtaſium Theſſalonienſem [d]; cui plurimùm gratulatur, quod ab Epheſino Concilio abfuiſſet. Reperiuntur & aliæ tres Epiſtolæ, quas Leo verbis Synodi pariter ſcripſit: quarum una ad Archimandritas, & duæ ad Clerum populúmque Conſtantinopolitanum [f]: in quibus præclara de Incarnatione Chriſti documenta. Quomodo Leo tam brevi tempore Concilium fecerit, vix dici poteſt: ſed id temporis crebra Concilia, ut decretum erat in Synodo Nicænâ, & in Epiſtolâ ſancti Leonis ad Siculos Epiſcopos ſuperiùs diximus quotannis Romam mitti tres Epiſcopos ex eâ provinciâ ad celebrandum Concilium ad iij. Calend. Octob. quo tempore reditus Hilari Diaconi fuit. Seu ita congregata Synodus, ſeu Leo de Epheſinâ Synodo ambigeret, ſeu famâ & rumore admonitus jam ex Occidentis partibus Epiſcopos Romam vocaſſet, certum ex ejus ad Theodoſium, ad Pulcheriam, ad Clerum plebem & Archimandritas Conſtantinopoleos epiſtolis, adverſus Epheſinum Concilium coactam Romæ Synodum, & ejus autoritate improbata rejectáque decreta Epheſi. Ejuſdem rei teſtem habemus Hilarum Diaconum ſcribentem ad Pulcheriam Auguſtam: *Veſtra itaque veneranda*, inquit, *clementia cognoſcat à præfato Papâ, cum omni Occidentali Concilio, reprobari omnia quæ in Epheſo contra Canones per tumultus & odia ſecularia à Dioſcoro Epiſcopo geſta ſunt, & nullâ ratione hæc in his partibus ſuſcipi poſſe, quæ per potentiam prædicti, non ſine fidei læſione & præjudicio ſanctiſſimi viri innoxiíque commiſſa ſunt.* Sed non ſolùm irrita, nulliúſque autoritatis fuit hæc Pſeudoſynodus hac Leonis Synodique Romanæ declaratione; ſed & ſuo ipſius vitio, & reclamante universâ Eccleſiâ, quod præclarè Baronius explicat, etſi aliàs dicit non priùs reprobatam Synodum, quàm Leo ita ſanciviſſet. Sic ille de ea Synodo: *In qua nihil niſi per vim & metum tentatum & extortum: in quâ loco ſacrorum librorum gladii atque fuſtes, in quâ ſuffragiorum libertas fuit vincta catenis: in qua pro Dei laudibus auditæ ſunt militum minæ, in qua perfidus Hæreſiarcha Patronus: in qua hæreſis eſt ſtabilita: in qua nullus eſt à ſanctis Patribus ſervatus ordo judicii, nulla viguit cenſura Canonum & Decretorum: in qua ſiluerunt Epiſcopi: in qua de oppreſſa fide Catholica impietas triumphavit, & de manubiis lapſorum Epiſcoporum diabolus trophæa erexit, atque tandem de cæde Martyris ſuperbus tyrannus Dioſcorus triumphavit.* Prudenter porrò Leo nomine Concilii Romani, ad

Epiſt. xl. xli. xlv. & xlvii.

Epiſt. Hilari Diac. ad Pulcheriam. p. 530.

Baron. ad. ann. 449. num. 111.

ad Orientem ſcribens, à Pſeudoſynodi vocabulo abſtinet, ne offendat Theodoſium jam ſermonibus & calumniis Synodi exacerbatum: nec minùs cautè ab Auguſto Concilium in partibus Occidentis impetrare ſtatuerat.

ANN. CHR. CCCCL.

XVI

Theodoritus depoſitus appellat.

Theodoritus Cyrenſis Epiſcopus per ea tempora audivit ſe abſentem condemnatum Epheſi, depoſitùmque. Appellationem & ipſe interpoſuit ad Synodum Occidentis, quod ſcribit ad Renatum Preſbyterum Romanum unum ex Legatis: *Hac igitur de cauſſa*, inquit, *tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo & beatiſſimo Archiepiſcopo, ut Apoſtolica utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convolare Concilium.* Et iterùm in Epiſtolâ ad Anatolium Patricium: *Tuam magnificentiam oro, ut hanc gratiam à triumphatore Imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, & ab illis Deo Dilectiſſimis & Sanctiſſimis Epiſcopi judicer.*

Διά τοι τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην παρακαλῶ πεῖσαι τὸν ἁγιώτατον καὶ ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῇ ἀποστολικῇ χρήσασθαι ἐξουσίᾳ, καὶ εἰς τὸ ὑμέτερον ἀναδραμεῖν κελεῦσαι συνέδριον. *Theodoritus. Ep. 116. ad Renat.*

Ἀντιβολῶ τὴν ὑμετέραν μεγαλοπρέπειαν ταύτην αἰτῆσαι τὴν χάριν τὸν καλλίνικον κορυφὴν, ὥστε με τὴν ἑσπέραν καταλαβεῖν, καὶ παρὰ τοῖς ἐν ἐκείνῃ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δικάσασθαι. *Theodor. Ep. 119. ad Anatolium Patritium.*

Vide diſſertationem de Theodorit.

Romam quidem Theodoritus non venit, & tamen, ut Acta Calchedonenſis Synodi habent, ſedi ſuæ reſtitutus eſt: an expreſſo judicio Concilii Romani, an reſciſsâ, reprobatâque Pſeudoſynodo Epheſina, vel data receptáque communione, non aſſeram. Hoc tamen probabilius. Sed de tota Theodoriti cauſſa alibi fuſiùs.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 43. VALENTINIANI 16. IMPP.	VALENTINIANI XIV. ET AVIENO COSS.
450	11		

L.

Epiſt. xlviii. ad Pulcheriam.

Epiſt. xlix. ad Fauſtum, Martinum, &c.

Duæ Synodi Romanæ non diſtinctæ à Baronio.

Epiſt. Valentiniani Imp. ad Theodoſ. Aug.

PRæſenti anno menſe Martio datæ leguntur à Leone Epiſtolæ duæ: una ad Pulcheriam Auguſtam, altera ad Fauſtum & Martianum Preſbyteros: in utráque Paſtoralis elucet vigor conſtánſque pro fide ſolicitudo. Ad eundem hunc annum pertinere arbitror tum Epiſtolas Valentiniani Imperatoris, & Auguſtarum ad Theodoſium Imperatorem, tum Synodum Romanam quam commemorant. Aliam enim hanc eſſe à Synodo cujus nomine ſcripſit Leo plures Epiſtolas ſtatim poſt cognita Dioſcori latrocinia menſe Octobri anni præcedentis, hæc perſuadent. 1. Congregata fuit hæc Synodus in feſto ſancti Petri Apoſtolorum principis, ut diſertè dicit Valentinianus: *Poſt venerabilem noctem diei Apoſtoli, & à Romano Epiſcopo & ab aliis cum eo ex diverſis provinciis congregatis rogatus ſum ſcribere veſtræ manſuetudini de fide.* Junio igitur menſe anni CCCCL. celebrata, non Octobri anni præcedentis. 2. Reſcribens Theodoſius ad Valentinianum, & ad Auguſtas, dicit ſe de his quæ Leo commemoraverat, jam ad eum ſcripſiſſe, *fuſiùs, pleniùs, apertiùs, pleniſſimè ac ſæpe.* At cùm ſtatim poſt reſcitas Epheſinas turbas ſcripſerit Leo ad Theodoſium, ex Synodo Octobris, ſi ex eadem Synodo ad eumdem Auguſtum datæ ſunt à Valentiniano literæ, quomodo crebra Imperatoris reſcripta Leonem priùs accepiſſe credemus, quàm Valentinianum. 3. Seras admodum literas dediſſe Theodoſium ad Leonem, & vix ante menſem Junium hujus anni videri ab eo eſſe receptas, patet ex Epiſtolis LII. & LIII. quibus de receptis primùm literis & gratias agit Theodoſio, & monet Preſbyteros Conſtantinopolitanos. Denique Synodum Romæ tunc coactam eſſe, rebus Eccleſiæ ita perturbatis, credibile facit antiqua conſuetudo Epiſcopo-

ANN. CHR. CCCCL.

rum, qui undique è remotioribus etiam regionibus convenire conſueverant ad ſanctorum memorias, ut natalium eorum diem concelebrarent. Ita Romam ad ſepulchrum Apoſtolorum, Turones ad ſanctum Martinum ſolemne fuit Epiſcopis concurrere.

II. Quam diem B. Petri Imperator commemoret.

Quod verò ſolemnem Apoſtoli feſtivitatem, de qua in Imperatoriis literis mentio, de die dedicationis Baſilicæ ſancti Petri interpretari magis eligit Cardinalis Baronius, ut de eadem Synodo autumnali anni 449. à quo plures Epiſtolas miſſas in Orientem à Leone diximus, intelligendus ſit Epiſcoporum conventus à Valentiniano notatus: nemo hactenus aſſentiri Cardinali abnuit. In eam tamen ſententiam ire nequeo. Primò enim quis non Natalem Apoſtoli diem ſtatim cogitet cùm DIES APOSTOLI, ut in ea fit Epiſtola, appellatur. 2. Quis putet Epiſcopos, qui ad tertium Calendas Octobris ex Canone veteri & conſuetudine Romana, Romam convenire ſoliti erant, adhuc menſe Novembri convenire conſueviſſe ad dedicationem Baſilicæ celebrandam? Et quis Baronio fidem commodet, cùm eamdem Synodum, quam tertio Calendas collectam fatetur, uſque ad decimum octavum Novembris diem perſeveraſſe ſcribit, quo die occurrit dedicatio Baſilicæ ſancti Petri; atque ita per quinquaginta dies Epiſcopos Synodum habuiſſe? Quis hoc, inquam, ſibi perſuadeat, præſertim cùm jam à 15. die Octobris abſoluta Synodus videatur, datis nimirum ex ea literis ad Orientales partes.

Sic igitur ſeſe res iſta, ni fallor, habuit. Scripſerat Leo ad Theodoſium ex Synodo Autumnali anni 449. Synodúmque in Italiæ partibus congregari popoſcerat: votis non annuit Theodoſius ab Eutychianis circumventus, unúmque hoc reſcripſit, Synodum neceſſariam non eſſe, Nicænam ſufficere, cujus fidei ac decretis ſtandum. Hoc reſponſum ſuggerit Epiſt. 52. ad Theodoſium: *Omnibus quidem*, inquit, *veſtræ pietatis Epiſtolis inter eas ſolicitudines, quas pro fide patimur, ſpem ſecuritatis nobis maximam præſtitiſtis, Nicænum commendando Concilium: adeò, ut ab illo, ſicut jam ſæpè ſcribitis, non patiamini ſacerdotes Domini deviare.* Hæc cùm cerneret Leo, rémque fidei in Oriente periclitari, Valentiniano cum Placidia & Eudoxia Auguſtis Romam ad feſtum ſancti Petri occurrenti, obviam factus eſt cum Epiſcoporum cœtu, qui ad eundem diem feſtum convenerant, ſimúlque Auguſtum Auguſtáſque obteſtati ſunt, ut literis apud Theodoſium agerent pro fidei cauſſa, Synodúmque in Italia congregandam impetrarent. Ex ea Synodo Romana puto decretam Legationem Abundii, Aſterii, Baſilii & Senatoris, de qua mentio in Epiſt. 52. & ſequentibus quæ Julii 16. & 20. diebus datæ leguntur. Tam numeroſam enim legationem haud ſcio an per illam ætatem eſſe extra Synodum decretam aliquis unquam meminerit. Ne quid hic tamen diſſimulem, quod ſententiæ noſtræ adverſari videatur, Galla Placidia in Epiſtola ſua ad Theodoſium de Flaviano loquitur quaſi adhuc ſuperſtite. ἐν τῇ στάσει τῆς ἱερωσύνης ἀβλαβοῦς μένοντος ἐν πᾶσι Φλαυιανοῦ. Id eſt: *In ſtatu ſacerdotii illæſo manente per omnia Flaviano.* Sed quid ſi Placidia Auguſta Flaviani mortem adhuc tunc ignorabat, quæ urbem recens ingrediebatur? Quid ſi hoc tantùm vult, nullam cenſendam eſſe ejus à ſacerdotio dejectionem? Quicquid porrò ſit de hoc capite, certè extra dubium videtur menſe Octobri vel Novembri anni 449. vel ex Synodo autumnali ſcriptam non eſſe hanc Placidiæ Epiſtolam, quandoquidem Theodoſius ad has literas reſcribens re-

mittit Auguſtam ad Epiſtolas à ſe hoc de negotio, hoc eſt, de Concilio in Italia congregando pleniùs atque apertiùs SÆPE ſcriptas: ἐντελέστερον ϗ σαφέστερον πολλάκις ἔγραφον. Quod procul dubio fieri non potuit, niſi poſt plures menſes ab Octobri, quando primùm à Leone ſcriptum eſt de Synodo ad Theodoſium poſt acceptum de latrocinio Epheſino nuncium. Si quid porrò his contrarium ſcriptum à nobis eſt ad iſtas Epiſtolas, ex dictis corrigi velim. ANN. CHR. CCCCL.

III. Valentinianus & Auguſtæ ſcribunt ad Theodoſium.

Igitur Valentinianus cum matre Placidia Eudoxiâque uxore Romam venit ad tumulum Apoſtolorum in Baſilica S. Petri. Leo cum magno Epiſcoporum numero Imperatorem adiit, de miſerando Eccleſiæ ſtatu plurima locutus: quæ mala Monachus & ſpado Eccleſiæ intulerant; quibus injuriis obnoxii defenſores fidei; ut omnia per vim acta Epheſi, ut extortæ ſuſcriptiones, proſcriptioneſque Epiſcoporum latæ, & impiis ſatellitum manibus inceſtata Religio. Super hæc fidem ſancti Petri obteſtatur, obſecrátque Valentinianum & Placidiam, ut labenti Eccleſiæ opem ferant. Hæc gemens plorans͡que, adeò ut ex miſeratione omnibus oborirentur lacrymæ. Commotus Imperator ſermonibus ſancti Pontificis, & pariter Placidia Eudoxiáque literas ad Theodoſium ſcribunt, & Placidia privatim ad Pulcheriam. Rogant Auguſtum ut non ſinat ſe decipi pravitate Eutychis: caveat ne ſub ejus autoritate invaleſcat hæreſis. Orant enixè ut communi conſenſu Synodus univerſalis habeatur in Italiâ, ubi nova perverſáque doctrina ad examen revocetur. Theodoſius odio in Flavianum & ſuſurris hæreticorum deceptus, reſpondet non tamquam errorem, ſed quaſi fidem defendat, ſe obſervantiſſimum avitæ religionis, ſe fidem Eccleſiæ & majorum traditiones ſicut ſacrum depoſitum cuſtodire; ob eam cauſſam habitum Epheſi Concilium, ubi libera ſuffragia, ubi omnia ex æquo bonóque juxta æſtimata ſunt. Eadem teſtatur pleniùs in Epiſtola ad Leonem ſcripta eſſe: *Indicatum eſt*, inquit, *ad eumdem Leonem latiùs atque pleniùs, ſicut arbitramur.* Ita Theodoſius averſus ab Eccleſia non tam proprio quàm aliorum ingenio: nam hæreticos potiùs, quàm hæreſim fovebat. Dioſcorus porrò certus gratiæ Imperatoris, & ferox ſucceſſu rerum, majora meditatur. Audit ægrè Epheſinum Concilium pro latrocinio haberi, reſciſſa Romæ ejus acta. Irâ vindictâque impotens facinus intentatum aggreditur, communicata re cum decem Epiſcopis, quos ſibi comites aſciverat: S. Leonem à communione Eccleſiæ abſcindit, quod bonorum animos vehementer commovit, & Orientis Eccleſias toto propè biennio in factiones & ſchiſmata diviſit. Nam, ut autor eſt Diaconus Liberatus: *Ægyptii, Thraces, Palæſtini Epiſcopi Dioſcorum ſequebantur; Orientales, Pontici, Aſiani partes ſanctæ memoriæ Flaviani: quod ſchiſma permanſit uſque ad obitum Theodoſii principis.* *Breviar. Liberati, cap. xii.*

IV. Chryſaphii pœna & obitus.

Nondum duo anni effluxerant, cum Autor perfidiæ Eutychianæ Chryſaphius tandem ſuorum ſcelerum pœnas luit. Auguſtus ſerò advertens ſpadonem in perniciem Eccleſiæ & Reip. gratiâ & autoritate abuti, hunc bonis honoribúſque ſpoliatum in inſulam relegat, quod Nicephorus habet, qui & eundem inter navigandum hauſtum fluctibus narrat. Cedrenus memoriæ prodidit in illa inſula à Jordane interfectum, cujus Pater juſſu Eunuchi mortem immeritam ſubierat; Jordani autem à Pulcheria traditum eſſe: quæ cauſſa eſt cur à comite Marcellino dicatur: *Theodoſii ſororis nutu ſua cum avaritia interemtus.*

Nicephorus lib. 14. cap. 49. Cedrenus, pag. 334. Edit. Reg.

ANN. CHR. CCCCL. Theodoſii Aug. obitus.

Theodoſius non diù ſupervixit: morbo alii, alii ruptâ in venatione ex lapſu vertebrâ deceſſiſſe ſcribunt; ſed omnes boni credidere acceleratum ejus obitum, Deo ita providente, ut diſcerent Principes non hæreſim protegendam, audiendóſque in rebus Religionis eos, penes quos autoritas & jus adminiſtrandæ Eccleſiæ. Nicephorus & Cedrenus ſcribunt ante obitum tactum dolore erroris, & in autorem convertiſſe vindictam, expetitis de audacia Chryſaphii pœnis: & ob eam rem in Eudoxiam uxorem averſo fuiſſe animo, quod odio Flaviani multa Eccleſiæ damna attuliſſet; hanc verò, ne quid acerbiùs pateretur, per ſpeciem voti perſolvendi Jeroſolymam conceſſiſſe. An ſtatim, an paulò poſt, ambiguum; certum tamen illuc veniſſe & permanſiſſe ad mortem.

V. De Catenis S. Petri Apoſtoli.

Ad hanc ſecundam peregrinationem Eudoxiæ crediderim referendum quod aiunt, Eudoxiam filiæ ſuæ, quæ Valentiniani uxor erat, miſiſſe pro ſingulari munere catenam, quâ vinctus ab Herode olim fuerat Apoſtolorum Princeps: ſi tamen narrationi fides, cujus locuples teſtis nullus adducitur. Id in prima profectione Jeroſolymitana contigiſſe narrat Baronius. De illa tamen cum plurimi autores mentionem faciant, Socrates, inquam, Evagrius, Nicephorus, Marcellini Chronicon, Acta ſanctæ Melaniæ, *&c.* mirum eſt eos de miſſa Petri catena ne apicem quidem habere. Inſcriptionum autoritas nulla, quia ætas incerta. Sed etſi ad primam referre quis maluerit, incidet nihilominùs in Leonis noſtri tempora. Cùm enim Conſtantinopoli ſub finem anni CCCCXXXVIII. profecta fuerit Jeroſolymam, multas lauras, monaſteria, templa, mœnia ipſa civitatis ædificaverit, multáſque res alias, teſte Evagrio, ad Dei Salvatoris honorem illuſtrandum ibi geſſerit, ante finem anni ſequentis CCCCXXXIX. Conſtantinopolim non eſt regreſſa, munúſque illud Romam tranſmittere vix potuit ante Leonis Pontificatum, quem gerere cœpit ineunte ferè ſequenti anno. Ut ut ſit occaſione harum ſancti Petri reliquiarum, omittendum non eſt, quod teſtis omni exceptione major Gregorius magnus Lib. III. Reg. Epiſt. XXX. ad Conſtantiam Auguſtam, de Leone noſtro refert: *Cognoſcat*, inquit, *tranquilliſſima Domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, ut quicquam tangere præſumant de corpore: ſed tantummodò in pyxide Brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima ſanctorum corpora ponitur, quod elevatum in Eccleſia, quæ dedicanda, cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferrentur. Unde contigit, ut beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (ſicuti à majoribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum Brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit.*

VI. De Brandeo à Leone inciſo lis mota diſcutitur.

Hanc Gregorii magni narrationem velut fabuloſam explodit anonymus autor diſſertationis de Triſagii origine Calvinianæ ſectæ apud Rothomagenſes Miniſter, & in exemplum adducit inſulſæ credulitatis: cui ut occurrat ſex Regulas quaſi totidem oracula proponit, ad quas velut ad Lydium lapidem omnes hiſtoricorum narrationes examinari vult. *Quarta*, inquit, *regula eſt: ubi deſunt teſtes æquales aut ſuppares non illicò fidem adhibendam juniori cuipiam, qui factum illuſtre, quod primus refert, toti mundo cognitum fuiſſe pronunciat. Hujus rei exemplum ſit quod Trajanum Imperatorem Gregorii*

Papæ I. precibus à gehenna liberatum eſſe ita narrat Damaſcenus, ut id in toto Occidente communiter notum fuiſſe aſſerat. Et poſt pauca. *Vellem*, inquit, *hac uſi eſſent regula viri eruditi ad illuſtrem confutandam fabulam quam habet Gregorius, &c.* Et relatis Gregorii verbis ſuprà deſcriptis: *Solus*, inquit, *Gregorius id narrat tanquam toti cognitum orbi, & tamen nihil videt, opinor, qui non totam Gregorii narrationem inter fabulas eſſe recenſendam videt.* Nihil videt, opinor, qui non totam Diſſertatoris ſermocinationem inter deliramenta eſſe recenſendam videt. Tam iniqua enim eſt comparatio gemini illius facti, quàm tenebrarum cum luce. Tam inſulſa regulæ illius vel etiam ad fabulam liberationis Trajani à gehenna applicatio, ut nihil inſulſius. Etſi enim mille teſtes, non ſuppares modò, ſed & æquales Gregorio proferrentur, nihilo tamen minùs fides omnis hujuſmodi narrationi abroganda eſſet, tum quia fruſtrà teſtium nubem prædices ad id probandum quod teſtium fidem ac diligentiam omnem præterit, quale eſt illud omne quod circa animas præſertim à corpore ſeparatas agitur ab omnipotenti Deo: tum etiam quòd adversùs Catholicum fidei dogma, quo docemur ac profitemur in inferno nullam eſſe redemtionem, nemo unquam teſtis idoneus fuerit. Et hæc in primis regula ab iſto autore conſtituenda erat, quæ & omnibus aliis certior & ſæpe ſæpiùs in uſum venit ad confutandas narratiunculas pia fraude confictas. ANN. CHR. CCCCL.

VII. Jam verò quòd Gregorianam de facto Leonis narrationem attinet, primùm falſum eſt id ab eo Pontifice narrari tanquam toti orbi cognitum: ne apex quidem id indicat. De Romanorum conſuetudine diſſerit Gregorius, hanc facto prædeceſſoris ſui confirmat, hujuſque Romanos teſtes adhibet majores ſuos, qui à Leonis ætate non multùm remoti erant: poterat enim Gregorius eos narrantes audire, qui Leonem ipſi vidiſſent. Deinde cui magis credendum de Pontifice Romano narranti, quàm alteri ejuſdem Sedis Pontifici, cui Eccleſiæ ſuæ res ac traditio magis nota eſſe ſolent. Quamobrem, ut Joanni Damaſceno Græco homini de rebus Occidentalium antiquis & antea non auditis teſtificanti fides meritò negatur; ita Gregorio facilè eſt adhibenda, Romano videlicet de rebus Romæ geſtis, nec admodum antiquis, & quibus ſimilia adhuc ejus tempore ſub omnium oculis fiebant. Si enim inter fabulas rejiciendum quod de Leone narratur à Gregorio, & circa reliquias hujuſmodi & mirabilem eventum earum occaſione à Deo conceſſum, quid de aliis, quos ætate ſua contigiſſe teſtatur idem Gregorius? nemo enim Gregorio magis æqualis, quàm Gregorius ipſe: & tamen vir ſummæ ſinceritatis & ingenuitatis Romanorum hanc eſſe ſignificat conſuetudinem ut in pyxide Brandeum mittatur, ponatur ad ſacratiſſima ſanctorum corpora, cum veneratione recondatur in Eccleſia dedicanda, & quod per illud tantæ virtutes fiant, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferrentur.

Denique valeat per me licet quarta hæc heterodoxi regula adversùs Gregorianam de Leone narrationem, ſi qui priſci ſcriptores ſuperſunt qui res Leonis accuratè & enucleatè proſecuti hanc unam prætermiſerint, ſi adhuc certum eſt omnes qui de his ſcripſerunt ad noſtram uſque ætatem perveniſſe, ſi contrarium aliquid uſpiam ſcriptum legitur in antiquis. At ſi nihil iſtorum verum eſt, incaſſum profectò cadit diſſertatoris conatus omnis adversùs narrationem ſancti Gregorii, & adversùs ſanctarum reliquiarum vene-

ANN. CHR. CCCCL.

rationem, cujus impatientiâ & odio motus eſt, ut hanc hiſtoriam inter fabulas relegaret.

Pulcheria Marcianum ſolio ſociat.

Abſente Eudoxia, Chryſaphioque ejecto ſua Pulcheriæ rediit autoritas, etiam ante deceſſum fratris: quo è vivis ſublato, Marciano viro optimo & forti nupſit; ea tamen lege ut potiùs ſolio quàm thoro ſociaret: ita fœmina imperium retinuit, & virginitatem, quam Deo voverat, etiam in conjugio cuſtodivit. Utrique par animus erga religionem, quæ ſub eorum imperio cœpit reviviſcere.

Theodoſius ſub finem vitæ ad Leonem ſcripſerat de Anatolio ſubrogato in locum Flaviani, ut eum admitteret ad communionem, qui erat à Dioſcoro ordinatus, olimque ejus apud Theodoſium Apocriſiarius. Reſcripſit ad Imperatorem XVI. Calend. Auguſti ſe non recuſare eum diligere ut fratrem; ſed expectare ſe ejus de fide ſententiam, modò conſentanea credat Patrum doctrinæ, qui in Eccleſia utrobique fulſerunt, & de Incarnatione ea ſentiat, quæ olim Cyrillus, & quæ Epheſina Synodus adversùs Neſtorium definivit, fidem ſubſcriptione teſtetur coram Clero & plebe, & admittat quæ conſona veritati Catholicæ copiosè in ſua Epiſtolâ declaravit. Significat etiam mittere ſe Epiſcopos Abundium & Aſterium cum Baſilio & Senatore Preſbyteris, *Per quos*, inquit, *quæ noſtra forma ſit fidei poſſitis dignanter agnoſcere*, & ut ipſi teſtes ſint fidei quam Anatolius profitetur, & non vereantur eum ad pacem admittere, qui cum eo in fide conſentiat. De eodem argumento literas ſcripſit eadem Julii XVI. die ad Archimandritas Conſtantinopolitanos, quibus & de Anatolii ſilentio expoſtulat, & eos de miſſis in cauſſa fidei legatis monet. Nec multò poſt alias dedit ad Pulcheriam Auguſtam, ad Martinum & Fauſtum Preſbyteros, eundem fidei Catholicæ zelum ſpirantes: in quarum penultima legatos ſuos dudum Conſtantinopolim appuliſſe confidit.

Epiſt. liii ad Archimandr. CP.
Epiſt. liv. ad Pulcheriam.
Epiſt lv ad Mart.
Epiſt lvi. ad Fauſt & Mart.

IX.

Anatolius fidem profitetur.

Jam vitâ deceſſerat Theodoſius, cùm Conſtantinopolim advenerunt Legati; jámque Marcianus ſalutatus erat Imperator, cui reddunt literas Leonis. Anatolius dubiæ ſub Theodoſio fidei, ſub religioſo principe nihil hæſitandum ratus, Eutychen cum ejus erroribus deteſtatur. Olim conjunctiſſimus Dioſcoro, & ab eo ordinatus, contra Canonicam regulam Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopum conſecraverat; ſupplex ad Marcianum Pulcheriamque accedit, orátque ut amicitiam & communionem Leonis ſibi concilient: Romanus Pontifex paci Eccleſiæ conſulens ultrò aſſenſus eſt: *Ut quòd*, ſcribit idem anno ſequenti, *veſtro beneficio noſcitur conſecutus, nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim veſtræ fidei interventionis habentes intuitum cùm ſecundùm ſuæ conſecrationis autores ejus initia titubarent, benigniores circa ipſum, quàm juſtiores eſſe voluimus.* Eadem propè ad Pulcheriam ſequenti Epiſtola.

Epiſt. lxxviii. ad Martianum, c. II.

Synodus ἐνδημοῦσα CP.

Anatolius poſt adventum Legatorum Concilium ſeu conſeſſum Epiſcoporum, qui in regia civitate erant, cogit, ut ſuam fidem approbet. De eo conventu mentio eſt Actione IV. Concilii Calchedonenſis, ubi agitatum an Concilii nomen mereretur. εἰ σύνοδον χρὴ καλεῖν τὴν ἐπιδημούντων τῇ βασιλίδι πόλει τῶν συνέλευσιν. Tryphon Epiſcopus Chius reſpondit: σύνοδος καλεῖται καὶ συνάγονται, καὶ οἱ καταπονούμενοι τῶν δικαίων ἀπολαύουσιν. Id eſt: *Synodus appellatur, & conveniunt & laborantes aliqua oppreſſione ſua jura nanciſcuntur.* Anatolius ſubjunxit, & illic Eccleſiaſticas cauſſas tractari, nihílque à ſe tentatum

Act. IV. Calch.

quod novitati eſſet affine, ſed ex antiqua id conſuetudine Epiſcopo Conſtantinopolitano conceſſum. Quid verò in eo conſeſſu ſeu Synodo ſit actum ex fragmentis commentariorum Abundii, qui unus erat ex Legatis, licet ediſcere. Refert igitur lectam Epiſtolam ſancti Leonis, allata teſtimonia ſanctorum Patrum, qui & latinè & græcè ſcripſerant, collatáque ſimul cohærere & in fidem unam convenire deprehenſa. Hæc in Synodo coràm Epiſcopis: ubi & prolata Epiſtola Leonis ad Flavianum, quam omnes ſua ſubſcriptione confirmarunt, & Anatolius, & Epiſcopi, Archimandritæ, Preſbyteri & Diaconi omnes qui aderant. Contrà dictum ab omnibus Anathema Neſtorio & Eutychi, eorúmque doctrinæ. Ita hæreſis Eutychiana Conſtantinopoli proſcripta eſt, unaque fides omnium fuit. Ad alios deinde Metropolitanos miſſa eſt à Synodo Leonis Epiſtola; qui cum ſuæ provinciæ Epiſcopis eam voce & manu approbaverunt; Theodoretus eandem cum ſua ſubſcriptione remiſit ad Abundium Legatum. Hæc omnia ita geſta eſſe, ut ſuperiùs diximus, partim ex Actis Abundii, partim ex Actione de Photio poſt Act. 4. Calchedonenſem habemus. Leo ipſe ad Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum ſcribit in Epiſtolâ priùs ineditâ, quam modò publicam facimus ex MS. Codice Cardinalis Grimani, à ſuis allegata ſanctorum Patrum teſtimonia apud Conſtantinopolim, *& totam Conſtantinopolitanam Eccleſiam cum Monaſteriis omnibus & multis Epiſcopis præbuiſſe conſenſum & ſubſcriptionibus ſuis Neſtorium atque Eutychen cum ſuis Anathematizaſſe dogmatibus.*

ANN. CHR. CCCCL.

Epiſtola Leonis ab omnibus ferè Orientalibus ſubſcripta.

Epiſt. lxviii. N. ad Paſchaſinum Lilybetanum, c. III.

De Synodo priuſquàm loquendi finem faciamus, addam non contentionis animo, ſed veritatis hiſtoricæ gratiâ, hoc Concilium non convocatum à Legatis, ut eſt in Annalibus, ſed coactum ab Anatolio, quod ipſa fragmenta Actorum Abundii, quæ Baronius retulit, commemorant, & Actio 4. Calchedonenſis de Photio, innuit. Ab alio certè quàm ab Anatolio colligi Synodum Conſtantinopoli nec canones, nec privilegia ſedis illius ſinebant. Neque verò Legati miſſi ſunt Concilii faciendi cauſſa, ſed, ut ipſi profitentur, *ad inſinuandam cunctis fidem Catholicam*, &, ut Leo ipſe ſcribit ad Theodoſium: *Per quos*, inquit, *quæ noſtræ forma ſit fidei, manifeſtatis inſtructionibus, quas miſimus, poſſitis dignanter agnoſcere.* Quod & in epiſt. 54. ad Pulcheriam uberiùs ediſſerit: *Denique ad fortitudinem ſanctarum mentium roborandam* miſſos Legatos ſcribit in epiſt. 55. ad Martinum Preſbyterum.

Baronius ad A. 449 num. 28.

Acta Abundii.

Neque etiam verum accitos ex Provinciis Epiſcopos ad Synodum, ſed collectos eos qui in Urbe Regia erant cum Preſbyteris & Archimandritis, quod ſupra annotatum, confirmatúmque ex Actione de Photio intra Actionem 4. Calchedonenſem, ubi pauci conveniſſe dicuntur, nec alii quàm qui in Urbe fortè fortunâ reperti ſunt.

Denique in hac Synodo non reconciliati Epiſcopi qui deſciverant à fide, nec communione Catholicæ Eccleſiæ donati, ſed Eccleſiæ ſuæ communione contenti eſſe juſſi ſunt. Non expuncta ejuſdem Synodi decreto nomina Dioſcori & Juvenalis: nam Leo ad Anatolium ſcribit non tanquam de re geſta, ſed tanquam definiendâ à Legatis cum Anatolio: *Quod noſtri*, inquit, *ibidem conſtituti faciendum eſſe dixerint.*

Ad

ANN. CHR. CCCCLI.

ANNUS CHRISTI 451	LEONIS PAPÆ 12	VALENTINIANI 27. MARCIANI 1. & 2. IMPP.	MARCIANO AUG. ET ADELPHIO. COSS.

I.

Epiſt. lviii. ad Marcianum. Epiſt. lix. ad Pulcher. Ep. lx ad Anatol. Epiſt. lxi. ad Iulianum.

IMperium adeptus anno ſuperiori Marcianus dedit ad Leonem Pontificem literas electionis ſuæ indices. His non ante Idus Apriles hujus anni reſpondiſſe videtur Pontifex, ad quas quatuor Epiſtolæ datæ leguntur ad Marcianum, ad Pulcheriam, ad Anatolium CP & ad Julianum Coenſem: à quibus omnibus & ipſe literas acceperat, per Clericos, opinor, Anatolii CP. Epiſcopi, quibus & ſuas tradidit perferendas.

Enimverò cùm fidem ſuam Anatolius in Synodo CP. aperuiſſet, quam Legati Sanctorum Patrum doctrinæ Epiſtolæque S. Leonis per omnia concinentem probarunt, ille tres Legatos Caſterium Preſbyterum & Patricium Aſclepiadémque Diaconos Romam miſit ineunte hoc anno, qui Leoni literas fidei teſtes darent, viváque eam voce aſſeverarent, & inſuper ut de multis cum eo communicarent, quæ in Synodo ventilata erant. Relationem ſuam de iiſdem capitibus junxerunt Legati Anatolii literis. Omnium præcipuum hoc erat.

Epiſt. lx. cap. ii.

Bene multi Epiſcopi, quibus conſtantia potiùs quàm fides vacillaverat, redire in communionem Leonis flagitabant. Legati ſummi Pontificis eos contentos communione ſuarum Eccleſiarum eſſe autores fuerant in Synodo, donec S. Leo aliter ſanciret. Leo mandavit recipi, ſi modò apud Legatos Anatoliúmque fidem ſuam teſtatam facerent, ſi Eutychis inſaniam ſéque ipſos condemnarent, quod ſeu levitate, ſeu formidine Epheſini latrocinii acta rata habuiſſent. De recitandis nominibus Dioſcori Alexandrini, Juvenalis Jeroſolymitani, Euſtathii Berythenſis in diptychis, Anatolium monet, ut id faciat, quod legati ſuaſerint; caveat imprimis ne quid memoriam Flaviani offendat, neque eorum nomina, qui impietatem propugnarunt cum ſanctorum memoriis promiſcuè uſurpet. Julianum Coenſem Flaviani defenſorem illi inſuper commendat, Euſebii Dorylæi Eccleſiæ curam gerat, neque id in ejus damnum vertat, quod abſit: cum ille pro cauſſa fidei multos pertulerit labores, & ſuæ ſit conſors communionis. Scilicet Euſebius Eutychis accuſator exutus ob eam cauſſam Epiſcopatu per Pſeudo-Synodum Epheſinam, Romam tanquam in aſylum confugit, & fidei confeſſionem edidit: ut dilueret labem quâ ſe malevoli hæretici aſperſerant, quique crimen hæreſeos, ut ferè fit, quoniam erat contrarius, inferebant. In Confeſſione ſua decreta priorum Synodorum Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, imprimíſque Epheſinæ doctrinam profeſſus eſt, ut Neſtorianiſmi ſuſpicionem amoveret: quod ipſe in Concilio Calchedonenſi publicè teſtatus eſt: *Hanc regulam*, inquit, *ſanctiſſimo Papæ in Vrbe Roma ego relegi præſentibus Clericis Conſtantinopolitanis, eámque ſuſcepit.* Hæc verba tempus indicant Epiſtolæ Leonis, quam vult palam omnibus fieri per Anatolium.

Nomina hæreticorum à Diptychis eliminata.

Actione xvi. Calchedon.

II.

Epiſt. lviii.

In Epiſtolâ ad Marcianum illi breviter Leo gratulatur, quòd rem Religionis ſolicitè curet; quòd ejus defenſionem ſuſcipiat. Certè Marciani pietas ſingularis,

ANN. CHR. CCCCLI.

ſingularis, amórque adverſùs religionem vehemens fuit. Imperator ſalutatus, ut diximus, de ſua electione literas ad Leonem miſit, ſanctis apud Deum precibus juvari ſe flagitans, ſignificánſque quanto deſiderio componendæ Eccleſiæ teneretur per generale Concilium, quod S. Leo rogaverat. Deinde aliis literis de adventu Legatorum honorificè locutus, invitavit eum in Orientem ad Synodum Univerſalem. Quod ſi non liceat, expectare ſe ejus reſponſionem, ut ipſe ex Illyrico, Thraciâ & Oriente Epiſcopos ad Synodum per literas vocet. Pulcheria quoque ad Leonem grata ſcripſerat: Anatolii doctrinam integram ſanámque, ejus ſubſcriptione ratam haberi Epiſtolam ad Flavianum; Auguſto viſum haberi Synodum, ubi de iis, quæ ad fidem pertinent, decernatur, & de Epiſcopis, qui Epheſi defecerant; Allatum juſſu Principis corpus Flaviani Conſtantinopolim, conditúmque honorificè in Baſilicâ SS. Apoſtolorum; exules extorréſque Epiſcopos revocatos, qui in Synodo univerſali cum honore Sedi & Sacerdotio reſtituantur. S. Leo reſcribit acceptiſſimum ſe illi referre, quod cauſſam Eccleſiæ defendat, quodque Neſtorio & Eutychi condemnandis ſerio & feliciter animum appellat. Sed præter & ante has omnes literas, quas hoc anno in Orientem de Eutychiana hæreſi Leo ſcripſit, eſt Epiſtola data octavo Id. Novemb. anni præcedentis, quam primò publicamus, ad Fauſtum & Martinum Presbyteros; quam vult quaſi encyclicam communicari omnibus Catholicis: ut quiſque pro fide viriliter decertet adverſùs graſſantem hæreſim.

Epiſt. Marciani ante præcedent.
Epiſt. Marciani poſt lxi.
Epiſt. Pulcheriæ poſt lviii.
Epiſt. lix.
Epiſt. lvi N. ex Cod. Card. Grimani.

III.
De Privilegiis Eccleſiæ Arel. literæ Gallorum ad Leonem ante Ep. L.

Dum Leo perimendæ Eutychianæ pravitati ſedulò laborat, ſuperiori anno ad eum ſcripſere Epiſcopi Viennenſis Provinciæ. Vitâ migraverat S. Hilarius Arelatenſis an. 449. & in ejus locum ſuffectus Ravennius. Ob Chelidonium depoſitum ab Hilario & reſtitutum à Leone fuiſſe irarum cauſſas ſupra retulimus. Hilarius judicio Pontificis Romani non ſteterat: ideo S. Leo Arelatenſem Eccleſiam ſuis exuerat privilegiis, juráque Metropolis in Viennenſem Eccleſiam tranſtulerat. Cum Hilario extinctam iram ſummi Pontificis rati Epiſcopi Viennenſis Provinciæ, pro Ravennio Epiſtolam ſeu libellum ad eum mittunt, reſtituíque ſuo Metropolitano jura ſuæ Eccleſiæ poſcunt. Scio hanc Epiſtolam falſi ſuſpectam apud nonnullos. Baronius eam ex Arelatenſi Codice primus ſuis annalibus innexuit. Eundem MS. Codicem aut certè ſimilem in D. Thuani Bibliothecâ nactus ſum, cum eâdem Epiſtola & reſponſione Leonis; qui prudenter litem compoſuit, Viennenſi Metropoli quatuor Eccleſias attribuens, Valentiam, Tarentaſiam, Genevam & Gratianopolim: reliquas ſubjecit Arelatenſi Eccleſiæ, cui reddita quodammodo ſua jura, nec tamen Viennenſis Eccleſia omni honore privata eſt. Petronius Presbyter & Regulus Diaconus Romam delegati, ut libellum Arelatenſis Provinciæ Leoni darent, Romæ diu detenti ſunt: ut quo tandem vergerent molitiones Eutychianæ ipſi perſpicerent. Remiſſi attulere reſponſionem ſancti Pontificis, judiciúmque de cauſſa Provinciæ Viennenſis. Sed & Epiſtolam Leonis ad Ravennium, cui & ſuam ad Flavianum Epiſtolam dirigit, quam cum Galliarum Epiſcopis communicet: adhortatúrque uti fidem ſuam in hâc cauſſa commendet. Alia inſuper legatis commiſit; ſed voce potiùs & dicto, quàm ſcripto. Facilè mihi perſuaſerim rogatum Ravennium, ut in Synodo Epiſtolam ad Flavianum Epiſcopi Galliarum reciperent, eíque ſolemniter ſubſcriberent: ut Leo apud Orientales, ſi neceſſe ſit, Occidentalium unum eſſe animum, unámque fidem, &

Epiſt. li. al. cix.
Epiſt. lii, al. cx.

ANN. CHR. CCCCLI.

ſuam eſſe doctrinam omnium Epiſcoporum ſuarum partium oſtenderet: quod per literas non ſignificavit vir cordatus, ne ardentiùs Epiſcoporum ſuffragia quæſiiſſe diceretur, aut tempus Synodi nondum publicatæ antevertiſſe. Ea res in longum protracta: nam ex quo Legati Ravennii reverſi in Gallias, ad diem quo Romani Pontificis Legati profecti in Orientem ad Concilium, annus eſt & ampliùs, & tamen Leo nondum Gallorum reſponſum acceperat, cùm Româ profecti ſunt legati ad Concilium. Ita enim poſt abſolutam Synodum ad eos reſcribit: *Optaſſemus quidem fraternitatis veſtræ literas eo tempore, quo promiſeratis, accipere: ut profecturis ad Orientem fratribus noſtris, quos ad ſanctam Synodum vice noſtrâ pro Catholicæ fidei defenſione direximus, etiam veſtræ ſententiæ profeſſio jungeretur.* Præpoſterè tandem ſibi redditas ſcribit per Ebredunenſem Epiſcopum cum ſubſcriptione quadraginta trium Epiſcoporum; illis ſuam doctrinam gratulatur ſanctam illæſámque, *& eruditione Spiritus ſancti cæleſtem*, quâmque Eutyches fruſtra evertere tentaverat: Chalcedonenſis quoque Concilii felicem exitum illis ſignificat, rogátque ut id Hiſpaniarum Epiſcopis notum faciant: ſicut anteà per eoſdem miſſa epiſtola ad Flavianum cum aliis: quod Idacius ſcriptor illorum temporum non omiſit in Chronico ad Olympiadem cxxx. *De Galliis*, inquit, *Epiſtolæ deferuntur Flaviani Epiſcopi ad Leonem Epiſcopum miſſæ, cum ſcriptis Cyrilli Epiſcopi Alexandrini ad Neſtorium Conſtantinopolitanum de Eutychete Ebionita hæretico; & Leonis Epiſcopi ad eumdem reſponſa; quæ cum aliorum Epiſcoporum & geſtis & ſcriptis ad Eccleſias diriguntur.* Sic olim è Galliis fides & doctrina Patrum in Hiſpanias tranſmitti ſolita.

Ep. lxxvii. ad Gallos Epiſcopos cap. 1.

Epiſt. Gallorũ ad S. Leonem ante LXXVII & Leon. ad Gallos LXXVII. 1. *Febr. a.* 452.

Idacii Chron. Olymp. cxxx.

IV.

Ceretii, Salonii & Verani Epiſtola ad S. Leonem.

Per eos ferme dies, Ceretius, Salonius & Veranus Galliarum Epiſcopi lectâ Leonis ad Flavianum Epiſtola ſcribunt ad Leonem; gratulantur ei ſanctam ſanámque hujus epiſtolæ fidem, curámque pro eliminanda è Galliis hæreſi ſuſceptam, teſtificantúrque quo in loco & æſtimatione ſit apud ſe ejus epiſtola, quam exſcriptam mittunt, ut ſiquid amanuenſium vitio erratum ſit, ſi quid adulteratum, vel ipſi detrahere aut addere quippiam libuerit, id faciat: ut integra ſanáque remittatur, quo & Epiſcopi & Laici, qui ejus lectionem avidè cupiunt, hanc legant ſine periculo errandi, aut ſuſpicione falſi. Juſtæ petitioni, puto, annuit Leo, & ab iiſdem Epiſcopis ad Euſebium Mediolanenſem Epiſcopum ita emendatam miſſam eſſe non vereor dicere. Nam Euſebius in Synodica omnium Comprovincialium ſubſcriptione munita, ad Leonem ſcribit eam ſibi à Ceretio redditam: *Quæ ad nos ex veſtra*, inquit, *admonitione ſanctâ, fratre & Coepiſcopo noſtro Ceretio mutuante, pervenit.* Malè in editis Codicibus *Cyriaco* pro *Ceretio*, ut Baronii Annales habent & MSS. Codices. Non ita ſtatim convocata coactáque Synodus ab Euſebio, ſeu quod novum erat ad ſubſcribendum Epiſtolæ cogi Epiſcopos non ex autoritate Oecumenicæ Synodi, ſeu mandatum Leonis ſuper eam rem, ſeu Abundius unus ex legatis S. Leonis, & hujus Provinciæ, expectabatur. Hic profectò Conſtantinopolim reverſus Romam accepit à Leone literas ad Euſebium Mediolanenſem; quibus eum hortabatur, ut habita Synodo Provinciæ, omnes Epiſcopi ſubſcriptione ſua Epiſtolam Encyclicam approbarent. Eſt Euſebii reſponſio, qua ſatisfactum Leoni fuiſſe accepimus, laudatámque in Concilio Epiſtolam *ut plenam fidei ſimplicitate*, Prophetarum, Evangeliſtarum, Apoſtolorúmque autoritate firmatam, & B. Ambroſii ſcriptis conſonam, tra-

Epiſt. Euſebii poſt lxxvii.

Synodus Mediolanenſis Epiſtolam Leonis approbat.

ANN. CHR. CCCCLI.

ditioni Patrum, & fidei Eccleſiæ congruentem. Contrà reprobatos damnatóſque, quos Sedes Apoſtolica alienos eſſe à fide pronunciaverat. Neque hic moror Baronium, qui credidit bis miſſam Leonis epiſtolam ad Euſebium Mediolanenſem, quod ex Euſebii reſponſione non colligitur. Mentio quidem duarum epiſtolarum, alterius de cogenda Synodo Mediolani, quam Abundius attulerat: alterius, quæ eſt ad Flavianum & per Ceretium data, quam majorum fidei cohærere dicit, quas re & argumento diverſas fuiſſe palàm eſt. Ex his alia à nobis per recapitulationem, alia per anticipationem dicta propter affinitatem rerum; ſed revertamur ad Orientem, videamúſque apparatus Eccleſiæ ad ſedandos tumultus quos Eutychiana hæreſis concitavit.

V. Chalcedonenſis Concilii apparatus.

Marciano & Leoni par animus de celebrando Concilio: ſed de loco & tempore diſpar ſententia. Leoni in Italiam cogi & diſtrahi Synodum placebat. Foris hoſtis externus, Hunnus duce Attila terrebat Occidentem, Orienti minabatur hæreticorum factio, Dioſcori Eutychíſque partes plurimi ſequebantur: recénſque memoria latrocinii Epheſini angebat animum. Leo ipſe Pontifex adeſſe Concilio vehementer optabat, nec poterat extra Italiam. Imperatori decretum in Orientem convocare. Ibi jugulandam hæreſim ubi ſe prodit. Sic olim majores, qui hæreſes Arrii, Macedonii, Neſtoriíque ibi extinxerant, ubi natæ. Suam dein depræſentiam magni fore ad victoriam momenti, nec Synodi tempus ultra differendum, ne creſcat hæreticis audacia, animúſque Catholicorum longa Synodi expectatione fatiſcat.

Tertia Leonis in Orientem legatio.

Eo tempore poſt quatuor legatorum, de quibus diximus, reditum, Leo, quod antea per literas Marciano erat pollicitus, Legatos alios Lucentium Aſculanum Epiſcopum, & Baſilium Presbyterum Conſtantinopolim miſit: ut eorum, qui Epheſi lapſi erant, confeſſionem reciperent, & ad communionem ſummi Pontificis admitterent: & alia illis negotia commiſerat, dederátque literas ad Marcianum binas, ad Pulcheriam, Anatolium, & Julianum Coenſem. Marciani fidem laudat, quòd non minùs bono Eccleſiæ, quàm reip. conſulat; gratias agit, quod Legatos bene accepiſſet: novos commendat. Sub finem epiſtolæ de differenda Synodo loquitur: ut ii, quos metus belli retinet, ad Concilium veniant. Pulcheriæ pietatem pluribus proſequitur: de lapſis autor eſt indulgentiùs agendum cum iis, qui emendationem penitentiamque pollicentur. Rogat deinde Auguſtam ut longè amoveat Eutychen nimis urbi vicinum: ut eorum careat ſolatio, quorum infecit animos: novûmque Abbatem curet præponi in ejus locum, qui expurget mentes, quas labes Eutychiana corrupit. Anatolium verò admonet, ſe ideò Lucentium & Baſilium mittere, ut communi conſilio faciant, quod viſum è re & commodo Eccleſiæ: útque ad communionem Catholicam redire velint admittantur; ſed cum certa profeſſione fidei & deteſtatione dogmatis Eutychiani. Et ſi qui graviùs deliquiſſe reperiuntur, remittantur ad apoſtolicam ſedem: ut æſtimet quid conſtituendum. Nomen eorum, qui prævaricati ſunt, vetat ad altare recitari. De commonitorio, quod ſibi clerici obtulerant, addit ſe mandaſſe legatis, ut dicto & voce reſponſionem dent. Explicat denique quas ſpes concipit Eccleſia ſub principe cujus affectus non modò chriſtianus, ſed etiam Sacerdotalis eſt. Quartâ epiſtolâ, quam primùm juris publici facimus, Julianum Coenſem adhortatur, ut legatos re & operâ juvet in negotio Eccleſiæ, ubi conſilio & prudentiâ opus, incumbántque fortiter ad fluctus frangendos, quos Epheſina tempeſtas com-

Epiſt. lxii. & lxiii. ad Marcianum.

Ep. lxiv. ad Pulcheriam.

Ep. lxv. ad Anatolium.

Prævaricantium in fide nomen non recitandum ad altare.

Epiſt. lxvi. N. ad Julianum.

ANN. CHR. CCCCLI.

movit. Ex his epiſtolis intelligimus quid demandatum legatis ſit; nec ad Synodum univerſalem miſſos; etſi Baronius aliter ſentit. Nam Marcianus ad Leonem, & Leo ad Marcianum invicem ſcripſerant de Synodo, ſed nondum convocatâ: imò, ut diximus, de loco & tempore erat diſceptatio. Fefellit Baronium codex editus. Error eſt in die quo data vulgò legitur epiſtola olim XLIII. nunc LXXIII. ubi pro *v. Calend. Iunij*, reſtituendum *v. Calend. Iulij*, ut habet MS. Cod. Cardinalis Grimani. Nam cum Baronius exiſtimaret Bonifacium Româ Conſtantinopolim miſſum v. Calend. Junij, putavit & Lucentium, & Baſilium eodem miſſos ad Synodum: & quoniam profecti Româ VI. Idus Junij; & quoniam poſtmodùm legatione perfuncti ſunt in Synodo Calchedonenſi.

Baronii ex mendoſo Codice erratum.

Dum hæc gerebantur Baſilius & Joannes Presbyteri, falsò ſuſpecti hæreſis ex Oriente Romam ſponte propria veniunt: ut ſuſpicionem Eutychianæ vel Neſtorianæ pravitatis amoveant. Profeſſi fidem coram ſancto Pontifice remiſſi ſunt cum honore & commendatitiis ad Anatolium literis.

Epiſt. lxvii. ad Anatolium.

VI. Paſchaſinus ſeligitur à Leone ut Synodo vice ſuâ interſit.

Verum etſi Romanus Pontifex differri Synodum, & in Italia fieri volebat; Marcianus tamen neceſſitate rerum & votis Orientalium ſolicitatus Synodi indicendæ conſilium cœpit. Leo mentem principis vel famâ, vel animo præſagiens, ſed & ex Epiſtola ipſius Marciani cui Epiſt. 63 Pontificis reſpondet, ne defuiſſe Eccleſiæ videretur, ſiquidem intereſſe Synodo nequibat, Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum ad vices ſuas implendas ſeligit. Certè judicium Leonis merebatur; fortè plures loci & prærogativâ ſedis illum anteibant, pauci doctrinâ, ſanctitate, & famâ adæquabant. Conſtantia illi haud vulgaris, probatáque durâ longáque apud Barbaros ſervitute, ut ipſe ad Leonem: ſcientia ſingularis, nec inexperta Leoni, qui illum de computo Paſchali conſuluerat, ejuſque reſponſis ſteterat: antiquæ diſciplinæ ita obſervans, ut illi à Leone commiſſa cura mores Eccleſiæ Siculæ emendandi. Nec alia deerant adjumenta; experientia matura, prudentia cum pari morum gravitate conjuncta. Continuo Leo ad eum ſcribit Epiſtolam, quaſi ad legationem eum præparans, tametſi omittens aut de legatione, aut de Synodo proxima dicere. Multa de Eutychianiſmo differit, exponítque de Incarnatione Chriſti doctrinam Catholicam: Epiſtolam ei ad Flavianum ſcriptam mittit: quemadmodum Conſtantinopoli in Epiſcoporum conſeſſu, Anatolio præſide, recepta confirmatáque ſit commemorat; quid Antiochenus in ſua Diœceſi, ut ſubſcriptione Orientalium Epiſcoporum eadem muniatur, miſſis per provincias Tractoriis: demum de Paſchali cyclo quæſtionem ingerit, de qua aliàs ſermo erit. Hæc Epiſtola una eſt ex Grimani Cardinalis MS. codice, datáque reperitur VIII. Calend. Julii.

Ep. LXVIII. N. ad Paſchaſinum.

Vix hæc ad Paſchaſinum Leo, cum ecce Imperatoris literæ, quibus indictam Synodum Nicææ Bythiniæ ad Calend. Septembr. nunciatur. Leo opinor nondum convocationis literas acceperat, cum ad Paſchaſinum ſcripſit; etſi Marciani literæ convocationis ſolido menſe antè ſcriptæ ſunt: nam ad alios Epiſcopos & Calend. Junii datæ leguntur. Certè Conſtantinopoli Romam menſis unius eſt iter.

VII. Leo, etſi ægrè, congregandæ Synodo annuit.

Acceptis literis Imperatoris Leo ægrè ferebat Synodum nec differri, nec fieri in Italia, ut per legatos ſignificaverat; ſed plus valuiſſe Anatolii Orientaliúmque vota, quàm ſua. Non tamen erat in animo ſummo Pontifici pacis

ANN. CHR. CCCCLI.

conſilia comperendinatione omittere. Extemplò de legatis mittendis cogitat: Bonifaciúmque Preſbyterum in Orientem mittit; Paſchaſinum Epiſcopum eôdem ex Sicilia navigare curat, mandátque per eos, ut qui antea legationem ſuſceperant, cum prædictis in Synodo ſuas vices gerant, híſque Julianum Coenſem adjungit: *Quoniam*, ait S. Leo, *ſcimus omnium illic antorum rerum majorem te quàm noſtros habere notitiam.* Mittit de hac re tres Epiſtolas ad Marcianum, Anatolium, & Julianum, quæ datæ ſunt Sexto Calend. Julii. Marciano modeſtè conqueritur temporis anguſtias, moleſtias, Provinciarúmque ſtatum evocandis Epiſcopis parùm idoneum: ſed ea nihilominùs amore pacis diſſimulanda. Optat ut Paſchaſinus Synodo præſideat: ubi licet non aſſerat pro jure ſuo legatis ſuis primum deberi locum, ſedendíque prærogativam, ſed propter Orientalium vel defectionem, vel inconſtantiam: *Quia*, inquit, *quidam de fratribus contra turbines falſitatis non valuere Catholicam tenere ſententiam, prædictum fratrem & Coepiſcopum* Paſchaſinum *vice mea Synodo convenit præſidere:* delirat profectò Calvinus cùm ex hoc loco jus Conciliis Oecumenicis præſidendi abjudicare conatur Romanis Pontificibus.

Ep. lxxi. N. ad Julianum.
Epiſt. lxix.
Epiſt. lxx. & lxxi. NN.

In Epiſtola ad Anatolium eadem eſt expoſtulatio; iniqua eſſe tempora propter tumultus bellorum & anguſtias temporis; plures Epiſcopos ex provinciis remotioribus non adfuturos: deinde mentione facta legatorum, benè de Synodo ſperat, acceptis ab eo nunciis, condemnatos ab omnibus Epiſcopis Orientalibus Neſtorium, Eutychemque. Tertiâ Epiſtolâ Julianum Coenſem ſuas partes in Synodo agere vult. Has duas poſteriores literas è MS. Codice noſtro primùm publicamus. Sunt præterea aliæ duæ Epiſtolæ datæ poſtridiè: altera ad Marcianum; quæ reddenda erat in Synodo, data XIII. Calend. Auguſt. non, ut in editis codicibus, VI. Calend. Junii. Altera ad Synodum. Vulgata autem inſcriptio falſa, nondum Calchedonem tranſlata Synodo. Res ſeipſa clara eſt, & adhuc Evagrii teſtimonio certa: ita enim lib. II. cap. II. *Ac primò Nicæam* (acciti Epiſcopi) *adeò ut cum Leo Epiſcopus Romanus ad eos literas daret per Paſchaſinum, Lucentium, & ceteros quos eò ad ſuum locum ſupplendum miſerat, eas ſic inſcriberet:* Episcopis Nicææ convocatis S. In Epiſtolâ ad Marcianum Auguſtum eum in primis obteſtatur, ne ſinat retractari fidem ut dubiam, quam Patres ab Apoſtolis traditam prædicarunt; neque permittat ea, quæ majorum decretis damnata ſunt, in controverſiam adduci: tale enim aliquid Auguſtum in animo habere ex ejus literis Leo ſuſpicabatur. Similia propè ad Patres Synodi: *Vnde fratres cariſſimi rejecta penitus audaciâ diſputandi contra fidem divinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat: nec liceat defendi, quod non licet credi.*

Epiſt. lxxiii.
Epiſt. lxxii.

VIII. Legatorum adventus Conſtantinop.

Rebus ita comparatis ad Synodum, Lucentius Baſiliúſque Conſtantinopolim adveniunt. Ut commonefacti erant à Leone, de comperendinatione pluribus diſſerunt, & cum Anatolio de recipiendis lapſis agunt: Autores turbarum non ſtatim admitti, ſed reſervari Apoſtolicæ ſedi expoſcunt, eorum nomina ad altare recitari vetant. Seu legati vehementiùs inſtarent, ſeu pertinaciùs reſiſteret Anatolius, & ſui hæc eſſe arbitrii contenderet, res videbatur eruptura in odia inteſtina, ni malo ſtatim Marcianus & Pulcheria occurriſſent. Magnis itineribus jubent literas Romam ferri ad Leonem. Benignè

ANN. CHR. CCCCLI.

Epiſt. lxxiv.

reſpondet utriſque ſanctus Pontifex. Marciano quidem dicit ſe libenter Synodum admittere : nec popoſciſſe intra Italiam celebrari, niſi ut plures ex remotiſſimis locis adſint : jam profectos ad Synodum legatos, qui ad diem veniant, etſi anguſtiæ temporis premunt ; facilè concordiam Eccleſiæ reſtitutum iri, ſi fides patrum retineatur, prædicetúrque majorum doctrina. Multa & ad Pulcheriam ſcribit ; ſed præſertim de redeuntibus ad Eccleſiam ſic ſtatutum, ut petentibus pax non denegetur ; etſi hæreſis odio & deteſtatione digna ſit, tamen non à miſericordiâ arcendos, qui maculam pœnitentiâ eluunt : *Sed potiùs*, inquit, *cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus : & ſic utimur juſtitiâ commotionis, ut non omittamus remedia caritatis.* Addit deinde ſe id non modò verbis, ſed & factis docuiſſe : abolitionem adeptos complures, qui reſciderant quod à ſe ſtatutum, & condemnaverant quod ſcriptum : omnia ſe ex judicio feciſſe, ut ſine cujuſquam detrimento hæreſim extingueret. Imò & circa autores turbarum, quo citiùs ad pœnitentiam excitarentur, ſe quippiam ex conſuetudine diſciplinæ imminuiſſe : non quidem ejuſdem pretii & æſtimationis apud Catholicos fratres, ut fuerant ante facinus impium Epheſi perpetratum ; tamen retinere eos & ſedem & Epiſcopatus honorem. Sic odiorum ſemina in ipſo ortu conſilio & prudentia S. Leo opprimere ſtudebat. Hæc ex Epiſtolis ad Marcianum & Pulcheriam datis XIV. Calend. Auguſti. Perlatis literis Imperatoris per provincias ad Metropolitanos, per eoſdem admoniti Epiſcopi continuò complures ad Synodum Nicæam, & ibi expectare Auguſtum, qui & ipſe ſe interfuturum Synodo promiſerat. Iam Calendæ Septembris præterierant (qui dies dictus ad Synodum erat) neque Marcianus aderat. Tum Epiſcopi ſcribere ad eum, ut pro more majorum Synodum haberi liceat : multos aut ex itineris moleſtiis, aut mala corporis valetudine deficere. Imperator reſcribit viſum legatis Apoſtolicæ ſedis non fieri Synodum, niſi ſe præſente : ſe detentum hactenus reipublicæ negotiis ; ſe tamen magis Imperio quàm Eccleſiæ defuturum ; ſi Calchedonem accedere velint, eò ſtatim profecturum, etſi aliò Reipublicæ cura avertit animum. Hunni ſcilicet, duce Attila, id temporis populatis primùm Orientis provinciis in Occidentem infeſtis ſignis irruperant. Sed & victus Attila ab Aetio acie ordinatâ in campis Catalaunicis, prædanti magis quàm victo ſimilis fugit, & Orientem verſus iter cœpit, Illyricumque occupare tentat : ſed copiis Imperatoris prohibitus. Ea res tum Marcianum Conſtantinopoli retinebat ; & ne procul abeſſet, Calchedonem pro Nicæa patribus inſinuavit. Moleſtè ferebant patres aliò Synodum transferri. Reſcribunt itaque per Atticum Conſtantinopolitanum Diaconum metuere ſe, ſi Calchedone Synodus habeatur, ne Eutyches, qui factione valet, opportunitate loci uſus turbas miſceat, fallâtque Patrum expectationem. Ad hæc Marcianus daturum ſe operam ne quid adverſus Synodum moliatur Eutyches ; hortari igitur, ut Calchedonem veniant ; ne mora noxia magis ſit, quàm metus & terror.

Epiſt. lxxv.

Ib. cap. iii.

Occaſio differendæ Synodi & transferendæ.

SYNOPSIS ACTORUM CONCILII Calchedonenſis.

PAtres acceptis literis Imperatoris, ultrò veniunt Calchedonem; congregatáque Synodus in Baſilicâ S. Euphemiæ martyris extra urbem octavo idus Octobris, & Calend. Novemb. abſoluta. Quo tempore actiones fuerunt decem & octo. Liberatus in Breviario quindecim numerat. Sedecim in actis reperiuntur, pluribus ſub eodem numero collocatis.

Concilium Calchedonem tranſlatum.

ACTIO I.

In prima Actione Paſchaſinus Lilybæi Epiſcopus & legatus Apoſtolicæ ſedis petiit ut Dioſcorus è Synodo diſcederet. Id mandatum à Leone, ne ut judex, ſed ut reus admitteretur; alioquin ſe cum Collegis diſceſſurum. Ea res altercatione aliquamdiù protracta. Acerbum videbatur primarium Orientis Primatem pellere è Synodo. Judices dixerunt, ut in medio ſederet; adeò ut magis reo ſimilis quàm judici eſſet. Tum Euſebius Dorylæi Epiſcopus accuſandi Dioſcori fieri ſibi poteſtatem petiit, ſe indignis modis acceptum ab eo, fidem Eccleſiæ corruptam, Flaviani fuiſſe percuſſorem. Lectus deinde libellus accuſationis, quem Euſebius primùm Marciano dederat; ſed qui Synodo reſervatus. Dioſcorus reſpondit condemnationem Flaviani legitimè latam in Synodo autoritate Imperatoris congregatâ. Acta itaque legi poſcere, ut de innocentia conſtet; exiſtimans non tantum eſſe patribus otii, ut legendis actis tempus terant; aut ſe falſitate actorum poſſe accuſationem propulſare. Verum cum & id Euſebius expoſceret, & multi falſitatem arguere cogitarent, tum, mutatâ ſententiâ, poſtulavit ut priùs de fide ageretur. Contrà judices juſſerunt relegi acta Pſeudoſynodi Epheſinæ. Cúmque legeretur Conſtitutio Theodoſii de Synodo, ventum eſt ad Theodoritum, quem Imperator abeſſe à Synodo juſſerat. Judices petierunt introduci Theodoritum in Concilium; & quoniam à Marciano vocatus, & in ſedem à Leone impertita communione reſtitutus. Illyriciani, Palæſtini, ſed præcipuè Ægyptii Epiſcopi interceſſere, & clamoribus petierunt, ut non admitteretur. Nihilominus datus locus in medio, ut tanquam accuſator ſederet. Mediam hanc componendis animis viam iniere judices, tum propterea quod Theodoritus libellum dederat Imperatori, quâ hæreſis calumniam à ſe depelleret; tum quia licet à Leone receptus eſſet, cauſſa tamen ejus finita non cenſebatur.

Dioſcorus ſedere in Synodo prohibitus.

Theodoritus in Synodo receptus.

Certe & eum, & alios Epiſcopos Epheſi depoſitos contra Canones fuiſſe conſtabat, ubi omnia ſicut in latrocinio acta erant. Unde Orientales; *Milites eos magis depoſuerunt quàm nos: quia quicquid egimus terrore compulſi ſumus*; ut eſt in actis. Sed an ideò à culpa vacui? Viderint alii. Melius Ægyptii: *Chriſtianus neminem timet, Catholicus neminem formidat: ignis ponatur, & diſcimus: ſi homines timerentur, martyres non fierent.* Poſtmodùm acti ſtimulis conſcientiæ Epiſcopi, omnes exclamare: *Omnes peccavimus, omnes*

χριστιανὸς οὐδένα φοβεῖται· ὀρθόδοξος οὐδένα φοβεῖται· πῦρ τεθῇ, καὶ μανθάνομεν, εἰ ἀνθρώπους ἐφοβοῦντο, μάρτυρες οὐκ ἦσαν. *Act.* 1. *Calched.*

πάντες ἡμάρτομεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν. *Ib. infrà.*

ANN.CHR. CCCCLI.

veniam poſtulamus. Continuata deinde eſt lectio Pſeudoepheſinæ Synodi, accuſatúſque Dioſcorus, quòd Epiſtolam ſancti Leonis vetuiſſet legi. Lecta quoque ſunt acta Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Flaviano, ubi in Eutychem lata condemnatio. Relata & quæ in conſeſſu Conſtantinopolitano geſta ſunt, & ſcripta aliquot ſancti Cyrilli, & quædam ex magna Synodo Epheſinâ. Tum omnium propenſa in Flavianum voluntas fuit, íſque cum Euſebio Dorylæi à labe hæreſis vindicatus, & præter jus æquúmque motos ſacerdotio privatóſque communione pronunciatum eſt: Dioſcorum Alexandrinum, Juvenalem Jeroſolymitanum, Thalaſſium Cæſarienſem Cappadociæ, Euſebium Ancyranum, Euſtathium Berythenſem, Baſilium Seleucienſem autores Latrocinii Epheſini eadem pœnâ plectendos, quâ immeritò Flavianum alióſque affecerant, eâ conditione: *ſi placuerit diviniſſimo & piiſſimo Domino noſtro*, ut habent acta, cui & totam Actionem hanc referendam cenſuerunt Patres: *Et omnibus*, inquiunt, *quæ conſequenter acta ſunt ad ſacrum apicem referendis.* Quod nolim omiſſum, ut emendentur priores editiones Conciliorum, quæ Baronium quoque in errorem induxerunt hinc: quippe manifeſtum eſt ſtatim Martianum Synodo non adfuiſſe: nec enim ante ſextam actionem veniſſe reperitur, nec neceſſe erat ad eum referri, quæ eo præſente tractata eſſent.

Marcianus Synodi initio nõ affuit.

ACTIO II.

In ſecunda actione, quæ habita vj. Idus Octob. de fide actum eſt, pro qua maxime, ut judices ſunt locuti, factum Concilium. Omnes continuò aſſentiri nullam aliam regulam fidei recipiendam, quàm quæ olim cccxviij. Patribus Nicææ & cl. Conſtantinopoli probata: & adversùs Eutychem ſufficere fidei expoſitionem, quam ſanctiſſimus Epiſcopus Leo in Epiſtolâ ſuâ expreſſerat: huic ſe omnes ſubſcripſiſſe: hanc fidem omnes profiteri: ab omnibus receptam. Lectum deinceps Symbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum, Synodicæ Epiſtolæ duæ Cyrilli, altera ad Neſtorium, altera ad Joannem Antiochenum; & Epiſtola ſancti Leonis ad Flavianum, & allata Patrum teſtimonia, quæ in acta relata ſunt. Tum Patres unanimiter in has voces prorumpere: *Hæc Patrum fides, hæc Apoſtolorum fides. Omnes ita credimus, Orthodoxi ita credunt: Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus eſt. Apoſtoli ita docuerunt: piè & verè Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Cyrilli æterna memoria. Leo & Cyrillus ſimiliter docuerunt. Leo & Cyrillus ita docuerunt. Anathema ei qui ſic non credit.* Cum verò Syriæ & Palæſtinæ Epiſcopi de locis aliquot ex Epiſtolâ anxiè inquirerent; ſimilibus Cyrilli teſtimoniis comprobata ſunt. Tum omnem ambigendi locum eximere: Epiſtolam Leonis eſſe fidem Eccleſiæ: *Magnificentiſſimi judices & ampliſſimus Senatus dixerunt: Poſt hæc omnia adhuc quis dubitat? Reverendiſſimi Epiſcopi dixerunt: nemo dubitat.* Abſoluta Actio clamoribus Orientalium, qui Dioſcorum mitti in exilium expoſcebant, reclamantibus Illyricianis, ut quoniam omnes peccaverant, omnibus parceretur.

S. Leonis Ep. ad Flavianum approbata.

ACTIO III.

III. Idus Octob. Actio tertia fuit. Dioſcorus accuſatus; Euſebius Dorylæi actorem egit: cúmque de hæreſi & impietate expoſtulatio fieret, placuit vocari ad judicium. Iterùm tertio vocatus venire abnuit, modò prætexens ægrotationem, modò cauſatus abſentiam judicum. Reſponſum eſt, cum de fide quæſtio, ſecundùm Canonem Eccleſiæ neque judicibus, neque Laïcis locum eſſe: *Quando enim quædam canonica examinantur, neque Iudices, neque Laicos eſſe oportet.* Lecti interim libelli in Dioſcorum Iſchyrionis Diaconi Alexandrini, Athanaſiique Preſbyteri (cujus olim Cyrillus avunculus) & Sophronii; quibus ille pluribus accerſebatur flagitiis. Verùm Dioſcorus cum iterùm tertióque vocatus venire contemneret, Legati ſancti Leonis, ſi Julianum excipias, qui ſuo ordine ſententiam dixit, tulerunt judicium condemnationis in eum, & quia reus compertus hæreſeos, Epiſcopali dignitate & miniſterio ſacerdotali privatus eſt: & quòd Eutychem canonicè excommunicatum recepiſſet ad communionem, quòd vetuiſſet legi in Synodo Epheſina Epiſtolam ſancti Leonis, quòd ſanctum Leonem abſcindere à communione auſus, quòd ter vocatus ad Synodum ad diluenda crimina venire abnuiſſet.

Κανονικῶν γὰρ ἐξεταζομένων, οὔτ' ἄρχοντας, οὔτ' ἑτέρους τινὰς λαϊκοὺς παρεῖναι χρὴ, &c. *Act. 3. Calch.*

Rogati Patres ut pariter ſententiam dicerent, ſecundùm judicium Legatorum pronunciarunt, & ſubſcriptione ſua condemnationem approbarunt. Judicium Synodi Dioſcoro denunciatum eſt: ſcriptum eâ de re ad Alexandrinos, ad Auguſtum, Auguſtámque; & quia Dioſcorus ſe ſedi ſuæ reſtitutum iri jactabat, commonitorium à Synodo ad Conſtantinopolitanos Calchedonenſeſque datum: quo palàm fuit ſpe omnino ſedis ablatâ Dioſcorum ab Epiſcopatu dejectum.

ACTIO IV.

XVI. Calend. Novemb. Actio 4. cœpta eſt breviter; relectis quæ priùs acta fuerant, judices rogaverunt, quid Patres de Epiſtola ſancti Leonis cenſerent? Synodis Nicænæ & Conſtantinopolitanæ conſentanea continere, ex ordine Patres dixerunt; diligenter examinata ſingula verba; non aliam haberi in eâ doctrinam, quàm quæ in Synodis œcumenicis prædicata; eam eſſe quam Cyrillus in expoſitione fidei Epheſi, & in Epiſtolis expoſuit, ob eámque cauſſam ſe illi ſubſcribere. Ex Epiſcopis nonnulli perplexa quædam atque dubia ſibi viſa eſſe ſignificarunt. Sed admoniti dubia fieri ex vocabulis & locutionibus, ultrò ſubſcripſere, alii aliis verbis: Hæc quorumdam fuerunt: *Aliqua nobis ex ipſa obſtiterunt verba, ut partitionem & ſeparationem demonſtrantia, ſic volentibus ſapere, de quibus & ab initio ante veſtram clementiam ambigebamus, & tunc à veſtrâ juſſi exire magnificentiâ audivimus à ſanctis Patribus, Epiſcopis & Preſbyteris locum tenentibus ſanctiſſimi & Dei amatoris præcipui Archiepiſcopi Leonis, quia nullam dicunt partitionem in Domino Deo & Salvatore noſtro Ieſu Chriſto, ſed unum eundémque Dominum Filium Dei propter quod conſenſimus & tomo ſubſcripſimus.* Hæc de Epiſtola ſancti Leonis ad Flavianum præſentibus legatis; quorum nullus vel commotus,

Dubium circa Leonis Epiſtolam.

ANN. CHR. CCCCLI.

vel conqueſtus eſt, quod tanti Pontificis Epiſtola à Romana Synodo miſſa, à pleriſque tum Orientis, tum Occidentis ſubſcripta Epiſcopis, quâ demum nulla unquam vel auctorata magis, vel decreta maturiùs, vel majori ſplendore publicata, iterùm examini ſubjiceretur.

Marcianus fautores Dioſcori Synodo dimittit.

Tum judices Patribus ſignificare Imperatoris nomine, liberum illis relinqui ut de fautoribus Dioſcori ſtatuerent, de Juvenale ſcilicet Jeroſolymorum, de Thalaſſio Cæſarienſi, de Euſebio Ancyrano, de Baſilio Seleucienſi, & Euſtathio Berytenſi. Ii rogati venire in Concilium, fide Concilii approbatâ, dicto anathemate in Eutychem, decretiſque Patrum ſua ſubſcriptione confirmatis, admiſſi.

VI. Ægyptii Epiſcopi ſubſcribere recuſant.

Major cum Epiſcopis Ægyptiis concertatio fuit. Subſcriptio petebatur. Eutychem execrari non verebantur: ſubſcribere recuſabant. Prætextus, an cauſſa fuit, morem eſſe Ægyptiorum, nec licitum ſubſcribere niſi præeunte Alexandrino Epiſcopo, daretur qui ſubſcriberet, facémque præferret, ſubſcriptionem non denegaturos. Magnis altercationibus res acta eſt, ibatúrque in condemnationem Epiſcoporum, cum judices obtinuerunt, ut quoniam de fide non ambigebant, ſubſcriptio differretur poſt ordinationem Epiſcopi Alexandrini: datíſque fideijuſſoribus dimiſſi ſunt. Sic minax procella prudentiâ & conſilio judicum ſedata. Tum Archimandritæ & Monachi introducti, quorum ſors diverſa fuit, ut diſpar erat conditio. Quidam pro Eutyche libellos obtulerunt. Communis vox Synodi fuit ut foras mitterentur. Lecti tamen libelli, neque ad condemnationem Eutychis compelli potuerunt. Gratior aliorum ingreſſus, qui Eutychem execrati fidem Synodi prædicarunt. Tum imprimis Caroſi Dorotheique Archimandritarum cœpta eſt agitari cauſſa. Hi Eutychianæ ſectæ addicti erant.

VII. De Caroſo Dorotheo, & aliis Archimandritis.

De his actio ſequuta eſt xiij. Calend. Novembr. quæ quartæ ſubjicitur, etſi quinta non nominetur. Cauſſa continuata Archimandritarum, qui favebant Eutychi. Barſumæ & aliis datæ trium dierum induciæ, ut hoc ſpatio ſibimet conſulerent & ad ſaniora redirent. Monachi ſuperbè conditionem Synodi repudiant.

De Photio & Euſtathio.

Sequuta controverſia Photii Epiſcopi Tyri & Euſtathii Epiſcopi Beryti: de provincia controverſia erat. Euſtathius ſibi in primam Phœniciam jus attribuerat ex literis quas pragmaticas vocant. Diremta judicio Synodi cauſſa: redditum jus Metropolitani Photio, quo exutus Euſtathius eſt, cautúmque ne aliàs ratio pragmaticorum eſſet. Quoniam contra Canones erant: *Vniverſa pragmatica ceſſabunt; Canones teneant: Sic enim & fides cuſtoditur & unaquaeque Eccleſia tutum ſtatum habebit.*

ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει· οἱ κανόνες κρατείτωσαν, οὕτω γὰρ καὶ ἡ πίστις φυλάττεται καὶ ἑκάστη ἐκκλησία ἕξει τὸ ἀσφαλές.

ACTIO V.

VIII. Definito Synodi ſtatuitur.

QUINTA Actio xj. Calend. Novemb. fuit. Lecta conſtitutio ſeu fides Synodi. Legati Sedis Apoſtolicæ conteſtati multa deeſſe ad profligandam hæreſim Eutychianam, multa diſertis verbis non explicata. Res delata ad Auguſtum: cenſuit ut ex Diœceſi Orientis ſex Epiſcopi ſeligerentur, ex qualibet aliâ tres, qui cum Anatolio & Legatis de definitione ſcribenda ſtatuerent: vel omnes Epiſcopi per Metropolitanum provinciæ ſententiam dicerent; minatus ituros in Occidentem ad Synodum, ſi abnuerent. Prior

ANN. CHR. CCCCLI.

conditio placuit; conſtitutio peracta receptáque; in qua Symbolum Nicænum Conſtantinopolitanúmque cum Synodicis literis ſancti Cyrilli continebantur. Et adversùs pravitatem Eutychianam prædicata ſancti Leonis Epiſtola ad Flavianum, adjectúmque eam totam integrámque admitti: *Vt pote & magni illius Petri Confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adversùs perversè ſentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptavit.*

Epiſtola ad Flavianum de novo approbata.

ACTIO VI.

IX.

VIII. Calend. Novemb. Marcianus Concilio adfuit, ſermonémque ad Synodum habuit: lectáque conſtitutio fidei, & omnium ſubſcriptione approbata, & variis confirmata acclamationibus ad retinendam concordiam Eccleſiæ. Clericis decreta depoſitio, militibus exauctoratio, exilium plebi, ſi turbare Eccleſiam præſumerent. Tum quædam Patrum capitula coram Imperatore decreta ſunt. Monachis interdictum, ne abſque venia Epiſcopi condere Monaſteria aggrederentur: Clericis ne poſſeſſiones conducerent, aut procurationem caperent. Item ne ex ſua Eccleſia in aliam tranſirent.

Imperator Synodo adeſt Conſtitutio Synodi confirmata, contradicentibus pœna inflicta.

ACTIO VII.

X.

Septima actione, quæ ſeptimo Calend. ejuſdem menſis fuit, cauſſa Juvenalis Jeroſolymitani & Maximi Antiocheni compoſita eſt, tam ex judicio Synodi, quàm ex mutuo partium conſenſu. De provinciis controverſia erat: duæ Phœniciæ attributæ Antiochenæ Eccleſiæ, tres Palæſtinæ Jeroſolymitanæ.

Cauſſa Iuvenalis & Maximi.

ACTIO VIII. IX. X.

XI.

Sequenti actione, quæ octava fuit, Theodoriti res actæ ſunt: primùm in Neſtorium & Eutychem anathema dicere juſſus eſt, tum ſententia Leonis de ejus reſtitutione approbata ratáque eſt habita.

De Theodorito Cyri.

Nona & decima actiones habuerunt cauſſam Ibæ Edeſſeni Epiſcopi, ubi recognita, quæ de eo Antiochiæ, Tyri, & Beryti acta fuerunt. Is depoſitus ab Eutychianis libellum Imperatori obtulerat: ſed re delatâ ad Synodum, probatæ vitæ & fidei integræ compertus eſt, atque ita ſacerdotio & ſedi reſtitutus.

De Iba Edeſſeno.

De Nonno, qui ejus locum ceperat, ſanxit Synodus ut ſtatueret Maximus Antiochenus: placuit illi, ut honore Epiſcopatus non careret, donec aliter cum Epiſcopis ſuæ Diœceſeos judicaret. Decretum præterea abolendam Pſeudoſynodi Epheſinæ memoriam, & è Synodorum numero expungendam, rogandúmque Imperatorem ut edicto vetaret ne Synodus diceretur, nec ejus acta reciperentur. Ordinationem Maximi, jam ſancta Synodus ratam habuerat; quia legitimè ab Epiſcopis Provinciæ conſecratus & in communionem ſanctiſſimi Patriarchæ Leonis admiſſus; quam ob rem ſuperflua exceptio, quam pauci commemorarunt: cum etiam Epheſinis actis

De Nonno.

ANN CHR. CCCCLI.

accenſendam non eſſe pronuntiarent Legati Sedis Apoſtolicæ. Actio de Domno quæ ſequitur commentitia eſt, ut alibi probamus.

ACTIO XI. ET XII.

XII. De Baſſiano Epheſino Ep.

Bassiani deinde & Stephani controverſia xj. & xij. actiones occupavit. Ille ex ſede Epheſinâ, quod diximus, depoſitus, alter ſubrogatus. Judicium fuit ut neuter ſederet; tertius ordinaretur: ſumtus utrique Eccleſia ſuppeditaret. Hæc iv. Calend. Novemb.

ACTIO XIII. ET XIV.

XIII. Eumonii & Anaſtaſii cauſſa.

XIII. Actione, quæ die ſequenti fuit, Eunomii Nicomedienſis & Anaſtaſii Nicæni lis cognita eſt. Querebatur Eunomius ex Edicto Valentiniani Nicænum Epiſcopum jus Metropolis ſibi tribuere. Judicatum eſt Nicæam ſubditam Nicomediæ; honorem, non jus traditum Edicto Valentiniani, & ex decretis Nicænæ Synodi in una provinciâ unam tantum eſſe Metropolim.

Cauſſa Athanaſii Perrhæ Epiſcopi & Sabiniani.

De Epiſcopatu Perrhænorum actione 14. contentio fuit. Athanaſius Epiſcopus à ſuis accuſatus, & tertio vocatus in judicium neglexit adeſſe; ideò depoſitus eſt. Sabinianus in ejus locum ordinatus, per Dioſcorum ſede pulſus eſt. Re in Synodo diſcuſsâ, ad Maximum Antiochenum cauſſa delata, ut ipſe de Athanaſio ſtatueret, & intra octo menſes judicio ſuo litem dirimeret. Si reus Athanaſius compertus, ſede mulctaretur; ſin innocens, reſtitueretur: Sabinianus honorem Epiſcopi, non jus retineret.

ACTIO XV.

XIV.

Rebus ita conſtitutis, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Clerici petierunt, ut poſtquam de fide ſtatutum, pertractatáque majora negotia, quædam levioris momenti Synodo, ut moris eſt, ſubjiceretur; rogare ſe, ut Patres de ſede Conſtantinopolitana aliqua conſtituerent. Tum Legati ſubodorati id quod erat, abnuere; id ſibi non eſſe in mandatis. Judices ne rogati dicere ſententiam tenerentur, pronunciarunt rem eſſe Synodi, ſtatímque è Synodo diſceſſerunt, quos legati ſequuti ſunt: ita enim ſequenti Actione narratum habeamus. Patres nihilominùs complures Canones condiderunt. Græci codices habent xxx. Latini xxviij. ex quibus vigeſimus octavus eſt de ſede Conſtantinopolitanâ. Renovatúmque & confirmatum, quod olim in Oecumenicâ Synodo de ejus Patriarchatu ſtatutum fuit: ut quoniam Romana Eccleſia privilegiis uteretur, quæ Patres propter Imperium conceſſerant, ſic centum & quinquaginta Patres ſub Nectario Conſtantinopoli congregati paria Conſtantinopolitanæ ſedi tribuerant: quia nova Roma Imperio & Senatu, ſicut vetus, ornata ſit: Ut, inquam, primo poſt illam honore frueretur, jus & poteſtatem haberet in Thraciæ, Ponti & Aſiæ Diœceſes, corúmque Metropolitas, Epiſcopóſque Barbarorum ordinaret.

Canones Calchedonenſes.

ACTIO XVI.

XV. Legati adverſùs Canonem de privilegiis PP. Eccleſiæ intercedunt.

Postridie congregatâ Synodo, Paſchaſinus Legatus Apoſtolicæ ſedis apud Judices graviter conqueſtus eſt poſt judicum ſuúmque diſceſſum quædam eſſe geſta contra Canones, quæ coram relegi velit. Judices annuerunt: Beronicianus Secretarius divini Conſiſtorii legit ſchedam ſibi oblatam ab Aetio Archidiacono, ubi deſcripta privilegia novæ Romæ: quibus perlectis Lucentius Legatus Apoſtolicæ Sedis exclamare circumventos Epiſcopos, coactóſque ſubſcribere: Nicænæ Synodi & cccxviij. Patrum poſthabitis decretis, conſtitutiones propoſitas cl. PP. quarum nulla in Synodicis Canonibus memoria. Si in uſu iſthæc privilegia, quid opus denuò confirmare? Si numquam in uſu, cur Synodi rogare ſententiam ſuper illud, quod contra Canones, & quod numquam uſurpatum? Tum Aetius rogare legatos, ut ſi quid Leo de ea re in mandatis dediſſet, hoc utique proferrent. Bonifacius Preſbyter Sedis Apoſtolicæ Legatus, hoc beatiſſimi Leonis mandatum legit ex charta: *Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam nullâ patiamini temeritate violari vel imminui, ſervantes omnimodis perſonæ noſtræ, in vobis (quos vice noſtra tranſmiſimus) dignitatem: ac ſi qui fortè civitatum ſuarum ſplendore confiſi ſibi tentaverint uſurpare, hoc quâ dignum eſt conſtantiâ retundatis.* Lectis deinde Canonibus, quibus ſuam quiſque defendebat cauſſam, nihil quidem judices auſi ſunt ſtatuere: ſed Lucentius petiit, ut ea quæ pridie geſta fuerant abſentibus legatis, expungerentur: aliàs verò conteſtatio Legatorum in acta referretur, quam deferrent ad Epiſcopum Romanum: ut ille de Sedis ſuæ injuriâ aut de Canonum everſione poſſit ferre ſententiam.

Mandatum Leonis ad Legatos.

Ita peractum eſt Concilium Calchedonenſe: cui ut & aliis tribus Oecumenicis tantum ſanctus Gregorius tribuit, ut ſoleret dicere quatuor ſe illa Concilia perinde ac quatuor Evangelia amplecti.

XVI. Varius Synodi exitus.

Verùm varius Synodi exitus fuit. Fidei defenſores gaudio affici, conſtare ſibi qui titubaverant, reſipiſcere quos induxerat in errorem latrocinium Epheſinum: contra furere hæretici, novas res moliri, ire in exitium præcipites, ſuo lapſu & ruinâ complures vel ſcientes, vel incautos opprimere.

Allocutio Synodi ad Auguſtum.

Antequam Patres diſcederent Auguſtum dicto, an ſcripto, honorificè alloquuti ſunt. Extat in actis ille ſermo προσφωνητικὸς Teſtantur Patres ſe Deo acceptiſſimum referre, quòd Imperatorem, nacti cujus fides infracta, & Leonem Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum doctrinâ, pietate & animo tamquam armis ad victoriam inſtructum. Explicant deinde ſic actum in hac Synodo, ſicut olim in aliis, ubi nova mendacia novis definitionibus confutata, novaque labes novitate ſalubri ſanata, & inter hæc fidem integram illæſámque permanſiſſe. Sacram poſteà verbi incarnati οἰκονομίαν, unitionémque utriúſque naturæ in Chriſto pluribus proſequuntur: Epiſtolam verò ſanctiſſimi PP. Leonis non modò à novitate vindicant, ſed cohærentem cum ſanctâ ſcripturâ, cum Patrum ſcriptis, cum decretis Nicænæ Synodi adversùs Eutychiana dogmata approbant.

XVII. Relatio Synodi ad Leonem.

Eſt præterea Epiſtola ſeu relatio, quam Patres de rebus geſtis Synodi ad Leonem mittunt. Cujus Epiſtolam ad Flavianum miris laudibus efferunt: ejus ſe literis ad Synodum tamquam ad epulas invitatos; hunc cuſtodem

ANN. CHR. CCCCLII.

vineæ Chriſti appellant. Dioſcori condemnationem proſcriptionémque ejus doctrinæ exponunt. Sed imprimis monent quæ pro ſede Conſtantinopolitana decreverint, rogántque ut his approbationem non deneget. Contradixiſſe quidem Legatos, ſed ut quemadmodum fidei , ſic bonæ ordinationis ipſe ſit autor. Incertum quo tempore hæc Epiſtola ſcripta ſit: nam Patres non ſtatim diſceſſiſſe putem; tum ut acta exſcriberentur : tum ut ſua decretis maneret autoritas. Deinde conſtat Legatos poſt duos à Synodo menſes nondum Romam remeaſſe: nam Leo ad Calend. Febr. Epiſcopis Galliarum ſcribens de Synodo, felicem ſuis legatis reditum precatur.

Circa initium ejuſdem menſis Marcianus edicto quorumdam audaciam compeſcit, qui vicatim turbas ciebant ad differendum de fide. Menſe martio altero Edicto confirmata Patrum decreta, juſſáque obſervari. In Collectione Romana Holſtenii legi Epiſtolam Marciani datam xv. Calend. Januarii ſequentis miſſámque Romam, per Lucianum Epiſcopum, Baſiliumque Diaconum. Lætum Synodi exitum Auguſtus Leoni gratulatur; tum rogat uti rata habeat decreta in gratiam ſedis Conſtantinopolitanæ; quæ & ſcripta fuiſſe ab Imperatrice ex reſponſionibus Leonis patet.

ANNUS CHRISTI 452	LEONIS PAPÆ 13	VALENTINIANI 28. MARCIANI 3. IMPP.	HERCULANO ET SPORATIO COSS.

I. Sanctus Leo auditis quæ geſta fuerant Calchedone, anceps dubiuſque fuit. Lætitia ſimul & dolore afficiebatur; modò reputans animo victorias fidei : modò anxiè cogitans recens vulnus ab Anatolio diſciplinæ inflictum : cujus haud expedita curatio. Etſi porrò ſtatim conſultum huic malo voluit, operiri tamen ſtatuit reditum legatorum : ut omnia ex judicio & prudentiâ ordinaret. Intereà Epiſcopos Galliarum de re bene geſta Calchedone, & de clade Dioſcori certiores facit, commendátque ut eadem Epiſcopis Hiſpaniarum renuntient. Et iterum poſt regreſſum legatorum encyclicam Epiſtolam de eâdem re ad eoſdem mittit: quod patet ex ejuſdem Epiſtolâ ad Ruſticum Narbonenſem, Ravennium Arelatenſem & ceteros Galliarum Epiſcopos, quibus ſignificat ſe exemplaria latæ adversùs Dioſcorum ſententiæ, vel tunc mittere, vel anteà miſiſſe.

Epiſt. lxxvii. — *Epiſt. lxxxii. al. xciv.*

Poſtquam legati Apoſtolicæ ſedis Romam redierunt, S. Leo certus Anatolium nova ambitione turbare Eccleſiam, legatos cum literis ad Marcianum [a], ad Pulcheriam [b], Anatolium [c], Julianumque [d] Coenſem dimittit. Datæ ſunt XI. Calend. Junii: quibus quantum laudat Eccleſiæ triumphos, tantum Anatolii audaciam perſtringit. Sed operæ pretium eſſe exiſtimo ab origine jura ſeu vera, ſeu ambigua Conſtantinopolitanæ ſedis paucis inquirere, ut quam æqua fuerit cauſſa Leonis quivis perſpiciat.

a *Epiſt. lxxviii.* b *Epiſt. lxxix.* c *Epiſt. lxxx.* d *Epiſt. lxxxi.*

II. *Contentionis Epiſcopi CP. de ſedis ſuæ prærogativa origo & ſtatus.*

Conſtantinus Imperator poſthabitâ Româ Byzantium ſedem Imperii tranſtulit: & ne mutaſſe imperium cum ſede videretur, magiſtratus eoſdem, faſces, eadémque inſignia novæ urbi intulit, novamque ſeu juniorem Romam eſſe juſſit. Aliorum deinde Principum gloriâ & ſplendore decorata civitas magnitudinem antiquæ Romæ potentiámque æmulari cœpit. Tum

Epiſcopus Byzantinus cum urbe accreſcere honore, cúmque paulatim amplificandæ poteſtatis cupido inceſſit. Et quoniam religio erat alios Eccleſiæ ſuæ limites ponere, quàm qui ab initio fuerant, ſenſim & quaſi per gradus ad faſtigium Eccleſiaſticæ poteſtatis ſibi viam facere. Primum aſſumere ſibi jura Metropolis: tum primarum ſedium ambire prærogativas: & demum ſimilem cum iis, vel etiam majorem uſurpare poteſtatem. Quomodo verò id ſit conſequutus breviter commemorabo. ANN. CHR. CCCCLII.

Initio rerum Chriſtianarum ex cœtu fidelium conditæ ab Apoſtolis Eccleſiæ. Aucto deinde numero credentium, diſſeminatáque per provincias fide, quædam Chriſtiana πολιτεία, ſeu quaſi reſpublica inſtitui cœpta, eaque ad normam ferè Romani Imperii ordinata. Singulis urbibus Epiſcopus fuit, & ſui cuique parochiæ definiti limites. Jam Eccleſiæ complures ſeu civitates unius ejuſdémque provinciæ, ſicut in imperio, uni Metropoli ſubjectæ: idque jam ab ævo Apoſtolorum fuiſſe aſſeram; nec qui ſedulò res chriſtianas ab ipſa origine legerit inficiabitur. Jura præterea & privilegia primis ſedibus, Romanæ, Antiochenæ & Alexandrinæ Eccleſiis, ex antiqua conſuetudine fuiſſe Nicæna Synodus dicit. Primatis porrò prærogativa duobus conſtat: alterum eſt honoris, alterum poteſtatis ac juriſdictionis. Et hæc iterum duo habet; primum Metropolitarum ordinationem, deinde Synodi cogendæ jus ac facultatem. Nullam tunc Byzantinæ Eccleſiæ poteſtatem juriſdictionémque extra Parochiam fuiſſe, conſtans opinio eſt. Imò ipſa, ſicut aliæ ex Thraciâ, Heracleenſi Thraciæ ſubjecta, ſed tranſlatâ in Aſiam ſede Imperii, Epiſcopus novæ civitatis, ut diximus, honore priuſquàm poteſtate augeri cœpit. Prærogativam itaque loci, ſeu πρωτοκαθεδρίαν primùm ambiit, idque datum in Conſtantinopolitanâ Synodo ſub Nectario ad annum CCCLXXXI. ut primum honorem poſt Romanum Epiſcopum haberet, quod habetur in canone tertio; ubi hæc verba: *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet privilegia honoris*, πρεσβεῖα τῆς τιμῆς; *poſt Romanum Epiſcopum, propter quod ſit nova Roma.* Privilegia honoris Epiſcopo CP. conceſſa.

III. Neque ea res nova habebatur in Eccleſiâ: prius enim privilegia honoris ſeu loci prærogativa, in Synodo Nicænâ Jeroſolymitano Epiſcopo attributa Canone VII. Scio diſcrimen hoc eſſe, quod Jeroſolymitano Epiſcopo poſt tres primas ſedes, & Conſtantinopolitano poſt Romanum Epiſcopum honor ſit conceſſus. Multorum opinio eſt ſimul cum honoris prærogativâ poteſtatem juriſdictionémque cœptam eſſe. Sed ij attendant ad Canonem II ejuſdem Concilii: ubi Diœceſibus Aſiæ, Ponti & Thraciæ, in quas competere jus Patriarchicum Epiſcopi Conſtantinopolitani potuiſſet, ſua antiqua immunitas, ſuáque privilegia conſervantur; decernitúrque juriſdictio Aſianæ Diœceſis Epiſcopis Aſiæ, quemadmodum Ponticæ Ponti Epiſcopis, & Thracicæ Thraciæ Epiſcopis; cautúmque ne Alexandriæ & Orientis Epiſcopi extra terminos ſuæ Diœceſis juriſdictionem exerceant. Tres igitur illæ Diœceſes Aſiæ, Ponti & Thraciæ per Epiſcopos, id eſt, per Synodos ſuorum Epiſcoporum gubernari decretum eſt. Nihil ergo poteſtatis in eos erat Conſtantinopolitano Epiſcopo; imò ipſi, ſicut aliis Epiſcopis, interdicta hoc eodem II. Canone extra Diœceſim cujuſcumque cauſſæ cognitio.

Contrà, ſi in Synodo hâc Conſtantinopolitanæ ſedis juriſdictio ſtabilita fuiſſet, ut illi opinantur, infirmata certè Synodi Nicænæ decreta, nedum IV.

ANN. CHR. CCCCLII.

confirmata fuiſſent, ut poſtmodùm violata fuiſſe Calchedone XXVIII. Canone Leo conqueritur. Tum igitur nulla poteſtas nulláque juriſdictio permiſſa, honos tantúmmodò prærogativáque ſedendi Epiſcopo Conſtantinopolitano attributa primùm eſt. Etſi Canon ille ab Epiſcopo Romano rejectus improbatuſque eſt, in uſu tamen fuit: cujus rei argumentum eſt, id quod legimus in actis Calchedonenſis Synodi, ubi acta lecta ſunt Pſeudo-Epheſinæ Synodi, cui præſidebat Dioſcorus. Ille verò Flavianum CP. poſt Juvenalem Jeroſolymitanum, & Domnum Antiochenum ſedere juſſerat; quæ cum legebantur, tum Orientales exclamare: *Flavianus quare in proprio loco non ſedit, Conſtantinopolitanum Epiſcopum quare quintum poſuerunt? Paſchaſinus Reverendiſſimus dixit: Ecce nos Deo volente Dominum Anatolium primum habemus, hi quintum poſuerunt Beatum Flavianum. Diogenes Reverendiſſimus Epiſcopus Cizyci Eccleſiæ dixit: quoniam vos regulas ſcitis.* Ecce honos loci egregiè vindicatus Epiſcopo Conſtantinopolitano ab ipſiſmet legatis ſedis Apoſtolicæ, qui Dioſcori audaciam criminantur, quòd quinto loco Flavianum juſſiſſet ſedere: laudatur Synodus Calchedonenſis, quòd Anatolio ſecundus locus ſit conceſſus, idque ex regulis & canonibus. Ex quibus patet ſolum honorem primùm attributum fuiſſe CP. Epiſcopo, in honorem urbis Regiæ, quam Imperatores novam Romam eſſe juſſerant.

Act. 1. Calched. Syn. Φλαυιάνος ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ διὰ τί οὐκ ἐκαθίσθη; τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον, διὰ τί πέμπτον ἔταξαν; Πασχασῖνος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος εἶπεν, ἴδε ἡμεῖς Θεοῦ θέλοντος, κύριον τὸν Ἀνατόλιον πρῶτον ἔχομεν· οὗτοι πέμπτον ἔταξαν τὸν μακάριον Φλαυιανόν,

V. Conciliorum ἐνδημουσῶν origo.

Deinceps verò CP. Epiſcopi cogitaverunt & juriſdictionem occupare. Ita ſe ſe præbuit occaſio. Complures, ut ferè fit, Epiſcopi ad comitatum ibant, aliquando certè Eccleſiarum neceſſitate compulſi; ſed ſæpiùs, quod olim patribus Sardicæ congregatis conquerebatur Oſius, ut ſuis honores adminiſtrationéſque captarent. Idcircò erat Conſtantinopoli magna Epiſcoporum frequentia, & ad ſexaginta, ut plurimum Epiſcopi in regia civitate viſebantur, qui ſæpè agmine facto ad Auguſtum conveniebant. Lites tum plurimæ de rebus Eccleſiaſticis ad Imperatorem ferebantur, quæ conſilio judicióque Epiſcopi CP. dirimebantur: Et ſi quæ majoris momenti erant negotia, cœtu ex Epiſcopis qui in urbe erant facto, præſide CP. Epiſcopo tractabantur, Græciſque erat hoc genus Concilii σύνοδος ἐνδημοῦσα: quia erat Epiſcoporum ἐνδημούντων. Etſi ejuſmodi conventus nomen Concilii non merebatur, nec niſi ex contendentium conſenſu vis & autoritas ejuſmodi judiciis erat, ex conſuetudine crevit autoritas his Synodis. Nam primùm de regimine Eccleſiæ erat tractatio: ſubinde verò de Metropolitarum controverſiis, & de fidei quæſtionibus. Sic ſub Flaviano CP. condemnatus Eutyches; & cauſſa Florentii Sardorum Epiſcopi Metropolitæ Lydiæ cum duobus Epiſcopis ſuæ Provinciæ agitata, ut habetur act. 1. Concil. Calched.

Prima horum conventuum CP. initia.

Quæ fuerint horum conventuum initia difficile dictu eſt. Si conjecturæ eſt locus fortè temporibus S. Chryſoſtomi cœperunt. Is enim malevolorum hominum invidiâ pulſus ſede; deinde coacto Concilio ex Epiſcopis qui tum Conſtantinopoli verſabantur reſtitutus eſt, & reſciſſa ſuperioris Synodi ſententia. Ita acquiſitum jus congregandæ Synodi Conſtantinopoli Epiſcopo.

VI. Jus Metropolitas ordinandi unde natum Epiſc. CP.

Metropolitas verò ordinandi ita ratio conſtituta. Erat Epiſcopus Conſtantinopoli in pretio & honore: quia in civitate regia verſabatur, cui in promtu erat re & operâ alios adjuvare, eorumque res & negotia gratiâ quâ pollebat in comitatu promovere. Tum ſi quæ erant in Epiſcopatibus Sacerdotibúſque

doriiſque acquirendis ambitiones, unde, ut ſolet, turbæ plerumque exoriebantur, advocabatur: ille illicò adeſſe, ambitus potentiorum autoritate comprimere, & ſenſim in electionibus ſibi jus attribuere. Adde quod canones tum Synodi CP. tum alii, invitatos Epiſcopos ordinationibus aliarum provinciarum intereſſe ſinebant; & honori ducebant plerique, Regiæ urbis Epiſcopum conſortem ſuarum ordinationum habere. Jam illa conſuetudo invaluerat ætate S. Chryſoſtomi. Unde ille Epheſinum Metropolitam, alióſque Epiſcopos ſimoniaci criminis compertos depoſuit, alióſque ſubrogavit: & ſi S. Chryſoſtomus non ſtudio propagandæ ditionis ſuæ, ſed autoritate Concilii facere id ſit aggreſſus; tamen hoc vertit in conſuetudinem: adeò ut deinceps ordinationibus Metropolitarum, & aliarum Eccleſiarum Epiſcopis Aſiæ, Ponti & Thraciæ præeſſe non vereretur. Demum quæ uſu & longa conſuetudine ſtabilita erant, facilè fuit in legem & jus traducere: quod in Concilio Calchedonenſi Anatolius perfecit, edito à patribus canone, ubi non modò ſedendi prærogativa, ſed jus datum cogendæ Synodi, & Metropolitas Epiſcopóſque alios ordinandi: eique poteſtas & juriſdictio in tres provincias Aſiam, Thraciam, & Pontum attributa eſt. Illæ porro provinciæ nullius Diœceſeos ſeu Patriarchici diſtrictus erant; ſed ſuis tum regebantur Synodis: ubi electiones rarò ſine turbis, quod CP. Epiſcopi res conſiliáque promovit. ANN. CHR. CCCCLII.

VII.

Legati ſummi Pontificis, quod diximus, cum cernerent ea fieri in detrimentum diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Romanæ ſedis injuriam, canoni Calchedonenſi conteſtatione publicâ contradixerant. Leo ipſe perſuaderi non potuit, ut decretum hoc confirmaret, neque Imperatoris, neque Auguſtæ, neque Juliani Coenſis legati ſui, neque Patrum Calchedonenſium ſolicitis precibus: imò reſiſtere omnibus modis inſtituit, & validiſſimis rationibus hoc decretum infringere.

Primò aſſerebat coactam Synodum ad fidem vindicandam perfidiámque Eutychianam perimendam, non ad ſerviendum Anatolii cupiditati: *Quibus inauditis & nunquam anteà tentatis ita præventis exceſſibus, ut ſanctam Synodum ad extinguendam ſolùm hæreſim & ad confirmationem fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionem ambitus trahas, & ut conniventiam tibi det, impellas.* Ep. lxxx. ad Anatolium c. ii. Epiſcopos deinde arguit vel promiſſis illectos, vel minis territos: *In totius*, inquit, *Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio: quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, ut fratres in fidei tantùm negotio congregatos, & definitione ejus cauſſæ, quæ erat curanda, perfunctos ad conſentiendum ſibi depravando traduceret, aut terrendo compelleret.* Ibidem. cap. iiii. Tertiò conſilia Anatolii ad perturbationem & Eccleſiæ ſcandalum tendere: *Sapienter*, inquit, *intellige, quale ſit Dei judicium ſubiturus, qui tot Eccleſiis, tot Sacerdotibus ſcandalum inferre non metuit*: Ibid. cap. vi & poſteà: *Si inconceſſa quæſieris, ipſe te tuo opere atque judicio univerſalis Eccleſiæ pace privabis.* Ibid. cap. vi. Quartò canones Nicænos violatos contemtóſque ſæpiùs inculcat: Ibid. cap. ii. *Doleo etiam*, inquit, *in hoc dilectionem tuam eſſe progreſſam, ut ſacratiſſimas Nicænorum Canonum conſtitutiones conareris infringere; tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit; & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit: ut, his locis juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur... nimis ergo hæc improba, nimis ſunt præ-*

ANN. CHR. CCCCLII.

va, quæ ſacratiſſimis canonibus inveniuntur eſſe contraria.

VIII. Canones ab Anatolio violati.

In multis Nicæni Concilii decreta violata ab Anatolio patet. Canon quippe VI. Nicænus quaſdam provincias jubet ſui eſſe juris & ſuis Synodis regi; hócque notum ubi Alexandrinæ & Antiochenæ Eccleſiæ jura aſſeruntur. Sic in Canone: ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. *Similiter autem & apud Antiochiam ceteraſque provincias ſua privilegia ſerventur Eccleſiis.* Provincias illas Pontum, Aſiam, Thraciámque fuiſſe Canon II. CP. Synodi explicat, quarum juriſdictionem Anatolius invaſerat. Præterea CP. Epiſcopus ſecundum poſt Romanum Epiſcopum ſibi arrogaverat locum, & Alexandrinum Epiſcopum ad tertium, Antiochenum ad quartum locum detruſerat. Id quóque contrà Synodum Nicænam, ubi honorem ſuum ſingulis Eccleſiis ſervari olim conſtitutum. Jura quoque Exarchorum Metropolitarumque abolita. Heracleenſis Metropolita ſeu Exarchus Thraciæ ſpoliatus ſuâ juriſdictione ab CP. Epiſcopo. Primùm ipſi Conſtantinopolis ſubjecta: ſubinde mutato rerum ordine ipſi ſubjectus per uſurpationem Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui per ſpeciem primi poſt Romanum Epiſcopum honoris, Heracleenſem & jure Synodis ſuæ provinciæ præſidendi, & jure ordinationum ſenſim exuerat; hócque S. Leo redarguit: *Non convellantur*, inquit, *provincialium jura primatuum.* De Exarchis Thraciæ, Aſiæ, & Ponti loquitur; quibus ſubjecti ſuarum Diœceſeon Metropolitæ. S. Leo ſubjungit: *Nec privilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites*: hoc attinet ad Metropolitas tribus his Exarchis ſubjectos. Proſequitur Pontifex noſter: *Nihil Alexandrinæ ſedi ejus, quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam B. Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis: Nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinaciâ corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoque, in quâ primùm prædicante B. Apoſtolo Petro, Chriſtianum nomen exortum eſt, in paternæ Conſtitutionis ordine perſeveret: ut in tertio gradu collocata, nunquam ſe fiat inferior.*

Ead. Epiſt. c. v.

IX. Canonem III. Conſtantinop. rejicit S. Leo.

Ead. Ep. cap. ii.

Anatolius aliique Patres, qui Calchedone canonem XXVIII. condiderant, III. canone Conſtantinopoli edito ſub Nectario, decretum Calchedonenſe defendebant. Sed ejus vim multis Leo deſtruere conatur, aſſerens ea in notitiam Romani Pontificis non veniſſe, nec ullius eſſe momenti, quæ in ipſa ſua origine vana irritáque ſunt; *Perſuaſioni tuæ in nullo penitus ſuffragatur quorumdam Epiſcoporum ante ſexaginta, ut jactas, annos facta conſcriptio, numquámque à prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam: cui ab initio ſui caducæ dudúmque collapſæ, ſera nunc & inutilia ſubjicere fulcimenta voluiſti, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſui injuriam verecundia fatigata præberet.* S. Leo canonem CP. non quidem ſuppoſitum, ſed ignotum conqueritur, neque renunciatum Apoſtolicæ ſedi. Lucentio aliiſque legatis ignoratum ex Actis Calchedone liquet: nam Lucentius negavit inter acta Synodica reperiri: *Accedit*, inquit, *ad cumulum, quod* CCCXVIII. *Conſtitutionibus poſthabitis, centum quinquaginta, qui in Synodicis Canonibus non habentur, mentionem tantum feciſſe noſcuntur.* Sed poſtquam lectus ex actis canon Conſtantinopolitanus, nihil ulterius dicere contrà auſi ſunt. Scio eſſe aliquos, qui à Damaſo decretum CP. repudiatum ſcribunt; ſed hæc quî conveniunt cum iis quæ à S. Leone, qui ab Apoſtolicâ ſede ignoratum fuiſſe aſſerit, nec de

Φαίνεται προσσυμφωνεῖσθαι τοῖς ὅροις τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν πεντήκοντα τινὰ μικρὰ παρεῖσθαι, μὴ ἐμφερόμενα δὲ ἐν τοῖς συνοδικοῖς κανόσι ταῦτα φάσκετε ὡρίσθαι. Act. 16. Calched.

Damaſi conteſtatione quicquam habet, quod certè omittere non debuerat.

ANN. CHR. CCCCLII.

Synodi Nicænæ excellētia.

Ead. Ep. cap. ii.

Arguit deinde S. Leo canonem Calchedonenſem ab excellentia præſtantiáque Nicænæ Synodi CCCXVIII. Patrum, cujus autoritas nulla vi, decretóque nullo concuti poteſt: *Tanquam*, ait S. Leo, *refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo; & illa Nicænorum Canonum per ſpiritum verè ſanctum ordinata conditio in aliquâ cuiquam ſit parte ſolubilis. Nulla ſibimet de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Epiſcopis, quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum, vel comparare ſe audeat, vel præferre: cum tanto divinitus privilegio Nicæna Synodus ſit conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus autoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit Conſtitutione diverſum.* Quod ſæpiùs in Epiſtolis repetit; imò & in eâdem hæc:

Ead Ep. cap. iv.

Sancti illi & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna, ſacrilego Arrio cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in finem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos & in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt: & ſi quid unquam aliter, quàm illi ſtatuere, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur. Ex quibus patet ſumma in veneratione fuiſſe Nicænos canones, tum propter eorum autoritatem ſanctitatémque qui eos condiderunt, tum propter fidem, quam etiam periculo capitis & ſanguinis pretio fortiter profeſſi erant, legéſque Eccleſiaſticas quas à viris Apoſtolicis hauſtas confirmarunt. Hinc magnificum illud Leonis de eo Concilio judicium, cujus ſe prædicat executorem cuſtodémque, hujuſque decretis ut contradicat, in gratiam Anatolii nullis modis adduci ſe poſſe fatetur:

Epiſt. lxxviii. ad Martianum, c. ii.

Qui Anatolius, inquit, *etiamſi præcipuis meritis optimoque judicio legitimè fuiſſet ac ſolemniter ordinatus, contra reverentiam tamen Canonum paternorum, contrà ſtatuta Spiritus ſancti, contrà antiquitatis exempla, nullis poſſet ſuffragiis adjuvari:* & iterùm:

Ibid. cap. iii.

Privilegia Eccleſiarum ſanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Synodi fixa decretis nullâ poſſunt improbitate convelli, nulla novitate violari: in quo opere auxiliante Chriſto, fideliter exequendo neceſſe eſt me perſeverantem habere famulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me quod abſit connivente violentur.

Pontifex Rom. executor canonum. Quid ſi eo connivente violentur?

Super hæc Petrus de Marca Tholozanus Archiepiſcopus annotat S. Leonem, ideo repudiare canones Calchedonenſes, quia contrà canones Nicænos ſcripti erant:

Petr. de Marca diſſert. de Patriarch. CP. Inſtitutione. in fine.

Non ergo inquit, illes, celebris, *illo nomine ſtatuta Concilii Calchedonenſis Leo reprobat, quaſi nullas habitura vires eſſent, niſi priùs illi collibuiſſet: ſed nullitatem dicti Canonis ex repugnantia Canonum Nicænorum petitam declarat; magnifico ſanè & illuſtri primatus, ſeu principatus ſui privilegio, ſed quod ad ſuperiorem in corpus definitionéſque Concilii exercendam autoritatem extendi & porrigi non debeat. Si enim rite de quæſtione aliqua Nicænis regulis nondum deciſa Synodus Calchedonenſis ſtatuiſſet, tantum abeſt ut Leo Conſtitutioni illi deſtitutus vitio nullitatis opponendæ refragatus fuiſſet, quin potiùs geſtorum Synodalium approbatione Concilii ſententiæ ex officio adhæſiſſet. Quod eleganter Leo Pontifex inſinuat in Epiſtola ad Maximum Antiochenum, hoc de negocio loquens:*

Epiſt. xcii. al. lxii. ad Maximum Antioch. cap. v.

quicquid enim præter ſpeciales cauſſas Synodalium Conciliorum ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem; ſi nihil de eo eſt à SS. Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum regulis & Conſtitutione diſcordat, Apoſtolicæ ſedis nunquam poterit obtinere conſenſum. Hæc eruditus Archiepiſcopus.

ANN. CHR. CCCCLII.

X

Ex ſplendore urbis CP. ſua iura Anatolius tuetur.

Epiſt. lxxviii. ad Marcianum. c. iii.

Anatolius jura quoque ſibi attributa tuebatur dignitate & amplitudine urbis regiæ : quam rationem S. Leo minimè admittit : quia jus Patriarchicum ortum non modò ex regia civitate, ſed & ex Apoſtolica ſede : *Non dedignetur Regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere Sedem.* Etſi in politiâ Eccleſiaſticâ primarum civitatum ratio eſt habita, jus tamen Patriarchicum Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ civitatibus, non tam aſſertum eſt, quia primariæ nobiliſſimæque civitates erant, quàm quia derivatum ex inſtitutione Apoſtolica, veterique, ut Nicæna Synodus habet, ac longa conſuetudine : quod nullo modo ad ſedem Conſtantinopolitanam pertinet, cujus jura ante ſexaginta circiter annos in Concilio CP. primùm decreta ſunt : idque redarguit S. Leo : *Superbum nimis eſt*, ait, *ut venerabilium Patrum decreta ſolvantur, quorumdam Epiſcoporum proferre conſenſum, cui tot annorum ſeries negavit effectum. Nam ſexageſimus fere annus hujus conniventiæ eſſe jactatur, quo ſe prædictus Epiſcopus æſtimat adjuvari.* Addit Leo, nullum conſecutum effectum; non quòd Epiſcopus Conſtantinopolitanus hujus vi ſedendi honore non ſit potitus in Oriente, ſed quòd jus illud in Occidente non ſit agnitum. Quoniam verò ſecundi honoris locum Epiſcopo CP. tributum jam ab initio Synodi Calchedonenſis approbarant legati Leonis, eumdémque in Pſeudoſynodo negatum à Dioſcoro conqueſti erant, hoc eſt, cur S. Leo, ſi quid ab ejus legatis permiſſum admiſſumve ſit, id penitus reſciſſum declarat : *Si quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis : quia ad hoc tantum ab Apoſtolica ſede ſunt directi, ut exciſis erroribus Catholicæ eſſent fidei defenſores.* Anatolii denique conſilia criminatur, quod in aliorum jura invadere ſit aggreſſus captâ occaſione temporis, quo uterque primatum Orientalium, vel à fide deſciſcens, vel fidei patrocinium deſerens ſuâ indignus prærogativâ ſuóque ordine videbatur : *Tanquam opportune ſe tibi tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit: ut his locis juri tuo ſubditis omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur.* Deinde ſubjungit : *Aliud ſunt ſedes, aliud præſidentes... nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinaciâ corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis.* Nefas præterea id eſſe probat multorum jura diſtrahere, Metropolitáſque complures ſua ſpoliare poteſtate, ut Anatolii dignitas accreſcat ; & antiquâ conſuetudine neglectâ unius ſerviatur cupiditati : *Ad meum tendit reatum... ſi major ſit apud me unius fratris voluntas, quàm univerſæ Domus Domini communis utilitas :* & iterum : *Superbum nimis eſt & immoderatum ultra proprios terminos tendere, & antiquitate calcata alienum jus velle præripere, atque ut unius creſcat dignitas tot Metropolitanorum impugnare primatus.* Hæc & alia ejuſmodi S. Leo contra Anatolium : quæ ſecuta, ſuo ordine infrà proſequemur.

Epiſt. lxxix. ad Pulcheriam. c. ii.

Epiſt. xcii. ad Maximum Antioch. cap. v.

Epiſt. lxxx. ad Anatolium. c. ii.

Epiſt. lxxviii. ad Marcian. c. iii. Epiſt. lxxix. ad Pulcher. c. ii.

X I.

Theodorus Forojulienſis Ep conſulit Leonem.

Eodem anno quo hæc Leo tractabat cum Orientalibus, Epiſtolam accepit è Theodoro Forojulienſi in Galliis Epiſcopo, conſultúſque eſt ab eo de pœnitentiæ diſciplina : cui reſpondet, indulgentiam Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum non poſſe obtineri : peccatoribus per pœnitentiæ actionem eluenda eſſe delicta ; ut deinde ad communionem admittantur. Iis verò, quos inſtans periculum aut morbi vis premit, non denegandam reconciliationem, ſi petierint, aut petiiſſe antea circumſtantium fidelium teſtimonio compro-

bentur. Neque hic omittam dicere, quod S. Leo redarguit hunc Epiſcopum, quoniam non priùs conſulto Metropolitano ad ſe accedat: *Quia in cauſſis*, inquit, *quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil ſine primatibus oportet inquiri.* Tantus erat æqui amor Leonis menti inſitus, ut nihil de coepiſcoporum ſuorum juribus decerptum vellet, vel ſuam alienæ diminutione creſcere dignitatem.

ANN. CHR. CCCCLII.

Metropolitæ à comprovincialibus priùs cõſulendi, quàm ad primam Eccleſiæ ſedem eatur.

Eodem, quo hæc gerebantur, anno Attila re malè geſtâ in campis Catalaunicis, per Pannonias in Italiam venit, regiáſque civitates Aquileiam, Ticinum, Mediolanúmque cœpit & diripuit. Elatus deinde rerum ſucceſſu Romam properabat. Jam tota civitas trepidare. Tum Valentinianus, quoniam vi & armis repellere hoſtem nequibat, avertere periculum conſilio cœpit. Mittit S. Leonem, & viros clariſſimos dat comites. Ecce magnus Pontifex ad Attilam venit, verbis demulcet ferocem animum, iram frangit eloquentiâ, pacem recipere perſuadet, & diſcedere ex Italiâ compellit; quod deſcriptum fuſiùs legitur in Chronico Proſperi ex MSS. Codicibus Sirmondi & Chiffletii edito ab Andræa Duchenio: Herculano & Sporatio Coſſ. *Attila redintegratis viribus, quas in Gallia amiſerat, Italiam ingredi per Pannonias intendit: nihil duce noſtro Aetio ſecundùm prioris belli opera proſpiciente: ita ut ne cluſuris quidem Alpium, quibus hoſtes prohiberi poterant, uteretur: hoc ſolum ſpei ſuis ſupereſſe exiſtimans, ſi ab omni Italiâ cum Imperatore diſcederet. Sed cum hoc plenum dedecoris & periculi videretur, continuit verecundia metum: & tot nobilium provinciarum latiſſima everſione credita eſt ſævitia & cupiditas hoſtilis explenda: nihilque inter omnia conſilia principis, ac Senatus populique Romani ſalubrius viſum eſt, quàm ut per legatos pax truculentiſſimi Regis expeteretur. Suſcepit hoc negotium cum viro conſulari Avieno & viro præfectorio Trigetio Beatiſſimus Papa Leo, auxilio Dei fretus, quem ſciret nunquam piorum laboribus defuiſſe. Nec aliud ſecutum eſt quàm præſumſerat fides. Nam tota legatione dignanter accepta, ita ſummi Sacerdotis præſentiâ Rex gaviſus eſt, ut bello abſtineri præciperet, & ultra Danubium promiſſa pace diſcederet.* Inter Comites S. Leonis Caſſiodorus Patrem Carpilionem annumerat, & principem legationis & autorem pacis, nimius amans Paternæ gloriæ, nominat. Sed ſcriptores omnes, & ipſe in Chronico id acceptum ſummo Pontifici referunt: *Cum Attila*, inquit, *à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus pacem fecit.* Addunt aliqui Attilam rogatum cur facilè ceſſiſſet, reſpondiſſe territum ſe prodigio: nam dum Leo loqueretur vidiſſe ſenem venerabili aſpectu, habitu Sacerdotali, gladio minitantem, niſi Leoni obtemperaret: eumdémque horrore concuſſum tanquam exhauſtis viribus concidiſſe. Verum hæc relata à ſequioris ævi ſcriptoribus apud veteres non invenio, non apud Jornandem, Theophanem, Suidam, Marcellinum comitem, Caſſiodorum, Anaſtaſium, Hermannum contractum, Marianum Scotum, Martinum Polonum; non apud Proſperum, qui Romæ verſabatur, Leonique aderat & rem totam accurratè deſcripſit. Non enim Attilam ſcribunt oſtento perculſum, ſed eloquentiâ præſentiáque Leonis mitigatum referunt: *Nam tota legatione dignanter accepta*, inquit Proſper loco ſupra laudato, *ita ſummi Sacerdotis præſentia Rex gaviſus eſt, ut bello abſtineri præciperet*, *Placida ei legatio*, inquit Jornandes, *à Roma advenit. Nam Leo Papa per ſe ad eum accedit in agro Venetum Ambuleio, ubi Mincius amnis commeantium frequentatione tranſitur: qui*

XII. S. Leonis legatio ad Attilam.

Caſſiod. l. 1. Vari Epiſt. iv.

Paulus Diacon. in append. Hiſt Rom. & Breviar. Rom.

Iornandes de Rebus Geticis. c. xlii.

ANN.CHR. CCCCLII.

mox depoſuit excitatum furorem, & rediens quà venerat, ultra Danubium promiſſa pace diſceſſit. Hiſtoria Miſcella eadem prope,nec plura: *Leo magnus*,inquit, *miſſu Valentiniani Imperatoris ad eum acceſſit , eumque adeò mitem reddidit, ut illicò promiſſa pace firmiſſima ultra Danubium non rediturus abierit.* Caſſiodorus eloquentiæ viribus victum Barbarum,non oſtento territum,narrat, ſed Patrem ſuum,quod diximus, rei autorem ,non Leonem prodidit: *Invenit Regem ſuperbum, ſed reliquit pacatum : & calumnioſas ejus altercationes tanta virtute deſtruxit, ut voluiſſet gratiam quærere, cui expediebat pacem cum regno ditiſſimo non habere... Pacem retulit deſperatam , cujus legatio quid perfecerit datur intelligi, quæ tantùm eſt gratulanter accepta, quantùm & videbatur optata.*

XIII. Miſcella Hiſtoria examinatur.

Ipſe Leo in ſermone 81. de Octava Apoſtolorum, corda furentium Barbarorum mitigata narrat, non territa. Unde igitur terrificæ viſionis narratio manavit, & in Breviarii Romani lectiones irrepſit ? Refertur à Sigeberto Gemblacenſi. Laudatur etiam in eam rem à Cardinale Baronio *Paulus Diaconus in hiſtoria rerum Romanarum, quam poſuit appendicem ad Eutropium.* Sed junior profectò utérque ſcriptor, (cùm hic octavo ſeculo, ille duodecimo vixerit) quàm ut fidem, nullo antiquiore ſuffragante, mereatur. Sed & ex Paulo Diacono mirum eſt patrocinium huic hiſtoriæ parari ab eminentiſſimo annalium conditore ad hunc ann. 452. num. 58. Appendix enim ad Eutropium, quam laudat adſcribitque Paulo Diacono, ipſa eſt Miſcella hiſtoria, quam idem ſcriptor ad eundem annum num. 54. Diacono illi abjudicat; hujuſque revera non eſſe probat Philippus Labbeus in Diſſert. hiſt. de Script. Eccleſiaſticis. Quovis porrò autore gaudeat opus iſtud, antiquiores pleræque ejus editiones viſionem illam non habent, ſive illæ quæ ex Bongarſii, Amerbachii, Pithœorúmque fratrum MSS. codicibus prodierunt, ſive quæ aliorum curâ ſunt emiſſæ. Unus Janus Gruterus, qui hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Latinos minores in unum corpus collegit, Miſcellam hiſtoriam multò quàm antea prodierat auctiorem exhibet *ex Palatinis membranis, notæ* (ut quidem ſcribit vir doctiſſimus) *prorſus electæ, Saxonicis literis ante ſeptingentos minimùm annos exaratis.* A tanti viri mente ægrè divellor: non videntur tamen adjectitii hujuſmodi panni autoritate codicis unius contra plurimorum fidem tanti faciendi; præſertim cum multa his contineantur, quæ ſcriptoris imperitiam arguant. Inter hæc ſunt, quod Aquileiam toto triennio ab Attila obſeſſam narret; quod ſancti Germani legationem in Britanniam poſt Aquileiam captam contigiſſe ſignificet; quod ſanctum Paulinum Nolæ Epiſcopum poſt vaſtatam à Vvandalis Italiam (quæ vaſtitas anno 455. & 56. contigit) ſemet in captivorum redemtionem expendiſſe narret: cùm viginti & ampliùs jam ab annis obiiſſet ſanctus Antiſtites, & hanc de ipſo hiſtoriam meritò falſi arguant hac tempeſtate viri eruditi. Cetera aliis diſcutienda relinquimus : hoc interim pro certo habentes iſthæc additamenta Miſcellæ hiſtoriæ aliena manu inſerta videri, partim ex Jornande accepta, partim ex incertis ſcriptoribus, vel etiam ex falſis rumuſculis. Quod de inſititia narratione, quam diſcutimus, imprimis credendum, quam ſcilicet ita ille exorditur ac proſequitur: F e r u n t *itaque poſt diſceſſum Pontificis interrogatum eſſe Attilam à ſuis, cur ultra ſolitum morem tantam reverentiam Romano Papæ exhibuerit; quandoquidem penè ad omnia quæ ille imperaſſet, obtemperarit. Tum Regem reſpondiſſe : non ſe ejus, qui advenerat,*

perſonam reveritum eſſe, ſed alium ſe virum juxta eum in habitu ſacerdotali adſtantem vidiſſe, forma auguſtiore, canitie venerabilem, eúmque evaginato gladio ſibi terribiliter mortem minitantem, ſi non cuncta, quæ ille expetebat, expleſſet. Non his certè terriculamentis eguiſſe videtur Attila, ut ab oppugnandæ urbis conſilio revocaretur, in quo jam plurimùm fluctuabat, à ſuis videlicet deterritus, & de ſucceſſu expeditionis parum ipſe ſibi confidens, ſatis ſibi eſſe ad gloriam æſtimans, quod ſupplices ac ſubjectos coram ſe Pontificem procerésque Romanos haberet. Hanc barbari fluctuationem Jornandes, qui Juſtiniani Imperatoris tempore claruit, graphicè deſcribit, firmátque Priſci hiſtorici autoritate. *Cùm*, inquit, *ad Romam animus fuiſſet ejus attentus accedere, ſui eum, ut Priſcus refert hiſtoricus, removere, non Vrbi, cui inimici erant, conſulentes, ſed Alarici quondam Veſegotharum Regis objicientes exemplum, veriti Regis ſui fortunam, quia ille poſt fractam Romam diù non ſupervixerat, ſed protinus rebus exceſſit humanis. Igitur dum ejus animus ancipiti negotio inter ire & non ire fluctuaret, ſecúmque deliberans tardaret: placida ei legatio à Roma advenit. Nam Leo Papa, &c.* Eadem referuntur & in ipſo Palatini codicis additamento, ex Jornande proculdubio accepta: cùm eadem ferè verba uſurpentur. Unum denique addam, Jano Grutero, etſi in adjectitios hujuſmodi pannos inclinatiori facto, religionem fuiſſe hos in ipſum hiſtoriæ Miſcellæ contextum conjicere, ſed inter ſuas ad opus iſtud notas amandaſſe: quod incerti de iſta additione judicii nonnullum indicium eſt.

Utut ſit, certum eſt legationem Leoni honorificam, & divinitùs liberatam civitatem, & beatorum Apoſtolorum præſens auxilium Romam ſenſiſſe: quod ipſe ſanctus Leo, ut dixi, ad populum concionem habens retulit: hácque occaſione amovet populum à ſpectaculis, & contrà ad venerationem beatorum Martyrum adhortatur: *Religioſam*, inquit, *devotionem, dilectiſſimi, qua ob diem caſtigationis & liberationis noſtræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluebat, penè ab omnibus fuiſſe neglectam, ipſa paucorum, qui adfuere, raritas demonſtravit, & cordi meo multum triſtitiæ intulit, & plurimum timoris incuſſit. Magnum enim periculum eſt eſſe ingratos Deo, & per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correptione compungi, nec de remiſſione lætari.* Et iterùm. *Pudet dicere, ſed neceſſe eſt non tacere, plus impenditur Dæmoniis, quàm Apoſtolis: & majorem obtinent inſana ſpectacula frequentiam, quàm Beata Martyria. Quis hanc urbem reformavit ſaluti? Quis à captivitate eruit, quis à cæde defendit? Ludus Circenſium, an cura ſanctorum? quorum utique precibus divinæ cenſuræ flexa ſententia eſt: ut qui merebamur iram, ſervaremur ad veniam.* Sic demum concludit: *Revertimini ad Dominum intelligentes mirabilia, quæ in nobis dignatus eſt operari, & liberationem noſtram non, ſicut opinantur impii, ſtellarum affectibus, ſed ineffabili omnipotentis Dei miſericordiæ deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus eſt.*

Tantæ rei fama univerſum orbem pervaſit, ejúſque memoria in Orientalibus etiam partibus uſque ad ſeram perſeveravit ætatem. Ita ut cùm Orientales diù poſt ſciberent ad Symmachum Papam, opémque ac communionem ab eo poſcerent, non alio magis exemplo charitatem ejus accendendam eſſe putaverint, quàm Leonis noſtri Attilam convenientis flectentíſque: *Si enim*, inquiunt, *qui præceſſit Beatitudinem tuam inter ſanctos conſtitutus Leo Archiepiſcopus ad Attilam tunc erronem Barbarum per ſe currere non duxit indignum, ut ca-*

ANN. CHR. CCCCLII.

XIV.

Serm. lxxxi. in Oct. Apoſtol.

Epiſtola Orienta. poſt viii. Symmachi PP.

ANN. CHR. CCCCLIII.

ptivitatem corrigeret corporalem, nec tantùm Chriſtianorum, ſed & Iudæorum (ut credibile eſt) atque Paganorum. Quanto magis feſtinare ad tuam attinet ſanctitatem, non ad corporeæ, quæ bello fit, captivitatis correctionem atque converſionem, ſed animarum quæ captivatæ ſunt, vel quotidie captivantur.

ANNUS CHRISTI 453	LEONIS PAPÆ 14	VALENTINIANI 29. MARCIANI 4. IMPP.	OPILIONE ET VINCOMALO COSS.

Anatolius turbas agit CP.

LEo Magnus non tam facilè ſuperbiam Anatolii, quàm Attilæ ferociam frangere potuit. Nam ille exacerbatus repulsâ & ſummi Pontificis literis, ad odium & turbandam Eccleſiam animum adjecit. Favere hæreticis cœpit, deoſculari eos qui Eutychem Dioſcorúmque defenderant; contrà perſequi Flaviani amicos, adverſari iis quos vindices fidei ſciebat. Erat per ea tempora Conſtantinopoli Aetius officio Archidiaconi & fide clarus, hunc ab officio removere ſtatuit Anatolius: quia eo munere qui fungebatur ejus retardare conſilia poterat vel promovere. Nam qui honorem hunc gerebat plurimum in Eccleſiâ poterat. Præerat Collegio Diaconorum, ejus erat res Eccleſiæ commodáque curare, ex bonis Eccleſiæ ſuas cuique clericorum portiones diſtribuere, jus in Preſbyteros ruris exercere, inter Urbanos lites diſſidiáque componere: aliáque ſunt ejuſmodi, quæ plurimùm id muneris commendabant. Ratus igitur Anatolius ſua intereſſe ſuo beneficio creari Archidiaconum, Aetium dimovet ab hoc munere. Sed quia & fidei & integritatis ſpectatæ erat, ne videretur immeritum plectere, per ſpeciem honoris Preſbyterum vel renitentem ordinat; arcétque eâ ratione ab Archidiaconatu: quia Diaconis præfici non niſi Diaconus ſolebat. Addit prætereà exilium, prætexens adminiſtrationem cœmiterii, cui eum deputat: in ejúſque locum præficit Andræam, anteà propter hæreſim depoſitum: quia Eutychis Dioſcoríque partibus addictus fuerat. Horum ſtatim Leo admonitus eſt à Juliano Coenſi, qui tamquam in ſpeculâ poſitus in Oriente rebus fidei advigilabat, continuóque literas ea de re ad Marcianum, Pulcheriam, Julianúmque Coenſem mittit; conqueritúrque doloſam amotionem Aetii cujus fides nota, mores integri; fraudémque Anatolii, qui hunc ſpecioſâ promotione depoſuerat: *Qui non inveniens quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per ſpeciem provectionis implevit: addens in ſententia illud injuriæ, ut eum Cœmeterio deputando, quodam damnaret exilio.* Arguit quoque ordinationem Aetii non legitimo die factam: quia feriâ ſextâ, non, pro more, die Dominico vel poſt noctis ſabbati initia: *Adeò nimia commotione turbatus ut conſecrationem, quam pro injuria dabat, ſexta Sabbati, traditionis Apoſtolicæ aut neſcius aut oblitus inferret: quaſi non ad Epiſcopum magis quàm ad Preſbyterum ordinationis illius vitium pertineret.* Videtur mos iſte Apoſtolicæ traditioni adverſus tunc temporis Orientales paſſim Eccleſias infeciſſe; eum enim jam in Eccleſia Alexandrina inolitum redarguit Leo noſter in Epiſtola ad Dioſcorum. Forſan etiam hoc ex conſilio vitium in ordinatione Aetii voluit intervenire Anatolius: ut ejus depoſitioni olim locum daret, quem non promovendi

Aetius ab Archidiaconatu CP. Eccleſiæ dejicitur.

Epiſt. lxxxiv. ad Marcianum, c.11.

Epiſt. eadem.

ANN. CHR. CCCCLIII.

promovendi, ſed potiùs dejiciendi animo in Preſbyterum conſecrabat. Noſtræ huic ſuſpicioni favent ultima Leonis verba, quibus ſignificat vitium iſtud Anatolio, non Aetio, imputandum : *Quaſi non ad Epiſcopum magis, quàm ad Preſbyterum ordinationis illius vitium pertineret.*

II.

Anatolius in mores Aetii inquirit.

Epiſt. lxxxvi. ad Iul. cap. ii.

Quoniam verò Anatolius, ut à ſe hujus depoſitionis culpam amoveret, inquirebat in vitam Aetii, Leo ſcribit, ſi quid reprehenſione dignum, id tutiùs diſſimulandum propter fidem, quàm ſubrogare in ejus officium hominem hæreticum : *Nam apud Catholicum Epiſcopum etiamſi erat quod quacúmque de cauſſa ſuccenſendum Archidiacono videretur, propter fidei reverentiam debuit prætermitti, potius quàm locum Catholici nequiſſimus hæreticus obtineret.* Eluït tamen Aetius calumnias. Unde ſanctus Leo hæc poſteà : *Aetium Preſbyterum, quem aſſeris fuiſſe diſcuſſum, gratulamur cognitione habitâ in omnibus fuiſſe purgatum.* Verùm quanto plus Aetii partes amplectitur, tantò magis in Andræam invehitur, quem Eutychianiſtam appellat : *Quid cauſſæ*, inquit, *aut occaſionis emerſerit, ut virum Catholicæ fidei, & Neſtorianis & Eutychianis hæreticis conſtanter adverſum Aetium Archidiaconem ſub honoris ſpecie degradaret ; & diſpenſationem totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ in Andræam Eutychianiſtam repente transferret* : qui partes hæreticorum etiam apud ſe ſuſceperat : *qui Eutychianæ hæreſeos ſe apud nos prodiderat defenſorem.* Qui demum ob crimen illud dejectus ab ipſo Anatolio fuerat : *Andræas*, inquit, *qui ob hæreticorum ſocietatem fuerat abjectus, aſſumitur ; quem ipſe Anatolius profeſſus eſt à ſe eſſe rejectum.* Et ut eſt in Epiſtola recens editâ : *Qui reprobatione dignus fuerat judicatus.*

Epiſt. c. ad Iulian. c. iii.

Epiſt. lxxxiv. ad Marcian. cap. ii.

Epiſt. lxxxv. ad Pulcher. cap. i.

Epiſt. lxxxvi. ad Iulian. cap. i.

Epiſt. ad Pulcher. cit.

III.

Verùm quem exitum ea res habuerit dicam inferiùs. Unum hîc aſſeram ex reſponſionibus Leonis ad Julianum Coenſem, Aetium vexatum injuriis apud Leonem expoſtulaſſe de Anatolio ; ſed, opinor, Leo intra querelas ſtetit, idque ex Epiſtola, quam primùm evulgamus, colligo : *Non eſt dubium hanc commutationem ad Catholicorum injuriam pertinere : ſed patienter interim iſta toleranda ſunt : ne menſuram ſolidationis ſolitæ videamur excedere.* Rem Chriſtianam quidem lædi Aetii depoſitione indicat : nihil tamen facturum acerbiùs, ne rem alterius agere contra Canones Nicænos videatur. Enimverò cum Eccleſias ſuas Epiſcopi ex ſacris Canonum regulis adminiſtrant, nihílque attentant quod Eccleſiaſticæ conſuetudini ſit adverſum, *habent in Eccleſiæ adminiſtratione*, ait ſanctus Cyprianus cum Synodò Africana, *voluntatis ſuæ arbitrium liberum, rationem actûs ſui Domino reddituri.* Quod & Gregorius magnus profiteri non erubuit : *Cùm culpa*, inquit, *non exigit, omnes ſecundùm rationem humilitatis æquales ſumus.* Porrò in negotio, quod tractamus, nihil Eccleſiæ regulis contrarium apparebat : omnia ſpecioſa erant ; neque enim contra Canonem eſt Preſbyterum facere ex Archidiacono, & alterum ſubrogare. Etſi verò fides hujus non penitus probata, tamen dubiam tunc eſſe palàm non erat. Aetio licet autoritatis plurimum detrahebatur pro temporum illorum ratione, dignitatis tamen longè plus accedebat ex Preſbyterali gradu. Vix denique erat unde accuſationis adverſùs Anatolium color quæreretur, penes quem arbitrium erat ſummáque poteſtas de Eccleſiæ ſuæ miniſteriis miniſtriſque ſecundùm Canones decernendi. Nihil igitur ultra querelas Leo, in Epiſtolis ad Martianum & ad Pulcheriam : *ne menſuram ſolidationis ſolitæ videretur excedere.* Solis apud utrúmque precibus

Epiſt. lxxxviii. N. ad Iulian.

Leonis modeſtia.

S. Cypriani Epiſt. lxxi. ad Stephan.

S. Gregor lib. vii. Reg. Epiſt. lxv.

ANN. CHR. CCCCLIII. Epiſt. ad Iulian. N. lxxxviii.

egit, & adhortationibus, quibus ut Aetium adverſus Anatolii inſidias tutum faciant enixè deprecatur: monétque Julianum, *hoc Aetio pro tempore ſatis eſſe poſſe, quòd clementiſſimorum Principum, favore munitur, quibus eum proximè literis meis*, inquit, *ita commendavi, ut apud religioſiſſimas mentes gratiam ipſius augendam eſſe non dubitem.*

IV. Epiſt. lxxxvi. Juliano ſuas vices Leo committit.

Aliam Epiſtolam dedit ad Julianum Coenſem Epiſcopum; in qua plurima rerum capita. Præmiſſa enim gratiarum actione, quod pio ei dolore compaſſus eſſet multa & ſæva per Attilanam cladem experto, aliqua de Aetio & Andræa ſubjicit. Tum illi committit vices ſuas in Comitatu. Nova res, nec anterioribus Eccleſiæ Romanæ Pontificibus uſurpata. Cujus inſtituendæ exemplum habuit Alexandrini Epiſcopi, cujus Apocriſiarium Conſtantinopoli agebat Anatolius, antequam ad ſedem Conſtantinopolitanam eveheretur. *Hæc enim conſuetudo prædicti eſt*, ait Breviculus Eutychianiſtarum de Alexandrino Epiſcopo occaſione Anatolii diſſerens, *ut ad comitatum in vicibus Clerici dirigantur, ne quid fortè cauſſæ vel neceſſitatis emergat.*

Quod Leo temporum neceſſitati ſerviens tunc inſtituit, poſteà tractum in exemplum Apocriſiariis ſeu Reſponſalibus Pontificum occaſionem dedit. Clericis aut Preſbyteris muneris iſtud creditum fuit priori ævo: eámque ob cauſſam imprimis inſtitutum, edictíſque Imperatoriis ſancitum, ne ad comitatum venirent Epiſcopi: quod ex Juſtiniani Novella VI. cap. II. manifeſtum eſt. Res aliter modò ſe habet, cum Epiſcopi ab Eccleſiarum ſuarum amplexibus avulſi ad remotiſſimas quáſque regiones ablegantur, & à comitatu non recedere jubentur: imò non alio ſæpe conſilio Pontificali ornantur dignitate, quàm ut Reſponſalium & Apocriſiariorum munus obeant.

V. Juliani Vicariatui qui fixi limites. Epiſt. lxxxvii. ad Iulian. cap. ii.

Ad Juliani Vicariatum quod ſpectat, hujus inſtitutionis cauſſas & munera declarat. Scilicet ſe ideò ſuas ſupplere vices, ut videat ne hæreſis ſerpat, non ut occupet regimen Eccleſiarum: *Vt, ſequeſtrata earum actione cauſſarum, quæ in quibuſque Eccleſiis præſulum ſuorum debent cognitione firmari, hanc ſpecialem curam, vice meâ functus, aſſumas, ne hæreſis, vel Neſtoriana, vel Eutychiana in aliqua parte reviveſcat.* Addit deinde ſe hoc illi conferre munus, quia Anatolius oſcitanter fidei rem gerit: *Quia in Epiſcopo Conſtantinopolitano Catholicus vigor non eſt, nec multum aut pro ſacramento ſalutis humanæ, aut pro ſua eſt æſtimatione ſolicitus.* Ideóque adhortatur Julianum, ut caveat ne quid detrimenti fides capiat; ſi quid erit periculi, Auguſtus adeatur, cujus fides celebrata, & ipſe per literas admoneatur: *Vt divino fultus auxilio ſpeculari de Conſtantinopolitanæ urbis opportunitate non deſinas, ne prædictorum dogmatum impius uſquam turbo conſurgat. Et quia tanta eſt glorioſorum Principum fides, ut confidenter eis poſſis quæ ſunt inſinuanda ſuggerere, pietate ipſorum ad utilitatem Eccleſiæ univerſalis utaris.* Ad Imperatorem pluribus commendat Julianum; ſcribit ſe ſuas illi vices commiſiſſe ad pacis Eccleſiaſticæ cuſtodiam: *Nam & de fide ejus* (Juliani) *ſynceritate confidens, vicem ipſi meam contra temporis noſtri hæreticos delegavi, atque propter Eccleſiarum paciſque cuſtodiam, ut à comitatu veſtro non abeſſet exegi.* Hujus quoque meminit in Epiſtola ad Pulcheriam. In eâdem Epiſtolâ ad Julianum Leo ab eo ſciſcitatur de quibuſdam chartis, quas Aetius Preſbyter ſignificaverat priùs miſſas eſſe: Breviarium fidei quod miſerat nondum accepiſſe: an Epiſtolam ad Flavianum, quam per Baſilium Diaconum miſerat, acceperit. De actis Syno-

Ibidem.

Ibidem.

Epiſt. lxxxiv. ad Marcianum. c. iii.

Epiſt. lxxxvi. ad Iulian. cap. iii.

di Calchedonenſis *ſpecialiter injungit, ut in unum codicem univerſa faciat congregari, in Latinum ſcilicet ſermonem abſolutiſſima interpretatione tranſlata: quoniam propter linguæ diverſitatem parum clara apud Occidentales habebatur inſtructio.* Quærit de tumultu Monaſteriorum Palæſtinæ: ſed iis, quoniam elucidatione indigent, paululùm immorabimur. Epiſtolæ verò anteà ineditæ, quas modò publicas facimus, ad illuſtrandam hiſtoriam hanc non parum conferent adjumenti. ANN. CHR. CCCCLIII.

VI. De Tumultu Monachorum Palæſtinæ.

Acciſis rebus Dioſcori, proſcriptáque Calchedone hæreſi Eutychianâ, complures Monachi rem agi ſuam rati, quia Archimandrita condemnatus, cui & profeſſione vitæ & ſocietate doctrinæ devincti erant; ſuccenſere vehementer cœperunt, primùm clanculùm, tum palam deteſtari decreta Patrum, defendere Eutychem, ſumtáque audaciâ omnia rurſus moliri, ut Eutychianiſmum aſſererent. Furere imprimis Theodoſius quidam Monachus Palæſtinæ, qui Calchedonem venerat, Eutychianæ factionis ſtudio promovendæ, quâ autoritate apud Monachos pollebat. Verum ubi vidit debellatum hæreticum, quem fovebat, furenti ſimilis in Palæſtinam fugit ad Monachos Jeroſolymæ imminentes, adverſos Calchedonenſi Synodo rumores ſpargit, peſſumdatam in Synodo fidem, (ſic hæreſim vocitabat) Juvenalémque Jeroſolymitanum, qui priùs Epheſi in Eutychis verba juraverat, defeciſſe à fide. Hæc & alia ejuſmodi modò inſuſurritans, modò palàm vociferans turbulentas Monachorum mentes excitat. Juvenalis Jeroſolymitanus dimiſsâ Synodo Jeroſolymam reverſus eſt. Ejus adventu veſana hominum factio exardeſcere in Juvenalem, tamquam in prævaricatorem fidei: omnes tumultuari, minitari mortem, ni revocet jurata Calchedone decreta. Ille impar tot hoſtibus fugit Conſtantinopolim, dum motus tempore & morâ conquieſcunt.

Monachi abſente Juvenale, ut Evagrius inſinuat & apertè Nicephorus commemorat, vel eo præſente, ut habet Epiſtola Marciani ad Alexandrinos Monachos in actis Concilii Calchedonenſis, Theodoſium Monachum creant Epiſcopum, depoſito Juvenale: & pariter in ſedes Epiſcoporum, qui nondum Calchedone redierant, quíque fidem Calchedonenſem præſentiâ & votis confirmarant; alióſque ſuæ factionis homines Epiſcopos ſubrogant. Poſteà Theodoſius ad propagandam hæreſim nihil reliqui facere; vel vi, vel voluntate cogere omnes ad execrandam Synodum Calchedonenſem: regionem cæde & ſanguine implere: non Preſbyterorum, non Epiſcoporum autoritate retineri; imò inſtar ferocis belluæ graſſari in omnes, qui anathema dicere in fidem abnuerent. Tum Eudoxia Theodoſii junioris illius uxor Jeroſolymis degebat. Illa imbuta primùm veneno Eutychetis, cui quondam adversùs Flavianum faverat, multum ponderis & autoritatis factioni attulit. An privatis in Pulcheriam odiis? an memoria Theodoſii conjugis, ſub cujus principatu Epheſi profligata fides? Certè hæc fœmina grave vulnus Eccleſiæ inflixit.

VII.

De tumultu Palæſtino Romæ primùm rumor vagus, inter Epiſcopum & Monachos graves iras exarſiſſe; ſed latebat cauſſa. Incertus Leo an pro cauſſa fidei decertarent, Julianum Coenſem rogat uti ad ſe ſcribat de eo negotio. *De Palæſtinis*, inquit, *Monachis, qui jampridem in tumultu diſſenſionis eſſe dicuntur, quo adhuc animo moveantur ignoro: neque cujuſquam ſermone mihi patefactum eſt, quas cauſſas videantur antefatæ præferre diſcordiæ.* *Epiſt. lxxxvi. ad Iulianum. cap. iii.*

ANN.CHR. CCCCLIII.

Vtrum ſcilicet Eutychianæ perverſitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant Epiſcopum ſuum in hanc impietatem potuiſſe traduci: quod contra ipſorum locorum Sanctorum teſtimonia, quibus totus mundus inſtruitur, ab Incarnationis Dominicæ veritate deſciverat; & quod in aliis per indulgentiam curari placuit, in illo putent non eſſe veniale. Vnde cupio ſuper his pleniùs edoceri.

Dum hæc Leo ſcribit, ecce literæ à Juliano Coenſi, quibus totam hanc tragœdiam copioſiùs edocetur. Hoc ſanctum Pontificem conſolatur, quod Marciano animus pro Religione tuendâ non modò Chriſtianus, ſed etiam ſacerdotalis. Nam audito Monachos duce Theodoſio turbare Eccleſiam, Dorotheo Palæſtinæ Præfecto imperat nihil omittere, ut rebelles Monachos reprimat. Jubet mittere in vincula Theodoſium ſeditionis facem. Dat deinde reſcriptum, ubi conjuncta cum clementiâ autoritas, cum majeſtate religio, modò mitigare rebellionem manſuetudine, modò tentat compeſcere imperio. Interim Monachi Pulcheriam aggreſſi ſunt, libellos ſupplices illi dirigunt: ſed non æquè facilè ejus mentem atque oculos faſcinant. Conſentanea fidei, hæreſi adverſa reſcribit Pulcheria. Leo hæc edoctus à Juliano, in reſponſione Auguſtum Auguſtámque laudat his verbis: *De edicto Chriſtianiſſimi Imperatoris, quo imperitu quorumdam Monachorum inſania quid mereretur oſtendit, & de reſponſione piiſſimæ Auguſtæ, quâ Monaſteriorum Præſules increpavit, multum me gaudere ſignifico: non ignorans hunc ipſis fervorem fidei divina inſpiratione conferri; ut omnes excellentiam ipſorum non ſolum regii culminis; ſed etiam ſacerdotalis appareat eſſe ſanctitatis.*

Epiſt. lxxxviii. N. ad Iul. cap. ii.

VIII.

Julianus miſerat exemplar edicti; ubi admirari licet ſapientiam, moderationémque Principis, qui pacem eſſe vult in Eccleſiâ, nec tamen diſſidentium voluntates cogere, nec vim inferre animis parat: *Ac noſtra*, inquit, *clementia nulli penitus neceſſitatem præcepit imponi, quatenus aut ſubſcriberet, aut conſentiret invitus. Non enim terrore aut violentia aliquos volumus ad viam trahere veritatis.* Non enim impetu, ſed prudentiâ vitiis erroribúſque animi medendum eſt: ejuſmodi malum ingraveſcit, ſi duriùs acerbiúſque tractes. Marciano & Pulcheriæ Leo grata reſcribit: hócque conſilium bene conſulendi Eccleſiæ *fidei præclarum opus* vocat, gratulatúrque Eccleſiæ, quod tales nacta Principes, quibus potentia regia & ſacerdotalis doctrina: *Quoniam*, inquit, *Principibus noſtri temporis non ſolùm potentiam Regiam, ſed etiam ſacerdotalem cognoſcimus ineſſe Doctrinam.*

Sacra Marciani ad Monach. Pal.

Epiſt. lxxxix. ad Marcian. c. ii.

Epiſt. xc. ad Pulcher. c. i.

IX.

Leo monitus ab Auguſto ſcribit ad Eudoxiam.

Quantum animi erat Marciano pro concilianda pace Eccleſiæ, ex eo intelligimus, quod ipſe autor fuerit Leoni, ut ad Eudoxiam ſcriberet, & perſuaderet meliora. Audivit Leo prudens conſilium, non literis, ut reor, ſed viva nuncii voce delatum. Ad Eudoxiam continuò reſcribit, egitque apud Valentinianum Eudoxiæ generum, ut & ipſe per literas adhortaretur ad ſuſcipiendum fidei patrocinium. Hæc diù occulta per ineditam huc uſque Leonis ad Julianum Epiſtolam accipimus: *Et quia ſecretiùs mihi clementiſſimus Imperator per filium noſtrum Paulum mandare dignatus eſt, de admonendâ filia noſtra clementiſſima Eudoxia, feci quod voluit, ut literis quàm fructuoſum ipſi foret, ſi Catholicæ fidei faveret, agnoſceret: & ut clementiſſimi Principis filii ſui literis ſuper hoc admoneretur obtinui, non ambigens ipſam quoque pio ſtudio elaboraturam, ut autores ſeditionum propoſitum ſuæ profeſſionis agnoſcant: ut ſi non intelligunt docentium prædicationem, ſaltem vindicantium timeant poteſtatem.*

Epiſt. lxxxviii. N. ad Iulian. c. iii.

Leonis literæ ad Eudoxiam non ſuperſunt: ſed duæ ſunt aliæ Epiſtolæ quarum altera eſt ad Palæſtinæ Monachos, altera ad Eudoxiam. Monachis ſacram Chriſti Incarnationem pluribus præclarè explicat, ad unitatem fidei pacémque Eccleſiæ eos adhortatur: Eudoxiam verò rogat, ut ſua autoritate Monachorum hæreticam pravitatem non fulciat; imò ipſa ſedulò laboret, ut illi aliquando reſipiſcant, & mutatâ ſententiâ, & condemnato Eutyche, eadem cum Catholica Eccleſia profiteantur. Ex quâ Epiſtolâ intelligimus Eudoxiam prioribus literis Leonis non reſcripſiſſe: quia reſponſionis nulla ibi mentio eſt. Neque illa, puto, ex monitis Leonis quicquam profecit: conſtat enim Eudoxiam non rediiſſe ad Eccleſiam, niſi anno & amplius poſt reſtitutum ſedi Juvenalem, cujus reſtitutionem Marciano & Pulcheriæ deberi teſtatur Leo, nulla Eudoxiæ facta mentione, quod non omiſiſſet commemorare. Et quidem puto non niſi poſt duas ſuæ familiæ clades, Valentinianum occiſum, Eudoxiam captam à Genſerico, culpam agnoviſſe, & ſancti Euthymii ſermonibus edoctam, fidem Catholicam eſſe profeſſam. Hoc tamen forſan egerunt monita Leonis, ut redeunti Juvenali Eudoxia obicem non poſuerit, monachóſque, non adjuvando, pacatiores reddiderit.

ANN. CHR. CCCCLIII.

X.

Epiſt. xvi ad Palæſtinos.

Epiſt. xcvi. ad Eudoxiam.

An Eudoxia ex Leonis literis profecerit.

XI.

Dum hæc geruntur Jeroſolymis, Anatolius per Legatos Lucianum Epiſcopum & Diaconum Baſilium certus Romæ non probari, quæ Calchedone pro Sede Conſtantinopolitana definita: offenſus repulſa, calumniari Leonem cœpit, clámque ſpargere ab ſede Apoſtolica rejectam Synodum Calchedonenſem: quaſi ſummus Pontifex fidem abnueret, quia Anatolii ſuperbiam retundebat; iiſque artibus diſſimulabat fallaciam, ut plures in errorem induceret. Hæretici facilè credebant, quod optabant; Catholici quod timebant. Ipſe Marcianus verbis Anatolii propè circumventus, ut rem edoceretur ab ipſo Leone, ad eum ſcribit: percuſſam quidem hæreſim Calchedone, ſed nondum debellatam; poſſe penitus profligari, ſi univerſis Eccleſiis Leo teſtetur ſe accipere Synodum Calchedonenſem: *Quod facilius clementia veſtra arbitratur implendum, ſi per univerſas Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi Calchedonenſis Apoſtolicæ ſedi placuiſſe doceantur.* Reſcribit Leo non opus quidem literis approbare fidem Calchedone decretam, quam ipſe ſatis per Epiſtolam, cui omnes ſubſcripſerant, teſtatam fecerat, quámque per literas ad ipſum Imperatorem confirmavit; imò & per literas ad Anatolium: quod ille maluit diſſimulare, quàm ſuum prodere ambitum: ſe tamen, ut ejus pareret voluntati, decretis Synodalibus ſuum ſuffragium ſententiámque ſubjungere, quâ fidei Catholicæ ſubſcribit, & condemnat hæreſim. *De quo quidem*, inquit, *ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium ſubſcribentium conſenſus acceſſerit, quæ à me ſecundum formam Apoſtolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emiſſa eſt: & per fratrem meum Lucianum Epiſcopum talia & ad gloriam veſtram & ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcripta direxerim, quæ evidenter oſtenderent, me ea, quæ de fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eiſdem literis ea, quæ per occaſionem Synodi malè ſunt attentata, reprehenderam, maluit prædictus Antiſtes meam gratulationem tacere, quàm ſuum ambitum publicare.... Quia vero omnibus modis obediendum eſt pietatis veſtræ religioſiſſimæ voluntati, conſtitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholicæ, & de Hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjeci ſententiam meam. Ne*, ut eſt in Epiſtola ad Pulcheriam, *fallax cujuſquam ſimulatio ſententiam meam*

Epiſt. lxxxix. ad Marcian. cap. i.

Ibidem. cap. i.

Epiſt xc. ad Pulcher. cap. ii.

ANN. CHR. CCCCLIII.

Epiſt. lxxxviii. N. ad Iul. cap. i.

haberi vellet incertam. Et, ut habet Epiſtola ad Julianum, quam ex codice noſtro MS. damus: *Propter eos ſcilicet, qui ad occaſionem velandæ perfidiæ ſuæ infirma vel dubia videri volunt ſtatuta Concilii; quæ nullâ ſunt conſenſus mei ſententiâ roborata.*

XII.

Epiſt. lxxxvii. ad Epiſc. Calc. Syn.

Epiſt. lxxxviii. N ad Iulian. cap. v

Epiſt. lxxxvii. ad Epiſc. Calc. cap. i.

Ibidem.

Leo itaque, ut omnes Anatolii artes eluderet, Encyclicam Epiſtolam Epiſcopis qui Synodo Calchedonenſi interfuerant ſcribit, miſitque ad Julianum duo exemplaria: quorum alteri adjecit exemplar Epiſtolæ ad Anatolium, alteri nihil ſubdidit: alterum ut mallet Imperatori redderet: *Duas*, inquit, *à pari ad Synodum Epiſtolas feci: unam, cui exemplaria Epiſtolæ meæ ad Anatolium Epiſcopum datæ ſubdi feci; alteram, quæ exemplaria ſubdita non haberet: tuo permittens arbitrio, ut quam dandam eſſe clementiſſimo Principi duxeris, hanc tradas, alterâ apud te retenta.* Epiſcopis ſignificat ſe ex animo decreta Synodi accipere. *Toto*, inquit, *corde me fuiſſe complexum*: ſe hæc ſcribere, non quod neceſſe eſſet, ſed quia ita placuit Marciano, ut aliquorum ſuſpicionem amoveat, quaſi recuſet approbare decreta Calchedonenſis Synodi: *Ne per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Calchedonenſi per unanimitatem veſtram de fide ſtatuta ſunt, approbem.* Deinde teſtatur ſe priùs aſſenſum Synodalibus geſtis dediſſe per Legatos; ſed ſe id palàm facere, ut omnibus ſua conſenſio innoteſcat. Tanta ſcilicet erat ſummorum Pontificum pro ſacris Conciliorum decretis reverentia ac obtemperatio, ut vel levem diſſenſus ſuſpicionem omni ſtudio remotam Leo velit: Id quidem in rebus fidei, non in cauſſa Anatolii: utpote quæ Synodo Nicænæ contraria eſt: *Vt & fraterna univerſitas & omnium fidelium corda cognoſcant, me non ſolùm per fratres, qui vicem meam exequuti ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum Synodalium propriam vobiſcum uniſſe ſententiam, in ſola videlicet cauſſa fidei (quod ſæpe dicendum eſt) propter quam generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis placuit congregari.*

XIII.
Anatolius Illyricum ſollicitat pro ſuæ Eccleſiæ privilegiis.

Epiſt. lxxxviii. N. ad Iulian, cap. v.

Ibidem. cap. v.

Nihil his motus Anatolius omnem movet lapidem, ut incœpta conſilia ad exitum perducat: in Illyricum vel mittit, vel ipſe abit, cum Epiſcopis illius provinciæ communicat, quæ in honorem ſuæ Sedis Calchedone decreta ſunt; rogat ſubſcribant: ſed hæc fieri prohibet Euxitheus Theſſalonicenſis Epiſcopus, nuper in locum Anaſtaſii ordinatus: qui Romam miſerat Epiſcopum ordinationis ſuæ nuncium: ut & ſimul declararet conſilia Anatolii: quæ omnia ex literis jam citatis ad Julianum Coenſem accepimus. *Illud etiam noſſe te volumus, Anatolium Epiſcopum poſt coercitionem noſtram in ſuæ præſumtionis adeò temeritate perſiſtere, ut Illyricianos Epiſcopos, ut ſibi ſubſcriberent, conveniret, quod nobis Epiſcopus qui à Theſſalonicenſi ordinationis nuncius miſſus eſt intimavit.* Quoniam Anatolius nihil proficiebat monitis, Leo cui bene perſpecta erat elatarum mentium indoles, ejus ſuperbum animum mutare inſtituit ſilentio contẽtúque. Conſilium probavit eventus, ut ſuo loco videbimus. Gravius ſiquidem id tulit Anatolius, quàm minas: ideóque apud Jul. Coenſem ſilentium Pontificis conqueſtus eſt. Ille Leonem ad reſcribendum invitat. Ad hæc Leo: *Cui ideò ſcribere noluimus, quamvis ipſe hoc peteres debere fieri; quia eum corrigi nolle perſpeximus.*

XIV.
Ægypti tumultus.

Ægyptus non quieta tunc temporis. Dioſcoro Calchedone depoſito, Ægyptii Epiſcopi poſt Synodum Calchedonenſem redierunt Alexandriam, coactóque Clero cum nobilibus civitatis, alterum ſubrogare illi inſtituunt. Ve-

rum populus coitione factâ electionem turbat, ſeu complures Dioſcoro faverent, ſeu ordinari Epiſcopum altero ſuperſtite nollent: quod teſtatur Liberatus in Breviario: *Volentibus neminem penitus ordinare: ne adulteri viderentur Dioſcoro quippe vivente.* Tamen propoſito Proterio aſſenſi omnes: quia carus Dioſcoro, cui abſens Alexandrinam commendaverat Eccleſiam. Sed poſtquam ad Pontificatum evectus, plebs ſeditionem redintegrare, ſcindi in factiones; pars petere Dioſcorum, adverſari Proterio; pars huic favere: adeò ut militari cuſtodiâ indigeret, quo vim & impetum populi retineret. Leo nondum acceptis Alexandriâ nunciis, præſagiebat quæ gerebantur, revolvens animo quantum Dioſcoriana factio valeret. Literas itaque ad Alexandrinum Epiſcopum vel ejus ordinatores ſeu Clericos miſit, exemplariáque ad Julianum Coenſem: ut ea, quæ ſcribebat, ad Auguſtum referret. Periere literæ ſed de his mentionem habent, quæ ad Julianum ſcriptæ ſunt hoc anno. Quibus etiam ſciſcitatur de Monachis Ægyptiis, an fidei Catholicæ tenaces? An pacis amantes? Quomodo Alexandriæ ſe res habeant? *De Ægyptiis Monachis quam quieti, aut cujus ſint fidei, ſcire deſidero: & de Alexandrinæ Eccleſiæ pace quid ad vos veris nunciis perferatur: ad cujus Epiſcopum, vel ordinatores ipſius, ſeu Clericos, qualia ſcripta direxerim miſſis exemplaribus ſcire te volui.*

Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ præficitur.

Epiſt. lxxxvi. ad Iulianum.

XV.

Epiſt. xcii. al. lxii. Epiſt. xciii. al. lxiii.

Iiſdem propè temporibus ad Maximum Epiſcopum Antiochenum & Theodoritum Cyrenſem literas miſit. Maximus nuncios Marcianum Preſbyterum & Olympium Diaconum Romam miſerat, qui victoriam fidei triumphatóſque Calchedone hæreticos ſummo Pontifici gratularentur. Per eos monuerat nondum ita oppreſſam hæreſim, ut non moveret lacertos; eſſe adhuc complures, qui profeſſam Calchedone fidem reſpuerent. Per eoſdem nuncios reſcribit Leo, laudátque illam, quam profeſſus literis erat, fidem, hortatúrque ut eam vindicet à conatibus hæreticorum, ſeu ii Neſtorii, ſeu Eutychis ſectatores fuerint. Nam perinde utrique damnandi: *Quia non intereſt quo ſacrilegio ab Incarnationis Dominicæ veritate diſcordent, dum id quod praviſſimè ſentiunt, nec autoritas Evangelii, nec ratio recipiat ſacramenti.* Monet deinde ut privilegia tertiæ ſedis retineat, nec ea ſinat ambitione cujuſquam imminui; ſed fortiter decreta Nicænæ Synodi defendat, quibus ut deroget nullo molimine, nulla autoritate perſuaderi poteſt. Simúlque ſuas ad Anatolium literas illi mittit, quas Epiſcopis ſuæ provinciæ ſignificari optat ut diſcant omnes quo animo reprimere conatus Anatolii inſtituerit. Sub finem Epiſtolæ hæc ſubjungit: *Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavere: ut præter eos, qui ſunt Domini ſacerdotes, nullus ſibi docendi & prædicandi jus audeat vindicare, ſive ille Monachus, ſive ſit Laicus, qui alicujus ſcientiæ nomine glorietur: quia etſi optandum eſt ut omnes Eccleſiæ filii quæ recta & ſana ſunt ſapiant, non tamen permittendum eſt, ut quiſquam extra ſacerdotalem ordinem conſtitutus, gradum ſibi prædicatoris aſſumat: cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conveniat: & in uno Chriſti corpore & excellentiora membra ſuum officium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent.*

Epiſt. xcii. ad Maximum, cap. i.

Ibidem. cap. v.

XVI.

Epiſt. xciii. ad Theodor. cap. i.

Graviſſimam quoque Epiſtolam ad Theodoritum ſcripſit. Decreta Calchedone prædicat, ut à Deo profecta, & ſententia irrevocabili ſancita; quia priùs quidem ab Apoſtolica ſede concepta, ſed firmata deinde irretractabili, ut Leo loquitur, autoritate omnium Epiſcoporum: *Unde gloriamur*, inquit, *in domino cum propheta canentes: Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit*

ANN. CHR. CCCCLIV.

cœlum & terram: qui nullum nos in noſtris fratribus detrimentum ſuſtinere permiſit: ſed quæ noſtro priùs miniſterio definierat, univerſæ fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu: ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderet, quod priùs à prima omnium ſede formatum totius Chriſtiani orbis judicium recepiſſet: ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplius nobis accreſcit gaudendi materia, dum & tantò magis ſe perculit inimicus, quantò contra Chriſti miniſtros ſævius inſurrexit. Ob perpeſſos labores injuriáſque à Dioſcoro acceptas eum inſuper laudat, excitátque ad delendas penitus Neſtorianiſmi & Eutychianiſmi reliquias, & ſuadet ut mediam Catholicæ doctrinæ viam ſequatur, neque dextrorſum, neque ſiniſtrorſum à recto deflectens tramite: quoniam utrimque error eſt: *Hoc præcipuè præſenti occaſione credimus admonendum, frater chariſſime, ut quotieſcumque, divina gratia miniſtrante, illos qui foris ſunt fonte doctrinæ aut ſubmergimus aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus ſancti divinitas in Calchedonenſi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrúmque hoſtem ſermonem noſtrum cum omni cautela libremus.* Deinde rogat eum ut reſcribat: *Si quid apud illas regiones doctrina Dominica proficiat.* De conſiliis Anatolii, de Monachis & Laicis eadem quæ Maximo, ne ſcilicet temerario auſu prædicationis & doctrinæ muneri ſe immiſceant: quia, ut definitum in Conciliis, *Epiſcoporum præcipuum munus eſt.*

Ibidem. cap. iv.

Ibidem. cap. vi.

Concil Carthag. iv c. xx. & Trident. ſeſſ. v. c. 11. & ſeſſ. xxiv. cap iv.

XVII. *Epiſt. xcviii. ad Iulianum.*

Sequuntur in editis codicibus aliæ Epiſtolæ, de quibus vel jam diximus, vel dicemus poſteà. Eſt & altera ad Julianum Epiſcopum data vij. Calend. Julii Opilione conſule, ubi Leo ſolicitudinem ſuam pro fide paucis explicat, ab eóque frequentes de rebus Eccleſiæ literas poſcit; rogátque ut mandentur executioni, quæ ad Imperatorem, & ad eum priùs ſcripſerat.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	VALENTINIANI 30. MARCIANI 5. IMPP.	AETIO ET STUDIO COSS.
454	15		

I. *Epiſt. xcix. N. ad Marcian.*

De rebus Palæſtinæ, ut opinor, inquirebat Leo ſuperiori ad Julianum Epiſtola. Huic tum provinciæ pacem redditam per id temporis accepit, ut ex ſequenti ad eumdem Epiſtola intelligimus. Eſt & Epiſtola ad Marcianum, quam in noſtro codice reperimus. Data eſt v. Idus Januarii; qua bonas ejus literas accepiſſe ſignificat. Quod verò literis Auguſti continebatur ex Epiſtolâ ad Julianum colligimus. Marcianus dixerat prioribus literis ea, quæ pro fide & conciliandâ Eccleſiæ pace geſſiſſet: alteris Anatolium amicum Leoni reddere conabatur; rogabátque ut ſuam illi communionem non denegaret, pollicitus Anatolium illi in omnibus, quæ ad fidem pertinebant, audientem fore. Ex Epiſtola tamen ad Julianum hoc anno ineunte data accepimus ab Anatolio Concilium ſuperiori anno factum Conſtantinopoli ex Epiſcopis, qui tunc in urbe erant. De ejuſmodi Conciliis modò ſermo fuit. In ea Synodo lecta Epiſtola, quam rogatu Imperatoris ad Epiſcopos nuper Calchedone congregatos ſcripſerat. Sed quoniam in ea Synodo omnia nutu Anatolii agebantur, lecta ſunt tantùm ea, quæ de fide, non quæ de conſiliis Anatolii Leo fusè fuerat proſequutus. Ibi quoque cauſſa Aetii ventilat

Epiſt. c. al. lxviii. ad Iul. cap. iii. σύνοδος ἐνδημοῦσα. CP.

lata: accuſationibus quippe variis oneratus eſt; ſed calumnias iterùm facilè diluit.

ANN. CHR. CCCCLIV.

II.

Literæ Proterii ad Leonem.

Eodem anno, ut legimus in Epiſtolis aliis Leonis ad Marcianum, Julianúmque v. Id. Januar. Palæſtinæ motibus ſedatis, literas quoque à Proterio Alexandrino Patriarchâ accepit Leo allatas per Neſtorium Epiſcopum, ut puto, Phragoneos, qui, ut ex Liberato colligo, ejus conſecrationi, & nuper Calchedonenſi Concilio adfuerat. Romam non recta venit, ſed per Conſtantinopolim iter faciens, literas Leoni ab Imperatore detulit, qui de novo Alexandrinorum Antiſtite Proterio magnificè loquebatur. Hujus fides Leoni primò ſuſpecta: quia carus olim Dioſcoro, qui curam tutelámque Alexandrinæ Eccleſiæ illi commiſerat, quando ad Synodum profectus eſt. Gratæ Leoni literæ, quia ejus rectam fidem, ut Marcianus priùs teſtatus fuerat, declarabant: quibus & Leo egregiè reſpondit. Epiſtola diù delituit: hanc ope noſtri cod. MS. è tenebris eruimus: cujus fragmentum apud Bedam, de cujus hallucinatione conſule annotationes noſtras ad hanc Epiſtolam. Lætitiam primùm illi ſuam ſignificat: *Lætificaverunt*, inquit, *me literæ dilectionis tuæ, quas frater & Coepiſcopus noſter Neſtorius pio apportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Eccleſiæ Præſule talia ſcripta ad Sedem Apoſtolicam mitterentur, quæ oſtenderent Magiſterio Beatiſſimi Petri Apoſtoli hoc ab initio per Beatum Marcum ejus diſcipulum didiciſſe Ægyptios, quod conſtat crediḋiſſe Romanos.* Multis deinde ſuam ad Flavianum Epiſtolam defendit adversùs calumnias hæreticorum: quam legi optat frequenti concione: ut Alexandrinos de ſua doctrina certos faciat, quæ eadem cum Alexandrinis Epiſcopis. Rogat deinde, ut allata Patrum teſtimonia cum ſua Epiſtola publicè conferat: quo palàm fiat eum Neſtorium pariter & Eutychem deteſtari.

Epiſt. ciii. N. ad Proterium.
Beda Presb. de Ratione temporum, cap. 42.
Vide infrà, p. 328.
Ep. ead. cap. 1.

Epiſtola ſancti Leonis publicè lecta Alexandriæ & ad SS. PP. traditionem probata.

Apparet ex eâdem Epiſtola miſſas quoque ad eum literas, quas Leo ad Concilii Epiſcopos, ad Marcianum, & ad Anatolium miſerat: ubi rata eſſe confirmat, quæ de fide definita ſunt; irrita declarat, quæ in præjudicium Sedis Alexandrinæ Calchedone acta ſunt. Eutychiani ſcilicet offenſi decreto Concilii Calchedonenſis & fide Leonis, ejus Epiſtolam palàm criminabantur, eam in pravos diſtrahentes ſenſus; ſingulos apices & ſyllabas inſidiosè obſervabant: *Inimici crucis Chriſti*, inquit, *omnibus & verbis noſtris inſidiantur & ſyllabis.* Et quoniam ejus integritatem corrumpere nequibant, pravâ adulterabant interpretatione. Leo ut inſidiis occurreret, rogavit Marcianum ut Græcè juberet reddi, ſeu per Julianum Coenſem, vel per alium quemlibet peritum utriuſque linguæ, eámque ſuo obſignatam ſigillo ad Alexandrinos Judices mitteret, qui cum B. Patrum locis, quæ adjunxerat, populo prælegerent: ne hæreticorum calumniis fallerentur, & omnes tam Neſtorium à ſe quàm Eutychem condemnatum ſcirent: *Quia verò*, inquit, *quorumdam hæreticorum verſuta nequitia, ad conturbandam aliorum ſimplicitatem, Epiſtolam meam, quam ad Beatæ memoriæ Flavianum dedi, falſaſſe perhibetur: ut, commutatis quibuſdam literis vel ſyllabis, receptorem me Neſtoriani erroris aſſereret: obſecro venerabilem clementiam tuam, ut eamdem Epiſtolam meam per fratrem meum Iulianum Epiſcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas veſtra delegerit, in Græcum ſermonem jubeatis integrè diligentérque tranſlatam, per idoneum perlatorem ſub veſtri ſignaculi impreſſione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis: qui eam*

Eadem Epiſtola inſidiosè explicata.
Epiſt. ciii. ad Proterium.
Epiſt. civ. ad Marcianum.
Eadem ſigillo Principis munita.
Epiſt. civ. c. iii.

ANN. CHR. CCCCLIV.

Clero & plebi ipſius civitatis cum prædictorum Epiſcoporum prædicationibus, quibus & mea ſcripta conſentiunt, faciant recitari: ut agnoſcant ſe fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere, & probetur Apoſtolicæ Sedis ſynceritas, apud quam nec Eutyches, nec Neſtorius ullum obtinent locum: quia ſicut alios hæreticos, ita & iſtos Eccleſia univerſalis damnavit.

III. *Epiſt. cii. N. ad Iulianum.*

Eſt & Epiſtola non priùs edita ad Julianum Coenſem de eâdem re. Rogat ut Epiſtolam ſuam ad Flavianum ex Græco in Latinum vertat ſermonem; & ut nihil illum lateat, exemplaria Epiſtolarum ad Marcianum & ad Proterium illi mittit. Hæretici nihilominùs depravare ejus Epiſtolam, ut jam diximus, pergunt, ſenſuſque ſubdititios ſubjicere; deformatam ſpargere in vulgus, multos improbâ pravitate decipere. Malum etiam poſt obitum Leonis durabat. Anno enim ccccxcvii. tempore Anaſtaſii Pontificis Apocryſiarii Eccleſiæ Alexandrinæ Legatis Româ miſſis ſupplices libellos dederunt, ubi fuiſſe complures falſa interpretatione deceptos comperio. Ignari quippe pravitatis, Epiſtolam Neſtorianiſmi arguebant: nec minus Legati Romani, quàm Proterius in vindicandâ ab hæreſi Epiſtolâ laborarunt. Marcianum tamen puto Julianúmque Coenſem perfeciſſe, quæ Leo rogaverat. Siquidem Imperator, pro Religione Alexandriam turbari audiens, Edicto cavit, ne turbæ fierent, plectens pecuniâ, exilio & ſupplicio, qui virulentiâ Eutychetis infecti, & qui nollent cum Proterio communicare: quique ſub imagine & prætextu religionis conventicula & cœtus agitant. Baronius Edictum publicatum hoc anno exiſtimat, nec Conſtantio & Rufo, ut vulgò ſcribitur, datum: quia illi imperante Leone Conſulatum inierunt; ſed Studio & Aetio Coſſ. regnante adhuc Marciano: quam emendationem amplector, & juvat Epiſtola Leonis data iv. Cal. Maii, quam Holſtenius edidit, & nos iterùm edidimus. Sic verò in eâ Epiſtolâ Leo cum Imperatore: *Cùm etiam per Ægyptum, Deo vos in omnibus adjuvante, celerius credamus omnis pravi dogmatis extinguendas reliquias: benigne enim his conſulitis, quibus licentiam execrabilis erroris aufertis.*

Leonis Epiſtola poſt mortem ejus calumniis petita.

Baron. a. 454. Num. vi.

Epiſt. cvii. ad Marcianum ex cod. Griman. & Romana Holſteni collectione.

IV. *Epiſt. cv. al. lxx. ad Marcianum, cap. ii.*

Eutyches ad longinquiora amandatus.

Eutyches intereà anathemate percuſſus, irâ æſtuans latè venenum diffundere parat, proſcindere PP. Calchedonenſes ſatagit, nec ceſſat ſacræ Chriſti Oeconomiæ obtrectare. Leo per literas Juliani admonitus ad Marcianum ſtatim ſcribit, longè in exilium mittendum Hæreticum, qui vicinitate urbis ad vitium & corruptelam abutitur. Archimandritam Eutychi ſuffectum crebris Juliani colloquiis confirmandum: ut Monachi ſui Præpoſiti morbo laborantes ad ſanitatem redeant. Julianum quippe removebat à familiaritate & conſortio novi Archimandritæ Eutyches; ſeu, quod auguror, ipſi Anatolius Leoni infenſus, atque adeò in Julianum ejus Legatum alienato animo; quod ex Epiſtolis Leonis ad Auguſtum mihi facilè perſuaſum eſt. Nam amicos ſuos Imperatori commendat, ne noceat illis Anatolius: *Precor autem, ut eos maxime tueamini contra omnes inſidias, quos mihi & veſtræ manſuetudini propter amorem fidei placere cognoſcitis: ut eos Conſtantinopolitanus Epiſcopus lædendi non habeat facultatem.*

Ibid. cap. iii.

V. *De Oeconomi Eccleſiæ CP. rationibus Leonis querela.*

Sic Anatolius cupiditati & iræ indulgens Eccleſiæ res & jura defendere negligebat. Hìc licet ſancti Leonis vigilantiam admirari, qui nihil quod erat Eccleſiæ à ſe alienum putabat. Prava tunc temporis in Eccleſiâ CP. conſuetudo erat: Oeconomus Eccleſiæ rationes facultatum & oblationum ad judices publicos referebat, non, ut moris erat, ad Epiſcopum & Clerum Ecleſiæ. Hu-

jus mali prima labes, avaritia Clericorum: nam dum illi negotium Dei quæſtui habent, & rem Eccleſiæ ex commodo metiuntur, lites inter ſe & diſſidia ſerunt, quibus dirimendis non idonei, quia inter ipſos ſacerdotes, qui & ipſi judices, pugna. Delatæ ad publicos magiſtratus cauſſæ, ſenſimque pravum exemplum fuit conſuetudo, & noſtris temporibus propè neceſſitas, quandiù ii quorum intereſt, non tam rem Eccleſiæ, quàm ſuam agent. Gennadius ſucceſſor Anatolii, ut hanc avaritiæ peſtem excideret, laboravit. Legimus enim Marcianum ejus Oeconomum juſſiſſe, ut ſuis ſingulæ Baſilicæ fruerentur oblationibus, quas priùs primaria retinebat. Leo igitur huic malo conſultum volens, de judiciis Clericorum ad Auguſtum ſcribit, & ſe jam de hoc negotio priùs ſcripſiſſe refert. Hanc ejus Epiſtolam ex MS. noſtro edidimus: *Illud etiam*, inquit, *rationabiliter huic Epiſtolæ credidi copulandum, ut de eo, quod pietatem veſtram prioribus petii literis deprecarer: ut Oeconomos CP. Eccleſiæ novo exemplo, & præcipuè pietatis veſtræ temporibus à publicis judicibus non ſinatis audiri; & hanc quoque injuriam ſacris removeatis ordinibus; ſed rationes Eccleſiæ ſecundum traditum morem ſacerdotali examine jubeatis inquiri.*

ANN. CHR. CCCCLIV.

Oeconomi Eccleſiæ rationes ad publicos judices referre coacti.

Theodorus lect. collect. lib. I. Nicephorus lib. xv. cap. xxii.

Epiſt. cxiii. N. ad Martian. cap. ii.

VI.

Anatolius cum Leone reconciliatur.

Sed ut ad Anatolium redeam, ille hoc anno cum ſancto Leone in gratiam redire, verè an ſimulatè, voluit. Dubium, an rei geſtæ pœnitentiâ, an irriti conatus dolore? Seu, quod veriùs, victus conſtantiâ Leonis & Marciani voluntate, cujus animus ad pacem pronus: ſic ſe res habuit. Marcianus primùm de reconcilianda cùm eo gratia ad Leonem literas dedit, de Anatolio ſpondens meliora. Hæc ex Epiſtola ſancti Leonis ad Julianum Coenſem, quæ hoc anno v. Idus Januarii data legitur. Marciano reſpondet Leo, per Epiſtolam, quæ tota eſt & inſcribitur *de Correctione Anatolii*. Hunc in ea objurgat, ut autorem diſſidiorum; laudátque Marcianum, ut pacis amantem: quippe qui ſedare velit tempeſtates, quas Anatolius excitavit: eáque conditione pollicetur amicitiam, ut priùs ſcripto teſtetur ſe abjeciſſe culpabilem ambitum: *Satisfaciat*, inquit, *Canonibus, & omnium gratiam ſacerdotum ſervaturum ſe eſſe reſcribat; ambitúmque culpabilem ſe abjeciſſe ſignificet.* Anatolius omnia ex votis Leonis facturum dixerat: ad quæ Magnus Pontifex: *Tantum quod verbis ſpondet, corde perficiat.* Quod ſi abnuat minatur ſe liberè & conſtanter facturum: *Si verò*, ait, *quæ Deo & pietati veſtræ diſplicent pertinaci intentione delegerit, ſalvâ manſuetudinis veſtræ reverentiâ, utar cum omnibus & pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adverſùm ſuperbientem liberiore conſtantiâ, quem, quod ſæpe dicendum eſt, malim pro ſanctis actibus fraterna caritate complecti. Cum omnibus*, dicit, *& pro omnibus*, quia nonſolùm ſua; ſed & aliorum erat cauſſa, ſi ſuperbiam & ambitum Anatolii retunderet, Canonum vim & autoritatem defenderet, & privilegia Eccleſiarum vindicaret ab injuria. Addidit, *vobis annitentibus*, quia & Principum eſt decreta Eccleſiæ tueri.

Epiſt. c. al. lxviii. ad Iulia cap. iii. Epiſt. cvii. ad Marcianum N.

Epiſt. ci. N. ad Marcianum.

VII.

Epiſt. Anatolii ad Leonem poſt Epiſt. Leonis cv.

In Holſteniana collectione eſt Anatolii Epiſtola, unde eum ad mentem ſaniorem rediiſſe accipimus, dolorem ſuum ex contemtu ſilentióque Leonis ſignificat, & ſe perfeciſſe quod Leo petierat: *Ea ſtatim quæ continebantur eis* (literis) *ut placita vobis implevi: quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat, hortabatur.* Subjungit loco reſtitutum Aetium, Andream depoſitum & abjectum ab Eccleſiâ, cum Eutyche Eutychianíſque omnibus,

ANN.CHR. CCCCLIV.

etſi in ſpeciem hæreſim fuiſſent deteſtati, ſubſcripſiſſéntque Epiſtolæ ejus ad Flavianum. Decretum verò in honorem Sedis CP. non ſe, ſed ſuæ Clericos Eccleſiæ quæſiviſſe: qui & confirmationi Leonis omnia reſervarant. Hancce Anatolii Epiſtolam ſimul cum literis Marciani accepit Leo, quibus eodem die reſcripſit. Ad Anatolium hæc: Anatolii culpam fuiſſe, ſi ſuis caruerit literis: quia ſibi non ſatisfecerit, quia ageret contra Canones: ſe tamen affici gaudio, quod Aetium in amicitiam receperit & ab Archidiaconatu amoverit Andream, depoſueritque Euphratem accuſatorem Flaviani: poſſe tamen ordinari Preſbyteros, ſi Neſtorianiſmi & Eutychianiſmi ſuſpicionem tollant: in locum Andreæ ſufficiendum alium, cujus fides non ſuſpecta: parum ſyncere loqui qui non ſuam, ſed Clericorum cupiditatem cauſſaretur: nihil auſos niſi ipſo annitente.

Ep. cxi. ad Anatolium.

IX. Aetius Archidiaconatu non reſtitutus.

Aetium Atchidiaconum non dicit reſtituendum eſſe: quia, ut diximus, Archidiaconatum gerere, non niſi Diaconus ſolebat, nec niſi poſt multos annos inſtituta conſuetudo, ut Archidiaconus Preſbyter fieret: Preſbyterum igitur facere, arcere erat ab hoc munere. Et fortè ideò Leo Andream Euphratémque poſſe conſecrari ſacerdotes ſignificat, modò in fide ſani ſint, ut omnem illis ad hoc munus aditum præcludat: ne plurimum in Eccleſiâ CP. valerent. Petebat ſanctus Leo ut Aetius Eccleſiæ ſuæ reſtitutus in gratiam cum Anatolio rediret, quod & perfectum eſſe gaudet: *Quod ergo*, inquit, *in Conſtantinopolitana Eccleſia quædam in officiis Clericorum correcta eſſe ſignificas, ut & Aetium Preſbyterum tuum in gratiam tuam affectionémque revocaveris, & Andream ab Archidiaconi actione ſubmoveris, nobis placuiſſe reſcribo.* Baronius ſcribit Aetium reſtitutum: *Leo*, inquit Annalium conditor, *ita Anatolium ipſum perſtrinxit, ut niſi Catholica communicatione omnino carere vellet Aetium in priſtinum locum reſtitueret.* Sed ſententia Baronii non modò aliena à conſuetudine illorum temporum, ſed & verbis ſancti Leonis contraria. Hæc quidem in Epiſtolâ Anatolii ad Leonem: *Reverendiſſimus quidem ſacroſanctæ Eccleſiæ noſtræ Preſbyter Aetius in priore loco atque honore Eccleſiaſtico nobis eſt reſtitutus.* Reſtitutum fuiſſe muneri Archidiaconatus non credam, ſed Eccleſiæ ſuæ, qui antea deputatus Cœmeterio. Nam quî aliter explicanda Leonis verba, qui alium probatæ fidei ſeligendum dicit: *Electo primitus & probato, qui Archidiaconi officium poſſit implere: Id eſt, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama reſperſerit.* Et in eadem Epiſtola Aetium tantùm ei reconciliatum oſtendit: *Ut & Aetium*, ait idem ſanctus Leo, *Preſbyterum tuum in gratiam tuam affectionémque revocaveris.* Reſtitutio igitur illa loci & honoris, (ſi verſio tamen vera & fidelis, & Græco Anatoliano conſentanea) de gratiâ Anatolii Eccleſiæque honore, non de officio Archidiaconi intelligenda.

Ep. cvi. ad Anatol. cap. iii.

Baronius ad ann. 453. num. 6.

Epiſt. Anatol. ad Leonem, cap. ii.

Epiſt. cvi. ad Anatol. cap. ii.

X.

In Collectione Holſteniana reperitur Epiſtola ſancti Leonis eodem tempore ſcripta ad Marcianum Auguſtum: eamdem iterùm & emendatiorem ex MS. noſtro reddimus. Leo de Marciano magnificè loquitur, ſtudium ejus pro pace conſervandâ, & inter Epiſcopos conciliandâ concordiâ longè prædicat; hortatúrque ut hæreſim quemadmodum in Palæſtinâ, ita in Oriente penitus deleat: ut & de Ægypto bene ſperandum erat. Rogat inſuper ut audaciam Caroſi Monachi reprimat, qui Concilii definitionem, autoritatémque ipſius Imperatoris nihil penſi habens multorum fidem corrumpebat. Baronius huc refert fragmentum Conſtitutionis Imperatoriæ, quam latam aſſerit pro

Epiſt. cvii. N. ad Marcianum.

Baronii locus de imperato-

tuendo jure primarum Sedium adversùs Anatolii conatus; ſed qui attentè hanc legerit, fatebitur non ſpectare ad juriſdictionem Patriarchicam, ſed ad jura quædam conceſſa quibuſdam Eccleſiis: velut de jure horreorum pro pauperibus alendis, & fortè de judiciis cauſſarum civilium Epiſcopis attributis: *Privilegia*, inquit, *quæ generalibus conſtitutionibus univerſis ſacroſanctis Eccleſiis orthodoxæ religionis retro Principes præſtiterunt firma & illibata in perpetuum decernimus cuſtodiri. Omnes ſane pragmaticas Sanctiones, quæ contra Canones Eccleſiaſticos interventu gratiæ vel ambitionis elicitæ ſunt, ſuo robore & firmitate vacuatas eſſe præcipimus.* Nihil de eâ Sanctione apud ſanctum Leonem, & illa generatim dicta quî uni Anatolio congruunt? Quis etiam Primarum ſedium jura à Principum Conſtitutionibus præſtita illis eſſe affirmarit, quod fragmento illo aſſeritur? Nihilominus certum ſancto Leoni Anatolium ceſſiſſe.

ANN. CHR CCCCLIV. ris conſtitutione correctus

XI. Synodus in Palæſtina cura Juvenalis Epiſcopi.

Allata circa ea tempora nuncia ex Palæſtinâ, pacatam ſcilicet provinciam curâ & ſolicitudine Juvenalis, qui ſedi reſtitutus Concilium congregavit. Solutâ Synodo legatos direxit ad Leonem, Andream Preſbyterum & Petrum Diaconum; tum ut doceret ut omnia ordinata Jeroſolymis, & gratias redhiberet ob egregiè navatam operam apud Imperatorem, autoritatémque interpoſitam adverſus Monachorum defectionem. Mittit quoque illi cum Eulogiis particulam Dominicæ crucis, niſi tamen hac parte interpolata ſit Epiſtola Leonis, quæ id refert. Reſpondit igitur ſanctus Leo, nec diſſimulat turbarum cauſſam ipſum extitiſſe Juvenalem ob impetitum Flavianum & defenſum Eutychem: nec turbatam provinciam, ſi pro fide conſtanter ſtetiſſet: tum occaſione Eccleſiæ, cui præerat, recolit vitam Chriſti actam Jeroſolymis, prodigia & miracula per crucis virtutem edita, quæ omnia mirificè ejus Incarnationem prædicant.

Epiſt. cx. ad Iuvenalem.

XII. Mors Dioſcori.

Sed ecce & optatiſſimi ex Ægypto nuncii. Julianus Coenſis ad Leonem ſcribit Dioſcorum vitâ exceſſiſſe, etſi Hæreticum ſanari malebat, quàm mori, lætitiam tamen apertè tulit, ſperans brevi interituram hæreſim, autore ſublato. Id ex Epiſtolâ noſtri Codic. Manuſcripti ad Julianum Coenſem manifeſtum eſt: *Auxiliante*, ait ſanctus Leo, *miſericordia Dei, faciliùs eſt errantium ſperanda correctio, & efficacior erit prædicatio Evangelii, extincto defenſore mendacii.* Hinc emendandum Chronicon Orientale, quod ab Abrahamo Echellenſi Latinum nuper factum ex Arabico. Bis enim peccat, cùm Dioſcorum & in inſulam in Occidente conſtitutam amandatum narrat, & ſeptem annis in ea moratum: Gangram enim Aſiæ minoris civitatem deportatus eſt; ubi hoc anno vitâ functus, quarto ſcilicet à dicta in eum ſententia. Bono Eccleſiæ mors Dioſcori contigit, ſpeſque fuit apud Ægyptios pacis recuperandæ: quoniam non ampliùs duo ſimul Epiſcopi, neque diſſimulatis hæretici moribus, aut clandeſtinis ejus conſiliis rebellio fovebatur. *In hac autem*, inquit ibidem, *ſolicitudine conſtitutis nunquam deſunt divina præſidia quæ Hypocritarum ſimulationes nihil poſſe permittunt, occultámque eorum nequitiam manifeſta deſtructione confundunt. Quamvis enim jampridem omnia hæreticorum machinamenta confracta ſint, & univerſas ejus vires dextera veritatis abſtulerit; nunc tamen intereunte, ut ſcripſiſtis, Dioſcoro, in profundiora ceciderunt; & perfidiæ incentore ſublato, inſtabiles quædam & inſipientes animæ habent quod paveant, non habent quod ſequantur.* Religioſa ſancti Leonis ex-

Epiſt. cxi. N. ad Iulianum.

ANN. CHR. CCCCLV.

pectatio, ſed malo Ægyptiorum animo vana fuit & inanis. Nam Alexandrini non deſtiterunt colere memoriam Dioſcori; duravit ſuperſtitio ad Patrum noſtrorum ætatem, cum Gabriël Alexandrinus Patriarcha legationem ad Clementem VIII. PP. miſit anno M. D. XCIII. cum confeſſione fidei, ubi anathema adverſus Dioſcorum torquetur.

ANNUS CHRISTI 455	LEONIS PAPÆ 16	VALENTINIANI 30. MARTIANI 6. IMPP.	VALENTIN. AUG. VIII. ET ANTHEMIO COSS.

I. Controverſia de Paſchate.

NULLAS habet hic annus Leonis Epiſtolas in ſuperioribus editionibus, nihilque nobis de Pontifice noſtro dicendum foret, niſi aliquot è MS. Cod. Grimanico prodirent Epiſtolæ, & huic anno reſervata eſſet de Paſchali termino difficultas, de qua literas nonnullas emiſerat annis proximè elapſis. Controvertebatur nimirum in quem diem incidebat hoc anno, qui Chriſti numeratur CCCCLV. Paſchalis feſtivitas. Dubitandi ratio hæc erat. Theophylus Alexandriæ Epiſcopus computi Eccleſiaſtici peritiſſimus, Cyclum centum annorum ediderat, cujus initium à primo Conſulatu Theodoſii ſenioris: ex ejus ſupputatione Anno CCCCLIII. hujus Cycli LXXIV. pridie Idus Aprilis Paſcha celebratum. Anno CCCCLIV. ſequenti, qui Cycli LXXV. in diem primum ante Nonas Apriles Paſcha inciderat. Sed hoc Chriſti anno CCCCLV. ejuſdem Cycli ſeptuageſimo ſexto, ad Octavum Calend. Maii Paſcha dilatum. Erratum in Cyclo Leo aſſerebat, nimiúmque dilatos Paſchales terminos, quos xj. Calend. Aprilis, & xj. Calend. Maii claudi oportebat. Paſcha igitur hujus anni ad xv. Calend. Maii aſſignabat. De ea controverſia ipſe Leo ſic loquitur in Epiſtolâ ad Marcianum: *Paſchale feſtum, quo ſacramentum ſalutis humanæ maximè continetur, quamvis in primo ſemper menſe celebrandum ſit: ita tamen eſt lunaris curſus conditione mutabile, ut plerúmque ſacratiſſimæ diei ambigua occurrat electio; & ex hoc fiat plerúmque, quod non licet, ut non ſimul omnis Eccleſia, quod non niſi unum eſſe oportet, obſervet. Studuerunt itaque ſancti Patres occaſionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Antiſtiti delegantes, quoniam apud Ægyptios hujus ſupputationis antiquitus tradita videbatur eſſe peritia, per quam qui annis ſingulis dies prædictæ ſolemnitatis eveniret, Sedi Apoſtolicæ indicaretur: cujus ſcriptis ad longinquiores Eccleſias indicium generale percurreret. Sed ſanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinæ urbis Epiſcopus; cum hujus obſervationis annos centum numero collegiſſet, ſeptuageſimi ſexti Anni Paſchale feſtum longè aliter quàm alii decreverant, tenendum eſſe conſtituit. Nam à primo Auguſtæ memoriæ Theodoſii ſenioris conſulatu ſuccedentem ſibi ſacræ obſervantiæ ordinem ponens, ut longioris temporis ratio ejus literis teneretur aſcripta, hujus complexionis ſeptuageſimus & quartus eſt annus,* [a] *in quo pridie Idus Aprilis ſanctum Paſcha celebravimus: ſequenti verò anno* [b] *pridie Nonas Apriles eadem propitio Deo, erit habenda feſtivitas, ſicut regulariter centenariæ annotationis ordo declarat. Sed in anno qui erit ſeptuageſimus ſextus* [c] *Paſchæ dies invenitur aſcriptus, quem à Paſſione Domini nullius exempli, nullius conſtitutionis admittit autoritas. Nam diem octa-*

Epiſt. XCIV. ad Marcianum, c. I.

Cura Paſchalis computi Alexandrino Ep. delegata.

a An. C. 453.
b An. C. 454.
c An. C. 455.

vum Calendarum Maiarum ab eo cognoſcimus præfinitum, qui nimiè limitem antiquæ conſtitutionis excedit: cum alii quintum decimum Calendarum Maiarum huic feſtivitati deputaverint diem: ſi quidem ab undecimo Calendarum Aprilium uſque in undecimum Calend. Maiarum legitimum ſpatium ſit præfixum. ANN. CHR. CCCCLV.

II. Ex quibus Leonis verbis cauſſam controverſiæ totius accepimus, de qua Leo peritos quóſque conſulit, imprimis Paſchaſinum Lilybæi in Sicilia Epiſcopum; Epiſtolámque hactenus inviſam in lucem emittimus ex toties laudato Cod. MS. ubi poſtquam Leo ad legationem in Concilio Calchedonenſi brevi obeundam eum inſtruxit; ſtatum totius controverſiæ aperiens, multáque de veritate Incarnationis Domini diſſerens; ſupputationis Paſchalis diligenter inveſtigandæ curam illi committit: rogat ut rem communicet cum peritis hominibus; ut de die Paſchatis non ampliùs ambigendi aut errandi locus ſuperſit: *Vt modis omnibus*, inquit, *ambiguitas auferatur, cum peritis quibúſque diligentiùs hoc tua ſolicitudo pertractet: ut in futurum hujuſcemodi caveamus errorem*: non reperitur reſponſio Paſchaſini. Eſt quidem ejus Epiſtola ad Leonem de die Paſchatis, quæ extat; ſed ad aliam, ut annotavimus, quæſtionem pertinet. Unde erratum eſſe in Annalibus Eccleſiaſticis clarum eſt, ubi Paſchaſini Epiſtola ad hanc refertur controverſiam: at duas fuiſſe contentiones de die Paſchatis ſub Leone conſtat. Prima quidem accidit anno ſupputationis ſeu Cycli Romani LXIV. aut LXIII. ut melioris notæ codices habent, & accuratior ſupputatio: cujus Cycli initium eſt à Conſulatu Antonini & Syagrii, ut habet Epiſtola Paſchaſini: altera incidit in annum Theophiliani Cycli LXXVI. ut ex Epiſtola Leonis ad Marcianum certum eſt: quæ ſupputatio incipit à primo Conſulatu Theodoſii ſenioris; atque ita biennio Romanam antecedit: duo igitur diſtinguenda ſunt tempora, ubi agitata de Paſchate controverſia: ad priorem diſputationem Paſchaſini Epiſtola, ad poſteriorem Leonis ad Paſchaſinum & Marcianum pertinent literæ quas primùm publicamus.

Ibidem, cap. iv.

Error Baronii emendatus.

An. 444.

An. 455.

Etſi Leo jam ante aliquot annos moverat controverſiam, abſtinuerat tamen ab exactiori inquiſitione, Concilii rebus occupatus, ſed ſoluta Synodo, Proterióque aſſumto ad Sedem Alexandrinam, rem ad examen revocavit, ſcripſitque ad Marcianum, ut diximus, & ad Julianum Coenſem. Hæc ultima Epiſtola vulgò ad Eudoxiam ſcripta legitur; ſed falſatâ inſcriptione: nam ad Julianum ſcriptam probat & contextus ipſius Epiſtolæ, & emendatior codex noſter MS. Rogat peritos ſupputationis advocet, qui verum legitimúmque diem Paſchatis inquirant, definiántque: *Suppliciter*, inquit, *poſtulavi ut eos, qui hujus ſupputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum jubeat convenire* Imperator: ut igitur rogatus fuerat à Leone Alexandriam mittit nuncium, verúmque Paſchatis diem ex Alexandrinis ſciſcitatur. Id ex Epiſtolis LXVIII. & aliis intelligimus.

Epiſt. lxviii. N. ad Paſchaſin.
Epiſt. cviii. N. ad Marcianum.
Epiſt. cxii. N. ad eumdem.
Epiſt. xciv. al. lxiv. ad eumdem.

Epiſt. xcv. al. lxv. ad Iulianum.
Ep. c. al. lxviii. ad Iulianum.
Ep. cv. al. lxx. ad Marcianum.
Ep. cii. N. ad Iulianum

III. Dies intereà indicendi Paſchatis appetebat, & Formatas pro more ad Epiſcopos mittendi. Ad Julianum itaque hæc: *De futuro Paſchate, ut ſæpè jam ſcripſi, eſto ſolicitus, & clementiſſimo Principi meo nomine oportuniùs intimato, ut quid ſibi reſcriptum ſit faciat certiorem; quoniam imminent dies: ut noſſe poſſimus, quem diem Formatis aſcribere debeamus, & omnium ex hac parte ſuſpicio evidentiùs poſſit aboleri.* Data eſt Epiſtola VI. Idus Mart. anni ſuperioris. Sed eodem fermè tempore accepit literas Marciani, quibus ſignifi-

ANN.CHR. CCCCLV.

cabat diem à Theophilo rectè aſſignatum ad Octavum Calend. Maii. Et ſi Romana conſuetudo ad xv. Calend. Maii fieri ſuadebat, Leo tamen acquievit: ne ſi diſſentiret videretur non tam potiores partes elegiſſe, quàm ſcidiſſe unitatem, ut ipſe ad Marcianum ſcribit; *Cùm Ægyptiis alia ratio placeat, conſenſum meum, ne qua diſcrepantia per provincias de obſervantia tam venerabilis feſti fieret, commodavi.* Eadem quæ Marcianus ad Leonem, ſcripſerat Proterius. Illa eſt proculdubio Epiſtola, quam Petavius ad calcem operis de doctrina temporum publicavit, noſque poſt alios, inter Leonis Epiſtolas ſuo loco poſuimus. Eadem quoque Leo reſcripſit Proterio, quæ Marciano, ut ex eâdem Epiſtolâ ad Marcianum: *Literas autem fratris & Coepiſcopi mei Proterii Alexandrinæ civitatis Epiſcopi me accepiſſe ſignifico, quibus ad pietatem veſtram de mea conſenſione reſpondi: non quia hoc ratio manifeſta docuerit; ſed quia unitatis, quam maxime cuſtodimus, cura perſuaſerit.* Autor de Ratione temporum, ſeu Bedæ, ſeu alteriùs ſit opus, ſcribit conſultum à Leone Proterium de Paſchate Leonémque ejus Paſchalibus literis reſcripſiſſe præclaram illam Epiſtolam, cujus initium: *Lætificaverunt me literæ, &c.* ſed in hac Epiſtola, cujus fragmentum eſt in hoc opere, mirum de hoc negotio ſilentium. De ordinatione Proterii, & de fide longus ſermo: de quæſtione verò Paſchali ne verbum quidem. Quomodo ſit deceptus Beda non video niſi ex fragmento conjecturam fecerit, & totam Epiſtolam non legerit. Hanc integram ex MS. modò publicam facimus.

Ep. cviii. N. ad Marcianum. c. i.

Ibidem.

IV.

Juxta literas Marciani, & Ægyptiorum definitionem, & ſi ſecus atque ſentiebat, Leo formatas ad omnes Epiſcopos miſit. Superſunt literæ quas ad Epiſcopos Galliarum & Hiſpaniarum direxit. Quo tempore iterùm ab Auguſto allatæ literæ ſunt de eadem contentione, quibus reſpondet S. Leo ſe jam pridem illi gratias per literas egiſſe, & ſe Alexandrinorum ſequutum ſententiam, quam Occidentalium partium Epiſcopis ſignificavit: *Eadem occaſione*, inquit, *qua pietatis veſtræ apices veneranter accepi, debita ſalutationis verba exolvo, & inſufficienter gratias ago, quòd de ſacratiſſima die Paſchæ ſacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit: licet dudum in hac obſervantiæ regula me acquieſcere ſim profeſſus, & eumdem diem venerabilis feſti omnibus Occidentalium partium ſacerdotibus intimaſſe, quem Alexandrini Epiſcopi declaravit inſtructio: Id eſt, ut anno præſenti octavo Calendas Maii Paſcha celebretur, omiſſis omnibus ſcrupulis, propter ſtudium unitatis & pacis.* Sic quievit hæc de Paſchate contentio. Tum primum hâc occaſione Occidentalibus inquirendi diem Paſchatis, motúſque Solis & Lunæ diligentiùs ſupputandi orta æmulatio apud Latinos: qui diutiùs paſſi non ſunt legem ſibi ab Alexandrinis de indicendo Paſchali die imponi. Proſper igitur Aquitanus, qui tum Romæ apud Pontificem agebat, ſuum illum Cyclum compoſuit, cujus teſtes ſunt Gennadius & Iſidorus: niſi jam editus ab illo eſſet circa annum CCCCXLIV. quo ſimilis occurrerat difficultas. Ut ut ſit, dubium non eſt quin ad illum ſcribendum à Leone ſit excitatus. Certè cùm paulò iratior ſcribat de Paſchate hujus anni CCCCLV. quò Chronicum ſuum claudit, apparet pro ſua ſententia ipſum decertaſſe: *Eodem*, inquit, *anno Paſcha Dominicum die viij. Kalend. Maii celebratum eſt pertinaci intentione Alexandrini Epiſcopi, cui omnes Orientales conſentiendum putaverunt: quamvis ſanctus Papa Leo xv. Calendas Maii potius obſervandum proteſtaretur.* [*In quo*

Epiſt. cix. al. xcv. ad Epiſc. Gall. & Hiſp.

Epiſt. cxii. N. ad Marcianum.

Proſperi Aquitani Cyclus.

Gennadius in Catal. vir. Illuſtr. cap. 88. ubi de Victorio Aquit. Iſidorus Origen. lib. 6. cap. 17.

Proſperi Chron. prolix. in fine.

nec

ANN. CHR. CCCCLV.

nec in ratione plenilunii, nec in primi menſis limite fuiſſet erratum.] *Extant ejuſdem Papæ Epiſtolæ ad clementiſſimum Principem Marcianum datæ, quibus ratio veritatis ſolicitatæ evidenter patefacta eſt. Ex quibus Catholica Eccleſia inſtrui poteſt, quod hæc perſuaſio ſtudio unitatis & pacis tolerata ſit, potiùs quàm probata, numquam deinceps imitanda; ut quæ exitialem attulit offenſionem, omnem in perpetuum perdat autoritatem.* Victorius quoque & ipſe Aquitanus, rogatus ab Hilaro Romanæ Eccleſiæ Archidiacono, cui iſta cura & ex proprio munere & ex Leonis mandato incumbebat, Canonem Paſchalem compoſuit, quem eidem Archidiacono nuncupavit anno CCCCLVII. Conſtantino & Rufo Coſſ. ut ipſe teſtis eſt in præfatione ad Hilarum. Quem Canonem Victor Capuanus poſt multos annos, anno ſcilicet DXLV. perſtrinxit, edito altero. Sed hæc noſtri non ſunt inſtituti: niſi quod iſtud omne ex Leonis noſtri mente ac conſilio ſeu præcepto manaſſe mihi videtur, ut & Bucherio olim perſuaſum fuit.

Quæ uncis clauduntur ſolus Bucherius habet: Neque enim in Sirmondi aut Chiffletii cod. MSS. ex quibus Chronicum illud auctius edidit Duchenius, inveniuntur hæc verba: quæ marginalem ſtudioſi annotationem eſſe non abſurdè quis putaverit. *Bucherius in comment. in Paſch. cyclum Victorii, cap. 3.*

V.

Epiſt. cxiv. N. ad Anatolium.

De Caroſo & Dorotheo.

Eſt Leonis Epiſtola hoc anno ad Anatolium ſcripta III. Idus Martii. Gratas fuiſſe ejus literas ſcribit: vigilantiam vigorémque animi illi perſuadet contra homines profligatæ doctrinæ, qui Conſtantinopoli adhuc hæreſim propagabant: Caroſum Dorotheúmque Archimandritas deſignat. Caroſum in Synodo Calchedonenſi Monachi Eutychianæ partis Principem factionis habuerant; auditi in Synodo fuerant rejectíque. Tum percuſsâ hæreſi per ſpeciem aſſenſi Synodo ſunt metu excommunicationis, cui ſubjecti, niſi intra trigeſimum diem decreta Synodi acciperent. Nihilo tamen meliores facti, Monachorum corrumpere fidem non deſtiterant. Leo de his ad Marcianum ſcripſerat, ut habetur in Epiſtolâ de correctione Anatolii, & intelligimus ex Epiſtola Leonis ad Marcianum, quam ex MS. noſtro exſcripſimus. Auguſtus ſeditioſos Monachos aliò tranferri juſſerat, ubi nocere haud promtum: *De Caroſo*, inquit, *& Dorotheo, qui hæretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem veſtram, ſicut mihi venerator veſter frater meus Iulianus Epiſcopus indicavit, ſaluberrimè præcepiſſe: ut ablati è Monaſteriis apud eos degere juberentur, quibus nocere non poſſent: quod ut ſpero multis remedio erit, quos à perverſis doctoribus liberaſtis, creſcentibus per omnia gloriæ veſtræ meritis.* Caroſus aut pœnâ aut conſcientiâ victus, confeſſionem fidei ediderat congruentem Concilii decretis; nec tamen admiſſus ad communionem ab Anatolio. Anceps an odiis privatis, an dubia emendatione. De quo negotio Leo ad Julianum in Epiſtolâ ſcripta V. Id. Martii, quæ primùm prodit eruta è MS. Cod. Griman. nunquam ſatis laudando. *Significas*, inquit, *Caroſum in fidei confeſſione correctum: ſed ita contra fratrem Anatolium in ſimultate neſcio quâ permanere, ut propter ipſius diſcordiam etiam nunc à communione deſciſcat.* De his Monachis nihil ampliùs reperi.

Epiſt. cxii. N. cap. ii.

Caroſus & Dorotheus ablegantur à Monaſteriis.

Palinodiam canunt.

Epiſt. cxiii. N. ad Iulianum, cap. i.

VI.

Joannes Decurio miſſus in Palæſtinam.

Baronius notatus ad a. 452.

Ex eadem Epiſtola apparet JOANNEM virum ſpectabilem à Marciano in Palæſtinam hoc anno, non anno CCCCLII. ut exiſtimavit Baronius, miſſum ad Monachos: ut eorum fidem confirmaret nefarii Theodoſii conſiliis circumventam. Audax ille Monachus intruſus in Sedem Jeroſolymitanam, pulſo (ut ſcripſimus) Juvenale legitimo Pontifice, & poſteà reſtituto, effugerat vincula, ſéque ad Sinam montem recipiens extorris agebat; mutatíſque ſubinde per Monaſteria hoſpitiis, pœnam eludebat. Excipiebant illum

ANN. CHR. CCCCLV.

tuebantúrque Monachi quaſi innoxium. Decurionem Joannem propterea miſerat Imperator; ut eos edoceret quæ acta, ſe præſente, Calchedone, quæque in Ægypto geſta. JOANNEM *verò ſpectabilem virum, & in fidei ſynceritate laudabilem ad Ægyptum cauſſâ fidei fuiſſe directum ſignificas. Qui quantùm paci emendationique profuerit, cùm primùm redierit ſcire me facias: quod te etiam ſine meo monitu facturum eſſe non dubito.*

Epiſt. cxiii. c. i.

Maximus Antiochenus criminis poſtulatus apud Imperatorem.

In eadem Epiſtola de Maximo fit mentio: res obſcura eſt, de qua videlicet altum hactenus ſilentium: ſed hanc quantùm licet in his hiſtoriæ tenebris elucidamus. Maximus Antiochenus Pontifex reus apud Imperatorem factus eſt. Quod crimen inferebatur, haud conſtat. Conſtat tamen non rei Eccleſiaſticæ, ſed publicæ. Id ex verbis Leonis colligo, qui Imperatoris æquitatem gratiámque in cauſſa Maximi expoſcit: *De Antiocheni autem Epiſcopi ſtatu*, inquit, *multo animi dolore contriſtor; ſi, quod abſit, vera adversùs eum ab accuſatoribus proferuntur. Sed præter ſacerdotalem diligentiam, quam curam utilitatis habituram eſſe non ambigo, maxima mihi de juſtitia & benevolentiaglorioſiſſimi Principis fiducia datur, qua certus ſum, in quantum poteſt fieri providendum, ne in ullam partem valere poſſit fallacia.* Baſilius porrò Maximi locum cepit ſequenti anno, ut optimè Baronius dicit, & ex literis Leonis patet. Verùm non æquè exploratum, an in locum mortui Maximi, aut abjecti, ſit ſuffectus; ſed, ut conjicio, vivo adhuc Maximo, fidem facit expoſtulatio Leonis, qui conqueritur in Epiſtolâ ad Baſilium, quòd ejus ordinatio non pro more aut Baſilii, aut comprovincialium Epiſcoporum literis fuerit ſibi ſignificata: *Ordinationem quidem dilectionis tuæ ſecundùm Eccleſiaſticum morem tuo vel fratrum noſtrorum provincialium Epiſcoporum debueramus ſermone cognoſcere. Sed quia non defuerunt cauſſæ, quæ poſſent hanc diligentiam præpedire, & ſanctæ memoriæ Marcianus Princeps ſuis ſcriptis conſecrationem tuam nobis cognitam fecit, &c.* Cur enim indicandæ ordinationis Baſilii ſolicitudinem in ſe Auguſtus recepit? niſi quia ille locum obtinuerat Maximi Marciani inſtantiâ depoſiti. Sed plura de his dicere haud integrum: adeò obſcura eſt rei Eccleſiaſticæ his temporibus memoria, ſeu vitio hominum, ſeu culpâ temporum, quibus Romæ clades Genſericiana contigit.

Epiſt. cxiii. cap. ii.

Baſilius Antiochenam ſedem capeſſit.

Epiſt. cxviii. N. ad Baſilium.

VII.

Vvandali urbem invadunt vaſtántque.

Peremto Valentiniano, Maximus Imperium Occidentale occupat, aſciſcítque ſibi uxorem Eudoxiam neſciam parricidii. Fœmina magni animi certa poſtmodum, operâ Maximi Valentinianum interfectum, mariti necem ulciſci ſtatuit; & ultra modum iræ indulgens etiam excidio urbis vindictam parat, Genſericum Vvandalorum Regem ex Africa accerſit. Ille illico ingentem exercitum trajicit in Italiam, urbémque improvisò aggreditur ingreditúrque. Tum fœda facies Senatus populíque Romani objectâ Româ Arianis militibus. Sanctus Leo, qui olim Attilam armis ferocem mitigaverat, ſagaci animo cladem prænuncians de imminenti periculo concionem habuerat; quia non mutati civium mores amoto diſcrimine: *Magnum periculum eſt*, dicebat, *eſſe homines ingratos Deo, & per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correctione compungi, nec de remiſſione lætari. Vereor igitur, dilectiſſimi, ne vox illa prophetica, tales increpaſſe videatur quæ dicit: Flagellavi eos, & non doluerunt, caſtigavi eos & noluerunt accipere diſciplinam.* Et ſi cauſſam malorum prævideret, urbi tamen periclitanti opem ſuam non denegavit. It obviàm Vvandalo, ingredienti urbem occurrit, Regem pluribus alloquitur. Rex Barbarus

Cladem urbis prænunciat Leo.

Serm. lxxxi. in Oct. Apoſt.

Leo it obviam Vvandalo.

ferro & incendio delere urbem parabat: ſanctus Leo obtinuit ut direptione contentus, igne & cæde abſtineret. Romanas igitur opes abſtulit Genſericus, multáque captivorum millia in Africam abduxit, Eudoxiámque cum filiabus ſimul tranſvexit. Sic hiſtoria Miſcella: *Genſericus continuò vacuam præſidio civitatem capit, & occurſu Leonis Papæ mitigatus ab incendio, cædibus atque ſuppliciis urbem immunem ſervavit: omnibus tamen opibus ablatis, multa inde captivorum millia cum Auguſta Eudoxia & ejus filiabus Carthaginem revexit.* Sanctus Pontifex tres prætereà primarias Baſilicas à direptione defendit. Nam cùm reſarciendis damnis poſt cladem Leo animum adjiceret, argentea & magni ponderis vaſa olim tribus Baſilicis Conſtantinianæ, ſancti Petri, & ſancti Pauli à Conſtantino data conflari jubet & per titulos urbis diſtribui, ut habet liber Pontificum: *Hic renovavit poſt cladem Vvandalicam omnia miniſteria ſacrata argentea per omnes titulos de conflatis hydriis ſex, duas Baſilicæ Conſtantinianæ, duas Baſilicæ Beati Petri Apoſtoli, duas Beati Pauli Apoſtoli, quas Conſtantinus Auguſtus obtulit, quæ penſaverunt ſingulæ libras centum.* Platina addit à ſancto Leone novas Eccleſias conditas, Baſilicámque ſancti Stephani ad viam Latinam ſumptibus Demetriadis virginis & conſiliis Leonis extructam: *Leo ad reparandam urbem*, ait ille autor, *& templa converſus, Demetriam Ancillam Dei impulit, ut Baſilicam B. Stephano via Latina tertio ab urbe milliario in fundo ſuo conderet.* Eadem Paulus Diaconus ſcribit. *Hujus*, ſancti Leonis, *tempore Demetrias Ancilla Chriſti Romæ ſancti Stephani Eccleſiam fecit.* Non una Eccleſiarum cura Leoni fuit: urbem ipſam attonitis adhuc magiſtratibus reſtituere aggreſſus eſt, ordinare omnia, deeſſe nemini: & ſi ſuos limites habebat juriſdictio Eccleſiaſtica, ejus tamen charitas nullos habuit.

ANN. CHR. CCCCLVI.

Hiſtor. Miſcel. lib. 15.

Liber Pontific. in Leone.

Ioh. Cuſpinianus & Hermannus contractus.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	MARCIANI ET AVITI IMPP.		JOANNE ET VARANE COSS.
456	17		7.	

Vvandalus devaſtatâ urbe, deportatáque in Africam prædâ, magnam captivorum turbam ad Regem Eremi Capropicti, ut refert Victor Vitenſis, miſit. Natio illa vanæ Idolorum ſuperſtitioni addicta erat. Romanos minùs affecit dolor exilii, quàm cultus profanus. Illi itaque vegetâ adhuc in vinculis Chriſtiani animi libertate, homines ſervituti dæmonum ſubjectos ad Chriſti libertatem revocant, & ſanctum Evangelium annunciant. Tum complures Barbari, excuſſo jugo dæmonum, Chriſto caput ſummittere, & captivos, ut liberatores amplecti. Sed quoniam inopia erat Preſbyterorum Epiſcoporumque, Romam mittunt legatos ad ſanctum Leonem: ſeu Cæſarienſis Mauritania vicina provincia, ut mox dicemus, idoneis miniſtris egeret; ſeu quia reliqua Africa Arrianorum Vvandalorúmque oppreſſa imperio. Certè Romam itum eſt, ubi ſincerior doctrina majórque copia miniſtrorum. Legati per diverticula occultóſque calles venêre Romam: renunciant ſummo Pontifici quomodo operâ captivorum propagatum imperium Chriſti; ſed

Victor Vitenſ. de Perſecut. Vvand. lib. 1.

ANN. CHR. CCCCLVII. Preſbyteris Epiſcopíſque eſſe opus. Leo benignè Legatos excepit & gaudens poſtulatis annuit.

ANNUS CHRISTI 457	LEONIS PAPÆ 18	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. I.	CONSTANTINO ET RUFO COSS.

I. Marciani Auguſti obitus.

DUm hæc agerentur, moritur Marcianus Imperator VII. Calend. Febr. magno omnium deſiderio. Hunc ex angulo ad editiſſimum locum ſua merita extulerant: imò Deus ipſe quaſi ductum manu per varios caſus ad ſupremum Imperii culmen evexerat; ut miſerrimis temporibus tutela Imperii, & columen foret Eccleſiæ. Cives boni luxère magnum Principem, orthodoxi luxère Chriſtianum: cui par fortunæ virtus, cui pietas ſingularis, fides integra, juſtitia inconcuſſa; cui denique multum debuit Reſpublica, multùm Eccleſia. E vita deceſſit Marcianus in Africam expeditionem parans, ulturus excidium urbis, & illatam Eudoxiæ filiabúſque injuriam. Huic ſucceſſit Leo hæres non modò Imperii, ſed & virtutum ſui deceſſoris. Sanctus Leo ſtatim illi per literas Imperium gratulatus eſt; & in multis locis præclarè de eo loquitur. Ejus electionem, cui omnium vota conſenſerant, religioni æquè ac imperio lætam dicit; quibus teſtimonia veterum Scriptorum congruunt. Sic ille ad Anatolium: *Gratias Deo, qui poſt exceſſum ſanctæ ac venerandæ memoriæ Marciani, talem principem omnium electione proſpexit, ut in ejus virtutibus & Romana reſpublica & Religio Chriſtiana gauderet.*

Leo capeſſit Imperium.

Epiſt. cxvi. N. ad Anatol. cap. ii.

II. Ægyptii duce Timotheo tumultuantur.

In Ægypto hæretici, audita morte Marciani, denuò movere turbas incipiunt, rati ſublato orthodoxæ fidei vindice Imperium contendentium ambitu diù turbatum iri, & poſſe fidem expugnari turbidis rebus. Seditionem igitur diù conceptam datâ occaſione excitant. Dux ſeditionis Timotheus Aelurus ex Monacho Preſbyter Alexandrinus. Urbem ille circumcurſans, ſtipatus Monachis quaſi ſatellitibus, plebeculam novitatis & turbarum avidam cogit, aſcitiſque Epiſcopis duobus ob hæreſim abdicatis à ſacerdotio, locum Proterii invadit, manúſque per eos ſibi imponi jubet, amoto legitimo Epiſcopo: qui audiens valere factionem, & vim metuens, quia majoris hebdomadæ tempus erat, in Baptiſterium ſe recipit. Huc tumultuariò Aeluri ſatellites advolant, nec pontificio honore, nec ſacro tacti loco, Proterium necant, unco trahunt per vicos, illudúntque cadaveri. Diſcerptum in partes ignibus tradunt, cineréſque projiciunt; eámque ferunt veſaniam fuiſſe, ut artus Proterii aliqui dentibus convellerent, deglutiréntque. Poſt perpetratum facinus, hæretici fidem profligare aggrediuntur, Synodum Calchedone habitam condemnant, Epiſtolam Leonis ad Flavianum anathemate feriunt, & novam Synodum poſcunt. Quæ ubi Conſtantinopolim allata, Imperator ſacrilegium parricidiúmque deteſtatus eſt; audaciam furioſæ hæreſis dictis & factis condemnat, adimítque ſpem Synodi.

Proterius Ep. Alex. occiditur.

Anatolius in hâc rerum perturbatione anceps quid agat, ſcribit ad ſanctum Leonem, docet quæ acta Alexandriæ, & tot tantíſque malis quærit remedia;

Sanctus Leo reſcripſit Epiſtolam ineditam hactenus, quam modò proferimus, & unde hæc hauſimus : *Cujus quidem Imperatoris*, ait Leo, *tam laudabilis fides & tam promta devotio eſt, ut quæ paci Eccleſiaſticæ congruebant, ſine interceſſione cujuſquam, ſicut ipſe indicas, ſponte præſtiterit, omnes hæreticorum inſidias repellendo : qui opportunitatem ſe inveniſſe temporis æſtimabant, quo ſanctæ Synodi Calchedonenſis decreta caſſarent.* ANN CHR. CCCCLVII. Epiſt. cxxi. c. 1.

III. Scripſerat menſe ſuperiori ſanctus Leo ad Imperatorem Epiſtolam. Laudat ejus pro pace procuranda ſtudium, hæreticos à ſpe Synodi dejectos gratulatur, poſcitque Epiſcopum ab Alexandrinis eligi, cujus haud dubia fides & nota morum ſanctitas. Eadem ad Julianum & Aetium in Epiſtola, quam ex MS. edidimus, & ut inſidias hæreticorum eluderet, de fide Calchedonenſi Encyclicas Epiſtolas miſit ad Baſilium Antiochenum, ad Euxitheum Theſſalonicenſem Vicarium Illyrici, & Juvenalem Jeroſolymitanum, quem inter Metropolitanos hîc numerat. Ad Julianum Coenſem & Aetium Preſbyterum literas ſuas direxit, ut his ad quos ſcribebat redderentur; adjunxit exemplaria literarum, quas ad Imperatorem Aſparémque Patritium, & ad alios ſcripſit, ut qui ſuas vices obibant rerum ſuarum haberent notitiam. In Epiſtola ad Julianum, quæ Calend. Septembris ſcripta eſt, mirari ſe dicit eſſe aliquos, qui in Epiſtolâ ſuâ ad Flavianum eſſe quædam obſcura, vel ſenſu, vel ſermone ambigua calumnientur : cùm nihil in eâ ſit quod non ab Evangelicâ & Apoſtolicâ doctrinâ derivatum : *Miror ſanè*, inquit, *calumniantium vanitati aliquid adhuc in Epiſtolâ meâ, quæ univerſo mundo placuit, obſcurum videri, ut de eâ putent aptiùs exponendum; cum illius prædicationis tam plena & ſolida ſit aſſertio, ut nihil recipiat vel in ſenſu, vel in ſermone novitatis. Quia quicquid tunc à nobis ſcriptum eſt, ex Apoſtolica & Evangelica probatur ſumtum eſſe doctrina.* Aetio exemplaria literarum, quas Epiſcopi Galli, Italíque ad ſe ſcripſerat indidem miſit, ut unam eſſe fidem in Occidente, & ſuam eſſe omnium Epiſcoporum ſuarum partium doctrinam oſtenderet. *Exemplaria quoque literarum*, inquit, *quæ Galli ad nos atque Itali Epiſcopi concordi credulitate miſerunt, pariter direximus : ut quàm etiam illorum nobiſcum ſit fides una, non lateat.* Datâ occaſione Leo ad Imperatorem tertiò ſcribit. Commendat illi res Eccleſiæ, ejus fidem laudat, quia hoſtem ſe hæreticorum & defenſorem fidei Calchedonenſis probaverat : *Ita hæreticorum*, inquit, *impudentiæ reſtitiſtis, ut profiteremini ad totius mundi pacem Calcedonenſis Synodi vos eſſe cuſtodem.*

Epiſt. cxv. N. — Epiſt. cxvii. N. — Epiſt. cxx. ii. N. — Epiſt. cxix. N. — Epiſt. cxx. N. — Leonis Epiſtola calumniis petita. — Ep cxxi. N. cap. ii. Gallorum & Italorum literæ in Orientem miſſæ.

IV. Alexandrino Epiſcopo, ut diximus, occiſo, Timotheóque in ejus ſedem intruſo, Epiſcopi orthodoxi, quibus poſt cædem Proterii nihil tutum in Ægypto, fugâ & latebris ſibi conſulere cogitant. Ii quibus per ætatem licuit, Conſtantinopolim profecti ſunt, ſupplicitérque autoritatem Imperatoris implorant contra furentem hæreſim, dant ſupplices libellos, mala quæ perpeſſi Catholici commemorant; & quam fidem profitentur pluribus exponunt. Hæretici pariter legatos Conſtantinopolim mittunt, & ſuas literas Imperatori offerunt : quæ ſit ſua fides pariter explicant, Nicænam Synodum & Epheſinam accipere ſe profitentur, Dioſcori latrocinium ſeu Pſeudoepheſinam Synodum prædicant, Conſtantinopoli habitam à Flaviano Synodum cum Concilio Calchedonenſi repudiant, Timotheum in ſede Alexandrinâ ab Auguſto confirmari poſcunt, ab eóque ad illum petunt literas. Libellis or-

Epiſcopi pro fide extorres. — Catholicorum & hæreticorum Alexandriæ ſupplices libelli.

ANN. CHR. CCCCLVII.

thodoxorum complures Epiſcopi ſubſcripſerant, hæreticorum literis ſubſcriptiones nullæ, quaſi ſui nominis & ſuæ paucitatis puderet: *Oblatæ ſunt*, ait S. Leo noſter, *pietati veſtræ preces, quarum exemplaria veſtris literis ſubdidiſtis: ſed in his quæ Catholicorum ſunt, deplorantium ſubſcriptio continetur; & quia cauſſa probabilis eſt, fiducialiter nomina ſingulorum, vel dignitas ſui honoris aperitur. In illis autem, quas Orthodoxo Principi hæretica porrigere non formidavit obreptio, ſub incerto univerſitatis vocabulo, ideò certum nomen retrahitur, ne non ſolum paucitas perſonarum, ſed etiam meritum detegatur. Latere enim ſibi utile exiſtimat eorum quantitas, quorum eſt qualitas judicata; nec incongruè cujus loci homines ſint, profiteri metuunt, qui meruêre damnari.* Utrorúmque libelli inter acta Concilii Calchedonenſis reperiuntur, parte 3.

Ep. cxxv. cap. iv.

V. Synodus Conſtantinopolitana.

Leo Imperator cauſſam ad Anatolium remiſit, ut in Synodo ἐνδημούσῃ id eſt ex Epiſcopis, qui in urbe erant, quid ſtatuendum de Timotheo, & de rebus Calchedone decretis judicaret. Patet ex ejus ad Auguſtum literis condemnatum Timotheum, vindicatámque ab injuriâ profeſſam Calchedone doctrinam. Tum exiſtimo relationem ab Ægyptiis & orthodoxis Epiſcopis oblatam Anatolio, eam ſcilicet quæ actis Conciliis Calchedonenſis poſteà addita eſt. Rogabant ſcilicet Anatolium, ut Antiochenum, Jeroſolymitanum, Theſſalonicenſem, Romanúmque præcipuè Epiſcopum certiores faceret de Alexandrinis hæreticis, & referret quæ impotenter egerant adverſus orthodoxæ fidei defenſores. Anatolius ad ſanctum Leonem ſcripſit: cui ſanctus Leo reſpondit v. aut vj. Idus Octobris; quæ Epiſtola in noſtro manuſcripto legitur cum hac inſcriptione: *De relatione contra Timotheum Alexandrinum.* Eâdem manu ad Epiſcopos Ægyptios, qui Conſtantinopolim fugerant, ſcribit; Epiſtolæ inſcriptio eſt: *Epiſcopis ex Ægypto Catholicis apud Conſtantinopolim conſtitutis*: conſolatur eos quod pro cauſſa fidei tot mala perpetiantur, eſſe gaudii magis quàm triſtitiæ argumentum; quia laudem noménque confeſſorum meriti ſunt. Eos adhortatur ut fidem Calchedone defenſam fortiter tueantur. Hæc Epiſtola primùm à nobis publica facta eſt.

Epiſt. cxxiv.

Epiſt. cxxiii. N.

Nec modò Anatolius ad eos, quos diximus, ſcribit; ſed & ad omnes Metropolitas Orientis, tam amore fidei, quàm cupidine promovendæ autoritatis. Leo Imperator ad eos omnes pariter, ad quos Anatolius, literas mittit. Sanctum Leonem imprimis rogat, ut Conſtantinopolim veniat, pacandæ Eccleſiæ gratiâ. Simul relationes Catholicæ Hereticæque partis ad eos mittit, ut judicium ex æquo ferant. Metropolitani acceptis literis Imperatoris & Anatolii Provinciales Synodos congregant, relationes coràm legunt; execrantur mala in Ægypto ab hæreticis perpetrata, Timotheum deponendum cenſent, Acta Calchedonenſis Synodi approbant, negant retractanda quæ ibi ſancita ſunt. Unus Amphilochius Sydæ Epiſcopus etſi Timotheum condemnabat, Calchedonenſem Synodum, rerum fortè ignarus, improbavit.

Epiſt. cxxv. c. i. Leo invitatus ut Conſtantinopolim veniat.

VI. Geminus Baronii lapſus.

Antequàm ulteriùs progredior, quædam illuſtrandæ hiſtoriæ gratiâ hîc inſerenda duxi. Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiæ conditor ſcribit relationes, de quibus egimus, miſſas ex Ægypto. Sed ex his, quæ retulimus, apparet ab ipſis Ægyptiis Epiſcopis tum profugis Conſtantinopoli agentibus oblatas fuiſſe. Addit doctiſſimus Cardinalis relationes non datas Imperatori, niſi ad omnes Metropolitas miſſis literis à quibus Imperator profeſſionem fidei poſcebat. Sed hæc non conveniunt cùm literis Imperatoris, reſponſiſque Epiſco-

porum, qui de relationibus conceptis verbis agunt. Id etiam conſtat ex Epiſtolâ Varadati Monachi, & ex teſtimonio ipſius Liberati Diaconi, qui literas Imperatoris non niſi poſt acceptas relationes miſſas commemorat. ANN. CHR. CCCCLVII.

VII. Epiſtola Juliani Coenſis Epiſc.

Inter literas Epiſcoporum reperitur Epiſtola Juliani Epiſcopi Coenſis ad Leonem Imperatorem, ex quâ licet colligere ejus ad ſuam Eccleſiam reditum, ex quâ complures annos abfuerat, in comitatu univerſæ Eccleſiæ negotium agens. Diſcedens curam rerum Aetio reliquit, cum quo, & ſanctus Leo per literas communicare ſolitus erat. Neque amplius in Urbe commoratum arbitror, ex quo Marcianus obiit. Nam neque de Alexandrinorum ſeditione ſanctum Leonem certiorem feciſſe reperio, neque ſui diſceſſus Leonem admonitum puto, qui Aetio æquè ac illi ſuas literas dirigit, dubius an in urbe ampliùs commorabatur. Accedit quod ipſe ſanctus Leo ejus ſilentium conqueritur in literis illis Juliano Actioque communibus: *Quamvis dudum*, inquit, *literas tuæ dilectionis acceperim, miror tamen eam reſcribendi opportunitatem, quâ frater Anatolius neceſſariè uſus eſt, ſilentio præteriiſſe: cum pro ratione temporis atque cauſſarum crebriora oporteat eſſe colloquia.* Et Calend. Septembr. cùm nullas ab eo literas reciperet, hæc ad eumdem: *Exiſtente*, inquit, *occaſione, conveniens fuit ad dilectionem tuam ſcripta dirigere: quibus ſtudium tuum in cauſſis Eccleſiaſticis, & his quæ ad fidem pertinent, incitamus.* Sed quia ex ſilentio abſentiam conjectabat ad Aetium eâdem operâ ſcribit. De Juliano Coenſi nulla deinceps mentio in literis ſancti Leonis. Epiſt. cxvii. N. c. i.

VIII. Leo imperatoris animum confirmat. Epiſt. cxxv.

Sanctus Leo acceptis Imperatoris Anatoliique literis, Alexandrinorum relationibus commotus eſt; quia de Timothei cauſſa ambigi, & autoritatem Concilii Calchedonenſis periclitari videbat, Imperatore quaſi de re dubiâ Epiſcopos conſulente. Scribit ad Auguſtum, profectionémque Conſtantinopolim inutilem fore ſignificat, quia præſentia ſua & decretis Synodi, quæ ſancti Spiritus afflatu ritè ſancita ſunt, & paci Eccleſiarum noxia; quaſi Synodi vacillaret fides, quam alioquin modis omnibus defenderet. Compoſitis deinde orthodoxorum hæreticorúmque inter ſe relationibus, dubium Imperatoris de Timotheo judicium modeſtè juxtà & ſapienter reprehendit: *Nonne perſpicuum eſt*, inquit, *quibus pietas veſtra ſuccurrere, & quibus debeat obviare: ne Alexandrina Eccleſia, quæ ſemper fuit domus orationis, ſpelunca nunc ſit latronum.* Eâdem Epiſtola audaciam hæreticorum reprimit, qui id petere audeant quod innocentibus, nedum ſacrilegis parricidíſque optare non liceat: *Nam ſcribit ille, quod exoratâ pietatis veſtræ veniâ dixerim, quodam contagio ſplendorem veſtræ ſerenitatis offuſcant, cùm ſacrilegi parricidæ id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere.* Ad calcem Epiſtolæ plura pollicetur, quæ longioris colloquii vicem ſuppleant; quod argumentum præbuit Epiſtolæ cxxxiv. ubi multa ex SS. Patribus teſtimonia proferuntur, quibus approbat ſanctam verbi Incarnationem. Aliam itidem Epiſtolam ad Anatolium mittit, quâ Imperatoris fidem laudat, *quæ ſolicitudinem penè ſuperet ſacerdotum.* Ad hæc multa de eo ſibi polliceri narrat, ſperans ejus curâ vigilantiáque agendum, ut Alexandrina Eccleſia ex hæreticorum manibus eripiatur, deturbentúrque hoſtes fidei ex ea ſede, ad quam per cædes & ſacrilegia ſibi gradum fecerunt. Lætitiam quoque ſuam non diſſimulat, quod quatuor dumtaxat Epiſcopi Timotheanæ hæreſi latrocinióque adhæreant, hortatúrque enixè, uti omni humanitate Epiſcopos Ægypto profugos ſuſci-

Ibidem. cap. v.

Ibidem. cap. iii.

Epiſt. cxxxiv.

Epiſt. cxxvi. N. cap. i.

Quatuor tantùm Epiſcopi Timotheo adhærent.

ANN CHR. CCCCLVII.

piat, ſpem inſuper adimat hæreticis novæ Synodi cogendæ. Tandem eum arguit vehementer, quod Atticum Preſbyterum paſſus ſit publicè Conſtantinopoli adversùs fidem Calchedone profeſſam diſſerere, minatúrque ſe pro ſua autoritate acturum; ſi detrectet illum Andreámque ſocium ſuæ impietatis à communione abſcindere. Hæc Epiſtola legitur ſine die & Conſule, in Manuſcripto noſtro codice, ex quo primùm illam publicamus; quæ tamen haud dubiè his ſcripta eſt temporibus.

IX.

Leonis admonitiones non æquo animo fert Anatolius.

Epiſt. cxxv. ii. c. i.

Epiſt. cxxv. c. v.

Ægrè tulit Anatolius, quaſi res ſuas alienáque negotia ille curaret, ſignificavitque illi ſcribens anno ſequenti per Patricium Diaconum. Moderatè accepit Leo Anatolii querelas; reſpondítque ſe non animo lædendi hæc ſcripſiſſe, cui omnia diſcutiendi poteſtatem reliquerat: *Neque in aliquo honorem tuum læſi, cui diſcutienda, quæ ad me erant perlata, commiſi.* Anatolium imprimis angebant literæ Leonis ad Auguſtum, quibus arguebatur quod Clericos fidei ambiguæ ex ſua Eccleſia non ejiceret; imò oſcitanter ferret aliquos de fide perversè ſentire & loqui: *Sacerdotalem nimque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum hoc malum ad juſtitiam ultionis debet accendere, quod Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ puritatem peſtilenter obſcurat: in qua inveniuntur Clerici quidam, hæreticorum ſenſui conſorantes, & intra Catholicorum viſcera aſſertionibus ſuis hæreticos adjuvantes. In quibus deturbandis ſi Frater meus Anatolius, cum nimis benignè parcit, ſegnior invenitur; dignamini pro fide veſtra etiam iſtam Eccleſiæ præſtare medicinam: ut tales non ſolum ab ordine Clericatus; ſed etiam ab urbis habitatione pellantur; ne ulterius ſanctus Dei populus perverſorum hominum contagio polluatur.* Leonis ſermonibus Imperator excitatus Atticum impulit, ut de ſua fide ad Pontificem Romanum ſcriberet, & meditata profeſſione omnem de ſuâ doctrinâ ſuſpicionem amoveret. Perfecit Atticus in ſpeciem quod Auguſtus juſſerat: Edidit miſitque Romam confeſſionem fidei, ſed obſcuram & ambage verborum implicatam. Odiſſe Eutychem videbatur, ſed non ejus errores averſari: Eutychi inimicum ſe palàm teſtabatur, verùm id poterat videri privatæ ſimultatis: quod ejus hæreſim apertè non deteſtaretur, ſuſpectæ fidei erat. In hunc modum ſanctus Leo anno ſequenti de literis Attici: *Qui ſcripta mittendo dubiæ fidei, & profeſſionis incertæ, confirmavit magis quàm diluit quicquid ad nos de eo fama pertulerat. Nam ſi conſcientiam ſuam voluiſſet probare ſinceram, non Eutychem ſibi odioſum fuiſſe, ſed quod perfidiam ipſius reprobaret atque damnaret debuit confiteri: quia aliud ſunt humanæ etiam inter Catholicos ſimultates; aliud diabolici, quos fides Catholica damnat, errores.* Leo igitur petit ab eo non fucatam, ſed explicatam Eutychianiſmi condemnationem, planam ſincerámque confeſſionem fidei Calchedonenſi congruentem. Sin abnuere pergat, hunc pœnis à Synodo adversùs hæreticos latis obnoxium pronunciat. Vigilantiam æquè ac prudentiam ſummi Pontificis admirari licet, qui etſi jura Eccleſiarum cuſtodire ſatagit, ut ſuperiùs expoſuimus, tamen quando è re Eccleſiæ videtur eſſe & id neceſſitas exigere, oſcitantium præſulum urget negotium.

Atticus fidei rationem reddit Leoni.

Ep. cxxviii. c. i.

Leonis moderatio.

Intereà hæretici etſi odioſi omnibus, Imperatoríque imprimis, tamen tacitis artibus fidem ſanam oppugnare nituntur, comperendinatione remorari res Eccleſiæ & ſuas promovere ſtudent. Erat his temporibus Baſiliſcus, is qui poſteà imperium invaſit, tum in aulâ potens, clanculariúſque hæreticorum

ticorum fautor: cujus gratiâ & favore in perniciem Eccleſiæ abutebantur hæretici. Ejus operâ ſpem datam novæ Synodi facilè mihi perſuaſerim, traditámque Timotheo Leonis Pontificis Romani ad Imperatorem Epiſtolam, qua ſacrilegi hominis ordinatio condamnata, ut Evagrius commemorat. lib. 2. c. 1. Reſponſionem edidit Timotheus quâ nec Leonis Epiſtolam, nec Synodum Calchedonenſem veritus eſt reprehendere.

ANN. CHR. CCCCLVIII

Timoth. Elurus Synodum Calchedon. & Leonis Epiſtolam damnat.

Ægyptii Antiſtites, qui fidei cauſsâ extorres agebant Conſtantinopoli, cruciabantur interim cunctatione circuitionibúſque hæreticorum. Confugiunt itaque ad Leonem, & auxilium poſcunt. Feliciter à nobis recuperata reſponſio data Calendis Decembribus; ubi eorum lacrymas lacrymis ſolari aggreditur; teſtatúſque ſuum dolorem reſpondet ſe jam eorum poſtulationem antevertiſſe ſcriptis ad Imperatorem literis, hortatúrque ut multa ſibi de Dei bonitate & Imperatoris fide polliceantur, tandémque ſperent felicem rerum ſuarum exitum. Excitat deinde ad perferendas perſecutiones exemplo Apoſtolorum, nec inanes putent labores, cum quibus conjuncta eſt immenſa merces.

Epiſt. cxxxii.

ANNUS CHRISTI 458	LEONIS PAPÆ 19	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 2.	AUGUSTIS IISDEM COSS.

AUxit ſpem Catholicorum Conſilium Imperatoris. Hæretici, ut ſuperiori anno diximus, Synodum petierant, ubi retractarentur decreta Calchedone edita. Auguſtus paci Eccleſiæ & Imperii ſtudens, de Synodo cogenda ſuſpenſo animo fuerat, ratus poſſe turbas Eccleſiæ placari, ſi fieret Synodus. Poſtmodum Leonis perſuaſus literis hæreticis congregandi Concilii ſpem ſuſtulit. Nec tamen quievit hæreticorum furor: ſpe Synodi amputata, publicum colloquium petunt cum iis quos maluerit Leo Pontifex. Æqua petitio videbatur; & his revera artibus complures decepti. Jactabantur enim rumores, hos ſincerè velle edoceri fidei veritatem; opinionúmque non ita tenaces, ut nollent emendatas, ſi falſitas demonſtraretur. Hæc quidem palàm, ſed reverà procraſtinandi animo collationem petebant: recogitabant enim animo meliora ſibi tempora, ut varia rerum viciſſitudo eſt: præterea eorum mentibus inſidebat periculum fidei orthodoxæ, ſi aleam iterùm ſubiret, & in controverſiam revocarentur, quæ definita ſanctione Patrum. Adde quod ſi dubio marte in hoc conflictu depugnarent; poſſe novam Synodum peti rebus ſuis nondum in collatione profligatis. His ita compoſitis, ſub pacis imagine Imperatorem per aulicos fautores adeunt, eique collationem perſuadent. Ille conſiliis in ſpeciem utilibus circumventus ad ſanctum Leonem de eo negotio ſcribit, confitetúrque Synodum fruſtra peti, poſtquàm Synodo Calchedonenſi finita controverſia eſt: quia, ut ipſe commemorat, *perfectio incrementum, & adjectionem plenitudo non recipit*: Quæ præclara Imperatoris verba ſanctus Leo ſuis ipſe literis prædicavit, & ad poſteros tranſmiſit.

I. Leo Aug. Synodi ſpem adimit, colloquiũ petit.

Rogabat inſuper ſanctum Pontificem, ut quoniam Conſtantinopolim proficiſci non erat integrum, mitteret Epiſcopos ex Occidente, qui quaſdam

II. Auguſtus ex

ANN. CHR. CCCCLVIII

Occidente Epiſcopos mitti poſtulat.

Ibidem, cap. 1.

quæſtiones elucidarent. Agnovit perſpicax Pontifex aſtutiam hæreticorum, reſpondítque in hæc verba: *Evidenter agnoſcitis, quòd magnis hæreticorum audetur inſidiis; ut inter Eutychis Dioſcorique diſcipulos, & eum quem Apoſtolica ſedes direxerit, diligentior, tanquam nihil ante fuerit definitum, tractatus habeatur; & quod totius mundi Catholici Sacerdotes in ſancta Calchedonenſi Synodo probant gaudéntque firmatum, in injuriam etiam ſacratiſſimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum.* Epiſcopos tamen ſe miſſurum pollicetur, non ad pugnam cum hoſtibus fidei inſtaurandam: non enim patiendum ut recudantur, quæ Nicææ & Calchedone aliquando firmata ſunt: *Prænoſcat igitur*, inquit, *pietas tua, venerabilis Imperator, hos quos ſpondeo dirigendos, non ad confligendum cum hoſtibus fidei, nec ad certandum contra illos à Sede Apoſtolica profecturos: quia de rebus & apud Nicæam & apud Calchedonem, ſicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum ſanctum fixit autoritas.* Sub finem Epiſtolæ labentem Alexandrinam Eccleſiam illi commendat, rogátque vehementer, ut ejectis ex urbe parricidis eam tandem in libertatem vindicet.

Leo miſſurus in Orientem legatos.

Ibidem. cap. 3.

III.

Epiſt. cxxx. N.

Epiſcopos pro fide extorres ſolatur Leo.

His literis alteras adjungit ad Epiſcopos Clericóſque, qui factione hæreticorum ex Patriâ pulſi, Conſtantinopoli morabantur. Digna luce Epiſtola eſt, quam primùm ex tenebris eruimus ad quindecim Epiſcopos nominatim inſcriptio eſt. Solatur eorum exilium, monétque ne adventu Epiſcoporum Occidentalium perturbentur, quos rogatu Imperatoris Conſtantinopolim mittit, ad explanandas fidei quæſtiones, quæ nonnullorum animos pulſabant. Hos deinde excitat, uti pro fide conſtanter pugnare pergant, caveántque ne diſcordia ſuæ res dilabantur, atque iterùm cum hæreticis manus conferant, vel colloquii, vel diſputationis ſpecie decepti.

Epiſt. cxxxi. N. ad Clerum CP.

Suſpecti de fide à Leone delati Anatolio.

Tertiam addidit Epiſtolam ad Clericos Conſtantinopolitanos: illis fidei ſinceritatem gratulatur, hortatur ad conſtantiam, & rogat ne ſinant in ſuis viſceribus graſſari proſcriptam hæreſim, eliminent ex ſuo cœtu, quos hoc malo infectos ſciant: Atticum Andreámque perſtringens quos hæreſis ſuſpectos diximus: hos ab officio dejici præcipit, niſi verbo ſcriptóque Neſtorii & Eutychis dogmata deteſtentur, palámque jurent in fidem Calchedonenſem. Addit præterea eorum nomina, quorum fides dubia, jam ad Anatolium à ſe eſſe delata: undè conjicio laudatam ſuperiùs Epiſtolam ad eundem Epiſcopum CP. non eo tempore, ſed miſſam anteà, quod ſuprà diximus.

IV.

Legatio quinta à Leone in Orientem directa.

Epiſt. cxxxiii. N. ad Leonem Aug.

Erant quinque menſes priùs elapſi, quàm ſanctus Leo mitteret Epiſcopos quos promiſerat, ſive Romæ deerant idonei tanto negotio, ſive quippiam aliud eorum profectionem retardavit, quam ad finem menſis Auguſti contigiſſe ex inedita huc uſque Epiſtola accepimus. Rectè Baronius exiſtimavit aliam à 78. quæ nunc eſt 132. Epiſtolam extitiſſe, quâ ex more de certis miſſis legatis & eorumdem nominibus & commendatione ſit actum. Nacti hanc juris publici facimus. Egregia quidem eſt, antiquis celebrata, nota Facundo, & ab eo excerpta, ut ex ejuſdem ſcriptis accipimus, à Vigilio Pelagióque ſummis Pontificibus in teſtimonium allata in controverſia de tribus capitulis, & à ſancto Prudentio Tricaſſino Epiſcopo tota ferè deſcripta, ut in notis fuſiùs diſſerimus. Statim retardatam Geminiani Domitianíque Epiſcoporum profectionem paucis excuſat. Qui erant iſti Epiſcopi haud promtum dicere.

Quidam Domitianum Mutinenſem Epiſcopum aſſerunt, Geminianum verò Catalaunenſem è Galliis accitum: quia ejus nominis ea ætate alium facilè non reperias. Res obſcura, nec magni momenti. In ea Epiſtola obſecrat obteſtatúrque Auguſtum ne renovandæ diſceptationis copiam permittat: neque de fide iterùm agi, aut revocari in examen definitiones Calchedone peractas; opem ferat Eccleſiæ Alexandrinæ, Timotheum jam toto biennio ſedem occupantem, tanquam parricidam nullâ morâ, nullâ miſeratione ab Epiſcopatu dejiciat. *Quod ergo*, inquit, *in ſanctæ Eccleſiæ pervaſione & in Præſulis ipſius crudeliſſima cæde impius parricida commiſit, non poteſt humanis remiſſionibus expiari; niſi ille exoretur, qui talia & ſolus poteſt plectere, & ſolus ineffabili miſericordia relaxare.*

ANN.CHR. CCCCLVIII

Hæc opinor ipſa eſt Epiſtola quam laudat Evagrius Hiſtor. lib. 2. cap. 10. Τοιγαροῦν πρῶτον ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐπίσκοπος Λέων ὑπέρ τε τῆς ἐν καλχηδόνι συνόδου γέγραφε, τήν τε Τιμοθέου χειροτονίαν ἀπεδοκίμασεν ϗ ἀθέσμως γενομένην· ἥντινα τὴν Λέοντος ἐπιστολὴν Λέων αὐτοκράτωρ Τιμοθέῳ διαπέμπεται τῷ τῶν Ἀλεξανδρέων προέδρῳ Διομήδους σιλεντιαρίου τοῖς Βασιλικοῖς κελεύσμασι διακονησαμένου· πρὸς ὃν ϗ ἀντέγραψε Τιμόθεος, πεμφόμενος ϗ ἐν καλχηδόνι σύνοδον ϗ τὴν Λέοντος ἐπιστολήν. Id eſt: *Primùm igitur Leo Epiſcopus ſenioris Romæ ſcripſit pro defenſione Synodi Calchedonenſis, & ordinationem Timothei, ut potè illegitimè factam improbavit. Quam Leonis Epiſtolam Imperator Leo ad Timotheum Alexandrinum Epiſcopum miſit per Diomedem ſilentiarium, Regalium Bajulum præceptorum. Cui reſcripſit Timotheus, Calchedonenſem Synodum & Leonis Epiſtolam reprehendens.* De alia Epiſtola quàm de 133. quæ nunc primùm prodit in lucem, hæc non puto intelligi. De Epiſtola enim 134. prolixiſſima teſtimoniiſque ſanctorum Patrum munita ut non audeam interpretari in cauſſa eſt, quod in ea ne verbum quidem de improbata Timothei ordinatione, qua de illic à Leone ſcriptum aſſerit Evagrius.

V.
Epiſt. cxxxiv ad Leonem Aug.

Præter has literas, aliàs triduo poſt ad eundem Auguſtum dedit, quas quidem jam pridem promiſerat, ipſis ſcilicet Calendis Novembris ſuperioris anni, ut liquet ex Epiſt. 125. cap. 6. Haud dubium quin ejuſdem legationis occaſione datæ ſint, quod & temporis ratio arguit & ipſius Epiſtolæ conſpectus. Continet quippe prolixiorem diligentiorémque de Incarnationis myſterio tractationem, plurima ampliſſimáque ſubjecta habet ſanctorum Patrum teſtimonia, quibus Eutychis error jampridem in Eccleſia proſcriptus oſtenditur; demum in fine Epiſtolæ enixiùs poſtulat Pontifex ut Auguſtus *paci Eccleſiarum Domini ſua conſtitutione proſpiciat, & in omnibus ſibi ſubditis Dei dona defendat.*

VI.
Decretalis Leonis Papæ ad Nicetam Aquileienſem quâ occaſione? *Epiſt. cxxix.*

Eodem hoc anno Leo de Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervatione, non minùs quàm de Catholicæ fidei integritate ſolicitus, decretales, ut vocant, Epiſtolas duas ſcripſit, unam ad Nicetam Aquilegienſem Epiſcopum; alteram ad Neonam Ravennatem: utrámque occaſione Attilanæ vaſtitatis Italicis regionibus ante biennium illatæ. Aquileia urbs Italiæ opibus potens & frequentiâ populi nobilis, quaſi altera Roma olim æſtimata eſt; ſed objecta incurſionibus Barbarorum variam experta fortunam eſt. Attila peragrato armis Imperio, & devaſtatis nobiliſſimis oppidis, hanc urbem cepit diripuítque. Barbarus poſt urbis excidium magnum hominum numerum captivum abduxit. Tum mulieres non paucæ viduatæ thoro, viróſque aut morte ab-

ANN. CHR. CCCCLVIII

ſumtos, aut in poſterum à reditu prohibendos ratæ, viduitatis haud ſatis patientes, alias ambiunt nuptias, aliiſque viris nubere non dubitant. Reſtitutis rebus, reverſi è captivitate priores mariti thorum conjugalem repetunt; qui relictas duxere, retinere cogitant. Dum certatur pro thalamis, dubitatúrque uter potior maritus ſit, Adeodatus Eccleſiæ Romanæ Diaconus, quem fortè Aquileiam miſerat Leo noſter explorandi Eccleſiæ illius ſtatus gratiâ, Romam regreſſus eſt, retulítque aliqua quæſtionum capita, de quibus quid Apoſtolica ſedes ſentiret Nicetam popoſciſſe memoravit Adeodatus: nullum enim conſultationis ſcriptum attulit. Reſpondit ſanctus Leo ad primum caput juxta ſententiam Domini: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*; neceſſe eſſe, *ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegrentur*, *& ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt*. Adversùs autem eos qui aut metu aut neceſſitate coacti immolatitios cibos comederant, ſcribit: *Pœnitentiæ ſatisfactione purgandos: quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda eſt*. Addit pariter de iis, qui iteratò baptizati ſunt vel metu vel errore traducti, culpam eluendam pœnitentiâ, & judicio Epiſcopi ad communionis unitatem recipiendos. Eos verò qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, confirmandos ſolâ invocatione Spiritus ſancti per impoſitionem manuum.

Epiſt. ead. cap. 1. 2. 3. & 4. — *Cap. 5.* — *Cap. 6.* — *Cap. 7.*

VII. *Epiſt. cxxxv.* Decretalis ad Neonam Ravennatem quo anno data. *Cap. 1.*

Epiſtola ad Neonam Ravennatem anno 451. olim aſſignata eſt, eo quod Marciani conſulatu inſignata legebatur. Majorianum in Marciani locum ſubſtituimus, Epiſtolámque ad præſentem annum revocavimus: cujus emendationis cauſſas habes in notis. Duo decernuntur à Leone, unum de parvulis in captivitatem abductis, de quorum baptiſmate ſi nihil certi cognoſci queat: *Accedat*, inquit, *talis intrepidus ad conſequendam gratiam, cujus in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium: nec vereamur huic ſalutis januam aperire, quam nunquam ante docetur ingreſſus . . . Quoniam non poteſt in iterationis crimen venire, quod factum eſſe omnino neſcitur.* De his qui ab hæreticis baptizati ſunt, quod alterum caput eſt, idem ſtatuit quod in ſuperiori Epiſtola ad Nicetam Aquileienſem definierat.

VIII. Conſtitutio Auguſti de velo ante 40. annos virgini non dando.

Legitur etiam Majoriani Imperatoris hoc anno data conſtitutio, quâ parentes vetantur virgines ad edendam profeſſionem virginitatis cogere, oblatáſque à parentibus recipere velum ante quadrageſimum ætatis annum. Condemnantur ſimiliter viduæ, quæ non amore continentiæ, ſed cupiditate vitæ laxioris alteras nuptias refugiunt. Liber Pontificum Romanorum eadem de virginibus à Leone conſtituta refert: *Hic quoque*, inquit, *conſtituit, ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, niſi probata fuerit in virginitate annis quadraginta*. Et in Epiſtola ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem ſunt alia quædam, quæ ad idem pertinent argumentum: quod mihi facilè perſuadet Leonis operâ & conſilio Edictum Majoriani promulgatum. Unde intelligimus non inſolitum viſum Epiſcopis, ſi principes caveant legibus quæ ad profeſſionem diſciplinámque Monachicam attinent. Quin etiam ipſi Pontifices plerúmque regibus autores fuerunt, ut ejuſmodi leges ferrent. Namque regiæ autoritatis eſſe cenſebant tam commodis Reipublicæ, quàm Eccleſiæ bono conſulere. Hoc ipſum ſanctus Leo ad Imperatorem Leonem ſcribebat: *Debes incunctanter advertere Regiam poteſtatem non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam.*

Epiſt. cxxv. c. 3.

ANNUS CHRISTI 459	LEONIS PAPÆ 20	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 3.	RICIMERE ET PATRICIO COSS.

SCripſit hoc anno Leo noſter pridie Nonas Martii Epiſtolam unicam, quæ eſt ad univerſos Epiſcopos per Campaniam, Samnium & Picenum conſtitutos, eóſque reprehendit, quòd in feſtis Martyrum baptizarent, omiſsâ exorciſmorum jejuniorúmque ſanctificatione, aliiſque ejuſmodi ritibus relictis: conſtituítque non dandum baptiſmum aliis diebus quàm Paſchæ & Pentecoſtes. Ibidem prohibet, *ne de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur: cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis ſacerdotibus indicari confeſſione ſecreta.* Non improbat tamen ſi quis ſponte propria ex plenitudine fidei & ex timore Dei apud homines ita erubeſcere non veretur, ut ſuam ipſe conſcientiam publicare cupiat.

Epiſtola ad Epiſcopos Campaniæ de tempore baptiſmi & confeſſione ſecreta.

ANNUS CHRISTI 460	LEONIS PAPÆ 21	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 4.	MAGNO ET APOLLONIO COSS.

I. Quid per legatos Leonis actum CP.

AD Orientalium porrò rerum ſeriem ut redeamus, diximus à Leone miſſos anno 458. Domitianum & Geminianum Epiſcopos Conſtantinopolim, qui cauſſam fidei Pontificis nomine illic agerent. Quo ſucceſſu legatione ſua functi ſint obſcurum eſt. Nam quid Conſtantinopolim geſſerint, neque Leonis Epiſtolæ, nec ſcriptores Eccleſiaſtici tradunt. Certum dumtaxat Anatolium ſuperiori anno deceſſiſſe ante adventum legatorum. Ejus morte, opinio eſt, retardata eorum conſilia; dum eligendo ſucceſſori tempus teritur. Certum quoque ex literis Leonis ad Gennadium non ante hunc annum CCCCLX. circa Junium menſem illos Romam rediiſſe. Sed quid actum hoc intervallo? Si conjecturâ aſſequi licet, habitum eſt Conſtantinopoli Concilium, ubi perlectæ Epiſtolæ, quas Metropolitani cum ſubcriptione Epiſcoporum ſuæ quiſque provinciæ ad Auguſtum miſerant; recitata etiam ſancti Leonis Epiſtola 134. ad Leonem Auguſtum cum ſubjectis teſtimoniis ſanctorum Patrum de Incarnatione verbi Dei. Quibus perlectis, quaſi aliqua generali Synodo habitâ, præſentium abſentiúmque communi conſenſione, accedente autoritate Imperatoris, Timotheus condemnatur jubetúrque abire ab Epiſcopatu, quem per vim invaſerat. De hâc in Timotheum ſententiâ ſermo eſt in Epiſtola Leonis ad Gennadium, qui Anatolio ſucceſſerat: *Univerſorum*, inquit, *Domini ſacerdotum ſententiis coarctatus.* Et in Epiſtola 137. ad Leonem Auguſtum teſtatum pariter habetur Imperatorem autoritati Epiſcoporum ſuam adjunxiſſe, ut impius Timotheus Epiſcopalem Sedem relinquere cogeretur: *Sciat*, inquit, *clementia veſtra omnes Eccleſias Dei cum laude veſtra exultare pariter & lætari, quod ab Alexandrinæ Eccle-*

Epiſt. cxxxviii. ad Gennad. CP.

ANN. CHR. CCCCLX.

ſia jugo improbus parricida depulſus eſt : & populus Dei, cui prædo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem reductus, poteſt jam in ſalutis viam ſidelium ſacerdotum prædicatione revocari, cùm videat omne ſeminarium venenorum in ipſo autore projectum.

II. Timotheus hæreticus advolat Conſtantinopolim.

Pulſus è Sede Timotheus, ut erat verſatili animo, ad artes confugit, cedens tempori : quia refragari omnium Epiſcoporum ſententiis nequibat, neque ampliùs Synodum Calchedonenſem improbare. Simulat igitur judicio Epiſcoporum acquieſcere, & parere Synodi decretis, ratus amovendam promto obſequio ſuſpicionem contumaciæ aut hæreſeos, atque ita ſibi ſedem gratiâ & autoritate amicorum reſtituendam. His rebus ita comparatis cum veniâ Imperatoris advolat Conſtantinopolim, & communicat cum Catholicis quaſi innoxius. Leo per literas Gennadii, & per duos Epiſcopos admonitus, apud Imperatorem ipſúmque Gennadium, plurimùm eâ de re conqueritur, multiſque probat Timotheum Epiſcopatu non modò indignum ob hæreſim, verùm etiam ob parricidium ſacrilegiáque, quæ perpetraverat : Sedem Proterii viventis per vim occupatam, ſeditionis faces in Alexandrina Eccleſia accenſas, & mortem illatam Antiſtiti rememorat, commendátque imprimis Gennadio, ut ſacrilegum parricidam non modò à conventu publico Eccleſiæ, ſed & à privatâ fidelium ſocietate prohibeat : *Et ideò dilectio tua ſolicitudine, qua claret, eniti & elaborare debebit, ne cum tam nefario homine ſermo aliquis privatim vel publicè miſceatur; neve ſub ſpecie correctionis ejus quorumdam conventui præbeatur occaſio : ne redeundi integram capiat libertatem, de quo jam edictis ſuis Princeps Chriſtianiſſimus judicavit.* Obſecrat Auguſtum ut Epiſcopum alium in Alexandrinam Sedem ſubrogari jubeat, cujus non minùs probata fides, quàm mores integri, eúmque ordinari, *ſecundùm morem veterem*, ut legitur in Epiſt. ad Gennadium: quæ verba de induſtriâ literis inſerta; tacitus enim arguit conſuetudinem ab Anatolio inductam : quippe qui Epiſcopos majorum præſertim ſedium ordinandi poteſtatem contra priſcos mores ſibi ſuæque ſedi vindicaverat ; ob eámque cauſſam admonet Gennadium, ne novitatem retineat, quam ſui deceſſores invexerant, ſed antiquam præſcriptámque Canonibus legem obſervet.

Epiſt. cxxxviii. ad Gennadium.

Epiſt. cxxxvii. ad Leonem Aug.

III. Timotheus Catholicus Alexandriæ Epiſcopus ordinatus.

Duo menſes vix effluxerant, cùm ecce legati ex Alexandrina Eccleſia Daniël Preſbyter & Timotheus Diaconus, cum literis novi Epiſcopi Alexandrini ritè conſecrati. Læta illi renunciabant, Timotheum Alexandriâ Edicto Imperatoris pulſum, & longè ablegatum, & communi Cleri plebíſque conſenſione, ſuffragiíſque omnium electum Timotheum Solophaciolum ritè ſolemnitérque ordinatum. Tres illicò gratulatorias Epiſtolas miſit Leo eodem die exaratas: datæ leguntur xv. Calendas Septembris. Primam ad ipſum Solophaciolum ſcripſit : gratulatur illi ſuam electionem ; hortatúrque, ſicut literis teſtatus erat, ut hæreticos in tranſverſum actos ad rectum fidei tramitem reduceret. Secunda ſcripta eſt ad Clericos Alexandrinos; tertia ad Epiſcopos qui Solophaciolum ordinaverant : ſuámque cum illis lætitiam communicat, quod is ſit ordinatus cui nihil ambitio, nihil tumultuariæ multitudinis præceps impetus, nihil ſeditio, nihil artes contulerant. Poſtremæ literæ Leonis fuerunt; hæcque noviſſima, quæ noverim, magni Præſulis opera.

Epiſt. cxxxix.

Epiſt. cxl.

Epiſt. cxli.

ANNUS CHRISTI 461	LEONIS PAPÆ 21	LEONIS SEVERI IMPP.	5. 1.	SEVERINO ET DAGALAIPHO COSS.

DEmùm Leo ſummus Pontifex poſt multos labores pro Chriſto perpeſſos, acréſque pugnas adverſus hoſtes fidei, ſcriptis dictiſque debellatas hæreſes, moritur. Quâ prudentiâ Eccleſiæ gubernaculum rexerit, quâ conſtantiâ tenuerit clavum nullis tempeſtatibus cedens, quâ vigilantiâ aſperis rebus providerit, ex his quæ retulimus aut ſcire, aut animo capere promtum eſt. Feliciter tot conſummatis operibus ad Chriſtum commigravit, ut qui ejus vicem geſſerat, in æternæ illius hæreditatis partem veniret. Felix certè Pontifex, qui dum vita manebat infractus ſemper ſtetit inter diſſidentium Eccleſiarum motus, varia inter Epiſcoporum ſtudia, molitionéſque hæreticorum, nihil temporum rerúmque aſperitate territus: nec Regum ceſſit majeſtati, nec Pſeudoſynodi ſpecioſa autoritate victus eſt, nec Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani artibus deceptus: omnibus major periculis in proventum fidei victorias impendit; jurgia Eccleſiarum ſedavit, auſus temerarios contudit; flagitia pravorum hominum aut emendavit aut caſtigavit; quo quo verſus vigilibus oberrans oculis, nihil quod ad rem Eccleſiæ Imperiíque Chriſtiani conferret prætermiſit. Hoc magnificum illi glorioſúmque contigit, quòd adeptus eſt Pontificatum toto pæne Oriente fœdis hæreſibus turbato, columnis Eccleſiæ aut dejectis, aut vacillantibus: deceſſerit verò parta ubique pace, primarias Sedes occupantibus Epiſcopis, quibus tanta cura retinendæ pacis, quantum aliis animi fuit ad bellum accendendum, vel puſillanimitatis ad extinguendum. Gennadius vaniſſimo Anatolio, Timotheus Solophaciolus impiiſſimo Timotheo Æluro ſubrogati fuerant, quemadmodum Anaſtaſius Juvenali Jeroſolymitano, qui in causâ fidei animis ceciderat. Huc accedit quod ſicut cùm ad Sedem Romanam evectus, privatas tum inter præfectos exercituum lites componebat: ſic toto Pontificatus curriculo ſedandis Eccleſiæ turbis incubuerit, & tandem vir Imperii Eccleſiæque felicitati natus pacaverit.

I. Leo Papa moritur.

Præter ea omnia, quæ retulimus, liber Pontificum Romanorum memorat ejus pietate & ſolicitudine complures Romæ ædificatas Baſilicas. Baſilicam in primis SS. Apoſtolorum Petri & Pauli ab eo inſtauratam: *Hic*, inquit, *renovavit Baſilicam Petri Apoſtoli, & fecit ibi cameram, quam & ornavit: & Beati Pauli Baſilicam poſt ignem divinum renovavit; fecit & cameram in eâdem ſimiliter, & in Baſilica Conſtantiniana.* Adrianus PP. in Epiſtola ad Carolum Magnum pluribus ornatum hujus Baſilicæ proſequitur: *Item de ſacro quarto Concilio egregius atque mirificus prædicator ſanctus Leo Papa, qui & ipſe fecit Eccleſias, quas in muſivo ex diverſis hiſtoriis ſeu imaginibus pingens decoravit: magis autem in Baſilica S. Pauli Apoſtoli, arcum ibidem majorem faciens, & in muſivo depingens Salvatorem Dominum noſtrum* Jesum Christum*: & ſecum viginti quatuor ſeniores nomine ſuo verſibus decoravit; & à tunc uſque hactenus fideliter à nobis venerantur.* Illuſtriſſimus Annalium conditor ſcribit hanc

II. Baſilicæ à S. Leone extructæ.

ANN. CHR. CCCCLV. imaginem Salvatoris ad ſua uſque tempora ſervatam integram; ſed viginti quatuor ſeniores vetuſtate & ſitu deformatos. Opus hoc elaboratum eſſe liberalitate & impenſis Gallæ Placidiæ Auguſtæ, ſtudio curâque S. Leonis, inſcriptio Greuteriana docet quatuor verſibus comprehenſa, ex majore hujus Baſilicæ arcu deſcripta. Scio apud Baronium legi tantùm diſtichum, ubi mentio eſt de morte Placidiæ. Ecce inſcriptionem à Greutero excerptam.

Theodosius *capit, perfecit* Honorius *aulam*
Doctoris mundi, ſacratam corpore Pauli.
Placidiæ *pia mens operis decus omne paterni*
Gaudet Pontificis ſtudio ſplendere Leonis.

Baronius ad Annum 461. N. 12. eam alio modo deſcriptam refert, inſculptámque ait ad Baſilicam S. Laurentii, ex liberalitate Placidiæ & ſtudio Leonis reparatam.

Gaudet Pontificis ſtudio ſplendere Leonis
Placidiæ *pia mens operis decus omne paterni*
Demovit Dominus tenebras, ut luce creata
His quondam latebris ſic modo fulgur ineſt.
Anguſtos aditus penetrabile corpus habebat,
Huc ubi nunc populum largior aula capit,
Eruta planicies patuit ſub monte reciſa
Eſtque remota gravi mole ruina minax.

Fecit quoque Baſilicam, ut habet liber Pontificum, *ſancto Cornelio Epiſcopo & Martyri juxta Cœmeterium Calixti via Appia.... Hic conſtituit Monaſterium apud Beatum Petrum Apoſtolum.... Hic conſtituit ut infrà Actionem ſacrificii diceretur ſanctum ſacrificium, Immaculatam Hoſtiam &c Hic etiam conſtituit & addidit ſuper ſepulchra Apoſtolorum ex Clero Romano cuſtodes, qui dicuntur cubicularii*, quos modo, ait Baronius, capellanos vocamus, cubiculum enim idem fuiſſe apud antiquos, quod hodie apud nos capellam notavimus in Romano Martyrologio. Superiùs annotavimus ejuſdem curâ à Demetriade virgine Baſilicam in honorem S. Stephani extructam, cujus apud Paulum Diaconum; Hermannum Contractum, Platinam, & Cuſpinianum memoria eſt. Liber Pontificum hæc addit præthereà: *Hic fecit ordinationes quatuor per menſem Decembrem in urbe Româ, Presbyteros octoginta unum, Epiſcopos per diverſa loca centum octoginta quinque. Qui etiam ſepultus eſt apud B. Petrum Apoſtolum* III. *Idus Aprilis. Ceſſavit Epiſcopatus ejus dies ſeptem.* In Breviario Romano nihil de ejus ordinationibus, etſi aliorum Pontificum Romanorum ordinationes non omittit. In MS. Thuaneo cujus ea eſt incriptio: *Ordo Epiſcoporum Vrbis Romæ à Petro ad Hadrianum ſub Carolo Magno*, S. Leo numeratur Quadrageſimus ſeptimus PP. & ea verba ibidem reperiuntur. *Hic fecit ordinationes* VII. *Presbyteros* LXXVII. *Diaconos* XXX. *Epiſcopos* CLXXV.

III. Quo die ac menſe obierit S. Leo diligentiùs inquiritur.

Quo die extremum diem clauſerit ſanctus Pontifex facilè eſt dicere, ſi communi opinioni obſequi velimus; non ita facilè, ſi res ad diligentius examen revocetur. E vita deceſſiſſe III. Idus Aprilis ſeu XI. die menſis, ferunt hodiernæ Eccleſiæ tabulæ, quibus conſenſus recentiorum ſcriptorum ſuffragatur, Severino ſcilicet & Dagalaïpho Conſulibus, ſeu anno Chriſti 461. poſtquam Romanam Eccleſiam unum & vinginti annos, triginta minus dies, adminiſtraſſet.

Iſta,

Iſta, inquam, vulgata opinio eſt, quam hauſtam primùm puto ex Anaſtaſio, ſeu quovis alio autore libri Pontificalis. Verùm quàm infirmæ ſit ac deploratæ fidei opuſculum iſtud, nemo inter eruditos diffitetur. Unde cùm idem ſcribit ſedem Apoſtolicam poſt Leonis obitum ſeptem diebus vacaſſe, ab Illuſtriſſimo Cardinale Baronio meritò rejicitur tum ex Mariani Scoti teſtimonio, tum maximè ex tempore ſubrogationis Hilari Papæ in locum demortui Pontificis.

IV. Ex Hilari electione lux quæſtioni affulget.

Primum igitur quod in hac quæſtione pro certo ſtatuere licet, hoc eſt: Hilarum Leonis ſucceſſorem eidem ſubrogatum eſſe menſe Novembri anni 461. quo Leo deceſſit è vita. Hujus rei teſtem habemus Marianum Scotum inſignem Chronographum: *Hilarus Papa 46. poſt Petrum ordinatur 2. Idus Novembris.* Sed & antiquius & locupletius teſtimonium Hilarus ipſe ſuppeditat. Concilium enim Romanum anno Chr. 465. celebratum; *ſub die* XV. *Calendarum Decembrium*, ut habent acta vulgata, vel XIII. ut in appendice Codicis Dionyſiani & in Moguntino, vel XVI. ut iidem ad marginem: hoc, inquam, Concilium Hilarus ipſe in Epiſtola ad Aſcanium &c. Cap. 2. habitum eſſe teſtatur à fratribus, ſeu Coepiſcopis, in anniverſaria aſſumtionis ſuæ feſtivitate congregatis: *Quos Natalis mei*, inquit, *feſtivitas congregarat.* Jam verò cum die Dominica conſecrari debuerit Pontifex, non incommodè ordinationem Hilari in præcedentem Dominicam rejiciemus, quæ fuit XV. Calendas Decembris, ſi quidem litera F. eo anno Dominicam deſignabat. Cùm autem Alphonſus Ciaconius in vita Leonis ſcribat (haud dubium quin ex antiquis Eccleſiæ Romanæ monumentis) ſedem Apoſtolicam decem & octo dies vacaſſe, ſi totidem ab illa Dominica ſeu die decima ſexta Novembris retrorſùs numerentur, occurret dies decimus octavus ſeu obitus S. Leonis tertio Calendas Novembris. At (quod fortaſſe miraberis) eo ipſo die notatam legimus ſancti Leonis mortem in veteri Calendario quod ex Cod. MS. Corbeienſi tomo decimo ſui Spicilegii inſeruit vir pietate & doctrina inſignis D. Lucas Dacherius, quódque anno 826. concinnatum gravibus conjecturis ductus exiſtimat. Ita porrò legimus in Calendario: *III.* K. (Novembris) *Depoſitio ſancti Leonis Papæ.* Nullum autem Leonem alium eo tempore mortuum legimus, nec fas eſt de alio Leone, quàm de primo interpretari quæcunque ſine addito dicuntur de aliquo Leone Pontifice in tabulis Eccleſiaſticis.

V.

Hanc Epocham confirmat quod cùm dubitare non poſſimus quin menſe Novembri ſucceſſor Leoni datus ſit, nec probabile ſit per pacatiſſima illa Eccleſiæ Romanæ tempora diu poſt mortem Pontificis dilatam fuiſſe electionem ſucceſſoris, quam Leo ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem ſcribens, *nullis dilationibus volebat fatigari*: penè certum eo ipſo apparet intra menſem Octobrem coercendam eſſe S. Leonis mortem.

Ep. xii. ad Anaſtaſ. Theſſ. c. vi.

Repugnat ſententiæ noſtræ communis Chronologia: ſed præterquam quod ſolâ libri Pontificalis autoritate munita hæc invaluit, quæ magni facienda non eſt, accedit etiam quod hæc ipſa plures alios Chronographos adverſos habeat: exempli gratiâ, Marianum Scotum, qui de Leone noſtro hæc habet: *Magnus Leo Papa obiit quarto Calendas Iulii.* Martinum Polonum qui Leonem eundem ſcribit ſediſſe *annis viginti & uno, menſibus novem, diebus viginti ſeptem.* Hermannum Contractum, qui annos 22. ſediſſe ait. Hæc &

Tom. II. Xx

ANN. CHR. CCCCLXI. ſimilia propiùs accedunt ad ſententiam, quæ Leonis mortem menſi Octobri aſſignat, quàm communi, quæ III. Idus Aprilis.

Leonis I. & Leonis II. feſta confuſa.

Sed juvat Marianum Scotum, cujus ſingularis & expreſſa narratio eſt, diligentiùs inſpicere, plurimum enim lucis ex eo nobis affulget ad diſtinguendum Leonis primi & Leonis ſecundi feſta, quæ per longum temporis ſpatium confusè celebrata ſunt. Cùm enim hodierna ætate ferè ubique per Eccleſias Leoni Papæ II. vigeſima octava Junii dies ſacra habeatur, hoc tamen per errorem contigiſſe manifeſtum eſt, tum ex citato Mariani Scoti loco, tum ex dicendis inferiùs, ex quibus docemur Leonem ſecundum in primi locum eſſe ſubſtitutum. In Martyrologio enim Romano hæc legimus ad quartum Calendas Julii: *Romæ, ſancti Leonis Papæ ſecundi*. Et in Breviario Romano eodem die habetur officium ejuſdem Leonis ſecundi, qui ibidem dicitur *ſepultus in Baſilica ſancti Petri quarto Calendas Iulii*.

Contendunt recentiores ſcriptores Leonem ſecundum mortuum non eſſe IV. Calendas Julii. Probant ex Anaſtaſio ſeu libro Pontificali, in quo dicitur ordinationem celebraſſe *vigeſima ſeptima die Iunii, ſepultus* verò *ad beatum Petrum Apoſtolum ſub die quinto Nonas Iulias*. Quibus ſuffragatur Marianus Scotus ſcribens Leonem ſecundum obiiſſe *quinto nonas Iulii*.

VII. Leo II. mortuus videtur 28. die Junii.

Nolim ego negare 28. Junii vitâ functum eſſe Leonem ſecundum, huic enim opinioni favent, nedum adverſantur, quæ in contrarium adducta ſunt, excepto Mariano, qui Anaſtaſii verbis malè intellectis deceptus eſt. Ad Anaſtaſium enim ipſum quod attinet, non ſcribit mortuum Leonem quinto nonas Julias, ſed tantummodò ſepultum: facillimè porrò intelligimus eum qui quinto Calendas Julii diem extremum obiiſſet, quarto poſt die ſepultum eſſe. Cùm hæc non diſcernunt autor lectionum Breviarii Romani & Marianus Scotus, in diverſos uterque errores abiit, hic ſcribens obiiſſe quinto nonas Julii, ille ſepultum eſſe quarto Calendas Julii. Non nocet magis ordinationis die 27. Junii celebratæ mentio. Quis enim iſtud inter impoſſibilia numeret, ut qui vigeſima ſeptima die vel 28. ante lucem conſecrationes Sacerdotales peregerit, ſequenti vel eodem die repentino morbo correptus obierit: quod potiùs facilè eſt contigiſſe Pontifici annoſo, præcedentis noctis vigiliis & labore fatigato. Quibus adde pleriſque corruptum videri Anaſtaſii locum de die ordinationis. Et hanc quidem die vel quarto vel undecimo Junii celebrari debuiſſe hoc anno eruditè probat vir clariſſimus Carolus le Cointe Oratorii Gallicani Presbyter in annalibus Eccleſiaſticis Francorum a. 686. num. xxxiij. tametſi Leonem quarto Calendas Julii mortuum non exiſtimet: vix tamen alia ratio excogitari poteſt cur huic potiſſimum diei affixum ſit feſtum hujus Pontificis, etiam rejectâ inde Leonis I. feſtivitate, quàm quia conſtabat in Eccleſia Romana eo die obiiſſe Leonem ſecundum.

VIII. Junii dies 28. olim ſacer Leoni PP. I.

Etſi porrò hac die mortuus erat Leo II. non ei tamen ſacra fuit eadem dies in antiquis Eccleſiæ monumentis, ſed Leoni I. Hujus aſſertionis plures ex antiquis Hiſtoricis, Martyrologiis, Lectionariis, Breviariis, Miſſalibus, & Calendariis probationes facilè eſt adducere.

Circ. a. 600.

Primo loco prodeat ſanctus Gregorius magnus PP. I. qui Leone II. antiquior fuit. Is in ſuo Sacramentario annotat, *Natale S. Leonis Papæ*: ad IV. Calendas Julii. Hoc quidem additum Sacramentario meritò ſuſpicantur viri

docti juxta fidem Codicis Remenſis à doctiſſimo viro Hugone Menardo laudati; neque ego inficias ierim: attamen antiquiſſimam eſſe hanc additionem duo evincunt: unum eſt, quod tam pauci Codices MSS. inventi ſunt, qui eâ careant, ut unicus ille Remenſis laudetur; alterum, quod paucorum admodum ſanctorum, qui martyres non fuerint, feſta inſcripta habeat, paucio- rum etiam Romanorum Pontificum: quos inter Leonem primum omiſſum eſſe, non omiſſo Leone ſecundo, vix in mentem venerit. Ex eodem ſacramentario Gregoriano aſſumſit procul dubio Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Collectam ſecretam Miſſæ S. Leonis, quam refert in opere prolixo de Prædeſtinatione, pag. ultima, quámque in Eccleſia Romana recitari ſolitam ſignificat, his verbis: *Hanc* (intelligentiam) *ipſa ſancta ſedes Apoſtolica in arcanis cæleſtium myſteriorum ex Apoſtolorum traditione, retinet dicens:* Hæc hoſtia, quæſumus Domine, mundet noſtra delicta, quæ in ara crucis immolata, totius mundi tulit offenſam. *Et item:* Annuè nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio, quam immolando totius mundi tribuiſti relaxari delicta. *Et:* Reſpice omnipotens & miſericors Deus ſuper hanc familiam tuam, pro qua Dominus noſter Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium & crucis ſubire tormentum. Ubi obſervare licet in ſecreta de S. Leone ſcrupuloſiorem ætatis noſtræ diligentiam, ex qua pro his verbis: *Ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio:* hæc alia ſuppoſita ſunt: *Ut interceſſione beati Leonis hæc nobis proſit oblatio:* quæ ne recitarentur tempore Hincmari, S. Gregorii, & forſan ſuperiorum Pontificum, nulla religio interceſſit. Iſta etiam precandi forma antiquitatem hujus officii prodere mihi videtur, & inde fortaſſe nata, quod ſtatim poſt obitum Leonis celebratus ſit dies in honorem hujus Pontificis: cui non ita pridem defuncto precabantur fideles intra Miſſarum ſolemnia, pro Eccleſiæ more ac pietate, æternæ felicitatis gaudia. ANN. CHR. CCCCLXI.

In antiquo martyrologio, quod dicitur venerabilis Bedæ, hæc ad eundem diem 28. Junii legimus: Leonis Papæ, qui poſt Petrum Apoſtolum 47 in urbe Roma ſedit annos 21. dies xij. & cetera quæ Leonem primum clariſſimè deſignant: ubi ex conſilio videtur diei mortis vel depoſitionis non meminiſſe. Vixit a. 700.

In veteri Calendario Romano, ſeu potiùs libro lectionario, quem vir doctiſſimus Joannes Fronto Canonicus Regularis S. Auguſtini & Academiæ Pariſienſis Cancellarius edidit non ita pridem è MS. Codice ſui S. Genovefæ Monaſterii, aureis Characteribus exarato, & nongentis annis, ut putat, antiquiore; nihil de S. Leone menſe Aprili; ſic autem menſe Junio: *Die* xxviij. *Tranſlatio B. Leonis.* De Leone I. proculdubio intelligendum iſtud, quod & erudito Frontoni viſum eſt. Quatuor enim tantummodò Confeſſorum memoria conſignata habetur in lectionario, quos inter Leoni ſecundo locum eſſe datum, negatum Leoni I. non eſt veroſimile. Deinde antiquam ullius ſancti Leonis Tranſlationem non legimus, niſi primi, quem Sergius Papa I. ad honoratiorem locum Baſilicæ S. Petri tranſtulit, teſte Anaſtaſio, ut uberiùs infra. A. 750.

Uſuardus, qui ineunte ſeculo nono floruit, in ſuo Martyrologio S. Leonis Magni meminit ad quartum Calendas Julii, his verbis: *Natalis beati Leonis Papæ & Doctoris.* Quis enim unquam Doctoris titulo ornatus inter Leones Pontifices, præter Leonem primum. Perperam autem Joannes Molanus vocem hanc *Doctoris*, quam in prima editione Uſuardi de Leone I. in- A. 800.

ANN. CHR. CCCCLXI. terpretatus erat, mutatâ poſtmodum ſententiâ ad marginem relegavit in altera hujus Martyrologii editione ab eo procurata Antu rpiæ anno 1583. ſubſtituto in illius vocis locum *Confeſſoris* nomine, aliiſque de ſuo ſuperadditis, quæ Leoni ſecundo conveniunt: quod omnibus manuſcriptis Codicibus contrarium eſt.

A. 870. Ado Viennenſis, qui eodem ſeculo nono ſcripſit ſuum Martyrologium, Leonem non recenſet niſi quarto Calendas Julii in hunc modum: *Ipſo die Natalis ſancti Leonis Papæ*. Legitur quidem & iij. Idus Aprilis Leonis mentio in vulgatis Codicibus: at Joannes Moſander & Heribertus Roſvveydus, qui Adonem multâ curâ ediderunt in lucem, iſtud rejiciunt autoritate plurimorum Codicum MSS.

A. *Circ.* 900. Liber MS Sacramentorum Ratholdi, qui decimo ſeculo exaratus, Calendarium MS. S. Michaelis de Confluente in Catalonia, Calendarium Eccleſiæ Chriſtianæ editum Helmæſtadii anno 1585. ad calcem Chronologiæ Davidis Chytræi, & alia bene multa incertæ ætatis ac regionis monimenta, Leonis memoriam annotatam non habent, niſi ad 28. Junii diem. Leonem porrò ſecundum, primo poſthabito, ut jam diximus, quis credat celebri ſolennique cultu honoratum in Romana præſertim Eccleſia.

Martyrologium antiquum, quod pro veteri Romano venditavit Roſvveidus, nec aliud eſt quàm Adonis Epitome, nihil de S. Leone iij. Idus Aprilis; hæc autem IV. Calendas Julii: *Romæ Leonis Papæ*.

A. 960. VVandelbertus, qui Uſuardi Martyrologium metricè expreſſit, eadem, quæ ille, habet de Leone ad quartum Calendas Julias. Habetur tomo I. operum venerabilis Bedæ Presbyteri metricum illud Martyrologium, quæ eſt eruditorum opinio, ubi verſus hic legitur.

Præſ. le quartus orat verbi & doctore Leone.

Ex quo arguitur prava Molani correctio in Uſuardo tentata contra autoris mentem fidemque MSS. Codicum. Quam correctionem in VVandelberto audere vetant carminis leges.

A. 1083. Marianus Scotus in Chronico, quod circa annum 1083. complevit, magnum Leonem Papam obiiſſe ſcribit quarto Calendas Julii: ea potiſſimum ratione ductus; ut ego exiſtimo, quod illa die coleretur magni Leonis memoria.

A. 1240. Abbas Urſpergenſis, qui obiit anno 1240. ad annum 461. ſui Chronici: *Leo Papa*, inquit, *migravit quarto Calendas Iulii*.

A. 1277. Martinus Polonus Marianum & Abbatem Urſpergenſem explicat, & ipſe ſuo ſuffragio confirmat aſſertionem noſtram: *Hic etiam*, inquit, *ſepultus eſt apud Baſilicam S. Petri Apoſtoli: cujus feſtum fit in vigilia Apoſtolorum*. Nondum igitur anno 1277. ad quem Chronicon ſuum perduxit Martinus, Leonis ſecundi feſtum agebatur quarto Calendas Julii, ſed Leonis primi, in Eccleſia Romana, cujus conſuetudo ac ritus latere Martinum non potuere, qui in illa Nicolao III. Pontifice Pœnitentiarii munere functus eſt.

A. 1450. S. Antoninus, qui florebat anno 1450. Chronici parte 2. hæc habet de Leone noſtro: *Celebratur hujus ſancti feſtum in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli.*

A. 1480. VVernerus Rolevvink de Laer VVeſtphalus Carthuſienſis, qui Calendarium & Martyrologium condidit, nec non Faſciculum temporum, quem ad annum 1480. produxit, eidem diei adſcribit Leonis noſtri feſtivitatem: *Feſtum ejus*, inquit, *agitur in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli: quidam dicunt xi. Aprilis.*

Denique Joannes Trithemius, quem mortuum ſcribunt anno 1516. in hunc modum de Leone I. ſcribit: *Moritur tandem poſt multos pro Eccleſiæ utilitate labores ſub Leone Auguſto anno Domini 461. indictione 14. quarto Calendas Iulii.* ANN. CHR. CCCCLXI. 1156.

Pleraque Breviaria & Miſſalia, quæ ante hujus ſæculi initium excuſa ſunt, non habent conſignatam S. Leonis memoriam, niſi ad quartum Calendas Julii ſeu die 28. Junii.

Miſſale Romanum ſeu ſecundùm conſuetudinem Romanæ Curiæ Venetiis excuſum a. D. 1481. 1481.

Miſſale editum Baſilicæ a. D. 1487. 1487.

Miſſale excuſum Lugduni a. D. 1501. 1501.

Breviarium Aurelianenſe a. D. 1504. 1504.

Breviarium ordinis SS. Trinitatis a. 1514. 1514.

Breviarium Turonenſis Eccleſiæ 1519. 1519.

Breviarium Carthuſienſe a. D. 1521. 1521.

Breviarium Canonicorum Regularium. 1523. 1523.

Breviarium Romanum Pariſiis. 1524. 1524.

Breviarium Curiæ aptum ſeu ſecundum conſuetudinem Romanæ Curiæ a. D. 1525. 1525.

Breviarium Pariſienſe 1545. 1545.

Miſſale Romanum Venetiis cuſum 1549. 1549.

Breviarium ſecundum uſum Archicœnobii ſancti Remigii Remenſis eodem anno editum. 1549.

Portiforium ſeu Breviarium ad uſum Eccleſiæ Sarisburienſis, quod Londini prodiit a. D. 1555. 1555.

Breviarium Romanum Pariſiis 1556. 1556.

Breviarium Aurelianenſe anni 1573. 1573.

Breviarium Vetuſtiſſimum Fontiſebraldi.

Breviarium Noviomenſe antiquum.

Breviarium MS. Sancti Victoris Pariſienſis.

Breviarium Canonicorum Regularium a. D. 1609. 1609.

Breviarium S. Martini Turonenſis a. D. 1635. 1635.

In his omnibus occurrit memoria S. Leonis 28. die Junii, non 11. Aprilis. Memoria, inquam, non integrum officium propter occurrentem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli vigiliam, quæ celeberrima erat. Aliàs ſi in diem Dominicam feſtum Leonis incidiſſet, vigiliâ in ſuperiùs ſabbatum rejectâ, de S. Leone fiebat ipſa die Dominica officium, ſi bene capio ſenſum hujus Rubricæ in pleriſque enumeratis Breviariis appoſitæ: *Si feſtum ſancti Leonis in Dominica venerit, agitur de feſto cum commemoratione S. Ioannis Baptiſtæ; quocunque verò alio die venerit, fit de ipſo commemoratio in miſſa de vigilia.* Cujus commemorationis adhuc veſtigia ſuperſunt in collecta, quæ & in ſacramentario Gregoriano, & in recenſitis ſupra Breviariis pro S. Leonis memoria legitur, quæque à paucis annis ad Leonem ſecundum tranſlata, ejus officio adſcripta eſt, ne apice quidem mutato. En Collectam.

Deus qui Beatum Leonem Pontificem ſanctorum tuorum meritis coæquaſti, concede quæſumus, ut qui commemorationis ejus feſta percolimus, vitæ quoque imitemur exempla. Ubi cùm dicitur *Sanctorum tuorum meritis coæquaſti*

ANN. CHR CCCCLXI.

ſubaudiendum ſuſpicor *Apoſtolorum*, ſeu *Petri & Pauli*, quorum ſolennis dies occurrebat, & quorum meritis coæquatum Leonem prædicat collecta: niſi enim aliquem inter ceteros celites inſignem cogites, cui Leonem comparare voluerit, minùs concinna laus erit, qua ſanctus ſanctis ſimilis dicitur. Ceterùm non ſemel ab antiquis Leo noſter cum Apoſtolis confertur. Λέων Πάπας Ῥώμης ὁ ἰσαπόστολος· Id eſt: *Leo Romæ Papa Apoſtolis æquandus*, inquit Libellus Synodicus. Sed & Patres Calchedonenſes in ſuo προσφωνητικῷ ad Marcianum Auguſtum ſanctum Leonem Apoſtolicum virum, τὸν ἀποστολικὸν ἄνδρα, appellarunt. Hæc omnia, animum quemvis non pervicacem aut contentioſum facilè adducent, ut Leonis primi memoriam olim inſcriptam fuiſſe credat 28. diei Junii.

Libell. Synod. cap. xciv.

3. Parte actor. Calched. N. I.

IX. Non diffiteor tamen antiquos etiam Codices inveniri, qui Leonis feſtum Aprilis xj. diei affixum habeant. Ita genuinum Bedæ Preſbyteri Martyrologium, quod à Godefrido Henſchenio non ita pridem publicæ luci datum eſt; Tertio enim Idus Aprilis mentio habetur: *Leonis Papæ & Confeſſoris:* & quarto Calendas Julii: *ſancti Leonis Papæ.* Sic etiam Breviarium MS. Montis-Caſſini ſexcentorum ferè annorum, quod in ædibus Inſtitutionis Oratorii D. Jeſu ad muros Pariſienſes aſſervatur.

Eodem die habet vetus Calendarium tomo x. Spicilegii Acheriani editum ex MS. Codice 800. annorum: *III. Idus Aprilis Natalis ſancti Leonis Papæ.* In Calendario, quod libro ſacramentorum ſancti Gregorii MS. præfigitur in codice Oratorii Pariſienſis. His adde Miſſale Pariſienſe ann. 1517. & 1541. & Breviarium 1545. & 1584. Breviarium Romanum Venetiis 1570. Breviarium Ambianenſe anni 1607. in quo nihil de ſancto Leone 28. Junii, ſed tantùm 11. Aprilis Laudunenſe anni 1584. in quibus non officium, ſed ſola commemoratio fit ſancti Leonis xj. Aprilis, nihil menſe Junio.

Obſervandum in pleriſque Breviariis & Miſſalibus, quæ Officium ſancti Leonis habent 28. ſolummodò Junii, Officium iſtud eſſe de Communi Confeſſorum Pontificum, nihilque præ ſe ferre, unde diſcerni queat, an de Leone I. celebretur, an verò de ſecundo.

X. Tres olim dies conſecrati videntur Leoni I. 1. Depoſitioni.

Ex præmiſſis facilè mihi perſuadeo tres omninò dies conſecratos olim fuiſſe memoriæ ſancti Leonis Papæ I. & unum eorum in aliquibus Eccleſiis, alium in aliis, duos in nonnullis annuo cultu celebratos.

Depoſitioni ſancti hujus Pontificis ſacer fuit tertius Cal. Novemb. ſeu xxx. dies Octobris, qui huic deputatur in Calendario Acheriano octingentis annis antiquo; tametſi forſan eo die Officium celebratum de eo non fuerit. Priſcis enim Eccleſiæ temporibus vix ac ne vix quidem depoſitionem ſeu obitum ullius ſancti ſolenni officio honoratum crediderim, niſi qui martyrium fuſo pro Chriſto ſanguine complevisſet. Hinc eſt quòd in tam paucis monumentis dies obitus Leonis conſcriptus legitur, ut unicus hactenus codex viſus ſit, qui hunc annotatum habuerit die xxx. Octobris.

XI. Tranſlationi S. Leonis 2. dies ſacra.

Junii dies 28. Tranſlatione corporis ſancti Leonis celebris habitus eſt: quo die notata legitur in vetuſtiſſimo Joannis Frontonis Martyrologio ſeu Lectionario nongentis annis, ut putat, antiquiore: in quo quarto Calendas Julii legitur: *Tranſlatio corporis beati Leonis.* Cujus enim Leonis, niſi primi, cujus unius Tranſlationem commemoratam habemus ab Anaſtaſio Bibliothecario, ſeu quovis alio autore libri Pontificalis, ubi de Sergio Papa. *Hic*, inquit, *corpus beati Leonis probatiſſimi Patris atque Pontificis, quod in*

abdito inferioris ſecretarii prædictæ Baſilicæ (ſancti Petri) *poſitum fuerat, factâ diligentiùs Tumbâ in denominata Baſilica publico loco* (*ut ſibi fuerat revelatum*) *repoſuit ac locum ipſum ornavit.* Scilicet, ut ex his quoque verbis docemur, ſepultus erat Leo noſter in Baſilica ſancti Petri, qui honos nulli deceſſorum contigerat. *Primus quippe*, ait autor Romæ ſubterraneæ, *inter ſanctos Pontifices non Martyres annumeratur: haud tamen juxta ſanctum Petrum, ſed in Baſilicæ ejuſdem veſtibulo ante Secretarium, in poſtrema nimirum ejuſdem veſtibuli parte ad lævam ingredientibus.* Multi deinde Pontifices ibidem tumulati ſunt: ita ut ſancti Leonis ſepulchrum aliorum obrutum ſepulchris deliteſceret, cùm Sergius Papa I. qui ſub finem ſeptimi ſeculi Romæ ſedit, præviâ revelatione admonitus corpus Leonis è loco obſcuriori eruit, tranſtulitque in ſuperiorem editiorémque verſus altare, ſive *in Oratorio ad dexteram majoris abſidis propè ſancti Petri aram*, ut ſcribit idem Romæ ſubterraneæ autor. Extruxit quoque Sergius magnificum tumulum Leoni cum hoc Epitaphio, quod extat apud Janum Greuterum, & ad MS. Codicis Oxonienſis Apographum à clariſſimo viro E. Bernardo nuper ad nos tranſmiſſum, emendavimus. ANN CHR. CCCCLXI.

Hujus Apoſtolici primùm [a] *eſt hic corpus humatum,* [a] *MS. Oxon.* magni.
Quod foret & tumulo dignus in arce Petri.
Hinc [b] *vatum procerúmque cohors, quos cernis adeſſe,* [b] *Vulg.* hunc
Membra ſub egregia ſunt adoperta domo.
Sed dudum ut Paſtor magnus LEO *ſepta gregémque*
Chriſticolam ſervans janitor arcis erat.
Commonet è tumulo, quod geſſerat ipſe ſuperſtes,
Ne lupus inſidians vaſtet ovile Dei.
Teſtantur miſſi pro recto dogmate libri,
Quos pia corda colunt, quos mala [c] *turba timet.* [c] *Vulg.* prava
Rugiit, & pavida ſtupuerûnt corda ferarum;
Paſtoríſque ſui juſſa ſequuntur oves.
Hic tamen extremo jacuit ſub marmore templi
Quem jam Pontificum plura [d] *ſepulchra tegunt.* [d] *Ox.* Pulchra ſep.
Sergius antiſtes divino impulſus amore [e] *Vulg.* celant
Hunc in fronte ſacræ tranſtulit inde domûs:
Exornans rutilam precioſo marmore tumbam [f], [f] *Vulg.* Rutilum, ... tumbum.
In quo poſcentes mira ſuperna vident:
Et quia præmicuit miris virtutibus olim;
Vltima Pontificis gloria major erit.

Hæc de prima Tranſlatione corporis ſancti Leonis ejúſque ſepulchro, quod & miraculis clarum & præſens auxilium multis fuiſſe verſus hic oſtendit:

In quo poſcentes mira ſuperna vident.

XII. Quâ S. Leonis feſtivitate clara xj. Aprilis.

Porrò diem Aprilis undecimam memoriæ ejuſdem Pontificis ſacram fuiſſe, ex antiquis etiam codicibus certum eſſe ſupra monuimus: quâ autem ratione vel occaſione id contigerit omninò exploratum non habemus. Mortem ejus hac die recoli, communis eſt hac ætate opinio, hodiernis Eccleſiæ faſtis & Breviariis conſignata, quam tamen ſequi non ſinunt teſtimonia Mariani

ANN. CHR. CCCCLXI.

Scoti, Martini Poloni & aliorum quos ſuprà retulimus, partim feſtum, partim obitum ſancti Leonis alii diei aſſignantium, quàm xj. Aprilis.

Tertia dies conſecrationis ſancti Leonis ſacra.

Hanc diem anniverſario aſſumtionis ejus ad Pontificatum conſecratum fuiſſe non ægrè crediderim. 1. Quia circa hæc tempora contigiſſe ordinationem ejus conſona eſt omnium ſententia. Scio cum communi Chronologia, quæ obitum Xiſti tertio vel quinto Calendas Aprilis eveniſſe docet, componi conjecturam noſtram non poſſe, ſi quidem ex Proſpero indubitatum habemus quadraginta dies & amplius Romanam Eccleſiam ſine Pontifice fuiſſe. Sed quo autore diei illi mors Sixti Pontificis aſſignatur? Non certè Proſpero, quod Ciaconio viſum eſt Baronii verbis decepto; nuſpiam enim id apud hunc Chronographum legitur, ſed nec apud ullum ſcriptorem Anaſtaſio antiquiorem: Hujus autem tam ſuſpecta diligentia, tam frequentes lapſus, ut infirma ſit admodum ac vacillans aſſertio omnis ſolâ ejus autoritate ſubnixa.

2. Vetus Calendarium ſuperiùs citatum ex tomo x. Spicilegii Acheriani, depoſitionem quidem ſancti Leonis Papæ iij. Calendas Novembris commemorat, tertio verò Idus Aprilis ſeu xj. die Natalem ejuſdem recenſet. Natalis porrò de die mortis hoc loco intelligi non poteſt, cum hæc menſe Octobri deputetur: quem igitur niſi conſecrationis diem ſignificabit: quo nomine inter alios Pontifices Sixtus III. Leonis prædeceſſor ordinationem ſuam appellavit Epiſt. 1. ad Cyrillum Alexandrinum: *Synodo*, inquit, *quam Natalis mei dies congregarat.* & Epiſt. 2. ad Joannem Antiochenum: *Audivit univerſa fraternitas, quæ ad Natalis mei convenerat diem.* Hilarus Leonis ſucceſſor proximus Epiſtola 2. ad Aſcanium & alios Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopos cap. 2. Sanctus item Paulinus Epiſt. 16. ad Delphinum, ait invitatum ſe ab Anaſtaſio Papa fuiſſe *ad Natalem ſuum*. Et ſanctus Ambroſius libri 8. Epiſt. 1. ad Felicem Comenſem Epiſcopum; *diem Natalis ejus*, hoc eſt, ordinationis recolit. Mitto ſanctum Auguſtinum, ſer. 32. de verbis Domini, & Homil. 24. & 25. inter quinquaginta.

Vide & Leonem ipſum ſer. 2. cap. 4. Servitutis noſtræ Natalitium diem.

3. In hoc Martyrologio ſeu Calendario Natalem non ſemper mortis diem, ſed quamlibet feſtivitatem ſignificare, liquet ex Natali ſancti Benedicti Abbatis, qui bis annotatur, ſemel quidem menſe Martio, quo deceſſit è vita, iterùm 13. die Julii, quo ejus tranſlatio recolitur, quam tamen Natalem dici videmus ab autore Calendarii; ut mirum non ſit idem de ordinationis ſancti Leonis die eſſe uſurpatum, quod de ſancti Ambroſii ordinatione uſurparunt Græci in ſuo Menologio, ubi hanc ſub Natalis nuncupatione memorant ſeptimâ die Decembris, Latinæ Eccleſiæ exemplum ſecuti. Veterem membranam operi ſuo de doctrina temporum inſeruit Ægidius Bucherius è ſchedis Heriberti Roſvveydi acceptam, quæ inſtar eſt Calendarii ſeu Martyrologii; in ea menſe Februario iſta legimus: *Octavo Calendas Martii, Natale Petri de Cathedra:* quo feſto velut ordinatio ſeu Pontificatus Apoſtoli celebratur.

4. Quantâ Ordinatio ſolemnitate recoli ſoleret, feſta quæ ſacra vel habita ſunt vel adhuc habentur ordinationi ſanctorum Paulini, Ambroſii, Auguſtini, Hilari Papæ & Martini Turonenſis, demonſtrant de Romana, Gallicana, Italica & Africana Diœceſibus. Quibus adde plurium adhuc Pontificum ordinationem in hodiernis Eccleſiæ tabulis celebrari, ut videre eſt in Martyrologio Romano ſanctorum Baſilii Cæſarienſis, Ambroſii Mediolanenſis,

lanenſis, Gregorii Romani & Zenonis Veronenſis ordinationes ſuis quáſque diebus annuâ ſolemnitate honoratas referente. Imò vero admodùm ſimile eſt quòd, cùm primis Eccleſiæ ſeculis ſolorum Chriſti Martyrum memoria ſolenni ritu coleretur in Eccleſia, ſanctorum Pontificum primas omnium feſtivitates Martyrum ſolennitatibus eſſe adjectas, delectúmque ad id diem ordinationis cujúſque; ita ut dies, qui feſtus quotannis habebatur vivente Pontifice, idem poſt ejus mortem recoleretur. Quod de noſtro Leone tanto magis credendum eſt, quanto ejus electio majoribus omnium votis majoríque conſenſu contigerat, ejúſque ordinatio per totos viginti & unum annos vivente Leone recoli ſolita fuerat. Quibus adde, quod propter rerum præclarè geſtarum magnitudinem, ſanctimoniæ opinionem ſingularis, & propter Urbem ſemel & iterùm ejus interventu à cæde liberatam, quo Pater Patriæ bis eſſe meruerat, tanti Pontificis memoria in deliciis Romæ haberetur: ut omnino abſurdum videatur per tot ſeculorum ſpatia oblivione ſepultam credere Leonis Magni memoriam, Pontificis tot nominibus Eccleſiæ Romanæ cariſſimi.

Sed tandem certam habet hodie fixámque xj. Aprilis feſtivitatem Leo Papa I. cujus Officium ritu duplici celebratur, præſertim in Eccleſia Romana. Nolim autem ſine obſervatione prætèrire ſingularem hujus Officii prærogativam, in quo videlicet ad primum Nocturnum eædem Lectiones ex 1. S. Petri Epiſtola habentur, quæ in utráque ſolennitate Cathedræ ſancti Petri; ad tertium verò Nocturnum & ad Miſſam eadem Evangelii lectio, quæ & in Cathedra ſancti Petri & in Natali ejuſdem; ſumtáque eſt ex cap. 16. S. Evangelii ſecundùm Matthæum: ob eam procul dubio rationem, quod Incarnationis fidem, Petríque confeſſionem: *quæ à Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi, omnium humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmitatem Petræ accepit*, tam piè, tam fortiter, tam doctè explicuit defendítque adversùs Eutychen: unde & ejus Epiſtola tanquam Petri confeſſioni conſona ab Oecumenica Synodo approbata eſt, & ipſe ab iiſdem Calchedonenſibus Patribus dicitur: *Vocis beati Petri omnibus interpres eſſe conſtitutus.*

Serm. 2. in Aſſumt. ſuæ, cap. 1. πᾶσι τῆς τῦ μακαρίυ πέτρυ φωνῆς ἑρμηνεὺς καθιςάμενος. *Relat. Syn. Calc. ad ſanctum Leonem Papam 3. p. cap. 2.*

XII. Reliquiæ ſancti Leonis I. in varia loca deportatæ.

Præter eam corporis ſancti Leonis tranſlationem à Sergio Papa factam, quam modò recenſuimus, ſacras etiam ejus reliquias in varias orbis Chriſtiani partes deportatas legimus. De aliqua enim corporis parte accipiendus Martinus Polonus in Chronico, ubi ſub Sergio Papa I. hoc actum narrat: *Corpus primi Leonis Papæ Deo revelante tranſtulit apud Virzenburg Oſterfranck*: niſi tamen autor iſte pro tranſlatione de inferiori loco Baſilicæ ſancti Petri ad ſuperiorem, hanc nobis ſupponat. Ut ut ſit, facilè fuit ut dum loco movetur corpus, partem ejus aliquam impetrarit nonnullus è Virzeburgenſi Eccleſia tunc temporis, Romæ degens, & ad ſua detulerit ſacrum pignus, quod poſtmodum pro integro corpore venditarit popularis error.

Reliquiæ ſancti Leonis I. Petrogoricis.

Non pigeat quoque referre quod legimus in libro, cui titulus: *De ſtatu Eccleſiæ Petracoricenſis à fide condita, autore Ioanne à Puteo è ſtricta ſancti Franciſci familia Recollecto*: Qui ad annum Chriſti 1476. ſub Radelphino Epiſcopo Petracoricenſi, impetratam ſcribit ſtudio Eliæ Burdellii Bullam à Sixto PP. IV. pro decennali indulgentiarum Jubilæo in eorum gratiam, qui Eccleſias ſancti Stephani & ſancti Frontonis quotannis adirent die eorumdem memoriæ ſacro. De Eccleſia porrò ſancti Stephani Bulla hæc addit: *In qua*

ANN. CHR. CCCCLXI. *certæ reliquiæ ejuſdem ſancti & corpora ſancti Leonis Papæ, qui Magnus Leo dictus, & Beati Patrocli, & ſanctæ Sabinæ martyris requieſcunt.* Idem autor ad Annum Chriſti 1551. ex proceſſu verbali Majoris & Conſulum urbis Petracoricenſis narrat ſacram omnem ſuppellectilem ac ſanctas reliquias, quæ in Capituli Petracoricenſis gazophylacio ſervabantur, ab hæreticis nocte intempeſtâ direptas eſſe: inter quas caput ſancti Leonis PP. numerat, eáſque reliquias in horto quodam repertas, ſub majori altari ſepultas eſſe. Ex eodem, opinor, fonte hauſit illuſtriſſimus Tullenſium Epiſcopus Andræas Sauſſayus, quæ ſcribit in Supplemento Martyrologii Gallicani ad xj. Aprilis: *Sanctiſſimi Pontificis* (Leonis I.) *corpus tot divinorum mirabilium inſtrumentum lapſu temporis Româ in Aquitaniam tranſlatum in majori Petracoricorum Eccleſia ſub titulo ſancti Stephani Protomartyris honorificè collocatum, una cum ſacris oſſibus S. Patrocli & ſanctæ Sabinæ virginis Sixtus Papa IV. in ſuis Bullis quieſcere teſtatur.*

XIII. Certiora puto, quæ narrat Clarius Monachus autor Chronici ſancti Petri vivi Senonenſis tomo 2. Spicilegii Acheriani: *Poſtulavit*, inquit, *Anſegiſus à Ioanne Papa* (VIII.) *dari ſibi reliquias Pontificum atque Doctorum Gregorii atque Leonis, quod & impetravit: plerúmque etenim ſacra Miſſarum ſolemnia in Sede Apoſtolica celebravit. Dedit autem ei Ioannes Papa caput beati Gregorii Papæ univerſalis, filii Gordiani, plumbo incluſum, & brachium S. Leonis Papæ & Doctoris. Suſcipiens autem hoc munus idem Anſegiſus detulit Senones in Baſilicam S. Petri, quod uſque in hodiernum diem illic cum magno honore ſervatur.* Florebat porrò Anſegiſus poſt medium ſeculum nonum, Clarius verò opus ſuum perduxit uſque ad annum 1124. Eadem narrant Odorannus in ſuo Chronico, Robertus Autiſſiodorenſis in Chronologia ſancti Mariani, Martinus Polonus in Joanne VIII. qui Martinus cum decem Chronica recenſeat ex quibus ſuum confecit, nec tamen tria ſuperiùs relata commemorat, ex aliis accepiſſe credendus eſt, quæ de reliquiis Anſegiſo datis recitat. Subſcribit iiſdem Gaufridus à Colone Monaſterii ſancti Petri vivi alumnus in Chronico M S.

De eodem Brachio ſancti Leonis addit idem Chronicon ſancti Petri vivi ad annum 999. quo contigit obitus Seuvini Archiepiſcopi Senonenſis, qui hoc Monaſterium de novo extruxerat. *Deinde*, inquit, *brachium S. Leonis Papæ cum digitis S. Ebbonis ab Abbate Raynardo* (*erat autem ipſe Abbas nepos ejuſdem Archiepiſcopi*, ſcribit idem autor ſuperiùs) *& à fratribus Monaſterii S. Petri multa prece obtinens, auro & gemmis ornavit, & eidem Caſæ Dei* (ideſt, Eccleſiæ ſancti Stephani) *contulit. Pro quibus mutuâ viciſſitudine, & pro remedio animæ ſuæ de altario S. Saviniani, quod triginta paſſus à Cryptæ Monaſterii abeſt, & de altario S. Petri, quod eſt in villa quæ Alſoni vocatur, & de altario ſancti Lupi quod eſt in villa quæ Naudus dicitur, perpetua privilegia, unà cum conſenſu & voluntate Papæ Romani & Coepiſcoporum ſuorum, S. Petro ejúſque Monachis fecit.*

Brachium ſancti Leonis reſtitutum poſtmodùm fuiſſe Monaſterio ſancti Petri aſſerunt ejuſdem domeſtica monumenta: inter quæ proferunt indicem reliquiarum illic ſervatarum anno 1552. conſcriptum. Furto idem ſublatum aiunt circiter annum 1628. à quodam Capellano Eccleſiæ ſancti Stephani: qui ſub devotionis pietatíſque prætextu ſacras reliquiarum Thecas detergere ac mundare ſatagens, plures ex ipſis ſurripuit, è quibus Bra-

chium ſancti Leonis ſanctimonialibus Carmelitis Senonenſibus dilargitus eſt. Hæc ipſi deſcripſimus in Monaſterio ſancti Petri ex Chronico M S. quod nobiſcum perhumaniter communicarunt piiſſimi hujus Cœnobii Aſcetæ; penes quos ſit narratorum fides. ANN. CHR. CCCCLXI.

Sacras ſancti hujus Pontificis reliquias ſervabat olim Pariſienſis Abbatia ſancti Maglorii, quod teſtatum legi in Pervetuſto Carthulario Sammagloriano, in quo indiculus reliquiarum Monaſterii deſcriptus anno 1321. cùm recenſio publica facta eſt Reliquiarum omnium in eo ſervatarum, præſente, ut codex habet, Petro de Latilly Epiſcopo Catalaunenſi, qui tum Regis juſſu huic Monaſterio in cuſtodiam datus eſt.

XIV.

Hæc ſi vera ſunt, difficile dictu quomodo corpus ſancti Leonis I. *omni ex parte illibatum* repertum fuerit anno 1607. cùm illud in novam Baſilicam transferendum loco motum eſt. Hoc unum, opinor, intelligit qui hoc ſcribit, quod quicquid tum repertum, integrum erat & vermibus intactum. Rem totam deſcribo è Romæ ſubterraneæ lib. 2. cap. 8. & ipſa autoris verba repræſento. Præter Leonem primum, *tres item ſanctiſſimi Leones ſummi Pontifices ſecundus ſcilicet hujus nominis, tertius & quartus eodem in Oratorio* (ad dexteram ſcilicet majoris abſidis propè ſancti Petri aram in ejus Baſilica) *conditi fuere, ibidémque anno Domini 1607. die 20. Maii, Paulo V. regnante* (potiùs ſedente) *feliciter adinventi ſunt, cùm eodem jubente Pontifice, ſimul beata quatuor eorumdem corpora in novam pariter inferenda eſſent Baſilicam. Tunc enim disjecto Oratorii ipſius altari ſacra eorumdem trium corpora in arca tabulis marmoreis compacta intuentibus apparuêre; alterum tamen ex his in lignea ibidem incluſu arcula repoſitum erat, quod beati Pontificis Leonis IV. extitiſſe ab omnibus procul dubio exiſtimatum eſt: hoc enim præ cæteris integrum magis minuſque labefactatum erat. Hanc ſubter urnam lapidei interjectu pavimenti, & lignea altera arca reperta fuit ferreis quibuſdam haſtulis ab humo diſſita, in qua S. Leonis primi corpus omni quidem ex parte illibatum, ac ornamentis Pontificalibus inſignitum concludebatur: Mitram nimirum, ut mos eſt, beatiſſimus Pontifex in capite geſtabat; ſatis ampla, quod antiqui conſueverant; caſulâ operiebatur, ſub qua complicatæ item manus conſpiciebantur. Pallio inſuper, quod Pontificiæ plenitudinem poteſtatis exhibet in ſuperiori parte circumcingebatur, cujus quidem ſacri Pallii reliquias cernere adhuc dabatur; ex duabus præſertim, quæ extabant, perexiguis rubri coloris crucibus, & ex acu item aurea eidem planetæ affixa, quæ eidem retinendo pallio inſervierat. Corpus autem longitudinis erat palmorum ſeptem & trium palmi quadrantum. Quæ quidem ſacratiſſima pignora poſt impenſum, ut par erat, venerationis cultum, ſimul eodem anno, die 27. Maii, velut quid haud ullo æquiparandum pretio, in novam Baſilicam tranſlata ſunt, in ſuperiori utique extremo ſacello, quod meridiem reſpicit, ibíque in nobiliſſimo quodam affabre ex marmore elaborato, ſacríſque hiſtoriis exſculpto Sarcophago religioſè condita fuere. Sancti Leonis primi nempe corpus in eadem arca lignea, quæ altera plumbea circumdabatur; aliorúmque trium in arca Cypreſſina, haſtulis ferreis ſuperpoſita, quo nimirum eorumdem oſſa omni prorſus ex parte diſcreta ac diſtincta à corpore ſancti Leonis primi ſervarentur. Ipſi autem Sarcophago in plumbi lamina hujuſmodi memoria appoſita eſt.*

Secunda ſancti Leonis tranſlatio.

ANN.CHR. CCCCLXI.

Corpora SS. Leonum Primi, Secundi,
Tertii & Quarti ſummorum
Pontificum condita in parte
dextera Baſilicæ, ad latus
Majoris altaris
Principis Apoſtolorum
Sub ara veteris Oratorii,
Quæ ſuperextructo pavimento
Tegebatur.
Inde Pauli V. Pont. Max. juſſu educta
Evangeliſta Palottus
Tit. S. Laurentii in lucina
Cardinalis Cuſentinus
Hujus Baſilicæ Archipresbyter
Solemni proceſſione in novum
Templum extulit & hac ſub ara
In eadem Meridionali parte
Repoſuit XXVII. Maii
Dominica infra Octavam
Aſcenſionis MDCVII.
Pontificatus S. D. N. anno tertio.

XV. Tertia ſancti Leonis Tranſlatio.

Hæc de ſecunda ſancti Leonis tranſlatione anno 1607. celebrata ſcribit Paulus Aringhus Oratorii Preſbyter, in ſua Roma ſubterranea. Quæ cum ſub prælo eſſet anno 1651. de tertia tranſlatione cogitabatur ab Innocentio X. ſummo Pontifice, ut idem autor refert eodem loco, poſt pauca: *Illud*, inquit, *poſtremo loco adjungimus Innocentii X. Pont. Max. juſſu ad recolendam Apoſtolici viri memoriam in Vaticana Baſilica Sacellum in ejus honorem ad præſens aptari, ubi Equitis Alexandri Algardi Bononienſis manu, inter ſtatuariæ artis ſculptores primarii, in tabula marmorea idem Pontifex, dum Attilæ occurrit ad liberandam Vrbem, exculptus intuentium oculis exhibetur, & ſacram aram, ſub qua ejuſdem deinde corpus collocandum eſt, nobiliſſimæ inſtar picturæ ſplendide exornat.*

Et hæc quidem ſancti corporis reliquiis certatim impenſa ſunt officia. Sed haud minùs precioſa S. Leonis ſcripta, quæ ſuperſunt, velut venerandæ ani-

ANN. CHR. CCCCLXI.

mi Deo pleni reliquiæ; quibus ſæpè reddita ſanitas animis, quos aut vitium aut error corruperat: hîc ſemper tela parata Eccleſiæ, quibus jugulet hæreſes, debellet dæmonem, & vitiorum monſtra confodiat. Præclara illa magni Pontificis monimenta divinitus tradita eſſe, miraculis ſigniſque haud vulgaribus ſæpè oſtenſum eſt. Quin etiam poſt mortem aliquando viſus præſto eſſe ad rependendam gratiam, iis qui ſuam ad Flavianum Epiſtolam defenderant, ſi fides eſt autori Prati ſpiritualis, qui hancce hiſtoriam his verbis commemorat: *Theodorus, inquit, ſanctiſſimus Epiſcopus Dornæ (vel Dernæ) quæ eſt in Lybia, narravit nobis, dicens: Cùm eſſem Cubicularius ſancti Papæ Eulogii, vidi in ſomnis virum reverendi habitus, ſtaturâ procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Eulogio Papæ adventum. Ad quem ego: Quis es tu, qui jubes ut nunciem? Reſpondens ille, dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus Pontifex. Ingreſſus igitur ego nunciavi dicens: Sanctiſſimus & Beatiſſimus Papa Leo Romanæ ſedis antiſtes convenire vos vult. Cum hoc audiiſſet Papa Eulogius, exurgens concitus in occurſum ejus, ſalutantéſque ſe invicem oratione facta conſederunt. Tunc verò Dominus & eximius Leo dixit ſancto Eulogio: Scis quare venerim huc ad vos? Reſpondit ille: Non. Ait ipſi: Veni ut vobis gratias agerem, quia ritè & magnificè pro mea Epiſtola reſpondiſtis; quam ſcriptam miſi ad fratrem meum Flavianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſenſum quidem & ſententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obſtruentem. Scito autem frater, quia non mihi tantùm veſtrum divinum laborem ſtudiúmque contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini Apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus, quæ à nobis prædicatur veritati, qui eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantum, ſed bis térque conſpiciens, trina apparitione firmatus, enarravi ſancto Papæ Eulogio, qui cum audiiſſet lacrymatus eſt; extendénſque in cælum manus ſuas, Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago Dominator orbis, Chriſte Deus noſter, qui cum indignus ſim, veritatis tuæ præconem me facere, & per orationes ſervorum tuorum Petri & Leonis parvam & modicam alacritatem noſtram tamquam duo viduæ minuta, ſumma & ineffabili benignitate tua ſuſcipere dignatus es.*

XVI. Quæ potiores S. Leonis reliquiæ.

Pratum ſpirituale cap. 148. quod caput latinè tantùm extat.

Cuſum numiſma æreum in S. Leonis Papæ memoriam, cum imagine & nomine S. Petri à parte altera, altera verò nomine expreſſo ipſius S. Leonis repræſentat in ſuis Annalibus doctiſſimus Cardinalis Baronius ex Archivo Lælii Paſqualini, ejuſque numiſmatis myſteria inveſtigat. Sed Nicolaus Alemannus in Diſſertatione de Lateranen. Ariet. & poſt ipſum Andreas Victorellus in Additionibus ad Ciaconium, ad Leonem III. hoc numiſma referri meritò putant ob hanc rationem, quod Dominii titulus his nummi literis contentus, D. N. LEONI PAPÆ, non Leoni I. conveniat, ſed Leoni III. cui Urbis Dominium Carolus magnus Francorum Rex & Imperator reſtituerat, & firmaverat, ut loquitur Alemannus, vel potiùs, ut loqui debuit, tum primùm largitus erat.

XVII. Numiſma æreum cujus Leonis?

Baron. ad ann. 461. n. 12.

Ut ut ſit de hoc æreo monumento, monumentum certè quovis ære perennius ſibi vivens poſuit Leo noſter, ſuis nunquam interituris lucubrationibus, vitæ ſanctimoniâ, dum Eccleſia manebit, à chriſtianis recolendâ, rerum præclarè geſtarum magnitudine, ac ſuſceptis pro Eccleſia & Imperio laboribus; quæ omnia in uno Leone Ambroſii conſtantiam, facundiam Chryſoſtomi, Auguſtini doctrinam, Petri ipſius fidem ſub uno conſpectu repræſentant.

Diſſertationis I. Finis.

DISSERTATIO SECUNDA DE AUTORE LIBRORUM DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM, QUI PROSPERO AQUITANO VULGO TRIBUUNTUR.

In qua & abjudicantur Proſpero, & Leoni Magno vindicantur.

I. De autore iſtorum librorum vetus controverſia.

Diu eſt quòd à viris eruditis de autore gemini DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM libelli quæſtio in medium adducta eſt & operoſiùs ventilata : nec ullus ferè ſcriptor commentarios ſuos vel de Gratiæ divinæ auxiliis, vel de Eccleſiaſticis Scriptoribus hoc & ſuperiori ſeculo edidit, qui ſuum de genuino libelli hujus parente judicium conferre non geſtierit. Nec id quidem immeritò : intereſt enim Eccleſiaſticæ doctrinæ non parùm, ut tam eruditus Theologus támque locuples antiquæ doctrinæ teſtis non ignoretur; cui hanc laudem impertire non veretur ſcriptor celebris : Omnes à concertationibus alienos, nec vel Deo peccatum, vel homini bonum ſpirituale tribuere volentes, eo ex ſcriptore genuinam antiquitatis ſententiam diſcere, atque illam, tanquam inter Scyllam & Charybdim, tutiſſimam inſiſtere viam debere. Magna laus, ſed vera laus, licet ex heterodoxi ore profecta. Quam, quâvis ille mente protulerit, eamobrem amplectimur, quod Auguſtinianam Catholicámque adeò de Prædeſtinatione ſanctorum & Gratiâ Dei doctrinam feliciùs nemo aſſecutus eſt, nemo eruditè facundéque magis explicuit. Eumdem *Caſtigatiſſimi ac edecumati planè judicii virum* appellat Voſſius. Nec magis ſibi ab hujus ſcriptoris laudibus temperavit Deſiderius Eraſmus vir in aliorum laudes non nimiùm effuſus : *Res ipſa loquitur*, inquit, *hominem fuiſſe in ſacris literis diligenter exercitatum, ingenio ſano & acuto. Ipſa phraſis ſic Iſocraticis illis ſchematibus modulata tinnuláque eſt, ut quod eſt in hac affectatione difficillimum, præſertim in argumento ſubtili, nuſquam deſideres ſtyli perſpicuitatem, nuſquam offendaris odio captatæ concinnitatis, nec uſquam frigeat affectatio ſententiarum argutularum ; ſed, quod puer in Rhetorum ſcholis didice-*

Henricus Bullingerus comment. in Epiſt. 2. ad Tim. cap. 1.

Voſſius Hiſt. Pelag. lib. 7. par. 1 pag. 669. 671. & 728. Ed. 2.

Deſid. Eraſmi præfat. in lib. de Voc gent. tom. 2. Operum ſancti Ambroſ. Ed. 1527.

rat, feliciter accommodat ad ſeriam ſcripturarum tractationem. Nec deeſt orationis copia, ídque citra tadii ſenſum.

Tam præclarum igitur opuſculum alii aliis vindicant. Datum eſt primùm ſancto Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo: ſi quidem Franciſcus Cumel ex hujus autoris verbis certum putavit Ambroſii ætate viguiſſe Pelagianorum hæreſim: non aliam, opinor, ob cauſſam in eam ſententiam veniens, quàm quòd inter Ambroſianas lucubrationes opus iſtud legerat, inter quas ſuum adhuc hodie locum retinet. Verùm alterius eſſe certiſſimum eſt: *Cujus rei ſi nullum eſſet aliud argumentum*, ait D. Eraſmus, *tanta tamen eſt totius phraſeos diſſimilitudo, ut primo ſtatim guſtu lector deprehendat alium loqui quàm Ambroſium. Atque utinam tales multos libellos Ambroſianis admiſcuiſſet, qui hos admiſcuit. Tales impoſturas facilè tulerimus, qua pro auro ſupponant aurum.* Phraſeos diſſimilitudini accedit Pelagianorum mentio, quos Ambroſio jam inter celites recepto natos eſſe conſtat. Nec Pelagianorum modò meminit, ſed & Semipelagianorum, quos præſertim toto opere inſectatur: at de iſtis non niſi poſt viginti ab Ambroſii obitu annos auditum eſt in Eccleſia.

II. Non eſt ſancti Ambroſii opus. *Fr. Cumel in 1. part. ſancti Thomæ.*

Deſid. Eraſmus loco citato.

Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi opus eſſe ſuſpicari videtur Eraſmus, cùm hujus ſtylum ab illius phraſi non prorsùs abhorrere admonet. Suſpicionem augere poteſt quòd Eucherius ad Lirinenſem inſulam primùm appuliſſe videtur, cùm Eremi ſecreta quærebat, ac poſtmodùm Leronem Lirino proximam incoluit; hujúſque inſulæ Monachis familiaris fuit: apud quos cùm ferverent diſputationes de Gratia, facilè contingere potuit ut his ſe Eucherius immiſceret. Fuit etiam Johanni Caſſiano & Hilario Arelatenſi perneceſſarius adverſariorum Auguſtianæ de Gratia doctrinæ inſignioribus: ut, quod de Leone diximus, potuerit ſuos amicos à pravis opinionibus hoc ſcripto dimovere velle: videtur enim ipſe Auguſtiniano dogmati adhæſiſſe, ut ex ejus filiíque Salonii ſcriptis conjicit Noriſius. Sed iſtæ ſunt longiùs accerſitæ conjecturæ; nec talis mihi videtur ſtyli utriúſque ſimilitudo, quæ eundem ſcriptorem arguat: non modulata tinnuláque illa phraſis, quam in libris de Vocatione gentium agnoſcit Eraſmus, in Eucherio deprehenditur: non idem ſententiarum pondus, delectus verborum, totiúſque ſermonis majeſtas, quam in hoc opuſculo demiramur.

III. Non Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi.

Henr. de Noris Hiſt. Pelag. lib. 2. cap. 13.

Sunt qui putent Hilario adſcribendum opus. Sed cui Hilario? Tres enim hujus nominis per ea tempora legimus, nempe Hilarium Syracuſanum, cujus Epiſtola ad Auguſtinum & Auguſtini reſcriptum de pluribus gratiæ capitibus habentur inter ſancti Doctoris Epiſtolas: Alterum, qui è Galliis ſcripſit ad eundem Auguſtinum, & Proſpero ad propugnandam illius doctrinam ſocium ſe adjunxit. Tertium denique Arelatenſem Epiſcopum. Ex tribus unum conflaſſe videntur aliqui, de quibus Hincmarus Remenſis, in libro de Prædeſtinatione. Hincmarus ipſe Syracuſanum quidem ab Arelatenſi diſcernit, at Arelatenſem confundit cum Proſperiano: quæ eſt etiam opinio Cardinalis Baronii & Johannis Gerardi Voſſii. E contra ego Syracuſanum ab Arelatenſi, & Arelatenſem à Proſperiano diſtinguo cum viris eruditis: Proſperianum verò eundem eſſe ac Syracuſanum Monachum facilè mihi perſuadeo.

IV. Non eſt Hilarii ſeu Proſperiani, ſeu Syracuſani, ſeu Arelatenſis. *Epiſt. 88. & 89.*

Hincmarus lib. de Prædeſt. cap. 1. 3. & 18.

Hilarium Syracuſanum Monachum alium eſſe ab Arelatenſi Hilario ex

annorum ratione nullo negotio conficitur. Syracuſanus ſcripſit ad Auguſtinum circiter annum Chriſti 413. vel 414. Nam ante annum 412. ut ſcripta non credatur Epiſtola ſancti Auguſtini reſcribentis, facit mentio judicii contra Celeſtium facti apud Carthaginem. Cùm verò delata ſit in Palæſtinam ab Oroſio, qui illuc venit verno tempore, lectáque ſit in conventu Preſbyterorum habito menſe Julii anni 415, manifeſtum eſt ultra annum 414. differendam non eſſe Syracuſani hujus Monachi Epiſtolam. At eo anno Hilarius, qui poſteà Arelatenſis Epiſcopus, annum ætatis ſuæ decimum tertium non excedebat: ſi quidem mortuus eſt anno 449. quadraginta & octo annos natus, teſte Honorato Maſſilienſi vitæ ejus ſcriptore.

VI.
Hilarius Syracuſanus idem cum Proſperiano.

Hilarium porrò Syracuſanum ut eundem putem cum Proſperiano, ſeu Proſperi in defenſione ſancti Auguſtini Socio, iſtæ me movent conjecturæ. Utérque (ſi duo ſunt) diſcipulus ſancti Auguſtini fuit, eique in Africa aliquamdiu adhæſit. Utérque Pelagianis erroribus adversùs: Utérque laïcus ac opinor Monachus. Tenuioris utérque eruditionis circa Eccleſiæ dogmata, de quibus dubitanti ſimilis interrogat Auguſtinum, ut ex Epiſtolis eorum conſtat. Utriúſque demum Epiſtolæ ſtylus non abſimilis. Hilarium autem illum Syracuſanum dico, non quòd Syracuſis oriundum putem: ſi enim idem eſt cum Proſperiano Gallus fuiſſe credendus eſt. Si quidem hic Maſſiliâ, ut opinor, vel ex alia Galliarum civitate ſcribens, Auguſtinum parentum ſuorum nomine ſalutat; & ſub fine Epiſtolæ hæc addit: *Sciat ſanctitas tua fratrem meum, cujus maximè cauſâ hinc diſceſſimus, cum matrona ſua ex conſenſu perfectam Deo continentiam devoviſſe:* Ex quibus liquet paternam Hilarii familiam in Galliis fuiſſe. Potuit certè idem Hilarius paternam domum relinquens occaſione alicujus cum fratre ſuo diſſidii in Africam transfretare, ſéque diſcipulum tradere Auguſtino erudiendum apud Hipponem. Poſt aliquot annos inceſſit eum reviſendæ patriæ cupido: quam dum repetit celebriora Monachorum Cœnobia luſtrare voluit, quæ erat Monachorum illius ævi conſuetudo. Ad Syracuſanum igitur appulit, comitibus nonnullis, ut reor, Hipponenſibus civibus vel clericis: quibus *de Syracuſano Hipponem remeantibus*, ut ipſe ſcribit, literas breves ad Auguſtinum tradidit, quibus eum de gliſcente apud Syracuſas Pelagiano dogmate monuit. Demùm in Patriam reverſus, cùm Magiſtri ſui doctrinam plurimis exoſam in Galliis comperiſſet, monendum illum exiſtimavit, memor fortè id antea ab ipſo dum Syracuſis ageret, poſtulaſſe Auguſtinum his verbis: *Tu magnum conferes beneficium, ſi ea quæ illic à ſanctis fratribus adversùs iſtorum vaniloquia diſſerentur, non me facias ignorare.*

Hilarii Epiſt. ad ſanctum Auguſtinum.

S. Auguſt, Epiſt. 89. ad Hilarium: in fine.

VII.
Hilarius Proſperi ſocius alius ab Arelatenſi Epiſcopo.

Apologia ſanctorum Patrum de Gratia parte 1. Henric. de Noris hiſt. Pelag. lib. 2. cap. 2.

Hilarium denique Proſperianum malè pro Arelatenſi Epiſcopo accipi clariſſimè demonſtravit celeberrimus invictiſſimúſque doctrinæ ſanctorum Patrum aſſertor in opere Gallico ante viginti annos edito, idémque probat nuperus hiſtoriæ Pelagianæ ſcriptor Henricus de Noris. Vel hoc unico argumento res conficitur. Jam tunc Epiſcopus erat Arelatenſis Hilarius, cùm alter ſcripſit ad Auguſtinum una cum Proſpero: at Hilarius iſte laïcus tantùm erat eo tempore, quo ſuam exarabat Epiſtolam. Talem enim ſe prodit ipſe his Epiſtolæ ſuæ verbis, quibus præcipuos ſancti Auguſtini adverſarios deſignat, ac imprimis Hilarium Arelatenſem: *Sunt ex parte tales perſonæ, ut his*

his conſuetudine Eccleſiaſtica LAÏCOS *ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere. Quod quidem ita* CURAVIMUS *Deo juvante ſervare, ut cùm opus fuit non taceremus.* Succinit Proſper in Epiſtola ſua ad Auguſtinum: *Poſſumus*, inquit, *ad credendum eſſe conſtantes; ſed ad* AUTORITATEM *talia ſentientium* NON SUMUS PARES: *quia multum nos & vitæ meritis antecellunt, & aliqui eorum* ADEPTO NUPER SUMMO SACERDOTII HONORE SUPEREMINENT. Deinde Laïcus erat iſte Hilarius, cùm Auguſtino jam mortuo, ac proinde non ante annum 430. ſcripſit Celeſtinus Papa ad Galliarum Epiſcopos: Proſperum enim & Hilarium filios vocat, non fratres, ut Coepiſcopos appellari decuiſſet: nec aliter eoſdem compellat ſanctus Auguſtinus initio libri de Prædeſtinatione ſanctorum, quàm ut filios.

At Hilarius Arelatenſis jam initio anni 429. in Arelatenſi Cathedra conſtitutus fuerat poſt obitum Honorati, qui Patroclo occiſo ſubſtitutus anno 426. biennio tantùm, Honorato Maſſilienſi teſte, Epiſcopatum geſſit. Quod adhuc probatur ex vita ſancti Germani Autiſſiodorenſis. Hic enim cùm anno 429. ut vult Baronius, vel ut alii 430. ex legatione Britannica reverſus Arelatum ſe contuliſſet: *Illuſtrabatur eo tempore*, inquit Conſtantius, *civitas Hilario ſacerdote multimoda virtute pretioſo.* Denique his expreſſiſſimis verbis ſanctus Proſper Hilarii Arel. Epiſcopatum commemorat in Epiſtola ſua: *Unum*, inquit, *eorum præcipuæ autoritatis & ſpiritualium ſtudiorum virum ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſciat beatitudo tua admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per literas velle conferre.* Hæc quidem verba *Arelatenſem Epiſcopum* irreptitia eſſe & expungenda cenſet Cardinalis Baronius: cui ferè ſubſcribit Voſſius. *Longè tamen magis placet*, inquit, *ſi pro* Hilario *ſcribatur* Honoratus: ſicut ſcriptum dicit à doctiſſimo Eſpencæo commentariis in Epiſtolam ad Timotheum lib. 1. cap. 9. *Quod ſive ille*, inquit idem Voſſius, *ex manuſcriptorum fide, ſive ex ingenio fecit, nobis quidem ſententiam ſuam impenſe probat.* Verùm nemini probandam ſpero hanc emendationem, cui manuſcriptorum fides, Chronologiæ ratio, verbáque ipſa Proſperi omninò repugnant: *Poſſumus quidem ad credendum eſſe conſtantes, &c.* Hæc prima ratio diſtinctionis utriúſque Hilarii ex unius Epiſcopatu petita, quo nunquam alter fuit inſignitus.

Proſper in Chron. Honoratus Maſſil in vita ſancti Hilarii.

Conſtantius Preſbyr. in vita ſancti Germani Autiſſiodor.

S. Proſper in Epiſt. ad ſanctum Auguſtinum.

Voſſius hiſtor. Pelag. l. 6.

VIII. Diverſus utriuſque in Auguſtinum affectus.

Proſper Epiſt. ad ſanctum Auguſt.

2. Longè diverſus utriúſque Hilarii erga ſancti Auguſtini doctrinam affectus. Arelatenſis enim etſi illius ſe *admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus* profiteretur, ejus tamen de prædeſtinatione ſententiam *in querelam trahebat*; & unus erat eorum *quos caligo iſtius opinionis*, quæ Auguſtinianæ adverſabatur, *obſcurabat.* Hilarius autem Proſperi ſocius doctrinæ ſancti Auguſtini in omnibus addictiſſimus erat, ut ipſe de ſe teſtatur his verbis: *Nolo autem ſanctitas tua ſic me arbitretur hæc ſcribere, quaſi de iis, quæ nunc ediſti, ego dubitem ... Ceterùm hac ſuſpicione in tantum careo, ut potiùs infirmitatem meam, qui tales parùm patienter fero, notabilem putem.* Inter eos porrò, quos moleſtè ferebat, ipſum Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe, dubium non eſt, cùm, etſi ejus nomen non exprimat, eum tamen iiſdem coloribus depingat, quibus & Proſper: *Sed plane*, inquit, *illud tacere non debeo, quod ſe dicant tuam ſanctitatem, hoc excepto, in factis & dictis omnibus admirari.*

En Hilarium Arelatenſis Eccleſiæ Præſulem, quem Proſper ſupra dicebat *admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus* Auguſtianæ doctrinæ, excepta quæſtione, *quam in querelam trahebat.*

IX. Hilarius Arelatenſis ignotus Auguſtino; alter notus.

3. Proſperi ſocius autor fuit eidem Proſpero, ut ad ſanctum Auguſtinum ſcriberet, ejúſque literas ſuis conjunctas miſit in Africam, quemadmodum ipſe narrat in fine ſuæ Epiſtolæ; ubi & alias commemorat ſuperiùs à ſe ſcriptas ad eundem Auguſtinum, qui cum neceſſitudo frequénſque commercium interceſſiſſe videtur. E contra verò eodem tempore ſcribit ſanctus Proſper Hilario Arelatenſi jam olim in mentem veniſſe ut Epiſcopum Hipponenſem literis conveniret, ſenſum ſuum cum ejus doctrina collaturus; incertum tamen ſibi eſſe utrum id eſſet præſtiturus. Quod omnino ſufficit ut unus ab altero diverſus demonſtretur. Prior enim Auguſtino familiaris fuit, poſterior nequaquam.

4. Hilarius Proſperi commilito olim Auguſtini lateribus adhæſerat, ejúſque doctrinæ lacte aliquamdiu in Africa fuerat enutritus: hoc enim ipſe ſignificat: *Sufficiat*, inquit, *mihi pœna mea, quod à præſentia tuæ deliciis exulatus, ubi ſalubribus tuis uberibus nutriebar, non ſolùm abſentiâ tuâ crucior, verùm etiam pervicacia quorumdam.* Arelatenſis verò Hilarius numquam in Africam peregrinatus eſt. Ex ejus enim & ex Honorati vita docemur hujus ſtudio & operâ Hilarium à ſeculi deliciis ad Monaſticæ vitæ inſtitutum traductum conſtanter apud Lerinum perſeveraſſe, quoúſque mortuo Honorato in ejus locum ſuffectus eſt triginta nondum annos natus.

X. Nec Hilarii Proſperiani, nec Arelatenſis eſt opus.

His de utriúſque Hilarii diſcrimine elucidatis evaneſcit Voſſii, aliorúmque aſſertio, qui non aliam ob cauſſam Hilario vel Arelatenſi vel Proſperiano opus de Vocatione gentium adſcribendum putarunt, quàm quòd conflarunt ex duobus unum. Cui argumento alterum addo de utróque ſeorſim. De Hilario quidem Arelatenſi: quòd nihil in opere de Vocatione omnium gentium occurrit, quod vel minimùm fuliginem Semipelagianam redoleat: quâ certum eſt Hilarium Arelatenſem vehementer infectum fuiſſe. Immò verò omnes Semipelagianorum errores hoc ſcripto peſſumdantur.

Ad Proſperianum quod attinet, ſeu idem cum Syracuſano, ſeu alter ab eo, non autor eſt tam præclari opuſculi. Neuter enim tanti fuit in Eccleſia nominis, ut inter Eccleſiæ Magiſtros ac Doctores meruerit á Gelaſio PP. numerari: ut numeratus eſt autor quem diſcutimus. Neuter eâ ſanctitatis aut doctrinæ famâ claruit, ut Demetrias virgo optaverit ſibi ab eo tractatum ſcribi de virginitatis propoſito: idem enim procul dubio utriúſque ſcripti autor, ut oſtendemus inferiùs, & vel ſtyli affinitas una demonſtrat. Econtra verò à ſtylo librorum de Vocatione gentium longè abhorret Hilarii utriúſque phraſis: hæc jejuna, humilis ac repens; ille ornatus, ſublimis, & ad luxuriem uſque exuberans. Neutrius demum Epiſtola ullum præ ſe fert characterem, qui tam eleganti, tam eruditæ ſcriptioni ſimile quid expectare ſinat. Syracuſani enim brevior Epiſtola & contractior, quàm quæ ab homine erudito de hujuſmodi quæſtionibus ſcribi debuerat. Alter ultrò profitetur tenuitatem virium ſuarum, videtur etiam non ſatis deprehendiſſe quàm pernicioſum eſſet doctrinæ Catholicæ adverſariorum dogma, quos dubitat tolerari poſſe: excuſat ſe apud Auguſtinum, quod aliter in ſuperiori Epiſto-

la ſcripſiſſet de illorum ſententia, quàm tunc ſcriberet. Denique imbecillitatis propriæ conſcius, ac timens iterùm ne minùs dignè ac intelligenter opinionem Semipelagianorum referret, monet ſe in Proſperum illius meliùs explicandæ provinciam tranſmiſiſſe: ut videatur omnino zelo erga Chriſti gratiam ardentiore fuiſſe præditus, quàm eâ ſcientiâ inſtructus, quæ in illius defenſore exigeretur.

Hæc eadem ratio retinet me, ne alteri Voſſii conjecturæ ſubſcribam, qui vix dubitandum putat quin Proſperi Aurelianenſis Epiſcopi ſtudio & operæ debeamus hanc de Gratia lucubrationem. Quantam enim in eo dicendi ſcribendíque copiam fuiſſe exiſtimemus, qui Apollinaris Sidonii ſtylum emendicare coactus eſt, ut ſancti Aniani Aurelianenſis pariter Epiſcopi res geſtæ, mores, merita, virtutéſque memoriæ commendarentur: quod factum prodit Sidonius? Hanc procul dubio provinciam non detrectaſſet, ſuíque prædeceſſoris vitam, aliorum Epiſcoporum exemplum ſecutus, ipſe deſcripſiſſet, ſi in eo tanta fuiſſet facundia, quantam in libellis de Vocatione gentium mirantur eruditi. Quid quod eam, de qua agitur, controverſiam vix crediderim ad ea uſque loca penetraſſe, in quibus Proſper ille morabatur. XI. Proſper Aurelianenſis ſitne libellorum iſtorum autor. *Apollin. Sinodius lib. 8. Epiſt. 15.*

Alteri Proſpero, qui Carpentoratenſi Vaſenſique Conciliis ſubſcripſit, quod nonnullis placet opus iſtud ex conjectura tradere, ne refutatione quidem indiget. Hunc enim jam mortuum laudare non potuit Gelaſius Papa, qui anno 496. hoc eſt, triginta & ampliùs annis ante utrámque illam Synodum è vivis exceſſit: prior enim anno 527. poſterior 529. habita eſt. Addo librum ſcriptum eſſe circa initia motæ adversùs Auguſtinum controverſiæ: quæ totis centum annis Proſperi hujus ætatem prævertère. Ex quo culpanda hoc loco Voſſii, viri aliàs diligentiſſimi, indiligentia, qui inter Proſperum Aurelianenſem & hunc poſteriorem non diſcernit. An Proſper qui Epiſcopus fuit anno 527. & 529.

Venimus tandem ad Proſperum Aquitanum Leonis noſtri Notarium, ſive poſtmodùm Epiſcopus fuerit, ut vulgò putant, ſive nunquam ad eum gradum evectus ſit, ut modò conſtat inter eruditos. Huic eò difficiliùs abjudicari poſſe videtur hujus opuſculi poſſeſſio, quòd octingentorum annorum præſcriptione, omnium qui habentur MSS. Codicum fide, totiúſque Gallicanæ Eccleſiæ ſuffragio firmata legitur; quòd omnium etiam ferè ſcriptorum in eum vota concurrunt; & in omnibus ferè operum ejus editionibus jam ex antiquo pro genuino ejuſdem fœtu habitum eſt ſcriptum iſtud. XII. Proſpero Aquitano utrum poſſit opuſculum adſcribi.

Eſt una quidem Proſperi hujúſque autoris circa Chriſti gratiam doctrina. Utérque ſancto Auguſtino ſuccinit. Verbis tamen & modis loquendi videntur diſcrepare: & ad eam explicandi rationem, eáque velut emollimenta deſcendit iſte autor, ad quæ nunquam Proſper confugiſſe legitur. Quæ cauſſa fuit Gerardo Voſſio aſſerendi, quod *ejus ſententia non ex amuſſim quadrat doctrinæ Proſperi*, ſed mediam potiùs viam ſequitur inter Auguſtini ſententiam & eam quæ fuit Semipelagianorum: quod an verum ſit, inferiùs opus erit inquirere.

2. Styli diſparitas autorum quoque diſtinctionem arguit: quod Joanni Latio primo viſum eſſe lib. 2. de Semipelagianis cap. 3. referunt nonnulli; in manus enim noſtras nunquam ſcriptor iſte venit. Certè autoris librorum de Vocatione ſtylus Proſperiano longè caſtigatior concinniórque, elegantior dictio, periodi magis commenſuratæ, Antitheſes ſententiarum verborúmque

pugnæ frequentiores, ſchematum uſus crebrior, tota denique oratio ex affectato rithmorum occurſu longè modulatior. Hócque inprimis attendendum, utpotè non niſi ex conſilio ſtudióque natum: non enim tunc ſolùm occurrunt cùm in eas velut ſponte currere videtur oratio, quod & nonnunquam in Proſpero inveneris; ſed aliis etiam in locis, ubi non niſi datâ operâ uſurparentur.

3. Scribendi methodus autori anonymo familiaris à Proſperi ratione plurimum diſſidet. Hic enim palam & publicè aſſertorem ſe vindicémque ſancti Auguſtini exhibet, ejus doctrinæ apices omnes ubíque acriter ac ſtrenuè propugnat, premit ſtudioſè omnia ejus veſtigia, ubique ſancti Doctoris animum, doctrinam, ſenſúſque omnes ſpirat. Nihil tale in gemino libello. De ſancto Auguſtino ne apex quidem ullus: ita ut vel ipſum videatur non noſſe (quod nemo crediderit) vel ejus nomen ex certo conſilio, certáſque ob cauſſas reticuiſſe. Proſper cum ſcribit Eccleſiæ Romanæ autoritatem paſſim prædicat ac circumfert, utpotè ejus nomine & ex ejus delegatione in arenam deſcendens: alter ex proprio ingenio ſtylum exerit, non tam pugnandi, quàm ſeſe exercendi ſtudio, magíſque inquirenti ſimilis, quàm certa & jam ſancita dogmata propugnanti. Ille palàm aggreditur Semipelagianos, atque ut Catholicæ doctrinæ adverſarios inſectatur: hic non tam ex induſtria, quàm aliud veluti agens eos exagitat, nec id eâ vehementiâ cóque zelo exequitur, quo ſanctus ille Auguſtinianæ doctrinæ diſcipulus & vindex.

XIII. Scripti tempus Proſpero non congruit.

4. Cùm certum ſit ſcriptum opuſculum fuiſſe aliquandiu ante Gelaſii Papæ tempora, vix tamen unum aliquod temporis ſpacium aſſignare poſſis, quod Proſpero conveniat. Si ſtatim ab initio concertationum vel paulò poſt eas exortas exaratum velis, jam ipſum autorem in libri ſui exordio contradicentem habes, qui jamdudum de his quæſtionibus controverſum fuiſſe diſertè aſſerit: *Inter defenſores liberi arbitrii*, inquit, *& prædicatores gratiæ Dei magna & difficilis* DUDUM *vertitur quæſtio*, *&c.* Si verò ultrò conceſſeris, quod negari non poteſt, eam controverſiam dudum efferbuiſſe inter Auguſtinianos & Semipelagianos, cùm ad ſcribendum autor ſe applicuit, jam alium à Proſpero fuiſſe neceſſe eſt. Hic enim ſtatim atque Pelagiani veneni reliquiæ per Genuenſium Excerpta, vel Capitula Gallorum, vel Johannis Caſſiani Collationes ſpargi cœpere, ſtylum ocyùs arripuit acuítque, & totis viribus illarum vocum novitates inſectatus eſt: Contrà verò autor librorum *De vocatione gentium* innuit hanc primam ſuam eſſe de hac materia lucubrationem, & quidem dudum poſt motas quæſtiones elaboratam: *Magna & difficilis* DUDUM *vertitur quæſtio .... De hac igitur compugnantia opinionum qua menſura & temperantia ſentiendum ſit, quantùm Dominus adjuverit,* ANNITAR *inquirere, exercens atque diſcutiens modulum facultatis meæ in his, quæ cordi meo ſobriè quantùm arbitror inhæſerunt.* En verba poſt longam opinionum iſtarum concertationem ſcribentis, primam in hoc ſcripto operam ponentis primúmque conatum, hominíſque magis *inquirentis*, ſeſe *exercentis*, rémque ſtudio proprio *diſcutientis*, ac pro modulo facultatis ſuæ, quàm confidenter ex Patrum doctrina aſſerentis, propugnantíſque ex delegatione Sedis Apoſtolicæ. Imò timidè admodùm ac dubitanter ſcribit: quia videlicet quamvis per omnia Auguſtinianæ receptæque in Eccleſia doctrinæ con-

Lib. 1. de Vocat. omn. Gent. cap. 1

gruentia proponeret, novos tamen loquendi modos inducebat : ſciebat autem ſuſpectas meritò eſſe in Eccleſia novitates vocum, etiam ſervatâ antiquitatis doctrinâ : undè poſt deſcripta verba, hæc ſubjicit : *Vt ſi in eas regulas proceſſerit ſtylus, quæ nihil offenſionis, nihil habeant pravitatis, non ſolùm nobis, ſed & aliis utile ſit, ad aliquem nos limitem perveniſſe, quem non debeamus excedere.* Qui demùm, ne ſcriptum Proſpero abjudicent, diſcrimen notatum inde naſci poſſe dixerint, ut dixerunt nonnulli, quod illo tempore exaratum eſt à Proſpero, quo nondum plenè hauſerat Auguſtinianæ doctrinæ fluenta, præſertim verò ex iis libris quos poſteriores ſúbque vitæ finem ſcripſit; facile ex fixa ſuperiùs epocha hujus ſcriptionis refelluntur.

His igitur & aliis ejuſmodi rationibus moti ſunt viri eruditi, ut remotis omnibus notatis ſupra præjudiciis, de autore opuſculi novum examen inſtituerent : atque ex diligentiori inquiſitione, expenſiſque hactenus momentis & rationibus hæc tria pro certis habenda eſſe ſtatutum eſt. XIV. Quid hactenus de iſto autore pro certo habitum.

Primùm nullum ex iis, quos ante Proſperum excuſſimus, eſſe autorem librorum *De Vocatione omnium Gentium*.

2. Etſi graviora Proſpero Aquitano argumenta militent, graviores tamen eſſe rationes in contrarium prolatas : neque illa argumenta majoris eſſe momenti, ut opus iſtud Proſpero adſcribatur, quàm ſimilia quibus eidem ad noſtram uſque ætatem aſſertum eſt opus *De vita contemplativa*. Pariter enim ſub Proſperi nomine laudatum legitur ab octingentis annis in Synodis Eccleſiæ Gallicanæ ; pariter inſcriptum Proſperi nomen in manuſcriptis codicibus ejuſdem ætatis; pariter operibus editis jam ex antiquo inſertum; ita denique creditum, nullo refragante, ab omnibus poſterioris ævi ſcriptoribus. Conſtat nihilominus hodiè inter eruditos non eſſe Proſperi opus *De vita contemplativa*, nec religio fuit tam antiquis, támque idoneis teſtibus fidem derogare, vel ex ſola ſtyli diverſitate ; ſed Juliani Pomerii eſſe omnes conſentiunt, partim ex Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi teſtimonio, partim ex MSS. codicum fide. Unum jampridem laudarunt viri eruditi, qui fuerat primùm ſancti Salvatoris Vicecomitis, poſtea illuſtriſſimi doctiſſimíque Archiepiſcopi Tholoſani Caroli de Monchal : alterum nuper nacti ſumus in Bibliotheca Abbatiæ Beatæ Mariæ de Trappa, quæ ex obſcuro Monaſteriolo, unde penitus obliterata regularis diſciplina, in numeroſiſſimum ſanctiſſimúmque Aſceterium derepente evadens Religioſiſſimi Abbatis ſtudio ac pietate, ſuum ætate noſtra Gallicanæ Eccleſiæ Bernardum, ſuam Bernardo reddidit Claramvallem.

Tertium denique, ad quod poſt operoſam inquiſitionem deventum eſt ab eruditis ſcriptoribus, hoc eſt : prorſus ignotum eſſe autorem librorum iſtorum ; atque ita omnibus, quibus hactenus ſunt adſcripti, abjudicarunt, adjudicarunt nemini.

Porrò mirari ſatis non poſſum, dum eruditus quiſque Eccleſiaſticæ rei ſtudioſus autorem præclari venatur opuſculi, neminem de Leone noſtro quicquam eſſe ſubodoratum, neque in ullius oculos incurriſſe ſplendidum illud Eccleſiæ Romanæ lumen. Immò, incurrit procul dubio; ſed dum hinc Pontificem tantum cogitant, illinc ſcribendi rationem à Pontifice alienam, qualem habet autor libellorum noſtrorum, illi tribuere opus reformidarunt : non animadvertentes, ut certum habemus Leonem noſtrum diu ante Pontifi- XV. Leonis eſſe opuſculum; & cur à nemine tributum.

catum ſuum adversùs Pelagianos ferventi zelo decertaſſe, ita non ægrè exiſtimandum ſtylo eum pugnaſſe ac ſcriptis, quâ videlicet præditus erat & Scripturarum ſacrarum doctrinâ & dicendi ſcribendíque facultate eximiâ.

Hoc igitur certiſſimum apud me eſt, Leonem Papam, antequam ad Pontificatûs apicem proveheretur ſcripſiſſe libros de Vocatione omnium Gentium. Quod ut mihi perſuaderem difficile non fuit, cui videlicet ſcripta ſancti Leonis ex inſtituti mei neceſſitate ſæpe ſæpiùs relegenti familiariſſima facta eſt phraſis Leonina, totúſque dicendi character. Utrùm autem ad id aliis perſuadendum parem inventurus ſim facilitatem, ſpondere mihi non auſim. Hoc unum ſpondeo, nihil eſſe quo poſſit opinio noſtra concuti: contrà verò quicquid à variis ſcriptoribus, qui hanc ſpartam adornarunt, obſervatum eſt, quaſi hujus autoris proprium, & alia inſuper bene multa, omnino congruere Leoni, ipſúmque quaſi digito monſtrare: ætas, inquam, patria, ſcribendi character, ſcripturæ uſus familiaris, peculiaris locorum quorumdam citatio, aliorum frequentior recurſus, doctrinæ præſertim de gratia Chriſti ſimilitudo, explicandi modus proprius, ſententiæ non abſimiles, nonnullorum verborum affectata frequentatio, conformatio periodorum eadem, eadem ſermonis conſtructio, conflictus verborum crebræque antitheſes, dictionis varietas, elegantia, dignitas, ubertas igneúſque vigor, tota denique ſtyli, ut ita dicam, facies eundem omnino autorem prædicant: ut omittam eáſdem utríque occaſiones fuiſſe, quæ ad ſcribendum opus iſtud movere potuerint.

XVI. Leonis tempore ſcriptum.

Primùm quidem, quòd ſcriptionis tempus attinet, iſtud in ætatem Leonis noſtri incidere evidentiſſimum eſt. Tunc enim ſcribere aggreſſus eſt autor, cùm jamdudum ferverent diſſidia adversùs Auguſtinianam doctrinam mota, quæ quidem vivente adhuc Auguſtino orta erant; adeóque circiter annum quadringenteſimum trigeſimum ſecundum, vel tertium opus exarabat, à quadringenteſimo quadrageſimo, quo electus eſt Leo Pontifex, non longè diſſitum. Prætereà non ſcripſit autor, niſi poſt lectas aliorum lucubrationes adversùs Semipelagianos: hoc eſt poſt ſcripta ſancti Proſperi, qui Johannis Caſſiani adhuc tum in vivis agentis collationes confutavit. Accedit, laudatum eſſe à Gelaſio Papa I. Opuſculum iſtud velut ab Eccleſiæ quodam magiſtro jam à pluribus annis conſcriptum: Gelaſius autem Papa anno 496. Pontificatum cum vita reliquit. Denique modò certum apud eruditos eumdem eſſe autorem librorum de Vocatione Gentium, & Epiſtolæ ad Demetriadem virginem, quæ Proſperi operibus inſerta accenſitáque habetur, quod ſtyli affinitas arguit. At circa hæc eadem, quæ aſſignavimus, tempora ſcripta eſſe videtur Epiſtola. Demetrias enim virginitatis propoſitum amplexa erat anno 413. *primo ætatis flore*: ut loquitur autor Epiſtolæ, annos forſan nata viginti vel duodeviginti: ejuſdem autem *tam maturum & eruditum animum* laudat ſtatim ab initio Epiſtolæ: quod ante annum circiter 433. fieri vix potuit, quo trigeſimum octavum vel quadrageſimum ætatis ſuæ annum attigerat Demetrias. Et certè poſt Auguſtini mortem ſcriptam eſſe Epiſtolam indicant hæc verba, quibus eos, qui piiſſimam virginem inter ipſa conſecrationis primordia adhortationibus ſuis incitaverant, quaſi vitâ functos laudat: *De quo*, inquit, *inter ipſa principia multi, qui tunc in Eccleſia præeminebant, non ſiluerunt*: inter quos Auguſtinum numeratum eſſe, nemo non crediderit.

XVII. Quæ autoris Patria.

2. Autorem iſtum in Italia natum aut ſaltem commoratum probabile admodum eſt. Vel enim Galliis noſtris, vel Africanæ Eccleſiæ, vel Romanæ vindicandus omnino videtur: extra quas nec tantam facundiam, nec doctrinam tantam, quantam continent libelli, per illa tempora invenire potueris.

Non Africanus.

Africanum non fuiſſe, probare mihi videtur altum de ſancto Auguſtino ſilentium, quod minùs ardens ſtudium denotat, quàm Africanus pro conterraneo ſuo præ ſe ferre debuerit: nec enim ignoraſſet ipſum Africanarum Synodorum *Ingenium* fuiſſe, amaſſétque de tanto viro dicere cum Proſpero, quòd

S. Proſper Carm. De ingra is.

------ Inter cunctos qui de grege ſancto
Inſanas pepulere feras, induſtria major, Ibidem.
Majus opus totum præſtantiùs imbuit Orbem.

Hunc, inquam, laudaſſet, vel à conviciis malignìſque adverſariorum accuſationibus vindicaſſet. Nihil porrò tale: ut nullum commercium, nullam inter utrúmque conſuetudinem interceſſiſſe appareat. Deinde tanti viri aliquam haberemus in Eccleſia Africana memoriam, eum adſciviſſet Auguſtinus pugnæ ſocium adversùs hæreticos, eóſque poſt ſancti Doctoris mortem exagitandos hic ſuſcepiſſet. Denique ſtyli perſpicuitas concinnitáſque cum turgente vel etiam barbara Africanorum illius temporis dictione commune nihil habet. Barbari enim magnam Africæ partem invadentes, barbariem quoque in literas invexerant: ita ut Auguſtinus, qui inter alios eloquentiæ laudem olim captarat, nihil habeat quod hoc in genere cum autore noſtro conferri queat.

Non Gallus.

Gallum ſi dixeris fuiſſe, difficile cogites cur à Gennadio tam accurato alioqui ſcriptorum Gallicanorum recenſitore vel ignoratus ſit vel prætermiſſus. Cur etiam Proſpero non ſe adjunxiſſet commilitonem adversùs Auguſtinianæ doctrinæ obtrectatores, cùm tantâ dicendi ſcribendíque copiâ, tam ſingulari eruditione polleret, & tanta eſſet defenſorum gratiæ penuria in Galliis, ut vix eſſet, qui ejus impugnatoribus ſe ſe objiceret: *Nec facilè quiſquam*, inquit ſanctus Proſper, PRÆTER PAUCOS PERFECTÆ GRATIÆ INTREPIDOS AMATORES, *tantis ſuperiorum diſputationibus auſus eſt contraire*: In illa, inquam, temporum neceſſitate autor iſte in Galliis delituiſſet, velut pugil inermis aut trepidus: quando ſolus Proſper decertabat, uno ſocio vel potiùs pugnæ incentore Hilario Monacho, non ſatis, ut apparet, ad pugnam idoneo?

Proſper Epiſt. ad ſanctum Auguſt.

XVIII. Italus fuit autor opuſculi.

Reſtat ut Italum pronuncies hunc autorem; quod & nonnullis adhuc momentis probabile facimus. Styli enim elegantia & nitor hominem deſignat in Romanæ civitatis ſinu aut viciniâ educatum: ubi Latina lingua ſe magis adversùs incurrentem barbariem tuebatur. Vix enim ac ne vix quidem coævum Leoni ſcriptorem reperias, quem autor librorum de Vocatione Gentium ſcribendi concinnitate non ſuperet. Prætereà autor libro 2. cap. 33. hæc habet: *Alii*, inquit, *barbari dum Romanis auxiliantur, quod in ſuis locis noſſe non poterant in noſtris didicere regionibus, & ad ſedes ſuas cum Chriſtianæ Religionis inſtitutione remearunt.* Incertum qua de expeditione ſermo ſit hoc loco: ſed haud ſcio an aptiùs ad aliam referri queat, quàm ad bellum adversùs Eugenium tyrannum, à Theodoſio magno confectum. Recens enim ejus tunc

memoria. Victoria hoc parta prælio pro Imperii rebus decretoria fuit. Imperatorem ex Orientis partibus proficiſcentem ad bellum ſecuta eſt ingens barbarorum multitudo ad Alpes uſque, ubi debellatus tyrannus, quorum pars magna cæſa eſt ab hoſtibus. At facile fuit ut eorum filii religionis Chriſtianæ elementa illic edocerentur, baptizarentúrque, hanc illis gratiam vel gratitudinis ergo procurante Theodoſio, quem in eadem occaſione diſcimus hanc ſolicitudinem inimicorum etiam ſuorum filiis ultro impendiſſe: *Inimicorum ſuorum filios*, inquit ſanctus Auguſtinus, *quos non ipſius juſſus, ſed belli abſtulerat impetus, etiam nondum Chriſtianos ad Eccleſiam confugientes, Chriſtianos hac occaſione fieri voluit, & Chriſtiana charitate dilexit.* Sed & ſenſus magis obvius iſtorum verborum: *In noſtris didicere regionibus*: requirit, ni fallor, ut de Romano ſolo intelligantur; cùm his aliis annectantur: *Dum Romanis auxiliantur.* Hoc tamen argumentum Eraſmo, cui etiam in mentem venit, dilutius videtur, quia quâcunque ſe Romanum pandebat Imperium, Romana regio dici poterat. Penes lectorem eſto judicium. Fortè validior conjectura, quæ ex libri 2. cap. 16. eruitur: ubi magnificis verbis Romanæ Eccleſiæ principatum prædicat, ditionémque illius, diſſeminatæ ubique fidei titulo longè latéque propagatam. Etſi enim ſit omnium per univerſum Orbem Catholicorum Romanæ Sedis Primatum agnoſcere, ſingularémque prærogativam Petri ſucceſſori, Eccleſiæ vertici debitam profiteri; his tamen loquendi modis gaudere mihi videtur autor noſter, qui hominem prodant vel Romanum vel Romano clero inſitum. Denique opuſculum iſtud nuſquam apud Africanam Eccleſiam citatum legitur: apud Gallicanam, non niſi poſt annum octingenteſimum: At apud Romanam ante annum quadringenteſimum nonageſimum ſextum laudatur, nimirum à Gelaſio Papa I. qui nomen quidem autoris reticet, à quodam tamen Eccleſiæ Magiſtro ſapientéque doctore compoſitum indicat: SICUT QUIDAM, inquit, MAGISTER ECCLESIÆ SAPIENTER EDOCUIT DICENS: *Ad magnam enim utilitatem fidelium materia eſt ſervata certaminum, ut non ſuperbiat ſanctitas, dum pulſatur infirmitas.* Quis porrò alius ſapiens Doctor & Magiſter Eccleſiæ per illa tempora floruit, cui opus iſtud adſcribi poſſit? cùm Proſpero aliiſque inſignioribus viris, qui tunc ſcientiæ eloquentiæque primatum tenebant in Eccleſia, abjudicandum eſſe ſupra cenſuerimus.

S. Auguſt. lib. 5. de Civit. Dei, cap. 26.

XIX.

In citanda ſcriptura convenit autor cum S. Leone.

Cùm ætas & patria autoris Leoni conveniant, inquirendum modò an congruat ſtylus dicendique character. Plura ſunt profectò quæ utrique communia ſint.

Primùm eſt, quod novâ ſancti Hieronymi tranſlatione utérque utitur. Quæ ſimilitudo magis eò penſanda, quò rariſſimi ſcriptores occurrunt, qui verſionem illam uſurpaverint ante medium quinti ſæculi, quo tempore ſcriptum opus conſtat. Inſignis locus eſt libri Job cap. 14. v. 4. ita citatus apud ſanctum Leonem ſerm. 8. de Nativitate Domini, & in libro 1. De Vocatione omnium Gentium, cap. 8. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine: nonne tu, qui ſolus es?* Qui locus ita legitur juxta veterem tranſlationem: *Nemo mundus à ſorde nec infans cujus unius diei vita ſuper terram.* Juxta utrámque tranſlationem uſurpatur idem verſus in Epiſtola ad Demetriadem cap. 11. Ex quo eundem trium opuſculorum autorem non temerè ſuſpiceris. Certè ut hunc non Africanum, ſed Romanum credam, facit adhuc

promiſcuus

promiſcuus iſte utriúſque verſionis uſus. Seriùs enim receptam puto Hieronymianam in Africa,ubi adverſum paſſa eſt Auguſtinum, quàm apud Romanam Sedem, ubi magna Hieronymi autoritas, & apud quam in uſu fuiſſe utrámque ante Gregorii I. Pontificatum, Gregorius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Leandrum expoſitioni in Job præfixa.

Utérque legit hunc primæ Johannis Epiſtolæ verſum 3. capitis 4. *Omnis ſpiritus qui ſolvit* JESUM *ex Deo non eſt* : quæ verba, etſi in aliquot aliorum Patrum ſcriptis habeantur, non tamen in multis. Deſunt certè in omnibus exemplaribus Græcis, verſionibúſque quas hæretici ediderunt in lucem. Scribitque Socrates hiſtor. lib. 7. cap. 32. *Hanc ſententiam omnes, qui divinitatem ab humanitate Chriſti ſejungere ſtudebant, ex vetuſtis exemplaribus delere tolleréque non dubitaſſe*, idémque teſtatum dicit à veteribus interpretibus. Loca ſunt Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium cap. 23. & in celebri Epiſt. 24. ad Flavianum, cap. 5.

Utérque capitis 31. Jeremiæ verſum 33. hoc modo refert : *Dabo leges meas in ſenſu ipſorum, & in corde ipſorum ſcribam eas.* Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium cap. 8. & 9. Leo ſerm. 95. de Gradibus aſcenſionis ad beatitudinem cap. 1. Ex híſque verbis notat utérque eodem loco ſeveritatem legis in miſericordiam per gratiæ infuſionem eſſe mutatam.

Utérque ita legit & paſſim uſurpat textum hunc Apoſtoli : *Nemo poteſt dicere Dominum* JESUM. Utrique familiare eſt illud libri Job : *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram* : Et ut gentium ſine Deo, ſine fidei lumine viventium ante Domini Incarnationem ſtatum exponat, perſæpè adducunt hæc cap. 14. Actuum Apoſtolorum verba : *Dimiſit gentes abire vias ſuas.*

Utérque hunc locum capitis 28. Evangelii ſecundùm Matthæum uſurpat, ut probet Chriſtum Dominum in verbi ſui ſacramentorúmque miniſtris nunquam non operari : *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* S. Leo Epiſt. 83. ad Theodorum Forojulienſem : *Cui utique operi* (nempe reconciliationi peccatorum per miniſterium ſacerdotum) *inceſſabiliter ipſe Salvator intervenit, nec unquam ab his abeſt, quæ miniſtris ſuis exequenda commiſit, dicens : Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi.* Et Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbon. *Confirmans*, inquit, *prædicatores Evangelii & ſacramentorum miniſtros : Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum, &c.* Autor verò librorum de Vocat. Gent. lib. 2. cap. 2. *Et ne prædicantium miniſteria humano tantum viderentur opere peragenda : Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum, &c.*

Epiſt. 83. ad Theodor. Forojulienſ. cap. 2.

Epiſt. 2. ad Ruſticum Narb. in præf.

Utérque etiam (quod maximè notandum) verſus 31. & 32. capitis 22. ſancti Lucæ refert eodem ac peculiari modo. Sic enim habent : *Simon, Simon, ecce ſathanas* POSTULAVIT *ut vos* CERNERET *ſicut triticum : Ego autem rogavi pro te ne deficiat fides tua : & tu tandem converſus confirma fratres tuos* ; ET ROGA NE INTRETIS IN TENTATIONEM. Intra enim tam pauca verba tria aut quatuor ſunt, in quibus & ſibi invicem conſentiunt & ab aliis diſcrepant ſatis inſigniter, ut ex ſubjecta vulgatæ editionis lectione manifeſtum fit, quæ ſic ſe habet : *Simon, Simon, ecce ſathanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum : Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua : & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Habet quidem ſanctus Proſper ſimilem fere lectionem cum hoc autore noſtro, ſed tamen non omnino eandem. Nam priori

loco, ſcilicet in Epiſtola ad Rufinum, non habet *cerneret* pro *cribraret*, etſi cetera concinant: in libro contra Collatorem, cap. 35. ubi eundem textum iterum uſurpat, hæc ultima verba omittit, *& roga ne intretis in tentationem.* Sanctus autem Leo ſerm. 3. in anniverſario Aſſumtionis ſuæ cap. 3. quo ſolùm loco hæc verba adducit, in omnibus convenit cum autore libri de Vocat. Gentium. Opponet quis procul dubio illîc non haberi *cerneret* pro *cribraret*. Non ita, fateor, legitur in codicibus excuſis; ſed ex MSS. optimæ notæ adulteratum hunc locum fuiſſe convincimus: cùm enim nemini non ſit familiaris dictio, & in omnibus ubique codicibus *cribraret* legamus, non dubitavit ſcriba doctulus erratum, ut putabat, ad vulgatam lectionem emendare, & reponere *cribaret* pro *cerneret*: ſed hoc ultimum eſſe legendum arguunt MSS. codices Victorinus unus, alter Ciſtercienſis, & tertius ſancti Mariani Autiſſiodorenſis Ordin. Præm. qui fuit olim Abbatiæ Regniacenſis Ordin. Ciſterc. non longè ab illa urbe. Ita etiam legit Hincmarus Remenſis Epiſc. Opuſc. 33. Capitulorum 55. capit. 16. ubi locum hunc Leonis deſcribit.

XX. In materia gratiæ conveniunt.

2. Iſtius operis doctrina circa Chriſti gratiam eadem prorſus eſt cum doctrina ſancti Leonis: cúmque in illo nonnulli ſint tam explicandi quàm loquendi in hac materia modi, quibus videtur primo intuitu ab Auguſtini ſententia recedere, iidem quoque paſſim apud Leonem occurrunt. In quibus præſertim eſt quod de generali quadam gratia nulli ætati, nulli homini non impenſa, ſæpiùs diſſerit, quam quidem ponit in elementorum diſcordi concentu, in terræ cœlíque, & creaturarum omnium ſtructura, ordine ac veluti loquela, quæ creatoris omnipotentiam, bonitatem, ſapientiámque ineffabiliter prædicant. Ita ſanctus Leo ſerm. 7. de jejun. decimi menſis. PER IPSA, inquit, ELEMENTA MUNDI TANQUAM PER PUBLICAS PAGINAS, *ſignificationem divinæ voluntatis accipimus; nec unquam ceſſat divina eruditio: quando etiam de iis, quæ nobis* FAMULANTUR, IMBUIMUR. Serm 8. de Eodem. *Intelligimus divinis* NIHIL VACUUM ESSE *præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſervire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Evangelia inceſſabiliter diſcimus, quod & prædicemus & agamus. Dicente enim propheta:* Cæli enarrant gloriam Dei, &c. *Quid eſt per quod veritas nobis* NON LOQUITUR. *Ipſius voces in die, ipſius voces in nocte audiuntur, & pulchritudo rerum unius Dei opificio conditarum non deſinit cordis auribus magiſtram inſinuare rationem; ut inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciantur; & non creaturis, ſed creatori omnium ſerviatur.* Serm. 6. de Jejunio Sept. menſis: *Devotionem fidelium nihil eſt quod divina providentia non adjuvet: Si quidem exercendis ad ſanctimoniam mentibus atque corporibus ipſa quoque mundi* ELEMENTA FAMULANTUR, *dum dierum ac menſium diſtinctè variata revolutio* QUASDAM NOBIS PAGINAS *aperit præceptorum: ut quod ſacra admonent* INSTITUTA, *hoc quodammodo* LOQUANTUR *& tempora.* Serm. 6. in Quadrageſ. cap. 1. *Semper quidem, dilectiſſimi, miſericordiâ Domini plena eſt terra, & unicuique fidelium ad colendum Deum ipſa rerum natura doctrina eſt, dum cœlum & terra, mare & omnia, quæ in eis ſunt, bonitatem & omnipotentiam* SUI PROTESTANTUR AUTORIS, ET FAMULANTIUM ELEMENTORUM *mirabilis pulchritudo juſtam ab intellectuali creatura gratiarum exigit actionem.*

Serm. 7. de Ieiunio menſis 10. & Eleem. cap. 2.

De eodem Ieiun. ſerm. 8. cap. 2.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 4. *Cœlum & terra omniſque creatura, quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem, ut natura rationalis . . . . ad cultum & dilectionem* SUI IMBUERETUR AUTORIS. *Quoniam etſi longè eſt à peccatoribus ſalus, præſentiâ tamen ſalutis* IPSIUS AC VIRTUTE NIHIL VACUUM EST. . . . . *Quod eſt autem hoc teſtimonium quod ſemper Domino deſervit, & nunquam de ejus bonitate ac poteſtate conticuit, niſi ipſa totius mundi inenarrabilis pulchritudo, & inenarrabilium beneficiorum ejus dives & ordinata largitio, per quæ humanis cordibus quædam* ÆTERNÆ LEGIS TABULÆ *præbebantur, ut* IN PAGINIS ELEMENTORUM, AC VOLUMINIBUS TEMPORUM *communis & publica divinæ inſtitutionis doctrina legeretur. Cœlum ergo cunctáque cœleſtia, mare & terra, omniáque, quæ in eis ſunt, conſono ſpeciei ſuæ ordinationiſque concentu* PROTESTABANTUR *gloriam Dei & prædicatione perpetua majeſtatem ſui* LOQUEBANTUR *autoris.* Et cap. 5. *Quamvis ergo hæc & multa ſimilia veritatis ſcriptura pronunciet; ſecundùm ipſam tamen credimus & piiſſimè confitemur, quod nunquam univerſitati hominum divinæ Providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum ſibi populum ſpecialibus ad pietatem direxerit inſtitutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis ſuæ dona ſubtraxit: ut Propheticas voces & præcepta legalia convincerentur in elementorum obſequiis ac teſtimoniis accepiſſe. Unde & inexcuſabiles facti ſunt, quia Deos ſibi Dei dona fecerunt; & quæ creata erant ad utendum, venerati ſunt ad colendum.*

De Generali hujuſmodi gratia, (hac voce in latiori ſignificatu acceptâ) quæ etiam legem includit, omniáque ad cognitionem Dei utilia, fusè utérque diſſerit iiſdem ut plurimùm verbis: quod præter deſcripta ſuperiùs loca tum ſancti Leonis, tum alterius opuſculi, ex aliis inſuper locis evincitur. Sanctus Leo ſerm. 8. de SS. Apoſt. Petro & Paulo, cap. 2. *Deus bonus*, inquit, *& juſtus & omnipotens miſericordiam ſuam humano generi* NUNQUAM NEGAVIT, *omnéſque in commune mortales ad cognitionem ſui abundantiſſimis ſemper* BENEFICIIS ERUDIVIT, &c. Serm. 5. in Epiphan. *Permanet ſuper omnes benignitas Dei, & nulli miſericordiam ſuam denegat, cum indiſcretè univerſis bona multa largiatur*, &c. Serm. 8. in ead. Feſtivit. *Deus omnes ad cognitionem ſui* GENERALIBUS INCITANS DONIS, PLUIT SUPER IUSTOS ET INIUSTOS, ET SOLEM SUUM ORIRI FACIT SUPER BONOS ET MALOS.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 10. *Omnium ſæculorum experimenta docuerunt juſtam Dei miſericordiam, miſericordémque juſtitiam, nec alendis unquam corporibus hominum, nec docendis juvandiſque eorum mentibus defuiſſe:* SEMPER ETENIM PLUIT SUPER BONOS ET MALOS; SEMPER SOLEM SUUM ORIRI FECIT SUPER IUSTOS ET INIUSTOS. Lib. 1. cap. 5. *Secundùm Scripturam credimus, & piiſſimè confitemur, quod nunquam univerſitati hominum divinæ Providentiæ cura defuerit: quæ licet acceptum ſibi populum* SPECIALIBUS AD PIETATEM DIREXERIT INSTITUTIS, NULLI TAMEN NATIONI HOMINUM BONITATIS SUÆ DONA SUBTRAXIT. Cap. 21. *Quamvis videamus nullis hominibus opem gratiæ in totum fuiſſe ſubtractam.* Lib. 2. cap. 17. *Quibus tamen* (gentilibus) *illa* MENSURA GENERALIS AUXILII, *quæ deſuper omnibus ſemper hominibus eſt præbita, non negatur.* Cap. 25. *Omnes homines ſalvos fieri Deum velle, ſempérque voluiſſe, non aliunde monſtratur, quàm de iis beneficiis, eáque providentiâ Dei, quam univerſis generationibus commu-*

niter atque indifferenter impendit .... *Quibus donis autorem ſuum per omnia ſæcula* PROTESTANTIBUS *ſpecialis gratia ſuperfuſa eſt.* Lib. 2. cap. 4. *Igitur, ſicut dicit Propheta:* Miſericordiâ Domini plena eſt terra: *Quæ nullis unquam ſæculis, nullis generationibus defuit, eámque providentiam, quâ univerſitatem rerum adminiſtrat & continet, regendis alendiſque naturis ſemper impendit, &c.* Vide ejuſdem libri caput 9. Eodem utérque modo loquitur de lege legíſque myſteriis, quam ferè legis teſtificationem, veteris teſtamenti ſignificationes, oracula Prophetarum, veteris teſtamenti decreta appellat.

Utérque eodem modo urget voluntatum patronos. Leo Epiſt. 6. ad Aquileienſem Epiſcopum, cap. 3. ſcribit ad hoc omni conatu eos tendere, *ut gratia Dei ſecundùm merita dari accipientium ſentiatur*..... *Et ideò per naturalem induſtriam gratiam præveniri*, ab iiſdem aſſeri, *ut quæ ante gratiam proprio clara ſit ſtudio, nullo videatur peccati originalis vulnere ſauciata.* Hoc idem aliis verbis expreſſum habes lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 22. & Epiſtolæ ad Demetriadem cap. 10.

XXI. Alia ſimilitudinis argumenta.

3. Nec in materia tantùm gratiæ eadem cogitata, iidem conceptus, dicendíque ratio eadem occurrunt, verùm & in aliis quoque bene multis v. g. cum de Apoſtolicæ Sedis in urbe Româ fundatione, amplitudine, ac dignitate ſermonem habent.

Sanctus Leo ſerm. 1. de SS. Petro & Paulo, cap. 1. *Ut gens*, inquit, *ſancta, populus electus, civitas ſacerdotalis & regia per ſacram B. Petri Sedem caput orbis effecta, latiùs præſideres Religione divina, quàm dominatione terrena. Quamvis enim multis aucta victoriis jus imperii tui terra maríque protuleris: minùs tamen eſt, quod tibi bellicus labor ſubdidit, quàm quod pax Chriſtiana ſubjecit... Ut autem hujus inenarrabilis gratiæ per totum mundum* DIFFUNDERETUR EFFECTUS, ROMANUM REGNUM DIVINA PROVIDENTIA PRÆPARAVIT, *cujus ad eos limites incrementa perducta ſunt, quibus cunctarum gentium vicina & contigua eſſet univerſitas. Diſpoſito námque divinitus operi maximè congruebat, ut multa regna uno confœderarentur imperio, & citò pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis.*

De Vocatione Gent. lib. 2. cap. 16. *Ad cujus rei effectum credimus providentia Dei Romani regni latitudinem præparatam: ut nationes vocandæ ad unitatem corporis Chriſti, priùs* IURE UNIUS CONSOCIARENTUR IMPERII. *Quamvis gratia Chriſtiana non contenta ſit eoſdem limites habere quos Roma, multóſque jam populos ſceptro crucis Chriſti illa ſubdiderit, quos armis ſuis iſta non domuit: quæ tamen per Apoſtolici ſacerdotii principatum amplior facta eſt arce Religionis, quàm ſolio poteſtatis.*

Petrum Apoſtolum à trinæ negationis lapſu reſurgentem cùm utérque deſcribit, iiſdem ferè terminis utuntur, etſi non ita communiteuſ urpari ſolitis. Id omne ad ſecretum Chriſti Domini intuitum referunt, indéque arguunt nemini hanc vitam viventi quantumlibet juſto ac pio non ineſſe labendi periculum atque formidinem.

Sanctus Leo, ſerm. 3. de Paſſ. *Reſpexit*, inquit, *Dominus Petrum & inter calumnias ſacerdotum, inter falſitates teſtium, intercadentium & conſpuentium injurias conſtitutus*, ILLIS TURBATUM DISCIPULUM CONVENIT OCULIS, *quibus eum præviderat eſſe turbandum.* Serm. 9. de ead. Paſſ. *Petrus perterritus ex infirmitate periculum negationis incurrit, ob hoc, ſicut apparet, hæ-*

ſitare permiſſus, ut in Eccleſiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute confidere, quando MUTABILITATIS PERICULUM *nec Beatus Petrus potuiſſet evadere. Dominus autem* JESUS, *qui intra Pontificale Concilium ſolo corpore tenebatur, trepidationem diſcipuli foris poſiti divino vidit intuitu, & paventis animum; mox ut reſpexit, erexit,* ET IN FLETUS POENITUDINIS INCITAVIT.

De Vocatione Gentium, lib. 2 cap. 28. *Si ergo defectura erat fides tanti Apoſtoli, niſi pro eo Chriſtus oraret, inerat ei procul dubio* MUTABILITAS, *qua poſſet in tentatione mutare... Si quidem tam gravis eum* PERTURBATIO, *etiam poſt iſta concuſſerit, ut in Caiphæ domo unius ancillæ interrogatione pavefactus uſque ad trinam negationem Chriſti, conſtantia deficiente, perductus ſit. Qui ergo tunc* TURBATUM *cor Apoſtoli* NON HUMANIS SED DIVINIS CONVENIT OCULIS, ET AD LARGOS POENITUDINIS FLETUS POTENTI INCITAVIT ASPECTU, *potuit hanc firmitatem animi præcipuo conferre diſcipulo... In præſentis autem agonis incerto, ubi tota vita tentatio eſt, & ab inſidiante ſuperbia nec ipſa eſt tuta victoria,* MUTABILITATIS PERICULO NON CARETUR.

Sanctus Leo loquens de ejuſdem Apoſtolorum principis nomine: *Beatus*, inquit, *Petrus.... à principali Petra ſoliditatem & virtutis traxit & nominis.*

De Vocatione Gentium, lib. 2. cap. 28. *Quis ambigat fortiſſimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis ſumſit & nominis.*

De Peccatorum converſione ſanctus Leo: *Dum in hoc corpore vivitur, nullius deſperanda reparatio; ſed omnium eſt optanda correctio, auxiliante Domino, qui erigit eliſos, ſolvit compeditos, illuminat cæcos.* Sermone 4. de Epiphania, cap. 5.

De Vocatione Gentium, lib. 2. cap. ult. *Si fortè* (quis) *victus aliqua tentatione corruerit, non abſorbeatur triſtitia, nec de ejus miſeratione diffidat, qui allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes eliſos: dum enim in hoc corpore vivitur, nullius eſt negligenda correctio, nullius eſt deſperanda reparatio.* Serm. 3. de Paſſione, cap. 3. vocatur Judas. *Homo* INCONVERTIBILIS. Epiſt. 125. cap. 2. *In malitia ſua* INCONVERTIBILIS *perſeverans* Antichriſtus aut diabolus. Alio ſenſu vox eadem uſurpatur, Epiſt. 93. cap. 3. de INCONVERTIBILI Dei natura. Lib. 1. de Vocatione Gentium, cap. 25. *Numquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdidit, convertere eos, qui* INCONVERTIBILES *permanſere, non potuit.*

De Extremo diei ultimæ judicio diſſerens ſanctus Leo, ſerm. 5. de Collectis & Eleemoſyna, ſic ait: *Congregatis omnibus gentibus... in quo laudabuntur, qui ad dexteram Dei ſtabunt, niſi in operibus benevolentiæ & charitatis officiis... ſiniſtris* VERÒ QUID OBIICIETUR, NISI NEGLECTUS DILECTIONIS... *quaſi nec alias virtutes dextri, nec alias offenſiones habeant ſiniſtri.* Serm. 7. de Quadrageſima, cap. 4. *Detruſis in ignem gehennæ propter inhumanitatem ſiniſtris, dextros Eleemoſynarum pietate laudatos æterna cæleſtis regni beatitudo ſuſcipiet.* Serm. 4. de Collect. & Eleem. *Congregabuntur ante thronum potentiæ ejus omnium Gentium populi... & cùm præparatum ſibi regnum, recenſitis miſericordiæ operibus filii pietatis acceperint, exprobrabitur duritia ſterilitatis injuſtis. Et nihil habentes ſiniſtri commune cum dex-*

Serm. 9. de Coll. & Eleem. 5. c. 3.

Serm. 8. de Coll. & Eleem. 4. c. 2.

Serm. 10. de Coll. 6, cap. 1.

tris in ignem. &c. & Serm. 10. *Non ergo hoc ſolùm fecerunt ſiniſtri, nec quia &c.* De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 8. *in congregatione omnium gentium alii ducuntur ad dexteram, alii ad ſiniſtram conſtituendi*, LAUDATIS DEXTRIS DE OPERIBUS CHARITATIS, NIHIL ALIUD SINISTRIS OBJICITUR QUAM MISERICORDIÆ BENEVOLENTIÆQUE NEGLECTUS.

XXII. Stylus autoris Leonis ſtylo concinit.

4. Nihil eſt unum uni tam ſimile, tamque conſonum, quàm ſtylus hujus opuſculi, ſtylo S. Leonis ſimile eſt: ut valdè mirer hoc à nemine hactenus fuiſſe animadverſum. Eſt enim (ſicut à SS. Pâtrum non ſatis laudando Apologiſta deſcribitur) ſtylus autoris iſtius elegans ac ſublimis, Sermo nitidus & apertus, non injucunda figurarum varietate diſtinctus, frequenti verborum oppoſitorum conflictu oblitus; gravi ratiocinio, conceptibus nihil humile ac demiſſum habentibus, catholicâ ubique ac cœleſti prorſus doctrinâ refertus, ſcripturæ ſacræ doctrinam totus ſpirans, atque igneo pietatis vigore, qui ſanctorum ſcriptis ineſſe ſolet, pleniſſimus. Gaudet præterea diverſis periodorum membris ſimiliter cadentibus ac deſinentibus: tota denique compoſitio in æquales ferè & commenſuratas partes concinnè diſtributa, venuſtam ac perpolitam orationem exhibet. Quid dici poteſt quod ſtylo S. Leonis magis congruat, ejuſque dicendi characterem clariùs exprimat? Quidve de uno dixeris, quod de iſto pariter pronuntiari non queat? Hic quidem tam frequens antitheſium conflictus, modulatæque ac tinnulæ orationis affectatio ſcriptorem jam ſæpiùs laudatum movit ut Africanum hunc autorem ſuſpicaretur. Sed, pace tanti viri dixerim, non minùs Italorum proprius eſt iſte dicendi modus, quàm Afrorum; & facilè crediderim ex Italia in alias ſubinde regiones tranſiiſſe. Tam enim ex S. Leonis ſcriptis, quàm aliorum etiam ipſo antiquiorum, qui vel Itali erant, vel in Italia eruditi, manifeſtum eſt hanc ſcribendi affectationem maximè in his regionibus invaluiſſe, & ut hæc erat linguæ jam ſeneſcentis venuſtas & elegantia, priùs in ipſius veluti incunabulis, hoc eſt in Italia ortum habuiſſe crediderim, quàm in aliis Romani Imperii provinciis. Quòd ſi forſan rariùs occurrant in hoc opere ejuſmodi caſus, antitheſes, ac rythmi, quàm in aliis S. Leonis probatis olim operibus: hoc temporum, materiæ, autoriſque ætatis diverſitati prorſus imputandum. Quantùm enim oratorius character ab Epiſtolari diſcrepet nemo neſcit, quámque multa rurſus tolerentur in Epiſtolis, quæ ab operibus dogmaticis prorſus ablegantur? Unde ſi nemini ſubiit mirari pauciores eſſe hujuſmodi figuræ in literis, quàm in Sermonibus, quid mirum ſi in his rariores adhuc ſint, quàm in hoc ſcripto, quod totum dogmati explicando conſecratur.

XXIII. Voces utrique magis familiares & communes.

5. Porrò ſi ipſa ſigillatim verba recenſeamus, quæ & huic autori & S. Leoni magis familiaria & communia ſunt, etſi non tam frequentata ab aliis, ipſámque eorum conſtructionem inſpiciamus, ſtatim occurret tanta ubique paritas ac ſimilitudo, tantus concentus, ut hoc per fortuitum caſum vel ex imitandi ſtudio contigiſſe nemo rectè exiſtimet. Præter illa enim quæ à SS. Patrum jam citato vindice notata ſunt inter autorem librorum de Vocatione & Epiſtolæ ſubſequentis ſcriptorem communia, centum viginti ampliùs legentium oculis hic ſubjicimus.

Diſcipulus veritatis. Paginæ elementorum. Paginæ veteris teſtamenti. Urere & uri invidia &c. Parcitas & largitas gratiæ &c. Conſortium. Evincere.

Communio naturæ, ætatis, nominis, peccati, dignitatis &c. Laquei deceptionum erroris, captionum, mortalitatis &c. Dextri, ſiniſtri. Parilis, parilitas. Variare, varietas diſpenſationum. Refutare, pro rejicere. Abdicare, pro repellere. Diſpenſationes. Diſpoſitiones. Materia dimicandi, certaminis, formidinis, querelarum, confuſionis, ruinæ, virtutum gaudiorum, gratulationis, cupiditatum, peccati, cæcitatis, gloriandi &c. Mæſtitudo. Pœnitudo. Convenire oculis, literis, monitis. Colluvio. Contagium. Colluctationes. Cenſus. Vitiare, vitiatus. Indicere. Univerſitas, numeroſitas, plenitudo, omnis numerus, ſumma, pro omnes. Portio pro parte plenitudini opponitur. Proteſtari & pronuntiare, in citandis autoribus ſacris vel Eccleſiaſticis. Primordia. Exordia. Incitare. Virus invidiæ &c. Vincula peccati, tranſgreſſionis, conſuetudinis, culpæ, captivitatis, originalia &c. Incitamenta doctrinæ. Redire, tranſire, transferri de uno ad alterum. Neceſſariè pro inceſſanter. Doctrina Prophetica, Evangelica, Apoſtolica. Veritatis Evangelium, ſententia, judicium, vox, filii, ſchola, magiſter, doctrina, diſcipuli. Vigor fidei, mentium, pietatis, cordis, animi, autoritatis &c. Conſtitutio legis, conſtitutio divina, conſtitutiones impiæ.

Teſtificatio legis, denunciationes Propheticæ. Oracula Prophetarum. Temperare, temperamentum. Temerare. Diſputatio & diſputator pro tractatu & tractatore: inſpicere, inſpector, inſpectio. Sublimare, ſublimis, ſublimitas. Significationes pro figuris vet. teſt. inſinuare, inſinuatio. Præjudicium peccati, vetuſtatis, originis. Sordeſcere. Famulari, & obſequium elementorum, famulatus. Moderari. Incommutabilis. Compugnantia, compugnantes. Experimenta virtutum. Sacramentum occultius. Inſtituta diſciplinarum &c. evacuare. Diſtringere, diſtrictus, diſtrictio. Forma, pro modo aut imagine. Formam præferre. Cooperatores gratiæ. Virtute niteſcere, nitor virtutis, pudicitiæ, mentium, luminis, vitæ. obloqui. Rectus, pravus. Germina virtutum. Summus, ſupernus aut cæleſtis agricola, pro Deo. Ager cordis. Novi teſtamenti vel gratiæ decreta. Devotio bonorum operum, vel voluntatis, propoſiti, arbitrii. Cultura ſpiritualis. occiduus, ſucciduus, prociduus. Qualitates operum, &c. Corde concipere. Incidere periculum, tentationem, laborem, laqueos &c. ſine propoſitione, *in*, frequentiſſimè. mutabilitas. Periculum erroris, deceptionis, mutabilitatis, negationis. Tentatio formidinis. Tentationis ſtimulus, concretio. Diſcretio, diſcretus. Pigrum otium. Iners deſidia. indeſinenter. Plantationibus ſuis Deus incrementa præbet. deceptiones. Inclinare, inclinatio. Cernere, pro cribrare. Extraneus, alienus pro reprobo. Adoptivus, & vocatus, pro electo. Erudire, eruditio divina, Spiritus ſancti eruditor. Obſcurum, pro obſcuritate. Imbuere, pro docere. Diſpoliare. Obumbratio, fragilitas, firmitas. Solidare, ſoliditas. Extraneus, exors. Religioſus. Sacratus, ſacratiſſimus. Incertum interpretationis, pro incerta interpretatione. Incertum agonis, mutabilitatis, vitæ. Divini operis eſſe & muneris. Recidere. tumeſcere. Elatio, elatus. Præſumere, præſumtio. Impar. Poſſibilitas pro poteſtate. Menſura poſſibilitatis, intelligentiæ, juris, legum, ultionis, munerum &c. meritorum ſuffragia. Provehere, provectus, provectio. Inflammare. Præſidia. Languere. Augmentum. Impendere, impenſus. Præcipuus magiſter, diſcipulus &c. Speculum. Privilegium meritorum, humilitatis, honoris, perfidiæ

&c. Coaptare & alia ejuſmodi plurima.

XXIV. Selecta loca in quibus ſtyli paritas magis conſpicua.

Ex his aliqua attentiùs conſideranda, ut quæ proprium autoris characterem clariùs exhibent. Exempli gratia eos qui interiori gratiæ voce ad Chriſtum trahuntur, *Vocati* appellantur. Lib. 1. de Vocat. gent. cap. 8. CORDIBUS VOCATORUM *ſuam inſerit voluntatem.* Et cap. 9. *Unum credentium & non credentium genus ſub* VOCATORUM *appellatione diſcrevit.* S. Leo. Serm. 6. de Nativitate cap. 2. *Nihil hic* VOCATORUM CORDIBUS *caliginis inferat terrena ſapientia* Serm. 6. de Epiphania c. 1. *Hoc manifeſtiùs fieri in omnium* VOCATORUM *illuminatione perſpicimus.*

Iidem peccatorum voluntatem, cor, arbitrium appellat *Tenebroſa.* Lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 3. *Cùm à tenebroſis cordibus etiam nunc radios ſuos veritas revelanda contineat.* & c. 15. *De tam tenebroſis mentibus fecit ſibi populum fidelem* &c. S. Leo Serm. 6 de Epiphan. cap. 1. *Quicquid in cordibus tenebroſis novæ lucis apparet* &c. Serm. 5. cap. 4. *Nihil reſideat veſtris in cordibus tenebroſum.* Serm. 4. de Nativ. cap. 4. *In qua (dogmatis execrandi viâ) nihil non tenebroſum, nihilque non lubricum.* Serm. 1. de Pentec. cap. 1. *Spiritus veritatis... in templo ſuo nec tenebroſum aliquid vult eſſe, nec tepidum.*

Diſcipulos veritatis eos uterque appellat, qui Catholicam ſectantur doctrinam vel pietatem lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 24. *Hoc deteſtabiliter prædicatum omnes* DISCIPULI VERITATIS *intelligunt.* Epiſtola ad Demetriadem cap. 4. & cap. 13. *Ipſa veritas diſcipulis ſuis dixiſſe narratur. Cùm itaque diſcipuli veritatis humanam gloriam fugiunt.* Ex utriuſque loci hujus collatione, inter alia, colligit ſanctorum Patrum Apologiſta ſtyli ſimilitudinem, atque eundem utriuſque ſcripti autorem: quantò ergo potiori id jure de Leone noſtro aſſerendum, apud quem longè crebriùs occurrit iſta appellatio. Serm. 3. de Collectis, *Beatiſſimi illi diſcipuli veritatis*, ait de Apoſtolis. De Jejun. 10. menſis Serm. 1. cap 3. *Fideles & pios* DISCIPULOS VERITATIS *nihil magis commendat* &c. De Quadrag. 8. cap. 2. *Mens Chriſtiana fugax mendacii, Diſcipula veritatis.* Serm. 10. de eadem Quadrag. cap. 2. *Servi Dei & diſcipuli veritatis.* Vide Sermonem 80. de SS. Petro & Paulo cap. 1. & Epiſtolas hujus editionis 24. cap. 1. 59. cap. 1. 62. cap. 1. 97. cap. 1. 140. in medio: ubi eadem locutio habetur.

Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 7. *Quæ ergo natura erat bona,* QUALITATE *facta eſt mala; & ille animi motus* QUI NUNQUAM POTEST SINE ALIQUO ESSE AMORE, *hoc eſt, ſine aliqua voluntate, non perdidit appetitum, ſed mutavit affectum.* S. Leo Serm. 5. de Jejunio 7. menſis cap. 3. *Duo amores ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſæ* QUALITATIBUS, *ſicut dividuntur autoribus: rationalis enim animus,* QUI SINE DILECTIONE ESSE NON POTEST, *aut Dei amator eſt aut mundi.*

Gratiæ virtutiſque opus, Dei participationem uterque dicit. Lib. 1. De Vocatione Gent. cap 8. *Apud quem* (Deum) *quod perdidit natura, non periit: æterna eſt enim ſapientia, æterna veritas, æterna bonitas, æterna juſtitia, omnium denique virtutum lumen æternum eſt, totúmque quod virtus eſt, Deus eſt. Qui ſi non operatur in nobis, nullius poſſumus participes eſſe virtutis. Sine hoc quippe bono, nihil eſt bonum: ſine hac luce nihil eſt lucidum; ſine hac ſapientia nihil eſt ſanum, ſine hac juſtitia nihil rectum.* & libri ejuſdem cap. 4. *Voluntas,* inquit, *animalis ſine ſummi amoris participatione in terrenis occiduiſque verſatur*

tur. Capitulo 3. de Gratia & lib. arb. *Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus.* S. Leo ſermone 9. de Jejunio ſeptimi menſ. cap. 2. *Qui ad me tendit, ex mei participatione ad me tendit.* & Epiſt. 15. ad Turibium cap. 5. *Nemo hominum veritas, nemo ſapientia, nemo juſtitia eſt: ſed multi participes ſunt veritatis & ſapientiæ atque juſtitiæ: ſolus autem Deus nullius participationis indigus eſt.*

Utrique familiares admodùm ſunt voces *Regere*, *Rector*, *Regens*, cùm de Deo & anima, anima & corpore, Epiſcopo & Eccleſia ſermonem habet. Paſſim Rectores appellat Leo, quos vulgò Epiſcopos alii dicunt. Sexcenta loca ſunt hujuſmodi. Vide, ſi vacat, Epiſtolam 1. cap. 1. 12. cap. 3. 14. ſub finem. 115. 128. 138. 139. 140. &c. Item Serm. 2. cap. 1. & 3. Serm. 1. de Jejun. 10. menſis cap. 2 *Suſcipiat fidelis anima autoris ſui atque* RECTORIS *immarceſſibilem caritatem.* Serm. 8. de Epiphania cap 4. *Deum &* RECTOREM *& habitatorem ſui eſſe non dubitet.* Serm. 3. in Anniv. Aſſ. cap. 1. *Quid enim tam regium, quàm ſubditum Deo animum ſui corporis eſſe* RECTOREM? De Quadrag. 1. c. 2. *Si autem* MENS SUO RECTORI SUBDITA *&c.* Serm. 4 c. 2. *Animus, quem ſub Dei gubernaculis conſtitutum, corporis ſui decet eſſe* RECTOREM. Serm. 7. c. 4 *Utendum ita corpore ſuo, ut* RECTORI ſuo *neceſſarium præbeat natura inferior famulatum.* De Paſſione Serm. 7. c 3 *Nolens* (Judas) *Chriſtum habere* RECTOREM. De Jejun. 7. menſis ſerm. 2. c. 1. *Agnoſcat inferior homo exterioris ſui ſe eſſe rectorem.* De Jejun. 7. menſis ſerm. 5. cap. *Quæ illic declinatio poteſt eſſe peccati, ubi una paſſio eſt &* REGENTIS ET SUBDITI: id eſt animæ & corporis, cujus unam paſſionem ut his verbis exprimit; ita Dei & hominis unam actionem iiſdem depingit: *Dum*, inquit lib. 1. de Vocat. Gent. c. 6. *Per communionem illuminantis & illuminati, juſtificantis & juſtificati,* REGENTIS ET SUBDITI, *omnis actio ad unum refertur, & quod ad unum refertur, utriuſque eſt.* Et lib. 2. c. 10. ait: *Omnium ſanctorum Dei Spiritum fuiſſe* RECTOREM.

Leo de gratiæ infuſione ita loquitur ſerm. 3. de Jejunio 10. menſis c. 1. *Ager iſte cordis* RORANTE DESUPER GRATIA DEI... *eleemoſynis ſeritur, orationibus fœcundatur &c.* & Serm 7. de Paſſione c. 1. *Adfuturam credimus gratiam Dei, quæ* INSPIRATIONIS SUÆ RORE *ſterilitatem noſtri cordis aſpergat* Lib. 2. de Vocatione Gent. c. 1. *Iſta gratiæ largitas... non evacuat eam, quæ ſuper unum Iſraël ſub lege* RORAVIT.

Leo Serm. 5. de Nativitate Dom. c. 1. *Non in ſolo opere virtutum, aut in ſola obſervantia mandatorum, ſed etiam in* TRAMITE *fidei* anguſta & ardua via eſt, quæ ducit ad vitam. Lib. 2. de Vocat. Gent. c 20. *In hoc anguſto quidem, ſed tamen recto intelligentiæ tramite, non parum difficultatis &c.*

Lib. 2. de Vocat. Gent. c. 21. *Nec unquam ei vicinius eſt poſſe vivere, quàm poſſe deficere* S. Leo Serm. 5. de Quadrag. c. 2. *Vicinum nimis atque contiguum eſt, ut etiam magnos animos iſta concutiant &c.*

Lib. 1. de Vocatione Gent. c. 1. *De hac compugnantia opinionum &c.* & lib. 2. c. 28. *Quam compugnantiam* (*inter velle & nolle*) *Petrus perpeſſus eſt &c.* & c. 33. *Omnes varietatum compugnantiæ.* S. Leo Serm. 5. de Paſſ. c. 2. *diverſarum compugnantiam affectionum.* Serm. 10. de Nativitate c 1. *Compugnantes ſententias.* Epiſt 67. *Compugnantia dogmata.*

Lib. 2. de Vocat. Gent. c. 15. *Flammam conciperent, quâ beatus Apoſtolus*

Paulus IGNITUS &c. Ep. ad Demetriadem c. 14. *Vnde cœpit inflammari, inde poſcat* IGNIRI. Serm. 3. de Pentec. *Vt Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus ſanctus* IGNIRET.

Serm. 1. de Jejun. 10. Menſis c. 3. *Oriatur* DE CORDIS AGRO *quod terra non dedit.* De Quadrag. Serm 1. c. 5. *Tunc in nobis bene virtutum ſemina nutriuntur, quando* AB AGRO CORDIS *noſtri germen omne externum evellitur.* De Aſcenſione Serm. 2. c. 5. *Avaritia, de cujus radice omnium malorum germen emergit: quæ niſi in ſuis fomitibus enecetur, neceſſe eſt ut in* AGRO CORDIS *illius, in quo hujus mali planta convaluit, ſpinæ potius tribulique vitiorum, quàm ullum veræ virtutis ſemen oriatur.* Serm. 6. de Jejun. 10. menſis cap. 1. *De terra quoque cordis noſtri germen juſtitiæ & fructus caritatis oriatur.*

Lib. 2. de Vocat. c. 11. *Semina chariſmatum, plantæque virtutum non* IN OMNI AGRO CORDIS HUMANI *totum hoc pariter, quod ſunt futura, naſcuntur.* Ex hac comparatione cordis cum agro natæ ſunt aliæ locutiones, quas ſæpe uſurpat, ut cùm Deum vocat ſupernum agricolam; gratiam inſpirationeſque, rorem, irrigationes, rorationes; virtutes, plantationes Dei, & alia hujuſmodi, quæ cuivis legenti occurrent.

Voluntati judicium uterque tribuit. Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 8. *à quo* (diabolo) JUDICIUM VOLUNTATIS *depravatum eſt, non ablatum.* & cap. 7. *Non perdidit appetitum, ſed mutavit affectum, id recipiens deſiderio, quod debuit refutare* JUDICIO. S. Leo Serm. 9. De Paſſione cap. 4. *Fons caritatis lavit verba formidinis: nec tardatum eſt remedium abolitionis, ubi non fuit* JUDICIUM VOLUNTATIS. De voluntate etiam intelligendum, quod Serm. 11. cap. 4. habetur. *Inſurrexit in ſemetipſum impius* (Judas) *non* JUDICIO *pœnitentis, ſed furore pereuntis.* Ep. 37. *Normam præceptionis implet* JUDICIO VOLUNTATIS.

De Vocat. Gent. lib. 1. c. 9. *ut agnitionem Dei non doctrinæ humanæ opere, ſed* MAGISTERIO *ſummi eruditoris accipiant.* & lib. 2. c. 33. *Fidei magiſterio præfuerunt.* Serm. 2. in Aſſumt. ſua cap. 3. *Omnis lingua...* MAGISTERIO HUJUS VOCIS *imbuitur.* De Quadrag. Serm. 2. cap. 4. *Redemtoris noſtri* MAGISTERIO *edocti.* De Paſſione Serm. 14. cap. 5. *Evangelico magiſterio multa ſunt aucta.* Ep. 140. *Magiſterio Spiritus ſancti illa in omnibus unitas expetatur.*

Mitto cetera, quæ quiſque legendo facile obſervabit. Monebo tantùm, ut notentur diligentiùs earumdem figurarum uſus, idem orationis numerus & ordo, conſtructio vocum eadem. Oppoſitarum congeries frequens eſt, verbo, à quo pendet ſenſus, in finem reſervato, quæ ternarium plerumque numerum non excedit; etſi ſæpe etiam ad quaternarium extendatur. Exempla aliquot ex Leonis Epiſtolis Sermonibúſque & ex opuſculo de Vocatione Gentium, ad promulſidem ſubjicimus.

S. Leo Ep. 1. ad Epiſc. Afric. c. 4. *Vt imperiti magiſtris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis.* Ep. 12. ad Anaſtaſium Theſſal. *Nihil gratiæ perſonali, nihil ambitioni, nihil redemtis permittas licere ſuffragiis.* Serm. 9. de Jejunio ſeptimi menſis cap. 2. *Si quis amor vanæ gloriæ: ſi qua radix avaritiæ, ſi quod ineſt virus invidiæ.* Serm. 1. de Jejunio decimi menſis cap. 2. *De inimicis reconciliatos, de alienis adoptivos, de impiis facit juſtos.* Sexcenta hujuſmodi exempla ſunt apud S. Leonem. Plurima etiam in libris de Vocat. Gentium, etſi tot eſſe materies librorum non ſinat. Lib. 1. cap. 8. *Quis ille erit, qui tot opinionum colluctationes, tot vincula conſuetudinis, tot præjudicia vetuſtatis ſuo tantùm*

iudicio abrumpat. Lib 2. c. 4. *Vt natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum ad cultum & dilectionem ſui imbueretur autoris.* & cap. 7. *Hæc verò membra unde apta, unde utilia, unde ſint pulchra, idem doctor exponit &c.* Cap.20. *Vbi eadem miſeria, ſimilis imbecillitas, cauſſa communis eſt &c.* Cap. 36. *Vt per laborem operum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.*

Denique quod circa hominum vultus ſæpè contingit, ut aliquid ſæpè ex iis erumpat, incurrátque in oculos intuentium, unde aliis ſimiles eſſe pronunties, etſi quid illud ſit verbis efferre non queas; hoc & legenti tum hoc opuſculum, tam ſcripta S. Leonis accidit. Neſcio quid enim audientium auribus ſonat ſimilitudinem ſtyli paritatémque ita ingerens, ut vix dubitare ſinat, quin idem loquatur in hoc opuſculo, qui in epiſtolis & in ſermonibus S. Leonis: etſi forſan exprimi verbis ſatis non poſſit.

Ut omnis tolleretur dubitandi locus, optaverit nonnullus autoritatem alicujus ſaltem manuſcripti Codicis, qui S. Leonis nomen præferret, quâ deſtituti, videbimur incaſſum hactenus laboraſſe. Sed ut omittam, quantùm plerumque vacillet Manuſcriptorum exemplarium fides, ut ex Codicibus MSS. librorum *De vita contemplativa* & hujus etiam operis *de Vocatione Gentium* perſpicuum eſt, qui octingentis ferè annis Proſperi nomine inſigniti omnibus impoſuerunt: (Proſpero enim hodie abjudicant utrumque opuſculum eruditiores quique:) addo perſuaſum mihi eſſe nullum talem reperiendum Codicem, qui hoc opus S. Leoni adſcribat; nec unquam genuinum hujus autorem fuiſſe cognitum. Qui illud Proſpero tribuerunt hac ætate, illiúſque operibus inſeruere, hoc fecerunt ex fide Codicum aliquot Mſſ. Proſperi nomen appoſuere Mſſ. Codices ex ſuffragio autorum noni ſæculi, à quibus ſub nomine ſancti hujus viri paſſim citatum fuit. Inde porro ab his creditus eſt S Proſper libros iſtos conſcripſiſſe, quod eorum autorem genuinum ignorarent, & propter libri materiem, doctrinæ convenientiam cum ſcriptis Proſperi, ſcriptoris ætatem, hæreticorúmque quos impugnat mentionem, nemini potiori jure adſcribendum putarunt, quàm ei, qui poſt Auguſtinum acerrimus gratiæ Chriſti vindex fuerat adverſus Pelagianos eorúmque reliquias. Verùm cùm hæc ſuſpicio, etſi tot annorum roborata conſenſu, penſatis quæ ſupra attulimus momentis abjicienda ſit, fatendum eſt etiam nono ſæculo hujus autoris nomen ignotum fuiſſe. Imò vero ipſo Leonis ſæculo, hoc eſt quinto, ex hominum memoria deletum fuiſſe exiſtimo: alioqui Gelaſius Papa ejus teſtimonium proferens in illo opuſculo quod adversùs Pelagianos edidit, ab eo nominando minimè abſtinuiſſet, tanto ſcilicet viro, quem Eccleſiæ magiſtris accenſere non dubitavit; nec contentus fuiſſet eo modo ſcriptorem iſtum deſignare, quo notari ſolent ignoti quique: ſi quidem eundem magiſterii titulo non aliam ob rationem ut apparet decorat, quàm quod ſuo ſe ſcripto hoc honore dignum probabat autor.

XXV. Quid de MSS. Codicum autoritate.

Quod ſi tandem pro germano ſancti Leonis fœtu receptum fuerit opus iſtud, quâ ætate in lucem ab autore editum fuerit non valdè obſcurum exiſtimo. Certum enim videtur ante compoſitum ab eo fuiſſe, quàm in Pontificem Romanum ipſe aſſumeretur. Tantum enim otii per id temporis vigilantiſſimo Paſtori non affuiſſet quantum hujuſmodi ſcriptioni neceſſarium fuit impendere; nec quicquam occurrit in ejus operis decurſu, quod

XXVI. Quando & qua occaſione fuerit ſcriptum opus.

autoritatem Pontificiam prodat: imò privatum ubique hominem, ut diximus, agit. Unde magis dicendum tunc ab eo ſcriptum fuiſſe, cùm Sixti III. Papæ adhuc Diaconus, in excubiis erat adversùs hæreticos Pelagianos, cúmque Julianum in Eccleſiæ communionem ſimulatâ fidei profeſſione irrepere volentem Sixtus Pontifex ſui Diaconi conſilio ac ſuaſione repulit, ut teſtis eſt Proſper in Chronico. Vel potiùs, quandoquidem in hoc opere Semipelagianos magis quàm Pelagianos exagitat, tunc temporis exaratum fuiſſe puto, cùm Caſſiano neceſſario ſuo ab errore revocando incumbebat: ad quem cùm legendus miſſus fuiſſet in Gallias, póſtque ejus obitum inter ſchedas ejus ſine autoris nomine repertus, à nemine potiùs ſcriptus fuiſſe putatus eſt, quàm à Proſpero, quem in hac concertatione Antagoniſtam præcipuum habuerat.

Amicum certè animum ſpirat ubique hoc ſcriptum, talémque qualem ſemper erga Caſſianum exhibuit Leo noſter. Ut facilè mihi perſuadeam, quemadmodum aperto marte impugnaverat ſanctus Proſper Caſſianum, ita occultiore conſilio petitum à Leone fuiſſe. Eum quippe jam ante impulerat, ut adversùs Neſtorium calamum ſtringeret, non eâ tantum mente, ut graſſantem jugularet hæreſim, ſed ob id etiam ut ipſum vehementiùs incenderet adverſus Pelagianos, quos Neſtorii præcurſores noverat; eâque arte Semipelagianos, naſcentes ſcilicet ab illis ſurculos, magis exoſos redderet, omnéque abrumperet quod intercedere poterat cum illis commercium: ita in præſenti opere, ut errorem Caſſiani impeteret vehementius inſurgit contra Pelagianos, quos ſolummodò nominat. Semipelagianos quaſi ex tranſverſo tantùm aggredi videtur, & veluti orationis ſuæ filo ſenſim ac ſine ſenſu ductus: licet nemo attentus non videat, majorem ſcripti partem in convellendis Maſſilienſium principiis conſumi. Eaſdem quæſtiones tractat, quas ſanctus Proſper in libro contra Collatorem, nec tam interpellat eos, qui gratiæ prorſus neceſſitatem negabant, quàm qui ad initium boni operis, aut bonæ ſaltem voluntatis liberum ſibi ſufficere arbitrium contendebant, gratiæque operationi ſubtrahebant aliquid. Hoc ſtatim ab initio operis ſui declarat, ubi ait: *Quòd gratiam negent, cùm eam humanæ voluntatis non dicem volunt eſſe, ſed comitem.*

Ex eodem indulgentiæ erga Caſſianum conſilio, quem ad Catholicum ſenſum reducere ſatagebat, deſcendit humanitas, quam Semipelagianis exhibet, quos tantùm liberi arbitrii defenſores & voluntatum patronos appellat; quódque quæſtiones iſtas tranquillè admodum verſat ac Theologici exercitii in modum, non tam alienum refutans ſenſum, quàm ſuum exponens: quòd denique ex ſancti Auguſtini nomine autoritatéque, quibus adducendis abſtinet, nullum creari voluit in hac diſputatione præjudicium, ſciens apud Caſſianum non tanti eſſe in hac materia Auguſtinum, & cupiens prætereà probare amico ſuo, ſe non de doctrina ex doctoribus, ſed de Doctoribus ex doctrina judicare, ſententiámque Auguſtini de gratia non tam ſe amplecti quia Auguſtini erat, quàm quia ex puriſſimis Scripturæ ſacræ traditioníſque Eccleſiaſticæ manabat fontibus.

XXVII. An de hoc ſcripto mentio

Sunt qui conjecturas, quas hucuſque expoſuimus, inde firmari poſſe putent, quod aliqui de gratia Tractatus à ſancto Leone exarati videntur, quos deſiderent, adducti ad hanc ſententiam verbis tum ſancti Proſperi ſeu

apud Photium aut alios,

potiùs auctoris Anonymi de Promiſſionibus Dei dimidii temporis cap. 6. apud Proſperum; tum Photii CP. Patriarchæ, qui in ſua Bibliotheca hæc habet: *Scripſit & ſanctus Leo Romanus Epiſcopus de Pelagianis converſis, quomodo debeant recipi, quando convertuntur, ſcriptis ſuam opinionem damnantes.* Verùm etſi certum eſt ſtrenuè ſemper dimicaſſe contra Pelagianos Leonem noſtrum; alióſque etiam libros pro occaſione ſcripſiſſe verò ſimillimum ſit; quem enim & doctrina & dicendi copia adeò pollentem ſæpiùs vidimus cum Manichæis, Eutychianis, aliiſque hæreticis manus conſerentem, haud par eſt credere Pelagianos impunè graſſantes per Eccleſiam conſpexiſſe: fatendum tamen eſt, ea quæ mox attulimus teſtimonia id, quod ab auctoribus prædictis contenditur, minimè probare. Prior enim ſcriptor tantùm dicit quod *ſanctus Leo Manichæos ſubverteret & contereret Pelagianos, & maximè Iulianum.* Quod neceſſe non habemus de ſcriptis interpretari, cùm è contrà obvium ſit magis de ſacerdotali hoc ſolicitudine, ardenti zelo, autoritatéque Apoſtolica intelligere, quibus emergentium ſubinde in Eccleſia Pelagianorum conatus ſtrenuè compreſſerit. Quod ad Photii teſtimonium pertinet, aliud non intelligit, quàm quod Epiſtolis ſancti Leonis ad Septimium Altinum & ad Epiſcopum Aquileienſem continentur. Qui enim Baronium ſecuti hæc Photii verba allegantes aſſeruêre ſcripta, quæ commemorat, periiſſe, non animadverterunt id totum quod refert Patriarcha, in citatis Epiſtolis haberi, ſcilicet mandatum quo Epiſcopi à Romano Pontifice monebantur, ne quemquam Pelagianorum, qui Eccleſiaſticæ communioni reſtitui poſtulabant, reciperent, niſi erroribus priſtinis ſcripto propriâ manu obſignato damnatis.

De Promiſſion. dimidii temporis. cap. 6.

Epiſt. vi. ad Septimium Epiſc. Epiſt. vii. ad Aquileienſ. Epiſc.

XXVIII. Objectionibus aliquot reſpondetur. *Voſſius Hiſtor. Pelag. l. 1. c. xx.*

Gerardus Joannes Voſſius hiſtoriæ Pelagianæ ſcriptor eruditus lib. 1. cap. 20. ubi de autore operis de Vocatione Gentium, eam ob cauſſam Proſpero abjudicandum exiſtimat, *quòd hujus ſcriptoris ſententia non examuſſim quadrat doctrinæ Proſperi.* Voſſio ſubſcribit Henricus de Noris Hiſtoriæ Pelagianæ, lib. 2. cap. 14. Atque ut opinioni ſuæ robur adjiciat, nonnulla utriúſque excerpta in medium adducit, quæ noſtri eſt inſtituti ad examen revocare. Etſi enim ultrò cum utróque illo rerum Pelagianarum Hiſtoriographo contendimus Proſperi non eſſe libros de Vocatione Gentium, illorum tamen argumentis ſubſcribere nequaquam poſſumus: nec patimur Leonem, cui Opuſculum aſſerimus, de abjurata Auguſtini Proſperíque doctrina in cauſſam vocari. Non moleſtè igitur feret vir doctiſſimus examen, quod non contradicendi animo, ſed illuſtrandæ veritatis gratiâ inimus.

Primum Noriſii Argumentum.

Objectio I. ex gratiæ univerſalitate.

VIDEO, inquit, *librorum illorum ſcriptorem diverſâ à Proſpero viâ abiiſſe. Nam lib. 2. plurimùm laboris inſumit, ut communem gratiam Dei omnibus faciat.*

Leonem petit iſta accuſatio, non modò quia autor fuit librorum de Vocatione Gentium, ſed etiam quia multa ſunt in aliis indubitatis ejus operibus ſeu in ſermonibus, quæ cum illa librorum de vocatione doctrina conveniant, ut meritò ex illa doctrinæ affinitate argumentum ſumſerimus pro aſſerendis Leoni noſtro iſtis libris. Aliquot hujuſmodi loca ſuperiùs collegimus, quæ legi poſſunt: ſed facile eſt & hæc & illa apud æquum lectorem de

Noriſii aliorúmque accuſationibus purgare, duóque invictè probare: Primùm quidem, Leonem noſtrum, cum & in libris de Vocatione Gentium, & in Sermonibus ſuis communem omnibus facit gratiam Dei, longè alio ſenſu latioríque ſignificatione uſurpare gratiæ nomen, quàm ſumatur à Proſpero; alterum verò, quòd cùm idem gratiæ nomen à Leone, eodem ſenſu quo à Proſpero uſurpatur, eandem quoque ab ipſo Auguſtini de gratia doctrinam cum Proſpero prædicari.

Quid per gratiam omnibus communem intelligat autor.

His itaque in locis, ubi gratiam Dei omnibus datam aſſerit, per eam intelligit exteriora & naturalia Dei dona, quæ omnibus promiſcuè expoſita ſunt; aliquando Moſaïcæ legis documenta, nonnunquam etiam ſancti Evangelii prædicationem, quæ nulli hominum conditioni denegatur. Triplicem hanc gratiæ claſſem explicat tum aliis in locis, tum capite 9. libri 2. *Ad id*, inquit, *unde digreſſa eſt diſputatio, revertamur, ad conſiderationem ſcilicet differentiarum, quibus divinæ* GRATIÆ *opera ac dona variata ſunt. Altitudo quippe divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, cujus inſcrutabilia ſunt judicia, & inveſtigabiles viæ, ſic ſemper miſericordiam ſuam & juſtitiam temperavit, ut ſecretiſſima æterni conſilii voluntate noluerit in omnibus temporibus ſuper omnes generationes, aut ſuper omnes homines, æquales donorum ſuorum eſſe menſuras. Si quidem aliter eos* IUVERIT, *quos ad cognoſcendum ſe,* CÆLI ET TERRÆ TESTIMONIIS *conveniebat: aliter illos, quibus non ſolùm* ELEMENTORUM FAMULATU, *ſed etiam* DOCTRINA LEGIS, PROPHETARUM ORACULIS, MIRACULORUM SIGNIS, ET ANGELORUM COOPERATIONIBUS *conſulebat: & multò magis aliter miſericordiam univerſis hominibus declaraverit,* QUANDO FILIUS DEI FACTUS EST FILIUS HOMINIS, *ut inveniretur ab iis, qui non quærebant, & appareret his, qui eum non interrogabant.*

Incarnationem univerſis hominibus declaratam docet, quia Chriſtus Dominus Apoſtolis præcepit, ut euntes docerent *omnes gentes*, & ut euntes *in orbem univerſum* prædicarent Evangelium *univerſæ creaturæ*: ſicut habetur Matth. 28. & Marci 16. *Numquid*, ait autor lib. 2. cap. 2. *in hac præceptione ullarum nationum ullorúmve hominum facta diſcretio eſt? Neminem merito excepit; neminem genere ſeparavit, neminem conditione diſtinxit. Ad omnes prorſus homines miſſum eſt Evangelium crucis Chriſti.* Hinc Evangelium non ad unum peculiarem populum deſtinatum eſt, ſed ad omnes gentes: in quo à lege differt, quæ ſolis Judæis data eſt. Unde & facile eſt agnoſcere quam univerſalitatem hujuſmodi gratiæ tribuat, & quo ſenſu gratiæ nomen ei largiatur.

Reſtat igitur ut primum ſolummodò gratiæ genus omnibus temporibus, omnibus populis, omnibus & ſingulis hominibus commune propriè hîc dixerit autor iſte: Cæli, inquam, & terræ teſtimonia, elementorum obſequia & famulatum, totius denique mundi pulchritudinem & ornatum: quibus gratiæ nomen tribuere, ſcriptoris eſt primum integri hominis ſtatum, non præſentem lapſi conditionem contemplantis; ſufficientiam verò ad ſalutem largiri exteriori hujuſmodi gratiæ, non eſt niſi hominis Pelagianâ lue infecti.

Quæ explicatio lucem affert his omnibus locis, ex quibus doctiſſimi viri Noriſius & Voſſius occaſionem ſumſere diſcrimen ſtatuendi inter Auguſtinianam Proſperi doctrinam, & eam quam tradit autor librorum de Voca-

tione omnium Gentium. Qui omnes, ſi paulò attentiùs examinentur, nihil aliud deprehendentur habere de gratia generali, quàm quod modò expoſuimus.

Inſignis in primis lib. 2. cap. 4. occurrit locus: *Sed ne in præteritis quidem ſeculis*, inquit, *hæc eadem gratia, quæ poſt Domini noſtri* JESU CHRISTI *Reſurrectionem ubique diffuſa eſt, & de qua ſcriptum eſt*: Illuxerunt corruſcationes tuæ Orbi terræ: DEFUIT MUNDO. *Quamvis enim ſpeciali cura atque indulgentia Dei populum Iſraëliticum conſtet electum, omnéſque aliæ nationes ſuas vias ingredi, hoc eſt, ſecundum propriam permiſſæ ſint vivere voluntatem, non ita ſe tamen æterna creatoris bonitas ab ullis hominibus avertit, ut eos ad cognoſcendum ſe atque metuendum, nullis ſignificationibus admoneret. Cœlum quippe ac terra & mare, omniſque creatura, quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem ſui imbueretur autoris: implente omnia ſpiritu Dei, in quo vivimus, movemur & ſumus.*

Evidens eſt hoc unum autoris iſtius conſilium eſſe, ut his verbis comparationem inſtituat triplicis illius medii, ſeu, ut vocat, gratiæ, per quam Deus opt. Max. cognitionem ſui nominis hominibus impertiit per varias temporum ætates. Primam quidem, quam in cœli & terræ, omniúmque creaturarum contemplatione conſtituit, omnibus hominibus eſſe communem. Secundam Judæis ſpecialem, quibus præter elementorum, ut ſæpe loquitur, paginas, doctrinam legis addiderit. Tertiam denique, quæ poſt Chriſti Reſurrectionem illuxit, in prædicatione Evangelii ponit, quæ & creaturarum conſiderationi & doctrinæ legis adjecta, *multo magis aliter miſericordiam Dei univerſis hominibus declaravit*. Gratia igitur, quam omnibus hominibus communem facit, creaturarum contemplatio eſt. Naturalis, inquam, & exterior gratia; quæ, ut ſcribit c. 10. ejuſdem libri, *Docendis juvandiſque hominum mentibus nunquam defuit. Semper etenim pluit ſuper bonos & malos; ſemper ſolem ſuum oriri fecit ſuper juſtos & injuſtos; ſemper vitales auras præbuit; ſemper diei ac noctis viciſſitudines miniſtravit, ubertatem agris, multiplicationem ſeminibus, fœcunditatem generandis hominibus ſemper impendit.* Hanc gratiam capite 4. citato ait eſſe teſtimonium, illud de quo Actor. 14. Paulus ait: Quòd Deus *non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit. Quod eſt autem*, inquit, *hoc teſtimonium, quod ſemper Domino deſervit, & nunquam de ejus bonitate ac poteſtate conticuit, niſi ipſa* TOTIUS MUNDI INENARRABILIS PULCHRITUDO, *& innumerabilium beneficiorum ejus dives & ordinata largitio: per quæ humanis cordibus quædam æternæ legis tabulæ præbebantur, ut* IN PAGINIS ELEMENTORUM AC VOLUMINIBUS TEMPORUM *communis & publica divinæ inſtitutionis doctrina legeretur?*

Hanc gratiam nemo dixerit eandem eſſe, quam ſanctus Proſper omnibus communem negat, niſi qui cum Pelagianis veram Chriſti gratiam in doctrina legis & prædicatione Evangelii poſuerit. Illius enim gratiæ vim omnem & efficaciam ait eſſe, *ſignificationibus admonere, ad cultum & dilectionem Dei imbuere*, hoc eſt, docere; æternam legem velut in tabulis exhibere, & velut in paginis quibuſdam communem & publicam divinæ inſtitutionis doctrinam legendam præbere. Hanc etiam legem vocat, quæ pleriſque facta

eſt odor mortis ad mortem, & litera occidens. Ita enim proſequitur & claudit caput illud quartum libri 2. *Cœlum ergo cunctiqae cœleſtia, mare & terra, omniaque quæ in eis ſunt, conſono ſpeciei ſuæ ordinationiſque concentu preſtabantur gloriam Dei, & prædicatione perpetua majeſtatem ſui loquebantur autoris; & tamen maximus numerus hominum, quia vias voluntatis ſuæ ambulare permiſſus eſt, non intellexit, nec ſecutus hanc legem eſt: & odor vitæ, qui ſpirabat ad vitam, factus eſt ei odor mortis ad mortem; ut etiam in illis viſibilibus teſtimoniis diſceretur, quod litera occideret, ſpiritus autem vivificaret.*

Unde autem fit, ut hæc gratia maximo hominum numero litera occidens, & odor ſit mortis ad mortem, facilè intelligit, qui quod Paulus Apoſtolus differit de lege Moſaïca, non ignorat. Idem enim utriuſque munus & officium eſt, hominem erudire & monere. Exterior porrò admonitio & ſcientia eum omnem inflat & ſubvertit, quem interior ſpiritus charitatis & fidei non ædificat, nec convertit. *Hæc autem fides*, ait, *antequam veniret hoc ſemen, de quo Abrahæ dictum eſt:* In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ: *intra unius ſtirpis populum continebatur, vigente apud veros Iſraëlitas ſpe redemptionis noſtræ. Quoniam etſi fuerunt ex alienigenis, quos temporibus legis veritas illuſtrare dignata ſit, tamen* TAM PAUCI FUERUNT, UT VIX COGNOSCATUR AN FUERINT. Sine illa verò interioris gratiæ Chriſti luce, quid poſſit in cordibus hominum exterioris hujus gratiæ lux & doctrina, docet idem cap. 17. libri 2. *Quibus tamen*, inquit, nationibus quæ de Chriſto non audierunt, *illa menſura generalis auxilii, quæ deſuper omnibus ſemper hominibus eſt præbita, non negatur: Quamvis tam acerbo natura humana vulnere ſauciata ſit, ut ad cognitionem Dei neminem contemplatio ſpontanea plenè valeat erudire* (En quale eſt generale, de quo loquitur, auxilium.) *niſi obumbrationem cordis vera lux diſcuſſerit, quam inſcrutabili judicio Deus juſtus & bonus, non ita in præteritis ſeculis, quemadmodum in noviſſimis diebus effudit.*

De Vocat. omn. Gent. l. 2. c. 14.

Ibid. lib. 2. c. 17.

Denique, ut intelligat quiſque quantopere à mente autoris iſtius abhorreant, qui generalem, quam aſtruit gratiam, omnibúſque communem facit, de vera Dei per Chriſtum Servatorem gratia interpretantur, legenda ſunt quæ habet ille cap. 31. Ubi quodnam ſuum fuerit in ſuperioribus conſilium, quæ ſententia, ipſe aperit; ne in alienum ſenſum lævâ interpretatione detorquerentur ejus verba: *Elaboratum eſt*, inquit, *quantùm Dominus adjuvit, ut non ſolùm in noviſſimis diebus, ſed etiam in cunctis retro ſeculis probaretur gratiam Dei omnibus adfuiſſe, providentia quidem pari & bonitate generali, ſed multimodo opere, diverſaque menſura. Quoniam ſive occultè, ſive manifeſte* (hoc eſt ſive per gratiam occultam & interiorem, ſive per manifeſtam & exteriorem) *ipſe eſt, ut Apoſtolus ait*, Salvator omnium hominum, maximè fidelium. *Quæ ſententia ſubtiliſſimæ brevitatis & validiſſimi roboris ſi tranquillo conſideretur intuitu, totam hanc, de qua agimus, controverſiam dirimit. Dicendo enim.* Qui eſt Salvator omnium hominum *confirmavit bonitatem Dei ſuper univerſos homines eſſe generalem: Adjiciendo autem*, Maximè fidelium: *Oſtendit eſſe partem generis humani, quæ merito fidei divinitus inſpiratæ, ad ſummam atque æternam ſalutem ſpecialibus beneficiis provehatur. Quod utique nulla iniquitate agitur iuſtiſſimi & miſericordiſſimi Dei, cuius indicium*

cium

cium in his diſpenſationibus, non cum arrogantia diſcutiendum, ſed cum tremore laudandum eſt. Supervacaneum erit loca ſermonum ſancti Leonis his ſimilia hîc exſcribere; cum ſuperiùs poſita adiri poſſint. Quibus illuſtrandis ſufficiunt ea, quæ modò expoſuimus.

Addit Noriſius manifeſtè autorem iſtum in hac materia pugnare cum Proſpero. *Hic enim*, inquit, *hanc communem gratiam penitùs repudiavit*, ob eam rationem: *quia Evangelium non omnibus gentibus annunciatum ſtatim fuit; cùm tamen alter gratiam communem faciat, quia ad omnes miſſi ſunt Apoſtoli ut Evangelium prædicarent.* Pace tua, vir doctiſſime, non pugnant inter ſe autores illi, vel ad ſummum levicula eſt verborum, non ſenſuum, pugna. Veram enim Chriſti gratiam non eſſe communem omnibus hominibus; & omnibus communem eſſe generalem illam gratiam naturalem, quam probavimus ab autore illo conſtitui in contemplatione creaturarum, certum eſt contradictoria vel contraria non eſſe. At non minùs certum eſt, de gratia Chriſti Proſperum loqui:

Henr. de Noris hiſtor. Pelag. lib. 2. cap. 14.

----- Dic unde probes quod gratia Chriſti
Nullum omnino hominem, de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitámque beatam
Impertire velit.

Proſper Carm. de Ingratis.

Autorem verò alterum perſpicuum eſt loqui de gratia exteriori & naturali, quæ vicem legis implens, timendum amandúmque creatorem admonet, timorem verò amorémque ipſum nequaquam impertit: uti abundè probavimus. Veram porrò Chriſti gratiam non omnibus à ſe credi communem ſignificat ſexcentis, ut ita dicam, locis ejuſdem opuſculi. Hinc lib. 1. cap. 13. *Quod aliquos ſalvantis gratia prætereat, & pro eis oratio Eccleſiæ recepta non fuerit, ad occulta divinæ juſtitiæ judicia referendum eſt*, inquit, *& agnoſcendum ſecreti hujus profunditatem nobis in hac vita patere non poſſe.* Quod pluribus aliis locis ab eo repetitur. Hinc cap. 25. *Tales fuerunt, qui ſunt attracti, quales hi qui in ſua duritia ſunt relicti. Sed illis tribuit gratia ſtupenda quod voluit; iſtis tribuit veritas juſta quod debuit: ut judicium Dei magis inſcrutabile ſit in electione gratiæ, quàm in retributione juſtitiæ.* Et lib. 2. cap. 19. *Qui exortes gratiæ fuerint, de ſua nequitia redarguantur; & qui ejus lumine enituerint, non in ſuo merito, ſed in Domino glorientur.* Verùm tantum abeſt ut veram gratiam Chriſti Salvatoris communem omnibus fecerit, ut etiam ex hoc quod communis omnibus non ſit, tractandam proponat ſibi capite 25. & ultimo libri primi difficultatem, libro ſequenti ventilandam; quomodo videlicet concilietur illa ſententia cum hac parte fidei, quæ generalem de hominum ſalute voluntatem Dei profitetur: *Verumtamen*, inquit poſt verba mox citata, *ne illa pars fidei, qua piè credimus Deum velle, ut omnes homines veritatis agnitione ſalventur, per hoc quod de effectibus gratiæ evidenter oſtenditur, infirmata videatur, annitendum eſt, auxiliante Chriſto, ut nobis ſtabilitas hujus definitionis appareat.*

De Vocat. Gent. lib. 1. cap. 1.

Ibid. cap. 15.

Ibid. lib. 2. c. 19.

Idem. lib. 1. c. 25.

II. *Argumentum Noriſii.*

XXIX. Objectio 2. ex doctrina circa

VErſans, inquit, autor librorum de Vocatione Gentium lib. 2. cap. 20. objectionem illam à parvulis ductam, in qua Auguſtinus & ſectatores

parvulorum ſalutem petita.

contra Pelagianos triumphum ſibi cecinerunt; ita cap. 23. reſpondet: *Non irreligioſè arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod iſti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus, quâ bene utique ſi eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem juvarentur.* Quibus, inquit, contraria ſcribit Proſper in carmine de Ingratis, cap. 31.

Proſper Carm. de Ingratis.

Et tamen ex iſtis miſeratrix gratia quoſdam
Eligit, & rurſum genitos baptiſmate transfert
In regnum æternum, multis in morte relictis,
Quorum cauſſa fuit ſimilis de vulnere eodem.
Nec meritis iſtud poteris aptare parentum,
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abſtuleritque aliis aliena ignavia vitam:
Cum videas multos ſanctis genitoribus ortos,
Nullo ſalvari ſtudio potuiſſe ſuorum.

Ab illa Proſperi doctrina nequaquam recedit autor noſter: imò verò eidem ſubſcribit utráque manu. Nam lib. 1. cap. 16. cùm in ſuperioribus capitibus probare aggreſſus eſſet, cur uni potiùs quàm alteri gratia daretur, ſecretum eſſe ab humana cognitione ſubtractum, & ad altitudinem divitiarum ſapientiæ Dei ſcientiæque referendum, hoc ipſum capite iſto confirmat exemplo parvulorum: *Reſpice*, inquit, *& ad univerſalem multitudinem parvulorum, in quibus, excepto illo, quo in damnationem naſcitur gens humana delicto, nec præterita poſſunt merita, nec futura cenſeri. Omnes enim, de quibus nunc loquimur, ante ullum intelligentiæ uſum, ante liberum voluntatis arbitrium, alii ad æternam beatitudinem regenerati, alii ad perpetuam miſeriam tranſeunt non renati... Non invenit quod diſcernat humana juſtitia; ſed habet quod eligat inenarrabilis gratia Dei, &c.* De meritis parentum prorſus ſilet, non ſecùs ac Proſper, quæ ſi poneret, jam inveniret quod diſcerneret etiam humana juſtitia, nec omnino inſcrutabile eſſet Dei judicium: Capite verò 22. vehementiùs invehitur in eos, *qui neſcire aliquid erubeſcunt, & omnem diſcretionem, qua Deus alios eligit, alióſque non eligit, ad merita humanæ referunt voluntatis... Quæ*, inquit, *definitio, ut interim de gratiæ veritate taceatur, de his videtur aliquam oſtentare ratiunculam, qui libero utuntur arbitrio. De parvulis verò, quibus ſine ullo bonæ voluntatis merito in originali vulnere cum ceteris mortalibus cauſſa communis eſt*, NIHIL POTEST EXPOSITIONIS AFFERRI, QUA DOCEATUR, CUR ISTI SALVI FIANT RENATI, ILLI PEREANT NON RENATI, *ſub illius providentia & omnipotentia, in cujus manu eſt anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.* Et inferiùs: *Fruſtrà profunditatem inſcrutabilis gratiæ per liberum arbitrium conantur aperire, qui cauſſam electionis in eorum conſtituunt meritis, qui eliguntur: & cùm multa de malorum voluntate ac judicio inepta & falſa protulerint*, IN PARVULORUM TAMEN DISCRETIONE DEFICIUNT, &c.

Vides ut non minùs autor iſte triumphum ſibi contra Pelagianos canat ex electione parvulorum, quàm Auguſtinus, Proſper, & alii Auguſtini diſcipuli. Vides, ut & proprium omne à parvulis meritum excludat, nec tamen ad parentum recurrat merita: quæ ſi admitteret, jam falsò aſſereret

autor, *nihil poſſe expoſitionis afferri, quâ doceatur, cur iſti ſalvi fiant renati, illi pereant non renati*; nec magis Pelagiani *in parvulorum diſcretione deficerent*, ſi poſſent ex autoris mente, malis parentum meritis præmaturam filiorum mortem ac damnationem æternam aſcribere, quàm Catholici & autor ipſe cap. 22. cùm præmaturæ parvulorum mortis ac damnationis cauſſam in originale Adami delictum refundunt.

Hæc autor in libro primo, ubi latiùs quæſtionem iſtam pertractat. In ſecundi verò capitibus 20. 21. 22. & 23. ubi eandem verſat parvulorum cauſſam, priorem de his ſententiam nullatenus mutat, ſed confirmat potiùs pluribus argumentis. Enimverò probaverat toto hoc libro, 1. Deum velle omnes homines ſalvos fieri, 2. hanc voluntatem Dei generalibus donis, quæ omnibus impenduntur, manifeſtam fieri, nec aliunde. 3. Generalia tamen illa dona, ut potè exteriora & naturalia, ad cognoſcendum Deum non ſufficere ſine ſpeciali veræ Chriſti Salvatoris gratiæ dono: *Tam acerbo* enim *natura humana vulnere ſauciata eſt*, inquit, *ut ad cognitionem Dei* NEMINEM *contemplatio ſpontanea* VALEAT ERUDIRE, *niſi obumbrationem cordis* VERA LUX *diſcuſſerit*. 4. Speciale hoc donum ex inſcrutabili judicio Dei non omnibus eſſe conceſſum, *ſive igitur noviſſima contemplemur ſecula*, ſcribit ille lib. 2. cap. 25. *ſeu prima, ſeu media*, RATIONABILITER ET PIE CREDITUR *omnes homines ſalvos fieri Deum velle, ſempérque voluiſſe;* ET HOC NON ALIUNDE DEMONSTRATUR, *quàm de iis beneficiis, quæ providentia Dei univerſis generationibus communiter atque indifferenter impendit... Deo autem placuit & hanc ſpecialem multis tribuere, & illam generalem à nemine ſubmovere; ut ex utrique appareat non negatum univerſitati, quod collatum eſt portioni; ſed in aliis prævaluiſſe* GRATIAM, *in aliis reſiluiſſe* NATURAM.

His ita conſtitutis, *non parùm difficultatis*, ut ait cap. 20. *opponit conſideratio parvulorum, qui nullo judicio rationis utuntur, quo autoris ſui beneficia ſentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere... Vnde cùm omnes homines velit Deus ſalvos fieri, quid eſt quod alienatur à ſalute perpetua tanta infantium multitudo?*

Si hoc parentum culpæ deputandum exiſtimaſſet autor, facilis erat reſponſio, nec neceſſe erat ad inſcrutabilia Dei judicia & inveſtigabiles vias recurrere. Huc tamen confugit: *De hac altitudine*, inquit c. 21. *diſcretionis Dei non conturbabitur cor noſtrum, ſi firma & ſtabili fide omne judicium Dei juſtum eſſe credamus; nec appetamus habere cognitum, quod voluit eſſe ſecretum: ut ubi inveſtigari non poteſt quare ita judicet, ſufficiat ſcire quis judicet.* Tum docet aliam hujus rei cauſſam nullam eſſe quàm *ſententiam, quam humanum genus in Adæ primi parentis prævaricatione excepit, & grave jugum quod eſt ſuper filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum in diem ſepulturæ in matrem omnium: Nec de immaturitate mortis eſſe rationem conquerendi, cùm ſemel in naturam noſtram per peccatum ingreſſa mortalitas, obnoxium ſibi omnem vitæ noſtræ fecerit diem.* Unde concludit juſtiſſimo perire judicio, quotquot ex hac vita diſcedunt parvuli priúſquam ſalutari lavacro abluerentur; gratuitâ autem miſericordiâ liberari quotquot contra communem mortalitatis legem, ſtatim ut nati ſunt, non intereunt: *Vt generali neceſſitate variata, cauſſas ſibi Dominus indulgentiæ correptioníſque ſervaret: eſſétque in uno omnium debito, quod & miſericors remitteret, & juſtus exigeret.*

Ex iſta doctrina conſectaneum eſt, quod capite 23. ſtatim ſubjicit, quòd ſcilicet *inſcrutabilior ſit cauſſa donorum, quæ gratia tribuit* quibuſdam parvulis, *quàm miſeriarum, quas natura promeruit*, & juſtitia rependit innumeris aliis: *In quo opere gratiæ*, inquit cap. 24. *quis niſi arrogantiſſimus atque vaniſſimus de divina juſtitia conqueratur, quòd non omnibus parvulis ſimilis providentia conſulat, omniaque pericula, quæ moriturorum regenerationem prohibere poſſunt, aut poteſtate ſubmoveat, aut miſeratione præveniat? Quod utique erga omnes fieret, ſi ita fieri omnino deberet.*

Multùm igitur abeſt autor, ut capite illo 23. unde ſumitur objectio, bonis vel malis parentum meritis ſalutem parvulorum vel damnationem aſcribat: cùm ipſo initio capitis aſſerat inſcrutabiliorem eſſe cauſſam donorum, quæ gratia tribuit, quàm miſeriarum, quæ natura promeruit; ex Adami ſcilicet delicto, quæ vera cauſſa eſt, ut in ſuperioribus dixerat, damnationis parvulorum. Et tamen hanc meritis parentum tribuere debuerat, ut Proſperi ſententiæ adverſaretur; quæ opinio Noriſii eſt.

De hoc igitur capite quæſtio non movetur ab autore hujus opuſculi. Hoc porrò unum ſolicitum eum habet: quomodo reſpectu parvulorum, qui pereunt, verum erit Pauli Apoſtoli effatum: quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri. Hoc enim, inquit, cap. 25. NON ALIUNDE MONSTRATUR *quàm de iis beneficiis, quæ providentia Dei univerſis generationibus communiter atque indifferenter impendit.* Parvuli autem, ait cap. 20. *Nullo judicio rationis utuntur, quo autoris ſui beneficia ſentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere:* Nec iis Deus *illud tempus impertit, in quo per voluntariam fidem percipiendæ gratiæ ſint capaces.* Reſpondet parvulos illos pertinere ad illam gratiæ partem, ſeu generalia creatoris beneficia, quæ ſemper univerſis ſunt impenſa nationibus: quæ etſi per ſe non potuerint percipere, accepere tamen in parentibus, quorum pars quædam cenſentur, donec ab illis nondum rationalis infantiæ exordiis exceſſerint: *Qua utique*, generali gratiâ ſeu munificentiâ creatoris, *ſi bene eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem juvarentur infantes.*

In qua reſponſione plura notanda veniunt. Primùm enim ſententiam illam non velut ſuam ac propriam aſſerit, ſed proponit ſolummodò ab iis tenendam, qui noluerint hujuſmodi parvulos ſine baptiſmo decedentes omnis omnino gratiæ exortes pronuntiare.

2. Timidè ac dubitanter explicationem illam profert in medium, non ut ſcripturis traditioníve ſanctorum Patrum innixam, ſed velut quæ abſque religionis offensâ teneri queat: *Non irreligiosè*, inquit, *arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quòd iſti paucorum dierum homines, ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus.*

3. Quòd de meritis parentum ne verbum quidem habet, ex quo contrariam Proſperi doctrinæ ſententiam propugnaſſe credatur.

4. Latum eſſe diſcrimen inter hanc quæſtionem: an ex malis parentum meritis damnatio parvulis non baptizatis proveniat: & hanc alteram; an parentibus imputandum quod parvuli generalium donorum creatoris participes non fiant. Illud cum Auguſtino & Proſpero negat autor; hoc de ſuo timidè & quærentis in modum ſuggerit. In quo licet differre videatur à Proſpero quoad modum loquendi, reipſa tamen ei concinit. Eſto enim non deſit

parentibus, & per eos parvulis gratia generalis, quam ejus verbis explicuimus, cùm hæc nec his, nec illis ad ſalutem ſufficiat, niſi per ſpecialem ſeu veram Chriſti gratiam *excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute* adjuventur: quærendum rursùs cur cùm illa detur omnibus, hæc quàm plurimis negetur? Cur cùm juſtorum ſæpè filii ſine baptiſmate intereant, parentibus nihil omittentibus, ut ſalutari undâ abluantur; impiorum è contra filii à propriis deſerti parentibus, alienorum beneficio ad baptiſmatis gratiam veniunt? Et tunc iterùm cum Proſpero confugit ad inſcrutabilia judicia Dei, & inveſtigabile prædeſtinationis decretum.

5. Igitur ex his notandum de parvulis ſine baptiſmo decedentibus, aliud non eſſe autoris iſtius judicium, quàm de adultis generalis illius ſolùm gratiæ beneficio utentibus? Sicut igitur propria horum merita in electione non penſat, ita nec in illis parentum merita conſulit, ut electionis cauſſam inveſtiget. Hæc ſunt autoris verba in illo ipſo capite, quod objicitur: *Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parciùs atque occultiùs omnium hominum corda pulſantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute, vocatio ſpecialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifeſtatur electio. Quæ quidem nec illis, qui renati non ſunt in parentibus defuit, ſed iis qui renati ſunt, præ parentibus affuit: ita ut multis ſæpè, quos ſuorum impietas deſeruit, alienorum cura ſervierit, & ad regenerationem venerint per extraneos, quæ eis providenda non erat per proximos.*

III. *Noriſii Argumentum.*

XXX. Objectio 3. quæ ex doctrina de prædeſtinatione petitur.

P*Ræterea*, inquit, *idem ſcriptor capite ultimo ſatis timidè de prædeſtinatione loquitur; imò ſcientiam illi præviam non ſemel ponere videtur, dum illam objectionem ſibi opponens*, fruſtrà nos orare & laborare, ſi ex incommutabili propoſito ejus Chriſtianæ gratiæ ſubſiſtit electio: *ita ibi reſpondet:* Non intelligunt ſcientiam Dei, quæ & præterita & præſentia futura complectitur, tempore non teneri. *Et cum id paucis explicaſſet, concludit:* Hæc autem æterna & ſemper tranquilla cognitio nulla nos urget neceſſitate peccandi, &c. *Ibidem electionem ad gratiam ſine meritis adſtruit; electionem verò ad gloriam ex meritis ſuſpendit:* Deus ergo his, quos eligit ſine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et fruſtrà dicitur quod ratio operandi non ſit in electis, cùm etiam ad hoc operentur ut electi ſint.

Miror hominem doctum his ita moveri, ut propterea autorem à Proſperi doctrina alienum putet. Non ignorat ſcientiæ & præſcientiæ nomen plerúmque uſurpari ab Auguſtino & Proſpero in explicando æterno prædeſtinationis decreto; ut mirum non ſit ab autore pariter iſto uſurpatum. Sanctus Auguſtinus lib. de dono perſever. cap. 14. *Hæc*, inquit, *prædeſtinatio ſanctorum nihil aliud eſt, quàm præſcientia ſcilicet & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur.* Et adhuc: *Ipſa igitur* obedientia *Dei donum eſt, quod ſe daturum Deus vocatis ſuis, omni Chriſtiano confitente, præſcivit. Hæc eſt igitur prædeſtinatio, quam fideliter atque humiliter prædicamus.* Cap. 17. dicit: quod *Deus dona ſua in præſcientia præparavit.* Et quod *in ſua, quæ falli mutarique non poteſt, præſcientia opera ſua futura diſponere, id omnino nec alind quicquam eſt niſi prædeſtinare.* Proſper verò ad excerpta Genuenſium, dubio 8. *Agnoſcamus itaque ſapienter, piéque fateamur*

Auguſt. de don. Perſever. cap. 14.

Ibidem. cap. 17.

Proſper. ad excerpta Genuenſ. Reſp. ad dub. 8.

præſciſſe incommutabiliter Deum, quibus eſſet daturus ut crederent, aut quos daturus eſſet filio ſuo; ut ex eis non perderet quemquam. Etſi hæc præſcivit, beneficia ſua illum, quibus nos dignatur liberare, præſciſſe, & hanc eſſe prædeſtinationem ſanctorum: præſcientiam ſcilicet & præparationem gratiæ Dei, quâ certiſſimè liberantur.

Quod ſi exiſtimavit Noriſius per præſcientiam illam, quâ autor noſter definit prædeſtinationem, intellexiſſe eum vel ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſeu rerum poſſibilium, quæ decretum Dei liberum & præcedat & dirigat, vel præſcientiam conditionatam, ſeu ſcientiam mediam rerum nunquam futurarum, quas homo facturus eſſet, ſi talis gratia vel conditio poneretur; qua Deus noverit quæ media, quiſve gratiarum ordo ſalutem allatura eſſent, ſi conferrentur. Si, inquam, hæc putavit Noriſius de autore noſtro, meritò eum diverſa à Proſpero ſentire pronuntiavit. Sed abſit, ut hunc ſenſum illi affingamus. Perſuaſum potiùs habeamus aliam ab eo præſcientiam non doceri hoc loco, quàm ſcientiam viſionis ſeu rerum futurarum, quas Deus ipſe facturus eſt, quam præſcientiam, & electionem & prædeſtinationem & promiſſionem ſæpiùs cum Auguſtino vocat. De hac enim ſcientia differens lib. 2. cap. 33. ait: quòd *cuncta pariter tempora & temporalia ſempiterno ac ſtabili comprehendit intuitu, & omnibus omnia jam retribuit,* QUI QUÆ SUNT FUTURA JAM FECIT. *Hinc illud eſt beati Pauli Apoſtoli ſcribentis ad Epheſios:* Benedictus Deus & Pater Domini noſtri JESU CHRISTI, qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in cæleſtibus in Chriſto; ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti: *& cetera, quæ ibi ejuſdem ſenſus prædicatione connectit, docens donum atque opus gratiæ in æterno ſemper Dei manſiſſe conſilio, omnéſque adoptionis filios non ſolùm in eo tempore, quo jam exiſtentes vocati ſunt, ſed etiam prius quàm mundus conſtitueretur* ELECTOS. *In qua electione quicquid hominum in Chriſto præcognitum non eſt, nullâ eidem ratione ſociabitur. Omnes enim qui* IN REGNUM DEI *de cujuſlibet temporis vocatione venturi ſunt, in iſta, quæ ſecula cuncta præceſſit, adoptione* SIGNATI SUNT. *Et ſicut nullus infidelium in hac ſorte numeratur, ita nullus piorum ab hac benedictione diſcretus eſt. De plenitudine quippe membrorum corporis Chriſti* PRÆSCIENTIA DEI, QUÆ FALLI NON POTEST, NIHIL PERDIT; *& nullo detrimento minui poteſt* SUMMA PRÆCOGNITA, *atque in Chriſto ante ſæcula æterna* PRÆELECTA. Ubi perſpicuum eſt ipſum non de ſola electione ad gratiam, ſed etiam de electione ad gloriam ſermonem habere; & de ea præſcientia, quæ ſimul & regnum Dei electis decernit, & omnia media, quibus ad illud certiſſimè poſſint pertingere.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 33.

Pluribus aliis locis doctrinam eandem confirmat: *Quamvis*, inquit lib. 2. cap. 29. *multi amantes tenebras ſuas, ſplendorem non recipiant veritatis; & multi, qui illuminati fuerant, tenebreſcant: Verbum tamen Dei manet in æternum, & de promiſſionis veritate nihil excidit. Intrat quotidie* PRÆSCITA ET PROMISSA *gentium multitudo, & in Abrahæ ſemine omnis gens, omnis tribus, omnis lingua benedicitur. Quod enim Pater Filio dedit, filius non amittit; neque quiſquam poteſt de manu ejus eripere quod accepit. Firmum fundamentum Dei ſtat, & manſuri in æternum templi ædificatio non vacillat, prætentâ ſuper omnes veritate & miſericordiâ Dei: à quo quod & nemini* (id eſt, ut ſuperius explicat, nulli genti, nulli tribui, nulli linguæ) *negatur, & nulli*

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 29.

debetur, IN IIS QUOS PROMISIT EFFICITUR. Et infra: *Semper præcognitum habuit quantus piorum numerus per opem gratiæ & per ſervitutem obedientiæ ad æternam beatitudinem pertineret*: UT NULLO EXCIDENTE DE PLENITUDINE PROMISSORUM, *qui nec provectu erat fallendus, nec auxilio defuturus, eos glorificaret præ omnibus*, QUOS ELEGIT EX OMNIBUS. Ex quibus manifeſtum eſt autorem noſtrum omninò concinere & Proſpero & Auguſtino in doctrina prædeſtinationis, quam ita ex præſcientia & promiſſione pendere contendit, ut in iis ſolis, quos promiſit, effici aſſerat à Deo, quod nulli genti & tribui negatur; promiſſionem illam eo ſenſu procul dubio intelligens, quo ab Auguſtino dictum eſt de Prædeſtin. ſanct. cap. 10. *Non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim* QUOD IPSE FACTURUS FUERAT, *non quod homines*. *Auguſt. de Prædeſtin. SS. c. 10.*

Ad poſtremum verò locum autoris quod attinet, ubi electionem ad gloriam ex meritis ſuſpendere Noriſio videtur; gravem certè difficultatem in eo hactenus fuiſſe fatendum eſt. Sed reſtituto jam à nobis ſuæ integritati hoc loco, ope MS. Codicis Thuaneæ Bibliothecæ, non modò evaneſcit difficultas, ſed & validiſſimum inde argumentum ſumitur pro aſſerenda, autoritate hujus opuſculi, Auguſtinianâ de prædeſtinatione doctrina: *Deus ergo his quos eligit ſine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et fruſtra dicitur, quod ratio operandi non ſit electis, cùm etiam ad hoc ut operentur electi ſint.* Non, ut priùs legebatur: *Cùm etiam ad hoc operentur ut electi ſint.* Non igitur gloriam ſuſpendit ex meritis, ſed potiùs ex electione Dei & gloriam, & ipſa opera, quæ gloriam promerentur, evidentiſſimè ſuſpendit. Quod licet priùs etiam ex doctrinæ ſerie eliceretur, nunc inſuper ex ipſis verbis autoritate Codicis MS. emendatis evincitur. Tanti eſt veterum Patrum ſcripta diligenter ad Codices MSS. recenſere, ac nitori priſtino reſtituere!

Quod poſtremo loco addit Noriſius ad ſtatuendum diſcrimen inter Proſperum & hunc autorem: quod nimirum ille ubique S. Auguſtinum laudat; hic verò ne meminit quidem ſemel in libris de Vocatione Gentium: hoc quidem optimè: ſed eâdem operâ noſtram de Leone confirmat ſententiam, cujus hic character ubique apparet ſcriptorum, quæ aduersùs Pelagianos vel Pelagianorum reliquias conſcripſit. In nullo enim eorum Auguſtinum vel laudat, vel nominat. Non in Epiſtolis ad Aquileienſem & Altinenſem Epiſcopos, quæ ſemper ei ſunt adſcriptæ: non in Epiſtola ad Demetriadem: non in delectu illo autoritatum ſedis Apoſtolicæ: tametſi illius nominandi occaſio ſeſe ultrò objiceret in utroque hoc opuſculo. Sed hoc ubique ſervabat Leo, ne ex præconcepta de Auguſtino opinione ſententiam ejus tueri videretur, ſed ut doctrinam ipſam, remotis omnibus defenſorum præjudiciis, ex ſcriptura & traditione propugnaret. Objectio 4. ex ſuppreſſo S. Auguſtini nomine.

XXXI. Objectio 5. ex modo explicandi quæſtionem de Chriſti morte.

Sunt & alia quædam apud S. Leonem, ex quibus aliquid ab Auguſtino diſcipulorúmque doctrina alienum habere, nec cum libris de vocatione omnium gentium uſquequaque convenire videatur. Sed quoniam quicquid ad utriuſque Pontificis concordiam afferre poſſem, jam pridem occupatum eſt à doctiſſima Eccleſia Lugdunenſi, quæ ſtylo præſulis ſui Remigii ſcripſit nono ſæculo adversùs Joannem Scotum Erigenam: ne actum agam, aut alienæ laudi invidere videar, integrum caput decimum nonum deſcribo ex ejus opere: *De tribus Epiſtolis.*

Libri S. Remigii Archiepiſcopi Lugdunenſis, De tribus Epiſtolis *Caput XIX.*

Ponit quædam verba B. Leo in quibuſdam ſermonibus ad populum, ex quibus nonnulli vel minùs attendentes, vel minùs intelligentes, fortaſſis eum docere & ſentire exiſtimant, quod Dominus noſter etiam pro impiis in ſua impietate durantibus paſſus ſit; & eorum poſſit dici Redemtor: ſicut illud eſt, quod quodam loco ait: *Reſpice tandem, Iudæe, reſpice, & ad Redemtorem etiam tuum depoſitâ infidelitate convertere. Noli ſceleris tui immanitate terreri: non juſtos Chriſtus, ſed peccatores vocat; nec impietatem tuam repellit, qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit.* Sed in his verbis manifeſtum eſt bene intelligentibus, quia uſitato more humanæ locutionis ſub unius Judæi perſona totum Judæorum populum alloquitur; & idcirco velut in perſona omnium ad unum clamat, & dicit: *Et ad Redemtorem etiam tuum depoſitâ infidelitate convertere:* Non quia nullus ſit infidelium Judæorum, cujus Dominus non ſit Redemtor; ſed quia non ſolùm aliarum gentium, ſed etiam illius Judaici populi, cujus ſcelere & impietate crucifixus eſt, ſi ad eum convertatur, Redemtor eſſe dignatur. Et ideò ait: *Qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit:* Non quòd nullus infidelium Judæorum ſit, pro quo non Dominus in cruce oraverit, dicens: *Pater, ignoſce illis: non enim ſciunt quid faciunt:* cùm apertè ipſe Dominus dicat: *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi de mundo:* ſed quia etiam in ipſo infideli populo & ſunt, & fuerunt multi, pro quibus, ut à ſuo errore convertantur & ſalventur, Dominus miſericorditer oravit, & quod oravit, efficaciter obtinuit, & perfecit.

S. Leo Serm. v. de Epiphania cap. ii.

Et rectè B. Doctor dicit, velut ſub unius perſona ad totum illum infidelem populum: *Qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit:* Quia profectò & ex illo & in illo populo & fuerunt, & ſunt, & erunt pro quibus oravit. Hæc verba B. Leonis ita omninò eſſe intelligenda, etiam ipſe in aliis locis eorumdem ſermonum ad populum tam clarè exponit, ut de his nemini dubitandum ſit. Sic enim quodam loco ait: *Dominus noſter ita humano generi ſua morte conſulit, ut ſacramentum ſalutis etiam ipſis perſecutoribus non negaret. Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Iudaicum voluit crimen excludere.* Item alibi de eodem Domino noſtro loquens: *Cujus*, inquit, *etiam circa interfectores ſuos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce ſupplicans Patri, non ſe vindicari, ſed illis poſtularet ignoſci, dicens:* Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. *De cujus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio Apoſtoli Petri ex his, qui dixerunt:* Sanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros, *multorum ad pœnitentiam corda converteret, & una die baptizarentur tria ferè millia Iudæorum: fieretque omnium una anima & cor unum, paratorum pro eo mori, quem popoſcerant crucifigi.*

S. Leo ſerm. xix. de Paſſ. cap ii.

Serm. xi. de Paſſ. cap. iii.

Hæc de expoſitione ſuperiorum verborum, ex ipſis beati Leonis verbis poſuimus, qui his dictis continuò ſubjungit, dicens: *Ad hanc indulgentiam traditor Iudas pervenire non potuit: quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, priùs in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis Redemtionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro impiis omnibus Domino, potuiſſet*

ibid. cap. iv.

tuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum. In quibus verbis poteſt aliquis minùs conſiderans & minùs intelligens ita exiſtimare, ut quod dictum eſt, *ſacramentum generalis redemtionis* & *mortuo pro omnibus impiis Domino*, ita accipi poſſit, quaſi & illa generalis redemtio, & illa mors Domini pro omnibus impiis, etiam pro non credentibus & in ſua impietate pereuntibus facta credenda ſit. Sed pro quibus omnibus impiis Dominum mortuum dicat, & quid generalem redemtionem velit intelligi, putamus quod ipſe ſuis verbis, quæ paulò ſuperiùs poſuimus, diligenter exponat, dicens: *Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere*: ut verè pro illis omnibus impiis mors Domini fuerit impenſa, quibus univerſis credentibus omnia peccata dimittit; Et *generalem redemtionem*, ſive *generalem indulgentiam* ideò dixiſſe intelligatur, quia nec populus Judaicus, nec ullum genus hominum ab illa redemtione & indulgentia inveniatur excluſum. Sed in illis verbis, pro quibus exponendis iſta replicavimus, illud evidenter oſtenditur, quod proditor Judas nullatenus ad Chriſti Redemtionem pertineat, nec potuerit conſequi remedium, quoniam feſtinavit ad laqueum; Et ideò illi paſſio Chriſti nihil profuit, quia in eorum damnationem tranſiit, qui apud inferos jam puniti redemtionis Dominicæ participes eſſe non poterant. Et tamen velut ad ipſum infelicem & perditum alio loco ita increpando loquitur, dicens: *Redemtorem etiam tuum, ne tibi parceret* (al. *parceres*) *vendidiſti*: Non quia & ipſum redemit, quem jam ſuperiùs idem doctor ad redemtionem pervenire non potuiſſe monſtravit; nec quòd Redemtor illius intelligendus ſit, qui in ſua impietate permanſit & periit; ſed quia in illa generali redemtione paſſionis Chriſti, *potuiſſet & ipſe fortaſſe conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Et ideò ſic ei dicit: *Redemtorem etiam tuum vendidiſti*: quia verè etiam ipſius Redemtor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret. Nimis omninò prolixum eſt, & in ratione fidei exercitatis minimè neceſſarium, ut de ſingulis beati hujus doctoris ſententiis, ubi aliqua ejuſmodi occaſio eſſe poteſt, ſicut in iſtis pauciſſimis factum eſt, diligenter omnia exponantur. Illud tantùm attentiùs videtur eſſe commendandum, quod ubi generale Chirographum vel generalem pactionem, ſive cautionem memorat, generalis damnatio totius humani generis, quæ introducta eſt per Adam, intelligenda ſit. Et ubi *generalem redemtionem* vel *generalem indulgentiam* ponit, propter omnium hominum, vel omnium nationum genus dictum accipiendum ſit. Et ubi *pro omnibus impiis* Dominum mortem ſuſcepiſſe docet, *pro omnibus ex impietate converſis, & in eum credentibus*, ſicut ipſa ejus verba in multis declarant, accipiendum ſit.

Serm. xix. de Paſſ. cap. ii.

Serm. xvi. de Paſſ. cap. iv.

Serm. xi c. iv.

Hæc Remigius Archiepiſcopus Lugdunenſis cum ſua Eccleſia: qui & alia nonnulla S. Leonis loca de prædeſtinatione, gratiâ & morte Chriſti eodem opuſculo explicat; ut puta capitibus 9. 16. 27. &c. Item in abſolutione quæſtionis, & in lib. de tenenda veritate ſcripturæ cap. 8. 13. 15. &c.

DISSERTATIO TERTIA BIPERTITA

Quâ S. Leoni magno aſſeruntur Capitula

SEU

PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ Epiſcoporum autoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio, quæ Celeſtino Papæ vulgò tribuuntur.

Et celebris exceptio, de profundioribus difficilioribúſque incurrentium quæſtionum partibus, ad examen revocatur.

PARS PRIMA.

INTER S. Leonis opera collocamus Capitula de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio, quæ jam pridem Celeſtino Papæ tributa ſunt, ejúſque ad Gallos epiſtolæ ſubjecta. Et hoc quidem plures fortaſſe erunt, qui nimiæ temeritatis arguant, cùm id audeamus nullius, quod & fatemur, Codicis MS. autoritate, nullo editionum anteriorum exemplo, nullâ cujuſquam autoris ſeu recentioris, ſeu antiquioris ſuffragante conjecturâ. Audemus tamen, nec conſilium noſtrum ab illis improbandum eſſe confidimus, qui hæc Capitula cum genuinis & indubitatis S. Leonis lucubrationibus conferre ac perpendere (quod à nobis non indiligenter præſtitum) & conjecturas noſtras non occupato animo perlegere ſtuduerint.

I. Quibus appelletur nominibus ſententiarum indiculus.

Capitula hæc variis ab ipſo autore ab aliiſque donantur nominibus: modò enim *Autoritates*, ut in præfatione, nec non in titulo & fine opuſculi appellantur; modò *Sententiæ*, ut in eadem præfatione & in poſtremo capitulo: aliquando *Regulæ Apoſtolicæ ſedis*, ut in eodem ultimo capitulo; denique & *Compendioſus indiculus* dicuntur in præfatiuncula. Citantur autem ab aliis ſub nomine *decretorum* vel *Epiſtolæ Celeſtini Papæ ad Gallos*: ab aliis *Capitula* generaliori vocabulo appellantur.

Atque ſub hoc poſtremo citantur non multò poſt ſexti ſeculi initium. Libens enim ſubſcribo doctiſſimi viri conjecturæ, qui hæc Capitula commemorata exiſtimat à Romano Pontifice Hormiſda in epiſtola ad Poſſeſſorem circa annum Chriſti 520. ſcripta, cujus hæc ſunt verba: *De arbitrio*, inquit, *libero & gratia Dei quid Romana, hoc eſt, catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, licet ex variis libris beati Auguſtini, & maximè ad Hilarium & Proſperum abundè poſſit agnoſci; tamen & in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa capitula continentur, quæ ſi tibi deſunt & neceſſaria creditis, deſtinabimus.* De quibus enim aliis capitulis

Epiſt. 70. Hormiſdæ PP. ad Poſſeſſorem in fine.

hæc intelligerentur? aut quibus clarioribus verbis illa deſignari poſſint, quàm quibus utitur hîc Pontifex? Convenit enimverò cum his, quæ Leoni aſſerimus, quod ſint *de libero arbitrio & gratia*: cùm & titulus & clauſula hoc idem expreſſiſſimè habeant: *Incipiunt* vel *expliciunt præteritorum ſedis Apoſtolicæ Epiſcoporum autoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio*. Convenit 2. quòd *expreſſa* dicuntur *capitula*, hoc eſt, excerpta ex Pontificum Romanorum ſcriptis vel approbatis ab iiſdem decretis. 3. Quòd ex illis, quid de gratia Dei & libero arbitrio Romana & catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, certò cognoſci poſſit. 4. Quòd nulli è Pontificibus Romanis nominatim tribuantur. 5. Quòd in ſcriniis Eccleſiaſticis contineri dicuntur: antequam enim ea Codici ſuo inſeruiſſet Dionyſius Exiguus, nullus Codex ea legitur habuiſſe, ſed in ſcriniis tantummodò aſſervabantur, Eccleſiæ Romanæ, unde & à Dionyſio Abbate deſcripta ſunt. PARS I.

Sed, quod extra controverſiam eſt, citata circa idem tempus reperiuntur à PETRO Diacono aliiſque, qui in cauſſa fidei ex Oriente Romam miſſi ſunt, *Lib. de Incarnatione & gratia D. N.* JESU CHRISTI *ad Fulgentium cap. ultimo*. Exin à Creſconio Epiſcopo Africano in fine ſuæ collectionis canonum circa annum Chriſti 690. emiſſæ, eidem adſcriptum Pontifici legitur. Tum denique poſterioribus ſeculis à Floro magiſtro, Eccleſiæ Lugdunenſis nomine adversùs Johannem Scotum Erigenam ſcribente: *Inde eſt*, inquit, *illa Eccleſiaſtica & fideliſſima definitio, quam beatus Papa Celeſtinus ponit in decretis ſuis dicens*: Ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operatur arbitrio &c. Ab Hincmaro Remenſi lib. de prædeſtinatione cap. 22. pag. 128. 130. cap. 22. pag. 133. Epilogi cap. 5. pag. 379. Item beatus Lupus Ferrarienſis Abbas in Collectaneis quæſt. 2. Celeſtino quoque opuſculum iſtud vindicat; ad cujus commendationem facit, quod eam ob cauſſam Celeſtinum magnis doctoribus accenſet: Celeſtinus etiam Papa, inquit, magnis annumerandus doctoribus, de libero arbitrio, ut tantum Pontificem decuit, univerſos inſtituit. Ex ejus decretis verba hæc ſunt: in prævaricatione, inquit, Adæ omnes homines poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe &c. Plura deinceps ex capitulis 1. 2. 3. 4. & 5. refert. Remigius Epiſcopus Lugdunenſis cum ſua Eccleſia in lib. de tribus Epiſtolis cap. 23. & in libello de abſolutione quæſtionis &c. Mitto Yvonem alióſque plurimos autores, qui capitula Celeſtino aſſeruerunt. Quibus omnibus præiverat Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, qui Codicem decretorum Eccleſiæ Romanæ conficiens ſeu ordinans circa annum Dom. 500. Celeſtini decretis capitula iſta inſeruit, occaſionémque errandi præbuit poſterioris ævi ſcriptoribus, qui eadem Celeſtini nomine laudarunt.

II. Non ſunt Celeſtini PP. capitula.

Ut enim à Celeſtino conſcripta eſſe non credantur, tot licet contradicentibus teſtibus, plurima momenta perſuadent, ex quibus emunctioris naris ſcriptores jam pridem alium iſtarum ſententiarum autorem eſſe ſubodorati ſunt.

Ita ſiquidem præſenſit jam à centum & quinquaginta annis Johannes Vvendelſtinus, qui Codicem canonum & decretorum Pontificiorum à Dionyſiano non multùm abſimilem edidit Moguntiæ a. 1525. Indubitanter enim margini hanc notam adſcripſit: *Hæc undecim capitula ſequentia non ſunt Celeſtini Papæ, ſed ab alio interpoſita*. Hanc cenſuram aliquomodo tempe-

PARS I. ratam in Conciliorum Collectionibus tranſcripſerunt, qui has edendas poſt Merlinum procurarunt, Crabbius a. 1538. Surius a. 1551. & Nicolinus a. 1581. *Sequentia undecim capitula*, inquiunt, *videntur potius ab alio quopiam interpoſita, quàm eſſe ipſius Celeſtini Papæ*. Celeſtino pariter abjudicant Eminentiſſimi doctiſſimique Cardinales Antonius Carafa & Ceſar Baronius; hic ad annum Chr. 431. Ille in collectione Epiſtolarum decretalium, quæ ab eo curata, poſt ejus mortem Romæ prodiit a. 1591. & Innocentio PP. IX. dicata. Quibus adde Franciſcum Suarezium in Prolegom. 6. de gratia cap. 1. num. 11. Jacobum Sirmondum in notis ad tom. 1 Concil. Gall. & Gerardum Voſſium lib. 1. Hiſtor. Pelagianæ cap. 30. qui tamen ultimus partim Celeſtini, partim Gallorum S. Auguſtini diſcipulorum eſſe putat capitula: quia videlicet ab his collecta oblatáque Celeſtino, hujus nomine & autoritate poſtea publicata ſunt.

2. Si Celeſtini eſſent & ab eodem epiſtolæ ſuæ ad Gallos ſubjecta, quomodo circumferuntur, aliquam proculdubio eorum mentionem ipſe habuiſſet: cujus tamen ne apex quidem illorum meminit. Non etiam hanc Epiſtolæ appoſuiſſet clauſulam: *Deus vos incolumes cuſtodiat, fratres chariſſimi*: quæ finem epiſtolæ Celeſtinianæ demonſtrat.

3. Cùm S. Proſper collatorem exagitans omnia adversùs eum tum Conciliorum, tum Pontificum Romanorum ſuffragia aggerat; eumdémque urgeat autoritate non ſolùm Innocentii, Zoſimi & Bonifacii, ſed & ipſius Celeſtini; nefas eſt ſuſpicari quicquam ab eo autore omittendum fuiſſe è decretis à ſede Apoſtolica contra adverſarios gratiæ promulgatis. Celeſtini porro unicam commemorat, quæ eſt ad Gallos, Epiſtolam: quæ ut ut autoritatem doctrinámque Auguſtini de gratia Chriſti mirum quantum efferat, de doctrinæ tamen ipſius articulis probationibúſque prorſus ſilet: at penè prævaricationis reum dixerim tantum virum, ſi preſſiſſet ſilentio tam egregiam autoritatum congeriem, quæ ex Apoſtolica ſede emanans, tam ſtrenuum gratiæ non potuiſſet latere defenſorem, qui illam Romanæ Eccleſiæ auſpiciis propugnabat.

4. Vincentius Lirinenſis Presbyter & Monachus plurimùm laudans eamdem Celeſtini Epiſtolam commonitorii ſui adversùs hæreſes cap. ult. ſed & Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus longè poſterior eam in Bibliotheca recenſens in hæc verba: *Scripſit quoque ad Epiſcopos Galliarum de fide S. Auguſtini*: pari uterque ſilentio præterit dicta capitula: quod argumento eſt neutri ſcriptorum illorum ea fuiſſe comperta, ſaltem ut Celeſtini Papæ opus.

5. Non eum loquendi modum hujus compilationis autor, nec eam autoritatem uſurpat, quæ ſummum Pontificem præ ſe ferant. Pluries enim allegans Romanæ Eccleſiæ præſules, Innocentium puta & Zoſimum, nuſquam eos prædeceſſores ſuos appellat: quod maximè tamen fieri ſolet tum à ceteris Pontificibus Romanis, tum ab ipſo Celeſtino in illa ad Gallos Epiſtola. Deinde ita paſſim loquitur ut Pontificum Romanorum & ſcriptorum etiam aliorum ſe prodat diſcipulum, nedum Pontificem Romanum; exempli gratiâ: *Nos piiſſimi patres docuerunt. Apoſtolicæ ſedis nos ſcripta docuerunt: Magiſtris noſtris obloquuntur.* Et alibi ſe alium à Præſule Romano demonſtrat, cùm de hujus ſedis Epiſcopis ait: *Sacratiſſima beati Apoſtoli ſedes per miniſterium præſulum ſuorum*, &c. *Rectores Eccleſiæ Romanæ: Apoſtolici Antiſtites.*

6 Si pro parte vel appendice literarum Celeſtini Papæ habita tunc eſſent ejuſmodi capitula, itane pudorem omnem abjeciſſet Vincentius Lirinenſis, ut pro ſe ſuíſque ſcriptum eſſe à Celeſtino in illis literis tam grandi tuba perſonaret, ut fecit in ſuo commonitorio? qui enim auſus eſt novitatis notam Auguſtini adverſariis à Celeſtino inuſtam, in ſancti doctoris diſcipulos rejicere: veritus eſſet ne tam apertis definitionibus capitulorum, quibus ſuorum Maſſilienſium & Lirinenſium errores ſæpiùs proſcribebantur, revinceretur ac impudentis argueretur mendacii. PARS I.

7. Omnibus, ut jam dixi, erroris occaſionem dedit Dionyſius Exiguus, cùm epiſtolæ Celeſtini annexuit capitula, quæ diſcutimus: ex ipſo enim Creſconius, Petrus diaconus, omnéſque noni ſeculi ſcriptores, qui pro Chriſti gratia decertarunt. At ſi curioſiùs inſpiciatur Codex Dionyſii, nihil deprehendetur ex quo ſtatuere liceat capitula iſta partem eſſe epiſtolæ S. Celeſtini; è contrà verò hoc fuiſſe Dionyſii conſilium, ut unum ab altero diſcerneret, clamant ipſius Codicis ſeries, & affectatæ diſcriminis notæ, quæ in eo conſpiciuntur. Quoties enim unius Pontificis ſcripta ab alterius ſcriptis ſecernere vult, hunc ſemper titulum initio primi decreti ſeu epiſtolæ præponit. INCIPIUNT DECRETA N. PAPÆ: quem non repetit initio ſubſequentium ejuſdem Pontificis decretorum ſeu epiſtolarum. Hanc porrò diſtinctionis notam legere eſt in fronte autoritatum de gratia: INCIPIUNT PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ EPISCOPORUM AUTORITATES DE GRATIA DEI. 2. Initio cujuſque ejuſdem Pontificis epiſtolæ autoris nomen nunquam omittitur: Celeſtini autem nomen in capite ſententiarum de gratia non apparet: ex quo conjicio autoris nomen vel ignoraſſe Dionyſium, vel ex conſilio omiſiſſe. 3. Majorem etiam diſcriminis notam huic ſcripto appoſuit, quàm aliis diverſorum Pontificum epiſtolis: legimus enim in fine capitulorum hanc clauſulam: EXPLICIUNT AUTORITATES PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ EPISCOPORUM DE GRATIA DEI ET LIBERO VOLUNTATIS ARBITRIO: omiſſo ubique Celeſtini nomine. Quæ clauſula ſimiliſve, nec in fine totius Codicis reperitur: ut videatur omnem erroris viam circa ſententias illas tantâ diligentiâ præcludere voluiſſe: nec aliam ob cauſſam commonitorium iſtud epiſtolæ Celeſtini annexuiſſe, quàm quia noverat occaſione hujus epiſtolæ fuiſſe exaratum, ſimúlque Proſpero traditum.

8. Juvat & octavum argumentum ſumere ex Codice noſtro antiquo Romano: cum enim omnes ſeu dogmaticas ſeu decretales Pontificum Urbis Epiſtolas, & inter alias quæ Celeſtini Papæ ſunt, collegerit, conjeceritque autor in Codicem, Epiſtolam tamen ad Gallos de Proſpero & Hilario omiſit. Cur ita; niſi quia nihil dogmatis vel diſciplinæ continebat? continuiſſet autem dogmatis plurimùm, ſi pars epiſtolæ eſſent capitula. Nulla enim ferè eſt in toto Codice epiſtola, quæ de uno aliquo doctrinæ catholicæ capite plura, accuratiora, omnimodè meliora habeat. Non igitur pro Celeſtini decreto agnita eſt Leonis tempore, à quo prædeceſſorum ſuorum decreta codici inſerta alibi conjicio. Dionyſius verò qui Epiſtolas S. Leonis omiſſas in antiquo codice, in ſuo ſupplevit, ſupplevit etiam capitula de gratia: quibus & Epiſtolam in gratiam S. Auguſtini diſcipulorúmque ſcriptam præfixit.

III. An Proſper

Ex quæſtionum, quæ à Proſpero & ab autore capitulorum ventilantur,

PARS I.

autor ſit capitulorum.

affinitate, atque ex ipſo etiam tractandi modo nata eſt aliorum conjectura ſeu potius ſententia, qui opuſculum iſtud Proſpero nuncuparunt. Ita enim legimus in editione Collectionis Epiſtolarum decretalium Romæ procurata à doctiſſimo Cardinale Antonio Carafa & in Biniana Conciliorum: *Non videtur dubitandum, quin ſequentia ſint Proſperi, tam ſunt ſimilia & argumento & ſtylo ejus ſcriptis. Libro certè contra Collatorem capita quadam attingit non diſſimiliter atque hic leguntur.* Non alia quoque ſcripta in mente habuiſſe, quàm quæ his capitulis continentur, viro erudito viſus eſt Hincmarus, cum in libro *De non Trina Deitate*, allegat: *Decreta Celeſtini Papæ, ex cujus delegatione beatus Proſper hinc exortam hæreſim per autoritatem ſcripturarum & Doctrinam B. Auguſtini revicit & compreſſit in Galliis.* Unde hujus ſuſpicionis autor latiſſimum excogitavit diſcrimen inter opera, quæ privato Catholicæ Doctrinæ propugnandæ zelo perſemet aggreſſus eſt Proſper, & eam quaſi fidei formulam, quam ab eodem Pontificis Romani vice ac delegatione conſcriptam putat. In illis ſcilicet quaſi liberiori ingenio & calamo indulgentem abſtruſiores quaſcumque de gratia & prædeſtinatione quæſtiones fuſiùs expendiſſe; in hac verò perpauca, eáque omnibus penè obvia, vix attigiſſe: ne ab ea brevitate, quæ fidei profeſſionem decet maximè, longiùs diſcederet.

Pag. 41 Tom. 1. Edit. Sirmon.

Verùm ut conjectationi huic non aſſentiar facit. 1. Quòd ea, quæ de delegatione Proſperi trahuntur ex verbis Hincmari ad iſthæc capitula, non ſatis firmo nituntur fundamento. Etſi enim in confeſſo eſt Proſperum à Sede Apoſtolica delegatum eſſe ad propugnandam Eccleſiæ Catholicæ de gratia Chriſti doctrinam, nimis tamen conſtringitur illa delegatio, ſi ad pauca hæc breviſſimáque capitula fuerit coarctata: cùm ex ipſo Proſpero in præfatione Reſponſionis ad objectiones Vincentianas longè plura ab eo diſcamus eſſe conſcripta adversùs gratiæ inimicos ex mandato Sedis Apoſtolicæ, atque adeò hæc ipſa, in quibus profundiores quæſtiones ventilaſſe dicitur: ita ut penè certum ſit, quicquid ſcriptorum de gratia evulgavit ſanctus Proſper, ſaltem poſt Romanam profectionem, id omne ex Romanorum Pontificum præſcripto ab ipſo editum fuiſſe, & quaſi fidei portionem aſſertas ab eo eſſe propoſitiones illas, quas libris ſuis adversùs Semipelagianos deffendit. Sic enim ſcribit: *Propoſitis ſingillatim ſedecim capitulis, ſub unoquóque eorum ſenſûs noſtri, &* FIDEI QUAM CONTRA PELAGIANOS EX APOSTOLICÆ SEDIS AUTORITATE DEFENDIMUS. Ex quibus evaneſcit diſcrimen illud Proſperi nunc privatim, nunc publicè; nunc ex proprio ingenio, nunc ex autoritate Sedis Apoſtolicæ pugnantis: Iſthic arduas quáſque quæſtiones excutientis, illic abſtinentis ab abſtruſioribus. Paſſim enim & ubique in aliis ſcriptis eâdem arte, iiſdem armis, eâdem Eccleſiæ autoritate munitus pugnat & vincit: nullis non ſe immiſcet quæſtionibus, quæ ad gratiam ſpectant, etiam difficilioris ac ſubtilioris inquiſitionis, nec illis tantùm, quibus ſe ſe Theologus exerceat, ſed & iis quibus adhærere neceſſitas incumbit Chriſtiano, ſi cum Eccleſia ſentire velit, ut ex relatis fit manifeſtum. Deinde ad Hincmarum quod attinet, nec in eo quidem loco, qui profertur, delegationem Proſperi ad capitula iſta vel ſcribenda vel promulganda refert, ſed ad ea potiùs omnia quæ reverſus in Galliam vel ſcripſit vel diſſerit. De his enim ſolùm opuſculis loquitur Hincmarus in quibus Proſ-

Præf. Reſp. ad objectiones Vincentianas.

per *hæreſim per autoritatem ſcripturarum & doctrinam B. Auguſtini revicit & compreſſit in Galliis:* At nullo è ſcripturis, nullo ex Auguſtini doctrina ſumto argumento pugnat autor capitulorum, ſed ex ſola Eccleſiæ Romanæ autoritate partim in Pontificum decretis, partim in Africanis decretis, quæ ſua approbando fecerat, partim denique in ſolennibus ejuſdem precibus cerimoniiſque contentâ. E contra verò pluribus aliis locis de Proſperi delegatione ita ſermonem facit, ut nunquam eum non legati perſonâ indutum, nunquam non legationis jure & autoritate ſcribentem inducat. Hinc in opere de Prædeſtinatione cap. 1. & eodem ſenſu *L. de non Trina Deitate: Inſtantiâ Proſperi ex delegatione ipſius ſanctæ univerſalis Eccleſiæ*, redargutos, convictóſque dicit fuiſſe hæreticos. Hinc *ex delegatione Apoſtolicæ Sedis incompoſita in Gallicis regionibus ab eo compoſita,* dicit ex præfatione ad Vincentianas objectiones. Hinc capite 3. ejuſdem operis eumdem Proſperum vocat abſolutè *Legatum Romanæ Eccleſiæ, fidelémque ejus interpretem.* Et ſub finem ejuſdem libri, qui de prædeſtinatione Dei aliter ſentire voluerit, *quàm beatus Proſper ex delegatione Sedis Apoſtolicæ juſſu ſancti Celeſtini definivit,* indicat ſanè eum non ſentire: quod ad capitula, quæ de prædeſtinatione nihil expreſsè habent, trahi nequaquam poteſt. Denique nec iſto loco, nec in ullo alio Hincmarus adſcribit Proſpero capitula: quæ ſexcentis locis inter decreta Celeſtini ab eo numerantur, eóque nomine laudantur. PARS I.

Pag. 15. Edit. Sirmondi.

IV. Non eſt hominis vel Sedem Apoſtolicam regentis vel ejus nomine ſcribentis.

2. Minimè videtur hujuſmodi ſcriptum nomine & autoritate ſeu Celeſtini, ſeu cujuſquam Pontificis Romani prodiiſſe, ſed ab homine privato, vel privatum hominem induente fuiſſe exaratum, non ut publicam & autoratam fidei regulam, ſed ut privatum Doctoris Catholici commonitorium, fidem quidem Eccleſiæ inquirentis, elucidantis, exhibentis, non tamen autoritate Apoſtolica promulgantis. Ubique enim autor ille pacifici conciliatoris perſonam, & *compendioſi indiculi,* ut ipſe loquitur, collectorem agit, non publicum Edicti Eccleſiaſtici præconem; refert præteritorum Romanæ Sedis Antiſtitum autoritates, non præſulis tunc ſedentis autoritatem circumfert: & magis inſtruere videtur errantem amicum, quàm Eccleſiam docere univerſam. At ea non eſt tractandi ratio Proſpero familiaris, qui nunquam non ſcribit, niſi ut conductus Eccleſiæ Patronus, totámque ejus veritati propugnandæ circumducens autoritatem; quod nequaquam in autore illo reperire eſt, qui ſic loquitur: *Neceſſarium,* inquit, *fuit inquirere,* &c. *ut plenius, qui in aliquo dubitant, inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Quod ſi quis non eſt nimium contentioſus agnoſcat,* &c.

3. Autor capitulorum apertè ſatis indicat ſe contra hæreticos publicè ſaltem & ex profeſsò non dimicaſſe, cùm loquens de iis, qui *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum latius pertractarunt reſtiterintque hæreticis,* & Auguſtinum Proſperúmque quaſi digito monſtrat, & ſe ab iiſdem hac in parte ſecernit. Et alibi: *Magiſtris noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur.* Quod Proſpero nequaquam convenire ſole clarius eſt.

V. Leonis eſſe hoc opuſculum.

Quem ergo dicemus ſcripti hujus autorem? Ego certè non alium putaverim ab eo, qui duos de Vocatione omnium Gentium libros conſcripſit, quos ſuperiori diſſertatione ſanctiſſimo Pontifici noſtro vindicavimus. A Leone,

PARS I. inquam, compactum eſſe compendioſum hunc indiculum prorsùs exiſtimo, non ex quo ille Pontificatum geſſit, ſed per id temporis, quo Diaconi ſolummodò fungens munere, Celeſtino PP. rerum Eccleſiaſticarum miniſter aderat: quo tempore & ipſum Caſſianum ad Eccleſiæ mentem reducere ſatagebat, & geminum de Vocatione omnium Gentium libellum ſcripſiſſe à nobis creditur. Præter quàm quod enim vix ullus per illam ætatem occurrit, cui hoc opuſculum attribuere queas, cùm Proſpero adimis, niſi Leo noſter ſeu autor libri de Vocatione omnium Gentium: tam idem ingenium conſiliúmque, tam ſtylum eundem in utróque illo opere deprehendere mihi videor, ut nihil ſimilius modò menti occurrat.

Primùm enim utriúſque illîus ſcripti ſcopus hic eſt: ut quid præcisè ab homine Catholico credi oporteat circa prædeſtinationis gratiæque divinæ myſterium, ſepoſitis abſtruſioribus quæſtionibus, fixum habeatur; quid in hac materia occultum ſit, quid manifeſtum; qui limites diſſerendo ſint attingendi, nec tranſiliendi. Eò unicè collimat autoris utriúſque operis intentio, ut legenti tum ea quæ ſubjicimus, tum alia permulta quæ omittimus, perſpicuum fiet.

Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium cap. 1. *Contrariarum diſputationum nullus terminus reperitur, dum non diſcernitur quid manifeſtum, quid ſit occultum. De hac igitur compugnantia opinionum, qua menſura & temperantia ſentiendum ſit, quantum Dominus adjuverit, annitar inquirere ... ut non ſolum nobis, ſed & aliis utile ſit ad aliquem nos limitem perveniſſe quem non debeamus excedere.* Similia habentur ejuſdem libri cap. 14. & lib. 2. cap. 1. 9. 10. 22. &c.

Autor indiculi idem conſilium prodit in præfatione ſua, ubi ſe ea occaſione ſcripſiſſe ſignificat, quòd nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, *Magiſtris tamen noſtris*, inquit, *tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur.* Et poſteà. *Quodſi quis non nimium eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendere, nullúmque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat & dicat.* Et in fine: *Profundiores verò difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus, quicquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt: ut prorſus non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contrarium.*

Quamobrem iſtum ſententiarum indicem eodem ferè tempore, eodémque conſilio ſcriptum eſſe crediderim, quo opuſculum de Vocatione omnium Gentium. Unus idémque eſt utriúſque ſcopus; non eâdem tamen viâ illuc tenditur ab utróque. In illo ſiquidem de Vocatione omnium Gentium opuſculo, divinis potiſſimùm Scripturæ ſacræ teſtimoniis utitur, ad eúmque velut Lydium lapidem quaſlibet quæſtiones examinat: in hoc verò indiculo Eccleſiaſticâ tantummodo autoritate Conciliorum, Pontificum Romanorum, & (quod ad cumulum adjicit) Rituum precationúmque ſacerdotalium, rem totam conficit. Ut igitur conjecimus geminum illum libellum à ſancto Leone tunc Diacono editum eſſe, ut amico ſuo Caſſiano, ejúſque aſſeclis Pela-

giana

giana luce, aliqua ex parte, laborantibus ſuccurreret; ita & hunc exiſtimamus contextum ab eodem fuiſſe autoritatum indicem: ut qui adhuc ex Pontificum Romanorum doctrina, quam jactabant ſuam, dimicabant, ex eorum autoritate revincerentur. Quibus perſpectis Caſſianum ſibimet ſilentium impoſuiſſe & mentem mutaſſe, facilè credo, tum quòd aliàs ad propugnandam Eccleſiæ de Incarnatione Domini doctrinam adversùs Neſtorium eum non impuliſſet Leo, niſi jam tum erroris abjiciendi ſpem dediſſet; tum quia Romanæ Sedi addictiſſimus ſemper fuit Caſſianus.

VI. Idem utriuſque conſilium.

2. In utròque opere Semipelagiani magis quàm Pelagiani impugnantur, ſed eâdem pariter ſobrietate, eadémque modeſtiâ. Utérque aſperioribus verbis abſtinet: neuter iis quos inſtruit hæreticum nomen impingit; ſed eos tantùm *liberi arbitrii defenſores ac voluntatum patronos*, utérque in præfatione appellat. Utérque ſancti Auguſtini nomen auctoritatémque reticet, ídque ex conſilio, eò quòd Semipelagiani Auguſtinum ſuggillarent, tanquam qui neceſſarium modum de gratia diſputans exceſſiſſet, tantum abeſt ut ejus ſe ſubdere autoritati parati eſſent. Quapropter omiſſo ad tempus cauſſæ Patrono, Patroni cauſſam ſuſcepit ex Conciliorum Pontificúmque Romanorum autoritate defendendam, aliam iniens viam ab ea, quæ à Proſpero calcata fuerat, quam quidem, infenſis nimirùm Auguſtino Semipelagianis, iiſdem ſubvertendis magis quàm convertendis idoneam eſſe expertus fuerat.

Utramque hanc probationem confirmat, quod in præfatione capitulorum legitur in hunc modum: *Vt ergo plenius, qui in aliquo dubitant inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo.* Fruſtrà enim pleniorem hanc inſtructionem vocat, niſi ad aliam reſpiciat cui accederet, quæ nimirùm auctoritatem Conciliorum Pontificúmque Romanorum deſiderabat. Hæc enim ſententiarum ſeries compendioſa eſt & brevis, ut ipſe eam appellat autor, ne dum plena & plenior, niſi fuſioris alicujus operis veluti pars aut appendix eſſe cogitetur. Aliud porrò nullum nunc ſupereſt præter geminum de Vocatione omnium Gentium libellum. Proſperi enim lucubrationes eadem, quæ in indiculo reperiuntur, continent fuſiori ſermone explicata.

VII. Arguit uterque ex Eccleſiæ precibus fuſis pro omnibus.

3. Quod argumentum ab Eccleſiaſticis precibus deſumitur capitulo ſeu ſententia 8. pro aſtruenda gratiæ neceſſitate, idem prorſus adducitur lib. 1. de Vocatione Gentium cap. 12. ſi non iiſdem omnino terminis, ſed eodem tamen ingenio, & contextura ſermonis eâdem.

Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 12.

De hac ergo doctrinæ Apoſtolicæ regula, quâ Eccleſia univerſalis imbuitur, ne in diverſum intellectum noſtro evagemur arbitrio, quid in ipſa univerſalis Eccleſia ſentiat, inquiramus, &c. Præcepit itaque Apoſtolus fieri obſecrationes... Quam *legem ſupplicationis* ita omnium ſacerdotum & omnium fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla

Capitulo VIII.

Obſecrationum quoque ſacerdotalium ſacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo atque in omni Eccleſia Catholica uniformiter celebrantur: *ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi.* Cùm enim ſanctarum plebium præſules mandata ſibimet legatione fungantur apud divinam cle-

Uniformiter Domino ſupplicatur. *De Vocat.* 2. 28.

PARS I. clementiam, humani generis agunt cauſſam; & totâ ſecum congemiſcente Eccleſiâ poſtulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei perceptione reſipiſcant, ut ſchiſmatici ſpiritum redivivæ caritatis accipiant, ut lapſis pœnitentiæ remedium conferatur, ut denique Catechumenis ad regenerationis ſacramenta perductis, cœleſtis aula miſericordiæ reſeretur. Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti rerum ipſarum monſtrat effectus: quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum, transferat in regnum filii caritatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ. Quod adeò totum divini operis eſſe ſentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio laudiſque confeſſio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

nulla pars mundi ſit, in qua hujuſmodi orationes non celebrentur à populis Chriſtianis. Supplicat ergo ubique Eccleſia Dei non ſolùm pro ſanctis & in Chriſto jam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus & inimicis crucis Chriſti, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Chriſtū in membris ipſius perſequuntur, pro Judæis quorum cæcitati lumen Evangelii non refulget, pro hæreticis & ſchiſmaticis, qui ab unitate fidei & caritatis alieni ſunt. Quid autem pro iſtis petit, niſi ut relictis erroribus ſuis convertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant caritatem, & de ignorantiæ tenebris liberati in agnitionem veniant veritatis? Quod quia ipſi præſtare ſibi nequeunt, malæ conſuetudinis pondere oppreſſi, & diaboli vinculis alligati, neque deceptiones ſuas evincere valent; miſericors & juſtus Dominus pro omnibus ſibi vult ſupplicari: ut cùm videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus Deum præſtitiſſe, quod ut præſtaret oratus eſt, & gratias agentes pro his qui ſalvi facti ſunt, ſperemus etiam eos, qui nondum illuminati ſunt, eodem divinæ gratiæ opere eximendos de poteſtate tenebrarum, & in regnum Dei, priuſquàm de hac vita exeant, transferendos.

Quibus in verbis multiplex tum rerum, tum vocum ſimilitudo facilè deprehenditur. Nam 1. uterque publicam hanc ſupplicandi legem ab Apoſtolis traditam agnoſcit. 2. uterque per univerſam Eccleſiam concorditer cuſtodiri aſſerit. 3. uterque ſimilem & uniformem ſupplicandi ubique ritum obſervat. 4. neminem à ſupplicatione repelli, imò pro omnibus etiam infidelibus, idololatris, Judæis &c. preces fundi. 5. Sacerdotibus in ea ſupplicatione totam congemiſcere Eccleſiam, nec à præſulibus plebem divelli. 6. Ex Eccleſiæ ſupplicationibus argui gratiæ divinæ neceſſitatem. 7. Ex actione gratiarum eamdem evinci. 8. Quemcúmque videmus peccati laqueis eximi, hoc totum divini operis eſſe & divinæ gratiæ opere præſtari. 9. Legem ſupplicandi legimus in capitulo 8. Legem ſupplicationis in cap. illo 12. lib. de Vocatione Gentium. 10. In hoc celebrare orationes: in illo obſecrationum ſacramenta celebrare. 11. Primus ait: *Quos erutos de poteſtate tenebrarum transferat in regnum filii caritatis ſuæ*: Alter *eximendos de poteſtate tenebrarum, & in regnum Dei transferendos*. 12. Uterque eodem ordine infideles, idololatras, Judæos, hæreticos & ſchiſmaticos, pro quibus oratur, diſtinguit & numerat, & pro iiſdem converſionis, fidei & caritatis dona poſtulari dicit.

4. In utróque illo opere duplex ſtatuitur claſſis eorum, qui in hæreticorum ſenſibus demorabantur, quorum alii ex imperitia, alii ex pravitate, iiſdem inhærebant : ita capitulo 1. Epiſtolæ verò ad Demetriadem cap. 10. Hoc eos (Semipelagianos) aut nimis imperitè aut valde nequiter feciſſe non dubium eſt.

PARS I. VIII. Rerum ac ſtyli ſimilitudo Leonem autorem arguunt.

5. Stylus utriúſque ſcripti ſimillimus eſt. Eædem dicendi formulæ, eædem voces utríque familiares; quales ſunt iſtæ : ſacratiſſimus, contradictio, pravitas, rectus & pravus, magiſtri pro doctoribus, diſputator, rectores, opitulatio gratiæ, autoritates, hæreticorum ſenſus, exordia, incrementa, probabilia ſtudia, divini operis eſſe, otioſus, regula, cooperatores gratiæ, incurrentes, uniformiter, intuitus, inviolabiles ſanctiones, erutus de poteſtate tenebrarum, naturalis poſſibilitas, profundum, &c.

Cum aliqua ſeu ſcripturæ ſeu ſanctorum Patrum loca utrique alleganda veniunt, his fermè utitur utérque formulis : *Pronuntiante atque dicente : Proteſtatur dicens, &c. nos inſtituit dicens : &c.*

Capitulo 9. ſic habetur : *Agit quippe in nobis ut quod vult & velimus & agamus : nec* OTIOSA *in nobis eſſe patitur, quæ* EXERCENDA, *non negligenda donavit, ut & nos* COOPERATORES SIMUS GRATIÆ DEI. Quibus ſimilia leguntur in lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 35. *Fruſtra*, inquit, *dicitur, quod ratio operandi non ſit electis, cum etiam ad hoc ut operentur electi ſint. Virtutum quippe* MUNERA OTIOSA *eſſe non poſſunt.* Et cap. 26. *Ad hoc*, inquit, *prædictis* voluntas *eſt excitata præſidiis, ut divino in ſe* COOPERETUR OPERI, *& incipiat* EXERCERE *ad meritum, quod de ſuperno ſemine concepit ad ſtudium.* De jejunio ſeptimi menſis ſerm. 1. cap. 2. *Ceſſet iniquitas, ſed non ſit* OTIOSA *juſtitia .... Sub oculis juſti judicis ſumus, novit quantam unicuique benè operandi dederit facultatem. Non vult* OTIOSA ESSE MUNERA SUA. Serm. 5. de Epiphan. cap. 3. *Conſiderantes ineffabilem erga nos* DIVINORUM MUNERUM LARGITATEM, COOPERATORES SIMUS GRATIÆ DEI OPERANTIS IN NOBIS. Serm. 6. de Nativit. cap. 4. *Ipſe qui dedit velle, donabit & poſſe : ut ſimus* COOPERATORES OPERUM EJUS. Serm. 9. de Paſſione cap. 3. COOPERATORES *audaciæ*. Lib. 1. de Vocat. Gentium. cap. 23. *Quod totum ſive* PER COOPERATORES GRATIÆ, *ſive per ſubminiſtrationem ſpiritûs, ille inchoat, ille auget, &c.* Epiſtolæ ad Demetriadem, cap. 1. COOPERATORES GRATIÆ DEI *opportune piam adhibuêre culturam.* Et cap. 15. *Nec ſuperbos nos vult eſſe nec deſides :* COOPERATORES NOS ESSE OPORTET GRATIÆ DEI.

Capitulo 9. *Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur; ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit providum.* Jam notavimus in ſuperiori Diſſertatione, quàm familiaris ſit Leoni noſtro hæc orationis conſtructio, in qua plures antitheſes congeruntur, relegato ad finem verbo, quod ſenſum impleat. Aliquot exempla ex plurimis pauca habes ſub num. XXIV, adhuc nonnulla accipe. Serm. 4. in Anniverſ. Aſſumt. cap. 5. *Mæſtitudines in lætitiam, labores in requiem, diſcordiæ vertuntur in pacem.* Serm. 7. in Nativit. Dom. cap. 2. *De impiis juſti, de avaris benigni, de continentibus caſti, de terrenis incipiunt eſſe cæleſtes.* Serm. 6. de Quadrageſ. cap. 2. *Plurimos novimus in optimos mores tranſiſſe de peſſimis; ex ebrioſis ſobrios, ex crudelibus miſericordes, ex rapacibus largos, ex incontinentibus caſtos, ex ferocibus factos eſſe tranquillos.*

PARS I. Nec in deſcriptis ſupra Capituli 9. verbis ſola ſtructura obſervanda eſt velut Leoni familiaris; ſed vix apex ullus eſt, qui ſtylum Leonis non referat, nullum verbulum, quod ſibi quaſi proprium non fecerit Pontifex noſter, præſertim quoad epitheta, quibus hominis arbitrium, ſeu peccato vitiatum, ſeu gratiâ Chriſti ſanatum exprimit. Quàm frequenter enim vox *Tenebroſus* ab eo uſurpetur agnoſci poteſt ex locis ſex ſuperiori diſſertatione relatis, quibus & hæc duo adde: Epiſt. ad Demetriadem cap. 14. *De vero lumine tenebroſæ jam & deficientes lucernæ lumen accipiunt*. Serm. de ſancto Laurentio, cap. 1. *Tenebroſus error*. Cùm etiam *lucidum* arbitrium dicit poſt juſtificationem, Leoni concinit, qui ſolet lucis nomen uſurpare, ut gratiæ effectus deſcribat: unde *illuminatæ mentes*, *illuminans*, *illuminatum*, &c. Hinc gratiam per participationem Dei definiens lib. 1. de Vocatione Gentium cap. 8. *Sine hoc bono nihil eſt bonum, ſine hac luce nihil eſt* LUCIDUM: *ſine hac ſapientia, nihil* SANUM: *ſine hac juſtitia, nihil* RECTUM. Ubi & duo alia vides arbitrii epitheta *ſanum* & *rectum:* quo ultimo, cui *pravum* opponatur, nihil apud Leonem frequentius. Denique vox *providum* ſæpe ſæpius apud Leonem habes: ut *providè monere;* Serm. 4. de Quadrag. cap. 5. *Providè præeſſe*; De Jejunio ſeptimi menſis. Serm. 5. cap. 1. *Provida autoritas*. Serm. 6. de Paſſione, cap. 2. *Providus Rector;* in Epiſt. 103. ad Proterium, cap 3.

Pelagiani & Semipelagiani in utroque opere appellantur liberi arbitrii defenſores: lib. 1. de Vocatione omnium Gentium cap. 1. Prima verba hæc ſunt: *Inter defenſores liberi arbitrii & prædicatores gratiæ Dei magna & difficilis dudum vertitur quæſtio*. Et Capitulo 1. *Quid contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores .... cenſuerint*.

In Capitulo 6. hæc leguntur: *Quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus*. Sanctus Leo Epiſt. 2. ad Ruſticum in præfat. *Sine quo nihil poſſumus, per ipſum cuncta poſſumus*. Serm. 11. de Quadrageſ. cap. 4. *Ut ſine quo nihil poſſumus facere, per ipſum omnia valeamus implere*.

Frequens in Leone uſus vocum iſtarum *otioſus* & *intuitus*, quæ Capitulo 9 occurrunt eo ordine diſpoſitæ, quem affectat ſanctus Doctor. Aliquot exempla hîc habes; plura ſponte occurrent.

Non otioſo contemplèmur intuitu: Capitulo 9.
Non otioſo tranſiêre decurſu: Serm 1. de Aſcenſ.
Non otioſo capiamus auditu: Serm. 12. de Paſſ. cap. 1.
Spiritali attingat intuitu: Serm. 6. in Nativitate.
Corporeo non videntur intuitu: Serm. 2. de Aſcenſione, cap. 1.
Sobrii cordis adhibeatur intuitus: Lib. 2. de Vocat. cap. 21.
Tranquillo conſideretur intuitu: Lib. 2 de Vocat. cap. 31.
Puriorem exigit mentis intuitum: Serm. 5. de Paſſ. cap. 1.

Ex ſuperiori etiam Diſſertatione obſervandum cum pluribus Leonis locis convenire, quod habetur Capitulo 1. *Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus*. Vide Num. XXIV.

IX. Ex Dionyſio exiguo alicui Eccleſiæ Romanæ alumno vindicanda capitula.

Hæc ſufficiant, ut Leoni reſtituatur præclarus iſte teſtimoniorum delectus, qui ut daretur Celeſtino, Dionyſii Exigui unius codex feſtinanter nimium inſpectus in cauſſa fuit. Etſi verò ex Dionyſio malè aſſertum dicam Celeſtino opuſculum iſtud; ex eodem tamen non malè arguas quadamtenus ad Eccleſiam Romanam pertinuiſſe, in eâque natum. Ut quid enim inter decreta

Pontificum recenſitum, inſertúmque eſt; ut quid Epiſtolæ Celeſtini annexum, licet & ab ea diſcretum, & Celeſtini nomine non inſcriptum; niſi quia Celeſtini tempore & juſſu confectum eſſe ſciebatur, ab eóque concinnatum penes quem eo tempore, propter Archidiaconi munus, præcipua Eccleſiaſticarum rerum cura, ſcriniorúmque ſedis Apoſtolicę cuſtodia credita erat, & ad quem propter ſingularem doctrinam deferebatur quicquid rerum hujuſmodi ſcribendum erat in Eccleſia Romana. Quæ quantoperè ſententiam noſtram adjuvent, nemo non videt: ſi quidem ex Caſſiano conſtat eo tempore Archidiaconi munere functum Leonem eſſe in Eccleſia Romana.

Quamobrem quæ affinitas reperitur inter hæc Capitula & caput 10. libri contra Collatorem: ubi eadem adducuntur teſtimonia Pontificum Innocentii, Zoſimi, & Africanorum; non inde nata eſt, quòd ab eodem Proſpero utrumque opuſculum (quæ docti Noriſii conjectura eſt) concinnatum ſit: ſed quod indiculus traditus Proſpero Româ redeunti, ob ejus oculos verſatus ſit, dum in Galliis ſcribebat adversùs Collatorem: eo quippe conſilio datus erat, ut eſſet ei velut commonitorium, ex quo quid reſponderet Maſſilienſibus autoritatem ſedis Apoſtolicæ opponentibus aſſumeret; quod & fecit. Enimverò ſi pro authentico ſedis Apoſtolicæ decreto habitum eſſet ſcriptum iſtud, vel eo fine ut in publicum prodiret, fuiſſet conditum Romanæ Eccleſiæ nomine, eſſetne à Proſpero neglectum omiſſúmque; an non potiùs cum laude protuliſſet, ſive eo loco ubi eadem teſtimonia in medium adducit, ſive alibi cum Semipelagianos exagitat.

X. Quo tempore & quâ occaſione edita Capitula.

Jam verò quo tempore, qua occaſione conſcripta fuerint hæc capitula; unde Celeſtino tributa ejuſque annexa epiſtolæ, ita conjectamus. Cûm poſt S. Auguſtini mortem, quæ anno Chriſti 430. menſe Auguſto contigit, Gallicanorum Preſbyterorum, imò & Epiſcoporum nonnulli adversùs ſanctiſſimi gratiæ doctoris vehementiùs inſurrexiſſent, quaſi reſumtis ex fortiſſimi Eccleſiæ pugilis morte viribus; Proſper & Hilarius Auguſtini doctrinæ ſequaces Romam ſe contulerunt, ſedis Apoſtolicæ opem & autoritatem adversùs Magiſtri ſui catholicique dogmatis æmulos imploraturi. Romanam tunc Eccleſiam regebat Celeſtinus, cui Leo Archidiaconus egregiam in adminiſtrandis rebus Eccleſiaſticis navabat operam. Expoſitâ Proſper profectionis ſuæ cauſſâ, literas accepit à Celeſtino ad Epiſcopos Gallicanos deferendas, quibus mirum in modum commendantur S. Auguſtini memoria & doctrina, atque ab adverſariorum contumeliis vindicantur. Porrò inter Preſbyteros Gallos, à quibus Auguſtiniana doctrina infamabatur, Caſſianus eminebat, & pietatis profeſſione & ſcribendi facilitate; quem ut ceterorum primipilum, & libelli de protectione Dei autorem indicavit Pontifici Proſper, qui & hanc provinciam à ſede Apoſtolica ſuſcepit, ut adversùs illius ſcripta ſtylum exereret; quemadmodum ex præfatione reſponſionis ad objectiones Vincentianas colligitur. Jam multoties doctrina catholica adversùs iſtas Pelagianorum reliquias aſſerta & ex ſcripturarum ſanctarum autoritate confirmata fuerat. Sed hoc præſertim tunc temporis argumento & cauſſam ſuam defendebant, & S. Auguſtini impetebant doctrinam, quod hæc ſaluberrimæ Romanæ ſedis doctrinæ adverſaretur, illiuſque decretis: *Quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium præſulum ſuorum ſanxit & docuit. Ea ſe* *Præfat. Capitulorum.*

tantummodò ſequi & probare profitebantur: ut & hac arte autoritati ſcriptorum S. Auguſtini detraherent, & in ſuorum patrocinium pertraherent Apoſtolicæ ſedis præſulem. Hanc novam pugnandi viam Proſpero cauſſam fuiſſe reor, Romam petendi. Senſit enim vir cordatus, antequam talia objicientibus reſponderet, rem cum ipſo Pontifice ceteriſque Romanæ Eccleſiæ proceribus eſſe communicandam; ut majori fiducia adverſarios confutaret, autoritate ſcilicet Apoſtolicæ ipſius ſedis, cujus tunc maximè cauſſa agebatur, munitus, excuſſiſque ipſius ſcriniis, è quibus Pontificum Romanorum decreta aſſumeret adversùs doctrinæ Auguſtinianæ æmulos torquenda. Hanc præcipuè ob cauſſam ad Pontificem profectum eſſe Proſperum ipſius Pontificis literæ innuunt, quibus hoc unum agit; ut Gallicanos Epiſcopos doceat, nihil eſſe in Auguſtini ſcriptis, quod ab Apoſtolicæ ſedis doctrina diſcrepet, hujus communionem ſemper illum, dum vixit, habuiſſe, ne in minimam quidem unquam erroris ſuſpicionem adductum, tantum denique ipſum extitiſſe doctorem, ut à Romanæ ſedis Epiſcopis ſemper inter optimos Eccleſiæ doctores habitus fuerit. *Auguſtinum*, inquit, *ſanctæ recordationis virum pro vita ſua atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec unquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, ut inter magiſtros optimos etiam à meis ſemper præceſſoribus haberetur.* Nec hoc ſolùm Celeſtinus, ſed & ſcrinia ſedis Apoſtolicæ diligenter inveſtigari juſſit, ut inde quicquid ad repellendam Presbyterorum illorum proterviam poterat inſervire, depromeretur, traderetúrque Proſpero Romam ea de cauſſa profecto. Hanc provinciam Leoni ceſſiſſe, etſi jam ex ſtyli ipſius charactere aliiſque rationibus non probaſſemus, ex ipſius vel munere probaretur: Archidiaconi quippe erat ſcriniorum Eccleſiæ cura & adminiſtratio: hoc ex ejus officiis unum, illic decreta Apoſtolica condere, illinc promere, quandocunque pro occurrentibus negotiis ad ſcriniorum fidem recurrere opus erat.

Epiſt. Celeſtini PP. ad Gallos Epiſcopos.

Ex his igitur memorialem indiculum contexuit Leo, quem & Proſpero cum aliis ejuſmodi ſcriptis tradidit: ut illi ad refellendas Maſſilienſium objectiones uſui eſſet. Et revera in libro contra Collatorem, quem poſt Celeſtini obitum conſcripſit, eaſdem propè autoritates adducit quas capitulorum autor, eadem excerpta, ex Innocentii ſcilicet, & Zoſimi Pontificum epiſtolis, nec non & ex Carthaginenſi Synodo & Africanorum reſcriptis: ita ut indiculum ob oculos habuiſſe videatur. Quin & in fine operis recapitulans omnes Caſſiani propoſitiones erroréſque ex ejuſdem ſcriptis expreſſos, eaſdem omninò & totidem ferè notat in eo ſententias, quot & quas capitulis ſuis inſeruit autor: puta de peccato originali, de neceſſitate gratiæ ad ſuperandas tentationes & ad omnes omnino pietatis actiones ab ipſo fidei crepuſculo ad ultimam uſque perſeverantiæ metam, omiſſis pluribus aliis propoſitionibus, quæ catholicos inter & Pelagianos Semipelagianóſque agitabantur. Hæc, quæ dicimus, ſupponunt indiculum confectum eſſe antequàm adversùs Collatorem opus illud ſcriberet S. Proſper; quod certum mihi videtur: tum quia incaſſum laboraſſet autor, & neceſſarium non fuiſſet (quemadmodum fuiſſe ait) diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi Pelagiana judicaſſent & ſentiendum cenſuiſſent: cum id jam à Proſpero præſtitum abundè fuiſſet. Tum etiam propterea quod opuſculum

adversùs Collatorem jam mortuo Celeſtino, Sixto verò regente Romanam Eccleſiam editum eſt; indiculum verò ſeu commonitorium paulò ante mortem Celeſtini exaratum eſſe probant & rerum quæ Pelagianos attinent ſtatus, & quod inter Celeſtini decreta in antiquiſſimo Dionyſii Codice reperitur: unde & ad ejus tempora referendus eſſe videtur & ea fuiſſe opinio Abbatis illius ætate. Qui enim ex eadem collectione putarunt Celeſtini opus eſſe, & partem quamdam ſuperioris epiſtolæ, non ſatis attenderunt, ſic Epiſtolæ illi ſubjectam fuiſſe à Dionyſio vel à quocunque alio, ut ab illa tamen magis diſtingueretur, quàm aliæ epiſtolæ ab aliis, præfixâ illâ diſtinctionis notâ, *Incipiunt præteritorum &c.* & alterâ hac in fine appoſitâ: *Expliciunt autoritates &c.* quæ pro diſtinctione Epiſtolarum poſitæ non inveniuntur.

DISSERTATIONIS PARS ALTERA.

XI. Ex clauſula Capitulorum autoritas S. Auguſtini à recentioribus coarctatur.

PRimâ diſſertationis parte defuncti, quæ Leoni opuſculum iſtud vindicat, ad ejus clauſulam pergimus, quam etſi plurimorum jam vexatam commentariis, intactam non audemus prætermittere. Sunt igitur ex recentioribus ſcriptoribus non pauci, qui per *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum*, de quibus ad calcem Capitulorum de gratia agitur, eas omnes intelligi velint, quæ iſto indiculo non expreſsè continentur; ac proinde omnia illa doctrinæ de Gratia Chriſti capita, quæ à S. Auguſtino latiùs pertractata ſunt adversùs Pelagianos & Maſſilienſes, in eorum dogmatum claſſem rejicienda, quæ *nec audemus contemnere, nec neceſſe habemus aſtruere*; ſi iſtis capitulis aſſerta non legantur. Quicquid igitur præter ea quamlibet conſtanter protulerit Gratiæ doctor, ſolidè ex ſcripturis & traditione probaverit, ſecurè velut fidei catholicæ dogma propoſuerit, quod poſtmodùm etiam Eccleſia ſummo omnium ſeculorum conſenſu confirmarit, non neceſſe habent Theologi iſti aſtruere, ſi ea vel non legerint vel non legere ſibi viſi fuerint in iſto compendioſo propoſitionum catholicarum commonitorio. Hac una reſponſione, velut ariete, disjiciuntur catholica dogmata de electorum non ex prævifis eorum meritis, ſed ex gratuita Dei miſericordia, prædeſtinatione, de concupiſcentia, de pœnis peccati, de gratiæ Chriſti ab Adami gratia diſcrimine, & alia quæ ex his velut fontibus derivantur doctrinæ Catholicæ capita, ab his abjiciuntur aut velut ἀδιάφορα libero cujuſque aſſenſui vel diſſenſui eſſe permiſſa, ubique prædicant.

Quàm longè aberrent à Celeſtini mente, qui hujuſmodi argumentatione Auguſtini doctrinam concutere nituntur, difficile non eſt demonſtrare. Ac priùs quidem revocandum in memoriam, in S. Auguſtini ſcriptis quadruplicem eſſe ordinem quæſtionum & propoſitionum. Primus eſt earum, quæ ad fidem ſpectant, quáſque ut inconcuſſæ fidei dogmata adversùs hæreticos aſſeruit ac propugnavit: quales eæ ſunt, quas de divinæ Chriſti ſervatoris gratiæ natura & effectibus, déque omnipotentiſſima, quam Deus habet, humanorum cordium quocunque voluerit inclinandorum poteſtate. Alter eſt eorum dogmatum, quæ ex prioribus illis velut naturaliter fluere cognoſcuntur, ſicuti ex ejus gratiæ natura, quâ, quicquid vult Deus, in hominum voluntate invictè operatur, conſectaneum eſt vel ex ipſo naturali lumine, ad certam & indeflectibilem prædeſtinationis metam duci & perventurum quiſquis hujuſmo-

PARS II. di gratiâ ad finem uſque vitæ regitur, hancque ex gratuita Dei bonitate iis deſtinari non aliis. Tertius ordo eſt eorum, quæ S. Auguſtinus humanæ menti impervia pronuntiavit: quia nec à Deo ſunt revelata, nec naturali lumine penetrari poſſunt: V. G. *Cur hunc trahat & illum non trahat? Cur huic ita ſuadeatur, ut perſuadeatur; non alteri.* Quartus denique ordo eorum eſt capitum in quorum inquiſitione ſudavit plurimùm Auguſtinus, nec tamen certi aliquid unquam auſus eſt affirmare ſe eſſe aſſecutum, modò in hanc, modò in illam ſententiam propenſior factus: ita res obſcura & difficultatibus obſita illi viſa eſt. Opinionum hujuſmodi plura inferiùs proferemus exempla.

XII. De prima & altera opinionum claſſe abſit, ut autor Capitulorum cenſuerit liberum eſſe homini Catholico eas vel abjicere vel amplecti. Recens erat, vel potiùs eodem tempore, quo cudebatur indiculus iſte, ſcribebatur à Celeſtino, non illo autore inconſulto, epiſtola ad Gallos, in qua Semipelagianos exagitat ob eam maximè cauſſam, quòd S. Auguſtinum aliqua docuiſſe jactabant, quæ doceri nefas eſſet; eundem affirmat nunquam ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumore aſperſum eſſe, ſed inter magiſtros optimos ſemper à ſuis prædeceſſoribus eſſe habitum; atque his, qui tanti viri memoriam laceſſebant, reſiſtendum eſſe. At verò ſi eorum, quæ de prædeſtinatione ſanctorum, liberatrice Chriſti gratia, & aliis ejuſmodi pro certis & indubitatis propoſuit aſſeruítque Auguſtinus adversùs Pelagianos Pelagianorumque reliquias, aliqua eſſent à quibus diſcedere liberum eſſet, immeritò arguerentur Pelagiani & Maſſilienſes, quòd ab iis revera diſcederent, quod Auguſtinum in aliquibus haberent ſuſpectum, quódque ejus de prædeſtinatione & gratia ſententiæ nollent accedere. Rectè enim obſervat doctiſſimus Cardinalis Bellarminus lib. 2. de gratia & libero arbitr. cap. 11. delatam eſſe ad Apoſtolicam ſedem à Proſpero & Hilario querimoniam, quod in Gallia Preſbyteri quidam doctrinam S. Auguſtini de prædeſtinatione reprehenderent: contráque publicâ Eccleſię approbatione hanc doctrinam fuiſſe tunc roboratam.

XIII. 2. In ipſa teſtimoniorum iſtorum præfatione Semipelagiani coercentur, eo quod Auguſtinum dicerent neceſſarium modum ſcribendo exceſſiſſe; iidem ob hanc cauſſam vel imperitiæ, vel pravitatis, vel præſumtionis arguuntur; & licet Catholico nomine gloriarentur, in hæreticorum tamen damnatis ſenſibus hærere dicuntur. Igitur Auguſtinus, juxta ipſius Capitulorum autoris ſententiam, modum non exceſſit in iis, quæ adversùs Pelagianos ſcripſit, quæque conſtanter aſſeruit: nec ullum dogma pro certo & indubitato prolatum eſt ab eo & propugnatum, quod juxta ejuſdem autoris mentem pro certo & indubitato Theologus quiſque habere non debeat: alioqui non parùm exceſſiſſet modum Auguſtinus, ſi quid velut ex Eccleſiæ doctrina aſſeruiſſet & tenendum docuiſſet, quod verè non eſſet ex Eccleſię doctrina, quod neceſſe non eſſet adſtruere, quod liberum eſſet vel abjicere vel amplecti.

XIV. 3. Autor Indiculi ſeu Capitulorum eâ ratione motus eſt, ut ipſe profitetur, ad inquirendum diligenter, quid Romani preſules de gratia Chriſti judicaverant ac ſentiendum eſſe cenſuerant contra liberi arbitrii defenſores, quod hi S. Auguſtinum accuſabant quaſi modum exceſſiſſet in ſuis de gratia ſcriptis, nec aliud conſequenter autor in mente habuit, quàm ut hanc adverſariorum Auguſtinianæ

Auguſtinianæ doctrinæ calumniam repelleret ex ipſis Romanorum Pontificum teſtimoniis, quibus & Auguſtini contrariam eſſe doctrinam, & ſuam conformem jactabant. Niſi igitur conſilii ſui oblitus eſſe dicatur, hoc ex allegatis explicatiſque ab eo teſtimoniis evincendum eſt, in nullo modum exceſſiſſe Auguſtinum, ſed omnia, quæ ſcriptis ſuis docuit, apprimè convenire cum Romanorum Pontificum & Africanarum Synodorum decretis. Quod ſi eorum nihilominùs dixeris aliqua non neceſſe nos habere aſtruere, dicere pariter cogeris, neceſſe non eſſe Pontificum & Synodorum decreta, quibus congruentia docuit Auguſtinus, aſtruere. Quis enim duorum ex ejuſdem autoris mente convenientium, unum abjici, alterum admitti velit?

XII. Incaſſum laboraſſet S. Proſper pro S. Auguſtino.

4. Si per illas profundiores quæſtiones nec contemnendas, nec neceſſariò aſſerendas, quæ de Prædeſtinatione electorum, de vocatione ſecundùm propoſitum, déque aliis hujuſmodi ſcripſit conſtantérque docuit S. Auguſtinus, incaſſum penè laboravit S. Proſper etiam in his, quæ ex Apoſtolicæ ſedis autoritate defendebat; nihil ferè etiam pro S. Auguſtini doctrina fecit adversùs Maſſilienſes Presbyteros eorúmque aſſeclas. Hæc enim præcipua erant doctrinæ Auguſtinianæ capita, quæ ab illis carpebantur, vel certè ex illis pendebat quicquid controverſiæ adversùs Auguſtinum vel Proſperum movebant adverſarii. Hæc ſunt pro quibus acerrimè decertavit iſte Auguſtini diſcipulus & defenſor; hæc omnium ejus opuſculorum materies. Si quis inficias ierit, facillimè ex ipſorum inſpectione revincetur. Quid enim objiciebant Galli quindecim illis Capitulis, quibus Proſper reſpondet, niſi quod vel ipſa Auguſtiniana erat de prædeſtinatione & vocatione ſecundùm propoſitum doctrina, vel ex ea malè intellectâ catholicæ fidei adverſum ſequi videbatur. Hoc ipſum clamant Gallorum objectiones quindecim, & reſponſiones Proſperi, totidémque ejus ſubjectæ ſententiæ: in quibus, ut ex præfatione clarum eſt, profitetur ſe *in nullo recedere à tramite earum definitionum, quæ in ſancti viri Auguſtini diſputationibus continentur;* ſed eam ſe in omnibus ſectari *doctrinam, quam ſanctæ memoriæ Auguſtinus Epiſcopus contra Pelagianos inimicos gratiæ Chriſti & liberi arbitrii decomtores per multos annos Apoſtolicè aſſeruit, literiſque mandavit.* Sexdecim quoque Vincentii objectiones ex eadem de prædeſtinatione & gratuita Dei vocatione doctrina natæ ſunt: quibus cùm reſpondet S. Proſper, & S. Auguſtini doctrinam explicat, & fidem *adversùs Pelagianos ſe ex Apoſtolicæ ſedis autoritate defendere* profitetur. Quod ad dubia Genuenſium attinet, ut ex uno Auguſtini de prædeſtinatione ſanctorum opere excerpta ſunt, ita aliud nihil habent præter ſancti doctoris de prædeſtinatione ſententiam. Denique in opuſculo contra Collatorem, etſi hunc imprimis & ſpecialiter errorem impugnet, quem decimætertiæ ſuæ Collationi inſperſerat Caſſianus: *Gratiam ſecundùm meritum dari, initiúmque aliquod bonæ voluntatis ab homine eſſe, non à Deo:* tamen omnia ſancti Auguſtini ſcripta ſic ab Apoſtolica ſede approbata fuiſſe prædicat, ut nihil prorſus eorum reprobatum, nihil *ſiniſtræ ſaltem ſuſpicionis rumore aſperſum* eſſe, ſummâ fiduciâ aſſeveret in eo opere, quod ex Apoſtolicæ ſedis autoritate condebat. Falſum profectò iſtud eſſet, ſaltem de his quæ cùm à Presbyteris Galliarum in culpam vocarentur, vel ex hoc novitatis notarentur, quòd extra Catholicæ doctrinæ indiculum ponerentur, relegarentúrque ad inutilium diſputationum claſſem.

PARS II. XIII. De ea exceptione ſiluerunt Semipelagiani.

5. Si objecta verba Capitulorum Auguſtinum carperent, aſſertámque ab eo doctrinam de prædeſtinatione & gratia, nunquam ea Semipelagiani prætermiſiſſent, ſed ex eis potiùs inexpugnabilem ſibi ſtruxiſſent adversùs Auguſtiniana ſcripta munitionem. Si enim Vincentius Lirinenſis clariſſima etiam Celeſtini Papæ pro Auguſtino verba ex epiſtola ad Gallos, non dubitavit ſancti doctoris defenſoribus objicere, tanquam contra eum emiſſa à Pontifice: qui dum ſcripſit: *Vt deſinat inceſſere novitas vetuſtatem*: Auguſtinum tanquam novitatis inventorem arguerit. Si vel ex ſilentio ejuſdem Pontificis circa librorum Auguſtini titulos, auſi ſunt Semipelagiani in vulgus ſpargere, poſtremas doctoris gratiæ lucubrationes ab Apoſtolica ſede eſſe rejectas: quanto magis triumphum ſibi cecinissent, ſi de ejuſdem doctrina circa gratuitam prædeſtinationem ſanctorum & vocationem ſecundùm propoſitum, talia ſcripta eſſe cognoviſſent, ſi non à Pontifice Romano, ſaltem ab ejus Archidiacono & adminiſtro, quem Caſſianus ipſe *Romanæ Eccleſiæ & divini miniſterii decus* appellat in præfatione librorum de Incarnatione Domini. *Contra iſtam*, inquit Proſper, *clariſſimæ laudationis tubam*, Celeſtini epiſtolam intelligit; *contra iſtam ſacratiſſimi teſtimonii dignitatem audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere: & perſpicuæ ſynceriſſimæque ſententiæ, nubem obliquæ ambiguitatis obtendere: ut ſcilicet, quia in Epiſtola Papæ librorum, pro quibus actum eſt, non expreſſus eſt titulus, hinc eos appareat non probatos, & iſtam in ſanctum Auguſtinum laudationem pro anteriorum ſcriptorum meritis eſſe collatam.* Qui ergo collata Auguſtino præconia in ipſum torquent Auguſtinum, ea negligerent, quibus doctrina ab eo latiùs explicata, & plurimis ſcriptis aſſerta, apertiſſimè petebatur? Hoc-ne fugiſſet Vincentium; hoc Genuenſes, Maſſilienſeſque Presbyteri omiſiſſent; hoc denique Fauſto fuiſſet elapſum? ut nihil dicam de ſcriptoribus illis, qui circa nonum Chriſti ſeculum adversùs Auguſtinianam doctrinam redivivis conatibus inſurrexerunt.

XIV. Scripta S. Auguſtini de prædeſtinatione à Patribus maximè laudata.

6. Veteribus ſeu Conciliis, ſeu Pontificibus, ſeu ſcriptoribus Eccleſiaſticis nota fuiſſe hæc Capitula, ex iis quæ hujus diſſertationis initio attulimus, manifeſtum eſt. Nec illa noverunt modò, ſed & ab Apoſtolica ſede profecta crediderunt, cùm ab iiſdem Celeſtini Papæ nomine laudata inveniantur. Dubium pariter non eſt, quin ad illam de profundioribus quæſtionibus exceptionem attenderint: nihil tamen quicquam ex illa ſiniſtrum ſuſpicati ſunt adversùs S. Auguſtini doctrinam: neque propter illa verba à laudandis omnibus hujus doctoris ſcriptis abſtinuerunt. Imò verò eam maximè ſcriptorum ejus partem laudant ac prædicant, quam Semipelagiani oppugnabant, quæque ipſam doctrinam continent & propugnant, à novellis ſcriptoribus inter profundiores hujuſmodi quæſtiones amandatam. Ita Hormiſdas Papa (ut reliquos omittam) in epiſtola ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum, à quo, quid de Fauſti ſcriptis ſentiendum eſſet, conſultus fuerat, ea ſcribit, quæ Auguſtinum ab omni verborum illorum invidia abſolvant. Hæc etſi jam ſuprà deſcripſimus, iterum juvat oculis legentium objicere. Poſtquam declaravit Fauſti libros ab Eccleſia non recipi, tum ſub finem Epiſtolæ: *De Arbitrio*, inquit, *libero & gratia Dei quid Romana, hoc eſt, Catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, licet ex variis libris beati Auguſtini*, ET MAXIME AD HILARIUM ET PROSPERUM *abundè poſſit agnoſci: tamen &*

in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa capitula continentur, quæ ſi ibi deſunt, & neceſſaria creditis, deſtinabimus. PARS II.

XV. Quæ ex Hormiſda Papâ eruuntur.

Ex quibus plura, quæ ad rem præſentem pertinent, eruimus. Primum eſt Fauſti libros, quibus eam maximè Auguſtini doctrinæ partem inceſſebat, quam ad profundiores illas quæſtiones modò relegant, ab Eccleſia fuiſſe reprobatos, ac proinde contrariam de prædeſtinatione & gratia Dei doctrinam ab eadem approbari. 2. Poſſeſſorem omnéſque, qui de gratia Dei & libero arbitrio inquirere vellent, quid à Romana, quid à Catholica Eccleſia ſentiretur, ad unum Auguſtinum remittit Pontifex *abundè* ex ejus ſcriptis *agnoſci poſſe* aſſerens Eccleſiæ Catholicæ ſententiam. 3. Tantum abeſt, ut ex libris Auguſtini aliquos excipiat, quos Semipelagiani ab Apoſtolica Sede poſthabitos aſſerebant, ut eos potiùs præ omnibus commendet: *Maximè*, inquit, *ad Proſperum & Hilarium*, hoc eſt, libros *de Prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono perſeverantiæ*, quos in ultima ſenectute ac morti proximus elucubravit, & in quibus tota Auguſtini de prædeſtinatione & gratia Chriſti doctrina diſertè fuséque aſſeritur. Hanc doctrinam ſedi ſuæ aſſerit Hormiſdas: ex his MAXIME *libris abundè poſſe agnoſci* dicit *quid Romana, hoc eſt, Catholica ſequatur & ſervet Eccleſia.* Et hos Semipelagianorum reliquiæ audeant à generali laude & approbatione Auguſtino ſcriptíſque ejus à Pontificibus impertita ſecernere; hæc ad ſupervacaneas quæſtiones opinionéſque dejicere quas cuique liberum ſit vel amplecti vel abjicere? 4. Cùm hæc ſcribebat Hormiſdas, immemor non erat iſtorum de gratia Dei capitulorum, de quibus nunc agimus; imò verò ejus tunc oculis obverſabantur: ut prorſus certum ille habuerit, profundiores illas quæſtiones vel Auguſtinum non attinere, vel has tantummodo opiniones, de quibus inquirendo magis ac tentando, quàm aſſerendo ſcripſerat, non ea dogmata, quæ ab eo velut Eccleſiæ doctrina toto animo, totis viribus intrepidè defenſa fuerant. 5. Quanta eſſet doctrinæ Auguſtini de prædeſtinatione & gratia cum Romanæ Catholicæque Eccleſiæ ſententia, cúmque ipſis capitulis conſenſio, indè manifeſtum eſt; quod unam indifferenter ex altera poſſe cognoſci aſſereret, liberum relinquens, ut vel ad Romanæ Eccleſiæ monumenta, vel ad Auguſtini libros, vel ad capitula in ſcriniis Eccleſiaſticis ſervata ſe conferat, qui de Catholicæ Eccleſiæ doctrina vellet inquirere. 6. Ita tamen optionem offert Poſſeſſori, ut primas det Auguſtino. Hæc enim prima Hormiſdæ mentem inceſſit cogitatio, ut conſulentem Epiſcopum de Eccleſiæ doctrina circa liberum hominis arbitrium & Dei gratiam, ad Auguſtini libros velut ad authentica Eccleſiæ archiva remitteret: tum breviorem quandam viam indicat de capitulis ſuggerens, quæ tamen neceſſaria non putavit ei, qui Auguſtinum ipſum adire vellet: *Quæ, ſi ibi deſunt &* NECESSARIA CREDITIS. *deſtinabimus.*

XVI. Alia reſponſione ex Hormiſda ſatisfit exceptioni.

Poſtrema hæc Hormiſdæ verba aliam nobis ſuggerunt reſponſionem ad hujus indiculi caput ultimum; cujus videlicet autoritas tanta non eſt cenſenda, quanta hactenus à pleriſque habita eſt. Cæleſtini quippe Sedis Apoſtolicæ Pontificis nomen, vel Proſperi ex ejuſdem præſcripto ſcribentis & Auguſtinianæ doctrinæ addictiſſimi, maximam ſcripto autoritatem conciliabat. Jam verò cùm apud omnes ferè certum habeatur nec Cæleſtini, nec Proſperi opus iſtud eſſe, plurimum ei ponderis detrahitur. Leonis quidem Pontificis non minor autoritas, imò & longè major apud omnes; at

PARS II.

Leonis diaconi, &adhuc junioris, non item. Eſto enim mandatum à Cæleſtino acceperit commonitorium iſtud Romanorum Pontificum decretis conſarciendi; verùm quod poſt confectum indiculum præter Apoſtolicorum decretorum excerpta de ſuo addidit, non Apoſtolicæ Sedi, ſed proprio Diaconi ingenio tribuendum. Cui quidem cùm cordi eſſet Caſſianum amicum ab errore revocare, ſtudebat maximè ne addictior Auguſtino videretur; ſicque ſermonem ſuum temperabat, ut nihil ſanctiſſimo doctori detrahens, in aliquo ejus adverſariis indulgere crederetur: quo faciliùs abalienatos eorum animos ad Catholicum ſenſum reduceret.

Hanc reſponſionem confirmant Hormiſdæ verba, qui hæc capitula nec Cæleſtino, nec Sedi Apoſtolicæ, nec Proſpero tribuit, ſed velut incerti autoris opuſculum indicat. Quod etſi in Eccleſiaſticis ſcriniis aſſervatum narret, Sedis tamen ſuæ non ei conciliat autoritatem; imò verò capitula tanquam non admodùm neceſſaria tepidè promittit à ſe mittenda: *Si neceſſaria*, inquit, *creditis*. Qui loquendi modus longè procul dubiò diverſus eſt ab eo, quem uſurpare ſolent Pontifices Romani, cùm de prædeceſſorum ſuorum decretis verba faciunt, vel de his quæ autoritate Sedis Apoſtolicæ ſunt emiſſa. Ita demum loquitur, ut ſi ſcripta Auguſtini à capitulis diſcreparent, vel hæc aliquid illis infenſum haberent; Auguſtino potiùs adhærendum quàm capitulis velit: neque hæc aliam ob cauſſam proponat, quàm quia Catholicam doctrinam ab Auguſtino fuſiùs explicatam ſub compendioſo indiculo repræſentarent.

Hæc iis reſpondenda cenſemus, qui pervicaciùs contenderint per poſtremam illam capitulorum partem ſuggillata eſſe ſancti Auguſtini ſcripta, tametſi ſuperioribus ſecuturiſque mox reſponſionibus magis inhærendum putamus, putabúntque ni fallor, nobiſcum æquiſſimi quique harum rerum judices.

XVII. Quæſtio de Prædeſtinatione non eſt incurrens.

7. Quis doctrinam de prædeſtinatione Sanctorum incurrentibus quæſtionibus accenſeat in materia gratiæ, iiſque difficultatibus, quæ velut ex tranſverſo inſiliunt myſteria auxiliantis gratiæ verſantibus? Imò verò omnium præcipuum caput eſt, omnium fundamentum ac baſis. Ex æterno enim Dei conſilio circa hominis ſalutem pendet menſura donorum gratiæ, quibus ad beatum illum finem provehatur. Prædeſtinatio enim quid aliud eſt apud S. Auguſtinum, quàm *præparatio mediorum, quibus certiſſime liberantur quicunque liberantur? Quos* enim *prædeſtinavit*, inquit Apoſtolus, *hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.* (Rom. 8. 30.) Quamobrem cur unus vocatus, alter non vocatus; cur hic perſeverantiæ donum accipiat, ille non accipiat: ſi ſcrutari quis velit, ratio ex prædeſtinatione facilè occurrit, quia videlicet ille, non iſte, ad æternam vitam prædeſtinatus eſt inſcrutabili Dei decreto. Cur verò unus prædeſtinatus eſt, alter minimè: hoc ad incomprehenſibilia judicia Dei & inveſtigabiles vias ejus referendum. Unde perſpicuum eſt quæſtionem de prædeſtinatione non ex occaſione tantùm & quaſi extra propoſitum tractari, cùm de gratiæ divinæ auxiliis diſputatio inſtituitur.

XVIII. Continetur in capitulis.

8. Doctrina ſancti Auguſtini de prædeſtinatione non includitur his difficiliorum incurrentiúmque quæſtionum partibus quas neceſſe non habemus adſtruere ad plenè confitendam gratiam Dei: imò ipſis capitulis anteà deſcriptis continetur velut in principiis vel connexis dogmatibus. Cùm enim

iis docemur *omnes homines in Adam naturalem poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe; neminem inde conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit, & ſui participationem ille donet, qui ſolus eſt bonus; neminem niſi per Chriſtum bene libero uti arbitrio; neminem aliunde ei placere, niſi ex eo quod ipſe donaverit; neceſſe eſſe ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non auxiliante vincamur; nullam ſanctam cogitationem, nullum pium conſilium, nullum motum bonæ voluntatis eſſe, niſi illa Deus in cordibus hominum atque in ipſo libero operetur arbitrio; omnia ſtudia, omnia opera & merita, omnem tentationum victoriam, omnes virtutes, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, eſſe dona Dei, qui agit in nobis, ut quod vult & velimus & agamus; gratiæ operi & dignationi nihil penitus eſſe ſubtrahendum: Denique Deum nonniſi pro his quæ largitus eſt æterna præmia eſſe donaturum.* Cùm hæc, inquam, illic legimus, ſupponi procul dubio intelligimus gratuitam electionem Dei ac prædeſtinationem, quâ ſolis his quos liberare decrevit, ea beneficia præparavit, quibus certiſſimè liberarentur, nec aliis merita perſeverantiæ aliam ob cauſam eſſe negatam, quàm quia his æterna præmia non decrevit eſſe donanda.

XIX. Cur non apertè expreſſa in Capitulis.

Cur porrò, inquies, quod implicitè & per dogmatum connexionem in compendioſo iſto indiculo continetur, non expreſſis verbis apertâque definitione explicatum in eo fuit? Ratio in promtu eſt, habetúrque in præfatione capitulorum clariſſimè expreſſa. Collectoris quippe inſtitutum non erat plenam & perfectam fidei in hac materia profeſſionem proponere: hoc unum potiùs ſatagebat, ut adverſarios ſancti Auguſtini ex hac una munitione dejiceret, ad quam pleniore diſputatione compulſi confugerant: Scilicet *ea ſe tantummodò ſequi & probare, quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit & docuit.* Ut hoc erroris velamen depelleret autor, his terminis indiculum ſuum continuit, ut *quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint, inquireret.* Et ita fixum erat animo in hac inquiſitione extra Romanæ Eccleſiæ limites non excurrere, ut Africana decreta, quæ religio fuiſſet in hac materia reticere, cùm retulit, eo ſolùm nomine à ſe recenſita profiteatur, quòd *ea utique ſua fecerant Apoſtolici Antiſtites cùm probarunt*, & eadem, *quaſi propria Apoſtolicæ Sedis* ipſe amplecteretur. Nihil porrò de prædeſtinatione adversùs Pelagium Celeſtiúmque definitum fuerat ſive à Romanis Pontificibus, ſive ab Africanis: quia nihil controverſiæ circa illam expreſsè motum fuerat ab hæreticis, qui peccati originalis labem ab Adamo in poſteros tranſmiſſam nullam agnoſcebant: unde nec adversùs eoſdem laborandum fuit, ut ſtatueretur hominum à maſſa perdita ſecretorum æterna electio ac prædeſtinatio.

Ceterùm ſenſit autor non omnia, quæ integra confeſſio poſceret, apertè contineri iſtis capitulis. Nam & ex præfatione verba relata teſtantur conſilium fuiſſe hoc unum inquirere, quod ad gratiam Dei confitendam præcisè pertinet: *Quid de gratia Dei ſentiendum.* Quod & in indiculi clauſula repetit. *Ad confitendam gratiam Dei, cujus operi & dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt.* Gratiæ, inquit OPERI: quo efficacem operationem gratiæ *Dei in cordibus hominum atque in ipſo libero operantis arbitrio* deſignatam habes; ET DIGNATIONI: quo gratuitam humaníſque indebitam meritis gratiæ largitionem

PARS II. exprimit: His duobus capitibus *omnium diſputationum connexionem pendere,* ſcribit in præfatione, *nullámque ei contradictionis ſupereſſe rationem*, circa alias quæſtiones illis connexas, qui compendioſo ſubditarum autoritatum indiculo ſubſcripſerit: *Vt ergo*, inquit, *pleniùs qui in aliquo dubitant inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo, quo ſi quis non nimiùm eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendere; nullamque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat & dicat*, &c. Igitur non omnia hujus materiæ capita diſertè habentur expreſſa in indiculo, ſed *compendioſè*: Igitur aliæ diſputationes ſunt his connexæ, quæ ex his pendeant, & circa quas contradicendi Auguſtino rationem non habeant, niſi nimiùm contentioſi, ſi ſemel propoſitis in indiculo ſententiis aſſenſi fuerint.

Quæ porrò iſtæ quæſtiones, niſi de prædeſtinatione, quæ ex iſta definitione pendet: *Gratiæ Dei* OPERI ET DIGNATIONI *nihil penitus eſſe ſubtrahendum: Neminem niſi per Chriſtum libero* BENE UTI ARBITRIO: BONÆ VOLUNTATIS EXORDIA *& incrementa probabilium ſtudiorum & in eis uſque in finem perſeverantiam ad Chriſti gratiam referenda: Omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum, omniúmque virtutum, quibus ab* INITIO FIDEI *ad Deum tenditur Deum eſſe autorem profitendum; nec dubitandum ab ipſius gratia omnia hominis merita* PRÆVENIRI *per quem fit, ut aliquid boni &* VELLE INCIPIAMUS *& facere: Noſtra denique* MERITA ESSE DEI DONA, *qui pro his quæ largitus eſt, æterna præmia eſt donaturus.* Nimirum hoc unico fundamento nitebantur Semipelagiani, ut æternam electionem ac prædeſtinationem hominum ex eorum meritis ſuſpenderent, quod aliquod bonæ voluntatis ac fidei initium, aliqua humana merita ſtatuerint, quæ gratiæ Dei opus non eſſent, ſed gratiæ potiùs ad juſtitiam conſequendam & ad bonum opus

Proſperi Epiſtola ad S. Auguſt. perficiendum meritoria: *Hæc enim ipſorum definitio ac profeſſio eſt... univerſis hominibus propitiationem, quæ eſt in ſacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam; ut quicumque ad fidem & ad baptiſmum accedere* VOLUERINT *ſalvi eſſe poſſint. Qui autem credituri ſunt, quíve in ea fide, quæ* DEINCEPS *per Dei gratiam ſit* JUVANDA, *manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos,* DIGNOS FUTUROS ELECTIONE, *& de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præviderit.* Et infrà: *Quantum ad Deum pertinet* OMNIBUS *paratam vitam æternam: Quantùm autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo* SPONTE *crediderint, & auxilium gratiæ* MERITO CREDULITATIS *acceperint. In iſtam verò talis gratiæ prædicationem hi, quorum contradictione offendimur, cùm priùs meliora ſentirent, ideò ſe vel maximè contulerunt: quia ſi profiterentur ab ea omnia bona merita præveniri, & ab ipſa ut poſſint eſſe donari, neceſſitate concederent Deum ſecundùm propoſitum & conſilium voluntatis ſuæ, occulto judicio & opere manifeſto aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam: quia nemo niſi per gratiam juſtificetur, & nemo niſi in prævaricatione naſcatur. Sed refugiunt iſtud fateri, divinóque adſcribere operi ſanctorum merita formidant: nec acquieſcunt prædeſtinatum electorum numerum nec augeri poſſe, nec minui*, &c.

Ex his verbis perſpicuum evadit, quæ connexio ſit inter Auguſtinianam de prædeſtinatione doctrinam, & ſententias in indiculo aſſertas. Cùm enim prædeſtinationem ex meritis gratiam prævenientibus pendere aſſererent Semipe-

lagiani;& viciſſim profiteri recuſarent omnia bona merita Dei gratiâ præveniri, ne gratuitam prædeſtinationem confiteri cogerentur : liquidò apparet prædeſtinationem ex merito pendentem profligari, aſtrui verò gratuitam eo ipſo, quo omnia bona merita, ipſumque fidei initium gratiâ gratuitâ præveniri, nulla gratiam ipſam præcurrere, ex Patrum autoritate certum indubitatúmque demonſtratur.

Revera huc tandem totam cum Pelagianis, Semipelagianiſque concertationem eſſe devolutam: *Vtrum gratia ſecundùm merita daretur, nulliſque meritis præveniretur*, ex Leonis diſcimus Epiſtolis & ex opuſculis de Vocatione Gentium & ad Demetriadem. In Epiſtola igitur 6. ad Aquileienſem Epiſcopum cap. 3. *Cùm omnes*, inquit, *definitiones ſuas ad ſubrependi facilitatem improbare ſe ſimulent atque deponere, hoc ſibi totâ arte fallendi, niſi intelligantur, excipiunt, ut gratia Dei ſecundùm merita dari accipientium ſentiatur.... & per naturalem induſtriam præveniri.* Magna pars librorum de Vocatione Gentium in hujus aſſertionis confirmatione conſumitur: *Gratiam meritis non dari accipientium.* Præſertim verò in 1. libro, in cujus cap. 22. hæc de Semipelagianis: *Iſti autem qui neſcire aliquid erubeſcunt, & per occaſionem obſcuritatis tendunt laqueos deceptionis, omnem diſcretionem, quâ Deus alios eligit, alios verò non eligit, ad merita humanæ referunt voluntatis, docentes ſcilicet neminem gratis, ſed ex retributione ſalvari, quia naturaliter omnibus ſit inſitum, ut ſi velint poſſint veritatis eſſe participes, eiſque affluere gratiam, à quibus fuerit expetita.* Epiſt. ad Demetriadem cap. 10. *Hinc*, inquit, *poſtremò divinæ gratiæ ſimulata & inſincera confeſſio, quæ ſecundùm merita daretur, non ex qua merita naſcerentur. Quam partem ſuperbæ prædicationis quidam ſibi, cùm cetera abnuerent, ſervaverunt.* Ex hac porrò ſervata dogmatis Pelagiani portione ſequi oſtendit autor tribus illis locis, naturam nullo peccati originalis vulnere eſſe ſauciatam, ut quæ ante omnem gratiam proprio clara ſit ſtudio: quæ arguendi ſimilitudo notanda ad confirmationem aſſertionis noſtræ de iſtorum opuſculorum autore.

XX. Quæ quæſtiones incurrentes.

Doctrinâ ſancti Auguſtini de prædeſtinatione déque aliis capitibus neceſſitati gratiæ Dei ad ſingulos actus connexis, quale eſt adhuc quod de operibus infidelium ex profeſſo docuit adversùs Julianum: hac inquam, doctrinâ vindicatâ ab exceptione poſtremi illius capituli, vix nobis incumbit oſtendere quid per *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum* intellexerit autor. Sufficit enim probaſſe nihil eorum, quæ ſanctus Auguſtinus conſtanter docuit de gratia & prædeſtinatione tanquam certum Eccleſiæ dogma, ad illas partes relegari poſſe: de his tamen conjecturas noſtras promimus.

Cùm primùm orta eſt Pelagiana hæreſis atque ab Africanis Epiſcopis & à Pontifice Innocentio damnata, duobus ferè capitibus concludebatur; negatione ſcilicet peccati originalis, & neceſſitatis gratiæ Dei ad ſingulos actus. Succedente tempore geminus iſte ramus, qui ex radice dogmatis de Adamo mortali creato natus erat, alios ſubinde emiſit ramuſculos, quibus præſcindendis adlaborarunt Eccleſiæ Catholicæ Magiſtri. Harum quæſtionum aliæ evidentem ac neceſſariam omninò cum utróque illo dogmate connexionem ita habent, ut unum ſine altero dogmate intelligi minimè poſſit: Aliæ neceſſitudinem quidem maximam habent, ſed nec tam evidentem, nec tam neceſ-

PARS II.

ſariam; ut abſque operoſa inquiſitione ſtatim animo occurrat, aut de his facilè, quæ ſit Eccleſiæ ſententia, decernere queas. Ad primam claſſem referenda quæſtio de Prædeſtinatione Sanctorum: ad alteram, plures quæ ab Auguſtino latiùs pertractatæ ſunt: quales ſunt; An homo poſſit eſſe ſine peccato in hac vita: Quâ pœnâ plectantur infantes ſine baptiſmo ex hac vita decedentes: An morbi ex culpa, an ex natura ortum habuerint: Quomodo infantes ante baptiſmum morientes à Chriſto judicandi: Quomodo peccatum originale tranſmittatur in poſteros: Unde in nuptias, quæ bonæ ſunt & Dei inſtitutum, tot mala invecta ſunt: Quid ſit peccatum, quid concupiſcentia, quid ejus natura, qui effectus; quod infinitas propemodùm amplectitur difficultates iſtis connexas; An & quomodo Chriſtus antiquis ſub veteri Teſtamento profuerit: Utrum ſine fide in Chriſtum ſalvus quis aliquando fuerit: denique quæſtio illa adeò celebris & ſalebroſa de animarum origine, an ex propagatione, an ex creatione ortum habeant, quæ quidem & diutiſſimè torſit Auguſtinum, & fuſioribus diſputationibus locum dedit. Iſtas igitur ſimiléſque quæſtiones fuiſſe crediderim, quas *profundiores, difficiliores, latiùs pertractatas* dicit, quáſque *ſicut non audebant contemnere, ita non neceſſe habebant aſtruere* Catholici. Ubi tamen adhuc ſtrictiùs intelligenda verba hæc, quàm vulgò intelligantur: Non enim ait *incurrentes illas quæſtiones aſtruere neceſſe non eſſe*, ſed *profundiores difficilioréſque* earum *partes*. Non ait etiam *ad confitendam Dei gratiam ſatis ſufficere* prædictas regulas ſeu ſententias, ſed *quicquid ſecundùm prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt*: qui loquendi modus complecti videtur *omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendentem*, ut ait expreſſis verbis.

Inter aliàs autem quæſtiones recenſitas, duas imprimis profundiores difficilioréſque in animo habuiſſe autorem indiculi exiſtimo: Unam, quomodo transfundatur originale peccatum à parentibus in filios, alteram de animæ origine: quam poſteriorem ipſe Auguſtinus profundam, difficilem & non neceſſariam cenſuit.

Denique poſtremum iſtud Capitulum explicare mihi videtur eximia illa Epiſtola Synodica Africanorum Epiſcoporum in Sardinia exulum, quæ ſancti Fulgentii ſtylo creditur exarata. Viderat, opinor, autor Epiſtolæ quiſquis eſt, capitula, de quibus diſſerimus, ſiquidem ea Poſſeſſor ab Hormiſda Papa accepiſſe videtur, niſi jam antea manibus Africanorum verſabantur, quod ex Epiſtolæ Hormiſdæ ad Poſſeſſorem loco in Synodica illa relato aſſerere non vereor. Porrò in iſta exulum Epiſcoporum Epiſtolâ præcipua gratiæ capita aſſeruntur quaſi ad fidem Eccleſiæ pertinentia: in quorum fronte legitur Auguſtiniana de gratuita prædeſtinatione Sanctorum doctrina: *Contra* quam *prædeſtinationem*, inquit, *magna pervicaciæ eſt aliquem vel parere vel habere conflictum .... & Apoſtolicam fidem perverſus oppugnat quiſquis prædeſtinatum Chriſtum & ſanctos ejus negat* [a]: *per miſericordiam* ſcilicet *gratuitam* [b], *per gratuitam bonitatem* [c], *per gratuitum beneficium miſericordiæ ſuæ: in quo eum non pro meritis futuræ cujuſquam bonæ operationis elegit, cui ſeipſum & fidem & bona opera donaturum eſſe præſcivit.* [d] Quam doctrinam tradunt doctiſſimi confeſſores *ſequentes donum ejuſdem gratiæ, quod ſanctorum Patrum cordibus & linguis ipſa eſt dignata infundere.* [e] Demùm poſt tradita

a Epiſt. Synodica Africanorum tom. 4. Concil. Labbei pag. 1591. Num 11.
b Num 7.
c Num. 8.
d Num. 9.
e Num. 6.

tradita fidei dogmata circa prædeſtinationem Sanctorum, gratiam Dei, & liberum hominis arbitrium, exceptionem quamdam non abſimilem ei, quæ poſtremo capitulo continetur, ſed explicatiorem ſubjungit in hunc modum: [f] *Quæſtionem verò animarum aut tacitam debemus relinquere, aut ſine contentione tractare: quia ſive ex propagine veniant, ſive novæ ſingulis corporibus fiant, quod ſanctarum ſcripturarum autoritas non manifeſtè pronunciat, cum cautela debet inquiri: maximè quòd ſine fidei detrimento poteſt à fidelibus ignorari.* Hæc ſufficiant ad explicationem loci à pluribus ſcriptoribus alienum in ſenſum diſtracti, & ex quo nonnulli gratuitæ Sanctorum prædeſtinationi infenſiores, præproperè ſibi triumphum cecinerunt.

PARS II.

f *Num.* 24.

His ita ſcriptis, jamjámque prælo ſubjiciendis, incidi in Vindicias Auguſtinianas doctiſſimi viri Henrici de Noris, ex quarum capite octavo plurima ſcitè ſinceréque ſcripta huc transferenda eſſent; ſed quoniam inſtant operæ, ſufficiat locum indicaſſe, quem adiiſſe Lectorem nequaquam pœnitebit.

DISSERTATIO QUARTA
DE AUTORE LIBELLI SEU EPISTOLÆ
AD DEMETRIADEM VIRGINEM
PROSPERO HACTENUS ADSCRIPTÆ.

In qua nec Proſperi eſſe, nec alterius quàm S. Leonis Papæ I. ex conjecturis aſſeritur.

I. Idem autor lib. de Vocat. & Epiſt. hujus.

ITA concinit ſtylus Epiſtolæ ad Demetriadem ſtylo librorum de Vocatione Gentium, ut eidem hactenus autori utrúmque opus meritò ſit adſcriptum, ſive cùm Ambroſio datum, ſive cùm Proſpero. Quamobrem qui multis nec futilibus, ut confidimus, argumentis alterum S. Leoni vindicavimus ſecundâ Diſſertatione, peculiarem inſtituere alterius eidem aſſerendi gratiâ ſupervacaneum duceremus, niſi in re hujus momenti probationes probationibus cumulare, nullíque diligentiæ parcere neceſſarium videretur.

Remiſſo itaque ad priorem Diſſertationem Lectore, ut de tempore ſcriptionis hujus Epiſtolæ inſtruatur, multáque etiam ibi legat de ſtyli, doctrinæ, conceptuúmque ſimilitudine, quæ inter S. Leonem, auctorémque librorum de Vocatione Gentium intercedit, & ad Epiſtolæ quoque autorem transferri poſſunt, cetera quæ huius propria ſunt, paucis abſolvemus.

In ſcripturæ verſione conveniunt.

Primùm igitur animadverto hoc Epiſtolæ commune eſſe cum opere de Vocatione Gentium & certis ſancti Leonis operibus, quòd Scripturam ſanctam ex ſancti Hieronymi verſione allegent. Sed hoc inſuper habet cum ſancto Leone affine, quòd utráque verſione utatur, Vulgatâ ſcilicet & Hieronymianâ. Quod in eodem verſu 4. capitis 14. libri Job contigit: ubi ſecundùm vulgatam verſionem ita legimus apud ſanctum Leonem ſerm. 8. de Nativit. & in Epiſt. ad Demetriadem circa med. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine: Nonne tu qui ſolus es?* Et ſecundùm ſeptuaginta Interpretes in ſerm. 1. ſancti Leonis de Nativit. & in citato Epiſtolæ loco: *Nemo mundus à ſorde, nec infans cujus unius diei vita eſt ſuper terram.* Quod ad id quod probatum volumus validum, puto, argumentum eſt: cum nemo facilè ſibi perſuadeat fortuitò contigiſſe, ut eâdem ætate, duo ſcriptores diverſi eundem ejuſdem libri verſum aſſumſerint ex verſione ſancti Hieronymi, quæ nondum in uſum vocata erat, & vix ab alio autore illius ævi uſurpata reperiatur.

S. Leon. ſerm. 8. de Nativ. cap. 3. Epiſt. ad Demetriadem cap. 11.

2. Ut probet Chriſtum Dominum Sacramentorum Evangeliíque miniſtris ſemper adeſſe ac cooperari, adducit textum è capite 28. S. Matthæi, quem à

ſancto Leone & ab autore librorum de Vocatione Gentium uſurpatum diximus eodem conſilio : *Vtique nunc*, inquit, *eâdem potentiâ Dominus indeſinenter operatur, qui ait* : Ecce ego vobiſcum ſum, &c. Vide ſuprà pag. 369. loca ex ſancto Leone & ex opere de Vocatione Gentium deſcripta.

3. Hæc Epiſtola, cùm varias Sathanæ deſcribit inſidias, conatúſque vehementiores, quibus eos impetit, quos per baptiſmatis conſecrationem, vitæque melioris profeſſionem ſibi cernit eripi ; cúmque è contra, quo ſtudio, quâ vigilantiâ adversùs illum pugnari debeat, monet, iiſdem ferè utitur verbis, quibus & Leo noſter. Exemplum habe ex cap. 10. *Cùm in ſacramento crucis & Reſurrectionis Chriſti ad novitatem redit vetuſtas, & ad Innocentiam regeneratur impietas, antiquus hoſtis malignius* FREMIT, *& acrius inardeſcit : & cum innumeris nocendi artibus humanum genus nitatur avertere*, SERENS DISCORDIAS, INCITANS IRAS, ACUENS CUPIDITATES, *ſuadens turpia, falſa commentans & errorum laqueos per opinionum commenta multiplicans, plus uritur de virtute ſtantium, quàm lætetur de fragilitate labentium.* II.

Sanctus Leo ſerm. 6. de Epiphan. cap. 3. *Vigilanter cavenda ſunt illa diſcrimina, quæ de otio ipſius pacis oriuntur. Adverſarius enim, qui in apertis ineſficax perſecutionibus fuit, tectâ nocendi arte* DESÆVIT, *ut quos non perculit impetu afflictionis, lapſu dejiciat voluptatis... Quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit.* INFLAMMAT *concupiſcentiis, quos non poteſt vexare tormentis.* SERIT DISCORDIAS, ACCENDIT IRAS, INCITAT LINGUAS; *& ne ab illicitis dolis cautiora corda ſe revocent, conſummandorum ſcelerum ingerit facultates :* Et ſerm. 2. de Quadrag. cap. 2. *Modo tibi major cautio, & ſolicitior aſſumenda prudentia eſt, quando idem hoſtis tuus acriori ſævit invidiâ.... appropinquante novæ creaturæ ortu, ſpiritalis nequitia ab his, quos poſſidebat, excluditur.* FREMIT *ergo exſpoliati hoſtis impius furor ; & novum quærit lucrum, quia jus perdidit antiquum.* INFLAMMAT ITAQUE IRAS, *nutrit odia*, ACUIT CUPIDITATES, *irridet continentiam*, INCITAT *gulam*. Serm. 3. de Quadrag. *Exinde (nos) vehementiore odio &* INVIDIA SÆVIORE *perſequitur, ex quo ei in baptiſmo renuntiavimus, & ab illa, cui dominabatur, origine in novam creaturam divinâ regeneratione tranſivimus... non deſinit nobis hoſtis antiquus* LAQUEOS PECCATI *ubique* TENDERE.

Quibus in locis præter ſensûs, conſtructionis ac verborum ſimilitudinem & concentum, quæ eundem autorem arguunt, multæ ſunt inſuper voces in textu Epiſtolæ, quæ à ſancto Leone paſſim uſurpantur, velut : *Opinionum commenta : Sacramentum crucis & reſurrectionis Chriſti : Redit ad innocentiam iniquitas, & in novitatem vetuſtas : uri de virtute ſtantium : fragilitas labentium, &c.*

Autor Epiſtolæ ſic habet : *Malum ſuperbiæ maximè virtutibus eſt cavendum : quia nullis opportunius inſidiatur, quàm quibus laus juſta debetur.* Et cap. 10. *Quibus non potuerat perſuadere vitiorum amorem, immittit laudis cupiditatem.. . Per gloriam irrepſit humanam, & quos impulſione non movit, elatione dejecit.* Ad eundem ſenſum cap. 16. Sic loquitur : *Vigilant autem tentatoris inſidiæ, ut ubi proficit devotio, ſubrepat elatio, & ut homo de bono opere in ſe potius, quàm in Domino glorietur. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet, dicens :* Cum timore & tremore veſtram ſalutem III.

operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: *Quanto ergo excellentius in mandatis Dei quiſque proficiunt, tanto majores habent cauſſas formidinis & tremoris: ne de ipſis probitatis augmentis mens ſibi conſcia & laudis avida in ſuperbiæ rapiatur exceſſus, & fiat immunda vanitate, dum ſibi videtur clara virtute.*

Sanctus Leo his admodum ſimilia habet ſerm. 4. de Quadrageſima cap. 3. *Non ambigatis*, inquit, *Diabolum ad hoc vim ſuæ malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipſa pietate prætendat, & quos non potuerit dejicere per diffidentiam, conetur ſuperare per gloriam. Vicinum eſt enim rectis actionibus ſuperbiæ malum, & de proximo ſemper virtutibus inſidiatur elatio. Quia difficile eſt ut laudabiliter viventem, laus non capiat humana.* Et ſerm. de Epiphan. 8. cap. 1. *Cum timore & tremore, inquit Apoſtolus, veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Et hæc ſanctis cauſſa eſt tremendi atque metuendi, ne ipſis operibus pietatis elati deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.*

De Melchiſedech diſſerens Epiſtola, ait: *Vir ſacratiſſimus Melchiſedech Domini & Salvatoris noſtri* PRÆFERENS FORMAM. Sanctus Leo ſerm. 4. de Natali ſuo. *Ipſe eſt*, inquit, (Chriſtus) *cujus* FORMAM *Melchiſedech Pontifex* PRÆFEREBAT.

De lege & gratia eodem uterque modo loquitur. Epiſtola: *Non ob aliud*, inquit, *unquam datur præceptum, niſi ut quæratur præcipientis auxilium.* Sanctus Leo ſerm. 5. de Quadrag. *Ad jubentem recurrat, qui ideò dat præceptum ut excitet deſiderium, & præſtet auxilium.* Et expreſſiùs ſerm. XI. de eadem: *Ideò enim datur præceptum, ut præcipientis quæratur auxilium.*

De Paupertate & divitiis. *Tam abundantia, quàm inopia*, ait Epiſtola, *materia ſolet eſſe peccati, cum vel dives extollitur ad ſuperbiam, vel pauper proſilit ad querelam.* S. Leo ſerm. XI. de Quadrag. cap. 1. *Non minoris eſt periculi carere deſideratis, quàm abundare conceſſis. Inſidiæ ſunt in divitiarum amplitudine, inſidiæ in paupertatis anguſtiis. Illæ elevant ad ſuperbiam, hæ incitant ad querelam.*

Sanctus Leo Epiſt. 10. Ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis cap. 1. *Apoſtolicum munus in Petro principaliter collocavit* (Chriſtus.) Autor Epiſtolæ: *Natura in Adam principaliter inſtituta:* Ubi eâdem voce utuntur in eo ſenſu qui tam primariam inſtitutionem, quàm Primatum includit. Quæ vox rarò ita uſurpatur.

Hoc etiam commune habent tria hæc ſcripta, ut illud Act. 14. *Dimiſit gentes ingredi vias ſuas, frequenter aſſumant.* Et illud: *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Ex libro Job ſæpiùs quoque uſurpent.

IV. De præſentis vitæ ſtatu S. Leo Serm. 7. cap. 3. *Contriſtati ſunt, non de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ* MUTABILITATIS INCERTO. Serm. 14. de Paſſione cap. 3. *Quamvis enim non iſtius vitæ ſit, ſed æternæ, ut ſit Deus omnia*
Cap. 24. *in omnibus: tamen &c.* epiſtola ad Demetriadem: *Non quidem obtinetur, ut jam omnia in omnibus Deus ſit: quia nullus eſt ſine tentationis ſtimulo, & ſine* MUTABILITATIS INCERTO &c. Et ſupra: *In futuræ beatitudinis conſortio Deus erit omnia in omnibus: quod ideò in hac vita non poteſt ad plenum obtineri: quia nondum mortale hoc &c.*

In utroque Deus ſub agricolæ imagine inducitur animam hominis colens,

fœcundámque reddens bonis juſtitiæ fructibus, ac propterea Deus *ſummus & verus agricola* nuncupatur; pia ejus erga homines ſolicitudo, *cultura*: anima, *ager cordis*; virtutes, *ſemina*; bona opera, *germina juſtitiæ* appellantur. Autor Epiſtolæ cap. 1. *Licet plantationi ſuæ* SUMMUS AGRICOLA *valida ad profectum tuum incrementa præberet; cooperatores tamen gratiæ Dei opportunè piam adhibuêre culturam: ut germen tenerum fortitudinis robur acciperet, & dignos generoſitate ſua fructus propoſiti tui arbor afferret.* Et cap. 7. *Sed quid illud eſt, quo corporeorum ſenſuum exteriora pulſantur, in agro cordis cui impenditur iſta cultura, nec radicem poteſt figere, nec germen emittere, niſi ille* SUMMUS ET VERUS AGRICOLA *potentiam ſui operis adhibuerit; & ad vitalem profectum, ea, quæ ſunt plantata, perduxerit.* Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 6. *Quæ* (bona voluntas) SUPERNI AGRICOLÆ *prima plantatio eſt... Bona voluntas omnium virtutum germen eſt primum.*

S. Leo Serm. ult. de Jejunio decimi menſis: *Deus nàmque* VERUS ET SUMMUS AGRICOLA, *non ſolùm corporalium, ſed etiam ſpiritualium autor eſt fructuum, & utraque ſemina, utraque plantaria duplici novit exercere* CULTURA, *dans agris profectus germinum, dans animis incrementa virtutum.* Item Serm. 3. de Eod. Jejunio dec. menſis *In agro Dominico, cujus operarii ſumus, oportet nos prudenter atque vigilanter ſpiritalem exercere culturam.... Quæ bona opera ſi pigro otio & inerti deſidiâ negligantur, terra noſtra nihil generoſi germinis pariet &c.* Serm. 6. DE TERRA CORDIS *noſtri germen juſtitiæ & caritatis fructus oriatur.* Serm. 1. de Quadrag. *Tunc in nobis bene ſemina virtutum nutriuntur, quando ab* AGRO CORDIS *noſtri omne germen externum evellitur.* Similia habet Serm. 2. de Reſurr. & 2. item de Aſcenſione.

Conſulat etiam Lector quæ in ſecunda diſſertatione à nobis relata ſunt tam ex S. Leone, quàm ex autore de Vocat. Gentium circa mutum illud creaturarum de ſuo creatore teſtimonium, quod cuivis ſemper patet: paribus enim ac potius iiſdem verbis illud depingit autor Epiſtolæ cap. 7. in hunc modum: *Omnia quidem elementa mundi, & univerſæ creaturarum naturæ hoc ipſa ſui exigunt ſpecie, ut inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciantur: & in pulchritudine cœli & terræ quædam ſunt paginæ ad omnium oculos ſemper patentes, & autorem ſuum nunquam tacentes: quarum proteſtatio doctrinam imitatur magiſtrorum & eloquia ſcripturarum.*

S. Leo Serm. 11. de Quadrageſima cap. 6. *Qui aliquam*, inquit, *dat portionem ſubſtantiæ ſuæ, intelligat ſe miniſtrum eſſe miſericordiæ divinæ, qui partem pauperis in manu poſuit largientis.* Et Serm. 5. de Collectis cap. 1. *Terrenæ & corporeæ facultates ex ipſius largitate proveniunt, ut meritò rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda tradidit, quàm diſpenſanda commiſit.* Epiſtola ad Demetriadem cap. 5. *Qui poſſeſſionibus ſuis non aliter, quàm rebus pauperum præſunt: ut Eccleſiaſticæ utilitati ſub quadam procuratione famulentur, elaborantes ſinguli pro ſuarum virium portione, ut ad victum atque veſtitum familiæ Dei neceſſaria conferantur &c.*

Epiſtola ad Demetr. cap. 10. *Hinc evacuatio baptiſmi parvulorum, qui ſola adoptione donari, nullo tamen reatu dicerentur abſolvi.* Lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 24. *Nec impiè à quodam de parvulorum baptiſmo dictum fuiſſet: Habet gratia quod adoptet, non habet unda quod diluat.* Hanc hominis Pelagiani ſententiam deſcripſit autor librorum ſex Hypognoſticon lib. 5. cap. 8. ex ſcriptis V.

Diſſert. vi ad Marium Mercatorem. cap. 6.

Pelagiani quem confutat. Hunc Julianum eſſe, illum verò Sixtum Papam III. conjicit Johannes Garnerius: quæ conjectura, ſi vera eſſet, juvaret ſententiam noſtram: cùm enim Sixto adhæſerit Leo noſter, ab eo accipere potuit Pelagiana ſcripta, quæ forſan Sixto, cùm Celeſtio favebat, familiaria fuerant.

Epiſtolæ cap. 5. *Ad vitam æternam per anguſta & ardua eniti &c.* Reſpicit procul dubio autor ad verſum 14. capitis 7. Evangelii ſecundùm Matthæum, quem ita ſemper refert S. Leo: *Anguſta & ardua via eſt, quæ ducit ad vitam.* Exempla vide in Diſſertatione 2. pag. 377.

S. Leo Serm. 8. de Jejunio decimi menſis, cap. 1. *Ut anima ..* IN AULA MENTIS *poſſit divinæ vacare ſapientiæ.* Epiſt. ad Demetriad. cap. 22. *Ipſa ergo*, inquit, AULAM TUÆ MENTIS *ingredere & in ſecretario puriſſimæ conſcientiæ tuæ &c.*

S. Leo Serm. 1. de Jejun. 10. menſis cap. 1. *Deus dat unde ipſi quod operatur operemur, accendens ſcilicet mentium noſtrarum lucernas, & igne nos ſuæ caritatis inflammans.* Epiſt. ad Demetriad. cap. 14. *De verò lumine tenebroſæ jam & deficientes lucernæ lumen accipiunt.... Superno igne accenſus animus non tepeſcat.... unde cœpit inflammari, inde poſcat igniri.* Hanc ultimam vocem in Diſſert. 2. Leoni familiarem obſervavimus pag. 378.

Epiſtolæ cap. 24. *Sine dubio inde habetur virtutum omnium* PORTIO, *unde habebitur* PLENITUDO. S. Leo Serm. 2. de Paſſione cap. 2. *Ut quod veſtri generis impia perdidit portio, aſſequatur hoc fidelis gentium plenitudo.* Serm. 15. cap. 4. *Qui primus hominum reſurrexit, ejus plenitudinis eſt portio, quam præceſſit.*

Epiſtolæ cap. 17. *Dignum quippe eſt ut imago Dei Deo ſplendeat, & inde pulchra, inde ſit comta, dicens:* Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine: *alioquin adultera eſt & à divino aliena conjugio, ſi alterius cujuſquam decorem in ſpeculo ſui cordis oſtentat.* Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 8. *Quærat Dominus imaginem ſuam, & omnium, quæ in eam inciderunt, ſordium concretione deterſa ſpeculum humani cordis enubilet.* Serm. 95. de gradibus beatitud. cap. 7. *In creatura creator appareat & in ſpeculo cordis humani, per lineas imitationis expreſſa Dei imago reſplendeat.* Serm. 5. de Quadrageſ. cap. 3. *Solicitiore cura cordis noſtri ſpecula tergamus.... Nitor enim mentium ad imaginem Dei conditarum non ita à fumo totius vanitatis alienus eſt, ut nulla poſſit ſorde fuſcari.* Serm. 1. de Jejun. 10. menſis cap. 1. *Inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator ſui eſſet autoris; & hanc eſſe naturalem noſtri generis dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo divinæ benignitatis forma reſplendeat.* Serm. 4. de Nativit. cap 2. *Ut homo ad imaginem & ſimilitudinem autoris ſui vivens, formam Dei bonitatis atque juſtitiæ in ſplendore imitationis tanquam in ſpeculi nitore ſervaret.*

Epiſtolæ cap. 7. *Gratia Dei tota repellitur; niſi tota ſuſcipitur... Extra gratiam efficitur, qui aliquid de ejus plenitudine diffitetur... Plenè & veraciter confitenda eſt gratia Dei, de cujus hoc primùm munere eſt, ut auxilium ipſius ſentiatur.* Capitulo 10. de Gratia & lib. arb. *Ad confitendam gratiam Dei ejus operi ac dignationi nihil penitùs ſubtrahendum eſt.*

Epiſtolæ cap. 8. *Nulla eſt gravior, quàm ſuperborum ruina; maximè cùm ipſa elatio in Dei tendat injuriam* S. Leo Epiſtola 80. ad Anatolium: *In totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio.* Creberrimus eſt iſte loquendi modus apud S. Leonem.

Epiſtolæ cap. 10. *Vt omnium hominum generalem ruinam meritorum privilegio ſublevarent.* S. Leo Serm. 7. de Epiphania cap. 4. *Deus cauſſam noſtram nimis malam humilitatis privilegio bonam fecit.*

Epiſtolæ cap. 18. *Ab omni contaminatione mens libera eſt, quæ ſive in ſe, ſive in proximo nihil diligit, niſi quod ex Deo eſſe novit. Nam amare aliquid, quod non ex opere & Spiritu Dei ſit, non eſt caſta dilectio.* Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 6. *Bene ſe amant, qui in ſe opera Dei amant. Nam & Deus hoc amat in nobis, quod ipſe fecit; & hoc odit, quod ipſe non fecit. Si ergo opus Dei amamus in nobis, bonam voluntatem rectè amamus, quæ utique, ſi opus Dei non eſſet, amanda non eſſet.*

Frequens ea verborum conſtructio & congeries, figurarúmque uſus, quæ in Diſſert. 2. obſervavimus Leoni familiaria eſſe. Epiſtolæ cap. 6. *De omni genere hominum, de omni gradu officiorum, de omni menſura operum, de omni qualitate virtutum, fiat totius ædificationis inſeparabilis connexio & indifferens pulchritudo, nec deſit ſoliditati, quod non defuerit portioni.* Præter conſtructionem verborum, vix etiam ullum eſt, quod Leonis non ſit proprium ac familiare: Cap. 10. *Cum... captivis libertas, perditis ſalus, mortuis vita reparatur. Cum... ad novitatem redit vetuſtas, & ad innocentiam regeneratur impietas.* Cap. 4. *Fiant Filii Dei de paupertate divites, de patientia fortes, de humilitate ſublimes* ſexcenta his ſimilia reperies in aliis S. Leonis opuſculis. Vide Diſſertationem 3. pag. 405.

4. Jam verò ſi minutatim velimus expendere ſtyli affinitatem, vocabuláque utrique magis familiaria, eadem prorſus hæc eſſe facile deprehendemus, eandémque dictionis totius ſtructuram. His enim fermè frequentiùs utuntur vocibus, aut ſi non frequenter aliquibus, ſaltem citra uſum communem uſurpant. Tales ſunt ſequentes. Voluntaria devotio. Gratiæ largitas. Incitare. Igniri. Diſcipulus veritatis. Prophetica, Evangelica, & Apoſtolica doctrina. Redire, tranſire, transferri in innocentiam. & novitatem proteſtari. Indicere. Murmura querelarum. Incunctanter. Inſpicere, inſpector. Sublimitas. Tranſcendere. Accreſcere, famulari. famulatus. Inſinuare, inſinuatio Moderamen. Incommutabilis voluntas. Tepeſcere. Deſides & tepidi. Evacuare. Inſania novi dogmatis. Dogmatis portio. Vipereus. formam præferre. Cooperatores gratiæ. impendere. Diſpendium. Provehere, provectio. Exordium ſumere. Conſenſio pro conſenſu. Menſura donorum gratiæ. Impar. Tumere, intumeſcere. Elatio. Præſumere. forma. Univerſitas pro omnes. recidere. Fragilitas. Divini operis & muneris eſſe. Soliditas. Sacratus, ſacratiſſimus. Confœderari. religioſus. onerosus. obſcurum pro obſcuritate. Erudire, eruditio. Diſcretus, diſcretio. Portio, plenitudini & ſoliditati oppoſita. Sacramentum Paſſionis & Reſurrectionis. Urere, uri invidia. Virus invidiæ. Commenta. Paginæ Evangelicæ, veteris & novi Teſtamenti. Deceptiones. Laquei. Dextri, ſiniſtri. Communio naturæ &c. Scienter. Materia. Germen, ſemen, ager cordis. Conſortium. Plantationibus ſuis Deus incrementa præbet. Variare, varietas. Indeſinenter. Tentationis ſtimulus. Periculum mutabilitatis. Mutabilitatis incertum. Corde concipere. Cultura. Tenebroſæ mentes. Inclinare. Occiduus. refutare pro rejicere &c. Magiſtri pro SS. Patribus & doctoribus Eccleſiæ conſtitutio Salvatoris &c.

VI. Vocum earumdem uſus.

5. Conjectationes ſuperiores hâc alterâ firmamus. Quod ſtyli hujus Epi-

ſtolæ nitor ac venuſtas, non eſt hominis Africani, ſed in ipſis potiùs latinæ linguæ incunabulis enutriti. Et certè ſi Africanus fuiſſet, non ignoraſſet Demetriadem ex S. Auguſtini maximè cohortationibus ſervandæ virginitatis conſilium concepiſſe; nec ſcripſiſſet tale ipſum *propoſitum ſine humanis cohortationibus elegiſſe*, cum ex ipſius Auguſtini Ep. 143. ad Julianam Demetriadis matrem diſcamus, per ejus miniſterium caſtitatis propoſitum amplexatam eſſe piam hanc virginem. *Per miniſterium*, inquit, *noſtrum cum accepiſſetis verbum auditus Dei, ſicut dicit Apoſtolus, accepiſtis non ut verbum hominum, ſed, ſicut eſt verè, verbum Dei. Cujus miniſterii noſtri, adjuvante gratia & miſericordia ſalvatoris, in domo veſtra tantus fructus exortus eſt, ut humanis nuptiis jam paratis ſancta Demetrias ſpiritalem ſponſi illius præferret amplexum, cui ſpecioſo præ filiis hominum &c.* Hominem verò Italum, longe ab Africa poſitum & tunc temporis fortè adhuc adoleſcentem, qualis erat S. Leo, non mirum eſt hanc compertam non habuiſſe circumſtantiam. Quid quod hujus Epiſtolæ autor ſatis ſe Romanæ Eccleſiæ alumnum prodit, dum ejus gloriam ubique æmulatus Apoſtolicam ſedem omnibus tum ſacerdotibus tum plebibus exemplo fuiſſe aſſerit, ut Pelagiani dogmatis inſaniam abhorrerent: cùm hæc palma Epiſcopis Africanis debeatur, qui omnium primi ſignum adversùs Julianum levaverunt, ſic canente Proſpero:

Tu cauſſam fidei flagrantius, Africa, noſtræ
Exequeris: tecúmque ſuum jungente vigorem
Iuris Apoſtolici ſolio, fera viſcera belli
Conficis, & lato proſternis limite victos.
Convenere tui de cunctis urbibus almi
Pontifices, geminoque ſenum celeberrima cœtu
Decernis quod Roma probet, quod regna ſequantur.

VII. Leonis & Demetriadis neceſſitudo.

6. Juvat porrò non modicùm aſſertionem noſtram ſingularis, quæ Demetriadi virgini cum S. Leone interceſſit neceſſitudo, ſanctáque familiaritas, ex qua etiam hanc fiduciam ſumſit, ut ipſam impelleret ad conſtruendam Baſilicam ſub S. Stephani invocatione conſecrandam, ut fidem faciunt varii ſcriptores. Platina: *Leo*, inquit, *ad reparandam Vrbem & Templa converſus Demetriam Ancillam Dei impulit ut Baſilicam beato Stephano via latina tertio ab Vrbe milliario in fundo ſuo conderet*: quod & refertur in Breviario Romano. Cur de alia Demetriade itidem virgine, hæc intelligi debeant aut poſſint non video; cùm aliam huic cognominem & aliquatenus illuſtrem, nec illius ævi ſcriptores commemorent, nec eam, de quo loquimur, aliquâ notâ diſtinguant, cùm de ea mentionem faciunt. Unicum eſt, quod quempiam poſſit movere, videlicet Demetriadem jam ab anno 410. Barbarorum ſævitiam, qui Romam ceperant, fugientem, in Africam tranſmeaſſe, unà cum Juliana matre ſua & avia Proba, ibíque ſedem apud Carthaginem fixiſſe. Verùm ſi ſemel redierit in memoriam, Vuandalos irrupiſſe in Africam anno Domini 427. cum innumerabili prope exercitu, qui regionem illam immaniter vaſtavit; poſt expugnatam verò anno 431. Hipponem omnes illius tractus provincias Barbarorum armis ſubjectas eſſe exceptis ſolùm duabus civitatibus, Cytta & Carthagine, hancque ultimam tandem in illorum manus deveniſſe anno 439. nemini puto perſuadendum Demetriadem in illa provincia remanſiſſe, experturam nimirum, niſi fuga ſibi conſuluiſſet,

Vide ſup. pag. 344.

hæreticorum

hæreticorum barbarorúmque furorem, apud quos fides catholica caſtitáſque virginalis, quibus clarebat Demetrias, ſummo æquè crimini vertebantur. Imò verò nemo eſt qui non credat piam virginem, ſicut expugnatâ à Gothis Româ, aufugit Carthaginem tutiſſimum tunc à barbaris aſylum, ita invadentibus Africam Vvandalis longè potiori ratione reliquiſſe Carthaginem, Romámque remeaſſe, in qua patriam, cognatos, amicos, & quod non ſemel indicatur in hac ipſa Epiſtola, ampliſſimas poſſeſſiones à parentibus ſuis relictas habebat. Quamquam & uſque ad incurſionem Vvandalorum in Africa non remanſiſſe, vero ſimillimum eſt, vel Julianam adhuc ſuperſtitem poſt Gothorum ex Italia diſceſſum cariſſimum pignus in urbem ſecum reduxiſſe, vel Demetriadem, mortuâ Julianâ, ultrò repetiiſſe patriam, ut quæ apud Carthaginem ſine cognatorum, Gentiliúmque ſuorum ope ac ſolatio vix potuiſſet reſidere.

Urbem igitur reverſa Leonem invenit primatum ſeu doctrinæ ſeu pietatis inter omnes, qui tunc in urbe florebant, facilè tenentem: cúmque Archidiaconum Eccleſiæ ſpectaret potior virginum Deo dicatarum cura, Demetriadem Sanctus Leo ex officii ſui debito ad ſanctioris, quam profeſſa fuerat, vitæ perfectionem dirigendam ſuſcepit, ſanctúmque Leonem viciſſim ſacra virgo, ut ad ſublimis propoſiti obſervantiam magis magíſque accenderetur, pro jure ſuo precata eſt. Nec renuit S. Leo onus impoſitum, ſed hanc ad eam ſcripſit eximiam Epiſtolam, cujus materiem eſſe debere cenſuit Chriſtianam humilitatem, quam in ſacra virgine Natalium ſplendore, immenſis opibus largiter in pauperes effuſis, ac ſingulari pietate, commendatâ periclitari meritò timuit: ne partas tot laboribus, operúmque bonorum aſſiduitate palmas una eriperet elatio: in cujus virtutis laudes quàm propenſus aliunde eſſet, cetera ejus ſcripta pluribus locis atteſtantur.

VIII. Nihil titulus Proſperum præferens nocet.

Sit igitur S. Leonis tam inſignis Epiſtola, non verò Proſperi, cujus nomen præ ſe tulit, ex quo inter ejus opera excuſa eſt ſub hoc titulo: *Proſper Epiſcopus ſacræ virgini Demetriadi.* Qui titulus addititius eſſe tum inde convincitur, quod ante centum fermè annos, quo tempore S. Ambroſii operibus accenſebatur hoc opuſculum, ſine hoc titulo ſemper prodierat: tum quod certum ſit apud eruditos Proſperum Auguſtini diſcipulum ac vindicem nunquam Sacerdotali dignitate, ſed nec ullo fortè Eccleſiaſtico miniſterio inſignitum fuiſſe, cùm à Gennadio & ipſo Gallo, Gallorúmque ſcriptorum diligentiſſimo Encomiaſte dictus ſit tantum, *Homo Aquitanicæ regionis.* Gelaſius quoque recenſens in Concilio Romano ſcripta orthodoxorum Patrum, quos exactiſſimâ ſecundùm cujuſque gradum appellatione diſcrevit, enumeratis eorum ſcriptis, qui Pontificali dignitate præfulſerant, addito ad ſingulos Epiſcopi nomine, ſubjungit de S. Hieronymo in hunc modum: *Item opuſcula beati Hieronymi Presbyteri:* ac demum ita in Proſpero definit: *Item opuſcula Proſperi viri Religioſiſſimi*; ſatis innuens ipſum Epiſcopali infulâ etſi digniſſimum, nunquam tamen decoratum fuiſſe. Idem probatum habetur ex cyclo Victorii ad Hilarum P. R. ex Marcellino comite in Chronico, Bedæ Martyrolog. VII. Kal. Julii &c. de quo vide plura apud Sirmondum in notis ad Apoll. Sidonii lib. VIII. Ep. XV. Sed miſſa illa pſeudepigraphe, non eſſe Proſperi hanc Epiſtolam arguit ſtyli diſparitas, & ejuſdem affinitas cum ſtylo autoris librorum de Vocatione Gentium. Etſi enim Proſperi ſermo nonnullis

interdum rythmis, ut aiunt, ubique ſonat, quod omnibus illius ævi ſcriptoribus non inſolens eſt, minùs tamen frequentes ſunt apud Proſperum, qui etiam iis perſæpe vitandis ſtuduiſſe videtur, ut legenti planum erit. Non ita quoque de ordinando&ad amuſſim conſtruendi ſermone, aut ſecandis periodorum membris ſolicitus eſt ac autor gemini de vocatione gentium opuſculi; ſed ut ratiocinii pondere atque arte præſtat alteri, aſſertionibúſque, ut de ipſo Gennadius, magis nervoſus eſt, ita dictionis puritate, ſermonis nitore, compoſitioníſque elegantiâ longè inferior eſt. Probatur præterea ex diſcrimine, quod inter utrúmque ſuprà annotavimus, cùm unus Eccleſiam Romanam in profliganda hæreſi Pelagiana omnibus Epiſcopis præiviſſe ait; alter ab Africana Eccleſia in hac pugna præventam eſſe etiam ſedem Apoſtolicam aſſerit: quod diverſum autorem fuiſſe demonſtrat. Denique altum de S. Auguſtino ſilentium, cujus cum laude nominandi nullam Proſper ſibi eripi ſinit occaſionem, eidem hoc opuſculum abjudicat. Quam enim opportunam magis, ac magis obviam habere poterat occaſionem celebrandi invicti illius gratiæ Doctoris, quàm in ea Epiſtola, quæ & de gratia Chriſti, & de humilitate gratiæ cuſtode tota eſt, in qua Pelagianum dogma, Pelagiíque ad Demetriadem Epiſtolam exagitat; quæ Epiſcopos iſtius hæreſiarchæ adverſarios commemorat, quorum pars magna erat Auguſtinus, *præcipua portio*, ut loquitur ipſe Proſper, *Domini Sacerdotum*; in qua alloquitur virginem, quam miniſterio verbi Chriſto pepererat, aut potiùs quam æmulans Dei æmulatione deſponderat uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Proſpero enim omnium, quæ Auguſtini erant, curioſiſſimo indagatori hoc ignorare non licuit, nec tacere, cum id ſacræ virgini gratiſſimum eſſe futurum non dubitaret. Denique cum de propoſito caſtitatis à Demetriade concepto *inter ipſa principia multos, qui tunc in Eccleſia praeminebant, meritò non ſiluiſſe* aſſerat, atque illa *rationabiliter doctiſſimos viros ſuis adhortationibus incitaſſe.* Nemo eſt qui credat hanc ſibi ipſi vim facere potuiſſe Proſperum, ut orationem in Auguſtini nomen ac elogium ſponte currentem, compeſceret reprimerétque.

S. Proſper Epiſt. ad Auguſtinum.

Hæc omnia ſi mente ab omni præjudicio liberâ lector attenderit, non dubito quin conjecturis noſtris ultro ſubſcribat, hócque opuſculum S. Leoni, ut genuino parenti, reſtituendum judicet.

VIII. Demetrias immeritò accuſata.

Nihil agam ab inſtituto meo alienum, ſi ad incudem hîc revocavero, quæ autor nuperus refert de pia Virgine, meliùs dixerim adversùs piam Virginem, cujus memoriam in Eccleſiaſtica hiſtoria honorabilem immeritis notis dedecorat. Tribus enim quatuorve criminibus Demetriadem arceſſit. Primùm quòd humanæ gloriæ avida, quicquid boni ageret labe iſtâ inficeret. 2. Quod Pelagianum venenum à Juliano gentili ſuo propinatum ultrò exceperit. 3. Quod hujus farinæ homines libenter foverit. 4. Denique quòd admiratrix ingeniorum (novum crimen!) quod ambitioſis ſuperbíſque hominibus ac pietatem mentientibus impenſiùs faverit. Reddo autori verba ſua: *Julianus*, inquit, *affini familiæ venenum ſuum afflaverat, illúdque Demetrias, ut erat gloriolæ amantior, facilius excepit, favítque contemtrix opum ac mundi, ſed admiratrix ingeniorum, hominibus, qui ſeverioris diſciplinæ ita præferrent ſpeciem, ut tamen amarent videri dicendi ſimul & Evangelicæ perfectionis principatum tenere.*

Iohan. Garnerius Diſſert. 6. ad Marium Mercatorem.

Non hauſtum Demetriade

Sed undè habes, vir erudite, hauſtum à pia virgine Pelagii toxicum?

Quod ſi aſſertionis teſtem nullum habes idoneum, non vereris de infamata puellæ Deo ſacræ memoria reum coram Deo poſtulari? Si magnum porrò admiſſæ hæreſeos argumentum putas, quod ſacra puella ex Aniciana ſtirpe nata eſt, Anicianæ autem familiæ junctam eſſe Æmiliam, ex Æmilia jam oriundam fuiſſe, hanc demum nupſiſſe Juliano: jam non ſola Demetrias, ſed & quotquot utrámque hanc familiam ſanguine vel affinitate attigerunt, Pelagianâ dicendi ſunt labe infecti: atque adeò vix ab iſta peſte, ut ita dicam, originali quiſquam nobilium Romanorum immunis erit. Pelagii venenum.

Imò verò, inquit, non in omnes Juliani affines tranſmiſſum iſtud venenum; ſed hoc *Demetrias, ut erat gloriolæ amantior, facilius excepit.* Et hoc unde? Unde, inquam, habes Demetriadem gloriolæ amantiorem fuiſſe? An inde, quòd *in diſciplina & humilitate Chriſtiana nutrita & educata eſt*, teſte Auguſtino; an quod, *cum & nobilitate & divitiis prima eſſet in Orbe Romano, hæc univerſa contemſerit; quòd ſe non nobilem, non divitiis præpollentem, ſed hominem cogitarit?* An quòd *puellares annos fidei ardore ſuperarit, & inde cœperit, ubi aliis deſiiſſe, perfectæ conſummatæque virtutis eſt?* Forſan *gloriolæ amantior* ideò dicitur, quia tam *ſublime propoſitum ſuper humilitatis fundamenta conſiſtere piè & ſapienter intellexit.* Quia *Virgo Anicia ſuper omne faſtigium Trabeatæ nobilitatis evecta, converſo repentè animo, deſiderio cæleſtium nuptiarum declinavit mortale conjugium... & ſtudiis ſuis ad ſublimiores gradus virtutum profecit.* Hæc ſi elatioris animi & gloriæ avidi indicia ſunt, nemo Demetriade, fateor, gloriolæ amantior fuit: ſed ſi contrà dejectiſſimæ humilitatis argumentum ac meritum, vel potiùs, ut cum S. Hieronymo loquar, *miraculum* iſtud fuit, fatebitur vel ipſe Garnerius humanæ gloriolæ cupiditatem periniquè affingi piiſſimè virgini. S. Aug. Ep. 141. S. Hieronym. Ep. ad Demetriadem. S. Leon. Ep. ad Demetriad. cap. 1.

IX. Admonitio ream non fecit Demetriadem.

Sed ſæpiùs *monita eſt Demetrias de vitandis Pelagii reliquiis & ſuperbia fugienda.* Verum id quidem; ſed ſi de vitanda culpa vel errore fugiendo eſſe admonitum, admiſiſſe eſt, nec poſſit quiſquam agere monitorem, qui ſimul criminatorem non agat, neſcio quis à quovis crimine abſolutum ſe confidere audeat. Rei fuerunt Romani omnes omnis Manichaicæ impietatis, omniúmque Arii, Neſtorii, & Eutychetis hæreſeon, quandoquidem toties de his fugiendis à Leone ſunt admoniti. Omnes Apoſtoli, imò Chriſtiani omnes fermento ſunt infecti Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, quos toties hortatus eſt Dominus Jeſus, ut ab eo ſibi caverent. Impudicus dicendus erit Timotheus & prophanis vocum novitatibus addictus, ad quem ſcribit Apoſtolus ut ſeipſum caſtum cuſtodiat, & devitet prophanas vocum novitates. Enimverò quis miretur de humilitate potiùs quàm de aliis virtutibus ſermonem à Leone eſſe inſtitutum, cùm Demetriadem alloqueretur, quæ ad eum virtutum apicem evecta erat, cui maximè timendum *ſuperbiæ malum omnibus virtutibus vicinum*, ut ſcribit Leo, *quódque videtur iis, quas perditas cupit, amicum eſſe virtutibus.* Unde *nihil magis*, inquit, *fugiendum eſt quàm appetitus hujus concupiſcentiæ, quæ virtutem negat divini operis amore propriæ dignitatis.* Hunc amorem totis eloquentiæ viribus piæ virgini inſufflarat Pelagius in ſua Epiſtola; contra hunc totâ quâ pollet facundiâ Leo noſter dimicat. 1. Timoth. 5. 25. & 6. 20. Ad Demetriad. cap. 16.

Quod ſi propterea Pelagianum dogma admiſiſſe credenda eſt Demetrias, Literæ Pelagii ad Demetriad. non nocent.

quod à Pelagio Epiſtolam acceperat; credatur potius catholicam ſuſcepiſſe ſervaſſéque doctrinam: quia à ſanctis Hieronymo Preſbytero, Auguſtino Epiſcopo, Innocentio Pontifice Romano, Leone Archidiacono, poſteà etiam Antiſtite, aliiſque *excellentiſſimis*, ut hic loquitur, *Magiſtris, qui tunc in Eccleſia præeminebant*, literæ datæ ſunt vel ad Demetriadem ipſam, vel ad ejus matrem Julianam, quibus non minùs ad doctrinæ Catholicæ, quàm ad virginitatis amorem accendebatur. Et certè multò magis caritati Chriſtianæ convenit hanc de Virgine tantis munita præſidiis opinionem

S. Aug. Ep. 143. concipere, quam cepit ipſe Auguſtinus, etſi de illis nihil cogitans: *Et nos quidem*, inquit, *de ſanctæ Virginis diſciplina & humilitate Chriſtiana, in qua nutrita & educata eſt, hoc exiſtimamus, quòd illa verba cùm legeret, ſi tamen legit, ingemuit, & pectus humiliter tutudit, ac fortaſſis & flevit, Dominúmque, cui dicata & à quo ſanctificata eſt, fidenter oravit: ut quomodo illa non ſunt verba ipſius, ſed alterius; ita non ſit talis & fides ejus, quâ ſe aliquid habere credat, de quo in ſe non in Domino glorietur.* Et infrà; *Abſit omnino, ut tale aliquid in animo non dicimus tuo, vel ſacræ Virginis filiæ tuæ, ſed in cujuſque extremi meriti famuli vel famulæ veſtræ liber iſte fecerit.*

X. Cur ſanctus Auguſtinus ad Julianam potiùs quàm ad Demetriadem ſcripſit.

Jam quòd ſanctus Auguſtinus non ad Demetriadem, ſed ad matrem ejus Julianam ſcripſerit, neſcio an indè magnum ſententiæ ſuæ patrocinium ſcriptor laudatus accerſat. Sacra puella Demetrias conſecrationis ſuæ præſertim primordia in ſilentio egit, nec literis ullis aliorum ad ſe literas allexit: quòd nec virginitatis nec humilitatis pudori congruebat. Juliana porrò de filiæ ſuæ profectibus ſolicita, Sanctorum opem adhortationéſque enixè poſtulavit, ut ad ſancti propoſiti obſervantiam perſeverantiámque ardentior efficeretur. Sic ad Innocentium, ad Hieronymum, ad Pelagium adhuc pietatis & doctrinæ nomine conſpicuum ſcripſiſſe teſtantur reſcriptæ literæ. De ſancto Auguſtino par ratio: cùm enim à Juliana literas accepiſſet, non à Demetriade, non ad hanc ſed ad illam reſcripſit, certus nihil accepturam matrem, quod cum filia ſua commune non faceret. Audiamus Auguſtinum:

S. Auguſt. Epiſt. 143. *Neſciremus*, inquit, *quemadmodum noſtra illa tunc exhortatio à fideli & nobili virgine fuiſſet accepta, niſi nobis profectis, cum poſt paululum profeſſa fuiſſet ſanctimoniam virginalem, hoc ingens Dei donum, veſtrarum literarum lætiſſimo nuntio & veraci teſtimonio diſceremus.* Quod porrò reſcribens Auguſtinus ad Julianam, hanc à cavendis Pelagii inſidiis, moneat ratio eſt obvia. Nimirum hoc omnibus Eccleſiæ doctoribus commune eſt, ut quo tempore contra recenter natum in Eccleſia errorem dimicandi provinciam acceperunt, tunc nullam occaſionem prætermittant adversùs eumdem inſurgendi, omnéſque ad quos vel ſermonem habent vel literas ſcribunt, ab hujuſmodi hæreſi ſtudiosè deterreant. Hoc ſciunt qui Auguſtini aut Leonis ſcripta vel à limine ſalutarunt. Sed in hoc negotio clarum eſt exemplum. Res erat Hieronymo maximè cum Origeniani dogmatis ſectatoribus, inde eſt quod Demetriadem alloquens, hanc ab illo dogmate ut cautè ſe defendat, vehementer adhortatur. Auguſtinus cum Pelagianis manus conſerere per eadem tempora cœperat, ideò Demetriadem à Pelagiano maximè errore deterret.

S. Auguſt. Epiſt. 143. Sed peculiarem adhuc rationem affert ipſe Auguſtinus: *Quomodo* inquit, *à vobis, quibus tantam dilectionem debemus, admonendis ut talia caveatis, diſſi-*

mulare poſſemus, cum legiſſemus librum, quem ad ſanctam Demetriadem quiſnam ſcripſerit, vel utrum ad vos pervenerit, veſtris potius reſcriptis noſſe volumus? Penè igitur prævaricationis reum ſe Auguſtinus prodidiſſet, niſi contra venenum ſacræ Virgini per hæretici literas propinatum, Catholicæ doctrinæ pharmacum adhiberet: nec aliud myſterium habent ſanctæ Doctoris literæ. Ceterùm longè à Pelagianorum errore ſemper fuiſſe Julianam cum omni ſua familia, teſtatur ipſa diſertis verbis ab Auguſtino relatis. Illam prioribus literis de hac hæreſi vitanda monuerat, déque pia admonitione gratias uberes egerat Juliana, hæc ſubjungens; *Sed noverit ſacerdotium veſtrum longè me ac domunculam meam ab hujuſmodi perſonis eſſe diſcretam: omníſque familia noſtra adeò Catholicam ſequitur fidem, ut in nullam hæreſim aliquando deviaverit; nec unquam lapſa ſit, non dico in eas ſectas, quæ vix expiantur, ſed nec in eas, quæ parvos habere videntur errores.* Probè intellexit Auguſtinus Pelagianam ſectam à Juliana inter eas numerari *quæ parvos videbantur habere errores:* quia nimirum cùm nondum plenè innotuiſſet imperitiori præſertim ſexui, quàm exitioſum eſſet Pelagii Celeſtiíque venenum, eorum ſecta dogmáque tolerabiliora videbantur, ſi cùm illis ſectis dogmatibúſque conferrentur, *quæ vix expiantur.* Parvum non eſſe iſtum errorem docet Julianam Auguſtinus, ut magis exoſam ei ſectam redderet, in quam nunquam ſe domúmque ſuam lapſam eſſe, & à cujus aſſeclis longè ſe eſſe diſcretam clariſſimè profitetur: ſed hanc ejus fidei profeſſionem vel obſcuritatis arguere, vel parùm ſinceram ſuſpicari, nunquam, quod noverimus, in mentem venit Auguſtino; nec cujuſquam ingenui & Chriſtiani hominis animum debet ſiniſtra hæc ſubire ſuſpicio. *Ibidem.*

XI. An obſcura remanſerit Demetrias.

Miratur denique autor *quod Demetrias tantâ olim totius orbis gratulatione virginitatem profeſſa, poſtmodùm latuerit in obſcuro, nec ulli penitus laudata ſit, niſi fortè cuidam Proſpero.* Laudis profectò nimis avidum dixerim, qui parciùs laudatam dixerit Demetriadem. Quid in virgine meliùs laudaveris, quàm virginitatis profeſſionem? Quid in virgine *quæ & nobilitate & divitiis prima erat in orbe Romano,* quàm *quòd hæc univerſa contemſerit, ut ſe hoſtiam vivam, Deo placentem ac ſine ulla macula æternæ pudicitiæ conſecraret?* Hæc laudavit Hieronymus, hæc Innocentius, hæc Auguſtinus, hæc excellentiſſimi quique magiſtri, qui tunc in Eccleſia præeminebant: hæc univerſus orbis gratulatus eſt. Iſtud ſi cui parum eſſe cenſetur, neſcio quid ei ſufficiat. Sed & in obſcuro latuiſſe poſt profeſſam virginitatem, Virginis Deo ſacræ & in obſcuro faciei Dei latitantis, non eſt laus infima: cujus videlicet ardentius ſtudium totiúſque virtutis meritum hoc eſt, ut amet neſciri. Nec tamen obſcurus remanſit piæ virginis profectus, quem poſt triginta ferè annos univerſæ Eccleſiæ notum fecit eximia, non Proſperi cujuſdam, ſed Leonis Magni Epiſtola. Apud quem quanti meriti eſſet Demetrias, vel inde perſpicuum eſt, quòd in magnum trahat humilitatis argumentum, quòd *in hoc uſque*, inquit, *ô ſacra Virgo Demetrias, dignationem tuæ dignitatis inclines, ut provectiones tuas etiam meo ſtylo exigas adjuvari. Quod ergo ad tenuitatem facultatis meæ reſpiciens, omnibus modis recuſarem; neque tam maturo & erudito animo cohortatiunculas meas adhibere præſumerem, niſi fiduciam efficiendi id quod jubetur, à jubente conciperem, & tuis meritis & orationibus confiderem eſſe præſtandum, &c.*

Hieronym. Ep. 8. ad Demetriadem.

Demum in obſcuro non remanſit poſterioribus annis Demetrias, quæ à pluribus ſcriptoribus Eccleſiaſticis laudatur, quòd in fundo ſuo viâ Latinâ Baſilicam in honorem ſancti Stephani Protomartyris, hortante Leone, extruxerit. Cujus quidem memoria tam non eſt in obſcuro, ut potiùs in ore & manibus verſetur omnium, quotquot quotidianum Eccleſiaſtici officii penſum perſolvunt; & quotannis in anniverſaria ſancti Leonis feſtivitate ubique Eccleſiarum recolatur: adeò ut penè in Virgine Demetriade impletum dixerim, quòd
Matth. 26. 13. de Magdalena prædixit Dominus Jeſus: *Vbicúmque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.*

DISSERTATIO QUINTA

SEU

APOLOGIA

PRO SANCTO HILARIO

ARELATENSI EPISCOPO,

& antiquis ſanctæ Eccleſiæ Arelatenſis juribus,

IN TRES PARTES DISTRIBUTA.

Ad Epiſtolam X. Aliàs LXXXIX. ſancti Leonis Papæ ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ.

PRÆFATIO.

REM arduam aggredimur, nec ad hæc uſque tempora ab ullo Eccleſiaſtico ſcriptore omni ex parte tentatam: ut ſcilicet ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum Eccleſiæ Gallicanæ decus eximium à calumniis probríſque vindicemus, quibus ſanctiſſima ejus memoria, occaſione Epiſtolæ ſancti Leonis ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ, immaniter hactenus laceſſita eſt. Eum enim paſſim traducunt ut hominem [a] *præfractæ contumaciæ*, [b] *effrænatæ temeritatis & inſolentiæ, qui omnia jura Epiſcopalia & Metropolitica ſúſque déque ferret, qui Canones Eccleſiaſticos nihil pendens, omnia pro libidine animi ageret*, Pontificatúmque ſuum, ſeu, ut aiunt, *vicariatum à Pontifice conceſſum in tyrannidem converteret: quod Diotrephi ſimilis ipſum Pontificem recipere detrectaret*: quod denique illa [c] *Apoſtolica delegatione & primatu in tantam arrogantiam faſtúmque prorupiſſet, ut ſummum Pontificatum, & ut ita dicam Papatum in Galliis ſibi jam deſignaret*. Pro quibus criminibus, aliiſque quàm plurimis, juſtiſſimas pœnas luiſſe Hilarium aſſerunt, nec aliter eum in Leonis gratiam tandem aliquando redintegratum fuiſſe atque inter vindicatos cœlites conſcriptum, quàm peractâ pro tot & talibus auſis ſeriâ conſtantíque pœnitentiâ.

Apologia ſancti Hilarii Arelat. hactenus intentata.

[a] *Marca Epiſt. ad H. Valeſium. De tempore ſuſceptæ fidei in Galliis.*

[b] *Ioan. Morinus Exercitat. Eccleſ. lib. 1. Exerc. 23.*

[c] *Iohan. Fileſac. diſſert. de ſacr. Epiſc. autor. cap. 9. ſect. 12.*

Neminem, qui hæc omnia diluere, tantíque Pontificis innocentiam aſſerere tentaverit, hactenus invenimus, niſi unicum autorem eúmque Hiſpanum, Franciſcum ſcilicet Bivarum Ordinis Ciſtercienſis Abbatem, qui commentitium dextri Chronicon à Marco Maximo Epiſcopo Ceſaraugu-

PRÆFAT.

ſtano continuatum in lucem edidit, & commentariis illuſtravit. Hic enim ad ann. Chr. 449. ubi Pſeudo-Dexter *Hilarium Arelatenſem egregia morte vitam meritis & ſanctitate plenam finiiſſe* narrat; apertè & palàm prædicat hujus viri ſanctitatem, modeſtiámque eximiam; eáque omnia, quæ vel à Leone, vel ab aliis in ipſum conjecta ſunt, inter calumnias ab ejus adverſariis confictas deputat: *Ceterum* (*ut ſenſum*, inquit, *meum ponam*) *tanta viri ſanctitate perſpecta, nequaquam in Baronii adduci poſſum ſententiam, ut credam Hilarium rem pœnitentia dignam eò temporis perpetraſſe: ſed in eam proclivior ſum, qua nihil minùs intelligi queat inter Hilarium & Leonem quæſtionis utrimque juſtæ intercesſiſſe, atque olim inter Paulum & Petrum à Paulo reprehenſum; inter Chryſoſtomum & Epiphanium, ſeu inter Athanaſium & Luciferum: & ut aliquid altiùs repetam, inter Gabrielem & principem Perſarum cuſtodem. Nam & magnus Leo multis ſuſurrationibus ac criminationibus circumventus in Hilarium juſtè potuit iraſci, nimirùm cunctis, quæ in ipſum à malevolis objiciebantur, fidem præbens; & Hilarius ipſe nihilominùs ab omni crimine immunis eſſe.*

Cur Hilarii cauſſa derelicta.

Quid verò autores noſtros à cauſſa Hilarii ſui defendenda deterruerit, planè neſcimus, niſi quod, vel negotium illud non ſatis perſpectum habuerunt, ad alia pro ſuo quiſque inſtituto properantes, vel ſe ut temeritatis ac violatæ Pontificiæ majeſtatis reos infamandos eſſe timuerunt, ſi tot facinora à Leone in medium adducta adversùs Hilarium in dubium revocarent, vel abſolverent eum, in cujus condemnationem utraque poteſtas terribilibus ſeſe decretis aliquando armaverant.

Connexæ Leonis & Hilarii Apologiæ.

Verùm ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Quaſi verò Hilarius defendi, niſi offenſo Leone, non poſſit; cùm potiùs utriuſque apologiam ita ſibi invicem exiſtimemus eſſe connexam, ut non aliter, quàm purgato eâ quâ inſtituimus ratione Hilario, Leonis ipſius exiſtimationi provideri poſſe arbitremur. Ita enim Arelatenſis Epiſcopi ſanctitas, humanarúmque rerum contemtus apud clariſſimos quoſque autores Eccleſiaſticos, ne quid de peculiari ejus vitæ ſcriptore dicamus, celebrata ſunt, ut aliâ viâ excuſari non poſſit Leo, quod in hominem, proh qualem ac tantum! ea ſcripſerit, quibus paria (ſi Bivaro credimus) probra in facinoroſum quemlibet vix conjici poſſent, quàm ſi Leonis credulitati per malas artes fuiſſe obreptum, fateamur hic primùm ingenuè, & abundè poſtea demonſtremus.

Quidni enim Leonem noſtrum iiſdem verbis affari nobis liceat, quibus Bernardus Papam Eugenium? *Venerunt ad te in veſtimentis ovium*, imo in veſtimentis Paſtorum, *in habitu ſancto: ſpecies decepit te. Quid mirum? Et tu homo es.* Neque hoc ſibi Leo de ſe ipſe perſuaderi ægrè paſſus eſſet, qui ſtatim atque adeptus eſt Pontificatum ſub tantæ dignitatis pondere ingemuit, & de ineluctabili penè in multis errandi neceſſitate & ſecum & apud plebem ſuam pluries conqueſtus eſt. *Quæ conditio*, inquit, *ſi omnes Sacerdotes generaliter tenet, quantò magis nos & onerat & obſtringit: quibus ipſa ſuſcepti operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio?* Timor, quem timebat, evenit ei; & quod verebatur, accidit. Ita enim in hac cum Hilario diſceptatione falſis rumoribus techniſque adverſariorum ejus circumveniri ſe paſſus eſt, ut cùm innocentiſsimum virum, immo Apoſtolicum omnino ſacerdotem exagitaret, omnium Eccleſiarum perturbatorem, totius diſciplinæ adverſarium, omnium

Leo infirmitatis ſuæ benè conſcius.

Serm. 4. in Aſſumtione ſui c. 2.

omnium penè ſcelerum reum ſe in Hilario impugnare exiſtimaret. Neque verò hæc tam mea ſunt, quàm Eminentiſſimi Baronii verba de Hilarii, & Mamerti cauſſa non abſimili ita loquentis: *Non mireris, Lector, Romanum Pontificem adversùs Mamertum adeò vehementer inſurgere, virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem. In his enim, quæ contentioſi fori ſunt, perfacile eſt quemquam decipi. Perſimile etiam S. Leoni accidit, qui in ſanctum Hilarium eâdem fermè ex cauſſa acerrimè invectus eſt. Quis neſciat ſæpè accidere, ut falſis accuſationibus & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur; & cùm putant agere, quod juſtum appareat, exagitent innocentem?* PARS I. CAP. I. *Baron. ad A.C. 464. num. 8.*

Innocentem igitur Hilarium pronunciat hîc magnus Annalium ſcriptor: ut meritò cenſendus ſit ea voluiſſe retractare, quæ ad annum 445. dixerat duriuſculis verbis, nec rebus ſatis expenſis de tota hac cauſſa diſſerens. Poſterioribus cogitatis veluti ſapientioribus inhæremus, priora eum imitati emendabimus hâc, quam ordimur, diſſertatione. Quæ ut ordinatior clariórque procedat in tres partes diſpertietur, quibus quicquid adverſus Hilarium à Leone objectum eſt in Epiſtola illa celebri, diſcutiemus. Prima igitur erit de Celidonii negotio, quod hanc camarinam movit: ubi de jure Arelatenſis Epiſcopi in provinciam Viennenſem diſſeretur. II. De Epiſcopi ſuperordinatione in locum Projecti: ubi de jure ejuſdem Arelatenſis Epiſcopi in Provincias Narbonenſes, & aliàs quas ſibi vindicabat Hilarius. III. denique parte cetera accuſationum capita, quæ Leonis Epiſtola complectitur, ſepoſitis omnibus præjudiciis, ad examen revocabimus. Partitio Diſſertationis.

PARS PRIMA.

DE CAUSSA CELIDONII.

CAPUT PRIMUM.

Totius controverſiæ origo & ſtatus.

Cum Beatus Hilarius è Lirinenſi Monaſterio, cui ſemet olim tradiderat, ad Sedem Arelatenſem in Honorati demortui locum evectus eſſet circa quadringenteſimum vigeſimum nonum Chriſti annum, nihil ſanctius habuit, quàm ut gregem Chriſti ſibi commiſſum verbo paſceret, ac ſolicitudine regeret paſtorali. Quemadmodum autem ejus cura, quatenus Epiſcopus erat, ſpectabat ſolam Arelatenſem Eccleſiam, ita ad omnes ſeſe provinciæ Viennenſis Eccleſias Epiſcopóſque extendebat ratione Metropolitici juris, quod penes ſe dudùm habebat Arelatenſis Antiſtes. In his autem Paſtoralibus excurſibus explendis comite plerúmque utebatur magno illo Germano Autiſſiodorenſi Epiſcopo, quem & ſanctitatis fama & Apoſtolica prudentia eximiè commendabant. Eum verò non ob hanc ſolùm rationem crediderim ab Hilario in hujus ſolicitudinis communionem eſſe vocatum; ſed etiam quia plures tunc temporis erant provinciæ Viennenſis civitates, quæ non Romanæ S. Hilarius è Lirinenſi Cœnobio ad Sedem Arelatenſem evectus.

PARS I. CAP. I.

ditionis eſſent, ſed parerent Burgundionibus. Quibus videlicet ab Aetio devictis Sabaudia relicta erat, cum indigenis ita porrò dividenda, ut finibus deinde vi armorum per vicina propagatis in Prima Lugdunenſi, Maxima Sequanorum, Viennenſi, & aliis provinciis ſedem fixerint. Potuit igitur Hilarius Germani opem eam ob rem poſcere, ut apud alienæ ditionis populos, quibus acceptiſſimus erat eorum contribulis Germanus, plus valeret Epiſcopalis autoritas & ordinatio. Quicquid ſit de hac ratione, narrat Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus in vita Hilarii noſtri, quod cùm Hilarius Germanúſque luſtrantes provinciam ad aliquam civitatem perveniſſent, non priùs eorum adventus innotuit, quàm certatim undique convolarit hominum multitudo non ex infima tantùm plebecula, ſed ex nobilioribus honoratioribúſque longè plurimi, quorum una vox, una hæc adversùs Celidonium accuſatio: ipſum videlicet internuptam ſuo quondam adhibuiſſe conſortio; quod canonibus omninò contrarium erat: eumdémque ſeculari præfectura perfunctum, antequam ſacris initiaretur, aliquos extremo damnaſſe ſupplicio. His auditis Germanus & Hilarius, viri diſciplinæ Eccleſiaſticæ tenaces, congregant illicò Synodum ex probatiſſimis Epiſcopis, cauſſam inſtruunt, convictúmque Celidonium è ſede ſua dejiciendum pronuntiant. Sed ſatius eſt & quæ jam diximus, & quæ Celidonii depoſitionem ſecuta ſunt, ſuis verbis Honoratum narrantem audire.

Celidonius Epiſc. accuſatus & depoſitus.

In excurſibus autem, inquit, *quis ut dignum eſt explicabit, quantum ejus præſentia profectum contulerit civitatibus Gallicanis, ſanctum Germanum ſæpiùs expetendo, cum quo ſacerdotum miniſtrorumque vitam, necnon profectus exceſſuſque tractabat? Vbi ejus adventus innotuit, flammata ad utrumque nobilium & mediocrum ſtudia convolarunt; adſtruentes Celidonium internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio, quod Apoſtolicæ Sedis autoritas, & Canonum prohibent ſtatuta: ſimul ingerentes, ſeculi adminiſtratione perfunctum capitali aliquos condemnaſſe ſententia. Tantæ rei novitate permoti, teſtes imperant præparari. Conveniunt ex aliis locis probatiſſimi ſacerdotes: res omni ratione prudentiaque diſcutitur, accuſatio teſtimoniis confirmatur. Adhibetur vera ſimpléxque definitio: ut, quem ſcripturarum regulæ removebant, voluntate propria ſe removere deberet. Ille Vrbem credidit expetendam, ibique ſe injuſto rigore adſtruit condemnatum. Quod ubi comperit vir beatus, pedibus iter aggrediens Romam ſine equo, ſine ſagmario feſtinus intravit. Apoſtolorum Martyrumque occurſu peracto, beato Leoni Papæ illicò ſe præſentat, cum reverentia impendens obſequium, & cum humilitate depoſcens, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret; adſtruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepiſſe ſententiam, & in Vrbe ſacris altaribus intereſſe. Rogat atque conſtringit, ut ſi ſuggeſtionem ſuam libenter excepit, ſecretò jubeat emendari: ſe ad officia, non ad cauſſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ ſunt acta ſuggerere: porro autem ſi aliud velit, non futurum eſſe moleſtum.*

Narratio ex vita S. Hilarii.

Non ſtatim diſceſſit Româ Hilarius, ſed expectato Concilio Epiſcoporum, eorum videlicet qui fortè fortunâ tunc Romæ commorabantur, (cujuſmodi Synodum, ἐνδημοῦσαν vocabant Orientales) jus ſuum fortiter tuitus eſt. In illâ enim Synodo multa ultrò citróque prolata ſunt, quorum acta cum Epiſtola ſua miſit ſanctus Leo ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis. *Quæ igitur*, inquit, *apud nos in cauſſa Celidonii Epiſcopi geſta confecta ſunt,*

Quid Hilarius cum Leone egerit.

S. Leo Epiſt. 10. ad Epiſcopos prov. Vienn. cap. 3.

& quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem præſente ſupradicto Epiſcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonſtrat. Eadem proculdubio Acta penes ſe habuit autor vitæ Hilarii, ſed ab iis recenſendis abſtinuit, ne diſſidium jam tunc inter Beatiſſimos Pontifices cæleſti pace compoſitos redintegrare videretur: *Et quia*, inquit, *tantorum virorum, præſertim jam ad ſupernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare, hoc breviter dixiſſe ſufficiat: quòd ſolus tantos ſuſtinuit, quòd nequaquam minantes expavit, quòd inquirentes edocuit, quod altercantes vicit, quod potentibus non ceſſit, quod in diſcrimine vitæ poſitus communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.* Miranda certè hoc loco ſimul & dolenda nobis venit humanæ conditionis ſeu infirmitas, ſeu ignorantia. Ecce enim quàm diverſis coloribus Hilarium depingunt Leo & Honoratus, uterque Epiſcopus, uterque ſanctitate conſpicuus, veritatis uterque ſtudioſus. Scribit S. Leo: *Nihil Hilarium habuiſſe rationabile, quod in ſanctorum Concilio Sacerdotum poſſet reſpondere:* eumdem laudat Honoratus: *Quòd ſolus tantos ſuſtinuit, quòd inquirentes edocuit, quod altercantes vicit.* Queritur Leo *ad ea ſe occulta cordis ipſius tranſtuliſſe, quæ nullus Laicorum dicere, nullus Sacerdotum poſſet audire:* Nihil tale Honoratus, ſed potiùs miratur *quod nequaquam minantes expavit, quod potentibus non ceſſit, quod in diſcrimine vitæ poſitus communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.* Ille *tumorem mentis ejus ſuperbiæ ſpiritu inflatæ, & nimis impiam præſumtionem arguit*, talémque aſſerit extitiſſe *ut beato Apoſtolo Petro nollet eſſe ſubjectus, & frequentiùs temerariis & inſolentibus verbis ſententiam damnationis expeteret.* Hic verò teſtatur eum *beato Leoni ſe illico præſentaſſe, cum reverentia impendiſſe obſequium, & cum humilitate popoſciſſe, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret.* Cui ſuffragatur Auxiliaris Præfectus, qui tunc Romæ agebat & teſtis ocularis fuiſſe videtur, cùm ita ad ipſum Hilarium ſcribat inter cetera: *Sed cùm propoſiti tui tenax ſis & ſemper æqualis, nulloque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimum quidem factum beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuſcari. Sed impatienter ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodò nobis conſcii ſumus. Aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur &c.* Denique Leo graviter expoſtulat, quod Hilarius *meriti ſui conſcius, cùm quæreretur ad cauſſam, turpi fuga ſe credidit ſubtrahendum.* Autor verò ille & ſapientiæ & fortitudini imputat *quod cuſtodibus appoſitis, hyemis rigore ſæviente, quos ratione non flexerat, credidit relinquendos.* Jam enim à primo in Urbem adventu Leonem monuerat *ſe ad officia non ad cauſſam veniſſe, proteſtandi ordine non accuſandi, quæ erant acta ſuggerere. Porrò autem ſi aliud vellet, ſe non futurum eſſe moleſtum.* Hæc omnia Honoratus, qui poſt utriuſque mortem ita ſcribens, ab omni vel palpandi vel fallendi affectu liber & immunis fuiſſe credendus eſt.

Honoratus Ep. Maſſil. in vita S. Hilarii Arel.

Quam diverſa de Hilario à Leone & Honorato relata.

Ep. 10. cap. 3.

Præſentiſcens igitur Arelatenſis Epiſcopus ſtatutum eſſe Leoni cauſſam Celidonii apud ſe penitus retractare, majorémque fidem habere teſtibus ab illo Epiſcopo productis, quàm his omnibus, qui coram Gallicanorum Epiſcoporum Synodo adversùs Celidonium teſtimonium dixerant, ſatius duxit Româ abſcedere, ne coram certanti pro ſuis Eccleſiarúmque Gallicanarum prærogativis, aliquid incauto aut pugnaciùs agenti elaberetur, quod iram Pontificis Romani magis accenderet, quàm rem propriam promoveret; né-

Hilarius Româ diſcedit inſcio Leone.

PARS I. CAP. I.

ve expectando ſententiam, quam in prioris detrimentum ferre paratus erat Sanctus Leo, aliquod Conciliorum Epiſcoporúmque autoritati præjudicium crearetur, quod futuris deinde ſeculis in exemplum traheretur.

Quid Leo poſt Hilarii diſceſſum ex Urbe.

Quàm ægrè Hilarii egreſſum ex Urbe tulerit Romanus Pontifex, teſtis eſt Epiſtola, quam ſcripſit poſtmodùm ad Provinciæ Epiſcopos, & Conſtitutio Imperialis, quam in ipſum intorqueri fecit à Valentiniano Auguſto. Non ſtatim tamen ſecuta ſunt Hilarium hujuſmodi ſcripta: ſed eo egreſſo, *Abſolutus eſt Celidonius Epiſcopus*, inquit ſanctus Leo, *remotumque judicium, quod prolatum in hac ſententia legebatur: quod tanquam viduæ maritus ſacerdotium tenere non poſſet.* Deinde ſcripſit perbrevem Epiſtolam ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, ut eos de toto negotio certiores faceret; indicarétque, Hilario Metropoliticâ in Viennenſem provinciam poteſtate privato, eam ad Viennæ Epiſcopum tranſlatam pro jure antiquo fuiſſe. Nec ſoli Viennenſi provinciæ hanc dedit Epiſtolam, ſed etiam ceteris Epiſcopis *per Gallias*, ut titulus præ ſe fert, hoc eſt per ſeptem provincias *conſtitutis*. Quæ Epiſtola, ſi tamen genuina eſt, veluti præluſit prolixiori illi libello, in quem diſſerimus, qui cum maximi eſſet momenti, operoſiori ſtylo elaborari debuit. Immò non priùs de eo in Gallias mittendo apud ſe ſtatuit Pontifex, quàm diutiùs diligentiúſque totum hoc negotium mente verſaſſet. Unde quinque menſium intervallum inter utrámque Epiſtolam reperitur, quarum ultima viij. Idus Junias data eſt, eodem ſcilicet tempore, quo Valentiniani Conſtitutio; prior verò viij. vel iij. Idus Januarii: quod optimè convenit cum tempore reditûs Hilarii in Gallias, qui *hyemis rigore ſæviente* contigit, ut ſuprà ex ejus vitâ retulimus.

Hilarius ad placandum Leonem ſe convertit.

Interim verò ſe ſuæ reddidit Eccleſiæ Arelatenſis Pontifex; & ut nihil, pro manſuetudine & caritate ſacerdotali, omitteret, quo iratum Leonem deliniret: *Totum ſe*, inquit Honoratus, *ad placandum ejus animum inclinata humilitate convertit, miſſo primitùs ſancto Ravennio tunc Preſbytero, poſtmodum proprio ſucceſſore. Deinde ſanctum Nectarium, ſanctumque Conſtantium præcipuos ſacerdotes*, miſit.

Ad A. 445. num. 18.

Etſi porrò hoc lenimento uſus Hilarius pro ſervandâ, quantum in ipſo erat, unitate ſpiritûs in vinculo pacis, ne putes tamen ipſum juri ſuo ceſſiſſe, ut ſibi perſuaſit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, qui & addit illum: *Haud mediocre edidiſſe ſpecimen Chriſtianæ modeſtiæ, cum ita exagitatus, tam à Pontifice, quàm ab Imperatore, tamen omnino quievit, neque contrariis editis Apologiis ſuam cauſſam defendit; cum alioquin id præſtandi & vis eloquentiæ ipſi ſuppeteret, & jura à prædeceſſoribus prætenſa ſuffragarentur.* Imò verò reipſâ præſtitit quod præſtare potuit: *ſemper ſui propoſiti tenax, ſemper æqualis* jura ſuæ Eccleſiæ & uſque ad extremum Spiritum obtinuit, & quâ pollebat eloquentiâ ſtrenuè defendit: cujus rei fidem faciunt & Auxiliaris Præfecti Epiſtolæ fragmentum in ejus vitâ, & ipſe vitæ autor, hæc ſcribens: *Quantum in hac cauſſa dictaverit, huic operi nulla poſſum ratione connectere, &c.* de quo fuſius infrà agemus. Dubitandum tamen non eſt, quin Auxiliaris Præfecti precibus annuens, ad nimiam Romanorum, ut loquebatur, teneritudinem ſe ſubinde demiſerit, & quicquid illibatis Eccleſiæ ſuæ juribus remitti potuit id libentiſſimo animo præſtiterit: *Aures Romanorum*, inquit cordatiſſimus ille Præfectus, *quadam teneritudine plus trahuntur: in quam ſi*

Auxiliaris Præfecti teſtimonium pro Hilario.

ſe ſanctitas tua ſubinde demittat, plurimum, nihil perditurus, acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſce. Hæc modò ſufficiant. Jam verò diſcutienda nobis ſunt accuratiùs ea, quæ occaſione hujus controverſiæ adversùs Hilarium objiciuntur, qui tanquam alieni juris invaſor ab omnibus penè ſcriptoribus exagitatur, propterea quòd Celidonium Epiſcopum non modò innocentem, ſed & ad ſe nullatenus pertinentem, deponere auſus fuerit. Ante omnia autem, quâ in provinciâ ille Epiſcopum egerit, inquirendum eſt.

CAPUT II.

In qua Provincia Celidonius Epiſcopatum obtinuerit? An in Maxima Sequanorum? Ubi vitæ S. Romani Abbatis locus expenditur.

Quæſtiones in hac controverſia ventilandæ.

PLures hic occurrunt ventilandæ quæſtiones, quæ ſemel illuſtratæ plurimum lucis conferent toti huic controverſiæ. Quæritur enim cujus civitatis, vel ſaltem cujus Provinciæ Galliarum Epiſcopus fuerit Celidonius? Utrum intra ſeptem Provincias, an in aliqua reliquarum Gallicanarum, quæ corpus ſingulare conflabant? Item fuerit-ne ſolummodo Epiſcopus, an etiam Metropoliticâ autoritate fuerit decoratus. Hæc porro non ignorare tanti eſt, ut ex his totius diſsidii cardo pendeat. Longè enim aliter ſtatuendum eſt de Hilarii negotio, ſi comprovincialem antiſtitem depoſuerit, aliter ſi Metropolitanum. Iterum alius eſt omnino quæſtionis ſtatus, ſi intra Provinciam Viennenſem hoc egerit; alius, ſi in aliqua alia è ſeptem Provinciis; alius denique, ſi extra hoc peculiare Provinciarum corpus, puta in Lugdunenſi, in Maximâ Sequanorum, vel in alia; iſta ſiquidem, quâ fieri poterit induſtriâ, ſecernenda ſunt: ut in quo Hilarius erravit, vel errare viſus eſt, poſsit deprehendi.

Unde orta de Epiſcopatu Celidonii recentior opinio.

Cardinalis Baronius Celidonium Provinciæ Viennenſis Epiſcopum fuiſſe exiſtimavit; etſi res ab eo diſcuſſa non videtur. Hæc omnium animis inſedit opinio, uſque dum Joannes Franciſcus Chiffletius in ſua Veſontienſis ſeu Bizuntinæ Urbis & Eccleſiæ hiſtoriâ fragmentum quoddam protulit vitæ S. Romani Abbatis, quod è Codice Monaſterii Jurenſis acceptum, eidem à Petro Franc. Chiffletio S. J. tranſmiſſum fuerat. Fragmentum enim iſtud Celidonium Veſontienſem Epiſcopum diſertis verbis appellat: *Hilarius*, inquit, *venerabilem Celidonium ſupradictæ Metropolis* Veſontienſis *Patriarcham, Patricio Præfectorioque fultus favore indebitam ſibi per Gallias vindicans Monarchiam, à ſede Epiſcopali, nulla exiſtente ratione, dejecerat.* Mirum eſt quàm avidè, quàm benevolè iſtud exceptum fuit ab omnibus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſis, qui ſcilicet intelligebant, quantùm lucis inde mutuaretur Hilarii negotium, quantopere & ſententiæ Leonis Papæ æquitas palàm omnibus fieret, & tota hæc diſciplinæ Eccleſiaſticæ pars nobiliſsima illuſtraretur. Chiffletiorum igitur ſententiæ omnis eruditorum chorus accinit, Celidoniúmque Bizuntinæ Eccleſiæ Epiſcopum hucuſque credidit: in his J. Sirmondus Conciliorum Galliæ Tom. 1. Illuſtriſſ. Petrus de Marca, Diſſert. de

Primatu Lugdun. N. 77. & in opere de Concordia Sacerd. & Imp. lib. v. Ejuſdemque libri continuator Stephanus Baluzius, Franciſcus Hallier, de Hierarchia Eccl. & alii paſsim.

Ab hoc eruditorum grege vix me divelli patior: patior tamen, quoniam multa me movent, perſuadéntque Celidonium hunc, de quo controverſia, nunquam Veſontionenſem Epiſcopum fuiſſe, & fragmentum iſtud vitæ S. Romani meritò interpolationis mihi ſuſpicionem injicit, ne dicam apertè per fraudem vel errorem vitæ illi inſertum fuiſſe.

Scriptum de vita S Romani diſcutitur.

Integra nuper luci data eſt Romani vita operâ Bollandi ad XXVIII. diem Februarii, ubi fragmentum illud ſuo inſertum loco vidi; ſed & totam Romani vitam accuratè perlegi, adjunctámque ab eodem autore Lupicini fratris, & Eugendi qui huic ſucceſſit hiſtoriam, ut & ſcriptoris genium deprehenderem, & ſi quid ad rem, quam tractamus, faceret expiſcarer. Eugendi diſcipulum ſe profitetur autor ille, multáque de illo narrat, quæ ipſe ſuis hauſiſſe oculis teſtatur. Ita, ſi ultrò demus Romanum & Lupicinum Hilario æquales fuiſſe autor qui Eugendi illorum diſcipuli, diſcipulum ſe profitetur vel ad finem quinti ſæculi, vel ad initium ſexti floruiſſe credendus eſt, hoc eſt, circa an. 515. vel 520. At multa ſunt in illis narrationibus, quæ omninò aliena videntur ab illo ſæculo, quæque longè recentiorem ætatem redolent: ut neceſſe habeamus dicere, vel mendacem eſſe autorem illum, dum ſe Eugendi diſcipulum facit, vel ſi eo tempore quo dicitur, ſcripſit, lucubrationes illas corruptas fuiſſe & interpolatas ab aliquo poſterioris ætatis nugatore. Alterutro autem ſemel comprobato, jam nulla fides integræ ſcriptioni danda eſt, in quâ vera à falſis, germana à ſubdititiis ſecernere longæ ambagis & improbi laboris opus fuerit. Utrumque porrò illud quàm ſæpè, quàm impudenter à nonnullis perpetratum fuerit, nemo eſt qui neſciat. Flagrans quippe cupido nobilitatis avitæ cogit interdum homines delirare, ut in ſimili cauſſa loquitur Baronius: nihílque magis obvium habemus inter hujuſmodi monimenta, quàm vel ſcripta omni ex parte ſuppoſititia, vel aliquâ ſaltem parte mutila, adjectitia, interpolata, innumeriſque hiſtoriolis, revelationibus, miraculiſque ad fraudem vel pietatis ludibrium fictis conſperſa: ut meritò Bollandus ipſe initio operis ſui monendum lectorem crediderit, ne levem & incautam fidem hujuſmodi hiſtoriis adhibeat, & nonnullas etiam digito monſtraverit ſincerus autor, quæ nugivendulorum manus expertæ, quiſquiliis & deliramentis refertæ fuerunt.

Multa à ſeculo, quod autor præſe fert, aliena.

Tales nobis prodiêre, meo quidem judicio, Vitæ SS. Romani, Lupicini & Eugendi, in quibus hæc reperiuntur vocabula, quæ deſinente quinto ſæculo vel ſexto ineunte in uſu fuiſſe facilè non crediderim: *Repauſare. Super formulam conquieſcere. Religio & Religioſus* pro Monachorum ordine & Monacho. *Pater Romanus, Pater Lupicinus* eo ſenſu qui nunc in uſu eſt apud Monachos. *Lignea ſola quæ vulgo*, inquit, *ſoccos Monaſteria vocitant Gallicana* hæc enim & alia nonnulla recentiorem Gallicismum omnino ſapiunt.

Nomen *Sacerdotis* ſine addito, quod prioribus ſæculis Epiſcopum ſignificat, uſurpat pro Presbytero; *Patriarchæ* pro Metropolitano Epiſcopo. *Baſilicæ* pro ſacello Monaſterii. Epiſtolæ regularis pro decretali: *Archimandritæ* pro Abbate, quod Occidentalibus Monachis vix innotuit illa ætate. Quæ

omnia poſterius ſcriptoris ævum arguunt : ſicut etiam hæc : *Vincula profeſſionis dirumpere*, quibus cùm Monaſtica vota qualia emittuntur hodie, intelligere videatur, ad ſextum ſeculum pertinere non poſſunt.

Dalmaticæ mentio examinata.

De *Dalmatica* S. Romani ſermonem facit, quam ab eo acceptam Lupicinus diſcipulo ſuo Eugendo moriens tradiderit, quâ & ipſe uſus fuerat dum viveret. An ſacrum genus veſtium hic intelligat, an commune, facilè non eſt ſtatuere: communem enim & promiſcui uſûs veſtem tali nomine decoratam, nullam novimus; Dalmaticæ verò, quæ nunc Diaconorum eſt ad altare miniſtrantium inſigne, non facilè conceſſus quibuſvis Clericis vel Monachis uſus. Exeunte enim ſexto ſeculo Aregius Vapincenſis in Gallia Epiſcopus, & per ſe ipſe dum Romæ verſaretur, & poſtmodùm per Diaconum ſuum enixiùs poſtulavit à Gregorio Magno, ut ſibi & Archidiacono ſuo uti Dalmaticis liceret. Cui reſpondit Pontifex quod, *quia rationis conſideratio* NOVUM *hoc inconſultè & ſubito non permitteret indulgere, idcirco poſtulatæ rei prolongatus effectus eſt: nunc vero*, inquit, *caritatis tuæ bona revocantes ad animum, hujus autoritatis noſtræ ſerie petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum uſu decorandos eſſe conceſſimus, eáſque Dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco Abbate deferente tranſmiſimus.* Si vix conceſſa eſt Epiſcopo Dalmatica, quis credat ea uſum eſſe Romanum Presbyterum, & Lupicinum Eugendúmque, qui duo ſacris forſan ordinibus non erant initiati. Vix igitur capi poteſt vel ſacram veſtem communibus Eugendi uſibus eſſe à Lupicino deputatam, ut forſitan hæc verba innuunt: *Hanc tibi probatam* (Dalmaticam) *in acceptis utilitatibus noveris aſſignandam*: vel de communi veſte tam magnificam faciendam eſſe mentionem; vel denique iiſdem licitum tunc fuiſſe ſacrâ Dalmaticâ in ſacris miniſteriis indui, quæ centum poſt annis vix Epiſcopo conceſſa eſt.

Greg. Magn. l. 7. Ep. 3. indict. 2.

De Lectionis inter cœnandum conſuetudine.

In vita S. Eugendi ſcribit autor piam lectionem, quæ ad menſam adhiberi ſolet, ab eo in Monaſterio fuiſſe denuò inſtitutam. Quanta porro pietatis & diſciplinæ decrementa illic irrepſiſſe oportuit, ubi conſuetudo, quæ ubique vigebat Monaſteriorum, jam tum defecerat: hoc verò quis credat ſtatim poſt celebris illius Aſceterii conditoris mortem eveniſſe, & proximo ejus ſucceſſore adhuc in vivis agente.

De Monachis SS. reliquias Roma aſportantibus.

Sermonem inſerit de duobus Monachis Romam peregrinantibus, quos inde reducit ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli & Andreæ reliquiis onuſtos. Quantum hoc à ſæculi illius moribus abhorreat, novit qui vel unius Gregorii Magni legit Epiſtolam xxx. libri III. quæ eſt ad Conſtantinam Auguſtam, quam his affatur verbis: *Major me*, inquit, *mœſtitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo... In Romanis enim, vel totius Occidentibus partibus omnino intolerabile eſt atque ſacrilegum, ſi ſanctorum corpora tangere quiſquam fortaſſe voluerit: Quod ſi præſumſerit, certum eſt quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit... Quis ergo nunc, ſereniſſima Domina, tam temerarius poſſit exiſtere, ut hæc ſciens eorum corpora, non dico tangere, ſed vel aliquatenus præſumat inſpicere.* Quid quòd pro magno munere tunc & continenti tempore fuit limatura ſeu raſura catenarum, quibus vincti fuerant Apoſtoli? Aut igitur impoſtores fuiſſe oportet Monachos illos, aut recentior vitæ autor eſt, quàm videri vult, aut denique interpolatum fuit hujus opuſculum.

PARS I. CAP. II.

De vitæ Cœnobiticæ inſtitutoribus.

De vitæ Cœnobiticæ inſtitutoribus ita diſſerit, ut de Baſilio tanquam omnium primo, tum de Lirinenſibus Patribus, poſtmodùm de Pachomio, denique de Caſſiano quaſi omnium poſtremo: quis hæc ſcripta credat ab autore quinti ſæculi, & à Caſſiani ætate non remoto? Quis hanc Chronologiæ perturbationem putet eſſe hominis antiqui? Deinde cum horum omnium conſtitutiones vivendíque rationem cum Jurenſium legibus confert, has dicit Gallorum moribus magis convenire, quàm illorum Orientalium conſtitutiones: nimirùm Orientalibus accenſens Lirinenſes Maſſilienſéſque Monachos.

Canonicum officium.

Ut ſummam Eugendi pietatem religionémque extollat, ſcribit eum morbis continuis afflictatum fuiſſe; *ſic tamen quod nunquam canonico uſque ad finem defuiſſet curſui*: ubi de horarum, ut loquimur, canonicarum penſo loqui videtur; quod proculdubiò tunc nec canonicum appellatum eſſe, nec lege Eccleſiaſticâ indictum, nemo non fatebitur.

Plura ſupra fidem.

S. Lupicinum ait *aquâ ipſa octo circiter annis ante tranſitum, ne utcunque guſtaret, abſtinuiſſe*. Quod ſuſpectæ fidei eſt: ſicut & hiſtoria Agrippini cujuſdam Comitis Galliæ apud Imperatorem falsò accuſati, & divinitus ſervati.

Sabini cujuſdam Lugdunenſis Interamnis Abbatis mentionem facit, quem Romano familiarem fuiſſe ſcribit, cùm antiquiſſima quæque hujus Monaſterii monumenta planè de illo ſileant, quæ & alios per id temporis recenſent Abbates.

Marginalis annotatio textui inſerta.

Hæc omnia ſi lector attenderit, decernet facilè talem eſſe vitam S. Romani, ut ex his, quæ ab illius autore referuntur, nihil omninò certi ſtatui poſſit: aliquorum enim comprobata ſuppoſitio omnem prorsùs ceteris detrahit fidem. Verùm quamvis ceterorum fides non vacillaret, eam tamen partem, quæ de Celidonii depoſitione agit, tótque viris eruditis impoſuit, omnino ſubdititiam eſſe pro certo haberem, ut habeo: videtur enim eſſe marginalis annotatio ſtudioſi alicujus, cui injecta mentio Hilarii Arelatenſis Epiſcopi ordinantis Romanum Monachum propè Veſontionem ab Urbe Arelate tanto intervallo diſſitam, in memoriam revocavit illam S. Leonis Epiſtolam, in qua Hilarium exagitat tanquam omnium per Gallias Eccleſiarum ordinationes ſibi vindicantem: nec dubitavit eodem tempore in eodémque excurſu & ordinatum Romanum & Celidonium fuiſſe ab Hilario depoſitum. Hujus etiam credulitatem mirum in modum auxit popularis traditio Biſontinorum de Celidonio Epiſcopo ſuæ civitatis, quam Jurenſis Monachus facilè cum ceteris hauſerat ex Breviario Veſontionenſi, unde illam pariter depromſit Chiffletius: qui ſi minùs patriis fabulis quàm veritati ſtuduiſſet, non aniles narratiunculas pro certis & indubitatis venditaſſet hiſtoriis. Cenſuit ergo ſtudioſus ille ſuam conjecturam margini eſſe inſcribendam, ex qua deinde in textum irrepſit per ſcribarum imperitiam vel oſcitantiam. Ut porrò de conjectationibus noſtris meliùs quiſque dijudicet; totum hunc vitæ S. Romani locum, quem tractamus, oculis objicimus: ubi Italico charactere excuſa ſunt, quæ non ab autore vitæ, ſed ab alio recentiore ſubdita inſertáque credimus.

Ex vita S. Romani pannus controverſus

» Auditâ namque, (inquit vitæ ſcriptor) memoratorum famâ, S. Hilarius
» Arelatenſis Epiſcopus, miſſis in cauſſa Clericis, beatiſſimum Romanum haud

PARS II. CAP. II.

haud longè ſibi à Veſontionenſi urbe fecit occurrere. Cujus incitamentum vitámque digniſſima prædicatione ſuſtollens, impoſito honore Presbyterii ad Monaſterium honorificè repedare permiſit. *Siquidem antedictus Hilarius venerabilem Celedonium ſupradictæ Metropolis Patriarcham Patricio Præfectorioque fultus favore, indebitam ſibi per Gallias vindicans Monarchiam à ſede Epiſcopali memoratum Celedonium nulla exiſtente ratione dejecerat. Ob quod in audientia beatiſſimi Papæ Leonis Romæ malè geſſiſſe convictus, reſtituto quoque in Epiſcopatu Celedonio, Apoſtolica autoritate ob uſurpationem illicitam regulariter eſt increpatus. Extat denique exinde antedicti ac venerabilis Papæ ad Galliæ Epiſcopos cum examinatione geſtorum inſerta canonibus Epiſtola regularis, in qua Priſcum per Gallias Metropolitanorum privilegium, calcata Hilarii ſuperfluitate, reſtituit. Igitur beatiſſimus Romanus ad Monaſterium, ut ſupra jam diximus, collato Sacerdotio regreſſus &c.* Hactenus ex vita S. Romani.

Aſſutus pannus rejicitur.

Porrò hæc non ab autore vitæ ſcripta, ſed ab alio mixta facilè intelliguntur 1. Ex continuæ orationis contextu, cui neutiquam convenire ſeu cohærere videntur; ſed pannus eſt vitam S. Romani nequaquam attinens, & Lectoris otioſi meditationem referens. Poſtquam enim ordinationem S. Romani narravit autor, eúmque Monaſterium ſuum repetentem velut proſecutus eſt, ab eo reſumitur iterum Hilarii mentio, quæ jam abſoluta eſſe debuerat, reverſo ad ſua Romano; hiſtoriáque depoſitionis Celidonii, quæ ad rem nullo modo pertinebat, importuna narratione ediſſeritur: ita ut rurſus de ordinatione & reditu S. Romani verba facere compulſus ſit, ne hiulca planè eſſe oratio extraneâ narratione intermiſſa: *Igitur*, inquit, *beatiſſimus Romanus ad Monaſterium, ut ſupra jam diximus, collato Sacerdotio regreſſus &c.*

2. Cùm genuinus autor vitæ ordinationem S. Romani primò narravit, de Hilario perhonorificam fecit mentionem; eúmque ſanctitatis titulo inſignivit: *Sanctus Hilarius*, inquit, *Arelatenſis Epiſcopus*: ſtatim autem poſtea aſſumenti illius ſartor eum velut è cœleſti ſede dejiciens, non modò ſanctum non appellat, *antedictus*, inquiens, *Hilarius*; ſed etiam velut effræni ambitione laborantem traducit, quâ ductus omnia per vim ageret, aliena ſibi jura vindicaret, Epiſcopos à propriis Eccleſiis deturbaret, *nulla exiſtente ratione*, omnes denique Galliarum Eccleſias tyrannicâ poteſtate popularetur. Nemo dixerit hunc unius ejuſdémque ſcriptoris ſtylum eſſe, *eumdemque fontem, qui de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam*; ſed duorum potiùs eſſe fœtum, quorum alteri benè perſpecta erant S. Hilarii merita: alteri verò aliunde non innotuerat Hilarius, quàm ex Leonis Epiſtola. *Iac. 3. 11.*

3. Celidonium appellat *Patriarcham Metropolis Veſontionenſis*: quod initio ſexti ſæculi Occidentalibus uſitatum non erat ad Metropolitanos deſignandos.

4. Germanus vitæ autor ordinationem S. Romani deſcribens Presbyterii nomine utitur: *Impoſito honore Presbyterii*: quæ vox per illam ætatem uſurpari ſolita erat ad Presbyteros ſignificandos: alter verò, qui pannum aſſuit, *Sacerdotii* vocem uſurpat, quæ de ſolis Epiſcopis intelligebatur, ſi efferebatur ſola; nec unquam de Presbyteris, niſi cum addito *ſecundi ordinis*, aut ſimilis alicujus formulæ.

Epiſtola X S. Leonis an canonibus inſerta?

5. Epiſtola Leonis adversùs Hilarium Arelatenſem *inſerta* eſſe dicitur *canonibus*, hoc eſt canonum Codici, ut interpretari licet. Tres porrò tantùm

occurrunt animo canonum Codices, qui ſexto ſæculo in uſu eſſent vel fuiſſent, ſeu in Eccleſia Romanâ, ſeu in Gallicana. In Romanâ quidem Codex omnium antiquiſſimus, quem nunc primùm in lucem emittimus, uſque ad Symmachi PP. ferè tempora uſurpatus: cui circa hujus ſexti ſæculi initia ſucceſſit nova Collectio, ſeu verſio canonum operâ Dionyſii Exigui Abbatis Romani; cui & alia ſubjuncta eſt Collectio decretorum Pontificum Romanorum à Siricio uſque ad Anaſtaſium. In Gallicana verò Eccleſia, nulla alia Collectio recepta fuit uſque ad Caroli Magni tempora (de quo ex profeſſo infra diſſeremus) præter antiquam, quæ ex Orientalibus confecta erat, quámque optimè appelles Codicem Canonum Eccleſiæ univerſæ: quoniam Canones iſti Orientales jus veluti commune erat omnium Eccleſiarum Orientalium & Occidentalium, ſaltem poſt Concilium Calchedonenſe. Quibus Canonibus ſuorum Conciliorum Canones adjungentes particulares quæque Eccleſiæ, puta Gallicana, Hiſpana, Britannica &c. ſuum ſibi proprium Codicem compingebant De quo porro iſtorum Codicum intelliges, quod in panno illo dicitur, de Epiſtola Leonis Canonibus inſerta. Gallicanus quippe Codex Romanorum Pontificum decreta non continebat. Etſi enim illa magni facerent, & pro data occaſione uſurparent in ſuis Conciliis Galliarum Antiſtites, non ea tamen in partem Gallicani Codicis evehebant, niſi expreſsè canonibus ſuis inſerta pro lege haberi ſanciviſſent Epiſcopi in Synodum congregati: quemadmodum de Innocentii Papæ I. Epiſtolâ ad Exuperium factum eſt ab Agathenſi Concilio, Can. 9. Quod verò ad Dionyſianam Collectionem ſpectat, vel ad aliam Dionyſianâ antiquiorem, in neutra Epiſtolam Leonis adversùs Hilarium reperimus; neutra in uſu fuit in Gallicanis Eccleſiis ante Caroli Magni tempora. Non igitur ſexto ſæculo vivebat autor hujus annotationis, cum nullæ tunc autoratæ Collectiones exiſterent, quibus inſerta eſſet laudata Leonis epiſtola. Hanc habet Collectio excuſa, quæ Iſidori Mercatoris nomine circumfertur (etſi eam in illius MSS. Codicibus non invenerim) ſed ante Caroli Magni tempora non eſt edita in lucem; circa finem quippe octavi ſæculi videri cœpit, ut notat P. Pithœus in Gloſſario capitularium. Hac porro Iſidori collectione paſſim uſi ſunt Galliarum Epiſcopi in Synodis, quæ tempore Caroli Magni, póſtque ipſum habitæ ſunt, ſicut & aliarum etiam Eccleſiarum Synodi. Quas imitati Collectores poſteriorum temporum Burchardus, Yvo, Gratianus &c. eamdem Iſidori Collectionem amplexi ſunt, nullo diſcrimine habito Epiſtolarum, quas impoſtor ille ſuppoſuit aut ab alio ſuppoſitas obtruſit.

Vide Diſſertat. xvi. de Gallicano Canonum Codice.

6. Denique longè recentiorem facit Romani hiſtoriam Gregorius Turonenſis, quàm hujus vitæ autor: quem, ut incerti nominis, & in multis interpolatum Gregorio poſtponendum eſſe ducimus. Penſiculatiùs diſcuſſimus hanc vitæ S. Romani partem: quoniam nullâ aliâ hactenus ratione ducti ſunt, qui Celidonium Veſontionenſem Epiſcopum fecerunt, quàm hujus autoris teſtimonio; quod quàm ſubleſtæ fidei ſit, lectori relinquo judicandum.

Quid de tota Romani vita ſtatuendum.

Etſi verò inter pannum iſtum & reliquum vitæ ſcriptum diſtinximus, dum illum ſubditium arguimus, cetera non eſt animus pro certis & indubitatis recipere; velut eſt illud quod refertur de ordinatione Romani per Hilarium factâ non longè à Veſontione. Quod ſi factum eſſet ab Arelatenſi Epiſcopo, eo magis contra Canones peccaſſet, quod nullum jus prætendere poterat,

ex quo ei Presbyteros in alienâ Parochiâ ordinare liceret. Cùm ergo hoc nec retulerit Hilarii vitæ ſcriptor, nec objecerit Hilario vel Leo, vel Celidonius, quem iſtud latere non potuiſſet; exiſtimandum eſt ſcriptorem hujus vitæ id ex falſis rumoribus, vel populari opinione hauſiſſe, & incautè ſcripto dediſſe. Si tamen hoc præſtitit Hilarius, dico id per Eucherium Lugdunenſem Epiſcopum Hilario licuiſſe. Notum eſt enim quàm arcta utrique intercederet neceſſitudo, propter quam ut Eucherio ab Hilario permiſſum eſt ut Arauſicanæ Synodo I. intereſſet, ac ſubſcriberet cum Epiſcopis Viennenſis & vicinarum Provinciarum; ita Hilario ab Eucherio conceſſum, ut virum pietate inſignem in Presbyterum conſecraret in ſua Diœceſi Lugdunenſi, cujus ditioni etiam hodie ſubjacet Jurenſe Monaſterium; à quo cùm nec Geneva, quæ eſt Provinciæ Viennenſis, nec Lugdunum, nec Veſontio plurimùm diſtent, difficile non eſt creditu Hilarium ſuæ Provinciæ Eccleſias luſtrantem, cum Germano Autiſſiodorenſi & Eucherio Lugdunenſi conveniſſe. Jam verò ad alias probationes pergamus, quibus Celidonium Veſontionenſium Epiſcopum non fuiſſe, immò nec alterius Metropolis civitatis probatum imus.

CAPUT III.

Celidonium nec Veſontienſium, nec cujuſvis Metropoleos Epiſcopum fuiſſe, aliis argumentis probatur.

INfirmato, quod ex vita S. Romani profertur teſtimonio, nullum aliud ſupereſt, quo Metropolitana Veſontienſium dignitas Celidonio poſſit vindicari: ſed nec ulla eſt ratio, quæ aliam ei Metropolim aſſignandam vel leviter probet; immò non una eſt, quæ illum Metropolitanum nequaquam fuiſſe palàm faciat.

Nihil habet Leo de Metropolitica Celidonii dignitate.

Primùm in narratione, quam de hoc negotio inſtituit Leo in Epiſtola ſua ad Viennenſes, & in ea ipſa Epiſtolæ parte, in qua omnia congerit, quæ contra Canones reguláſque diſciplinæ ſibi arrogarat, Leonis judicio, Hilarius, ne verbum quidem legere eſt, ex quo de Metropoliticâ Celidonii dignitate vel leviſſima ſuſpicio ſuboriri poſſit. Ventilentur enim ſyllabæ omnes, apicéſque capitis tertii, in quo præſertim res Celidonii aguntur, nihil tale occurret. Hanc unicam noxam eo loci imputat Hilario, quod Epiſcopum depoſuerit, tale nihil merentem; quippe qui convictus non erat ejus criminis, propter quod depoſitionis pœna infligebatur. Arguit etiam eum, quod multa effutierit reverentiæ Apoſtolo Petro debitæ & Sacerdotali manſuetudini contraria. At quoad illam cauſſam non ei objicit defectum juriſdictionis in Celidonium, non imminuta Metropolitani ullius Epiſcopi jura, non violatos alienæ Provinciæ limites: quæ omnia non omiſiſſet, ſed potiùs vim in illis feciſſet maximam, quibus temerata magis Nicænorum Canonum videretur autoritas ac religio. Quemadmodum ubi Projecti negotium verſat, ſtatim Provinciarum diſtinctos limites opponit, quos Metropolitanis nefas ſit tranſgredi. *Quid ſibi*, inquit, *Hilarius quærit in aliena Provincia &c.* Nihil tale urget in gratiam Celidonii: hoc verò unum profert, quo illum injuſtè depoſitum arguat, manifeſta teſtium reſponſione patefactam eſſe objecti adversùs Celidonium criminis falſitatem.

PARS I. CAP. III.

Metropoliticam Hilarii poteſtatem Leo agnoſcit.

2. Huic argumento (quod etſi negativum tantummodo ſit, decretorium tamen videtur) ſuccedat aſſertorium. Quod S. Leo Metropoliticam in Celidonio dignitatem non agnoverit, ſed potiùs Celidonium Metropoliticæ Hilarii poteſtati ſubjectum fuiſſe ultro confeſſus ſit, evincunt Leonis verba, quibus declarat ad ſuum effectum perducendam fuiſſe Hilarii adversùs Celidonium ſententiam, ſi objecta acceptæ in uxorem viduæ accuſatio legitimis ac fide dignis teſtibus probata fuiſſet: *Manſiſſet nàmque in illum*, inquit, *prolata ſententia, ſi objectorum veritas extitiſſet*. Quid hoc enimvero eſt, niſi Metropoliticis Hilarii juribus ſubſcribere, ejuſdémque in Celidonium juriſdictionem fateri? Quod neutiquam feciſſet, ſi Celidonius iiſdem juribus potitus eſſet in aliqua Provincia; præſertim verò ſi in Maxima Sequanorum, de qua ſuæ ditioni ſubjicienda, ne per ſomnium quidem cogitaverat unquam Hilarius. Conceſſum eſſet verè Hilario jus in alienam Provinciam, quod ab eo malè quæſitum eſſe tam acerbè objectabatur.

Leo compellat Viennenſem provinciam, non aliam.

3. Probationem aliam eruimus ex aliis ejuſdem Epiſtolæ verbis cap. 2. *Nobiſcum*, inquit, *itaque recognoſcat veſtra fraternitas Apoſtolicam ſedem, pro ſui reverentia, à veſtræ etiam Provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus eſſe conſultam, & per diverſarum (quemadmodùm vetus conſuetudo poſcebat) appellationem cauſſarum aut retractata, aut confirmata fuiſſe judicia &c.* Si de Metropolita, vel de Epiſcopo alterius Provinciæ, quàm Viennenſis, ejuſque appellatione ageretur, quam ob cauſſam Viennenſis Provinciæ Epiſcopos compellaret, ut in memoriam revocarent relationes conſultationéſque à ſuis miſſas, appellationéſque olim interpoſitas ad ſedem Apoſtolicam ex antiquâ illius Provinciæ conſuetudine? Cur potiùs appellationes non commemorat ex illa Provincia delatas, cui jure Metropolitico, ſi ita eſt ut volunt, præerat Celidonius? Hoc non fecit Leo; ſed potiùs ex Provincia Viennenſi appellationum exempla arceſſivit: quia revera quæſtio erat de appellatione Epiſcopi intra illam Provinciam conſtituti.

4. Si non ex ea fuiſſet Celidonius, ſed ex Maxima Sequanorum, cur illius potiùs quàm hujus Provinciæ Epiſcopos ſolicitavit S. Leo adversùs Hilarium? Cur ad Viennenſes literas mittit, non ad Sequanos, quos utique facilius erat in Hilarium commovere, ut pote quos nullâ neceſſitudine ſibi devinctos habebat, quàm Viennenſes, qui Hilarium propter ſummam ſanctitatis doctrinæque opinionem atque in rebus agendis peritiam plurimùm ſuſpiciebant?

Scheda Sirmondi diſcutitur.

At vero, inquies, revera ſcripſit S. Leo ad Epiſcopos Maximæ Sequanorum; cujus rei teſtem habemus doctiſſimum Sirmondum, qui tom. 1. Conciliorum Galliæ addenda notis ſuis ad calcem recenſens, ait in vetere Schedâ Epiſtolam, de qua agimus, non ad Viennenſis tantùm Provinciæ, ſed etiam ad Maximæ Sequanorum Epiſcopos miſſam inſcribi, hoc modo: *Dilectiſſimis univerſis Epiſcopis per Provincias Maximam Sequanorum & Viennenſium conſtitutis Leo.* Ego veterem illam Schedam, admodùm veterem non eſſe vehementer ſuſpicor, ſed potiùs ex eadem officina prodire, ac pannum illum adſcititium vitæ S. Romani. Quis porro Chartulam incertæ ætatis ac fidei anteponat omnibus exemplaribus tam excuſis, quàm manu exaratis, qui nobis hanc Epiſtolam hactenus ſine ulla mentione Epiſcoporum Maximæ Sequanorum repræſentarunt? 2. Quâ ratione, ſi ad hujus pariter Provinciæ Epiſcopos deſtinata eſſet, nihil in ejus ſerie deprehenderetur, ex quo ad eos

ſermonem ſe habere ſignificaret Pontifex: at nullum extat, quâquâ patet hæc Epiſtola, vel leviſſimum hujus rei veſtigium; immò vero ubiquè indicat ſe unius provinciæ Viennenſis Epiſcopos alloqui: ut cùm in præfatione hæc habet: *Veſtra fraternitas recognoſcat Apoſtolicam Sedem à veſtræ etiam provinciæ ſacerdotibus, &c.* 3. Ipſa tituli forma impoſtorem arguit. Quis enim legit unquam *provinciam Viennenſium?* Tametſi legimus *civitatem Viennenſium*, quæ à Viennenſibus populis, incolitur: ſicut & Lugdunenſium, quæ à Lugdunenſibus. At quemadmodum non dicitur provincia Lugdunenſium, prima, Lugdunenſium ſecunda, &c. ita nunquam dicta eſt Viennenſium provincia: quia populi, qui Viennenſes appellantur, non totam provinciam cui dant nomen occupabant, ſed modicam partem provinciæ, quæ in duodecim alios populos dividebatur.

PARS I. CAP. III.

Objectio ex Leone ſolvitur.

Adversùs hanc noſtram de Celidonii Epiſcopatu opinionem, erit qui objiciat hæc ſancti Leonis verba, quibus ab eo Hilarius accuſatur, tanquam *ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, & debitam Metropolitanis ſacerdotibus in ſuum jus transferens dignitatem:* quibus verbis vulgò exiſtimant confirmari opinionem de Celidonio extra provinciam Viennenſem Epiſcopo, judicato ac depoſito.

Ad hæc reſpondeo, diſtinguenda eſſe in hac Epiſtolâ quædam quæ Celidonii negotium attinent, quædam quæ Projecti cauſſam ſpectant: alia etiam quæ utrique ſunt communia. Hujus generis ſunt ea quæ præfatione continentur, in quâ omnes generatim proſequitur Hilarii, ut putabat, exceſſus, quorum alii Projectum, alii Celidonium, utrúmque alii reſpiciunt. Porrò Projecti negotium ob oculos habebat Leo, cùm ordinationes omnium per Gallias Eccleſiarum ſibi vindicantem Hilarium arguit: cujus occaſione in hæc verba erupit: *Quid ſibi quærit Hilarius in aliena Provincia, &c.* De Celidonii autem cauſſa intelligenda non eſſe, inde patet quòd in ea non de ordinatione agebatur, ſed de depoſitione Epiſcopi: in cujus locum nullus adhuc ſubſtitutus ab Hilario fuerat, ut perſpicuum eſt ex S. Leonis ſilentio, qui de eo aliquid decreto ſuo ſtatuiſſet, ſicut de illo ſtatuit, qui ægrotanti Projecto fuerat ſuperordinatus. E contra verò in Projecti negotio, non de depoſitione, ſed de ordinatione ſeu ſuperordinatione lis erat: quamobrem ad illum referenda ſunt quæcunque hîc de illicitis ordinationibus à ſancto Leone objiciuntur. Ad majorem hujus loci illuſtrationem aliqua adhuc dicenda ſunt quæ commodiùs in ſecundam diſſertationis hujus partem differentur: ubi quo ſenſu accipienda ſit hoc loco ordinationis vox, & intra quos fines coarctandæ ſint Galliæ, quarum hic Eccleſiæ omnes commemorantur, retegere conabimur.

Arelas & Veſontio non ejuſdem tunc ditionis.

5. Si quis Galliarum ſtatum, qui tunc erat, attenderit, intelliget quàm parùm illi conveniat, ut Celidonius Veſontionum fuiſſe credatur illo tempore Epiſcopus. Omnes enim, ni fallor, conſentiunt Maximam Sequanorum, vicináſque regiones tunc paruiſſe non Romanis, ſed partim Gallis, partim Burgundionum Principibus. Quis autem credat Hilarium ditionis Romanæ Epiſcopum in alienæ ditionis Metropolitam jus ſibi aſſumere auſum eſſe, in externa & inimica Romanis provincia viſitatorem egiſſe, Synodum congregaſſe, primi Ordinis Epiſcopum depoſuiſſe? Hoc certè nunquam paſſi eſſent Burgundiones; ſed nec unquam id cordatiſſimus vir Hilarius tentaſſet: qui ſi Roma-

num Monachum in Preſbyterum conſecravit, ut hujus vita teſtatur, non aliam ob cauſſam eum ex Jurenſium locis ad ſe evocavit, quàm quia Jurenſia loca, quæ Burgundicæ dominationis erant, adire fas illi non erat, ut ſacerdotalia munia illic exerceret.

Valentinianus Hilario adverſus.

6. Ex ultima iſta ratione altera ſequitur; quòd nimirùm Valentinianus Imperator non ita ægrè tuliſſet Celidonium ab Hilario fuiſſe depoſitum, nec illius cauſſam adversùs hujus ſententiam tam ardenter ſuſcepiſſet defendendam, ſi extra dominationis ſuæ limites Epiſcopus fuiſſet Celidonius. Immò verò hoc illi acceptiſſimum fuiſſet, quod Romanæ ditionis Epiſcopus in eas Eccleſias, quæ ab illa avulſæ fuerant, jus & poteſtatem ſibi vindicaſſet. Hoc enim erat viam Romanis aliquatenus parare ad regiones illas ſuo iterum jugo ſubjiciendas.

Ex dictis manifeſtum eſt Celidonium non ex alia provincia fuiſſe, quàm Viennenſi. Quod etiam innuit ſanctus Leo in utrâque Epiſtola ad Viennenſes; in quibus ſignificat meritò Hilarium poteſtate in provinciam Viennenſem privatum eſſe, quoniam eam malè uſurpaverat, ſeu ea malè uſus fuerat: non certè in cauſſa Projecti, qui ex alia provincia erat: igitur in Celidonii negotio: *Noverit ſe*, inquit, *non ſolùm ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis provinciæ, quam malè uſurpaverat, poteſtate privatum.* Poteſtas igitur iſta propria fuit Hilarii, quandoquidem hæc ab alieno jure, à quo ſuperiùs legitur depulſus, expreſſis verbis diſtinguitur, tanquam legitima, etſi non legitimè uſurpata.

CAPUT IV.

Sanctum Hilarium Arelatenſem legitimum judicem fuiſſe Celidonii, eo quod Arelatenſi Epiſcopo poteſtas Metropolitica in provinciam Viennenſem competeret. Hujus poteſtatis veſtigia, ab ætate ſancti Trophimi, uſque ad Taurinenſem Synodum.

ABundè in ſuperioribus probatum à nobis, Celidonium in provincia Viennenſi ſediſſe Epiſcopum. Inde conſequens eſt totam hanc controverſiam huc modò devolvi, ſi malè judicatum eſt ab Hilario, cauſſam non eſſe niſi ex his tribus unam: vel quod ſibi ipſe contra fas poteſtatem Metropoliticam in provinciam Viennenſem vindicarit, vel quia Epiſcopum neque confeſſum, neque legitimis teſtimoniis convictum ab Epiſcopali dignitate nihil tale merentem dejecerit; vel denique quod Celidonium appellantem Sedem Apoſtolicam non audierit, nec paſſus fuerit ſuum judicium à primaria ſede retractari ac reformari. Quæ tria ſuo nobis ordine diſcutienda ſunt: ac primùm quidem de Metropolitico Arelatenſium Epiſcoporum jure dicendum, probandúmque hoc penes illos ſemper fuiſſe; non autem pertinuiſſe ad Viennenſes Epiſcopos.

Veſtigia Metropoliticæ Arelatenſium poteſtatis.

Et quidem omnia percurrenti ſæcula à prædicato in Galliis Evangelio uſque ad Hilarii ætatem (hoc enim nobis ſatis eſt, nec plura aggredimur) ubique Arelatenſis Eccleſiæ privilegia ac prærogativæ elucent; nullúmque ferè ſupereſt Gallicanæ antiquitatis monumentum, in quo non appareat ſingulare

aliquod Metropolicæ dignitatis, quam Arelatenſes Epiſcopi geſſerint, veſtigium.

Poſt Trophimum (qui à Sede Apoſtolica miſſus, primus Arelatenſem fundavit rexítque Eccleſiam, ſed cujus incerta ætas eruditorum diſputationi tradita eſt) nullum novimus hujus ſedis Epiſcopum Martiano antiquiorem; cujus apud ſanctum Cyprianum memoria in Epiſt. 66. ad Stephanum Papam. DeMartiano illo Novatianæ partis fautore à communione Collegarum & Epiſcopatu removendo ſcripſit Fauſtinus Lugdunenſis ad Sanctum Cyprianum Carthaginenſem, idémque cum aliis Gallicanis Epiſcopis ſcripſerat ad Stephanum Romanum Epiſcopum, ad quem & ipſe Cyprianus illam, quam laudavimus, dedit Epiſtolam. Ex illa porro magnum, ut ego quidem reor, argumentum ſumimus in gratiam Eccleſiæ Arelatenſis. Niſi enim primatum geſſiſſet hujus Sedis Epiſcopus in Provincia Romana, non erat cur ad Tranſalpinos tranſmarinóſque Epiſcopos confugeretur à Gallicanis Epiſcopis, ut de Martiani depoſitione agerent. Præſto fuiſſet Metropolitani autoritas ſeu Viennenſis, ut volunt, ſeu alîus cujuſpiam. Etſi enim nondum fortè ita Eccleſiaſticæ Hierarchiæ forma ibi conſtituta ac firmata eſſet, ut poſteà ordinata fuit, dubium tamen non eſt quin aliquis inter Epiſcopos præemineret, penes quem ceterorum regendorum, & cùm opus erat, in Synodum congregandorum cura ac ſolicitudo reſideret, ſive ex dignitate ſedis ſuæ id obtineret, ſive ex ſacerdotii antiquitate, ſive ex communi ſacerdotum ſuffragio ac delectu. Is demum erat quem Fauſtinus ceteríque Gallicani Epiſcopi ſolicitaſſent ad urgendam Martiani depoſitionem. Qui ſi tergiverſatus fuiſſet, notaretur proculdubio hujus Primarii Epiſcopi oſcitantia, vel à Fauſtino ad Cyprianum, vel à Cypriano ad Stephanum ſcribente. 2. Ita Cyprianus alloquitur Stephanum Papam. *Quapropter facere te oportet pleniſſimas literas ad Coepiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos; ne ultra Martianum, &c.* Et infrà: *Dirigantur in provinciam, & ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, &c.* Si quis alius ab Arelatenſi Epiſcopo rexiſſet illam jure Metropolitico provinciam, an non potiùs dixiſſet: *ad Coepiſcopum noſtrum provinciæ Metropolitanum, vel Primatem* (more Africano) ſicut & aliàs fecerunt Romani Pontifices, cùm aliquid in Gallicanis regionibus contra Canonum inſtituta impunè perpetrari audiebant. 3. Non eſſet cur ad Arelatenſem Epiſcopum, potiùs quàm ad alium è Gallicanis dirigerentur aliarum regionum ſeu Clerici, ſeu Laici Catholici, & Formatæ inſcriberentur, niſi aliis præfulſiſſet ſedis ſuæ privilegio, & Metropoliticâ vel ſimili dignitate: hoc enim erat magnorum Metropolitarum, vel etiam Exarchorum privilegium. Sic autem habet Cyprianus: *Significa planè nobis quis in locum Martiani Arelate fuerit ſubſtitutus: ut ſciamus ad quem fratres noſtros dirigere, & cui ſcribere debeamus.* Hæc ita ſe habebant circa ducenteſimum quinquageſimum quintum Chriſti annum, à quo uſque ad Arelatenſe Concilium primum nihil occurrit antiquorum monumentorum Gallicanæ Eccleſiæ.

Ann. D. 255. Martianus Arelatenſis Metropolita.

Sexaginta igitur ferè poſt annis congregatum eſt juſſu Conſtantini Imperatoris celebre Concilium in civitate Arelatenſi; cujus civitatis ipſe delectus illius Eccleſiæ & Epiſcopi dignitatem aſtruit. Hæc non urgeo; uti nec ſubſcriptionum ordinem, quo Viennenſi præit Arelatenſis; non enim Epiſcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, nomina eâdem ſerie ſubſcripta fuiſſe exiſtimo

Ann. D. 314. Ex Concilio Arelatenſi I. jus Hilario aſſertum.

PARS I. CAP. IV.

in primario & autographo Synodi exemplari, quâ nunc in editis Concilii actis deſcripta leguntur, de qua infra paulo fuſiùs diſſeremus. Quamquam ex eo ſaltem iſtud evincimus; per id temporis, quo hæc ſcriba quiſquis eſt, exarabat, Arelatenſem Epiſcopum dignum exiſtimatum fuiſſe, qui Viennenſi anteponeretur. Sed majoris momenti eſt ac ponderis quod & in capite Epiſtolæ Synodicæ primus, & in breviario ejuſdem canonibus præfixo ſolus nominatur Arelatenſis Epiſcopus Marinus: quod Metropoliticæ in eo dignitatis certum apud me indicium eſt. Primarium enim locum Synodi tenere non potuit, nec omnia Synodi nomine facere, niſi primarius Provinciæ Epiſcopus fuiſſet vel Viennenſis, ſi jam à ſolida Narbonenſi decerpta erat, vel totius Provinciæ Romanæ, ſi adhuc ſtabat ſolida Narbonenſis. Iſte enim mos ſemper obtinuit, ut cujuſque provinciæ Metropolitanus ei Synodo præeſſet, quæ intra ſuæ Provinciæ limites congregata haberetur, licet civitas illa proprium haberet Epiſcopum. Sufficiat modo ad exemplum Dioſpolitana Synodus cui præſedit Eulogius Cæſareæ Epiſcopus a. 415. licet Dioſpolis ſub Jeroſolymitano Epiſcopo jaceret. Si ergo Viennenſis civitas Metropolitica dignitate tunc temporis fuiſſet ornata, jus ſibi ſuum præripi non paſſus eſſet Verus Viennenſis Epiſcopus, qui aderat Concilio; primus omnium ſubſcripſiſſet, & ipſe omnium nomine Synodicam confeciſſet Epiſtolam, ad Pontificem Romanum de tota Synodo relaturus. Hoc exemplum non parùm Arelatenſi privilegio favere intellexerunt Synodi II. Arelatenſis Patres, cùm Canone XVIII. illud ad confirmandum jus Synodi, Arelatenſis Epiſcopi arbitrio congregandæ, adduxerunt.

Aſſerit quidem Illuſtriſſimi Petri Marcæ continuator Baluzius lib. V. Conc. Sacerd. & Imp. cap. 30. n. 4. Marinum Arelatenſem *non vindicaſſe ſedi ſuæ jus Metropoliticum in Epiſtola Synodica; ſed è contra vocari Epiſcopum Provinciæ Viennenſis in veteri catalogo Epiſcoporum, qui ad Arelatenſem Synodum convenerunt.* Verùm unde habes, vir erudite, hoc ſibi jus non vindicaſſe Marinum? Si ex eo quod Provinciæ Viennenſis Epiſcopus dicitur in veteri illo Catalogo, jam ob eandem rationem adimendus eſt etiam primatus Vero Viennenſi Epiſcopo, cui illum, ut opinor, aſſeris: non aliter enim ſubſcribit Viennenſis, imò nec Maſſilienſis, Arauſicanus, & Vaſionenſis. Hoc unum diſcrimen in Arelatenſis gratiam occurrit, quòd ejus ſubſcriptio ceterorum nominibus præponatur, excepto Maſſilienſi, qui in antiquis editionibus non apparet, ſed in ſolâ Sirmondi Gallicanarum Synodorum editione.

A. D. 346. Agrippinenſis Synodus contra Euphratã.

In Concilio Agrippinenſi adversùs Euphratam, cui Maximinus Treverenſis jure Metropolitico præſidebat, primus omnium poſt ipſum inſcribitur & ſuffragium dixit Valentinus Arelatenſis. Quod etſi apertè jus Metropoliticum non aſſerat, dignitatem tamen ſedis deſignat aliquatenus.

A. D. 353. Arelatenſis Pſeudoſynodus.

Agrippinenſem Synodum ſecuta eſt ſeptimo poſt anno Arelatenſis, cui præfuit Saturninus ejuſdem civitatis Epiſcopus; qui quidem Arrianæ factioni addictus erat; ſed cùm nec ab Hilario, nec à Sulpitio Severo notatus ſit tanquam perperam ſibi arrogatæ præſidentiæ reus, integra nobis manet probatio, quæ inde ſumitur pro jure Arelatenſis Eccleſiæ.

A. D. 356. Biterrenſis Pſeudoſynodus.

In Biterrenſi quoque Synodo Primatum tenuit idem Saturninus, ut ex Hilario, Severo Sulpitio & Hieronymo facilè colligitur; qui jus vel cogendæ Synodi,

Synodi, vel in eâ primum locum habendi eidem etſi vaferrimo homini non abjudicant: ſicut nec Patres Concilii Pariſienſis, qui eum excommunicatum declarant, non aliam ob cauſſam, quàm quia ſtatutis ſalubribus impiiſſimè contradixit. PARS I. CAP. V.

CAPUT V.

Quid pro Primatu ſeu Metropolitica poteſtate contulerit Arelatenſi Epiſcopo Synodus Taurinenſis.

HUcuſque Primatum ubique in Provincia Narbonenſi obtinuiſſe videtur nemine contradicente vel repugnante, Arelatenſis Epiſcopus, quem in omnibus magni momenti negotiis cunctis præeuntem intuemur. De Viennenſi autem Epiſcopo altum ubique ſilentium. An. D. 362.

At inter utrúmque oriri cœpta eſt de Primatu contentio circa tempora Concilii Taurinenſis, quod vulgò anno trecenteſimo nonageſimo ſeptimo celebratum creditur, meliùs tamen ad initia ſequentis ſæculi rejicitur; quoniam ex pluribus Zoſimi Papæ Epiſtolis patet tunc Turonum Epiſcopum fuiſſe Briccium ſucceſſorem ſancti Martini, quem anno quadringenteſimo aut etiam ſequenti, 11. die Novembris obiiſſe eruditiores tradunt Chronologi ex Severo Sulpitio. Quam ſupputationem qui amplectitur, dicat neceſſe eſt Concilium iſtud, quod menſe Septembri convocatum indicat præfatio ejuſdem, non ante quadringenteſimum ſecundum vel ſequentem annum, celebratum eſſe. An. D 402. Synodus Taurinenſis.

Quâ autem occaſione motam putemus hujuſmodi controverſiam? Hanc ego natam exiſtimo occaſione partim novæ diviſionis Galliarum, partim ingentium turbarum, quæ exeunte quarto ſæculo eam partem Galliarum concuſſerunt. Maximus enim Tyrannidem arripuit in Britannia A. 382. Treveris Sedem Imperii collocavit, Gratianum Imperatorem apud Lugdunum à ſuis deſertum A. 383. per Andragathium ducem peremit. Eugenius pariter Arbogaſtis Comitis præſidio fretus affectavit uſque uſurpavit Imperium ann. 391. ſuccedenti denique anno Valentinianum Imperatorem idem Arbogaſtes apud Viennam interfecit. Per has procellas probabile admodùm eſt Viennenſem Epiſcopum caput erexiſſe ad Primatum, cui prehenſando locum dedit Provinciæ Narbonenſis in plures non ita pridem facta diviſio, indita Viennenſi provinciæ ex urbis nomine appellatio, & in diverſam adverſámque dominationem Viennenſis ejuſdem provinciæ ſciſſio, aliquibus civitatibus Tyranno parentibus ſub Viennenſi, aliis cum Arelatenſi ſub Romana ditione perſeverantibus. Facile enim fuit Viennenſi Antiſtiti, cujus civitas olim in laterculo Imperii Metropolis fuerat, & antiquitate eminebat, hoc Tyranno perſuadere, ut ibi Primatum Eccleſiaſticum conſtitui juberet, ubi Imperii ſui Sedem vel ſaltem incunabula habebat. Fundatum his titulis Primatum, quibus potuit præſidiis tutatus eſt, qui non aliud paſſim affectatæ dignitatis Metropolicæ fundamentum protulit, quàm civitatis antiquitatem, & ejuſdem dignitatis olim in civilibus conceſſæ poſſeſſionem. Qua occaſione mota de Primatu controverſia.

Huc devenerat controverſia primis quinti ſæculi annis, cùm illius ſeu diri

PARS I. CAP. V.

mendæ, ſeu utcúnque ſopiendæ gratiâ Concilium Taurinenſe Gallicanorum Epiſcoporum precibus congregatum eſt: cujus Canon. 2. hujuſmodi eſt: *Illud deinde inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis* (obſerva primo loco nominatam Arelatem) *qui de Primatûs apud nos honore certabant, à ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis adprobaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius provinciæ honorem primatûs obtineat, & ipſe juxta Canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Certè ad pacis vinculum conſervandum, hoc conſilio utiliore decretum eſt; ut, ſi placet memoratarum urbium Epiſcopis, unaquæque de his viciniores ſibi intra provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet, quas oppidis ſuis vicinas magis eſſe conſtiterit: ita ut memores unanimitatis atque concordiæ, non alter alterum longius ſibi uſurpando, quod eſt alii propius, inquietet.*

Canon. II. Synodi Taurinenſis.

Ex his Synodi verbis perſpicuum eſt 1. Jamdiu moleſtiſſimas inter Galliarum Epiſcopos diſſenſiones exarſiſſe de Viennenſis provinciæ, imò & de aliarum provinciarum Primatu: quoniam & illorum jura, & harum limites ex perturbationibus per tyrannidem Maximi ſubortis intra Gallicanas provincias, obſcura & difficultatibus impedita evaſerant: ita ut, cùm vix poſſet Gallicanis Epiſcopis judicibus hæc controverſia dirimi, pleríſque videlicet vel propriâ vel amicorum cauſſâ occupatis, ad vicinos Coepiſcopos cauſſam deferre velut depoſitis compromiſſis illarum regionum Epiſcopi propoſuerint. Epiſcopi Italicæ Diœceſeos, ut provinciæ Viennenſis aliarúmque contigui ad hoc delecti ſunt: eò libentiùs, quòd jamdudum illius Diœceſis primatem ſanctum Ambroſium diſſidiorum ſuorum judicem peroptarant, opinor, Galli Antiſtites: quem propterea ad ſuam Synodum ut conveniret frequenti legatione ſolicitarunt. De hoc enim negotio pronum eſt ipſum Ambroſium intelligere, cùm in funere Valentiniani perorans, teſtatur ſibi reſcripto Valentiniani ipſius accito in Gallias, ut eum vadem fidei ſuæ apud Comitem Arbogaſtem haberet, hoc eſſe denuntiatum accelerandi itineris cauſsâ, non ad Synodum Galliæ, ſed ad baptiſmum Valentiniani Auguſti ipſum eſſe vocatum. *Additur*, inquit, *eò ut properarem ocius, nec arbitrarer cauſſam itineris mei Synodum Gallorum eſſe Epiſcoporum, propter quorum frequentes diſſentiones crebrò me excuſaveram, ſed ut ipſe baptizaretur in ipſo egreſſu.* Hæc Ambroſius dicebat ann. 392. quo Valentinianus occiſus eſt: unde & conjicimus poſt Maximi tyranni, qui Galliarum ſtatum provinciarúmque ordinem demutarat, necem quarto antè anno illatam cœptum eſſe inter Gallicanos Epiſcopos de Eccleſiarum ſuarum juribus decertari, præſertímque inter Arelatenſem Viennenſémque, quos inter de Primatu agebatur. Quam autem provinciam detrectavit Ambroſius à diſſentionum turbis alienus, hanc poſtmodum ſuſcepit precibus Gallorum victus Simplicianus ejus ſucceſſor, vel qui Simpliciano ſucceſſit Venerius, quorum alterutrum par eſt credere Taurinenſi Concilio præfuiſſe: quod ne citiùs celebraretur, impedimento fuerunt quæ Valentiniani mortem ſecutæ ſunt procellæ, perturbatúſque rerum Gallicarum ex altero ſuperveniente Tyranno Eugenio ſtatus.

S. Ambroſius ad Gallorum Synodum invitatus.

Ex Synodi verbis alterum elucet, ad hoc nimirum totam controverſiam devolvi, ut quænam illarum civitatum eſſet Metropolis inquireretur. Hoc videlicet apud judices certum erat, illi deferendum eſſe in Eccleſiaſticis Primatûs honorem, qui eumdem in civili politia obtineret. In quam partem

Alterum ex Canone Taurinenſi conſectaneum.

propenderent Taurinenſes Patres ſatis hac definitione ipſi innuunt. Etſi enim neutri civitatum primatum dare ſuâ viderentur ſententiâ, revera tamen illum Arelatenſi adjudicabant, quam tunc temporis Metropolim eſſe conſtabat. Unde non ſine arte conſcripta mihi videtur eſſe illa definitio, quæ non decernit illi attribuendam eſſe Metropoliticam dignitatem, qui comprobaret ſuam civitatem *olim & ex antiquo fuiſſe Metropolim*, quod rem in ancipiti reliquiſſet, & operoſæ inquiſitioni dediſſet locum, ſed quæ approbaret *eſſe* per eam ſcilicet tempeſtatem: quod aliud non erat, quàm in gratiam Arelatenſis pronuntiare.

Honorius enim Auguſtus in edicto ad Agricolam Præfectum Galliarum dato anno 418. (quo vix quindecim annis antiquior erat Taurinenſis Synodus) Arelatem expreſsè appellat Metropolitanam civitatem, quod jamdiu tali eam decore ac nomine inſignitam fuiſſe argumento eſt. Unde cùm in eâ ſeptem provinciarum conventum fieri præcipit, ſignificat id ipſum non de novo inſtitui, quippe quod jam à Præfecto Petronio juſſum erat obſervari, *rationabili planè probatóque conſilio*; ſed potiùs reparari, quoniam *interpolatum vel incuria temporum, vel deſidia Tyrannorum* fuerat, ut in eodem edicto queritur factum Honorius Auguſtus. Inter hos tyrannos præcipuum intellige Conſtantinum, qui Arelatem expugnavit, in eam tanquam in primariam totius provinciæ ſe recepit, & in ea obſeſſus ab Honorio an. 411. ad deditionem compulſus eſt: quâ expugnatâ, *Provincia iſta*, inquit, Sozomenus, *rurſus ad Honorii Imperium reverſa eſt, ac ducibus ab illo conſtitutis paruit.*

Aqud I. Sirmond. in notis ad Sidonium. pag. 245.

Neque tribuenda videtur Petronio Arelatenſis civitatis in Metropolim evectio, quæ & Præfectoriam poteſtatem ſuperabat, & Petronii ætate anterior erat. Hanc enim civitatem à Valentiniano Imperatore ſpecialibus privilegiis, puta ſede Præfecturæ & aliis, auctam fuiſſe, immò & Metropolim eſſe appellatam aſſerunt Epiſcopi Gallicani in eo libello, quem pro Arelatenſi Epiſcopo obtulerunt Papæ Leoni. Quid enim verò eſt civitatem eſſe omnium Galliarum matrem, niſi omnium civitatum eſſe Metropolim. Hoc autem à Valentiniano ſeu primo, ſeu ſecundo collatum eſſe Arelatenſium civitati, publico libello aſſerere (niſi pro certo habitum) nunquam auſi eſſent tantæ probitatis ac prudentiæ Epiſcopi, præſertim cùm libellus & adverſariorum & Pontificis Romani & totius Urbis oculis luſtrandus eſſet, & nihil eſſet facilius quàm falſi arguere, quicquid falſi precibus inſertum eſſet.

Gallor. Epiſcop. preces ad ſanctum Leonem, pag. 538. Tomi I.

Sed pluribus ante utrúmque Valentinianum annis ita nobilitata reperitur Arelas à Conſtantio Auguſto Conſtantini Imperatoris filio, ut ab eo pro Metropoli habitam eſſe vix ambigendi ſit locus. In eâ quippe ſolitus erat commorari, cùm in Galliis verſabatur; in eâ Theatrales ludos, in eâ Circenſes edidit, in eâ etiam Conſulatum ſeptimum iniit, quem & Circenſium Ludorum editione celebrem fecit: *Arelate hyemem agens Conſtantius*, inquit Ammianus Marcellinus, lib. 14. *Poſt Theatrales ludos atque Circenſes ambitioſo editos apparatu, ad diem ſextum Idus Octobris, qui Imperii ejus annum triceſimum terminabat*, &c. Et infrà. *Conſtantius Conſulatu ſuo ſepties & Cæſaris iterum egreſſus Arelate, Valentiam petit*, &c. Iſthæc ab aliis quoque Auguſtis ac Conſulibus præſtita eſſe apud Arelatem teſtati ſunt in laudato libello Galli Epiſcopi. Quorum etiam relatione, ſicut & Honorii in recenſito

Arelatenſis civitatis nobilitas à Conſtantini Magni temporibus.

An. D. 354.

PARS I. CAP. VI.

Edicto, docemur Conſtantinæ nomen Arelatenſi civitati inditum à Conſtantino Magno: qui ſicut ad veteris Romæ exemplar novam in Orientalibus partibus ædificavit, ſuóque ornavit nomine, ita in Galliis talem Arelatem eſſe voluit, cui utriúſque illius ſplendor & decora communicarentur, quæ eam ob cauſſam & CONSTANTINA ab ipſo Imperatore, & GALLULA ROMA ab Auſonio nuncupata eſt. Talis fuit in civilibus Arelas à primo Chriſtianorum Imperatorum Conſtantino, uſquè ad Valentinianum III. Leoni & Hilario æqualem. Qualis autem ſub gentilibus fuerit, vel uno Leone noſtro teſte edocemur, ut ſupervacaneum otioſumque fuerit antiquiora monumenta ſcrutari: fatetur enim ultrò *conſideratis allegationibus utriúſque partis præſentium Clericorum*, civitatibus *Viennenſi & Arelatenſi commune jus quondam fuiſſe, idque à gentibus eſſe proditum.*

Qualis Arelas ſub Gentilium Imperio.

Epiſt. 50. cap. 1. ad Epiſc. provinciæ Vienn. libello reſpondens.

CAPUT VI.

Zoſimi Papæ decreta, quibus Metropolitica poteſtas aſſeritur Arelatenſi Epiſcopo, expenduntur & à falſi ſuſpicionibus vindicantur.

Poſt Concilium Taurinenſe turbida tempora.

CONcilii Taurinenſis ætatem turbulentiſſima tempora exceperunt, pluribus per ea tyrannis Gallias occupantibus, in eaſdem etiam irruentibus Gothis, Burgundionibus, aliiſque barbaris; quo factum eſt, ut omnis Eccleſiaſticus ordo per eas regiones peſſumdaretur; *núſquam enim*, inquit de illorum temporum ac locorum Eccleſiis Salvianus teſtis oculatus, *nuſquam improbior voluptas, núſquam inquinatior vita, nuſquam corruptior diſciplina.* Quamobrem nec illius Concilii ordinationi, nec antiquioribus ſtatutis locum aliquem fuiſſe per ea tempora putandum eſt. At pacatis utcúnque Galliarum rebus, de rurſus inſtaurandâ tam Eccleſiaſticâ diſciplinâ, quàm politiâ civili ſeriò cogitarunt Eccleſiæ & Imperii Principes. Imprimis verò de reſtituendis Eccleſiæ & civitati Arelatenſi ſacris civilibúſque privilegiis actum eſt. De civilibus teſtis eſt Honorii Conſtitutio ſuperiùs laudata, quæ anno 418. data eſt, quam videre eſt apud J. Sirmondum in notis ad Sidonium. De Eccleſiaſticis locupletiſſimam memoriam habemus in Papæ Zoſimi Epiſtolis, quæ cùm anno uno præveniant Honorii edictum, vel hoc ſolo argumento perſpicuum eſt, non ex ſæcularium tantummodò ordinationum imitatione natum eſſe Eccleſiaſticum Arelatenſis civitatis ſplendorem, ſed in nativis illius Eccleſiæ juribus primævíſque prærogativis eumdem eſſe fundatum.

Notæ Sirmon. ad Sidon. pag. 245.

Antiquitatem privilegii Arelatenſis agnoſcit Zoſimus. An. D. 417.

Ex iis Zoſimi Epiſtolis, quæ alia Arelatenſis Epiſcopi jura attinent, ad alium locum rejicimus; modò quæ Metropoliticum conſtituunt attendamus. Sic igitur in Ep. 5. quæ eſt ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias conſtitutos: *Juſſimus autem*, inquit, *præcipuam, ſicuti* SEMPER *habuit, Metropolitanus Epiſcopus Arelatenſium civitatis in ordinandis Sacerdotibus teneat autoritatem*: & infra: *Metropolitanæ Arelatenſium urbi* VETUS PRIVILEGIUM *minimè derogandum eſt, ad quam primùm ex hac ſede Trophimus ſummus antiſtes, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, directus eſt.* Mitto alia, quæ vel ad idem recidunt, vel referentur opportuniori loco.

PARS I. CAP. VI.

Obſervatione porrò dignum, quòd Zoſimus non novum jus ſe condere, nec nudiuſtertiùs inſtitutum firmare ſe dicit, ſed VETUS privilegium eſſe affirmat, quod SEMPER Arelatenſis Epiſcopus habuerit; illúdque aſſerit in Trophimi ſummo Pontificatu fundatum, qui videlicet primus illas Provincias fide Chriſti imbuit, & Epiſcopali rexit autoritate, cujus proinde jura legitimo ſucceſſionis ordine in ejus ſedis hæredes tranſmiſſa, piaculum fuerit violare.

Quid adverſùs Zoſimi Epiſtolas obiectum.

Tam patens, támque decretorium eſt hujus Pontificis teſtimonium, ut nihil non agant adverſæ ſententiæ autores, quo illud infirment irritúmque reddant. Alii nimiam Zoſimi credulitatem arguunt, quam in aliis quoque negotiis manifeſtam fecerit, veluti cum ſibi à Pelagio & Celeſtio hæreſiarchis ita imponi permiſit, ut Catholici tam ipſi, quàm eorum libelli ab illo judicati ſint; è contra verò Africani Epiſcopi, invicti illi gratiæ defenſores, ab eo Pontifice levitatis & imprudentis zeli arguerentur, quod utrumque etſi Catholicè, ut putabat Zoſimus, ſentientem, ex levium ſuſurronum ſcriptis damnationis ſententiâ percuſſiſſent. Alii Zoſimo ipſi parcentes ſcripta ejus nomine vulgata ita falſi inſimulant, ut multis rationibus ac momentis ſibi certiſſimum id eſſe autument. Quibus quoniam multùm intereſt ne fides leviter abrogetur doctiſſimorum virorum argumenta, ſepoſitis omnibus præjudiciis, examinanda ſunt.

Objectio I. Ex notitia provinciarum.

Primo igitur loco aiunt vel ex hoc uno ſuppoſitionem Epiſtolarum Zoſimi palàm fieri, quòd Arelatenſis Epiſcopus ſemper fuiſſe Metropolitanus in illis aſſeritur: quod nunquam ſcripſiſſet Zoſimus, repugnantibus antiquis omnibus notitiis Provinciarum, in quibus Arelatenſium civitas Viennæ, ut Metropoli, ſubjecta legitur.

Verùm quibus, amabo te, major fides debetur; an notitiis hujuſmodi quarum ætas autoritáſque incertæ; an Epiſtolis Zoſimi? Immò cum antiquis illæ ignotæ ſint, & à paucis tantùm annis in lucem eductæ, fides earum plurimùm vacillat. Quia tamen plura earum exemplaria proferuntur ſibi invicem ſimillima, nec in paucis Codicibus MSS. habentur, omnem eis autoritatem detractam nolim. Sed cùm adversùs Arelatenſium jura nihil valere queant, niſi ante Zoſimum conditas eſſe pateat, inanis prorſus erit ex iis ducta probatio, poſtquam demonſtratum à nobis fuerit, non modò poſt Zoſimum, ſed etiam poſt S. Leonem cœpiſſe exarari notitias hujuſmodi; quod inferiùs præſtabimus. Quo facto licebit in adverſarios telum retorquere: ſi enim ſua ſervata fuerit Zoſimi Epiſtolis autoritas, tum invicta erit ſumta ex iis pro Arelatenſium Metropoli probatio. Commodiùs etiam eluentur in ſequentibus alia, quæ ex eodem primatu repetuntur ab adverſariis, argumenta.

Objectio II. Ex Codicibus in quibus deſiderantur Epiſtolæ.

Opponitur 2. perperàm Zoſimo adſcribi Epiſtolas decretales, quæ nec in Codice Eccleſiæ Romanæ, qui à Dionyſio Exiguo compactus eſt, nec in Collectione Iſidori continentur.

Sed vix eget reſponſione hujuſmodi objectio. Quàm multæ enim tum aliorum Pontificum, tum Zoſimi ipſius Leoníſque noſtri Epiſtolæ, decretales utique celebres, & indubitatæ fidei Epiſtolæ, quaſque poſteritati commendare plurimùm intererat Romanæ ſedis, quàm multæ, inquam, hujuſmodi neutri Collectioni inſertæ reperiuntur? Ac ne extra præſentis controverſiæ fines evagemur, prolixa hæc ad Viennenſes Epiſtola, cui modò incumbimus,

utriuſque Collectoris illius diligentiam fugit. Alia item Leonis Epiſtola, quæ totam hanc litem inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos compoſuit, à Symmacho quidem laudata eſt, ſed à Card. Baronio primùm eſt edita in Annalibus,& omnibus ignota decretorum Pontificiorum Collectoribus: innumeræ demùm aliæ, quæ in mentem hæc legentium, etiam me tacente, incurrunt, in nullis Codicibus decretalium reperiuntur; adversùm quas tamen ex Iſidori Dionyſiíque ſilentio præſcribi omnibus antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis moleſtiſſimum foret.

Objectio. III. Ex ſilentio Leonis & Symmachi.

Symmachum porrò Leonémque Pontifices Romanos de his Epiſtolis ſiluiſſe, quod tertio loco objiciunt, partim verum eſt, partim verò falſum.

Cur Symmachus de Zoſimi Epiſtolis ſilet. *Symmachus Ep. 9. ad Epiſcopos Galliæ.*

Siluit quidem Symmachus; ſed quid mirum? Mirum potiùs eſſet, ſi illius deceſſoris ſui decretum retuliſſet,quod antiquatum volebat. Nullomodo enim Zoſimi ordinationem circa præſens negotium attendit Symmachus, ſed Leonis ſolummodò, cujus ſententiam inconcuſſam permanere conſtituit. Nec ille novum condidit edictum, ſed quod fuerat à Leone promulgatum, in lucem (ut ipſe ait) reddidit ſuis affatibus.

Mentio Zoſimiani decreti apud S. Leonem.

Ad Leonem quod attinet, nomen quidem Zoſimi non expreſſit, verùm decreti ejus tam diſertam fecit mentionem in hac Epiſtola 10. ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, ut clarior haberi non potuerit. Quid enim aliud ſignificant hæc verba: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena Provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius ante Patroclum habuit, quid uſurpat? Cùm & ipſum quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm ſit ſententiâ meliore ſublatum.* Nemo non videt nullius ſedis Romanæ Pontificis decretum in gratiam Patrocli conditum, à Leone potuiſſe commemorari, niſi decretum Zoſimi, à quo Patroclus ſui juris in Provinciam Viennenſem & alias obtinuit confirmationem. Eodem ergo argumento quo funditus everti Epiſtolarum Zoſimi fides putabatur, hoc è contrà firmiùs roboratur, ut nullum aliud conquirere opus ſit, ad earum Epiſtolarum ſynceritatem comprobandam poſt Leonis tam authenticum támque manifeſtum teſtimonium.

At ſaltem de utraque Narbonenſi, inquis, nihil S. Leo habet in iſtâ Epiſtolâ vel aliis. Quid inde? Manifeſtum eſt Ravennium juri ſuo in utramque Narbonenſem à prædeceſſoribus ſuis defenſo, ultrò ceſſiſſe, & ſolam poteſtatem Metropolicam Viennenſis Provinciæ ſibi reſervaſſe aſſerendam: quam qui Patroclo confirmaverit Romanus Pontifex, alius præter Zoſimum citari à Leone noſtro non potuit. Hæc nobis ſufficeret reſpondiſſe. Contendo tamen præterea de alterutrâ Narbonenſi ſermonem eſſe in his verbis: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena Provincia &c.* Non enim hic loquitur de Viennenſi, quam nunquam alienam ab Hilario cenſuit Leo, quámque nullus Pontificum Romanorum eidem ante Leonem abrogarat. Sed de his uberiùs in parte 2. Diſſertationis, de negotio projecti, ubi Leonis teſtimonium expendemus.

Objectio IV. Ex imperioſo ſtylo.

Quod quarto loco objiciunt, loquendi modum, quem uſurpat autor illius decreti, elatiorem eſſe, quàm ut Zoſimo conveniat: ita enim incipit: *Placuit Apoſtolicæ ſedi &c.* Qui hæc majores animos præ ſe ferre exiſtimant, legant Leonem noſtrum in pleriſque Epiſtolis: velut in iis quas ad Africanos, ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, immò & in hac ipſa ad Viennenſes Epiſcopos: legant ipſius Zoſimi literas ad Epiſcopos Africanos in cauſſa Celeſtii datas, quibus nihil imperioſum magis; & has ejuſdem Epiſtolas tanquam à Zoſimi ſtylo alienas non ei abjudicandas putabunt.

PARS I. CAP. VI.

5. Prætermiſſa à Leone & Symmacho de Formatis ab Arelatenſi dandis mentio non levem ſuppoſitionis literarum, ubi de Formatis Sermo eſt, injicere creditur ſuſpicionem.

Objectio v. Ex Formatarum mentione.

Reſpondeo ſuperfluam fuiſſe Formatarum mentionem; cùm inter Metropolitica munia neceſſariò jus dandi literas hujuſmodi numeraretur. Placuit de illis meminiſſe Zoſimo, ad idque neceſſitate compulſus eſt; quoniam occaſione turbarum, quæ annis præcedentibus Gallias concuſſerant, & earum concertationum, quæ de Primatu motæ fuerant inter Epiſcopos, Formatarum uſus intermiſſus fuerat, vel ab aliis contra fas uſurpatus: reſtitutus à Zoſimo fuit eam ob cauſſam: *Quia*, ut ipſe ait, *plures ſe Epiſcopos ſive Presbyteros, ſive Eccleſiaſticos ſimulantes, quia nullum Formatarum documentum extat, per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverentiam promerentur.* Quod jam dudum Arelatenſi Epiſcopo tributum fuiſſe patet ex Epiſtolâ S. Cypriani, quam ad Stephanum Papam pro Marciani Arelatenſis depoſitione ſcripſit, de qua ſuperiùs pag. 447.

Zoſimi Epiſt. 5. ad Epiſt. Galliæ.

6. Urget vir eruditus hanc Epiſtolæ quintæ clauſulam: *Ad cujus notitiam ſi quid illic negotiorum emerſerit referre cenſuimus, niſi magnitudo cauſſæ etiam noſtrum requirat examen.* Hæc, inquit, ſumta ſunt ex Epiſtolis poſteriorum Pontificum, qui vices ſuas Arelatenſibus Epiſcopis demandaverunt, nec temporibus Zoſimi conveniunt. His non uno modo ſatisfacimus: ac primùm quidem adduco Eminentiſſ. Cardinalem Baronium, qui teſtatur in MS. Arelatenſi, unde Epiſtolas Zoſimi deſcriptas habuit, ad calcem illius quæ eſt ad Epiſcopos Gallos, Afros & Hiſpanos, eamdem clauſulam legi, quæ & in ſuperiori, de qua agimus, ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias ſcripta: ab his ſcilicet verbis: *Juſſimus autem præcipuam* &c. uſque ad illa *niſi magnitudo cauſſæ etiam noſtrum requirat examen.* Undè conjicere licet hæc ultima, quæ à Zoſimo omiſſa ſunt in Epiſtola ad Afros & Hiſpanos, omiſſa eſſe pariter in Epiſtola, quæ unicè Gallos attinet, & ſuperaddita poſtmodum eſſe ab aliquo. Verum conjecturæ huic cedens, reſpondeo Zoſimum Pontificem ita Arelatenſium Epiſcoporum jura defendenda ſuſcepiſſe, ut tamen rerum ſuarum non omninò obliviſceretur; quamobrem ita Provinciam Viennenſem aliáſque ſtuduit Patroclo ſubjicere, ut eumdem ſibi in hujus poteſtatis uſu ſubjectum haberet: quod præſtitit, dum & Formatarum jus ei quaſi ex privilegio decrevit, & ſibi nonnullarum cauſſarum examen ac judicium reſervavit. Hoc modo agens Zoſimus deceſſoris ſui Innocentii premebat veſtigia, qui ad Victricium Rothomagenſem ſcribens cap. 3. *Si autem*, inquit, *majores cauſſæ in medium fuerint devolutæ, ad ſedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, poſt Epiſcopale judicium referatur.* Utrumque æmulatus S. Leo eamdem exceptionem iis Epiſtolis appoſuit, quibus Theſſalonicenſi Epiſcopo Anaſtaſio Vicariatûs ſui munus delegavit; unde non eſt cur aliquis miretur, ut qui ad inſtar Illyricianę delegationis in Metropoli Arelatenſi Vicariatum Apoſtolicum inſtituere meditabatur, illius in iſto imaginem expreſſerit.

Objectio VI. Ex reſervatione majorum cauſſarum.

Baron. ad a. 417. num. 48.

7. Sed ſi dictæ Epiſtolæ Zoſimi eſſent, quis credat tam contrarias à Bonifacio & Celeſtino ſucceſſoribus ejus potuiſſe ſcribi, & iſtos prædeceſſoris ſui decreta voluiſſe convellere? Bonifacius enim Epiſtolâ 3. ad Hilarium Narbonenſem, arguit Patroclum de uſurpatâ ordinatione Lutevenſis Epiſcopi in Narbonenſi Provincia.

Objectio VII. Ex contrariis ſucceſſorum Zoſimi Epiſtolis.

IPS I.
CAP. VI.

Non planè video quid ex Epiſtola Celeſtini ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis adversùs Zoſimi Epiſtolas aſſumi poſſit. Sed demus aliquid tam Celeſtinum, quàm Bonifacium (quod hic revera fecit) prædeceſſorum ſuorum decretis contrarium ſcripſiſſe: hoc inſolitum non eſſe tot exemplis comprobatur, ut in hac ipsâ, quam tractamus, cauſſa triplex occurrat. S. Leo id *quod Patroclo à ſede Apoſtolicâ temporaliter videbatur eſſe conceſſum meliore poſteà judicio ſublatum* fuiſſe aſſerit; quod de Bonifacio debet intelligi, quem aiunt Zoſimi decretis contraria ſtatuiſſe. Anaſtaſius II. S. Leonis abrogavit conſtitutionem, *deceſſorum ſuorum videlicet ordinationem* (*quod non oportebat*) *ſub qualibet neceſſitate tranſgrediens*: hiſce verbis loquentem habemus eâ de re Symmachum Papam Epiſtolâ I. ad Eonium Arelatenſem. Sed & ipſe Symmachus Anaſtaſii ordinationem reſcidit, Leonis conſtitutioni de diviſione Viennenſis Provinciæ adhærens, roburque addens.

Epiſt. 10. ad Epiſc. Viennenſ. Prov.

Symmach. PP. Epiſt. 1. ad Eonium Arel. Ep.

Obiectio VIII. Ex ſilentio libelli ſupplicis.

8. Libellus Leoni oblatus à Gallicanis Epiſcopis in gratiam Ravennii, Zoſimi quidem nomen reticet (quod objicitur) ſed de alio tamen hæc libelli verba intelligi non poſſunt: *Vnde factum eſt, ut non ſolùm Provinciæ Viennenſis ordinationem, ſed etiam trium Provinciarum, contemplatione S. Trophimi, ſicut & ſanctorum prædeceſſorum veſtrorum patefactum ſibi teſtatur autoritas, Arelatenſis Eccleſiæ Sacerdos ad ſolicitudinem ſemper ſuam curámque revocarit.* Nec ſententiam ſolummodò Zoſimi refert, ſed etiam verba uſurpat, ut legenti facilè apparet. Deinde Leonem alloquuntur Pontifices, cui decretorum ſedis Apoſtolicæ non ignaro nomina Pontificum, à quibus prodierant, appellare, & ſuperfluum erat, & quadamtenus indecorum; nam Pontifices Pontificibus collidere velle putarentur.

Animadvertit, ut puto, lector, nos dum adverſariorum objectionibus ſatisfecimus, plurimas eâdem operâ probationes aſſertorias protuliſſe, quibus Epiſtolarum Zoſimi ſinceritas comprobatur. His omnibus vice coronidis addimus Concilii Francofordienſis a. 794. præſente Carolo Magno celebrati ſuffragium. Canon quippe 8. hujuſmodi eſt: *De altercatione Vrſionis Viennenſis Epiſcopi & Eliphanti Arelatenſis Epiſcopi lectæ ſunt Epiſtolæ B. Gregorii, Zoſimi, Leonis & Symmachi, quæ* Leonis videlicet & Symmachi literæ, *definierunt eo quod Viennenſis Eccleſia quatuor ſuffraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præmineret &c.* Quibus verbis quænam, precor, Zoſimi Epiſtolæ commemorantur, niſi ipſæ, quas præ manibus nunc habemus? Sed & Gregorii ipſius Magni teſtimonium hoc in negotio poſthabendum non eſt. Cùm enim ad Virgilium Arelatenſem, vices illi ſuas commiſſurus, ſcriberet, ſatis innuit Zoſimi Epiſtolas ſibi tum ob oculos fuiſſe poſitas: inde enim repetiit, quod ibidem refert de antiquitate privilegii Arelatenſis, de priſca conſuetudine Sedis Apoſtolicæ, & de certitudiue *qua cunctis liquet*, quemadmodum loquitur, *unde in Galliarum regionibus fides ſancta prodierit.*

S. Gregor PP. 1. lib. 4. Ep. 50 ind. 13.

Ex dictis apparet quàm meritò rideat Scaligerum Morinus, quod Zoſimi Epiſtolas de Arelatenſi controverſia ſcriptas auſus ſit commentitias & ridiculas pronunciare, ab iiſque confictas hominibus, quibus plus otii, quàm fidei ſuperfuerit. Sed utrum in eadem ſententia perſeveraverit Morinus, dubito. Ad oram enim Binianæ Epiſtolarum iſtarum editionis, in eo codice, quo vir doctiſſimus uſus eſt, adnotatas lego rationes ejuſdem manu exaratas, petitáſque

Iohann. Morinus Eccl. Exercit. 24. Scaliger, Epiſt. 348.

ex acriore ſtylo, ſilentio ſcriptorum, contrariis ſucceſſorum decretis, Provinciarúmque notitiis: ex quibus ſuſpectæ fidei Epiſtolas ſcribit, confictáſque tempore regni Arelatenſis, ut Arelas ſupra Viennenſem olim ſedem Burgundici regni eveheretur. Sed quantis annorum intervallis regnum Arelatenſe antecedant autores, qui teſtimonio ſuo ſinceritati Epiſtolarum Zoſimi ſuffragantur, ex eorum recenſione clariſſimum eſt.

Obiectio IX. Ex nimia credulitate Zoſimi.

Quod autem ad eos ſpectat, qui non literis Zoſimi fidem abrogant, ſed Zoſimi ipſius elevant autoritatem, proptereà quod erga Pelagium & Celeſtium nimis credulus eorum ſe verſutiis circumveniri ſit paſſus: reſpondeo longè diſparem eſſe utriuſque negotii rationem: difficillimum enim eſt in rebus Theologicis, iiſque præſertim, quæ ad abſtruſiores de gratiâ Chriſti quæſtiones pertinent, etiam ſubtiliſſimos quoſque non decipi, cùm verſutiſſimi hæreſiarchæ ſub Catholicorum verborum involucris plerumque peſtilentiſſimæ doctrinæ virus contegant. Tales erant Pelagius & Celeſtius, quorum prior eloquentiâ ac dicendi arte vix ulli ſecundus, potuit facillimè Zoſimo homini Græco per verborum fallaciam, quæ communia cum Catholicis habebat, imponere: quemadmodum & ipſe priùs miſeram illam, ut loquitur Hieronymus, Dioſpolitanam Synodum ſuis fraudibus deluſerat. At in examine Metropoliticorum jurium nihil prorsùs cum myſteriorum abditorum inveſtigatione comparandum fuit: in qua diſcuſſione ſi falli Zoſimo contigiſſet, de errore fuiſſet per Viennenſis aliorúmque Epiſcoporum literas admonitus; nec tot ſcripſiſſet ad idem negotium pertinentes Epiſtolas, quas nemini diſplicuiſſe animadvertimus, niſi Proculo Maſſilienſi Epiſcopo.

CAPUT VII.

Honorium Auguſtum, Bonifacium, Celeſtinum, & Leonem ipſum Pontifices Romanos, necnon & Valentinianum III. Auguſtum habuiſſe Hilarium pro Metropolitano.

Non repetam, quod ſuperiùs ex conſtitutione Honorii Auguſti allatum à nobis in gratiam civitatis Arelatenſis, quam diſertè Metropolitanam appellat. Sufficiat ad ſeriem annorum obſervandam illud indicaſſe. A. D. 418.

A. D. 419. Bonifacius PP. Epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ.

Ad Bonifacium PP. venio, qui ſub finem ejuſdem anni Pontificatum ſumſit. Hunc certè propenſioris in Eccleſiam Arelatenſem animi nemo ſuſpicatus fuerit, ſi modò legerit Epiſtolam, quam ſcribit ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum: ubi Arelatenſem de uſurpatâ Epiſcopi Lutubenſis ordinatione arguit. Idem tamen manifeſtiſſimè poteſtatem Metropoliticam in Provinciâ Viennenſi Hilarii noſtri prædeceſſoribus defert in utraque ſuâ Epiſtolâ, quæ res Gallicanas ſpectat. Scribens enim ad Epiſcopos Galliæ de Maximo Valentinæ civitatis Epiſcopo de variis criminibus accuſato, Patroclum primum nominat eorum omnium, quibus Epiſtola inſcribitur, ex quibus quatuordecim, qui numerantur, conflabatur, ut ego quidem reor, provincia Viennenſis. Etſi enim ſubſcribentium Epiſcoporum nomina non ex Eccleſiarum dignitate ac prærogativa ordinentur; Metropolitano tamen primus

PARS I. CAP. VII.

A. D. 422. Bonifacius PP. in Epiſt. 3. ad Hilarium Narbonenſem.

ſemper locus reſervatus eſt, ſive in Epiſtolis ad totius Provinciæ Epiſcopos ſcriptis, ſive in iis quas Provinciales ſcripſere Epiſcopi.

In altera verò Epiſtola, quam ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum ſcripſit, arguitur quidem Patroclus quod *in aliena Provincia*, prima ſcilicet Narbonenſi, *prætermiſſo Metropolitano contra Patrum regulas ordinaſſet*: quod argumento eſt Patroclum propriam habuiſſe Provinciam, quam prætergreſſus culpatur de violatâ Synodi Nicænæ Conſtitutione, quæ præcipit, *per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas.* Quæ conſtitutio næ extra propoſitum hoc loco laudaretur, niſi inter Metropolitanos numeratus eſſet Patroclus.

A. D. 425. Valentinianus Auguſtus in Conſtitutione de Eccleſ. cap.

Hanc Epiſtolam ſecuta eſt poſt tres annos Valentiniani Conſtitutio de diverſis Eccleſiaſticis capitibus, in Galliam miſſa A. D. 425. In cujus cap. 2. *Diverſos Epiſcopos nefarium Pelagiani & Cæleſtiani dogmatis errorem ſequentes* PER PATROCLUM SACROSANCTÆ LEGIS ANTISTITEM *præcipit conveniri; & niſi errata correxerint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco Sacerdotium fidelibus ſubrogari.* Hæc omnia Metropolitanum Epiſcopum loquuntur.

A. D. 428. Celeſtinus PP. Ep. ad Epiſc. Vienn. & Narbonenſes.

Ad Bonifacii proculdubiò Epiſtolam reſpiciebat Celeſtinus Papa Bonifacii ſucceſſor, cùm in Epiſtola ad Epiſcopos per Viennenſem & Narbonenſem Provincias Conſtitutos decernit cap. 4. *Ut juxta Canonum decreta unaquæque Provincia ſuo Metropolitano contenta ſit: ut deceſſoris noſtri*, inquit, *data ad Narbonenſem Epiſcopum continent ſtatuta. . ſit conceſſis ſibi contentus unuſquiſque limitibus: alter in alterius Provincia nihil præſumat.* Quamobrem his pariter verbis confirmatur Metropolitica Arelatenſis Epiſcopi poteſtas, cùm ſupponat ſimiliter ſuam ei Provinciam ſubjectam eſſe. Sed & capite tertio de Daniele agens, qui multorum criminum reus ordinatus fuerat Epiſcopus, ſatis innuit Arelatenſem Epiſcopum Metropolitanum fuiſſe: *Miſſa*, inquit, *ad Arelatenſem Epiſcopum, per Fortunatum Subdiaconum, ut ad judicium Epiſcopale pertraheretur, Epiſtola.* Cur enim ad ipſum potiùs quàm ad alterum ſcriberet, ut Danielem ad judicium Epiſcopale pertrahi curaret, niſi ſaltem in Viennenſi Provinciâ Metropoliticis juribus frueretur?

A. D. 439. Synodus Regenſis.
A. D. 441. Synodus Arauſicana I.

Hæc ad ipſius Hilarii, cujus cauſſam agimus, tempora Epiſcopatúmque proximè accedunt: quem & duabus inſignibus Synodis Regenſi & Arauſicanæ I. ſubſcripſiſſe primo loco reperimus, quod procul dubio itidem factum videremus in Vaſenſi I. & Arelatenſi II. niſi ſubſcriptiones periiſſent. Verumtamen his non immoramur, (etſi nullo contradicente geſta fuerint) quoniam tanquam juris alieni invaſor ob hanc ipſam cauſſam malè audit apud pleroſque: quamquam nihil ab Epiſcopis vi extortum, nihil niſi omnium votis obſequentibus præſtitum eſſe, luce clarius eſt.

A. D. 445. Metropolitica Hilarii Arelatenſis poteſtas ex ipſo Leone I. aſſerta.

Sed omiſſo Gallicanorum Epiſcoporum teſtimonio, ab ipſo Leone noſtro Hilarii accuſatore, de Metropolitica illius autoritate quid ſenſerit, etiam in ea, quam adverſus ipſum ſcripſit Epiſtola, ſciſcitemur. Jam copioſè probatum ſuperiùs, Metropoliticam dignitatem Arelatenſi Eccleſiæ non abjudicatam eſſe à Pontifice noſtro, cùm Celidonium è Provinciâ Viennenſi fuiſſe aſſeruimus, nec quicquam adversùs Hilarium de arrogatâ ſibi contra jus poteſtate fuiſſe objectum. Hoc certè manifeſtum eſt in utrâque Epiſtolâ ad Viennenſes. Accuſat enim eum, non quod Celidonium alienæ poteſtati ſubjectum

indebitè judicandum ſibi ſumſerit; ſed quod, Celidonio meritò appellante, appellationi ejus deferre noluerit: non item quod ordinandi munus ſibi arrogarit; ſed quod *ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, debitam aliis Metropolitanis Sacerdotibus in ſuam transferret dignitatem*: Non denique quod Provinciæ Viennenſis Epiſcopos ſibi jure Metropolitico ſubjectos eſſe volebat; ſed quod *ita ſuæ cupiebat ſubdere poteſtati, ut ſe beato Apoſtolo Petro non pateretur eſſe ſubjectum.*

2. Quid ſibi vult S. Leo, cum ita ſcribit cap. 3. ejuſdem Epiſtolæ: *Manſiſſet namque in illum prolata ſententia, ſi objectorum veritas extitiſſet*: niſi Celidonium legitimâ poteſtate, ſervatóque Canonum ordine accuſatum & judicatum fuiſſe, nihilque ſententiæ latæ adversùs ipſum deeſſe, niſi objectorum veritatem: ideóque poteſtatem Hilario tanquam Provinciæ Metropolitano non defuiſſe? Hæc Leonis verba juxta noſtram opinionem explicata negotium nullum faceſſunt, ſed ſenſum omninò convenientem reddunt: torquent verò eadem mirum in modum ſententiæ adverſæ autores, qui ne Veſontionenſis Metropoleos dignitatem his peſſumdari ſinant, confugere coguntur ad Vicariam poteſtatem à Zoſimo, Epiſcopis Arelatenſibus delegatam, quæ iiſdem congregandarum per Gallias Synodorum jus aliquod conceſſerit; ad quas delatæ Epiſcoporum cauſſæ Vicarii ſedis Apoſtolicæ ſententiâ terminarentur.

Verùm iſtâ reſponſione, quâ aliis ſatisfactum volunt autores commemorati, fallor ſi ſibi ipſi ſatisfaciunt. Quàm abhorrent enim illius ætatis & regionis mores à Vicariâ hujuſmodi poteſtate, quæ in Metropolitica jura involandi faceret facultatem, & ea concederet, quæ in poſterioribus ſæculis à Canonum obſervantiâ longiùs recedentibus nunquam tentata ſunt? Ut enim ordinare ſolius erat proprii Metropolitani; ita & deponere ordinatum: nec eo uſque protendit unquam ſe Vicaria poteſtas, ut in aliena provincia Synodum cogeret eam ſolùm ob cauſſam, ut Epiſcopum illius Provinciæ non ſuæ, à propria ſede dejiceret; quod tamen in præſenti negotio ab Hilario tentatum exiſtimant. Deinde contraria iidem loquuntur, ſi enim poteſtatem habuit, Vicariatûs ſui nomine, cogendorum in Galliis Synodalium Conciliorum, & de Epiſcoporum cauſſis illic judicium inſtituendi, cur iidem autores contendunt *nulli Epiſcopo aliquid licuiſſe in Sequanica Provincia, quemadmodùm nec in ceteris Provinciis, præter ipſius Provinciæ Sacerdotes*: Suis, *inquit Leo noſter, Marca referente*, unaquæque Provincia ſit contenta Conciliis, nec ultrà Hilarius audeat conventus indicere Synodales (*conventum adversùs Celidonium habitum*, inquiunt *perſtringit*) & Sacerdotum Domini judicia ſe interſerendo turbare, qui non tantùm noverit ſe ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis Provinciæ, quam malè uſurpaverat, poteſtate privatum. Hactenus Leo. Porrò ſi eo nomine manſura eſſet Hilarii ſententia adversùs Celidonium, quod Vicariâ utens Pontificis autoritate jus cogendæ habuiſſet Synodi, eidem igitur aliquid licuit in Sequanicâ Provinciâ ut & in aliis, nec conventus indicendo Synodales judicia Sacerdotum ſe interſerendo turbabat, ſed conceſſâ poteſtate utebatur. Quæ cùm ſibi invicem non cohæreant, de Metropolitica Arelatenſis Eccleſiæ, ut facimus, dignitate arceſſenda eſt hujus loci explicatio.

Marca Diſſert. de Primatibus N. 78.

3. Itaque confirmatur ex verbis Leonis ſuprà relatis: *Qui non tantùm*

noverit ſe ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis Provinciæ, quam malè uſurpaverat, poteſtate privatum. Duplicem enim in Hilario poteſtatem manifeſtè diſtinguit: alienam unam, quam *alieni juris* nomine deſignat; eam ſcilicet quam Zoſimus in utramque Narbonenſem dederat; propriam alteram in Provinciam Viennenſem: alieno enim proprium opponitur, & futiliter admodùm primam vocaret alienam & indebitam, niſi alteram, quam illi opponit, pro legitima ac propria agnoſceret. Difficultatis quidem nonnihil facit, quod de poteſtate in Viennenſem ait, *quam malè uſurpaverat*; ſed in notis ad hanc Epiſtolam oſtendemus vel *uſurpare* hoc loco pro *uti* poſitum eſſe, quo ſenſu in malam partem non ſumitur, niſi additione adverbii alicujus malignantis naturæ, ut hic *malè*, vel dicendum errorem huc irrepſiſſe & pro *uſurpaverat* legendum eſſe *uſus fuerat*: ab uno enim in alterum facilis eſt lapſus in antiquis manuſcriptis Codicibus.

4. In breviori Epiſtola ad Viennenſes, ſi tamen genuina eſt, diſertis verbis agnoſcit privilegium Arelatenſis Eccleſiæ ac civitatis: *A privilegio*, inquit, *ſuæ civitatis ſubmotus, humili loco diſcat, quod in magno gratis munere prædeceſſorum noſtrorum conceſſo tenere noluit: ſitque redintegratum Viennenſi Epiſcopo privilegium & jus antiquum, quod Apoſtolica benignitas ad Arelatenſem ex parte tranſtulit civitatem.* Ubi Viennenſi quidem antiquitùs delatam eſſe affirmat Metropoliticam poteſtatem, ſed tamen (quod Hilario ſatis eſt) eamdem tunc temporis fatetur penes Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe, & quidem ſedis Apoſtolicæ ſuffragio & munere conceſſam.

CAPUT VIII.

Ex his, quæ poſt Hilarii reditum in Gallias uſque ad ejus obitum, & in Ravennii ordinatione ſunt geſta, Metropoliticam Arelatenſis Eccleſiæ dignitatem confirmari.

ETſi ſatis ſuperque probatum ſit hactenus, Arelatenſem Eccleſiam tunc Metropolitica dignitate ornatam fuiſſe, cùm Hilarius Celidonium Epiſcopum in eadem Provincia conſtitutum depoſuit: clarius tamen adhuc eluceſcet, ſi ea examinaverimus, quæ poſt S. Leonis Conſtitutionem ſeu ab eodem ſcripta, ſeu geſta ſunt à Gallicanis Epiſcopis.

Audito in Galliis Leonis judicio, receptáque prima illa & breviori ejus Epiſtola, quæ ſcripta legitur VIII. Idus Januarii, quid inter ſe de Hilarii damnatione cenſuerint Epiſcopi Gallicani, non liquidò apparet. Vero tamen ſimillimum eſt eumdem ſemper animum erga Hilarium geſſiſſe, nec minus ei detuliſſe autoritatis in ſuas Eccleſias, quàm antea fecerant: & facilè adducor ut credam, nihil jurium ſuarum ſibi detrahi paſſum eſſe Arelatenſem. Quæ cauſſa fuit ut S. Leo quinto poſt primam Epiſtolam menſe, aliam longè prolixiorem, diuturnaque meditatione ac cura elaboratam ad eoſdem Epiſcopos ſcripſerit: ubi exaſperatos Gallicanorum antiſtitum ex Romano judicio animos, quibus poteſt verborum blanditiis delinire ſatagit, vel etiam aſperioribus terrere; nunc eam ſuſpicionem ab eorum animis eximens, quam conceperant, cogitare Leonem de trahendis ad ſe Gallicanarum Eccleſiarum

ordinationibus; nunc in eos minas intentans, qui ſponte omnem poteſtatem Hilario deferebant in provinciis à Viennenſi diſtinctis; obteſtans denique, obſecrans, & ſub Dei invocatione conveniens, ut omnem diſſenſionis materiam de ſuis provinciis, Hilarium abdicando, removerent. Sed cùm præſagiret Gallicanos Epiſcopos conſilii ſui juriſque tenaces poſterioribus literis non magis eſſe commovendos, quàm prioribus, Imperatoriam poteſtatem in Pontificiæ auxilium vocare decrevit. Impetravit igitur à Valentiniano Auguſto Conſtitutionem ad Aetium Magiſtrum militiæ in Galliis, qua jubet ut ſancti Leonis Papæ ſententia adverſus Hilarium lata plenum ſortiatur effectum; *perennique ſanctione decernit, ne quidtam Gallicanis Epiſcopis, quàm aliarum provinciarum contra conſuetudinem veterem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare: ſed illis omnibúſque pro lege ſit, quicquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis autoritas, &c.*

Talibus munita præſidiis Leonis Epiſtola in Gallias tranſmiſſa eſt, quo ſucceſſu ex hiſtoricis ſcriptoribus non diſcimus. Autor vitæ ſancti Hilarii narrat *ipſum totum ſe ad placandum tunc animum S. Leonis inclinata humilitate convertiſſe*: ubi inſinuat ad id ſe Hilarium non tanquam contumaciæ reum debitâ demiſſione, ſed ſpontaneâ & ultro inclinatâ humilitate, tanquam Chriſtianæ caritatis & reverentiæ debitorem, dejeciſſe. Eo conſilio Ravennium ſuæ Eccleſiæ Preſbyterum & poſteà ſucceſſorem Romam delegavit, deinde ſanctiſſimos Epiſcopos Nectarium & Conſtantium, quorum operâ uſus eſt, ut Leoni ſuæ dignitatis jura, judiciíque adverſùs Celidonium decreti æquitatem probaret. Multa etiam in hac cauſsâ ſcripſit, quæ ad nos uſque ſi tranſmiſſa eſſent ab Honorato Maſſilienſi Epiſcopo, penes quem fuêre, ut ex vitâ Hilarii, quam ſcripſit, manifeſtum eſt, maximo nos beneficio devinxiſſet. Cùm verò Auxiliaris Præfectus Urbis his omnibus contentionibus velitationibúſque magis exaſperari Leonis animum cerneret, quàm placari (quod Hilario in votis erat) huic pro communi neceſſitudine autor fuit, ut ſe ſe Romanorum teneritudini pauliſper accommodaret, & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſceret, ut plurimum hac viâ, nihil perditurus, acquireret: *Cum propoſiti*, inquit, *tenax ſis, & ſemper æqualis, nullóque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum; ego nec minimum quidem factum beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuſcari. Sed impatienter ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodo nobis conſcii ſumus: aures prætereà Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur: in quam ſi ſe ſanctitas tua ſubinde demittat, plurimum tu nihil perditurus acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſce.*

Quem ſucceſſum ſit nacta in Galliis Leonis Epiſtola.

Apud Honoratum Maſſil. in vita ſancti Hilarii.

Hanc *parvam mutationem*, quam ſibi dari ab Hilario tam amicè poſcebat Auxiliaris, conceſſam huic fuiſſe certum penè faciunt ſequentia hæc Honorati verba: *Talia percipiens*, inquit poſt relata Auxiliaris monita, *totum ſe orationi, prædicationi, operationi, velut incipiens, mancipavit.* Et poſteà: *Abſtinendo victu, operi inſiſtendo, itinera pedibus conficiendo ita ſe tenuavit, fatigavit, exhauſit, ut vix quadrageſimi octavi anni circulum adimpleret.*

Ex quibus patet nec ſanctum Leonem ſententiam ſuam mutaſſe, nec ceſſiſſe Hilarium ſuis juribus: ſed iſtum ab hujuſmodi contentionibus quieſcentem Leoni ampliùs moleſtum non fuiſſe; totum verò ſe animabus commiſſis oratione, prædicatione, ac curâ ſuâ juvandis colendíſque dediſſe. Quibus ſedulò

Hilarius è vita decedit a. 449.

PARS I. CAP. VIII.

incumbens vivendi finem fecit vir Eccleſiaſticæ pacis magis quàm dignitatis propriæ ſtudioſus, cujus obitum contigiſſe certum eſt, anno Chriſti quadringenteſimo quadrageſimo nono, tertio Nonas Maii. Cùm enim reſponſionem ſancti Leonis ad Epiſcopos Ravennii ordinatores, quæ xj. Calendas Septembris anni 449. data eſt, præcedere debuerint ſolemnia Hilarii funera, Concilii convocatio ex pluribus forſan provinciis, Concilium ipſum, conſecratio Ravennii, Epiſtolæ conſecratorum ad Leonem conſcriptio, legatorum iter Romam ab ordinatoribus miſſorum; iſta & alia quæ fortè priùs acta ſunt, niſi trium vel quatuor menſium ſpacio perfici non potuerunt. Unde illud etiam conſequitur, B. Hilarium vix ampliùs quàm tres aut quatuor annos ſupervixiſſe poſt receptas in Galliis Valentiniani Imperatoris Leoníſque Papæ conſtitutiones, & vix etiam duos tréſve ex quo Auxiliaris Præfecti precibus, amore pacis, annuens, ab omni ſe contentione abſtinuit, vitæque reliquum tempus totum Pontificis muniis conſecravit.

Controverſia Arelatenſis in ancipiti erat cum Hilarius obiit.

Res itaque in ancipiti erat inter Romanum Gallicanóſque Pontifices, cùm deceſſit Hilarius è vita: quoniam intra biennii illius ſpatium nulla ſeſe obtulerat occaſio, quam nec Hilarius quæſierat, in qua neceſſe eſſet vel Leonis decreto contraire, vel conſuetis muniis ac privilegiis cedere. Prima enim, ut manifeſtum eſt, ab illo tempore occurrit Vaſenſis Epiſcopi ordinatio, quæ ſopitam, non extinctam contentionem excitavit inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos.

Sed quàm longè abeſſent Gallicani provinciarum illarum antiſtites à Leonis conſtitutione effectui tradenda, in ipſa ordinatione Ravennii clarum evaſit. Poſthabito enim Viennenſi ſacerdote, duodecim Epiſcopi vel ex ſola Viennenſi provincia ex quatuordecim conflata (quem numerum implebant Viennenſis & Arelatenſis illis duodecim additi) vel etiam ex aliis provinciis in Synodum convenerunt, & *Ravennium ſecundùm deſideria Cleri, Honoratorum, & plebis unanimiter conſecrarunt.* Quam ordinationem non modò non culpavit S. Leo, ſed potiùs tanquam *bonum fraternitatis ſacerdotalis opus Dei munere* conceſſum, & ex *inſpiratione divina* factum *ſuo judicio roboravit. Quia*, inquit, *electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec ſtudia civium defuerunt, poſtulationis quidem humanæ, ſed inſpirationis credimus fuiſſe divinæ.* Porrò Viennenſem Epiſcopum illius participem non fuiſſe clarum eſt recenſenti eorum Epiſcoporum nomina, qui literas ordinationis indices ad Leonem dederunt; quos inter, tanquam ordinationis princeps, primatum tenet Conſtantinus. Hunc autem non fuiſſe Viennæ Epiſcopum, certum facit altera Epiſtola, quam iidem Ordinatores adjunctis aliis ſeptem ſcripſerunt ad Leonem in gratiam Sedis Arelatenſis. In Leonis enim reſponſione, qui eos omnes ex ordine recenſet, idem Conſtantinus primo pariter loco inſcriptus legitur: quem pro Arelatenſis Eccleſiæ juribus ſcripturum nemo dixerit, ſi Viennenſis Epiſcopus fuiſſet.

S. Leonis Epiſt. 36. ad Epiſc. provinc. Viennenſi.

Viennenſis Epiſcopus non interfuit ordinationi Ravennii.

Non ad ſolos ordinatores gratulatorias dedit literas ſanctus Leo, ſed & ad ipſum ordinatum, quem hortatur, ut *declinatâ ſuperbiâ, cui proximum eſt ut decidat; ametur humilitas, cui ſemper debetur ut creſcat, & ut* INTRA *Eccleſiaſticarum legum regulas atque* MENSURAS *omnia poteſtatis ſuæ jura contineat.* Quibus verbis dubium non eſt quin & Hilarium notet, & Raven-

nium ab alieno jure invadendo avertat. Nihil tamen de neglecto Viennenſi Metropolitano in Ravennii ordinatione ſuggerit aut reprehendit: unde promtum exiſtimare Leonem noluiſſe Eccleſiam Arelatenſem jure Metropolitico ſuâ ſententiâ ſpoliare, ſed ſolummodò Hilarium mulctare: quo mortuo æquum judicavit ut omnia in ſtatum priſtinum redirent.

Prærogativa primatûs Ravennio à Leone relicta.

Nec ſolâ poteſtate Metropoliticâ ornari eum voluit, ſed illâ etiam prærogativâ, quâ ſancti Trophimi intuitu inter cæteros Metropolitas Galliarum eminebat Sedes Arelatenſis, hoc eſt, primi Metropolitani privilegio. Quo jure illius erat & Synodales conventus aliarum provinciarum cogere, & literas Formatas dare peregrinantibus Clericis, & omnia, quæ ad communem Eccleſiæ ſeu fidem ſeu diſciplinam intra Gallias pertinebant, ſuâ curâ ac ſolicitudine promovere & intra ordinem continere. Hæc Ravennio à ſancto Leone ultrò delata eſſe, non ex novo decreto, ſed ex priore & antiqua inſtitutione, teſtatur tùm Synodus generalis illarum provinciarum occaſione literarum Leonis ad Flavianum, cujus congregandæ curam Ravennius ſuſcepit, ut poſteà dicemus; cùm illius Epiſtola ad Ravennium data, de quodam Petroniano vago, qui ſe Romanæ Eccleſiæ Diaconum mentiebatur per Gallias. Cujus audaciæ ut obviam iretur, ſcribit Leo *ut eum admonitis etiam totius provinciæ Epiſcopis, in ſua falſitate detectum, ab omnium Eccleſiarum communione, ne ulteriùs hoc uſurpet, expellat.* Ubi nomine provinciæ, latiori acceptione univerſas ſeptem provincias intelligi oportet, cùm & *Gallias* univerſim & *omnes Eccleſias* commemoret, nec ſatis de cohibenda vagi illius impoſtoris audacia proviſum eſſet à Leone, ſi intra ſolius provinciæ Viennenſis terminos inquiſitionem hujuſmodi fieri præcepiſſet.

Epiſt. 38. ad Ravennium.

CAPUT IX.

Idem evincitur ex ordinatione Epiſcopi Vaſenſis, & quæ eam ſecuta eſt, provinciæ diviſione, Leoniſque Epiſtola in eam rem miſſa.

Cur Leo mitior factus in Arelatenſem Eccleſiam.

IN eo ſtatu poſitæ erant res Eccleſiæ Arelatenſis, & ſpes erat ut ſepultis æterna oblivione, quæ occaſione Hilarii ortæ erant, contentionibus, priſtino ſplendore ac poteſtate frueretur in poſterum. Etſi enim aliquid illius ſupremæ in Gallicanas Eccleſiás autoritatis imminui peroptaſſet ſanctus Leo: ut tamen id ſperaret aliquando futurum obſtabat Gallorum in Arelatenſis Sedis amplitudinem uno animo conſpirantium ſumma concordia, quæ tum in Hilarii negotio, tum maximè in Ravennii ordinatione eluxerat. Quamobrem ſatius duxerat hæc omnia in ſuæ conſtitutionis præjudicium tentata diſſimulare, quàm Gallicanam Eccleſiam habere repugnantem & infenſam. Sed cum præſertim mitiorem atque ad diſſimulandum inclinatiorem reddebant exorti non ita pridem Orientales tumultus occaſione novæ hæreſis Eutychianæ, & infauſtus Pſeudoſynodi Epheſinæ ſucceſſus, in qua res Eccleſiæ peſſumdatæ, imminutáque debita Sedi Apoſtolicæ reverentia, occiſo Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo, depoſitis Domno Antiocheno, Euſebio Dorylæi, Theodoreto Cyri & aliis Romanæ Sedi addictis Epiſcopis; Dioſcoro verò Alexandrino omnia per vim agente & ad totius

PARS I. CAP. IX.

Eccleſiæ dominatum magnis paſſibus tendente, Theodoſio Auguſto favente Eutychi, rejectis Leonis literis, Romanis denique legatis indigna paſſis, coactíſque fugâ ſaluti conſulere. Meritò igitur timuit Leo ne, ſi Gallicanos Epiſcopos iratiores redderet Sedis Arelatenſis depreſſione, eoſdem adverſos pateretur in ea, quæ contra Orientales parabatur, pugna. Certus etiam erat à Gallicanis Epiſcopis ægrè divellendos eſſe vicinarum regionum antiſtites Britannos ſcilicet, Hiſpanos, & qui ex Italica Diœceſi Galliis erant propinquiores. Hæc, meo judicio, cauſſa erat cur placari ſe permiſit ſanctus Leo, & in Ravennium cæteróſque Galliarum Epiſcopos propenſiorem reddi.

Vaſenſis Epiſcopi ordinatio ab Arelatenſi facta litem renovat.

Interim nata eſt occaſio, ex qua rerum ſtatus aliquam immutationem paſſus eſt. Cùm enim Auſpicius Vaſenſium in provinciâ Viennenſi Epiſcopus ex hac vitâ ad meliorem diſceſſiſſet, Ravennius pro ſuo Metropolitani jure in decedentis locum ordinare alterum, Fonteium nomine, aggreſſus eſt, & revera ordinavit. Ægerrimè hoc tulit Viennenſis Epiſcopus, qui provinciæ ordinationem tanquam ſibi & ex antiquo jure debitam, & novellâ Leonis conſtitutione conceſſam vindicabat: quamobrem legationem ad Romanum Pontificem deſtinat, literáſque ſcribit, quibus de uſurpata ab Arelatenſi Epiſcopo Vaſenſis Epiſcopi ordinatione conqueſtus eſt. Hoc ut reſcivêre Epiſcopi Gallicani è re ſuâ putaverunt eſſe, legatos quoque ſuo nomine ad Pontificem mittere, & Epiſtolam in ſupplicis libelli modum exarare, quâ dignitatis Arelatenſis Eccleſiæ fundamenta rationéſque Leoni proponerentur, ne Viennenſis Epiſcopi legati fucum ei facerent, & extorquerent ſententiam Arelatenſis juribus contrariam. Ad hunc libellum conficiendum convenerunt Epiſcopi diverſarum provinciarum numero decem & novem, totidem enim ſunt ad quos eâ de re Leo reſcripſit, illúmque occaſione legationis Viennenſis miſſum eſſe patet ex libelli verbis, ubi arguit Viennenſem civitatem, *quæ*, inquit, *ſibi nunc impudenter ac notabiliter primatus expoſcit indebitos*.

An benè ſuis rebus providerint Epiſcopi Gallicani.

An rebus ſuis eâ legatione benè conſuluerint Gallicani Antiſtites, aliorum eſto judicium. Certè nonnihil ſuo juri detraxiſſe viſi ſunt, cùm rem extra controverſiam poſitam vel ex ſolo conſenſu, quem Leo dederat ordinationi Ravennii ſine autoritate Viennenſis Epiſcopi factæ, rurſus ad examen vocari ultrò petierunt, & ipſi ad cauſſam coram Leone dicendam ſuos direxerunt legatos cum libello ſupplici, cæteríſque litigandi inſtrumentis. Cautiorem omninò ſe præbuerat Hilarius, qui Romam ingreſſus Leoni palàm denuntiavit ſe *ſuggeſtionem* deferre, non ſupplicem libellum; ſe *ad officia, non ad cauſſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ acta erant ſuggerere;* ſe denique aliud nihil depoſcere, quàm *ut Eceſiarum ſtatum more ſolito ordinaret.* Hæc enim eadem pari æquitate proferri poterant. Sed aliter agendum ſibi eſſe exiſtimarunt Epiſcopi illi, ſive quia prævidebant ſe à Leone vocandos, ut coram ſe de primatu Viennenſis provinciæ decertantes utriúſque partis legatos audiret, cui parendi neceſſitatem fecerat Conſtitutio Imperialis à Valentiniano edita adverſus Hilarium: *Quiſquis Epiſcoporum*, inquit, *ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejuſdem provinciæ adeſſe cogatur;* ſive quia ita cauſſæ ſuæ æquitati confidebant, ut nihil eorum, quæ poſtmodùm à Leone decreta ſunt, timerent: videbatur enim & ipſe rem ſuo conſenſu in Ravennii ordinatione exhibito abſolviſſe, cujus eam ob cauſſam ſplendidè meminerunt in fronte ſui libelli, ut ei retractationis locum non eſſe ſuggererent.

Conſtitutio Valentiniani Auguſti.

Quicquid

PARS I. CAP. IX.

Quicquid ſit, directa eſt legatio, quam obeundam ſuſceperunt Petronius Preſbyter & Regulus Diaconus. Hanc acceptiſſimam fuiſſe ſancto Leoni dubitare non poteſt, qui novit quàm ægrè tulerit Hilarium Sedis Apoſtolicæ judicium tantâ conſtantiâ declinaſſe. Inſperatam ergo legationem, & ultrò delatum ſibi de Primatu Gallicano ab utróque litigante judicium gratanter ſuſcepit. Nondùm enim à fundata in Galliis fide & condita diſciplina, tam opportuna occurrerat occaſio, quâ Romanæ Sedis autoritas apud Gallias ſtabiliretur, ipſis Gallicanis annuentibus invitantibúſque Epiſcopis. Litem autem eo modo compoſuit, quem Epiſtola ejus ad novemdecim Galliarum Epiſcopos ſcripta ediſſerit, attributis ſcilicet Viennenſi Epiſcopo quatuor civitatibus, quibus præſideret, id eſt, Valentiâ, Tarentaſiâ, Genavâ & Gratianopoli; ita ut cum his ipſa Vienna eſſet quinta, ad cujus Epiſcopum omnium prædictarum Eccleſiarum ſolicitudo pertineret: reliquæ verò civitates ejuſdem provinciæ ſub Arelatenſis antiſtitis autoritate & ordinatione conſtitutæ ſunt; & ita magna illa Viennenſis provincia, quæ tam diuturnæ inter utrúmque Epiſcopum litis fuerat materies, Leonis noſtri veluti novi Salomonis præcepto diviſa eſt in duas partes, datâ dimidiâ parte uni, & dimidiâ parte alteri.

Petronius & Regulus legati Gallorum ad S. Leonem.

S. Leonis Ep. 50. ad Epiſc. Galliar.

3. Reg 3.

Et ſi porrò multùm videtur Arelatenſis Epiſcopi juri detractum hac Leonis ſententiâ, re tamen diligentiùs examinatâ apparet Leonem illius privilegium júſque antiquum agnoviſſe ac confirmaſſe eâdem Epiſtolâ.

Jus Arelatenſis Eccleſiæ Leo in Epiſtola ſua confirmat.

Primùm enim nihil eſt in quo ſaltem non æquet Arelatenſem Viennenſi, aut in quo Arelatenſi anteponat Viennenſem; eiſdem enim commune jus aſſerit fuiſſe ſub gentibus quoad civilem prærogativam. Deinde quoad Eccleſiaſticam, ait quarumdam cauſſarum alternâ ratione nunc illam, nunc iſtam in Eccleſiaſticis privilegiis præcelluiſſe, idque notum *conſideratis allegationibus utriuſque partis præſentium Clericorum*. Sed quantùm fuerit potiùs de Arelatenſis jure perſuaſus patet ex ſequentibus. Nam

Epiſt. 50. ſancti Leonis,

2. Teſtatur S. Leo iſtud deceſſorem Ravennii *merito nimiæ præſumtionis amiſiſſe*: non igitur eâ poteſtate ideò privatus Hilarius, quia aliena & per nefas arrepta.

3. Inſinuat idem Pontifex ad hanc œconomicam provinciæ partitionem ſe adductum eſſe, ut omnium Gallicanorum antiſtitum gratiam ſibi ſervaret, nutriretque pacem intra provinciam Viennenſem.

4. Propter honorem Sedis Apoſtolicæ, quæ cùm Viennenſi Metropoliticam poteſtatem Hilario ablatam contuliſſet, ad propriæ ſententiæ reſciſſionem coacta eſſe videretur, ſi Viennenſis omninò Metropolis eſſe deſineret: *Viennenſem*, inquit, *inhonoratam penitus eſſe non patimur, præſertim cum de receptione privilegii autoritate jam noſtræ diſpoſitionis utatur: quam poteſtatem Hilario ablatam Viennenſi Epiſcopo credidimus deputandam.*

Ibidem:

5. Ut Epiſcopi Viennenſis honori quodammodò conſuleretur, qui ex Metropolitano totius provinciæ, quam ex Leonis decreto ſibi vindicarat, ſtatim in inferiorem Epiſcoporum ordinem dejectus eſſet: *Qui*, inquit, *ne repentè ſemetipſo factus videatur inferior, vicinis ſibi quatuor oppidis præſidebit, &c.*

Ibidem.

6. Satis agnoſcit hæc ipſa oppida ab Arelatenſis ditione ſubtrahenda non eſſe, ſi res ad ſtrictos juris apices tractaretur; cùm apud Ravennium aliquo-

modò ſe excuſet, eúmque ex charitatis & pacis ſtudio modeſtiæque temperantiâ ſolicitet, ut patienter ferat, quod neceſſitate Eccleſiaſticæ unitatis contra jus factum videbatur: *Quem* (Ravennium) *pro modeſtiæ ſuæ temperantia, ita futurum credimus ſtudioſum caritatis & pacis, ut nequaquam ſibi credat ablatum, quod fratri videat eſſe conceſſum.*

Epiſt. 58. ad 19. Epiſc. cap. 2.

7. Nihil magis oſtendit totam provinciam ad Arelatenſem Epiſcopum pertinuiſſe, & ita Leoni fuiſſe perſuaſum, quàm quòd ex duodecim civitatibus quibus conſtabat provincia Viennenſis (ſi notitiæ à Sirmondo aliiſque evulgatæ fides habeatur) quatuor ſolummodò Viennenſi Epiſcopo attribuit, reſiduis octo poteſtati Arelatenſis Epiſcopi relictis.

8. Denique & hoc argumentum, & alia ſuperiùs adducta confirmat Symmachus Papa, cùm ad Epiſcopos Galliæ ſcribens de eadem controverſiâ, quæ ejus tempore recruduerat, definitioni Leonis prædeceſſoris ſui ſtandum eſſe decrevit, de qua hæc habet: IUXTA INDULGENTIAM (quod valdè notandum) *ſupradicti Pontificis, Valentiam, Tarantaſiam, Genavam atque Gratianopolim oppida Viennenſis Antiſtes juri ſuo vindicet. Nec quicquam ampliùs ab his, quæ ſemel ab Apoſtolica ſibi ſede* CONCESSA *ſunt, æſtimet præſumendum. Alias verò parochias vel diœceſes cunctas* PRIVILEGIO ET HONORE SUO *Arelatenſis Epiſcopus ſub temporum continuatione defendat.* Indulgentiâ igitur uſus eſt ſanctus Leo cum Viennenſi Epiſcopo, ſi Symmacho credimus, cùm partem provinciæ ordinationi ejus ſubjectam eſſe voluit: juri verò ſuo Arelatenſis Epiſcopus amore pacis detrahi quidpiam paſſus eſt, cùm quatuor illa oppida in Viennenſis poteſtatem transferri ultrò permiſit, Leonis non tam decreto victus, quàm precibus. Omnia obſervatione digna in verbis Symmachi, ut enim indulgentiæ meminit & conceſſionis Sedis Apoſtolicæ cùm de parochiis Viennenſi attributis ſcribit; ita privilegium & honorem Arelatenſis commemorat, cùm de civitatibus juri ipſius ſubditis ſermonem habet: nullum Viennenſi jus aſſertum ſignificat, niſi ex ſancti Leonis conceſſione; Arelatenſi ſuum conſtare ex privilegio & honore antiquitùs fundato.

Symmach. Ep. 9. ad Epiſcop. Gall.

Leonis dixi precibus victum Arelatenſem Epiſcopum, magis quàm decreto: cùm enim in illa epiſtola, quam ad Ravennium ſcripſit eodem die, quo ad novemdecim Epiſcopos, ne verbum quidem cum eo habeat de illa quatuor oppidorum attributione Viennenſi Epiſcopo facta, dubitari non poteſt, quin per Petronium & Regulum legatos vivæ vocis miniſterio allocutus eum fuerit, & enixè rogaverit, ut pro bono pacis & antiquæ controverſiæ ſopiendæ gratiâ, aliquarum civitatum ordinationem Viennenſi cederet. Hæc ex parte ſunt, opinor, quæ ut in eadem Epiſtola legitur, credenda carthæ non putavit S. Leo: *Quæ autem*, inquit, *committenda literis non fuerunt, cum prædictorum filiorum noſtrorum inſinuatione didiceris, Domini fretus auxilio efficaciter ac laudabiliter exequeris.* Committenda autem non fuerunt literis, quoniam hoc parùm Sedis Apoſtolicæ dignitati congruebat, ut ſe ad preces uſque ſupplicationéſque publicis literis demitteret, quò ſuum de ordinatione Eccleſiarum decretum recipi à Gallicanis Epiſcopis, & ad effectum poſſet perduci. Illud autem ut Ravennio perſuaderetur ratio temporis, & dignitas primi Galliarum Metropolitani, cujus in eo confirmandæ ſpem fecit ſanctus Leo, plurimùm contulerunt. Cujus exercendæ occaſio ſeſe eodem tempore offerebat, ut ſcilicet Epiſtolam Leonis ſcriptam ad Flavianum cum univerſis Galliarum Epiſcopis com-

Epiſt. 51. ad Ravennium Arelat. Epiſc.

municaret; vel etiam, quod in ſecretis monitis eum habuiſſe credibile eſt, ut Synodalem conventum ex omnibus provinciis congregaret, in quo Epiſtola eadem ab omnibus approbaretur, & omnium conſenſio literis conſignata mitteretur ad ſanctum Leonem.

CAPUT X.

Solvitur objectio petita ex Notitia provinciarum & civitatum Galliæ, adversùs antiquitatem Metropoliticæ dignitatis in Eccleſia Arelatenſi: illiúſque Notitiæ ætas nunc primùm figitur.

Deductâ per omnium ætatum ſeriem à condita in Galliis fide, Arelatenſis Eccleſiæ dignitate, ita mihi videtur inter ceteras eminere, ut vix quicquam reſtet dubii, quod animos vel minimùm in Viennenſis partes inclinare debeat: ubique enim primatum tenet Arelatenſis; Viennenſis nuſquam. Gravis tamen nonnullis videtur objectio, quæ in gratiam Viennenſis, adversùs Arelatenſem ſumitur ex iis Notitiis provinciarum & civitatum Galliæ, quæ paſſim circumferuntur. Harum unam præfixit J. Sirmondus primo tomo Conciliorum Galliæ, quam conjicit conditam eſſe Honorii Auguſti temporibus, cùm Gallias & ſeptem provincias diſtingui mos erat. Plures haud multùm abſimiles collegit ex MSS. codicibus Andreas *du Cheſne* primo tomo collectionis ſcriptorum Hiſtoriæ Gallicanæ. In omnibus porrò Viennenſis civitas Metropolis dicitur Viennenſium; Arelas autem eidem ſubjicitur, immò inferiorem etiam locum tenet in eadem provincia. Unde, inquiunt, manifeſtum eſt antiquum non eſſe jus Arelatenſis Epiſcopi, eòque potitum eſſe Viennenſem non priſcis modò temporibus, ſed & tempore Honorii Imperatoris, quo potiſſimùm Arelatenſis majoribus privilegiis augeri cœpit, & conventu provinciarum decorari.

Verùm totam iſtius argumentationis molem ruere neceſſe eſt, ſi probatum fuerit hujuſmodi provinciarum Notitias non Honorii temporibus, ſed longè poſterioribus eſſe conditas, & Hilarii Leoníſque ætate eſſe inferiores.

Hoc igitur primùm evinco ex Conſtitutione ipſius Honorii Auguſti data ann. CCCCXVIII. ubi Arelatem ſimpliciter Metropolim appellativè nominat: *In Metropolitana*, inquit, *id eſt in Arelatenſi civitate.* Vel ergo falſa eſt Notitia, quæ Arelatem Viennenſi ſubjicit, vel alio tempore ſcripta, quàm Honorii, cujus Conſtitutionis fides potior, quàm neſcio quarum ætatis incertæ Notitiarum.

Conſtitut. Honorii apud I. Sirmondum in notis ad Sidonium, pag. 245.

2. Quis credat Arelatem in publicis actis aut monumentis non modò inter civitates Viennenſi ſubjectas, ſed penultimam illarum omnium eſſe numerandam, eo ipſo tempore, quo ab Auguſtis eorúmque Præfectis ſummis decorabatur honoribus, & ſupra ceteras Galliarum evehebatur civitates: at ex eodem edicto manifeſtum eſt, & jam ab aliquot annis à Petronio Præfecto conſtitutum eſſe conventum ſeptem provinciarum apud Arelatem, & ſedem Præfecturæ in eadem poſitam eſſe, & eam omnigenis prærogativis eſſe nobilitatam: ut neceſſe ſit quicquid ejus ſplendori adverſatur, ad alia tempora relegari.

PARS I. CAP. X.

3. Si ante S. Leonis tempora deſcripta eſſet hæc notitia, legeremus inter civitates Provinciæ Alpium maritimarum Nicænſe caſtrum ſeu civitatem. Cùm enim ex Epiſtola Hilari Papæ ad quoſdam Galliæ Epiſcopos conſtet Nicænſe Caſtrum uſque ad Leonis extrema tempora proprium habuiſſe antiſtitem à Cemelenenſi diſtinctum, conſequens eſt illud in notitia locum habere debuiſſe: unde cùm in ea omiſſum fuerit, credendum eſt quod per id temporis delineata eſt, cum Caſtellum iſtud ad eas anguſtias, eámque tenuitatem redactum erat, ut nec inter Caſtra numerari deberet; talia enim plurima in notitia civitatibus adjunguntur. Hoc certè prioribus Leonis noſtri annis nondum contingerat: tunc enim Epiſcopali Sede honorabatur: imò & tempore Hilari Papæ vix eâ dignitate ſpoliari ſe paſſi ſunt Nicæenſes, ſi quidem ordinari ſibi curavére proprium Epiſcopum, qui Hilari Papæ decreto propter Leonis Conſtitutionem remotus eſt; & deinceps ad unius Epiſcopi regimen uterque locus fuit revocatus.

4. Vix Honorii Imperatoris temporibus in eo ſtatu, quem notitia exhibet, fuiſſe credam Provincias Lugdunenſem ſecundam, & Belgicam ſecundam. Rothomagum enim illic legimus in ampliſſima Provincia primatum tenentem, quam ejuſdem Honorii temporibus Paulinus Nolenſis Epiſcopus miratur velut è tenebris emerſiſſe: *Denique*, inquit, *nunc Rothomagum & vicinis ante regionibus tenui nomine pervulgatum, in longinquis etiam Provinciis nominari venerabiliter audimus, & inter urbes ſacratis locis nobiles numerari &c.* Morinorum autem civitatem, quæ in notitia locum habet, tanquam Epiſcopali ſede ornatam totúmque illum Nervici littoris tractum *Vix tenui ſpiritu*, inquit idem Paulinus, *fides veritatis afflaverat*, antequam Victricius illic prædicaret, in quo *prima refulſit, clariùs invaluit, ardentius & propius apparuit*, &c *Sicut terra Zabulon quondam & Nepthalim via maris trans Iordanem Galilææ; & qui ſedebant in regione umbræ mortis lucem viderunt magnam; ita & nunc in terra Morinorum ſitu orbis extrema, quam barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus... in ea orata ſibi per tuam ſanctitatem à Domino luce gaudentes corde aſpera Chriſto intrante poſuerunt &c.* Quæ omnia haud ſcio an poſſint convenire cum Provinciarum Notitiis, quæ (quod notandum inprimis) videntur ad uſum Eccleſiaſticum eſſe deſcriptæ: cujus rei argumento eſt, quod illæ omnes, tam à J. Sirmondo, quàm ab Andrea Duchenio editæ, quæ in MSS. Codicibus Thuaneæ Bibliothecæ paſſim occurrunt, in his ſolis reperiuntur, qui monumenta tantummodò Eccleſiaſtica continent.

S. Paulinus Epiſt. 28. ad Victriciū.

5. Si Honorii ætate facta eſſet ea Notitia publicâ autoritate vel ex indubitata omnium cognitione, non ancipites & dubii manſiſſent Patres Concilii Taurinenſis (quod ejuſdem Imperatoris temporibus celebratum eſt) utri amborum Epiſcoporum Arelatenſi, an Viennenſi Metropoliticam in rebus Eccleſiaſticis dignitatem attribuere deberent; nec ad hanc ſententiam coarctati eſſent, *ut qui ex eis approbaret ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineret.* Quod rerum illius temporis ſtatum demonſtrat minùs diſtinctum fuiſſe & jura minus clara, quàm in Notitia repræſentatur.

Ætas Notitiæ ex Apollinari Sidonio figitur.

6. Apollinaris Sidonius Epiſtol. lib VII. Ep. VII. teſtatur Maſſilienſium civitatem ſuâ primùm ætate inter ultimas Provinciæ civitates cœpiſſe numerari:

idque illis in pœnam obveniſſe, quod ſcilicet privatis commodis magis conſulentes, quàm publicis, cum Gothorum regibus fœdus nec utile nec decorum iniiſſent: *Quod utique*, inquit, *ſæpè diùque facientes, iam non primi comprovincialium* COEPISTIS *eſſe, ſed ultimi*. Quibus verbis ſatis innuit ad illa uſque tempora, id eſt, ſaltem ad annum quadringenteſimum & ſeptuageſimum, primum inter Viennenſis Provinciæ civitates poſt Metropolim locum obtinuiſſe Maſſiliam: quod jure illi civitati deferebatur, quæ tam antiquâ nobilitate ceteris eminebat, ut Metropoliticâ etiam dignitate ad tempus ornata fuerit decreto Concilii Taurinenſis. At verò in notitia Sirmondi & aliis, omnium ultima ſcribitur Maſſilia, quam & Arelas immediatè præcedit: quamobrem luce meridianâ clarius eſt, longè poſteriorem eſſe ætate Honorii Notitiam, quam diſcutimus, & ad Sidonii tempora referendam eſſe. Et verò probabile admodùm eſt hanc eo circiter tempore conditam, quo Euricus Veſigothorum Rex in Gallias irrumpens Arelatem & Maſſiliam occupavit, vel etiam ſuperioribus aliquot annis. Cùm enim maximam Viennenſis Provinciæ partem tenerent Burgundiones, ſola ferè Arelas cum Maſſilia in Romanorum poteſtate remanſit, & circa annum quadringenteſimum ſeptuageſimum in Eurici Regis Viſigothorum Ariani manus devenit: qui, ut refert Apollinaris Sidonius lib. 7. Ep. 6. ad Baſilium, pleróſque illarum Provinciarum Epiſcopos vel morte multavit, vel ſolum vertere coegit, nullis deinceps Epiſcopis in defunctorum officia ſuffectis; ita ut populos exceſſu Pontificum orbatos triſtis interciſæ fidei deſperatio premeret, nulla eſſet in deſolatis cura Diœceſibus parochiiſque, & non tam Sacerdotes mortui eſſe viderentur, quàm ipſum Sacerdotium. Hæc ferè Sidonius: ex quibus intelligere eſt, quàm opportuna ſeſe tunc obtulerit Viennenſi Epiſcopo occaſio jura, quæ ſibi injuſtè ab Arelatenſi prærepta jactabat, recuperandi: quippè cùm pleraſque haberet civitates Provinciæ ſecum Burgundionibus ſubditas: iſtæ enim videntes omne ſibi cum Arelatenſi commercium interdici, quia ſub Romana vel Gothica ditione hæc degebat, facilè Viennenſi ſe ultrò ſubjecerunt, annitente, ut par eſt credere, Burgundo Principe, nullo renitente ex parte Arelatenſis, cui tunc temporis ne hiſcere quidem vel mutire fas erat. Vero itaque ſimillimum eſt per eam ætatem conditam eſſe Notitiam J. Sirmondi & alias, in quibus Viennenſis ſolicitè egit, ut Arelatenſis & Maſſilienſis deſcriberentur, quas ad Pontificium ſuum pertinere olim contendebat.

PARS I. CAP. X.

Sid. Apoll. lib. 7. Ep. 7. ad Græcũ.

Etſi verò autorem, qui hæc narret diſertis verbis, non habeamus, ſatis tamen inſinuantur, tum ex Notitiæ ipſius comparatione cum ſtatu Arelatenſis civitatis & Eccleſiæ, quem deſcripſimus; tum ex iis, quæ Symmachi Papæ temporibus acta ſunt. Patet enim ab illo Conſtitutionem emiſſam eſſe in gratiam Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi, propterea quod Conſtitutos à Leone Papa limites prætergreſſus erat Viennenſis Epiſcopus, & totam Provinciam ſuæ poteſtati vindicare conatus erat *per ſæcularia Patrocinia* aut *per alterius excuſationis obtentum*. Quamobrem prædeceſſoris ſui decretum rurſus confirmavit Pontifex, & ſua Cæſario integra eſſe jura decrevit.

Symmachus Ep. 9. ad Epiſc. Galliæ.

CAPUT XI.

Objectiones aliæ diluuntur quibus Metropolitica dignitas Viennenſi Epiſcopo aſſeri videtur.

Subſcriptio Synodica Cōcilii Valentini I.

OBjici etiam poteſt in gratiam Viennenſis Epiſcopi adversùs Arelatenſem, Concilium Valentinum primum in Provincia Viennenſi a. 374. celebratum; cui præfuiſſe videtur Florentius Viennenſis Epiſcopus, Concordio, quem aiunt Arelatenſem tunc fuiſſe, inter comprovinciales ſubſcribente.

Verùm infirmum prorsùs iſtud argumentum eſt. Primùm enim ſubſcriptiones Epiſcoporum, quæ ad calcem Canonum nunc leguntur, deſiderantur in antiquioribus editionibus, & à Sirmondo primùm editæ ſunt in lucem tomo 1. Conciliorum Galliæ. 2. Cùm quatuor Codices manuſcriptos laudet Sirmondus, quibus uſus eſt in recenſione hujus Concilii, in unico Remenſi inventæ ſunt ſubſcriptiones prædictæ: quamobrem ſuſpicari licet ab aliquo otioſo lectore ita ordinatas eſſe, nominibus ex initio Epiſtolæ deſumtis. 3. Hoc contra morem uſitatiorem eſt, ut cùm in fronte Epiſtolæ eorum, qui ſcribunt, nomina recenſentur, iterum deſcribantur in fine: quod videre eſt in Epiſtola Concilii Arelatenſis primi ad Silveſtrum Papam, immò & in Epiſtola ejuſdem Valentini Concilii ad clerum & plebem Eccleſiæ Forojulienſis. 4. In utriuſque Epiſtolæ exordio viginti & unus Epiſcopi inſcripti leguntur, quorum tertius eſt Florentius Viennenſis, ut aiunt, Epiſcopus: Concordius vero Arelatenſis in prima duodecimus, in altera decimus quartus. At verò in ſubſcriptionibus appoſitis Florentius omiſſis duobus primis, omnibus præmittitur. 5. Unius Florentii ſedes annotatur. 6. Solus modo ab aliis diverſo ita ſubſcribit: *Ego Florentius Epiſcopus Eccleſiæ Viennenſis ſubſcripſi*: cùm alii omnes ſic ſubnotati habeantur; *Ego N. opto vos fratres in Domino benè valere*: quod procul dubio meliùs convenit Epiſtolæ, quàm alter ſuſcribendi modus. 7. Ante initium ſexti ſeculi non erat in uſu, ut Epiſcopi ita ſubſcriberent *Epiſcopus Eccleſiæ N.* ſed vel ſine addito *Epiſcopus* vel *Epiſcopus civitatis* V. G. *Viennenſis* vel *Epiſcopus Viennenſium*: qui uſus in Concilio Aurelianenſi I. immutatus primùm videtur. Suppoſita igitur Florentii ſubſcriptio, ni fallor, fuit; eo procul dubio conſilio, ut huic Synodo præſediſſe credatur Epiſcopus Viennenſis jure Metropolitico, & Arelatenſis eidem ſubjectus fuiſſe exiſtimetur, qui eam ob cauſſam ad ultimum omnium locum rejectus invenitur. Hæc profectò fraudis ſuſpicionem non parvam injiciunt.

2. Florentium Epiſcopum Viennenſem tunc temporis fuiſſe ex alio nullo monumento teſtatum habetur; imò eum ſibi vindicant Cadurcenſes, & in omnibus editionibus operum S. Paulini Epiſtola, quæ in Roſvveydana editione trigeſima ſecunda eſt ejuſdem, *ad Florentium Cadurcenſem Epiſcopum* legitur: quod Frontoducæus & Roſvveydus diligentiſſimi ſcriptores in notis ſuis tradunt. Hæc etſi difficu'tate non carent, id faciunt, ut res in ambiguo poſita relinquatur, nec quicquam inde pro Viennenſi eruatur; è contra verò adversùs eum prorſus arguit hæc Synodus, cui præfuiſſe Fœgadius legitur,

quem nemo Viennenſem Epiſcopum facit. Vide ſeriem & acta Cadurcenſis Eccleſiæ, qui Florentium hunc eidem Eccleſiæ aſſerit, & Adonis Chronicon, quod circa hæc tempora ponit Nicetam Viennenſem Epiſcopum, qui fortè idem eſt cum Nicetio, cujus nomen in Synodica Valentini Concilii legitur.

Objectio ex denominatione Provinciæ petita.

At, inſtabit aliquis, pro Viennenſi clamat ipſa Provinciæ denominatio. Quare enim appellata eſt Viennenſis, niſi quia Viennenſium civitas totius Provinciæ Metropolis erat? Non majoris momenti eſt hæc argumentatio: quod enim in variis diviſionibus Provinciarum ab Ethnicis actum eſt, in conſequentiam trahi pro Eccleſiaſticis rebus minimè conſentaneum eſt: & quamvis plerúmque civilem Provinciarum diſtributionem æmulata ſit Eccleſiaſtica diſciplina, neceſſitas tamen fuit aliquando ab eo propoſito diſcedendi, ut ex Innocentii Epiſtola ad Alexandrum Antiochenum manifeſtum, eſt, & ex ipſius Leonis ordinatione circa Viennenſem Provinciam,

Ex ſimili argumentandi ratione concluderetur Eccleſias Provinciarum Lugdunenſium ſecundæ, tertiæ, & quartæ eumdem olim Metropolitanum Eccleſiaſticum habuiſſe Lugdunenſem ſcilicet Epiſcopum: quoniam Lugdunenſes appellatæ ſunt. Aut Narbonenſis ſolidæ Eccleſias Narbonenſi Epiſcopo ob eamdem rationem debere eſſe ſubjectas: integræ enim Provinciæ Romanæ olim Narbo nomen dedit. Ex nominum igitur ratione nihil hac in re confici poteſt. Quod hoc iterum exemplo à Viennenſi Provincia deſumto probari poteſt. Nam Provincia Narbonenſis ſecunda cum ex Viennenſi decerpta eſſet debuerat Viennenſis nominari, ſi res ex nominum momento æſtimaretur; ſecus tamen factum eſt, cum dicta ſit Narbonenſis non Viennenſis.

Viennenſis ab antiquis autoribus quo ſenſu Metropolis dicta.

Quid igitur ad autores antiquos, qui Viennam Metropolim appellant? Reſpondeo pro diverſis diviſionibus, diverſam eſſe hujus vocis acceptionem. Si enim ad primam, quæ fuit Auguſti, reſpicias, jam certum eſt Viennam non fuiſſe Metropolim ſolidæ Narbonenſis, intra cujus fines continebatur: Narbonæ enim, unde Narbonenſis dicta eſt Provincia, primatum deferunt autores antiqui, Strabo libro 4. & Plinius 3. cap. 4. *Narbona*, inquit iſte, *Romanorum Colonia totius regionis à Quinto Fabio in Provinciam redactæ caput. Quartæ partis totius Galliæ in diviſione Auguſti Cæſaris Metropolis ſeu primaria civitas.* Vienna autem Metropolis quidem vocatur à Strabone loco citato: ſed *Allobrogum Metropolis*, ut habet; unde hujus autoris ſenſus eſt Allobroges, qui unus erat è populis Provinciæ Narbonenſis, præcipuam habuiſſe civitatem Viennam; immò unicam quæ ampla eſſet; plures enim non nominat: & revera Allobrogum regio ex eodem Strabone circumſcribebatur Rhodano & Iſara fluviis intra quorum ripas ſita erat. Adde vocem Metropolim tunc temporis non idem prorſus ſignificaſſe ac poſterioribus ſæculis: quibus poſt factam ſubdiviſionem, an Metropolis dicta ſit Vienna, non memini: unde & tempore Concilii Taurinenſis controverſia gravis orta eſt.

Euſebius quidem Lugduni & Viennæ meminit, quaſi de gemina Galliarum Metropoli. Sed primùm loquitur quaſi hujus rei non admodùm certus & ex aliena ſcientia Βοώνται *dicuntur*. Deinde ad mentem antiquorum Geographorum intelligendus eſt, ut Vienna ſcilicet Allobrogum Metropolis

fuerit, idque quantum ad ordinem civilem : nunquam enim Eccleſiaſtica fuit Allobrogum Provincia. Denique illuſtris quondam fuerat Viennenſium civitas apud Ethnicos, & ex illa fama loquitur Euſebius : verùm, ut legere me memini, *Lugdunum Viennam obſcurarat.* Sed quoniam ad rem noſtram maximè facit iſte Euſebii locus, lubet hujus objectionis occaſione, & ad cognoſcenda Viennenſis Eccleſiæ jura in illam Provinciam, de illius ſtatu paulò fuſiùs inquirere capite ſequenti.

CAPUT XII.

De ſtatu Viennenſis Eccleſiæ temporibus Marci Aurelii Imperatoris cùm Martyres Lugdunenſes agonem compleverunt.

A. D. 374. Vienna Metropolis ab Euſebio dicta.

ECcleſiæ Viennenſis patroni magnum ex Euſebio præſidium arceſſere ſibi videntur, ut illius jura primatúmque vindicent. Euſebius, inquiunt, diſertis verbis Viennam Metropolim appellat, eámque Lugduno ſubjungit, ut quæ ſi non prima, ſaltem ſecunda Galliarum civitas cenſeretur. Sic enim habet Euſebius lib. 5. cap. 1. *In Gallia ſtadium ad hæc obeunda certamina, quæ ſupra explanavimus, conſtitutum fuit. Cujus urbes ſunt facilè principes* μητρόπολεις, *& quæ præter ceteras omnium ſermone præſtare dicuntur, Lugdunum & Vienna &c.* Deinde Epiſtola, quam Martyres ſcripſerunt Eccleſiis Aſiæ & Phrygiæ, in hunc modum inchoatur : *Servi* JESU CHRISTI, *qui Viennam & Lugdunum incolunt, fratribus in Aſia & Phrygia &c.*

Antiquum Viennenſis civitatis apud Ethnicos ſplendorem nemo eſt qui revocet in dubium; ſed qui ex ſplendido hujuſmodi ſtatu, illius Eccleſiæ jura ac decora, nedum primatum, aſſerere conantur, parùm conſultè facere mihi videntur. Etſi enim poſterioribus Eccleſiæ temporibus, cùm Eccleſiaſticæ diſciplinæ fundamenta poſita ſunt, conſtitutúſque ordo Hierarchiæ, ad formam politiæ civilis ordinati ſint Eccleſiaſtici gradus, ſtabilita ſedium Epiſcopalium dignitas, Metropolitarum poteſtas erecta : tamen eamdem diſciplinæ formam inquirere in illo ſæculo, quod Apoſtolicum proximè excepit, præſertim in Gallia Tranſalpina, quæ fidem ſerò admiſit, hominis eſt, meo quidem judicio, antiqua nováque miſcentis. Porrò nemo non videt Euſebio ſermonem eſſe de dignitate civili Viennenſis Urbis, quam ad Eccleſiaſticam trahere temporum ratio non ſinit. Quamquam & tunc temporis multùm exciderat Vienna ex primævo illo ſplendore, quem illi gentiles contulerant.

2. Cùm Euſebius acceptâ ex Geographis notitiâ utatur, non propriâ, dubium non eſt ad eumdem ſenſum intelligendum eum eſſe ac Strabonem Græcum pariter autorem, ex quo ſupra didicimus Viennam ſolorum Allobrogum Metropolim fuiſſe, qui eam ſolùm regionem occupabant, quæ, ut idem Strabo teſtatur, Rhodani & Iſaræ ripis concludebatur penè in modum Inſulæ. Hoc ſuadet loquendi modus quem Euſebius uſurpat cum hæc ſcribit : *Cujus* (Galliæ) *inſignes & ſupra ceteras præſtantes Metropoles eſſe dicuntur Lugdunum & Vienna.*

3. In confeſſo eſt etiam apud autores contrariæ ſententiæ, Eccleſiæ Lugdunenſi

dunenſis exordia deberi Pothino Epiſcopo , qui eas in partes à Polycarpo Smyrnæ in Aſia Epiſcopo B. Joannis Apoſtoli diſcipulo miſſus eſt : quod & confirmatur Gregorii Turonenſis autoritate libro primo hiſtoriæ Francorum cap. xxiv & Severi Sulpitii ſcribentis lib. II. ſacræ hiſtoriæ, quod *ſub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata : ac tum primùm intra Gallias martyria viſa, ſeriùs trans Alpes Dei religione ſuſcepta.* Et revera qui tunc Lugduni paſſi ſunt πρωτομάρτυρες vocantur in Epiſtola Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiæ. Nec priùs eamdem à Viennenſibus ſuſceptam credibile eſt , qui videlicet Lugdunenſibus adeò vicini , eiſdem tantum donum libentiſſimè infudiſſent, ut neceſſe non eſſet ab Aſianis illud expectari , ſiquidem & illâ eſſent antea imbuti. Quis porrò exiſtimet inter ipſa fidei exordia, de duobus Metropolitanis Eccleſiaſticis jam tum conſtituendis fuiſſe cogitatum in duabus, inquam, Eccleſiis tam vicinis , tam novellis , tam parvo Chriſtianorum numero conſtantibus , cùm nec Metropolitanorum Eccleſiaſticorum nomen vel poteſtas emerſiſſent? Si ergo tunc temporis proprium Epiſcopum habuit Vienna , certum eſt eum Metropoliticâ autoritate ornatum non fuiſſe.

Viennenſem Eccleſiam tūc temporis aliū non habuiſſe Epiſcopum à Lugdunenſi.

4. Ut credam Viennenſibus alium tunc præpoſitum non fuiſſe antiſtitem, quàm qui Lugdunenſibus præfectus erat, non leves me movent conjecturæ.

Primum enim id ex utriuſque loci vicinitate conjici admodùm probabiliter poteſt, uti & ex penuria virorum Epiſcopalium, quam in illa naſcente adhuc Eccleſia fuiſſe æquum eſt opinari. Ut autem illa Epiſcoporum penuria ſingulas civitates ſuum habere vetabat, ita modicus fidelium numerus faciebat, ut pluribus unus ſatis ac ſuper eſſet , quò ad remotiores civitates mitti poſſent Epiſcopi fidem prædicaturi , ſacramentiſque his conſignaturi , quæ ab alio quàm Epiſcopo conferri non poſſunt ; conſtitutis interim Presbyteris per viciniora oppida, à quibus regerentur , ſub Epiſcopi autoritate, illic commorantes Eccleſiæ. Quod enim Sardicenſis poſtea Synodus & aliæ plurimæ dixerunt de modica civitate , cui ſufficit unus Presbyter , ibi Epiſcopum conſtitui non oportere ; hoc etiam præſtitum eſſe erga amplas civitates, quibus ſoli ſufficiebant Presbyteri , dubitandum non eſt ; præſertim cùm & pauci erant fideles & vicina eſſet Metropolis , unde Epiſcopus ſive ad manuum impoſitionem , ſive ad alia Pontificalia munia accerſiri facilè poterat. Quod à Lugdunenſi erga Viennenſem Eccleſiam præſtari & eo potiori jure debebat, & eo faciliùs poterat, quod ſicut ex vicinarum illarum civitatum ſtatu conjicimus , Viennenſi transfuſum erat fidei donum à Lugdunenſi, quæ prima fidem ex Aſia ſuſceperat.

Simul ſcribunt delegantque Eccleſiæ.

II. Videmus utriuſque urbis Chriſtianos ſimul conjunctimque ſcribere de martyribus ſuis, & unicum legatum , eumque ex Eccleſia Lugdunenſi aſſumtum, Irenæum videlicet, mittere ad Romanum Pontificem, partim ut eum de ſtatu Eccleſiarum ſuarum certiorem facerent , partim ut ad ipſum Gallicanæ Eccleſiæ judicium deferret circa controverſiam, quæ in Phrygia orta erat de Montano , Alcibiade, & Theodoto Pſeudo-prophetis.

Nulla Viennenſis Epiſcopi mentio.

III. In hac tam celebris martyrii narratione aliqua , immò creberrima occurreret mentio Viennenſis Epiſcopi , ſiquidem proprium hæc civitas habuiſſet, & in eo præſertim loco, ubi legimus : *Quod ex utraque Eccleſia præſtantiſſimi quique, & quorum maximè labore & induſtriâ res hic conſtitutæ*

ὥστε συλλεγῆναι ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν

PARS I. CAP. XII.

πάντας τοὺς σπουδαίους καὶ δι᾽ ὧν μάλιστα συνεστήκει τὰ ἐνθάδε.

fuerant, SIMUL OMNES *tenerentur*. Verùm, ut de Lugdunenſi non tacet, cujus fortiſſimum agonem commemorat; ita de Viennenſi ne verbulum quidem: quem tamen à reliquo Martyrum grege diſcernere debuerat Epiſtola, (ſicut & Diaconum diſcrevit) ſi cum aliis comprehenſus eſt & paſſus. Si verò gentilium diligentiam fugit evaſítque manus (quod tamen nec de illorum temporum Epiſcopo, nec de curioſiſſimis inquiſitoribus credibile eſt) ſaltem illum exhiberet nobis Euſebius pro Chriſti grege ſolicitum, laborantíque Eccleſiæ ſubvenientem, præſertim poſt completum Pothini agonem, cujus mors neceſſariam reddebat utrique Eccleſiæ Epiſcopi Viennenſis curam ac ſolicitudinem; ſcripſiſſet ipſe Epiſcopus Viennenſis tum ad alios, tum maximè ad Epiſcopum Romanum & de Martyrum agone, & de Pſeudo-prophetis, & de Irenæo; ſi quidem illic fuiſſet aliquis conſtitutus.

IV. Cum una earum Eccleſiarum ab altera mutuaretur miniſtros, Lugdunenſis à Viennenſi, nonnullum indicium eſt, utrámque ab uno eodémque Epiſcopo adminiſtratam fuiſſe. Hoc porrò de Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ nomine Sancto legimus, eum Viennæ fuiſſe prognatum: ἀπὸ Βιέννης & tamen è Lugdunenſi clero fuiſſe, in eoque Diaconi miniſterio functum, quemadmodum doctiſſimus Euſebii interpres Valeſius optimè exiſtimavit.

V. Cùm Gallicanæ Eccleſiæ ad Victorem Papam literas dederunt de Paſchali controverſia, quæ tunc agitabatur, unicus Irenæus Epiſcopus Lugdunenſis nomine omnium fratrum ſcribit: nec uſpiam apparet Viennenſis Epiſcopus, qui tamen omittendus non fuiſſet in tanti momenti negotio, quod omnes totius Eccleſiæ Epiſcopos ſolicitos reddebat, & jam in Synodos frequentes convenire compulerat. Certè cùm tanta eſſet inter utramque illam civitatem & Eccleſiam neceſſitudo, unicæ ab utroque Epiſcopo Epiſtolæ ſubſcriptum eſſet, nec ſuffragium ſuum conferre omiſiſſet Viennenſis. Ex quo mihi rectè concludere videor, non alium illic tunc temporis conſtitutum fuiſſe Epiſcopum, quàm qui apud Lugdunum ſedem habebat; ex qua ſparſos ſive per Viennenſe, ſive per alia oppida Chriſtianos per ſecundi ordinis Sacerdotes regebat.

Hanc opinionem ex ipſa Epiſtola refelli objicit vir doctiſſimus Henricus Valeſius: ea quippe, inquit, Pothinum Epiſcopum Lugduni fuiſſe dicit, non autem Viennæ; diſtinguit etiam expreſſis verbis inter Lugdunenſem Eccleſiam & Viennenſem: nec antiquis ſcriptoribus in more eſt Eccleſiæ nomen tribuere niſi matrici, quam nos Cathedralem vocamus.

Ad primum facilè reſpondemus, nunquam in uſu vel olim fuiſſe, vel etiam eſſe in præſenti, ut Epiſcopus, qui plures ſuæ ditioni ſubjectas habuerit civitates vel oppida, plurium Epiſcopus nominetur, ſed illius tantùm, quæ præcipua erat & Epiſcopi ſedes: quod etiam iis contigit, quæ olim Epiſcopali dignitate ornatæ fuerant. Sic Cemelenenſi civitate & Nicæenſi Caſtro ſub uno Epiſcopo unitis, prior ſola dedit Epiſcopo nomen. Antipolitana ſede ad Graſſenſem civitatem tranſlata, & Malleacenſi Rupellæ conſtitutâ, nec prioris Epiſcopus dictus eſt Graſſenſis & Antipolitanus, nec poſterioris Rupellanus & Malleacenſis. Multò minus verò id actum eſt cùm aliæ civitates, aliave oppida, quæ nunquam tali honore decoratæ fuerant, inſignis alicujus civitatis Epiſcopo ſubjacebant. Quis enim modò Epiſcopum Lingonenſem & Divionenſem dixerit, vel Senonenſem & Melodunenſem, aut Atrebatenſem &

Duacenſem, Tornacenſem & Inſulanum, & ſic de ſexcentis aliis? PARS I. CAP. XII.

Ad ſecundam objectionis partem dico, diſtingui inter Lugdunenſem & Viennenſem Eccleſias, etſi inter Lugdunenſem & Viennenſem Epiſcopum non diſtinguatur. Nota eſt enim vocis Eccleſiæ acceptio apud Apoſtolum Paulum Apoſtolicoſque ſcriptores uſurpari ſolita pro quolibet fidelium cœtu. Quæ acceptio Pothini Apoſtolicorum virorum diſcipuli tempore vigebat, cùm etiam ſequentibus ſæculis in uſu fuerit. S. Athanaſius in Apologetico II. contra Arianos hæc habet, quibus ſententia noſtra confirmetur de Lugdunenſi & Viennenſi Eccleſiis ſub uno Epiſcopo degentibus, & de Eccleſiæ nomine iis etiam civitatibus impertito, quæ Epiſcopales ſedes non erant: *Mareotes*, inquit, *regio eſt Alexandriæ, nec ullus unquam in ea fuit Epiſcopus, ac ne Corepiſcopus quidem: ſed univerſæ ejus regionis Eccleſiæ ſubjectæ ſunt Epiſcopo Alexandrino. Singuli autem Presbyteri proprios habent pagos, eoſque maximos, denos interdum, aut plures.* Apud Sozomenum etiam lib. 7. hiſt. cap. 19. hæc legimus: *Per Scythiam cum ſint civitates multæ, unum duntaxat hæ omnes Epiſcopum habent.* Canone xv. Sardicenſi: *Si*, inquit, *eſt proxima civitas, in qua eſt Presbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat.* Ubi vides longè etiam poſt Irenæi tempora & civitatis plebem non ab Epiſcopo, ſed à Presbytero ſolùm adminiſtratam, & Eccleſiæ nomine decoratam fuiſſe. In Romana Eccleſia eodem ſenſu uſurpata eſt, teſte Innocentio Papa I. Ep. ad Decentium cap. 5. *De fermento verò*, inquit, *quod die Dominico per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ.* Et Athanaſius in eadem Apologia II. citata Synodum Romanam, à qua in communionem ſuſceptus erat, ait celebratam eſſe in Eccleſia, in qua Biton Presbyter plebem colligebat. In Gallicana diœceſi de qua quæſtio eſt, à Concilio Regenſi a. 439. conceditur, ut Armentario à ſede Ebredunenſi dejecto, cuicumque de Epiſcopis liceat *unam Parochiarum ſuarum Eccleſiam cedere, in qua aut Corepiſcopi nomine, ut idem Canon* (Nicæn. 8.) *aut peregrina, ut aiunt, communione foveatur.* In quo canone quinquies eo ſenſu uſurpatur Eccleſiæ nomen; bis etiam in quarto, toties in quinto. Ac ne quam illuſtrium Eccleſiarum intactam prætermittamus, idem nobis conſtat de Africana ex Africani Codicis Canonibus 33. 98. 99. & aliis, ubi à matrice Eccleſia diſtinguntur aliæ Eccleſiæ, eâdem tamen appellatione gaudentes. Vide apud Dionyſium Exiguum citatos Canones quibus exſcribendis brevitatis gratiâ ſuperſedemus.

VI. Ex veteri traditione Valentinæ & Arelatenſis Eccleſiarum, & ex actis martyrum, quæ apud Surium jacent, docemur plurimos populos Lugduni vicinos ad fidem Chriſti, Irenæo vel prædicante vel mittente, fuiſſe converſos, eumdemque per ea loca Chriſtiani cultûs fundamenta jeciſſe. Ita enim habent acta Martyrii SS. Felicis Presbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum: *Igitur Beatiſſimus Irenæus Lugdunenſis Vrbis Epiſcopus, conſequenti tempore martyr, in quo diſpoſitione divina inſtituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate conſtabant, Felicem Presbyterum, tam converſatione, quàm nomine, Fortunatum in quo conſummationis divitias adfuturas rei jam vocabulum promittebat, & Achilleum Diaconum Valentinæ Vrbi pro imbuendæ prædicationis ſeminario deſtinavit.* Ubi & generatim fidei illic condendæ fundamenta in Irenæo eſſe poſita divina diſpoſitione aſſerit autor, & in particulari miſſos

In viciniis civitatibus fidē fundavit Irenæus.
Apud Surium 23. April.

eſſe ab eo Valentiam fidei præcones commemorat. Quod & narratum reperimus in Arelatenſi Breviario ad diem 23. Aprilis, in qua eorumdem ſanctorum Martyrum ſolennitas celebratur. Sed & utrumque monumentum de aliis Veſontionem ab eodem directis mentionem facit, de ſanctis videlicet Ferreolo & Ferrutione, *quos*, inquiunt acta apud Surium, *memoratus Beatiſſimus antiſtes* (Irenæus) *deſtinaverat ad Veſuntionenſis civitatis Eccleſiam inſtituendi fundaminis conſtructione locandam.* Ex quibus apparet rariſſimam etiam poſt mortem Pothini fidem Chriſtianam in illis regionibus fuiſſe: & quod maximè intendimus, Viennenſem Eccleſiam non alium Epiſcopum à Lugdunenſi habuiſſe. Si enim proprium habuiſſet, illius partes fuiſſent Valentiam ſibi propinquam fide Chriſtianâ imbuere, non Lugdunenſis Epiſcopi, qui longè remotior erat, & Viennam mediam habebat inter ſe & Valentiam, utrámque ad Rhodanum ſitam.

Gallicani Epiſcopi in ſupplici ad Leonem libello priùs Arelate Epiſcopum fuiſſe ſcribunt quàm Viennæ.

VII. In ſupplici libello comprovincialium Epiſcoporum Metropolis Arelatenſis Leoni Papæ oblato ſecurè aſſeritur, quòd *prima intra Gallias Arelatenſis civitas miſſum à beatiſſimo Petro Apoſtolo ſanctum Trophimum habere meruit ſacerdotem; & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum:* PRIÚSQUE *alia loca ab hoc rivo fidei, quem ad nos Apoſtolicæ inſtitutionis fluenta miſerunt, meruiſſe manifeſtum eſt ſacerdotem,* QUAM VIENNENSIS CIVITAS, *quæ ſibi nunc impudenter & notabiliter primatus expoſcit indebitos.* Non aiunt Epiſcopi, ut mihi quidem videtur, Viennam accepiſſe antiſtitem ab illo rivo fidei ſeu Trophimo (quod etſi dicerent, neſcio an falſi quis poſſet arguere) ſed dicunt alia loca priùs Epiſcopos habuiſſe ab illo fidei rivo, quàm Viennenſis civitas proprium haberet ſacerdotem; hoc manifeſtum eſſe aſſerit, & ita manifeſtum, ut impudentiæ notabilis eſſe dicat, quòd contra jus tam apertum primatus indebitos expoſceret Vienna. Hoc ſi ita eſt, cùm ex Gregorio Turonenſi Trophimi adventus pluribus annis Pothini & Irenæi ætate poſterior ſit, clarum eſt horum temporibus Viennam proprium non habuiſſe Epiſcopum. Dices hæc gratis aſſeri ab Epiſcopis Gallicanis vel mendacio cauſſæ ſuæ patrocinantibus, vel minùs quàm par erat inſtructis. Verùm quis tam malè de ſapientiſſimis doctiſſimiſque Gallicanæ Eccleſiæ antiſtibus ſentire velit, ut id manifeſtum eſſe tam confidenter aſſererent coram Romano Pontifice, quod vel certum non eſſet apud omnes, vel falſum eſſe ipſi probè ſcirent: præſertim cùm tunc temporis antiquus ille Eccleſiarum Gallicarum ſtatus non ita obſcurus eſſet, ut eſt hodierna die, nec poſſet detectum ſemel mendacium niſi iratiorem Leonem facere & Eccleſiæ Arelatenſis juribus infenſiorem. Denique nihil tale objectum à Pontifice, qui allegationibus conſideratis præſentium utriuſque partis Clericorum, annuere utriſque viſus eſt, cùm utrique Metropoliticum jus aſſeruit, attributis unicuique certis civitatibus.

CAPUT XIII.

Probabile eſſe unicum in Galliis fuiſſe Epiſcopum, quo tempore Lugdunenſi Eccleſiæ præpoſitus eſt Irenæus.

VIII. TAntum abeſt, ut proprium Epiſcopum Viennenſi civitati præpoſitum tunc fuiſſe credam, ut certum propè apud me ſit in ſola Lugdunenſi ſedem Epiſcopalem fuiſſe. Quæ ſuſpicio præterquam quod ex præcedentibus conjecturis firmatur, augetur etiam ex aliquot Euſebii locis attentiùs conſideratis. Libro enim quinto, cap. 24. videtur aſſerere omnibus qui in Gallia erant Chriſtianis præfuiſſe tunc temporis Irenæum, cùm Victorem PP. per literas moneret, ne Eccleſias Aſiaticas à ſua communione abſcinderet: *Inter quos* (Epiſcopos) inquit, *& Irenæus ex perſona fratrum in Gallia commorantium, quibus præerat, tradidit per literas, &c.* Si enim præerat Irenæus Galliæ Chriſtianis, jure ſacerdotali proculdubiò præerat. Quod enim ait vir Illuſtriſſimus, per vocem *ἀδελφῶν fratrum* ceteros Galliarum Epiſcopos intelligendos eſſe, quibus Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus jure vel Metropolitico vel Exarchico præfuerit, miror ego viro erudito in mentem veniſſe. Quis enim credat ſecundo Eccleſiæ ſæculo, quo Chriſtianæ fidei fundamenta trans Alpes vix erant poſita, quo naſcenti Eccleſiæ ne mutire quidem licebat his in regionibus, quo denique primaria Galliarum civitas vix alterum antiſtitem à Photino habebat, eam Hierarchiæ formam jam in Eccleſias inductam eſſe, quæ & Epiſcopos Metropolitanis; & Metropolitanos Exarchis ſubjiceret? Quod ante Synodi Nicænæ tempora difficillimum eſt deprehendere, etiam in his regionibus, quæ ab Apoſtolis fundatæ primitias ſpiritûs fidei & diſciplinæ hauſerunt. Fratrum autem nomine, Chriſtianam plebem intelligi non dubitabit, qui illorum temporum uſum attenderit loquendi modum Euſebio familiarem, ipſam denique Epiſtolam Lugdunenſium Martyrum, quæ Eleutherum Romanum Epiſcopum, Patrem appellat, octies ad minus fratrum nomine Chriſtianos quoſque deſignat: qui mos erat in Eccleſiam Dei ob eam maximè cauſſam invectus, *quia unum Patrem Deum* (ut habet Tertullianus Irenæo ferè *σύγχρονος* in Apologetico) *agnoſcerent, unum Spiritum ſanctitatis biberent, & de ejuſdem ignorantiæ utero ad unam veritatis lucem expaviſſent.*

ἐν αἷς (ἐπισκόπους) καὶ ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσώπου ὧν ἡγεῖτο κατὰ τὴν Γαλλίαν ἀδελφῶν ἐπιστέλλει.

P. de Marca diſſ. de Primatu Lugdun. num. 112.

Huic loco Euſebii ex altero lucis plurimum affulget, capite videlicet 22. ejuſdem libri: ubi dum recenſet varias Synodos Romanam, Palæſtinam, Ponticam, Oſrhoenam, & Corinthiam, ſeu Achaïcam, quæ adversùs Aſiaticos circa Paſchalem diem Judaïzantes collectæ ſunt, addit his & Gallicanam conflatam ex Parochiis ſeu Eccleſiis quas Irenæus Epiſcopus adminiſtrabat: καὶ τῶν κατὰ Γαλλίαν δὲ παροικιῶν ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει; Id eſt: *Et Eccleſiarum ſeu Parochiarum Galliæ, quarum Irenæus Epiſcopus erat*, ſeu *quas ut Epiſcopus adminiſtrabat*. Ubi plura obſervanda ſunt. Primùm alio modo hic enunciari ab Irenæo hoc idem quod ſuperiùs dictum retulimus de fratribus in Gallia commorantibus, quibus præerat Irenæus: ubi fratribus præeſſe, &, Eccleſias ſeu Parochias regere ut Epiſcopus, idem ſonant. Alterum eſt, ex his mani-

feſtum eſſe pluribus Eccleſiis præpoſitum fuiſſe Irenæum, ut abſurdum non ſit eum cum Lugdunenſi Viennenſem adminiſtraſſe. Tertium non magis in hac occaſione Epiſcopum alium ab Irenæo apparere, quàm in ſequentibus Epiſtolis in eadem controverſia ſcriptis, vel in iis quæ à Martyribus ſcriptæ ſunt. Denique maximè obſervandus eſt loquendi modus Euſebii: cùm enim de aliarum provinciarum decretis ſermonem habet, appellat diſertè Synodos Epiſcoporum, ipſoſque Epiſcopos, quorum ore prolata ſunt: cùm verò de Galliis, jam non Synodos Epiſcoporum, ſed Eccleſiarum decretum commemorat, quod manarat ab Eccleſiis Galliæ, quas Irenæus Epiſcopali autoritate regebat. Id enim vox ἐπισκόπει ſignificare mihi videtur, quæ proinde Irenæi in alios Epiſcopos poteſtatem ſignificare non poteſt. Hoc certè credere me profiteor, ſi plures fuiſſent tunc in Gallia Epiſcopi, non unum vice omnium in arenam venturum fuiſſe, præſertim cùm hæc de Paſchate controverſia ex pauciori vel majori numero Epiſcoporum decernenda videretur. Non nos quidem latet Epiſcoporum nomen à Rufino Euſebium interpretante poſitum fuiſſe, pro Fratrum nomine; ſed nec eruditis ignotum eſt, ne interpretis quidem nomen Rufinum mereri, qui ex profeſſo non verba vel ſenſum autoris, quem vertendum ſuſceperit, attendere ſolet, ſed omnia pro nutu & voluntate plerùmque reddit, Paraphraſtis magis perſonam quàm interpretis induens.

Ad Euſebium autem ut revertamur, videtur is ſermonem de controverſia Paſchali inſtituiſſe ex occaſione variarum Synodorum ex quibus celeberrimos quoſque Epiſcopos, qui tunc temporis per provincias florebant, ob oculos ponere ſatagebat. Undè ſi alii floruiſſent in Gallia præter Irenæum, eos proculdubiò numeraſſet. Ita à Nicephoro Calliſti intellectum eſſe Euſebium, quem κατὰ πόδας ſequitur manifeſtum eſt ex libri 4. ejus hiſtor. cap. 26. *Circumferantur*, inquit, *etiamnum celebratarum eo tempore Synodorum literæ, quæ variarum hinc & inde Eccleſiarum Epiſcopos deſignant Romanæ ſcilicet Victorem, Ieroſolymitanæ Narciſſum, Cæſareæ Palæſtinæ Theophylum, Tyriorum Caſſium, Ptolemaidis Clarum. Eædem literæ Ponti Eccleſiis tum præfuiſſe indicant antiquiſſimum Palmam: Galliæ autem atque etiam Oſroenæ Eccleſiarum Irenæum.* Ubi Galliæ unicum Irenæum Epiſcopum deſignat: qui cùm Euſebio hac in re concinat, rejiciendus non eſt, ſicut rejici debet cùm ab eo diſſentit circa Oſrhoenam, quam Irenæo pariter ſubjicit, quámque vetus Nicephori Interpres de Gallica regione trans Rhenum poſita interpretatus eſt: unde ſuſpicari licet mendum eſſe in Græco hujus autoris textu.

Ex Gregorio Turonenſi & vita S. Saturnini ſententia noſtra confirmatur.

IX. Suffragatur opinioni noſtræ vitæ ſancti Saturnini Tolozæ Epiſcopi & Martyris autor, cujus antiquitatem comprobat Gregorius Turonenſis, qui ex ea nonnulla deſcripſit libro 1. Hiſtor. cap. 2. *Hujus* (Decii Imperatoris) *tempore*, inquit, *ſeptem viri Epiſcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut hiſtoria paſſionis ſancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim. Sub Decio & Grato Conſulibus, ſicut fideli recordatione retinetur, primum ac ſummum Tolozana civitas ſanctum Saturninum habere cœperat Sacerdotem.* Hæc enim verbum è verbo leguntur in vita ſancti Saturnini apud Surium die xxix. Novembris: quæ ſola à Gregorio exiſtimaverim ab autore illo excerpta, ut Epocham Epiſcopatûs Saturnini certam faceret. Cùm verò aliundè noſſet cum Saturnino Trophimum & alios quinque in Gallias adveniſſe, ex unius ætate

aliorum ætatem arguit. Ceterùm ex illa vita ſex reliquorum Epiſcoporum nomina mutuatus non eſt : alioquin ipſa autoris verba retuliſſet, quæ in Suriana Saturnini vita non extant modò. Quæ tamen ſi quis pertinaciùs contenderit ex vita Saturnini habuiſſe Gregorium, non contradicam. Hoc unum monebo, nihil inde quicquam autoritati vitæ Surianæ detrahi ; certum eſt enim ejuſmodi Sanctorum vitas plerúmque ex antiquis Lectionariis deſcriptas, in quos codices cùm vitæ illæ conjicerentur inter publicas Eccleſiæ preces recitandæ, decurtari ſolebant & iis minui , quæ feſto propria non eſſe intelligebantur, ne longiùs quàm par erat officia protenderentur. Alterum addo ne prologus initio vitæ præfixus cuiquam imponat & contemtum operi arceſſat, luce clarius eſſe non prologum autoris eſſe, ſed lectionem quandam ex breviario aliquo huc mala arte tranſcriptam & aſſutam vice prologi. Porrò antiquitate & autoritate narrationis hujus ſcripti confirmatis mirum in modum innoteſcit Gallicanæ Eccleſiæ ſtatus tum Lucii Veri Imperatoris, Irenæíque Epiſcopi Lugdunenſis temporibus, tum etiam Decii Gratíque Conſulum & ſancti Trophimi Arelatenſis Epiſcopi ætate. Concinit enim autor ille Severi Sulpitii teſtimonio, *ſeriùs trans Alpes Dei religionem ſuſceptam* aſſerentis, manifeſtúmque facit & paucos per illa tempora Chriſtianos fuiſſe, pauciſſimoſque proinde Epiſcopos. Ita enim ſtatim ab initio de Decii Saturninique temporibus : *Tempore illo quo poſt corporeum Domini & Salvatoris adventum, exortus in tenebris ſol ipſe juſtitiæ, ſplendore fidei illuminare Occidentalem plagam cœperat : quia* SENSIM ET GRADATIM *in omnem terram ſonus Evangeliorum exivit,* TARDOQUE PROCESSU IN REGIONIBUS NOSTRIS *Apoſtolorum prædicatio coruſcavit* (Apoſtolorum nomine Apoſtolicos etiam viros & Apoſtolorum ſucceſſores comprehendit : pergit autor.) *Cùm* RARÆ *in aliquibus civitatibus* ECCLESIÆ PAUCORUM CHRISTIANORUM DEVOTIONE CONSURGERENT, *& crebra miſerabili errore gentilium nidoribus fœtidis* IN OMNIBUS LOCIS TEMPLA FUMARENT : *antè annos ſatis plurimos, id eſt, Decio & Grato Conſulibus, ſicut fideli recordatione retinetur, &c.* Et iterùm poſt medium. *Paucis id temporis Chriſtianis.* Quæ quomodo cum illa Epiſcoporum multitudine, quam alii aſſerunt, conciliari queant planè non intelligo. Certè Theodoritus de ſancto Irenæo ita loquitur in 1. Dialogo *Immutabilis* dicto, ut Galliarum Apoſtolum fuiſſe ſignificet. Εἰρηναῖον, inquit, ὃς τῆς Πολυκάρπου διδασκαλίας ἀπήλαυσεν, ἐγεγόνει δὲ φωστὴρ Γαλατῶν τῶν ἑσπερίων : Id eſt, *Irenæum, qui Polycarpi auditor & diſcipulus fuit, lumenque Gallorum Occidentalium.* Et in Epiſtola nuncupatoria compendii hæreticarum fabularum ad Sporatium : Εἰρηναίου, inquit, τοῦ τὰ Κελτικὰ καὶ γεωργήσαντος καὶ φωτίσαντος ἔθνη : Id eſt, *Irenæi qui Celticas gentes excoluit & illuminavit.*

X. Obſervatione dignum eſt & pro ſententia noſtra non invalidum argumentum, quod Euſebius de Gallicanis illorum temporum Epiſcopis ſi Pothinum & Irenæum excipias, nunquam mentionem facit. Sive cùm de Eccleſiarum fundatione, ſive cùm de perſecutione gentilium, ſive cùm de judiciis adverſus hæreticos habitis, ſeu denique cùm de controverſia Paſchali, conventibus ea de re congregatis, Epiſtoliſque ſcriptis ad Eccleſias. Unus ubique Lugdunenſis Epiſcopus commemoratur ; nuſquam Viennenſis, nuſquam aliarum civitatum antiſtites. Hoc in illa inſigni Epiſtola Martyrum, totáque Euſebii de iiſdem narratione clarum eſt, libro 1. cap. 1. Hoc cap. 3.

PARS I. CAP. XIII.

ubi ortâ de Montano, Alcibiade, Theodotóque Pſeudoprophetis contentione: *Qui in Gallia*, inquit, *erant fratres privatum de his judicium ſuum eidem Epiſtolæ ſubjunxerunt*. Hoc cap 23. de quæſtione Paſchali, ubi commemorat quidem Concilia & Synodicas Epiſcoporum Palæſtinæ, Ponti, ipſius Romæ & aliorum; ſubdit de Galliis: ϗ τῶν κατὰ γαλλίαν δὲ παροικιῶν ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει *Epiſtola quoque Eccleſiarum Galliæ extat, quibus præerat Irenæus*. Et cap. 24. ἐν οἷς ϗ ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσώπου ὧν ἡγεῖτο κατὰ τὴν γαλλίαν ἀδελφῶν ἐπιστείλας. *Ex quorum nomine Irenæus in Epiſtola, quam ſcripſit nomine fratrum quibus præerat in Gallia.*

οἱ κατὰ γαλλίαν ἀδελφοὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν ϗ περὶ τούτων ὑποτάξαντες.

XI. Non longè latéque admodùm diffuſam eſſe per Gallias prędicationem Evangelii, ac proinde non multis in locis conſtitutos Epiſcopos Pothini & Irenæi temporibus, plura ſunt adhuc quæ perſuadeant. Primùm enim pauci admodum erant Evangelii præcones apud Lugdunum, ubi primùm, & quidem velut ex occaſione fides Chriſti annunciata: qui vix duabus ampliſſimis civitatibus doctrinâ chriſtianâ imbuendis ſufficere potuerunt; idque furtim & clanculum propter diligentem præſidum inquiſitionem. Deinde diù poſt Pothini martyrium legimus Veſontionem & Valentiam nondum Chriſti fidem audiſſe, & ad utramque civitatem miſſos ab Irenæo qui illic prædicarent; ut ſuperiùs pag. 476. retulimus, quos nec adhuc Epiſcopos inſtitutos teſtatur. Et tamen Veſontio Lugduno non diſtat longo itineris intervallo, Valentia multo etiam vicinior. Denique quàm funditùs jacta per illam regionem fidei ſemina eradicarint, naſcentéſque Eccleſias popularint ſubſequentes perſecutiones, veteribus monumentis teſtatum habemus. Illa enim, quæ Marco Aurelio & Lucio vero Imperantibus, Pothinum ſuſtulit, ita deſæviit: ὥστε συλλεγῆναι ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν πάντας τοὺς σπουδαίους, ϗ δι' ὧν μάλιστα συνειστήκει τὰ ἐνθάδε: *Adeo ut ex utraque Eccleſia præſtantiſſimi quique, & quorum maximè labore atque induſtriâ res hic conſtitutæ fuerant, ſimul omnes tenerentur.* Quibus addunt acta S. Epiphodii, qui in eadem perſecutione Martyrio coronatus eſt, quod per illam *penè ad integrum Chriſti nomen à Gentilibus crederetur extinctum*. In alia verò perſecutione ſub Severo, quæ Irenæum Pothini ſucceſſorem cælo tranſmiſit, quantam vaſtitatem Eccleſiis intulerit, docent nos Uſuardus aliique Martyrologiorum ſcriptores, dum narrant Irenæum *cum omni fere civitatis ſuæ populo coronatum eſſe glorioſo martyrio.* Quibus ſuffragatur Gregorius Turonenſis lib. 1. Hiſtoriæ cap. 27. Si tamen illius eſt caput iſtud, quod & in MSS. nonnullis Codicibus deſideratur, & aliqua quibus ſuſpectum reddatur continet: velut cùm Vetii Epagathi & aliorum martyrum quadraginta octo paſſionem Irenæi Martyrium ſubſecutam eſſe ſcribit. Quamobrem quæ de poſterioribus iſtis martyribus habet Gregorius jungenda eſſe opinor cum iis quæ initio capitis ſcripſit de Pothino; ceteris, quæ interpolata eſſe videntur, reſectis in hunc modum: *Ex quibus & ille primus Lugdunenſis Eccleſiæ Pothinus Epiſcopus fuit, qui plenus dierum, diverſis affectus ſuppliciis pro Chriſti nomine paſſus eſt. Poſt hunc & quadraginta octo Martyres paſſi ſunt: ex quibus primum fuiſſe legimus Vetium Epagatum.* Si cui tamen placet narratio de Irenæo, quæ alioqui vera poteſt eſſe & ex bonæ notæ monumentis deſcripta, hinc habemus quod *tanta* cum Irenæo *multitudo Chriſtianorum ob confeſſionem Dominici nominis eſt jugulata, ut per plateas flumina currerent de ſanguine Chriſtiano, quorum nec*

Epiſt. Eccl. Lugd. apud Euſeb. lib. 5. cap. 1.

S. Epiphodii acta apud Surium.

nec numerum nec nomina colligere potuimus. Hæ igitur perſecutiones ita vaſtarunt vix pueraſcentes Eccleſias, ut penè extinxerint; at mirum non ſit quod narrat autor vitæ S. Saturnini, raras paucorum Chriſtianorum Eccleſias fuiſſe in Galliis, cùm ad eas miſſus eſt Saturninus unà cum Trophimo & quinque aliis Coepiſcopis.

XII. Cum Imperatorum & Præſidum Romanorum hoc eſſet conſilium, ut Chriſtianam religionem penitus delerent in Galliis, ubi primùm viſa eſt ſub Lucio Vero exurgere; dubium non eſt quin diligentiſſimè per omnes Gallias inquiſierint adverſus Chriſtianos. Nulla tamen perſecutionis contra aliam Eccleſiam motæ memoria uſpiam habetur, præter eam, quæ Lugdunenſes Viennenſeſque fideles exercuit. Quis porrò credat nullam hujus (ſi fuiſſet) notitiam ad Euſebium perventuram fuiſſe, nullamve de ea mentionem faciendam à Martyribus Lugdunenſibus, qui proculdubio eas Eccleſias affectu & ſolicitudine ſua foviſſent, quarum fundamenta jeciſſent ipſi, quáſque Aſiaticis Romaniſque non minus curæ eſſe & amori probè noverant?

Quando, ubi & à quo ordinatus S. Irenæus.

Jam verò occurrendum eſt objectioni, quæ cuivis facilè in mentem veniet adversùs noſtram de unico Galliarum Epiſcopo opinionem. Si, inquis, ita eſt, à quo Irenæus poſt Pothini mortem ſacerdotii honorem conſecutus eſt per impoſitionem manuum, quam nemo neceſſariam eſſe inficias ierit.

Reſpondeo hanc dignitatem conſecrationemque ab ipſo Pontifice Romano adeptum eſſe Irenæum. Quod in ea profectione contigiſſe reor, quam ex martyrum delegatione ſuſcepit teſte Euſebio: de qua quidem non levis oritur difficultas.

H. Valeſius not. ad cap. 4. lib. 5. Euſeb.

In tres porrò varias opiniones ſcindi video autores graviſſimos, Cardinalem Baronium, Franciſcum Feuardentium, & Henricum Valeſium. Hic legationem illam à Lugdunenſi quidem Eccleſia, annitentibus Martyribus, deſignatam eſſe exiſtimat, tam in Aſiam, quàm ad Romanum Pontificem; Irenæumque ad eam obeundam à clero delectum, à Martyribus commendatum eſſe, verùm ſuperveniente Pothini morte in alium fuiſſe tranſlatam, Irenæo Lugduni retento: ne in tanta rerum difficultate ſuo præcipuo lumine ac ſuſtentaculo privaretur viduata mox ſuo Paſtore Eccleſia. Franciſcus verò Feuardentius in vita S. Irenæi operibus ejus præfixa, utrâque legatione putat Irenæum eſſe perfunctum adhuc Pothino in vivis agente, à quo & à ceteris Martyribus in carcere conſtitutis ad Eleutherum Papam & ad Aſianos fratres miſſum eſſe ſcribit. Baronius denique ad An. Chr. 179. putat Irenæum à Martyribus miſſum eſſe ad Eleutherum Papam, (de Aſiana profectione nihil ſcribens) & eam reipſa obiiſſe legationem. Ultimam hanc opinionem, quæ Baronii eſt & Petavii, paucis exceptis amplectimur. Primùm quia Euſebianæ narrationi magis conſona: auctor quippe ille refert ex Epiſtola Martyrum ab iiſdem miſſum eſſe Romam Irenæum; hunc autem legatione ſua non eſſe perfunctum minimè aſſerit, quod proculdubio animadvertiſſet; hæc enim intererat plurimùm non ignorari. Deinde quia ſuffragatorem habemus Hieronymum, qui Romæ diutiſſimè commoratus, ſcriniorumque Apoſtolicorum particeps factus, hoc partim ex traditione Urbis, partim ex monumentis adhuc tunc ſuperſtitibus potuit ediſcere. Ab hoc utroque ſcriptore ægrè admodùm divelli debemus, nec niſi graviſſimis momentis ac rationibus

abrepti; quæ in præſenti negotio non occurrunt. Quod enim ſcribit Doctiſſimus Euſebii illuſtrator Valeſius: *Quod credibile non eſt poſt mortem Pothini Epiſcopi deſtitutâ ſ.opaſtore Lugdunenſium Eccleſiâ, confeſſores illos & martyres Chriſti Irenæum Preſbyterum tam procul amandaſſe, idque in ipſo perſecutionis ardore. Erat enim Irenæus præcipuum lumen & decus Lugdunenſis Eccleſiæ, quemadmodum ex Epiſtola martyrum diſcimus; & quo uno maximè univerſa loci hujus Eccleſia ſuſtentabatur.* Hoc, inquam, non urget, niſi adversùs eorum opinionem, qui Irenæum ad Aſiæ Phrygiæque fratres perrexiſſe exiſtimant. In eos verò, qui Romam tantùm ad Eleutherum profectum eſſe, cum Hieronymo, immò cum Euſebio ſentiunt, nihil prorſus facit. Non enim abſurdè credetur profectus eſſe Romam Irenæus ſtatim poſt Pothini mortem ob magni momenti negotia, cùm abſurdum non fuerit eumdem illuc directum eſſe à Pothino ceteriſque martyribus adhuc in carcere detentis. Eratne enim tunc minùs deſtituta paſtore ſuo Lugdunenſium Eccleſia? an remiſſior perſecutionis æſtus? an minùs neceſſarius agonizanti Eccleſiæ Irenæus, lumen columenque afflicti gregis? Immò verò magis tunc neceſſarius: poſtea enim ſublatis per martyrium Pothino ceteriſque Eccleſiæ alumnis ac miniſtris, quievit ad tempus Gentilium furor, perſecutioniſque æſtus deferbuit. Deinde non adeò diuturna erat Romana profectio homini apud Lugdunum conſtituto, (quippe quæ quadraginta dierum ſpatio facilè confici poteſt) ut ab ea ſuſcipienda deterreri poſſet quibuſlibet rerum anguſtiis Irenæus.

Sunt etiam in libris Irenæi, plura quæ eum Romam petiiſſe innuunt, qualia ſunt quæ de Romana Eccleſia Romaniſque Pontificibus, & quæ adversùs ſchiſmaticos Romæ commorantes ſcribit. Denique major erat Chriſtianorum erga martyres honor ac reverentia, quàm ut eorum conſilia ac vota inter ipſos carcerum ſqualores concepta negligerent, aut in irritum mitterent: Lugdunenſium porrò martyrum eo potior ratio haberi debuit, quòd Pothinus, qui totius illius Eccleſiæ caput erat & paſtor, martyrum quoque dux & Coryphæus in Gallia fuerat.

Sed quid ſi ante Pothini martyrúmque mortem ad Eleutherum profectus eſt Irenæus? jam certè evaneſcet Valeſii objectio ipſo etiam confitente, quæ alias quoque non nocet. At revera eum vivente adhuc Pothino Romam petiiſſe ſuadet narrationis Euſebianæ ſeries, quæ primùm legationem Irenæi commemorat, tum Pothini mortem, Irenæique in ejus locum ſubſtitutionem ediſſerit. (Quod enim de illius Epiſcopi morte ſuperiùs dictum erat, hoc ex neceſſitate non interrumpendæ Epiſtolæ martyrum contigit, nec Euſebio narranti tribuendum eſt.) Suadet etiam, Hieronymus, qui in libro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, hæc de Irenæo habet: *Irenæus, Pothini Epiſcopi, qui Lugdunenſem in Gallia regebat Eccleſiam, Preſbyter,* A MARTYRIBUS *ejuſdem loci ob quaſdam Eccleſiæ quæſtiones legatus Romam* MISSUS, *honorificas ſuper nomine ſuo ad Eleutherum Epiſcopum* PERFERT *literas.* POSTEA *jam Pothino propè nonagenario ob Chriſtum martyrio coronato, in locum ejus ſubſtituitur.* In his diſtinguit apertiſſimè rerum geſtarum ordinem, ut primùm legatione perfunctus ſit Irenæus, non à Lugdunenſi Eccleſia, ſed à Martyribus miſſus; poſteà verò in locum defuncti Pothini conſecratus. Quibus vel Euſebium interpretatur non ita rerum tempora diſcernentem, vel iſtud etiam ex aliis autoribus refert. Alios enim ab Euſebio autores ea de re conſultos eſſe ab Hieronymo,

ſuggerere videntur nonnulla diſcrimina, quæ inter ipſius & Euſebii narrationem reperiuntur: hic enim diſertè Pothinum aſſerit nonagenario majorem fuiſſe; ille *ferè* nonagenarium: Hieronymus Irenæum vocat Pothini Preſbyterum; Euſebius, Eccleſiæ Lugdunenſis: primus ait Irenæum honorificas *ſuper nomine, ſuo* literas detuliſſe; nihil tale in Euſebiano Epiſtolæ fragmento reperitur, quæ ex his verbis continuiſſe videtur laudes Irenæi, nomini ejuſdem reſpondentes: qui quidem, ut cap. 24. lib. 5. ſcribit Euſebius, *nomini ſuo verè reſpondens, nec ſolo nomine, ſed etiam vitæ inſtituto ac propoſito pacificus, pro Eccleſiarum pace hæc monuit & allegavit.* His ſimilia viderat Hieronymus in Epiſtola integra martyrum de Irenæo, quæ fortè apud Egeſippum jacebat; quem ſæpè laudat tanquam rerum Eccleſiaſticarum indagatorem ſcriptoremque curioſum. Egeſippus enim, teſte eodem Hieronymo libro de ſcriptor. Eccleſiaſt. *omnes à Paſſione Domini uſque ad ſuam ætatem Eccleſiaſticorum actuum texit hiſtorias, & aſſerit ſe veniſſe ſub Aniceto Romam, & perſeveraſſe uſque ad Eleutherum ejuſdem urbis Epiſcopum.* Unde cùm Eleutherum ſub ejus Pontificatûs initia adierit Irenæus, potuit Romæ videre Egeſippus Irenæum: ſed ſive viderit, ſive non, ad ea certè tempora pervenit, in quibus hæc in Galliis agebantur, quæ ab eo in ſua hiſtoria eſſe prætermiſſa quis exiſtimet? Quamobrem Hieronymo, cui autor iſte familiaris erat, fides major eſt habenda, quàm cuiquam alteri.

Non videri aliam ob cauſſam miſſum Iræneum, quã ut ordinaretur.

Jam verò ut Valeſii argumentum, in noſtræ opinionis patrocinium convertam, nunquam mihi perſuadebit, nec cuiquam alii rem attentiùs conſideranti, confeſſores illos & martyres Chriſti, ipſum Pothinum Pontificem, totamque illam Eccleſiam, id cepiſſe conſilii, ut Irenæus præcipuum lumen & decus Lugdunenſis, immò & totius Gallicanæ Eccleſiæ, cui uni incumbebat novelli hujus edificii moles, tam procul amandaretur, in ipſo, inquam perſecutionis ardore, Epiſcopo in vinculis poſito, ſupremamque mortis ſententiam jamjam excepturo, plurimis in illa Eccleſia Chriſtum abnegantibus, omnibus, ut ait idem Euſebius, tunc temporis graviſſimo metu perculſis, & hærentibus ob incertum confeſſionis exitum, comprehenſis ex utrâque Eccleſia præſtantiſſimis quibuſque, & quorum maximè labore atque induſtriâ res illic conſtitutæ fuerant, qui ſimul omnes in carceribus detinebantur: vix, inquam, ſed ne vix quidem credibile eſt Irenæum, trepidanti Eccleſiæ tam neceſſarium, Romam mittendum tunc temporis fuiſſe ob hoc ſolùm, ut literas ad Eleuterum perferret, judiciumque Gallicanorum fratrum circa novellas Montani ejuſdemque farinæ hominum prophetias. Debuit igitur ſubeſſe alia hujus profectionis cauſſa longè majoris iſtâ momenti, quæ eam ipſam Eccleſiam propiùs attineret, quæque ineluctabilis eſſet neceſſitatis: nullaque alia fuit, meo quidem judicio, quàm ut Eccleſiæ jamjam ſuo paſtore viduandæ per alterius conſecrationem ſuppetias ferret Pontifex Romanus. Cùm enim alius eo tempore non eſſet in illa ſaltem parte Galliarum Epiſcopus, ut contendimus, qui manus poſſet imponere, neceſſe fuit ad Romanum confugere Epiſcopum, tum propter vicinitatem, tum propter potentiorem, ut loquitur ipſe Irenæus, principalitatem: non quidem ut alter Epiſcopus in eadem Eccleſia Pothino adhuc viventi ſuperordinaretur, ſed ut vel in alia Eccleſia conſtitueretur, vel in Lugdunenſi, quod revera factum eſt, allato Romam de completo Pothini agone nuntio. Hæc, quantum ſapio,

mens fuit martyrum, hoc eorum conſilium, cùm Irenæum Romam direxerunt cum literis commendatitiis. Huc effuſæ illæ laudes ſpectabant, ut Irenæus Lugdunum remitteretur à Pontifice ſacerdotali honore ornatus: non aliam enim ob cauſſam ejus merita extollunt Lugdunenſes, zelatorem eum Evangelii Chriſti prædicant, ac gradum preſbyterii, quo ornabatur, commendant, quàm ut ſua in illum vota pro Epiſcopali munere conferrent, antequam martyrio abſumerentur: univerſus enim penè clerus in vinculis erat cum ſuo Epiſcopo: *Has literas*, inquiunt, *ut ad te perferret, fratri & conſorti noſtro Irenæo perſuaſimus: & hortamur, ut ipſum ceteris anteponas* (ἔχειν σε αὐτὸν ἐν παραθέσει) *tanquam zelo ſingulari pro Teſtamento Chriſti præditum. Si porrò putaremus alicui ex loco (ſeu dignitate) conferri juſtitiam, eum tanquam preſbyterum Eccleſiæ (hunc enim gradum obtinet) tibi imprimis commendaſſemus.* His enim verbis, ἐν παραθέσει, Irenæum anteponi ceteris cupere ſe demonſtrant, ut ante nos Chriſtophorſonus animadvertit in ſua Euſebii verſione: quod intuitu dignitatis Epiſcopalis, quam ei conferri peroptabant, mihi videtur eſſe ab iis ſcriptum Papæ Eleuthero.

Ut demum ei difficultati ſatisfaciamus, quæ ex fine capitis 3. ſumitur: ubi literæ martyrum de Pſeudoprophetis Montani videntur non perlatæ eſſe ante Pothini mortem, cùm ſubjunctæ fuiſſe dicantur ab Euſebio ampliſſimæ illi Lugdunenſis Eccleſiæ de Martyribus Epiſtolæ: dico duo diſtinguenda eſſe in Euſebii narratione, quæ vulgo non diſcernuntur. Duplex enim legatio ibidem indicatur, una in Aſiam & Phrygiam, quæ Irenæo non eſt impoſita, altera ad Eleutherum, quam unicam ut ſuſciperet Irenæus rogatus eſt à martyribus. Qui Aſianâ defuncturi erant, non ſtatim profecti ſunt quoniam non extemplo ſeſe navis obtulit, quæ in Aſiam Phrygiámque vela faceret, legatóſque illuc deportaret: cujus occaſio ante completum martyrum agonem non occurrit. Cùm verò Romani itineris aggrediendi nunquam non præſto eſſet occaſio, & magis urgeret cauſſa, quæ Irenæum, ut Romam iret impellebat, nihil fuit quod illum diutius apud Lugdunum retineret, ac proinde viæ ſe dedit ſtatim atque huic muneri obeundo delectus eſt.

Rem totam uno verbo conficio; cùm temeraria videatur eorum conjectura, qui Irenæum negant Romanam legationem obiiſſe: perinde mihi eſt ſeu ante Pothini mortem, ſeu mortuo eodem, iter aggreſſus ſit Irenæus. Sed ſi poſt mortem Pothini, quod pluribus placet, profectus eſt; adeoque antequam illius ſucceſſor ordinaretur: profecto inde probabilior evadit ſententia noſtra; argumentum enim eſt ordinationem Pontificis non potuiſſe tunc temporis ſine vicinorum Epiſcoporum auxilio celebrari: alioquin de nulla re priùs cogitaſſet illa Eccleſia, quàm de ſubſtituendo in locum Pothini Epiſcopo in tantis rerum anguſtiis perneceſſario, nec reditum ſui Irenæi ex tam longinqua profectione expectaſſet; ſed nec profectioni manus unquam dediſſet Lugdunenſis Clerus.

His pertractatis ac elucidatis manifeſtum eſt niſi fallor, nihil ex hoc Euſebii loco, quem non indiligenter excuſſimus, poſſe erui, quod Arelatenſis Eccleſiæ jura concutiat ac peſſumdet.

CAPUT XIV.

Quid de Celidonii appellatione ad ſedem Apoſtolicam ſentiendum ſit? Et utrum eidem contradicens Hilarius Arelatenſis ordinem à majoribus ſuis cuſtoditum turbaverit? Ubi primùm de cauſſa Marciani Arelatenſis Epiſcopi.

NUnc ad alia capita properandum, quæ Leo noſter adversùs Hilarium urget in ſua Epiſtola; atque in primis examinanda Celidonii appellatio ad ſedem Apoſtolicam, quam cùm ægrè admodum tuliſſet Hilarius, & judicium ſuum à Leone retractari non debuiſſe ſtrenuè adversùs ipſum contendiſſet, hæc graviſſimæ inter utrumque ſimultatis origo fuit. Hæc igitur S. Leo in ea Epiſtola ad Provinciæ Viennenſis Epiſcopos: quibus jus ſuum ex antiqua conſuetudine in Galliis recepta defendit: *Nobiſcum,* inquit, *veſtra fraternitas recognoſcat, Apoſtolicam ſedem pro ſui reverentia à veſtræ etiam Provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus eſſe conſultam, & per diverſarum, quemadmodùm vetus conſuetudo poſcebat, appellationem cauſſarum aut retractata, aut confirmata fuiſſe judicia; adeò ut, ſervatâ unitate ſpiritûs in vinculo pacis, commeantibus hinc inde literis, quod ſanctè agebatur, perpetuæ proficeret charitati. Quoniam ſolicitudo noſtra non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem divinitus datam, nec Eccleſiis, nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem ſemper inter majores noſtros & benè tentum, & ſalubriter cuſtoditum, Hilarius Eccleſiarum ſtatum, & concordiam Sacerdotum novis præſumtionibus turbaturus exceſſit; ita ſuæ vos cupiens ſubdere poteſtati, ut ſe beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum &c.* (Ep. 10. ad Epiſc. provinc. Vienn. cap. 2.)

Controverſiæ cardo in eo poſitus eſt: utrum recepti tunc in Gallia Canones & Gallicanæ Eccleſiæ mores ac conſuetudo id ab Hilario exigerent, ut ſententiam ritè & Canonicè in Gallicana Synodo prolatam ab Epiſcopo Romano ad examen revocari, & vi appellationis aut confirmari, aut retractari ſineret. (Controverſiæ hujus cardo.)

Quid poſterioribus ſæculis actum fuerit, vel fieri debuerit; quid novo, ut aiunt, jure noſtrâ vel majorum noſtrorum ætate, quid etiam per illa tempora in aliis Provinciis fuerit uſu inductum, non eſt hic animus inquirere; quippe quod ad Hilarii cauſſam non facit. Satis enim ſuperque ſanctiſſima ejus memoria ab omni improbæ cupiditatis nota vel violati Pontificii juris ſuſpicione vindicabitur, ſi nihil ab ipſo præſumtum eſſe oſtenderimus, quod Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudini conſonum non eſſet, nec ullam unquam appellationem à Gallicanis partibus ad Romani Epiſcopi tribunal eſſe delatam ab ipſis fidei incunabulis uſque ad Hilarii Arelatenſis tempora. Totum igitur opus, totus labor noſter in examine erit facti, non in diſcuſſione juris, quæ ab inſtituto noſtro aliena eſt. Quod ut ritè ac ſecundùm juris ipſius leges inquiratur non ex Leonis Epiſtola aliiſque ſcriptis diſcutiendum eſt; nemo enim in propria cauſſa teſtis eſt idoneus: ſed ex publicis, quæ ſuperſunt Eccleſiæ monumentis, quæ quid in occurrentibus Epiſcoporum cauſſis geſtum ſit, ſincerè exhibent.

PARS I. CAP. XIV.

Porrò jam à primordiis ſeminati intra regiones noſtras Evangelii hoc antiſtitum Gallicanorum mentibus inolevit, quod Africanis ſemper fuit perſuaſum totis his quadringentis quinquaginta & amplius annis : nempe Epiſcopatum unum eſſe atque indiviſum, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur ; ac proinde ſi quem ex portione gregis Chriſti adſcripta, quam regit paſtor unuſquiſque ac gubernat, in aliquod crimen prolabi contingeret, apud eumdem agere cauſſam ſuam compelli debere, ſervato appellanti ad Provincialem vel etiam ad majorem Synodum jure. Si quis ſecùs feciſſet, & ad extraneos judices vellet per appellationis libellum confugere, is Epiſcoporum concordiam cohærentem collidere, unitatemque ſcindere meritò putabatur. Autoritas autem, quæ Epiſcopis quibuſque in ſuos Presbyteros, ceteroſque gregis ſui alumnos competebat, hæc eadem Metropolitanis unà cum provinciæ Concilio in comprovinciales Epiſcopos deferebatur jure quodam naturali, & conſuetudine ab omnibus receptâ, quam ſacroſancta poſtmodùm Conciliorum firmavit autoritas.

Marciani Arelatenſis Epiſcopi cauſſa. A. D. 250.

Hanc diſciplinæ formam teſtatam habemus illuſtri exemplo, quod ex iis quæ Nicænum Concilium præceſſerunt, ſupereſt unum in Gallicanis monimentis; in Marciani ſcilicet Arelatenſis Epiſcopi cauſſa, qui Novatianorum partes in Galliis fovebat, plurimoſque è Catholico grege ſuo pridem afflarat veneno. Non me latet eam S. Cypriani Epiſtolam ad Stephanum Pontificem Romanum, quæ Marciani nobis hiſtoriam pandit, ſuſpectæ apud aliquos fidei eſſe habitam, immò apertæ νοθείας argui à Doctiſſimo antiquitatis ſcrutatore Johanne Launoïo. Verùm ab omnium editionum Cypriani procuratoribus pro germana habetur, in primiſque à clariſſimo inter eruditos Rigaltio, nec non ab erudito viro Lomberto, qui & privatis quas ad nos ea de re ſcripſit pro communi neceſſitudine literis eam Epiſtolam Cypriano doctiſſimè aſſerit, & publicis etiam notis, quibus elegantiſſimam ſuam Cypriani verſionem nuper ornavit. Eam etiam Epiſtolam exhibent perantiqui Codices MSS. quos inter Veronenſis, ut optimæ notæ, laudandus, cujus meminit editus Cypriani Codex Thuaneæ Bibliothecæ, ad cujus marginem deſcriptæ ſunt variæ lectiones ex variis Italiæ Bibliothecis excerptæ. Denique nihil eſt, quod à Cyprianica dictione abhorreat, vel ab ejus mente ſit alienum, ut meritò genuinus illius autor credendus ſit Cyprianus.

Epiſtola 67. S. Cypriani, quæ de Marciano, genuina.

Marcianus igitur Arelatenſis Epiſcopus Novatianâ labe infectus Gallias vaſtabat ſedis ſuæ amplitudine fretus. Cùm autem ceteri Epiſcopi Gallicani adversùs hominem in ſua Provincia potentem nihil auderent, nec id etiam temporum ratio ſineret ; cùm præterea plebs Arelatenſis Marciani fraudibus decepta Epiſcopum ſuum tueretur ac defenderet, uti ex Epiſtola Cypriani licet conjicere, à ceteris exterarum Provinciarum Epiſcopis opem imploraverunt, præcipuéque à Romano & Carthaginenſi, quorum maxima erat in Eccleſia autoritas. Ad utrumque ergo literas dederunt Fauſtinus Lugdunenſis Epiſcopus, & Romanæ Provinciæ, id eſt, Narbonenſis ſolidæ Epiſcopi. In primis verò Romanum Epiſcopum tanquam cœtûs Epiſcopalis caput apicemque ſolicitabant, ut Eccleſiæ ſub ſchiſmatici Epiſcopi jugo laboranti adeſſet, autoritate ſedis ſuæ fretus : quod eam ob rationem egerunt, quod & nullum in ea Provincia ſibi imminentem habebat Marcianus, & non ita pridem à ſede Apoſtolica tranſmiſſum acceperat Tro-

phimum, de cujus indigno ſucceſſore Marciano apud ipſum querelam deferendi jus habebat. Tardante verò Stephano, nec ſuppetias ferente, iterum ad Cyprianum ſcripſere Galli, ut ipſe apud Romanum inſtantiùs ageret de Marciani depoſitione procuranda. Fecit quod rogabatur Cyprianus, deditque literas ad Pontificem querelarum precúmque Gallicanæ Eccleſiæ indices, in quibus utriuſque Eccleſiæ mentem ac diſciplinam licet intueri.

Quid Gallicani præſules à Stephano PP. poſtularint de Marciano.

Dum igitur Stephanum conveniunt per literas ſuas Cyprianus, & per Cyprianum Epiſcopi Galliarum, quid, amabo te, ab eo præſtari cupiunt ac poſtulant? An ut Marcianum ad ſe evocatum, tribunali ſuo præſentem ſiſtat? minimè. An ut aliquem è latere ſuo deleget in Provinciam, qui perduellem Epiſcopum Vicariâ ſui poteſtate judicet? Neque hoc magis. Fortè ut è ſede ſuâ ſententiam ferat, quam Gallicanis poſtmodùm Epiſcopis tanquam executoribus effectui mandandam committat; vel ut ab ipſis quidem adversùs Marcianum judicium ornari imperet, quod ad ſe tranſmiſſum diſcuteret, & prout è re viſum eſſet, vel confirmaret, vel infirmaret? Nihil tale vel ſomniatum à Cypriano. Qui ſi tale quid faciendi Pontifici Romano autor fuiſſet, timuiſſet profectò ne, quemadmodum in cauſſa Apiarii ſcripsêre Celeſtino Papæ è Synodo Africæ generali Cyprianici vigoris ac Epiſcopatûs hæredes: *Ne*, inquam, *fumoſum typhum ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videretur inducere*. Quid ergo à Stephano petunt? Hoc unum, ut Gallicanos Epiſcopos plebemque Arelatenſem moneat, ne ultra Marciano communicent, ſed ut, eo abſtento, alter in ejus locum eligatur.

Tractatus Gallicus de iudiciis Canonicis in cauſſis Epiſcoporum. cap. 1. art. 1.

Video quidem autores nonnullos magni nominis hanc Epiſtolam mirum in modum jactare pro ſuprema Pontificis Romani in Epiſcopos deponendos poteſtate: quos æmulatus aut etiam prætergreſſus novitius quidam ſcriptor, multa oggerit homine cauſſis forenſibus procurandis addicto digniora, quàm in Theologicis verſato. Primum igitur quod ait hoc eſt, in Epiſtola Cypriani de Marciani Epiſcopi depoſitione agi. 2. Ex eo quod Cyprianus Marcianum ad Synodum Provincialem non petit remitti, Synodorum Provincialium in Epiſcopos deponendos poteſtatem ſibi perſuadet peſſumdari. 3. Cyprianum in hac Epiſtola agnoviſſe in Epiſcopo Romano ſupremam Epiſcopos judicandi poteſtatem, in eóſque primam depoſitionis ſententiam ferendi. 4. Hujus poteſtatis in Romano Pontifice cauſſam & fundamentum hoc eſſe; quod *ſedes Romana ſit fons & origo Sacerdotii* JESU CHRISTI. Ita enim interpretatur hæc Cypriani verba: *Vnde unitas Sacerdotalis exorta eſt.*

Nihil de depoſitione in Epiſtola S. Cypriani.

Quod ad primum attinet, nequaquam verum eſt hic agi de depoſitione, cujus ne nomen quidem apparet in Epiſtola, ſed de abſtentione agitur cujus à depoſitione diſcrimen qui ignorat, ad judiciorum canonicorum tractationem illotis, ut aiunt, manibus pedibúſque accedit. Supponit enim Cyprianus Marcianum ſine ulla Synodi ſententia vel alio judicio, ſententiæ adversùs Novatianum prolatæ ſubjici debere. Quid enim egiſſet Synodus? an errorem damnaſſet? at in Novatiano jam olim proſcriptus fuerat *à Concilio plurimorum Sacerdotum* ut loquitur Cyprianus, qui & partem ſe illius fuiſſe teſtatur. An ideò adornaſſet judicium adversùs Marcianum, ut is in ſchiſmaticorum numero eſſe convinceretur? Sed habebant omnes Epiſcopi, totaque Pro-

PARS I. CAP. XIV.

vincia confitentem reum : qui convinci de errore propugnato non indigebat ; cùm palàm, ut teſtatur hic Cyprianus, *Collegio Epiſcoporum inſultaret* ; cùm
Epiſt. 67. S. Cypriani Ed. Pamel. *jam pridem jactaret & prædicaret, quod Novatiano ſtudens & ejus pervicaciam ſequens, à communione ſe Eccleſiaſtica ſegregaſſet* ; cùm *Epiſcopis illuderet, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicaret* ; cum *ſe Novatiano coniungens, adverſarius miſericordiæ & pietatis extaret, & ipſe iam eſſet ab univerſis Sacerdotibus judicatus.* An denique Synodus congregaretur, ut depoſitionis ſententia in Marcianum
Ibidem. pronuntiaretur ? Verùm jam eam ipſe, ut mox vidimus, pronuntiarat, *à communione ſe Eccleſiæ ſegregans, à Catholicæ Eccleſiæ veritate, atque à corporis noſtri*, inquit Cyprianus, *& Sacerdotii conſenſione disjungens, tenénſque hæreticæ præſumtionis duriſſimam pravitatem.* Unde cùm ait Cyprianus de Marciano: *Sententiam non dicat, ſed accipiat* : non de nova ſententia vel à Synodo vel à Pontifice Romano, ut putat autor ille, proferenda ſcribit : ſe enim ipſe
Ibidem. ſatis explicat Cyprianus, cùm ſtatim interpretationis vice addit : *Cùm ipſe ſit ab univerſis Sacerdotibus judicatus* : à Lucio videlicet & Cornelio Romanis Pontificibus, *qui dandam eſſe lapſis pacem cenſuerunt, & pœnitentiâ actâ fructum communicationis & pacis negandum non eſſe literis ſuis ſignaverunt : quam rem*, addit S. Cyprianus, *omnes omnino ubique cenſuimus.* Prolata enimverò ſemel ſententia in hæreſis vel ſchiſmatis autorem, in omnes illius ſequaces prolata eſſe cenſebatur : alioquin vel nimium grave eſſet Epiſcopis toties in Synodum convenire, illis præſertim temporibus, quoties Epiſcoporum vel Presbyterorum aliquis erroris ſe damnati fautorem redderet ; vel ſatis Eccleſiæ ſaluti conſultum non eſſet, ſi ſolo hæreſis ſchiſmatiſve alicujus autore damnato, ejus diſcipuli impunè graſſari per Eccleſiam ſinerentur. Unde hæc
Ibidem. Cypriani verba : *Quàm vanum eſt, frater cariſſime, ut Novatiano nuper retuſo & refutato, & per totum orbem à Sacerdotibus Dei abſtento, nunc adulatores eius nobis patiamur illudere, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicare.* Certè ſi quando hæc Felicis Papæ ſententia in praxim vocari debuit, ubi ait : *Facta ſemel Synodus abiecti cujuſlibet erroris cunctos ſequaces conſequenter involvit* : tunc quàm maximè eidem obſequendi neceſſitas fuit, cùm ubique tyrannorum furor Eccleſias populabatur, & Epiſcopis in lucem Synodorum prodire non licebat : *Non enim fuit* Marcianus *novi vel proprii inventor erroris* (ut in Acacii cauſſa dicebat Gelaſius Papa Epiſt. 4. ad Fauſtum) *ut in eum nova ſcita prodirent : ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Quamobrem*, inquit idem ante verba jam relata, *hoc non ſolùm præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici, ut quoslibet & quemlibet, ſecundùm regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ à Catholica communione diſcernant.*

Hujus igitur autoritate ſententiæ jamdiu debuerat Marcianus abſtineri à Gallicanis Epiſcopis & plebe Arelatenſi, quorum tarditatem culpat Cyprianus, ex eoque ſolum excuſat, quòd eum non auderent abſtinere, quem à magnarum ſedium Epiſcopis nondum abſtentum viderant : *Quod necdum à nobis videtur abſtentus, qui jam pridem jactat* &c. adhuc enim, ut ex fine Epiſtolæ conjicere licet, ad Marcianum Fratres dirigebant, & ei communicatorias literas ſcribebant, nondum plenè cognitâ ejus pervicaciâ. Ut igitur à Gallicanis Epiſcopis, & à novella adhuc Provinciæ Romanæ Eccleſia abſtineretur Epiſcopus Arelatenſis, petit Cyprianus, & quaſi tarditatem Stephani increpans pro jure communi Eccleſiarum poſtulat, ut abſtentum à ſe Marcianum

eſſe indicaret ſuis literis : *Qua propter facere te* OPORTET *pleniſſimas literas ad Coepiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos, ne ultrà Marcianum pervicacem, & ſuperbum, & divinæ pietatis ac fraternæ ſalutis inimicum Collegio noſtro inſultare patiantur; quod necdum à nobis videtur abſtentus* : ubi per illud, NOBIS, ſatis inſinuat Gallos non ſolius Romani Pontificis ſententiam attendiſſe, ſed etiam Carthaginenſis, quem & pro ſua parte in Gallias ſcripſiſſe verba hæc dubitare non ſinunt; præſertim cum ſuperiùs dixerit : *Cui rei noſtrum eſt conſulere & ſubvenire, frater cariſſime* : & poſtea ſuum à fratribus Gallicanis poſtulatum eſſe aſſerat auxilium : *ſolatium*, inquit, *noſtræ opitulationis expoſcunt.*

An Epiſtola Synodis non faveat.

Quod ſecundo loco affirmat autor ille, Cyprianum nullam feciſſe mentionem de Synodo, intemperantiùſque inſultat doctiſſimo præſuli Petro de Marca, quaſi aliquid, quod Synodorum poteſtati ſuffragetur, in hac Epiſtola quærenti fruſtrà, inſulsè admodùm hoc ſcriptum eſt. Primùm enim ex dictis manifeſtum eſt nullam fuiſſe Synodi cogendæ neceſſitatem, cùm jampridem Marcianus in Novatiano damnationis excepiſſet ſententiam; ſufficeretque ut Romana Eccleſia, quæ omnium Eccleſiarum princeps, & Arelatenſis etiam matrix erat per miſſionem Trophimi, unà cum Carthaginenſi, indicaret abſtentum à ſe Marcianum, ab illius etiam Eccleſiæ clericis & totius Provinciæ Epiſcopis pariter abſtinendum eſſe. Deinde vix liberum erat tunc temporis in ea parte Galliæ Conciliorum congregatio, fervente nimirum infidelium odio in novellam Eccleſiam, quæ ſi Epiſcopos ſuos è latebris ad Synodorum lucem emiſiſſet, certo mortis expoſuiſſet periculo. Si quis tamen adversùs autorem iſtum contendere velit totum iſtud Marciani negotium in Gallicana Synodo agitatam & terminatam fuiſſe, hoc ſine ratione ac fundamento non aſſeret, ſed potiùs ex ipſa Cypriani Epiſtola facilè probabit. Conſtat enim alium Epiſcopum Arelatenſem in locum Marciani conſtitui & conſecrari non potuiſſe ſine aliquot Epiſcopis in unum congregatis ad impoſitionem manuum celebrandam; quem conventum quis Synodi nomine non dignandum exiſtimet? Porrò in eadem Synodo abſtentionem Marciani priùs eſſe declaratam indicant Cypriani verba, qui utrumque negotium connectit: *Dirigantur*, inquit, *in Provinciam* (id eſt, *ad Coepiſcopos in Galliis conſtitutos*, ut prius dixerat) *& ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur.* Hæc omnia Synodi materies erant, quam proinde ſatiùs eſt credere fuiſſe collectam, ſi quidem temporum ratio permiſit: ita ut ſive abſtentio in proprio ſignificatu, ſive in extraneo pro depoſitione accipiatur, ut videtur accipi à Johanne Davide, nihil erit in hac Cypriani Epiſtola, quod Synodorum autoritatem non confirmet, nedum evertat.

Marciani cauſſa in Synodo videtur examinata.

Ead. Epiſt. 67. S. Cypriani.

Quid porro Cyprianus de Pontificis Romani circa depoſitionem Epiſcoporum poteſtate ſenſerit, non eſt hujus loci inquirere : ſatis clarè mentem ſuam aperit aliis in locis. Sufficit, quod ad rem præſentem ſpectat, probaſſé, nihil in cauſſa Marciani poſtulaſſe Gallos à Stephano Papa, quod à Cypriano ſimiliter non petierint; nihil Cyprianum ſcribi voluiſſe in Gallias à Romano Pontifice, quod ipſe non ſcripſerit; totamque demùm cauſſam Synodi Gallicanæ poteſtati fuiſſe relictam.

PARS I.
CAP. XIV.
Johannis Dauidis erroneũ dogma de Sacerdotio Chriſti.

Oppoſita Davidis, non utique Prophetæ, doctrina ut novella eſt, & ſacroſancto Epiſcoporum ordini injurioſa, ita probari non decebat niſi propoſitione, quam Theologicæ aures ferre non poſſunt, ut pote & antiquitati abſonam & Sacerdotio Chriſti contumelioſam. Quis enim ferat Sacerdotii Chriſtiani originem ad alium referri, quàm ad Mediatorem Dei & hominum hominem JESUM CHRISTUM, à quo immediatè inſtitutum eſt; quique unus ut Epiſcopalis poteſtatis ac ſanctimoniæ fons & origo, utramque in Epiſcopos omnes diffundit? *A Deo enim & per Deum*, ut habet Cyprianus, *Sacerdotes ejus in Eccleſia conſtituuntur.* Quod & fuſiùs comprobare non refugerem, ſi cum homine Theologo mihi res eſſet. Etſi autem eo nomine ipſi parcimus, quis tamen patienter ferat, ut hæretico dogmati ſuffragium ex Cypriano per pravam verſionem arceſſere conetur; dum hæc verba: *Unde unitas Sacerdotalis exorta eſt*, his aliis reddit: *quæ origo eſt Sacerdotii* JESU CHRISTI. Quaſi idem ac unum eſſent *Sacerdotium* & *unitas Sacerdotalis*. Quæ quo ſenſu in Petrum ac Petri cathedram à Cypriano refundatur, intelliget lector ex his ejuſdem verbis libri de unitate Eccleſiæ: *Quamvis*, inquit, *Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat... tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis eiuſdem originem ab uno incipientem ſua autoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis; ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.*

S. Cypr. Epiſt. 69. ad Florentium.

S. Cyprien reconnoiſt ce Siege (*Romain*) pour eſtre la ſource du Sacerdoce de Jeſus-Chr.

Iohann. David de Canonicis Epiſcoporum iudiciis c. 1 art. 1.

CAPUT XV.

Ex ejuſdem ævi diſciplina illuſtratur Marciani Arclatenſis cauſſa in Synodo abſoluta.

PAulò fuſiùs hanc Marciani cauſſam excuſſimus, ut hoc unico exemplo, quod nobis ex primæva illa antiquitate Gallicana ſupereſt, evinceremus, nullo alio judicio Gallicanum eſſe præventum, nullo retractatum. Tota enim in comprovinciales Epiſcopos poteſtas penes Synodicos conventus reſidebat, tum in Galliis, tum in aliis regionibus. Alterum nobis adeſt exemplum ex ejuſdem B. Cypriani Epiſtola 68. de Martiali & Baſilide Hiſpaniæ Epiſcopis, in quos idololatriæ convictos depoſitionis ſententia lata fuerat in Provinciali Synodo. Cùm enim *Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propria confeſſione nudatam, Romam pergens Stephanum Papam longè poſitum, & geſtæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefelliſſet; ut exambiret reponi ſe iniuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat iuſtè depoſitus*: priori tamen ſententiæ ſtandum eſſe reſpondit Cyprianus ab Hiſpanis Epiſcopis conſultus, omiſſo Stephani judicio, quod reſcindere ordinationem alterius Epiſcopi, in locum Baſilidis ſubſtituti, jure perfectam non potuit. Baſilides porrò appellatione ſuâ aliud nihil profecit, quàm ut cumularet delicta, & *ut ad priora peccata eius etiam fallaciæ & circumventionis crimen accederet.*

Epiſt. S. Cypriani 68. Ed. Pamelii.

Hujus porrò diſciplinæ cauſſam & originem in Epiſcopalis dignitatis natura ac ſacroſanctis privilegiis fundatam Nicæna nobis Synodus aperit, quæ

Ex Nicæno & Conſtantino-

jus illud non ſcriptum, ſcriptis canonibus totius mundi reverentiâ, ut Leo loquitur, conſecratis ſanxit atque firmavit. Sic enim ſe habet canon v. *De his qui communione privantur, ſeu ex clero, ſeu ex laico ordine, ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abiiciuntur ab aliis non recipiantur.* Et poſtea. *Placuit annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis diſcutiantur eiuſmodi quæſtiones.* Tametſi enim canon ille depoſitionem Epiſcoporum inter ejuſmodi quæſtiones non deſignet expreſſis verbis; hunc genuinum eſſe canonis ſenſum ſibi quiſque facilè perſuadebit, qui Concilii Conſtantinopolitani patres audire voluerit canone ſuo ſecundo Nicænum interpretantes: *Non invitati*, inquiunt, *Epiſcopi ultra Diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcumque diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis; ſervata regula, quæ ſupraſcripta eſt, de unaquaque Diœceſi. Manifeſtum namque eſt, quod per ſingulas quaſque Provincias Provincialis Synodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundùm ea, quæ ſunt in Nicæa definita.* Adminiſtrationis vocabulo judicia adversùs Epiſcopos comprehendi æquè ac alia Eccleſiaſtica negotia oſtendit Illuſtriſſimus Petrus de Marca lib. 7. Concordiæ Sac. & Imp. cap. 2. & 5. & huius interpretationis adſtipulatores habemus Concilii Africani Patres in Epiſtola ad Celeſtinum Papam, quem ſic alloquuntur: *Decreta*, inquiunt, *Nicæna: ſive inferioris gradus clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim iuſtiſſiméque viderunt quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique Provinciæ (al. providentiæ) gratiam ſancti Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.* Eidem ſententiæ ſuffragantur Innocentius PP. Epiſt. ad Victricium Epiſc. Rothomagenſem cap. 3. & Concilii Antiocheni can. xv. quo ſtatuitur ſententiam ab omnibus Epiſcopis alicujus Provinciæ latam ab aliis Epiſcopis retractari, nec debere, nec poſſe.

politano Canonibus confirmatur diſciplina eadem.

Epiſtola Concilii Africani, ad calcem Codicis Africani, nec non & Dionyſiani.

Sardicenſem Synodum familiare eſt in hoc negotio proferre, indeque velut palmare argumentum ſumere, quo appellationis jus à Synodis ad ſedem Apoſtolicam jam tunc canonicâ autoritate ſtabilitum eſſe comprobetur. Quamvis enim hujus Concilii non meminerit S. Leo de appellationibus agens in hac ad Viennenſes Epiſtola, ſed veteris tantummodò conſuetudinis (*Sicut vetus*, inquit, *conſuetudo poſcebat*) illi tamen Concilio debetur earum appellationum origo, & illius canones ſub Nicænorum nomine allegavit ipſe Leo aliquot poſt annis in cauſſa Flaviani C P. Epiſcopi. Inde, inquam, appellationum uſui ratio quæſita eſt à Romanis Pontificibus, licet revera nihil de appellationibus decernant Sardicenſes Patres, ſed tantùm retractationis ſeu reviſionis cauſſæ decernendæ poteſtatem faciant Romano Epiſcopo, ut demonſtrat Illuſtr. Petrus de Marca de Conc. lib. 7. cap. 3. & ex ipſa canonum Sardicenſium lectione manifeſtum fit. Quæ poteſtas retractationis in ipſa Provincia decernendæ, etſi jure appellationum longè inferior ſit, trepidè tamen & dubitanter admodùm ab Oſio propoſita eſt, qui rem novam, canonibus Nicænis minimè conſonam, conſtantique adverſam conſuetudini

Ex Sardicenſibus canonibus ſumtum jus appellationum.

PARS I. CAP. XV.

quaſi ſupplex, & honorandam S. Petri memoriam prætendens exoravit. *Si vobis placet*, inquit, *ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus*. Sed tantæ autoritatis non fuit apud Epiſcopos ſive Orientales ſive Occidentales Sardicenſis Synodus, ut hujuſmodi definitioni ſtatim inhærendum eſſe cenſuerint. Hoc enim retractationis jugum à ſuis ſemper humeris amoliti ſunt Orientales, qui ob hanc fortè cauſſam Concilii iſtius canones in ſuas collectiones non retulerunt, ſicut nec Gallicani. Africani etiam nunquam illam appellationis ſeu retractationis prærogativam admiſerunt, ut patet ex Synodica ad Celeſtinum Papam Epiſtola, quæ teſtatur antiquam eſſe conſuetudinem ac diſciplinam, ut Epiſcoporum & Preſbyterorum cauſſæ extra Provincias vagari non ſinerentur; ſed ubi orta erant negotia, ibi Metropolitanorum autoritate eſſe finienda: unde ne de Sardicenſibus quidem audiiſſe, ſed unius Nicæni Concilii canones cum ſuis pro regula habuiſſe Africanos, manifeſtum eſt.

Cur Leo apud Gallos non laudat Sardicenſes canones.

Quod ad Gallicanam attinet Eccleſiam, hoc notatu dignum eſt, de Sardicenſibus mentionem non eſſe factam à S. Leone in hac adversùs Hilarium querela, quæ de appellatione nata erat. Solam enim conſuetudinem obtendit Pontifex ambitioſis Hilarii, ut putabat, conatibus: quod magno argumento eſt Leonem per S. Proſperum hominem Gallum, quem à ſecretis habebat, vel per ſeipſum dum in Galliis ageret certiorem factum eſſe, hos canones à Gallicana Eccleſia non recipi: ut ſuperfluum eſſet eos in medium adducere: ſi enim inſerti fuiſſent Gallicano canonum Codici, in propria cauſſa prævaricatus eſſet Leo, eos canones commemorare omittens, quibus & plurimum ſedi Romanæ deferebatur, & Hilarius tanquam canonum etiam in Gallia receptorum violator potuiſſet judicari. Niſi dixeris, Leonem ab his abſtinuiſſe tum quia repulſam noverat, quam Celeſtinus Papa ab Africanis paſſus fuerat ob iſtos canones Nicænis Patribus attributos, tum quia pro ingenio ſuo videbat canones Sardicenſes nihil de appellationibus, vel de retractatione ſententiæ Romæ peragenda ſtatuere, ſed amplius nihil Romano Pontifici concedere, quàm ut novum judicium in eadem Provincia celebrandum indiceret: quod in cauſſa Celidonii ab eo præſtitum non fuerat. Quamobrem veritus, ne parum roboris habitura eſſet apud Gallos ſua Epiſtola, cui nulli canones militarent, ſed quam potiùs vetus conſuetudo canonibus roborata novitatis arguebat, eam curavit Imperatoriâ conſtitutione muniri: in qua quidem & Petri meritum, & Romanæ dignitatem Eccleſiæ, & ſacræ Synodi autoritatem pro ſedis Apoſtolicæ firmanda amplitudine commemorat Valentinianus, de Sardicenſi verò Synodo pro aſſerendo appellationum jure mirum ſervat ſilentium: quod argumento eſt, Gallis ignotam fuiſſe diſciplinam Sardicenſibus decretis inductam, quæ illis opponere minimè auſi ſunt Romani.

CAPUT XVI.

Excutiuntur aliæ Epiſcoporum cauſſæ, quæ ante Hilarium exortæ ſunt in Galliis poſt Nicænum & Sardicenſe Concilia.

PRima inter cauſſas Gallorum, quæ poſt Nicænam Synodum tractatæ ſunt, ea eſt quæ Concilium Agrippinenſe occupavit ann. 346. in quo Euphratas Coloniæ Agrippinæ Epiſcopus, quod Chriſtum Deum negaret damnatus atque exautoratus eſt: qui de ſententia Synodi per appellationem ad Sedem Romanam deferenda ne cogitavit quidem.

Cauſſa Euphratæ Agrippinenſis Epiſcopi. Ann. 346.

Ab Arelatenſi Synodo, quæ Paulinum Trevirorum Epiſcopum Catholicum injuſtè depoſuit. an. 353. à Biterrenſi an. 356. unde Saturnini Arelatenſis operâ ſanctus Hilarius in exilium pulſus eſt, & à Pariſienſi anni 362. quæ ipſum Saturninum damnavit, appellatum eſſe non apparet, licet injuſta Paulini & Hilarii damnatio utrique ad Romanum Pontificem confugiendi jus peculiare tribueret.

Arelat. Syn. Ann. 353. Bitterrenſis Syn. Ann. 356. Pariſienſ. Syn. Ann. 362.

A Burdigalenſi anni 385. ad Imperatorem provocavit Priſcillianus, *permiſſumque id noſtrorum inconſtantiâ*, inquit Sulpitius Severus, *qui aut ſententiam in refragantem ferre debuerant, aut ſi hi ipſi ſuſpecti habebantur, alii Epiſcopis audientiam reſervare.* Inſtantius verò, *qui prior juſſus eſt cauſſam dicere, poſtquàm ſe parum expurgabat, indignus eſſe Epiſcopatu pronuntiatus eſt.* De Romano Epiſcopo ab alterutro appellato nulla mentio. Imò cùm anteà Inſtantius, Salvianus & Priſcillianus à Cæſarauguſtana Synodo abſentes damnati, *Romam profecti eſſent, ut apud Damaſum Vrbis ea tempeſtate Epiſcopum objecta purgarent,.. ne in conſpectum quidem ejus admiſſi ſunt.* Additum quippe fuerat in Synodali adversùs eos ſententia, *ut ſi quis damnatos in communionem recepiſſet, ſciret in ſe eandem ſententiam promendam.*

Burdigalenſis Syn. A. 385. *Sulp. Sev. lib. 2. ſacræ hiſtor.*

Ibidem.

Ibidem.

Sed majoris momenti eſt Proculi Maſſilienſis Epiſcopi cauſſa, cujus ad ſe traxiſſe etiam primam cognitionem Zoſimus dicitur, inſtante Patroclo Arelatenſi, cujus & ſtudio depoſitus eſt. Hoc Illuſt. Petrus de Marca dicit actum eſſe Romæ poſt Gratiani legem promulgatam, quæ Romani Pontificis judicio commiſerat Metropolitanos, quamque merito jure non multi faciebant Gallicani, utpote conſuetudini Eccleſiaſticæ receptiſque regulis adverſam.

Proculi Maſſilienſis Epiſcopi cauſſa.

Quicquid ſit de hac lege, quæ canonum ſanctiones infirmare non potuit; non eſt cur nos Zoſimi conatus iſte plurimùm ſolicitet. Primùm enim ex ſolo facto jus naſci cuiquam non poteſt, præſertim cùm repugnantes & contradicentes habet adverſæ partis Patronos. Deinde Zoſimi factum appellationum jus nequaquam attinet, neque ex Sardicenſibus canonibus patrocinium trahere poteſt: hi ſi quidem nec de prima cognitione, nec de appellatione quicquam habent, ſed de ſola cauſſæ in provincia ipſa retractatione procuranda. Tertiò, etſi nolumus Epiſtolis Zoſimi fidem derogari, nihilominus totius iſtius negotii ratio non ſatis perſpecta habetur, quæ non niſi ex his Epiſtolis innoteſcit. Cùm enim autoritatis ſedis ſuæ amplificandæ ſtudio plurimùm laboraſſe convincatur ex Africanis monimentis, quæ jam ſuperiùs attigimus, non temerariè conjicimus eandem paſſum repulſam in Galliis

PARS I. CAP. XVI.

Zoſimum, quam in Africa. Et quamquam deſunt alia ſcripta, quæ nos iſta edoceant, ſufficiunt tamen ipſæ Zoſimi Epiſtolæ, ut probetur ſuperior noſtra ſententia de non admiſſis apud Gallos Synodi Sardicenſis canonibus, deque autoritate Romani Præſulis in deponendis ejus regionis Epiſcopis ibidem tunc minimè recepta.

Proculus Zoſimi juſſioni non obtemperat.

Liquet enim ex earum lectione præcepto Zoſimi Proculum non obtemperaſſe, nec Romam, quò judicandus vocabatur, petiiſſe; quamquam non tam ad judicium vocari videbatur, quàm ad fraternum conventum, in quo ejus & Patrocli jura amicè expenderentur. Renuit, inquam, illuc ſe conferre: unde hæc Zoſimi querela. *Multa contra veterem formam Proculus uſurpaſſe detectus eſt in ordinationibus nonnullorum indebitè celebrandis, quas proximè numeroſa cognitione diſcuſſimus: licet ipſe diu expectatus, faſtidioſè ferens ſibi inducias attributas, convenire diſſimulet.* Quod quamvis faſtidioſæ cuidam ſuperbiæ tribuat Zoſimus, hoc tamen de viro, quem ſanctitatis nomine celebrat Hieronymus, ſentire nefas ducimus, præſertim cùm Zoſimo notus non eſſet, niſi ex teſtimonio Patrocli, qui & Proculo infenſiſſimus erat, & ut alienæ ſedis invaſor, multorumque criminum reus, hujuſmodi ferendo teſtimonio parùm idoneus erat. Crediderim potiùs Proculum ideò Romanum declinaſſe judicium, quòd Gallicani Epiſcopi transſalpinis ſeſe judiciis ſummittere non conſueverant, nec ut id facerent, adduci potuerant ad illa uſque tempora. Quamobrem ægrè admodùm tulerunt Proculi cauſſam Romam à Patroclo eſſe delatam, illiuſque patrocinium libenter ſuſceperunt, nec paſſi ſunt quicquam roboris habere in Galliis Zoſimi de Proculi depoſitione decretum, quod Eccleſiaſticæ Galliarum conſuetudini adverſum erat. Ii ſunt enim, quos eamobrem objurgat idem Pontifex Epiſt. 12. ad Maſſilienſes: *Addens ſibi*, inquit, *jungitque inquieta mentis homines, & qui ſoli poſſunt favere damnato: per quos, quæ turbarum ſtudioſus cogitat, hac ſua confiſus ſocietate conficiat.* Si enim quos paucos dicit inquietæ mentis homines, qui Proculo damnato favebant, non præcipui Galliarum eſſent Epiſcopi, non ita facilè his ceſſiſſet Patroclus: quem ex Zoſimi literis novimus non auſum eſſe ulteriùs Proculum inſectari, nec eâ poteſtate uti, quam illi Pontifex adversùs Maſſilienſem largitus erat. Conqueritur enim Zoſimus Proculum ſuis illicitis auſibus à Patroclo dimiſſum eſſe Epiſtola 11: *Cùm*, inquit, *& in præſenti cognoveris, & frequentibus à nobis literis ipſe ſis monitus, ut autoritate Metropolitani, quam tibi Apoſtolicæ Sedis pronuntiatione firmavimus, Proculi auſibus conatibuſque illis, quibus adhuc ſe putat aliqua poſſe turbare..: miror quid poſt iſta Proculo liceat, ac vacet illa, quæ conſueverat, aut pejora committere.* Manifeſtum eſt enim ex his verbis Proculum ſeipſum pro depoſito non habuiſſe, nec habitum eſſe à Gallicanis Epiſcopis; ſed eum potiùs ſciente approbanteque Galliarum Eccleſiâ Epiſcopum egiſſe, non minori quàm antea fiduciâ ac autoritate. Conſtat ex eadem Epiſtola Proculum ordinaſſe Epiſcopos, ex privilegio, quod ejus non ſedi, ſed perſonæ indulſerat Taurinenſe Concilium: *Poſt iſtam*, inquit Zoſimus, *delegationem, ecce ad nos rumor advenit Proculum quaſi conſuetis ludere, & uti moribus ſuis, junxiſſe ſibi quoſdam idoneos turbationibus homines, & poſt illa, quæ illi interdiximus, ordinaſſe.* Denique in Epiſcopatu ſuo perſeveraſſe, ac ſupervixiſſe Patroclo veriſimile fit ex Epiſtolæ Celeſtini Papæ ad Epiſcopos provinciarum

Zoſim. Ep. 7. ad Epiſc. prov. Vien. & Narbon. 2.

Zoſimi Ep. 12. ad Maſſilienſes.

Zoſimi Ep. 11. ad Patroclum Arelat. Epiſc.

Zoſim Ep. 11. ad Patroclum.

Viennenſis & Narbonenſis cap. 4. ubi *Maſſilienſis Eccleſiæ ſacerdotem, qui dicitur, quod dictu nefas eſt, in necem Patris ſui taliter gratulatus, ut huic, qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus, occurreret;* hunc ipſum Proculum eſſe exiſtimaverim, qui talem calumniam paſſus fuerit apud Celeſtinum occaſione necis Patrocli, qui à Tribuno quodam Barbaro circa hæc tempora occiſus eſt, ad occultam, ut Proſper ſcribit, juſſionem Felicis Magiſtri militum. Ex quibus liquet inconcuſſa manſiſſe in Galliis Patrum decreta, quibus Epiſcoporum uniuſcujuſque provinciæ Judicia rata habebantur citra omnem alteriùs judicii confirmationem, nec hujus regionis Epiſcopos per illam ætatem Sardicenſibus canonibus, appellationumque novitati colla ſubdidiſſe.

Lazarus & Urſus Epiſcopi in Galliis depoſiti.

Ex ejuſdem Papæ Zoſimi Epiſtolis diſcimus alios aliquot Epiſcopos in Galliis ſententiam excepiſſe, quos inter Lazarus Aquenſium Epiſcopus, & Urſus, cujus ſedes ignota, numerantur. Nullius tamen appellationem legimus; tantum abeſt, ut primam ſententiam in illos ferre aggreſſus ſit Romanus Epiſcopus: ita ut Patrocli improbitati ac audaciæ tribuendum ſit, quod primùm in Proculi negotio tentatum eſt. Nam veritus ne ordinationem ejus ſacris canonibus contrariam in irritum mittterent Gallicani Pontifices, Romani gratiam & favorem ſibi variis artibus conciliavit, ſpemque fecit maximè autoritatis ejus in Galliis magis promovendæ; quam occaſionem avidè arripuit Zoſimus, ut imperviam hactenus hujuſmodi conſuetudini ac moribus Galliam circa Epiſcoporum judicia, aliarúmque rerum adminiſtrationem, tandem aliquando perviam haberet; quod tamen eo quem optabat exitu caruit.

Maximi Valentini Epiſcopi cauſſa.

Sub Bonifacii Pontificatu, qui Zoſimo proximè ſucceſſit, unica occurrit Maximi Valentini Epiſcopi cauſſa, adversùs quem cùm à Valentinæ civitatis Clericis conventus eſſet, non ad ſe cauſſæ cognitionem pertraxit, ſed monuit à comprovincialibus inſtruendum eſſe judicium: *Decrevimus*, inquit Epiſcopos Galliæ alloquens, *veſtrum debere intra provinciam eſſe judicium, & congregari Synodum ante diem Kalendarum Novembrium, ut ſi adeſſe voluerit præſens, ſi confidit ad objecta reſpondeat: ſi verò adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur.*

Bonifacii Papæ Epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ.

Danielis vagi cauſſa.

Epiſt. Celeſtini Papæ ad Epiſcopos Viennen. & Narbon. Provinc.

Celestinus Papa, qui poſt Bonifacium ſedit, Danielem quemdam ad ſuum tribunal videtur evocaſſe: ſed hominem vagum, qui ab Orientalibus, apud quos multa flagitia perpetrarat, accuſatus apud Romanum Pontificem, eique quaſi traditus, apud Gallias diu quæſitus eſt ad judicium. Sed talis cauſſa extra exemplum eſt; nec jus ullum ſimile ſibi attribuiſſe in Gallicanos Epiſcopos credendus eſt Celeſtinus, qui in fine ejuſdem Epiſtolæ ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis, cauſſam Maſſilienſis Epiſcopi provinciæ ſuæ Collegio audiendam pro conſuetudine ac jure dimittit.

Armentarii Ebredunenſis Epiſc. cauſſa. Ann. 439.

A Sixto III. qui Celeſtinum excipit, nullum legimus ſacerdotem ad Romanæ Sedis tribunal accerſitum. Sed è contra videmus Armentarium, qui Ebredunenſi Cathedræ præfectus fuerat, à Concilio Regenſi eſſe depoſitum, ipſo nec per appellationis libellum reclamante, nec Sardicenſes alioſve canones in patrocinium vocante.

Talis fuit Eccleſiæ Gallicanæ ſtatus uſque ad ſancti Leonis tempora; qui

PARS I. CAP. XVI.

proinde, cùm dixit *per diverſarum appellationem cauſſarum (ſicut vetus conſuetudo poſcebat) aut retractata aut confirmata* fuiſſe judicia, vel memoriâ lapſus eſt, vel à Celidonio palpante & imponente deluſus, vel denique alia penes ſe rerum in Galliis geſtarum monumenta habuit, quæ ad nos uſque non pervenerunt.

Cõſultationes relationéſque Synodorum autoritati non nocent.

Quod autem addit de conſultationibus relationibuſque, quibus Gallicanis Epiſcopis familiare fuiſſe ait Romanam Sedem convenire, Synodorum autoritatem nullatenus minuit: de quarum ſententiis ad Sedem Apoſtolicam, quæ omnium Eccleſiarum caput, æquum eſt referri, vel cùm de illis certior cupit fieri, vel cùm adversùs majorum ſedium Epiſcopos latæ ſunt: ne videlicet primarium Eccleſiæ Epiſcopum lateret quibus communionem ſuam impertiri deberet, à quibus abſtinere, ad quos communicatorias vel formatas poſſet dirigere. Si verò ad Leonem non eſt relatum ab Hilario de ſententia Synodica in Celidònium lata, hoc ita contigit vel propter ſubitam Celidonii profectionem, quem ſatius duxit Romam uſque perſequi, ut Pontifici coram referret, quàm de ejus negotio ſcripta mittere; vel quia Celidonius non majoris Sedis Epiſcopus erat, ut probavimus. Quamquam vix perſuadere mihi poſſum relatum non eſſe ad Pontificem è Synodo, cùm id Leo non objecerit adversùs Hilarium; nec meritò conqueſtus eſſet ipſe Hilarius, quòd Celidonium ſacris altaribus intereſſe in urbe ſineret, qui apud Gallias publicam meritò exceperat ſententiam, niſi priùs de ea ſententiâ certior per literas factus eſſet Pontifex.

Qui attentè nec occupato animo ea omnia perſpexerit, quæ hactenus diſſeruimus, haud dubito quin præconceptam adversùs Hilarium pervicaciæ, cupiditatis, ambitioniſque opinionem facilè ex animo deponat; hocque potiùs ſibi perſuadebit, majorum ſuorum veſtigia preſſiſſe Hilarium, cùm ſententiam in Synodo latam à Sanctiſſimis Epiſcopis tantâ conſtantiâ ac fortitudine tutatus eſt: ſed mirabitur è contra quòd ſanctus Leo conſuetudinem diſciplinamque tam continuâ ſerie cuſtoditam ſit prætergreſſus, ſedis ſuæ amplitudini, quæ Sanctorum etiam virorum infirmitas eſt, plus æquo ſtudens.

A Sardicenſium Canonum diſciplina recedit ſanctus Leo.

Verùm non in eo ſolùm Canones ſanctus Leo viſus eſt minus attendiſſe in præſenti adversùs Hilarium concertatione. In hoc etiam à Sardicenſibus, quorum maximè autoritati incumbebat, receſſit, quòd cauſſam Celidonii extra provinciam examinandam ſuſceperit, & abſque primorum judicum communione eam in ſuo judicio retractarit; quod tentatum priùs non fuerat ab ejus prædeceſſoribus, qui ſaltem Sardicenſium Canonum limites non exceſſerant. Iſti autem Canones ita redintegrandi Synodorum provincialium judicii poteſtatem faciunt Romano Epiſcopo, ut tamen velit novos ab eo judices decerni ex vicina provincia, qui unà cum judicibus, à quorum ſententia appellatur, iterato examini interſint. Hoc enim neceſſarium erat ex decretis Sardicenſibus, ut priores judices poſterioris examinis participes eſſent, quemadmodum ab Illuſtriſſimo Marca obſervatum eſt: *Si judicaverit*, inquit, Canon. 3, *renovandum eſſe judicium, renovetur & det indices.* Et duorum ſolummodò datur optio, ut *vel decernat mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes eius autoritatem à quo deſtinati ſunt, vel ſi crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciat quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.*

Canon. 3. Sardicenſis.

caverit. Neutrum fecit ſanctus Leo, ſed totam ſibi cauſſam reſervavit proprio ſubjiciendam examini, judicioque abſolvendam: & tamen *prudentiſſimè juſtiſſimèque*, ut verbis utar Africani Concilii ad Celeſtinum Papam, Nicæni ſeu etiam Sardicenſis Concilii Patres *providerunt, quæcunque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique provinciæ gratiam ſancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à ſanctis ſacerdotibus & prudenter videatur & conſtantiſſimè teneatur: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ provinciæ vel etiam univerſale* (regionis) *provocare. Niſi fortè quiſquam eſt qui credat, unicuilibet poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium ſacerdotibus denegare. Aut quomodo ipſum tranſmarinum*, vel tranſalpinum *judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ vel propter ſexûs vel propter ſenectutis infirmitatem vel multis aliis impedimentis adduci non potuerunt.*

Epiſtola Africani Concilii ad Celeſtinum PP.

Has diſciplinæ regulas à ſtrenuo ſuo prædeceſſore Cypriano hauſerant Beatiſſimi Patres, quorum pars magna Auguſtinus erat: eadem enim ferè momenta expendit beatus Cyprianus Epiſt. 55. ad Cornelium Papam: *Cùm*, inquit, *ſtatutum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcuiuſque cauſſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum; & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actûs Domino redditurus, oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.*

Quis non credat ſanctiſſimos iſtos Eccleſiæ Africanæ Præſules Hilarii noſtri cauſſam agere? Quis non acquieſcat tot rationum momentis, quibus quid opponi poſſit planè non video, niſi ſancto Leoni viſum eſſe pro Eccleſiæ bono & ad minuendam Hilarii poteſtatem, quæ adverſariis gratiæ Dei in Gallia invaleſcentibus animos addebat, novum ſibi jus parare, Imperatoris autoritate munito, cujus animum pro arbitrio quò vellet inclinabat.

Tertium etiam vulnus canonibus inflixiſſe videtur, cùm Celidonium communionis ſuæ participem fecit & ſacris altaribus intereſſe paſſus eſt, antequam ejus cauſſæ examen de novo inſtitueretur: quod proculdubio Canonicæ diſpoſitioni contrarium erat, quâ cautum eſt propter Eccleſiæ ſacerdotiique indiviſam unitatem, ut qui à ſingulis Epiſcopis ſententiam damnationis exceperunt, ab omnibus per totam Eccleſiam conſtitutis ſacerdotibus damnati cenſeantur. Hinc Synodorum Nicænæ Canoni 5. Eliberitanæ Canoni 53. Arelatenſis 1. Canoni 16. inhærentes tam poſteriores Gallicanæ Synodi, quàm Romani Pontifices gravi interminatione ſanxerunt, ne abjectum quis reciperet in communionem. Idem Taurinenſis ineunte ſeculo quinto Can. 7. Arauſicana 1. Can. 11. Arelatenſis 2. Can. 8. Innocentius PP. I. Epiſt. ad Victricium Rothomag. cap. 7. Quàm conſultiùs igitur imitatus eſſet ſanctus Leo Eccleſiæ Romanæ proceres, quos olim Marcion hæreſiarcha à proprio parente Epiſcopo Eccleſiâ pulſus, adiens, ut Eccleſiaſticæ communioni reſtitueretur, nunquam hoc ab eis obtinere potuit, teſte ſancto Epiphanio hæreſi XLII. quæ eſt Marcioniſtarum; ſed hac ab illis reſponſione repulſus eſt: *Nos*, inquiunt, *injuſſu venerandi Patris tui facere illud non poſſumus: una ſiquidem fides, & animorum una conſenſio: neque contra ſpectatiſſimum collegam patrem*

Communio Celidonio ante retractatam cauſſam malè impertita.

tuum quicquam moliri poſſumus. Ita Cleri Romani ſeniores *ab Apoſtolorum diſcipulis*, ut ait Epiphanius, *edocti* traditionem Apoſtolicam violare nefas ducebant.

Commota Imperialis poteſtas contra Hilarium.

Quartò denique in Canones peccaſſe videtur, cùm per Imperatoriam ſanctionem Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudini derogare primus tentavit, illudque à Valentiniano III. edictum elicuit: *Ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quàm aliarum provinciarum licet ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare: ſed illis omnibuſque pro lege ſit quicquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis autoritas.*

Quis non videat Leonem noſtrum talia molientem Gallicanarum, immò omnium Eccleſiarum ſtatum aliter quàm more ſolito ordinaſſe, ut querebatur Hilarius: Dum, inquam, communionem ſuam Epiſcopo Canonicè depoſito irretractatâ cauſsâ ultrò impertit; dum judicii Synodalis ſententiam in Epiſcopum legitimè accuſatum & convictum pronuntiatam infringit; dum cauſſam extra provinciam iterato examini ſubjicit; dum denique ſeculares poteſtates adversùs Hilarium totamque Eccleſiam Gallicanam commovit? E contra verò planum eſt ſanctum Hilarium, cùm Pontificis conſilio contradixit; cùm non expectatâ ejus ſententiâ, gregem ſuum bonus paſtor quantocyùs reviſurus, abſceſſit; cùm *communioni* Celidonii, *quem cum tantis viris damnaverat, coniungi nullatenus acquievit*, ut ſcribit vitæ ejus autor, *etiam cum vitæ diſcrimine*; non novis præſumtionibus Eccleſiarum ſtatum & concordiam ſacerdotum turbaſſe, ſed religioſè ſervaſſe, nec eum deſeruiſſe tramitem ſemper inter majores & bene tentum & ſalubriter cuſtoditum (quod objicit ſanctus Leo) ſed eum potiùs ab aliis deſertum vigore Apoſtolico vindicaſſe.

DISSERTATIONIS APOLOGETICÆ PRO SANCTO HILARIO ARELATENSI EPISCOPO,

PARS SECUNDA.

DE PROJECTI EPISCOPI NEGOTIO.

CAPUT PRIMUM.

Status quæſtionis aperitur; & cujus Provinciæ Epiſcopus fuerit Projectus, inquiritur.

PERTRACTATO Celidonii negotio, diſcutienda occurrit Projecti pariter Epiſcopi cauſſa: de quo cùm alibi quàm apud ſanctum Leonem nulla ſit mentio, pauciora nobis dicenda relinquuntur, quàm de Celidonio. Hoc porrò primo loco obſervandum venit, iſtud negotium non mihi videri coram Hilario fuiſſe pertractatum: cùm autor ejus vitæ, qui Romanam profectionem accuratè deſcribit, ne verbum quidem de Projecto habeat. Ex quo conjicere licet Projecti literas, civiumque ejus querelas Romam non fuiſſe allatas, niſi poſt reditum Hilarii, cui cùm audiſſent Leonem infenſum, Celidonioque omnia ex ſententia ſucceſſiſſe apud Sedem Apoſtolicam, ſuam cauſſam Romam eſſe deferendam cenſuerunt: quod intra illorum ſex ad minus menſium ſpatium contigit, quod ab Hilarii reditu uſque ad hujus Epiſtolæ ſcriptionem interfluxit. PARS II. CAP. I.

Ad Leonem igitur Projecti Epiſcopi *literæ lacrymabiles & dolendæ*, ut Leo ipſe ſcribit, *de ſuperordinato ſibi Epiſcopo ſunt directæ. Epiſtola quoque ingeſta eſt civium ipſius, & numeroſa ſubſcriptione ſingulorum firmata, invidioſiſſimis contra Hilarium plena querimoniis, quòd Proiecto Epiſcopo ſuo ægrotare liberum non fuiſſet, eiuſque ſacerdotium in alium præter ſuam notitiam eſſe tranſlatum, & tanquam in vacuam poſſeſſionem ab Hilario pervaſore hæredem viventis inductum.* Et poſteà: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus deceſſorum eius ante Patroclum habuit, cur uſurpat?* Et ſubjicit poſt pauca. *Expectarentur certè vota civium, teſtimonia populorum, quærere-* Epiſt. S. Leonis 10. ad Viennenſ. prov. Epiſc. c. 4.

PARS II. CAP. I.

tur honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in ſacerdotum ſolent ordinationibus ab his, qui norunt Patrum regulas, cuſtodiri, &c. Sed inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus abſceſſit, curſu (ut didicimus) celeri itinera multa conficiens, & per longinquas provincias tanta immaturitate diſcurrens, ut videatur gloriam de ſcurrili velocitate, potiuſquàm de ſacerdotali moderatione captaſſe: hæc enim directarum ad nos civium verba ſunt literarum: Ante abſceſſit quàm eum veniſſe noſſemus: *Non eſt hoc redire, ſed fugere, &c.* Quibus recenſitis, hæc demum ſententia à Leone pronuntiatur: *Nos tamen, quod vobis credimus Deo judice placiturum, in commune cunctis fratribus conſulentes, & malè ordinatum ſubmoveri, & Epiſcopum Projectum in ſuo ſacerdotio permanere debere, decrevimus.*

Ex his Leonis verbis patet de pluribus in hoc negotio Hilarium fuiſſe accuſatum. 1. Quòd ægrotanti Epiſcopo ſucceſſorem ſuperordinaverit. 2. Quòd in aliena provincia. 3. Quòd non expectatis civium votis, teſtimoniis populorum, honoratorum arbitrio, electione Clericorum. 4. Quòd inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus velut ſcurrili velocitate abſceſſit.

Duplex porrò accuſationis genus his continetur. Unum quod illi cum Honorato & aliis ejus prædeceſſoribus commune eſſe potuit, de tentata nimirum in aliena provincia ordinatione querela. Alterum quod Hilario proprium eſt tribus aliis capitibus 1. 3. & 4. comprehenditur. De quibus judicium animumque ſuſpenſum tenere æquum eſt, cùm à ſolis Hilarii adverſariis hæc teſtata habeamus. Non is ſum profectò, qui Hilarium erroris & culpæ omnis immunem velim aſſerere; nec me latet quàm facile ſit à ſuo quemque ingenio etiam pium, etiam ſanctum ſeduci: præſertim cùm non tam propria, quàm Eccleſiæ jura defendere ſibi videtur. Quæ tamen hîc Hilario objiciuntur tantopere ab illius moribus aliena ſunt, quales à ſancto Eucherio, à Juliano Pomerio, à Conſtantio Preſbytero in vita ſancti Germani, ab Auxiliari Præfecto, à Proſpero & Hilario, ab Honorato denique Maſſilienſi deſcribuntur in ejus vita; immò tam indigna ſunt Epiſcopali viro, ſacrorum Canonum diſciplinæque Eccleſiaſticæ ſtudioſo, qualem Hilarium exhibent tot Gallicanæ Synodi, quæ ipſo agente ac præſide celebratæ ſunt, ut meritò inter adverſariorum invidorumque calumnias numeranda ſint. His autem operoſiùs eluendis ſuperſedemus, quoniam hujus ſancti Epiſcopi vita, quam in calce hujus voluminis excudi curabimus, vicem Apologetici libelli præſtabit. Hâc igitur ſecundâ diſſertationis parte ſolum hoc caput examinandum ſuſcipimus, quod & ad Eccleſiæ Arelatenſis jura pertinet, & illuſtratum ad hiſtoriæ Eccleſiaſticæ notitiam non parùm conferre videtur.

In qua provincia Projectus fuerit Epiſcopus.

Ante omnia autem inveſtigandum eſt, quantum conjecturâ aſſequi datur, in quânam Galliæ provincia Projectus conſtitutus eſſet Epiſcopus. Quam quidem dum *Alienam* vocat ſanctus Leo, ſatis monuit quærendum eum eſſe extra Viennenſem, quam propriam fuiſſe Hilario nec ipſe diffitetur in ſua Epiſtola. Unde & corrigendus Eminentiſſimus Annalium conditor ad annum 445. num. 13. ubi Projectum ait pertinuiſſe ad Viennenſis Epiſcopi ordinationem, cujus in provincia erat Antiſtes. Hæc ſunt autem Leonis verba: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus deceſſorum*

ipſius AUT PATROCLUS *habuerit, cur uſurpat: cum & ipſum quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodum ſit ſententia meliore ſublatum.* Ita priores omnes editiones hujus Epiſtolæ, eâ exceptâ quam procuravit J. Sirmondus tom.1. Concil. Galliæ, cui & MSS. Cod. duo Thuaneus & Corbeienſis ſuffragantur, qui cum Sirmondo ita habent: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius* ANTE PATROCLUM *habuit, quid uſurpat?*

PARS II. CAP. I.

Duplex hæc lectio duplici conjecturæ nobis dat locum. Ei enim qui primam ſequi maluerit ex ea Provincia fuiſſe Projectus credendus eſt, quam ne Patroclus quidem ſibi ſubjectam habuerit: quod Viennenſem & Narbonenſes primam & ſecundam excludit, quæ Zoſimi decreto Patroclo ſubeſſe juſſæ ſunt. Duæ igitur tantùm reſiduæ ſunt ex iis Provinciis, quæ olim Narbonenſem ſolidam conſtituebant, extra quas nihil juris ſibi præſumebat Hilarius, Alpes ſcilicet Graïæ & Penninæ, & Alpes Maritimæ. Non fuiſſe eum ex Alpium Graïarum Provincia duo ſuadent: primum quòd iſta Provincia reſpectu Metropolitani Provinciæ Viennenſis aliena dici non poterat ante diviſionem à S. Leone factam, cum ex duabus civitatibus, quas in ea recenſet Notitia, præcipua, ſcilicet Taranthaſia, ad Metropolitani Viennenſis ordinationem pertineret. Alterum eſt, quod illa Provincia ex numero quinque Provinciarum expuncta tunc erat à Petronio præfecto, cùm corpus ſeptem Provinciarum conflavit ex reſiduis quatuor & aliis tribus Aquitanicâ utrâque & Novempopulaniâ. Reſtat igitur ut Provincia Alpium Maritimarum ea ſit, in qua Projectus Epiſcopus erat conſtitutus. Confirmatur hæc conjectura ex eo, quòd in hac Projecti cauſſa nullus Metropolitanus intervenitiſſe legitur, qui de Hilarii uſurpatione quereretur, quod arguit ejus Provinciæ, quæ aliena hic dicitur, Metropolitanum ſponte juri ſuo ceſſiſſe in gratiam S. Hilarii; & eam ob cauſſam tacitè culpatur à S. Leone in hac Epiſtola tanquam propriæ dignitatis deſertor: *Suis limitibus*, inquit, *ſuis finibus ſit unuſquiſque contentus: & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quod ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones plus gratiæ tribuens perſonali, ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre ſe poſſe credens, non is cui ceſſerit, ſed is qui intra Provinciam antiquitate Epiſcopali ceteros prævenit, Sacerdotes ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.* Iſthæc autem objurgatio in ingenuum Alpium Maritimarum Metropolitam cadere videtur, quem nimirum Hilarus Papa teſtatur olim à prædeceſſore ſuo Leone culpatum eſſe ob illicitam ſui Metropolitici juris ceſſionem. Scribens enim ille ad Leontium, Victurum & Veranum illarum partium Epiſcopos, pro ſopienda controverſia, quæ inter Ingenuum & Auxanium exorta erat propter Eccleſiarum Cemelenenſis & Nicæenſis regimen, ita loquitur: *Habeat itaque*, inquit, *Pontificum frater & Coepiſcopus noſter Ingenuus Provinciæ ſuæ, de cujus dudum ab Apoſtolica ſede eſt illicita ceſſione culpatus, & cuſtoditis omnibus, quæ ſuper Eccleſiis Cemelenenſis civitatis vel caſtelli Nicæenſis, ſicut diximus, ſanctæ memoriæ deceſſoris mei definivit autoritas.* Non videntur enim hæc ad alium, quàm ad Leonem noſtrum referri poſſe, qui & illicitæ hujuſmodi ceſſioni revera ſuccenſuiſſe legitur, & iſtud negotium pertractaſſe dicitur ab Hilaro. Ita, opinor, ratiocinandum de Projecti ſede, juxta primam lectionem hujus loci.

Ep. 10. ad Vienn. nenſes cap. 7.

Epiſt. 4. Hilari PP. ad Leontium Victurum & Veranum.

PARS II. CAP. I.

Qui verò aliam lectionem, ANTE PATROCLUM, magis probaverint, ut revera magis probanda videtur, propter MSS. Codicum autoritatem, ipſamque ſermonis ſeriem, quæ id (meo judicio) poſtulat; aliam Provinciam Projecto aſſignare debent. Ex verbis enim iſtis: *Id, quod nullus deceſſorum ejus ante Patroclum habuit, quid uſurpat? cùm & ipſum, quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum &c.* Ex his, inquam, verbis evincimus, Provinciam de qua inquirimus, unam fuiſſe ex iis, quas Patroclo vindicavit Zoſimus, adeòque vel Viennenſem, vel alterutram Narbonenſium. De Viennenſi non poteſt intelligi, quæ Arelatenſi Epiſcopo aliena non erat: igitur de Narbonenſium una. Ut autem è prima potiùs fuiſſe exiſtimem, faciunt verba S. Leonis, quibus indicat Provinciam, cujus ordinationem ſibi Hilarius vindicarat in Projecti negotio, eam eſſe, quæ Patroclo ablata fuerat meliori ſedis Apoſtolicæ decreto: *Cùm & ipſum*, inquit, *quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm ſit ſententia meliore ſublatum.* Ubi alludit proculdubio ad Bonifacii decretum, ſeu Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, per quam eidem aſſeruit Narbonenſis primæ ordinationem, Arelatenſemque increpavit Epiſcopum, quòd Lutubenſis Epiſcopi ordinationem celebrare præſumſiſſet in eadem Provincia: quam ſententiam ſuâ pariter confirmavit Celeſtinus Epiſtolâ ad Epiſcopos Narbonenſis & Viennenſis Provinciarum ſcriptâ.

Tertiam opinionem de Projecti Epiſcopatu habemus ex clariſſimorum Sammarthanorum Gallia Chriſtiana, qui ex Annalibus Eccleſiæ & civitatis Avenionenſium Polycarpi de la Riviere Carthuſiani, & Joannis Columbi Manuaſcenſis, S. J. libro de rebus geſtis Epiſcoporum Dienſium, ad annum Chr. CCCCXL. Projectum inter Dienſes Epiſcopos numerant. Hoc ſi ita eſt, in Provincia Viennenſi collocandus erit Projectus; quod Leoni, ut jam monuimus, repugnat; quippe qui Viennenſem Provinciam Hilario alienam eſſe non cenſuit. Præterea ex ea provincia fuit Projectus, quam Leo ait Patroclo ſententiâ meliori ſublatam: ubi proculdubio reſpicit ad Epiſtolam Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem, quam Celeſtinus confirmavit. Atqui tantum abeſt ut Viennenſem provinciam Hilario abſtulerit alteruter horum Pontificum, ut potius ex utriuſque Epiſtolâ conſtet Hilarium pro Metropolitano, (nec alterius provinciæ quàm Viennenſis) ab utroque eſſe habitum. Hoc enim uno argumento Lutubenſis Epiſcopi ordinationem irritam declarat, quia ab Hilario Metropolitano quidem facta erat, ſed non Narbonenſis, in qua Lutevum jacebat: *In alia*, inquit, *provincia:* quod contra canones eſſe, ut probaret, coactus eſt Nicænum Canonem IV. paraphraſticè amplificare, ut ex eo haberet: *Cuiquam Metropolitano duas provincias non debere eſſe ſubiectas.* Quæ ratio adverſus Hilarium vana eſſet & nullius roboris, niſi ſubjectam ſibi provinciam aliquam habuiſſet. Idem ex Epiſtola Celeſtini eruitur, qui in eadem cauſſa, hac una probatione nititur: unamquamque provinciam ſuo Metropolitano contentam eſſe debere, nec uſurpationis locum alicui Sacerdoti in alterius concedendum injuriam; conceſſis ſibi quemque limitibus contentum eſſe debere, nec alterum in alterius provincia præſumere quidpiam poſſe. Quæ omnia ſupponunt Arelatenſem Epiſcopum Metropoliticam poteſtatem in aliquam provinciam (utique Viennenſem) jure habuiſſe & exercuiſſe: ac conſequenter extra eam provinciam quærendam eſſe

Projecti ſedem. Stamus igitur alterutri è duabus prioribus opinionibus; hiſque conjecturis contentos nos eſſe oportet, donec lux major affulgeat ex Eccleſiaſticis, quæ fortè alicubi deliteſcunt, monimentis. An verò jure merito utriuſque illius provinciæ, Narbonenſæ & Alpinis, inquam, ordinationem ſibi vindicarit S. Hilarius, ſubſequentibus ſectionibus inveſtigandum.

CAPUT II.

Arelatenſem Epiſcopum ſolidæ olim Narbonenſis Provinciæ Metropolitam, merito jure præcipuas ejus partes ſibi poſt diviſionem vindicaſſe. Ubi & diviſio hæc examinatur, & de ſubſcriptionibus primæ Synodi Arelatenſis inquiritur.

Unde turbarum origo in Viennenſi Provincia.

COgitanti mihi quo fato acciderit, ut ex omnibus Eccleſiaſticis Galliarum provinciis una Viennenſis tot olim contentionibus concuſſa fuerit, ut controverſiis, quæ inter illius regionis Metropolitanos alioſve Epiſcopos variis ſeculis exarſère, vix tandem Synodorum ſummorumque Pontificum autoritas finem impoſuerit, ſtatim venit in mentem diſſenſionum hujuſmodi cauſſam & originem ex variis provinciarum illarum diviſionibus eſſe repetendam. Enimverò, quia Eccleſia eſt in Imperio, & æquitati conſentaneum olim viſum fuit primis Eccleſiæ fundatoribus, ut ſecundùm civilium provinciarum adminiſtrationem Eccleſiaſticæ quoque provinciæ ordinarentur: ubi aliquam ex illis unam in plures diſpertiri contigit Imperatorum edicto, tunc qui Epiſcopus erat illius civitatis, quæ novæ provinciæ Metropolis facta fuerat in civilibus, Metropoliticam ſtatim poteſtatem in eam arripuit, & antiqui Metropolitani excuſſit jugum propriæ provinciæ Princeps factus. Cùm autem nullæ uſpiam provinciæ tot diviſionum viciſſitudines paſſæ ſint, quot illæ antiquæ Narbonenſis partes ſubierunt, hinc tantarum diſſentionum origo fuit.

Sed altera ex parte antiquorum Metropolitanorum menti altè inſederat etiam ante Innocentii tempora, quod iſte Pontifex ex ſedis ſuæ traditione, antiquorumque Patrum ſententia poſtmodùm ſcripſit: quod nimirum *ſecundùm priſtinum provinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos convenit ordinari*; quòd *diviſis Imperiali iudicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, non duo Metropolitani debeant nominari*; quod denique Eccleſiæ dignitati non congruit *ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari, honoreſque aut diviſiones perpeti, quas pro ſuis cauſſis faciendas duxerit Imperator.*

Innocent. PP. Ep. xx. ad Alexandrum Antioch. ep. a. 404.

Hoc proculdubio fundamento nitebantur Arelatenſes Epiſcopi, ut eas omnes provincias ſuæ ditioni vindicarent, quas olim ſubjectas habuerant, cùm ex illis unica Narbonenſis ſolida conflata erat. Quod ut Eccleſiarum origini magis conveniebat, ita etiam rationi prorſus conſentaneum eſſe poſterioribus Eccleſiæ ſanctionibus probatum eſt. Hujus enim gratiâ canonem XII. condiderunt Calchedonenſis Concilii Patres, ne ſciſſa in duas civilis provincia Imperatoriâ ſanctione, in duos pariter Metropolitanos divideretur. Hinc, ut Gelaſius Papa I. Epiſt. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ adverſùs Acacium CP.

Epiſcopum aſſerit, Urbs illa Regia *non ſolum inter ſedes minimè numeratur, ſed nec inter Metropolitanorum jura cenſetur*: Quoniam, inquit, *alia poteſtas eſt regni ſæcularis, alia Eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum.*

Si igitur ſemel probatum fuerit, Epiſcopum Arelatenſem per ea tempora primatum in Galliis habuiſſe, & Metropolitani honore fuiſſe decoratum, cùm adhuc integra erat antiqua Narbonenſis provincia, & Metropoliticis adhuc juribus in ejus partes, poſt diviſionem factam, potitum fuiſſe, jam non erit quod Hilario cupiditatis nota inuratur, aut velut alieni juris invaſor infametur. Quod priuſquam tentemus aſſerere, revocanda eſt in memoriam multiplex Galliarum diviſio, quâ earum ſtatus creberrimis mutationibus perturbationibuſque obnoxius factus eſt.

Diviſiones Galliarum variæ.

Univerſum Galliarum corpus in quatuor membra partitus eſt primùm Cæſar Auguſtus, videlicet in Narbonenſem, Aquitanicam, Lugdunenſem, & Belgicam, quarum ſingulæ in alias poſtmodùm partes ſucceſſu temporis ſubdiviſæ ſunt pro variis occaſionibus ac conſiliis. De tribus poſterioribus partibus inquirere non eſt noſtri inſtituti: de ſola Narbonenſi agimus. Hæc igitur iterùm diviſa eſt in quatuor provincias, Narbonenſem, Viennenſem, Alpes Maritimas, & Alpes Graïas. Tertio Viennenſis ſciſſa eſt in duas, Viennenſem ſcilicet & ſecundam Narbonenſem, ex quibus & tribus aliis, quinque provinciarum corpus effectum eſt. Quarto demum remotis Alpibus Graiis, ex quatuor reliquis & utraque Aquitanica cum Novempopulania, Petronius Præfectus ſeptem provinciarum corpus conflavit, cujus conventum Arelate agi præcepit, accedente poſtmodùm Honorii Conſtitutione. a. 418.

Narbonenſis provinciæ prima diviſio.

Quænam porrò quatuor illarum diviſionum regnaret, cùm primùm religionis ac diſciplinæ fundamenta in his regionibus jacta ſunt, non ita facilè eſt decernere. Certum eſt exordiis fidei longè poſteriorem tertiam & quartam fuiſſe: tota autem difficultas eſt de prima & ſecunda. Immò qui Chriſti fidem jam ab Apoſtolicis temporibus prædicatam eſſe in his provinciis exiſtimant, dubitare non poſſunt quin prima diviſio Galliarum ab Auguſto facta adhuc eſſet in integro, cùm Ptolemæus, qui ſub Adriano & Antonino Imperatoribus floruit poſt annum 130. eam ſequatur diviſionem in deſcriptione Galliæ. Sed quoniam longè probabilior eſt aliorum ſententia, qui Sulpitii Severi & Gregorii Turonenſis autoritate ducti Eccleſiarum in provincia Romana conſtitutionem (de Lugdunenſi enim tractu aliter ſentiendum) ad Decii tempora circa an. Chr. ducenteſimum & quinquageſimum referunt; inquirendum relinquitur, an eo tempore adhuc vigeret prima Auguſti diviſio, quæ Narbonenſem integram relinquebat; an altera ſucceſſiſſet, quæ illam in quatuor partes diſpertierat.

Incerta ætas diviſionis Narbonenſis provinciæ.

Incerta eſt admodum hujus diviſionis Epocha propter veterum ſcriptorum ſilentium. Eam nonnulli ad Adrianum referunt, alii ad Conſtantinum, vel ad Theodoſium. Adriano vix poteſt tribui, cùm Ptolemæus, qui ſub ipſo & Antonino floruit, Auguſti diviſionem ſequatur in Galliarum deſcriptione. Eam Conſtantino longè vetuſtiorem pronuntiat Petrus de Marca in diſſertatione de Primatibus, de totius corporis Galliarum diviſione diſſerens. Eſto, hoc verum ſit de quibuſdam Galliarum provinciis, quæ ad rem noſtram non faciunt (fatetur enim ipſe non uno eodemque tempore in omnes provincias inductam eſſe) at de Narbonenſi nullum extat veterum teſtimonium, ex quo eam

Petrus de Marca diſſ. de Primat. n. lxiii.

eam ante Conſtantinum eſſe diviſam vel ſuſpicari liceat. Quod enim profertur à clariſſimo præſule ex ſubſcriptionibus primi Concilii Arelatenſis, ubi mentio fit provinciæ Viennenſis, ut probet jam tunc temporis, hoc eſt a. 314. Viennenſem à Narbonenſi fuiſſe divulſam, nullius eſt (meâ quidem ſententiâ,) ponderis. Valdè enim ſuſpicor eas ſubſcriptiones non eo modo eoque ordine, quo nunc exhibentur, ab Epiſcopis ipſis præſentibus eſſe factas, ſed aliquot pòſt annis ita eſſe ordinatas ſecundùm provinciarum, ex quibus Epiſcopi convenerant, numerum; ut primùm deſcriberentur hi, qui ex Romana Diœceſi, tum qui ex Italica, deinde qui ex Gallicana, & ita conſequenter de aliis; cui deſcriptioni ordinandæ aſſumta ſunt tum alia quæ tunc ſupererant monumenta, tum Epiſtola Synodica, quæ Epiſcoporum eorumdem nomina continet.

PARS II. CAP. II. Subſcriptionũ Arelatenſis Concilii I. ordo ſuſpectus.

Hæc noſtra conjectura his nititur rationibus, 1. Non iſta fuit Synodorum conſuetudo, ut ſecundùm provinciarum ordinem ſubſcriberent Epiſcopi. Etſi enim non idem ſemper & ubique mos invaluerit, plerùmque hoc obſervatum eſt, ut conſecrationis ordo teneretur, aliquando etiam Metropolitani omnes primi ſubſcripſerunt, & inter hos nonnunquam amplitudinis ac dignitatis ſedium ratio habita, ut ceteris præponerentur.

2. Varia eſt admodùm in Codicibus ſive MSS. ſive excuſis earum ſubſcriptionum poſitio ac ſitus. In quibuſdam enim præponuntur canonibus, in aliis poſtponuntur: in aliquibus Concilio primo Arelatenſi, in nonnullis ſecundo, quemadmodùm in Merliniana, Crabbiana & Nicoliniana. In iiſdem editionibus & aliis nonnullis, & in MSS. Codicibus Remenſi & aliis deſignatio provinciarum & civitatum præcedit Epiſcoporum nomina; in aliis, ut in Corbeienſi Codice, quem Sirmondus ſecutus eſt, his illa ſubjicitur. Quæ omnia innuunt illum catalogum pannum fuiſſe à Synodi actis diſtinctum, & à privato homine confectum: qui quidem variis locis jactatus certam ſedem nondum invenerit.

3. Ita perturbato ordine jacent Epiſcoporum nomina, ut Synodalis ordo dici nequaquam poſſit. Cur enim Marinus Arelatenſis, qui primus in capite Epiſtolæ Synodicæ genuina acta continentis, inſcribitur, non item primus habetur ſubſcriptus in calce illius breviarii? Cur Preſbyteri à Sylveſtro miſſi quinto loco ſubſcribunt? An quia poſt Epiſcopos Diœceſis Urbicæ ſubſcribere debuerunt? At Theodorus Epiſcopus Aquilegienſis, qui iſtos præcedit, ex Italica Diœceſi erat. Cur adhuc poſt omnes duo provinciæ Romanæ Epiſcopi, & duo Presbyteri ſubſcripti inveniuntur, à ceteris ejuſdem Diœceſis Epiſcopis ſeparati? Cur denique tantum diſcrimen inter nomina Epiſtolæ & ſubſcriptiones, imò & inter provinciarum recenſionem? Ubi enim antiquæ editiones habent ex civitate Carpentoraco, aliæ legunt ex portu Nicæenſi. Illæ unicam Aquitanicam exhibent; aliæ primam & ſecundam diſtinguunt: in aliquibus fit mentio provinciæ Narbonenſis & civitatis Biterrenſis; de his nonnullæ ſilent: quædam provinciam Romanam commemorant; quædam minimè: quædam Maſſilienſem civitatem & Epiſcopum habent, de quibus nihil in aliis legitur. Hæc profectò innuunt indicem iſtum eo tantùm conſilio eſſe deſcriptum, ut diverſitas provinciarum, ex quibus congregata erat Synodus, inſpiceretur: quem autor pro ſuo captu confecit, & alii poſt ipſum pro ſua etiam ſententia, proque ætate, quâ ſcripſere, cor-

rexerunt, prout diviſio provinciarum, quæ tunc in uſu erat, poſcere videbatur.

4. Si alicubi apponi debuêre nomina Arelatenſium Patrum, oportuit certè eorum ſubſcriptionem haberi in calce genuinorum Actorum. At non alia ſunt genuina illius Synodi Acta, quàm quæ in Epiſtola Synodica repeririuntur; alia enim quibus ſubſcripti reperiuntur Epiſcopi Breviarium tantummodò continent; quod & nollem ab omni ſuſpicione interpolationis vindicare. Si quidem hæc verba canonis I. *Et juxta conſuetudinem literas ad omnes tu dirigas*, de die ſcilicet Paſchali, non inveniuntur in ipſa Epiſtola ad Sylveſtrum, in qua potiſſimùm reperiri deberent, ſi verè à Synodo ſcripta eſſent. Adde non videri hujuſmodi literas Paſchales in uſu fuiſſe ante Concilii Nicæni tempora. Porrò cùm non reperiantur nomina Epiſcoporum ad calcem Actorum, ſeu Epiſtolæ Synodicæ, argumentum eſt indicem qui Breviario annectitur ex Epiſtola ipſa & aliis forſitan Actorum exemplaribus confectum eſſe.

5. Titulus ipſe ſubſcriptionum teſtatur deſcriptum eſſe hunc catalogum non à præſentibus Epiſcopis, ſed à ſtudioſo aliquo, qui quot & quibus ex provinciis conveniſſent ad Concilium Epiſcopi reſcire cupiebat. Eam ob cauſſam autem voluit iſtud autor inquirere, ut probaretur verè dictum fuiſſe univerſale & univerſæ Eccleſiæ Concilium ab Auguſtino; vel potiùs, quod in idem recidit, & rationem aperit cur Concilio Arelatenſi II. præfixus inveniatur index iſte in antiquis Codicibus MSS. excuſiſque, ut veritas probaretur Canonis XVIII. Concilii ſecundi Arelatenſis civitatis, *ad quam*, inquit Canon, *ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, ſub ſancti Marini tempore legimus celebratum fuiſſe Concilium atque conventum*. Vix enim ſomniari alia poteſt ratio, cur huic annexus fuerit Concilio, quàm canonis hujus illuſtrandi cauſſa; cùm vel ſolâ Sylveſtri Papæ mentione, quæ fit in his ſubcriptionibus, & ſancti Marini, quæ in hoc canone reperitur, & Bonoſiacorum, quæ in antecedenti, lector quivis ſatis admoneretur non melius aptari unum alteri, quàm humano capiti cervicem equinam.

Aug. lib. 2. de bapt. cap. 9. & Epiſt. 152.

Hæc ideò à me adnotata ſunt, ut oſtenderem nihil eſſe in antiquis monumentis, ex quo conjici poſſit, diviſionem provinciæ Narbonenſis ſolidæ in quatuor partes factam eſſe ante dimidium quarti ſæculi. Hanc autem circa id temporis natam eſſe inde probabile fit, 1. Quod primi omnium ſcriptorum qui eam commemoravêre, videlicet Rufus Feſtus & Ammianus Marcellinus, floruêre per eam ætatem; cùm Rufus Feſtus Breviarium ſuum dicaverit Valenti Imperatori vel Valentiniano a. 365. 2. Ex eo etiam id conjicitur, quod ante hæc tempora diſſentiones non leguntur accidiſſe in Galliis inter Epiſcopos de limitibus provinciarum: de quibus primùm querelæ delatæ ſunt ad Concilium Taurinenſe. Unde enim *vir ſanctus Proculus Maſſilienſis Epiſcopus civitatis ſe tanquam Metropolitanum Eccleſiis, quæ in ſecunda provincia Narbonenſi poſitæ videbantur, diceret præeſſe debere, atque per ſe ordinationes in memorata provincia ſummorum fieri Sacerdotum: ſi quidem aſſereret eaſdem Eccleſias vel ſuas parochias fuiſſe, vel Epiſcopos à ſe in eiſdem Eccleſiis ordinatos?* Quo, inquam, jure hæc ſibi vindicaſſet Proculus, quod nemo prædeceſſorum ejus præſumſerat, niſi ex nova provinciarum diviſione color quæſitus eſſet? Nec enim ipſe ſuorum majorum poſſeſſionem allegat: nec hujus provinciæ Nar-

Rufus Feſtus in Breviar. Amm. Marcell. lib. XV.

bonenſis ſecundæ Epiſcopi aliud objiciunt , quàm Provinciæ diverſitatem : quæ ſi ex recenti diviſione nata non eſſet , contrariam antiquorum Maſſilienſis Urbis Epiſcoporum conſuetudinem proculdubio in medium adduxiſſent.
3. Sed præter hæc argumenta partim negativa , partim conjecturæ ſolùm innixa , habemus ex Hieronymo probationem aſſertoriam , quæ magni eſt roboris , ſi ſcriptoris autoritas attendatur , qui Gallias curioſè non modò peragravit , ſed & aliquandiù incoluit. Igitur in Epiſtola XI. ad Ageruchiam de Monogamia , Barbarorum in Gallias irruptionem deſcribens , poſt enumeratas *Belgicæ* præcipuas civitates , quibus vaſtitatem ferociſſimæ nationes intulerant ; tres alias Galliarum partes ſecundùm Auguſti diviſionem ſubjicit : *Aquitaniæ* , inquit , *Novemque populorum Lugdunenſis , & Narbonenſis provinciæ, populata ſunt cuncta*. Vides unicam Narbonenſem ab Hieronymo recenſitam, & quadripertitam Galliarum diviſionem vel tunc perſeveraſſe , cùm ſcribebat doctor iſte ; vel , quod magis reor , ita recentem fuiſſe Narbonenſis in quatuor provincias partitionem , ut adhuc antiquus loquendi modus uſurparetur à ſcriproribus novellæ diviſioni nondum aſſuefactis.

4. Vero admodum ſimile eſt recentem fuiſſe diviſionem Narbonenſis Provinciæ cùm Synodus Taurinenſis collecta eſt , & hujus diviſionis occaſione fuiſſe collectam. In ea enim controvertitur quis ſecundæ ptovinciæ Narbonenſi præeſſe deberet Metropolitico jure , ita ut nondum quemquam tali in eam provinciam poteſtate potitus eſſe videatur ; quod magis ex iis patebit, quæ in ſectione ſequenti dicemus.

Jam verò ſi ad illa uſque tempora, quæ notavimus, perſeveravit ſolidæ Narbonenſis unitas indiviſa , haud dubium erit, quin unico pariter Metropolitano ſubjecta fuerit ſecundùm canones ; & iſtum Metropolitanum fuiſſe Arelatenſem Epiſcopum haud obſcurè, ni fallor, oſtendimus in prima hujus diſſertationis parte , deductis per ordinem omnibus antiquitatis Gallicanæ monumentis. Etſi autem ante medium quarti ſæculi diximus diviſionem novam non apparere , non ſufficiet tamen ei, cui ſententia noſtra non arridebit , aliquod teſtimonium in medium adducere, ex quo ante ætatem illam facta eſſe demonſtretur , niſi probaverit ante annum ducenteſimum & quinquageſimum eam inductam eſſe : cùm enim eruditiores quique, paucis exceptis , ad ea tempora referant Religionis & diſciplinæ exordia in Galliis , ſi tunc una Provincia, unuſque Metropolitanus fuerit, valebit regula Innocentii I. PP. *Secundum priſtinum provinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos oportere nominari , nec ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum debere Dei Eccleſiam commutari* : ac proinde non turbaſſe Eccleſiam Hilarium , cùm antiqua ſuæ Eccleſiæ jura vindicare aggreſſus eſt ; poſt prædeceſſores ſuos Honoratum, Patroclum , & alios utroque antiquiores.

CAPUT III.

Utramque Narbonenſem Arelatenſi Epiſcopo olim fuiſſe ſubjectam, ex Epiſtolis Zoſimi Papæ comprobatur.

NOn ex ſola diviſionis Epocha edocemur, Arelatenſem Epiſcopum Narbonenſem ſolidam ſuo Pontificio habuiſſe ſubjectam, ſed ex iis etiam, quæ diviſionem ſecuta ſunt, manifeſtum eſt, dictum antiſtitem eamdem poteſtatem in illas provincias retinuiſſe, quæ Narbonenſis anteà partes fuerant, nimirum in Viennenſem, Narbonenſem utramque, Alpes Maritimas & Alpes Graïas; etſi aliquid juris ſui in earum aliquas ſponte dimiſiſſe videatur.

De Viennenſi provincia abundè egimus in priori diſſertationis parte: de reliquis modò nobis agendum eſt, quantum monumentorum illius ætatis ac regionis penuria patitur.

De utraque Narbonenſi clara eſt Zoſimi Papæ conſtitutio, quâ non Viennenſem modò provinciam Arelatenſi Epiſcopo ſubeſſe jubet, ſed & utramque illam provinciam, in qua ei tam ordinandi Epiſcopos, quàm alia Metropolitica munia obeundi poteſtatem confirmat, & quicquid contra tentatum fuerit, illicitum fore irritumque declarat: *Juſſimus*, inquit, *præcipuam, ſicuti ſemper habuit, Metropolitanus Epiſcopus Arelatenſium civitatis in ordinandis Sacerdotibus teneat autoritatem. Viennenſem, Narbonenſem primam & Narbonenſem ſecundam provincias ad Pontificium ſuum revocet. Quiſquis verò poſthac contra Apoſtolicæ ſedis ſtatuta & præcepta majorum, omiſſo Metropolitano Epiſcopo, in provinciis ſupradictis quemquam ordinare præſumſerit, vel is qui ordinari ſe illicitè ſiverit, uterque Sacerdotio ſe carere cognoſcat.* Ubi Pontifex declarat non novum à ſe jus inſtitui, ſed antiquum reſtitui, quod *præcepta majorum* Arelatenſibus vindicarant Epiſcopis, quodque revera ſemper iidem habuerant, ſi fortè paucorum annorum interſtitium excipias, per quod novæ diviſionis occaſione, turbarumque quibus Galliæ agitatæ fuerant, diſtractæ perperam fuerunt: unde & eas ab Arelatenſi ad ſuum Pontificium non de novo adjungi, ſed revocari præcipit Zoſimus, Viennenſem Maſſilienſemque Epiſcopos, qui in hac re negotium Arelatenſi faceſſebant, tanquam alienorum finium invaſores increpans ac reprimens.

Zoſimus Papa Ep. 5. ad univ. Epiſc. per Gallias & ſept. provincias.

Idem decernit in Epiſtola ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, cui vehementer ſuccenſet, quod *prætermiſſâ veri fide* indebitum à ſede Apoſtolica *ſubreptitiè obtinuiſſet* privilegium, *contra veterem conſuetudinem & priſcam inſtitutionem.* Verum antiqua illa conſuetudo, quam prædicat Zoſimus, admodùm antiqua non erat, inquit Marcæ continuator. Immò (pace eruditi viri dixerim) antiquiſſima erat, quod nec Hilarius ipſe Narbonenſis negare auſus eſt: qui *dum aſſertioni & deſideriis ſuis cuperet eſſe conſultum, prætermiſſâ veri fide, relationem ſuam* SUB HONESTATIS SPECIE COLORAVIT, *aſſerens in aliena provincia ab alio non debere fieri Sacerdotes: cum utique debuerit, non quod ei rectum videbatur, ſed quid habuiſſet antiqua conſuetudo, ſuggerere.* Satius eſt igitur fidem adhibere Zoſimo, qui auditis examinatiſque partium allegationibus, ipſoque adverſario non contradicente, & ſolam honeſtatis ſpeciem, occaſione novæ diviſionis, obtendente, antiquam conſue-

Ante Taurinenſe Concilium Narbonenſem II. Arelatenſi paruiſſe.

Concord. Sac. & Imp. tom. 2. lib. 5. cap. 30 num. 5.

Zoſimus Papa Ep. 8. ad Hilar. Narb.

tudinem fuiſſe aſſerit, quàm cuivis idipſum poſt tot ſæcula ſine probatione neganti. Et certè, non ad Taurinenſe Concilium (quod putat Baluzius) attendebat Zoſimus, imò nec poterat attendere. Primum enim de illa controverſia non pronuntiaverat illa Synodus: nec coram illa certatum eſt inter Viennenſem Arelatenſemque Epiſcopos, niſi de ſola Viennenſi provincia; Proculo ſecundam Narbonenſem ſibi vindicante. 2. Infirmum fuiſſet Zoſimi fundamentum, ſi Taurinenſi ſoli Synodo innixus antiquitatem juris Arelatenſium Epiſcoporum aſſeruiſſet: cùm non tam decretoriam ſententiam, quàm amicum conſilium de communi dividundo protulerit, nihil ulli civitati adjudicans, ſed ſolummodò Proculi perſonæ, donec alteruter ſuam civitatem approbaret eſſe Metropolim. 3. Longè aberat Zoſimus ut ex Synodo Taurinenſi jus aliquod creatum eſſe aſſereret, cùm ægre admodum tulerit ad illam diſſidium de Metropolitico jure à Proculo & Simplicio eſſe delatum, ſuumque illam judicium interpoſuiſſe, ut teſtatur in Epiſt. ad Epiſcopos provinciæ Narbon. I. & II. & in altera ad Patroclum Arelatenſem. 4. Quis tam ineptè locutum eſſe credat Zoſimum, ut antiquam conſuetudinem priſcamque inſtitutionem eam diceret, quæ Taurinenſi Synodo exordia ſua debuiſſet? Quæ cum aliquot annis poſt ſancti Martini obitum congregatam eſſe certum habeatur ex Zoſimi Epiſtola ad Epiſcopos Africæ, Galliæ & Hiſpaniæ, quindecim annis antecedere non potuit ejuſdem Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem. Unde ann. 439. Concilium Reienſe in Gallia *definitionem* Taurinenſis Concilii laudans, *recentem* eam appellat Can. I.

Vetuſtiora igitur monumenta habebat ob oculos Zoſimus, ipſam nempe originem inſtitutionemque Sedis Epiſcopalis per Trophimum à Sede Apoſtolica miſſum in Gallias per illa tempora, quibus ſolida Narbonenſis nondum in partes diſtracta, unico Metropolitano ſubjecta erat: *Satis conſtitit*, inquit, *Arelatenſis Eccleſiæ ſacerdoti priſcâ id inſtitutione conceſſum, ut non ſolùm in provincia Viennenſi, ſed etiam per duas Narbonenſes Epiſcopos faciat. Nam ſanctæ memoriæ Trophimus ſacerdos quondam Arelatenſi urbi ab Apoſtolica Sede tranſmiſſus, ad illas regiones tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alios non immeritò eâ, quam acceperat, autoritate tranſfudit.* Habebat adhuc ob oculos antiqua Apoſtolicæ Sedis decreta, quæ commemorat & modò exciderunt. Habebat Innocentii prædeceſſoris ſui ſententiam in ipſa dignitate Eccleſiæ fundatam, quæ ut retulimus ſuprà, eam *ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum commutari vetabat.* Habebat denique Nicæna ipſa decreta: *Quid illud*, inquit, *quòd prætermiſſo Patroclo Metropolitano Epiſcopo Arelatenſium civitatis, ſine cujus autoritate juxta Majorum Canones, nulla penitùs potuit ordinatio celebrari, tumultuoſè & turbidè indebitis ſacerdotia impinguntur.* Tandem concludit Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem congerendo quatuor titulos ac fundamenta, quibus ea poteſtas Arelatenſi Epiſcopo aſſerebatur: *Cùm hoc videas*, inquit, *Arelatenſis Epiſcopo civitatis & per Apoſtolicam Sedem, & per ſancti Trophimi reverentiam, & per veterem conſuetudinem, & noſtra recenti evidentiſſima definitione deferri.* *Epiſt. ad Hilarium Narbonenſ.*

Non diffitemur Epiſcopum Narbonenſem aliquot annis Metropolitico jure potitum eſſe in Narbonenſem provinciam primam; ſed hoc ut *ſubrepticiè* obtentum fuerat occaſione novæ diviſionis, ita & quàm primùm correctum eſt à Sede Apoſtolica: Et ita recenſeat Zoſimi tempore illa

PARS II. CAP. IV.

Narbonenſis Metropolitani inſtitutio, ut priorem conſuetudinem, quâ tres illas provincias ſubjectas ſibi habebat Arelatenſis Epiſcopus, uſque ad proximum ætatis ſuæ tempus perduraſſe aſſerat ipſe Pontifex: *Atque hanc*, inquit, *ordinandi conſuetudinem & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & juſtus (Trophimus) cuſtoditum uſque in proximum tempus, geſtis apud nos habitis, multorum conſacerdotum teſtimoniis approbatur.* Eadem ferè habet idem Pontifex in Epiſtola 1. ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis ſecundæ, ubi præcipuè Proculum exagitat tanquam totius illius ambitioſæ molitionis architectum, qui cùm ad ſe Narbonenſis ſecundæ ordinationes trahere niteretur, Simplicium Viennenſem impulerat, *ut ſibi quoque in Viennenſium provincia creandorum ſacerdotum permitteretur arbitrium*: quod & impudentiæ deputat, & aureâ illâ ſententiâ reſecandum definit: *Indecens auſus*, inquit, *& in ipſo veſtibulo reſecandus, hoc ab Epiſcopis ob certas cauſſas Concilium agitantibus extorquere, quod contra ſtatuta Patrum, & ſancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatenſis civitatis ex hac ſede directus eſt, concedere vel mutare, ne hujus quidem ſedis poſſit autoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxêre reverentiam.*

Epiſt. 8. Zoſimi Papæ ad Hilarium Narbonenſ.

Epiſt. 7. Zoſimi ad Epiſc. provinc. Vien. & Narb. 2.

Exſcribendæ eſſent integræ Epiſtolæ ſeptem Zoſimi, quæ ea de re ſcriptæ ſunt, quaſque ab aliis ſeorſim editas reperiet Lector tomo 1. Concil. antiqu. Galliæ curâ Jac. Sirmondi. Sed ſicut de Zoſimi ſententia nemo dubitat, ita plerique iſtá parum conſultè ab eo fuiſſe ſcripta aſſerunt, & privilegium, *hoc quod temporaliter videbatur eſſe conceſſum*, cum Leone noſtro contendunt *poſtmodùm eſſe ſententia meliore ſublatum*. Quod enim de ſuppoſitione harum Zoſimi literarum, & nimiâ ejus credulitate objicitur, jam diſſoluimus in priori diſſertationis parte. Supereſt modò, ut Bonifacii ſententiam, quam Leo & alii meliorem dicunt, cum Zoſimi decreto ac Epiſtolis conferamus, & uter ſe circumveniri ac ſibi imponi paſſus ſit, dijudicemus.

CAPUT IV.

Bonifacii decretum expenditur, cum Zoſimi Epiſtolis confertur, & iſtæ à ſubreptione vindicantur.

Hilarius acceptâ Zoſimi Epiſtolâ quieviſſe videtur ab omnibus Metropoliticis muniis, nec ultra Patroclo moleſtiam creaſſe. Patroclus pariter Narbonenſis provinciæ adminiſtrationem indeptus eſt, & interveniente Lutevenſis in ea provincia Epiſcopi morte, alium in ejus locum ipſe conſecravit. Ad hæc Hilarius Narbonenſis ne muſſitavit quidem, nec ſibi jus debitum à Patroclo præripi conqueſtus eſt: ita ut de ejus ſilentio ac quaſi ſegnitie expoſtularet Pontifex. Non ita patienter iſtam ordinationem à Patroclo factam tulerunt Lutevenſes cives & clerus: *Ecce enim*, inquit Bonifacius ſcribens ad Hilarium, *ut charitas tua recognoſcit ex ſubditis, Lutubenſis Eccleſiæ Cleri ordo vel plebis preces ſuas & lacrymas ad nos, quantùm datur intelligi, magno cum dolore, miſerunt, dicentes Coepiſcopum noſtrum Patroclum, ſua petitione ceſſante, in locum decedentis Epiſcopi, neſcio quem in alia provincia,*

Ob Lutevenſis Epiſcopi ordinationem redintegrata controverſia.

prætermiſſo Metropolitano, contra Patrum regulas ordinaſſe: quod nequaquam poſſumus ferre patienter; quia convenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Ita ſcripſit Bonifacius adverſus Patroclum, quem ut alienæ provinciæ invaſorem violatoremque ſacrorum canonum traduxerant Lutevenſes, quemque ut talia tentantem reprimeret, hæc addit: *Nulli etenim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem propriè verba ponamus, per unamquamque provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas.... Vnde, frater chariſſime, ſi ita res ſunt, & Eccleſiam ſupradictam provinciæ tuæ limes includit, noſtra autoritate commonitus, quod quidem facere ſponte deberes, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta, &c. ceſſet hujuſmodi preſſa noſtra autoritate præſumtio eorum, qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. &c.*

Quam multa ſunt, quæ hæc cum Zoſimi decretis componenti perſuadent, longè potiori jure ea præcipitanter ac per ſubreptionem eſſe à Bonifacio elicita exiſtimari, quàm quæ à Zoſimo eâdem de controverſia promulgata ſunt.

Subreptitium potiùs videri Bonifacii decretum, quàm Zoſimi.

Primùm enim hæc notiſſima eſt juris Canonici regula, hujuſmodi reſcripta, pro nullis haberi debere ac ſubrepticia cenſeri, cùm aliquid novi ſtatuunt, quodque anterioribus Conciliorum Pontificumque decretis contrarium ſit, nec tamen de illis ulla mentio habetur. Argumentum enim eſt evidentiſſimum aut rem indiligenter admodùm tractatam eſſe, aut fraudem factam Pontifici, vel aliquid ei humani contigiſſe. Talis eſt Bonifacii ſententia, quæ de Zoſimi reſcriptis prorſus ſilet. Talia non ſunt Zoſimi decreta, quæ reſcriptorum prædeceſſorum ejus mentionem faciunt, etſi nihil eis contrarium, ſed prorſus conſonum decerneret.

2. Sententia Bonifacii lata eſt in gratiam Narbonenſis Epiſcopi altera parte non auditâ, nec dato ſua jura defendendi loco: at cum Zoſimus literis ſuis Arelatenſi privilegia ſua confirmata eſſe voluit, utriuſque partis penſavit allegationes, & ad Narbonenſem Epiſcopum literas dedit, quibus eum etiam arguit, quod *prætermiſſa veri fide, relationem ſuam ſub honeſtatis ſolùm ſpecie coloravit.*

3. Liquet ex Bonifacii Epiſtola rem ab eo ſatis indiligenter eſſe examinatam, nec earum rerum notitiam habuiſſe, quæ liti huic dirimendæ prævia eſſe debuerat. Nec enim perſpectum habuit controverſiæ ſtatum, quæ non in hoc verſabatur, an diſtinctarum ab antiquo provinciarum Metropolitani diſtincti pariter eſſe deberent, & an alteri in alterius jura involare licitum eſſet; hoc enim eſt quod decreto Nicæno vetatur: ſed quæſtio erat: *Vtrum diviſis imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant; ſic duo Metropolitani Epiſcopi debeant nominari*, quod ab Innocentio Bonifacii prædeceſſore ſiſcitabatur Alexander Antiochenus: quæ controverſia ſecundùm Innocentii decretum dirimenda erat, qui Nicænum Canonem interpretando *ſancivit, ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari non decere.* Præterea de Gallicanarum Eccleſiarum ſtatu ita parùm inſtructus fuit Bonifacius, ut dubitanter admodùm loquatur: *Si ita res ſunt*, & ubi ſita eſſet Lutevenſium civitas, ne cognitum quidem haberet. Denique non ſatis maturè rem eſſe penſatam clarum eſt, cùm ſtatim ac Lutevenſium querelas

Epiſt. Innocentii Papæ ad Alexandrum Antioch.

PARS II. CAP. IV.

excepit, ſententiam decretoriam tulerit, totamque illam controverſiam unicâ Epiſtolâ conſummaverit.

Zoſimo non eſt obreptum.

Longè aliter ſe geſſerat Zoſimus: nihil enim omiſit eorum, quæ ad inquirendam rei veritatem, juſque partium inveſtigandum neceſſaria erant. Rem non unicâ Epiſtolâ & uno veluti momento confecit, ſed ſeptem ea de re conſcripſit Epiſtolas, & per anni integri partium verſavit; non perfunctoriè ac præcipitanter, ſed *ſtudioſiùs*, ut ipſe loquitur, *requiſivit*: non ſolus, ſed *numeroſa cognitione ſeu congregatione diſcuſſit*: non ſecundùm humana ſtudia, *ſed ſub Dei judicio*: non ex conjectura vel præjudiciis quibuſque, ſed ipsâ rerum inſtitutione, conſuetudine veteri, Synodalibus Pontificiiſque decretis accuratè examinatis: non inſciis & inauditis partibus, ſed iiſdem & auditis & commonitis, omnia ſunt ab eo ſtatuta: ut mirum ſit ab aliquibus ſcriptoribus aſſeri ſubreptionem in hoc negotio paſſum eſſe Zoſimum.

4. Quis æquam dixerit eam ſententiam eſſe, quæ ex ſola teſtimonii adverſariorum inſpectione decreta eſt; & ubi accuſato defendendi ſe locus non datus fuerit? Ita factum eſt à Bonifacio, ſecùs à Zoſimo, qui & Hilarii Narbonenſis relationem expectavit, & Proculum etiam Maſſilienſem, ut Romam veniret cauſſam ipſe dicturus, invitavit.

5. Etſi omnia ſecundùm juris & æquitatis regulas acta eſſent à Pontifice, nihil tamen roboris per ſe habitura eſſet ſententia, cùm hypothetica eſſet, & ex ea ſuppoſitione penderet, quod Hilarius Arelatenſis adversùs Canones Nicænos aliquid tentaſſet: unde & inquiſitioni adhuc relictus eſt locus: quâ peractâ, iſtud pro certo haberi debuit, ut ſæpiùs probavimus, Arelatenſem Epiſcopum non violaſſe Canones Nicænos, ſed eis potiùs obtemperaſſe ſecundùm interpretationem ab Innocentio I. prolatam; cùm Provinciam ſedi ſuæ antiquitùs ſubjectam, poſthabitâ recentiori temporalium poteſtatum diviſione, ſibi vindicavit.

6. Denique longè magis æquum eſt ipſius Metropolitani Epiſcopi, cujus jura violata fuiſſe dicuntur, judicium attendere, quàm clericorum civiumque querelas ac murmura. At Hilarius Narbonenſis nullas detulit Sedi Apoſtolicæ querelas, acquievitque ordinationi à Patroclo celebratæ in Lutevenſium Eccleſia, ut meritò credendus ſit tacito conſenſu Arelatenſium privilegiis ſubſcripſiſſe: ſatis enim indicant Bonifacii Papæ verba ipſum de conſecrando Lutevenſibus Epiſcopo ne cogitaſſe quidem, cùm Pontificis admonitionibus excitandus fuerit, ut Metropolitani jure munitus & præceptionibus ejus fretus accederet ad eum locum, in quo ordinatio talis celebrata fuiſſe dicebatur: *Quod quidem*, inquit, *facere ſponte deberes*: & quod nec monitus feciſſe Hilarius videtur. Clerici autem illi, ſilente Hilario, literis ſuis Poutificem Romanum adierunt, non tam moleſtè ferentes prætermiſſum eſſe in illa ordinatione Narbonenſem Epiſcopum, quàm ſuam petitionem conſenſumque fuiſſe neglectum: quod revera Canonum autoritati ſtatutiſque Patrum contrarium erat. Mentionem tamen injecerunt Metropolitici juris violati, ut acriorem contra Patroclum conflarent invidiam, ſibique majorem fidem conciliarent, dum non tam privati ac proprii juris, quàm publicæ ac communis diſciplinæ zelo accenſi putarentur. Porrò Hilarius non modò ſilentio ſuo eorum conſilium improbaſſe mihi videtur, ſed palàm etiam renuiſſe conſecrationem Lutevenſis

tevenſis Epiſcopi ad ſe trahere. Cùm enim hortatur eum Bonifacius ut, *quod quidem facere ſponte debuerat, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta* ad ordinationem ſe accingat, prorſus innuit deſideria ſupplicantum eſſe ab eo neglecta, nec reſpectam eorum fuiſſe antea voluntatem: tantùm abeſt ut (quod Marcæ viſum eſt) ipſe Hilarius Bonifacium interpellarit: immò à nullo interpellatus Epiſcopo Pontifex ſententiam tulit, non multum ſanè eo nomine ac titulo commendandam.

De Primatu Lugdun. num. 71.

Quod ergo aſſerit ſanctus Leo in hac ad Viennenſes Epiſtola, *id ipſum quòd Patroclo à Sede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm eſſe ſententia meliore ſublatum:* ut ab eo paulò adversùs Arelatenſem Epiſcopum iratiori dictum eſt, nec probatum, ita veritati (quod pace tanti doctoris dixerim) non eſt omninò conſentaneum: nec contumeliam facimus Pontifici, cujus non magis intereſt Bonifacii probari ſanctionem, quàm Zoſimi. Eccui enimverò melior ea videatur ſententia, quæ & momentaneo judicio, & eo, quem expoſuimus, modo lata eſt, & antiquæ conſuetudini contraria? Vel igitur hæc accuratiùs Leo, melioribus occupatus, non diſcuſſerat, vel lapſus eſt, vel dum paulo vehementiùs Hilarium inſequitur, id verius exiſtimavit, quod præconceptæ opinioni magis conſonum erat: nec animadvertit quod, etſi immediatè ante Patroclum provinciæ illæ Arelatenſi non obtemperabant Epiſcopo, ab initio tamen non fuit ſic. Magis certè credendum Zoſimo aſſerenti *hanc ordinandi conſuetudinem & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & juſtus* Trophimus, *cuſtoditum fuiſſe uſque in proximum tempus, quod geſtis,* inquit, *apud nos habitis, multorum conſacerdotum noſtrorum teſtimoniis comprobatur*; quàm Leoni iſtud ſine teſte neganti: qui cum ab illis temporibus remotior fuerit, neque rem ex profeſſo examinarit, facilè potuit in errorem induci per Celidonium alioſque ejuſdem cauſſæ Patronos. Et quidem rationem iſtam breviter admodùm raptimque perſtrinxit, de ejus robore diffidens: cùm tamen vis magna in eo argumento ponenda eſſet, ſi verè ante Patroclum nulli ex Arelatenſibus Epiſcopis jus competiiſſet in utramque Narbonenſem provinciam. Facilè enim erat, hoc ſemel probato, Zoſimum & inductæ temerè novitatis, & antiquitatis calcatæ arguere: nimirum non in cujuſquam gratiam violandi erant ſacri Canones, quibus ſua omnibus Metropolitanis jura illibata manere jubebatur, ſed multo minus in gratiam Patrocli hominis improbi, quique in ſedem Arelatenſem per injuſtam violentamque prædeceſſoris ſui ejectionem conſcenderat. Immò vix Leo ipſe à prævaricationis nota abſolvendus eſſet, qui privilegium à vaferrimo homine contra jus antiquum ac ſacros Canones ſubreptum, ab ejus ſucceſſoribus pariter uſurpari permiſiſſet ante exortas Celidonii ac Projecti querelas. Quid enim ageretur in Galliis probè noverat, cùm ante Pontificatûs ſui exordia illic fuerit aliquandiu commoratus, & nihil etiam eorum negotiorum ignoraverit, quæ Romam delata ſunt Celeſtino & Sixto III. Pontificibus, quibus in adminiſtrandis Eccleſiaſticis rebus continuam navavit operam. Ex his omnibus patet nihil à Zoſimo ſtatutum eſſe niſi maturo judicio; nihil à Bonifacio contra definitum, quod vel controverſiæ ſtatum attingat, vel à Gallicanis Epiſcopis ſit receptum.

CAPUT V.

Utrum Bonifacii Conſtitutio effectum ſortita ſit in Galliis? Et quid poſt ipſum circa iſtud negotium contigerit in utraque Narbonenſi.

BOnifacii decretum ad Gallicanos miſſum Epiſcopos non tanti ab eis factum eſt, ut antiquæ conſuetudinis & priſcis etiam Romanorum Pontificum decretis anteponendum eſſe putaretur. Patroclus enim eadem ſemper poteſtate in tres provincias uſus eſt, quam & in ſucceſſores ſuos Honoratum & Hilarium transfudit.

Hoc ex ipſo Leone diſcimus, qui cum ſcribat nullum Hilarii deceſſorem *ante Patroclum* jus ſibi in illas provincias vindicaſſe, fateri intelligitur per hujuſmodi exceptionem, omnes Patrocli ſucceſſores hujuſmodi privilegium ſuæ ſedi aſſeruiſſe: alioquin non dixiſſet neminem *ante Patroclum*, ſed neminem, *præter Patroclum*, iſtud egiſſe.

Deinde conſtat Honoratum, qui unus inter Patroclum & Hilarium Arelatenſem rexit Eccleſiam, nihil de prædeceſſoris ſui juribus paſſum eſſe ſibi detrahi, ſed tres illas provincias ſibi habuiſſe ſubjectas. Hinc enim eſt quod Celeſtinus Papa Bonifacii ſucceſſor ſcribens ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis menſe Julio ann. 428. quo adhuc in vivis erat Honoratus, conqueritur de imminutis Metropolitarum quorumdam juribus, & violatis eorum provinciæ limitibus contra prædeceſſoris ſui ſtatutum, quod integrum manere jubet & firmum: *Iuxta canonum decreta*, inquit, *una quæque provincia ſuo Metropolitano contenta ſit, ut deceſſoris noſtri data ad Narbonenſem Epiſcopum continent conſtituta, nec uſurpationis locus alicui ſacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit conceſſis ſibi contentus unuſquiſque limitibus: alter in alterius provincia nihil præſumat: nec emeritis in ſuis Eccleſiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati ſunt, ad excluſionem eorum qui bene de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe Collegium.* Quibus verbis notatur Honoratus, qui ad Arelatenſem Cathedram evectus erat è Lirinenſi Cœnobio, ex quo cum plures ea ætate ad Epiſcopalem Cathedram tranſlati eſſent, *novum quoddam de quo Epiſcopi fierent inſtitutum videbatur eſſe collegium.* Cujus Honorati *peregrini & extranei* hominis ordinatione, emeriti in ſuis Eccleſiis Clerici, & benè de ſuis civibus meriti, poſthabiti fuiſſe videbantur. Sed & prima decreti verba innuunt non ſolùm tres illas provincias ab Honorato adminiſtratas fuiſſe, verùm & ipſos Metropolitanos ultrô manus dediſſe; cùm vetet, *ne uſurpationis locus alicui ſacerdoti in alterius concedatur injuriam*

Hoc porrò perperam vel à Gallicanis Epiſcopis conceſſum, vel ab Honorato & Hilario acceptum & cuſtoditum fuiſſe, qui voluerit aſſerere, graviſſimam tot ſanctiſſimis viris & ab omni ambitione alienis injuriam inferet. Nemo enim per id temporis floruit, qui Hilario & Honorato ſanctitate anteiret, vel qui ſanctis Germano Autiſſiodorenſi & Lupo Trecenſi anteferri debeat, ſine quorum conſilio, ope, ac ſuffragio nihil, quod alicujus eſſet mo-

menti, Hilarius facere unquam aggreſſus eſt : quod & de Honorato pariter credendum. Quicquid ſit, nihil in Sedem Apoſtolicam peccavêre Galliæ Epiſcopi, cùm prioribus priſciſque ejus ſanctionibus, quas commemorat Zoſimus, inhærentes, poſterioribus conſenſum præbere renuerunt : quoniam nimirum & ipſis inconſultis, & re non ſatis perpensâ decretæ fuerunt, ad nullius Epiſcopi poſtulationem, ſed ad ſolam quorumdam nullius nominis clericorum querelam. Noverant enim Antiſtites illi, quod Symmachus poſteà in eadem cauſſa ſcripſit, *ad ipſam Sacroſanctam Catholicam religionem pertinere, ne ſit ſententiarum varietas inter priores & poſteriores Antiſtites Eccleſiæ, cujus omnis poteſtas infringitur, niſi univerſa, quæ à Domini ſacerdotibus ſemel ſtatuuntur, perpetua ſint. Nam cùm ad Trinitatis inſtar, cujus una eſt atque individua poteſtas, unum ſit per diverſos Antiſtites ſacerdotium ; quemadmodum priorum ſtatuta à ſequentibus convenit violari?*

Symmach. Papa Epiſt. 2. ad Eonium Arelatenſ.

Vide Greg. PP. I. lib. 5. Epiſt. 12.

His fretus rationibus Hilarius Arelatenſis, ſtatim ac in locum Honorati defuncti ſuffectus eſt, tres illas provincias Metropolitico jure adminiſtrandas ſuſcepit, omnibus Gallicanis Epiſcopis unanimi conſenſu ſuffragantibus. Iſtud vel ex uno Leone certum eſt, qui eam ob rem ejus audaciam culpat, quòd in aliena, ut putabat, provincia munus Pontificium exercere præſumſiſſet. Sed vel unico poſſeſſionis titulo utramque Narbonenſem provinciam (præter Viennenſem) ſuæ ſedi debuit aſſerere, cùm & deceſſoris ſui ſanctitas & ipſorum Epiſcoporum conſenſus vetarent, ne alios Arelatenſes Epiſcopos in ſuſpicionem alieni juris attentati vocaret.

Secunda Narbonenſis propriis argumentis Hilario vindicatur.

Præter ea que de utraque Narbonenſi huc uſque diſſeruimus ad Zoſimi conſtitutionem, alia ſunt quæ ſpeciatim Narbonenſem ſecundam Arelatenſi Epiſcopo ſubjectam fuiſſe aſſerant.

Ac primùm quidem patet ex Taurinenſis Concilii canone 1. Aquenſem Epiſcopum, qui ſolus Metropoliticam dignitatem intra Narbonenſem II. ſibi deinceps arrogavit poſt Proculi mortem, tunc temporis tale jus ſibi non vindicaſſe. Si enim is vel alius ex ea provincia Metropolitanus fuiſſet, non aſſereret Proculus Maſſilienſis ejuſdem provinciæ Eccleſias *vel ſuas parochias fuiſſe, vel Epiſcopos à ſe in eiſdem Eccleſiis ordinatos.* Metropolitanus enim vel hæc verba falſi arguiſſet, vel conqueſtus eſſet de uſurpatis ſuæ Metropoliticæ dignitatis juribus. Nihil tale objectum eſt Proculo, nemo Metropoliticam obtendit poteſtatem : hoc unum contenderunt ejuſdem regionis Epiſcopi, *ſibi alterius provinciæ ſacerdotem præeſſe non debere.* At hæc ratio, inquies, Arelatenſem pariter à poteſtate in utramque Narbonenſem, ac præſertim ſecundam, de qua hîc agitur, excludit : cùm enim Proculo adverſatus eſſe non legatur in hac Taurinenſi Synodo, argumentum eſt eum non ſe pro Metropolitano illius provinciæ geſſiſſe.

Canon. 1. Taurinenſis Concilii.

Ut nodus iſte ſolvatur, animadvertendum eſt maximam perturbationem inductam eſſe in provincias Gallicanas, & maximè in Narbonenſem ſolidam, per Maximi, Arbogaſtis, Eugenii, aliorumque Tyrannidem, qui eas partes occuparunt ſub finem ſæculi quarti. Per illos Eccleſias Galliarum clericoſque ſuis privilegiis eſſe ſpoliatos queritur Valentinianus III. Imperator in Conſtitutione de diverſis Eccleſiaſticis capitibus miſſa Armatio Præfecto Prætorio Galliarum ann. 425. Per eorumdem deſidiam omnia ſuſdeque acta eſſe in provincia Viennenſi innuit Honorius Auguſtus Conſtitutione anni 418. ad Agri-

PARS II. CAP. V.

colam Præfectum Prætorio Galliarum, cùm prætermiſſum arguit eorum negligentiâ provinciarum conventum apud Urbem Arelatenſem. Res ipſa clamat Eccleſiaſticæ diſciplinæ per bellorum civilium tumultus vix locum aliquem eſſe potuiſſe. Quamobrem cùm difficillimum eſſet, ſparſis per omnes provincias exercitibus utriuſque partis, Arelatenſem Epiſcopum Eccleſiarum neceſſitatibus occurrere, & ad longinquas civitates ſe transferre, ut defunctis Epiſcopis pro jure ſuo ſucceſſores ordinaret, neceſſitate temporum compulſus eſt permittere, ut inſigniorum aliquot civitatum Epiſcopi viciniorum ſibi Eccleſiarum Epiſcopos, cùm opus erat, conſecrarent. Cum autem Proculus, vir ſancti Hieronymi judicio ſanctiſſimus doctiſſimuſque, ceteris præterea Epiſcopis præemineret & antiquitate ſacerdotii, & nobilitate civitatis, & Eccleſiæ ſuæ prærogativâ, quæ prima inter comprovinciales Viennenſis tunc erat, ut ex Sidonio colligitur; facile fuit ut ei conſecrandorum per ea tempora Epiſcoporum honor ac poteſtas ultrò & à vicinis Epiſcopis deferretur, & ab Arelatenſi permitteretur. Rebus verò Imperii poſtmodùm pacatis, provinciarumque illarum novâ diviſione per Imperialem ſanctionem inductâ, contentio inter Epiſcopos exorta eſt, aliis adverſus Arelatenſem negantibus uni Metropolitano duas provincias debere eſſe ſubjectas, aliis affirmantibus Metropolitanum ex aliena provincia non eſſe aſſumendum, contra Proculum qui Narbonenſem ſecundam ſibi vindicabat; eodem verò Proculo aſſerente jus ſibi meritò competere in illius provinciæ Eccleſias, quæ vel Parochiæ ejus fuerant, vel ab eo acceperant Epiſcopos, *ut iiſdem tanquam pater filiis honore primatûs adſiſteret*, æquitatis legibus maximè conſonum videbatur. Ubi notandum, nec aliam à Maſſilienſi Epiſcopo rationem obtendi, quàm ordinationem, quæ jus recentiſſimum fundabat: nec ex alia parte objici malè tentatam hujuſmodi ordinationem, quo magis intelligas rem totam ex ſola temporum neceſſitate, & ex indulgentia Metropolitani eſſe perfectam.

Hieron. Epiſt. ad Ruſticum Monachum.
Sidon Apoll. Epiſt 7. l. 7. ad Græcum.
Conc. Taurinenſe Can. 1.

Quid interim ageret Arelatenſis? omnia ſedis ſuæ jura undique impeti ac peſſumdari cernebat. De Vienneſi primatu certabat cum eo Viennenſis Epiſcopus. Narbonenſem ſecundam ambiebat Maſſilienſis, vir Gallicanis Epiſcopis acceptiſſimus, qui poſſeſſionis & conſecrationis titulum, ac fortè Arelatenſis conſenſum prætendebat. Magis ergo è re ſua eſſe duxit, ſi Proculo manus daret, ut dum viveret Narbonenſi Provincia II. potiretur, eâ conditione, ut poſt ejus obitum ad antiquum Metropolitanum reverteretur illius ordinatio, quam conditionem ſubintelligere viſa eſt Synodus, cùm aliam non expreſſit. Eâ ratione & Proculi & aliorum Gallicanorum Antiſtitum gratiam conciliabat, quæ neceſſaria illi erat, ut primatûs ſui jura adversùs Viennenſem Epiſcopum illæſa cuſtodiret. Revera poſt Proculi mortem Narbonenſis II. provinciæ adminiſtrationem iterùm capeſſit Arelatenſis Epiſcopus; imò & ante Arelatenſi vindicavit Zoſimus, ut ex ejus notum Epiſtolis.

Horum aliqua etſi ſolâ conjecturâ nitantur, ita tamen vero ſimilia ſunt, ut aliter ea contigiſſe vix poſſit concipi. Proculus enim vir ſanctiſſimus antea Metropoliticâ dignitate non ornatus, ordinationem earum Eccleſiarum, niſi urgente neceſſitate & conſentientibus Epiſcopis, ſibi arrogare non potuit. Quæ Eccleſiæ, ut ſine Metropolitano eſſe non potuêre, ita alium antea non habuerunt, quàm totius Narbonenſis Metropolitanum, quem Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe probavimus. Et ideo Arelatenſis ad tempus cedens Proculo,

ſatis juri ſuo in Narbonenſem II. conſulebat, ſi primatum ſuum adversùs Viennenſem ſtrenuè propugnaret. Liquet ergo nullum Arelatenſi Epiſcopo præjudicium creari ex ejus ſilentio in Synodo Taurinenſi circa Narbonenſem ſecundam; quamquam nec clarum eſt in cujus gratiam reclamaverint Epiſcopi ſecundæ Narbonenſis: & ex ſtudio, quod poſteà in Arelatenſem ſervaverunt, eidem tunc faviſſe non improbabiliter cenſeri poſſunt. Quibus & hoc addi poteſt, ſolos nobis hujus Synodi Canones repræſentari, non verò acta, in quibus eorum omnium Epiſcoporum interlocutiones integras proculdubio inveniremus, niſi illa periiſſent. Fortè nec omnes Canones habemus, cùm ea, quæ in cauſſa Bricii Turonenſis Epiſcopi & Lazari ejus accuſatoris tractata eſſe in ea Synodo narrat Zoſimus Papa, deſiderentur: qui & in alia Epiſtola ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbon. II. teſtatur in illo Taurinenſi Concilio *longè aliud actum eſſe*, quàm de Metropolitanorum jure, ac diſtinctione provinciarum.

PARS II. CAP. V.

Epiſt. Zoſimi Papæ ad Epiſcopos Africæ, Galliæ & Hiſpaniæ.

2. Præter hanc rationem, quam ex ea Synodo fusè deduximus, aliam ex eadem Zoſimi Epiſtola mox citata eruimus. Arguitur enim Proculus, quòd Lazarum ad Epiſcopalem dignitatem promoverit, qui pro calumniatore in illa Synodo damnatus fuerat. Porrò cùm Lazarus Aquenſis Epiſcopus eſſet, nec ab Epiſcopo ſecundæ Narbonenſis ordinatus fuerit, ſed à Proculo Maſſilienſi, liquet nullum in ea provincia Metropolitanum fuiſſe, præter Arelatenſem, qui juri ſuo ad tempus ceſſerat in Maſſilienſis Epiſcopi gratiam.

3. Manifeſtum eſt Aquenſem Epiſcopum, ac conſequenter totam Narbonenſem II. ſubjectam olim fuiſſe Arelatenſi antiſtiti, ex eo quod jus diutiſſimè retinuit illum ad ſe evocandi, vel Synodalis Concilii, vel ordinationis cauſſâ; ut inde liceat concludere, ſerò admodùm illius ſedis antiſtitem in perfectum Metropolitanum evaſiſſe. Hoc patet ex ſerie libelli Symmacho Papæ oblati a. D. 514. & ex reſcripto ejuſdem Papæ ad Cæſarium Arelatenſem. Præter quam quod enim is libellus aſſerit hanc poteſtatem uſque ad illa tempora penes Arelatenſem antiſtitem fuiſſe, à longævis ſæculis priſcorum ſancitam eſſe autoritate, & à veneranda ſede Romana quondam perenni ſanctione præceptum, ut eadem inconcuſſa permaneret; ipſe Symmachus in Epiſtola ſua eam in venerandis Patrum ſtatutis fundatam eſſe ſcribit, & antiquitate roboratam: *Unde*, ait, *rationabile eſt, ut ſancta Arelatenſis Eccleſia propriis privilegiis perfruatur, & quod vetuſtas præſtitit, & Patrum autoritas roboravit, nova non debet violare præſumtio... Igitur per ſingulas Eccleſias beneficia, quæ ſunt diu cuſtodita, ſerventur. Et ſi tam Eccleſiæ Aquenſis antiſtes, vel alius quilibet Metropolitano Pontifici juxta canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit, noverit ſubdendum ſe, quod non optamus, Eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Unde porrò tam ſingulare privilegium, tamque antiqua prærogativa manavit in Arelatenſem Eccleſiam, ut ejus Epiſcopus alterius provinciæ Metropolitanum ad ſe poſſet convocare? An ex paucitate comprovincialium Viennenſis provinciæ, quæ ejus Metropolitanum cogeret vicinorum Epiſcoporum opem ac ſuffragia emendicare? minimè. Quinque enim provinciarum ampliſſima ac numeroſiſſima erat Viennenſis: aliæ omnes paucioribus conſtabant civitatibus; nec tamen idem jus ſibi vindicarunt earum Metropolitani in alios Metropolitanos. An hoc habuit Arelatenſis ex vicibus Romani Pontificis, quas illi commiſſas eſſe volunt? At, ut hoc demus hujuſmodi vicibus

PARS II. CAP. VI.

illum fuiſſe ornatum, eo nomine non ſolus ei Aquenſis ſubjectus fuiſſet, ſed omnes earum provinciarum Metropolitani Epiſcopi. Aliunde igitur hæc conſuetudo non deſcendit, quàm ex eo quod antiquitùs penes Arelatenſem Epiſcopum erant jura Metropolitica in civitates Narbonenſis II. Quibus etſi poſtmodùm occaſione novæ diviſionis ſe ſe abdicaverit, iis tamen ſpoliari ſe non conſenſit, niſi hâc convocandi poteſtate ſibi retentâ, quæ videlicet perenne foret antiqui juris & collati beneficii monimentum : unde ſerò admodùm omnia Metropolitica jura adeptus eſt Aquenſis Epiſcopus : ita ut nonnullus ea de re ſcrupulus remanſerit uſque ad tempora Concilii Francofordienſis, à quo ſedi Apoſtolicæ illius eximendi poteſtas facta eſt : & adhuc incertus fuiſſe videtur ejus ſtatus tempore obitûs Caroli Magni, in cujus Teſtamento Aquenſis civitas inter Metropoles non eſt recenſita.

4. Præclarum porrò hujus poteſtatis aſſumtæ argumentum & exemplum nobis ſupereſt in Concilio Regenſi anno 439. congregati in ſecunda Narbonenſi provincia, intra quam Regenſis civitas ſita erat. Cùm enim Armentarius contra canones ordinatus eſſet, congregata eſt Synodus apud Regium, ut eo expulſo alter in ejus locum eligeretur. Præcipua autem hæc eſt juriſdictionis Metropoliticæ pars, Synodi provincialis indictio ac convocatio, quam extra propriam provinciam nemo unquam tentare auſus eſt. Hoc nihilominus præſtitit Hilarius Arelatenſis, ſuffragantibus Galliæ Epiſcopis compluribus, quorum tredecim poſt ipſum ſubſcripſerunt, nemine contradicente, annuente ſede Apoſtolica, quam cauſſa tam celebris latere non potuit ; ſed ne reclamante quidem Armentario, cujus plurimùm intererat eam Synodum tanquam contra canones habitam infirmare ac reſpuere. Unde dubitare fas non eſt, quin & legitimus eſſet hujuſmodi conventus & provincialis. Is enim erat præſcriptus ſtatutis canonicis ordo, ut qui contra canones egiſſet Epiſcopus, à comprovincialibus judicaretur, non verò ab alterius provinciæ Epiſcopis.

CAPUT VI.

De jure Arelatenſis Epiſcopi in Provinciam Alpium Maritimarum.

Diſcuſſis Arelatenſis Epiſcopi juribus in utramque Narbonenſem, occurrunt Alpes Maritimæ, quas ſibi eodem Metropolitico jure olim vindicavit.

Ex Concilio Regenſi poteſtas Hilarii in Alpium Maritimarum Eccleſias aſſeritur.

Ac ſanctum quidem Hilarium Arelatenſem pro Metropolitano hujus provinciæ ſe geſſiſſe, demonſtrat hoc idem exemplum Concilii Regenſis a. 439. quod ab eo convocatum eſt in cauſſa Armentarii Ebredunenſis contra canones ordinati. Cùm enim clerus civeſque Ebredunenſes, quorum civitas in civilem Metropolim evaſerat poſt Narbonenſis ſolidæ diviſionem, Eccleſiæ quoque ſuæ ſedem eodem jure in Eccleſiaſticis ornari in votis haberent, Epiſcopo ſuo è vivis ſublato, alium in ejus locum ſubſtituere, inconſulto Arelatenſi, tentarunt. At eo conatu non modò privilegium Arelatenſis Epiſcopi minutum non eſt, ſed etiam clariùs emicuiſſe mihi videtur.

Primò enim indè manifeſtum evadit Ebredunenſes Epiſcopos tale quid

antea nunquam tentaſſe, vel ſaltem nunquam pacificè eo jure eſſe potitos, cùm ne verbum quidem de hoc appareat, aut objiciatur Hilario.

2. Quàm unanimis fuerit Gallicanæ Eccleſiæ erga Arelatenſem Epiſcopum conſenſus ex ea ipſa Armentarii ordinatione perſpicuum eſt. Tres enim inveniri non potuere Epiſcopi, qui canonicum numerum implerent, vixque duos adſciſcere ſibi potuit Armentarius, qui in illam ordinationem conſpirarent, quos vel Eccleſiaſticarum ſanctionum admodùm ignaros, vel contemtores fuiſſe oportet, qui contra apertiſſima Nicænæ Synodi aliarumque ſtatuta tam infauſtam conſecrationem aggreſſi ſunt. Et revera eis utcunque parcendum eſſe definit canon 1. eò quod *hi, qui tam perverſa incidiſſent, à primo lapſus ipſius die, adhibitis paſſim precibus, culpam pœnitentes aut ignorantiæ aut circumſcriptioni imputaſſent.*

Can. 1. Regenſis Concilii.

3. Non hæc ſolùm ordinationis Armentarii vitia notata ſunt, quod *abſque trium Epiſcoporum præſentia & abſque comprovincialium literis*, ſed etiam quod *ſine Metropolitani autoritate, & ejus voluntate neglecta* conſecratus fuerat. Metropolitanum Epiſcopum cujus neglecta præſentia vel conſenſus ordinationem irritam fecit, alium non eſſe quàm Arelatenſem, omnes conſentiunt. Sed an ut ordinario illius provinciæ, an ut primo Galliarum Metropolitano ſibi id juris deberi voluit Hilarius? Hoc ultimum exiſtimat Stephanus Baluzius cap. 31. libri 5. Concordiæ Sacerd. & Imperii, quem ſupplevit; putat enim Hilarium in conſequentiam literarum Zoſimi PP. & ad imitationem Theſſalonicenſis Vicariatûs, primi Metropolitani dignitatem ſibi ſumſiſſe, eoque nomine ad ſe referri voluiſſe de gravioribus cauſſis, quæ per provincias emergerent, quas inter cum meritò cenſeretur Armentarii cauſſa, eam ob rem coactam ab eo fuiſſe Regenſem Synodum. Verùm etſi non negaverim variam interdum eſſe hujus vocis acceptionem, ita ut nonnunquam magni illi Primates, Alexandrinus & Antiochenus Metropolitani appellati fuerint, etiam à Leone noſtro, nunquam tamen eâ tempeſtate in qua verſamur hoc nomine novum iſtud Metropolitanorum genus deſignatum legimus, quod Baluzius inducit ac Primatûs prærogativâ decorat ad exemplar Theſſalonicenſis Vicariatûs, de quo ne ſomniaſſe quidem exiſtimo Regenſis Concilii Patres. Deinde cùm tam in præfatione Concilii, quàm in canone ſecundo tres conditiones recenſentur, quibus omiſſis nihil prorſus eſſe aiunt quod Epiſcopum faciat, nimirum trium præſentia, comprovincialium literæ & Metropolitani voluntas: certum eſt eodem ſenſu accipi vocem Metropolitani, ac in canone accipitur, pro proprio ac peculiari cujuſque provinciæ Metropolitano; cùm illius omiſſio ex canonibus irritam electionem ibidem reddere aſſeratur. Canones enim illi alii non ſunt quàm Nicæni, quorum quartus expreſsè tres eaſdem illas conditiones complectitur: *Tres*, inquit, *omnino in idipſum convenientes, dummodo conſenſerint, qui abſunt, & per literas approbaverint, ordinationem faciant. Confirmatio autem eorum, quæ in quaque provincia geruntur tribuatur Metropolitano*: quod omnium Eccleſiarum & Synodorum, quæ hanc rem tractarunt, conſenſu, ſemper de Metropolitano ordinario cujuſque provinciæ intellectum eſt. Præterea ſi de primo aliquo Metropolitano explicanda veniret iſta Synodus, admodùm ambigua fuiſſet ejus definitio, quæ novarum in dies contentionum materiam præbuiſſet, cùm alii de primo Galliarum, alii de

proprio provinciæ interpretati eſſent. Denique nemo hanc ſignificationem affinxit Canoni Regenſi ante Baluzium, qui etiam ab autoris ſui ſenſu recedit; cùm illuſtriſſimus Petrus de Marca vocem illam ſecundùm communem ſignificatum acceperit in diſſertatione de Primatibus num. 73. hoc tamen ſubjungens, Hilarii factum trahi non poſſe in conſequentiam, cùm eam ob cauſſam correptus à Leone fuerit, quòd debitam Metropolitanis ſacerdotibus in ſuam transferret dignitatem.

Aſſertum Hilarii jus ex Arauſicana Synodo I.

Alteram probationem vindicatæ ſibi in provinciam eamdem poteſtatis ab Hilario ſuggerit nobis Arauſicana Synodus prima, cui inter comprovinciales ſubſcribit Ingenuus Ebredunenſis Epiſcopus in locum Armentarii depoſiti ſubſtitutus. Qui ſi provinciæ diſtinctæ Metropolita fuiſſet, ut erat Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus, eodem atque iſte modo ſubſcriptus legeretur ad Metropoliticæ poteſtatis ſignificationem: *Ego*, inquit, *Eucherius Epiſcopus ſubſcripſi ſanctorum ſacerdotum comprovincialium meorum ſuper his expectaturus aſſenſum.* Eucherius quippe cùm fortè fortunâ in illis regionibus verſaretur eo tempore, quo Epiſcopi Provinciales in Synodum conveniebant, ad eam honoris cauſsâ invitatus, inter alienæ provinciæ Epiſcopos ſubſcribere non eſt auſus, niſi ſub ſpe adhibendi à comprovincialibus conſenſus ſuper his, quæ decreta fuerant in Synodo.

Non eſt porrò quod quis eam non provincialem Synodum dicat jure Metropolitico congregatam, ſed majorem eâ poteſtate coactam, quam ſibi in illas provincias aſſumebat Hilarius vel jure vicarii, ut volunt, Romani Pontificis, vel primi Metropolitani Galliarum, ut excogitarunt alii. Manifeſtum eſt enim ex Canone XXIX. talem fuiſſe eam Synodum, qualem bis in anno celebrari Patrum ſtatuta ſanciverant, hoc eſt, Nicænorum Canonum quintus, qui de aliis quàm de provincialibus mentionem non habet: *Singulis*, inquit, *annis per unamquamque provinciam bis in anno Synodi fiant, &c.* Prætereà de earum Synodorum genere fuit Arauſicana, quas ſine alterius conventûs denuntiatione ſolvi non debere ſtatuunt ibidem Epiſcopi, qui revera ſimilem ſequenti anno congregandam denuntiarunt. Hoc verò ſolis provincialibus Synodis convenit, non verò Generalibus, aut iis quæ ex pluribus provinciis cogebantur; hæ nimirùm non annuatim ac definitis temporibus, ſed rariùs ac pro temporum rerumque exigentia indici ſolebant.

Epiſt. 4. Hilari Papæ.

Tertiam eruimus probationem ex Epiſtola Hilari Papæ ad Leontium, Veranum, & Victurum Epiſcopos; ubi ait Ingenuum Ebredunenſem de Pontificii ſuæ provinciæ illicita ceſſione dudum ab Apoſtolica Sede fuiſſe culpatum. Ex quo manifeſtum eſt Hilarium Arelatenſem, annuente etiam Ebredunenſi Epiſcopo, Provinciam Alpium maritimarum ſuæ Metropoliticæ ditioni ſubjectam habuiſſe. Et hoc ipſum eſt de quo adeò graviter expoſtulat ſanctus Leo in Epiſtola ad Viennenſes: *Suis*, inquit, *limitibus*, *ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus*, *& privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quòd ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones, plus gratiæ tribuens perſonali, ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre ſe poſſe credens, non is cui ceſſerit; ſed is, qui intra provinciam antiquitate Epiſcopali ceteros prævenit ſacerdotes, ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.* Quòd autem Hilarus in eadem Epiſtola ait Ingenuum Alpium maritimarum provinciæ Metropolitani ſemper honore fuiſſe ſubnixum, hoc ſuggerente ipſo Ingenuo

Epiſt. 10. S. Leonis ad Epiſc. prov. Vien. cap. 6. al. 5.

Epiſt. 4. Hilari Papæ ad Leontium, Veranum, & Victurum.

nuo dictum eſt poſt mutatam provinciarum illarum faciem, cùm Metropoliticæ poteſtatis jura ex nova diviſione præſumta, olimque neglecta, ita cœpit proſequi ac ſibi vindicare, quaſi ex ſola ejus ſpontanea ceſſione iis Hilarius potitus eſſet in illam provinciam. Deinde non ait Ebredunenſem Eccleſiam vel civitatem, ſed Ingenuum Ebredunenſem Epiſcopum ea ſemper penes ſe habuiſſe: quæ longo intervallo à ſe diſtant, iſtudque potiùs recens privilegium ab eo primo ſibi vindicatum, quàm antiquitatem hujus Metropoleos probare poſſet. Addo etiam ſolius honoris mentionem fieri, non verò poteſtatis ac juriſdictionis. Fuerunt enim nonnulli Metropolitani, qui ſolo ferè honoris titulo gaudebant, & alteri Metropolitano nihilo ſeciùs ſubjecti erant, ſive quoad Synodalem conventum, ſive ad ordinationem. Talis erat Aquenſis tunc temporis intra Gallias, ut diximus in capite ſuperiori. Talis fuit etiam inter Orientales Patriarcha Jeroſolymitanus, qui honorarium quoddam hujuſmodi privilegium accepit à Synodo Nicæna, quemadmodùm explicatum habes in doctiſſima diſſertatione Ill. Petri Marcæ de Conſtantinopolitani Patriarchatûs inſtitutione. Denique in his quæ ſunt facti rem aſſerere non ſufficit, niſi idoneis probationibus aſſertio ipſa muniatur: præſertim cùm contrarium, ut hic accidit, comprobant & poſſeſſio diuturna & rationes non ſpernendæ.

Quartò cùm ex ſupradictis, inprimiſque ex Concilio Regenſi liqueat, tam conſtantem fuiſſe apud Gallicanos Epiſcopos opinionem, quod Arelatenſi Epiſcopo ſubjecta eſſet Alpium Maritimarum Metropolitico jure provincia; veriſimile non eſt Hilarium eam ſibi primum provinciam ſubjeciſſe, ſed & Honoratum prædeceſſorem ejus, & Patroclum Honorati deceſſorem eâdem fuiſſe potitum. Quis enim adversùs Hilarium non inſurrexiſſet, ſi provinciam, quam nullus deceſſorum ejus habuiſſet, juri ſuo ſubdere aggreſſus eſſet: cùm eum Leo noſter tanquam alieni juris invaſorem tam malè habuerit, propter utramque Narbonenſem, quam tamen & ab Honorato & à Patroclo ante ipſum eſſe adminiſtratas ultrò fatebatur? Quis verò ſibi perſuaſerit Honorati induſtriæ deberi hujus provinciæ ad ceteras Arelatenſi ſubjectas acceſſionem: cùm vix ac ne vix quidem duobus annis eam ſedem rexerit Honoratus? Quod Patroclum autem attinet, quandoquidem cum nemine decertavit homo amplitudinis ſuæ cupidiſſimus pro ea provincia, quam ſucceſſores ejus ſibi vindicarunt, argumentum eſt eumdem illam nemine contradicente adminiſtraſſe; niſi tamen Eccleſiaſticæ provinciæ Viennenſis pars cenſebatur, quam proinde uno ictu Simplicius Viennenſis petebat, & eâdem pariter induſtriâ tutatus eſt Patroclus, quâ Metropoliticum provinciæ Viennenſis principatum ſibi retinuit.

Et revera videntur etiam quarto ſæculo eæ provinciæ ſub nomine Viennenſis fuiſſe contentæ. In Concilii enim Arelatenſis primi ſubſcriptionibus, ſi genuinæ ſunt, nulla alia provincia præter Viennenſem nominatur, etſi & ex Nicæenſi portu, qui fuit Alpium Maritimarum, & ex Aptenſi civitate, quæ erat ex ſecunda Narbonenſi, legati nonnulli Concilio interfuerint. Siquidem cum ex qua provincia fuerint loca illa annotatum non ſit, ex ea fuiſſe videntur, quæ ſuperiùs nominata fuerat. Cur enim ſolum Viennenſis provinciæ nomen illic legeretur; niſi una omnes illas complecteretur provincias, quæ poſtea nomen aliud induerunt, diviſâ in partes provinciâ, vel ſaltem

continerer Alpes Maritimas, quarum Metropolitanus tamdiu Arelatenſis Epiſcopi, tanquam Viennenſis provinciæ Metropolitæ, poteſtati ſubjectus eſt; & Narbonenſem ſecundam, quæ à Viennenſi eſt reciſa.

Aliam etiam conjecturam promimus ex Aquileienſi Concilio deſumtam. Ex Epiſtola enim Synodali, quæ à Patribus ſcripta eſt ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſium primæ & ſecundæ poſt completam Synodum, non alii videntur eidem interfuiſſe legati Gallorum, quàm ex tribus his provinciis. Et tamen leguntur in ea ſententiam dixiſſe Theodorus Octodorenſis & Amantius Nicæenſis, quorum hic ex Alpibus Maritimis, ille ex Graiis fuit. Non temerè igitur aſſerueris Alpes geminas ſub Viennenſis provinciæ nomine in Eccleſiaſtica ſaltem illius temporis Notitia fuiſſe comprehenſas.

CAPUT VII.

De Alpium Graïarum Provincia. Quid in eam juris habuerit Arelatenſis Epiſcopus.

Etſi obſcura admodum ſit provinciæ Alpium Graïarum & Penninarum memoria in Eccleſiaſticis monumentis ante Hilari Papæ tempora, haud obſcurum tamen eſt juris in eam plurimùm habuiſſe Arelatenſem Epiſcopum, etiam Leonis ætate. Cùm enim duabus tantum civitatibus conſtet in Notitia Galliarum à Sirmondo edita; earum prima ac præcipua, Tarentaſia videlicet, tanquam pars ſolidæ Viennenſis, tributa eſt Viennenſi Epiſcopo in illa diviſione, quâ pacis cauſſâ inter Viennenſem & Arelatenſem Epiſcopos illam Provinciam diſtribuit Leo noſter: Ex quo decernere licet eam provinciam partem olim fuiſſe Viennenſis, ſaltem in Eccleſiaſticis.

Primò enim quod Leo Metropoliticorum jurium tam ſtrenuus aſſertor Tarentaſiam attribuit Viennenſi Epiſcopo tanquam Viennenſis provinciæ partem, palmare argumentum eſt, eam non alterius provinciæ partem fuiſſe, ex qua, & quidem adeò tenui, nunquam ampliorem civitatem decerpſiſſet; relicta unica & modica civitate Octodoro, quæ Tarentaſiæ quoad ordinationem ſubjiceretur. Etſi enim Viennenſi favere vellet, id tamen cum tertii alicujus Metropolitani injuria nunquam eſſet aggreſſus: præſertim cùm ex his civitatibus, quas poteſtati Arelatenſis Epiſcopi relinquebat, unam aliquam potuiſſet avellere, quam loco Tarentaſiæ Viennenſi traderet.

2. Non modo in Eccleſiaſticis, ſed nec in civilibus potita eſſe videtur ea Provincia jure Metropolitico; ſed ſolo jure civitatis. Hoc enim perſpicuum eſt ex Sirmondiana Galliarum Notitia, quæ nullam huic provinciæ Metropolim aſſignat, etſi ceteris omnibus ſuam aſſignarit. Non ferebat autem hoc illius ævi conſuetudo, ut quæ in civili ordine Metropolim non habebat, ea Metropolim haberet in Eccleſiaſtico.

3. Nullum eſt apud antiquos ſcriptores veſtigium, ex quo vel ſuſpicari liceat Tarentaſienſem Epiſcopum Metropoliticis muniis aliquando fuiſſe defunctum, aut aliquid juris hujuſmodi ſibi tunc temporis aſſeruiſſe ante Hilari Papæ tempora, cujus unica reſtat Epiſtola, in qua Alpium Penninarum Epiſ-

copi ab aliarum provinciarum Epiſcopis diſtinguuntur. Quamquam vereor ſubeſſe mendum in titulo Epiſtolæ ; ita ut loco, *Alpium Penninarum*, legendum putem *Alpinarum*, vel *Alpium Maritimarum*. Ratio emendationis non una eſt. Primùm enim cùm alteram Epiſtolam ſcribat idem Papa Hilarus ad earumdem provinciarum Epiſcopos, ad quos primam ſcripſerat, provinciarum, inquam, *Viennenſis*, *Lugdunenſis*, *Narbonenſis primæ & ſecundæ & Alpinæ*, hoc unum inter utramque diſcrimen eſt, quod in prima *Alpinarum Penninarum* meminit, in altera ſimpliciter *Alpinæ* : unde videtur Hilarus unicam Alpinam agnoviſſe ab aliis provinciis diſcretam : eam porrò longè ſatius eſt exiſtimare fuiſſe Maritimarum Alpium, quæ octo civitatibus conſtabat, quàm Penninarum, quæ ex duabus duntaxat conflata erat. Deinde quis credat Hilarum, cùm ad omnes ferè Galliarum Provincias ſcriberet, ampliſſimam Maritimarum Alpium Provinciam prætermiſiſſe, & unius provinciunculæ meminiſſe, quæ etiam Metropoli carebat. Denique cùm idem Pontifex de eadem Mamerti cauſſa, de qua in poſteriori Epiſtola mentionem facit, ſcriberet ad viginti nominatim Epiſcopos, Ingenuum inter eos recenſet, qui Alpium Maritimarum Metropolitanus erat : unde patet magis de Maritimis, quàm de Penninis Alpibus intelligendam eſſe Alpinam, quam in poſterioris Epiſtolæ titulo commemorat Hilarus, & ex eodem corrigendum eſſe titulum primæ, ubi *Penninarum Alpium* mentio injicitur.

PARS II. CAP. VII.

Tentata emendatio tituli Epiſtolæ 8. Hilari PP.

4. Cùm Petronius Præfectus Prætorio Galliarum Honorii tempore ſeptem Provinciarum corpus compoſuit, quarum Concilium apud Arelatem conſtituit ſingulis annis congregandum, vix dubitari poteſt quin Alpes Graïas & Penninas eiſdem annumerarit. Qui enim corporis hujus amplificandi cauſsâ duas Aquitanias cum Novempopulana, antiquæ Narbonenſis partibus annectere compulſus eſt, num illud Alpium Penninarum & Graïarum detractione minuiſſet? Hoc certè veroſimile non eſt : ſed par eſt potiùs credere Viennenſi annexam eſſe tanquam partem ejuſdem & illius ſeptem Provinciarum corporis. Et certè nunquam Leo noſter Tarentaſiam ceteris Viennenſis Provinciæ civitatibus promiſcuè annumeraſſet, illiuſque Epiſcopi ordinationem tribuiſſet Viennenſi, ſi nec Provinciæ Viennenſis, nec corporis illius ſeptem Provinciarum pars aliqua fuiſſet : cùm nullo exemplo antiquitatis factum id unquam eſſe probari queat. Quod autem in Notitia Galliarum toties citata ea Provincia ab aliis ſegregata ſeorſim numeratur, hoc vel errore factum eſſe puto, vel potiùs ex mutatione, quæ per illas Provincias inducta eſt per Vuiſigothorum irruptionem, qui illarum partem occuparunt circa poſteriora illa tempora, quæ ſuprà hujus Notitiæ ætati aſſignavimus. Quamobrem vel ex hac diverſitate probatur poſteriorem eſſe & Honorio Imperatore & Leone Papa I. eandem hanc Notitiam : & præterea non verè ſcriptum ab Illuſtr. Petro de Marca expunctam eſſe à corpore Provinciarum illarum Provinciam Alpium Graiarum : cùm ex Leone conſtet Viennenſi eſſe accenſitam ; quando Tarentaſiam Viennenſi Epiſcopo attribuit.

Diſſert. de Primatibus parag. 67.

5. Cùm Ravennius in locum S. Hilarii mortui ordinatus eſſet Arelatis Epiſcopus, de ejus ordinatione certiorem fecerunt Leonem ordinatores per ſuas literas, ad quos Leo reſcribens duodecim numeravit ; unde eumdem duodenarium numerum ordinationi illi interfuiſſe dubium non eſt. Porrò cùm ad ſolam Viennenſem Provinciam pertineret illa ordinatio, eum nume-

PARS II. CAP. VII.

rum intra illam provinciam fruſtra quæſieris, niſi Tarentaſienſis ceteris annumeretur. Demtis enim Viennenſi & Arelatenſi Epiſcopis, undecim tantùm reſtant in illa provincia juxta Sirmondianam Notitiam, ſi Tarentaſienſem non annumeres. Porrò Viennenſem huic ordinationi non affuiſſe extra dubium eſt: tum quia nunquam conſecrationis hujus honorem alteri ceſſiſſet, cùm tamen Conſtantino Epiſcopo, ut provinciæ antiquiori, delatam eſſe probabile fiat ex ejus inſcriptione, quæ primum locum obtinet in reſcripto ſancti Leonis: tum quia cùm ordinatores omnes Ravennii ſubſcripſerint libello Epiſcoporum Gallorum oblato Leoni Papæ in gratiam Arelatenſis Epiſcopi, exceptis tantùm Auſpicio Vaſenſi, qui deceſſerat, & aliis quatuor, qui ſupererant, Niceto, Floro, Chryſaphio & Ruſtico, non eſt proculdubiò inter hos ſubſcriptores numerandus Viennenſis, alioqui propriorum Eccleſiæ ſuæ jurium prævaricator extitiſſet. Porrò nullus è quatuor mox nominatis Viennenſis fuit Epiſcopus; qui ſi affuiſſet primus omnium inſcribi voluiſſet, cum Ruſticus tertio tantum loco, Nicetas quinto, Florus ſeptimo, Chryſaphius duodecimo habeatur. Jam verò ſi Tarentaſienſis Epiſcopus ordinationi Ravennii interfuit, argumentum eſt Tarentaſiam ex provincia Viennenſi fuiſſe; cum id Eccleſiaſticus mos non pateretur, ut ex aliena provincia ordinationis teſtes adeſſent Epiſcopi in Synodali, qui proptereà fiebat, conventu: ac ne id Ebredunenſi quidem Epiſcopo conceſſum in provincia, cui Arelatenſis præerat, licet ad ejuſdem Synodum pertineret.

6. Denique jus Arelatenſis Epiſcopi in eam provinciam mirè eluceſcit ex vita ſancti Jacobi primi Tarentaſienſis Epiſcopi, quam è veteri codice MS. erutam operâ Petri Franciſci Chiffletii Jeſuitæ, inſeruit Bollandus tomo 2. Actorum Sanctorum ad xvj. Januarii. Conſtat enim ex illa vita, ſi genuina eſt & ab antiquo, ut videtur, autore deſcripta, Jacobum ſe primùm Honorato Lirinenſis Cœnobii Patri ad monaſticam vitam inſtituendum tradidiſſe: tum ab Honorato ad Arelatenſem ſedem aſſumto miſſum fuiſſe ad Centronum oppidum vallemque Tarentaſienſem, *ut populum inibi ſub gentilitatis ritu degentem ad fidem Chriſti converteret .... Quocirca*, addit autor, *Honoratus aliis convocatis Epiſcopis Iacobum ordinavit Epiſcopum, & ad præfatum oppidum vallemque Tarentaſienſem direxit prædicare verbum Domini.* Quo munere ſuſcepto, Jacobus totum illum populum ad fidem Chriſti adduxit, Baſilicam conſtruxit, ſacriſque miniſtris inſtitutis Hierarchiam compoſuit: impetratis etiam à Burgundionum Duce, qui tunc eas regiones occupabat, addictiſque Eccleſiæ Tarentaſienſi circumjacentibus agris. His proſus ſimilia ſcribit Illuſtriſſimus jam Tullenſium Epiſcopus Andreas Sauſſaius in ſupplemento Martyrologii Gallicani. Ex quibus manifeſtum eſt, Eccleſiam Tarentaſienſem, quæ illius provinciæ primaria erat, exordia ſua debere Arelatenſi Epiſcopo, qui illi & fidem ſui diſcipuli ore propinaverat, & primum conſecraverat Epiſcopum: unde ſibi eam merito jure vindicavit, ac conſequenter ceteras ejuſdem provinciæ Eccleſias.

De Octodoro, quæ jure civitatis gaudet in Notitia, difficultas nonnulla eſſet: cùm & longè ante Honorati Epiſcopatum de ea mentio habeatur in Concilio Aquileienſi, nec alibi legatur ſubjecta fuiſſe Viennenſi vel Arelatenſi, aliiſve Galliarum Metropolitanis. Sed jam ea Notitia non eſt quod anxios nos faciat: cùm eam ad poſteriorem ætatem eſſe rejiciendam docuerimus ſuperiùs.

Ad Synodum Aquileienſem quod attinet, non eſt quod quis ejus autoritati plurimùm innitatur: cùm probabile admodùm ſit illius Acta, qualia nunc tomo 1. Conciliorum inſerta jacent, non eſſe genuina, ſed fictitia potiùs, & piâ fraude ſuppoſita à Vigilio Tapſenſi in Africa Epiſcopo pro veris & germanis illius Synodi Actis, quæ perierunt: hoc plurimis hiſque non ſpernendis argumentis probat Petrus Franciſcus Chiffletius in notis ad eundem Vigilium, Opuſculo 2. ſect. 4. ubi, ſicut & in aliis Opuſculis, demonſtrat eodem conſilio varios tractatus editos eſſe ab illo Epiſcopo ad confutandos ætatis ſuæ hæreticos. De quibus Opuſculis non nihil ipſi dicemus in Diſſertat. xv. *De variis fidei libellis*, ubi de Symbolo ſancti Athanaſii conjecturas noſtras proponemus. Sufficit porrò, vacillare Actorum iſtorum fidem, ut hujus argumenti autoritas elevetur, quæ ſola de Octodorenſi per illam ætatem mentionem facit. Hoc quippe unum intendebat Vigilius, ut ſub antiquorum Patrum nomine, quos loquentes inducit in ſimulatis vel collationum privatarum, vel publicarum Synodorum conventibus, & ipſe latêret, & veritas Catholica roboris nonnihil poſſet acquirere. Induxit porrò in hujuſmodi Actis illarum ſedium Epiſcopos nonnullos, qui Aquileienſi Synodo interfuiſſe credi poterant: non anxiè diſcuſſa Chronologica ratione. Certè Arauſicano primo Concilio ann. 441. ſubſcripſère tres Epiſcopi Conſtantinus, Juſtus & Theodorus, quorum nomina leguntur in ſubſcriptionibus hujus Aquileienſis Synodi: Theodoruſque trium illorum unus, non eſt proculdubio Forojulienſis ille Epiſcopus, ad quem extat ſancti Leonis Epiſtola ad ann. 452. cùm in hac ejuſdem Leonis, ad quam diſſerimus, Epiſtola mentio fiat Leontii, cui Theodorus ſucceſſit. Quamobrem conjiciat quis illum eſſe Octodorenſem Epiſcopum, quem Vigilius inducit in illa Synodo colloquentem, temporum ratione, ut jam dixi, non curioſè admodum perſpectâ. Etſi verò fieri poteſt, ut idem Theodorus, qui affuit Synodo Arauſicanæ ann. 441. etiam Aquilegienſi interfuerit circa ann. 382. hoc tamen vix credi poteſt: præſertim cùm hujus Concilii tempore probabile ſit Octodorum nondum Epiſcopali ſede eſſe decoratam. Hæc enim plerumque obſervata fuit conſuetudo, ut in unaquaque provincia ea Eccleſia ceteris jure Metropolitico præponeretur, quæ vel antiquitate fidei præiret ceteris, vel eiſdem fidei fluenta miniſtraſſet. Unde ſi Tarentaſienſis civitas, quæ Leonis tempore ſolo jure civitatis potiebatur; non ante Honorati Arelatenſis tempora fidem & Epiſcopum accepit, veroſimillimum eſt Octodorum per eamdem ætatem Epiſcopum proprium non habuiſſe; quippe quæ Tarentaſienſi poſtmodum Metropolitæ ſubjecta eſt. Adde Tarentaſiam ab Octodorenſi Epiſcopo, utpote viciniori, fidem accepturam fuiſſe, potiùs quàm ab Arelatenſi, qui & longè remotior erat, &, ut volunt, alienæ provinciæ Epiſcopus. Quicquid porrò his, quæ modò diximus, contrarium hactenus ſcriptum eſt, hoc ex falſæ ſententiæ præconcepta opinione deſcendit, quæ Sirmondianam illam Galliarum Notitiam Honorii Imperatoris temporibus affixit: in ea quippe utraque urbs illa Tarentaſia & Octodorum, jure civitatis inſignita legitur. Sed cùm falſam eſſe talem Notitiæ Epocham ſuprà demonſtraverimus, ruere omne illud neceſſe eſt, quod arenoſo illo fundamento ſubſtructum habetur apud recentiores autores.

DISSERTATIONIS APOLOGETICÆ PRO SANCTO HILARIO ARELATENSI EPISCOPO,

PARS TERTIA.

UTráque Diſſertationis hujus, quam præmiſimus, parte defuncti, vix opus erat, ut tertiam adjungeremus. Si quidem quiſquis ſemel hoc in animum induxerit, nihil Hilarium in utroque illo Celidonii & Projecti negotio tentaſſe præter legitima ſedis ſuæ jura, facilè cetera accuſationis capita diluet. Si enim Celidonius non in alia quàm Viennenſi Provincia Epiſcopum egit, quam Metropolitico jure ſubjectam fuiſſe Hilario comprobavimus, non alienâ, ſed propriâ eum poteſtate ad judicium ſuum vocavit, depoſuitque convictum: nec appellationi locus erat; cùm nihil niſi juxta canonum conſequentiam geſtum fuerit in hoc negotio, uti in prima Diſſertationis parte aſſeruimus. Si etiam omnes illæ provinciæ, quæ antiquæ Narbonenſis partes fuerant, Arelatenſem Metropolitam etiam poſt diviſionem agnovere, non eſt cur ordinatio Projecti in aliqua illarum tentata, ob eam rationem in crimen adducatur, quòd limites proprios exceſſerit Hilarius. An vero aliquæ circumſtantiæ in utroque illo negotio intervenerint, quæ eumdem vel temeritatis, vel ſuperbiæ, vel alterius criminis reum fecerint: hoc porrò eſt quod hac tertiâ parte diſcutiendum habemus: dum reliqua Epiſtolæ S. Leonis capita, animo omnis præjudicii immuni, ſingillatim perque ſingulos articulos recenſemus.

CAPUT PRIMUM.

An & quo ſenſu Hilarius Arelatenſis ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicarit aut vindicare potuerit?

Ep. x. ad Epiſc. Prov. Vienn. c. 2.

IStud eſt omnium accuſationum caput ac ſumma, quas adversùs Hilarium noſtrum ſtruxerunt ejus adverſarii: quod videlicet, *Eccleſiarum ſtatum & concordiam Sacerdotum novis præſumtionibus turbaturus exceſſit, ita ſuæ cupiens ſubdere poteſtati* Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, *ut ſe beato Apoſtolo Petro non pateretur eſſe ſubjectum; ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, & debitam Metropolitanis Sacerdotibus in ſuam transferens dignitatem.*

Ad hæc ut articulatim ſatisfaciamus, reſpondeo ſatis eluceſcere ex iis, quæ ſuperiùs diximus, nequaquam *Eccleſiarum ſtatum* ab Hilario fuiſſe turbatum: imò verò hoc unum à Leone etiam atque etiam rogabat, *ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret*; nec *novis* ſeſe efferebat *præſumtionibus*, ſed antiquis inhærebat Eccleſiæ ſuæ privilegiis, quæ à prædeceſſoribus ſuis per manus, ut probavimus, accepta ſi ultrò deſeruiſſet, prævaricationis crimen incurriſſet. Tantùm abeſt autem, ut *Sacerdotum concordiam* turbaret Arelatenſis Pontifex, ut potiùs ad ejus propugnanda jura omnes ferè in unum coïrent ac conſpirarent Galliarum Epiſcopi, uti ex eo patet, quòd iiſdem annuentibus eamdem ſemper, quoad vixit, uſurpavit poteſtatem, etiam refragante Leone, ac minitante Auguſto: & poſt mortem ejus omnes Ravennium in ejus locum *unanimiter*, ut Leo ipſe loquitur, *conſecrarint*, & per libellum ſupplicem uno conſenſu adierint Leonem Epiſcoporum Gallicanorum pars maxima, ut cum ad revocandum durum illud decretum adversùs Arelatenſem antiſtitem promulgatum amicè compelleret. Eatenus porrò ſuæ poteſtati ſubdere cupiebat Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, quatenus Provincialibus Epiſcopis injunctum erat per ſacros canones, ut Metropolitis obtemperarent, ex illorum ore nutuque penderent, ipſumque ut dignitatis ſuæ conſecrationiſque autorem venerarentur. Non ita tamen Provinciæ ſibi ſuæ ordinationem pro jure ſuo aſſumebat, ut Cathedræ Petri debitam denegaret ſubjectionem, quam ut capiti membrum, ut Primari Metropolita, ultrò deferebat. Verùm quod ex Apoſtolica traditione acceptum poſt Hilarii tempora aliquando aſſeruit magnus Gregorius, hoc Hilario, qui erat traditionis fonti propinquior, non latebat: nimirum, inertem eſſe ac otioſam primariorum præſulum erga inferiores Epiſcopos prærogativam, cùm nihil ab his niſi ſecundùm normam canonum arrogatur: *Si qua*, inquit ille, *culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis ei Epiſcopus ſubjectus non ſit: cùm verò culpa non exigit, omnes ſecundùm rationem humilitatis æquales ſumus.* Nihil porrò contra canones actum eſſe ab Hilario, abundè à nobis dictum ac probatum eſt in ſuperiori Diſſertationis hujus parte: imò verò nihil niſi pro cuſtodia canonum, vel contra Celidonium decretum in Synodo, vel Romæ coram Pontifice prolatum eſt ab Hilario: quamobrem quod Leoni ſententiam æquitate plenam reſcindere volenti ſtrenuè obſtiterit, non proterviæ in eo indicium, ſed invicti animi diſciplinæque tenaciſſimi argumentum fuit.

S. Gregor. lib. 7. Ep. 65. ind. 22. & apud Gratian. Diſt. 22. C. De Conſtantinopolitana.

Jam quod attinet omnium per Gallias Eccleſiarum ordinationes, quas ſibi vindicaſſe dicitur Hilarius, juvat nonnulla obſervare, quibus expenſis quicquid ambitionis erumpere videtur ex his verbis, nullo negotio eluetur. Nulla hic ferè vox, quæ interpretatione non egeat, aut à generaliori ſignificatu ad ſtrictiorem revocari non debeat.

Quo ſenſu ordinatio accipienda in Leonis Epiſtola.

Hallucinati ſunt, niſi ipſe hallucinor, omnes omninò, qui vocem, *ordinationes*, hic poſitam eſſe exiſtimarunt pro conſecratione Sacerdotum ſeu Epiſcoporum: ita ut S. Leo Hilarium arguerit, quaſi omnium per eas Galliarum partes, de quibus loquitur, Epiſcoporum conſecrationem poſthabitis Metropolitanis ſibi arrogantem. At certiſſimum mihi apparet longè hoc abeſſe à mente Leonis: ſed potiùs *ordinationem* hoc loco pro adminiſtratione ſeu ſolicitudine uſurpari, quæ Metropolitano vel ordinario vel primario competit in Provinciam aut aliquem Provinciarum tractum. Hoc indè primùm eluceт,

PARS III. CAP. I.

quòd non *ordinationes Sacerdotum* dixit S. Leo, ſed *ordinationes Eccleſiarum*, inter quæ magnum eſſe diſcrimen, nemo non videt. Ordinare enim Epiſcopos ſeu Sacerdotes unicum conſecrationis munus exprimit; ordinare autem Eccleſias quodlibet alium juriſdictionis in Eccleſias actum & exercitium denotat. 2. Cùm hæc ſcribebat Leo noſter poſitum ob oculos habebat Celidonii negotium, de quo inter Pontificem & Hilarium contentio fuerat. Nemo autem hac in occaſione conſecratus ab Hilario fuerat, ſed potiùs depoſitus fuerat Celidonius in Synodo Hilarii juſſu congregata, quod ſub ordinationis Eccleſiarum nomine continetur. Denique familiariſſimum eſt illius ævi ſcriptoribus in hoc ſignificatu ordinationis vocem uſurpare. Cuique legenti paſſim occurrent hujuſmodi plurima: ut apud Leonem ipſum ſermone de Apoſtolis: *Paulo*, inquit, *Apoſtolo aliarum adhuc* ECCLESIARUM ORDINATIONIBUS *occupato*, ſed & in hac cauſſa ipſaque Epiſtola, de quibus agimus, duplicem hujus vocis ſenſum diſcernit & uſurpat Leo. Cùm enim Projecti negotium tractat cap. 4. & 5. & infra etiam de conſecratione Epiſcoporum ſermonem habet, exactè *ordinationem Sacerdotum* dicit: cùm verò de generali Provinciarum adminiſtratione diſſerit, *ordinationem Provinciarum* nominat. Ita enim accipienda mihi videntur hæc tertii capitis verba: *Ordinationem ſibi, ut antè jam diximus, ſinguli Metropolitani ſuarum Provinciarum, cum his qui ceteros Sacerdotii antiquitate præveniunt, reſtituto ſibi per nos jure defendant.* Quamquam enim non inficiamur *ordinationem Provinciæ vel Provinciarum* nonnunquam pro conſecratione Sacerdotum Provinciæ uſurpari apud Eccleſiaſticos ſcriptores; non ita tamen ſumi hoc loco mihi videtur, ſed pro adminiſtratione. Ad conſecrationem enim Epiſcoporum non ii ſolùm cum Metropolitano convenire ſolebant, *qui ceteros Sacerdotii antiquitate prævenirent*; ſed tota ſimul conſpirabat coibatque Provincia; at verò pro adminiſtratione Provinciæ, eorumque negotiorum diſcuſſione, quæ perſæpe intra quamque Provinciam enaſcebantur, opus non erat ut toties comprovinciales Epiſcopi omnes in Synodum convenire juberentur; ſed ſatis erat, ut illa à Metropolitano ex aliquot antiquiorum conſacerdotum conſilio tractarentur, juxta præſens Leonis pronuntiatum. Adde quod eodem loco generatim de alieno jure non invadendo diſſerens Leo, jubenſque ut ſuis quiſque limitibus ſit contentus, innuit ſe de generali quoque Provinciarum ordinatione ſeu adminiſtratione ſermonem habere. Ejuſdem etiam Epiſtolæ capite ultimo: *Non enim*, inquit, *nobis ordinationes veſtrarum Provinciarum defendimus, quod poteſt forſitan, ad depravandos veſtræ ſanctitatis animos, Hilarius pro ſuo more mentiri; ſed vobis per noſtram ſolicitudinem vindicamus.* Hoc, inquam, pariter loco ordinatio pro adminiſtratione poni mihi videtur. Quis enim unquam illo tempore vel ſomniaſſet, Romanum Epiſcopum de ordinandis ſeu conſecrandis Gallicanarum Provinciarum Epiſcopis cogitaſſe? At ut per ſe vellet illarum Provinciarum curam ſuſcipere, Synodales conventus congregare, judicia adornare, & cetera hujuſmodi, quæ penes Arelatenſem Epiſcopum ad illa uſque tempora fuerant, ad ſe pertrahere, non ſomniantis erat ſuſpicari. Hanc tamen longè à ſe amolitur Leo ſuſpicionem, eam curam Leontio Forojulienſi Epiſcopo, honorandæ, ut ait, antiquitatis cauſſâ, deferri poſtulans; eam, inquam, curam, quam ſibi ſuperiùs aſſeruerat nolle defendere. Porrò nequaquam Leontio Epiſcopos conſecrandi poteſtatem facit:

facit : imò diſertè interdicit, hanc exceptionem ſtatim ſubjiciens : *Metropolitanis privilegii ſui dignitate ſervatâ* : quibus etiam non uno Epiſtolæ loco jus conſecrationis à Leone ipſo aſſeritur.

PARS III. CAP. II.

Ipſe Valentinianus Auguſtus, cùm Conſtitutione ſua Hilarium acerbè increparet, ex Leonis ſuggeſtione, ait quòd : *certa in eum ex his, quæ malè* ORDINAVERAT, *lata ſententia eſt*. Ubi nullatenus de conſecratione in particulari loquitur, ſed univerſim de omnibus, quæ malè geſta in Eccleſiis ab Hilario exiſtimabat. Denique, ne prolixiores ſimus, ipſe Hilarius, referente vitæ ejus autore, in hæc verba Leonem allocutus eſt, *depoſcens ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito* ORDINARET.

Quid per omnes Eccleſias Leo intelligat.

Quoquo modo autem ordinationis vocem interpretemur, opus eſt ad Hilarii defenſionem ſequentes ad genuinum ſenſum revocare; ſi enim de omnibus, quaqua patent, Gallicanis provinciis intelligerentur, intolerandæ prorſus audaciæ reus habendus eſſet Hilarius. Ac primùm quidem certum eſt Gallicanas tunc temporis provincias non unius principis ditioni fuiſſe ſubjectas, ſed partim Romano Imperatori, partim Gothis, partim etiam Francorum Ducibus vel Regibus paruiſſe: ut nullo pacto potuerit Hilarius omnium per omnes Gallias Eccleſiarum ordinationem ſibi vindicare; nunquam enim id ferebant Principes, ut alienæ gentis aut ditionis Epiſcopus Eccleſias in eorum regno ſitas adminiſtraret, & ex iis vel Epiſcopos amoverent, vel conflarent Synodos; exemplum habemus in prima Synodo Arauſicana, cui cùm fortè fortunâ interfuiſſet Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus Hilario noſtro, qui concilio præerat, perneceſſarius, non auſus eſt tamen Synodi Actis abſolutè ſubſcribere, ſed tantùm ſub conditione conſenſûs à comprovincialibus impetrandi : *Ego*, inquit, *Eucherius Epiſcopus ſubſcripſi, ſanctorum ſacerdotum comprovincialium meorum ſuper his expectaturus adſenſum*. Ex hac igitur Synodo, quæ tribus tantùm annis Celidonii depoſitionem anteceſſit, manifeſtum eſt in Lugdunenſes, ac proinde in alias provincias ulteriores Galliarum nihil ſibi vindicaſſe juris Hilarium, qui nec Eucherium impulit, ut abſolutè ſubſcriberet, quoniam illum ad ſuam Synodum non pertinere noverat.

Non alias ergò Gallias licet hîc intelligere, quàm quæ Narbonenſem olim ſolidam compoſuerant, quæ *Galliarum provincia* primùm appellata eſt, ac poſtmodùm ſimpliciter *Provincia*. Quæ cùm ab aliis provinciis in adminiſtratione civili diſtingueretur, conſequens erat ut etiam in Eccleſiaſtica eſſet ſeparata. Certè ſuſpicor illud etiam inter utraſque diſcrimen nonnunquam poſitum eſſe, ut quæ Narbonenſem olim conflarant, ſimpliciter Galliæ, vel Galliarum provinciæ; aliæ verò dictæ ſint provinciæ Gallicanæ. In Concilio enim Pariſienſi, ann. 362. vocantur ubique Gallicani Epiſcopi qui Synodum conſtituebant, *& Saturninum excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis*, dicunt. Quæ Synodus eo conſilio congregata fuiſſe videtur, ut quæ à Saturnino Arelatenſi Epiſcopo Ariano malè geſta fuerant in Arelatenſi & Biterrenſi Synodis, reſcinderentur. Verùm, quia timendum erat, ne Saturninus, vel Synodum de novo cogeret adversùs Pariſienſem, aut ſaltem eos Epiſcopos, quos priùs ad tuendum errorem armaverat, iterùm ad conculcandum Pariſienſe decretum autoritate ſuâ impelleret, decrevit Synodus : *ut quiſquis his, quæ ſtatuerat*, INTRA GALLIAS *putaverit renitendum, à communione ac ſede ſit ſacerdotii abjiciendus*. Eas Gallias, ut opinor, intelligens, in quibus verſabatur ac autorita-

te pollebat Saturninus, & quarum Epiſcopi propter anteacta in ſuſpicionem veniebant. Item in Concilio Vaſenſi I. an. 442. *Placuit*, inquit Can. I. *tractatu habito, Epiſcopos* DE GALLICANIS *provinciis venientes*, INTRA GALLIAS *non diſcutiendos: ſed ſolùm ſufficere, ſi nullus communionem alicujus interdixerit; quia inter circumhabitantes ac ſibi penè invicem notos, non tam teſtimonio indigent probi, quàm denotatione ac denuntiationibus depravati.* Ubi omninò diſtingui videtur inter Gallias ſeu quinque aut ſeptem provincias, quarum Epiſcopi Synodo aderant, & Gallicanas provincias, de quarum Epiſcopis diſcutiendis agebatur. Eodem ſenſu Gallias eſſe acceptas à Leone ipſo pro ſolidæ Narbonenſis partibus, apparet ex Epiſtola 38. ad Ravennium Arelatenſem: *Petronianum*, inquit, *quemdam vagum .... didicimus* PER GALLIAS *ſe noſtrum eſſe Diaconum jactitaſſe, & ſub hujus honoris obtentu diverſas ejus provinciæ Eccleſias circuire.* Item Epiſtolam ad Epiſcopos Synodi quinque aut ſeptem Provinciarum, quæ corpus ab aliis diſtinctum conflabant, ita inſcribit: *Leo Ravennio, Ruſtico, &c. Epiſcopis* PER GALLIAS *conſtitutis.* Hæ ſunt conjecturæ, quas doctioribus examinandas emittimus, non ita iis innitentes, ut ab iiſdem pendere velimus ſententiam noſtram, quâ dicimus, non omnes omninò Galliarum provincias ſibi ſubjicere voluiſſe Hilarium; ſed eas ſolummodò, quæ ex ſolidæ Narbonenſis diviſione in ſolidas evaſerant, quoad civile regimen. Quàm merito autem jure eas ſibi vindicabat Arelatenſis Epiſcopus, ſatis ſuperque dictum eſt in ſuperioribus.

CAPUT II.

Utrum in hac agendi ratione, quam Pontifex redarguit in Hilario, aliquid ſuperbiæ, præſumtionis & arrogantiæ emicuerit?

TOtus eſt Leo noſter in inſectanda Epiſcopi Arelatenſis ſuperbia, vixque linea eſt in hac, tota quanta eſt, Epiſtola, quæ hanc criminationem non ſpiret acrioribus verbis & quidem plurimis illatam. Paſſim enim eum traducit, ut hominem *nulli ſubditum legi, qui nullis ſe Dominicæ inſtitutionis credit regulis contineri, qui ſacratiſſimam Petræ firmitatem Deo ædificante conſtructam nimis impiâ vult præſumtione violare, ejus poteſtatem tentat infringere, favendo cupiditatibus ſuis, præſumendo illicita, & ipſius beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo.*

Nihil revera arrogaſſe ſibi Hilarium præter ſuæ Eccleſiæ jura, oſtenſum eſt pluribus. An verò ita ſedis ſuæ privilegia, imò totius Epiſcopalis ordinis poteſtatem defenderit, ut debitam Apoſtolicæ ſedi violaret reverentiam, non omninò manifeſtum eſt. Aſſerit quidem ſanctus Leo, ſed Leo paulò iratior, ſed Celidonii artibus circumventus, & delationibus adverſariorum faciliores præbens aures.

Quis porrò ad convincendum reum accuſatoris teſtimonium ſatis eſſe dicat, præſertim verò in propria cauſſa, in qua quiſque ſibi ipſe ſuſpectus eſſe debet. Certè cùm in hac Leonis Epiſtola lego: *Quòd poſtquam Hilarius rationabile, quod in ſanctorum Concilio ſacerdotum poſſet reſpondere, non habuit, ad ea ſe, occulta cordis ipſius tranſtulerunt, quæ nullus Laicorum dicere, nullus ſacer-*

dotum poſſet audire: cùm hæc, inquam, lego, redit in memoriam Auxiliaris Præfecti effatum, quod ex ejus ad Hilarium ipſum Epiſtola ea de re ſcripta refert Honoratus Maſſilienſis: *Impatienter*, inquit, *ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodo nobis conſcii ſumus. Aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur.* Mihi certè audiendus magis videtur Præfectus ille Leonis & Hilarii amicus, quàm vel Hilarius ipſe vel Leo, quorum, tam etſi ſanctorum mentibus, vel propriorum privilegiorum æmulatio, vel amor victoriæ nebulas quaſdam offundere potuerunt. Intelligis autem, ſincere Lector, quantum aberat ut Auxiliaris Præfectus, totius negotii atque tractatûs inſpector, contumaciæ Hilarium argueret; cùm omnes potiùs Leonis querelas in illam affectionem referat, quâ vix eſt qui non laboret, cùm ſuæ ſententiæ ſibique aliquem habet paulò liberius adverſantem: in eamque aurium teneritudinem, quam Romanis innatam affirmat. Sed & longè clariùs mentem ſuam aperit in eadem Epiſtola, ubi aſſerit ſe totius illius concertationis conſcium ac teſtem, nihil omnino in Hilario deprehendiſſe, quod animum elatiorem protervúmque ſaperet: *Cùm*, inquit, *propoſiti tui tenax ſis & ſemper æqualis, nulloque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimùm quidem factum Beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuſcari.*

Auxiliaris Præfectus Hilario patrocinatur.

Hoc ut Auxiliari Præfecto, ita & cunctis Galliarum Epiſcopis perſuaſum fuit, qui à Leone accepiſſe videntur rerum in Romana Synodo geſtarum Acta, quæ omnia ab Hilario prolata continerent, ut ex his verbis conjicio: *Quæ igitur apud nos in cauſſa Celidonii Epiſcopi geſta confecta ſint, & quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem præſente ſupradicto Epiſcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonſtrat.* Cum autem omnium ab Hilario geſtorum dictorumque participes eſſent facti non tamen propterea ab illo deſciverunt; ſed poſthabito tranſalpini conventûs judicio, Gallicanæ Synodi ſententiam adverſus Celidonium decretam, conſtanter ratam habuerunt, eumdem ſemper honorem detulerunt Hilario, nec ejus locum à Leontio alio ve invadi permiſère, quod erat Leonis ad eos ſcribentis votum conſiliumque.

Galliarum Epiſcopi Hilario adhærent.

Etſi porrò tam horum præſulum, quàm Auxiliaris Præfecti ſuffragia deeſſent in gratiam Hilarii, non facilè tamen aures accommodandæ eſſent ejuſmodi accuſationibus, cum & antequàm hoc negotium agitari cœpiſſet, & poſtquam finitum eſt, ſemper ob ſummam animi demiſſionem faſtuſque omnis contemtum præcipuè commendatus ſit Hilarius. Inde eſt quod cognati ac prædeceſſoris ſui Honorati vitam ediſſerens, proſapiæ ejus nobilitatem preſſit ſilentio, ne in ipſum laudes gentili ſuo delatæ reciderent: *Etiam ipſe laudibus venerandi propinqui præcelſum ſtemma natalium maluit nobilitare dum reſpuit, commendare dum præterit, dilatare dum ſpernit.* Nec mirum demiſſum geſſiſſe animum, ubi in ea dignitate collocatus eſt, ad quam non niſi humilitate conſcenderat: *Sicut enim ſacerdotii gradu ſummus*, inquit idem vitæ ejus ſcriptor, *ita humilitatis deſcenſu, faſtigium celſæ ſublimitatis indeptus.* Idem Maſſilienſis Epiſcopus, poſtquàm plurimis exemplis Hilarii noſtri humilitatem comprobatam fecit, ita proſequitur: *Conſtat ergo humilitatis culmina proprio eum comparaſſe deſpectu, & celſum perinde virtutum meruiſſe faſtigium. Sed fortè hæc tanta & tam multiplicia veræ humilitatis exempla aliquod ſuperbiæ periculum generarunt, & non potiùs ſublimibus humilitatis compararunt celſa præconia. Ex-*

Humilitas ſancti Hilarii.

S. Honoratus Maſſil. in vita ſancti Hilarii Arelat.

Ibidem.

PARS III. CAP. II. *titit rigidus, ſed ſuperbis; extitit terribilis ſæculi iniquitate turgentibus, xenodochiæ vanitate turgentibus. Cæterùm congregationi ſanctæ & conſummatis viris, non ſolùm cor atque animum, ſed & corpus quoque promptiſſimè proſternebat.* Quod non minus Romæ, quàm in Galliis frequentavit; Urbem enim ſtatim atque ingreſſus eſt, *Apoſtolorum martyrumque occurſu peracto, beato Leoni Papæ illic ſe præſentavit, cum reverentia impendens obſequium & cum humilitate depoſcens, ut Ecceleſiarum ſtatum ſolito more ordinaret.* Denique ne unius vitæ autoris nonnullis forſitan ſuſpecti teſtimonio contenti ſimus, Auxiliaris Romanæ facundiæ, ut idem ſcriptor aſſerit, autoris ſuffragium proferamus; breve quidem illud, at omni exceptione majus. Ita Hilarium ipſum alloquitur in Epiſtola, cujus fragmentum habet ejus vita: *Sicut tenes in aliis modeſtiæ morumque operibus principatum: ignoſce de te ſtudioſè minora dicenti; quia ſemper in prædicatione ſui virtus erubeſcit.*

Jam verò poſtquàm Româ rediit Arelatum, quanta ſinceræ humilitatis dederit indicia, vel ipſo narratore Baronio diſcimus: *Certè quidem*, inquit, *haud mediocre ſpecimen ed dit Chriſtianæ modeſtiæ, dum ita exagitatus, tam à Pontifice, quàm ab Imperatore:* Sicut enim fremitus Leonis, ita & ira Regis: *tamen omnino conquievit, neque contrariis editis Apologiis ſuam cauſſam defendit: cùm alioqui id præſtandi & vis eloquentiæ ipſi ſuppeteret, & jura à prædeceſſoribus prætenſa ſuffragarentur.* (Baron. A.C. 445. n. 18.) Errat tamen Cardinalis, cum poſthàc Hilarium omnino conquieviſſe aſſerit, nullaſque ab eo editas eſſe Apologias, quibus cauſſam ſuam defenderet; ab eminentiſſimo viro hac in parte diſſentimus; quoniam contrarium diſertè affirmat Hilarianæ vitæ autor, in hæc verba: *Solus*, inquit, *tantos ſuſtinuit, nequaquam minantes expavit, inquirentes edocuit, altercantes vicit, potentibus non ceſſit, & in diſcrimine vitæ poſitus, communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.* Redux autem ad Eccleſiam ſuam, & Legatos frequentes miſit ad Leonem, & tam multas edidit Apologias, ut iis recenſendis ſuperſedere coactus fuerit idem vitæ ejus ſcriptor: *Et quia*, inquit, *quantum in hac cauſſa dictaverit, huic operi nullâ poſſum ratione connectere, Auxiliaris tunc Præfecti quæ fuerit ſententia, credidi inſerendum, &c.* Ut autem à Baronii ſententia diſcedimus cum ſcriptas hujuſmodi Apologias negat; ita eidem ſubſcribimus Hilarii modeſtiam aſſerenti. Eſt enim hoc hominis verè Epiſcopalis, & dignitatis ſuæ jura tueri fortiter, & tamen à Chriſtiana humilitate modeſtiaque ſacerdotali nequaquam recedere. Talem ſe in hoc negotio Hilarium præbuiſſe & totius vitæ ipſius tenor, & ſcriptor jam ſæpiſſimè laudatus perſuadent: *In civitatis*, inquit, *receſſu, totum ſe ad placandum animum ſancti Leonis inclinatâ humilitate convertit, miſſo primùm ſancto Ravennio tunc Preſbytero, poſtmodum proprio ſucceſſore; deinde ſancto Nectario, ſanctoque Conſtantio præcipuis ſacerdotibus. Et quia quantùm in hac cauſſa dictaverit, &c.*

Abſit ergo ut tam ſiniſtram de ſanctiſſimo Epiſcopo opinionem animo retineamus, quam & adverſariorum ejus calumniæ, & ſancti Leonis paulo commotioris facti Epiſtola jampridem generarunt. Et licet difficile ſit in hoc diſſidio è duobus eximiâ ſanctitate præclaris alterutrum abſolvere, niſi altero inſimulato, minus tamen ſpiritui gratiæ contumelioſum videtur, ſi dixerimus Leoni ſatis perſpectam non fuiſſe Hilarii ſanctitatem: & in illo contentionis æſtu non eo ſenſu Hilarii verba accepta eſſe à Romano Pontifice,

quo ab Arelatenſi proferebantur ; quàm Hilarium tantæ procacitatis , arrogantiæ ac ſuperbiæ reum exiſtimare , hominem ſingularis modeſtiæ ac ſpontaneæ demiſſionis nomine commendatiſſimum.

CAPUT III.

Quid ad illud Epiſtolæ: Quod Hilarius rationabile quod in ſanctorum Concilio Sacerdotum poſſet reſpondere, non habuit ; quid de teſtibus à Celidonio productis?

OMnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem jura ſubmoverunt*, ut pridem ſanxêre Imperatores Valens , Gratianus & Valentinianus ad Gracchum Præfectum Urbis ſcribentes. Ex quo & ſuperioribus S. Leonis querelis plurimum roboris detrahitur , & præſentibus occurritur. Hoc enim uno maximè angebatur Leo , quod ad ſe trahere volenti Galliarum cauſſas ſtrenuè obnitebatur Hilarius. Undè mirum non eſt , ſi *rationabile* non invenit quicquam eorum , quæ ab Arelatenſi Epiſcopo prolata ſunt : nemo eſt enim qui adverſariorum rationibus libens ſubſcribat ; & cuique litigantium hoc à natura corrupta inditum eſt , ut juris omnis robur ac probationum pondus ſibi militare exiſtimet. *Cod. Theod. lib. 2. tit. 2.*

Porrò ſi Honoratum Maſſilienſem conſulamus , qui cùm poſt mortem Hilarii ſcripſerit , adulationis omnis expers ac vacuus fuiſſe credendus eſt : ita locutus eſt Hilarius in ſua cauſſa , ut & *inquirentes edocuerit , & altercantes vicerit.* Quamquam parcè admodum verba eum feciſſe putem , qui ſe ad litigandum non accinxit ; ſed huic ſemper principio tanquam immobili lapidi innixus eſt , *ſe ad officia non ad cauſſam veniſſe ; proteſtandi ordine , non accuſandi , quæ ſunt acta ſuggerere :* quæ quidem in novo rurſus judicio ventilari ac diſcuti , recepti tunc in Galliis canones, ſolitaque Eccleſiarum ordinatio non ſinebant. Hoc unum contendebat Hilarius ; hoc *rationabile* non exiſtimavit Pontifex noſter ; quoniam hoc autoritati ac ſplendori ſedis ſuæ deberi putabat , ut quæcumque per omnes orbis Eccleſias celebrabantur judicia , ad Romanum examen denuò ſemper revocarentur.

Quod igitur in Romana Synodo cauſſam deſeruiſſe viſus eſt , *nec* , ut Leo ait , *quod reſponderet habuit* ; hoc neque ex juris penuria, nec ex probationum defectu , nec ex loquendi difficultate provenit : ſed inde , quod Leonis facto ſolita judiciorum Gallicanorum forma immutabatur , novumque jugum hoc modo parabatur Gallicanis Eccleſiis ac Sacerdotibus , quod nec illi, nec eorum Patres ferre unquam potuerant : quod jugum ſi Hilarius Gallicanarum Eccleſiarum apex his imponi paſſus eſſet , ipſe tanquam & propriæ dignitatis deſertor , & Gallicanæ libertatis traditor à ſuis Coepiſcopis erat arguendus. Hilarii igitur ſilentium , prudentiæ fuit , non imbecellitatis ; reverentiæ , non contumaciæ : defenſionis, non deſertionis : facundiuſque cauſſam dixit tacendo , quàm perorando feciſſet.

Jam quod teſtes attinet , quorum *manifeſta* , ut ait , *reſponſione* , ſe injuſtè Sacerdotio fuiſſe dejectum monſtraverat Celidonius, dubium ſubeſſe mihi De teſtibus à Celidonio productis.

PARS III. CAP. III.

videtur nonnullum, utrum de teſtibus apud Gallias auditis à Gallorum Synodo agatur; an verò de teſtibus, quos è Provincia in Urbem evocarit Epiſcopus dejectus, produxeritque in conſpectum Romani Concilii. Si hoc ultimum: videt quiſque quàm ſuſpecti plerumque ſint teſtes per longa itinerum ſpatia traducti, quippe qui auro perſæpè redimuntur, ut ad loca remota ſe conferant, ſpéque lucri magis ducuntur, quàm ſtudio veritatis. Inſuper ab iis locis abſunt, in quibus ſunt noti, & fortè ſcelerum rei atque à reddendo teſtimonio reprobandi. Ad quæ demum contrariorum *teſtium neceſſariæ perſonæ*, ut aiunt Epiſcopi Africani, *vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poſſunt*. Quam ob cauſſam *ſtatutum eſt pariter & juſtum*, quemadmodum S. Cyprianus teſtis eſt Epiſt. 55. ad Cornelium Papam, *ut uniuscujuſque cauſſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum... ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint*. Unde & in jure civili magna cautio adhibetur circa evocandos per longinqua itinera teſtes, propter fraudis periculum, quod ſubeſſe ſolet. Jam verò ſi de teſtibus à Celidonio productis in Provincia agit S. Leo, longè melior eſt Hilarii conditio. At de his loqui Pontifex videtur; tum ex modo loquendi, quem uſurpat; non enim ait, *monſtravit*, ſed *monſtraverat*, quo Gallicanam remotioremque Synodum indicari crediderim: tum quia de teſtium præſentia in Romana Synodo non meminit, ſed tantummodò de ipſorum reſponſione, ſcripto, ut conjicere licet, exhibita; cùm tamen ſtatim de Hilario loquens dicat: *Ita ut, quod Hilarius nobiſcum reſidens poſſet opponere, non haberet*. Hoc igitur ſi ita eſt, ut de teſtibus in Synodo Gallicana ab Epiſcopo accuſato prolatis ſermo ſit; quis velit conferre narrationem Celidonii pro ſe ipſo allegantis Romæ teſtium neſcio quorum reſponſionem in Gallia factam, cum eorum teſtimonio, qui Celidonium ipſum accuſarunt, convicerunt, condemnarunt. Non enim fuere pauci teſtes pretio conducti, quales facilè fuit Celidonio ſibi comparare, aut metu vel gratiâ impulſi, ſed *flammata nobilium & mediocrium ſtudia convolarunt, adſtruentes Celidonium internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio, ſimul ingerentes ſæculi adminiſtratione perfunctum capitali aliquos condemnaſſe ſententia*. Quibus non contenti ſancti Hilarius & Germanus, alios etiam *teſtes imperant præparari*, eorumque operâ ac ſtudio *conveniunt ex aliis locis probatiſſimi Sacerdotes*, per quos *res omni ratione prudentiaque diſcutitur, accuſatio teſtimoniis comprobatur, vera demum ſimplexque definitio adhibetur, ut quem ſcripturarum regulæ removebant, voluntate propria ſe removere deberet*. Si porrò tunc temporis vel ulli vel idonei teſtes à Celidonio adducti eſſent, ut Romæ narravit, quis credat Hilarium Germanumque ſanctiſſimos viros, alioſque probatiſſimos Sacerdotes, quos Honoratus commemorat, ita vel occæcatos, vel omnis oblitos eſſe æquitatis, ut conſacerdotem mallent ut reum damnare, quàm abſolvere innocentem. Quod ſi hujus viri innocentiam aliquandiu contigiſſet invidorum potentiâ vel artibus obſcurari; at tandem aliquando emicuiſſet Gallicanæ Eccleſiæ oculis: Hilario ipſi poſtmodùm innotuiſſet, ut & Germano tantæ gratiæ viro, nec ita priſtinæ ſententiæ tenax fuiſſet ſanctiſſimus Arelatenſium Epiſcopus, ut in ea ultimum obire diem voluiſſet, contra vel propriam vel publicam de fratris ſui innocentiâ notitiam. Nunquam tamen reſiliit Hilarius, ſanctæ poſt mortem memoriæ ab ipſo Leone appellatus; &, ut teſtatur laudatus toties ejus vitæ ſcri-

Epiſt. Africani Concil. ad Celeſtinum PP.

Cyprianus Epiſt. 55. ad Cornelium. PP.

Vita S. Hilarii Arelatenſis per Honoratum Maſſ.

ptor, etiam *in diſcrimine vitæ poſitus, communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.*

CAPUT IV.

Cetera accuſationum momenta diſcutiuntur; ac præſertim ea, quibus Hilarius tanquam immitis & inhumanus arguitur.

AB his examinandis abſtinere poteramus, cùm ea ab Honorato prætermiſſa eſſe videantur, ſive quod per eam tempeſtatem purgata eſſet ab his omnibus Hilarii memoria, ſive quod revera in nonnullis humani aliquid paſſus ſit vir ſanctus, dum variis Eccleſiarum negotiis emergentibus incumbens, aliqua paulò nimis præcipitanter exequitur, ut ad alia zelo diſciplinæ accenſus properaret. Sed enim, quod de ſe ipſum profiteri non pudet Leonem, *ipſa ſuſcepti operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio*, etiam Pontificibus ab omni ambitu aut cupiditate alienis. Tale quid contingere potuit in Projecti negotio, cui alium viventi ſuperordinatum eſſe queritur S. Leo: & quidem, ut ipſe contendit, in aliena Provincia: quod quatenus verum ſit ſecunda diſſertationis parte diſcuſſimus. Sed dum Projectus ardentiùs forſan ſua jura proſequitur; dum cives ejus civitatis, cujus regebat Eccleſiam, Epiſcopi ſui querelis ſtudiosè nimis ſuffragantur, ac ſe in electione neglectos putant, cùm eorum votis ac teſtimoniis non expectatis illa perficitur, invidioſiſſimè Hilarium ſcriptis literis proſciderunt.

Præterea illud omne ex proprio ingenio egiſſe Hilarium, hominem diſciplinæ ſtudio commendatum, ægrè mihi perſuaſerim: ſed potiùs exiſtimaverim hoc ipſum negotium in aliquo illorum excurſuum contigiſſe, in quibus comite ac conſcio Germano Autiſſiodorenſi utebatur. Nec par eſt credere, quod ſolus ordinaverit Epiſcopum, cùm ipſe & in Regenſi Concilio & in Arauſicano I. quibus præfuit ac ſubſcripſit, & quorum decreta condidit, graviſſimis verbis ac interminationibus illos inſectatus fuerit, qui vel à duobus ordinari ſe paſſi eſſent, vel alium non adſcito ſecum tertio ordinaſſent. In Regenſi quidem depoſitionis ſententiam tulit adversùs Armentarium Ebredunenſem Epiſcopum, quia à duobus tantùm fuerat ordinatus; ordinatoreſque ipſos ab omnibus ordinationibus ac Conciliis removit & abſtinere ſancivit. In Arauſicana autem Synodo eos, qui tale quid audebant, tanquam præſumtores & antiqui ſtatuti violatores, damnandos pariter decernit canone vigeſimo primo. Sed nec Leo ipſe, nec Projecti cives de hoc Hilarium accuſarunt, quod ſolus eam ordinationem attentarit. Quod verò cum pluribus egit, vix adduci quis poterit, ut ſine conſilio, aut ſine ratione aliqua factum putet.

Proſequitur S. Leo in hæc verba: *Militaris manus (ut didicimus) per Provincias ſequitur Sacerdotem, & armati præſumtione præſidii ſuffulto ad invadendas per tumultum famulatur Eccleſias.* Nihil eſt, quod in odium trahi non poſſit, cùm ſeorſum à ſuis circumſtantiis res quælibet exponitur. Unde facilè fuit ab adverſariis Hilarii rem hanc invidioſè referri, quæ vel neceſſitate compellente, vel amicis ultro agentibus permiſſa eſt ab Hilario. Pronum

S. Leonis Epiſt. 10. cap. 6.

PARS III. CAP. IV.

eſt enim credere plurimos, qui Hilarii ab ore pendebant, ejuſque ſuſpiciebant ſanctimoniam, ſeſe ultro comites dediſſe ſuo antiſtiti, cùm in Provincias ſibi ſubjectas excurſurus proficiſcebatur, tum propter bellicos tumultus, quibus eæ regiones perſæpè concuſſæ ſunt; tum propter adverſarios, quos ei ardens diſciplinæ ſtudium, peccatique odium apud impios pepererat.

Hilarius à faſtu ſæculi alienus.

Eucherius de contemtu mundi. Idem de laude Eremi.

Vita S. Hilarii.

Quicquid ſit, hoc certum habemus Hilarium ab omni ſæculi faſtu ac ſplendore longè alienum fuiſſe: ita referentibus, qui ejus geſta ſcripſerunt: *Ex pleniſſima* quippe, ut ait Eucherius, *mundanæ poteſtatis ſede in religionis nomen aſcenderat, magno animo egreſſus de domo ſua & de cognatione ſua, & omnem jamdudum cenſum in Chriſti pauperes Chriſto dives effuderat*: eum propterea *Patrem pauperum* vocitari conſueviſſe aiunt, quod & paupertatis amator pauperes ſolerti curâ pauper ipſe aleret. Quid, quod *tanta parcitate vita eſt illius ſuſtentata, ut raro ſæcularium aliquem invitaret: quod lectioni intentus, vigiliis deditus, orationi ac jejuniis iugiter mancipatus, cilicii aſperitate exilitatem tenuati corporis macerabat. Nec hyemis quidem rigore, quo ſolent torrentia flumina glaciali algore conſtringi, pedes indumento adiecto texit, numquam ſinum lanamine contegens*; verè, ut epitaphium ejus habet,

Antiſtes Domini, qui paupertatis amorem
Præponens auro, rapuit cæleſtia regna.
Ruſtica quin etiam pro Chriſto munia ſumens,
Servile obſequium non dedignatus adire,
Officio vixit minimus, ſed culmine ſummus.

Denique in ipſa Romana profectione, quam Celidonii occaſione ſuſcepit: *pedibus iter aggrediens conficere non timuit, intrepidus Vrbem Romam ſine equo, ſine Sagmario vel Sago, omni difficultate ſuperata feſtinus intravit.* Quis hujuſmodi hominem credat militari manu ſtipatum Gallicanas Provincias peragraſſe? Qui ſi fortè armatos homines itineris ſui comites eſſe permiſit, aliam omnino ob cauſſam ita contigiſſe oportuit, quàm quæ à Leone noſtro ex adverſariorum Hilarii impoſtura ſuggeritur. Certè parùm ſibi ipſa conſtat calumnia, cùm & militari manu cinctum Hilarium narrat, & armati præſumtione præſidii ſuffultum ad invadendas per tumultum Eccleſias. Hæc enim ſi ita ſe habent, quomodo, quod circa Projecti negotium aſſeritur, *Inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus abſceſſit?* Et quâ ratione per tumultum Eccleſias invaſiſſe credendus eſt, qui ita ſecreto ac furtivè, ut volunt, in civitatem irrepſit, ut ante abſcederet, quàm eum veniſſe civibus innoteſceret? è contra vero quomodo ſecreto & furtivè veniſſe is exiſtimetur, quem certum eſt nonniſi convocatis pluribus provinciæ Coepiſcopis ordinationem Epiſcopalem celebraſſe?

Jam vero quod Hilarium velut immitem & inhumanum inducit, nullâ ratione concinit his, quæ in ejus vita narrantur: *Apparet*, inquit Pontifex, *quàm mitis ſit corde Hilarius, qui obeſſe præſumtioni ſuæ fraternæ mortis credidit tarditatem. Quantùm enim in ſe fuit Proiecto ſubtraxit lucem, abſtulit vitam, qui hunc dolorem, in locum eius alterum ſubrogando, ne ad ſalutem illi recurſus eſſet, iniecit.* Quam inhumanitatem inferiùs etiam redarguit, ubi eo nomine carpit Hilarium, quod facilè communionem, & *ad indignantis arbitrium, & pro commiſſis & levibus verbis* denegaret iis etiam, qui criminis participes neutiquam fuerant: *Sed quid mirum*, inquit, *eum in laicos talem exiſtere,*

exiſtere, qui ſoleat de Sacerdotum damnatione gaudere.

PARS III. CAP. V.

Sed audiamus, quàm diverſum ab illo nobis depingat Hilarium teſtis locuples Honoratus, & quanto pietatis ſenſu commota ejus erga peccatores viſcera lacrymarum imbrem funderent: *Quotieſcumque*, inquit, *pœnitentiam dedit... admonitione completâ, cum lacrymis ſupplicationum ſumebat exordia, ut pœnitentiæ fructum, quem monendo contulerat, orando firmaret.* Paulo poſt hæc verba, alia ſubjicit, quæ eumdem compatientis animi ſenſum in Arelatenſi Epiſcopo mirè exprimunt: *Pietatis ſuæ inſignia*, inquit, *in his, quos ad cæli regna præmiſit, ita intimis invicem viſceribus demonſtravit, ut nullus queat imitari. Minimi cujuſque Lectoris tranſitu ejuſdem animus taliter vulnerabatur interiùs, ut ſingultibus quateretur, & profunderet fletus uberrimos; non aliter ac ſi unici pignoris ſolatio caruiſſet. Caſus quoque infirmitateſque ſuorum vulnera propria reputabat.* Quod autor exemplo comprobat Cyrilli cujuſdam Levitæ, cujus pedem moles marmoris ex alto decidens colliſerat: *Pro cujus*, inquit, *gemitu & dolore non minùs vulneris vir beatus excepit in corde, quam colliſus ſuſtinebat in corpore.* Denique *in relevatione proximi membrorum propriorum jacturam credidit faciendam, implevit divinum præceptum, quin imò feliciter & exceſſit, dicente Domino:* Diliges proximum tuum, ſicut teipſum: *Ecce invenitur hic beatus dilexiſſe proximum ſupra ſeipſum, qui, quantum definitio mentis habuit, membra tradidit amputanda propria, ut ſanaret aliena.*

Compatientis animi varia argumenta in Hilario.

Apparet ergo, ut ſua Leoni verba reddamus, *quàm mitis eſſet corde Hilarius*: quàm longè abeſſet ut fratribus ſuis dolorem injiceret, ſubtraheret lucem, auferret vitam, qui contrà alienum dolorem ſuum fecit, qui ſuorum mortem tot gemitibus proſecutus eſt, qui fraternam vitam propriæ vitæ anteponere non dubitavit.

CAPUT V.

Hilarii Pietas erga pauperes expenditur, nonnullaque de eodem clariſsimorum virorum teſtimonia referuntur.

QUanto charitatis æſtu peccatores Exomologeſin facientes exciperet Hilarius, quo ſenſu miſerationis fraterno dolori compateretur, non tam in ſuperiori capite legimus, quàm oculis ipſis percepimus: ut tuta ſit hac ex parte ab adverſariorum calumniis Hilarii benignitas ac manſuetudo. Splendidiùs tamen adhuc emicabit, ſi qualis idem erga pauperes egenoſque fuerit, referamus tum ex ejuſdem vita, tum ex aliis, qui de tanti Epiſcopi virtutibus diſſeruerunt, ſcriptoribus.

Ita, inquit Honoratus, *viſcera ejus miſericordia quatiebat & pietas, ac ſi ſolus ad redimendum paginis cæleſtibus urgeretur. Tractavit ſecum, deliberavit, effecit, ut ſacra miniſteria captivis potiùs ſolatia, quàm præſtarent Eccleſiis ornamenta. Quicquid argenti omnes Baſilicæ habuerunt, captivorum redemtioni protinùs deputavit, cumque omnia cognoviſſet expenſa, exultans atque congratulans, quia vota fidelium diſpenſatione ſua videbat cæli in ſede præmiſſa. Numquidnam poterit æſtimari quantùm viſceribus ejus inſederit pietas, qui uſque eò credidit omnia diſtrahenda, quo uſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur...*

Honoratus Maſſil. in vita S. Hilarii

PARS III. CAP. V.

Miſeratione propenſus, largitione promtiſſimus, non contentus quæ inhibebantur ingerere, niſi ſolatia conſolationum rivis fletuum cumulaſſet. Eandem Arelatenſis hujus Epiſcopi erga pauperes miſerationem laudibus extollit Julianus Pomerius lib. 2 De Vita Contemplativa, uti ſtatim referemus. *Eum grandi & ſolerti cura pauperes aluiſſe*, aſſerit Petrus Equilinenſis. Trithemius lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis eodem ipſum nomine commendat: *Tantæ*, inquit, *pietatis extitit in pauperes, ut omnibus ſuis in eorum uſus hilariter diſperſis*, PATER PAUPERUM *deinceps vocaretur & eſſet*. Sed Gennadius Hilario penè coævus aut ſuppar ejus erga miſeros charitatem impensè laudat, his verbis: *Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, vir in ſanctis ſcripturis doctus, paupertatis amator & erga inopum proviſionem non ſolùm mentis pietate, ſed & corporis ſui labore ſolicitus emicuit. Nam pro reficiendis pauperibus etiam ruſticationem, contra vires ſuas, homo genere clarus, & longè aliter educatus, exercuit: ſed nec in ſpiritualibus neglexit.* Gennadium tranſcripſit Ado Viennenſis in Chronico.

Porrò quod ſuprà Honoratus retulit de ſancto Hilario, *ita viſceribus ejus inſediſſe pietatem, ut uſque eo crediderit omnia diſtrahenda, quo uſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur*, ſatis oſtendit non ſacra ſolummodò vaſa in uſus pauperum fuiſſe ab eo expenſa, ſed manifeſtum eſt eumdem Eccleſiæ ſuæ prædiis ac poſſeſſionibus nequaquam pepercisse, priuſquam *ad Calices vitreos veniretur.* Quod & aliunde factum diſcimus, nimirum ex Epiſtola 8. Hilari Papæ cap 4. ubi teſtatur, oblatum ſibi libellum fuiſſe nomine Leontii Arelatenſis Epiſcopi, *quo perhibebat Parochias Eccleſiæ ſuæ à prædeceſſore ſuo Hilario in alios, quod non licuit, eſſe tranſlatas, petens illas priſtino juri Hilari autoritate reſtitui.* Cujus querelæ occaſione decretum condidit Pontifex, quo cavetur: *Ne prædia, quæ neque deſerta, neque damnoſa ſunt, & ad Eccleſiam pertinent, ex quibus plurimorum conſuevit neceſſitatibus ſubveniri, aliquo jure in alterum transferantur, niſi priùs apud Concilium alienationis ipſius cauſſa doceatur: ut quid fieri debeat communi omnium deliberatione tractetur.* Bene quidem ac prudenter admodùm Pontifex patrimonio pauperum hac Conſtitutione conſulit, nihilque tale tentari vult abſque Concilii nutu ac conſcientiâ, ne quando à perditis hominibus Eccleſiarum poſſeſſiones ſub caritatis prætextu dilapidentur. At eò res perſæpe veniunt, ut nec propter bellicos tumultus Conciliis congregandis locus ſit, nec moram patiatur pauperum inopia, vel captivorum miſera conditio, recedentibus nimirum quandoque barbaris, & ad propria cum ſua præda remeantibus, niſi præſenti nummo captivi ab eorum manibus eripiantur. Similis fortè cauſſa Hilarium compulit, ut abſque Concilii nutu, ſi tamen ita factum eſt, res Eccleſiæ diſtrahi in uſus pauperum decerneret. Certum eſt quidem per illam tempeſtatem, quâ Arelatenſem Eccleſiam rexit Hilarius, frequentibus armorum motibus barbarorumque incurſibus concuſſas eſſe Gallias, Hunnorum, inquam, Burgundionum, Gotthorum, & aliorum, adversùs quos, ut Proſper ſcribit, Aetius Romanam rem utcunque ſuſtentavit. Nec minùs certum, quod etſi Hilarius *eo uſque omnia diſtrahenda credidit, quouſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur*, ut pauperum inopiæ ſubveniret, is tamen tantùm abeſt, ut Eccleſiæ ſuæ reditus ac poſſeſſiones imminuerit, ut eas potiùs multò quàm antea auctiores ſucceſſoribus reliquerit. Teſtem habemus Hilario ipſo ferè σύγχρονον, Julianum ſcilicet Pomerium, qui apud Gallias Epiſcopatum geſſit. Is de

Epiſt. 8. Hilari PP. cap. 4.

Arelatenſi noſtro hæc habet lib. 2. De Vita Contemplativa cap. 9. *Quid Sanctus Hilarius? Nonne & ipſe omnia ſua parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen cum merito perfectionis ſuæ fieret Arelatenſis Eccleſiæ Epiſcopus, quod illa tunc habebat Eccleſia, non ſolùm poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit.* Abundè his verbis ſatisfit querelis, quibus Leontius Hilarii deceſſoris ſui memoriam laceſſebat: ſi enim aliqua Eccleſiæ ſuæ prædia in gratiam pauperum alienarat, eidem multos ampliores caritas ipſius pepererat, quàm abſtulerat divitias.

Iulianus Pomerius lib. 2. de Vita Contempl. c. 9.

Tot tantorumque virorum teſtimoniis hoc tandem efficitur, ut inter adverſariorum calumnias relegetur, quicquid ad aures Romani Pontificis tum adversùs alias Hilarii virtutes, tum præſertim contra ejus manſuetudinem delatum eſt. Quod nemini non accidit Epiſcoporum, qui Apoſtolicum vigorem ſpirantes, adversùs impiorum contumaciumque Chriſtianorum ſcandala ſemel inſurrexerint, eoſve à communionis gratiâ, ſpiritali gladio præciderint. Quàm facile enim eſt perditis hominibus immanitatis crimen judicibus ſuis objicere, ut intorta in ipſos ſententia non tam ſuis ſceleribus, quàm ferientis Epiſcopi inclementiæ deputetur. Hac arte Zoſimum deluſit Pelagius; nec impari mendacio Leoni noſtro ad tempus impoſuit Eutyches, qui miſſo ad Pontificem hunc libello ſe Nicænæ Synodi inhærentem decretis, immeritò eſſe communione privatum conqueſtus eſt, ac penè perſuaſit. Eâdem proculdubio impoſturâ Leonis auribus ſuggeſtum eſt à nonnullis, quod facilè communionem denegaret, proque levibus verbis ac commiſſis; ejuſdemque ab eo pœnæ conſortes fieri, qui minimè ſceleris facti fuerant participes. Hæc aliaque omnia, quæ hactenus diſcuſſimus, commenta de antiſtite omnium ore ſcriptiſque laudato exiſtimare, hominis fuerit parùm cordati parumque religioſi. Cujus Epiſcopi præclarè ſancteque geſta qui accuratè volet addiſcere, ejus integram vitam ab Honorato Maſſilienſi Epiſcopo conſcriptam conſulat, quam eo conſilio Leonis operibus appendi curavimus.

CAPUT VI.

An fuligo ſemipelagiana adversùs Hilarium hac infectum commoverit S. Leonem? An in ea ad mortem uſque perſeveraverit? Veterum teſtimonia pro Hilario referuntur.

SI quid de re obſcura conjectando aſſequi licet, vehementer ſuſpicor non ſolas Celidonii & Projecti querelas, vel uſurpati apud Gallias alieni juris inſimulationem in cauſſa fuiſſe, ut tam acerbè exciperetur à Leone Hilarius noſter. Manebat, ni fallor, alta mente repoſitum tum Leoni, tum Proſpero, qui per illa tempora Leoni à ſecretis & curis Eccleſiaſticis erat, Hilarium principem vel tum adhuc eſſe, vel non ita pridem fuiſſe, eorum qui S. Auguſtini de gratia doctrinam impugnabant in Galliis. Atque adeò uterque exiſtimavit plurimùm Gallicanarum Eccleſiarum paci & Catholico dogmati profuturum, ſi arreptâ querelarum iſtarum occaſione, quas niti veritate credebant, Hilarius ab illa autoritate dejiceretur, quam ei & doctrina

PARS III. CAP. VI.

& pietas & ſedis ſplendor pepererant. Si quidem plurimos autoritate & dignitatis ſuæ & nominis in ſententiam ſuam pertrahebat, & vix pauci aliqui erant, quos vel reverentia, vel opinio tanti viri à Catholico ſenſu non dimoveret. Ita Proſper ad Auguſtinum ſcribens: *Poſſumus quidem*, inquit, *ad credendum eſſe conſtantes, ſed ad autoritatem talia ſentientium non ſumus pares: quia multùm nos & vitæ meritis antecellunt, & aliqui eorum adepto nuper ſummo Sacerdotii honore ſupereminent: nec facilè quiſquam, præter paucos perfectæ gratiæ intrepidos amatores, tantis ſuperiorum diſputationibus auſus eſt contraire. Ex quo non ſolum his, qui eos audiunt, verum etiam ipſis, qui audiuntur, cum dignitatibus crevit periculum: dum & multos reverentia eorum aut inutili cohibet ſilentio, aut incurioſo ducit aſſenſu; & ſaluberrimum illis videtur, quod penè nullius contradictione reprehenditur.* Hæc de Hilario Arelatenſi Epiſcopo ſcripta eſſe à Proſpero luce meridiana clarius eſt, & ex iis, quæ ab eodem ſub finem Epiſtolæ ſubduntur, invictè probantur: ubi inter eos, *quos meritis atque honoribus claros caligo iſtius* Semipelagianorum *opinionis obſcurabat*, unicum nominat *præcipuæ autoritatis & ſpiritalium ſtudiorum virum, ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum.*

Epiſt. Proſperi ad S. Auguſt.

Hæc cùm ita eſſent, quis non credat faciliores inde aures præbuiſſe Hilarii accuſatoribus Leonem & Proſperum, quorum mens una erat idemque conſilium, atque id è re Eccleſiarum Gallicanarum eſſe exiſtimaſſe, ſi quid Hilarii autoritati detraheretur, quam Catholicæ doctrinæ noxiam credebant. Hoc certè in votis olim habuiſſe & Proſperum & Hilarium laicos, inficias nemo ierit, qui utriuſque legerit ſcriptas ad Auguſtinum Epiſtolas: *Sunt ex parte tales perſonæ*, inquit Hilarius laicus, *ut his conſuetudine Eccleſiaſtica laicos ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere.* En Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, quem & ſequentia, paucis interpoſitis, verba attinent: *Tuæ ſanè eſt prudentiæ diſpicere, quid facto opus ſit, ut talium & tantorum ſuperetur vel temperetur intentio. Cui ego jam parùm prodiſſe exiſtimo te reddere rationem; niſi & addatur autoritas, quam tranſgredi infatigabiliter contentioſa corda non poſſint.* Quibus conſentientia Proſper ſcribit, tum verbis ſuperiùs relatis, tum his, quæ ſub Epiſtolæ finem de Hilario Arelatenſi habet: *Adde eruditionem*, inquit, *humilibus, adde increpationem ſuperbis.*

Epiſt. S. Hilarii ad S. Auguſt.

Mauguini ſententia de converſo ad Auguſtinum Hilarii animo.

Probabile quidem admodum putant è viris eruditis aliqui, tunc cùm diſſidium iſtud Leonem inter & Hilarium contigit, hunc à priori ſententia diſceſſiſſe, & Auguſtinianam vel eſſe amplexum, vel ſaltem non eſſe ampliùs inſectatum doctrinam. Hoc ita fuiſſe perſuadet ſibi doctiſſimus vir Gilbertus Mauguinus in confutatione Prædeſtinatianæ fabulæ, cap. 2. part. 2. tum ob eam rationem, quod ita ſperandum de viro, qui *plurima moderatione in contentionibus illis ſemper verſatus erat*: quem in aliis omnibus ſectatorem fuiſſe Auguſtinianæ doctrinæ teſtatur Proſper, quemque ait jampridem ſenſum ſuum de hoc, quod in querelam trahebatur, apud ſanctiſſimum doctorem velle conferre: tum quod *probabile eſt*, inquit, *eum paulò poſt perſpectis ſaluberrimis ſanctiſſimi & ſuaviſſimi illius doctoris libris de prædeſtinatione ſanctorum & dono perſeverantiæ (in quibus difficultates omnes quibus ille velut anſulis quibuſdam in cœnulenta Pelagianarum reliquiarum fœce retineretur, pleniſſimè fuiſſent ſolutæ, & veritas abſoluta electorum prædeſtinationis, & verè gratuitæ ſemperque victricis Chriſti gratiæ indeclinabiliter & inſuperabiliter conſtabilita)*

ſaluberrimam illam doctrinam humiliter & ſinceriter amplexum. Cujus converſionis non levi eſt argumento, quod in Decretali Papæ Celeſtini ad Epiſcopos Gallorum non recenſetur inter eos, qui Pontificiâ cenſurâ perſtricti fuere: cùm alioquin ut Metropolitanus, primus ante Venerium, Marium, & reliquos ſuæ provinciæ Epiſcopos fuiſſet nominatus.

Sed, pace clariſſimi viri dixerim, non ii nominantur in fronte Epiſtolæ, qui doctrinam Auguſtinianæ adverſam prædicabant; ſed ii potiùs, qui cùm Epiſcopali dignitate præditi eſſent, *neſcio quibus Preſbyteris*, ut ait Cæleſtinus, permittebant *indiſciplinatas quæſtiones vocare in medium, & pertinaciter prædicare adverſantia veritati.* Ubi Maſſilienſes & Lirinenſes Preſbyteros & Monachos proculdubio deſignat, quicum Proſpero res erat pro Auguſtini doctrina. Ea eſt ratio cur Venerium Maſſilienſem Epiſcopum & Leontium Forojulienſem potiſſimùm nominet, quoniam hic Fauſtum, Vincentium, alioſque Lirinenſes in ſua Diœceſi habebat, ille Johannem Caſſianum alioſque Maſſilienſes Preſbyteros, utroſque ex adverſariis ſancti Auguſtini præcipuos. Nec illos ſolummodò, ſed quatuor alios etiam ſimilem ob cauſſam nominat; ceteroſque ſubdit Galliæ Epiſcopos, quos omnes Pelagiana lue infectos à Cæleſtino eſſe habitos non putaverim. Eos itaque de ſilentio arguit, ut tota clamat Epiſtola, & de permiſſa novatoribus prædicandi licentia: *Nam quid in Eccleſiis*, inquit, *vos agitis, ſi illi ſummam teneant prædicandi: niſi fortè illud obſiſtat, quod non autoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui è fratrum numero nuper de Laicorum conſortio in collegium noſtrum fortaſſis admiſſi, neſciant quid ſibi debeant vindicare.*

Cur Celeſtinus PP. Hilarium in Epiſtola ſua non nominavit.

Quàm autem parùm conveniens erat, ut Hilarium Arelatenſem nominaret, quem Proſpero & Hilario altero referentibus didicerat Preſbyteris illis & impenſiùs favere & in inſectanda Auguſtini doctrina præire. Quod igitur omiſſum hujus nomen fuerit, inde potiùs arguo Hilarium tunc temporis ſententiam non mutaſſe. Huic enim alioqui dirigendæ erant Cæleſtini literæ, ut & pro converſionis ſuæ teſtimonio novellam doctrinam compeſceret, & pro ſua apud Gallicanas Eccleſias præcipua autoritate, indiceret Preſbyteris illis ſilentium, Epiſcopoſque alios ad compeſcendam novatorum temeritatem accenderet.

Ex ſilentio S. Leonis validius argumentum.

Aliquanto poſt Hilarium Semipelagianiſmo nuntium remiſiſſe, validiùs fortaſſe inde probabitur, quod cùm omnia contra ipſum accuſationum capita, quæ poteſt, congerat Leo noſter in Epiſtola ad Viennenſis provinciæ Epiſcopos: ita ut plura etiam à cauſſis Celidonii & Projecti aliena undecunque conquirat; de illius tamen erroribus adversùs Chriſti gratiam, ne verbum quidem habet: quod proculdubio non erat omittendum, cùm pernicioſiùs nunquam autoritate ſua abuſus fuerit Hilarius, quàm cùm eâ fovit incautus Auguſtini Catholicæque doctrinæ adverſarios, & ad ſeminanda erroris ſui dogmata audaciores fecit.

Cur Deus Hilarium exagitari permiſerit.

Quicquid tandem ſit, ſive tunc à malis opinionibus reſipuiſſet Hilarius, ſive non; divinæ fuit & æquitatis & miſericordiæ, ut adverſarium ſenſerit Leonem, & ab eo palàm fuerit increpatus per univerſas Galliarum, imò & totius Orbis Chriſtiani Eccleſias, tanquam homo ſui impotentiſſimus, alieni juris invaſor, ſubjectionis impatiens, concordiæ ſacerdotalis perturbator, Coepiſcoporum oppreſſor, contemtor Canonum, mendaciorum malarum-

PARS III. CAP. VI.

que artium architectus,&c. ut adverſus ipſum non totâ ſolummodò autoritate propriâ inſurrexerit, ſed & Imperatoriam commoverit, quâ penè oppreſſus Hilarius, ſolo Gallicanorum Epiſcoporum favore Eccleſiæ ſuæ juribus potitus eſt: magnum, inquam, miſericordiæ juſtitiæque argumentum fuit; ut nec impunè videretur Arelatenſis Epiſcopus doctrinæ ab Auguſtiniana, adeoque Catholica alienæ animum & conſenſum vel ad tempus commodaſſe; nec tantæ virtutis ac religionis Chriſti famulus, cui diſciplinæ Eccleſiaſticæ inſtaurationem debebant Gallicanæ Eccleſiæ, ante ex hac vita migraret, quàm moleſtiarum iſtarum tolerantiâ admiſſæ illius culpæ reatum elueret.

Hilarii Arel. Panegyriſtæ.

Antequam Hilarii Apologiæ finem imponam, referam quicquid reliquum habemus in ejus laudem exaratum ab antiquis ſcriptoribus, quos ſuperiùs non attigimus. Livius quidam ejuſdem ævi Poëta hoc eum encomio coronavit, quod refert Honoratus: *Si Auguſtinus*, inquit, *poſt Hilarium fuiſſet, judicaretur inferior.* Hyperbolica quidem laus & poëtico figmento ſimillima, ab eo profecta cui magis notus Hilarius quàm Auguſtinus, & cui, ut videtur, Hipponenſis minùs quàm Maſſilienſis doctrina arridebat: quæ tamen, quanti fieret Hilarius in Galliis, egregiè demonſtrat.

Livius Poëta.

Eucherius.

Eucherii laus tantò eſt Hilario dignior, quantò & Eucherius ipſe ſanctitate doctrina ac dignitate ſuprà laudem & omnem adulationis ſuſpicionem evectus. Huic nunquam non laudandus occurrit ſuus Hilarius. In Epiſtola parænetica ad Valerianum de contemtu mundi, ſic habet: *Hilarius nuper, & in Italia nunc Antiſtes Petronius, ambo ex illa pleniſſima, ut aiunt, mundanæ poteſtatis ſede, unus in religionis, alius in ſacerdotii nomen aſcendit.* In Præfatione ad primum librum Inſtructionum ſeu quæſt. veteris Teſtamenti Salonio filio directum: *Vix dum*, inquit, *decem natus annos eremum ingreſſus, inter illas ſanctorum manus non ſolum imbutus, verum etiam enutritus ſis ab Honorato; patre illo, inquam, primum inſularum, poſteà etiam Eccleſiarum Magiſtro. Cum te illic beatiſſimi Hilarii tunc inſulani tyronis, ſed jam nunc ſummi Pontificis doctrina formaret per omnes ſpiritualium rerum diſciplinas.* Jam verò libellum de laude eremi Hilario ipſi inſcripſit, hoc titulo: *Domino ſancto & meritis beatiſſimo & in Chriſto glorioſiſſimo Hilario Eucherius.* Tum ipſo ſtatim initio eumdem ſic affatur: *Magno tu quidem animo egreſſus dudum de domo tua & de cognatione tua, uſque ad mare magnum recedentia eremi ſecreta penetraveras, majore tamen virtute repetita eſt à te eremus, quàm petita. Si quidem cum hanc primum hoſpes ingreſſus es, habuiſti ducem & velut itineris tui prævium, quem deinde militiæ Celeſtis magiſtrum, eumque tunc ſecutus, & parentes relinquens, parentem tamen ſequebaris. Nunc verò, cum eundem adſcitum ad Pontificale faſtigium proſequendum putaris, ad familiare ſecretum eremi te amor retulit. Ergo nunc es nobilior & major exemplo; prius enim cum deſertum peteres, comitatus fratrem videbaris: nunc cum deſertum repetieris, etiam patrem reliquiſti.* Et poſteà: *Et tu licet omnem jamdudum cenſum in Chriſti pauperes Chriſto dives effuderis, tum & præferas licet annis juvenem, moribus ſenem, ſis etiam ingenio clarus, clarus eloquio, nihil in te tamen primore loco magis ſuſpexerim dilexerimque, quàm quòd ſolitudinis ſedem ſic concupiſti. Unde quia me reſpondere copioſius ſpatioſiſſimis ac facundiſſimis literis tuis ſæpè poſtulas, ſufferas pauliſper neceſſe eſt, cum ſis ipſe ſapiens, inſipientiam meam, &c.*

Eucherius Ep. ad Valerianum.

Lib. Inſtructionū ad Salonium

Lib. de laude Eremi ad Hilarium.

Apollinaris Sidonius.

Quanta adhuc de Hilario eſſet opinio, teſtantur tum idem Eucherius, tum

Apollinaris Sidonius, dum ejus ad Monaſterium Lirinenſe reditum, maximam gaudii toti inſulæ materiam fuiſſe narrant. Sidonius in Euchariſtico ad Fauſtum.

------ celebrans quoque laudibus illis

EUCHERII *venientis iter, redeuntis* HILARI.

Sidon. Apoll. Euchariſtic. p. 366. Ed. Sirmondi.

Eucherius verò libellum de laude Eremi his verbis ferè claudit: *Horum tu, mi Chariſſime Hilari, redditus inſertuſque conſortio plurimum tibi, plurimum etiam illis contuliſti, qui nunc pro reditu tuo alacri exultatione lætantur.*

Euch. lib. de laude Eremi.

Proſper ipſe, qui doctrinam Hilarii de gratia inſectatus eſt in Epiſtola ad ſanctum Auguſtinum, illum tamen ibidem appellat *præcipuæ autoritatis & ſpiritualium ſtudiorum virum*, à quo *multum vitæ meritis ſuperaretur*. Dumque idem Hilarii obitum refert in Chronico P. Pithoei curâ edito: *Eucherius*, inquit, *Lugdunenſis Epiſcopus, &* HILARIUS *Arelatenſis egregiam vitam morte conſummant.*

S. Proſper.

Sed & ſanctus Leo ſanctitati Hilarii noſtri ſuffragatur, cum in Epiſtola 36. ad Epiſcopos Ravennii Ordinatores & illum ſibi probatum fuiſſe indicat, & inſuper *ſanctæ memoriæ* virum appellat: *Quod ergo*, inquit, *in Arelatenſium civitate, defuncto ſanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium .... conſecraſtis.*

Sanctus Leo.

Epiſt. 36. ad Epiſc. Galliar.

Hunc teſtimoniorum delectum, totamque Hilarii Arelatenſis Apologiam claudet Conſtantius Preſbyter eidem æqualis: qui vitam ſancti Germani, ejuſque ad Arelatenſem civitatem adventum deſcribens, ſic habet: *Illuſtrabatur hæc civitas Hilario ſacerdote multimodâ virtute pretioſo. Erat enim fidei igneus torrens, cœleſtis eloquii & præceptionis divinæ operarius indefeſſus.*

Conſtantius Presbyter.

In vita ſancti Germani Antiſſ.

DISSERTATIO SEXTA DE JEJUNIO SABBATI IN ECCLESIA ROMANA OBSERVATO, TEMPORE S. LEONIS PP. I.

Ad hæc verba Epiſtolæ ejuſdem XI. Aliàs LXXXI, ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, Cap. I.

Continuato Sabbati Jejunio

Et ad clauſulam hanc Sermonum de jejunio menſium ſeptimi & decimi atque Pentecoſtes: Quarta igitur & ſexta Feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum pariter vigilemus: *quæ verba à Sermone iv. de Quadrageſima, cui malè hactenus inſerta leguntur, rejicienda eſſe; & unde nata interpolatio, demonſtratur.*

I. Varia jejunii Sabbatici conſuetudo.

De Jejunio Sabbati variam olim diverſamque fuiſſe Eccleſiarum conſuetudinem, & monuit S. Auguſtinus pluribus locis, & ex aliis paſſim autoribus certiſſimum eſt. Sed quid potiſſimùm obſervaverit Eccleſia Romana Leonis noſtri ætate, ut accuratiùs inquiramus, invitat nos Romani hujus Pontificis, cujus ſcripta recenſuimus, memoria, & nonnulla etiam compellunt Epiſtolarum ſermonumque ejus loca, quibus vel Jejunii Sabbatici mentio injecta eſt, vel ex conſilio videtur omiſſa.

Quadripertita Sabbatorum claſſis.

Sabbatorum porrò in hac Diſſertatione multiplex ordo diſtinguendus. Vel enim de iis Sabbati diebus agitur, qui per Quadrageſimales hebdomadas occurrunt, vel de his, qui quartam & ſextam feriam quatuor temporum ſequuntur; vel de quolibet Sabbato per annum extra utraque illa tempora occurrente: quibus demum & Sabbatum Vigiliæ Pentecoſtes adjungi poteſt. De his ſeorſim nobis differendum: omiſſo Paſchalis Sabbati Jejunio, de quo ſimilis non movetur controverſia.

II. De Sabbati cujuslibet per annum Hebdomadæ jejunio.

Ac primum quidem Sabbatis cujuſlibet hebdomadæ extra Quadrageſimam, aut Quatuor, ut aiunt, Tempora, necnon etiam extra Paſchalem Quinquageſimam ante Pentecoſten poſitæ, obſervatum eſſe jejunium in Eccleſia Romana, tam manifeſta evincunt teſtimonia, ut qui illud negaverit, contentionem magis amare exiſtimandus ſit, quàm inquirere veritatem.

Sabbati

Sabbati jejunium jam à Silveſtri temporibus, vel etiam antè fuiſſe inſtitutum narrat Nicolaus I. Pontifex Romanus ad Gallicanos Epiſcopos ſcribens: *De jejunio Sabbati*, inquit, *tempore ſancti Silveſtri Confeſſoris Chriſti ſatis diſcuſſum eſt & diſputatum, atque ut celebraretur per omnia definitum, nulluſque poſt hæc auſu temerario contra iſtud ſtatutum venire, aut ſaltem mutire, præſumſit.* Si ita verè ſcripſit Nicolaus, iſtud, puto, ex apocryphorum commentariis hauſit, aut populari Romanorum traditione. Unde enim diſcere potuit de Silveſtro, quod Ambroſio, Auguſtino, Caſſiano, ipſique Innocentio primo ignotum fuit? Si enim ſub Silveſtro jejunium Sabbati diſcuſſum, ſtatutum, definitumque fuit, nec latere Innocentium potuit Silveſtro magis vicinum, nec illud Innocentius omittere; cùm ad Eugubinum ſcribens congereret quicquid ad Romanæ iſtius conſuetudinis patrocinium facere poterat. Putaverim ego vel Nicolaum memoriâ lapſum eſſe, ut Silveſtrum pro Innocentio ſupponeret; vel ſcribarum hallucinationem eſſe: idque duplici confirmo conjecturâ. Primùm enim autoritati Silveſtri, Innocentii autoritatem atque decretum ſubjunxiſſet Nicolaus, & ad ejus ratiocinia Photium, qui Romanam Eccleſiam calumniabatur, remiſiſſet: quod certè majoris fuiſſet roboris, quàm neſcio quam diſputationem coram Silveſtro habitam, omnibuſque ignotam, commemorare. Secundò ſi poſt Silveſtri definitionem nullum contra iſtud ſtatutum venire, aut ſaltem mutire præſumſiſſe dixiſſet, ſtatim à Photio depromta eſſet è Codice Romano Epiſtola Innocentii Papæ ad Decentium, per quam manifeſtum eſt non longè à Silveſtri ætate adversùs Sabbati jejunium etiam in ſuburbicaria diœceſi & muſſitatum eſſe & diſputatum. Novi ex opuſculo ſancti Petri Damiani LV. & ex vita ſancti Romualdi ab eo conſcripta, aliquod ſcriptum nomine Silveſtri Papæ de Sabbati Jejunio venditatum eſſe tunc temporis, cujus etiam fragmentum refertur in citato opuſculo. Sed ſcripta ſuſpectæ antiquitatis & ſinceritatis tam antiquo Pontifici ſine veterum autoritate aſſerta, non magnum ſibi conciliant ex autore undecimi ſeculi patrocinium.

An Silveſtri PP. tempore mota controverſia.
Nicolaus Papa Epiſt. lxx.

Textûs Nicolai PP. I. mediſi correctio tentata.

Ex melioris igitur notæ monumentis aſſerendus eſt uſus jejunii Sabbatici in Eccleſia Romana. Certum eſt circa annum Chriſti 387. eam viguiſſe conſuetudinem, quam ex Epiſtolis ſancti Auguſtini 86. & 118 notam habemus. Cùm enim ſancta Monica Mediolanenſem Eccleſiam Sabbato non jejunantem inveniens, quid ſibi agendum eſſet, dubitaret, interrogatus ab Auguſtino adhuc Catechumeno Ambroſius reſpondit: *Quando hic ſum, non jejuno Sabbato; quando Romæ ſum, jejuno Sabbato. Ad quamcunque Eccleſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcandalum non vultis, aut facere* Circa ann. Chr. 392. perſeveraſſe hunc morem in eadem Eccleſia teſtis eſt laudata Epiſtola 86. quam ſcripſit jam Preſbyter factus, ut hominis cujuſdam Romani proterviam retunderet, qui univerſas penè Eccleſias à Romana eo in ritu diſcrepantes injurioſè laceſſebat. Poſt annum 395. ſervatum eſſe, teſtatum facit Epiſtola ejuſdem Auguſtini 118. quam ad Januarium dedit, cùm jam Epiſcopus eſſet. Quod enim ibi ait: *Alii jejunant Sabbato:* de Romanis intelligendum eſſe ſatis inſinuat reſponſum Ambroſii, quod ſtatim ab eo refertur. Idem Epiſtola 19. ad Hieronymum de eodem jejunio hæc habet verba: *Vellem me doceret benignitas tua utrùm ſimulatè quiſquam ſanctus Orientalis, cùm Romam venerit, jejunet Sabbato, excepto illo die Paſchalis Vigiliæ.* Hieronymus ipſe ſcribens ad

III. De Jejunio Sabbati in Eccleſ. Roman. antiquorum teſtimonia.
S. Aug. Ep. 118. ad Ianuar. c. 2.

Lucinium Bœticum Epiſt. 28. jejunium quoque Sabbati Romæ obſervatum commemorat. Anno 416. quo ad Decentium Epiſcopum Eugubinum ſcribebat Innocentius PP. tantum abeſt, ut quicquam de illa jejunii Sabbatici conſuetudine remiſſum eſſet, quin potiùs illam omninò ſervandam eſſe contendit: *Non negamus*, inquit, *ſexta feria jejunandum; ſed dicimus & Sabbato hoc agendum... Sabbatum prætermittere non debemus:* probatque tum ratione multiplici, tum diverſis traditionibus, ſeu Eccleſiaſticis, ſeu Apoſtolicis, ex quarum unâ jejunium Sabbati in Eccleſia Romana celebratum eſſe ſatis initio Epiſtolæ inſinuat: ubi quæ de inſtitutis Eccleſiaſticis ac Apoſtolicis traditionibus habet, ad ſingula Epiſtolæ capita pertinere ſuggerit. Joannes Caſſianus, qui Romæ ſedente Innocentio commoratus eſt, & uſque ad ann. Chr. 435. ætatem protraxit, eandem Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem notam nobis facit, lib. 3. de Inſtitutis Cœnobiorum, cap. 10. cujus verba paulò poſt referemus. Socrates Innocentii temporibus æqualis quique hiſtoriam ſuam uſque ad decimum ſeptimum Theodoſii Conſulatum perduxit, hoc eſt, ad an. Chr. 439. diſertis verbis ſcribit: *Romæ ſingulis Sabbatis jejunant.* lib. 5. cap. 22.

Obſervatio jejunii Sabbatiâ Leone retenta.

Anno ſequenti, qui ab Innocentii obitu ferè vigeſimus quartus fuit, Leo Pontifex creatus eſt: quo ſedente, viro ſcilicet paterni moris retinentiſſimo, non utique credendum eſt deferbuiſſe Sabbato jejunandi Romanæ Eccleſiæ ſtudium; ſed & hujus obſervantiæ expreſſum habemus apud Leonem teſtimonium, quod poſthabitum hactenus fuiſſe miror ab his, qui hanc materiam attigerunt. Eſt in Epiſtola ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, quem ſub ejus Epiſcopatus initia hortatur, ut Eccleſiæ ſuæ diſciplinam & inſtituta ad Romanæ mores componat: tale eſt autem caput primum: *Quod ergo à Patribus noſtris propenſiore cura novimus eſſe ſervatum, à vobis hoc volumus cuſtodiri: ut non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur: ſed poſt diem Sabbati, ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit exordia deligantur, in quibus his qui conſecrandi ſunt ieiunis, & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem obſervantiæ erit, ſi manè ipſo Dominico die*, CONTINUATO SABBATI JEJUNIO, *celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Reſurrectionis, ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur, pertinere non dubium eſt.* Vides ut moris erat apud Romanos Sabbato jejunare, quandoquidem ab his, qui manè Dominico die vel ordinabant vel ordinabantur, continuari velit Sabbati jejunium: quis enim quod actum non eſt, continuari poſſe dixerit?

Epiſt. 11. al. 81.

Scio quid reponi poſſit; videlicet, non hic de quolibet Sabbato rem eſſe Leoni, ſed de Sabbato ſancto, quod jejunando tranſigere omnibus ſolenne erat ac religioſum. Probant id tum ex Paſchatis mentione, quæ hic injicitur, tum quòd Dominica illa vocatur dies Reſurrectionis. Id ita perſuaſum habuerunt, qui in prioribus editionibus hunc titulum vel appoſuerunt vel appoſitum ſervando probarunt: *De Ordinatione Preſbyteri aut Diaconi, ut Sabbato ſancto celebretur, id eſt, die Dominico.* Sed quàm imperita manus hujuſmodi titulum compoſuerit, evidens eſt, cùm tot ferè ſint errata graviſſima, quot verba. Sacerdotum enim nomine ſolos Preſbyteros, & ſacerdotali Ordinatione Preſbyterorum Ordinationem cenſeri putavit; cùm potiùs Epiſcopos Epiſcoporumque Ordinationem iſthæc ſignificent. Deinde Dominicum diem cum

ipſo Sabbato confundit. Ac demum quod generaliter de Sabbato dicitur, ad Sabbatum ſanctum reſtringit. Duo priora errata digito ſolùm monſtraſſe ſufficit : tertium neſcio an quis velit defendere.

Certè de quolibet Sabbato ac qualibet Dominica Leonem hic agere facilè probatur. 1. Quia Epiſcoporum conſecratio nunquam fuit vel ipſi diei Paſchatis affixa, vel illis ſtatis Quatuor Temporum Dominicis : ſed vel ſolâ & qualibet Dominicâ, ut olim, vel etiam in Apoſtolorum feſtivitatibus, ut hodie, debuit celebrari. 2. Omnia momenta, quæ Leo perpendit, tam pro aliis omnibus Dominicis faciunt, quàm pro Dominica Paſchatis : Mundi ſcilicet exordium, Apoſtolorum cum baptizandi poteſtate miſſio, necnon effuſio Spiritûs ſancti, &c. quæ die Paſchatis impleta non ſunt, ſed die ſolùm Dominicâ. 3. Autoritas ſcripturæ exemplumque Apoſtolorum, quæ ex libro Actuum referuntur, non ſoli Dominicæ Paſchali conveniunt, ſed quibuſlibet diebus Dominicis : non enim in ſolennitate Paſchali, Paulo & Barnabæ manus impoſuerunt Apoſtoli & ad prædicandum gentibus eos miſerunt. 4. Quia generaliter loquitur de Sabbato: *Poſt diem Sabbati, eius noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit, exordia deligantur.* Quòd enim Dominicam proximè ſequentem *diem Reſurrectionis* appellat, non eſt quòd quemquam moveat, cùm familiariſſimum ſit ſcriptoribus antiquis, ut quemlibet Dominicum diem, Reſurrectionis diem nuncupent : diem verò ipſum Paſchatis, ſanctum Paſcha vel Paſchalem feſtivitatem vocitent. Leo ipſe in Epiſtola ad Turribium, cap. 4. ait Priſcillianiſtas jejunaſſe *die Dominico, qui eſt dies Reſurrectionis Chriſti.* 5. Tantùm abeſt, ut mentio de Paſchate perſuadeat de Paſchali Dominica mentionem eſſe, quin potiùs hoc ipſum eſt quod contrarium demonſtrat : quando, ut oſtendat eam noctem, quæ ſequitur proximè diem Sabbati, ad Dominicum diem pertinere, in exemplum adducit ipſum Paſcha: *Sicut etiam*, inquit, *in Paſcha Domini declaratur* : in quo videlicet nox Sabbato ſancto ſuccedens feſtivitati Paſchali deputatur in Officio Eccleſiæ, quod nunc apud nos die Sabbati ſummo mane celebratur ; per illa verò tempora, non niſi poſt noctis ſubſequentis initia agebatur : in quo frequenter repetitur : *Hæc nox eſt ; in qua deſtructis vinculis mortis, Chriſtus ab inferis victor aſcendit. O verè beata nox, quæ ſola meruit ſcire tempus & horam, in qua Chriſtus ab inferis reſurrexit. . . . Hæc ſunt enim feſta Paſchalia, &c.* 6. Etſi ex hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis non conſtaret longè plurimos Epiſcopos vel Preſbyteros extra diem ipſum Paſchatis fuiſſe conſecratos, hoc vel ſola ratio ſuggereret. Quis enim ſibi perſuadeat per tot menſium intervalla, quod ſæpe ſæpiùs contigiſſet, relictas eſſe Eccleſias viduatas paſtoribus ; quod gravi interminatione ſacri canones prohibent ? Imò verò nunquam in Paſchate Ordinationum benedictiones celebrabantur : quia tota hæc ſolemnitas regenerandis Catechumenis erat conſecrata, & menſis potiùs December Ordinationi ſacerdotum deputatus erat : unde toties in fine hiſtoriæ Pontificum hæc clauſula ſubjicitur : *Fecit Ordinationes menſe Decembri, &c.* Certum igitur eſt, cùm hîc ſcribit Leo noſter : *Vt his qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio, niſi in die Reſurrectionis Dominicæ tribuatur, &c.* non de die Paſchatis, ſed de qualibet Dominica, quæ Reſurrectioni ſacra eſt, intelligendum eſſe ; ac proinde Sabbatum antecedens, cujus jejunium continuari præcipitur, non Sabbatum ſanctum eſſe, ſed quodlibet per annum occurrens.

V. Leo hîc de omni promiſcuè Dominica agit.

Ordinatio non in Paſchate celebrari ſolita.

VI.
Qua occaſione inducta jejunii Sabbatici conſuetudo.

Quâ porrò occaſione, quâ de cauſſâ hæc jejunii Sabbatici conſuetudo in Eccleſiam Romanam invecta fuerit, non concors eſt omnium ſententia. Sanctus Auguſtinus Epiſt. 86. *Eſt quidem*, inquit, *& hæc opinio plurimorum, quamvis eam perhibeant eſſe falſam plerique Romani, quòd Apoſtolus Petrus cum Simone mago die Dominico certaturus, propter ipſum magnæ tentationis periculum, pridiè cum ejuſdem Vrbis Eccleſia jeiunaverit, & conſecuto tam proſpero glorioſoque ſucceſſu, eundem morem tenuerit, eumque imitatæ ſint nonnullæ Occidentis Eccleſiæ*. Eandem rationem non à Romanis ſolùm, ſed ab aliis etiam nonnullis Occidentalium partium Eccleſiis obtendi ſuo tempore refert Caſſianus, lib. 3. de Inſtitut. Cœnobiorum, cap. 10. *Cujus*, inquit, *moderaminis cauſſam nonnulli in quibuſdam Occidentalibus civitatibus ignorantes, & maximè in Vrbe, idcircò putant abſolutionem* (jejunii) *Sabbati minimè debere præſumi, quod Apoſtolum Petrum in eodem die contra Simonem conflictaturum aſſerant ieiunaſſe*. Hæc ratio cùm à pleriſque Romanis Auguſtini ætate reprobaretur, ſuggilletur à Caſſiano, & ab Innocentio Papa, qui rem ex profeſſo tractavit in Epiſtola ad Decentium, nullatenus commemoretur, omninò videtur commentitia.

Alteram igitur rationem afferri narrat ibidem Auguſtinus: *Alii*, inquit, *propter humilitatem mortis Domini ieiunare, ſicut Romana & nonnullæ Occidentis Eccleſiæ*, elegerunt. Quam rationem vehementer urget Innocentius loco citato; ita ut paris religionis eſſe velit per Sabbati jejunium memoriam mortis Chriſti colere, ac jejunio ſextæ Feriæ ejus paſſionem, & diei Dominicæ lætitiâ Reſurrectionis ejus gaudia celebrare: *Quod ſi putant*, inquit, *ſemel atque uno Sabbato ieiunandum, ergo & Dominica & ſexta feria ſemel in Paſcha erit utique celebranda: ſi autem Dominici diei & ſextæ feriæ per ſingulas hebdomadas reparanda imago eſt, dementis eſt bidui agere conſuetudinem, Sabbato prætermiſſo; cum non diſparem habeat cauſſam à ſexta videlicet feria, in qua Dominus paſſus eſt, quando & ad inferos fuit, ut tertia die reſurgens redderet lætitiam poſt biduanam triſtitiam præcedentem.*

S. Aug. Ep. 86.
Innocent. Epiſt. ad Decentiũ Eugub.

Tertiam rationem ſuggerit uterque autor, quæ tamen facilè in præcedentem recidit. Eam ab Apoſtolorum exemplo repetunt: *Quia*, inquit Auguſtinus, *diſcipuli humanitus mortem Domini doluerunt....* *Nam utique conſtat*, addit Innocentius, *Apoſtolos biduo iſto, & in mœrore fuiſſe, & propter metum Iudæorum ſe occuluiſſe. Quod utique non dubium eſt, in tantum eos ieiunaſſe biduo memorato, ut traditio Eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari.*

Quartam addunt aliqui: ut videlicet à Judæorum moribus longiùs recederetur. Si quidem perfidi iſti non modò Sabbato non jejunant, ſed lautè potiùs & oppiparè epulantur, ſolemnique cultu feſtivum habent. Eam rationem ſubindigitat Caſſianus loco citato: cùm hæc ad contrarium Orientalium morem defendendum, quaſi objectioni Romanorum occurrens, ſcribit: *Non ad communionem feſtivitatis Iudaicæ abſolutio iſta Ieiunii reputanda eſt: his præſertim, qui ab omni Iudaica ſuperſtitione alieni monſtrantur, ſed ad refectionem, quam diximus laſſi corporis pertinere: quod per totas anni ſeptimanas jugiter quinis diebus Ieiunans, niſi duabus ſaltem interpoſitis refocillatum fuerit, facilè laſſeſcit ac deficit*. Ex eodem adversùs ſuperſtitiones odio deſcendit, quod illorum maximè dierum jejunium horrori habuit Eccleſia, quos jejuniis ſuis Manichæos conſecrare animadvertit: *Die Dominico*, in-

quit Auguſtinus Epiſt. 86. *Iejunare ſcandalum eſt magnum , maximè poſtea-quàm innotuit deteſtabilis multumque fidei Catholicæ ſcripturiſque divinis apertiſſimè contraria hæreſis Manichæorum , qui ſuis auditoribus ad jeiunandum iſtum quaſi legitimum conſtituerunt diem : per quod factum eſt , ut jeiunium diei Dominici horribilius haberetur.*

VII. De Sabbati Quatuor Temporum jejunio.

His de prima Sabbatorum claſſe expoſitis , ad alteram pergimus, illa videlicet Sabbata complectentem , quæ quartam & ſextam feriam Quatuor Temporum excipiunt. Dubitandi locum dedit familiaris illa Leonis clauſula , quam ad calcem omnium ſermonum de iſto jejunio ſolet apponere: *Igitur feria quarta & feria ſexta jeiunemus : Sabbato autem vigilias apud S. Petrum faciemus.* His enim verbis aliam feriarum illarum obſervantiam , aliam Sabbati fuiſſe, videtur indicare , ut huic ſolas vigilias deputet , illis jejunandi neceſſitatem affigat. Verùm non eſt ea mens Leonis : ſed hoc potiùs intendit; ut in Sabbato ad jejunium vigiliæ ſuperadderentur. Enimverò ſicut neceſſe erat ut aliorum dierum jejunium indiceretur Chriſtianæ plebi , ita omnino fuiſſet ſupervacaneum de jejunio Sabbati mentionem facere , cùm jam peculiari lege ac conſuetudine ad illud jejunium Romani adſtringerentur.

Deinde cui mortalium iſtud in mentem venerit , Romanos tantâ religione Sabbaticum jejunium obſervaſſe per reliquas anni hebdomadas , ut ad illud ex Apoſtolica traditione , Apoſtolorum exemplo , ac myſteriorum recolendorum neceſſitate teneri ſe exiſtimarent , & dementis eſſe diceret Innocentius, *bidui agere conſuetudinem, Sabbato prætermiſſo :* Sabbatum autem tunc temporis ac per eas hebdomadas prætermiſiſſe, quæ ſanctiori Quatuor Temporum jejunio ex Apoſtolica inſtitutione conſecratæ erant ; quaſi minùs conſuetudinis lex tunc urgeret , ex qua Sabbati jejunium ſuſceperant ? At vetabant , inquies , inſtantes Sabbati vigiliæ , quibus ferendis fideles, ejuſdem diei jejunio fatigati, pares non fuiſſent : eam enim eſſe cauſſam ait Caſſianus, cur Sabbatum apud Orientales à jejunio eſſet immune: *Ex illo* , inquit, *tempore* Apoſtolico , *huic nocti*, quæ Sabbati lucem antecedit , *deputata vigiliarum ſolennitas uſque in hodiernum diem per univerſum Orientem ſimiliter obſervatur. Ideòque & abſolutio jeiunii poſt vigiliarum laborem ab iiſdem Apoſtolicis viris ſtatuta non immeritò præſumitur per univerſas Orientis Eccleſias.* Optimè id quidem , quod ad Orientales attinet : ſed quid ad Occidentales Eccleſias , ex quibus quæ Sabbati jejunium colebant , fatigationem ex vigiliis ortam nullatenus attendiſſe teſtis eſt idem eodemque loco Caſſianus ? *Cuius*, inquit, *moderaminis cauſſam nonnulli in quibuſdam Occidentalibus civitatibus ignorantes & maxime in Vrbe , idcirco putant abſolutionem Sabbati minimè debere præſumi.* *Ioan. Caſſianus de Inſtitutis Cœn. lib. 3. cap. 10.*

3. Ex decreto Leonis de Ordinatione Sacerdotali, quod ſupra relatum à nobis fuit , manifeſtum eſt eam in quamlibet Dominicam etiam quatuor temporum cadere potuiſſe ; cui celebrandæ neceſſarium erat ut jejunium Sabbati continuaretur. Ubi cum exceptione nullâ utatur , intelligendum relinquit Sabbata illa non magis quàm alia à jejunandi lege libera fuiſſe.

4. Auguſtinus Epiſtola 86. hæc habet , quæ ad rem noſtram facere videntur : *Non ſolùm phariſæus , qui bis in Sabbato ieiunabat , verùm etiam Chriſtianus , qui quartâ & ſextâ feriâ , & ipſo Sabbato ieiunare conſuevit , quod frequenter Romana plebs facit , in labore ieiunii ſuperabitur.* Et poſt multa , qui- *S. Aug. Epiſt. 86.*

bus Urbicum illum ſeu Romanum exagitat, qui jejunium Sabbati Romanis familiare cum ceterarum Eccleſiarum injuria inſolentiùs jactabat, hæc iterum ſcribit: *Videat ergo quanta afficiat contumelia ipſam quoque Romanam Eccleſiam, ubi & his hebdomadibus, in quibus quarta & ſexta & Sabbato ieiunatur, tribus tamen diebus continuis, Dominico ſcilicet, ac deinde ſecunda & tertia prandetur.* Quis hæc legens non advertit Auguſtinum Quatuor Temporum jejunia deſignare? Quæ enim aliæ hebdomadæ, *in quibus quarta & ſexta & Sabbato ieiunatur*, niſi hebdomadæ illæ, per quatuor anni tempeſtates ſolitæ jejunio celebrari; non ex cujuſque voto ac devotione, ſed ex conſuetudine, *Conſuevit*; non ab aliquibus tantùm, ſed ab univerſa Romana Eccleſia, *Romana plebs*: non ſemel aut iterum, ſed *frequenter*, hoc eſt, quater in anno, vel ter ad minus, ſi Quadrageſimam ſeponas. Certè ſi quæ alia ſtata per annum jejunia ex conſuetudine Eccleſiaſtica Romæ frequentata fuiſſent, illorum aliquod appareret in antiquorum ſcriptis teſtimonium, præſertim apud Leonem noſtrum, qui omnes hujuſmodi Eccleſiæ ſuæ conſuetudines tam accuratè recenſuit, tam ſtudioſè coluit, tam religioſè obſervari curavit ſuis ad populum adhortationibus.

Hæc quidem Auguſtini verba non de Quatuor Temporum jejunio; ſed de Quadrageſimali intelligenda eſſe ſomniavit è Calvini grege nonnullus, ne jejunii Quatuor Temporum obſervantiam jam à quarto Eccleſiæ ſæculo apud Romanos religioſè cuſtoditam agnoſcere cogeretur. Puduit Dallæum tam ſupinæ collegæ ſui ignorantiæ, quâ parte illam Auguſtini ſententiam de Quadrageſima interpretatus eſt: non placuit tamen Dallæo ad Quatuor Temporum jejunia eam eſſe referendam, quæ videlicet *nondum in uſu fuiſſe* ſcribit, *cum Auguſtinus Epiſtolam ad Caſulanum ſcriberet*: licet ſtatim fateri cogatur *neceſſe eſſe vivente fortaſſe ipſo Auguſtino iſta Quatuor Temporum ieiunia, qualia quidem à Leone commemorantur, recepta fuiſſe.* Imò verò pag. 754. fatetur *Leonis ævo quater in anno, ſingulis ſcilicet anni tempeſtatibus, Romæ ieiunatum fuiſſe: ſive id ipſe, ſive alii* (QUOD VERIUS VIDETUR) JAM ANTE EUM *inſtituiſſent.* Quàm è contrario meliùs efficaciuſque argumentaretur Dallæus, ſi ex eo quod Leonis ætate, *imò etiam ante eum, ac vivente fortaſſe ipſo Auguſtino*, receptus erat in Eccleſia Romana hujuſmodi per quatuor anni tempora jejunandi ritus, eumdem etiam tum inſtitutum ac receptum fuiſſe contenderet, cùm ad Caſulanum ſcriberet Auguſtinus. Inter Auguſtinum enim viventem & Auguſtinum ſcribentem fallor ſi longa ſunt temporum intervalla.

Dallæus de ieiun. Quadr. pag. 760.

pag. 761.

VIII. De Jejunio cujuslibet Sabbati Quadrageſimalis.

De Sabbatis Quadrageſimalibus modò eſt agendum, de quibus tamen vix nobis à quoquam litem moveri intelligo; ſiquidem Johannes Dallæus, qui tanquam majoris nominis inter Calvinianos ſcriptor, Eccleſiaſtici jejunii oppugnandi provinciam à ſodalibus accepiſſe videtur, ultrò fatetur cujuſlibet hebdomadæ, ac etiam in Quadrageſima, Sabbatum jejunio fuiſſe apud Romanos conſecratum: *Quod vel ex una*, inquit, *Auguſtini ad Caſulanum Epiſtola ſic liquet, ut niſi per ſummam impudentiam negari non poſſit.* Et certè qui attenderit quo ſtudio Sabbati jejunium propugnet S. Innocentius, quamque religioſam exiſtimet ejus obſervantiam, non facilè adducetur, ut illud per Quadrageſimam remiſſum fuiſſe putet apud eos, quibus piaculum erat illud quovis Sabbati die prætermiſiſſe. Omnium probationum inſtar erit criminatio illa adversùs Romanam Eccleſiam, quæ Trullani

Concilii canone quinquageſimo quinto continetur: *Quoniam intelleximus*, inquiunt Græci, *in Romanorum civitatibus in ſanctis Quadrageſimæ ieiuniis, in eius Sabbatis ieiunare, præter Eccleſiaſticam traditam obſervationem: ſanctæ Synodo viſum eſt, ut in Romanorum quoque Eccleſia inconcuſſè vires habeat canon, qui dicit: Si quis clericus inventus fuerit in ſancto die Dominico vel Sabbato ieiunare, præter unum & ſolum, deponatur: ſin autem laicus ſegregetur.* Quem Trullanum canonem commentantes Balſamon & Zonaras, Romanorum in hoc Quadrageſimalis Sabbati jejunio perſeverantiam (pertinaciam vocant) teſtatam faciunt: *Latinorum hoc peccatum*, inquit Zonaras, *emendare Synodus conata eſt; verum in ſua pertinacia hactenus permanſerunt arrogantes, hodieque permanent.*

Concilii Trullani Can. 55.

Zonaras in Canon. 55. ſextæ Synodi.

IX. H. Valeſii opinio de jejunio Quadrageſimali.

Sunt tamen quos movet Socratis hiſtorici, Leonis noſtri, Caſſiodori, ac venerabilis Bedæ autoritas: è quibus Henricus Valeſius, vir ſingularis eruditionis, ſuis in libri 5. Socratis cap. 22. annotationibus ſibi perſuaſit Socratis Leoniſque ætate Romanos in Quadrageſima non jejunaſſe die Sabbati; ſed tres tantummodò dies in ſingulis hebdomadibus jejunio deſtinatos à Leone notari, quinque à Socrate.

Bedæ Libellus de officiis.

Quod ad Bedam ſpectat cujus libellum de Officiis laudat Valeſius, vix digna ſunt Bedâ Collectanea illa, quæ libelli de Officiis nomen induerunt: nec Theleſphori conſtitutio, quæ in eo libello refertur, certioris, puto, eſt fidei apud Valeſium. Ut ut ſit nuſquam apparet illic *quinta & ſeptima feria pleroſque non ieiunaſſe in Quadrageſima*, ſaltem apud Romanos. Narrat enim Quadrageſimale jejunium quinquageſimo die ante Paſcha inchoatum fuiſſe ex Theleſphori Conſtitutione: ex illis autem Quinquaginta diebus, qui à Quinquageſima numerantur uſque ad ſanctam Reſurrectionem, *ſi*, inquit, *octo Dominicos dies ſubtraxeris, in quibus ieiunium non licet obſervare, remanent quadraginta & duo dies; & hi duo dies, quinta & ſeptima feria, qui quadragenarium excedunt, apud quoſdam ieiunio deducuntur; apud quoſdam in refectione propter Cœnam Dominicam & ſanctum Sabbatum habentur.* Quæ quidem, non de qualibet feria v. nec de quolibet Quadrageſimæ Sabbato dici, ſed de his duabus ſolummodò feriis, quæ ad hebdomadam ſanctam pertinent, nemo non videt. Subjicit quidem poſt pauca, hæc alia verba: *Septuageſima ideò fertur à fidelibus celebrari, ut & decimas dierum Deo reddere, & nihilominus primam & quintam feriam & Sabbatum poſſint à ieiunio relaxare.* Sed hæc à Beda ſine ſuperioris ævi teſte dicuntur, & admodùm dubitanter, *fertur*, & ad ætatis regioniſque ſuæ conſuetudinem aliquam animum advertiſſe videtur, potius quàm vel ad Romanæ Eccleſiæ ritum, vel ad illa tempora, de quibus modò agimus. Ad alios igitur autores pergamus, qui & in eo argumento majoris longè ſunt ponderis, & majori etiam difficultate laborant.

X. Socratis de numero hebdomadarum Quadrageſimæ locus. *Hiſtor. l. 5. c. 22.*

Socratis locus ſic habet: *Qui Romæ ſunt tres continuas hebdomadas ante Paſcha*, EXCEPTIS SABBATO ET DOMINICO DIE, *ieiunant.* Torquent ſe mirum in modum ſcriptores varii, ut nodum duplicem ſolvant, qui in verbis iſtis reperitur, unum circa hebdomadarum numerum Quadrageſimalis jejunii, alterum circa Sabbati exceptionem in Romana Eccleſia. De primo nunc mihi accuratiùs inquirere non vacat: hoc unum dico, majorem eſſe Johannis Caſſiani autoritatem, quàm Socratis. Ille enim & eâdem vixit ætate, & Romæ aliquandiu commoratus eſt, & Leoni noſtro familiaris fuit, ac demum apud

Maſſiliam diu vixit, quæ & Romanæ Galliarum provinciæ erat, & cum Romanis commercium frequentabat. In Collatione autem 21. cap. 24. & ſequentibus, teſtis eſt ſex integris hebdomadibus, ſolis exceptis Dominicis, jejunatum eſſe in Eccleſia Romana: *Quid cauſſa eſt*, inquit Germanus, *ut ſex hebdomadibus Quadrageſima celebretur, licet in quibuſdam provinciis religionis forſitan propenſior cura adieciſſe hebdomadam etiam ſeptimam videatur, cum neuter numerus, die Dominico Sabbatoque ſubtracto, Quadraginta dierum impleat ſummam: ſex enim & triginta dies in ipſis hebdomadibus tantummodò concluduntur.* Sicut enim vix dubium eſt quin Abbas Germanus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ poſtmodùm Preſbyter, de hujus Eccleſiæ conſuetudine loquatur, cùm ſeptem hebdomadarum obſervationem commemorat: ita certum eſt iſtud, quod de ſex hebdomadibus habet, de Romanorum ritu eſſe intelligendum: ut manifeſtum eſt his capitis 27. verbis: *Hi enim ſibi ſex hebdomadarum obſervantiam præfixerunt, qui putant die quoque Sabbati ieiunandum: ſex ergo in hebdomada ieiunia perſolvunt, qui eoſdem ſex & triginta dies ſexies revolutos conſummant.* Qui enim meminerit Caſſianum lib. 3. de Inſtitutis Cœnobiorum cap. 10. ſcripſiſſe, *maxime in urbe* jejunium Sabbati obſervatum eſſe, Romanos hic ab eodem eſſe notatos non inficias ierit; ut immeritò Dallæus Bellarminum ſuggillet, eò quòd de Latinis locutum eſſe Caſſianum dixerat.

Caſian. Collat. 21. cap. 24.

Caſſianus Collat. 21. cap. 27.

XI. Socratis locus de Sabbatorum Quadrageſimæ jejunio diſcuſſus.

Ut verò alteram Socratici textus partem, quæ de Sabbatorum Quadrageſimalium jejunio eſt, diſcutiamus, omnes ferè in eo conveniunt, ut mendoſum eum locum eſſe pronuntient: quâ verò ratione emendari poſſit aut debeat, non conveniunt.

Dionyſius Petavius in animadverſionibus ad S. Epiphanium, pag. 360. & Hugo Mænardus in notis ad Sacramentarium Gregorianum pag. 53. exiſtimant Socratem non de Roma veteri, ſed de nova, id eſt, Conſtantinopoli locutum eſſe, voculamque νέᾳ ſcribarum oſcitantiâ omiſſam, ita reponendam eſſe, ut pro ἐν Ῥώμῃ, legatur ἐν νέᾳ Ῥώμῃ. Suam firmant conjecturam ex Socrate ipſo, qui poſt pauca affirmat Romanos omnibus Sabbatis jejunaſſe; ἐν Ῥώμῃ πᾶν σάββατον νηστεύουσιν. ſibimet enim tam contraria ſcripſiſſe cordatum virum, perſuadere ſibi non poſſunt. Ingenioſa plane conjectura; ſed tamen quæ plures ob cauſſas admitti non poteſt. Primùm enim quotquot in edendo Socrate operam hactenus collocaverunt, Muſculus, Grynæus, Chriſtophorſonus, Suffridus Petrus, Robertus Stephanus, Joannes Curterius, H. Valeſius, nihil tale invenerunt in antiquiſſimis, quibus uſi ſunt, Codicibus MSS. quos ex Chriſtianiſſimi Regis Bibliotheca, ex Vaticana, Florentina, Allatiana aliiſque habuerunt. 2. Quis facilè crediderit Socratis libros jam tum corruptos eſſe cùm Tipertitam Hiſtoriam ſcribebat Caſſiodorus: imò cùm ante eum Epiphanius Scholaſticus Socratem Latino idiomate donabat, cujus verſione uſus eſt Caſſiodorus. Uterque porrò eandem lectionem repræſentat, quam nunc in Socrate habemus. Nihil dico de Nicephoro, qui eadem ex Socrate tranſcripſit, nec par eſt credere aut nullum tunc emendatum codicem Socratis ſuperfuiſſe, aut Nicephoro non adfuiſſe, qui magnâ ex parte Socrati innititur. 3. Ad Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ morem referri non poteſt, quod ſcribit Socrates, tres tantùm hebdomadas continuas ante Paſcha jejunatas eſſe. Theophanes enim, aliique poſt ipſum teſtantur tempore Juſtiniani Imperatoris Quadrageſimale jejunium octo hebdomadibus apud Conſtantinopolitanos conſtitiſſe.

Niceph. l. 12. c. 34.

conſtitiſſe. Imò Sozomenus Socratis temporibus æqualis, jam tunc cùm ſcribebat, ſeptem hebdomadas Conſtantinopoli ſolitas eſſe jejunari per Quadrageſimam, expreſsè profitetur: *Alii*, inquit, *ſeptem hebdomadas computant, ut Conſtantinopoli & per cunctas in circuitu provincias uſque ad Phœnicen.* Quibus verbis explicat, quod Socrates ipſe magis implicitè dixerat: *Qui autem*, inquit, *in Illyrico & per univerſam Græciam, & qui Alexandriæ degunt ſex ante Paſcha ſeptimanas jejunant &c.*

Sozomen. Hiſtor. lib. 7. cap. 19.

XII. J. Cappelli & C. Lupi conjecturæ de loco Socratis.

Aliam igitur viam ineunt nonnulli. Jacobus Cappellus exiſtimavit parentheſim illam, πλὴν σαββάτου ϗ κυριακῆς: *Exceptis Sabbato & Dominico die*: nativo ſuo loco motam eſſe, & poſt duas ferè lineas eſſe tranſponendam, ita ut non de Romanis, ſed de aliis Orientalium partium Eccleſiis, quas conſtat Sabbatum ab omni jejunio immune per omnem annum, excepto Sabbato ſancto, habuiſſe: atque in hunc modum legendum putat: *Nam qui ſunt Romæ tres ſimul ſeptimanas ante Paſcha jejunant: qui autem in Illyrico & tota Græcia, quique Alexandriæ habitant, ante ſex hebdomadas*, SABBATO ET DOMINICO EXCEPTIS, *jejunium, quod eſt ante Paſcha, jejunant.* Probabilitate conjectura hæc non careret, ſi & Codicis alicujus autoritas ſuffragaretur, nec priora duo argumenta, quæ Petavii & Mænardi ſuſpicionem evertunt, huic quoque adverſarentur.

Chriſtianus Lupus in ſcholiis ad canonem LV. Trullanum ſuam etiam Symbolam ad nodi iſtius ſolutionem contulit: *Socrates*, inquit, *ſibi ipſi non cohæret, dicens in eodem ejuſdem libri capite:* Romæ ſingulis Sabbatis jejunant: *Forſan velit illam ipſam ſuo tempore ieiunantem Romam olim Sabbato non ieiunaſſe; quod & veritati, & illius iſthic ſcopo eſt omnino conſentaneum.* Parum felix, meo quidem judicio, ſuſpicio. Primùm enim non uſquequaque eſt evidens, veritati eſſe conſentaneum priſcos olim Eccleſiæ Romanæ fideles Sabbatum à jejunio abſolviſſe. Hieronymus enim morem iſtum in Romanam Eccleſiam inductum ſignificat ex majorum præcepto, quod ex lege Apoſtolica deſcendiſſe cenſendum eſſet: *Vnaquæque*, inquit, *Provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta maiorum leges Apoſtolicas arbitretur.* Auguſtini quoque tempore plurimorum erat opinio, ad imitationem Apoſtoli Petri ab ejuſque ætate Romanos jejunium Sabbati aſſumſiſſe, aitque ipſe Auguſtinus traditioni Apoſtolicæ Romanorum, traditionem pariter Apoſtolicam ab Orientalibus opponi poſſe. Caſſianus idem teſtatur. Sed & Innocentius I. ſatis ſignificat hanc ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem tanquam ab Apoſtolis acceptam apud ſuos tum haberi. Incertum igitur admodùm eſt quod ſcribit Lupus, olim Romæ Sabbato non eſſe jejunatum: cui unicus hic Tertulliani locus favere videtur, libro de jejuniis cap. 14. *Quamquam*, inquit, *vos etiam Sabbatum ſi quando continuatis, nunquam niſi in Paſcha ieiunandum, ſecundùm rationem alibi redditam.* Quamquam nihil prorsùs ad Romanorum conſuetudinem facit Tertullianus, qui non contra Romanos, ſed adversùs omnes Catholicos ſcribit, quique ut ex illorum ritu arguat, attendit magis ad id quod in Africanis, in Orientalibus & in pleriſque Occidentalium Eccleſiis uſurpabatur, quale erat jejunii remiſſio in Sabbato, quàm ad id quod paucæ Occidentales Eccleſiæ cum Romana agere conſueverant.

Hieronym. Ep. 28 ad Lucinium Bæt

Quod ſubjicit Lupus, conjecturam ſuam ſcopo Socratis eſſe conſentaneam, prorsùs à rei veritate alienum eſt. Socratis enim iſtud conſilium fuit, ut va-

rios variarum Eccleſiarum ritus exponeret, qui eo præſertim quo ſcribebat tempore tam in Oriente, quàm in Occidente uſurpabantur. Quod & loquendi modus indicat; ſemper enim quaſi de re præſenti diſſerens, præſentis temporis vocibus utitur: *Primum igitur*, inquit, *ieiunia illa, quæ ante Paſcha ſunt, aliter apud alios obſervari reperias. Qui Romæ ſunt... ieiunant &c.* Quod non diverſum eſt ab his verbis, quæ in eodem capite leguntur: *Qui Romæ ſunt, ſingulis Sabbatis ieiunant*: cùm è contrario ubi præteritæ ætatis mores enarrat aut controverſias, præteriti temporis modulis ſermonem inducere ſoleat.

XIII. Quid demum ad Socratem dicendum.

Quid igitur ad Socratem dicemus? hoc planè dicam. Primùm Socratem hic de veteri Roma agere, nec de alia ætate, quàm de ſua, nec aliter eum ſcripſiſſe, quàm nunc legimus, nec ejus verba è ſuo loco in inferiorem periodum eſſe dejicienda.

2. Egregiè hallucinatum eſſe Socratem, Græcumque hominem ſexcentis ferè leucis à Romana Urbe agentem, Romanæ diſciplinæ ignarum, incertiſque deceptum rumuſculis, aliis errandi locum dediſſe. Quis enim neſciat quàm frequenter, quàm facilè errare eos contingat, qui narrationem aggrediuntur rerum à ſe vel locorum ſpatiis, vel intervallis temporum longiſſimè remotarum: & multo etiam faciliorem eſſe lapſum, cùm ex rumore ſolum, quæ narranda ſunt, hauriuntur, (quod Socrates ipſe ſibi contigiſſe fatetur initio libri ſecundi) quàm cùm ex veterum ſcriptorum Hiſtoriis accipiuntur. Hoc certè ne ipſe quidem Valeſius poteſt negare de ſuo Socrate, quem ſæpe ſæpiùs erroris arguit in annotationibus ſuis; quarum vix pagina una eſt, in qua nigrum Theta autori ſuo non affigat. Socratis errorem correxiſſe Sozomenus videtur, cùm expunxit. Si enim, ut Valeſio probabile eſt, junior fuit Socrate, etſi eâdem vivens ætate; ſi poſterior ſcripſit, Socratiſque hiſtoriam ob oculos habuit, quædam ei addidit, in aliquibus emendavit; cenſendus eſt planè Socratem in errore deprehendiſſe, cùm lib. 8. cap. 19. eandem cum illo Quadrageſimalis jejunii varietatem ediſſerens, de trium illarum Eccleſiæ Romanæ hebdomadarum jejunio, deque Sabbati ibidem remiſſione omninò ſilendum putavit.

Socratem faviſſe Novatianis.

3. Veroſimillimum eſt Socratem, ſi Novatianâ labe infectus non fuit, Novatianis ſaltem (quod & fatetur ultrò H. Valeſius) addictum fuiſſe, ſeu quòd neceſſitudine ac familiaritate iiſdem conjunctus eſſet, ſeu quòd eorum diſciplinam atque abſtinentiam probaret. Cùm autem hoc inter cetera profiterentur Novatiani, quòd Eccleſia in Synodis circa Paſchalem feſtivitatem obſervandum decreverat, nullâ neceſſitate ſuſcipi debere vel imponi, liberum eſſe cuique Eccleſiæ ſuo more uti, illudque omne indifferens eſſe, unde & ἀδιάφοροι nuncupari amabant: hinc natum eſt Socrati conſilium per varios Eccleſiarum ritus excurrendi, eorum diverſitatem deſcribendi accuratiùs, illiuſque præſertim jeiunii, quod Paſcha antecedit. Hinc etiam libenter Romanam Eccleſiam in eo ab aliis maximè diſſidentem repræſentavit, Quadrageſimam huius Eccleſiæ tribus tantummodò hebdomadibus circumſcribens, eaſque Sabbati ſimul jejunio, non ſecus ac Dominicæ imminuens: partim ut illam Novatianorum indifferentiam probatam Catholicorum Romanorumque imprimis exemplo faceret, partim etiam ut indulgentiorem illius Eccleſiæ diſciplinam exhibens, eorum, quibus favere ſatagebat, auſteriores mores commendaret.

XIV. Dallæi exemplo docetur ſcriptorum fidem diſcutiendam.

Quod fieri poſſe diximus, ut Socrates vel incautus vel Novatianis favere cupiens, aliquid Romanæ Eccleſiæ impoſuerit, fidem excedere nonnullis videtur: *Certè*, inquit Dallæus de prima parte Socratici textûs agens, *non de arcano aliquo fidei capite, ſed de facto, (ut loquuntur) cuivis obvio, omniumque ſenſibus expoſito agitur. Eſtne veriſimile Socratem in re huiuſmodi mentiri voluiſſe? Cuius promta & expedita probatio in omnium hominum oculis quotidie verſabatur. Profectò non hæreticum, ſed inſanum ac emotæ mentis hominem fuiſſe iſtum oportuit, ſi in hoc argumento ſciens ac volens Eccleſiam calumniatus eſt.* Vix certè adduci quis poſſit, ut inſanum ac temerarium adeò conſilium bonæ indolis homini in mentem venerit: non tamen ita rara ſunt hujuſmodi exempla, ut ſponte non occurrant. Quis, verbi gratiâ, poſt mille annos, cùm ipſius Dallæi librum de jejunio & Quadrageſima evolvet, revocare in dubium audebit quod de Catholica & præſertim Gallicana jejunii diſciplina ætate noſtra ſcripſit ille & ſub omnium oculis publicavit? Quis non pro vero habeat, *quod* (ut ille affirmat lib. 1. cap. 11.) anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quarto, quo ſcribebat, *à quibuſvis fidelibus aliud* pag. 13. *nihil exigebant publicæ Catholicorum leges, niſi ut ſtatis definitiſque temporibus à carnibus abſtinerent, prandereque ac cœnare etiam lautè atque opipare, dummodò ſine carnibus, impunè patiebantur, contendebantque tales reprehendi non poſſe.* Quis non credat nudam & ſimplicem carnium abſtinentiam pro vero jejunio pag. 190. à nobis habitam, immani, ut ait, & planè puerili errore? Quis non exiſtimabit piaculum eſſe, ſi non credat quod *ſingulis per totum annum hebdo-* pag. 163. *madis feria ſexta & Sabbato jejunari præcepit* hodierna Catholicæ Eccleſiæ pag. 711. diſciplina? Hoc enim indubitanter aſſeverat Dallæus cap. 14. ejuſdem libri: & lib. 4. cap. 5. iterum ait, quod *ieiunium feriæ ſextæ, non voluntarium, ſed legitimum eſſe apud adverſarios* (hoc eſt Catholicos) *neque ex ſingulorum arbitrio ſpontaneaque devotione, ſed ex publica neceſſariaque lege ſic ab omnibus & ſingulis obſervari notum eſt, ut ſi quis eo die (ut ipſi quidem loquuntur) non ieiunet, eum iſti graviſſimi criminis & quidem æternâ morte digni reum cenſeant.* Poſt aliquammultos, inquam, annos fidem Dallæo abrogare plurimis forſan religio erit, homini Gallo ſcilicet de Gallicano more ſui temporis ſeriò ſcribenti; eoque aſſerente defendet jejunium per adventum rigidè obſervatum eſſe per ejus ætatem in Galliis: *Neque nobis*, inquit, *de Adventûs ieiunio moleſtior eſt adverſarius* (Bellarminus) *quod itidem contendit, non tam ex præcepto, quàm ex conſilio aut voto à multis ſervari. Quamquam apud nos ſane id eſt, in Gallia, non minùs accuratè aut religioſè hoc ieiunium, quàm quodvis aliud* ET PRÆCIPI ET OBSERVARI *ab adverſariis videam.* Hæc omnia aliaque plurima quàm evidenter falſa, quàm calumnioſè inventa, quàm impudenter conſcripta fuerint à Dallæo, nemo Gallorum, *niſi inſanus aut emotæ mentis* non intelligit. Et tamen quis poſt elapſa aliquot ſæcula, id pro Dallæo non opponat aliquando, quod modò Dallæus pro Socrate; Eſt ne veriſimile, inquiet, Dallæum in re hujuſmodi mentiri voluiſſe, cujus promta ac expedita probatio in omnium oculis quotidie verſabatur. Profectò non hæreticum, ſed inſanum ac emotæ mentis hominem iſtum fuiſſe oportuit, ſi in hoc argumento ſciens ac volens Eccleſiam calumniatus eſt. Hæc paulo fuſiùs perſequi non piguit, ut hodierno exemplo evidens fieret, quàm ſuſpecta meritò eſſe debeat eorum ſcriptorum fides, qui propenſiores fuiſſe in hæreticos præſu-

muntur; nec magis aſſentiendum Socrati homini Græco de jejunio Romanorum apud Conſtantinopolim ſcribenti, quàm Joanni Dallæo Gallo in Galliæ Metropoli viventi ſcribentique, cùm de Gallorum jejunio tam ridiculè fabulatur, tam perfricatâ fronte calumniatur.

XV. Romanorum vicinorumque relaxatio circa jejunium.

Denique ex nonnullarum Eccleſiarum Romæ vicinarum relaxatione, vel etiam ex Romanorum quorumdam à communi lege recedentium praxi, ſeu Manichæorum, qui ſub Catholico nomine diu Romæ latitarunt, ſeu Judæorum, qui Sabbati diem feſtum habebant, ſeu Catholicorum Eccleſiæ leges, ut hodie ſunt plurimi, conculcantium, Socrates de tota Romanæ Eccleſiæ diſciplina judicare præſumſit. Varietatem enim non modicam in Quadrageſimale jejunium plurimorum intemperantiâ invectam in Ravennenſi Eccleſia Romæ vicina deplorat Petrus Chryſologus Leoni Socratique æqualis: *Si ergo*, inquit, *quadraginta dierum ſimplex, purum, æquale, tantis teſtimoniis, ſub tanti numero ſacramenti traditum nobis à Domino ieiunium perdocetur: unde iſta varietas, unde novitas iſta, unde hebdomadæ nunc reſolutæ, nunc rigidæ, nunc indulgentes nimiùm, nunc ſeveræ? Vnde intemperati ieiunii uſus iſte, qui aut afficiat ſine venia, aut remittat ad crapulam?... Ieiunium ſit æquale: & ut eſt nobis traditum ſervetur ad corporis & animæ diſciplinam. Certè qui ieiunare non poteſt, non præſumat inducere novitatem; ſed fateatur eſſe fragilitatis propriæ, quod relaxat: & redimat eleemoſynis, quod non poteſt ſupplere ieiuniis.*

Serm. clxvi. De Quadrageſimali ieiun.

Ex hoc egregio Chryſologi teſtimonio plurima lux nobis affulget. Apparet enim primùm varietatem à plurimis invehi cœpiſſe tunc temporis in Eccleſiam Ravennenſem (cur non & in alias.) 2. Varietatem iſtam novitatis argui ab Epiſcopo. 3. Varietatis ac novitatis iſtius caput unum eſſe, quòd quadraginta dies non jejunarent, *traditumque à Domino ſub tanti numero ſacramenti ieiunium* violarent. 4. Quòd non æquale eſſet apud eos 40. dierum jejunium, ſed nunc ſeverum, nunc indulgentius. 5. Hebdomadarum Quadrageſimalium alias reſolutas, alias rigidas illis fuiſſe. Reſolutæ autem eæ fuiſſe videntur, in quibus à jejunio dies aliqui abſolvebantur: unde fiebat, ut (quod priùs notaverat) ſacrati quadraginta dierum numeri myſterium ſolveretur. Vix autem dubium eſt quin Sabbatum è reſolutis his diebus eſſet, cùm & ejuſmodi remiſſioni faverent tot regionum etiam vicinarum exempla, & requiei ſeu Dominicæ ſeu cæleſtis repreſentandæ ſignificatio. 6. Elicitur eos, qui jejunare non poterant, non contentos jejunium propter infirmitatem ſolvere, novitatem aliquam in obſervationem Quadrageſimæ inducere voluiſſe, ut omnibus in eumdem ritum conſpirantibus, nec ipſi jejunium quadraginta dierum implerent, nec tamen ab aliis diſcrepantes, ſingularitatis notâ inurerentur? Hinc eſt quod dicit: *Qui ieiunare non poteſt non præſumat inducere novitatem; ſed fateatur eſſe fragilitatis propriæ, quod relaxat.*

Ex hujuſmodi igitur innovationibus oriri potuit falſa, quam concepit Socrates de Quadrageſima Romana, opinio. Ut enim Romanis paulo iniquiores erant Orientales, faciles calumniantibus aures præbebant, illudque pro Romanorum omnium conſuetudine venditantibus, quod vel paucorum, vel vicinorum erat indulgentia atque à communi lege declinatio.

XVI. Caſſiodori autoritas expenditur.

Expenſo textui Socratis ſuccedit Caſſiodori autoritas, quæ eo potior ac validior videtur, quod ipſe, qui Senator & Conſul & Præfectus Prætorio fuit in Urbe Roma, Romanæ Eccleſiæ morem in obſervatione jejunii Quadra-

geſimalis ignorare non potuit. In hiſtoria autem Tripertita Socratis locum mox à nobis diſcuſſum poſuit his verbis: *Romani enim tres ante Paſcha ſeptimanas, præter Sabbatum & Dominicam ſub continuatione ieiunant*. Quis porrò credat, inquiunt, illum in hiſtoria ſua hæc Socratis verba poſiturum fuiſſe, ſi rem ſe aliter habuiſſe ſciviſſet. Certè Caſſiodorus, ſi id falſum eſſe ſciſſet, hæc Socratis verba conſultò omiſiſſet, ne Lectorem in fraudem induceret. Quod cùm non fecerit, apparet vera eſſe, quæ Socrates dixit de ieiunio Romanorum. Hæc vir Doctiſſimus.

Verùm non iſta perſuadent. Quis enim neſciat hoc eis plerumquè contingere, qui compendiis ſcriptitandis ſtudent aut centonibus conſuendis ex plurium ſcriptorum elucubrationibus, ut non minori curâ errata exſcribant, quàm quæ ſunt veritati conſentanea; quia videlicet non ſuam, ſed aliorum ſententiam repræſentare ſatagunt; nec alia corrigere curant, ſed referre. Exemplo ſit Sozomeni locus, quem in ſuam pariter hiſtoriam tripertitam tranſtulit Caſſiodorus. Scribit ille lib. 7. cap. 19. *In urbe Roma nec Epiſcopus, nec alius quiſquam in Eccleſia populum docet*. Hoc falſum fuiſſe probabile eſt, ut alibi, aſſerimus, vel per id tempus, in quod coincidit Sozomeni Hiſtoriæ finis. Sed ſi eam ſub Leonis Pontificatu concinnavit, ut vero ſimillimum eſt, de illius falſitate dubitari non poteſt. Jam verò ſic inde arguo: vel hoc ſcivit Caſſiodorus, vel ignoravit. Si ignoravit: parùm idoneus teſtis eſt Romanæ diſciplinæ, nec magis audiendus, cùm de jejunio, quàm cùm de Romanorum Pontificum ſilentio ſermonem habet, & proinde ineptus omninò, qui Socratem vel Sozomenum corrigeret. Si verò non ignoravit contrariam conſuetudinem Romæ Sozomeni & ſuis etiam temporibus viguiſſe, nec tamen emendavit Sozomenum, nec Lectorem ſaltem monuit de contrario more per Leonem Pontificem invecto, hinc certum habemus Caſſiodori conſilium fuiſſe, quæ apud Sozomenum vel Socratem legebat intacta relinquere, excerptoriſque tantummodò officio fungi, non emendatoris. Ad manum eſt alterum ex Sozomeno exemplum: capite enim 16. libri ſeptimi agens de Preſbytero pœnitentibus præpoſito, qui Epiſcopi vice confitentium delicta aure ſecretâ excipiebat, remotuſque tandem eſt ab hoc officio in Eccleſia Conſtantinopolitana; addit autor iſte: *Apud reliquas autem ſectas hic mos etiamnum perſeverat. Et in Occidentalibus Eccleſiis, ac præcipuè in Eccleſia Romana, ſtudioſè obſervatur*. Falli Sozomenum, cùm de omnibus Occidentalibus Eccleſiis, tum præſertim de Romana, conſtanter affirmat H Valeſius in Annotationibus, pluribuſque probat, atque ex ipſo Sozomeno oſtendere nititur. Illa tamen nec omiſit Caſſiodorus, nec correxit; ſed quod narratum reperit ab autore ſuo, bonâ fide in Centonem ſuum tranſcripſit lib. 9. cap. 35. ut planum ſit certumque aliam ei non fuiſſe mentem, quàm *de ſingulis*, ut ipſe loquitur, *dictatoribus deflorata colligere, & cum autoris ſui nomine in ordinem collocare*.

Vide Differt. 1. de Vita & Rebus Geſtis ſancti Leonis ad an. C. 440. Pag. 257. hujus tomi.

Caſſiodorus in Præfatione.

XVII. Leonis locus inſignis nunc primùm illuſtratus.

Ad Leonem tandem devenimus, cujus præcipuè occaſione de jejunio diſſerere in mentem venit. Hic, inquiunt, ſermone 4. de Quadrageſima hanc clauſulam ſibi in jejuniorum indictione familiarem ita ſubjicit: *Secunda igitur & quarta & ſexta feria jejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum vigilias celebremus; qui commendati ſibi gregis curam habere non deſinens, cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit*.

Torſit plurimùm locus iſte quotquot Quadrageſimalis jejunii materiam ver-

ſarunt hactenus, quamque parum feliciter in eo illuſtrando laboraverint ex diſſerendis facilè intelliget unuſquiſque.

Cardinal. Bellar. tom 3. Controv. 3. lib. 2. cap. 15.

Cardinalis Bellarminus exiſtimavit *Leonem loqui de jejunio quatuor dierum, qui adduntur ante primam Dominicam Quadrageſimæ, ut numerus quadragenarius compleatur:* etſi non iidem qui olim. Hugo Mænardus Sacramentarium ſancti Gregorii commentans iſtam Bellarmini explicationem meritò rejicit, oſtenditque quatuor illos dies Gregorii ipſius ætate in uſu non fuiſſe, nedum Leonis temporibus. In eam autem it ipſe ſententiam, non plures revera dies Romæ tunc temporis jejunio fuiſſe conſecratos, quàm qui in eo Sermone à B. Leone deſignantur. Subſcribit Mænardo Dallæus, verbiſque procacioribus doctiſſimum Bellarminum exagitat: Sabbatum tamen tribus illis diebus ex ſolito per annum Romanorum more ſuperaddendum exiſtimat. Henricus Valeſius, ne Sabbati quidem jejunium per Quadrageſimam Romæ tunc celebratum cenſet, ac præter hunc Leonis locum probationem adducit nullam. Sic inter orthodoxos heterodoxoſque medium Leonem noſtrum hinc inde trahit in ſuam quiſque ſententiam, nec tamen quiſquam capit aut explicat. Vera iſtius nodi ſolutio hæc eſt, Leonis non eſſe verba illa, quæ objiciuntur, ſed Sermoni ejus eſſe ſuperaddita, non fraudis faciendæ cauſsâ, ſed aliquâ occaſione ac ratione, quas aperiemus, ſi priùs probaverimus certo certiùs adjectitia eſſe quæ diximus.

Pag. 52.

XVIII. Rejicienda ex Leonis ſermone clauſulæ verba cum aliis plurimis.

Non ea autem ſola abjudicanda ſunt Leoni, ſed etiam pannus integer bene longus, cui illigata ſunt in hunc modum. Poſt hæc genuina Pontificis verba ad calcem Sermonis poſita: *Cui* (Deo) *ita demum ſacrificium veræ abſtinentiæ & veræ pietatis offerimus, ſi nos ab omni malitia continemus*: hæc alia ſubduntur in editis hactenus codicibus: *Cum inimicis autem crucis Chriſti nulla conſenſione iungamur, ne impiorum conſortio ſanctitas fidelium polluatur. Lux ſeparetur à tenebris, & fugiant filios diaboli filii veritatis. In templum enim Domini, quod eſt Eccleſia Chriſti, nihil contaminatum inferri, nihil profanum oportet admitti: ut omni immunditiâ à penetralibus cordis excluſâ, ſanctificetur ieiunium noſtrum, & ſimus æternum ſancti Spiritûs habitaculum, qui nos à peccatorum ſordibus emundatos & poſſidere dignetur ſemper & regere. Secundâ igitur & quartâ & ſexta feria ieiunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum Vigilias celebremus, qui commendati ſibi gregis curam habere non deſinens, cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit.*

Primùm autem non ſatis cohærent extrema hujus panni verba cum hac clauſula quæ ſequitur, quæque verè Leonis eſt: *Auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, &c.* quâ cùm utitur Leo miro eam artificio ceteris verbis inſerit atque illigat. Hæc verò è contra, cum his optimè connectitur, quæ pannum antecedebant hac ratione: *Si nos ab omni malitia contineamus: Auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, &c.*

2. Quæ panno iſti antea præmittebantur, in noſtra verò editione Sermoni finem imponunt, clarum eſt verè Sermonis finem eſſe: *Cui ita* DEMUM *ſacrificium, &c.* quibus alia ſi ſuperaddidiſſet, videretur completum rurſus inſtaurare ſermonem.

3. Judæi magis deſignari videntur per hæc verba: *Cum inimicis crucis Chriſti, &c.* quàm Manichæi, quos tamen ſolos in iſto ſermone exagitandos ſuſceperat.

4. Aliter de utriſque agitur in Sermone, aliter in panno. In illo enim de occultis hæreticis ſeu Manichæis diſſerit, quos ut deprehendere ſatagerent fideles, certis indiciis connotat, ab illorum errore caveri jubet, eoſdemque prodi, ſi innotuerint, ut ſacerdotum autoritate à ſanctorum ſocietate pellerentur. In panno non de occultis hominibus, ſeu hæreticis, ſeu Judæis rem habet, ſed de his, qui palàm omnibus noti erant, nec hos prodendos monet, ſed fugiendos.

5. Stylus Leonis noſtri in hoc aſſumento deſiderari videtur. Quale enim eſt illud: *Cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit*: quod à nitore Leoninæ dictionis multum abhorret.

6. Cùm duodecim Sermones ſancti Leonis habeamus de jejunii Quadrageſimalis obſervantia dictos, nullus eſt, hoc unico excepto, qui hujuſmodi annotationem feriarum vel ſecundæ, quartæ & ſextæ, vel aliarum quarumvis unquam habuerit, vel nunc habeat. Porrò ſi vel ſolæ nominatæ feriæ, vel aliæ quædam ſelectæ jejunio conſecratæ fuiſſent, quis credat eas à Leone toties non fuiſſe indicendas, quoties ad plebem ſuam ſermonem habuit: ſiquidem adeò religiosè idipſum præſtitit, cùm de jejunio Quatuor Temporum verba fecit in ſua Eccleſia. Si autem in aliis undecim Sermonibus ab hujuſmodi indictione abſtinuit, nec in illo, de quo quæſtio verſatur, uſus eſſe credendus eſt: ab eoque potiùs ablegandа eſt, tanquam adventitia, & ab ejus mente aliena.

7. Si tres tantummodò dies Quadrageſimali jejunio addixiſſet Leo Pontifex, ut ſuggerit iſtud additamentum, quàm ſibi ipſe diſſimilis ac contrarius fuiſſet, quippe qui toties quadraginta dierum jejunium nominat in ſuis Sermonibus. Serm. 3. cap. 2. *Ut populus Chriſtianus ad Paſchale feſtum* QUADRAGINTA DIERUM SE CONTINENTIA *præpararet*. Serm. 5. cap. 3. *Saluberrimè nos* QUADRAGINTA DIERUM IEIUNIO *præparemus*. Serm. 6. cap. 2. *Apoſtolica inſtitutio* QUADRAGINTA DIERUM IEIUNIIS *impleatur*. Serm. 7. cap. 1. QUADRAGINTA DIERUM IEIUNIUM, *quod feſti Paſchalis eſt prævium*. Serm. 8. cap. 4. *In iſtis* QUADRAGINTA DIERUM IEIUNIIS, &c. Serm. 10. cap. 1. *Meritò nos* QUADRAGINTA DIERUM IEIUNIO *præparari*, &c. Serm. 12. cap. 1. IEIUNIUM *nos* QUADRAGINTA DIERUM... *exerceat*. Sed in hoc ipſo Sermone 4. quem diſcutimus, cap. 1. ita loquitur: *Magna divinæ inſtitutionis ſalubritate proviſum eſt: ut* QUADRAGINTA *nobis* DIERUM EXERCITATIO *mederetur*, IN QUIBUS *aliorum temporum culpas & pia opera redimerent*, *&* IEIUNIA CASTA *decoquerent. Ingreſſuri igitur, dilectiſſimi, dies myſticos & jejuniorum remediis conſecratos, &c.* Quadraginta igitur dies ab initio Quadrageſimæ uſque ad Paſcha numerabantur in Eccleſia Romana & jejunio conſecrabantur, exceptis Dominicis: quarum exceptionem commemorare ſuperfluum fuiſſet; quoniam & nemini ignota erat, & ab omnibus per totam Eccleſiam religiosè ſervabatur. Sed & ſatis ipſe declaraverat impiam Manichæorum conſuetudinem ſuggillans, qui Dominicam diem ſuis jejuniis polluebant. Diem alium cùm non excepit, à jejunio non exemit. Quoniam igitur tot jam argumentis infirmata clauſula, certiſſimis hujus Papæ teſtimoniis adverſatur, meritò potiùs eliminanda, quàm ut *vir perſpicuitatis in primis ſtudioſus & in paucis diſertus ac prudens*, qualis à Dallæo depingitur Leo noſter, contraria ſibi ipſe loqui judicetur.

XIX. Pluribus locis Leo jejunium XL. dierum commemorat.

Dallæus libr. de jejun. & Quadrageſim. p. 535. & 546.

8. Sed quid moras nectimus? Provocentur tandem adverſarii ad antiquio- Autoritate cod. MSS. lo-

cus Leonis emendatus.

res quoſque ac melioris notæ codices, quos penes arbitrium eſt & jus & norma de dubiis veterum ſcriptorum fœtibus aut interpolationibus decernendi. Quinque igitur nobis ſuffragantur codices manuſcripti vetuſtiſſimi probatiſſimique. Primus eſt è Regia Auguſti noſtri Bibliotheca num. CCCXLI. Alter eſt Illuſtriſſimi D. Thuani num. XLVI. Tertius item Thuaneus num. CVIII. qui olim fuit ſancti Petri Foſſatenſis, ſcriptuſque eſt anno Domini MLVII. Quartus è Navarrica Collegii Pariſienſis Bibliotheca. Quintus denique ex celebri & antiqua Corbeienſis Monaſterii Bibliotheca Pariſios advectus, ſervatur in celeberrimo ſancti Germani Pariſienſis Aſceterio, ſcriptuſque legitur ad calcem: *In illo anno, quo Rex Philippus filius Ludovici Regis inunctus eſt.* In omnibus iſtis codicibus totus ille pannus, quem ſupra deſcripſimus, deſideratur, ut meritò inſititius judicandus ſit, atque ab hoc ſermone removendus, ſicuti revera removimus.

XX. Qua occaſione inſerta Leoni verba.

Sed quâ occaſione verba hæc inſerta fuerint atque aptata, quoniam aperturos nos eſſe ſpopondimus, operæ pretium eſt inquirere. Norunt omnes in more fuiſſe, ſive apud Monachos, ſive apud Clericos officio Eccleſiaſtico recitando aut cantando addictos Homilias Sermoneſque ſanctorum Patrum ſuis uſibus aptare & accommodare pro varietate officiorum occurrentium: illudque inſuper ſæpiùs ab iiſdem uſurpatum, ut hujuſmodi Sermonibus aliqua adderent, quæ vel propriæ ſolennitati convenirent, vel præſenti temporum neceſſitati. Sexcenta poſſent afferri exempla, ſi res probatione indigeret. Simile quid contigit huic Sermoni 4. de Quadrageſima. A Quadrageſimali ieiunio ad aliud ieiunium tranſlatum eſt, quod alicubi à Clericis vel Monachis celebrabatur, atque ut pro more Leonis, & pro loci etiam conſuetudine, feriarum, quæ ieiuniis iſtis deputatæ erant, ſolennis inter Officia fieret indictio, concinnata eſt huiuſmodi clauſula: *Secunda igitur & quarta & ſexta feria ieiunemus, &c.* quam bona fide tranſcripſerunt ex libris Lectionariis qui de ſancti Leonis Sermonibus in unum corpus colligendis, & publicæ luci dandis primi cogitaverunt.

Hoc ita eſſe non ægrè fatebitur, qui Matiſconenſis I. Concilii Canonem 9. in memoriam revocaverit. Huius Concilii Patres ex duodecim ferè Galliarum provinciis congregati ſunt anno Domini DXXCI, ut Jacobo Sirmondo placet, vel potiùs DXXCIII, ut rectiùs viſum eſt doctiſſimo Carolo le Cointe in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum tom. I. ad hunc annum. Suam igitur ſanctionem 9. ſic efferunt: *Vt à feria ſancti Martini uſque ad Natale Domini ſecunda, quarta & ſexta Sabbati ieiunetur, & ſacrificia Quadrageſimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus Canones eſſe legendos ſpeciali definitione ſancimus, ut nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe.* Quis non videat inde ſumta eſſe verba illa, in quibus explicandis tamdiù fruſtrà ſudatum eſt? Porrò cùm ex tot provinciis adeſſent Epiſcopi plurimique Metropolitani, inque ſuas provincias probabile ſit eos ritum iſtum advexiſſe à Clericis obſervandum; inde eſt quod plurimi codices inventi ſunt, in quibus Sermo iſte ſancti Leonis hâc clauſulâ auctior legeretur. Hanc autem triduani ieiunii legem à feſto ſancti Martini ad Natale Domini Matiſconenſes Patres crediderim eſſe mutuatos ab Eccleſia Turonenſi. Teſtis eſt enim Gregorius Turonenſis lib. 10. cap. 31. Perpetuum huius Urbis Epiſcopum, qui Leoni æqualis

æqualis erat aut ſuppar, terna in ſeptimana ieiunia inſtituiſſe à Martini depoſitione uſque ad Natale Domini.

Dubium reſtat de reliquis huius panni verbis: *Cum inimicis autem crucis Chriſti nulla conſenſione iungamur, & cetera.* Quam ob cauſſam enim hic aſſuta? Quæ ratio ut eâ parte Leonis ſermo excreſceret? Longiùs non eſt arceſſenda ratio. Ejuſdem enim Matiſconenſis Concilii Canones xiij. xiv. xv. & xvj. qui adversùs Judæos conditi ſunt, hæc adversùs eoſdem adjecta eſſe omninò perſuadent: *Vt nullus Chriſtianus*, inquit Canon. xv. *Iudæorum conviviis participare præſumat. Quod ſi facere quicunque, quod nefas eſt dici, Clericus aut ſæcularis præſumſerit, ab omnium Chriſtianorum conſortio ſe noverit compeſcendum, quiſquis eorum impietatibus fuerit inquinatus:* alios Canones lector adeat, ſi volet. Judæorum ſcilicet copioſus erat tunc temporis numerus per provincias Gallicanas; ita ut Galliæ præſules ſæpè ſæpiùs in Synodum coaleſcentes monuerint Chriſtianam plebem, ut ſe ab illorum contagio ac ſocietate abſtineret. Crevit etiam eorum numerus circa annum DCXVI, quo Hiſpaniarum Rex Siſebutus Judæos omnes, qui Chriſto nomen dare recuſarunt, procul à Gothicis regionibus amandavit: quorum multi, teſte Adone Viennenſi, in Gallias ſeſe receperunt. Eoſdem regno pulſos regnante Dagoberto narrat Fredegarius. Cui rei cùm Rex Edictis ſuis adlaboraret, Canonibus & adhortationibus ſuis Epiſcopi, frequentioribus jejuniis Epiſcoporum mandato indictis Clerici & Monachi, votis ſuis & precibus reliqui fideles egerunt proculdubio, ut juratos crucis Chriſti inimicos à fidelium ſocietate removerent.

XXI. Unde reliqua panni verba irrepſerunt.

His ita explicatis, nullum reſtare dubium exiſtimo circa Leonis locum: ex quo vel uno clarum eſt, quanti intereſt & ſanctorum Patrum honoris & Eccleſiaſticæ veritatis, ut ad antiquos codices MSS. accuratè emendentur Eccleſiaſticorum ſcriptorum monumenta. En quantos viros mendoſus locus unicus exercuit, omneſque eorum fruſtratus eſt conatus. Scriptores partim Catholici, partim hæretici id omne attulerunt in medium, quod in cordati viri mentem, non deprehensâ loci interpolatione, venire poterat. Neutri tamen ſcopum attigerunt; neque tamen ob id ſugillandi. Quamobrem cùm Heterodoxorum unus Johannes Dallæus inſolentiùs inſurgit in doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, ovantique ac triumphanti ſimilis dictis conviciiſque proſcindit, quid aliud quàm ſe & miſerandum & ridendum omnibus objecit? Nodum enim iſtum non modò non ſolvit ceteris feliciùs, ſed & mendoſo loco in defenſionem deploratæ cauſſæ miſerè abuſus eſt, triumphumque ſe ſibi ante victoriam ceciniſſe palàm oſtendit. Hoc hæreticis familiare. Corruptis enim plerumque ſanctorum Patrum locis (ſi non ipſi corrumpunt) abuti ſolent adversùs doctrinam Catholicam: ſed eluceſcente tandem aliquando veritate, eadem loca in ſuæ doctrinæ patrocinium trahit Eccleſia. Enimverò cùm certum modò ſit nullum eſſe ſancti Leonis Sermonem inter Quadrageſimales, in quo certos indixerit jejunii dies per ſingulas Quadrageſimæ hebdomadas ritè obeundos, argumentum eſt omnes omnino hebdomadum Quadrageſimalium dies, exceptâ Dominicâ, in Eccleſia Romana fuiſſe jejunio conſecratos. Alioquin Leo noſter, *vir perſpicuitatis inprimis ſtudioſus, & in paucis diſertus ac prudens*, hoc in maximo & ſacratiſſimo jejunio non omiſiſſet, quod in pleriſque Sermonibus de Quatuor Temporum jejunio habitis tam religioſè obſervavit; præſertim verò cùm creberrima jejunii quadraginta dierum men-

XXII. Quam putidè hæretici loco mendoſo abuſi ſunt.

Dallæus lib. de ieiunio.

tio idiotis ſaltem ſuſpicionis ac dubii locum dare potuiſſet. Certè ſi liberum fuiſſet ſancto Leoni ejuſve prædeceſſoribus, qui poſt Manichæorum hæreſim exortam Romæ ſederunt, aliquos ſolummodò dies pro arbitrio deligere, quos ſolos Quadrageſimali jejunio explendo deſtinarent, nunquam elegiſſent ſecundam feriam: ne videlicet ad hæreticorum iſtorum peſſimam conſuetudinem demittere ſe viderentur, qui ſecundam feriam in honorem lunæ jejunando ſacrabant; quemadmodum fusè explicat hoc eodem ſermone Leo noſter: cùm enim hujus feriæ jejunium nominatim commendaſſet plebi Chriſtianæ, periculum fuiſſet ne hoc rudioribus veniret in mentem, Leonem videlicet vel malo animo damnare in Manichæis, quod ipſe ſuis indicebat, vel peſſimè ſuis commendare, quod in Manichæis damnabat.

XXIII.
De jejunio Sabbati Pentecostes

Ut plena ſit hæc de jejunio Sabbati diſputatio, ſupereſt quæſtio de Sabbato Vigiliæ Pentecoſtes: utrum eâ die jejunium indictum fuerit fidelibus in Eccleſia Romana, ſaltem Leonis noſtri ætate. Affirmant nonnulli, novellam diſciplinam magis ob oculos habentes, quàm veterem. Sed qui hanc vel à limine ſalutarit, non ambiget quin illud Sabbatum à jejunio liberum & immune fuerit, quandiu Apoſtolicas traditiones violare nefas fuit in Eccleſia.

Tertullianus lib. de Corona, cap. 3. *Die Dominico*, inquit, *ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paſchæ in Pentecoſten uſque gaudemus.* Sanctus Ambroſius relatus Diſt. LXXVI. cap. VIII. PER HOS QUINQUAGINTA DIES *nobis eſt iugis & continuata feſtivitas: ita ut hoc* OMNI TEMPORE, *neque ad obſervandum inducamus ieiunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus.* Et infrà: *Inſtar ergo Dominicæ, tota* QUINQUAGINTA DIERUM *curricula celebrantur, & omnes iſti dies velut Dominici deputantur: Reſurrectio enim Dominica eſt.* Succinunt Hieronymus Epiſtolâ ad Lucinium Bœticum & alibi, Auguſtinus Epiſtolis ad Caſulanum, ad Hieronymum, &c. Epiphanius, Iſidorus, aliique innumeri. Sed Leone noſtro ejuſque omnino coævis contenti ſimus.

Satis porro indicat in ſermonibus de Jejunio Pentecoſtes, Eccleſiam Romanam ante hanc feſtivitatem omnino non jejunaſſe: *Igitur*, inquit, *poſt ſanctæ dies lætitiæ, quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis ac deinde in cœlos aſcendentis exegimus, poſtque perceptum ſancti Spiritûs donum ſalubriter & neceſſariè* (id eſt, continuo) *conſuetudo eſt ordinata ieiunii.* Et Serm. 2. *Manifeſtiſſimè patet inter cetera Dei munera, ieiuniorum quoque gratiam, quæ hodiernam feſtivitatem indiviſa* SUBSEQUITUR, *tunc fuiſſe donatam.* Et ſerm 4. de Jejunio Pent. *Ad hanc ergo utilitatem nos, dilectiſſimi, præſens tempus invitat, ut à Reſurrectione Domini uſque ad adventum Spiritûs ſancti Quinquaginta diebus emenſis, quos in lætitia præcipuæ feſtivitatis exegimus, ad ieiuniorum remedia recurramus.* Idem in ſermonibus de ipſo feſto Pentecoſtes: ex quibus luce meridianâ clarius eſt, Vigiliam Pentecoſtes inter jejuniorum dies non fuiſſe tunc temporis numeratam.

S. Leo ſerm. 1. de Ieiun. Pent. c. 3.

Accedat ad Leonem Joannes Caſſianus, qui Eccleſiaſticarum conſuetudinum curioſus fuit indagator. Is collatione 21. cap. 11. & 19. introducit Germanum interrogantem, cur totis Quinquageſimæ diebus jejunare eſſet prohibitum; cum utique Chriſtus quadraginta tantùm diebus poſt Reſurrectionem cum diſcipulis ſuis fuerit commoratus? Theonas, multis interpoſitis, reſpondet: *Hos quoque decem dies cum ſuperioribus quadraginta pari ſolennitate ac*

lætitia eſſe celebrandos: cuius feſtivitatis traditio per Apoſtolicos viros ad nos, inquit, *uſque tranſmiſſa, eodem tenore ſervanda eſt. Ideò namque in iſtis diebus nec genua in oratione curvantur; quia inflexio genuum velut pœnitentiæ ac luctûs indicium eſt. Vnde etiam per omnia eandem in illis ſolennitatem, quam die Dominica cuſtodimus, in qua maiores noſtri nec ieiunium agendum, nec genu eſſe flectendum, ob reverentiam reſurrectionis Dominicæ tradiderunt.* Hoc non in ſola Eccleſia Romana ſervabatur, ſed per univerſam Eccleſiam, quouſque inſtitutis à Mamerto Viennenſi Epiſcopo Rogationum jejuniis, à pluribus longè latéque provinciis ſuſcepta ſunt, & ab ipſa Romana Eccleſia ſub Leone III. Video quidem apud eumdem Caſſianum referri cap. 11. Quinquageſimæ remiſſionem nequaquam tantâ cautione ſervatam tunc fuiſſe in Syriæ Monaſteriis: ſed de Eccleſiæ diſciplina ex Monaſteriorum quorumdam Inſtitutis non eſt decernendum, quibus videlicet procul à populorum frequentia viventibus plurimùm indultum eſt ob pœnitentiæ reverentiam; ſicut teſtatur Iſidorus libro de Officiis Eccleſiaſticis, cap. 42. *Poſt Paſcha uſque ad Pentecoſten licet traditio Eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandiis relaxaverit, tamen ſi qui Monachorum vel Clericorum jejunare cupiunt, non ſunt prohibendi: quia Antonius, & Paulus, & ceteri Patres antiqui etiam his diebus in Eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſolviſſe abſtinentiam, niſi tantùm die Dominico.* Ad hunc ferè ſenſum Hieronymus Epiſtola ad Lucinium Bœticum: *Vtinam*, inquit, *omni tempore jeiunare poſſimus: quod in Actibus Apoſtolorum diebus Pententecoſtes & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus, &c.*

Sed etſi aliquot jejuniis intertextam ſubinde Paſchalem Quinquageſimam videamus, in Vigilia tamen Pentecoſtes haud ſcio an ante duodecimum ſæculum jejunatum ſit. Salegunſtadienſe enim Concilium, quod anno MXXII. celebratum eſt, edicit cap. 2. ut ſi jejunium Quatuor Temporum Junii in Vigiliam Pentecoſtes inciderit, non ibi celebretur, ſed in ipſa hebdomada ſolemni Pentecoſtes. Quamobrem quod aliqui objiciunt ex Sermone ſancti Ambroſii relato Diſtinct. LXXVII. cap. IX. *Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quàm ſanctum Paſcha curavimus. Tunc enim, ſicut modò fecimus, ieiunavimus Sabbato, &c.* Hoc, inquam, non poteſt eſſe Ambroſii: tum quia Concilium mox citatum teſtatur aliter fuiſſe obſervatum, tum quia contrarium habetur in ipſo Ambroſio, qui, ut ſuprà vidimus, ab illis quinquaginta diebus omnia omnino repellit jejunia, jugem & continuatam eſſe ſcribit feſtivitatem per hos quinquaginta dies, omnes denique iſtos dies velut Dominicos deputari, & eſſe inſtar Dominicæ. Certum ergo maneat abſolutum à jejunio fuiſſe hoc Sabbatum in Eccleſia Romana tempore & circa tempora ſanctiſſimi noſtri Leonis. Et hæc de omnium Sabbatorum jejuniis apud Romanos modò ſufficiant.

DISSERTATIO SEPTIMA
DE CAUSSA EUTYCHIS
ARCHIMANDRITÆ CONSTANTINOPOLITANI
A FLAVIANO EPISCOPO CP. IN SYNODO DAMNATI.

Ad Epiſtolas S. Leonis Papæ XX. ad Flavianum eundem & XXI. ad Theodoſium Auguſtum.

I. Sincerus pro Apoſtolica ſede zelus, veris non commentiis fundamentis nititur.

PLURA ſunt quæ à nonnullis paſſim aſſumi ſolent ex his Epiſtolis, ut jus appellandi ad Sedem Romanam ex omnibus Orbis Chriſtiani regionibus imprimiſque ex Orientalibus, ab illarum partium Epiſcopis ultrò eſſe delatum etiam primis Eccleſiæ ſæculis perſuadeant. Apoſtolicæ Primæque omnium ſedi ſuam hanc tam excellentem prærogativam abſit ut ego invideam, cujus potiùs autoritatem eminentiamque ſacroſanctis firmatam canonibus toto animo tueri ac propugnare velim. Verùm ut immota & inconcuſſa manent vera fundamenta, quibus Apoſtolici Primatûs moles incumbit; ſic per ſe ruere neceſſe eſt infirma illa & fucata argumenta, quibus præpoſtero quorumdam ſtudio fulciri ſolet, quorum inanitatem quiſquis retegere ſataget, is profectò non minimam à Sede Apoſtolica gratiam inierit. Nobis verò, quibus pro ſuſcepto onere intactum dimittere nefas eſt quicquam eorum, quæ apud Leonem noſtrum luce indigent, neceſſe fuit aliqua circa ementitam Eutychis appellationem annotare: ſic tamen ut brevitati ſtudentes, quæ jam ab aliis occupata ſunt, prætermittamus.

Ex verbis Cõſtantini Monachi quid eruitur.

Hoc igitur cenſeo nihil ex utraque hac Leonis Epiſtola haberi, quo validè comprobetur Romanum Pontificem ſeorſim ac ſeparatim ab aliis Patriarchis majorumque Diœceſeωn Epiſcopis ab Eutyche fuiſſe appellatum. Id certum eſſe mihi videtur ex Actis illius Conſtantinopolitani triginta Epiſcoporum conventûs, qui Imperatoris juſſu congregatus eſt ad relegenda recenſendaque Acta Concilii Conſtantinopolitani, in quo Præſide & agente Flaviano Eutyches damnatus fuerat. Imò id patet ex ipſis Conſtantini Monachi verbis, quem hæreticus ille ſuo nomine reſponſurum legarat ad illum Conventum; in quo ſcilicet iſte profeſſus eſt, non Apoſtolicam ſolummodò ſedem ab Eutyche appellatam fuiſſe, ſed Synodos Romanam, Alexandrinam, Jeroſolymitanam & Theſſalonicenſem. Non quidem palàm & publicè hoc egit Eutyches, ſed ſecretò & clanculùm in aurem Patricii Florentii inſuſurravit poſt latam ſententiam & ſolutam Synodum. Unde veritas eluceſcit verborum Flaviani quibus Leoni de poſthabita Eutychis ad ſedem Apoſtolicam appel-

latione conquerenti ita reſpondit : *Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallaciâ atque calliditate, dicens judicii tempore libellos ſe dediſſe appellationis & nobis & hic convenienti ſancto Concilio, & appellaſſe veſtram ſanctitatem. Hoc nequaquam ab eo factum eſt, ſed etiam & in hac parte mentitus eſt : tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis veſtris auribus putans.*

Ep. Flaviani c. 3. tom. 1. pag. 473.

Hæc autem ſunt verba Conſtantini Monachi in illo Conventu loquentis, cujus Acta Actione 1. Calchedonenſis relecta referuntur circa finem : *Conſtantinus Diaconus dixit : Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani & Alexandrini, & Ieroſolymitani, & Theſſalonicenſis, & hæc in Geſtis non ſunt inſerta.*

Κωνςαντῖνος ὁ εὐλαβέςατος διάκονος εἶπεν· ἀναγινωσκομένης τῆς καθαιρέσεως, ἐπεκαλέσατο τὴν ἁγίαν σύνοδον τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ῥώμης, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἱεροσολύμων σύνοδον, ἢ Θεσσαλονίκης καὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν. *Actio CP. poſt depoſit. Eutychis intra Act. 1. Calc.*

II. Objectio Joh. Davidis. *In opere Gallico de iudiciis Epiſcoporum.*

Contra tam patens apertumque teſtimonium quid referri poſſet nunquam divinaſſem. Sed ecce nuperus ſcriptor, qui adverſùs Illuſtriſſimum Petrum de Marca, imò adverſùs ſacratiſſima Epiſcoporum jura calamum acerbiſſimè ſtrinxit, opportunè ſuggerit nobis quàm facilè exſufflari queat. Debile, inquit, Conſtantini Monachi, hominis hæretici teſtimonium, multis difficultatibus obnoxium, cui Florentius ipſe Patricius contradicit, imò quod & ipſi Patres Concilii Conſtantinopolitani reprobaverunt, pluris non debet fieri apertiſſimâ aſſertione ſanctiſſimi Papæ Leonis, ſtrenuique Chriſti martyris Flaviani, qui tam claris diſertiſque verbis ad ſolum Leonem appellatum ab Eutyche fuiſſe affirmant.

Hoc reſponſum æquâ nobis lance per partes penſitandum eſt. Ac 1. quod hæreſis nomine fidem derogari vult Conſtantino Monacho : quæro an major Eutychi hæreſiarchæ habenda ſit; cujus tamen teſtimonium ultrò ſuſcipit David? Deinde ſi hæretico hac in parte fides deneganda ſit, erit & in altera : nec enim æquitatis ratio ſinit, ut veracitati ejus detrahatur, cùm de Alexandrina, Jeroſolymitana, & Theſſalonicenſi ſedibus loquitur, applaudatur autem cùm de Romana ; niſi aliunde hujus ultimæ partis veritas, prioriſque falſitas aſtruatur : quod nullatenus fieri poſſe infrà docebimus. Addo quod etſi Archimandritæ ſui partes egerit Conſtantinus, non tamen eam ob rem hæreticæ notæ infamiâ inurendus eſt. Id enim his præſertim initiis, partim ex ignorantia ſenſûs hæretici, partem ex humano affectu contingere potuit, quem poſtea depoſuerit, ut ſententiæ Epiſcoporum obtemperaret. Et hoc non eſſe à vero abſimile facit, quod cùm Caroſum & Dorotheum Monachos Eutychis aſſeclas, pariter cum ſuo magiſtro feriri ſententiâ damnationis videamus in Calchedonenſi Concilio, nihil tale de Conſtantino Monacho legimus; quod argumento eſt Eutychi eum non adhæſiſſe, niſi quandiu verſutiâ ejus nondum ſatis perſpectâ, Catholicus ſaltem ab imperitis ac ſimplicibus Monachis haberi potuit.

2. Quicquid ſit de fide hujus Monachi; rem ipſam excutiamus. Sciendum imprimis Conſtantinum Concilio Flaviani in cauſſa Eutychis congregato non interfuiſſe, niſi ad momentum, cùm ſcilicet Actione 4. Abrahamium Archimandritam ad Synodum ab Eutyche vice ſua delegatum comitatus eſt unà cum duobus aliis Diaconis Monaſterii Eutychis, Eleuſino & Conſtantio, qui rurſùs in conventu CP. ſequentis anni pro recenſione Actorum hujus Concilii habito à 30. ferè Epiſcopis, pro perſona Eutychis affuerunt. Poſt

hanc Actionem, quæ in interrogandis audiendiſque dictis legatis conſumta eſt, Conſtantinus nuſquam apparet, nec de eo mentio in hac Synodo, niſi Act. 5. ſequenti, in qua Martinus Archimandrita refertur dixiſſe, Petro Presbytero ad ejus Monaſterium miſſo, directam ad ſe fuiſſe chartulam præteritâ ſexta feriâ per quemdam Conſtantinum Diaconum, à quo ut ſubſcriberet ſolicitatus fruſtrà fuerat. Cùm ergo non affuerit Synodo, nec damnationi Eutychis Conſtantinus, quicquid in poſteriore conventu, de quo agitur, locutus eſt, non à ſeipſo locutus eſt, ſed ex Actis Synodi ſibi ab Eutyche traditis legens recitavit. Hoc enim conſilio convocati ſunt Epiſcopi apud Thalaſſium Epiſcopum Cæſareæ Cappadociæ, ut Actorum Synodi CP. veritas & integritas probaretur, quibus nonnulla contraria his quæ Acta fuerant, inſerta fuiſſe conquerebatur Eutyches, ut preces ejus Theodoſio Imperatori oblatæ teſtantur, nec non & ſeries hujus Actionis. Cùm igitur Diaconi & Notarii Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ monimenta ſua, quibus dicti Concilii Acta excepta fuerant, protuliſſent; Patricius Florentius dixit: *Dum ſingula capitula releguntur, quid in his reprehenſibile cenſet pars Reverendi Monachi, proſequatur: & ſcripta, quæ penes ſe habet pars prædicti Reverendi Monachi, prolata, cum lectione Geſtorum authenticorum conferantur. Et cum utraque pars obtuliſſet monimenta &c.*

Act. 1. Conc. Calched. poſt Acta Concilii CP. ſub Flaviano.

Non ergo hic tam Conſtantini recitantis fides poſtulatur, quàm ipſius Eutychis, à quo commentaria Synodi acceperat, ad quorum fidem Geſta Concilii examinabat. Porrò ſi mentitus eſt Eutyches, dum ait appellatum à ſe fuiſſe Concilium Epiſcoporum Romani, Alexandrini, Jeroſolymitani & Theſſalonicenſis, æquè impoſuiſſe putandus eſt, cùm ſcripſit ad S. Leonem, libellum ſe Appellationis Flaviano dediſſe, quo ad ipſum Romanum Pontificem provocabat. Et revera mentitum eum fuiſſe aſſerit Flavianus tam in Epiſtolis ad S. Leonem, quàm in hoc ipſo conventu; aſſeruit Patricius Florentius; aſſeruêre denique Julianus, Seleucus, & ceteri Epiſcopi, quotquot huic Actioni interfuerunt. Rem ergo totam unico dilemmate conficio: vel mentitus eſt Eutyches, vel non eſt mentitus, cum aſſeruit ſe appellaſſe: ſi mentitus non eſt; mentiti ſunt omnes triginta Epiſcopi hujus Conſtantinopolitani conventus; mentitus eſt imprimis Flavianus, nec non & Florentius; fatendum præterea Acta Concilii CP. fuiſſe adulterata, cùm appellationis, quam interjectam à ſe dixit Eutyches, mentionem non faciant. Si verò mentitus eſt: neminem appellavit, adeoque non magis Romanum Epiſcopum, quàm Alexandrinum, Jeroſolymitanum, & Theſſalonicenſem: nullum enim inter illos diſcrimen poſitum eſt in Actis, ſive à Florentio, ſive à Flaviano, ſive à Notariis, ſive ab aliis. Et quidem utrobique Eutychen mendacii reum fuiſſe credo, ſive cùm apud Leonem de appellatione ad ipſum interjecta, ſive cùm apud Orientales de eorum Concilio provocato verba fecit; *tanquam*, ut loquitur Flavianus, *per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis auribus putans.*

Ep. 1. Flaviani ad S. Leon. cap. 3.

III.
Nihil auditum de appellatione ab Epiſcopis.

Actio CP. poſt depoſit. Eutychis.

Miror autem ſcriptorem, quem excutimus, ita cauſſæ ſuæ oblitum, ut verba Epiſcoporum, quibus nullam à ſe appellationis vocem auditam eſſe interjudicandum conteſtantur, pro ſe adduxerit, ſuo ſe ipſe jugulans gladio: *Dum eſſet Concilium & interrogatio proveniret*, inquit Seleucus Epiſcopus, *nihil tale cognovimus dictum ab Archimandrita Eutyche de appellatione. A*

Reverendiſſimis Epiſcopis dictum eſt: & nos eadem confitemur. Certè ſi vel ad unum Antiſtitem Romanum appellatum fuiſſet audientibus Epiſcopis, id iſti cognoviſſent dictum, quod à ſe auditum pernegant; nec omnino reprobanda fuiſſet querimonia Conſtantini Monachi de omiſſa in Actis Synodalibus appellationis mentione expoſtulantis. Imò querelæ ſuæ adſtipulatorem habuiſſet Julianum Coenſem Epiſcopum, qui tam Synodo, quàm poſteriori conventui aderat. Erat hic ſedis Apoſtolicæ, apud quam nutritus fuerat, ipſo Leone teſte, religioſiſſimus cultor; *quæ eidem poſteà Catholicam contra Neſtorianos & Eutychianos hæreticos Actionem materno jure commendavit:* Pontificis Romani vices obiit in Orientalibus regionibus per totam illam tempeſtatem, eidemque de damnato Eutyche ſtatim poſt Concilium Conſtantinopolitanum ſcripſit. Si ergo appellaſſet Eutyches Romanam ſedem, pro jure hujus ſedis proculdubio decertaſſet Julianus, & poſtulanti ſimpliciter Patricio, ut Epiſcopi dicerent: *Si cognoviſſent appellantem virum religioſum Monachum*, reſpondiſſet Julianus Eutychen à ſe auditum, dum appellaret Romanum Antiſtitem: quod tam longè abfuit ut diceret, quin potiùs primus omnium ac præ omnibus conſtanter aſſeverat, ſe nihil tale audiviſſe: *Coram Deo dico: nihil tale ab Eutyche Monacho audivi in conſeſſu.* Cùm autem duorum tantùm Epiſcoporum ad hanc interrogationem reſpondentium verba Actis inſerta habeamus, non ſine peculiari numine hoc nobis Juliani præcipuè teſtimonium ab oblivione vindicatum eſſe exiſtimo, ut nimirum ſinceri Apoſtolicæ ſedis diſcipuli voce ac judicio, certa rerum illic Actarum notitia haberetur.

S. Leo Ep. 86. c. 1.

Ibidem.

Quid veri ex mendacio Eutychis elicitur.

Etſi autem falſum ſit Eutychen appellaſſe, dum legeretur damnatio, veri tamen aliquid ex ejus mendacio elicimus. Dum enim ſuggerit Conſtantino Monacho verba, quæ appellationis ſuæ formulam continerent, non alia ſuggeſſiſſe credendus eſt vir ſagaciſſimus, quàm quibus appellatio concipi ſolita erat. Nimis enim putidum eſt mendacium, quod veritatis ſpecie non adumbratur: ac proinde diſcimus non eam fuiſſe ad ea uſque tempora conſuetudinem Orientalium, ut ad unicum ex Epiſcopis appellarent, ſed ad eos omnes, qui judicii, à quo provocabatur, participes non fuerant, nec ad ſolum Pontificis Romani Concilium, quod totius Occidentis erat, ſed & ad Synodum aliorum Patriarcharum, qui in cauſſa ſuſpecti non erant. Et revera eodem tempore quo ſcribebat Eutyches ad S. Leonem, ſe eum appellaſſe, ſcripſit etiam ad Dioſcorum Alexandrinum, ut Concilium Oecumenicum convocaret; quo Flaviani judicium diſcuteretur, ut docet nos Liberatus cap. 12. ubi tamen corrigendus; cum ait, de ejuſmodi Concilio Eutychen non cogitaſſe, niſi abſoluto Conventu Conſtantinopolitano, in quo Synodi Flaviani Acta relecta ſunt: infra enim ex hujus Conventûs Actis oſtendemus, jam tunc indictum fuiſſe Epheſinum Concilium. Inde igitur perſpicuum eſt Eutychen dum appellavit ad ſedem Apoſtolicam, vel non ejus ſolùm pulſaſſe tribunal per ejuſmodi appellationem, ſed totius Synodi Oecumenicæ, cui ſaltem per Legatos Papa intereſſet, vel timuiſſe omnium Orientalium offenſionem incurrere, ſi ſolius Pontificis Romani judicio cauſſam ſuam præter ſolitum morem diſcutiendam ſubjiceret.

Alterum quoque verum eſt, videlicet Eutychen appellationis verba pronuntiaſſe, non publicè coràm Concilii Patribus, ſive dum cauſſa inſtrueretur,

ſive dum pronuntiaretur damnationis ſententia : ſed *ſilenter*, ut ait Florentius & diſſoluto jam Conventu. Quod falſi arguere non licet, cùm Flavianus ultrò fateatur, non quidem ſe audiviſſe id ab Eutyche, *ſed à viro magnificentiſſimo Patricio, aſcendente me*, inquit Flavianus, *in ſuperiora domûs poſt ſolutam Synodum*.

Verum eſt denique aliquam mentionem factam fuiſſe ab Eutyche Romani & Alexandrini Epiſcoporum, dum cauſſæ examini incumberetur à Patribus; non tamen ut ad eos provocaret, ſed ut eum, quem præſcriberent, loquendi modum amplecteretur. Baſilius enim Epiſcopus auditis Epiſcoporum, quos Conſtantinus & Patricius recenſebant, nominibus, jam meminiſſe cœpit, quod è memoria fuerat elapſum: *Iam in veritate*, inquit, *dico, adhuc ipſo conventu ſedente, & proponente hoc ſanctâ Synodo, ut diceret iſte duas naturas inſeparabiles & inconfuſas in uno Domino, idque poſt adunationem; ſcio quia dixit Religioſus Archimandrita Eutyches: Si præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum. Hoc autem non quaſi appellans dixit; ſed dicens: Non ſum auſus dicere propter Patres.* Atque ex his verbis, quorum aliqua aliquibus, alia aliis partim unâ vice, effuderat, partim alterâ; nunc publicè, nunc ſilenter; aliquando quaſi appellans, aliquando tantùm ut ſuam explicans mentem; audaciam ſumſit Eutyches imponendi tam S. Leoni per literas, quàm Patribus Orientalibus in Conventu Conſtantinopolitano per Conſtantinum; inde appellationem mentitus eſt. Speravit enim ſe facilè id perſuaſurum, cujus memoria, menſibus ſex jam à ſoluto Concilio elapſis, ſic obliterata fuerat, ut tamen nonnulla incerta & dubia veſtigia in aliquorum mente ſupereſſent. Eâdem etiam fallaciâ libellum quemdam, quem obtulerat Patribus Synodi, quemque ſuſcipere Synodus noluerat, appellationis libellum dixit, cùm ſcripſit ad S. Leonem; fidei autem libellum hunc dixit per Eleuſinium Diaconum in Conventu Conſtantinopolitano, ut conqueſti ſunt ibidem Epiſcopi.

Cur de Domno ſiluit Eutyches.

Hinc patet quàm contra Johannem Davidem militent ipſa argumenta, quæ pro ſe congeſſit contra Illuſtriſſimum Petrum de Marca. Cujus tamen unum eſt verbulum, quod à novelli hujus autoris cenſura omni ex parte vindicare non poſſum; ubi ſcilicet eam ob cauſſam dicit, in appellationis mentione omiſſum eſſe ab Eutyche Domnum Antiochenum Epiſcopum, quia ſententiæ Flaviani ſubſcripſerat. Cùm enim illud appellationis commentum in aurem Florentii inſuſurravit Eutyches, nondum quid de eo Actum fuiſſet in Synodo reſcire potuerat Domnus Antiochenus. Non eſt tamen quod tantopere ſibi applaudat ſcriptor ille. In hujus enim rationis Petri Marcæ locum alias eaſque multiplices ac genuinas ſubſtituemus, quarum vim ſi excuſſerit, erit mihi magnus Apollo.

Priùs autem notandum eſt hanc omiſſionem Domni non caſu fortuito, ſed ex præmeditato conſilio factam fuiſſe: quod inde patet, quod nuſquam in Eutychis verbis locum habuit, ſive cùm à Conſtantino Monacho referuntur, ſive cùm à Patricio Florentio, ſive cum hæc alia in ipſo conventu dicta recenſet Baſilius Epiſcopus: *Si præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus &c.* Licet enim alios Epiſcopos alii omiſerint; Baſilius enim utrumque tantum Patriarcham Romanum & Alexandrinum nominat; Patricius præterea Jeroſolymitanum; Conſtantinus addit & Theſſalonicenſem: at omnes ad

ad prætermittendum Domnum Antiochenum conſpirant: quod ſine ratione nemo dixerit contigiſſe:

Eam porro nobis aperiunt Facundus Hermianenſis Epiſcopus & Liberatus Diaconus, imò & Acta Concilii Epheſini. Nemo eſt enim, qui Neſtorianæ hæreſis hiſtoriam vel primoribus labris attigerit, quem lateat quàm graves inimicitiæ olim exarſerint inter Johannem Antiochenum & Cyrillum Alexandrinum Epiſcopos, occaſione Neſtorii Conſtantinopolitani, quem hic ut Catholicæ doctrinæ impium adulteratorem inſectabatur, ille contra ut propugnatorem fidei defendebat. Quæ ſimultates eò uſque proceſſerunt, ut Johannes Cyrillum, Cyrillus Johannem in ſuo quiſque Concilio anathemate feriret; inter quos licet redintegrata ſit amicitia, iteratis tamen inter utrumque poſtea, occaſione Diodori Tarſenſis & Theodori Mopſueſteni, velitationibus, antiqua ſimultas recruduit: & hæc prima ratio eſt, cur Domnus Eutychen infenſum habuit; quia videlicet hic Alexandrini Epiſcopi partibus ſemper faverat, & tam Neſtorio, quàm iis omnibus quos Neſtorianâ labe infectos putabat, bellum indixerat. Domnus enim Johannis Antiocheni, qui Diodori & Theodori, imò & Neſtorii patrocinium ſuſceperat, erat ex ſorore nepos; erat tum Theodorito Cyri, tum Proclo & Flaviano Conſtantinopolitanis Epiſcopis & ſtudiis & partibus conjunctus, adversùs quos jam & Dioſcorus Alexandrinus & Eutyches conſpiraverant. Unde ille adversùs Theodoritum ſæpè calumnias ſtruxit, Antiochenæ Eccleſiæ jura invadere conatus & Conſtantinopolitanam ſedem deprimere. Eutyches verò eos apud ſedem Apoſtolicam de Neſtoriana hæreſi literis ſuis infamavit: dubium enim non eſt quin eos deſignet illa Eutychis Epiſtola, quam Leonis reſcriptum etiam nunc ſuperſtes ſubſecutum eſt.

2. Ratio cur Eutyches Domno inſenſus ejus Concilium cum aliis non interpellavit ea eſt, quòd is olim adversùs Cyrilli Capitula ſcripſerat. Quam ob cauſſam poſteà in Epheſino latrocinio, etſi per omnia Dioſcori perfidiæ obtemperaſſet, ab eodem tamen depoſitus eſt: *Datis in medio*, inquit Liberatus, *ejus Epiſtolis, quas ad ipſum Dioſcorum Antiochenus Domnus contra duodecim Cyrilli Capitula ſcripſerat, eo quod eſſent obſcura &c.* *Liberatus Diac. Breviar. cap. 12*

3. Diſſidii occaſionem dedit Ibæ Edeſſeni Epiſcopi cauſſa. Hic partibus Neſtorii ſaltem initio adhæſerat, ſcripſerat etiam contra Cyrillum Alexandrinum, Domnique Patriarchæ ſui erat ſtudioſiſſimus. Apud quem cùm accuſatus fuiſſet, damnatis ejus accuſatoribus, indemnatus ipſe receſſit, cùm probata nimirum fuiſſet ejus innocentia. Quæ res Epiſcopi Alexandrini ejuſque partium fautores, quos inter Eutyches, vehementiùs commovit adversùs Domnum, adeóque Eutychi ſatis perſuaſit nihil ſibi ab eo patrocinii expectandum eſſe adversùs Flavianum, ſi ab hujus ſententia ad illum appellaſſet: præſertim cùm Ibæ calumniatores Eutychis conſilio & impulſu ad hanc accuſationem fuiſſent adducti; quod teſtatur ipſe Ibas Act. 9. Concil. Calchedonenſis: *Uranius*, inquit, *Epiſcopus Himerorum, in gratiam Eutychis omnia agens, præparavit ut quidam clerici accuſarent me &c.* & Act. 10. *Eutyches adversùm me pro fide quadam falſa confinxit, nec me in Synodum introire permiſit &c.*

4 Probè noverat Eutyches, quàm altè inſideret Dioſcori animo facta olim Domni cum Proclo conſpiratio pro ſervando tertio canone Conſtantinopolitano, defendendiſque hujus Regiæ ſedis privilegiis, quibus jamdudum in-

hiabat Dioſcorus: ac proinde peſſimè res ſuas egiſſet, ſi cum Dioſcoro, cujus tribunal appellabat, appellaſſet & Domnum, qui infenſiſſimum ſibi habebat Dioſcorum. Minuiſſet enim Dioſcori in Concilio potentiam, in qua maximè ſpem ſuam fiduciamque ponebat Eutyches.

5. Cùm Antiochenus Antiſtes Conſtantinopolitanæ ſedis prærogativæ communibuſque juribus ſemper faviſſet, meritò timebat Eutyches, ne apud eum cauſsâ caderet, qui illum in Synodo ritè accuſatum, convictum, & damnatum, à proprii Epiſcopi ſententia ſine ulla ratione appellaſſe cognoviſſet.

6. Sed, quod peſſimè omnium Eutychen habuit quodque novellum autorem latere non debuerat, illud eſt, quod narrante Facundo Hermianenſi Epiſcopo didicimus. Scilicet quod Domnus Antiochenus Antiſtes primus omnium Eutychen infandam hæreſim jam parturientem oppugnaverat: *Venerabilis Domnus Antiochenus*, inquit, Facundus, *ſui deceſſoris Ioannis aliorumque præcedentium collegarum ſententiam tenens, Eutychi Apollinaris hæreſiarchæ impietatem renovare tentanti, & ob hoc Diodorum atque Theodorum anathematizare præſumenti*, PRIMUS *reſtitit, ad Imperatorem Theodoſium ſcribens.* Scripſit autem Domnus, non ſuo tantùm, ſed & totius Synodi Orientalis nomine, quæ proinde præiverat Flaviani judicio & Concilio Conſtantinopolitano. Hanc Synodicam vel totam, vel magna ex parte retulit idem Facundus lib. 8. cap. 5. quam hic quoque exſcribendam putavimus: quoniam & apud unum Facundum, cujus jam rara exemplaria, reperitur, & omiſſa eſt etiam in poſtrema Conciliorum editione; ubi nihil de Synodo Antiochena, ex qua miſſa eſt Synodica. Plurimùm etiam illuſtrat hiſtoriam Eutychianæ hæreſis, cujus damnationi à Flaviano in Synodo Conſtantinopolitana, & poſtmodùm ab Oecumenica decretæ præluſit. Denique Domni ipſius cauſſæ, quam in Diſſertatione nona acturi ſumus, lucem non modicam allatura eſt.

Facundus lib. 12. cap. ultimo.

Nunc igitur, inquit Facundus, *Domni quoque Antiocheni Synodicam memoremus Epiſtolam, qui ſicut ejus deceſſor Iohannes, & ipſe Imperatori Theodoſio ſcribens:* Veſtram, *inquit, &c.*

Facundus l. 8. c. 5.

EPISTOLA SYNODICA DOMNI Antiocheni Epiſcopi.

VI. Concilii Antiocheni Synodica.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM CONTRA EUTYCHEN.

Ex Facundi Hermianenſis Epiſcopi libro 8. Cap. 5.

VEſtram docere cogimur pietatem; quoniam Apollinaris hæreſiarchæ impietatem Eutyches Preſbyter renovare pertentat, & Apoſtolicas labefactare doctrinas, myſterii Incarnationis dogma corrumpens, & divinitatem Unigeniti & humanitatem unam naturam vocans, commixtionemque & confuſionem aſſerens factam, & ſalutarem paſſionem ipſi incontaminabili Deitati adnectens, & hos, qui columnæ veritatis & propugnatores pietatis fuerunt, & adversùs omnem hæreſem clarè virtutem exercuerunt, Diodorum & Theodorum anathematizare præſumit, & in hoc Apollinaris ſimilis vanitati. Ille etenim linguam adversùs magnum Diodorum movit; quoniam eum agentem impiè objurgavit. Clarum autem & hoc affinitatis dogmatum

ſignum eſt: qui enim magnum pietatis certatorem Diodorum cum Apollinario verbis blaſphemis impetit, è contrario ſemetipſum oſtendit ſimilitudinem vanitatis illius amplectentem. Iſte autem magnus Diodorus teſtem quidem pietatis habet clarorumque certaminum magnum illum Baſilium. In illo enim claruit tempore, quo Arii impietatis patroni, tunc Imperatorum animas irretientes adversùs veritatem illorum movêre potentiam. Habuit autem iſte in Antiochia certaminum curſus adversùs hæreticorum auſteritatem decertans. Dei autem homo ſanctus Meletius, à quo appellationem habent apud nos Apoſtolicorum cuſtodes dogmatum (Meletianos enim nos vocant Arii ſectatores) ſacratiſſimum Diodorum gubernatorem Ciliciæ univerſæ præpoſuit, & Tarſeorum ei regimen commiſit. Iſte in Regia Civitate cum Gregorio, & reliquis, qui ejus erant ſtudii, ter beatum Nectarium Archiepiſcopum ordinavit. Iſte Johannis magni doctor, qui ſedem Regiæ Civitatis ornavit, & univerſum mundum doctrinâ complevit. Iſte divulgatiſſimum illum Theodorum iis dogmatibus enutrivit, & clarè atque fortiter edocens laborare, hæreticorum catervis eum immiſit. Et ſacratiſſimus quidem Diodorus cum Athanaſio magno, & Petro, & Timotheo conſloruit, Theodorus autem cum Theophilo, viris vice luminarium orbem illuſtrantibus, & qui ſedem Alexandriæ ornaverunt Sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt; accuſare autem eos nullus alicubi præſumſit evidenter.

Hactenus Domni Synodica.

VII. Cur non omiſſus ab Eutyche Epiſcopus Theſſalonicenſis.

Jam nemini puto ambiguum eſſe cur Domni nomen in fictitio appellationis libello fuerit ab Eutyche prætermiſſum. Cur autem Theſſalonicenſis, qui omittendus potiùs videbatur, inſertus fuerit, alia difficultas eſt, non tanti facienda, ut longa diſſertatione indigeat. Etſi enim Diœceſis Illyrici Orientalis, cujus caput erat Theſſalonicenſis Epiſcopus, ab Occidentali Patriarcha penderet; quia tamen reciſa erat ab Occidentali Imperio per ea tempora, par erat ſpecialiter ejus mentionem fieri, cujus ſcilicet Epiſcopi Occidentalis Patriarchæ Concilio ſe ſiſtere non ſolebant, nec poterant ſine Orientalis Imperatoris Edicto. Et præterea tam ampla erat iſthæc Diœceſis, totque prærogativis decorata, ut promiſcuè cum ceteris confundi non debuerit. Quæ ante diviſionem Illyrici privilegia habuit omitto enarrare. Sed regebatur tunc à ſuo peculiari Præfecto Prætorio, conſeſsûs honorem præ ceteris obtinebat in Conciliis, ut patet ex Epheſino, ubi poſt Jeroſolymitanum & Epheſinum Epiſcopos, & ex Calchedonenſi, ubi poſt Patriarchas locum ſuum habuit. Addo Illyricianorum Epiſcoporum ſuffragium tanti momenti fuiſſe in Calchedonenſi Concilio, ut cùm de uno & altero Epiſtolæ S. Leonis loco dubitarent, peterentque inducias à Patribus, ut tranquilla mente & non turbato animo eam cum Cyrilli aliorumque Patrum ſcriptis conferrent, eas impetrarint, totumque Concilium, quod ſubſcribendæ mox Leonis Epiſtolæ ſe ſe accingebat, dilatâ in aliud tempus ſubſcriptione ſuſpenſum tenuerint: *Differatur audientia*, aiunt judices, *uſque ad quinque dies, ut intra hos conveniat ſanctitas veſtra ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Anatolium, & communiter de fide tractetis: ut qui dubitant, doceantur*: nec ſubſcripſerunt tamen, niſi poſt ſeptem dies, Act. ſcilicet 4. quæ xvi. Kal. Novembris habita eſt. In qua id non trito ab aliis modo egerunt, ſed peculiari:

Part. 2. Act. 2.

formulam enim prolixiorem conſenſionis ſuæ, quàm inter ſe concinnaverant, ex charta dictaverunt, ſignificantes ſibi ſatisfactum eſſe circa ea loca, quæ ex linguæ ignorantia ſatis intelligere non potuerant. Quibus expletis, omnes Illyriciani Epiſcopi dixerunt : *Omnes de Illyrico eandem vocem dedimus, cui omnes conſentimus.* Vides, Johannes David, etſi Romanæ ſedis juriſdictioni ſubeſſent Illyriciani Epiſcopi, ſuis tamen juribus tunc uſos eſſe, cum Leonis Patriarchæ ſui Epiſtolæ, non niſi remotis, quas patiebantur, difficultatibus, conſenſum præbuerint.

Denique cum omnes Orientalium partium Epiſcopi in duas partes tunc temporis diſpertiti abirent, quorum alii Alexandrino Epiſcopo adhærebant, erantque Neſtorio aut de ejus opinione ſuſpectis infenſiſſimi; alii Antiocheno Epiſcopo, qui ex adverſo ceteros in Apollinaris hæreſim propenſiores habebant : noverat fortè Eutyches ex Illyricianis plurimos ſibi indulgentiores eſſe futuros, ut revera fuerunt : Dioſcori enim nefandis decretis ultrò manus dederunt, Eutychetem ſuo ſuffragio abſolventes, damnantes Flavianum, alioſque catholici dogmatis defenſores. Quamobrem in Calchedonenſi Synodo præ omnibus *Illyriciani, & qui cum ipſis Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt : Omnes peccavimus, omnium miſeremini :* quod iterum & tertiò pronuntiaverunt, tam in iſta quàm in aliis Actionibus ſeſe ab aliarum provinciarum grege ſecernentes. Unde eſt cur mirari quis deſinat nominatum cum Patriarchis majorumque ſedium Epiſcopis Theſſalonicenſem Epiſcopum pro ſedis ampliſſimæ, provinciarumque illarum ſingulari prærogativa.

VIII. Cur ſolus Leo à Flaviano nominatus.

Jam verò quod ſancti Flaviani verba attinet, quæ verbis Conſtantini opponuntur, & in quibus præter unum Leonem nullus alius nominatur ad quem Eutyches appellarit, non eſt operoſum reſpondere. Id enim non aliam ob cauſſam factum eſt, quàm quòd ſolum Leonem tunc alloqueretur, eumdemque ſolum nominaverat Hæreſiarcha, cùm ad eum ſcriberet : *Tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis* Leonis *auribus putans*, ut ſcribit ipſe Flavianus ad S. Leonem, & quia inter Patriarchas Metropolitanoſque ad quorum Concilium appellatum eſſe prædicabant, eminebat ſine controverſia, idque jure multiplici ſanctus Leo : ut qui & primatum in Eccleſia tenebat, & totius, ad quam appellabatur, Synodi caput erat.

Non ad ſe unum traxit cauſſam.

Licet porrò idem Pontifex totam ad ſe cauſſam pertraxiſſe videatur, cum & de ſingulis inſtrui poſtulat, & de Flaviani ſilentio conqueritur : *Cùm ſtudere*, inquit, *debuerit primitus nobis cuncta reſerare :* non ita tamen eſt reipſa : ſimiliter enim aliorum Epiſcoporum quilibet, ad cujus ſententiam per appellationis libellum provocaretur, & de negotio inſtrui poſtularet, & de ſilentio querelas moveret. Merito ergo ac potiori jure totius facti rationem ac notitiam volebat ſibi Leo deferri; & quidem primitus, ut pote primati, cui de eo cum ceteris ac præ ceteris decernendum erat, ſi appellationi locus dabatur :

Leon. Epiſt. 20. cap. 1.

Quoniam, inquit ipſe Pontifex ad Flavianum, *nos, qui Sacerdotum Domini matura volumus eſſe judicia, nihil poſſumus, incognitis rebus, in cujuſquam partis præjudicium deſinire, priuſquàm univerſa, quæ geſta ſunt, veraciter audiamus.* Hæc verba ſunt hominis non ſibi uni jus omne ferendæ ſententiæ arrogantis, ſed prudentis, oculati, æquiſſimique judicis, qui ſuum, cauſâ incognitâ, temerè nolit conferre ſuffragium. Sed quid ſolvendis hujuſmodi argumentis ex ipſo Leone petitis tempus terimus? Non quærimus in hac præſenti cauſſa,

an Leo ſibi prærogativam illam vindicarit; ſed utrum de facto Eutyches appellarit, & utrùm ad ſolum Romanum Pontificem. Quod quidem ſi egiſſet (ut actum eſſe ab eo exiſtimavit S. Leo ex ejus callido mendacique libello) non eſſet quod miraremur, Eutychetem Romanam ſedem appellantem à Romano Pontifice ultrò eſſe ſuſceptum: præcipuè cùm de Nicæna fide agi videretur, cui tam Eutyches ipſe, quàm ejus accuſator, ſe indivulsè profitebatur inhærere: Romani enim Præſulis tanquam capitis Epiſcopalis coronæ, hæ ſunt præcipuæ partes, utè prima cathedra tanquam è ſpecula conſervationi canonum invigilet, fideique Catholicæ cuſtodem agat.

Verùm non Eutycheti vaferrimo impoſtori fidem habeamus; non Leoni ipſi, ſanctiſſimo licet viro, aurem accommodemus, ſedis videlicet ſuæ ſplendorem ac jura proſequenti. Audiamus Flavianum novæ Romæ Epiſcopum, Chriſtique Martyrem fortiſſimum, quem Orientalium de appellationibus animus ac conſuetudo, totaque Eutychis agendi ratio latere non potuerunt. Cenſuitne ille Concilii ſui de Eutyche ſententiam ad Leonem mittendam: neceſſumve eſſe, ut ſi ab eo comprobaretur, maneret, ſi reprobaretur, evaneſceret? Nihil certè tale apparet in utraque ejus Epiſtola: nihil ab eodem actum legitur, quod huic opinioni vel minimùm ſuffragetur. Scripſit quidem ad Leonem de damnato hæretico contumaci, Preſbyterioque illum eſſe nudatum nuntiavit, miſit inſuper ad eum ſeriem Actorum in Concilio Conſtantinopolitano. Sed quo fine, quo conſilio? An ut relationis neceſſariæ debitum perſolveret? hoc ex ejus verbis non elucet. Et quidem etſi hoc in majoribus cauſſis, qualis eſt cauſſa hæreſiarchæ novum errorem per Eccleſias ſpargentis, præſtari ſolitum eſſet ab Epiſcopis, neceſſe tamen non erat, cùm de aliquo ſeu Laico ſeu Clerico, non novæ hæreſis autore, ſed antiquæ jamque proſcriptæ propugnatore agebatur, qualis tunc exiſtimabatur Eutyches, & poſtmodùm etiam à Leone appellatus eſt. Fortè ſcripſit ad Leonem Flavianus, eique Acta adversùs Eutychen tranſmiſit, ut ab eo confirmationis robur acciperent? At de hoc ne apex quidem conſpicitur. Ipſum ergo audiamus ſuum exerentem conſilium: *Geſta*, inquit, *quæ dudum de eo* (Eutyche) *confecta ſunt, miſimus ad veſtram Beatitudinem, in quibus eum de talibus convictum, & à Preſbyterio & à Monaſterii adminiſtratione & à communione noſtra abjecimus: ut ſanctitas veſtra cognoſcens, quæ circa illum acta ſunt, omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem: ne neſcientes aliqui quid ille ſenſerit, & de quibus convictus, quaſi cum conſorte fidei, vel per literas, vel per aliquod aliud commercium agere inveniantur.* Res plana eſt, nec interprete indigens. Decretoriam quippe noverat Concilii Conſtantinopolitani, cui præfuerat, ſententiam, nec operosâ inquiſitione opus eſſe; cùm declarandum tantùm eſſet, homuncionem iſtum impia Apollinaris & Valentini dogmata & in Oecumenica jamdudum Synodo damnata renovantem, à communione Eccleſiæ & miniſterio eſſe ſegregatum.

Aliam adhuc cauſſam, imò & multiplicem in altera Epiſtola recenſet: quia nimirum Eutyches Epiſcopali cenſura iratior obſtinatiorque factus Conſtantinopolitanam perturbabat Eccleſiam, futurúmque prævidebat Flavianus, ut homo verſipellis, ad alias ſedes, præſertimque ad Romanam, brevi mendaces querelas deferret, Pontificumque aures occuparet (quod ab eo revera factum eſt) niſi maturè germana authenticaque rerum geſtarum narratione Eu-

IX. Ex Flaviani verbis veritas facti examinatur.

Epiſt. 2. Flavian. ad Leonem cap. 4. Tom. 1. pag. 501.

Concilii CP. primi Can. 1.

Epiſt. 1. Flaviani ad ſanctum Leonem. Tom. 1. p. 473.

tychis artes & fallacia prævenirentur. Accedebat huc quòd impius iſte Monachus jam per trivia & compita urbis regiæ famoſos libellos affigi curaverat: *Propoſitiones*, ut ſcribit Flavianus, *injuriarum publicè ponens & maledictionibus plenas*: quibus videlicet Concilii Conſtantinopolitani Patres, ſententiamque illorum tanquam injuſtam proſcindebat; quas querelas brevi non Orientales modò provincias, ſed etiam Occidentales eſſe pervaſuras certum habebat. Tertiò Imperatoriam majeſtatem Eutyches convenerat, eique *preces obtulerat arrogantia & petulantia plenas*; ex quibus, annitente ac promovente Chryſaphio, futurum erat, quemadmodum res ipſa docuit, ut Eutychis patrocinium ſuſciperet Theodoſius; apud quem cùm pro loci ſui dignitate ac virtutis merito plurimùm poſſe Leonem cenſeret Flavianus, eum pro communi fidei ac diſciplinæ cauſſa ſolicitandum eſſe exiſtimavit, ut pro virili ſua Imperatoris fidem ſuſtentaret, & ab Eutychis defenſione retraheret. Denique cùm rumor diſſeminaretur, Imperatorem de cogenda univerſali Synodo cogitare, in qua Eutychis negotium ad examen revocaretur, æquum erat ut Flavianus primariam ſedem & hujus conſilii certiorem faceret, & ſimul de occaſione Synodi, deque tota controverſia, quæ illìc diſcutienda erat, pleniùs inſtrueret, per ipſorum geſtorum exhibitionem; quæ, Romano Pontifice curante, ceteris etiam Occidentalis tractûs Epiſcopis innoteſcerent.

X. Quid Flavianus poſt receptas Leonis literas.

Jam verò monitus à Leone Flavianus, quid extremâ Epiſtolæ ſuæ parte reſponderit operæ pretium eſt contemplari. Intellexit ex ejus verbis ipſum, Eutychis appellatione cognitâ, novo ſeſe examini, judicioque accingere: quod omninò ſuperfluum cùm agnoſceret, hoc ipſum & perſuadere ſatagit Romano Pontifici. Monet ergo primùm, ne ſe hominis callidiſſimi technis ac fraudibus circumveniri ſinat. Tum innuit non minùs ardenti zelo adlaborandum eſſe Romano Pontifici, ut ſententia Orientalium Epiſcoporum plenum ſortiretur effectum, quàm ſi eam ipſe tuliſſet. Cùm enim Eccleſiæ, quæ una eſt, Epiſcopatus quoque ſit unus, qui uni quoque fidei ubiquè invigilet, omnium longè lateque poſitarum judicia Eccleſiarum ſua facere quemque Epiſcopum debere, probè intelligebat; ſi nimirum nihil contra Eccleſiaſticam regulam canoneſque receptos perpetratum eſt: *Fiducialiter*, inquit, *age, ſecundùm quod ſacerdotio competit, propriamque faciens communem cauſſam & ſanctarum Eccleſiarum diſciplinam*. Tertiò poſtulat ut damnationem Eutychis omnibus notam faciat ſuarum partium Sacerdotibus. Quartò, cùm ea regulariter & canonicè facta ſit, retractationi ſeu iterato examini locum non eſſe; cauſſamque egere non nova diſceptatione novoque judicio, ſed Pontificis ſolummodò apud Imperatorem ſolicitudine ac cohortatione: ne Eccleſiarum pax turbaretur, aut aliquod crearetur ab eo contra fidem præjudicium, ſi Eutychis patrocinium aulicorum quorumdam impulſu, incautus ſuſciperet. Verba Flaviani, ne quid falsò ſupponere credamus, hæc ſunt: *Simul*, inquit, *decernere damnationem adversùs eum regulariter factam, & per propria ſcripta dignare; confortare autem piiſſimi & Chriſto amantiſſimi noſtri Imperatoris fidem. Cauſſa enim eget ſolummodò veſtro ſolatio & defenſione, qua debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæreſis, quæ ſurrexit; & turbæ, quæ propter eum factæ ſunt, facillimè deſtruentur, Deo cooperante, per veſtras ſacratiſſimas literas*. Poſtulat ergo Flavianus Leonis non judicium, ſed *ſolatium*; non ſententiam, ſed *literas*; *defenſionem*, non confir-

Epiſt. 1. Flaviani cap. 3. pag. 474. Tomi 1.

mationem; propria ſcripta, non Synodalia decreta: quia intorto ſemel in Eutychem Anathemate per Epiſcopale judicium, finita cauſſa erat; niſi univerſale Concilium hujus cognitionem ad ſe vellet pertrahere, vel ad Occidentale ultrò deferretur: quod removendum in hac occaſione rectiſſimè cenſebat Conſtantinopolitanus Antiſtes: *Ne ubique*, inquit, *ſanctiſſimæ turbarentur Eccleſiæ*, propter unius inquieti ac ſeditioſi Monachi errorem ac malitiam.

De congreganda tamen hujuſmodi Synodo jam tum cogitabatur. Unde certiſſimè evincitur Orientales de Occidentalium ore tunc temporis non pependiſſe. Vel enim ante monitum conſultumque Leonem de Eutychis damnatione iſtud conſilii initum eſt: & ſic perſpicuum eſt ad ejus ſententiam revocatum non fuiſſe Flaviani judicium, cùm omiſſo illius tribunali, aliud ſuperius pararetur; vel poſt datas ad eum literas, receptumque ejus conſenſum, conceptum eſt univerſalis Synodi conſilium: quod evidentiùs adhuc oſtendit etiam poſt Leonis conſenſum neceſſariam Synodum exiſtimatam eſſe, ut priorum judiciorum ſententia recenſeretur, ac ſi opus eſſet reformaretur: vel denique decernendæ Synodo ex ſolius appellationis Eutychis libello, ſeu vero, ſeu mendaci, color quæſitus eſt: quod evincit certum apud Orientales fuiſſe Eutychis appellationem, non ad unum Romæ Epiſcopum eſſe devolutam, ſed ad ceteros quoque Patriarchas, eorumque Synodos in univerſale Concilium convocandas.

Ex conſenſu autem Leonis requiſito ne quis cavillandi anſam arripiat, nemo eſt qui neſciat à ſummo etiam Pontifice aliorum Epiſcoporum conſenſum requiri ſolitum fuiſſe ſimilibus in cauſſis; ſicuti ab ipſo Leone factum eſt poſt Epheſinum latrocinium, literis ob eam rationem in uniuerſum pene Orbem directis. Demùm lectorem monitum volo, verſionem prioris Epiſtolæ Flaviani ad ſanctum Leonem, parum accuratam videri: quam ſi ad Græcum textum, qui temporum injuriâ excidit, emendare licuiſſet, aliquid forſan clarius inveniſſemus, quod opinioni noſtræ ſuffragaretur. Ex hac tamen verſione quamvis ab Occidentali & Romano fortè viro facta, Lectori ſincero, nec nodum in ſcirpo quærenti, ad eruendam veritatem ſatis ſuperque lucis affulget.

XI. Leo ipſe congregandam Synodum primò cenſuit.

Quod autem ab eximiæ eruditionis viro ſuggeritur, lectis ſcilicet Conſtantinopolitanæ Synodi geſtis adversùs Eutychen, omnia ſic à ſancto Leone fuiſſe probata & confirmata, ut ab indicenda Synodo generali abſtineri debere cenſuerit tam ſanctus Flavianus, quàm ſanctus Leo, pace optimi viri dixerim, longiſſimè à vero abeſt. Removendum quidem exiſtimavit Flavianus Concilium, quod fieri divulgabatur, ut ſcribit ad Leonem: ſed quam ob cauſſam? An quia, ut jam laudato viro videtur, acceptâ Pontificis Romani confirmatione finita erat cauſſa? At tantùm abeſt, ut ſanctum Leonem approbantem aut confirmantem tunc haberet Flavianus, ut potiùs penè iratum experiretur, propterea quod Eutychen ſeveriori ſententiâ, ut putabat, perculerat, qui ſtatutis Nicænæ Synodi inhærere videbatur. Cùm enim hæc ſcribebat de Concilio Conſtantinopolitanus Antiſtes, geſtorum contra Eutychen exemplaria nondum acceperat ſanctus Leo, aut ſaltem nondum eſſe à ſe accepta & approbata vel reprobata reſcripſerat; ſed ſolæ Eutychis literæ ei fuerant redditæ: quibus perlectis conqueſtus eſt tam apud Theodoſium Imperatorem, quàm apud ipſum Flavianum, quod *Euſebii Epiſcopi accuſatoris libellus de objectionis evidentia nihil haberet: & cùm Preſ-*

Epiſt. 10. ad Flavianum & 11. ad Theodoſium Aug.

bytero hæreſeos crimen intenderet, quem tamen in eo ſenſum argueret, non evidenter expreſſit. Addit, *nondum ſe agnoſcere qua juſtitia à communione Eccleſiæ fuerit* Eutyches *ſeparatus; ſibi diſplicere, quòd ea, quæ in tanta cauſſa geſta fuerant, etiam tunc ſilentio deticeret:* Et demum hortatur, ut *quam pleniſſimè & lucide univerſa illi, quod ante facere debuit, indicare feſtinet.*

De confirmatione igitur geſtorum à ſe habitorum adversùs Eutychen, ne per ſomnium quidem cogitabat Flavianus, cùm de removendo Concilio, quod parabatur, ſermonem ad Leonem habebat. Hoc unum pro ſacerdotali ſolicitudine verebatur, ne evocatis ad Oecumenicam Synodum Epiſcopis, *ſanctiſſimæ ubique turbarentur Eccleſiæ*: ipſiſſima enim ejus verba ſunt in prima Epiſtolarum, quas ad Leonem ſcripſit. Et illam quidem minimè neceſſariam Synodum exiſtimabat; quia quicquid impii dogmatis Eutyches evomuerat, in antiquis hæreticis Apollinari, Valentino, & aliis jampridem damnatum fuerat atque proſcriptum præcedentium Conciliorum vel Epiſcoporum ſententiis; & ea etiam proferebat, quæ ſancti & univerſalis Concilii Epheſini ante paucos annos congregati doctrinæ adverſabantur, ac proinde ejuſdem anathemati ſententiæque obnoxium ſe faciebat: *Quæ pro nihilo ponens Eutyches*, inquit Flavianus, *arbitratur non ſe daturum pœnam præfinitam à ſancto illo & univerſali Concilio:* cui pœnæ declarandæ quid opus erat, ut univerſi Chriſtiani Orbis Epiſcopi ſuis ſedibus moverentur in Synodum coituri: *Facta enim ſemel Synodus abjecti cujuſlibet erroris cunctos ſequaces conſequenter involvit*, inquit Felix Papa: *Et hoc*, teſte Gelaſio Epiſtola 4. ad Fauſtum, *non ſolùm Præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici, ut quoſlibet, & quemlibet ſecundùm regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ à Catholica communione diſcernant. Acacius quippe* (de Eutyche idem dicito) *non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in eum nova ſcita prodirent; ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit.* Imò Eutyches amplius fecit, qui damnatum errorem non communione ſolummodò, ſed aſſertione defenſioneque ſuum fecit.

Felicis III. PP. Epiſt. 12. ad Zenon. Imp. ante med.

XII. Leo modò vult, modò non vult, Synodum congregari.

Epiſt. 32. ad Flavianum CP.

Epiſt. 33. ad Theodoſ. Aug.

Hæc erat genuina ratio, quæ Flaviani animum à cogenda Synodo deterrebat: cui planè annuit ſanctus Leo, cùm literis geſtiſque Flaviani acceptis, de qua re ageretur intellexit. In hæc enim verba ſtatim reſcripſit Epiſcopo Conſtantinopolitano: *Literas tuæ dilectionis accepi, cum geſtis, quæ apud vos de fidei quæſtione confecta ſunt. Et quia clementiſſimus Imperator pro Eccleſiæ pace ſolicitus Synodum voluit congregari, quamvis evidenter appareat* REM DE QUA AGITUR NEQUAQUAM SYNODALI INDIGERE TRACTATU: *Tamen Frater Chariſſime, ſubſecuturos eſſe ſignifico, quos in hac re placuit deſtinare.* Et in Epiſtola ſequenti, quæ eſt ad Theodoſium: *Cùm tam evidens*, inquit, *cauſſa ſit, ut rationabiliùs indicenda Synodo fuiſſet abſtinendum... quia non talis quæſtio orta eſt, de qua aut poſſit aut debeat dubitari.* Ita ſenſit Pontifex abſtinendum à celebranda Synodo, cùm totius negotii ſeriem benè perſpectam habuit. Superfluam enim Synodum arguit, ut liquidò apparet, non ex approbatione aut confirmatione Sedis Apoſtolicæ, ſed ex ejus inutilitate, ex cauſſæ quæ ventilanda erat certitudine, ex quæſtionis ipſius evidentiâ, quam in dubium revocare nefas ducebat. Quam perſuaſionem aliæ poſtmodùm auxerunt circumſtantiæ loci & temporis, quæ congregandæ Synodo præſcribebantur à Theodoſio Imperatore. Eam enim & extra Italiam indici cognovit, & intra tantas temporis anguſtias convocandam, ut pleriſque Occidentalium

lium partium Epiſcopis viam ad Concilium præcludi cerneret. Hæc mens Leonis poſt acceptam indictionis Synodi notitiam.

Sed antequam ea omnia nota eſſent Pontifici, & poſtquam etiam de rei totius ſerie à Flaviano inſtructus eſſet; non modò è rei Catholicæ utilitate Synodalem conventum eſſe exiſtimavit, ſed & pro eo impetrando ſupplices ad Imperatorem dedit literas: *Si pietas*, inquit, *veſtra ſuggeſtioni ac ſupplicationi noſtræ dignetur annuere, ut intra Italiam habere jubeatis Epiſcopale Concilium, citò (auxiliante Deo) poterunt omnia ſcandala, quæ in perturbationem totius Eccleſiæ ſunt commota, reſecari: ut per univerſum regnum veſtrum Catholicæ fidei integritate ſervata, & pacem Chriſtianam manere, & veſtram apud Deum creſcere gloriam gaudeamus.* Ex quibus & ex ſequentium aliquot Epiſtolarum verbis elucet Leonem perſuaſum tunc habuiſſe, maximam utilitatem allaturam eſſe Synodum, idque multiplices ob cauſſas. *Ep. 23. ad Theodoſium Aug.*

Primùm quidem ad veritatis ipſius manifeſtationem: eò quòd apud hæreſiarcham longè plus ponderis habiturus eſſet Oecumenicus Eccleſiæ conventus, quàm vel cujuſquam Pontificis, vel Synodi particularis autoritas: *Pietas*, inquit, *veſtra, quæ in honorem Dei religioſiſſimè Catholicam diligit veritatem apud Epheſum conſtituit Synodale judicium: Ut imperito ſeni ea, in qua nimis caligat*, VERITAS INNOTESCAT. *Ep. 26. ad Theodoſium Aug.*

2. Ut, ſi ad ſaniorem mentem redire vellet hæreticus, à majori Synodo gradui ſuo per indulgentiam Epiſcopalem reſtitueretur: *Ut, ſi reſipiſcens*, inquit, *qui deviaverat, pro venia ſupplicaret, ſacerdotalis ei benevolentia ſubveniret: Et, ſi per libellarem ſatisfactionem proprium damnaret errorem, communio ei ſui ordinis non negaretur.* Cautum quippe erat Canone 12. Antiocheni Concilii ab aliiſque, ut *ſi quis à proprio Epiſcopo Preſbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit: oportere ad majus Epiſcoporum converti Concilium, & quæ putaverint habere juſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorumque diſcuſſiones ac judicia præſtolentur.* Hæc omnia, quæ in Eutychen apprimè cadebant, in Conſtantinopolitano Oecumenico denuò fuerant ſancita. *Ibidem & ſeqq.*

3. Ut per diligentem inquiſitionem, quæ in Oecumenicis Conciliis major adhibetur, quàm in quibuſque aliis judiciis, os hæretici obſtrueretur, qui alioquin ſemper de circumventione ac ſubreptione adverſariorum conqueſturus erat, niſi cauſſa ejus generali ſacerdotum examini ſubjiceretur: *Clementiſſimus*, inquit, *Imperator pro benevolentia ac pietate animi ſui de ſtatu hujus, qui ante honorabilis videbatur*, DILIGENTIÙS *voluit judicari; atque ob hoc indicendum credidit Epiſcopale Concilium.* *Epiſt. 31. ad Julian. Conſ. cap. 12*

4. Ut pleno, abſoluto & irretractabili judicio tota res illa finiretur: *Piè ac religioſè*, inquit ad Synodum ipſam Epheſum convocatam ſcribens, *Chriſtianiſſimus Imperator haberi voluit Epiſcopale Concilium, ut* PLENIORE JUDICIO *omnis poſſit error aboleri.* Unde cùm ſanctus Leo de fidei cauſſa plurimùm ſolicitus, quem illa exitum tandem habuiſſet in Synodo, cuperet per Flaviani literas edoceri, enixiùs poſtulabat, ut eum *de totius cauſſæ abſolutione* certiorem faceret: ratus videlicet cauſſam non aliter decretoriè & irreformabiliter, ut ita dicam, abſolvendam eſſe, quàm pleniori & definitivo Synodi Oecumenicæ judicio. *Ep. 29. ad Epheſin. Syn. cap. 1.*

5. Quia per Concilii convocationem res in compendium mittebatur, tametſi operoſiùs aliquid eſſet ſexcentos Epiſcopos in unum tribunal coaleſcere,

quàm unius Epiſcopi aut provincialis Synodi judicium inſtrui. Experientia quippe docet vix ad alterius, quàm ad Concilii univerſalis edictum, hæreticos vel nutantes in fide conquieviſſe. Quamobrem tunc demùm poſſe ait Leo *omnia ſcandala, quæ in perturbationem totius Eccleſiæ ſunt commota, reſecari*, ſi Imperatoris pietas ejus ſuggeſtioni ac petitioni annuere dignata, haberi juberet Epiſcopale Concilium: hac viâ per univerſum Romanæ ditionis Imperium ſervandam eſſe Catholicæ fidei integritatem, cuſtodiendam eſſe Chriſtianam pacem, augendamque apud Deum omnipotentem Imperatoris gloriam. Hæc in Epiſtola 23. ad Theodoſium Auguſtum, cujus verba ſuperiùs retulimus, manifeſtè continentur.

Suprà Num. 12. pag. 577.

XIII.
Synodus Epheſina quo tempore indicta à Theodoſio.

Verùm dum hæc S. Leo in ancipiti poſitus meditatur, modò ad congregandam Synodum propenſior, modò ad removendam, Theodoſius Auguſtus eam apud Epheſum convocandam edixit, inſcio Rom. Pontifice. Id evidenter colligitur, tum ex Epiſtola prima ſancti Flaviani, in qua optat removeri Concilium, quod jam fideri divulgabatur; tum ex pluribus Epiſtolis S. Leonis Papæ, Actiſque Calchedonenſis Synodi. Illæ cuilibet obviæ ſunt; ex his autem ita comprobo. Literas dedit Leo ad Theodoſium Auguſtum, quibus eum ſuppliciter orat, ut Concilium Epiſcopale jubeat congregari: quæ literæ datæ reperiuntur octavo vel nono Kalendas Junias, ſeu 25. Maii die. At antequàm ad Imperatorem deferrentur, imò antequàm ſcriberentur, indicta jam erat ab Auguſto Synodus Epheſina, nimirum ante quintum Idus Aprilis, ſeu nonum hujus menſis diem. Nam in triginta Epiſcoporum conventu, qui poſt depoſitionem Eutychis habitus eſt Conſtantinopoli ſub Conſulatu Protogenis dicto die quinto Idus Aprilis ad recenſenda Conſtantinopolitanæ Synodi Acta, in hæc verba locutus eſt Meliphtongus Epiſcopus: *Poſtulamus ejus* Theodoſii *referri clementiæ . . . præcipuè quia univerſalem præcepit fieri Synodum, & neceſſe eſt majores cauſſas in illud reſervare Concilium, & vocati ſunt multi; & juſtum eſt, quæ à piiſſimo Principe præcepta ſunt, effectui mancipari.* Idem etiam confirmatur ex verbis Euſebii Dorylæi Epiſcopi: *Conjuro vos*, inquit, *per ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem futuro Concilio univerſali, ſecundùm ſanctionem Chriſtianicorum Principum, hoc negotium reſervari.*

Actio CP. poſt depoſitionem Eutychis.

XIV.
Acta Synodorum Orientalium an mitti ſolita in Occidentem.

Ex his quæ hactenus diximus ac probavimus, quædam vice ſynopſis breviter colligo. Ac primùm quidem non eam fuiſſe conſuetudinem Orientalium, ut Synodalia Geſta, quæ vel in Concilio Provinciæ à Metropolitano, vel in Diœceſana, ut nunc loquimur, Synodo ab Epiſcopo conficiebantur, in Occidentem examinanda mitterentur: ſed tunc tantummodò eſſe illùc tranſmiſſa, cùm vel particularis controverſia aut accuſatio in publicam fidei cauſſam evaſerat, vel cùm quis in Synodo damnatus ad ceteros Epiſcopos provocabat, vel cum hæreticis Imperatoris gratiâ abutentibus primariæ ſedis Epiſcopum, qui apud Principem ageret, conveniri, ejuſque ſolicitudinem adverſus pervicacium hæreticorum malas artes accendi par erat. Nihil igitur *contra antiquum Canonem & morem* agebat Flavianus, qui eo nomine arguitur à Chriſtiano Lupo, cum Synodi ſuæ Acta Romam non retulit; quandoquidem id nec Canonis autoritas, nec conſuetudo, nec exemplum poſtulabat. Quis enim, ut ex ſolis Calchedonenſis Concilii Actis exempla proferam, quis credat Romam eſſe directa Acta Synodorum Antiochenæ & Berythenſis, non multo ante Conſtantinopo-

Chriſtianus Lupus tom. 1. Schol. & Not. in Can. Conc. ubi de Epheſino Latrocinio.

litanam habitarum in cauſſa Ibæ? Quis alterius Antiochenæ in cauſſa Athanaſii Parrenſis? Quis ſexcentarum aliarum geſta ad Occidentales partes delata ad illud uſque tempus dixerit? At potius contra morem egiſſet Flavianus, ſi de illis mittendis cogitaſſet, antequàm Eutychis pervicacia, conteſtatoriorum libellorum publicatio, literæ ad Leonem miſſæ, Imperatoriæ poteſtatis metus, Concilii à Theodoſio convocandi rumor vel indictio, & alia ejuſmodi neceſſitatem Flaviano impoſuiſſent primariam ſedem de cauſſa jam communi facta inſtruendi.

2. Colligo Eutychen, ſi appellavit Leonem Pontificem, è duobus his unum perſuaſum habuiſſe: vel ſuam appellationem locum non eſſe habituram; quandoquidem eodem tempore, quo ſcribebat ad Leonem, ſcripſit & ad Dioſcorum, Synodumque poſtulavit in Oriente: vel ad eum ſenſum reducendam eſſe & accipiendam, qui Conſtantini Monachi verbis exprimitur: ut ſcilicet alios Metropolitanos & Exarchas comprehenderet, ne dum excluderet.

3. Quòd Imperator ipſe, cùm Synodum congregari juſſit, vel ad appellationem Leoni ab Eutyche delatam animum advertit, quam ignotam habere non potuiſſet; vel de ea prorſus non cogitavit: ſi primum; eodem igitur modo eam intellexit, quo ab Eutychete ipſo intellectam eſſe docuimus, ut ceteros majores Metropolitas ſedeſque admitteret: ſi poſtremum; non igitur putavit appellationi Eutychis deferendum; vel ſaltem ad ſupremum ſtatim Eccleſiæ tribunal cauſſam ejuſdem eſſe deferendam exiſtimavit, ne in longum res protraheretur.

4. Animadverto cùm Auguſtus congregandæ Synodi conſilium iniit, eum de conſulendis Occidentalibus nullatenus cogitaſſe; ſed poſtmodùm invitaſſe ſuis Leonem literis, ut Synodo præſentiam ſuam exhiberet. De qua re nulla mota eſt à Leone apud Imperatorem querela.

Reliqua, quæ forenſis ille Theologus hoc de argumento diſſeruit, aliis excutienda dimittimus; quoniam non tam aliena refutare ex profeſſo eſt animus, quàm Leonis noſtri ſcriptis, ſi quando opus eſt, lucem afferre.

XV. De quatuor libellis ab Eutyche oblatis.

Quoniam tamen ex mentione libelli ab Eutyche oblati magnum argumentum trahunt, aliqua adjiciam, ex quibus illuſtrentur ſancti Leonis Epiſtolæ, quas tractamus, totaque cauſſa Eutychiana. Nimirum quadruplex mihi diſtinguendum videtur libellorum genus, quos Eutyches à ſuo Epiſcopo damnatus vel obtulit, vel obtuliſſe ſe mentitus eſt. Primus *appellatorius libellus* fuit, de quo diximus. Secundus *conteſtatorius*, de quo ſanctus Leo Epiſtolâ 19. ad Flavianum capit. 1. Scilicet poſt appellationem interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo à quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, quas literas dimiſſorias ſive Apoſtolos appellant... ſi autem id non accipiat, CONTESTETUR. Ita habetur Dig. l. XLIX. tit. vj. de libellis dimiſſoriis. Cùm igitur à ſe appellatum eſſe perſuadere vellet Eutyches, appellationis libellum porrectum à ſe, nec ſuſceptum profeſſus eſt publicè affixis Conſtantinopoli per compita libellis, &, ut ſcribit Liberatus, *poſuit Edicta apud Conſtantinopolim, & injuſtitiam ſe fuiſſe paſſ..m, populum* CONTESTATUS EST. *Parte. 1. Ephеſ. Syn. Act. 3.*

Tertius libellus fuit querimoniæ: *Ad ſedem enim Apoſtolicam per libellum doloris ſui querimoniam miſit*, inquit Leo noſter Epiſt. 21. ad Theodoſium

Auguſtum. Libellus porrò querelæ ſeu querimoniæ rectè ac propriè oblatus dicitur à Preſbytero adversùs Epiſcopum ſeu Patrem ſuum: *De Paternis enim injuriis conquerentem filium*, aiunt juriſconſulti, *audiri juſtum eſt & uſitatum; eum ipſum accuſantem vix quiſquam ferat.* Sic igitur veteres temperarunt iſtud, ut neque molliorem appellationem, quàm pro judicii gravitate, neque acerbiorem, quàm parentum pietas ipſa poſtulat, accommodarent.

Quartum libellum, ſupplicem videlicet, obtulit Eutyches, adversùs Flaviani ſententiam; imò plures, quos videre eſt Act. 1. Calchedonenſis Concilii.

Quatuor hujuſmodi libelli imprimis diſtinguendi ſunt, ne cujusque vis & energia alteri tribuatur, unde & totum hoc negotium conſequenter obſcuretur. Fuit igitur I. libellus *appellatorius* ad Concilium. II *Conteſtatorius* ad CP. populum. III *Querimonialis* ſeu querelæ ad S. Leonem. IIII Libellus *ſupplex* ad Imperatorem. Primus commentitius erat, nec revera datus; alii tres verè oblati. Quorum omnium libellorum mentionem facit S. Flavianus in Epiſtola 1. ad S. Leonem.

DISSERTATIO OCTAVA
DE CAUSSA FLAVIANI
EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI
IN PSEUDO-SYNODO EPHESINA
DAMNATI ATQUE DEPOSITI.

Ad Epiſtolas XXXIX. & XL. ſancti Leonis ad Theodoſium Imperatorem.

I. Libellum Flaviani recuſationis potiùs fuiſſe, quàm appellationis.

APPELLATIONUM, quæ ad Sedem Apoſtolicam delatæ dicuntur primis Eccleſiæ ſæculis, omnium celeberrima ea eſt, quæ data eſt à Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo poſt latam adversùm ſe à Dioſcoro ſententiam. Non enim tunc, inquiunt, à provinciali vel Diœceſana Synodo; ſed ab ea, quæ œcumenicæ Synodi nomine gaudebat, ex omnibus videlicet Epiſcopis collecta, & cui tres præcipui Eccleſiæ Primates & Patriarchæ, Occidentalis per legatos, Orientales per ſe ipſi, intererant.

De hujuſmodi igitur appellatione, quæ Epiſtolæ 39. & 40. præcipua eſt ac unica ferè materies, paucis ſaltem diſſerendi neceſſitatem ſuſceptum indicit conſilium, etſi prolixiorem tractationem argumentum à doctioribus jampridem ventilatum non exigat.

Notandum imprimis nunquam à ſancto Leone ſcriptum eſſe ſedem ſuam à Flaviano eſſe appellatam, ſed generatim dici *appellationem interpoſitam*, ut in hujus Epiſtolæ capite 3. loquitur, & quòd legati ipſius *Fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit.*

II. Iohannes David, lib. de Iudiciis Canon. Epiſcop. cap. vi. art. 3. parag. 2.

Concinunt Leoni Epheſinæ Synodi Acta Græca in Oecumenica Calchedonenſi relecta, in quibus aliud nihil à Flaviano dictum refertur, quàm iſtud: *Recuſo te*: παραιτοῦμαί σε & ab Hilaro Leonis legato: *contradicitur*, κοντραδίκιτουρ. Sive enim veram appellationem intellexerit Flavianus, ut ſcriptor novellus operosè contendit adversùs Marcam, ſive recuſationem, quod affirmant alii & ipſe David tandem fatetur, perinde eſt: hoc unum aſſero Leonis mentionem à Flaviano vel appellante vel recuſante factam non fuiſſe. Quamquam, ut de recuſatione Flaviani à Petro Marca aſſerta verbum dicam, miror tantâ pervicaciâ propugnari hoc loco à Davide conſuetas judiciorum Canonicorum formulas, cùm omnia contra jus faſque à Dioſcoro præſumta cognoſcantur, nec Epheſino Latrocinio accommodari ullo modo poſſent ſolitæ judiciorum conſuetudines ac formulæ. Eſto enim recuſationi non ſit locus ſecundùm

juris ordinem, niſi ante latam ſententiam; nec appellationi, niſi poſt prolatum judicium: optimè id quidem, cùm vel legitimus judex meritò in ſuſpicionem venit, vel ab incompetente judicium adornatur. At nihil tale in Epheſino latrocinio reperias. Initio enim Synodus legitimè congregata juſſu Principis, aſſenſuque Pontificis, qui etiam per Legatos intererat, recuſari ac repudiari nullatenus potuit. Reſtat igitur, ut tunc primùm potuerint recuſari Dioſcorus ejuſque Synodus, cùm ille omnia per vim ſceluſque ſibi vindicans, & omnem judiciorum formam ſubvertens, ex Epiſcopo viſus eſt in prædonem & ſicarium evadere, & Synodum priùs legitimam convertere in latrocinium. Tunc enim non tam appellationi, quæ legitimum ac competentem judicem ſupponit, quàm recuſationi ac proteſtationi locus erat contra Conventum, quem *nulla ratio*, ut loquitur S. Leo, *Synodum vocari ſinit.*

Enimverò Recuſationis & Appellationis latum eſt in pluribus diſcrimen; quorum hoc unum eſt, quod recuſatio ſententiam in irritum mittit tanquam ab incompetenti judice latam; appellatio verò ſuſpendit ſolummodò ſententiæ effectum, tanquam injuſtè à judice, licet idoneo, profectam; donec à ſuperiori ad examen revocetur. Porrò toties tamque aſſeveranter Epheſinum judicium Synodi nomine indignum clamat Leo noſter, etiam ante iteratam cognitionem, ut ſatis ſignificet magis recuſationi, quàm appellationi locum fuiſſe. Ecqui enim Synodus illa vocari queat, ubi omnia prædatoriè acta ſunt? *Vbi*, ſicut conqueritur Leo, *hi qui collecti ſunt, de fide & errantibus non ſecundùm conſuetudinem protulerunt: ubi primates Synodi nec reſiſtentibus ſibi, nec conſentientibus pepercerunt: ubi non omnes, qui convenerant, interfuiſſe cognovimus: ubi alios rejectos, alios didicimus intromiſſos, qui pro unius Dioſcori arbitrio impiis ſubſcriptionibus captivas manus dederunt: ubi in omnes ſævitum eſt Eccleſias:* ubi ſcripta Apoſtolicæ ſedis Epiſcoporum auribus publicari non ſunt permiſſa: ubi ejuſdem legatis ſuus locus non eſt conceſſus: ubi, ſicut Patres Calchedonenſes queruntur, *violentia facta eſt, vis cum plagis, minabatur damnatio, minæ exilii tendebantur, milites cum fuſtibus & gladiis inſtabant? ubi gladii & fuſtes, qualis Synodus eſt?* Hinc vides quàm merito jure clamavit Flavianus: παραιτοῦμαί σε à *Recuſo te.* Quia tamen Epiſcoporum ferè omnium conſenſus ac ſubſcriptio nonnullam Synodi imaginem impio conventui conciliabant, Imperatoriſque ac poteſtatum interveniebat autoritas, Flaviano viſum eſt, cum poſtmodum appellationis libellum Apoſtolicæ ſedis legatis tradidit, hanc appellationis vocem uſurpare, ut ex jure appellationis novæ Synodo locus daretur.

Ep. 39. cap. 1.
Ep. 75. cap. 2.
Ep. 39. cap. 1.
Ep. 40. cap. 1.
Calched. Syn. part. 2. act. 1.

II.
Flavianus Leonis non meminit in libello appellationis.
Ep. 39. & 40. cap. 3.

Appellans autem Flavianus, Leonis, ut dixi nomen non interpoſuit: in quo ipſum etiam Leonem ſuffragatorem habemus. Cùm enim de hac appellatione ac de iterando Concilio ſæpiùs agat in Epiſtolis poſt Epheſinum conventum ſcriptis, nunquam tamen ſedem ſuam ait appellatam: quod Pontifex ſedis ſuæ jurium ſtudioſiſſimus nunquam omiſiſſet, ſi ita fuiſſet; ſed appellationem ſimpliciter interjectam aſſerit: *Cui*, inquit, *ſacramento veræ divinitatis & veræ humanitatis in Chriſto, quia impiè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes; ut, quia & noſtri fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones, ita aut repellat aut miti-*

get, ne aliquid ultrà ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum: convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis, quorum ſi qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, ſalutaribus remediis in integrum revocentur; ipſique, quorum eſt cauſſa durior, ſi conſiliis melioribus acquieſcant, ab Eccleſiæ unitate non excidant. Quàm autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt Sacerdotibus conſtituta, quæque ſubter annexa ſunt. Lego hic reclamaſſe Legatos, lego interpoſitam appellationem, lego etiam Legatis datum appellationis libellum: at verò ad quem appellatum ſit, prorſus non lego. Imò, inquit Johannes David, ex his ipſis verbis perſpicuum eſt Romanum Pontificem eſſe appellatum. Omnis enim appellatio neceſſe eſt ut alicui judici deferatur: cùm igitur Flavianus libellum appellationis Legatis dedit, eam ob cauſſam dedit, quod in eis juriſdictionem agnoſceret, quæ recipiendæ appellationis poteſtatem faceret: jus porrò iſtud privatis hominibus competere non potuit; unde neceſſe eſt ut tanquam Papæ Legatis libellum hujuſmodi tradiderit: quia Pontificem pro idoneo appellationis diſcutiendæ judice agnovit. Miror homini verſandis litibus ac procurandis dedito, ita juriſdicendi normam & uſum latere, ut ignoret quod nemo neſcit, qui forum à limine ſalutavit. Quis enim unquam vel ſomniavit libellum appellationis ei ad quem appellatur, vel ejus Vicariis tradendum eſſe? Imò ſecundùm juris Romani formam eidem traditur à quo appellatum eſt, qui litigatori decernat Apoſtolos, id eſt, literas dimiſſorias, quæ ſic dicunt: *Notum ſit vobis R. appellaſſe à ſententia mea & ideò dimitto eum à judicio meo & ad veſtrum dirigo:* ut ff. De lib. dimiſſ. l. 1. Ita Paulus Apoſtolus cùm Cæſarem appellaſſet à præſide Feſto, non alteri quàm eidem præſidi appellationis vocem direxit, nec ab altero recepta appellatio aut appellans dimiſſus ad Cæſarem: *Tunc Feſtus cum Concilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti? Ad Cæſarem ibis.* Et poſtea: *Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.* Jam verò Flavianus à Dioſcoro ejuſque infauſta Synodo appellans, ad aliud Concilium, cuinam ſuum tradidiſſet libellum, niſi Legatis Romanis? Primum quia Dioſcorus omnia per vim & impotentiam agens nullam juris formam ſervari permiſiſſet. Deinde quia omnes ferè Synodi præſules captivas manus Dioſcoro dederant. Tertio quia Occidentales maximè Epiſcopos appellabat Flavianus, ut & Theodoritus, ac proinde neceſſe erat, ut eorum Patriarchæ ac omnium primati innoteſceret Flaviani appellatio. Denique ad univerſale totius Eccleſiæ Concilium provocanti, quis potiùs adeundus eſt appellationis libello, quàm is, qui & Eccleſiæ totius apex ſummus, & in fidei cauſſa univerſalis velut procurator eſt, cui incumbit convocandæ Oecumenicæ Synodi præcipua ſolicitudo ac cura; cui denique jus primæ ſententiæ primique loci competit in Conciliis. Hæ ſunt veræ rationes, quæ Flavianum moverunt, ut appellationis vel recuſationis libellum in manus Legatorum deponeret, quos ad hunc effectum neceſſe non erat ut juriſdictionem propriam vel Pontificis nomine haberent: ſed ſufficiebat, ut Concilii pars eſſent & interpoſitæ appellationis teſtes idonei.

Act. 25. 10.

V. 12.

V. 25.

III.
Non neceſſe eſt ei dari libellum ad quē appellatur.

Ad id verò, quod decernit ſcriptor ille, eſſe neceſſe, ut omnis appellatio ad aliquem judicem provocet: ita eſt, ſi is verborum Davidis ſenſus; quoties appellatur, ad aliquem appellari. Sed duo animadvertenda ſunt, ne cui

fucum faciant hæc verba: Primum, malè ab eo duos confundi, ſcilicet eum qui libellum appellationis recipit, & eum cujus eſt de appellatione judicare, quos longo intervallo diſtare oſtendimus: cùm is potiùs reciperet libellum à cujus ſententia appellabatur. Deinde notandum, quod etſi ad aliquem ſemper appelletur, non tamen neceſſariò requiritur, ut ejus nomen vel vivâ voce, vel ſcripto explicetur: ſolennia enim appellationis aliud nihil exigunt, niſi ut mox latâ ſententiâ, judice adhuc pro tribunali ſedente, litigans vivâ voce dicat: APPELLO: Et cùm ex intervallo per libellum appellatorium appellatur, ſufficit dicere, quis, à quo, & à qua ſententia appellet, etiamſi appellati judicis nomen aut Magiſtratum non exprimatur.

Evaneſcit igitur fucus ille, quem ex verbis S. Leonis facere tentavit David. Nec ſolùm pro ipſo non pugnant Leonis ea verba, quæ aliena interpretatione torquere voluit, ſed ipſum Pontificis de ſede ſua ſilentium ſenſui, quem eidem affingere ſategit, prorsùs repugnat. Ut demus enim negativum argumentum non ſemper roboris plurimùm habere; hoc tamen loco vim habet maximam: cùm certum ſit Pontificem non ita cauſſæ propriæ oblitum eſſe, ut appellationem, quam expreſſis verbis ad ſedem Romanam Conſtantinopolitanus Antiſtes detuliſſet, ipſe premeret ſilentio, prærogativamque ultrò delatam reſpuere videretur.

IV. Ex verbis Epiſtolæ 40. S. Leonis appellatio Synodum ſpectat.

Ex deſcriptis porrò Epiſtolæ 40. verbis aliud nobis validiſſimum adeſt argumentum, quo à Flaviano Synodum appellatam eſſe conſtat, ac deinde Leonem quatenus Synodi caput. Cùm enim ex appellatione illius Epiſcopi, congregandæ Synodi Oecumenicæ neceſſitatem arceſſat, ſole clarius eſt appellatam eſſe Synodum, nec alterius autoritatem pulſatam eſſe appellationis libello, ut de Latrocinii Epheſini ſententia judicium ferret: *Quam autem*, inquit, *poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur.* Si enim ad unicum ex Occidentalibus Epiſcopum cum Provinciali vel Diœceſana Synodo provocatum eſt, quidni ſolus cum ſuis comprovincialibus judicium adornat? Ut quid omnium Eccleſiarum Sacerdotes è ſuis ſedibus dimoventur, ſi unius judicio poſſit cauſſa finiri? Cur *neceſſariò* poſtulata Synodus Oecumenica, quando non Oecumenica Synodus appellata eſt. Si ſedes primaria libello adita eſt, ſedi ſuæ Pontifex litigantes ſiſtat, rem diſcutiat, Coepiſcoporum ſententiam poſtulet, judicium decernat; & cauſſa finita eſt. Sed ideò *neceſſariò* poſtulari generalem Synodum *poſt appellationem interpoſitam* cenſuit Leo, quia illam à Flaviano poſtulatam eſſe ex ipſius libello atque ex conſuetudine Eccleſiaſtica intellexit: nec ſuæ providentiæ judicioque exiſtimavit eſſe permiſſum, an Synodo cogendæ ſuperſederetur, an inſtaretur; ſed ex neceſſitate & ex officii ſui debito eſſe duxit pro ea impetranda etiam *cum gemitibus & lacrymis*, ut ipſe ait, *& genibus provolutum deprecari*, ut ſcribit Liberatus. Ita Innocentius Papa I. depoſito S. Johanne Chryſoſtomo, *Oecumenicam Synodum*, ait Sozomenus lib. 8. cap. 26. *convocare ſtuduit*: ſcribenſque ad clericos Conſtantinopolitanos, ſic habet: *Sed quodnam remedium hiſce rebus in præſenti afferemus? Neceſſaria erit Synodalis cognitio: quam etiam multò jam antea congregandam diximus. Ea quippe ſola eſt, quæ hujuſmodi procellarum impetus retundere poteſt. Quam quidem donec conſequamur, expedit medelam calamitatis hujus committere voluntati magni Dei ac Chriſti ejus Domini noſtri.* Et poſteà: *Ac nos quidem multùm deliberamus, quonam modo Synodus*

Liberatus Diac. Brev. cap. 12.

Oecumenica congregari poſſit: per quam divina voluntate turbulenti iſti motus conſopiri poſſint.

Idem ſibi onus incumbere intellexit, ut diximus, S. Leo: ſenſère & reliqui Occidentalium partium Antiſtites, qui audito appellationis nuntio, cauſſam hanc ut ſibi omnibus communem & cuique propriam amplexi ſunt, ſuppliceſque Imperatorem per Leonis literas adierunt, ut Synodum generalem congregari juberet, in qua diſcuſſo iterùm Eutychis dogmate, Flavianique ac Dioſcori cauſſis cognitis, ſententiam ferrent finem huic negotio impoſituram: *Omnes*, inquit Leo, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes: ut, quia & noſtri fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari; convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſcopis.* Votum quidem ſuum Leoni ſignificare nondum potuerant omnes Occidentales Epiſcopi; ſed Pontifex ut omnium caput ac lingua, omnium mentem Theodoſio explicat, omnium jus apud eumdem proſequitur ac urget, nullatenus dubitans quin omnes appellationem ad ſe delatam apud ſe vellent, congregatâ Synodo, diſcuti: neque hoc ſibi ſumens, ut Synodum ſuo unius nomine poſtularet; ne jus omnibus commune, proprium ſibi facere ac reſervare ſoli videretur. Notandum porrò diligenter ex illis Leonis noſtri verbis Occidentales omnes Epiſcopos & Eccleſias, non eo ſolum nomine Synodum ſupplices poſtulare, quod fidei cauſſa omnibus communis periclitaretur, vel aliam ob rationem, ſed ob id maximè: *Quia & legati ſedis Apoſtolicæ reclamarant, & eiſdem appellationis libellum dederat Flavianus.* Jus enim inde ſuum arceſſunt, Leone teſte, Occidentales Epiſcopi omnes, nec aliam proferunt hoc loco rationem.

Ep. 40. cap. 3.

V. Legatos ſedis Apoſtolicæ omnium Occidentalium nomine interfuiſſe Synodo, omniumque perſonam geſſiſſe.

Ex quo conſequi neceſſariò mihi videntur duo maximi momenti: alterum quidem, quod ſuperius diſcuſſimus, non ad unum Pontificem aliquem, ſed ad omnes Occidentis ſaltem Epiſcopos devolutam eſſe Flaviani appellationem: alterum legatos ſedis Apoſtolicæ, non Romani ſolummodò Pontificis nomine Epheſinæ Synodo ſecundæ interfuiſſe, nec aliàs intereſſe conſueviſſe Oecumenicis Conciliis in Oriente congregatis, ſed & omnium totius Occidentis Epiſcoporum vice, quorum procurationem gerebant, cùm per ſe intereſſe iidem non poterant. Hoc enim ſolenne erat Romano Epiſcopo, ut cùm primùm Synodus univerſalis indicta erat, omnes ſui Patriarchatus Epiſcopos ea de re admoneret, cogeretque ipſe Romæ Synodum, ad quam invitati Occidentales confluerent: ut in commune de negotio illic tractando differerent, deligerentque legatos abſentium vicem impleturos. Nimirum qui ex illa Romana Synodo Legati mittebantur, non ſolius Pontificis Legati erant, nec ab ipſo ſolo mitti dicebantur, ſed ab univerſa Synodo miſſi erant, ejuſdem agebant vicem; tametſi Legatorum ſedis Apoſtolicæ nomen ſemper retinerent: quia Occidentalium omnium Coryphæus erat Pontifex. Hoc clariſſimum evadit ex tertia Synodo Oecumenica Epheſina; ubi Cyrillus Legatorum Apoſtolicæ ſedis ſententiam reſumens, ſic loquitur: *Depoſuerunt enim ſupplentes locum ſedis Apoſtolicæ totiuſque Synodi ſanctiſſimorum Deoque dilectiſſimorum Occidentalium Epiſcoporum.* Et in relatione miſſa ad Imperatorem: *Piiſſimus*, inquit, *magnæ veſtræ Romæ Archiepiſcopus, & univerſa Occidentalis Synodus, per ſanctiſſimos Epiſcopos, quos ad nos ipſa miſit &c.* Idem manifeſtum

Parte 2. Epheſ. Syn. Act. 3.

eſt ex Concilii ſexti Actis, ubi Epiſcopi Portuenſis, Paternenſis & Rhegitanus locum tenere dicuntur Concilii antiquæ Romæ; in quo centum & viginti Epiſcopi convenerant. Hinc ſæpe ſæpiùs cùm Pontifex noſter Legatos ex Synodo mittit, non ſuo tantummodò, ſed & Concilii nomine ſcribit in hunc modum: *Leo & ſancta Synodus, quæ Romæ convenit &c.* Si quando autem vel bellorum tumultus, vel publicæ calamitates, vel temporis anguſtiæ Synodum ex omnibus ſuis Diœceſibus convocare Pontificem non ſinebant, tunc vel unaquæque Diœceſis ſuum cogebat Concilium, ex quo Legati ad Romanam Synodum miſſi ſententiam Epiſcoporum illius Diœceſeos ferrent, quæ demum communibus totius Patriarchatus Legatis ad Oecumenicam Synodum profecturis tradebatur: iidemque Legati à ſede Apoſtolica ceterarum principe, ubi Concilium convenerat, & ad cujus Epiſcopum omnes Occidentales per Legatos vel literas velut ad κορυφαῖον, ut à Baſilio vocatur, confluxerant, nomen Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſortiebantur. Ita Leo noſter indicta Synodo Calchedonenſi, miſit in Gallias, ut Diœceſis Gallicanæ ſuffragium ex Synodo Romam miſſum, per Legatos Apoſtolicæ ſedis ad Oecumenicam Synodum deferretur. Teſtem habemus Leonem ipſum in Epiſtola, quam Gallicanis Epiſcopis reſcripſit poſt acceptas eorum literas: *Optaſſemus quidem*, inquit, *fraternitatis veſtræ literas eo tempore, quo promiſeratis accipere: ut profecturis ad Orientem fratribus noſtris, quos ad ſanctam Synodum vice noſtra pro Catholicæ fidei defenſione direximus, etiam veſtræ ſententiæ profeſſio jungeretur.* Cùm denique tam arctus Oecumenicæ Synodo congregandæ terminus præfixus erat, ut nec aliarum Diœceſeon ſuffragia expectare, vel ad eas ne literas quidem mittere ſineret, tunc coacto Concilio vel ex Diœceſi Urbis, vel ex iis Epiſcopis, qui tum in urbe morabantur, Legati mittebantur, qui totius Patriarchatûs Occidentalis procurationem à Patriarcha ejuſque Diœceſana vel Provinciali Synodo ſuſcipiebant gerebantque, & perſonam Occidentalium omnium in Oecumenica ſuſtinebant.

Ep. 77. ad Epiſc. Galliarum cap. 1.

Ita factum eſt à Leone, poſtquam de indicta Epheſina Synodo ſecunda ex Oriente nuncium accepit. *Imperator* enim, ut habet Pontifex, *cupiens quàm celerrimè turbata componi, Epiſcopali Concilio, quod Epheſi vult haberi, nimium breve & anguſtum tempus indixit, diem Calendarum Auguſtarum præſtituendo Conventui: cum major pars reliqui ſit temporis abſumenda, ut profectio Sacerdotum, qui negotio ſufficiant, valeat ordinari.* Rebus, inquam, ita diſpoſitis, aliud nihil reſtabat, niſi ut Pontifex de Occidentalium ſuorum fide ſecurus, eos dirigeret in Orientem, qui omnium cauſſam agerent, ſcriberetque proculdubio de omnibus, quod de Gallicanis ſcriptum à ſe fuiſſe ad Calchedonenſem Synodum ipſe narrat in reſcripto ad Galliæ Epiſcopos: *Meritò*, inquit, *nos cognoſcimus fratribus & Coepiſcopis noſtris Orientalibus intimaſſe quod ſecundùm Evangelicam Apoſtolicamque traditionem de Incarnatione Domini noſtri* JESU CHRISTI *una eſſet omnium noſtrûm & indiſcreta confeſſio, &c.*

Ep. 27. ad Pulcheriam cap. 4.

Ep. 77. ad Galliarum Epiſc. c. 2.

Inde manifeſtum eſt, quàm malè ſibi providerit Johannes David, cùm ex eo quod Legatis traditus dicebatur appellationis libellus, ad Leonem unum provocatum eſſe à Flaviano aſſeruit: ſi quidem ex dictis patet non ſolius Pontificis perſonam geſſiſſe Legatos, ſed omnium Occidentalium: ac proinde ad eos omnes delatam eſſe appellationem, quorum nomine intererant Synodo. Ac conſequenter jure merito Synodum omnes Occidentalium par-

tium Epiſcopos poſtulaſſe, teſte S. Leone, ac ejus neceſſitatem ex Legatorum reclamatione & Flaviani appellatorio libello eiſdem oblato, arguiſſe.

At verò, inquit ſcriptor ille, S. Leo Nicænorum, id eſt, hoc loco Sardicenſium canonum autoritatem profert, ut ex appellatione Flaviani poſtulationis ſuæ æquitatem aſſerat. Nullam porrò appellationem commemorant Sardicenſes canones præter eam, quæ Romanum Epiſcopum unicè ſpectat: quare vel Synodi decretis malè & extra cauſſam abutitur S. Leo, inquit ille; vel appellationem Flaviani ſibi ſenſit eſſe devolutam.

VI. Ex Sardicenſibus canonibus à Leone laudatis malè arguit J. David.

Prævaricari dixerim, qui tam infirmis fulcimentis cauſſam ſuſtentat, tamque contrariis ſibi argumentis. Ita enim obſcura ſunt apud pleroſque decreta illa Nicææ habita, quæ à S. Leone laudantur, ut nihil obſcurius. Nihil quippe tale legitur inter Nicænos canones: & ad Sardicenſes confugere cogitur David, quos ſub Nicænorum nomine citatos à Leone divinat, ut à multis ante ipſum divinatum eſt. Verum hoc non inviti concedimus, Sardicenſes canones alieno hic nomine veſtitos adductos eſſe à Leone, ut neceſſitatem Concilii Oecumenici argueret: jam abſurdiſſimum eſſe contendo, quod inde conſequi vult David, nimirum nemini tunc notum non fuiſſe, Flaviani appellatione Apoſtolicæ tantummodo ſedis tribunal pulſatum eſſe, cùm de ſolis hujuſmodi appellationibus decernant canones Sardicenſes. Hanc enim argumentandi rationem nemo eſt qui non Leone indignam exiſtimet:

Si de ſolis appellationibus ad Romanum Pontificem ſtatutum eſt aliquid Sardicenſibus canonibus, neceſſe eſt ut congregetur Synodus Oecumenica, quæ de appellatione Flaviani judicet.

Atqui de ſolis appellationibus ad Romanum Pontificem ſtatuunt Sardicenſes canones.

Ergo neceſſe eſt ut Oecumenica Synodus de Flaviani appellatione judicatura convocetur.

Vides, mi David, quàm ſit abſurda illa major propoſitio, cui tamen inniti neceſſe eſt argumentationem tuam: rectiùs enim hoc in gratiam ſedis ſuæ elicere Leo videretur: De ſolis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam agunt Sardicenſes: Ergo autoritate Sardicenſium canonum ſola ſedes Apoſtolica de appellatione Flaviani judicare debet. At iſtud non elicit S. Leo, ſed potiùs ex Sardicenſium canonum decreto congregandum eſſe Concilium, in quo appellatio diſcuteretur. Ut verò rectè procedat argumentatio Leonis, unum ſupponendum eſt, quod à Davidis mente alieniſſimum, quodque maximi eſt momenti: nimirum Pontifici perſuaſum fuiſſe, quod cum Sardicenſis Synodus Epiſcopis appellandi ad ſedem Apoſtolicam ſeu ad Epiſcopum Romanum poteſtatem fecit, non ad Epiſcopum ſolitariè ſumtum, ſed ad eum ſuarum Diœceſeon Epiſcopis ſeptum deferri voluit appellationem, nec aliter hanc dijudicandam cenſuit, quàm ab omnibus Occidentalibus Epiſcopis ſub Patriarcha ſuo congregatis, *convenientibus utique*, ut expreſſis verbis hoc loco habet Leo, *Orientalium Provinciarum Epiſcopis*. Tunc enim vitioſum non erit Pontificis ratiocinium, ita Auguſtum urgentis; ſed potiùs dialecticæ canonibus omni ex parte congruet. Quod ut demonſtretur, S. Leonis Enthymema in ſyllogiſmum reſolvi debet; ex quo quid ipſe in mente habuerit, quidque neceſſariò ſupplendum ſit, nemo ſole meridiano clarius non videat.

Tale eſt igitur Pontificis Enthymema ex Epiſtolis 39. & 40.

Tribunal illud, ad quod appellandum cenſuit Sardicenſis Synodus, poſt appellationem Flaviani interpoſitam neceſſariò poſtulandum eſt.

Igitur Concilii Oecumenici tribunal ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo convenientibus ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis, poſt interpoſitam Flaviani appellationem neceſſariò poſtulandum eſt.

Hujus enthymematis minorem ſuppleri neceſſe eſt, ut in ſyllogiſmum perfectum evadat: quem ſubjicimus.

Tribunal illud ad quod appellandum cenſuit Sardicenſis Synodus, poſt appellationem Flaviani interpoſitam neceſſariò poſtulandum eſt.

Atqui Synodus Sardicenſis ad Concilii Oecumenici tribunal, ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo congregati, convenientibus ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis appellari cenſuit.

Ergo Concilii Oecumenici tribunal ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo, convenientibus utique ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis, poſt appellationem Flaviani interpoſitam, neceſſario poſtulandum eſt.

VII. Ex dictis eruitur nova canonum Sardicenſiũ explicatio.

Porrò non hoc tantummodò habemus ex Leonis mente ac ratiocinio, quod in præſenti probatum volebamus; ſcilicet nec ad ſolum Pontificem appellationis libellum datum eſſe à Flaviano, nec id ſibi Leonem ipſum ſumſiſſe, ut ſolus poſt appellationem judicaret: ſed egregiam præterea ac ſingularem Sardicenſium canonum interpretationem accipimus ab ipſo Pontifice Romano traditam, talique Pontifice, quo neque doctior quiſquam, neque jurium ſedis ſuæ ſtudioſior, Romanam unquam rexit Eccleſiam. Ipſo, inquam, Leone interprete docemur, quid per Epiſcopum Romanum fieri deberet cum ad ipſum appellabatur, & quo ſenſu ad ipſum appellari conceſſere canones illi: *Ipſi enim ſunt canones*, inquit Gelaſius Papa, *qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluere deferri.* Ut res faciliùs intelligatur, lectoris oculis ſubjiciendi ſunt canones Sardicenſes.

Gelaſius PP. Ep. 4. ad Fauſtum Mag.

Canon III. *Quod ſi aliquis adjudicatus fuerit in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam cauſſam habere, ut iterum Concilium renovetur; ſi vobis placet, ſancti Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his, qui cauſſam examinarunt, Iulio Romano Epiſcopo: & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det iudices: ſi autem probaverit talem cauſſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit confirmata erunt: ſi hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.*

Canon IV. *Gaudentius Epiſcopus dixit: Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negocium in Vrbe Roma, alter Epiſcopus in eius Cathedra poſt appellationem eius, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur; niſi cauſſa fuerit in iudicio Epiſcopi Romani determinata.*

Canon VII. *Oſius Epiſcopus dixit: Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & iudicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum deiecerint; ſi appellaverit, qui deiectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi iuſtum putaverit, ut renovetur iudicium, (al. examen) ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis*

definiant. Quòdſi is, qui rogat cauſſam ſuam iterùm audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi quid velit & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes eius autoritatem à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo iudicaverit.

Obſervandum porrò Concilium iſtud convocatum in gratiam ſancti Athanaſii, Marcelli, Aſclepæ & aliorum Epiſcoporum, quos calumniis jampridem vexabant Arriani: quod vel inde manifeſtum eſt, quod ad Julium tunc Romæ Epiſcopum literæ decernuntur, non aliam ob cauſſam, quàm ut Athanaſii negotium ad ſe pertinere intelligeret vi iſtorum Canonum.

2. Conſilium Epiſcoporum Orthodoxorum, qui illuc convenerant, iſtud imprimis fuiſſe, ut cauſſam S. Athanaſii ejuſque ſociorum in Occidentem pertraherent: tum quia plerique Orientales, penes quos ſumma rerum erat, ipſeque Imperator, Athanaſium angue pejus oderant, ejuſque perniciei toti adlaborabant: tum quia maxima pars Sardicenſium præſulum Occidentalium erant Eccleſiarum, eorumque præſertim Coryphæus Oſius Cordubenſis, totius Synodi ingenium & lingua.

3. Canones illos in gratiam Athanaſii conditos, ad ipſius etiam mentem, & velut ex præjudicio, quod ipſe Romam petens creaverat, eſſe conſtitutos. Septimo enim circiter ante Sardicenſe Concilium anno illuc ſe Athanaſius contulerat, poſtquàm Euſebiani ad Julium Papam Legatos miſiſſent, qui ejus autoritatem, Occidentaliſque Concilii tribunal adversùs Athanaſium compellerent. Et reverà Concilium Occidentale Romæ menſe Junio an. 341. convocandum velut ex utriuſque partis compromiſſo indictum eſt ac poſteà celebratum.

His conſideratis Sardicenſes Patres in trium illorum Canonum primo ſupponunt Epiſcopum à proprio provinciæ ſuæ Concilio ſententiam excepiſſe; ſed eundem injuriam ſibi factam eſſe exiſtimantem poſtulare, *ut Concilium renovetur.* Oſius, quem & diuturnus rerum Eccleſiaſticarum uſus, & Arianorum importunæ tergiverſationes docuerant ſæpiſſimè accidere, ut ſine ulla ratione ac pro hæreticorum vafritie Epiſcopi ſedibus ſuis moverentur in Concilium congregandi, cenſuit optimum fore, ſi alicui à Concilio daretur facultas dijudicandi utrum & quando appellationi locus eſſe deberet; ne judicia Eccleſiaſtica paterent magis nebulonum quorumdam artibus ac proterviæ, quàm ſecularia. Habes enim Codicis libro ſeptimo Titulum LXV. QUORUM APPELLATIONES NON RECIPIUNTUR: *Et ceſſat appellatio,* ut Gloſſator habet, *quandoque ideò quia neceſſaria non eſt: quandoque ideò, quia non mereatur appellator audiri:* quod toto Titulo citato explicatur. Quem potiùs hoc munere decoraſſet Synodus, quàm Pontificem Romanum, communem omnium Patrem, & in quo ſancti Petri Apoſtoli memoria honoranda erat? Synodus enim Provincialis ſuſpecta erat damnato, vicinarum provinciarum Epiſcopis eam ob cauſſam congregari è re Eccleſiaſtica non erat: hoc igitur oneris Romano datum, cui nec operoſâ inquiſitione, aut totius negotii accuratâ diſcuſſione ad id opus erat; ſed ſummatim tantum vel ex literis priorum judicum cognoſcere: ſicut ſeculari judici facile eſt ſtatim decernere, quorum appellationes recipere permittant aut vetent juris civilis leges.

Porrò *ſi probaverit talem cauſſam eſſe ut non refricentur ea quæ acta ſunt*; ſuum ſtat provinciali ſententiæ robur integrum: *ſi judicaverit renovandum eſſe judicium*, decernit renovandum, ſcribitque *Epiſcopis, qui in finitima & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant*. Mittit etiam, ſi ita voluerit, Preſbyterum è ſuo latere, qui Epiſcopis judicaturis ſuffragium ſuum jungat autoritate, ac nomine ejus à quo mittitur.

Hæc habentur in Canone ſeptimo: ubi non plurimùm intereſt, an quæ duobus illis Canonibus efferuntur, de reviſione ſeu retractatione ſimplici prioris judicii, an de vera appellatione intelligi debeat: cùm illud omne ita autoritate Concilii ſtatuatur, ut in poteſtate litigantis maneat tribunal illud adire. Certè in duobus illis Canonibus appellationis vox non occurrit, niſi ſemel tantùm: *ſi appellaverit & confugerit ad Romanum Epiſcopum*; cujus loco in Synodo Africana, ubi refertur Canon 7. & in Græca verſione legimus: *ſi appellaſſe videatur*. ex quo videntur præſules iſtud appellationis veræ nomine non eſſe dignatos, quod his aliis verbis ſæpiùs exprimunt: *Renovare examen, renovare judicium, refricare quæ acta ſunt, confugere ad Epiſcopum Romanum, cauſſam iterùm audiri*. Quamobrem cùm ait: *Si appellaverit*, non addit, *ad Romanum Epiſcopum*; ſed ſubauditum vult potiùs: *aliud judicium*, ſubjicit verò ſtatim: *Et confugerit ad Romanum Epiſcopum*: ut nimirum aliud judicium impetret ſecundum Synodi decretum.

An verò ad poſteriùs iſtud judicium judices de novo dati cum prioribus convenire deberent ſecundùm mentem Canonis? affirmat Marca; negat David: & ex ipſis Canonis verbis obſcurum mihi & incertum videtur. Quamquam omninò inſolens videretur, ut uni provinciæ in alteram jus daretur, hujuſque ſententiam, eâdem neglectâ provincia, ad examen illa revocaret. Viam Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac conſuetudini magis congruentem inierant paucis ante annis Antiocheni Patres, quamquam & Catholicæ doctrinæ & ſancto Athanaſio infenſi, cùm Canone 14. ſtatuerunt, ut ad judicium de Epiſcopo habendum, diſſidentibus comprovincialibus Epiſcopis, vicinæ provinciæ Epiſcopi advocarentur, *ut per eos ſimul & per comprovinciales Epiſcopos, quod juſtum viſum fuerit, approbetur*.

VIII. Non inverſum eſſe ordinem Canonum Sardicenſium: ex quo eorum ſenſus aperitur.

Quod ordinem trium illorum Sardicenſium Canonum ſpectat, conjectura eſt Petri Marcæ à Johanne Davide laudata, nativum non eſſe eum, qui nunc in omnibus excuſis manuſcriptiſque codicibus conſpicitur; nimirum ſeptimum Canonem jungendum eſſe tertio & quarto; immò contendit ſolus David quarto eſſe præponendum. Conjectationem iſtam vel ſoli Codices Romanæ Eccleſiæ, ſeu Dionyſianus, ſeu noſter Dionyſiano antiquior, funditus evertunt. Quis enim credat Innocentii Papæ I. temporibus, id eſt, quinquaginta & quinque annis poſt Sardicenſem Synodum, tantam perturbationem in ordinem Canonum invectam, aut inemendata exemplaria Romam tranſmiſſa, vel ab Oſio in Occidentem ſecum adportata? Quis putet ita in omnes codices irrepſiſſe errorem, ut quotquot ex omnibus mundi partibus videri huc uſque contigit, eâ ordinis inverſione laboraverint; nullus genuinam Canonum ſeriem repræſentet? Audaciorem igitur nemo eſt qui non pronunciet conjecturam, quam nec ulla neceſſitas poſtulat, nec probabilem facit ulla ratio idonea, nec ullus codex non reprobat. Quod enim illorum trium Canonum ea-

dem eſt materies ; quod præſertim tertius & ſeptimus unum idemque definiunt, arguit potiùs interjecto tempore editos eſſe, quàm unâ ſerie ac unâ manu conditos : quia ſi eodem tempore, eademque occaſione definitum eſſet quicquid utroque continetur, in unum eumdemque Canonem conjectum eſſet. Duo porrò ideò facti ſunt : quia poſt aliqua alia in Synodo ventilata, venit in mentem Epiſcopi alicujus priora decreta revolventis, hæc tertii Canonis de Romano Epiſcopo verba, *det Iudices*, contractiora eſſe, nec formam judicii, de quo agebatur, ſatis aperire : hinc poſtulavit ille Canonem explicari, conditioneſque judicii de novo ordinandi diſtinctiùs exprimi : quod & obtinuit, condito eum in finem ſeptimo Canone.

At contra argutatur David ex his Canonis quarti verbis : *Addendum, ſi placet, huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſtis ; ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit*, &c. Ex his, inquit, verbis evidenter ſequitur, Canonem, qui quarto huic præibat, aliquid ſtatuiſſe circa depoſitionem Epiſcopi. De hac tamen nihil prorſus in tertio Canone ; ſolus ſeptimus eam expreſsè attingit : igitur ſeptimus Canon quarto debet præmitti. Nugæ, nugæ : in nullo enim trium Canonum quicquam de depoſitione decernitur ; ſed eam omnes ſupponunt. Hoc ceteris ampliùs habet Canon tertius, quod omnes omnino Epiſcoporum complectitur cauſſas, in quibus qui cauſsâ cecidiſſet, de altero judicio appellando vellet cogitare : quas inter dubium non eſt primum eam locum tenere, in qua depoſitionis pœna illata eſſet Epiſcopo. Id probè intellexit Gaudentius ſignificari primis Canonis verbis: *Quod ſi aliquis adjudicatus fuerit Epiſcopus* IN ALIQUA CAUSSA : Hoc eſt, in qualibet cauſſa : unde poſtulavit, ut in depoſitionis cauſſa, quæ una illarum & quidem major erat, id decerneretur (quod in aliis locum non habebat) ne dum appellationem ſuam apud Apoſtolicam ſedem proſequitur depoſitus Epiſcopus, alius ei ſuperordinetur, donec an appellationi locus dandus, an priori ſtandum judicio, decernat ex mandato Synodi Romanus Pontifex, reſque demum tota novo judicio determinetur.

Confirmato ſemel antiquo ac genuino Canonum iſtorum ordine, pro quo novum Johannes David non alio animo ſuppoſuit, quàm ut novellam ſuam contortamque illorum interpretationem utcunque fulciret ; jam per ſe ruit ædificatio hæc, cujus dimotum eſt fundamentum. Duo ſunt autem, quæ inde conſequi manifeſtum eſt. Unum non genuinam eſſe interpretationem, quæ defendi non poſſit, niſi inverſo Canonum ordine, contra omnium Codicum excuſorum & MSS. fidem ; contra Latinorum Græcorumque ſcriptorum omnium, qui Canones iſtos vel ediderunt, vel interpretationibus ac ſuis commentariis illuſtrarunt, judicium ; contra antiquiſſimum Eccleſiæ Romanæ, cujus partes maximè aguntur, teſtimonium ex utroque codice erumpens.

IX. Duo ex ordine legitimo Canonum confirmato conſequuntur.

Alterum inde conſectaneum eſt ; mentem Concilii Sardicenſis non tam ex contractioribus obſcurioribuſque Canonis tertii & quarti verbis, quàm ex fuſiori clariorique definitione ſeptimi eſſe inveſtigandam. Poſteriores enim cogitationes prioribus derogant, & ex poſterioribus decretis priorum accipienda interpretatio eſt : niſi communibus juris legibus, communique ipſi ſenſui nuntium velis remittere. Si igitur, quod contendit David, minus tribuitur Pontifici Romano in tertio Canone, quàm in ſeptimo, minus etiam in ſeptimo quàm in quarto : cùm ſeptimus ultimo loco ſit conditus, ex eo pe-

tenda eſt procul dubio priorum intelligentia, & ad hujus ſeptimi ſenſum reducendus aliorum ſenſus. Nec temerè quis, his conſideratis, putaverit, Epiſcopos Orientales, qui Synodo intererant, animadvertentes verba hæc tertii Canonis, *det iudices*, quæ nihil de loco, formaque judicii præſcribunt, latiſſimum jus creare Pontifici, prævidenteſque fore aliquando, ut vi hujus decreti cauſſæ Orientis in Occidentem traherentur, ac pro unius arbitrio Pontificis terminarentur, ſeſe commoverunt, petieruntque ut certi limites ponerentur conceſſo privilegio, nec extra ſuas provincias judicarentur. Augebat ſuſpicionem Orientalium, quod Gaudentius, quem unum ex Occidentalibus fuiſſe & nomen & loquela indicant, dum Canone quarto de addendis ad ſuperiorem differit, ſic interpretatus eſt verba Canonis, ut horum loco: *Si putat ſe bonam habere cauſſam, ut iterum Concilium renovetur:* Hæc alia ſuppoſuerit: *Si proclamaverit agendum ſibi negotium in Vrbe Roma*: & pro his: *Renovetur & det iudices*; iſta: *Cauſſam in iudicio Romani Epiſcopi determinari:* quâ interpretatione mirum in modum ampliabatur ſuperiùs decretum. Quamobrem reclamantibus Epiſcopis ſatisfactum puto per ſeptimi Canonis conditionem, quo & tertius explicatus eſt ac temperatus, & ſuſpicio ex affectata Gaudentii interpretatione nata, ab animis Orientalium obliterata eſt.

Confirmatur ex modo, quo tres iſti Canones concepti ſunt: tertius enim & ſeptimus omnino Canonis & decreti formam habent. Hoc tertii clauſula indicat: *Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit; Placet.* Septimi ſimiliter initium autoritatem præ ſe fert Synodi decernentis ore ſui Præſidis Oſii: *Oſius Epiſcopus dixit: Placuit.* Quartus verò propoſitionem ſolummodò continet Epiſcopi unius, Gaudentii ſcilicet, qui Synodo non præſidebat, & timidè proponit ex proprio ingenio rem à Synodo examinandam: *Addendum*, SI PLACET, *huic ſententiæ:* nec reſponſum eſt à Synodo: *Placet:* Adde, nihil ab eo directè propoſitum de judicio renovando vel judicii formâ; ſed tantummodò de non ſuperordinando Epiſcopo in locum appellantis: quod vel ex titulo utrique Codici inſerto intelligitur, qui ſic ſe habet in noſtro veteri: *Vt appellanti non ſuperordinetur Epiſcopus.* Et apud Dionyſium exiguum: *ut nullus accuſati ſedem uſurpet Epiſcopi.* Ex quibus manifeſtum eſt, non ex iſto quarto Canone jus recipiendarum appellationum ſibi vindicaſſe antiquiores Romanæ Eccleſiæ proceres, qui codicis autores fuerunt, ſed ſolummodò ex tertio & ſeptimo. Illius titulus in noſtro talis eſt: *De appellatione ad Epiſcopum Romanum:* hujus verò talis: *De retractanda cauſſa appellantis in Synodo provinciali.* Ac demum certum evadit uni ſeptimo inhærendum, qui ad tertii & quarti explicationem conditus videtur, cùm uterque, aliquot allocutionibus interpoſitis, ad examen eſt revocatus inſtantiâ Epiſcoporum.

Ad hunc igitur reſpexiſſe noſtrum Leonem putaverim, atque ex eo per conſequentiam Synodum in Occidente poſtulaſſe, ad quam & Orientales convolarent. Cùm enim Canon facultatem faciat Epiſcopo Romano decernendi Synodum ex finitima & propinqua provincia, in qua renovetur examen cauſſæ Epiſcopi à ſententia propriæ provinciæ appellantis: ſi ab univerſali Orientalium provinciarum Synodo appellaretur, ſequitur ut univerſalem alteram in Occidente, ad quam & concurrant Orientales, poſtulare poſſit Romanus Pontifex: qualem revera poſtulavit Leo, ut ex ſuperioribus conſtat.

X.
An ex quarto

Si porrò ex quarto etiam Canone jus ſuum aſſeruiſſe Pontifices Romanos, & illum

illum Leonem pariter ob oculos habuiſſe contenderis; nolim ego contentioſè nimis contraire. At ſi appellationem in eo commemoratam ad ſolum velis ſpectare Pontificem, quod aſſerere videtur David, hoc & Sardicenſium Præſulum & ſancti Leonis menti contrarium exiſtimamus. Sardicenſes enim hoc unum aiunt: *Si Epiſcopus depoſitus proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma*, cauſſam *in iudicio Epiſcopi Romani* eſſe determinandam. Quid ſit verò *iudicium Epiſcopi Romani*, patet ex ipſis canonibus, de quibus agitur, ubi *iudicium renovari* & *Concilium renovari* pro uno & eodem accipiuntur. Et verò ſi judicium pro ſententia acciperetur, non fuiſſet dicendum *in iudicio*, ſed tantùm *iudicio*. Conſtat igitur Concilium Romani Epiſcopi hic intelligendum. At quale Concilium, inveſtigandum nobis eſt. Canone arguerit S. Leo.

Multiplex Concilium Romano ſubeſt Pontifici, ſicut multiplicem in ſe uno habet adminiſtrationis Eccleſiaſticæ gradum. Eſt enim ſimul Urbis Epiſcopus, Romanæ provinciæ Metropolita, ſuburbicariarum Diœceſeων Primas, Occidentalis tractûs Patriarcha, in tota denique Eccleſia caput & apex. Ut Epiſcopus, Synodum habet parœcialem, ſeu, ut nunc loquimur, Diœceſanam; ut Metropolita, provincialem; ut primas, Synodum Diœceſeων plurimarum; ut Patriarcha, Pattiarchale totius Occidentis; ut in Eccleſia caput & primas, Oecumenicum. Cùm intra Parœciam ſeu Diœceſim propriam ad eum appellatur à ſententia judicis inferioris, ad ejus appellatur Synodum parœcialem ſeu ad eum Cleri ſui conſilio ſeptum; cùm ex provincia, ad provincialem; cùm ex Diœceſibus ſuburbicariis, ad Diœceſanam; cùm ex tractu Occidentali, ad Occidentalem; cùm ex aliis Eccleſiæ partibus, ad Oecumenicam & univerſalem; niſi ex libera appellantium optione ac libello aliud ſignificetur. Ad hanc, ni fallor, normam Sardicenſis Canonis ſenſus eruendus eſt; ac eadem ratione de Flaviani appellatione judicandum.

Et certè quiſquis æquitatis leges ac humani ingenii indolem, ſepoſitis omnibus præjudiciis, conſuluerit, nunquam adducetur ut credat Epiſcopum totius jam ſuæ provinciæ ſententiâ condemnatum, deinde in altera adhuc vicinæ provinciæ Synodo, quod vult David, eidem ſententiæ ſubjectum, idque autoritate Pontificis Romani per legatum è latere miſſum præſentis ac ſubſcribentis, eidem uni Pontifici cauſſam ſuam committere voluiſſe. Quàm igitur ſatius eſt exiſtimare litigantem eum Epiſcopum poſt tentatum provinciæ ſuæ tribunal, Pontificiſque opem exploratam, de majori Synodo appellanda cogitaſſe, qualis eſt vel Occidentalis vel Oecumenica; juſque illius Synodi appellandæ Epiſcopis conceſſum eſſe à Sardicenſi Synodo: quæ Pontificem Romanum nominavit, ut illius caput ac primatem, cui nimirum debebat velut Synodi procuratori libellus appellationis tradi, & ex hujus primatûs jure, & ex neceſſitate, Synodo videlicet, cui daretur, nondum congregata.

Sed quid conjecturis agimus, qui Pontificem ipſum Leonem Canonis Sardicenſis & appellationis Flaviani habemus interpretem? Cum enim ex ſubjecto Epiſtolæ ſuæ Canone Sardicenſi *generalem ex toto Orbe Synodum intra Italiam*, id eſt Synodum Occidentalem, *ad quam conveniant Orientalium provinciarum Epiſcopi poſt Flaviani appellationem neceſſariò poſtulari* ac celebrari debere ſignificet: cùm præterea in eo Canone nihil aliud ea de re habeamus, quàm *Cauſſam Epiſcopi, qui proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma*, XI. Leo & Imperator Valentinianus explicationi noſtræ ſubſcribunt.

in indicio, hoc eſt, Concilio *Epiſcopi Romani eſſe determinandam*: ſequitur abſque dubio judicium ſeu Concilium iſtud Romani Epiſcopi aliud non eſſe, Leone ipſo teſte, quàm Oecumenicum ex toto Orbe, ſeu generalem Synodum intra Italiam, ad quam utique Orientalium provinciarum Epiſcopi conveniant. Ita honorabatur ſancti Petri Apoſtoli memoria, cùm poſt Orientalem Synodum, cui non interfuerat Romanus Pontifex, aliud judicium adornari in Occidente permittebatur, cui ipſe præeſſet, quod per ipſum prioris Synodi ſententiam ad incudem revocaret, & cujus judicium ex ore Pontificis prodiret: poſt quæ uſurpari poſſet, quod Leo in Epiſtola ad Theodoritum ſcripſit in hunc modum: *Solis iuſtitiæ iubar denſis per Orientem nebulis impeditum, purè ab Occidente reſplenduit; ubi culmen ſuum in Apoſtolis & Doctoribus principaliter collocavit.*

Epiſt. 93. ad Theodoritum. c. 2.

Sententiæ noſtræ clarè ſuccinunt literæ Valentiniani & Auguſtarum, quas ex ſancti Leonis ſuggeſtione dictatas, ad ejus mentem & conſilium ſcriptas eſſe non dubito. Porrò poſtquam ille dixit quod *ſecundùm ſolennitatem Conciliorum* (Sardicenſe intelligit) *Conſtantinopolitanus Epiſcopus Romanum per libellos appellavit*: ut notum faceret non appellatum eſſe per Flavianum ad Romanum Epiſcopum ſolitariè ſumtum, ſed ad omnes potiùs Occidentis Epiſcopos ſub Patriarcha ſuo congregandos, convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſcopis, ut ſuperiùs expoſuimus; conſequenter & ad Concilii Sardicenſis mentem Leoniſque interpretationem poſtulat; *ut prædictus ſacerdos* (Leo) *congregatis ex omni Orbe etiam reliquis ſacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio ſubmoto, à principio omnem cauſſam, quæ vertitur, ſolicita probatione cognoſcens, ſententiam ferat, quam fides & ratio veræ divinitatis expoſtulat.* Eadem ratione Licinia Auguſta poſtulat *ut cauſſa fidei & Chriſtianæ religionis, quæ mota eſt, in partibus Italiæ congregato Concilio ex integro perquiratur.* Eodem denique ſenſu Concilium iſtud, quod *congregatis ex omni Orbe reliquis ſacerdotibus intra Italiam haberi* vult Valentinianus, quòd & generalem ex toto Orbe Synodum Leo nuncupat, Placidia Auguſta vocat *Concilium Apoſtolicæ ſedis*, ad quod poſtulat, *ut judicium tranſmittatur*: Synodi Nicænæ ſeu Sardicenſis mentionem injiciens, ut ex ejus autoritate cogendam neceſſariò Synodum ſuadeat: & appellationem pariter Flaviani commemorans, cui judicium, quod appellaverat, debebatur ex ejuſdem Synodi decreto. Appellationis porrò Flaviani libellum diſtinctiſſimè pronuntiat miſſum eſſe *ad Apoſtolicam ſedem, & ad omnes Epiſcopos harum partium*, hoc eſt, Occidentalium. Ex quibus certiſſimum evadit Concilium Occidentalium omnium Epiſcoporum, eſſe Concilium ſedis Apoſtolicæ, ex quo convenientibus Orientalium partium Epiſcopis, fit Oecumenicum ac Generale; idem denique eſſe ad quod appellaverat Flavianus, cùm ad ſedem Apoſtolicam provocavit.

Pag. 197.

Videretur certè ab his, quæ diximus, non multùm recedere David, cum ſcribit uno eodemque libello utrumque, Pontificem & Concilium, appellatum eſſe: Concilio quippe Pontificem ineſſe & viciſſim Pontifici Concilium; nunquam ad unum appellari, quin & ad alterum provocetur, neminemque unquam crediciſſe Romanum Pontificem ſolum & abſque Synodo ſua de appellationibus ad ſedem ſuam interjectis judicare poſſe.

Pag. 198.

XI. Contradicit ſibi autor novellus.

Sed ludit profectò illuditque ſcriptor ille, cùm quid doli verbis iſtis contineatur, ſtatim aperiat ſequentibus lineis: ubi ex tot Epiſcopis Occidentali-

bus & Orientalibus, quibus in Synodum coactis præſidet Pontifex, ſolum hunc judicem cauſſæ neceſſarium eſſe pronuntiat: alios porrò Synodo intereſſe velut pro communi cauſſa ſolicitos, & qui litigantes interventu ſuo apud judicem ſint adjuturi: non tanquam judices ex quorum ſuffragio ac ſententia lis terminanda ſit.

Il n'eſt pas malaiſé, inquit Johannes David, *de diſcerner à qui Flavien envoya ſon acte d'appel, comme eſtant le Iuge neceſſaire de cette cauſe, & comme ayant droit de recevoir cet appel; & ceux auſquels il l'adreſſa, comme intereſſez dans cette cauſe commune, & comme devant eſtre ſes mediateurs.* David en la page 298.

Quod quàm ſacroſancto Epiſcoporum ordini injurioſum ſit, quamque contumelioſum ſacris Oecumenicarum Synodorum conventibus, nemo rebus Eccleſiaſticis vel leviter tinctus non videt; nemo ſacræ Hierarchiæ ſtudioſus ſine ſtomacho legit. Sed & quàm Leoni hoc ipſo loco contrarium, qui Synodum generalem poſtulari debere aſſerit, non ex utilitate ſolùm, ſed ex neceſſitate; non ex indulgentia, ſed ipſo jure; non ex diſpenſatione arbitrioque Pontificis, ſed ex ſanctorum Patrum autoritate Conciliorumque regulis; non denique ad pompam & ſplendorem, ſed ut periclitanti fidei ejuſque defenſoribus oppreſſis ſuccurreretur: *Quam autem*, inquit, *poſt appellationem interpoſitam hoc* NECESSARIÒ *poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, &c.*

Rurſus abſurdum eſt omninò, quod ſcribit autor citatus, pag. 294. *Magnam ſcilicet Synodum Calchedonenſem non aliam ob cauſſam convocatam eſſe, quàm ut de appellatione Flaviani cognoſceretur.* Si enim neceſſarii judices non ſunt alii Epiſcopi Synodo præſentes, & ſolus Romanus Pontifex neceſſarius eſt cauſſæ cognitor, ſummæ imprudentiæ (ne quid ampliùs dicam) reus erit ſanctus Leo, qui cum lacrymis & gemitibus ſupplicat, ut ſacerdotes ex toto orbe convocentur, Eccleſiis non ſine gravi Chriſtianæ rei damno relictis: cum unus Pontifex propriâ poſſit autoritate cauſſam abſolvere, propter quam ſolam Concilium congregatur. Denique quis mentem Davidis poſſit aſſequi? Aut quis potiùs non miretur hominem ſibi ipſum contraria ſcribentem: cùm pluribus locis neceſſarium judicet Epiſcopos in Synodum coaleſcere, ut appellatio ad Romanam ſedem delata diſcutiatur, & negotium terminetur, nec Canonicum eſſe judicium, quod extra Synodum de appellante Epiſcopo fuerit prolatum: aliis verò in locis, imò toto ferè libro in hoc unum nitatur, ut totum hujuſmodi negotium ex Pontificis nutu & arbitrio pendere aſſerat; ceteroſque Epiſcopos Synodi ſpectatores agere, & ut cauſſam, quæ communis eſt omnium, obſequiis ſuis ſolummodò ac precibus promoveant.

Pag. 3.8.

Pag. 298.

DISSERTATIO NONA DE CAUSSA DOMNI ANTIOCHENI EPISCOPI, EJUSQUE DAMNATIONE; DEQUE MAXIMI SUCCESSORIS EJUS ORDINATIONE.

Ubi Epiſtolæ ſancti Leonis, Conciliique Calchedonenſis Acta illuſtrantur, & Actio de Domno his Actis inſerta, commentitia eſſe demonſtratur.

Ad Epiſtolas S. Leonis LX. LXXVIII. & LXXX.

I. Cur Maximi ordinatio confirmata, nec reprobata Dōni depoſitio.

MAXIMUM Antiochenum Epiſcopum, qui ſubſtitutus eſt in locum DOMNI per Epheſini Latrocinii proceres, confirmatum fuiſſe ab Oecumenica Synodo mirantur plurimi, cauſſamque operoſiùs inveſtigare conantur. Hanc unam ferè omnes Catholici ſcriptores, qui iſtam verſarunt quæſtionem, afferunt: ideò Maximum, etſi à ſuſpectis hominibus electum, conſecratum à Conſtantinopolitano Epiſcopo *contra Canonicam regulam*, Domnoque adhuc in vivis agenti ſuperordinatum, ideò tamen receptum eſſe à Synodo, quia à ſancto Leone in Epiſcopatu confirmatus fuerat. Quamobrem autem inter multos Epiſcopos, qui à Pſeudoſynodo Epheſina dejecti è ſuis ſedibus per ſummum nefas fuerant, Domnus unus ſuæ reſtitutus non ſit, omnibus aliis redintegratis, non minor difficultas eſt. Omnia enim Epheſini Latrocinii Acta in irritum miſſa ſunt ab Occidentalibus Epiſcopis, etiam ante Calchedonenſem Synodum, ſæpiuſque conteſtatus eſt Leo Papa Imperatorem, ut omnia in eo ſtatu eſſe juberet, in quo erant ante infauſtam Synodum, donec omnia per Oecumenicum Concilium reformarentur. Conſequens erat ut depoſitio Domni, & Maximi ordinatio irritæ eſſent, ſuumque ille reciperet locum. Hoc tamen ideò prohibuiſſe Leonem aiunt: *Quoniam*, inquit Baronius, *cauſſâ cognita eum juſtè damnatum eſſe intellexit.* Mentem ſuam clariùs non explicat Eminentiſſimus Cardinalis, nec aperit in quo juſtior eſſet Domni depoſitio, quàm aliorum. In Epheſina quidem Synodo ad ſacrilega Dioſcori conſilia abripi ſe paſſus fuerat, ſubſcripſeratque Flaviani & Euſebii damnationi, reſtitutioni Eutychetis, impiiſque decretis captivas manus dederat: ſed ut erat illi cum multis culpa hæc communis, debuerat etiam & communis eſſe indulgentia, quâ cum ceteris actum eſt in Calchedonenſi Synodo. Forſan

Epiſt. 40. cap. 2.

Annal. Baronii ad an. 451. Num. 128.

inde ceteris culpabilior, quod recentiori culpæ antiquæ ſuſpiciones accedebant. Cùm enim Johannis Antiocheni nepos & ſucceſſor fuiſſet, Neſtorianæ labis non ſecùs ac ille inſimulatus fuerat. Præterea nec eâ pollebat ſcientiâ ac animi conſtantiâ, quæ difficillimis illis temporibus neceſſariæ erant in tantæ Urbis Epiſcopo.

Denique non abs re forſan quis dixerit Domnum ipſum depoſitioni ſuæ manus ultrò dediſſe, ſolitariæ vitæ deliciis illectum, quibus innutritus olim fuerat ſub Euthymio abbate; quas cùm refragante ſancto Patre relinquere meditaretur, ut Johanni avunculo ſuo à fide catholica deflectenti opem ferret, hæc ab eo verba futuri prænuntia audivit: *Si*, inquit, *his neglectis, & tolerantiæ contemtis cogitationibus tentabis à laura diſcedere, obtinebis quidem adminiſtrationem, quam tuus habet avunculus, ſed eam tibi rurſus auferent mali homines & præſtigiatores, cùm ab illis priùs fueris ſeductus ignorantiâ.* Hæc refert Cyrillus Monachus de S. Euthymii rebus geſtis diſſerens: additque Domnum profectum Antiochiam: *Et cum illic*, inquit, *fuiſſet, omnia quæ ei prædicta fuerant effectum ſunt ſortita. Illeque poſteà magnâ ductus pœnitentiâ, quod non obediſſet, ad ipſum revertitur gravi dolore viſceribus cruciatus & acerbè deplorans.* Ex iſtis verbis hoc confici videtur; Domnum pœnitentiâ ductum poſt ablatam adminiſtrationem (quod prædictum ei fuerat) Euthymium denuò conveniſſe, quodque vitæ reliquum fuit in ſeceſſu egiſſe, Maximo Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopatum, quem hic Eutychianorum favore adeptus erat, ſponte relinquens propriâ. Eaque demum vera erit cauſſa cur ad ſedem ſuam regreſſus non fuerit.

Conjectura de ſeceſſu Domni.

Vita S. Euthymii autore Cyrillo Monacho.

Qui porrò Leonis autoritatem hoc egiſſe putant, ut Maximus in Antiochena ſede tam malis auſpiciis collocatus remaneret, locumque cedere Domnus cogeretur, manifeſtum id eſſe aiunt ex Actis Calchedonenſis Concilii. Si quidem in Actione, quæ *De Domno Antiocheno* inſcribitur, diſertis verbis legitur confirmatum autoritate Leonis fuiſſe Maximum. Hanc Actionem quoniam diſcutere animus eſt ad Eccleſiaſticæ hiſtoriæ veritatem indagandam, operæ pretium eſt eam hic integram deſcribere, nec enim prolixa eſt, & de ea ſub oculis poſita faciliùs lector judicium ſuum interponet.

II.
An autoritate S. Leonis Domni depoſitio & Maximi ordinatio confirmatæ.

ACTIO DE DOMNO ANTIOCHENO.
Concilii Calchedonenſis parte II. poſt Actionem X.

CONſulatu Domini Marciani perpetui Auguſti, & qui fuerit nuntiatus, ſexto Calendarum Novembrium, Calchedone ſecundùm præceptum diviniſſimi & clementiſſimi Domini noſtri Imperatoris, convenientibus in ſancta Eccleſia ſanctæ Martyris Euphemiæ: & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo Magiſtro militum & exconſule ordinario, & Patricio Anatolio, & Magnificentiſſimo & Glorioſiſſimo ſacrorum officiorum Magiſtro Vincomalo: convenientibus etiam Paſchaſino & Lucentio reverendiſſimis Epiſcopis, & Bonifacio reverendiſſimo Presbytero, Vicariis ſanctiſſimi Archiepiſcopi Senioris Romæ Leonis, & Anatolio reverendiſſimo Archiepiſcopo maximi nominis Conſtantinopolis, & Maximo reverendiſſimo Archiepiſcopo Antiochiæ Syriæ, & Juvenale reverendiſſimo Epiſcopo Jeroſolymitano, & cete-

râ ſanctâ Synodo, quæ ex ſanctione Diviniſſimi & Clementiſſimi Domini noſtri Marciani Imperatoris in Calchedonenſi civitate congregata eſt, quorum nomina infra ſunt ſcripta: & reſidentibus univerſis ante cancellos ſancti altaris, Maximus Reverendiſſimus Epiſcopus Antiochiæ dixit: Deprecor magnificentiſſimos & glorioſiſſimos judices, & ſanctam hanc & univerſalem Synodum, ut humanitatem exercere in Domnum, qui fuit Antiochiæ Epiſcopus, dignemini, & ſtatuere ei certos ſumtus de Eccleſia quæ ſub me eſt.

Paſchaſinus & Lucentius Reverendiſſimi Epiſcopi & Bonifacius Presbyter, Vicarii ſedis Apoſtolicæ, per Paſchaſinum Reverendiſſimum Epiſcopum dixerunt, Sanctus & beatiſſimus Papa, qui Epiſcopatum ſancti ac Venerabilis Maximi Epiſcopi Antiochenæ Eccleſiæ confirmavit, juſto ſatis judicio ejus meritum approbaſſe videtur: ſi quidem memoratus Reverendiſſimus Epiſcopus Maximus ſuo arbitrio Domno voluerit eſſe conſultum: ut ſumtus ei de ſua Eccleſia miſerationis intuitu, prout æſtimaverit, largiatur: ut contentus alimoniis quieſcat in poſterum. Quæ confeſſio Græcè per Beronicianum virum devotiſſimum, ſecretarium ſacri conſiſtorii tranſlata [a] eſt. Anatolius Reverendiſſimus Epiſcopus Conſtantinopolitanus dixit: Laudo & ego condolentiam [b] beatiſſimi Epiſcopi Antiochiæ Maximi, in quibus ſpontaneâ voluntate ipſe tales precatorias [c] obtulit, ut ſumtus præſtaret Domno, qui fuit Epiſcopus Eccleſiæ ſanctæ, quæ ſub eo eſt, præter hoc prædicto nihil requirente.

a *Al.* tradita.

b *Al.* compaſſionem.

c *Al.* preces.

Juvenalis Epiſcopus Jeroſolymitanus dixit: Amplector & ego conſilium ſancti Epiſcopi Antiochiæ Maximi. Univerſa Synodus vociferata eſt [d]: laudabiles meritò ſunt benevolentiæ Archiepiſcopi. Omnes cogitatum ejus laudamus. Hic decet ejus exiſtimationem humanus cogitatus Pontificis. Magnificentiſſimi judices dixerunt: Amplectente ſanctâ Synodo arbitrium Maximi viri religioſi Epiſcopi Antiochenſium, quod de Domno probavit, & nos eidem [e] conſentimus, ejus arbitrio derelinquentes, quæ ſunt de Domni honorificentia. *Et alia manu*: Edantur. *Huc uſque Actio de Domno.*

d *Al.* exclamavit.

e *Al.* itidem.

III. Sinceritas Actionis de Dõno diſcutitur.

Hanc Actionem minimè commentitiam eſſe, ſed genuinam totis votis peroptarem. Hoc enim ſi eſſet jam præclariſſimum antiquiſſimumque præ manibus haberemus teſtimonium ſummæ autoritatis Pontificis Romani tum in Synodos, cùm in Orientales Epiſcopos, majorum, inquam, ac primarum ſedium Epiſcopos. Enimverò quantæ poteſtatis eſt, ut penes Romanum Epiſcopum Antiocheni & conſequenter Alexandrini aliorumque Epiſcoporum conſecratio fuerit aut ſaltem confirmatio, ut ex hoc loco argumentantur Cardinalis Bellarminus ejuſque apologiſta Jacobus Gretſerus. Qualis prærogativa, ut cùm plures Epiſcopi ab infauſta Synodo per vim ſceluſque depoſiti eſſent, eorum damnatio ac depoſitio rata eſſe juberetur, quam ratam eſſe debere judicaret Romanus Epiſcopus; ſola alterius Epiſcopi in illius locum ſubſtitutio haberet locum, quam idem ille confirmaſſet! Quam evidenter denique hinc eluceret ſuprema ejuſdem in Synodos poteſtas, quorum Acta ex ea parte robur habeant, cui ille robur adjecerit, ex illa caſſa ſint & irrita, quam irritam ille eſſe voluerit. Verùm ut eruditi ac ſapientis eſt Theologi vera germanaque Primariæ ſedis privilegia toto animo atque ex ſolidis genuiniſque probationibus adversùs novatores vindicare: ita parum ſinceri liberaliſque animi ſit eadem vel ultra præſcriptos limites ampliare, vel incertis, caducis, falſiſque adminiculis ac fulcimentis ſuſtentare. Nec

Bellarm. tom. I. Controv. III de Rom. Pontif. lib. II. cap. XII. Iacob. Gretſerus defenſ. Bellarm. tom. II. ad hunc locum.

enim mendacio eget veritas, ſed potiùs ex mendacii conſortio in falſitatis ſuſpicionem veritas etiam teſtatiſſima vocari conſuevit.

Tale eſt, meâ ſententiâ, id omne quod ex illa Actione de Domno aſſertum eſt ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus, quibus ad alia properantibus vacuum non fuit de illius veritate accuratiùs inquirere. Mihi verò rem curioſiùs exploranti certum eſt Domnum Antiochenum jam tum fato functum fuiſſe, cùm Maximus Antiochenæ Eccleſiæ Pontifex factus eſt, ac proinde falſam eſſe ac commentitiam Actionem illam, quæ de Domno inſcribitur, ſanctoque Concilio Calchedonenſi putido mendacio affingitur: in qua videlicet Maximus inducitur Domno quaſi poſt exauctorationem ſuam ſuperſtiti alimenta de ſuæ Eccleſiæ redditibus ex Concilii indulgentia impertiens. Atque ut hoc conſtanter aſſeram non levia & infirma videor mihi habere argumenta.

Primùm enim hæc una Actio inter omnes alias Calchedonenſis Concilii Actiones Latinè tantùm edita reperitur, Græcè autem nuſpiam apparuit: quod certè non leve indicium eſt ſuppoſitionis à Latino impoſtore aliquo factæ. Si enim illa verè in Concilio confecta fuiſſet, Græcè utique fuiſſet, atque Græcis hujus Synodi Actis inſerta cum aliis Actionibus legeretur. Cur enim hæc una à reliquarum Actionum Græcarum corpore diſtracta fuiſſet, planè non apparet. IV. Latinè tantùm eſt edita.

2. Ex unico nobis codice prodit hujuſmodi Actio, quem nulla autoritas, antiquitas nulla commendabat: cùm & Chartaceus ſolummodo eſſet, & ab ignotis ſcholaribus Germanis duobus acceptus prædicetur. Talis enim eſt Epigraphe, quâ inſignita reperitur in Crabbiana, Suriana, aliiſque Conciliorum editionibus: *Actio de Domno Antiocheno, quæ inventa eſt in Codice Patrum Juliæ membranaceo, tranſcripta ex Codice vetuſto Chartaceo, & dicitur ipſa fuiſſe Proculi & Albini Germanorum Scholaſticorum.* Philippus quidem Labbeus in noviſſima Conciliorum editione codicem quemdam laudat Actorum Calchedonenſis Concilii à Ruſtico Eccleſiæ Romanæ Diacono cum Græcis codicibus collatorum, annotatorum, diſtinctorum. In hoc vero codice, qui dicitur eſſe D. Bohierii Divionenſis, Actio de Domno ſubjicitur Actioni ſextæ cum hoc titulo: *Explicit* VI. *Actio. Incipit* VII. *De Domno Antiocheno quondam Patriarcha tranſlata ex Græco in Latinum.* Sed Ruſtici fides hoc in negotio ſuſpecta eſt: cùm enim ſchiſmaticus iſte Diaconus à Vigilio Papa anathemati ſubjectus, videret exemplum Domni tanquam poſt mortem damnati obtrudi ſolere ab adverſariis trium Capitulorum damnationem expetentibus, potuit homo hoc cauſſæ ſuæ patrocinium ex mendacio adſciſcere, ut, fabricatâ Actione de Domno quaſi adhuc ſuperſtite, eum poſt mortem non eſſe damnatum aſſereret, idque ſaltem Occidentalibus perſuaderet. Quicquid porrò ſit de Ruſtici fide ac ſinceritate, certum apparet mihi ſolam Actionem primam Calchedonenſis Concilii ab eo eſſe recenſitam: ſoli enim iſti Actioni nomen ſuum ſubjecit in hunc modum: V. Ex unico, recenti & infirmæ fidei codice.

Ex Cod. MS. Bohieriano.

Explicit prima cognitio Calchedonenſis Concilii. Finivimus emendantes & conferentes manuſcripta à pridie ante Kal. XCII. *(id eſt Decembrii) feria* IV. *Ind.* XIII. XV. *Kal. Aprilis: Ruſticus per gratiam Dei Diaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ contuli, annotavi, diſtinxi. Deo gratias.*

Ex Editione Petri Crabbi ord. min.

Finis primæ cognitionis Calchedonenſis Concilii, quæ finita, emendata, & collata

eſt anno Domini 417. (emendatur in margine aut 454. aut 457. in omnibus peſſimè, inquit Labbeus) *feria* IV. *indictione* 13. *Kalend. Aprilis* 12. *Ruſticus per gratiam Dei Diaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, contuli, annotavi, diſtinxi. Deo gratias.*

Eadem ferè in editione Romana paucis variantibus. Ex illis porrò apparet nihil certi ſtatui poſſe ex hujuſmodi annotationibus, quæ ſibi non cohærent ac inſuper non unius Ruſtici eſſe,ſed plurium diverſorumque annotatorum,illam Bohieriani codicis monitionem. Ruſticus enim relegit Calchedonenſem Synodum ad codicem, quem jam emendaverant & contulerant ſuperiores ipſo correctores: ſuamque pariter atteſtationem appoſuit, ut illi ſuam. Sed hi Actiones reliquas recenſuerunt, ille ultra primam progreſſus eſſe non videtur. Addo annos, quos annotatio prior deſignat, ad Ruſtici ætatem pertinere non poſſe; & priorem illam annotationem ſuſpectam reddi ex hac voce *Manuſcripta*: antequam enim excudendorum codicum artem hominibus largitus eſſet Deus opt. Max. ſupervacaneum omnino erat *Manuſcriptorum* ab editis diſcrimen, quod illic ſuggeritur. Præterea etſi demus Actiones omnes Calchedonenſes à Ruſtico eſſe relectas & emendatas, clarum eſt Actionem, de qua diſſerimus, inventam ab eo non fuiſſe, quod vel unus codex Boherianus teſtatur. Nam in eo titulus Actionis de Domno omnino ſingularis eſt: nulla relectionis ac emendationis fit mentio: Latinæ ex Græco tralationis mentio argumento eſt hoc ex Græco Codice, quem conferens Ruſticus in manibus habebat, non eſſe deſumtum. Denique Petrus Crabbe, Laurentius Surius, aliique, qui in edendo Calchedonenſi Concilio uſi ſunt codicibus à Ruſtico recenſitis ac emendatis, cùm ad Actionem Domnianam veniunt, de Ruſtico nullam mentionem habent, ſed palàm profitentur ſe illam ex unico codice Juliæ membranaceo eruiſſe ac publicæ luci dediſſe. Unde patet quàm incertâ ad nos viâ pervenerit, ejuſque fidem omnem penes duos Germanos Scholaſticos verſari. Sed tædet me tricarum iſtarum: ad alia argumenta ſuppoſitionis pergamus.

VI. Incerta Actionis ſedes.

3. Eſt ex incerta ſede, quam hactenus nacta eſt, ex quo inſerta Calchedonenſibus Actionibus. Cùm enim numero nullo conſignata eſſet, eum ſortita eſt locum, quem cuique placuit ei aſſignare. Poſt ſeptimam enim Actionem collocata reperitur in editionibus Crabbianis, Surianâ, & Binianâ Latina A. D. M. DC. VI. Romana Græco-Latina aliæque poſtmodùm editiones ſedem ei figunt poſt decimam Actionem. Nulli earum editionum procuratores ita conſtituti vel immutati ordinis vicem ratione aut autoritate codicis comprobant: ut manifeſtum ſit inter alias Synodi Actiones numquam eſſe numeratam, ſed longè poſt collecta illius Acta ſuperinductam eſſe & interjectam, quæ nimirum tam inſertis ſedibus jactata conſpicitur.

VII. Juſtiniano ignota.

4. Conſtat Actionem illam Juſtiniano Imperatori ignotam fuiſſe, ſi quidem in prolixo ſcripto, qui inſcribitur: *Confeſſio recta fidei Iuſtiniani Imperatoris adverſus tria capitula & univerſo cœtui Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ* directus legitur, hæc habet: *Sancta Calchedonenſis Synodus Domnum Antiochiæ factum Epiſcopum poſt mortem condemnavit, quod ſolùm auſus eſt ſcribere oportere taceri duodecim capitula Cyrilli.* Quomodò damnatus poſt mortem, ſi ei ex Concilii ſententia alimenta de redditibus Eccleſiæ Antiochenæ miniſtrata ſunt à Maximo? An Imperator ejuſque adminiſtri, quorum operâ in hoc negotio utebatur, exiſtimandi

exiſtimandi ſunt aliquid eorum ignoraſſe, quæ Actis Calchedonenſis Concilii continebantur; illius, inquam, Concilii cujus unius gratiâ totam Eccleſiam commovebant.

VIII. Quinta Synodus Actionem illam ignoravit.

5. Non Imperator ſolùm ejuſque conſultores, ſed ipſa etiam univerſalis Synodus quinta eâdem in ſententia fuit, ut ſcribitur ſub finem Collationis ſextæ: *Calchedonenſis*, inquit, *Synodus Domnum Antiochiæ Epiſcopum, eò quod ſcripſit debere taceri duodecim capitula ſanctæ memoriæ Cyrilli, & poſt mortem condemnavit, cùm confirmaſſet condemnationem ejus & ſuſcepiſſet Maximi ordinationem.* Si porrò Domnus poſt mortem damnatus eſt à Calchedonenſi Concilio (quod temerè ac re inexplorata dictum eſſe à Patribus qui aſſeruerit, injurioſus planè ſit erga ſanctam Synodum, magiſque ipſe temeritatis reus) igitur ſuper non erat Domnus cùm Synodus habita eſt, ſummæque ignorantiæ ac impudentiæ convincitur, quiſquis hanc Actionem conſarcinavit ac ſuppoſuit. At, inquies, non magis credendum Concilio affirmanti Domnum poſt mortem eſſe damnatum, quàm cùm aſſerit eum à Calchedonenſi Synodo damnationis excepiſſe ſententiam. Nuſpiam porrò hæc damnatio legitur inter hujus Concilii Acta. Occurrunt objectioni ipſi Patres, cùm in eo damnationem iſtam poſitam eſſe oſtendunt, quod condemnationem ejus confirmarunt: confirmaſſe autem; cùm Synodi Epheſinæ Acta quoad hanc partem non reſciderunt: hæc verò non reſcidiſſe circa illud, cùm Maximi ordinationem in Domni locum propter hujus damnationem ſubſtituti irritam eſſe non juſſerunt; ſed potius approbarunt, ne minimam quidem querelam adversùs illius ordinationem moventes. Ex his luce clarius eſt tempore Juſtiniani Imperatoris & Quintæ Synodi univerſalis non lectam eſſe Actionem illam inter Acta Calchedonenſis Concilii: alioqui quid erat facilius, quàm falſi eos arguere, productis Synodi quartæ Actis.

IX. Nec Facundo innotuit Actio.

6. Cùm Facundus Hermianenſis in Africa Epiſcopus opuſculum ſuum pro trium capitulorum defenſione conſcriberet: Juſtiniani Imperatoris profeſſionem fidei diligentiſſimo examine diſcuſſit, omnibuſque adverſariorum argumentis ſatisfacere conatus eſt, quæ pro damnatione eorumdem capitulorum adducta fuerant. At de damnatione Domni poſt mortem, ne verbulum quidem ullum apud eumdem legitur: quod tamen non omiſiſſet vir ſagaciſſimus & ad cauſſæ, quam propugnabat, patrocinium intentiſſimus, ſi vel ex Actis Calchedonenſibus, vel aliundè compertum habuiſſet, Calchedonenſi Concilio fuiſſe Domnum ſuperſtitem. Eo major vis hujus argumenti, quod nihil tunc temporis omnium manibus verſabatur frequentiùs, quàm Concilii Calchedonenſis acta, de cujus potiſſimùm autoritate agebatur; quod de his Actis inſtructiſſimi erant omnes ſive Concilii ſive Trium Capitulorum defenſores, quos inter Facundus eminebat. Quod denique ſcribebat Conſtantinopoli, ubi accurratiſſima atque integerrima Calchedonenſium Actorum exemplaria fuiſſe non eſt ambiguum: ubi & illud Acœmetarum Monaſterium ſitum erat, ad cujus codicem Ruſticus Diaconus Synodi Acta recenſuiſſe dicitur: qui Ruſticus in propria cauſſa non ſecus ac Facundus prævaricatus eſſet, niſi ex hujuſmodi Actione adverſariorum refutaſſet argumentum.

X. Facundus Domnum accenſet magnis doctoribus.

7. Idem Facundus lib. 2. cap. 1. Domnum annumerat ſanctis Patribus & venerabilibus Eccleſiæ Chriſti doctoribus, Joanni, inquam, Chryſoſtomo & Gregorio Nazianzeno, ex quorum approbatione ac teſtimoniis Theodoro

Mopſueſteno Epiſcopo patrocinium ac defenſionem parare intendit: rem maxime horrendam putat, ſi vel eum, vel ejus ſcripta anathemate percutere quis præſumat. Libro etiam 8. cap. 5. & 7. Theodorum damnare metuit, ne Domno cum aliis ſanctis Patribus injuriam faciat, quos Cyrillo præferendos putat. Eodem cap. 5. poſt recenſitam cum laude Domni Epiſtolam, de ipſo ceteris Eccleſiæ luminaribus annumerato hæc habet: *Puto, clementiſſime Imperator, quod magni ſceleris magnæque profanationis eſſe judices iſtorum luminarium mundi pro Theodoro Mopſueſtiæ calcare ſententiam, & ad tenebras cæcitatis Eutychianæ tranſire.* Denique, ut multa alia prætermittam brevitatis cauſsâ, in ultima ferè hujus operis pagina Domnum venerabilem appellat, eumque ut primarium fidei adversùs Eutychen defenſorem prædicat. Quâ porro fronte Facundus, qui ex ſingulari in Synodum Calchedonenſem reverentiâ commendari amabat, tam præclaris Domnum ornaſſet encomiis, maximis Eccleſiæ ac mundi luminaribus parem feciſſet, magni ſceleris magnæque profanationis eſſe putaſſet ejus calcare ſententiam, ejuſdem pro Theodoro teſtimonium tanti ipſe feciſſet, tantique voluiſſet fieri ab adverſariis, ſi à Calchedonenſi Synodo damnationis excepiſſet ſententiam, & ad eam conditionem dejectus eſſet, ut ſtipem à ſucceſſore ſuo petere cogeretur.

XI. Non eſt probabile ad ſtipem accipiendam redactum eſſe Domnum.

Octavum inde naſcitur mihi argumentum. Etſi enim Domnus impii Dioſcori ſententiâ exauctoratus, locum Maximo cedere coactus eſſet Calchedonenſium Patrum judicio, priſtinæ ſuæ dignitati ſuperſtes factus, nunquam tamen ad illud calamitatis profundum detrudi potuiſſe credam, ut alimenta, niſi ſucceſſoris ſui arbitrio proviſum eſſet, omninò ei deeſſent, tantæ nimirum ſedis præſuli, qui cùm Avunculi ſui loco ſucceſſiſſet non poterat multis opibus, amiciſque ac autoritate plurima non pollere, ut ridiculum planè ſit eum velut mendicum exhibere coram Synodo, ſolicitumque de alimoniis, & præter has aliud nihil requirentem. Hoc certè potiùs elegiſſet, ut ad optimum Patrem ſuum Euthymium remearet, qui olim Spiritu ſancto afflatus eum prædixerat & in locum avunculi ſucceſſurum & ab ejuſdem ſede per impiorum ſcelus & potentiam aliquando eſſe pulſandum.

XII. Stylus falſitatem arguit: ut & aliena à Conciliorum more.

9. Nonnulla ſunt in hac Actione, quæ fraudem aperiunt impoſtoris. Etſi enim quantum potuit imitatus eſt aliarum Actionum ſtylum, in aliquibus tamen incautus hallucinatus eſt. Enumeratis enim præcipuis Synodi antiſtitibus, hæc brevitatis cauſsâ ſubjungit: *Et cetera ſancta Synodo, quæ ex ſanctione diviniſſimi & clementiſſimi Domini noſtri Marciani Imperatoris in Calchedonenſi civitate congregata eſt, quorum nomina infra ſunt poſita.* Quam imperitus fuerit hujus Actionis artifex aliqua verba teſtantur. Vox enim *cetera* in ſingulari numero vix uſurpatur. Deinde ad quid illud, *quorum*, refertur: cùm nulla vox ejuſdem numeri vel generis præceſſerit? Denique ubinam apparent *nomina infra ſcripta*, quæ deſcribenda ſupponit. Omitto recenſere barbariſmos quibus ſcatet tota Actio, quales ſunt iſti: *Humanitatem exercere, ſuo arbitrio* pro *ſpontanea*, ut inferius dicit, *voluntate, confeſſio, condolentiam, precatorias, cogitatum, honorificentia, benevolentiæ laudabiles &c.* Peccat etiam contra Synodi ordinem debitamque ſanctis Patribus reverentiam, quando Maximum inducit ad judices laicos preces ſuas dirigentem, poſthabitis Epiſcopis Synodi principibus. Cùm enim tunc temporis nec ferre poſſent Epiſcopi ut Eccleſiarum Oeconomi coram judicibus laicis de bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione rationem

redderent, quemadmodum ex Epiſtola 108. Leonis noſtri manifeſtum eſt: quis credat eos primos omnium in Synodo ab Antiocheno antiſtite compellandos fuiſſe, cùm de portione Eccleſiaſtici proventûs depoſito Epiſcopo largienda ageretur. *Deprecor*, inquit ille, *magnificentiſſimos & glorioſiſſimos judices &c.* tum ſui oblitus reſpondentes Legatos ſedis Apoſtolicæ introducit; cùm contrario potiùs ordine res agi ſoleret. Ad univerſam enim Synodum preces libelloſque ſupplices dirigi mos eſt in aliis Actionibus, tum judices à primariis Synodi Epiſcopis ſuffragium poſcere. Ridiculum eſt etiam, ut pro decernendis Domno alimoniis Actionem peculiarem, ſolennemque inſtituerent Patres conſultationem: quaſi verò patrimonium pauperum non eſſent opes Eccleſiæ, & inter pauperes præcipuus ac ſingulari privilegio dignus non haberetur Epiſcopus, qui per annos plurimos Eccleſiæ ſuæ ſumma cum laude præfuerat: ut opus Maximo fuerit veniam à Synodo obtinere, quo ei humanum eſſe ac miſericordem liceret erga prædeceſſorem ſuum. Duo ſunt exempla in eadem Synodo conceſſarum exauctoratis Epiſcopis alimoniarum; ſed res cum tanto apparatu ac ſplendore confecta non eſt, etſi longè majori egeret conſultatione. Baſſianus enim & Stephanus in Eccleſiam Epheſinam contra canones intruſi pelluntur ab Epiſcopatu, atque ex unius & alterius ſuffragio ab Epheſiorum Eccleſia nutriri jubentur, quamvis Eccleſiam talibus hominibus paſcendis gravari injuſtum videretur. Sabinianum ſimiliter, qui poſt depoſitionem Athanaſii Perrhenorum Eccleſiæ à Concilio Provinciali ordinatus erat Epiſcopus, ſi poſt examinatam Athanaſii depoſitionem, ceſſurus eſt Epiſcopatu Perrhenorum retentâ dignitate Epiſcopali, alimenta accipere vult Synodus, hocque decernit unico verbulo, *Paſcatur*, non poſtulato ea de re ſingulorum ſuffragio, ſed receptam conſuetudinem ſequens, nec tam ut licentia daretur tribuendæ miſerationis, quàm ne miſerationi deeſſent qui ſubrogabantur depoſitis Epiſcopi.

10. Quando Leo reſcidit Acta Pſeudo-ſynodi Epheſinæ ex omnium Occidentalium ſententia, nunquam de Domni depoſitione excipienda cogitavit; ſed omnia omnino illic à Dioſcoro perpetrata in irritum miſit, eaque tanquam per unius hominis impudentiam contra juſtitiam & canonum diſciplinam geſta, nullâ Catholicæ fidei ratione rata eſſe poſſe pronuntiavit. Rogavit etiam Theodoſium Auguſtum: *Ut omnia in eo ſtatu manere juberet, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* Cur ergo effectum habuiſſe credatur lata in Domnum ſententia? Non aliam certè ob cauſſam, quàm quia è vivis exceſſerat Domnus antequam vel Maximus eligeretur, vel ordinaretur Epiſcopus.

XIII. Ex reſciſſione Actorum Epheſinorum. *Epiſt.* 47. *Epiſt.* 40. *cap.* 2.

11. Calchedonenſis Concilii Acta tota quanta ſunt, nihil habent quod memoriam Domni Antiocheni vel minimùm inficiat. Dum eum nominari contigit (quod ſæpiùs factum eſt, integris etiam Actis Conciliorum ab eo habitorum relatis) ne verbulum quidem de confirmata vel illata damnationis in eum ſententia. Actione 14. interrogatus à Judicibus Athanaſius Perrhenſis cur tertiò evocatus à ſancto Antiocheno Concilio, non occurrit: *Quoniam*, reſpondet ille, *inimicus meus* ERAT *ipſe qui judicabat Antiochenus.* Vides ut de Domno quaſi jam defuncto loquatur, nec in mentem judicum veniſſe in hujus cauſſæ diſcuſſione Domnum interpellare, ut de judicio à ſe habito, lataque in Athanaſium ſententia rationem redderet. Quæ certè compendioſior via

XIV. Ex ſilentio Calchedonenſis Synodi.

erat, quàm ut ad Octimeſtrem diſquiſitionem negotium totum ab Antiocheno Concilio diſcutiendum remitteretur.

XV. Ex ſilentio ipſius Domni.

12. Si aliquamdiù prædatoriæ Synodo ſuperſtes fuiſſet Domnus, nunquam ita propriæ cauſſæ propriíque honoris oblitus eſſet, ut nec aliorum exemplum ſecutus veniam poſtularet pro culpa, nec de Dioſcori perfidia querelas ſive apud S. Leonem deponeret, ſive apud ejus Legatos, qui Conſtantinopolim pro reparanda Epheſina clade miſſi fuerant. Quod ſi non feciſſet, atque communionem Catholicorum Sacerdotum non requiſiviſſet, meritò negligentiæ argueretur. Imò verò ad Calchedonenſem Synodum ſeſe contuliſſet, ut apud ſacram Synodum de Dioſcori violentia perfidiaque conquereretur: quod alii fecerunt, qui longè deterioris erant conditionis. Affuiſſe quidem Domnum tunc privatum aſſerit Cardinalis Baronius, non alio, opinor, argumento motus, quàm quod id ex iſta Actione eruere ſibi viſus eſt, ubi ipſe alimenta ſibi poſtulans inducitur. Verùm etſi diſertis verbis præſens fuiſſe aſſereretur Domnus in hac Actione, nihil confectum eſſet, cùm hoc ipſum in controverſiam vertatur, an fides ſcripto hujuſmodi ſit adhibenda. Ceterùm aliundè non puto innotuiſſe Baronio Domni in Concilio præſentiam, cùm de hac tam altum ubique ſilentium ſit, ut hoc ſilentio potiùs invictè probari putem apud hominem omni præjudicio vacuum, nec præſentem, nec ſuperſtitem tunc fuiſſe Domnum Epiſcopum.

XVI. Ex amicorum ejus ſilentio.

13. Quis perſuadeat ſibi Domnum, qui tot annos Antiochenam rexerat Eccleſiam, ac proinde totam Orientis Diœceſim; qui Johannis avunculi ac prædeceſſoris ſui amicos omnes ſibi devinctos habebat; qui plurimos ipſe conſecrationis titulo filios pepererat: quem inſuper & pietatis amor & zelus fidei commendaverant plurimùm: hunc, inquam, quis credat ita omni præſidio deſtitutum, ita contemtui habitum ab omnibus fuiſse atque derelictum, ut nemo pro ejus defenſione in medium prodiret, nemo ſolicitaret Synodum Oecumenicam, nemo Antiochenſium ſuum ſibi Epiſcopum reſtitui clamaret, nemo reſpueret Maximum veluti viventi Epiſcopo ſuperordinatum: præſertim cùm hic contra jus & conſuetudinem Eccleſiaſticam à Conſtantinopolitano Epiſcopo eſſet conſecratus; ille contra fas omne ab impio Dioſcoro eſſet depoſitus. Certè immane illud facinus, quo ſe apud Epheſum polluit Dioſcorus, ita horruêre Orientalis Diœceſis Epiſcopi, ut majoris diſſenſionis ſeminarium & origo fuerit inter partium illarum Diœceſes. Statim enim poſt ſolutam Epheſi Pſeudo-Synodum, reverſiſque ad ſedes ſuas Epiſcopis, *ſciſſio facta eſt inter eos*, inquit Liberatus cap. 12. *qualis antea nunquam contigerat. Ægyptii quippe Thraces & Palæſtini Epiſcopi Dioſcorum ſequebantur, Orientales, Pontici, & Aſiani ſanctæ memoriæ Flavianum.* Quis putet, his omnibus conſideratis, neminem illorum patrocinium Domni fuiſſe ſuſcepturum, ſi quidem ſuperſtes fuiſſet; cum propter eum probabile ſit ortam eſſe ex parte tantam diſſenſionem. Noverant nimirùm antiquam utriuſque illius ſedis, Alexandrinæ, inquam, & Antiochenæ æmulationem Dioſcorum moviſſe, ut æmulum ſuum vi opprimeret, etiamſi in damnationem Flaviani, Eutychiſque reſtitutionem abripi ſe intentatæ mortis metu miſerè paſſus eſſet: nec veriſimile eſt eos omni ſe erga Patriarcham ſuum ſtudio tunc exuiſſe, quod ſemper vehementiſſimum habuerunt Orientales. Quantæ enim turbæ, quantæ ſeditiones pro uno Dioſcoro homine impio ac ſceleribus infami excitatæ ſunt ſequenti anno! Licet

Liberatus in Brev. cap. 12.

quippe publicè in Concilio Oecumenico unanimi ſexcentorum & amplius Epiſcoporum ſententiâ damnatus eſſet atque depoſitus, vix tamen adduci potuerunt Alexandrini, ut alium in ejus locum eligerent, tametſi hoc etiam juberent Imperiales ſanctiones: *Super hoc enim*, inquit Liberatus, *multa dubitatio proceſſit, volentibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioſcoro quippe vivente.* (*cap. 13.*)

XVII. Domni cauſſa in Calchedonenſi examinata eſſet.

14. Plurimæ Epiſcoporum cauſſæ ac depoſitiones in Synodo Calchedonenſi accuratiſſimè diſcuſſæ ſunt, etiam quæ ad propriam Synodi hujus materiam non attinebant, etiam Epiſcoporum quorum cauſſæ jam in Conciliis ventilatæ fuerant, nec paris cum Antiocheno Epiſcopo ponderis ac meriti erant. Si igitur tunc incolumis fuiſſet Domnus, dubium non eſt quin ejus cauſſa ad incudem revocata eſſet, cùm & eorum in primis gratiâ haberetur, qui lapſi erant in Epheſino conventu, nec aliud eſſet tribunal ad quod Antiochenus Epiſcopus trahi poſſet.

XVIII. Cum Domno indulgentiùs actum eſſet.

15. Nulla ratio apparet cur cum Domno duriùs actum fuerit & inclementiùs, quàm cum ceteris, qui ad damnandum Flavianum ſubſcriptionibus ſuis coacti erant. Imò ceteris erat innocentior, dignuſque qui præ omnibus indulgentiam acciperet: non ſolùm enim primus omnium naſcentem Eutychetis hæreſim olim confoderat, Flavianumque ipſum accenderat exemplo ſuo ad pugnam; ſed & poſtquàm militum circumſtantium metu concuſſus damnationi Flaviani ſubſcriptionis propriæ conſenſum dedit, primus omnium pœnitentiâ ductus reſipuit, quoſque labentes ſecutus fuerat, iiſdem reſurgendi exemplo præivit. Imò eam ob cauſſam detrimentum paſſus eſt dignitatis ſuæ, quòd conſenſionem extortam ſpontè retractavit. Hujus rei teſtem habemus Nicephorum, quem hanc hiſtoriæ partem plurimi certè faciendam ab aliis antiquioribus hiſtoricis accepiſſe par eſt credere, cui nullum erat illius comminiſcendi operæ pretium. Sic igitur ſcribit: *Cum quibus*, inquit, *& Domnus Iohannis in Eccleſia Antiochena ſucceſſor, annotatione ſua ea tum confirmavit. At idem poteſtati ſuæ redditus, quod illis ceſſiſſet, retractavit; Dioſcoro & principibus ex aula Imperiali viris reſiſtens, & contra decreta, ut potè quæ adversùs Eccleſiaſticas ſanctiones facta eſſent, vociferans, Synodumque impiam appellans, & ſubſcriptionem denique ſuam reddi ſibi flagitans. Verùm Synodus ea de cauſſa huic quoque ſacerdotalem ademit dignitatem.* Aliam depoſitionis cauſſam afferre videtur Liberatus, cum hæc ſcribit, cap. XII. *Poſt omnes autem & Domnum Antiochenum* (depoſuit) *remanentem ab Orthodoxorum depoſitione: quia particeps factus Dioſcori in depoſitione Orthodoxorum & Eutychetis abſolutione. Depoſitus autem eſt dolo Dioſcori ſic. Poſtquàm conſenſit in omnibus Dioſcoro, datis in medio ejus Epiſtolis, quas ad ipſum Dioſcorum Antiochenus Domnus contra duodecim Cyrilli Capitula ſcripſerat, eò quòd eſſent obſcura, damnavit ægrotum & abſentem illa die.* Duo iſti autores facilè conciliantur, ſi dixeris primum veram rationem attuliſſe, cur de deponendo Domno cogitarit Dioſcorus, alterum verò eam expoſuiſſe, quam peſſimæ proditioni obtendebat: nemo enim crediderit ad id perpetrandum zelo fidei motum eſſe Dioſcorum. Uſque adeò autem à Nicephoro Liberatum non diſſentire exiſtimo, ut eandem ab utroque rationem allatam eſſe putem, quam in Liberato obſcuravit ſcribarum aut Typographorum oſcitantium hallucinatio, niſi me fallit conjectura. Illius certè textus, quem mo-

Facundus lib. 12. cap. ult.

Nicephorus lib. 4. 1 cap. 47.

Liberatus cap. 12. Breviarii.

dò deſcripſimus, vix ac ne vix quidem ſenſum congruum poteſt efficere. Quid enim ſibi vult, quod Dioſcorus *depoſuit Domnum Antiochenum remanentem ab Orthodoxorum depoſitione, quia particeps factus Dioſcori in depoſitione Orthodoxorum & Eutychis abſolutione*. Vides enim his verbis meram Battologiam ſubeſſe, vixque dici poſſe quid ſibi velit, *remanentem ab Orthodoxorum depoſitione*: pro quibus ſi hæc ſuppoſueris, depoſuit Domnum, *ſe removentem, retrahentem, revocantem*, vel *reſilientem ab Orthodoxorum depoſitione*: aut eundem hunc ſignificatum vocis, *remanentem*, tunc fuiſſe dixeris; jam & optimus exurgit ſenſus, & eadem cum Nicephoro ſententia exprimitur: quæ proculdubio plurimùm Domni minuit culpam, tam ſtrenua videlicet tamque promta revocatione dilutam; & Actionem illam commentitiam planè arguit. Poſt hæc enim ſi ſupervixiſſet Domnus, eâdem prorsùs ac potiùs longè majori benignitate exceptus haberetur à Synodo, quàm alii Epiſcopi lapſi; nec de portione illi fructuum Eccleſiaſticorum impertienda cogitatum eſſet, cùm priſtinæ fuiſſet dignitati ſuæ cum ceteris reſtituendus.

XIX. Venia poſtulatur aliis Epiſcopis in Calchedonenſi: Cur non Domno?

16. Ratio ſuperiori affinis ſumitur ex Actione quarta Calchedonenſis Concilii. Ibi judices in quæſtionem vocant utrum Juvenalis Jeroſolymorum, Thalaſſius Cæſareæ Cappadociæ, Euſebius Ancyræ, Euſtathius Berythi, & Baſilius Seleuciæ Iſauriæ, qui omnes poteſtatem habuerant & principes fuerant Conciliabuli, Flavianumque damnaverant: utrùm, inquam, ſecundùm Canones alieni à dignitate Epiſcopatûs fieri deberent, ſimilémque cum Dioſcoro damnationis accipere ſententiam. Res ad Imperatorem defertur; eam ille ad Concilii Patres remittit, qui omnes una voce Epiſcopis indulgendum clamaverunt. Cur ſimilis de Domno non habita eſt quæſtio à judicibus? Cur pari non exceptus indulgentiâ? Cur in Synodum non admiſſus, qui iſtis longè erat innocentior? quippe nec inter Synodi principes fuerat, nec cum Dioſcoro conſpiraverat, ſed ad ſubſcribendum ſententiæ jam latæ metu adductus, ſtatim reſipuit. At antiqua ſcripta, inquies, adversùs Cyrilli Capitula ipſamque adeò Catholicam fidem edita, poſteriori culpæ pondus addebant, autoremque veniâ reddebant indignum. Hæc ſi valet ratio, non erat cur Theodorito parceretur, ſedeſque ei ſua reſtitueretur. Nam & ipſe totius illius controverſiæ princeps fuerat, acriter decertarat adversùs Cyrilli Anathematiſmos, & à Dioſcoro propter hanc cauſſam fuerat à ſede ſua dejectus. *Alii quoque*, ut arguebat pro Theodorito Facundus lib. 2. cap. 1. *quorum memoriæ communicamus, ſcripſerunt adversùs B. Cyrillum eumdem: verumtamen in anathemate denominati non ſunt*. Non erat igitur cur deterior eſſet Domni conditio, cujus eadem erat cum Theodorito cauſſa; vel cur Juvenali ceteriſque lapſis in gratiam receptis, ipſe ſolus (ſi in vivis fuiſſet) impiæ depoſitionis ſententiæ ſubjectus maneret.

XX. Non è Diptychis eraſus à S. Leone. *Epiſt. 60. S. Leo.*

17. Si Domnus ante Synodum Oecumenicam & adhuc ſuperſtes fuiſſet, & cum hæreticis damnatus, cùm Anatolius ſcripſit ad ſanctum Leonem, interrogavitque de nominibus Dioſcori, Juvenalis & Euſtathii, an ad ſacrum altare recitari deberent, de Domni pariter nomine interrogaſſet, & de eodem reſpondiſſet Leo, quod de aliorum nominibus. Altum utrobique de Domno ſilentium eum non modò vitâ functum arguit, ſed etiam in pace Eccleſiaſtica, & in Apoſtolicarum ſedium communione deceſſiſſe.

XXI. Ex Conſtitu-

18. Conſtitutio Theodoſii Imperatoris, quâ Pſeudoſynodi Acta confirma-

vit, poſtquàm illius decreto Flavianum & Euſebium ab Epiſcopatu excluſos narrat, addit: *Sed & Domnum, qui fuit Antiochenus Epiſcopus, & Theodoritum & alios, &c.* Quo loquendi modo, *qui fuit*, quem pariter pro Theodorito, Euſebioque, utpote ſuperſtitibus, etſi ſede ſua dejectis non uſurpavit, indicare videtur Domnum diem tunc ſupremum obiiſſe. Confirmatur ex Conſtitutione Marciani Auguſti, quâ Theodoſii memoratum Edictum infirmat, jubetque ut nihil obſit Theodorito & Euſebio religioſis Epiſcopis. Domni enim ſimiliter mentio facienda erat, ut vel eâdem pariter gratiâ gauderet, vel ab ea exciperetur. Sed admodum inutilis fuiſſet. Quippe cùm Flaviano, qui martyrium pro fide obierat, non eſſet æquandus, ab ejus laudibus abſtinuit: cùm vero ad meliorem vitam jam migraſſet, non erat de ejus reſtitutione laborandum, cujus cauſſa morte finita erat. Hæc una ratio afferri poteſt: qui aliam adinvenerit, pergratum faciet, ſi eam cum eruditis communicaverit.

tionibus Theodoſii & Marciani,

19. Cùm Gelaſius Papa I. ad Epiſcopos Dardaniæ ſcriberet de damnatione Acacii, omnia quæcunque poteſt exempla corrogat, ut Apoſtolicæ ſedis autoritatem ſupra Synodos evehat, plures enumerans Epiſcopos, quos à Synodo damnatos abſolvit ſedes Apoſtolica, alios etiam ab eadem damnatos, quos Synodos abſolverat, addenſque veniam conceſſiſſe innumeris qui prævaricati erant in Pſeudoſynodo Epheſina, dum hanc in irritum miſit. Hîc profecto locus erat de Domno memoriam faciendi, deque Maximo ejus ſucceſſore. Obſervaſſet proculdubio ex Actis Epheſinis hoc unum integrum ſtetiſſe, irritis aliis, ut Domni depoſitio, & Maximi electio permaneret, quoniam utramque confirmaverat ſententiâ ſuâ Pontifex. Nihil tale venit in mentem Gelaſio, quippe qui Domnum vitâ functum noverat, antequam ſucceſſor ei ſubrogaretur Maximus.

XXII. Ex Gelaſii ſilentio.

20. Evagrius lib. I. Hiſtor. cap. x. de Epiſcopis à Pſeudoſynodo Epheſina depoſitis agens, hæc habet: *Abdicatur etiam ab aliis Theodoritus Epiſcopus Cyrenenſis, & Domnus quoque Eccleſiæ Antiochenæ Antiſtes: de quo quid poſteà factum ſit, non conſtat.* At vero ſi Actio illa de Domno commentitia non eſſet, & Evagrii temporibus inter alias Concilii Actiones lecta fuiſſet, conſtitiſſet Evagrio quid factum eſſet de Domno, poſt ejus damnationem; nimirùm à damnationis ſententia abſolutum non fuiſſe, Maximum in ejus locum ſubſtitutum à Romano Pontifice eſſe confirmatum, Domnum alimenta à Concilio petiiſſe ac impetraſſe, annitente Maximo, quibus contentum privatam deinceps vitam egiſſe. His cognitis, quid Evagrius ampliùs de Domno ſcire peroptaſſet?

XXIII. Quid de Domno factum poſt depoſitionem, neſcit Evagrius.

21. Liberatus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus, eorum, quæ ad Calchedonenſem Synodum ſpectant, curioſiſſimus indagator, in Breviario de cauſſa Neſtoriana & Eutychiana, ea quæ de Epheſina Pſeudoſynodo & Calchedonenſi Concilio recitat, aſſerit ſe Alexandriæ de Græco in Latinum tranſlata accepiſſe: nullam tamen mentionem facit Actionis de Domno habitæ in Calchedonenſi; licet accuratiſſimè omnes tam Seſſiones quàm Actiones recenſeat, earumque Breviarium pro ſui inſtituti ratione ex ordine digerat capite 13. Subſequens verò caput 14. ita exorditur: *Expleto ergò magno & venerabili Calchedonenſi Concilio in duodecim Secretariis & ſedecim actionibus.* Suo igitur ſilentio Actionem, de qua ſermonem facimus, reprobat Liberatus: quæ

XXIV. Liberatus ſilet de Actione in Domni cauſſa, alias recenſens.

ſi pro genuina habenda eſſet, jam non ſedecim, ſed ſeptemdecim Actiones erunt numerandæ. Ex quibus perſpicuum eſt non modò Conſtantinopolitana Synodi Calchedonenſis exemplaria, quibus Juſtinianus Imperator & quintæ Synodi Patres utebantur, Actione illa caruiſſe, ſed etiam Africana, Alexandrina, Romana, &c. quæ in manibus habuerunt Gelaſius Papa, Facundus, Liberatus, Evagrius, & Nicephorus: ac proinde meram putamque eſſe fabulam per impoſtorem mala arte confictam.

XXV. Dilemma ex Leonis ſtatuto de converſis vel obduratis Epiſcopis.

22. Uno adhuc dilemmate ſic arguo. Leo pluribus in locis vult ut Epiſcopis apud Epheſum lapſis pacis ac communionis gratia tribuatur, ſi corrigantur, & quæ malè ſunt facta propriâ ſubſcriptione damnaverint; pertinaces verò juſtâ ſeveritate coerceantur. Vel igitur Domnus ex correctis fuit, vel ex pertinacibus. Si ex correctis, indulgentia proculdubio ei, ſicut ceteris, conceſſa eſt: ſi ex pertinacibus & obduratis, jam ne illa quidem proventûs Eccleſiaſtici portione dignus erat, quam ei volunt ad ſucceſſoris preces aſſignatam eſſe à Synodo ex iſtius Actionis autoritate. Nodus iſte ſolvi aliter non poteſt, quàm ſi dixeris Domnum ad meliorem tunc vitam aſſumtum nec de repetenda Antiochena ſede, nec de neceſſariis vitæ mortali ſubſidiis cogitaſſe.

Sed quomodo, inquies, ſi vita functus, ad Euthymium Abbatem, ut initio diſſertationis diximus, reverſus eſt, poſtquàm omnia, quæ ei prædicta fuerant, effectum eſſent ſortita, inter quæ præcipua erat depoſitionis prædictio? Reſpondeo tempus, quo reverſus eſt Domnus ad Euthymium, notatum non eſſe ab ejus vitæ autore, idque probabiliter contigiſſe ſtatim atque in ſemet reverſus de ſpreto à ſe ſancti Abbatis conſilio cogitavit, ac pœnitentiâ motus eſt. Ac prætereà cum ab ejus depoſitione uſque ad Synodum Calchedonenſem duo anni ferè effluxerint, & ad minus unus annus ante Maximi ordinationem, nihil vetat Domnum ſuæ prævaricationis pœnitentem, de ſua depoſitione afflictum, prædictionemque patris ſui animo revolventem, & quid in tanta rerum perturbatione facto opus eſſet ignarum, ad Euthymium confugiſſe, ut curarum ſuarum pondus apud eum deponeret, leniretque acerbitatem doloris ſanctiſſimi viri conſiliis ac monitis recreatus. Poſt quæ accidere ei potuit ultimus dies ante Synodum Calchedonenſem & ante Maximi ordinationem.

XXVI. Ex aliquibus locis Actionis falſitas deprehenditur.

23. Argumentum erui poſſet ex illis Actionis verbis: *Sanctus & beatiſſimus Papa Epiſcopatum ſancti ac venerabilis Maximi Epiſcopi Antiochenæ Eccleſiæ confirmavit, &c.* Primùm enim non eſt illius ætatis ut Romanus Epiſcopus hac unica voce *Papa* ſine aliquo addito deſignetur: nec, ſi bene memini, locus ullus eſt in Actis Calchedonenſibus, in quibus toties nominandus occurrit, ubi ad vocem *Papa* non addatur vel *urbis Romæ*, vel *Apoſtolicæ ſedis*, vel aliquid ſimile. Deinde quod de confirmatione Maximi per Leonem dicitur, poſteriorum temporum ſtylum redolet. Per id enim temporis nondum Orbem Occidentalem pervaſerat hæc diſciplina, quâ factum eſt poſteà ut ordinationum in provinciis celebratarum confirmatio à Pontifice Romano poſceretur, multoque magis ignota erat Orientalibus. Quod ſi confirmatum Maximum à Leone eam ob rem dixeris, quòd eum communionis ſuæ participem fecerit, eo etiam ſenſu ab aliis Epiſcopis confirmatus eſſe dicendus eſt, qui eum à ſua communione non removerunt, vel etiam ab incunte ejus Epiſcopatu. Tametſi non negaverim majoris ſemper ponderis fuiſſe

fuiſſe Pontificis Romani communionem, quoniam & Sedem Apoſtolicam, primariam ſplendidiſſimamque regebat, & *potentiori*, ut loquitur Irenæus, *principalitate* cunctis eminebat, & *majores Diœceſes* tenebat, quemadmodum ſcribunt Arelatenſis I. Concilii Patres; quarum Diœceſewn Epiſcopi ei plerumque communione jungebantur, cui Romanus ſuam impertiiſſet.

Verùm Maximi ordinationem, & quæ eam præceſſerunt, accuratiùs paulo examinemus: video enim in præoccupatas opiniones confidentiùs itum eſſe à nonnullis. Hoc porrò primum certum eſt: Domnum à Pſeudoſynodo Epheſina eſſe depoſitum: teſtes ſunt Liberatus, Evagrius, Nicephorus & alii locis ſuperiùs citatis. XXVII. DE MAXIMI ANTIOCHENI EPISCOPI ORDINATIONE.

Certum eſt 2. eum *poſt omnes*, ut Liberatus diſertè aſſerit, eſſe depoſitum, & ut habet tractatus ſeu Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum præfixus Epiſtolis ſancti Leonis in editione Romana: *Poſt diem tertiam Synodi, qua dejectus eſt ſanctæ memoriæ Flavianus, dejicitur etiam Domnus Antiochenus, Dioſcorus repente diſceſſit, ſolutuſque conventus eſt.* Domni cauſſam à Flaviani & Euſebii cauſſis ſeparatam voluit de induſtria Dioſcorus: ut in utriuſque damnationem, antequam damnaretur ipſe, ſubſcriberet. Hac arte & *dolo*, (quæ vox Liberati iſtud indigitat) duo obtinebat, quibus Domno omnis ad ſuam ſedem repetendam aditus præcludebatur: hinc enim adverſos habebat quotquot à Dioſcori partibus ſtabant, & in ipſius Domni depoſitionem conſpiraverant; inde verò infenſos nacturus erat Catholicos omnes, qui ſententiam in Flavianum & Euſebium à Dioſcoro latam horrori habebant.

3. Certum eſt eum à Synodo abſentem, imò & ægrotantem damnatum eſſe: ita ut nullus datus ſit ſemetipſum defendendi locus: illud enim aſſerit Liberatus expreſſis verbis cap. 12.

4. Certum eſt Domnum injuſtè eſſe damnatum, non modò quia omnis judiciorum forma à Dioſcoro judicante peſſumdata eſt, omniaque per vim ac furorem acta; ſed etiam quia nullum aliud ei crimen objectum eſt, quàm quod Cyrilli capitula, tanquam obſcuriora, ſcriptis ad Dioſcorum literis ſilentio premenda dixiſſet. Si quid porrò in eo peccatum fuerat à Domno, jamdiu illud omne per pacem inter Epiſcopos redintegratam abolitum erat & oblivioni datum.

5. Ex his quæ ſupra diximus probabiliſſimum, ac potiùs certum eſt, non diù depoſitioni ſuæ ſuperfuiſſe Domnum, nec uſque ad Concilium Calchedonenſe, hoc eſt ad annum Domini CCCCLI. produxiſſe ætatem. Crediderim ego haud ægrè ex eo morbo illum non convaluiſſe, quo afflictus decumbebat, teſte Liberato, cùm damnationis in eum ſententia inflicta eſt, tædioque confectum obiiſſe; quoniam tam inexpectatâ tempeſtate dejectus è ſecunda Orientalium partium ſede, neminem vidit à quo præſidii aliquid ſperare auderet, infenſis ſibi Dioſcori ſequacibus propter damnatum olim Eutychen, offenſis Catholicis propter approbatam Flaviani depoſitionem, quam brevi mors ſecuta eſt.

6. Si qua Nicephoro fides, ſi qua noſtræ de obſcuro Liberati loco conjecturæ probabilitas, Domni condemnatio ejus pœnitentiæ fructus fuit; ſiquidem illi ſubjectus eſt, propterea quòd ſubſcriptionis pœnitens ſuum ſibi chirographum reddi vehementer poſtulavit, & in tanti ſceleris autores palàm ac publicè invehere veritus non eſt. Unde etiam forſan conceptum ab eodem *Sup. num. 15.*

de vita privata uſque ad mortem agenda conſilium morte ſuperveniente abruptum.

XXVIII. Stephani Epheſini ſuffragium de Domno.

7. Denique ejus damnationem vel à Leone vel à Concilio Oecumenico ad examen fuiſſe revocatam, nuſquam legimus. Tantummodò Actione x. ubi ventilata eſt Ibæ Edeſſeni cauſſa, cùm judices propoſuiſſent ut relegerentur quæ in Epheſo de Iba Epiſcopo geſta erant, poſtquam legati Leonis, Anatolius, aliique tres ſuam aperuiſſent ſententiam, Stephanus Epheſi Epiſcopus dixit: *Et ego judico, ut quæ contra Canones in Epheſina Metropoli facta ſunt, infringantur, exceptis his, quæ geſta ſunt adversùs Domnum Antiochenæ civitatis Epiſcopum, ob hoc, quia ordinatio Dei amantiſſimi Epiſcopi Maximi facta pro eo canonicè in Antiochena Metropoli, à ſanctiſſimo Archiepiſcopo Leone & hoc præſente ſancto & univerſali Concilio eſt ſuſcepta.* Quod ſuffragium neſcio an magni faciendum ſit; cùm unicum ſit, & ab eo profectum, quem Actione ſequenti exauctoratum legimus propter ſcelera, per quæ ſibi gradum ad Epheſinam ſedem fecerat: ex quibus probabile eſt Stephanum ex odio ac malevolentia condemnationem Domni ratam eſſe voluiſſe: cui ita ſentienti ſicut nullus præiverat, ita nec ullus adſtipulatus eſt. Quicquid ſit, hoc de ſuo aſſeruit Stephanus, nec dixit excepta eſſe à ſancto Leone geſta Epheſi adversùs Domnum, cùm alia omnia hujus infauſtæ Synodi Acta cum ceteris Occidentalibus reſcidit: nec quicquam definitioni Calchedonenſis Concilii inſertum eſt, quod illius condemnationem ad mentem Stephani confirmaret; ſed ſolus fuit in ea ſententia: quod facit plurimùm pro Domni abſolutione. Denique nihil in eadem Stephani ſententia eſt, ex quo ſuperſtitem tunc fuiſſe Domnum aſſeras: imò hunc fato jam functum indicat; cum Acta neget eſſe reſcindenda ob eam ſolam rationem: quia confirmata erat Maximi ordinatio *canonicè facta*: Canonicè enim facta non fuiſſet, ſi Maximus Domno adhuc ſuperſtiti, nec canonicè depoſito ſuperordinatus eſſet. Ad hoc unicum Stephani ſuffragium reſpexit quinta Synodus, cùm exempla undequaque exquireret Epiſcoporum poſt mortem damnatorum, ut inde Trium Capitulorum damnatio roboraretur, quorum exemplorum inopiâ cùm laboraret, avidè arripuit Stephani verba, quaſi fuiſſent à Synodo approbata: & cum etiam abſolutum à Synodo Oecumenica Domnum non legeret, ſed Maximum potiùs confirmatum, confidenter aſſeruit Domnum poſt mortem damnatum: tametſi ſtatim ſe ſimulque Stephanum Epheſinum explicuerit, dum ſignificavit totum illud ex ſola confirmatione Maximi eſſe aſſertum. Aliquâ tamen maculâ, quod diffitendum non eſt, remanſit aſperſa Domni memoria propter Damnatos Catholicos Antiſtites: quæ cauſſa fuit cur in purganda ejus memoria tardiores ſe Concilii Patres geſſerint.

XXIX. Quid factum in electione & ordinatione Maximi.

Jam vero in deligendo & ordinando ejus in locum ſucceſſore quid factum ſit, operæ pretium eſt diſcutere. Notanda imprimis quatuor Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſententia in Actione X. Cachedonenſis Concilii, quâ diſertè aſſerunt ordinationem Maximi Antiocheni Epiſcopi in Domni locum ſubrogati Epheſinæ Pſeudoſynodi geſtis non eſſe accenſendam, eamque fuiſſe ſancti Leonis mentem, cùm ex una parte omnia quæ ibi geſta ſunt, irrita eſſe judicavit, ex alia verò Maximum in ſuam communionem recepit. Verba Legatorum in Synodo hæc ſunt occaſione depoſitionis Ibæ à Pſeudoſynodo Epheſina, cujus Acta relegi volebant judices: *Paſchaſinus & Lucentius & Iulianus Reverendiſſimi*

Epiſcopi, & Bonifacius reverendiſſimus Preſbyter, Vicarii ſedis Apoſtolicæ per Paſchaſinum dixerunt: Synodus proferri non poteſt, in qua illa nefaria delicta relecta ſunt, & ob hoc ad lectionem videntur eſſe ſuperflua ea, quæ ibi ſunt acta. Si ergo & à beatiſſimo & Apoſtolico Romanæ urbis Epiſcopo, OMNIA *quæ ibi geſta ſunt vana ſunt habita, (claret quia & ſanctiſſimus Epiſcopus Antiochenæ civitatis extra hæc eſt, quem poſt hæc beatiſſimus Epiſcopus in propria communione ſuſcepit) neceſſarium eſt* enim *ut rurſus eundem tranquilliſſimum & Chriſtianiſſimum Principem adeamus, quatenus illud Concilium ſacra & propria lege neque nominari præcipiat.* Fatendum eſt valdè inemendata eſſe hæc verba tam in Græcis, quàm in Latina verſione, in qua 1. abundant iſta: *quem poſt hæc beatiſsimus Epiſcopus in propria communione ſuſcepit:* quæ deſiderantur in textu originali. Unde conjicimus vice gloſſematis ad marginem ex ſequentibus Anatolii verbis adſcripta poſtmodùm in textum irrepſiſſe. 2. Superflua videtur vocula *enim*, quam ideò diverſo ab aliis charactere notavimus, & quæ fortaſsè ſuppoſita eſt pro *etiam* à ſcriba ambigua vocis abbreviatione decepto: antiquiſſima enim Crabbi editio ita habet *em̃*, quod *etiam* non minùs ſignificare poteſt quàm *enim*. 3. Non eſt ad quid vox *eundem* referatur, cùm in ſuperioribus de principe mentio non occurrat. 4. Niſi retineatur parentheſis, quam de noſtro appoſuimus, & vocula *enim* tollatur; ita ut ex his quæ antecedunt parentheſim, & his quæ ſubſequuntur, una ſermonis ſeries exurgat, vix ulla connexio ac cohærentia inveniri poteſt in illa Legatorum ſententia; nec apparet, cur hoc loco, ubi de Maximo quæſtio mota non erat, hoc directè & ex profeſſo probare videantur, ad Synodum Epheſinam non pertinere Maximi ordinationem; vel, ut aliis placet, à rejectione Actorum illius Synodi eſſe excipiendam: receptâ autem interpunctione & emendatione noſtra, optimè, ni fallor, omnia cohærent.

Loci Actorum Calchedonenſium tentata emendatio.

Tentabo & aliâ viâ hujus loci emendationem in Græco textu, qui clarus erit, ſi particula ὡς, quæ poſt δῆλόν ἐστι, legitur, anteponatur geminæ huic voculæ; & altera particula ἵνα ut ſuperflua rejiciatur; ſic ergo legendum putaverim: Εἰ μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως Ῥώμης πάντα τὰ ἐκεῖ πεπραγμένα μάταιά ἐστι, ὡς δῆλόν ἐστι, καὶ ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας ἔξω τούτων ἐστίν· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ γαληνοτάτου καὶ χριστιανικωτάτου βασιλέως ἐπιτύχωμεν· ὥστε ἐκείνην τὴν σύνοδον ἱερῷ ἰδίῳ νόμῳ μήτε ὀνομάζεσθαι προστάττειν. Quæ ita verto: *Si igitur & à beatiſſimo Apoſtolicoque Epiſcopo urbis Romæ omnia, quæ ibi geſta ſunt, vana ſunt reddita, ut manifeſtum eſt, & ſanctiſſimus Epiſcopus Antiochenæ Eccleſiæ extra hæc habetur; Adeamus tranquilliſſimum & Chriſtianiſsimum Principem, ut illud Concilium ſua ſacra lege nec nominari præcipiat.* Nimirùm, quæ his verbis in Latina editione inſeruntur, nec leguntur in Græco, pariter omittenda cenſemus; tametſi Petrus de Marca hæc retenta à veteri interprete credat juxta fidem antiquorum codicum: quod confirmare nititur ex ſequenti Anatolii interlocutione, in qua negotium Maximi à reſciſſione Geſtorum Epheſinorum excipi vult propter communionem Maximo à Leone inpertitam. Sed ſibi ipſi ſufficiunt legati, ut intelligantur, & ſive ſententia illorum ab Anatolii ſuffragio diſcrepet, ſive illi concinat, non probat tamen id à Legatis dictum, quod dictum non eſſe omnia originalium Actorum exemplaria ſignificant; nec neceſſe eſt ut eadem ab Anatolio & à legatis Romanis proferantur, ſiquidem hi aliquando inter ſe non con-

veniunt, ut videre eſt in ſequenti Actione Calchedonenſi xi. in negotio Baſſiani & Stephani Epheſi Epiſcoporum, quorum alterutrum in ea ſede retinendum eſſe cenſuit Julianus Coenſis, aliis utrumque removendum contendentibus.

Inutile tamen prorſus non erit Anatolii interlocutionem propiùs inſpicere, tota enim mihi videtur arte compoſita ab homine verſuto & de ſua ordinatione malè ſecuro. Ita ſe habet poſt legatorum verba.

Actione 10. Calched.

Gr. αὐτόθεν *ab eo tempore.*

XXX. Suffragium Anatolii diſcutitur.

Anatolius reverendiſſimus Archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ dixit: Hinc deſtructionem ea, quæ in Epheſo nuper geſta ſunt, habuerunt, ex quo maximè poſt hæc optimè ſunt & Deo amabiliter emendata. Igitur definimus nihil horum valere, quæ in illa dicta Synodo ſunt confecta; niſi illud circa ſanctiſſimum Maximum magnæ Antiochenæ civitatis Epiſcopum: quoniam & ſanctiſſimus Leo Romanus Archiepiſcopus in communionem eum recipiens, præeſſe eum Antiochenſium judicavit Eccleſiæ: quam formam ſequens & ipſe approbavi & præſens omne ſanctum Concilium.

Duo erant in Legatorum ſententia, quæ Anatolium angebant. Primùm quòd dixerant OMNIA Epheſini Conciliabuli Acta vana eſſe, nefaria, nec nominanda. Alterum eſt, quòd Maximi Antiocheni negotium extra Acta illa cenſendum eſſe contenderant. Utroque concuti videbat homo ſagax ordinationis ſuæ fundamenta: ſi enim OMNIA Synodi illius geſta ſine exceptione irritanda erant, jam periculum ſubibat Anatolius dignitatis ſuæ, cujus autores fuerant Synodi infauſtæ principes; ſi verò ab ejuſdem Concilii geſtis ſecernebatur ordinatio Maximi, tunc unicum illud exemplum, quo ordinationem ſuam etſi à prædonibus deſignatam, tueri poterat, ſibi per Legatorum verba eripi cernebat, verebaturque ne illi eo conſilio ita locuti eſſent, ut retractandæ poſtmodùm ejus ordinationi, quemadmodum & de aliorum ordinationibus factum eſt, viam pararent. Hoc homo ſagaciſſimus ſubodorabatur, ſubtiliterque declinare tentavit. Primùm igitur, quia legati omnia geſta illa velut nefaria atque in omnibus à ſancto Leone reprobata, nec relegi, nec examinari volebant: ſermonem ſuum inde orditur, ut dicat ab eo ſolum tempore, geſta illa irrita fuiſſe, ex quo erant ritè diſcuſſa & emendata, in prima videlicet Actione Calchedonenſi. Hinc conſequi volebat, propriè non ex Leonis, ſed ex Synodi decreto petendam eſſe geſtorum Epheſinorum reſciſſionem: ac proinde ſi quid ex illis nondum examinatum erat, & emendatum à Synodo, qualis ejus erat ordinatio, non irritum eſſe cenſendum. Tum velut definiens pronuntiat, nihil horum valere, quæ apud Epheſum confecta erant: Maximi tamen negotium cautè excipit, ut & ſuum pariter exciperet: πλὴν τοῦ κατὰ τὴν μεγίστην Ἀντιοχείαν ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Μαξίμου. *Excepto ſanctiſſimo Epiſcopo Maximo, qui præeſt magnæ Antiochiæ.* Ne verò infenſos haberet legatos, quibus contradicebat, eam exceptionem ex judicio ſedis Apoſtolicæ repetit ac firmat, cujus Epiſcopus Maximum in ſuam communionem recipiens ſua approbatione honeſtarat, quo ſuam quoque rem agebat, cùm & ipſe in communionem à Leone receptus eſſet. Significat inſuper Concilii Oecumenici acceſſiſſe conſenſum, ut omnem hujus negotii retractandi ſpem legatis eriperet. Sed mirare, ſi placet, hominis vafritiem, qui cùm in ordinando Maximo omnibus præiviſſet, eam ſibi ordinationem contra canones vindicans, jactare audet ſe Leonis exemplum ſecutum eſſe, nec Maximum

approbaſſe niſi poſt cognitam Leonis ei communicantis approbationem. Ea eſt hominis ſinceritas candorque animi.

XXXI. Ordinatio Maximi diu poſt Epheſinum latrociniũ acta.

Firma igitur certaque manet Legatorum S. Leonis ſententia, aſſerentium inter Epheſina Acta numerandam non eſſe Maximi ordinationem. Et revera etſi forſan depoſito Domno decreverit illa Synodus alium eligendum, non eſt tamen electus, niſi diù poſt ſolutam Synodum. Primùm enim Anatolius ipſe, à quo Maximus ordinatus eſt, conſecratus non eſt Conſtantinopol. Epiſcopus, niſi poſt Flaviani mortem, ut ex Breviculo hiſtoriæ Eutychianiſtarum Epiſtolis S. Leonis in editione Romana præfixo diſcitur. In eo ſiquidem poſt mortem Flaviani narratam, iſta legimus: *Tunc temporis Anatolius quidam Presbyter Alexandriæ apud Conſtantinopolim morabatur &c. Fit ergo iſte Conſtantinopoli Epiſcopus.* Succeſſit igitur mortuo, non verò eſt viventi ſuperpoſitus, quod nec Leo unquam objicere omiſiſſet, ſi ita actum eſſet. Imò nunquam à Leone fuiſſet receptus, quemadmodùm ſcribebat ad Conſtantinopolitanos: *Quiſquis incolumi atque ſuperſtite Flaviano Epiſcopo veſtro Sacerdotium ejus fuerit auſus invadere, nunquam in communione noſtra habebitur, nec inter Epiſcopos poterit numerari.* Denique cùm ſcribat ad Theodoſium Auguſtum die 16. Julii anni ſequentis, *de ordinatione ejus, qui Conſtantinopolitanæ* COEPIT *Eccleſiæ præſidere*: ſatis oſtendit recenter fuiſſe ordinatum, id eſt, ferè decimo menſe à ſoluta Synodo Epheſina. Jam verò aliquod tempus fundandis Epiſcopatus ejus exordiis dandum fuit, antequam Antiochiam ſe conferret, ubi electionem & conſecrationem fieri oportebat ſecundùm canones, ſicut revera canonicè factam eſſe Antiochiæ, docet Stephanus Epheſinus Actione 10. Calchedonenſi. Illic Maximus, qui Diaconum & Archimandritam agebat, in Antiochenſium civitate *canonicè*, ſi Stephano credendum, electus & ordinatus eſt: ſi verò Leoni fides, *contra canonicam regulam, contra inſtituta canonum, ſine ullo exemplo* talem ordinationem celebrare Anatolius præſumſit: *Quod*, inquit Leo, *amore reparandæ fidei, & pacis ſtudio retractare ceſſavimus.* Quod unum in Maximi ordinatione peccatum notavit Leo, alia proculdubio notaturus, ſi qua alia ejus ordinationem infirmaſſent. Quod enim Facundus ſcribit, Maximum Antiochenum & Juvenalem Jeroſolymitanum vel dogmate, vel communione Eutychianorum pollutos antè fuiſſe, quoad Maximum, vel pura puta Neſtorianorum, quod illic Facundus inſinuat, calumnia fuit; vel Facundi ipſius mera ſuſpicio, inde nata, quod Maximum & ab Eutychianis ordinatum, & conſequenter eorum ſaltem communione infectum putavit. At ab Anatolio, ut teſtis eſt Leo, fuit ordinatus, quem nunquam pro Eutychiano habuit Romanus Pontifex, etſi fidei ab eo profeſſionem exegit, quam neceſſariam reddebat antiqua Anatolii cum Dioſcoro neceſſitudo, cujus videlicet apocriſiarius fuerat.

Epiſt. 45. cap. 1.

Ep. 52, cap. 1.

Ep. 80. ad Anatolium c. 2. & 78. cap. 5.

Ibidem.

Facundus lib. 5. cap. 3.

XXXII. Omnium quæ dicta ſunt recapitulatio.

Jam ex dictis plura habemus ad hiſtoriæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitiam conducentia. Primò videlicet eliminandam eſſe ab Actis Calchedonenſibus Actionem illam *de Domno* inſcriptam; tanquam quæ ſpuria ſit & omninò commentitia.

2. Ad S. Leonis judicium referendum non eſſe, quod Domnus ſedi ſuæ poſt Epheſinum latrocinium non fuerit reſtitutus, ſed ad ipſius Domni mortem, quæ reſtitutionem ejuſdem prævenerat.

3. Maximi ordinationem Epheſinis Actis ex mente Legatorum ſedis Apoſtolicæ non eſſe annumerandam.

4. Solum defectum, qui in ea reprehendendus fuit, hunc fuiſſe, quod Anatolius ultra proprios terminos excurrens eam ſibi ordinationem vindicarit.

5. Leonem amore pacis iſtud diſſimulaſſe; tametſi probabile eſt Orientales eam ob rem non fuiſſe ordinationem retractaturos. Etſi enim manifeſtè contra canones peccaſſet Anatolius, ſi aliquorum Diœceſis Orientalis Epiſcoporum ordinationem ſibi arrogaſſet, quos nimirum omnes Antiocheno Epiſcopo ſubjectos pronuntiarat Synodus Nicæna; cum tamen de Antiocheni ipſius primatis ordinatione nihil in particulari præſcripſiſſet; contra canones non videbatur eſſe, ſi, admiſſis omnibus Provinciæ Epiſcopis, Conſtantinopolitano conſecrationis honor ex omnium conſenſu deferretur: illi, inquam, qui ex decreto ſecundæ Synodi Oecumenicæ ſupra omnes ſedes Orientales prærogativam obtinuerat.

Non diffiteor tamen iſtud ambitioſè & contra conſuetudinem ab Anatolio eſſe præſumtum: ſed non ſine exemplo, nec ſine autoritate canonum, quam ſuæ ambitioni obtenderet. Non aliter quippe ordinationem Thraciæ, Ponticæ, & Aſianæ Diœceſeωn ad ſe traxerant Anatolii prædeceſſores, quàm ſe Metropoliticis ordinationibus immiſcendo, non ſua quidem ſponte quoad ſpeciem, ſed invitati à Provincialibus Epiſcopis, rogatique quaſi ambitioſarum prenſationum coercendarum gratiâ, ſeditionumque avertendarum, quas frequenter moveri contingebat. Nec id etiam ſine domeſtici canonis ſuffragio audebant. Conſtantinopolitana quippe Synodus canone 2. poſt conſtitutos Diœceſeωn terminos, ita eoſdem à quolibet Epiſcopo tranſiliri prohibuit, ut tamen eos qui invitati à Provincialibus, Eccleſiarum ſe alienarum ordinationibus immiſcuiſſent, pro canonum violatoribus haberi noluerit: *Non invitati*, inquit, *Epiſcopi ultra Diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus vel quibuſcunque diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis.* Quod dum decernerent hujus Synodi Patres ob oculos habebant proculdubio canones Apoſtolicos 13. & 33. nec non & Nicænam definitionem. Teſtes habemus ipſos Concilii Epiſcopos cujus (ſi non ſubſequentis conventûs) Synodicam ad Damaſum alioſque Occidentis Epiſcopos deſcripſit Theodoritus libro 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 9. Hæc ſunt ejus verba: *De privata autem Eccleſiarum adminiſtratione antiquus, ut ſcitis, mos obtinuit, ſanctorumque Nicææ Patrum definitio, ut in ſingulis Provinciis Epiſcopi Provinciæ* ET SI IPSI VELINT CUM EIS FINITIMI, ORDINATIONES SECUNDÙM UTILITATEM *peragant. Qua ex forma ſcitote tum reliquas apud nos Eccleſias adminiſtrari, tum* ILLUSTRISSIMARUM ECCLESIARUM *creatos fuiſſe* SACERDOTES. Favent Antiocheni canones 13. & 22. quibus permittitur invitatis Epiſcopis à ſuis alienæ Provinciæ collegis, illius ſeſe ordinationibus immiſcere. His gradibus tendebant ad Primatum Conſtantinopolitani Epiſcopi. Primùm enim ex benigna canonum interpretatione invitari ſe curavere ad ordinationes Metropolitarum. Tum quod ex gratia tantùm conceſſum videbatur, in apertum jus tranſiit. Denique canone Eccleſiaſtico ſancitum eſt, cum ſeſe generalis Synodi obtulit occaſio. Iiſdem paſſibus progreſſus eſt Anatolius ad majora. Subactis enim minorum Diœceſeωn Metropolitanis, de majoribus ordinandis inceſſit eum ambitio. Ac primùm ſpecie turbarum, quæ tunc timendæ erant, comprimendarum, ſe ſe Antiocheni Epiſcopi ordinationi inſeruit, ſeu, ut canones ſinebant, invitatus, ſeu miſſus ab Auguſto; ſperans id, quod occurrenti temporum difficultati datum erat, pro inviolabili ali-

quando conſuetudine facilè recipiendum : cui demum accederet canon Eccleſiaſticus, quo recepta conſuetudo firmaretur, ſancireturque in perpetuum.

Hæc cum ita ſe habeant, Maximi ordinatio irritari eam ob cauſſam non poterat : quoniam volentibus & ſecundùm canonum indulgentiam invitantibus Anatolium Orientalis Provinciæ vel Diœceſis Epiſcopis, facta non erat injuria. *Vide obſervationē 1. ad Epiſt. 80.* Et revera etſi Leo Anatolium exagitans ob tentatam ab eo majorum ſedium depreſſionem, uſurpatam objiciat ordinationem Maximi, neutri tamen ea de re negotium faceſſere viſus eſt, non amore tantum pacis, ſed etiam propter canonum de invitatis Epiſcopis exceptionem. Præſenſit etiam, ni fallor, Leo noſter, nihil ab Anatolio actum eſſe hac in re contra Nicænos canones, ſed tantummodò contra conſuetudinem ſeu regulam Eccleſiaſticam: latum enim diſcrimen poſuit inter utramque Anatolii uſurpationem, alteram quâ Antiochenum Epiſcopum ordinare præſumſerat, alteram quâ ſecundi honoris locum invadere tentavit : hanc contra Nicænos canones eſſe clamitat, illam verò contra canonicam regulam : *Poſt conſecrationem*, inquit, *Antiocheni Epiſcopi, quam tibimet* CONTRA CANONICAM REGULAM *vindicaſti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam, ut* SACRATISSIMAS NICÆNORUM CANONUM CONSTITUTIONES *conareris infringere; tanquam opportunum ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit &c.* *Epiſtol. 80. ad Anatol. cap. 2.* notanda enim orationis auxeſis in ſecundæ uſurpationis narratione.

Quamobrem illam facilè diſſimulavit, hanc velut inauditam & intolerandam numquam ſe paſſurum ſpopondit : quoniam Nicænos canones totius mundi veneratione conſecratos, aliiſque omnibus ſingulari privilegio ſacratiores infringebat peſſumdabatque. Ex dictis ſequitur non magis diſpenſatione vel confirmatione opus fuiſſe in ordinatione Maximi, quàm olim opus fuit, cùm Johannes Chryſoſtomus tot ordinationes ac depoſitiones etiam Epiſcoporum aggreſſus eſt perfecitque in Aſiaticis Eccleſiis, quod & refert Actio XII. Calchedonenſis Concilii, & confirmant quotquot res à Chryſoſtomo geſtas proſecuti ſunt.

DISSERTATIO DECIMA
DE CAUSSA
THEODORITI EPISCOPI CYRI
PSEUDO-EPHESINÆ SYNODI SENTENTIA DEPOSITI,
A S. LEONE PAPA RESTITUTI,
IN CALCHEDONENSI SYNODO PURGATI.

Ad Epiſtolam ſancti Leonis XCIII. eidem Theodorito ſcriptam.

I.
An & quale fuerit Apoſtolicæ ſedis judiciũ quo Theodoritus purgatus eſt.
Ep. 93. ad Theod. cap. 5.

B*Enedictus*, inquit S. Leo, *Deus noſter, cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos macula mundum te, ſecundùm Apoſtolicæ ſedis judicium, demonſtravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, ſi talem te, qualem probavimus, pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaveris.*

Quale fuerit illud *Apoſtolicæ ſedis judicium*, à multis quæſitum eſt hactenus, inque varias itum eſt ſententias. Nonnulli aliquod vel in Synodo vel extra Synodu n à S. Leone de reſtitutione Theodoriti decretum conditum fuiſſe autumant, poſtquàm ad eum cauſſam ſuam per libellum appellationis detuliſſet. Verùm cùm de hujuſmodi decreto ne apex quidem ullus appareat, ſive in Actis Calchedonenſibus, ſive in aliis rerum tunc temporis geſtarum monimentis, tam facilè refellitur, quàm profertur. Alii eâdem Synodali ac judiciali ſententiâ Theodoritum reſtitutum aiunt, quâ Pſeudo-Synodus Epheſina in irritum miſſa fuerat: in illo videlicet Epiſcoporum conventu, quorum cinctus agmine Romanus Pontifex apud S. Petrum veniſſe in occurſum Valentiniani Auguſti Auguſtarumque legitur in Epiſtolis ea de re ſcriptis ad Theodoſium Imperatorem de Actorum hujus conciliabuli reſciſſione. Apud me verò certum eſt de Theodoriti cauſſa nullam interceſſiſſe ſententiam, ſive quæ à ſolo Leone, ſive quæ à Synodo ſit emiſſa: ſed illud ſolummodò judicium à Leone commemorari, quod communionis literis continebatur. Dum enim querelas Theodoriti ultrò ſuſcepit Pontifex, eidemque ſuam communionem impertivit, conſequens fuit ut eundem ab omni hæreſeos macula mundum judicaverit; deputaveritque inter adverſariorum calumnias, quicquid obtruſerant, ut eum velut ſuſpectum de fide à Synodo arcerent, vel etiam quaſi de hæreſi convictum deponerent in Synodo. Quod ut magis lectori perſuadeatur, ob ejus oculos rem totam compendiosè ponimus.

Theodoritus

Theodoritus Epiſcopus Cyri ſub Antiocheno Patriarcha jam à multo tempore infenſum habuerat Dioſcorum Alexandrinum, tum propter ſingularem ſuam eruditionem vitæque ſanctimoniam, quibus obſcurari ſe Dioſcorus homo laudis appetentiſſimus exiſtimabat, cùm propter Anathematiſmos S. Cyrilli deceſſoris ejus olim à ſe impugnatos. Theodoritum ob eam cauſſam hæreſeos notare, appetere calumniis, omnibuſque modis laceſſere jam tum aggreſſus eſt Alexandrinus. Egit poſtea apud Theodoſium Imperatorem, ut Epheſinæ, quæ parabatur, Synodo intereſſe prohiberetur, veritus Eutychis hæreſiarchæ patronus acerrimum hæreticorum impugnatorem, qualem ſe nunquam non exhibuerat Theodoritus. Neque his contentus, cùm omnia ſibi in illa Pſeudo-Synodo per vim nefaſque arrogaſſet, Theodoritum ab ordine Epiſcopali dejecit, depoſitionis ſententiam in eum non ſecus ac in alios Epiſcopos catholicæ fidei propugnatores intorquens.

II. Origo querelarum Dioſcori cōtra Theodoritum, huiuſque depoſitionis.

Hoc ubi reſcivit Theodoritus, doluit ipſe vicem ſuam, quidque caperet conſilii in tanta rerum perturbatione apud ſe cogitans, circumſpicienſque omnes Orientalis Eccleſiæ Epiſcopos, aut etiam ſæculi poteſtates, neminem invenit quem adire, vel cui ſuas querelas deferre poſſet. Chryſaphius enim, cujus conſilio agebatur Imperator, Eutychis patrocinium palàm & publicè ſuſceperat. Auguſtus ipſe hæreticorum arte deluſus Pſeudo-Synodi ſententiam autoritate ſua tuebatur. Dioſcorus totius illius tempeſtatis autor erat & artifex præcipuus. Domnus ſimilem cum Theodorito depoſitionis ſententiam exceperat. Conſtantinopolitanus Epiſcopus per Eutychianorum ſcelus & immanitatem ſupremum diem obierat. Quid reſtabat Theodorito agendum, Orientalibus penè omnibus vel furentibus, vel oppreſſis, vel ne hiſcere quidem audentibus; niſi ut ad Occidentales ſeſe converteret, eorumque fidem ac religionem ſolicitaret? Dedit igitur literas ad Leonem tanquam Occidentalium Patriarcham, omnium Epiſcoporum caput, ac communem totius Eccleſiæ Patrem; ejus omniumque pariter Occidentis Epiſcoporum opem implorans. De appellatione enim nihil habet Liberatus, qui cap. 12. hæc ſolummodò ſcribit: *Theodoritus Epiſcopus Papæ ſuggeſſit quanta mala pertulerit ex inſidiis Dioſcori, rogans ut celeriùs tali cauſſæ ſubveniretur per alium Conventum Epiſcoporum.*

III. Quid Theodoritus à Leone petit.

Sed ipſum Theodoritum audiamus ita Leonem noſtrum pro ſe alloquentem: *Ego autem*, inquit, *Apoſtolicæ veſtræ ſedis expecto ſententiam: & ſupplico & obſecro veſtram ſanctitatem, ut mihi invocanti juſtum veſtrum & rectum judicium opem ferat, & jubeat ad vos venire, & oſtendere meam doctrinam veſtigia Apoſtolica ſequentem.* Quibus verbis duo mihi poſtulare videtur Theodoritus: primùm quidem ex ſancti Leonis ſententia ac conſilio tanquam prudentiſſimi piiſſimique præſulis doceri cupit, an judicio Dioſcori ipſum ſtare ſatius ſit pro Eccleſiæ pace, quàm aliarum Synodorum tribunal pulſare, quod quidem novarum forte turbarum occaſio eſſe poterat. Et hic quidem eſt primorum verborum ſenſus: *Apoſtolicæ veſtræ ſedis expecto ſententiam.* Quam interpretationem non ex noſtro, ſed ex ipſius Theodoriti natam ingenio verba ſequentia comprobant: *Ante omnia autem*, inquit, *rogo ut ſciam à vobis, an in injuſta hac depoſitione me oporteat acquieſcere, an non: veſtram enim expecto ſententiam. Et ſi Iudicatis me ſtare aſſeritis, ſtabo: nec ulli deinceps homini moleſtiam exhibebo: ſed quod flecti non poteſt Dei & ſalvatoris noſtri judicium*

ἐγὼ δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑμῶν θρόνου περιμένω τὴν ψῆφον, καὶ ἱκετεύω, καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἁγιότητα ἐπαμῦναί μοι τὸν ὀρθὸν ὑμῶν, καὶ δίκαιον ἐπικαλουμένῳ κριτήριον, καὶ κελεῦσαι δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεῖξαί μου τὴν διδασκαλίαν τοῖς ἀποστολικοῖς ἴχνεσιν. *Theod. Ep. ad Leon. cap. 5.* πρὸ δὲ πάντων μαθεῖν ἀντιβολῶ παρ' ὑ-

μου εἴτε χρή με στέρξαι τὴν ἄδικον ταύτην καθαίρεσιν, εἴτε μή· τὴν γὰρ ὑμετέραν περιμένω ψῆφον, κἂν κελεύσητε τοῖς καταψηφισαμένοις ἐμμενῶ μεῖναι καὶ οὐδενὶ ἀνθρώπων ἐνοχλήσω λοιπόν, ἀλλὰ μενῶ τὸ ἀκλινὲς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν κριτήριον.
Theod. Ep. 113. cap. 6.

διό τοι τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην παρακαλῶ, πεῖσαι τὸν ἁγιώτατον καὶ ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῇ ἀποστολικῇ χρήσασθαι ἐξουσίᾳ καὶ εἰς τὸ ὑμέτερον ἀναδραμεῖν κελεῦσαι συνέδριον.
Theod. 116. Ep. ad Renatum Presb.

ἀντιβολῶ τὴν ὑμετέραν μεγαλοπρέπειαν ταύτην αἰτῆσαι τὴν χάριν τὸν καλλίνικον κορυφὴν, ὥστε με τὴν ἑσπέραν καταλαβεῖν καὶ παρὰ τοῖς ἐν ἐκείνῃ θεοφιλεστάτοις καὶ ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις δικάσασθαι.
Idem Ep. 119. Anatolio Patricio.

expectabo. Ex quibus dignoſci poteſt quàm ſincerè vel quàm eruditè illa Theodoriti verba interpretatus ſit ſcriptor nuperus de Judiciis Epiſcoporum differens pag. 318. Alterum quod ſciſcitatur Theodoritus hoc eſt, ut ſi judicaret S. Leo ſtandum non eſſe Dioſcori ſententiæ, aliud Concilium in Occidente Apoſtolica autoritate haberetur, ad quod ipſe convolare poſſet ab injuſta ſententia abſolvendus. Is eſt ſuperiùs deſcriptorum verborum ſenſus: *Obſecro veſtram ſanctitatem ut mihi invocanti iuſtum veſtrum & rectum iudicium opem ferat & iubeat ad vos accurrere.* Quem ſenſum perſpicuè elicimus ex ipſius Theodoriti Epiſtola eodem tempore ac eodem de negotio ſcripta ad Renatum Romanæ Eccleſiæ Preſbyterum, qui Epheſum vice Leonis directus fuerat: *Hac igitur*, inquit, *de cauſſa tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo, ut Apoſtolica utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convolare Concilium.* Et iterum in Epiſtola ad Anatolium Patricium Conſtantinopolim miſſa: *Tuam*, inquit, *magnificentiam oro, ut hanc gratiam à Triumphatore Imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, & ab illis Deo dilectiſſimis & ſanctiſſimis Epiſcopis iudicer: & ſi vel minimùm quidem fidei regulam tranſgreſſus eſſe ipſe repertus fuero, in ipſum maris profundum proiiciar.*

Sive autem Concilium iſtud, quod adire optat Theodoritus, ex ſolis Italici tractus Epiſcopis componi velit, ſive ex omnibus Occidentalium partium præſulibus, perinde eſt mihi. Etſi enim illorum ſolummodò Epiſcoporum Concilium poſtulatum eſſe conceſſerim, quibus ex proximis Provinciis ad Romanum Pontificem concurrere ſolemne erat, ut juxta ſanctorum Patrum decreta geminus vel unus ſaltem per ſingulos annos Epiſcoporum haberetur Conventus, quemadmodùm ex Epiſtola S. Leonis 16. cap. 7. edocemur, non eſſet ſententiæ noſtræ adverſum: quoniam manifeſtum eſt tale Concilium à Theodorito non ex juris neceſſitate eſſe poſtulatum, ſed ex ipſius litigantis arbitrio, cui liberum fuit juxta Eccleſiæ Africanæ morem & Carthaginenſis Concilii decretum, judicium ſibi deligere apud Occidentalium Epiſcoporum Synodum, ea lege ut quæcunque à delectis ſponte propriâ judicibus emitteretur ſententia, ei ſe ſe irretractabiliter ſubmitteret. Ita enim in gratiam damnati Epiſcopi proviſum fuit à Carthaginenſibus Patribus anno Chriſti 407. ut legitur in codice Africanæ Eccleſiæ cap. 96. quod ne apud alias Eccleſias in uſum vocaretur, nihil obſtabat: *Si fuerit*, inquit Canon, *provocatum, eligat qui provocaverit iudices, & cum eo & ille contra quem provocaverit: ut ab ipſis deinceps nulli liceat provocare.* Ex ſpontaneo igitur delectu, non ex neceſſitate Romani Pontificis Synodum conveniſſe dicendus erit Theodoritus, ſi ad eam ſolam provocavit. Si enim ad hoc jure teneretur, ut quid verebatur ne preces ſuæ à Pontifice non admitterentur, nec ſuum effectum recurſus ſortiretur. Hoc enim plurimum deprecatur in ſua Epiſtola ad S. Leonem: *Supplicationem*, inquit, *meam quæſo ne reſpuatis: neo miſeram meam canitiem deſpiciatis.* Cur Renati Preſbyteri gratiam captat, ut ipſo agente ac ſuadente ad Concilium Occidentis convolare ipſi permitteretur? Cur hortatur Romanæ Eccleſiæ Archidiaconum, ut S. Leonis zelum accendat: *Dignare*, inquit, *Deo dilectiſſime, zelum accendere ſanctiſſimi in omnibus & beatiſſimi Archiepiſcopi, ut etiam Orientis Eccleſiæ veſtra fruantur protectione?* Quam denique ob cauſſam ſe ipſius judicio, qualecunque

μὴ διαπτύσητέ μου τὴν ἱκετείαν παρακαλῶ, μηδὲ τὴν ἀθλίαν μου περίδητε πολιὰν μετὰ πολλὰς ὑβρισμένην καμάτους.
Theod. ad Leon. cap. 5.
κατηξίωσον πίνων,

eſſet, aſſenſurum atque adhæſurum ſpondet. Talem enim ſponſionem nemo eſt qui non rideat, ſi de judice agatur quem adire & cui obtemperare neceſſitas fuerit: tunc enim, velit nolit is qui appellat, nec licet ei judicium declinare, nec ſententiæ obedientiam detrectare. Non incongruè autem talis ſponſio præmittitur, cum judicium à delectis ipſius litigantis arbitrio judicibus poſtulatur, ne iſti judicandi onus à ſe removerent. Quamquam autem hæc dicimus de Romana Synodo, probabilius tamen exiſtimamus de univerſaliori Occidentis Concilio cogitaſſe Theodoritum: cùm abſolutè ad Occidentem accedere, & ab Occidentis Epiſcopis judicari exoptet.

θεοφιλέστατε, συμσπεῦσαι τὸν ζῆλον τοῦ τὰ πάντα ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου, ὥστε καὶ τὰς τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίας τὰς ὑμετέρας ἀπολαῦσαι κηδεμονίας.

Ep. 118. ad Archidiac. Romæ.

I V.

Quid Leo acceptis Theodoriti literis.

Acceptis porrò Theodoriti & aliorum literis, auditaque Hilari relatione, quid Theodorito reſcripſerit ſanctus Leo, ignoramus: quid egerit, inquirimus. Intellexit ſtatim Pontifex poſt Epheſinum latrocinium opus eſſe Concilio eoque generali, ut ex ejus literis ea de re ad Auguſtum ſcriptis clarum eſt: *Generalem Synodum*, inquit, *jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones ita aut repellat aut mitiget: ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum; convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis: quorum ſi qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, ſalutaribus remediis in integrum revocentur.* Verùm pro reſtituendo Theodorito neque Provincialem, neque generalem Synodum neceſſariam eſſe duxit: quoniam pro depoſito habendus ille non erat, in quem non Concilium, ſed latrocinium; non Epiſcopus, ſed prædo improbus depoſitionis ſententiam ferre conatus fuerat: in eum, inquam, quem *nec in jus vocaſſet, nec præſentem judicaſſet, nec quid de ſuſcepta à Deo & ſalvatore noſtro humanitate ſentiret, interrogaſſet.* Quod ita apud omnes certum erat, ut quicquid in illo miſerando Epheſi conventu factum erat, pro infecto ab omnibus paſſim catholicis haberetur: *Quoniam*, inquit S. Leo, *ea quæ in Epheſo nuper contra juſtitiam vel canonum diſciplinam per unius hominis impudentiam geſta ſunt, nulla catholicæ fidei ratio rata eſſe permittit.* Unde & monet Conſtantinopolitanos, *ne à Sacerdote ſuo*, qui ſimilem cum Theodorito exceperat depoſitionis ſententiam, *ullæ eos minæ, ulla formido divellat. Quiſquis enim*, inquit, *incolumi atque ſuperſtite Flaviano Epiſcopo veſtro Sacerdotium eius fuerit auſus invadere, nunquam in communione noſtra habebitur, nec inter Epiſcopos poterit numerari.* Hoc ipſum eſt quod ab Imperatore Theodoſio poſcebat Leo noſter, cùm rogabat eum *ut omnia in eo ſtatu eſſe iuberet, in quo fuerant ante omne iudicium, donec maior ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* Cui poſtulationi annuit pro Theodoſio Marcianus, cùm in ejus mortui locum ſuffectus eſt: qui & majorem revera ex toto Orbe Epiſcoporum Synodum congregavit, & eidem juſſit intereſſe Theodoritum.

Epiſt. 40. cap. 3.

Ep. Theodor. ad S. Leonem.

S. Leon. Ep. 47. ad Fauſtum &c.

Epiſt. 45. cap. 1.

Ep. 40. ad Theodoſium cap. 2.

Ex dictis manifeſtum eſt Leonem noſtrum nullum habuiſſe judicium ad cauſſam Theodoriti ventilandam; ſed eidem communione non interrupta fuiſſe conjunctum, ejuſque literis reſcripſiſſe nec ſtandum eſſe Judicatis, nec exſpectandum ei eſſe aliud judicium, ut Eccleſiam ſuam ſolito more gubernaret: quoniam quæ geſta erant Epheſi *per unius hominis impudentiam nulla catholicæ fidei ratio rata eſſe permittebat.* Eò libentiùs autem ſententiam adversùs Theodoritum latam pro nulla habuit, quod de ejuſdem fidei integritate novum ex Oriente teſtimonium ad ipſum fuit delatum. Ex literis enim Anatolii Conſtantinopolitani Epiſcopi poſt Flaviani mortem ordinati reſciverat Theodo-

Ep. 47. ad Fauſt. &c.

ritum Encyclicæ ad Flavianum eumdem Epiſtolæ ultrò ſubſcripſiſſe, nec Neſtoriana Eutychianaque ſolùm dogmata damnaſſe, ſed ipſis etiam Neſtorio & Eutychi anathema dixiſſe. Iſtud enim præſtitum eſſe ab omnibus Epiſcopis, qui Antiocheno ſuberant, quorum unus erat Theodoritus, diſcimus ex Epiſtola Leonis noſtri ad Paſchaſinum Lilybætanum, quam nunc primùm in lucem emittimus: *Noveris etiam*, inquit, *proximè me Epiſtolam Conſtantinopolitani Epiſcopi accepiſſe, quæ refert, Antiochenum Epiſcopum miſſis per Provincias ſuas tractoriis, univerſoſque Epiſcopos & Epiſtolæ meæ præbuiſſe conſenſum, & Neſtorium ac Eutychen pari ſubſcriptione damnaſſe.* Ex hujuſmodi ſuſcriptione, vel etiam ex ea Epiſtola, quam ad Leonem ſcripſerat Theodoritus, intellexit Romanus Pontifex judicavitque ipſum ab omni hæreſis macula immunem, nihilque hac ex parte obſtare, quo minùs ſuam ei communionem more ſolito impertiret; & ille ſuam Eccleſiam cum pace Eccleſiaſtica retineret. Tale eſt *ſedis Apoſtolicæ iudicium*, ut ego quidem reor, de quo in hac Epiſtola quam commentamur, mentio facta eſt, quod quidem non demonſtrat reſtitutam eſſe judiciali Pontificis ſententia ſuam Theodorito ſedem; ſed amotam ſolùm nonnullam erroris ſuſpicionem, quæ ei fortè vel ex adverſariorum repetitis ſæpè ſæpiùs calumniis, vel ex antiquis cum Cyrillo concertationibus inhæſerat.

Ep. 68. ad Paſchaſinum cap. 3.

V.

Theodoritus non diſcuſſus, ſed communione ſolum donatus.

Enimverò ſi eam ob rem reſtitutum à ſede Apoſtolica Theodoritum contendas, quia eum communionis ſuæ ſinu complexus eſt; quidni à ceteris quoque Epiſcopis reſtitutum eum pronunties: cùm & Maximus Antiochenus ejus primas, & Anatolius Conſtantinopolitanus, & alii plurimi antiſtites Orientalium partium, communionis cum eo nexum vel abruperint nunquam, vel mox religaverint. Quamquam Romani Pontificis votum ejuſque communionis ſuffragium præ ceteris habitum eſſe quis velit diffiteri, ut pote Primariæ omnium ſedis Epiſcopi, viri inſuper ſanctiſſimi doctiſſimique, & in hac præſertim cauſſa catholicæ fidei ſtrenui defenſoris. Rem tamen totam ex Leonis facto finitam eſſe aſſerere non poſſumus, cùm eam rurſus ad incudem vocatam à Patribus Calchedonenſibus, notum ſit cuilibet hujus Synodi Acta recenſenti. Idque factum eſt ex ipſius ſancti Leonis mente: cùm enim poſt Epheſinam Pſeudo-Synodum hoc unum popoſciſſet S. Leo, ut omnibus à Dioſcoro decretis ſuperſederetur, & *omnia in eodem ſtatu eſſent in quo fuerant ante omne iudicium, donec maior ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur:* hoc proculdubio Pontificis erat conſilium, ut majoris hujuſmodi Epiſcoporum numeri judicio & examini omnia de novo quaſi injudicata ſubiicerentur, ubi primùm congregatus eſſet. Nec eſt quod quis Theodoriti cauſſam ab iſta lege eximendam exiſtimet, cùm potiùs hæc præ ceteris una Synodi examen poſtularet. Alii enim plerique Epiſcopi, quos Pſeudo-Synodus Epheſina ſedibus ſuis dejecerat, ante latrocinium in ſuſpicionem erroris non venerant, ac propterea reſciſſis Pſeudo-Synodi Actis, res illis ſua integra erat: Theodoritus autem longè ante Epheſinum conventum ſuſpectæ fidei notatus fuerat à catholicæ ſententiæ propugnatoribus, Neſtorio viſus erat patrocinari, & ex erroris ſuſpicione anſam arripuerat Imperator eum à Synodo removendi. Quare etſi & à Leone in communionem receptus & ad Calchedonenſe accerſitus eſſet Imperat. edicto, non hoc tamen uno diluebantur antiquæ ſuſpiciones, ſed futuro judicio via parabatur, cui & ejus fides diſcutienda, & adverſariorum accuſationes exami-

Ep. 40. cap. 2.

nandæ ſervabantur. Inde eſt quod judicibus laïcis introduci eumdem in Synodum poſtulantibus juxta Imperatoris Edictum, non pauci aliqui Epiſcopi, ut videtur nonnullis, ſed longè plurimi, Ægyptii videlicet, Palæſtini & Illyriciani clamaverunt: *Miſeremini, fides perit: Iſtum Canones ejiciunt. Hunc foras mittite: Magiſtrum Neſtorii foras mittite ... Synodus Orthodoxa Theodoritum non ſuſcipit ... Cyrillum iſte anathematizavit.* Hos inter Epiſcopos Illyriciani ducem habebant Theſſalonicenſem Epiſcopum, qui cùm vices Romani Epiſcopi gereret in Illyrico, ab ejus nutu pendebat: nec tamen Apoſtolicæ ſedis judicium, quo Theodoritus ab omni hæreſis macula mundus pronuntiatus fuerat, obſtare credidit, quominus ille à Synodo tanquam de fide ex antiquo ſuſpectus removeretur. Rursùm verò inſtantibus judicibus eum recipi, vix tandem acquieverunt dicti Epiſcopi, quaſi ex indulgentia ac diſpenſatione; non priùs tamen quàm Maximi Antiocheni Primatis ſui teſtimonio nulla hæretici ſensûs peſte infectus eſſe Theodoritus probaretur, & inſuper pollicerentur judices nullum ex præſentia illius præjudicium creandum eſſe, cauſſamque integram futuro examini eſſe reſervandam: hiſque impoſitis conditionibus tandem admiſſus eſt Theodoritus.

Ad octavam Concilii Actionem ubi perventum eſt, vocata fuit ad examen Theodoriti cauſſa. Cumque vociferarentur Epiſcopi, ut ipſe Neſtorium anathematizaret, reſtitit aliquandiu, non quod impio hæreſiarchæ faveret: jam enim, ut ex Epiſtola 68. S. Leonis ad Paſchaſinum vidimus, ei dixerat Anathema cum ceteris Orientalis Diœceſis Epiſcopis, quorum unus erat, iidemque Actione 1. Calchedonenſi, cùm de illo tractaretur, idem ſunt teſtati: *Nos*, inquiunt, *in pura cartha ſubſcripſimus.* Non quod diverticula quæreret, quibus ab Anathematizando Neſtorio poſſet abſtinere: talia enim de tanto viro comminiſci indignum eſt: ſed partim, quia moleſtè ferebat aliam ſibi, quàm aliis legem imponi, qui cum ceteris Actione 4. profeſſus fuerat Nicænum & Conſtantinopolitanum Symbolum; Epiſtolam Leonis ad Flavianum, quæ Neſtorio anathema dicebat, amplexus fuerat; fidemque ſuam ſolemni ſubſcriptione firmaverat: partim & maximè, quia cùm damnatus à Synodo Dioſcori reclamaſſet, omnia ritè & pro more Conciliorum ex ordine recenſeri ac recognoſci volebat; ne clanculariam ac velut furtivam abſolutionem ex delicti conſcientia quæſiiſſe videretur. Ea cauſſa eſt cur relegi imprimis poſtulavit tam preces Imperatori, quàm libellos legatis à ſe oblatos: *Si vobis*, inquit, *videtur, legantur coram vobis, ut ſicut ſapio cognoſcatis.* Nec priùs compendioſam illam profeſſionem, *Anathema Neſtorio*, &c. quæ tot indecoris clamoribus flagitabatur, elici à ſe paſſus eſt, quàm fidem ſuam à calumniis, quibus toties impetita fuerat, prolixiori aſſertione vindicaret: quâ publicè enuntiatâ: *Dixit Anathema Neſtorio*, &c. Sanctus quippe ille Epiſcopus de integritate fidei ſuæ probanda (quò antiquius nihil Catholico ſacerdoti eſſe debet) magis erat ſolicitus, quàm ut vel Synodo intereſſe, vel Eccleſiæ dignitatique ſuæ reſtitui curaret: *Verè*, inquit, *non dico, niſi quomodo novi Deo placere priùs perſuadebo* (al. ſatisfacio) *vobis, quia neque de civitate curo, neque honore opus habeo, neque ob hoc veni; ſed quia calumniam paſſus ſum, veni perſuadere me eſſe orthodoxum.* His ita peractis, & omni tunc demùm non ſcrupuloſitate, ſed dubitatione, ut judices loquuntur, ſublatâ, ſecuta eſt Synodi ſententia, quæ ſancti Leonis judicium communionem ſuam Theodorito impertientis

VI. Quid de Theodorito Act. 8. Calchedon. Concilii.

Calch. Act. 8.

approbans atque confirmans, ſuæ eum ſedi reſtituit; hanc potiſſimum judicii cauſſam afferens: *Quoniam*, inquit, *& Neſtorium & Eutychen, non ſolùm ſcripto, ſed & ſub præſentia totius conſeſſus ore proprio anathematizavit.*

VII. Conciliorum autoritas defenditur.

Ex dictis intellige, erudite lector, quàm miserè in ipſo meridiano ſole cæcutiant, qui Epiſcoporum in Synodum Oecumenicam coaleſcentium ſacroſanctam autoritatem deprimentes ac ludibrio habentes (multo magis autem extra Synodum) meram illis Pontificiorum mandatorum executionem ex ſuo officio competere contendunt, tum in hac, de qua agimus, cauſſa, tum in aliis omnibus. Cùm potiùs Apoſtolicæ ſedis hæc ſit non infima laus Synodorum Oecumenicarum executricem eſſe. Tali enim prærogativâ gloriatus eſt Gelaſius Papa, eamque ſedi ſuæ pro ſuo ſcilicet principatu aſſerere non erubuit Epiſtola 13. *Confidimus*, inquit, *quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi ſedem præ ceteris oportere: quæ & unamquamque Synodum ſua autoritate confirmat & continua moderatione cuſtodit, pro ſuo ſcilicet principatu*, &c. Et infrà: *Ponamus tamen*, inquit, *etiamſi nulla Synodus præceſſiſſet, cujus Apoſtolica ſedes rectè fieret executrix, &c.* Et verò quod ad Theodoritum pertinet, manifeſtum eſt Calchedonenſem Synodum illius negotium non aliter pertractaſſe, quàm ſi ad aliud jam tribunal non eſſet delatum. Hic enim licet communionis Romani Epiſcopi particeps factus; licet ejuſdem, ut volunt, judicio reſtitutus; licet Patriarchæ ſui in Synodo præſentis munitus ſuffragio; licet Imperatorio etiam edicto non Synodi modò conſors effectus, ſed & ad ſuam reductus Eccleſiam (de eo enim maximè intelligendum eſt quod ſcribit ſanctus Leo ad Pulcheriam: *Quod ſacerdotes*, inquit, *Catholicos, qui de Eccleſiis ſuis injuſta fuerunt ejecti ſententia, reduxiſtis.*) Licet denique Epiſtolæ ſancti Leonis ſemel & iterum ſubſcripſiſſet; hæreticus tamen proclamatus eſt à maxima Synodi parte, atque è Synodo tantum non ejectus (Romanis etiam legatis tacentibus, nec pro Leonis judicio, & ſententia quam Synodo præiviſſe volunt, intercedentibus) vixque tandem purgatus eſt, ſuæque redditus Eccleſiæ, poſtquàm & ejus fides ab ipſa Synodo iterato examine fuit diſcuſſa, & ipſe hæreticos *ſub præſentia totius conſeſſus ore proprio anathematizavit.*

Epiſt. 59. ad Pulcher. Aug. cap. 2.

Porrò ſententiæ Synodi, cui prælуſerat judicio ſuo Romanus Pontifex, ſuum etiam poſteà conſenſum adhibuit, tùm aliis Epiſtolis, cùm eâ maximè, quam ad ipſum Theodoritum dedit aliquantò poſt finitam Synodum: in qua plurimùm gratulatur, quòd ab invincibili veritate omnis hæreſeos immunis demonſtratus eſſet, quod Apoſtolicæ ſedis de ipſo judicium fuiſſet confirmatum; quod denique aliud nihil optandum eſſet, quàm ut talem ſe, qualem anteà probaverat, ac tunc etiam Leo probabat, pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaret: *Benedictus*, inquit, *Deus noſter, cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos macula mundum te, ſecundùm Apoſtolicæ ſedis judicium, demonſtravit: cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, ſi talem te, qualem probavimus, & probamus pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaveris.*

Leon. Epiſt. 93. ad Theodor. cap. 5.

VIII. Non ſolam perſonā Theodoriti, ſed ejus etiam fidem à

Hæc dum relego mirari ſatis non poſſum inventos nuper eſſe, qui ſcriberent, cauſſam Theodoriti in Calchedonenſi Synodo diſcuſſi, purgati, reſtituti, à ſancto Leone non eſſe confirmatam, ſicut nec alia ejuſdem de privatis Epiſcoporum cauſſis judicia. De aliis inquirere non eſt hujus loci. De Theodorito, etſi

abundè verba mox recitata demonſtrant confirmatum eſſe à Leone Synodale judicium, quo ille fuerat abſolutus, operæ tamen pretium eſt etiam his alia ſubjungere, quæ in eadem Epiſtola ſequuntur, manifeſtumque reddunt non ejus tantùm perſonam ab impiorum inſidiis, ſed ejus etiam fidem ab adverſariorum calumniis in Synodo eſſe vindicatam: *Nam quòd Deus*, inquit, *omnium calumnioſorum fallacias ſolvit, maximam beatiſſimi Petri curam pro cunctis nobis agnoſcimus: qui poſtquam ſedis ſuæ judicium in fidei definitione firmavit*, NEC CIRCA CUJUSQUAM VESTRUM, *qui nobiſcum pro Catholica fide laboratis*, PERSONAM, QUICQUAM REPROBUM VIDERI PERMISIT: *quia nec poterat Spiritu ſancto judicante quiſquam ex eis non victor exire*, QUORUM JAM VICERAT FIDES. Ex quibus Leonis verbis manifeſtum eſt hanc illius eſſe mentem; ſententiam, quæ Theodoritum abſolvit in Synodo, *Spiritu ſancto* per Epiſcopos congregatos *judicante* edictam eſſe; accuſationes quibus ipſius Epiſcopi fides petita fuerat, nihil aliud eſſe quàm *calumnioſorum fallacias*; de his tandem victorem eumdem exiiſſe in octava Synodi Actione, quia ejus vicerat fides in quarta; circa ipſum nihil reprobum ultra viſum fuiſſe; illud omne quod à Synodo in Theodoriti negotio geſtum eſt, ab Apoſtolica ſede approbatum eſſe & confirmatum; ac demum (quod ex præcedenti conſequens eſt) præter fidei definitionem aliquid eorum, quæ Calchedone decreta ſunt, à ſancto Leone receptum eſſe ac vindicatum, quandoquidem maxima beatiſſimi Petri ea cura fuit pro Epiſcopis à Dioſcoro damnatis, ut *poſtquam ſedis ſuæ judicium in fidei definitione firmavit, nihil circa cujuſquam eorum perſonam reprobum videri permitteret*.

Leone eſſe approbatam.

Epiſt. 93. cap. 5.

IX.

Quid per fidei cauſſam intelligat S. Leo.

Hæc adeò perſpicua ſunt, ut quicquid in contrarium opponatur, neceſſe ſit infirmum eſſe ac nullius roboris. Adversùs tamen iſta Leonis verba ex aliis ejuſdem verbis molem ſtruunt adverſarii: Sæpè ſæpiùs, inquiunt, affirmat Pontifex *ſanctam Synodum ad extinguendam ſolùm hæreſim & ad confirmationem fidei Catholicæ eſſe congregatam*. In qua *non ſolùm*, inquit, *per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium propriam vobiſcum uniſſe ſententiam*, IN SOLA VIDELICET FIDEI CAUSSA, *quod ſæpè dicendum eſt, propter quam Generale Concilium placuit congregari*. Ex quibus in hæc verba concludit: *Si quid ſane ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad fidei cauſſam pertinet, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantùm à ſede Apoſtolica directi ſunt, ut, exciſis hæreſibus, Catholicæ eſſent fidei defenſores. Quidquid enim præter ſpeciales cauſſas Synodalium Conciliorum ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem*. Ex his ſimilibuſque Leonis verbis infert Pelagius Papa II. in Epiſtola ad Epiſcopos Iſtriæ, &c. Quòd *ipſe Leo geſta multiplicia cauſſarum ſpecialium reprobando, autoritatem Synodi in ſola fidei definitione conſtrinxit*. Et poſteà. *Quicquid ergo*, inquit, *præter fidem agitur, Leone docente oſtenditur, quia nihil obſtat, ſi ad judicium revocetur. Quia*, ut rurſus ait, *poſtquam beato Leone ſcribente jus retractandi & dijudicandi conceditur, etiam ſi qua eſſe poterat, eorum qui interfuerant in privatis negotiis autoritas vacuatur... Denique privatas cauſſas, quæ illic poſt definitionem fidei actæ ſunt, non ſolùm minimè confirmavit, ſed & retractari atque dijudicari permiſit*. Definitionem porrò fidei in Actione ſexta terminatam eſſe, finitamque fidei cauſſam probare conatur idem Pontifex, tum ex generali omnium Epiſcoporum ſub-

Epiſt. 80. ad Anatolium, cap. 2. Epiſt. 87. cap. 1. ad Epiſ. qui Calch. Syn. interfuerant.

Epiſt. 92. ad Maximum cap. 5.

ſcriptione, quæ huic Actioni non aliis ſubjicitur; tum ex fide antiquiorum codicum Græcorum, qui totam Synodum ſex tantùm actionibus circumſcribunt, ſubjunctis ad ſextam Canonibus, ceteriſque omiſſis, quæ modò in Latinis habentur; tum hinc denique quod finitâ ſextâ actione, Epiſcopi dimitti ſe ſupplices ab Imperatore poſtularunt.

Hæc, meo judicio, facilè diſſolvi poſſunt, ſi modò præjudicia removeantur. Unum eſt, opinor, ad quod tota difficultas devolvitur: una vocula, ex cujus intellectu tota lis pendere mihi videtur, videlicet *cauſſa fidei*, quam quia ad ſtrictiorem, quàm par erat, ſignificatum coarctarunt alterius ſententiæ patroni, à Beati Leonis ſenſu longè abire coacti ſunt; imò & Leonem Leoni collidere. Cùm ergo quid per *cauſſam fidei* intellexerit, ſemel aſſecuti fuerimus, tum huic controverſiæ lux affulgebit, Leo cum Leone redibit in gratiam, patenſque erit concordiæ via, quæ præcluſa multis hactenus viſa eſt.

Cauſſa igitur fidei, cujus unius ventilandæ gratiâ Calchedonenſem Synodum congregatam eſſe ſcribit ſanctus Leo, nec ſolâ fidei definitione continetur, nec iſtâ ſolâ contineri dicitur à ſancto Leone: ſed etiam earum cauſſarum & ſcandalorum diſcuſſione, quæ occaſione fidei, erroriſque Eutychiani fidem oppugnantis nata erant, eorumque omnium retractatione, quæ apud Epheſum per Dioſcori artes furoremque fuerant perpetrata. Hæc eſt integra cauſſa fidei, cui nimirum ita connexæ atque intertextæ erant perſonarum cauſſæ, eorum, inquam, quorum fides vel ſuſpecta, vel accuſata, vel damnata, vel calumnioſè infamata erat, ut ſi Eutychis perfidiam ac rebellionem, ſi Dioſcori improbas machinationes, & quæ conſecuta eſt, exauctorationem; ſi Flaviani, Euſebii, Theodoriti, aliorumque Orthodoxorum Epiſcoporum damnationem ac reſtitutionem, à fidei cauſſa reciderіs, jam eadem magnâ ſui parte trunca erit ac mutila. Aliud ergo ſimplex fidei definitio, aliud cauſſa fidei, hoc ſaltem in negotio. Illa ſolius Catholicæ veritatis aſſertione continetur; hæc inſuper & hæreticorum, qui fidem ejerarunt, damnationem, & Catholicorum, qui ab hæreticis accuſati, damnati, depoſitique ſunt, abſolutionem ac redintegrationem, omnimodam utrorumque diſcuſſionem complectitur. Quemadmodùm enim non ea plena eſt erroris abdicatio, quæ cum impiis dogmatibus, eorum pariter autores manifeſtos, confeſſoſque vel convictos non damnat: ita integra non eſt hæc fidei defenſio, quæ omnes Catholicè ſentientes non ſuſcipit; non plena aſſertio, quæ Epiſcopos Catholicos in hæreſis ſuſpicionem per improborum calumnias vocatos non vindicat; non integra victoria, *ſi*, ut de Theodorito agens Leo noſter ſcribit, *quiſquam ex eis non victor exiret, quorum jam vicerat fides.* (*Epiſt. 93. cap. 5.*)

X. *Expoſitio noſtra de cauſa fidei ex ipſo Leone probatur.*

Hæc cauſſæ fidei expoſitio, etſi ſatis ex ſe perſpicua eſt, genuina eſſe magis magiſque comprobabitur ex ipſius Leonis Epiſtolis, quas partim ante Synodum ſcripſit, partim pro eadem recipienda ac confirmanda. Cùm enim à Theodoſio Auguſto generalem Synodum enixiùs poſtularet, quid ab ea præſtandum ſperat? Hoc imprimis: *Vt omnes offenſiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum.* (*Epiſt. 43. cap. 3.*) Ad hæc: *Vt Epiſcopi, qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarant, ſalutaribus remediis in integrum revocentur.* (*Ibidem.*) Denique, *ut omnibus querelis & præjudiciis partis utriuſque ſuſpenſis, diligentius univerſa, quæ offenſionem generaverant, retractentur; & abſque vulnere fidei, abſque religionis injuria, in pacem Chriſti*

Chriſti redeant, qui per impotentiam ſubſcribere coacti ſunt ſacerdotes, & ſoli auferantur errores. Hæc omnia quis non videat magis attinere perſonas, quàm ipſam fidei definitionem. De qua tantum abeſt, ut (quod adverſarii contendunt) unicè tractari in Synodo voluerit, quin potiùs hoc ante omnia & enixis precibus obtinere ab Imperatore ſategit, ut de fide penitùs ſileretur, nec quaſi dubia iterum ad examen vocaretur. *Vnde*, inquit, *per ipſum Dominum noſtrum* JESUM CHRISTUM, *qui regni veſtri eſt autor & rector, obteſtor & obſecro clementiam veſtram, ut in præſenti Synodo fidem, quam Patres noſtri ab Apoſtolis ſibi traditam prædicarunt, non patiamini quaſi dubiam retractari... Reiectâ penitùs audaciâ diſputandi contra fidem divinitùs inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat.* Sed ex ſubjectis verbis adhuc clariùs evadit, propter Epiſcoporum cauſſam, cui fides immixta erat, magis coactam eſſe Synodum, quàm propter ipſius fidei definitionem, *cuius integritati nihil evelli, nihil licebat apponi.* Sic igitur in Epiſtola ad ipſam Synodum Calchedonenſem ſcribit ſanctus Leo: *Quia verò non ignoramus per pravas æmulationes multorum Eccleſiarum ſtatum fuiſſe turbatum, plurimoſque Epiſcopos, qui hæreſim non reciperent, ſedibus ſuis pulſos & in exilia deportatos, atque in locum ſuperſtitum alios ſubſtitutos, his* PRIMITUS *vulneribus adhibeatur medicina iuſtitiæ, nec quiſquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis: Cum ſi, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire ſuus honor debeat, ſed illis, qui pro fide laboraverunt, cum omni privilegio oporteat ius proprium reformari.* Jam intelligis, Lector erudite, cauſſam fidei eſſe, cauſſam Epiſcoporum, *qui pro fide laboraverunt: Qui hæreſim non recipientes ſedibus ſuis pulſi, & in exilia deportati ſunt. Quoſque ad infringendam Catholicam fidem & ad execrabilem hæreſim roborandam privilegio honoris exuerant.* Horum unum eſſe Theodoritum nemo inficias ierit, qui meminerit ipſum à ſancto Leone eodem hoc elogio decorari, interque illos recenſeri, qui pro fide Catholica laboraverant, quique Spiritu ſancto judicante victores exierant, quoniam ipſorum jam vicerat fides. Vides prætereà ut, ſilentio de fide indicto, Epiſcoporum, qui Dioſcori artibus & malitiâ oppreſſi fuerant, primitùs vulneribus medicinam juſtitiæ velit Pontifex adhiberi à ſacra Synodo; ut curari à ſanctis Patribus ante omnia cupiat, ne ſuum cuiquam honorem perire contingat: ut denique univerſa, quæ offenſionem generaverant, irretractatâ fide, retractari exoptet. Tandem ut ad cumulum hoc addamus, cùm Oecumenicam Synodum congregari ſupplex ab Auguſto poſtularet ſanctus Leo, illius neceſſitatem arceſſivit maximè ex appellationis libello per Flavianum dato, quam vel in irritum mitti, vel aliter quàm in Synodo diſcuti, nefas eſſe probabat ex Canonibus Sardicenſibus ſub Nicænorum nomine citatis. Quæ omnia hujuſmodi Epiſcoporum cauſſas oſtendunt ſaltem non minùs ad illam Synodum pertinuiſſe, quàm fidei diſcuſſionem. Quis enimverò negaverit illas cauſſas Synodo proprias fuiſſe juxta Pontificis mentem, propter quas maximè & PRIMITÙS illam eſſe congregandam aſſeruit, ut factum eſſe ex ſuperioribus perſpicuum eſt? Quis eam provinciam à Synodo alienam putet, quâ remotâ omnino ab evocandis Epiſcopis abſtineretur; quâ urgente, urget pariter cogendæ Synodi neceſſitas. Hanc autem neceſſitatem ex Flaviani appellatione oriri ultrò agnovit ſanctus Leo his verbis: *Quam autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt*

Epiſt. 73. ad Marcianum Aug. cap. 1.

Epiſt. 72. ad Syn. Calched. cap. 1.

Ibidem. cap. 3.

Epiſt. 75. ad Pulcheriam cap. 2.

Epiſt. 93. ad Theodoritum.

Epiſt. 40. cap. 3.

ſacerdotibus conſtituta. Ex appellatione autem aliorum, atque imprimis Theodoriti, parem neceſſitatem exurgere neceſſe fuit, cùm & ipſe accuſatus, damnatus ac depoſitus eſſet, ipſe Synodum appellaſſet, nec pro eo minùs facerent laudati à Leone Canones, quàm pro Flaviano, cum quo & communem habebat fidei cauſſam, communes labores, communemque depoſitionis ſententiam; & cujus res, utpote ſuperſtitis, magis urgebat.

Non aliter S. Leonem intellexit Gelaſius Papa, quàm ſe ipſe Leo. Cùm enim de his in Calchedone definitis loquitur, quæ recipienda ſunt, nunquam ea quæ communionem Catholicam ſpectant à definitione fidei ſejungit. Sic Epiſtola 1. ad Euphemianum: *Proinde*, inquit, *ſi ea, quæ in Synodo Calchedonenſi pro fide & communione Catholica lege Apoſtolica definita ſunt, verè certéque ſectamini, &c.* Quod ne quis à Gelaſio incautè ac ſine conſilio ſcriptum dicat, vetat frequens eorumdem verborum repetitio tum in eadem Epiſtola, cùm in aliis. In Epiſt. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ: *Ipſum*, inquit, *beatum Papam Leonem ſedis Apoſtolicæ Præſulem, cuius Synodus Calchedonenſis autoritate firmata eſt, quicquid ultra quàm ab eodem pro fide & communione Catholica atque Apoſtolica illic agendum, conſtaret eſſe delegatum, per occaſionem congregationis illius, præter Nicænos Canones nova videretur actione tentatum, competenti refutatione vacuaſſe.* En ſolam Anatolii pro ſede ſua molitionem Canone 28. firmatam, rejicit Leo, teſte Gelaſio ejus ſucceſſore, qui eadem ætate vixit. Idem in Tomo de Anathematis vinculo ſtatim ab initio, ubi adverſariorum Concilii Calchedonenſis objectioni huic occurrit: *Quod ſi Synodus Calchedonenſis admittitur, omnia conſtare debeant:* Reſpondet, *indubitanter eam à tota Eccleſia admitti*, iis ſolùm exceptis, *quæ per incompetentem præſumtionem illic prolata ſunt vel potiùs ventilata; quæ ſedes Apoſtolica gerenda nullatenus delegavit, mox à vicariis ſedis Apoſtolicæ, contradicta manifeſtum eſt; quæ ſedes Apoſtolica etiam petente Marciano Principe, nullatenus approbavit; quæ præſul Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tunc Anatolius nec ſe præſumſiſſe profeſſus eſt, & in Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis non negavit poſita poteſtate: quæ ideò, ſicut dictum eſt, ſedes Apoſtolica non recipit, quia quæ privilegiis univerſalis Eccleſiæ contraria probantur, nullâ ratione ſuſtinet.* Nihil eſt hic, quod ad Anatolii cum Leone concertationem non pertineat, ſeu ad Canonem 28. Concilii Calchedonenſis, quem unum reprobat ex his omnibus, quæ in ea Synodo decreta erant. De Epiſcoporum cauſſis quæ ſancita ſunt, tantum abeſt ut rejiciat, ut potius ea approbet, velut quæ *pro fide & communione Catholica lege Apoſtolica definita ſunt.*

XI. *Quæ Calchedone geſta à Leone reſciſſa ſint.*

Ad hæc, quæ diximus, velut ad trutinam penſanda ſunt, quæ poſtmodùm ſcripſit Leo noſter, cùm de Synodi Actis à ſe ſuſceptis diſſerens, ait: ſe *tam per fratres ſuos, qui vicem ejus executi ſunt, quàm per approbationem geſtorum Synodalium, propriam cum Patribus Calchedonenſibus uniſſe ſententiam* IN SOLA FIDEI CAUSSA, *propter quam generale Concilium placuit congregari.* Si enim propter ſolam fidei cauſſam coacta eſt Synodus, eaque ſola poſtmodùm recepta ſunt, quæ in fidei cauſſa ſunt definita; certiſſimum hinc evadit, ea omnia, quæ de Epiſcopis in Synodo diſcutiendis ſuperiùs diximus, Theodoritique præſertim negotium, intra fidei cauſſam contineri: quandoquidem & ea PRIMITÙS tractari à Patribus voluit, & ipſum in Theodoriti maximè cauſſa propriam cum Synodo conſtat uniiſſe ſententiam, in qua *Dei invincibilis veritas Theodoritum ab omni hæreſeos macula mundum, ſecundùm ſedis Apoſtolicæ judicium,*

Epiſt. 93. ad Theodor. cap. 5.

demonſtravit: & poſt Apoſtolicæ ſedis judicium in fidei definitione firmatum; necquicquam circa ipſum, qui pro Catholica fide laborabat, reprobum videri permiſſum eſt. Erat igitur inter ſpeciales cauſſas Synodalis Concilii Theodoriti aliorumque Epiſcoporum cauſſa, & eam ob rem ad illius examen ritè delata, totius Synodi ſententiâ, *Spiritu ſancto iudicante*, finita eſt: ita *ut in victoria veritatis autores tantùm violatæ fidei perirent, & ſua integritas Eccleſiæ redderetur. Vt, triumphante Chriſto, omnium quoque ſacerdotum una eſſet victoria, & coruſcante lumine veritatis, ſolæ erroris tenebræ cum ſuis aſſertoribus pellerentur.*

Epiſt. 93. cap. 5.
Epiſt. 78. cap. 1.

Si quid igitur eorum, quæ Synodus geſſit ac definivit, à Leone reſciſſum eſt & reprobatum, non illud eſt procul dubio, quod vel ad damnationem hæreticorum, vel ad reſtitutionem orthodoxorum Epiſcoporum ſpectabat; hoc quippe fidei indivulsè annexum erat: ſed id ſolùm quod contra Nicænos Canones molitus eſſe dicebatur Anatolius ad Conſtantinopolitanæ ſedis amplitudinem procurandam: iſtud, inquam, privilegium, cujus furtivæ definitioni Leonis legati contradixerant, quodque aliarum majorum ſedium antiqua privilegia convellebat. Legantur quotquot Epiſtolæ ea de re ſcriptæ ſunt à Leone poſt finitam Synodum, nihil omninò aliud ab eo rejectum ac reprobatum deprehendetur, præter iſtum vigeſimum octavum Canonem, quo novitia Regiæ civitatis privilegia conſtituebantur. Qui canon & à fidei cauſſa omninò alienus erat, & furtivè conditus, & Apoſtolicæ ſedis ſententiâ, vel antequam conderetur, condamnatus. Cum enim legati ab illa ad Synodum mitterentur, hoc expreſsè in mandatis habuerunt, ne hujuſmodi quæſtionem quoquomodò ventilari in Concilio ſinerent: *Si qui fortè*, inquit Pontifex, *civitatum ſuarum ſplendore confiſi aliquid ſibi tentaverint uſurpare, hoc quâ dignum eſt conſtantiâ retundatis:* quemadmodùm ex charta legit Bonifacius Preſbyter è legatis unus Actione 16. Concilii. Inde contigit ut conſtantiſſimè ſemper hujus Canonis autoribus & patronis reſtiterit ſanctus Leo, nec unquam potuerit adduci precibus vel Imperatoris vel ſuorum etiam legatorum, ut ea probaret, quæ ſic contra ſanctorum Patrum Conſtitutiones acta eſſe exiſtimabat.

Act. 16. Conc. Calchedon.

XII.
An in ſexta Seſſione completa ſit Synodus Calched.

Quod autem contendunt in ſexta Actione finitam eſſe Synodum, idque ex fide Græcorum codicum eſſe manifeſtum: Reſpondeo Græcam eſſe Græcorum illorum codicum fidem; quotquot enim tam Græcæ quàm Latinæ Concilii iſtius editiones modò omnium manibus verſantur, ſive excuſæ, ſive manu exaratæ, totam integramque Synodum ſedecim actionibus conſtantem repræſentant. Nec pauciores antiquitus Actiones fuiſſe tempore Juſtiniani Imperatoris & Vigilii Pontificis Romani, perſuaſum habemus ex antiquis codicibus Monaſterii Accœmetarum, ad quos Concilii Acta accuratè recognovit per illam ætatem Ruſticus Eccleſiæ Romanæ Diaconus, quem Trium Capitulorum diſceptatio notiſſimum fecit, quemque adverſariorum plurimi ut impoſtorem arguere non omiſiſſent, ſi res ſe aliter habuiſſet. Inter antiquos codices hujuſmodi inſignis eſt ille Iohannis Bohierii Divionenſis Senatoris, quem Petrus Franciſcus Chifletius ad calcem Vigilii Tapſenſis laudavit, & cujus variantes lectiones in ultima Conciliorum editione exhibuerunt illius procuratores Philippus Labbeus & Gabriel Coſſartius. Sed ex Romana etiam Eccleſia validum argumentum habemus, quo totidem Actiones illi Synodo aſſeran-

tur. Dionyſius enim exiguus Codici Canonum, quemſuum fecit Eccleſia Romana, exeunte quinto ſæculo, viginti ſeptem Calchedonenſis Concilii Canones inſeruit, quos tamen conſtat non eſſe niſi in ultima omnium Actione promulgatos; ſolumque omiſit vigeſimum octavum, quia ſolus conditus erat citra conſcientiam conſenſumque Apoſtolicæ ſedis, reprobatuſque fuerat à Leone tanquam Nicænæ Synodi decretis totius mundi reverentiâ conſecratis, omnimodè contrarius. Antiquior Codex noſter Dionyſiano concinit.

Vide & Liberati Breviarium.

Cetera, quæ ſententiæ noſtræ opponi ſolent, non eſt cur nos diutiùs hîc detineant, quippe quæ nullius ferè ſunt momenti vel roboris. Unum addam quod Theodoriti cauſſæ ſuffragatur, ſcilicet cùm de Tribus Capitulis agitur, non eodem modo loquendum de Theodorito ac de ceteris: longè enim melior illius mihi videtur eſſe conditio, quàm iſtorum, qui nec ab Oecumenica Synodo, nec à Romano Pontifice, nec ab Auguſto eam laudem ac commendationem meruêre, quam & promeruit & conſecutus eſt Theodoritus. Hunc enim nominatim Imperator & abſolutum & laudatum à Synodo Oecumenica fuiſſe pronuntiavit in Edicto, quod in gratiam Flaviani poſt Concilium emiſit. Et ipſe Leo eximiam ad eum dedit Epiſtolam, cujus apex ferè nullus eſt, qui fidem ejus ſuſceptoſque pro fide & Eccleſia labores non commendet, atque eum ab invincibili veritate & à Spiritu ſancto omnis circa fidem ſuſpicionis immunem factum non aſſerat: quod de ceteris nunquam ab alterutro ſcriptum eſt. Leonis Epiſtola inter ceteras obvia eſt. Edictum verò Valentiniani Imperatoris, quo infirmat & in irritum mittit conſtitutionem Theodoſii, & approbat decretum Synodi in gratiam Flaviani, Euſebii & Theodoriti Epiſcoporum, ita ſe habet: *Aboleatur illa Conſtitutio, quæ per obreptionem ſceleratorum, poſt obitum ſanctæ recordationis Flaviani, adversùs eum ipſum ſancita cognoſcitur: & in univerſum ceſſent, quæ originem ex injuria traxerunt; nec iniqua ſententia quicquam vel Euſebio, vel* THEODORITO *religioſiſſimis Epiſcopis noceat, quos idem ſtatutum continet: quia per Conſtitutionem Epiſcopi condemnari nequeunt, quos ob fidei cuſtodiam Synodale decretum ornavit.* Hanc conſtitutionem exſcribere maluimus ex verſione Johannis Leunclaii, quam interſeruit ſuis Notis ad Novellas tum primùm publicatas in calce libri ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ JURIS ROMANI Baſileæ ed. A. D. 1575. quia Græcæ fidei magis reſpondet, quàm ea, quæ inter Acta Calchedonenſi parte 3. legitur; ubi hæc verba ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῇ τῆς πίστεως: *ob cuſtodiam fidei*; omiſſa ſunt, ſive per ſcribarum oſcitantiam, ſive ex conſilio, neſcio: hoc ſcio cauſſam Theodoriti plurimum inde juvari; ut quæ cauſſæ Flaviani Chriſti Martyris, & Euſebii eorum, qui Eutychianam hæreſim expugnarunt, anteſignani, per Imperatorem in fidei cuſtodia indivulsè conjungatur. Ex quo id etiam elicitur Theodoritum non ob eam tantummodo rationem eſſe reſtitutum, quòd à Dioſcoro in Pſeudoſynodo vi prædatoria exauctoratus fuerat; ſed etiam quia ejus fides mirè eluxerat, propter eam à Synodo Oecumenica laudibus ornari meruerat, & *in eius cuſtodia* immotus nunquam non fuerat atque inconcuſſus. Hæc pro tanti Præſulis defenſione dicta ſufficiant.

DISSERTATIO UNDECIMA
DE SUPPOSITIONE
EPISTOLÆ AD GERMANIARUM ET GALLIARUM EPISCOPOS, DE PRIVILEGIO CHOREPISCOPORUM SIVE PRESBYTERORUM.
Leonis Papæ I. nomine confictæ, quæ eſt in prioribus editionibus LXXXVIII.

EPiſtolæ octuageſimæ octavæ S. Leonis, ut in omnibus hactenus editionibus habetur, ſuppoſitionem demonſtrare, atque id operoſiùs exequi, erit qui credat otioſi hominis negotium eſſe: cùm eruditorum maxima pars fœtum hunc Leoni modò abjudicet. Partium nihilominùs mearum eſſe exiſtimavi rem denuò ad examen vocare atque diſcutere: tum ne cui temerè videar Epiſtolam illam ex genuinarum numero ſuſtuliſſe: tum quia revera plures ſunt, iique maximi nominis etiam hac ætate ſcriptores, quibus viſum non eſt Epiſtolam hanc inter adulterina numerari debere. Tales ſunt Franciſcus Hallerius & Ludovicus Cellotius in ſuo uterque opere de Eccleſiaſtica Hierarchia, Petrus Aurelius adversùs Sirmondum ſcribens, Dionyſius Petavius in Notis ad S. Epiphanium, Petrus de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii lib. 2. cap. 13. & alii nonnulli. Eam è contrario ut ſpuriam rejiciunt non modò ex heterodoxis David Blondellus in ſuo Pſeudo-Iſidoro vapulante; ſed & Johannes Morinus Oratorii Preſbyter, & Jacobus Sirmondus S. J. uterque toti Orbi eruditione ſua conſpicuus. I. Epiſtola ab aliis recepta, ab aliis repudiata.

Primum ſuppoſitionis τεκμήριον eſt quod hæc Epiſtola in antiquiſſimis quibuſque manuſcriptis codicibus non comparet, ſed tantùm in recentioribus quibuſdam poſt Iſidorianæ collectionis tempora exaratis: quod argumento eſt ex hujus ſinu aſſumtam eſſe: alioquin fieri vix ac ne vix quidem poſſet, ut tam celebris Epiſtola, tanti Pontificis, in re tam gravis momenti, ad omnes Eccleſias Galliarum & Germaniarum ſcripta, tam conſono codicum antiquorum ſilentio ſepulta jacuiſſet: præſertim cùm plura exemplaria ab utriuſque regionis illius Epiſcopis haud dubiè deſcripta fuiſſent. Non eſt in antiquis Cod. MSS.

2. Nullus eſt ſcriptorum antiquorum, qui vel hujus Epiſtolæ apicem referat: quod etſi de familiaribus, ut vocant, Epiſtolis mirum non eſſet, Apud antiquos ſcriptores nulla mentio Epiſtolæ.

prorsùs tamen inſolens de his, quas Decretales appellant, quibus multa diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita univerſum Eccleſiæ ſtatum ac regimen attinentia continentur. Nullus etiam ſeu canonum, ſeu Pontificiorum decretorum Collector ſuis eam Collectionibus inſeruit; eos dico, qui ante Iſidorum Mercatorem, ſeu ante nonum ſæculum floruerunt. Hic enim inter Leonis Epiſtolas eam, de qua agimus, edidit, vel fraudem ipſe paſſus, vel aliis facturus. Apud eum tamen non talis reperitur qualis poſtmodùm ab aliis edita eſt: quippe quam auctiorem exhibet ingenti panno, qui in vulg. edit. inſertus eſt 87. Leonis Epiſtolæ, quæ eſt ad Africanos Mauritaniæ Cæſarienſis Epiſcopos: ex quibus ita ſibi aſſutis, ut humano capiti cervix equina, monſtrum quoddam Epiſtolæ informe ac ridiculum exurgit.

Stylus à Leonino diſcrepat.

3. Stylus à Leonino prorſus abhorret, nihilque habet quod nitori hujus vel minimè affine ſit. Ipſæ etiam Epiſtolæ anguſtiæ infantiam ſcriptoris arguunt. In re enim tanti momenti prolixiora ſcripta ſuiſque omnibus abſoluta numeris miſiſſet Leo noſter, quem ſua nunquam facundia in hujuſmodi negotiis deſeruit.

Titulus fraudem prodit.

4. Titulus ipſe panni hujus ſuppoſitionem prodit: *Leo*, inquit, *Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus, univerſis Germaniarum & Galliarum Epiſcopis ſalutem*. At verò nunquam ſe Leo, *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum*, ſed *Romæ*, vel *Romanæ Vrbis*, vel *Catholicæ Eccleſiæ Vrbis Romæ*: etſi aliter interpolatæ editiones præ ſe ferant. Nunquam item ſe *Apoſtolicæ ſedis Epiſcopum* in ullis editionibus inſcripſit. Nunquam denique vel Germaniæ Epiſcopis ſcripſit, vel eos cum Gallicanis conjunxit: qui nexus ætatem Caroli Magni ſapit, aut poſteriorem. Utriuſque enim nationis iſtius ſimul conjungendæ uſus ante ſecundam Regum noſtrorum Dynaſtiam nunquam invaluit: cœpit autem tunc primùm cùm à Francorum Regibus adminiſtratum eſt Imperium.

Prima Epiſtolæ verba Leone indigna.

5. Imperitiam impoſtoris & ſcripti novitatem arguunt prima ejus verba, quibus cùm Synodum Romæ habitam deſcribit, *Synodum* appellat *Epiſcoporum, ſive ceterorum conſacerdotum, Chriſtique fidelium coadunatum*... primùm enim quis laicam plebem tunc Romæ admiſſam credat in Concilium de Eccleſiaſticis rebus ordinandis decernendiſque congregatum? Deinde cum *ceterorum conſacerdotum* nomine Preſbyteros proculdubio intelligat ab Epiſcopis diſtinctos, latuit ſcriptorem Sacerdotis nomen Preſbyteris tribui non ſolere niſi ab autoribus Leone junioribus, illudque per prima Eccleſiæ ſæcula Epiſcopis fuiſſe reſervatum. Si quando autem conceſſum Preſbyteris, nunquam tamen ſine hujuſmodi additamento, *ſecundi ordinis, ſecundi loci, ſecundi gradus &c.* Denique fœdum hunc ſolecìſmum *Synodum adunatum* quis non videat nunquam ab eo ſcriptore admiſſum, cui nativa fuerit latina lingua. Illum enim in Typographorum oſcitantiam refundere non ſinunt antiqua omnia exemplaria Caniſii, Merlini, Sicardi, Crabbi, Lovanienſe ac etiam Romanum tom. 1. Epiſtolarum Pontificiarum.

Ex particularium Synodorum citatione rejicitur.

V. Diſſert. xii. de Codice antiquo Eccl. Romanæ.

6. Nunquam à Romanis Pontificibus Leoni vel æqualibus vel anterioribus alios canones citatos legimus præter Nicænos, vel Sardicenſes pro Nicænis habitos; Innocentius I. expreſſis verbis ait alios recipiendos non eſſe, ut alibi notavimus: nec particularium Synodorum decreta, etſi aliquæ illarum Synodorum in codicem Romanum jam eſſent relatæ, ante Calchedonenſem Synodum apud pleraſque Occidentalium partium Eccleſias in autoritatem

recepta ſunt. Quamobrem recentiorem Leone ſcriptorem oſtendit Neocæſarienſium canonum quaſi totâ jam Eccleſiâ receptorum autoritas adducta: nunquam enim S. Leoni alios canones à Nicænis laudare contigit.

7. Neocæſarienſis canon XIII. in hac Epiſtola citatus, non ex antiqua verſione, quæ Romæ tunc in uſu erat, ſumtus eſt, ſed ex Dionyſiana tranſlatione, quam Leone longè poſteriorem eſſe nemo neſcit. Quod enim in ea legitur, *ad exemplum & formam ſeptuaginta, Chorepiſcopos eſſe* inſtitutos, verba ſunt Dionyſii, cujus verſio ex aliis etiam locis deprehenditur.

Ex uſu Dionyſianæ canonũ verſionis.

8. Ex Rhabani Mauri libro [a], quem de Chorepiſcopis ſcripſit ad Drogonem Metenſem Epiſcopum, patet nondum ejus tempore innotuiſſe Epiſtolam Leonis nomine ſcriptam adversùs Chorepiſcopos. Nunquam enim ille Chorepiſcoporum cauſſam defendendam ſuſcepiſſet, ſi eorum condemnationem legiſſet à ſede Apoſtolica profectam, tantique Pontificis Epiſtolam habuiſſet præ manibus: quæ certè virum tam eruditum atque in Germania, quò miſſa dicitur Epiſtola, verſantem non fugiſſet. Aut cùm eam non poſſet diſſimulare, ſaltem ad ſenſum commodum trahere & explicare conatus eſſet tanti momenti autoritatem: ſicut decretum Gelaſii PP. I. nec non & Conciliorum Ancyrani atque Antiocheni Canones explicare curavit, ne cauſſæ, quam propugnabat, obeſſe viderentur. Denique, ſi omnium manibus verſata tunc eſſet Epiſtola, quâ fronte hæc verba ſcripſiſſet: *Unde miror*, inquit, *quomodò iſti, qui hanc contentionem movent, ordinem Chorepiſcoporum tantùm deſpiciant, ut penè eis nihil amplius dignitate Preſbyterorum tribuant: cùm hoc nec novorum, nec antiquorum, nec etiam ipſis Apoſtolorum dogmatibus conſuetudinibuſque conveniat; ſed in ſenſu ſimul & dogmate diſſentiat.* Quàm facilè erat Rhabanum falſi convincere ex S. Leonis Epiſtola, ſi in rerum natura tunc extitiſſet, atque oſtendere, non modò à Leone antiquiſſimo Urbis præſule *penè nihil amplius dignitate Preſbyterorum Chorepiſcopis tribui*; ſed nihil omninò amplius his quàm illis dari: cùm & eandem utroſque formam geſtare eoſdemque eſſe Chorepiſcopos ac Preſbyteros ex canonibus Neocæſarienſibus, aliorumque Patrum decretis aſſerat autor Epiſtolæ, Leonis nomine perſonatus.

Ex Rhabani ſilentio.

[a] *Prodiit nuper ex Mſſ. Codd. Regis Chriſt. operâ Step. Baluzii poſt. lib. iv. Petri Marcæ de Concord. Sacerd. & Imp.*

9. Epiſtola illa nihil aliud eſt, quàm canon ſeptimus Concilii Hiſpalenſis 2. verbum è verbo tranſlatus, uti jam monuerunt Blondellus & Morinus. Cui canoni, ut Epiſtolæ imaginem indueret, præfixit impoſtor exordium inſulſum prorsùs & inconditum, non modò Leone, tam eloquente ſcilicet Pontifice, ſed & quovis cordato viro indignum. Et ne omnia fabulæ pigmenta ſua deeſſent, ſubjunxerat ad calcem pannum neſcio quem, qui nunc etiamnum legitur huic fragmento annexus in Merliniana Iſidori collectione: at pejori errore à recentiorum editionum operum S. Leonis procuratoribus in Epiſtolam ejuſdem ad Africanos Epiſcopos (olim octuageſimam ſeptimam) rejectus eſt. Verum cum ſibi plerumque vix ſufficiat fraus una, niſi alterius conſortio adjuvetur, ex corruptela canonis quæſitus eſt impoſturæ color in Epiſtola confingenda: cùm enim de ſolis Preſbyteris egerint Patres Hiſpalenſes, additum eſt ter in canone: *vel Chorepiſcopis*: quod & antiquis ac genuinis exemplaribus, ex quibus Garſias Loayſa Hiſpalenſe iſtud Concilium edidit, & ipſi canonis ſenſui contrarium eſt. De Chorepiſcopis quippe ne cogitabant quidem Synodi Patres; ſed de Preſbyteris ſolis decernebant adversùs Agapium Cordubenſem quondam Epiſcopum, qui ad Synodum delatus eſt, eo quod frequenter Preſ-

Nihil eſt aliud, niſi can. 7. Hiſpalenſis 2. Concilii.

byteros delegaſſet, qui munia Epiſcopalia, ordinationes videlicet, confirmationem, conſecrationemque Baſilicarum obirent: quæ omnia ſolos attinere Epiſcopos manifeſtum erat. Harum querelarum occaſione renovat Synodus antiqua canonum Statuta, quibus prohibentur Preſbyteri, ne ulla Epiſcopalis juris miniſteria uſurpare audeant: at de Chorepiſcopis quoniam lis mota non erat, de his ne apex quidem habetur. Denique alterum adhuc interpolationis caput continent hæc poſtrema canonis verba: *Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur*: quæ ſubdititia eſſe, Loayſana prodit editio. Adjecta porrò ſunt vel ex marginali ſtudioſi alicujus annotatione commentitium Epiſtolæ fragmentum cum canone conferentis, vel eo etiam conſilio, ut ex canonis interpolati autoritate ſuffragium Epiſtolæ conciliaretur. Et Epiſtolam & canonem lectoris oculis ſubjicimus; ut alterum alteri ipſe componens, alieno exutus præjudicio judicium ferat.

EPISTOLA LXXXVIII. De Privilegio Chorepiſcoporum ſive Presbyterorum.

Leo Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus univerſis Germaniarum & Galliarum regionum Epiſcopis Salutem.

Cap. 13. Damaſi in Ep. ad Numidiæ Epiſcopos.

CUm in Dei nomine in Romana Eccleſia Synodum Epiſcoporum, ſive ceterorum conſacerdotum Chriſtique fidelium coadunatum habuiſſemus, & de ordinationibus illicitis, ſuper quibus crebrior ad nos illarum partium commeantium ſermo pervenerat, atque de aliis neceſſariis Eccleſiaſticis negotiis tractantes, ſacroſque canones relegentes, ſolerter egiſſemus; à multis lacrymabili vultu relatum eſt nobis, quòd quidam Germaniarum ac Galliarum urbium Epiſcopi frequenter Chorepiſcopos, qui juxta canones Neocæſarienſes, ſive ſecundum aliorum decreta Patrum iidem ſunt, qui & Presbyteri, vel Presbyteros deſtinarent, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicaſque conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum, id præcepiſſe viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, quod eſt canonicæ regulæ contrarium, & ſtatim à ſeculari mili-

a *Recens & depravata editio habet*, Chorepiſcopos vel Presbyteros, qui tamen juxta canones unum ſunt.

b *al. ed. add.* vel Chorepiſcopo.

CONCILII HISPALENSIS ſecundi tempore Siſebuti Regis anno Chriſti DC. XIX. celebrati

CANON SEPTIMUS

Ex editione Garſiæ Loayſæ.

SEptimo examine relatum eſt nobis venerandiſſimum quondam Agapium Cordubenſis Urbis Epiſcopum, frequenter Presbyteros [a] deſtinaſſe, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicas conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum id præcepiſſe virum Eccleſiaſticis diſciplinis ignarum, & ſtatim à ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium delegatum. Ergo ne ultra talis à nobis licentia uſurpetur, communi ſententiâ ſtatuendum oportuit: ſcientes, quia ſicut Presbytero [b] illicita conſecratio eſt altaris, ita & conſtitutio. In divinis enim literis præcipiente Domino, ſolus Moyſes in Tabernaculo Dei erexit altare, ſolus ipſe unxit: utique, quia ſummus Sacerdos Dei erat; ſicut ſcriptum eſt: *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Ideòque id quod tantum facere principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moyſes & Aaron tenuerunt,

tia, in Sacerdotale miniſterium delegatos, atque promotos. Ergo ne ultra talis à vobis licentia uſurpetur, communi ſententia ſtatuendum opportuit, ſcientes, quia ſicut Chorepiſcopo, vel Presbytero illicita conſecratio eſt Altaris, ita & conſtitutio. In divinis enim literis, præcipiente Domino, ſolus Moſes in tabernaculo Dei erexit altare, ſolus ipſe unxit, qui utique ſummus Sacerdos Dei erat, ſicut ſcriptum eſt de eo: *Moſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Ideòque id quod tantùm facere principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moſes & Aaron tenuerunt, omnino decretum eſt, ut Chorepiſcopi vel Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen autoritate veteris legis, quædam novæ etiam Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut Presbyterorum & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio Altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis Altaria, nec Eccleſias vel Altaria conſecrare licet, nec per impoſitiones manuum fidelibus baptizandis, vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum ſanctum tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec

runt, Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio [c], quædam novellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint: ſicut Presbyterorum & Diaconorum ac virginum conſecratio: ſicut Altaris conſtitutio, benedictio vel unctio. Si quidem nec licere eis Eccleſiam vel Altaria conſecrare, nec per impoſitionem manûs fidelibus baptizatis vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum tradere, chriſma conficere, ne chriſmate baptizatorum frontem ſignare: ſed nec publicè quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconciliare, nec Formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita eſſe Presbyteris [d], quia Pontificatus apicem non habent, atque ſolis deberi Epiſcopis, autoritate canonum præcipitur: ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi Pontificis demonſtretur. Sed neque coram Epiſcopo licere Presbyteris in baptiſterium introire nec præſente antiſtite infantem tingere aut ſignare; nec pœnitentes ſine præcepto Epiſcopi ſui reconciliare; nec eo præſente ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem utique exhortari [e].

c *al. ed add.* quædam tamē autoritate veteris legis.

d *al. ed. add.* vel Chorepiſcopis.

e *al. ed. add* Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur.

publicè quidem in Miſſa quemquam pœnitentem reconciliare, nec Formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum & formam ſeptuaginta diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui eandem geſtant formam: quoniam quamquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia ſolis deberi ſummis Pontificibus autoritate canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi Pontificis demonſtretur. Sed neque coram Epiſcopo licet Presbyteris in baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec eo præſente, niſi illo jubente, Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem utique exhortari.

Ovum ovo ſimilius non eſt, quàm Epiſtola hæc canoni Hiſpalenſi, ſi in Agapii locum Germaniarum & Galliarum Epiſcopos ſubſtituas, ac exordium excipias, quod ex Epiſtola 4. vel 9. ſeu vera ſeu fictitia Agapeti PP. II. ad Germaniarum & Galliarum itidem Epiſcopos decerptum; vel potiùs quod utriuſque artifex partim ex Epiſtola S. Leonis ad Africanos tranſcripſit, partim de ſuo adjecit. Porrò quod

Galliarum & Germaniarum Epiſcopos ignorantiæ notat.

10. Argumentum erit ſuppoſitionis, non ſolùm in Chorepiſcopos detorquet Synodi verba, quæ ſolos Presbyteros coërcebat, ſed & plurimis Germaniarum & Galliarum Epiſcopis impingit, quod de uno Cordubenſi Agapio ſcriptum erat à Concilii Patribus: nimirùm illos fuiſſe viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, & à ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium ſtatim tranſlatos: quaſi verò hoc facilè fidem apud quemquam inveniat, de tot Epiſcopis, quod uni vel alteri fortè contigit; nec hoc Gallicanarum Eccleſiarum ſtatui repugnet, quæ Leonis tempore ſeveriori etiam diſciplina utebantur, quàm Romana Eccleſia.

Ex ſilentio Gallicanarum Synodorum.

11. Si hæc Epiſtola germanum eſt Leonis opus, quî factum ut in plurimis Synodis, quæ ab Epiſcopis Galliarum & Germaniarum adverſùs Chorepiſcopos celebratæ ſunt, tanti Pontificis autoritas in medium non ſit adducta? Cur de eadem ſilent Pontifices in ſuis decretis, & Imperatores in ſuis Capitularibus, in quibus frequenter Chorepiſcoporum mentio occurrit: ut in Pariſienſi 6. & Meldenſi Synodis, in Capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii Impp. & in Epiſtola Nicolai PP. I. ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopum. Adulterinam profectò Epiſtolam clamat tam conſonum horum omnium ſilentium: quos nec latuiſſe illa potuit, nec ignoraſſe quiſquam crediderit quantum roboris definitionibus ſuis adjecturi eſſent ex tanti tamque antiqui Pontificis autoritate.

12. Sunt aliqua in ea Epiſtola, quæ cum Eccleſiæ Romanæ conſuetudine conciliari non poſſunt. Quid enim ſibi volunt iſta: *Sed neque coram Epiſcopo licet Presbyteris in Baptiſterium introire, nec præſente antiſtite infantem tingere, aut ſignare.*

Quod prima enimverò verba illa attinet; annon potiùs coram Epiſcopo & cum Epiſcopo jubebantur Preſbyteri in Baptiſterium introire, & ex officio Baptizanti Epiſcopo adeſſe? Suſpicantur quidem aliqui *coram* hoc loco poni pro *ante*: ita ut verba Epiſtolæ reducenda ſint ad ſenſum hujus canonis 53. apud Martinum Braccarenſem: *Non liceat Preſbytero priùs Epiſcopo introire in Baptiſterium; ſed cum Epiſcopo: niſi fortè aut abſens fuerit, aut ægrotus.* Benè id quidem: & rectè canoni & conſuetudini Hiſpanicæ Eccleſiæ ex alio ejuſdem Eccleſiæ canone & ritu lux petitur. Sed nihil tale de Eccleſia Romana uſpiam legitur. Et multò minùs crediderim diſertiſſimum Pontificem Leonem, Romæ ſcribentem, Romanæque linguæ callentiſſimum, tam barbarè eſſe abuſum voce *coram*, ut eam traxerit ad ſenſum prorsùs alienum, & à nullo unquam autore uſurpatum. Quod enim eâ uſi ſint Hiſpani ex Barbarorum ſocietate & commercio multis tunc linguæ vitiis infecti circa annum 619. quo Concilium 2. Hiſpalenſe celebratum creditur, nemini erit mirabile; de Romanis nemini credibile. Quamobrem qui Damaſo Papæ Epiſtolam aliam ſuppoſuit de eadem Chorepiſcoporum materia, hanc canonis Hiſpalenſis vocem *coram* mutavit in vocem *ante*: ne quid à Romano uſu vel ritu alienum Romano Pontifici affingere videretur.

Jam quod autor Epiſtolæ ſcribit : *Non licere Preſbyteris præſente antiſtite infantem tingere aut ſignare :* quomodo intelligi poſſit, neſcire me profiteor. Quod enim præſente Epiſcopo fieri prohibetur, ſubintelligitur licitum eſſe, abſente vel annuente Epiſcopo. At abhorrebat hoc maximè ab uſu Eccleſiæ Romanæ, ut Presbyteris poteſtas fieret ſignandi baptizatos : quod vel ex uno Innocentii Papæ loco perſpicuum eſt : *Nam Preſbyteris*, inquit, *ſeu extra Epiſcopum ſeu præſente Epiſcopo baptizent, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum : non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum ſanctum.* Imò hoc ipſum Presbyteris ſuperiùs prohibet Epiſtola : *Nec eis licet.... Chriſmate baptizatorum frontes ſignare.* Quoniam tamen eadem illa verba, quæ in Epiſtola notamus, ſunt Concilii Hiſpalenſis etiam in emendatioribus codicibus, explicanda ſunt ut genuina. Quæ ut conciliari poſſint cum ſuperioribus, videntur mihi intelligenda de publica & ſolenni collatione baptiſmatis & Spiritus ſancti, quæ quotannis in feſto Paſchæ & Pentecoſtes celebrabatur, quamque vetat canon præſumi à Presbyteris, vel eis ab Epiſcopo committi coram ſe præſente celebranda. *Ep. 1. Innocentii PP. ad Decentiū cap. 3.*

Opponit Petrus de Marca : *Vltimâ clauſula canonis* EX AUTORITATE APOSTOLICA SE ILLA DEFINIVISSE *teſtatur Synodus, Leonis reſcriptum ſignificando.* Non ita legitur in canone ; ſed (quod etiam Marcæ magis favet hoc modo : *Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur.* Utrovis porrò modo legatur : primò de Leone magis non intelligitur, quàm de alio Pontifice. Deinde ſubdititia eſſe hæc verba ſuperiùs jam oſtendimus ex germana Garſiæ Loayſæ editione, canonique ipſi adjecta eſſe ut Pſeudo-Epiſtolæ autoritas arceſſeretur. Denique Leonis nomen proculdubio prætermiſſum non eſſet, ſiquidem res, de qua mota controverſia, tam expreſſo ipſe ac ſolemni decreto definiiſſet. *Petri Marcæ objectio.*

Major forſan difficultas oritur ex Leonis PP. 3. ac Synodorum Gallicanarum, nec non & Capitulorum autoritate quæ Leonis Epiſtolam vel citaſſe vel indicaſſe videntur dum Chorepiſcoporum cauſſam verſarunt.

Leonis 3. ad Galliæ Epiſcopos reſponſum habetur in Capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii lib. 7. cap. 187. ubi reſcripſiſſe legitur Pontifex, *ſæpiſſimè à prædeceſſoribus ſuis & à multis ſanctis Epiſcopis atque Synodalibus ſanctionibus Chorepiſcopos eſſe prohibitos atque damnatos ; & ideò non eſſe neceſſe ventilare, ſed definita tenere.* Eoſdem reprimit Capit. 328. & 329. ejuſdem libri, & libri 6. Cap. 119. Verùm dum prædeceſſorum ſuorum, Leoniſque 1. decreta commemoravit Leo 3. nequaquam Epiſtolam, quam excutimus, præ oculis habuit : omnes enim ordinationes vel conſecrationes à Chorepiſcopis tentatas eam ob cauſſam in irritum mittit, aſſeritque nihil, *quod de Epiſcopali miniſterio præſumſere, eſſe peractum ; ſed quicquid ex his ab eis illicitè erat præſumtum, omnia à canonicè ordinatis Epiſcopis debere ritè peragi, & in meliorem ſtatum reformari... quoniam quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam Epiſcopi non erant : quia nec ad quandam civitatis Epiſcopalem ſedem titulati erant : nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati.* Geminam porrò propoſitionem gemina Leonis noſtri autoritate confirmat ex ejus Epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem ſcriptâ, codicique Dionyſiano inſertâ. Hanc quidem : Chorepiſcopos non eſſe Epiſ- *Leo 3. explicatur.*

copos, quia canonicè non ordinati : ex his capitis 1. verbis : *Vnde*, inquit, *cùm ſæpè quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum.* Alteram verò, quæ ex iſta ſequitur : omnia ab Epiſcopis canonicè ordinatis debere ritè peragi, ex capite 15. (nobis 14.) aſſerit, ubi hoc habetur : *Quia quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit ut videatur iteratum.* Hæc ſunt, quæ Leonis tertii oculis obverſabantur.

Pariſienſe Concilium 6. nec Meldenſe, nec Metenſe quicquam habent, quod notitiam hujus Epiſtolæ vel minimùm indicet. Neminem citat è Pontificibus Pariſienſe, quod in capitul. lib. 5. cap. 168. tranſcriptum eſt. Meldenſe citat Innocentium, tanquam aſſerentem ſolis Epiſcopis ineſſe facultatem dandi Spiritum ſanctum. Metenſe hæc habet cap. 5. *Et ut Baſilicæ à Chorepiſcopis conſecratæ, ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt; quia juxta decreta Damaſi Papæ, Innocentii, & Leonis vacuum eſt atque inane, quicquid in ſummi Sacerdotii Chorepiſcopi egerunt miniſterio : Et quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Ubi ſi attentiùs conſideretur ad quid trium illorum Pontificum decreta laudet, intelligetur hoc uno afferri animo, ut irritum cenſeatur, ſi quid Epiſcopalis muneris non ab Epiſcopis canonicè conſecratis tentatum fuiſſet : quod confirmat autoritate Leonis, non ſecùs ac in Capitularium lib. 7. cap. 328. & Innocentii, qui nihil prorſus de Chorepiſcopis habet; & Damaſi, cujus Epiſtolam adulterinam cenſent eruditi.

Ex quibus manifeſtum eſt, id omne quod citatis locis habetur de Chorepiſcopis, nihil ponderis addere Epiſtolæ Leoni ſuppoſitæ. Verum etſi ab aliquot octavi vel noni ſæculi Synodis citata revera eſſet ut à Leone ſcripta, mirum non eſſet ſanctiſſimos Patres inſtaurandæ diſciplinæ, non diſcernendis ſuppoſititiis fœtibus à genuinis, intentos, falſo titulo in errorem eſſe inductos : quod & Aquiſgranenſi Concilio & aliis nonnullis contigit, cùm libros de Vita Contemplativa Proſpero adjudicarunt, quos Juliani Pomerii eſſe hodie conſtat. Imò & apocrypha ſcripta citata invenimus à ſacris Epiſcoporum Synodis, quæ tamen inter ſinceros fœtus numerare religio eſſet.

Quid de ætate Epiſtolæ poſſit conjici.

Antequam ab iſta diſquiſitione manum referam, monebo mediam quandam poſſe iniri viam inter utramque hanc opinionem; ſi nimirum dicatur nec Leonis 1. Epiſtolam eſſe, nec impoſtoris; ſed potiùs Leonis 3. Hujus enim tempore graviſſimæ adversùs Chorepiſcopos querelæ motæ ſunt in Gallia & Germania, deque poteſtatis illorum limitibus acriter diſputatum eſt. Quamobrem nutantibus hinc inde ſententiis, rem ad Leonem 3. tunc Romanum Pontificem referri placuit Epiſcopis. Ejus reſponſi ſummam ſuperius ex Capitularibus retulimus, ſed ipſæ ejus Epiſtolæ de hoc negotio ſcriptæ ad nos uſque non pervenerunt, quas tamen plurimas fuiſſe dubitandum non eſt : cùm res & maximi eſſet momenti & Eccleſias Galliæ Germaniæque inter ſe diù colliſerit. Non abſurdè igitur quis poſſit exiſtimare Leonis tertii eſſe hanc Epiſtolam, vel Epiſtolæ fragmentum. Conjecturæ fidem aſtruere videntur Eccleſiarum Galliæ & Germaniæ arctus per illam tempeſtatem nexus, utriuſque regionis legatio ad Leonem decreta, utriuſque in Synodum conventus Ratisbonæ aliiſque in locis ea de re habiti; in quibus Leonis decretum promulgatum eſt atque Synodali ſanctione roboratum; Imperatorum denique de his cura ac ſolicitudo, non ſemel, aut bis vel ter, ſed ſæpiſſimè ut ait Capit. lib. 7.

cap.187. Denique cùm ante Leonis hujus 3. tempora ignota ſit hæc Epiſtola omnibus Eccleſiaſticis ſcriptoribus aut collectoribus Canonum ac decretalium, argumento eſt vel hujus eſſe, vel huic potiùs eſſe affictam, quàm Leoni I.

Leviculam difficultatem ſi quis moverit ex Gratiani decreto, ubi Leonis I. nomen præfixum legitur decerpto ex hac Epiſtola decreto Diſtinct. LXVIII. C. *Quamvis Chorepiſcopis*: norunt omnes quàm craſſæ naris jure merito habeatur Gratianus in diſcernendis legitimis ſcriptis autorum à ſpuriis. Attamen Gratiano imputanda non eſt Leonis primi inſerta decretis mentio; ſed novellis correctoribus, qui errorem hunc cum aliis innumeris ex Epiſtolarum Pontificiarum interpolatis editionibus hauſerunt. Antiquiores enim Decreti editiones, Pariſienſis an. 1531. Lugdunenſis Hugonis à Porta an. 1548. & aliquot aliæ hæc tantummodò habent: *De his ita ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis.*

Nihil igitur obſtat quominùs Leoni tertio fœtum hunc, qualiſcunque eſt, adſcribamus. Quæ conjectura ſi minùs arridet, propter nimiam ſimilitudinem quam habet Epiſtola cum Canone Hiſpalenſi, ex qua plagiarii magis opus videtur, quàm Pontificis Romani, prioribus argumentis inhærentes, hoc unum, quod inſtituto conſilio ſatis eſt, aſſerimus, Epiſtolam nec Leonis noſtri eſſe, nec ei niſi putidè admodùm potuiſſe affingi.

DISSERTATIO DUODECIMA DE CODICE CANONUM ECCLESIÆ ROMANÆ OMNIUM QUI HUC USQUE PRODIERUNT ANTIQUISSIMO, NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITO.

CAPUT PRIMUM.

Romanam Eccleſiam ſuum olim Codicem habuiſſe ante Dionyſii exigui Abbatis collectionem: nec eum hucuſque emerſiſſe è tenebris.

Controverſia de antiquo codice Romano.

DE Codice antiquo Canonum Eccleſiæ Romanæ, qui Dionyſianum præceſſit, magnâ nuper animorum contentione dimicatum eſt à nonnullis ſcriptoribus Eccleſiaſticis ſeu partium ſtudio abreptis, ſeu præconceptæ opinioni vindicandæ paulò intentioribus, ſeu denique hiſtoricæ veritatis & antiquitatis Eccleſiaſticæ amore illectis. Quo quiſque ſucceſſu pro ſententia ſua decertarit, facile erit, opinor, judicare, cùm hanc noſtram diſſertationem ad umbilicos uſque perduxerimus. Imò vel ex ſola Codicis ipſius Canonum, quem tot ſæculis ſepultum luci nunc primùm damus, inſpectione perſpicuum eſt immeritò ſibi gratulatos eſſe, quotquot de genuini Codicis inventione gloriati ſunt: priſci, inquam, Codicis, ex quo partim inchoato, partim variis ſubinde incrementis aucto, à Nicæni Concilii ætate uſque ad ſexcenteſimum Chriſti annum Eccleſia Romana, ſeu juris Eccleſiaſtici dicendi, ſeu conſtituendæ diſciplinæ Canones haurire conſuevit.

Codicem ſuum ex antiquo habuiſſe Romanam Eccleſiam, non eſt quod in dubium revocetur, cùm & hujus frequens occurrat mentio in Epiſtolis Romanorum Pontificum, & neceſſe fuerit ut quæ Canonibus & regulis Eccleſiaſticis regebatur, eas in aliquo Codice deſcriptas ſervaret. Quod ita fuiſſe, vel ex una Dionyſii exigui Epiſtola ſeu præfatione ad Stephanum Epiſcopum ſatis intelligitur: ex priſci etenim Codicis confuſione adductum ſe Præſulis illius conſiliis ipſe teſtatur, ut novæ adornandæ collectioni manum admoveret. Sed quis hujus Codicis ordo fuerit, quænam in eo continerentur, quæ

Canonum interpretatio in uſu eſſet, hoc demum obſcuriſſimum cum ad hæc uſque tempora fuerit, lucem ex Codice, quem publicamus, & ex iis quæ à nobis hujus occaſione dicenda ſunt, ni fallor, accipiet.

Duplex codex ante Dionyſianum non rectè excogitatus.

Ante omnia animadvertendum puto perperam à nonnullis duplicem Canonum Codicem à Romana Eccleſia diverſis temporibus uſurpatum numerari, antequàm Dionyſianum illa in uſum vocaſſet: unum, qui Calchedonenſi Concilio anterior fuerit, alterum poſt iſtam Synodum ſolutam, autoritate S. Leonis confectum; quæ ultima collectio viguerit ſola in Occidente per ſexaginta & ampliùs annos: donec altera autore Dionyſio in ejus locum ſucceſſerit ab eadem diverſa.

Lib. 3. Concord. Sac. & Imp. cap. 5.

Priorem collectionem eam eſſe exiſtimant, quæ non ita pridem luce donata eſt ex codice MS. clariſſ. viri Chriſtophori Juſtelli tomo 1. Bibliothecæ juris Canonici veteris poſt Dionyſianum codicem.

Poſterioris geminum exemplar manuſcriptum extare affirmabat Petrus de Marca, teſte Stephano Baluzio, in Bibliotheca Monaſterii Rivipullenſis, unde fortaſſis in lucem emittendum ſpondet idem Baluzius: cui & aſſenſum noſtrum ſpondemus, cùm certis argumentis hanc Collectionem Leonis tempore & autoritate concinnatam oſtenderit. Interim noſmet ab aſſenſu ſuſtinere per eum licebit nobis in contrariam ſententiam propenſis propter hanc rationem: quod ſi de nova Collectione cogitaſſet ſanctus Leo, ad hoc adductus eſſet prioris confuſione: atque ita curaſſet imprimis ne in eandem confuſionem poſterior recideret, ſed eam potiùs omni ex parte accuratam abſolutamque pro ſua rei Canonicæ peritia dediſſet: unde nec novæ poſt ipſum collectionis conficiendæ laborem aſſumere coactus eſſet vel Dionyſius exiguus, vel quiſquam alius *confuſione priſcæ tranſlationis offenſus*. Quod tamen quadrageſimo ferè à Leonis obitu anno perficere aggreſſus eſt ille aſſiduâ & familiari cohortatione virorum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſorum.

Deinde unicam Abbas iſte tranſlationem commemorat eamque priſcam: quæ priſca profectò ab eo vocanda non eſſet, ſi antiquior non fuiſſet ætate Leonis, quem poſtremos ſaltem vitæ annos viventem videre potuerat.

Denique ex codicis Romani, quem in publicum nunc primùm emittimus, inſpectione manifeſtum eſt, eandem omninò collectionem antiquo uſu in ea Eccleſia receptam, plurimis quidem acceſſionibus auctiorem diverſis temporibus evaſiſſe, non verò ſpretâ unâ aliam in ejus locum eſſe aſſumtam ab Innocentii Papæ I. tempore, ad Gelaſii PP. ætatem.

Quid de priſca Juſtelli tranſlatione & collectione Canonum?

Priorem modò tranſlationem ac collectionem quod attinet, eam eſſe quæ in Eccleſia Romana, & aliis etiam Occidentalibus, uſque ab antiquo ad Dionyſiani codicis tempora uſu celebratam eſſe, perſuadent ſibi Bibliothecæ Juris Canonici veteris doctiſſimi conditores Voellus & Juſtellus. Quorum ſententiam pluribus confutat Johannes David libro de Epiſcopis Canonicè judicandis capite 3. articulo 3. Hujus opinioni ſubſcribimus, quatenus Romanum hunc codicem eſſe negat: quamquam pleræque illius probationes leviores ſint, unumque id efficiant ut Collectio & tranſlatio ejuſmodi multâ confuſione laboraſſe credantur, quod minùs Juſtelli conſilio nocet, quàm faveat: cùm tantam fuiſſe teſtetur Dionyſius, ut pleroſque offenderet, novæque tandem condendæ occaſionem dederit.

Validior eſt probatio, quam ex tranſlationis barbarie arceſſit: talem nempè

CAP. II.

in primaria Latini Orbis Eccleſia ac civitate vel natam eſſe, vel tot annis receptam ac commendatam nemo cordatus opinetur.

2. Canonis vigeſimi octavi Calchedonenſis admixtio Romanum proculdubiò Codicem non ſapit, multoque minùs Codicem Leonis primi tempore uſurpatum aut curâ auctum his Canonibus. Quis enim crediderit Canonem illum, cujus occaſione tanta ſimultas Leonem inter & Orientales exarſerat, vel incauto Pontifici obrepſiſſe, vel à prudente ac volente Collectioni ſuæ Eccleſiæ inſertum?

Canones CP. 1. non erant in antiquo Codice Romano.

Μὴ ἐμφερόμενα δὲ ἐν τοῖς συνοδικοῖς κανόσι.
Act. 16. Calch.

3. Nec Conſtantinopolitanis etiam Canonibus locus fuit in veteri Eccleſiæ Romanæ codice: eos enim ſibi ſuiſque prædeceſſoribus ignotos fuiſſe S. Leo ſæpiùs teſtatur. Lucentius etiam ejus in Synodo Calchedonenſi Vicarius in ultimâ Actione proteſtatur illius CP. Synodi decreta *in Synodicis Canonibus non haberi, quæ dicunt ante octoginta propè annos conſtituta fuiſſe.* Nec tam citò à ſententia ſua deflexiſſe Leo credendus eſt, ut Canones ſedi ſuæ infenſos, tantaque nuper contentione exploſos, non pro legitimis agnoſceret modò, ſed & proprios ſibi, approbans codicique inſerens, faceret. Quòd enim poſtmodùm, ſopitâ contentione, codici Romano, quem publicæ luci damus, additi ſint Canones illi, hæc poſteriorum cura fuit poſt receptam ubique Oecumenicam Synodum ſecundam. Quod autem apud Dionyſium reperiantur, non eadem eſt ratio. Hujus enim conſilium fuit, non antiquum codicem Romanum in meliùs reſtituere, ſed novum omninò condere, Canones omnes rurſus de *Græco transferens*, ſeu *Regulas Nicænæ Synodi deinceps omnium Conciliorum, ſive quæ ante eam, ſive quæ poſtmodùm facta ſunt, uſque ad Synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Conſtantinopolim convenerunt, ſub ordine numerorum, ideſt, à primo capite uſque ad centeſimum ſexageſimum quintum,* SICUT HABETUR IN GRÆCA AUTORITATE, *digerens.* Quicquid igitur in Græca Collectione, quam præ manibus habebat, reperit Dionyſius, hoc codici ſuo inſeruit; quem ne tunc cogitabat quidem aliquando publica Eccleſiæ Romanæ autoritate recipiendum.

Denique vix alia probatione indigemus, ut codex hujuſmodi Romanæ Eccleſiæ abjudicetur, quàm quæ ex ipſa ejus inſpectione ſponte exurgit, & quæ cuique lectori paulò attentiori facto facilè perſuadebit, hoc græculi alicujus ad Latinam aſpirantis ſuumque in ea profectum periclitantis tentamentum, prorſùs Eccleſiâ Romanâ indignum eſſe.

CAPUT II.

Priſcum illum Codicem eum ipſum eſſe quem iam publici iuris facimus. Unde & à quo acceptus Codex: Quibus conſtet partibus: Quo ordine digeſtus: Quibus per varias ætates incrementis auctus credatur.

JAm verò quod Juſtelliano Codici abjudicamus, an noſtro adjudicandum ſit, decernet Lector eruditus, cùm noſtras ſeu conjecturas, ſeu probationes, quas modò promemus, æqua lance ponderaverit.

Unde acceptus Codex.

Primùm omnium ex quo fonte Codicem hauſerimus, dicendum: ut &

fraudis

fraudis ſuſpicio omnis amoveatur, & cujus munere acceperint antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi tam venerandæ vetuſtatis κειμήλιον non ignorent. Hujus apographum miſſum eſt ad me Oxonio à clariſſimo viro mihique amiciſſimo E. Bernardo in Academia Oxonienſi doctiſſimo Aſtronomiæ profeſſore Saviliano, quem an ſingularis humanitas cum doctrina conjuncta, an promovendarum literarum amor indefeſſus magis commendent, difficilè dixeris. Aſſervatur codex in Orielenſi Oxonienſis ejuſdem Academiæ Collegio, cui illum dono dedit ante ducentos annos ejuſdem è Collegii ſociis unus Andreas Mankyſvuellenſis; ita enimverò præ ſe fert prima codicis pagina *Liber domûs Beatæ Mariæ de Oriell. Oxon. ex dono Magiſtri Andreæ Mankyſvvell. ſupradicti Collegii ſocii. Anno Domini MCCCCLIX.* Codex iſte, qui pergamenaceus eſt, grandioriſque formæ, & hoc numero notatus 91. B. continet, præter collectionem hanc Canonum & Decretorum, Epiſtolas & Sermones S. Leonis Magni. Epiſtolis inſertæ leguntur Conſtitutiones Imperatorum Theodoſii & Valentiniani adversùs Manichæos & contra Hilarium Arelatenſem. Sermonibus ſubjiciuntur duæ Epiſtolæ Epiſcoporum Proterii Alexandrini, & Paſchaſini Lylibætani ad Leonem noſtrum, & alia nonnulla vitam ſancti Pontificis attinentia.

CAP. II.

Collectio Canonum & decretorum ſexaginta Capitula continet, & unumquodque capitulum in titulos dividitur, cùm ita fieri res patitur: Concilia, enim in Canones; & Epiſtolæ, in capita ſeu decreta ſcinduntur.

Sexcentorum ferè annorum eſſe dicitur codex manuſcriptus, cujus apographum ad nos tranſmiſſum eſt: ſed ex codice alio longè antiquiſſimo deſcriptus eſt, uti tum ex aliis, tum ex hac ſcribæ nota intelligitur, quam deſcriptam habes pagina 34. Codicis: *Iſte codex tranſcriptus eſt ex vetuſtiſſimo exemplari, quo circa de veritate ſcriptorum, nec in iſto primo Capitulo Nicænorum Canonum, nec in omnibus ſequentibus, aliquis dubitare debet, licet aliter in novellis exemplaribus inveniatur.*

Alterum Codicis exemplar ex Bibliotheca Thuanea.

Abſoluta erat hæc diſſertatio, jamjamque ipſe Codex prælo ſubjiciendus ex hoc unico apographo Oxonienſi, cùm mihi Thuaneam Bibliothecam perluſtranti ecce occurrit ejuſdem codicis exemplar MS. octingentorum circiter, ni fallor, annorum ac notæ optimæ, quod aſſiduâ manu verſatum deprehendo doctiſſimorum virorum Sirmondi, Salmaſii, Chiffletii, Juſtelli, Voelli, &c. Ipſe enim eſt Codex numero 129. notatus, cum quo convenire verſionem Canonum Calchedonenſium priſcæ editionis Latinæ, annotaverunt Bibliothecæ Juris Canonici collectores Voellus & Juſtellus tom. 1. pag. 296. Ipſe eſt ex quo Jacobus Sirmondus Tractatum Gelaſii Papæ adversùs Græcos & mutilam ejuſdem Epiſtolam ad Orientales primus edidit poſt Appendicem Codicis Theodoſiani. Ex eodem Claudius Salmaſius in ſuo adversùs Sirmondum Euchariſtico de Eccleſiis ſuburbicariis, edidit reſcriptum Imperatorum Honorii & Theodoſii contra Pelagianos, necnon & Sacram Conſtantii Auguſti, cum duobus Voluſiani & Palladii Præfectorum edictis adversùs eoſdem hæreticos, Pagin. 283. 288. & 291. Eumdem codicem laudat Chiffletius in Notis ad Breviationem Canonum Ferrandi pag. 305. *Vidimus certè*, inquit, *ex Bibliotheca clariſſimi viri Iacobi Auguſti Thuani codicem veterem in quo, ut apud Ferrandum titulus XX. Nicænus Dionyſii, non cenſetur in Canonibus Nicænis: præmiſſâ autem fidei formulâ Nicænâ pro primo titulo, reliqui*

CAP. II.

Nicæni Canones XIX. Dionyſiani extenduntur in XXVI. ita ut omnes tituli Niceni in eo Codice ſint XXVII. excluſo ultimo Dionyſiano. Hæc qui cum codice noſtro componet, de alio intelligendum non eſſe Chiffletium facilè animadvertet.

In quo utrumque exemplar differant.

Hoc invento tam egregio monimento novus labor ſubeundus fuit, ac nova cura in luſtrando conferendoque codice ponenda. Quo facto quid inter utrumque diſcriminis deprehenderim, etſi ſuis locis annotaverim, breviter tamen hîc ediſſero. Eumdem titulum in capite Indicis codex uterque habet. Index ipſe, ſi pauca excipias, idem eſt in utroque. Eadem Capitulorum ſeries uſque ad quinquageſimum ſextum. Reliqua quinque Oxonienſis MS. capitula diverſo ordine numerantur in Thuaneo: quod & notatum habes in fine Indicis pag. 10. Habet & hoc amplius Thuaneus codex, quòd decretalium Epiſtolarum ſynopſim exhibet, quod decretalem habet Gelaſii Papæ, & regulam Formatarum. Quod enim attinet Epiſtolas ſancti Leonis Papæ, eas non eſſe ex corpore Canonum, ſeu ex codice iſto, indicat clauſula poſt regulam Formatarum ſubfixa, in hunc modum: In nomine Domini expliciunt Canones. Iſtud etiam probatur ex diſcrimine & ordinis & numeri Epiſtolarum, quæ in utroque codice jacent: pauciores enim in Thuaneo, plures in Oxonienſi: & à recentiori quidem manu ſuperadditæ ſunt. Denique titulus Oxonienſis codicis eaſdem Epiſtolas rejicit à collectione Canonum: *Continet codex iſte Canones Eccleſiaſticos & conſtituta ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſub Capitulis ſexaginta. Quæ adjecta ſunt ex ſcriptis beati Leonis Papæ non ſunt ex corpore Canonum.* Ita lego in Apographo, quod penes me habeo: cujus tituli ſinceritatem probat Catalogus Librorum Manuſcriptorum Bibliothecæ Collegii Orialenſis Oxoniæ, Londini editus anno 1600. pag. 43. ubi eadem leguntur. Cetera utriuſque codicis diſcrimina ad loci cujuſque marginem notata habes.

Diſtinguendum porrò in Codice Canonum à nobis edito inter ea, quibus capitula conſtant, & hiſtoricas quaſdam obſervationes, quæ ſparſim & extra capitulorum ſeriem injectæ leguntur, etſi non frequentes admodùm. Iſtæ enim recentiori ſtylo exaratæ ſunt, nec habentur niſi in ſolo Oxonienſi Codice, & ut opinor, ejus operâ, qui in ſuperiori annotatione teſtatur tranſcriptum à ſe Codicem ex vetuſtiſſimo exemplari: quæ quidem cùm non ſint pars Codicis, alio charactere excudi curavimus. Sed nec Codicis partes omnes ejuſdem eſſe ætatis credendæ ſunt. Aliæ aliis antiquiores, priorum temporum codicem compoſuerunt; aliæ, quæ junioris ævi, ſubinde per ſuccedentia ætatum intervalla annexæ ſunt prioribus capitulis, ita ut aliquando tandem ad ſexagenarium numerum codex pervenerit. Quo verò quæque pars tempore vel codicem conflare, vel codici accedere cœperit, obſcura res eſt, quam utcunque aperire, niſi conjecturis, nemo poſſit: quod & nos periclitabimur inferiùs.

Indicem, qui toti operi præfigitur, eodem poſteriorem eſſe clarum eſt ex mentione Sexaginta Capitulorum, ac proinde quicquam ſtatui ex eo non poteſt pro earum partium notitia, quæ codicem primò compoſuerint.

Quid de Prologo ſentiendum, & cujus ſit ætatis.

De Prologo idem non eſt apud me judicium: nihil quippe vetat quin circa quinti ſæculi initium editus credatur, præfixuſque ei codici, qui Innocentii Papæ I. temporibus in uſu erat apud Romanam Eccleſiam: liber enim decimus

CAP. II.

hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebii à Ruffino adjectus, qui laudatur in ea præfatione, pluribus ante Innocentii obitum annis in lucem miſſus erat. Si cui nihilominùs placuerit prologum iſtum ad poſteriora tempora differre, contrà ego non contendam. Hoc tamen certum videtur pauca admodùm capitula complexum eſſe codicem iſtum, cùm ei præfatio annexa eſt: tum quia tota ferè eſt de ſolo Nicæno Concilio: tum quod eadem indicet pauca quædam tantùm decreta Nicænis eſſe ſuperaddita, vice appendicis, nec ita quaſi propriâ Synodorum, à quibus condita erant, autoritate locum ſibi in Codice Romano vindicarent, ſed velut ab Apoſtolica ſede in proprium uſum aſſumta, & Eccleſiæ ſuæ adminiſtrationi profutura: *Nam & nonnullæ*, inquit, *regulæ ſubnexæ ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia.* Quibus verbis Carthaginenſis maximè Synodi Canones, qui Nicænis Sardicenſibuſque in unum confuſis ſubjiciuntur, intelligi perſuadent verba capituli de gratia eorum primi quæ Cæleſtino olim, nunc Leoni adſcribuntur. Quæ verba eoſdem illos Carthaginenſis Eccleſiæ Canones tunc, ut olim ante, Codici Romano inſertos fuiſſe teſtantur, ſic de poſterioribus habentia: *Ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias jungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites, dum illas comprobarunt.*

Capit. 1. de Grat.

Facilè igitur in eam ſententiam inclino: Romanum Codicem à Nicænæ Sardicenſiſque Synodorum temporibus ad uſque Innocentii Zoſimique ætatem, nullos alios Canones regulaſve Eccleſiaſticas complexum eſſe præter Nicæni Sardicenſiſque Concilii Canones; neque Sardicenſes in illo locum habuiſſe, niſi quia pro Nicænis habiti ſunt, eorumque nomine veſtiti, ac eis ſine ulla diſtinctione ſubjuncti. Clarum eſt ea de re Innocentii ipſius teſtimonium, cujus verba & aſſerendæ codicis hujus ſinceritati ſuffragantur, & viciſſim à codice lucem maximam recipiunt: *Nos enim*, inquit Innocentius in Epiſtola ad Clerum populumque Conſtantinopolitanum, *quantùm ad Canonum obſervantiam attinet, illis obſequendum eſſe ſcribimus, qui Nicææ determinati ſunt, quibus* SOLIS *obtemperare, & ſuum ſuffragium addere Eccleſia Catholica debet.* Idem in Epiſtola 16. ad Theophilum Alexandrinum: *Si conſcientiæ confidis, tu quoque judicio accurre ad Synodum proximè in Chriſto celebrandam, & illìc juxta Nicæni Concilii Canones & decreta contende. Alios quippe Canones Romana non admittit Eccleſia.* His, inquam, verbis opinio noſtra confirmatur, quâ aſſerimus non alios Canones à Romana Eccleſia Innocentii ætate ſuſceptos, ſuoque habuiſſe inſertos codici, quàm qui vel Nicæni reverà erant, vel pro Nicænis habebantur, eiſque accenſebantur à Romanis, eo modo quo in noſtro codice repræſentantur. Sed ex eodem viciſſim codice conciliatur Innocentius cum Innocentio, qui multoties Sardicenſes Canones adducit & uſurpat in Epiſtolis ſuis: ut in Epiſtola ad Victricium Canones III. IV. & VII. de appellationibus ad Romanum Epiſcopum & Epiſt. 16. de Clericis abjectis ab alio non recipiendis, & de Synodo ad quam Theophilum invitat, & aliis in in locis, quorum meminit Johannes David. Hac etiam viâ idem David cum Marca in gratiam redit; & aſſerta utriuſque opinione, alter ab altero victus de altero ſimul victor evadit: cùm utrumque veriſſimum ſit, & ſolos Nicænos Canones ab Innocentio receptos eſſe, & tamen Sardicenſes ab eodem admiſſos & in cauſſis Eccleſiaſticis diſcutiendis uſurpatos: ſi quidem Sardicenſes recipiebat Innocentius, ſed habitos pro Nicænis & eorum nomine decoratos.

Prima ætas Codicis Romani.

Epiſt. 15. Innocent. Papæ ad clerum & popul. CP ex Sozom. l. 8. c. 26. tom. 1. Epiſt. Sum. Pont. ed. Romanæ.

Epiſt. 16. Innocentii Papæ ad Theophilum.

CAP. II.

Secunda Romani Codicis ætas.

Hæc fuit, opinor, Codicis Romani ætas prima ac velut infantia, in qua primum ſolummodo capitulum codicis quem damus, totum conflabat illius ætatis codicem ſub Innocentio Pontifice Romano: eo ſcilicet tempore, quo Chryſoſtomi cauſſa ventilabatur. At ſub eodem Innocentio poſtmodùm adoleviſſe crediderim Canonibus Carthaginenſis Concilii auctiorem factum: cùm videlicet aliquot à morte Chryſoſtomi annis oborta Pelagiana hæreſis, majoris Romanam inter & Africanam Eccleſias commercii neceſſitatem fecit, literiſque & legationibus locum dedit inter utriuſque Eccleſiæ præſules ampliùs ſolito frequentandis: *Tot & tantis*, inquit Auguſtinus lib. 2. ad Bonifac. c. 3. *inter Apoſtolicam ſedem & Afros Epiſcopos currentibus & recurrentibus ſcriptis Eccleſiaſticis.* Hac occaſione magis innotuit Romanæ Eccleſiæ Africana diſciplina; quam ſuis moribus accommodatam judicantes Romani Cleri proceres, ſuam illam facere ac proprii codicis partem eſſe voluerunt: & hac ætate ſecundum Capitulum primo acceſſit.

Tertia Romani Codicis ætas.

Majores adhuc vires ſumpſit ſub Innocentii ſucceſſore Zoſimo: qui cùm natione Græcus eſſet, patriarum legum amore captus Græcos Canones Romanâ civitate donavit, treſque illas Synodos Ancyranam, Neocæſarienſem & Gangrenſem, quæ Carthaginenſem in codice excipiunt, Romanæ collectioni attexuit. Nec temerè trium illarum Synodorum Canones præ ceteris Græcis allecti ſunt, quippe qui omnium antiquiſſimi erant, & eamobrem eodem ordine deſcripti leguntur in antiqua verſione apud Iſidorum. Ancyrana enim An. Chr. 314. habita eſt, quam Neocœſarienſis ſtatim eſt ſecuta: Gangrenſis verò an. 325. habita creditur: ideoque Nicænæ Synodi temporibus vel æquales iſtæ erant, vel ſuperiores.

Quarta ætas Codicis.

Virile robur adeptus eſſe mihi videtur poſt Zoſimi mortem. Finitâ enim ſub ejus Pontificatu Pelagianorum cauſsâ, tunc quicquid ea de re vel ſcriptum erat ad Romanum Pontificem ab Africanis Epiſcopis, vel his ab illo reſcriptum, ac præthereà Synodos adversùs Pelagianos in Africa celebratas placuit in codice Romano reponi: adjunctis etiam Imperatoriis Conſtitutionibus & Præfectoriis Edictis adversùs eoſdem hæreticos datis: ut ſi fortè aliquando pugnam adversùs Catholicam doctrinam redintegrarent, vel illis decretis ſubſcribere, vel pœnis illic ſancitis plecti juberentur. Quatuor etiam Epiſtolæ decretales Innocentii I. ſubduntur, quibus varia magni momenti diſciplinæ capita, fraternâ Coepiſcoporum ſuorum Exuperii, Victricii, Decentii & aliorum conſultatione pulſatus, ſecundùm Eccleſiaſticas regulas ac Romanæ imprimis Eccleſiæ normam explicat confirmatque. Hæc omnia ante Leonis noſtri tempora, appoſita eſſe codici docemur primùm ex citatis capitulis de gratia, in quibus multa excerpta leguntur ex Africanis Conciliis Epiſtoliſque ac Innocentii reſcriptis adversùs Pelagiana dogmata: quæ Concilia, ſua feciſſe dicuntur Apoſtolici Antiſtites, dum illa comprobarunt, ſuoque codici inſcripſerunt, appellanturque in fine Capitulorum ſine ulla diſtinctione tam Africani Canones, quam Pontificum Epiſtolæ, *Apoſtolicæ ſedis ſcripta:* ſicut de Carthaginenſis Synodo dixerat capit. 7. *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur.* Probant hoc idem verba ſancti Leonis in Epiſtola 3. ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, Tuſciæ, &c. datâ, quos adire vult & obſervare decretalia Innocentii Conſtituta: *Ne quid vero ſit*, inquit, *quod prætermiſſum à nobis fortè credatur,*

Epiſt. 3. S. Leonis cap. 5.

omnia decretalia Conſtituta tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium prædeceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita à veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus: ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

Quæ decreta Innocentii laudet S. Leo Epiſt. 3.

Cùm hæc ſcribebat Leo, convertebat mentis oculos in ea Innocentii Decreta, quæ habentur in Epiſtola ad Victricium Rotomagenſem, & altera ad Macedones Epiſcopos, quibus reprobatur Bigamorum ordinatio. At quomodo ejuſmodi decretalia Conſtituta in remotiores Galliarum partes & in Macedoniam miſſa Italis ita nota eſſe potuerunt, ut iis promulgata dicerentur, iiſdemque tenerentur obſequi, niſi publico ac recepto Codici haberentur inſerta? cur etiam, dum omnes prædeceſſores ſuos generatim commemorat, unius exprimit Innocentii nomen, niſi quia unius Innocentii decreta in Codicem tunc temporis relata erant, ſaltem ante Calchedonenſem Synodum, quemadmodum ex Codicis ordine dignoſcitur? Soli videlicet Canones Nicæni vel pro Nicænis habiti, ut non ſemel diximus, pro judiciorum ordinationumque Eccleſiaſticarum regula habebantur Innocentii ætate in Eccleſia Romana. His poſtmodum adjecta Innocentii decreta, quæ commentarii vice eſſent Canonibus intelligendis. Tum hoc exemplo etiam Siricii Innocentio antiquioris decreta in Codicem conjecta.

Obſervanda S. Leonis verba, unde Codex probatur.

Porrò non ſine obſervatione commemoranda ſunt à nobis Leonis verba ſuperiùs deſcripta: *Decretalia conſtituta... quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis:* quæ quidem à nobis integritati ſuæ ſunt reddita: cùm priùs legeretur *ordinata* pro *promulgata*. Ac primò vox *Conſtituta*, quâ Decreta ſuorum prædeceſſorum indicat Leo noſter, eadem uſurpatur in titulo codicis noſtri: *Conſtituta ſedis Apoſtolicæ:* ut vel hinc ſuſpicari liceat indicatum à Leone eumdem Codicem.

Deinde vox *promulgata* videtur etiam innuere leges eaſdem Eccleſiaſticas priùs ad ſingulos Epiſcopos longinquarum regionum ſcriptas, poſtmodùm in publicum Conſtitutorum Pontificiorum Codicem conjectas eſſe: quo in earum omnium Eccleſiarum notitiam venirent, quæ legem diſciplinæ ab Eccleſia Romanà ſumebant, velut ad ejus Synodum pertinentes. Hujus certè vocis explicationem pluribus proſequitur Hincmarus Remenſis in opuſculo Capitulorum LV. adversùs Hincmarum Laudunenſem, qui ex Pontificum Epiſtolis plura delibaverat, quibus probaret neminem iis obedientiam ſine temeritatis nota poſſe detrectare, atque adeò Remenſem præſulem hujus criminis reum traduceret. Operoſiùs igitur inquirit iſte in vocis etumon, collatiſque veterum ea de re ſententiis, *promulgo* ſcribit ita dici, quaſi *promo vulgo*, ſive *primùm in vulgus edo.* Unde, inquit, Paulus in Gloſſis ſuis dicit hoc modo: promulgari leges dicuntur, cum in vulgus eduntur... Iſidorus quoque, ut ipſe dicit, autore Tullio expoſuit dicens: *Promulgatum eſt foras prolatum; ut lex dicitur promulgata: promulgatum autem ad omnium notitiam & totius vulgi intimatum.* Differentiam verò ſenſus, addit Hincmarus, inter *divulgata* & provulgata ſeu promulgata, enucleatores verborum hanc voluerunt eſſe, ut *divulgata* ſimpliciter tantùm dicantur ad notitiam omnium propalata; *provulgata* verò vel *promulgata*, ad conſervandum decreta, & in omnium notitiam, ut illa ſine refragatione conſervent, depromta intelligantur. Ex his intelligimus & quæ neceſſitas fuit reponendi in Leonis textu vocem *promulgata*, & eâ nobis Ro-

CAP. II.

manum Codicem canonum & conſtitutorum non obſcurè indicari.

Ep. 6. ad Aquileienſem Epiſcop.

Eandem Codicis partem teſtatam etiam facit Epiſtola 6. ejuſdem Leonis noſtri tum cap. 1. ubi duas partes, ex quibus coaleſcit, indigitare videtur his verbis: *Quod per autoritatem canonum decretorumque noſtrorum ne inſontibus quidem conceditur:* tum cap. 2. ubi hæc habet: *Omnia decreta Synodalia, quæ ad exciſionem hujus hæreſeos Apoſtolicæ ſedis confirmavit autoritas.* Hæc enim ex illis ſunt, de quibus in Præfatione Codicis ita legimus: *Nam & nonnullæ regulæ ſubnexæ ſunt* Nicænis Canonibus, *quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia,* Romana ſcilicet. Hæc etiam ſunt decreta Synodalia Africana, de quibus ſic præfatio ſententiarum de gratia ſupra pag. 4. *Ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias ſubjungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites dum probarunt* & Capit. 7. *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur.* Hæc enim decreta, quæ Apoſtolica ſedes, quemadmodum ex citatis modò teſtimoniis patet, *ſuſcepit, confirmavit, probavit, ſua fecit, quaſi propria amplexa eſt, ac regulis ſuis ſubnexuit*, videntur omnino in Codicem Romanum conjecta, qui inſtruendis Eccleſiaſticis judiciis, ſacriſque adminiſtrandis inſerviebat.

Scrinii & Codicis Romani diſcrimen.

Duplicem enim ſcriptorum ſedis Apoſtolicæ claſſem, ni fallor, animadverto, duplexque Archivum in quo monumenta Eccleſiaſtica apud ſedem Apoſtolicam ſervarentur. Unum de quo ſub *Scriniorum* nomine ſæpè mentionem faciunt ſcriptores antiqui; alterum, quod *Codex canonum & conſtitutorum ſedis Apoſtolicæ* nuncupatum legitur. Utrumque ex imperio in Eccleſiam tranſlatum; ut & aliæ penè omnes Eccleſiaſticæ voces: unde Codex Theodoſianus; & in Notitia Imperii Scrinia Epiſtolarum, libellorum, & alia plura, Primiceriique ſcriniorum multiplices. Aliud igitur *ſcrinia ſedis Apoſtolicæ;* aliud, *Codex Romanæ Eccleſiæ.* In illa conjiciebatur quicquid literarum ex variis Orbis partibus ad Apoſtolicam ſedem confluebat, & quicquid Actorum inſtrumentorumque Eccleſiaſticorum ſervandum eſſe æſtimabatur ab Apoſtolica ſede, illinc pro data occaſione depromendum. Ita Leo noſter memorat Epiſtolam S. Cyrilli ad Neſtorium: *Quam*, inquit, *ab eo miſſam Apoſtolicæ ſedis* SCRINIA *ſuſceperunt:* & in Ep. 92. ad Maximum Antioch. aliam ejuſdem citat Epiſtolam, *quam in noſtro*, inquit, SCRINIO *requiſitam nos authenticam noveris reperiſſe.* In Codicem verò referebantur, quæ ad quotidianam Eccleſiarum diſciplinam ſervandam, juſque dicendum in Eccleſiaſticis rebus aſſumenda erant, vel ea quæ ad fidei confirmationem ſeu ſcripta ab Epiſcopis, ſeu ſancita erant ab Imperatoribus adversùs hæreticos. Primi generis ſunt in noſtro Codice Canones Conciliorum & Romanorum Pontificum decreta; alterius, libelli fidei à ſede Apoſtolica ſuſcepti & probati, Imperatorumque Edicta & Conſtitutiones. Ea ratione Pontificum Epiſtolæ ad privatas exteraſque Eccleſias miſſæ, per Eccleſias ad ſedem Apoſtolicam pertinentes robur acquirebant atque obediendi indicebant neceſſitatem, cùm è privatis ſcriniis in publicum Codicem eductæ promulgari ac pro decretali Conſtituto haberi cœperant. Cetera ſcripta quandiu inde non proferebantur, publicatæ legis vim habere illic non poterant. Synodalia porrò Africanorum decreta, de quibus nobis ſermo eſt, cùm ante Synodi Calchedonenſis Acta vel decreta locum habeant in Codice, indicium eſt ea jam ante illam Synodum Romana civitate eſſe donata, ac Romanæ Eccleſiæ Juri accenſita.

CAP. II.

Poſt Calchedonenſe Concilium Leonis curâ & ſolicitudine, uti ex ejus Epiſtolis non ſemel habemus, collecta hujus Synodi geſta, latinè reddita, & in unum corpus redacta ſunt. Quæ cùm ſeorſim integra in ſcriniis ſervarentur, placuit tamen præcipua capita ex illis delibata Codici Romano annecti; ut ad manum omnibus eſſent. Et ea ſunt, quæ jacent in noſtro Codice poſt Innocentii PP. Epiſtolam ad Victricium, in Capit. 25. 26. 27. & 28.

Quinta ætas Codicis Romani.

Calchedonenſia monumenta ſequuntur Epiſtolæ Siricii Papæ cum S. Ambroſii reſcripto, necnon Epiſtolæ Zoſimi, Bonifacii & Celeſtini Pontificum Romanorum, quas eſſe à Leone noſtro inſertas plura mihi perſuadent. Primùm enim proximè ſubjiciuntur Calchedonenſis Geſtis, Imperatoriiſque Conſtitutionibus ad ea ſpectantibus. 2. Hoc maximè convenit ardenti ſtudio, quo ſedis ſuæ decreta autoritatemque proſequebatur: quo adductum eum facilè exiſtimem, ut prædeceſſorum ſuorum decreta, quæ poſſet, colligeret, atque inter regulas Eccleſiaſticas poneret. 3. Hæc Pontificum decreta ita illic diſpoſita inveniuntur, ut pauciſſimis interjectis claudantur illâ teſtimoniorum congerie, quæ ex ſanctis Patribus à Leone collecta erant, atque ad finem Epiſtolæ 134. al. 97. ad Leonem Imperatorem ſubjecta ſunt; nec non & Actis damnationis Eutychis in Conſtantinopolitano Flaviani Concilio ab eodem miſſo ad S. Leonem. 4. Cùm omnium ferè Leonis prædeceſſorum Epiſtolæ referantur, ne una quidem quæ ipſius ſit apparet: quod ob aliam cauſſam factum non puto, quàm quia illius acceſſionis, quæ Codici tum fiebat, autor ipſe Leo erat, qui ſcrinia Apoſtolicæ ſedis diligentiùs excutiens, quæ majoris momenti viſa ſunt, è ſcriniorum iſtorum tenebris in publici Codicis lucem proferri & promulgari voluit. Qua ratione etiam factum puto, ut Zoſimi Epiſtolæ, quæ pro Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis datæ fuerant, in Codicem Romanum non fuerint relatæ. Quî enim eas Leo inſerendo approbaret, quarum ſententiam meliori poſtmodùm judicio correctam dixit; Bonifacii videlicet decreto, quod Codici ab eodem Pontifice inſerebatur. Inde etiam puto natum, quod illæ præteritorum ſedis Apoſtolicæ præſulum autoritates, de Gratia & libero arbitrio, quæ Celeſtini eſſe putatæ ſunt, prætermiſſæ à Leone fuerunt: quia nimirum hujus Collectionis autor ipſe erat. Denique omnium illorum Pontificum, ſi Siricium fortè excipias, ætate vixerat Leo eorumque decretorum teſtis, nonnullorum etiam condendorum particeps & autor fuerat: ut mirum non ſit eadem illi præ ceteris in pretio fuiſſe.

Sexta ætas Codicis Romani.

Sequitur narratio quædam rerum Eutychianarum, ubi de Dioſcori & Acacii damnatione. Quæ quidem pars eſt Breviculi hiſtoriæ Eutychianiſtarum tempore Gelaſii Papæ concinnati, ut conjiciunt Romani Pontificiarum Epiſtolarum editores, qui illum Leonis Epiſtolis præfixerunt. Hancque narrationem unà cum Epiſtolis Simplicii, Felicis, & Gelaſii Pontificum Romanorum, ceteriſque Incarnationem Domini attinentibus uſque ad Capitulum 56. Gelaſii tempore inſertam eſſe Codici probabile eſt, tum ex frequentibus atque acerbis concertationibus, quæ tum exarſerunt occaſione Eutychianæ hæreſis, tum ex ſerie & ordinatione rerum ipſarum, quæ ad proximos Leonis ſucceſſores pertinent.

Septima ætas Codicis Romani.

Quatuor Conciliorum Græcorum Canones, qui omiſſi fuerant in anterioribus, Epheſini ſcilicet definitio, Antiocheni, Laodiceni & Conſtantinopolitani decreta cum Thelenſi Synodo, totum claudunt Codicem. An eo-

Octava ætas Codicis Romani.

dem tempore addita, an diverſo? non liquet. Conſtantinopolitani ſaltem Canones poſt S. Gregorium Magnum ſubnexi ſunt, ni fallor, Codici: ejus enim tempore huic eſſe inſertos ut credamus, vetat Pontificis ejuſdem teſtimonium aſſerentis Conſtantinopolitanos Canones adhuc ſuo tempore receptos non eſſe. De Thelenſi Synodo quid judicandum ſit, inferiùs oſtendemus Diſſertat. xv.

CAPUT III.

De ſinceritate Codicis inquiritur, pluribuſque aſſeritur argumentis.

Inſpectio Codicis ſinceritatis ejus argumentum.

PRo Codicis hujus ſinceritate primi argumenti loco ſit præmiſſa hæc ejus deſcriptio, quæ nullum eidem ineſſe fraudis vel νοθείας indicium evincit. Vix enim, ac ne vix quidem fieri potuiſſet, quin multa his Capitulis miſcuiſſet impoſtor, quæ conſilium ejus proderent, fraudemque aperirent. Nullus quippe hucuſque ſuppoſititius fœtus viſus eſt, qui certas præ ſe non tulerit ſuppoſititionis notas, ex quibus à ſinceris ſcriptis dignoſceretur. Cujus rei duplex modò occurrit ratio: una, quod plerumque ab imperitis conſarcinatoribus cudi ſolent miſeræ hujuſmodi ſcriptiunculæ, quas ita veritatis coloribus veſtire ac ornare nequeunt, quin certa ſponte erumpant indicia, quæ malam artem mendaciorumque artifices retegant. Altera ratio eſt, quod falſis hujuſmodi ſcriptis quæritur plerumque falſis ſeu juribus privilegiiſque, ſeu dogmatibus patrocinium, quæ cum unico mendacio fidem obtinere admodum difficile ſit, aliorum mendaciorum advocari ſuffragium neceſſe eſt: quæ dum eo conſilio multiplicantur, contrario ſucceſſu evenire ſolet, ut veritati magis patrocinentur, quàm mendacio, fraudemque eo ampliùs aperiant, quo adornant curioſiùs. Nihil tale deprehendimus in hoc Codice.

Alani Copi & Jacobi Pamelii ſuffragium pro Codicis ſinceritate.

Iacobi Pamelii notæ ad lib. S. Cypriani, de unitate Eccleſiæ.

2. Ne ad fraudem faciendam recenter confictus eſſe credatur libellus, facit quod tertium ejuſdem exemplar noſtris prorſus ſimile devenit olim in manus viri eruditi Jacobi Pamelii: qui ex eo ſextum Canonem Nicænum refert in Notis ad librum S. Cypriani de unitate Eccleſiæ: *Nicæni*, inquit, *Concilii Canon vulgò ſextus ita legitur in Codice venerandæ antiquitatis D. Vedaſti Atrebatenſis ſcripto ante annos plus minus Octingentos*: ECCLESIA ROMANA SEMPER HABUIT PRIMATUM. TENEAT AUTEM ET ÆGYPTUS LYBIÆ ET PENTAPOLIS; ITA UT EPISCOPUS ALEXANDRIÆ HARUM OMNIUM HABEAT POTESTATEM: QUONIAM ET ROMANO EPISCOPO HÆC EST CONSUETUDO. SIMILITER AUTEM ET QUI IN ANTIOCHIA CONSTITUTUS EST. ITAQUE ET IN CETERIS PROVINCIIS PRIVILEGIA SALVA SINT ECCLESIARUM. *Hactenus ille*, inquit Pamelius, *ita jam olim translatus ex Græco per Dionyſium Abbatem Romanum cognomento Exiguum, ut patet ex ejus Epiſtola ad Iulianum Presbyterum in calce dicti Codicis: quem claruiſſe dicit Trithemius circa annum Domini* DL. Verſio hujus ſexti Canonis Nicæni eadem omninò eſt quæ noſtra, atque ex ſimili omnino Codice deſumta. Quod longè clariùs ac diſtinctiùs probatum habemus ex Alani Copi Londinenſis Dialogo I. adversùs Novatores ante centum annos edito; ita enim habet cap. 12. *Canon ille* (Nicæni Concilii) *vulgò ſextus, ſed in hac Dionyſii interpretatione decimus, cui titulus eſt inſcriptus*: DE PRIMATU ROMANÆ ECCLESIÆ: *his verbis exprimitur*: ECCLESIA ROMANA

Dialogi ſex ab Alano Copo Londinenſi ed. Antuerpiæ 1573.

ROMANA SEMPER HABUIT PRIMATUM. TENEAT AUTEM ET ÆGYPTUS LYBYÆ ET PENTAPOLIS: ITA ET EPISCOPUS ALEXANDRIÆ HARUM OMNIUM HABEAT POTESTATEM: QUONIAM ET ROMANO EPISCOPO HÆC EST CONSUETUDO. SIMILITER AUTEM ET QUI IN ANTIOCHIA CONSTITUTUS EST. ITAQUE ET IN CETERIS PROVINCIIS, PRIVILEGIA SALVA SINT ECCLESIARUM... *Verum hic fortaſſe quæres, ubi deliteat hæc Nicænorum Canonum interpretatio tam antiqua; unde eam ſim nactus. Iſtum ſanè Theſaurum è tenebris nuper primus eruit vir præclarè doctus, ad inſtaurandam veterum Theologorum Bibliothecam natus, Iacobus Pamelius: quem ut is mecum, quâ eſt humanitate, ſponte ſua communicavit, ita ego nunc libentiſſimè tecum: ut hinc etiam intelligas alia fuiſſe Nicæni Concilii, quàm nunc vulgò circumferuntur exemplaria, eaque ab his tum in ordine, tum in numero Canonum diverſa. Nam in hac Dionyſii interpretatione recenſentur canones quadraginta ſeptem, quorum viginti in Græcis tum exemplaribus defuiſſe teſtantur hæc ibidem verba, quæ canonem viceſimum ſeptimum conſequuntur:* ITEM QUÆ IN GRÆCIS NON HABENTUR, SED IN LATINIS CODICIBUS REPERIUNTUR. *In horum autem ſerie Canones triceſimus & triceſimus quartus inſcribuntur; alter,* DE APPELLATIONIBUS AD EPISCOPUM ROMANUM: *alter,* DE RETRACTANDA SYNODO PROVINCIALI PER VICARIOS EPISCOPI URBIS ROMÆ, SI FUERIT APPELLATUM. Monet adhuc Alanus Copus in extremo quadraginta ſeptem Canonum hanc clauſulam eſſe appoſitam: CANONES SIVE DECRETA CONCILII NICÆNI. Denique hæc ſubdit: *Codex verò, in quo hæc Nicæni Concilii interpretatio deſcripta eſt, in Bibliotheca D. Vedaſti Atrebatenſis ſervatur, qui eam antiquitatis ſpeciem refert, ut cenſeatur ab illis, qui judicare de eo poſſunt, annis ab hinc plus minus octingentis fuiſſe exaratus.* Citatur idem Atrebatenſis Codex à Severino Binio in notis ad Canonem VI. Nicænum & ad Concilium Sardicenſe: quem Codicem Dionyſianum ſimiliter ac illi eſſe putat. Refert ibidem latitare in Bibliotheca Vaticana Codicem MS. in quo deſcripti reperiuntur Canones Nicæni & Sardicenſes ſibi invicem annexi, ſine ulla diſtinctionis nota, quaſi unius Concilii Canones fuerint: ut ſuſpicari liceat Codicem iſtum noſtro eſſe ſimilem.

In his Alani & Pamelii verbis plura quidem ſunt emendanda. Errat ſcilicet uterque, cum hanc canonis Nicæni VI. verſionem Dionyſianam eſſe exiſtimat. Non ita cenſuiſſent, ſi vel poſt excuſum Dionyſii Codicem vixiſſent, vel illum conſuluiſſent, quem Moguntiæ ann. 1525. edidit Johannes Vvendelſtinus, vel meminiſſent Leonis Papæ Legatos eam tranſlationem protuliſſe in Concilio Calchedonenſi, quinquaginta circiter annis ante conditum Dionyſii codicem canonum. Errat etiam Alanus, cum ex Capitibus XXX. & XXXIV. codicis ſui noſtrique colligit alios Nicæni Concilii canones fuiſſe præter viginti, qui in Græcis exemplaribus habentur. Errat denique dum Sardicenſes Patres canonem ſuum de appellationibus mutuatos eſſe à Nicænis veriſimile putat in conſequentibus verbis. Sed hæc inſtituto noſtro non nocent, nec impediunt quin fides maxima codici noſtro ex illo Pamelii Alanique codice concilietur. Alter enim alteri ſimillimus eſt. Eadem quippe ſexti canonis illius verſio, idem ordinis numerus, qui in utroque decimus eſt; idem etiam canon triceſimus cum eodem titulo: idem triceſimus quartus, etſi levicula in titulo diverſitas. Totidem canones Nicæni numerantur, nimirum quadraginta ſeptem cum hac ad calcem illorum clauſula: *Hi canones ſunt vel decreta Nicæni Concilii.*

CAP. III.

CAP. III.

Henricus Gravius teſtis Codicis.

Eumdem codicem Atrebatenſem veniſſe etiam ſuſpicor in manus Henrici Gravii Profeſſoris Lovanienſis, huncque ex illo depromſiſſe Conſtitutionem Honorii Imperatoris ad Palladium PP. adverſus Pelagianos, quam cum Cardinale Baronio olim communicavit. *Reſcriptum illud*, inquit is Annalium conditor ad annum Chriſti CCCCXVIII. Num. XIX. *accepimus è latebris antiquitatis erutum à viro diſertiſſimo piæ memoriæ Henrico Gravio Profeſſore Lovanienſi, dum Romæ ageret ſub Gregorio* XIV. *Rom. Pontifice, jam ante vocatus à Sixto. Nactus eſt ipſe ex codice Monaſterii S. Vedaſti Atrebatenſis.*

3. Antiquitatem ac ſinceritatem codicis probant aliquot monumenta, quæ in illo inveniuntur, vel antehac nunquam, vel à paucis annis edita, vel longè excuſis exemplaribus emendatiora. Talia ſunt reſcripta Imperatorum Honorii & Theodoſii, unum ad Palladium PP. alterum ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum. Item aliud Imperatoris Conſtantii ad Voluſianum Præfectum Urbi, unà cum edictis Palladii & Voluſiani & Aurelii literis: quæ omnia edita ſunt ab Emin. Card. Baronio ad annos 418. 419. & 420. ex Atrebatenſi codice jam laudato, quæque è noſtris correctiora modò prodeunt. Tale eſt etiam oblongum Gelaſii Papæ fragmentum Epiſtolæ ad Orientales Epiſcopos, quod à Sirmondo nuper editum poſt appendicem Codicis Theodoſiani, reperitur in noſtro codice iiſdem partibus truncatum. Denique fidei profeſſio Fauſtini Presbyteri & aliæ fidei formulæ nondum editæ codicem, cui inſertæ ſunt, à novitatis vel ſuppoſitionis nota vindicant. Neſcio enim an hactenus ex ſubdititiis fœtibus prodierint genuina antiquitatis monimenta vel ante non excuſa vel mendis purgata.

Ferrandus Diaconus Codici ſuffragatur.

4. Accedat & aliud argumentum ex Ferrando Eccleſiæ Carthaginenſis Diacono. Hic titulo CCXIV. ſuæ Breviationis ſtatutum refert, *ut diebus Quinquageſimæ genua non flectantur*: ex Concilio Sardicenſi tit. 1. cum tamen ſit iſte canon XX. Nicænæ Synodi. Nec librariorum error eſt, tum quia omnes Ferrandi editiones, Pithœana, Altaſerrana, Chiffletiana, Juſtelliana, omneſque Cod. MSS. ab iis conſulti eandem lectionem exhibeant: tum quia ſecundus Sardicenſis apud Ferrandum reſpondet primo Dionyſiano, tertius ſecundo, quartus tertio & ita deinceps: ut dubium non ſit revera ab autore ipſo pro Sardicenſi primo habitum eſſe canonem iſtum. Qua ratione, quo fato id contigerit, ignoratur. Ita hoc ego eveniſſe auguror. Venit in manus Ferrandi Diaconi Codex vetus canonum Eccleſiæ Romanæ noſtro ſimilis, in Africam ſcilicet vel per Legatos Zoſimi Papæ deportatus, vel illuc miſſus poſt eorum reditum ad partes tranſmarinas. Legimus certè in Africana illa Synodo, in qua de appellationibus ad ſedem Romanam deferendis actum eſt, dum Alypius de petendis authenticis exemplaribus ab Orientalibus Eccleſiis verba faceret, Fauſtinum Legatum hæc Concilii Patribus ſuggeſſiſſe: *Sed hæc ipſa*, inquit, *ad ſanctum ac beatiſſimum Papam noſtrum ſcribere dignemini, ut & ipſe integros canones inquirens, cum veſtra ſanctitate de omnibus conſtitutis tractare poſſit.* Ex quibus credi poteſt integros canones iſtos, Nicænos ſcilicet & Sardicenſes ſub una numerorum ſerie eiſdem annexos, tranſmiſſos eſſe in Africam; quibus poſtmodùm Vigeſimum canonem intertextum crediderim ex exemplaribus Teilonis & Thariſtæ ex Oriente miſſis. Cum porrò errore confuſionis illius detecto canones Sardicenſes Africanis priùs ferè ignoti innoteſcere cœperunt, eoſque ſuæ collectioni inſerere voluit Diaconus ille Car-

thaginenſis, eoſdem decerpſit è Codice Romano, & ab illo primo Sardicenſes cenſuit numerandos, in quo Nicænos deſinere ex proprio Eccleſiæ ſuæ codice & uſu noverat: niſi enim certum habuiſſet Vigeſimum illum Dionyſianum pro Nicæno apud Afros non haberi, nunquam eum à Nicænorum numero ablegaſſet: nec eumdem inter Sardicenſes numerare primum potuit, niſi autoritate alicujus codicis, qui Sardicenſibus præfixum illum habuerit, quod rurſus contingere vix aliter potuit, quàm ex canonum utriuſque Synodi permixtione, vel potius alligatione, quæ pro unius Synodi canonibus utroſque haberi ſineret. Nec ipſi nobis contradicimus, cùm modò negamus canonem illum ab Afris pro Nicæno habitum vel pro canone in illis regionibus recepto, quin inferiùs ultrò fatebimur genufleƈtendi ritum per diem Dominicum & Quinquageſimam Paſchalem apud Africanos viguiſſe: aliud enim eſt canonem repellere, & diſciplinam eodem canone contentam recipere atque uſurpare, ſive ex antiqua conſuetudine & traditione Eccleſiaſtica, ſive ex propriorum canonum præſcripto.

5. Concentus exemplarium MSS. hujus codicis, quæ in variis bibliothecis vel nunc adhuc aſſervantur, vel olim aſſervata eſſe narrant ſcriptores, illius aſſerunt ſinceritatem. Quatuor ſunt ejuſmodi: Thuaneum, quod ipſi vidimus & evolvimus, ac ante nos Sirmondus, Salmaſius, Chiffletius, Juſtellus & Voellus; Oxoniense, cujus apographum penes me eſt, quodque in Catalogo MSS. Oxonienſium numeratur; Atrebatense à Baronio, Gravio, Pamelio, Binio & Alano Copo laudatum; Vaticanum quod vidit Sirmondus.

Concentus Codicum MSS.

6. Arceſſitur etiam ex ipſa tranſlatione canonum Orientalium, quæ in hoc Codice reperitur, non ſpernendum pro ejus ſinceritate & antiquitate ſuffragium. Verſio quippe illa ipſa eſt, quæ ante Dionyſianam in Eccleſia Romana & per plures fortè uſurpabatur Occidentis Eccleſias. Apud Africanas enim Hiſpanaſque Eccleſias in uſu fuiſſe translationem illam canonum, quæ in Iſidoriana colleƈtione habetur, quæque noſtræ, paucis exceptis, ſimilis eſt, eruditorum eſt virorum ſententia. De Gallicanis quod idem opinantur nonnulli, verum non eſſe oſtendemus in Diſſertatione de Codicis Dionyſiani uſu in Galliis: quæ videlicet Ruffini verſionem canonum Nicænorum in uſu habuerunt ſaltem uſque ad Caroli Magni tempora. Sufficit porrò ut in Africanis Eccleſiis viguerit, quod Ferrandi Carthaginenſis Diaconi Breviatio canonum probat; & in Hiſpanicis, quod ex Martini Bracarenſis colleƈtione ſuadetur: ut ejus antiquitas pretiumque in comperto ſint. Verſionis porrò canonum Orientalium ſinceritas integræ Colleƈtioni autoritatem conciliat, fidemque commendat Colleƈtoris. Etſi quæ ſunt loca, (ut revera non pauca reperiuntur) quæ, ut diſciplinæ Romanæ accommodarentur, mutationem aliquam paſſa fuerunt, quâ ab Iſidoriana diſcrepare probatur, hæc non modò ejus codicis integritatem in dubium non vocant, ſed confirmant magis: hanc enim diverſitatem inducere in codicem antiquum, quæ diſciplinæ pariter antiquæ concineret, tentaſſet nunquam aut cogitaſſet impoſtor novitius juxta atque imperitus.

Tranſlatio antiqua.

7. Similem codicem, in quo Sardicenſes canones Nicænis mixti annexive haberentur, viſum vel à ſe vel ab aliis indicat Hincmarus, cùm *refutandam* ſcribit *falſam opinionem de quorumdam ſcriptis exortam, quod Nicænum*

Concilium tempore Julii PP. fuerit celebratum. Hæc quippe falſa opinio nata videtur ex utrorumque canonum permixtione. Cùm enim in Sardicenſibus Julii PP. mentio habeatur, ſub quo habita eſt, iidem autem Nicænis annexi pro Nicænis haberentur, hinc errandi occaſio data incautis lectoribus, qui canones illos omnes, Nicænumque adeo Concilium, ſub eodem Julio celebratum eſſe ſibi perſuaſerunt.

CAPUT IV.

Eum Codicem proprium fuiſſe Romanæ Eccleſiæ.

ASſertâ Codicis ſinceritate, reſtat ut eumdem Eccleſiæ Romanæ proprium fuiſſe certis κειμηλίοις oſtendamus: quod operoſum meo quidem judicio non eſt. Quæcumque enim Codicis Romani ſuperſunt ſive in Epiſtolis Pontificum Urbis, ſive in aliis monimentis veſtigia, luſtranti noſtrum codicem ſpontè occurrunt.

Dionyſ. Exig. præfat. ad Stephanum Epiſcopū.

Primùm enim ipſa codicis confuſio, quâ offenſus Laurentius quidam Dionyſium exiguum ad novum cudendum impulit, Romanum clamat codicem. Quæ quidem confuſio magna eſſe debuit, cui videlicet ſatis non eſſet medicam manum adhibere, ſed quæ opus planè novum poſceret. Vix tamen major eſſe potuit eâ, quâ codex noſter laborat. 1. Quoad translationem, quæ paraphraſi aliquot in locis ſimilior eſt, quàm tranſlationi. 2. Quoad canonum diſtinctionem & integritatem: aliqui enim omittuntur, ut vigeſimus Nicænus, & Gangrenſis quartus; alii ejuſdem Concilii in unum conflantur; quidam etiam nonnullorum Conciliorum miſcentur aliorum canonibus; quidam truncantur, quidam amplificantur. 3. Quantum ad ordinem, cùm Conciliorum decreta, Pontificum decretis miſceantur, nec pro ætatis ſuæ ordine collocentur, ſed poſteriora præponantur prioribus, topica Oecumenicis. Neque tamen hæc confuſio codicis autoritati detrahit quicquam: ſua enim ratione hæc confuſio nititur, nec ordine vacat ipſa ordinis perturbatio; inde nimirùm orta, quod obſcuriores quandoque Canonum regulæ luce paraphraſis indigerent; quod ante Calchedonenſem Synodum nullis niſi Nicænis canonibus aſtringi ſe Romani exiſtimaverunt, nec eis alias regulas admittere placuit, niſi quas Eccleſiæ ſuæ conſuetudini ac moribus convenire cenſuerunt. Indè factum, ut eas aliquâ immutatione factâ ſuis uſibus accommodarint, nec alio ordine digeſtæ reperiantur in Codice, quàm ſerie temporis, per quod viſum eſt earum unaſquaſque in uſum recipere.

Præfatio Romanum Codicem indicat.

2. Codicis præfatio declarat ad uſum Eccleſiæ Romanæ ipſum eſſe concinnatum. Quid enim aliud indicant hæc verba de Nicæna fidei expoſitione: *Quam ſancta*, inquit, *& reverentiſſima Romana complectitur & veneratur Eccleſia?* Quid quod *mediantibus Victore atque Vincentio religioſiſſimis Romanæ ſedis Preſbyteris* eſſe prolatam aſſerit? nonnullas etiam *ſubnexas eſſe regulas, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia*: Eandem *nullis Synodicis decretis, ſed ſalvatoris voce eſſe prælatam ac primatum obtinuiſſe.* Denique quicquid ibi de Romanæ Eccleſiæ fundatione ac fundatoribus privilegiiſque ſcribitur, argumento eſt pro illa codicem eſſe exaratum.

Erit tamen qui vel ex hac præfatione totum codicem exploſum velit. Si quidem & anachroniſmis laborat, quos admiſiſſe Romani codicis autores, probabile non eſt: & præterea præfatio illa impoſtoris Iſidori fœtus eſſe videtur; cùm eam ſuæ Canonum Nicænorum editioni præfixerit. Quod enim adverſus Juſtellianum codicem excipit Johannes David, ne pro antiqua collectione Latina habeatur, proculdubiò adverſus noſtrum urgere non omittet: ſcilicet in inſcriptione Concilii Nicæni legitur habitam eam eſſe *Conſtantino Auguſto & Licinio Cæſare*. At quæ, inquit ille, impoſtoris inſcitia: quiſve eam ferat tribui primæ Latinorum Collectioni? Conſtat enim Licinium ante annum Chriſti CCCXXV. eſſe occiſum, ac proinde conſulatum gerere non potuiſſe anno illo XXV. vel XXVIII. quorum alter Concilii celebrationi aſſignatur ab omnibus ſcriptoribus ſeu Chronologis.

CAP. IV. Falſa conſulatus nota diſcutitur.

At vereor ego, ne parùm ſcita ſit hæc inſcititiæ accuſatio, quæ & pluribus codicibus MSS. irrogatur, & Euſebium hiſtoriæ Eccleſiaſticæ principem petit. Non ſolus enim codex Juſtellianus eam Epocham habet, ſed & alius quem Creſconianum appellat Baronius, & Iſidori Mercatoris codex, quem proculdubio ex antiquioribus tranſcripſit. Iſtud porrò dubium non eſt ex Euſebio hauſtum, quo tunc temporis unico ferè utebantur Occidentales poſt Hieronymianam Chronici tranſlationem: quod & præfationis hujus, quam expendimus, finis demonſtrat. Porrò Euſebius Nicænam Synodum trecenteſimo viceſimo quarto Chriſti anno aſſignat, aut aſſignare videtur; Licinii verò ſenioris obitum anno trecenteſimo viceſimo ſeptimo. Secundùm quam epocham, liquet Licinium potuiſſe Imperatorem eo anno appellari, quo Synodus congregata, abſque inſcitiæ nota, quâ ſimul non aſpergatur Euſebius.

Sed & Idatii Faſti conſulares occiſum Licinium produnt ſub Paulini & Juliani conſulatu, qui Nicænæ Synodo vulgò aſſignatur & in trecenteſimum viceſimum quintum Chriſti annum incidit. Quo poſito quid vetat eodem anno & congregatam Synodum menſe Junio, Licinio adhuc in vivis agente, & eundem Licinium poſtea occiſum. Etſi porrò nec Euſebii, nec Idatii numerandi ratio probetur, ſufficit tamen, ut nota temporalis ex altero eorum in præfationem codicis tranſcripta, nihil hujus fidei & autoritati detrahere poſſe judicetur: cùm facile fuerit tam celebrium ſcriptorum errore abripi præfationis autorem, hujuſmodi Chronologicis apicibus diſcutiendis minimè aſſuefactum.

Sed hujuſmodi reſponſis alterum addimus, quo Johannis Davidis objectio, niſi ſpes me fallat, exſuffletur. Quid enim vetat, quominùs de Licinio juniore ſermonem hîc eſſe contendamus? Is quippe Licinius cum Criſpo Cæſar jampridem erat appellatus; cumque ex Euſebii Chronico uſque ad annum Chriſti trecenteſimum viceſimum nonum Licinio ſeniori Patri ſuo ſupervixerit, & ipſi Synodo Nicænæ pluribus etiam annis, manifeſtum eſt hanc Conſtantino & Licinio Cæſaribus eſſe celebratam ex Euſebii mente.

Jam ad alterum objectionis caput quod attinet, quamvis Iſidorianæ Synodi Nicænæ editioni præfixa inveniatur iſta præfatio, non eam ob rem ſuppoſitionis argui debet: ſed contrà vero ſimillimum eſt Pſeudo-Iſidorum illum tot commentitiis ſcriptis celebrem, præfationem iſtam ſuffura-

An præfatio ſit opus Iſidori Mercatoris?

tum eſſe, virumque plagiatui aſſuetum eam ſuo operi quaſi propriam præfixiſſe: quod pluribus argumentis probatum imus.

1. Iſidorus eam ſolius Concilii Nicæni præfationem inſcribit: Præfatio Nicæni Concilii: quam tamen eo fine ſcriptam liquet, ut integro alicui regularum Eccleſiaſticarum codici præfigeretur: Ita enim in præfatione: *Nam & nonnullæ*, inquit, *regulæ ſubnexæ ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia Romana.*

2. Nihil eſt in Iſidoriano codice, quod eum Eccleſiæ Romanæ proprium indicet: nihil è contra in præfatione elucet, quod eam non clamet codici Romano appenſam.

3. Iſidori opus non eſſe manifeſtum eſt ex Gelaſii Papæ decreto de apocryphis ſcripturis, quod Hormiſdæ ab aliis tribuitur. Totum enim ferè ſcriptum iſtud legitur præfationis vice decreto huic annexum: at ſive Gelaſius, ſive Hormiſdas hujus decreti autor ſit (quod poſtremum codex noſter ut & Dionyſianus probabile reddunt, qui cum multa Gelaſii habeant, decretum tamen iſtud tam codici proprium non continent) uterque, inquam, illorum Pontificum auctore Collectionis Iſidorianæ antiquior eſt, ut is potiùs ab illis vel à noſtro codice accepiſſe credendus ſit, quàm ex eo alii.

Firma igitur, ni fallor, manet probatio, quam ex præfatione elicimus, ut codicem Romanæ Eccleſiæ probemus fuiſſe proprium.

Tertiam probationem arceſſimus ex citato Gelaſii ſeu Hormiſdæ decreto: ex alieno enim codice pudor vel religio fuiſſet alterutri præfationem integram in ſuum transferre; at ex ſuo non item.

Canon VI. Nicænus (hujus Codicis X.) idem qui lectus Calchedone à legatis.

4. Canon ſextus Nicæni Concilii à Paſchaſino legato ſedis Apoſtolicæ eodem modo lectus eſt Actione XVI. Concilii Calchedonenſis, quo habetur in noſtro codice; ut ex eodem omninò deſumtus eſſe intelligatur. At dubium non eſt, quin ex proprio Romanæ Eccleſiæ codice Canonem iſtum decerpſiſſet Paſchaſinus: uti Conſtantinopolitani ex ſuo eumdem protulere. Unum obſtare videtur, quod videlicet ſextus Canon à Paſchaſino numeretur, qui decimus eſt in codice. Iſtud porrò non eſt grave momentum: primùm enim facile fuit ſextum pro decimo repoſitum eſſe à ſcriba vel aliquo Synodi emendatore, qui animadvertens in aliis omnibus ſive Græcis, ſive Latinis, ſive aliarum regionum codicibus Canonem iſtum pro ſexto haberi, atque eo numero notatum fuiſſe à Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſecretario, non dubitavit mendoſum eſſe Romanum numerum: atque ita utrobique ſextum eſſe voluit. Deinde facile fuit, ut in Græco exemplari ἕκτος pro δέκατος irrepſerit, demtis ſcilicet ex poſteriori duabus literulis δ & α, ac deinde ex Græco Latinum malè corrigi. Denique Paſchaſinus ipſe, qui non ignorabat Canonem iſtum paſſim pro ſexto, & fortè in ſua Siciliæ Eccleſia, haberi, ſextum etiam à ſe nominandum eſſe cenſuit: ne contentione ex illa diverſitate numeri vel codicis exortâ, Orientales adversùs Romanum codicem velut corruptum inſurgerent: quod ſapientiſſimi legati fuit præveniſſe.

5. Nonnulla ſunt etiam in contextu codicis, quæ in gratiam Eccleſiæ Romanæ addita, eum pro ejuſdem uſu confectum eſſe indicant; velut illa eſt parentheſis, quæ in Epiſtola Innocentii Papæ I. ad Victricium Rothomagenſem legitur: *Cujus* (Eccleſiæ Romanæ) *in omnibus cauſſis debet reverentia cu-*

ſtodiri. Cùm enim hæc deſideretur in codice Dionyſii Abbatis, nec eam in venerandæ antiquitatis codice San-Germaniano, quem mille annorum eſſe aiunt, invenerimus, facilè quiſque adducetur ut credat à codicis Romani autoribus additam, jure ſuo ſe uti autumantibus, cùm in Epiſtola Romani Pontificis aliquid addebant, quod ad ejus illuſtrationem faceret. Nec temerè quis exiſtimaverit ex hoc fonte illam parentheſim, in plures deinde editiones derivatam. Potuit etiam parentheſis illa in textum irrepſiſſe ex nota marginali ſtudioſi alicujus, qui Oſii meminerat dicentis in Sardicenſi Concilio: *Si placet ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus.*

6. Vigeſimus octavus Calchedonenſis Concilii Canon in eo codice deſideratur: quem revera Romano codici inſertum non fuiſſe certum eſt.

7. Ex pluribus priſcorum Romæ Epiſcoporum Epiſtolis, atque ex canonibus in Africam à Zoſimo Papa miſſis ſub Nicænorum Canonum nomine, quamvis Sardicenſes eos fuiſſe jam in confeſſo ſit, certum penè hactenus fuit apud eruditos Romanam Eccleſiam utriuſque Concilii Canones habuiſſe ſibi invicem vel immixtos vel ſubjectos ſine ulla diſtinctionis inter utroſque nota: cumque novatores Zoſimo affectati mendacii ac meditatæ impoſturæ crimen procacibus verbis impingere præſumſerunt, nihil melius noſtri habuere, quo calumniam repellerent, quàm ut modeſtè faterentur pro Nicænis Canonibus Sardicenſes ab illo habitos, & aſſererent *id ex eo profectum*, ut ſcribit Marca, *quòd ea tempeſtate Canones Nicæni & Sardicenſes in eodem volumine deſcripti eſſent nullo diſcrimine adhibito, ſub titulo Canonum Nicænorum. Probabilis quidem*, addit ille, *conjectura, ſi vetuſti codicis autoritate niteretur, qui nondum emerſit e tenebris.* Imò verò jam ex parte emerſerat operâ Alani Copi, in primo Dialogo, ſufficiebatque pars edita, ut hæreticorum pervicacia retunderetur: ſed nunc tandem codex integer prodit in lucem, ejuſque ope probabilis Catholicorum ſcriptorum conjectura in certum jam evadit argumentum, quo ſimul & pia Pontificis memoria maledicentiſſimis linguis eripiatur, & codex ipſe Romanus fuiſſe pronuntietur. Quod enim in marginali annotatione loci ſuperiùs deſcripti Stephanus Baluzius iſtud in codicem Chriſtophori Juſtelli transferre videtur, pace illius dixerim, defendi non poteſt. Nihil quippe eſt in eo codice Juſtelli, quod Zoſimum in errorem potuiſſet inducere. Subjiciuntur quidem Sardicenſes Canones Nicænis: at & ſuis utrique numeris tituliſque diſcernuntur, & Nicænorum ſubſcriptiones, quæ horum calci adjiciuntur, utroſque ab invicem dividunt, vetantque ne Sardicenſes pro Nicænis, vel hi pro illis accipiantur.

Marca lib. 7. de Concord. Sac. & Imp. cap. 16. 1.

8. Conſtat ex Innocentii Papæ Epiſtolis duabus Antiochenos Canones ab eo rejectos fuiſſe: quod argumento eſt eoſdem in Romano tunc codice non apparuiſſe. Non abſunt quidem iidem Canones à noſtro: ſed ita extra ordinem poſiti, rejecti ſcilicet ad calcem, ut manifeſtum ſit nonniſi poſt diuturnum ab ætate Innocentii intervallum, imò & poſt Gelaſii ætatem Canones fuiſſe ſuperadditos: quod in ullo alio codice non deprehenditur.

Antiocheni Canones ſerò recepti.

9. Ex Conſtantinopolitanis Canonibus argumentum non abſimile elicitur, qui ſcilicet ad finem tantùm codicis jacent, etiam Antiochenis inferiores. Et revera perſpicuum eſt ex Leone noſtro, atque etiam ex Gregorii Magni Epiſtola 31. libri ſexti, ſerò admodum vel innotuiſſe Romanis, vel ab iis autoritate donatos: *Romana*, inquit, *Eccleſia eoſdem Canones vel Geſta Synodi*

CAP. IV.

illius (Conſtantinopolitanæ I.) *hactenus non habet, nec accipit: in hoc autem eandem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.* Quod ſaltem verum eſt de poſterioribus hujus Concilii Canonibus, quæ nec in Dionyſiana collectione habentur, nec in aliis plurimis antiquioribus At nec priores tempore Leonis noſtri fuiſſe in ea Eccleſia receptos, & ex hujus literis patet, & ex Lucentii Legati in Calchedonenſi Concilio cóntradictione, quâ conſtanter aſſeruit Conſtantinopolitanos Canones, qui ab Ætio lecti ſunt, inter Canones locum non habere.

Act. 16. Concilii Calchedonenſis.

Canones ad uſum Romanę Eccleſiæ accommodati.

10. Nonnulli Canones Conciliorum topicorum, ita in codice recepti ſunt, ut priùs tamen ad Romanam diſciplinam ſint accommodati. Talis eſt Ancyranus decimus, quem ille undecimum numerat. Cùm enim Canon ſecundùm aliàs omnes verſiones decernat, ut Diaconi qui ad nuptias poſt ordinationem tranſierint in miniſterio perſeverare permittantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati eſſent velle ſe conjugio copulari, nec ita ſe poſſe permanere: idem Canon in noſtro codice hujuſmodi Diaconos jubet in Clero tantum manere, & à miniſterio abjici. Hæc etiam ultima verba: *Laïcam tantùm communionem recipientes*, de ſuo addiderunt Romani codicis autores. Neque hoc diſcrimen in verſionum diverſitatem refundi poteſt: cùm Iſidoriana verſio, quæ pauciſſimis exceptis, cum noſtra eadem eſt, genuinam Canonis diſciplinam repræſentet, nec in Clero tantùm, ſed etiam in miniſterio Diaconos hujuſmodi manere permittat.

Martinus Bracarenſis noſtro Codice Romano uſus eſt.

Cùm omnes verſiones codiceſque ab hujus verſione diſcrepare dicimus, excipiendus eſt Martinus Bracarenſis, qui ex antiqua Canonum tranſlatione ſuam collectionem concinnavit; veteri, inquam, tranſlatione, non ut eſt apud Iſidorum Mercatorem, ſed qualis primitùs erat in Romano iſto codice. Cùm enim Iſidoriana verſio recedat à noſtra hujus Canonis Ancyrani verſione, non modò quoad verba, ſed & quoad ſenſum ipſum & diſciplinam Canone ſancitam, huic è contra Martiniana concinit; eandemque cum Romana regulam in ordinatione Diaconi ſervandam indicit: *Diaconus*, inquit parte I. cap. 39. *qui eligitur, ſi conteſtatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quod ſi in ordinatione tacuerit & ordinatus fuerit, & poſteà matrimonium deſideraverit, alienus ſit à miniſterio, & vacet à Clero.* Ubi vides Diaconum illum à caſtitatis propoſito alienum vel non ordinandum, ut Martinus, vel ſi fuerit ordinatus, à miniſterio, ut codex noſter habet, abjiciendum pronuntiari, ſi ad nuptias convolarit. De eo verò, qui tacens ordinatus fuerit, ſi contraxerit matrimonium, jubet & à miniſterio amandari, & abſtinere à clero: quod codex noſter pariter ſtatuit, aliis hujuſmodi Diaconum in clero reſidere permittentibus. Atque hunc Ancyranum Canonem X. ita olim lectum fuiſſe in codice Romano innuere videtur canon 13. Quini-ſextæ Synodi, cùm Romani canonis meminit: *Quoniam*, inquit, *in ordine Canonis in Eccleſia Romana traditum novimus, ut promovendi ad Diaconatum vel Preſbyteratum profiteantur ſe non ampliùs ſuis uxoribus conjungendos, &c.* videtur enim codicem Canonum Eccleſiæ Romanæ his verbis indicare; ἐν τῇ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος. Magis autem aliis his verbis, quæ poſt pauca ſubjiciuntur in eodem Canone: *Sed neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur ut profiteatur ſe à legitima cum uxore conſuetudine abſtenturum:* Canonem enim X.

Ancyranæ

Ancyranæ Synodi videntur mihi petere iſta ſanctione Quinti-ſextæ Synodi Patres. Ut ut ſit de iſto canone, majoris proculdubio autoritatis eſt pro confirmatione codicis noſtri Martini Bracarenſis cum eo conſenſus in mutandis Ancyrani canonis diſciplina atque contextu: quod à Martino factum eſſe ex Orientalis licentiæ odio ſcribit Antonius Auguſtinus de emendatione Gratiani lib. 1. Dial. 10. *C. cur Martinus ab Archetypo diſceſſit?* ait unus è colloquentibus. *A. cum in Occidente eſſet*, reſpondet alter, *noluit Orientis licentiam imitari.* Dicendum potiùs exiſtimarim, iſtud Martinum ex antiqua verſione Latina hauſiſſe, quæ apud Romanam Eccleſiam in uſu erat. Ut enim errant Garſias Loayſa, Franciſcus Florens & plerique recentiores, cum hunc autorem Græcum origine fuiſſe ſcribunt, quem disertè Pannonium aſſerunt Gregorius Turonenſis lib. 5. Hiſtor. Franc. c. 38. Aimonius Monachus lib. 3. de Geſtis Francorum, cap. 38. & ex ejus Epitaphio Aubertus Miræus in Scholiis ad Iſidorum: ita hallucinantur, qui eum novæ tranſlationis canonum autorem prædicant. Tria ſolummodò à ſe præſtita aperit ipſe in præfatione ſua ad Nitigeſium. Primùm enim, quia multa *immutata* putavit in ea verſione, quæ tum per Hiſpaniarum Eccleſias circumferebatur, ea conatus eſt reſtituere, &, ut ipſe loquitur, emendatiùs reſtaurare. Deinde cùm & *aliqua ſimplicioribus viderentur obſcura*, ea *ſimpliciùs* exponenda eſſe cenſuit. Denique omnes canones in duas claſſes diſtribuit, quarum unâ qui ad Clericos, alterâ qui ad Laïcos pertinent, continentur. Id porrò totum non ad Græcorum exemplarium, ſed ad veteris ſeu Romanæ tranſlationis fidem perfectum eſt. Videbat enim Martinus verſionem canonum, quæ apud Hiſpanos in uſu erat, quæque ea ipſa fuiſſe videtur, quæ in Iſidoriana collectione modò legitur, in multis ab illa diſcrepare, quæ apud Romanos vigebat; nec dubitandum putavit quin Romana purior eſſet & priſtinæ ſinceritati concineret magis. Quamobrem ad illius ſenſum revocavit Hiſpanenſem canonum codicem: nonnullis tamen vel de ſuo additis vel abbreviatis, ut obſcurioribus locis lux affulgeret. Et hæc, ni fallor, origo eſt diſcriminis trium illorum codicum, qui licet eandem verſionem antiquam uſurpent, tot tamen locis à ſe invicem diſcrepant.

CAP. IV.

Martinus Bracarenſis non Græcus fuit, ſed Pannonius.

Quid præſtiterit in ſua collectione?

Jam ut ad canonem Ancyranum redeamus, facile eſt ex dictis inveſtigare, *cur Martinus* (quod quærebat Antonius Auguſtinus) *ab Archetypo diſceſſit?* Non quia *cùm in Occidente eſſet, noluit Orientis licentiam imitari*: perſuadere enim mihi vix poſſum, id quemquam autoritate privata tentaſſe, ut in canonis ab univerſa Eccleſia jam recepti verſione ita recederet à ſenſu canonis, ut eum ſubverteret omninò: imò & hoc maximè in canonum tranſlatoribus redarguit Martinus, quod eorum vel oſcitantiâ vel ignorantiâ nonnulla immutata eſſent. Sed cum ipſe Romanæ verſioni uni attenderet & illius aliarumque Eccleſiarum diſciplinæ, ad quas Hiſpanorum codicem cenſuit emendandum; in ſenſum à canonis mente alienum incautus incidit, multaque inſuper ex proprio ingenio inſeruit, canonum ad ſimpliciorum captum accommodandorum gratiâ. Nec tamen ea in re culpandus autor, qui non codicem canonum proferre inſtituit, ſed *Capitula ex Græcorum Synodis collecta*, ut habet Epiſtolæ ejus inſcriptio, & probat ipſa methodus operis, in quo multa abbreviata, interpolata, aliave ratione mutata cernuntur, in quo nec Synodorum canonumve ordo ſervatur, nec unde unum quodque capitulum ſumtum ſit, adſcriptum eſt, & nonnulla etiam capitula ex diverſis diverſarum Synodorum canonibus

Cur Martinus ab Archetypo receſſit.

CAP. IV. conflata apparent. De hujus collectionis autoritate uſu & approbatione non eſt hic dicendi locus: unum hoc dico, videri mihi plus ei, quàm par ſit, tribui: non liquet enim eam vel ad Concilium Lucenſe miſſam, vel ab illo aliove ſuſceptam ac auctoratam. Altum de eadem apud Hiſpanenſes Synodos ſilentium: ex quibus potiùs certum videtur antiquæ verſionis & codicis uſum in Hiſpaniarum Eccleſiis perſeveraſſe.

11. Ex Capitulis de Gratia & libero arbitrio, Celeſtino Papæ olim adſcriptis, nunc verò Leoni aſſertis, conſtat Africanæ Eccleſiæ decreta adversùs Pelagianos Romano codici inſerta fuiſſe; quæ nec in Juſtelliano, nec in alio quovis, qui Dionyſiano antiquior ſit, reperire eſt, jacent verò in noſtro, non ſola quidem, ut apud Dionyſium, ſed Romanorum Pontificum Epiſtolis ea de re in Africam ſcriptis immixta, qualia fuiſſe indicant laudata capitula.

12. Non infirmum aſſertionis noſtræ argumentum eſt, quod non ſolùm codex in fronte habet Nicænos canones Sardicenſeſque conſequenter, ſed quod etiam in ea tempora deſinat, quibus novus Dionyſii codex veterem jam ulteriùs non amplificatum in deſuetudinem abire juſſit. Quod poſt ætatem contigit Gelaſii Papæ, qui poſtremus eſt eorum Pontificum, quorum decreta in codice apparent.

13. Ad codicem noſtrum attendere mihi prorſus videtur Gelaſius ipſe, quem modò laudavimus, in priori tractatu, quem cum altero luce donavit Jacobus Sirmondus in Appendice Codicis Theodoſiani pagina 182. ubi ex ordine inter præcipuas Eccleſiæ ſedes conſtituto argumentatur, atque ex Nicæno judicio: *Secundæ*, inquit, *ſedis Antiſtitem nec expellere quiſquam, nec revocare ſine primæ ſedis aſſenſu, vel potuit vel debuit. Niſi fortè, confuſo jam ordine rerum atque turbato, nec prima, nec ſecunda, nec tertia ſedes debeat obſervari, vel ſuſcipi ſecundùm antiqua ſtatuta majorum ... Quâ enim ratione vel conſequentiâ aliis ſedibus defendendum eſt, ſi primæ beatiſſimi Petri ſedi antiqua & vetuſta reverentia non defertur, per quam omnium ſacerdotum dignitas ſemper eſt roborata atque firmata, trecentorumque decem & octo patrum invicto & ſingulari judicio vetuſtiſſimus judicatus eſt honor? utpote qui Domini recordabantur ſententiam:* Tu es Petrus, &c. Enimverò quod de ordine ſedium affertur hîc à Pontifice, quem ordinem *ſecundùm antiqua ſtatuta majorum* eſſe aſſerit, non legitur in ulla Synodo conſtitutum. Ex Nicæno enim ſexto canone hoc elici vix poteſt, niſi indirectè, nec de iſto ordine conſtituendo vel confirmando illîc ſancti Patres laboravère, neque autoritatem tantæ Synodi obtendere omiſiſſet Gelaſius, ſi quid hujuſmodi ab illa noviſſet decretum. Conſtantinopolitanam Synodum, quæ eumdem ordinem innuit, non eſt veroſimile Gelaſio in mentem veniſſe, cùm & à Romana Eccleſia tunc recepta non eſſet, & longè tunc abeſſet ut Gelaſius hujus Concilii autoritati deferre vellet, quæ ſecundas Conſtantinopolitano Antiſtiti dederat: vel igitur huic ob oculos verſabatur quod ex antiqua traditione ac vetuſtiſſima conſuetudine refertur in præfatione codicis noſtri de ordine primarum ſedium: quam conſuetudinem pariter commemorat ſextus Canon Nicænus cum adminiſtrationis illarum limites ponit, & ſeptimus cum de Jeroſolymitanæ ſedis prærogativa decretum ſancit; vel ſi ſextum Canonem Nicænum innuere voluit, certè non ex alia verſione, quàm quæ in noſtro codice

legitur : ubi diſertis verbis Eccleſia Romana ſemper primatum habuiſſe, vel ſemper habere debere dicitur.

Hæc eadem verſionis noſtræ verba codicemque noſtrum attendit proculdubiò, cum ſcribit continuo quòd *trecentorum decem & octo Patrum invicto & ſingulari judicio vetuſtiſſimus judicatus eſt honor* ſedis Romanæ, quodque deferri debeat *primæ beatiſſimi Petri ſedi antiqua & vetuſta reverentia, per quam omnium ſacerdotum dignitas ſemper eſt roborata atque firmata.* Ubinam ſcilicet gentium vetuſtiſſimus primatûs honor Romanæ ſedis judicatus eſt, niſi ubi decretum, quod *Eccleſia Romana ſemper primatum habeat* vel *habuit*. Quis verò codex præter noſtrum unum verba hæc unquam exhibuit? Ad quem etiam Canonem referas antiquam illam reverentiam, vetuſtiſſimumque honorem, quo omnium ſacerdotum dignitas firmata, niſi ad Sardicenſem III. qui Epiſcopis in Synodo damnatis conceſſit, ut cauſſam ſuam in alio judicio denuò ventilari poſtulare poſſent, ſimulque decrevit ut ſecundi hujus judicii decernendi cura ac ſolicitudo deferretur Romano Pontifici, quo in eo Petri memoria honoraretur : *Quod ſi aliquis*, inquit, *adjudicatus fuerit Epiſcopus in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam habere cauſſam, ut iterum Concilium renovetur; ſi vobis placet, ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur Romano Epiſcopo, &c.* Porro hoc Nicænæ Synodo tribui à Gelaſio non potuit, niſi ex codicis autoritate, qui noſtro ſimilis eſſet, Nicænoſque ac Sardicenſes Canones haberet ſibi invicem ſine diſcrimine ac ſub una ſerie annexos.

CAPUT V.

Objectiones adversùs codicis ſinceritatem expenduntur; ac primùm, quæ ex vigeſimi Canonis Nicæni omiſsione repeti poteſt.

PRobatâ ſatis, ut opinor, codicis noſtri ſinceritate, aſſertoque ejuſdem uſu in Eccleſia Romana, reſtat ut quicquid contra utramque hanc inſtituti noſtri partem poteſt objici, in medium afferamus. Unum quidem & alterum jam excuſſimus, quod ex nomine Licinii inſcriptioni Synodi Nicænæ inſerto, & ex codicis præfatione repetebatur: ſed aliud jam occurrit dubium ex ipſorum Canonum Nicænorum numero & integritate enaſcens. Deeſt quippe in codice noſtro Canon ultimus illius Synodi, quem rejectum fuiſſe ab Eccleſia Romana non uſquequaque probabile videtur.

Omiſſio non ſcribis imputanda.

Erit qui reſpondeat hoc in ſcribarum oſcitantiam rejiciendum eſſe, qui Canonem illum aliud cogitantes omiſerunt. Verùm hæc reſponſio mihi non arridet. Si enim ſcribarum error eſſet, vix accidere potuiſſet ut plures codices eodem errore infecti eſſent, vel ut tria exemplaria, quæ ſola in notitiam noſtram venere, Gallicum unum, alterum Anglicanum, tertium Gallobelgicum ex eodem corrupto fonte fluxiſſent. Etſi vero integrum Atrebatenſe exemplar non viderim ego, conjicio tamen in eo Canonem ultimum Nicæni Concilii deſideratum eſſe: nam Canones, qui trigeſimus & trigeſimus quartus illic numerantur, iidem ſunt in noſtro codice: cum ex vigeſimi illius Canonis additione deberent eſſe trigeſimus primus & trigeſimus quintus.

CAP. V.

Dubium igitur non eſt quin ex conſilio omiſſus ſit Canon iſte; nec aliam ob cauſſam, opinor, quàm quia receptus ab Eccleſia Romana non fuerat, nec forſan in Occidentalibus partibus. Hæc ſunt Canonis verba ex Dionyſiana verſione.

CANON XX. NICÆNUS. *Quoniam ſunt quidam in die Dominico genuflectentes, & in diebus Pentecoſtes: ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit ſancto Concilio ſtantes Domino vota perſolvere.*

An Canon aliquis Oecumenici Concilii alicubi poſſit non recipi in uſum.

S. Aug. Ep. 118. Ian. cap. 5.

Durus forſan videbitur iſte ſermo, & qui non poſſit audiri: Canonem ſcilicet Oecumenici Concilii, illiuſque præſertim, qui ſummâ totius Orbis veneratione conſecratus eſt, ab aliquibus Eccleſiis uſu receptum non fuiſſe. Sed durius non eſt: Canonem à Synodo ſancitum alicubi uſu non recipi; quàm eumdem poſteà in deſuetudinem, quod plerumque fit, abire. Deinde ſi ad celebrem ſancti Auguſtini de variis Eccleſiarum conſuetudinibus regulam attentiores efficiamur, omnis ceſſabit ſiniſtræ hac in re ſuſpicionis occaſio: *Ad hæc*, inquit ille, *ita reſpondeo: ut quid horum ſit faciendum ſi divinæ Scripturæ præſcribit autoritas, non ſit dubitandum quin ita facere debeamus ut legimus: ut jam non quomodo faciendum; ſed quomodo ſacramentum intelligendum ſit, diſputemus. Similiter etiam, ſi quid horum tota per Orbem frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. Sed neque hoc, neque illud ineſt in eo quod tu quæris: Reſtat igitur, ut de illo tertio genere ſit, quod per loca regioneſque variatur. Faciat ergo quiſque quod in ea Eccleſia, in quam venit, invenerit. Non enim quicquam eorum contra fidem ſit, aut contra mores hinc inde meliores. His enim cauſſis, id eſt, aut propter fidem aut propter mores, vel emendari oportet quod perperam fiebat, vel inſtitui quod non fiebat.*

Nemo certè dixerit morem illum per diem Dominicum & quinquageſimam Paſchalem ſtandi inter precandum, vel fidem attinere, vel bonos mores: ut neceſſe fuerit Romanam vel aliam quamvis Eccleſiam poſt Nicænam Synodum à ſua conſuetudine ad aliam tranſire, & ſpreto genuflectendi more ſtationis per illos dies morem amplecti, ſi de genibus orare conſueviſſet jam à temporibus Apoſtolorum: quandoquidem, vel fidei, vel morum tantummodo cauſsâ *emendari oporteat, quod fiebat; vel inſtitui, quod non fiebat: Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt, perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt:* quemadmodum eodem loco ſcribit ſanctus Auguſtinus.

Nec ea mens fuit ſanctiſſimæ Synodi, ut decreto ſuo omnes univerſi Orbis Eccleſias ad eum morem obſervandum compelleret: ſciebat enim, ut ſummum piaculum eſt unam per omnes Eccleſias fidem non vigere, non eaſdem morum regulas; ita liberrimum ſemper fuiſſe cerimonias diſciplinamque ipſam per loca terrarum regioneſque variari: *Totum hoc genus rerum*, inquit idem Auguſtinus, *liberas habet obſervationes. Nec diſciplina una eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quamcunque fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos vivitur ſocietate ſervandum eſt.*

Porrò ſi de Sabbati jejunio, de quotidiana communione corporis & ſanguinis Domini, de ſacrificii Euchariſtici oblatione, & aliis longè majoris

momenti conſuetudinibus iſtud intelligit Auguſtinus, quàm potiori jure hoc idem exiſtimaſſet de more Deum ſtando precandi per diem Dominicum & Paſchalem Quinquageſimam, qui cum fide & morum regulis commune nihil habet, & ita in ſeipſo eſt ἀδιάφορος, ut contraria conſuetudo genuflectendi pro aliorum locorum & temporum uſu longè potior videatur.

Hoc igitur obſervandum de Nicænis canonibus ſeu definitionibus, eorum ſi quæ fidem ſpectant, aut bonos mores, vel generalem Eccleſiæ ac ſuperioris ordinis diſciplinam, per univerſalem Eccleſiam ita autoritatem habere, ut qui ſecùs, quàm Synodus illa decrevit, attentarit, anathematis mucrone confodiendus ſit. Talia ſunt ſacratiſſimum fidei Symbolum, & decreta de ordinandorum delectu, de Metropolitanorum autoritate, de clericorum cum mulieribus cohabitatione, de hæreticorum baptiſmo, ordinatione, receptione, de uſuris & ceteris ejuſmodi. Alia verò ſunt, quæ ceremoniarum ac minutioris diſciplinæ finibus continentur: & hæc, quia ex cognitione corruptelæ, quæ in Orientales quaſdam Eccleſias irrepſerat, profluxerunt, ad earumdem præcipuè Orientalium Eccleſiarum uſum ſunt condita à Synodi Patribus, quos inter vix pauci erant Occidentalium partium Epiſcopi. Et verò cuique antiquos pœnitentialis diſciplinæ canones, vel ordinationum ritus ac regulas curioſiùs perluſtranti liquidò apparebit non in diſſitis modò à ſe invicem regionibus diverſos uſus, diverſamque diſciplinam viguiſſe, ſed & in diverſis ejuſdem regionis Eccleſiis multipliciter variaſſe, ut ex notatis à nobis in Epiſtolam 2. ad Ruſticum Narbonenſem poteſt intelligi: quod aliter contingere non potuit, quàm ut à Nicænorum canonum diſciplina earum aliquæ recederent.

Jam verò ſi canon, de quo quæſtio eſt, attentiùs conſideretur, evidens fiet de Orientalibus Eccleſiis in eo tractatum eſſe, nec de Occidentalibus vel Patres cogitaſſe: *Quoniam*, inquit, *ſunt quidam in die Dominica genuaflectentes &c.* non ait: ſunt quædam Eccleſiæ vel regiones, quod utique dixiſſet, ſi de aliis ageret, quàm de Orientalibus: nec enim Concilium Oecumenicum in Orientali Imperio celebratum eò curam ſuam ac ſolicitudinem demiſiſſet, ut de quibuſdam hominibus in Occidentali parte à communi regula & uſu diſcedentibus ſententiam ferret, & canonem conderet: quod tamen eos feciſſe circa ſuarum provinciarum incolas, non eſt à ratione alienum. Adde his rationem canonis non fore uſquequaque veram ac probabilem, ſi de aliis quàm de Orientalibus Provinciis intelligatur. Tanta enim erat conſuetudinum inter Occidentis & Orientis Eccleſias diverſitas, tanta diſparitas diſciplinæ, omnibus conſentientibus & approbantibus; ut nunquam Synodus voluiſſe credenda ſit omnes uniuerſi Orbis Eccleſias iiſdem uti moribus, & omnia in univerſis locis conſonanter obſervari. Quàm verò parùm rationi conſentaneum eſt, ut poſthabitis innumeris maximi momenti conſuetudinibus ac cerimoniis, in quibus Occidentales ab Orientalibus diſcrepabant, hanc unam ſelegiſſe cerimoniam Patres credantur; in qua vellent Occidentales cum Orientalibus convenire.

Temeraria igitur non eſt hæc perſuaſio, nec autoritati Oecumenicarum Synodorum injurioſa, aliquot diſciplinæ capita harum decretis ſancita, recepta non eſſe ab aliquibus Eccleſiis, præſertimque à Romana: quæ cum multa accepiſſet à ſuis conditoribus, Apoſtolis Petro & Paulo diſciplinæ inſtituta, non

CAP. V. poterat iis non tenaciſſimè adhærere, vel his poſthabitis mores alienos inducere.

Tale aliquid contigiſſe reor circa conſuetudinem canone illo confirmatam, quam apud Romanam, aliaſque nonnullas Eccleſias non viguiſſe facilè exiſtimaverim. Hoc probatum habes ex noſtro codice, qui ex Nicænorum decretorum numero ultimum hunc non rejeciſſet, niſi alia fuiſſet Romanorum conſuetudo: quam ex Apoſtolis deſcendiſſe probabile eſt; cùm videamus Act. c. 20. v. 36. & c. 21. v. 5. Paulum Apoſtolum per illos dies flexis genibus oraſſe. Nihil enim vetat conſuetudinem non genuflectendi Orientalibus relictam ab Apoſtolis fuiſſe, & ab aliis Apoſtolis traditam fuiſſe Romanis conſuetudinem contrariam, abſtinendi ſcilicet per eoſdem illos dies à genuflexione inter orandum. Et inter diverſos hujuſmodi mores, quod de jejunantibus & non jejunantibus Sabbato Auguſtinus dicit, hoc & nos de genuflectentibus & non flectentibus dicimus: *Inter ſe concorditer vivebant* genuflectentes, *quos plantavit Petrus, &* non genuflectentes *quos plantaverunt condiſcipuli ejus.* Epiſt. 86. ad Caſulanum.

2. Probatur ex Ruffino Aquilegienſi lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 6. Cùm enim ille recenſet ac numerat Nicænos canones, hunc ultimum de ſtatione inter orandum per Dominicam diem & Paſchalem Quinquageſimam, omnino omittit. Quod vir Romæ diutiſſimè commoratus ex Romano more vel codice hauſit, vel ex Aquilegienſi: hos enim hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros hortatu Chromatii Aquilegienſis Epiſcopi ſcripſit, & ut ipſe ait *Patris religioſi præceptis & in hoc parens.* Quamobrem nec ab illa Eccleſia receptum fuiſſe canonem illum Nicænum, facilè adducor ut credam.

3. S. Auguſtinus in Epiſtola jam laudata ad Januarium videtur canonem hunc ignoraſſe, cum hanc conſuetudinem aſſerere non audeat ubique Eccleſiarum eſſe uſurpatam: *Ut autem*, inquit, *ſtantes in illis diebus* (Paſchæ & Pentecoſtes) *& omnibus Dominicis oremus, utrum ubique ſervetur, ignoro: tamen quid in eo ſequatur Eccleſia, dixi ut potui, & arbitror eſſe manifeſtum.* Ubi duorum unum ex his conſectaneum eſt, ſcilicet Auguſtinum vel canonis illius notitiam non habuiſſe, vel exiſtimaſſe nihil eſſe piaculi, ſi à Nicæno canone recipiendo aliquæ abſtinerent Eccleſiæ. Aliquid obſcuri ſubeſt in poſtremis Auguſtini verbis: *Tamen quid in eo ſequatur Eccleſia, dixi ut potui, & arbitror eſſe manifeſtum.* Si enim de conſuetudine ſtandi inter orandum intelligatur, ut ſeries ſermonis innuere videtur, vix Auguſtinum cum Auguſtino conciliare poſſis; de Eccleſia enim univerſali loquitur. Quî porrò dicere potuit univerſalem Eccleſiam morem illum ſequi, quem profeſſus eſt priùs ſe ignorare an ubique ſervaretur: multò minùs autem id eſſe manifeſtum aſſerere potuit. Satiùs eſt igitur hæc ultima verba ad ea referre, quæ in ſuperioribus dixerat de Paſchate & Pentecoſte, quæque tribus aut quatuor ante lineis hac clauſulâ terminantur: *Hæc de ſcripturis firmiſſimè tenentur, id eſt, Paſcha & Pentecoſte:* déque aliis, quæ ſtatim poſteà Eccleſiæ conſuetudine roborari fidenter pronuntiat.

4. Superiorem hanc ex Auguſtino conjecturam confirmat Ferrandi Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconi Breviatio canonum, in qua canon iſte Nicæni Concilii ultimus, Sardicenſis primus dicitur, ut jam ſuperiùs monuimus.

Unde certum manere videtur canonem iſtum in Carthaginenſi Eccleſia pro Nicæno non fuiſſe habitum; cum à Ferrando ignorari neutiquam potuerit, quæ de Nicænis canonibus in ea Eccleſia opinio eſſet, quæque & quot hujus Synodi ſanctiones numerarentur.

5. Nullum ſupereſt apud autores, qui Romæ vel de Romanis conſuetudinibus ſcripſerunt, veſtigium omiſſæ genuflexionis Paſchalibus & Dominicis diebus, etſi de aliis hujus Eccleſiæ moribus non ſileant. Habes *de Græcis* id atteſtantem Baſilium Magnum libro de Spiritu ſancto cap. 27. & autorem quæſtionum apud Juſtinum Martyrem qu. 115. Epiphanium in Expoſ. fidei: quibus Photium, Zonaram, & alios recentiores potes addere. *De Afris* Tertullianum, de corona militis cap. 3. & Auguſtinum citatum. *De Gallis Ciſalpinis* S. Ambroſium Serm. 61. vel potiùs Maximum Taurinenſem Serm. de Pentecoſte. *De Hiſpanis* Iſidorum Hiſpalenſem Eccleſ. Offic. lib. 1. cap. 31. *De aliis pleriſque* Hieronymum adverſus Luciferianos. *De Romanis* nullum teſtem habemus, nec ex illorum omnium conſuetudine fas eſt de hujus Eccleſiæ uſu arguere: cùm conſtet etiam Mediolanenſem, quæ omnium proxima erat, multos habuiſſe ritus à Romanis diverſos: qualis erat mos Sabbato non jejunandi.

6. Inde conjectura noſtra probabilior redditur, quod aliquot aliæ Eccleſiæ videntur eumdem canonem non recepiſſe. In illa enim Arabica Nicænorum canonum collectione, quæ circumfertur, canon iſte non apparet: nec de Paſchali illo privilegio quicquam ibidem commendatum habetur. Nihil etiam vel in Canonibus Apoſtolicis, vel in Conſtitutionibus S. Clementis de eodem ritu legitur, tametſi ex profeſſo in utriſque agatur de Paſchali feſto, de die Dominica, de Quinquageſima poſt Paſcha, déque jejunio per illos dies omittendo decernant non ſemel: ut Conſtitutionum lib. 5. cap. 17. 18. & 19. & lib. 7. cap. 30. Ita porrò in aliquibus Eccleſiis ritus ille uſu autoratus erat, ut exceptiones aliquas pateretur, nec illo privilegio uti ſinerent pœnitentes. Planum eſt ea de re Concilii Carthaginenſis 4 decretum 82. *Pœnitentes*, inquit, *etiam diebus remiſſionis genua flectant.* Porrò cum in cujuſlibet poteſtate fuiſſe videatur pœnitentium more uti, eorumque ſe ordini inſerere, hinc videtur etiam permiſſa fuiſſe genuflexio diebus Dominicis & Paſchalibus, ſaltem in Africanis regionibus. *Codex African. cap. 82.*

7. Non ineptè forſan Hieronymum ſuperiùs citatum huc adducemus tanquam ejuſdem ſententiæ ſuffragatorem. Etſi enim loco Dialogi adverſùs Luciferianos laudato, *Die Dominico & per omnem Pentecoſten non de geniculis adorare*, inter ea numeret, *quæ, etſi ſcripta non ſint, rationabilis ſibi obſervatio vindicarit:* notandum tamen quod nulla hic Nicæni decreti, vel alterius legis mentio habeatur; ſed totum à conſuetudine Eccleſiæ arceſſat Hieronymus: quod ſuſpicionem augere poteſt de ignorato Nicæno canone 20. per eas Eccleſias, quas frequentabat ſanctus ille doctor, ac præſertim Romanam.

Sed expreſſiſſimis, inquies, verbis canone illo ſancitur, ut IN OMNI ECCLESIA die Dominica & per Quinquageſimam Paſchalem à ſtantibus preces fundantur: ἐν πάσῃ παροικίᾳ. Primùm ipſa hæc vox græca ſtrictiorem habere mihi videtur ſignificatum, quàm quæ uſurpari debuerat à Patribus Nicænis, ſi omnes omnino Eccleſiæ univerſalis Diœceſes eo canone moneri ac teneri voluiſſet. Cùm enim Epiſcopi territorium ſignificet hoc loco, omnes Diœce-

CAP. VI.

ſeωn Orientalium potiùs, quàm totius Orbis Chriſtiani Eccleſias ſonare mihi videtur. Deinde nemo neſcit vocem hanc univerſitatis cujuſdam indicem, ſuos limites habere ſolitam eſſe apud quoſcunque autores pro ſubjecta materia, & pro eorum, de quibus vel ad quos ſermo habetur, numero & qualitate. Nullus ferè ſcriptor eſt, apud quem non extent plura hujus rei exempla. Sed ne extra canonicam materiem vagemur, quis credat Calchedonenſem, exempli gratiâ, Synodum de Occidentalibus regionibus & Eccleſiis cogitaſſe, cùm canones illos viginti & octo condidit, qui imprimis ad reſecandos abuſus in Oriente natos ſanciti ſunt? Quis putet de Gallicanis, Hiſpanicis, Britannicis, Italiciſque Eccleſiis Sermonem eſſe cum can. 17. decernitur: *Quod ſi quiſquam à ſuo Metropolitano læditur, apud Primatem Diœceſeos aut apud ſanctam Conſtantinopolitanam ſedem judicetur*: ubi certum eſt per Primates Diœceſeos Alexandrinum Antiochenumque intelligi: ac proinde ſolos Orientales Epiſcopos eo canone conveniri. Cùm item decernit can. 26. *Omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere Oeconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas* &c. quis exiſtimet Occidentales Eccleſias ſpectare hunc canonem, apud quas ignotum Oeconomi nomen & munus, quale apud Orientales. Nihil igitur obeſt illa univerſalitatis nota quin ad certas regiones Eccleſiaſque reſtringi canon poſſit.

CAPUT VI.

Satisfit aliis argumentis, quibus vel Codicis ſinceritas, vel ejuſdem uſus apud Eccleſiam Romanam peti poteſt.

Lib. de Epiſcopis Canonicè iudicandis.

POterit 2. contra codicis noſtri αὐϑεντίαν vel ejus apud Romanam Eccleſiam uſum objici, quod adverſus Juſtellianum objicit Johannes David: antiquum ſcilicet codicem titulis caruiſſe, canoneſque alios ab aliis aliter non fuiſſe diſtinctos, quàm numeris ſuis, qui titulorum vicem impleverint: hoc porro codici noſtro non convenire, in quo non ſolùm Canones à Canonibus titulis propriis diſcernuntur; ſed & unus Canon in plures partes diſpertitus tot habet titulos, quot partes.

Tenuem hujuſmodi argumentationem vix puto alterius mentem pulſare poſſe. Quid enim, ſi negaverim antiquum Eccleſiæ Romanæ codicem titulis & argumentis caruiſſe? Probabis ex citatis Canonibus in Concilio Calchedonenſi, ubi altum de titulis ſilentium? Quaſi vero is paſſim citandi mos fuerit, ut tituli ſimul allegantur, cum potiùs omitti ſoleant tum brevitatis gratiâ, tum quia canonibus adjectitii ſunt & ſine autoritate compoſiti. Deinde quid Græco Codici cum Romano, quæve neceſſitas, ut quia fortè titulis caruere canones à Græcis editi, titulis etiam careant iidem Romanâ linguâ Romanoque uſu donati: nec potuerit in mentem venire autori veteris illius verſionis, quod Dionyſius exiguus faciendum cenſuit, cùm adornavit ſuam.

Imò, inquit idem ſcriptor, Dionyſius ipſe innuit primum ſe titulorum autorem fuiſſe. In Epiſtola ſcilicet ad Julianum Pontificiarum Epiſtolarum Codici præfixa: *In quemdam*, inquit, *redigens ordinem titulis diſtinxi compoſitis...eo modo, quo dudum de Græco Sermone Patrum transferens canones ordinaram.*

Hæc

Hæc Dionyſii verba ſunt, ſed truncata : quæ integra ſi repræſentaſſet Johannes David, ſinceritati magis quàm cauſſæ ſuæ conſuluiſſet. Trium igitur punctorum illorum loco, quæ verbis Dionyſii ſubſtituit, hæc leguntur : *Ita duntaxat, ut ſingulorum Pontificum quotquot à me præcepta reperta ſunt, ſub una numerorum ſerie terminarem, omneſque titulos huic præfationi ſubnecterem, eo modo, quo dudum de Græco ſermone Patrum transferens canones ordinaram: quod vobis nimiùm placuiſſe cognoveram.* Quis jam non videat Dionyſii verba in alienum ſenſum à Davide eſſe detorta? Quis non intelligat hæc verba : *Eo modo quo dudum canones ordinaram* : ad titulorum compoſitionem referri non poſſe, ut pote remotiorem : nec in alio comparationem inſtitui, quàm in ordinatione titulorum, quos ſimul collectos præfationi utriuſque operis ſubnexuerat Dionyſius. Si enim cum iis omnibus, quæ antecedunt, comparatio fiat, jam claudicabit, & ipſum Davidem in apertam contradictionem abripiet. Ut enim verum eſt Epiſtolas à Dionyſio titulis diſtinctas eſſe compoſitis, non ita eſt de canonibus, qui ſeipſis diſtincti erant; & inſuper, ut fatetur David, numeris ſuis, titulorum vice, diſcernebantur : ut dicendi ſint potiùs illuſtrati & adornati argumentorum acceſſione, quàm diſtincti. Unde & ipſe Abbas de induſtria non eadem in utroque verba uſurpat : diſtinctas enim à ſe Epiſtolas ait, quas in plures revera ſecuerat partes; ordinatos verò aſſerit canones, ſeu potiùs canonum titulos poſt præfationem; illic compoſitos à ſe titulos commemorat; de his hic tacet. Deinde ſi ad illa, *titulis diſtinxi compoſitis*, referenda ſint poſtrema periodi illius verba: *Eo modo quo canones ordinaram* : erunt & ad intermedia pari ac potiori etiam jure referenda : tuncque cùm dicat Dionyſius Epiſtolas à ſe fuiſſe ſub una numerorum ſerie ordinatas, idem de canonibus erit dicendum, atque Abbas ille primus diſtinctionis hujus autor cenſendus, quod tamen ipſe David apertè negat, negationiſque argumenta ſunt canones in Calchedonenſi Synodo citati, & Septuageſimus nonus à Dionyſio Abbate in Epiſtola Paſchali relatus : ut taceam de Codice cui Juſtellus univerſæ Eccleſiæ nomen indidit.

Ad quem Codicem ſuum concinnarit Dionyſius.

Unum adhuc eſt, de quo jam monitus à me, iterum monendus eſt idem ſcriptor : quoniam eodem errore, ut certiſſimo principio ſæpiùs abuſus eſt ad alios errores confirmandos. Exiſtimat ſiquidem Dionyſianam canonum verſionem ad illud autographum exemplar Græcum eſſe elaboratam, ad quod priſca verſio Latina facta fuerat: & conſequenter eadem unâ verſione contineri, quæ aliâ, eodemque ordine: nec inter antiquam recentioremque tranſlationem aliud intercedere diſcriminis, quàm quod illa obſcurior confuſiorque erat, hæc accuratior nitidiorque. At graviter hallucinatur quiſquis ita ſentit. Utriuſque enim Codicis longè diſpar fuit origo. Codicem enim Græcum, totus quantus erat, exſcripſit latinitatéque donavit Dionyſius : auxitque Calchedonenſium, Sardicenſium & Africanorum canonum additione. Latinus Codex, præſertimque Romanus, vix primùm alios admittebat canones præter Nicænos, quibus deinceps ſubjuncti ſunt alii nonnulli pro arbitrio Epiſcoporum Eccleſiarumque ſuum ſibi Codicem conficientium, nullumque alium ſervantium ordinem, quàm temporis quo recipiendorum alicujus Synodi canonum occaſio nata erat : nec Græcis ſolummodò canonibus ii contenti fuerant; ſed & Africanos, & Sardicenſes, & Epiſtolas Pontificias, aliaque etiam monumenta Eccleſiaſtica iis ſparſim ac ſine ordi-

CAP. VI.

ne injecerant : unde & nata confuſio, quâ offenſi illi, quos memorat Dionyſius, de novo Codice condendo cogitarunt. Fruſtra igitur ex unius ordine, de ordine alterius decernitur ; fruſtraque titulos, argumenta, diviſionemque unius, ad eadem in altero inveſtiganda juvare poſſe credideris.

Objectio ex Bonifacii Epiſtola.

Ne quid eorum, quæ noſtro codici poſſunt opponi, diſſimulem : locus eſt in Epiſtola Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, ex quo quis contendere poſſit aliam tunc temporis Nicænorum canonum verſionem in uſu fuiſſe apud Romanam Eccleſiam, quàm quæ in codice noſtro profertur. Hæc ſunt Bonifacii verba : *Nulli etenim videtur incognita Synodi Conſtitutio Nicæna, quæ ita præcipit (ut eadem propriè verba ponamus) per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas debere eſſe ſubjectas.* Hæc ad unum aliquem Nicænorum canonum referre difficile putant plurimi ; impoſſibile pronuntiat Johannes David : nec enim vel quoad verba, vel quoad ſenſum in ullo viginti canonum contineri ; neque ad ſextum, qui omnium maximè accedit ad Bonifacii verba, etiam contortis, ut ita dicam, verbis trahi ullatenus poſſe. Ipſe verò indicatos mavult à Bonifacio Papa primos canones duos Conſtantinopolitani Concilii : ex quo ulteriùs arguit in uſu poſitum in Eccleſia Romana, Nicænos canones appellare eos omnes, quos probaret ac reciperet. Hoc certè mirum eſt ; Bonifacium Pontificem Romanum Conſtantinopolitanos canones admiſiſſe, ac Nicænorum iiſdem nomen indidiſſe, quos Eccleſia Romana nec tunc probabat, nec dum Gregorii Magni temporibus in autoritatem recipiebat. Utrumque tamen intra paucas paginas aſſerit ſcriptor ille. Sed lapſus memoriæ eſt, quem æquum eſt condonare. Unum porrò me angit ; ad quos videlicet canones verba Bonifacii referet, qui ad ſolos Conſtantinopolitanos confugere coactus erat : quandoquidem, nec Sardicenſes nec Nicænum ſextum ad rem facere exiſtimat. Nec ego hunc notari puto, licet ad marginem omnium penè excuſorum Codicum adſcribatur ; de majoribus enim Diœceſeon primatibus magis agit, quàm de Metropolitanis ſingularum provinciarum Epiſcopis : at de his ordinariis Metropolitanis Provinciarum Epiſcopis ſermo eſt in canone 4. qui eſt de ordinationibus Epiſcoporum, quique Metropolitani cujuſque poteſtatem intra ſuam Provinciam, clariſſimis verbis ſtatuit aſſeritque ; hæc canonis clauſula apud Dionyſium : *Firmitas autem eorum, quæ geruntur, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuatur Epiſcopo.* Sed Codex noſter, qui in plures partes dividit canones Nicænos, propriiſque partes ſingulas argumentis diſtinguit, hoc modo partem extremam canonis 4. velut diſtinctum canonem, exhibet.

David. pag. 50.

J. David cap. 1. pag. 50. & cap. 2. pag. 80.

τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. *Can. 4. Nicæn.*

VII. *De poteſtate Metropolitani.*

Poteſtas ſanè vel confirmatio pertinebit per ſingulas Provincias ad Metropolitanum.

Quis non intelligat ad hunc canonem reſpexiſſe Bonifacium in ea Epiſtola quæ tota eſt (quemadmodum præfixus Dionyſii titulus habet) *ut in unaquaque Provincia nemo, contemto Metropolitano, Epiſcopus ordinetur* : quæ & ipſa canonis Nicæni materia eſt. Hoc ipſum eſt, inquam, quod Bonifacius ſcri-

CAP. VI.

bebat à Nicæno canone præceptum; *Per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere:* quod enim ulteriùs adjicit: *Nec cuiquam duas debere eſſe ſubjectas:* conſequentia eſt, quam ex canone Bonifacius elicit; ſi enim *poteſtas pertinet per ſingulas Provincias ad Metropolitanum*, conſequens eſt ut duæ uni Metropolitano ſubjici non debeant Provinciæ. Sed ſive ſextum, ſive quartum attendas, ipſa canonis verba, quæ referre velle viſus eſt Bonifacius, in codice noſtro nequaquam occurrunt, ſed nec in ulla alia tranſlatione, ipſo etiam Davide confitente.

Tentata Epiſtolæ Bonifacii correctio.

Difficile eſt ſanè fateri hæc propria eſſe canonis verba, quæ à Bonifacio poſita ſunt: nec græca enim iis poſſunt accommodari, nec aliæ verſiones ſimile quid, præter ſenſum, habent, nec ad canonum formam compoſita videntur. Conjecerim ego contrarium omninò ſcriptum eſſe à Bonifacio in illa parentheſi, eumque cùm nec codicem ad manum haberet, nec propria verba canonis memoriâ teneret, ſenſum ſolummodò exhibere voluiſſe, lectoremque admonere ſe verba non *propriè eadem*, ut legitur, ſed *propè eadem*, ut corrigendum putaverim, poſuiſſe. Sed conjectura eſt, quam, donec codicis alicujus autoritate confirmetur, non auſim fidentiùs aſſerere; etſi neceſſaria videatur correctio. Inde tamen confirmatur, quod nemo unquam dixerit, *propriè eadem verba ponere*, pro *propria verba ponere:* ut merito ſuſpicari liceat, vel reponendum eſſe *propè*, ut jam diximus, vel vocem illam *propriè* aliquo tunc ſenſu uſurpatam, qui nobis modo ignotus ſit. Certè occurrit aliquoties apud illius ævi ſcriptores vox illa non eo ſignificatu, quem modo habet, vel olim habuit antequam lingua in ſenium declinaret: ut verbi gratiâ, cùm Leo noſter ad Marcianum Auguſtum ſcribens Ep. 78. cap. 1. ait ipſum *fideliter* PROPRIEQUE *proſpexiſſe ut Orientalibus Eccleſiis diabolicæ inſidiæ non nocerent.* Serm. 3. c. 2. *Omnes* PROPRIE *regit Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Et cap. 3. *Pro fide Petri* PROPRIE *ſupplicatur.* Lib 2. de Vocat. Gent. cap. 4. *Deus Patriarcharum filiis* PROPRIE *præſidebat.* Et canone 20. Antiocheni Concilii, ubi vetatur, ne quis Epiſcopus Synodum præter Metropolitani conſcientiam per ſe habeat; καθ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι: alii *per ſe*, alii *propriè apud ſemetipſum* vertunt, ut Gentianus Hervetus: ubi *propriè* poni videtur pro ſeparatim, vel aliâ ejuſdem poteſtatis voce.

Objectio 4. Ex Innocentii Epiſtola ad Macedones.

Denique ex obſcuro hujuſmodi loco nihil contra Codicem noſtrum ſtrui poteſt; cùm nullius Canonis propria verba exſcripſiſſe videatur Bonifacius: & potiùs noſtrum in mente habuiſſe credendus ſit, in quo videlicet titulus VII. Nicænus, *De Poteſtate Metropolitani* inſcribitur: & XI. *Ne ſine voluntate Metropolitani quis ordinetur Epiſcopus*: quæ res tunc vertebatur. Quod enim Johannes David, ad aliquem Canonem, qui ex hominum perierit memoria, recurrere videtur, hominis eſt ſomniantis potiùs quàm rem ſeriò agentis.

Canon 8 Nicæni Concilii.

Occurrit quarto loco Innocentius Papa I. qui Epiſtola 27. ad Rufum & ceteros Macedoniæ Epiſcopos ſcribens de Bonoſiacis, Canonem Nicæni Concilii in hæc verba refert: *De his, qui nominant ſeipſos Catharos, id eſt, mundos, & aliquando veniunt ad Catholicam Eccleſiam, placuit ſanctæ & magnæ Synodo, ut accepta manus impoſitione, ſic maneant in Clero:* à quâ verſione codicis interpretatio diſcrepat, præſertimque quoad ultima verba, quorum loco hæc ſupponit: *ut ordinentur & ſic maneant in Clero:* cùm illic ha-

CAP. VI. beatur : *ut accepta manus impoſitione ſic maneant in Clero.*

At ratio tota diſcriminis eſt, quod cùm Innocentius Papa Macedonum Epiſcoporum objectioni reſponderet, voluerit Canonem, qui objectus fuerat, verbum è verbo vel ſcribere vel vertere ex illorum literis. Nec ratio erat, cur ſua potiùs uteretur verſione Innocentius, quia difficultas non erat poſita in hac Canonis voce χειροθετουμένους, quæ manus impoſitionem ſignificat, vel quid hoc loco per manum impoſitionem intelligeretur? ultro enim fatebantur Macedones ordinationem illic ſignificatam eſſe. Nec quæſtio erat, an Bonoſiaci iterum ordinari deberent, ut in eo Cleri ordine permanerent, quem apud Bonoſum obtinuerant? Sed utrum etiam iterata ordinatione in Clero manere permittendi eſſent. Hoc aſſerebant Macedones, negabat Innocentius, ſolaque Laïca communione donandos eſſe volebat; de illo utrique conveniebant: quamobrem alterutra verſio æque Innocentii cauſſæ patrocinabatur: & ſi Romana illi faviſſet magis, facilè erat Macedonibus ejus autoritatem declinare, & ad Canonis fontem provocare.

Ceterùm verſioni noſtri codicis, ubi χειροθετουμένους per ordinandi vocem interpretantur, ſuffragatur illa Canonum Nicænorum tranſlatio per Teilonem & Thariſtum facta, atque Concilii Carthaginenſis, ut vocant, ſexti autoritate edita: ſuffragantur & autoritates aliæ adductæ à doctiſſimo Morino, de ſacris ordinationibus parte 3. Exercit. 5. cap. 12. Nam antiquam verſionem alteram, quam laudat, & Gratianus exhibet 1. qu. 7. cap. *Si qui.* recenſere omitto; quoniam alia non eſt quàm Iſidoriana, noſtræ in omnibus ferè concinens.

Objectio 5. ex Epiſtola Siricii, Innocentii decretis poſtpoſita.

Suggerit adhuc vir doctiſſimus adversùs ſententiam noſtram momentum unum. Si proprius, inquit, fuiſſet Romanæ Eccleſiæ codex iſte, in quem partes quælibet, quibus conſtat, eo tempore, eo ordine conjectæ eſſent, quo in autoritatem ab illa receptæ; quis credat Siricii Epiſtolas Innocentii Decretis poſtponendas fuiſſe, & non potiùs priori loco in codice collocandas? An Romanis ignotæ ante Innocentii tempora, an contemtui habitæ, an minimè receptæ per eam tempeſtatem? Hoc quis velit aſſerere? Iſtud certè nec ego velim: ſed non una ſuppetit nobis hujus diſſolvendæ objectionis ratio, cui etiam abundè ſatisfecimus, cùm codicis ordinem expoſuimus. Revocandum enim eſt in memoriam caſu potiùs ita compactum codicem emerſiſſe, quàm inito conſilio ac data operâ conditum. Uſque enim ad Innocentii PP. I. ætatem ex ſolis Nicænis ſanctionibus Occidentales adminiſtrabantur Eccleſiæ, ipſaque præſertim Romana, ut idem Pontifex teſtis eſt, Eccleſia, quæ Sardicenſes Nicænis accenſitos habebat. Hæ ſolæ regulæ pro codice erant ſedi Apoſtolicæ. His poſtmodùm ſubnexi ſunt Carthaginenſes triumque Orientis Synodorum Canones, qui Orientales Nicænis tempore vel antiquiores, vel æquales erant. Pluribus non conſtitiſſe codicem cùm primùm codicis formam induit, ac præfatione ornatus eſt, ipſa præfationis verba indicant. Sola namque decreta Nicæna laudat, tanquam totum ferè codicem conflantia: Quibus *nonnullæ*, inquit, *regulæ ſubnexæ ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia.* Exorta poſt hæc damnataque Pelagianorum hæreſi, omnia adverſus eam decreta ſive ab Africanis, ſive à Romanis Pontificibus condita viſum eſt codici ſubjungere; atque ex occaſione reſcriptorum

Innocentii ad Africanas Synodos, cetera quoque ejus, quæ ad manum erant, decreta annexa ſunt : Siricii verò Epiſtolam, quæ cum aliis forſan anteriorum Pontificum decretis in ſcrinio ſedis Apoſtolicæ aſſervabatur, non retulerunt in codicem, tum quia de illa tunc non cogitabant, tum quòd nihil ferè contineret, quæ in Decretis Innocentii ſancita non legerentur. Leonis verò temporibus, cum occaſione hæreſis Eutychianæ, vel etiam ambitioſi illius Anatolii pro ſedis ſuæ prærogativa conatûs, diligentiùs excuſſa ſunt ſedis Apoſtolicæ ſcrinia, multa inde prolata ſunt, atque è ſcriniorum tenebris in luce codicis poſita, prædeceſſorum ejus decretalia Conſtituta, quæ illic ante delituerant. CAP. VI.

Certè Leonis tempore non fuiſſe in Romano codice conſtitutiones Pontificum Innocentio Papa antiquiores, ejuſdem Leonis Epiſtolæ ad Epiſcopos per Campaniam Piſcenum, Tuſciam, *&c.* caput ultimum declarat. Cùm enim plura diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita pertractaſſet, ne ex aliorum ſilentio errandi occaſionem ſumerent Epiſcopi, omnia innovat & confirmat prædeceſſorum ſuorum Conſtituta, nec tamen vel Siricium, vel quemquam Innocentio antiquiorem nominat, ita ut ab Innocentii Conſtitutionibus indicet ſumendum eſſe initium earum, quæ codice tunc continebantur : *Ne quid verò ſit*, inquit, *quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia Conſtituta tam beatæ recordationis* INNOCENTII, *quàm omnium prædeceſſorum noſtrorum . . . . veſtram dilectionem cuſtodire debere mandamus.*

Epiſt. 3. S. Leonis cap. 5.

Præterea non magis nocet codici noſtro, quòd Innocentii Papæ Epiſtolæ, poſthabitâ tunc Sirícianâ, illi inſertæ ſunt, quàm codici Dionyſiano, quòd hic in ſinu licet Eccleſiæ Romanæ, & ex ejus fortè ſcriniis conditus, careat tamen ſtatutis ſedis Apoſtolicæ Siricio antiquioribus, ab eodem non uno loco commemoratis, & ut ſcribit cap. 1. ſuæ Epiſtolæ, *miſſa ad provincias à venerandæ memoriæ prædeceſſore meo Liberio generalia decreta.* Nemini enim hucuſque venit in mentem ut eam ob rem Dionyſii Collectionem in dubium vocaret ; nec eandem ob cauſſam quemquam puto minus æquum noſtro eſſe futurum.

Denique jam monuimus confuſionem partium codicis, non modò ſententiæ noſtræ non repugnare, ſed favere potiùs : cùm hoc nobis certiſſimum veteris codicis dignoſcendi κριτήριον ſuggerat Dionyſii præfatio : ſi modò aliud nihil ejus ſinceritati obſtiterit.

DISSERTATIO XIII.
DE CONCILIIS AFRICANIS
IN PELAGIANORUM CAUSSA CELEBRATIS
AB OBITU INNOCENTII PAPÆ I.
USQUE AD ZOSIMI ADVERSUS EOSDEM SENTENTIAM.

UBI DE EORUM PRÆSERTIM NUMERO, ORDINE, & tempore. Item de numero Canonum Africani Concilii de Gratia: & de primæ Conſtitutionis Honorii Imperatoris àdverſùs Pelagianos origine & autoribus.

Ad Capitula XIII. & XIV. Codicis Canonum & Conſtitutorum Eccleſiæ Romanæ.

I. Occaſio hujus Diſſertationis.

ADverſùs codicis ſinceritatem, ejuſque aſſertum à nobis in Eccleſia Romana uſum arguet nonnullus ex inſcriptione Conſtitutionis Honorii Imperatoris, pridie Calendas Maias anni 418. datæ, quæ incipit: *Ad conturbandam*, occurritque Capit. XIV. Sic enim ſe habet illa epigraphe in codice Oxonienſi: *Incipit ſacrum Reſcriptum acceptis Synodi ſupradictæ Geſtis:* quibus prorsùs ſimilia exhibet Thuaneus codex; niſi quod pro *ſupradictæ* in eo legitur *SStæ*, id eſt, *ſupraſcriptæ*. Salmaſius, qui hoc poſteriori codice uſus eſt, Carthaginenſem Synodum illicò interpretatus eſt duabus literis deſignatam; nec opus illi fuit divinare, cùm luce clarius appareret autorem tituli aliam in mente Synodum non habuiſſe, quàm plenariam illam Carthagine habitam, ubi octo vel novem decreta adversùs Pelagianos condita ſunt, quæ quidem capite immediatè ſuperiori comprehenduntur. Atque ex hujuſmodi epigraphe concludit Salmaſius Euchariſtici de Eccleſiis ſuburbicariis parte 2. cap. I. & ex Salmaſio Uſſerius de Antiqu. Eccleſiar. Britann. cap. 10. Edictum Honorii datum eſſe acceptis Carthaginenſis Synodi Geſtis ſeu Decretis octo. At, inquiunt nuperi Pelagianæ Hiſtoriæ ſcriptores eruditi Henricus de Noris & Johannes Garnerius, cùm uno ſaltem die Edictum anteceſſerit plenariam illam Synodum quæ Calendis Maiis in eodem codice aſſignatur, quî fieri potuit ut hujus Geſta ex Africa expectaverit Honorius, conſtitutionem ſuam editurus? Porrò tam gravis hallucinatio non arguere videtur codicem autoritate Romanæ, hoc eſt, doctiſſimæ Eccleſiæ conditum, ſed rudiorem potiùs imperiti conſarcinatoris operam.

II. Par non eſt

Difficilis certè nodus: quem tamen videor mihi multifariàm poſſe diſſolve-

re. Ac primùm quidem neceſſe non habemus eandem vel ætatem vel autoritatem titulis & inſcriptionibus ſeu Canonum ſeu Pontificiorum decretorum tribuere, quam ipſis Canonibus & decretis. Hæc enim in codicem relata autoritate & ad uſum Eccleſiæ Romanæ re prudenter ac maturè conſideratâ: titulos verò privati alicujus hominis operâ adjectos, vel etiam recentioris ſtudioſi induſtriâ eſſe conditos non temerè quis aſſeveret. Unde & plurimi leguntur in codice Thuaneo, qui in Oxonienſi non apparent, quemadmodum videre eſt in Canonibus Ancyranis, Neocæſarienſibus, Gangrenſibus, *&c.* qui ſuam cuique præfixam ſynopſim habent. Imò & nonnullum diſcrimen in eo, quem excutimus, titulo Carthaginenſis Synodi jam ſuperiùs obſervavimus: ut æquo lectori facilè perſuadendum putem, ex aliquibus titulorum erratis adversùs ſinceritatem codicis ipſius decernendum quicquam non eſſe. titulorum capitulis præfixorum autoritas ac Capitulorum ipſorum.

III. Synopſis Chronica Geſtorum adverſus Pelagianos.

Etſi porrò iſta reſponſione abundè ſit objectioni ſatisfactum pro aſſerenda codicis noſtri ſinceritate; quoniam tamen quæſtionem de Honorii Conſtitutione ſemel attigimus & de Carthaginenſi Synodo, poſt cujus accepta Geſta dicitur emiſſa ab Auguſto; juvat de utraque diligentius examen inire, & eximiam obſcuramque ſimul Hiſtoriæ Pelagianæ partem in majorem lucem proferre. Quod ut dilucidè magis fiat exponenda ſynopſis Chronica rerum geſtarum tam in Italia, quàm in Africa, adversùs Pelagianam hæreſim à tempore geminæ Synodi Africanæ, cujus relationibus ad Innocentium Papam miſſis, Pelagianorum cauſſa ad ſedem Apoſtolicam primùm delata eſt. Etſi enim jam ab anno 412. damnatus in Carthaginenſi Synodo Celeſtius *ab Africanorum* Antiſtitum *ſententia ad Romani Epiſcopi examen credidit appellandum*, ut capite 1. Commonitorii docet Marius Mercator, *eâ tamen mox ipſe appellatione neglecta, Epheſum Aſiæ urbem contendit, ibique auſus eſt per obreptionem locum Preſbyterii petere.* Celeſtius appellat ad ſedem Apoſt. à ſententia Syn. Carthag. ann. 412.

Igitur iterùm Celeſtius ad Carthaginenſem Synodum miſſis per Oroſium Erotis & Lazari Epiſcoporum Gallorum literis cum Pelagio eſt delatus anno 416. lataque in utrumque ſententia damnationis, quâ *communi deliberatione cenſuerunt hujuſmodi perſuaſionis autores, niſi hæc apertiſſimè anathematizarent, anathematizari oportere.* Mox Geſta Synodi Innocentio Romæ Epiſcopo intimanda duxere Patres: *Vt ſtatutis noſtræ*, inquiunt, *mediocritatis etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur autoritas pro tuenda ſalute multorum, & quorumdam perverſitate etiam corrigenda.* Iterum a. 416. apud Carthag. damnatur. *Epiſt. Carthag. Concilii ad Inn.* Similem in eoſdem ſententiam tulêre Concilii Numidiæ Epiſcopi in Milevitana civitate eodem anno congregati, & utriuſque ſimul Synodi Relationes ad Romanam ſedem ſunt tranſmiſſæ. Adversùs eundem Syn. Milevitana.

IV. Epiſtola quinque Epiſcop. ad Innoc. PP. non Synodic.

Non multò poſt ſelecti quinque ex utraque Synodo Epiſcopi prolixiorem adhuc ad Innocentium dederunt Epiſtolam: non ex Synodo, ut putat Garnerius, ſed ex familiari colloquio: unde ubique & in excuſis & in MSS. codicibus *Familiaris Epiſtola* inſcribitur: nec ut Synodicam vocemus cogit autoritas Marii Mercatoris, qui cum de tribus Conciliis ſermonem habeat, prius Carthaginenſe anni 412. duobus aliis Africanis anni 416. conjungit. Etſi enim prior illa Synodus relationem ad Innocentium non miſerit, ejus tamen Geſta ab altera Carthaginenſi miſſa ſunt ad eumdem, ut clariſſimè habetur in utraque Synodica: *Vnde factum eſt*, inquit Carthaginenſis, *ut recenſendum putaremus, quid ante fermè quinquennium ſuper Celeſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerit agitatum: quo recitato, ſicut ex ſubſequentibus ad-*

advertere poterit ſanctitas tua, quamvis judicatio manifeſta conſtaret &c. Milevitana verò ſic habet: *De quo* Celeſtio *ante paucos annos quid geſtum fuerit, ſanctitas tua de Carthaginenſi Eccleſia meliùs inſtruitur.* Auguſtinus ipſe cum tres Epiſtolas recenſet tum alibi, tum Ep. 47. ad Valentinum diſtinctiſſimè primam *de Concilio Carthaginenſi*, ſecundam *de Concilio Numidiæ*, tertiam *à quinque Epiſcopis* ſcriptam aſſerit, non Synodi locum nomenque prætermiſſurus, à quâ tertia data, ſi ita fuiſſet. Et in Ep. 106. ad Paulinum: *Scripſimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter Conciliorum relationes* (quid clarius) *literas familiares.* Cauſſas ſcribendæ Epiſtolæ ipſa Epiſtola ediſſerit: ſcilicet monendus erat Pontifex Romæ eſſe *nonnullos, qui diverſis cauſis Pelagio faverent*, quod poſt Synodicas ſcriptas audierant; non agi de uno Pelagio, ne fortè, ſi correctus eſſet, dogmatibus ejus parceretur ab Innocentio; eumdem ſub nomine gratiæ virus ſuum fraudulenter tegere. Mittendus etiam erat Pontifici liber Pelagii à Jacobo & Timaſio acceptus cum Auguſtini reſponſo & Epiſtolâ emendatoriâ ad ipſum Pelagium ſcriptâ, aliiſque cauſſæ inſtrumentis, quæ ad manum non erant, cùm Synodicæ datæ ſunt.

V. Reſcribit Innocentius ad tres Africanor. literas.

Innocentius Papa acceptis tribus Africanorum literis, ad eas reſcripta dedit VI. *Calendas Februarii Honorio* XI. *& Conſtantio* II. *Conſulibus*, hoc eſt 27. Januarii die anni 417. quibus decernit *ut in ſupradictos Pelagium & Celeſtium maneat fixa ſententia.*

Inſtante Quadrageſima redditæ ſunt Africanis Innocentii literæ, vel etiam jam inchoato ſacro jejunio (Paſcha eo an. 22. Apr. occurrente) Julius enim Epiſcopus, qui & ſcripta Synodica tulerat, & reſcripta Apoſtolica referebat, vix citiùs in Africam remeare potuit.

Moritur Innocentius Papa.

IV. Idus Martias ſeu die 12. moritur Innocentius Papa, locumque cedit Zoſimo; qui, ut ex Proſpero & Paſchaſino probabile eſt, die 18. Martii Apoſtolicam ſedem obtinuit.

De Synodo Africana receptis Innocentii literis conjecturæ.

Quid factum in Africa receptis Innocentii literis, tranſmiſſo nuncio de ejus ad meliorem vitam tranſitu, reſcitâ Zoſimi electione, Celeſtiique Romam feſtinanter accurrentis profectione, non tradunt ſcriptores. Vix tamen ac ne vix quidem perſuadere mihi poſſim non collectam eo tempore Synodum, ſaltem ex utraque illa Provincia, ad quarum Epiſcopos reſcripta miſſa fuerant, niſi fortè & ex aliis Africæ Provinciis coacta fuerit. Primùm enim ſtatus rerum Eccleſiæ, imminens ab inſurgente hæreſi damnum, emiſſa noviſſimè adversùs eam Apoſtolicæ ſedis reſcripta, id poſtulare videbantur, ut Eccleſia Africana Innocentii ſucceſſorem literis ſuis conveniret præveniretque. 2. Pelagius auditis eis, quæ tum in Africa acta erant, tum ab Innocentio reſcripta, ad eundem Pontificem ſcripſerat Epiſtolam, quæ Zoſimo reddita; Celeſtius coram acturus cauſſam ſuam apud Pontificem *ad Urbem Romanam tota feſtinatione perrexit*, ut ſcribit Marius Mercator, quò Zoſimo jam electo pervenit, à quo & benignè ſuſceptum didicerunt Africani. Unde nihil à tam doloſis adverſariis timendum non erat, ni ab Africanis Romam literæ mitterentur, quæ ex Synodi autoritate plus ponderis haberent apud Epiſcopum Romanum. 3. Vix poterant reſcripta Innocentii per Africam promulgari ſecundùm diſciplinæ leges, niſi congregatâ Synodo, in qua & ex qua omnibus notum fieret quid Româ reſcriptum, quid decretum de cauſſa hæreticorum: & cùm finitam cauſſam dixerit Auguſtinus, Serm. 2. de verbis Apoſtoli,

ſtoli, acceptis reſcriptis Innocentii, Synodi proculdubio plenioris ſolennitate finienda fuit. Quamobrem probabile eſt coïſſe in unum utramque Synodum, ex qua datæ ad Innocentium literæ fuerant. 4. Hanc Synodum innuere videtur Zoſimus Papa in prima Epiſtolarum ad Africanos Epiſcopos univerſos per Africam conſtitutos, ubi rationem accelerationis ſuæ in ſcribendo afferens: *Ne fraternitatis*, inquit, *veſtræ de adventu ac diſcuſſione Celeſtii diutiùs penderet expectatio, poſthabitis omnibus, &c.* Unde enim reſcivit Zoſimus de adventu ac diſcuſſione Celeſtii ſolicitos eſſe Africanos, niſi eorum id literis didicit, & quidem Synodicis, cùm rei momentum id poſceret, & frequentes eſſent Synodi in Africa, ne extra ordinem ſtatutum congregatam dicamus pro occurrente neceſſitate. 5. Eam adhuc Synodum indicant alia ejuſdem Epiſtolæ verba, ante medium: *Ad literas*, inquit, *Erotis & Lazari* PRIORI RELATIONE *deſtinatas, equidem ob fervorem fidei præfeſtinatum eſſe promtiſſimum eſt.* Prior illa, quam commemorat, relatio poſteriorem ſupponit. At cum è Carthaginenſi Synodo primùm miſſas eſſe conſtet ad ſedem Apoſtolicam literas Erotis ac Lazari, quænam putanda eſt poſterior relatio, quæ inter illam Synodum & literas primas Zoſimi ſupponitur? An relatio Milevitani Concilii? At poſterior non fuit; eodem enim tempore, & per eundem Epiſcopum Julium miſſa Relatio utriuſque Synodi Africanæ anni 416.: ita ut priorem potiùs locum tribuere videatur Innocentius Milevitanæ, quàm Carthaginenſi: *Frater & Coepiſcopus noſter Iulius dilectionis veſtræ literas, quas ex Milevitano Concilio cura fidei propenſiore miſiſtis, mihi peroptanter ingeſſit, Carthaginenſis etiam Synodi querelæ parilis ſcripta ſubjungens.*

An quinque Epiſcoporum Epiſtolam Relationem illam poſteriorem eſſe dixeris? At non eo nomine eſſe decorandam ſuperiùs oſtendimus; & cum univerſos Africæ Epiſcopos alloquatur, non de alia quàm de Synodica Relatione intelligendus eſt ſermonem habere. Igitur habita videtur Synodus ante literas Zoſimi, ex qua Relatio ad eum miſſa fuerit. Verùm conjecturas iſtas libens doctiorum cenſuræ ſubjicio.

Succeſſerunt primæ Zoſimi ad Africanos literæ. Quo menſe, quove die ſcriptæ ſint, ex ipſis literis eâ parte minutis non docemur, ſolâ Conſulum notâ ſuperſtite: docemur autem, ni fallor, ex ſecundis literis, quæ XI. Calendas Octobris, hoc eſt, 21. Septembris datæ leguntur. Has enim poſteriores poſt menſem à prioribus ſecundum ſcriptas eſſe oportet. Quippe cùm monuiſſet Zoſimus, *Vt intra menſem ſecundum aut venirent, qui præſentem Celeſtium redarguerent aliter ſentire, quàm libellis & confeſſione contexuit: aut nihil poſt hæc tam aperta & manifeſta, quæ protulit, dubii reſediſſe cognoſcerent:* non potuit ante ſecundum hunc menſem completum in hanc expoſtulationem erumpere adverſus Celeſtii accuſatores, quæ in ſecunda Epiſtola legitur: *Ecce*, inquit, *Pelagius, Celeſtiuſque Apoſtolicæ ſedi in literis ſuis & confeſſionibus ſuis præſto ſunt. Vbi Eros? Vbi Lazarus: erubeſcenda factis & damnationibus nomina? Vbi illi adoleſcentes Timaſius & Iacobus, qui ſcripta quædam, ut aſſerebatur, protulerunt, &c.* Igitur non menſe Septembri, ut putavit Garnerius, ſed vel Junio, vel Julio videntur ſcriptæ priores literæ, cùm præter conceſſos menſes duos, aliquod tempus perferendis literis, referendiſque reſponſis dandum fuerit antequam ſecundò ſcriberet. Continent porrò literæ graviſſimam objurgationem nimiæ Africanorum, ut putabat, credulitatis;

VII. Primæ Zoſimi literæ ad Africanos.

Epiſt. 3. Zoſimi, ad Afric. 1.

Epiſt. 4. Zoſimi, ad Afric. 2.

monet Pontifex, *Celeſtium Preſbyterum Romano ſeſe ingeſſiſſe examini & expetere ea, quæ de ſe Apoſtolicæ ſedi aliter quàm oportuit eſſent inculcata, purgari*; concedit, ut modò diximus, duos menſes, intra quos ſe judicio ſiſterent accuſatores; omnia lentè ac maturè penſanda dicit; Geſta inſuper in Romano judicio tranſmittit, & ut ipſi ſuum corrigant Africani, perſuadere conatur.

VIII. Secundæ Zoſimi literæ ad Africanos.

Poſt duos menſes expletos rurſus ſcribit Zoſimus ad Africanos xi. Calendas Octobris, nondum recepto Africanorum reſponſo. Iterandarum literarum cauſſa fuit Pelagii Epiſtola ad Innocentium ſcripta, à Zoſimo recepta; cujus ad Africanos mittendæ tunc conſilium cepit Pontifex, ad id permotus recentibus literis Praylii Jeroſolymorum Epiſcopi, *quibus cauſſæ Pelagii enixius adſtipulator interveniebat.* Illius exemplar, & forſan utriuſque, ad eoſdem tranſmiſit; Pelagii Celeſtiique fidem magis in dies ſingulos elucere ſcribit literis & profeſſionibus Catholicæ doctrinæ congruentibus; demum tarditatem tergiverſationemque accuſatorum, ut putabat, gravioribus verbis inſimulat.

Ibidem.

Cur Africani reſponſum diſtulerint.

Differendi cauſſa Africanis fuit neceſſitas cogendæ Synodi, quæ tanto, quod parabatur cauſſæ fidei, damno efficaciter occurreret: magnum enim ſcandalum imminebat Eccleſiæ, ſi plures Synodi adversùs Pelagium Celeſtiumque habitæ, Carthaginenſes duæ, Jeroſolymitana, Dioſpolitana, Milevitana, Conſtantinopolitana, & inſuper Romanum Innocentii Judicium, ab uno Zoſimo hæreticorum artibus circumvento in irritum mitterentur, ut ſtatim mittenda timebantur. Inde certus hæreticis triumphus, Catholicæ doctrinæ damnum, ſedi Apoſtolicæ labes, Catholicis omnibus dolor, Eccleſiæ unitati periculum, quam ſchiſmate ſcindendam prævidebant Africani. Res erat imprimis Africanæ Eccleſiæ, cujus judicium ab Apoſtolica ſede approbatum petebatur: totius igitur Africanæ Diœceſis deliberatione opus erat, quam proinde in majorem Synodum coaleſcere neceſſe fuit. Eam circa autumni tempus congregatam puto, non tam quia ab antiquo cogendis Synodis hoc erat tempus præſtitutum, quàm quia vix citiùs congregari potuit poſt receptas primas Zoſimi literas. Carthagine habitam eſſe Synodum probat inſcriptio Epiſtolæ tertiæ Zoſimi, quæ *Aurelio ac ceteris, qui in Concilio Carthaginenſi adfuerunt*, data legitur.

IX. Quot Synodi Africæ ab obitu Innocentii ad Tractoriam uſque Zoſimi.

Duplicem quidem conſtituit Johannes Garnerius inter primam Zoſimi Epiſtolam, & tertiam ejuſdem, quæ xii. Calendas Aprilis data eſt: priorem menſe Decembri, vel etiam Novembri anni 417. poſteriorem ante Quadrageſimam anni 418. nec aliam diſtinctionis rationem affert, quàm quod ex prima accepiſſe dicitur Zoſimus literas cum obteſtatione Afrorum inſtrumentiſque cauſſæ, quibus literis non reſpondit; ex poſteriori verò Synodicam miſſam, cui reſponſum illud dedit xii. Calendas Aprilis datum & iii. Calendas Maias acceptum. Verùm unicam Synodum celebratam eſſe exiſtimo intra illud tempus, ita ut tres tantùm ponamus coactas tempore Zoſimi adverſus Pelagianos: Primam ſcilicet poſt acceptas Zoſimi literas autumni tempore anni 417. ſecundam Calendis Maiis anni 418. Tertiam verò poſt acceptum Zoſimi decretum: niſi quartam addas, quæ, ut conjecimus, poſt accepta Innocentii reſcripta ante tres illas celebrata fuerit.

Unica Synodus intra men-

Unicam intra menſem Octob. & Calend. Maii ſequentis anni probo ex ipſo Garnerii fundamento. Nam literæ, quas ex diverſis Synodis miſſas putat, ex

una eademque ſcriptas docet Zoſimus in poſtrema ſua Epiſtola data xii. Calend. Aprilis. Eandem enim Synodum alloquitur, cùm ait: *Poſt illas quas vel ſuperiùs vel* NUNC *literas veſtras accepimus.* Et infrà; *A vobis ad nos miſſa obteſtatio:* Reſcribit quippe acceptis poſterioribus literis, & tamen eidem Synodo tribuit obteſtationem, quæ ad primas literas attinet. Idem pluries eodem modò ſignificatur in eadem Epiſtola. 2. Quoties vel ſanctus Auguſtinus vel ſanctus Proſper enumerant Synodos Africanas per id tempus in cauſſa Celeſtii habitas, non plures recenſent quàm duas, quarum poſterior Calendis Maiis aſſignanda eſt. Hoc clariùs eluceſcet ex infrà dicendis. ſem Octobrem & Cal. Maii.

3. Fatetur Garnerius Marcellinum Subdiaconum Carthaginenſis Eccleſiæ perlatorem fuiſſe Epiſtolæ poſterioris, quam putat Concilii etiam poſterioris eſſe, anno 418. ànte Quadrageſimam celebrati, ad quam per tertias literas reſcripſit Zoſimus 21. die Martii. Et illud certum eſt ex fine harum literarum, ubi recenſitis primis Africanorum: *Satiſque*, inquit, *illis ſcriptis, quæ ad illas reſcripſeratis, credimus eſſe reſponſum:* continuò ſubdit: *Sed poſteà miſſæ per Marcellinum Subdiaconum veſtrum Epiſtolæ . . . omne volumen volvimus.* Conſtat item has poſteriores literas non ita pridem redditas Zoſimo, cùm iis reſcripſit 21. illa die Martii, ſiquidem ita ſcribit: *poſt illas quas vel ſuperiùs vel* NUNC *literas veſtras accepimus.* At quis credat Marcellinum profectum fuiſſe ex Africa tantùm menſe Januario anni 418. quo tempore Synodum celebratam putat Garnerius, cùm eundem Marcellinum Subdiaconum accepiſſe à Paulino Diacono libellum Zoſimo tradendum, jam ab octavo die Novembris ſuperioris anni, certiſſimum habeamus ex ejuſdem Paulini libello. Ex una igitur eademque Synodo geminæ literæ profectæ ſunt, quod quâ ratione ſit factum, ita expendimus.

X. Cur geminæ ab eod. Concilio literæ.

Poſt acceptas primas literas Zoſimi ſtatim de Synodo congreganda cogitaverunt Africani. Sed ad id tempore opus fuit, ut numeroſa eſſet & negotio ſufficiens, nec videtur ante Octobrem vel Novembrem menſem eſſe congregata: quæ cauſſa eſt cur Baſiliſcus Subdiaconus Romanæ Eccleſiæ, qui literas illas attulerat ad Africanos, adhuc verſaretur Carthagine iv. *Nonas Novembris*, quo die Paulinum *ſermone convenit cum Geſtis Apoſtolicæ ſedis directis; ut adeſſet ad Apoſtolicam ſedem & Zoſimi judicio.* Vadimonio conſtituto obtemperare renuit: nec ingenioſè modò, vel etiam, quia non juridicè nec ſcripto conventus erat; ſed quia cùm ageretur de appellatione Celeſtii à ſententia Concilii Carthaginenſis anni 411. *quam ideò priſtinam appellationem* vocat Zoſimus, locum jam habere non poterat: quoniam ipſe Celeſtius *appellationi defuit*, ut ait Paulinus, & *eâ neglectâ*, ut ſcribit Marius, *Epheſum conceſſit, ibique per obreptionem auſus eſt Preſbyterii locum petere:* Et iterùm poſt annos quatuor ad idem Carthaginenſis Eccleſiæ tribunal pertractus, & hujus & Milevitani Concilii ſententiam exceperat duplici deinceps Innocentii Conſtitutione roboratam: poſt quæ finitam eſſe cauſſam ſanctus Auguſtinus ſerm. 2. de verbis Apoſtoli publicè proclamavit. Meritò igitur Africani Paulinum, ne ad diem dictum Romam iret, prohibuerunt; quod prætera ægrè ferebant: ut etiam præſenſit Zoſimus, qui eam ob rem non ſcripto ſuo, ſed *ſermone* Subdiaconi ſui Paulinum *convenit.*

Cur Paulinus Romam non ivit.

Commonit. cap. 1.

Baſiliſcus Zoſimi Subdiaconus auditâ Paulini reſponſione, acceptiſque, ut puto, primis Africanorum ad Pontificem reſcriptis in Italiam remeavit, non-

dum videlicet paratis omnibus cauſſæ inſtrumentis prolixis, quæ in eadem Synodo adornabantur, tradenda poſtmodùm Marcellino Subdiacono cum poſteriori Epiſtola.

XI. Quid prioribus Africanorum literis contineretur.

Utraque periit vel adhuc in Vaticano pulvere cum blattis dimicat. Quid prior contineret ex ipſis Zoſimi tertiis literis expiſcandum. Cùm enim utriſque Africanorum literis iſtæ reſpondeant; priori parte prioribus, poſteriori eaque breviſſimâ poſterioribus ſatisfacit, prolixiorem ad iſtas reſponſionem cum Tractoria miſſurus. Apparet igitur tria maximè prioris Africanæ Synodi Epiſtolæ capita fuiſſe: unum quo graviter expoſtulabant adversùs Zoſimum, quod poſthabito & Africanæ Eccleſiæ & Romanæ per Innocentium judicio, quo finita Celeſtii cauſſa fuerat, ad novum eam examen revocaſſet, non ſine magno Catholicæ fidei & unitatis periculo. Huc enim ſpectat, ni fallor, illa privilegiorum Apoſtolicæ ſedis commendatio, quæ totam ferè Zoſimi implet Epiſtolam: Quod *Patrum traditio Apoſtolicæ ſedi autoritatem tantam tribuerit, ut de ejus judicio diſceptare nullus auderet; humanis divinisque legibus & diſciplinis omnibus firmatam, quam omnium majorum ſtudia ſervaverint; eam nullis hactenus acta motibus habere fundamenta, quæ ſine ſuo periculo temerè nullus inceſſet; nullum denique de ejus poſſe retractare ſententia:* quæ quamvis ita eſſent, ſe tamen ad eorum notitiam omnia retuliſſe.

Altero capite conqueſti ſunt (idque urgebant maximè) quod Zoſimus cauſſam Celeſtii in Africa natam & ad Carthaginenſe tribunal delatam, ad ſe traxiſſet: ſui enim Cypriani ad Cornelium Papam ſcribentis ſententiam hanc tenebant: *Cùm ſtatutum ſit omnibus nobis & æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſſa illic audiatur, ubi crimen eſt admiſſum.... oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum cohærentem concordiam ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.... Iam cauſſa cognita eſt, jam dicta eſt ſententia; nec cenſura congruit ſacerdotum mobilis atque inconſtantis animi levitate reprehendi.* His ſimilia ſcripſit Aurelius cum ſuis de Celeſtio, qui ab illo Preſbyterii gradum accipere voluerat, & apud eum accuſatus damnationis ſententiâ percuſſus fuerat. Id habeo ex Zoſimi verbis: *Pariter vobiſcum voluimus habere tractatum de illo qui apud vos*, SICUT IPSI PER LITERAS DICITIS, *fuerit accuſatus.* Ita enim legendum *apud vos*, ut omnes habent codices & ſenſus exigit, non vero *apud nos*, ut legitur in editione Garnerii; quod in operarum oſcitantiam libens rejicio.

Tertium Epiſtolæ caput erat Africanorum Epiſcoporum OBTESTATIO. Scilicet cum intelligerent ex Epiſtola Zoſimi eum ad Celeſtium Pelagiumque abſolvendos feſtinare, decretumque apud ſe habere, utrumque communioni Eccleſiæ exiſtimationique reſtituere, niſi intra duos menſes accuſatores Romam accurrerent, probarentque accuſationis ſuæ capita: obteſtatorium libellum interpoſuerunt, quo ſuum ſibi jus ſervari poſtulabant, & ut nihil de ſententia in utrumque illum prolata immutaretur, ſed in eodem cuncta relinquerentur ſtatu, ſaltem donec unum è ſuis Romam mitterent cum idoneis cauſſæ inſtrumentis, quibus hæreticorum artes aperirentur, doceretur que quàm legitimè & canonicè eſſent damnati. Extrema Epiſtolæ verba hujus obteſtatorii libelli teſtes ſunt: *Noverit*, inquit, *fraternitas veſtra nihil nos poſt illas quas vel ſuperiùs vel nunc literas veſtras accepimus, immutaſſe; ſed in eodem cuncta reliquiſſe*

ſtatu, in quo dudum fuerant, cum hoc noſtris literis veſtræ indicavimus ſanctitati: ut illa, quæ à vobis ad nos miſſa erat, OBTESTATIO *remaneret*. Hæc porrò verba, *miſſa erat*, indicant iſtam obteſtationem ad priorem Epiſtolam pertinere.

XII. Gemina legatio decreta in priori Africæ Synodo una ad Zoſimum, altera ad Honorium.

Dum priores iſtæ literæ deferuntur ad Zoſimum per ejus Subdiaconum Baſiliſcum, iidem Epiſcopi in eadem Synodo congregati majori otio & matura deliberatione inquirebant inter ſe, quidnam facto opus eſſet, ut hæretici artibus occurreretur, & ne Zoſimus nimiùm credulus propenſuſque in Celeſtium, ſententiam ferret in Eccleſiæ fideique damnum prodituram. Geminam decernunt legationem, unam ad Honorium Auguſtum per Vindemialem Epiſcopum obeundam: alteram ad Zoſimum Pontificem à Marcellino Subdiacono ſuſcipiendam. Quem cum lego [a] jam ab octavo die Novembris libellum Paulini pariter deferendum accepiſſe, nec tamen Romam veniſſe ante medium menſem Martium [b], unum è duobus colligo: ſcilicet, vel Marcellinum non tam citò profectum ex Africa, quàm à Paulino ſperabatur, vel fortè ipſum comitatum eſſe Vindemialem Epiſcopum Ravennam uſque, & cum eo aliquandiu in comitatu reſediſſe. De priori ſecretiorique legatione dicemus inferiùs, de altera modò dicendum, & de his quæ in Concilio acta atque ad Zoſimum deferenda tradita ſunt Marcellino. Quodque operoſius eſt & ſpem penè omnem ſuperat, videndum quid huic Concilio tribuendum eorum, quæ apud S. Auguſtinum, apud ejus diſcipulum Proſperum, Marium Mercatorem &c. & in Chronico Proſperi ſeu ejuſdem ſeu alterius, ex Africano Concilio profecta annotantur.

[a] Ex lidello Paulini.
[b] Ex Epiſtola Zoſimi data XII. Calend. Aprilis.

XIII. Quid actum in Autumnali Africæ Synodo.

Huic igitur autumnali Concilio anni 417. convenit inprimis quod à Mario Mercatore ſcribitur poſt recenſitam Epiſtolam Zoſimi benignitatis erga Celeſtium plenam ad Afros Epiſcopos: *Epiſcopis verò*, inquit, *ex Africa reſcribentibus, omnemque cauſſam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: miſſis etiam geſtis exinde, quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiſerat feſtinaret implere, id eſt, ut damnatis prædictis Capitulis, ſententia Afrorum Pontificum, quâ fuerat communione privatus abſolveretur, non ſolùm non adfuit, ſed etiam ex memorata Romana Vrbe profugit: atque ob hoc à beatæ memoriæ prædicto Zoſimo Epiſcopo ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis perdamnatus eſt.*

2. Ad idem Concilium pertinet quod habet Zoſimus Epiſtola ſcripta XII. Calendas Aprilis anni ſequentis *ad Epiſcopos qui in Concilio Carthaginenſi affuerunt*, ex quo miſſum ait per Marcellinum Subdiaconum *Epiſtolæ volumen*, quod non ſine tædio legiſſe videtur Zoſimus.

Proſp. Chron. de Autumnali Synodo.

3. Hoc idem eſt, quod commemorat Proſper in Chronico ad annum 418. his verbis: *Concilio apud Carthaginem habito CCXIV. Epiſcoporum, ad Papam Zoſimum decreta perlata ſunt: quibus probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Penſanda ſunt Chronici verba: non enim ait hoc anno 418. Concilium apud Carthaginem eſſe habitum: ſed *Concilio apud Carthaginem habito*, per Autumnalia ſcilicet anni præcedentis, ſequenti ſeu 418. ad Papam Zoſimum Synodi decreta perlata, ab eodem probata, & per totum mundum hæreſim eſſe damnatam: quod planè quadrat ſententiæ noſtræ. Verba hæc Proſperiani Chronici, quæ vulgo ad Synodum anno 418. Calendis Maiis habitam pertinere exiſtimantur, certum apud me eſt ſcripta eſſe de Synodo Autumnali anni præcedentis. Apud omnes enim in confeſſo eſt Sy-

nodi Calendarum Maïarum Geſta vel decreta à Zoſimo accepta non eſſe, priuſquàm Celeſtium ipſe ſententiâ feriret, ſive quia, ut plures exiſtimant, jam ante Calendas Maii prolatum erat Zoſimi judicium, ſive, quod verius exiſtimamus, quia ex ea Calendarum Synodo ſcriptum non eſt ab Africanis ad Romanum Pontificem. Deinde clarum videtur Synodum, cujus Geſtis probatis, ſecuta eſt Zoſimi ſententia per totum mundum miſſa, eam eſſe quæ Epiſtolæ volumen cum plurimis inſtructionibus Geſtiſque præcedentium Synodorum ad Romanum Pontificem tranſmiſit per Marcellinum Subdiaconum. At hæc omnia jam à 21. die Martii accepta erant à Zoſimo, ut ex tertiis ejus ad Africanos literis certum habetur. Denique de ea Synodo intelligi debent, *poſt cujus reſcripta directa, conſecutum eſt ut juſtiſſimè in Celeſtium ſententia à Zoſimo proferretur*, ut habet Auguſt. lib. 2. de pecc. Origin. c. 7. At ea reſcripta ipſa ſunt, quæ interpoſito duorum menſium tempore poſtulata erant à Zoſimo, ut eodem loco habetur. Tempus porrò illud ante Synodum Autumnalem eſſe interpoſitum conſtat ex primis Zoſimi literis: ut eam ob rem evidens ſit ad eam Synodum Autumnalem referenda eſſe reſcripta illa, non verò ad Synodum Calendis Maiis poſt ſex menſes habitam: quod adhuc ampliùs ex dicendis eluceſcet.

Eodem forſan revocandum, quod idem ſcriptor ad annum 416. Conſulibus Theodoſio VII. & Palladio refert notato hîc per errorem Pontificatus Zoſimi initio: *Romanæ*, inquit, *Eccleſiæ* XXXIX. *Epiſcopatum ſuſcipit Zoſimus annis tribus: quo tempore, Pelagianis jam à Papa Innocentio prædamnatis, Afrorum vigore ac maximè Auguſtini Epiſcopi induſtriâ reſiſtebatur.* Mentio enim ſententiæ ab Innocentio jam prolatæ & initii Pontificatûs Zoſimi Concilii hujus tempus indicat, etſi ſub alieno Conſule tria hæc referantur; forſan errore librarii, qui initium ſequentis anni in finem præcedentis imprudens tranſtulerit, quod facile eſt. Manifeſtum eſt, objiciet aliquis, ab ipſo autore hæc ſub illo conſulatu eſſe poſita, cùm *tribus annis* aſſerat Zoſimum præfuiſſe Romanæ Eccleſiæ, & Bonifacii Pontificatum anno 419. Monaxio & Plinta Conſulibus, aſſignet. At licet ita habeat Chronicon Proſperi in Codicibus MSS. Sirmondi & Chiffletii, ex quibus illud edidit Andreas du Cheſne tom. 1. ſcript. Hiſt. Franc. antiquiſſima tamen Johannis Sichardi editio anno 1549. Baſileæ excuſa, haud dubiè ex pluribus MSS. Codicibus, ut marginalis lectionum varietas indicat, hæc, inquam, editio ita habet: *Zoſimus* XXXIX. *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopatum ſuſcipit anno uno menſibus* 9. *diebus* 8. Ex qua lectione, quæ hiſtoriæ veritati reſpondet, jam non probabilis modò, ſed neceſſaria tranſpoſitio hujus partis, quæ eſt de Zoſimo, in annum ſequentem 417. ex inſtituto ſcriptoris per ſcribarum incuriam inverſo; alioquin plures numerandi erunt Pontificatus Zoſimi anni.

XIV. Auguſtini teſtimonia de Concilio anni 417.

4. Eandem Synodum deſignat S. Auguſtinus Epiſtola 47. his verbis: *Item quod Papæ Zoſimo de* AFRICANO CONCILIO *ſcriptum eſt, ejuſque reſcriptum ad univerſos totius Orbis Epiſcopos miſſum; & quod poſteriori Concilio plenario &c.* Prius, inquam, illud Concilium, quod Africanum dicit ſanctus doctor, ipſum eſt quod Autumnale dicimus, & ex quo omnia cauſſæ Geſta miſſa ſunt ad Zoſimum. De eodem ſunt hæc, quæ lib. 2. de pecc. Origin. cap. 7. *Sed interpoſito duorum menſium donec reſcriberetur ex Africa... Sed poſteà quàm ex* AFRICANO EPISCOPORUM CONCILIO *reſcripta directa ſunt, quid fuerit conſecu-*

tum,ut in eum (Celeſtium) *ſententia proferretur, cuncta legite, quia cuncta tranſmiſimus.* Ubi vides ex unius Concilii Africani ſcriptis ad ſententiam proferendam motum fuiſſe Zoſimum. Et poſtea cap. 8. *Cùm venerabili Papæ Zoſimo* Synodus Africana *reſpondit, quod veſtræ caritati cum ceteris inſtructionibus miſimus.* Et cap. 21. *Viſus eſt Pelagius ad tempus aliquid dicere, quod fidei Catholicæ conveniret, ſed illam ſedem uſque in finem fallere non prævaluit. Poſt reſcripta quippe* Africani Concilii &c. Non de alio Concilio *Romam literæ venerunt, quæ expectabantur ex Africa venturæ, ut pleniùs & manifeſtiùs in Celeſtio fieret, quod reſponderat, ſe literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii conſentire*; ut fermè habetur lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. In quibus variis Auguſtini locis aliqua notanda. 1. Conſtantiſſimè ab eo dici Africanum Concilium, ut & à plenario quod poſterius fuit diſtinguatur, & de eodem iis omnibus in locis mentionem eſſe intelligatur. 2. Ubique de illo Concilio reſcriptum eſſe Zoſimo teſtatur, ut iterum diſtinguatur ab illo plenario & poſteriori quod Calendis Maiis habitum: nullæ enim inde literæ ad Pontificem ſcriptæ. 3. Synodum illam eſſe, cujus reſcripta expectabantur poſt conceſſos duos menſes, ac proinde circa autumnum habitam. 4. Eandem eſſe, cujus ſcripta accepta conſecutum ſit Zoſimi decretum ad univerſi Orbis Epiſcopos miſſum. 5. Eam ipſam Synodum eſſe, ex qua inſtrumenta & Geſta omnia miſſa ſunt ad Zoſimum per Marcellinum Subdiaconum ad cauſſæ inſtructionem: quandoquidem non niſi poſt hanc ejuſque reſcripta, ſecuta eſt Zoſimi ſententia. Hæc, ni fallor, clara ſunt: ut mirum ſit hæc omnia ad Synodum Calendis Maiis habitam referri à Garnerio; quod inferiùs diſcutiemus.

5. Ad Proſperum Auguſtini diſcipulum venimus, cujus implicatiora ſunt teſtimonia. Ad eamdem igitur Synodum ea refero, quæ habet ille reſpondens ad Capitula Gallorum, Reſp. ad object. 8. *Cum ducentis quatuordecim Sacerdotibus*, inquit, *quorum Conſtitutionem contra inimicos Gratiæ Dei totus mundus amplexus eſt, veraci profeſſione, quemadmodum ipſorum habet ſermo, dicamus gratiam Dei per* Jesum Christum *Dominum, non ſolùm ad cognoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam nos per actus ſingulos adjuvare; ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Hæc enim ad illam Africanorum Synodum pertinent, *cujus conſtitutionem* totus mundus *amplexus eſt*: id eſt, *cujus decreta ad Zoſimum Papam*, ut habet Chronographus, *perlata ſunt; quibus probatis* per totum mundum *hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Poſt cujus ſcriptum, ut Auguſt. Ep. 47. ſecutum eſt *reſcriptum Zoſimi ad univerſos* totius Orbis *Epiſcopos. Ex quo* item *poſtquam reſcripta directa ſunt, conſecutum eſt ut in Celeſtium ſententia proferretur*; Auguſt. lib. 2. de Pecc. Orig. c. 7. & cujus Capitula ſeu decreta inſerta eſſe Zoſimi Tractoriæ, teſtis eſt Marius Mercator, cap. 1. commonitorii. At ex ſuperiùs dictis liquet hæc omnia de Synodo Autumnali 417. eſſe intelligenda: ex qua nimirum directus Marcellinus menſe Novembri, cujus omnes inſtructiones & Geſta Synodica per eumdem recepit Zoſimus XII. Calendas Aprilis anni proximè ſequentis. His adde convenientiam numeri Epiſcoporum 214. qui pariter & Epiſcopis hujus decreti conditoribus à Proſpero Auguſtini diſcipulo tribuitur, & à Chronographo datur Concilio illi Carthaginenſi, *cujus decretis probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Denique cùm duo tantùm Concilia à primis literis Zoſimi ad ejus decretum habita eſſe in-

XV. Proſper. Aquitan. de Conc. ann. 417. loca duo.

Africa probaverimus, nullibi notatur ex poſteriori, quod Calendis Maiis celebratum eſt, ſcriptam eſſe ad Zoſimum Epiſtolam, quæ citatum decretum contineret, ut ex alio Proſperi loco jamjam referendo clarum eſt.

6. Ex his conſequitur ejuſdem Synodi partem eſſe, quod de iiſdem ducentis quatuordecim Sacerdotibus refertur in altero Proſperi loco cap. 10. contra Collatorem: ubi hæc legimus: *Erraverunt ducenti quatuordecim Sacerdotes, qui in Epiſtola, quam ſuis Conſtitutionibus prætulerunt, ita Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem beatum Zoſimum ſunt allocuti: Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur, Gratiâ Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum non ſolùm ad cognoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari; ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Neminem fore exiſtimo qui hæc & ſuperiori numero relata ex reſp. ad Capit. Gallor. diverſis Synodis adſcribere velit: Conſtitutio quippe eadem, idem numerus Epiſcoporum, eadem verba.

XVI. Canones Africani de Gratia conditi ſũt in Syn. Autumn. a. 417. *Reſponſ. ad obiect. 8. Gallorum.*

7. Ex his porrò unum non parvi momenti eruimus; ſcilicet octo illas Conſtitutiones ſeu Canones de gratia, qui olim Milevitano Concilio malè tributi nunc Carthaginenſis eſſe agnoſcuntur, in illo Autumnali Concilio Carthaginenſi eſſe conditos. Hujus enim Conſtitutiones diſertis verbis hîc notantur, & tales Conſtitutiones, quæ ad ſedem Apoſtolicam miſſæ ſint cum Synodica ad Zoſimum Epiſtola iiſdem præfixa; tales inſuper, *quas totus mundus amplexus ſit*, ut ex altero loco Proſperi habetur. Quænam autem aliæ Conſtitutiones, qui canones de gratia ubivis terrarum unquam viſi ſunt; qui à ſcriptoribus ullis commemorati, præter canones illos octo celebratiſſimos, quos habent omnes Conciliorum editiones, quique jacent in noſtro Romanæ Eccleſiæ Codice Capitul. XIII. ex Concilio poſteriori Calendis Maiis habito, in quo confirmati & ſubſcripti ſunt, ut inferiùs dicemus. 2. Confirmatur hæc aſſertio noſtra ex eodem Proſpero cap. 10. contra Collatorem: *Erraverunt*, inquit, *Africana Epiſcoporum Concilia, quæ decretis ſuis conſtituêre utrumque Dei donum eſſe, & ſcire quid facere debeamus & diligere ut faciamus: ut, ædificante caritate, ſcientia non poſſit inflare: quia ſicut de Deo ſcriptum eſt:* Ille eſt, qui docet hominem ſcientiam; *ita ſcriptum eſt:* Caritas ex Deo eſt: manifeſtè enim pluribus Conciliis Africanis adſcribit Proſper Conſtitutionem, quam refert: eſt autem quartus canonum Carthaginenſium, quos proinde neceſſe eſt dicere, ſi cum Proſpero ſentire velimus, in duobus ſaltem Conciliis Africanis eſſe prolatos: quorum unum fuit Autumnale anni 417. de quo nobis modo ſermo eſt, quodque continuò explicatiùs deſignat idem Proſper, diſcernitque à poſteriori, cùm & numerum ducentorum quatuordecim Epiſcoporum à quibus fuit unum illorum celebratum, ſignificat; & ſententiam Innocentii in eo confirmatam adverſus Pelagium & Celeſtium, & Epiſtolam conſtitutionibus præfixam miſſamque ad Zoſimum. Ut enim hæc de alia Synodo diſtincta à priùs memoratis intelligamus nulla ratio occurrit; obſtat verò, quod de induſtria à Synodi vocabulo abſtinuit hoc loco, & unam è citatis hanc eſſe indicavit, cùm Epiſtolam commemorans, quam *ſuis conſtitutionibus prætulerunt* Epiſcopi illi CCXIV. innuit non eſſe Conſtitutiones diſtinctas à *decretis, quibus conſtituiſſe* mox dixerat Concilia, *utrumque Dei donum eſſe &c.* Ex quibus clarum eſt unum

illorum

illorum Conciliorum à Proſpero laudatorum idem eſſe ac autumnale quod ſtatuimus. 3. Proſper Chronographus ad annum 418. diſertis verbis ſcribit Synodum illam 214. Epiſcoporum, quæ Autumnalis fuit, & ad quam reſcripſit Zoſimus Epiſtolam per univerſum Orbem miſſam, condidiſſe decreta Synodalia, quibus Romam perlatis probatiſque, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt. Quænam porrò illa decreta, ſi non canones octo vel novem de quibus agimus?

XVII. Ante conditos canones Africanos de gratia mitius tractavit ἀναμαρτησίαν Pelagianorum Auguſtinus.

4. Videor mihi poſſe adhuc probare hos canones octo ſi non publicatos, ſaltem conditos eſſe in hac Autumnali Synodo; ita ut nec priùs, nec ſeriùs procuſi fuerint. Non priùs editos probat, ni fallor, modus loquendi quem uſurpavit, ac temperantia ſingularis, qua ſenſum ſuum expoſuit Auguſtinus circa iſtam Pelagianorum propoſitionem: *An fuerit aliquando, vel ſit in præſenti, vel deinceps aliquis futurus ſit ſine peccato:* nunquam enim ante annum 417. quo conſtituti ſunt canones, graviori cenſura dignam eam putavit, nec labe hæreſeos notavit, aut ſi quando errorem vocavit, at tolerandum, humanum, nec pernicioſum errorem. Sic in libro de ſpiritu & litera. Cap. 2. *Proinde*, inquit, *non multum* eo nomine *moleſti ſunt... Quin etiamſi nemo eſt aut fuit aut erit, quod magis credo, tali puritate perfectus; & tamen eſſe, aut fuiſſe, aut fore defenditur & putatur, quantum ego judicare poſſum, non multum erratur, nec pernicioſè, cùm quâdam quiſque benevolentia fallitur... Sed illis acerrimè ac vehementiſſime reſiſtendum eſt, qui putant ſine adjutorio Dei per ſeipſam vim voluntatis humanæ, vel juſtitiam poſſe perficere, vel ad eam tendendo proficere.* Eamdem comparâtionem inter utrumque hoc dogma inſtituit & explicat Epiſt. 89. ad Hilarium, ubi ait: *Sed iſti utcunque tolerandi ſunt, quando dicunt vel eſſe, vel fuiſſe hic aliquem, qui nullum haberet peccatum.* Item lib. de perfectione juſtitiæ, in fine: *Non nimis*, inquit, *exiſtimo reluctandum: ſcio enim quibuſdam eſſe viſum: quorum de hac re ſententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam.* Libro de Natura & Gratia, ait ſe *non multum curare* utrum tales vel ſint vel fuerint: & cap. 60. *Poteſt*, inquit, de hoc *eſſe aliqua quæſtio inter veros pioſque Chriſtianos.* Imò in Epiſtola quinque Epiſcoporum ad Innocentium ſcripta ſub finem anni 416. *Quoquo modo*, inquit, *ſe habeat iſta quæſtio, ſi non invenitur homo in hac vita ſine peccato, tolerabiliter in id quiſque fallitur; nec diabolica impietas eſt; ſed error humanus, elaboranda & optanda affirmare, etiamſi quod affirmat non poſſit oſtendere.* Denique in libro de Geſtis Pelagii, qui ultimus eſt eorum, quos ſanctus Gratiæ Doctor ante Autumnale Concilium anni 417. elucubravit, nec niſi poſt ſcriptam ad Innocentium à quinque Epiſcopis Epiſtolam: in hoc, inquam, opuſculo cap. 30. hanc quæſtionem ait à Palæſtinis 14. Epiſcopis non eſſe definitam: *Quod*, inquit, *non inter Catholicos & hæreticos, ſed inter ipſos Catholicos pacifice requirendum eſt.* Hæc poſtrema S. Auguſtini verba libri poſt quinque Epiſcoporum Epiſtolam ſcripti oſtendunt nondum tunc definitam fuiſſe hanc de ἀναμαρτησίας quæſtionem, nec conditos canones de quibus diſſerimus: ut inde emendetur Rigberius in Notis ad Marium Mercatorem pag. 141. ubi Milevitanæ Synodo tribuit canonum iſtorum conditionem; ad id aſſerendum motus loco Epiſtolæ citatæ quinque Epiſcoporum, ubi Auguſtinus ſcribit: *Nobis autem ſufficit, quod nullus fidelium in Eccleſia Dei reperitur quolibet profectu excellenti atque juſtitia, qui audeat dicere ſibi non neceſſariam precationem orationis Dominicæ:* *In fine Epiſtolæ.*

Dimitte nobis &c. Verùm hæc Rigberii intentum non probant: aliud eſt enim eſſe ſine peccato, aliud ita credere ſe eſſe ſine peccato, ut audeat quis dicere ſibi non neceſſariam eſſe precationem Dominicam: *Dimitte &c.* hoc nullum fidelium audere dicit Auguſtinus; at nullum eſſe ſine peccato, etſi non probet dici, eodem tamen Epiſtolæ illius loco ſcribit, *tolerabiliter in id quemque falli, nec diabolicam eſſe impietatem, ſed errorem humanum.* Quibus junge locum ex lib. de Geſtis Pelagii.

Cùm ita loqueretur ſanctus doctor paulo antè iſtud Concilium, de quo agimus, & de hujuſmodi quæſtione nondum definitæ ſolicitus, *inter Catholicos pacifice requirendum* eſſe cenſeret; nihil convenientius eſt, quàm ut exiſtimemus Auguſtinum curaſſe eam ad examen deduci, ubi primum Concilii nactus eſt occaſionem opportunam, qualis fuit illius Autumnalis Synodi, in qua quicquid ad controverſiam de gratia Chriſti & in Pelagianorum cauſſa actum erat vel diſceptatum ad incudem revocarunt Patres, & per diuturnum tempus ventilarunt: ut omnia plenè perfecteque digeſta cum Zoſimo communicarentur. Per multum enim temporis duraſſe Synodum jam obſervavimus; & clariſſimè probatur ex eo quod literæ Zoſimi, ex quarum receptione Synodi congregandæ orta erat neceſſitas ante menſem, ut minus dicam, Septembrem vel Octobrem venerunt in Africam, & Marcellinus Subdiaconus ab illa miſſus jam ab 8. die Novembris libellum Paulini ex præſcripto Concilii deferendum acceperat, nec tamen ante menſem Martium ſequentis anni pervenit ad Zoſimum.

XVIII. Canones non fuiſſe Autumnali ann. 417. Synodo poſteriores.

In ea igitur Synodo definita quæſtio eſt tribus poſterioribus canonibus 6. 7. & 8. Quam definitionem ad poſterius uſque Concilium Calendis Maiis habitum differre non poſſumus. Primùm quia Synodus hæc poſterior & plenaria totius Africæ nihil niſi breviter conſtituit, ut ſcribit S. Auguſtinus Epiſtola 47. nec prolixiori tractationi dogmatum incubuit, cum ad id non eſſet congregata, ſed ut quæ in priori non plenaria conſtituta fuerant, à majori ex tota Africæ Synodo confirmarentur, publicarentur ac omnium ſubſcriptione roborarentur. 2. Quia fas non eſt credere de iſta quæſtione ſiluiſſe Africanos apud Zoſimum Papam; vel ei aliquid incerti & dubii propoſuiſſe: cùm unum eſſet è tribus præcipuis Pelagiani dogmatis Capitibus. Nec iſtud pariter omiſſum à Zoſimo in ſua definitione: quæ tota ex Geſtis, decretiſque Afrorum approbatis conflata eſſe ſignificatur in loco Proſperi Chronographi à nobis ſuperiùs deſcripto. Porrò nihil ab Africanis miſſum eſt ad Zoſimum è Synodo pro inſtructione cauſſæ Pelagianæ, niſi ex priori illo Autumnalique Concilio.

3. Ratio adhuc peculiaris erat cur quæſtionem hanc quàm primùm examinandam definiendamque curaret Auguſtinus in Synodo, poſt ſcriptum de Geſtis Pelagii librum. In hujus enim cap 30. monet veniſſe non ita pridem in manus ſuas nonnullam Pelagii Epiſtolam ſcribentis ad amicum ſuum quemdam Preſbyterum, in qua tanquam de victoria gloriabatur, quaſi ſi approbata eſſet in Synodo Palæſtina ejus de ἀναμαρτησίᾳ ſanctorum ſententia: *Quatuordecim*, inquiebat, *Epiſcoporum ſententiâ definitio noſtra comprobata eſt, qua diximus poſſe hominem ſine peccato eſſe & Dei mandata facile cuſtodire, ſi velit. Quæ ſententia*, addebat ille, *contradictionis os confuſione perfudit, & omnem in malum conſpirantem ſocietatem ab invicem ſeparavit.* Unde conſequens erat ut eſſent qui non propter ſe, ſed tantùm propter alios dicerent in oratione: *Dimitte*

Matth. 6. 12.

nobis debita noſtra. Reſpondit quidem Auguſtinus hoc ſi fieret in hac vita, non niſi auxilio Dei & gratiâ fieri: nec tamen id eſſe à Synodo definitum: ſed interim *Epiſtola carnalis ventoſitatis & elationis volabat*, ut ait Auguſtinus eo loco, *& Geſtorum Palæſtinorum tarditate procurata celeritate præcedens in manus hominum prævolabat*: ita ut timendum eſſet, ne ſi diutiùs res in incerto relinqueretur, latiùs ſerperet hæretici virus, multoſque inficeret. Quare primæ Synodi occaſionem arreptam eſſe ab Auguſtino qui ſcribebat; & ab Aurelio, ad quem ſcribebat, probabiliſſimum eſt: cùm & hic Concilii dux, ille ingenium manuſque eſſet.

Etſi porrò conditos velim in hac Autumnali Synodo Canones octo de Gratia, non tamen publicatos crediderim; ſed potiùs nihil geſtorum in Synodo in lucem tunc prodiiſſe: omnia verò cum ad Zoſimum Papam, tum ad Honorium Imperatorem ſub ſigillo miſſa; eo modo, quem dicemus, in poſteriore Concilio promulganda.

XIX. Poſt canones Africanos Auguſtinus ad hæretica dogmata relegavit.

His autem promulgatis jam ſecuriùs confidentiuſque priorem de ἀναμαρτησία ſententiam, non jam ut ſuam, ſed ut Eccleſiæ doctrinam aperte defendit; contrariam erroris indubitanter inſimulans, atque inter damnata Pelagii dogmata rejiciens. In eo enim bipertito opuſculo, quod de Gratia Chriſti & de peccato originali ſtatim poſt damnatos à Zoſimo Pelagianos ſcripſit ad Albinum, Pinianum & Melaniam lib. 1. cap. 48. Pelagio reſpondens de S. Ambroſio, qui Zachariam & Elizabeth ſic quodam loco laudaverat, ut eos ſine peccato viſus eſſet aſſerere; poſt nonnulla, quibus ſanctum doctorem à Pelagio malè intellectum oſtendere ſatagit, hæc ſubjicit: *Illud ergo S. Ambroſii teſtimonium, quo pro ſua ſententia Pelagius utitur, aut ſecundùm quemdam modum dictum eſt, probabilem quidem, ſed non minutiùs excuſſum: aut certe ſi ille vir ſanctus & humilis Zachariam & Elizabeth ſummæ atque omnimodò perfectæ juſtitiæ, cui nihil addi jam poſſet, fuiſſe exiſtimavit, profectò ſententiam ſuam minutiùs excutiendo correxit.* Quæ longè differunt ab his, quæ in ſuperioribus operibus habet ſanctus doctor; in quibus huic opinioni non nimis reluctandum exiſtimat: quia ſciebat ita quibuſdam eſſe viſum; quorum de hac re ſententiam non audebat reprehendere, ut ſcribit lib. de perf. juſtitiæ in fine. Sed clarius adhuc lib. 3. ad Bonifacium cap. 8 eam opinionem ad tria præcipua Pelagianiſmi dogmata revocat, ſubjungitque erroribus quibus, peccatum Originale & Gratia Chriſti negantur, alienanturque homines à Gratia Salvatoris. Et lib. 4. cap. 2. & 3. eadem tria *iſta nefaria & damnabilia dogmata in hac tripertita diviſione quemque mente Catholica exhorrere debere* contendit, ut hæreticorum inſidias devitet.

Ex hac de diverſo Auguſtini circa ἀναμαρτησίαν tractandi modo, obſervatione, (quam debere me profiteor viro doctiſſimo) conſtat Canones Carthaginenſes, quibus controverſia ea de re finita eſt inter catholicos, Auguſtino aliter loquendi neceſſitatem impoſuiſſe: ut qui ante canones conditos putavit tolerabiliter poſſe defendi, aliquos ſine peccato vel vixiſſe, vel vivere, vel victuros eſſe; poſt illos, cum fide chriſtiana quotidianaque precatione, poſſe conciliari negavit. Ex quo etiam ſequitur longè à verò alienam fuiſſe eorum opinionem, qui Milevitano Concilio eoſdem Canones olim tribuerunt: poſt Synodi enim definitionem non ita locutus eſſet de hac quæſtione, ut ſcriptum ſupra legimus in Ep. quinque Epiſcoporum & in libro de Geſtis Pelagii, quibus præivit Milevitana Synodus.

Talis fuit igitur Synodus, ex qua priores literæ datæ Baſiliſco Romanæ Eccleſiæ Subdiacono, & ex qua poſteriores etiam literæ longè prolixiores cum Geſtis, inſtrumentis, inſtructionibuſque omnibus ad cauſſam Pelagianorum attinentibus, Marcellino Carthaginenſis Eccleſiæ Subdiacono traditæ ſunt ad Zoſimum perferendæ. Utræque perierunt vel temporum vel hominum injuria. Quid priores continerent, quantùm ex ſuperſtitibus monumentis ſcire licuit, diximus ſuperiùs; quid poſterioribus inſcriptum eſſet vel adnexum, pari diligentia inveſtigandum: quamquam vix aliud agendum reſtet, quàm ut loca notata pro ſtatuendo Concilio in memoriam revocentur.

XX. Quid poſteriores autumnalis Synodi literæ continerent.

Ac primum quidem prolixiſſima fuiſſe ſcripta teſtatur ipſe Zoſimus Epiſtola ſua 3. ad Africanos 21. Martii data, ubi dicit: *Miſſa per Marcellinum Subdiaconum Epiſtolæ* OMNE VOLUMEN *volviſſe*: *quo* ALIQUANDO PERLECTO. Prolixitatis enim indices ſunt voces iſtæ, & talis, quæ tædii nonnihil crearit Zoſimo: quam prolixitatem Marii Mercatoris etiam verba teſtantur, quæ inferiùs referentur.

De nimia Zoſimi credulitate queruntur Africani.

2. His literis continebantur Africanorum querelæ adverſus Zoſimum fraternaque correptio de nimia ejuſdem facilitate, quâ credulas aures Celeſtio commodaverat, fidem præbuerat verbis ejus, nec ſatis hæc diſcuſſerat. Nimirum Zoſimo ſua verba reddebant, & quod conqueſtus fuerat admiſſum ab Africanis erga Erotis & Lazari literas, Paulinique libellum & accuſationes, hoc ab eo reverà commiſſum erga hæreticos meritò repoſuerunt. Hæc ex Zoſimi verbis clara ſunt: *Quo* Epiſtolæ veſtræ volumine *aliquando perlecto, ita totum literarum* mearum *comprehendiſtis textum, quaſi nos Celeſtio commodaverimus in omnibus fidem, verbiſque ejus non diſcuſſis ad omnem, ut ita dicam, ſyllabam præbuerimus aſſenſum.*

Non ſufficere generalem Celeſtii ad Innocentii literas conſenſum.

3. Cùm ex Geſtis Romani judicii inchoatis intellexiſſent Africani quod Celeſtius *beati Innocentii Papæ literis non eſt auſus obſiſtere; imò ſe omnia, quæ ſedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit.* (verba ſunt Auguſtini lib. 2. de Pec. Orig. cap. 7.) ex quibus ſperabatur plenus ab eo dandus Epiſtolis Innocentii conſenſus: *Romam literæ venerunt ex Africa*, inquit idem doctor lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *id continentes non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi literis conſentire fatebatur, ſed apertè eum debere anathematizare, quæ in ſuo libello malè poſuerat: ne ſi id non feciſſet, multi parum intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena à ſede Apoſtolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat eum libellum eſſe Catholicum, quàm emendata propter illud, quòd ſe Papæ Innocentii literis conſentire ipſe reſponderat.* Hæc pro peccati originalis doctrina monuerunt oculatiſſimi præſules, ne ſub verborum larva imponeretur Pontifici Romano ab hæreticis.

Confirmat Innocentii Papæ decretum Africani.

4. Ne etiam ſub generali gratiæ nomine falleret, addiderunt quod habet Proſper cap. 10. contra Collatorem: *Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateatur Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum non ſolum ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari: ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Hæc in Epiſtola,

quam ad Zoſimum Epiſcopi CCXIV. ſcripſerunt, teſte Proſpero.

5. Cùm reſpondiſſent Africani non ſufficere ut generaliter Celeſtius fateretur *ſe literis Innocentii conſentire* (quod ultro ſe facturum ſpondebat) ſed oportere *apertè eum anathematizare, quæ in ſuo libello prava poſuerat*, quoddam veluti Commonitorium Epiſtolæ ſuæ ſubjunxerunt, quod paſſim circumfertur. In Epiſtola ſancti Auguſtini 106. ad Paulinum legitur ſed, & habetur ſuprà in codice noſtro cap. XVIII. ſub hoc titulo: *Capitula excerpta de Geſtis habitis contra Pelagium hæreticum & alia de libris ejus, quæ in Palæſtina Synodo objecta anathematizare compulſus eſt.* Ipſum verò commonitorium ita incipit: *Quod ad Jeruſalem nolentem colligi filios ſuos Dominus clamabat, hoc nos clamamus adverſus eos, qui filios Eccleſiæ colligi nolunt, nec ſaltem poſt judicium, quod de ipſo Pelagio in Palæſtina factum eſt, corriguntur, &c.* Et poſt recenſitos duodecim articulos Pelagio objectos, ſubjungit: *Hæc omnia Pelagius ſic anathematizavit, quod ſatis ipſa Geſta teſtantur, ut nihil ad ea quoquo modo defendenda diſputationis attulerit: unde fit conſequens, ut quiſquis ſequitur illius autoritatem iudicii & ipſius Pelagii confeſſionem* (utrumque ſe facere jactabat Celeſtius) *hæc tenere debeat, quæ ſemper tenuit Catholica Eccleſia.* Sequuntur totidem capita Catholicæ doctrinæ hæreticis oppoſita, in quorum plerumque initio habetur: *Fateatur, &c.* & in fine. *Hæc omnia ſimpliciter ſine ullis fateatur ambagibus, ſi quis in autoritatem Catholicam & expreſſa ipſius Pelagii verba conſentit. Neque enim illa, quæ his ſunt contraria, veraciter anathematizata eſſe credendum eſt, niſi hæc quibus ſunt illa contraria fideli corde teneantur, & aperta confeſſione promantur.* Hæc ſunt proculdubio quæ *ex Africa expectabantur*, quemadmodùm Auguſtinus ſuprà lib. 2. ad Bonifacium, *ut plenius & manifeſtius in Celeſtio fieret*, quod promiſerat, ſe nimirum literis Innocentii ſubſcripturum. Sunt enim eædem propoſitiones totidemque in Concilio Palæſtino objectæ Pelagio, ut ex libro de Geſtis Pelagii intelligitur. Etſi porrò commonitorii formam potius habeat, fuit tamen inſtar definitionis Synodicæ, tum quia ex numeroſo Concilio emiſſum, tum quia huic etiam Apoſtolicæ ſedis acceſſit autoritas. Imò crediderim Zoſimum Pontificem formulam illam Epiſtolæ ſuæ ad univerſum Orbem miſſæ ab omnibus ſubſcribendam inſeruiſſe. Eadem enim hæc ſubſcribendi formula à ſubſequentibus Pontificibus uſurpata, quoties, reviviſcentibus Pelagianæ hæreſis ſeminibus, ad ſubſcriptionem veniendum fuit, & à Leone præſertim, inter cujus Epiſtolas reperta à nobis fuit, ut fuſiùs in Diſſertatione proxima dicemus. Hinc inſerta Romano Codici. Propoſita etiam fuit ab Africanis pro ſubſcribendi formula: quod inde manifeſtum fit quod in pluribus exemplaribus MSS. excuſiſque & in Romano Canonum codice connectitur cum Epiſtola Aurelii ad Africanos provinciarum Bizacenæ & Arzugitanæ Epiſcopos, quibus ex Imperatoris mandato, ſubſcribendi neceſſitatem indicebat. Hæc capitula literis Africanis fuiſſe, ut diximus, inſerta probo etiam ex Mario Merc. cùm enim ſcribat *Capitula de quibus Celeſtius accuſatus fuerat contineri* in Tractoria Zoſimi: non ſola, opinor, capitula, Celeſtii, ſed & capitula oppoſita, quæ Pelagius in Palæſtina profiteri juſſus eſt, inſerta ſunt: nec aliunde accepta quàm ab Africanis, qui eadem operâ ſancti Auguſtini collecta ad Zoſimum Papam cum aliis inſtructionibus tranſmiſerant.

XXI. Capitula excerpta contra Pelagium Geſtiſque inſerta.

XXII. 6. Admonebant Africani Zoſimum ſuis literis, ut recolcret quid imitandus præceſſor ejus Innocentius de ipſis ſenſerat Geſtis Palæſtinis, quibus abſolutum ſe jactabat Pelagius. Et ut intelligeret Pontifex ea nec ignota fuiſſe Innocentio, nec omninò probata, literis ſuis inſeruerunt Africani excerptum Epiſtolæ illius ad quinque Epiſcopos, quo iſta conſtabant. Hoc indicat ſanctus Auguſtinus lib. 2. de Pecc. Origin. cap. 8. *Quid ergo*, inquit, *de Palæſtinæ Synodi Geſtis, quibus ſe Pelagius abſolutum eſſe gloriatur, ſanctus Papa Innocentius judicaverit, quamvis & in literis eius, quas nobis reſcripſit, legere poßitis & commemoratum, cùm venerabili Papæ Zoſimo Synodus Africana reſpondit, quod veſtræ caritati cum ceteris inſtructionibus miſimus; tamen*, &c.

7. Conſtat prætereà ex Commonitorio Marii Mercatoris cap. 1. literis illis fuiſſe illigatum quicquid in Africa actum fuerat adverſus Celeſtium & Pelagium; & *omnem cauſſam, quæ apud eos facta fuerat*, ab ipſis fuiſſe *expoſitam: miſſis etiam Geſtis exinde, quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta*: hoc eſt Geſtis Carthaginenſis Synodi anni 412. & alterius anni 416. non omiſſis proculdubio Geſtis Milevitanæ Synodi eodem anno habitis.

8. Si Canones illi octo Carthaginenſes de Gratia in illa autumnali Synodo, ut videor mihi probaſſe, conditi ſunt, dubitandum non eſt quin illi eâdem operâ miſſi ſint ad Zoſimum cum reliquis cauſſæ inſtrumentis.

9. Teſtatur ſanctus Auguſtinus lib. 2. de peccato Originali cap. 21. plurimùm iiſdem literis laboraſſe Africanos, ut fraudem aperirent Pelagiani libelli, qui ab hæretico ex Oriente miſſus ad Innocentium, ſucceſſori ejus Zoſimo traditus, ab eoque tranſmiſſus ad Africanos fuerat. Putabatur Pelagius ſincerè damnaſſe in Palæſtino judicio dogma negantium Originale peccatum: & ita credebat Auguſtinus ipſe cum libellum de Geſtis Pelagii elucubraret: *Iam verò in libro fidei ſuæ*, inquit S. Aug. cap. illo 21, *quem Romam cum ipſis literis miſit ad eundem Papam Innocentium, ad quem etiam Epiſtolam ſcripſerat, multò evidentius ſeipſum tegendo nudavit, dicens: Baptiſma unum tenemus, quod iiſdem ſacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in maioribus dicimus eſſe celebrandum .... viſus eſt ad tempus aliquid dicere, quod fidei Catholicæ conveniret. Sed illam ſedem uſque in finem fallere non prævaluit.* POST RESCRIPTA QUIPPE AFRICANI CONCILII, *in quam provinciam quidem doctrina illa peſtifera ſerpendo pervenerat, ſed eam non tam latè occupaverat altéque pervaſerat, alia quoque ipſius in urbe Roma cura fidelium fratrum prolata patuerunt: quæ literis ſuis, quas conſcripſit per Orbem Catholicum perferendas Papa Zoſimus execranda, ſicut legere poteſtis, attexuit.*

XXIII. *Legatio Africana ad Honorium Augustum.* Dum deferuntur Romam Geſta omnia Synodica Epiſtolæ Africanorum illigata per Marcellinum Subdiaconum; pergunt etiam Ravennam alii ejuſdem Synodi legati. Epiſcopi quippe pro fide Catholica & quiete Eccleſiæ plurimùm ſoliciti, cùm meritò timerent ne Celeſtius inſignis technarum artifex Zoſimum Papam tranſverſum ageret, & ab eo ſententiam abſolutionis ſurriperet, quæ & Africanorum judicio & Innocentii Papæ reſcriptis eſſent contraria, conſtituerant, ut ſuprà diximus, unum è ſuis ad Comitatum delegare, qui de ſtatu rerum Honorium certiorem faceret, ejuſque animum ad tuendam Eccleſiæ fidem pacemque accenderet.

Quàm anxios enim faceret Africanos Epiſcopos Zoſimi hæſitatio, nimia-

que in Celeſtium propenſio, quamque ſiniſtram concepiſſent opinionem de procerum Cleri Romani conſiliis, indicat, ni fallor, Auguſtinus ultimis Epiſtolæ CVI. verbis, quam ad ſanctum Paulinum Nolæ Epiſcopum eo ipſo tempore dedit: *Quæ autem*, inquit, *& de quibus audierimus, quæ multum dolemus, & facile credere nolumus, audiet à communi amico ſanctitas tua: quo in Dei miſericordia cum ſalute remeante, ſperamus nos de omnibus fieri poſſe certiſſimos.* Quin enim de Zoſimo & Sixto præſertim hæc intelligenda ſint, dubium apud me nullum eſt, ac tota illa ſcribendi ratio perſuadet. Adierunt igitur Imperatorem tunc Ravennæ agentem, ut regiis Edictis ſententiam adversùs Celeſtium in Africa prolatam, & autoritate Apoſtolicæ ſedis per Innocentii reſcripta confirmatam, ſua quoque ſanctione roboraret. Res enim urgebat, & grave periculum erat, ne ſi à Zoſimo judicium ſententiæ Innocentii Africanorumque contrarium prodiret, ut jamjam proditurum credebatur, inde perniciosum inter utramque Eccleſiam ſchiſma oriretur. Annuit juſtæ petitioni Imperator; & Geſtis decretiſque Africanis conſideratis, Conſtitutionem emiſit pridie Calendas Maii anni hujus 418.

Hanc narrationem velut ſomnio ſimillimam ridebunt nonnulli, qui conſtitutionem poſt Zoſimi decretum Tractoriamque Epiſtolam, nec niſi ex Pontificis hujus ſuggeſtione editam putant; quæ opinio eſt Baronii, Janſenii, Rigberii in Notis ad Marium, Noriſii in Hiſt. Pelag. lib. I. Garnerii & forſan aliorum. Verùm etſi ab eruditorum grege divelli me ægrè admodum patiar; veritati tamen conſentaneam eſſe meam opinionem non levibus conjecturis aſtruere mihi videor.

Condemnationem Celeſtii à Zoſimo prolatam non eſſe ante emiſſum pridie Calendas Maii Honorii edictum facilè ſibi quiſque perſuadebit, ſi modò recolat literas Africanorum, quæ, teſte ſancto Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. expectabantur à Zoſimo, ut de Celeſtii cauſſa pleniùs inſtrueretur, antequam ſententiam ſuam promeret, receptas eſſe à Pontifice circa XII. Calendas Aprilis, quo die ab eodem reſcriptum Africanis. Quod reliquum erat ſacræ Quadrageſimæ, tempuſque omne uſque ad diem decimam quartam Aprilis, pietati datum eſt, ſolemnique Paſchalis feſti Octavæ, quæ illa die occurrit anno 418. Paſcha ſcilicet incidente in diem 7. menſis Aprilis: ut mirum ſit quod Johannes Garnerius contendit pag. 216. *Habitam Synodum die 15. ſtatim poſt abſolutos dies feſtos, Geſtiſque ad Honorium delatis editam pridie Calendas Maias ſanctionem.* XXIV. Sententia Zoſimi non ante Calendas Maii prolata.

Ut enim primo loco Garnerio Garnerium opponam, cur vult Romæ haberi potuiſſe Concilium 15. Aprilis, qui dum Africanum Concilium legit congregatum 5. Calend. Maias ſeu 27. Aprilis ann. 399. contendit *errorem irrepſiſſe hunc in locum; & poſitas vel Calendas pro Idibus, vel Maias pro Iuniis; ne quid enormiter factum dicatur & contra Canones in aliis Conciliis ſanctè obſervatos.* An Romana Eccleſia minus religioſa fuerit, quàm Africana? An verò quod enorme, apud Africanos, apud Romanos Canonicum?

2. Qua ratione Epiſcopi, quos adfuiſſe Synodo aſſerit & fatemur, ipſa die 15. Aprilis Romam convenire potuerunt? Non enim avellet eos vir religioſus à propriis eorum Eccleſiis ante completam ſolennem octavam Neophytorum: quâ completâ 14. die, qui paulò remotiores ab urbe erant ſequenti die adeſſe Synodus Romana an. 15. die Aprilis congregata.

non potuerunt, niſi quodam miraculo divinitùs advecti. Et tamen vel fatente Garnerio acciendi fuere è longinquis Provinciis Epiſcopi, quandoquidem PLENIOREM AUDIENTIAM fuiſſe è ſuo Mario Mercatore aſſerit. Deinde vocandus fuit Celeſtius ſecundùm juris formam, qui cùm vocatus non adeſſet (quod niſi poſt aliquos ſaltem dies cognoſci non potuit) dies illi iteratò dicendus fuit, & interpoſitis iterum diebus aliquot, tertia compellatio indicenda. Hæc enim judiciorum lex inconcuſſa; quam religioſè obſervatam videmus adversùs Eutychen à quartæ Synodi patribus, quámque in ſua cauſſa prætermiſſam altiore voce conqueſtus eſſet Celeſtius, qui adversùs Zoſimi judicium quicquid poſtmodum in buccam venit, impudenter evomuit. Vereor ne jam magnam partem elapſi ſint quatuordecim dies, quos uſque ad pridie Calendas Majas judicio adornando, complendo, deſcribendo, publicando & ad Auguſtum deferendo præfixit ſcriptor laudatus: & tamen vix adhuc delibata cauſſa eſt, de qua *non ſine magna deliberatione ſtatuendum eſſe & ſummo diſceptandum judicio* ſcribebat Zoſimus paucis ante diebus.

Ep. Zoſimi 10. ad Afric. 3.

Hoc ut ita fieret, congregatis judicibus in pleniori illâ audientia, quicquid actum hactenus fuerat adversùs hæreticum tam Romæ, quàm in Africa replicandum fuit, ampliores multipliceſque Africanorum literæ legendæ, ingens illud inſtrumentorum Synodicorum volumen accuratè evolvendum, quod expectatum ex Africa fuerat, audienda ſingulorum ſuffragia. Tum cepto de ſententia adversùs Celeſtium proferenda conſilio, cudenda fuit conſtitutio & ſingula ejus verba ad trutinam libranda; imò & tota ſanctorum Patrum de ſubjecta materia traditio evolvenda, examinanda & mutua cum decreto collatione componenda fuit, ut dignum Apoſtolica ſede in cauſſa fidei prodiret judicium. Poſt hæc quanto tempore opus fuit exarandis *ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis*, quibus *perdamnatus eſt* Hæreticus, ut habet Marius Mercator; *in quibus & ipſa Capitula, de quibus accuſatus fuerat, continebantur, & omnis cauſſa tam de Celeſtio ſupradicto, quàm de Pelagio Magiſtro ejus praviore videtur eſſe narrata.* Non dico deſcribenda adhuc fuiſſe *ſimilia eademque ſcripta*, quæ *ad Epiſcopos tranſmiſſa ſunt*, teſte eodem Mario, *ad Orientales Eccleſias, Ægypti Diœceſim, & Conſtantinopolim & Theſſalonicam & Hieroſolymam:* quibus addo Provincias Italiæ, Hiſpaniæ, Africæ, ubi cauſſa orta erat, Galliarum ex quibus accuſationes tranſmiſſæ, Britanniarum quas inde Oriundus Pelagius proculdubiò infecerat: hæc, inquam, ſileo, quoniam id per otium actum eſſe poteſt, etſi gratis, reſponderi: ſed horum omnium exemplaria proculdubio ad Imperatorem Ravennam deferenda fuerunt: quem par eſt credere omnia diligenter perlegiſſe, antequam hæc Conſtitutione ſuâ firmaret, præſertim cùm propenſior antea viſus eſſet Zoſimus erga Celeſtium. His omnibus ritè & maturè perficiendis vix unius menſis vel etiam duorum ſpatium ſufficiat: ut veroſimillimum ſit ante Calendas Junias ad finem non eſſe perducta. Obſervandum etiam quod & relata Marii verba innuunt, & idem adhuc teſtatur cap. 2. & 3. Commonitorii, non Celeſtii ſolummodò, ſed & Pelagii cauſſam diſcuſſam eſſe in illo Romano judicio, ejuſque tum Sermones, tum commentarios in Apoſtolum Paulum examinatos: ex quibus fuſiora excerpta in Tractoriam Zoſimi conjecta, teſtis eſt idem illius ævi ſcriptor: quod examen intra breve tempus confici non potuit.

XXV. Honorius de

3. Si Zoſimi decretum adversùs Pelagium & Celeſtium jam tunc conditum

&

& emiſſum eſſet, cùm Imperatorium edictum ſancitum eſt, non illius profectò mentionem omiſiſſet Honorius, nec in edicto dixiſſet ſe *novam* hæreticorum *verſutiam pervulgata opinione cognoviſſe*, nec addidiſſet inferiùs, quod *aures ſuas recens fama perſtrinxiſſet intra ſacratiſſimam urbem virus ſuum* illos ſparſiſſe; ſed potiùs hoc ſe literis Papæ Urbis, ipſâque latâ ab eo ſententiâ accepiſſe; præſertim cùm è re Catholica eſſet ut Zoſimum prioris tarditatis pœnitentem in hæreticos excommunicationis gladium exemiſſe, regio diplomate omnibus innoteſceret.

ſententia Zoſimi ſilet in ſua conſtitutione, de Africana meminit.

4. Cùm anno ſequenti ad Aurelium literas dedit, hoc prius edictum commemorat, & in eo condendo ſecutum ſe aſſerit Africanorum Judicium, nihil de Judicio Zoſimi, quod præteriiſſe, facta alterius mentione, iniquum prorſus fuiſſet & à debita primariæ ſedi reverentia alienum. Quod enim de Innocentio pariter ſiluerit non eadem eſt ratio: quia non tam judicium proprium habuerat, quàm Africanorum judicium, ſuum fecerat.

5. Cùm Conſtitutionem ſuam Auguſtus edidit, Romæ verſabatur Celeſtius: quandoquidem ab urbe eum pelli jubet: *Pulſis*, inquit, *ex Vrbe primitus capitibus dogmatis execrandi Celeſtio atque Pelagio*. At cùm ſuam edixit Pontifex, imò & cùm vocatus Celeſtius ad judicium, *non ſolùm non adfuit*, inquit Marius, *ſed etiam ex memorata Romana urbe profugit atque ob hoc à beatæ memoriæ Zoſimo perdamnatus*. Scio quid reponi queat: Pelagium Romæ tunc non fuiſſe, etſi pariter eum pelli jubeat Honorius. Verùm hoc loco, ſubjunctus eſt Celeſtio ille ne pœna eos diſcerneret, qui ejuſdem dogmatis communione jungebantur. Ceterùm ſuperflua eſſent Edicti verba, niſi alteruter ſaltem Romæ tunc præſens adfuiſſet. At iniqua, inquies, Auguſtini de Celeſtii fuga exprobratio, imò & juſſio Zoſimi illum ad judicium vocantis: ſi Imperatoris Edicto urbe pulſus tunc temporis fuiſſet. Non ita eſt: hujuſmodi enim primum Edictum ita comminatorium fuit, ut ſi hæretici ad Pontificis judicium convolantes nefaria dogmata abjeciſſent, à pœna immunes proculdubio eſſent relicti. Juſtiſſimè igitur fugam exprobrat Auguſtinus: quam non tam Edictum Auguſti, quàm erroris pertinacia perſuaſit. Non enim ampliùs res erat de dogmate Celeſtii diſcutiendo; ſed de ejus promiſſione effectui tradenda; quâ videlicet reſponderat ſe Innocentii PP. literis conſentire: quod ſi ſcripto non ambiguo profeſſus eſſet, irritum feciſſet Auguſti Edictum. Deinde non effectui traditam eſſe primam hanc Conſtitutionem, innuit Imperatoris Epiſtola ad Aurelium data, quæ habetur cap. 16. codicis noſtri: *Dudum*, inquit, *fuerat Conſtitutum, ut Pelagius atque Celeſtius ab urbe Roma pellerentur.. ſed quia obſtinati criminis pertinax malum, ut Conſtitutio geminaretur exegit, recenti quoque ſanctione decrevimus, &c.* Non dicit urbe pulſos hæreticos, ſed quod *conſtitutum fuerat ut pellerentur*: Unde ſuſpicor vel Zoſimo tantùm, accelerandi judicii gratiâ, fuiſſe declaratam, vel dilatam à Palladio Edicti promulgationem ex ejuſdem Zoſimi ſuggeſtione, donec ſententiam ipſe ſuam promeret.

6. Edictum ſuum his claudit verbis Auguſtus: *Iuvat autem per omnem penè mundum, qua imperium noſtrum extenditur, hujuſmodi promulgata diffundi, ne ſcientiæ forè diſſimulatio paſtum præſtet errori: atque impunè ſe quiſque putet audere, quod condemnatum vigore publico ſe ſe finxerit ignorare.* Profectò timendum non erat (ſi jam decretum Zoſimi per totum orbem miſſum fuiſſet) *ne diſſimulatio paſtum præſtaret errori*, aut *ne quis ſe ſe fingeret ignorare*, quod

per omnem pariter non Romanum modo, ſed & Chriſtianum orbem, diſſeminatum curâ Pontificis fuiſſet.

7. Romanæ civitatis ſtatus, qui deſcribitur in Edicto Imperatoris, talis eſt omnino, qualis erat dum Zoſimus Papa, Sixtus Preſbyter, & alii Clerici Romani in Celeſtium Pelagiumque propenſiores, utrumque innocentem jam jam erant pronuntiaturi: cùm videlicet *intra ſacratiſſimam urbem*, ut Auguſtus habet, *aliaque loca, ita peſtiferum virus quorumdam inoleverat pectoribus, ut interrupto directæ credulitatis tramite, ſciſſis in partes ſtudiis aſſerendi, materia impacatæ diſſenſionis inducta eſſet, novoque ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ nutaret tranquillitas; aliis nempe aliud ancipiti interpretatione ſectantibus, & pro captu verſipellis ingenii profanam novorum commentorum moventibus quæſtionem.* Quàm graphicè depinguntur his verbis diſſidia, quæ in Romana Eccleſia excitarant Celeſtii artes, cùm hinc Pontifex præcipuuſque miniſter Sixtus Preſbyter ab hæreticis circumventi videbantur, inde verò alii ex eodem Clero ſanæ doctrinæ decretique Innocentii tenaces pro fide paceque Catholica toto affectu decertabant. At nihil tale in urbe fuit poſt ſententiam à Zoſimo adversùs Celeſtium decretam: nihil ampliùs in ea Eccleſia turbarum creabat hæreticus, à qua videlicet aufugerat: non ampliùs diſcors procerum Cleri illius ſententia, qui omnes in damnationem Celeſtii Pelagiique coierant, Sixto omnium primo *anathema eis in populo frequentiſſimo pronuntiante*, ut ait Auguſtinus Epiſt. 105. Non ampliùs virus ſuum Pelagii Celeſtiique aſſeclæ ſparſerunt, ſed, ut idem ſanctus Doctor ſcribit Epiſt. 104. illi *repente reticuiſſe perſpecti ſunt: omnino ſiluerunt magno timore compreſſi* (Epiſt. 105.) *& uſque ad profundum ſilentium ſuppreſſêre timore quod ſentiebant, quos ſatis territos ipſa taciturnitas demonſtraret*, etſi eandem nonnulli perverſitatem ſentire non deſinerent, vel etiam inſuſurrare non ceſſarent.

8. Ex Epiſtola ſancti Auguſtini 157. intelligimus tunc cùm eam ſcriberet recentes fuiſſe apud Africanos literas Zoſimi Tractorias de damnatione Pelagii & Celeſtii; iſtud enim hæc illius verba ſuggerunt: *De quibus exempla* RECENTIUM SCRIPTURARUM, *ſive quæ ſpecialiter ad Afros, ſive quæ univerſaliter ad omnes Epiſcopos de memorata ſede manarunt*, NE FORTE AD VESTRAM SANCTITATEM NONDUM PERVENERINT, *vobis curavimus mitti ab eis fratribus, quibus & has literas ut tuæ venerationi dirigerent, dedimus.* At hæ literæ vel eo tempore ſcriptæ ſunt, cùm Auguſtinus in Mauritania Cæſarienſi ageret non pro Collatione cum Emerito quæ XII. Calend. Octob. haberi cœpit; ſed *ob terminandas*, ut ſcribit Poſſidius. in vita S. Auguſt. *alias Eccleſiæ neceſſitates* juxta literas ſedis Apoſtolicæ, vel, inquam, dum illic ageret; vel etiam poſt ejus inde regreſſum, ut ſignificare mihi videntur hæc verba: *Literæ illæ, quas ad Mauritaniam Cæſarienſem miſiſti, me apud Cæſaream præſente venerunt, quo nos injuncta nobis à venerabili Papa Zoſimo Apoſtolicæ ſedis Epiſcopo Eccleſiaſtica neceſſitas* TRAXERAT: tempus enim iſtud, ut aiunt, pluſquam perfectum hac voce *traxerat* deſignatum, Auguſtinum non ampliùs illic tunc commoratum, cùm ſcribebat, ſignificare mihi videtur. Nec erat revera, quod publicis negotiis impeditus ſanctus Doctor feſtinantiùs reſponderet Epiſtolæ Optati, quæ ad ipſum ſcripta non erat, ſed ab amico communicata. Porrò quis crediderit Conſtitutionem Zoſimi, ſi jampridem condita erat, tam ſerò miſſam eſſe in Africam; quo ut citiùs perveniret multùm intererat famæ Pontificis Clerique Romani.

Poſſid. de vita S. Auguſt. c. 14.

9. Sanctus Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. refert Pelagianos de Clericis Romanis conqueſtos eſſe, *ſcribentes; eos* Jussionis *terrore perculſos non erubuiſſe prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem ſententiam ſuam, qua Geſtis Catholico dogmati affuerant, poſteà* PRONUNTIARENT *malam hominum eſſe naturam.* Quin Clericorum Romanorum nomine Zoſimum ipſum cum ſuis comprehenſum velit, dubitare non ſinunt alia Auguſtini loca, quæ Zoſimum ipſum prævaricationis accuſatum à Juliano fuiſſe teſtantur: *Et tamen*, inquit lib. 1. contra Julian. cap. 4. *Innocentii ſucceſſorem crimine prævaricationis accuſas; quia doctrinæ Apoſtolicæ & ſui deceſſoris ſententiæ noluit refragari.* Idem lib. 6. cap. 12. Confert igitur Julianus priorem Zoſimi conventum cum poſteriori; contenditque Pontificem Clericoſque Romanos priori ſententia Catholico dogmati affuiſſe; quia videlicet eâ penè abſolutus abſceſſerat Celeſtius, ut ex Zoſimi literis liquet, Celeſtiique ac Pelagii profeſſio fidei, ut Catholico dogmati conſentiens, approbata fuerat; poſteà verò poſteriore ſententia, cùm videlicet technis hæretici detectis Catholicam de peccato originali doctrinam ſanxerunt, eos PRONUNTIASSE malam hominum eſſe naturam. Decretum igitur Zoſimi notatum hîc habemus. At iſtud Pelagiani criminantur conditum à Romanis Jussionis terrore perculsis, & ita in prævaricationis crimen prolabentibus. Quid porrò Juſſionis nomine intelligit hæreticus, niſi Imperatorium Edictum, quod proinde ex hoc loco probatur ante Zoſimi Conſtitutionem fuiſſe prolatum. Ad iſtam de *Juſſionis terrore* objectionem, nihil Auguſtinus reponit: quippe qui noverat & poſtulatum à ſe ſuiſque Africanis Honorii Edictum, & iſtud ab Imperatore prolatum, antequam Zoſimi ſententia prodiiſſet.

Quid contra hanc aſſertionem noſtram objici poſſit non divinaſſem. Sed en occurrit Garnerius, locumque digito monſtrat in Edicto Honorii Auguſti ad Palladium, quo judicium Zoſimi Papæ Eccleſiæque Romanæ apertiſſimè, ſi Deo placet, deſignatur, evincitque ipſe Pontificis decretum præiviſſe Conſtitutioni Auguſti. Hæc ſunt verba Edicti: Beatissimæ Ecclesiæ acta: majuſculis literis depicta, ne legentium oculos fugiant. Decretoria certè verba: ſed ubinam gentium ſunt aut quo ſenſu? Integram illam Conſtitutionem edidit Garnerius pag. 239. & partim collatione editionum, partim codicum manuſcriptorum ope, plurima quæ ſupererant menda correxit poſt Magdeburgenſium, Baronii, Salmaſii, Labbei & Baluzii accuratiſſimam recenſionem. Hanc lego ac relego, nec tale quid invenio in illa Garnerii editione, vel in alia, unde vel minima ſuſpicio animum ſubeat de Actis Synodi Romanæ Eccleſiæ adverſus Pelagianos habitæ: *Ita*, inquit, *peſtiferum virus quorumdam inoleviſſe pectoribus, ut... novo ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ hactenus nutet intentata tranquillitas.* Ubi Synodùs, ubi judicium, ubi Acta? Curro ad notas, ne fortè illic reſervata ſit myſterii intelligentia. Video Salmaſium, Uſſerium & Labbeum legiſſe: *beatiſſimæ Eccleſiæ acta nutet & attentata tranquillitas:* Sed id, ut ſtatim monet Garnerius, minus concinne. Igitur ex minus concinna ac rejectitia lectione argumentum ſumit: & reprobata emendatiori lectione in textum adlecta, quæ ſpuria fuerat redit in gratiam deſperatæ ſcilicet cauſſæ patrocinatura. Sed quovis modo legatur, nihil cauſſam adjuvat, cui non magis propinquat, quàm cælum terræ. Cetera, quæ ex Auguſtino referuntur, vel ipſis confitentibus adverſariis, nihil prorſus habent, unde

XXVI. Quo Edicti loco Honorius meminit Zoſimiani decreti.

Poſſidius objicitur & explicatur.

propoſita ſolvatur quæſtio. Paulò validius videatur eſſe quod ex Poſſidio in vita S. Auguſtini, c. 18. *At illi*, inquit, *tantæ ſedis Apoſtolicæ Antiſtites* Innocentius & Zoſimus, *ſuis diverſis temporibus eoſdem Pelagianiſtas notantes, atque à membris Eccleſiæ præcidentes, datis literis ad Africanas & ad Orientis & Occidentis Eccleſias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus Catholicis cenſuerunt. Et hoc tale de illis Eccleſiæ Dei Catholicæ prolatum judicium etiam piiſſimus Imperator Honorius* AUDIENS AC SEQUENS *ſuis eos legibus damnatos hæreticos haberi debere conſtituit.* Sed neque hoc tamen adhuc ſatis idoneum ſolvendæ quæſtioni, profitetur Garnerius. Illud nihilominùs confidentius urget Henricus Noriſius adverſus Uſſerium & Salmaſium; non animadvertens geminum Pontificis Urbici judicium à Poſſidio laudari, Innocentii unum, alterum Zoſimi, quorum primum ab Africanis *audiens*, *ac ſequens Honorius* ſua conſtitutione roborarit; ut de ſe Honorius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Aurelium. Sed nec meminit vir eruditus ab ipſo Honorio geminum Edictum eſſe conditum *ac geminatam conſtitutionem*; ut diſertis verbis teſtatur in eadem Epiſtola, & innuit ipſe Poſſidius, cum non ait *lege ſua*, *ſed legibus ſuis*, quarum poſtrema ſequi potuit ſententiam Zoſimi, prima vero, de qua quæſtio movetur, inſtantiâ Africanæ Eccleſiæ prolata eſt.

XXVII. Conſtitutio Honorii inſtantiâ Africanorum emiſſa.

Pars hæc, etſi jam ſatis ex ſuperioribus manifeſta maneat, uberius tamen ſubjectis probationibus confirmatur.

Primam habemus ex verbis Epiſtolæ Honorii ad Aurelium jam ex parte relatis: cum enim ait Imperator: DUDUM *quidem fuerat conſtitutum, ut Pelagius atque Celeſtius infandi dogmatis repertores ab urbe Roma velut quædam Catholicæ utilitatis contagia pellerentur*: proculdubio deſignat Conſtitutionem datam pridie Calendas Maias anni præcedentis, hoc eſt, tredecim ante menſibus. At hanc ipſam datam profitetur intuitu Africani judicii: *In quo*, inquit, *ſecuta eſt clementia noſtra judicium ſanctitatis tuæ, quo conſtat* (ita legunt omnes, non, ut Garnerius, *cùm conſtet*) *eos ab univerſis juſta ſententiæ examinatione damnatos*. Clara ſunt verba, nec interprete indigent: unde magis ea corrumpit Garnerius quàm explicet, dum his expedire ſe conatur. Cùm enim pag. 243. ad judicium Carthaginenſe anni 412. recurrit, quod putat ob oculos habuiſſe Imperatorem, quando Edictum condidit, vix puto ex animo ſcribi ab erudito viro, nec ut ita credamus eum exigere. Quis enim ſibi perſuadeat illud judicium reſpexiſſe Auguſtum, quod ante totos ſex annos habitum fuerat in Provinciali Synodo Carthaginenſi, quæ diligentiori poſtea examine, nec non & Apoſtolicis reſcriptis judiciiſque pluribus, recentioribus, ac omni ex parte abſolutis penè obſcurata fuerat: cujus ne meminit quidem Auguſtinus Ep. 47. ad Valentinum, cum ei omnia hujus cauſſæ inſtrumenta tranſmittit: hanc, inquam, Synodum quis putet memoratam, poſthabitis recentioribus ex Numidia & ex proconſulari, quas reſcriptis ſuis Innocentius firmarat, quas & aliæ numeroſiores ac ferè plenariæ Synodi, ut diximus & probavimus, conſecutæ fuerant. Deinde illud memorat judicium Africanum *quo conſtat Pelagianos ab univerſis juſta ſententiæ examinatione damnatos*. Nemo iſtud de primo Carthaginenſi intellexerit, à quo relationes ad ſedem Apoſtolicam cùm emiſſæ non eſſent, extra provinciam proconſularem vel ſaltem extra Africam, autoritatem habuiſſe non fatebitur Garnerius. Jam monui quâ arte vim hujus argumenti eludat ſupponendo *cùm conſtet* pro *quo conſtat*; ut pag.

243. verba edicti interpretetur de examinatione apud ſedem Apoſtolicam ſub Zoſimo habita, cujus Tractoriâ ad univerſos miſsâ ſequutum ſit, ut ab univerſis damnarentur Pelagiani. At quantacunque licentiâ textum edicti, prout rei ſuæ congruere cenſuit, pro libito mutaverit, nihil tamen profecit; cum & ſuperius oſtenderim Zoſimi ſcriptum non potuiſſe ante Calendas Maias in provincias tranſmitti, & illa depravationi ſimillima correctio ſermonis filum ſenſumque pervertat: ut omittam omnes excuſos manuque ſcriptos codices hujuſmodi correctioni contradicere.

2. Alteram probationem ſuppeditat ea Edicti Imperialis epigraphe, quæ in utroque Codicis noſtri Romani exemplari MS. habetur: *Sacrum reſcriptum acceptis Synodi ſupradictæ* (Thu. *SStæ* id eſt *ſupra ſcriptæ*) *Geſtis*. Quam in autoritatem meritò adducimus ex antiquiſſimo ſcilicet Eccleſiæ Romanæ monumento, reclamante licet Garnerio, cujus contradictionis rationes ſuperiùs ventilavimus. A quibus porrò accepit Geſta Synodi Honorius, niſi ab Africanis? Quibus reſcriptum miſit, niſi Africanis? Quibus denique de cauſſis, Africanis diploma direxit, niſi quia ab iiſdem de condendo diplomate pulſatus fuerat? Oxonienſi & Thuaneo MSS. ſuffragantur Baluziani, & Atrebatenſis ab Emin. Card. Baronio laudatus; in quibus *Reſcriptum* nuncupabatur hæc Honorii Conſtitutio. Sed & Auguſtinus ipſe teſtis eſt omni exceptione major lib. 3. cap. 1. adverſus Julianum, quem his verbis alloquitur: *Sanè, ut dicis, ſi pro vobis potius* AB IMPERATORE RESPONSUM EST, *cur non in medium proſilitis.* Certum eſt igitur *Reſcriptum eſſe*, & ita perſuaſum habebimus deinceps, donec ex certioribus meliorіſque notæ monumentis evicerit Garnerius quod *Hi-* pag. 240.
ſtoria demonſtrat non eſſe reſcriptum propriè, ſed Conſtitutionem, cum Imperator nulli vel per literas petenti, vel ſcriptis conſulenti reſcribat.

3. Ex ſerie edicti manifeſtum fit ſuggeſta indicataque fuiſſe Imperatori præcipua Pelagiani dogmatis capita. A quibus porrò? Non certè à Zoſimo vel clericis Romanis, qui adhuc in ambiguo verſabantur, nec id egiſſent, ut Epiſcopi ſui Conſtitutio adverſus hæreticos ab Imperatoris edicto præveniretur. Igitur ab Africanis, penes quos ſumma iſtius negotii erat, &, *à quibus*, ut ait Garnerius, *tentatæ ſunt viæ omnes, quibus partim fidei damno, partim ſuo dedecori occurrerent.*

4. Ad iſtud referri poteſt hæreticorum furentium querela, qui ſanctos Auguſtinum & Alipium maledicentiſſimis dicteriis inſectantur, tanquam Edictorum Imperialium autores aut procuratores: *Cur tantis*, inquit Julianus, *totam Italiam factionibus commoviſtis? Cur ſeditiones Romæ conductis populis excitaſtis? Cur de ſumtibus pauperum ſaginaſtis per totam ferè Africam equorum greges, quos proſequente Alipio, tribunis & centurionibus deſtinaſtis? Cur matronarum oblatis hereditatibus poteſtates ſeculi corrupiſtis, ut in nos ſtipula furoris publici arderet? Cur religioſi Principis tempora perſecutionum impietate maculaſtis.* Ad prius Honorii Edictum iſta potiùs videntur mihi pertinere, quàm ad poſterius: quod videlicet poſt ſententiam Pontificis emiſſum, meliùs poterat à Juliano hujus precibus ac ſolicitudini imputari, quàm Africanorum; prius autem non niſi Africanis procurantibus. Deinde quæ de commota Italia, ſeditionibuſque Romæ excitatis, ea de averſo à Celeſtii partibus cleri Romani ſtudio intelligenda veniunt; qui cùm initio examinis Pelagio Celeſtioque

faveret, poſtmodùm utrique anathema dixit, non ſine Africanorum opera ac ſolicitudine.

XXVIII. Quid actum Ravennæ agente Valerio, procurantibus Africanis Epiſcopis.

5. Arctiſſima neceſſitudo, quæ Auguſtino Alipióque erat cum Valerio comite, cui & ardentiſſimum adverſus Pelagianos ſtudium, & ſumma erat apud Imperatorem gratia, non ſinit ut credamus illud Epiſcoporum par aureum, de catholica cauſſa Romæ tum periclitante adeò ſolicitum, de toto negotio per comitem illum Imperatori non ſuggeſſiſſe, quale eſſet Romanorum pro Celeſtio ſtudium, quid damni ex illorum judicio timeretur Eccleſiæ doctrinæ, quid denique facto opus, ut imminenti malo quantociùs occurreretur Imperatoris autoritate. Et ut id revera factum credamus, pluſquàm conjecturis movemur. Ex Epiſtola enim S. Auguſtini ad Valerium comitem nuncupatoria libri primi de Nuptiis & Concupiſcentia, plures Epiſtolas ultro citróque datas diſcimus ab Auguſtino & Valerio, &, ni fallor, in cauſſa Eccleſiæ.

Primus hic liber ſcriptus eſt ab Auguſtino anno 418. uti omnes conveniunt; & Epiſtola citata ad Valerium indicat: qui verò locus ex cap. 5. libri 1. ad Bonifacium ad hoc probandum affertur à nonnullis, hoc probare mihi non videtur: etſi enim dicat ſcriptum à ſe librum poſt damnationem Pelagii Celeſtiique, quam tamen damnationem intelligat eo loco non dicit, jam enim ante decretum Zoſimi, Palæſtinum, Conſtantinopolitanum, Africanumque multiplex & Provinciale & plenarium præceſſerat. Johannes Garnerius poſt reditum Auguſtini ex Mauritania Cæſarienſi ſcriptum aſſerit, id eſt, circiter medium Octobrem. Non video cur tamdiu differendum: de utroque enim libro 2. Retractat. non aliam ob cauſſam meminit poſt Mauritanianam profectionem, quàm quia per ſecundi libri adjectionem perfectum non eſt opus iſtud niſi poſt illud tempus. Sed certum eſt ſaltem, quod ſufficit, ſcriptum eſſe paulo poſt prolatum Zoſimi judicium & fatetur ſanctus doctor cap. 35. fuiſſe ſibi *ad dictandum negotioſum quibus particulis temporum eum inveniſſet otioſum, & elaboratum inter Eccleſiaſticas curas ſuas.* Quibus forſan verbis tempus ipſum deſignat Eccleſiaſticæ neceſſitatis à Zoſimo injunctæ à qua tractum ſe dicit Cæſaream in Ep. 157. ad Optatum. At certum eſt pariter ante illud tempus plures ab Auguſtino ſcriptas eſſe ad Valerium comitem literas, in quibus magni momenti res agitatas probat ſolicitudo & moleſtia, quam eidem reſponſionis dilatio creaverat: *Cum diu*, inquit, *moleſtè haberem, quod aliquotiens ſcripſerim, & nulla tuæ ſublimitatis reſcripta meruerim repente Epiſtolas tres tuæ benignitatis accepi: unam* NON AD ME SOLUM *datam per Coepiſcopum meum Vindemialem, & non longe poſt per compreſbyterum Firmum duas.* Vides multoties ſcriptum ad Valerium ab Auguſtino. Vides quo tempore: eo videlicet quo Romæ prius examen de Celeſtio habebatur: inter illas enim Epiſtolas Auguſtini, intervalla quædam temporis ſupponenda ſunt; quibus ante ſecundas reſponſio ad primas expectaretur; & longa quidem intervalla, tum propter locorum diſtantiam, tum ne præcipitem præmaturamque credamus patientiſſimi Auguſtini impatientiam. Vides inſuper avidè expectata reſponſa è comitatu: ne parvi momenti aut familiaris ſolummodò alloquii ſuſpiceris literarum materiem: quibus non neglexerat reſpondere Valerius, ſed mittendarum literarum nactus non erat occaſionem, nihil interim omittens, ut quæ ab Impe-

ratore pro Eccleſiæ cauſſa obtinere poſſet, ſolicitudine ſua procuraret. Sed (quod magis attendi velim in iſtis verbis) nonne vides Epiſcopum Africanum è comitatu redeuntem (Africanis enim nomen Vindemialis familiare) & redeuntem eo circiter tempore, quo poterat deferri in Africam Edictum Honorii pridie Calendas Majas conditum, quem illuc ſponte propria perrexiſſe eo tempore, quo magnæ res in Africa verſabantur, probabile non eſt, ſed magis veroſimile à Coepiſcopis ſuis Africanis delegatum pro fidei & hæreticorum cauſſa; cùm inde redeuntem legamus cum Valerii comitis Epiſtola ad Epiſcopos Africanos ſcripta. Quid enim aliud innuunt hæc Auguſtini verba notatu digniſſima: *Epiſtolas tres tuæ ſublimitatis accepi*, UNAM NON AD ME SOLÙM DATAM? niſi reſcriptum fuiſſe ad Epiſcopos, à quibus literas priùs acceperat per Vindemialem Epiſcopum, quem non niſi ob ſecretiſſima & maximi ponderis negotia Ravennam miſiſſent, qui unum ſolummodò Subdiaconum legarunt Romam ad Zoſimum. Quæ porrò ea negotia eſſent, etſi ex rerum temporis illius ſtatu promtum cuique ſit divinare, non id tamen neceſſe; hæc enim pluribus locis, & ſi paulò obſcuriùs, ut par erat, Auguſtinus: *Audivimus*, inquit in eadem Epiſtola ad Valerium comitem, *quanta tibi cura ſit, ne quis inſidietur membris Chriſti coopertus velamine nominis Chriſti, ſive in veteribus ejus, ſive in recentioribus inimicis; quámque ſis eorumdem inimicorum providus ſaluti, infeſtus errori. Hæc atque hujuſmodi, ut dixi, & ab aliis ſolemus audire; ſed nunc ea per ſupradictum fratrem plura & teſtatiora cognovimus.* Qui ſint illi *recentiores inimici Chriſti* nemo non videt; Pelagiani enim ſunt proculdubio. Sed quando & quomodo eorum ſe *ſaluti providum, infeſtum errori* oſtenderat, niſi pro ſua apud Honorium gratia Edictum eliciendo, quo niſi ſacrilegum dogma ejurarent illi, & pellebantur urbe, & pœnis aliis ſubjiciebantur? Hæc ſunt *teſtatiora* quæ tum cognovit de Valerio Auguſtinus: ante Edictum enim illud, nihil à Comitatu profectum erat adverſus Pelagianos, qui vix in Italia innotuerant ante Zoſimi Pontificatum.

Sed clariùs adhuc Auguſtinus in ipſo libro 1. de Nuptiis & Concupiſcentia cap. 2. ubi exponens quâ potiſſimum de cauſſa ad eum de hac re ſcribere voluiſſet: *Altera*, inquit, cauſſa eſt; *quia profanis iſtis novitatibus, quibus hic diſputando reſiſtimus*, TU POTESTATE CURANDO ET INSTANDO EFFICACITER RESTITISTI. Quid enim, amabo te, poteſtate curaverat Valerius, quid inſtantiâ ſua obtinuerat, quomodo efficaciter reſtiterat profanis novitatibus, niſi quod, ut Edictum illud ab Honorio prodiret adverſus hæreticos, poteſtate & diligentiâ ſuâ effecit: de quo & vehementer conqueritur Julianus verbis ab Auguſtino relatis lib. 1. cap. 10. operis aliàs imperfecti nunc perfecti ſtudio doctiſſimi Vignerii Oratorii D. Jeſu Preſbyteri: verba enim Auguſtini ſuperiùs deſcripta ita inſectatur, falſa veris miſcens, veraque etiam falſis retegens: *Laudat etiam*, inquit, *potentem hominem, quod noſtris petitionibus, qui nihil aliud quàm dari tanto negotio judices vociferabamur, ut ea quæ ſubreptionibus acta conſtabat, emendarentur potius, quàm punirentur examine, mole ſuæ dignitatis obſtiterit, nec diſceptationi tempus aut locum permiſerit impetrare. Quod utrum ille, ad quem ſcribitur, tam nequiter fecerit, quàm teſtatur ipſa laudatio, ipſe viderit.* Ex hoc loco lucis plurimùm accedit verbis Auguſtini ſuperiùs relatis in laudem Valerii. Quod enim actum ab iſto piiſſimo Comite laudavit ſanctus Doctor, cùm ait: *Profanis iſtis novitatibus... tu poteſtate curando & inſtando efficaciter re-*

ſtitiſti: hoc ipſum eſt de quo invidioſè queritur Julianus; quod *mole ſuæ dignitatis obſtiterit petitionibus ipſorum; qui nihil aliud, quàm dari tanto negotio judices vociferabantur, ut ea quæ ſubreptionibus acta conſtabat, emendarentur potiùs quàm punirentur examine:* non poſſunt intelligi hæc Juliani verba de poſteriori judicio, quo ſententiam Zoſimi corrigi poſtularent Pelagiani. Quâ enim impudentiâ ſubrepticiam clamaſſent illam ſententiam, cui adornandæ annus integer datus fuerat, & ab eo judice, qui per totum illud tempus faciliores illis aures præbuerat, de eorum innocentia tam amicas ad Africanos dederat literas, & tantùm eos non abſolverat. Quod igitur hoc loco Julianus ſcribit hoc ipſum eſt, quod Celeſtius poſt Innocentii PP. mortem & ante Zoſimi ſententiam poſcebat; cùm, ipſo teſte Zoſimo Papa in prima trium Epiſtolarum, *Romano ſe ingeſſit examini expetens ea, quæ de ſe Apoſtolicæ ſedi aliter quàm oportuit eſſent inculcata, purgari.* Huic examini locum tempuſque non eſſe permiſſum inſtantiâ Valerii Julianus ex laudatione Auguſtini aſſerit: *Nec diſceptationi tempus aut locum permiſerit:* quia videlicet Edictum Honorii emiſſum eſt ex Africanorum ſuggeſtione & diligentiâ Valerii, quo Celeſtius Pelagiuſque Urbi cedere, eorum aſſeclæ velut novi dogmatis aſſertores convicti damnatique ad judices pertrahi, exiliique inexorati, ut ait Auguſtus, deportatione puniri juſſi ſunt. Atque ita Imperatorium Edictum, quo Innocentii PP. Africanorumque judiciis ſua firmitas vindicabatur, prævenit ſententiam Zoſimi, quâ Celeſtio brevi indulgendum timebatur, cùm jam duabus Zoſimi literis penè abſolutus eſſet.

Epiſt. 3. Zoſimi, ad Afric. 1.

Hoc S. Auguſtinus non diffitetur, imò verò confitetur clariſſimè. Superioribus enim reſpondens Juliani verbis, quibus idem addiderat, ſatis ex laudibus Valerio datis oſtendi quid cuperet Auguſtinus, *ſcilicet ut contra rationem, contra fidem, contra omnem morum & dogmatum ſanctitatem, vi fera & cacâ impotentiâ dimicaretur:* ita ſatisfacit Juliano, ut non neget Valerium dignitate & autoritate uſum, obſtitiſſe, ne examini locus & diſceptationi tempus eſſet. Contra verò totum hoc ultrò concedit: nihil in eo peccatum ab Imperatore contra fidem, ſed potiùs pro fide & ex fide actum, & coercitionem juſtè ab eo impoſitam. Occurrenſque objectioni, quam ex Donatiſtarum exemplo vel ſumebat, vel ſumere poterat Julianus, quod videlicet non ita pridem ad publicam Collationem invitati & admiſſi cauſſæ ſuæ defendendæ locum tempúſque accepiſſent, diſcriminis rationem affert, quod aliter cum his, aliter cum illis actum ſit. Verba hæc ſunt Auguſtini meridiano ſole clariora: *Abſit,* inquit, *Chriſtianis poteſtatibus terrenæ Reipublicæ, ut de antiqua catholica fide dubitent, & ob hoc oppugnatoribus ejus locum & tempus examinis præbeant: ac non potiùs in ea certi atque fundati, talibus, quales vos eſtis, inimicis ejus diſciplinam coercitionis imponant. Quod enim propter Donatiſtas factum eſt, eorum violentiſſimæ turbæ fieri coegerunt, ignorantes quid ante ſit geſtum quod eis fuerat oſtendendum; quales vos turbas Dominus avertat ut habeatis: Deo tamen propitio non habetis.*

6. His, quæ modò diximus, lucis roboriſque non parùm accedit ex Zoſimi PP. Commonitorio Fauſtino aliiſque Legatis dato, cum ad Africanos ab eo miſſi ſunt. Quatuor conſtabat capitibus, quæ habentur in Epiſtola Africani Concilii ad Bonifacium PP. Primum, tertium & quartum ſunt de Epiſcoporum appellationibus cauſſiſque Romam pertrahendis, & de aliorum clericorum

cauſſis per finitimos Epiſcopos judicandis. Secundum vero caput Commonitorii erat hujuſmodi: NE AD COMITATUM EPISCOPI IMPORTUNE NAVIGENT. Quis hæc cùm ſuperiùs recenſitis componens, non ſtatim cogitet, non ita pridem navigaſſe ad Comitatum Epiſcopos Africanos aliquid ab Honorio impetraturos, quod Zoſimo diſplicuerit, eique *importunè* elicitum viſum fuerit. Quâ verò occaſione, niſi Pelagiani negotii, quod unicè Africanos ſuperiori anno occupatos tenuerat. Obſervandum porrò nihil ad iſtud Commonitorii caput eſſe ab Africanis reſponſum: quaſi legationem à ſe miſſam ad Comitatum ultro ſint confeſſi, nihilque ſuo juri hac in re detrahi permiſerint.

Ex his, quæ de Vindemiali Epiſcopo Ravennam ad Comitatum miſſo pro Conſtitutione obtinenda diximus, ſed & ex ſilentio ſcriptorum, evaneſcit eorum conjectura, qui Alipium ea occaſione legatum putarunt in Italiam ab Africanis: ſi qui tamen revera ſint, qui ita aliquando ſenſerint. Nam quod eam opinionem doctiſſimo Cardinali Baronio affingit Johannes Garnerius, profectò memoriæ lapſum paſſus eſt vir eruditus. Enimverò ne apicem quidem deprehendas in Annalibus, qui hujuſmodi ſuſpicionem ſuggerat, contra verò ad annum 418. num. XIX. diſertis verbis ſcribit: *Cùm Romæ à Zoſimo Papa & ſacro collegio Clericorum Pelagius atque Celeſtius damnati eſſent, ab eodemque Zoſimo ad univerſos Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopos de ipſorum condemnatione literæ conſcriptæ eſſent; mox eas conſecutum eſt Honorii Imperatoris Reſcriptum adverſus eoſdem hæreticos.* Non igitur exiſtimavit Cardinalis *Alipium*, hoc anno 418. quod ſcribit autor, *Eccleſiæ Africanæ legatione functum ad Imperatorem adverſus Zoſimi Conſilia Pelagianis artibus deluſi ab eoque obtinuiſſe decretum, quo Celeſtius, qui à ſede Apoſtolica ex parte abſolutus videbatur, Romæ prohiberetur conſiſtere.* En totius erroris origo. Confundit Garnerius annum 418. cum 419. Pontificatum Zoſimi cum Bonifacii Epiſcopatu, Concilium Africanum prioris illius anni cum altera Synodo poſterioris, Edictum Honorii anni 418. cum Epiſtola ejuſdem ad Aurelium ſequenti anno data, & quæ Baronius de obita Alipii legatione ad hoc Reſcriptum obtinendum dixit, tranſtulit ad legationem alteram. Ubi adhuc contra fidem Annalium peccatur, quod Baronius ab Africana Eccleſia legatum Alipium dicit, non à Synodo illa plenaria, quam poſt narratam Alipii legationem recenſet, ut ad eam non pertinentem. Non igitur ob hanc Garnerii rationem ſuſceptam ab Alipio Provinciam iſtam negamus; ſed quia & Vindemialem eâ functum procuratione probabile ad minus oſtendimus, & hoc de Alipio aſſeri, niſi divinando, nullatenus poteſt. XXIX. Commentitia Alipii hoc tẽpore legatio.

Ravennam igitur pervenit Vindemialis Epiſcopus, Romam Marcellinus Subdiaconus: hic literas, Geſta Synodica, ceteraſque inſtructiones tradidit Zoſimo; ille Imperatori Honorio, Valerióque Comiti ſcripta pariter Africanorum obtulit, ſuæque legationis expoſuit cauſſam. Cauſſa erat Eccleſiæ, cauſſa Apoſtolicæ ſedis, quæ Pelagianos Innocentii ore damnaverat, quam propterea defendendam autoritate ſua ſuſcepit Auguſtus, zelum ejus accendente Valerio, & *poteſtate curando & efficaciter inſtando*, ut teſtis eſt Auguſtinus: ita ut tandem de Conſtitutione proximè emittenda adverſus hæreticos certum vel ipſe ſtatim retulerit, vel miſerit ad Africanos reſponſum.

Epiſcopi Carthagine per Autumnum congregati plenariam indixerant Synodum poſt proximi anni Paſchalia habendam. Præviderant enim circa illud tempus reſponſa, tum ab Apoſtolica ſede, tum è Comitatu eſſe afferenda, & XXX. Quid actum Calendis Maii in Synodo ple-

naria Africæ, receptis tertiis Zoſimi literis.

tunc quidem maximè deliberandum fore de modo tenendo ad extirpandam hæreſim Pelagianam. Revera reſponſum Zoſimi ſcribentis XII. Calendas Aprilis, venit III. Calendas Maii Carthaginem, ubi jam Patres ad Synodum convenerant: cùm Calendis ipſis Maiis lecti ſubſcriptique Canones jam anteà Synodum inchoatam innuant.

Perlectis Zoſimi literis non magnam ex iis ſpem pro fidei cauſſa conceperunt Africani. Totæ quippe ferè erant in commendanda & inculcanda Apoſtolicæ ſedis autoritate, indicabantque ejus judicium, qualecunque tandem eſſet futurum, ſine ullius contradictione recipiendum eſſe. Tum de credulitate nimia accuſationem frigidè repellit: & tantum abeſt ut de ingenti illa inſtructionum Geſtorumque receptione cum nonnulla gaudii ſignificatione ſcriberet, è contra cum tædio perlectum ab eo Epiſtolæ volumen teſtantur Reſcripti ipſius verba. Demum etſi omnia in eodem ſtatu remanſiſſe ſcribat, nullam tamen de damnando intra breve tempus Celeſtio ſpem injicit, ſed potiùs in longum adhuc protrahendam cauſſam eſſe ſatis clarè indicat, dum adhuc diuturnam tractationem magnamque deliberationem neceſſariam dicit. Quare Africani intempeſtivam hanc cunctationem tergiverſationi ſimillimam ægrè ferentes, utpote fidei pacique Eccleſiæ pernoxiam, ſecurique facti de Imperatoris animo, qui reſcita indictæ Synodi die, emittendam à ſe eodem tempore Conſtitutionem ſpoponderat, Canones illos novem jam in ſuperiori Synodo conditos, in plenaria quam tunc habebant, de novo ſtatuerunt, publicarunt, ac omnium ſubſcriptione roboratos pro perenni ſanctione ac immobili fidei de Gratia Chriſti regula habendos definierunt; non omittentes, ut par eſt credere, idem quod in priori Concilio conſtituere: *In Pelagium ſcilicet atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam.* Hæc ita geſta eſſe non ægrè ſibi perſuadebit, qui revocaverit ſibi in memoriam, quæ de Vindemiali Epiſcopo miſſo ad Comitatum diximus, de Epiſtola Valerii Comitis non ad Auguſtinum ſolum tunc temporis allata, de Conſtitutione Imperatoris pridie Calendas Maii & Africanorum decretis ipſo Calendarum die publicatis ac ſubſcriptis, denique de Valerii Comitis ſtudio ardentiori, quo Pelagianorum *providus ſaluti, infeſtus errori*, non *mole ſuæ dignitatis*, ut invidiosè Julianus oggerit, ſed *poteſtate curando & efficaciter inſtando profanis iſtis novitatibus reſtiterat.*

De hac Synodo plenaria intelligendus Auguſtinus Ep. 47. ad Valentinum: *Quod poſteriori*, inquit, *Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus.* Breviter inquit, ſive quia paucis verbis res decreta eſt, ſive quia, cum omnia in ſuperiori eſſent diſpoſita & conſtituta, non tamen publicata, ut, quod ſedis Apoſtolicæ reverentiæ dabatur, priùs cum Zoſimo communicarentur, & deferrentur ad Honorium, opus tantum fuit ea relegi, confirmari ac ſubſcribi, quæ *contra ipſum errorem* conſtituta fuerant. De eadem Synodo intelligendum unum Africanorum Conciliorum, quæ, teſte Proſpero cap. 10. contra Collatorem, *conſtituerunt utrumque Dei donum eſſe & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus &c.* Hoc ipſum eſt *Concilium plenarium habitum Carthagini contra Pelagium & Celeſtium Honorio Auguſto* XII. *Conſule Calendis Maii*, quod legitur in Codicis Romani à nobis nunc publicati exemplaribus MSS. Thuaneo & Oxonienſi, nec non in aliis Codicibus à Binio

& ceteris Conciliorum Editoribus recenſitis : quod ibidem habitum dicitur ab Aurelio Carthaginenſi, Donatiano Telepteni & aliis ducentis & tribus Epiſcopis ex omnibus Africæ Provinciis in unum convenientibus. De eodem etiam Photius Cod. LII. ubi & corrupta nomina & ducenti quatuor & viginti numerantur Epiſcopi præter Aurelium & Donatianum. Denique & idem annotatum habemus apud Proſperum Chronographum, qui ſub Conſulatu Honorii XII. a. 418. poſt priorem Synodum anni 417. recenſitam, quæ probata à Zoſimo dicitur, addit poſt alia : *Carthaginis Concilium contra Pelagianos.* Niſi tamen hæc ſit marginalis annotatio : quippe quæ in ſola editione MS. Auguſtani ope procurata habeatur ; ut eſt in Biblioth. PP. edit. Colonienſis ann. 1618. Ex quibus intelligitur quàm perperàm hactenus confuderint omnes ſcriptores prius Concilium cum poſteriori, Autumnale cum Verno, Africanum cum plenario, illud Epiſcoporum 214. cum iſto 205. Antiſtitum.

De numero Canonum hujus Synodi controverſiæ occaſio naſcitur ex varietate Codicum. Alii enim octo tantummodò numerant, ut vulgati plerique, alii novem. Tertius enim inſertus legitur de medio beatitudinis loco infantibus ſine baptiſmo decedentibus attributo à Pelagianis, qui ex Canonum Carthaginenſium numero eliminandus putatur ab omnibus Conciliorum Editoribus. Talis eſt porrò Canon iſte controverſus. XXXI. De numero Canonum Africanorum de Gratia Chriſti.

Item placuit, ut ſi quis dicit ideò dixiſſe Dominum : In domo Patris mei manſiones multæ ſunt : *ut intelligatur, quia in regno cælorum erit aliquis medius, aut ullus alicubi locus, ubi beatè vivant parvuli, qui ſine Baptiſmo ex hac vita migrarunt, ſine quo in regnum cælorum, quod eſt vita æterna, intrare non poſſunt ; anathema ſit. Nam cùm Dominus dicat :* Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum : *Quis Catholicus dubitet, participem fore diaboli eum, qui cohæres non meruerit eſſe Chriſti? Qui enim dextrâ caret, ſiniſtram proculdubio incurret.*

Hujus canonis antiquitatem, autoritatemque vindicat Photii Codex LIII. qui Concilium *illud* Carthaginenſe evolvens ac relegens, hæc habet : *Damnat*, inquit, *hæc Synodus eos, qui aſſerunt Adamum mortalem eſſe conditum, non autem prævaricationis cauſsâ morte multatum. Similiter & eos, qui recens natos infantes baptiſmo minimè indigere dicerent, quod illos peccato originis ex Adamo non putarent obnoxios.* En duo primi Canones. Tertium porro ita continuò ſubjungit : *Eos quoque, qui affirmarent medio quodam loco paradiſum inter & inferos non Baptizatos infantes beate vivere : ſex item alia his affinia capita, quæ à Pelagianiſtis & Celeſtianis traduntur, anathemate Patres jugulant.* Nono ſæculo floruit Photius : quem ſibi de optimæ notæ antiquitatiſque codicibus providiſſe, nemo dubitabit, qui viri noverit doctrinam & in colligendis libris induſtriam.

2 Pervetuſtum codicem laudant Conciliorum editores, in quo Canonem illum legerunt, & exinde curarunt excudi alio charactere diſtinctum.

3. Neceſſitas erat hujuſmodi ſanciendi Canonis eo tempore, quo celebratum eſt Autumnale Concilium Africanum. Recenter enim detecta erat ab Auguſtino fallacia confeſſionis Pelagianæ in Concilio Palæſtino emiſſæ, circa originale peccatum, ſtatumque parvulorum ſine peccato decedentium. Damnaverat quippe Pelagius hanc propoſitionem : *Quod infantes etiamſi non baptizentur, habent vitam æternam ;* quæ objecta illi fuerat ; & contrariam fuerat Neceſſitas condendi Canonis in Africana Synodo.

amplexus. *Ac per hoc*, inquit S. Auguſtinus de pecc. Origin. cap. 20. *quamvis æternam mortem parvulorum ſine baptiſmi ſacramento ex hac vita migrantium aperte noluerit confiteri ; tamen de illo ſolicitudinem noſtram quaſi certa ratiocinatio ſolabatur. Dicebamus enim : ſi perpetua vita, ſicut confiteri videtur, niſi eorum, qui baptizati ſunt, non poteſt eſſe ; profectò eos, qui non baptizati moriuntur, mors perpetua conſequetur.* Cap. 21. *Sed poſteà non defuerunt fratres, qui nos admonerent, hoc ideò dicere Pelagium potuiſſe, quia de iſta quæſtione ita perhibetur ſolitus reſpondere quærentibus, ut diceret* : ſine Baptiſmo parvuli morientes, quo non eant ſcio; quo eant neſcio : *id eſt non ire in regnum cælorum ſcio ; quò verò eant ſe neſcire dicebat : quia dicere non audebat in mortem illos ire perpetuam, quos & hic nihil mali commiſiſſe ſentiebat, & originale trax iſſe peccatum non conſentiebat.* Cùm porrò iſtam fraudem non detexiſſent Africani, niſi poſt Innocentii reſcripta, poſtque ſcriptum ab Auguſtino de Geſtis Pelagii libellum, nondum Synodus occurrerat, in qua aliquid contra medium illum parvulorum ſine Baptiſmo decedentium locum definiri potuiſſet. Nec par eſt credere Autumnalem ea quæſtione intacta ſolutam eſſe : in qua videlicet una exactiſſimè diſcuſſa, ac diligentiſſimè ventilata ſunt omnia ad iſtam hæreſim pertinentia. Neceſſitatem definiendi augebat, quod cum ſcripſiſſet Pelagius ad Innocentium Epiſtolam ſui Apologeticam, plurima retulit ex recentiori quodam opere ſuo, quibus purgandum ſe pleniſſimè exiſtimabat, & quibus revera impoſuit Zoſimo, qui ſcripta illa non ſine laudis encomio tranſmiſit ad Africanos : *Poſt interpoſitum*, inquit S. Auguſtinus de pecc. Orig. cap. 19. *ex Evangelio teſtimonium, quod niſi renatus ex aqua & Spiritu ſancto regnum cælorum nullus poſſit intrare, adjunxit dicens* : „ Quis ille tam impius eſt, qui cujuslibet „ ætatis parvulo interdicat communem humani generis redemtionem ; & in „ perpetuam certamque vitam renaſci vetet eum, qui natus ſit ad incertam. Ita Pelagius. Quæ verba pene impoſuerunt Auguſtino, qui monitus à fratribus quibuſdam referentibus Pelagium dicere ſolitum de hujuſmodi parvulis : *Quo non eant ſcio ; quo eant, neſcio* : intellexit *per incertam illam vitam*, quam parvulis tribuebat, mediam quamdam felicitatem mediumque locum ab hæretico intelligi, qui hujuſmodi parvulos inter regnantes in cælo & damnatos in inferno conſtitueret. Quàm eſſet neceſſarium, ut fraus iſta retegeretur, atque in Synodo proximâ decerneretur à Patribus contraria doctrina, hæc Auguſtini verba poſtmodum ſcripta ſignificant : *Itaque*, inquit, *& iſta ejus verba Romam pro magna ejus purgatione tranſmiſſa, tam ſunt ambigua, ut poſſint eorum dogmati præbere latibula, unde ad inſidiandum proſiliat hæreticus ſenſus, quando nullo exiſtente, qui valeat reſpondere, tanquam in ſolitudine aliquis invenitur infirmus.* Et revera de hoc fuiſſe reſcriptum Romam ab Africanis in conſequentibus teſtatur Auguſtinus verbis à nobis ſæpiùs deſcriptis.

De ſancito Canone teſtimonia S. Auguſtini.

4. Sanctus igitur Auguſtinus loco citato, ſed præſertim aliis locis jamjam referendis iſtud definitum fuiſſe clariſſimis verbis ſignificat. Lib. 2. de Anima & ejus Origine cap. 9. ſcribit ſanctus Doctor : *Non baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem regnumque cælorum quietis vel felicitatis* cujuslibet *atque* ubilibet *quaſi* medium locum. *Hoc enim eis etiam hæreſis Pelagiana promiſit.* Clarius adhuc cap. 12. ejuſdem libri : *Novellos*, inquit, *hæreticos Pelagianos juſtiſſimè Conciliorum Catholicorum & ſedis Apoſtolicæ damnavit autoritas, eò quòd auſi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & ſalutis*

locum etiam præter regnum cælorum. En manifeſtiſſimè deſignata duo Africana Concilia, in quibus conditos publicatoſque canones contendimus. En Zoſimi Epiſtolam indicatam, quæ ſi extaret, abſtruſa proculdubio plurima pateſaceret myſteria. En materiam Canonis, de quo quæſtio eſt, diſertis verbis explicatam: nullo enim canone alio medius ille quietis & beatitudinis parvulorum locus proſcriptus legitur: ita ut vel hoc uno Auguſtini teſtimonio certum ſit & invictè probatum pro genuino canone habendum eſſe eum, quem ut adjectitium ablegant plerique. Duo inſuper ex eodem hoc ſancti Doctoris loco habere mihi videor ſuperiùs jam expoſita: primum canones illos in gemino Concilio Carthaginenſi eſſe conditos, in Autumnali ſcilicet anni 417. & Verno anni 418. ante Tractoriam Zoſimi: alterum, eoſdem canones eſſe Tractoriæ illi Zoſimi Epiſtolæ adnexos, & ut Proſper Chronographus indicat, probatos: ac proinde jam ex autumnali Synodo per Marcellinum Subdiaconum Carthaginenſem delatos, receptoſque à Zoſimo menſe Martio ſequentis anni. Eundem tertium ſeu medium locum tanquam à Pelagianis inventum ſuggillat ſanctus Auguſtinus lib. 1. operis (olim) imperfecti cap. 50. *Lege nobis*, inquit, *ubi præter regnum bonis & ſupplicium malis, tertium quoque locum præparaverit & promiſerit non regeneratis innocentibus tuis.* Et cap. 130. hunc eumdem *ſecundæ felitatis locum, quem talibus ædificavit hæreſis veſtra*, inquit alloquens Julianum, reprobat. Et lib. de prædeſtin. Sanct. cap. 13. *Hoc ſi audirent Pelagiani, non jam laborarent negando peccatum Originale, quærere parvulis extra regnum Dei neſcio cujus ſuæ felicitatis locum, &c.* Hanc *neſcio quam medietatem cùm* acerbiùs inſectetur ſanctus Doctor in libris poſt Carthaginenſes conditos canones editis, argumentum eſt, inter hæretica dogmata verè fuiſſe proſcriptam, quod probari tamen, niſi ex conſequenti, nullomodo poterit, ſi canon iſte ut intruſus reprobetur.

5. Codicis Romani ex utroque noſtro exemplari editi autoritas immenſum pondus ſententiæ noſtræ adjicit. Illius enim antiquitatem nemo revocabit in dubium, nec ex Eccleſia Romana profectum vel ab ea etiam uſurpatum negabit, ſi modò probationes noſtras oculis perluſtraverit. Quod contrà poſſet objici ex vulgatis Conciliorum editionibus, non eſt magni momenti: cum enim illarum procuratores ipſi teſtentur ſe Canonem illum in antiquis codicibus MSS. inveniſſe; non eſt ratio cur his minor fides habeatur, quàm aliis, qui Canone illo ſunt minuti. Major difficultas ex Codice Africano Dionyſianæ Collectioni inſerto: in eo enim Canon iſte controverſus non apparet. Reſponderi poteſt Dionyſium incidiſſe in mendoſos truncatoſque codices: nec Africanam collectionem habuiſſe ex Romano codice, in quem Africanorum Epiſtola ad Bonifacium PP. nunquam relata eſſet.

Sed melius, meo quidem judicio, reſpondebimus, ſi dixerimus, hunc canonem, de quo controvertimus, olim locum habuiſſe in Africano codice etiam apud Dionyſium, indeque ſubtractum eſſe jam ab antiquo; nec temerariam eſſe ſuſpicionem, ita comprobo. Codex Africanus Canones continet centum triginta & octo, numeris diſtinctos; neque plures vel pauciores habent Dionyſius in ſuo codice, cui Africanum inſeruit, vel aliud hujus exemplar quod edidit vir doctiſſimus Chriſtophorus Juſtellus, vel Græca verſio ejuſdem curâ & ſtudio publicata poſt anni 1540. Editionem à Johanne Tilio procuratam, vel codex non multùm Dionyſiano abſimilis à Johanne Vuendelſtino Mo-

guntiæ editus A. D. 1525. recuſuſque Pariſiis 1609. Hoc porrò obſervandum eſt, numerum non apponi niſi ad ipſos Canones ſeu decreta Conciliorum; ſive integri Canones illi repræſententur, ſive abbreviati; eò verò loci ubi ſolùm Concili titulus, nota conſularis, locus Synodi & alia hujuſmodi, quæ Canonibus præire conſueverunt, habentur, nulla numeri diſtinctio appingi ſolet: quod omnium Conciliorum, quæ codex continet, recenſione facile eſt probatum facere. Sed obſervatione imprimis dignum, quod poſt triginta tres Canones Concilii Africani anno 419. ubi relecti antiquiores continuò deſcribuntur, tria Concilia recenſentur unâ ſerie: quia priorum duorum ann. 393. & 394. nulla decreta referuntur, nullus eis numerus affixus eſt: tertium, quod eſt anni 397. numero pariter nullo diſtinguitur, niſi poſt notam Conſularem, poſtque præfationem, quæ integram implet paginam; poſt hæc enim primus hujus Synodi Canon numero xxxiv. adnotatus habetur. Simile habes exemplum poſt Canonem 56. ubi tres ſimiliter Synodi nullo numero inſignitæ habentur, niſi poſt longam tertiæ præfationem.

Sed propiùs attingamus Concilium, de quo agimus: poſt ultimum Canonem Concilii Carthaginenſis anni 407. qui numero cvi. notatur, ſequuntur duorum Conciliorum tituli ſeu Notitia, nullis numeris appoſitis, quia nullum Canonem habent; tum Concilium *de cognitione Epiſcopi* inſcriptum, cujus quia Canon unus refertur, ideò numerum cvii. habet adſcriptum. Huic ſuccedit Concilium contra Donatiſtas anni 410. nullo Canone, ac nullo proptereà numero inſignitum. Denique noſtrum hoc Concilium contra hæreſim Pelagii & Celeſtii, cujus octo Canones ſuis quique numeris indicantur. Sed & ipſe Concilii titulus, qui nihil præter Conſularem notam, locum Synodi, & Aurelii Primatis præſidiſque nomen continet, numero ſuo, ſcilicet cviii. connotatus habetur: quod unico huic titulo inter omnes eos, qui Canonem non continent, contigiſſe animadvertimus. In codice quidem Moguntino Vuendelſtini, paulo aliter ordinantur numeri Canonum, licet Canones ipſi eumdem ſervent ordinem: & in eo Concilium contra Donatiſtas, quod noſtrum hoc contra Pelagium antecedit, nulloque numero notatur in aliis codicibus, quia nullos habet Canones, in iſto numerum habet lxxv. primuſque Canon ſequentis Concilii cum titulo ipſius conjunctus numerum habet lxxvi. Sed mendoſam eſſe hanc numerorum ordinationem, ex Indice Collectionis ejuſdem intelligitur: ille enim omnimodè concinit codicibus aliis eorumque indicibus: ubi ſolus titulus hujus Concilii contra Pelagii hæreſim à primo ſuo Canone ſejunctus & in indice exprimitur & in corpore Canonum, non ſecùs atque in indicibus, numero ſuo deſignatus habetur.

Porrò præmiſsâ iſtâ obſervatione, quam mihi vir doctiſſimus ſuggeſſit, hujus diſcriminis ratio alia non videtur meo judicio poſſe afferri, quàm reciſio decreti unius, ejus videlicet quod ex noſtris codicibus MSS. repræſentamus; cujus vacuus numerus ut impleretur, affixus eſt titulo ipſius Concilii, idemque titulus in indicem relatus, quod ſine alio exemplo eſt tam in codice quàm in indice. Igitur non modò non nocet objectio ex codice petita adversùs noſtram de Canonis illius ſinceritate & αὐθεντίᾳ opinionem; ſed potiùs ei ſuffragatur.

Quandonam autem reciſio illa facta fuerit, & quâ occaſione, non eſt manifeſtum. Probabile admodùm eſt ac penè certum jam illo Canone minutum

fuiſſe codicem Dionyſianum, cùm allatus eſt in Gallias traditusque Carolo magno nomine Adriani PP. quotquot enim à me viſa ſunt MSS. hujus codicis exemplaria, eaque, ut ſuperiùs indicavi, vetuſtiſſima, iſthæc Canones octo tantummodo repræſentant. At in Notis ad Epiſtolam 1. ſancti Leonis probavimus interpolatam additamentis quibuſdam fuiſſe Dionyſianam hanc collectionem jam ante quàm in Gallias mitteretur ab Adriano: quam ob rem difficile non eſt creditu eamdem & aliquibus partibus eſſe diminutam. Quo autore, quo conſilio, quo colore id tentatum ſit, divinandum aliis relinquo.

Intruſum nihilominus Canonem, de quo agimus, exiſtimat Henricus Noriſius, probatque ex appendice ad literas Celeſtini Papæ ad Galliarum Epiſcopos, ſeu potius ex ſancti Leonis collectione autoritatum ſedis Apoſtolicæ de Gratia & libero voluntatis arbitrio. Porro Capit. 10. (nobis 7.) hæc recitantur: *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt.* Et poſteà: *Et iterùm quarto Capitulo.* Et: *Item quinto Capitulo.* Sub iiſdem certè numeris jacent hæc tria capitula in vulgatis codicibus: ex quo manifeſtum totidem, non plures Canones Leonis tempore numeratos inter Carthaginenſes: quibus ſi tertio loco inſerueris controverſum de beatitudine parvulorum Canonem, jam Canones à Leone deſcripti non 3. 4. & 5. erunt, ſed 4. 5. 6. Hæc autem objectio non ſolum hunc Canonem petit, ſed & integrum codicem noſtrum: ſi enim is in Eccleſia Romana fuiſſet in uſu ex eo fonte hauſti eſſent Canones à Leone deſcripti, eoſque ſub ea numerorum diſtinctione citaſſet quam codex exhibet. XXXII. Quid ex Appendice Epiſtolæ Celeſtini de Gratia contra codicem & Canonem afferatur.

Fateor nodum difficilè ſolvi poſſe, nec aliud occurrere modò quod reſpondeam, niſi hæc; ſcilicet diverſa tum exemplaria Concilii iſtius Carthaginenſis fuiſſe; his vero uſum eſſe Leonem, quæ Canone illo minuta eſſent. Vel certè non diſtinctum fuiſſe ſecundum à tertio, ita ut pro uno numerarentur propter materiæ neceſſitudinem: eſt enim hic illius velut appendix. Vel denique nullis omnino numeris Canones eſſe ab invicem diſcretos, ac pro libito fuiſſe numeratos à quocunque uſurparentur. Ita certè jacent in codice Thuaneo, in quo non ſolùm non numeris, ſed nec lineis diſtinguuntur: una enim nec interrupta linearum ſerie deſcripti in eo habentur. In Oxonienſi verò nulli pariter numeri; etſi ſinguli Canones à linea, ut aiunt, inchoentur. Quod autem diximus diverſa fuiſſe Concilii exemplaria, hoc extra controverſiam eſſe videtur; ut planum erit cuique conferenti Epigraphen ſeu inſcriptionem, quæ eſt in codice noſtro, & refertur etiam in pleriſque editionibus, cum vulgata inſcriptione: quæ eſt ejuſmodi.

Glorioſiſſimis Impp. Honorio XII. & Theodoſio VIII. Conſulibus, Calendis Maiis, Carthagine in ſecretario Baſilicæ Fauſti, cùm Aurelius Epiſcopus in univerſali Concilio conſediſſet, adſtantibus Diaconis, placuit omnibus Epiſcopis, quorum nomina & ſubſcriptiones inditæ ſunt in ſancta Synodo Carthaginenſis Eccleſiæ conſtitutis: ut, &c.

Confer, inquam, cum alia Epigraphe, quæ ſuprà habetur capitulo 13. codicis pagina 75. & diſcrimen non modicum inter utramque invenies, quod exemplarium diverſitatem arguit; ſed ita ut primas codex noſter antiquitate ſua mereatur, ac majorem proinde fidem.

Jam ut breviter reſumam Conciliorum Africanorum enumerationem ſu- XXXIII. Conciliorum

Africanorum ſub Zoſimo ſynopſis.

ſiùs ſuprà perfectam : miſsâ illa Synodo, quam conjecimus habitam poſt recepta Innocentii Papæ Reſcripta , quatuor ſub Zoſimo habemus, de quibus dubitari non poſſit.

Prima eſt Autumnalis menſe Octobris vel Novembris anni 417. ut diximus , celebrata : ex qua nondum ita numeroſâ primò reſcriptum eſt ad Zoſimum , & poſteà cum ad numerum 214. Epiſcoporum crevîſſet , miſſus eſt Marcellinus Subdiaconus cum inſtrumentis Geſtiſque Synodalibus ; & miſſus item, ut non ſine ratione ſuſpicati ſumus , legatus Vindemialis Epiſcopus ad Imperatorem. In eodem forſan Concilio erant Alypius & Auguſtinus cum ad Paulinum Nolæ Epiſcopum Epiſtolam 106. ſcripſerunt per id temporis : cui Epiſtolæ inſerta capitula à Pelagio partim damnata , partim recepta , quæ & inſerta pariter diximus inſtrumentis ad Zoſimum miſſis.

Alteram habemus Calendis ipſis Maiis ſequentis anni 418. in qua canones denuo ſanciti , probati , ac promulgati.

Tertiam ſub Zoſimo numerare cogit nos Proſper cap. 10. contra Collatorem, ubi, poſt commemoratam Zoſimi Tractoriam ad Africanos , hæc ſubdit : *Erraverunt Africani Epiſcopi ad eumdem Papam Zoſimum reſcribentes , eumque in ſententiæ hujus ſalubritate laudantes , cùm aiunt : Illud verò , quod in literis tuis , quas ad univerſos curaſti eſſe mittendas , poſuiſti , dicens : Nos tamen inſtinctu Dei (omnia enim bona ad autorem ſuum referenda ſunt)* &c. Meminit ejuſdem Synodi ſanctus Leo in capitulis ſeu autoritatibus Epiſcoporum Apoſtolicæ ſedis de Gratia capit. 8. (nobis 5.) *Hunc autem* , inquit , *ſermonem ſinceriſſimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Epiſcopi honore venerati ſunt , ut ita ad eundem virum ſcriberent* , &c. vix potuit ante Autumnum anni 418. celebrari , & ut videtur poſt reditum S. Auguſtini ex Mauritania Cæſarienſi.

Quarta denique in cauſſa Apiarii ; ex qua datæ ad Zoſimum literæ : quam & alia conſecuta eſt anno ſequenti ſub Bonifacio PP. 25. Maii.

Ex dictis facilè quiſque intelliget in quo Pelagianæ hiſtoriæ ſcriptores ſcopum veritatis attigerint , in quo aberraverint. Jacobus Uſſerius propiùs vero acceſſiſſe mihi videtur , quàm ceteri. Duas enim nobiſcum admittit Africanorum Epiſcoporum Synodos , unam in autumno anni 417. alteram ad Calendas Maias anni 418. Primam provincialem fuiſſe ſubindicat , ſecundam plenariam : in qua ſententia ferè ſecutus eſt Voſſium. Plenariam fuiſſe poſteriorem iſtam , extra dubium eſt : eam enim iſta appellatione donat Auguſtinus Epiſt. 47. quem locum malè interpretatur Uſſerius pag. 293. de Concilio plenario anni 419. ſub Bonifacio : in quem errorem lapſus etiam videtur Rigberius Franco-Germanus in eruditis ad Marium Mercatorem Notis pag. 153. ubi literas ad Bonifacium PP ex alia plenaria Synodo A. 419. datas adſcribit plenariæ Synodo ab Auguſtino Epiſt. 47. laudatæ , ſeu ut explicat deinceps , Synodo Calendarum Maii anni 418. Deceptus eſt uterque autor verbis ſancti Auguſtini malè intellectis : *Quod Papæ Zoſimo* , inquit Auguſtinus , *de Africano Concilio ſcriptum eſt , ejuſque Reſcriptum ad univerſos totius Orbis Epiſcopos , & quod poſteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus.* Duplex enim , opinor , argumentum inde ſumſit : tum quod Reſcriptum Zoſimi priùs numeretur , quàm plenarium iſtud Concilium ; quod proinde de plenario illo Concilio Calendarum Maiarum intelligi non poſſit : tum quod vocetur poſterius plenarium ,

adeoque

adeoque ſupponat plenarium prius. Verùm non ob eam cauſſam Reſcriptum antepoſuit Concilio; ſed ne Reſcriptum à ſcripto disjungeret, & quia idem Reſcriptum, non ad literas Concilii plenarii Calendarum Maii, ſed ad literas Autumnalis illius ab eo priùs commemorati datum fuerat. Plenarium verò *poſterius* dixit, ut ordinem temporum notaret, & poſteriùs priori ſubjungeret, non ut plenarium plenario ſucceſſiſſe ſignificaret eodem hoc anno. Eadem plenaria Synodus item vocatur in utroque codice Oxonienſi & Thuaneo, & in utroque inſuper omnes Africæ provinciæ nominantur ex quibus affuerunt Epiſcopi.

XXXV. Autumnale Concilium nec provinciale, nec plenarium.

Quod verò prius illud Autumnaleque Concilium *provinciale* fuiſſe ſubindicant ſcriptores laudati, probare non poſſum. Sed nec tamen probo *plenarium* dici à viro erudito Henrico de Noris Hiſtor. Pelag. lib. 1. c. 14. Quo igitur nomine appellandum? *Africanum* voco, ut quater ab Auguſtino appellatum eſt, non ſine ratione. Non enim *provinciale* fuit: quia non ex una provincia Epiſcopi CCXIV. convenerunt: quæ ratio fuit cur Carthaginenſe non dixerit Auguſtinus, etſi Carthagine habitum: quo nomine priora duo Carthaginenſia appellavit pluribus locis. Non item *plenarium*, quia non ex omnibus Africæ provinciis collectum eſt. Cur ita? conjectationem noſtram accipe. Venerunt literæ Zoſimi priores in Africam, nuntiantes Celeſtium ad Apoſtolicam ſedem accurriſſe proſecuturum appellationem priſtinam, qua provocaverat à Cartaginenſis Concilii anni 412. ſententia. Res urgebat: jam enim examen habitum eſſe ſcribebat Zoſimus, Celeſtium per omnia Catholicum eſſe probatum, temerè ac præcipitanter judicatum eſſe ab Africanis, denique hominem illum quàm primùm communioni Eccleſiaſticæ eſſe reſtituendum, niſi intra ſecundum menſem præſentes ſe Romæ ſiſterent, qui non ſanè eum ſentire comprobarent. Plenariam ex omnibus provinciis Synodum convocari anguſtiæ temporis non ſinebant. Duas præſertim provincias ſpectabat negotium iſtud, Proconſularem & Numidicam, quarum geminum Concilium Carthaginenſe & Milevitanum ſententiam in Celeſtium pronuntiaverat: quæ ſententia etſi Innocentii autoritate roborata, & literis Zoſimi malè habebatur, & brevi mittenda erat in irritum, ni citiùs occurreretur. Probabile eſt igitur utramque illam Synodum in unam coaluiſſe apud Carthaginem, Epiſcopis etiam aliis propinquiorum provinciarum advocatis: qui omnes facilè numerum CCXIV. compleverunt: cùm ex una Numidiæ provincia centum & viginti tres Epiſcopi numerentur in Notitia provinciarum Africanarum à Sirmondo edita. Non igitur ſine conſilio utriuſque Synodi diſcrimen in ipſa appellatione notari voluit Auguſtinus: & cùm non fuiſſet iſta generalis Synodus, ea cauſſa fuit (præter alias quas diximus) cur plenaria fuerit indicta jam ab eo tempore, Calendis Maiis celebranda.

Alia Uſſerii errata circa eaſdem Synodos.

Peccat adhuc in pluribus idem Uſſerius Synodorum iſtarum hiſtoriam ediſſerens: ut eſt illud, quod pag. 275. plenario Concilio Calendarum Maii adſcribit ea, quæ de CCXIV. Epiſcopis narrantur à Proſpero cap. 10. contra Collatorem & in Reſp. ad object. 8. Gallorum: probavimus enim hæc ad priorem ſeu Africanam autumnalem Synodum pertinere; quod item pag 270. ex ea plenaria Synodo dicit ſcriptam eſſe ad Zoſimum Synodicam eo loco commemoratam; quod pag. 260. ad idem Concilium refert Proſperi Chronographi locum de Synodo apud Carthaginem habito, cujus decreta miſſa ad Zoſimum

ab eoque probata ſunt; quod denique pag. 271. Conſtitutionem, quam ab Honorio editam habemus adversùs Pelagianos, ſancitam putat acceptis hujus plenarii Concilii Geſtis, quæ uno die Conſtitutione poſteriora ſunt.

Baronii error notatus.

Aberravit etiam Eminentiſſimus Baronius ad annum 418. num. 1. qui unicum Concilium Africanum conſtituit, quod *ipſo primo veris initio collectum, propagatum ſit uſque ad menſem Maii*: quod ſatis refutatum remanet ex ſuprà dictis: ſicut & quod ſignificat ante Calendas Maias damnatos eſſe à Zoſimo Pelagianos in Romano judicio.

XXXVI. Janſenii Iprẽſis & H. de Noris aſſertiones aliquot improbantur.

Conſequens eſt ut etiam erraverit Cornelius Janſenius Iprenſis Epiſcopus, dum pluribus Synodis, uni ſcilicet Autumnali anni 417. & alteri, quæ initio ſequentis anni habita ſit, tribuit literas & inſtructiones, quas ex Paulini libello aliiſque rationibus docuimus ad unam autumnalem illam pertinere: cum item varios poſterioris Concilii conſeſſus ſupponit, quorum ultimum Calendis Maiis celebratum præceſſerit Zoſimi damnatio Pelagianorum ſub finem menſis Martii vel initio Aprilis Romæ promulgata.

Optimè ante Synodum Calendarum Maii, aliam præceſſiſſe aſſerit Rigberius: malè & illam cum Synodo 217. Epiſcoporum, cujus literæ ad Bonifacium datæ ſunt a. 419. confundit, & hanc anni 418. initio adſcribit.

Multa ſunt etiam apud Noriſium quæ improbare cogimur, præter ea quæ jam notavimus. Primùm enim exiſtimat nullam Synodum collectam eſſe in Africa anno 417. poſt receptas Zoſimi literas, ſed indictam fuiſſe primam, quam ipſe plenariam putat, prope Calendas Februarii anni ſequentis. Sed profectò non ita credimus indormiiſſe Africanos rebus Eccleſiæ & cauſſæ fidei, imò propriæ, ut tamdiu diſtulerint congreſſum Epiſcoporum, qui quotannis haberi ſolebat à Primatibus in ſua quibuſque provincia [a], & quidem eo tempore, quo primæ literæ Zoſimi illuc pervenerunt. Deinde nefas eſt credere Aurelium unum inconſultis Coepiſcopis ſuis obteſtationem illam miſiſſe ad Zoſimum, quâ ne quid innovaretur in cauſſa Celeſtii ante Reſcripta Synodi poſtulabat. Demùm hanc ipſam è Synodo eſſe miſſam teſtatur Epiſtola tertia ſcripta à Zoſimo ad Synodum Carthaginenſem XII. Calendas Aprilis, ut fuſiùs ſuprà.

a Ex Garnerio infrà, pag. 708.

Quid quod poſt inchoatum menſem Januarium Synodum primam coactam ſcribit, indeque Marcellinum miſſum eſſe; cum idem Marcellinus jam à die 8. Novembris in procinctu eſſet ut Romam proficiſceretur, jamque libellum accepiſſet à Paulino ad Zoſimum Papam perferendum.

Ad hæc lapſus eſt memoriâ vir doctiſſimus cum pag. 82. ſcribit literas Apoſtolicas de damnatis à Zoſimo Romæ Pelagianis acceptas eſſe ab Africanis *Tertio Calendas Maias*. Quæ enim literæ acceptæ hac die dicuntur, ſunt tertiæ datæ XII. Calend. Aprilis à Zoſimo, quibus indicat ſe prolixiora Reſcripta Africanorum accepiſſe per Marcellinum, & quibus tantùm abeſt ut nuntiaret damnatum Celeſtium, quin potiùs monebat omnia in eodem manſiſſe ſtatu, qui erat quando obteſtatio Africanorum venit in Urbem.

XXXVII. Johannis Garnerii ſententia de Conciliis Africanis diſcutitur.

Ad poſtremum rerum Pelagianarum ſcriptorem Johannem Garnerium venimus, quem in multis à nobis diſſentientem habemus. Hæc etſi ſatis ex dictis pateant, paucis tamen juvat recenſere, quæ partim propria ſibi habet, partim cum aliis ejuſdem hiſtoriæ commentatoribus communia.

Igitur pro duobus Africæ Conciliis, quæ poſuimus, uno intra autum-

num anni 417. alterum Calendis Maiis ſequentis anni 418. quatuor conſtituit Garnerius. Primum nobiſcum in autumno collocat, ſecundum ante Quadrageſimam, tertium Calendis Maii, quartum circiter diem 17. Junii.

De primo hoc unum arguo, quod hujus nihil omnino ſupereſſe ſcribit præter obſcuriſſimam memoriam; ex illo ſcriptum quidem eſſe ad Zoſimum, à Zoſimo tamen nihil reſcriptum; denique viſum non eſſe ei operæ pretium tractatione illud ab alio ſequentis anni diſtinguere, vel huic inter ſplendidam illam viginti quatuor Synodorum turmam locum concedere. Superiùs tamen oſtendimus, nec ex incertis conjecturis dubiiſve monumentis, celeberrimam fuiſſe Synodum illam, à Zoſimo Papa, à Mario Mercatore, à Proſpero ſancti Auguſtini diſcipulo bis terque, à Proſpero Chronographo ſemel, ab Auguſtino quinquies ad minus commemoratam, vocatamque toties ferè Africanam; ab ea geminas datas eſſe ad Zoſimum Epiſtolas, quarum poſteriorum inſignes reliquias ex Auguſtino aliiſque curiosè collegimus: his non modò reſcripſiſſe Zoſimum, ſed etiam ad eas dediſſe celeberrimam illam Tractoriam, per quam & approbata Africanorum decreta, & per univerſum Orbem cum Romano decreto tranſmiſſa: Denique ita inter alias inſignem eſſe hanc Synodum, ut ei deberi condemnationem Celeſtii à Zoſimo decretam paſſim prædicet Auguſtinus, eo quod thecnas arteſque hæreticorum revelarit, modumque in examine ac judicio Romano à Zoſimo tenendum efficaciter docuerit. Quibus adde legationem inde ad Comitatum miſſam.

Secundum Concilium, quod ante Quadrageſimam ponit, & commentitium eſt & ſuperfluum: ex priori enim anni ſuperioris Synodo miſſæ ſunt ab Africanis literæ, ut diximus, quas ex iſta antequadrageſimali ſcriptas eſſe vult Garnerius, & ad quas XII. Kalendas Aprilis reſcriptum contendit à Zoſimo: Marcellinus enim Subdiaconus, ut pluries jam monuimus, poſt breve tempus proculdubiò profecturus erat ex Africa, Epiſtolam citatam cum inſtrumentis ceteris allaturus, quando 8. die Novembris à Paulino accepit libellum Romam deferendum. Secunda Synodus Garnerii commentitia.

XXXVIII. Multa tertiæ Synodo affingit.

Tertiam Synodum affigit Calendis Maiis anni 418. quam nemo non agnoſcit cum Garnerio: ſed multa de eadem comminiſcit, quæ ad examen revocanda ſunt, etſi jam ex ſuperioribus eluceſcant. Exiſtimat igitur Concilium iſtud Calendarum Maiarum eſſe Concilium 214. Epiſcoporum (quod fuit tantùm 205) & conſequenter ad idem refert, quæ Proſper tam in Chronico, quàm in opuſculis contra Collatorem ejuſque aſſeclas de illa Synodo habet. Hanc opinionem, quæ non eſt Garnerio propria, ſuperiùs rejecimus.

Ex eo Concilio putat reſcriptum ſummo Pontifici de modo judicii cum Celeſtio exercendi poſt acceptas tertias literas Zoſimi III. Calendas Maii, indeque miſſa ad eumdem monita Concilii, ceteraque litis inſtrumenta. Ita ſcribit pagina 213. At primo ſecum ipſe pugnat autor, nec meminit ſcriptum à ſe pagina 210. omnia hæc inſtrumenta jam ex eo tempore miſſa ad Zoſimum, cum ad primas ejus literas reſcripſere Africani: ipſa verba Garnerii reddo. *Conſtat*, inquit, *literis Zoſimi reſponſum fuiſſe ex Africa, miſſamque obteſtationem, ut ne Pontifex de re tanta judicaret ſine Africanis inſtrumentis, quæ cum obteſtatione miſſa ſunt, quæque partim Geſta præcedentium Synodorum, partim libellum Paulini, literaſque Gallicanorum Epiſcoporum, ac librum de natura Pelagii, & reſponſionem Auguſtini, aliaque plura continerent.* Non tem-

pus teram, ut (quod jam præſtitum à nobis) probem libellum Paulini traditum Marcellino die 8. Novembris, ceteraque inſtrumenta jam ab anno ſuperiore miſſa eſſe ex Africa, ut mirum ſit hæc ab eo dici miſſa Calendis Maiis ſubſequentis anni: enimverò hoc nos onere levat ipſe Garnerius eadem pagina 210. *Conſtat quinto*, inquit, *aliquod fuiſſe, imo geminum Carthaginenſis provinciæ Concilium ante Africanum plenarium Calendis Maiis inchoatum, & à priore quidem poſt acceptas ſaltem primas Zoſimi de Celeſtio literas miſſam fuiſſe obteſtationem cum inſtrumentis cauſſæ, quæ prius diximus: ad poſterioris verò Synodicam datum à Zoſimo reſponſum illud, quod III. Calendas Maias Carthagine acceptum eſt, duobus nimirum diebus ante inchoatum generale Concilium.* Sed quo tandem anno, quove menſe celebratum prius illud Concilium, ex quo miſſa obteſtatio cum omnibus illis inſtrumentis cauſſæ? *Contendo*, ſcribit continuò Garnerius, *habitum fuiſſe menſe Octobri vel etiam Novembri anni* 417. quod & repetit pag. 243. *Primas* literas Zoſimi *credibile eſt perveniſſe Carthaginem ante ſolutum Concilium provinciæ proconſularis, quod de more circa tempus autumni habebatur. Ex eo reſcriptum eſt ad Zoſimum, miſſaque ſimul omnia, quæ cum Celeſtio præſente geſta fuerant in Carthaginenſi Concilio an.* 412. *Miſſi quoque cum aliis multis inſtrumentis libelli duo Aurelio oblati ſive à Paulino cum accuſaret, ſive à Celeſtio, cum ſe defenderet.* Quomodo igitur non miſſa inſtrumenta illa ante Calendas Maias anni 418. ſi jam à menſe Octobri vel Novembri anni 417. tranſmiſſa fuerant ex Synodo? Iterum ſi hæc omnia Geſta inſtrumentaque ex ea Synodo miſſa ſunt, quomodo hujus *obſcuriſſimam memoriam* dicit: nihilque omnino ejus ſupereſſe, cum inſtructionum iſtarum toties meminerit Auguſtinus, & Africanam vocaverit totidem locis Synodum eam, cujus beneficio ſunt acceptæ.

Sed hoc iterum ratiocinio urgendus ſcriptor: ſi (quod falſum tamen probavimus) die xv. Aprilis lata eſt à Zoſimo in Pelagium Celeſtiumque ſententia, miſſaque tractoria per univerſum Orbem, (hoc enim contendit pagina 216.) quomodo inſtrumenta illa, quæ diſcutiendæ cauſſæ inſervitura erant, miſſa ſunt ex Africa Romam Calendis Maiis: aut ſi tunc miſſa ſunt, quomodo quindecim diebus præceſſit judicium litis inſtrumenta? Intelligo quid reſpondeat vir eruditus: ſcilicet miſſa ſunt Calendis Maii inſtrumenta; quia *Romam prius perventura credebantur ab Africanis, quàm judicium inſtitueretur à Zoſimo* (pag. 213.) at Africanorum Epiſcoporum ſpem luſit Zoſimus, prævenitque ſuâ ſententiâ inſtructiones Africanas, & *ſtatim datâ* XII. *Calendas Aprilis Epiſtolâ tertia* ad Synodum illam, ſi Deo placet, ante-quadrageſimalem, *vocavit ſummus Pontifex ad pleniorem audientiam ſummumque judicium Celeſtium, qui ſubduxit ſeſe examini. Vbi verò fuga innotuit continuò lata eſt in utrumque infandi dogmatis defenſorem decretoria ſententia, ſcriptáque univerſis mundi Epiſcopis à Pontifice grandis illa Epiſtola, quam Tractoriam Mercator vocat.*

XXXIX. Refellitur Garnerii ſententia de judicio Romano ante ſcripta Africanorum recepta finito.

Lepidâ iſtâ narratiunculâ nihil eſt, meo quidem judicio, fabulæ ſimilius, nihil ab Auguſtini teſtimoniis alienum magis, nihil magis ſcriptoris ipſius auctoritati contrarium. Contradictionis periculum facilè evaſiſſet, ſi (quod res eſt) confeſſus eſſet nihil ex iſta Calendarum Maii Synodo plenaria miſſum eſſe ad ſedem Apoſtolicam (quippe cùm in illa ſolùm *contra errorem ipſum breviter conſtituerint* ſubſcripſerintque Africani, teſte Auguſtino Ep. 47.) ſi omnia, quæ de Synodo 214. Epiſcoporum referuntur à Proſpero & Auguſtino, ad

Autumnalem Synodum tranſtuliſſet: ſed cùm hæc non admittit, ex difficilium ſeptem quæſtionum labyrintho, in quem ſeſe pag. 212. parum cautus intromiſit, liberare ſe nequaquam potuit. Neceſſe non erat ut ſcriptis tertiò ex Africa mittendis pro Celeſtii cauſſa ſanctiſſimos Epiſcopos toties fatigaret: jam à menſe Novembri anni 417. plurima miſſa eſſe fatetur; alia iterum ante Quadrageſimam perlata docuit: quid igitur præterea expectaretur? Verùm hoc peccatum Garnerii, præcedentis erroris ſequela fuit. Hoc enim Concilium Maii putavit illud eſſe, quod 214. Epiſcoporum fuit, & conſequenter eidem tribuere compulſus eſt, quæ de his 214. Epiſcopis dicuntur, à quibus certum eſt miſſa eſſe ſcripta ad Zoſimum. Pariter falſum eſt ſententiam à Zoſimo in Pelagium Celeſtiúmque decretam eſſe ante recepta ſcripta 214. Epiſcoporum, judiciumque Romanum non expectatis hujuſmodi inſtrumentis finitum eſſe: ita ut etiam ſecundùm ſuam ſententiam profiteri cogatur vel Synodum 214. Epiſcoporum ante Calendas Maii celebratam eſſe, vel Zoſimum non niſi poſt menſem à Calendis Maiis elapſum, ſententiam dixiſſe in Pelagianos.

Ante quàm ſcripta, quæ Calendis Maiis miſſa contendit ab Africanis, recepta eſſent à Zoſimo, ſententiam ab eodem Pontifice prolatam non eſſe ita demonſtro.

Ex ipſo Garnerio pag. 213. ad Concilium ſeu priorem conſeſſum Africanum Calendis Maiis habitum ab Epiſcopis 214. pertinent ea, quæ continentur tribus prioribus quæſtionibus & ſeptimâ ab eo propoſitis pag. 212. At Synodi, quæ continetur iis tribus primis quæſtionibus & ſeptimâ, ſcripta perlata ſunt ad Zoſimum antequam ſententiam ferret de hæreticis. Recepit igitur Zoſimus ſcripta Concilii Epiſcoporum 214. Kalendis Maiis habiti ante finitum Romæ Celeſtii judicium. Hujus Galenici ſyllogiſmi præmiſſas probare otioſi hominis fuerit, utramque enim ſuam eſſe ille non diffitebitur. Deſcribo ſolùm quæſtiones: *Prima eſt*, inquit, *quæ ſit illa Synodus Africana, quæ revocaviſſe dicitur in memoriam venerabili Papæ Zoſimo; quid ejus præceſſor Innocentius de Geſtis Palæſtinæ Synodi judicaſſet*, & POST cujus RESCRIPTA *in Cæleſtium juſtiſſima prolata eſt ſententia*. Igitur non niſi poſt Reſcripta ejus Synodi lata eſt Zoſimi ſententia. Locum indicavit ad marginem *lib. de peccato Origin. cap. 7.* & 8. Et id quidem optimè: ibi enim aſſerit Auguſtinus *interpoſitum duorum menſium tempus, donec reſcriberetur ex Africa... Et* POSTEA QUAM EX AFRICANO EPISCOPORUM CONCILIO RESCRIPTA DIRECTA SUNT, *quid fuerit conſecutum, ut juſtiſſimè in eum ſententia proferretur*, legenti clarum eſſe. Secunda quæſtio idem ferè continet: *Tertia*, inquit, *ex quo pariter Africæ conventu Romam literæ venerint id continentes non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi literis conſentire Celeſtius fatebatur, ſed apertè eum debere anathematizare quæ in ſuo libello prava poſuerat &c.* Quin hæc literæ Romam ante ſententiam Zoſimi venerint & expectatæ fuerint, nemo eſt adeò contentioſus, qui negare audeat, ſi Auguſtini verba à Garnerio omiſſa repræſententur: *Expectabatur*, inquit ſanctus Doctor, *venturis ex Africa literis: ut* ſcilicet *pleniùs & manifeſtiùs* conſentire ſe Innocentii literis profiteretur Celeſtius: *Quæ Romam literæ* POSTEA QUAM VENERUNT *id continentes &c... tunc cum ejus præſentia poſceretur... ſe ſubtraxit & negavit examini*. Septima pariter quæſtio, quæ ex Chronico Proſperi naſcitur, eſt de *Synodo apud Carthaginem habita* 214. *Epiſcoporum, cujus decreta ad Zoſimum Papam perlata*

ſunt: QUIBUS PROBATIS *per totum mundum hæreſis damnata eſt.* Ubi manifeſtè declaratur non fuiſſe Romæ damnatos à Zoſimo Pelagianos, niſi poſt accepta probataque decreta Synodi hujus Africanæ, quam Calendis Maiis affigit, nos verò menſe Octobri vel Novembri ſuperioris anni.

XL. Commentitiã eſſe quartam Garnerii Synodum Africanam.

De quarto Concilio circiter medium Junium habito reſtat ut dicamus aliquid. Mira ſunt profectò quæ commentatur autor in eam Synodum; ſed tam fictitii ſunt commentarii, quàm ipſa Synodus. Quæ enim neceſſitas, imò quæ vel levis cauſſa occurrit animo, propter quam tot Epiſcopi omnium Africæ Provinciarum ab Eccleſiis ſuis per illud tempus divelli debuerint, & in Synodum plenariam colligi? Vix menſis fortè elapſus erat, ex quo ſolutâ Kalendarum Maïarum Synodo ad ſedes ſuas Patres reverſi erant; nondum literæ judicii Romani indices vel Tractoria ipſa Zoſimi Africam attigerant ſeu *propter tempeſtuoſum mare aut reflantes ventos*, ut putat Johannes Garnerius, ſeu, quod magis reor, quia nondum lata erat ſententia: ac proinde nulla conveniendi neceſſitas. Unico S. Auguſtini Ep. 47. loco urgeri ſe putavit: ubi cùm ſcribit de *poſteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus*, viſus eſt ſibi inveniſſe Synodum plenariam, poſteriorem Synodo Calendarum Maii. Sed ſupra oſtendimus per vocem *plenario* noluiſſe Auguſtinum plenariam Synodum plenariæ alteri ſucceſſiſſe, ſed voluiſſe potiùs poſteriorem à priori eo nomine diſtinguere, quod hæc non plenaria eſſet, quam propterea Africanam ubique vocat; illa verò eſſet plenaria. Deinde plenarium iſtud Concilium de Concilio Kalendarum debere intelligi jam ſuperiùs aſſeruimus.

Canones Africani non ultra Calendas Maias differendi.

Porrò quod Canones octò celeberrimos conditos in ea Synodo contendit, pugnat cum omnibus Actis Synodi ſeu prolixiori illa epigraphe Canonibus præfixa: cujus cum plura diverſáque exemplaria legantur, omnia tamen in eo conveniunt, ut Kalendis Maii conſtitutos canones, nihilque actum aliud ſignificent. Unde ſive Concilium, ſive conſeſſum appellare malueris; à Kalendis tamen Maiis canones divellere ſine MS. codicis excuſive autoritate, vel antiqui alicujus ſcriptoris ſuffragio, timeo ne temerarium videatur.

Sed cur tantoperè deſudat, ut canonum iſtorum conditionem à Kalendis Maiis removeat, differatque ad medium uſque Junium? Grande myſterium: moleſtè nimirum ferebat quicquam de fide ſtatutum dici ab Africanis antequam à Zoſimo definitum eſſet, perveniſſetque Tractoriæ ejus exemplar, ſaltem privatis literis, ad Africanum Concilium: unde inferret non tam Conſtitutionem eſſe Africani Concilii propriam canones iſtos, quàm delibatam definitionem ex Apoſtolicæ ſedis Tractoria. Verùm cur citiùs exemplaria Tractoriæ literis privatis delata ſint, quàm autoratis ſedis Apoſtolicæ nuntiis? An lentiorem dicemus Zoſimi curam minuſque diligentem ſolicitudinem, quàm privatorum hominum? an cujuſquam alìus intererat magis quantociùs deferri in Africam ſententiam Zoſimi, quàm Zoſimi ipſius, cujus lentitudo & indulgentia ſuſpenſos dudum dubióſque de eo tenebat Africanorum animos? an etiam Tractoriam privatorum curioſitati dimiſſam credemus, antequam authentica ejuſdem exemplaria ad Eccleſias deferrentur? an demum *tempeſtuoſum mare reflanteſque venti* privatis nuntiis pepercerunt magis, quàm publicis ſacriſque Romani judicii delatoribus? Meritò igitur rejicimus Johan. Garnerii conjecturam, quam his verbis proponit: *Cur ergo nunc*, inquit, *conditi Ca-*

nones? Id factum reor, quia jam ad Patres pervenerat exemplar Tractoriæ, ſed privatis tantùm literis, nondum per legatos. Quare ut abeuntibus Epiſcopis traderetur jam aliqua in anteceſſum pars Tractoriæ, ex ea puto extractos Canones, ſaltem duos priores (quid ſi deeſſe Tractoriæ cum dolerent partem, quæ gratiam Dei ſpectaret, eam ſuis Canonibus ſupplendam crediderunt) quos ab omnibus ferri majoris fuit ponderis, quàm ſi à ſolis delegatis, quorum fortè poteſtas eo uſque non pertinebat. Ubi cauſſam non aperit cur duos tantùm priores Canones extractos velit: cúrve mancam fuiſſe decurtatámque ſuſpicetur Zoſimi definitionem, quam ſuppletam conjicit per Africanorum diligentiam. Mitto alia, quæ horum Canonum occaſione edifferit: quale eſt, quod interrogando aſſerit, Provincialium Conciliorum nullam eſſe de dogmatibus definiendi autoritatem; nihilque in aliis Africanæ Eccleſiæ Conciliis, quod ad fidem pertineret, decretum eſſe, ſed actum de ſola diſciplina, cauſſiſque perſonarum &c. hæc olim forſan meminiſſe juvabit.

Manum ab iſta diſſertatione recipio, ſi priùs obſervavero quid tandem ex dictis evictum, quod attinet inſcriptionem Conſtitutionis Imperatoriæ, cujus occaſione in iſtam de Conciliis Africanis inquiſitionem delapſi ſumus. Cùm igitur non obſcurè oſtenderimus ſupra in Autumnali Africæ Concilio anni 417. ſancitos eſſe canones de Gratia, ab eóque decretâ Vindemialis Epiſcopi legatione ad Imperatorem Honorium eſſe delatos cum aliis cauſſæ Pelagianæ inſtructionibus: manifeſtum inde evadit ſinceram eſſe ac rei geſtæ veritati congruentem Epigraphen illam, quæ Conſtitutioni Carthaginenſibus canonibus ſubjectæ in hunc modum præfigitur: *Incipit ſacrum Reſcriptum acceptis Synodi ſupra ſcriptæ Geſtis.* Revera enim Geſta canoneſque Honorius receperat. Ex quibus & confirmatur Salmaſii Uſſeriíque conjectura: qui tamen in hoc corrigendi quod oculis in ſolam Kalendarum Maii Synodum, quæ Canones confirmavit, publicavit, ſubſcribendoſque decrevit, defixis, eoſdem Autumnali Synodo originem ſuam debere non attenderunt. Eam enim ob cauſſam Synodo illi Calendarum Maii tribuuntur in ea annotatione, & alibi; quia non niſi ex ea Synodo in publicum prodierunt innotueruntque Eccleſiæ. Quod obſtare non debuit, quin Romani Edictum Honorii ſuo Codici inſerentes, occaſionemque emiſſæ Conſtitutionis adnotare cupientes, debuerint id poſteritati tradere, quod nemo tunc non noverat: ſcilicet datum eſſe Imperatoris Reſcriptum poſt delata ad Comitatum Synodi Africanæ Autumnalis Geſta, ſeu poſt receptos Canones de Gratia ſancitos.

Hactenus de Conciliis Africanis in Pelagianorum cauſſa à Zoſimi Papæ electione uſque ad ejus contra Pelagianos ſententiam celebratis.

DISSERTATIO XIV. DE VARIIS FIDEI LIBELLIS IN ANTIQUO ROMANÆ ECCLESIÆ CODICE CONTENTIS.

Ubi ex occaſione de autore libelli fidei, qui vulgò dicitur Symbolum ſancti Athanaſii, conjecturæ in medium adducuntur.

Multa ſunt, quæ antiqui codicis Romani editionem catholicæ Eccleſiæ utilem commodamque reddant: nec hujus utilitatis pars hæc minima eſt, quod plures habeat Libellos fidei vel antea nunquam in lucem editos, vel editis longè emendatiores. Sed iſtud gloriæ imprimis Eccleſiæ Romanæ cedit, quod in hujus codicem Libelli plures olim conjecti, contra Apoſtolicæ ſedis æmulos adverſarioſque perſpicuè docent, ad primariam illam Cathedram velut ad totius communionis catholicæ centrum ſemper confluxiſſe catholicos omnes; & ſi quid uſpiam concertationis in Eccleſia naſceretur de aliquibus fidei capitibus, Romanum Pontificem jure merito ab iis rationem ſuæ fidei popoſciſſe, qui in publicam erroris admiſſi ſuſpicionem venerant; ſimodò communionis Apoſtolicæ participes eſſe vellent.

I. Symbolum Apostolorum. *S. Ambroſ. Ep. ad Siricium PP.* *Rufinus Comment. in Symbolum.*

Ac primùm quidem mirabitur aliquis nullum in eo Romanæ Eccleſiæ Codice locum eſſe datum *Symbolo Apoſtolorum; quod Eccleſia Romana intemeratum ſemper cuſtodit & ſervat:* nec ullam ejuſdem in illo memoriam haberi, niſi in iſtis ſancti Ambroſii verbis, quæ in ejus Epiſtola ad Siricium Papam leguntur in capitulo 31. Codicis. Cauſſam puto eam eſſe, quam Rufinus idem Symbolum explicans ſuggerit, ſcribens: *Iccircò non ſcribi chartulis atque membranis, ſed retineri cordibus, tradiderunt: ut certum eſſet neminem hæc ex lectione, quæ interdum pervenire etiam ad infideles ſolet, ſed ex Apoſtolorum traditione didiciſſe.* Eadem fermè Petrus Chryſologus ſerm. 62. Symbolum expendens: *Symbolum fidei*, inquit, *ſolâ fide firmatur: non literæ, ſed ſpiritui creditur; & mandatur cordi, non chartæ: quia divinum creditum humanâ non indiget cautione.*

Ne tamen intactum prætermittamus Apoſtolicum iſtud Symbolum, quæ variis de eodem locis ſparſa habentur apud Leonem, huc ſub uno conſpectu collecta conjiciemus.

Obſervo igitur primo loco ſepties ad minus de eo mentionem factam à ſancto Leone, tomi primi pag. 156. 229. 273. 367. 479. 492. & 637.

2. Vo-

2. Vocari ab eo *Regulam Catholici & Apoſtolici Symboli* : Serm. 23. ſeu de Nativitate Dom. 4. cap. 6.

3. Appellatur abſolutè *Symbolum* : Serm. 45. ſeu 8. de Quadrag. cap. 3. *Hoc fixum habete in animo, quod dicitis in Symbolo.*

4. Regula fidei dicitur per autoritatem Apoſtolicæ inſtitutionis accepta: Serm. 60 ſeu de Paſſione XI. cap. 2. *Hac*, inquit, *fidei regula, quam in ipſo exordio Symboli per autoritatem Apoſtolicæ inſtitutionis accepimus.*

5. Expreſſiùs aſſerit idem Symbolum à ſanctis Apoſtolis eſſe inſtitutum Serm. 93. ſeu Tractatu contra Eutychen in Baſilica Anaſtaſiæ cap. 1. *Dominicæ*, inquit, *Incarnationis negatores, & inſtituto à ſanctis Apoſtolis Symbolo repugnantes.*

6. Brevem & perfectam confeſſionem, duodecim Apoſtolorum totidem ſignatam ſententiis: ita Ep. 27. ad Pulcheriam cap. 4. *Si quidem*, inquit, *ipſa Catholici Symboli brevis & perfecta confeſſio, quæ duodecim Apoſtolorum totidem eſt ſignata ſententiis, tam inſtructa ſit munitione Celeſti, ut omnes hæreticorum opiniones ſolo ipſius poſſint gladio detruncari. Cujus Symboli plenitudinem, ſi Eutyches puro & ſimplici voluiſſet corde concipere &c.*

7. Vocatur Symbolum ſalutare & confeſſio, in Epiſtola 97. ad Monachos Palæſtinos cap. 8. *Obliti*, inquit, *ſalutaris Symboli & Confeſſionis, quam pronuntiantes coram multis teſtibus ſacramentum Baptiſmi ſuſcepiſtis.*

8. Eutychi exprobrat in Ep. 24. ad Flavianum cap. 1. quod *ne ipſius quidem Symboli initia comprehendit: & quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, iſtius adhuc ſenis corde non capitur.* Et cap. 2. *Illam ſaltem communem & indiſcretam Confeſſionem ſolicito recepiſſet auditu: qua fidelium univerſitas profitetur, credere ſe in Deum Patrem omnipotentem, & in* JESUM CHRISTUM *filium ejus unicum, Dominum noſtrum, qui natus eſt de Spiritu ſancto & Maria virgine. Quibus tribus ſententiis omnium ferè hæreticorum machinæ deſtruuntur.*

9. Ex deſcriptis S. Leonis verbis ad Monachos Palæſtinos, ad Flavianum Conſtantinopolitanum, ad Pulcheriam Auguſtam, & ad Ægyptios in Serm. 93. manifeſtum eſt in ea fuiſſe Pontificem ſententia, omnes quotquot erant per Orbem univerſum Eccleſias eodem, quo utebatur Romana, Symbolo Apoſtolico pariter uſas eſſe in traditione Symboli ante baptiſmum: de quo vide Doctiſſimum Voſſium in Diſſert. 1. de tribus Symbolis, Theſi 30. qui contrariam amplexus eſt opinionem: nec enim de his plura dicere animus eſt. Ad Libellos igitur fidei, quos habet Codex, tranſimus.

Primus eſt, *Expoſitio fidei Nicenæ*, quæ in primo Capitulo habetur. Eſt ex eadem omnino verſione, ac ea quæ legitur in priſca illa Juſtelli canonum editione Latina, quam Dionyſianæ attexuit: diverſa eſt autem ab altera, quæ à S. Leone inſerta eſt ſuæ ad Leonem Auguſtum Epiſtolæ 134. cap. 3. & huic Leoninæ concinit *Profeſſio fidei Nicæni Concilii*, quæ habetur in Codice Canonum Africano Græco-Latino, quem Juſtellus edidit. II. NICÆNUM SYMBOLUM. pag. 13.

Secundum locum habet Conſtantinopolitanum Symbolum quod deſcribitur in Capitulo 25. inter Acta Concilii Calchedonenſis: cui ſubjungitur expoſitio Dominicæ Incarnationis, ex verſione magnam partem nondum ante editâ, quam Calchedonenſes Patres condiderunt. De illo Conſtantinopolitano Symbolo abundè Johannes Voſſius in Diſſertatione tertia de Symbolis. III. CONSTANT. SYMBOLUM. pag. 104.

IV. Libellus contra Pelagianos.

Libellum fidei non temerè appellaveris ſcriptum illud, quod habetur Capitulo 18. Codicis, continetque duodecim capitula, quæ damnare compulſus eſt Pelagius, & oppoſitos totidem catholicæ doctrinæ articulos, quos amplecti ſe profeſſus eſt, ut ſuum imminenti anathemati caput ſubtraheret. Antonius Auguſtinus in Epitome juris veteris lib. 11. tit. 40. cap. 27. ut Pelagii dogma deſcriberet, iiſdem capitulis in compendium miſſis utitur, eaque refert tanquam ex Concilio Carthaginenſi aliquo, quod poſt Epiſtolam S. Leonis 72. in veteri editione (Merliniana ſcilicet Iſidori) excuſum fuiſſe teſtatur: an ex conjectura tantùm excerptum illud tribuat Carthaginenſi Synodo, an verò ita inſcriptum alibi repererit, non apparet. Sed aliquid iſtiuſmodi jam pridem auguratus ſum, cum ea capitula legere mihi contigit in MSS. Grimanico, Victorino, Ciſtercienſi & in utraque editione Merliniana Conciliorum Iſidori Mercatoris anni 1525. & 1535. unà cum Epiſtola Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi ad Epiſcopos Bizacenæ & Azuritanæ Provinciarum. Cùm enim hæc Epiſtola dictis capitulis juncta illic reperiatur, proculdubio ad idem negotium pertinere neceſſe penè eſt exiſtimare. Porrò Epiſtola illa Aurelii hac occaſione ſcripta eſt. Poſtquam ſententia Zoſimi adversùs Pelagianos Romæ lata fuiſſet, & illinc ad Africanos Epiſcopos tranſmiſſa à Romano Pontifice operâ Leonis noſtri tunc Acolythi, plurimi etiam Epiſcopali honore fulgentes tam decretis ſedis Apoſtolicæ, quàm Concilio Carthaginenſi adhuc reluctari, damnatumque dogma ſecretis diſputationibus aſſerere non veriti ſunt. Qua de re monitus Honorius Imperator ſtatim ad Aurelium Reſcriptum miſit notatum Monaxii & Plintæ Conſulatu, hoc eſt an. 419, quo quidem omnes Epiſcopi ad ſubſcribendum damnationi Pelagianorum cogerentur, niſi Epiſcopatu dejici, expelli civitatibus & communione privari vellent. Quo accepto Aurelius ſcripſit Epiſcopis Provinciarum Bizacenæ & Azuritanæ, miſitque pariter Imperatoris Edictum, cujus lectione intelligerent, quemadmodùm unuſquiſque eorum ſubſcribere deberet hæreticorum damnationi, ſive quorum Synodalibus Geſtis Carthag. Concilii anni præcedentis ſubſcriptio jam tenebatur, ſive qui non potuerant eidem plenario totius Africæ intereſſe Concilio. Unde conjicimus hanc ſubſcribendam formulam propoſitam ab Aurelio fuiſſe, quæ olim oblata fuerat Pelagio in Concilio Dioſpolitano, & duodecim articulis continetur huic Epiſtolæ ſubjectis. Quod Auguſtino autore factum fuiſſe facilè credet, qui meminerit hanc ſubſcriptionem quaſi appendicem fuiſſe ac ſupplementum Carthaginenſis *Concilii, cui dux* Aurelius *ingeniumque* Augustinus *erat*, ut de eo loquitur Proſper: totámque illius negotii molem Auguſtino incubuiſſe: qua de cauſſa Imperatorium illud Edictum, non ad ſolum Aurelium deſtinatum fuit, ſed etiam ad Auguſtinum. Atque ut credam aſſumtam fuiſſe hanc formulam, ſuadet præterea neceſſitas ſubſcribendi, quæ iis etiam Epiſcopis impoſita eſt, qui Concilio poſteriori Carthaginenſi interfuerant. Iterata enim ſubſcriptio otioſa videretur, ſi iiſdem capitulis, quibus jam eorum plerique in Synodo ſubſcripſerant, iterum ſubſcribere cogerentur. Ex his colliges quam ob cauſſam in illis codicibus S. Leonis, quos vidit Antonius Auguſtinus, Capitula illa Carthaginenſi Concilio tribuuntur: quia ſcilicet ſubſcribenda propoſita ſunt ad corrigendam pervicaciam eorum præſertim Epiſcoporum, qui illi Synodo reſtiterant; quia miſſa ad eoſdem Epiſcopos, qui Synodum conflarant, & ejuſdem, ut diximus, portio quædam

ac complementum fuêre. Inventa ſunt autem tam Epiſtola Aurelii, quàm articuli eidem ſubjecti inter S. Leonis ſcrinia; unde factum eſt ut ejuſdem operibus insererentur: quia cùm in Africa, quò anno ſuperiori jam mediam partem elapſo profectus erat damnationem Pelagianorum perlaturus, fortè adhuc tunc temporis moraretur, quando ad Aurelium pervenit Imperatoris Edictum, & Aurelii ad Epiſcopos Africanos ſcripta directa ſunt, cum Capitulis ſubſcribendis, eorumdem exemplar ſecum Romam detulit, de totius negotii illius tam operoſi fine ac ſucceſſu ex ipſorum Actorum inſpectione certiorem facturus ſummum Pontificem. Quibus capitulis & ipſe, ſummus poſtmodum Pontifex factus, uti potuit ad extinguendos compeſcendoſque Pelagianorum motus per ea tempora reviviſcentes.

Venit enim in mentem propoſitam fuiſſe à ſancto Leone hanc fidei formulam, cui ſubſcriberent Pelagiani communionem Eccleſiæ recepturi: ſive ea occaſione, de qua Epiſt. 6. ad Aquileienſem Epiſc. ſive alia, aſſumtamque eo conſilio fuiſſe ab illo partem Epiſtolæ 106. S. Auguſtini ad Paulinum. Hæc à S. Leone fuiſſe propoſita, ut ſuſpicer facit quod illa inter Epiſtolas ſancti hujus Pontificis edita habentur in collectione Merliniana Conciliorum ſeu Iſidori Mercatoris Pariſiis an. 1524. & 1535. typis excuſa, & in MSS. Codd. Epiſtolarum ejuſdem, Victorino, Ciſtercienſi, & noſtro Grimanico, qui poſtremus cùm ſatis accuratè ſervet ordinem temporis, quo unaquæque Epiſtola ſcripta eſt, hoc lemma deſcriptum habet ſtatim poſt Epiſtolam ad Dioſcorum vel hoc ipſo anno 444. vel ſequenti ſcriptam, quæque prima eſt in hoc MS. Cod. Et licet compendioſior videatur iſte libellus, quàm ut callidiſſimorum hæreticorum confeſſioni ſufficeret propter poſteriores Pelagii & Juliani errores recentioribus libris expreſſos: potuit tamen S. Leo exiſtimare magis illum aſſumendum eſſe, quàm novum condendum. 1. propter S. Auguſtini autoritatem, à quo excerptus erat. 2. Quia Pelagianorum anteſignano propoſitus olim fuerat à Patribus Dioſpolitanis, quos minimè omnium infenſos habuerat Pelagius: & poſteà Epiſcopis Africanis ab Aurelio juſſu Imperatoris miſſa, ut mox dicemus. 3. Quia Romano Canonum Codici inſertus habebatur inter cetera monumenta, quæ ſibi propria fecerat ſedes Apoſtolica. Eſt enim in Capitulo 18. cum eodem titulo, ſequiturque Epiſtolam Aurelii Carthaginenſis ad Africanos Epiſcopos Provinciarum Bizacenæ & Arzugitanæ; quâ ad certam formulam adversùs Pelagianos ſubſcribendam eos compellat ſuo, Imperatoriſque nomine. 4. Præcipua catholici dogmatis capita libello continentur: quibus ſi ſemel acquieſcerent Pelagiani, aliis Capitibus, quæ ex illis fluebant, non ægrè erant aſſenſuri. Quod & Auguſtinus ipſe indicat in libro de Hæreſibus ad Quodvultdeum cap. 88. Pelagianorum hæreſim iiſdem ferè capitibus damnatis à Pelagio coram Synodo Dioſpolitana, circumſcribit; hæc ſtatim ſubdens: *Objiciuntur eis*, inquit, *& alia nonnulla; ſed iſta ſunt maximè, ex quibus intelliguntur etiam illa vel cuncta vel fere cuncta pendere.*

Hæc Capitula excuſa reperies primùm quidem apud S. Auguſtinum Epiſt. 106. ad Paulinum: tum à Margarino de la Bigne in utraque editione Conciliorum Iſidori poſt Epiſtolam Aurelii, quæ inter Leoninas 72. ibi numeratur. Hæc etiam Gabriel Vaſquez ſub Synodi Palæſtinæ nomine & pro genuinis iſtius Concilii Actis edidit ad calcem tomi 2. in 2. 2. S. Thomæ, ex MS. Cod. Antonii Aquinatis. Eadem ſuis Annalibus inſeruit Em. Card. Baronius ad

annum 417. num. 21. ex MS. Cod. Collectionis Creſconianæ. Jacobus Sirmondus S. J. eadem quaſi novum opuſculum ex MSS. Codd. edi curavit inter alia veterum autorum opuſcula anno 1630. Denique in Codice noſtro Romano jacet poſt eandem Aurelii Epiſtolam cap. 18.

V. Libellus fidei contra Arrianos. pag. 137.

Quartum libellum habes in Capitulo 37. ita inſcribitur : Expositio fidei Catholicæ contra hæresim Arrianam. Quis porrò hujus Confeſſionis autor ſit, prorſus ignoro. Suſpicor eſſe alicujus Luciferiani, tum quia hujus communionis homines hæreſim Arrianam pugnaciſſimè ſemper inſectati ſunt: tum quòd, dum plurali numero effertur libellus: Nos confitemur &c. indicare videtur editum illum eſſe ab hominibus aliquo peculiaris communionis nexu conjunctis, nec tamen à Catholica fide extorribus : quales erant tunc temporis Luciferiani. Tertio videntur in ea Confeſſione notari illi è catholicis, qui tres Hypoſtaſes dicebant : *Tres Deos dicit*, inquit, *qui divinitatem ſeparat Trinitatis* : quod pariter urget Fauſtinus in ſua (quæ ſequitur) Confeſſione, adverſus trium Hypoſtaſeon aſſertores : *Conſequens eſt enim*, inquit, *ut tres Deos confiteantur*, *qui tres ſubſtantias confitentur*. Denique ſuſpicionem auget, quod iſtam fidei expoſitionem aliæ duæ excipiant, quarum prima, quæ Capitulo 38. habetur, Fauſtino Preſbytero inſcribitur, haud dubium quin Luciferiano; altera verò huic proximè ſubjecta creditur à viris eruditis eſſe Gregorii Bœtici eodem Luciferi ſchiſmate infecti. Hunc igitur libellum non ægrè darem Marcellino Preſbytero, qui unà cum Fauſtino preces illas obtulit Theodoſio Imperatori, quæ Jacobi Sirmondi operâ in lucem ſunt editæ. Ita à tribus viris omnium Luciferianorum celeberrimis, facile eſt fidei ſuæ libellos ſeu ad Imperatorem ſeu ad ſedem Apoſtolicam eſſe miſſos, quos deinde in ſuum Codicem Romani conjecerint, inde pro naſcitura olim occaſione depromendos.

VI. Faustini libellus fidei. pag. 138.

Sequitur igitur quinto loco ſeu capitulo 38. Faustini Presbyteri fides missa Theodosio Imperatori. Ac primùm quidem Fauſtinus alius non occurrit, qui fuerit autor hujus libelli, præter Fauſtinum illum Luciferianum Preſbyterum; qui cùm ad Flaccillam Theodoſii Imperatoris uxorem libros ſeptem ſcripſerit adverſus Arianos & Macedonianos, & libellum precum cum Marcellino Preſbytero, Theodoſio ipſi obtulerit, facilè potuit ad eumdem Imperatorem libellum mittere fidei ſuæ teſtem.

De tempore, quo miſſus libellus, hoc unum certum eſt, non ante annum 379. cui aſſignantur Imperii Theodoſiani exordia, miſſum eſſe. Circa quæ tempora Eleutheropoli verſabatur Fauſtinus, ut ipſe innuit pag. 87. Libelli precum : ubi & à Turbone civitatis hujus Epiſcopo exagitatum ſe queritur. Ex quo nata fortaſſe occaſio condendæ confeſſionis fidei, ejuſque mittendæ ad Theodoſium, cujus nomine & autoritate uſum eſſe adversùs ſchiſmaticos Epiſcopum, pronum eſt exiſtimare. Liquet enim ex libello fidei tunc à Fauſtino ſcriptam eam eſſe & miſſam, cùm tanquam errorum Sabellii & Apollinaris ſequaces, Fauſtinus aliique ejuſdem cum ipſo communionis homines, invidiam patiebantur à Catholicis. Non videtur etiam diu poſt annum illum 379. ſcriptus eſſe libellus iſte : tum quia altum de Macedonio ſilentium, ac de Concilio Conſtantinopolitano primo, à quo damnatus eſt a. 381. tum quòd alio modo de errore contra Spiritum ſanctum non loquatur, quàm quo adversùs illum hæreticum ſcripſerant Alexandrini Concilii Patres in Epiſtola

jamjam laudanda. Quamobrem intra biennium illud miſſa mihi videtur fidei profeſſio ad Theodoſium, qui ſub Imperii ſui exordiis pulſatus fortè adversùs Schiſmaticos, potuit rationem ab eis fidei ſuæ poſcere, ſuggerente forſan Papa Damaſo: ad quem propterea illam fidei profeſſionem miſerit, ſcriniis ſedis Apoſtolicæ poſtmodùm inſerendam: unde in Codicem Romanum tranſlata fuit. Confirmatur ex iſta libelli inſcriptione, quam habet Cod. Thuan. *Item Fauſtini Preſbyteri Confeſſio vera fidei, quam præfatis (ſ. à præfatis) ſcribi & tranſmitti juſſi Theodoſius Imperator.*

Sic porrò concepta eſt Fauſtini fides, ut concinat omninò ſtatutis celeberrimi illius Alexandrini Concilii, quod celebratum eſt à ſanctis Athanaſio, Euſebio, Aſterio, aliiſque ab exilio revocatis poſt Conſtantii Imperatoris obitum, quem ad annum 362. vulgò referunt. In eo Concilii Patres ſtudium omne primamque operam poſuerunt, ut Epiſcopos qui ſe ſe hæretica communione infecerant, Eccleſiæ ſedibuſque reſtituerent, ſi modò delicti pœnitentes Eccleſiæ miſericordiam implorarent. Omnes ferè in ſententiam Concilii totis ſtudiis convolarunt: unus Lucifer Calaritanus Epiſcopus neminem illorum, qui cum Arianis communicaverant, communioni Catholicæ ſacerdotalibuſque muniis reddendum acriter contendit, reprobavitque Concilii Alexandrini decreta, quibus tamen per Diaconum ſuum ſubſcripſerat. Inde & ipſe cum ſuis perniciosſum ſchiſma conflavit, communionis nexum diſſolvens cum iis, qui lapſis veniam dabant: & conſequenter controverſia de Hypoſtaſibus, quæ Alexandrinæ Synodi prudentiâ ſopita erat, infauſtè recruduit. Fauſtinus igitur inter Luciferi ſequaces inſignis, cùm eam ob cauſſam exagitaretur, Sabelliique & Apollinaris ſectator apud Catholicos paſſim audiret, quia Concilii Alexandrini decreta, quibus illi damnati erant, reſpuebat, hanc, opinor, confeſſionem fidei ſuæ edidit, in qua ſi excipias conceſſam lapſis indulgentiam de qua omninò ſilet, & trium Hypoſtaſum uſum, quem apertè damnat, omnia Concilii Alexandrini capita attingit aſſeritque.

Ac primò quidem, quia in illa Synodica ſancti Athanaſii Epiſtola, in qua decreta continentur, ſancti Patres probantes conſilium Synodi Sardicenſis ſtatuerant, *ne quid ultra Nicænum Symbolum de fide ſcriberetur, & ſe ſe contentos eſſe Nicæna fide declaraverant, ut cui nihil deeſſet, & in qua integra & ſolida pietas contineretur: neque edendam eſſe aliam profeſſionem fidei; ne illa, quæ Nicææ ſcripta eſt, ſuos numeros non habere videretur; neve illis, quibus libido eſt ſemper nova ſtatuere, occaſio hujuſmodi ſuppeditaretur, ut iterum atque iterum de fide definiant.* Eam, inquam, ob rationem libellum ſuum ab excuſatione orditur, illiuſque ſcribendi neceſſitatem in adverſariorum malevolentiam rejicit: *Sufficiebat*, inquit, *fides conſcripta apud Nicæam adversùs hæreſim Arianam: ſed quia pravo ingenio, quidam ſub illius fidei Confeſſione impia verba miſcent, nobis invidiam facientes, quod velut hæreſim Sabellii tueamur; paucis*, &c.

Epiſtola quæ tom. 2. operum ſancti Athanaſii Ed. Pariſ. an. 1627. inſcribitur ad Antiochenſes p. 576.

2. Decernunt Patres Synodi, ut *Anathemate inuratur Sabellii*, &c. *ſtoliditas: quod ſi ita fiat*, inquiunt, *omnis apud omnes ſuſpicio mala delebitur.* Fauſtinus pariter Sabellium damnat nominatim, diſtinctionemque profitetur perſonarum ſanctæ Trinitatis.

Ead. pagina.

3. Synodus petit, ut qui in communionem Catholicam recipiendi erant, *execrentur eos qui dicunt Spiritum ſanctum eſſe creaturam & diviſum à ſubſtantia Chriſti.* Et poſt multa: *Spiritum ſanctum non creaturam, neque alie-*

num, ſed proprium & indiſgr gatum ab eſſentia Patris & Filii. Non eodem ſolummodo ſenſu, ſed & iiſdem penè verbis conſubſtantialitatem Spiritus ſancti aſſerit Fauſtinus in ſua confeſſione: *Spiritus ſanctus*, inquit, *non creatura exiſtens, ſed ſpiritus Dei, non eſt alienus à ſubſtantia Patris & Filii; ſed eſt eiuſdem & ipſe ſubſtantiæ cum Patre & Filio, ſicut eiuſdem Deitatis.*

4. Actum eſt etiam de fide Dominicæ Incarnationis in Synodo, aſſertaque veritas carnis in Chriſto, carnis utique animatæ menteque ac ſpiritu præditæ. Similiter & Fauſtinus: *Nam qui nos putant*, inquit, *eſſe Apollinariſtas, ſciant quod non minùs Apollinaris hæreſim execramur, quàm Arianam.* Hæc omnia indicant, ni fallor, Fauſtinum objectam oculis habuiſſe Epiſtolam Synodicam, tunc cum ſuam condebat fidem: nec alio, ut videtur, conſilio, quàm ut eandem ſe cum Athanaſio fidem tenere, ac contra Arianos & Apollinariſtas defendere comprobaret: tametſi & trium hypoſtaſeωn profeſſores damnaret, & lapſorum refugeret communionem.

VII. Anonymi ſeu forte Gregorii Boetici fidei libellus. Pag. 338.

Sextus fidei Libellus, quem continet capitulum 39. Codicis, nomen autoris præfixum non habet: & quis ille fuerit incertum omnino. Duodecim primæ ejus lineæ leguntur in tomo 1. Conciliorum Crabbianæ editionis ad calcem Actorum Calchedonenſium, cum hoc titulo: Fides Romanorum: ex mutilo, ut conjicere eſt, codice accepta, ac fortè ob eam rationem donatus eſt hoc titulo libellus, quod ex aliquo codicis noſtri Romani exemplari deſcriptus ſit. Quam ſuſpicionem confirmat unus & alter pannus, qui ex eodem codice aſſumtus videtur, eodem Crabbianæ illius editionis loco deſcriptus. Huic enim Romanorum Fidei præmittitur Narratio de Dioſcoro Alexandrino, quam habet codex noſter Capit. 43. Eandemque fidem ſequitur Regula illa Formatarum, quæ codicem Romanum claudit in Thuaneo exemplari MS. unde non omninò temerè conjicias ex ſimili deſcriptas eſſe tres iſtas partes.

Symbolum Damaſi PP. *Tom. 9. operum S Hieronymi edit. Marii Vict.*

Eſt & apud ſanctum Hieronymum Symbolum quoddam Damaſi dictum, quod magnam partem ex iſto libello concinnatum eſt: concinunt enim utriuſque exordium & finis. Alterutrum genuinum non eſſe, ſibi quiſque facilè perſuadebit: nec minùs facile eſt decernere Damaſianum illud fictitium eſſe, quod vel ex his verbis: *De Patre filioque procedentem*: manifeſtum eſt; hæc enim juniorem ætatem arguunt: & præterea, quod malè compactum eſt opuſculum iſtud, videturque ex variis pannis conſutum. Cur Damaſi fuerit dictum, mihi non eſt perſpectum: hoc conjicio, à Damaſi ætate alienum non eſſe libellum in codice deſcriptum, in quem plura conjecta ſunt adversùs trium Hypoſtaſeωn defenſores, contra Sabellianos & contra Apollinariſtas.

Reperitur etiam inter opera ſancti Athanaſii editionis Græco-Latinæ Pariſienſis an. 1627. tom. 2. Opus de Trinitate inſcriptum, diviſumque in libros duodecim; in cujus undecimi capite legitur libellus iſte noſter. Hoc opus ſub ſancti Athanaſii nomine ante octingentos annos laudarunt Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, Æneas Pariſienſis, & Hincmarus Remenſis: Athanaſii tamen non eſſe & jampridem augurati ſunt viri eruditi, & nuper luculenter demonſtravit Petrus Franciſcus Chiffletius in vindiciis ſuis Vigilianis Opuſc. 2. ubi Vigilio Tapſenſi in Africa Epiſcopo illud aſſerit ex ipſius etiam Vigilii teſtimonio. Confeſſio hæc, quæ libri undecimi exordium eſt inter opera ſancti Athanaſii, librum nonum integrum facit in Chiffletiana

librorum iſtorum editione. Eandem appellari *Libellum fidei* in codicibus MSS. Cluniacenſi & Pontiniacenſi, teſtis eſt Chiffletius in ſuo Opuſculo 2. quibus codicibus ſuffragatur autor ſeculi noni Ratramnus Corbeienſis Monachus libro 3. contra Græcos, ubi poſt plura ex iis de Trinitate libris ſub nomine ſancti Athanaſii decerpta, quædam ex noſtro fidei libello refert in hunc modum: *Item in libello fidei ſic ait: Pater verus genuit Filium verum*, &c.

Ratramni contra Græcor. oppoſita libri 4. Tom 2. Spicilegii Dacheriani pag. 99.

Ex dictis quæſtio naſcitur: an ſcilicet illa fidei confeſſio, de qua diſſerimus, autorem habeat Vigilium Tapſenſem: cùm totum opus illud de Trinitate, cujus partem facit, Vigilio aſſeratur. Verùm extra dubium eſt Vigilii non eſſe; tum propter alias rationes, quæ ex inferiùs dicendis elucebunt, tum maximè quia ex iſto libello aliqua deſcripſit ſanctus Auguſtinus Vigilii ætate longè ſuperior, loco à nobis jam jam referendo. Illam itaque excerpſiſſe Vigilium è codice Romano facilè mihi perſuadeo: quod eo probabilius eſt, quòd per id tempus, quo ſcribendis de Trinitate libris incumbebat Vigilius, *in Neapoli Vrbe Campaniæ*, ut ipſemet loquitur, *conſtitutus* erat: ubi Romanum codicem fuiſſe in omnium manibus, nemo admirabitur.

An Libellus iſte ſit Vigilii Tapſenſis.

Vigilius Tapſ. in Prefat. libri contra Marivadum.

Editus eſt etiam inter Gregorii Nazianzeni opera libellus hic noſter Latinè tantummodò, eſtque velut Oratio ejus quinquageſima hac Epigraphe decorata: *D. Gregorii cognomento Theologi Epiſcopi Nazianzeni de fide Nicæna Rufino Presbytero interprete Tractatus.* Gregorio tamen Nazianzeno, imò & cuilibet ſcriptori Græco Opuſculum iſtud abjudicant viri eruditi, Latinique eſſe lucubrationem autumant. Ad Gregorium quod attinet, interpretemque laudatum, Jacobus Uſſerius ad calcem Opuſculi de Symbolis, ubi noſtrum hunc libellum excudi curavit, adnotat ſe collectiones MSS. operum ſancti Gregorii Nazianzeni à Rufino converſorum manibus verſaſſe, nec uſpiam apparere iſtud Opuſculum: unde concludit non autorem magis Gregorium, quàm Rufinum illius interpretem cenſendum eſſe.

An ſit S. Gregorii Nazianzeni.

Quid de hac ego ſentiam paucis accipe. Eſt inter ejuſdem Gregorii Nazianzeni Orationes Tractatus alter, *De fide*, inſcriptus, Rufino item interprete, ut fert titulus, eſtque pro 49. Oratione; cui Libellus noſter proximè ſubjicitur vice Orationis 1. Prior ille Tractatus editus eſt primùm Argentorati anno 1508. deinde Lipſiæ a. 1522. demùm ceteris Gregorii Opuſculis accenſitus eſt. Favetque ſanctus Auguſtinus, qui Epiſt. III. ex eodem Opuſculo refert nonnulla, Gregorioque Orientali Epiſcopo tribuit: *Gregorius etiam ſanctus*, inquit, *Epiſcopus Orientalis apertiſſimè dicit, Deum natura inviſibilem, quando Patribus viſus eſt, ſicut Moyſi, cum quo facie ad faciem loquebatur, alicuius conſpicabilis materiæ diſpoſitione aſſumtâ, ſalvâ ſua inviſibilitate, videri potuiſſe.* Gregorii hujus opus eſſe negant Federicus Morellus, aliique poſt ipſum viri eruditi, Latinoque autori adſcribunt; tum aliis rationibus adducti, tum ea maximè, quòd autor ſcripturam allegans utatur verſione illa, quæ vetus Itala dicitur. Opuſculum Græcis ablatum ſancto Ambroſio nuncupant operum ejus editores, in quorum tomo 4. habetur ſub hoc titulo: *De Filii divinitate & conſubſtantialitate contra Arianos.* Sed & Ambroſii non eſſe contendit Chiffletius, ſuoque illud Vigilio Tapſenſi vindicat pagina 55. Vindiciarum Vigilianarum. Vir quidam doctiſſimus inter Theologos Pariſienſes, rejectis ſuperiorum ſcriptorum conjecturis & aſſertionibus conjicit, ut audio, opus eſſe Gregorii Bœtici Illiberitani Epiſcopi, qui ex invicto Nicænæ

An autor libelli ſit Gregorius Bœticus.

fidei defenſore Luciferiani ſchiſmatis ſectator factus eſt. Quibus id conjecturis ſuſpicetur vir eruditus neſcio: his ego adductus in eandem ſententiam venio. Primùm enim autorem eſſe Latinum præter ſuperiorem Morelli conjecturam, & ſtylus evincit & hæc ſcriptoris verba produnt maniſeſtiſſimè: *Ratio quædam*, inquit, *quæ apud Græcos nuncupatur* λόγος *&c.* Et longè poſt medium hæc alia leguntur: *Et hoc eſt quod Græci homouſion appellant, ideſt, alium ipſum, ut audientia nominum perſonæ fierent, non ut ſubſtantiam vocabula ſepararent.* Vides ut Latinè primùm ſcriptus libellus. 2. De Gregorio Bœtico teſtatur Hieronymus eidem æqualis ſcripſiſſe eum, *De fide elegantem libellum*, neque hic noſter libellus iſto elogio indignus. 3. Jam olim Gregorii alicujus nomen præfixum fuiſſe opuſculo locus ſancti Auguſtini laudatus arguit: ut mirum ſit vel Ambroſio aſſertum eſſe, cujus ut Magiſtri ſui curioſiſſimè opera indagarat Auguſtinus, vel Vigilio Tapſenſi adſcriptum eo loci, ubi ipſe Auguſtini locum integrum exſcribebat. At ut Gregorio non tribuit opuſculum Auguſtinus, niſi ex codicum autoritate, ita facilè ei fuit unum Gregorium pro altero laudare, homini, inquam, dogmaticis rebus, quàm criticis, intentiori, & qui unum Gregorium Nazianzenum noſſe videtur, quem nimirùm effuſis ubique laudibus commendat. Unde ſicut in illa Epiſtola III. eum cum Illiberitano confundit; ita lib. 1. contra Julianum cap. 5. eumdem Nazianzenum à Nyſſeno non diſcernit, tametſi ſubdubitans. Ita enim poſt relata Gregorii Nazianzeni & Baſilii Magni teſtimonia: *Vide jam*, inquit, *utrùm ſufficiant tibi ex Orientis partibus duo iſti tam inſignes viri, & tam clara præditi ſanctitate, & ſicut fertur etiam carne Germani.* Hæc potiùs dicenda de Auguſtino crediderim, quàm ſcribarum diligentiam accuſare, qui pro *Eliberitani* ſuppoſuerint *Orientalis*: ſine autoritate enim ullius codicis tale aliquid proferre in medium, temerarium eſt & hominis gratuita magis effugia ſectantis, quàm rationes. 4. Cum Gregorii Bœtici ætate convenit libelli materies, & controverſia de tribus ſubſtantiis, quæ per illam ætatem agitabatur in Eccleſia. Convenit cum Arrianorum, quicum res erat Gregorio, moribus & conſuetudine, quâ catholicos velut Sabellii ſectatores paſſim infamabant. Convenit cum iis quæ de Epiſcopo illo Eliberitano recitantur: conſtat enim maximè ex Marcellini & Fauſtini libello adversùs Gregorium concitatum eſſe Imperatorum animum, quod & de ſe teſtatur libelli autor his verbis: *Cùm idem*, inquit, *ipſe ſis... qui etiam nunc me ambitione & potentia regum exagites ac turbes omnia* &c. 5. Hoc erat Luciferianorum, è quibus erat Gregorius, proprium, ut trium Hypoſtaſeωn defenſoribus infenſi eſſent. At talem ſe autor libelli prodit; cùm aſſerit *non tres Deos Patrem & Filium & Spiritum ſanctum*: nam, ut ex Fauſtini libello fidei habemus: *Conſequens* putabant Luciferiani, aliique unius Hypoſtaſis aſſertores, *ut tres Deos confiteantur, qui tres ſubſtantias confitentur.*

His ex conjectura ſtatutis de priori illo tractatu, qui apud Nazianzenum Orationis 49. locum obtinuit, de poſteriori ſeu de Oratione 50. quæ in codice noſtro libelli nomine jacet, idem dicendum. Et maximus quidem utriuſque nexus, quem videre mihi videor, haud ſcio an alicujus menti hactenus occurrerit. Priorem enim ſeu 49. poſterioris explicationem & apologeticum eſſe exiſtimo; & inverſum utriuſque ordinem.

Uterque in ſtyli ſimilitudine convenit. Uterque Rufino interprete gloriatur.

Uterque

Uterque Nicæni Symboli fidem explicat, ſed compendioſè unus & paraphraſticè; alter fuſiori & dogmaticâ ac polemicâ tractatione. Sed, quod attendi velim, unus alterius explicatio eſt & apologeticus; prior, poſterioris.

Enimverò jam à prioris initio profitetur autor quod *amore Catholicæ fidei ductus jampridem adversùs Arianos libellum ediderat: Sed*, inquit, *non defuit qui pro ſtudio doctrinæ, vel pro caritatis officio, ea quod à nobis dicta ſunt ſcrupuloſiùs retractaret, & quædam ille vel ſuperflua vel ambigua diceret, quæ aliter poſſint à quibuſdam, quàm à me dicta ſunt, accipi. Proinde rurſus ea ipſa planiori ſermone in hoc libello digeſſi, ut & ſimplicitatem ſenſus mei oſtenderem, & ſcrupulum legentibus amputarem.* En libellum ab eodem autore priùs editum, & quidem libellum fidei, ut expreſſis verbis in conſequentibus ſcribit: *Nam & profeſſio*, inquit, *fidei manifeſta eſt*, &c. quod & ex integro libello clarum eſt.

Libellum autem hunc, quem defendit, eumdem eſſe ac noſtrum, qui cap. 39. codicis occurrit, plura evincunt. Primum enim quod autori objiciebatur, ipſe refert in hunc modum: *Nam hoc eſt quod aiunt poſſe reprehendi; quod ubi verbum Dei ex perſona filii* (legendum, ni fallor, *pro perſona filii*) *poſuimus, tale hoc verbum intelligere putemur, quale Grammatici tradunt, &c.* Et poſteà: *Mirari me fateor, hoc ita ſentiri potuiſſe, quaſi nos perſonam propriam verbi, quod eſt Filius, negaremus, quem tot locis verum filium de vero Patre natum ingeſſimus.* Arguebant igitur 1. quod jejunam admodùm & inexplicatam Verbi mentionem feciſſet autor in ſua fidei profeſſione: unde ſuſpicio naſci poterat non Verbum ab eo increatum & coæternum Patri intelligi, ſed creatum aliquid & quale Grammatici tradunt. Deinde carpebant quod perſonæ voce non uſus eſſet: unde ſuſpicabantur veram ab eo perſonarum diſtinctionem non agnoſci. Hæc duo fidei libello congruunt, ubi ſemel tantum *verbi* nomen apparet ſine explicatione: Perſonæ verò nomen, nuſpiam.

3. Legimus etiam in poſteriori libello, quòd ſcriptum à ſe dicit autor in priori *tot locis verum filium de vero Patre natum: Confitemur*, inquit poſterior, *Patrem verum, qui genuit Filium verum, ut eſt Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno*, & præterea octies filium & à Patre natum vel genitum commemorat, ut merito dixerit: *Tot locis verum Filium de vero Patre natum* à ſe ingeſtum eſſe.

4. Ipſa etiam verba repetit: *Totum de toto, integrum de integro, perfectum de perfecto*: quod poſteriori libello ſic exprimit, paucis mutatis, non tamen quoad ſenſum: *Perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno.*

5. Teſtatur dictum à ſe Filium genitum de Patre, *non factum.* Ita etiam libellus noſter: *Non creatum; ſed genitum; non ex nihilo, ſed ex Patre.*

6. Arguebatur autor Sabellianiſmi, eò quod unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum dixiſſet: *Sed quia*, inquit, *unius Dei vocabulum diximus, perſonas negaſſe putamur.* Ita revera profeſſio fidei: *Non tres Deos Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, ſed unum Deum eſſe confitemur.* Cui accuſationi ita ſatisfacit, ut alia omittam: *Quomodo potui ipſum Patrem, ipſum ſibi Filium ponere, & hoc modo unam perſonam duobus nominibus appellare: quippe cùm & hanc ſectam, id eſt, Sabellianam in eodem libello*

damnaverim. Verum eſt, Libellus enim hæc habet: *Non ſic unum Deum quaſi ſolitarium, nec eundem qui ipſe ſibi Pater ſit, ipſe & Filius; ſed Patrem verum, qui genuit Filium verum.*

7. Hæc etiam de Libello fidei refert autor: *Proinde totum Patri adſcribimus, quod eſt Filii, & totum Filio, quod Patris eſt, &c.* Quis non videat locum libelli deſignari, ubi ſic legimus: *Veneramur tamen unum Deum, quia ex uno Patre totum quod Patris eſt, natus eſt Filius Deus, & in Patre totum quod ineſt, totum genuit Filium.*

Sit igitur certum fixumque unius autoris eſſe geminum hunc de fide Nicæna Tractatum, nulluſque ſeparet, quod non materiæ ſolùm affinitate conjunctum eſt, ſed & ſcriptoris ipſius conſilio, & ſcripti naturâ. Quæ quidem poſtulat, ut quod poſteriori loco poſitum eſt hactenus, ſuperiorem deinceps obtineat: cùm & priùs ſcriptum ſit, & alterius ſit ſcripti materies, & demum priùs legi debeat, ut alter meliùs intelligatur.

VIII. AUGUSTINI LIBELLUS. *pag.* 140.

Poſt Anonymum fidei libellum, quem modò diſcuſſimus, ſequitur in Codice cap. 40. *Libellus Auguſtini de Fide Catholica contra omnes hæreſes:* ita enim inſcribitur tam in codicibus Thuaneo & Oxonienſi, quàm in tertio, quem mecum communicavit vir antiquitatis literariæ cultor eximius Dom. Vion d'Herouval: In quo quidem codice cùm ſimul occurrant antiquæ verſiones Epiſtolæ ſancti Athanaſii ad Epictetum, & alterius ſancti Cyrilli ad Johannem Antiochenum, quales habentur in noſtro Romanæ Eccleſiæ codice, ſuſpicor ex eodem fonte manaſſe profeſſionem iſtam. Magna pars enim codicis MS. Herovalliani eſt Collectio Iſidori, cui notum fuiſſe codicem noſtrum Romanum ideo ſuſpicor, quia ex eo hauſiſſe videtur antiquam, quâ utitur, Canonum Orientalium verſionem.

Eadem fidei confeſſio laudatur à Magiſtro ſententiarum lib. 3. Diſtinct. 21. ſub finem: *Secundum quam rationem*, inquit, *dicit Auguſtinus:* [*Si quis dixerit atque crediderit Filium Dei Deum paſſum; Anathema ſit.*] Locus Auguſtini ad marginem notatus recentiori, ut puto, manu eſt: *Sermo de Fide qui eſt* 3. *in Feria* 5. *in Cœna Domini.* Revera tom. 10. Operum ejus, extat Sermo 129. de Tempore, *De fide recta*, inſcriptus, quem in Appendicem non rejecerunt Doctores Lovanienſes, ac proinde Auguſtinianum fœtum eſſe cenſuerunt. Verum hæc Confeſſio apud ſanctum Auguſtinum longè prolixior eſt & pluribus locis interpolata. In tribus codicibus MSS. duodecim tantùm habet Anathematiſmos. Inter ſancti Auguſtini opera auctior aliis quatuordecim Anathematiſmis legitur. Sed & inſigne inter utramque diſcrimen obſervo (levioribus prætermiſſis) ſcilicet in Codicibus MSS. ſuperiùs laudatis de Spiritu ſancto dicitur ſolummodò, quod *à Patre procedat*; & iterum: *A Patre procedens:* at verò apud Auguſtinum uterque locus habet, *à Patre filioque procedat:* Et; *à Patre filioque procedens:* quod proculdubiò recentioris ætatis indicium eſt, quàm Auguſtinianæ.

Libellum hunc eumdem inſertum legimus Actis Concilii I. Toletani circa annum 400. celebrati; ſed eidem novem anathematiſmi, quos noſter non habet, adjecti ſunt; detracti vero ſextus, ſeptimus & octavus, qui jacent in Codice.

In tanta exemplarium iſtius libelli diverſitate, quid certi ſtatuendum ſeu de illius ſinceritate, ſeu de autore, facile non eſt decernere. Quid ego ſentiam, paucis aperio.

Ac primum quidem exiſtimo Confeſſionem hanc fidei talem ab autore conditam eſſe, qualem eam exhibent tres MSS. codices laudati, atque adeò antiquus Romanæ Eccleſiæ Codex: quæ enim & inter S. Auguſtini ſermones & inter Acta Synodi Toletanæ 1. habentur auctiores, vel ex ſolis additionibus & ex mentione proceſſionis Spiritus ſancti *ex Patre filioque*, recentiorem primo illius autore manum produnt. Libellus, qualis eſt in Codice videtur Auguſtini eſſe.

2. Manifeſtum eſt ex libelli ipſius inſpectione, concinnatum eum fuiſſe contra ſolam Priſcillianiſtarum ſectam; tametſi *contra omnes hæreſes* ſcriptum eſſe ſcribat tituli autor in tribus MSS. codicibus. Plures quidem illic errores proſcribuntur, qui autores habuerunt partim Sabellium, partim Origenem, partim Manichæum & alios, nullos tamen, quos non profiterentur Priſcillianiſtæ; vix ullos, quos iiſdem non affigant ſanctus Auguſtinus, ſanctus Leo I. & alii. Quæ enim contra Sabellium prima pars libelli & quatuor primi anathematiſmi continent, hæc ſibi propria feciſſe Priſcillianiſtas, teſtis eſt ſanctus Auguſtinus lib. de Hæreſibus cap. 70. & lib. contra Priſcillianiſtas ad Oroſium, necnon & Leo noſter Epiſt. 15. ad Turibium cap. 1. In eodem etiam lib. contra Priſcillianiſtas aſſerit Auguſtinus iſtos hæreticos plura à Manichæis & ab Origeniſtis eſſe mutuatos. Unde qui Origenis errores in libello anathematizantur, ipſos in Priſcillianiſtis eo loco damnari evidens puto. Eorumdem hæreticorum ſocietatem affinitatemque cum Patripaſſianis Sabellii diſcipulis, cum Arianis, cum Marcione, Cerdone, Paulo Samoſateno, Photino &c. obſervat Leo noſter in eadem ad Turibium Epiſtola: eorumque de Incarnatione Domini dogma his verbis exponit: *Qui*, inquit, *ſacrilego ſenſu ita ſe Chriſtum ſimulant confiteri, ut Incarnationis & mortis & Reſurrectionis auferant veritatem*. Quamobrem ad alios, quàm ad Priſcillianiſtas, neceſſe non eſt referre, quæ de Incarnatione in eodem libello habentur.

3. Etſi potuerit libellus iſte alium Auguſtinum ab Hipponenſi pro autore habere, velut illum Auguſtinum Aquileienſem Epiſcopum, qui Hipponenſi æqualis erat & ſedit poſt Chromatium, ut habet Henricus Palladius de rebus Aquileienſium ſcribens: nihil tamen vetat quin ab Hipponenſi Antiſtite Auguſtino conſcriptus fuerit: hujus enim ætate conditus videtur; nec ſtylus diſcrepat ab Auguſtiniano; nihilque continet, quod non facilè in ejus ſcriptis reperiatur; præſertim verò in libro de hæreſibus, & in altero contra Priſcillianiſtas ad Oroſium.

4. Conſtat ex ipſo Auguſtino tam in hoc ultimo Tractatu, quàm in lib. 2. Retractationum cap. 4. conſultationem ad eum miſſam ex Hiſpania ab Oroſio de errore Priſcillianiſtarum & Origeniſtarum; quæ conſultatio extat Auguſtiniano reſponſo præfixa tom. 6. ejus Operum. Non ægrè igitur putaverim ſimul cum hoc opuſculo miſſum eſſe ab Auguſtino Libellum fidei, quem hæreticis Catholicam fidem profiteri, & Priſcillianum dogma ejurare cupientibus Epiſcopi Hiſpani, ſi hanc approbarent, poſſent ſubſcribendum proponere. Nec unus Oroſius ex Hiſpaniis de hujuſmodi erroribus conſuluit Auguſtinum: ſiquidem ex initio Conſultationis illius docemur Eutropium & Paulum Epiſcopos Hiſpanos Commonitorium ad Auguſtinum tranſmiſiſſe adversùs invaleſcentes in Hiſpaniarum regionibus errores. Hac igitur occaſione potuit Libellus iſte & poſtulari ab Hiſpaniæ Epiſcopis & ſcribi ab Auguſtino.

5. Probabile admodùm eſt Libellos fidei, quos hac Diſſertatione diſcutimus, in Codicem Romanum conjectos eſſe à ſancto Leone noſtro, ut in Diſſertatione 12. diximus: eoſque è Scriniis Apoſtolicæ ſedis extractos eſſe, ubi ante ſervabantur. Quis porrò putet hanc fidei Confeſſionem temerè Auguſtino inſcriptam eſſe, atque ut talem aſſervatam in Scrinio Romano & inſertam codici, niſi ex indubitato id certum habuiſſent indicio Romani? An verò facilè Auguſtini res potuit ignorare ſanctus Leo; Auguſtini, inquam, cui æqualis erat, & cujus ſcripta de fide ſummo ſemper in pretio habita ſunt apud Sedem Apoſtolicam. Sed qua occaſione Libellus Romam delatus? Hoc licet nobis ignorare. Dicam tamen vel illum ex Africa aſportatum à Leone, cùm illuc adhuc Acolythus Zoſimi decretum adversùs Pelagianos detulit: vel Legatos ab Epiſcopis Hiſpanis ad Auguſtinum miſſos, juſſos eſſe eâdem viâ Sedem Apoſtolicam adire ex Africa redeuntes, quo ſedis hujus autoritatem opemque implorarent, ut S. Leone Pontifice factum eſt, adversùs Priſcillianos per Eccleſias Hiſpaniarum graſſantes: eoſdemque Libellum ab Auguſtino acceptum cum Eccleſiæ Romanæ Pontifice vel proceribus communicaſſe.

De Libello, ut eſt in Actis Concilii Toletani auctior.

Jam quod ad Concilium Toletanum I. ſpectat, cui annexum legimus Libellum hunc, jampridem monuit doctiſſimus Cardinalis Baronius ad annum 447. num. 16. ad illud Concilium a. 400. celebratum non pertinere Regulam Fidei ejus Actis inſertam; ſed potiùs ad poſterius, quod Leonis noſtri tempore & admonitione coactum eſt anno 447. vel ſequenti, ſive Toleti, ſive in alia Hiſpaniarum civitate. Conjecturam eruditi Cardinalis confirmat Epigraphe ſeu annotatio Libello fidei poſt Synodi illius Canones præfixa, quam non ex antiquiori mendoſaque editione Concilii, ſed ex emendatiori Garſiæ Loayſæ deſcribo. Poſt Canones Toletanæ I. Synodi hæc legimus: *Explicit Conſtitutio Toletani Concilii:* vides hic expreſsè illius Concilii Acta à ſequentibus diſcerni; ſequitur enim continuo.

Incipit Regula fidei Catholicæ contra omnes hæreſes, & quàm maximè contra Priſcillianos, quam Epiſcopi Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitani & Bœtici fecerunt, & cum præcepto Papæ urbis Romæ Leonis ad Balconium Epiſcopum Galliciæ tranſmiſerunt. Ipſi etiam & ſupraſcripta viginti Canonum Capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano.

Primam partem hujus annotationis qui conferet cum Epiſtola ſancti Leonis ad Turibium, facilè animadvertet (quod vel ſola Leonis mentio indicat) hanc Fidei regulam non ad illud antiquius Concilium pertinere, ſed ad aliud quadraginta & ampliùs annis poſterius. Suffragatur Concilium Bracarenſe, ſeu 1. ſeu 2. ſub Joanne PP. III. habitum A. C. 563. ubi Lucretius Epiſcopus in hæc verba Synodum alloquitur: *Credo autem veſtræ beatitudinis fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandiſſima Priſcillianæ ſectæ venena ſerpebant, beatiſſimus Papa urbis Romæ Leo ... ad Synodum Galliciæ ſcripta ſua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenſes & Carthaginenſes Epiſcopi, Luſitani quoque & Bœtici facto inter ſe Concilio Regulam fidei contra Priſcillianam hæreſim cum aliquibus Capitulis conſcribentes ad Balconium tunc hujus Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem direxerunt.* Verba hæc commentario non egent; ſed clarè docent illam fidei Regulam, quæ Toletanæ Synodo I. annexa eſt, non in ea conditam, ſed in alia tempore Leonis celebrata, relectamque poſt centum annos in Bracarenſi, atque illi poſteriori Synodo vindicatam.

Hanc autem fidei confeſſionem Hiſpani Epiſcopi vel à Leone tunc acceperunt è Codice Romano decerptam & cum aliqua Epiſtolarum, quas tunc temporis ad eos ſcripſit Pontifex, tranſmiſſam : vel eam è propriis ſcriniis eduxerunt, quibus olim concredita fuerat, cùm ab Auguſtino accepta eſt, ut ſuperiùs conjecimus. Sic tamen eam confeſſionem uſurparunt Synodi Patres, ut præſenti Eccleſiarum ſuarum neceſſitati accommodarint, demtis tribus anathematiſmis, ſcilicet 5. 6. & 7. ex Auguſtiniano Libello, tribúſque aliis in eorum locum ſubſtitutis : ob eam proculdubio cauſſam, quod graſſantibus tunc per Hiſpanias erroribus iſti magis, illi minùs congruebant : ſed & alios ſex poſt Auguſtinianos adjecerunt, quibus proſcribuntur errores Priſcillianorum à S. Leone notati in ſua ad Turibium adversùs eoſdem hæreticos Epiſtola : ita ut facilè in mentem cujuſque venerit, ab ipſo Leone in hunc modum auctos concinnatóſque anathematiſmos fuiſſe & in Hiſpaniam miſſos.

Poſteriorem hanc partem annotationis, fidei Libello præfixæ poſt Canones Toletani I. Concilii : *Ipſi etiam & ſupra ſcripta Canonum capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano* : putat Card. Baronius ad Epiſcopos Concilii I. Toletani referendam eſſe, maléque huc tranſlatam ab imperito ſcriba. Sed quid vetat ea intelligi de Epiſcopis Leonis tempore congregatis, qui ſtatuta olim à Synodo priori decreta, de novo ſtatuerint, ad id corruptelâ in mores & diſciplinam illius temporis invectâ adducti. Certè nec MSS. Codicum conſenſus ea ſubreptitia credi ſinit, neque iſta verba : *Ipſi etiam & ſupradicta* &c. ad alios referri Epiſcopos, quàm qui in eadem Epigraphe nominantur & Leonis tempore convenerant. Quæ ſi vera ſunt, jam de loco hujus Synodi dubium non reſtat : cùm apertè Toletum congregatos eſſe poſtrema verba teſtentur. De qua Synodo plura alibi in Notis ad laudatam Leonis Epiſtolam 15. ad Turibium.

Supereſt ut de Libello, quomodo jacet inter Sermones S. Auguſtini, aliquid dicamus. Ejus interpolationem ſuperiùs notavi : hoc nunc obſervo ; viginti ſex anathematiſmos in eo legi, quorum duodecim priores iidem ſunt, qui & in noſtro Codice jacent, quoſque verè Auguſtinianos puto ; alios quatuordecim nec in Codice Romano haberi, nec in Concilio Toletano. Deſcripti ſunt verò, & huic Libello aſſuti, ex Confeſſione fidei catholicæ, quam Damaſus Papa miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum, quamque habes in Codice noſtro Romano pag. 214. An alicujus Synodi autoritate ita in unum compacti ſint duo Libelli ; an proprio ſtudioſi alicujus ingenio ; prorſus ignoro: illud non omnino improbabile. Ceterùm hoc moneo ; iſtos Damaſi PP. anathematiſmos nonnullis interpolationibus laborare apud Auguſtinum, inter quas unicam obſervo : ubi videlicet in noſtro Codice & apud Theodoritum hæc legimus de Perſonis divinis : *Omnia ſalvantes* : habetur in illo Auguſtiniano ſermone : *Omnia, quæ ſalvanda ſunt, ſalvantes.*

Libellus apud Auguſtinum interpolatus, & Damaſi anathematiſmis auctior.

Sed quomodo, quæret aliquis, Libellus iſte inter eos S. Auguſtini ſermones, qui feriæ v. in Cœna Domini aſſignantur, locum habuit : cùm in eo ne apex quidem appareat, qui hujus diei ſolennitati conveniat vel accommodari poſſit ? Nec hoc minùs obſcurum, quàm cetera. Dicam quod venit in mentem. Poſt prolatum anathematiſmum ſeu capitulum 16. Concilii Bracarenſis ſecundi an. 563. *Si quis*, inquit, *quinta feria Paſchali, quæ vocatur Cœna Domini, hora legitima poſt nonam jejunus in Eccleſia Miſſas non tenet ; ſed ſecundùm*

ſectam Priſcilliani feſtivitatem ipſius diei ab hora tertia per Miſſas defunctorum ſoluto jejunio colit, anathema ſit. Ex hoc capitulo intelligimus feriam quintam in Cœna Domini à Priſcillianiſtis per ſacrilegas ſuas cerimonias eſſe pollutam. Quid ſi dicamus, eam ob cauſſam & propter myſteriorum ſolennitatem Epiſcopos Hiſpanos eamdem feriam delegiſſe, in qua profeſſio illa fidei adversùs Priſcillianos publicè in fidelium cætu legeretur: vel eam ipſam diem, in qua (ut adhuc hodie obſervatur) ſolebant pœnitentes publici Eccleſiæ reconciliari, eorum etiam reconciliationi deſtinatam eſſe, qui Priſcillianorum hæreſim ejurare & catholicam fidem profiteri volebant: quibus ea fidei profeſſio præſcripta fuerit publicè edenda: quæ cùm in Ritualibus Hiſpanicarum Eccleſiarum libris inventa fuerit inter ſolennes feriæ v. in Cœna Domini ritus ac preces; & eodem loco, vel alibi, ut vidimus, nomen Auguſtini præferret: inde fortaſſe occaſio nata eſt locum huic Libello dandi inter Sermones hujus ſancti doctoris illi feriæ 5. aſſignatos. Hanc conjecturam in medium adduco; quoniam quid melius dicam modò, animo non occurrit. Plura & doctiſſimo viro digna expectamus de hoc Libello à R.P. Domno Franciſco Delfau, Aſceta Benedictino, in ea, quam cum ſuis San-Germanenſis Cœnobii collegis adornat, operum S. Auguſtini editione.

IX. FORMULA LIBELLI FIDEI. *pag.* 210.

Poſt Epiſtolam S. Athanaſii ad Epictetum & alteram S. Cyrilli Alexandrini ad Johannem Antiochenum, quæ cap. 52. & 53. habentur, ſub eodem hoc capitulo 53. ad calcem legitur: *Formula Libelli fidei:* quam à Romana ſede miſſam puto ad Orientales, præſertímque ad Conſtantinopolitanos. Iſtud ex his libelli verbis conjicio: *Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopum* NOSTRUM. Illud probat mentio confirmationis definitioni Calchedonenſi datæ à S. Leone & ejuſdem ad Flavianum Epiſtolæ. Tota hæc formula confecta eſt ex parte definitionis Calchedonenſis, quæ ab aliis pro altera definitione habetur, ab aliis pro poſteriori ejuſdem & unicæ parte, ab aliis denique Tractatus Concilii Calchedonenſis dicitur: cujus prima hæc ſunt verba: *Suffecerat quidem &c.* Ex verſione illa ſumta videtur, quæ Ruſtico Diacono tribui ſolet; etſi in nonnullis aliquantiſper diſcrepet. Cur verò illigata ſit hæc formula Epiſtolis S. Cyrilli ad Johannem Antiochenum & S. Athanaſii ad Epictetum; inde ſuſpicor natum, quod ſimul illæ ſubſcribendæ revertentibus ad catholicam Eutychianis vel Neſtorianis propoſitæ ſint ſeu Conſtantinopoli ſeu Alexandriæ. Nec hoc ſine exemplo: ſi quidem renitentibus aliquando Orientalibus, ne S. Leonis Epiſtolæ ſubſcriberent, optio ab ipſo Leone data eſt; ut vel ſuæ vel Cyrilli Epiſtolæ conſenſum adhiberent. Epiſtola 54. ad Pulcheriam de Anatolio hæc habet: *Simplex eſt*, inquit, *abſolutúmque quod poſco: ut remoto longarum diſputationum labore ſanctæ memoriæ Cyrilli Alexandrini Epiſcopi Epiſtolæ, quam ipſe ad Neſtorium miſerat, acquieſcat; vel Epiſtolæ meæ, quæ ad ſanctæ recordationis Flavianum Epiſcopum eſt directa, conſentiat.* Et Ep. 88. ad Julianum, ubi de rebelli Monachorum Palæſtinorum imperitia: *Quæ ſi de noſtra*, inquit S. Leo, *putat ambigendum eſſe doctrina, ſaltem beatæ memoriæ Athanaſii, Theophili & Cyrilli Alexandriæ Sacerdotum ſcripta non renuat: cum quibus ita fidei noſtræ forma concordat, ut in nullo à nobis diſcrepet, qui ſe illis conſentire profitetur.*

Epiſt. 54. *ad Pulcheriam.*

Epiſt. 88. *ad Iulian. cap.* 3.

Quod ad tempus conditæ formulæ attinet: per ea proculdubio tempora ſcripta eſt, quibus Acephalorum ſecta per Orientem graſſabatur. Qui hæretici

cùm Calchedonenſe Concilium & Leonis tomum abjicerent, his ſemper conditionibus ad Eccleſiæ communionem invitati ſunt, ut utrumque amplecti ſe profiterentur : quod omnia pene probant Eccleſiæ monumenta, quæ ſuperſunt, Simplicii, Felicis & Gelaſii Pontificum Romanorum temporibus ſcripta. Ad hujus poſtremi ætatem Formulam refero; quoniam hæc poſt illius ſtolas inſerta Codici legitur.

Sub Capitulo 55. habetur Damaſi Papæ Epiſtola ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum cum Formula fidei illi annexa. Cujus titulus, qui Paulinum Antiochenum Epiſcopum expreſſis verbis habet in utroque noſtro Codice MS. dubium omne removet, quod ex antiquioribus tum Conciliorum editionibus tum Theodoriti verſionibus naſci videbatur: ubi Paulinus Theſſalonicenſis Epiſcopus legebatur. X. CONFESSIO FIDEI DAMASI PP. AD PAULINUM ANTIOCH. *pag.* 214.

Formulam autem fidei unà cum Epiſtola ſimul miſſam eſſe à Damaſo non dubito, ac proinde alteram ab altera non eſſe, ut hactenus factum eſt, ſeparandam. Hoc primùm perſuadet Codicis utriuſque noſtri autoritas, qui non modò unam alteri proximè ſubdit, ſed & utramque ſub uno eodémque capitulo repræſentat: ita ut formula fidei, etſi ab Epiſtola diſtincta ſit, illi tamen veluti pars quædam alligari debere videatur. 2. Certum eſt ex ipſius Epiſtolæ initio unà cum Epiſtola miſſam eſſe formulam fidei, quæ hæreticis ad catholicam revertentibus ſubſcribenda proponeretur: *Fidem*, inquit, *miſimus, non tam tibi, qui ejus fidei communioni ſociaris, quàm his qui in ea ſubſcribentes tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari:* quod proculdubiò de profeſſione fidei diſtincta ab Epiſtola intelligendum venit. Quod enim inferiùs poſt nonnulla, de fide Incarnationis interpoſita, de Epiſtolæ ipſius ſubſcriptione mentionem habeat, hoc ob eam cauſſam ſcriptum puto, quòd cùm Epiſtolæ ſubjecta eſſet fidei formula, qui huic ſubſcribebat, illi pariter ſubſcribere cenſeretur: eo fermè modo, quo quis formulæ ex annexo Epiſcopi Mandato propoſitæ ſubſcribens, tam Mandato Epiſcopali, quàm formulæ ipſi ſubſcribit. 3. Quia hoc in more erat poſitum, ut ab hæreticis ad communionem catholicam aſpirantibus, non breviſſimæ, qualis eſt hæc, Epiſtolæ, in qua non prolixè ſatis fides explicatur, ſed diſtinctæ ac lectis verbis conceptæ formulæ ſubſcriptio exigeretur. 4. Titulus formulæ ut eſt in Thuaneo, hoc ipſum prodit clariſſimè. Verum dum hæc ſcribo opportunè occurrit Collectio Romana Lucæ Holſtenii, quæ Romæ edita eſt anno 1662. in eáque invenio formulam fidei ſeu anathematiſmos ipſi inſertos Epiſtolæ, eo loco qui literulâ à nobis notatur. Ut jam aſſertio noſtra non ſolis nitatur conjecturis, ſed Codicis autoritate, quo docemur ſaltem profeſſionem hanc fidei ab Epiſtola ſejungendam non eſſe, & utramque eodem eſſe tempore editam.

Inde ſequitur Synodicam eſſe Damaſi Epiſtolam. Si quidem teſtis eſt Theodoritus illos anathematiſmos, quos ſequenti capite refert, ab Epiſcopis in magna Roma congregatis ſancitos eſſe; eoſque Concilio 3. Romano ſub Damaſo vulgò aſſignant. Illud etiam innuere mihi Damaſus ipſe videtur; qui de familiari Epiſtola, quam per Vitalem miſerat ſuo ſolùm nomine, ipſo initio hujus ſermonem habens, ſingularem numerum uſurpat, *reſcripta direxeram : tuo judicio derelinquens : indicaveram... me commotum :* poſtmodùm verò alteram hanc Epiſtolam commemorans à pluribus vel plurium nomine ſcriptam eam indicat, cùm ait : *Miſimus: nobis ſociari, ſcribimus, conſenſus noſter.* Et re- *Theodor. l.* 5. *c.* 10.

verà nihil hujuſmodi rerum ſine Synodo agere conſueverant Pontifices Romani : quam conſuetudinem multùm intererat hac in occaſione non violari, in tanti, inquam, momenti negotio, quod fidem communemque fidei profeſſionem attinebat : in quo meritò timendum erat, ne Orientales Occidentalibus paulò iniquiores fidei formulam repellerent, quam non cognoviſſent numeroſo Occidentalium Concilio roboratam.

Ad quem porrò annum utraque referenda ſit, non extra dubium eſt. Si ordinem, quo anathematiſmi deſcripti ſunt à Theodorito annorum ordini reſpondere conſtaret, certum eſſet pariter formulam hanc fidei poſt annum CCCLXXXI. editam eſſe : cùm ab eo poſt Synodum ſecundam Oecumenicam referantur; imò & poſt alterum Epiſcoporum in Regia urbe conventum, poſtque reſcriptas ad eorum Epiſtolam Damaſi literas. Idem tempus innuere videtur, cùm, recenſitis cap. II. Anathematiſmis, hæc de tempore ſubjicit : *Et hæc quidem geſta ſunt ſuperſtite Gratiano :* quæ vitæ hujus Imperatoris finem indicare videntur, quem tamen toto decennio antevertit communis epocha Concilii 3. Romani, à quo fluxiſſe creduntur anathematiſmi. Baronium qui Epiſtolam ad ann. ch. 373. refert, meritò arguit H. Valeſius, à quo ſcripta dicitur ann. 382. paulo poſt Synodum; ſed fuſiùs hæc pertractare non eſt animus. Vide Notas ejuſdem Valeſii in Theodoritum pag. 45.

Inſtitutum magis noſtrum attinet inſignis interpolatio, quâ auctior legitur profeſſio fidei in vulgatis editionibus & in Cod. Thuaneo, quàm in Oxon. Codice. Nimirum poſt ſextum anathematiſmum hæc tam in illis, quàm apud Theodoritum habentur : *Eos autem, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migraverint, tamdiù à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates, in quibus ſunt primitùs conſtituti. Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viventis ordinatus eſt, tandiù vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.* Hæc porrò ſuperaddita eſſe vix dubitare licet. Primùm autoritate Oxonienſis exemplaris MS. noſtri Codicis in ipſa Urbe Roma, ubi ſcribebat Damaſus, ab Eccleſiæ Romanæ proceribus & ope ſcriniorum Apoſtolicæ ſedis conditi : cui hoc nomine major longè fides habenda, quàm vel Theodorito, vel parum accuratis aliis editionibus, quæ ex Græco derivatæ mihi videntur. 2. Favet codex alter, qui clariſſimi Juſtelli eſt, laudaturque in Labbeana Conciliorum editione. 3. Ipſa id perſuadet loci inſpectio ; longè enim ab anathematiſmorum materia abhorrent verba hæc, ad diſciplinam, non ad fidem ſpectantia, quæque & orationis filum, & fidei formulæ ſeriem importunè abrumpunt. Quâ igitur, inquies, ratione interpolata eſt, ita ut jam à tempore Theodoriti eâ parte auctior circumferretur ? Hoc ego Paulini ipſius Antiocheni arte & ſtudio factum eſſe crediderim : qui cùm magnum MELETIUM in Epiſcopatu Antiocheno ſocium haberet, hac induſtriâ uſus eſt ut notum fieret illum à ſedis Apoſtolicæ communione eſſe alienum. Neque hoc ſolùm publicari voluit in ipſa fidei formula, ſed & quotquot ad catholicam revertentes huic ſubſcriberent, eos omnes profiteri voluit Meletii communioni nunquam ſe immiſcendos, ad idque proprio teneri Chirographo. Quem enim hoc Canone meliùs deſignari dixerimus, quàm MELETIUM, qui cùm Sebaſtenus in Armenia Epiſcopus conſtitutus olim fuiſſet, *ſubditorum offenſus inobedientiâ*, ut ſcribit Theodoritus, *aliò ſe contulerat, ibi in otio vitam acturus*, cùm ad Antiochenam ſedem

ab

ab omnibus poſtulatus eſt & evectus. Hunc igitur prima decreti pars notat. Et ut deterior fieret adhuc Meletii conditio: ſancitur parte altera eum, qui in illius Sebaſten deſerentis locum ſuffectus fuerat, tandiù ſacerdotii dignitate fruiturum, donec ſibi vita ſupereſſet.

Alia etiam adduntur apud Theodoritum unum, quæ non levis momenti ſunt. In ultimo enim Anathematiſmo: *Quod ſi quis partiatur, &c.* poſt hæc verba, *propter unam divinitatem, quam credimus eſſe & ſcimus Patris & Filii & Spiritus ſancti;* hæc continuò ſubduntur: Θεὸν ἕνα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, *Deum unum in tribus hypoſtaſibus*. Hæc à Damaſo ſcripta eſſe nemo crediderit, tum quia in nullo codice Latino ſeu excuſo, ſeu manuſcripto leguntur: tum quod à trium Hypoſtaſeωn aſſertione Latini abhorrebant. Illa addita eſſe à Theodorito non putem: cùm enim Epiphanius Scholaſticus omnium Theodoritianæ hiſtoriæ interpretum antiquiſſimus verba illa non repræſentet, ut ex Tripartita Caſſiodori hiſtoria manifeſtum eſt, inde conjicio in recentioribus Theodoriti exemplaribus fuiſſe addita, ab iis fortè, qui hanc Damaſi profeſſionem fidei Græcè redditam relegentes ad exemplaria Paulini arte & ſtudio interpolata, tres illas voces velut à ſcribis per incuriam omiſſas libello reſtituendas putarunt. Porrò jam olim inſertas eſſe textui Damaſiano ab Orientalibus Meletii partes ſectantibus, ſuggerit Theodoriti ejuſdem narratio lib. 5. cap. 3. ubi hæc Flaviani ad Paulinum Antiochenum verba refert: *Si Damaſi communionem amplecteris, ô amice, doctrinæ nobis manifeſtam ſimilitudinem oſtende. Nam ille quidem unam eandemque Trinitatis ſubſtantiam confitens, tres Hypoſtaſes diſertè prædicat: tu contra Trinitatem tollis Hypoſtaſum.* Hæc ſi dixit, vix dubito quin ex interpolata verſione Epiſtolæ Damaſi, ſi tunc ſcripta erat: ſin minus, ex aſſertione trium perſonarum, trium hypoſtaſum aſſertionem Damaſo tribuit. Illud verò clarè aſſeritur in fragmento decreti Damaſiani in Collectione Romana Lucæ Holſtenii, pag. 170.

XI. Alia fidei Formula. *Pag.* 215.

Damaſianæ Fidei formulæ proximè ſubjicitur ſub eodem Capitulo, brevis alia formula, quæ alia non eſt, ab ea quam habet ſuperius Capitulum 53. pag. 210. ad calcem Cyrillianæ ad Johannem Antiochenum Epiſtolæ. Eadem, inquam, eſt formula, ſed in compendium miſſa, atque ex Tractatu ſeu definitione Calchedonenſi decerpta. Utramque Acacianis temporibus propoſitam eſſe puto: ſi quidem tunc reſpuebant hæretici tam Calchedonenſe decretum, quàm ſancti Leonis Epiſtolam, quibus ſubſcribere coguntur in iis libellis, qui ab hæreſi revertebantur.

XII. De Symbolo Athanaſiano conjecturæ.

Poſt tot recenſitos fidei libellos, quos ſtudioſè ſervabat Eccleſia Romana in ſuo Canonum decretorumque Codice, mirabitur aliquis inter eos deſiderari præclaram illam fidei Confeſſionem, quæ Symbolum S. Athanasii dicitur, & cujus laus in Officio Eccleſiaſtico per omnes Occidentalis ſaltem Orbis Eccleſias: quod certè Symbolum nunquam prætermiſſum eſſet à Romanis alias longè minoris momenti formulas in illum ſuum codicem conjicientibus, ſi illud tunc temporis eiſdem innotuiſſet; præſertim verò ſi, quod contendit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, eam fidei ſuæ confeſſionem Romæ S. Athanaſius edidiſſet Latino ſermone, recitaſſetque coram Pontifice eique aſſidentibus Epiſcopis. Augebit admirationem, quod in illo teſtimoniorum delectu, quem ſanctus Leo cum Epiſtola ſua 134. ad Leonem Auguſtum miſit, quique ab eodem vel ab alio inſertus Codici Romano ſub Capitulo

41. quod, inquam, Symbolum illud Athanaſianum locum non habeat in illo delectu, ubi aliqua è ſancti Athanaſii ſcriptis excerpta leguntur, quibus illa Confeſſio & familiarior eſſe debuiſſet ſancto Leoni, & clariùs potentiuſque Eutychis errorem profligaſſet, & Eccleſiæ Romanæ privilegiis addidiſſet roboris plurimum.

Hæc mirabuntur aliqui: ego verò miror magis vel ex hoc unius ſancti Leonis ſilentio nondum viris aliquot eruditis fuiſſe perſuaſum, non Athanaſii eſſe Opuſculum iſtud, ſed alteriùs autoris, qui vel Leoni ejuſque prædeceſſoribus ignotus fuit, vel ætate inferior. Utrumque igitur hoc argumentum ex ſancti Leonis ſilentio & Codicis omiſſione petitum ceteris accedat, quibus iſtud ſcriptum olim Athanaſio abjudicarunt ſcriptores doctiſſimi. Non eſt hujus loci vel otii de illius autore fuſiùs operoſiuſque inquirere: abundè enim jam id præſtitum eſt & eruditè à doctiſſimo viro Gerardo Johanne Voſſio de tribus Symbolis diſſerente. Paucula ſolummodò vice appendicis addere hîc viſum eſt, occaſione libellorum fidei, quos diſcuſſimus, & teſtimoniorum à Leone collectorum contra Eutychen: ut ſi qua lux ex nova conjectura rei hactenus obſcuræ affulgere poteſt, eâ Lectorem non fruſtremus.

Johann. Voſſii de tribus Symbolis Diſſert. 2.

Certa imprimis ab incertis ſecernenda ſunt; tum ſuſpiciones conjecturæque noſtræ in medium adducendæ.

Primò itaque jam omnium ferè eruditorum conſenſu conſtat opuſculum iſtud ſancti Athanaſii Alexandrini fœtum non eſſe: quod maximè arguit ſtylus ipſe ſermoniſque contextus, qui nullatenus græci hominis eſt, ſed latini: confirmaturque tum ex eo quod Athanaſius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Antiochenſes & alibi procul ſe fuiſſe à condenda nova fidei formula, & præterea Nicænæ Synodi Symbolum ſuis omnibus numeris abſolutiſſimum eſſe ſemper contenderit: tum ex alto ſilentio quo uſque ad ſextum ſaltem ſeculum ſepultum fuit hoc Symbolum. Cùm enim neque ſanctus Cyrillus Alexandrinus Athanaſii ſucceſſorum unus, neque ſanctus Leo, neque alii ſcriptores Eccleſiaſtici, vel Antiſtites, qui in Epheſino Calchedonenſique Conciliis fidem Catholicam adversùs Neſtorium & Eutychen propugnaverunt, numquam ex illo quicquam protulerint, numquam illius fecerint mentionem; quis ſibi perſuadeat inter Athanaſii opera recenſitum tunc fuiſſe iſtud Symbolum. His plura qui legere voluerit, adeat laudatum Voſſium alioſque, qui hac de re prolixiores commentarios ediderunt.

2. Ex hac ultima ratione evincitur pariter, quiſquis tandem Symboli iſtius autor fuerit, eum poſt exortam damnatamque non ſolùm Neſtorii, ſed etiam Eutychis hæreſim floruiſſe; imò poſt Leonis Magni tempora. Detur enim per indiligentiam nonnullam omiſſum fuiſſe Athanaſianum hoc Symbolum in Concilio Epheſino & Calchedonenſi: certè numquam poſteriorem ſancti Leonis diligentiam fugiſſet, qui ſæpè ſæpiùs poſt quartam Synodum ſcribens ad Orientales Epiſcopos, & propriam Orientalium Eccleſiarum traditionem appellans, numquam tamen Athanaſii Symbolum commemorat, in quo tam expreſsè, tam diſtinctè utraque illa hæreſis confoditur. Sed neque anno Chriſti 458. notum erat, cùm illam teſtimoniorum congeriem ad Leonem Auguſtum mitteret, quæ poſt denuò excuſſa Apoſtolicæ ſedis ſcrinia auctior prodiit alterâ, quam ad Synodum Calchedonenſem dudum direxerat. Quin & eorum Pontificum, qui adversùs Acephalos Eutychianoſque decertarunt, ſilentium

de iſto Symbolo, teſtatur illud adhuc tum ignotum fuiſſe.

3. Conſtat hujus Symboli autorem poſteriorem non eſſe anno Domini ſexcenteſimo ſeptuageſimo: hoc quippe anno habita eſt Auguſtodunenſis in Gallia Synodus ſub ſancto Leodegario Epiſcopo, cujus hic Canon legitur: *Si quis Preſbyter, Diaconus, Subdiaconus, vel Clericus Symbolum, quod ſancto inſpirante ſpiritu Apoſtoli tradiderunt, & Fidem ſancti Athanaſii præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit, ab Epiſcopo condemnetur.* Imò & jam ab anno 633. aliqua ex iſto Symbolo deſcripta mihi videntur in ea Confeſſione fidei, quæ edita eſt à Concilio Toletano 4. habeturque Capit. 1. ejuſdem,

4. Dubium non eſt quin multis ante Synodum illam Auguſtodunenſem annis compoſitum eſſet, & jam olim per totam Eccleſiam celebre evaſiſſet: nunquam enim ſapientiſſimi Antiſtites id commiſiſſent, ut iſtam fidei formulam omnium ordinum Clericis amplectendam *& irreprehenſibiliter*, ut aiunt, *recenſendam* Synodali Edicto ſub condemnationis pœna præciperent, imò & illam è regione cum Symbolo Apoſtolico ponerent, niſi jam longo uſu recepta, approbata, & inter germanas magni Athanaſii lucubrationes numerata fuiſſet; quod niſi poſt plurimorum annorum ſeriem fieri vix potuit.

5. Hinc ſequitur ejus autorem non extra centum ferè annorum illorum ſpacium requirendum eſſe, qui ab Hilari Papæ Leonis ſucceſſoris Pontificatu uſque ad finem ſexti ſeculi vel ſeptimi initium elapſi ſunt. Ut ſexaginta vel ſeptuaginta ante Synodum Auguſtodunenſem anni evulgando Symbolo dentur, ejuſque autoritati per omnes Eccleſias ſtabiliendæ: præſertim cùm hujuſmodi *Canones, Auguſtodunenſes ſancti Leodegarii Epiſcopi* dicti, quibus & ille, qui de Symbolo agit, annumeratur, à ſolo Leodegario in Diœceſana Synodo pro Eccleſia ſua conditi eſſe videantur, ut vel ille titulus indicat. Exiſtimandum enim non eſt unicum Epiſcopum hoc ſibi arrogaturum fuiſſe, ut novum Symbolum, nec ab univerſa Eccleſia vel uſu receptum, vel à multis approbatum Clero ſuo velut fidei teſſeram memoriâ tenendam, corde credendam, ore confitendam gravi intentatâ pœnâ præciperet. Quamquam, ne quid diſſimulem, vix aliquid certi ex unico illo Canone Auguſtodonenſi ſtatuere auderem, niſi me doctiſſimorum virorum compelleret autoritas, Jacobi inquam, Sirmondi, Petri de la Lande & Godefridi Hermantii, qui laudatum Canonem ad annum 670. referre non dubitarunt, cum tamen nec MSS. collectiones, ex quibus editus eſt, nec ulli autores quicquam de illius ætate vel leviter attingant; nec potior videatur eſſe ratio illum ſancto Leodegario ejuſque Synodo tribuendi, quàm poſteriori alicui Auguſtodunenſi Epiſcopo vel Concilio. Eorum tamen ſententiæ libenter accedimus, donec lucis amplius aliquid affulgeat. Hujus ergo autoris, quem inquirimus, ætatem intra annum circiter 480. & ſexcenteſimum ſtatuendam eſſe putamus, vel etiam intra brevius ſpatium.

XIII. Quo tempore ſcriptum videtur Symbolum Athanaſium.

6. Certum videtur neque caſu, neque Librariorum incuriâ, nomen Athanaſii in hujus ſcripti titulum irrepſiſſe; ſed potiùs ex certo conſilio ab ipſo autore fuiſſe ſancto Athanaſio adſcriptum: quotquot enim illius exemplaria ſeu manu exarata, ſeu excuſa, hactenus viſa ſunt, præ ſe ferunt Athanaſii nomen.

7. Tantum abeſt ut impoſturæ arguendus ſit, quiſquis talem fidei profeſſionem ſub alieno nobis nomine ingeſſit, quin potiùs ſpiritu Dei iſtud conſilii ab

XIV. Non eſt impoſtoris ſcriptū.

eo ceptum fuiſſe evincit ipſius Symboli contextus, in quo mirè elucet & fidei docta ſimplicitas, & divina Spiritûs unctio, quibus ita ſanctis Eccleſiæ Patribus Athanaſianâ fide dignum apparuit, ut illud ſingulis Dominicis omnium Clericorum ore celebrari & inter Officii Eccleſiaſtici partes cenſeri voluerint. Enimvero latiſſimum diſcrimen eſt inter ipſum & impoſtorem illum, qui nobis tot commentitias Epiſtolas ſub Pontificum Romanorum nominibus peſſima arte menteque confictas protulit: in hujuſmodi enim Epiſtolis nihil penè eſt, quod non aliis turpi furto ſubreptum fuerit, vel quod iis Pontificibus quibus tribuuntur, indignum non ſit, ut pote & illorum temporum diſciplinæ adverſum, & ex conſutis pannis malè compactum. In hoc vero Athanaſiano Symbolo omnia Athanaſio digna ſunt, omnia fidei ſinceritate, quæ exponitur, apprimè convenientia. Imo nec titulus ipſe mendacii poteſt omni ex parte argui: non enim, ut in hodiernis codicibus legitur, *Symboli* nomen præ ſe tulit, ſed *Fidei*. Ita in Auguſtodunenſi Canone ſuprà deſcripto, in Breviario MS. Monaſterii Caſinenſis ſexcentorum ferè annorum, de quo inferiùs dicturi ſumus, & alibi. Genuinumque eſſe ſcripti hujus titulum probant verſiones Græcæ, in quibus appellatur ἔκθεσις, vel ὁμολογία τῆς καθολικῆς πίστεως, vel περὶ πίστεως κατὰ συντομίαν; hoc poſtremum habet Symbolum Athanaſianum à Græcis interpolatum, à Jacobo Uſſerio editum: autores pariter Latini illud expoſitionem fidei, vel ſermonem de fide, inſcribunt: inter quos Hincmarus Archiep. Rhemenſis. Hanc autem eſſe Athanaſii fidem, quæ hoc Symbolo continetur, nemo inficias ierit, qui quidem Athanaſium crediderit à Catholica fide non receſſiſſe.

XV. Cur ſub alieno nomine evulgatum.

Sed cur, inquies, autor Catholicus alieno nomine, non ſuo, opus ſuum inſcripſit? Dum enim Athanaſii nominatur Symbolum, quod tamen ſancti Athanaſii non eſſe convincitur, metuendum eſt ne inter ſpuria & apocrypha numeretur: quod Salonius Epiſcopus Gallus timebat ne Salviani libro eveniret, quem ſub Timothei nomine ad Eccleſiam Catholicam ſcripſerat. Verùm quod Salvianus reſpondet in Epiſtola ad eumdem Salonium, reſpondeo ſimiliter: *Sufficere ad excludendam penitùs apocryphi ſtyli ſuſpicionem etiam hoc ſolùm poſſe, quod ſatis perſpicuum eſt libros neotericæ diſputationis eſſe, & à poſterioris temporis homine divinarum rerum ſtudio atque amore conſcriptos. Carent enim apocryphi ſuſpicione, qui agnoſcuntur*, nec Athanaſii, nec hominis Athanaſio coævi, nec Græci eſſe autoris. Quod autem proprium nomen ſubticere voluerit, id metu hæreticorum & adverſatiorum fidei, cum quibus autor vivebat, dum ſcriberet, accidiſſe putandum eſt: de quo & amplius aliquid inferiùs dicemus.

Ex his porrò, quæ ſuprà ſtatuimus, quæque vix in dubium revocari poſſunt, hoc elicimus, quod ad inveniendum autorem hujus Symboli viam aperit: Autorem ſcilicet illum imprimis Catholicum intra centum ferè illos annos vixiſſe & floruiſſe, qui Leonis vel Hilari Romanorum Pontificum mortem proximè ſecuti ſunt: eumdem metu perſecutionis nomen proprium ſuppreſſiſſe, ac proinde eum in ea regione ſedem habuiſſe, in qua fidei Catholicæ hoſtes Arianique præſertim rerum potiebantur; & eo tempore, quo Arii, Neſtorii & Eutychis errores longè lateque ſpargebantur: tres enim iſtas potiſſimùm hæreſes hoc Symbolum confodit.

XVI. Vigilium Epiſcopum Afri-

Omiſsâ porrò eorum ſententiâ, qui illud homini Gallo tribuunt, in quibus eſt P. Pithœus lib. de Proceſſ. Spiritus ſancti, quam in ſententiam pro-

pendere ſe profitetur Voſſius in appendice ſuæ in hanc rem diſſertationis: contendo hæc omnia, quæ præmiſimus, maximè convenire Vigilio Tapſitano ſeu Tapſenſi in Africa Epiſcopo; neminemque videri, cui potiùs hoc opuſculum tribui queat, quàm acerrimum hunc Catholicæ fidei defenſorem. Floruit enim Vigilius iſte ſub finem quinti ſæculi, & ut veriſimile eſt ad ſextum uſque pervenit, quippe qui anno 484. Bizacenorum omnium Epiſcoporum ultimus erat, ut ex Notitia Africanorum Antiſtitum Regis Hunnerici juſſu pro reddenda fidei ratione convocatorum feliciter conjicit Petr. Franc. Chiffletius in Notis ad eumdem hunc Vigilium. Præterea vivebat Vigilius & ſedem Epiſcopalem tenebat in Africana regione, in qua Vuandali Ariana peſte infecti Catholicos omnes dira perſecutione vexabant; ita ut de Catholica fide vel verbum proferre crimini verteretur. Eo etiam vivebat tempore, quo Neſtoriana & Eutychiana hæreſes maximos in dies progreſſus agebant, præſertim per Orientales Eccleſias, ad quas fugere compulſus eſt Vigilius ab impio Rege extorris factus. Denique, quod magnoperè penſandum eſt hac in diſquiſitione, admodum familiare fuit Vigilio, ut ſi quæ ſcriberet Opuſcula ſæviente perſecutione, ea non ſuo, ſed ſub antiquorum Patrum vel Autorum perſona in publicum emitteret. Sic librum contra Marivadum ſcripſit ſub nomine Idacii Clari: alterum compoſuit in perſona S. Auguſtini contra Felicianum Arianum: tertium contra Palladium Ambroſio vel Gregorio Nazianzeno inſcriptum. Sed & ſub nomine ſancti Athanaſii plures, quàm ſub aliorum perſona evulgavit: Duodecim enim de Trinitate libros habemus inter opera ſancti Athanaſii, Latinè tantum editos, quos Vigilii eſſe clamant eruditi; [a] ſicut & Dialogorum libros inter Athanaſium, Arium, & Probum Judicem. Sed etſi non indubitata fide eſſent Athanaſii memorata hæc Opuſcula; ſaltem Dialogus adversùs Arianos, Sabellianos, & Photinianos, vel ipſo Vigilio fatente, ab ipſo ſub nomine Athanaſii contra Arium, Sabellium, & Photinum coram judice Probo diſputantis, compoſitus eſt; ex quo certè maximum pondus accedit conjecturis noſtris. Ipſe, inquam, Vigilius in Præfatione hujus dialogi hoc profitetur: *Vtile hoc*, ſcribit ille, *& valdè commodum apparuit, ut uniuſcujuſque hæretici perſonam cum ſui dogmatis profeſſionibus, quaſi præſentes cum præſentibus agerent, introducerem .... Sabellium ergo, Photinum, Arium, atque ad noſtras partes Athanaſium introduxi: ut veritas ſummo confligentium certamine eliquata ad omnium notitiam perveniret.*

canum videri autorem eſſe Symboli Athanaſiani.

[a] *Iac. Simmondus in Not. ad Theodulphum de Spiritu ſancto. Phil. Labbeus de ſcript. Eccleſiaſt. Chiffletius in Opuſc. 2. vindiciarum operum Vigilii Tapſenſis.*

Inde etiam confirmatur 1. hæc noſtra opinio, quod quos adverſarios fidei præcipuè impugnat Symbolum, Arianos ſcilicet & Eutychianos, eoſdem ſemper ſcriptis ſuis perſecutus eſt Vigilius. Pleraque enim Opuſcula ſua contra Arianos, qui Africanas vaſtabant Eccleſias, conſcripſit, & inſigne opus adversùs Eutychianos emiſit, quo & ſancti Leonis Epiſtolam & Calchedonenſe decretum ab hæreticorum impugnationibus ſtrenuè vindicat.

2. Alias fidei profeſſiones etiam ſub nomine Athanaſii edidit Vigilius, quæ eum hujuſmodi Opuſculis conſcribendis aſſuetum produnt. Velut ſunt illæ quæ libris de Trinitate inſertæ leguntur. Hanc autem, quæ Symboli nomen obtinet, tunc ab eo conditam eſſe exiſtimamus, cùm Conſtantinopoli exularet: quo tempore jam multa ediderat Opuſcula contra hæreticos Arianos, cùm adhuc in Africa moraretur. Audiens autem, cùm eſſet in Oriente, quantas

ſtrages ageret in Africanis Eccleſiis Ariana hæreſis, & quo in diſcrimine verſaretur popularium ſuorum fides; paſtoralis officii partes eſſe exiſtimavit periclitanti populo ſuo ſuppetias ferre, ſimplicioribuſque Chriſtianis eam fidei profeſſionem ob oculos ponere, quæ, remotis omnibus ſubtilioris & implicatioris Theologiæ ambagibus, Catholicam doctrinam purè, nitidè, breviterque exponeret. Qua expoſitione Eccleſiam ſuam aliaſque Africanas non ſolùm adversùs Arianæ ſectæ perfidiam muniendas eſſe exiſtimavit; ſed etiam adversùs Neſtorianã & Eutychianam; quæ cùm apud Orientales, inter quos agebat, longe lateque graſſaretur, eam ad Africanas regiones, vel jam eſſe invectam, vel invehi facile poſſe videbat. Athanaſii nomine ornandam eſſe exiſtimavit hujuſmodi profeſſionem: quia & tanti viri autoritate, eos qui ſola autoritate ducuntur, retinendos fore putabat, & probe noverat illius ævi eruditos non poſſe in hunc errorem induci, ut Athanaſio illam expoſitionem tribuerent, reclamante novellarum hæreſum, quam diſtincte habet, mentione. Sed & hoc neceſſarium omninò videbatur, ne quiſquam Africanorum, qui tunc vivebant, Epiſcoporum de condita hujus fidei formula in ſuſpicionem apud hæreticos deveniret, ac propterea in certiſſimum vitæ diſcrimen, quæ Arianorum erat ſævities, adduceretur: quod meritò timendum fuiſſe intelliget quiſquis Victoris Vitenſis de Perſecutione Africana narrationem perlegerit.

3. Etſi in tam brevi & in hujus generis ſcriptiuncula, qualis eſt hæc fidei profeſſio, vix locus ſit conferendo ſtylo cum ceteris Vigilii lucubrationibus (aliam enim dicendi rationem breves & exegeticæ fidei formulæ, aliam ſcripta prolixiora & polemica exigunt) non levem tamen inter Symbolum & alia Vigilii opera ſtyli affinitatem ſcribendique rationem deprehendere mihi videor. Eandem enim methodum ſectatur in Opere contra Marivadum ſcripto & præſertim libro 3. quam & in Symbolo conficiendo tenuit: ita ut prior pars Symboli, quæ Trinitatis unitatem contra Arianos defendit, compendioſa videatur eſſe recapitulatio eorum, quæ centum capitulis exponuntur in tribus illis contra Marivadum libris: iſti enim toti ſunt in exponenda probandaque unitate Trinitatis, & Trinitate unitatis, quæ eſt prioris partis Symboli propria materies. Sed & hoc diſtinctius apparet in lib. 3. tria enim hujus priora capitula, totidem has propoſitiones complectuntur cum ſuis probationibus: *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus. Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus ſanctus. Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus ſanctus*: quæ totidem & iiſdem verbis habentur in Symbolo. In quo plures aliæ ejuſdem formæ propoſitiones leguntur: ſicut & in dicto libro 3. longe plurimæ, videlicet ad centenarium uſque numerum, ſcripturæ teſtimoniis probatæ reperiuntur, eundemque ni fallor ſpirant autorem. Alia quoque non minus ſibi invicem convenientia fortaſſe deprehendet, qui attentius & majori otio ceteras Vigilii lucubrationes evolvere voluerit: nobis hæc modò ſufficiant ex occaſione ſcripta.

DISSERTATIO XV.

DE SUPPOSITITIO
CONCILIO TELENSI
ET
PSEUDO-EPISTOLA SIRICII PAPÆ
QUÆ TRACTATORIA AD EPISCOPOS AFRICANOS DICITUR.

Ad Capitulum LX. codicis Romani.

CAPUT PRIMUM.

De Pſeudo-Synodi nomine.

ULTIMUM ſeu ſexageſimum Codicis noſtri Capitulum continet *Canones Telenſis Concilii ſecundùm Tractatoriam Syricii Papæ per Africam.* Quod Concilium celebratum dicitur poſt Conſulatum glorioſiſſimorum Auguſtorum Honorii XI. & Conſtantii: VI. Calendas Martii; hoc eſt, anno Chriſti CCCCXVIII.

Ab omnibus pro legitima ac vera Synodo iſta eſt habita ad hanc uſque diem; nec aliquem ſcio, qui de ejus αὐθεντία controverſiam hactenus moverit: nec David Blondellus, qui in ſuo Pſeudo-Iſidoro dubitationem ſuam de Siricii Epiſtola propoſuit judicioque Lectoris permiſit, nec quicquam adversùs illam Synodum excipiendum cenſuit. Eamdem recenſet Chriſtophorus Juſtellus in præfatione Codicis Africani, omneſque Conciliorum editores exhibent. Eam non agnoſcit modò Cardinalis Baronius, ſed & mirum in modum extollit prædicatque, velut inſigne monumentum obſervantiæ, quâ Eccleſia Africana Romanam ſedem proſequebatur, ejuſque decretis obtemperabat: quæ nimirum ante omnia in Conciliis recitari juberentur. *Baron. ad ann. 418. num. XXXI.*

Quin Africana Eccleſia ſedi Apoſtolicæ ejuſque ſtatutis debitum ſemper honorem impenderit, dubium nullum eſt: at qui ex monumentis, quæ hac Diſſertatione diſcutimus, id perſuadere voluerit, is profectò bonæ cauſſæ malè patrocinatur. Certiſſimum enim mihi eſt & Synodum & Epiſtolam, meram eſſe

fabulam, merumque commentum; neminemque eſſe ſpero, qui in meam ultrò eat ſententiam, cum ineptum iſtud figmentum admotâ ſinceri judicii luce propiùs penitiúſque inſpexerit.

Ac primùm quidem de ipſo Concilii nomine inquirendum: de quo variæ ſunt eruditorum conjecturæ, & nonnulla etiam concertatio fuit inter duos magni nominis Theologos Petrum Aurelium & Jacobum Sirmondum.

Eminentiſſimus Cardinalis Perronius Replicæ ad Sereniſſimum Britanniarum Regem cap. 48. exiſtimat pro *Telenſi* reponendum eſſe *Zellenſe*; quodque aliter legatur in fronte & in Proœmio Synodi, hoc putat ſcribarum oſcitantiæ imputandum. Favere videtur Cardinali Ferrandi Breviatio Canonum, in qua decies Zellenſe Concilium refertur, ſexies verò additur: *Ex Epiſtola Siricii Papæ:* ut dubium non ſit, vel eam ipſam Synodum eſſe, quæ nunc Telenſis dicitur, vel ad illius inſtar confictam eſſe.

Suffragatur etiam Perronio Chiffletius in Notis ad Ferrandi Diaconi Breviationem canonum, vel potiùs eum cum antiquis Conciliorum editoribus conciliat, cùm eandem aſſerit civitatem eſſe, quæ Zella & Tiella, vel Thele, & Uſilla ſive Uſula, ac proinde idem Concilium Zellenſe, Tiellenſe, Telenſe. Et revera hanc Synodum, quæ in pleriſque Cōdicibus aliis Telenſis dicitur, Zellenſem appellari in Trecenſi Codice, teſtis eſt idem Chiffletius.

Tertiam viam ineunt Cardinalis Baronius ad annum Chriſti 418. num. 31. & ex ipſo Binius in Notis ad hanc Synodum: ubi ſecure pronuntiant non *Telenſe*, ut hactenus lectum eſt, ſed *Teleptenſe* ſcribendum eſſe, hoc unicè argumento moti, quod Donatianus Teleptenſis primæ ſedis Epiſcopus Synodo præfuiſſe legatur in proœmio. Atque adeò Sirmondo arriſit hæc utriuſque conjectura, ut certiorem nullam unquam fuiſſe emendationem audacter aſſerat in Antirrhetico ſuo adversùs Petrum Aurelium.

Ridet tamen Chiffletius loco citato hanc ſocii ſui emendationem, miraturque hanc conſequentiam à viris doctis deductam: ut eam ob rem celebratam Telepte Synodum putarent, eò quod illi præfuerit Donatianus Teleptenſis: quaſi non potuerit Synodus præſide Metropolitano extra civitatem Metropolitanam colligi.

Chiffletio aſſentior in quantum vocem *Telenſis* retinendam eſſe cenſet, maleque in ejus locum *Teleptenſis* eſſe ſubſtitutam in Biniana aliiſque poſterioribus editionibus Conciliorum. Omnes enim anteriores editiones, omnes Codices MSS. & recentiores & antiquiſſimi, *Telenſem* dicunt Synodum non *Teleptenſem*. Confirmatur ex eo quod difficile eſſet, ut ſcribæ omnes, quaſi ex condicto in eumdem errorem incidiſſent, præſertim cùm ſemel & iterum occurrat vox illa, in titulo ſcilicet, & in proœmiali Concilii narratione: & in hac proximè ſequatur vox *Teleptenſis*, quæ vel una poterat ſcribas ab errore revocare. Certè conſtans utriuſque vocis hujus diſtinctio ab illis facta, accuratæ prorſus ſcriptionis indicium eſt: alioquin oſcitantes vel ignari hujuſmodi operæ facilè vel utrobique *Telenſis*, vel utrobique *Teleptenſis* poſuiſſent, vocum ſcilicet illarum ſimilitudine & affinitate deluſi. Denique mendum iſtud, nec doctis, nec indoctis tribui poteſt: indocti enim ac illiterati ſcribæ cùm à genuina voce ſcribendo recedunt, mirum eſt ſi barbaram aliquam ac nullius ſenſus vocem non ſupponant: ſed longè magis ſtupendum, ſi in eam hîc vocem

vocem omnes incidiſſent, quâ verè Africanam Epiſcopalemque civitatem, pro Epiſcopali Africanaque itidem civitate ſuppoſuiſſent. Docti verò, quibus ignotum non fuiſſet, quid Telenſis civitas, quid Teleptenſis; illam in proconſulari provincia, hanc in Byzacena; uniuſque provinciæ primatem, in altera nec Synodum habere, nec ei præeſſe potuiſſe: nunquam Telenſem Synodum eam nominaſſent, quæ Teleptenſem Epiſcopum pro præſide habuit. Reſtat igitur, ut à ſemidoctulis impoſtoribus id fuerit perpetratum: qui cùm fraudem architectari ſibi propoſuerint, ſatis eruditi non fuerunt, ut peritè eam adornarent; quod nunquam ferè non contingit. CAP. II.

Jam quod Chiffletius Telenſem ait idem eſſe ac Uſulenſem, Tiellenſem, vel Zellenſem: quia *Za* pro *Dia* ſæpè uſurpatum aiunt ab Afris; fateor nimis hoc coactum mihi videri & à propoſito alienum. Eſto enim uſurpatum illud fuerit, quod eruditi contendunt, reſpectu vocum aliquarum; at nec omnium reſpectu fuit, nec reſpectu hujus, de qua quæſtio eſt. Si enim ita fuiſſet, non eſt ratio cur in Notitia Proconſularis provinciæ diſtinctiſſimè legamus *Deumhabet Telenſis*: in Byzacena verò habeatur *Victorinus Vſulenſis*: cùm utrimque legi deberet vel *Vſulenſis* vel *Telenſis*. Si dixeris ad diſtinctionem alterius ab altera ita factum eſſe: non ergo confundenda, ut facit Chiffletius, iſta nomina; ſed ſuum cuique civitati tribuendum. Quamquam ſatis provinciis ſuis diſcernuntur, nec neceſſe erat, ut una Telenſis, altera Uſulenſis in Notitia diceretur. Præterea ſi conjecturæ Chiffletianæ locus eſſe deberet, & *Za* pro *Dia* poni, vel hoc pro illo deberet, dicenda eſſet illa Synodus Diellenſis, vel alia iterum factâ mutatione Tiellenſis: At conſtantiſſimè dicitur Telenſis in omnibus codicibus, etiam in Corbeienſi perantiquo eodem, ni fallor, quem laudat Chiffletius: licet ſuperiùs lectum in eo dicat Tiellenſis: memini enim in eodem Corbeienſi Codice, qui aſſervatur in Aſceterio ſancti Germani à pratis, legere me *Telenſem* Synodum, non *Tiellenſem*. Codicem Trecenſem commemorat, qui Zellenſem Synodum appellat eandem, quam alii Telenſem: ſed unicus eſt adversùs innumeros. Adde quod ex litera T. ut habetur in antiquis Codicibus MSS. facilis lapſus eſt ad literam C. vel Z. ſi dormitent ſcribæ. Denique neminem cordatum eſſe crediderim, qui cùm in uno Africanæ Notitiæ loco legat Telenſem civitatem, & Uſulenſem in alio: non ad priorem ſtatim recurrat, ſi fortè in aliquo monumento de Telenſi civitate inciderit mentionem fieri. Sed de nomine ſatis ſuperque dictum: de re ipſa diſſerendum modò.

CAPUT II.

Diſcutitur Ferrandi Diaconi Breviatio Canonum, ubi Canones Telenſis, ſeu Zellenſis Concilii exhibet ex Epiſtola Siricii Papæ: interpolationiſque arguitur.

PRimùm conſtat ex Breviatione Canonum Ferrandi Diaconi aliquod vel plura Concilia habita eſſe in Africa, quæ Cellenſe, Zellenſe vel Telenſe nuncupentur. Et ex iſto quidem Ferrandi Diaconi Opuſculo, de Telenſis

CAP. II.

ſeu Zellenſis Concilii, Epiſtolæque ei annexæ ſinceritate ſecurè pronuntiari poſſet, ſi de ipſius Breviationis integritate conſtaret; cùm quatuor decreta verbum è verbo illic deſcribantur ex iſta Epiſtola. At meritò in aliqua ſui parte adulterata & interpolata eſſe mihi videtur illa Ferrandi Lucubratio: nec mihi ſolummodò; ſed & viris quorum acerrimum habetur in antiquitate Eccleſiaſtica judicium.

Franciſcus Florens vir doctiſſimus in Diſſertatione de Origine, arte & autoritate Juris Canonici pagina 163. fatetur ultrò hanc Ferrandi Breviationem nævis ſcatere, & id neminem inficiaturum, qui attentiùs inſpexerit Ferrandum, Num. 103. 105. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 185. 188. 216. & 221. quæ enucleatiùs examinanda reſervabat vir eruditus in nova, quam parabat, Ferrandi editione. Noſtri non eſt inſtituti his immorari: periculum tamen in uno & altero capitulo faciamus, ut ex ungue Leonem agnoſcas. Numero ſcilicet 103. ſic habetur: *Vt Preſbyteri alterius regionis præſentibus Preſbyteris non ſacrificent*: à ſenſu Canonis longè hæc abſunt. Quod enim in Græco legitur ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι, aliæ verſiones de conregionalibus Preſbyteris, aliæ de Vicariis ſeu ruris Preſbyteris interpretantur; nullæ de alterius regionis Preſbyteris. Tum de Epiſcopis, coram quibus offerre prohibentur, ne verbum quidem. Denique *civitatis* nomen omittit in altera Canonis parte, quod in ea neceſſarium eſt, ut de Preſbyteris civitatis ſermo eſſe intelligatur, non de aliis quibuſvis. Numero 105. prohibetur: *Vt Diaconi judicio populi non eligantur*: ex Laodiceno 13. cùm de Sacerdotibus Canon ſancitus ſit. Nonnulla etiam occurrunt in illa collectione, quæ annotationi alicujus ſtudioſi ſimillima ſunt; quale eſt illud num. 194. *Hoc & in Concilio Thenitano ſtatutum eſt*: quod à citandi more, qui Ferrando familiaris eſt, abhorret. Multa etiam obſervat Chiffletius hujus Breviationis loca, quæ medicâ manu indigeant.

2. Non ſatis liquet an Concilium ſeu Zellenſe, ſeu Telenſe à Ferrando citatum, in ea Breviatione ad eundem locum pertineat. Et, ſi quidem ejuſdem loci eſt, an unum ſit Concilium, an plura? Pro uno & eodem habetur à Franciſco Florente, Petr. Fr. Chiffletio, Guillelmo Voello, Henrico Juſtello, & doctiſſimo Cardinale, quem primum nominare debueram, Jacobo Perronio. Quam perſuaſionem inde natam puto, quod quæ Concilio ſimpliciter Zellenſi vel Cellenſi decreta tribuuntur, ſumta videntur ex Siricii Epiſtola in eo Telenſi ſeu Zellenſi Concilio recitata, quod cum illa citatur à Ferrando: tum etiam nominum affinitas laudatos ſcriptores in eam trahere ſententiam potuit.

Plura eſſe & diſtincta Concilia putat Altaſerranus in Notis ad Ferrandi Indiculum: nec invitus ei aſſentior. Primùm quia diſtincta ſunt nomina. Deinde quod ubi de Zellenſi ſermo eſt, protinùs additur ex Epiſtola Siricii Papæ: non item quando de Cellenſi. Præterea ratio non eſt cur non admittatur Cellenſis Synodus à Zellenſi diſtincta, ſiquidem duplex occurrit civitas Cellenſis dicta in Africana Notitia: altera quidem in provincia proconſulari, cujus Epiſcopus loco quadrageſimo quinto legitur *Cyprianus Cellenſis*; altera verò in Mauritania Sitifenſi, cujus Epiſcopus *Creſciturus Cellenſis* nominatur loco decimoſeptimo: ut veroſimillimum ſit in alterutra civitatum illarum habitum eſſe Concilium in ea Breviatione Cellenſe ſeu Zellenſe commemo-

Notitiæ provinciarum Africanarum & Epiſcoporum apud Sirmondum & Chiffletium in Ferrando, & Tom. 4. Concil. Editio. Labbeanæ.

ratum. Denique ex decretis, quæ Cellenſi, ſeu ſimpliciter ac ſine addito Zellenſi tribuuntur à Ferrando, vix ullum eſt quod poſſit adſcribi Zellenſi ſeu Telenſi quod ex Epiſtola Siricii deſignatur. Decies ſiquidem alterutro modo citatur, quinquies priori, quinquies poſteriori. Ex prioribus citationibus, tres omninò non conveniunt Epiſtolæ Siricii, ſcilicet quæ ſunt num. 65. 68 & 218. duæ reliquæ num. 3. & 16. ad eam reduci poſſunt quoad ſenſum, nequaquam quoad verba ipſa. Hoc pacto evertitur unicum alterius opinionis fundamentum. CAP. II.

At, inquies, cùm non integra ſuperſint Zellenſis illius Concilii Acta, quod Epiſtolam Siricii ſuſcepit, decerni non poteſt ipſius non eſſe decreta, quæ Cellenſi tribuuntur. Ita eſt planè. Nec nos etiam decernimus quicquam; ſed conjecturis tantùm agimus, ut in re obſcura: ſed conjecturis quibus contrarias paris roboris non facilè objicias. Has iterum uno confirmamus argumento. Si Concilium Zellenſe vel Cellenſe idem eſt ac illud, cui Epiſtola Siricii ſubjungitur, cur novus Canon diſtinctus à primo conditus eſt ac relatus num. 3. *Vt qui poſt baptiſmum ſeculari militiæ nomen dederit ab ordinatione arceatur*: cùm ſuſcipiens ac confirmans Epiſtolam Siricii idem haberet jam decretum his aliis verbis: *Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clerum admitti non debet.* Vel ſi idem hoc decretum Siricii à Ferrando relatum eſt ex Concilio Zellenſi, cur non ſubjunxit, ut in aliis: *Ex Epiſtola Siricii?* Cur non iiſdem Siricii verbis, quod facere conſuevit, cùm ex Epiſtola Siricii; excepto titulo 4. ubi quinque aliæ Synodi ante Cellenſem citantur? Cur non idem præſtitit num. 16. de continentia trium majorum ordinum Clericorum: cùm & alius Canon ea de re ſuperfluus eſſet, Epiſtolâ fuſiſſimè de eadem tractante: vel ſaltem hujus mentio debuerat fieri.

Hæc autem ideò tam ſcrupuloſè diſtinguenda putamus, ut vera Zellenſis Synodus à commentitia Telenſi vel Zellenſi, & genuinæ Ferrandi citationes à ſubdititiis diſcernantur.

Citatorum decretorum apud Ferrandum ex Concilio Telenſi alia genuina, alia ſuppoſita.

Genuinam enim Synodum cenſemus eam, quæ ſimpliciter & ſine additamento Cellenſis vel Zellenſis à Ferrando nominatur, germanaſque conſequenter citationes putamus numerorum 3. 16. 65. 68. & 218. Decretorumque iſtorum tria poſteriora omninò deſiderantur in Epiſtola Siricii: alia duo implicitè & quoad ſenſum in ea leguntur, verba autem prorsùs alia ſunt, quæque facile eſt alteriùs Synodi verba credere.

Commentitiam verò pronunciamus eam Synodum, quæ Telenſis dicitur· commentitiaſque ac ſubjectas alienâ manu vel citationes, vel ſanctiones illas quinque reſiduas, quæ in Breviatione Ferrandi tribuuntur *Zellenſi Concilio ex Epiſtola Siricii Papæ*. De Synodo ipſa inferiùs rationes noſtras proferemus, ut & de Epiſtola Siricii ei ſubjecta. De quinque citationibus, vel decretis Ferrando ſuppoſitis, his modò conjecturis aggredimur demonſtrare.

Prima habetur titulo 4. *Vt Epiſcopus à tribus ordinetur, conſentientibus aliis per ſcripta, cum confirmatione Metropolitani, vel Primatis*: Referturque hoc decretum ex Nicæni Concilii tit. 4. & 6. Antiocheni 19. Laodicenſis 12. Carthaginenſis ſub Genethlio 10. Carthaginenſis Univerſalis 49. Quàm porrò, ut minus dicam, ſuperfluè addatur: *Concilio Zellenſi ex Epiſtola Papæ Siricii*: manifeſtum inde habetur, quòd primum Siricianæ Epiſtolæ decretum, ad

CAP. II.

quod ſolum referri poſſet citatio, de Primatûm ipſorum ordinatione agit, & de Romanæ ſedis conſenſu, vel conſcientia, ſecundum noſtri Codicis, quam defendimus, lectionem: nihil porro tale legitur in illo decreto Ferrandi. Deinde ſecundum aliam lectionem requirit Siricius conſcientiam Primatis, quæ ordinationem vel antecedat, vel comitetur: Ferrandi decretum de confirmatione eſt, quæ ordinationem ſubſequitur. Præterea iſtud maxime ac præcipue eo collimat, ut à tribus ſaltem ordinetur Epiſcopus, ut comprovincialium omnium conſenſus ſcripto datus accedat, & ut ordinatio rite conſummetur: de quibus ne verbum quidem apud Siricium, qui de una ſedis Apoſtolicæ ſeu Primatis prærogativa ſolicitus videtur. Demum tot illuſtrium Conciliorum decretis quid ponderis addit obſcuræ Synodi ſuffragium ultimo loco prolatum, ac eo nomine adjectionis ſuſpectum?

Secunda citatio diſcutitur.

Secunda citatio eſt tituli 6. *Ut unus Epiſcopus Epiſcopum non ordinet: exceptâ Eccleſiâ Romanâ:* cujus interpolatio ac ſuppoſitio indubitata mihi videtur. Tria enim poſtrema verba, *exceptâ Eccleſiâ Romana;* ſubdititia eſſe, probant omnes Codices quotquot ſunt Epiſtolæ illius Siricianæ, vel Concilii, ex quibus decerpta dicuntur; nec ullus eruditus diffitetur. Additum porro iſtud fuit non à Ferrando: quis enim crediderit eruditum virum & Canonicæ ſcientiæ peritiſſimum hanc labem inurere voluiſſe ſanctis Canonibus: ut contra celebratiſſimos Nicæni Concilii Canones totius mundi reverentiâ, Leone teſte, conſecratos cuiquam liceret Epiſcopos ab uno Epiſcopo ordinandos decernere vel ordinare. Longe profecto ab hujuſmodi diſciplina abhorrebat Eccleſia Romana etiam temporibus Siricio poſterioribus, ut paſſim ex Leone noſtro manifeſtum eſt: ſed & ex ipſo Innocentio in Epiſtola ad Victricium, quam Pſeudo-Siricius ille totam fere exſcripſit. Abſolutè enim ac ſine exceptione pronuntiat: *Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat: ne furtivum beneficium præſtitum videatur; hoc enim à Synodo Nicæna conſtitutum eſt atque definitum.* Hanc autem diſciplinam à ſola Eccleſia Romana potuiſſe non obſervari, quis vel ſomniando dixerit? Quaſi ipſi licitum fuiſſet vel Canonicis Nicæni Concilii ſtatutis adverſari, vel furtivum præſtare ſacerdotii beneficium. Imò verò Romanæ inprimis Eccleſiæ hanc fuiſſe tunc diſciplinam, aperte prædicat Innocentius, qui Victricio *Romanæ Eccleſiæ normam atque autoritatem magnopere poſtulanti, voluntati ejus morem admodum gerens, digeſtas vitæ & morum probabilium diſciplinas adnexas literis ſuis miſit, per quas adverterent illius regionis populi,* Qualis, inquit Pontifex, servetur in Urbis Romæ Ecclesiis disciplina. Et infrà: *Propter eos igitur, qui vel ignorantia, vel deſidia non tenent Eccleſiaſticam diſciplinam, & multa non præſumenda præſumunt, rectè poſtulaſti,* inquit, *ut in illis partibus iſtiuſmodi,* quam tenet Ecclesia Romana, forma servetur.

Innocentius Papa Ep. ad Victriciū.

Deinde mirum prorsùs eſſet, ut Eccleſia Africana, quæ Romanæ erat celſitudinis æmula, nec ejus privilegia amplificare avebat, tam ſingularem prærogativam, (ſi tamen prærogativa eſt ſacris Canonibus non ſubeſſe) eidem ultrò dediſſet, nec ſibi illam arroganti. Certè non ſtudioſiorem tunc temporis, quàm antea, fuiſſe Romani ſplendoris augendi, probat Concilium Carthaginenſe ſub Epiſcopo Bonifacio habitum anno Chriſti 525. eodem videlicet tempore, quo florebat, ac fortè ſcribebat Ferrandus. Relecti enim ea in

Synodo antiqui Canones ac confirmati fuerunt : quorum tres poſteriores tranſmarina judicia proſcribunt, vetantque *ne ullus ad tranſmarina audeat appellare; ne qui appellaverit ad communionem intra Africam ſuſcipiatur : & ut qui in Africa non communicat, ſi auſus fuerit in tranſmarinis, damnetur*: hæc illa Synodus ex quibus patet quàm alienus eſſe debuerit Ferrandus ab hujuſmodi verbis ſuperaddendis : ut taceam non adeò deploratæ fidei credendum eum eſſe, ut Concilia decerpendo adulterare & de ſuo amplificare vellet.

Impoſtoris igitur totum hoc opus eſt : quem etiam certum puto integrum hoc capitulum ſextum addidiſſe. Valdè enim inutile ac ſuperfluum videtur prohibere cap. 6. *ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinet*, poſtquam cap. 4. ſtatutum legitur, *ut Epiſcopus à tribus ordinetur, conſentientibus aliis per ſcripta*; & cap. 5. *ut in ordinando Epiſcopo alii quoque Epiſcopi ſuper tres addantur, ſi ab aliquo fuerit contradictum* : præſertim cùm priori etiam ſuffragium Zellenſis Concilii accedat.

Tria ultima loca Ferrandi examinantur.

Tres reliquæ citationes titulorum 130. 138. & 174. nihil quidem in ſe ipſis falſi continent ; ſed ex priorum duorum adjectione in adjectionis quoque ſuſpicionem veniunt. Quid quod titulus 130. duo decreta Siricii in unum contrahit ; & mulierem pro vidua ſupponit, quod denique duo poſtremi tituli ſuperflui videntur. Nam titulus 138. *Vt abjectum Clericum alia Eccleſia non admittat* : continetur titulo 27. *ut Epiſcopus alienum Clericum non ſuſcipiat* : & adhuc clariùs habetur in titulo 53. *Vt nullus Epiſcopus vel Preſbyter vel Diaconus excommunicatus communicet*. Nam Canones Nicænus 5. Sardicenſis 16. Carthaginenſis 8. & Antiochenus 2. ex quibus titulus ille 53. refertur, expreſſiſſimis verbis definiunt: ne Clericus abjectus ab alio admittatur : ut otioſum fuerit alterum titulum de eadem materia adhuc ponere. Titulus verò 174. *Vt venientes à Novatianis vel Montenſibus per manus impoſitionem ſuſcipiantur*: ex titulo 177. prorſus inutilis redditur, & amplificatoris otioſi manum prodit. Hoc enim ultimo eadem diſciplina de Novatianis iiſdem ſtatuitur : *Vt Novatiani vel etiam Quartadecimani non recipiantur, niſi priùs hæreſim ſuam condemnaverint : ita ut Symbolum fidei doceantur, & chriſmate ungantur, ex Concilio Laodicenſi tit.* 7. cui ſuffeciſſet locum Zellenſis illius Concilii ſubnotari ; niſi commentitiæ hujus Synodi decreta obtrudendi libido diſtinctum titulum fieri poſtulaſſet.

Ex his perſpicuum eſt fidem Breviationis Ferrandi, aliqua ſaltem ſui parte vacillare : quâ ſemel in aliquibus titulis interpolatione detecta, ceterorum ejuſdem Breviationis capitulorum plurimùm detrahitur autoritati : cùm & interpolatam illam eſſe conſtet, & incertum maneat in quas ejus partes graſſata ſit impoſtoris manus. Ex quo rurſus ſequitur, Concilio Zellenſi ſeu Telenſi, & Siricii Epiſtolæ eidem annexæ nihil addi roboris ex illa Collectione : cùm ratio ſubſit de ejus ſinceritate ambigendi : & ſi quidem ſubdititiæ ſint aliquæ Breviationis illius vel partes vel citationes, illæ maximè tales eſſe credendæ, quæ ſunt de Zellenſi vel Telenſi Concilio : quandoquidem eæ ſemper vel ſolæ ſint, vel ordine ultimæ: quod adjectionis ſuſpicionem in hujuſmodi dubiis, plurimùm adaugere norunt rei criticæ periti. Hæc demùm ſuſpicio adhuc ex diverſitate citationum illius Concilii confirmatur.

CAPUT III.

Hujuſmodi fragmentum Telenſis Concilii nomine donatum commentitium eſſe demonſtratur.

QUicquid tandem ſit de Breviatione Ferrandi, Concilium illud, cujus nunc habemus fragmentum Siricii Epiſtolæ præfixum, quodque Telenſe appellant, commentitium eſſe contendo, & ex his probationibus, ni fallor, perſuadeo.

Prima repetitur ex jam dictis de nomine Concilii: conſtat enim ubique Telenſe ſcribi, nec librariorum errore ita ſcriptum. Liquet porrò unicam eſſe Telenſem civitatem, quæ in Proconſulari jacet Provincia: Donatianum autem Teleptenſem in Byzacena Epiſcopum Synodum in Proconſulari habuiſſe, ſomnium eſt impoſtoris, cui nec diſciplinæ Eccleſiaſticæ, nec Africanarum regionum notitiæ ſatis affuit, ut ſcitè fraudem texeret. Etſi enim hujus nominis fuerit fortè vicus aliquis in Byzacena, nuſquam tamen apud ſcriptores celebratur: cùm tamen non ita ignobilis fuiſſe debuiſſet, in qua Synodus ampla conveniret, ad quam & Proconſularis Provinciæ legati concurrerent.

2. Probabile non eſt Synodum habitam fuiſſe tunc temporis in Bizacena Provincia VI. Calend. Martias. cùm generalis totius Africæ conventus menſe Maio ſequente congregari deberet, & jam tum indictus eſſet. Quantum enim ex fragmento apparet, nullum majoris momenti negotium in illa Synodo tractandum erat, quàm lectio Epiſtolæ vel Epiſtolarum Siricii: quæ profectò (præſertim cùm tunc vel inſtaret vel jam inchoata eſſet ſacra Quadrageſima) ad generalem uſque Synodum differri facilè poterat, in qua majori pompa ac ſplendore ab omnibus ferè totius Africæ Epiſcopis audita eſſet Epiſtola, quæ ad omnes etiam erat ſcripta, ſi inſcriptioni fides.

3. Cùm generalis non prædicetur hæc Synodus, non eſt ratio cur ex Provincia Proconſulari legati adfuiſſent Telenſi illi Synodo. Conciliorum enim Africanorum genera duo indicat ac decernit Milevitana Synodus: alia erant generalia totius Africæ, pro cauſſis communibus habenda; alia particularia, pro cauſſis, quæ cùm communes non eſſent, à cujuſque Provinciæ Epiſcopis diſcutiendæ erant. Quid igitur in ea Synodo Legati Proconſularis Provinciæ? Animadvertit proculdubiò Lector eruditus quicquid id eſt fictum eſſe ab hujus Synodalis fragmenti artifice, cujus tale conſilium fuiſſe mihi videtur.

Qua occaſione fragmentum confictum eſſe putatur.

Neſcio quis Romanæ amplitudinis autoritatiſque præpoſterè ſtudioſus, ut vidit malè ſucceſſiſſe Legatis Romanis operam, quam pro jure appellationum ad ſedem Apoſtolicam deferendarum in Africanas Provincias invehendo poſuerant, ſub Romanorum Epiſcoporum Zoſimi, Bonifacii & Celeſtini Pontificatu; hujuſmodi mali ſucceſsûs memoriam obliterare conatus eſt; quod & hac arte non fruſtrà tentandum putavit; ſi celebrem aliquam Synodum Africanam pluresve produceret, quæ præceptis Romani Pontificis ſe ſe ultro ſubmiſiſſent; ejus recepiſſent decreta, eis obtemperaſſent, non in una tantummodò Provincia; ſed etiam in pluribus. Credidit præterea majus adhuc pondus habituram Synodum, ſi eo ipſo tempore, quo Legatis Zoſimi res minùs feliciter ceſſerat in Carthaginenſi Concilio, Synodus illa celebrata oſtenderetur.

Fixa eſt igitur ſub Zoſimo Synodi Epocha. Ut verò etiam ab antiquo receptam Pontificis autoritatem in Africanis regionibus oſtenderet, introduxit Legatos Provinciæ Conſularis, qui literas Siricii commemorarent in alia Synodo Tuſdritana acceptas, lectas, approbatas. Atque hæc omnia conjecit in prologum fictitiæ Synodi: quem ut conderet, oculos convertit ad Synodum Carthaginenſem anni ſequentis, ex cujus præfatione formam ſuæ cudendæ accepit; quæ eodem modo incipit: *Poſt conſulatum &c.* Ex eodem & ex Milevitano Concilio præſidem ſuæ Synodi mutuatus eſt impoſtor, Donatianum ſcilicet Teleptenſem Epiſcopum Bizacenæ tunc Primatem. Ex eodem etiam Legatos Provinciæ Proconſularis aſſumſit, quos coram Pſeudo-Synodo ſiſteret, Vincentium & Fortunatianum, qui in Milevitana Synodo Legati electi ſunt ex Provincia Carthaginenſi, & in præfatione pariter Carthaginenſis, anni 419. nominantur. Reliquos Epiſcopos è variis Synodis vel Epiſtolis arceſſiit, aut ipſe finxit. Locum Synodi apud Telenſem civitatem conſtituit, non magnoperè ſolicitus, an in eadem Provincia jaceret, modò ſciret in Africa eſſe hujus nominis locum. Denique Epiſtolam Siricii Papæ annexuit, cujus gratia tota hæc fabula adornabatur. Hæc etſi à contentioſis hominibus eludi poſſint, ſatis erunt tamen apud cordatum ac ſincerum Lectorem, ut fraudis reus impoſtor convincatur: quod & ſequentibus confirmamus. CAP. III.

4. Igitur mendacii indicium ex ceteris verbis elicitur. Inducit enim duos Legatos ſimul loquentes: *Vincentius & Fortunatianus dixerunt:* tum omnes Epiſcopos Synodi reſpondentes: *Epiſcopi dixerunt.* Poſtulant ut recitentur Epiſtolæ Siricii, una tamen ſolummodò legitur. Denique, ut multa barbariem ſpirantia omittam, revocatur in memoriam Synodus Tuſdritana vel Tyſdritana, cui dicuntur interfuiſſe Epiſcopi Telenſis hujus Concilii: *Etiam cum Thiſdre fuiſſemus, ſicut mecum recolit memorialis auditio veſtra* &c. quaſi Provinciæ unius Epiſcopi alterius Provinciæ Synodis intereſſe potuiſſent: Thuſdritanam enim Synodum nemo eſt, qui generalem totius Africæ conventum aſſerat.

5. Cum ex toto hujuſmodi Concilio aliud nihil poſteritati traditum inveniatur, præter recitationem hujus Epiſtolæ Siricii Papæ, profectò iſtud nimis affectatum eſt, ac meritò in ſuſpicionem trahit ſuppoſitionis tale fragmentum. Cur enim omiſſi Canones, qui à Ferrando referuntur, ſi in eadem Synodo conditi? Cur altera Epiſtola Siricii prætermiſſa, cujus mentio in eodem fragmento, quæque juſſa eſt pariter recitari? Cur alia negotia in ea Synodo Tractata ſilentio preſſa ſunt? Dubitandum enim non eſt, quin in ea Synodo ad quam ex primaria Africæ Provincia Legati convenirent, res magni momenti ventilandæ eſſent. De his tamen ne verbum quidem.

6. Certum eſt per eam ætatem Africanos ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem ex propriarum Synodorum Canonibus geſſiſſe, nec leges Eccleſiaſticæ diſciplinæ à tranſmarinis regionibus ſibi imponi paſſos, tametſi cum de communi cauſſa fidei ageretur, ut de Pelagiana hæreſi, ad ſedem Romanam relationem dirigere non omitterent. Ea enim erat Africanæ diſciplinæ puritas & ſanctimonia, ut eam & pleræque aliæ Eccleſiæ ultrò amplexæ ſint, & propriam ſibi Romana ipſa fecerit. Africana verò vix alienas regulas ſuis immiſceri paſſa eſt. Nec alios Canones, præter Nicænos, in ea viguiſſe, uſuque & autoritate donatos putem ante Concilium Calchedonenſe: poſt quod ceteri Orientalium

CAP. IV. Provinciarum Canones pleriſque invecti ſunt Eccleſiis ex primi Canonis Synodi illius Oecumenicæ præſcripto: inde eſt enim quod à Ferrando in ſua Breviatione commemorantur. Patuit certè in Synodo illa Carthaginenſi anni CCCCXIX. in qua appellationum cauſſa ventilata eſt occaſione Appiarii, quantoperè abhorrerent Africani à tranſmarinis legibus intra Africam admittendis.

7. Si quæ hic prædicantur de Geſtis in utraque Synodo, Thuſdritana & Telenſi, vera omninò eſſent, nunquam ea referre prætermiſiſſent Legati Papæ Bonifacii in laudata Synodo Carthaginenſi: ut autoritatem ſedis Apoſtolicæ, cujus aſſerendæ gratiâ miſſi fuerant, tali præjudicio confirmarent: non parvum enim fuiſſet receptæ hujus autoritatis argumentum, quod à gemina Synodo, utraque numeroſâ, alterâ in Proconſulari ſeu primaria Provincia, alterâ in Byzacena coram Legatis Epiſcoporum Proconſularium habitâ, tantâ cum veneratione recepta eſſet Pontificis Tractatoria ſeu Tractoria, tam avidè audita, inſertáque Synodicis Actis tanquam diſciplinæ norma, cui parere omnibus neceſſitas eſſet. Nihil tale egerunt Legati; ut vel propriæ cauſſæ obliti dicendi ſint, quod probabile non eſt, vel fictitium credendum ſit quod hic de utraque Synodo obtruditur.

8. Cùm tota hæc Synodus, vel Synodi pannus eo conſilio deſcriptus ſit, ut ei Siricii Epiſtola ſubjungeretur, atque ita alterutri ex altera ſuffragium conciliaretur; non erit quo Concilii iſtius ſinceritas ac veritas utcunque fulciatur, ſi ſemel de Epiſtolæ νοθείᾳ conſtiterit: cum gemina Synodus Africana non ita hebes & vecors putanda ſit, ut commentitiam Epiſtolam velut ſinceram & genuinam amplecteretur, ac pro decreto Apoſtolico ſuſciperet. Nihil eſt autem, meo judicio, clarius, quàm hujus Epiſtolæ impoſtura & ſuppoſitio; quam variis argumentis palàm facere ſequenti capite conabimur.

CAPUT IV.

Siricii Epiſtola fragmento ſubjuncta ſuppoſitionis arguitur. Primum νοθείας argumentum ex primo Epiſtolæ decreto; cujus variæ lectiones ac ſenſus varii expenduntur.

Ante omnia primum hujus Epiſtolæ decretum ad examen revocandum eſt, cùm in eo difficultatis non parum verſari videatur, tum ex ipſa ejus materia, tum ex diverſa lectione, quæ in variis Codicibus occurrit. In Oxonienſi enim ita habetur: *Primum, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ Primates nemo audeat ordinare: integrum enim judicium eſt, quod plurimorum ſententiâ conſecratur.* In collectione Conciliorum & in Thuaneo Codice ſic legitur: *Primum, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, Primatis, nemo audeat ordinare, integrum enim judicium eſt, quod plurimorum ſententia conſequatur.* Denique apud Innocentium, ex cujus ad Victricium Epiſtola hæc tota ferè ſumta eſt, ita refertur: *Primum, ut extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum: integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur.*

Senſus verborum Innocentii clariſſimus eſt, nihilque continent, quod

Canonum Nicænorum aliorumque antiquiorum diſciplinæ non omninò congruat. CAP. IV.

Senſus eorumdem, ut jacent in codice Oxonienſi, planus eſt. Per ſedem enim Apoſtolicam, Romanam intelligit: per Primates verò, ſingularum provinciarum Africanarum Metropolitanos deſignat; vultque autor Epiſtolæ prohibitum eſſe, ne quiſquam Africanorum Metropolitanorum ordinari poſſet abſque conſenſu & conſcientia Romani Epiſcopi: atque adeò non dubito quin hæc genuina ſit adulterinæ Epiſtolæ lectio. Quod enim in editione vulgari legitur: *Vt extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, primatis nemo audeat ordinare:* prorsùs non video ad quem commodum ſenſum poſſit revocari. Franciſcus Florens anteceſſor Aurelianenſis eruditione conſpicuus in Tractatu 6. ad Tit. 6. Decretalium, de electione & electi poteſtate pag. 194. putat verba hæc eſſe interpolata, legendúmque tantummodò: *Extra conſcientiam Primatis*, deletis his verbis intermediis: *Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt:* tanquam ſubdititiis. Reclamat Chiffletius ex autoritate vetuſtiſſimorum Codicum, qui integram illam lectionem exhibent, inter quos Corbeienſem laudat antiquitate venerandum. Ipſe verò verba illa *Apoſtolicæ ſedis* conſervans, de Primate ipſo interpretatur, cui ad hunc effectum Apoſtolica ipſa ſumma autoritas jure competeret: ut nihil neceſſe eſſet eo in caſu Romanum Pontificem convenire: atque id nominis ab antiquioribus cuicumque ſedi Epiſcopali paſſim attributum legi. Poſtremum quidem iſtud fateor: ſed inde creſcit difficultas, non ſolvitur. Si enim quælibet ſedes erat Apoſtolica, eóque nomine decorabatur, quomodo Primati ita proprium erit, ut eo deſignatum Primatem Pontifex velit? Deinde etſi poſſet quælibet Epiſcopalis ſedes dici Apoſtolica, vix tamen eo modo id uſurpatum invenias, quo in hoc decreto, præſertim verò à Romanæ ſedis Pontificibus, qui titulum iſtum vix cum ſolis majoribus Orientalium partium ſedibus communicabant: quemadmodum Leo noſter ad Marcianum Auguſtum ſcribens de Anatalio CP. Epiſcopo: *Non dedignetur*, inquit, *Regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem.* Epiſt. 78. cap. 5. Denique non iis verbis uſus eſſet Siricius, quæ interpretatione egerent, ſed vel ſolummodò Primatem, vel, quod Afris familiare erat, primæ ſedis Epiſcopum dixiſſet. Quamquam & hoc valdè ſupervacaneum erat Africanis regionibus commendare, quæ id & propriis legibus cautum habebant, & religioſè obſervatum.

Aliud igitur fuit autoris Epiſtolæ conſilium, quod facilè ex Codicis Oxonienſis lectione intelligitur: nimirum hoc ſancitum præſenti decreto voluit, ne Eccleſiarum Africanarum Primates abſque conſcientia Romanæ ſedis ordinarentur: *Vt extra conſcientiam Apoſtolicæ ſedis Primates nemo audeat ordinare.* Quæ lectio inde etiam confirmatur, quod niſi legatur *Primates* nullum erit nomen quod à verbo illo *ordinare* regatur: ex quo fiet ut & oratio manca ſit, & ſenſus ambiguus. Ordinandi quippe vox non unius eſt poteſtatis apud ſcriptores rei Canonicæ, ipſoſque Canones. Sæpè enim, ut alibi adnotavimus, adminiſtrationem ſignificat, aliquando conſecrationem Epiſcopi, frequentiſſimè ſecundi, tertii, aliorumque inferiorum ordinum celebrationem deſignat: & ad quem iſtorum ſignificatuum ea vox hoc loco coerceri debeat dubium remanebit, ſi vulgaris lectio retineatur. Quamobrem noſtram eſſe præ-

CAP. V. ferendam, ut autoris menti congruentem, exiſtimo.

Verùm ut communiori vocum uſui & grammaticæ legibus magis accommodatur, ita regionum iſtarum diſciplinæ ac moribus prorſus adverſatur. Si enim Primatum nomine Carthaginenſem Epiſcopum intelligat, non pluralis, ſed ſingularis numerus apponi debuerat: cum unicus eſſet hujuſmodi Primas in Africa. Sed & quàm hoc ab Africanis juribus & conſuetudine alienum, ut ad Epiſcopum Romanum de ordinando Carthaginenſi Epiſcopo conſultatio vel relatio mitteretur. Quod ſi per Primates Metropolitanum uniuſcujuſque Provinciæ Epiſcopum ſeu primæ ſedis antiſtitem deſignat; jam verò ineptiſſimum eſt ac ridiculum iſtud decretum; quod Primates extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ ordinari vetat: cùm Primates in Africa, excepto Carthaginenſi, nunquam ordinarentur, ut ſæpiùs à viris eruditis obſervatum. Fixæ quippe non erant Primatum ſedes iis in regionibus, ſed deſultoriæ; nec Epiſcopi à ſuarum ſedium antiquitate vel dignitate primatûs honorem conſequebantur; ſed ſedes ipſæ ad hanc prærogativam Epiſcoporum ſuorum Primatu ætatis & conſecrationis antiquitate evehebantur: ita ut quiſquis ordinabatur Epiſcopus, is inter ſuos Comprovinciales Epiſcopos ultimus eſſet: excepto Carthaginenſis civitatis Epiſcopo, qui totius Africæ Primas ordinabatur ex proprio ſuæ ſedis privilegio. Hancque conſuetudinem etiam poſt Gregorii Magni Pontificis Romani tempora viguiſſe in Africanis regionibus, patet ex illius Epiſtola ad Epiſcopos Numidiæ, quibus *conſuetudinem ſuam immotam permanere concedit, ſive de Primatibus conſtituendis, ſive de ceteris capitulis*. Quamquam idem ad Gennadium Africæ Exarchum ſcribens optat ab eo Concilium Africanorum Epiſcoporum admoneri, *ut primas non paſſim, ſicut moris eſt, per villas, ſed in una, juxta eorum electionem, civitate reſideat*.

Primum igitur νοθείας argumentum adversùs hanc Siricii nomine confictam Epiſtolam, ex hujus primi decreti inſulſitate repetatur, quod quovis modo legeris, nec ad uſum loquendi, nec ad grammaticæ leges, nec ad Africanam diſciplinam & conſuetudinem poſſis accommodare.

CAPUT V.

Alia ſuppoſitionis argumenta proponuntur adverſus Siricii Pſeudo-Epiſtolam.

SEcundam probationem noſtram inde conficimus, quod hæc Epiſtola tota ferè concinit cum Epiſtola Innocentii Papæ I. ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum: ut alteram ex altera tranſcriptam eſſe neceſſe ſit. A Siricio deſcriptam Epiſtolam Innocentii ſucceſſoris ſui nemo dixerit. Innocentium à Siricio mutuatum eſſe, ne ſuſpicabitur quidem, qui attenderit Innocentium non omiſſurum fuiſſe de Siricio mentionem injicere, ſi ejus verba & decreta uſurpaſſet, cùm id in Epiſtola ad Exuperium præſtiterit, etſi non tanta eſſet neceſſitas. Deinde vel Victricium ad Epiſtolam Siricii remiſiſſet, vel novam proprio marte ac ſtylo condidiſſet. Denique nihil immutaſſet

in decretis, nihilque truncaſſet eorum, quæ ad ſedis Apoſtolicæ ſplendorem CAP. V.
pertinebant.

3. Nihil ſomnio ſimilius eſt, quàm quod indicatur in præfatione, propter Afros maximè has literas datas eſſe à Synodo Romana: *Quia in præſenti præ valetudine corporis aut feſſæ ætatis cauſſa minimè adeſſe potuerunt.* Quaſi Romam ad Synodos convenire ſolerent Africani Epiſcopi, & ſola adverſæ valetudinis, aut effœtæ ætatis cauſſa eoſdem à Synodo abſentes feciſſet. Admirationem adhuc auget, quod quaſi de fortuita Synodo loquitur initio Epiſtolæ: *Cum in unum plurimi fratres conveniſſemus ad ſancti Apoſtoli Petri reliquias &c.* à cujuſmodi fortuito conventu cur plerique abfuerint, non eſt ex valetudine vel ætate ratio arceſſenda.

4. Non minùs abhorrent ab illius ævi moribus & agendi modo cum Africanis, verba illa duriora: *Nemo audeat:* quibus erga Africanos uſum eſſe Siricium non facilè quis crediderit.

5. Quænam eſt hæc ratio decreti primi, ut videlicet ſine conſcientia ſeu Metropolitani, ſeu Primatis, ſeu ſedis Apoſtolicæ nemo ordinare præſumat: *Integrum enim judicium, quod plurimorum ſententia conſecratur.* Quis Primatem plurimos eſſe dixerit? Quis judicium conſecrari alicujus ſententiâ? At eadem ratio, inquies, affertur ab Innocentio. Puto ego mendoſam eſſe Innocentii lectionem & interpunctionem, hæcque verba *integrum judicium eſt* &c. ad poſteriorem decreti partem pertinere, cujus optima eſt ratio: *Integrum judicium eſt quod plurimorum ſententiis confirmatur: ne unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum &c.* Nec gratis aut ſola hac ratione nixus id conjicio: autoritas enim Codicis Oxonienſis accedit, in quo cauſſativa particula *enim* deſideratur ante vocem *judicium:* tametſi eam in contextu Epiſtolæ poſuimus ex aliis Codicibus. Idem porrò non valet pro Siriciano loco; cùm illa verba primum capitulum claudant, nec ad ſequentia referri poſſint, quæ pro alterius decreti initio ponuntur.

6. In ſecundo illo decreto verba hæc adduntur, quæ apud Innocentium non reperiuntur: *Propter arrogantiam.* Poſt hæc videlicet verba: *Ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat.* Quaſi hoc licuerit, modò citra arrogantiam fieret. Ubi interpolationi, & diſciplinæ & linguæ corruptela miſcetur.

7. Manifeſtam faciunt impoſtoris vel malitiam vel inſcitiam verba hæc capitis 9. *Suademus ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant: quia in miniſterii quotidianis neceſſitatibus occupantur:* ubi ſuadet & hortatur autor Epiſtolæ, ſicut & inferiùs, *hortor, moneo, rogo &c.* quaſi lege continentiæ non tenerentur Sacerdotes & Levitæ: non ita Innocentius, cujus verba corrupit; nam pro *ſuademus*, habet: *Tenere Eccleſia omnino debet.* Non ita Siricius ipſe in Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem; ubi Sacerdotes & Levitas de uxoribus propriis filios procreantibus, quaſi graviſſimi criminis reos laceſſit, additque: *Quarum ſanctionum* (ſacræ ſcripturæ) *Sacerdotes omnes atque Levitæ inſolubili lege conſtringimur, ut à die ordinationis noſtræ ſobrietati ac pudicitiæ & corda noſtra mancipemus & corpora.* Decernitque inſuper, ut qui hujus criminis rei convicti fuerint à miniſterio ſuo pellantur, eiſque omnis indulgentiæ aditus præcludatur. Perſpicuum igitur eſt autorem Epiſtolæ, ſacræ diſciplinæ, quæ Siricii

CAP. V. temporibus in Romana Eccleſia vigebat, vel ignarum fuiſſe vel contemtorem: quod de Pontifice Romano dici nefas eſt.

8. Ineptum illud figmentum, in iis quæ ab Innocentio vel aliis mutuatus non eſt, ita rudis eſt & infantis loquelæ, ut vix queat ſtylo mentem ſuam autor exprimere. Talia ſunt, *populi voluptatem ſequi, feſſæ ætatis cauſſa, præcepta imperare, pari more* pro *ſimiliter*, *à Canonum ratione evagari*.

9. Quid ſibi vult nugator ille, cum Sacerdotem omni momento paratum eſſe debere ait, ne aut ſacrificium offerre aut baptizare cogatur? De baptiſmo quidem occaſio naſci poterat ex inſtante Catechumenorum vel infantium morte: at ſacrificiis offerendis ſtati dies erant conſtituti, certæque diei horæ; nec timendum erat Sacerdoti ne omni momento offerre cogeretur: cum ſoli Dominici feſtivíque dies Myſteriorum celebrationi deputati eſſent. Longè correctiùs loquitur Innocentius, cùm Sacerdotibus ait *& orandi & ſacrificandi juge officium eſſe*; juge enim officium eſt, non jugis omni momento neceſſitas.

10. Non memini me unquam legere Epiſtolam antiqui alicujus Pontificis Romani, quam *Romæ* datam, vel *in Concilio Epiſcoporum*, in fine notaret: quando enim Synodalis Epiſtola mittitur, id ſtatim in fronte exprimitur in hunc modum ab ipſo Siricio uſurpatum: *Siricius & ſancta Synodus octoginta Epiſcoporum quæ Romæ convenit apud S. Petrum.*

11. Tam adversùs hanc Epiſtolam, quàm contra Concilii ipſius veritatem facit, quod cùm ſæpiùs de continentia Clericorum actum ſit in Carthaginenſibus Conciliis nunquam tamen de Telenſi Concilio, vel de Epiſtola Siricii in eo relectâ facta eſt mentio: cùm tamen præcipua Epiſtolæ materies continentiam Sacerdotalem attineret. Extat etiam in Codice Africano num. 4. ſuffragium Fauſtini Potentinæ Eccleſiæ Epiſcopi, Legatique Romanæ Eccleſiæ, in quo ita loquitur: [a] *Placet ut Epiſcopus, Preſbyter, & Diaconus, vel qui ſacramenta contrectant pudicitiæ cuſtodes ab uxoribus ſe abſtineant.* Quod ſuffragium vel ad Carthaginenſem anni 418. vel ad ſequentis anni Synodum pertinet, quæ utraque Zellenſi vel Telenſi poſterior fuit. Porrò legationis ſuæ ejuſque ſedis, cujus vices gerebat, oblitus eſſet Fauſtinus, niſi hoc loco laudaſſet Siricii Epiſtolam ad Afros miſſam. Quod verò nihil de ea commemorent vel Legati Apoſtolici, vel Aurelius cujus autoritate Vincentius & Fortunatianus ad Telenſem Synodum eſſent delegati, vel ipſi Vincentius & Fortunatianus, qui utrique huic Carthaginenſi Synodo aderant, certiſſimum apud me eſt ſuppoſitionis illius Epiſtolæ argumentum.

[a] Hæc verba ſunt canonis II. Concilii Carthagin. II. ſub Genethlio. a. 390.

Faceſſat ergo Illuſtriſſimi Petri Marcæ conjectura: qui primam continentiæ Clericalis neceſſitatem apud Africanas Eccleſias à Siricii Conſtitutione manaſſe aſſerit Concordiæ lib. 1. cap. 8. num. 4. Unde enim id affirmandi fiduciam cepit, inde ego idem negandi argumentum ſumo. Quippe cùm tam in Concilio Carthaginenſi anni 390. quàm *in præterito Concilio*, quod in illo citatur, mentio non ſit Siriciani decreti in Africam miſſi & recepti, meliùs ex illo rejicitur, quàm aſtruitur Siricianæ hujus Epiſtolæ autoritas. Deinde quis Marcam docuit, Concilium illud præteritum Canone Carthaginenſi notatum, ante annum 388. vel etiam ante Siricii Pontificatum celebratum non fuiſſe? Denique illa ipſa ſecunda Synodus Carthagine habita ab Apoſtolorum doctrina & à totius antiquitatis obſervantia, non à Siriciano decreto, autori-

tatem ſuo arceſſit: *Vt*, inquit, *quod Apoſtoli docuerunt & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.* Carthaginenſis I. ſub Grato Epiſcopo, quæ Julii Papæ temporibus celebrata dicitur, legem ſancit; *Vt nullis liceat ab affectu abſtinentibus carnali apud extraneas pariter commorari*; ubi & legem continentiæ jam olim indictam iiſdem ſupponit, quorum caſtitati providet, & Clericos eadem lege coercere videtur: cùm in fine Canonis aliam Laicis pœnam, aliam Clericis videatur imponere: *Si ergo Laici ſunt*, inquit, *poſt commonitionem, ſi contemſerint à communione ſeparentur.* De Clericorum pœna ſilet, quoniam præcedentium Canonum autotitate noverant proculdubio ſancitam fuiſſe. Sed tamen ſupponit Clericorum aliquos lege continentiæ adſtrictos: alioqui ſupervacanea Laïcorum exceptio. Ita Canon 25. Carthaginenſis 3. dicti communis eſt clericis & continentibus. CAP. V.

Addo præteritum illud Concilium à Carthaginenſi 2. citatum, non tam legem tuliſſe de continentia Clericorum, quàm *de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaſſe.* Ipſa ſunt verba Canonis, quæ non ſatis perpendit Marca, nec tam probant edictum ut Clerici ab uxoribus abſtinerent, quàm indicatum, qui Clericorum ad hoc non cogi deberent, qui verò eſſent cogendi: nonnullis videlicet ſeverioris diſciplinæ ſtudioſis, minores etiam Clericos abſtinendi neceſſitati ſubjicere volentibus. Quam interpretationem ex ipſius Canonis lectione emergentem, confirmat alter Canon Concilii Carthaginenſis anni ſeu 398. ſeu 401. qui in Codice Africano ſeptuageſimus numeratur: *Placuit*, inquit, *Epiſcopos & Preſbyteros & Diaconos ſecundùm priora ſtatuta etiam ab uxoribus abſtinere: quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio: Ceteros verò Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundùm uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.* Ubi Canon priora ſtatuta innovans, hoc imprimis conſtituit, ac illis conſtitutum demonſtrat, quinam Clericorum continentiæ legi ſubjiciendi eſſent, tres ſcilicet priores gradus: quinam ſuo hac in re arbitrio eſſent relinquendi. Simulque docet quaſdam fuiſſe in Africanis regionibus Eccleſias, quæ hanc conſuetudinem obſervarent, ut ceteros Clericos compellerent ad ſubeundam continendi neceſſitatem; quæque alias etiam ad eandem obſervantiam vellent pertrahere. Unde occaſio data ut *in* illo *præterito Concilio de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur*: & ſoli *gradus iſti tres conſcriptione quadam caſtitati per conſecrationem annexi ſint.*

Ex dictis ſatis ſuperque probatum, ni fallor, habetur, quicquid ſive in illo Synodi fragmento ſive in Epiſtola Siriciana ei ſubjuncta continetur, prorſus commentitium eſſe & impoſtoris arte confictum. Unum eſt ex quo fidei non nihil mereri videatur: quod videlicet inſertæ ſint Synodus & Epiſtola codici illi Romano, cujus & antiquitatem & ſinceritatem ipſi tantoperè commendavimus. Verùm non tanti eſt hæc ratio, ut contrariis argumentis ſuperiùs prolatis præponderare debeat: cùm facile potuerit poſterioribus ſeculis genuino codici fictititium ſcriptum ſuperaddi. Hoc eo probabilius eſt, quod ultimum Capitulorum locum occupat, ubi plerumque annecti ſolent ſive appendices, ſive ſupplementa, ſive quid aliud vel germanum, vel ſuppoſititium. Nec hoc ſine exemplo: ſimili enim fraude auctiorem unâ Epiſtolâ eſſe factam Dionyſianam decretorum Pontificiorum Collectionem, inferiùs probabimus in Notis ad Epiſtol. 1. pag. 774. Bre-

viationem Canonum Ferrandi Diaconi nonnullis etiam additamentis eſſe ſimiliter interpolatam diximus ſuperiùs pag. 737. ſexcenta ſunt alia hujuſmodi exempla.

Sed & idem hic locus manifeſtè adhuc impoſturam prodit. Si enim genuinæ eſſent Synodus & Epiſtola, non tam diù latuiſſent Eccleſiæ Romanæ Clerum, nec ad poſtremum codicis locum rejectæ eſſent. Cùm enim unaquæque illius pars per id temporis eidem inſerta ſit, quo vel innotuit, vel in uſum & autoritatem recepta in Eccleſia Romana: mirum certè eſſet genuinam Siricii Epiſtolam tam ſerò ad notitiam Romanorum perveniſſe, vel ab iiſdem eſſe probatam. Incredibilis etiam ſupinitas, ſi Acta Synodi numeroſæ, & Romanæ Eccleſiæ votis tam ſecunda voluntate ſuffragantis poſthabuiſſent, neque in ſcrinia ſua & codicem Romanum niſi poſt centum annos retuliſſent; præſertim cùm tot alia ſcripta minutioris momenti in ſuum illum codicem Canonum & Conſtitutorum ultrò conjecerint: Fidei libellos, Epiſtolas, Narrationes, & alia benè multa, quæ nec ad Synodorum vel decretorum Pontificiorum autoritatem accedunt, nec Romanam rem proximè attinebant. Nihil eſt igitur unde ex codice genuino ſubdititiæ hujuſmodi ſcriptiunculæ autoritas concilietur.

Ceterùm ſi cujus fortè mentem hæc inceſſat opinio: utrumque illud monumentum inter ſpuria ſcripta relegari invidioſo erga Romanam Eccleſiam animo; is profectò & de noſtra mente peſſimè judicat, & quid verè ſedis Apoſtolicæ rationibus conducat, minimè novit. Revera enim & Eccleſiæ Romanæ Epiſtola illa & Siricii memoriæ contumelioſa eſt. Cùm videlicet ſanctior ſemper fuerit Eccleſiæ hujus primariæ diſciplina circa alia paſſim capita: maximè in iis, quæ ad Clericorum ſanctimoniam continentiamque ſpectant ceteris Eccleſiis religioſior merito jure ſemper eſt habita. Hinc prima videtur Subdiaconis continentiæ legem indixiſſe. Hinc Ancyranæ Synodi Canonem illum decimum ſuis Regulis ut accenſeret non ante ſibi perſuaſit, quàm illum ſeveriori ſuæ diſciplinæ accommodaret: quoniam videlicet Canon ille Diaconis, qui in ſua ordinatione continentiæ legi ſe ſe ſubdere recuſarant, conjugii licentiam indulgebat. Hinc denique Siricius ipſe in genuina Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, Sacerdotes & Levitas omnes divinarum etiam ſanctionum inſolubile lege conſtringi ſcribit, ut à die ordinationis ſuæ ſobrietati ac pudicitiæ & corda ſua mancipent & corpora. Et nihilominùs facetus ille Pſeudo-Epiſtolæ artifex, quaſi de ſervanda à ſacerdotibus continentia præceptum non haberet Siricius, eumdem inducit velut conſilium dantem, ſuadentem, hortantem, rogantem denique ne illi cum uxoribus ſuis coeant: non quaſi rem imperatam, ſed velut dignam, pudicam & honeſtam ſuggerat.

Hoc videre noſtri ſeculi novatores clericali continentiæ infenſi, & Siricii, ut putabant, indulgentiam notare non omiſerunt, velut ad ſuum dogma magis accedentem, quàm reliqua Pontificum decreta. Inter ceteros Georgius quidam Calixtus in Academia Julia profeſſor in Tractatu de Conjugio Clericorum, quem Helmæſtadii edidit ann. 1631. pagina 345. hæc habet: *Videtur*, inquit, *Siricius magis perſuadere velle, quàm cogere; & conſilia potiùs quàm imperia promere*: Suademus, *ait: item:* Hortor, moneo,

rogo. Et inferiùs pagina 355. *Neque diſsimulandum eſt*, inquit, *videri Siricium in poſteriori ad Africanos Epiſtola mitius & remiſsius agere . . . . . fortè à moderatioribus admonitus, aut jam ſentiſcens & naimadvertens* τόξον ἐπιτεινόμενον ῥήγνυσθαι, *de fervore ſuo aliquid decedere paſſus eſt.* Vides ut iſto panno miſerè abutantur hæretici, & quantoperè interſit honoris & ſedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ Africanæ & Synodorum, ne diutiùs Pſeudo-Synodus & Pſeudo-Epiſtola ſub iſta larva & Catholicis imponant, & hæreticis illudendi occaſionem miniſtrent.

DISSERTATIO XVI.

DE PRIMO USU CODICIS CANONUM DIONYSII EXIGUI IN GALLICANIS REGIONIBUS.

Ubi quod ante Adriani Papæ I. & Caroli Magni Imperatoris tempora receptus non fuerit oſtenditur: & quæ apud Gallias Latina Canonum Orientalium verſio ante hæc tempora viguerit inquiritur.

I. Cur hæc tentata Diſſertatio.

DE Collectionis Dionyſianæ uſu in Galliis diſſerere aggredimur: utrum videlicet ſtatim atque in Romana Eccleſia uſurpari illa cœpit, vel non multò poſt, à Gallicanis quoque Eccleſiis ſuſcepta fuerit, & in cauſſarum Eccleſiaſticarum diſceptatione uſu probata; an verò ad tempora uſque Caroli Magni Imperatoris Francorumque Regis illius codicis receptio in Galliis differenda ſit. In quo quidem proprias metas nonnullis proculdubiò tranſilire videbimur, & ab inſtituto noſtro longiùs recedere. Ab hoc tamen non recedimus: quandoquidem quo in loco fuerit Epiſtolarum Leonis per Galliam autoritas, an ante Dionyſii ætatem illic receptæ, an codicis tantùm illius ope Gallicanis regionibus innotuerint, ex hac diſcuſſione manifeſtum fiet. Deinde memini me non ſemel aſſerere, in ſuperioribus Diſſertationibus, Codicem Dionyſianum nullam in Galliis autoritatem ante Imperatoris illius tempora eſſe adeptum: quod ne quis temerè à me dictum putet, aſſertionis meæ rationem Lectori me debere profiteor. Præterea cum illuſtriſſimus Petrus de Marca hanc verſans quæſtionem validiſſimum habere ſe pro ſua ſententia teſtimonium crediderit ex Epiſtola ſancti Leonis diu ante Hadrianum Papam laudata in Gallicana Synodo; nobis hujus difficultatis illuſtrandæ pro ſuſcepto labore onus incumbit. Denique cum ex Codicis antiqui Eccleſiæ Romanæ, quem in publicum emittimus, cum Gallicana diſciplina collatione perſpicuum ſit Gallicanos noſtros Antiſtites non Romano uſque ad Dionyſium Exiguum Codice uſos eſſe, ſed proprio; non ſupervacaneum erit, nec viris eruditis ingratum nobiſcum diſcutere, utrum poſt conditum Dionyſii Codicem, aliquid in judiciorum Eccleſiaſticorum forma innovatum fuerit in Galliis: cui diſquiſitioni maximè proderit noſſe, quonam Codice Canonum, an Romano, an proprio uterentur Gallicani Epiſcopi, uſique fuerint uſque ad Caroli Magni ætatem.

Petrus

Petrus de Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii libro 3. cap. 4. ſibi perſuaſum aſſerit, *uſum Collectionis Dionyſianæ ſtatim atque edita fuit, priore interpretatione ſpreta, per Gallias invaluiſſe: tum quia apud ſedem Apoſtolicam vigebat, tum etiam quòd nitore ſuo commendabatur, præ ſqualłore veteris interpretationis: etſi hanc omnino Galli non deſeruerint.* Ad hujus autoris opinionem accedit ſcriptor novellus de Canonicis Epiſcoporum Judiciis, cap. 4. ubi contrariam ſuggillat, variiſque conjecturis convellere conatur.

Receptum ſtatim in Galliis Dionyſii Codicem, affirmat Marca.

Contrariam ſententiam tuentur viri tres, maximi apud antiquitatis Canonicæ ſtudioſos nominis, Chriſtophorus Juſtellus in præfatione Codicis univerſæ Eccleſiæ, Jacobus Sirmondus in præfatione ad antiqua Concilia Galliæ, & Franciſcus Florentius Anteceſſor Aurelianenſis in Diſſertatione de Origine, arte & autoritate Juris Canonici parte 3. quam ſententiam ut alterâ longè probabiliorem hâc diſſertatiunculâ vindicamus. Cui priuſquam manum admoveamus, unum & alterum monebo. Primum eſt duo eſſe ab invicem diſcernenda, quæ vel confundunt aliqui, vel ita conjuncta volunt, ut unum ex altero neceſſario conſequi exiſtiment. Nimirum decretales, ut vocant, Pontificum Romanorum Epiſtolas nonnunquam in uſum vocatas eſſe in priſcis Galliarum Synodis: alterum, Dionyſianam earum decretalium collectionem jam tum, cùm lucem videre cœpit, à Gallicanis Epiſcopis eſſe receptam auctoratamque ante Caroli Magni tempora. Prius illud negare, cum manifeſtum ſit, ſummæ fuerit dementiæ: ſed poſterius inde deducere & rationi & omnium Synodorum Gallicanarum conſuetudini adverſum eſſe conſtabit ex his, quæ modò dicturi ſumus.

Negant Juſtellus, Sirmondus & Florens.

Alterum, quod in anteceſſum Lectori ſuggero, hoc eſt, ita probationibus argumentiſque validis deſtitui contrariam opinionem, ut quotquot in ejus patrocinium adducuntur ab illius defenſoribus, eidem omnino adverſa eſſe luce ipſa clariùs ſimus oſtenſuri.

II.

1. Argumentum quintuplex ex cauſſa Contumelioſi. Anno 534.

PRIMUM nobis argumentum ſuppeditat Contumelioſi Reienſis in Gallia Epiſcopi negotium: de quo cùm ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus ſcripſiſſet ad Johannem Papam II. reſcriptum ab eo accepit, quo ſignificat Pontifex rigorem Canonum adversùs eum, qui lapſus erat, ſervandum eſſe: *Quæ verò*, addit ille, *de his Canones præcipiunt, ſubter adjecimus, ut quæ facienda ſunt poſitis agnoſcere.* Quæ porrò ſubjiciuntur huic Epiſtolæ decreta Apoſtoſtolica, Antiochena & Siricii Papæ, ex Collectione Dionyſii ſumta ſunt. Quis verò ſibi perſuadeat Johannem ita de mittendis ex Codice Dionyſiano decretis fore ſolicitum, niſi apud eum conſtitiſſet eumdem in Galliis uſu nondum fuiſſe receptum; alioqui conſulentem Cæſarium, quænam eſſet ea de re Apoſtolicæ ſedis diſciplina, ſuffeciſſet ad Codicem prædictum remittere: quod tamen ille non præſtitit.

2. Nec opus habuiſſet Cæſarius de Romanæ Eccleſiæ conſuetudine ac legibus ſciſcitari à Pontifice, ſi unus & idem Canonum Codex utrique Eccleſiæ communis fuiſſet in cauſſis Eccleſiaſticis diſceptandis: nec ita negligentes fuiſſe Epiſcopi credendi ſunt, ut quicquid Canonicorum codicum erat in Galliis non evolviſſent, antequam aliena pulſarent ſcrinia: quod revera factum ab illis fuiſſe teſtatur geminum excerptum Canonibus à Johanne miſſis ſubjunctum. Quid ergo in hoc negotio agendum eſſet, jam notum erat ex quatuor Gallicanarum Synodorum Canonibus, qui excerpti leguntur à Gal-

liarum Epiſcopis : conſtabat etiam ex Nicæno Canone 9. quem alterum excerptum continet. Verùm cùm plurimos haberet Contumelioſus patronos, *quibus pro nimia pietate ſanctorum Patrum ſeveritas non placebat*, ut habet ſcriptum Cæſario ipſi à Sirmondo attributum, quique *per falſam potiùs pietatem, ita totis viribus elaborabant, ut aut nec mitteretur Contumelioſus in Monaſterium, aut certè poſt non longum tempus, importunitate nimia & diſciplinæ Eccleſiaſticæ inimica extorquere conabantur, ut rediret ad honorem*; Cæſarius diſciplinæ tenax ſedem Apoſtolicam, cujus vices gerebat, conſulendam cenſuit, ut & ſuam Gallicanis præſulibus autoritatem jungeret, & quid obſervaretur in Eccleſia Romana ex Conciliorum & Pontificum Romanorum decretis certiores eos faceret. Cæſario reſcripſit duo Johannes PP. *Rigorem* ſcilicet *Canonum ſervare neceſſe eſſe*, & ſecundùm decreta ſedis Apoſtolicæ Contumelioſum ab Epiſcopatu ſuſpendi debere : *Atque ideò prædictum*, inquit, *ab Epiſcopatus ordine noſtra ſuſpendit autoritas*.

Joannes Papæ II Epiſt. 6. ad Cæſar. Arel.

3. Ex Gallicanis excerptis manifeſtum evadit Gallicanum codicem à Romano ſeu Dionyſiano plurimùm diſcrepaſſe. Accuratè enim ſuum verſantibus Gallis alius Canon non apparuit præter Nicænum 9. & quatuor Gallicanos. Ex quo neceſſe eſt affirmare nec Siricii Papæ decretalem ad Himerium, nec Apoſtolicos Canones in eo codice fuiſſe repertos, quos proculdubio non omiſiſſent. At, inquies, nec Antiochenos excerpſerunt, quamvis codici Gallicano inſertos tunc temporis fuiſſe probabile ſit, vel etiam certum ex pluribus MSS. Gallicanarum Collectionum codicibus appareat. Quod Antiochenos non commemoraverint non ob eam cauſſam factum eſt, quod ſuis non ineſſent codicibus : ſed quod ad cauſſam, quæ agitabatur, non faciebant. Quæſtio enim erat an Epiſcopus de crimine capitali convictus, eſſet deponendus; nec ei unquam ad ſedem ſuam redeundi ſpes ulla ſupereſſet. Hoc Antiochenis Canonibus à Johanne miſſis non continetur : hi enim damnatum jam Epiſcopum ſupponunt, talemque aſſerunt non licere aliquid de miniſterio ſacro contingere, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis. Quamobrem ab illis excerpendis abſtinuerunt Gallicani, ſolâ Nicæni Concilii Sanctione contenti, quæ etſi de criminibus Epiſcoporum ante ordinationem perpetratis decernat, potiori ratione ad crimina ab ordinatis commiſſa extenditur : ut factum eſt à Gelaſio Papa I. Epiſt. 9. ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos.

4. Diſcrimen verſionis Nicæni Canonis noni, quam Gallicanum excerptum exhibet, à Dionyſiana verſione, diverſum ab utraque Eccleſia codicem fuiſſe uſurpatum, perſpicuè declarat.

5. Tractatus ille excerptis adjectus, qui incipit : *Ecce manifeſtiſſimè conſtat, &c.* tres conſtanter diſtinguit autoritatum ordines ſeu claſſes, quibus Contumelioſi depoſitionem aſſerit decernendam. Unus eſt ex Codice Eccleſiæ univerſalis, alter ex Codice Gallicano, tertius ex Codice Romanæ Eccleſiæ : ſeu potiùs duo primi ex uno Gallicano codice, qui bipertitus erat, primâ parte continens Nicænos alioſque Græcos Canones receptos, alterâ Gallicanos : unde diverſitas Codicum clara eſt. Nihil etiam aliud in decretis à Johanne Papa miſſis præter Apoſtolicæ ſedis autoritatem & ſuffragium intuetur Cæſarius : quam unam laudat, cùm de illo excerpto mentionem facit.

III. 2. Argumen-

SECUNDUM argumentum habemus ex Concilio Aurelianenſi 3. ex quo

Petrus de Marca ſuæ opinioni autoritatem ineluctabilem conciliare ſibi viſus eſt: *Conjecturis,* inquit, *addenda eſt probatio deſumta è Canone 3. Aurelianenſis Concilii habiti anno 538. ubi decreta Leonis Papæ de Metropolitanorum electione proferuntur: quæ petita cùm ſint ex Epiſtola data ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, apud Gallos decretorum nomine valere non poterant, niſi ex eo quòd Collectioni Dionyſii ſub decretorum appellatione inſerta eſſent, cujus autoritatem Gallicani Epiſcopi amplexi fuerant.* tum ex Conc. Aurelianenſi III. An. 538.

Antequam diſcutiamus, quid ex hoc Canone roboris accedat adverſariorum opinioni, quid noſtræ; operæ pretium eſt eumdem hic integrum legentium oculis ſubjicere.

Concilii Aurelianenſis III. Anno Chriſti DXXXVIII. Canon tertius.

De Metropolitanorum Provincialiumque Epiſcoporum electione & ordinatione.

De Metropolitanorum verò ordinationibus, id placuit, ut Metropolitani à Metropolitanis, omnibus, ſi fieri poteſt, præſentibus comprovincialibus, ordinentur: ita ut ipſi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis conſuetudo requirit. Ipſe tamen Metropolitanus à comprovincialibus Epiſcopis, SICUT DECRETA SEDIS APOSTOLICÆ CONTINENT, *cum conſenſu Cleri vel civium eligatur: quia æquum eſt, ſicut ipſa ſedes Apoſtolica dixit, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur. De comprovincialibus verò ordinandis, cum conſenſu Metropolitani, Cleri & civium juxta priorum Canonum ſtatuta, electio & voluntas requiratur.*

His igitur verbis, *ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ continent,* Leonis decreta de Metropolitanorum electione proferri ex Epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, exiſtimat autor ille, quod tamen perſuadere mihi vix ac ne vix quidem poſſum: non enim alium Epiſtolæ hujus locum præ oculis habere potuiſſent Aurelianenſes Patres, quàm caput 6. quod numero 36. notatur apud Dionyſium Exiguum. Plura ſunt autem ex quibus hoc caput ab illis notatum eſſe non crediderim.

1. Quia diverſum prorsùs mihi videtur Leonis conſilium à Synodi illius mente. Hoc enim unum intendit ſanctus Pontifex, ut diſſidium inter Vicarium Illyrici & Metropolitanum Epiri ortum, hujuſque Metropolitani jura cum Theſſalonicenſis Epiſcopi privilegiis, ita componat, ut illibata utriuſque maneat autoritas. Ex ipſius capitis inſpectione id unicuique perſpicuum erit. Sed & ex titulis eidem præfixis tam à Dionyſio, quàm ab aliarum editionum procuratoribus. Talis eſt in vulgatis codicibus excuſis: *Ut Metropolitanus Epiſcopus de electo, quem eſt ordinaturus Epiſcopum, ad Theſſalonicenſem Pontificem referat, & de Metropolitano electo ſimiliter provinciales Epiſcopi faciant.* Idem eſt titulus apud Dionyſium, tam qui inter titulos toti decretorum Collectioni præfixos legitur, quàm qui ipſi capiti affigitur: niſi quod initio habet: *Ut Metropolitanus Epiri, &c.* ex quo ampliùs adhuc Pontificis conſilium aperitur in hoc decreto, quod eò maximè collimat, ut jus relationis Theſſalonicenſi Epiſcopo aſſerat in ordinationibus tam Metropolitanorum, quàm provincialium Epiſcoporum, qui intra Vicariatûs Theſſalonicenſis limites conſti-

tuti erant. Longè aliud conſilium eſſe Synodi Aurelianenſis, legenti obſcurum non erit: hoc enim loco, ubi autoritatem ſedis Apoſtolicæ adducit, de provincialium Epiſcoporum jure in Metropolitani & comprovincialium electionibus, deque Cleri & plebis conſenſu ac ſuffragio ſolummodò agitur.

2. Quod maximè Canon præcipit illis verbis, quæ ex ſedis Apoſtolicæ ſententia proferuntur, illud eſt: ut conſenſus Cleri & plebis non prætermittatur in electione Metropolitanorum comprovincialiumque Epiſcoporum; utque id magis perſuadeant Concilii Patres non autoritatem ſolummodò ſedis Apoſtolicæ, ſed & rationem ab ea allatam referunt: *Sicut decreta*, inquiunt, *ſedis Apoſtolicæ continent*. Et poſteà: *Quia æquum eſt, ſicut ipſa ſedes Apoſtolica dixit, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur*. Veriſimile autem eſt ex eodem loco & autoritatem & rationem eſſe deſumtam. Non certè ex Epiſtola ad Anaſtaſium, in qua ratio illa non legitur; ſed potiùs ex Epiſtola ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis, quæ utramque diſertis verbis continet. *Per pacem*, inquit, *& quietem ſacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulentur. Teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, Ordinis conſenſus & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur*. Quis enimverò credat Synodum illam ex uno codice autoritatem priorem, ex altero poſteriorem accepiſſe: quod tamen neceſſe eſt ut fecerit, ſi verum eſt primum locum ex Dionyſiano codice eſſe excerptum: alter enim locus ipſis Leonis verbis exhibitus ex ea Epiſtola eſt, quæ numquam fuit, nec modò eſt in Dionyſiano codice. Porrò ſi ex uno codice uterque deſumtus, codex ille Dionyſianus non fuit, ſed alter ad uſum Gallicanum compactus, qui Epiſtolam ad Viennenſes Epiſcopos habuerit, cujuſmodi vidimus codices plures MSS. ex Thuanea & Trecopithœana Bibliothecis. Et certè ſi ad Epiſtolam ad Anaſtaſium reſpexiſſent Aurelianenſes præſules, cùm decreta ſedis Apoſtolicæ commemoraverunt: ſi rationem autoritati vellent ſubjungere, illam neceſſe non fuiſſet extra eandem Epiſtolam quærere, ſi quidem cap. 5. quod præcedit, hanc Leo luculentam affert, quæ & explicatior eſt & validior: *Ne*, inquit, *civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat aut oderit; & fiat minùs religioſa, quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluit*.

Ep. 10. ad Viennenſes cap. 5.

Conſtat igitur non ex Epiſtola ad Anaſtaſium, ſed ex Epiſtola ad Viennenſes decretis ſuis autoritatem conciliare voluiſſe patres Synodi. Et merito quidem eâ Epiſtolâ utebantur, quæ ad Gallicanarum provinciarum diſciplinam reformandam à ſede Apoſtolica miſſa fuerat, potiùs quàm Epiſtolâ ad Theſſalonicenſem ſcriptâ, quæ ſpeciali illarum provinciarum diſciplinæ ad Vicariatus privilegia accommodandæ adlaborabat.

IV. Etſi uſi eſſent epiſt. ad Anaſtaſium nihil inde concluditur.

3. Etſi ultro detur Epiſtolam ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem à Gallicanis Synodis eſſe laudatam, quo tamen pacto ex hoc probet Marca receptam autoratamque tum in Galliis Dionyſianam Collectionem, planè non capio. Priùs enim demonſtrandum erat Epiſtolam aliter in Gallias invehi non potuiſſe, quàm per illum codicem; nec licuiſſe Gallis Apoſtolicæ ſedis decreta in promiſcuis Codicibus deſcripta habere, vel aliarum Eccleſiarum ſanctiones in ſuarum ſuffragium & confirmationem laudare, niſi proprios illarum omnium codices, ſuos feciſſet: nec denique potuiſſe Gallos Epiſtolam Apoſtolicæ ſedis decreti nomine decorare, niſi Gallicano Codici inſertam, vel acceptam à Dionyſiano. At quàm hæc omnia à ratione uſuque Eccleſiarum omnium ac præ-

ſertim Gallicanæ aliena ſint, quis non videat, ſi modò Synodos nonnullas aliquando perluſtraverit, vel rationem ipſam conſulendam cenſuerit? Quot enim codices antiquarum collectionum vel ad privatorum hominum, vel ad aliquarum Eccleſiarum uſum manu olim exarati plurimas Pontificum Romanorum Epiſtolas ad Orientales alioſque ſcriptas continent! Inter quos ex Trecopithœana Oratorii Bibliotheca unum penes nos habuimus, alios ex Thuanea, ſed egregium imprimis, quemque Gelaſio ſi non æqualem, ſaltem ſupparem exiſtimant, ex San-Germaniana Aſcetarum Benedictinorum Bibliotheca. Ad hæc: familiare fuit Epiſcopis Gallicanis aliarum Dioceſeon Canones & decreta commemorare, ac etiam exſcribere, vel antequam de ſua collectione condenda cogitaſſet Dionyſius, aut ullus codex Romanus eſſet in Galliis receptus; quemadmodum & Hiſpanis ſæpè contigit Gallicanarum Synodorum verba ſuis decretis inſerere, vel ſubjicere, atque ex iis de cauſſis Eccleſiaſticis judicare, ut patet ex Ilerdenſi, Valentino, Hiſpalenſi 1. & Toletano 12. quamvis inde nemo putaverit Gallicanum codicem Hiſpanis proprium fuiſſe. Denique Gallorum ſingulari erga diſciplinam Eccleſiaſticam ac Apoſtolicam ſedem ſtudio injurioſum videtur, ſi Collectionem Dionyſianam expectaſſe credantur, ut aliquam decretorum Apoſtolicæ ſedis notitiam, vel exemplaria ſibi compararent, qui & particularia Græcorum Concilia & Africana toties uſurparunt in ſuis Conciliis.

Jam verò iſtud argumentum Petro Marcæ ereptum, noſtræ ſententiæ militare neceſſe eſt. Si quidem clarum eſt alium à Dionyſiano codicem tunc uſurpatum per Gallias, ex quo Epiſtolam ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ depromſerint. Qui codex Dionyſii, ſi vel tunc temporis Gallis innotuiſſet, plura iis obtuliſſet ſedis Apoſtolicæ decreta, de quibus ſiluerunt, quæque facilè prætuliſſent Epiſtolæ ad Viennenſes, quæ nec in codice autorato eſſet reperta, nec Gallicanis Epiſcopis olim niſi ægrè accepta fuerat, cùm primùm tranſmiſſa in Gallias: omnibus Viennenſis provinciæ Antiſtitibus antiquum Eccleſiarum ſuarum jus, moremque contra aſſerentibus in gratiam Hilarii Arelatenſis, quem ſuis ſemper dum vixit privilegiis uti voluere.

V. 3. Argument. ex Concilio II. Turonenſi. Anno 567.

TURONENSE Concilium 2. non An. Chr. 570. ut Davidi viſum eſt, ſed triennio ante habitum, adducit autor ille pro aſſerenda ſua Epocha. Capite ſi quidem vigeſimo primo, inquit, Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rotomagenſem & Canones Milevitani citantur à Concilii patribus. Jam ſuperius objectioni hujuſmodi abundè ſatisfactum eſt, eamque rurſus attingemus inferiùs, cùm de laudata à Concilio Agathenſi ejuſdem Innocentii Epiſtola ad Exuperium agemus. Sed non modò non officit, ſed etiam favet ea Synodus; tum quia Epiſtolam illam non laudat quaſi ex codice recepto decerptam: unde non decretum appellat, quod ſolet fieri, cùm ex decretorum codice hujuſmodi ſcripta aſſumuntur: tum etiam, quia clarum eſt Epiſtolam illam inter Canones locum non habuiſſe, quandoquidem eam ſignificant tunc primùm illis à ſe inſeri, ac inde ſtatuti vim ac robur deinceps habituram: *Quia*, inquiunt, *in ſententia Papæ Innocentii ad Victricium Epiſcopum Rotomagenſem lata legitur ſcriptum, &c. Nos ergo hoc ſequentes, quod vel Paulus Apoſtolus, vel Papa Innocentius ſtatuit in Canonibus noſtris inſerentes ſtatuamus obſervandum, &c.*

VI. 4. Argument.

EX HIS quæ Gregorius Turonenſis de libro Canonum refert, quem Rex Chilpericus ad Epiſcopos tranſmiſit, cùm damnationem Prætextati Rotoma-

Ex cauſſa Prætextati A. 577. *Apud Gregorium Turonenſ. lib. 5. cap. 19.*

genſis Epiſcopi urgeret, inferre videtur Marca Dionyſianum in Gallia tunc eſſe receptum (tametſi quid ibi velit, ſit obſcurum) quod qua ratione probetur, prorſus me fugit. Hæc ſunt Gregorii verba : *Ipſe verò* ſcilicet Rex, *ad metatum diſceſſit tranſmittens librum Canonum ; in quo erat quaternio novus adnexus, habens Canones quaſi Apoſtolicos continentes hæc* : EPISCOPUS IN HOMICIDIO, ADULTERIO ET PERJURIO DEPREHENSUS, A SACERDOTIO DIVELLATUR.

Ex quibus intelligimus primò librum Canonum à Rege oblatum alium non fuiſſe, quàm Codicem antiquum, cui novus quaternio annexus fuerat : ac proinde non fuiſſe Dionyſianum, cui neceſſe non fuiſſet Apoſtolicos Canones adnectere, ſi quidem ii prima parte Codicis continebantur.

2. Manifeſtum eſt nondum antea viguiſſe per eam ætatem in Galliis Dionyſii Codicem cùm de Apoſtolicis Canonibus, qui in capite erant, tanquam de novellis nec uſu receptis Canonibus loquatur Gregorius.

3. Si in uſu fuiſſet Codex Dionyſii, non mittendus fuiſſet à Rege liber Canonum interpolatus, ſed ſatis fuiſſet monere Synodum, ut judicaret ſecundùm Canones, quos coram ſe habuiſſe non eſt dubium : præſertim ſi, ut contendit Marca, jam probatus olim fuiſſet Codex autoritate Aurelianenſis Concilii, à quo citatam putat Leonis Epiſtolam ex eo Codice acceptam.

VI. Canones Apoſtolici ante Dionyſii ætatem in Galliis noti.

At hoc ſaltem, inquies, ex Gregorii verbis haberi poteſt tunc temporis apud Gallias fuiſſe Codicem iſtum : cùm ex iis Apoſtolicos Canones decerpſiſſet Rex, quos veteri Canonum Codici adnecteret. Quod ſi fuerit apud Gallos, probabile eſt admodùm *uſum ejus priore interpretatione ſpretâ invaluiſſe : tum quia apud ſedem Apoſtolicam vigebat : tum etiam quod nitore ſuo commendabatur præ ſquallore veteris.*

Ut prius illud ſequeretur ex prolato Apoſtolico Canone, ſupponendum eſſet Canones Apoſtolicos ante collectionem à Dionyſio conditam in Eccleſia ſeu Gallicana ſeu univerſali non comparuiſſe : quod falſum eſſe norunt eruditi, qui paſſim eos ab antiquis Patribus & Pontificibus citatos inveniunt ſub Regularum Eccleſiaſticarum nomine, quo etiam ornantur à Dionyſio. Et certè nunquam auſus eſſet Abbas iſte eoſdem collectioni ſuæ præfigere, nec ab Eccleſia Romana unâ cum Codice in uſum fuiſſent vocati, niſi jam eorum autoritas apud Eccleſias longo uſu eſſet confirmata. Si porrò apud Romanos, profectò & apud Gallos pariter noti eſſe potuerunt ; Gallos, inquam, quos diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudium ſingulare ſemper commendavit, & continuum commercium cum Eccleſia Romana eorum omnium participes fecit, quæ per illam Eccleſiam circumferebantur de Canonica diſciplina.

Sed Canones Apoſtolicos in Gallias ante Dionyſii collectionem advectos eſſe, neque ex illo Codice ſumtum eſſe Canonem illum à Chilperico oblatum ipſa ejus evincit verſio, quæ à Dionyſiana plurimùm diſcrepat. Canon enim iſte vigeſimus quintus eſt, etiam Petro de Marca confitente, quem in hunc modum protulit Chilpericus : *Epiſcopus in homicidio, adulterio & perjurio deprehenſus à Sacerdotio divellatur.* Eumdem autem ſic apud Dionyſium habemus : *Epiſcopus aut Preſbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione aut perjurio aut furto captus eſt, deponatur.* At corruptus eſt Canon ad premendum Prætextatum, inquiunt : hoc ſi ita eſſet de eo conquerentem haberemus Gregorium ; qui cum invicto animo Prætextatum defenderet, totámque mentis aciem omnibus cauſſæ circum-

ſtantiis intenderet, nunquam omiſiſſet de Canonis corruptela Coepiſcopos monere, fraudémque inclamare: nunquam ex corrupto Canone depoſitionem Epiſcopi decerni tacitus tuliſſet, nec ejus conſenſiſſet depoſitioni. Sententiæ enim ſubſcriptum eſſe ab eo inde perſpicuum eſt, quod ejus ſolummodò conditionibus conſenſum abnuit, quia contrariæ erant Canonibus. Rogabat enim Rex, *ut judicium contra eum (Prætextatum) ſcriberetur, ne in perpetuum communicaret... Quibus conditionibus ego reſtititi*, inquit Gregorius, *juxta promiſſum Regis, ut nihil contra Canones gereretur.* Nimirùm Apoſtolici canonis hæc poſtrema pars erat, quam diſſimulaſſe videtur Chilpericus: *Non tamen communione privetur: dicit enim ſcriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipſum.* Non ergo corruptus Canon, ſed unius tantùm voculæ additione auctus, nimirum vocis *homicidio*, quæ vel ſubintelligitur ex Canone 28. quo depoſitionis pœna adverſus percuſſorem Epiſcopum decernitur, vel etiam tunc legebatur in ea Canonis verſione, quæ per Gallias circumferebatur. Porrò etſi ea parte corruptum Canonem concederemus ex opprimendi Epiſcopi conſilio, nulla ſimilis neceſſitas erat alia ferè omnia verba mutandi; nec diſcrimen aliundè poteſt venire, quàm ex diverſitate verſionum. Quod enim Gregorio ipſi tribuitur, quaſi ipſa Canonis verba referre non curaverit, gratis hoc dicitur, refelliturque non una ratione. Primùm enim tantam negligentiam in re tanti momenti affingere Gregorio, non eſt multùm à calumnia alienum. 2. Tota ſermonis illius ſeries hominem indicat ipſa Canonis verba referentem: *Habens Canones quaſi Apoſtolicos continentes hæc:* Epiſcopus &c. 3. Quia Canon ille à Gregorio relatus conſuetam habet aliorum Canonum formam. 4. Ita lectum fuiſſe coram Epiſcopis aſſerit autor: *His*, inquit, *ita Lectis, cùm Prætextatus ſtaret &c.* 5. In priori accuſatione à Chilperico adversùs Prætextatum inſtituta coram conventu Epiſcopali, ita Canon à rege citatus eſt, ut eadem ferè retulerit: *Mane Rex affuit, dixitque: Epiſcopus enim in furtis deprehenſus ab Epiſcopali officio ut avellatur.* Ubi hæc vides & à Dionyſiana verſione diſcrepare, & cum aliis canonis verbis à Gregorio relatis convenire: ut planè certum appareat, nihil prorsùs ex Dionyſii codice ſumtum eſſe à Chilperico.

VII. 5. Argument. ex judicio Chrodeberti Turonenſis Epiſc. Circa A. D. 670.

Potest & nonnulla probatio erui ex Judicio Chrodeberti Epiſcopi Turonenſis de muliere adultera, quod è MS. codice Thuaneo nunc primùm editum habes in Notis noſtris in Epiſtolam 83. ad Theodorum Forojulienſem. Conſultus enim de ejuſmodi adulterio Chrodebertus reſpondet; nihil ſe inveniſſe in Conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, Epheſino & Calchedonenſi: *Quas quatuor*, inquit, *Synodos tantum terra noſtra venerabiliter recipit & concredit. Attamen in Aurelianenſi Synodo de hac re invenimus præfinitum judicium, quod tibi deſtinavimus.* Ex his pronuntiare facile eſt, Codicem canonum, quem præ manibus habebat, quemque adire ſolebat Chrodebertus de cauſſis Eccleſiaſticis judicium initurus, alium à Dionyſiano fuiſſe: quandoquidem Epheſinam Synodum iſte non habet, nec niſi tres Conſtantinopolitani Concilii Canones. 2. Si Codex Dionyſianus receptus tunc temporis fuiſſet in Gallicana Eccleſia, receptæ quoque fuiſſent Africanæ Synodi, Sardicenſis, & aliæ Orientales, quas habet Codex ille & Romana jam tunc Eccleſia amplectebatur. Cùm verò de his ſileat Chrodebertus, argumentum eſt pleraſque illarum Codici ſuo inſertas eum non reperiſſe, ac proinde non fuiſſe Dionyſianum. 3. Plures inveniſſet in eadem collectione Siricii, Innocentii & Leonis Epiſto-

las, quæ ſacrarum Deo mulierum adulteria condemnant, & eiſdem agendæ pœnitentiæ legem decernunt. Cur autem ex Gallicanis Synodis unicam Aurelianenſis Concilii 5. ſanctionem decimamnonam protulerit Chrodebertus, non eſt mihi notum. Poſteriores enim Synodorum Pariſienſis, Matiſconenſis & Turonenſis 2. Canones adducere potuiſſet. Sed ſufficere credidit unum Canonem mulieri non probationum congeriem, ſed ſalubre remedium quærenti: ſuberatque fortaſſe hujus canonis, potiuſquàm alterius allegandi aliqua cauſſa vel ex habitatione mulieris, vel aliunde deſcendens.

VIII. 6. Argumentum ex Zacharia PP. A. D. 747.

Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo Gallicani Epiſcopi Cleruſque univerſus Zachariam Papam conſuluerunt, annitente Pippino Palatii Majore, de viginti ſeptem diſciplinæ Eccleſiaſticæ capitibus. Totidem articulis conſultationi reſpondit Pontifex, quos omnes canonibus & decretis Pontificum ex Dionyſiana collectione ad verbum tranſcriptis confirmavit. Quis porrò credat Epiſcopos Galliæ de hujuſmodi diſciplinæ regulis à Pontifice accipiendis fore ſolicitos, ſi eas penes ſe in Codice Canonum & decretorum in judiciis Eccleſiaſticis uſurpari ſolito habuiſſent. Legandi certè non erant Romam, qui eas inde adveherent; ſed aperiendi Codices, quibus contineri notum fuiſſet ſaltem aliquibus è clero Gallicano: parcendum etiam labori Zachariæ, qui facilè Epiſcopos Gallicanos ad Codicem Dionyſianum remiſiſſet, qui & Romanæ Eccleſiæ & Gallicanæ, ut volunt, uſu fuiſſet autoratus. Nec de hujuſmodi capitulis ita ſcripſiſſet, quaſi ante ignotis: *Itaque:* inquit ille, *ut flagitavit à nobis cum veſtro conſultu ſuperius effatus Filius noſter Pippinus, ut de omnibus capitulis, de quibus innotuit, reſponſum demus; in quantum Domino dante valemus, de unoquoque capitulo inferius conſcriptum juxta quod à ſanctis Patribus traditum habemus.* Et poſtea: *Hæc itaque.. inter cetera capita deflorantes... ad veſtri præſulatus* NOTITIAM *& prædicationem, atque populi vobis à Deo crediti ædificationem mandavimus miniſtranda atque perficienda.* Denique ſic Gallis ignotam putabat hanc Canonum collectionem, ut illos & antea excuſatione aliqua dignos fuiſſe, & poſt accepta hæc capitula omninò inexcuſabiles fore pronuntiet: *Ceterùm*, inquit, *hæc, amantiſſimi nobis, dedimus vobis in mandatis, ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, ſicut ſcriptum eſt in Dominico præcepto:* ſi non veniſſem & locutus eis fuiſſem peccatum non haberent. *Itaque nihil excuſationis habentes omnium rationabilium animarum ſalutem procuretis.*

Zachariæ PP. Ep. 9. ad Pippinum Maiorem Domus & ad Clerum Gallicanum.

IX. 7. Argument. Ex Stephano PP. 2. An. D. 754.

Septimo ab hac conſultatione anno Stephanus Papa 2. in Cariſiaco Galliarum villa ad Saram fluvium tunc temporis agens, reſponſa novemdecim Britanniaco Monaſterio dedit ad varia conſulta, de quibus erat interrogatus. Porrò cùm plurima tum Conciliorum, tum Pontificum Romanorum decreta referat, ea non ex Dionyſiano Codice accepiſſe manifeſtum eſt ex diverſitate numerorum, quibus notantur, ac etiam textûs ipſius decretorum. Quod inde contigiſſe probabile eſt, quod cùm Româ Codicem non aſportaſſet, uti coactus eſt in Galliis Gallicano, qui à Dionyſiano diverſus erat. Enimverò citat & refert Epiſtolæ S. Leonis ad Ruſticum Narbonenſem caput quintum, quod apud Dionyſium 19. numeratur: Epiſtolæ Innocentii PP. ad Victricium Rotomagenſem caput 15. quod Dionyſio 20. Concilii Antiocheni 15. quod Dionyſius 93. numerat. Neocæſarienſis 9. quod eſt in collectione 53. Ac præterea non modicum diſcrimen reperitur inter textum decretorum quorumdam à Stephano relatorum,

relatorum, & Dionyſianum, ut videre eſt in excerptis Epiſtolarum S. Innocentii PP. ad Exuperium & ad Victricium, Siricii ad Himerium & Canonum Conciliorum Calchedonenſis, Neocæſarienſis & Carthaginenſis. Ex quibus patet Dionyſianam collectionem per id temporis non modo à Gallis uſu non fuiſſe receptam, ſed nec iis valdè notam: eâ enim proculdubio uſus fuiſſet Pontifex, ſi ad manum eam habuiſſet: tum ut conciliaret eidem uſu ipſo autoritatem, tum ut Romanum morem inveheret Gallicanis regionibus.

X. 8. Argumentum. Ex Concilio Vernenſi, An. D. 755.

Concilium Vernenſe anni 755. Canonem Carthaginenſis Concilii refert, quem nonum caput appellat, cùm apud Dionyſium ſit decimus quintus Canon: cujus varia eſt in utroque lectio, maximúmque diſcrimen: ut aliunde hauſtum appareat, quàm ex Romano Dionyſii Codice: qui proinde in uſu tunc non erat in Gallicana Eccleſia.

Ita ſe ſe res habebant etiam Caroli Magni temporibus: qui Imperium adeptus eſt non multis poſt annis. Porrò cùm ab Hadriano Pontifice dono accepiſſet Romanam Dionyſii Abbatis collectionem, cœpit hæc uſu recipi in Galliis, non ſpreto tamen veteri Codice Gallicanis Epiſcopis familiari: hujus enim intepretationem ſæpiùs uſurpavit etiam Carolus Magnus in ſuis Capitularibus.

XI. Petri Marcæ objectio.

Jam vix ullus reſtare mihi videtur alicujus momenti ſcrupulus, qui ab hac ſententia deterrere vel in adverſam inclinare quemquam debeat. Quod enim Apoſtolicæ ſedis autoritatem hoc loco prædicat Marca, ac interpretationis Dionyſianæ nitorem, Collectioniſque ordinem: optimè id quidem, ſed nullius in præſenti roboris. Nemo enim ignorat, quàm ſemper fuerit omnibus Eccleſiis ac præſertim Gallicanis liberum ſuis uti legibus ac Canonibus in iis, quæ univerſalis Synodi ſanctione non erant definita, quod vel ex ſolo diſciplinæ Gallicanæ à Romana diſcrimine intelligitur. Notum etiam eſt, quàm antiqui moris tenaces fuerint Gallicani Antiſtites, qui laceram ac impolitam antiquitatem novello nitori tandiu prætulerunt, quandiu per Imperatorem ſuum eis licuit: hoc ſancti Auguſtini effatum animo retinentes, uſuque probantes: *Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

XII. Johannis Davidis dilemma diſcutitur.

Quæ Marcæ argumentis conjecturæ adduntur à Davide extremam probationum penuriam produnt. Concilium enim Agathenſe & Turonenſe II. commemorat (quorum poſtremo jam ſatisfecimus, alterum verò jamjam ſum diſcuſſurus) tum quaſi teſtium nubem argumentorumque ſeriem benè longam adduxiſſet, Ex his, inquit, omnibus *concludo, vel Dionyſium primum omnium non eſſe, qui in unum corpus collegerit antiquorum Romæ Epiſcoporum Epiſtolas, à Siricio initium ducens, eaſque collectioni Canonum attexuerit, quod tamen & à clariſſimo Iuſtello aſſeritur, & ab ipſo Dionyſio ſuggeritur in Epiſtola ad Iulianum collectioni præfixa: vel concludo* egregie Hallucinari *quotquot ſibi perſuadent Collectionem Dionyſianam in Galliis ante Caroli Magni ætatem non eſſe receptam: quandoquidem aliquot ante hunc Imperatorem ſeculis videmus Epiſtolas Pontificum, Africanaſque Synodos à Gallicanis Conciliis citatas eſſe, quaſi Codici, qui tunc in uſu erat, inſertas: hæc enim omnia Dionyſii Codicem indigitant.* Vereor ego ne David ipſe egregiè hallucine-

tur: nihil enim hoc ejus dilemmate ineptius, quod & ruinoſis fundamentis nititur, & totum vitioſum eſt.

Nota Pontificum Romanorum decreta in Galliis ante Dionyſium Exiguum.

Primum enim hoc demus citatas eſſe tum Pontificum Epiſtolas, tum Africanas Synodos, quaſi ex approbato Codice Canonum aſſumtas: quis præter Davidem inde concludat Dionyſianum Codicem à Gallis tunc receptum: quaſi Apoſtolicæ ſedis autoritatem ita omnes Orbis Chriſtiani Eccleſiæ totis quingentis annis ſpreverint (quæ eſt Johannis Davidis erga Pontificem Romanum reverentia) ut ante Dionyſium de colligendis illius decretis non cogitaverint. At meliora nos ac magis religioſa de Gallicanis aliiſque Eccleſiis erga caput ac primatem ſuum exiſtimamus: ad idque impellimur pluribus Gallicanis Canonum & Pontificiorum decretorum collectionibus, quas & ante nos eruditi viderunt, & ipſe David adire poterit, ſi fortè velit. Eſt inprimis in Bibliotheca ſancti Germani à Pratis inſignis collectio ad uſum Gallicanæ Eccleſiæ concinnata, quæ Gelaſii temporibus coæva credita eſt à viris doctis, & triginta ferè Romanorum Pontificum Epiſtolas habet inſertas, quarum plurimæ etiam apud Dionyſium deſiderantur. Hic enim ſeptem tantùm habet à Leone ſcriptas, codex verò San-Germanianus ſexdecim. Ad hunc codicem alii duo exſcripti videntur, unus Thuaneus qui num. 193. notatur, alter Trecopithœanus: eaſdem enim Pontificum Epiſtolas habent eodem ordine deſcriptas, niſi quod San-Germanianus, qui Corbeienſis olim fuit, duabus auctior eſt. Leguntur etiam Africana aliquot decreta & Concilia ex quibus liquet earum omnium notitiam in Galliis à Dionyſiano Codice non eſſe acceptam, & infelicem omninò eſſe Davidis ex illarum citatione argumentationem ad exſtruendam Codicis Romani apud Gallos autoritatem.

Dionyſius non primus collegit Pontificum Epiſtolas.

2. Quod Dionyſius non primus collegerit decreta Summorum Pontificum, ſequitur ex his, quæ jam diximus, & invictè etiam probat antiquus noſter Eccleſiæ Romanæ codex, qui plura continet à Dionyſio prætermiſſa: ut nihil dicam de aliis Eccleſiis, quæ ſuas hujuſmodi Pontificiarum Epiſtolarum Collectiones ante Dionyſii tempora habuerunt. Eſto, primus in unum eas corpus redegerit Dionyſius, ſub una diſpoſuerit numerorum ſerie, titulis diſtinxerit, eo quo jam modo patrum Canones ordinaverat, atque iiſdem ſubnectere curaverit, per me licet, nec ampliùs aliquid aſſertum eſt, vel à clariſſimo Juſtello, vel ab ipſo Dionyſio, licet aliter ſcribatur à Davide: at talem ordinem quis neceſſarium putaverit, ut hujuſmodi decreta à Gallicanis Epiſcopis laudarentur referrenturque.

XIII. De Concilio Agathenſi ex quo argumentatur Johannes David.

3. Ut ipſum ſcriptoris hujus fundamentum petam disjiciamque, Agathenſe Concilium anni 506. (de Turonenſi jam diximus quid ſentiendum ſit) Agatenſe, inquam, anterius eſt, niſi me fallant conjecturæ, Dionyſianâ Pontificiorum decretorum Collectione.

Primùm enim certum eſt Dionyſium Romæ egiſſe Abbatem cùm Latinis lucubrationibus operam dedit, inter quas duæ ſunt Epiſtolæ Paſchales, quæ ſcriptæ ſunt annis Chriſti 525. & 526. circa quæ tempora floruit maximè uſque ad annum Chriſti 540. ut habet Labbeus in Diſſertatione hiſtorica de Script. Eccleſ.

2. Dionyſium Collectioni Epiſtolarum ſeriùs manum admoviſſe, nec niſi

DUDUM poſt Canonum Codicem elaboratum, teſtis eſt ipſe in Epiſtola ad Julianum Preſbyterum, quæ Collectioni præfixa eſt: *Ita ut omnes*, inquit, *titulos huic præfationi ſubnecterem, eo modo, quo* DUDUM *de Græco ſermone Patrum transferens Canones ordinaram.*

3. Cùm non niſi *præteritorum ſedis Apoſtolicæ præſulum conſtituta*, ut ipſe ſcribit Dionyſius, hoc eſt eorum, qui jam vivere deſierant, collegerit & tamen Anaſtaſii Papæ Epiſtolam referat, conſequens eſt, ut non ante 16. diem Novembris anni quadringenteſimi nonageſimi octavi, quo obiit Anaſtaſius, opus iſtud ſit adorſus, ſcilicet ſub Pontificatu Symmachi, qui annis octo Agathenſi Concilio ſuperfuit.

4. Certum eſt Dionyſium nondum veniſſe Romam anno quadringenteſimo nonageſimo ſexto, quo Gelaſius Papa ultimum diem obiit, cùm hunc Pontificem nunquam ſe vidiſſe teſtetur in præfatione ad Julianum: *Quantique ſit apud Deum meriti Beatus Papa Gelaſius, & nos, qui eum præſentiâ corporali non vidimus, per vos alumnos ejus facilius æſtimamus.*

Ex his ita arguo, à morte Gelaſii Papæ, quem Dionyſius non vidit, uſque ad Concilium Agathenſe, decem tantum modò anni ſunt, intra quos neceſſe eſt, ut Dionyſius natione Scytha Romam venerit, ibi ſaltem aliquot annis vixerit, ut ejus doctrina ac meritum innoteſcerent, & tantam ſui exiſtimationem ſpargeret, quantâ opus erat, ut in ipſa Urbe Roma peregrinus & hoſpes in Abbatem poſceretur. Tum Canones omnes Græcos in Latinum transferre & in unum Codicem compingere debuit atque vulgare; adjunctis Sardicenſibus & Africanis Canonibus. Deinde DUDUM poſt editum hunc Codicem decretis Summorum Pontificum maximâ curâ conquirendis, colligendis, ordinandis, diſtinguendis manum admovere. Quibus omnibus tam arctum decennii ſpatium haud ſcio an cuiquam ſufficere videbitur. Sed non hæc ſolummodò: Nam antequam vel Codicem Canonum de novo conderet *aſſidua & familiari cohortatione Laurentii* cujuſdam *compellendus fuit*, Stephanique Epiſcopi, ut aiunt, Salonitani mandato. Poſtmodùm verò decreta Pontificum non collegit niſi *piis excitatus ſtudiis* Juliani Preſbyteri tituli ſanctæ Anaſtaſiæ. Quis credat porrò opus Preſbyteri unius impulſu à Monacho extero conditum, ſtatim autoritate Pontificiâ, in uſum Romanæ Eccleſiæ aſſumtum eſſe, ſpreta antiquiori Collectione tot annorum uſu conſecratâ? Aut quis potiùs non exiſtimet antea non eſſe receptum, quàm plurimorum annorum experientia docuiſſet, an non iſta *mutatio conſuetudinis*, quod timebat Auguſtinus, *etiam quæ juvabat utilitate, novitate perturbaret.* Facilè igitur perſuadeor, non niſi poſt annos plures receptum Codicem Dionyſii à Romana Eccleſia, & revera Caſſiodorus, qui anno 514. Conſulatum gerebat, & adhuc erat in vivis anno 562. ita de illo Codice loquitur cap. 23. divinarum Lectionum, quaſi noviſſimè tum ab Eccleſia Romana in uſum vocatus eſſet: *Quos*, inquit, Dionyſii Canones, HODIE *uſu celeberrimo Eccleſia Romana complectitur.* Hi porrò Romæ recepti, tranſalpinas Eccleſias tam citò pervadere non potuerunt: nec affine eſt Gallicanis moribus, ut ſtatim atque innotuere, eos avidè arripuerint, probaverint, ſuoſque fecerint. Quod etſi daremus à Gallicanis Eccleſiis factum eſſe, nunquam tamen id ante Aga-

thenſe Concilium permittere potuerunt temporis anguſtiæ.

XVI. Objectio ex appellationibus petita.

Reliquum eſt, ut quod de appellationibus objiciunt adverſarii diſſolvamus: nec operoſum eſt, meo quidem judicio, id agere. Receptum, inquiunt, Codicem conſtat ex receptis Sardicenſibus Canonibus: iſtos autem per Gallias invaluiſſe etiam ſub prima regum noſtrorum Dynaſtiâ manifeſtum eſt ex Appellationibus ad ſedem Apoſtolicam, quæ paſſim delatæ ſunt è Galliis non contradicentibus Epiſcopis Gallicanis. Unde porrò jus iſtud Apoſtolicæ ſedi aſſertum noverunt, niſi ex Sardicenſibus Canonibus, cùm nulla omninò Gallicanarum Synodorum id illi vindicaſſe intelligatur: Sardicenſes autem Canones non hauſerant, niſi ex Codice Dionyſiano, cui inſerti ab eo fuerant. Quibus adde Pontifices Romanos hoc ipſum jus nunquam ſibi non vindicaſſe in Gallicanas Eccleſias, ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia: unde conſequens eſt ut noverint receptas eſſe per id temporis Sardicenſis Concilii ſanctiones in Eccleſia Gallicana.

Mirum profectò jus, quod ex factis contumacium aliquot Epiſcoporum acquiritur, miraque argumentatio, quæ ex iſtis illud inferre ſatagit. Quaſi verò non æquum magis fuerit de factis ex ipſo jure judicium ferre, quàm de jure ex factis aliquibus non probatis decernere.

2. Antequam editus eſſet in lucem codex Dionyſianus, quæro an jus appellandi ad Romanum Pontificem vigeret in Galliis, an non? & an revera ex hoc jure Appellationes aliquæ delatæ ſint? Si ita fuit; cur idem jus non viguiſſe, neque ex eodem jure delatæ credentur appellationes poſt conditum Dionyſii codicem, cur & ex illis Appellationibus quæritur argumentum pro aſſerendo hujus Codicis uſu in Galliis per eadem illa tempora? Si non viguit jus illud ante Dionyſii Codicem cur iſtud aſſerit David, pluribuſque exemplis probare conatur: & quâ tandem ratione nova iſta diſciplina Gallicanis invecta credetur regionibus, poſt contrariam quingentorum annorum conſuetudinem. Si ex ipſis Sardicenſibus canonibus ante Dionyſium jus iſtud creatum dixerit: aliundè igitur illorum notitiam habuere Gallicanæ Eccleſiæ, quàm ex Dionyſiano codice: atque ita ruit tota Davidicæ argumentationis moles.

3. In Diſſertatione Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi oſtendimus, quàm ægrè tulerint Epiſcopi Gallicani cauſſas ſuas ad Romanum judicium deferri, reſtiteruntque aliquamdiu; licet Romanorum Pontificum voluntati obſecundarent Imperatores, edictumque Valentinianus miſiſſet in Gallias, quo imperabat ut pro lege haberetur quicquid ſanxiſſet Pontifex Romanus: *Ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem provinciæ adeſſe cogatur.* Ceſſere quidem aliquando Epiſcopi: ne repugnando nihil niſi Principis odium ſibi quærerent: at quam immeritò reclamaſſent Epiſcopi noſtri contra jus appellationum hujuſmodi, ſi receptus tunc fuiſſet in Gallicanis Eccleſiis codex Dionyſii, qui eos Canones continebat, Sardicenſes ſcilicet, quibus recipiendi appellationes facultas attribuebatur Pontifici Romano, ut docet Gelaſius Papa.

4. Jus illud Appellationis cùm deferre cœperunt Gallicani, non ad Sardicenſes Canones reſpexerunt, ſed ad primatus Pontificii dignitatem, &

ad Romanæ ſedis antiquitatem, ac potentiorem, ut Irenæus loquitur, principalitatem: cui ſuæ fidei originem & primordia debebant pleræque Gallicanarum provinciarum Eccleſiæ: ad quas Trophimus, aliique ejus ſocii ab Apoſtolica ſede tranſmiſſi fuerant.

5. Ut ad exempla notata reſpondeam, dico ſubobſcuram eſſe Contumelioſi hiſtoriam: Salonium autem & Sagittarium non niſi ex ſingulari Regis conceſſione Romam appellaſſe. Quod illis aliiſque, cùm factum eſt, ideò negatum non eſt, ut improbis hominibus querelarum prætextus omnis auferretur: ac demùm ex dictis judicandum eſt de hujuſmodi appellationibus.

Denique quod Romani Pontifices Canones Sardicenſes allegarunt, ut jus ſuum tuerentur etiam apud Gallias, ad rem nequaquam facit, cùm id etiam longè ante Dionyſium natum fecerint. Adde quod cùm eoſdem Canones pro ſedis ſuæ privilegiis adduxerunt, ſub nomine Nicænorum Canonum protulerunt: ex quo deſcendit ut majore fiduciâ eos per omnes Eccleſias grandiore tuba perſonarent. At inde receptionem Sardicenſium Canonum vel Dionyſiani Codicis arguere, hominis eſt aliud agentis, aut deploratæ cauſſæ taliacunque quærentis patrocinia.

XV. Quæ Canonũ verſio uſurpata ſit in Galliis ante Dionyſianam receptam.

Hoc jam extra dubium poſito, antiquam Collectionem & Verſionem, quæ ante Dionyſium uſu recepta erat in Galliis, etiam apud eaſdem Eccleſias viguiſſe poſt conditum Dionyſii Codicem uſque ad Caroli Magni tempora: quæret Lector, quænam eſſet antiqua illa verſio? An illa, quam Romana uſurpabat Eccleſia? An aliqua Gallis propria? An quæ Iſidorianæ Collectioni inſerta legitur? An demum priſca illa tranſlatio, quæ ex Chriſtophori Juſtelli Codice MS. luce non ita pridem donata eſt in 1. Tomo Bibliothecæ Juris Canonici veteris.

Viri duo ſumma eruditione conſpicui Jacobus Sirmondus in præfatione ad editionem antiquorum Galliæ Conciliorum & Chriſtophorus Juſtellus jam laudatus in præfatione Codicis veteris Eccleſiæ univerſæ, in ea ſunt ſententia, veterem tranſlationem apud Gallos tunc receptam, eam eſſe, quæ apud Iſidorum Mercatorem reperitur: ſuamque opinionem aſſerunt ex Canonibus Conciliorum Valentini, Rhegenſis, Arelatenſis II. Agathenſis & Epaonenſis, in quibus Nicænos, Ancyranos & Laodicenſes ex Iſidoriana tranſlatione citatos putant.

De integro Galliarum Codice quicquam certi ſtatuere difficile eſt admodùm, nec video quemnam Orientalium Canonum, qui in priſcis Galliarum Synodis citatus fuerit, ex una verſione, potiùs quàm ex altera aſſumtum fidenter pronuntiare poſſint ſcriptores laudati. Nicænos excipio, quorum ut memoria frequentior eſt in antiquis illis Eccleſiarum noſtrarum monimentis, ita ex qua verſione aſſumti ſint, non ita operoſum eſt decernere. Quamquam à vero proculdubiò aberrarunt Sirmondus, Juſtellus, & ſi qui alii Iſidorianam Nicænorum Canonum tranſlationem in uſu fuiſſe arbitrati ſunt apud Galliarum Eccleſias antequam in illas inveheretur Dionyſiana.

Verſio Rufini Canonum Nicænorum in Galliis uſitata.

Mihi enim iſtud curioſiùs inveſtiganti certum omninò viſum eſt Canones Nicænos Gallias noſtras mutuatas eſſe à Rufino Aquilegienſi, ex libro x. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, quem Euſebianis ſubjunxit: ubi Canones Nicænos

recenſet abbreviatos, quos & in viginti duos partitus eſt. Nec in eam opinionem conjecturis modò adducor, ſed certis argumentis, quæ in aliorum oculos miror non incurriſſe. Ea ex gemino præſertim fonte haurimus, ſcilicet ex Concilio Arelatenſi II. & ex illis Canonum excerptis, quæ in cauſſa Contumelioſi Rhegienſis à Cæſario Arelatenſi collecta putantur. Tale eſt excerptum ex Nicæna Synodo, quod Gallicanis Canonibus ibi præmittitur.

" Ad locum de Synodo Nicæna, id eſt CCCXVIII. Epiſcoporum: *Si*
" *qui fortè indiſcretè ad Sacerdotium provecti, poſtmodùm vel ipſi aliquid de ſe*
" *criminoſum profeſſi ſunt, vel ab aliis revicti, abjiciantur.* Qui Canon verbum è verbo tranſcriptus eſt ex Rufino, à quo undecimus numeratur, tametſi nonus eſt in aliis editionibus Concilii.

Arelatenſis Synodus II. multiplex etiam hujus aſſertionis argumentum continet. Canone enim primo vetat Neophytum *ordinari ad Diaconatus ac Sacerdotii officium*: in quo Nicænæ Synodi veſtigia premere videtur, ſed ut eſt apud Rufinum. Solius enim Preſbyteratus exortem hujuſmodi fieri jubet Canon 2. prout eſt in aliis editionibus: Rufini interpretatio ſola Clericum fieri prohibet.

Canone decimo: *De his*, inquit, *qui in perſecutione prævaricati ſunt, ſi voluntariè fidem negaverint, hoc de eis Nicæna Synodus ſtatuit, ut quinque annos inter Catechumenos exigant, & duos inter communicantes.* Nicænum proculdubio Canonem XI. reſpicit Synodus hæc Gallica: diverſa tamen utriuſque diſciplina. Ille enim duodecim annorum pœnitentiam lapſis hujuſmodi injungit, ſecundùm Iſidorianam verſionem & priſcam illam Juſtelli, quæ Græcis concinunt; ſecundùm verò Dionyſianam, undecim. Septenarium igitur illum pœnitentiæ ſtadium, quod Gallicano Canone ſancitur, ab alia verſione derivari non potuit, quàm ab ea, quam profert Ruffinus, cujus hæc ſunt verba Canone XII. *Si qui abſque tormentis in perſecutionibus lapſi ſunt; & ex corde agunt pœnitentiam, quinque annos inter Catechumenos faciant, & duobus annis poſt hoc fidelibus tantùm in oratione jungantur; & ità poſtmodùm ſuſcipiantur*: Quæ ſequuntur in eodem Arelatenſi Canone: *In poteſtate tamen vel arbitrio ſit Epiſcopi, ut ſi eos ex animo errorem deflere & agere pœnitentiam viderit, ad communionem pro Eccleſiaſtica humanitate ſuſcipiat*: ſumtum videtur ex his Canonis 13. verbis Ruffini: *Eſſe tamen in poteſtate Epiſcopi moderandi facultatem*, &c.

Canon Arelatenſis ſeptimus: *Hos, qui ſe carnali vitio repugnare neſcientes abſcidunt, ad Clerum pervenire non poſſe*: Ex Rufiniana etiam Nicæni primi interpretatione aſſumtum eſt. Nulla enim alia verſio impotentiam vel impatientiam libidinis commemorat in eo Canone, quem ſic Rufinus abbreviat: *Statuunt præterea obſervandum eſſe in Eccleſiis, ne quis ex his, qui ſemetipſos impatientia libidinis exciderunt, veniret ad Clerum.*

Canon Arelatenſis decimus quintus: *In Secretario Diacono inter Preſbyteros ſedere non liceat, vel Corpus Chriſti præſente Preſbytero tradere non præſumant. Quod ſi fecerint ab officio Diaconatus abſcedant.* Ex Canone 13. Nicænæ Synodi depromtum Canonem iſtum perſpicuum eſt: ſed non ex alia verſione, quàm Ruffini, cui vigeſimus iſte eſt: *Et ne Diaconi*, inquit,

Preſbyteris præferantur, néve ſedeant in conſeſſu Preſbyterorum, aut illis præſentibus Euchariſtiam dividant, ſed illis Agentibus ſolum miniſtrent. Si verò miniſter nullus ſit in præſenti, tunc demum etiam ipſis licet dividere. Aliter verò agentes abjici debent. Duo iſti Canones in eo conveniunt inter ſe, & ab aliis verſionibus diſcrepant. 1. Quod neuter prohibet Euchariſtiam Preſbyteris à Diaconibus porrigi. 2. Quod uterque à Diacono dividi Euchariſtiam præſente Preſbytero, vetat. 3. Quod multa prætermittunt de poteſtate conſecrandi Corpus Chriſti, à qua ſanctionis ſuæ rationem ſumunt ſancti Patres. 4. Nihil habent de Diaconis ante Epiſcopos ſacra myſteria attingentibus. 5. Nihil uterque de regula & conſuetudine, quam contumaces illi Diaconi infringere præſumebant. Quamobrem dubium non eſt, quin Ruffini Canones in ſuo Codice tum haberent Arelatenſes Patres, cùm ſanctionem ſuam condebant.

Canon decimus ſextus: *Photinianos ſive Paulianiſtas ſecundùm Patrum ſtatuta baptizari oportere.* Juxta hunc Nicænum viceſimum primum verſionis Ruffinianæ conſcriptus eſt: *Et ut Paulianiſtæ, qui ſunt Photiniani, rebaptizentur.* Photinianos enim, qui à Photino Sirmienſi Epiſcopo dicti ſunt, à Nicænis Patribus in cauſſam vocari nemo dixerit, cùm nondum exorti eſſent: nec eos reverà commemorat vel Græca editio, vel ulla verſio Latina, exceptâ Rufinianâ, à qua Canon Arelatenſis derivatus eſt, & Photinianis accommodatus.

Hæc de Nicænis Canonibus à Synodis Galliarum olim citatis vel relatis. Ex quibus indubitatum relinquitur Rufinianam verſionem apud eas fuiſſe ſæpè ſæpiùs uſurpatam. An ſola fuerit, Rhegenſis Concilii An. Ch. 439. Canon tertius ſubdubitandi dat locum. Cùm enim Armentarium in Ebredunenſi Eccleſia malè ordinatum ad Chorepiſcopi munus relegaret, ſequi ſe profitetur Nicænum ſtatutum: *Liceat ei*, inquit, *unam Parochiarum ſuarum Eccleſiam cedere, in qua aut Chorepiſcopi nomine, ut idem Canon loquitur, aut peregrina, ut aiunt, communione foveatur.* Sola Iſidoriana verſio & Parochiæ & Chorepiſcopi nomina ſimul in hoc Canone uſurpat: neutrum habet Rufinus: ut illam potiùs, quàm iſtius verſionem ob oculos tunc habuiſſe Patres Synodi videantur. Mendum ego putaverim Rufini textui ineſſe, nec ita legendum: *Ut quærat ei Epiſcopi locum vacantem, hoc ſit in ipſius poteſtate*; ſed potiùs: *Ut quærat ei Chorepiſcopi locum, &c.* In Epiſcopi enim cujuſlibet poteſtate erat vacantem aliquam Parochiarum ſuarum Eccleſiam alteri commendare ſub nomine Chorepiſcopi: at Epiſcopi locum vacantem quærere alteri, non item. Cum id in poteſtate comprovincialium Epiſcoporum clerique & plebis ſuffragiis, quæ vel redimere vel emendicare ſummum nefas. Ut ut ſit, lèvis videtur hujus Canonis difficultas, néc quæ tot Canonum autoritatem poſſit elevare, in quibus perſpicuus eſt & indubitatus Rufinianæ verſionis uſus quoad Nicænos Canones apud Gallicanas Eccleſias.

XVI. An ſola Rufiniana verſio uſu tunc recepta in Galliis.

Quod verò aliarum Orientis Synodorum uſum attinet, Ancyranæ citatum Canonem habemus in Epaonenſi Synodo an. 517. Canone enim 31. de pœnitentia homicidarum obſervari jubet quod Ancyritani, ut aiunt, Canones decreverunt: ſed ex qua verſione, non patet. Canones 65. 66. 67. & 68. Agathenſi Concilio ſubjuncti ex verſione Laodiceni Concilii, quæ Iſidoria-

na vocitatur, tranſcripti ſunt, ſed quo tempore, cujus autoritate, an ab aliqua Synodo Gallicana, an potiùs à famoſo illo interpolatore Iſidoro; ad hæc uſque tempora ignoratum eſt. Hoc apud eruditos ex antiquiſſimis plurimiſque codicibus MSS. conſtat, Agathenſis Concilii Canones iſtos non eſſe, ſed eis fuiſſe poſteriori ævo annexos. Quamobrem ex eis ſtatuere non licet de verſione, quæ à Gallis uſurpata eſt uſque ad ſextum Chriſti ſæculum jam completum.

Ceterùm, ut obſcura admodùm videtur fuiſſe notitia Canonum Nicænorum in Galliis ante Rufini tempora, ita poſtmodum avidè hauſta, quæ ab eo data eſt, illorum Canonum verſio in ſuo Euſebianæ Hiſtoriæ ſupplemento. Quod ne quis miretur, revocet in memoriam maximo ſemper in pretio fuiſſe Rufinum apud Gallos & omnes Occidentales (ſi Hieronymum excipias) atque imprimis acceptam fuiſſe ejus Hiſtoriam, quâ primum Latinis innotuerant tot rerum Eccleſiaſticarum præclariſſima monumenta.

Plura de his alieno quadamtenus loco ſcribere nec convenit, nec vacat. Ad diligentiorem hujus materiæ inquiſitionem viros eruditos hac diſſertatiunculâ invitaſſe ſufficiat.

DISSERTATIONUM FINIS.

BIBLIOTHEQUE IMPERIALE

IN EPISTOLAS S. LEONIS MAGNI, PAPÆ I. VARIÆ LECTIONES, NOTÆ, OBSERVATIONES.

AD EPISTOLAM PRIMAM.

Tom. I. p. 399. *Epiſcopis Africanis Mauritaniæ Cæſarienſis.*

ANtequàm de hujus Epiſtolæ ætate, interpolationibus, & emendatione diſſeramus, operæ pretium eſt, integram eam Lectoris oculis ſubjicere, qualem omnes à centum & ampliùs annis editiones unâ exceptâ repræſentant : ut & Notæ, Obſervationeſque noſtræ faciliùs intelligantur, nec aliquid ex ea ſibi ſurreptum quiſquam poſſit conqueri. Primam tamen partem, ſeu Caput I. brevitatis cauſſâ omittimus : quoniam de eo omnes excuſi manúque exarati Codices conveniunt, variis lectionibus exceptis, quas in margine ipſius Epiſtolæ videre eſt.

EPISTOLA LXXXVII.

LEO Epiſcopus, univerſis Epiſcopis per Cæſarienſem Mauritaniam in Africa conſtitutis, in Domino ſalutem.

CAPUT I.

CUM de Ordinationibus Sacerdotum quædam apud vos illicitè uſurpata crebrior ad nos commeantium ſermo perferret, *& cetera ut habentur ſuprà pag. 400. uſque ad Caput 6. noſtræ Edit. pag. 403.*

CAPUT II.

CUM itaque de omnibus ferè, quæ fratris noſtri Potentii relatio continebat, pleniſſimè dilectionem veſtram per David fratrem & Coepiſcopum noſtrum, qui & Sacerdotii merito nobis eſt probatus & moribus, videatis inſtructam; ſupereſt, Fratres, ut concordi obedientiâ [a] ſalubres ſuſcipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium devotionis unanimes, divinis & Apoſtolicis conſtitutionibus pareatis; & in nullo

[a] Corrige concorditer.

patiamini providentiſſima Canonum Decreta violari. Quæ enim nunc certarum remiſimus conſideratione cauſſarum, antiquis deinceps cuſtodienda ſunt regulis : ne quod ad tempus piâ lenitate conceſſimus, juſta poſt hæc ultione plectamus. In eos ſpecialiùs & propenſiùs commovendi, qui in Epiſcopis ordinandis ſanctorum Patrum ſtatuta neglexerint, & quos refutare debuerant, 1. qu. 1. & 15. qu. 2. Si qui. conſecrarint. Unde ſi qui Epiſcopi talem conſecraverint Sacerdotem, qualem eſſe non liceat, etiam ſi aliquo modo damnum proprii honoris evaſerint, Ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec unquam ei Sacramento Diſt. 80. Illud ſanè. intererunt, quod neglecto divino judicio immeritò præſtiterunt. Illud ſanè, quod ad Sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus Canonum ſtatuta ſervari : ut non in quibuſlibet locis, neque in quibuſlibet caſtellis, & ubi ante non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur : cùm ubi minores ſunt plebes, minoréſque Conventus, Preſbyterorum cura ſufficiat : Epiſcopalia autem gubernacula non niſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præſidere : ne, quod ſanctorum Patrum divinitùs inſpirata Decreta vetuerant, viculis, & poſſeſſionibus, vel obſcuris & ſolitariis municipiis tribuatur Sacerdotale faſtigium, & honor cui debent excellentiora committi, ipſa ſui numeroſitate vileſcat. Quod nunc in ſua Diœceſi Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſatus eſt, & rationabiliter poſtulavit, ut ſi Epiſcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari, humana conditione deceſſerint, loca ipſa ad jus ejus Antiſtitis redigantur, cujus fuerant ante priora. Et inutile eſt ut Sacerdotalis dignitas inconſiderata ordinantis facilitate ſuperflua multiplicatione minuatur.

De his autem, quæ in ſacro virginitatis propoſito conſtitutæ Barbaricam pertulêre violentiam, & integritatem pudoris non animo, ſed corpore perdiderunt, ea nobis ſervanda videtur moderatio, ut neque in viduarum dejiciantur gradum, neque in ſacrarum & perſeverantium Virginum numero cenſeantur. Quibus, ſi in omnibus Virginalibus perſeverant, & caſtimoniæ ſoliditatem mente cuſtodiunt, Sacramentorum non eſt neganda communio : quia injuſtum eſt, eas in eo, vel argui, vel notari, quod non voluntas amiſit, ſed vis hoſtilis eripuit. Cauſſam quoque *Lupicini* Epiſcopi illic jubemus audiri : cui a Add. Cùm. multùm & ſæpiùs poſtulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam [a] ad noſtrum judicium provocaſſet, immeritò eum, pendente negocio, à communione videbamus fuiſſe ſuſpenſum. Adjectum etiam illud eſt, quod huic temerè ſuperordinatus eſſe cognoſcitur, qui non debuit ordinari, antequàm Lupicinus in præſenti poſitus, aut confutatus, aut certè confeſſus, juſtæ poſſet ſubjacere ſententiæ : ut vacantem locum, quemadmodum diſciplina Eccleſiaſtica exigit, is, qui conſecrabatur, exciperet.

Sequuntur deinceps in vulgatis Editionibus Capita 3. 4. *&* 5. *quæ in noſtra ſunt Cap.* 6. 7. *&* 8. *Quintum verò illud Caput totamque Epiſtolam claudunt hæc verba.*

Si verò aliæ emerſerint cauſſæ, quæ ad ſtatum Eccleſiarum, & ad concordiam pertineant Sacerdotum, illic ſub timore Domini volumus ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea, quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtrâ quoque ſententiâ roborentur. Data quarto Idus Auguſti. *Hactenus Epiſtola.*

DIutiſſimè torſit me, fateor, hæc Epiſtola: cùm enim tum excuſi Codices, tum Mſſ. variis eam vel partibus diminutam, vel aſſumentis amplificatam repræſentarent, in quam partem inclinari me ſinerem in tanta perturbatione vix tandem aliquando perſpicere potui. Hoc unum primo ferè intuitu certum fuit, non talem nobis in poſtremis exemplaribus editis exhiberi, qualem eam emiſit in lucem S. Leo: ſed quâ ratione reſtitui poſſet priſtinæ integritati, non ſtatim intellexi. Videbam enim una ex parte Dionyſium exiguum, qui Decretales, ut vocant, Epiſtolas Romanorum Pontificum ſuo Canonum Codici attexuit circa quinquageſimum poſt mortem Leonis noſtri annum, hanc ejus Epiſtolam ad Mauros Cæſarienſes ſuæ Collectioni inſeruiſſe: cui Collectori defuiſſe authenticos Codices ſuſpicari, in ipſa videlicet urbe Roma ſcribenti, & omnia Apoſtolicæ Sedis ſcrinia excutienti, vel recentiora eidem anteferre exemplaria, ſummæ videbatur eſſe temeritatis. Porrò Dionyſius, primum & ſecundum Caput hujus Epiſtolæ habet eo modo, quo in recentioribus Editionibus leguntur; ſed alia aliqua deſiderat, ſcilicet tertium, quartum, & quinti partem dimidiam, quæ ſunt de Donato, Maximo, Aggaro, Tyberiano, & de Virginibus ſacris oppreſſione barbarica violatis. Quo inſpecto nemo eſt, qui continuò hæc, ut adjectitia, procul amandanda non pronuntiet; illa verò omnia genuina non exiſtimet & germana: præſertim cùm Dionyſio ſuffragentur nonnulli manuſcripti Codices, quorum duo Thuanei eadem deſiderant, quæ Dionyſius; alii duo item Thuanei cum Cantabrigenſi uno habent quidem, ſed extra Epiſtolæ contextum, & poſt finem clauſulámque ipſius, inſtar appendiculæ.

Sed altera ex parte quatuor alii longè melioris notæ Mſſ. Thuaneus, Trecopithœanus, Victorinus & Herovallianus, ea quæ deſunt in Codicibus ſuprà citatis, continent; ſcilicet 3. & 4. caput cum parte quinti dimidia: non habent autem ſecundum illud Caput (exceptis novem primis lineis) nec finem quinti. Et inter Codices excuſos his Mſſ. ſuccinit Editio Pariſienſis Conciliorum, quæ anno 1524. in-folio, & anno 1535. in-octavo prodiit procurante Jacobo Merlino, Doctore Theologo: quorum Actis Epiſtolæ Leonis inſertæ reperiuntur, & eodem modo habetur hæc ad Mauros Epiſtola, quo jacet in quatuor mox laudatis Mſſ.

Demùm ex utraque hac notata Editione conflata eſt tertia, quæ nunc omnium verſatur manibus, & ſola meruit, prælis ſæpè ſæpiùs repetitis, hactenus à pleriſque pro genuina recipi. Hanc tamen interpolatam fuiſſe certum habeo, tum propterea quòd nulli manu exarati Codices eam nobis hoc modo repræſentant, tum ex iis quæ jam jam de aliis duabus dicturi ſumus; quarum alteram, alterâ poſthabitâ, eligendam eſſe, mihi omninò perſuaſum.

Licet verò utrobique paria videantur certare argumenta, eorum tamen Codicum autoritati cedere coacti ſumus, qui Caput ſecundum omittunt, ſervántque tertium, quartum, & quinti partem, ab aliis reprobata.

1. Quia Codices Mſſ. qui poſteriori parti favent, antiquitate eos antecellunt, quibus prior pars fulcitur. E Thuaneis enim quatuor, qui Dionyſianæ Lectioni conſentiunt, duo ſunt recentiori manu exarati, nec niſi extra Epiſtolæ contextum habent, quæ rejicimus: alii duo ſunt ipſa Dionyſii collectio, ac proinde majorem Codicibus excuſis autoritatem non habent; Cantabrigenſem denique, quem habere præſentem non potui, in locis longè plurimis depravatum eſſe, excerptæ Lectiones variæ demonſtrant, quas ad nos Oxonio tranſmiſit vir clariſſimus E. Bernardus. Quid ad Dionyſii autoritatem ſit reponendum, inferiùs dicemus. E contra verò optimæ notæ ſunt alii Codices Victorinus, Trecopithœanus, Herovallianus, & in primis Thuaneus, qui ſubjectas habet Codici Romano Leonis Epiſtolas, quarum indicem excudi curavimus: cujus collectionis Epiſtolarum antiquitatem commendat plurimùm ejus cum Codice Canonum nexus, diligentiam verò ſcribæ aliorumque antiquorum Codicum conſenſum indicat vox *contuli*, quæ in calce Epiſtolæ hujus & aliquot aliarum legitur.

2. Cùm Capita illa, tertium, quartum, & quinti dimidium optimè cohæreant, initio hujus Epiſtolæ uſque ad lineam 10. Capitis 2. ſuprà p. 770. par eſt credere omnia illa ad eamdem Epiſtolam pertinere, antiquis id Mſſ. Codicibus atteſtatione ſua confirmantibus. In ipſo ſi quidem exordio apparet de Provincia Cæſarienſi Africana agere Leonem noſtrum: cui pariter Provinciæ conveniunt tria poſteriora Capita, in quibus de Novatianorum & Donatiſtarum aliquot Epiſcoporum converſione vel ordinatione diſſeritur, & de barbarica oppreſſione, quæ omnia prorſus ſtatui Africanæ regionis competunt, qua-

lis erat per eam, quâ ſcribit Leo, tempeſtatem, quam impacatam fuiſſe aſſerit.

3. E contra verò totum illud, quòd à linea 10. Capitis 2. ad finem uſque ejuſdem Capitis extenditur, omninò alienum eſſe intelligitur tum ab eo ſtatu in quo Africana tunc Eccleſia verſabatur, tum à S. Leonis ſtylo, tum denique ab Africanorum Epiſcoporum moribus & conſuetudine. Quàm enim ſupervacaneum erat noſtro Pontifici prohibere, ne in Africana regione in quibuſlibet locis, neque in quibuſlibet caſtellis, & ubi ante non fuerant, Epiſcopi conſecrarentur; ſed majoribus tantùm populis, & frequentioribus civitatibus. Quænam erat Leoni cauſſa timendi, ne per id temporis Epiſcopale faſtigium ipſâ ſui numeroſitate vileſceret apud Africanos, & ſuperfluâ multiplicatione ex Ordinandi facilitate minueretur? Quis exiſtimet hæc, & alia hujuſmodi in aliquibus regionis illius Eccleſiis attentata, ut Reſtitutus quidam Epiſcopus conqueſtus eſſe dicitur: cùm per ea tempora, Vuandalis totam Africam occupantibus, Eccleſias omnes Barbarorum exercitus depopularetur, víxque Epiſcopi aliqui ſupereſſent in inſignioribus civitatibus, nec in decedentium locum alii niſi furtim & clanculùm ſubrogari poſſent; tantum abeſt ut obſcuris viculis & ſolitariis municipiis Epiſcopos deputare cuiquam in mentem venire poſſet. Imò verò tanta Leonis ætate Eccleſiaſticorum Miniſtrorum Sacerdotúmve penuria laborabant Africanæ Eccleſiæ, ut cùm Vuandalorum plures captivi Regi cuidam Maurorum in eremi parte manenti in munus traditi eſſent, & ingentem populorum multitudinem ad notitiam Domini Jesu-Christi adduxiſſent, teſtis ſit Victor Vitenſis lib. 1. de perſecutione Africana, Legatos Romam per itinera diſtenta deſerti miſſos fuiſſe rogaturos Pontificem, ut Presbyterum ac Miniſtros credenti populo deſtinaret: quod cum gaudio expletum eſſe ibidem teſtatum habetur. Quis verò credat tanto labore, tanto temporis & animarum etiam diſpendio decretam fuiſſe legationem ad Pontificem Romanum, niſi ita exhauſtæ eſſent Miniſtris Eccleſiaſticis omnes vicinæ Provinciæ, ut ad tranſmarinas confugere cogerentur.

4. Cùm in ea parte Epiſtolæ legimus: *Quod nunc in ſua Diœceſi Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſſatus eſt, &c.* facilè illius autor alius eſſe à S. Leone convincitur: apud quem certum eſt numquam vocem illam *Diœceſis* inveniri; imò vix illis temporibus uſu probatam à Romanis, vel Orientalium partium Epiſcopis, pro Parochia Provinciali alicui Epiſcopo ſubjecta. Scio eſſe hoc Africanis familiare: ſcio & Gallicanis eſſe poſt Leonis tempora; ſed ab Italis numquam memini me uſurpatum legere. Unicus eſt, ni fallor, Innocentii I. locus in Epiſtola ad Florentium Tiburtinum Epiſcopum: ubi habet, *Parochiam ad ſuam Diœceſim pertinentem*; ſed videtur hoc loco vox *Diœceſis* ſumi pro adminiſtratione, quæ propria vocis hujus poteſtas eſt, quo ſenſu univerſim uſurpari potuit ab Exarchis, Metropolitis, & quibuſvis aliis Antiſtitibus: ſi hanc vocem *adminiſtrationem* alteri ſubſtitueris, nihil ſequetur incommodi in Innocentii ſermone; ut ſi dixerit: *Parochiam ad ſuam adminiſtrationem pertinentem.* In ea verò Epiſtolæ hujus, quam diſcutimus, parte ita, ſumitur pro locis ipſis ditioni Reſtituti illius Epiſcopi ſubjectis, ut nullatenus ejus loco *adminiſtrationis* vox ſubrogari queat, niſi obſcurè & barbarè loqui velis, hoc pacto: *Quod nunc in ſua adminiſtratione Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſſatus eſt, &c.*

5. Quod de Lupicini cauſſa ibidem legitur, quàm perturbatis perſecutionis Africanæ temporibus, quàm illius Eccleſiæ moribus & diſciplinæ contrarium eſt. Norunt enim omnes quantoperè abhorrebant Africani ab appellationibus tranſmarinis, qui in Concilio Carthaginenſi, quod ſextum vocant; & in Epiſtola poſterioris etiam Concilii ad Cæleſtinum Papam, ignotæ ſibi huic diſciplinæ ſubjicere ſe recuſarunt: cujus negotii recens adhuc erat memoria, triginta vix ab illa annis elapſis. Quid quod tunc temporis ita omnes illas Provincias bellorum tumultus aut perſecutionis æſtus vaſtabat, ut nullus vel inſtruendo Epiſcopali judicio, vel Synodo congregandæ locus eſſe poſſet: cùm tamen Lupicini cauſſam illic jubeat audiri autor Epiſtolæ. Addo hunc Leonem noſtrum non eſſe vel ex eo perſuaſum me habere, quod vir ſagaciſſimus vel ad ſe cauſſam traxiſſet Epiſcopi Romanum tribunal appellantis, vel ſaltem aliquem è ſuis delegaſſet, qui intereſſet judicio, & ex ejus autoritate totum negotium cum aliis diſcuteret: nec contentus eſſet ſcribere, ut illic cauſſa audiretur: nullâ vel loci, vel judicis, vel Legati factâ mentione.

6. Genuinam non eſſe Editionem hujus Epiſtolæ, quam Collectio Dionyſiana exhibet, Germanam verò eſſe quam habent & Conciliorum editio Merliniana & quatuor

citati Codices MSſ. qui Capitibus tertio & quarto cum quinti parte reſervatis, ſecundum penè totum exſcindunt, inde conjicio. Initium Capitis 2. tale eſt, ut potiùs finem & clauſulam Epiſtolæ eſſe appareat, ſicut revera eſt in aliis melioris notæ Codicibus. Claudenti enim ſimilis autor Epiſtolæ teſtatur ſe omnibus, quæ Potentii relatio continebat, ſatisfeciſſe (illud enim *ferè*, quod in vulgatis legitur, adjectitium eſſe comprobant MSſ. Codices, credendúmque ab iis inſertum fuiſſe, qui Epiſtolæ ordinem mutare & alienis fragmentis amplificare moliti ſunt) tum id unum ſupereſſe ait, ut concorditer ejus Monitis & Apoſtolicis Conſtitutionibus obtemperarent; cùm tamen ſtatim ſequantur maximi momenti Decreta, de Epiſcopis illicitè Ordinatis vel Ordinantibus, de iiſdem minoribus viculis non præficiendis, de Reſtituti querelis, de Virginibus barbarica oppreſſione violatis, de Lupicini cauſſa & appellatione ad Sedem Apoſtolicam, & de altero in ejus locum ſuperordinato. Ex quibus perſpicuum eſt priora Capitis verba nullo modo poſterioribus cohærere & extra nativum ſuum locum eſſe poſita. Præterea nonnulla importunâ repetitione regeruntur in illa Epiſtolæ parte, quæ jam iterùm & tertiò in priori Capite ſcripta fuerant, puta de indulgentia, qua uſum ſe eſſe proteſtatur, & de majori pœna quâ poſthàc in ſacrorum Canonum contemtores animadverſurum ſe minitatur. Quin & de Virginibus barbaricâ violentiâ oppreſſis quid faciendum ſit duobus diſtinctis Epiſtolæ locis ſtatuit, nec uno modo. Capite enim 8. noſtræ Editionis hoc decernit, vel potiùs hoc dat Conſilium: *Laudabiliores erunt, ſi ſe incontaminatis non audeant comparare Virginibus.* In parte verò illa quam rejicimus, quaſi nihil de Virginibus illis antea ſcripſiſſet, quid ſentiat, ſtatuit: *Ut neque in viduarum dejiciantur gradum, nec in ſacrarum & perſeverantium Virginum numero cenſeantur.* Tum eiſdem niſi probatis communionem dandam non eſſe decernit. Hæc certè, ſi Leonis ſunt, non ejuſdem eſſe Epiſtolæ oculatus quiſque facilè perſpicit.

7. Hujus partis ſtylus à Leonis ſtylo abhorrere mihi videtur. Vix enim mihi perſuadeo hæc à diſertiſſimo noſtro Præſule fuiſſe uſurpanda: *ſpecialiùs & propenſiùs commoveri, damnum proprii honoris evadere, Epiſcopalia gubernacula præſidere, pendente negotio, &c.* quod ultimum non niſi recentioribus Pontificibus vel Canoniſtis familiare fuiſſe mihi videtur.

8. Magni momenti eſt hoc in negotio Iſidorianæ Collectionis ſuffragium, tum propter antiquitatem; nongentis enim ferè annis antiquior videtur: tum propter MSſ. ejuſdem Codicum conſenſum: tum deniquе quia Riculfus Moguntinus Epiſcopus, à quo publicatam eam Collectionem aiunt, ac fortè interpolatam, ſive quis alius antiquorum Romæ Pontificum Epiſtolas illas conſarcinavit, Collectioníque iſti inſeruit, alieniſſimus erat à minuenda iſta Epiſtolæ parte, in qua Romanæ Sedis autoritas per appellationem Lupicini Africani Epiſcopi elucebat mirum in modum: cùm è contra tot Epiſtolas non alio Conſilio ſuppoſuerit, aut interpolaverit, quàm ut Romanæ Sedis autoritatem fulciret ampliarétque. Talem igitur invenit Epiſtolam in antiquis, quibus uſus eſt Codicibus, qualem eam in ſua Collectione exhibuit.

9. Multum elevatur autoritas manuſcriptorum Codicum, qui Dionyſianæ Collectioni concinunt, ex eo quod in omnibus aliis locis ſecum invicem & cum illa conveniunt; ut prorſus appareat unum ex altero tranſcriptum fuiſſe, & proinde unici teſtis inſtar eſſe debere. Titulus hic omnibus communis eſt: *In cauſſa Lupicini Epiſcopi*, qui & ipſe totum illud Caput ſecundum vel ſuppoſitionis meritò ſuſpectum mihi reddit, vel aliundè huc tranſlatum fuiſſe ſignificat. Cùm enim prolixiſſima ſit hæc Epiſtola, & longè gravioris momenti Decreta complectatur, quæ effuſioris tituli & plurium Capitulorum materies eſſe debuerant, dum ſoli huic Capitulo autor intentus, ubi de Lupicini neſcio cujus appellatione ad Sedem Apoſtolicam fit mentio, cetera prætermiſſa facit, ſuſpicandi locum meritò præbet depravatam & interpolatam de induſtria fuiſſe Epiſtolam hanc ab aliquo transmarinis hujuſmodi appellationibus patrocinium inde arceſſere volente. Omitto recenſere decem ferè loca, in quibus recentiores illi Thuanei Codices MSſ. & Dionyſiana editio in vitioſa & corrupta lectione conſentiunt. Unum & alterum referre ſufficiet, ex quo de aliis judicetur. Hæc habet in omnibus editis exemplis & in MSſ. Thuan. Victorino, Herovall. & Trecopith. Caput 1. (nobis 4.) Epiſtolæ; *Quorum omnis ætas à puerilibus exordiis uſque ad provectiores annos per diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet; ut unicuique teſtimonium prior vita præberet: nec poſſet de eius provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro caſtis moribus, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberе-* Pag. 401.

tur. Nihil hìc omninò quod Leonis ſtylum, diſciplinam, ingeniúmque non ſpiret: pro quibus hæc ſolummodò leguntur, tam apud Dionyſium, quàm in duobus Mſſ. eidem conſentientibus: *Qui multo tempore per ſingulos Officiorum gradus provecti, experimentum ſui probabile præbuiſſent: ut unicuique teſtimonium vitæ ſuæ actuum ſuorum ratio perhiberet*. Et ſub finem ejuſdem Cap. 1. (nobis 5.) ita in editis & melioris notæ Mſſ. *Non præiudicantes Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, nec prædeceſſorum noſtrorum, noſtriſque Decretis, quibus ſalubriter ſtatutum eſt ne, &c.* Apud Dionyſ. & in duobus illis Mſſ. *Non præiud. Apoſt. Sed. ſtat. nec beatorum Patrum regulas reſolventes, quibus ſalubriter conſtitutum eſt: ne, &c.* Quis porrò non videat priorem præſertim hunc locum à novellis hominibus truncatum, & ad recentioris diſciplinæ uſum eſſe accommodatum, tamque evidentem corruptelam Mſſ. illis Codicibus & Editioni pſeudo-Dionyſianæ omnem omninò detrahere autoritatem.

Pſeudo-Dionyſianam dico: quoniam & ſi nihil ferè ſit inter hujuſmodi ſcripta Dionyſianâ Collectione antiquius, nulláque autoritas hujus autoritati præponenda videatur; nihilominus exiſtimo poſthabendam eſſe hoc in negotio Collectionis illius fidem, quia hac integrâ Epiſtolâ amplificatam illam eſſe auctiorémque factam aſſerere non dubito, idque non levibus argumentis.

Interpolatam eſſe Dionyſii Exigui Collectionē.

1. Ex titulis Decretorum, qui ſimul omnes Collectioni toti Dionyſianæ præfiguntur. Leonis quidem Decreta quadraginta novem numerantur indicantúrque: verùm patet illum quadrageſimum nonum & ultimum alienâ & recentiori manu ceteris fuiſſe annexum: à quibus in hoc diſcrepat: quod illi ſolam Canonis materiem deſignant; hic verò Leonis nomen in fronte habet, hoc modo: *Leo Epiſcopis Mauris de conſervatione & diſciplina Canonum; ne indebitè & inordinatè ad Clericatum aliquis præſumat accedere:* quod nec in Leonis, nec in aliorum Pontificum Decretorum titulis factum à Dionyſio fuiſſe invenimus: & eo magis inutile erat in hoc poſtremo Capitulo ſeu Decreto apponere, quàm in prioribus, quòd jam quadraginta & octo ejuſdem Pontificis tituli præceſſiſſent, qui autorem ſatis ſupérque indicabant.

2. Decretorum 48. Leonis, aliorúmque item Pontificum tituli, in fronte totius hujus Collectionis in unum collecti, omnimodè conciniunt titulis, qui ſingulis Decretis præfiguntur: in corpore Dionyſiani Codicis, unicus verò hujus Epiſtolæ titulus, qui in indice, diverſus eſt ab eo qui Epiſtolæ præmittitur. Sic enim legitur in fronte Epiſtolæ: *In cauſſa Lupicini Epiſcopi: Leo univerſis Epiſcopis per Cæſarienſem Mauritaniam conſtitutis:* qui titulus ab altero, quem ſupra deſcripſimus, prorſus diſcrepat: unde manifeſtum eſt non à Dionyſio compoſitum, ſed ab alio eſſe confictum.

3. Si à Dionyſio ſuæ Collectioni inſerta fuiſſet hæc Epiſtola, non eam nobis ſub unico titulo repræſentaſſet, ſed in plures diſſecuiſſet partes, ſuum cuique titulum affigens, quemadmodum in aliis omnibus Epiſtolis ab eo præſtitum fuiſſe videmus, quamvis illæ longè iſtâ breviores eſſent. Hæc enim nullis diſtincta titulis quinque integras columnas occupat in Juſtelliana editione; Epiſtola verò ad Nicetam Aquileienſem, quæ immediatè præmittitur (ut de aliis ſileam) cùm tres columnas non impleat, in octo tamen partes diſtributa cum prolixioribus titulis invenitur.

4. Dionyſius Abbas Romanus & Romæ ſcribens non omiſiſſet ea in titulis annotare, quæ Romani Pontificis autoritati & amplitudini plurimùm conferre videbantur: qualis eſt appellatio Lupicini Africani, ut vult Epiſtolæ fragmentum, Epiſcopi: quod exemplum ex Africana Eccleſia ſingulare omninò eſt Leonis temporibus.

5. Sed nullius ſint ponderis momenta hæc, quæ jam expendimus: palmare enim argumentum, & quod ſexcentorum inſtar eſt, nobis ſuppeditant Criſconii Epiſcopi Africani opuſcula duo, quæ ſuperſunt, alterum quod *Breviarium Canonicum* nuncupatur, Capitula vel potiùs indicem continens Capitulorum tàm Canonum Synodalium, quàm Decretorum Pontificiorum, quæ Dionyſiana Collectio complectitur; alterum verò *Collectio ſeu Liber Canonum* dicitur, in quo integros Conciliorum Canones & Pontificum Decreta eo ordine, quo in Breviario allegantur, deſcripſit: non ordinem ſcilicet Conciliorum & Canonum ſequens, ſed materiæ ſolius habens rationem. Porrò quod ad rem noſtram facit, Criſconius Dionyſii exigui Collectionem per omnia (ſi appoſitos ad Africanos Canones numeros excipias) ſectatus eſt, eoſdem Canones, eadem Decreta, ex ejuſdem editione, iiſdem verbis & numeris exhibet, ut evidens ſit Epiſcopum hunc Africanum Dionyſii Collectionem ſecundùm materiæ ordinem digerendam ſuſcepiſſe.

Quantacumque verò diligentiâ evolveris luſtraveríſque Criſconii Breviarium & Col-

lectionem, ne verbulum quidem ex hac Leonis ad Mauros Cæſarienſes Epiſtola excerptum invenies: quam nefas eſt credere à Criſconio fuiſſe prætermittendam, ſi ſub finem ſeptimi, quo vivebat, ſeculi, eam in Dionyſiana Collectione inveniſſet. Leonis enim autoritas, rerum quæ in Epiſtola tractantur utilitas & momentum, ipſum etiam erga ſuos Africanos ſtudium, reſcripto illi majorem commendationem apud Criſconium conciliaſſent. Quamobrem pro certo habeo, non fuiſſe hanc Epiſtolam à Dionyſio ipſo ſuæ Collectioni appoſitam, ſed ab alio ſuperadditam: & fortaſſe ab eodem illo incerto autore, qui eamdem Collectionem auxit Epiſtolis Romanorum Pontificum Hilari, Simplicii, Felicis, Symmachi, Hormiſdæ, & Gregorii junioris: cùmque hic ultimus adhuc eſſet in vivis trigeſimo octavi ſeculi anno, & Decreta ipſius in Concilio Romano circa annum Chriſti 720. condita ad calcem hujus additionis legantur, circa eadem quoque tempora additam eſſe Leonis Epiſtolam de qua agimus, ſuſpicari licet.

Suſpicionem de tempore hujus additionis auget conſenſus omnium, quos quidem vidi, Codicum MſſCollectionis Dionyſianæ Antiquiſſimorum, & qui Carolo magno Imperatori æquales aut ſuppares videantur. Eam enim Epiſtolam omnes repræſentant: ut indubitatum appareat illud quoque exemplar, quod Adrianus Papa I. Carolo Imperatori dono dedit, & ex quo omnia fortè apographa, quæ in Gallicanis nunc Bibliothecis aſſervantur, deſcripta ſunt, eamdem pariter Epiſtolam eſſe complexum: ac proinde illam antequam Romà in Gallias adſportaretur, truncatam, interpolatam, & Dionyſiano Codici inſertam fuiſſe intra Gregorii junioris & Adriani I. tempora, ſeu intra annos ferè ſexaginta. Hujuſmodi Codices plures videri poſſunt in Bibliotheca Regia, duo in Thuanea, totidem in Segueriana, unus præclariſſimus in celeberrimo ſancti Germani Pariſienſis Monaſterio, quibus adde venerandæ antiquitatis Codicem è Monaſterio ſancti Galli, quem eruditi Baluzii beneficio vidimus. Eamdem interpolationis antiquitatem probat Hincmari Remenſis Opuſculum 55. Capitulorum adversùs Hincmarum Laudunenſem Cap. 5. ubi ex Epiſtola ad Mauros referuntur & cauſſa Lupicini, & (quæ in Dionyſiana appendice non leguntur) Cauſſæ Donati Salicinenſis, Maximi, Aggari & Tyberiani Epiſcoporum.

Porrò mirum videri non debet Epiſtolam hanc poſt tot annorum à Dionyſio intervallum depravatam fuiſſe; cùm ipſe Leo eam, quam ad Flavianum ſcripſit, etiam ſe adhuc ſuperſtite corruptam fuiſſe, ſæpiùs ſit conqueſtus. Quâ autem ratione ea corruptio contigerit, etſi divinare velle otioſi hominis eſſe videtur; dicam tamen, quod in mentem venit. Pars illa Epiſtolæ, quæ Caput 2. conflat, inventa eſt ab aliquo ſtudioſo, Leonis nomine decorata: quam cùm in ſuum Codicem vellet referre, eam vel ad marginem, vel ad calcem Epiſtolæ Leonis I. ad Mauros appoſuit, ſive propter materiæ, ſive propter nominis affinitatem: & revera adhuc habetur ad calcem Epiſtolæ in aliquibus Mſſ. Codicibus, quos ſervat Thuanea Bibliotheca. Sciunt porrò viri eruditi quantis erroribus locum dederit nominum ſimilitudo, quæ effecit etiam, ut Leonis Bituricenſis Epiſcopi Epiſtola Leoni Papæ adſcripta ſit ad noſtram uſque ætatem. Sciunt qui antiquis manu exaratis Codicibus verſandis aſſueverunt, quàm multi hujuſmodi reperiantur, in quibus antiquitatis Eccleſiaſticæ omnis generis monumenta promiſcuè collecta ſunt, nullo ſervato niſi materiæ qualicumque ordine. Multa porrò inter Epiſtolam genuinam & fragmentum illud conveniunt. Utrobique enim agitur de Ordinationibus illicitis; utrobique de Virginibus barbarica oppreſſione corruptis conſultus Pontifex reſpondet. Facile autem fuit ut è latere vel è calce Epiſtolæ in ipſam Epiſtolam imperiti ſcribæ vitio irrepſerit. Certè ut credam pannum iſtum ex aliqua Collectione Canonum & Decretalium ſumtum eſſe, ferè perſuadet Gratiani Collectio, cujus Decreto quædam ex hoc Capite 2. inſerta leguntur non tamquam ex Epiſtola ad Mauros decerpta, neque inſcripta Leonis primi nomine, ſed ſimpliciter & abſolutè Leoni attributa, hoc modo: *Item Leo Epiſcopus*, vel, *Item Leo.* cùm alia, quæ ex Capitibus 1. 3. 4. & 5. ibidem adducuntur, ex Epiſtola ad Mauros deſumta eſſe dicantur. Quod diſcrimen non ex poſterioribus quidem Gratiani editionibus deprehenditur, in quibus plura à Romanis Correctoribus malè correcta ſunt; ſed tum ex Mſſ. Codic. tum ex editione, quæ Pariſiis anno 1531. Theodorico quodam Minimitano procurante prodiit, & editione Lugdun. Hug. à Porta a. 1548. quas videſis 1. *qu.* 1. *Cap.* 44. & 15. qu. 11. Cap. 24. *Si qui Epiſcopi talem*: & *Diſt.* 80. *Illud ſanè quod ad.* Cap. 4. & 32. *quæſt.* 5.

Legimus etiam in Additione quarta Ca-

pitulorum Caroli magni & Ludovici pii Imperatorum partem hujus panni, ſed, quæ eſt hujuſmodi interpolatorum vafrities, plurimis adhuc additamentis intertextam. Titulus ita ſe habet: *In cauſſa Lupicini Epiſcopi ex Epiſtola Leonis Papæ Africanis Epiſcopis directa.* Sequitur deinde Capitulum: *Cauſſam Lupicini Epiſcopi,* QUIA SIC NOBIS PLACUIT, *illic iubemus audiri,* & cetera, ut apud Dionyſium, uſque ad hæc ultima verba: *Noſtrâ quoque ſententiâ roborentur:* quæ hìc ultima non ſunt, ut in Dionyſii Codice, hæc quippe alia ſequuntur: *Ex his enim poſſumus cognoſcere qualiter de ceteris agatur, qualiter nos nihil contra ſtatuta maiorum egiſſe pœniteat, Data 4. Id. Aug.*

Ex quibus intelligis, Lector, quàm intemperans fuerit interpolandi libido, quamque impunè in hanc Epiſtolam, quam diſcutimus, graſſata ſit.

Varii Gradus interpolationis in hac Epiſtola. Primùm enim conſilium fuit, augendam eſſe hac ad Africanos Epiſtolâ Dionyſianam Collectionem, ut delata in Africam Pontificis Romani Decreta, majorem ex Codice autoritatem ſumerent; nec aliter recipi poſſet, ſive à Gallicanis, ſive ab aliis Eccleſiis (1. Gradus) Dionyſiana Collectio, quin ſimul Romanam circa appellationes aliaque hujuſmodi diſciplinæ capita amplecterentur. Sed quia (2. Grad.) parum erat mandata Pontificis illuc tranſmiſſa eſſe, niſi obediendi neceſſitas, & exemplum appareret; hæc ob eam cauſſam verba ſuppoſuerunt initio Cap. 2. *Supereſt, Fratres, ut* CONCORDI OBEDIENTIA *ſalubres ſuſcipiatis hortatus, &c.* quorum loco Mſſ. Codices habent ſolummodò *concorditer.* Quid (3. Grad.) poſtea? Manebat adhuc alta mente repoſitum Concilii Africani reſponſum ad Zoſimum, Bonifacium, Celeſtinúmque Leonis prædeceſſores, quo ex Africa ad Romanum Pontificem cauſſas Eccleſiaſticas per libellum appellationis deferri non poſſe inviċtè contenderunt: opus itaque fuit, ut appellatio alicujus Epiſcopi Africani ad ſanctum Leonem, Africanos illos Epiſcopos facti ſui pœnitentes appellationúmque juri ſuccumbentes exhiberet. Hinc aſſutus de Lupicini cauſſa & appellatione pannus, cui & alia quoque annexa Decreta de illicitis Ordinationibus, déque aliis negotiis; ut & Conſilium magis tegeretur, & ſupremum fuiſſe Romani Pontificis in Eccleſiam Africanam dominium innueretur.

(4. Grad.) Nec iſtud ſatis fuit. Ut enim plenum jus Pontificis in omnibus cauſſis Africanæ Eccleſiæ clariùs emicaret, placuit ut quæcumque emerſiſſent ad ſtatum Eccleſiaſticum & ad concordiam Sacerdotum pertinentes, de his omnibus componendis atque compoſitis plena ad Romanum Epiſcopum relatio mitteretur, ut ex illius vel infirmarentur, vel *roborarentur ſententiâ.* Ipſa ſunt verba clauſulæ ſuperadditæ.

Sed nec hìc quievit interpolatorum audacia. (5. Grad.) Hi enim certum haberi voluerunt poſt interpoſitam appellationem, cauſſam non modò in ea Africæ Provincia, in qua nata eſſet, terminari poſſe per judices in partibus, ut aiunt, à Pontifice datos; ſed ad Romanum etiam Tribunal transferendam eſſe: et ſi aliter aliquando fieri contingeret, id ex indulgentia & voluntate Pontificis conceſſum. Eo conſilio poſteriores corruptæ jam Epiſtolæ vitiatores, his verbis: *Cauſſam Lupicini illic iubemus audiri,* alia iſthæc inſeruerunt: QUIA SIC NOBIS PLACUIT: quaſi omnium rationum omniúmque Canonum inſtar deberet eſſe voluntas Pontificis: quod à mente Pontificis ipſius alieniſſimum puto.

Denique omnem Romanorum Epiſcoporum agendi rationem ſolis prædeceſſorum ſtatutis innixam videri vult ultimum additamentum, quod in Additione quarta Capitulorum Caroli magni & Ludovici pii legitur, habetúrque ſuperiùs deſcriptum Colum. 1. hujus paginæ lin. 14. (6. Grad.)

Abſit autem, ut hujuſmodi corruptelarum vel artifices vel participes fuiſſe putem ſanctiſſimos primariæ Sedis Epiſcopos. Nihil tale ab iis tentatum eſſe & perſuademur, & adversùs novatores, qui hujuſmodi occaſiones avidè captant, ut Sedem Apoſtolicam diris proſcindant conviciis, toto animo profitemur. Iſtud omne palponum opus eſt, *& hominum mente corruptorum, qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe & pietatem*, & traditionem Apoſtolicam, & quicquid ſanctius habet Chriſtiana Religio. (1. Tim. 6. 5.)

Unum adhuc eſt de quo Lectorem monitum velim; videlicet pannum iſtum integrum, quem ex hac Epiſtola eliminavimus, in Merliniana Epiſtolarum S. Leonis editione reperiri, non huic inſertum, ſed illigatum fictitiæ Epiſtolæ ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ de Corepiſcopis, dignum ſcilicet patella operculum. Quo pacto, quóve id conſilio factum, inquirat, qui hujuſmodi quiſquiliis delectatur.

Hoc certè oſtendit manifeſtè pannum iſtum lacerum variis olim Sedibus jactatum, nunc uni Epiſtolæ, nunc alteri illigatum fuiſſe: donec tandem placuit impoſtori Sedem illi in Epiſtola ad Africanos figere.

Ex

Ex hujus Epiſtolæ reſtitutione, interpolationiſque poſteriorum editionum notitia, ruunt obſervationes omnes, quas illi ſuperſtruxerat Johannes David. Ex hujus enim jam reſectis pannis aſſerebat 1. Sardicenſes Canones à S. Leone plurimi factos fuiſſe: quod & ſi nemo inficias ierit, quàm infirmo tamen id fundamento à Davide aſſeratur, modò perſpicuum eſt. 2. Ex eorum pluribus confectam eſſe ait magnam Epiſtolæ hujus partem. 3. Canonem præſertim tertium, quo appellationes Epiſcopo Romano vindicantur, ab eodem eſſe allegatum in cauſſa Lupicini. 4. Canonis 4. autoritate prohibitum, ne appellanti Romanam Sedem Epiſcopo alter ſuperordinetur. 5. Sexti pariter, qui Epiſcopos in villis ordinari prohibet mentionem eſſe factam. 6. Obſervari quàm maximè cupit hanc Epiſtolam ad Africanos miſſam, atque ex Sardicenſibus Canonibus contextam, argumentum eſſe validiſſimum, totam illam camarinam in Carthaginenſi Concilio 6. adversùs appellationes motam, tandem in Apoſtolicæ Sedis emolumentum quieviſſe: ſiquidem vidimus, inquit, Celeſtini ſucceſſorem eodem jure potitum, de quo tunc contentio erat, non modò legatos in Africam miſiſſe, ſed & Canones Sardicenſes, quorum occaſione lis mota erat, Africanis tanquam receptas ab eis diſciplinæ regulas ob oculos poſuiſſe. 7. Penes Pontificem unum fuiſſe de appellantium Epiſcoporum Africæ cauſſis judicare. 8. Penes eumdem unum fuiſſe Epiſcopos etiam Africanos, prout conducere judicaſſet Communioni Eccleſiaſticæ reſtituere, à qua Provinciali Decreto fuerant abſtenti. Hæc & alia hujuſmodi cùm adſtruit ſcriptor ille ex Epiſtolæ hujus fragmento, jam ex ſuperioribus obſervationibus diſcere poteſt, quàm caduco & ruinoſo fundamento opinionem ſuam ſubſtruere tentaverit.

Quo anno data ſit Epiſtola ad Africanos.

1. Quod attinet autem ad annum, quo ſcripta fuit hæc Epiſtola, nihil certi habemus. Eam A. D. 456. aſſignant Emin. Card. Baronius in Annalibus, & Blondellus in Apologia pro ſententia S. Hieronymi de Preſbyteris: ille occaſione legationis ad Romanum Pontificem miſſæ à captivis Catholicis pro inſtitutione novellæ Eccleſiæ, quæ in cujuſdam Maurorum Regis ditione enaſcebatur: hic verò Baronii ductum in re obſcurâ incautè ſecutus. Hoc tamen mihi perſuadere non poſſum. Primùm enim anno ſuperiori, Chriſti ſcilicet 455. conſtat captam fuiſſe à Vuandalis Romanam urbem: cujus clades & direptio, ita Leonem noſtrum Paſtorem optimum occupavit, ut de longinquarum Eccleſiarum curâ & ſolicitudine nonnihil intermittere coactus fuerit, quæ cauſſa eſt cur nullam habemus ab eo ſcriptam Epiſtolam à quinto Idus Maii anni 455. ad quintum Idus Junii anni 457. ita ut per biennium integrum literarum commercium interruptum fuiſſe videatur. Totus quippe erat ſanctus Leo poſt cladem Vuandalicam, ut liber de Romanis Pontificibus teſtatur, in renovandis ſacris miniſteriis, totus in reparanda urbis ruina, reſarciendiſque damnis, quæ Barbarorum exercitus civitati intulerat.

Præterea nec ſtatim poſt iſtam cladem, nec ſequentibus etiam annis quicquam potuiſſe Leonem noſtrum circa Africanas Eccleſias ſtatuere & ordinare, ſatis perſpicuum eſſe mihi videtur ex Victoris Vitenſis narratione. Nempe lib. 1. de Africana perſecutione commemorat Geiſericum, ut primùm Carthaginenſi urbe potitus eſt, *ſingulas quaſque Africanas Provincias diſpoſuiſſe, ſibique reſervatis Bizacenâ, Abaritanâ, Getuliâ, & parte Numidiæ, exercitui funiculo, ut ait, hæreditatis diviſiſſe Zeugitanam vel Proconſularem: Valentiniano adhuc Imperatore reliquas licet jam exterminatas Provincias defendente. Poſt cujus mortem*, quæ illi anno 455. ferro illata eſt, *totius Africæ ambitum obtinuit.* Ex quibus patet nihil ferè ampliùs commercii inter Africanas Eccleſias & Leonem intercedere potuiſſe poſt mortem Valentiniani, Vuandalis univerſam Africam occupantibus & vaſtantibus: nec ullam ibi judiciorum formam, ullum conſecrationum Sacerdotalium Ordinem conſtitui potuiſſe: ut neceſſe ſit hujus Epiſtolæ epocham intra illos quindecim annos ſtatuere, qui ab Epiſcopatus S. Leonis exordiis ad mortem uſque Valentiniani interfluunt, hoc eſt ab anno 440. ad 455. inchoatum. Et quidem ex ipſo Leone, qui tempus illud ſolummodò impacatum appellat, apparet tunc temporis ſcriptam fuiſſe Epiſtolam cùm adhuc Mauritaniis potiretur Valentinianus; quo etſi impacata eſſent omnia propter vicinas Barbarorum acies his Africæ reliquiis imminentes, & multa hac occaſione perturbatio in Eccleſias inducta eſſet, nondum tamen Ordinationum libertas ademta erat Epiſcopis. Et certè valdè Leonis noſtri ſolertiæ & ingenio conſentaneum mihi videtur, ut temporis opportunitatem captaverit ad confirmandam Sedis ſuæ autoritatem in Africanas Eccleſias. Nemo eſt qui neſciat, quoties quantiſque conatibus id tentaverint Leonis præ-

deceſſores ; quantúmque Leonis ipſius ætate Bonifacius & Celeſtinus in eam rem laboraverint, Africanis conſuetudinem Eccleſiarum ſuarum invictè ſemper propugnantibus. Expectanda tum illis fuerat opportunior occaſio , quæ ut ſe ſe Leoni obtulit , eam vir cordatiſſimus ſibi elabi non eſt paſſus.

Perierat cum Africana libertate priſtinus ille diſciplinæ vigor , quem tum ſanctus Cyprianus, tum illarum regionum Concilia nobis exhibent. Innumeræ jam Eccleſiæ ſuis orbatæ Paſtoribus & Miniſtris , ſub Vuandalica gemebant tyrannide. Ipſa omnium Afric. Eccl. Mater, totius regionis caput , Carthago, miſerandâ ſtrage jacebat proſtrata , ſuo Senatu , ſuo Clero , ſuo Paſtore deſtituta. Carthaginenſem enim Epiſcopum nomine *Quodvultdeum* cum maxima Clericorum turba navibus fractis impoſitum maris fluctibus committi præcepit Geiſericus, quos Deus miſeratione bonitatis ſuæ proſperâ navigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus eſt. Et ut nihil deeſſet quod Pontificis conſilium juvare poſſet , ad Leonis nutum & voluntatem movebatur Valentinianus Imperator ; cujus poteſtate adversùs Gallicanarum Eccleſiarum Primatem quàm pro ſuis votis uſus fuerit , teſtatur ejuſdem Imperatoris Conſtitutio adversùs S. Hilarium Arelatenſem anno 445. emiſſa.

Vide To. 1. p. 434.

His ita ſe habentibus , præſidióque Auguſti ad Leonis vota ſemper parato, de Africanarum Eccleſiarum rebus ad Sedis ſuæ notitiam & judicium pertrahendis seriò cogitavit. Non earum quidem regionum , quæ ſub Vuandali Imperio jacebant oppreſſæ, ſed earum, quæ adhuc Valentiniano parebant , quas inter præcipua erat Cæſarienſis Mauritania.

Ad hujus igitur Provinciæ Epiſcopos Legatum vice ſuâ acturum deſtinat Potentium , qui & literas ad eoſdem dedit : ut de Ordinationibus illicitè celebratis , de violatis Canonum regulis & aliis hujuſmodi diligentiùs inquireret, & ad Apoſtolicam Sedem, cujus autoritatem gerebat, referret pleniſſimè. Cùm Potentii relationibus inſtructus fuiſſet S. Leo , hanc alteram prolixiorem Epiſtolam ſcripſit ad Africanos : in qua & moderationem eam ſervat , quæ congruebat tempori, & eum exerit vigorem , qui reſcindendis corruptelis , ſuæque poteſtati ſtabiliendæ neceſſarius videbatur. Iſtud omne porrò ſponte propria, nullóque ex Africanis Epiſcopis invitante actum eſt à Leone , quemadmodum ipſum hujus Epiſtolæ exordium teſtatur : ubi aſſerit ſe *commeantium* tantummodò ſermone inſtructum fuiſſe de illicitè uſurpatis circa Ordinationes Africanas ; ſe ſolius pietatis ratione exigente ad Legatum mittendum commotum fuiſſe , illiúſque ſollicitudinis inſtinctu , quam univerſæ Eccleſiæ ex divina inſtitutione impendere debebat.

Vid. cap. 1. huius Epiſt. 1.

Dum hæc ſcribo , videor mihi hinc Catholicorum nonnullos ſubmurmurantes audire , illinc ſectarios utrâque applaudentes manu ; quaſi Pontificem Romanum mali ambitûs alieníque juris imminuti notare videamur. Utriſque ſatisfaciam unius Caſauboni verbis , cui non aſſentiri nec hæretici audeant , nec debeant hac in re Catholici.

Sic igitur vir doctiſſimus , utinam & Catholicus, Exercitatione 15. ad Annales Eccleſiaſticos Cardinalis Baronii : *Non ignoramus* , inquit , *quantus hic Leo fuerit ſinceræ fidei defenſor , & pro recta fide quantos labores ſuſtinuerit , quamque Eccleſiæ Dei utiles. Neque verò dubium mihi eſt tantum illud ſtudium , quod videmus ab eo adhibitum , ut Sedes Romana in majus extenderetur , à bono principio fuiſſe profectum , & ad finem optimum ſpectaſſe. Vaſtabant illa ætate Eccleſias perditiſſimi hæretici , qui magnas quotidie ſtrages , ut apri vineam ingreſſi , edebant : neque erat, qui progreſſibus eorum ſe ſe opponeret , qui quidem cauſſam bonam poſſet adjuvare , præter Romanum Epiſcopum. Nemo autem peritus rerum Eccleſiæ ignorat , operâ Romanorum Pontificum per multa ſecula Deum eſſe uſum in conſervandâ ſartatectâ rectæ fidei doctrina. Hoc intelligens Leo magnus , & quotidiana experientia edoctus , quantum veræ fidei intereſſet, ut paratum illi ſemper eſſet in Sede Romana præſidium firmiſſimum ; modis omnibus ut ita eſſet procuravit ; quod quidem minus videri mirum debet, quia ſic Eccleſiæ Dei expedire, optimus quiſque tum credebat : & erat ita reverà illis temporibus.* Neminem eſſe puto qui his libentiſſimè non ſubſcribat.

Per illud ergo tempus ſcripta eſt Epiſtola, quod ab electione Leonis ad mortem uſque Valentiniani effluxit ; ſed quo præcisè anno , decernere difficile eſt. Ad initia tamen Epiſcopatûs Leonis pertinere non obſcurum ex dictis, & eam ob rem illam primo omnium loco ponendam eſſe exiſtimavimus. Nullius enim epocham , quæ certa ſit , habemus antiquiorem decima die Octobris anni 443. ad quem uſque anni jam quatuor elapſi erant ab expugnata Carthagine , & hujus ciuitatis Antiſtite & Clero ad tranſmarina relegatis.

Unum eſt quod adverſus hanc Epiſtolæ iſtius Epocham objici poſſit: nempe ex Capite 5. quod primi pars eſt poſtrema in ſuperioribus editionibus, intelligi eam primam non eſſe Epiſtolarum Pontificis noſtri, aliáque præceſſiſſe ejus Decreta, quæ ipſe his verbis allegat: *Non præjudicantes*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, nec præceſſorum noſtrorum noſtriſque Decretis, quibus ſalubriter ſtatutum eſt; ne primum, vel ſecundum, aut tertium in Eccleſia gradum quiſquam Laïcorum quibuſlibet ſuffragiis fultus aſcendat, priuſquàm ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat.* Quæ verba indicare videntur Epiſtolam 12. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, ubi Cap. 3. decernitur: *Vt is, qui ordinandus eſt, etiamſi bonæ vitæ teſtimonio fulciatur, non Laïcus, non Neophytus, nec ſecundæ conjugis ſit maritus.* Verùm hoc opinioni noſtræ non nocet: potuit enim Leo intra primum Pontificatûs ſui triennium nonnulla Decreta emittere, quibus eam, quam commemorat, diſciplinam ſtatuerit. Porrò non mihi innuere videtur illud Epiſtolæ ad Anaſtaſium Decretum, in quo nulla ſecundi vel tertii gradûs mentio, nec variorum augmentorum, per quæ Laïci ad Sacerdotium deberent pervenire. Ceterùm etſi feriùs dari Epiſtolam fortè contigerit, primus tamen ei locus commodiùs aſſignatus eſt, vacuum ſcilicet triennium impleturæ, quam ſi ad inferiorem reſervata, certæ ætatis Epiſtolarum ordinem interrumpat.

Quæ ad textus reliqui emendationem pertinent ſeu lectiones varias, vel ad marginem rejecta reperies, vel hìc breviter annotata.

Pag.401. Cap. 1. 2. Contra divinæ legis præcepta. Ita quatuor MſſI. Codices Thuanei cum Cantabrigenſi, nec-non & Dionyſius Exiguus, Epiſtola 3. Adriani Papæ 2. ad Baſilium Imperatorem, Gratianus, *Diſt.* 61. Horum porrò verborum loco tum vulg. editiones, tum Mſſ. Cod. Trecopithœanus & Thuaneus unus habent: *De prævaricatione.*

Pag.403. cap. 8. 3. Concorditer. Ita legitur in Cod. Mſſ. ſeptem & apud Dionyſ. Exig. Ita etiam in Pſeudo-epiſtolis Iſidorianis, quæ ex pannis compactæ ſunt hujus Epiſtolæ. In poſterioribus porrò edit. pro *concorditer*, legimus *concordi obedientia*, quod ita à Leone ſcriptum non eſſe evincunt Mſſ. Codd.

Admonitiuncula.

Numeri illi præfixi verbis majuſculo charactere excuſis ſimiles habent numeros ſibi reſpondentes in margine Epiſtolarum & paginarum, qui deſignantur.

AD EPISTOLAM II. P. 405.

Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo.

1. Hanc ad Ruſticum Narbonenſem Epiſtolam anno Chriſti 452. aſſignat Sirmondus Concil. Gall. tom. 1. cui & alii poſteà Scriptores conſenſerunt. Ratio nulla profertur, cui iſthæc epocha nitatur. Hanc illos ſuſpicor in mente habuiſſe. Epiſtolam turbulentis temporibus ſcriptam eſſe teſtari videntur & anxietas Ruſtici, quem variorum ſcandalorum adverſitas ad abdicandam Pontificiam dignitatem penè adduxerat, & variæ quæſtiones, quas ex barbarica irruptione & Provinciarum clade natas pronum eſt credere, ut ſunt illæ, quæ parvulos à Barbaris in captivitatem abductos, ab hæreticis baptizatos, gentiliter converſatos, & contaminatos immolatitiis eſcis ſignificant. Venit enim ſtatim in mentem clades illa miſeranda, quam Hunni Duce Attila intulerunt Galliis hoc 452. anno; nec dubitatum eſt, quin hujus calamitatis occaſione conſultus à Ruſtico Leo noſter iſtas ad eum literas dediſſet. Quo anno data ſit hæc Epiſt.

Verùm aliter de harum ætate ſtatuendum eſſe exiſtimo. Si enim Inquiſitionum tituli conſiderentur, quos ex plurimis Codicibus Mſſ. reſtituit Sirmondus, quoſque in duobus Thuaneo & Trecopithœano ipſi vidimus, difficile non erit ſibi perſuadere Ruſticum Narbonenſem occaſione, non Gallicæ cladis ab Attilanis copiis illatæ, ſed potiùs Vuandalicæ direptionis & perſecutionis, quâ regiones Africanæ longè lateque vaſtatæ ſunt, hanc conſultationem ad Leonem Papam miſiſſe. Hoc ſatis innuit Inquiſitio 18. *De his, qui ex Africa vel Mauritania venerunt, & neſciunt in qua ſecta ſint baptizati, &c.* Cui titulo, præter Mſſ. Codicum fidem, accedit autoritas ex lib. 2. Auxilii de Ordinatione Formoſi Papæ, ubi idem legitur. Cùm enim direptâ maximâ parte Africæ Geiſericus ipſam urbem Carthaginem ſuæ poteſtati ſubjeciſſet, narrat Victor Vitenſis impium illum & Barbarum Regem navibus fractis impoſuiſſe maximam Clericorum turbam unà cum Quodvultdeo Carthaginenſium Epiſcopo, eóſque nudos & exſpoliatos proſpera navigatione Neapolim Campaniæ appuliſſe. Quin & Senatorum atque Honoratorum multitudinem primùm exilio crudeli contrivit, poſtea tranſmarinam in partem projecit. Imò cunctos amiſſis omnibus bonis ad Italiam navigare compulit Geiſericus, teſtibus eodem Victore & Fulgentij Actis.

Ad exordia Epiſcopat. S. Leonis revocanda.

Victor Vitenſis lib. 1. de perſecut. Afric.

Nec dubium eſt quin plurimi quoque perſecutionem fugientes in Gallias tranſmearint; quod & titulus ſeu Inquiſitio 18. citata comprobat, & ſuadet frequens quod Gallicanis regionibus cum Africanis ſemper interceſſit commercium. Cum autem Carthagine potitus ſit Geiſericus anno 439. exeunte; annis proximè ſequentibus, quibus maximè furorem ſuum exerere cœpit tyrannus, ex Africa ſe Catholici, & ipſi etiam Manichæi, ut ex Leonis ipſius Epiſtolis ſuggerit Baronius, ſubduxerunt: ita ut eorum in Gallias adventûs occaſione dubia nata ſint, quibus per S. Leonem conſultum eſſe voluit Narbonenſis Epiſcopus.

Inquiſitiones Ruſtici cum Synodis illius ævi collatæ.

Ut etiam circa hæc eadem tempora, nempe ann. 442. 443. vel 444. ſcriptam eſſe credam hanc Epiſtolam facit, quod ex iis dubiis, quæ proponit Ruſticus, nonnulla agitabantur per eaſdem illas regiones, eademque tempora, & de illis à Conciliorum Gallicanorum Patribus pronuntiatum eſt, ſcilicet in Arauſicano I. Vaſenſi I. & Arelatenſi 2. Conciliis. Arauſicanum enim I. agit Can. 3. de pœnitentibus, qui de corpore recedunt; Can. 4. De Clericis: an iis concedenda ſit pœnitentia: Can. 12. an infirmo ſubitò obmuteſcenti danda ſit pœnitentia: Can. 23. & 24. de continentia Diaconorum: Can. 8. 9. 21. & 25. de illicitis Ordinationibus. Can. 28. de his qui profeſſi caſtitatem, eam violant, ut pœnitentiæ ſubjiciantur. Vaſenſe I. Can. 2. de pœnitentibus ſubitò mortuis, ut eorum oblationes recipiantur: Arelatenſe verò 2. quod pleraque præcedentium iſtorum Capita reſumit, eadem quoque dubia complectitur & reſolvit. Ex quibus duorum unum aliquod ſequi mihi videtur, ſcilicet vel Ruſticum ad Leonem ſcripſiſſe antequam eæ difficiles quæſtiones in Conciliis ſupradictis ventilarentur & enodarentur: ſupervacaneum enim videretur & præter conſuetudinem Gallicanam, ut poſt ſoluta in pluribus comprovincialibus aut majoribus etiam Synodis dubia, alia de eiſdem conſultatio haberetur; vel certè, ſi non præceſſit has Synodos Ruſtici Epiſtola, non ab illarum ætate plurimùm recedere putanda eſt, ſed hunc Epiſcopum exiſtimaſſe illarum ſtatutis ſibi ſtandum non eſſe, tum quia in multis durior diſciplina apparebat, tum quòd inter ipſum & Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, quo autore ac præſide conditi Canones fuerant, aliquid ſuberat ſimultatis, propter ſummam hujus in Eccleſias Gallicanas autoritatem, quæ Narbonenſis Metropolitæ & aliorum Metropolitanorum Epiſcoporum ſplendorem obſcurabat. Et quidem jam olim ſub Zoſimo & Bonifacio Romanis Pontificibus inter utriuſque illius civitatis Epiſcopos gravis controverſia exarſerat, ut ex illorum Decretis manifeſtum eſt, nec par eſt credere aliquid de ſuo jure Narbonenſem unquam remiſiſſe; præſertim cùm poſterius Bonifacii Papæ judicium Narbonenſi Eccleſiæ ſua jura aſſeruiſſet. Revera nunquam illis Synodis interfuit Ruſticus, quæ ab Hilario Arelatenſi congregatæ ſunt ex plurium Provinciarum Epiſcopis, quales fuere Regenſis, Arauſicana I. Vaſenſis I. & Arelatenſis 2. ne metropolitico juri ſuo, ullatenus derogatum eſſet: nec illarum conſtitutis parendum ſibi eſſe exiſtimavit, ne illius juriſdictionem agnoſceret, à quo ut totius Synodi præſide condita maximè fuerant & promulgata. Ad Ruſticum etiam aut aliquem alium Metropolitanum, qui ſe eam ob cauſſam Synodo ſiſtere neglexerat, vel conſentire recuſabat, pertinere arbitror Synodi Arauſicanæ I. Can. 29. quo Epiſcopis illis pœnæ intentantur, qui vel per ſe, vel per Legatos, præſentes ſe Synodis non exhibuerant, aut non eſſent deinceps redditúri: *Non ita, inquit, prætereuntes eos, qui Synodo, aut per ſe, aut per conſenſus ſuos, vel ad vicem ſui per Legatos deſtinandos adeſſe detrectant: ut ſibi ſupra nos illi placeant, qui Patrum ſtatuta deſpiciunt, &c.* Ex his enim verbis intelligis aliquos fuiſſe, qui non modò per ſe aut per Legatos, ſed nec *per conſenſus ſuos* Synodorum illarum participes fieri volebant, quod de Ruſtico magis, quàm de quoquam alio cogitare promtum eſt, propter contentionem quam Arelatenſi moverat de juribus Eccleſiæ ſuæ: vel (quæ erat prior noſtra ratio) propter durioris diſciplinæ auſteritatem, quam emolliendam eſſe Leonis reſponſo ſperabat. Scilicet cùm Romæ olim commoratus eſſet Ruſticus, ut teſtatur S. Hieronymus in Epiſtola ad ipſum, multa illic aliter uſurpari viderat, quàm in Galliis agerentur. Et revera Romana hujus Leonis Epiſtolæ diſciplina in multis diverſa apparet à Gallicana: quod paulò accuratiùs diſcutere ſupervacaneum non erit.

Inter Hilarium Arelat. & Ruſticú

Narbon. ſimultas.

Nam Arauſicanæ Synodi I. Canon. 3. reconciliatoriam manûs impoſitionem pœnitentibus, qui de corpore recedunt, concedi vetat. S. Leo in Epiſtola 83. ad Theodorum Cap. 4. iiſdem præcipit communionem non negari.

Romanæ & Gallicanæ diſciplinæ diſcrimen.

Can. 12. Statuit *ſubitò obmuteſcenti pœnitentiam dari poſſe, ſi voluntatis aut præte-*

vitæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu: communionem verò dandam non eſſe, ſatis ſilentio ſuo teſtatur: quam tamen Leo noſter ibidem concedendam eſſe decernit.

Can. 4. aſſerit *pœnitentiam deſiderantibus Clericis non negandam:* Clericorum porrò nomine ſi, quod plerumque fit cùm nihil additur, omnium Ordinum Clericos comprehendit, contrarius eſt Leoni, qui ad Inquiſit. 2. hoc alienum eſſe ait à conſuetudine Eccleſiaſtica, ut Preſbyteri vel Diaconi per manus impoſitionem remedium pœnitentiæ accipiant.

Can. 22. 23. & 24. Clericos omnes inferiores, etiam Subdiaconos, à lege continentiæ abſolvunt, dum eam ſolis imponunt Diaconis, & iis qui ſupra Diaconos ſunt. S. Leo ad Inquiſ. 3. *Lex continentiæ,* inquit, *eadem eſt miniſtris altaris, quæ Epiſcopis atque Preſbyteris: qui cùm eſſent Laici, ſive Lectores licitè & uxores ducere & filios procreare potuerunt: ſed cùm ad prædictos gradus pervenerint, cœpit eis non licere quod licuit:* ubi dubium non eſt quin inter altaris miniſtros, & eos qui ad prædictos gradus pervenerint, Subdiaconos numeret, cùm præſertim ultra Lectoratum, licitum non eſſe conjugium Clericis aſſerat, & ſeipſum ſatis explicet in Epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem circa idem tempus data, in cujus capite 4. diſertè Subdiaconis per legem Eccleſiaſticam interdictum eſſe matrimonio aſſeverat.

Can. 25. ad Subdiaconatum promoveri ſinit eum, qui duplicata matrimonia inciderit, etſi ultra vetet. Leo noſter Epiſtola ad Viennenſis Prov. Epiſcopos ad ſacram militiam eos non permittit accedere, qui vel viduæ ſunt aut fuerunt mariti, vel non unius tantùm uxoris viri fuiſſe monſtrantur: *Quod nos quidem,* inquit, *ſervantes, legalia Conſtituta ſolertiùs volumus cuſtodiri, non ſolùm circa Sacerdotes, ſed circa Clericos quoque minoris officii.* Quod longè recedit ab illo Gallicano Canone.

Vaſenſis 1. Canon. 2. Statuit: *Pro his qui pœnitentiâ acceptâ, in bona vita curſu ſatisfactoriâ compunctione viventes, ſine communione inopinato nonnunquam tranſitu in agris aut in itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam Eccleſiaſtico affectu proſequendam, &c.* Quibus verbis patet Eccleſias Gallicanas pœnitentibus improviſo obitu decedentibus poſt mortem communicaſſe, & ſi eiſdem viventibus, ut potè pœnitentiæ ſtadium decurrentibus, non communicaviſſent. S. Leo è contra ad Inquiſit. 8. reſpondens, ait: *Horum cauſſa Dei judicio reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differretur: nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.*

Has libuit ſanctiones referre & mutua collatione verſare, vt & diſciplinæ varietas in variis Eccleſiis etiam vicinis eluceat, & ſimul quid, ad conſulendum de his Leonem Papam, moverit Ruſticum intelligeremus: quod & ad ipſius Epiſtolæ ætatem figendam plurimùm facit.

Unum & alterum addam, quod conjecturas noſtras firmare poteſt: primùm eſt, de una forſan illarum Synodorum, quas memoravimus, Leonem loqui cum initio ſermonem habet de *Geſtis, quæ in Epiſcoporum honoratorumque examine confecta ſunt recenſitis,* ut paulo poſt aliquam illarum ſcripſiſſe credatur. Alterum eſt, dejectionem illam & puſillanimitatem, cui ſe dabat Ruſticus occaſione ſcandalorum, quæ paſſim enaſcebantur, non videri eſſe ejus Epiſcopi, qui in ea dignitate ſenuiſſet, nec trepidationem illam in morbis Eccleſiæ curandis *medici eſſe peritiſſimi,* quo nomine Ruſticum appellat Ravennius invitans eum ad Synodum Arelatenſem 3. anno 455. ut Sirmondus conjicit, congregatam in cauſſa Lirinenſis Inſulæ, qui triennio ſolùm antecedit annum 452. cui aſſignandam putavit hanc Epiſtolam Sirmondus; magis autem convenit initiis Epiſcopatûs ejuſdem, vel annis qui ab illis initiis minùs recedunt. Cùm enim aliquot Epiſcopalis adminiſtrationis anni tam gravis oneris pondus difficultatémque retexiſſent, tunc cœpit vir in pace & quiete Monaſterii educatus, tanto oneri imparem ſe ſentire, vacationem optare ab Epiſcopatûs laboribus, & reliquum vitæ tempus in ſilentio & pace velle degere, ita ut opus habuerit S. Leo animos illi adhortationibus ſuis addere, & contra hujuſmodi terrores ſpe cœleſtis adjutorii eum communire.

Ad hunc Ruſticum egregia S. Hieronymi extat Epiſtola: quâ ipſum tunc *adoleſcentiæ, imò pubertatis incentiva,* ut loquitur, *calcantem, & perfectæ ætatis gradum ſcandentem,* ad Monaſticam vitam inſtituit. Patriâ Maſſilienſem eum fuiſſe elicio ex Epiſtola S. Hieronymi jam laudata, ubi Ruſticum in materna domo adhuc commorantem ad Proculi Maſſilienſis Epiſcopi diſciplinam remittit: *Habes,* inquit, *iſtic ſanctum doctiſſimumque Pontificem Procu-* Quis fuerit Ruſticus Narb. *Hieron. Epiſt.* 4.

ad Ruſt. ſub finem. *lum, qui viva & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianiſque tractatibus iter tuum dirigat.* Suffragatur inſcriptio Narbonenſis, ubi & Venerii Maſſilienſis Epiſcopi ſocius in Monaſterio fuiſſe, & ejuſdem Eccleſiæ compreſbyter legitur.

Ruſticum ait Hieronymus religioſam habuiſſe matrem multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudivit infantem, ac poſt ſtudia Galliarum, quæ vel florentiſſima erant, miſit Romam, non parcens ſumtibus, & abſentiam filii ſpe ſuſtinens futurorum. Quod cùm ſe audiiſſe teſtatur: *Ibid. poſt init.* *Audio*, inquit, *religioſam te habere matrem, &c* non abs re eſt exiſtimare Ruſticum, cum de vita inſtituenda Hieronymum vellet conſulere, literas ſuas Siſinnio dediſſe perferendas: illi, inquam, Siſinnio Monacho, quem legavit in Orientem S. Exuperius Toloſæ Epiſcopus cum ingenti pecunia, quam in Monachorum Palæſtinæ & Egypti ſubſidia deſtinabat. Non unius enim Exuperii literas ad Hieronymum detulit Siſinnius, ſed & aliorum Toloſani Monaſterii Monachorum Minerii & Alexandri, & ſanctorum Preſbyterorum Riparii & Deſiderii, qui etiam ad ipſum Vigilantii libros miſerunt: nec-non plurium tàm virorum, quàm mulierum: *Multas enim*, ait *Hieron. Epiſt. 152 ad Minerium & Alex.* ipſe, *ſanctorum fratrum ac ſororum de veſtra Provincia ad me detulit quæſtiones Siſinnius.* Quos inter, Ruſticum numero, qui Maſſiliæ habitans Monacho huic navem in illius civitatis portu ſcandenti ad Hieronymum literas dedit, cujus fama univerſas Orbis Chriſtiani regiones, ſed præcipuè Gallicanas longè latéque pervaſerat; atque ex hujus perlatoris colloquiis de Ruſtici genere, ſtudiis, & ejus matris pietate audire, ea quæ refert, facilè potuit. Illud etiam perſuadet de Exuperio eleemoſyníſque ejus in Palæſtinam delatis injecta mentio, de quibus ita loquitur, ut de re præſenti: quod conſtat ex ipſo Hieronymo anno Chriſti 406. contigiſſe. Unde neceſſe eſt circa idem tempus ſcriptam fuiſſe Hieronymi Epiſtolam ad Ruſticum. Quæquidem ideò curioſiùs inveſtigare volui, quòd inde lucis non nihil affulget ad inquirendum Ruſtici Monaſterium, de quo inſcriptio Narbonenſis mentionem facit. In Maſſilienſi illum conſtituerat vir eruditus Stephanus Baluzius; ſed cùm aliquid incommodi in iſta opinione occurreret, Lirinenſi cum Monaſterio vindicandum eſſe poſtmodùm exiſtimávit. Ego nec in hoc, nec in illo Monachum egiſſe Ruſticum facilè probare poſſe mihi videor, ſed Toloſani potiùs Monaſterii alumnum fuiſſe exiſtimo. Enimverò conſtat Epiſtolam ad Ruſticum ſcriptam eſſe ab Hieronymo aliquo ſaltem tempore ante vaſtitatem Galliis illatam à Barborum exercitu, quam idem deflet in Epiſtola ad Ageruchiam de Monogamia. *Hieron. Epiſt. 11. ad Ager.* Cùm enim Aquitaniæ & Narbonenſis, aliarúmque Provinciarum urbes ultimo die anni 406. vaſtare gladius vel premere fames cœperint, nec de iis mentionem facere omiſiſſet Hieronymus, nec Exuperius ad Palæſtinæ & Ægypti regiones opes & ſubſidia tranſmiſiſſet, quæ ſuis maximè tunc neceſſariæ fuiſſent. Nondum autem ea tempeſtate apud Maſſiliam ſedem conſtituerat Johannes Caſſianus; necdum extruxerat ſuum Monaſterium. Cùm enim de rebus optimi Magiſtri ſui Johannis Chryſoſtomi plurimùm ſolicitus eſſet, cujus etiam nomine literas ad Innocentium detulerat, fas non eſt credere eum Romam reliquiſſe ante ſancti hujus Epiſcopi mortem, quæ anno 407. contigit, & per quam ejuſdem cauſſa finita eſt. Lirinenſe verò Monaſterium vix tum exurgebat, nec ita ſaltem celebre evaſerat, ut è regione ſatis remota Ruſticum ſuâ famâ exciret: cui S. Hieronymus antiquum Toloſæ indicabat cœnobium, in quo monaſticæ vitæ inſtituta vigebant, quod inſuper Exuperii, qui Epiſcopali ſolicitudine, vitæ exemplo, & charitate in pauperes erat inſignis, præſentia plurimùm commendabat. Quin enim in ſancti illius Epiſcopi manu eſſent Narbonenſes Monachi, dubitare non poſſumus; cùm ex illis Siſinnium aſſumtum legimus, qui illius eleemoſynas in Palæſtinam & Ægyptum uſque deferret.

2. Cùm eumdem Ruſticum monaſticam vitam aggredi meditantem ad Proculi Maſſilienſis doctrinam & monita, & ad Exuperii exemplum remiſerit Hieronymus, nemo crediderit illum facilè ab iſtorum Epiſcoporum vicinia longiùs recedere voluiſſe, qui quanti Hieronymi conſilia faceret, ſatis indicavit, cùm eum in tranſmarinis & remotiſſimis ab Orbe Gallico regionibus commorantem, ignotus licet conſulere non dubitavit.

3. Nullam idem Doctor vel Lirinenſis eremi vel cœnobii Maſſilienſis habet hìc mentionem; ſed ad Toloſanum potiùs Monaſterium invitaſſe videtur juvenem illum his verbis: *Hujus* (*Exuperii*) *tu è vicino ſectare veſtigia, & ceterorum qui virtutum illius ſimiles ſunt, quos Sacerdotium & humiliores facit & pauperes.*

4. Cùm hoc ſolo Galliarum Monaſte-

rio literarum & pietatis commercium habuiſſe videtur Hieronymus : unde & frequentes illinc ad ipſum literæ ſcriptæ ſunt, & de Exuperio crebrior mentio facta, & major erga Toloſam affectus, ex quo ſubortæ lacrymæ cùm illius excidium in memoriam revocaret: *Non poſſum*, inquit ad Ageruchiam ſcribens, *abſque lacrymis Toloſæ mentionem facere*. Quamobrem de alio cogitaſſe Monaſterio credendus non eſt, cùm illius Provinciæ homini de ineundo monaſticæ vitæ inſtituto conſulenti reſcripſit. Hoc fortè unum olim viderat, cùm aliquando Gallias peragraret. Certè nondum Lirinenſis vel Maſſilienſis fundamenta jacta tunc fuerant.

5. Hoc etiam addo; quod ſi Venerius Maſſilienſis & Ruſticus Narbonenſis Epiſcopi ex Inſula Lirinenſi ad ſacerdotalem Inſulam evocati fuiſſent, vix fieri poſſet quin aliqua hujus rei veſtigia in antiquis monumentis extarent, cùm celeberrimi fuerint inter Gallicanos Epiſcopos. De his Hilarius Arelatenſis Epiſcopus verba feciſſet, qui eodem tempore in Lerino vivebat, ſub eadémque Honorati diſciplina; vel Hilarii vitæ autor alter Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus. De his Eucherius non ſiluiſſet, cùm ad Salonium filium Inſtructiones ſcribens eos commemorat, quorum ille converſatione vel monitis in Inſula profecerant. Sed Apollinaris præſertim Sidonius in ſuo ad Fauſtum Rejenſem Euchariſtico, ubi huic pręcipuos Inſulę illius incolas in memoriam revocat, Capraſium ſcilicet, Lupum, Honoratum, Maximum, Eucherium, Hilarium, quorum Fauſtus ſocius fuerat, numquam aut Venerium aut Ruſticum omiſiſſet recenſere: cùm & ille adeò commendatus fuerit, ut de illius in Monaſterio condiſcipulatu gloriandum ſibi duxerit Ruſticus in illa celebri Inſcriptione, quam poſteritati excudi curavit, & eundem inter paucos primum nominandum eſſe exiſtimaverit Celeſtinus Papa ſcribens ad univerſos Galliarum Epiſcopos de S. Auguſtino ejuſque ſcriptis. Ruſticus verò ipſe percelebris erat, inſignis Eccleſiæ præſulatu, in quo triginta & amplius annis claruit, Ravennii Arelatenſis Epiſcopi teſtimonio, qui ejus pręcipuè opem deſideravit, tanquam peritiſſimi inter Gallicanos Epiſcopos, ut controverſia inter quoſdam illarum partium Antiſtites, & Fauſtum Lirinenſem Abbatem exorta tandem componeretur in Concilio 3. Arelatenſi, ut ex Tractoria Ravennii Epiſtola intelligere eſt. Sed & ipſius Hieronymi Epiſtola ad eum ſcripta nota erat in Galliis; in quibus quo loco jam tunc haberentur ſancti hujus Doctoris ſcripta, teſtatur Can. 4. Concilii Vaſenſis I. anni 442. à quo laudatur Epiſtola ejus ad Nepotianum. Denique Chronologia Lirinenſis cujus autor nulli pepercit labori ac diligentiæ in conquirendis iis omnibus, quæ ad celeberrimi Monaſterii gloriam cedebant, eóſque pręſertim numeravit, qui illam pietate ſua ornaſſent aliquando, nihil prorsùs de egregio illo Epiſcoporum pari recenſuit: de quo proinde ne apicem quidem reperiſſe credendus eſt in antiquis & benè multis, quæ excuſſit vel repræſentat monumentis.

6. Etſi non Decretorium argumentum petatur ex Narbonenſis urbis & Monaſterii Toloſani ſitu ac vicinia (in eadem quippè Provincia ſita erant) magis tamen pronum eſt, ut credamus ex illius Parœciæ cœnobio, in quo florebat monaſtica diſciplina, aſſumtum fuiſſe Epiſcopum, quàm ex Lirinenſi, quod ab illa civitate longo ſpatlo dividebatur.

7. Cùm Ravennius Arelatenſis Epiſcopos invitaret, ut Arelatum pro cauſſa Lirinenſis Inſulæ terminanda convenirent, encyclicam per Gallias miſit Epiſtolam. Hoc autem maximè obſervandum, quod cum aliquid ſpeciale inſertum haberent exemplaria ad eos miſſa, qui ex ipſa Inſula fuerant aſſumti; hæc ſcilicet verba: *Beatitudinem verò veſtram præcipuè adeſſe convenit, quos Inſula ipſa velut ſinu quodam genitricis fovens, ad eam gratiam, quæ nunc in vobis eſt, Domino inſtigante, produxit:* ſatis patet ex eorum numero non fuiſſe Ruſticum, ad quem miſſum exemplar non illa verba, ſed hęc alia ſubſtituta continet ad calcem Epiſtolæ generalis: *Ac præcipuè beatitudo veſtra, ut adſit primùm deprecamur: quia gravior infirmitas neceſſariò medicos peritiſſimos inquirit.*

Fuerunt hæc Ruſtici initia: quibus ita vixit in Monaſterio, ut Clericus eſſe meruerit (quemadmodùm eum hortabatur Hieronymus) ac poſtmodùm ad Pontificalem dignitatem fuerit evectus. Quo verò id anno contigerit, difficile eſt dicere. Conjicit laudatus ac ſępè laudandus Baluzius Ruſtici ordinationem ad annum Chriſti 430. referendam eſſe. An feliciter illi ceſſerit conjectura, decerni non poteſt, niſi inſpectâ, & explicatâ celebri Inſcriptione Narbonenſi, quam Notis ſuis ad Salvianum, & ſupplem. lib. 5. Concord. ſac. & Im. inſeruit: quæ ex inquirendi initii Epiſcop. Ruſtici conſilio, hîc non poteſt omitti.

INSCRIPTIO VETUS
QUÆ EXTAT NARBONE IN PALATIO ARCHIEPISCOPALI IN ARA MARMOREA,

Ex Iani Greuteri Inſcriptionibus pag. 1058. & ex Stephano Baluzio.

✠ D̄O. ET XP̄O. MISERANTE. LIM. HOC. C̄. L̄. K̄. T̄. Ē. ANNO. IIII. C̄S. VALENTINIANO. AVḠ. VI. IIIKL. D̄. XVIIII. ANNO. EPT̄VS. RVSTI . . . . . .

RVSTICVS. EP̄S. EP̄I. BONOSI FILIVS
EP̄I. ARATORIS. DE SORORE NEPVS
EP̄I. VENERI SOC̄I. IN MONASTERIO
CONPR̄B. ECCL̄E. MASSILIENS.
ANNO. XV. EPT̄VS. SVI. D̄. ANN. V. III. ID̄. OCT̄B.
C̄. VRSoPR̄Bo. HERMETE. DIACo. ET EOR. SEQ. TIB.

✠

COEP̄. DEPŌN. PARIET̄. ECCL̄. DVD̄. EXVSTAE
XXXVII. D̄. QVAD̄. INFVNDAM̄. PONI. COEPI.
ANNO. II. VII. ID̄. OCTB. ABSID̄. P. F. MONTANVS. SVBD̄.
MARCELLVS. GALL̄. PREF. D̄I. CVLTOR. PRECE
EXEGIT. EP̄M. HOC. ON̄S. SVSCIP̄. INPENDIA
NECESSAR̄. REPROMITENS. QVAE PER

BIENN̄. ADMINIST̄.
SVAE PREBV̄. ARTIFI. Ē.
MERCED. SOL. DC
ADOPER. E CETER. SOL. I. D
HINC. OBLAT. SC̄I

EP̄I. VENERI SOL. C. . . . .
EP̄I. DYNAMI. L. . . .
ORESI. CC. . . . .
AGROECI. Ī. . . . . .
ET DECONIÆ . . . .
SALVTI. . . . .

Explicatio Inſcriptionis Narbonenſis.

DEo & Chriſto miſerante, limen hoc collocatum eſt anno quarto: Conſule Valentiniano Auguſto 6. 3. Calendas Decembris 19. anno Epiſcopatus Ruſtici . . . . Ruſticus Epiſcopus Epiſcopi Bonoſi filius, & Epiſcopi Aratoris de ſorore nepos, Epiſcopi Venerii ſocius in Monaſterio, compreſbyter Eccleſiæ Maſſilienſis; anno 15. Epiſcopatus ſui, die anni quinta, 3. Idus Octobris, cum Urſo Preſbytero, Hermete Diacono, & eorum ſequentibus, cœpit deponere parietem Eccleſiæ dudum exuſtæ. Trigeſima ſeptima die Quadratum in fundamento poni cœpit. Anno ſecundo, 7. Idus Octobris Abſidem poni fecit Montanus Subdiaconus. Marcellus Galliarum Præfectus, Dei cultor, prece exegit Epiſcopum hoc onus ſuſcipere, impendia neceſſaria repromittens, quæ per biennium adminiſtrationis ſuæ præbuit artificibus mercedem ſolidorum ſexcentorum, ad operas, &c ſolidos mille quingentos . . . . . Hinc oblationes ſancti Epiſcopi Venerii ſolidos C. . . . Epiſcopi Dynami L. Oreſii . . . CC. . . . Agroecii Ī. . . . Deconiæ . . . ſaluti . . . .

Tota rei difficultas verſatur in explicatione ſupremæ lineæ hujus inſcriptionis.

Limen hoc collocatum est anno quarto, Consule Valentiniano Augusto sextùm; quibus verbis hunc ſenſum tribuit Baluzius: Poſitum Baſilicæ limen fuiſſe anno quarto ab ineunte ſexto Valentiniani Conſulatu, qui incidit in annum Ch. 445. Annos namque, inquit, ab ultimo Conſulatu primum, ſecundum, & tertium, &c. numerabant, quouſque rurſum capeſcerent Conſulatum, ut patet ex antiquis inſcriptionibus. Quamobrem anno 448, qui ab anno 445. quartus fuit, collocatum limen putat; qui cùm decimus nonus eſſet Epiſcopatûs Ruſtici, reſtat, ut anno 430. Narbonenſi Eccleſiæ præfectus fuerit.

Non moleſtè feret vir eruditus hanc ſuam interpretationem ad incudem à nobis revocari, ut exordia Epiſcopi Ruſtici non ignoremus. Non poſſum igitur mihi perſuadere hanc annos numerandi rationem ab uno Imperatorum Conſulatu ad alterum in uſu per id temporis fuiſſe.

Primùm enim Onuphrius in hujuſmodi controverſiis teſtis locuples ſcribit, eam numerandi annos rationem longè poſt Ruſtici Narbonenſis tempora iniri cœptam. *Onuphr. comm. in Faſt. Conſul. lib. 3.*

Româ

Româ enim per bellum Gothicum, imperante Juſtiniano, ſæpius obſeſſâ, captâ, populatâ, & aliquando dirutâ & incenſâ: Regibus verò Gothorum, qui Conſules Occidentales deſignabant, bello occupatis, intermiſſum eſt in Occidente Conſulare nomen, & etiam in Oriente neglectum, ita ut viginti & quinque annis Oriens ſine Conſule fuerit. Initio autem Imperii Juſtini junioris Auguſti, dignitas Conſularis iterum uſurpari cœpta eſt, ſed alia ratione atque ab antiquis. Nullus enim deinceps privatus Conſul ordinarius fuit: ſoli Imperatores, quorum primus Juſtinus junior fuit, Conſules circa principia imperii ſemel tantum creabantur in annum, Conſulatûſque anno exacto, Imperii deinceps annos, ab ipſorum Conſulatu, hac ratione numerabant: *Poſt Conſulatum Imp. N. anno primo. Iterum P. C. Imp. N. tertio. P. C. Imp. N. quarto, &c.* Hæc Onuphrius *Faſtorum Pater* dictus.

2. Aliquando anni quidem notati inveniuntur hac formula: *Poſt Conſulatum, &c.* cujus exempla aliqua habes in Canonum Codice Africano: ubi aliquot Conciliorum ætas hoc modo deſignatur. Sed hoc contra conſuetum Notarum Conſularium morem. Quamdiu enim dignitas Conſularis perſeveravit, quod in Occidente factum eſt uſque ad Juſtiniani Imperatoris tempora & bellicum Gothicum-Italicum, per unius cujuſque anni Conſules ordinarios, tempora notata ſunt, anníque computati. Cum igitur anni 448. Conſules ordinarii fuerint Zeno & Poſthumianus, ut Faſti indicant, & Leonis noſtri Epiſtolæ duæ, omnéſque Chronicorum Scriptores; valdè inſolens eſſet in publica Inſcriptione, quam poſteris uſui futuram volebat Ruſticus, non tritum ab eo numerandi modum uſurpari.

3. Si ita tamen voluiſſet, non ſcripſiſſet: *Anno quarto Conſule Valentiniano Auguſto ſextum*: ſed, *Poſt Conſulatum ſextum Valentiniani Aug. anno quarto.* Prima enim verba ad poſteriorum ſenſum trahi vix ac ne vix quidem poſſunt, nec puto umquam eo ſenſu eſſe uſurpata.

4. Nec poſtrema, quæ poſuimus, verba: *Poſt Conſulatum, &c.* inſcribere lapidi curaſſet Ruſticus. Hanc enim numerandi rationem tunc ſolummodò in uſum vocabant, cùm ordinarii Conſules non erant deſignati: *Animadvertendum*, inquit Onuphrius, *illas notas, P. C. interpretari debere, quo anno nullus Conſul Ordinarius erat, perinde ac ſi quis diceret: Annus ſine Conſulibus, qui fuit poſt Conſulatum N.* Quis porrò dixerit Poſthumianum & Zenonem, qui fuere anni 448. Conſules, menſe Octobri non eſſe deſignatos, cùm jam à menſe Martio eorum Conſulatu Epiſtolam ſuam ad Dorum Beneventanum Epiſcopum notaverit Leo noſter.

Onuphr. in lib. 1. Faſtor. parag. de Conſul.

Ex quibus manifeſtum, aliam ineundam eſſe hujus Inſcriptionis explicandæ viam. Convenientiorem porrò nullam invenio, quàm ut quartum illum annum, de quo agitur, non à Conſulatu ſexto Valentiniani, ſed à jactis Baſilicæ fundamentis numeremus. Familiare enim erat antiquis, ut quo tempore conſtrui ædificium publicum cœptum erat, quóve perfectum, hujuſmodi inſcriptionibus notum poſteris vellent. Hoc ergo voluit Ruſticus ſignificare, per quatuor annos ædificatam eſſe Narbonenſem Baſilicam, ſeu quarto anno eſſe abſolutam à quadrato ſaxo poſito, id eſt à jactis fundamentis, uſque ad limen collocatum ſeu finem operi impoſitum. Saxum enim quadratum in fundamento poni ſolebat: Unde Livius libro 6. ſcribit: *Capitolium ſaxo quadrato ſubſtructum*: exinde abſolutè *Quadratum ponere* idem apud antiquos ac fundamenta jacere, primúmque lapidem ædificii ponere, ut in hac Inſcriptione. Similiter quoniam non-niſi abſolutâ domo Limen poni conſuevit; idem antiquis fuit abſolutum eſſe ædificium, ac limen collocatum ſeu finem operi impoſitum. Unde inſtitutionum Juſtiniani lib. 1. tit. 12. *Limina ſicut in domo finem quemdam faciunt, ſic & Imperii finem limen eſſe veteres voluerunt. Hinc & limen dictum eſt, quaſi finis quidam & terminus.*

Confirmatur ſententia noſtra ex eo, quod poſtquam in ipſo Inſcriptionis capite lineâ oblonga contento, generatim ſignificavit quatuor annos in conſtruenda Baſilica eſſe conſumtos, conſequenter in reliquis, quid quolibet anno, quóve progreſſu præſtitum ſit, ſingillatim explicat. Primo ſcilicet & Baſilicam veterem depoſitam, & novæ jacta fundamenta. Secundo, Abſidem poſitam, illúdque omne Biennii opus Marcelli Præfecti impenſis eſſe perfectum; altero denique biennio, reſiduum operis ex oblationibus ſanctorum Epiſcoporum aliorúmque eſſe abſolutum.

At, inquies, ab anno decimo quinto Epiſcopatûs Ruſtici ad decimum nonum non quatuor anni, ſed quinque numerantur. Reſponderi poteſt à jacto quadrato lapide ad limen poſitum quatuor annos numerari cum decem ferè diebus, vel ad ſum-

mum quindecim, ſi trigeſima ſeptima illa dies à die Ordinationis computetur: quæ potiùs à die, quo deponi cœpit exuſtæ Eccleſiæ paries, numeranda videtur. Hoc porrò tanti non erat, ut rotundus numerus quatuor annorum augeri deberet, quindecim dierum mentione. Certè non eadem religione numerandi dies & anni, qui ab incœpto ædificio fluxerant, quâ Epiſcopatûs tempora ac penè momenta: præſertim cùm in extruendis molibus lapideis plurimi dies ſine labore intermittantur, & multi forſan poſt fundamentum poſitum fluxerint, antequam operi manus admoveretur.

Illam Inſcriptionis vocem, *Quad.* de *Quadrato* lapide in fundamentis poſito explicuimus: quod & allata Livii autoritas confirmat. Qui de die 37. *Quadrageſima* locum illum interpretantur, à genuino ſenſu aberrant: nec enim uſurpatus uſpiam legitur talis computandi modus, nec veriſimile eſt, per ſanctæ hebdomadæ dies, Paſchati proximos, ſacríſque ſolenniis occupatos, manum ædificandæ Baſilicæ primùm eſſe admotam. Denique à tertio Idus Octobris ad diem 37. Quadrageſimæ ſex ferè menſes interfluunt, qui deponendo veteris Eccleſiæ parieti neceſſarii non erant.

His ita explicatis, clarum evadit ipſo ſexti Conſulatus Valentiniani Aug. anno ſcilicet 445. abſolutam eſſe Baſilicam Narbonenſem, qui genuinus eſt ſenſus verborum iſtorum: *Conſule Valentiniano Aug. VI.* qui annus erat decimus nonus Epiſcopatûs Ruſtici, quem proinde anno Dom. 427. ordinatum eſſe oportet, triennio ante Baluzianam Epocham. Hæc paulo ſcrupuloſiùs diſcuſſiſſe, tum quoad Ruſtici Monaſterium, tum quoad Epiſcopatus ejus exordia, operæ forſan aliquando pretium erit. Hiſtoricæ ſaltem veritati utile eſt, & notitiæ Epiſcopatuum Gallicanorum, quæ per illa tempora admodum obſcura eſt & incerta.

In recenſenda porrò iſta Epiſtola uſi ſumus Codicibus Mſſ. Grimanico, Corbeienſi, Trecopithœano, Victorino, Cantabrigenſi, Navarrico & quinque Thuaneis: non omiſſis Dionyſii Exigui, Criſconii, aliorúmque Collectionibus, doctiſſimíque Sirmondi emendationibus, quas ipſe ope Mſſ. Cod. 1. tomo Concil. Gall. publicas fecit. Inquiſitionum titulos, quos hic ſingulis Capitulis præfixit, nos quoque editioni noſtræ inſeruimus, quia & eoſdem ipſi ex Mſſ. Codic. eruimus, & lucem plurimam Epiſtolæ intelligendæ conciliant. Ne tamen perirent omninò alii tituli, quos in fronte totius Epiſtolæ Mſſ. Codices Griman. & alii, nec-non Dionyſius Exiguus & vulgatæ editiones exhibent, eoſdem ſub uno conſpectu Epiſtolæ præmitti poſſe putavimus: eo tamen rejecto, qui in prioribus editionibus decimus quartus habebatur: quoniam in Mſſ. Griman. & apud Dionyſium deſideratur, & Capitulum, cui apponebatur, adjectitium eſſe oſtendemus ſuo loco.

2. Hermes. Is Archidiaconi officio in Eccleſia Narbonenſi diù perfunctus, poſteà in Epiſcopum Biterrenſem aſſumtus fuit atque ordinatus. Verùm cum indignè, ut ipſe conqueſtus, à Biterrenſibus fuiſſet excluſus, à Narbonenſi ſuſceptus eſt Eccleſia ſuo Ruſtico tunc orbata, reclamante licet Hilaro Papa, qui tamen, agentibus apud ipſum Fauſto Reienſi & Auxanio Epiſcopis Gallis, tandem acquievit: de quo vide Epiſtolas Hilari ad Epiſcopos Gallicanos. Eumdem Hermetem commemorant Inſcriptio Narbonenſis, Martyrologia Romanum, Gallicanum, & Uſuardi ad 7. Kalendas Novembris. S. Hieronymus Epiſtolam 4. ad eumdem ſcribit. Pag. 405.

3. Sabiniano et Leoni Presbyteris actionis tuæ intelleximus fiduciam defuiſſe. in vulg. edit. legitur *Actionis ſuæ*: in Mſſ. verò Griman. & Thuaneis tribus: *Actionis tuæ*: quibus ſuccinit Dionyſius Exiguus; & ita corrigendum putavimus: quæ vox non de actione humana vel naturali intelligenda eſt, ſed de Actione judiciali ſeu de judicio vel perſecutione, ac poteſtate aliquem pro delicto perſequendi. Eodem ferè ſenſu accipitur ea vox in Epiſtola 12. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem: ubi Atticus Epiri veteris Metropolitanus apud ipſum Leonem *de indigniſſima adſtrictione, quam pertulerat, lacrymabili* Actione *conqueſtus eſſe* dicitur; coram adſtantibus Anaſtaſii Diaconis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ ingerebantur, fide non carere monſtrabant: Ubi *Actio* pro libello querimoniæ vel accuſatione judiciali ſumitur. Ibidem.

4. Ut vacationem ab Episcopatus laboribus, &c. Primus Innocentius 3. ſanxit, *Tria hæc* (Tranſlationem, Depoſitionem, aut Ceſſionem Epiſcopi) *Inſtitutione divina eſſe ſoli Romano Pontifici reſervata.* Abundant tamen Eccleſiaſtica monumenta eorum exemplis, qui vel nemine conſulto onus Epiſcopale abjecerunt, vel de hoc cum ſuæ Provinciæ Epiſcopis Ibidem. *C. Inter corporalia De Transl. Epiſc.*

egerunt. Hujuſmodi exempla vide ſi lubet apud Petrum de Marca de Concord. Sac. & Imp. lib. 6. cap. 8. & lib. 7. cap. 26. Nec-non in vita Domni Bartholomæi de Martyribus Bracarenſis Archiepiſcopi lib. 4. cap. 11. autore V. cl. D. *de Sacy*. Vide & S. Auguſtinum Epiſt. 261. ad Celeſtinum Papam, & lib. 2. contra Creſcon. Grammat. cap. 11. Cyrillum Alexandrinum Ep. ad Domnum Antiochenum, &c.

Pag. 406. Inquiſ. 1. 5. Nec a Clericis sunt electi. Vix opus eſt monere hanc vocem *Clericus* non ſemper eum ſignificare, qui inferioribus miniſteriis mancipatus eſt, quod vel ex hoc unico capite apparet, cùm certum ſit ad Preſbyteros maximè, ceteróſque majorum Ordinum miniſtros electionem Epiſcopi pertinuiſſe. Imò plerúmque omnium Ordinum Clericos deſignat, cùm ſine addito in antiquis Scriptoribus reperitur: ut ſemel & iterum in hac Inquiſitione 1. Item in Inquiſ. 4. In Epiſt. 10. ad Epiſc. Vienn. Prov. Cap. 6. & Epiſt. 3. ad Epiſcopos Camp. &c. Cap. 3. & 4. ubi Clericis uſurâ interdicitur. Sæpè etiam majoris tantùm Ordinis Clericos ſignificat: ut cum Siricius P. R. Ep. 1. Cap. 14. ait: *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum*: Sequentibus enim verbis indicat ſe de iis eſſe intelligendum, qui *gerenda Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipiunt*: imò & apud S. Leonem Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Theſſalon. Cap. 4. Cùm verò de inferioribus miniſtris intelligitur, ejus ſignificatio aliquâ adjectione reſtringitur: ut cùm Ep. 10. ad Viennenſes, vocat *Clericos minoris officii*, *&c.*

Ibidem. Si qui autem Clerici ab istis pseudo-Episcopis in his Ecclesiis ordinati sunt, qui ad proprios Episcopos pertinebant, &c. Pro, *qui ad proprios, &c.* ut eſt in Mſſ. Cod. Griman. quatuor Thuaneis, Threcopith. & Iſidoriano Mſ. ad marginem Caniſii, Crabbi, &c. nec-non & apud Gratianum 1. qu. 1. habent, *quæ ad proprios, &c.* vulgares edit. Dionyſ. Exiguus, J. Sirmondus tom. 1. veterum Concil. Galliæ. Quæ tantula lectionis varietas latum parit in ſenſu diſcrimen. Si enim poſtrema lectio retinetur; particula, *quæ*, ad Eccleſias referenda eſt, & eò devolvi quæſtio videtur: utrum Clericus in aliena Eccleſia ordinatus ab hujuſmodi pſeudo-Epiſcopis, in gradu ita accepto permanere poſſit? Reſpondet ratam poſſe haberi talem Ordinationem, duplici tamen conditione appoſita: 1. ut judicio præſidentium ejuſmodi Ordinatio facta ſit. 2. ut in iiſdem Eccleſiis tali modo ordinati Clerici perſeverent. Quæ conditiones ſi non adeſſent, irritam eſſe habendam decernit Ordinationem, quæ *nec loco fundata eſt*: quia ſi in Eccleſia, in qua ordinatus eſt, non perſeveret, vagus erit, & contra Canones nullius loci Clericus: dejecto præſertim pſeudo-Epiſcopo ab ea, cui malè præpoſitus fuerat, Eccleſia. *Nec item autore munita* eſſet illa Ordinatio, cùm contra præſidentium nutum & conſenſum attentata ſit. In quo concinit Leonis Decretum Canoni 8. Concilii Arauſicani 1. qui ita ſe habet: *Si quis alibi conſiſtentem Clericum ordinandum putaverit, priùs definiat, ut cum ipſo habitet: ſic quoque non ſine conſultatione ejus Epiſcopi, cum quo ante habitavit, eum ordinare præſumat.*

Meliùs tamen mihi videtur prior illa lectio retineri: ita ut particula, *qui*, ad Clericos referatur, qui ordinati ſunt, & ad eaſdem illas Eccleſias pertinebant, quæ tunc quidem *pſeudo Epiſcopos*, olim autem habuerant & poſteà habituræ erant *proprios*: ita enim opponuntur, ut puto, *Pſeudo-Epiſcopi*, &, *proprii Epiſcopi*: quo ſenſu forſan ultimam vocem uſurpavit Tertullianus Chriſtum appellans *proprium & legitimum Patris Sacerdotem*. Hanc lectionem probat 1. Omnium Mſſ. Codd. conſenſus. 2. Ea, quæ in Eccleſia tunc vigebat, conſuetudo, ut vix in aliena Eccleſia aliquis Pontifex ordinaret Clericos: quod vel mortis caſu tantùm, vel aliquo impedimento ſupervenienti contingebat. 3. Quia veriſimile non eſt, Clericum in Eccleſia propria ab alieno Epiſcopo ordinatum, de eadem deſerenda cogitaſſe, cùm nonniſi conſenſu proprii Epiſcopi, & eo conſilio ordinatus eſſet, ut in illâ miniſteria Eccleſiaſtica obiret: & præterea Canones eos aliò migrare non permitterent, ideóque ſupervacaneum fuerit eam conditionem adhibere, quæ Canonum autoritate decernebatur. Clericus verò in propria Eccleſia ab ejuſdem pſeudo-Epiſcopo ordinatus, poterat propter Ordinationis vitium à proprio Epiſcopo in locum pſeudo-Epiſcopi ſubrogato deponi: Leo enim dicit *poſſe* ratam haberi Ordinationem, non verò *debere*; & præterea confirmatâ etiam Ordinatione, in proprii Epiſcopi poteſtate relinquitur, ut vel in Eccleſiæ ſuæ miniſterio hujuſmodi Clericum teneat, vel ad eum à quo ordinatus erat, ubicumquè habitaſſet, transferendum curet, ut expreſsè decernit Rejenſe Conc. Can. 4. in cauſſa Armentarii Ebredunenſis Epiſcopi. Ordinatum enim alere ac ſuſ-

cipere Ordinans tenebatur : quo caſu vagus fuiſſet Clericus, ſi in Ordine Clericali permaneret : tuncque veriſſimè *nec loco fundata eſſet* Ordinatio, *nec autore munita*. Ita porrò legimus, *autore*, cum Mſſ. Griman. Victor. Trecopit. Thuaneis, & Iſidoro excuſo non verò, *autoritate*, ut habent Sirmondus tom. 1. Conc. Gall. Dionyſius Exiguus, Iſidorus Mſ. & edit. vulg. Ex eiſdem Mſſ. in ſuperiori linea lego *creatio* non *ordinatio*, ut vulg. vel *conſecratio*, ut Dionyſ. & tres Mſſ. Codd.

Sed quoquo modo ſuperiora legantur, & intelligantur, gravis, ut ego reor, difficultas exurgit : quâ ratione nimirùm eorum Clericorum Ordinatio *rata poſſit haberi*, qui ordinati ſunt ab iis quos, ut ibidem diſertè aſſerit, *nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur*; & quibus decernit *nequaquam eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum*, quos denique *pſeudo-Epiſcopos* eſſe pronuntiat : quia videlicet, *nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Provincialibus Epiſcopis, cum Metropolitani judicio, conſecrati* : ubi dubium non eſt, quin de majoribus etiam Clericis agatur, circa quos maximè difficultas verſabatur, nec par eſt credere Leonem & Ruſticum de minoris officii Clericis, qui à pſeudo-Epiſcopis ordinati erant, ſolicitos, de majoribus nihil omninò curaſſe, penes quos & miniſterium Altaris, & alia potiora Eccleſiæ munia reſidebant.

Antequam hunc locum explanemus (quem miror Hallerio & Morino de ſacris Electionibus & Ordinationibus Commentarios ſcribentibus prorſus eſſe intactum) revocandum eſt in mentem id, quod ſuprà delibavimus, & ex iſta Inquiſitione, ac reſponſione confirmatur; Ruſticum videlicet, cùm hæc Leoni proponebat, reſpexiſſe ad Conciliorum Regenſis, Arauſicani 1. & Arelatenſis 2. Canones, quibus palàm fit paſſim per Gallias frequentari tunc illicitas Ordinationes à duobus Epiſcopis : quæ occaſioni fuêre Ruſtico, ut ea de re Pontificem Romanum conſuleret. Quamvis enim certa eſſet apud Gallos, & publicis ſancita Conciliis ea diſciplinæ regula, quæ tres ad minus Epiſcopos, ad Epiſcopi conſecrationem convenire edicebat, non parùm tamen roboris Gallicanæ conſuetudini acceſſurum eſſe videbat, ſi Romanæ, adeóque primariæ Eccleſiæ uſus & ſententia ſuffragarentur. Sed duo præſertim Ruſticum anxium feciſſe videntur; unum, quòd Rejenſis Canonis 3. autoritate Armentario pſeudo-Epiſcopo, ut potè à duobus tantùm ordinato, nonnulla Epiſcopalia munia obeundi conceſſa facultas fuerat, qualis eſt Neophytorum confirmatio : alterum, quòd Clericorum ab eo ordinatorum conſecratio non in irritum miſſa fuerat, ſi nulla ordinato converſationis macula præjudicaret, ut Canone 4. definitur. Quare S. Leonis reſponſo lux ex Canone Regenſi concilianda eſt, ex eóque & ex Arauſicano & Arelatenſi dicendum : eos, quos pſeudo-Epiſcopos appellat ſanctus Leo, Epiſcopali manûs impoſitione vel unctione in Epiſcopos fuiſſe ordinatos; ſed quia à duobus tantùm contra Canones Epiſcopis, vel ab iis qui comprovinciales non erant, & ſine Metropolitani judicio fuerant conſecrati, inter Epiſcopos non fuiſſe habitos, hoc eſt, ut loquitur S. Auguſtinus lib. 1. de Bapt. contra Donatiſt. cap. 1. *Non adminiſtraſſe, ſed Sacramentum Ordinationis ſua tamen geſsiſſe*; vel, ut de Epheſino Epiſcopo Act. 12. Calchedon. habetur, ſervato honore Epiſcopatûs eſſe dejectos : vel denique, ut ad hodiernum loquendi uſum deſcendamus, charactere Sacerdotali, ſeu Pontificali fuiſſe inſignitos, qui poſt depoſitionem remanſerit; omni verò fuiſſe juriſdictione ſpoliatos, quæ nimirùm vitiosè fuerat collata. Ad illud ſufficit, ut vel unicus adſit Epiſcopus, qui conſecret : ad hoc ex placito Eccleſiæ neceſſe eſt, ut duo vel tres conſecranti aſſiſtant. Cujus ratio eſt, quòd cùm *unus ſit Epiſcopatus Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus*, (ut toties decantatum illud Cypriani axioma uſurpem) & unici illius Epiſcopatus pars ab uno quoque in ſolidum teneatur, minimè convenit ut invitis omnibus, vel non conſentientibus Epiſcopis, illius pars Epiſcopatus in ſolidum pariter tenenda ulli concredatur; ſed omnium potiùs conſenſus accedat, qui, ſi per ſe adeſſe omnes non poſſint Ordinationem celebraturi, duorum ſaltem vel trium præſentiâ, ceteris annuentibus, comprobetur. (Septem etiam Epiſcoporum præſentiam requiſiit Arelatenſe Concil. 1.) Ut enim omnes unius Provinciæ Eccleſiaſticæ Epiſcopi, omnes ubique terrarum diffuſos repræſentant Epiſcopos; ita duo vel tres cum Metropolitano univerſorum ejuſdem Provinciæ Antiſtitum vice funguntur in Coepiſcoporum conſecratione : Ne, ut ait Innocentius Papa, *furtivum beneficium præſtitum videatur*; vel aliquid contra fidem, vel fidei cauſſam ab uno vel altero malè erga illam affecto

S. Cypr. Epiſt. 52. ad Antonianum.

Innocent. Papa Ep. ad Vict. cap. 1.

tentaretur. Res attingenti, non tractanti, hæc ſufficiant.

His à me ita ſcriptis, venit ex Anglia opus eximium Herberti Thorndicii viri eruditi, & ut opus indicat, Eccleſiaſticæ unitatis ſtudioſi. Editum eſt illud Londini ſuperiori anno, cui titulus: *Origines Eccleſiaſticæ, ſive de jure & poteſtate Eccleſiæ Chriſtianæ, Exercitationes.* Is porrò nodum iſtum de Ordinationibus pſeudo-Epiſcoporum miniſterio celebratis aliter ſolvit: Pag. 363. hæc enim habet Cap. 20. *In Ordinatione*, inquit, *cùm duo eſſe ex dictis conſtet, autoritatem ac jus Eccleſiæ, in ordinante, primum; tum conſecrationis ſolennitatem, quæ miniſterio Ordinis traditi autorem Eccleſiam palam inſcribit: tanto majoris eſt momenti Eccleſiæ autoritas, quàm conſecrandi ritus, ut in irritum cadat ritè ac more Eccleſiæ peracta conſecratio, ad quam uſurpata ſit autoritas Eccleſiæ. Nam etſi in perpetuum Deo ſacrum ſit, quod ſemel Deo ſacratum fuerit: non tamen Deo ritè ſacratum videri debet, quod non ſit jure Eccleſiæ Deo conſecratum, etſi ſervato ritu Eccleſiæ.* Et poſt paginam: *Ita-* Pag. 365. *que ſi dubium exiſtat de autoritate Eccleſiæ, non de ritu ordinandi; non eſt mirum, accedente autoritate Eccleſiæ, valere Ordinationem non jure factam, ad id ad quod valere eam vult accedens autoritas Eccleſiæ. Pauca ſunt hujus cauſſæ exempla in rebus veteris Eccleſiæ: pauca quidem, ſed ſunt tamen, quæ eam dubiam eſſe non ſinunt. In Concilio Regenſi Galliæ, irrita declarata eſt Ordinatio Epiſcopi Ebredunenſis, cui tamen indulgetur, exemplo Canonis Nicæni 8. Chorepiſcopo eſſe, ſtrictis licet legibus, Can. 2. & 3. putà eum, ut jam Chorepiſcopum, confirmare tantùm potuiſſe. Non hoc vi irritæ Ordinationis, niſi acceſſiſſet Eccleſiæ per hanc Synodum conſenſus. Leo Papa I. ad Ruſtici Narbonenſis Inquiſitionem I. Ordinationes Clericorum à pſeudo-Epiſcopis quibuſdam factas, quas certum eſt ſeipſis irritas fuiſſe, ita ratas eſſe cenſet, ſi cum conſenſu Epiſcoporum factæ fuerint.* (Habet Leo non *Epiſcoporum*, ſed *Præſidentium*.) *Sanè cùm nihil majus quæri in hac tota re poſit, quàm ut rata ſint apud Deum, quæ fideli plebi miniſtrantur ab iis, quorum dubia ſit Ordinatio: nec plebis eſſe de rebus Eccleſiæ communibus judicium, dictum ſit: ſtatuendum eſt non poſſe fidelibus fraudi eſſe ea apud Deum, in quibus ſequuntur fidem Eccleſiæ.* Hunc explicandi modum à Theologo extra Eccleſiæ caſtra militante ſuggeſtum, Catholicis Doctoribus diſcutiendum relinquo, eorúmque in anteceſſum cenſuræ ſubſcribo. Hoc in ſcriptore illo non laudo, quod *conſenſum Epiſcoporum* dixerit, pro *conſenſu Præſidentium*: hoc enim poſtremum, quod habet Leo, latiùs patet, ad Clerúmque ſe extendit, cujus autoritate & judicio, Epiſcopis Canonico impedimento ligatis, vel vacante Sede, Ordinationes in Eccleſia celebrantur.

6. Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, &c. Vide doctiſſimum Pag. 407. Inquiſ. 2. Morinum abundè diſſerentem de Clericorum pœnitentia tum commentarii de Pœnit. lib. 4. Cap. 12. & ſeq. & alibi paſſim, tum Exercit. Eccleſiaſt. lib. 2. Nonnulla tamen indicare operæ pretium erit.

Primum eſt ex S. Leonis verbis erui minoris Ordinis Clericos, inter quos Subdiaconi numerabantur, non ſemper agendæ Pœnitentiæ lege exemtos fuiſſe: quod ex Canone 2. Concilii Carthaginenſis 5. qui Leonis Decreto concinit, pariter evincitur, & expreſsè in Agathenſi Can. 5. Epaonenſi Can. 22. & aliis aſſeritur.

2. Quod hanc diſciplinam à conſuetudine Eccleſiaſtica, imò ex Apoſtolica Traditione arceſſit, benignè intelligendum eſt: nec enim de hac Traditione uſpiam apparet, cum potiùs tribus ferè primis ſæculis Clericos etiam majores Pœnitentiæ publicæ fuiſſe ſubjectos multis probet Morinus. Familiare eſt Leoni noſtro, ut cum de Apoſtolica Traditione ſermonem habet, de ea loquatur, quam ab Apoſtolo Petro Eccleſiæ Romanæ relictam putabat. Ea verò ex B. Petri traditione deſcendere exiſtimavit, quæ & olim obſervata, & Decretis ſancita inveniebat eorum Eccleſiæ ſuæ Pontificum, quorum monumenta ſupererant illa ætate. Conſtat autem tum ex Dionyſii Collectione, qui præteritorum Sedis Apoſtolicæ Præſulum conſtituta quantâ valuit curâ diligentiâque collegit, & quotquot à ſe reperta ſunt digeſſit, tum etiam aliis argumentis probabile, nullius Pontificis Romani Siricio ætate ſuperioris Decreta in Eccleſiæ Romanæ ſcriniis reperta fuiſſe tempore Leonis Pontificatum ſubſequente: ut facilè crediderim iſtam Traditionem à Siricio Leonem hauſiſſe. Revera hujus Decretum iſtud exſcripſiſſe videtur, quod nos ſupra retulimus, cujus Decreti formam à Siricio conditam eſſe putavit ſecundùm prædeceſſorum ſuorum Conſtituta ac diſciplinam; ſed cùm aliter uſitatum eſſe aliquando, etiam in Eccleſia Romana, deprehendamus, ſed maximè in Africana tempore S. Cypriani, quo diverſa non erat utriúſque Eccleſiæ iſtius diſciplina, indulgentiùs explicandus eſt S. Leo, qui

cùm *ſine dubio ex traditione Apoſtolica deſcendere* hunc uſum aſſerere contentus ſit, nullâ aliâ niti ſe probatione prodit, quàm eâ conſuetudine, quam ſua in Eccleſia à Siricii ætate ad ſua uſque tempora viguiſſe noverat.

Hac unica via Leonis verba cum aliorum teſtimoniis conciliari poſſe exiſtimamus. Alia enim reſponſa, quæ peremtoria vocat Morinus, pace doctiſſimi viri dixerim, ſatisfacere non videntur. Quod enim ait: eam conſuetudinem ex Apoſtolica traditione derivatam, Clericos ſcilicet à manuum impoſitione ad pœnitentiam eximendi ferventium perſecutionum temporibus obſervari non potuiſſe; indéque eveniſſe, ut publicæ quoque pœnitentiæ ſuccubuiſſe legantur Clerici per illam tempeſtatem; non video quâ ratione cuiquam arridere poſſit. E contra enim ſi adverſa ſententia probanda incumberet: ex traditione ſcilicet Apoſtolica inductam eſſe hanc Eccleſiæ diſciplinam, ut Clerici pœnitentiæ publicæ non aliter ac laici addicerentur: huicque ſententiæ objiceretur, id tribus primis ſæculis non fuiſſe obſervatum: rectè mihi viderer reſpondere poſſe; Intermiſſam fuiſſe hanc per cruenta perſecutionum tempora conſuetudinem: multò enim facilius ſævientibus tyrannis, Chriſtianis omnibus vix muſſitare audentibus, multò, inquam, expeditius tunc erat, Clericos lapſos ſuóque dejectos officio, ad privatam ſeceſſionem pœnitentiámque compellere, quàm ſolemni manuum impoſitione ad pœnitentiam publicam admittere, cinere, cilicióque indutos omnium fidelium pedibus advolvere, per omnes denique circumducere luctuoſæ ſatisfactionis gradus. Certè ſi ex perſecutionum procellis quærenda eſt hujus difficultatis elucidatio, meliùs dicetur ſubjectos tunc fuiſſe lugubri huic ac publicæ pœnitentiæ Eccleſiæ miniſtros, ut tantæ támque inſolitæ Clericis impoſitæ pœnæ metu, à lapſu, deterrerentur Preſbyteri & Diaconi, quorum ut operâ tunc maximè indigebant Eccleſiæ, ita & magna erat ubique penuria, & lapſus nocentior.

Alterum reſponſum à Morino allatum hoc eſt: Clericos ſolummodò ſuſpenſos hac Leonis ſententiâ comprehendi, & à pænitentiæ publicæ neceſſitate eximi. Verùm cuilibet paulò attentiùs Pontificis verba legenti luce clarius apparebit, ejus reſponſum generale omninò, & nullâ conditione, nullâ reſtrictione definitum, omnes prorſus Clericos complecti, omnes qui crimen aliquod admiſerint, *pro crimine aliquo ſuo*. Ubi cùm inter crimina nullum diſcrimen faciat, nullum etiam excipi credendum eſt; decernendúmque Clericos, ſive ea, quæ ſuſpenſione ſolâ plectebantur, commiſiſſent, ſive quæ depoſitione, numquam ſecundùm Leonem ad pœnitentiam publicam adactos fuiſſe; imò nec ultrò eam petentibus eſſe conceſſam: de his enim manifeſtum eſt agi in hac Leonis reſponſione, ut Inquiſitionis titulus teſtatur; quod & habent Canones 4. Arauſicani Concilii & 29. Arelatenſis 2. ad quos Ruſticum reſpexiſſe pluries monuimus: imò & Siricius ipſe, qui de conceſſione ſola meminit, non de coactione ad pœnitentiam.

Quod de traditione Apoſtolica diximus, idem de conſuetudine Eccleſiaſtica dicendum, quam vel ubique vigere, & ſemper viguiſſe credidit S. Leo, vel ab omnibus Eccleſiis ſuſcipiendam eſſe autumabat: ita ut quicquid aliter in aliis ageretur, hoc inter morum ac diſciplinæ corruptelas numeraret. Aliter tamen res ſe habebat; ut vel ſolo hoc exemplo declaratur. Quod enim Romæ numquam ulli majoris Ordinis Clerico pœnitenti concedebatur, optimè quidem & ſapienter fiebat: ſed quod Gallicani pœnitentiam deſiderantibus Clericis non negandam eſſe putabant, ut ex Arauſicani 1. & Arelatenſis 2. Canonibus patet, culpandum profectò non erat: *Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos vivitur ſocietate ſervandum eſt*, ut Auguſtinus habet Epiſt. 118. ad Januarium.

Tertium, quod obſervandum venit in hoc capite, iſtud eſt; Leonem cùm probare vellet Clerico manum ad pœnitentiam imponi non debere, ad hoc adducere iſthæc verba: *Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro* 1. Reg. 2.
illo? Cujus ratio eſt, vel quòd Sacerdo- 25.
tum ſupplicationibus à peccatis ſolvi dicebantur pœnitentes: vel quia numquam ſine oratione manus imponeretur, ſive ad Confirmationem, ſive propter Ordinationem, ſive denique ad Pœnitentiam. Quæ manûs impoſitio cùm ex ſe indifferens eſſet, aliquando honorifica erat, ut in Ordinatione, aliquando humiliationi ac dejectioni publicæ conjuncta, ut in pœnitentia, ad quem effectum ex oratione determinabatur: & propterea à Levitis & Sacerdotibus, quibus manus aliis imponendi jus erat, removebatur; ne Sacerdotali dignitati contumelia hoc modo irrogari videretur, &

eò magis, quòd pœnitentes non ad Cleri modo, ſed ad Laïcorum etiam genua advolvebantur in pœnitentiæ ſuæ decurſu.

P. 407. Inquiſ. 3. 7. LEX CONTINENTIÆ EADEM EST MINISTRIS ALTARIS. Inter Miniſtros Altaris Subdiaconum cenſeri, patet ex Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſ. cap. 3. ubi diſtinctiùs de ejus continentia diſſerit, de qua & nos ibidem aliqua. Hîc ſolùm obſervo mirum ſatis videri eamdem à Leone dici legem continentiæ Miniſtris Altaris impoſitam, præſertim in Eccleſia Romana, cùm & ſemper & lege divina ad illam obligatos Epiſcopos & Preſbyteros velit Siricius Papa, Subdiaconi verò ad continentiam tenerentur & ex lege tantùm Eccleſiaſtica, & eâ, quæ vix tunc primùm in lucem prodibat. Quotquot enim ante S. Leonem, vel Conciliorum Canones, vel Pontificum etiam Romanorum Decreta promulgata fuerant, ſolos Preſbyteros & Diaconos legi continentiæ ſubjectos eſſe declarant. Vide Siricium Epiſt. ad Himerium Tarracon. cap. 7. & 9. Innocentium I. Epiſt. ad Victricium Rotomag. cap. 9. Epiſt. ad Exuperium Toloz. cap. 1. Imò apud Gallicanas Eccleſias etiam Leonis temporibus nulli Clerici, præter Preſbyteros & Diaconos, continentiam profiteri jubebantur. Teſtis eſt Arauſicana 1. Synodus Can. 22. *Sedit præterea*, inquit, *ut deinceps non ordinentur Diacones conjugati, niſi qui priùs converſionis propoſito profeſsi fuerint caſtitatem.* Et Can. 23. *Si quis autem poſt acceptam benedictionem Leviticam cum uxore ſua incontinens invenitur ab officio abjiciatur.* Demum Can. 24. *De his autem qui priùs ordinati hoc ipſum inciderunt, Taurinatis Synodi ſequendam eſſe ſententiam, quâ jubentur non ulteriùs promoveri.* Suffragantur Arelat. 2. Can. 42. cujus etiam Can. 45. ſtatuitur: ut *qui internupta & duplicata matrimonia inciderunt, non ultra Subdiaconatum Eccleſiaſticas capiant dignitates. Quod ſi facti forſitan ſunt, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.* Andegavenſe pariter Concilium anno 452. Can. 11. de Digamis vel viduarum maritis ad Diaconii vel Preſbyterii gradum non admittendis decernens, nihil de Subdiaconis ſtatuit; quos proinde inter minoris officii Clericos ad continentiam non obligatos cenſeri voluit. Hoc etiam notandum in Can. 22. Arauſicano quod ait: *Ut deinceps non ordinentur:* quaſi nova tunc fuerit hæc circa Diaconos Conſtitutio, quod innuere pariter videtur Canon. 24. cùm enim hac leviſſimâ pœnâ, *ut non ulteriùs promoverentur*, eos Diaconos mulctandos cenſeat, qui ante hanc Conſtitutionem ordinati, poſteà cum uxoribus ſuis ſe miſcuiſſent; eos verò, qui *deinceps* conſecrarentur, abjiciendos velit; ſi id ipſum inciderint: indicium eſt hoc paſſim per Gallias uſurpatum antea fuiſſe, ut Diaconi continentiæ legem non tenerent, ſive id ex corruptela deſcenderet, ſive ex indulgentia Epiſcoporum Gallicanorum propter penuriam Miniſtrorum, quam bellorum calamitas induxerat, introductum fuerit. Certè tantum abeſt, ut ad continentiam Subdiaconi tunc coacti fuerint in Galliis, ut ægrè admodùm huic jugo colla ſubmiſerint Diaconi ipſi: quod Gallicanos Antiſtites impulit, ut frequenter de illorum incontinentia querelas emiſerint, & eandem legem multoties renovaverint in Synodis, ut in Turonenſi 1. anno 461. Can. 1. & 2. (quæ quidem celebrata eſt Leone vix tum è vivis erepto) & Agathenſi anno 506. Can. 9.

Aliquid tamen, licet non omninò expreſsè, habetur in Concilio Venetico anno 465. eodem Perpetuo Turonenſi Præſide, qui & Turonenſi 1. Synodo præfuerat. Nam Can. 11. qui 39. eſt in Agathenſi, hæc habet: *Preſbyteri, Diacones, Subdiacones, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia.*

Verùm, quod fatendum eſt, ut varia erat pro variis orbis regionibus in hac re diſciplina: erat etiam intra Gallias ipſas pro diverſis Provinciis & Eccleſiis varietas non minima, quam nobis ob oculos ponit brevis Epiſtola Ss. Lupi Tricaſſini & Euphronii Auguſtodunenſis Epiſcoporum ad Talaſium Epiſcopum Andegavenſem: in qua incertam & fluctuantem tunc cernimus in Galliarum Eccleſiis continentiæ Clericalis diſciplinam, quod ſaltem Subdiaconatum & inferiores Ordines attinet. *Tom. 1. Concil. Gall. an. 461.*

Qua in Epiſtola quàm exactè, quàm diſtinctè ſingula explicentur, non abs re erit propiùs intueri: tum quia utile admodum erit ad concilianda varia & interdum contraria Canonum vel Pontificum Decreta, quæ pro temporum, regionum, Eccleſiarùmque diverſitate varia ſunt: tum quia nullus eſt teſtis locupletior diſciplinæ Gallicanarum hujus ævi Eccleſiarum, quàm Lupus Tricaſſinus, *Pater Patrum, Epiſcopus Epiſcoporum, alter ſæculi ſui Iacobus, qui de quadam ſpecula charitatis, nec de inferiore Ieruſalem tota Eccleſiæ Dei noſtri membra ſuperinſpiciebat; dignus qui meritò ab omnibus conſuleretur, Petri Apoſtoli Collega, primus* *Apollin. Sidon. Epiſt. lib. 6. Epiſt. 1. & lib. 9. Epiſt. 11.*

omnium toto quà patet orbe Pontificum, cujus prærogativæ ſubjiciebatur, cujus cenſuræ adtremebat etiam turba Collegii Epiſcopalis, *in cujus gravitatis comparationem, ipſa etiam grandævorum corda puéraſcebant, ſanctorum utriuſque ordinis* (Monaſtici & Pontificalis) *conclamatiſſimus primipilaris, norma morum, columna virtutum, junior magis quàm minor Moyſes, per quinquennia decem & ampliùs non æquævis Sacerdotibus tantùm, verùm & antiquis antelatus.*

Tantum virum par eſt audire de Clericorum continentia diſſerentem, diſtinguentémque quid in ſua Trecenſi ageretur Eccleſia, quid in Auguſtodunenſi, quid in univerſa; quid ex conſuetudine, quid ex neceſſitate, quid de facto inſtitueretur; quid in votis haberet, quid in aliis laudaret, quid denique ipſe non auderet. Ipſa hujus Epiſtolæ verba deſcribenda primùm, tum per partes diſcutienda.

,, De Clericis, inquit, bigamis uſque ad
,, Oſtiarios Eccleſia permittit & patitur: &
,, quam quis Sacerdotum regulam pro diſtri-
,, ctione ſua aſſumſerit, jure cuſtodiet.
,, Exorciſtas verò aut Subdiaconos, à ſecun-
,, dis nuptiis penitùs excludit. Generationem
,, verò filiorum ab his, quos conjugatos aſ-
,, ſumimus, melius eſſet, ſi fieri poſſit, ar-
,, ceri; quos melius eſt non aſſumi, quàm
,, de his poſteà ſub diverſa ſenſuum varietate
,, certari: cùm meliùs ſit omnes diſcepta-
,, tionum cauſſas excludi: ut qui non vult in
,, Clericatu generari, non conſtituat in al-
,, tario conjugatos. Hæc pro conſuetudine
,, Eccleſiarum noſtrarum, quarum una eſt
,, regula, paginæ hujus ſermone texuimus.
,, Si quid verò pro honore Domini poteſt
,, diſtrictionis accreſcere, & ſi imitari non
,, poſſumus, pro Domini honore laudabimus.
,, Nam jam Eccleſiæ obſequiis aggregatos ad
,, ſecundas nuptias tranſire non patimur:
,, quos poſtquàm aſſumti fuerint, etiam à
,, primis penitùs arcemus, Exorciſtas dum-
,, taxat atque Subdiaconos. In Auguſtodu-
,, nenſi autem Eccleſia, vel Oſtiarius in imò
,, officio conſtitutus, ſi uxorem aliam acce-
,, perit, ab officio penitus abdicatur. Sub-
,, diaconos autem ad pacem inter ſe in ſacra-
,, rio oportet accedere: in altario autem,
,, non niſi dum porrigunt pallas Diacono, aut
,, ſuſcipiunt quod refertur; ad pacem autem
,, nequaquam eis permiſſum eſt. Si autem il-
,, lius amentiæ fuerit vel Exorciſta, vel Sub-
,, diaconus, vel etiam, ſicut ſuprà memora-
,, tum eſt, Oſtiarius, ut ſecundis ſe nuptiis
,, illigarit, non ſolùm ab officio, ſed etiam
,, à communione penitùs arcetur.

Hoc ergò primùm ex iſta Epiſtola elicitur: Eccleſiæ permiſſione ac tolerantiâ Clericos minores, uſque ad Oſtiarios incluſivè, bigamos eſſe poſſe; id eſt, & aſſumi poſſe ad Oſtiarii & ad infimorum officiorum gradus qui conjugati erant vel fuerant, Clericiſque in hujuſmodi muneribus conſtitutis licuiſſe & uxorem accipere, & ad ſecundas nuptias convolare, & liberis etiam procreandis operam dare. Hic eſt ſenſus verborum iſtorum Epiſtolæ: *De Clericis verò bigamis uſque ad Oſtiarios Eccleſia permittit & patitur.*

2. Exorciſtis & Subdiaconis eadem omninò permiſſa eſſe, uno excepto, ne videlicet ad ſecundas nuptias tranſirent. Sic enim ait: *Exorciſtas verò aut Subdiaconos à ſecundis nuptiis penitùs excludit.*

3. Hanc Eccleſiæ permiſſionem ita ſequi liberum fuiſſe Epiſcopis, ut tamen arctiorem diſciplinam in ſuam quiſque Eccleſiam poſſet pro arbitrio ſuo inducere: *Et quam quis Sacerdotum regulam*, inquit, *pro diſtrictione ſua aſſumſerit, jure cuſtodiet.*

4. Optaſſent ſancti Epiſcopi numquam conjugatos aſſumi ad Exorciſtarum & Subdiaconorum officium: quoniam difficillimum erat, quin inde multæ diſputationes orirentur in Eccleſia, dum vix intra certos limites coerceri poſſet matrimonii uſus, in his, qui matrimonio juncti ad Eccleſiæ officia aſſumebantur.

5. Saltem verò generationem liberorum, ſi fieri poſſit, arceri cupiunt ab iis qui conjugati aſſumuntur. Utriuſque hujus partis ſenſus his verbis continetur: *Generationem verò filiorum, ab his quos conjugatos aſſumimus, melius eſſet, ſi fieri poſſit, arceri quos melius eſt non aſſumi, quàm de his poſteà ſub diverſa ſenſuum varietate certari: cum melius ſit omnes diſceptationum cauſſas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non conſtituat in Altario conjugatos.*

6. Hæc, quæ priùs obſervari docuêre, uſu recepta fuiſſe aſſerunt in utraque ſua Eccleſia Auguſtodunenſi in Lugdunenſi I. & Trecenſi in Senonia ſeu Lugdunenſi 4. *Hæc*, inquiunt, *pro conſuetudine Eccleſiarum noſtrarum, quarum una eſt regula, paginæ hujus ſermone texuimus.* Sed pro jure, quod ſuprà unicuique Epiſcopo in ſua Eccleſia competere agnovit, quam voluerit regulam pro diſtrictione ſua aſſumendi, teſtatur uterque ille Epiſcopus ſtrictiorem, puriorémque diſciplinam in ſuas Eccleſias à ſe fuiſſe invectam, cum aliquo etiam unius ab altera diſcrimine, ſaltem quantùm ad pœnam iis, qui contra irent, infligendam.

Hoc

7. In Eccleſia enim Trecenſi hoc S. Lupus ſanciverat, ne quiſquam aliquo in ea miniſterio initiatus ſecundis ſe nuptiis implicare ſineretur: *Nam jam*, inquit, *Eccleſiæ obſequiis adgregatos ad ſecundas nuptias tranſire non patimur:* quod de ultimis etiam gradibus intelligendum eſt; ita ut primò eiſdem uxorem accipere liceret; quoad Exorciſtas verò & Subdiaconos, ſi qui ante omne conjugium in iis gradibus collocarentur, iis ne ſemel quidem nubere permiſit: *Quos poſtquam aſſumti fuerint, etiam à primis penitus arcemus; Exorciſtas duntaxat atque Subdiaconos.*

8. In Auguſtodunenſi autem Eccleſia in hoc ſeverior ab Euphronio ſancita erat diſciplina, ut depoſitionis pœna mulctaretur etiam Oſtiarius, qui omnium ordinum ultimus, ſi ſecundam uxorem accepiſſet: Exorciſtam verò & Subdiaconum, qui idem feciſſent, non ſolùm à ſuo officio, ſed etiam à communione: *In Auguſtodunenſi*, inquit, *Eccleſia vel Oſtiarius in imo officio conſtitutus, ſi aliam uxorem acceperit, ab officio penitus abdicatur, ſi autem illius amentiæ fuerit, vel Exorciſta vel Subdiaconus, vel etiam, ſicut ſupra memoratum eſt, Oſtiarius, ut ſecundis ſe nuptiis alligarit, non ſolùm ab officio, ſed etiam à communione penitus arcetur.*

An verò illis, quos hîc, vel à primis, vel à ſecundis nuptiis prohibet, uxoribus quas ante ordinationem acceperant, uti facultas erat relicta? Ita fuiſſe exiſtimo, quemadmodum etiam ex Venetico & Agathenſi Canonibus ſupra laudatis habetur: quorum Conciliorum Patres, exemplo proculdubiò ſanctorum Lupi & Euphronii accenſi, arctiores continentiæ leges altaris miniſtris præſcripſerunt, & ad eam diſciplinam propiùs accedere cœperunt, quam in Eccleſia Romana Leonis noſtri temporibus viguiſſe videmus: à qua tamen adhuc in multis diſcrepabant, ut vel ex hac ſancti Lupi Epiſtola intelligere licet, ſi cum iſta ad Ruſticum, & aliis ad Anaſtaſium Theſſalonic. ad Italiæ Epiſcopos, & ad Viennenſes conferatur. In quarum ultima cap. 3. Clericos etiam in minoribus officiis reſidere non patitur, qui fuerint plusquam unius uxoris viri.

Laxiorem porrò diſciplinam illam, quâ, ut memoravimus, Subdiaconi permittebantur uxoribus propriis commiſceri; & corruptelam, quæ ante Arauſicanæ Synodi primæ & Arelatenſis 2. Canones, Eccleſias Gallicanas pervaſiſſe videtur: ut Diacones aliquando ordinarentur non ante profeſſi converſionis ſeu continentiæ propoſitum: non ex morum ſolummodò corruptione, aut Epiſcoporum negligentia deſcendiſſe putaverim; ſed ex Synodorum Orientalium Canonibus, quibus Gallicanus Canonum Codex ex parte compoſitus erat, quos inter Ancyranus 10. Diaconum, qui ordinationis tempore continentiam promittere noluerat, ad nuptias ſinebat tranſire, nec propterea gradum auferebat. Romana diſciplina longè purior ac traditioni magis conformis, continentiæ legem Diaconis ſemper indixerat: nec receperat Ancyranum Canonem 10. niſi eum corrigendo & ad ſuum uſum accommodando, ut in Diſſertatione ad antiquum noſtrum Romanæ Eccleſiæ Codicem diximus.

8. Nec dimittere uxores. Canon VI. Apoſtol. hoc vetat: *Epiſcopus aut Preſbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu Religionis abjiciat: ſi verò rejecerit, excommunicetur; ſed & ſi perſeveraverit, dejiciatur.* Huic Orientalis Eccleſiæ decreto concinunt plures Latinæ Conſtitutiones, quæ tamen cautiori conſilio providit, ne Clericus majoris ordinis conjugatus cum uxore in eadem domo habitet, niſi *ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione præmiſſa* (vel *promiſſa*) ut habet Conc. Agathenſis Can. 16. poſteà quàm pariter converſi fuerint. Pag. 407 Inquiſ. 3.

9. Christi et Ecclesiae Sacramentum. Cur irritum ſit matrimonium ingenui cum ſerva ſeu ancilla, non una afferri ſolet ratio; ea verò, quam ex ipſius Sacramenti ſignificatione repetit ſanctus Leo, neſcio an ſatis attendi ſoleat. Quod ſcilicet præter voluntariam ſexuum conjunctionem neceſſe ſit, ut habeant matrimonia Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum: ut enim Chriſtus liberam duxit Eccleſiam ſeu ducendo & redimendo liberam fecit, ejuſque filii hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti facti ſunt in hujus divinæ perſonæ ſocietatem, & aliqua unigeniti jura adſciti: ita neceſſe eſt, ut mulier libera ſit dum aſſumitur in uxorem, vel libera reddatur dum à ſciente aſſumitur & redimitur: *Ingenua facta & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata*, ut aliàs Leo. Quantum ad hanc *publicarum nuptiarum* conditionem, videtur eam neceſſariò requirere S. Pontifex, ut rata ſint & valida matrimonia: quod maximè favet nonnullorum doctiſſimorum juris Canonici peritorum, qui clandeſtina matrimonia ſemper invalida irritaque fuiſſe autumant. Verùm cùm Sacroſancta Tridentina Synodus Pag. 408. Inquiſ. 4.

ea rata & vera eſſe cenſuerit, quandiù ea Eccleſia irrita non fecit; ſatius eſt Leonis verba intelligere de ſolis ancillarum matrimoniis, quæ non niſi publicarum nuptiarum ſolennitate poſſiat honeſtari, & in libertatem vindicari. Vide ſanctum Auguſtinum de bono conjugali cap. 5. multò pauciora ad veras nuptias requirentem, tametſi dubitans loquatur. Porrò quod de Concubinis hoc capite dicitur, in malam partem accipiendum non eſt, ſed de iis concubinis, quarum uſus tunc temporis licitus erat; quæque velut uxores erant, quamquam nec dotalibus inſtrumentis, nec ſolenniter ductæ, nec ingenuæ factæ, ſed adhibitæ ad tempus maritali affectu, procreandorum liberorum cauſsâ. Ne materiem multorum Tractatibus verſatam inutiliter retractem, adeundi commentarii novi Emanuelis Gonzalez I C. in Concilium Illiberitanum Cap. 8. ſubjecti antiquioribus Mendozæ commentariis: ubi contrariam hujus ſententiam refutat ille, expenditque fuſiùs in quibus concubinatus hujuſmodi & matrimonium vel conveniant vel diſcrepent.

Seſſ. 24. De reformatione, matrim. cap. 1.

Pag. 408. Inquiſ. 5.

10. PATERNO ARBITRIO, *&c.* Membrum hoc cum præcedenti connectitur, non ſolùm in Collectionibus Dionyſii Exigui Cap. 18. Iſidori, Gratiani 32. qu. 2. *Non omnis mulier:* Burchardi & Yvonis; ſed etiam in Mſſ. Codd. Corb. Griman. Victor. & quatuor Thuaneis. Unicum Thuaneum cum Trecopitheano & Cantabrigenſi ſecuti ſumus, ut cum Sirmondo diſtinctum caput faceremus: quoniam id res ipſa exigit; præcedenti enim capite de ſolis Clericis filias tradentibus ad nuptias agitur; iſto de quavis fideli puella paterno arbitrio viro concubinæ priùs conjuncto tradita.

Ibidem. Inquiſ. 7.

11. CULPANDA EST SANE, *&c.* Apud eoſdem Collectores mox laudatos hoc caput cum ſuperiori conjungitur: quibus & iidem Mſſ. concinunt exceptis Thuan. 1. Trecopith. & Cantabr. Latum materiæ diſcrimen diſtinguenda eſſe capita ſatis eloquitur. Imò ſine diſtincto inquiſitionis titulo hoc caput intelligi nequaquam poteſt.

Pag. 409 Inquiſ. 8.

12. HORUM CAUSSA, *&c.* Jam indicavimus ſupra hunc Eccleſiæ Romanæ morem ab aliis plerumque Eccleſiis ſervatum non fuiſſe. De Carthaginenſi teſtis Concil. 4. Can. 74. *Pœnitentes verò qui leges pœnitentiæ attentè exequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poteſt, memoria eorum & oblationibus & orationibus commendetur.* De Gallicana teſtatur Vaſenſis I. Canon. 2. ſupra deſcriptus. De Hiſpanica, Toletana Synodus, quæ dicitur undecima, a. 675. congregata, quamque authenticam vocat Innocentius PP. in Epiſtola ad Petrum Compoſtellanum: *De his autem,* inquit Canon 12. *qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur ab hac vita receſſerint, quamquam diverſitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos ſententias placuit ſequi, qui multiplices numero de hujuſmodi humaniùs decreverunt: ut & memoria talium in Eccleſiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata ſpiritibus accipiatur.* Ubi Synodus authentica Carthaginenſes Gallicanóſque Antiſtites Leoni præferendos cenſet, quia multiplices numero: quémque in eodem Canone ſecuta eſt definientem in Epiſt. ad Theodorum Forojul. non denegandam reconciliationem in periculo mortis, ab eo diſcedit cùm in eadem Epiſtola edicit mortuis in pœnitentiæ decurſu communicandum non eſſe.

Ibidem. Inqu. 10.

13. MELIÙS EXPETIT ECCLESIASTICUM, QUAM FORENSE JUDICIUM. Quandoquidem hanc Leo ita optionem dat pœnitentibus, ut etiam magis approbet, ſi relicto ſeculari judicio ad Eccleſiaſticum confugiant qualibet de cauſſa, argumentum eſt etiam tum viguiſſe leges, quibus ab Imperatoribus Conſtantino, ut teſtatur Sozomenus lib. 1. cap. 9. & ab Honorio data eſt Epiſcopis poteſtas judicandi inter litigantes Chriſtianos etiam Laïcos vel pro rebus temporalibus.

Pag. 410. Inqu. 13.

14. Inquiſit. XIII. DE HIS QUI POST POENITENTIAM UXORES ACCIPIUNT VEL CONCUBINAS SIBI CONJUNGUNT. Videtur hæc Inquiſitio ex Can. 21. Concil. Arelat. 2. nata; niſi quod hic de ſecundis tantùm nuptiis & illicita commixtione eſt; ſanctus autem Leo etiam à primis nuptiis excludit pœnitentes, in eo, ut in ceteris, minùs quàm Galli noſtri indulgens.

Pag. 411. Inqu. 15.

15. VIRGINITATIS PROPOSITUM. Manifeſtè duo diſtinguit S. Leo, *Propoſitum* cum habitu conjunctum, & *Conſecrationem*. Propoſitum erat vel ſolenne, per ingreſſum Monaſterii; vel privatum per ſuſceptionem virginalis habitus in propria domo, quod à puella duodenni præſtari poterat; conſecratio verò ante annum ætatis quadrageſimum ne fieret ſancivit Leo: *Hic quoque conſtituit,* inquit liber de Romanis Pontificibus, *ut Monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, niſi probata fuerit in virginitate annis* 40. Idem edixit Majorianus Imperator An. Ch. 458.

hortatu, ut par eſt credere, Sancti Leonis: eodem edicto vetans, ne quis filias invitas ad ſacrum velum accipiendum cogeret. Idem tempus annorum 40. Virginibus ante conſecrationem probandis præſcripſit Agathenſe Concil. Can. 19. cui præiverat Calchedonenſe Can. 15. idem de Diaconiſſis ſtatuens. Quam pœnam Virgines à propoſito reſilientes ſuſtinerent, non dicit ſanctus Leo. Innocentius I. eas aliquanto tempore debere pœnitentiam agere ſcribit in Epiſtola ad Victricium Rothomagenſem; eam autem, quæ & conſecrationem nubendo violaſſet, pœnitentiæ poſt mortem mariti eſſe ſubjiciendam. Vide Ancyranum Can. 19. Conſecratio verò iſta ſolennis nec ab alio quàm ab Epiſcopo, nec niſi majoribus ſolennitatibus fieri debebat, Solis diebus Epiphaniorum, vel in Albis Paſchalibus, vel in Natalitiis Apoſtolorum dari ſacrum velamen præcipit Gelaſius Papa Epiſt. ad Epiſcopos Siciliæ, Lucaniæ & Brutiorum. Liberius PP. Marcellinam ſancti Ambroſii ſororem, aliáſque Virgines Deo conſecravit in ipſo Domini Natalitio, ad eáſque ſermonem habuit, quem ſanctus Ambroſius exſcribit lib. 3. de Virginibus.

16. In omnibus editis exemplaribus ſequitur hoc Capitulum, quod etiam apud
Pag. 411. Inqu. 15. Gratianum 20. qu. 1. reperitur.

Cap. 14. in edit. vulg. *Ambigi verò non poteſt crimen magnum admitti, ubi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur: nam ſi humana pacta non poſſunt impunè calcari, quid eis (eos) manebit, qui corruperint fœdera divini Sacramenti.*

Verùm deſideratur pars hæc integra in Mſſ. Cod. Griman. Victor. Trecopith. Navarrico, & tribus Thuaneis, nec non apud Dionyſium Exiguum, & Burchardum & in Iſidori Collectione edita Pariſiis an. 1524. & 1535. curâ Margarini de la Bigne: ut dubium non ſit hæc vel Gratiani verba eſſe, vel alicujus ſtudioſi, qui cùm animadverteret in Leonis decreto de ſolis puellis agi, quæ propoſitum virginitatis emiſerint, ex inductione quid de conſecratis ſtatuendum eſſet, ad marginem annotavit, quod poſteà irrepſit in textum per ſcribarum imperitiam. Et certè hominem arguit ratiocinantem potiùs, quàm definientem pannus iſte, nec à Pontifice cum poteſtate loquente deſcendere videtur. In aliquibus exemplaribus unicum cum præcedenti caput componit, ut apud Gratianum & Sirmondum, qui Inquiſitionem huic reſpondentem nullam invenit: in aliis pro diſtincto Capitulo habetur, ut in vulg. edit. & in Mſſ. Thuan. duobus, & Cantabr. Ceterum ratio illa ex divini pacti Sacramento petita deſumta videtur ab autore ex Epiſtola Innocentii I. ad Victricium Rotomagenſ. cap. 13.

17. Cujus FIDEI FUERINT QUI EOS BAPTIZAVERUNT, &c. Eandem definitionem habet Leo noſter Epiſt. 135. Cap. Ibidem. Inqu. 18.
2. & Epiſt. 129. cap. 7. ubi cùm à quocunque hæretico baptizatum denuò baptizari vetet, cave ne Paulianiſtas, quorum baptiſma irritum proclamavit Nicæna Synodus, idoneis ab eo baptizatoribus acceſeri putes. Paulianiſtæ enim, ut dicit Innocentius I. *In Nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti minimè baptizabant:* ac proinde eorum baptiſma (& ſi qui alii in Nomine Trinitatis non tingebant) baptiſma non erat: quia *formam baptiſmatis*, quam hìc, *quolibet modo*, acceptam Leo ſupponit, non uſurpabant: *Quis enim neſciat*, inquit Auguſtinus, lib. 6. de Bapt. contra Donat. *Non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi verba Evangelica, quibus Symbolum conſtat, illic defuerint.* Indiſcretè tamen loquitur ſanctus Leo; quoniam indiſcretè plerùmque locuti ſunt alii ſancti Patres: & quia *faciliùs inveniuntur hæretici, qui omninò non baptizent*, (quod loco mox laudato ait Auguſtinus) *quàm qui non illis verbis baptizent.*

18. POSSUNT JEJUNIIS ET MANÛS IMPOSITIONE PURGARI. Vides hìc aliquid Pag. 412. Inqu. 19.
medium inter pœnitentiam publicam & ſolam manuum impoſitionem ſeu Confirmationem. Per hanc ſolam Catholicis copulabantur, qui ab hæreticis infantes baptizati erant, ut cap. præcedenti decernitur. Pœnitentiæ publicæ laboribus ſubjiciebantur, & ita ad communionem admittebantur ii, qui cùm à Catholicis baptizati & à gentilibus adhuc parvuli capti eſſent, Idololatriâ vel homicidiis, vel fornicationibus ſe ſe apud illos polluerant. Si verò iidem convivio Gentilium ſolummodò & eſcis immolatitiis uſi fuerant, nec pœnitentiâ publicâ mulctabantur, quoniam hoc ab eis adhuc juvenibus, in infantia raptis, quid agerent ignorantibus, & fame coactis admiſſum fuerat: nec item per manûs impoſitionem, invocatâ virtute Spiritus ſancti, ſeu per Confirmationem; quia à Catholicis baptizati, ab iiſdem pariter ſpiritûs ſanctificationem acceperant: *Sed jejuniis & manûs impoſitione* purgabantur. Hanc enim impoſitionem manus, nec de pœnitentia publica, nec de Confirmationis ſa-

cramento intelligendam eſſe planum mihi eſſe videtur ex contextu capitis, & ex ipſa Inquiſitione.

Aliquid ſeverioris diſciplinæ habere videtur idem Leo noſter in Epiſtola 129. ad Nicetam Aquilegienſem cap. 5. ubi hujuſmodi cibis immolatitiis pollutos pœnitentiæ ſatisfactione purgari præcipit, ſive hoc terror extorſerit, ſive fames ſuaſerit: ſed diſcrimen in pœna eſt, quoniam & in peccantibus differentia erat: ibi enim de adultis & grandævis agitur. Adde quòd non tanquam ex Canonum autoritate loquitur ſanctus Leo, ſed quaſi ex proprio ſenſu: *Credidimus*, inquit: undè vel de publicæ pœnitentiæ ſatisfactione non loquitur, vel eam ex Epiſcopi prudentia & arbitrio moderationem adhiberi vult, ut *non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſetur: cùm hujuſmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro Religionis veneratione ſit ſumtus.*

Quod verò juniores illos *jejuniis & manûs impoſitione* purgari mandat, etiamſi vix inter minima peccata numeranda videantur quæ admiſerant, non mirabitur, qui apud Auguſtinum legerit, quòd *pro quotidianis peccatis etiam ſacrificia eleemoſynarum, jejuniorum & ipſarum orationum ac ſupplicationum quiſque pro ſuis viribus offerre non ceſſat.* Nec difficultatem debet facere, quod de manus impoſitione mentionem facit: eo ipſo enim confirmatur quod diximus; quia cùm manus impoſitio ſolitariè ponitur, nullum ſignificat Sacramentum, multoque minus Confirmationem; ſed ſolummodò orationes & ſupplicationes manuum impoſitioni conjunctas, juxta illud ejuſdem Auguſtini: *Manus impoſitio, non ſicut baptiſmus, repeti poteſt. Quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?* Unde in hac ipſa Epiſtola Leonis ad Ruſticum Inquiſ. 2. cum probare vellet Clericos non debere pœnitentiam publicam accipere *per manus impoſitionem*, per quam luctuoſum illud ſtadium dedicari ſolebat, adducit hæc ſcripturæ verba: *Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro illo.* 1. Reg. 2. 25.

Hom. 50. de Pœnit.

Aug. l. 1. de Bapt. Con. Donat. c. 10.

Poſtremò monebo per mediam illam pœnitentiam ſeu pœnitentiæ umbram, quam hîc commemorat ſanctus Leo, lucem afferri illis Innocentii I. PP. verbis, quæ video à multis in alienos ſenſus detorqueri: ARIANOS, inquit, *Laicos converſos ad Dominum* SUB IMAGINE POENITENTIÆ *ac ſancti Spiritûs ſanctificatione per manûs impoſitionem ſuſcipimus.* Quod enim hîc imaginem pœnitentiæ appellat, idipſum eſſe arbitror, quod ſanctus Leo jejuniis & manûs impoſitione comprehendit: quæ pœnitentia, ſi cum illis omnibus laborioſis pœnitentiæ gradibus conferatur, qui paſſim in uſu erant in reconciliatione peccatorum, imago potiùs & umbra pœnitentiæ meritò dicitur, quàm pœnitentia. Etſi enim in illa publicè credendum eſt impoſitam eſſe manum à ſupplicantibus Sacerdotibus, publicæ tamen pœnitentiæ nomine non decorabatur: quia ab omni illa publicè humilificandi diſciplina immunis erat. Hujuſmodi tenuem & mediam pœnitentiam ſuſceptam eſſe videmus 1. ab iis adultis, qui ad Baptiſmi ſacramentum & conſecrationem ſe ſe accingebant, de qua ſanctus Auguſtinus homil. 50. citata, ubi tres Actiones pœnitentiæ recenſet, quarum hæc prima eſt; *Quæ*, inquit, *novum hominem parturit, donec per baptiſmum ſalutare omnium præteritorum fiat remiſſio peccatorum.* 2. Ab iis de quibus Innocentius I. qui ab Arianis converſi per Confirmationis ſacramentum in Catholica ſuſcipiebantur: ad hanc enim ſanctificationem ſpiritûs ſe ſe per jejunia & orationes diſponebant. 3. ab iis qui è captivitate regreſſi, in qua immolatitiis ſe cibis contaminarant, Sacramentorum Chriſti cupiebant eſſe participes, quorum illis priùs communio non concedebatur, quin jejuniis, orationibus Sacerdotalibus, & manuum impoſitione purgati eſſent. Porrò cum manuum impoſitionem hîc lego, vix mihi tempero quin ad ſecretæ confeſſionis & ſacramentalis abſolutionis, ut hodie fit, ritum oculos mentis conjiciam: prodo ſuſpicionem; ſed nihil aſſero.

Antequam his obſervationibus finem imponam, operæ pretium eſt indicare nonnulla ex hujus Epiſtolæ præfatione tranſlata eſſe ad prologum fictitii reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium: aliqua etiam ex Inquiſ. 13. in Epiſtolam Julii Papæ ad Orientales in cauſſa ejuſdem Athanaſii. Alia ſunt forſan in aliis Iſidori Pſeudo-Epiſtolis.

AD EPISTOLAM.

Pag. 412.

Sancti Paſchaſini Lilybæi Epiſcopi.

Ad S. Leonem: de Paſchate.

HAnc Epiſtolam in anterioribus editionibus truncam & mutilam, modò integram & emendatam damus ex Petavii & Bucherii Operibus, *De doctrina temporum*: in quibus ille nonnulla caſtigavit ad Mſſ.

Codd. Jac. Sirmondi; hic totam inſeruit multis auctiorem ac elimatiorem ex Mſſ. aliis Codicibus. Hujus mentionem faciunt Ado Viennenſis in Chronico, & venerabilis Bæda lib. de Temporibus. Eamdem Marianus Scotus non laudat modò, ſed & refert integram in Chronico lib. 2. ad An. 445. ubi eam malè in duas ſecat Epiſtolas. Eamdem quoque Epiſtolæ clauſulam, quam addidit Bucherius, habet Marianus. Ante illos autores Dionyſius Exiguus in Epiſtola de Ratione Paſchæ ad Bonifacium Primicerium Notariorum & Bonum Secundicerium, quam utérque ille ſcriptor de doctrina Temporum ediderunt: *Quoniam*, inquit, *Sanctitas veſtra, ortâ rei hujus quæſtione, de Archivo Romanæ Eccleſiæ Paſchaſini venerabilis Epiſcopi ſcripta, quem conſtat pro perſona Beatiſſimi Papæ Leonis ſancto Calchedonenſi præſediſſe Concilio, ad eumdem Papam per idem tempus directa nunc protulit*, quæ *ſanctis Patribus evidenti ratione conſentiunt, huic præſenti indidimus operi: ut hujus etiam viri teſtimonio niteremur, qui manifeſto miraculo venerabilium Pontificum Paſchalia decreta confirmat.* Ubi quod tantâ curâ in Archivo ſedis Apoſtolicæ ſervata ſit, manifeſtum facit plurimi ſemper feciſſe Romanos Pontifices aliorum Epiſcoporum reſcripta. Eamdem autem eſſe hanc, quam habemus in manibus, Epiſtolam, & miraculi mentio demonſtrat, & annorum in communes & emboliſmales diviſio, quorum explicationi unicè incumbit Dionyſius in hac ſua Epiſtola, quam vice Commentarii adibis Lector, ſi voles, apud Bucherium pag. 489.

Scrupulum tamen alicui forſan injicient hæc Epiſtolæ verba: *per idem tempus*: ſcilicet Concilii Calchedonenſis, perſuadebúntque, Dionyſio magis ſermonem eſſe de ſcriptis miſſis ad ſanctum Leonem de controverſia Paſchali anni 455. quam anni 444. Conſtat enim eo ipſo anno, quo Synodus convocabatur, ſcripſiſſe Leonem noſtrum ad Paſchaſinum de Paſchate, ab eóque expectaſſe reſponſum; illam publici nunc juris facimus, iſtud nondum è tenebris erutum eſt, ſi tamen umquam datum. Sed, ut jam diximus, & miraculi & emboliſmorum communiúmque annorum explicatio evincunt non de alia, quàm de hac ipſa Dionyſium intelligendum eſſe: quam ad anni 455. difficultatem pertinere, qui Dionyſium exiſtimaſſe crediderit, injuriam profectò fecerit viro erudito totiúſque hujuſmodi diſciplinæ peritiſſimo, ac Paſchaſini Epiſtolam ex profeſſo commentanti. Benignè igitur interpretamur hæc verba *per idem tempus*? Etſi enim integri octennii ſit intervallum ab anno 443. quo data eſt Paſchaſini Epiſtola, ad Concilium Calchedonenſe, non eſt tamen inſolens loquendi modus homini poſt centum ferè annos iſta ſcribenti.

Emendandi igitur Annales Eccleſiaſtici, qui inter utrámque de Paſchate controverſiam non diſcernentes, hanc Epiſtolam ad poſteriorem referunt: quod ex ipſis Paſchaſini verbis refellitur. Scribit enim annum, de cujus Paſchate contentio nata erat, fuiſſe ſexageſimum tertium ſupputationis Romanæ, quæ à Conſulatu Antonii & Syagrii cœpit. Horum porrò Conſulatus incurrit in annum Chriſti 382. à quo ſi tres & ſexaginta numerentur, calculus deſinet in annum 444. Ex quo priores hujus Epiſtolæ editiones corrigendæ, & pro *ſexageſimus quartus*, legendum *ſexageſimus tertius*, uti emendarunt Petavius ex Sirmondiano codice, & Bucherius ex ſuo, & in ſuis quoque Marianus Scotus legerat. Ex quo corrigas eumdem Marianum, qui poſt hæc verba: *A Conſulatu Antonii & Syagrii*; addit: *anno quarto Gratiani*. Legendum enim Theodoſii, cujus revera quartus annus erat, Gratiani verò decimus ſextus; vel illud omnino expungendum. *Baron. ad an. 455. num. 34.*

Præterea dicit Paſchaſinus VII. Calend. Aprilis hujus anni Dominicam fuiſſe diem & Lunam 21. & iterum IV. Calend. Maias Dominicam diem & Lunam 19. quod alteri anno, quàm 444. quadrare non poteſt. Addit etiam Ogdoadem, quæ Coſſ. Ætio & Sigeſvulto cœperat, illo ipſo anno terminatam, de quo quæſitum fuerat. Anno Chriſt. 437. quo Conſulatum iſti geſſerunt, Cyclus fuit Lunæ I. atque adeò Ogdoadis initium, cujus ultimus annus incidit in annum 444. Theodoſio XVIII. & Albino Coſſ. Hæc ex Petavio delibavimus.

Baronius errandi occaſionem forſitan ex Jordane ſumſit, qui pariter circa utriuſque Paſchatis negotium hallucinatus eſt in Annalibus, cùm ait de anni 444. Paſchate ad Leonem Papam ſcripſiſſe Proterium & Paſchaſinum. De Paſchaſino quidem verum eſt: at de Proterio falſiſſimum: qui anno ſolùm 452. ordinatus Alexandrinorum Epiſcopus. Cyrillum dicere debuit Jordanis: qui Cyrillus anno eodem, menſe Junio obiit, & ante ſcripſerat ad Leonem literas de Paſchate, quas Paſchaſinus ipſe commemorat. Baronio & Jordani etſi erraſſe commune eſt, utriuſque tamen

contrarius error: cùm enim Epiſtolarum Paſchaſini & Proterii altera ad annnm 444. altera ad ann. 455. pertineat, utriuſque Epiſtolam priori anno adſcripſit Jordanis, utramque poſteriori Baronius attribuit.

Baron. ad ann. 454. num. 21.

Ex quo errore in alium ruit idem autor, dum Siciliæ populationem, quam Paſchaſinus in ſua Epiſtola recenſet, ad annum 454. revocat: arguítque Adonem Viennenſem, quaſi captivitati Carthaginenſi malè conjungat Siciliæ cladem, his verbis: *Vuandali Carthagine captâ Siciliam quoque deleverunt: cujus captivatis Paſchaſinus Lilybetanus Antiſtes in Epiſtola, quam de ratione Paſchatis Papa Leoni ſcripſit, meminit.* Hæc optimè; & Proſpero concinunt, qui in auctiori Chronico ſub Conſulatu Valentiniani Aug. V. & Anatolii, hoc eſt an. Chr. 440. Siciliam à Genſerico graviter afflictam narrat: cùm ſuperiori anno Carthaginem dolo pacis captam dixiſſet. Rectè igitur Ado alteram alteri connexuit: nec Baronius Siciliæ cladem, de qua Paſchaſinus, ad an. 454. referre potuit, niſi tredecim aut quatuordecim annorum metachroniſmo.

Plurima porrò emendavimus addidimúſque in hac Epiſtola, partim ex Mſſ. Codd. partim ex Petavii Bucheriíque editionibus, apud quos doctrinam temporum accuratè edisserentes illuſtratam Paſchaſini Epiſtolam reperies.

Miraculum quod idem narrat, de Baptiſterio aquâ divinitus immiſſa repleri ac vacuari ſolito, qui aliis non abſimilibus confirmari voluerit, adeat Pratum ſpirituale (cujus Sophronius autor prædicatur) Cap. 214. & 215. Et Gregorium Turonenſem, de gloria Mart. lib. 1. Cap. 24.

Hebræorum ſeu Legalem ſupputationem, de qua Lilybetanus Epiſcopus mentionem facit, & cujus ignorantiâ Romanos in errorem dicit inductos, ſi quem videre curioſitas inceſſit, apud Bucherium inveniet, ejúſque inſuper locupletem de hujuſmodi Judæorum Cyclo diſquiſitionem. Illum ſine caſtigatione ulla primis Chriſtianis uſui fuiſſe, ſaltem uſque ad annum Chriſti 222. idem probat Cap. 6. Commentarii in Victorii Aquitani Canonem Paſchalem, circa quem annum ab Hyppolito Portuenſi Epiſcopo prolata eſt, non felici ſucceſſu, Canon Paſchalis. Qui cum Judaïco deterior facilè deprehenſus eſſet, ea cauſſa fuit, ut legalis de novo interpolatus in uſum reductus fuerit circa annum Chriſti vulgarem 382. iſque Cyclus eſt, qui à Paſchaſino ROMANA SUPPUTATIO appellatur, de qua etiam & Proſper Aquitanus in prolixiore Chronico ad annum mundi Euſebianum 5583. Chriſti 382. & Leo noſter: quo vivente perſeverabat illius uſus in Romana & in tota etiam Occidentali Eccleſia. De hujuſmodi Cyclo, qui 84. annorum erat, vide eumdem Bucherium in Tractatu de Paſchali Judæorum Cyclo Cap. 9. & toto paſſim opere.

Leon Ep. 104. al. 64. & 105. al. 70.

AD EPISTOLAM III.

Epiſcopis per Campaniam, Picenum, Tuſciam & univerſas Provincias conſtitutis.

1. PER DISSIMILATIONEM COMPAGO NON CONGRUAT. Ita corrigendum putavimus ex editione Epiſtolarum S. Leonis, quæ prodiit Pariſiis ann. 1568. cum operibus S. Clementis Romani & aliorum Pontificum Romanorum Epiſtolis, quæ ad Victorinorum Codicum fidem emendatæ dicuntur. Ita etiam habent Conciliorum editiones Petri Crabbe, Nicolini, Merliniana Iſidori, in textu; & aliquæ recentiores ad marginem. Omnes porrò Codices Mſſ. hujus Epiſtolæ, quibus uſi ſumus, Thuanei ſex, Victorinus, Corbejenſis, Bellovacus, Trecopitœanus, Cantabrigenſis, Herovallianus Iſidori, Collectiones Dionyſii, Creſconii & aliorum conſtanter habent *diſsimulationem.* Romana editio ad marg. diſſimilitudinem, ex conjectura, ut opinor. *pag. 415. lin. 1.*

2. QUI AUT ORIGINI, AUT ALICUI CONDITIONI OBLIGATI SUNT. Sic legendum exhibent Mſſ. Thuan. duo, Corb. & Trecopith. quod conſtructioni magis congruit & ſenſui, quàm alia hæc lectio, ORIGINALI, quæ Dionyſii & Creſconii eſt, & editorum paſſim exemplarium. Gratianus Diſtinct. 54. Cap. 21. *Admittuntur paſſim*: ita legit: *Sed etiam ab aliis originariis, vel qui alicui conditioni obligati ſunt:* quod à jure civili mutuatus eſſe videtur Collector. Dicebatur porrò *Origini obligatus, ſeu Colonus Originarius*, qui Coloni conditionalis filius erat: ex eo quod originaliter conditioni Colonariæ erat ſubjectus. Colonus autem conditionalis, ſeu, ut Leo, conditioni obligatus, is erat, qui ex conditione ſua prædia ſeu agros colendos accipiebat à ſuo Domino: quod & ipſe dum viveret, & ejus poſt ipſum filii præſtare tenebantur. Poteſt & S. Leo intelligi de ſervis cuivis conditioni adſcriptis: de quibus Tertullianus lib. de Idololatria cap. 12. varias perſequens cauſ- *Pag. ead. Cap. 1.*

ſationes eorum Chriſtianorum, qui victitandi gratiâ iis vacabant artibus, quæ Idololatriæ inſerviebant, hæc habet: *Sed conditionalis eram*, inquit artifex: *Nemo*, reponit Tertullianus, *duobus Dominis ſervire poteſt, &c.* Porrò ſi conditionarii iidem ſunt, qui & adſcriptitii, quod Juris peritis reſervamus diligentiùs excutiendum, dicendum eſt, eos, quos ordinari vetant S. Leo hîc, & Gelaſius Papa Epiſt. 9. ad Epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam conſtitutos, poſtmodùm *in ipſis poſſeſſionibus Clericos etiam præter voluntatem Dominorum fieri permiſiſſe* Juſtinianum Imperatorem relatum à Gratiano Diſtinct. 54. Cap. 20. *Ita tamen, ut Clerici facti impoſitam ſibi agriculturam implerent.* Obſervandum inſuper hanc S. Leonis legem de Servis à Clero removendis primam omnium Eccleſiaſticarum Conſtitutionum eſſe, niſi me fallit memoria, ſed tamen ad Apoſtolicæ Conſtitutionis inſtar eſſe conditam. Vide de iiſdem Concilium Aurelianenſe I. Cap. 8.

Pag. ead. Cap. 2. 3. QUALIS VERÒ CÙM UNICUIQUE CONSTITERIT NATALITIUM HONESTAS ET MORUM, ESSE DEBEAT SACRI ALTARIS MINISTERIO SOCIANDUS, &c. Locus in prioribus editionibus adeò mendoſus, ut à nemine intellectum putem. Ita legebatur: *Qualis vero unicuique natalium honeſtas & morum eſſe debeat, qui ſacri Altaris Miniſterio & ſociandus, & Apoſtolo nos docente, & divina præceptione didicimus & Canonum regulis.*

Ex duarum vocularum omiſſione, *cùm conſtiterit*, & pravâ interpunctione, ſenſus & à Leonis mente alienus, & omninò falſus exurgit: nimirùm de ſervis non ordinandis, déque natalium honeſtate ad Clericatum neceſſaria edictum eſſe divino, Apoſtolico, Canonicóque præcepto, quod nec uſquam, ni fallor, invenias, nec intendit autor noſter; ſed ſolùm docere, qualem præterea velint eſſe Scripturæ & Canones virum Eccleſiaſticum, de cujus natalibus morùmque honeſtate jam conſtat. Mſſ. Bellovacenſis Eccleſiæ Codex ſic habet, ut reſtituimus, Creſconius & Iſidorus excuſus (non item Mſ.) ſi commatum vitia excipias: ad quos pleríque alii Codices Mſſ. accedunt.

Pag. & Cap. iiſd. 4. VIDUARUM MARITOS. Canonem Apoſtolicum 18. non commemorat, quod argumento eſt, nondum tunc eos Canones plenè auctoratos fuiſſe. Non meminit quoque Epiſtolæ Siricii ad Himerium Tarra. Cap. 8. nec Epiſt. Innocentii ad Victricium, ad Felicem Nucerianum, ad Epiſcopos Macedoniæ, &c. nec Celeſtini ad Epiſcopos Provinciarum Viennen. & Narbonenſ. ubi viduæ maritos & digamos à Clero arcent. Sed eoſdem in fine Epiſtolæ indicat. Hujus Conſtitutionis rationem vide ſupra in Epiſt. 1. Cap. 3. & apud Innocentium III. Epiſt. ad Metenſem Epiſcopum. Haud pœnitebit libellum quoque Gallicum D. Leſchaſſerii de Digamis legiſſe, tametſi à communi ſententia recedat.

5. NEC SIBI POTERUNT VINDICARE. Pag. & Cap. iiſd. Editi Codices habent *pro arbitrio vindicare*: ex recentiori procul dubio conſuetudine adjectum, quâ plerùmque non *pro arbitrio* digami, ſed tamen cum diſpenſatione ac venia Pontificis Clero ſe addicunt. At aurea illa ætate nulli Miniſterium Eccleſiaſticum vel capeſſere licuit, vel ſervare, qui ſi tranſiſſet priùs ad nuptias, non eſſet *unus unius*, vel cujus uxor non *unica unici*, ut loquitur Innocentius III. Quod ita religiosè obſervari voluit S. Leo, ut nec in ſumma Miniſtrorum Eccleſiaſticorum penuria, quâ Mauritaniæ Cæſarienſis Eccleſiæ laborabant, bigamos ordinatos gradu ſuo gaudere paſſus ſit, ut ex Ep. 1. manifeſtum eſt. Imò duodecimo jam exeunte ſæculo Lucius 3. Pontifex Romanus diſpenſari poſſe non cenſuit cum bigamo ordinato, ut in Preſbyterali gradu permaneret: ſi quidem germana eſt ejuſdem Epiſtola, quæ refertur C. *ſuper eo. de bigamis.* Rectè igitur verba illa in omnibus Codicibus Mſſ. omittuntur, nec-non & apud Dionyſium Exig. & Creſconium. Leguntur in excuſa Iſidori Collectione; non tamen in ejuſdem Mſ. Codice Herovalliano, aliiſque.

6. HUJUS DISCUSSIONIS CURAM NOBIS SPECIALITER VINDICANTES. Pag. & Cap. iiſd. Nec mirum; cùm Eccleſiæ, ad quas imprimis ſcribebat, ad Romanam Synodum pertinerent, ut pote quæ ex Urbicariis Provinciis eſſent. Hæc porrò Decreta non à ſolo Leone, ſed à Synodo etiam Romana profecta crediderim, ex qua & cujus Decreto tres Epiſcopi Innocentius, Legitimus & Segetius directi, qui Leonis Epiſcopi literas perferrent. Tempus Synodi & literarum congruit: ſexto enim Idus Octobris hæ datæ ſunt, & ex Epiſtola 16. conſtat ad III. Kalendas Octobris Synodum Romæ ſolitam eſſe convenire.

7. USURARIAM EXERCERE PECUNIAM. Pag. 416. Cap. 3. Ante Leoninam hanc ſententiam, vix Eccleſiaſticam legem invenias, quæ Laïcis

uſurâ interdicat: non quod approbarit Eccleſia improbum uſuræ quæſtum; abſit: S. Aug. Ep. 54. ſub finem. ſed quia uſuras *etiam ipſæ leges & judices reddi jubent*, tunc temporis, inquit Auguſtinus, non audebant Epiſcopi palàm & publicè damnare, quod ſæculi leges & Principes autoritate ſua ſancibant: & eamobrem circumſpectè loquuntur. Audet tamen Auguſtinus Macedonium Cæſareum judicem alloquens in Epiſtolâ citatâ ita ſcribere: *Hæc & hujuſmodi*, inquit, *malè utique poſsidentur, & vellem ut reſtituerentur; ſed non eſt quo judice repetantur.* Ita S. Leo hoc non ſolùm in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, *ſed in Laïcos cadere, qui Chriſtiani ſe dici cupiunt*, condolet. Sed neque hic, quamvis majori utens confidentiâ uſurarios Laïcos condemnet, neque ulli ante ipſum, pœnam ullam Laïcis infligere auſi ſunt: ſolos Clericos, ut ſuæ juriſdictioni magis ſubjectos, pœnâ indictâ deterrere à turpi hujuſmodi lucro aggreſſi ſunt ſancti Patres Arelatenſis Concilii I. Can. 12. Nicæni Can. 17. Laodiceni Can. 5. Carthaginenſis I. ſub Aurelio Can. 5. Leo, Gelaſius, & alii: donec poſt octavum ſeculum Eccleſiaſticis ſanctionibus civiles etiam manum porrigerent, & Laïcis uſurarum turpi lucro interdicerent.

Pag. ead. Cap 5. 8. OMNIA DECRETALIA CONSTITUTA, TAM BEATÆ RECORDATIONIS INNOCENTII, QUAM OMNIUM DECESSORUM NOSTRORUM; QUÆ DE ECCLESIASTICIS ORDINIBUS ET CANONUM PROMULGATA SUNT DISCIPLINIS. Ita ſcribitur in Thuaneis Codicibus Mſſ. quinque, in Herovalliano Iſidori, in Bellovacenſi, Corbeienſi, Victorino & Cantabrig. apud Dionyſium Exig. Nicolaum I. PP. utrùmque Hincmarum Remenſem & Laudunenſem & in Edit. Caniſii ad marginem, Nicolini, &c. Aliquæ Edit. pro *Ordinibus* leg. *Ordinationibus*, & pro *promulgata* leg. *ordinata*. Prior lectio proculdubio præferenda. Codicem Decretalium Conſtitutorum à Pontificibus Romanis promulgatorum indicare mihi videntur verba iſta, ut fuſiùs annotavimus in Diſſertatione de Codice Romano. Hæc eadem Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus inſeruit Collectioni ex antiquis Pontificum Romanorum Epiſtolis ad Hincmarum Remenſem miſſæ, ut probaret iiſdem Epiſtolis neminem obedientiam ſine temeritatis nota detrectare poſſe. His dum reſpondet Hincmarus Hincmarus Opuſ 55. C. 10. Remenſis in Opuſculo Capitulorum 55. pluribus proſequitur verba illa Capitulo 10. & ſequentibus, fuſiùs etiam de vocis Etymo diſſerens. Itaque *Promulgo* ita dictum putat, quaſi *promo vulgo*, ſive *primùm in vulgus edo*. Unde, inquit, Paulus in Gloſſis ſuis dicit hoc modo: *Promulgari leges dicuntur, cùm in vulgus eduntur.* . . . . Iſidorus quoque, ut ipſe dicit autore Tullio, expoſuit dicens: *Promulgatum, eſt foras prolatum; ut lex dicitur promulgata: promulgatum autem ad omnium notitiam & totius vulgi intimatum.*

Poſteâ quid voluerit his verbis Leo, diſcutit Hincmarus: *Primùm*, inquit, *nobis ſciendum eſt, aliud eſſe promulgare ſacros Ordines & Canonum diſciplinas, aliud promulgare de ſacris Ordinibus & Canonum diſciplinis; ſicut aliud eſt promulgare leges, & aliud promulgare de legibus. Promulgare autem leges, eſt leges condere; Promulgare verò de legibus, eſt de illis judicia ſumere, & ſecundùm illas judicare, earúmque obſervationem & judicia omnibus intimare.* Sic *ſacros Ordines promulgare, eſt à Domino conſtituere Epiſcopos, Preſbyteros, &c eorum miniſterio, qui à Domino ad hoc conſtituti ſunt, Domino quod ſuum eſt exequente. De ſacris autem Ordinibus promulgare eſt, qui & quot ſint & quales ac qualiter, & à quibus vel quando ſint ordinandi, & quomodo ac quantum in ſingulis gradibus debeant miniſtrare, &c. . . . Similiter*, ſubjungit Hincmarus poſt pauca, *aliud eſt ſacros Canones promulgare, & aliud eſt de ſacrorum Canonum diſciplinis conſtituta decretalia promulgare. Qui namque ſint Canones, de quorum diſciplinis promulgata adeò conſervari à S. Leone Papa jubentur, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari, memoratus ab eo beatus Innocentius in diſciplina ex eiſdem ſacris Canonibus decreta ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum patenter oſtendit:* Si quæ, *inquiens* cauſſæ vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris Ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, jurgium terminetur, *& reliqua.*

Denique longè pluribus ſanctorum Patrum Pontificúmque teſtimoniis in medium adductis, ex his concludit Hincmarus, Leonem nihil niſi ſacrorum Canonum obſervationem præcipere; imò præcipuorum Leonis prædeceſſorum ſucceſſorúmque autoritate oſtendit, nullum robur obtinere Decretalia Conſtituta, quæ contra Canonum diſciplinam fuerint promulgata; Leone ita ſcribente: *Si quid uſquam aliter, quàm illi* (Nicæni Patres) *ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.* Et ali- Leo Ep. 80. c. 4. Ibidem cap. 27.

bi:

bi: *Omni penitùs autoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit Conſtitutione diverſum.* Hæc ex prolixiore Hincmari tractatione delibata & Leonis mentem aperiunt, & Hincmari circa Decretalia Ponficum decreta.

AD EPISTOLAM IV.

Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi.

HAnc Epiſtolam acceptam referimus doctiſſimo viro, déque Eccleſiaſtica antiquitate benè merito Lucæ Holſtenio Vaticanæ & Baſilicæ Canonico & Bibliothecæ Præfecto. Eam in Collectione Romana inter Acta Synodi Romanæ ſub Bonifacio Papa II. habitæ inſertam publicavit Romæ an. 1662. Editionem ab illo cœptam procurante poſt ejus obitum Eminentiſſimo doctiſſimóque Cardinale Franciſco Barberino.

P. 417. Cap. 1. CUm nostra vice, &c. Ne eruditè jam tractata retractemus, conſule clariſſimum virum Stephanum Baluzium in Appendice libri 5. illuſtriſſ. Petri de Marca de Concord. Sacerdot. & Imperii cap 22. ubi ex hac Epiſtola & aliis arguit Vicariatum Theſſalonicenſem huic Eccleſiæ fuiſſe tributum, nec perſonale tantùm privilegium fuiſſe. Vide etiam, ſi lubet, Franciſcum Florentem Tract. 6. ad tit. de Electione & Electi poteſtate, Petrum Franciſcum Chiffletium in Notis ad Vigilium Tapſenſem; ubi contra Lucæ Holſtenii ſententiam diſputat.

Pag. & Cap. iiſd. 2. Propter custodiam Regularum. Sicut partes hæ ſunt potiſſimæ Romani Pontificis tanquam in Eccleſia univerſa capitis, divinæ legis eſſe vindicem, propugnatorem Traditionis, Canonum cuſtodem, paternarúmque Conſtitutionum executorem aſſiduum: ita his, quos per varias partes Orbis Chriſtiani vice ſua delegat, hæc maximè & unicè cura incumbit, Regularum ſeu Canonum cuſtodiæ invigilare, & in ſpeculis eſſe: *Ne quid illicitum,* ut Leo loquitur Epiſtola ſequenti, à *quoquam præſumatur* adversùs Canones. Qui ſi ubique & ab omnibus ritè ſerventur, jam penè otioſa eſt delegata Vicariorum in alias Eccleſias poteſtas. De propria quid ſentiret ſanctiſſimus Papa Gregorius I. aperit ipſe lib. 7. Epiſt. 65. ad Johannem Syracuſanum Epiſcopum.

Pag. 418. lin. 4. 3. Certa tum primùm ratione commisit. Quo ſenſu Vicariatus Theſſalonicenſis initia ſua Siricio debeat (quæ Damaſo tribuuntur ab Innocentio I. Nicolao I. & Joanne III. Romanis Pontificibus, quod & manifeſtum eſt ex Epiſtola Damaſi ad Acholium Theſſalonicenſem ab Holſtenio edita in Romana Collectione) vide in Appendice lib. 5. Petri de Marca, cap. 23. ubi ſupra laudatus Baluzius primum hujus dignitatis velut crepuſculum, quod ſub Damaſo cœpit illuceſcere, à majoribus ejuſdem incrementis *certâ quadam ratione* à Siricio primùm firmatis, rectè diſtinguit; ut facile ſit utramque opinionem conciliare.

4. Sicut enim peccata et quæ, &c. Has duas voces, *ſicut enim,* ſupplevimus; &, *abolentur*, pro *abolebuntur* repoſuimus ex conjectura, non temeraria, ut puto; ſed quam complendi ſenſûs neceſſitas confirmat. Ceterùm hæc verba de Bigamia etiam poſt baptiſmum remanente à Leone tranſcripta videntur ex cap. 3. Ep. Innocentii I. Rufo, Euſebio, &c. Epiſcopis Macedoniæ, circa cujus tempora contrariam ſententiam tenebat Hieronymus ſcribens ad Oceanum Epiſt. 83. quem S. Auguſtinus tacito nomine reprehendere videtur lib. 1. de bono conjugali cap. 18. ubi veram opinionem tuetur: opinionem dico; quia nullum ea de re Canonem ſeu Conſtitutum videtur ob oculos habuiſſe. Pag. ead. Cap. 3. in fin.

5. Quisquis verò a Metropolitanis Episcopus, &c. Ita corrigendum cenſuimus Holſtenii exemplar Vaticanum, quod habet (ſi tamen habet) *Quiſquis verò de Metropolitanis Epiſcopis*: quod manifeſtè contra mentem Leonis eſt. Non enim hìc agit de Ordinatione Metropolitanorum, quam poſt aliquot lineas attingit; ſed de his tantùm, qui inconſulto Vicario Illyrici à Metropolitanis ordinabantur Epiſcopis. Latùm reverà inter utrámque Ordinationem diſcrimen ponit: omnes enim Metropolitanos non modò conſulto Vicario Illyrici, ſed ab ipſo conſecrari vult: alios Provinciales Epiſcopos, non à Vicario, ſed à propriis Metropolitanis, qui de Ordinatione ad Vicarium Illyrici referant, ordinari præcipit. Contra iſtos pœnam non edicit, quoniam metuebat ne minis offenſi Metropolitani Vicariatûs à ſe jugum abjicerent, quod ab illis ægrè ſuſceptum ipſæ Leonis literæ indicant: at Epiſcopis, inconſulto Theſſalonicenſi ordinatis denuntiat nullam ab eo ſtatus ſui habituros eſſe firmitatem. Pag. ead. Cap. 4. 1.

6. Vocem appellationis. Ratio exceptionis eſt, quòd Illyricianæ Provinciæ, ut Occidentalium partium quædam portio, ad Romanum Pontificem jure peculiari perti- Pag. 419. Cap. 5.

nebant. Ceterùm quod hîc de appellationibus ſcribit S. Leo, id ex Sardicenſibus Canonibus aſſerit, ut veteris inſtituti & reverentiæ Sedis Apoſtolicæ mentio teſtatur: qui Canones Orientalibus ignoti erant tunc temporis.

Pag. ead. Cap. 6. 7. CIRCA QUOS PAR CONSECRATIO FIERI DEBET. Procul abeſt, ut ſententiæ, quæ S. Hieronymo tribuitur, obſecundet Leo noſter, dum parem conſecrationem Preſbytero, imò & Diacono cum Epiſcopo tribuit. In multis quidem tres hi gradus conveniunt, ſervatâ tamen ubique Epiſcopis & Preſbyteris dignitatis ſuæ prærogativâ. Id porrò, in quo paritatem ſuggerit S. Leo inter triplicis illius Ordinis viros, proculdubiò impoſitio manuum eſt, quâ tam Diaconi quàm Sacerdotes conſecrantur. Unde quod ait autor Commentariorum in Epiſtolas Pauli, qui Damaſo Papæ æqualis fuit, & Ambroſius dicitur: *Epiſcopi & Preſbyteri una Ordinatio eſt*: idem & de Diacono poteſt aſſeri. Qua de cauſſa non dubitavit Optatus lib. 1. Diaconos Sacerdotii nomine ornare, cùm lapſos in perſecutione recenſens: *Quid*, inquit, *commemorem Laicos, qui tunc in Eccleſia nullâ fuerant dignitate ſuffulti? Quid Miniſtros plurimos? Quid Diaconos in tertio? Quid Preſbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos? ipſi apices & principes omnium, aliqui Epiſcopi, &c.* Imò & Subdiaconum Epiphanius Sacerdotem eſſe aliquo ſenſu inſinuat, cùm lib. 3. adverſ. hæreſes in expoſit. fidei num. 21. ait Subdiaconum, ſicut & alios ſuperiorum Ordinum Clericos, ab uxoribus ſe abſtinere, non verò Lectorem: *Quippe Lector*, inquit, *non Sacerdos eſt*, ἢ γὰρ ἐκ ἔστι ἱερεὺς ὁ ἀναγνώστης. Nam Preſbyteri, inquit, Innocentius PP. Epiſt. ad Decentium Eugu. *licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent*. Hinc porrò aliter de Sacerdotio diſſerere cogimur, quàm ſolet à pleriſque diſſeri, qui Preſbyteratum primùm ſub oculis habentes, Epiſcopatum aliud nihil, quàm Preſbyteratûs extenſionem & ampliationem quandam exiſtimant: cùm potiùs primo conſpectu intuendus ſit Epiſcopatus, tanquàm Sacerdotii apex ſummus, plenitudo, ac perfecta, ut ita dicam, totalitas: à Pontificatu verò ceteri gradus veluti portiones quædam delibantur, ac certis quibuſdam officiis & miniſteriis pro Eccleſiæ neceſſitate circumſcribuntur. *Nam in Epiſcopo*, inquit Commentator Anonymus jam laudatus, *omnes Ordines ſunt; quia primus Sacerdos eſt, hoc eſt, Princeps eſt Sacerdotum, & Propheta, & Evangeliſta, & cetera adimplenda officia Eccleſiæ in miniſterio fidelium; tamen poſtquàm omnibus locis Eccleſiæ ſunt conſtitutæ, & officia ordinata, aliter compoſita res eſt, quàm cœperat.* Intelligit autem autor ille per Evangeliſtam, Diaconum; & per cetera Officia, Lectores & Exorciſtas. His bene intellectis, intelliget quiſque pariter quid ſibi velit ſanctus Pontifex, cùm hic aſſerit *Preſbyteros & Diaconos dignitatem officii Sacerdotalis accipere*, (quamquàm non *Sacerdotium*, ſed *officium Sacerdotale*, dicit) & quâ ratione conciliari poſſit cum Patribus Concilii Carthaginenſis, qui aiunt Diaconos Sacerdotii vim & conſecrationem non conſequi: *Diaconus cùm ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput ejus ponit; quia non ad Sacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.*

Hilario Diacono tribuitur commentarius iſte.

Cap. 3. in Epiſt. 1. ad Timoth.

8. CONTRA CANONES ET TRADITIONEM PATRUM. De Traditione Apoſtolica, cujus oblitus vel neſcius Anatolius Epiſcopus CP. Aetium in Preſbyterum ſextâ Sabbati ordinarat, meminit S. Leo, Epiſt. 84. Cap. 2. Eandem allegat in Ep. 11. ad Dioſcorum: ſed in neutra Canones commemorat: nec revera ullos habemus ante ejus tempora, quibus ſcilicet ejuſmodi Ordinationes qualibet die celebrari prohibeantur: fortè quia nullus contra Traditionem & conſuetudinem abiens, condendo Canoni occaſionem dederat. Per *Canones* igitur nihil aliud Leonem velle arbitror, quàm Regulam Eccleſiaſticam ſolo uſu & Traditione Eccleſiaſtica firmatam, quomodo ſæpè ſæpiùs uſurpare videtur. Ibidem.

AD EPISTOLAM V.

Metropolitanis per Illyricum Epiſcopis.

HAnc pariter Epiſtolam cum ſuperiore publici juris fecit Holſtenius. Cui manum medicam neceſſe fuit alicubi adhibere: in quo ne propriis conjecturis plus æquo indulſiſſe videamur, emendationum hîc reddenda ratio.

1. FIDEI SUÆ REMUNERATIO. Apud Holſtenium legebatur *ſui*: quod in conſtructione textûs ſenſum vix aliquem habere poteſt.

2. IN FUNDAMENTI IPSIUS SOLIDITATE. Suſpicor legendum *iſtius*, nempe fidei, cujus ante mentionem fecit: ita enim alibi idem Pontifex interpretatur petram illam, ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ſuam ædificavit, ut Epiſt. 92. ad Ma- Pag. 410. Cap. 2.

ximum Antiochenum Cap. 2. Epiſt. 132. Cap. 1. Epiſt. 10. Cap. 1. & ſerm. 3. in anniverſ. aſſumtionis ſuæ Cap. 2. In quo à ceterorum Patrum Traditione non receſſit, qui verba Chriſti ex Cap. 16. S. Matthæi, quæ explicat S. Leo, eodem ut plurimùm modo interpretantur. Conſule, ſi placet, Johannis Launoii Theologi Pariſienſis Epiſtolas, Parte 2. Epiſt. ad Adr. Vallantium,& Parte 4. Epiſt. 1. ubi abundè SS. Patrum de hac re teſtimonia congerit.

Ibidem. 3. Acceperint. Holſtenius legit, *Accipiant*; ſed tum ex ſequentibus verbis, tum ex ſuperiori Epiſtola, in qua eadem ferè in hunc modum leguntur: *Vt unius uxoris vir ſit, & hanc virginem, ut autoritas divinæ legis cavet, acceperit*: inde conſtat, inquam, ita corrigi debuiſſe. Senſus enim, quem præ ſe fert neceſſariò mendoſa illa lectio, autoritate antiquorum Canonum, Eccleſiaſticæque numquam interruptæ conſuetudinis proſcribitur, cujus diſcutiendæ locus opportunior infrà occurret.

4. Ipsum verò secundùm definita Canonum, &c Totus hic locus ſubobſcurus eſt. Hoc tamen videtur aſſerere: jus illud relationis, quod Sedi Apoſtolicæ competebat, ſanctorum Conciliorum autoritate pro reverentiâ Principis Apoſtolorum illi eſſe collatum. Quod diſertè Innocentius aſſerit Epiſt. ad Victricium Rotomagenſem Cap. 3. qui jus illud ex veteri quoque conſuetudine repetit: *Si quæ, autem cauſſæ*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris Ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur, nec alicui liceat (ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ, cui debet in omnibus cauſſis reverentia cuſtodiri) relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Si verò majores cauſſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium Epiſcopale referantur.* Gelaſius item Papa Commonitorio ad Fauſtum: *Ipſi ſunt*, inquit, *Canones qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus Sedis examen deferri voluere.* Quin eamdem Synodum, eoſdemque Canones, Gelaſius, Leo, & Innocentius Pontifices Romani in mente habuerint, dubitari vix poſſe exiſtimo. Sed quinam Canones illi fuerint, diſceptatur ab eruditis. Totus ille Papæ Innocentii textus mox tranſcriptus ad Nicænos Canones referendus videtur illuſtriſſimo Petro de Marca lib. 1. Concordiæ Sacer. & Imp. Cap. 10. Aliter olim intellexit Hincmarus Remenſis Epiſt. 9. Cap. 12. & duo priora Capita ad Synodum Nicænam pertinere, poſtremùm verò ad Sardicenſem, exiſtimavit. Diverſam ab utroque ſententiam inire me cogunt rationes inferiùs exponendæ, & totum illud Sardicenſi Concilio tribuere, cujus Canones ſub Nicænæ Synodi nomine priſcis illis temporibus à Romanis Epiſcopis laudatos fuiſſe teſtes ſunt Innocentius ipſe, Zozimus, & noſter Leo Epiſt. 40. In quem errorem quâ ratione inciderint, Codex Romanus, quo publicum beamus, manifeſtum facit. Non, inquam, Nicænos, ſed ſub Nicæni Concilii nomine Sardicenſes adducere mihi videtur Innocentius I. quia agit de Clericis tàm ſuperioris, quàm inferioris Ordinis inter ſe litigantibus, de quibus Synodus Nicæna ſermonem non habet Can. 5. quem ab Innocentio notatum putant; ſed tantùm de iis, qui à proprio Epiſcopo ſunt excommunicati, ſive ſint ex Laïco Ordine, ſive ex Clero; quod ad Clericos ſuperioris Ordinis, qui depoſitioni, non excommunicationi, ſubjacebant, minimè pertinet; nec cum jurgiis eorumdem inter ſe, de quibus loquitur Innocentius, ullatenus convenit. Conveniunt verò quàm maximè ejuſdem Pontificis verba cum Canone 3. Sardicenſi, cujus hic titulus apud Dionyſium Exiguum: *Vt inter diſcordes Epiſcopos comprovinciales Antiſtites audiant: quod ſi damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id obſervandum quod ipſe cenſuerit.* Deinde de his, qui relictis Provinciæ ſuæ Sacerdotibus ad alias judicandi convolant, ne verbum quidem in Nicæno; In Sardicenſi autem plura reperiuntur. Denique de Relatione ad Apoſtolicam Sedem poſt Epiſcopale judicium facienda in cauſſis majoribus, prorſus tacent Nicæni Patres; ex profeſſo autem Sardicenſes agunt Can. 3. 4. & 7. Quare argumentum illuſtriſſimi Petri de Marca aſſumens, ſententiam oppoſitam ſic confirmo: De eadem Synodo hîc intelligendus eſt Innocentii textus quantuſcunque eſt: at in poſteriori loco Sardicenſis intelligenda, non Nicæna: in prioribus ergo pariter ad Sardicenſes animum advertebat Innocentius.

AD EPISTOLAM VI. Pag. 422.

Epiſcopo Aquileienſi.

1. QUo tempore & ad quem data fuerit hæc Epiſtola, nulla ratione, quæ certa ſit, manifeſtum eſt; conjecturis igitur no-

bis eſt agendum. Et tempus quidem quod attinet, ad nullum aliud potiùs referenda mihi videtur, quam ad 444. Nam cùm teſtetur autor libri *de Promiſsionibus & Prædictionibus dimidii temporis*, inter Proſperi opera Cap. 6. eodem tempore, quo Manichæos ſubvertebat S. Leo apud Campaniam, Pelagianos quoque & maximè Julianum ibidem ab illo fuiſſe contritos; Manichæos autem ſubverſos à Leone fuiſſe eodem illo anno conſtet ex ejus Epiſtola 8. ad Epiſcopos Italiæ, vix dubium relinquitur, quin ad eam Pelagianorum cladem pertineat hæc Epiſtola, ac proinde anno 444. ſcripta ſit. Etſi enim jam ab anno 439. Pelagiani communionem Eccleſiæ ſubripere ſimulatâ erroris ſui ejuratione tentarint, jam tamen aliquot annos in Epiſcopatu egiſſe Leonem oportet, cùm hæc ſcripſit, ſiquidem teſtatur nonnulla diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita, ſæpè à ſe fuiſſe decreta. Nec ſeriùs emiſſam eſſe crediderim Epiſtolam, in qua ſignificat non ita pridem detectam quadam ex parte eſſe Pelagianorum hypocriſim: *Nunc ſaltem*, inquit, cap. 2. *poſteaquàm hypocriſis eorum ex quadam parte detegitur.* Jam enim ab anno 439. ut teſtatur Proſper, detegi cœperat à Leone hæreticorum iſtorum ſimulatio.

Quod ſi verum eſt editam fuiſſe hanc Epiſtolam anno 444. certum eſt pariter eam ad Nicetam ſcriptam non eſſe, ejúſque nomen fuiſſe per errorem huic Epiſtolæ affixum ab imperito ſcriba, aliam Leonis Epiſtolam ad Nicetam ob oculos habente. Enimverò ex Epiſtola 129. à Leone noſtro ad Nicetam ſcripta an. 458. & Epiſt. 14. ejuſdem ad Januarium Aquileienſem quoque Epiſcopum, manifeſtum eſt an. 447. quo hæc ultima data eſt, Nicetam nondum ad urbis illius Epiſcopatum evectum fuiſſe. Nec hujus Epiſtolæ, vel conſularis, quam habet, Notæ fides vacillat; cùm & Dionyſius Exiguus, qui ſcripſit paulo poſt Leonis obitum, & Creſconius, & antiqui Codd. Mſſ. eam ita notatam nobis repræſentent. E contra verò Nicetæ nomen in hac Epiſtola, quam nunc tractamus, non exhibent antiqui Codices aliquot excuſi, ut Crabbi, Sicardi, Iſidori, Colonienſis an. 1551. omneſque quotquot vidimus Mſſ. Thuanei tres, Cantabrig. Ciſtercienſ. & Trecopithœan. Autiſſiodorenſis S. Mariani, Herovallianus Iſidori, &c. qui habent tantùm: *Ad Aquileienſem Epiſcopum*: exceptis Ciſtercienſi & Iſidoriano. In illo enim ita legitur: *Ad Metropolitanum Epiſcopum Provinciæ Venetiæ*: quod ad marginem priorum editionum adjectum reperitur; quaſi alter eſſet titulus Epiſtolæ Encyclicæ à pari ſcriptæ; cùm idem eſſet Aquileienſis Epiſcopus, & Venetiæ Metropolitanus, qui in Epiſtola ſequenti hujus nomine dignitatis deſignatur: unde & noſtræ opinioni ſuffragantur, quotquot excuſi vel Mſſ. Codices hunc eumdem titulum præ ſe ferunt. In editione Conciliorum Merlini ſeu Collectionis Iſidorianæ, & in ejuſdem Codice Mſ. hæc pro titulo leguntur: *Item ejuſdem ad eumdem*, ſcilicet Altinum Epiſcopum: qui titulus genuinus eſſe non poteſt: cùm ad ejuſdem Altini Epiſcopi Relationem ſcriptam dicat Leo Epiſtolam.

Ex dictis corrigendus nobis venit autor Italiæ ſacræ, ubi de Aquileienſibus Epiſcopis ſcribit, ipſáque Aquileienſis hiſtoria emendanda. Primùm enim cùm ille aſſerit Januarium ſucceſſiſſe Nicetæ, eum, inquam, ad quem Leo ſcribit anno 447. quàm manifeſtè hallucinatur; cùm potiùs dicere debuerit Nicetam Januario fuiſſe ſubrogatum. Erroris pariter convincitur Aquileienſis hiſtoria, eámque ſecuti Baronius, Ughellus, & alii, cùm ab iis Nicetas immediatè poſt Chromatium numeratur. Chromatius enim, à quo Rufinus *ſignaculum fidei conſecutum ſe* profitetur, ante ann. 400. Epiſcopus fuit: proindéque inter hunc & Nicetam medius fuit, ſaltem unus Januarius. Imò Auguſtinum & Adelphum Aquileienſes pariter Epiſcopos inter Chromatium & Januarium collocat Palladius rerum Aquileienſium ſcriptor, teſte H. de Noris Hiſt. Pelag. lib. 2. c. 12. Tertiò, ſi conjectura noſtra de Epocha hujus Epiſtolæ vana non eſt, non ad Nicetam, ſed potiùs vel ad Januarium vel ad Adelphum datam eſſe neceſſe eſt. Januario inſcriptam eam putat H. de Noris, & quidem miſſam anno 447. quo alia data legitur à Leone ad eumdem Januarium. Facilè aſſentior quo ad Januarii perſonam: jam enim anno 444. ſediſſe eum in Cathedra Aquileienſi, innuere videntur prima verba Epiſtolæ anno 447. datæ: *Vigorem fidei tuæ, quam* OLIM *noveramus:* quæ indicant eum jam ab aliquot annis Eccleſiam Aquileienſem rexiſſe, & aliquod habuiſſe literarum cum Leone commercium. Nec temerariè forſan ſuſpiceris Leonem tunc in mente habuiſſe negotium illud circa Pelagianos, ex quo nata eſt Leoni occaſio ad Aquileienſem Epiſcopum ſcribendi, vigorémque fidei ejus explorandi. Quæ conjectura noſtram de anno datæ Epiſtolæ opinionem confirmat, probátque potiùs circa anno, 444. ſcriptam eſſe, quàm anno

447. ut autumat Noriſius. Probationem opinioni ſuæ arceſſit ex ſimilitudine Epiſtolæ 14. ad Januarium cum Epiſtola ad Septimium Altinum, & alteram alterius exemplum eſſe, & ad utrúmque Epiſcopum à pari eodem tempore ſcriptam. Sed ex utriuſque diſcrimine, quod in Notis ad ſequentem Epiſtolam ſtatuemus, conjecturæ huic robur omne detrahetur.

Pag. 423. lin. 6. 2. DAMNENT SUPERBI ERRORIS AUTORES; Auditos ſcilicet, diſcuſſos, damnatos, tam in Conciliis Africanis & Orientalibus, quàm in Romano judicio & in Epheſina Synodo Oecumenica, erroríſque ſui damnatum ſenſum palàm confitentes, propugnantes, diſſeminantes.

Pag. ead. lin. 8. 3. DECRETA SYNODALIA. Africanæ imprimis Eccleſiæ Milevi & Chartagine pluries congregatæ. Quæ decreta primum à Pontificibus Romanis Innocentio, Zozimo, Bonifacio & Celeſtino approbata ſunt; deinde ab Oecumenica Synodo Epheſina irretractabili Decreto firmata, unà cum Geſtis à Celeſtino Papa in eorumdem hæreticorum damnationem. Sic enim ſcribunt Patres in Epiſtola Synodali ad Celeſtinum: *Ceterum ubi lecti ſunt in ſancta Synodo commentarii de depoſitione impiorum Pelagianorum Celeſtii, Pelagii, Iuliani, Perſidii, Flori, Marcellini, Orontii & reliquorum eadem cum illis ſentientium, judicavimus & nos ſolida & firma permanere debere, quæ à pietate tua ſunt decreta, ſumúſque omnes ejuſdem ſententiæ.* Vide etiam Canones 1. & 4. ejuſdem Synodi.

Pag. ead. cap. 2. 4. UT IN QUACUMQUE PARTICULA DOGMATIS EXECRANDI, QUAM A DAMNANDORUM (dogmatum) SOLIDITATE DISCREVERINT. Ita emendavimus hunc locum ex Mſſ. Codd. Trecopithœano, Thuaneis & Cantabr. & editione Nicolini, licet non omni mendo carerent poſteriores codices. Sic antea lectum in editis: *Vt in quacunque particula dogmatis execrandi, quâ ſe à damnatorum ſocietate diſcreverint, &c.* Quo ſenſu? Neſcio: quomodo enim quis ſe a damnatorum ſocietate diſcernat per execrandum dogma.

Pag. ead. cap. 3. 5. *Ad ſubrependi facilitatem.* Ita Trecopith. & Thuaneus Cod. ed. Rom. 1591. & Nicolini cùm in vulg. ed. *ad tantam facilitatem* habeatur, & in tribus Mſſ. *ad ſubrepentem facilitatem:* quod & in editis aliquot legitur.

Ibidem. 6. OMNIS ITAQUE BONORUM OPERUM DONATIO, DIVINA PRÆPARATIO EST; QUIA NON PRIÙS QUISQUAM JUSTIFICATUR VIRTUTE, QUAM GRATIA QUAE UNICUIQUE. Hanc hujus loci lectionem, quam nobis exhibent. Edit. Rom. ad marg. & Mſſ. Codd. Cantabrig. Trecopith. & Thuanei tres, alteri prætulimus, quæ in vulg. edit. Iſidoriana & Mſ. Vict. ſic, ſe habet: *Omnis itaque bonorum operum devotio, divina præparatio eſt: nec propria quiſquam juſtificatur virtute, quoniam gratia unicuique, &c.* prætulimus inquam, quia verbis Apoſtoli, ex quibus argumentatur S. Leo magis convenit. Edit. Caniſii & Pariſ. an. 1568. habent ad marg. *divina operatio eſt:* quamcumque lectionem elegeris, nihil Catholicæ doctrinæ intereſt, quam omnes continent.

7. SALVARE QUOD PERIERAT. Poſt hæc verba in omnibus editionibus, quas quidem vidi, in Mſ. Cod. Vict. & altero inſertus eſt pannus ex pluribus locis Enchiridii ſancti Auguſtini conſutus, capp. ſcilicet 45. 46. & 47. exceptâ prima panni particula, cujus fontem nondum retegere potui. Quoniam verò in Mſſ. pluribus, & longè melioris notæ codicibus pannum iſtum non invenimus, in tribus ſcilicet Thuaneis, in Cantabrig. ac Trecopithœano, expungendum putavimus à contextu Epiſtolæ. Ne quis tamen illum ſubreptum ſibi poſſit conqueri, eumdem hîc repræſentamus. Sic igitur ſe habet. Ibidem.

Ideò etiam parvulos dicunt, ſi ſine baptiſmo hinc de ſeculo exierint, non poſſe damnari, neque reos in peccato Adæ teneri, ſed ad regnum Dei, vel ad vitam æternam, ſine ulla cunctatione venire, cùm Apoſtolus dicat: *Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit,* propter quod & ipſi parvuli baptizantur. *Rom. 5. 12.*

Quamvis in illo uno poſſint intelligi plura peccata, ſi unum ipſum in ſua quaſi membra ſingula dividatur. Nam & ſuperbia eſt illic, quia in ſua homo potius eſſe, quàm in Dei poteſtate dilexit: & ſacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia ſe præcipitavit in mortem: & fornicatio ſpiritualis, quia integritas mentis humanæ ſerpentina ſuaſione corrupta eſt: & furtum, quia prohibitus uſurpatus eſt cibus: & avaritia, quia plus quàm ſufficere illi debuit, appetivit: & ſi quid aliud in hoc uno admiſſo diligenti conſideratione poterit inveniri. *S. Aug. Ench. ca. 45.*

Parentum quoque peccatis parvulos obligari, non ſolùm primorum hominum, ſed etiam ſuorum, de quibus ipſi nati ſunt, non improbabiliter dicitur. Illa quippe ſententia, *Reddam peccata patrum in filios,* tenet eos utique, antequam per regenera- *Ibid. ca 46.* *Exod. 20. 5.*

» » tionem ad teſtamentum novum incipiant
» » pertinere : quod teſtamentum prophetaba-
Ezech. » » tur, cùm dicebatur per Ezechielem, non
18. 2. » » accepturos filios peccata patrum ſuorum,
& 20. » » nec ulteriùs futuram in Iſraël parabolam
Jerem. » » illam: *Patres manducaverunt uvam acer-*
31. 29. » » *bam, & dentes filiorum obſtupeſcunt.* Ideò
» » enim quiſque renaſcitur, ut ſolvatur in eo,
» » quicquid peccati eſt, cum quo naſcitur.
» » Nam peccata, quæ malè agendo poſteà
» » committuntur, poſſunt & pœnitendo ſanari,
» » ſicut etiam poſt baptiſmum fieri videmus.
» » Ac per hoc non ob aliud eſt inſtituta rege-
» » neratio, niſi quia vitioſa eſt generatio,
» » uſque adeo ut etiam de legitimo matrimo-
Pſ. 50. » » nio procreatus dicat : *In iniquitatibus con-*
5. » » *ceptus ſum, & in peccatis mater mea in utero*
» » *me aluit.* Neque hic dixit, In iniquitate,
» » vel in peccato, cùm hoc rectè dici poſſet,
» » ſed iniquitates & peccata dicere maluit:
» » quia & in illo uno, quod in omnes homi-
» » nes pertranſivit, quodque tam magnum
» » eſt, ut eo mutaretur & converteretur in
» » neceſſitatem mortis humana natura (ſicut
» » ſupra diſſerui) reperiuntur plura peccata,
» » & alia parentum, quæ licet non ita poſſunt
» » mutare naturam, reatû tamen obligant fi-
» » lios, niſi gratuita gratia & miſericordia di-
» » vina ſubveniat.
S. Au. » » A parvulo enim recens nato, uſque ad
Ench. » » decrepitum ſenem, quamlibet corporis
c. 43. » » ætatem gerant, ſicut nullus prohibendus
» » eſt à baptiſmo, ita nullus eſt, qui non pec-
» » cato moriatur in baptiſmo. Sed parvuli tan-
» » tùm originali, majores autem etiam his
» » omnibus moriuntur peccatis, quæcunque
» » malè vivendo addiderunt ad illud quod na-
» » ſcendo traxerunt.

Ibidem. 8. A NOBIS SÆPE DECRETUM EST. Vide Notam noſtram ad cap. 8. Epiſtolæ 12. & cap. 9. ejuſdem. Conſule etiam, ſi lubet, Conc. Antioch. Can. 3. & ceteros Canones à Creſconio abundè relatos Collectionis ſuæ Tit. 17.

---

p. 424. **AD EPISTOLAM VII.**

Septimio Altinenſi Epiſcopo.

QUid de hujus Epiſtolæ αὐθεντίᾳ pronunciarem, diu anceps fui : neque tum adhuc quò inclinarem certus eram, cum typis mandata eſt. Modò ſuppoſititiam eſſe aſſerere non vereor.

Ac primò quidem ita ſimilis eſt alteri Leonis noſtri Epiſtolæ ad Januarium Aquileienſem ſcriptæ (quæ alias 3. nunc 14. numeratur) ut alterutram ad alterius exemplum tranſcriptam eſſe dubitari non poſſit. Non certè ab ipſo Leone: quis enimverò crediderit facundiſſimi fœcundiſſimíque ſermonis Pontificem ad hanc verborum penuriam redactum, ut Epiſtolam ad unum olim ſcriptam Epiſcopum, ad alium mittendam integram deſcripſerit, præſertim verò cùm uterque intra eandem provinciam Epiſcopatum gereret. Eam porrò, quæ eſt ad Januarium, genuinum eſſe Leonis opus, non eſt ambiguum: cùm ab antiquiſſimo Collectore Dionyſio Exiguo inter germanas Leonis Epiſtolas deſcripta fuerit, & poſteà à Criſconio Africano Epiſcopo; & inſuper inventa ſit à nobis in Mſſ. Codicibus Thuan. duobus, Pithoeano, Victorino & aliis. Antiqua etiam Eccleſiæ Aquileienſis monumenta teſtantur, autore Ughello in Italia ſacra, ad Januarium Aquileienſem ſcriptam fuiſſe à ſancto Leone Epiſtolam. νοθείας igitur notanda eſt altera: etſi in aliquibus Mſſ. extet; ſed ex Iſidoriana Collectione tranſcripta.

2. Hæc verba Epiſtolæ ad Septimium inſerta: *Ad Metropolitanum Epiſcopum provinciæ Venetiæ ſcripta direximus*: fraudem impoſtoris arguunt. Nunquam enim, ni fallor, ante diviſionem Metropoleos Aquileienſis, *Metropolitanum provinciæ Venetiæ* legimus apud ſcriptores Eccleſiaſticos, ſed potiùs *Iſtriæ Metropolitanum & Epiſcopos*, ſæpe ſæpiùs ſcriptum habemus. Plerúmque in civilibus Venetiæ & Iſtriæ nomina junguntur; in Eccleſiaſticis non memini Venetiæ Provinciæ mentionem ſolitariè haberi: nec Venetiæ Metropolitanum dictum eſſe putem ante conſtitutam Venetiis Epiſcopalem ſedem. Hinc Pelagii Papæ Epiſtolæ tres inſcribuntur *Eliæ* Aquileienſi Epiſcopo *& univerſis Iſtriæ Epiſcopis*: quo nomine proculdubiò omnes Iſtriæ & Venetiæ Epiſcopos ſignificat. Gregorius quoque Magnus ſcribit *Petro & Prudentio Epiſcopis de Iſtria*: Item, *ad Firminum Epiſcopum Iſtriæ*. Idem Pontifex *Iſtricorum ſchiſma* appellat, *Iſtricos Epiſcopos*, & *Iſtriæ partes* de eadem cauſſa lib. 7. Epiſt. 94. 95. 96. 97. 98. & 99. Licet certum ſit Venetiæ quoque Epiſcopos in eodem ſchiſmate tum verſatos eſſe. Mauricius etiam Imperator ad Gregorium M. ſcribens, vocat Epiſcopos *Iſtriæ ſeu Venetiarum*: ex quo patet ſub Iſtriæ nomine Venetiam quoque comprehendi. In Synodo Romana ſubſcribit *Agatho Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Aquileienſis provinciæ Iſtriæ*, literis ad Imperatores ſcriptis recitatiſque Act. 4. Concilii ſexti; ſubſcribunt eidem Epiſtolæ Epi-

ſcopi Patavinus, Altinas, aliíque, qui ſine controverſia ex Venetiæ Provincia erant, conſequenter hoc loco ſub Iſtriæ nomine intelligenda.

Recentioris igitur ſtyli eſt nomenclatio illa Metropolitani Provinciæ Venetiæ; quæ fortè poſt inſtitutam Venetiarum Metropolim Eccleſiaſticam adinventa eſt. Fortè etiam eo conſilio hîc confictа, ut ex antiquo monumento illi conſtituendæ color quæreretur: quod certè ante nonum ſeculum factum eſſe non exiſtimabit, qui cum Sabellico primum Epiſcopum Venetiis datum anno 772. aſſeruerit.

3. Hæc verba Epiſtolæ inſerta: *Quibus ad ſtatus ſui periculum cognoſceret pertinere, &c.* nec ætatem, nec ſtylum ſancti Leonis redolent. Hujuſmodi enim minis non crediderim eum uti vel conſueviſſe vel voluiſſe in Metropolitanos Epiſcopos, multo minus erga Aquileienſem, qui ad Synodum Romanam tunc non pertinebat, nec à Pontifice Romano ordinabatur, ſed à Mediolanenſi. In Epiſtola quidem ſuperiori ad Aquileienſem Epiſcopum, minitatur ſe *vehementiùs commovendum*, ſi pro Canonum cuſtodia & fidei integritate negligentiùs ſe haberent Epiſcopi; ſed neque ad unum Metropolitanum ſpectant minæ hujuſmodi, nec eum è ſua ſede dejiciendum minitatur.

4. Licet Photius Bibliothecæ lib. 1. Cod. 54. Epiſtolæ Septimii ad Leonem PP. meminerit, ſilet tamen de Leonis ad Septimium reſcripto. Hæc ſunt ejus verba: Exemplar, inquit, Actorum ab Occidentis Episcopis adversùs Nestoriana dogmata (hoc etiam nomine Pelagiana intelligit) *ubi hæc habentur: Cùm temporis deinde progreſſu ſectæ hujus homines per hæreſis ſuæ abjurationem Eccleſiæ reſtituti eſſent; iterùm malum ab ipſis principium ſumſit: ut Septimo Epiſcopo renaſcens eadem lues, antequàm longius ſerperet fuerit reprimenda, datis ad Leonem Romæ tunc ſedem Apoſtolicam tenentem, literis: qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit.* Si tunc reſponſum ſancti Leonis ad Septimium extitiſſet, cùm ſcribebat Photius, vel potiùs cùm Acta illa à Photio recenſita eóque antiquiora deſcripta ſunt, non omiſſa fuiſſet illius memoria. Et certè nulla neceſſitas fuit, ut peculiarem ad eum faceret Epiſtolam, qui ex Epiſtola ad Aquileienſem ſcripta de Leonis conſilio certior fieri poterat.

5. Suppoſitionis argumento eſt, quod utraque Epiſtola diverſis temporibus & contra diverſos hæreticos (ut probabimus) emiſſa, eadem tamen contineat, quæ difficile eſt in diverſis negotiis ſimul contigiſſe: ut quod Leo acceperit literas ab Epiſcopo reviviſcentis hæreſeos indices, quod ab Epiſcopo in quo fides vigeret, quod eum vigorem jam olim cognitum Leo habuerit, quod diverſi illi hæretici ſine profeſſione legitimæ ſatisfactionis recepti ſint in Eccleſiæ communionem; quod eorum Clerici proprias reliquerint Eccleſias & ad loca ſibi non deputata tranſierint: hæc & alia ejuſmodi ita quaſi ex condicto ſimul contigiſſe in diverſis occaſionibus diverſiſque erroribus, ut una utriſque Epiſtola mitti potuerit, vix ac ne vix fidem inveniet.

Quod porrò vir eruditus Henricus de Noris binas Epiſtolas ejuſdem exempli eſſe putat, quas de eodem Pelagianorum negotio eodem tempore miſerit ad Januarium Aquileienſem & ad Septimium Altinenſem, pace viri optimi dixerim, verum eſſe non poteſt. Si enim eſſent unius Epiſtolæ exempla, non reciſa eſſent ex altera nonnullæ voces, quæ neceſſariæ viderentur, quales ſunt iſtæ *de Pelagianorum & Celeſtianorum conſortio*. Deinde de redeuntibus ab hæreſi Clericis aliqua decernuntur in Epiſtola ad Januarium, quæ in altera non apparent: ne videlicet ad ſuperiorem ordinem promoveantur, ſed in eo, quem adepti ſunt, perſeverare ſinantur; ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Multa etiam alia omittuntur in Epiſtola ad Septimium, quæ ex Encyclica Epiſtola ſublata non fuiſſent.

Sed quod obſervatione digniſſimum eſt litémque dirimit, de diverſis diſtinctiſque prorsùs hæreticis ſermo eſt in Epiſtola utrâque. De Pelagianis & Celeſtianis tota eſt Epiſtola ad Septimium: de iiſdem altum in alia ſilentium; ſed potiùs de Donatiſtis. Hoc clariſſimè innuit conditionalis hæc clauſula: *Si tamen iterata tinctione non fuerint maculati:* Nunquam enim Pelagiani rebaptizaſſe dicti ſunt: imò verò cùm peccati originalis contagium non agnoſcerent, baptiſmum vel ſemel recipere non valdè neceſſarium arbitrabantur. A Donatiſtis verò certum eſt rebaptizatum eſſe. Certum etiam eoſdem ad Catholicam reverſos ſuo ordine potiri eſſe permiſſos. Certum denique ſi qui ab iis rebaptizati eſſent, ad Clerum admiſſos non fuiſſe. Nihil igitur in ea Epiſtola 14. quod in Donatiſtas non quadret: qui adhuc deſignantur voce *Schiſmaticorum* huic

inſerta: à ſchiſmate enim ad hæreſim deflexerant, & contra unitatem Eccleſiæ pugnabant ex profeſſo.

Cùm hæc ita ſint, notitia Epiſcopalis ſedis Septimii æquè obſcura manet, ac ſi nunquam hæc Epiſtola innotuiſſet. Impoſtor enim, qui Epiſtolæ artifex fuit, Septimio eam ſedem attribuit, quæ in mentem venit, ac pro fraudis ſuæ conſilio meliùs duxit. Revera nihil ab Ughello de Altinenſi hujus nominis Epiſcopo in antiquis monumentis inventum; quandoquidem de eo nihil in Italia ſacra legitur.

Pag. 425.

AD EPISTOLAM VIII.

Epiſcopis per Italiam conſtitutis.

SEptem Codd. Mſſ. ad quos relegimus hanc Epiſtolam, inter ſe non conveniunt de titulo. Corb. & Thuan. 1. ſic habent: *Vniverſis Epiſcopis per diverſas provincias conſtitutis.* Bellovac. *univerſis Eccleſiis per Italiæ provincias conſtitutis.* Thuaneus unus, *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* Thuan. tres, Dionyſ. Exig. & Iſidorus *univerſis Epiſcop. per Italiæ provincias.* Edit. vulg. *per Italiam.* Qui ſciunt magnas ſæpè difficultates ex hujuſmodi titulis vel emergere vel diſſolvi, non mirabuntur iſta à nobis adeò ſcrupuloſè annotata.

Ex hujus maximè Epiſtolæ verbis conflatæ ſunt commentitiæ literæ Anaſtaſii Papæ I. ad omnes Germaniæ, & Burgundiæ Epiſcopos; finis etiam Epiſtolæ Lucii Papæ ad Gallos & Hiſpanos, & Reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium de Canonibus Nicænis, ex hujus pariter fine coaleſcit.

Pag. 427.

AD EPISTOLAM IX.

Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provinciæ.

VIx digna erat hæc Epiſtola, quæ ex Bibliotheca Floriacenſi prodit, ut inter Leoninas locum obtineret, cùm ſuppoſitionis characteres plurimos præ ſe ferat. Primùm enim abhorret omninò à Leoninæ dictionis nitore, vixque intelligi poteſt aliquot in locis. Deinde *Archiepiſcopi* nomen aliam ætatem, & quidem recentiorem, arguit: etſi enim Græcis etiam tunc in uſu erat; at Latinis nequaquam. Prætereà Conſularis Nota nullo modo convenit anno, quo Leonem inter & Hilarium orta eſt contentio, atque in hunc ab illo lata ſententia. Imò nec ulli anno congruit; cùm enim Valentinianus Aug. quartum geſſit Conſulatum anno ſcilicet 435. nec Avienum collegam habuit, ſed Theodoſium Aug. nec Leo Pontificatum adeptus erat. cùm verò Avienus Conſul fuit an. 450. Valentinianus ſeptimum agebat conſulatum & Hilarius jam è vivis exierat. Denique valdè inutilis erat brevior hæc Epiſtola: cùm prolixiorem, quæ ſequitur, ſcripſerit ad ejuſdem provinciæ Epiſcopos eodem anno & eodem conſilio.

Qui tamen hujus Epiſtolæ αὐθεντίαν, tueri voluerit, reſpondere poterit ſcribarum errore factum, ut Archiepiſcopi nomen, pro Epiſcopi voce ſuppoſitum fuerit; dum ſcilicet ævi ſui uſum ob oculos haberent: eorumdem oſcitantiæ tribuendum, quòd IV. pro VI. in Valentiniani conſulatu ſcriptum ſit, & *Avieno* pro *Nomo*: unum enim pro altero ſumi in Mſſ. Codd. facile fuit. Denique quod ſtylus minùs accuratus eſt, inde evenit, quòd ſtatim atque diſceſſit ab urbe Hilarius, Leo judicio, quod inchoatum fuerat, perfecto, confeſtim in Gallias currente calamo ſcripſit perbreves has literas, ut adventum, narrationémque Hilarii præveniret, ſcripturus poſtmodum prolixiorem per otium Epiſtolam. Quamobrem nec inutilis videtur omninò Epiſtola, imò neceſſaria: cùm inter utrámque ſex ferè menſium intervallum fuerit: & altera menſe Januario, altera Junio ſcripta videatur. Hiemis videlicet tempore è Galliis profectum Hilarium narrat ejus vitæ autor: unde & Januario menſe ſcribere potuit ſanctus Leo ad Gallicanos Epiſcopos, quos cùm didiciſſet nihilo ſeciùs in Hilarium propenſos, nec quicquam de ſua in illum gratiâ & obſequiis remiſiſſe, tunc Leo prolixiorem Epiſtolam ſcripſit, quam & Valentiniani Edicto præmuniri curavit, ut parendi neceſſitas Gallicanis Epiſcopis imponeretur.

In eadem Floriacenſi Bibliotheca inter vetera monumenta, quæ res Viennenſes attinent, extat Epiſtola Adriani Papæ I. ad Bertericum Viennenſem Archiepiſcopum, in qua teſtatur Pontifex ſanctum Leonem poſt Calchedonenſem Synodum ſingulis Metropolitis civitates, quas ſubjectas ſibi haberent, diſtinxiſſe.

AD EPISTOLAM X.

Pag. 428 Titul.

Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provinciæ.

1. MIrari ſubit hanc tam celebrem tantíque momenti Epiſtolam, quam exſcribere ac poſteritati tradere multorum

torum intererat, vix in aliquot Mſſ. Codd. à nobis eſſe repertam. Jacet in Mſ. Corbeienſi Bibliothecæ ſancti Germani à Pratis non ſpernendæ antiquitatis, & in altero Thuaneo, ſed qui Corbeienſi ita ſimilis eſt, ut ex eo tranſcriptum eum exiſtimem. Habetur etiam in Victorino omnium Epiſtolarum & ſermonum ſancti Leonis Codice non admodum antiquo: vix in aliis Mſſ. Codicibus apparet. Habetur in Iſidoriana Collectione, Apud Yvonem & Gratianum extat ejuſdem memoria: hic enim *Diſt.* 19. *C. Ita Dominus*: hujus Epiſtolæ primum caput ferè totum deſcribit; ille verò parte quinta cap. 6. Hanc verè Leonis eſſe & ſtylus & tota Epiſtolæ ſeries arguunt.

2. Per Viennensem, *&c.* In veteri

Ibidem. ſcheda, inquit Jacobus Sirmondus, hæc Epiſtola Leonis non ad Viennenſis tantùm provinciæ, ſed etiam ad Maximæ Sequanorum Epiſcopos miſſa inſcribitur, hoc modo: *Dilectiſſimis univerſis Epiſcopis per provincias Maximam Sequanorum & Viennenſium conſtitutis, Leo.* Quæ res & probabilem de loco Synodi (nimirum Veſontione) conjecturam facit, & Celidonium Veſontionis, quæ Maximæ Sequanorum eſt Metropolis, Epiſcopum fuiſſe confirmat. Hæc Sirmondus, de quibus quid ſentiendum nobis videatur jam dictum eſt in Diſſert. V. Hoc ſolum dico, illam incertæ antiquitatis ac fidei ſchedam omnium Codicum ſeu Mſſ. ſeu excuſorum teſtimonio præponderare non poſſe: nihil enim tale exhibent quotquot videre nobis contigit.

3. Principaliter collocarit, & *ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velit in omne corpus manare.* Ita Corb. & Thuan. Cod. pro quo priùs legebatur: *Collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in omne corpus diffunderet.* Erit forſan, qui has voces, *principaliter collocarit*, ſic interpretabitur, ut ex illis Apoſtolicam ſacerdotalémque dignitatem in Petro ejuſque ſucceſſoribus plenam perfectámque cogitet, in ceteris verò Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus Epiſcopis, eandem non æqualem, ſed quaſi diminutam ſomniabit. Verum *numquidnam reliqui ſancti & Beati Apoſtoli*, inquit Gelaſius PP. *non erant ſimili virtute ſuccincti? Quis hoc audeat affirmare: ſed ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio, & una monſtraretur compago corporis Chriſti .... Duodecim certè fuerunt Apoſtoli, paribus meritis parique dignitate ſuffulti, cumque omnes æqualiter ſpiritali luce fulgerent, unum tamen Principem eſſe ex illis voluit Chriſtus.* Quid igitur eſt *Principaliter?* Non idem quod magis completè, magíſque perfectè, ſed idem quod originaliter, ut ita loquar, & in ipſa Apoſtolicæ Pontificaliſque dignitatis inſtitutione atque principio. Quo ſenſu idem ſanctus Leo Epiſt. 93. ad Theodoritum ait: *Solem juſtitiæ in Occidente culmen ſuum in Apoſtolis & Doctoribus* principaliter *collocaſſe*; & in Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Theſſal. cap. 1. *ſe curam univerſis Eccleſiis* principaliter *ex divina inſtitutione debere.* Et in Epiſtola ad Demetriadem, quam illi modò aſſerimus, ait: *Naturam noſtram in Adam* principaliter *eſſe inſtitutam*, hoc eſt, in ipſo creationis principio. Ad eumdem ſenſum revocandus eſt Cyprianus cum Epiſt. 54. Eccleſiam Romanam principalem nuncupat, id eſt, ut ſtatim explicat, *unde unitas Sacerdotalis exorta.* Et Irenæus cum lib. 3. cap. 3. ſcribit: *Ad Romanam Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam.* Quia, videlicet, inter *Eccleſias Apoſtolicas, matrices, & originales fidei*, ut Tertullianus loquitur, *à quibus traducem fidei, & ſemina doctrinæ ceteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur ut Eccleſiæ fiant*, Romana potentior, fœcundior, inter Occidentales antiquior, & propter Principis Apoſtolorum, à quo unitatis origo incipit, autoritatem ac prærogativam, omnium Eccleſiarum caput. Atque ut is *Principalitatis* ſenſus apud Irenæum eſſe credatur, licet aliquibus non arrideat, facit tum loci ipſius contextus, tum alter libri 4. cap. 75. ubi hæc habet de rerum omnium, quæ à Deo trahitur, origine: *Et ſic*, inquit, *Principalitatem quidem habebit in omnibus Deus, quoniam, & ſolus infectus, & prior omnium, & omnibus, ut ſint, ipſe eſt cauſſa.* Eadem eſt Principalitatis acceptio apud Tertullian. lib. de Preſcript. hæret. cap. 31. cum ait: *Sed ab exceſſu revertar ad Principalitatem veritatis, & poſteritatem mendacitatis diſputandam.* Eodem ſenſu Facundus Hermianenſis l. 9. ſub finem, aſſerit, *quod antiqui Doctores Eccleſiæ dixerunt, quoniam Deus verbum ſit principaliter, & ſecundùm eſſentiam unigenitus Filius Dei: Homo verò aſſumtus ex unitate perſonæ ejus accepit, ut unigenitus filius ſemper eſſet ac diceretur.* Denique alius non eſt verborum Leonis ſenſus, quàm qui iſtorum Innocentii Papæ I. Epiſt. ad Victricium Rotomag. *Incipiam*, inquit, *adjuvante ſancto Apoſtolo Petro, per quem & Apoſtolatus, & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium*

De Præſcript. adv. hæret. c. 20.

Gelaſ. 1. Tract. adv. Græcos, apud Sirmond. in App. Cod. Theodoſ. pag. 184. & 187.

[Pag. 429. lin. 2.] 4. IN CONSORTIUM INDIVIDUÆ UNITATIS ASSUMTUM. Vuhittakerus, teſte Andrea Riveto Critici ſacri lib. 4. cap. 22. legit *individua Trinitatis*. Unde iſtud hauſerit, neſcio: hoc ſcio, nihil his verbis ineſſe, quod ſtomachum illi movere debuerit, ut hæc canino dente carperet, quaſi elatiorem animum ſpirantia. Quaſi verò elationis ambitioníſque reum ipſum ſanctum Petrum quis dixerit, qui ſe Chriſtianóſque omnes *divinæ conſortes factos naturæ* prædicat. Miror etiam Iſaacum Caſaubonum liberalioris indolis virum ſcripſiſſe, [Caſaub. Exerc 15. ad Annal Eccleſ. Baronii.] *magnam hæc verba deſiderare æqui lectoris* ἀνεξικακίαν. *Nam ſi verba ſpectentur*, inquit, *videtur præcluſa omnis ſanæ interpretationis via. Quid enim eſt*, aſſumi in conſortium individuæ unitatis; *niſi tranſcribi in numerum perſonarum Sacroſanctæ &* ὑπερουσίου *Trinitatis. Sed hujuſmodi ſententia adeò manifeſtè impia & blaſphema, vel veniſſe unquam ſancto viro in mentem, credat per me qui volet, ego numquam in animum inducam, ut vel de eo ſuſpicer.* Tum verba ſancti Leonis interpretatur *de conjunctione Petri Paſtoris Eccleſiæ cum Chriſto, non quatenus una eſt è tribus Sacroſanctæ Trinitatis perſonis; ſed quatenus etiam ipſe, licet diverſo modo, eſt Eccleſiæ Paſtor.* Hæc quidem verè, quamquam timidè nimis, dicta ſunt à Caſaubono. Sed aliquantò explicatiùs proponenda ſunt. Hæc eſt ſancti Leonis mens atque conſilium. Chriſtus Dominus, inquit, Dei cultum, qui anteà intra Judæam concludebatur, per omnes gentes voluit diffundi; hoc per Apoſtolorum prædicationem, quorum ſonus in omnem terram exiret, ad effectum perducendum eſſe ſtatuit: ſed quoniam omnia Dei omnipotentis opera ab unitate ducunt exordium, & ad unitatem tendunt, ſic omnibus Apoſtolis Evangelii prædicandi commune officium eſſe voluit, ut unum inter omnes deligeret, cui uni pro omnibus illud commendaret, in quo omnes illud acciperent, ad quem omnes velut ad communis dignitatis exordium concurrerent. Id eſt, ut ipſe Leo ſerm. 3. in Aſſumpt. *Vni commendatur, quod omnibus intimetur: & Petro hoc ſingulariter creditur: quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur*; vel, ut ſanctus Cyprianus, [Lib. de unitate Eccleſiæ.] *ut unitatem manifeſtaret unitatis, ejuſdem originem ab uno incipientem ſua autoritate diſpoſuit... Exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.* Hoc eſt *Sacramentum unitatis*, ut ibidem loquitur ſanctus Cyprianus, cujus principium & origo, exemplar & finis, ſuprema & individua Trinitatis unitas eſt, quam illa imitatur atque participat, ut de Chriſtiana unitate Patrem Chriſtus alloquens teſtatur: [Ioann. c. 17.] *ut omnes unum ſint: ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.* In hoc ergo unitatis Sacramento Epiſcopus eſt in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo. Et rurſus tunc cùm Chriſtus Petrum inſtituit, omnes Apoſtoli atque Epiſcopi & Eccleſia ipſa erant in Petro. Petrus denique cum omnibus erat in Chriſto, *ita in conſortium individuæ unitatis aſſumtus, ut id quod ipſe erat, Petrum voluerit nominari dicendo: Tu es Petrus, &c.* Id eſt, quemadmodum ipſe ſanctus Leo explicat ſermone citato: *Cùm ego inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, ego fundamentum, præter quod nemo poteſt aliud ponere: tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute ſolidaris: ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia*, &c. Unitas igitur & omnium Paſtorum inter ſe, & ipſorum cum Eccleſia, individuam unitatem imitatur, tum Chriſti Domini cum ſuo corpore, tum ejuſdem aliarúmque perſonarum Trinitatis ad invicem: *Ad Trinitatis inſtar*, inquit Symmachus Papa, [Symmac. Ep. 1. ad Æonium Arelat.] *cujus una eſt atque individua poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites ſacerdotium.* Niſi heterodoxi oculos faſcino impeditos haberent, viderent facilè, nihil verbis Leonis contineri, in quo non Cyprianum, non Petrum Apoſtolum, non ipſum Chriſtum præeuntem ſecutus fuerit; nec illum hoc loco reprehenſione digniorem eſſe, quàm cùm ſerm. 5. in Aſſumt. ſua cap. 2. dixit: *Magnum & mirabile huic viro, Petro, conſortium potentiæ ſuæ tribuit divina dignatio, &c.*

[Pag. ead. cap. 2.] 5. SALUBRITER CUSTODITUM. Codices omnes Mſſ. Corb. Thuan. Victor. quibus ſolis uti licuit, ita legendum exhibent: non verò, ut aliàs, *ſalubriter conſtitutum*: quæ duo lato diſcrimine differunt. Illud enim ſolam indicat conſuetudinem, hoc verò vel divinam vel Eccleſiaſticam legem ſignificat, quam Leo in mente habuiſſe hoc loco non exiſtimaverim.

[Ibidem.] 6. ORDINATIONES SIBI OMNIUM PER GALLIAS ECCLESIARUM VINDICANS. Si uſitatiorem vocum acceptionem ſpectes, nihil prius menti occurrit, quàm ut ex his verbis exiſtimes ſanctum Hilarium Arelatenſem omnium Gallicanorum Epiſcoporum conſecrationem ſibi aſſerere voluiſſe. Aliter tamen intelligenda eſſe Leonis verba probavimus in diſſer-

tationis Apologeticæ pro ſancto Hilario parte 3. cap. 1. ubi non de conſecratione Antiſtitum, ſed de adminiſtratione, ſeu Exarchica, ſeu Metropolitica Eccleſiarum interpretamur: nec per omnes Gallias, ſed per eas provincias Galliarum, quæ antiquam Narbonenſem olim conflaverant.

Ibidem. 7. CUI CUM PRAE CETERIS SOLVENDI ET LIGANDI TRADITA SIT POTESTAS; PASCENDARUM TAMEN OVIUM CURA SPECIALIÙS MANDATA EST. Nemo niſi emotæ mentis aut hæreticæ pervicaciæ ſancti Petri, ſucceſſorúmque ejus Primatui detrahere velit, quem cum ipſo Leone *præ ceteris ordinatum* credimus. Hoc tamen loco *præ ceteris* legendum eſſe non puto; ſed potiùs *pro ceteris*. Particula adverſativa *tamen*, ut docent Grammatici, aliam particulam adverſativam, vel membrum oppoſitum ſupponit in eadem periodo, ut cum ſerm. 1. Leo noſter: *Et ſi neceſſarium eſt trepidare de merito; religioſum eſt tamen gaudere de dono.* Et ſerm. 3. cap. 1. *Quod cùm omnibus commune ſit factum, religioſum tamen eſt quaſi de proprio honore gaudere*, & cap. 2. Cùm *de conſortio iſtius muneris magna nobis materia ſit communium gaudiorum; verior tamen, &c.* ubi & particula *cùm* adverſativè pro *licet*, non ſecùs atque hîc ſumitur. At unum ejus periodi, quam diſcutimus, membrum alteri nullatenus adverſatur: præ ceteris enim traditam eſſe Petro ligandi ſolvendíque poteſtatem, & de curandis ovibus ſpecialius mandatum ei eſſe, quàm ceteris, ſenſu inter ſe non differunt; aliquatenus autem opponuntur, quod Petrus ſpecialem ovium curam acceperit, & tamen non ſibi ſoli, ſed etiam pro aliis poteſtatem acceperit. Hoc igitur modo corrigendum puto: *Cui cum pro ceteris ſolvendi & ligandi tradita ſit poteſtas; paſcendarum tamen ovium cura ſpecialiùs mandata*

S. Leo ſerm. III. in Aſſum. ſua c. 3. *eſt.* Conjectura ex ipſo Leone confirmatur, qui paſſim docet quod cùm Petro dictum eſt: *Tibi dabo claves*, & *Quæcumque ligaveris*, &c. *Tranſivit etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius; & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit, ita ut quod uni commendatur, omnibus intimetur.* Penuria Mſſ. Codd. hujus Epiſtolæ, non ſinit ullorum auctoritate firmare noſtram conjecturam, quam aliorum judicio relinquimus.

Pag. 410. cap. 3. 8. QUOD TAMQUAM VIDUÆ MARITUS SACERDOTIUM TENERE NON POSSET: QUOD NOS QUIDEM SERVANTES LEGALIA CONSTITUTA SOLICITIÙS VOLUIMUS CUSTODIRI, &c. Bigamos à Sacerdotio excludi, & Canones ubique clamitant, & pronuntiat per Apoſtolum Paulum Spiritus ſanctus. Unde dubitandi locus non fuit, ut qui duas uxores vel haberet vel habuiſſet, ad Eccleſiaſticum gradum ei aditus omnis præcluderetur. At ut eidem pœnæ ſubjicerentur, qui unicam uxorem, ſed viduam & non virginem habuiſſent, neque edicit Apoſtolus, neque Canones ante Leonem noſtrum ſanciunt. Unum Valentini I. Concilii Canonem I. excipio, qui *de digamis aut internuptarum maritis ordinari Clericum non poſſe* ſtatuit; *nihil tamen de eorum ſtatu, qui priùs ordinati ſunt, revolvi* decernens. Eſt quidem & Canon 17. Apoſtolicus, qui expreſſis verbis viduarum ejectarúmque maritos arcet à Clero. Sed neutrum eorum Leonem in mente habuiſſe exiſtimo: cùm nec aliarum Eccleſiarum Canones, niſi fortè Africanos, quos approbando ſuos fecerat, uſurpare tunc ſoleret Eccleſia Romana; nec tum Apoſtolici Canones ab ea recepti eſſent; inter Apocrypha enim relegantur à Gelaſio Papa: nec paulò poſt à Dionyſio Exiguo Collectioni Canonum præfixi ſunt, niſi cum hujus admonitionis cautela: *Quibus quia plurimi conſenſum non præbuere facilem, hoc ipſum veſtram noluimus ignorare ſanctitatem.* Iſtud nihilominùs non ſtatuiſſet ſanctus Leo, niſi quod à prædeceſſoribus ſuis Celeſtino, Zoſimo, Innocentio, & Siricio præceptum, obſervatumque legebat, à traditione Apoſtolica deſcendere perſuaſum habuiſſet. Et ſanè quemadmodùm ipſi Apoſtolici Canones ex conſuetudinibus regulíſque ab Apoſtolis viríſque Apoſtolicis velut per manum traditis & acceptis conflati fuerant ab Orientalibus; ita certum eſt, complures regulas Eccleſiaſticas in Romanam Eccleſiam invectas eſſe & uſurpatas ex traditione ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli: has porrò cum aliquibus Canonibus Apoſtolicis convenire quis miretur? cum una eſſet omnium Apoſtolorum fides, una plerúmque diſciplina ex unius Magiſtri ſchola deſcendens. Hinc factum eſt, ut *quædam conſtituta Pontificum ex ipſis Canonibus aſſumta eſſe videantur*, ut loquitur Dionyſius Exiguus in præfatione Canonum, cùm potiùs ex communi traditionis fonte tam Conſtituta fluerent, quàm Canones Apoſtolici. Quamquam non gravatè fatebor innuere aliquomodo Leonem ſe ad Canonem Apoſtolicum hoc loco reſpexiſſe: etſi enim pluribus in locis ſolius Apoſtoli autoritatem proferat, ut bigamos removeat ab ordine Eccleſiaſtico, ſolúmque

legis præceptum, quo pariter viduarum ac internuptarum maritos in Clerum admitti vetet, ut in Ep. 3. ad Epiſcopos Campaniæ, &c. Ep. 10. ad Viennenſes, & 12. ad Anaſtaſium Theſſalon. Tamen in Epiſtola 5. ad Epiſcopos Illyricianos videtur aliquorum Canonum meminiſſe, quos Eccleſiaſticos vocat: *Volumus*, inquit, *tales fieri Domino Sacerdotes, quibus cuncta conveniant, quæ ſunt Eccleſiaſticis Canonibus definita: ut Epiſcopi, Preſbyteri, atque Diaconi, unius uxoris viri ſint, ſecundùm Beati Apoſtoli ſententiam; & hanc ſecundùm legis præcepta virginem acceperint, non viduam, non repudiatam, ſicut legis ſcriptura teſtatur.* Ubi nihilominùs notandum & ad prius ſolummodò membrum Canones illos Eccleſiaſticos referri poſſe, & ſi quidem Apoſtolicos reſpexerit Leo, Apoſtolicos tamen ab eo non eſſe nuncupatos: ne dubiis & nondum receptis Canonibus autoritas inde accederet.

Epiſt. 1. ad Afric. Epiſc. Cap. 3. In Epiſt. 1. ad Africanos innuit autor noſter hanc de bigamia uxorum Sacerdotum regulam velut extenſionem eſſe & explicationem Apoſtolici præcepti, quod ſemper ita fuerit in Eccleſia intellectum: *Dicente Apoſtolo*, unius uxoris virum, *tam ſacra ſemper habita eſt iſta præceptio, ut etiam de muliere Sacerdotis eligendi eadem intelligeretur ſervanda conditio*, &c.

Pag. 432. Cap. 6. 9. Et armati praesidii præsumtione suffulto, &c. Totum hunc locum MſſI. Codicum ope reſtituimus, qui antea perturbatus erat & mancus, in hunc modum: *Et armatis præſumtione ſuffultum ad inv. P. tum. fam. Eccl quæ proprios amiſerint. Traduntur ordinandi ad hoc officium, his quibus præficiendi ſunt ignoti.*

Ibidem. 10. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Familiare iſtud ac multoties à SS. Patribus decantatum: in quo ad vulgare effatum, quod in Pliniano Trajani Panegyrico legitur, eos alluſiſſe puto: *Imperaturus omnibus*, inquit ille, *eligi debet ex omnibus.*

Ibidem. 11. Leontium. Forojulienſem in ſecunda Narbonenſi Epiſcopum fuiſſe valdè probabile eſt. Celeberrimum, inquam, Leontium, quem laudat ipſe Hilarius Arelatenſis in Vita S. Honorati deceſſoris ſui, qui Lirinenſem inſulam petiit: *Præter ſecreti opportunitatem ſancti ac beatiſſimi in Chriſto viri Leontii Epiſcopi ob'ectatus viciniâ & caritate conſtrictus.* Ad eumdem Bonifacius & Celeſtinus Pontifices Romani ſcribunt. Collationes ſuas Johannes Caſſianus conſecrat. Plura qui volet adeat Galliam Chriſt. Caveat tamen ne illum cum alio Leontio confundat, cui Apoll. Sidonius ſcribit lib. 6. Ep. 3 quem & togatorum illìc perorantium, & advocationis conſultæ, & privilegii loci mentio Arelatenſem Epiſcopum innuit. Ex hujus præterea initio docemur Sidonium, cùm ſcribebat, jam tum Epiſcopali infulâ inſignitum fuiſſe, ac proinde Epiſtolam ſcriptam non eſſe ante annum 472. quo in locum Eparchii Arvernenſis Epiſcopi defuncti ſuffectus eſt: Leontium autem Forojulienſem conſtat, & ipſi Galliæ Chriſtianæ autores fatentur, obiiſſe ante annum 455. quo Theodorus ejus ſucceſſor cum Fauſto Lirinenſi Abbate de juriſdictione decertabat: imò ante annum 452. Hoc enim anno ſcripſit ad Theodorum Leo noſter Epiſtolam 83. quod nec Gall. chr. autores ſatis attenderunt, nec Johannes Savaro, nec Eminentiſſ. Baronius, quippe qui inter utrumque non diſcernunt.

Jam verò quod Leontium Forojulienſem præ ceteris elegerit S. Leo, cui honorem Primatûs in quinque Provincias deferret, non ſine conſilio ac ſumma prudentia actum eſt. Noverat Gallicanorum Epiſcoporum ingenium ac mores, quos ægrè eò adducendos prævidebat, ut novæ diſciplinæ manus darent, antiquæ nimirum tenaces. Eam ob cauſſam novitatis odium & invidiam abs ſe deprecatur (*Non nova inſtituentes, ſed vetera renovantes*) nihil niſi *communicato cum ipſis labore* faciendum ſpondet, de Sedis Apoſtolicæ gratiâ ſemper Gallis impenſa memoriam refricat, rem illorum potiùs agi, quàm ſuam, proteſtatur, conſenſum denique eorum enixè precatur: *Si placet*: quem faciliùs dandum ſperavit, ſi Leontium jam ætate, Sacerdotio, ac morum probitate facilè Primatem, honoris etiam ac poteſtatis Primatu ornaret. Honorandam ſemper antiquitatem quod ſuggerit, ſpem dabat pleriſque Galliarum Epiſcopis ad hanc dignitatem aliquando veniendi, ſi Primatus non amplius Sedis excellentiæ, ſed Sacerdotii antiquitati annexus eſſet. Denique Africanæ Eccleſiæ exemplum, cujus diſciplinam æmulabatur Gallicana, faciliorem rei exitum promittebat: in illa quippe, ut norunt omnes, honor Primatûs, non Sedis ſplendorem, ſed Pontificatûs antiquitatem ſequebatur, ſi Carthaginenſem Sedem excipias. Aliter ſe ſe res habuit. Moribus antiquis ſtetit Gallia, manſerúntque ſemper penes Arelatenſem Eccleſiam & jus convocandæ majoris Synodi, & aliæ Primatûs prærogativæ. Hoc ſanè magis Eccleſiaſticæ rei congruebat, ut penes certam aliquam Se-

Cap. 1. & 9.

dem reſideret hujuſmodi poteſtas, cui ferendæ par Epiſcopus eligeretur, quàm ut per unamquamque civitatem pro conſecrationis vetuſtate erraret : cùm enim non niſi ſenibus ac decrepitis obveniret, quibus non minùs vigor mentis fatiſcere conſuevit, quàm vires corporis, iners plerúmque & otioſa manſiſſet hujuſmodi poteſtas, aliarúmque poteſtatum conatibus faciliùs patuiſſet. Senſit hoc diù poſt Leonem Gregorius PP. I. qui lib. 1. Epiſt. 72. ad Gennadium Exarchum Africæ ſcribens hortatur : *Vt Concilium Catholicorum Epiſcoporum admoneri præcipiat, ut Primatem non ex ordine loci, poſtpoſitis vitæ meritis faciat : quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. Ipſe verò Primas non paſſim, ſicut moris eſt, per villas ; ſed in una juxta eorum electionem civitate permaneat : quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur.*

Pag 435. AD EPISTOLAM XI.

Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino.

1. HÆc Epiſtola extra ſuum hactenus locum vaga, hîc reponenda mihi videtur. Certum eſt enim ex ipſiuſmet initio ſcriptam fuiſſe à S. Leone ad Dioſcorum, cùm hic Alexandrinæ Eccleſiæ præeſſe inciperet. Conſtat autem ad hanc Sedem evectum eſſe anno 444. tum quia hujus anni menſe vel Februario ſecundùm Latinos, vel Junio ſecundùm Græcos deceſſit ex hac vita illius prædeceſſor Cyrillus ; tum quia Dioſcorus depoſitus eſt ab Epiſcopatu ſeptimo ordinationis ſuæ anno, ut teſtatur Liberatus Diaconus cap. 13. hoc autem menſe Octobri an. D. 451. contigit ac proinde ejus ordinatio cadit in annum 444. Non potuit verò eodem anno ſcribi Epiſtola, quo creatus eſt Dioſcorus; cum ad tantæ Sedis Epiſcopi electionem & conſecrationem, plures menſes neceſſarii fuerint, nec niſi poſt alios plures Poſſidonius ordinationis nuntius mitti potuerit ad Romanum Pontificem, & ab eodem literas ad Dioſcorum accipere perferendas : unde nec citiùs, nec tardius ſcripta eſt quàm Calendis Julii anni 445.

Pag. 436. Cap. 1. 2. EXORDIA DELIGANTUR. Poſt iſta verba, neſcio quo pacto hæc alia irrepſerunt in omnia excuſa exemplaria : *Hoc eſt ſub lege divini officii ſubſtituantur :* quæ nos expungenda cenſuimus, tum quia deſiderantur in Mſſ. Cod. Grim. Vict. Cantabr. & Thuaneo, imò & apud Gratianum, & Iſidorum tam excuſum, quàm Mſ. tum propterea quod ſenſum omnem hujus loci ſubvertunt. Agitur enim de delectu diei & horæ conferendæ benedictionis Sacerdotalis & Leviticæ, pro qua *Ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceſſit, exordia deligi* præcipit S. Leo : non autem de delectu Miniſtrorum conſecrandorum, ut imperitus ille gloſſator intellexit : cui forſan impoſuere Codices Mſſ. ſimiles Thuaneo & Cantabrig. in quibus legitur : *Exordiis conſecrandi deligantur.*

3. Ex his porrò & adjacentibus verbis Ibidem. naſcitur apud nonnullos duplex difficultas ; una, an quodlibet Sabbatum, vel quælibet Dominica per annum occurrens deſignetur à S. Leone tanquam Ordinationi Sacerdotali & Leviticæ conſtituta ; an verò ſolum Sabbatum ſanctum & anniverſaria Dominicæ Reſurrectionis ſolennitas ? Altera difficultas eſt, utrum nox Sabbatum conſequens ad hanc conſecrationem delecta fuerit, ut pars Sabbati præcedentis, an ut pars Dominicæ ſequentis ? Uterque nodus facilè ſolvitur, ſi paulò attentiùs Leonis verba conſiderentur, & redeant in mentem temporis illius mores & diſciplina. Tantum enim abeſt, ut Sabbato ſolùm ſancto Miniſtrorum Eccleſiæ conſecratio fieret, ut potiùs numquam illa die facta mihi fuiſſe videatur, non Leonis tantummodò, ſed plurimorum etiam ſucceſſorum ejus temporibus : unde titulus huic Epiſtolæ hactenus præfixus meritò à nobis expungendus fuit, qui Ordinationem Sacerdotalem Sabbato ſancto celebrandam aſſerebat. Ut autem hoc fieri non potuiſſe credam, facit ſolennitas baptiſmi, cui conferendo totum Paſchale tempus conſecratum erat ; ita ut dies ſanctam hanc ſolennitatem antecedentes toti inſumerentur ſcrutiniis, exorciſmis, Catechiſmis, aliiſque conferendo baptiſmo præviis cerimoniis : & ipſa Octava Paſchæ, Octava Neophytorum appellaretur. Hinc eſt quod Gelaſius I. PP. qui Ordinationes certis temporibus fieri præcipit, ſcribens Epiſcopis per Lucaniam & Brutios conſtitutis, de Sabbato ſancto Cap. 7. mentionem non facit, quamvis de quatuor V. ſupr. ſolitis anni temporibus exactè meminerit. p. 211. *Ordinationes*, inquit, *Preſbyterorum & Diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initii, ac medianæ hebdomadæ & Sabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas.* De Sabbato ſancto itidem ſilent, dum alios dies prædictos numerant, Synodus

Romana ſub Zacharia PP. an. D. 743. C. 2. Lemovicenſis ſub Benedicto IX. an. 1034. Claromontana ſub Urbano II. an. 1095. &c. Quamvis autem hoc non conſtaret, ut certè conſtat, manifeſtum tamen eſſet nihil de Sabbato ſancto haberi in hoc Leonis loco, quod ad Ordinationem ſpectet. Cùm enim inquirat ad quam diem noctis illius poſt Sabbatum initia pertineant, concludit ad diem Reſurrectionis, id eſt, ad diem Dominicam pertinere, atque id evincit adducto Sabbati ſancti exemplo, cujus noctis initia ex ſolennitate Officii Eccleſiaſtici & Baptiſmi collatione, certum eſt ad diem Dominicam pertinere. Hoc ſemel conſtituto, reſtat examinandum, an certi aliqui dies Dominici Ordinationi deputarentur; an verò quemlibet ad id eligere permitteretur? Quod poſtremum apud me certiſſimum eſt. 1. Quia nullum in particulari deſignat Leo noſter, nullúmque proinde excludit, uti nec ante ipſum factum fuiſſe deprehendimus. 2. Ex hodierna etiam conſuetudine cognoſcimus Dominicum quemlibet diem ex autoritate conſuetudinis antiquæ, Traditionis Apoſtolicæ, & ſacrarum Scripturarum, ex quibus arguit S. Leo, ad Epiſcoporum conſecrationem aſſumtam fuiſſe. Si autem Epiſcoporum, procul dubio & Preſbyterorum ac Diaconorum: nullum enim diſcrimen, quod ad diem Ordinationis, inter utroſque ponit ſanctus Leo in præſenti Epiſtola. 3. Mos iſte vigebat aureis illis temporibus, ut, quo citiùs fieri poterat, Eccleſiæ Paſtore ſuo viduatæ per alterius Pontificis electionem ſubveniretur; ſicut vidimus etiam Calchedonenſi decreto cautum fuiſſe?

Alteri demum quæſtioni ſatisfiet ſine ullo negotio: ſatis enim ex hac ſola Epiſtola perſpicuum eſt noctem illam, quæ celebrandis Ordinationibus eligebatur ad Dominicam pertinuiſſe. Primùm enim ſanctus Leo expreſsè aſſerit ſatagendum eſſe Dioſcoro: *Ut his, qui conſecrandi ſunt, numquam benedictio niſi in die Reſurrectionis Dominicæ tribuatur, cui à Veſpera Sabbati initium conſtat aſcribi.* Deinde dum recenſet illuſtriora myſteria, quæ die Dominica contigerunt ex divina ordinatione, ſatis innuit, & per diem Dominicæ Reſurrectionis eam intelligi debere, quam nunc Dominicam abſolutè vocitamus: nec Sabbatum, ſed ipſam Dominicam ex Apoſtolorum inſtituto conſecrationi Sacerdotum fuiſſe dedicatam. Denique, ut alia multa miſſa faciamus, illud indicat Urbanus ſecundus in Concilio Claromontano citato, cum præcipiens ut Ordines Sabbato quatuor temporum celebrarentur, addit: *Et tunc protrahatur jejunium uſque ad Veſperas, & ſi fieri poteſt uſque ad craſtinum, ut magis appareat in die Dominico Ordines fieri.* Nihil enim magis evincit hanc ſacratiſſimam diem Ordinibus conferendis deſtinatam fuiſſe: quàm quòd ne tunc quidem ejus conſuetudinis memoriam penitus aboleri voluerunt ſancti Pontifices, cum rationes magni, ut credere par eſt, momenti ad illam mutandam eos impulere. Cujus mutationis varii per ſuccedentes ſibi ætates fuere gradus. Primùm enim extra dubitationem omnem eſſe videtur hanc cerimoniam ipſo die Dominico inter ſacras Synaxes celebratam fuiſſe ab Apoſtolis, & Apoſtolicorum temporum Epiſcopis: idque horâ diei tertiâ, quæ ſacris myſteriis agendis ſemper aſſignata fuit.

Vide Diſſert. 6 de jejunio Sabbati.

Poſtmodùm ingruente perſecutione Gentilium, cùm iidem cœtus antelucanis horis agi cœperunt à Chriſtianis, ut videlicet diurnam hoſtium fidei diligentiam eluderent, eâdem quoque horâ Ordinationes celebratas fuiſſe veriſimillimum eſt. Quod poſtea etiam reddita Eccleſiæ pace continuatum eſt: unde inductæ Sabbati Vigiliæ, de quibus Leo noſter: tum ne conſuetudinis ſanguine Martyrum veluti conſecratæ memoria aboleretur, tum ut Reſurrectionis Dominicæ, quæ ſummo mane contigit, honor eâdem horâ exhiberetur: tum denique ne Sabbati jejunium ad ulteriorem Dominicæ partem continuatum tàm conſecrantem Epiſcopum, quàm conſecratos nimium fatigaret. Quæ ratio, opinor, in cauſſa fuit, ut ſenſim à mane Dominico ad initia noctis; deinde à noctis exordio ad præcedentis Sabbati Veſperam, ut ex Gelaſio ſupra citato patet: poſt à Veſpera ad meridiem: denique à meridie ad matutinas horas, ut fit hodiè, Ordinatio retrogrediens, tandem revocata ſit.

Quod autem quidam aiunt ob eam rationem circa noctis initia celebratas eſſe Ordinationes, ne officium Dominicæ per occurrentem hujus conſecrationis ſolennitatem impediretur, verum eſſe non exiſtimo: quemadmodum enim in ipſo Reſurrectionis die, imò & per totam Octavam Paſchæ totum Officium Eccleſiæ Neophytos attinebat: ita nullum erat aliud Dominicæ officium, nulla ſacrificii oblatio in die Ordinationis, quàm quæ ipſius gratiâ celebrabatur. Quod ita verum eſt, ut cum ad diem Sabbati revocata eſt Ordinationis ſolennitas, in eumdem quoque diem tranſla-

tum ſit Miſſæ Officium, & Dominica ſequens proprio caruerit: unde & Dominicæ vacantes, ad hunc uſque diem appellatæ ſunt illæ, quæ Sabbatum Ordinationis ſubſequuntur, quæ hodie quidem Officio ſuo gaudent, ſed ex præcedentium dierum Officiis compoſito. Vide Micrologum Capite 29.

Pag.437. Cap. 2. 4. UT QUOTIES BASILICAM, IN QUA AGITUR, PRÆSENTIA NOVÆ PLEBIS IMPLEVERIT, TOTIES SACRIFICIUM SUBSEQUENS OFFERATUR, &c. Plurima diſciplinæ antiquæ capita notanda hic tibi veniunt tàm in his verbis, quàm in aliis annexis.

Primò enim docemur hanc tunc temporis Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem fuiſſe, ut quoties populi numeroſioris concurſus exigeret, Sacrificii oblatio iteraretur. Hoc enim ab Alexandrinis obſervari ſimiliter poſtulat: *Ut*, inquit Leo, *in omnibus obſervantia noſtra concordet*. Quod in Africanis Provinciis eâdem Leonis noſtri ætate pro minoris etiam momenti cauſſis factitatum eſſe legimus libr. de prom. & præd. dimidii temporis Cap. 6. nimirum cùm peracto matutino Sacrificio puella quædam de poteſtate dæmonii eruta eſſet, *Oblatio* RURSÙM *gratiarum actionis pro ea fit, Sacrificiique percipiens certam partem puella, priſco eſt reddita uſui.*

Secundò S. Leo Sacrificii iteratam oblationem non novellæ conſuetudinis eſſe in Romana Eccleſia, ſed antiquæ inſtitutionis, quæ *ex forma paternæ Traditionis inſederat.*

Tertium inde conſequitur: ſcilicet non Canone, non lege aliqua Eccleſiaſtica, ſed ſola conſuetudine iſtud invectum in Eccleſiam Romanam, ſive etiam in Africanam: ubi ex arbitrio Pontificis repetitionem Sacrificii, è veſtigio ac pro re nata decerni videmus.

Quartò licentiam iſtam non extendit Leo ad quamlibet Dominicam diem, (quæ ſola myſteriis celebrandis Romæ deputabatur) ſed ad ſolenniorem feſtivitatem tantummodò, hócque ſolo caſu ac conditione, cùm populus ſolito numeroſior concurreret ad Baſilicam.

Quintò non ſemel tantùm & iterum offerri potuiſſe, ſed *toties quoties Baſilicam in qua* Agitur præſentia novæ plebis impleverit.

Inde natam puto conſuetudinem bis, vel ter celebrandi in aliquot ſolennitatibus, puta in Nativitate Domini, in Paſchate, in Nativitate S. Joannis, in Natali Apoſtolorum, &c. ita ut non modò in eadem Baſilica, eodémque Altari, ſed & ab eodem Sacerdote Sacrificii repeteretur oblatio. De Paſchate tamen dubitaverim antiquitus uſurpatum, tum quia teſtem veterem non habeo, tum quia ſolennis Baptiſmi collatio, prolixæque circa baptizandos ac baptizatos cerimoniæ Miſſarum repetitioni obſtabant.

Antiquæ tamen conſuetudinis ſaltem Anglicanæ veſtigium eſſe poteſt, quod à Stephano Laugton Archiepiſcopo Cantuarienſi ſtatuitur in Concilio Oxonienſi anni 1222. Can. 6. *Ad hæc duximus ſtatuendum, diſtrictiùs inhibentes ne Sacerdos quiſpiam Miſſarum ſolennia celebret bis in die, extra diem Natalis Domini, & Reſurrectionis Dominicæ.* Idem legitur in Conſtitutionibus Anglicanis tom. 2. Coll. Angl. circiter an. 1237. *vel in exequiis mortuorum, videlicet cùm corpus alicujus eodem die fuerit tumulandum.* (In Collectione Conciliorum legitur *in Eccleſia*, quod meritò in Provinciali Cantuarienſi deſideratur.) *Et tunc prima Miſſa de die, poſterior verò pro defuncto celebretur.* Ita refert in Provinciali Anglicano Guillelmus Lindevvode, qui & alias cauſſas repetendi eadem die ab eodem Sacerdote Sacrificii enumerat, hiſque verſibus exhibet.

Una dies Miſſam tantùm expoſtulat unam:
Excipitur defunctus certè cum peregrino,
Infirmus, commeans, Domini Natalis, & hoſpes,
Et mulier nubens, cum tempus labitur illi.

Sextò ſequitur non matutinis tantùm horis celebrata eſſe ſacra Myſteria, etiam in Feſtis ſolennioribus, ſed etiam veſpertinis. Cùm enim horâ ferè tertiâ, ſeu ut noſtro more loquamur, horâ nonâ matutinâ Sacrificium celebrari ſolitum eſſet, prolixioréſque eſſent ritus precéſque Sacrificio immiſtæ; multoties peragi nequibant Myſteria matutino tempore, ſed ad veſpertinum uſque protrahi ſpatium, illud neceſſe erat, ad quod fortè referenda mentio Miſſarum veſpertinarum, quæ habetur in Concil. Agath. Can. 30. & in Aurelianenſ. 3. Can. 29. tametſi de jejuniorum diebus intelligi poſſit. Niſi ſi ex neceſſitate pluries offerendi mutata fuerit hora: quod non improbabile videtur: & confirmari videtur his Leonis verbis: *Si unius tantùm Miſſæ more ſervato. Sacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte convenerint.* Ubi vix prima illa diei pars de hora tertia ſeu nona hodierna intelligi poteſt. Quod cùm repugnare videatur con-

ſuetudini, quam modo commemoravimus, horâ nonâ celebrandi, hoc modo conciliari poſſe mihi videtur, ſi dixerimus promiſcuis Dominicis horâ tertiâ ſeu nona celebratum eſſe: in ſolennioribus verò feſtivitatibus, de quibus hic Leoni ſermo eſt, primâ diei parte, hoc eſt ſummo mane peractum eſſe Miſſæ Sacrificium. Ratio diſcriminis hæc eſt, quòd vigiliis nocturnis gaudebant iſtæ ſolennitates, quibus peractis convenientiſſimum erat, ut populus jejunio ac vigiliâ fatigatus ad proprias domos, nec niſi poſt celebrata ſumtâque Myſteria, dimitteretur. Ita fiebat ut aliis fidelium turmis Baſilicam de novo implentibus, repetendæ oblationi ſufficiens tempus haberetur. Hæc ipſa Epiſtola teſtatur perſæpè nonam horam præventam eſſe Sacrificio, cùm ſcilicet mane ipſo Dominico die, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, conſecrationis Sacerdotalis benedictio conferebatur, haud dubiè inter ſacræ oblationis Myſteria.

7. Cognoſcimus hinc ſufficientem ſancto Leoni cauſſam fuiſſe repetendi Sacrificii, populi devotionem, quam votis ſuis ac expectatione non privari, plenum pietatis atque rationis eſſe exiſtimavit.

8. Notanda hæc loquendi ratio: *In qua Agitur*, quâ ſacrificium Miſſæ ſignificatur: *Agere* enim & ſacrificare idem ſunt, unde & *Actio* dicitur ipſa conſecratio in Canone: *infra Actionem*; & *agenda* ſæpè uſurpatur pro Miſſa. Conc. Carthag. 2. dictum, LectionariumHieronymi nomen præferens, Regula S. Benedicti, Beda, & Capitularia Caroli Magni. Plura videſis lib. 1. Cap. 3. Rerum Liturgicarum Eminentiſſimi doctiſſimique Cardinalis Bonæ, heu! nuper Eccleſiæ militanti præmatura morte erepti, non ſine acerbiſſimo bonorum eruditorúmque omnium dolore. Sed & priorem lege hujus Epiſtolæ Synopſin, cui etſi aliam ſubrogaverimus, quia & falſa, & barbara continebat, non erit tamen incongruum eam hìc exſcribere. Sic ſe habet.

De Ordinatione Preſbyteri aut Diaconi, ut Sabbato ſancto celebretur, id eſt, die Dominico I. *De feſtivitatibus, ut ſi una* AGENDA, *id eſt, Miſſæ celebratio populis non ſuffecerit, nulla ſit dubitatio iterari Sacrificium. II.*

9. Intelligimus conſuetudinem, quam in Romana & Africana Eccleſiis uſurpari vidimus, in Alexandrina non viguiſſe tunc temporis. An poſt Leonis admonitionem recepta ſit, mihi non liquet. Antiquum in illa ritum, Romano poſthabito, obſervatum eſſe, perſuadet quod de recentioribus Græcis, Syris, aliiſque Orientalibus viri docti referunt: *Maronitæ Syri*, inquit Morinus, *conſuetudines Græcorum ut plerumque ſequuntur... ſemel tantùm ſingulis diebus Miſſam in Eccleſia celebrant; nec ſine urgenti neceſſitate & Epiſcopi licentia bis in die ſuper uno & eodem Altari ſacrificant.* Hoc, puto, Morinus ex Epiſtola Abrahami Echellenſis Maronitæ, quam ad eum Româ ſcripſit anno 1654. Hunc eumdem morem inviolatum ad nos uſque conſervaſſe Orientales omnes, Græcos, Moſcovitas, Æthyopes, alibi etiam aſſerit idem Morinus: atque adeò unicum in eorum Eccleſiis Altare eſſe collocatum. *Iohan. Morinus præf. in ordin. Syrorum Maronytarum.*

10. Animadverte *offerendi* verbum etiam Laïcis attributum, quod ſexcentis exemplis probare in promtu eſſet. Et revera ab univerſa Eccleſia Sacrificium Deo offertur, etſi ab uno ſolóque Sacerdote conſecretur. Hinc in ſacra Liturgia: *Orate, Fratres, ut meum ac veſtrum Sacrificium:* &, *Omnium circumſtantium qui tibi offerunt, &c.*

11. Ex his verbis: *Quam recipere Baſilica ſimul una non poſſit:* videor mihi colligere unicam fuiſſe illic Baſilicam in qua offerretur. De Baſilicis nihil hoc loco annotamus; quia de hujuſmodi Baſilicarum Orientalium forma ac capacitate plura & exquiſitè docta habebit aliquando Lector eruditus, in ampliſſimo Tractatu de Baſilicis autore Johanne Morino Oratorii Gallicani Preſbytero, quem cum ejuſdem materiæ Epiſtola ad Allatium ab eodem ſcripta in lucem publicam edemus propediem.

5. FAMILIARITER ADMONEMUS. Tria Epiſtolarum genera diſtinguere mihi Leo noſter videtur. Primum eſt earum, quas Synodicas dicimus, è Synodo nimirùm & Synodi nomine ſcriptas; tales ſunt Epiſtolæ 40. 41. 45. 47. & aliæ, quarum hæc inſcriptio: *Leo & ſancta Synodus, &c* Sunt aliæ decretales, quas & Conſtituta decretalia appellat, quæ nimirum de diſciplinæ Eccleſiaſticæ capitibus ad eas Eccleſias vel Provincias ab eo dabantur, quas Metropoliticâ vel Exarchicâ autoritate regebat urbis Epiſcopus, & ad quarum executionem delegabat aliquos ex iiſdem Provinciis Epiſcopos; tales ſunt Epiſtolæ, ſecunda, tertia, octava, & aliæ plurimæ. Tertii generis Epiſtolæ familiares dicuntur, quæ ad aliarum Diœceſeon Epiſcopos ſcriptæ erant, vel de diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervantia, vel de rebus Eccleſiaſticis occurrentibus, aut Epiſcopalis neceſſitudinis Pag. 437. Cap. 2.

ſignificandæ

ſignificandæ gratiâ. Talis eſſe mihi videtur hæc ad Dioſcorum Epiſtola, quâ *ſtudioſè & familiariter* eum admonet, quámque *Paternam & Fraternam collationem* dicit in præfatione. Ita familiarem Turribii Aſturicenſis Epiſtolam diſcernere videtur à commonitorio, tàm in præfatione quàm in capit. 17. Denique Innocentii Papæ I. Epiſtola una ad quinque Africanos Epiſcopos familiaris dicitur in Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ, & alibi, ut diſcernatur ab aliis, quibus ad Synodicas Africanorum Antiſtitum ex Synodo pariter reſcribebat.

Ibidem. 6. Possidonio Presbytero. Epiſcopos Ordinationis nuntios nonnunquam videmus miſſos à primariis illis ſedibus: cùm nimirum eorum aliqui Romanam profectionem ambibant: aliquando Preſbyteri vel minorum etiam Ordinum Clerici directi ſunt cum literis: nonnumquam utrumque omiſſum, ut de Baſilio Antiocheno queritur Leo noſter Epiſt. 118. Porrò Poſſidonius Preſbyter idem eſt, opinor, ac Diaconus ille, qui Romam olim miſſus eſt à Cyrillo Dioſcori prædeceſſore ad Celeſtinum Papam a. 430. naſcente tum Neſtoriana hæreſi: quam ob cauſſam multoties Romam miſſum dicit Leo.

Ibidem. 7. Apostolicæ autoritatis. Ita Mſſ. Codd. Grim. & Victor. nec-non edit. P. Caniſii, Nicolini, Crabbi, Surii, Sichardi, Merliniana Iſidori, &c. Hoc etiam modo legit Baronius: ut meritò corrigi debeant, Romana editio, & aliæ, quæ habent: *Apoſtolicæ Sedis autoritatis*, & poſtrema Conciliorum editio, quæ hanc ſubdititiam lectionem in textu habet, & aliam hanc margini inſcribit: *Apoſtolica Sedis autoritas tenet.*

Pag. 437

AD EPISTOLAM XII.

Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo.

1. Nulla eſt Conſularis Nota huic Epiſtolæ adſcripta, cujus ope, quo anno data ſit, poſſit intelligi. Non temerè tamen hanc aſſignamus quadringenteſimo quadrageſimo quinto. Superiori quippe anno commiſſæ ſunt Anaſtaſio vices Apoſtolicæ Sedis per Illyricum aliáſque annexas Provincias, ac proinde non poteſt priùs eſſe ſcripta. Quæ enim acta ſunt & præſumta à Theſſalonicenſi Epiſcopo ex Vicaria illa autoritate Leonis, adverſùs Atticum veteris Epiri Metropolitanum; ipſius Attici comprovincialiúmque ejus Romam uſque proficiſcentium iter diuturnum; cauſſæ illorum omnium ventilatio in Romano judicio habita; unius ſaltem anni ſpatium conſumſere, ut ante medium ſequentem annum ſcribi non potuerit Epiſtola. Scriptam autem eſſe ante quadringenteſimum quadrageſimum ſextum ex Epiſtola ſequenti, quæ die 6. Januarii data eſt, certò eruere mihi videor. Primùm enim, totum illud diſſidium Anaſtaſii cum provinciarum illarum Metropolitanis contigiſſe probabile eſt occaſione Vicariatûs à Leone dati, & intra illud biennium, quod interceſſit à prima Leonis ad illos Epiſtola uſque ad eorumdem conſenſum, quem indicat Epiſtola poſterior; nec tantæ dilationis cauſſa alia apparet, quàm idem diſſidium; quo compoſito manus dedere. 2. Plura revera habet poſterior ſeu 13. Epiſtola, quæ pacem & concordiam non multò ante reſartam indicant. 3. Cùm Capite 2. ejuſdem monet Metropolitanos ne ſe Conciliis denegent ab Anaſtaſio indicendis, hæc addit: *Maximè cùm moderatio noſtra providerit, ut non frequens, neque pro levibus cauſſis conveniendi neceſſitas indicatur, & binos ternóſve Epiſcopos de ſingulis Provinciis adeſſe ſufficiat: ut leve fiat paucis, quod multis eſſet oneroſum*: Quibus verbis quis non videat indicari à Leone Caput 10. hujus duodecimæ Epiſtolæ, in qua Leo hæc verba habet: *In evocandis autem ad te Epiſcopis moderatiſſimum te eſſe volumus: ne per majoris diligentia ſpeciem fraternis videaris gloriari injuriis. Vnde ſi cauſſa major aliqua extiterit, ob quam neceſſarium ſit fraternum advocare conventum, binos de ſingulis Provinciis Epiſcopos .... ad fraternitatem tuam venire ſufficiat*, &c. 4. Quod ſancit Leo hujus Ep. Cap. 5. *Vt nullus invitis & non petentibus ordinetur, nec ſine Cleri plebiſque conſenſu*; decretum eſt propter Ordinationem Epiſcopi *Theſpienſibus invitis & repugnantibus conſecrati*, de quo retulerat Anaſtaſius, ut ex poſterioris ſeu 13. Epiſtolæ Cap. 3. habetur. 5. De alieno Clerico, invito Epiſcopo ipſius, non ſuſcipiendo utraque ſtatuit: hæc Cap. 9. ſequens Cap. 4. 6. Denique hanc ad Anaſtaſium Epiſtolam vel eodem die vel paulò ante ſcriptam deſignat Leo in calce ſubſequentis: *Pleniùs verò*, inquit, *obſervari devent, qua caveri ad ipſum fratrem & Coepiſcopum fratrem noſtrum Anaſtaſium ſcripſimus, eáque in veſtram notitiam literis ipſius volumus pervenire.* Hæc de anno datæ Epiſtolæ. Ceterùm ſubit mirari in diſſidio quod anno 517. inter Theſſalonicenſem & Nicopolitanum Epiſcopos ortum eſt, præſentis Epiſtolæ mentionem

factam non fuiſſe, cùm Theſſalonicenſis Eccleſiæ juribus lucis affunderet plurimum.

Pag. 438. Præfat. 2. Autoritate. Ita plerique Codices ac etiam Dionyſius Exiguus & Iſidori Cod. Mſ. Corbeienſis tamen, Victorinus, Thuaneus unus, & Trecopithœanus & edit. ad marginem habent *Sede*.

Pag ead. cap. 1. 3. A nobis. Ita Codices Thuanei quinque, Corbeienſis, Cantabrigenſis, Trecopithœanus, Iſidor. Mſſ. & Dionyſius Exiguus, pro quo alias legebatur, *Ab Apoſtolica Sede*.

Pag. 439. 4. Sed ab his qui quæ, *&c.* Hunc locum reſtituimus ex Dionyſ. & Creſconio & Mſſ. Codic. Corbeienſi, Cantabrigenſi, Trecopithœano, & Thuaneis quinque; veterem tamen lectionem exhibemus: *Sed qui quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, facilè ab hac lege diſcernuntur, & dum dominari magis quàm conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia*, &c. quis hæc intelligat?

Pag. ead. 5. Metropolitanus. Crabb. Nicol. Caniſius, Sichardus, Surius legunt *Nicopolitanus*, certum eſt, vel ex ſubſcriptionibus Calchedonenſis Concilii Nicopolitanum Epiſcopum reapſe veteris Epiri Metropolitanum fuiſſe; & ex contentione quæ inter Nicopolis Antiſtitem & Theſſalonicæ Epiſcopum orta eſt temporibus Hormiſdæ PP. apparet illum Epiri Metropolitanum avidè arripuiſſe occaſionem ſe ſe à poteſtate Theſſalonicenſis eximendi, quam ex Acaciano ſchiſmate, cui adhærebat Theſſalonicenſis tunc Antiſtes, nactus fuerat: quod etiam ante S. Leonis tempora tentaverat, ut teſtantur Epiſtolæ Bonifacii Papæ ad Rufum & ad Epiſcopos Illyricianos apud Holſtenium: ex quibus colligitur plurimos illarum regionum Epiſcopos ſtatutis Sedis Romanæ pro Vicariatu Theſſalonicenſi emiſſis non acquieviſſe, ægréque admodum paſſos eſſe Theſſalonicenſi Epiſcopo ſe ſubjici. Unde ſuſpicor totam illam controverſiam, quæ hac Epiſtola ventilatur, inde natam eſſe, quod Atticus Synodo Theſſalonicæ ab Anaſtaſio indictæ præſentem ſe ſiſtere ſeu diſtuliſſet ſeu renuiſſet, excuſationem infirmitatis, ut querebatur Anaſtaſius, obtendens. Hoc enim inter cetera privilegium erat Theſſalonicenſis Epiſcopi, velut Sedis Apoſtolicæ per illas regiones vice fungentis, *Vt* (verba ſunt Innocentii ad Rufum) *cum aliqua Eccleſiaſtica ratio vel in tua vel in memoratis Provinciis agitanda cognoſcendáque fuerit, quos velis Epiſcoporum ſocios quibuſcumque de Eccleſiis aſſumas tecum; quorum & fide, & moderatione quicquid neceſſitas cauſſáve flagitaverit, optimus dirigas arbiter & præcipuus, quippè à nobis lectus, definias interceſſor.* (*Apud Holſten. p. 50.*)

Huic præſertim ordinationi ſæpè reſtiterunt; ita ut Sixtus & Leo hoc imprimis ſolicitiùs commendare coacti ſint, ut evocatus ad Synodum Metropolitanorum nemo venire contemneret, nec congregationi ſanctæ, ad quam feſtinare debebat, ſe denegaret. Vide Stephani Baluzii Appendicem ad libr. 5. Petri de Marca. Lege & Epiſtolam Sixti Papæ in Collectione Romana Holſtenii, vel tom. 4. recentioris editionis Conciliorum: & ſequentem Epiſtolam Leonis Cap. 2. quam cum hujus Cap. primo, ſi contuleris, judicabis eam fuiſſe, quam diximus Epiſtolæ occaſionem Atticique cauſſam.

6. Adstrictione. Ita edit. Merlini, Crabbi, Nicolini, Surii & Mſ. Cod. Victor. in aliis plerúmque leg. *afflictione*: quæ minus convenit. Vox iſta antiquis familiaris, & eâ Leo ipſe non ſemel utitur. Ibidem.

7. In exhibitione insontis Antistitis. *Exhibere* in jure civili, eſt præſentiam corporis præbere: unde & exhibitio eſt alicujus, ut ita dicam, præſentatio; de qua in C. lib. 9. tit. 3. *De exhibendis & tranſmittendis reis.* Rectè Leo noſter objurgat Anaſtaſium quod exhiberi fecerit *inſontem Antiſtitem & nullo vel falſo inſimulatum crimine:* in eodem enim tit. 3. Edictum eſt Imp. Grat. Valent. & Theodoſ. Aug. quo jubent *ex longinquo ſi quis eſt acciendus, non priùs inſimulanti, id eſt, accuſatori accommodetur aſſenſus, quàm ſolenni lege ſe vinxerit, & in pœnam reciproci ſtylo trepidante recaverit.* Adierat igitur, id eſt, per libellum convenerat Anaſtaſius Præfectum Illyrici, ut Atticum literis tractoriis ad Synodum parêre renuentem, exhibendum pronuntiaret: *Neminem enim exhibendum eſſe in judicio* præcipiunt Imper. Valent. Theodoſ. & Arcad. *niſi de cujus exhibitione judex pronuntiaverit.* Præfectus Theſſalonicâ Nicopolim *Executionem*, ut Leo vocat, *terribilem*, id eſt, Executorum publicorum turmam ſeu Miniſtrorum quorum Officii eſt, mandata & ſententias ad effectum perducere. L. *Executorem* C. *De Executoribus* Tit. 61. *Quæ executio*, inquit Leo, *omnia ſibi Officia publica ad effectum præceptionis*, Præfecti videlicet, *adjungeret.* Officia publica dicit Officiales ipſos & Miniſtros Magiſtratuum ac Præſidum, quorum plures eodem Tit. 61. nominantur; Compulſor, exactor, admonitor, portitor præcepti, Agens in rebus, vel Palatinus, (Pag. 440. lin. 1.)

vel apparitores illuſtrium poteſtatum, &c. Horum miniſterio Atticus *à ſacris Eccleſiæ adytis* extractus dicitur, vel quod relictâ Eccleſiâ ſuâ Theſſalonicam ſtatim proficiſci coactus ſit Prætoriana præceptione, vel etiam quod violenta manu extractus è ſacrario, in quo ab Executoribus inventus erat. *Cui non ob moleſtiam ægritudinis, non ob ſævitiam hyemis darentur induciæ:* Has rationes particulares communi legi ſubjungit. Nam Grat. Valent. & Theodoſ. Imp. in C. lib. 9. tit. 3. de exhibendis, *ſpatium ſufficientium dierum, non minus tamen triginta* tribui jubet exhibendis. Patet ex his & quam diſertè injuriam Attico illatam deſcribat Leo noſter, & quàm propriis atque ex ipſo jure deſumtis vocabulis utatur; adire præfecturam, exhibitio, executio, Officia publica, inſimulatus, induciæ, civilia, &c. quæ tyronum gratiâ annotare operæ pretium duxi.

Pag. ead. 8. Civilia. *Civile*, apud Juriſperitos, *Prætorio* opponitur. Unde forſan S. Leo hac voce à foro aſſumta innuit, non ſe Præfecturæ poteſtatem, quemadmodum fecerat Anaſtaſius, aditurum, ſed ex propria ſedis ſuæ autoritate acturum fuiſſe & reſponſurum. *Civilia* quoque ea verba dicuntur in jure, quæ legitima & imperativa: Papin. in D. l. 7. & paſſim *Civile* pro juſto, æquo, legitimo accipi ſolet, quo ſenſu & à Leone acceptum puto. E diverſo *incivile* dicitur, inhoneſtum, illicitum, iniquum & contra juris ordinem: *Briſſonius.*

Pag. 441. cap. 3. 9. Aut qui unam quidem habeat vel habuerit. Caveant qui prioribus editionibus utentur, ne in errorem incurrant, quem mendoſa hæc Romanæ editionis aliarúmque poſteriorum lectio præ ſe fert: *Aut qui vel unam quidem habeat, vel habuerit, ſed nec qui ſibi viduam copularit:* numquam enim Eccleſia removit ab Eccleſiaſticis Officiis unius uxoris viros, ſive adhuc viventis, ſive jam mortuæ; juxta Apoſtoli doctrinam. Neceſſaria ergo imprimis erat correctio, quam nobis Collectiones Dionyſii & Creſconii, edit. Surii Nicolini, Merlini & Mſſ. Codd. Corb. Cantabrig. Victor. Thuan. & Trecopith. ſuppeditarunt.

Pag. ead. cap. 4. 10. Clericorum. Strictiùs uſurpat Clerici nomen pro iis, qui majoribus Ordinibus erant initiati. Lectores enim, qui inferioris Ordinis Clerici plerumque nominantur, uxores ducere & filios procreare poterant, ut expreſsè ait ipſe Leo Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbonenſem Cap. 3.

Ibidem. 11. Nec Subdiaconis connubium carnale conceditur. Hæc diſciplina, cujus teſtis & aſſertor eſt S. Leo tam hic quàm in Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbonenſem C. 3. ſi cum ſuperiorum poſteriorúmque temporum uſu conferatur non leves patitur difficultates. Tam enim certò & indubitanter de continentiæ præcepto quaſi paſſim & ubique Subdiaconis præſcripto loquitur, ut ex eo argumentum à minori (ut aiunt) ad majus eliciat pro aſſerenda lege continentiæ ſuperioribus gradibus indicta; cùm tamen Gregorii Magni tempore, qui centum & quinquaginta poſt Leonem annis vivebat, nondum lex illa plenè obtinuiſſet, ſaltem in Siciliæ Provincia ad Romani Epiſcopi Synodum pertinente: licet obſervaretur Romæ: *Ante triennium*, inquit, *Subdiaconi omnium Eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Eccleſiæ nullatenus ſuis uxoribus miſcerentur: quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari, &c.* Quod durum tunc videbatur Gregorio, tale eidem non eſt viſum, cùm ſcribebat Leoni Epiſcopo Catanenſi: ibi enim prohibet *ne Subdiaconi cum ſuis uxoribus miſcendi ſe licentiâ potiantur, ſed ad ſimilitudinem Sedis Apoſtolicæ abſtineant.* Cum ergo in Provinciis à Romana urbe non multùm diſſitis iſta continentiæ lex nondum vigeret Gregorii I. ætate, miror quòd ex Subdiaconorum continentia, ut ubique introducta ſuo tempore arguat S. Leo; præſertim cum ſcriberet ad Epiſcopum Orientalium partium, in quibus multò minùs in uſu videtur fuiſſe hæc conſuetudo tempore S. Leonis, & ut conjicere eſt in ipſis Provinciis Theſſalonicenſi Epiſcopo ſubjectis, quem ea de re non moneret, niſi aliter ibidem noſſet uſurpatum. Fatendum tamen eſt (quod recentiorum Græcorum ignorantiam corruptelámque prodit) antiquiorum Græcorum Eccleſiam præveniſſe Latinam in imponenda Subdiaconis continentiæ neceſſitate ac cœlibatu. Teſtis eſt enim Epiphanius, qui vix ſæculi quinti initium attigit, quod ſacro ſancta Dei Eccleſia, eum qui adhuc in matrimonio degit ac liberis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Preſbyteri, Epiſcopi, aut Hypodiaconi Ordinem admittit, ſed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris conſuetudine ſe ſe continuerit, aut eâ ſit orbatus, quod in illis locis præcipuè fit, ubi Eccleſiaſtici Canones accuratè ſervantur. Quódque nonnullis in locis Preſbyteri, Diaconi, & Hypodiaco-

Lib. 1. Regiſtr. Ep. 42.

Lib. 3. Ep. 34.

ni liberos ſuſcipiunt, id contra Canones fieri aſſerit, ſeu propter neceſſitatem, ſeu propter hominum ignaviam. Loca Epiphanii ſunt lib. 2. adverſ. hæreſes, contra Catharos hæreſi 39. vel 59. & lib. 3. Expoſit. fidei Cathol. num. 21. Qui porrò ſint Canones, quos Epiphanius commemorat, ignoramus. Dicendum autem, vel ipſum conſuetudinem ab omnibus Eccleſiis receptam, ipſóque uſu vim Canonis obtinentem intelligere, vel Canones illos periiſſe, & à Græcis oblivione damnatos. Illorum tamen veſtigium nonnullum deprehendimus in Can. 14. Concil. Calchedonenſis.

Pag. ead. Cap. 5. 13. Cleri plebiſque conſenſus poſtularit. Vide S. Cypriani Epiſtolam 68. ad Cler. & pleb. Emeritæ in Hiſpania, ubi aſſerit *poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi*, quam Canones paſſim Conciliorum, Pontificúmque decreta plebi tribuunt, & *ut Sacerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur, de divina autoritate & traditione, & Apoſtolica obſervatione deſcendere:* Nec tamen creari à plebe Sacerdotes putandi ſunt: *Electio enim Epiſcopi*, ut ſcribit Epiſcopalis Ordinis vindex ſtrenuus, *non eſt Epiſcopi creatio, ſed creationis inchoatio.* Obvia ſunt omnibus plura alia Celeſtini, Leonis, aliorúmque Pontificum de Cleri plebiſque conſenſu teſtimonia & decreta, quibus recenſendis abſtinemus.

Pag. 441. Cap. 6. 14. Ejusdem Ecclesiae. Ab hac lege diſcedere majoribus Sedibus ſemper licitum fuit. De Romana plurimis exemplis conſtat. De Carthaginenſi teſtatur Aurelius in Conc. Carthag. Cap. 55. Codic. Can. Eccl. Afr. in quo & Numidius Epiſcopus hæc ait: *Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum.* Eamdem quoque prærogativam ſibi aſſumſiſſe videtur in Galliis noſtris Arelatenſis Epiſcopus, qui majores ſedes per omnia æmulabatur. Multi enim ex Lirinenſi Monaſterio, quod Forojulienſis Epiſcopi ditioni ſubjectum erat, vel ex aliis Monaſteriis in aliis provinciis Epiſcopi conſtituti ſunt, ut Honoratus & Hilarius ad Arelatenſem, Fauſtus ad Regienſem, Honoratus alter Hilarii Arelatenſis diſcipulus ad Maſſilienſem, Ruſticus ad Narbonenſem: quod Celeſtinus PP. moleſtè tuliſſe mihi videtur, quem ſcribentem ad Epiſcopos per Viennenſem & Narbonenſem provincias conſtitutos ad Lirinenſe Monaſterium oculos convertiſſe exiſtimo: *Alter in alterius provincia nihil præſumat, nec emeritis in ſuis Eccleſiis Clericis peregrini & Extranei, & qui ante ignorati ſunt ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe Collegium.* Ubi etiam vide quamobrem ex ejuſdem Eccleſiæ ſinu Clericos aſſumi ad ordines ſacros ſtatuunt ſacri Canones.

14. Vel de Diaconis. Plerúmque Diaconos, atque inter Diaconos primum, magis quàm Preſbyteros in locum decedentium Pontificum eligere conſueverant, quia apud Archidiaconum *diſpenſationem totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ* deponere mos erat, ut hæc ſancti Leonis verba Epiſt. 84. declarant; qui proinde Pontificio oneri ferendo magis quàm quiſquam alius idoneus erat. Exemplum habemus (ne extra Leonis tempora excurramus) in Hilaro Diacono, qui Leoni ſucceſſit, & in Leone qui Sixto ſuffectus eſt. Sixtus tamen Preſbyter erat, cùm electus eſt in Pontificem: ut vel numquam invaluiſſe, vel tunc in deſuetudinem abiiſſe oporteat morem illum Eccleſiæ Romanæ, cujus teſtis eſt Photius CP. lib. 1. Cod. 182. poſt Eulogium Alexandrinum Antiſtitem: *Eulogius*, inquit, *Archiepiſcopus Alexandrinus lib. contra Novatum de adminiſtratione Eccleſiaſtica, ſeu poteſtate Eccleſiæ in recipiendis lapſis* (*Græcè* περὶ οἰκονομίας) *refert Novatum, Cornelio Pontifice, Romanæ eſſe Eccleſiæ Archidiaconum creatum, ad quem ipſum Pontificium, pro ejus temporis more, decedente è vita Pontifice deferebatur. Archidiaconum enim ſuccedere ſummo Pontifici ſtatutum erat. Verùm hunc*, ait Eulogius, *ſuperbiâ laborantem Cornelius, & in ſuam mortem imminentem cùm cognoviſſet, Preſbyterum ordinat, omnes ſic illi ad ſupremam Cathedram perveniendi ſpes præcidens.* Ibidem.

15. Sancti Patres. Nicænos intelligit, qui Canon. v. unum Concilium ante Quadrageſimam Paſchæ, alterum circa tempus Autumni celebrandum eſſe ſtatuunt. In quo quidem majores etiam cauſſas diſcuti ac finiri poſſe ſatis indicat ſanctus Leo, ſi inter hujuſmodi cauſſas Epiſcoporum depoſitiones numerari placet, quandoquidem Epiſcopos de majoribus criminibus poſtulatos, quos convictos depoſitio manebat, illic judicari ſtatuit, nec ad ſuam cognitionem transferri, ſi Theſſalonicenſis Epiſcopi ſopita fuerit cauſſa judicio: quanto minùs ergo Orientalium cauſſæ, quæ pari ac Theſſalonicenſis Vicaria- Ibidem. Cap. 7.

tus jure ad Occidentalem Patriarcham non pertinebant.

Pag. ead. Cap. 8. 16. Si quis Episcopus, &c. Duo hîc notanda veniunt: unum eſt, non omnem Epiſcoporum ad alias ſedes tranſlationem à Leone noſtro damnari, ſed eas ſolummodò, quæ ex ambitu vel avaritiâ fiunt. Procli enim CP. ex Cizyci Epiſcopo creati migrationem approbavit Celeſtinus Leonis prædeceſſor literis anteà ſcriptis Cyrillo Alexandr. Johanni Antiocheno & Rufo Theſſalonicenſi: ex Socrate lib. 7. cap. 40.

Alterum eſt obſervandum, nimirùm longè graviorem pœnam contra Epiſcopos ſedem cupiditatis ſolùm explendæ cauſſa mutantes à ſancto Leone decerni, dum illos utrâque Cathedrâ privari jubet, quàm quæ à ſanctis Patribus decreta fuerat ante ipſum. Synodus enim Nicæna Can. 15. vult tantùm, *ut ſi quis tale quid agere tentaverit, hoc factum prorſus in irritum mittatur, & reſtituatur Eccleſiæ, cui fuit Epiſcopus.* Calchedon. Concil. poſt hanc Epiſtolam ſcriptam habitum, hoc ſancti Leonis decretum reformaſſe videtur, cum Can. 5. decrevit: *De his, qui tranſmigrant de civitate in civitatem, Epiſcopis aut Clericis, placuit, ut Canones, qui de hac re à ſanctis Patribus ſtatuti ſunt habeant propriam firmitatem.* Quamobrem cum Hilarus Leonis ſucceſſor Epiſt. 1. ad Epiſcopos Tarraconenſis provinciæ de Irenæo quodam Epiſcopo ab Eccleſia ſua ad Barcinonenſem tranſlato quereretur, non utraque eum ſpoliari, juxta Leonis decretum, ſed ad primam remitti jubet, juxta ſtatutum Nicænum. Quamquam & Leonis ſeveritas adſtipulatores habeat Sardicenſes Patres, qui Can. 1. & 2. Laïca etiam communione privari jubent Epiſcopos, qui de ſua civitate in aliam tranſierint; atque hoc etiam in exitu ſeu morte, ſi ad occultandum ſuum ambitum literas aut ſuffragia populorum pecuniâ redemerint.

Pag. ead. Cap. 9. 17. Alienum Clericum, &c. Eandem ferè exceptionem, quam majoribus Eccleſiis tribui ſupra notavimus, ut eis liceret ex quacumque Eccleſia Epiſcopum ſumere, hic quoque intellige. De Conſtantinopolitana & Carthaginenſi teſtantur Balſamo ad Can. 17. Concilii ſexti & ad Nomocan. Photii. tit. 1. cap. 26.

Pag. 443. Cap. 11. 18. Quibus et si dignitas communis, non est tamen ordo generalis. Hic locus ad depreſſionem Epiſcoporum olim depravatus fuit; ita enim hactenus in editis Codd. legebatur: *Quibus etſi dignitas non ſit communis, eſt tamen ordo generalis.* Secundùm hanc enim mendoſam lectionem intra generalem Clericorum ordinem Epiſcopos agnoſcit, ſed non ejuſdem omnes dignitatis conſortes, contra unanimem ſanctorum Patrum ſententiam, quibus, ut verbis utar Cypriani, *Epiſcopatus unus eſt atque indiviſus, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur.* Epiſt. 52. ſeu lib. de unitate Eccl. Cat. *Apud nos enim,* inquit ſanctus Hieronymus Epiſt. 54. *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent. Omnes,* ſcribit idem Epiſt. 85. ad Evagrium, *Apoſtolorum ſucceſſores ſunt; Romanus, Petri; Ceteri Epiſcopi, aliorum Apoſtolorum.* Porrò *hoc erant ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis.* Cyp. lib. de unitat. Eccl. Cat. *Cuncti,* ait Hieronymus, *claves regni cœlorum accipiunt, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidatur.* Hier. l. 1. contra Pelag. Quod & autor noſter hîc agnoſcit, cùm in omnibus, *& ſimilitudinem honoris & paritatem electionis* confitetur. Vide & Gelaſium Papam ſuprà laudatum. Igitur Epiſcoporum omnium *dignitas communis: non eſt tamen ordo generalis;* quia omnium caput Petrus, *& unitatis originem ab uno* (Petro) *incipientem ſua autoritate* (Chriſtus) *diſpoſuit;* Cyp. lib. de unit. Ecc. Cat. & ut hoc ipſo loco loquitur ſanctus Leo, *uni datum eſt, ut ceteris præemineret.* Quod egregio ſancti Auguſtini teſtimonio illuſtrare juvat ex cap. 1. libri 1. contra Epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium PP. quem ſic alloquitur: *Cùm communis ſit omnibus nobis, qui fungimur Epiſcopatûs officio (quamvis ipſe in eo præmineas celſiore faſtigio) ſpecula paſtoralis, facio quod poſſum pro mei particula muneris.* Malè in vulg. leg. *ſpeculæ* pro *ſpecula*: quod mendum cum prava interpunctione conjunctum perturbat ſenſum hujus loci, autoriſque mentem obſcurat. Leonem emendamus ex fide MSS. Codd. Corbeienſis, Trecopithœani, & quatuor Thuan. quibus clarius aliquid, & cavillationi minùs obvium habent Cod. Victor. MS. & edit. Surii, Merlini & Nicolini, cùm ſic legunt: *Quibus cùm dignitas ſit communis, non eſt tamen ordo generalis.* Antiquam nihilominùs fatemur hujus loci depravationem: Hincmarus enim Remenſis in 32. Opuſculo Capitulorum 55. ad Hincmarum Laudunenſem, eodem modo legit, capite ſcilicet 13. cujus etiam titulus hoc mendo nititur: *Cap. 13. Quod ſi ordo generalis eſt omnibus Epiſcopis, non tamen communis eſt dignitas omnibus.* Deinde Leonis verba in ipſo cõtextu capitis refert. Ab altiore adhuc fonte hauſtus error eſt, nempe à Dionyſio Exiguo, qui eamdem, quam rejicimus, lectio-

nem exhibet. Ex illa porrò Dionyſii Collectione accipit Hincmarus quicquid decretorum Pontificiorum allegat: quod & de hac ipſa Epiſtola liquet ex Opuſc. 45. de Tranſlationibus cap. 14. ut mirum non ſit parem in utroque errorem reperiri: ideóque pro unico teſte uterque habendus eſt. Magna quidem Dionyſii autoritas, ſi conſtaret talem eſſe miſſam in Gallias ejus Collectionem, qualem eam ipſe concinnavit: at contrà certum ex inſpectione omnium Codicum MSS. quibus abundant Bibliothecæ Gallicanæ, prima omnium exemplaria Dionyſiani Codicis, quæ huc advecta ſunt, pluribus aucta, interpolata, ac vitiata fuiſſe, ſuprà pag. 774. probavimus. Unum in præſenti aſſeram, in Collectione Epiſtolarum ſancti Leonis, quæ ad calcem jacet Codicis Romani Dionyſiano antiquioris lectionem noſtram haberi: hoc de Thuaneo MS. Codice ſpondeo; de Oxonienſi, quem videre non contigit, idem opinandum.

19. Ne omnes sibi omnia vindicarent. Ad unitatem conſpirant varii
Hier. l. 1. contr. Pel. diſtinctique Sacerdotum gradus in Eccleſia: *Propterea enim inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio*, ait Hieronymus. Quem tranſcripſit Gelaſius PP. in Tractatu ad Græcos in Sirmondi Appendice Cod. Theod. pag. 184. Iterum *de illa forma, Epiſcoporum quoque*, inquit ſanctus Leo, *eſt orta diſtin-*
Hier. in cap. 1. Ep. ad Titum *ctio, ne omnes ſibi omnia vindicarent.* Denique, *olim idem erat Preſbyter qui & Epiſcopus* (verba ſunt Hieronymi) *& antequam diaboli inſtincti ſtudia in Eccleſia fierent .... communi Preſbyterorum Concilio Eccleſia gubernabantur.* Non quòd pares tunc fuerint Epiſcopi & Preſbyteri: ſed quia nullus Preſbyter conſtituebatur, qui ſacerdotio
In Ep. 83. ad Ocean. V & Ep. 14. ad Evagr. pleno & perfecto, quale eſt in Epiſcopis, non ſimul ornaretur; iſque tunc Preſbyteri nomine, *quod ætatis eſt*, magis gaudebat, quàm Epiſcopi, *quod nomen eſt dignitatis.*

AD EPISTOLAM XIII.

Epiſcopis Metropolitanis Achaiæ.

Pag. 444. Præſentem Epiſtolam reſtituit nobis Romana Lucæ Holſtenii Collectio. Ex illa cùm intelligamus ſeriùs reſcriptum fuiſſe ad ſanctum Leonem à Metropolitanis Illyricianis (totum enim biennium interceſſerat) diſcimus pariter non paucos ex illis reſtitiſſe, nec ſe niſi ægrè ſubmiſiſſe poteſtati, quam Anaſtaſio Pontifex & confirmaverat & auctiorem fecerat non mediocribus incrementis.

1. Majores inter Episcopos caussæ. Ejuſmodi cauſſas non ad ſe trahit Ro- *Cap. 12.*
mæ judicandas; ſed ad Anaſtaſium vult referri: non tamen omnes; ſed *quæ in provinciis* eidem ſubjectis nequeant terminari. Eas denique non tam ab eo tanquam judice diſcuti finiríque mandat, quàm ab eodem, *ut arbitro, ſub divini timore judicii componi cupit.* Eadem ferè habentur in Epiſtola 4. ad Anaſtaſium, & 5. ad eoſdem Metropolitanos, quæ ſupra editæ ſunt ex Holſtenio: niſi quòd aliquid minùs ſibi aſſumere mihi videtur in hac, quàm in præcedentibus Epiſtolis. Et in Ep. 12. ſup. quam eidem Anaſtaſio ſcripſit in cauſſa Attici veteris Epiri Metropolitani, non ait illi neceſſarium, *ſed liberum fuiſſe majora negotia & difficiliores cauſſarum exitus ſub ejuſdem ſententiæ expectatione ſuſpendere.* Unde & illud elicitur Majorum cauſſarum judicia, ad majores ſedes non ex defectu poteſtatis in Metropoliticis Epiſcopis; ſed ex difficultate incurrentium quæſtionum, quæ dum ſæpiùs & à pluribus examinantur, tandem ex ſapientiorum conſilio componuntur. Et revera ſaltem aliquas illarum ad conſultationem, magis quàm ad judicium, evocat ſanctus Leo: ut ex his verbis Epiſtolæ prioris ſeu 4. ad Anaſtaſium cap. 5. fit manifeſtum: *Si qua, inquit, cauſſa major evenerit, quæ à tua fraternitate illic præſidente non potuerit definiri, relatio tua miſſa nos conſulat: ut revelante Domino, cujus miſericordiæ profitemur eſſe quod poſſumus, quod ipſe nobis aſpiraverit reſcribamus.*

2. Invitati Fratres in caussis ma- *Pag. 445. Cap. 2.*
ximis, &c. Hinc quoque diſce cauſſas majores maximaſque, quæ in provinciis terminari nequibant, non è ſolius Exarchi nutu pependiſſe; ſed eaſdem in Concilio Epiſcoporum è diverſis provinciis evocatorum diſcuſſas finitáſque fuiſſe.

3. Quoniam hoc et Canonum de- *Ibidem. Cap. 4.*
finivit autoritas et ipsa servandæ unitatis ratio. Canon ſcilicet Nicænus 16. Sardicenſes 18. & 19. Imò & ad Carthaginenſis I. Can. 5. reſpicere mihi videtur ſanctus Leo, non minùs quàm ad illos: unitatis enim ſervandæ ratio, quam commemorat, & conſenſus ſcripto traditi mentio, nec ad Nicænum, nec ad Sardicenſe pertinent. Nicænum enim neutrum continet: Sardicenſe de unitatis ratione habet nonnihil; ſed Carthaginenſe utrúmque diſertis verbis expreſſum habet hoc modo: *Privatus Epiſcopus Vegeſelitanus di-*

xit : Suggero ſanctitati veſtræ, ut ſtatuatis, non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere nec Laïcum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum ordinet ſine conſcientia ejus Epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit : Hæc obſervantia pacem cuſtodit : nam & memini in ſanctiſsimo Concilio Sardicenſi ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet : ſed ſi fortè erit neceſſarius, petat à collega ſuo, & per conſenſum habeat. Vide & ſuperiorem Epiſtolam 12. ſancti Leonis ad Anaſtaſium cauſſa Attici. cap. 9.

Mirantur porrò nonnulli, quòd Gratus Sardicenſem potius quàm Nicænam Synodum in confirmationem ſententiæ Privati adduxerit, magnúmque inde ſuffragium arceſſunt illi Synodo. Verùm non eſt quòd tanti hoc faciant, nec ullum latet hîc myſterium : ſcilicet Gratus interloquentem audiens Privatum contra alienorum Clericorum ſubreptionem, hoc primum allegavit, quod magis memoriæ inſederat. Sardicenſis autem potiùs quàm Nicænæ Synodi meminit; quia & illa recentior, & illius pars ipſe fuerat cum plurimis Africanæ diœceſis Epiſcopis : hæc enim eſt hominum indoles, ut ea potius in medium proferant, quæ ipſis vel teſtibus vel ſuffragantibus vel actoribus contigêre, quàm quæ ex aliorum relatione percepeꝛunt; ob id etiam quod pacis & concordiæ ratio, cujus mentionem fecerat, in Sardicenſi Concilio fuerat prolata, non item in Nicæno. Denique hoc ad conciliandam Sardicenſibus Canonibus autoritatem, eorúmque uſum in Africa comprobandum; infirmum eſſe inde patet, quod nec proferuntur ipſa Canonum verba, nec ab aliis laudantur, nec citantur niſi ex recenti fortè rerum illîc actarum memoria, non verò ex Archivis Eccleſiæ Carthaginenſis, in quibus aſſervata non fuiſſe, tum hæc, tum Africanorum Patrum ſub Aurelio congregatorum Epiſtola ad Celeſtinum P. R. abundè teſtantur.

Pag.446. **AD EPISTOLAM XIV.**

Ianuario Aquileienſi Epiſcopo.

AD JANUARIUM. Editi Codices habent *Iulianum*, quibus repugnant Dionyſ. Exiguus, Creſc. Hincmarus MSS. Cod. Thuani quinque, Cantabrig. & Victorin. qui legunt, Januarium. quod etiam ad marginem edit. legitur.

Pag.447. 2. SI TAMEN ITERATA TINCTIONE NON FUERINT MACULATI. Hanc exceptionem addit fortè attendens Canones Africanos, cujus 27. Collectionis Africanæ ita legitur : *Neque permittendum ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.* Vide & Felic. 3. P. R. in Synod. Romana An. D. 487. tam inter Acta Concilii, quàm in Epiſtola Synodicâ ad univ. Epiſcopos. Canonis illius Africani exceptio quædam legitur in gratiam parvulorum Can. 47. & altera, Can. 68. pro Clericis apud Donatiſtas ordinatis, in ſuo honore ſuſcipiendis.

3. AD TOTIUS ECCLESIAE INCOLUMITATEM ORDINATA. Miror ſupinitatem ſcriptoris, duplici iſtius & quartæ Epiſtolæ loco abutentis. Canones, inquit, de non promovendis ad ſuperiorem Clericatûs gradum his, qui ab hæreſi ad Communionem Catholicam revertuntur, pro univerſa ubique Eccleſia conditos fuiſſe teſtantur hæc Leonis verba : *Det operam ut circumſpectè atque velociter impleantur, quæ ad totius Eccleſiæ incolumitatem, & laudabiliter ſuggeſta ſunt & ſalubriter ordinata.* At, urget ille, nec inter Nicænos Canones ejuſmodi numerantur, nec in toto Juſtelli Codice reperiuntur. Erant igitur præter Nicæna decreta alia quædam, quibus & Januarium aſtringi volebat ſanctus Leo, quæque univerſæ Eccleſiæ in diſceptandis rebus Eccleſiaſticis in uſu erant. Quænam hæc hominis oſcitantia, ut de Canonibus verba hæc interpretetur? Nonne ſole meridiano clarius eſt legenti, ea, *quæ laudabiliter ſuggeſta eſſe dicuntur*, de literis vigore fidei plenis, quas ſcripſerat Januarius ad ſanctum Leonem, eſſe intelligenda: *Quæ verò ſalubriter ordinata*, de hoc ipſo ſancti Leonis Reſcripto, quo Canonum Conſtitutiones præcipit cuſtodiri. Quod animadvertere facilè poterat ſcriptor ille, niſi verba proximè antecedentia textum laudatum ad obſcurandam veritatem reſecuiſſet: *Proinde*, inquit ſanctus Leo, *dilectio tua cujus devotione gaudemus, jungat curam ſuam* DISPOSITIONIBUS NOSTRIS, *& det operam ut circumſpectè, &c.*

Ibidem. Autor. L. Canon. iudicandis. p.76.

Quod verò ſubdit; nullum Canonem aut Nicæno Concilio, aut Juſtelliano codice contineri, qui Clericos ad ſuperiorem miniſterii Eccleſiaſtici ordinem evehi prohibeat, cum ab hæretica vel Schiſmatica communione ad Catholicam revertuntur, lapſus memoriæ eſt: Si enim Canonem VIII. Nicænum adiiſſet, hæc in eo legiſſet verba : *De his, qui ſe Catharos, id eſt, puros nominant, ſi aliquandò ad Catholicam &*

Apoſtolicam Eccleſiam redierint, viſum eſt ſanctæ & magnæ Synodo, ut acceptâ manuum impoſitione, SIC IN CLERO MANEANT. *Præ omnibus autem eos ſcripto profiteri oportet, quod conſentient, & ſequentur dogmata Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ, &c. Vbicunque autem ſive in vicis, ſive in civitatibus ipſi ſoli inventi fuerint ordinati, qui inveniuntur in Clero*, IN EODEM ORDINE PERMANEANT. Ita Concilium Nicænum in Codice Juſtelliano. Quibus verbis nihil clarius eſt, ut mihi quidem videtur: qui enim, *ſic in Clero manere, & in eodem ordine permanere jubentur:* iis proculdubio ad ſuperiora miniſteria aditus omnis præcluditur. Cùmque ſancti Leonis verba verbis Canonis illius maximè concinant, facilè mihi perſuadeo ad illa oculos conjeciſſe ſanctum Pontificem. Licet enim de Catharis ſolis agatur in Nicæno, nihil tamen vetat ad alios hæreticos ea verba extendi. Et revera hic ipſius loquendi modus CIRCA QUOS ETIAM *illam Canonum Conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, &c.* extenſionem Canonis ſonare mihi videtur. Quod eo potiori jure ab illo potuit præſtari, quod non de quibuſlibet hæreticis agit hæc Leonis Epiſtola; ſed, ut reor, de Donatiſtis. Primùm enim ſchiſmatis mentio hoc ipſum indicat: vix quippe tunc temporis alia vigebat hæreſis, quæ à ſchiſmate ortum duxiſſet. Deinde quod addit de repetitione baptiſmatis: *Si tamen*, inquit, *iterata tinctione non fuerint maculati:* hoc enim familiare fuit Donatiſtis, eos qui à Catholicis ad ipſos deſciſcebant iterato tingere; ab aliis nuſquam ferè uſurpatum. Porrò *Donatiſtæ commune cum Novatianis ſeu Catharis jugum trahunt*, ut ſentit & loquitur ſanctus Epiphanius, *eadem cum illis ſentientes, eamdemque ob cauſſam rebellantes. Quocirca*, inquit, *neceſſe non habuimus privatim de illis amplius aliquid tractare, ſed illos cum ſuis ſimilibus conjungendos putavimus.* Quare mirum non eſt, ſi tela adversùs Catharos vibrata à Nicænis Patribus, contra Donatiſtas contorſerit ſanctus Leo. Sed & nihil vetat quin contra ipſos Novatianos hæc ſcripſiſſe credatur ſanctus Leo, cùm ex Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rothomag. cap. 8. palàm fiat, repetitum etiam ab illis hæreticis fuiſſe baptiſma circa eos, qui à Catholicis ad ipſos deficiebant: cùm enim *venientes à Novatianis & Montenſibus per manus tantum impoſitionem ſuſcipi decreviſſet:* Addit: *Præter eos, ſi qui fortè à nobis ad illos tranſeuntes rebaptizati ſunt.* Quo ampliùs detegitur hallucinatio ſcriptoris, qui Decretum illud S. Leonis nullis Canonibus contineri aſſerere non dubitavit. Jam verò quòd Leo ſubjicit: *Ad totius Eccleſiæ incolumitatem & ſuggeſta, & ordinata* eſſe illa; quis negaverit ad totius corporis incolumitatem pertinere, quicquid à quolibet Epiſcopo contra hæreticos vel ſuggeritur, vel ſtatuitur.

Adv. hæreſ. lib. 2. tom. 1. hær. 59. in fine.

4. *III. Kalend. Ianuarii.* Ita Dionyſ. Exig. & Creſcon. quos ut antiquiſſimos ſecuti ſumus adſtipulantibus Codd. Mſſ. uno Bellovacen. & tribus Thuaneis. *Kalendis vel III. Kalend. Iulii* habent Thuaneus unus, Trecopithœanus, & Victor. quod ideò ſcrupulosè annotamus, quia ſæpè ex hujuſmodi Notis temporariis pendet difficiliorum quæſtionum enodatio.

Ex hujus Epiſtolæ exordio conſarcinatum eſt initium fictitii reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium, & alios Ægypti Epiſcopos de Nicænis Capitulis, nec-non & Epiſtolæ Pelagii II. ad Benignum.

AD EPISTOLAM XV. Pag. 447.

Turribio Aſturicenſi Epiſcopo.

1. AD TURRIBIUM, *&c.* Mirum eſt quanta varietate ſcriptum reperiatur hujus Epiſcopi nomen. Grim. Cod. habet: *Ad Toruvium Aſturigenſem*: Thuanei tres & Trecopith. cum Surio *Turbio Aſturienſi*: Cod. Regius: *Tubirio* & *Tuberio Aſturicenſi*: Corbeien. & Thuan. 1. *Torebio Aſthoracenſi*: Iſidorus Merc. *Tornulo Auſtorigenſi*: Montanus Epiſcopus Toletanus in Epiſtola ad Fratres territorii Palentini ad calcem Concilii Toletani 2. *Theoribius* appellatur. Aliis denique vel *Turibius Aſturienſis*, ut Surio; vel *Turribius Aſturicenſis*, ut vulgò legitur, & nos retinuimus; eadem eſt vox ac illa quæ hodiernis Hiſpanis *Torrez*, nobis Gallis *de la Tour*.

Hunc Turribium conſtat fuiſſe Epiſcopum Aſturicæ, vulgo *Aſtorga* in Gallicicæ provincia, olim ſub Bracarenſi Metropoli, nunc ſub Compoſtellano Archiepiſcopo. Pietate, doctrina & zelo religionis inſignem fuiſſe clamant tum Eccleſiaſticæ tabulæ, in quibus inter vindicatos cœlites connumeratus habetur 16. die Aprilis, tum etiam Epiſtolæ, quas & ad Leonem noſtrum dedit, & ad Epiſcopos Hiſpanos Idacium & Ceponium: quas ultimas habent Ambroſius Morales Hiſtoriæ Hiſpan. lib. 2. cap. 26. Bivarus in Commentariis ad Pſeudo-Chronicon Dextri, & Cardinalis

Baronius

Baronius ad an. 447. Has etiam Leonis ad ipſum Epiſtolæ ſubdidimus : quoniam & illi cognatæ ſunt & in Editione Conciliorum Hiſpaniæ à Garſia Loayſa ; & in ultima omnium Conciliorum Collectione prætermiſſæ ſunt, quaſi lucem publicam nondum aſpexiſſent.

An unicus Turribius. Locus eſt in Concilio Bracarenſi I. cujus occaſione quæſtionem movent Baronius ejuſque Pediſſequus Binius, quæſtionem vix ſeriò excutiendam. Verba hæc ſunt Lucretii Epiſcopi in illa Synodo proloquentis : *Credo autem veſtra beatitudinis Fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandiſſima Priſcilliana ſecta venena ſerpebant, beatiſſimus Papa urbis Roma Leo, qui quadrageſimus ferè Apoſtoli Petri ſucceſſor extitit, per Turibium notarium ſedis ſua, ad Synodum Gallicia contra impiam Priſcilliana hareſis ſectam ſcripta ſua direxit. Cujus etiam pracepto Tarraconenſes & Carthaginenſes Epiſcopi, Luſitania quoque & Bœtica, facto inter ſe Concilio, Regulam fidei contra Priſcillianam hareſim cum aliquibus Capitulis conſcribentes, ad Balconium tunc hujus Bracarenſis Eccleſia Praſulem direxerunt.* Vult ergo Eminentiſſimus Cardinalis unicum eſſe Turribium, qui & Aſturicenſis Epiſcopus fuerit, & eodem tempore Notarius Romanæ Sedis, ſuggillátque tanquam à veritate abhorrentem Ambroſii Moralez ſententiam, qui duos Turribios diſtinxit, alterum ad quem Leo ſcribit, eúmque Aſturicæ Epiſcopum; alterum per quem ſcripſit ad Hiſpaniæ Epiſcopos, qui Româ miſſus eſt à Leone in Hiſpanias, ut ejus literas deferret. Duplex argumentum profert Annalium conditor pro ſua ſententia, tenue utrumque & exile admodùm. *Si literas*, inquit, *tum ad Turribium Epiſcopum, tum ad Synodum celebrandam Notario ſuo, Turribio item dicto dediſſet, utique in literis ad Epiſcopum ſcriptis ejus mentionem feciſſet. Hoc enim ſolemne erat, &c.* Eſto ſolemne fuerit, ut in quibuſque literis, ejus mentio fieret, per quem deferebantur (hoc enim ex abundantia juris concedimus, tam etſi nullo nixum fundamento.) Hoc etiam ipſe præſtitum fuiſſe fatetur. Sed ut idem nuntius ad Synodum totius provinciæ miſſus in Epiſtola ad Turribium ſcripta nominaretur, nulla neceſſitas fuit. Ad iſtum enim reſcripſit per eumdem Diaconem, à quo ejus literas acceperat, & ejuſdem in ſuo reſcripto mentionem habet : ad Synodum verò ſeu provinciam illam Epiſcoporum Hiſpanorum, à quibus nullas habuerat literas nullumque nuntium, per Turribium è latere ſuo directum literas miſit. Hoc enim eſt, quod ſolenniſſimum eſſe aſſero, ut cùm Romani Pontifices ad Synodum, vel ad Epiſcopos aliquos pro alicujus momenti negotio ſcribebant, per aliquem è ſuis ad hoc imprimis deſtinatum id facerent, non verò per alienum Clericum; quod ſi commiſiſſet Leo, hoc ex aliquo contemtu deſcendiſſe proculdubiò ſuſpicati eſſent Hiſpani Antiſtites. Deinde ut adhuc rationem Baronii in ipſum retorqueamus : hujus nomen literis inſcribi ſolebat, qui literas ipſas deferendas accipiebat, & reverà deferebat, ſive Diaconus ille eſſet, ſive Notarius ; non verò nomen ejus, cui perlator ipſe commendabatur. At nec Turribius Aſturicenſis has Leonis ad Hiſpanos Epiſcopos literas Româ detuliſſe dici poteſt, nec eaſdem ipſe à Diacono ſuo accepiſſe deferendas : quis enim hanc Epiſcopo provinciam demandari velit ? Unde ex eo quod omnia, quæ in hoc negotio tractanda erant, Turribii Epiſcopi curæ ac ſolicitudini commiſſa ſunt à ſancto Leone, cum argumentum ſecundum deducit Baronius, ut probet literas per eumdem latas eſſe ad Epiſcopos Hiſpanos, videtur oblitus eſſe quidnam ſit diſcriminis inter Epiſcopum rebus Eccleſiæ Sacerdotali ſolicitudine incumbentem, & Diaconum, vel notarium Epiſcopi mandata ex præſcripto exequentem, & huc illucque literas bajuli inſtar deferentem. Mitto, quod Notarii vox numquam in Eccleſiaſticis monumentis in eo ſignificatu uſurpatur, quem ei affingit autor ille, ut ſcilicet eum Notarium dicas, qui quod agitur in provinciis ad Romanam ſedem referre ac notum facere ſatagit.

Prætereà cum tres Epiſtolas Leonis omnino diſtinctas agnoſcere cogamur, partim ex ipſo Leone, partim ex Lucretii Bracarenſis interlocutione, non item cogimur eodem tempore miſſas exiſtimare. Ita enim ſeſe res, ut ego quidem reor, habuit. Monitus à ſancto Turribio Aſturicenſi Leo noſter de progreſſu Priſcillianæ hæreſeos, quæ per Hiſpanias graſſabatur, ſtatim quibus remediis tam nefandæ peſti occurreretur, cogitare cœpit. Nec aliud promtius occurrit, quàm ut generalis Hiſpanorum Epiſcoporum cœtus congregaretur, qui de ſtatu rerum inquirerent, decernerentque. Quamobrem literas ad Turribium Aſturicenſem ejuſdem Diacono Pervinco, ut habet Idatii Chronicon, tradidit perferendas. In quibus eum de con-

gregandа generali Synodo monet: *Habeatur ergo*, inquit, *inter vos Epiſcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum provinciarum conveniant Sacerdotes.* Verùm cum ad ejuſmodi convocationem faciendam nulla ineſſet Turribio autoritas, quippe qui Metropolitanus non erat; ſed potiùs inter Galliciæ comprovinciales Epiſcopos ultimus, neceſſe fuit, ut de toto hoc negotio Hiſpani monerentur Epiſcopi. Itaque ad Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallicios ſcripſit ſanctus Leo, eóſque ad Concilium Synodi generalis ritè celebrandum hortatus eſt. De quibus literis ipſum Turribium monuit, ut ejus curâ omnibus Epiſcopis redderentur, totúmque negotium ad optatum finem perduceretur. Sed cùm per illam tempeſtatem ſub diverſa ditione jacerent Hiſpanicæ illæ provinciæ, Galliciam occupante Rechila Suevorum Rege, ceteris ſub Gothorum Imperio degentibus, non potuit Leonis deſiderio ſatisfieri: quoniam Galliciæ Epiſcopi cum Epiſcopis aliarum provinciarum convenire permiſſi non ſunt. Et id quidem jam tum auguratus fuerat ſanctus Leo, cùm ad Turribium ſcribebat: *Si autem*, inquit, *aliquid (quod abſit) obſtiterit, quominus poſſit celebrari generale Concilium, Galliciæ ſaltem in unum conveniant Sacerdotes, quibus congregandis Fratres noſtri Idatius & Ceponius imminebunt, conjunctâ cum eis inſtantiâ tuâ.* Dubium autem non eſt, quin plures menſes poſt receptam Leonis Epiſtolam à Turribio interceſſerint, antequam ad ſingulos Hiſpaniarum Epiſcopos Literæ Leonis tranſmitterentur, ut de hoc negotio deliberarent inter ſe illarum Eccleſiarum Primates, ut Principum voluntatem explorarent, licentiamque ad Concilii Plenarii Congregationem conarentur obtinere: quod cùm fruſtra demum tentari à ſe perſpexerunt, renitentibus Principibus: tùm de Galliciæ Synodo habenda initum eſt ab illius provinciæ Epiſcopis conſilium. Hoc reſcivit ſanctus Leo, vel ſcribente iterùm Turribio, vel redeunte nuntio, quem ad quatuor illarum provinciarum Antiſtites cum literis delegarat, eſſeque è re Eccleſiæ exiſtimavit, ut ad Synodum, quæ parabatur, vel jam etiam coacta erat, ſcriberet, & hæc ſunt ſcripta, quæ per Turribium Notarium Romanæ Sedis ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectam directa eſſe à Leone commemoravit Lucretius in Bracarenſi Concilio.

Porrò dum pararetur Concilium Galliciæ, vel eo jam ſoluto, aliarum quoque provinciarum Epiſcopi conventum inter ſe fecerunt, eodem Lucretio teſte, ſecuti hac in re conſilium Leonis: in quo Regulam fidei cum aliquibus Capitulis deſcribentes ad Balconium tunc Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem direxerunt. Eam, inquam, Regulam fidei, quæ malè Concilio Toletano I. ad. an. Chr. 400. attexitur, cùm revera ſit hujus Hiſpanici quatuor provinciarum Concilii, ut vel ex titulo Regulæ, ſubjunctorúmque Capitulorum arguitur, qui eadem habet, quæ Lucretius in ſua interlocutione: ſed imprimis ex Barcar. 1. Concilio, quod utrúmque Hiſpanicæ illi Synodo Leonis tempore & præcepto congregatæ aſſerit. De hac fidei Regula plura in Diſſertatione 14.

Ex dictis patet non ſimul miſſam eſſe Epiſtolam hanc ad Turribium noſtrum, & alteram, quam ad Synodum Galliciæ ſcriptam teſtatur Lucretius: hæc enim nondum erat congregata, nec tam citò coactam fuiſſe videor mihi hoc ratiocinio certò evincere.

Eodem ferè tempore habitas eſſe duas illas Synodos, unam Galliciæ, alteram quatuor provinciarum, & Baronius fatetur, & Lucretii interlocutio manifeſtè declarat. Cùm autem poſtrema hæc coacta eſt, tunc Balconius Bracarenſis erat Epiſcopus: non videtur autem idem hujus civitatis Eccleſiam rexiſſe cùm ſcribebat ſanctus Leo ad Turribium, alióſque Hiſpanos Epiſcopos, ſed probabile eſt admodùm, vel Idatium, vel Ceponium in hac ſede fuiſſe collocatum. Primùm enim hoc videtur probari ex Epiſtola, quam Turribius ſcripſit ad utrúmque illum Epiſcopum, cùm primùm Priſcillianæ ſectæ impium dogma graſſari animadvertit: cur enim ad illos Epiſcopos, ceteris prætermiſſis, querelas ſuas direxiſſet; niſi quia Metropoliticâ autoritate ſuprà ceteros eminebant, atque ideò eoſdem hujus nefandæ hæreſis compeſcendæ cura ac ſolicitudo ſpectabat? 2. Eoſdem Metropolitanos fuiſſe provinciæ Galliciæ ſatis indicat ſanctus Leo, cùm penès eos curam congregandorum Epiſcoporum intra illam provinciam reſidere aſſerit: *Quibus congregandis Fratres noſtri Idatius & Ceponius imminebunt.* 3. Eumdem Idatium legimus Geſta Epiſcopalia habuiſſe in urbe Aſturicenſi cum hujus civitatis Epiſcopo adversùs latentes Manichæos, quos ſuo judicio damnarunt, dirigentes ejuſmodi Geſta ad Antoninum Emeritenſem Epiſcopum: hoc enim teſtatur

Idatius ipſe in ſuo Chronico ad Olymp. CCCVI. tale porrò judicium habere in aliena Eccleſia nequaquam potuit, niſi jure Metropolitico potitus eſſet in Galliciæ provincia.

Duo Galliciæ Metropolitæ. Si porrò conjecturis licet in re obſcuriſſima indulgere, facilè crediderim jus Metropoliticum jam per illa tempora fuiſſe penès duos Epiſcopos in provincia Galliciæ, cujus aſſertionis iſtæ ſunt rationes.

1. Cùm Turribius de Priſcillianiſtarum redivivis erroribus eos monere vellet, quorum officium & poteſtas erat errores hujuſmodi in provincia Galliciæ extinguere, non unicum, ſed duos Epiſcopos Idatium & Ceponium conjunctim adiit, velut dignitate & autoritate pares, ut teſtis eſt Epiſtola ad eos ſcripta.

2. Eoſdem cogendæ Galliciæ Synodo præſidere debere ſignificat ſanctus Leo; quod jus proculdubiò Metropoliticam arguit dignitatem: niſi enim utérque eâ præfulſiſſet, fuiſſétque liberum ſancto Leoni Præſidem hujus Concilii ex arbitrio conſtituere, non alium quàm Turribium hoc munere ornaſſet, cujus ſolicitudinem induſtriámque perſpectam habebat.

3. Hoc etiam perſuadet provinciæ hujus immenſa amplitudo: quæ Lucenſem Synodum anni 569. coëgit, ut ex præcepto principis in duas eam provincias Eccleſiaſticas ſcinderet, attributis Eccleſiæ Lucenſi Metropoliticis juribus: quæ non tam nova inſtitutio mihi videtur, quàm priſtinæ inſtauratio: quæ tumultuum bellicorum occaſione, antiquitate poſthabitâ, immutata erat, ut in unum Epiſcopum omnia Metropolitica jura tunc confluxerint.

4. Confirmatur ex eorum ſententia, qui in hac cauſſa Lucenſe ponunt Concilium in Celenis municipio Lucenſis Diœceſis eodem tempore collectum: hoc enim ſi verum eſt, jus Metropoliticum Lucenſi Epiſcopo ineſſe penè neceſſe fuit, qui dum Bracarenſis in eadem provincia Metropolitanus Synodum habet Bracari, alteram in eadem provincia, propriâ autoritate coegerit. Vide quæ in præfatione Toletani I. Concilii anni 400. referuntur de hoc Celenenſi ſeu Lucenſi Concilio, quæ malè illìc inſerta, ad Leonis tempora rejicienda eſſe videntur: tametſi ad propoſitum noſtrum nihil interſit, an hujus, an ſuperiori ætate Lucenſis illa Synodus coacta fuerit.

5. In præfatione Concilii Bracarenſis I. quod prius fuit illo Lucenſi, in quo primùm diviſa dicitur provincia Galliciæ in duos Metropolitanos, aliquod mihi videor veſtigium deprehendere diviſionis jam anteà factæ: Bracarenſis quippe Eccleſia dicitur *Bracarenſis provincia Metropolitana*: cùm dicere debuiſſet provinciæ Galliciæ, ſi unica fuiſſet Eccleſiaſtica provincia. Deinde huic Concilio octo tantummodò Epiſcopi affuerunt, cùm quindecim ad minus eſſent Gallicianæ provinciæ Epiſcopi: ut ſuſpicari liceat eos tantùm conveniſſe, qui Bracarenſi ſuberant, non eos, qui Lucenſi. Quod verò primùm in Lucenſi Synodo facta diviſio legitur, facilè ita interpretor, ut tum primùm Synodali ſtatuto ac regio præcepto denuò inſtauratum ſit, quod jam ab antiquo in uſu fuerat, & per aliquod forſan tempus interruptum, ambitione Bracarenſium Metropolitanorum. Demùm in illo Concilio contentioni, quæ inter utrúmque Metropolitanum fuerat, finis eſt impoſitus decreto peremtorio, quod Lucenſi Metropoliticam dignitatem aſſeruit.

6. Idatius in Chronico, Olympiade CCCIII. circa annum 430. hæc narrat accidiſſe: *In conventu*, inquit, *Lucenſi contra voluntatem Agreſtii Lucenſis Epiſcopi Paſtor & Syagrius Epiſcopi ordinantur*. Vides in his verbis plura Metropoliticæ dignitatis argumenta pro Lucenſi Epiſcopo. Cur enim apud Lucum conveniunt Epiſcopi, niſi quia Metropolis erat? Cur in illa urbe ordinationes Epiſcoporum factæ, niſi quia Metropolitani ſedes erat? ſolenne enim antiquitus fuit, ut Epiſcopus vel in propria, cui præficiebatur, Eccleſia, vel in Metropolitana civitate ordinaretur. Cur denique ordinatos illos Epiſcopos fuiſſe notat contra voluntatem Lucenſis Epiſcopi, niſi quia hic erat manifeſtus Canonum contemtus, qui toties vetant, ne Epiſcopus citra Metropolitani Epiſcopi voluntatem & conſcientiam conſecretur.

Quæ ſuperius dixi jam paucis colligo. Ac primum duos fuiſſe in Galliciæ provincia Metropolitanos. 2. Unum eorum Bracarenſem Epiſcopum fuiſſe extra omne dubium eſſe. 3. Alterutrum è nominatis Epiſcopis, Ceponium dico & Idatium, Bracarenſem Metropolitanum fuiſſe, 4. Videri Ceponium hoc anno 447. Bracarenſem Eccleſiam rexiſſe, potiuſquàm Idatium. Oportet enim eum, qui tunc Bracarenſibus præerat, deceſſiſſe ante Synodum Galliciæ: cum hujus tempore Balconius Bracarenſem Eccleſiam regeret: at Idatius tunc adhuc in vivis erat, ſi fides libello de

XII. ſcriptoribus Eccleſiaſticis, qui Iſidoro & Ildephonſo ſubjici ſolet: *Deceſſit enim*, inquit ille, *ſub Leone Principe. ultima jam penè ſenectute, ſicut etiam præfationis ſuæ demonſtrat initio.* Quod etiam patet ex ipſo Chronico, quod ultra Leonis Papæ tempora ab eo extenditur. 5. Igitur Lucenſis Metropolitanus fuiſſe videtur Idatius: quamvis Sigebertus eum Lemicæ Epiſcopum faciat. Sed videtur confundere duos Idatios, quorum unus tempore Leonis, & Chronici autor fuit, alter Priſcilliani olim accuſator, qui revera Lemicæ Epiſcopus fuit. Errandi prætereà Sigeberto occaſio fuit, quod recentior Idatius in præfatione ſui Chronici natum ſe in Lemica civitate affirmat: qui ſi ejuſdem civitatis Epiſcopus fuiſſet, hoc non omiſiſſet eo loco commemorare, ubi & Lemicæ & ſuæ in ea Nativitatis mentionem faciebat. Melius dixeris videri eum Metropolitanam ſuam dignitatem indicare, cum ibidem ſe *ſummi Præſulem officii creatum* dicit; ſummum eſt enim inter Epiſcopos provinciæ Metropolitani officium: & in fine ejuſdem præfationis, ita gemebundus deformem luget Eccleſiaſtici ordinis ſtatum in provincia Galliciæ, ac ſi ad eum præcipuè pertinuiſſet, velut provinciæ caput, *creationibus indiſcretis*, quas notat, & *univerſæ propemodùm in divina diſciplina religionis occaſui* ex officio occurrere ac ſubvenire.

Denique vix locum dubitandi relinquit Idatius, cum Olympiade CCCX. Gallicianæ provinciæ populationem deſcribit, Suevóſque apud Lucum direptos narrat. Statim enim hæc ſubjicit: *Capto Idatio Epiſcopo ſeptimo Calendas Auguſti in Aquaflavienſi Eccleſia, eundem conventum grandi evertit excidio.* Manifeſtum eſt non de alio eum quàm de ſe ipſo ſermonem habere, nec de alio conventu, quàm de Lucenſi, de cujus vaſtatione narrationem inierat; nec aliam ejus Epiſcopalem Sedem, quàm Lucum indicari: Aquaflavienſis enim Eccleſia, quam commemorat, Epiſcopalis ſedes non erat, ſed particularis aliqua Lucenſis parochiæ Eccleſia.

Jam quod idem Idatius frequenter appellat Conventum Bracarenſem & Conventum Lucenſem, ſuſpicor partitionem provinciæ Gallicianæ his verbis indicare. Provinciam ſcilicet ampliſſimam in duas partes diviſas puto, quas placuit Conventus nomine diſcernere, & utrique ſuam Metropolim, uni Bracaram, alteri Lucum attribuere, cum juribus Metropoliticis tàm in civilibus, quàm in Eccleſiaſticis.

2. EPISTOLÆ SERMO, ET COMMONITORII SERIES, ET LIBELLI TUI TEXTUS. Pag.448.
Tria manifeſtè diſtinguit; Epiſtolam, Commonitorium & Libellum. *Epiſtolam* familiarem appellat ipſe Cap. 17. *Commonitorium*, quod nos vulgò memoriale dicimus, ſcriptum illud eſt ſedecim Capitulis comprehenſum, quod damnatas olim Priſcillianiſtarum opiniones continebat, cuíque totidem Capitibus reſpondet hâc Epiſtolâ S. Leo. *Libellus* denique, aliud à priori ſcripti genus eſt. *Libros* vocat additio ad Iſidori libr. de viris illuſtribus ſuperiùs laudata, *quibus eadem Priſcillianorum hæreſis deteſtata, convicta atque decenter abdicata* fuiſſe ibidem dicitur. De eodem libello intelligenda videntur, quæ habet Montanus Epiſcopus Toletanus in Epiſtola ad Palentinos Concilio Toletano 2. annexa: *Hunc*, inquit, *Priſcillianum talem fuiſſe pleniùs diſcet, qui beatiſsimi ac religioſiſsimi viri Theoribii Epiſcopi ad ſanctum Papam urbis Romæ Leonem libros editos legit. In quibus hanc ſordidam hæreſim explanavit, aperuit, & occultam tenebris ſuis perfidiaque nube velatam in propatulo miſit. Ex ipſis etenim* LIBRIS *qualiter cavere, quid reſpondere contra ſacrilegos poſsit, pius lector inveniet.*

3. PRISCILLIANISTARUM FOETIDISSIMAM APUD VOS RECALUISSE SENTINAM. Ibidem.
Hæc ex Auguſtino lib. de hæreſib. ad Quodvultdeum hæreſi 79. mutuatus eſſe videtur S. Leo. Hujus turpiſſimæ ſectæ cunabula & progreſſus qui ſcire volet, adeat Sulpitium Severum lib. 2. Hiſtor. in fine. Videat etiam Hieronymum in Daniel. cap. 40. & ad Cteſiphontem contra Pelagianos. Idatii Chronic. Olymp. 291. Concilia Toletan. 1. & Bracar. 1. De hac hæreſi nihil apud Epiphanium, qui fortè eam à Gnoſticorum, Manichæorum, aliorúmque ſectis, quibuſcum pleraque habebant Priſcillianiſtæ communia, non diſtinxit. Eſt & apud Auguſtinum tom. 6. Conſultatio Oroſii Hiſpani ad ipſum, & Auguſtini ad Oroſium reſponſio ſeu liber adverſus Priſcillianiſtas & Origeniſtas. Superiorem Lectionem *fœtidiſsimam ſentinam* exhibent omnes excuſi Codices & aliquot Mſſ. Pleríque tamen *ſententiam*; Corbeienſ. duo, Cantabrig. Thuan. 1. Ita & Grimanic. ſed alio atramento correctum, etſi eâdem ut puto manu: priùs enim *ſentinam* legebatur. Pro *fœdiſsimam* quoque manu & atramento iiſdem repoſitum *fœtidiſsimam*, quod & Corbeien. 1. habet & Thuan. 1.

4. UT AUTOREM EJUS CUM PLERISQUE DISCIPULIS LEGUM PUBLICARUM ENSE Pag.449. ante medium.

PROSTERNERENT MUNDI PRINCIPES. *Quid loquar de Priſcilliano*, (inquit Hieronymus ad Cteſiphontem adverſùs Pelagium ſcribens) *qui & ſeculi gladio*, *& totius orbis autoritate damnatus eſt?* Idem habes apud Sulpitium Severum. Sed neque hic, neque ille, nec quiſquam alius ſanctorum Patrum, qui illo Priſcilliani ævo vixerunt, cruenta hujuſmodi conſilia ita approbarunt. Sanctus enim Martinus omni ſtudio egit apud Maximum, ut ſanguine infelicium abſtineret, non deſinens increpare Idatium, ut ab accuſatione deſiſteret; novum & inauditum nefas aſſerens ut cauſſam Eccleſiæ judex ſeculi judicaret: ſatis ſupérque ſufficere, ut Epiſcopali ſententia hæretici judicati Eccleſiis pellerentur. Severus ipſe, qui hæc refert lib. 2. Hiſt. Pricillianiſtas parum ſanis conſiliis, pertinacibus ſtudiis, peſſimo exemplo necatos aut exiliis multatos eſſe teſtatur; Ithaciúmque eam ob rem & Coepiſcoporum communione, & Epiſcopatu fuiſſe privatum, non eſt qui neſciat. Quæ cauſſa fuit, ut Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum Priſcilliani necem factioni Hylatii (*fortè* Idatii) & Ithacii tribuat. Quo tamen loco, ut verum fatear, valdè ſuſpicor depravatum eſſe & interpolatum hunc Hieronymi librum; illúdque omne, quod de Priſcilliano habet, ab aliquo ejus aſſecla olim eſſe inſertum. Vix enim conciliare poſſis, quæ alibi habet ſeu ad Cteſiphontem contra Pelagium ſcribens, ſeu Danielem commentans, cum his quæ in iſto Catalogo leguntur de Priſcilliano. Hîc enim Abilæ eum Epiſcopum vocat; cùm à paucis diſcipulis ſuis Epiſcopus ibidem conſtitutus, numquam pro Epiſcopo habitus ſit à Catholicis, numquam Epiſcopus nominatus, numquam ut talis accuſatus vel damnatus reperiatur. Nullam præterea ei notam affingit, nec hæreticum appellat: è contra verò ejus accuſatores Epiſcopos, ne Epiſcopos quidem nominat, ſed potiùs, ut homines factioſos infamat. Denique inſignem hæreſiarcham, ſeu potiùs omnium hæreſum antiquarum inſtauratorem ſatis habet, ſi ſparſis rumoribus hæreſeos à nonnullis accuſatum eſſe indicet, à pluribus eumdem ſimul defenſum ita aſſerens, ut in quam partem ſe ſe inclinet lector meritò anceps remanere cogatur: *Hic*, inquit, *uſque hodie à nonnullis Gnoſticæ, id eſt Baſilidis & Marcionis, de quibus Irenæus ſcripſit, hæreſeos accuſatur, defendentibus aliis, non ita eum ſenſiſſe, ut arguitur.* Ita anno Theodoſii 14. id eſt, Chriſti 392. ſcribit Hieronymus, vir nihil eorum, quæ in Eccleſia gerebantur, ignarus, poſt Cæſarauguſtanam Synodum, poſt Burdigalenſem, poſt *damnatum totius orbis*, ut ipſe ait, *autoritate* Priſcillianum, poſt Damaſi, cui ipſe aderat, repulſam, talem ut ne in conſpectu quidem Pontificis admiſſi ſint Priſcillianus & ſocii ſe illi purgare cupientes. Quin & libro citato ad Cteſiphontem, Priſcillianum vocat *partem Manichæi*, aſſerit eum habere *partem Gnoſticæ hæreſeos de Baſilidis impietate venientem*, & ibidem ac alibi adverſùs ejus turpitudinem ſtylum acriter exerit. *Lib. ad Cteſiph. adv. Pel.*

5. SEDECIM CAPITULIS. Ita Mſſ. Codic. Thuan. quatuor, Corb. duo, Trecopith. Cantabrig. Herovallianus Iſidori Merc. Editiones Crabbi, Caniſii, Sichardi, Nicolini, Surii, &c. & rectè quidem; revera enim ſedecim tantùm Capitula reperiuntur; vulgò tamen excuſa legunt *Decem & ſeptem Capitulis*: quibus Griman. Mſ. ſuffragatur. *Pag. 419. in fine.*

Notatu porrò dignum eſt, ex ſedecim horum Leonis Capitum ſeu reſponſionum non modò ſententiis, ſed & ipſis verbis, conflata ferè eſſe illa Capitula, quæ à Concilio Bracarenſi 1. condita ſunt ad clariorem Catholicæ veritatis expoſitionem. Relectis enim, approbatíſque tam Regulâ fidei, quàm ſubjectis Capitulis, quæ edita olim fuerant à Concilio Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitanæ, & Bœticæ Provinciarum ex ſuggeſtione Leonis coacto; viſum eſt illis Bracarenſis Synodi Patribus, aliqua etiam proponere Capitula, quæ ut magis ſimplicia evidentiáque à minùs eruditis intelligi facilè poſſent. Quod aptiùs à ſe præſtari non poſſe exiſtimarunt, quàm ſi Leonis reſponſa directa olim ad Turribium ob oculos ſibi ponerent & in compendium miſſa, ſub Anathematis pœna ſuſcipienda populis præciperent. Quod feliciter quidem impletum eſt, ut legenti liquidò apparebit. Nullum enim ferè verbum eſt, quod à Leone non ſint mutuati: nulla Leonis Capitula quæ ſuis non comprehenderint. Priores enim quinque Concilii articuli, quinque prioribus Leonis Capitibus ex ordine reſpondent; alii cum aliis, etſi nec ordine ſervato eodem, nec numero, omninò conveniunt. Unicum eſt Leonis Capitulum, quod illi intactum reliquerunt; nonum videlicet, quo refellitur Priſcillianiſtarum ſententia dicentium: *Filios promiſſionis ex mulieribus quidem natos, ſed ex Spiritu ſancto eſſe conceptos.* Quam ideò prætermiſerunt, vel quia talia non ſentire Priſcillianiſtas ſuo tempore anim-

adverterunt, vel quia ambigua illa propoſitio Catholico ſenſu defendi poterat, ſi de ſolo regenerationis Sacramento intelligeretur, quo fortè defendebatur ab illis hæreticis: nec enim omnia hæreticorum dicta hæretica ſunt.

Pag. 452. Cap. 6. 6. Sed omnis mali ipse sit principium atque substantia. Ita omnes Codices, exceptis Thuaneo uno, qui habet: *Omnibus malis ipſe ſit, &c.* & Griman. in quo ſic legitur: *Sed omnibus ipſe ſit principium atque ſubſtantia, &c.* quam lectionem confirmare videtur S. Auguſtinus, qui libro de hæreſibus ad Quodvultdeum cap. 70. inter Priſcillianiſtarum dogmata hoc recenſet; quòd *à maligno principe iſtum mundum factum fuiſſe* aſſerunt, & *opificium omnis carnis, non Deo bono & vero, ſed malignis Angelis tribuunt.* Judicet Lector, & eligat.

Pag. 453. Cap. 10. 7. Sine corpore. Ita è Thuaneis Codic. unicus cum Trecopithœano, quem ex illo tranſcriptum dixeris, ita in omnibus ei concinit: ita etiam Herovallianus Iſidori Merc. Cod. Mſ. Ceteri tam exarati manu, quàm excuſi etiam Iſidorianæ Merlini collectionis, habent: *In corpore.* Sed huic lectioni priorem, quam repoſuimus, anteponendam eſſe nemo eſt qui non intelligat, tam ex ſermonis contextu, quo animas corporibus poſtmodùm incluſas fuiſſe à dæmonibus aſſerit, quàm ex Auguſtini verbis de hæreſibus cap. 70. quæ autori noſtro ob oculos fuiſſe & ſenſus & verborum ſimilitudo arguunt. *Hi*, inquit, *animas dicunt ejuſdem naturæ atque ſubſtantiæ, cujus eſt Deus, ad agonem quemdam ſpontaneum in terris exercendum per ſeptem cœlos & per quoſdam gradatim deſcendere Principatus, & in malignum Principem incurrere, à quo iſtum mundum factum volunt, atque ab hoc Principe per diverſa carnis corpora ſeminari.*

Pag. 456. Cap. 16. 8. Dictinii tractatus. Dictinium fuiſſe aiunt Aſturicenſem Epiſcopum, in cujus decedentis locum Turribius ipſe, cujus Epiſtolam in manibus habemus, fuerit ſubrogatus. Hunc Patrem habuiſſe Symphoſium ſeu Sympoſium Epiſcopum indicat Dictinii ipſius profeſſio fidei in Toletano I. emiſſa in hunc modum: *Sequor ſententiam Domini mei & Patris mei & Genitoris & Doctoris mei Symphoſii.* Ab eodem porrò Priſcillianæ hæreſis venenum hauſit, à quo & vitam. De qua hæreſi infamatus uterque fuit in Cæſarauguſtana Synodo anni 381. adversùs Priſcillianum congregata: cujus judicium declinaſſe dicitur Symphoſius in ſententia Toletanæ I. Synodo ſe ſubducens. Unde poſtmodùm cùm pacem ſibi reddi cum aliis poſtularet, vix obtinuit ut audiretur, niſi interceſſiſſet literis ſuis S. Ambroſius, tam pro Symphoſio Epiſcopo, & Dictinio Preſbytero, quàm pro ceteris de eodem errore accuſatis: qui Mediolanum ſe contuliſſe videntur, ut apud S. Ambroſium de reconciliatione ſua agerent, cùm eo præſente & audiente, ſibi ipſi certas pacis conditiones impoſuiſſe dicantur; inter quas hæc una erat: ut Dictinius: *Bonæ pacis locum teneret Preſbyterii, non acciperet honoris augmentum:* altera verò, ut quod perperàm egerant, ipſi damnarent. Neutrum præſtiterunt. Nam & in ſua ſententia diù perſeveraverunt, & Dictinium Symphoſius Epiſcopum conſecravit. De quibus ut rationem redderent, evocati ab Hiſpaniarum Epiſcopis ad Concilium Toletanum, eidem ſe præſentes ſiſtere renuerunt, ejúſque ſubterfugerunt judicium, donec ad ſaniorem mentem reverſi, alteri huic Toletano anni 400. ſe repræſentarunt, in quo & pravos omnes ſenſus abjecere & ultrò damnavere Priſcillianum cum ſcriptis ejus. Cujus Concilii indulgentiâ in ſede utérque ſua conſiſtere permiſſus eſt; ſuſpenſa tamen communione, priùs eis non impertienda, quàm in Romani & Mediolanenſis Pontificum communionem recepti eſſe per illorum literas probarentur; inde *expectantes communionem, unde priùs ſpem futuræ pacis acceperant.* Interim tamen ab Epiſcoporum, Preſbyterorum, & Diaconorum Ordinandorum facultate removentur. *Sent. definit. Concil. Tolet.*

Ex dictis patet plures fuiſſe Toletanas Synodos, quàm huc uſque creditum ſit: unicam illam anni 400. ſtatuerat Cardinalis Baronius alios ſecutus: Alteram in poſterioribus Annalium editionibus agnovit & probat ad a. Chr. 405. num. 43. Tertiam modò aſſerimus utrâque illa ætate ſuperiorem, quæ videlicet inter Cæſarauguſtanam anni 381. & Toletanam anni 400. collocanda veniat. Arguuntur enim in hac ultima hæretici, quòd *priùs indictum in Toletana urbe Concilium declinarunt, ad quod*, inquiunt Patres, *illos evocaveramus, & audiſſemus, cur non impleſſent conditiones, quas ſibi ipſi, ſancto Ambroſio præſente & audiente poſuiſſent.* *Sent. cit.* Nec eſt quod indictum tantummodò Concilium cauſetur quis, non coactum; cùm illud declinaſſe dici non potuerint, quod congregatum non fuiſſet. Sed & quartam addere poſſumus, quæ Leonis noſtri tempore celebrata ſit ex Tarraconenſibus, Carthaginienſibus, Luſita-

nis, atque Gallicianis Epiſcopis, quam ipſe cogendam eſſe monet in fine hujus Epiſtolæ, quam revera coactam teſtatur Concilium primum Bracarenſe, quod & Regulam fidei ab eodem illo conditam narrat; cujus denique locum indigitat ejuſdem Regulæ fidei illa Synodo malè aſſutæ titulus. De Dictinii ſcriptis ſeu tractatibus, quorum lectionem prohibet hoc capite S. Leo, habes Bracarenſis Concilii 1. Capitulum 17. quod eoſdem ſub Anathematis pœna à quoquam legi vetat.

De Dictinio ſuſpecta.

Quod de Dictinio retulimus ex Concilii Toletani 1. ſententia, nimirum ſuam illi ſedem ſervatam fuiſſe poſt ejuratam Priſcilliani ſectam, vix conciliari poſſe mihi videtur cum his, quæ refert Idatius hoc in negotio teſtis fide digniſſimus: *Dictinius Aſturicenſis Epiſcopus,* inquit ille, *cui ob Priſcilliani hæreſim, quam profitebatur, ejecto, cum aliis ejuſdem ſectæ Epiſcopis, ſucceſsit Turribius.* Si enim ſede ſua ejectus eſt Dictinius, & ejus loco ſucceſſit ſtatim Turribius, non video quâ ratione Aſturicenſem ille Cathedram recipere potuerit in Concilio Toletano anni 400. cùm Canonicis legibus vetitum eſſet, ne duo ſimul Epiſcopi unam Eccleſiam adminiſtrarent. His adde, quòd ſi ante annum 400. Turribius Aſturicenſium erat Epiſcopus, ut eſſe debuit, ſi vera ſunt ſimul & Acta Toletani Concilii & Idatii narratio, annum ferè octogeſimum attigerat, cùm ſcripſit ad ſanctum Leonem hanc Epiſtolam, & alteram ad Idatium & Ceponium. Eodem enim tempore ſcriptas eſſe clamat utriuſque hujus mentio, quam habet Leo noſter in ſua, & eædem quærelæ, quas ad Hiſpanos Epiſcopos & ad Romanum contra eandem hæreſim reviviſcentem detulit Turribius. Illas autem ſcripſit, cùm jam noviſſimè ad ſuam Eccleſiam rediiſſet poſt diuturnam moleſtámque peregrinationem, quam per Hiſpanias luſtrandarum Eccleſiarum gratiâ obierat, cujus duris moleſtiis, ut loquitur, lacrymabilibúſque neceſſitatum curis, tam provecta ætas omninò inepta erat: ut veriſimile non ſit eam à Turribio unquam ſuſcipiendam fuiſſe, ſi ad eam ſenectutem tunc temporis perveniſſet, quam eum aſſecutum fuiſſe neceſſariò evincitur, ſi ante illam Dictinii reſipiſcentiam Epiſcopatum geſſit.

His ex anguſtiis ut evadere poſſimus vix ulla patet via. Certè non poteſt mihi non eſſe ſuſpecta illa de Dictinii reſtitutione narratio. 1. quia cùm in illius propter hæreſim dejecti locum ſubrogatum eſſe Turribium aſſerat Idatius, nec de hujus ceſſione vel illius reſtitutione quidquam habeat, non eſt quod tantæ fidei autori præponderare queat, qui eadem ætate inter illius Provinciæ Epiſcopos emicuit & Turribii familiaris fuit, quicum, ut ipſe narrat, latentes in Aſturicenſi urbe Manichæos Geſtis Epiſcopalibus detexit, ad judicium traxit, damnatóſque per Hiſpanias publicavit: ubi Manichæorum nomine Priſcillianiſtas videtur intelligere, quod & faciunt ſancti Leo & Hieronymus. 2. Etſi aliis Epiſcopis poſt lapſum pœnitentibus quacumque de cauſſa indultum voluerunt Toletanæ Synodi Patres, erant graviſſima momenta, propter quæ ab illis ſecerni deberet Dictinius, & ab indulgentiæ gratia arceri. Non ſolùm enim hæreticorum dogmati adhæſerat, ſed & ſcriptis hoc libris propugnaverat, multóſque hac ratione induxerat in errorem, quæ quidem ſcripta tantam creavere perniciem, ut illorum virus etiam poſt ipſius autoris ejurationem necaret plurimos: ut ex Turribii ad Leonem querelis, Leoníſque ad Turribium reſcripto manifeſtum eſt: ſed & ex Concilii Bracarenſis 1. cap. 17. poſt centum ferè annos condito, quo Dictinii ſcripta denuò proſcripta ſunt, adeò peſtis illa longè latéque ſerpebat. 3. Hoc adversùs Dictinii reſtitutionem pugnat, quòd poſt hæreſim ſuſceptam ordinatus fuerat; quòd à parente & ipſo in hæreſim prolapſo; quòd is tumultuante populo fuerat poſtulatus, & per vim ad ſedem Epiſcopalem evectus; quòd contra S. Ambroſii decretum, quo preſbyterali honore contentum eum eſſe debere ſanciverat. Hæc enim omnia Actorum Toletanorum citata excerpta continent: quorum fidem qui in dubium vocare metuerit, his ſe difficultatum nexibus involvat neceſſe eſt; qui verò ſpuria cenſuerit vel adulterata, is & omnibus ſe iſtis expediet, & id quod veritati ſimillimum eſt amplectetur. Fateor enim illorum excerptorum fidem videri mihi plurimùm vacillare: ex unico enim Codice Mſ. non ita pridem publico innotuerunt operâ Ambroſii Moralez, nec uſquam illorum apparet veſtigium in aliis Mſſ. Codicibus, iiſque præſertim, quorum ope duplex Canonum Toletanorum jam olim prodiit editio.

Idatius ad Olym. 306.

Profeſſiones ſuppoſitionis ſuſpectæ.

Præterea confictas eſſe illas profeſſiones ab aliquo Priſcillianarum partium ſtudioſo non ſine ratione ſuſpicor. Primùm enim ſanctæ memoriæ Epiſcopos appellat Sympoſium & Dictinium, quod etſi alias tolerabile eſſet, in ea tamen profeſſione, quâ hæreſim abdicant abſurdum videtur. Dein-

de errores Priſcilliani & aſſeclarum ejus vix attigit, de ſola filii innaſcibilitate loquens, & de duobus principiis, & animæ cum Patre conſuſtantialitate; quas ſententias ita condemnant, ut fucum facere videantur, ſibíque ſuas profeſſiones explicandi reſervare facultatem. Ex tertio enim S. Leonis Capitulo patet illos aliquo ſenſu naſcibilem Filium dixiſſe. Ex quinto non illos contendiſſe diſertis verbis, *unam Dei & hominis eſſe naturam*, quod in ſe ſolummodò reprehendit Dictinius in illa profeſſione; ſed *animam hominis divinæ eſſe ſubſtantiæ:* quæ diverſa eſſe apparet. Duo denique illos agnoviſſe principia non legimus, omnem enim carnis & corporum creationem tribuebant diabolo; animas autem fuiſſe aliquid divinum & increatum ſomniaſſe videntur. Ita igitur conditæ ſunt illæ profeſſiones, ut totæ ad fraudem confictæ eſſe appareant. Quam ſuſpicionem augent cetera: cùm enim ſua ſcripta damnat Dictinius, id verbis magnoperè obſcuris præſtat: *In priori*, inquit, *comprehenſione mea, & in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi omnia me toto corde reſpuere:* poſtea: *Omnia quæ inveniuntur contra fidem.* Quibus non omnia, ſed quædam tantùm ſcripta rejicere videtur, & cum ea reſtrictione, ſi contra fidem eſſe convincantur. Similiter & Sympoſius non omnes Priſcilliani libros reſpuit & damnat, ſed eos ſolummodò *ubi innaſcibilem Filium ſcripſiſſe dicitur:* ubi & illud *dicitur* & ſola *innaſcibilis* mentio, hominis vel ſcriptoris ſubdolam mentem meo quidem judicio, arguit, ſicut & illud quod in poſteriori profeſſionis parte legitur: *Si quos malè condidit libros cum ipſo autore condemno.*

In definitivæ ſententiæ excerpto aliqua ſunt etiam, quæ illius fidem infirment: Ita enim utriúſque illius Epiſcopi culpam minuit, ut vix eos in errorem lapſos fuiſſe dixeris: *Symphoſium* (inquiunt Patres) *deceptum tentúmque per plurimos ſecùs aliqua geſſiſſe reperimus, nullis libris apocryphis, aut novis ſcientiis, quas Priſcillianus compoſuerat, involutum: Dictinium Epiſtolis aliquantis penè lapſum, &c.* quæ omnia parùm conveniunt cum his, quæ de Dictinio ſociíſque tàm ab Idatio, quàm ab aliis referuntur: aut certè aliis ea concilianda relinquimus.

Si tamen alteram adhuc tentare licet exeundi viam, & conjecturis agere permittitur: non duos quidem fingemus Dictinios (qui Conciliationis modus, ut omninò facilis eſt, & expeditus, ita temeritate pleniſſimus) ſed duos Dictinii lapſus non abs re forſitan erit diſtinguere. Quo poſito dicendum eſſet Dictinium à primo lapſu reſurgentem ex indulgentia Toletani Concilii I. ſedem ſuam recepiſſe. Eumdem autem poſt aliquantos annos relapſum, meritò à Sacerdotali dignitate repulſum Turribio locum ceſſiſſe. Hanc viam neceſſe eſt eum inire, qui receptam Toletani Concilii epocham retinere voluerit, illius Actorum excerptam partem non rejicere, & utrámque cum Idatio Chronographo conciliare. Nec deeſt in illo excerpto unde noſtram de gemino Dictinii lapſu conjecturam firmare poſſimus: id enim innuunt hæc ipſius verba profeſſionis: *In priori comprehenſione mea, in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi.* Inde etiam forſitan deſcendit, quod in excerpto ſententiæ tantùm *penè lapſus* dicitur Dictinius: in excerpto profeſſionis ſemet ipſe erroris accuſat, præſumtionem ſuam arguit, corrigi ſe poſtulat, precatur ſibi non inferorum, ſed cæli januam aperiri, ea quæ antè ſcripſerat, anathemate percellit, &c. Sympoſium & Dictinium aliquando, & quidem Innocentii Papæ temporibus, ſedibus ſuis eſſe reſtitutos, videor mihi ex ipſius Innocentii PP. Epiſtola ad Synodum Toletanam elicere, Cap. 3. ex quo liquet aliquos moleſtè tuliſſe receptionem utriuſque illius Epiſcopi; quam videlicet contra Canones eſſe contendebant. At ſi ſoli communioni Eccleſiaſticæ, & non etiam ſuis ſedibus reſtituti eſſent, probabile non eſt id Epiſcopo Johanni, & aliis fortaſſe, ita moleſtum futurum, cùm nemini unquam ab hæreſi vel ſchiſmate revertenti negata communionis Eccleſiaſticæ gratia fuerit. Ceterùm hæc exemplaria profeſſionis reſipiſcentium Epiſcoporum, & definitivæ Concilii ſententiæ, vel ab homine imperito excepta, vel etiam ab hæretico truncata & interpolata fuiſſe videntur, qui forſan ex diverſis diverſorum Conciliis malè conſutos pannos nobis exhibuerit: quibus tamen aliquid veri interſeruiſſe, quo magis fraudem faceret, non eſt admodum creditu difficile. Quidquid tandem ſit, conjecturas exponimus, rem integram doctiorum judicio relinquimus.

9. TARRACONENSES, CARTHAGINENSES, LUSITANOS, ATQUE GALLICOS. Ita *Gallicos* habetur in Codd. Mſſ. Griman. Corbeienſ. Victor. Cantabrig. Thuan. idem habent editiones omnes, exceptis recentioribus duabus collectionibus Conciliorum, & edit. Nicolini, quæ Pag. 458. ſub fine.

habent

bent Gallæcos, ſive Gallicios vel Gallicianos ad marg. ſed in hoc difficultas poſita non eſt: cùm tot Mſſ. excuſiſque Codicibus, qui ita exhibent, reluctari temeritatis ſit. Hoc autem quæritur, utrum de Galliarum Epiſcopis hæc vox intelligenda ſit; an verò de his, qui in Hiſpana Galliciæ provincia conſtituti erant. Priori ſententiæ favet, quòd Priſcillianus ejúſque aſſeclæ per Gallicanas Aquitaniæ provincias ſuæ perfidiæ ſemina ſparſerant, ut narrat Severus Sulpitius lib. 2. & pravis prædicationibus ſuis Eluſanam maximè plebem perverterant. Facit etiam quòd Gallicani Antiſtites Cæſarauguſtano Concilio contra Priſcillianiſtas congregato circa annum 381. interfuerunt; quòd apud Burdigalam alia Synodus coacta eſt adversùs eoſdem hæreticos, cui dubium non eſt Hiſpanos pariter adfuiſſe. Conſtat etiam ſancti Leonis ætate magnum inter Gallicanas Hiſpanáſque Eccleſias commercium fuiſſe, cujus rei duæ Epiſtolæ Pontificis noſtri teſtes ſunt, una quâ per Gallicanos Antiſtites certiores reddi vult Hiſpanos de rebus, quæ tunc temporis agebantur in Oriente, & maximè de Synodi Calchedonenſis proſpero exitu: altera, quam ad utrarumque provinciarum Epiſcopos conjunctim ſcripſit de Paſchate. Priori Epiſtolæ ſuccinit Idatii Chronicon: *De Galliis*, inquit, *deferuntur Flaviani Epiſtolæ ad Leonem Epiſcopum miſſæ, cum ſcriptis Cyrilli Alexandrini ad Neſtorium CP. de Eutychete Ebionita hæretico, & Leonis Epiſcopi ad eum reſponſa: quæ cum aliorum Epiſcoporum & Geſtis & ſcriptis per Eccleſias diriguntur.* Adde quòd cùm Hiſpaniarum Eccleſiæ in magna tunc ignorantia ac perturbatione verſarentur, plurimis earum Epiſcopis vel errore infectis, vel de Eccleſiæ doctrina non ſatis inſtructis, admodùm conveniens erat ut earum Synodis ex Gallicanorum Antiſtitum fide ac doctrina robur accederet, in quibus videlicet Leo noverat *cæleſtem*, ut ipſe loquitur, *ex ſancti Spiritus eruditione vigere doctrinam.* Alteri tamen ſententiæ libentiùs accedimus 1. Quia etſi olim Priſcilliana peſte laboraſſent Eccleſiæ Gallicanæ, tunc tamen temporis ab illa penitùs liberæ erant, ut ex ſilentio Synodorum manifeſtum eſt. Deinde numquam memini me legere vocem *Gallicos* pro Gallicanis vel regionibus, vel hominibus uſurpatam ſaltem à Leone autoribúſque Eccleſiaſticis ſupparibus; ſemper enim vel Galliæ, vel Galliarum vel Gallicanæ regiones appellantur. 3. Cum generale Concilium congregari vellet S. Leo ex omnibus Hiſpaniarum provinciis, quis credat omiſſam eſſe Galliciæ provinciam, quæ ampliſſima & nobiliſſima omnium videtur fuiſſe; in qua Turribius, Idatius, & Ceponius Epiſcopi erant; quæ etiam maximè medica Synodi manu indigebat, cùm in illa potiſſimùm Priſcillianus morbus exarſiſſet; ex cujus denique Epiſcopis præſertim Concilium congregari cupiebat S. Leo, etſi aliarum Provinciarum Epiſcopi convenire non poſſent: quis, inquam, exiſtimet ad Gallicios Epiſcopos non ſcripſiſſe S. Leonem, quorum quidem loco Bœticos nominat Lucretius Toletanus in Bracarenſi 1. Concilio, cujus verba ſupra retulimus: ſed quia jam de Galliciæ Epiſcopis, qui in Synodum provinciæ ſuæ ſeorſim congregati erant, ſermonem habuerat, nec alteri quatuor Provinciarum Concilio intereſſe permiſſi fuerant à ſuis Principibus. Hæc de re minimè obſcura dicere viſum eſt; quoniam nonnullos in eam ſententiam propendere videmus, ut de Gallicanis noſtris Antiſtitibus eam vocem interpretentur.

Epiſt. 77. ad Epiſc. Gall. c. 1.

Ibidem.

AD EPISTOLAM XVI.

Univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Pag. 462. Cap. 1.

1. SI UNDE CONSECRATIONEM HONORIS ACCIPITIS, INDE LEGEM TOTIUS OBSERVANTIÆ SUMERETIS. Controvertitur inter viros eruditos utrum in regionibus Urbicariis ſingulæ Provinciæ ſuos haberent Metropolitas, à quibus ipſæ regerentur, conſecrarentur Epiſcopi Provinciales, congregarentur Synodi, & alia Metropolitica munia implerentur. Plurimi affirmant, negant nonnulli. Metropolitanos quidem, ſi qui fuerint, titulum ſine re habuiſſe, Leonis ſaltem tempore, pro certo habendum puto: omnes enim Metropoliticæ dignitatis prærogativas atque officia ad ſe traxerant Romani Pontifices, annitentibus Auguſtis, Provincialibus Epiſcopis conniventibus, qui magno honori ducebant à primæ ſedis Epiſcopo omniumque Epiſcoporum apice Pontificiam dignitatem ſumere; non invitis etiam Metropolitis; qui à Pontificibus Urbis Sacerdotii honorem adepti, ab iiſdem toti pendebant.

Aliquod itaque diſcrimen deprehendere mihi videor inter ordinandi morem à Romano Pontifice ſibi in Urbicariis regionibus vindicatum, & eum quem ceteri Exarchi, ſeu Patriarchæ uſurpabant. Hi enim ita Exarchatus ſui Concilium convocabant, ut Metropolitis quibuſque Pro-

vinciæ ſuæ Synodum pro jure ſuo Canonibus indulto indicere eſſet liberum; ita in Epiſcoporum Provincialium ordinationibus decretum ſuum interponebant, ut Metropolitani primùm accederet autoritas, nec niſi ejus relatione Cleri electionem plebiſque conſenſum reſcirent: ſic totam Exarchiam ſuam adminiſtrabant; ut Metropolitanis jura ſua muniáque illibata ſervarentur. Nihil verò tale advertimus in regionibus Urbicariis. Primùm enim nullam Metropolitanis ſuum Provinciale Concil. convocandi facultatem fuiſſe permiſſam reperimus, nec revera ulla extant hujuſmodi Synodorum Acta, ſaltem, ni fallor, ante decimum vel duodecimum ſeculum, nec ulla earum mentio apud Autores Eccleſiaſticos celebratur. E contra verò jubebantur etiam remotiſſimarum Provinciarum Epiſcopi Romæ ad Synodum ſe ſiſtere ſingulis annis, ut ex ipſius hujus Epiſtolæ Cap. 7. palàm fit, quod cùm ſe ex autoritate Canonis Niceni præcipere teſtetur S. Leo, manifeſtum eſt illum ad ſuam ſedem eas Synodos traxiſſe, quæ ad ſingularum Provinciarum Metropolim convocandæ erant ſecundùm mentem Nicænorum Canonum. De ſolis enim Provincialibus Synodis agit Can. 5. jam laudatus: *Benè placuit*, inquit, *annis ſingulis per unam quamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones.*

Can. 5. Nicæn.

Vide & Greg. I. l. 5. Ep. 13. ad Rectorem Siciliæ De Lilybetano Clero petente licentiam a R.P. ut ſibi Ep. eligeret.

2. In Electionibus, & Ordinationibus Epiſcoporum nullas partes egiſſe deprehenduntur Metropolitani; ſed cujuſque civitatis Clerum populúmque electioni incubuiſſe, par eſt credere: de qua cùm ad Pontificem Romanum retuliſſent, vel ad Electi conſecrationem delegabat Pontifex, vel quod ſæpè ſæpiùs fiebat, Romam conſecrandus acceſſebatur, aut ſponte ſua veniebat. Id autem inde conjicimus, quòd nullæ in præſenti occurrunt Epiſtolæ, vel Metropolitanorum ad Urbis Antiſtitem, vel hujus ad Metropolitanos ſive electionis Epiſcoporum indices, ſive quid aliud circa conſecrationis negotium continentes; quòd numquam de aliquibus Epiſcopis malè ordinatis, numquam de Metropolitanis Urbicariis conqueruntur Pontifices; numquam de iiſdem querelæ ad Pontifices deferuntur à Provincialibus: etſi plurimæ ſint, quibus contra Epiſcopos, qui Clericos contra Canones ordinaverant, Sedis Apoſtolicæ pulſatur autoritas; & aliæ quibus Epiſcopos arguit Pontifex Romanus de quibuſdam contra Canonum diſpoſitionem in Clerum aſcitis. Mitto Celeſtini PP. autoritatem ab aliis ſæpè adductam; qui quidem Epiſtolâ ad Apuliæ & Calabriæ Epiſcopos ſcriptâ eorum ſibi ordinationes vindicat. Mitto etiam libri Pontificalis teſtimonium, qui plures ab Epiſcopis Romanis Antiſtites conſecratos commemorat, quàm ut ad ſolam Metropolitanam Romæ Provinciam pertinuiſſe credi poſſint. Sixtus enim tertius Leonis prædeceſſor quinquaginta & duos ordinaſſe dicitur per octo ad ſummum Pontificatûs annos, & Leo ipſe centum & octoginta quatuor creavit, qui ſi è ſola Metropoli aſſumti eſſent, ter ad minùs vacaſſe cujuſlibet civitatis ſedes dicenda eſt per viginti annorum decurſum, quod fidem facilè non invenerit.

3. Quod ſpectat ad diverſas Conſultationes, relationes, & alia negotia, quæ inter adminiſtrandam Provinciam ſolent plerúmque occurrere, nullum ſupereſt veſtigium, ex quo ea per Metropolitanos Urbicariæ regionis præſtita fuiſſe appareat; ſed quæ in aliis diœceſibus Exarchiiſque Metropolitanorum interventu ac relatione ad Patriarcham deferri ſolent, ea per ſingularum civitatum vel Epiſcopos, vel Clericos, vel etiam cives ad Romanam Sedem videmus eſſe delata. Conſuluit Epiſcopus Nucerianus Innocentium I. de variis diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capitulis non interpoſito Metropolitano. Hoc laudat Innocentius: *Mirari*, inquit, *non poſſumus dilectionem tuam ſequi inſtituta Majorum, omniáque, quæ poſſunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quaſi ad caput atque ad apicem Epiſcopatûs referre, &c.* Scribit idem Innocentius Maximo & Severo Epiſcopis per Brutios conſtitutis, cùm à Maximiliano quodam Laïco Agente in rebus querelam accepiſſet de indignis Preſbyteris: nec conqueritur Pontifex de Metropolitani negligentiâ, ut fieri ſolet cùm tale aliquid contra Canones in aliis Provinciis perpetratur. Idem annotandum de ejuſdem Epiſtola 6. ad Epiſcopos Apuliæ Agapitum, Macedonium, & Maurianum. Horum nullum ad Metropolitanos remittit; contra id quod in aliis diœceſibus uſurpari ſolebat: teſtis eſt enim Epiſtola 83. ad Theodorum Forojulienſem in Gallicana Provincia Epiſcopum, qui cùm S. Leonem conſuluiſſet de nonnullis quæſtionibus, ita eum objurgat ſanctus Pontifex: *Solicitudinis quidem tuæ is ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitùs de eo, quod quærendum videbatur eſſe, conferres: ac ſi id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipſe neſciret, inſtrui vos pari-*

Epiſt. 4. ad Felic. Ep. Nuc.

ter poſceretis : quia in cauſis, quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil ſine Primatibus oportet inquiri. Hæc confer cum Innocentii verbis ad Felicem Nucerianum.

Præterea cùm reſcribit S. Leo ad Provinciarum Urbicariarum Epiſcopos, vel eos monitis ſuis adire cupit, non ad Metropolitanum, & per eum ad ceteros provinciales literas dirigit, ſed aliquem alium Epiſcopum ad id delegat, quod argumento eſt vix ac ne vix quidem aliquod munus ab ejuſmodi Metropolitis eſſe uſurpatum : ita in præſenti Epiſtola per Paſchaſinum Lilybæi in eadem Siciliæ Provincia, & Bacillum alterius civitatis Epiſcopos, hanc ad omnium Sacerdotum notitiam voluit pervenire, cùm ad Syracuſanum debuiſſet tranſmitti, niſi omnia metropolitica munia, quæ ad ſe tranſtulerat, modò huic, modò illi Epiſcopo per vices conferri à ſe poſſe exiſtimaſſet. Eâdem ratione ad Dorum Beneventanum ſcribens executionem præceptionis ſuæ, non Metropolitano, ſed Julio cuidam (fortè Puteolano) Epiſcopo committit.

Longè aliter ſe geſſit, cùm Epiſcopis non modò remotiorum diœceſeωn, puta Gallicanæ, Hiſpanicæ, Illyricianæ literæ fuerunt dirigendæ ; ſed etiam Italicæ, quæ urbi adjacebat. Metropolitani enim Provinciarum hujus diœceſis liberam habuerunt Provincialium ſuorum Antiſtitum Ordinandorum poteſtatem, Synodos ſuas citra Romani Pontificis indictionem convocaverunt ; ſi quæ dubia in Provinciis ejuſmodi oriri contigit, quæ ad Apoſtolicam primatiámque Occidentis ſedem pro more deferri par eſſet, ea per Metropolitani conſultationem tranſmiſſa ſunt : quicquid denique ad Provinciæ cujuſque adminiſtrationem ſpectare potuit, penes Metropolitanos ſemper fuit. Exempla exſtant apud S. Leonem (extra quem vagari modò non convenit) Epiſtolæ enim, quas ad tres illos Metropolitas Italicæ diœceſeos ſcripſit, Mediolanenſem ſcil. Aquileienſem, & Ravennenſem, diſciplinæ, de qua ſermonem mox habuimus, clariſſimam mentionem faciunt. Septimius ſeu Altini ſeu alterius civitatis in Iſtria Provincia Epiſcopus literis ſuis monet S. Leonem de reviviſcentibus Pelagianorum reliquiis : ſtatim Metropolitanum Provinciæ literis ſuis Leo ſolicitat, ut paſtorali curâ invigilet cuſtodiendis ſacrorum Canonum decretis, Eccleſiæque adversùs vipeream hæreticorum fallaciam protegendæ, eidémque totam hujus negotii ſolicitudinem commendat. Cum item anno 458. aliquot annis poſt cladem Attilanam, Adeodatus Romanæ ſedis Diaconus ab Aquileienſi regione regreſſus retuliſſet ad S. Leonem non ſcripto, ſed viva ſolùm voce, Nicetam Aquileienſem Epiſcopum difficultatem pati circa nonnulla diſciplinæ capita, quæ occaſione bellicæ cladis verſabantur, ſediſque Apoſtolicæ de his ſententiam poſcere : ad ſolum Metropolitanum, nec ad alios Epiſcopos niſi per ipſum dirigit Epiſtolam 129. *Hanc autem*, inquit, *Epiſtolam, quam ad conſultationem tuæ fraternitatis emiſimus, ad omnes fratres & comprovinciales tuos Epiſcopos facias pervenire.*

De Ravennenſi non minùs clarum eſt : cùm enim eâdem occaſione circa Baptiſmi Sacramentum, tam iis conferendum, qui ab hæreticis baptizati erant, quàm parvulis, qui utrum baptizati ante captivitatem barbaricam fuiſſent, ignorabant, orta eſſet gravis controverſia, quæ in Concilio Romano diſceptata eſt, inde tranſmittendam eſſe cenſuerunt Patres Concilii Leonis nomine Encyclicam Epiſtolam ad omnes Italicarum regionum Provincias, quæ hoſtiles incurſus paſſæ fuerant, ut quid agendum eſſet agnoſcerent. Quam quidem ad ſingulos Metropolitanos directam eſſe teſtatur finis ejus Epiſtolæ 135. Leonis ad Neonam vel Leonem Epiſcopum Ravennenſem : *Quam rem*, inquit, *Frater cariſſime ideò generaliter ad omnium volumus pervenire notitiam, ne dum plus juſto metuitur, miſericordia Dei ſalvari cupientibus denegetur.* Quibus verbis rem inſolitam quaſi excuſat S. Leo, quia cùm ad Concilium diœceſis Urbicæ non pertineret Æmilienſis Provincia, cujus Metropolita erat Neonas, ad eam quoque Synodi illius decreta tranſmitti non conſueverant.

De Mediolanenſi quoque probat Epiſtola S. Leonis ad Euſebium Mediolani Antiſtitem, quàm ex hujus Reſcripto dignoſcimus. Patet enim quòd peculiarem Synodum habuit Euſebius Epiſcoporum ſuæ Provinciæ : quorum ordinationem pariter habuiſſe, ſicut Ravennenſis & Aquileienſis ſuorum provincialium, præter cetera argumenta, intelligitur ex eo præſertim ſolenni effato, quo *pertinere ad alicujus Concilium* vel *pertinere ad ejus conſecrationem* pro eodem prorſus habentur.

Ex dictis eruimus latum fuiſſe diſcrimen inter Patriarchalis juriſdictionis uſum, quem ſibi Pontifex Romanus vindicabat, & eum, qui ceteris Patriarchis pro jure com-

Latiorē Occident. Patriarchatum intelligo.

petebat. Si enim Italicam diœceſim ceteráſque tranſalpinas ſpectes, vel tranſmarinas, nec earum Epiſcopos ad ſuam Synodum vocabat, nec per ſe vel decreto ſuo ordinabat: ſi regiones illas Urbicarias conſideres; ita & electos ordinabat & ad ſuum Concilium cogebat, ut Metropolitarum juriſdictio in iis regionibus omninò iners & otioſa eſſet; cùm nec ad ſuum Concilium, nec ad conſecrationem ſuam accire iis licitum eſſet ſuos provinciales: ſed totum jus penes ſe haberet Pontifex Urbis.

Hæc paulò Fuſius obſervaſſe non piget occaſione horum verborum: *Si unde conſecrationem honoris accipitis, inde Legem totius obſervantiæ ſumeretis. &c.* quæ ultima verba id etiam quod ſupra diximus confirmant: illæ enim partes erant Metropolitani, ut Epiſcopum, cui conſecrationis honorem contulerat, legibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ primùm imbueret, atque in dubiis ſubinde occurrentibus inſtrueret conſulentem, ut Primarius provinciæ ſuæ Doctor ac Magiſter. Egregie huic conſuetudini ac legi ſuffragatur Concilium Tarraconenſe Can. 5. *Si quis*, inquit, *in Metropolitana civitate non fuerit Epiſcopus Ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per Metropolitani literas, honorem fuerit Epiſcopi adeptus; id optimum eſſe decernimus, ut poſtmodum ſtatuto tempore, id eſt, impletis duobus menſibus, ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus, ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus, pleniùs quid obſervare debeat, recognoſcat.* Ad idem redit quod ſupra ex Epiſt. Leonis noſtri ad Theodorum Forojulienſem retulimus.

Pag. 465. Cap. 5. 2. Mystica et rationabilis exemplatio. Tot ferè hujus loci diverſæ lectiones, quot codices. Cantabr. & Thuan. unus habent: *Myſticæ traditionis rationabilis exceptio* Alter Thuan. & Trecopith. *Myſticæ* vel *myſticè rationalis exceptio*. Edit. omnes ad marginem: *Myſtica & rationabilis exceptio.* Iſidorus Merc. *Myſticæ rationis exceptio.* Dionyſii Exigui & Creſconii lectionem retinuimus in textu (quamquam Creſcon. legit, *rationalis*) tum propter certam utriuſque antiquitatem & autoritatem, tum quia mentem autoris noſtri attingere propiùs mihi videntur. Ideò enim S. Leo *Principalis & maximi Sacramenti*, id eſt, Baptiſmi, *myſticam & rationabilem exemplationem* dicit, cùm in Paſchate confertur: quia *apparet*, ut loquitur Cap. 3. *regenerandis filiis hominum & in Dei filios adoptandis, illum diem eſſe & tempus electum, in quo per ſimilitudinem formámque myſterii ea, quæ geruntur in membris, his quæ in ipſo ſunt capite geſta congruerent:* quippe cui commoriuntur, conſepeliuntur, & correſuſcitantur in Baptiſmo.

3. Quidam putant quod in eadem die Dominus ad Baptismum, &c. Pag. ead. Cap. 6.
Vides nondum illo ſeculo certum fuiſſe quo die baptizatus fuit Dominus Jeſus, cùm quorumdam tantùm opinione ad VIII. Id. Januarii referri pronuntiet S. Leo: Epiphanius autem, qui initio hujus quinti ſeculi adhuc in vivis erat VI. Id. Novembris baptizatum fuiſſe ait lib. 2. adv. hæreſes hær. 5. Sect. 24.

4. Diversa Sacrificia unam hostiam reformarunt. Pag. 466. Cap. 6.
Libenter retinuiſſem *præformarunt*, quod vulgò legitur, niſi Dionyſii, Creſconii, & quinque Codd. MSS. ſuperiùs laudatorum concentu reprobaretur hæc lectio. Hoc porrò ſibi vult autor noſter: non uno legali Sacrificio unam Sacrificii noſtri Hoſtiam eſſe figuratam, ſed plurima eáque diverſa fuiſſe olim inſtituta Sacrificia, ut multifariam multiſque modis Chriſtianum delinearetur ac figuraretur Sacrificium. Hæc in præſenti loco poteſtas eſt hujus vocis, *reformare*, hoc eſt, iterum iterúmque formare ſeu figurare.

5. Secundùm Apostolicam Regulam. Ibidem.
Quænam hæc Apoſtolica Regula? an Regula per traditionem ab Apoſtolis deſcendens, quæ exorciſmos, ſcrutinia, jejuniáque à baptizandis ſubeunda præſcribat; ita fortè; Neſcio tamen an à ſanctis Patribus aſſeratur. *Antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem* Auguſtinus lib. 2. de nupt. & concup. Cap. 29. ad finem, eam conſuetudinem appellat, quâ exorcizantur & exſufflantur parvuli. Hoc ipſum *circa baptizandos in univerſo mundo ſancta Eccleſia uniformiter agit*, inquit Leo noſter in Capitulis Celeſtino olim attributis: ac proinde ſecundùm S. Auguſtini Regulam, cùm id nec in ſcripturis, nec in Conciliorum decretis reperiatur, ab Apoſtolica Traditione deſcendere dicendum eſt. Potuit & Leo ad illam Apoſtolicam præceptionem attendere, quæ eſt in Epiſt. 1. ad Cor. Cap. 5. quámque indigitavit Siricius Papa Epiſt. ad Himerium Tarracon. C. 2. quæ Leonis oculis procul dubio obverſabatur, cùm hæc ſcribebat tam de tempore Baptiſmatis, quam de his ceremoniis; ſic autem loquitur: *His dumtaxat electis* (quibus Baptiſmi tradatur Sacramentum) *qui ante quadraginta vel eo ampliùs dies nomen dederint, &*

exorciſmis, quotidianiſque orationibus atque jejuniis fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa impleatur præceptio, ut expurgato fermento veteri; nova incipiat eſſe conſperſio, De jejuniis totáque Cathecumenorum pœnitentia, vide ſi lubet, Gabriëlis Albaſpinæi Aurelian. Epiſcopi luculentam obſervationem, quæ eſt prima libri 2. Obſervationum.

6. Duo tantum tempora Pascha et Pentecosten. Ante ſanctum Leonem, nullus Canon, nullum Decretum, præter Siricianum mox citatum, tempus baptiſmati conferendo præfixit. Siricius ſolam ſuæ ſedis auctoritatem omniúmque Eccleſiarum conſuetudinem in medium adducit. Sanctus Leo Apoſtolicæ inſtitutionis conſuetudinem, Apoſtolicas regulas, ſedis ſuæ inſtituta ſolummodò commemorat. Fruſtrà ergo Canones aliquos ea de re conditos, notatoſque à ſancto Leone, ſomniavit autor Gallici operis de Epiſcopis Canonicè judicandis pag. 78. ut aliud ſomnium de Codice Canonum Eccleſiæ univerſæ utcumque defenderet. Canonum enim mentio, quam capite ſequenti injicit ſanctus Leo, ad generalem Canonum cuſtodiam ſpectat, ut quiſque vel curſim legens perſpiciet. Poſt ſanctum Leonem de Paſchate & Pentecoſte ſimiliter decreverunt Gelaſius Papa Ep. ad Epiſcopos Lucaniæ, &c. cap. 10. ann. 494. Gerundenſe Concilium an. 517. Autiſſiodor. Can. 18. an. 578. Matiſcon, 2. an. 585. Can. 3. Gregorius PP. II. an. 723. epiſt. ad Turingiæ Clerum & plebem, *&c.*

Pag. 466. Cap. 7. 7. Indissimulanter occurrant. Ita Dionyſius & omnes Mſſ. Codices, qui hæc verba, quæ ſequuntur in pleriſque Codicibus excuſis: *Et hæc à vobis conſuetudo ſervetur:* non habent, exceptis Thuaneo uno & Trecopith. quorum unus ad alterum exſcriptus eſt. Editio Nicolini in textu & Surii, Crabbi, Sichardi atque Caniſii ad marginem ſic legendum exhibent: *Indiſſimulanter concurrant, quod utique laborioſum non eſt, ſi viciſſim inter vos hæc conſuetudo ſervetur.*

Pag. 467.

AD EPISTOLAM XVII.

Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

HAnc ad Siciliæ Epiſcopos Epiſtolam, cujus nullum exemplar manuſcriptum nanciſci potuimus, primus evulgavit Gerardus Voſſius Doctor Catholicus, quam ex antiquo Cardinalis Sirleti Mſ. Codice acceptam, ex Conſulari Nota, & ex ipſius Leonis phraſi ac dictione, quam ſpirare eidem viſa eſt, Leonis Magni eſſe non ſuſpicatur modò, ſed planè & indubitanter aſſeverat. Mihi verò Leonis non eſſe penè certum eſt, vel unius ſtyli inſpectione, quem à Leonino abhorrere quivis facilè deprehenderit. Numquam enim hos dicendi modos uſurpaſſet diſertiſſimus Pontifex noſter: *ab omni Epiſcoporum uſurpatione reſecare: Eccleſiæ nuditatem deplorare: querimoniarum cauſſam deferre: exemplum fiat imitabile: diverſis modis alienare: conniventiam in Eccleſiæ damna miſcere de uſurpatione, &c.* Præterquàm quod jejuna in omnibus & exilis admodùm eſt totius Epiſt. dictio.

2. Hæc Epiſtola data ad Siciliæ Epiſcopos ſignificatur XI. Kalendas Novembris Alypio ſeu Calepio Conſule: alteram autem habemus eámque indubitatæ fidei Leonis noſtri Epiſtolam ad eoſdem Siciliæ Epiſcopos ſcriptam XII. Kalendas Novembris ſub eodem Conſule; id eſt pridie quam hæc ſcriberetur, ſi Deo placet. Quis porrò ſibi perſuadeat duas eodem ferè tempore Epiſtolas à Leone ſcriptas eſſe ad Epiſcopos in remotiſſima regione conſtitutos: cùm ſi de bonorum alienatione ſcribendum habuiſſet iiſdem Epiſcopis, id facillimè potuiſſet præſtare in illa Epiſtola, quam de tempore baptiſmatis celebrandi, in Siciliam ſcribebat per illos dies.

3. Non erat tanta Leonis tempore Eccleſiaſticæ diſciplinæ perturbatio, ut in provincia Romanæ ſedi ſubjecta, in qua Præſules erant vigilantiſſimi, inter quos Paſchaſinus Lilybætanus, *omnia alicujus Eccleſiæ prædia vendendo, donando, & diverſis modis alienando Epiſcopus diſſiparet:* imò tanta corruptela, ut plures, qui id agerent, invenirentur, quod Epiſtola diſertè aſſerit. Quamobrem ad poſteriora ſæcula remittendam eſſe hujuſmodi deprædationem exiſtimo: ſiquidem fictitiam omninò eſſe non placet hanc Epiſtolam.

4. Mentio fit in eadem Epiſtola duplicis decreti, quo à Leone *ordinatum erat, quemadmodùm utriuſque Eccleſiæ utilitatibus conſuleretur,* adversùs hujuſmodi Eccleſiaſticorum bonorum prædones. Quæ decreta ſi verè à Leone emiſſa eſſent, numquam eorum memoria excidiſſet. Etſi enim plurimæ Leonis aliorúmque Pontificum familiares Epiſtolæ vel omninò perierint, vel ad tempus ab hominum notitia ſubtractæ ſint, vix tamen id potuit contingere circa Decretales & Conſtituta, quæ plurium Eccleſiarum negotia & ordinationem atti-

nent, & multo minus ſi ad totius provinciæ ampliſſimæque Inſulæ Epiſcopos & Eccleſias fuerint directæ; cujus generis eſſe debuerant tàm hæc, ſi genuina eſſet, quàm illæ de quibus mentionem facit. Sed hoc etiam maximè penſandum eſt, nullarum Epiſtolarum plura extare exemplaria manu exarata, quàm earum quæ ad Italiæ aliarúmque adjacentium provinciarum Epiſcopos ſcriptæ ſunt: Id verò inde factum eſt, quòd cùm ad Romani Pontificis curam & ſolicitudinem propiùs ſpectarent, ad ejus Synodum convenirent ſæpè ſæpius, & ab ejus nutu & ore penderent, illius quoque Decretis parendi neceſſitas incumbebat, quæ propterea diligentiùs exſcribi par erat ab omnium Eccleſiarum Epiſcopis & Clero: imò vel ab ipſo Leone vel à Metropolitis ad ſingulos provinciarum Epiſcopos Epiſtolarum hujuſmodi exemplaria à pari, ut aiebant, mitti conſueverant: vix ergo divinare poſſis, quâ ratione tanti momenti decretorum memoria tot ſeculorum ſpatio intercepta fuiſſet.

5. Si Leonis noſtri eſſent hæc decreta, nunquam ea recenſere omiſiſſent ejus ſucceſſores, quibus de rebus Eccleſiaſticis non diſtrahendis ſeu alienandis Conſtitutiones emittere contigit: ut Hilarus proximus Leonis ſucceſſor ſcribens ad plures Galliarum Epiſcopos, Symmachus eadem tractans in Concilio Romano, Agapetus ſcribens ad Cæſarium Arelatenſem, Gregorius Magnus ad eoſdem Siciliæ Epiſcopos, &c. At de his ne verbum quidem habent laudati Pontifices. Poſteriores quidem Hilaro ad hujus decretum reſpiciunt, & ejus etiam verba mutuantur, ut vel hinc decerni poſſit nullum Hilariano decreto antiquius innotuiſſe, quod ad bonorum Eccleſiæ conſervationem pertineret.

6. Decernit hæc Epiſtola: *Ne quis Epiſcopus de Eccleſiæ ſuæ rebus audeat quicquam vel donare, vel commutare, vel vendere, niſi fortè ita aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum.* At iſtud recentioris & remiſſioris diſciplinæ eſt, ut ex unius Eccleſiæ Cleri nutu & conſenſu rerum Eccleſiaſticarum diſtractio pendere permittatur: cùm Hilarius Papa eaſdem *in alienum jus tranſferri* vetet, *niſi prius apud Concilium alienationis ipſius cauſſa doceatur, ut quid fieri debeat communi omnium deliberatione tractetur.*

7. Cùm ſui decreti tranſgreſſores vult autor Epiſtolæ *ordine & communione privari* ſatis ſe recentiorem Leone noſtro prodit, cujus ætate duplex hæc pœna Clericis non infligebatur, niſi fortè (quod nonnullis placet) propter graviſſima omnium facinora.

His perpenſis in hanc ſententiam facilè adducor, ut vel hanc Epiſtolam exiſtimem ſuppoſititiam eſſe, eo ſcilicet conſilio confictam ut alicui illarum Eccleſiarum prædia diſtracta denuò vindicarentur: quod ſæpè factum eſſe notum eſt, ut germanorum monimentorum loco fictitia ſubſtituerentur aſſerendis Eccleſiarum juribus vel privilegiis quoquomodo accommodata; vel ſaltem credam alterius eſſe Leonis, quàm noſtri, ſecundi puta, vel tertii, vel etiam poſterioris. Et facilè potuit Conſulis nomen irrepere, vel data operâ inſeri: cùm etiam & Alypii dubia lectio & Ardaburis ejus collegæ omiſſa mentio aliquam fraudis vel erroris injiciat ſuſpicionem.

Ut tamen fictitiam Epiſtolam non exiſtimem facit, quod pannus ejus legitur apud Gratianum 12. qu. 2. cap. 52. *Sine exceptione.* Ubi & Leoni tribuitur, & miſſa inſcribitur *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* Sed cujus Leonis ſit, an primi, an ſecundi, nec antiquæ editiones Gratiani aperiunt, nec recentiores. Aliqua etiam apud Gratianum aſſuuntur, tamquam ejuſdem Epiſtolæ pars, quæ in Epiſtola tamen non leguntur. Ex iſtis judicet Lector quid de tota Epiſtola ſit decernendum. Nos eam, qualiſcumque eſt, repræſentavimus.

AD EPISTOLAM XVIII.

Doro Beneventano Epiſcopo.

1. MINORQUE SE FIERET. Ita Codd. Thuan. tres Cantabrig. & Trecopith. & edit. Nicolini, quam poſtrema ſecuta eſt; antea ſic: *Miror quis fieret.* Totum hoc membrum libenter ita legerem, ac interpungerem: *Ne is, quem Sacerdotali properè provehebas honore, ad injuriam eorum quibus ſociabatur, inciperet minor ſe fieri.* Pag. 468, in fine.

2. SED ELATIONIS VITIUM ROBORARETUR. Ita in vulgatis edit. pro quo ſic habent Codd. Mſſ. Thuanei duo, Victorinus, & Trecopith. *Sed fortioris vitium roboraretur.* Cantabrigenſis verò & Thuaneus alter, ſic: *Sed furoris vitium ſuperaret.* Ibidem.

3. NEQUE ENIM IGNORABAS DIXISSE, *&c.* Totum hunc locum priores editiones & Hincmarus Opuſc. 44. de jure Metropolit. cap. 17. ſic legunt: *Neque* Ibidem.

enim ignorabas dixiſſe Dominum, quod qui ſe humiliat exaltabitur: qui verò ſe exaltat, humiliabitur: eumdemque dixiſſe: Quicunque vult inter vos major fieri, ſit veſter miniſter: & quicumque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere, & de honore majores eſſe.* Sed cùm poſterior Evangelii textus: *Quicumque vult, &c.* deſideretur in omnibus, quos vidi, Mſſ. Codd. tribus ſcilicet Thuaneis, Cantabrigenſi & Victorino, & in editione Suriana, eumdem expungendum cenſuimus. Cetera ad eoſdem Codices emendavimus: ubi advertendum hæc ſancti Leonis verba: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere*, opponi prioribus illis Evangelii verbis: *Qui ſe humiliat, exaltabitur*: Illa verò: *Et de majore minores eſſe*, reſpondere ſequentibus his: *Qui vero ſe exaltat, humiliabitur*: quòd cùm ab antiquis operum ſancti Leonis editoribus non animadverteretur, hoc in cauſſa fuit ut textum adulteraverint. Duo enim hæc ſibi invicem opponi debere teſtantur ſequentia hæc autoris verba: *Vtrumque enim inordinatum, utrumque præpoſterum, &c.* Quod non fiet, ſi hoc modo legatur: *De puſillo creſcere & de honore majores eſſe*: quæ non opponuntur.

AD EPISTOLAM XXI.

Theodoſio Auguſto.

Pag.475. Cap. 2. 1. EUSEBII. De eodem in ſequenti pariter Epiſtola & aliquot aliis meminit S. Leo. Epiſcopus fuit Dorylæi, civitatis provinciæ Phrygiæ Salutaris. Libellus ſupplex quem adversùs Eutychen obtulit Concilio Conſtantinopolitano, quémque hic commemorat Pontifex noſter, habetur in Conc. Conſtantinopol. Actione 1. inter Acta Calchedon. Actione item prima, ſicut & alius Libellus, ad Valentinianum & Marcianum Auguſtos adversùs eumdem Eutychen & Dioſcorum, à quo depoſitus fuerat in deprædatoria Synodo Epheſina. Hæc porrò illius viri ſingularis & vix cum alio communis laus eſt, quod contra duas contrarias hæreſes ſuo tempore emergentes primus in Eccleſia CP. inſurrexerit. Contra Monachum Eutychen libellum obtulit jam Epiſcopus: contra Neſtorium verò Epiſcopum adhuc Laicus vexillum erexit: *Cùm enim Neſtorius*, (inquit ſanctus Cyrillus lib. 1. contra Neſtorium) *in media Eccleſia prophanis uteretur vocum novitatibus, quibus & ἀνείκον & geminam Chriſti nativitatem inſectabatur; vir quidam ſanè probus, qui adhuc inter Laicos erat, ſed tamen admirabilem ſibi collegerat eruditionem, ferventi & religioſo zelo permotus, & contentiori voce inclamans:* Ipſum, *inquit*, ante ſecula verbum etiam ſecundam ſubiiſſe generationem.

2. QUAMVIS ET IPSE EPISCOPUS NICÆNÆ SYNODI PROFITEATUR SE INHÆRERE DECRETIS: PROPTER QUOD NON HABUIMUS, UNDE ALIQUID DICEREMUS. Hæc emendavimus ad Codic. Griman. qui ſolus affuit: priùs ita legebatur: *Quamvis & ipſe Epiſcopus Nicænæ Synodi profiteatur in hac re ſe eſſe decretis: propter quod non habuimus unde aliud diſceremus.* Ibidem.

3. AD KALENDAS MARTII. Ita Cod. Griman. & edit. omnes pro quo in 1. parte Act. Concil. Calchedonenſ. legitur: *Ad Calendas Maii*, & in 20. Epiſtola: *xij. Kalendas Maii.* At in utráque legendum eſſe *Martii* exiſtimamus. Ex Actione enim habita Conſtantinopoli poſt depoſitionem Eutychis, certum eſt jam tum perveniſſe in eam urbem Epiſtolam ſancti Leonis ad Flavianum, ſcilicet ante v. Idus Aprilis, quo Actio illa eſt habita: *Ante paucos dies*, inquit Seleucus Epiſcopus, *literæ ſanctiſſimi Archiepiſcopi Romanorum Leonis inſinuatæ ſunt nobis; continentes, quia queſtus eſt Reverendiſſimus Archimandrita Eutyches, & appellavit in tempore examinationis noſtræ audientiam per dationem libelli, &c.* Neceſſe eſt ergo Româ miſſas non eſſe ſeriùs quàm menſe Martio. Ibidem.

AD EPISTOLAM S. PETRI Chryſologi Epiſcopi Ravennatis. Ad Eutychen Archimandritam. Pag.477.

Poſt XXIII. S. Leonis Epiſtolam.

TRiplicem hujus Epiſtolæ editionem invenio; unam, quam habent poſteriores ſancti Leonis editiones, ubi ex Mſ. Cod. Thuaneæ Bibliothecæ deſcripta legitur Epiſtola; Alteram, quam ex Mſſ. Codicibus Vaticanis num. 2574. & 2580. & Cardinalis Sirleti procuravit Gerardus Voſſius doctor Catholicus: tertia denique ea eſt, quæ in prima parte Actorum Calchedonenſis Concilii legitur cum Græca verſione. Prima editio primum tantummodò caput continet, alterum integrum deſiderat: reliquæ duæ utrúmque caput complectuntur. Unde iſta diverſitas fluxerit, certò aſſerere non auſim: veriſimile tamen eſt vel editorem illum incidiſſe in mutilum Codicem

vel ipſum Codicem ab editore fuiſſe mutilatum. In Apoſtolicam ſcilicet ſedem malè affectus, plus ei juris quàm par erat à Petro Chryſologo tribui exiſtimavit. Quaſi verò Leoni Magno Evangelicam Apoſtolicámque de Incarnatione Domini doctrinam tam piè, tam Catholicè explananti in Epiſtolis ſuis ad Orientales miſſis, *obedienter attendere*, crimen in Eutyche fuiſſet, vel in Petro ad id Eutychen ipſum hortari: cùm potiùs ſummæ huic fuerit dementiæ, quòd ſancti Pontificis monitis non obtemperarit; illi verò ſacerdotalis officii & charitatis, quod Preſbyterum ab Apoſtolica doctrina recedentem ſeque ultrò dantem præcipicio avertere conatus ſit.

Jam verò ad id, quod aſſerit Petrus Ravennas, ſe non poſſe cauſſas fidei extra conſenſum Romani Pontificis audire; primò notandum diligenter non de omnibus cauſſis ſermonem eſſe, ſed prudenter & cautè ſecerni ab eo fidei cauſſas ab aliis, quæ diſciplinam Eccleſiaſticam, vel propriæ provinciæ adminiſtrationem ſpectarent. 2. Non de iis iterum fidei cauſſis, quæ in ejus provincia moverentur, ſe excuſat, ſed de iis, quæ aliundè ad ejus ſedem deferri poſſent, quod cùm aliter quàm per appellationis libellum fieri non ſoleret, vel Occidentalem Synodum ejúſque primatem Romanum Pontificem illæ attinebant, vel propriæ Diœceſis Exarchum: nec par erat ut citra ſedis Apoſtolicæ conſcientiam communis fidei cauſſa tractaretur.

3. Addit tamen Petrus aliquid quod ſententiam plurimùm reſtringit: *Pro ſtudio*, inquit, *pacis & fidei non poſſumus:* PACIS quidem; quoniam noverat nunquam permiſſurum Pontificem Romanum, ac præſertim Leonem, ut citra Romanæ Synodi conſcientiam cauſſa fidei intra Italiam ageretur; FIDEI verò; quia tantis apud Orientem præſidiis muniebatur Eutyches, in cujus patrocinium Imperatorem Chryſaphius Eunuchus inclinarat, ut ſolus Pontifex Romanus, qui Valentinianum ad nutum movebat, cauſſæ iſtius poſſet curam utiliter in ſe ſuſcipere.

Nihil igitur vetat quin integra illa Epiſtola ſit Epiſcopi Ravennenſis. Unde quo fato decurtata habeatur in vulgatis ſancti Leonis editionibus, non aſſequor. Codicem quidem Thuaneum commemorant, ex quo depromta fuerit ab editore. An hoc ita ſit, neſcio. Hoc ſcio unicum in Catalogo Thuaneorum Mſſ. Codicem à me repertum, qui Epiſtolam ſancti Petri Chryſologi contineat cum aliis nonnullis ad Synodum Calchedonenſem pertinentibus: in hoc verò Codice integram haberi Epiſtolam. Cui ſi Mſſ. Vaticanos & Card. Sirleti Codices, antiquáſque ac recentiores Baronii & Conciliorum editiones adjunxeris, vix reſtat dubitandi locus, quin vel in editoris illius, ſi non malam fidem, ſaltem oſcitantiam, vel in Codicis vitium refundenda ſit Epiſtolæ diminutio.

Integram porrò vel non vidit, vel non attendit, vir doctiſſimus Henricus de Noris inter primos ſancti Auguſtini diſcipulos & defenſores, etſi ſcriptorum tempore poſtremus, meritò numerandus, cùm Hiſtoriæ Pelagianæ lib. 2 cap. 11. hæc habeat: *Anno* 448. *idem Chryſologus literas ad Eutychem malè jam ob hæreſim audientem dedit.* Si enim vidiſſet, intellexiſſet ex poſteriori Epiſtolæ capite literas ab Epiſcopo Ravennenſi ad Eutychen datas non fuiſſe, niſi poſt acceptas ab eodem querimonias de judicio Conſtantinopolitano, quod 22. die Novembris ann. 448. prolatum eſt, nec ab illo reſcribi potuiſſe ante ſequentis anni 449. initium; imò nec ante diem 18. Februarii. Hac enim die ſcriptæ ſunt primæ ſancti Leonis de Eutychiano negotio literæ, quas datas jam eſſe cùm ſuas Petrus exaravit, hæc iſtarum verba teſtantur: *In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ à beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas.* Quæ ſi intelligas de fuſiori illa ad Flavianum Epiſtola, quam cum ſeptem aliis die 13. Junii in Orientem direxit, ut certè intelligenda videntur, jam non ineunte anno 449. ſed eodem mediâ jam ferè parte elapſo ſcripſit ad Eutychen Chryſologus. Quæ cauſſa eſt cur ejus Epiſtolam fuſiori Leonis Epiſtolæ ad Flavianum præfixerim; quoniam cum ea aliíſque ſeptem miſſam fuiſſe in Orientem probabile eſt.

Hanc unicam vidi ego Petri Ravennatis Epiſtolam: quam ubi recenſuit Philippus Labbe ſcriptor fœcundiſſimus in Diſſertatione Theologica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, hæc ſubjicit: *Altera quoque ejuſdem Epiſtola legitur inter eas, quæ Concilio Calchedonenſi præmittuntur.* In quo proculdubiò vel memoriâ lapſus eſt vir eruditus, vel Epiſtolam Græco-Latinam & Latinum ejuſdem fragmentum pro duabus integris diſtinctíſque accepit Epiſtolis. Eidem ſimiliter aſſentiri non poſſum, cùm has Petri Epiſcopi literas datas eſſe ſcribit antè celeberrimam ſancti Leonis ad Flavianam CP. Epiſtolam: hanc enim proculdubiò

comme-

commemorat Chryſologus : cum duæ aliæ breviores, quæ præceſſerunt, nihil prorſùs decernant, nihilque exigant, cui *obedienter attendere* potuiſſet Eutyches.

Ex iſta porrò S. Petri Ravennatis Epiſtola docemur, non apud ſolum Pontificem Romanum querelas ſuas depoſuiſſe Eutychen (quod Diſſert. 7. fuſiùs expendimus) ſed & apud alios Occidentis Metropolitanos de judicio Conſtantinopolitano eſſe conqueſtum, libellúmque iiſdem dediſſe, & forſan aliorum aliquot Epiſcoporum literæ vel alia monumenta latent in Bibliothecis, ſicut hæc Petri mille & ducentis annis delituit; quibus manifeſtum fieret, ſi prodirent in lucem, Eutychen aliorum Occidentalium pariter judicium poſtulaſſe : ſicut nunc ex Ravennenſis Epiſcopi literis patet ejus tribunal ab Eutyche pulſatum fuiſſe. Conſtat enim ex iſta Epiſtola datas fuiſſe ab Eutyche literas ad Petrum Ravennatem : *Triſtis*, inquit hic, *legi triſtes literas tuas. . . . Hæc breviter reſpondi literis tuis, &c.* 2. Apparet Eutychen de ſententia Synodi Conſtantinopolitanæ conqueſtum eſſe tanquam à corruptis & malè affectis judicibus prolata : *Si enim*, inquit Ravennenſis Epiſcopus, *tibi diſplicet, quoniam ſcripſiſti electum judicium*, hoc eſt, conductos & affectatos judices Epiſcopos : ubi notare mihi videtur Synodum ἐνδημοῦσαν, à qua ſententiam exceperat, quæ quidem Canonica ſtricto jure non erat, cùm nec à Primate Diœceſi nec à Metropolitano ex una provincia cogeretur, ſed ex Epiſcopis promiſcuis variarum Diœceſeωn in urbe tunc fortè commorantibus coaleſceret, autoritate Conſtantinopolitani Epiſcopi, quam ſola recénſque conſuetudo firmabat.

3. Certum ex eadem Epiſtola videtur Eutychen Ravennatis Epiſcopi Judicium poſtulaſſe, cùm hoc non ſemel neget dari à ſe poſſe multiplicem ob cauſſam. Prima eſt quod cùm à proprio Epiſcopo damnationis ſententiam excepiſſet Eutyches, nullus Metropolitanus judicii iſtius retractandi jus habebat, niſi fortè ex conſenſu & conceſſione proprii Epiſcopi. Rationem hanc aliquomodo innuit Petrus verbis iſtis : *Hæc breviter reſpondi, frater, literis tuis, plura reſcripturus, ſi ad me frater & Coepiſcopus noſter Flavianus aliqua de hac cauſſa ſcripta miſiſſet.* Secunda eſt, quòd æquitati adverſum erat partis unius cauſſam altera parte non auditâ, vel diſcutere, vel etiam audire : *Nos*, inquit, *quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter abſentiam; & quid intellexerunt eorum taciturnitate neſcimus? Iuſtus mediator* (al. *judex*) *non eſt, qui ſic unam partem audit, ut nihil alteri parti reſervet.* Tertia ratio eſt, quod cùm ad ſedem Apoſtolicam ſcripta miſiſſet & ab ea viciſſim ſcripta in Orientem miſſa eſſent, ſatius erat ut his obedienter attenderet & fidei veritatem, quam à Romana ſede quæſiiſſe videbatur, à beato Petro in propria ſede & viventem & præſidentem audiret : *In omnibus*, inquit, *hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ à beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas : quoniam beatus Petrus, qui in propria ſede & vivit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.* Quarta denique ratio erat ſtudium pacis & fidei : *Nos*, inquit, *pro ſtudio pacis & fidei, extra conſenſum Romanæ civitatis Epiſcopi cauſſas fidei audire non poſſumus :* Cauſſas quippe in aliqua parte Eccleſiæ natas audire, vel proprii Epiſcopi eſt ejus Eccleſiæ, in qua orta cauſſa, vel ejus ad quem à proprio Epiſcopo appellatur; cùm porrò ad Occidentales Epiſcopos appellabatur, Romani proculdubiò Epiſcopi omnium aliorum Principis conſenſus explorandus erat, qui & Synodi Occidentalis peculiari nomine caput, & univerſalis Eccleſiæ, in cauſſa maximè fidei, procurator erat, & executor præcipuus Canonum, qui à Conciliis Oecumenicis adverſùs hæreticos olim conditi erant.

4. Igitur evidens eſt judicium Ravennenſis Epiſcopi poſtulari ab Eutyche non potuiſſe, niſi per appellationis libellum ſeu verum ſeu fictitium. Ex quo conſtat quod ſuperiùs aſſerebamus, ad Synodum Occidentalem appellaſſe Eutychen, & ad præcipuos propterea aliquot Metropolitanos literas ſcripſiſſe, maximè autem ad Romanum totius Synodi principem.

AD EPISTOLAM XXIV. Pag 478.

Flaviano Epiſcopo CP.

1. Celeberrimam hanc ſanctiſſimi Pontificis Epiſtolam, quia multùm intererat rei Chriſtianæ, ut caſtigatiſſima ederetur, accuratiſſimè relegimus ad Mſſ. Codd. Thuaneos ſeptem, Regios duos, Victorinum, Corbeienſem, Trecopithœanum, Oratorianum, Remenſem ſancti Remigii, ad omnes editiones & Græcam verſionem, &c. Quibus adjungere licet tres alios probatæ notæ & adorandæ vetuſtatis Codd. Mſſ. ad quos eamdem hanc Epiſtolam à ſe recenſitam fuiſſe teſtatur Petrus Franciſcus Chiffletius in Notis ſuis ad

Vigilium Tapſenſem, ad cujus calcem illam edi curavit, ſcholiiſque illuſtravit. Trium porrò memoratorum Codicum primus eſt, Actorum Concilii Calchedonenſis Collectore Ruſtico Diacono ex Bibliotheca D. Johannis Bouhierii Divionenſis viri Senatorii: alter ex Libro ſacrarum Lectionum ſancti Benigni ejuſdem urbis: tertius Chiffletii ipſius eſt, continétque fidei dogmata ex Ambroſio, Auguſtino, Fulgentio variiſque Conciliorum ac Pontificum decretis excerpta. Quibus omnibus nefas non eſt conjungere Joſiam Simlerum, Zuinglianum & Johannem Leunclavium Calviniſtam, quorum fides hoc loco non debet eſſe ſuſpecta, cùm luſtratos à ſe Codices Mſſ. referunt, variáſque ex eis Lectiones excerptas repræſentant. Quod præſtitit ille in Collectione veterum de duabus in Chriſto naturis ſcriptorum: hic verò poſt Legationem Manuelis Comneni Auguſti ad Armenios, ubi Græco-Latinam Epiſtolam edidit Baſileæ an. 1578. Cum autem hujus Epiſtolæ textum *uſque ad unum iota venerabiliter recipere* quiſque Catholicus teneatur ſub pœna Anathematis autoritate Concilii Romani ſub Gelaſio PP. omnes omnino variantes lectiones, quæ in Mſſ. Codd. occurrerunt ſcrupuloſius annotare non piguit: ne vel tantillum quid proprio ingenio à nobis mutatum fuiſſe credatur.

Pag. 478. Cap. 1. 2. Quid apud vos scandali contra, &c. Duas voces ſuperfluas addunt vulgatæ editiones in hunc modum: *Quid apud vos ſcandali contigerit atque contra:* deſunt tam in Græca verſione, quàm in omnibus Codicibus Mſſ.

Ibidem. 3. Imprudens. Non *impudens*, ut aliqui Codices. Græcè ἀσύνετος. Quam Lectionem potiùs ſequaris, parum refert: utraque enim Eutychis moribus convenit.

Ibidem. 4. Cedere. Ita Codex Chiffletii, nec non è Thuaneis unus; & Græcæ dictioni εἴκειν reſpondet: ceteri tam Mſſ. quàm excuſi Codices habent *Credere*.

Ibidem. 5. Obscuro. Ita Thuan. duo, tres Chiffletiani, Trecopithæanus, & Regii duo Simleri edit. Græcè, καθά τι μὲν ἐμπόδιον ἀσαφείας *per aliquod obſcuritatis impedimentum*: unde liquet hanc Lectionem anteponendam alteri, quæ ad vulgatarum & Surianæ editionum marginem, & in quatuor Thuaneis Mſſ. reperitur in hunc modum *aliquo impediuntur obſtaculo*: quod & procul abeſt à mente autoris, & Battologiam nonnullam inducit.

Pag. 479. lin. 2. 6. Regenerandorum. In vulgatis, *Regeneratorum* Græcè ἀναγεννωμένων, *eorum qui regenerantur*, Lectionem, quam in vulgatæ locum ſubſtituimus, retinendam eſſe probant Mſſ. omnes, edit. Merlin. & totus hujus loci contextus: ex quo patet ſanctum Leonem de Catechumenis ſermonem habere, non iis, qui *inter auditorum tyrocinia*, ut Tertullianus loquitur, ſed iis quos *competentes* vocant Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus & Concilium Agathenſe Can. 13. His enim tradebatur Symbolum, quod memoriter reddere tenebantur *feriâ quintâ ultimæ ſeptimanæ Quadrageſimalis*, ex Concilio Laodicenſi Can. 46. Agathenſi, Can. 13. Bracarenſi 2. Can. 1. Vide etiam Iſidorum Hiſpal. de divin. Offic. Fulgentium Epiſt. de duabus quæſt. & Ordinem Romanum.

Recepisset. Ita Corb. Thuanei duo, Trecopith. Remenſis & tres alii apud Chiffletium: non verò, *apprehendiſſet*, ut in vulgatis. Ibidem. Cap. 2.

8. De Spiritu sancto et Maria Virgine. Ita quinque Thuanei Codices tres Chiffletiani, Victorinus, Remenſis, Trecopithœanus, edit. Merlini, Sichardi, Caniſii, Crabbi, quod & apud ſanctum Auguſtinum ſexcentis locis, & apud antiquiores ſcriptores Eccleſiaſticos, nec non in exemplaribus antiquis, tam Græcis, quàm Latinis Symboli Conſtantinopolitani, atque inter alia in Breviario Cœnobii Montis Caſſini à ſexcentis ferè annis exarato, quod aſſervatur in Bibliotheca Domus Inſtitutionis Oratorii D. Jeſu ad ſuburbium Pariſienſe ſancti Michaelis. Concinit Græca verſio habens, καὶ μαρίας: quod & legitur etiam in recentioribus Græcorum Symbolorum exemplaribus, ut patet ex libello Gabriëlis Philadelphiæ Metropolitæ de Sacramento pœnitentiæ, ad calcem Commentarii Joh. Morini de Pœnitent. In vulgatis verò legitur, *Ex Maria Virgine*. An hæc tantula varietas aliquam pariat in ſenſu diverſitatem, doctioribus Theologis relinquo examinandum. Ibidem.

9. Et omnipotens et æternus creditur Pater. Parum abfuit ut vocem illam *æternus* expungerem, quod à Chiffletio factum eſt; deeſt enim in duobus ejus Mſſ. necnon in Thuaneis quatuor, Trecopithœano, Remenſi, Victorino, & inſuper in Græcæ verſionis textu. Eam tamen viſum eſt mihi retinere, tum quia in aliis Mſſ. reperitur, puta Thuaneis tribus, Regiis duobus, Corbeienſi & aliis, præter excuſa omnia exemplaria: tum quia vocem illam exigere videtur contextûs ſeries, quâ ex æternitate Patris, æternitas filii arguitur, ac perfecta ejuſdem Ibidem.

per omnia cum Patre æqualitas demonſtratur.

Ibidem. 10. Instructum. Ita Codd. omnes. Ad margin. edit. *inſtrumentum.* Græcè εἰσήγησιν *inſtitutionem.*

Ibidem. 11. Piam solicitudinem contulisset. Corbeienſ. & nonnulli alii Mſſ. Cod. *Pia ſolicitudine ſe contuliſſet.*

Ibidem. 12. Et inveniens. Ita Mſſ. omnes & Græca verſio εὑρισκῶν. vulg. *& inveniſſet,*

Pag. 480 lin. 3. 13. In utero accipiet. Ita Thuanei quatuor, Remenſis, Trecopithœanus & Victorinus Cod. de ſuis ſilet Chiffletius vulgatam Lectionem, *concipiet*, retinens.

Ibidem. 14. Vocabunt. Ita Codd. mox laudati cum Chiffletianis, quibus concordat Græcum καλέσουσι. In vulgatis: Et *vocabitur.*

Ibidem. 15. Super humerum. Vict. Trecopith. & alii quidam *ſuper humeros.*

Ibidem. 16. Vocabunt. Ita Cod. Remen. Trecopith. Victor. & Thuan. quatuor, & Græc. ad marginem.

17. Frustratorie loquens. Codd. Trecopith. & Thuan. tres, *fruſtratoria eloquens.*

18. Spiritus vitae. Surius ad marginem, Caniſius, Merlinus, Sicardus & Crabbus in textu & Mſ. Victorin. legunt, *Spiritu vitæ*; & fortè meliùs: Græcè, πνεύματι.

Ibidem. Cap. 3. 19. Et substantiae. Geminam hanc vocem addidimus ex Mſſ. Codd. Remenſi, Trecopith. Corbeienſi & duobus Thuaneis.

Pag. 481. Cap 3. 20. Prævaricatoris. *Prævaricationis* habent Codd. Mſſ. Remenſis, Victorinus, è Thuaneis unus & è Chiffletianis duo.

Ibidem. 21. Dispositionem. Ita Thuan. tres cum Remenſi, & textus Epiſtolæ inter Acta Calched. Concil. editæ. Græca verſio, διοίκησιν. vulg. *diſpenſationem.*

Ibidem. Cap. 4. 22. Assumta est igitur. Hanc ultimam voculam expunximus, quòd eâ careant cùm Mſſ. omnes, tum Græca verſio.

Ibidem. 23. Nostri est natura dissimilis. Sic Chiffletii tres Codd. totidem Thuan. Remenſis & Trecopith. hoc quoque modo refertur à Fulgentio in emendatioribus Codicibus Reſponſionis ad ſecundam Ferrandi quæſtionem. Favet Græca verſio ἡμῶν. vulg. *noſtra eſt natura diſſimilis*; aliàs: *noſtra eſt natura diſſimilis.*

24. Recedit .... relinquit. Ita Mſſ. plerique & Græca verſio, anteà *receſſit... reliquit.*

Pag. 482. Cap. 4. 25. Desidentibus. Ita Corbeienſ. Remenſ. Trecopith. quatuor Thuanei & Chiffletiani duo. Vulg. *ſubſidentibus:* Græcè, τῶν ποδῶν εἰς βαπτιζομένων.

26. Fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret. Ita Mſſ. omnes, In vulg. *fidem Diſcipul. ſuorum ſuis interrogat. audiret.* Pag. ead. Cap. 6.

27. Veri corporis. Sic in omnibus Mſſ. Græcè σώματος: in vulgatis *veri hominis.* Pag. 483.

28. Non alter est resuscitatus. Ita Mſſ. omnes, quibus Græca concinunt. Vulgat. *aliter non eſt reſuſcitatus.*

29. Sacramentum per quod unum salv. vulg. *Sacramentum fidei per quod ſalv.* Mſſ. omnes priorem exhibent lectionem, quæ Græco concinit. Ibidem.

30. Fluxerit. Sic omnes: pro quo anteà, *effluxerint.* Pag. 484.

31. Spiritus est veritas. Sic habent omnes Mſſ. Cod. ſic quoque legit Auguſtinus lib. de Bono perſeverant. cap. 22. & Fulgent. lib. 10. contra Fabianum, *&c.* Græcus textus tum Epiſtolæ ſancti Johannis, tum ſancti Leonis habent: τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια: idémque exhibet Syriaca Johannis verſio: unde dubium eſſe nequit, quin ita legerit ſanctus Leo: non verò, ut in vulgatis: *Chriſtus eſt veritas.* Ibidem.

32. Interlocutionem. Ita Mſſ. omnes cum Græca verſione διαλαλίας. In vulg. *Interrogationem.* Pag. ead. Cap. 6.

33. Nimísque blasphemum. Hæ voces deſiderantur in Thuan. duobus & apud Facundum. Ibidem.

34. Ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auditum. Cod. Corb. & Facundus lib. 2. cap. 6. ſic habent: *Ita emiſſum, quaſi nihil offenderet, eſſe auditum.* Ibidem.

35. Ante Incarnationem. Solus Facundus, *Ante adunationem.* Ibidem.

36. Solicitudinis tuae. Cod. Bouhierii, Thuan. quatuor, edit. aliquot: *Dilectionis tuæ.*

37. Ab hac sensus sui peste purgetur. Ita Mſſ. omnes cum Facundo, quibus & Græca verſio reſpondet: alias in vulg. *ab hac ſenſus ſui macula per te purgetur.*

38. Fratres nostros. Ita plerique Codd. Mſſ. & omnes excuſi cum Græca verſione, & congruit illius ævi moribus, cùm Epiſcopi Preſbyteros, fratres vocitabant. Tres Codd. Mſſ. habent *Fratrem noſtrum*, quam Lectionem Chiffletius exhibet, de ſuis Mſſ. Codd. nihil aſſerens. Pag. 485.

39. Julium. Ita legendum eſſe tam in Ibidem.

hac Epiſtola, quàm in aliis, quæ eoſdem Legatos ad Epheſinam Synodum miſſos numerant, evincunt Mſſ. Codd. Griman. Thuanei duo, Trecopithæan. *&c.* & Græca verſio Epiſtolarum, 26. 29. 30. & 31. quæ habentur in 1. parte Actorum Calchedonenſis Concilii. In ſola hujus Epiſtolæ 24. ad Flavianum verſione legitur ἰουλιανὸς, quod ſcribarum oſcitantiæ immutandum eſſe conjicio ex Mſ. Codice Actorum Concilii Calchedon. ex Bibliotheca Johannis Bouhierii Divionenſis, quem ut probæ Notæ & adorandæ vetuſtatis Codicem laudat Chiffletius: in eo enim legit *Iulium* non *Iulianum*. Julium pariter habent Evagrius lib. 1. cap. 10. Nicephorus Call. lib. 14. cap. 47. Proſperi Chronicon, Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum præfixus Epiſtolis ſancti Leonis in editione Romana, & à Sirmondo denuò editus, Liber de Romanis Pontificibus, Marianus Scotus, *&c.* Ex quibus poſtremis quatuor docemur Julium fuiſſe Epiſcopum Puteolanum. Unde hallucinatum conſtat doctiſſimum Morinum, cùm lib. 1. Exercitatione 20. ſcribit Julianum Coenſem ad Synodum Epheſinam 2. miſſum à Leone, *ut ex ejus*, inquit, *Epiſtolis* 15. 18. 19. *aliiſque conſtat.* Erravit ſimiliter Chriſtianus Lupus in Diſſertatione de Latrocinio Epheſino cap. 5. cùm Legatum, quem Leo in Epiſtolis ſcribit ad Synodum hanc miſſum, Julianum Epiſcopum Coenſem fuiſſe contendit, ſuggillans Proſperi Chronicon, qui *Iulianum Coenſem*, inquit, *malè permutat in Iulium Epiſcopum Puteolanum.* Quaſi verò, quis qualiſve fuerit Legatus iſte, latere potuerit Proſperum, tunc Romæ verſantem, Leoni familiariſſimum, eique à ſecretis, à conſiliis, ab Epiſtolis; ita ut non modò hæc, ſed & aliæ omnes adversùs Eutychen de vera Chriſti Incarnatione ab ipſo dictatæ crederentur, teſtibus Marcellino Comite in Chronico, & Gennadio in Catalogo illuſtrium virorum. Morino & Lupo impoſuit tum nominis affinitas, tum quod is, qui vices Leonis agebat in Synodo, Julianus ubique dicatur. At utrumque veriſſimum mihi videtur, & Julianum Coenſem Leonis nomine interfuiſſe Synodo, & tamen Julianum Coenſem non eſſe eum, qui ab ipſo Româ miſſus eſt ad Synodum, & in Epiſtolis ejus toties cum aliis Legatis commemoratur: Hoc poſterius etſi ſatis probatum jam autoritate Codicum pluriumque illius ævi ſcriptorum, adhuc ex abundanti manifeſtum fit duplici hoc argumento.

1. Julianus Coenſis Epiſcopus interfuit & ſuſcripſit tam Concilio Conſtantinopolitano, in quo primùm damnatus Eutyches à Flaviano, quàm conventui Epiſcoporum, qui anno ſequenti in eadem urbe juſſu Imperatoris habitus eſt. Porrò cùm hic conventus habitus ſit menſe Aprili, quis credat eumdem Româ miſſum menſe Junio ejuſdem anni, quo datæ leguntur Epiſtolæ Pontificis.

2. Scribit Leo ad Julianum Coenſem in Oriente verſantem Epiſtolas 25. & 31. eodem die ſcriptas, quo & aliæ in quibus legatos miſſos recenſet. Imò in poſteriori eoſdem nominat; & inter eos Julianum ſeu potiùs Julium Epiſcopum; quod certè cum illorum opinione cohærere non poteſt.

Quod verò non Julius Puteolanus, ſed Julianus Coenſis interfuerit vice Leonis Synodo Epheſinæ, inde contigiſſe puto, quod vel Julius vita functus eſt antequàm Pſeudo-ſynodus inchoaretur, vel aliud quid impedimento fuit ne Epheſum accederet. Quoniam verò multùm intererat, ut qui vices Pontificis Romani in eo Concilio habiturus erat, Epiſcopali dignitate fulgeret, ſubſtitutus eſt in locum Julii Julianus, prout in mandatis proculdubiò habebant reliqui legati. Atque ut hoc probabile exiſtimem ſequentibus conjecturis adducor.

1. Quoties de Legato Sedis Apoſtolicæ mentio habetur in Synodo Epheſina, Julianus appellatur etiam in Græco textu: quod argumento eſt de alio ſermonem eſſe, quàm de illo Româ miſſo, qui in Epiſtolarum S. Leonis Græca verſione 1. parte Concilii Calchedonenſis ſemper ἰούλιος dicitur. Non igitur Julius in Synodo vices Pontificis egit, ſed Julianus, nec alius quàm Coenſis Epiſcopus. 2. Niſi ſupremum obiiſſet diem in Oriente Julius, aliqua poſt infauſtam Synodum de eo mentio haberetur; vel enim ejus reditus notaretur, vel mors ejus inter latrocinalis illius Conventiculi improbos effectus recenſeretur: idem ipſe ad Pulcheriam ſcripſiſſet, ipſe ad Leonem retuliſſet de Geſtis Synodi, ipſe à Leone vel de conſenſu exhibito vituperaretur, vel laudaretur de recuſato: at nihil tale legitur. 3. Julianum Coenſem multis magniſque tribulationibus vexatum fuiſſe per impotentem Dioſcori ſævitiam teſtatur Leo ad ipſum ſcribens Epiſtola 44. 13. die Octobris ejuſdem anni data & 61. 13. Aprilis ſequentis anni: quod non aliam ob cauſſam accidiſſe credendum eſt, quàm quòd ut Legatus Ro-

mani Pontificis fidei juſtitiæque partes conſtanti animo tutatus fuerat, impiíque Dioſcori nefandis molitionibus palàm contradixerat. 4. Ex eadem Epiſt. 61. liquet aliquomodo Julianum S. Leonis perſonam geſſiſſe; ſiquidem eum exhortans, *ut contra falſitatis aſtutias perſeverantem diligentiam teneret*: addit: *cùm ad hoc & tuus animus &* NOSTRA AUTORITAS *ſuffragetur*: Et poſteà: *Ad quam rem noſtros poſt diem venerabilem Paſchæ dirigemus, qui tecum participato Conſilio, ea quæ à nobis conſtituta fuerint, exequantur.* Et in Epiſt. 25. ad eumdem ſcripta per Legatos teſtatur has ad eum literas ideò ſcribere: *Vt*, inquit, *unanimiter atque conſtanter his, qui Evangelium Chriſti corrumpere cupiunt reſiſtatis.* In Epiſtola etiam 60. Julianum ſolicitè commendat Anatolio CP. quod innuit ipſum Leonis partes egiſſe in Synodo, cui propterea ab Eutychis ſequacibus timendum erat, ne moleſtiam ei faceſcerent. 5. Conſtat ex Breviculo hiſtoriæ Eutychianiſtarum unum Legatorum à Romana Sede miſſorum ad Synodum Epheſinam, illuc non perveniſſe, morte ſcilicet præventum in Delo Inſula: *Interfuerunt etiam*, inquit, *Vicarii ab Apoſtolica Sede directi, Iulius Puteolanus Epiſcopus, Hilarus Archidiaconus; quia Preſbyter Renatus in Delo Inſula morte præventus eſt: affuit etiam Dulcitius Notarius, &c.* Julium quidem Concilio interfuiſſe ait, mortuum verò Renatum: ſed vereor plurimùm ne memoriæ lapſum paſſus ſit autor Breviculi, aut incertis rumoribus ſcriptíſve deceptus: ut potiùs interfuiſſe Synodo dicendus ſit Renatus, mortéque præventus Julius. Cùm enim ſcribit unum eſſe mortuum in Delo Inſula, vix errori locus eſſe potuit: non enim hoc ſomniavit autor ille: at cùm Julium interfuiſſe dicit Synodo, decipi potuit nominis ſimilitudine. Cùm legeret enim in Epiſtolis S. Leonis miſſum eſſe Julium, qui vices Pontificis ageret, nominatúmque reperiſſet in Actis Epheſinis Julianum vel Julium, iiſdem fungentem vicibus S. Leonis, facile fuit in eam opinionem ire, unum eumdémque eſſe, ac proinde de alio è tribus Legatis intelligendum eſſe quod ſcriptum reperit de unius illorum morte. Non certè de Hilaro, cujus frequens memoria in illis Actis & poſt Synodum. Igitur, concluſit ille, de Renato verum fuit. At repono ego, de Renato verum eſſe non poteſt, ad quem nimirùm literas poſt Synodum dedit Theodoritus. Cùm enim à ſede ſua dejectus eſſet ſententiâ Pſeudoſynodi, querelas ſuas detulit, tum ad S. Leonem, tum ad ejus Legatos Renatum Preſbyterum & Hilarum Diaconum. Ex quo, & duplex robur conjecturæ noſtræ accedit. Quòd enim ſcripſerit ad Renatum, arguit errorem autoris incerti, qui mortuum ante Synodum ſcripſit; quod verò ad Julium non ſcripſit, aliquatenus probat eum tunc non ſuperfuiſſe in vivis, nec præſentem Synodo fuiſſe. Alioquin eum imprimis conveniebat adire, qui primas habuiſſet in Synodo Pontificis vices, ut per eum S. Leonis mentem moveret excitarétque ad ſuſcipiendam depoſiti Epiſcopi defenſionem: quod enim ad Julianum Coenſem non ſcripſerit ratio in promtu eſt: is enim in Orientalibus partibus remanens, idoneus non erat, qui Theodoriti res apud Romanum Pontificem coram ageret. Jam verò ſi Julius mortuus erat, Julianus Epiſcopus Coenſis is eſt procul dubiò quem legimus in Actis Epheſini Latrocinii egiſſe vices Romani Pontificis. Qui Breviculum hiſtoriæ Eutychianiſtarum edendum denuò curarunt, ex hujus verbis de morte Renati Preſbyteri arguunt Epiſtolam Theodoriti ad illum Preſbyterum ſcriptam non eſſe, ſed potiùs ad Hilarum. At ſi quis error in alterutro autore iſto agnoſcendus eſt, ſatiùs eſt minúſque incommodum à Breviculi autore commiſſum fateri, quàm à Theodorito. Quid enim? an Theodoritus, quid de Renato factum eſſet, ignoravit? nemo id dixerit. An librariorum error eſt, qui pro Hilaro Renatum ſuppoſuerint? At non tam erudita eſſe ſolet operarum oſcitantia, ut pro uno Legatorum, alterum ſcribere cogitaverint. Adde quod in omnibus Mſſ. excuſiſque Theodoriti exemplaribus eadem Epigraphe conſtanter reperitur: nec ſolent Epiſtolarum inſcriptiones ab aliis quàm ab autoribus ipſarum componi, cùm de aliis Opuſculorum generibus aliter perſæpè fieri contingat. Autor porrò Breviculi ignotus, autoritas incerta, fides vacillans, rari Codices Mſſ, excuſi centum annis juniores: Quid igitur habet, unde cum Theodorito dimicet in hac controverſia?

Ex dictis collige à ſcriptoribus variis variè hoc loco erratum. Errarunt qui Julium Puteolanum & Roma miſſum eſſe & Synodo interfuiſſe aſſeruerunt. Errant pariter qui utrumque de Juliano Coenſi contendunt. Nam miſſus quidem eſt Julius ut intereſſet Synodo, ſed non interfuit. Non miſſus eſt Julianus Coenſis, qui in Oriente tunc reſidebat, & tamen vice Leonis interfuit, in locum, ut dixi, Julii

ſuffectus. Hinc corrige Evagrium ſcolaſticum Eccl. Hiſtor. lib. 1. Cap. 10. καὶ μὴν καὶ Ἰούλιος (συνῆν) τὸν τόπον πληρῶν Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐπισκόπου. *Iulius item Epiſcopus (aderat) qui Leonis Epiſcopi Romani vices gerebat.* Corrige item Nicephorum lib. 14. Hiſt. Eccl. Cap. 47. παρῆσαν δὲ τῇ συνόδῳ.... πλὴν Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ποιμένος· τούτου γὰρ τὸν τόπον ἐπίσκοπος Ἰούλιος πεμφθεὶς ἀνεπλήρου. *Affuerunt Concilio ..., Leone veteris Romæ Paſtore excepto, cujus locum Iulius Epiſcopus eo miſſus obtinuit.* Corrigenda, inquam, utriuſque hujus autoris narratio: quia uterque malè Julii Puteolani miſſionem à Leone, cum Juliani Coenſis præſentia in Synodo confundit. At non corrigendus textus, ut vult doctiſſimus Henr. Valeſius Annotat. in hunc Evagrii locum, ubi corruptè legi putat in utroque ἰούλιος pro ἰουλιανὸς: cùm certum ſit ita ſcripſiſſe autores illos, diſcrimen, quod ſupra obſervavimus, non attendentes, & cum pleriſque aliis ſcriptoribus exiſtimantes eum affuiſſe Synodo Leonis nomine, qui eo conſilio miſſus fuerat: quod diſcrimen nec ab eodem Valeſio animadverſum puto.

Pag. 485. 40. Tituli S. Clementis Ita omnes Codd. tam exarati manu, quàm typis excuſi, ſola Græca verſio, ad quam Bouhierii Latinus Actorum Calcedonenſium Codex accommodatus eſt, eam annotationem omittit. Quamobrem malim ego gemini hujus Codicis exſcriptorem oſcitantiæ arguere, quàm falſi accuſare antiquiſſimos quoſque Codices orbis Chriſtiani, eóſque præſertim, quos Galliis noſtris Epiſcopi ſui reliquerunt ab ipſo Leone emendatos, ut ex Epiſtola Ceretii, Salonii & Verani ad S. Leonem perſpicuum eſt. Id verò, quod ait Chiffletius, uſu minimè receptum, ut Romani Preſbyteri ſcripto à ſuis Titulis appellarentur ante Symmachi PP. tempora, gratis dicitur: id enim multo ſatius eſt aſſerere, quàm negare: cùm aſſertionis argumentum ſit hæc eadem ſancti Leonis Epiſtola, quàm ſi hoc loco interpolatam dicere licuerit, licebit & idem vitium impingere Synodo illi Romanæ ſub Symmacho, in qua primum adnotationem ejuſmodi annexam fuiſſe contendit ſcriptor laudatus. Et quidem miror cur ejuſmodi Preſbyteros ſcripto nolit appellatos fuiſſe à ſuis Titulis, cùm id uſu ac viva voce receptum fuiſſe ultrò profiteatur. Deinde cur tempore Leonis uſurpatum eſſe non vult, quod quadrageſimo circiter poſt Leonem anno uſurpatum fatetur, quodque tot Codices à Leone uſurpatum docent?

41. Est probata. In vulgatis, *Eſt ſæpè probata.* Sed iſtud *ſæpè* & in Græco deſideratur, & in omnibus ferè Mſſ. Codicibus. Ibidem.

42. Deus te incolumem custodiat Frater carissime. Hanc clauſulam non habent quinque Thuan. Codd. nec Remenſis, Victorinus, & Trecopith. Ibidem.

43. Ad calcem hujus Epiſtolæ poſt annotationem conſularem hæc verba addit Chiffletius: *Tiburtius Notarius, juſſu domni mei venerabilis Papæ Leonis edidi:* quam ſubſcriptionem duximus omittendam eſſe, cum unicus Bouhierii Codex Mſ. Actorum Calchedonenſium Correctore Ruſtico Diacono, eam exhibeat, nec præterea conſtet cujus Leonis, an primi, an ſecundi, vel alterius Notarius fuerit Tiburtius ille. Hanc enim vocem, *Domnus*, tempore Leonis I. in uſu fuiſſe non exiſtimo, & aliunde conſtat ſæpe ſæpius pro diverſis occaſionibus editam ac laudatam fuiſſe præſentem Epiſtolam. Ibidem.

44. Aeram ſeu 483. ſeu 486. quæ in pluribus Codic. additur ad finem hujus Epiſtolæ, retinendam eſſe in textu non exiſtimavimus. Hic enim computandi temporis modus recentior à Romanis non niſi poſt ſancti Leonis tempora uſurpatus & huic Epiſtolæ adjectus eſſe creditur à pleriſque, & advectus ex Hiſpania, ubi Idatius Hiſpanus, qui ſcripſit ætate Leonis noſtri, primus omnium hac Nota uſus fuiſſe videtur: ſi tamen ejus chronico aliena ac recentiori manu non eſt ſuperaddita: quam & Epiſtolæ S. Leonis additam eſſe crediderim operâ Iſidori mercatoris. Hæc enim Æra Hiſpanica eſt, quæ triginta & octo annis vulgarem Chriſti Æram antecedit. Unde & error in ipſa adjectione deprehenditur: additis enim 38. annis anno vulgaris Æræ 449. quo prodiit hæc Epiſtola, non 483. vel 486. ſed 487. annus efficitur Æræ Hiſpanicæ.

Ad calcem hujus Epiſtolæ in Actione 2. Concilii Calchedonenſis ſubjiciuntur teſtimonia ſanctorum Patrum partim Latinorum, partim Græcorum, qui duas in Chriſto naturas aſſeruêre. Hæc à Theodorito Epiſtolæ Leonis adjuncta eſſe, opinio eſt Johannis Garnerii in parte poſteriori Operum Marii Mercatoris ſub finem præfationis in ſcholia S. Cyrilli de Incarnatione. Ratio multiplex ab eo profertur, nulla, meo judicio, ſufficiens.

E ſcholiis, inquit, S. Cyrilli tria teſtimonia Theodoritus adduxit in ſecundo Eraniſtæ dialogo, & quidem totidem verbis,

ac in calce Epiſtolæ referuntur in Actione 2. Calchedonenſi. Bene eſt: ſed ſi ante habita eſt Calchedonenſis Synodus, quàm ſcripti Theodoritiani dialogi, à Synodi Actis potiùs accepiſſe cenſendus eſt Theodoritus, quàm Synodus à Theodorito. Illud porrò certum mihi videtur, eò quòd nunquam Theodoriti fides in dubium vocata eſſet in Synodo Calchedonenſi, ſi jam vulgati fuiſſent dialogi iſti, in quibus Catholicam ſuámque ſententiam diſertis verbis aperit, confirmátque Traditione SS. Patrum, quos inter Cyrillus cum laude adducitur. Quod porrò in Actione 2. Calchedonenſi Epiſtolam S. Leonis ab Illyricianis & Palæſtinis Epiſcopis ſuggillatam aſſeruiſſe legitur Theodoritus adducto Cyrilli teſtimonio, quod inter ſubjuncta legitur, nec adductum fuiſſet, ſi jam Epiſtolæ ſubjectum occurriſſet. Nihil vetat teſtimonium à Leone deſcriptum, prolatum eſſe poſtmodùm à Theodorito: imò eo magis Leonis mens Catholicæ & Cyrillianæ ſententiæ conſentanea eſſe probabatur à Theodorito, quod idem ab utroque teſtimonium eſſet prolatum. Deinde breviſſimum tantummodo adducitur à Theodorito teſtimonium: cujus media pars à Leone non eſt deſcripta.

Addit Garnerius: *Quod à Theodorito, aut certè ab iis, qui Theodoriti partibus ſtudebant, verſam in ſermonem Græcum Epiſtolam, proditum eſt, imò & à vertentibus vitiatam: quod poſtremum Leo ipſe queritur apud Marcianum Imperatorem.* Quinam ſint hujus opinionis aſſertores non memini me legere: hoc unum ego aſſero, nihil tale ſuſpicatum eſſe Leonem noſtrum de Theodorito: quantum ex ſcriptis conjici poteſt. Imò verò ſimilius eſt verſam eſſe ac corruptam Epiſtolam à Theodoriti adverſariis, quàm ab aſſeclis. Scilicet eo fine vitiatam volebant eam Epiſtolam Leonis adverſarii, ut in ſuſpicionem Neſtorianiſmi vocatus, odium Catholicorum incurreret, ejúſque Epiſtola ut fidei abſona rejiceretur. Quis porrò iſtud tentatum credat à Theodorito, qui Neſtorianiſmi ſuſpicionem olim in Epheſino Concilio datam, omni tunc temporis ſtudio & operâ obliteratam volebat. Quàm ſatius eſt igitur exiſtimare eam Epiſtolæ Leoninæ depravationem inductam eſſe ab Alexandrinis, cum quibus tam diuturnas ſimultates exercuerant Theodoritus aliique Orientalis diœceſis Epiſcopi. Neque id aſſerentes divinamus: ipſa enim Leonis ad Marcianum Epiſtola 104. quam laudat Garnerius, hoc evidentiſſimè aperit. Tota eſt enim de Alexandrinis Epiſtola. Primo Capite laudat Proterii Alexandrini Epiſcopi fidem. In ſecundo monet ut paucos imperitos hæreticorum inſtigationibus tumultuantes ex Traditione ipſius Eccleſiæ Alexandrinæ, ſcriptis ſcilicet, Athanaſii, Theophili & Cyrilli doceat Proterius. In tertio queritur quod *quorumdam hæreticorum verſuta nequitia, ad conturbandam aliorum ſimplicitatem, Epiſtolam meam*, inquit, *quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi falſaſſe perhibetur, ut commutatu quibuſdam literis vel ſyllabis, receptorem me Neſtoriani erroris aſſereret. Obſecro*, ſubdit ille, *venerabilem clementiam veſtram, ut eandem Epiſtolam per fratrem meum* Julianum *Epiſcopum, vel eos, quos idoneos ad hoc opus pietas veſtra delegerit, in Græcum ſermonem jubeatis integrè diligentérque tranſlatam, per idoneum perlatorem ſub veſtri ſignaculi impreſſione deferri tradendam judicibus* Alexandrinis, *qui eam clero & plebi ipſius civitatis cum prædictorum Epiſcoporum Prædicationibus, quibus mea ſcripta conſentiunt, faciant recitari, &c.* Ex quibus liquidò apparet totam hanc fallaciam circa Leonis ſcripta, Alexandrinorum hæreticorum artibus ſtructam eſſe, & Juliano potiùs quàm Theodorito adſcribendam eſſe verſionem Epiſtolæ Pontificis. Ipſe enim Theodoritus S. Leonis Epiſtolæ ſubſcripſerat etiam ante Synodum Calchedonenſem cum aliis omnibus Orientalis Diœceſis Epiſcopis, ut narrat Epiſtola 68. Cap. 3. & Epiſt. 70. ſubſcripſit eidem in Synodo, ut affirmant legati Sedis Apoſtolicæ Act. 8. imò eam aſſeruerat Actione 2. adversùs Illyricianos & Palæſtinos, quod & Facundus commemoravit. Depravatio verò Epiſtolæ hæreticorum opus fuit:

Urget Garnerius pro ſua conjectura: nulla fit, inquit, in tota Epiſtola, ſive mentio, ſive promiſſio afferendorum teſtimoniorum. Reſponſio in promtu eſt: cùm ſcripta eſt Epiſtola, imò & cùm primùm miſſa in Orientem ad Synodum Epheſinam, animus non erat adjicere teſtimonia ſanctorum Patrum, quibus doctrinam ſuam Pontifex muniret adversùs calumnias hæreticorum. At verò cum in Latrocinio Epheſino immaniter à Dioſcoro ſævitum eſſet in Epiſcopos Catholicos & in ipſam Eccleſiæ fidem, expulſis, depoſitis, cæſiſque fidei defenſoribus, rejectâ etiam Romani Pontificis Epiſtolâ, alii poſtmodùm Legati in Orientem miſſi cum Epiſtola eadem: quam cùm prævideret ab hæreticis

impugnandam, eam ſanctorum Patrum teſtimoniis & autoritate munivit : quâ permoti omnium Eccleſiarum Epiſcopi, ad quos eam tranſmiſerat approbandam, ei faciliùs ſubſcriberent. His teſtimoniis munita erat Epiſtola cùm Conſtantinopolim gemina legatione annis 450. & 451. per Romanæ Sedis Legatos allata eſt ; cùm ad Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum jam tum ad Synodum Calchedonenſem deſtinatum directa ; cum in eadem Synodo relecta & approbata. De hoc teſtimoniorum delectu intelligendum : Quod *de ſufficienti paternarum autoritatum inſtructione* à ſe directa in Epiſtolis 52. 53. 54. 55. & 56. vel innuitur vel expreſſis illis verbis refertur. Inſtar omnium erit locus Epiſtolæ 68. ad Paſchaſinum, quæ nunc primùm edita : *Vt autem in omnibus pleniùs tua ſit inſtructa dilectio*, inquit Cap. 3. *Sanctorum Patrum noſtrorum de Sacramento Incarnationis Domini quid ſenſerint & quid Eccleſiis prædicaverint, ut evidenter agnoſceres aliqua ad dilectionem tuam ſcripta tranſmiſi, quæ noſtri quoque apud Conſtantinopolim* CUM MEA EPISTOLA ALLEGARUNT.

Sed & ipſa teſtimoniorum inſpectio Leonem clamat autorem. Nullum enim eſt in Calchedonenſi delectu (excepto Leporii excerpto) quod non legatur totidem verbis, ex eadem Græcorum verſione, & ex iiſdem locis in Epiſtola ad Leonem Auguſtum 134. ut prorſus exiſtimandum ſit ab eodem utrumque eſſe concinnatum ; uberiùs quidem in 134. Epiſtola, quia poſteriora ſcripta prioribus auctiora eſſe ſolent.

AD EPISTOLAM XXV.

Iuliano Coenſi Epiſcopo.

Pag. 486. 1. ADJECIMUS. Hæc addit Græca verſio : ὥστε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ χριστοῦ i. *ut pro veritate humanitatis Chr.*

Ibidem. 2. IN NOBIS ATQUE IN VOBIS. Pro his verbis Græca verſio habet : ἐν πάσῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. i. *In univerſa Catholica Eccleſia.*

Ibidem. 3. AB ASSUMTI HOMINIS SUBSTANTIA. Græca verſ. addit : καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς συλλήψεως τῆς παρθένου. i. *Et ab ipſa Virginis conceptione.*

Ibidem. 4. QUI ENIM NEGAT MEDIATOREM DEI ET HOMINUM HOMINEM JESUM CHRISTUM. Ita Cod. Thuan. Griman. Corbeienſis, Victorinus, Surius, &c. Priùs ſic : *Negator enim mediatoris*, &c. Græcè ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν ἀληθινὸν ἄνθρωπον τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. *Qui enim negat veram Domini Ieſu Chriſti humanitatem.*

5. SIVE QUOD SOLUS AB INVIOL. VIRG. SINE CONCUP. EST CONCEPTUS. Pag. 487. Ita Codd. Thuan. quatuor, Cantabrigenſ. Griman. Trecopith. In vulgatis verò : *Sive quod ſolus ex Spiritu ſancto ab inviolata Virgine ſine concupiſcentia carnis eſt conceptus* : quod ex Græca verſione aſſumtum eſt, quæ tamen vocem *carnis* non habet, uti nec Victorinus Cod. cùm aliis jam citatis.

6. NEC DISCORDIA DESIDERIORUM Ibid. lin. ult. GIGNEBAT COMPUGNANTIAM VOLUNTATUM. Ita ex pleriſque retinuimus. Cod. Griman. *Nec diſcordia deſideriorum gignebant compugnantiam voluntatum.* Nihil habent Græca quod his verbis reſpondeat ; ſed Latina, quæ his adjacent, item Caniſius, Sicardus, Nicolinus & Surius ſic habent : *Nec diſcordiam deſideriorum gignebat compugnantia voluntatum* : nec ineptè ; ceſſimus tamen Codicum multitudini in priori lectione retinenda, quæ & optima eſt.

7. EANDEM GERENS IN VERBI DEITATE PERSONAM. Pag. 488. Græca ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔχων ἐν θειότητι καὶ ἀνθρωπότητι πρόσωπον ; i. *Sed eandem habens in divinitate & humanitate perſonam*

8. Ante Notam Conſularem Græca verſio, hæc habet : Ibidem. *Deus te ſervet incolumen honorabiliſſime Frater.*

AD EPISTOLAM XXVI.

Theodoſio Auguſto.

Pag. 488. 1. CÆSARI THEODOSIO RELIGIOSISSIMO ET PIISSIMO AUGUSTO, LEO PAPA ECCLESIÆ CATHOLICÆ URBIS ROMÆ. Cod. unus Mſ. Thuan. habet : *Glorioſiſſimo & clementiſſimo Theodoſio Auguſto, Leo Epiſcopus* : quem titulum nativum eſſe & genuinum Græca verſio, quæ eumdem exhibet, probare videtur. Priorem tamen retinuimus, quem invenimus in Mſſ. Codd. Thuan. duobus, Griman. Trecopith. Corb. Victorin. & omnibus Latinis editionibus. Cave tamen, cùm legis Eccleſiæ Catholicæ Papam ſeu Epiſcopum, ne idem eſſe putes ac Oecumenicum & univerſalem Epiſcopum, quem titulum numquam uſurpavit Pontifex noſter, teſte S. Gregorio Magno pluribus locis. Imò ſæpè ſæpiùs hac ſimplici appellatione contentus eſt : *Leo Epiſcopus* ; vel iſta : *Epiſcopus Vrbis Romæ.* Quid ergo inquies, ſibi vult illa Epigraphe ? nihil aliud quàm quod de Aurelio Carthaginenſi, Auguſtino & Fortunatiano Epiſcopis Africanis in Carthagi-

Carthaginenſi Collatione cum Donatiſtis, ita ſcribitur: *Fortunatianus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ, Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ: Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ dixit.* Tam enim S. Leo, quam alii, unum hoc in animo habuerunt, ut ſe ſe formulâ iſtâ ab Hæreticorum conventiculis & communione ſecernerent. Eccleſiæ igitur Catholicæ Epiſcopus, eſt *Catholicæ communionis Epiſcopus*, ut loquitur Epiphanius hær. 42. Huic appellationi occaſionem primi, ni fallor, dederunt Donatiſtæ, qui Eccleſiam in parte collocabant: quibus Catholicæ Eccleſiæ nomen opponunt Eccleſiæ per orbem diffuſæ aſſertores Epiſcopi. Hinc etiam Conſtantinus Auguſtus in Epiſtola ad Anulinum apud Euſebium lib. 10. cap. 7. *Qui in provincia*, inquit, *tibi concredita, in Eccleſia Catholica, cui Cæcilianus præeſt, &c.* Eccleſia igitur quælibet particularis, cùm ſervat communionis & fidei Catholicæ unitatem, Catholica nuncupatur. Quamobrem horum ſancti Cypriani verborum ſenſum attigiſſe mihi non videtur vir doctiſſimus, qui poſt Pamelium ſimilia verba Cypriani ad Cornelium ut ſoli Romanæ Eccleſiæ propria accipit: *Nos*, inquiunt Novatiani converſi, *Nos Cornelium Epiſcopum ſanctiſſimæ Catholicæ Eccleſiæ electum à Deo .... ſcimus* Manifeſtum enim eſt ex ſerie Epiſtolæ illa etiam extendi ad reliquas totius Orbis Eccleſias ubique diffuſas; *quæ eſt proprietas Catholici nominis*, inquit Optatus lib. 2. ſicut enim totius eſt Eccleſiæ (quod maximè illi urgent) unum Deum habere, unum Dominum, unum Spiritum; ita & ad totam Eccleſiam & ad quamlibet particularem attinet, quod de uno Epiſcopo illic diſſeritur: *Nec enim ignoramus*, inquiunt iidem, *unum Deum eſſe & unum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, unum Spiritum ſanctum, unum Epiſcopum in Eccleſia Catholica eſſe debere.* Quod autem idem autor ait, ideò Romanam Eccleſiam ſpecialiter Catholicam vocari, quod radix & matrix ſit Eccleſiæ Catholicæ; pace doctiſſimi viri dixerim, non eſt ea mens Cypriani, nec eſſe potuit. Non fuit re ipſa: cùm enim Epiſtola 45. ad Cornelium hæc habet verba, quæ autor ille aſſumſit, *rationem reddidiſſe, nos ſcimus & hortatos eſſe ut Eccleſiæ Catholicæ matricem & radicem agnoſcerent ac tenerent &c.* ſenſus Cypriani eſt, hortatum ſe eſſe eos, ne parti Novati adhærerent, ne ſchiſma & diviſionem ſectarentur; ſed ut unitatem Catholicam, quam Eccleſiæ Catholicæ radicem & matricem appellat, agnoſcerent ac tenerent. Tot ſunt loca Cypriani, quæ hanc de unitate expoſitionem comprobent, ut in oculos omnium facilè incurrant. Adeat, qui volet Tractatum *De unitate Eccleſiæ*, Epiſtolam ad Antonianum, & alias: ubi paſſim unitatem prædicat Eccleſiæ, cui tanquam radius ſoli, fonti rivus, radici ramus individuâ unitate quiſque conjungi debeat: *Avelle*, inquit, *radium ſolis à corpore; diviſionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum; fractus germinare non poterit: à fonte præcide rivum; præciſus areſcet: ſic & Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit & ramos ſuos in univerſam terram copiâ ubertatis extendit: profluentes largiter rivos latiùs expandit: unum tamen caput eſt, & origo una, & una mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur.* Denique quid per matricem intelligat ſanctus Martyr, Epiſtola 71. ad Quintum declarat luce meridiana clariùs; *Quos*, inquit, *conſtat hic*, hoc eſt in Eccleſia Catholica, *baptizatos eſſe, & à nobis ad hæreticos tranſiſſe, ſi poſtmodùm, peccato ſuo cognito & errore digeſto*, AD VERITATEM ET MATRICEM *redeant, ſatis ſit in pœnitentiam manum imponere.* Hoc igitur eſt, Catholicum *tenere matricem*, in Epiſtola ad Cornelium, quod hæreticum *redire ad matricem*, in Epiſtola ad Quintum, hoc eſt, & *Eccleſiæ Catholicæ unitatem tenere*, ut habet ead. Ep. 71. & ad eam è ſchiſmate poſtliminiò reverti.

Epiſt. 46. Ed. Pamelii.

Lib. de unitate Eccleſiæ.

Jam verò quod propriè non potuerit Romana Eccleſia ſimpliciter vocari à Cypriano Catholicæ Eccleſiæ Matrix, manifeſtum eſt: cùm potiori jure nomen iſtud debeatur aliis Eccleſiis Apoſtolicis, quæ in Oriente & Palæſtina primùm floruerant, antequam Romanæ civitati fides & Epiſcopatus inferrentur. Hoc imprimis convenit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, quæ revera Mater & Matrix omnium Eccleſiarum appellatur in Epiſtola Patrum Concilii Conſtantinopolitani ad Damaſum, Ambroſium, & alios Epiſcopos Romæ congregatos. Eadem appellatione Romanam donant Epiſtolæ Lucii I. ad Epiſcopos Gall. & Hiſpan. & Felicis I. ad Benignum; ſed eas eſſe ſuppoſititias nemo non novit. Reverà Innocentius PP. in Epiſt. ad Decentium Epiſcopum recenſens Provincias, quæ S. Petro ejúſve ſucceſſoribus fidei ſuæ ſemina, Eccleſiarúmque inſtitutionem debent, nullas nominat præter *Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Sici-*

liam, inſuláſque interjacentes.

2. Synodale judicium. Ita Mſſ. Griman. & Thuan. pro *Synodale Concilium*, quod in Thuan. aliis duobus aliiſque, præter edita omnia. Magnum tamen interutrúmque diſcrimen: prius enim, quod retinuimus, de quacumque Synodo, ſive Provinciali, ſive Oecumenica intelligi poteſt; poſterius plerumque de Synodo ex pluribus Synodis, ſeu plurium Provinciarum Epiſcopis coaleſcente; quales erant Synodi, quibus Hilario Arelat. interdicit Leo Epiſtolâ ſuâ 10. quáſque vocat *Synodales conventus*, eò quod ex pluribus Synodis ſeu Provinciis conveniebant Epiſcopi ſub Primario Metropolitano.

AD EPISTOLAM XXVII.

Pulcheria Auguſtæ.

Pag.490. cap. 1. 1. Ut quod formam servi gessit. Variant multum Codices. Thuan. unus & Trecopith. *Vt in quo formam, &c.* Victor. *ut quod in forma, &c.* Corbeienſ. & Griman. *Vt quod in formam, &c.* alii aliter.

Ibidem. Cap. 2. 2. Patriarchis et Prophetis in specie carnis apparuit. SS. Patres Auguſtino anteriores apparitiones hujuſmodi plerumque tribuerunt filio, qui ſicut Patris Angelus, adminiſter ac repræſentator ab eodem ſub corporali ſpecie miſſus fuerit in veteri teſtamento; ut, inquiunt, ediſceret converſari cum hominibus & ad ſuum conſpectum homines aſſuefaceret. Contrariam ſententiam erroris damnavit Sirmienſis Synodus an. 351. contra Photinum congregata; ſed quoniam hanc opinionem Ariani in hæreſis ſuæ patrocinium detorquebant, aliam viam ineundam eſſe cenſuit Auguſtinus in apparitionibus priorum temporum interpretandis, atque adeò illas Angelis eſſe tribuendas totis viribus contendit lib. 2. & 3. de Trinitate, & alibi. Quem plerique ſequentis ævi Patres & Scriptores ſecuti ſunt: ut mirum ſit Leonem noſtrum hîc ab eo diſcedere.

Ibidem. 3. Nec uti possemus triumphantis victoria, si extra nostram esset conserta naturam. Ita omnes Mſſ. & plures etiam excuſi Codices; ſic verò in vulgatis: *Nec aliter poſſideremus triumphantis victoriam, ſi extra noſtram eſſet confecta naturam.* Hanc vocem *confecta* retinuiſſem, ut magis huic loco convenientem, niſi optimi Codd. Griman. Trecopith. & Thuanei duo legerent, *conſerta.*

4. Illuxit. Ita Corbeienſ. & Thuan. unus: *Induxit* leg. Thuan. tres, nec-non ed. Caniſii & aliæ ad marg. ſed facilè unius literæ mutatione inducta eſt hæc lectio, pro *inluxit*, quod ſenſûs integritati neceſſarium videtur. *Indulſit* habent & vulgt. edit. & Cod. Griman. Ibidem. cap. 3.

5. Nec potest in filiorum Dei adoptione censeri. Sic ex Mſſ. Thuaneis quinque, Trecopith. Corbeienſ. Griman. & Bodleiano. Anteà leg. *Nec poteſt filiorum Dei adoptionem conſequi.* Pag.491. lin. 3.

6. Principaliter salvat. De hac voce vide Not. 3. ad Epiſt. 10. ad Provinc. Viennenſis Epiſcop. Divinitas Chriſti nos *principaliter ſalvat*: ſi pretii ac meritorum dignitatem, quæ tota humanitati ex Divinitate provenit, ſpectemus: *Humanitas principaliter ſalvat*; eò quòd Paſſionis, mortíſque Myſteria, quibus Deo reconciliati ſumus, non niſi in humana natura adimpleri potuerunt, ac proinde principium & origo ſalutis humanæ, ipſa eſt natura humana à verbo aſſumta. Ibid. lin. 4.

7. Nota diei menſis & Coſſ. deeſt in Mſſ. Griman. Bodl. Trecopith. Victorin. & Thuaneis: ut meritò huc tranſlata mihi fuiſſe videatur ex breviori Epiſt. 30. quæ ad eamdem Pulcheriam iiſdem die, menſe & Coſſ. & in eadem penè verba ſcripta eſt. Quâ ratione autem geminam hanc habeamus Epiſtolam ex Epiſt. 41. ad eamdem facilè docemur. Cùm enim prior reddita non fuiſſet per Hilarum Diaconum, cui poſt Epheſinum Latrocinium non licuit adire Pulcheriam, ſed neceſſitas fuit per incognita & invia loca Romam redire: iterùm ſcripſit S. Leo ad Auguſtam, ſimúlque exemplar illius, quæ ad ipſam non pervenerat, Epiſtolæ adjecit, addens plurima, notámque diei & menſis, quæ jam ſuperflua erat, omittens. Pag.492.

AD EPISTOLAM XXVIII.

Fauſto, Martino, &c.

Hanc Epiſtolam relegimus ad Codic. Griman. & Thuan. unum tantùm & ad verſionem Græcam: ex quibus duas lineas, quæ deſiderabantur verſus finem, ſupplevimus.

De latere meo. S. Leo primus omnium Pontificum Romanorum de Legatis à latere miſſis mentionem fecit, hujuſmodi loquendi modus, quem videre eſt etiam Epiſt. 31. C. 2. ex ſecularium Principum ſtylo aſſumtus videtur ad hunc ſignifica- Pag.492.

tum, cujus rei exempla nonnulla reperies in Notis viri doctiſſimi Chriſtophori Juſtelli ad Codicem Canonum Eccleſiæ Africanæ, ſeu ad Can. 7. Concilii Sardicenſis, qui initio hujus Codicis refertur, & in quo primùm reperitur vox iſta, *à latere mitti*, ad res Eccleſiaſticas tranſlata. Quam ſeriò conſiderantes Patres Africani Concilii in Epiſtola ad Celeſtinum Papam in fine Codicis citati edita, hæc reſcribere non dubitarunt: *Nam ut aliqui tanquam à tuæ ſanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum. E latere autem mitti*, ait Morinus, *eſt velut è familia Pontificis, ex Officialibus & Procuratoribus domeſticis in opus aliquod eligi & deputari.* De quo fuſiùs idem tractat Exercit. Eccl. lib. 1. cap. 20. & Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 5. Cap. 4. Primi tamen tam definitio Legati à latere, quàm diſcrimen inter Legatos Pontificis & Legatos Concili Romani, quod ex hiſce verbis elici exiſtimat, à Leonis mente aliena mihi eſſe videntur. Julius enim Epiſcopus Puteolanus horum Legatorum princeps nec è familia ejus erat, nec ex Officialibus & Procuratoribus domeſticis, cum nec de ipſo quidem Renato Preſbytero Tituli S. Clementis iſtud dici poſſit; & indiſcriminatim de iiſdem aliiſque duobus loquatur tam in præſenti Epiſtola, quàm in 31. Myſterio igitur, meâ quidem ſententiâ, vacant hæc verba, ſaltem quod ad præſentem locum attinet, nec aliud ſignificant, quàm *Hinc*, ut etiam ex verſione Græca evincitur, quæ vocum iſtarum loco habet tantùm ἐντεῦθεν, *Hinc*, i. ex hac Urbe, ex his partibus: nec veriſimile eſt Julianum Epiſcopum Coenſem, quem hujus verſionis auctorem par eſt exiſtimare, quíque apud Romanos multos annos egerat, formulæ hujus vim & uſum ignoraſſe, ſi quid aliud in ea delituiſſet arcani. Imò ſe ipſe ſanctus Leo interpretatur cùm ſcribens rurſum de iiſdem Legatis Epiſt. 33. ad Theodoſium Auguſtum, verbóque Græco prorſus concinens, habet tantùm: *Ordinatu* HINC *fratribus meis, qui præſentia mea impleant vicem.* Si quid tamen peculiare ineſt his vocibus, crediderim libenter, eum à latere Pontificis Romani mitti, qui ex ſinu propriæ vel Eccleſiæ, vel Provinciæ, vel diœceſeos, ad aliquod negotium delegabatur: ſicut Imperatores à Latere ſeu Comitatu ſuo aliquos in Provincias miſſitabant.

AD EPISTOLAM XXX.

Pulcheria Auguſta.

1. HÆc Epiſtola alteri, quæ eſt 27. & Pulcheriæ itidem inſcribitur, perſimilis eſt, etſi brevior. Præſens autem videtur fuiſſe miſſa per Legatos, cùm adhuc ſpes nonnulla reſtabat Leoni, ut Synodus Epheſi indicta in Conventum ſimplicem apud Conſtantinopolim commutaretur, ut ex fine Epiſtolæ conjici poteſt: Altera verò, quæ in melioris Notæ Codicibus notâ conſulum diei & menſis caret, aliâ occaſione data eſt, de qua ad Ep. 27. Pag.495.

2. PRINCIPIS DISPOSITIONI: Eâdem voce ſæpiùs utitur S. Leo; ſæpè etiam alii ſcriptores. Ad manum ſunt in præſenti Matiſconenſis Synodus 2. ſub Guntranno & Hincmarus Remenſis Epiſt. 6. Cap. 26. Edit. Mogunt. Quæ vox ſignificat Edictum Principis, ut paſſim videre eſt in Codice Legum Imperialium: Unde *& diſpoſitionum ſcrinium* in eodem, & *diſpoſitionum comites*, alibi commemorantur. Eam vocem ad Eccleſiaſticas Sanctiones traxit Pontifex noſter Epiſt. 64. &c. nec-non & ad divina æternáque decreta, ut Epiſt. 132. & alibi.

AD EPISTOLAM XXXVI.

AD CONSTANTINUM, &c. Si talis fuiſſet Provinciæ Viennenſis ſtatus ætate Leonis Papæ, qualis in Notitia Sirmondi exhibetur, vix dubitari poſſet, quin duodecim illi Galliarum Epiſcopi, ad quos præſentem Leo ſcribit Epiſtolam, & omnes & ſoli ad Provinciam Viennenſem pertinerent. Si enim duos adjeceris Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos, qui de Primatu contendebant, eum invenies numerum, qui totam illam Provinciam conflabat, quatuordecim videlicet Epiſcopos, qui in Notitia deſcribuntur, quíque ad conſecrationem Ravennii convenerunt. Verùm aliter ſe res habent; nam nihil hac in re elicere poſſumus ex Notitia, quam Leonis ætate poſteriorem eſſe probavimus Diſſert. 5. parte 1. Cap. 10. P. 467. ac præterea Tarentaſiam, quam inter Viennenſis Provinciæ Civitates non numerat Notitia, ad eam tamen tunc pertinuiſſe Epiſt. 50. Leonis probat: cum illam Viennenſi Epiſcopo ſubjiciat. Pag. 505.

Ex eo tamen Epiſcoporum numero, quem hæc Epiſtola exhibet, duo habemus. Primum, quod alibi jam ſuggeſſimus, nihil

novi inductum eſſe in Provinciam Viennenſem, tametſi Leonis Papæ decretum & Valentiniani Conſtitutio novum aliquid inſtituiſſent; ſed omnes pro antiqua conſuetudine Epiſcopos ad Civitatem Arelatenſem concurriſſe velut ad Metropolim Provinciæ; omnes ad Epiſcopi illius ordinationem conveniſſe *unanimiter*; omnes ei primatum detuliſſe; omnes ab eo Viennenſem removiſſe: quem videmus nec conſecrationis gratiam contuliſſe Ravennio, nec de uſurpata ab alio hacce conſecratione fuiſſe conqueſtum.

Alterum, quod hinc elicimus, illud eſt, Ruſticum, qui in hujus Epiſtolæ inſcriptione numeratur, inter ceteros Ravennii Ordinatores, alium eſſe proculdubio ab illo Narbonenſi, ad quem aliàs ſcripſit S. Leo. Alterius enim Provinciæ Metropolitanus, qualem ſe gerebat Ruſticus Narbonenſis, numquam ſe Ordinationi Epiſcopali in aliena Provincia contra Canones immiſcuiſſet, multóque minùs in Viennenſi, cujus Metropolitanus etiam Narbonenſem Provinciam ſibi ſubjectam eſſe vel tunc adhuc contendebat; vel certè non ita pridem contenderat: Arelatenſium enim votis plurimùm ſuffragatus eſſet Ruſticus, ſi ad Arelatenſis Epiſcopi Ordinationem convolaſſet, velut ejuſdem Provinciæ Epiſcopus. Deinde Ruſticus Narbonenſis non tertius ſcriptus reperiretur in hac Epiſtola, qui alibi vel ſtatim poſt Ravennium, ut in Epiſtola Synodica quadraginta quatuor Epiſcoporum Gallorum ad S. Leonem, & in tertio Arelatenſi Concilio, vel etiam ante Ravennium nominatus reperitur, ut in S. Leonis Epiſt. 82.

Satius eſt ergo exiſtimare alium à Narbonenſi Ruſticum huic Epiſtolæ inſcribi: quod eò lubentiùs credimus, quod & commune admodum eſt hujuſmodi Ruſtici nomen, & plures revera legimus circa illa tempora in Galliis floruiſſe, quorum nonnullos commemorat Apollinaris Sidonius Epiſtolarum lib. 2. Epiſt. 11. lib. 5. Epiſt. 9. & lib. 8. Epiſt. 11. Alius Ruſticus ab his omnibus fortè diſtinctus ſcripſit ad Eucherium eam Epiſtolam, quam repræſentavit J. Sirmondus in Notis ad Ep. 11. lib. 2. Sidonii.

AD EPISTOLAM XXXVII.
Ravennio Arelatenſi Epiſcopo.

Pag. 506. 1. SECUNDÙM PRÆCEDENTEM NOTITIAM. Ita cum Mſ. Thuan. legendum; non verò, ut habent edita, *Secundùm præſentem notitiam.* Reſpicit enim S. Leo ad Legationem, quam S. Hilarii Arelatenſis nomine, Leonis placandi gratiâ, obierat Ravennius tunc Preſbyter; cujus occaſione Romæ innotuit Pontifici; cujus *gratiam morum ſuorum manſuetudine & ſanctitate meruiſſe* dicitur in libello ſupplici Epiſcoporum Gallicanorum ad Leonem, ut videre eſt pag. 538. tom. 1.

2. MODESTIAE IGITUR TUAE NON DESIT AUTORITAS, CONSTANTIAM MANSUETUDO COMMENDET. Ita Mſſ. Codd. anteà corruptè: *Modeſtiæ igitur tuæ non autoritas conſtantiam, ſed manſuetudo commendet juſtitiam, lenitas temperet, &c.* Ibidem.

3. CÙM VERUS RECTI AMOR IN SEMETIPSO HABET, &c. Ita Mſſ. Codd. Herovallian. & Thuaneus, cùm Merliniana Iſidori editione. Arridebit forſitan magis nonnullis alia hæc vulgata lectio: *Cùm verus recti amor in ſemetipſo habeat & Apoſtolicas autoritates & Canonicas ſanctiones:* ſicut & placuit mihi aliquando. Sed (quod re attentiùs perpenſâ fateri cogor) ſic lectio hæc myſterio vacare mihi videtur, ut meo judicio, careat & vero ſenſu; etſi enim verus recti amor mentem hominis legi Dei ſubjiciat, perfectámque inſpiret pro humanis etiam præceptis obedientiam; numquam tamen vel Apoſtolicarum autoritatum, vel Canonicarum ſanctionum, quæ leges, ut aiunt, poſitivæ ſunt, notitiam per ſemetipſum poteſt impertire. Hanc quam reſtituimus, lectionem confirmo autoritate Hincmari Remenſis & Codicum Mſſ. quibus uſus eſt. In Opuſculo enim Capitulorum 55. adversùs Hincmarum Laudunenſem, quod trigeſimo tertio loco habetur apud Sirmondum, Cap. 10. refertur pannus hujus Epiſtolæ ab his verbis: *Juſto quippè ideò, &c.* ubi eadem prorſus lectio habetur. Ibidem.

4. Hanc Epiſtolam ſcriptam eſſe Aſterio & Protogene Conſulibus, hoc eſt, an. 449. probat altera Leonis Epiſtola ad Provinciæ Arelatenſis Epiſcopos ſcripta eodem anno, quo Hilarius Arelatenſis obiit & Ravennius in ejus locum ſuffectus eſt. Ex quo Philippum Labbe corrigas, qui in Diſſert. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Hilarium Arelatenſem vixiſſe ſcribit uſque ad diem 5. Maii anni 454. quod falſi arguitur ex duabus Epiſtolis ad Ravennium Hilarii ſucceſſorem, & tertiâ ad Ordinatores ſcriptis hoc anno 449. ex quatuor etiam aliis ad eumdem datis, annis tribus ſequentibus, & ex literis Gallicanorum Epiſcoporum, inter quos numeratur, ann. 451. Ibidem.

AD EPISTOLAM XXXIX.

Theodoſio Auguſto.

Pag 507. QUid de præſenti Epiſtola ſentiendum ſit, prorſus in ambiguo eſt. Editionum tam Concilii Calchedonenſis, quàm operum S. Leonis procuratores cenſuerunt potiùs eſſe fragmentum ſequentis Epiſtolæ, quàm integram Epiſtolam; non omnia in ea cohærere, nec inventam eſſe in Mſſ. Codd. Quod Codd. Mſſ. attinet, plures nacti ſumus, qui eam contineant: quos inter Thuaneus unus, alter Grimanicus noſter octingentorum & ampliùs annorum, ut diximus, & optimæ Notæ. Forſitan eſt exemplar Epiſtolæ ſequentis ſeu 40. quod, nonnullis mutatis, miſerit ſanctus Leo ad Pulcheriam Auguſtam: nam in Epiſt 41. quam ad eamdem ſcribit de Epheſino Latrocinio, ſe ejuſmodi exemplar mittere teſtatur. Plurima tamen ſunt in quibus ambæ diſcrepent.

Hanc enim primam ſuo tantùm nomine ſcribit S. Leo; alteram, quæ ſequitur, ſuo & Concilii Romani nomine. In illa magnam ex ſua autoritate capit fiduciam, pro defendenda per ſe veritate; in hac ſumit ex literis Imperatoris fiduciam fidei & pacis per ipſum defendendæ. In hac ultima ait ſibi quæ Epheſi geſta erant, narrata eſſe ab Hilaro Diacono, qui ſolus effugerat; prior illa, ab ipſis etiam Reverendiſſimis Epiſcopis, qui à Sede Apoſtolica miſſi erant, hæc nuntiata fuiſſe affirmat, quod falſum eſt, cùm unicus Epiſcopus miſſus fuerit ad Orientales partes, Julius ſcilicet Puteolanus, quem etiam ſuſpicamur diem ultimum obiiſſe antequàm Epheſum perveniret. Præterea uni Epiſtolæ ſubjecit exemplar Canonum Nicænorum ſeu potius Sardicenſium; alteri non item. Denique nonnulla ſunt in illa Epiſtola, quæ truncatam eamdem fuiſſe arguant, ut cùm dicitur: *Pro ſupradicti Sacerdotis arbitrio*, &c. nulla priùs factâ mentione Dioſcori, quem hæc verba indicant in altera Epiſtola. Quicquid ſit eam è numero Epiſtolarum ſubtrahere noluimus, ſuum cuique de ea judicium liberum permittentes.

Hujus Epiſtolæ initium aſſumtum eſt ab Impoſtore Iſidoro ad conſtruendum caput fictitiæ Epiſtolæ 2. Dionyſii I. Pontificis Romani ad Severum Epiſcopum, & fictitii reſcripti Liberii Papæ ad Athanaſium Alexandrinum & alios Ægypti Epiſcopos.

AD EPISTOLAM XLVI.

Clero & Plebi Urbis CP.

1. PLEBIS ACCLAMATIONIBUS: Plebis ſuffragia in electionibus Epiſcoporum olim interveniſſe, vel ex uno Leone noſtro perſpicuum eſt: eadem pariter in tranſlationibus admiſſa fuiſſe æque certum ex Hiſtor. Miſcella lib. 20. cap. 23. In depoſitionibus autem Epiſcoporum ſeu approbandis ſeu improbandis locum habuiſſe ex his verbis diſcimus. Hoc perſæpè acclamationibus populi fiebat; quæ cum ſeditioſæ erant ac tumultuoſæ, meritò rejiciebantur, & revera prohibentur à ſanctis Patribus, qui electiones per hujuſmodi acclamationes factas reſciſſas volunt; ut in Calchedon. Act. XI. & apud Palladium in Vita Chryſoſtomi cap. 13. & ſequent. Cùm verò modeſtè & ex ardore fidei vel juſtitiæ acclamatur à populo; tunc, ut hìc à Leone præſtitum, & approbata & in ſcrinia etiam Eccleſiaſtica ſunt redacta ejuſmodi acclamationum vota. Harum porrò uſum ab Ethnicis ad Chriſtianos, & à rebus civilibus ad Eccleſiaſticas tranſlatum fuiſſe appoſitè notavit vir doctiſſimus Franç. Florens ad Titulum 7. *De Tranſlatione Epiſcopi*. Pag. 517.

2. UT NEC AB INFANTIUM LINGUIS, VERITAS CORPORIS ET SANGUINIS CHRISTI INTER COMMUNIONIS SACRAMENTA TACEATUR. Locus ita neceſſariò reſtituendus ex Codd. Griman. Trecopith. & Thuan. tribus. Quartus Thuan. leg. *inter communia Sacramenta*: vulgata verò lectio, quæ habet, *nec.. inter communis ſacramenta fidei teneatur*, abſurdum omninò ſenſum continet, & à Leonis mente remotiſſimum. Alludit porrò ad veteris Eccleſiæ ritum, & ad ipſa Ambroſii verba, quibus ritus ille nobis exponitur lib. 4. de Sacram. cap. 4. *Non otioſè cùm accipis, tu dicis:* Amen, *jam in ſpiritu confitens, quòd accipias corpus Chriſti. Dicit tibi ſacerdos:* Corpus Chriſti: *Et tu dicis:* Amen, *hoc eſt, verum,* Et Leo ipſe Serm. 5. de jejun. menſis: *Hoc*, inquit, *ore ſumitur: & fruſtrà ab illis* Amen *reſpondetur, à quibus contra id, quod accipitur, diſputatur.* Porrò cùm tam Ambroſius, quàm Leo non niſi ab accipientibus corpus Chriſti *Amen* reſponderi ſolitum aſſerant, & illud ab infantibus inter communionis myſteria pronuntiari Leo dicat, ab iiſdem quoque accipi ac manducari conſueviſſe corpus Chriſti, Pag. 518. Cap. 2.

conſequens eſſe mihi videtur. Quam conſuetudinem teſtatam pariter nobis reliquit Sancti Cypriani Epiſtola ſeu lib. de lapſis paulò ante finem, quem locum commentatur ſanctus Auguſtinus Epiſt. 23. ad Bonifacium. Sed quod Epiſt. 107. ad Vitalem habet de iiſdem parvulis corpus & ſanguinem Domini ſumentibus vel non ſumentibus, utrum de manducatione ipſorum infantium ore facienda, an aliter intelligendum ſit, manifeſtum eſſe non exiſtimo.

Pag. 519. Cap. 2. 3. SUPRA OMNEM ECCLESIAM. Ita cum vulg. Pauli editione Mſſ. Cod. Griman. Victorin. Trecopith. & Thuan. unus. Sed Corbeienſ. & tres Thuan. & edit. vulg. ad marginem habent: *Supra omnia Eccleſiæ* juxta textum Græc. ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ.

Pag. 520. Cap. 5. 4. MANICHAEI. Non quòd de Divinitate ſaltem Chriſti ſanè ſentirent: multis enim fabulis hanc ſuam confeſſionem aſpergebant, ita ut Chriſtum aſſererent fuiſſe illum, quem dicit noſtra ſcriptura ſerpentem, *&c.* ut ex Auguſt. hær. 46.

Pag. 521. lin. 2. 5. APOLLINARISTARUM. Quæ de his habet ſanctus Leo ab Auguſtino hær. 55. mutuatus eſt: ſicut Auguſtinus ab Epiphanio lib. 3. contra hæreſ. Tom. 2. hær. 57. ſive 77. quæ eſt Dimoeritarum, ubi prolixam ſancti Athanaſii Alexandrini ad Epictetum refert Epiſtolam. Tres illas Apollinariſtarum partes aliter dinumerat ac diſtinguit Epiphanius. Prima enim ſecundùm ipſum affirmabat Chriſtum corpus è cælo detuliſſe. 2. Chriſtum animam non aſſumſiſſe: *quia vicem ejus expleverit ipſa divinitas*, inquit Leo noſter Serm. 4. in Nativitate Domini: ubi hanc ſolam recenſet Apollinaris ſententiam, ut veriſimile ſit alia hujus hæreſis capita diſcipulorum ejus fœtum eſſe. 3. Denique ejuſdem Chriſti corpus divinitati conſubſtantiale non dubitarunt aſſerere.

6. Notâ diei, menſis & Conſulum, quibus data eſt Epiſtola, carent Mſſ. Griman. Trecopith. Victorin. & è Thuaneis ſaltem unus: item Merlini & Crabbi Edit. Hinc mihi facilè perſuadeo adjectitiam eſſe illam quæ vulg. edit. apponitur: *Idibus Octobris.* 2. Iiſdem Idibus & Coſſ. data reperitur altera ad eoſdem Conſtantinopolitanos; ut probabile non ſit hanc datam eſſe eodem die. Inter eas hoc diſcrimen intercedit, quòd brevior illa non à S. Leone ſolo ſcripta ſit, ſed etiam à Synodo Romana, quæ vel occaſione latrocinii Epheſini, vel pro more ad tertium Kalendas Octobr. ut ex Epiſt. 16. cap. 6. colligitur, convenerat. Hanc verò prolixiorem ſuo ipſe nomine ſcripſit, ut ex ſerie Epiſtolæ conſtat, à cujus titulo rejicienda ſunt illa verba: *Et ſancta Synodus, quæ in urbe Roma convenit*, ſicut rejecimus auctoritate Mſſ. Griman. Corb. Trecopith. & Thuan. in quibus deſiderantur. Scripta eſt proculdubiò poſt Epiſt. 39. & 40. quibus Concilium ab Imperatore indici poſtulat: de ſua enim petitione monet Conſtantinopolitanos in fine hujus Epiſtolæ. 3. Prima ſcripta eſt ſtatim poſt acceptam Epheſini turbinis notitiam, & antequàm literæ & acclamationes Conſtantinopolitanorum ad Leonem eſſent delatæ: ſecunda non niſi acceptis his literis data eſt, ut ex cap. 1. patet: atque adeò aliquo poſt tempore. 4. Cùm ſcripſit primam nondum de morte Flaviani nuntius venerat in Urbem: quem accepiſſe videtur, cùm ſecundam exaravit. 5. In ſecunda primæ fit mentio tanquam anteà ſcriptæ, & per alios nuntios miſſæ: ut manifeſtum ſit hanc non eodem die datam eſſe, ſed aliquantò poſt Idus Octobris.

AD EPISTOLAM SEU PRECES Epiſcoporum Provinciæ Viennenſis ſancto Leoni Papæ oblatas.

FIdem ſupplicis hujus libelli, quem Gallicani Epiſcopi ad ſanctum Leonem pro Pag. 538.
Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis miſerunt, in dubium revocant viri inſigniter eruditi, Jacobus Sirmondus, qui illum velut ſuppoſititium diverſo à germanis monumentis charactere excudi curavit in tom. 1. Concil. Galliæ, & Johannes Launoius in Diſſertatione de duobus Dionyſiis; & aliquot alii. E contra verò ut genuinum opus ſuſcipitur à doctiſſimo viro Henrico Valeſio in Notis ad Socratis Hiſtor. lib. 2. cap. 29. aliiſque Eccleſiaſticis ſcriptoribus. Et certè nihil eſt, meo quidem judicio, unde ei meritò ſuppoſitionis nota inuratur, ſive ſtylum attendas, ſive res ipſas ſpectes, quas in his precibus Gallicani Antiſtites ediſſerunt: nec ulla etiam apparet ratio, quâ validè ſatis præclari hujus Eccleſiaſtici monumenti fides concutiatur.

1. Tota hujus libelli ſeries ſibi optimè cohæret, nec aliquid uſpiam occurrit, in quo eorum, à quibus conſcriptum fuit, ingenium, ſinceritas, prudentia, induſtriáque deſiderentur, ut deſiderantur plerúmque in ſcriptis fictitiis. Cùm enim ab homine cordato & liberali indole præ-

dito alieniſſimum ſit hujuſmodi opuſculis confingendis manum admovere, fit plerúmque ut talia ſcripta vel ex pannis ſibi invicem aſſutis compingantur, vel ubique incompoſitis barbaríſque vocibus, anachroniſmis, aliíſque ſimilibus ſcateant νόθεῖας indiciis: ita ut ſæpè illorum; ſuppoſitio in oculos etiam minùs perſpicaces facilè incurrat.

2. Numquam hujuſmodi ſcripta fingi ſolent, niſi ut nonnullum ex iis patrocinium deſperatæ alicui cauſſæ conquiratur. Parum autem cautè conſuluiſſet ſcripti hujus artifex Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis, ſi ex precibus eorum nomine oblatis, qui illius cauſſam defendendam ſuſceperant, eadem privilegia confirmari poſſe ſibi perſuaſiſſet. Quis enim ex partis unius præjudicio ſententiam adversùs litigantem alterum decernat? Certè ſi aliquid confingendum habebat Arelatenſis cauſſæ patronus, id illius nomine promulgandum erat, cujus judicium poſtulabatur; & longè gravioris momenti fuiſſet alicujus Pontificis Romani decretum, in quo omnia eadem argumenta, quæ continentur his precibus, exponerentur, quàm preces ipſæ, quæ præter rationes, quibus fulciuntur nihil niſi ſupplicantium vota exhibent, nec ulla propriâ pollent autoritate.

3. Dicant velim, qui ſcriptum iſtud falſitatis arguunt, quo tempore, quâ ætate procuſum fuiſſe putent? An Leonis & Ravennii? At quidni potiùs veræ preces & genuinæ oblatæ fuiſſe creduntur, potiùs quàm malâ arte exiſtimentur confictæ: cùm nihil obſtet; ſed conſtet è contra de hoc eodem argumento à Gallicanis Epiſcopis datas eſſe ad Leonem Epiſtolas. An ſeculis Leone & Symmacho poſterioribus? Verùm poſt utriuſque hujus Pontificis decreta, quorum autoritate attributis Arelatenſi & Viennenſi certis Eccleſiis, tota hæc controverſia compoſita eſt, numquam Arelatenſis ſibi arrogare tentavit trium illarum provinciarum ordinationem, quarum libellus mentionem facit, ut omninò ſuperfluum videretur preces condere nulli uſui profuturas. Si quæ enim poſthàc motæ ſunt rixæ inter utrúmque illum Epiſcopum, indè natæ ſunt, quòd alteruter eas Eccleſias invadebat, quas alteri ſubjectas eſſe decreverant prædicti ſummi Pontifices.

4. Nihil ferè toto hoc libello occurrit, quod antiquitatem non redoleat, & illius ævi ſtylum, qui & in Leonis Epiſtolis & in aliis coævis Galliæ noſtræ monumentis paſſim uſurpatur, ut ſunt voces *Apoſtolatus*, *ſummum ſacerdotium*, *& ſummum Pontificium* cuilibet Epiſcopo attributum, ut ipſe Leo habet initio Epiſtolæ 37. ad Ravennium; *Corona veſtra*, quod & tres Gallicani Antiſtites, Ceretius, Salonius, & Veranus in ſua ad Leonem Epiſtola aſſumunt; *Sacerdos* pro Epiſcopo ubique; *Auctoritates ſedis Apoſtolicæ* pro decretis; *Apex ſanctæ dignitatis: ordinandi Pontificium*; *Primatus*, pro Metropolitico jure; *Poteſtates* pro Magiſtratibus; *Poteſtate propria gubernare, ſub omni Eccleſiaſtica regula continere, ad ſuum Pontificium revocare.* Sed & totus orationis textus antiquam eam & genuinam eſſe clamat ac ſuadet cuivis attentiùs ac ſepoſito omni mentis præjudicio perlegenti.

5. Nonnulla ſunt in ea Epiſtola, quæ reconditioris ſunt eruditionis, quàm ut à doctulis ac recentioribus impoſtoribus fraudémque meditantibus uſurpari potuerint. Tale eſt, quod ait: *Oſtentare voluit inſignia dignitatis, Conſulatum ſuſcepit & dedit*, de quo inferiùs dicemus. Alia ſunt etiam quæ fingere vix in mentem cujuſquam veniſſent, & quæ ſcribentis bonam fidem ſcriptíque ſinceritatem arguunt, quale eſt quod de *anni præſentis*, quo ſcribebant, *penuriâ* dicitur.

6. Hoc moris eſt ſpuriorum ſcriptorum auctoribus, ut, quia fraudem potiſſimùm moliuntur, hujuſmodi ſcripta hac de cauſa ubique magna ambitione diſſeminent, ne quem lateat, quod omnibus, etiam arte peſſima notum fieri diſcupiunt. Unde fit ut numeroſa ſpargantur eorum exemplaria, quæ frequenter poſtmodùm occurrunt, in Bibliothecarum Codicibus: nihil tale Arelatenſis provinciæ Libello contigit; cùm è contra ad noſtra uſque tempora in Arelatenſi Archivo delituerit, è quo uno nuper depromtus eſt & ab Emin. Card. Baronio ſuis Annalibus inſertus.

Denique argumenta omnia, quæ à doctiſſimo antiquitatis ſcrutatore adversùs has preces inſtruuntur, talia eſſe mihi videntur, ut ex his, quæ jamjam dicturi ſumus, abundè ſibi ſatisfactum confeſſurus ſit, ut ſpero, vir veræ ſententiæ amantior, quàm ſuæ.

1. *Nulla*, inquit, *in libello ſupplici honorifica Papæ illius, cui mittitur, inſcriptio.* Sed quid ſi ſcribæ unius oſcitantiâ omiſſa eſt? Cùm enim ex unico exemplari deſumtæ ſint preces iſtæ, quid ab aliis factum ſit non apparet: nec fas eſt adversùs ſcriptum hujuſmodi ex leviculæ omiſſionis præjudicio

quicquam decernere. Adde quod aliter Epiſtola per tabellarium mittenda; aliter ſupplex libellus per Preſbyterum & Diaconum Legatos offerendus ordinatur. Denique tantùm abeſt ut ſuppoſitionis argumentum ſit ſplendidarum hujuſmodi inſcriptionum omiſſio, quin potiùs ſcripti ſinceritatem evincit: cùm plerúmque non niſi fraudis faciendæ gratiâ operoſiùs adornari & ad fucum componi ſoleant hujuſmodi tituli, ut teſtes ſunt Iſidori pſeudo-Epiſtolæ: cujuſmodi titulos laudatus ſcriptor non ſemel genuinis etiam Epiſtolis ex malo conſilio adſcriptos comprobat.

2. *Sine conſule & die*, inquit, *apparet ſcriptum illud: quæ duo publicis monumentis autoritatem vindicant*. Et hoc pariter magis Epiſtolæ convenit, quam ſupplici libello. Deinde tot ſunt indubitatæ fidei monumenta, in quibus hujuſmodi conſuetudini derogatum eſt, ut ex illius omiſſione nihil certi ſtatui queat. Hac uti annotatione inter Epiſcopos Romanis familiare magis erat, quàm aliarum regionum Epiſcopis. Vix enim in Orientalium, Africanorum, Hiſpanorum, Italorum & Gallicanorum Epiſcoporum Epiſtolis talis uſquam formula conſpicitur. Ubi enim, ne à Leonis ætate recedamus, ubi conſularis nota in Epiſtolis Auguſtini Africani, Flaviani Conſtantinopolitani, Ambroſii & Euſebii Mediolanenſium, Paſchaſini Siculi, Proterii Alexandrini, Ceretii, Salonii, Veraníque, aliorúmque pluſquam quadraginta Gallorum Synodica ad Leonem Epiſtola?

3. *Nihil*, inquit, *in hoc libello deprehenditur, quo Leoni potiùs quàm Anaſtaſio vel Symmacho nuncupetur* Imò verò plura ſunt quibus id deprehendatur; hæc videlicet: *Ordinationem, quâ ſanctus Frater & Coepiſcopus noſter Ravennius in civitate Arelate poſt tranſitum beatæ recordationis Hilarii Epiſcopi, concordantibus omnium votis ad ſummum Pontificium, Domino favente, provectus eſt, miſſis continuò literis Apoſtolatui veſtro indicare curavimus. Quibus à beatitudine veſtra tanta dignatione & charitate fuiſſe reſponſum, immenſas gratias agimus.* Et poſteà: *Notum licet nobis antè jam fuerit, prædictum ſanctum Fratrem & Coepiſcopum noſtrum maximè coronæ veſtræ gratiam morum ſuorum manſuetudine & ſanctitate meruiſſe*. Ex his, inquam, manifeſtum eſt uni Leoni noſtro offerri potuiſſe libellum hunc ſupplicem. Sub quo enim Romano Pontifice & Hilarius Arelat. deceſſit è vita, & Ravennius ordinatus eſt in ejus locum, niſi ſub Leone I. Cui, niſi Leoni, hujus ordinationis nuntius miſſus eſt à Gallicanis Epiſcopis? A quo de eadem reſponſum eſt illis Antiſtitibus, niſi à Leone? Cui morum ſuorum manſuetudinem probavit Ravennius? A quo impensè dilectus? Cujus meruit gratiam, niſi Leonis noſtri, ad quem ab Hilario Pontifice miſſus eſt cum Conſtantio, ut Romani Pontificis animum occaſione depoſitionis Celidonii exaſperatum deliniret, teſte autore vitæ ſancti Hilarii Arelatenſis? Quem inſuper inſenſum habuit Ravennii prædeceſſor Hilarius, niſi ſanctum Leonem Magnum. Omnia ergo illi ſententiæ ſuffragantur, quæ libellum Leoni directum fuiſſe aſſerit.

4. Ex his libelli verbis argumentum contra libellum ipſum eruit idem vir doctiſſimus: *Omnibus enim regionibus Gallicanis notum eſt, ſed nec ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ habetur incognitum, quòd primæ inter Gallias miſſum à Beatiſſimo Petro Apoſtolo ſanctum Trophimum habere meruit ſacerdotem, &c.* At iſtud, inquit, tam obſcurum, quàm quod obſcuriſſimum: etenim nullus eſt Græcus vel Latinus, Gallus vel Italus ſcriptor, qui per annos à Chriſto ſexcentos huic rei fidem faciat.

Sed quid mirum, ſi quod illa ætate maniſeſtiſſimum erat, ſucceſſu temporis, milléque ac ducentorum annorum interſtitio evaſerit *tam obſcurum, quàm quod obſcuriſſimum*. Quamquam nec iſtud hodie obſcurum eſſe ultro fatebitur vir doctiſſimus, ſi meminerit ſe tam ex autore vitæ ſancti Saturnini, quàm ex Gregorio Turonenſi pro certo aſſeruiſſe, prima fidei Chriſtianæ ſemina jacta fuiſſe in Gallicanis regionibus à ſancto Trophimo ejúſque ſociis ſex, quos huc tranſmiſit ſedes Apoſtolica: quos omnes primùm Arelatenſem appuliſſe, ibidémque commoratos eſſe dubitari vix poteſt, cùm inter Provinciæ Romanæ civitates emineret: nam non ſolùm maris vicinia, ſed, ut legimus in Conſtitutione Impp. Honorii & Theodoſii ad Agricolam Præfectum Galliarum, quâ in ea civitate Conventum provinciarum fieri præcipit: *Decurſus Rhodani & Tirrheni recurſus neceſſe eſt ut vicinum faciant ac penè conterminum, vel quod iſte præterfluit, vel ille quod circuit*, ita ut ad hanc urbem *velo, remo, vehiculo, terra, mari, flumine deferatur quicquid ſingulis naſcitur.*

Præterea ſi per ſexcentos à Chriſto annos nullus autor huic rei fidem præſtitit, unde illam hauſere autores duo laudati, quos

pro

pro impoſtoribus habere nemo volet. Sed etſi neque hi, neque alii de ea re quicquam ſcripto tradiderunt, quis neſcit quàm multa ſunt, quæ per Eccleſias quaſi vivæ vocis manu traduntur poſteris, & ad remotiores uſque tranſmittuntur ætates?

Video quid diligentiſſimum antiquitatis indagatorem alióſque autores angat in hac Libelli parte, hoc nimirum eſt, quod injecta Beati Petri mentio, Apoſtolo ipſi ſancti Trophimi miſſionem tribuere videtur: quod à veritate alienum eſſe exiſtimant. Et hoc ego falſiſſimum puto: ſed non is eſt, opinor illorum verborum ſenſus, quem primâ fronte præ ſe ferunt. Tam ſolemne enim eſt ac uſitatum apud ſcriptores Eccleſiaſticos, ut pro Apoſtolica Petri ſede, ipſum Petri Apoſtoli nomen uſurpent, ut nihil ferè magis legenti ſit obvium. Hoc etſi vel monuiſſe ſufficiat, nonnulla tamen exempli magis quàm probationis gratiâ adduco. Bonifacius Papa in Epiſtola ad Rufum Theſſalonicenſem apud Holſtenium & in ultima Conciliorum Collectione ſcribit: *Ita quippe vice ſua Beatus Apoſtolus Petrus Eccleſiæ Theſſalonicenſi cuncta commiſit, &c.* Idem in Epiſtola ad Epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos: *Scitis*, inquit, *Beato Petro utrúmque poſſibile*, id eſt, *in manſuetudine mites, in virga ſuperbos arguere.* Item in Epiſtola ad Rufum & ceteros Theſſalonicenſis Vicariatûs Epiſcopos: *A Beati Petri communione ſejungi*, idem eſt ac ab Apoſtolicæ ſedis communione ſecerni. Poſterioribus etiam ſeculis Nicolaus I. Epiſt. 24. *Beatiſſimo Petro Apoſtolorum Principi contradicere nullus præſumat.* Sed ne extra proprios veluti fines Leoníſque Epiſtolas evagemur, nonne hæc legimus hoc eodem ſenſu in Epiſtola 10. ad Viennenſis provinciæ Epiſcopos adverſùs ſanctum Hilarium Arelatenſem: *Ita*, inquit, *ſuæ vos cupiens ſubdere poteſtati, ut ſe Beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum.* Et poſteà: *Ipſius quoque Beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo.* Mitto ſexcenta teſtimonia his ſimilia. Hæc igitur libelli verba nec ejus autoritati quicquam derogant, nec Gregorio Turonenſi veræque epochæ adventus ſeptem primorum Epiſcoporum in Gallias, quam viri eruditiſſimi amplectuntur, adverſari ullatenus videntur.

5. Urget ſequentia verba: *Et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum, &c.* Pugnant hæc, inquit, cum Innocentio PP. ita ſcribente in Epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum: *Cùm ſit*, inquit, *manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, Inſuláſque interjacentes nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus aut ejus ſucceſſores conſtituerint ſacerdotes.* Iſta profectò non nocent: quis enim non videat ex his indiſtinctè & confusè poſitis nihil certi vel clari poſſe elici, quòd ad exactam hiſtoriæ notitiam conferat? Quis non fateatur multa hìc Innocentium paulo commotiorem factum more oratorio conglobare ad Romanorum privilegiorum defenſionem? Aut quis demum non advertat ita contextum eſſe Pontificis hujus ſermonem, ut eum diſtributivè ac relativè, quemadmodum loqui ſolent, ſumi velit. Non enim fruſtrà de ſex diverſarum regionum Eccleſiis diſſerens, eas omnes à ſolo Petro aut ab Epiſcopis ab eo miſſis inſtitutas eſſe aſſerere noluit, ſed addidit; *aut ejus ſucceſſores:* indicare ſcilicet volens non omnes illas à Petro, ſed aliquas earum ab ejus ſucceſſoribus fuiſſe fundatas: quas inter Gallicanæ proculdubiò numerandæ ſunt, etiam Doctiſſimo eodem viro aſſertore. Jam verò etſi abſque Romanæ ſedis præjudicio poſſit aſſeri, poſt conſtitutam Arelatenſem Eccleſiam operâ ſancti Trophimi à Pontifice Romano miſſi, alias complures intra Gallias ipſas erectas ab eo fuiſſe, hoc tamen Gallicani Epiſcopi non aſſerunt in ſuo libello; ſed tantùm, *exinde*, hoc eſt, ex civitate Arelatenſi, ut ſcriptor idem interpretatur, *aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum fuiſſe:* quoniam ex illa urbe & ex Trophimi ſeu conſilio, ſeu mandato, alii ſex viri, qui cum eodem illuc appulerant, ſe ſe ad alias regionum illarum civitates contulerunt, poſtquàm ex illa Metropoli, velut ex quadam ſpecula, opportunitatem exploraverunt, proſpexerúntque quid magis Religioni Chriſtianæ & Galliarum ſaluti conveniret, quæ & quo tempore civitates, quæ loca illis priùs eſſent adeunda.

Adverto pro majori hujus loci elucidatione cum Galliarum hìc mentionem faciunt Epiſcopi, non eſſe de omnibus id Galliarum regionibus intelligendum, ſed tantùm de Narbonenſi ſolida, quæ primùm à Romanis in Provinciam redacta, Provinciæ Romanæ nomen obtinuit, & ſæpè ſimplici Galliarum nomine decoratur. De quo quia alibi fuſiùs egimus, non eſt quod hic diutiùs immoremur.

6. Ex aliis etiam his verbis impoſtorem

ſe ipſum prodere exiſtimant: *Cui* (Arelatenſi Epiſcopo) *id etiam honoris dignitatiſque collatum eſt, ut non tantùm has provincias poteſtate propria gubernaret; verùm etiam omnes Gallias ſibi Apoſtolicæ ſedis vice mandata, ſub omni Eccleſiaſtica regula contineret*, Manifeſtè, inquit autor laudatus, qui hujuſmodi preces conſarcinavit poſteriorem ſe indicat fuiſſe Cæſario, Auxanio, Aureliano, aliiſque Arelatenſibus Epiſcopis, quibus Romani Pontifices ſuas in Gallia vices poſterioribus Leone ſæculis demandaverunt: ante hos enim nihil tale commiſſum legitur Arelatenſibus Epiſcopis vice Pontificis Romani.

Fateor plus aliquid difficultatis ſubeſſe his verbis, non tantum tamen, ut propterea rejiciendæ ſint iſtæ Preces. Etſi enim hodie non appareant Pontificum Romanorum Epiſtolæ, quibus ſuas vices expreſsè committere voluerint Arelatenſibus Epiſcopis, non ſatis eſt, ut mihi videtur, ut id numquam factum pronuntietur, cùm pleraque hujuſmodi monumenta Eccleſiaſtica injuriâ temporum interciderint. Sed & quæ adhuc ſuperſunt, ſufficere potuerunt Gallicanis Antiſtitibus, ut qui Romanis auribus blandiri volebant, Leonémque ſermone non injucundo ad ſua vota pellicere, id ſine mendacii ac falſitatis nota præſtarent. Etſi enim ſolito ſemper more, etiam poſt Leonis ſententiam adversùs ſanctum Hilarium emiſſam, ſuas Eccleſias rexiſſent Gallicani Epiſcopi; cùm tamen Imperatorem, à Leonis ore pendentem, viderent Pontificis decretum ſua autoritate firmaſſe, reíque executionem injunxiſſe Magiſtro militum, tum è re ſua eſſe duxerunt delinire Leonis mentem, eíque jus ſuum ac privilegia probare; quod vix aliter illius animo inſinuandum putabant, quàm ſi ei perſuaderent jam olim Romanorum Pontificum vicibus ornatos eſſe Arelatenſes Epiſcopos, ut Gallias *ſub omni Eccleſiaſtica diſciplina continerent*, hoc eſt, ut ex illa Metropoli vigilanter proſpicerent, ne aliquid contra Canonum regulas in Eccleſiis Gallicanis attentaretur, quæ propria eſt, Pontificis Romani cura & ſolicitudo, ut pote omnium Epiſcoporum Primatis, Canonum executoris ac vindicis, *& cui vineæ cuſtodia*, ut Patres Calchedonenſes ſcribunt ad Leonem ipſum, *à ſalvatore commiſſa eſt*. Et quidem quod Occidentales Diœceſes attinet, hanc maximè conſuetudinem obſervavit ſanctus Leo, ut identidem, pro ut ſe dabat occaſio, illuc Epiſcopos vice ſua acturos dirigeret, vel ibidem commorantes hac inſtrueret poteſtate. Sic Potentio vicem curæ ſuæ in Africana Mauritaniæ Cæſarienſis provincia injunxit Epiſt. 1. Anaſtaſio Theſſalonicenſem Vicariatum delegavit, Turribium Jdatio & Ceponio Metropolitanis in Hiſpania adversùs Priſcillianiſtas conjungi voluit ad cogendam Synodum: ut de Orientalibus ſileam, ut de Juliano Coenſi Epiſcopo aliiſque compluribus Conſtantinopolim Pontificis vice directis. Sed & in Gallicana Diœceſi tale aliquid aggreſſus eſt idem Leo, cùm ablatam Hilario poteſtatem cogendi Gallicanarum provinciarum Synodalis conventus in Leontium transtulit. Hoc enim ſibi non aſſumſiſſet, niſi eum, qui inter ceteros Metropolitanos præcipua auctoritate eminebat, ſuâ id vice agere perſuaſum vel habuiſſet, vel haberi vellet: quem proinde pro nutu ſuo vel conſervare poſſet, vel dejicere. Nec aliquid proculdubiò novitatis inducere ſe putavit idem Pontifex, cùm Ravennii curæ ea omnia commiſit, quæ agi in Galliis volebat adversùs naſcentem Eutychis errorem: *Vniverſa*, inquit Epiſt. 51. *per te cupimus ad omnium Fratrum & conſacerdotum noſtrorum notitiam pervenire: hoc dilectioni tuæ* SPECIALITER DELEGANTES, *ut ſolicitudine vigilantiæ tuæ... univerſis Fratribus innoteſcat*. Quam curam etiam alias provincias ſpectaſſe, in quas jus Metropoliticum ſibi non arrogabat Arelatenſis Epiſcopus, patet ex Epiſtolæ ſubſcriptionibus, quam ad Leonem dedit Synodus Gallicana. Idem Leonis conſilium apparet ex Epiſtola 38. ad eumdem Ravennium, quem de Petroniano quodam Pſeudo-Diacono vago admonet, ut ab omnibus Galliarum Eccleſiis excommunicetur; & ex Epiſt. 76. qua ejuſdem Ravennii curâ Galliarum Epiſcopos de Paſchatis die certiores fieri præcipit, quod ex longæva conſuetudine factum ab eo fuiſſe ſatis indicat, ſufficítque ut Apoſtolicæ ſedis vicem Arelatenſi Epiſcopo fuiſſe demandatam non mendaciter aſſerere potuerint Gallicani Epiſcopi, Leoni placentia loqui volentes.

Celeſtinus Papa, cui poſt Sixtum Leo ſucceſſit, idem confirmat, cùm ad Arelatenſem Epiſcopum ſcribit de neſcio quo Daniele, qui ex Orientalibus partibus, ubi multis ſe criminibus polluerat, in Gallias ſe recipiens, ibidem ordinatus eſſe Epiſcopus ferebatur. Hunc ubicunque Galliarum eſſet ad Epiſcopale judicium per eumdem Arelatenſem Epiſcopum deſtinari vult Pontifex. Qua autoritate? Quo jure? Eo jure, opinor, quod ei ex antiquo ſem-

per detulerant Gallicani Antiſtites, ſed quod, ni fallor, ex ſua delegatione factum videri cupiebat Celeſtinus, qui in eadem Epiſtola Maſſilienſis Epiſcopi, de hoc accuſati quod de fratris & Coepiſcopi ſui nece gratulatus eſſet, judicium Epiſcopis Viennenſis & Narbonenſis provinciarum delegare ſe pronuntiat.

Eaſdem autem vices expreſsè delegatas eſſe Arelatenſi Epiſcopo per Zoſimum Pontificem nemo inficias ierit, niſi qui hujus Papæ Epiſtolas, quæ ad Arelatenſem controverſiam pertinent, fictitias eſſe voluerit: quod malè aſſeri & ex doctiſſimorum virorum ſuffragio, qui eas pro germanis habent, & pluribus etiam argumentis demonſtramus in Diſſertatione Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi.

7. Objicit ruiſus Libellum ita Valentinianum & Honorium in regendo Imperio conjungere, quaſi collegæ fuerint. Revera conjunguntur, non tamen ut collegas (de hoc enim ne apex quidem) ſed ut deceſſor ſucceſſórque, ut Pater & Filius, ut eorumdem privilegiorum Arelatenſis civitatis autores aſſertoréſque. Inſtat: nullum Valentinianus privilegium Arelatenſibus conceſſiſſe reperitur, in cujus Edicto Arelas omnium Galliarum mater nuncupetur. Verùm hac in re negativa probatio nullius eſt momenti: quàm multæ enim Auguſtorum Conſtitutiones poſterioribus ſeculis è tenebris prodierunt, quibus ante ſepultæ jacuerant? Deinde quis ignorat illius tropi frequentem eſſe uſum, quo pluralis numerus pro ſingulari ponitur; præſertim cum in præcedentibus plurium mentionem fieri contigit? Quem uſitatum etiam in ſacra hiſtoria loquendi modum pluribus exemplis probat Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evang. cap. 16. ubi de duobus latronibus agitur, qui Chriſtum pariter blaſphemaſſe dicuntur, cùm id ab alio Evangeliſta de uno tantùm eorum recitetur.

8. Contra Libellum argumentatur ex verbis capitis tertii, quibus aſſerit, *quod ſemper ſicut Eccleſia Arelatenſis intra Gallias Primatum in ſacerdotio antiquitatis merito, ita etiam civitas ipſa principatum in ſaculo opportunitatis gratiâ poſſederit*. Quis quæſo, inquit, à Chriſto uſque ad Conſtantinum Magnum Arelatenſis Eccleſiæ ſacerdotem, Galliarum Primatem dixit? Quis à Conſtantino uſque ad Honorium & Theodoſium Arelatenſi Eccleſiæ Primatum Galliarum tribuit? Quis Arelatenſi oppido Principatum Galliarum adſcripſit præcedentium Imperatorum temporibus? Sunt iſta, inquit, recentiorum ſomnia, quæ Gallicani Epiſcopi numquam ſomniaſſent.

Non ſunt profectò, hæc ſomnia, vir Doctiſſime; niſi ſomniaſſe dixerimus Leonem Magnum, cùm in Epiſtola 50. quæ controverſiam inter Viennenſem & Arelatenſem Epiſcopos motam dirimit, hæc ait non ex proprio ingenio, nec nullâ permotus autoritate, ſed, ut loquitur, *conſideratis allegationibus utriuſque partis præſentium Clericorum, ita ſemper intra provinciam veſtram, Viennenſem & Arelatenſem civitates claras fuiſſe reperimus, ut quarumdam cauſſarum alternaratione, nunc illa in Eccleſiaſticis privilegiis, nunc iſta præcelleret; cùm tamen eiſdem commune jus quondam fuiſſe* A GENTIBUS *proderetur.* En quomodo id quod Gallicani aſſerunt Antiſtites, ultrò fateatur ſanctus Leo, *conſideratis utriúſque partis allegationibus: quæ allegationes* ſi ad nos uſque perveniſſent, omnem omninò tergiverſandi ſuſtuliſſent occaſionem: ſed ſatis ſuperque eſt, quod etiam antequam Chriſtianæ fidei lux Galliis affulgeret, ac proinde ante Conſtantinum *commune* ſaltem *jus* Viennæ & Arelato fuiſſe in confeſſo eſt. Nihil enim ampliùs profiteri debebat ſanctus Leo, qui ex communi jure communem utrique provinciam facere intendebat, licèt ſe de Arelatenſium jure magis fuiſſe perſuaſum evidenter oſtenderit, cùm eorum Metropoli longè majorem Eccleſiarum numerum aſſignavit. Principatum autem Arelatenſis civitatis, etſi ante Chriſtum natum extitiſſe, ea quæ dicta ſunt comprobent, ſufficit tamen ut ex illo ſolùm tempore deducatur, quo ſanctus Trophimus primus Arelatenſium cœpit gubernare Eccleſiam, ut ſuperfluum ſit quærere, quis à Chriſto nato ad Conſtantinum uſque illius Primatum aſſeruerit.

Ultimum denique adversùs Libellum ſupplicem torquetur argumentum, ex eo quod ſanctus Leo reſcribens ad Epiſcopos, quorum nomine offerri debuit, ſi germanus eſt, nihil omninò de utrâque Narbonenſi loquitur: cum de ea ſermonem habere debuiſſet, ſi reſpondiſſet ad libellum, de quo quæſtio verſatur. Reſpondeo ſententiam ſancti Leonis latam non eſſe niſi inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos, inter quos conſtat litem non fuiſſe niſi de ſolo Primatu, ſeu Metropolitico jure in provinciam Viennenſem: Epiſcopus enim Viennenſis nihil in Narbonenſem unquam ſibi arrogavit. De ſola ergo provincia Viennenſi à Leone pronuntiandum erat. His adde quòd poſt mortem Hilarii, qui ſuæ Eccle-

ſiæ jura ſtrenuè ſemper defenderat, Ravennius, qui ab hujuſmodi contentionibus alienior erat, pro ſua videlicet indole, & ut loquuntur Epiſcopi in Libello, *pro morum ſuorum manſuetudine*, jus in alias provincias tepidè admodùm ac cedenti ſimilis propugnabat, contentus ſibi Primatum in Viennenſem conſervare. In hoc totus eſt revera Libellus, nec de tribus provinciis mentionem facit, niſi aliud agendo, & ut inde jus ſuum in Viennenſem magis ac magis roboraret. Hoc iſta loco ſufficiant; reliqua ad eandem controverſiam pertinentia, repetantur ex Diſſertatione 5. Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi.

His ita explicatis, nihil amplius, opinor, obſtat quominus pro ſincero germanóque habeatur ſupplex Antiſtitum Gallorum libellus; ex quo non modicum accedit autoritatis ac roboris Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis. Supereſt ut, ſi quæ alia illuſtrari egent in hac Epiſtola, id paucis abſolvamus.

Pag. 538. 1. Coronæ vestræ. Ex marginalibus priorum editionum Notis apparet nonnullos, hoc epitheton quaſi uni Pontifici proprium exiſtimaſſe. Verùm illud promiſcuè cuilibet Epiſcopo attributum fuiſſe liquet, tum ex aliis, tum ex Auguſtino, qui Epiſt. 147. ſic Proculianum Donatianæ partis Epiſcopum affatur: *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri: Per coronam veſtram vos adjurant noſtri:* Ex Hieronymo Auguſtinum ipſum ſic alloquente. *Precor coronam tuam:* Ex Apollinari Sidonio, qui Leontium Arelatenſem iiſdem verbis alloquitur Epiſt. 3. libri 6. Familiarem fuiſſe Gallis hanc ſalutandi formulam liquet tam ex eodem Sidonio, quàm ex Epiſtolæ Synodicæ Gallorum ad S. Leonem ſubſcriptionibus, ex Epiſtola Ceretii, Salonii, & Verani item Gallorum ad eumdem, & ex hoc ipſo libello, in quo ter idem loquendi modus uſurpatur. Sed unde manavit: & quis illius ſenſus eſt? Sunt qui alludi putent ad Clericalem Epiſcopalémque tonſuram, quæ inſtar coronæ erat, præſertim ſecundùm formam antiquitùs uſitatam. Quicquid ſit de hujuſmodi conſuetudine, de qua conſules, ſi lubet, Gregorium Turonenſem de Nicetio Trevirorum Epiſcopo loquentem, & Concilium Toletanum 4. Can. 40. hoc Hieronymo veniſſe in mentem non puto; ſed nec alios id voluiſſe probabile admodùm videtur. Aliquid enim ſublimius ſpirat hæc locutio, & ut puto, ſignificat ſupremum Eccleſiaſtici ordinis apicem, qualis eſt dignitas Epiſcopalis: in quem ſenſum à Valentiniano Imperatore in Novella de Epiſcop. Ordinat. adverſùs Hilarium Arelat. ſanctus Petrus appellatur *Princeps Epiſcopalis Coronæ*, hoc eſt, dignitatis. Indiſcriminatim aſſumebatur hæc formula: in Epiſtola enim Synodica Gallorum ad Leonem alii ejus *coronam* ſalutant, alii *ſanctitatem*, alii *beatitudinem*, alii denique *Apoſtolatum*.

2. Consulatum suscepit et dedit. Pag. 539. Cap. 3.
Conſulatum dare, explicat vir ſingularis eruditionis H. Valeſius ad Socratis lib. 2. cap. 29. de Ludis Circenſibus, quos Conſules initio Conſulatus ſui edebant. Ita & hæc illius loci Socratici verba, τὰς συνήθεις ὑπατείας, interpretatur, *ſolennes ludos à Conſulibus edi ſolitos*.

AD EPISTOLAM LIV.

Pulcheriæ Auguſtæ.

1. Cum ordinationem ipsius dura praecesserint. Ita ex Gri- Pag. 546.
man. MS. reponendum cenſui: cui lectioni propè accedit Victorina: *Cùm in ordinatione ejus dura præceſſerint:* eodem ferè ſenſu hanc vocem *dura* uſurpante Leone noſtro, quo & ſuperiùs, cum ait: *quorum cauſſa durior* Epiſt. 40. Tres tamen Thuan. Mſſ. unus Cantabrig. & edit. vulg. habent: *Cùm in ordinatione ejus plura præceſſerint.*

2. Disputationum. Griman. Cod. & Ibidem.
Thuan. unus leg. *Diſpoſitionum*: quod ut ad plura extenditur, ita fortè magis hoc loco à Leone uſurpatum, ut in eadem Epiſtola factum eſt.

3. Vel Epistolae meæ. Ita Gri- Ibidem.
man. & Cantabrig. Codd. Mſſ. non verò: *Et Epiſtolæ meæ*, ut in vulgatis: levi quidem, ſed non levis momenti, diſcrimine; is legis enim (*vel*) optionem dedit Anatolio, ut alterutri Epiſtolæ ſubſcriberet, præſentiſcens libentiùs ab illo Epiſcopo ſubſcribendum fore Epiſtolæ ſancti Cyrilli Orientalium partium Epiſcopi, cujus ſcripta à prima Synodo Epheſina approbata fuerant; quàm ſuæ, quæ ab Orientalibus Eccleſiis nondum ſuſcepta, imò nec dum iis innotuerat. Eamdem alterutrius Epiſtolæ ſcribendi facultatem relinquit ſcribens Gallicanis Epiſcopis Epiſt. 51. ad Ravennium: *Hoc*, inquit, *dilectioni tuæ ſpecialiter delegantes, ut ſolicitudine vigilantiæ tuæ Epiſtola noſtra, quam ad Orientem pro fidei defenſione direximus, vel ſanctæ memoriæ Cyrilli, quæ noſtris ſenſibus tota concordat, univerſis fratribus innoteſcat.*

4. Quod ausa est imperita insipientia definire. Ita optimè Mſ. Grimani Codex: quorum loco in excuſis hæc leguntur: *Quod auſus eſt: imperitâ inſipientiâ, &c.* ſenſu falſiſſimo, & à Leonis mente alieno. Anatolius enim, quem hæc verba tangerent, nihil definierat fidei adverſum; ſed & nihil omnino, ſive poſt conſecrationem ſuam, ut certum eſt, ſive ante, ut etiam certius. Neque enim pſeudo-Synodo Epheſinæ interfuit, dum habebatur, ſed *tunc temporis apud Conſtantinopolim morabatur* (ut expreſſis verbis obſervat Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum) Apocriſiarii munere pro Dioſcoro fungens in Comitatu. Quibus adde, nunquam Anatolium tam acerbis verbis à Leone fuiſſe notandum, ut & imperitiæ & inſipientiæ argueretur.

AD EPISTOLAM LX.

Anatolio Epiſcopo CP.

Pag. 556. lin. 3. 1. Ut suar. Eccles. essent communione contenti. Quatuor hujuſmodi abſtentionis genus capita complectebatur. Cum enim Epiſcopi ſola Eccleſiarum communione fruebantur. 1. Nec ii viſitationis officia à collegis ſuis, nec item Collegæ ab iis recipiebant. 2. Sacra ſolenniter obire in aliena Parochia non ſinebantur. 3. Mutuo literarum formatarum ſeu commendatitiarum commercio interdicebantur. 4. Ad Concilia alióſque Eccleſiaſticos conſeſſus ſimul cum eis non conveniebant, & omni in illis autoritate ſuffragiorúmque jure ſpoliabantur. De 1. Habes Concilii Toletani I. Can. 15. De 2. apud Epiphan. Hær. 70. ubi Polycarpi & Victoris ætate Orientales ab Occidentalibus divulſos pacificas à ſe invicem literas nullas accepiſſe ſcribit. 3. & 4. ſatis indicant phraſes illæ, quibus hæc excommunicationis ſpecies exprimitur, *charitate fratrum privari, alienum eſſe à fratrum communione*; & ſimiles, quæ paſſim occurrunt. Plura qui volet, adeat doctiſſimum Johannem Morinum Exercitat. Eccleſiaſt. lib. 2. Exercitat. 17. 18. & 19. Vide etiam S. Auguſtinum Ep. 261.

Ibidem. 2. Dioscori, Juvenalis et Eustathii. De Dioſcoro & Juvenale cur præcipuè mentionem faciat, nemini notum non eſt. Ille enim impietatis Epheſinæ Coriphæus; hic verò per omnia ſuffragator, ut ex Epiſtola S. Leonis ad eumdem, & ex Actis Calchedon. Concilii. Euſtathius verò Epiſcopus Berythi, unus quidem fuit ex iis, *Qui poteſtatem habuerunt & principes fuerunt Concilii Epheſini*, ut dicitur Act. 4. Calchedon. Sed cur à S. Leone & ab Anatolio potiùs notatus ſit, quàm Thalaſſius Cæſareæ Cappadociæ, Euſebius Ancyræ & Baſilius Seleuciæ Iſauriæ Epiſcopi, qui itidem inter eos numerantur, hæc mihi occurrit ratio: quod Euſtathius præ omnibus viſus fuerat Confeſſionem edidiſſe in Epheſino Latrocinio Eutychianæ conſonam, uſurpans hæc verba: *Non oportet igitur intelligere duas naturas, ſed unam naturam Dei Verbi incarnatam*: quæ etſi Epheſi approbata eſt, ſtatim tamen ac fuit recitata in Calchedonenſi Synodo, clamatum eſt ab Epiſcopis præſertim Orientalibus: *Iſta Eutyches dicit, hac Dioſcorus dicit*. Deinde ſimultatis forſan aliquid reſiduum erat inter Anatolium & Euſtathium ob eam cauſſam, quòd Euſtathius Ibam Edeſſenum Epiſcopum abſolverat in conventu Peritenſi: cui Ibæ infenſiſſimus erat Dioſcorus. Dioſcori autem Apocriſiarius erat tunc temporis Anatolius, qui eidem ut ſuæ dignitatis autori, quantum potuit favit, etiam poſt ejus à Calchedonenſi Synodo damnationem.

3. Ad sacrum altare non recitandis. Clarum eſt hoc loco ſermonem eſſe de ſacris Diptychis: quorum uſus quanti factus olim fuerit, patet ex controverſiis, quæ in Eccleſia efferbuerunt occaſione ſancti Johannis Chryſoſtomi, Acacii, Eutychianorum, trium Capitulorum, &c. non pigeat lectorem adire Epiſtolam Attici Epiſcopi CP. ad ſanctum Cyrillum Alexandrinum apud Nicephorum Calliſt. lib. 14. Cap. 26. & Cyrilli Reſcriptum ad eumdem tam loco citato, quàm inter Cyrilli opera. Unicum locum juvat hic exſcribere, tum quia ad rem noſtram facit, tum quia breviter Diptychorum naturam, originem, & uſum deſcribit. Eſt in Epiſtola Ægyptiorum Epiſcoporum ad Anatolium CP. Epiſcopum adversùs Timotheum Eccleſiæ Alexandrinæ invaſorem part. 3. Act. Calched. Synod *Etiam*, inquiunt, *in venerabili Diptycho (in quo piæ memoriæ tranſitum ad cælos habentium Epiſcoporum vocabula continentur, quæ tempore ſanctorum myſteriorum ſecundùm ſanctas regulas releguntur) ſuum poſuit & Dioſcori nomen, &c.* Ibidem.

AD EPISTOLAM LXVIII.

Paſchaſino Lilybetano Epiſcopo.

Pag.567. QUanti facienda ſit hæc ad Paſchaſinum Epiſtola nemo non intelligit, tùm ex earum rerum notitia, quam illi uni debemus, cùm maximè quod ad primarium S. Leonis legatum data, quem vice ſua in magna illa Synodo Calchedonenſi acturum pro fidei cauſſa tunc mittebat. Præter hoc Commonitorium, aliud ſecretius eidem datum eſſe à Leone docet Actio 16. illius Synodi, ex qua partem mandati excerpſimus excudimúſque Tom. 1. pag. 726. De omnium Orientalium ſubſcriptione adversùs Neſtorium & Eutychen, déque Anatolii Epiſtola, ex qua id factum didicerat ſanctus Leo, habes alterum Pontificis teſtimonium in Epiſt. 70. poſt biduum Anatolio ſcripta. Reliqua quæ notatu digna, obſervavimus in Diſſert. 1. de vita & reb. Geſt. ad ann. 451.

AD EPISTOLAM LXXII.

Synodo Calchedonenſi.

Pag.571 1. APud Calchedonam Conſtituta. Propter hæc verba, præter hanc Epiſtolam ad Synodum Calchedonenſem ſcriptam, aliam deſiderari ad eoſdem Epiſcopos Nicææ anteà Congregatos, aſſerit vir doctiſſimus in Epiſtola 4. partis 6. Epp. quæ Johanni Brayero nuncupatur. Utque id ſuſpicetur in cauſſa ſunt non ſola tituli verba, ſed & Evagrii libr. 2. Hiſtor. Cap. 2. quæ ſic ſe habent: *His de cauſſis Concilium Calchedoni coactum eſt Nunciique ac Tabellarii miſſi, Sacerdotes per literas plenas pietatis undique acciti, ac primò Nicæam: adeò ut cùm Leo Epiſcopus Romanus ad eos literas daret per Paſchaſinum, Lucentium, & ceteros, quos eò ad ſuum locum ſupplendum miſerat, eas ſic inſcriberet:* Epiſcopis Nicææ convocatis. Mihi verò certum eſt aliam non fuiſſe ſcriptam. Hæc enim ipſa, quæ nunc Calchedonenſi Synodo inſcribitur, ſine dubio ad Epiſcopos Nicææ congregatos directa eſt. Cùm enim ſcripta ſit V. Kal. Julii, inſcribi non potuit Epiſcopis Calchedone conſtitutis, qui illuc evocati non fuerunt Nicæâ literis Imperatoriis ante X. Kal. Octobris ſequentis. Quod adhuc confirmatur ex Epiſt. 73. S. Leonis ad Marcianum ſcripta eodem die de Synodo eadem, in cujus titulo licet mentio fiat Calchedonenſis Concilii, certum tamen eſt in ea de Concilio Nicæam tunc non Calchedonem convocato agi, tum ob eam, quæ dicta eſt, rationem, tum quia de Nicænæ Synodi magnæ decretis diſſerens, antiquam Nicęnam vocat, ut à poſteriori, quæ ibidem parabatur, Synodo diſtingueretur. Imò in Ep. 71. ad Julianum diſertè ſcribit quod *in urbe Nicæna Sacerdotalis habenda ſit Synodus.* Non ergo ex titulis argumentiſque Epiſtolarum quidpiam alicujus momenti decernendum eſt, cùm plura hujuſmodi adjectitia ſint, & pro ſenſu captúque deſcribentium concinnata & immutata, quod de hujus Epiſtolæ inſcriptione patet ex Gręca verſione, quæ Latinum textum haud dubiè imitata eſt, & habet: τῇ ἐν Νικαίᾳ, Nicęæ.

2 Cyrillus Episc. tunc præſedit. Tot ſcriptorum antiquorum teſtimonia ubique occurrunt, quibus conſtet Cyrillum Epheſinę Synodo pręſediſſe, ut ea deſcribere ſupervacaneum judicem. Eorum aliqua modò Celeſtinum & Cyrillum pręſediſſe narrant, modò Cyrillum & Celeſtinum. Particula tunc in Leonis verbis obſervanda mihi videtur: eámque Pontificis mentem eſſe puto, ut ſignificare velit; tunc cùm *Epheſina Synodi contra Neſtorium ſpecialiter ſtatuta* ſunt edita & ejus *damnata impietas*, pręſediſſe Cyrillum. Revera Legati Sedis Apoſtolicę Epheſum non attigerunt, niſi decimo octavo die à prolata in Neſtorium ſententia: quemadmodum & Acta Synodi probant, & narrat in ſua Pręfatione Hiſtorica ad partem poſteriorem Operum Marii Mercatoris vir eruditus Johannes Garnerius.

AD EPISTOLAM LXXIII.

Marciano Auguſto.

1. PRęcedentium editionum procuratores, imò & Collectionum Mſſ. auctores in hujus Epiſtolę titulo de Calchedonenſi Synodo mentionem faciunt, quæ tamen è Nicæna civitate, quò primùm convocata fuerat, non niſi menſe Septembri jam exeunte ad Calchedonenſem fuit tranſlata. Pag.572.

2. Sed et in fratre meo Juliano: Coenſi videlicet Epiſcopo, quem Ep. 69 *conſortem* Legatis ſuis à ſe additum teſtatur, & in Ep. 70. *participem in omnibus Actionibus* eſſe præcipit: ſed & in Ep. 71. ad Julianum ipſum eam ob cauſſam ſcripta, ipſi *injungit ut cum fratribus, &c.* inquit, *quos vice noſtra ad prædictum conven-*

tum ire præcipimus, curam tuam actionémque conjungas in omnibus, autoritate noſtræ præceptionis uſurus, &c. Ex quibus liquet Julianum, non ſecus ac alios Legatos locum S. Leonis tenuiſſe in Concilio. Quod idcirco notavimus; quia doctiſſimus Morinus Exercit. 20. lib. 2. ſcribebat, non aliam ob cauſſam Epiſcopum illum Legati nomen induiſſe, cùm Calchedonenſi Synodo ſubſcriberet, quàm quia *titulum quem paulò antè in Pſeudo-ſynodo Epheſina re & merito uſurpaverat, eum ut honorificum & ſuſpiciendum, iterùm ſuſcipiendum & ſibi conſervandum eſſe credidit.* Illam *Iuliani Legationem generalem fuiſſe & honorariam, non ſpecialem, cujuſmodi fuit Legatio Paſchaſini & Lucentii*, ſuſpicatur vir de Hiſtoria Eccleſiaſtica optimè meritus H. Valeſius ad Evagrii lib. 1. cap. 10. ubi & Baronii de Juliano loquentis inconſtantiam notat. Porrò cùm Julianus pars non eſſet Occidentalis Synodi, cujus partes & præſentiam ſupplebant alii Legati, eam cauſſam eſſe puto cur inter iſtos Occidentales Legatos ſeſſionis prærogativam non habuerit: in ceteris nihil diſcriminis inter hunc & illos fuiſſe facilè exiſtimaverim.

AD EPISTOLAM CERETII, Salonii & Verani ad Leonem PP.

Pag. 577. CERETIUS, &c. Tres iſtos, qui præſentes ad S. Leonem literas dedêre, Epiſcopos fuiſſe ipſa clamant Epiſtolæ verba: *Sancti*, inquiunt, *Epiſcopi fratres noſtri per Gallias:* Epiſcopos enim Fratres vocare ſolorum Epiſcoporum eſt. E Gallia fuiſſe, iſta ſolicitudo de Epiſtola Leonis per Gallias ſpargenda, ſatis indicat. Duos ex illis, Salonium & Veranum, fratres fuiſſe, & eos Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi filios, quos frequenter celebrant illius ævi ſcriptores, Baronii, Sirmondi, aliorúmque communis opinio eſt, quam vel ex una iſta Epiſtola, ad quam ſimul ſcribendam convenerunt, probabilem admodùm puto, ac penè certam.

Sed in qua Galliarum parte Epiſcopatum geſſerint, hactenus incompertum. Aliquando ſuſpicatus ſum eos ex illa Provinciæ Viennenſis parte fuiſſe, quæ in ejus diviſione decreto Leonis PP. non ita pridem factâ Viennenſi Epiſcopo aſſignata fuerat: ſuſpicioniſque hæc ratio erat: quod ab eorum uno, Ceretio ſcilicet, Mediolanenſis Provinciæ Epiſcopi mutuati erant dogmaticam illam Leonis Epiſtolam; non ob aliam, ut videtur, rationem, quàm propter viciniam: nulli autem Gallicani Epiſcopi Italicæ Diœceſi propinquiores erant, quàm aliqui ex quatuor Epiſcopis Viennenſi ſubjectis; una enim ex iſtis, Tarentaſia, Auguſtæ Prætoriæ, quam etiam hodie inter comprovinciales habet, vicina admodùm eſt. Præterea nulla occurrebat ratio cur tres hi Epiſcopi inter illos 44. antiſtites Gallicanos, qui ad Leonem de eadem Epiſtola ſcripſere, & ad quos Leo reſcripſit, non legerentur Synodo Gallicanæ interfuiſſe, quàm quia ex illa Viennenſis Provinciæ parte erant, cujus ſoli Epiſcopi Arelatenſis Eccleſiæ juribus ſubſcribere refugiebant, ne adversùs Metropolitanum ſuum Viennenſem præjudicarent:

Magis tamen placet modo alia opinio. Conjicio igitur tres illos Epiſcopos ex Provincia Alpium Maritimarum fuiſſe; tum propter rationes alias, tum propter hanc maximè, quod & hi vicini fuerunt, & eorum unum, Veranum ex illa Alpium Provincia fuiſſe certis argumentis deprehendere mihi videor.

Primò ex Epiſtola 4. Hilari PP. docemur Veranum Epiſcopum ſcripſiſſe ad ſanctum Leonem pro juribus Metropoliticis Ingenuo Alpium Maritimarum Metropolitano aſſerendis: nec ſolus ſcripſit, ſed *cum ceteris Provinciæ Sacerdotibus*, ut Hilarus habet: Provinciæ utique Alpium Maritimarum, de qua lis erat & cujus ille mentionem tertiâ ſuperiùs lineâ fecerat. At cur, quæſo, tantopere pro juribus illius Metropolitani ſolicitus fuiſſet Veranus, ut Ingenuo ultrò jura propria dimittente, ad Leonem querelas de imminuta Metropolitani illius autoritate deferret? Cur communem cum ejuſdem Provinciæ Epiſcopis ſcripſiſſet Epiſtolam, niſi pro communis Alpium Provinciæ dignitate agendum ſibi credidiſſet? Cur etiam de Cemelenſis civitatis & Nicæenſis Caſtelli negotio diſcutiendo ad eumdem Veranum ſcriberet Hilarus Papa, eúmque Leontio Primario partium illarum Metropolitano jungeret, niſi quia ex illa eadem Alpium Provincia erat?

2. Veranum Eucherii filium Vencienſem in Alpium Maritimarum Provincia Epiſcopum fuiſſe aſſerit Johann. Savaro ad Ep. 15. libri 7. Sidonii, ex veteri Mſ. Codice Lirinenſis Cœnobii, in quo nomina ſunt Epiſcoporum, Abbatum & Monachorum, qui ex Lerino in Sanctorum numerum ſunt relati: *Veranus Vencienſis Epiſcopus.* Idem & ex Martyrologio Eccleſiæ Vencienſis confirmat Vincentius Baralis in Chrono-

logia Lirinenſi pag. 362. *In Galliis civitate Vencienſi, Depoſitio beati Verani Epiſcopi Vencienſis, qui fuit Monachus Inſulæ Lirinenſis, diſcipulus beati Hilarii Abbatis dictæ inſulæ, & poſteà Epiſcopi Arelatenſis. Qui beatus Veranus ſepultus eſt in eadem Eccleſia Vencienſi in Sarcophago marmoreo in pariete defixo, qui multis virtutibus & miraculis claruit, ac de nobili proſapia ortus in pace quievit, quarto Idus Septembris.* Cùm autor Martyrologii Hilarium facit Lirinenſis Cœnobii Abbatem, falſus eſt Eucherii verbis; ubi Salonium fratrem Verani beatiſſimi Hilarii doctrinâ formatum ſcribit: quod Abbatem hunc fuiſſe non ſignificat: cùm è contra ibidem ab Eucherio vocetur Hilarius, Inſulanus tyro.

Idem habet Iob. Garnerius 1. par. Marii Merc. p. 231.

3. Hanc de Verani Epiſcopatu opinionem probabiliorem adhuc reddit: quòd Lirinenſi Inſulæ omninò vicina erat Vencienſium civitas: ut facilè credideris ex illo Cœnobio ad iſtius civitatis ſedem poſtulatum eſſe Veranum propter ſanctitatis opinionem ex vicinia benè notam: quod præterea eidem civitati proxima erat Cemelenenſis, ut & Caſtrum Nicæenſe de quorum unione ſub eodem Epiſcopo, & ſcripſerat olim ad S. Leonem cum ceteris Provinciæ Epiſcopis; & ad eum præ ceteris poſtea ſcripſit Hilarus Papa.

Quid porrò moverit & Jacobum Sirmondum & Davidem Blondellum, ut Veranum iſtum Lugdunenſis Eccleſiæ præſulem fuiſſe ſcripſerint, neſcio. Hoc ita fortè opinati ſunt ex quibuſdam Lugdunenſium Epiſcoporum Tabulis, quibus fides ab eruditis abrogatur.

Jam ex Verani ſede non temerè conjicio in ejus vicinia Salonium fratrem & Ceretium Epiſcopatum geſſiſſe, atque adeò tres eoſdem ſedes habuiſſe Provinciæ Mediolanenſi vicinas: & revera nullæ ſunt viciniores quàm Vencienſis, Glandevenſis, Senecenſis, quæ Albigaunenſi, Genuenſi, Taurinenſi & aliis valdè proximæ ſunt: quæ ratio fuit cur Epiſtolam S. Leonis ab eorum uno, Ceretio, mutuati ſint Mediolanenſis Provinciæ Epiſcopi ex ejuſdem Leonis admonitione. Hęc de Ceretii, Salonii & Verani Epiſcopatu occaſione Epiſtolę, quam ad Romanum Pontificem dedere: alteram ad eoſdem datam à Leone laudat illuſtr. Auſcenſium Archiepiſcopus pro ſe perorans in Generalibus Cleri Gallicani Comitiis anni 1665. ut ex iſtorum Actis intelligo: ſed an ex editis Codicibus, an ex Manuſcriptis doctiſſimo Pręſuli Epiſtola illa innotuerit, compertum non habeo.

AD EPISTOLAM EPISCOPORUM XLIV. Gallorum.

S. Leoni Papæ.

1. RAVENNIUS: Epiſcopus Arelatenſis, Viennenſis provinciæ Metropolitanus, qui S. Hilario proximè ſucceſſit: de quo ſupra Epiſt. 36. 37. 38. 50. 51. & 76. item in Libello ſupplici Gallicanorum antiſtitum & in Vita S. Hilarii. Pag 579. Titul.

RUSTICUS. Narbonenſis in Narbonenſi 1. Epiſcopus: de quo ad Epiſtolam 2.

VENERIUS Maſſilienſis Epiſcopus: de quo inſcriptio Narbonenſis ad Epiſtolam eandem Ruſtico datam.

MAXIMUS. Ex Monacho Lirinenſi Rejenſis in Narbonenſi ſecunda Epiſcopus, anno 433. creatus; ſucceſſit enim Honorato in adminiſtratione Lirinenſis Cœnobii anno 426. eíque præfuit annis ſeptem, ut habetur in Homilia Fauſti Rejenſis de Maximo eodem inter Euſebianas ſeu Eucherianas: ſubſcripſit Concilio Rejenſi an. 439. & Arauſicano 1. an. 441. De eodem plura in Chronologia Lirinenſi, in Gallia Chriſtiana, & in ejus Vita Franciſci Fulvii Frugonii Italicè ſcripta, ac multis fabulis referta.

CONSTANTINUS. Ita Thuanei duo Cod. & Victor. Thuaneum exemplar Codicis Romani, cujus Capit. 57. habetur hęc Epiſtola, nec-non vulgatæ edit. *Conſtantianus*: de quo nihil didicimus, niſi quod Rejenſi & Arauſicano 1. Concilii ſubſcriptus reperitur; & ad eum cum aliis Galliarum Epiſcopis ſcribit S. Leo Ep. 36. & 50. ubi primus nominatur: in quatum priori cum agatur de conſecratione Ravennii, neceſſariò mihi videtur ad Viennenſem provinciam pertinuiſſe. Eum tamen, qui dictis Conciliis interfuit, Vapingenſem Epiſcopum facit Card. Baronius ad ann. 441

ARMENTARIUS. Cùm duo hujus nominis hîc occurrant, quorum alter Podienſi Eccleſiæ præfuiſſe dicitur, cujus iſte civitatis Epiſcopus fuerit non ſatis patet; niſi fortè Auſcenſis, cujus circa hæc tempora Pontificatum geſſiſſe legitur Armentarius quidam in Gallia Chriſtiana ex Chartulario Auſcenſis Eccleſiæ. Duo MſſT. Thuan. habent *Armaturus*. Victorin. *Armatarus*, Trecopith. *Armatharius*. Hunc ſupplementi Concil. Gallic. autor ex relatione J. Sirmondi & Codice Savaronis Antipolitanum in ſecunda Narbonenſi Epiſcopum facit: penes quos ſit hujus rei fides.

VALERIUS

Valerius, ut legunt Thuan. duo Mſſ. & Victor. ſive ut Trecopith. Thuan. Codicis exemplar cum vulgatis & Iſidoro *Valerianus*, videtur eſſe Cemelienſis ille in provincia Alpium maritimarum Epiſcopus, qui ex Monacho Lirinenſis Inſulæ Pontificatum adeptus, affuit Rejenſi Concilio an. 439. & ad Arelatenſem Synodum 3. vocatus eſt à Ravennio anno, ut conjicit doctiſſimus Sirmondus, 455. qui & ejus Homilias evulgavit, quibus vindicias ſuas ſubjecit Theophilus Raynaudus. In Faſtis Lirinenſibus pia ejus memoria conſignatur IX. Kal. Auguſti, ſicut & in Monaſtico Martyrologio Arnaudi, in quo non *Valerianus*, ſed *Valerius* nuncupatur. Ad eum cum aliis S. Leo Ep. 50. ſcribit.

Nectarius. Dinienſis in provincia Alpium maritimarum Epiſcopus fuiſſe refertur à clariſſimo doctiſſimóque viro Petro Gaſſendi in Notitia Eccleſiæ Dinienſis, cujus & ipſe Præpoſitus fuit: illúdque hauſit tum ex opere D. Polycarpi de la Riviere Carthuſiani, tum ex vetuſtiſſimo Codice Mſ. Johannis Savaronis, qui in hujus Epiſtolæ ſubſcriptionibus cujuſque Epiſcopi ſedem deſignatam exhibebat. Rejenſi & Arauſicano Conciliis ſubſcripſit; idémque eſſe videtur ac ille, qui à S. Hilario Arelatenſi Romam miſſus eſt ad S. Leonem cum Conſtantio, ut de redintegranda inter utrúmque amicitia ageret. Pro *Nectario*, quod in Thuaneo Cod. Rom. Mſ. & Trecopith. legi, habent *Neſtorium* Thuan. duo, Victor. & Cantabrigenſis & Iſidorus, ad quos accedit Surius, qui habet *Neſtarium*. Dicitur tamen Nectarius in Vita S. Hilarii, quæ hunc Conſtantiúmque præcipuos Sacerdotes appellat.

Constantius primus Uccecienſis ſeu Uzeticenſis in prima Narbonenſi Epiſcopus legitur, Nectarii ut diximus, collega in legatione Romana, ad Arelatenſem 3. Synodum à Ravennio vocatus, in titulo Epiſtolæ S. Leonis 50. memoratus, cui, ut *avo honoris Primati*, deferri volebat Hilarus Papa ordinandorum in provincia Narbonenſi I. Epiſcoporum poteſtatem Hermeti Narbonenſi ablatam.

Maximus Avenionenſis Antiſtes ex Mſ. Savaronis jam laudato.

Asclepius Aptenſis in Narbonenſi 2. Epiſcopus dicitur in Mſ. Savaronis, Rejenſi Synodo interfuit, unus ex iis Epiſcopis quibus ſcripſit S. Leo Epiſt. 36. Ex iiſque, quos vocavit ad Synodum Arelatenſem 3. Ravennius in cauſſa Lirinenſis Inſulæ.

Maximus, tertius hoc nomine numeratur. Cujus ſedis fuerit Epiſcopus affirmare non audeo. Hunc Toloſanum in 1. Narbonenſi Epiſcopum fuiſſe aiunt, eúmque eſſe putant Baronius & Savaro, ad quem Sidonius Apollinaris ſcripſit lib. 4. Epiſt. 24. Cuilibet hac in re divinare licet.

Ursus Senecenſis in Alpium maritimarum provincia Antiſtes fuit, ſi qua fides Mſ. Savaronis: nec ante ipſum ullus numeratur Sanitienſium Epiſcopus. Ad eum S. Leo Ep. 50. & Hilarus Papa Epiſt. 2. ann. 463.

Ingenuus Ebredunenſis ejuſdem provinciæ Metropolitanus, ut credibile eſt, licet Urſo poſtponatur: tum quia tunc temporis juri ſuo ceſſerat, propter quod & à S. Leone & ab Hilaro ejus ſucceſſore culpatus eſt, tum quia Metropolitani extra ſuam provinciam privilegio ſuo non potiebantur, quemadmodum videre eſt (ut plurima quæ occurrunt argumenta omittam) ex Concilio Arauſicano 1. cui Eucherius Lugdunenſis poſt alios Epiſcopos non Metropolitanos ſubſcripſit: tunc enim vel Conſecrationis ordo, vel promiſcuus ſervabatur. Eidem Concilio ſubſcripſit Ingenuus, vocatúſque fuit ad Arelatenſe 3. ad eum S. Leo Ep. 50. & Hilarus Epiſt. 2. qui etiam eidem Metropolitica jura adverſùs Auxanium vindicavit, ut patet ex Ep. 4. ejuſdem Papæ. Hoc præcipuè nomine commendatur Ingenuus, quod à Gallicanis Epiſcopis ſit delectus, qui hanc Epiſtolam ad S. Leonem deferret, ut ex hujus Reſcripto patet. Affuit etiam Concilio Romano an. 465. ſub Hilaro Papa.

Justus de hoc nihil reperi, niſi quod idem forſan eſt ac is qui Arauſicano 1. ſubſcriptus habetur, & recenſetur inter Epiſcopos Gallicanos in Epiſt. S. Leonis 36. & invitatus fuit à Ravennio ad Concil. Arelatenſe 3.

Valerius. Hunc Mimatenſem in Aquitanica 1. Epiſcopum facit Cod. Mſ. Johannis Savaronis. Floruere circa hæc tempora alii duo ejuſdem nominis Epiſcopi; unus Conſeranenſium in provincia Novempopulana, de quo, ut ſanctitate conſpicuo Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſ. Cap. 84. alter Antipolitanus quem ex veter. Mſſ. aiunt Martyrio coronatum ſub Eurico Rege Gothorum Ariano a. 473.

Superventor. Nondum Epiſcopus Synodo Arauſicanæ 1. pro Patre & Epiſcopo ſuo Claudio ſubſcripſit & Acta recognovit; atque in ejus locum ſubſtitutus eſſe credendus eſt. Sed cujus utérque civitatis Ponti-

ficatum geſſerit nondum mihi compertum eſt: ad eum S. Leo in Epiſt. 50.

Verus. Eum Arauſicanum in Viennenſi provincia Epiſcopum putaverim: collocatur enim in Gallia Chriſtiana poſt S. Eutropium, qui ſub finem quarti ſæculi ponitur, & cujus Vitam Verus conſcripſiſſe dicitur à Sigeberto. Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt. & ab Uſuardo, Adone, &c.

Helladius Lutevenſis ſive Lodevenſis Epiſcopus, ut putat ejuſdem ſedis Antiſtes doctiſſimus Johannes de Plantavit de la Pauſe in Chronologia prædeceſſorum ſuorum, quorum ſeriem poſt Bernardum Guidonem & Catellum amplificavit: cui & Mſ. Savaronis ſuffragatur.

Ætherius Magalonenſis Epiſcopus (cujus ſedes ad Montempuellarum tranſlata eſt) ſed teſtem alium non habemus, quàm Johannis Savaronis Codicem Mſ. jam pluries citatum. De eodem nuſquam alibi mentionem factam reperimus, ſed & deſideratur civitas illa in Notitia antiqua Sirmondi, quæ Leone poſterior eſt.

Anemius Albienſium Cathedrâ donatur ejuſdem Mſ. Savaronenſis autoritate.

Petronius. Ille quondam Preſbyter, ut conjicio, qui cum Regulo Diacono ad S. Leonem miſſus eſt à Gallicanis Epiſcopis an. D. 450. ut literas deferrent, quibus Arelatenſis Eccleſiæ jura, Hilario ablata, reſtitui Ravennio poſtulabant. Deenſium Epiſcopus appellatur in Mſ. Savaronis.

Fonteius. In locum Auſpicii Vaſionenſis Epiſcopi, ad quem ſcribebat S. Leo Ep. 36. die VII. Kal. Sept. an. 449. electus eſt Fonteius: ad quem Leo dedit Epiſtolam 50. III. Non. Maii anni proximè ſequentis, & Hilarus Papa undecimam an. 463. Adhuc in vivis erat an. 472. Si quidem Sidonius Apollinaris ad eum ſub Epiſcopatus ſui initia ſcribit Epiſtola 7. libri 6. Sidonium autem anno 472. ſedem Arvernenſem conſcendiſſe probat illuſtriſſimus Cardinalis Baronius ad hunc annum Num. 12. & ſequ. Unus eſt Fonteius ex Epiſcopis, quibus Lucidus Preſbyter libellum ſeu fictitium ſeu genuinum obtuliſſe dicitur.

Idatius. Cujus Sedis Epiſcopus, non apparet. Idem fortè Epiſcopus, cui cum aliis de Mamerti cauſſa, qui Deenſibus Epiſcopum ordinaverat, reſcripſit Hilarus Papa.

Hilarus. Ut legit Sirmondus cum Codicibus Mſſ. Trecopith. Victor. & duobus Thuan. concinentibus; vel *Hilarius*, ut alii cum vulgatis. Quam Eccleſiam adminiſtraverit ignoratur. Ponitur quidem circa hæc tempora Hilarius quidam Carcaſſonenſis Epiſcopus: Verùm cum hoc oppidum inter civitates non numerent antiquæ Galliarum Notitiæ, non arbitror huic teſtimonio eſſe inhærendum.

Victurus. Ad eumdem Hilarus Papa Ep. 2. in cauſſa Mamerti Viennenſis an. 463. ubi primus ponitur, & Ep. 4. in cauſſa Ingenui & Auxanii an. 464. fuit per illam tempeſtatem Victurius Cenomanenſis in tertia Lugdunenſi Epiſcopus, ſed noſtrum non eſſe habeo perſuaſum, cùm propter nonnullam diverſitatem nominis, tum quia Epiſcopi in hac Epiſtola & ſequenti deſcripti non mihi videntur extra ſeptem provincias quærendi.

Eugenius Epiſcopus Nemauſenſis in prima Narbonenſi, ita aſſerente Johannis Savaronis Codice. De illo præterea omninò nihil.

Palladius. Unus ex iis, ad quos ſcribit S. Leo Ep. 50. cui præfuerit civitati, mihi latet.

Fraternus Glandevenſis Antiſtes in provincia Alpium maritimarum, ut teſtatur Codex Savaronis.

Dynamius. Hunc fuiſſe Eculiſmenſem in II. Aquitanica Epiſcopum aliquis ex eo utcumque conjiciat, quod Gregorius Turonenſis lib. 2. Hiſtor. C. 13. ex verbis Paulini Preſbyteri, hujus nominis Pontificem fide & Religione conſpicuum laudat, & recenſet inter Encoliſmenſes Antiſtites Gallia Chriſtiana poſt an. 400. Si tamen aliam conjecturam elicere licet ex Inſcriptione Narbonenſi, quam habes in Notis ad Epiſt. 2. ſupra: cùm in illa legatur Dynamus Epiſcopus pro reparatione Eccleſiæ Narbonenſis contuliſſe ſolidos L. fas eſt ſuſpicari in eadem I. Narbonenſi provincia fuiſſe Epiſcopum, & fortè Biterrenſem cùm hæc una Eccleſia ſuperſit, quæ in his ſubſcriptionibus ſuum non agnoſcat Antiſtitem: conjectura eſt, quam nolim pro aſſertione haberi.

Julianus. Cabellicenſis ſeu Cavellionenſis in Viennenſi provincia Epiſcopus ponitur in Gallia Chriſtiana ad hunc annum. Idem habet Mſ. Savaronis Cod. Vide an non iſte eſt Julianus Pomerius autor operis de vita contemplativa, vel alius Julianus, cui opus iſtud inſcribitur.

Armentarius. Circa hæc tempora numeratur inter Epiſcopos Vellavorum ſeu Podienſium in Aquitanica prima, quod & diſertè affirmat David Blondellus Apologiæ pro Hieronymi ſententia ſect. 3.

p. 132. Illúmque ipſum Armentarium eſſe exiſtimat, qui à Rejenſi Concilio depoſitus eſt, eo quod Ebreduni à duobus tantùm Epiſcopis contra Canones ordinatus fuerat Epiſcopus an. D. 439. quam ob cauſſam, ne deinceps provehi ad Pontificatum poſſet, ſtatuerant prædictæ Synodi Patres Gallicani: qui tamen diſpenſatione poſtmodùm cum eodem uſi ſunt, ut in alia ſaltem provincia, quàm Alpium maritimarum, eligi poſſet. Locum habet in Ep. 50. S. Leonis ad Gallos an. D. 450.

Honoratus Tolonenſis Epiſcopus dicitur in Mſ. Savaronis: In Notitia Galliarum & ſeptem Provinciarum, quæ Leone poſterior eſt, Tolonenſis civitas non apparet: ex quo ſuſpectæ fidei redditur Savaronis Codex & hìc & in aliis ſedibus Epiſcoporum deſignandis.

Eparchius. Ut habet Sirmondus 1. tomo Concil. Gall. & Mſ. Griman. in Ep. ſequente, vel *Epartius*, ut legitur vulgò, ſeu *Ebartius*, ut Thuan. Codicis exemplar, alibi non occurrit: nec cujus loci Epiſcopatum geſſerit reſcire potuimus.

Eustachius, *Euſtathius*, vel ut habet Thuan. Cod. unus, *Euſtochius*. Turonenſis facilè crederetur Epiſcopus, qui eo tempore floruit, ſi ultra ſeptem Provincias excurrere in hac diſquiſitione liceret. Non apparet in Codicis Rom. Thuaneo exemplari, nec apud Iſidorum.

Maximinus. Ita Thuan. Cod. exemplar: aliàs *Maximus*, qui quartus erit hujus nominis in Epiſtolæ inſcriptione memoratus.

Ynantius. In Provincia Viennenſi mihi videtur fuiſſe Epiſcopus: quia inter eos numeratur à S. Leone, ad quos ſcribit Ep. 36 de electione & conſecratione Ravennii in Arelatenſem Epiſcopum; ad quam alioqui ſuffragium conferre non potuiſſet.

Pag. 579. cap. 1. 2. Intemperies. Idacius in Chronico ad annum Valentiniani Auguſti 28. id eſt, Chriſti Domini 452. teſtis eſt Euphronium Æduenſem Epiſcopum miſiſſe Epiſtolam ad Agrippinum Comitem, de ſignis, quæ apparuerunt in regionibus Galliarum: inter quæ ſigna non immeritò quis referat hanc, de qua Gallicani Epiſcopi ſcribunt, aurarum intemperiem.

Pag. 580. lin. 2. 3. Omnes intra Gallias, &c. Etſi non negamus commercii plurimum fuiſſe inter ſeptem Galliarum Provincias, & alias Provincias Gallicanas, videlicet, Lugdunenſes, Belgicas, Germanias, &c. ut ex S. Hilarii Arelatenſis cum ſancti Germani Autiſſiodorenſis excurſibus manifeſtum eſt; tamen certum mihi penè eſt Gallias, de quibus hìc loquuntur Gallicani Epiſcopi, non alias eſſe, quàm ſeptem Provincias: & ex iis tantùm conflatam eſſe Synodum, quæ ad S. Leonem hanc Epiſtolam ſcripſit, & ad quam ſequentem reſcripſit S. Leo.

4. Apostolatum vestrum. Omnibus indiſcriminatim Epiſcopis hanc alloquendi formulam tribui ſexcentis teſtimoniis notum eſt, unicum notamus ex Apollinari Sidonio, qui & in Galliis & eâdem ferè ætate ſcribebat eumdem in modum ad Fonteium; eum, inquam, Vaſionenſium Epiſcopum, qui huic Epiſtolæ ſubſcripſit. Vide Sidonii Epiſt. 7. lib. 6. & 4. lib. 7. Idem dicimus de voce *Papa*. Enimverò omnes Epiſcopi ſucceſſores ſunt Apoſtolorum, omnes Apoſtolorum Cathedram tenent, & ſicut S. Leo Epiſt. 49. Cap. 2. teſtatur ſe ſub Petri nomine Eccleſiæ præſidere: ita ceteri Eccleſiæ Præſules ſub Apoſtolorum nomine præſidere cenſendi ſunt, qui proinde & Apoſtolici nominari & Apoſtolatûs elogio decorari ſine invidię nota potuerunt: quamvis hoc uſus hodiernus, penes quem loquendi jus & norma reſidet, Romano Pontifici reſervandum velit. Vide Clodovei Francorum Regis Epiſtolam ad Epiſcopos ſui regni, quos ſic ſalutat: *Dominis ſanctis & Apoſtolica Sede digniſſimis Epiſcopis, Clodoveus Rex:* & in fine: *Orate pro me Domini ſancti & Apoſtolicæ ſede digniſſimi Papæ.* Ibidem.

AD EPISTOLAM LXXVII.

Epiſcopis Gallicanis.

1. Inspiratæ. Omnes Mſſ. Codd. quos vidi habent *inſpirare*, ſicut & retinet Sirmondus: quod ſenſum non habet niſi obſcurum. Griman. Cod. habet quidem *inſpirare*, ſed cùm ante ibidem legatur *divinitus*, luce clarius eſt legendum *inſpiratæ*: quod & nonnulli editi Codices exhibent. Pag. 583. Cap. 2.

2. Personis distinctis atque divisis, &c. ita Griman. Cod. pro quo vulg. edit. *naturis & perſonis diſtinctis, ut neque ipſe eſſet, &c.* Ibidem. cap. 3.

3. Theophilum. Mirabitur quis hunc inter probatiſſimos Præſules recenſeri à S. Leone, dignúmque haberi, qui Dioſcoro in exemplum proponeretur. Quod ne ad fidei tantum ſinceritatem reſtringatur, obſtat quod *ſanctæ memoriæ* appellatur ab eodem Epiſt. 94. ad Marcianum Imperatorem & 68. ad Paſchaſinum Lilybeta- Pag. 584 Cap. 4.

num, & cum ſanctitatis præconio citantur ejus ſcripta tam in Epiſtola 134. ad Leonem Auguſtum, quàm in excerptis Ss. Patrum in Concilio Calchedonenſi relectis. Nec tamen ignorare potuit S. Leo, quàm nefandis artibus, quàm horrendis calumniis, quámque aperta vi ſanctiſſimum Eccleſiæ doctorem Johannem Chryſoſtomum perſecutus fuerit, ac tandem oppreſſerit Theophilus. An eum tot ſcelerum ante mortem pœnituerit, qui volet inquirere, adeat lib. 9. Cap. 5. Vitæ ſancti Johannis Chryſoſtomi mirabili diligentiâ, judicio, doctrinâ ac concinnitate Gallicè nuper conſcriptæ ab eruditiſſimo viro Godefrido Hermantio Doctore Sorbonico & Eccleſiæ Bellovacenſis Canonico.

Crediderim ego ex his loquendi formulis de Epiſcoporum ſanctitate non eſſe decernendum: cùm videamus perditiſſimos homines iiſdem titulis decorari etiam in Conciliis Oecumenicis; & hanc conſuetudinem per ea tempora viguiſſe, ut quicumque Epiſcopi à fide Catholica nullomodo deviaverant, deceſſerántque in communione Eccleſiæ, reponerentur in ſacris Diptychis; & ſanctæ memoriæ viri dicerentur.

Ibidem. Cap. 5. 4. Ad Fratres nostros Hispaniæ. Videmus hic primùm de Gallicana Eccleſia S. Leonem eſſe ſolicitum, tum de Hiſpana: quæ plerúmque accepit à Gallis quæ ad fidei initium, incrementum, & cuſtodiam ſibi erant vel neceſſaria, vel utilia. Idatius Hiſpanus in Chronico ad Olymp. 307. nonnulla habet, quæ hujus ſunt inſtituti & loci: *De Galliis Epiſtolæ deferuntur, &c.* ſupra P. 833. Eâdem viâ, ac Epiſcoporum Gallicanorum miniſterio, miſſa ad Epiſcopos Italicæ Diœceſis celebris Epiſtola Leonis noſtri ad Flavianum, ut ex ſequenti Epiſtola Euſebii Mediolanenſis ad ſanctum Leonem docemur: *Ad Nos*, inquit, *ex veſtra admonitione, ſancto Fratre & Coepiſcopo noſtro Ceretio mutuante pervenit.*

AD EPISTOLAM EUSEBII Mediolanenſis Epiſcopi.

Pag. 585. Cap. 1. 1. Catholicæ. Ex Thuan. tribus, Cantabrigenſi & Trecopith. Mſſ. Codd. quibus ſolis uſi ſumus in hujus Epiſtolæ relectione, unus Thuan. & alter Trecopith. addunt *fidei*, ſuccinentibus Edit. vulgat. verùm non de fide loqui mihi videtur Euſebius, ſed de Eccleſia, quæ perſæpè à ſcriptoribus antiquis *Catholica* ſine addito nominatur: in quo frequens eſt Auguſtinus. Unicum, qui ad manum eſt, locum accipe ex lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſt. cap. 10. & 11. *Novatianenſes rebaptizare eos, qui ad ſe ex Catholica venirent... nec ſi in Catholica faciendum eſſet... Catholica verò propterea non debet iterare, &c.* vel igitur nihil hîc addendum, vel addenda vox *Eccleſiæ*.

2. Senator. Tunc temporis Mediolanenſis Eccleſiæ Preſbyter, poſteà verò Epiſcopus ſub Simplicio Papa circa ann. 480. De ejus in Orientem Legatione meminit Ennodius Ticinenſis in fine Epigrammatis, quo ſanctiſſimi doctiſſimíque Antiſtitis laudes cecinit. Ibidem. Cap. 2.

Orbis ad extremi miſſus ſecreta, verendis
Curavit ſtudiis quod fuerat lacerum.
Tunc Oriens victum peregrino lumine faſſus,
Hæſit ad aſpectum lampadis alterius.

Quod cùm de legatione ad Concilium Calchedonenſe extendit Ughellus, abſque dubio erravit. Erratum eſt ſimiliter in ſynopſis hujus Epiſtolæ Cap. 1. ubi pro, *E Concilio Calchedonenſi*, legi velim: *Ex Oriente.* Inter Sanctos refertur Senator in Martyrologio Romano ad diem 28. Maii.

3. Ceretio. Priorum editionum procuratores poſuerunt, *Cyriaco*: cujus quia nomen occurrit inferiùs, eumdem eſſe exiſtimarunt, à quo literas Leonis mutuatus eſt Euſebius, & qui Euſebii ad Leonem detulerat. Sed eos erraſſe Mſſ. omnes, Thuanei, Cantabrig. Trecopith. teſtantur, ſuffragante etiam Emin. Baronio: hi quippe omnes habent Ceretium quem eumdem eſſe exiſtimamus ac eum, qui cum Salonio & Verano ad Leonem ſcripſit. Ibidem.

4. Quos Beatus Ambrosius, &c. Hinc intellige iſtam fuiſſe in Eccleſia conſuetudinem, ut ſi quæ de Fide quæſtiones moverentur, vel aliquà ſcripta proponerentur examinanda, omnes majorum præſertim ſedium Epiſcopi ad propriæ Eccleſiæ ſuæ Traditionem recurrerent. Hoc præſtitere Provinciæ Mediolanenſis Epiſcopi, teſtatíque ſunt Epiſtolam S. Leonis *omnibus ſenſibus convenire, quos beatus Ambroſius de Incarnationis Dominicæ Myſterio ſuis libris ſpiritu ſancto excitante inſeruit.* Sic Gallicani in Epiſtola ſua ad ſanctum Leonem, ejus Epiſtolam ad Flavianum recenſentes, *recognoverunt fidei ſuæ ſenſum: & ita ſe ſemper ex traditione paterna tenuiſſe* teſtantur. Sic Leo ipſe in ſua ad eoſdem Galliarum Epiſcopos, & alibi Dioſcorum Alexandrinum ex Traditione Eccleſiæ Alexandrinæ condemnat, quam à Petro per Marcum ejuſdem Eccleſiæ fundatorem, & Athanaſium; Ibidem.

Theophilum ac Cyrillum Præſules deducit. Ita ex ſingularum Eccleſiarum Traditione generalis illa univerſalis Eccleſiæ Traditio conflatur, cui definitiones fidei in Conciliis ſancitas, conſenſúmque Eccleſiarum inniti neceſſe eſt: unde iterum Euſebius cum ſuis definitionem Synodi Calchedonenſis approbat: *Quia*, inquit, *omnia majorum fidei nobis antiquitùs tradita tota puritate conveniunt.*

Ibidem. Cap 31. 5. Superest ut, *&c.* Quantopere medica manu egeret totus hic locus, quem ad Mſſ. Trecopith. & Thuan. Cod. emendavimus, manifeſtum faciet illius cum hac vulgata lectione collatio: *Supereſſe, ut annuente Domino perpetuè retinentes, hoc futuris memorabile ſeculis relinquatis; ut ab hoc tempore præſenti, extincta impia ſecta contumacia videatur, ut novis purgationibus in eternum proſtrata ſuccumberet.*

Pag. 586. 6. Eusebius. De eo, ſicut & de ceteris Epiſcopis in præſenti Epiſtola ſubſcriptis qui plura noſſe cupiet, conveniat Ughellum tomo 4. Italiæ ſacræ. Ea ſolùm attingam, quæ vel non habet ille, vel malè habet. Euſebium ordinatum eſſe à S. Leone I. unde ille hauſerit, neſcio: hoc ſcio, penes Epiſcopos cujuſque provinciæ jus, & conſuetudinem fuiſſe tunc temporis ſuum Metropolitanum ordinandi. Donatiſtæ moleſtè ferebant, teſte S. Auguſtino in Breviculo Collationis cum Donatiſtis, *Quòd non expectaverit Cæcilianus, ut princeps à principe ordinaretur: Cùm aliud*, inquit, *habeat Eccleſiæ Catholicæ conſuetudo; ut non Numidiæ, ſed propinquiores Epiſcopi Epiſcopum Carthaginis ordinent: ſicut nec Romanæ Eccleſiæ ordinat aliquis Epiſcopus Metropolitanus, ſed de proximo Oſtienſis Epiſcopus.* De aliis Eccleſiis idem dicito. Sanctus Ambroſius Mediolani eſt ordinatus, & ex Epiſtola Pelagii I. P. R. A. 555. teſtatum habemus Mediolanenſem Epiſcopum ab Aquileienſi ordinari conſueviſſe, ut à primo poſt ipſum Diœceſis Italicæ Metropolitano; ſicut ipſe à Mediolanenſi ordinabatur, ut à capite ejuſdem Diœceſis. Imò etiam anno 1059. contendebant Mediolanenſes nullam judicandi vel diſponendi vim Romano Pontifici in illa ſede competere. Non indicat idem ſcriptor unde didicerit Euſebium Mediolanenſem interfuiſſe Romano Concilio ſub Hilaro Papa Ann. D. 465. cùm de eo ſileant illius Acta.

De hoc Epiſcopo extat Epigramma Ennodii Ticinenſis, quod eum indicat ex Orientalibus partibus ortum duxiſſe.

Euſebius Ligurum ſucceſſit finibus hoſpes,
Ignota tractus gentis amicitiâ.
Gratus erat ſociis Titan quos reſpicit ortu
Flāmigero lymphas vertice decutiens, &c.

Tertius verſus ita legitur in Auctuario Biblioth. PP.

Gravis erat ſocio Titan quos reſpicit ortu:

quem ſic emendandum eſſe exiſtimaverim

Grajus erat, ſolito Titan quò reſpicit ortu.

Et ipſum nomen Græcum eſſe, Græcíſque familiare manifeſtum eſt. Corrigendus etiam Cardinalis Baronius cum in Notis ad Martyrologium ad xii. Auguſti, quo ſancti hujus memoria colitur, indicat hanc Synodicam Epiſtolam miſſam fuiſſe poſt Synodum Calchedonenſem; quod verum non eſt: habita eſt enim Synodus Mediolanenſis inter reditum Abundii & Senatoris ex Oriente, & Calchedonenſis Synodi celebrationem.

Faventius. Deeſt hujus ſubſcriptio in Cantabrig. Mſ. Proſperum huic in Epiſcopatu ſucceſſiſſe narrat Trithemius de Proſpero agens lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt. Ibidem.

Quintus. Dicitur *Quintianus* ab Ughello in Italia ſacra, *Quintinus* in Surianа edit. Dertonenſis Civitatis, quæ hodie vulgò *Tortona* dicitur, Epiſcopus. Ibidem.

Crispinus. *Venerabilis Epiſcopus*, inquit Ennodius, *favoris neſcius, pertinaci terrens diſtrictione cenſuram, & quem numquam niſi bona conſcientia duxit ad gratiam:* de cujus ſanctitate vide ejuſdem teſtimonium tam in carmine proprio, quàm in Vita ſancti Epiphanii Ticinenſis Epiſcopi ejus ſucceſſoris: & Martyrolog. Roman. Baroniique Notas ad vii. Januarii. Ibidem.

Maximus. Hic eſt, opinor, celeberrimus Epiſcopus, cujus homiliæ in Eccleſia frequenter leguntur, qui ad 25. Junii inter Sanctos colitur. Ibidem.

Eulogio. Iſte Elilegius Hiporedienſis Epiſcopus dicitur ab Ughello, qui & eundem Eulalium eſſe putat, qui in Epiſtola Gallorum ad Leonem, & Leonis ad Gallos ſcriptus habetur; quod proculdubiò commentitium eſt. Eporeæ ſeu Eporediæ Salaſſiorum in Gallia Ciſpadana civitas quæ olim ſub Mediolanenſi Metropoli erat, etiam Innocentio III. Romano Pontifice, nunc ſub Taurinenſi jacet. Ibidem.

Floreius. Qui ſui Epiſcopi nomine ſubſcripſit, dicitur *Florentius* in Trecopith. Mſ. & Florerius ab Ughello. Ibidem.

Gratus. Seu *Gradus* dicitur *Gyrardus* in Cantabrig Mſ. & *Gerardus* à Surio ad marginem. *Auguſta prætoria* Italis *oſta* ſeu *Aoſta*, olim Mediolanenſi Metropoli ſub- Ibidem.

jecta erat, nunc Tarentaſienſi.

Cyriacus. Per quem hæc Epiſtola ad ſanctum Leonem delata eſt, doctrinâ & ſanctitate conſpicuus habetur in Eccleſia Laudienſi.

Ibidem. Abundantius. (Quod mendosè poni putat Card. Baronius pro Abundio) idem eſſe creditur cum Abundio, qui unà cum Senatore Preſbytero in Orientem pro ſancto Leone Legationem ſuſcepit ante Calchedonenſe Concilium. Nihil audeo affirmare, cùm in præcedentibus Epiſtolis, quæ Legationis illius mentionem habent, & in Actis legationis, & apud Theodoritum, qui ad eum ſcripſit, conſtanter legatur *Abundius* in omnibus, quos vidi, Mſſ. Sed omnes pariter, ad quos hanc Euſebii Epiſtolam recenſui, duo ſcilicet Thuan. Trecopith. & Cantabrig. cum excuſis Codicibus conſonanter habent: *Abundantius*. Certè ſi quis dixerit *Abundantium* alium eſſe ab Abundio, nec hunc fuiſſe Comenſem Epiſcopum, nec interfuiſſe Concilio Mediolanenſi, ſed traditâ Euſebio Leonis Epiſtolâ ad propriam Eccleſiam, à qua diu abſens fuerat, ſtatim remeaſſe: tum quia quid de ſancti Leonis Epiſtola ſentiret, non erat ambiguum; tum quòd non tam citò poterat cogi Concilium: Si quis, inquam, hæc dixerit, haud ſcio an ex ullo antiquo vel ſcriptore vel monumento ejus ſententia poſſit falſitatis argui. Theſſalonicenſem fuiſſe Abundium & conſecratum xv. Kal. Decembris ann. 450. aſſerit Ughellus: ſed hallucinatur; cùm jam menſe Julio præcedenti Legationem in Orientem Leonis nomine ab illo ſuſceptam eſſe conſtet, & jam tum quidem Epiſcopali dignitate ornato.

Ibidem. Pro Asinione. nonnulli Codices habent *Aſymone*. Curia, quæ *Coira* vulgò dicitur, Rhætiæ primaria eſt, & Moguntino Archiepiſcopo hodie ſubeſt.

Ibidem. Pastor. Tam certum videtur hunc Aſtenſem Epiſcopum Paſtorem dictum fuiſſe, cum hoc in omnibus Mſſ. aſſertum legamus, quàm manifeſtum eſt Synodum Mediolanenſem, cujus Synodicæ ſubſcribit, non fuiſſe pro confirmanda Calchedonenſi convocatam; cùm hæc poſterior fuerit Mediolanenſi. Hoc tamen Ughellus affirmat; illud tanquam inconſultè creditum ſugillat, proptereà quod ſeculo ſeptimo Paſtor inveniatur inter Aſtenſes Epiſcopos numeratus: quaſi verò duo non potuerint eſſe ejuſdem nominis Præſules.

Ibidem. Simplicius. Simplicianus quoque dicitur tam apud Ughellum, quàm in Mſſ. Trecopith. Cantabrig. & Thuan.

Joannes. Romanus dicitur ab Ughello, qui & eum malè dicit creatum ann. 452. Pag. 587.

Optatianus, cujus loco mendosè Octavianus hactenùs ſcriptus eſt, ut rectè monuerunt Baronius & Ughellus, ſuffragantibus omnibus Mſſ. Codd. inter ſanctos numeratur in Martyrologio ad diem 14. Julii. Ibidem.

Justianus. Sic enim habent Mſſ. Codd. Ughellus Abbas, & Ferrerius Vercellenſis Epiſcopus in ſuorum prædeceſſorum Catalogo. Vulgò legitur *Iuſtinianus*, qui inter ſanctos habetur. Ibidem.

Quintius, qui & *Quintus*, Albigaunenſis Epiſcopus in Mſſ. Trecopith. & Thuaneis duobus legitur; Quiritius verò apud Ughellum. Ejus meminit Sigonius lib. 12. de Regno Italiæ. Albigaunenſis Epiſc. Genuenſi Archiepiſcopo ſubditus eſt. *Quintinus* dicitur in Cantabrig. Mſ. & *Quintianus* in uno Thuan. Ibidem.

Præstantius. Eum Projectitium vocat Ughellus, *Præſtinum* Mſ. Cantabrig. Ibidem.

AD EPISTOLAM LXXVIII.

Marciano Auguſto.

1. Leo, Marciano Augusto. In plerisque editionibus, quæ poſt Canilianam ann. 1546. & 1547. evulgatæ ſunt, præfixus eſt huic Epiſtolæ titulus ad pompam & ſplendorem confictus in hunc modum: *Leo Epiſcopus Romanæ & univerſalis Eccleſiæ, &c.* Sed novitiam hanc Epigraphen ignorant editiones Conciliorum Jacobi Merlini an. D. 1524. & 1535. Colonienſes an. 1530. 1535. & 1538. Suriana operum ſancti Leonis, Sicardi ann. 1568. Pariſiis; Holſtenius ipſe in Collectione Romana Pontifici Romano ab Eminentiſ. Cardinale Barberino dicata, necnon Mſſ. Codd. Griman. Thuanei, Victorini plures, Trecopithœanus, *&c.* Pag. 593.

2. Vestro Beneficio. Legebatur anteà *noſtro beneficio*: ſed contradicunt omnes Mſſ. Codd. Grim. Trecopith. Cantabrig. Victor. Thuanei quatuor & edit. Caniſii, Merlini, Sicardi, Nicolini, Surii necnon Baronius ad annum 452. Num. 14. & 3. parte Concil. Calchedonenſis. Ita legendum eſſe manifeſtum eſt ex Epiſtola ſequenti ad Pulcheriam Auguſtam, quam alloquens: *Anatolius*, inquit, *parùm conſiderans quanto pietatis* vestrae *beneficio & mei favoris aſſenſu Conſtantinopolitanæ Ec-* Pag. 594.

cleſiæ Sacerdotium fuerit conſecutus, &c.

Pag. 595. lin. 2. 3. Quam Apostolicam non potest facere sedem. Sedes ſeu Eccleſiæ Apoſtolicæ non una ratione dicuntur. Primùm enim Romana ſedes Apoſtolica αὐτο-μαςικῶς appellatur: quia à Principibus Apoſtolorum fundata & utriúſque ſanguine conſecrata fuit. 2. Alexandrina & Antiochena: quia per ipſius ſancti Petri prædicationem Chriſtianum in hac nomen primùm exortum eſt; illa per ſanctum Marcum ejus diſcipulum fundata. 3. Eccleſiæ quæ ab aliis Apoſtolis fidei ſemina acceperunt, aut ab eis ſunt adminiſtratæ: quemadmodum Jeroſolymitana ſedes Apoſtolica appellatur à Theodorito lib. 4. cap. 21. 4. Tertulliano ea eſt Eccleſia Apoſtolica (*Tertull. lib. de Præſcr. cap. 32.*) quæ *evolvit ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit autorem & anteceſſorem: hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrneorum Eccleſia Polycarpum ab Johanne collocatum refert.* 5 Illæ quoque ab eodem cap. 20. ejuſdem libri *Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum, quæ ab Eccleſiis per Apoſtolos conditis traducem fidei & ſemina doctrinæ mutuatæ ſunt, ut Eccleſiæ fierent.* 6. Nonnulli eas Eccleſias Apoſtolicis accenſeri putant ab Auguſtino lib. 2. de doctrin. Chriſt. cap. 8. quæ Epiſtolas Apoſtolicas accipere meruerunt: quales ſunt Theſſalonicenſis, Epheſina, Coloſſenſis, &c. Sed & ſi revera Apoſtolicæ ſunt ſenſu Tertulliani jam expoſito; tamen ab Auguſtino Apoſtolicæ eo loco non appellantur, ſed iiſdem potiùs ut diſtinctæ opponuntur.

Ex hujus Epiſtolæ exordio, fictitiæ Epiſtolæ Eleutheri Papæ ad Gallos Epiſcopos exordium confecit famoſus ille impoſtor.

AD EPISTOLAM LXXIX.

Pulcheriæ Auguſtæ.

Duo ſolum Codices Grimanicus ſcilicet & Victorinus affuere huic & 84. atque 86. Epiſtolis relegendis, quæ ſanè multis in locis medicam manum deſiderabant, ut conferre volenti patebit.

Pag. 597. Cap. 2. 1. Sed is, qui jure caritatis rationabilis, et morum et officiorum ordo servabitur. Penè hæret aqua: nam nec editi Codices, nec Mſſ. ſatis emendati mihi videntur. Editi ſic habebant: *Sed ea, quæ jure caritatis rationabilis eſt, & morum & officiorum ſervabitur unanimitas.* Victorinus Cod. eadem ferè habet: ultima tamen vox *unanimitas* in eo deſideratur. In Griman. ſic legimus: *Sed æquo jure caritatis rationabilis & morum & officiorum ordo ſervabitur.* Etſi verò textum Leonis ex hoc potiſſimum, paucis mutatis, confecimus: alium tamen hunc ita ex his omnibus conſarciri poſſe conjicimus: *Sed ea, quæ jure caritatis rationabilis eſt, morum unanimitas, & officiorum ordo ſervabitur.*

2. Cassamus. Idem hoc verbum uſurpat in ſequenti Epiſtola, necnon ep. 73. cap. 1. & 99. Cujus vocis non idem ſemper eſt ſignificatus: plerúmque enim idem eſt ac irritum facere; aliquando autem caſſari idem ac irritum eſſe & omni autoritate vacuum: nonnumquam etiam idem eſt caſſare ac irritum declarare & caſſum pronuntiare; & hoc modo ſumi mihi videtur in præſenti à ſancto Leone. Enim verò tam ea, quæ in Epheſino latrocinio acta fuerant, quàm ultimus Canon Calchedonenſis, irritari & caſſari opus non habebant: cùm & illud Concilium vocari nulla ratio ſineret, ut loquitur ipſe Leo, & conſenſiones Calchedonenſium Patrum in gratiam Anatolii eo ipſo nullæ cenſendæ eſſent, quòd contra Nicænorum Patrum inviolabiles Sanctiones adhibitæ fuerant: *Sive enim per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus autoritate eſt vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum.* Quod aliis his verbis exprimit in eadem Epiſtola: *Si quid uſquam aliter, quàm illi ſtatuere, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.* Idem ergo apud Leonem eſt, *omni penitus autoritate eſſe vacuum*, & *ſine cunctatione caſſari*, hoc eſt, ut paulo infra ſequitur de conſcriptione Conſtantinopolitanæ Synodi, *ab initio ſui eſſe caducum dudúmque collapſum.* Quod autem omni penitus autoritate vacuum eſt, quod ſine cunctatione ſtatim ac præſumtum eſt, caſſatur, quod ab initio ſui caducum eſt, dudúmque collapſum, nullâ ſententiâ, nullâ autoritate neceſſe eſt caſſum & irritum effici, ſed tantummodò irritum & caſſum declarari ac denuntiari. Quod hîc facit ſanctus Leo, ut Canonum cuſtos & executor, *unitâ ſecum Imperatoriæ fidei pietate*: cujus autoritas meritò Pontificiæ adjungitur, quia de executione & defenſione Canonum antiquorum & de temeritate novellorum repellenda agebatur: ſecùs ſi irritanda forent, quæ aliquid anteà robo-

Pag. 598. lin. 5.

ris habuiſſent. Ne porrò quod diximus de hujus vocis ſignificatione, ex proprio natum ingenio videatur, monendus eſt à nobis lector eodem ſenſu uſurpari in Decretali, quæ Celeſtino Papæ III. tribuitur C. *Cùm dilectus* Tit. *de Elect. & electi poteſt. Caſſetis, id eſt*, inquit, gloſſa, *nullam pronuntietis:* & ad Decretalem Innocentii III. C. *Accedens.* 1. Tit. ut lite non conteſt. *Caſſavimus*, id eſt, *caſſam denuntiavimus*, inquit gloſſator: *Cùm enim ſententia nulla eſt, non debet caſſari, ſed caſſa & irrita denuntiari: quia quod nihil eſt, caſſari non poteſt, & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſſam per talem ſententiam habita*: quod & ſupra poſtulabat ab Imperatore Leo noſter, cùm de pſeudo-Synodo Epheſina ageret; & quidem ſequentibus etiam hujusce Epiſtolæ verbis oſtendit duplicem ob cauſſam Canonem 28. approbari à ſe nullo modo potuiſſe. 1. quia debebat, *in omnibus Eccleſiaſticis cauſſis, his legibus obſequens eſſe*, quibus Canon ille contrarius erat, qui proinde ante omnem illius ſententiam erat irritus & caſſus. 2. Quia tanta erat Nicænorum Canonum autoritas, ut quicquid à multò etiam pluribus contra eſſet decretum, in nulla reverentia habendum eſſet.

AD EPISTOAM LXXX.

Anatolio Epiſcopo CP.

Pag. 599. Cap. 2: 1. NON INCULPATA PRINCIPIA. Video à pleriſque Leonis verba non ſatis perpendi: cùm tamen ipſe ſua ſcrupuloſiùs ſelegerit: non enim ait irritam aut vitioſam fuiſſe Anatolii ordinationem, vel contra Canones uſurpatam, ut de ordinatione Maximi mox aſſerit, ſed tantùm: *Non inculpata illius fuiſſe principia*, & ut Epiſtola 55. ad Pulcheriam loquitur, *ordinationem ejus dura præceſſiſſe*: Epiſt. 78. ad Marcianum Auguſt. *ejus initia titubaſſe*. Ep. 84. *Ejus ordinationem fuiſſe ſuſpectam*: quia videlicet ejus fides in dubium vocari poterat, qui ab Eutychis defenſoribus fuerat ordinatus: *Nec immeritò credebatur*, ut ſupra dixit, *quod ejus ordinatores contra ſanctorum Canonum conſtituta viderentur ſui ſimilem conſecraſſe*. Ceterùm non erat eadem Anatolii conditio, ac Maximi & ceterorum, qui malè depoſitis ab Epheſino Latrocinio Epiſcopis ſuperpoſiti fuerant: Non enim vivente Flaviano conſecratus eſt Anatolius; alioqui numquam eum ſanctus Leo inter Epiſcopos habuiſſet, ut ſæpius ſcripſit; ſed poſt ejus deceſſum, ut etiam ex Liberati Breviario cap. 12. manifeſtum eſt: unde modò fidei ejus integritas appareret, quam nullâ, ut lapſi Epiſcopi fecerant, ſubſcriptione violaverat, nihil erat quod ejus ordinationem ratam haberi vetaret. Non igitur diſpenſatione cum eo utendum fuit, ſed inquiſitione ſola, quæ ejus de Incarnatione fidei ſinceritatem probaret, nec aliud umquam exegit ſanctus Leo præter hujuſmodi teſtimonium: quod antequam fieret, ejus ordinationi ſuffragari literis communicatoriis noluit, ne fortè hæretico homini communicare videretur: *Non dilectionem negans, ſed manifeſtationem Catholicæ veritatis expectans* . . . *Occaſionem*, inquit conſequenter, *totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium: ſed ad id, quod nullus Catholicorum refutet*, INVITO. Ubi porrò id præſtitit Anatolius, ad quod à Leone *invitabatur*, & ab omnium ſe deviantium participatione purgavit, tunc ei communionem ſuam libentiſſimè impertivit ſanctus Papa, agnovitque eum *non judicio hominum, ſed Dei fuiſſe benignitate provectum*: ita ut ejus cauſſa non egeret ſequentis retractatione Concilii, ut eguerunt ceterorum Epiſcoporum cauſſæ.

2. CONTRA CANONICAM REGULAM. Ibidem. Cùm manifeſtum ſit, hanc Canonicam regulam à Nicænis Canonibus in contextu ſancti Leonis diſtingui, vix Canon occurrit ad quem reſpexiſſe videatur ſanctus Pontifex. Nullus enim inter aliorum Græcorum Conciliorum Canones, quibus ferè totum illius ævi jus Eccleſiaſticum coercebatur, imò nec inter Apoſtolicos, Sardicenſes, vel Africanos aliquis reperitur, qui de Metropolitarum, ſeu Primariorum, ſeu Provincialium ordinatoribus quicquam ſtatuerit. Hoc tamen ſemper ex antiqua primùm conſuetudine, quæ Canonicæ regulæ vim habebat, & deinceps ex Nicænis decretis obſervatum fuerat, ne provinciæ miſcerentur, & ut Metropolitani à ſuis comprovincialibus conſecrationis gratiam acciperent. Talis eſt antiqua conſuetudo, quam Nicænæ Synodi Patres confirmant, quamque ſupponit Sardicenſis Canon. 5. dum ſtatuit quo caſu in aliena provincia licitum ſit ab Epiſcopis Ordinationem Epiſcoporum celebrari. Et de hac conſuetudine intelligenda ſunt ea, quæ tam ſanctus Leo quàm alii de Regula Canonica ſeu Eccleſiaſtica ſæpiùs commemorant, cùm inter receptos per eam ætatem Canones non inveniuntur.

Pag. 600. Cap. 3. 3. Definitione ejus caussæ .... perfunctos. Pelagius I. in Epiſt. ad Eliam Aquileienſem & alios Iſtriæ Epiſcopos, quam à Gregorio Magno tunc Diacono conſcriptam dicit Paulus Vuarnefridus lib. 3. de Geſtis Longobard. cap. 20. Ita citat hunc locum: *Definitionis ejus cauſsâ, quæ erat curanda, pertractos*, ad Tractorias literas alludens, quæ vocandis ad Concilium Epiſcopis mittebantur. Grim. Cod. *Definitione ejus cauſſæ curanda perfunctos.*

Pag. 601. lin. 1. 4. Ante LX. annos facta conscriptio. Certum eſt tum aliundè, tum ex Epiſtola Marciani Auguſti ad ſanctum Leonem de hoc eodem negotio, hæc verba de Concilio Conſtantinopolitano I. eſſe intelligenda: in quo qui convenerant Epiſcopi ſtatuêre, quod *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet Primatûs honorem poſt Romanum Epiſcopum; propter quod ſit nova Roma.* De cujus Synodi Canonibus, eorúmque ab Eccleſia Romana receptione conſule illuſtriſſimum Petrum de Marca in Diſſertatione de Inſtitutione Patriarchatûs CP. necnon lib. 3. cap. 3. Concord ſacerd. & Imper. ejuſque libri 5. continuatorem Stephanum Baluzium cap. 21. Mirum quidem eſt, & notatu dignum, quod ſanctus Leo aſſerit numquam à prædeceſſoribus Anatolii ad notitiam Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſam eſſe ejuſmodi conſcriptionem Epiſcoporum 150. Conſtantinopolitanæ Synodi: cùm ſemper inter primarias & œcumenicas Synodos ea ſit numerata etiam à Pontificibus Romanis, Gelaſio in decreto Synodico de libris Apocryphis, Gregorio I. lib 2. Ep. 24. & aliis. Quamquam & fatendum eſt utrumque illorum, Gelaſium ſcilicet in Epiſtola ad Dardanum & Gregorium lib. 6. Epiſt. 31. teſtari illius Canones ad Romanæ Eccleſiæ notitiam non perveniſſe, aut ab illa receptos non fuiſſe. Qui ut ſecum ipſi concilientur, recurrendum eſt neceſſariò ad illam diſtinctionem, quæ eruditis aliquibus viris non arridet, dicendúmque miſſam fuiſſe ad Romanam ſedem, ab eâque ſuſceptam expoſitionem fidei, quæ in illo Concilio condita eſt; Canones verò, qui ab ejuſdem Synodi Patribus pro Eccleſiarum ordinatione privilegiiſque editi fuerunt, nec miſſos fuiſſe ab Orientalibus, nec ab Occidentalibus receptos: cum uſque ad S. Leonis tempora Romanæ ſedi videantur fuiſſe ignoti. Diſtinctioni hujuſmodi lucis non parùm conciliatur ex Epiſtola, quam Conſtantinopolitanæ Synodi Patres rurſus in ea civitate aliquantò poſt congregati ſcripſerunt ad Damaſum Papam, Ambroſium Mediolanenſem, & ceteros Concilii Romani Antiſtites. Supponit enim iſta Epiſtola miſſam fuiſſe ad Occidentales Epiſcopos Confeſſionem fidei in illa Oecumenica Synodo evulgatam: quandoquidem cùm de fide ſua ad illos differerent Orientales, ut pleniori cognitione de illa inſtruerentur, eoſdem ad libellum remittunt, qui à Concilio Conſtantinopolitano fuerat editus: *De quibus*, inquiunt, *pleniorem cognitionem animis poteritis percipere, ſi libellum Concilio Antiochiæ convocato de fidei deciſione editum, & eum etiam, qui ſuperiore anno à Concilio generali compoſitus eſt, legere placuerit: in quibus tum fidem noſtram uberiùs expoſuimus, tum hereſibus nuper excogitatis anathema ſcriptis proditum denunciavimus.* Quæ inſulsè admodum à viris ſapientiſſimis proferrentur, niſi vel tunc mitterent prædictum libellum Occidentalibus, vel eum jampridem miſſum fuiſſe recordarentur. De ceteris verò, quæ ad jura & privilegia Conſtantinopolitanæ ſedis pertinebant, ne verbum quidem habent, vel non auſi ejuſmodi Canones mittere, quos Occidentalibus minimè placituros ſciebant, vel perſuaſi Epiſcopis Orientalibus de Orientalium Eccleſiarum ordinatione aliquid decernentibus Occidentalium conſenſum nequaquam neceſſarium eſſe: ſufficere porrò, ſi quod de fidei Symbolo ſtatuerant adversùs hæreticos, in illorum notitiam venire curarent: quia cùm fidei cauſſa omnibus non modò Epiſcopis, ſed & Catholicis Laïcis ſit communis, & propria ſit Oecumenici Concilii materies, omnibus quoque innoteſcere neceſſe eſt, quæ ad eam ſpectant, omniúmque imprimis Epiſcoporum Capiti, cujus eſt præcipuè ex Apoſtolicæ ſedis ſpecula fidei cuſtodiæ ac ſinceritati invigilare. Etſi verò opponat ſanctus Leo ſtatuta illa numquam ad ſedem Apoſtolicam fuiſſe tranſmiſſa, hanc tamen rationem vehementer non urget, diſſimulans etiam quicquam de Oecumenica illa Synodo nominatim commemorare: ne odium inde ſibi pareret apud Imperatorem & Eccleſias Orientales Conſtantinopolitanæ amplitudinis ſtudioſiſſimas. Sed præcipuum argumentationis ſuæ robur arceſſit, tum à perennitate & excellentia Nicænorum Canonum, qui novellis Conſtitutionibus violabantur; tum ex eo quod, poſthabitis Conſtantinopolitanæ Synodi decretis, ſemper in ſuo remanſerat ordine hujus civitatis Epiſcopus: ita ut abſurdum eſſet, *quorumdam Epiſcoporum proferre con-*

ſenſum, cui tot annorum ſeries negaverat effectum, & *conſcriptioni ab initio ſui caducæ dudúmque collapſæ ſera poſt ſexaginta annos & inutilia ſubjicere fulcimenta, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis in Calchedonenſi Concilio.* Ceterùm monere hîc lectorem debemus probatiſſimos Codd. Mſſ. hujus Epiſtolæ, quos videre contigit, mendoſam hujus loci lectionem exhibere: ita ut ex his ſuſpicari ſolùm liceat, aliter aliquando lectum fuiſſe, quàm nunc legitur. Griman. enim Codex pro *numquamque à prædeceſſoribus*, &c. habet: *cùm quam à prædeceſſoribus* &c. Thuan. unus ſic totum locum repræſentat: *cùm quando à prædeceſſoribus tuis audieris ad Apoſtolicam dudúmque ſedem*, &c. duo alii Thuan. ultima verba ſic variant: *Ad Apoſtolicam ſedem tranſmiſſa notitia*, quæ ideo referre voluimus, etſi per ſe nulli uſui futura, ut hinc attentiores facti eruditi viri, in quorum manus exemplaria Mſſ. hujus Epiſtolæ fortè devenerint, huic maximi momenti loco medicam manum adhibeant.

5. Provincialium jura Primatuum. Ita legendum cum Mſſ. Codd. non *Primatum*, ut legit celebris Morinus lib. 1. Exercit. Eccleſ. 8. à cujus etiam interpretatione diſcedere cogimur, dum hæc de Patriarchis Alexandrino & Antiocheno intelligit, quæ potiùs dicuntur de Metropolitis Diœceſeon Ponticæ, Aſianæ & Thracicæ, quarum ordinationem Conſtantinopolitano Epiſcopo tribuebat Canon Calchedonenſis, de quo lis erat. Duo enim diſtincta capita à ſancto Leone in illo Canone impugnabantur; unum, quod primarias illas ſedes Alexandrinam & Antiochenam ſpectabat, quas Conſtantinopolitanus ſecundum uſurpans locum, ſecundo & tertio gradu ſpoliare tentabat; & de his ſunt verba ſequentia: alterum, ad ſupra memoratarum Diœceſeon Metropolitas pertinebat, quorum pariter privilegia invadebat Anatolius, dum eorum ordinationem ſibi vindicabat; cujus poteſtas autoritate antiquorum Canonum ſemper penes unius cujuſque provinciæ Synodum reſederat. Semper enim hæc fixa immobilíſque regula fuerat, ut numquam unius provinciæ Epiſcopi in alterius provinciis quicquam attentarent; nec in quorúmque Metropolitanorum jura involarent alii Metropolitani: quod hîc tamen fiebat ab Epiſcopo Conſtantinopolitano, qui certis gradibus ad Monarchiam Eccleſiæ Orientalis viam ſibi ſtraverat. Primùm enim ſola honoris privilegia, ſecundum ſcilicet locum poſt Romanum Pontificem, ſibi decerni curavit Canone Conſtantinopolitano. 2. Se ſe ordinationibus variarum Diœceſeon immiſcuit per voluntariam conceſſionem Metropolitarum variis artibus ſeu obtentam, ſeu extortam: de quo plura exempla refert illuſtriſſimus de Marca in accuratiſſima, quam edidit, Diſſertatione de Patriarchatus Conſtantinopolitani Inſtitutione, quam conſule. 3. Quod uſu jam ipſo introductum erat, Canone Calchedonenſi firmari fecit, nec non & Imperatoriis edictis. 4. Cùm jam cerneret ſe Alexandrinæ & Antiochenæ ſedium Epiſcopis & per adminiſtrationem ampliſſimarum Dioceſeon parem, & per ſecundum locum, quem adeptus fuerat, ſuperiorem: tum cogitavit de uſurpanda utriuſque illius primatis ordinatione; cujus occaſio cum ſe ſe obtuliſſet poſt Epheſinum Conciliabulum in Maximi Antiocheni Ordinatione, hanc avidè arripuit; conſtitutis poſteà condendis viam talibus molitionibus aperiens. 5. Gradus ex quarto ſecutus facilè fuiſſet: cùm enim, ut optimè obſervatum eſt ab eodem Præſule, lib. 1. Concord. ſacerd. & Imp. cap. 7. veteris diſciplinæ hoc eſſet præcipuum caput, ut Synodis ſe ſiſterent Epiſcopi apud eum cujus arbitratu ordinati erant: unde profectum eſt, ut pertinere ad alicujus Concilium vel ad Conſecrationem, promiſcuè & paſſim dicantur Epiſcopi, qui à Primatibus ſuis pendent: ſi Alexandrinum & Antiochenum ordinaſſet Conſtantinopolitanus, eoſdem pariter ut ad ſuum Concilium pertinentes, cùm libuiſſet, convocaſſet Conſtantinopolim, ac per omnia ſibi ſubjeciſſet. 6. Poſt hæc ultimum Principatus gradum ſine labore conſcendiſſet: ceteros enim omnes Metropolitanos utrique illi Primati ſubjectos, ad ſuum tandem aliquando traxiſſet dominium, ſi ſemel Alexandrinum & Antiochenum ſuæ ſubdidiſſet ordinationi; ídque feciſſet in Orientalibus partibus, quod factum videmus à Romano Pontifice in Occidentalibus, ut omnium ſeu Metropolitarum, ſeu ſecundi ordinis Epiſcoporum eiſdem ſubjacentium inſtitutionem ſuæ poteſtati reſervaret. Solâ Metropolitanis relictâ Metropolitici nominis umbrâ, omnia hujus dignitatis invaſiſſet munia, omnia jura ſolus impleviſſet. Quod & præſenſiſſe mihi videtur ſanctus Leo, cùm hæc ſuprà cap. 2. verba ſcribebat: *ut his locis* (Alexandriâ & Antiochiâ) *juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur.* Vix enim aliter intelligi poteſt quâ ratione, ex utriúſque illius ſedis

ſubjectione ſecutura eſſet omnium Metropolitarum dejectio, niſi de Metropolitis tam Diœceſeon Ægyptiacæ & Orientalis, quàm Ponticæ, Aſianæ, Thracicæ, *&c.* eo modo quo explicuimus intelligatur. Hæc omnia tentamenta metuenda erant, niſi fortiter incœptis obſtitiſſet ſanctus Leo: quo id ſaltem aſſecutus eſt, ut ulterius non tenderet effrenis illius Epiſcopi ambitio.

Ibidem. ad Not. 5. 6. SI PER OBSERVANTIAM TUAM, *&c.* Secuti ſumus hîc vulgatam edit. & pleráſque antiquiores cum nonnullis Mſſ. Codicibus: quamquam Griman. & Victor. quibus aliquæ edition. ut Suriana, & Regia Conciliorum ſic habent: *Si per obſervantiam tuam & defenſionem paterni Canonis, exemplum probitatis multi habeant ſacerdotes.*

AD EPISTOLAM LXXXI.

Iuliano Coenſi Epiſcopo.

Pag. 601 BRevem, ſed plenam vigore Apoſtolico Epiſtolam, quæ jam olim ex Mſ. Cardinalis Sirleti prodierat, ſed mendoſa, nunc ex Cardinalis Grimani Codice longè emendatiorem exhibemus. Primam lineam, quam prior Cod. Mſ. deſiderabat, ita ſuppleverat editionis procurator: *Dilectio tua non ignorat:* nos ita reſtituimus: *Cùm frequentibus experimentis probaverit dilectio tua.*

AD EPISTOLAM LXXXII.

Et exemplar ſententiæ contra Dioſcorum latæ.

Pag. 603. EXEMPLAR SENTENTIAE. Jacobus Sirmondus hanc Sententiam ex Codd. Corbeienſ. & Pithœano, in quibus huic Epiſtolæ ſubjiciebatur, exſcribendam quoque hîc cenſuit. Quoad ſenſum convenit ferè in omnibus cum illo Legatorum ſancti Leonis ſuffragio, quod in Act. 3. Calchedonenſi reperitur. Obſervatione porrò digniſſimum eſt ſedis Apoſtolicæ Legatos ne ſuum quidem ſuffragium priùs ferre adversùs Dioſcorum voluiſſe, quàm totius Synodi mentem ac conſilium repetita ſæpiùs interrogatione exploraſſent: *Quo igitur,* inquiunt, *ita contemnens, veſtra ſanctitas ore proprio faciat manifeſtum. Sancta Synodus dixit: Indignatione, quæ contra inobedientes à ſanctis Canonibus conſtituta eſt.* Et infrà. *Quid placeat veſtræ ſanctitati,* inquit Paſchaſinus, *volumus diſcere. Sancta Synodus dixit: Quæ placita ſunt Canonibus.* Inſtitit deinde bis Paſchaſinus: *Iubet religioſitas veſtra, ut Eccleſiaſtica ultione adversùs eum utamur? Conſentitis? Sancta Synodus dixit: Omnes conſentimus.* Et poſt multa: *Petimus igitur veſtram ſanctitatem, qui habetis locum ſanctiſſimi Papæ Leonis, promulgare in eum & Canonibus inſertam contra eum proferre ſententiam.* Poſtquam igitur ſciſcitatus eſſet rurſum Paſchaſinus, *Quid placet Beatitudini veſtræ?* & Maximus Antiochenus eum adhuc de totius Synodi conſenſu certiorem feciſſet, tunc demum ſuum hoc legati protulere ſuffragium Leonis nomine, cujus vices gerebant: rem enim totam in integro relictam à ſe fuiſſe ſatis teſtati ſunt, cùm prolatâ ſuâ ſententiâ, hæc addiderunt: *Supereſt ut congregata venerabilis Synodus Canonicam contra prædictum Dioſcorum proferat, juſtitiâ ſuadente, ſententiam.* Exemplar porrò illud ſententiæ nihil aliud eſt, quàm Legatorum ſuffragium Act. 3. Calched. prolatum; ſed ab imperito tranſlatore corruptum, vel etiam interpolatum. Nec opus erat ex Mſſ. Codicibus illud eruere; cùm jam pridem typis eſſet excuſum in Crabbiana & Nicoliniana Conciliorum editionibus, ad calcem Actorum Calchedonenſium. Fallit igitur titulus, qui Sententiam dicit, quod ſuffragium tantùm eſt Sententiæ prævium, & Epiſtola appellatur in utraque illa Conciliorum editione.

AD EPISTOLAM LXXXIII.

Theodoro Forojulienſi Epiſcopo.

EX Epiſtola 1. Pelagii Papæ 2. ad Eliam & ceteros Iſtriæ Epiſcopos (quam librum vocat Gregorius Magnus, lib. 2. Epiſt. 36: cujus ſtylo eſſe exaratam teſtatur Paulus Diaconus lib. 3. de Geſt. Longob.) apparet innotuiſſe hanc Epiſtolam Epiſcopis illius provinciæ, atque ex ea teſtimonium S. Leonis protuliſſe, quo mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere contendebant: ſed ex eodem Pelagii ſuſpicari licet, nec ab ipſo, nec à Gregorio Magno viſam unquam fuiſſe eamdem Epiſtolam: *In his*, inquit, *teſtimoniis, quæ ex Epiſtolis Leonis prædeceſſoris noſtri poſuiſtis, præmiſiſtis dicentes:* Pag. 604.
« Doctrina veſtræ reverendæ ſedis eſt per
« Beatum Leonem ſucceſſoréſque ejus, unde pauca commemorare præſumſimus;
« Mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere: *Et tamen nulla ejus teſtimonia ſubdidiſtis, quibus hanc ſententiam fir-*

maretis. Etenim quæ à vobis ſubjuncta ſunt, retractationem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt: ſed neque hoc Beatum Leonem prædeceſſorem noſtrum quodam loco dixiſſe meminimus. Vigilius tamen Papa, qui Pelagio aliquot annis præivit hujus Epiſtolæ meminit, & partem refert in ſuo Conſtituto penè circa finem: *Nam*, inquit, *Beatiſſimus Papa Leo ad Theodorum Epiſcopum Forojulienſem poſt alia ita dicit:* Non neceſſe eſt nos eorum, qui ſic abierunt, merita actúſque diſcurrere [a]; cum Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale myſterium [b] implere non poterat, ſuæ juſtitiæ reſervavit. Atque ex his verbis totóque Vigilii Conſtituto dixiſſe videntur Iſtriæ Epiſcopi, quæ ſuprà retulimus: cujus nomine ſibi abſtinendum eſſe cenſuerunt; eo quod Synodo quintæ aſſentiens Vigilius ipſe priori Conſtituto autoritatem omnem ademiſſet.

al. diſcutere.

al. miniſterium.

Obſervandum verò, propterea quod Theodorus inconſulto Metropolitano ad tranſalpina conſilia confugerat, eam ob cauſſam Theodorum ab ipſo Leone culpatum in exordio reſcripti, de neglecto Metropolitæ conſilio: *Solicitudinis quidem tuæ*, inquit, *hic ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano primitùs de eo, quod quærendum videbatur eſſe, conferres*, &c.

Cap. 1.

Cur verò à Metropolitano conſulendo abſtinuerit Theodorus, forſan hæc eſt ratio. Gravis tunc temporis controverſia exorta fuerat Theodorum inter & Fauſtum Lirinenſem Abbatem univerſóſque Inſulæ iſtius Monachos, inque tantam exarſerat ſimultatem, ut graviſſimum inde ſcandalum generatum fuerit per Eccleſias Gallicanas, quemadmodum teſtatum habetur in Actis Concilii Arelatenſis 3. in cauſſa Lirinenſis Inſulæ tom. 1. Concil. Gall. & in poſtrema Conciliorum generalium edit. Porrò cùm Gallicanos illarum regionum Epiſcopos in contraria ſtudia diſpertiiſſet hoc negotium, aliis qui ex Lirino aſſumti fuerant, pro Fauſto ſtantibus, aliis qui Epiſcopalis autoritatis jura ſarta tecta volebant, pro Theodoro pugnantibus, vero admodùm ſimile eſt ſecundæ Narbonenſis Metropolitanum ex illorum numero fuiſſe, qui Fauſto Lirinenſi favebant, ac proinde commercium inter ipſum & Theodorum intermiſſum tunc fuiſſe. Si cui non placet hæc conjectura, aliam accipiat. Epiſcopus Arelatenſis jus ſibi vindicabat, ut ad Epiſtolam 10. annotavimus, in provinciam Narbonenſem ſecundam. De ea gravis olim inter Leonem & Hilarium controverſia mota fuerat, ab eadem repulſus fuerat Hilarius Leonis decreto. Sed hujuſmodi decretum etiam Imperatorio Reſcripto munitum, receptum à Gallis non fuerat, ſuam videlicet conſuetudinem antiquam retinentibus, & pro Arelatenſis ſedis privilegio ſtudioſiſſimis. Sponte etiam juri ſuo, ſi quod habebat, ceſſiſſe videntur tam Aquenſis ſecundæ Narbonenſis, quàm Ebredunenſis Alpium maritimarum Metropolitani, & ille præſertim diu poſteà in multis Arelatenſi ſubjectus remanſit Antiſtiti. Si igitur Metropolitanum adire voluiſſet Theodorus conſultationis gratiâ; jam vel Aquenſem conſulens, Gallicanos infenſos habuiſſet Antiſtites, ipſúmque imprimis Arelatenſem; ſi verò hunc conſuluiſſet ut Metropolitanum, Leonem offendiſſet, cujus decreto ab illius ordinatione exemtus fuerat. Adde quod Ravennius Honorati diſcipulus, Hilarii ſucceſſor, & Fauſti eadem de cauſſa familiaris, non potuit erga Lirinenſis Inſulæ Monachos non eſſe propenſus, & propterea Theodoro Forojulienſi ſuſpectus.

Certè quantùm ex Epiſtolæ Leonis inſpectione capere queo, tanta ejus de Primatum ſeu Metropolitarum jure ſolicitudo facilè me adducit ut credam, præſentem tunc animo illum habuiſſe controverſiam, quæ occaſione Hilarii mota fuerat de ſedis Arelatenſis limitibus, & eamobrem culpatum fuiſſe Theodorum de neglecto Metropolitano, quia Epiſcopus Aquenſis, qui ex Leonis decreto eâ dignitate uti debuerat, à Theodoro non haberi videbatur pro Metropolitano.

Tot porrò tantíque momenti conſtitutionibus hæc quantulacumque Epiſtola exuberat, tot antiquæ diſciplinæ obſervationes exhibet, ut multa eſſent hîc annotanda: niſi omnia haberes apud doctiſſimum Johannem Morinum, toto illo de Pœnitentiæ adminiſtratione immenſæ eruditionis commentario, obſervata, diſcuſſa, & totius antiquitatis illuſtrata monumentis. Spicas tamen poſt meſſem colligere non pigebit; ut nonnulla ad illorum confirmationem addamus, & aliqua etiam, quæ ille ad alia properans prætermiſit, annotemus.

Illud imprimis obſervandum quod prima Epiſtolæ verba ſemel & iterum inculcant de Metropolitanorum Epiſcoporum, quos Primates appellat, autoritate, quóſque in omnibus Eccleſiaſticis cauſſis, cùm opus eſt, adeundos eſſe decernit, ut ni-

hil etiam ſine Primatibus oporteat ad ſanctæ Sedis notitiam aut tribunal deferri, ne conſultationis quidem cauſſa: de quo vide Epiſt. 16. ad Epiſcopos Siculos & quæ ad eam annotavimus tam ex Innocentio I. quàm ex Can. 5. Concilii Tarraconenſis.

2. Per hæc verba: *Quid de pœnitentium ſtatu Eccleſiaſtica habeat regula non tacebo:* manifeſtum eſt nihil novi inducere Leonem voluiſſe in diſciplinæ pœnitentialis praxim & obſervantiam; ſed omnia ex Canonum regulis aut uſu Eccleſiæ ſuæ repetiiſſe: hæc enim duo ſignificari exiſtimo per *Eccleſiaſticam*, quam commemorat, *regulam*; cùm nonnulla ſint in hac Epiſtola, quæ vix alibi, quàm in Eccleſia Romana tunc temporis in uſu eſſent. Deinde patet etiam ea omnia, quæ totâ Epiſtolâ diſſeruntur ad eos pertinere, qui publicè pœnitentiam agebant, ut ex ſequentibus verbis probat Morinus citati operis lib. 5. Cap. 10. quorum pœnitentium varias claſſes & ſtatus examinat ex eadem Epiſtola lib. 10. Cap. 4. & ſequentibus, ubi de pœnitentiæ Actione & reconciliatione ſtatim morituris impertienda, & de his, qui ante reconciliationem è vita exeunt, abundè diſſeritur.

3. De his autem, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt quod excipit S. Leo in calce hujus Epiſtolæ, ſatis explicatum non videtur. Cùm enim definit eos, qui in fine vitæ pœnitentiam poſcunt, & ægritudine ipsâ oppreſſi, ne nutu quidem ſignificare valent ſub præſentia Sacerdotis, quod paulò ante poſcebant, ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequi debere, teſtimoniis circumſtantium fidelium infirmi vocem & nutum ſupplentibus, hæc addit verba: *Servatâ tamen regulâ Canonum Paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt.* Quænam, inquam, hæc regula ſit, quam erga iſtos obſervari exigit, dubitari meritò poteſt. Ac primùm quidem conſtare videtur de his agi, qui in ultimo vitæ diſcrimine poſiti pœnitentiæ & reconciliationis beneficio donabantur, & poſteà convaleſcebant: quid videlicet circa eos obſervandum eſſet in priſtinam valetudinem reverſos. De his enim, qui morbo oppreſſi vel voce vel nutibus pœnitentiam & reconciliationem poſtulabant, conſtat ex Can. 13. Nicæno quod *generaliter omni cuilibet in exitu poſito & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.* Ab hoc igitur pœnitentiæ & reconciliationis munere, ne apoſtatæ quidem excipiuntur. Diceſne hoc ſpeciale circa eos, qui fidem abjecerant, ſtatutum fuiſſe, ut vel iterum pœnitentiam acciperent, vel pœnitentiam morbo urgente impoſitam implere cogerentur? ſed nec umquam, impoſitâ morituris pœnitentiâ, poſt receptam valetudinem iterum eiſdem eſt impoſita, nec ſingulare eſt Apoſtatis impoſitum pœnitentiæ publicæ ſtadium, cum convaluiſſent, decurrere. Imò hoc omnibus commune ſemper fuit, ut qui in eo ſtatu reconciliabantur, remiſſâ laborioſâ pœnitentiâ ob communionis reverentiam, ad reliquum implendum obligarentur. Certè ad hanc enodandam difficultatem vix aliqua patet via: niſi hoc velimus dicere; ſic omnibus peccatoribus in extremo vitæ periculo conſtitutis pœnitentiæ actionem & reconciliationis gratiam concedi voluiſſe, etiamſi amiſſo vocis officio & opprimente morbo nihil de ſuo deſiderio ſignificare valeant, modò ſignificatum anteà fuiſſe teſtentur alii: Apoſtatas verò ſolos forſan ab hac indulgentia ab eo exceptos, ita ut pœnitentiam quidem acciperent, ſed communionis gratiâ non fruerentur, prout antiqua & ſeveriori Canonum diſciplinâ conſtitutum fuerat. Celebris enim eſt ultimus Canon Arelatenſis Concilii I. *De his qui apoſtatant, & numquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, ne quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſteà infirmitate correpti petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, niſi revaluerint & egerint dignos fructus pœnitentiæ.* Huic porrò duriori diſciplinæ non niſi ſeriùs derogaſſe mihi videntur Gallicani Epiſcopi; cùm enim plures poſteriorum Synodorum Canones exiſtant, quibus de aliis peccatorum generibus, qui in extremo vitæ periculo veniam petunt, aliquid mitiùs ſtatuitur, numquam de Apoſtatis jamjam morituris, omni & vocis & mentis & ſenſus officio privatis, qui antea pœnitentiam popoſcerint, dubitatio ulla in medium allata eſſe dignoſcitur: ut meritò credendi ſint Gallicani ſaltem Antiſtites hanc eamdem circa eos diſciplinam ſemper obſervaſſe; utpote Gallicanorum Canonum retinentiſſimi. Quod inde etiam admodùm credibile redditur, quod frequentiores querelæ, quibus laceſſitos legimus Galliæ Epiſcopos à Romanis Pontificibus, vel interrogationes quibus hi Gallicanis ea de re conſulti reſponderunt, teſtantur Gallicanarum Eccleſiarum diſciplinam circa pœnitentiam Romanâ fuiſſe rigidiorem. Hinc Valentina Synodus I. an. 374. legem pœnitendi ſeveriorem indicit his, qui poſt baptiſ-

ma ſacrificiis ſe dæmonum, vel inceſtâ lavatione polluiſſent, pœnitentiam eorum uſque ad diem mortis protendens Can. 3. Hinc conſultatio Exuperii Tolozani Epiſcopi ad Innocentium I. Pontificem, quâ quæſitum eſt ab illo; *Quid de his obſervari oporteat, qui poſt baptiſmum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo fine vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt.* Noverat proculdubio Exuperius Nicæno Canone 13. ſtatutum fuiſſe, *ut generaliter omni cuilibet in exitu poſito & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare deberet*: nec aliundè dubitandi occaſionem cepit, quàm ex diverſa praxi Eccleſiæ Gallicanæ, quæ aliquibus communionem in eo ſtatu poſitis negabat. Sed ita ſe geſſiſſe Gallicanos Epiſcopos non conjecturâ, ſed certo argumento accipimus ex Epiſtolæ Cœleſtini Papæ ad Viennenſis & Narbonenſis Provinciarum Epiſcopos Cap. 2. *Agnovimus*, inquit, *pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri, &c.* In Arauſicano item 1. Concilio an. 441. Can. 3. & in Arelatenſi 2. Can. 28. planum eſt reconciliatoriam manûs impoſitionem iis, qui acceptâ pœnitentiâ de corpore recedebant, non eſſe conceſſam; quam tamen Innocentius, Celeſtinus & Leo impertiri voluerunt. Quibus ita ſe habentibus non abs re eſt exiſtimare aliquos Leonem voluiſſe à generali beneficio communionis excipere in mortis articulo poſitos; Apoſtatas videlicet, qui in iiſdem circumſtantiis non erant, de quibus Innocentius & Celeſtinus Papa ſermonem habuerunt.

Confirmatur adhuc ex rationis, quam Innocentius Papa attulit, inſpectione, & ex antiquorum Canonum diſciplina: propterea enim conſuetudo prior & durior tenuit, ut pœnitentia, eam in fine petentibus concederetur, negaretur communio; quia crebræ illorum temporum perſecutiones plurimos ad fidem negandam impellebant, & proinde providendum erat, ne communionis concedendæ facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret à lapſu. Sed poſtquàm Deus pacem Eccleſiæ reddidit, jam terrore depulſo Communionem abeuntibus dari placuit. Data eſt igitur talibus communio, pace redditâ Eccleſiæ, quia timendum ampliùs non erat, ne ad fidem ejurandam metu mortis adigerentur fideles. Quod ſi tam durè actum eſt cum hujuſmodi hominibus, quantò magis æquum erat, ut cum aliis ſtrictior diſciplina teneretur, qui non terrore adacti, ſed vel propria tantummodò ducti libidine, aut mutabilitate voluntatis, aut quod maximè penſandum eſt in hac cauſſa, ut Eccleſiæ diſciplinam declinarent, fidem abjiciebant. Multo magis enim timendum erat, ne hi, qui religionem tam parvi pendebant, aut tantâ animi levitate laborabant, acceptam rursùs gratiam communionis conculcarent. Nec quicquam illa obſervantia crudelitatis habet; alioquin non diſpari accuſatione vexanda vetus omnis diſciplina pœnitentialis. Deinde paucorum hujuſmodi Apoſtatarum punitio, plurimùm aliorum eruditioni ſerviebat; ne videlicet facilè ad Chriſtum negandum ſpe veniæ induci ſe paterentur. Denique non omni ſubſidio & ope hujuſmodi privabantur, ſed tantùm reconciliationis beneficio: nam, ut Concilia Arauſic. 1. & Arelat. 2. Can. 3. loquuntur, *ſine reconciliatoria manûs impoſitione eis communicabatur, quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundùm definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congruenter Viaticum nominarunt. Quod ſi ſupervixerint*, inquit Arauſicanum, *ſtent in ordine pœnitentium, & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manûs impoſitione percipiant.*

Quibus hæc verborum Leonis explicatio non placebit, his uno verbo ſatisfieri poſſe putamus, ſi dixerimus aliquid ab Apoſtatis ad Chriſtum reverſis & à morbo convaleſcentibus poſcere Leonem noſtrum, ut videlicet publicè Idolorum cultum aut aliam ſuperſtitionem, quam fuiſſent ſectati, ejurarent, ſymbolum recitarent, aut alio modo atrociſſimum crimen deteſtari ſe ſignificarent. Denique potuit Leo noſter reſpicere ad Siricii prædeceſſoris ſui ſententiam, Epiſtolæ ad Himerium Cap. 3. ubi Apoſtatas Chriſtianos ad Chriſtum reverſos, quandiu vixerint, pœnitentiam agere jubet, & in ultimo tantùm fine ſuo reconciliationis gratiâ donari. Eos igitur ita reconciliatos, ſi revaluerint, vult Leo iterùm pœnitentiæ ſubjici & quamdiù in vita ſuperſtites fuerint, eam agere: cùm alii ita reconciliati certo temporis ſpatio pœnitentiam ſuam complerent, vel indulgenter etiam cum eis Eccleſia ageret. Vide etiam Canon. Nicæn. 11. & 12. & Ancyranos.

4. Ultimum quod in hac Epiſtola notandum nobis occurrit, illud eſt, quod abſolutionis ſeu reconciliationis formam attinet, quam Leonis tempore deprecatoriam fuiſſe clariſſimè demonſtrant tria hujus

Epiſtolæ loca: Cap. 2. *Sic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei niſi* SUPPLICATIONIBUS *Sacerdotum nequeat obtineri.* Cap. 3. *Si quis autem eorum pro quibus Domino* SUPPLICAMUS, &c. & poſteà *Multum enim utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali* SUPPLICATIONE *ſolvatur.* Quibus teſtimoniis concinit Epiſtolæ 136. al. 80. locus inſignis: *Sufficit*, inquit, *illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur; tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.* Denique Epiſt. 139. Cap. 1. *Reconciliandos Deo* PER ECCLESIÆ PRECES *inſtanter acquiras.* Res fuſiori commentatione egeret, niſi jam pridem hoc eſſet præſtitum à curioſiſſimis antiquitatis Eccleſiaſticæ ſcrutatoribus Hugone Menardo Aſceta Benedictino in Notis ad Sacramentale Gregorianum, & Johanne Morino Oratorii Gallicani Preſbytero Commentarii ſui de pœnitentia lib. 8. cap. 8. & ſeqq. Statueram apud me huic loco inſerere inſigne praxis iſtius teſtimonium, quod à me decerptum eſt ex Mſ. ſexcentorum ferè annorum Breviario ad uſum Monaſterii Montis-Caſſini olim exarato, Ordinem ſcilicet dandæ & accipiendæ pœnitentiæ, in quo nulla, præter deprecatoriam abſolvendi forma comparet, Ordinem Extremæ-unctionis adminiſtrandæ, & Ordinem accipiendæ Euchariſtiæ: quæ omnia Lectori Eccleſiaſtico acceptiſſima eſſe confido. Sed quoniam jam ſpiſſior evadit hujus voluminis moles, iis publicandis modò abſtineo, curaturus tamen ne iſto antiquitatis Cimelio diù Lectoris curioſitas fruſtretur. Alterum interim, & quidem antiquius, hìc repræſento, quod pœnitentialem pariter diſciplinam illuſtrat; quodque, cùm Epiſcopi ſit Gallicani, non malè reſcripto ad Theodori Forojul. Ep. conſultationem annectitur.

JUDICIUM
CHRODEBERTI EPISCOPI
TURONENSIS.
DE MULIERE ADULTERA.

Nunc primùm in lucem editum ex Mſ. Codice Bibliothecæ Thuaneæ.

O*PINIONE religionis dulciter nominandæ, & charitatis vinculo ambiendæ N. Matrifamilias CHRODEBERTUS H. peccator ſalutem in Domino perennem.* Literis tuis parvitatem meam poſtulaſti, ut ſententiam Canonum perquirerem de judicio mulieris, quæ poſtquam conſecrata & profeſſa caſtitatem Deo fuerat conſervare, adulterium perpetraverit. Quamquam in ſancta Synodo Nicæna, Calchedonenſi, & Epheſina, vel Conſtantinopolitana ſuper hac re Capitulum non invenimus, quas quatuor Synodos tantùm terra noſtra venerabiliter recipit & concredit. Attamen in Aurelianenſi Synodo de hac re invenimus præfinitum judicium quod tibi deſtinavimus: & ex ipſa autoritate judicium conſervandum prædictæ mulieri direximus. Sub qua ſententia Conſilium dedimus ex divinarum ſcripturarum fonte, flumina ſententiarum viva, vel ſtipites immobilium columnarum: quarum undam bibens, & amplexu ſe tenens, non timeat iterùm labi in ruinam, neque deſperare pro præterito lapſu poſſit de venia, ſi prædicta teneat conſilia. *Videtur eſſe Can. 19. Conc. Aurelianenſ. 5. an. 549.*

Memoretur Evangelicæ mulieris illius peccatricis Mariæ Magdalenæ, quæ ſeptem vitiis repleta fuerat, de qua Dominus ſeptem dæmonia ejecit, quæ Domini pedes lacrymis lavit, crinibus terſit, labiis fortiter impreſſis exardeſcenti amore oſculata eſt, & unguento pretioſo unxit; de qua Dominus

Luc. 7. 47. dixit: *Remittuntur ei peccata multa; quoniam dilexit multum.* Et ipſa eſt, quæ ſemper Dominum proſecuta uſque ad crucifixionem & ſepulturam, & ipſa prima poſt Reſurrectionem, antequàm nullus Apoſtolorum, & antequàm Mater Domini glorioſiſſima Maria ſemper Virgo, & Angelos & Dominum meruit videre. Ipſa eſt ſoror Marthæ & Lazari, quem Dominus triduanum mortuum ſuſcitavit. Et Redemtor noſter pro peccatoribus & adulteris in hunc mundum ſe veniſſe dixit, non pro juſtis. Et ipſa veritas dicit: Quod non ſit opus ſanis medicus, ſed ægrotis. Paulus Apoſtolus perſecutor Chriſtianorum & homicida, ſancti Stephani interfector, noſter & omnium Gentium factus eſt præceptor. Quid dicam de Mathæo Telonario, poſteà Evangeliſta? Quid de Zachæo, qui de arbore Sicomoro jam illuminatus corde præ parva ſtatura corporis ſui Dominum videre cupiebat? Quid de Publicano illo in Evangelio ſancto, qui pectus ſuum percutiebat dicens: *Non ſum dignus levare oculos* Luc. 18. 13. *meos ad cælos: Eſto mihi Domine propitius peccatori; Et deſcendit juſtificatus magis, quàm Phariſæus ille*, qui jactabat merita ſua & ſtando orabat? Quid adhuc ad augendam conſolationem Dominus & Redemtor noſter in Evangelio dicit? ſimilitudinem glorioſam piiſſimi Paſtoris perfecit, qui nonaginta & novem ovibus in montibus derelictis, errantem unam Paſtor clementiſſimus cum multo labore luſtrando ſqualida loca, perquiſivit, & invenit, & in humeris ſuis impoſuit, & ad gregem ſalvam reduxit: ut & in numero perfectum centenarium impleret, & perfecti gregis Dominus eſſet, & nos miſeros peccatores, errantes per fragilitatem corporis, juſtis & innocentibus adgregaret: & dixit plus ſe gaudere ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta novem juſtos non indigentes pœnitentiâ.

Sed futuri temporis cautela, largiente Chriſti gratiâ, adhibeatur, ut culpa non iteretur, atque multis fletibus, diebus & noctibus, publicè & occultè, jejuniis, orationibus, gemitibus, ſuſpiriis, laboribus, obedientiâ & taciturnitate, humilitate & charitate, præterita deleantur. Non ſunt quærenda aut numeranda annorum tempora ad agendam pœnitentiam; ſed fortitudo cujuſlibet temporis vel momenti, compunctionis, timoris ſui de peccato, & amoris Dei ex toto cordis deſiderio. Ad hæc verba confirmanda teſtis eſt excel- Ezech. 33. 12. lentiſſimus Propheta, qui Spiritu Dei plenus dicit: *Peccator in quacunque die, in quacunque hora converſus fuerit & ingemuerit, omnia peccata ſua oblivione traduntur.* Et latro ille, qui juxta Dominum crucifixus fuerat, ſubitâ confeſſione confeſſus, & fide plenus credidit. Non annos aut menſes aut dies egit in pœnitentia, quem velox mors arripuit, & juxta Verbum Domini ante Petrum Apoſtolum introiit. Et populus Ninivitæ civitatis, triduano jejunio, fletu, cinere, cilicio, planctu & gemitu concinente, de voragine ſubmerſionis ſuæ & iram Dei meruit evadere. Et David Rex & Propheta Spiritu Dei plenus pro homicidii & adulterii facinore, Nathan Prophetâ arguente de ſolio regni non erubuit coram omni multitudine faciem ſuam dare in pulvere, & 2. Reg. 12. 13. pariter erupit in vocem amantiſſimam pœnitentiæ, dicens: *Peccavi Domino, peccavi.* Et Dominus per Prophetam dixit eis: *Remiſſum eſt peccatum tuum.*

Ecce quantùm valet humilitas, quantum obtinet charitas. Quia etſi ſunt dura peccata noſtra, Apoſtolo dicente, velut ſtipula, fœnum & ligna, ſi abundaverimus igne amoris Dei, poſſumus citiùs exurere onera peccati, & in eorum locum ſuper fundamentum fidei, quæ eſt ſpiritûs ſpes, ædificemus aurum,

aurum, argentum & lapides pretioſos, & poſſumus in ornamentum Regis æterni Redemtoris noſtri inter veros lapides computari, ut dicat Apoſtolus nobis: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Et iterùm: *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia*: ſic tamen ut eundem Apoſtolum Paulum in omnibus audiamus, & ſua conſilia, qui Spiritum Dei habet, integrè cuſtodiamus. Dicit ipſe in Epiſtola ad Romanos: *Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Verbi gratiâ, qui Vigilias multas duxit occultas & noxias in luxuria, multiplicet corpus ſuum eodem modo excitari de ſomno, levare, & in angulo Eccleſiæ vel Monaſterii occultè in orationibus fatigare atque affligere: ut dolores, quos memorat quantos & quales ſuſtinuit pro amore carnali, ſecundùm Pauli Apoſtoli mandatum, eoſdem ſuſtineat pro amore ſpiritali: ut non minùs fiat corpus Vigiliis languidum, quàm fuit in flagitiis, diverſis adinventionibus, detortis membrorum nexibus inhoneſtè depreſſum & ob hoc malè defeſſum.

Epheſ. 4. 5. Rom 5. 20. Rom. 6. 19.

Hæc eſt integra reſtitutio ſanitatis & operatio ſummæ ſalutis, ut amore ſummo Dei & novo amor vetus pellatur peccati, & moriatur amori veteri peccator, ut renovetur homo noſter, *& deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato.* Qui enim mortuus eſt huic mundo & crucifixus cum Chriſto, juſtificatus eſt à peccato. Si ergo moribus renovati, & à peccato juſtificati, ſalvi facti erimus ab ira per ipſum, ut jam non regnet peccatum in noſtro mortali corpore; ſed regnum adveniat Salvatoris per gratiam ſuam, quam idem Paulus Apoſtolus invocabat cum gemitu dicens: *Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum:* cui eſt honor & gloria & imperium, majeſtas & poteſtas in unitate Spiritus ſancti per infinita ſecula ſeculorum. Peccator indignus Chrodobertus ſervus ſervorum Dei Epiſcopus ſubſcripſi.

Rom. 3. 6. Rom. 7. 14.

Gratias multas ago de linea inconſutili benè textâ, longâ & largâ, & mihi multùm amabiliter acceptâ, & corpori meo, tanquam ſciendo, cum gratia eſt præparata.

AD JUDICIUM CHODOBERTI TURONENS. EPISC.

OBSERVATIO.

PRæclarum hunc Pœnitentiæ libellum nacti ſumus in Mſ. Codice Thuaneæ Bibliothecæ, Num. 780. notatum, in quo deſcriptum pariter legimus Privilegium Adeodati Papæ Monaſterio S. Martini Turonenſis ejuſdem Chrodoberti ætate conceſſum. Jacobus Sirmondus in Notis ad hoc Privilegium Tomo 1. Conciliorum Galliæ inſertum teſtatur idem à ſe *collatum cum Schedis Pithœanis: in quibus*, inquit, *extat etiam Chrodoberti ejuſdem Epiſcopi Turonenſis Epiſtola de Iudicio mulieris, quæ poſtquàm conſecrata & profeſſa caſtitatem Deo fuerat conſervare, adulterium perpetrarat.* Hæc legit Sirmondus in eodem Mſ. Codice, ex quo Judicium iſtud deſcripſimus. Quàm ob cauſſam, quâ mente hoc publico inviderit, myſterium eſt, quod aliis ſcrutandum relinquo. Duobus fortè ſcripti hujus locis ab illius edendi conſilio deterritus eſt: Uno, ubi Chrodobertus ſcribit: *Quas quatuor Synodos* TANTÙM, *Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam & Calchedonenſem, terra noſtra venerabiliter recipit & concredit*: altero, ubi aſſerit quod Maria Magdalena *ipſa prima poſt Reſurrectionem antequàm nullus Apoſtolorum & antequàm Mater Domini glorioſiſsima Maria ſemper Virgo, & Angelos & Dominum meruit videre.*

Ex primo loco ſequitur Synodum quintam, quæ Tria Capitula damnaverat, nondum à Gallicanis Eccleſiis receptam fuiſſe ſeptimo ſeculo jam mediam partem elap-

ſo: quod & perſuadet affectata hæc Chrodoberti reſtrictio, per quam innuit aliquam generalem Synodum rejectam à Gallicanis Epiſcopis; nec aliam, quàm univerſalem quintam. Etſi obſcura ſit admodùm rerum iſtarum memoria in Gallicanæ antiquitatis monumentis, hoc tamen ex nonnullis certum apparet, pro tribus Capitulis decertaſſe Gallicanam Eccleſiam: quod eo libentiùs hic attingo, quod vir doctiſſimus H. de Noris, qui hanc controverſiam ampliſſimâ nuper Diſſertatione Hiſtoricâ verſavit, de omnibus aliis Eccleſiis multa, de Gallicanâ nihil protulit, ex quo de ejus ſententia in hoc celebri diſſidio aliquid diſceremus. Manifeſtum igitur illud facere primo loco videtur Epiſtola Vigilii Papæ ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, à quo literas acceperat, quibus conſtabat Vigilium in ſuſpicionem veniſſe apud Gallicanas Eccleſias vel violatæ fidei vel læſæ reverentiæ Synodo Calchedonenſi Leoniſque decretis debitæ: *Neceſſe ergo nobis eſt*, inquit Vigilius, *Caritatis veſtræ ſolicitudinem brevi interim, quantùm pro temporis qualitate potuerimus, relevare colloquio; quatinus modis omnibus confidatis, nihil nos penitùs admiſiſſe, quod deceſſorum noſtrorum Conſtitutis, vel ſanctæ, quæ una eadémque eſt, fidei quatuor Synodorum, id eſt, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ I, atque Calchedonenſis inveniatur, quod abſit, eſſe contrarium*; AUT QUOD AD PERSONARUM INJURIAM *pertineat, quæ definitioni ejuſdem ſanctæ fidei ſubſcripſerunt*, & poſteà: *Simili pœna plectentes eos, qui fidem B. Cyrilli... aliorúmque Patrum, quos Apoſtolicæ Sedis Præſules ſuſceperunt atque ſecuti ſunt, execrandâ ſuperbiâ impiam vocaverunt.* Vides ut noſtrates Epiſcopi moleſtè ferebant Vigilium admiſiſſe (quod fama jactabat) aliquid, quod ad eorum injuriam pertineat, qui Calchedonenſi fidei ſubſcripſerant, & quas Apoſtolicæ Sedis Præſules ſuſceperant: quibus verbis tria Capitula clarè deſignat.

Idem teſtantur verba Datii Mediolanenſis Epiſcopi in Epiſtola Legatis Francorum directa, quæ eſt apud Sirmondum Tom. I. Concil. Gall. *Ecce ego & pars omnium Sacerdotum, inter quos Eccleſia mea conſtituta eſt, id eſt* GALLIÆ, *Burgundiæ, Spaniæ, Liguriæ, Æmiliæ atque Venetiæ, conteſtor quia quicumque in Edicta iſta* (Juſtiniani contra tria Capitula) *conſenſerit, ſupra ſcriptarum provinciarum Pontifices communicatores habere non poterit, &c.* Et infra notatur Anaſtaſius Aureliani Legatus, quod promiſerat Conſtantinopoli *ſe omnium Epiſcoporum Gallicanorum ad damnanda Capitula animos inclinare*: quod propenſos in eadem Gallorum animos demonſtrat. De eorumdem mente & ſententia aliquid habetur in fragmento damnationis Theodori Epiſcopi Ceſareæ Cappad. à Vigilio PP. factæ Tom. 5. Concil. novæ Edit. pag. 335.

In eadem ſententia perſeveraſſe Gallos etiam poſt Synodum quintam, mihi perſuadet altum de iſta Synodo ſilentium in Gallicanis illius ævi Conciliis aliiſve monumentis: ex quo habetur Gallos de quinto Concilio recipiendo ſolicitatos non eſſe, ſed antiquæ ſuæ opinioni permiſſos: quomodo & cum aliis pleriſque Eccleſiis actum eſt, quæ etſi nec tria Capitula damnarent, nec quintam reciperent Synodum, communionis tamen nexum non abrumpebant cum Capitulorum damnatoribus ac Synodi quintæ aſſertoribus. Hac temperantiâ uſum eſſe cum Gallis Pelagium PP. probat ejus Epiſtola ad Childebertum Regem, quam ſcripſit, ut nihil à ſe contra fidem eſſe admiſſum profiteretur, in ſuſpicionem ea de re vocatus in Galliis ex damnatione trium Capitulorum: ad quam & ad receptionem quintæ Synodi tantùm abeſt ut Gallos pertrahere ſatageret, quin potiùs de eadem ſermonem habere cautè refugit, cùm ſcribit: quod *à tranſitu Divæ memoriæ Theodoræ Auguſtæ nullas de fide quæſtiones Eccleſia Dei in partibus Orientis Deo miſerante formidet, ſed quædam Capitula extra fidem fuerunt agitata, de quibus longum eſt ut Epiſtolari poſſint complecti ſermone.* Tum ſolicitè adversùs ſparſos contra ſe rumores ſe purgat, ne verbum quidem de Synodo quinta miſcens, cujus tamen occaſione de fide ſuſpectus jactabatur in Galliis. Hæc anno 556. à Synodi celebratione tertio: nec multò poſt ut Regis præcepto obtemperaret: *Pro auferendo eodem ſuſpicionis ſcandalo obſequium Confeſſionis ſuæ* ad eundem Childebertum miſit: ubi profitetur *ſe tenere atque defendere definitiones de eadem Catholica fide, quæ in quatuor ſanctis Conciliis ſtatutæ ſunt.* De quinta ut verba faceret aliorum mentio ſolicitabat; preſſit tamen ſilentio, ne Regi parùm grata foret Epiſtola, ſervatam à S. Gregorio aliiſque Pontif. hoc in negotio οἰκονομίαν cuſtodiens.

Nihil poſtmodùm contigit in Galliis, quod Epiſcopos Gallicanos in aliam ſententiam impelleret: quamobrem facilè perſuademur non eſſe receptam Synodum quintam ſedente Turonis Chrodoberto, hæcque ſcribente: *Quatuor Synodos tan-*

tùm terra noſtra venerabiliter recipit & concredit. In quo penè exemplum ſecutus eſt cum Pelagii ad Childebertum ſcribentis, ut vidimus, tum S. Gregorii Magni, qui ſcribens ad Theodolindam Longobardorum Reginam à recipienda quinta Synodo alienam, ab hujus Synodi mentione abſtinuit, quatuor ſolummodò commemorans: *Vnde nunc ita facimus, ſicut vobis placuit*, ſcribit ad Conſtantium Mediolanenſem, *ut quatuor Synodos ſolummodò laudaremus... Nos autem ſicut voluiſtis, ita fecimus, ut ejuſdem Synodi quintæ nullam memoriam faceremus.* Trepidavit igitur timore Sirmondus ubi non erat timor, ſi propter hæc Chrodoberti verba iſtud ejus de muliere adultera Judicium tenebris damnandum putavit.

Lib. 3. Ep. 37.

Alterum Caput quod attinet, de prima Chriſti reſurgentis Apparitione: ſcio Janſenium utrumque in hæc verba: *Apparuit primo Mariæ Magdalenæ*: ſcribere hæc non obſtare quin Dominus antea apparuerit beatiſſimæ Matri ſuæ: *Pietas non parum ſuadet, ut credamus Dominum priùs apparuiſſe dilectiſsimæ ſuæ Matri.* Maldonatus in Cap. 28. Matthæi: *Meritò*, inquit, *à Catholicis creditur, quamvis ſcriptum non ſit, Chriſtum primùm omnium Matri ſuæ apparuiſſe.* Et infra, *Primùm quidem Matri ſuæ apparuiſſe, non quod Evangeliſtæ factum dicant, ſed quod fieri decuerit, credendum eſt: nec eorum mihi placet diligentia, qui in hac opinione in animis omnium ferè Catholicorum jam inhærente refutanda multum operæ conſumunt.* Quin *B. Matri ante omnes apparuerit nemo dubitat*, inquit Toletus in Johannis Cap. 20. ſunt tamen Catholici piique doctores qui dubitent, quos recenſere non eſt hujus otii. Sufficiet ad ſententiam Chrodoberti à cenſura vindicandam, Guillelmi Eſtii inſignis doctrinæ ac pietatis viri Regulam ſapientiâ plenam hîc ex Annotationibus ejus in Marcum tranſcribere: Afferuntur, *inquit*, pro hac ſententia rationes quædam congruentiæ: Sed circa hujuſmodi rationes notandum eſt, ante omnia reſpiciendum ad id, quod Scriptura vel Eccleſia docet; &, eo cognito, rationes convenientiæ adhibendas ad id probabilius reddendum: non autem è contrario aliquid ſtatuendum ex hujuſmodi rationibus contra id, quod vel Scriptura vel Eccleſia dicit aut tenet. Quale eſt ex quibuſdam rationibus congruentiæ velle probare Chriſtum à morte redivivum primò ſuæ Matri apparuiſſe; cùm Scriptura tam clarè dicat, eum primò apparuiſſe Mariæ Magdalenæ, nec uſquam alibi diverſum inſinuet. Quod ſi ſecundùm hujuſmodi ratiunculas procedendum ſit; oportebit ut Chriſtus etiam matrem ſuam adhibuerit Cœnæ noviſſimæ, eámque primo loco honoris cauſſâ collocaverit; & ei primùm Corpus & Sanguinem ſuum diſtribuerit: ut benè argumentatur Heſſelius.

AD EPISTOLAM LXXXIV.

Marciano Auguſto.

1. CUM COMMUNIONEM APOSTOLICAE SEDIS EXPETERET. Ita Griman. Cod. pro quibus vulg. habent; *Dum communione Apoſtolicæ ſedis exiſteret alienus:* quod falſiſſimum ſenſum continet. Abſit enim ut Pontifex, qui Flavianum alloquens Epiſt. 20. matura vult ſacerdotum eſſe judicia, ſolâ ſuſpicione motus communionem ſuam Anatolio denegarit, quod reverà factum non fuiſſe indicat Epiſtola 54. ad Pulcheriam, ubi aſſerit, Anatolio ſe *non dilectionem negare, ſed manifeſtationem Catholicæ veritatis expectare.* Diſtulit igitur ſola communionis indicia. Pag. 607. Cap. 1.

2. PACIS EPISTOLIS. Hujuſmodi literas pacificas ſeu communicatorias vocavere antiqui, quia pacis, ſeu communionis Eccleſticæ indices teſtéſque erant. De his Auguſtinus Epiſt. 62. & 63. Epiphanius hæreſ. 70. & alii. Ad ſtrictiorem tamen ſignificatum coarctari poſſunt hæ voces in præſenti Epiſtola; ut videlicet ſignificent eas ſpeciatim literas, quibus ad recens ordinatum Epiſcopum reſcribebatur ſeu à Pontifice Romano, ſeu à quocunque alio: ſicut ſumuntur apud Theodorum Balzamonem pro iis, quas ab Epiſcopo nuper conſecrato miſſitari ſolitum erat. Ibidem.

3. TOTIUS CAUSSAE ET CURAE ECCLESIASTICAE. Ex his & aliis ſequentis Epiſtolæ verbis intelligere eſt, quanta eſſet Archidiaconi autoritas, quæve munia: de quibus conſule etiam Epiſtolam Iſidori Hiſpalenſis ad Ludifredum ſeu Lantfredum, quæ refertur Diſtinct. 25. cap. 1. *Perlectis*: in qua Romanorum correctorum corrigenda eſt emendatio, qui ex Mſſ. legendum volunt: *Ab ipſo publicè in Eccleſia prædicatur:* reponendum enim, ut erat antea, *prædicantur*, ſcilicet *jejuniorum dies atque ſolennitatum:* nondum enim tunc temporis conceſſum erat Diaconis vel Archidiaconis; ſed nec Preſbyteris, ut publicè ad populum ſermonem haberent in Italicis, Gallicanis, vel Hiſpanicis regionibus; licet Ss. Johannis Chryſo- Ibidem. Cap. 2.

ſtomi, Auguſtini & aliorum exemplo doceamur, hanc conſuetudinem in Orientalibus & Africanis jam tum uſu receptam fuiſſe. Multa etiam alia loca videſis apud eumdem Gratianum, & alios.

Ibidem. lin. penul. 4. Cœmeterio deputando. Priſcis Eccleſiæ temporibus ſolitum erat Chriſtianis in Cœmeteriis ſacra myſteria peragere tùm propter perſecutionem, cùm propter reverentiam Martyrum, qui illic ſepulti quieſcebant: unde & Valeriani, & aliorum Imperatorum edictis prohibiti ſunt Cœmeteria adire, in eóque charitatis ac pietatis officio deprehenſi, morti ſunt traditi. Reddita porrò Eccleſiæ pace iiſdem cœmeteriis deputati ſunt Preſbyteri, qui illic ſacra Deo facerent in honorem martyrum. Sed cum ſucceſſu temporis refrigeſcente caritate cœmeteriis addici oneroſum Preſbyteris videretur, quia & remotiora erant ab urbibus, & minùs frequentata, quàm communia fidelium Templa; cœpit eorum cura inferioris ordinis Preſbyteris demandari; quod genus contumeliæ queritur Leo fuiſſe Archidiacono irrogatum.

Pag. 608. lin. 5. 5. Neceſſarie increpare. Id eſt, inceſſanter, continuò, ſine mora vel intermiſſione, donec ad correctionem adducatur: *Neceſſum* enim *à ceſſo* deductum eſt, quia non ſit in eo ceſſandum, inquit Donatus in Terentium. Eodem ſenſu accipitur ea vox apud Leonem noſtrum Epiſt. 20. 71. 78. 86. 90. 139. & in Sermonibus ſæpè ſæpius.

Ibidem. lin. 18. Nunciorum ſedis Apoſtolicæ origo. 6. Ut a comitatu veſtro non abeſſet. His verbis ſimilia habes in Epiſtola antecedenti, & in ſequentibus: ex quibus deprehendere licet Vicariorum, ſeu, ut nunc loqui conſuevimus, Nunciorum ſedis Apoſtolicæ in Comitatu agentium originem: quos quidem non malè viros eruditos ſecutus comparaveris cum Patriarcharum Orientalium Apocriſiariis; ſi tamen nonnulla inter utróſque obſervaveris diſcrimina. Unum eſt; Apocriſiarios jam tum à Patriarchis ad Comitatum Orientalis Imperatoris deſtinatos fuiſſe, cùm Bizantium tranſlata eſt ſedes Imperii: vicarios autem Pontificis Romani poſt vel paulò ante Calchedonenſem Synodum fuiſſe inſtitutos in perſona Juliani Coenſis Epiſcopi. 2. Patriarcharum Apocriſiarios non pro cauſſa fidei, ſed pro ſpecialibus Eccleſiæ vel Diœceſis negotiis in Comitatu moratos fuiſſe; Nuncios verò Romanos pro rebus fidei curandis ibidem reſidere juſſos. 3. Illos plerúmque ex Diaconorum vel Preſbyterorum ordine aſſumtos fuiſſe ad hujuſmodi munera: hos interdum etiam ex Epiſcopali, pro dignitate ſcilicet Apoſtolicæ ſedis, ut in Juliano apparet. In hujus ergo Vicarii inſtitutione Orientalium Patriarcharum morem æmulatus eſt ſanctus Leo, in multis tamen ab eiſdem ſe pro ſua prærogativa diſcernens, & certis incrementis & acceſſionibus munus hoc complens atque adornans. Quod penitiùs inſpicere otioſum, opinor, nón erit neque ab hoc loco alienum. Viderat ſanctus Leo per novam Neſtorii hæreſim Orientales Eccleſias diris procellis jactatas concuſſáſque, vix ac ne vix quidem per Concilii Epheſini definitiones quieviſſe: cúmque hujus Synodi tempore Diaconi ſub Cæleſtino Papa munere fungeretur, & Eccleſiaſticorum negotiorum curam ut Pontificis adminiſter gereret, intellexit quantùm fidei intereſſet, ut Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Catholicus imprimis Epiſcopus præeſſet; plerúmque enim ad hanc dignitatem ii provehebantur, qui plurimùm apud Imperatorem gratiâ & favore pollebant: quo fiebat, ut qui ſemel pravis opinionibus corrumpi ſe ſiviſſent, eaſdem inſpirarent Auguſto Imperiíque adminiſtris, & eorum poteſtate ad tutandam hæreſim ſuam abuterentur. Non ignorabat etiam Conſtantinopolitanum Antiſtitem Canone ſecundi Concilii fretum totis viribus amplificandæ poteſtati ſuæ incumbere, nec priùs molitionibus ſuis finem poſiturum, quàm ſibi Majores omnes Primates ſubjeciſſet; quibus ſubjectis timendum erat ne de minuenda pariter Romanæ ſedis autoritate aliquando cogitaret. Conſtantinopolitanum imitabatur Jeroſolymitanus; qui in *Epheſina Synodo ad obtinendum Palæſtinæ provinciæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere, & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare. Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus meritò perhorreſcens, ſcriptis ſuis mihi*, inquit S. Leo, *quid prædicti cupiditas auſa ſit, indicavit: & ſolicita prece multùm popoſcit ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio.* His Pontifex conſideratis exiſtimavit optimum fore, ſi in urbem Regiam aliquem vice ſua mitteret, qui propiùs Conſtantinopolitani Epiſcopi mentem & conſilia contemplaretur, communi fidei & Eccleſiaſticæ paci invigilaret, referrétque ad Romanam ſedem quicquid ad propriam amplitudinem contra fidem, Canones Nicænos, & ſtatuta Eccleſiaſtica, vel à Conſtantinopolitano, vel ab alio

tentaretur, quo citiùs naſcenti malo occurreret, agerétque apud Imperatorem de compeſcendis conatibus fidei Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ contrariis. Sed palàm hoc aggredi periculoſum erat: Orientales enim nunquam non moleſtè tulerunt res ſibi ſuas pro arbitrio agere ab Occidentalibus non permitti, nec ſpes erat ut Conſtantinopolitanus Antiſtes ſplendore ſuæ ſedis (qui & in imperium ipſum reflectebatur) inflatus ac procerum ipſiúſque Auguſti gratiâ munitus, rem eam pateretur, quæ ipſa etiam novitate perodioſa videbatur. Quid ageret ſanctus Leo vir ſolertiſſimus? Elegit Julianum Epiſcopum Coenſem, virum Eccleſiaſticarum rerum peritiſſimum, qui cùm in Romanæ Eccleſiæ ſinu enutritus eſſet totus ad Occidentales Romanoſque mores compoſitus erat, & Apoſtolicæ ſedis ſtudioſiſſimus: quo etiam, ut Græcanicæ Eccleſiæ Epiſcopo, nullus erat futurus Græcis acceptior, Græcorúmque ingeniis tractandis aptior.

Sed cùm Leoni prætereà animus eſſet nihil adhuc, niſi ſecretò, tentare, nemo erat cujus mora in urbe Regia & in Comitatu minùs ſuſpecta futura eſſet, quàm unus ex iis Epiſcopis, quorum ordinationem Conſtantinopolitanus ad ſe traxerat, quos etiam ibidem ſæpiùs adeſſe jubebat ille ad Eccleſiaſticarum, quæ occurrebant, rerum tractationem: quorum denique non paucis in Comitatu frequenter adeſſe, ad ſuarum Eccleſiarum negotia apud Imperatorem procuranda, neceſſitas erat. Talis erat Julianus. Hunc pluribus etiam annis ante Synodum Calchedonenſem Conſtantinopolitani egiſſe arbitror ex ſecreto Leonis mandato, ut pro rebus fidei & diſciplinæ clàm ibi in excubiis eſſet. In regia ſiquidem urbe verſabatur ann. D. 448. cùm Eutyches violatæ fidei accuſatus eſt & damnatus in Concilio Conſtantinopolitano ſub Flaviano Epiſcopo: de cujus damnatione ſcripſit ad ſanctum Leonem literas fidei vigore plenas, huícque Leo reſcripſit Epiſtol. 25. fuſiùs eum inſtruens de Incarnationis myſterio, vehementiúſque exhortans, ut iis, qui Evangelium Chriſti corrumpebant, conſtanter reſiſteret. Inde igitur ratio ſuſpicandi jam tum habuiſſe Julianum in ſecretis mandatis, ut de fidei & Eccleſiæ Orientalis ſtatu ſedulò moneret Apoſtolicam ſedem, licet nihil de hoc in Epiſtolis apparere vellet propter rationem, quam ſuperiùs attigimus. Imò videtur Julianus pro cura ſibi commiſſa adeò ſolicitus fuiſſe, ut non contentus per priorem hanc Epiſtolam monuiſſe Leonem de Eutychetis errore & damnatione, alteram eodem ferè tempore per alium miſerit, quâ de eodem hæretico in perverſitate ſua veteraſcente Pontificem noſtrum certiorem faceret: qui & ſimiliter iterùm ſcripſit ad eundem Coenſem Epiſcopum, monuítque de legatis ſuis, quos ad Concilium ab Imperatore indictum mittebat, & de Epiſtola quam dederat ad Flavianum, nec non de tota ratione, quam tenendam in hac cauſſa exiſtimabat, ut ſcilicet partes miſerationis non omitterentur: ut ſi Eutyches reſipiſceret ſatisfacerétque, à ſententia, quâ obſtrictus erat, abſolveretur; ſi verò in inſipientiæ ſuæ luto jacere deligeret, cum eis haberet ſortem, quorum ſecutus fuerat errorem.

Quid quod ſtatim atque de Epheſino latrocinio certior factus eſſet Pontifex, literas ad Julianum dedit, quibus monet nihil à ſe omitti eorum, quæ ad reparandas Eccleſiæ res profutura exiſtimabat; eúmque ſecretioribus perlatoris alloquiis edocendum quicquid pro præſentium temporum conditione diſpoſitum fuerat. Quod innuit literas quoque à Juliano datas fuiſſe ad ſanctum Leonem, quibus de nefanda Epheſinæ Pſeudo-Synodi prævaricatione inſtrueretur, & tam illæ quàm iſtæ arguunt nonnullam rerum Eccleſiæ curam Juliano impoſitam fuiſſe à Pontifice Romano, ſi non palàm & publicè, ſaltem ſecretiùs, ut diximus, exercendam.

Eamdem ob cauſſam ſcribens ad Pulcheriam Auguſtam Idib. April. ann. 451. antequàm Romæ quicquam de indicta Synodo Calchedonenſi reſcitum eſſet, hæc habet: *Illud etiam à veſtra pietate poſcentes, quod vos ſpontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem & Coepiſcopum meum Iulianum, quàm Conſtantinopolitanos Clericos, qui ſanctæ memoriæ Flaviano fidelibus obſequiis adhæſere, eâ quâ debetis gratiâ faveatis.* Quod iiſdem ferè verbis repetit in Epiſtola eodem tempore ſcripta ad Anatolium: ut facilè deprehendatur ſecretum Leonem inter & Julianum jam tunc fuiſſe initum commercium, quale ſolet eſſe Vicarii ſeu Nuncii Romani cum ejuſdem urbis Pontifice: ſiquidem non aliter ferè, quàm in præſenti, poſteà commendatus eſt Julianus Imperatoribus, cùm cœpit ejus Legatio omnibus innoteſcere.

Ampliùs adhuc ſeſe explicuit iſta Legatio cùm ſanctus Leo, mittens in Orientem Lucentium & Baſilium, non omiſit Julia-

num & ante eorum ex Urbe profectionem monere, & per eoſdem literis ſuis convenire. Has modò è tenebris eruimus: quibus patet jam tunc Julianum Eccleſiæ negotiis ſolicitudinem ſuam ex Leonis mandato
Epiſt. 66. impendiſſe: *Per fratres*, inquit, *noſtros Lucentium Epiſcopum & Baſilium Preſbyterum, quos Conſtantinopolim indicaveramus nos eſſe miſſuros, debitum reddo colloquium, admonens ut ſtudium diligentiæ tuæ eiſdem hominibus ſociare digneris*. Et poſteà: *Quid igitur Legatis noſtris injunctum atque commiſſum ſit, ipſorum inſinuatione cognoſces, eum mihi atque illis impenſurus affectum, ut quacumque ipſis mandata ſunt, dilectionis tuæ ſtudio & ſolicitudine ſociata, adjuvante Domino, perveniant ad eum, quem optamus, effectum*. Hæc ſcribebat Leo, cùm Legatos mitteret, qui res Eccleſiarum Orientalium componerent. Sed cùm literas Auguſti accepiſſet de convocato apud Nicæam Concilio Oecumenico, hoc ſtatim iniit conſilii, ut Julianum Legatis, quos ad illud dirigebat, pariter adjungeret: quod pluribus quidem literis ea de re ſcriptis teſtatum habetur, ſed iis præſertim, quas dedit ad ipſum Julianum, quæque nunc primùm à
Epiſt. 71. nobis luce donantur: *Neceſſariè*, inquit, *fraternitati tuæ, quod omni Eccleſiæ proſit, injungimus, ut cum fratribus & Coepiſcopis noſtris Paſchaſino, & Lucentio, ſed & fratribus, & Compreſbyteris noſtris Bonifacio & Baſilio, quos vice noſtrâ ad prædictum conventum ire præcipimus, curam tuam actionémque conjungas, in omnibus autoritate noſtræ præceptionis uſurus: quoniam ſcimus omnium illic autorum rerum majorem te, quàm noſtros, habere notitiam: ut dum curam tuam illis conſiliúmque ſociaveris, in nulla parte fallantur*. In eadem penè verba de hac Legatione ſcribebat Anatolio CP. in Epiſtola recens à nobis publici juris facta: quæ opinioni noſtræ plurimum ſuffragatur, cum Juliani fidem ſibi pluribus experimen-
Epiſt 70 tis probatam eſſe ſuggerit: *Vt participe*, inquit, *in omnibus actionibus fratre & Coepiſcopo noſtro Iuliano, cujus fidem ſæpè probavimus, noſtra vice utantur in futuro Concilio*. Quibus concinunt Epiſt. 71. jam laudatæ prima hæc verba. *Quid de dilectionis tuæ animo judicemus, ſæpiùs agnoviſti: præceſſerunt enim plurima, quæ nos facerent iſta præſumere*.

Quod verò tandem poſt completum Calchedonenſe Concilium vice Pontificis Romani Conſtantinopoli ſeu in Comitatu reſederit, quoniam, & ab aliis notatum, & expreſsè habetur aſſertum in Epiſtolis 86. & 88. ad Julianum, 84. & 89. ad Marcianum, 85. & 90. ad Pulcheriam Auguſtam; his diutiùs immorari ſupervacaneum ſit.

Ceterùm Legationem Juliani duraſſe uſque ad ann. 457. inde conjicimus, quòd geminam habemus Leonis ad ipſum Epiſtolam hoc eodem anno menſibus Julio & Septembri ſcriptam: ſed ex iiſdem pariter literis conjici poteſt circa hæc tempora Julianum ad Eccleſiam ſuam remeare meditantem, Legationi nuntium remiſiſſe. Cum enim per multos jam annos ab Eccleſia Coenſi ſibi divinitus credita abfuiſſet, ex morte Marciani occaſionem forſitan ſumſit poſtulandi à Leone ſucceſſorem, qui Marciani ſucceſſori, ut Legatus, adeſſet. Et quidem de Juliano nulla fit mentio apud ſanctum Leonem poſt hunc præſentem annum 457. à cujus etiam menſe Septembri nulla ad eumdem data reperitur fuiſſe Epiſtola. In illa porrò, quam ad illum ſcripſit ſanctus Leo Calendis Septembris, queritur Pontifex prætermiſſam ab illo fuiſſe ſcribendi occaſionem peropportunam; in altera Aetii curam & ſolicitudinem pro ſuis literis ad Metropolitanos mittendis interpellat, eúmque jungit Juliano, quaſi præſentiſceret, monitus fortè præcedentibus literis, illum ampliùs Conſtantinopoli non eſſe inveniendum.

Cum verò peculiarem etiam Epiſtolam dederit eodem die ad Aetium Preſbyterum, quâ ipſius curæ ac diligentiæ plura committit alicujus momenti negotia, perſuaſum prorſus habeo Preſbyterum illum ſucceſſiſſe Juliano Coenſi, & à Leone pariter delectum fuiſſe, cui ſuas vices pro cuſtodia fidei & Eccleſiaſtica pace crederet in regia civitate, & cujus relationibus de omnibus inſtrueretur. Sed vix iſtud in dubium vocare ſinunt literæ à Leone PP. ad Leonem Auguſt. datæ Kal. Decemb. hujus anni, id eſt, tribus poſt iſtas menſibus; quibus literis ſic Imperatori commendat Aetium Presbyterum, ut eum facilè ad negotiorum tractationem Legati autoritate & nomine Juliano primò conjunctum fuiſſe exiſtimes, tum verò ſubrogatum. Ita enim ad finem ſcribit: *Cultores autem pietatis tuæ Iulianum Epiſcopum & Aetium* Ep. 125. Cap. 6.
Preſbyterum mea petitione commendo, ut ſuggeſtiones eorum pro Catholicæ defenſione fidei placidè digneris audire; quia verè ſunt ejuſmodi, ut fidei veſtræ poſſint per omnia utiles inveniri. *Aetium* enim *Preſbyterum* ex Griman. MS. repoſuimus in hoc textu pro *Eutychio*, quem habent edita omnia

exemplaria mendoſè, ut præterea rerum ſeries docet.

Aptiſſimus erat hujuſmodi muneri Aetius, cujus induſtria rerúmque gerendarum peritia in officio Archidiaconi & Primicerii Notariorum Urbis Conſtantinopolitanæ, in quo diu verſatus fuerat, maximè enituerat; necnon in Concilio Calchedonenſi, cujus Acta creberrimam Aetii mentionem faciunt. Inſuper cùm ab Anatolio per ſpeciem provectionis dejectus eſſet ab Archidiaconi gradu, & ob hoc ſæpè Leonis literis apud Auguſtum commendatus, timendum non erat Pontifici, ne ille in Conſtantinopolitanum Epiſcopum plus æquo propenſus foret, aut quicquam eorum diſſimularet quæ contra vel fidei veritatem vel Canonum reverentiam, Anatolio ſeu autore ſeu connivente, attentarentur. Hoc denique erat commodi, quod nihil eum latere poterat rerum Orientalium, diu videlicet Archidiaconi perfunctum munere, cui omnia Eccleſiæ negotia concredi ſolita erant.

Ut autem Presbyterum, non Epiſcopum, Vice ſua ornaret ſanctus Leo, præter rationes prædictas, hæ forſitan eſſe poſſunt quod vix beatis illis temporibus aliquem inveniſſet Antiſtitem, qui diu ab Eccleſia ſua exulare acerbè non tuliſſet. Altera hæc eſſe potuit ratio, quod Conſtantinopolitani Antiſtites non diu æquo animo tuliſſent Epiſcopum in Urbe ſua Pontificis Romani nomine morantem. Licet enim ſanctus Leo illorum invidentiæ aut æmulationi aliquatenus occurriſſet, cùm vicem ſuam Juliano committens, eúmque Epiſt. 86. inſtruens, *ſequeſtravit earum actionem cauſſarum, quæ in quibuſque Eccleſiis Præſulum ſuorum debent cognitione firmari*: tamen Epiſcopus jurium ſuorum amplitudiniſque ſuæ ſtudioſiſſimus non poterat non timere, ne ſenſim creſceret hujuſmodi Vicariorum poteſtas, & ultra terminos præfixos excurrens aliquam ſuæ juriſdictionis partem tandem aliquando invaderet. Evaneſcebat aliquo modo hæc timendi ratio, ſecuritáſque omnis hac via Conſtantinopolitano conciliabatur. Hanc ſapientiſſimam Leonis noſtri οἰκονομίαν æmulati ſunt ipſius ſucceſſores per multum temporis. Pelagius enim Romanæ Eccleſiæ Diaconus, poſteà Pontifex, nomine Agapeti Papæ, & Gregorius Magnus dum adhuc eſſet Diaconus, nomine Pelagii II. aliíque ſubinde plures Conſtantinopoli Apocriſiariorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ ſedis munere functi ſunt, Epiſcopis ſuo gregi invigilare, eúmque verbo & exemplo paſcere permiſſis.

AD EPISTOAM LXXXVI.

Juliano Coenſi Epiſcopo.

1. PER SPECIEM PROVECTIONIS. Simile exemplum ſimulatæ hujuſmodi provectionis habes apud Gregorium Magnum de Honorato Archidiacono Salonitano lib. 1. Reg. Ep. 10. & 19. & lib. 2. Ep. 16. Ea quippe erat Archidiaconorum poteſtas, ut Preſbyterali etiam præferretur ordini. Illius enim juriſdictioni ſuberant & Preſbyteri & Archipreſbyteri, cùm horum ultimorum dignitas Eccleſiæ cœpit innoteſcere. Cujus diſciplinæ ratio ea eſſe mihi videtur, quòd Archidiaconus vices Epiſcopi gerebat, totiúſque Eccleſiæ erat Oeconomus, ſaltem in Eccleſia Occidentali; Orientalis enim Oeconomos ab Archidiaconis diſtinctos habebat. Ægrè tamen ferebant Preſbyteri hujuſmodi ſubjectionem ordini ſuo aliquomodo contumelioſam: quo factum eſt, ut poſterioribus ſeculis, Preſbyterali honore decorati ſint Archidiaconi: cùm anteà, ut ex Leone & Gregorio colligimus, tunc degradari cenſeretur Archidiaconus, cum ad Preſbyteratum promovebatur. Pag. 610.

2. BREVIARIUM FIDEI. Edidit Jacobus Sirmondus Breviarum fidei adversùs Arianos conſcriptum, quod ſuſpicatus eſt hoc ipſum eſſe, quod miſſum à Juliano Coenſi, queritur hîc S. Leo ſibi non eſſe redditum. Refragatur Chiffletius Sirmondi ſocius, qui in præfatione ad Ferrandum Diaconum teſtatur ſe illud Breviarium fidei Alcuino Diacono adſcriptum reperiſſe in Cod. Mſ. Carthuſiæ Portarum. Et certè licet ejuſmodi Libellus Catholicum dogma ſtrenuè propugnet, non tanti tamen eſſe videtur, ut ad eruditiſſimum Pontificem Leonem ab Oriente Romam uſque tranſmitti debuerit; præſertim cum Arianos, quorum cauſſa tunc temporis non vertebatur, magis impugnet, quàm Eutychianos, qui cum res erat Catholicis Epiſcopis. Mihi verò ferè perſuaſum eſt Breviarium illud fidei à Juliano miſſum, aliud nihil eſſe quàm definitionem ipſam Cachedonenſis Concilii, ſeu *Tractatum fidei*, ut alibi pluries vocatur. Duas partes habet illa definitio Actione 5. unam, quæ ſic incipit: *Dominus noſter & Salvator Ieſus Chriſtus, &c.* quæ in Calchedonenſis Concilii Græcolatina Romana, Binii & Labbei editionibus præmittitur Symbolo Nicæno & Conſtantinopolitano: alteram, Pag. 612. lin. 1.

quæ utrúmque illud Symbolum ſequitur in iiſdem editionibus, & prima hæc habet verba: *Sufficeret quidem, &c* Idem ferè in Codice noſtro Romano & apud Iſidorum Mercatorem. Bipartitum porrò illud decretum, quod apud Crabbeum, Surium & Nicolinum ſub quadruplici interpretatione editum eſt, unicam & plenam definitionem conflare creditur à Severino Binio in ſuis ad hanc Synodum Annotationibus, ita ut altera pars alteri cohærere, & neutra ab altera disjungi debeat. Apud Crabbeum verò, Surium & Nicolinum in geminam definitionem diſpertitur; ſeu potiùs in Definitionem fidei, quæ prior eſt; & Tractatum fidei, qui definitioni ſubjungitur. Ita illi ad Act. 5. & 6. in qua ultima hanc poſteriorem partem: *Sufficeret quidem, &c* appellant *Tractatum fidei*. Quod quidem confirmare videtur Liberati Breviarium, qui ſingulas Actiones Calchedonenſis Concilii recenſens, hæc de quinta ſcribit: *Quinta ſeſſione hoc actum eſt, tractantibus cum Epiſcopis & Iudicibus, ut fides confirmaretur, & ex tractatu Anatolii Conſtantinopolitani Epiſcopi & omnium Epiſcoporum Metropolitanorum, dictatum eſt fidei Symbolum cum Definitione & confirmatum eſt.* Surio & Liberato ſuccinunt Toletani 3. Concilii Patres, qui Catholicam fidem Gothis ex Ariana perfidia converſis ſubſcribendum proponentes poſt fidem Nicenam & Conſtantinopolitanum Symbolum hunc tractatum ſubjiciunt, qui in Confeſſione ſubſcriptione Regis & Reginæ munita appellatur *Tractatus Calchedonenſis Concilii*: in Confeſſione item Epiſcoporum, *Tractatus fidei Calchedonenſis Concilii*, vel, ut habet alia editio Garſiæ Loaiſæ: *ſancta fides, quam expoſuerunt tractatus Calchedonenſis Concilii.* Qui Tractatus in hoc Concilio prima illa definitionis parte omiſſa, quæ incipit: *Dominus noſter & Salvator Jeſus Chriſtus, &c* ſolam poſteriorem: *ſufficeret quidem, &c* continet.

Ex dictis non ſine cauſſa ſuſpicor eumdem hunc fidei Tractatum eſſe, quem Leo & Julianus Breviarium fidei appellarunt. Patet enim ex Epiſt. 77. ad Gallos Kalendis Februariis anni ſuperioris 452. data, nondum Leonem de Geſtis Calchedonenſis Concilii inſtructum tunc fuiſſe; nec aliud de illo didiciſſe, quàm per confirmationem & approbationem ſuæ ad Flavianum Epiſtolæ Eutychianam perfidiam fuiſſe damnatam cum Dioſcoro ejus adjutore. Hoc ante reditum Legatorum à Synodo; poſt illorum autem reditum iterum ſcripſit ad eoſdem Galliæ Epiſcopos, confirmatáque Eutychis & Dioſcori damnatione tranſmiſit exemplar Sententiæ adversùs utrúmque latæ in Concilio: ſed de Definitione & Tractatu fidei, ne verbulum quidem; unde meritò crediderim nec per illud quoque temporis Leonem habuiſſe perſpecta Synodi illius Acta & inſtrumenta, quæ cauſſa fuit cur hæc à Juliano Coenſi poſtularet, hortaretúrque ut illa omnia nitidè tranſlata & per ordinem digeſta ſibi quantociùs tranſmitti curaret; iiſque comprehendi arbitror tum chartas, quas Aetius indicaverat eſſe directas, tum Breviarium, quod Julianus à ſe miſſum fuiſſe ſignificaverat, quæ à ſe non recepta querebatur S. Leo.

3. Gestorum Synodalium. Hinc definire licet, ni fallor, Acta Calchedonenſis Concilii eo, quo nunc habentur modo, collecta, tranſlata & ordinata fuiſſe à Juliano Epiſcopo Coenſi rogatu ſancti Leonis; nec audiendos eos eſſe, qui Ruſticum Diaconum illorum collectorem prædicant: vel ex ſola enim annotatione, quæ primæ Actioni ſubjicitur, patet illa ab eodem fuiſſe tantummodò cum exemplaribus aliis collata, & ex iiſdem annotata & diſtincta; quod inſuper manifeſtum redditur ex Mſ. Cod. Thuan. qui partem Actionis primæ Calchedonenſis habet cum hoc titulo: *Explicuerunt, quæ ante Geſta præmiſſa ſunt: nunc incipiunt Geſta prima Concilii Calchedonenſis. Ruſticus ex Latinis & Græcis exemplaribus maximè Acœmit. Monaſterii emendavi. Concilii Calchedonenſis Actio prima in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti cœpit emendari Kal. Mart. X. Indict. XII.* Eadem ſe legiſſe teſtatur Chiffletius in Codice Actorum Calchedonenſium, Ruſtico Diacono, ut ait, Collectore, ſeu potiùs, ut legendum puto, Correctore, in quo Codice Bibliothecæ Johannis Bouhierii Divionenſis viri ſenatorii, Ruſticus pariter meminit Acœmitenſium Codicum, quibus in emendandis Concilii Actis uſus fuerat. Nec de iiſdem Codicibus tacet Nicolini editio Venetiana Conciliorum ann. 1585. licet corruptè appellet Acuminenſes, ex quibus nonnulla minutioribus caracteribus inſerta voluit textui vulgato. Ex horum porrò omnium inſpectione & collatione nonnulla colligere mihi videor notatu non indigna. Primùm eſt collectionem Actorum Calchedonenſium Latinam, quæ nunc omnium manibus verſatur, antiquiorem eſſe Ruſtico Diacono, qui circa annum D. 550. Conſtantinopoli reſidebat cum Vigilio Papa, illícque prædictæ collectioni emendandæ adlaborabat: id

Pag. 612. cap. 4.

Chifflet. in Notis ad Vigilium Tapſenſ.

patet

patet tum ex Nicoliniana editione jam laudata, tum maximè ex Codice Thuaneo, qui non modò ſolius emendationis meminit, ſed etiam, priſcorum Actorum ſerie intacta, Ruſtici emendationes ad oram paginarum relegatas exhibet, hac admonitione præeunte : *Annotatio circumducta* ✠. *ſingulas interlocutiones à foris ita poſui, ut Acumitenſium Codex Græcus latinè continet.*

2. Suſpicari licet ſolam Actionem primam à Ruſtico fuiſſe emendatam, id enim ex titulo, quem ſuprà ex Cod. Thuaneo deſcripſi, elici mihi videtur. Præterea ad unius Actionis primæ finem mentio fit collationis & emendationis Ruſtici in omnibus quos vidi excuſis Codicibus, aut etiam Mſſ. Denique ſola prima Actio nonnulla inſerta habet ex Codice Acuminenſi ſeu potiùs Accœmitenſi in Nicoliniana & Suriana editione. Nolim tamen hæc à me pro certis accipi : ſicut nec auſim negare, quin Codex Accœmitenſis, quem luſtrare cœperat Ruſticus, ad Occidentales poſtmodum deportatus à pluribus deſcribi potuerit. Porrò ſi verum eſt, quod dicimus, partem tantùm Actorum à Ruſtico emendatam fuiſſe, id fortè contigit ob eam rationem, quòd cùm à Vigilio ad damnationem trium Capitulorum delapſo defeciſſet unà cum collega ſuo Sebaſtiano, urbem regiam deſerere coactus fuit, & Accœmitarum Monaſterium, ubi occaſione controverſiæ, quæ agitabatur, res Calchedonenſes diligentiùs indagare cœperat.

Tertium eſt quod eruimus ex dictis, ſcilicet Acta Calchedonenſis Concilii vix in remotioribus Occidentis partibus nota fuiſſe ante quintam Synodum, præſertímque in Galliis noſtris, quæ per ſolas ferè Epiſtolas S. Leonis ad Epiſcopos Gallicanos ſcriptas de illius Synodi exitu certiores factæ fuerant, & ex ſententia in Dioſcorum, quæ uni illarum illigata erat. Teſtis eſt hujus aſſertionis noſtræ Canon. 1. Concilii Aurelianenſis 5. cujus Epiſcopi ſuppreſſa Calchedonenſis Synodi mentione, ſoli Apoſtolicæ Sedis decreto adversùs Neſtorianum & Eutychianum dogma intorto niti videntur. Et hoc contigit anno 549. quo tempore Ruſticus Vigilium Papam impugnabat. Poſtmodùm autem cùm trium Capitulorum controverſia magis efferbuiſſet, eorúmque damnatores tanquam Synodi Calchedonenſis adverſarii paſſim & ubique per provincias infamarentur : ſed præſertim cum quintæ Synodi decreta tanquam in præjudicium præcedentis Synodi lata ab Afris, Illyriis, Dalmatis, Inſubribus, Iſtricis, Gallis, Hiſpanis, Ibernis, &c. conſtanter rejicerentur : tunc cœperunt exemplaria Actorum quartæ hujus Synodi undequáque ſtudioſè conquiri, avidè perlegi, à plurimis exſcribi. Nec dubium eſt Ruſticum Vigilio ceteríſque trium Capitulorum adverſariis tantoperè infenſum, ſuâque dejectione iratiorem factum, ſicut Vigilium ubique ut Calchedonenſis Concilii deſertorem publicabat, ita hanc in ſe curam ſumſiſſe ut per provincias exemplaria Synodi ſpargerentur. Sed noſtros imprimis Gallos, qui Synodum quintam vel nunquam, vel ſeriùs recepiſſe videntur, vero ſimile eſt ejuſmodi exemplaria à Ruſtico accepiſſe, quandoquidem ab illo moniti fuerant de Vigilii adversùs ſanctam Calchedonenſem Synodum nefanda, ut putabat, prævaricatione, quemadmodum intelligere eſt, tam ex Epiſtola Vigilii ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, quàm ex literis Clericorum Italiæ ad Legatos Gallorum Conſtantinopolim miſſorum. Auget iſtam ſuſpicionem, quòd nullam habemus in Occidente Concilii Calchedonenſis editionem, quæ non Ruſtici mentionem faciat, tanquam ab eo fluxerint prima, quæ in Gallias appulerunt, illius Synodi exemplaria. De Ruſtico enim pariter mentionem faciunt editiones Conciliorum Romana, Crabbiana, Nicoliniana, Suriana, &c. & Bohierii à Chiffletio & in editione laudatus Codex.

AD EPISTOLAM LXXXVII.

Epiſcopis, qui Synodo Calchedonenſi interfuerant.

1. AD EPISCOPOS, &c. Soluta Synodo Calchedonenſi, damnatíſque Eutychianæ ſectæ aſſeclis, id è multis unum adversùs Synodi decreta excipiendum putaverunt : hæc unanimi omnium conſenſu non eſſe ſtatuta, nec recepta : imò primam omnium ſedem, Romanam videlicet, ita illis contradixiſſe, ut omninò ſuum conſenſum his adhibere renuiſſet. Nimirùm ex eo quod Legati S. Leonis Canonem 28. rejeciſſent, improbaſſetque ipſe Leo, occaſionem hujus calumniæ ſpargendæ ſumſerant hæretici : Calchedonenſem Synodum ab Apoſtolica Sede repudiatam eſſe. De ea re ſcripſit ad Leonem Imperator, monuítque commodiorem aliam viam non eſſe repellendæ calumniæ, quàm *ſi per univerſas Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi Calchedonenſis Apoſtolicæ Sedi placuiſſe doceantur.* Epiſt. 89. ad Marc. Aug. c. 1.

Pag. 612.

Obtemperavit S. Leo, præſentémque Epiſtolam ad omnes Synodi Epiſcopos ſcripſit: in qua & in aliis eodem die datis; hæreticorum calumniam pluribus retundit argumentis.

Epiſt. 87. Cap. 1. 1°. Non potuiſſe ambigi quin toto corde ejus Synodi definitionem amplecteretur: cum non poſſet de unitatis redintegratione non gaudere, qui hanc ſciſſam ab hæreticis tantoperè doluerat.

Ibidem. 2. Hoc ipſum ex conſenſione Legatorum, qui vicem ejus geſſerant in Synodo, eſſe manifeſtum.

Ibidem. 3. Ex Epiſtolis, quas ad Anatolium ſcripſerat poſt Legatorum reditum in Urbem, non minùs id elucere.

Epiſt. 89. 4. Quia nihil definitum erat à Synodo, quod non ipſe priùs ſcripſiſſet in ea Epiſtola, cui omnium ſubſcribentium conſenſus acceſſerat, ut pote ſecundùm formam Apoſtolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emiſſæ.

Epiſt. 87. Cap. 1. 5. Non ſolùm ſe in perſona Legatorum propriam cum Ss. Patribus uniſſe ſententiam, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium; in ſola tamen fidei cauſſa, propter quam generale Concilium congregatum fuerat.

Ex quibus perſpicuum eſt approbationem hanc non niſi ex occaſione calumniæ natam, *ne videlicet fallax cujuſquam ſimulatio ſententiam ejus haberi vellet incertam*: (Epiſt. 90. Cap. 2.) & *ne per malignos interpretes dubitabile videretur, utrum quæ in Synodo Calchedonenſi de fide ſtatuta erant, approbaret.* (Epiſt. 87. Cap. 1.) Non igitur ideò hanc approbationis Epiſtolam ſcripſit ne robur ſacroſanctis decretis deeſſet, ſed ne ex venerandæ Synodi contemtu ipſe infamaretur, néve eo duce gloriarentur, qui Calchedonenſis Synodi definitionibus obnitebantur; ne denique imperatoriæ voluntati videretur contradicere, cui *omnibus modis obediendum ſibi eſſe* palàm profitetur. (Epiſt. 89. Cap. 2.) De hujuſmodi confirmatione Synodi Calchedonenſis qui plura volet, adeat doctiſſimum Johannem Launoium Parte 2. Epiſtolarum, Epiſt. ad clariſſimum virum Jacobum Bevilaquam (*Boileau*) Pariſienſem Theologum, nunc Metropolitanæ & Primatialis Eccleſiæ Senonenſis Decanum meritiſſimum, ac ſede vacante Juri dicendo & adminiſtrandæ Diœceſi Præfectum.

Priores porrò editiones omnes, ſi Romanam Epiſtolarum decretalium excipias, iſtam Juvenali inſcriptam habent in hunc modum: *Ad Iuvenalem & ceteros Epiſcopos, qui in ſanctâ Synodo Calchedonenſi congregati ſunt.* Horum unus erat Juvenalis, & ad ipſum proculdubio miſſum eſt Epiſtolæ exemplar, ex quo deſcripta poſtmodùm, ejus nomen retinuit. Deſideratur autem in Mſſ. Codd. Griman. Victor. Trecopith. & tribus Thuan. nec-non in Actis Calchedonenſis Concilii &, ut dixi, in editione Romana Epiſtolarum Pontificiarum: Eodem etiam modo citatur Epiſtola à Pelagio Papa 2. & à Facundo Hermianenſi.

2. Consensionis effectu. Ita Codd. Mſſ. edit. Rom. & Facund. non verò *affectu*, ut legebatur antea: quod quidem de Legatorum conſenſu intelligendum exiſtimo, ut explicat ſe ipſe his verbis: *Me non ſolùm per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium, propriam vobiſcum uniſſe ſententiam.* Pag. 615. lin. 2.

3. Poposci. Ita legendum eſſe, ut emendavimus; non verò, *popoſcit*, ut Romana & aliæ editiones habent, probant Mſſ. Codd. Victor. Griman. & alii, ſed & Epiſtola 89. Cap. 2. ubi hoc ipſum ab Imperatore poſtulat Leo noſter. Ibidem.

4. Propriam vobiscum unisse sententiam. Ita Griman. Cod. cui concinit Facundus, hæc verba deſcribens pag. 203. lib. 5. cap. 4. licet lib. 2. cap. 6. ſic legat: *propriam vobis communicaſſe ſententiam*: quod vitio Codicis tribuendum puto. Pelagius 2. cum vulg. edit. legit; *Propriam vobiſcum iniiſſe ſententiam.* Ibidem.

AD EPISTOLAM LXXXIX.

Martiano Auguſto.

1. Et Regia potentia et Sacerdotalis industria. Simile eſt quod ait Ep. 124. *Non ſolùm Regiam, ſed & Sacerdotalem ipſius mentem obſecrare, &c.* Ep. 125. cap. 6. ad Leonem Auguſtum: *Sacerdotalem námque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum, &c.* Et Ep. 112. cap. 1. *Sacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit.* Et ſuprà Ep. 84. cap. 3. ad Marcianum: *Qui vobis*, inquit, *præter Regiam coronam, etiam Sacerdotalem conferat palmam.* Ep. 90. ad Pulcheriam: *Principibus temporis noſtri, non ſolùm potentiam Regiam, ſed etiam Sacerdotalem cognoſcimus ineſſe doctrinam.* Et in Ep. 88. cap. 2. ad Julianum: *Vt omnes excellentiam ipſorum, non ſolùm Regii culminis, ſed etiam Sacerdotalis eſſe appareat ſanctitatis:* Vel legendum, *omnibus*, vel pro, *appareat*, repone, *intelligant.* Epiſt. 105. *In Chriſtianiſſimo Principe Sacerdotalem experimur affectum.* Et Pag. 616.

Epiſt. 123. *Sacerdotali fervet affectu.* Verè Regium dixerim Pontificis noſtri animum, qui in Sacerdotii & Apoſtolatûs ſui communionem Auguſtum tam libenter recipit; nec ſuæ diminutionem dignitatis inde metuens, nec Regiæ incrementum decúſque invidens celſitudinis. Leonem in ſucceſſoribus ejus remuneravêre Chriſtianiſſimi Imperatores noſtri, impertita illis viciſſim ditione temporali, auctáque ex Principatu terreno Romanæ urbis Sacerdotali dignitate: ut dum utraque tam arcto nexu ſibi invicem velut immiſceretur, neutram ab alterutra diſſociari unquam pro Eccleſiæ Imperiíque pace contingeret. Præiverant Leoni Calchedonenſes Patres, qui Act. 6. Concilii acclamarunt Marciano: *Sacerdoti Imperatori*; τῷ ἱερεῖ τῷ βασιλεῖ, *multos annos.* Imò & Epiſcopi Conſtantinopolitanæ Synodi ſub Flaviano Theodoſium pari encomio decorarunt acclamantes: τῷ ἀρχιερεῖ τῷ βασιλεῖ, *Pontifici Imperatori.* Ad eumdem ſenſum Fortunatus lib. 2. Carm. 11. Childebertum Francorum Regem ſic laudat:

Melchiſedech noſter meritò Rex atque Sacerdos.
Complevit Laicus Religionis opus.

Cujus elogii ratio, ceteris prætermiſſis, apud Juſtinianum Novel. 7. cap. 2. legi poteſt, ubi ait: *Cùm nec multùm differant ab alterutro Sacerdotium & Imperium & res ſacræ à communibus & publicis.* Qua de cauſſa diu ante hos omnes Euſebius in Vita Conſtantini cap. 44. hunc Imperatorem laudat: *Quod Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cùm per diverſas provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus à Deo conſtitutus, miniſtrorum Dei Synodos congregavit. Et lib. 4. cap. 22. & 24. Vos quidem*, ait ipſe Conſtantinus ad Epiſcopos, *in iis, quæ intra Eccleſiam; Ego verò in iis, quæ extra geruntur, Epiſcopus à Deo ſum conſtitutus.*

Ibidem. lin. pen. 2. Cùm ei fidei omnium subscribentium consensus accesserit, quæ a me... emissa est. Ita Griman. Cod. In vulgatis verò: *Cùm ei fidei omnium ſubſcribendo conſenſus acceſſerit, quæ ad me... emiſſa eſt:* quæ apparet intellecta eſſe de Synodi Calchedonenſis definitionibus ad S. Leonem miſſis: cùm certiſſimè de ſua Epiſtola ad Flavianum ſcripta & omnium ſubſcriptionibus firmata ſermonem habeat Pontifex.

Pag. 617. lin. 1. 3. Lucianum. Legatum hunc probabile eſt eumdem illum eſſe Lucianum Byziæ Epiſcopum, qui tam ſuo, quàm Cyriaci Epiſcopi Heracleæ Thraciæ nomine, interfuit Calchedonenſi Concilio. Qui & in Actione 16. ubi de privilegiis Conſtantinopolitanæ ſedis definitum eſt, ſemel & iterùm ſubſcripſit, primo quidem pro Cyriaco, ſecundò nomine proprio in hunc modum: *Lucianus Epiſcopus Byziæ & Arcadiopolis definiens ſubſcripſi.* Unde mirum non eſt illum proprio jam Chirographo ligatum, & Conſtantinopolitani Epiſcopi, ad cujus ordinationem pertinebat, ſplendoris ſtudioſum, ad id electum eſſe, ut & Anatolii & Imperatoris, imò & totius Synodi nomine apud S. Leonem de ejuſdem privilegiis confirmandis ageret.

4. Et de hæreticorum damnatione. Hæc verba deſiderantur in Epiſtola Pelagii 2. ad Eliam ceteroſque Iſtriæ Epiſcopos in cauſſa Trium Capitulorum: nec credet quiſquam ea vel aliud cogitanti excidiſſe, vel de induſtria fuiſſe diſſimulata; hoc enim poſterius de Pelagio cogitare, vel de Gregorio Magno, à quo ſcripta fuiſſe putatur Epiſtola, cùm adhuc Diaconi officio fungeretur, grande piaculum fuerit; alterum verò aſſerere non ſinit ipſa, quam tractat, materia: in tota enim Epiſtola de hoc unicè inquiritur: an ea, quæ pro confirmandis Calchedonenſis Concilii Actis ſcripta ſunt à S. Leone, tantummodò proferantur pro cuſtodia illibatæ fidei; an etiam pro cauſſis Epiſcoporum ſpecialibus, quæ apud Calchedonem diſcuſſæ ſunt. Qua in diſceptatione verba, de quibus agimus, reticuiſſe tergiverſationis culpâ non caruiſſet. Satius ergo eſt hanc omiſſionem ſcribarum oſcitantiæ tribuere, cùm & in aliis omnibus excuſis Mſſíſque Codicibus jaceat, & in Griman. præſertim non ſatis laudando Mſ. Ibidem. Cap. 2.

AD EPISTOLAM XCII.

Maximo Antiocheno Epiſcopo.

1. Leo maximo Antioch. Ita Cod. Griman. & Thuanei duo, quibus concinunt editiones omnes Caniſianâ antiquiores, ut in Conciliis Merlini 1524. Colonienſ. 1530. & 1535. In vulgatis verò poſt Caniſii edit. *Leo Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, Maximo cariſſimo fratri Epiſcopo Antiocheno.* Pag. 620.

2. In Orientalibus Ecclesiis. De variis Orientis ſignificationibus & diviſionibus, quæ ad hujus loci intelligentiam facere poſſunt, conſule, ſi lubet, illuſtriſſimi Petri de Marca Diſſertationem Pag. 621.

de Conſtantinopolitani Patriarchatus inſtitutione & Johannis Morini Oratoriani Preſbyteri Lib. 1. Exercit. Eccleſiaſt. 2. & 3. Dicam ſolùm Orientalium Eccleſiarum nomine videri hic comprehendi tam eas Provincias, quæ tunc temporis Orientalis ſeu Antiocheni Patriarchæ ditioni ſuberant, quàm alias, quæ quaſi ἀυτοκέφαλαι erant & ſui juris, ſaltem ſi primævum uſum reſpiciamus. Tales erant Aſiana & Pontica Diœceſes, quas quia ſuæ ordinationi ſubjecerat Conſtantinopolitanus, annitentibus Auguſtis, & decernentibus etiam Calchedonenſis Concilii Patribus: ideò S. Leo, qui tale decretum infectum volebat, eaſdem curæ & ſolicitudini Antiocheni Epiſcopi commendat, non jure Patriarchico, quo non ad ipſum pertinebant; ſed titulo caritatis, quæ limites non habet. Ut enim per has Eccleſias non eas omnes intelligamus, quæ contra Occidentales diſtinguuntur, ſed tantùm diſtinctas illas Diœceſes, quæ ſuæ poteſtatis erant, facit.

1. Quòd mens Leonis erat ambitum Anatolii carpere ac coercere, qui certè Orientales omnes priori ſenſu Eccleſias non ſubjicere ſibi ſategerat, ſed tantùm Thracicam, Ponticam & Aſianam Diœceſes.

2. Per hæc verba odium & invidiam Alexandrini Epiſcopi in ſe convertiſſet, ſi Eccleſias illius juriſdictioni obtemperantes, Antiocheno commendaſſet Antiſtiti, cum quo ſemper aliquid illi ſimultatis interceſſerat.

3. Quia ex fine hujus & ſequentis Epiſtolæ patet hanc Leonis ſolicitudinem maximè creatam eſſe ex quorumdam Monachorum præſumtione, qui multa contra fidem inter prædicandum effutiebant, unde monet tam Maximum, quàm Theodoritum, ut, hujus mali recidendi cauſſâ, prædicationis munere Monachis aliiſque gradum Sacerdotalem non obtinentibus interdicatur. Porrò ex alia Leonis Epiſtola, quæ eſt ad Julianum Coenſem, datâ menſe Aprili hujuſce anni 453. manifeſtum evadit hanc Monachorum præſumtionem locum maximè habuiſſe in Eccleſia Cæſarienſi Cappadociæ, quæ eſt Ponticæ Diœceſis primaria: ubi neſcio quis Georgius Monachus, annitente Thalaſſio Cæſareæ Epiſcopo, ſcribendi & prædicandi munus ſibi arrogabat: cùm anteà, ut queritur S. Leo, præſumendo illicita & propoſitum Monachi & nomen amiſiſſet. Igitur inde nata videtur occaſio Leoni, ut ea de re ſcriberet Maximo & Theodorito; quia quo minus de illa Anatolium moneret obſtabat & intermiſſum literarum cum eo commercium, & ambitus Anatolii Ponticas Eccleſias ſibi vindicantis, cui ſuffragatus eſſet. Cum verò addit Leo: *Maximèque in his, quas Antiochenæ ſedi ſacratiſſimorum Patrum Nicæni Canones deputaverunt*: illas Provincias intelligit, quas tempore Nicæni Concilii Antiochenus Antiſtes adminiſtrabat, cum illius decreto 6. ſancitum eſt, ut antiqui mores obtinerent, tam in Ægypto, quàm in Antiochia, ſuáque Eccleſiis privilegia ſervarentur: & his verbis ſuggillat confodítque Juvenalis ambitum, qui ut infra aſſeritur, ad invadendum Palæſtinæ Provinciæ principatum animos fiduciámque ſumſerat ex diſcordia, quæ inter Cyrillum Alexandrinum & Johannem Antiochenum efferbuerat in Concilio Epheſino primo. Quod cùm obnitente non ſolùm Antiocheno, ſed & Alexandrino Epiſcopo, conſequi, non potuiſſet Sacerdotali decreto, ad imperatoria Reſcripta confugit, quorum autoritate non ſolùm Palæſtinæ, ſed etiam Arabiæ & Phæniciæ ab Antiochena Diœceſi diſtractæ, Jeroſolymitanæ ſedi attributæ ſunt. Verùm cùm omnes pragmaticas, omniáque Reſcripta Imperatoria, quibus Eccleſiarum jura tranſlata erant, poſthabenda eſſe cenſuiſſent Calchedonenſis Concilii Patres, Líſque inter utramque Eccleſiam illam denuò mota eſſet, tranſigentibus tandem Litigatoribus ſopita eſt Actione 7. eâ conditione, ut retentis Arabiâ & Phæniciis, Palæſtinas tres Jeroſolymitano cederet Antiochenus. Neque hæc ego otioſè hìc refero, ſed ut mecum miretur Lector, inquirátque quamobrem Leo noſter, qui totis viribus Conſtantinopolitani Epiſcopi conatus repulit, quoniam Nicænis Canonibus contrarii videbantur, hìc quoque non inſurgat in Epiſcopum Jeroſolymitanum, qui antiquam conſuetudinem Nicæno æque decreto firmatam calcabat, cùm alienas invadebat provincias. Quid quòd de Juvenalis molitionibus ita loquitur, quaſi irritæ fuiſſent nullúmque effectum conſecutæ: cùm tamen tres Palæſtinas ſibi ſubjectas habuerit. Putabit aliquis Leonem hæc κατ' οἰκονομίαν diſſimulaſſe, ne turbulentiſſimis temporibus nova turbarum ſeimna jacerentur: eóque libentiùs, quò Jeroſolymitani Epiſcopi potentia & incrementum non ita formidanda erant Romano Epiſcopo, quàm Conſtantinopolitani, qui primæ ſedis privilegia per omnia æmulabatur, magníſque paſſibus ad Orientalium, & forſan etiam ad Occidentalium Eccleſiarum Monarchiam properabat. Suggerent

alii Leonem, qui Epiſcopi Urbis Regiæ autoritatem depreſſam volebat, tanquam ſuæ imminentem, ne illa creſceret, ideò aliorum Patriarcharum privilegia ſtrenuè propugnaſſe: cùm verò iiſdem Patriarchis res fuit cum aliis primatum ambientibus, non illibenter quoque de priorum ſplendore & viribus aliquid detrahi paſſum eſſe: non ex improba quidem eminentiæ ac ſplendoris ipſorum invidentiâ, ſed quòd difficillimis illis temporibus Neſtorii & Eutychis erroribus per omnes ſe ſe Provincias inſerentibus, intererat religionis & Eccleſiæ plurimùm Epiſcoporum Orientalium potentiam minui.

Epiſt. 86. Crediderim libentiùs, *cùm Geſtorum Synodalium*, ut Leo ipſe aſſerit, *quæ omnibus diebus Concilii in Calchedonenſi civitate confecta ſunt, parùm clara propter linguæ diverſitatem Romæ tunc haberetur inſtructio*, non omnia, quæ illic acta fuerant, in Leonis tunc notitiam veniſſe; adeóque ipſum omninò ignoraſſe quid Actione 7. tranſactum eſſet inter Maximum & Juvenalem. Licet enim ex mutuo utriúſque partis conſenſu contentio eſſet compoſita, nec modò Orientales, ſed & Romanæ ſedis Legati aſſenſione ſua Synodale decretum firmaſſent: nihil tamen tale paſſus eſſet, opinor, ſanctus Leo, ſi reſciviſſet, cùm liberum non putaret eſſe Epiſcopo ſuæ ſedis privilegia alteri cedere contra Nicænæ Synodi ſtatuta & conſuetudinem multis ſeculis roboratam, ut teſtatus eſt adversùs Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſcribens, Ingenuúmque Ebredunenſem ideò increpans, quòd in illius gratiam jura ſua ſibi adversùs eum non vindicaſſet. Si quid porrò de illo Juvenalis ambitu ſubodoratus eſt S. Leo, ex literis Maximi illud didicit.

Maximus ſiquidem, licet pro bono pacis, & ne infenſum haberet Imperatorem, manus utcunque dediſſet, ut tribus Palæſtinis potiretur Jeroſolymitanus Antiſtes, moleſtiſſimè tamen ferebat, quod dubium non eſt, ampliſſimas Provincias ditioni ſuæ ſubtrahi. Ubi primùm ergo didicit, ea quæ ultimo Canone Calchedonenſi pro Conſtantinopolitanæ ſedis amplitudine decreta erant, Leoni diſplicuiſſe, nulliſque eum rationibus adduci poſſe, ut etiam intercedentibus pro Anatolio Auguſtis & uno ex legatis Juliano, rata illa haberet, ob reverentiam Canonum Nicænorum, quibus Eccleſiarum privilegia firmata erant; tum animos reſumere, Leoníque ſuggerere per literas, quid ſibi jurium ſuorum ex Juvenalis ambitu ſubtractum eſſet. Subobſcurè quidem ſcripſit, tam de adjudicata poteſtate Juvenali in tres Palæſtinas, quàm de conſenſu à legatis exhibito: ne apud Imperatorem de violatâ pace & redintegratâ diſſenſione accuſaretur, néve legatorum à ſe animos averteret: ſcripſit tamen, ut ex Reſcripto Leonis mihi videor non obſcurè colligere. Primùm enim ea eſt ratio, cur tam circumſpectè loquatur Maximum exhortans ut nullomodo ſinat, *in Orientalibus Eccleſiis, maximéque in his, quas Antiochenæ ſedi ſacratiſſimorum Patrum Nicæni canones deputaverunt, ab improbis hæreticis Evangelio reſultari.* Maximè enim in Palæſtina & Ægypto tunc temporis tumultus perſeverabat per improbas hæreticorum artes, quarum provinciarum hæc Maximum nihil attinebat, illa ſola ejus adminiſtrationi ſuberat jure perantiquo. 2. Sanctus Leo hæc ait cap. 3. *Cùm aliquid pro Antiochenæ Eccleſiæ privilegiis dilectio tuo agendum eſſe crediderit, propriis literis ſtudeat explicare; ut nos conſultationi tuæ abſolutè & congruè reſpondere poſſimus.* Quis non videat Maximum de rebus ſuis ſubobſcurè ſcripſiſſe ad Pontificem noſtrum, quandoquidem hic explicationem requirit, ut poſſit abſolutè & congruè reſpondere: *Nunc autem*, inquit conſequenter, *ad omnia generaliter pronuntiare ſufficiat, quod ſi quid à quoquam contra Nicænorum Canonum ſtatuta in quacunque Synodo vel tentatum eſt, vel ad tempus videtur extortum, nihil præjudicii poteſt inviolabilibus inferre decretis.* Luce clarius mihi videtur de Conſtantinopolitani conatibus hæc non intelligi; dubitans enim & incerto ſimilis non ſcriberet: *Si quid tentatum eſt*, &c. Nec contentus eſſet de hac re *generaliter pronuntiare*, cui tot jam literis palàm conſtantérque obſtiterat. Denique de alio negotio hìc agi perſpicuum eſt ex cap. 5. hujuſce Epiſtolæ, ubi & in exemplum obſervantiæ ſuæ adducit ea, quæ contra Conſtantinopolitani Epiſcopi molitionem à ſe ſcripta fuerant ad eumdem, & ait prætereà, quòd *ſi quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia, ad hoc tantùm*, &c. Profectò ſciebat Leo à ſuis contradictum fuiſſe decreto in gratiam Epiſcopi Regiæ ſedis condito in fine Synodi; hoc & ipſorum & Imperatoris literis didicerat: non ergo de eorum conſenſu hac in re dubitanter loqueretur; de conſenſu igitur debet intelligi, quem datum fuiſſe à legatis in cauſſa Maximum inter & Juvenalem compoſita per ejuſdem Maximi literas obſcurè ſuggeſtum erat.

Pag. 611. Cap. 2. 3. Conceptione. Ita Griman. cujus loco in omnes editiones portentoſum irrepſit mendum, cùm habent *conjunctione*. Conceptionem autem intellige activam de qua Angelus ad Mariam Luc. 1. *Ecce concipies in utero*. Paulò poſt, ubi in vulgatis legitur: *Et de matre natus*, ex Griman. addidimus: *& ſecundùm veram carnem de matre eſt natus*.

Pag. 612. Cap. 4. 4. Sicut etiam in Ephesina Synodo, &c. Viſum eſt Davidi Blondello, lib. de Primatu pag. 546. hæc verba cum ſequentibus uſque ad illa: *Hoc tamen proprium*, &c. tanquam ſubdititia repudiare; vel ſi Leonis ſunt, ea tanquam iratioris hominis verba canino dente carpere. Verùm & Leonis ſunt & hominis ſui hoc inprimis loco potentiſſimi. Certè valdè in Leonis ſcriptis peregrinus eſt, qui ſtylum ejus hic non agnoſcit; & miro contradicendi pruritu eum laborare neceſſe eſt, qui adeò leviculis rationibus, ut accidit Blondello, rapitur ad truncandam nobiliſſima ſui parte Epiſtolam, omnium excuſorum & Mſſ. Codicum ſuffragio per omnia germanam. Ut enim cetera prætermittam, quæ refutare otio lectoris abuti eſſet, palmare dilemma, quo verborum illorum αὐθεντίαν impugnat, nullo negotio exſufflatur. Vel ſcripſit, inquit, Cyrillus Leoni ut Pontifici, vel ut Archidiacono. Illud abſurdum, cùm tunc Cæleſtinus Romanam ſedem occuparet: hoc verò quis dicat, ut ſcilicet Cyrillus neglecto Pontifice, à quo uno totum pendebat, Diaconum ejus adierit. Doleo virum doctiſſimum talibus ratiunculis moveri, ſi tamen reapſe movetur. Scripſit S. Cyrillus, inquam ego, ad Leonem Diaconum, nec neglexit Pontificem Cæleſtinum. Ecquis enim Regem æſtimet poſthaberi, cùm ad regni adminiſtros negotia referuntur? Quis verò neſciat Leonem Archidiaconum rerum Eccleſiaſticarum habenas moderatum eſſe & à ſecretioribus conſiliis fuiſſe Cæleſtino & Sixto Pontificibus. Teſtis eſt Proſper in Chronico, quàm ſtrenuam operam Sixto præſtiterit in repellendis Pelagianis Leo Diaconus, cujus hortatu illorum inſidiis vigilanter occurrit. Teſtis eſt Johannes Caſſianus quantùm Eccleſiæ rebus invigilaret Leo Archidiaconus, cui opus ſuum de Incarnatione Domini, non tamen neglecto Pontifice, nuncupavit circa tempora Epheſini Concilii: quod opus Leonis exhortationi debet Eccleſia. Teſtis eſt denique ipſe Leo quam partem Eccleſiaſticæ adminiſtrationis obire tunc debuerit, qui Archidiaconum, cujus munere ipſe fungebatur, ait in Epiſtolis 74. & 75. negotiis Eccleſiaſticis fuiſſe præpoſitum, eique totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ diſpenſationem delatam fuiſſe. His adde quòd etſi Cyrilli Epiſtola ad Cæleſtinum non compareat, non proptereà ſcriptam non eſſe indubitanter aſſeri poteſt; cùm tot interierint injuriâ temporum hujuſmodi monumenta Eccleſiaſtica. Si tamen non ſcripſit ea de re ad Pontificem Romanum, nullâ hujus injuriâ vel contemtu factum eſt; ſed ex certo conſilio & ex prudentiæ præſcripto, ut nimirum res ſecretiùs ageretur, ne inde Juvenalis ſimultatis occaſionem captaret adversùs Celeſtinum, quæ rebus Eccleſiæ Orientalis jam adeò perturbatis detrimenti plurimum eſſet allatura; vel denique ut Cæleſtino & Cyrillo Juvenalis conatus ſimul repellentibus, eò juſtitiæ cauſſa meliùs ageretur, quò ſimul de contradictione hujuſmodi conveniſſe non videbantur. Et ut ita res fieret, ſcripſit Leoni Cyrillus, ut per eum Cæleſtino ſuggereret, quod conveniens erat ab ipſomet non fieri. Et revera ſi Leonis verba attentiùs conſiderentur, ſatis innuunt, non ad ſe ſcriptum fuiſſe à Cyrillo, quaſi negotii arbitrum, ſed velut ad ſuggeſtorem monitorémque: poſtquam enim ait: *Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus mihi . . . indicavit*: non ſubdit, & ſolicita prece à me multùm popoſcit, ut nullam illicitis conatibus meam præberem aſſenſionem; ſed tantùm: *Et ſolicita prece multùm popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio*. Qua occaſione eâdem viâ Cyrillus acceſſit ad Pontificem Romanum, quâ Theodoritus à Pſeudo-Synodo Epheſina depoſitus adiit ſanctum Leonem, ad quem ſcripſiſſe non contentus, ſcripſit etiam ad Archidiaconum Eccleſiæ Romanæ, cum quo ſciebat rerum omnium Eccleſiaſticarum cognitionem tractationémque à Cæleſtino communicari. Ad poſtremum verò, quod affert Blondellus, argumentum, ſcilicet verba, de quibus nunc agimus, inter alia collocata eſſe, quæ neceſſarium inter ſe nexum habeant: ut proinde illis interjecta fuiſſe à neoterica manu videantur, levis eſt momenti: perſpicuum enim eſt, hæc quæ falſi arguuntur, velut parentheſi eſſe claudenda, ut legenti patebit: ita ut ad præcedentia & ad conſequentia pertineant, nec tamen utrorúmque connexionem & neceſſitudinem impediant: quod numquam non accidit in ſermone, quoties aliqua in exemplum adducuntur.

5. Præter eos qui sunt Domini Pag. 613. Cap. 9.

Sacerdotes. Clarum mihi videtur his verbis docendi & prædicandi poteſtatem Presbyteris non auferri; tum quia conſtat jamdiù permiſſam eis fuiſſe in Orientalibus Eccleſiis; quod maximè de Antiochena, de qua hic agitur, Johannis Chryſoſtomi exemplum comprobat: tum quia eos ſolùm à prædicandi munere excludit, *qui ſunt extra ſacerdotalem ordinem conſtituti*; quod de Presbyteris nunquam dixerit ſanctus Leo, quos vocat alibi *ſecundi Ordinis ſacerdotes*. Denique dum Monachos & Laïcos nominatim arcet ab eo munere, & de Presbyteris ſilet; horum jus intactum relinquit. Nolo rem pluribus commentariis vexatam, rurſus pertractare. Vix tamen poſſum quin hîc novitios antiquitatis Eccleſiaſticæ ſcrutatores moneam, ne multa temerè confundant, quæ ſecernenda ſunt. Cum enim non una fuerit omnium vel Regionum, vel Eccleſiarum, vel ſeculorum conſuetudo, quid cuíque conveniat ſedulò inter legendum penſandum eſt. Prætereà plures veluti gradus in hoc munere notandi veniunt. Primum enim illud pleno jure exercere, tanquam potiorem Apoſtolici muneris partem, Epiſcoporum eſt tantummodò, penes quos non ſcripturæ modo fideíque doctrina, ſed & magiſterium fidei illiúſque explicandæ cura incumbit. 2. *loqui in populo*, ut ait Optatus, *ſed inſinuandæ alicujus rei gratiâ, puta jejunii vel ſolennitatis* (non tamen tractandi quod eſt Epiſcoporum) Presbytero vel Diacono ex officio conveniebat, cum hoc etiam diſcrimine, quod hi *nudè* loquebantur; *contra Epiſcopalis Tractatus probatur ab omnibus ſanctitate veſtitus, ſalutatione ſcilicet geminata*, &c. Vide & Iſidorum ſuperiùs à nobis laudatum de Archidiaconi Officio & Concilii Vaſenſis. 2. Can. 2. Tertiò Evangelium prædicare ſeu legere Diaconi quoque proprium ſemper fuiſſe conſtat, etſi eidem nec Presbytero illud *tractare, quod Epiſcoporum eſt*, non permitteretur. Unde cum Concilium Vaſenſe II. an. 529. Can. 2. *Verbum faciendi daret Presbyteris poteſtatem*, ſtatuit ut impedito Presbytero *Patrum homiliæ à Diaconis recitentur*, non ut de ſuo ad populum ſermonem habeant. 4. nunquam ſive Presbytero, ſive Diacono, vel prædicare, vel quid aliud ſine Epiſcopi licentia licuit facere. 5. Coram Epiſcopo per multum temporis non conceſſa eſt Presbytero prædicandi facultas: ad quod nonnulli illam conſuetudinem coarctant, de qua abrogata laudat Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum Auguſtinus Epiſt. 77, quámque Hieronymus arguit ſcribens ad Nepotianum, & alibi. 6. Denique tam præſente, quàm abſente Epiſcopo tandem aliquando Presbytero permiſſum eſt ſermonem habere ad populum tam in civitatibus, quàm in Parochiis, ut Vaſenſes Patres jam laudati ſtatuunt in Galliis anno Domini 529.

Cartag. 4. c. 10. Tolet. 3. ca. 1. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. de Ref. & ſeſſ. 24. c. 4. de Ref. Optat. l. 3. vel 7.

5. Sive Laïcus. Monachum hic diſtinguit à Laïco, ut in Epiſtola ſequenti, per illum intelligens Monachum, qui aliquo miniſterio Eccleſiaſtico inſignitus eſſet; per hunc, Monachum nihil tale habentem. Concilium Arelat. III. anni, ut Sirmondus putat 455. circa eadem tempora, idem quoque diſcrimen poſuiſſe mihi videtur, dum Clericos Lirinenſes à Laïca Monaſterii multitudine & Congregatione diſtinguit. Ibidem.

AD EPISTOLAM XCIII.

Theodorito Cyri Epiſcopo.

1. Malum ejus autore totius bonitatis diſpenſante. Ita legendum cum vulgatis, etſi Griman. Thuanus & Cantabrig. Cod. legant, *malo ejus*, &c. In illis porrò verbis mirè concinit Leo noſter Auguſtino de Deo peccata ordinante ſcribenti, lib. de Prædeſt. SS. Cap. 16. & Confeſſ. lib. 1. cap. 10. ad quem ultimum locum conſule Caſtigationes & Notas celeberrimi Antonii Arnaldi Doctoris Sorbonici (quem nominaſſe, laudaſſe eſt) ad calcem editionis Latino-Gallicæ. Pag 624. Cap. 1.

2. Ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. In vulg. & in ſolo Grim. Cod. Mſ. reperi hæc verba: deſiderantur enim in Thuan. quatuor, Trecopith. & Cantabrig. qui etiam pro *ſummorum* habent *ſummoperum* vel *ſummopere*, ita Trecopith. Cantabrig. & è Thuan. unus: ubi ſic: &c. *ut ad majorem Dei gloriam proficiat finis examinis*. Ibidem.

3. Contra suum caput est molitus injuriam. Dioſcorus enim *excommunicationem fecit Domino Archiepiſcopo Leoni*, ut loquitur Anatolius in Synodo Calchedon. de qua & Theodorus Diaconus Alexandrinus Act. 3. ejuſdem, & Relatio ipſius Synodi ad ſanctum Leonem: quod non in Epheſino Latrocinio, ſed poſt illud ſolutum, apud Alexandriam perpetratum à Dioſcoro, allectis eam in rem aliquot Epiſcopis. Liberatus, quem hîc citat Baronius nihil habet de hac excommunicatione Leonis. Pag. 625. lin. 5. a. f.

Ibidem. lin. ult. 4. Pollutas jampridem... manus. Non enim in Epheſino Latrocinio malitiæ ſuæ tyrocinium poſuit : ſed, Liberato Diacono teſte cap. 10. Breviarii, ſtatim ac ordinatus eſt Epiſcopus Alexandriæ, *oppreſſit Cyrilli hæredes, & per calumnias multas ab eis abſtulit pecunias.* Præterea eum ut Origeniſtam & Arianum infamant libelli adversùs eum oblati in Concilio Calchedonenſi, nec non tanquam homicidam, incendiarium, & turpiſſimæ vitæ nebulonem.

Pag. 626. Cap. 4. 5. Cùm et Apoſtolicæ ſedis Epiſtola, &c. Hæc verba cum ſequentibus uſque ad illa capitis ſequentis : *ſed benedictus Deus noſter*, &c. ſunt quidem in Griman. & vulg. edit. deſiderantur autem in Thuan. quatuor. Trecopith. & Cantabrig. in quibus ita habetur: *Cùm & in Apoſtolicæ ſedis Epiſtola & cetera, quæ per ordinem ſupra poſuimus, continuò agit. Sed Benedictus*, &c quod ex aliqua Collectione Canonum deſumtum videtur, licet & in aliis nunc codicibus reperiatur.

AD EPISTOLAM XCIV.

Marciano Auguſto.

Pag. 628. Cap. 2. 1. Cum hujus obſervationis annos centum numero Theophilus collegiſſet. Cùm hæc verba feſtinanter legeret Scaliger, (quem ſecutus eſt Calviſius) miratus eſt Pontificem noſtrum ſcribere centum annis definitam eſſe à Theophilo periodum, non verò nonaginta annis, qualem ab illo Epiſcopo conſtitutam eſſe exiſtimavit. Sed miror ego Scaligerum legiſſe apud Leonem, quod à nemine lectum eſt. De centenaria enim periodo ne apex quidem in hac vel alia Epiſtola apparet; ſed tantum centenariam annorum hujus obſervationis ſeriem à Theophilo ordinatam legimus. Revera nullam periodum centum præciſè annis circumſcriptam condiderat Theophilus : ſed centum annos è ſua periodo decerptos exhibuit; Periodus autem tota quadringentorum triginta & ſeptem annorum fuit : in qua omnia Paſchata annotarat, quæ ab anno Chriſti 380. deinceps ſecutura erant. Quem cyclum Cyrillus nepos ejus & ſucceſſor, cùm longiorem exiſtimaret, ad nonaginta & quinque annorum ſpatium, ut teſtatur ipſe, contraxit.

Ibidem. 2. A primo Aug. mem. Theodoſii ſenioris Conſulatu. Chriſti annus eſt ccclxxx. Dionyſio, Gennadio & aliis autoribus, in quo Gratianum Collegam habuit Theodoſius : qui ex Bucherii calculo Diocletiani annus erat xcvi. Quo poſito duplicis erroris arguendus eſt Scaliger. Primùm, quòd ſcribat Theophilum cyclum ſuum inchoaſſe ab anno primo Diocletiani, cujus annus ultimus erat Chriſti 379. Auſonii conſulatu notatus. Secundò, quod Syagrium & Eucherium conſules, an. 381. an. præcedenti, hoc eſt 380. adſcribit.

3. Siquidem ab XI. Calend. Apr. uſque in XI. Calend. Maiar. legitimum ſpacium ſit præfixum. Pag. 629. lin. 13.
Pro x. Cal. Maii, ut in vulgatis legitur, xi. repoſuimus: quod jam olim Petavius & Bucherius faciendum conjecerant : quorum conjectura autoritate Codicis noſtri Grimanici Mſ. confirmatur & ex ſequentibus iſtis Leonis verbis : *Quod enim in x. & in ix. Calend. Maiarum videtur nonnunquam perveniſſe feſtivitas, id propter diem paſſionis factum; etſi dies Reſurrectionis exiiſſet.* Si enim nonus & decimus dies ante Calendas Maii extraordinarius fuit Paſchatis terminus, reſtat ut dixerit ſanctus Leo, undecimum fuiſſe limitem ordinarium, quem Paſchalis feſti terminum ex Latinorum ſententia fuiſſe refert etiam Beda. Quem porrò terminorum illorum autorem habuerit ſanctus Leo, non omninò certum eſt. Facilè tamen cum Bucherio mihi perſuadeo, Patres Concilii Cæſarienſis ab eo intelligi, qui anno Chriſti vulgari 196. à Paſſione 166. Cæſareæ in Palæſtina convenientes hos eoſdem Paſchæ terminos primi poſuiſſe videntur; ut docet Philippi etiam tunc ſuperſtitis Epiſtola, quam Bucherius poſt Bedam edidit emendatiorem. *Conſtitutum ergo eſt in illa Synodo*, inquit Philippus, *ut ab xj. Kalendas Aprilis, uſque in xj. Kalendas Maii Paſcha debeat obſervari : & nec antè nec poſteà cuicúmque conſtitutum limitem tranſgredi ſit facultas* Eadem penè verba Leo uſurpavit, ut ex illa Epiſtola accepta eſſe credam, vel ex ipſis Synodi Actis, quæ ad Victorem Papam tranſmiſſa eſſe probabile eſt, cùm per idem tempus tanta ſolicitudine pro controverſia Paſchali laboraret. Eumdem terminum ab Africanis quibuſdam calculatoribus fixum eſſe narrat Anatolius Laodicenus Epiſcopus apud Bucherium. Eumdem in Italia uſurpatum Ambroſii ætate ex ejus Epiſtola ad Æmiliæ Epiſcopos notum habetur : ut mirum non ſit quod tam ſecurè ac confidenter à Leone dicantur ii termini *per paternarum conſti-* Epiſt. 104
tutionum antiquitùs & legitimè conſtituti.

Alexan-

Alexandrinorum verò limites *à totius an-*
Ep. 104. *tiquitatis exemplo & ab omni autoritate Patrum diſcordare, & nimis inſolenti & aperta tranſgreſſione contra morem Eccleſiaſticum ſtatui.* Cùm tamen paulò arctiores eſſe terminos experientia docuit, biduo diffuſiorem admittere coacti ſunt ſancti Patres; & ita ut'ad decimum & ad nonum Calendarum Maiarum ſpacium Paſchale extenderent, Leone ipſo fatente: *Quod enim*, inquit, *in decimum & in ix. Kalendarum Maiarum videtur nonnunquam perveniſſe feſtivitas, quadam ratione defenditur: quia etſi dies Reſurrectionis ultra terminum videtur exiiſſe, dies tamen Paſſionis limitem poſitum non invenietur egreſſus.* Occurrens videlicet Alexandrinorum objectioni, qui nonnunquam, etiam ſuffragantibus Romanis, limitem à Leone laudatum violatum eſſe cauſſari poterant: Paſcha, inquit, Reſurrectionis terminum præfixum quandoque egreſſus eſt, at nunquam Paſcha σταυρώσιμον, ut aiunt, ſeu crucifixionis. Ita ex ambigua Paſchatis voce, non minus Paſſionem Chriſti, quàm Reſurrectionem ſignificante, quæ unicam completam feſtivitatem efficiunt, probat præfixum à Patribus Paſchatis limitem nunquam Latinos fuiſſe prætergreſſos. Ex quibus id etiam manifeſtum fit, cautum fuiſſe magnâ diligentiâ apud Latinos, ne ante decimam quartam Lunam, non ſolùm Reſurrectionis Dominicæ feſtum, ſed magis etiam Paſſionis diem celebrarent. Proindéque ſi 14. Luna in Sabbatum caderet, non ſequenti Dominica Paſchale Reſurrectionis feſtum agebatur; ſed in Lunam XXII. rejiciebatur: ne 13. Luna Paſſionis ſolennis dies haberetur: quod & Victorinus teſtatur.

AD EPISTOLAM XCVI.

Iuliano Epiſcopo Coenſi.

1. LEo JULIANO EPISCOPO. Ita Griman. Cod. qui certè neceſſarius erat, ut fœdiſſima menda eluerentur, quæ in hunc titulum irrepſerant vel ſcribarum negligentiâ vel malâ recentiorum diligentiâ: ita enim habent vulg. edit. *Leo Romanæ & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, Eudochiæ Auguſtæ ſalutem.* Eudochiæ pariter inſcripta habetur hæc Epiſtola in editis exemplaribus Conciliorum J. Merlini an. 1524. Colonienſ. 1530. & 1535. Crabbi 1538. & Suriana 1567. &c. necnon in Mſ. Victorino. In eo tamen differunt à recentioribus, quòd prætermiſſo illo magnifico titulo hunc ſimpliciorem præ ſe ferunt; *Leo Eudochiæ Auguſtæ.*

2. Ad Julianum datam eſſe non Grimanicus ſolum Codex indicat, ſed & totus Epiſtolæ contextus, qui ſubmiſſo modo, quo Leo ad Auguſtos vel Auguſtas ſcribere ſolitus erat, nullatenus congruit.

3. Sed & in depravatis Codicibus ſuperſunt etiamnum antiquæ genuinæque Lectionis veſtigia: ſiquidem ſub finem Epiſtolæ vox *fraternitatem* (quæ certè Eudoxiæ vel ulli fœminæ non convenit, ſed Epiſcopo) legitur in Merliniana Conciliorum editione ann. 1524. & 1535. nec non in Codice Mſ. Victorino in hunc modum: *Quia verò*, inquit, *oportet fraternitatem tuam curæ iſtius mecum eſſe participem:* ut ſole clarius appareat vocem, *ſerenitatem*, in alterius locum eſſe ſubſtitutam, ut titulo reſponderet: quem emendavimus autoritate Grimanici Codicis.

4. Marianus Scotus hanc laudat Epiſtolam ſub germana Epigraphe ad ann. 454. Sanctus Leo Papa, inquit, ad Julianum Epiſcopum ſic: DE PASCHALI OBSERVANTIA: *Sanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinus Epiſcopus* [a] *ad Auguſtum Theodoſium ſeniorem ſcribens, per centum annos à primo prædicti principis conſulatu digeſſit ordinem diei feſti Paſchalis* [b]: *cujus inſtructionis 76.* [c] *nunc annus evolvitur, quod* [d] *Opilione conſule, 21. Idus Aprilis celebrata eſt ſacra ſolennitas Paſchalis.* [e] *Vnde ſequenti anno, II. Nonas* [f] *Aprilis rationabiliter Paſcha* [g] *conſequetur. Sed annus, qui erit 78.* [h] *ut videtur, diſcordat: ſiquidem in 8. die Calendas Maii Paſcha conſtituitur,* [i] *cùm 15. Calend. Maii debuit fieri.*

a *In ed. del* Alex. Epiſc.
b *Ed. del.* Diei . . . . ; Paſchalis.
c *Ed.* 74.
d *Ed* quo
e *Ed. del.* Paſchalis.
f *Ed.* pridie non.
g *Ed.* eadem feſtivas.
h *Ed.* 76. *& aliqua hîc omittuntur.*
i *Ed* trãſtulerit. ' *reliqua diſcrepãt.*

5. Denique certum eſt nullam tunc fuiſſe, ſeu Eudociam, ſeu Fudoxiam Auguſtam, ad quam de his rebus ſcribere voluerit ſanctus Leo. Eudocia enim Theodoſii junioris uxor jam ab obitu mariti ſui Jeroſolymis commorabatur. Ad quam uti convenientiſſimum fuit, ut Leo ſcriberet ſequentem Epiſtolam de Palæſtinis rebellibus Monachis, quibus favebat contra Catholicam fidem; ita valdè ſuperfluum, ut de Paſchate cum ipſa ageret, moneretque, ut Martiano pro conſulendis ea de re Ægyptiis ſuggereret. Eudoxia autem Valentiniani uxor Romæ tunc agebat, aut ſaltem in Occidentalibus partibus. Quod & de juniore Eudoxia ſenioris hujus filia certum eſt, quæ ſub matris adhuc cura poſita erat. Reliqua quæ ope Codicum Mſſ. emendavimus, ad mar-

ginem annotata reperiet, qui conferre voluerit.

AD EPISTOLAM XCVII.

Monachis Palæſtinis.

Pag 631. AD PALÆSTINOS MONACHOS. Ita pro *Epiſcopis* Palæſtinis (quod habent vulg. edit.) *Monachos* ſubſtituimus, ad quos ſcriptam fuiſſe conſtat hanc Epiſtolam tam ex Surii editione manuſcriptiſque Codicibus, quibus ille noſque uſi ſumus, puta Victor. Ciſterc. Cantabrig. Thuaneis & Regiis: quam ex ipſius Epiſtolæ conſpectu & lectione, quâ perſpicuum eſt ſanctum Leonem cum Epiſcopis non agere, ſed cum ſolis Palæſtinæ Monachis. Hi ſcilicet, Caroſo & Dorotheo ducibus, adversùs Calchedonenſem Synodum palàm & publicè inſurgebant dimicabántque, *exagitando*, ut ait Leo noſter, *ſeditionibus civitates, conturbando Eccleſias: nec ſolùm injurias, ſed etiam cædes Presbyteris atque Epiſcopis inferendo: ut præ furore & ſævitia propoſiti ſui & profeſſionis eſſent immemores.* Dubium enim non eſt quin per hæc verba Propoſitum & Profeſſionem Monaſticam intelligat; eoſdémque illos alloquatur, de quibus ſcripſit ad Eudoxiam & ad Julianum, nec non & ad Marcianum, cui de Palæſtinis Monachis converſis gratias agit. In re tam perſpicua, plura addere otioſum eſſet. Ex dictis porrò liquet ad annum Dom. 453. referendam eſſe præſentem Epiſtolam, cùm eodem anno de hoc negotio ſcriptæ ſint à S. Leone ad Eudoxiam Auguſtam & ad Julianum Epiſcopum Epiſtolæ, quibus hæc affinis & coæva eſſe facilè cognoſcitur. Nec ad ulteriorem annum rejici poteſt, cùm ex Epiſtola ad Marcianum citata & data 9 Januarii an. Dom. 454. manifeſtum ſit tunc converſos fuiſſe rebelles Monachos, de quibus hîc agitur.

AD EPISTOLAM XCVIII.

Juliano Epiſcopo Coenſi.

Pag. 638. SUBADJUVAM. Vox iſta, quam ex Mſ. Cod. Grim. hic ſupplevimus, iterum occurrit apud ſanctum Leonem Epiſt. 127. ubi Gerontii & Olympii Subadjuvarum fit mentio, & in Liberati Breviario: Rara ejus memoria apud Latinos ſcriptores, etſi Latina ſit, quam Syneſius Epiſt. 144. ita interpretatur. Ἁποκρατίων τίς ἐςι τῶ Ἡρακλειανῦ δορυφόρων, τάξιν ἔχων τῷ βοηθῷ βοηθεῖν. ὃ γὰρ σουβαδίουβα λέξις, τοῦτο ἑρμηνεύειν πιςεύεται. *Harpocratio quidam eſt Heracliani ſatellitum ex eorum ordine, qui adjutores adjuvant: vox enim* SUBADJUVA *id ſignificare creditur.* Igitur Magiſtro Officiorum qui Adjutor datus erat, Adjutores iterum ſub ſe habebat, quos Subadjuvas appellabant. Vide Notitiam Imperii & ad illam Guidi Panciroli Commentar. cap. 16.

AD EPISTOLAM C.

Juliano Epiſcopo Coenſi.

1. OCTAVO KAL. MAII. Ita ex Grim. Cod. non verò, quod habent vulg. *Nono Kal. Maii*: quod clarum fit ex Epiſt. 68. ad Paſchaſinum Lilybætanum, quam publico damus, & ex Epiſt. 94. cap. 2. ubi & octavum Kal. Maii à Theophilo deſignatum fuiſſe diſertè aſſerit ſanctus Leo, & in nonum vel decimum ſi perveneril feſtivitas, quadam ratione defendi: cùm tamen nunquam octavo Kal. Maii Paſcha celebratum fuiſſe à tempore Reſurrectionis Dominicæ idem hic aſſereret. Quod autem de nono & decimo Kal. Maii dicit, ſumtum eſt ex Epiſtola Paſchaſini Lilybætani ad ipſum ſcripta an. 443. quo de ſequentis anni Paſchate controverſia orta eſt, aſſerente tunc Leone cum Occidentalibus, hanc feſtivitatem nono Kal. Maii, ut à Theophilo annotatum erat, non eſſe celebrandam. Pag. 141. lin. 1.

2. CANONIBUS CONSTITUTA, &c. Totum hunc locum confer cum prioribus edition. quæ ſic habent: *Innoteſcere debuiſſet improbum à vobis ambitum notatum fuiſſe, ne novis uſurpationibus conſtituta, inviolata (ut ſemper ſcripſimus) ſervarentur.* Ibidem. Cap. 2.

AD EPISTOLAM CIII.

Proterio Epiſcopo Alexandrino.

1. HÆc ad ſanctum Proterium Epiſcopum Alexandrinum Epiſtola, ipſa eſt, quam periiſſe vehementer dolebat Emin. Card. Baronius ſcribens ad annum Dom. 453. quámque nobis Codex Cardinalis Grimani poſt interceptam ejus tot ſeculis memoriam feliciter repræſentat. Hanc verè Leonis noſtri eſſe ſtylus ipſe clamat & Epiſtolæ materies; ut ſupervacaneum ſit id operoſiùs comprobare. De ea mentionem ipſe Leo facit in Epiſtola 104. ad Marcianum Auguſtum: *Reſcripſi itaque*, inquit, *prædicto fratri* (Proterio) *quod debui atque in ſancto ſtudio, ut perſeveraret ad-* Pag. 644.

monui, &c. Sed & Beda breve ejuſdem Epiſtolæ fragmentum recitat in libro de Ratione Temporum cap. 42. ubi de Cyclo Paſchali, quem condiderat Theophilus, ſermonem faciens, hæc habet: Cujus circu-
,, li, *inquit*, Proterius Alexandrinæ urbis
,, Antiſtes ad inquiſitionem ſancti Leonis
,, Papæ luculentiſſimam reddens rationem,
,, talis Reſcripti ab eo meruit tenore prædica-
,, ri: *Lætificaverunt me literæ dilectionis tuæ, quas frater & Coepiſcopus meus Neſtorius pio adportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrinæ Eccleſiæ præſule talia ſcripta ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, quæ oſtenderent magiſterio beatiſſimi Petri Apoſtoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus diſcipulum didiciſſe Ægyptios, quod conſtat crediſſe Romanos*, & cetera: quæ ſi addidiſſet, inquit, Philippus Labbe ultimæ collectionis Conciliorum procurator, ab omnibus antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis gratiam maximam iniiſſet. Hanc ergo nos gratiam inimus: verba enim iſta dubium non eſt ex hujus Epiſtolæ exordio eſſe deſumta: ſed continuò admirari libet, qua ratione illa ad Theophili Cyclum vel quæſtionem de Paſchate referat Beda, cùm de his ne apex quidem in tota quanta eſt Epiſtola appareat. Horum certè alterutrum fateri neceſſe eſt: vel hoc ſolummodò excerptum penes Bedam fuiſſe, non verò integram Epiſtolam: vel ſomnum inter legendum viro pio & erudito obrepſiſſe: tota eſt enim de Incarnationis myſterio Epiſtola. Imò verò ne in fragmento quidem illo quidpiam eſt, quod ad Cyclum Paſchalem quoquomodo referri poſſit. Nemo enim dixerit aut Ægyptios à B. Marco Evangeliſta, aut B. Marcum ab Apoſtolo Petro de Paſchali computo credendum quicquam accepiſſe, quod ad controverſiam Leonis ætate motam pertineret. Eſto enim, acceperit Eccleſia ab ipſis Apoſtolis Paſchalis feſti celebrandi præceptum ac ritum, quod ex præſentis Epiſtolæ autoritate viri docti probare conati ſunt, quibus videlicet Bedæ excerptum impoſuerat: at de ſtrictioribus hujus feſti limitibus quicquam ab illis ſtatutum vel traditum fuiſſe poſteris, quis aſſeverare velit? Deinde tantùm abeſt ut literæ, quas ſanctus Proterius de Paſchate ſcripſit ad ſanctum Leonem, hunc *lætificaverint*, vel propter luculentiſſimam, quam Proterius reddidit rationem, tali Reſcripto ab illo meruerit prædicari: quin potiùs ſententiam, quam Alexandrinus Antiſtes propugnabat, ægrè admodum tulit ſanctus Leo, eam veteri obſervantiæ contrariam exiſtimavit, & ob hanc ſolam rationem conſenſum ſuum commodavit Alexandrinis: *Ne qua diſcrepantia per provincias de obſervantia tam venerabilis feſti fieret, nec inter Domini ſacerdotes aliquid in tanta ſolennitate eſſet varium*: ut loquitur Epiſtola ad Marcianum nunc primùm publici juris facta: in qua & teſtatum habemus ad Proterium de hac Paſchali controverſia reſcriptum à Leone non fuiſſe: *Literas autem*, inquit, *fratris & Coepiſcopi mei Proterii Alexandrinæ civitatis Epiſcopi me accepiſſe ſignifico, quibus apud pietatem veſtram de mea conſenſione reſpondi*. Sed nec Leo ipſe ad Proterium de hac inquiſitione priùs ſcripſerat, ut ex variis ejus literis patet & ex ipſo Epiſtolæ Proterii exordio. His denique adde quòd jam pridem hanc ad Proterium, quam damus Epiſtolam, ſcripſerat ſanctus Leo, cùm Proterii literas de Paſchate accepit, ut ex variis ea de re ſcriptis manifeſtum evadit. Epiſt.108 ad Marc. cap. 1.

De Proterio, ejúſque electione ac cæde vide Liberati Breviarium cap. 14. & 15. Hormiſdam P. R. Epiſt. 8. ad Epiri veteris Synodum, Nicephorum lib. 15. cap. 16. & Leonem noſtrum in Epiſtolis 100. 102. 104. 117. 118. 125. 126. 133. De eodem ferè certum habetur, quod à Dioſcoro Archipreſbyter Eccleſiæ Alexandrinæ ordinatus fuerat, in ejus locum poſteà ſubrogatus, ac tandem hæreticorum & Timothei præſertim factione occiſus, in Eccleſiæ baptiſterio, ut ait Liberatus, vel *inter ipſa altaria*, ut Hormiſdas teſtatur. Statim ac Alexandrinæ Eccleſiæ præfectus eſt, Literas ſcripſit ad ſanctum Leonem & Ordinationis & fidei ſuæ indices, quas *ſatisfactionis plenas* appellat Pontifex noſter; miſitque per Neſtorium Epiſcopum, quem Nectarium mendoſè vocat Bedæ fragmentum, & Neſtorianum edit. vulg. Epiſtolæ 104. ad Marcianum, qui per eumdem Antiſtitem Leoni noſtro ſcripſerat. Utrobique enim Grim. Cod. legit Neſtorium, quem eumdem eſſe reor ac Neſtorem civitatis Flagonitorum Epiſcopum, qui primus ſubſcripſit precibus Ægyptiorum Epiſcoporum ad Leonem Auguſtum adverſùs Proterii parricidas.

Lectis primitùs praedictorum Sacerdotum assertionibus, tunc demum mea quoque scripta recitentur. Pag.645. Cap. 2. Vetus quidem conſuetudo & à primis Eccleſiæ ducta temporibus, ut Apoſtolorum Epiſtolæ & ſcripta in ſacris fidelium conventibus legerentur; ſed haud ſcio an ante hæc ſancti Leonis noſtri tempora uſus invaluerit recentiorum Patrum ſeu

Epiſcoporum ſcripta legendi coram plebe congregata. Hinc fortè vel ex ſimili occaſione nata conſuetudo Homilias ſanctorum Patrum publicè in Eccleſia recitandi & Officio Eccleſiaſtico inſerendi.

AD EPISTOLAM SANCTI PROTERII

S. Leoni Papæ I.

Pag. 647. lin. ult. 1. ATHANASIO. Ita legendum, non *Anaſtaſio*, ut ex Mſſ. Codd. Petavius & Bucherius jam monuerant, & res extra dubium eſt. Modò accedit autoritas Mſſ. Oxonienſis, & S. Augendi, qui habent *Athanaſio*. Inde argumentum certum elicit Bucherius de ætate S. Athanaſii, eúmque ante hunc annum, qui Chriſti fuit 373. diem non obiiſſe contendit: cui ſuffragare videtur Hieronymus in Chronico: ubi ordinationem Petri, qui ſucceſſit ſancto Athanaſio, eidem anno aſſignat. Alii Rufini, ſancti Cyrilli Alexandrini, Socratíſque præſertim autoritatem opponunt, qui quadraginta & ſex tantùm annos Epiſcopatus Athanaſio tribuunt; quorum ultimus Gratiano & Probo Coſſ. illum obiiſſe teſtatur, qui quidem an. 371. conſulatum geſſerunt. Cùm adverſæ invicem iſtæ probationes conferuntur ac committuntur, fateor plus apud me SS. Hieronymi & Proterii autoritatem habere ponderis, quàm aliorum. Indirectæ enim ſunt horum probationes (ſi Socratem excipias) quæ à numero annorum Pontificatus trahuntur, qui & ſtare poteſt cum Proteriana mortis ejus Epocha. Quid enim ſi non accuratè admodùm eos annos is recenſuerit, qui primus omnium eos commemoravit, ut nulla neceſſitas erat? Quid ſi exordia Epiſcopatus ſancti Athanaſii non omnimodè certa ſint? Si enim ſera magis ſunt, quàm vulgò creduntur, tunc verum eſſe poterit & quadraginta ſex annos tenuiſſe Epiſcopatum, & ante annum 373. non deceſſiſſe. At Hieronymus diligens ſcriptor ordinationem Petri ſucceſſoris Athanaſii referens ad hunc annum, hoc non ſcripſit, niſi ex indubitatis monimentis; Proterius pariter ex propriis Eccleſiæ ſuæ Archivis rem didiciſſe credendus eſt: nec alterutrius teſtimonium ad alium ſenſum detorqueri ulla ratione poteſt. Ad Socratem quod attinet, etſi eadem ac Proterius ætate ſcripſerit, non tamen autoritate cum Proterio hac in re comparandus: cum illo, inquam, qui & Alexandriæ ſcripſit, ubi clara erat hujus Epochæ notitia, & Eccleſiæ ſuæ ſcrinia, ut libuit, ſcrutari potuit, & uni rei intentus errori minùs fuit obnoxius, quàm Socrates, qui ad alia multa properans decipi potuit ac decipere. Chronographus innominatus apud Scaligerum in Euſebianis commentariis narrat Athanaſium vita functum VII. Pachon anno Chriſti 377.

AD EPISTOLAM CVI.

Anatolio CP. Epiſcopo.

1. JOHANNIS SPIRITUALEM COPIOSAMQUE DOCTRINAM. Suum cuique poſtremorum 4. prædeceſſorum Anatolii characterem egregiè hic appingit S. Leo, unde eximiam in Pontifice noſtro Eccleſiarum ſcriptorúmque ſanctorum Patrum notitiam ſuſpicias. Johannis Chryſoſtomi propriam indolem quam graphicè brevi elogio comprehendat nemo non videt. Pag. 655. Cap. 1.

2. AUTORITATEM ATTICI. De hoc vide Socratem lib. 6. cap. 20. lib. 7. cap. 2. & 25. &c. cui tantam autoritatem, quam à Leone commendatam in eo vides, religio, prudentia, laboris aſſiduitas, eruditio, caritas eximia, ſermo urbanus & ad alliciendos hominum animos aptiſſimus, hæreticorúmque repulſi conatus conciliaverunt: *Vnde etiam Eccleſia*, inquit Socrates, *ſub ejus Pontificatu maximum incrementum capere: neque enim ſolùm domeſticos fidei tuebatur; verùm etiam hæreticos admiratione prudentiæ ſuæ percellebat.* Vide etiam ſanctum Proſperum in Carm. de Ingratis. Ibidem.

3. INDUSTRIAM PROCLI. In patientia ac manſuetudine ſitam eam maximè fuiſſe teſtatur Socrates lib. 7. c. 4. *Qui hæreticos hac ratione*, inquit, *potiùs quàm vi ad rectam fidem adducere ſtuduit... manſuetudiniſque dignitatem integram conſervavit, ac veluti depoſitum quoddam Eccleſiæ reſtituit.* Et cap. 45. *Eos qui ob depoſitionem Iohannis (*Chryſoſtomi*) ſe ſe ab Eccleſiæ corpore ſejunxerant ad unitatem revocavit, eorum dolorem prudenti conſilio demulcens, Iohannis corpus, quod Comanis ſepultum erat, annuente Imperatore Conſtantinopolim deportavit, idque ſolenni pompa urbem traductum ingenti cum honore in Eccleſia Apoſtolorum depoſuit.* Sozomenus lib. 8. cap. 27. plurima quoque de Attico habet, Leoníſque dicto concinit adhuc expreſſiùs, cùm hæc ait: *Porrò cum eſſet naturâ magis quàm diſciplinâ prudens, in rebus agendis ſummæ fuit dexteritatis, & ad ſtruendas atque evitandas inſidias ſolertiſſimus. Moribus autem blandus fuit, ita ut pleriſque gratus eſſet. Porrò erga ſuæ opinionis homines gna-* Ibidem.

rus atque induſtrius fuiſſe dicitur ; iis verò, qui diverſam ſectam ſequebantur, terribilis : ita ut quoties volebat, metum illis incuteret : prorſus verò mutatus, mitis in eos appareret.

Ibidem. 4. In injuriam Canonum, ut agnoscis, illa tentata sunt. Nihil tale legimus in Epiſtola Anatolii, quæ tanta arte conſcripta mihi videtur, ut in ſpeciem Leonis querelis plenè ſatisfaciat, revera tamen nihil in ea de juribus ſuis remittat Conſtantinoplitanus Antiſtes. Vix enim pauca ſub finem de Canone 28. Calchedonenſi commemorat, circa quem hoc ſolùm à Leone pro certo vult haberi, nullam in ſe culpam eſſe, ſéque ſemper ab alienis appetendis longiſſimè abfuiſſe. Et ita profectò Orientales Epiſcopi fixum apud ſe habebant à decreto ſuo nunquam reſilire, ut cùm Epiſtola S. Leonis, quâ conſenſu ſuo acta Calchedone firmabat, lecta fuiſſet à Juliano in Conſtantinopolitano Epiſcoporum Conventu, cujus mentio fit in Ep. 100. ad Julianum, non auſus ſit ea verba legere, quibus conſenſum ſuum Leo renuebat adhibere decreto in gratiam ſedis Regiæ condito apud Calchedonam, ut ex eadem Epiſtola compertum habetur. Imò dum correctionem per Marciani literas promiſit Anatolius, hoc ſolummodò pollicitus eſt: *Se in omnibus ſatiſfacturum, quæ ad fidei obſervantiam pertinent :* ipſo Leone referente in jam laudata Epiſtola 100. cap. 3.

Ibidem. Cap. 2. 5. Ut Aetium Presbyterum in gratiam tuam affectionemque revocaveris, Non ait, *in priſtinum locum ac miniſterium*, quod excidit Card. Baronio ad annum 453. Num. 8. qui enim ex Archidiaconi munere ad Preſbyteralem dignitatem gradum ſemel fecerat, nunquam ad prius miniſterium redire permittebatur : unde in hac eadem Epiſtola ſolicitudinem ſuam de electione Archidiaconi in locum Andreæ ſubrogandi prodit S. Leo, dum hæc ait: *Electo primitùs :* inquit, *& probato, qui Archidiaconi officium poſſit implere, id eſt, quem nulla umquam prædictarum impietatum fama reſperſerit.* Quod valdè ſupervacaneum fuiſſet monere, ſi locum ſuum vel recepiſſet, vel recipere potuiſſet Aetius. Quamobrem quod in Anatolii Epiſtola ad Leonem Papam ſcriptum reperitur, quod videlicet *Aetius in priore loco atque honore Eccleſiaſtico eſt reſtitutus*, non de Archidiaconi officio intelligendum eſt; ſed tantùm de gradu & honore Eccleſiaſtico, à quo per invidiam & malevolentiam adverſariorum ſuorum dejectus fuerat, cùm cæmeterio deputaretur, ut queritur autor noſter Epiſt. 84. ſi Græca ipſa Epiſtola haberetur alium fortè ex ea ſenſum exprimere liceret. Clarum eſt etiam Aetium de aliquo crimine poſteà fuiſſe accuſatum, cùm ex Epiſt. 100. diſcamus illum in Epiſcopali conventu fuiſſe diſcuſſum, & cognitione habita in omnibus fuiſſe purgatum.

AD EPISTOLAM CX.

Iuvenali Ieroſolymitano Epiſcopo.

1. Inter angustias Diversorii. Pag. 661. Cap 2.
Hæc verba indicant S. Leoni perſuaſum fuiſſe Chriſtum Dominum non in ſpelunca extra Bethleem poſita natum eſſe, ut plerique ſentire videntur, ſed in diverſorio, in quo non fuit ei locus, ſecundùm Evangeliſtam, hoc eſt non cubiculum vel cubile, ſed tantummodò ſtabulum ſub ipſius tamen diverſorii tecto poſitum. Ejuſdem eſt ſententiæ S. Ambroſius putans appendicem fuiſſe diverſorii. Utrique favet ſacer Evangelii textus, dum ait ſimpliciter : *Reclinavit eum in præſepio ; quia non erat eis locus in diverſorio :* Luc. 2. 7. opponens, non diverſorio ſtabulum ab eo ſeparatum ; ſed præſepium diverſorii cubiculo ſeu cubili, quod parturienti Virgini naſcentíque puero maximè neceſſarium erat. Angelus ſimiliter Chriſtum Paſtoribus annuntiat natum *in civitate David & poſitum in præſepio* Paſtores ipſi dicunt : *Tranſeamus uſque Bethleem :* videntúrque palàm omnibus, qui in diverſorio erant, narrare omnia, quæ audierant & viderant antequàm reverterentur : *Et omnes, qui audierant, mirati ſunt ; & de his, quæ dicta erant à Paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo : & reverſi ſunt Paſtores.* Denique cùm Magi natum Regem adoraturi venerunt : *Intrantes domum*, inquit, Math. cap. 2. v. 11. *invenerunt puerum cum Maria matre ejus.* Et hoc quidem modo penè neceſſarium eſt interpretari, ut Prophetia Micheæ impleta eſſe ad literam dicatur : *Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in Principibus Iuda ; ex te enim exiet Dux.* Nec Euſebius, Hieronymus, Paulinus, alíique opponi debent : ubi enim naſcenti Domino diverſorium erat, potuit ſolum ſtabulum ac ſpelunca ſuperfuiſſe Patrum illorum temporibus ; atque etiam extra urbem fuiſſe, cùm ex Romanæ, Hieroſolymorum, aliarúmque urbium exemplo ſatis manifeſtum ſit per tem-

porum viciſſitudines, bellorum ſtrages populationéſque ſæpè ſæpiùs id evenire, ut vel civitatum ſitus mutetur; & dum reſtaurantur dirutæ urbes, in remotioribus locis pro opportunitate ſuſcitentur; vel etiam aliquibus ſurburbiorum partibus exciſis, aliæ ab urbe diſſitæ maneant, quæ eidem olim jungebantur.

Pag. 662. lin. 4. 2. NISI FUISSET NOSTRI GENERIS, NON POTUISSET ESSE MORTALIS. Cave ne ex his verbis mortem vel Adamo ejúſque poſteris ex ipſius corporis conditione connaturalem putes, ut Neotericis quibuſdam viſum eſt; vel Chriſto Domino ex materna ipſius origine indeclinabilem fuiſſe. Utrique enim Adamo, primo & noviſſimo conveniebat: *Prima immortalitas, poſſe non mori*, quam S. Auguſtinus explicat lib. de Corrept. & grat. cap. 12. lib. de Civit. Dei 22. cap. ult. & alibi. Caro, inquam, illius potuit non mori; quia non erat caro peccati. Sed quia miſſus eſt in ſimilitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne: *Caro Chriſti mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit, quia mortale corpus ejus invenit: contagium verò peccati originale non traxit, quia concumbentis concupiſcentiam non invenit. Si autem nec mortalitatem, ſed ſolam ſubſtantiam carnis de matre ſumſiſſet, non ſolùm caro ejus caro peccati, ſed nec ſimilitudo carnis peccati eſſe potuiſſet.* (*Aug. contra Iul. lib. 5 c. 15.*)

Ibidem. lin. pen. 3. PARTICULAM DOMINICÆ CRUCIS CUM EULOGI S DILECTIONIS TUÆ VENERANTER ACCEPI. Hæc verba claudunt Epiſtolam, jacéntque in vulg. ed. & Mſſ. duobus, quos vidi, immediatè ante Notam conſularem; ſed cùm illa non habeant Mſſ. Griman. Cantabr. Trecopith. & ex Thuaneis tres, nemo non intelligit ſubditicia eſſe.

AD EPISTOLAS CXII. CXIII. & CXIV. anni 455.

Pag. 654. 665. & 666. TRes Epiſtolas à Leone datas hoc anno 455. repræſentavit nobis Grimanicus Codex, ne annus hic integer nobis vacuus elaberetur. Has porrò neceſſe eſt anteceſſiſſe diem decimum ſextum Kalendas Aprilis, cùm Valentinianum Auguſtum, cujus octavo Conſulatu conſignatæ leguntur, illo die interfectum fuiſſe conſtet ex Romanarum rerum ſcriptoribus. Unde facilè fuit emendare Librarii errorem, qui in Epiſtola 113. ad Julianum, *v. Idus Maii* pro *v. Idus Martii* legiſſe videtur; & alterum dubium ſolvere, quod circa Epiſtolam 112. ad Martianum ex ancipiti compendiarii characteris lectione naſcebatur. Sic enim ibi habetur: *Datum iii. Id. Aug. Valentiniano viii. conſſ.* ubi licet pronum ſit legere: iii. Idus Auguſti, cùm aliud menſis nomen non appareat; meritò tamen legendum videtur *Auguſto Valentiniano VIII. Conſ.* credendúmque menſis nomen per ſcribæ oſcitantiam omiſſum fuiſſe. Præter hanc autem rationem ex Auguſti morte petitam, quæ non ſinit ut menſi Auguſto adſcribatur hæc Epiſtola, altera quoque ſe ſe offert ex ipſius Epiſtolæ materia, quæ eſt de Paſchalis diei controverſia, qui cum jam à tribus menſibus celebratus eſſet, importunè admodum memoriam regereret conſenſûs ſui Alexandrinis dati, & literarum à ſe ad Occidentales miſſarum circa ejuſdem feſti celebrationem. Tertia denique accedit ratio ex 113. ad Julianum Epiſtola quinto Idus Martii data. Cùm enim de correctione Caroſi Monachi rebellis mentionem faciat, planum eſt priùs ſcriptam eſſe Epiſtolam illam 112. ad Marcianum, in qua Auguſto gratias agit, quod eumdem & Dorotheum erroris conſortem è ſuis Monaſteriis detrudi juſſerat. Hanc enim pœnam Monacho ad ſanam doctrinam redeunti minimè inflixiſſet Marcianus: quare vel Januario menſe vel Februario data eſſe videtur hæc ad Marcianum Ep.

Porrò ex Epiſtola 113. ad Julianum Coenſem manifeſtum habemus, quo anno ad Alexandrinos miſſus à Marciano fuerit Johannes Decurio, hoc videlicet anno 455. vel ſub præcedentis finem. Nemo enim non videt *hunc Iohannem ſpectabilem virum & in fidei ſinceritate laudabilem, ad Ægyptum cauſſa fidei directum*, eumdem eſſe ac Johannem illum Decurionem, cui Marcianus Auguſtus literas ſuas ad Alexandrinos Monachos perferendas dedit, quæ parte 3. Concilii Calchedonenſis referuntur num. 8. Hujus enim viri fidem pariter laudat Marcianus, eúmque ait ſacro Calchedonenſi Concilio interfuiſſe. Emendetur itaque illuſtriſſimus Annalium ſcriptor, qui hanc Johannis Legationem ad annum 452. retulit.

AD EPISTOLAM CXXIX.

Nicetæ Epiſcopo Aquileienſi.

NIcetas, ad quem data legitur hæc Epiſtola, ab aliis Nicæas appellatur. Pag. 686.
Et certè ſi idem eſt ac ille, de quo Mar-

tyrologium Romanum ad 22. Junii, ſanctus Hieronymus Epiſt. 42. & Gennadius lib. de viris illuſtribus, *Nicæas* dicendus eſt, non *Nicetas*: ita enim conſtanter ab illis appellatur; tametſi Lucas Holſtenius in Animadverſis ſeu annotatis Marginalibus ad Romanum Baronii Martyrologium, *Nicetam* legi aſſerat in admirandæ, ut ait, antiquitatis Codice Gennadii ad S. Andream de Valle.

Jam verò non modicam difficultatem video in diſtinguendis pluribus Nicetis, vel Nicæa à Niceta, quos in unum confundendos non exiſtimo. Cardin. Baronius diſcernit inter Nicetam in Dacia Epiſcopum, & Nicæam Romatianæ, ſeu, ut interpretatur, Aquilegienſis civitatis Antiſtitem: illum enim ad diem 7. Januarii recenſet; de hoc verò ad 22. Junii memoriam facit: Utrúmque in unum eſſe conflandum aſſerit Lucas Holſtenius loco citato. Ego duos vel forſan etiam tres putaverim eſſe numerandos.

Primum, de quo tam honorificam mentionem facit S. Paulinus Epiſt. 10. ad Severum, ubi eum venerabilem, doctiſſimum, & Romanis meritò admirandum Epiſcopum appellat, nec-non in Natali 9. S. Felicis, ubi eum & Magiſtrum & Patrem ſuum prædicat. Qui Natalis S. Felicis, cùm numerante Cæſare Baronio, incidat in annum Chriſti 397. jam tum Nicetam illum Epiſcopum fuiſſe neceſſe eſt aſſerere: unde & procul abeſt, ut idem ſit cum Niceta noſtro, ad quem S. Leo ſcribit, qui anno Chriſti 447. nondum erat Epiſcopus, Januario tunc temporis Aquileienſem Eccleſiam gubernante. Nominis etiam differentia intercedit: certum eſt enim eum, qui Paulino familiaris fuit, Nicetam fuiſſe appellatum; alium Nicæam plerique Codices nominant. Accedit diverſam utrique fuiſſe patriam. Hunc enim Aquileienſem eſſe probabile eſt; illum ex Dacia ortum conjicio ex Paulino, qui eum in Daciam revertentem proſequitur his verbis:

Ergo dux idem modò proſequatur
Te via, qua nunc properas revertens
Ire, Niceta, Patrioque reddat
Limine tutum.

Epiſcopales denique utriuſque ſedes tam longè à ſe invicem diſſitæ, quàm Daci ab Aquileienſibus.

Eum porrò, de quo Gennadius & Honorius Auguſtodunenſis, non alium eſſe putaverim à Paulini amico, tum quia à doctiſſimo Pontifice, ut eum Paulinus vocat, probabile eſt condita eſſe opuſcula, quæ commemorat Gennadius: tum quia veteres Gennadii Codices, quorum unum laudat Holſtenius, NICETAM non NICÆAM habent. Denique quia nomen Epiſcopatûs non repugnat.

Quod ſi diverſum ab eo quis contenderit, per me licet. At eumdem eſſe Gennadianum Nicetam cum Leonino, non poſſum adduci ut credam. 1. Quia Leoninus erat Aquileiæ Epiſc. at quis credat Aquileiam vocatam à Gennadio Romanam civitatem, quo nomine à nemine veterum decoratam eſſe legimus, quod & ſi potuiſſet ab Oratore & Encomiaſte uſurpari, numquam certè ab hiſtorico diſſertatore, quem propriis magis & notioribus nominibus uti maximè convenit. Et ita ab ipſo Gennadio uſurpatum eſt, qui cùm de Rufino ſcribit ſuperiori pagina, non eum Romanum vel Romatianum, ſed Aquileienſem fuiſſe dicit. 2. Cùm in ſuo Catalogo ordinem temporum ſervet autor iſte, dum viros illuſtres recenſet, Nicæam collocat longè ante ſcriptores Leoni æquales, imò ante Paulinum, Theophilum Alexandrinum, Sabbatium, & alios, qui quarto ſeculo floruerunt, non quinto jam mediâ parte elapſo, ut Nicetas Aquileienſis Epiſcopus.

Jam verò Nicæam illum, de quo ſanctus Hieronymus, eumdem eſſe cum Epiſcopo Aquileienſi ſolum civitatis nomen videtur perſuadere; plura diſſuadent. Nam 1. ille Nicæas ab Hieronymo dicitur, hic à Leone Nicetas. 2. Cùm Nicæas Hieronymi amicus jam ab anno ferè nonageſimo ſupra trecenteſimum Subdiaconus eſſet Aquileienſis Eccleſiæ, ad quem gradum ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum probabile eſt non eſſe evectum, ſeptuageſimo quinto vel octuageſimo anno ad labores Epiſcopatus aſſumtus eſſet: nondum enim anno 447. locum alteri ceſſerat Januarius: hoc autem vero parum ſimile eſt. Confirmatur adhuc ex S. Hieronymo Epiſtola 42. quæ Chromatio nondum Epiſcopo Aquileienſi ſcripta eſt: in ea enim communes quas habuerant Hieronymus ipſe & Nicæas peregrinationes in memoriam cùm revocat, ſignificat æqualem ferè ſibi illum fuiſſe, quicum neceſſitudine ſingulari conjunctus erat.

Hinc vides ex uno Niceta vel Nicæa tres nobis ſaltem enaſci. Primum quidem Nicetam Paulini carminibus celebratum, laudatum à Gennadio, Romanæ ſeu Romatianæ civitatis Epiſcopum: ſecundum, qui Nicæas dicitur, Aquileiæ Hypodiaconum ac Hieronymo familiarem; tertium, qui Epiſ-

copus Aquileienſis fuit poſt annum 447. ad quem S. Leo ſcribit anno 458.

Quod porrò ad primi Epiſcopatum attinet, *Romatianæ* civitati præpoſitum fuiſſe facilè aſſentior, quam *Romanam* vocat Gennadius, *Romeſianam* tabula Peutingeriana, *Remiſianam* Antonini Itinerarium. Ex quo geminam Nicetæ ſeu Niceæ commemorationem, quam facit Baronius, ad unicum referri debere libenter velim. Sed quod per Romatianam civitatem Aquileiam eſſe intelligendam idem autumat, aſſentiri nequaquam poſſum. 1. Quia nemo non modò inter veteres, ſed nec inter recentiores legitur, qui ita appellaverit; ſi Leandrum neſcio quem recentiorem Coſmographum excipias à Baronio laudatum, qui ſecundam Romam dictam eſſe aſſerit, quod & ſi verum eſſet, non id tamen probaret, quod Baronius intendit. Eſto enim ita appellata fuerit ab aliquo laudes illius proſequente, ſicut Arelatem Gallulam Romam legimus dictam: at non propterea cùm de ea ſermo habetur, Romana ſimpliciter civitas appellabitur: ſicut numquam eo modo deſignatam legimus Arelatem. 2. De Romatiana civitate quod in Martyrologio commemorat ad 22. Junii, de Aquileia interpretari abſurdiſſimum mihi videtur. Cum enim decies ferè de Aquileia mentionem faciat ſub hoc ipſo nomine, quonam conſilio de Niceta acturus autor ille loquendi morem ſolitum mutaſſet, propriòque ac omnibus noto nomine poſthabito, aliud novum ignotúmque uſurpaſſet? 3. Etſi aliqua appellatione à Romana urbe deducta decoranda fuiſſet Aquileia, numquam Romatiana, niſi fortè ab hominibus imperitis ac ſemibarbaris, ſed vel Romana, vel Romaniana dicta fuiſſet: præſertim cùm in Dacia alia civitas eſſet eo nomine dicta, ut inde neceſſe fuiſſet ambiguitatem oriri.

4. Autoritas inſcriptionis Opuſculi de octo Beatitudinibus, ubi Chromatius ejus autor ROMANUS EPISCOPUS dicitur, non plurimi facienda, cùm & incertiſſimum ſit an de Aquileienſi Chromatio ſit intelligenda; & valdè inſolens alium præter ſedis Apoſtolicæ Epiſcopum, Romanum inſcribi. Demus tamen ita verè appellatum eſſe Epiſcopum Aquileienſem. At iſtud poſt multos annos contigiſſe arbitror; ſi tamen contigit: quâ autem occaſione fieri potuerit, videor mihi ſatis feliciter ex Paulo Diacono eruere, nimirum ex Longobardorum vaſtitate ortum habuit, quam fugiens plebs Aquileienſis in proxima Gradus inſula ſedem elegit, ſuúmque ſibi deinceps Epiſcopum creavit, quem ad diſtinctionem alterius Epiſcopi, qui in veteri Aquileia pariter creabatur, Romanum fortè vocitavit, ut Romanis vel à Romanis creatum. Audi Paulum Diaconum ſuis ipſum verbis hoc atteſtantem lib. 4. Longobardicarum rerum cap. 34. *His diebus, defuncto Severo Patriarcha, ordinatus eſt loco ejus Iohannes Abbas Patriarcha in Aquileia vetere cum conſenſu Regis Agilulfi & Giſulfi Ducis. In Gradus quoque ordinatus eſt Romanus (* al. *Romanis) Candidianus Antiſtes... Candidiano quoque defuncto apud Gradum ordinatus eſt Patriarcha Epiphanias (*alias *Epiphanius) qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Epiſcopis qui erant* SUB ROMANIS. *Et ex illo tempore cœperunt duo eſſe Patriarchæ.*

Vides, Lector, Aquilegienſem Epiſcopum Romanum aliquando appellatum: non ob eam cauſſam, ut habet Card. Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium, quod Aquileia vel Roma ſecunda vel Romatiana, Romanáve civitas appellaretur: non etiam propterea quod aliquis hujus urbis Epiſcopus patriâ Romanus eſſet, quemadmodum de Chromatio ſomniavit Sixtus Senenſis: non denique quia Catholicus & Romanæ Eccleſiæ communicans, quod putat Baronius ad annum Chriſti 605. ubi de Candidiano, quem Paulus Diaconus Romanum appellavit; quamquam aliæ editiones non hoc modo habent: *ordinatus eſt Romanus Candidianus Antiſtes*: ſed, *ordinatus eſt Romanis, &c.* valeat tamen per me licet prior illa Lectio, quæ eſt veteris editionis Pariſienſis anni 1514. At ex iis, quæ deſcripſimus, clarum eſt appellatum eſſe Romanum, quia Romanis ordinatus erat, iis ſcilicet Aquileienſis veteris incolis, qui Gradum tranſmearant, parebántque Romanis, tum etiam quia ordinatus *ab Epiſcopis, qui erant ſub Romanis,* ut expreſſis verbis habet Paulus Diaconus: Denique quia autoritate Exarchi electus, ut alteri Patriarchæ opponeretur, qui apud veterem Aquileiam favente Longobardorum Rege ordinatus erat, eíque ſubjacebat.

Hæc etſi ita ſunt, nondum tamen exhauſta difficultas. Quid enim hoc ad Chromatium, qui ducentis annis Candidianum anteceſſit, & gemini Patriarchæ electionem? verum neceſſe non eſt eo tempore vixiſſe Chromatium, ut Romani titulo decoraretur. Sufficit ut Tractatus ille, qui ſub ejus nomine circumfertur, deſcriptus ſit poſt inchoatum ſeculum ſeptimum póſtque

geminato

geminatos Aquileienſes Epiſcopos. Probabile eſt porrò titulos hujuſmodi, ſcribarum ſolorum opus eſſe, qui priſci Antiſtitis opuſculum deſcribentes, illum eo nomine donandum crediderunt, quod communiter Aquileienſibus ſui ævi Epiſcopis tribui noverant.

AD EPISTOLAM CXXXIII.

Leoni Auguſto.

Pag.694 OMnium Epiſtolarum, quas in lucem emittimus, nulla eſt cujus αὐθεντία pluribus majoriſque nominis autoribus fulciatur. Sanctus enim Prudentius Epiſcopus Trecenſis, qui circa medium ſeculum nonum Catholicam de Prædeſtinatione & Gratia Chriſti doctrinam adversùs illius ævi novatores ſtrenuè propugnavit, hujus Epiſtolæ dimidiam ferè partem deſcribit in inſigni opere *de Prædeſtinatione* contra Johannem Scotum Erigenam Cap. 1. *Vnius*, inquit, *Patris ſententiam ponendam duximus, cujus adſtipulatione fidei ceterus nullatenus credulitas derogetur:* LEO EPISCOPUS LEONI AUGUSTO. *Multis manifeſtiſque documentis probatum eſſe mihi gaudens*, &c. uſque ad Caput tertium: quo Capite tertio cum quarto prætermiſſo, rursùs ex quinti initio nonnulla refert; nec-non ex alia ejuſdem Pontificis ad eumdem Imperatorem Epiſtola, quæ iſti præmittitur in noſtra editione. Mirari porrò ſubit tam præclarum fragmentum fugiſſe poſteriores Conciliorum Epiſtolarúmque Pontificiarum collectores, inter quas locum meritò obtinere debuerat. Ex eo nos menda nonnulla, quæ Codici Grimanico inſperſa erant, eluimus: ſed nonnulla viciſſim ope Codicis noſtri emendanda occurrunt in libro Prudentii, tam illius editionis, quam Ludov. Cellotius primus procuravit ex Codice Mſ. Bibliothecæ Thuaneæ, quàm alterius quam iteravit vir clariſſimus doctiſſimúſque Gilbertus Mauguinus tom. 1. Collectionis veterum autorum, qui nono ſeculo de Prædeſtinatione & Gratia ſcripſerunt.

Ejuſdem Epiſtolæ plura fragmenta referunt Vigilius & Pelagius II. Pontifices Romani qui ſexto ſeculo floruerunt, hic in Epiſtola ad Eliam Aquileienſem Epiſcopum, ille in ſuo Conſtituto: loca utriuſque notata habes in margine Epiſtolæ. Denique Facundus, ille celebris Hermianenſis in Africa Epiſcopus, Triúmque Capitulorum propugnator, in libro 2. Cap. 6. pag. 87. Editionis Jacobi Sirmondi, amplum Epiſtolæ hujus pannum repræſentat, quem Sirmondus non pro ſcriptis Leonis Papæ ad Leonem Auguſtum, ſed pro verbis Facundi ad Juſtinianum Imperatorem accepit.

Aliqua ex Cap. 3. refert Pelagius quaſi ex Epiſtola ad Baſilium. Si hoc ita eſt, vel dicendum eadem, quæ Leoni Auguſto ſcripta erant à Leone Papa, alteri etiam Epiſtolæ ſcriptæ ad Baſilium inſerta fuiſſe, eámque excidiſſe temporum injuriâ Epiſtolam; vel certè fatendum Pelagium ejúſve ſcribam memoriâ lapſum.

AD EPISTOLAM CXXXIV.

Leoni Auguſto.

HAnc Epiſtolam, quam ad decem Codicum Mſſ. fidem emendavimus, collatis etiam omnibus antiquis exemplaribus excuſis, ſuo etiam loco reſtituimus ex editione Suriana S. Leonis, & Nicoliniana, ex collectione veterum de duabus naturis ſcriptorum à Joſia Simlero edita Tiguri a. 1571. & volumine Miſcellaneorum G. Voſſii Tungrenſis Præpoſiti curâ Moguntiæ excuſo a. 1604. quibus accedunt Mſſ. Codd. Trecopithœanus & Oxonienſis, qui omnes Conſularem Notam ab aliis omiſſam exhibent. Pag.698.

Extat inter Agapeti Papæ Epiſtolas, una quæ ad Anthimum ſcripta legitur, quámque jampridem falſi arguit Doctiſſimus Card. Baronius ex ſtyli ab Agapeti Phraſi diſcrepantia. Facilè erat eidem hanc cum præſenti Leonis Epiſtola conferenti commentitiam deprehendere: tota enim ex pannis hujus conſutis compacta eſt. Si impoſturæ ætatem noſſe alicujus eſt momenti, eam centum annis Anthimo poſteriorem eſſe facilè crediderim; quod ex nonnullarum vocum mutatione conjicio. Cùm enim cap. 2. ubi legimus apud S. Leonem, *Conſubſtantialis æqualitas*, pſeudo-Epiſtolæ artifex in geminæ hujus vocis locum ſubſtituerit, *unius voluntatis æqualitas*, dubium non videtur, quin ab aliquo fabricata ſit Sergii Epiſcopi CP. fautore, qui in ejus de unica Chriſti voluntate qualemcunque defenſionem aliquod Pontificis Romani teſtimonium proferre geſtiebat. Adulterini enim hujuſmodi fœtus non ſine certo conſilio ſupponi ſolent pro legitimis; nullam porrò aliam tota Epiſtola libidinem impoſtoris ſuggerit, quàm erroris Monothelitarum fulciendi. Simili impoſtura Caput 4. cum ſequentibus uſque ad

teſtimonium S. Hilarii in ſuppoſititiam Caii Papæ Epiſtolam converſum eſt, & illud ipſum S. Hilarii excerptum in primam Eutychiani Papæ Epiſtolam, quæ eſt ad Bœticæ provinciæ Epiſcopos.

Pag. 700 Cap. 4. 2. EFFUSIO .... SANGUINIS CHRISTI TAM FUIT DIVES AD PRECIUM. Ita habent Mſſ. Codd. Thuan. quatuor, Trecopith. Corbeienſis, Cantabrig. Bodl. Grimanicus, & Agapeti pſeudo-Epiſtola. In vulg. porrò exemplar. edit. ſic legitur: *Effuſio ... ſanguinis juſti Chriſti tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad precium.* Sed quæ hoc loco abundant, ex Epiſtola 97. ad Palæſtinos Monachos huc tranſlata ſunt.

Pag. 703. Cap. 9. 3. OMNE ENIM SACRAMENTUM FIDEI CHRISTIANÆ MAGNO DECOLORATUR OBSCURO, SI (UT HAERETICI VOLUNT) LUX VERITATIS SUB MENDACIO PUTATUR LATUISSE PHANTASMATIS. Parentheſim illam, (*ut hæretici volunt*) loco ſuo movimus, nullâ (quod fatemur) Codicis cujuſquam autoritate adducti, ſed ſolâ conjecturâ, vel potiùs ſenſus ipſius neceſſitate. Falſum enim ſenſum inducit antiquus parentheſis illius ſitus, qui ita ſe habet: *Omne enim Sacramentum fidei Chriſtianæ magno (ut hæretici volunt) decoloratur obſcuro, ſi lux veritatis ſub mendacio putatur latuiſſe phantaſmatis.* An volebant Manichæi aliíque hæretici, qui veritatem carnis in Chriſto negabant, opinionem ſuam divinitati injuriam eſſe? imò verò hoc ab eorum mente alieniſſimum erat, qui è contra magnam injuriam æterno Patris Filio inferri contendebant, ſi verâ carne indutus crederetur. Hoc porrò erat, quod volebant hæretici; apparentem tantummodò carnem Chriſto Domino eſſe tribuendam. Ceterùm facilè fuit ut parentheſis, de novo forſan adjecta, ab antiquo etiam ſcriba ad lineam nativo loco ſuperiorem rejecta ſit.

Pag 704. 4. DEHINC SEQUUNTUR TESTIMONIA, &c. Horum teſtimoniorum mentionem crebram habent antiqui Patres, quos inter Vigilius Tapſenſis in Africa Epiſcopus lib. 5. contra Eutychen ſect. 32. *Cunctos*, inquit, *Eccleſiæ Tractatores in medium adducamus, ex quorum multiplicibus dictis pauca & brevia excerpentes, huic operi ſubnectimus; ad latiores eorum & diffuſiores de hac confeſſione tractatus, quos beatiſſimus Leo in unum teſtimoniorum cumulum providâ diligentiâ congeſſit, ſtudioſos quoſque mittentes.*

Pleraque porrò hæc SS. Patrum teſtimonia in Actione 2. Concilii Calchedonenſis illigata reperiuntur Epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum CP. Epiſcopum, non eodem ordine, nec æquali numero: plura enim huic Epiſtolæ ſubjiciuntur, quàm in Calchedonenſibus Actis. Non omittam porrò quæ Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus de hoc teſtimoniorum delectu ſcribit in Tractatu, *De non trina Deitate*, quoniam Leonis ipſius commendationem habent ſingularem, dum ſanctum Pontificem noſtrum præclaris Eccleſiæ luminibus Hilario, Athanaſio, Ambroſio, Chryſoſtomo, Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Cyrillo, atque ipſi Auguſtino non imparem meritis audet aſſerere: *Nam & Leo*, inquit, *ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Sedis Pontifex iſtorum duntaxat, qui eum tempore, etſi non loco præceſſerunt vel merito, pauca numero, ſed magna autoritatis & rectæ fidei genio teſtimonia Leoni Auguſto ad confirmandam fidem Catholicam credidit mittenda ſufficere.* Plura vide ſupra ad Epiſtolam 24. ad Flavianum.

DE LIBELLO CONFESSIONIS LEPORII MONACHI, cujus AUTOR S. AUGUSTINUS NUNC PRIMUM ASSERITUR.

NOſtra hæc editio iſtam Epiſtolam ſeu teſtimoniorum cumulum uno teſtimonio, eóque egregio auctiorem exhibet, Pag. 710. quod quidem beneficio Grimanici noſtri Codicis Mſ. toties laudati nobis advenit. Habetur ultimo loco inter teſtimonia ex Auguſtino excerpta, cui ſub hoc titulo adſcribitur: *Item ejuſdem ex libro Aſſertionis fidei*: Et hoc habet exordium: *Noſtrum námque eſt credere*, &c. Quantalibet porrò diligentiâ evolvas Auguſtini lucubrationes nuſpiam apparebit tale opuſculum, ex quo hæc verba depromta ſint, nec aliud ſimili titulo decoratum. Sunt autem verba eximii illius Libelli, qui *Leporii Epiſtola* vel *Confeſſio* ſeu *Liber emendationis*, vel *Libellus ſatiſfactionis* dicitur; cujus vel partem retulere vel mentionem ſaltem fecere antiquiſſimi Autores Johannes Caſſianus lib. 1. de Incarn. Dom. Johannes Papa II. Ep. 3. ad Avienum & ceteros Senatores, Vigilius Tapſenſis lib. 11. de Trinitate, Facundus Hermianenſis lib. 1. defenſionis Trium Capitulorum, Gennadius in Catal. virorum illuſtrium, & Sigebertus. Addit Johannes Garnerius Baſilium Diaconum Thalaſſiúmque & alios Monachos, quorum Libellus ſupplex ad Theodoſium Auguſtum habetur 1. parte Act. Epheſ. Syn. Cap. 30. ſed profectò Leporium, qui in eo Libello recenſetur inter Epiſcopos Divinitatis Chriſti defenſores, & ipſum Epiſ-

copum fuiſſe eo ipſo apparet, non Monachum illum, cujus Confeſſionem expendimus. 2. Videtur Baſilius ordinem temporum ſervare in ea enumeratione, ac proinde de Leporio aliquo Epiſcopo, qui floruerit ante Ambroſium Mediolanenſem, univerſam Synodum Africanam quam commemorat, Johannem Chryſoſtomum, Severianum, Atticum Conſtantinopolitanum, qui poſt Leporium nominantur. 3. Si de Leporio noſtro & de illa Synodo Africana, quæ Confeſſioni ejus ſuffragata eſt, loqui voluiſſet Baſilius, utrúmque conjunxiſſet, nec medium inter Leporium & Synodum inſeruiſſet Ambroſium. Denique ſola nominis ſimilitudo levius eſt fundamentum, quàm ut huic aſſertioni ſtatuendæ ſufficiat, cùm & in Concilio Toletano I. & alibi legantur hujus nominis aliquot viri. Ad Synodum quod attinet, quam Africanam univerſam appellat Baſilius, quis ſibi perſuaſerit eamdem eſſe in qua Leporii Confeſſio approbata, ſi Epiſtolam inde miſſam ad Gallicanos Epiſcopos, ſubſcriptionéſque Africanorum inſpexerit. Certè ſi ex Baſilii Diaconi verbis Synodus univerſalis Africæ intelligenda eſt, ad illam oculos intendiſſe crediderim, quæ a. 397. Attico & Cæſario Coſſ. habita, & in qua *Nicæni Concilii profeſſio & fides recitata eſt & confirmata*, ut videri poteſt ſuprà p. 35. Codicis Romani.

Extat idem excerptum Confeſſionis Leporianæ in illo teſtimoniorum delectu, quem habet Actio 2. Calchedonenſis Concilii, ſub hoc titulo: *Item ejuſdem Auguſtini, Sermone:* De expositione fidei. Verùm cum alienis hactenus verbis perſonatum prodierit, ex Græco ſcilicet tranſlatum, hæc eſt ratio, cur à nemine hujus autor Leporius ſit deprehenſus, etſi hæc eadem verba & apud Johannem Caſſianum & apud Vigilium Tapſenſem tranſcripta legerentur, antequam integrum Opuſculum curâ doctiſſimi Sirmondi à tenebris vindicaretur.

Hoc gemino fretus ſuffragio, Actorum ſcilicet Calchedonenſis Concilii & Mſ. Grimanici aurum contra æſtimandi aſſerere non dubito Libellum illum Emendationis Leporianæ germanum eſſe magni Auguſtini fœtum. Quod nonnullis etiam momentis firmare ſupervacaneum eſſe non exiſtimo: cum & huic libello non parum autoritatis ex tanti parentis nomine, nec gloriæ parum Auguſtino ipſi ex Synodalis libelli conſcriptione accedat.

Primùm igitur tanto majoris autoritatis mihi eſſe videtur utrúmque illud teſtimonium, quod & S. Leo, & Oecumenicæ illius Synodi Patres ætate Auguſtini floruerunt. Decennium enim à morte Auguſtini elapſum non erat, cùm ad Romanam Sedem evectus eſt Leo noſter: cujus undecimo Pontificatûs anno in Synodum Oecumenicam coierunt Calchedonem ſexcenti illi Patres.

2. Cùm adhuc Archidiaconi munere fungeretur S. Leo, in Gallicanis provinciis aliquamdiu commoratus eſt, quas primùm Leporius ſuo errore inficere cœperat, quáſque poſtmodùm ſuæ emendationis publicatione recreavit. Etſi enim nullius antiqui monumenti autoritate teſtatum habeamus quod recentior quidam prodidit, videlicet Leonem noſtrum, antequàm Pontificatûs apicem adeptus eſſet, non ſemel Gallicanas provincias adiiſſe; certum tamen eſt Proſperi teſtis non modò æqualis, ſed & ocularis teſtimonio, quod tunc temporis Leonem noſtrum Galliæ detinebant, cùm Sixtus Papa exceſſit è vita anno D. 440. ferè ineunte. Facilè igitur potuit vir omnium Eccleſiaſticarum rerum curioſus indagator vel à Proſpero, vel ab aliis regionis illius hominibus hoc ipſum diſcere; quod poſteà & univerſali Synodo & Leoni Auguſto & toti etiam poſteritati notum eſſe voluit, Auguſtini ſtylo Confeſſionem Leporianam exaratam fuiſſe.

3. Niſi certo certiùs S. Leo cognoviſſet ſive ex publica notitia, ſive aliunde, verè Auguſtini fuiſſe hunc, de quo agimus, libellum, numquam id commiſiſſet, ut illud tanquam authenticum Catholicæ veritatis teſtem ſub tanti doctoris nomine Synodo Oecumenicæ proponeret, præſertim cùm ex Africana Eccleſia nonnulli Epiſcopi adeſſent Concilio Calchedonenſi, quibus probè nota erant omnia Auguſtini ſui Opuſcula. Hoc enim in comperto eſt, in ſacris Eccleſiæ Synodis Oecumenicis non niſi ex certa SS. Patrum traditione eáque ex indubitatis illorum ſcriptis expreſſâ Catholicam doctrinam ſtatui: qui ſecùs faceret ſacroſanctam veritatem Eccleſiámque ipſam contemtui probríſque hæreticorum hominum ultrò exponeret: quod ex Pontifice noſtro minùs quàm de quoquam alio exiſtimandum eſt.

4. Nemo eſt qui neſciat quam perſonam ſuſtinuerit per illam ætatem Auguſtinus, tum in univerſa Eccleſia, tum maximè in Africana: nullum quippe coactum eſt tunc temporis in iis regionibus *Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniúmque Auguſtinus* non eſſet; nec ingenium modò, *Proſper.*

ſed & oculus, & lingua, & manus. Unde cùm Leporii negocium actum fuerit, ejúſque Confeſſio approbata in Africana Synodo (hoc enim & Joahnnes Papa II. diſertè aſſerit in Epiſtola ad Avienum ceteróſque Senatores, & ipſa Africanorum Epiſcoporum ad Gallos Epiſtola indicat, quæ Synodicæ formam præ ſe fert) quis dubitet in hac occaſione ut in ceteris, Auguſtini ſtylum mutuatam eſſe Synodum.

5. Quæ ratio Epiſtolam Afrorum mox laudatam Auguſtino ut autori aſſerit (cui ſententiæ Sirmondus ſubſcribit) eadem & Libellum illi vindicat; ſtylus enim utrobique Auguſtinianus eſt: nec ſtylus ſolummodò, ſedetiam doctrina ipſa conceptúſque Auguſtinum prorsùs redolent, ut legenti facilè patebit. Sic in Ep. 3. ad Voluſianum ait quod homo *Deus homini permiſtus ſit*, & quod *Perſona Chriſti miſtura eſt Dei & hominis*: monétque ibi, ut & in Excerpto, Lectorem ut *recedat à conſuetudine corporum, quæ ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſervet integritatem ſuam.* Vide etiam lib. 4. de Trinit. c. 20. Enchiridii cap. 35. & 36. Quod item in hoc eodem teſtimonio dicitur Deus: *Capax non capabilis* Auguſtiniani ſtyli eſt; ſic enim inquit Auguſt. in Altercatione cum Paſcentio: *Incapabilem autem nec legunt, nec juſtè defendunt. Quomodo enim incapabilis pater, quem capit filius totum .... Quomodo incapabilis pater, qui capitur totus à filio .... Qui capit omnia, quem capit nemo, ſed hominum: nam totus capitur à filio?* Denique de modo, quo Deus totus implet omnia & in hac ipſa Leporianæ Confeſſionis parte, & in Epiſt. citata ad Voluſianum iiſdem verbis diſſerit. Ab accuratiori ampliorique utriuſque collatione conſultò me contineo. Hanc ſpartam venuſtiùs adornabunt viri doctiſſimi San-Germanenſes Benedictini, qui S. Auguſtini opera novis curis expurgata, aucta, illuſtrata propè diem daturi ſunt in lucem. Interim alia Auguſtini loca huic Confeſſioni concinentia indicata lege in Notis eruditi viri Johannis Garnerii Parte I. Operum Marii Mercatoris pag. 230.

6. Non ea eruditione ornatus videtur fuiſſe Leporius Monachus, ut eximiæ fidei profeſſioni conſcribendæ idoneus eſſet, præſertim cùm de abſtruſiſſimo Incarnationis Myſterio ageretur, quod omnem humanæ mentis captum longiſſimè ſuperat. Enimverò quod ſumma animi demiſſione de ſe fatetur Leporius, illæſa veritate dictum eſſe putaverim, quod, inquam, errorem ſuum in propriam ipſe imperitiam refundit, & *ſtultam*, ut ipſe ait, *ſimplicitatem* ſuam accuſat. Si cujus autem operam deſiderare compulſus eſt Leporius ad ſuam Confeſſionem exponendam, non alterius debuit, quàm Auguſtini: tum ob eam rationem, quàm ſupra Numero 4. poſuimus, tum quia ejus ſtudio & emendatus fuerat & ad ſanam fidem revocatus. Auguſtinum enim, aliorum nominibus ſuppreſſis, nominant Gennadius & Leodienſis Epiſtolæ Afrorum Codex apud Sirmondum Tomo I. Conciliorum Galliæ.

7. Denique Leporius ſuo ipſe ſubſcribens libello ſatis indicat ab alio eumdem fuiſſe conſcriptum, cum eum *ſuo ſenſu dictatum eſſe* commemorat; & ita de eo loquitur: *Hujus Epiſtolæ fidem, hujus Epiſtolæ profeſſionem*: in quo videtur eam non auſus eſſe vocare ſuam, quam ſciebat ab alio fuiſſe dictatam. Nec magni momenti eſt quod ex Synodica Africanorum Epiſcoporum Epiſtola objicias, qui confeſſionem illam Leporii *ipſius eſſe teſtantur.* Multis enim nominibus ipſius erat & dicebatur, quia videlicet ipſius ſenſu dictata, ipſiúſque nomine evulganda erat; quia ejus fidem emendationémque palàm faciebat: quia denique propriâ eam manu deſcriptam proprióque munitam Chirographo in Gallias mittebat. Et certè plurimùm intererat tunc temporis, ut ipſius induſtriâ & ingenio conſcripta eſſe crederetur, ut eo libentiùs promtiúſque eorum conſenſus ſubſcriptióque eliceretur, quos in errorem ſuum pertractos in Africam ſecum abduxerat. Denique plurima ſunt hujuſmodi Epiſtolarum exempla, quæ non eorum eſſe dicuntur, qui eas conſcripſerunt, ſed eorum quorum vice ac nomine fuerant ab alio compoſitæ. Talis eſt celebris Epiſtola Pelagii Papæ II. ad Eliam & alios Iſtriæ Epiſcopos. Tales apud Auguſtinum, Bernardum & alios plurimæ; quæ tunc quando miſſæ ſunt dictam ob cauſam iis, à quibus mittebantur, attributæ ſunt, nunc verò merito jure germanis ſuis autoribus reſtituuntur.

Etſi porrò luculenta hæc & Auguſtino digna ſit Epiſtola ſeu Confeſſio, non tamen *tantæ fuit autoritatis, ut propterea Leporius inter Doctores Catholicos cenſeretur in Oriente, & Auguſtinus, qui ſolus è quatuor ſubſcriptoribus ſuperſtes fuit anno 430. ad Concilium Epheſinum vocaretur: quamquam,* addit J. Garnerius, cujus & illa verba ſunt pag. 230, *Voluſianus, cùm ea tempeſtate in aula Theodoſii verſaretur, non ſine cauſſa dici*

poteſt impulſor, ut Auguſtinus præ ceteris Afris nominatim accerſeretur. Nec enim Leporius, ut vidimus, inter Doctores in Oriente numeratus eſt, nec Auguſtinus iſta commendatione indigebat, ut præ ceteris ad Synodum vocaretur, cui tot aliis nominibus non hæc modò prærogativa, ſed & ſingulariſſima quæque debebantur privilegia. Vide ſupra pag. 80.

AD EPISTOLAM CXXXV.

Neonæ Ravennenſi Epiſcopo.

Pag. 716. HAnc Leonis Epiſtolam è loco, quem hactenus obtinuerat, dimovimus, cùmque ad Marciani Auguſti Conſulatum pertinere credita ſit, qui incidit in ann. Chriſti 451. eam modò ad Majoriani Auguſti Conſulatum referendam eſſe exiſtimamus, hoc eſt ad ann. 458. Primùm enim cùm viginti Epiſtolæ Leonis anno 451. datæ etiam nunc ſuperſint, nulla tamen alia Marciani conſulatu annotata reperitur, omnes Adelphii Conſulatum inſcriptum habent. Quis igitur ſibi perſuadeat, Leonem ſibi in omnibus vel levis momenti rebus conſtantiſſimum, poſt tot Epiſtolas nomine Adelphii Conſulis inſignitas, ſtylum mutaſſe, & de Marciani nomine apponendo cogitaſſe. Quod enim de hujus Auguſti Conſulatu in illis Epiſtolis non meminerit, non ex memoriæ lapſu vel oſcitantia caſúve aliquo contigiſſe credendum eſt: ſed potiùs putandum non ita fuiſſe in uſu per ejus Conſulatum tempora numerare, licet hujus omiſſionis ratio non appareret. Hoc & pro certo habendum nequaquam id à Leone omittendum fuiſſe, ſi uſus tuliſſet: præſertim cùm illæ omnes Epiſtolæ in Orientem miſſæ ſint, & ad Orientales Epiſcopos datæ: imò ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem, ad Julianum Coenſem, ad Pulcheriam Auguſtam, ad Synodum Calchedonenſem, & ad ipſum Imperatorem Marcianum. Quibus conſideratis nemo ſibi ſuadebit unicam Epiſtolam, poſt illas omnes ſcriptam & ad Italiæ Epiſcopum miſſam, præter conſuetudinem decoratam fuiſſe Marciani nomine.

2. Quoties unicum Conſulem in Epiſtolis ſuis Leo annotavit, toties Occidentalem Conſulem, non verò Orientalem nominavit. Quod non in ſolo hujus anni Conſulatu ferè vicieſies ſic annotato uſurpavit; ſed & in aliis pluribus. Epiſtola enim 18. ann. 448. ſolo Poſthumiano; ſex anni 452. ſolo Herculano; Quatuordecim a. 453. ſolo Opilione; duæ anni 455. quæ ſolæ ſunt, Valentiniano uno; Epiſt. 129. an. 458. ſolo Majoriano; Ep. 137. a. 459. ſolo Recimere deſignantur. In quo rationem ſimul habes cur tot Epiſtolæ hujus anni 451. Adelphii potiùs Conſulatum habeant, quàm Marciani, etiam illæ Epiſtolæ novem ad Marcianum ipſum conjugemque ejus Pulcheriam datæ; & cur Epiſtola, quam diſcutimus, non debuerit annotari Marciani unius Conſulatu: nimirum hæc erat, ut apparet, tunc temporis conſuetudo, ut Occidentales Occidentalem, Orientales Orientalem Conſulem publicis inſtrumentis inſcriberent.

3. Nunquam ita à Leone poſitam eſſe conſularem Notam, *Conſulatu*, ſed vel Conſule vel Conſulibus, legenti facile eſt animadvertere: ut aliena manu additam nemo non videat hujus Epiſtolæ Notam.

4. Apparet ex Epiſtolæ hujus inſpectione eam à Leone fuiſſe ſcriptam ad conſultationem Epiſcoporum illius provinciæ, quæ Ravennenſi ſuberat, illiúſque conſultationis occaſionem natam eſſe ex reditu aliquorum hominum, qui ex illis regionibus in captivitatem abducti ab aliquot annis fuerant poſt Barbaricam aliquam irruptionem, & tunc demùm ad ſedes ſuas libertatémque redierant. Conſtat autem pace potitam fuiſſe Italiam Leonis Papæ temporibus ſaltem uſque ad annum 451. quo volunt hanc ſcriptam eſſe Epiſtolam. Jam quidem cœperat irruptio Barbarorum Duce Attila timeri à Romanis; vaſtabat enim tunc temporis Gallias vir ille ad hominum terrorem natus, & meritò tantam támque vicinam Barbarorum multitudinem Roma formidabat: ſed Italiam non eſt ingreſſus, niſi anno ſequenti 452. quo *Attila continuò reſumtâ fiduciâ*, ut Paulus Diaconus ſcribit, *cruentus Italiam petit, Aquileiam captam funditus eradit, Ticinúmque & Mediolanum regias urbes excidit.* Multum ergo veriſimile eſt Ravennenſem regionem inter Italicas nobiliſſimam, Attilanum expertam eſſe furorem (etſi civitatem ipſam Præſulis ſui precibus liberatam eſſe nonnulli referant) plurimóſque ſaltem ex agro & Parochia Ravennenſi indè raptos in captivitatem anno 452. quando ætatis defectu nondum *ullius rei firmam poterant habere notitiam*, ut ait Leo, poſt aliquot annos, ſcilicet 457. & 458. diſcretionis annos libertatémque ſimul & patriam aſſecutos eſſe, & de ſuo baptiſmo dubitare cœpiſſe ac regenerationis gratiam ambire. Quæ Italis occaſio fuit conſulendi Pontificem

Romanum, & Romano Pontifici ad illius regionis Epiſcopos hanc ſcribendi Epiſtolam; ſicut & aliam, propter controverſias ex eadem clade & captivitate barbarica naſcentes, ſcripſit ad Aquileienſem Epiſcopum, eodem hoc Majoriani Auguſti Conſulatu. Quàm facile autem fuerit, ut errore Librariorum pro *Majoriani* nomine *Marciani* nomen irrepſerit, nemo non videt: præſertim cùm ſæpiſſimè ancipites & fugitivi Mſſ. Codicum apices divinare cogant Lectorem, quorum etiam penuria his nos conjecturis, ſi tamen meræ conjecturæ ſunt, contentos eſſe compellit. Vix enim geminus Codex Mſ. affuit; & ex Cantabrigenſi, cujus Lectiones variæ nobis tranſmiſſæ ſunt, nihil lucis affulget; niſi quod humaniſſimus vir Dominus Gale indicat diem, quo Epiſtola ſcripta eſt, illic non eſſe annotatam: ut probabile ſit Conſularem quoque notam ab illo Codice abfuiſſe. Hæc curioſiùs inveſtigaſſe non omninò inutile fuerit: tum ad ordinem Epiſtolarum ſancti Leonis ſecuriùs figendum: tum ne hac Epocha ampliùs abutantur ſcriptores Eccleſiaſtici, qui eam Epiſtolæ Conſularem notam adire ſolent, ut annum obitus S. Petri Chryſologi Ravennæ Epiſcopi inveſtigent: imò & tempus mortis S. Germani Autiſſiodorenſis, qui in ea profectione deceſſit, in qua Ravennæ exceptus eſt à S. Petro Chryſologo hujus civitatis Epiſcopo.

Ibidem. 1. Neonæ ſeu Neoniæ. Ita Victor. Codex & indices Ciſtercienſis & Claromariſcenſis cum edit. Iſidoriana, nec-non Ughellus in Italia ſacra. Nec verò inuſitatum hoc nomen eſt; ſubſcripſit enim Concilio Calchedonenſi Neon Epiſcopus Pſyllii Pamphiliæ. Porrò ille Neon, ſive Leo, ut alii, ſucceſſit Petro Chryſologo a. 450. deceſſítque tertio ſui Pontificatus anno, ut refert Ughellus.

Pag. 717. lin. 6. 2. Inexpiabile scelus. Ad Leonis noſtri ſenſum Auguſt. Epiſt. 203. *Rebaptizare hominem hæreticum omninò, peccatum eſt: rebaptizare autem Catholicum immaniſſimum ſcelus eſt:* ubi, ut vides, uterque latum diſcrimen ponit inter Catholicum qui rebaptizat hæreticum, & hæreticum qui rebaptizat Catholicum.

Ibidem. 3. Juxta hæreticorum dogma, contra SS. Patrum instituta. Ita Thuan. & Cantabr. at vulgat. *Iuxta hæreticorum damnata à ſanctis Patribus inſtituta.* Porrò vel Donatiſtas mihi videtur indicare S. Leo; hi enim Catholicos rebaptizabant, teſte S. Auguſtin. de hæreſibus cap. 69. vel forſitan Novatianos & Montenſes, de quibus idem affirmat Innocent. I. Ep. ad Victricium cap. 8.

Sententia. Ita Thuan. & Cantabr. nec-non Gratianus & Yvo: vulg. *doctrina.*

4. Nec vereamur huic salutis januam aperire, &c. Ita intrepidè tales baptizari volebant, etiam ſine appoſita conditione, Patres Concilii Carthaginenſis, quod quintum vocant, in Cod. Afric. N. 72. Leo noſter Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbon. & Gregorius III. octavo ſeculo: quod ferè uſque ad duodecimum in praxi fuit, quo cœperunt novam ſupplendi baptiſmatis viam inire. Nam Alexander III. PP. primus eſſe videtur, qui poſt annum 1160. hanc baptizandi formulam ſub conditione conceptam invexit: *Si baptizatus es, non te baptizo; ſed ſi non baptizatus es, ego te baptizo in &c.* quam ab illo hauſit ſcholaſtica, quæ eodem ferè ſeculo nata eſt, Theologia.

5. Per Episcopalis manus impositionem. Eandem diſciplinam aſſertam lege Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbon. Inquiſ. 18. & Epiſt. 129. ad Nicetam Aquileienſem. Concil. Arelatenſ. 1. Can. 8. Conſtantinop. 1. Can. 7. Siricium Papam Epiſt. ad Himerium Tarracon. Innocentium I. Ep. ad Alexandrum Antioch. Epiſc. & ad Victricium Rothomag. Cùm is ultimus ad Epiſcopalis manus impoſitionem Arianos alióſque hujuſmodi hæreticos recipi *ſub imagine* vel *cum imagine pœnitentiæ* decernit, videtur erudito viro mediam quandam iniiſſe viam inter antiquiorem diſciplinam, quæ hæreticos ad Eccleſiam revertentes pœnitentiæ, & ut loquitur Cyprianus, *Lamentationibus & ſatisfactionibus*, ſubjiciebat, & eam quam hic Leo noſter indicit, quæ nihil aliud præter manus impoſitionem ad virtutem Spiritus ſancti recipiendam, includit. Sed cùm Siricius Innocentio antiquior nihil ampliùs quàm Leo noſter requirat, tale diſcrimen nobis probari non poteſt: nec aliud *per imaginem pœnitentiæ* ſignificari putaverim, quàm erroris priſtini abdicationem per profeſſionem fidei aliquáſque Cerimonias dejecti pœnitentíſque animi indices, quæ plerumque manûs impoſitioni præibant. (Ibidem. Cap. 2.; Epiſt. 55.)

FINIS.

[library stamp]

ADDENDA IN DUOBUS OPERUM S. LEONIS VOLUMINIBUS.

TOMO I.

PAg. 108. *Cap. 3. lin 6. ad marginem :* Ita Codd. Mſſ. *adde :* Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Opuſculo 55. adversùs Hincmarum Laudunenſem Cap. 20. & in Epiſtola Caroli Calvi nomine ſcripta ad Adrianum PP. Opuſc. 43. & in Epiſtola ad Johannem Papam VIII. nomine Caroli II. Imper.

Pag. 145. Cap. 1. lin 2. Præparationis: *ad margin. adde :* Hinc corrigendi libri Officii Eccleſiaſtici ſeu Breviaria tum Romanum tum alia, quæ in Reſponſorio 1. Nocturni 1. in Nativitate Domini habent: *Reparationis.*

Pag 303. linea Moniti antepenultima ; poſt hæc verba, exhortatio Sacerdotis: *adde :* 5. Reverà Hincmarus Remenſis lib. de Prædeſtinatione Cap. 33. pag. 280. editionis Sirmondi, aliqua ex Cap. 4. ſequentis ſermonis referens, hæc citat hoc modo: *Item in Homilia Sabbati ſancti.* & apud Florum Lugdunenſis Eccleſiæ Clericum ſequentes duo ſermones, quos I. & II. de Reſurrectione inſcriptos habemus, ſunt X. & XI. de Paſſione Domini : ita ille in Excerptis è SS. Patribus aliis ab Auguſtino in omnes beati Pauli Apoſtoli Epiſtolas : quod opus Libris XII. contentum Religioſiſſimo viro Domno Lucæ Acherio dono dedit Petrus Franciſcus Chiffletius ex Codice Mſ. Carthuſiæ Majoris acceptum, & aliquando edendum in lucem.

TOMO II.

PAg. 102. *Ad Allocutionis Marciani Auguſti initium hanc adde annotationem.*

AD DIEM AD SANCTISSIMUM MARTYRIUM CALENICI ET EUPHEMIAE: ſeu, ut habet Codex Thuaneus: *Sub die ſanctiſſimorum Martyrum ſancti Gallenici & Euphemiæ.* Hæc verba longè aliter leguntur tam in aliis omnibus verſionibus & Codicibus Latinis, quàm in ipſo Græco. Hoc ita ſe habet: ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ὁσίας ϗ καλλινίκου μάρτυρος εὐφημίας. Codicem tamen noſtro ſimilem penes ſe habuit Card. Baronius, ex quo ad annum 451. Num. 112. aſſeruit eam Calchedonenſis Concilii ſeſſionem ſextam, cui interfuit Marcianus Imper. celebratam eſſe *die ipſa Natali ejuſdem, in cujus Baſilica agebatur, glorioſiſſimæ Virginis & Martyris Euphemiæ atque Callinici Martyris, obque diei celebritatem interfuiſſe Marcianum Imperat. & Pulcheriam Auguſtam.* Hoc idem repetit in Notis ad Martyrologium, IV. Kal. Auguſti, qui dies S. Callinici Martyris apud Gangras coronati feſto conſecratur: additque *ea verba, quæ in Tranſlatione Dionyſii Exigui poſt ſubſcriptionem Epiſcoporum in ea Actione reperiuntur, in Græco textu hodie deeſſe.* Verum quæ ſit illa Dionyſii Exigui, quam commemorat, Tranſlatio, planè neſcimus. Fortè Ex Henrico Gravio, vel à Severino Binio, qui uterque Atrebatenſe Codicis exemplar Mſ. noſtris ſimile habuit, in eo iſthæc legi de Callinico Martyre didicerat, hujúſque poſtremi ſecutus eſt conjecturam, qui Dionyſii putavit eſſe hanc, quam Atrebati invenerat, verſionem, ut in Diſſertatione ad Codicem hunc referimus. Quicquid ſit, illud omne hauſtum mihi videtur ex prava ſeu lectione ſeu tranſlatione Græci textus Calchedonenſium Actorum, ubi vocem καλλινίκου, *Triumphatricis,* ſeu ut verbum è verbo, *Benevictricis* quæ pro Epitheto Euphemiæ ponitur, de Callinico Martyre interpres intellexit. Contra hanc enim verſionem pugnant. 1. Textus Græcus. 2. Omnes Latinæ Verſiones. 3. Martyrologium Latinum. 4. Ipſum Græcorum Menologium: Utrumque enim 29. Julii Feſto Callinici hujus Martyris aſſignat. 5. Quod verba Codicis innuunt etiam Baſilicam S. Euphemiæ Callinico pariter fuiſſe dicatam; quod nullus autor hucúſque prodidit, nec ipſe Evagrius, qui l. 2. cap. 3. graphicè & fusè deſcribit hanc S. Euphemiæ Baſilicam.

Pag. 246. poſt lin. 13 hæc adde : De ſuſcepto à Leone noſtro Baptiſmate occurrit memoria apud Vigilium Tapſenſem Epiſcopum initio quarti contra Eutychen libri ſeu defenſionis Epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum CP. Calumnianti enim Eutychianiſtæ, qui Leonem ſuggillabat, eò quòd verba Symboli referens, dixerat fideles *credere in*

DeumPatrem; non dixerat: *In unum Deum Patrem:* juxta Nicæni Concilii Decretum; ita reſpondet Vigilius: *Sed Romæ & antequam Nicæna Synodus conveniret, à temporibus Apoſtolorum uſque ad nunc, & ſub beatæ memoriæ Celeſtino, cui iſte rectæ fidei teſtimonium reddidit, ita fidelibus Symbolum traditur.* Quin de redditione Symboli, quæ Baptiſmo præmitti conſueverat, intelligendus ſit Vigilius, nullus dubito. Sed ſcrupulum injicit, quod aſſerere videtur Leonem à Celeſtino Papa eſſe baptizatum; quod verum eſſe non poteſt: cùm & jam ſub Zoſimo Papa Acolytus fuerit, ut ex conjectura inferiùs dicturi ſumus, & (quod certiſſimum eſt) Archidiaconi munere fungeretur circa annum 430. eodem Celeſtino Pontifice; ad quem gradum vix ſeptennio poſt Baptiſmum elapſo evectum eſſe, haud ſcio an cuiquam probabile videri poſſit. Vel igitur hallucinatus eſt Vigilius; vel dicendũ hoc unum voluiſſe Vigilium, non à Celeſtino jam Pontifice baptizatum Leonem; ſed hunc Symbolum reddidiſſe Celeſtino tunc Preſbytero Innocentii Papæ, vel ab eo etiam Preſbytero baptiſatum: ex Innocentii enim ejuſdem Epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum Cap. 3. perſpicuum eſt licitum fuiſſe Romæ Preſbyteris etiam præſente Epiſcopo baptizare: & ex Canone Trullano 78. & Laodiceno 45. Preſbytero reddi poterat Symbolum: hæc ſunt hujus verba ex pag. 237. Codicis antiqui Romani: *Oportet baptizandos & fidei Symbolum accipere, & quintâ feriâ ultimæ ſeptimanæ vel Epiſcopo vel Preſbytero reddere.* Quod ſi hoc alicubi licitum, Romæ certè potiùs quàm in alia qualibet Eccleſia, propter & majorem baptizandorum numerum & innumera negotia, quibus Pontifex impeditus, excipiendæ Competentium fidei onus in Preſbyteros rejicere cogebatur. Hoc à Pontifice noſtro ita uſurpatum inde conjicio, quod cùm ſtudioſè collecti ſint omnes ejus ſermones, quos pro munere ſuo ac ſumma dicendi facilitate ad plebem habuit, non ſolùm in præcipuis ſolennitatibus, ſed etiam in indictione jejuniorum, & prout ſe ſe dabat occaſio; nullum tamen habemus ejus ſermonem, vel de Baptiſmo ad Cathecumenos, vel de Symbolo ejúſque Traditione, quales circumferuntur non pauci ab aliis dicti Epiſcopis. Quod porrò potuerit Celeſtino ſub Innocentii Pontificatu Preſbyterum agere, eadem Epiſtola ad Decentium Cap. 8. evincit, ubi mentio de Celeſtino Diacono jam adminiſtrationis Eccleſiaſticæ participe, qui facilè potuit ſuccedente tempore gradum ad Preſbyteratum facere. Ex Baptiſmo autem Romæ ſuſcepto à Leone confirmatur ſententia noſtra, quâ eum Romæ natum & educatum ſuperiùs aſſeruimus.

Pag. 347. lin. 19. *Scrupuloſiorem ætatis noſtræ diligentiam.* Cùm hæc ſcribebam, non occurrebat animo, quod lectum à me & alicubi etiam adnotatum Innocentii PP. III. Reſcriptum ad J. quondam Archiepiſcopum Lugdunenſem, quod refertur *C. Cum Marthæ. De celebratione Miſſarum:* ubi mutatio facta in Secreta Miſſæ S. Leonis explicatur ab Innocentio: quod ſi in memoriam tunc rediiſſet, non dixiſſem *ſcrupuloſiorem ætatis noſtræ diligentiam*, quæ quingentis fortè annis antiquior & prudenter decreta cenſenda eſt.

Pag. 637. ante hæc verba: Nihil igitur obſtat, &c. *adde:* Sed & Stephanus Baluzius in Notis ad Gratianum obſervavit ad Diſt. 64. cap. 3. *De abjectione*; Leoni primo in antiquis editionibus Decreti non tribui Ep. iſtam. In Regio, inquit, Gratiani lib. titulus iſtius capitis hic eſt: *De his ita ſcribit Leo omnibus Epiſcopis.* Sangermanenſis addit: *& Preſbyteris.* Antiquior Victorinus: *De his autem ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis.* Recentior: *De his ita ſcribit beatus Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis & Preſbyteris.* Antiqua editio Moguntina: *De his ita ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis & Preſbyteris* Hæc, *& Preſbyteris*, non extant in veteri editione Veneta, neque in editionibus Democharis & Contii. Cetera ſimilia ſunt. Romana autem ſic habet: *De his ita ſcribit Leo I ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ Epiſt. 86. aliàs* 88. Verba ſunt Correctorum, non Gratiani, licet in contextu poſita ſint. In vetuſtiſſimo Codice Mſ. Bibliothecæ Regiæ, in quo Collectio Dionyſii Exigui continetur, poſita eſt ante collectionem iſtam hæc Epiſtola Leonis cum iſta inſcriptione: *Epiſtola Leonis Papæ de privilegio Chorepiſcoporum ſive Preſbyterorum ad univerſos Germaniæ & Europæ atque Galliæ Eccleſiarum Epiſcopos.* Hucuſque Steph. Baluzius. Addo ego eadem, quæ antiqua illa Moguntina editio, habere Pariſienſem anni 1531. & Lugdunenſem Hug. à Porta 1548.

Pag. 716. Num. 5. Eumdem hunc libellum fidei contra Arianos inveni in Mſ. Codice Thuan. 199. cum hoc titulo: *Fides S. Ambroſii Epiſcopi.* Indicatur ad marginem recentioris alicujus eruditi manu locus Theodoriti Dialog. 3. fol. 41. D. Nec Ambroſium nec Theodoritum evolvere modò vacat.

Pag.

Pag. 36. *lin* 8. *Ceteri primæ Sedis Epiſcopi ex Concilio Epiſcopi Carthaginenſis.* Ita excuſum ex Mſ. Cod. Oxonienſi : Thuaneus habet : *Ex Conſilio* : & quidem, ut modò opinor, meliùs : videntur enim Concilii Patres rem Carthaginenſis Epiſcopi conſilio committere ; ne temerè ac ſine neceſſitate cogerentur Synodi : quod altera Lectio faciendum innueret.

Pag. 262. Ubi de proſtratis à Leone noſtro Manichæis verba feci, obſervare debebam commendatam fuiſſe ac fortè indictam Catholicis Communionem ſub utraque ſpecie : id enim ab eo factum perſuadent ejuſdem verba in Sermone 4. de Quadrageſima, quibus monet his Manichæos indiciis manifeſtos fore, quod *Sanguinem redemtionis noſtræ haurire omninò declinant.* Quî enim certa fuiſſet hæreticos à Catholicis diſcernendi ratio, ſi ſub una tantùm ſpecie communicare liberum cuíque fuiſſet.

Pag. 344. lin. 29. in Romano Martyrologio *adde :* Radulphus Decanus Tungrenſis lib. de Canonum obſervantia, Propoſit. 23. *In quibuſdam Chronicis*, inquit, *legitur, quod Leo I. conſtituit ut finito Offertorio ſuper Oblatam Incenſum in memoriam mortis Chriſti ponatur.* Et poſt nonnulla : *Erectus autem Preſbyter populum hortatur ad orandum, dicens :* ORATE PRO ME : *quod Leoni Papæ aſcribitur.* Deinde multis interpoſitis. *Principium Orationis :* HANC IGITUR, &c. *quod aſcribunt S. Leoni Magno.* Demùm verſus finem : *Subſequitur*, inquit, BENEDICAMUS DOMINO, ſive, ITE MISSA EST; ad quod *reſpondent omnes :* DEO GRATIAS.. *Et hæc dici Leo Papa conſtituit.*

Pag. 541. *lin.* 7. *ante finem* : Audaciores fecit. *Adde :* Sed certiùs adhuc probare videntur abdicatam ab Hilario Arelatenſi fuiſſe Semipelagianorum doctrinam, poſtrema ejuſdem jamjam morituri verba, quibus adſtantem ſuam Clericorum Congregationem cohortatus eſt, atque adversùs Pelagianum virus viſus eſt præmunire ; ita enim in Vita Hilarii Tom. 1. hujus Operis pag. 747. *Cum iſtius mundi Principibus, cum quibus Apoſtolus deſcribit bellum juge eſſe, confliximus, quod nulli deerit quicumque ad beatitudinem* CÆLESTI GRATIA PRÆCEDENTE ET INDUSTRIA SUBSEQUENTE *voluerit pervenire.*

Pag. 716. *Num.* 5. Eumdem hunc Libellum fidei contra Arianos inveni in Mſ. Codice Thuaneo 199. cum hoc titulo : *Fides ſancti Ambroſii Epiſcopi.* Indicatur ad marginem recentioris alicujus eruditi manu locus Theodoriti Dialog. 3. fol. 41. D. Nec

Ambroſium, nec Theodoritum evolvere modò vacat.

Pag. 718. *Poſt med. ante Paragraph.* Reperitur. Hieronymo tribuitur Libellus iſte Damaſianus in Mſ. Codice Thuan. 199. ſub hoc titulo : *Fides dicta à ſancto Hieronymo Preſbytero.* In quo Codice hoc differt Libellus Mſ. ab Edito, quod de Spiritu ſancto habet tantùm : *De Patre procedentem* ; non verò : *De Patre filioque :* quod antiquitatis nonnullum indicium eſt : Sed & idem Libellus qualis eſt in noſtro Codice Romano, habetur in eodem Thuan. Cod. 199. poſt illum Hieronymi nomine donatum, & (quæ hunc ſequitur) Gregorii Neocæſarienſis ſeu Thaumaturgi profeſſionem fidei. Eſt autem hic Libello titulus. *Exemplar fidei Catholicæ.*

Pag. 734. *ad calcem Diſſertationis XIV.* Abſoluta Diſſertationum noſtrarum Editione, inveni Codicem Thuaneum, in quo Dialogus Vigilii Tapſenſis adversùs Arianos, Sabellianos & Photinianos, legitur ſub hoc titulo : *Incipit Altercatio Athanaſii cum hæreſibus.* Poſt hunc Tractatum habentur Symbolum Nicænum & Formula fidei Ariminenſis Concilii, quam proximè ſequitur Symbolum Athanaſ. cum hac Epigraphe : *Fides dicta à ſancto Athanaſio Epiſcopo.* Porrò conjecturæ noſtræ de autore hujus Symboli, Vigilio, non parùm ſuffragatur, quod in antiquiſſimo Codice illigatum reperiatur Opuſculo, cui nomen Athanaſii pariter præfixum legitur, ſed quod Vigilii Tapſenſis eſſe indubitatum habetur ipſius Vigilii teſtimonio ; ſi quidem lib. 5. adversùs Eutychen Num. 2. hæc ſcribit. *De Conciliorum*, inquit, *diverſis ſanctionibus, & nominum religioſè additis novitatibus pleniſſimè in iis libris, quos adversùs Sabellium, Photinum & Arium ſub nomine Athanaſii, tanquam ſi præſentes cum præſentibus agerent (ubi etiam Cognitoris perſona videtur inducta) conſcripſimus, à nobis fuit expreſſum, &c.* Nec omittam obſervare locum ex ejuſdem libri 5. Vigilii Tapſenſis Num. 6. ubi unitas Chriſti ex Deo & homine conſtantis confertur cum unitate hominis ex anima rationali & carne ſubſiſtentis : *Sicut credimus unum eſſe hominem, animam rationabilem & carnem ; ita credamus unum eſſe Chriſtum Deum & hominem :* quæ omninò ſimilia ſunt his Symboli Athanaſiani verbis : *Sicut anima rationalis & caro unus eſt homo ; ita Deus & homo unus eſt Chriſtus.*

Pag. 736. *lin.* 9. *ante finem :* [Nec immeritò poſtmodùm abegit exinde Lupum, ubi oves primitus officia Paſtoris perege-

runt.] Ad hæc verba adnotatum à me in margine legitur: Videri autorem Vitæ ludere in voce *Lupi*, & indicare Lupum ad Trecenſem Sedem poſteà evectum ex Lirinenſi Monacho. Sed gravis contra hanc adnotationem oritur difficultas ex Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi verbis in Epiſtola de laude Eremi ad Hilarium Lirinenſem Monachum, ubi recenſens præſtantiſſimos inſulæ Lirinenſis incolas, diſtinctè notat & qui ante illic habitaverant, & qui adhuc tunc, cùm ſcribebat, id eſt, circa annum 426. vel 427 inſulam incolebant. Prioribus autem annumerat Lupum: *Hæc*, inquit, *habuit reverendi nominis Lupum, qui nobis illum ex Tribu Benjamin Lupum retulit.* Igitur antequam Hilarius raperetur ad Epiſcopatum, jam Lupus Lirino abſceſſerat, ad Sedem Trecenſem, ut videtur, evectus: nec poteſt proinde autor Vitæ ſancti Hilarii de hoc eodem Lupo intelligi, cùm ſcribit exinde abactum poſtmodùm fuiſſe Lupum. Si hæc convincere exiſtimantur à viris eruditis, libens adnotationem meam ſuſpicionis contrariæ indicem eraſam volo. Poſſet quis nihilominus reſpondere, ex Eucherii verbis apparere nondum tunc temporis Lupum Epiſcopali præfulſiſſe dignitate, quam nimirum indicare non omiſiſſet. Hoc enim eidem familiare eſt aliquos ex Monachis factos Epiſcopos laudanti, ut id Lectorem ignorare non ſinat: ita de Hilario verba faciens, tum in Præfatione ad librum quæſt. Nov. & Vet. Teſtam. tum in Epiſtola de Contemtu Mundi, eumdem ex eremo ad Epiſcopatum evectum commemorat. Nihil tale hîc de Lupo ſuggerit Eucherius. Haud ægrè igitur crediderim Lupum poſt primum diſceſſum ex inſula, eamdem poſtmodùm repetiiſſe, & exinde poſt conſecratum Hilarium pari honore donatum.

Pag. 770. *poſt lin. ult. adde.* Quatuor his Codicibus Mſſ. accedunt alii duo unus Regniacenſis Monaſterii Ord. Ciſterc. propè Autiſſiodorum, alter S. Mariani Autiſſiodorenſis Ord. Præm. in his enim eadem habentur, quæ in quatuor Superioribus.

Pag. 875. *ad Epiſtolam* 83. *Theodoro Forojulienſi Epiſcopo.* Eumdem hunc Theodorum eſſe ac illum, qui cum Hilario Arelatenſi Epiſcopo & Maximo Rejenſi, S. Capraſio morienti affuere, opinatur vir exactiſſimæ eruditionis Henricus de Noris in ſua Hiſtoria Pelagiana. Ægrè tamen huic ſententiæ ſubſcripſerim. Autor enim Vitæ S. Hilarii Capraſii mortem deſcribit longè ante quàm narret motam Hilarii cum Leone Papa controverſiam, & ſtatim poſt notata Epiſcopatus Hilarii initia: ita ut circa octavum aut decimum annum à ſuſcepta Eccleſiæ Arelatenſis adminiſtratione ad Capraſium ſe contuliſſe videatur Hilarius. Sola porrò nominum ſimilitudo non ſufficit ut hunc Theodorum morituro Capraſio adſiſtentem cum Forojulienſi Epiſcopo confundamus, ſiquidem & obvii ſunt plures hujus nominis Epiſcopi, & unus occurrit per illam ætatem, qui Rejenſi Concilio an. 439. & Arauſicano I. an. 441. ſubſcripſit, quem à Forojulienſi alterum cenſere cogunt tempora.

NOTITIA EPISTOLARUM SEU A S. LEONE PP. I. ſcriptarum ſeu ab aliis ad ipſum; & aliorum monumentorum res ab eo geſtas attinentium, quorum ſola reſtat memoria.

Epiſtola prior S. Leonis ad Epiſcopos Africanos per Cæſarienſem Mauritaniam conſtitutos, miſſa per Potentium Epiſcopum Leonis Legatum in Africa: De Epiſcopis quorum culpabilis ferebatur electio.

Ex Epiſtola I. S. Leonis ad Eoſdem, Cap. I.

Epiſtola & Relatio Potentii ejuſdem ad Leonem PP. De eadem materia.

Ex eadem Epiſtola I. Cap. 1. & 8.

Epiſtola S. Leonis PP. ad Paſchaſinum Lilybætanum Epiſcopum de Paſchate anni 444. miſſa per Silanum ſeu Silvanum Panormitanæ Eccleſiæ Diaconum.

Ex Epiſtola Paſchaſini ad Leonem pag. 411.

Epiſtola S. Leonis ad Cyrillum Alexandrinum de Paſchate eodem.

Ex eadem Epiſtola 413.

Epiſt. Anaſt. Theſſal Epiſc. ad S. Leoné per Nicolaum Presb. miſſa, quâ petit ſibi à Leone Vicariatum Illyrici committi.

Ex Epiſt. 4. *ad Eumdem Cap.* 2. *p.* 417.

Plures aliæ Epiſtolæ ejuſdem ad Anaſt.

Ex Epiſtola 12. *ad Eumdem.*

Epiſtola Leonis PP. ad Pulcheriam per

Legatos euntes ad Epheſinam Synodum II.
Ex Epiſtola 41. ad eandem Auguſtam.
Epiſtola S. Leonis PP. cum qua ad Gallos miſit Epiſtolam ſuam ad Flavianum.
Ex Epiſt. Synodica Gallorum Pag. 579.
Epiſtola S. Leonis PP. ad Euſebium Mediolanenſem Epiſcopum &c. de ſucceſſu Legationis Abundii & aliorum.
Ex Epiſtola Euſebii ad Leonem PP. pag. 585.
Epiſtola Leonis PP. ad Ceretium, quâ eum monuit ut Epiſtolam ad Flavianum cum Euſebio & Comprovincialibus ejus communicaret.
Ex eadem Epiſtola Cap 2.
Leonis Epiſtola ad Eudoxiam Auguſtam ex mandato Marciani. *Ibidem.*
Epiſtola ad Leonem Auguſtum pro adepto Imperio gratulatoria.
Ex Epiſt. 115. & 122. ad eumdem.
Epiſt. Leonis PP. ad Leonem Aug. qua ei commendat Epiſc. ex Ægyp. profugos CP.
Ex Epiſt. 126
Leonis PP. Epiſtola ad Baſilium.
Ex ejus fragmento pag. 725.
Leonis PP. Epiſtola ad Aetium Preſbyt.
Ex ejuſdem fragmento pag. 726.
Commonitorium ſeu Mandatum datum à Leone Leg. ſuis euntibus ad Syn. Calch.
Ex ejus fragmento pag. 726.
Epiſtola Leonis PP. ad Legatos ſuos Paſchaſinum, Lucentium, Bonifacium & Julianum tempore Calchedonenſis Synodi ſcripta, quâ teſtatur ſe dudum Theodoritum ſuſcepiſſe in ſuam Communionem.
Theodoriti Epiſcopi Cyri Preces Imperatori oblatæ.
Libellus ejuſdem Legatis S. Leonis oblatus in Concilio Calchedonenſi.
Ex Actione 8. Calchedon. Conc.
Epiſtola S. Leonis ad Ingenuum Ebredunenſem Epiſcopum, quâ hunc objurgavit de ceſſione juris ſui Metropolitici in Alpes Maritimas.
Ex Epiſt. 4. Hilari PP. ad Leontium Veranum & Victurum Epiſcopos Gallos.
Epiſtola Verani Epiſcopi (ut puto) Venceienſis & ceterorum Epiſcoporum Provinciæ Alpium Maritimarum ad Leonem PP. pro defenſione Jurium Metropoliticorum Ingenui in illam provinciam.
Leonis Reſcriptum & Judicium in eadem cauſſa & ſuper Eccleſiis Cemelenenſis civitatis & Caſtelli Nicæenſis ſub unius Epiſcopi regimine poſitis.
Ex eadem Epiſtola Hilari.
Literæ Leonis PP. quibus ſcribit Baſſianum Epheſinis ordinatum, non debere eſſe Epiſcopum.
Ex Actione xj. Calchedonenſis Concilii.
Epiſtola Ruſtici Narbonenſis Epiſcopi ad Leonem miſſa per Hermetem Archidiaconum Narbonenſem. De diverſis cauſſis.
Geſta in Epiſcoporum Honoratorúmque examine confecta, de Sabiniano & Leone Preſbyteris.
Ex Epiſtola 2. ad eumdem Ruſticum initio.
Conſultationes ejuſdem Ruſtici ſeparatim conſcriptæ ad Leonem Papam.
Ex ejuſdem exordii fine.
Epiſtola S. Cyrilli Alexandrini Epiſcopi ad S. Leonem de Paſchate an. 444.
Ex Paſchaſini Epiſtola P. 412. & ex Bedæ l. de argumento Lunæ.
Epiſtola ſeu Relatio Septimii Epiſcopi, (ut creditur vulgò) Altinenſis ad S. Leonem de reviviſcentibus & malè in Communionem receptis Pelagianis.
Ex Epiſt. 6. ad Aquileienſem Epiſcopum, & ex Photio Biblioth. lib. 1. Cod. 55.
Exemplar Actorum ab Occidentis Epiſcopis contra Pelagianos & Neſtorianos.
Ex eodem Photii loco.
Exemplar Actorum à Leone in Conventu Romano ex Epiſcopis, Preſbyteris & Chriſtianis viris ac nobilibus congregato.
Ex ſerm 15. de jejunio 10. menſis 5. Epiſtola 8. ad Italiæ Epiſcopos, & 15. ad Turibium.
Exemplar Actorum Concilii Romani ſub Leone adverſus Hilarium Arelatenſem in cauſſis Celidonii & Projecti Epiſcoporũ.
Ex Epiſtolis 9. & 10.
Epiſtola Projecti Epiſcopi & altera civium ipſius ad S. Leonem contra Hilarium Arelatenſem.
Ex eadem Epiſtola Cap. 4. pag. 430.
Epiſtola Anaſtaſii Theſſalonicenſis Epiſcopi ad Leonem PP. in cauſſa Attici Nicopolitani Epiſc. miſſa per Anaſtaſii Diac.
Ex Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Cap. 1.
Epiſtola Metropolitanorum Achaïæ Ep. ad Leonem PP. de Vicariatu Theſſalon.
Ex Epiſtola 13. ad eoſdem Cap. 1.
Epiſtola Anaſtaſii ejuſdem ad Leonem PP. de illicitis Ordinationibus à Metropolitanis Achaïæ celebratis.
Ex eadem Epiſt. 113. Cap. 3.
Epiſtola Januarii Aquileienſis Epiſcopi ad Leonem PP.
Ex Epiſtola 14. Leonis ad Eumdem.
Turibii Aſturicenſis Epiſcopi ad Leonem PP. Epiſtola familiaris, Libellus, & Commonitorium; De Priſcillianiſtis.
Ex Epiſt. 15. ad Eumdem Cap. 16. & 17.
Libellus querimonialis Pauli Preſbyteri Beneventani ad Leonem PP.
Ex Epiſt. 18. ad Dorum Benev. Cap. 1.

BIBLIOTHEQUE ROYALE I

Epiſtola Eutychis Preſbyteri & Archimandritæ CP. ad Leonem PP. de Neſtoriana hæreſi reviviſcente.

Ex Epiſt. 19. S. Leonis ad Eumdem.

Epiſtolæ duæ Theodoſii Aug. ad Leon.

Ex Epiſt. 20. 21. 33.

Eutychis Libellus appellationis datus, ut ait, Synodo, Libelli conteſtatorii in urbe CP. propoſiti, & Libellus querimonialis ad Leonem.

Ex Epiſt. 10. ad Flavianum Cap. 1.

Euſebii Dorylæi Epiſcopi Libellus adverſus Eutychen oblatus.

Ex Epiſt. 21. ad Theodoſium.

Literæ Eutychis Preſbyteri ad S. Petrum Chryſologum Ravennæ Epiſcopum.

Ex ejuſdem Petri Reſcripto ad Eutychen.

Epiſtolæ ſeptem Juliani Epiſcopi Coenſis ad S. Leonem Papam.

Ex Epiſtolis 25. 61. 66. 86. 91. 111. 113.

Epiſtola Epiſcoporum 12. Viennenſis provinciæ ad Leonem, De electo Arelatenſi Epiſcopo Ravennio in locum Hilarii defuncti; & altera ipſius Ravennii.

Ex Epiſt. 36. ad Eoſdem.

Exempla Acclamationum plebis Conſtantinopolitanæ in gratiam Flaviani poſt Epheſinum Latrocinium.

Ex Epiſt. 46. ad Clerum & plebem CP.

Epiſtola Pulcheriæ ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 48. ad Eandem.

Acta Synodi Romanæ poſt Epheſinum Latrocinium menſe Octobri an. 449. habitæ.

Ex Epiſtolis 40. 41. &c.

Acta alterius Romanæ Synodi ejuſdem Epheſini Latrocinii cauſſâ.

Ex Epiſtolis Valentiniani Aug. Liciniæ, Pulcheriæ &c. ad Theodoſium pag. 523.

Acta integra Abundii & aliorum Legatorum Leonis I. apud CP. urbem an. 451.

Ex Epiſt. 52. ad Theodoſium & ſequ.

Commonitorium Leoni oblatum à Clericis Conſtantinopolitanis.

Ex Epiſt. 65. ad Anatolium Cap. 3.

Marciani Epiſtolæ novem ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 63. 69. 70. 71. 72. 88. 89. 99. 104. 107. 112.

Epiſtola Theodori Forojulienſis Epiſcopi ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 83. ad eumdem.

Carthæ ab Aetio miſſæ ad Leonem.

Ex Epiſt. 86. Cap. 3.

Breviarium Fidei à Juliano miſſum ad Leonem Papam.

Ex eodem Cap. Epiſtolæ ejuſd.

Edictum Marciani Imper. contra Palæſtinos Monachos tumultuantes.

Ex Epiſt. 88. Cap. 2.

Literæ Pulcheriæ ad eorumdem Monachorum præſules.

Ex ead. Epiſt. Cap. eod. & ex Ep. 90.

Secretius mandatum Marciani Imper: ad Leonem Papam, de admonenda Eudoxia Aug.

Ex ead. Ep. Cap. 3.

Literæ Maximi Antiocheni Epiſcopi ad Leonem Papam per Marianum Presbyt. & Olympium Diaconum miſſæ.

Ex Epiſt. 92. ad eumdem.

Epiſtola S. Cyrilli Alexandrini Epiſcopi ad Leonem Papam, de Juvenalis ambitu ſcripta tempore Synodi Epheſinæ.

Ex eadem Ep. Cap. 4.

Aliæ ejuſdem ibidem commemoratæ. Theophili Alexandrini Cyclus Paſchalis.

Ex Epiſt. 94. 95.

Annales Romani de Paſchate & Cyclus vel ſupputatio Romana.

Ex Epiſt. 100. ad Iulianum, & ex Ep. Paſch.

Proterii Alexandrini Epiſtolæ ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 102. & 103.

Epiſtola Juvenalis Jeroſolymitani Epiſc. ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 110. ad Eumdem.

Epiſtolæ novem Anatolii ad Leonem PP.

Ex Epiſt. 53. 60. 68 114. 115. 116. 117. 124. 126. 128.

Literæ Aetii Presbyteri ad Leonem Pap.

Ex Epiſt. 121.

Epiſtolæ duæ Leonis Aug. ad Leonem Pap.

Ex Epiſtolis 125. & 132.

Epiſtola Gennadii Epiſcopi CP. ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 138. ad eumdem.

Epiſt. Timothei Alexandrini Epiſcopi ad Leonem Papam Ordinationis index.

Ex Epiſtola 139. ad Eumdem.

Epiſtola Presbyterorum & Diaconorum Eccleſiæ Alexandrinæ ad Leonem Papam de electione Timothei.

Ex Epiſt. 140. ad Eoſdem.

Epiſtola decem Epiſcoporum Ægypti ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 141. ad Eoſdem.

Leonis PP. I. Epiſt. ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectam per Turibium Notarium Sedis ſuæ directa.

Ex Concilio Bracarenſi I.

Leonis Epiſtola ad Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos & Gallicios quâ eos ad Concilium generale invitat.

Ex Epiſt. 15. ad Turribium in fine.

INDEX
PERSONARUM ET RERUM MEMORABILIUM
TOMI II.

A

Absolutio nec mortuo nec nolenti corrigi unquam data, 171

Abſolutionis pœnitentium quæ olim forma, 878

Abundius & Abundantius an unus & idem ſint, 870

Abundii & ſociorum legatio in Orientem, 282. 287

Acacius Petrum hæreticum defendit, 161. Corrumpit Legatos Apoſtolicos Vitalem & Miſenum, *ibid.* Felicem defenſorem non recipit, *ibid.* Excommunicatur & deponitur à Felice. *ibid.* Quomodo damnatus, 172. *& ſeq.*

Acclamationes quando uſurpatæ à populo, 853

Actio quid ſignificet, 786

Adam non mortalis factus, 75

Adulterii pœna, 46. Cur rariùs puniti adulteri quàm adulteræ, 87

Ægyptii Epiſcopi pro fide extorres, 333 ſcribunt ad Leonem Papam & Leo ad ipſos, 337. Nolunt ſine Primate ſuo ſubſcribere, 298. Libellum offerunt Imperatori, 333. Ægyptii tumultus poſt Calchedonenſem Synodum, 318. 332

Aetius depoſitus ab Archidiaconatu, 312 Mores ejus diſcuſſi & purgati, 313. reſtitutus non Archidiaconatui, ſed honori, 323. 324

Aetius cum Anatolio reconciliatus, 901. Non Archidiaconi officio reſtitutus, *ib.*

Aetius Preſb. Juliano Coenſi ſuccedit in Vicariatu Leonis, 886

Africanum Concilium, 36

Africanorum Conciliorum diſcuſſio in Cauſſa Celeſtii, 670. Quid priores literæ Synodi Carthag. ann. 417. 676. Canones de Gratia conditi primùm in autumnali Conc. Carthag. ann. 417. 680. Fuit 214. Epiſcoporum, 679. & 680. Concilium poſterius Epiſc. 205. in cauſſa Pelagii, 698. Novem Canones conditi in ea Syn. 699. Nonus ſubtractus è Codice Dionyſiano, 701. Concilium Africanum & literæ ad Zoſimum de gratia, quid continerent, 684. Concilium a. 417. nec provinciale nec plenarium, 705

Africanorum Epiſcoporum legatio ad Honorium Aug. è Synodo. 417. 786

Agaparum uſus, 235. Non in Dominicis, vel in Eccleſiis agendæ, *ibid.*

Agenda quid, 816

Alanus Copus Codicem E. R. habuit penes ſe, 648. Correctus, 649

Alpes maritimæ Arelatenſi Epiſcopo ſubjectæ, 518

Alpes Graïæ ſubjectæ Arelatenſi Epiſcopo. 522. An & quando provincia à Viennenſi diſtincta, *ibid.* Non à corpore ſeptem provinciarum ſeparatur à Petronio, 523

Altare ſoli Miniſtri ingrediantur, 235

Altaſerranus de Concilio Zellenſi, 738

S. Ambroſius non eſt autor libr. de Vocatione Gentium, 359

S. Ambroſius invitatus ad Concilium Gallicanum, 450

Amphilochius Sydæ Epiſcop. Timotheum abjicit & Synodum Calchedonen, 334

Αναμαρτησία Pelagianorum quando proſcripta, 682

Anaſtaſius Theſſalon. vices Leonis accepit, 264

Anaſtaſius Theſſalonicenſis Nicopolitanum exagitat, 818

Anaſtaſii Nicæni cauſſa Calchedone, 300

Anaſtaſius PP. II. Acacium volens reſtituere morte præventus, 162

Anatolii ordinatio ſuſpecta, 872. Agnovit ne ambitum ſuum, 901

Anatolii ſola præſumtio ex Actis Calched. eliminata, 626

Anatolius in gratiam redit, 323. Ægrè fert Leonis admonitiones, 336. Fides ejus probata, 286. Ambitus repreſſus. 304. *& ſeq.* Turbas agit in CP. Eccleſia, 312. 317. Illyricianos ſolicitat pro Can. 28. Calchedonenſ. 318. Concilium habet

C. P. 320. Res Eccleſiæ negligit, 322. Excuſat ſe apud Leonem, 323. 324. Aſtutia ejus detegitur, 612. Ejus ſuffragium in Act. 10. Calched. *ibid.* An contra Canones ordinavit Maximum Antiochenum, 613
Ancyranum Concil. 42
Ancyranus Canon. X. Romano uſui accommodatus. 656
Andegavenſe Conc. ann. 452. 791
Andræas Archidiaconatu CP. donatus ab Anatolio, 312. pro hæreſi dejectus, 313. Ejectus iterum, 323. Perſtrictus, 338
Antiochenum Concilium, 227
Antiochena Synodus fuit prima contra Eutychen, 570
Antiocheni Canones quando recepti à Romanis, 655
Apocriſiariorum munus, 314
Apollinariſtarum error, 854
Apoſtolatûs nomen quibus impertitum, 867
Apoſtolicæ ſedes quæ dictæ, 871
Apoſtolica regula quid, 836
Apoſtatici converſi reconciliandi, 40
Apoſtatæ pœnitentiam in fine petenti an danda ſit & quid injungendum, 877
Appellationes è Galliis Romam an uſque ad annum 444. delatæ, 485
Appellanti Epiſcopo alius non ſuperordinandus, 29
Appellationis & recuſationis diſcrimen, 582. cuinam dandus libellus, 583
Aquenſis Epiſcopus ſerò perfectus Metropolitanus, 517
Aquileienſium Epiſcoporum notitia illuſtrata, 804
Aquileienſis Synodi Acta an legitima, 525
Arabica Canon. Nicæn. verſio non habet 20. Can. 663
Arauſic. I. Can. 12. 23. & 24. 520. 791
Archidiaconi munus & poteſtas, 312. 313
Archidiaconus ordinatione in Preſbyterum depoſitus, 324
Archidiaconi quanta olim poteſtas, 883. 887. Eorum dejectio ſpecie provectionis, *ibid.*
Arelatenſ. Concilii I. ſubſcriptionum an ſincerus ordo, an genuinæ, 447. 505.
Alelas Primatûs honorem habuit, 463. Quando inter comprovinciales ultima numerata, 469
Arelatenſis Eccleſiæ privilegia, 289. 451. Controverſiæ cum Viennenſ. origo, 449
Arelatenſis Metropolitica dignitas aſſerta ab Eccleſiæ ortu in Galliis, 446. In quo ſtatu erat controverſia mortuo Hilar. 462
Ariani non rebaptiſati, 119. Damnati in Concilio CP. 238
Ariminenſe Concilium caſſatum, 119
Armentarii Ebredunenſis cauſſa, 495. 519
Athanaſii Alexandrini mors quo anno, 900
Athanaſii Epiſcopi Perrhæ cauſſa in Calchedonenſi Synodo. 300
Attici CP. Preſbyteri fides ſuſpecta, Confeſſio dubia, 336. 338
Attici Epiſcopi CP. autoritas. 900
Attilana clades, 309
An Attila territus viſione, *ibid.*
Auguſtini de Syn. Afric. in cauſſa Pelagii loca diſcuſſa, 678. Invitatur ad Synod. Eph. 80. Locus emendatus, 821. laudatus & vindicatus, 80. Ab ejus ſententia de apparitionibus veteri Teſtam. diſcedit Leo. 850. Autor eſt Confeſſionis Leporii Monachi, 906. De jejunio ſabbati. 545. Medium Pelagianorum locum impugnat, 700. Ejus libellus fidei interpolatus diſcutitur. 722. Quomodo Romam delatus. 724. Sermo 129. de Tempore ex quibus conflatus, 725
Auguſtini Aquileienſis an ſit libellus fidei, & cur in Cœna Domini dictus, 723
Aurelian. Conc. 3. Can. 3. explicatur, 755
Auſpicius Vaſenſis Epiſcopus moritur, 464
Auxiliaris Præfectus Hilarii innocentiæ ſuffragatur, 435. 531. Eum ad pacem hortatur, 461

B

BÆDÆ hallucinatio de Epiſtola ad Proterium, 899. Cum rebaptizantibus an diſpenſandum ut Clerici fiant, 40
Baptiſmo iterum tinctis quæ pœnitentia, 340. An in dubio baptiſandum, 41
Baptizandæ prægnantes, 47. Poſt Baptiſmum adminiſtrare & ſententiam capitalem ferre ſemperne licuit? 87. An preces dictando mortem poſcere, 87. An ab hæreticis baptiſatis quid, 340. Dies deputati Baptiſmo & Ceremoniæ præviæ, 119. 221. 268. 341. Nihil pro Baptiſmo accipiendum. 219. Poſt duas hebdomadas Quadrageſimæ non detur. 236. Baptizandi Symbolum accipiant & reddant, 237
Baptiſmatis tempus qua lege & quando, 837. Iteratio ejus quale ſcelus, 910
Baronius Cardinalis laudatus, 322. 338. 344. 437. 454. 455. 481. 650. 724. 780. 817. 905. Hilarium Arelatenſem excuſat, & Leoni ac Hilaro obreptum ſcribit, 433. Vindicatus, 697
Ejus Annales emendantur, 262. 263. 264. 265. 270. 272. 273. 274. 275. 277. 280

281. 282. 287. 291. 292. 296. 310. 324. 325. 327. 329. 334. 357. 359. 361. 433. 436. 481. 532. 604. 706. 729. 777. 797. 798. 804. 812. 825. 901. 902. 904. *bis*. 911
Baſilicæ, 815
Baſilicæ cujus autoritate ordinandæ, 219
Baſilius Antiochenus creatur, 330
Baſilius Seleucienſ. dignus depoſitione, 296
Baſilius Preſb. CP. Romam venit, & fidem purgat, 292
Baſilidis Epiſcopi Hiſpani cauſſa, 490
Baſiliſcus Eutychianis favens, 336
Baſſiani Epheſini cauſſa Calched. 300. Depoſitus, 269
D. Bernardus Oxonienſis Aſtronomiæ Profeſſor laudatus, 641
Beſtialitatis pœna, 45
Bivarus Hilarii Arelatenſis defenſor, 431
Bona Cardinalis laudatus, 816
Bonifacii Papæ judicium de Arelatenſium privilegiis quale, 457. 511. cum decreto Zoſimi componitur, 510. An ejus Conſtitutio effectum habuerit in Galliis. 514. Ejus Epiſtolæ locus explicatus, 666
Bonifacius Leonis legatus in Calchedon. Synod. 293
Breviarii locus corrigendus, 911
Breviarium fidei à Juliano miſſum ad Leonem quale, 314. 887
Bucherius *Ægidius* de doctrina temporum, 798
Bullengerus quid de lib. de Vocatione Gentium, 358
Burdegalenſe Concilium. 493

C

CAlchedonenſis Synodi quid recipiatur, 162. Pro fide & communione Catholica celebratur, 178. Nicææ primùm convocata. 292. 293. Tranſlatum Calchedonem, 294. Quot Actiones ejus, 295. Ejus definitio ventilata, 298. Ejus Relatio ad Leonem, 301. Loci duo. Actor. X. examinati & correcti, 611 Quid ex illius Actis Leo non probaverit, 626. An in Act. 6. completum, 627
Calchedonenſe Conc. quot Actionibus conſtet, *ibid.*
Calchedonenſis Concilii Acta à quo collecta & Latinè reddita, 888. Forſan ſola actio I. à Ruſtico recenſita, 889. Quando & quomodo Occidentalibus maximè innotuerunt, *ibid.* Quem illius Synodi rejiciendæ prætextum ſumſerint hæretici, *ibid.* Quamobrem de illis à ſe probatis ſcripſerit S. Leo, *ibid.*
Cauſſa fidei in eo acta quid ſit, 625
Cauſſæ Epiſcoporum illi propriæ, *ibid.*
Calenicus Martyr mendosè junctus Euphemiæ, 911
Calendion Antiochenus Epiſcopus ejectus, 172. 190. 184
Calvinus ex Leone malè abjudicat PP.RR. jus præſidendi Conciliis Oecumen. 293
Canonum prævaricatores quæ pœna manet, 22. 31
Canonum Orientalium confirmatio, 107
Canonum diſpenſatio, 92
Canones jus Eccleſiæ, 137
CP. Canones Synodi ignoti Gelaſio, *ibid.* Synodus ἐνδημοῦσα 286. A quo congregata ſub Anatolio, 287. De ejus privilegiis controverſia, 300. *&ſeq.* Ejus Canones Romanæ ſedi incogniti, 306. 640. 645. 648. Synodus CP. pro Calched. Synodo. 334
Canonum contemtores puniti, 35
Canones ordinatis Epiſcopis & Clericis ab ordinatoribus inculcandi, 36
Canones Apoſtolici quando recepti in Galliis, 758
Canones aliqui Oecumenicæ Synodi an poſſint non recipi, 660. 661
Canonum antiqua verſio, 651
Canonica Regula quid apud S. Leonem, 872
Cantica & centonica interdicta, 235
Carnium uſus non illicitus, 50. An vitandus, 44
Caroſus Monachus damnatus Calched. 298. Ab Imperatore repreſſus, 324. 329. Ablegatur à Monaſterio, 329. Emendatur. *ib.* Non reconciliatur Anatolio, *ibid.*
Carthaginenſis Eccleſiæ privilegia, 820
Carthaginenſis Eccleſia ceteris Africanis diem Paſchalem indicit, 35
Carthaginenſe anni 397. *ibid.*
Carthaginenſe Concilium anni 416. 52
Carthaginenſe plenarium an. 417. & 418. 75
Caſauboni Iſaaci pro Leone teſtimonium, 778
Caſſare quid ſignificet, 871
J. Caſſianus de jejunio ſabbati, 546. *&c.* de Quadrageſimæ jejunio, 551
Caſſiodorus emendatur, 309. locus ejus de Romanorum jejunio expenſus, 556
Cathecumeni, lapſique pœnitentia, 26. 47
Catechumenis quid in Paſchate dandum, 36
Cathari quomodo recipiendi, 24
Cataphryges quomodo recipiendi, 234
Cauſſa illic audienda ubi nata, 534

Celeſtinus Papa conſilio Leonis utitur, 248

Celeſtius Româ pulſus, 689

Celidonius depoſitus ab Hilario Arel. 434. 437. Cujus provinciæ Epiſcopus, 437. 446 Non fuit Metropolitanus, nec Veſontionenſis, nec alterius, 443. 444. Romam proficiſcitur, 266

Cemeleenſe Caſtrum Epiſcopale, 468

Ceponius fuit Galliciæ Metropolitanus, 826. Bracarenſis Epiſcopus fuiſſe videtur, 827

Ceretius cujus Galliarum civitatis Epiſcopus, 863

Ceretius idem ſcribit ad Leonem, 290. Mittit Epiſt. Leonis ad Euſebium Mediolanenſem, *ibid.*

Charitas ſola non peccat, 71

Chorepiſc. ad exempl. 70. 48. Offerre poſſunt ut conſacerdotes, *ibid.* Non poſſunt ordinare Preſbyt. vel Diac. 44. 229. Formatas facere poſſunt. *ibid.* Impoſitionem manuum ſuſcipiunt, *ibid.* Poſſunt facere Lectores, Subdiacon. & Exorciſt. *ibid.*

Chriſtiani Lupi in locum Socratis de jejunio conjectura, 553. Malè accuſat Flavianum, 578

Chriſtianus Lupus diſcuſſus, 844

Chriſtus anno 30. baptizatus, 48

Chriſtiani derelicta Eccleſia ad angulos euntes anathema, 236. Sine Epiſcopi juſſione nec ſine Canonicis literis non eant ad peregrina, 236. Saltare & ballare iis non licet. 237. Symbola ſeu convivia competalia aut collatitia non frequentent, 237

Chrodebertus Turon. Epiſcopus, 759

Chrodeberti ejuſdem Judicium de muliere adultera. 879. Cur iſtud non ediderit Sirmondus, 881

Chromatius unde Romanus Epiſcopus appellatus, 903. 904

Chronicon Orientale emendatum, 325

Chryſaphii mors, 283

Chriſmatio poſt Baptiſma. 237

Civilia quid ſit, 819

Civilis Juris & Eccleſiaſtici communia vocabula, *ibid.*

Clerici excommunicati ab Epiſcopo ab alio non recipiendi, 33. 34. 495. Appellare poſſunt finitimos Epiſcopos, *ibid.* Alieni non ſolicitandi. 34. Illicita & irrita alieni ordinatio. *ibid.* Non diu in alienis civitatibus ferendi, 34. 40. Extorres pro fide, diſciplina & veritate fovendi, 34. Ante annum 25. non ordinentur, 37. Docendi ab infantia, 36

Clericorum accuſatorum judicia quæ & à quibus adornanda, 37. Quid ſi ab Eccleſiaſtico judicio ad publicum cauſſam transferant, 37

Clericorum filii non exhibeant ſpectacula nec ſpectent, 38. An emancipandi Clericorum filii. 38

Clericis Magis & Phylacteria facientibus anathema, 236

Clerici tabernas non intrent, 235. Non fœnus exerceant, 234

Clerici damnati non adeant Imperatorem, 230. Quando & quomodo poſſunt. *ibid.* Ad majorem Synodum appellent, *ibid.*

Clerici propriam Eccleſiam non deſerant. 26. 108. 224. 228. Quæ pœna ſuſcipientium tales, *ibid.*

Clerici non fiant viduarum mariti, 89. 99

Clericus inferior viduam non ducat uxorem, *ibid.* Non Conductores alienarum poſſeſſionum, 108. Quo caſu poſſunt. *ib.* Ad militiam, nec ad ſecularem dignitatem non tranſeant, 109

Clericorum cauſſas cujus ſit diſcutere. *ibid.* Alieni ſine literis ſui Epiſcopi non recipiantur, 110

Clerici conjurantes & accuſantes Epiſcopum vel Clericum, 111

Clerici vagi coercendi, 112. A negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus abſtineant, 222. Deponendi qui poſt ordinationem in gravia crimina lapſi fuerint, 223. Abſque Formata non peregrinentur, 229. 236.

Clerici qui dicantur, 787. An pœnitentiæ ſubjecti, 789

Clerici propinquis non Catholicis nihil rerum ſuarum donent, 38. Non ſint conductores aut procuratores, &c. *ibid.* Non cohabitent cum extraneis mulieribus, *ibid.* Non ordinentur niſi omnes ſuos ad fidem traxerint. *ibid.* Non fœnus accipiant, 27. 39 Sine permiſſu Epiſcoporum nec ſoli ad mulieres accedant, 39. Non conviventur in Eccleſia, 39

Clerici cum mulieribus non habitent, 22. 123. Non transferendi de Eccleſia ad Eccleſiam, 26. 108. 111

Clericorum continentia, 85. 100. 121. 122. 748. 791. Qui corruptus ſit Clericus uxorem non ducat, 100. Non publicè pœniteant, 123. Sine Epiſcopi juſſione ad peregrina non eant, 236. Spectaculis non interſint, 237. Nec dimittere uxores nec iis uti licet, 793. Laxior Orientis diſciplina, 379

Clerici ab hæreſi converſi in eodem ordine

remanere juſſi, 823
Cur ſolis Clericis ab Eccleſia olim interdicta pœnitentia. 780
Clericus ab Epiſcopo abjectus ab alio non recipiendus, 33. Poteſt ille ad finitimos Epiſcopos appellare, *ibid.*
Codex antiquus E. R. primò ſolos Nicænos Canones Sardicenſibus auctos continebat, 643
Codices Canonum, 442
Codicis & ſcriniorum diſcrimen, 646. Quatuor ejus Codd. Mſſ. 651. Præfatio Codicis an ſit Iſidori, 653
Colonarii qui, & à Clero remoti, 798
Communio negata & conceſſa in extremo vitæ, 86
Communionis ſuæ eſſe contentum quid complectatur, 861
Conciliorum utilitas, 577. An Orientalium Acta miſſa in Occidentem, 518
Concilia duo per annum celebranda, 23. 231. Provincialium autoritas, 99. Quodnam perfectum, 231. in definitione fidei & Canonibus non adſunt Laïci, 297
Concilium ſingulis annis habendum, 36
Concilia provincialia non ex diverſæ dominationis Epiſcopis collecta, 529
Concordius Arelatenſis Epiſcopus, 470
Concubinæ quatenus olim licitæ, 794
Concupiſcenti & non concumbenti quid fiat, 47
Confeſſio ſecreta, 341
Confirmationis myſterium dare ſolius Epiſcopi, 95
Chriſmatio duplex, 95. Verba in Confirmatione uſurpari ſolita ſcribere non audet Innocentius, *ibid.* An Energumeni conſignari poſſint à Presbytero vel Diacono, 96
Conſtantinopolitana civitas inter ſedes nullum nomen accepit, 172. 185. 186
Conſtantinopolitanum I. Oecum. 238 Quo ſenſu Romanis ignotum, 873
Conſtantinopolitanum Concil. ſub Flaviano, 149. 490
Conſtantinopolitanum ann. 460. Coram Legatis Domit. & Geminiano, 341
Conſulares Notæ quando mutatæ, 784
Contumelioſi Ebred. Epiſc. cauſſa, 751
Convivia competalia ſeu Symbola, 237
Convivia in Eccleſia illicita, 39
Cornelius Centurio merito operum baptiſatus, 90
Corona Epiſcopalis quid ſignificet, 860
Creſconius Villarenſi Eccleſia jubetur eſſe contentus, 36
Cypriani de Marciano Arel. genuina Epiſtola, 486

Cypriani locus de Eccleſiæ Catholicæ matrice & radice expenditur, 849
Cyrillus Alexandriæ Epiſcop. præſedit Synodo Epheſinæ I. 114. 116. 862. Scripſit ad Leonem Diac. ex Epheſina Synodo de ambitu Juvenalis, 248. 894
Conſulitur à ſancto Leone de Paſchate anno 444. & ad eum ſcribit, 263
Moritur. 266. Ejus Epiſtolæ pro fidei Confeſſione propoſitæ à Leone Papa, 726

D

DALLÆI Calviniſtæ de jejunio ſabbati ſententia, 550. Mala fides, 555
Dalmaticæ uſus quis, 439
Daniël flagitioſus in Epiſcopum ordinatus, 135
Danïelis vagi cauſſa in Galliis, 495
David *Iohannes* Canonem ignoravit de hæreticis ad ſuperiorem gradum non evehendis poſt reditum, 823. Malè inverſum dicit Sardicenſium Canonum ordinem, 590. Sacrilegè Epiſcopos omnes, uno excepto, gradu ſuo dejicit, 595. De Grato Carthag. conjectura rejecta, 823. De Flaviani appellatione, 581. *& ſeq.* Sententia de codice priſco laudata, 639. De Titulis priſci Codicis opinio rejecta, 664. Error de Sacerdotio Chriſti, 490. De Bonifacii loco ſententia, 666. Plura ex Notho panno Epiſt. Leonis ad Afric. elicit, 777. De Eutychis appellatione diſcuſſus, 565. De Domni omiſſione in eadem appellat. 568. De Marciani Arel. Epiſc. cauſſa opinatio, 487. *& ſeq.* Canones quoſdam à Leone citatos ſomniat, 837
David Blondellus malè interpolatam eſſe vult Epiſtolam Leonis, 894. Bene rejicit Epiſtolam de Chorepiſcopis, 629
Decretalia conſtituta Siricii tempore, 124
Defenſor Eccleſiæ Conſtantinopol. 112. Aliarum Eccleſiarum, 130
Defuncti in ſacrificio commendati, 39 Solis orationibus pomeridiano tempore, *ibidem.*
Demetrias Leoni familiaris, 250. Qua occaſione & quando accepit à Leone Epiſtolam *ibid.* Baſilicam conſtruxit in ſancti Stephani honorem, 250. 331.
Diaconorum continentia, 44. 100
Diaconi ſupra Presbyteros non ſint, &c. 27. Abſque Epiſcopo vel Presbytero non baptizent, 220. Non in Presbyterio reſideant tempore ſacrificii vel Tractatus, 220. non ſacri corporis præro-

gationem coram Epiſcopo vel Presbytero, *ibid.* Non ſedeant præſente Presbytero, 235
Diaconus miniſtrans poſt damnationem ſpe reſtitutionis careat, 228. Par conſecratio cum Sacerdotibus, 802
Diaconus poſt peccatum ordinatus deponendus, 48
Diaconiſſæ Paulianiſtarum, 28. Diaconiſſæ non ante 40. annum ordinandæ, 110. Poſt conſecrationem nubens Diaconiſſa anathem. *ibid.*
Diaconicon quibus ingredi liceat, 235
Dictinius Epiſcopus Priſcillianiſta in Hiſpania, 830. *& ſeq.*
Digamus etiam qui ante baptiſmum jam uxorem habuit, 89
Diœceſeon limites, 238
Dionyſii Exigui codex. 639. *& ſeq.* Ad quem & quomodo conditus, 664. &c. Canon Africanus ex eo ſubtractus, 701. Recentiori manu unâ Epiſtolâ auctus, 774. Corrupta in Leone Lectio, 821. Non primus collegit Pontificum Epiſtolas, 762. De eodem plura, *ibid.*
Dioſcorus Alexandr. eligitur, 266. Leonem excommunicat, 283. Cum aliis ſedere prohibitus in Synodo Calchedonenſi, 295. Damnatus & depoſitus. 296. 297. Moritur, 325. De eo chronicon Orientale emendatum, *ibid.* Ejus memoria quouſque in honore habita ab Ægyptiis, 326. Ejus ſcelera, 896
Diptycha quid fuerint, 861
Diſciplina non prætextu penuriæ miniſtrorum relaxanda, 218
Diſciplina in perſecutione durior, 86
Dominica. Quid ſi Laïcus tres Dominicos dies non celebret in ſua civitate, 33. Quid ſi Epiſcopus, *ibid.* Non ſine Eccleſia facere diem Dominicum. *ibid.* Dies Reſurrectionis dictus, 547. Ejus ſolemnitas, 96
Domitianus Epiſcopus Legatus Leonis in Orientem, 338
Domnus primus damnavit Eutychen, 570. Cur depoſitus Epheſi, 278. 601. Damnatus poſt mortem, *ibid.* Reſipuit poſt conſenſum Dioſcoro datum, 605. 609 Scripſit contra S. Cyrillum, 569. Cur Eutyches ei infenſus, *ibid.*
Donatiſtæ an in honore ſuo recipiendi, 40. Quid ſi rebaptizaverint, *ibid.* Novatianis affines, 824
Dorotheus Monachus damnatus in Calch. 298. Turbas agit, corripitur, emendatur, 329

E

EBREDUNENSIS Epiſcopus quando Metropolicis juribus uſus, 521
Eccleſiæ fundamentum quod, 802. Eccleſiæ conventus publici commendati, 51. Privati damnati, 50. Eccleſiarum Occidentalium fundatio, 94. Eccleſiæ provinciæ non ſcindendæ, 110. Eccleſiaſtica diſciplina civili conformetur in novis civitatibus. 111. Eccleſiarum provinciæ duæ non uni ſubdendæ, 132. 135. Eccleſiæ poſſeſſiones quantâ curâ ſervandæ, 232. Cum judicio & poteſtate Epiſcopi & conſcientia Preſbyteri & Diaconi 16. Eccleſiarum ordo, 238. Eccleſiæ bona ſine Epiſcopo vendi nequeunt, 45
Electio majoris ſit numeri, 24
Electio miniſtrorum non fiat à plebe, 234
Ennodii locus emendatus, 869
Epheſini Concilii autores Celeſtinus & Cyrillus, 104
Epheſina Pſeudo-Synodus quando indicta, 276. Quibus artibus, *ibid.* Ejus proceres, 278. Literas Leonis reſpuunt, *ib.* Damnant Epiſcopos Catholicos, *ibid.* Reſciſſa ejus Acta, 280. An conſulto Leone congregata, 575. & 578
Epiſcopi à quibus & quomodo ordinandi, 23. 98. 231. Non transferendi de Eccleſia in Eccleſiam, 262. Etiam violenter attracti, vel perſuaſi ab Epiſcopis, 232. Etiam laïca communione in fine privandi, 28. In aliam non eant provinciam niſi invitati, 28. 230. Epiſcopus cum Epiſcopo litigans ex alia provincia non advocet Epiſcopum, 29. 230. Quandonam in aliena provincia poſſint ordinare Epiſcopi, 29. 232. 238. Non in vico vel in modica civit. 29. Epiſcoporum cauſſæ quomodo retractandæ ex mandato Romani Pontificis, 30. Qui ad comitatum ire queant & quibus cauſſis, 30. Diaconum potius mittant, 31. Ambitioſi & rebellis pœna, *ibid.* Examinandi ab iis, qui ſunt in canali, 32. Non ſint in aliena Eccleſia ultra tres Dominicas, 32. Quid de Epiſcopis non ſuſceptis, 45. Quid de Epiſcopo Eccleſiaſticas res in domeſticas neceſſitates vel aliter impendente, 236. Vocatus ad Synodum non abſit, 236. Epiſcopi in villis non conſtituuntur, 237. Epiſcopalis correptionis ſpecimen, 266. Epiſcopalis dignitatis defenſio, 274. Epiſcopis omnibus dignitas eſt communis, *ibid.* Epiſcopalis

conſtantia quæ debeat eſſe, 295. Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ poteſtatem habet, 313. Epiſcopi invitati alterius provinciæ ordinationi interſunt, 614. An poſſint Epiſcopatu ſe abdicare, 786. Pſeudo-Epiſcopi qui à Leone dicti, 787. Lites dirimendi poteſtatem habuere ab Imperatoribus, 794. Sine Epiſcopo oblationes & primitiæ non dandæ, 50. Alienum clericum non uſurpet, 99. Epiſcopi mortui res nihil diripiendæ, 112. In aliena Eccleſia nihil præſumat, 135. Non veſte ſingulari utatur, 133. 136. Canones ſuos non ignoret, 136. Populum doceat non ſequatur, 137. Silere, grave delictum Epiſcopis, 175. Epiſcopi ab Epiſcopis judicandi, 195. Conniventes contra diſciplinam, quæ pœna maneat, 220. Epiſcopus depoſitus miniſtrans ſpe reſtitutionis careat, 228. Damnatus ab omnibus provinciæ Epiſcopis iterum judicari an poſſit, 230. Ad Epiſcopi judicium vicini quando invitandi, 230. Epiſcopus in Eccleſiam vacantem irrepens ei nunquam præſit, 231. Epiſcopus ordinatus poſſitne miniſterium non ſuſcipere, 231. Quid ſi plebs non conſentiat, *ibid.* Succeſſorem ſibi eligere nequit, 232. Epiſcopus diſpenſator bonorum ſuæ Eccleſiæ, *ibid.* Proprias res ſibi habeat, *ibid.* pauperibus diſpenſet, *ibid.* Ex eis percipiat ſi tamen indiget, *ibid.* Epiſcoporum in Conciliis ſubſcriptiones quomodo, 470

Epiſcopi CP. conatus varii ad ſedis ſuæ ſplendorem augendum, 874

Epiſtolarum Pontificum tria genera, 816

Epiſtolæ pacis, 883

Epiſtola Epiſcoporum V. contra Pelagium non Synodica, 671

Eraſmi judicium de Libro *de Vocatione gentium*, 358. 359

Evagrius Scolaſticus correctus, 846

Euchariſtia defunctis non danda, 36. Panis & vinum aquâ mixtum ſolummodò offeratur, 39. Ab ea primitiæ diſtinctæ, *ibid.* à jejuniis accipienda niſi feria v. *ib.* Oblata pro defunctis, *ibid.*

Euchariſtiæ myſterium obſcurè attingit Innocentius I. 95. Pax intra myſteria data, *ibid.* Nomina offerentium recitanda, *ibid.* Olim non feria ſexta & Sabbato in Occidente celebrata, *ibid.*

Euchariſticæ communionis ritus illuſtratus, 853. Ab infantibus accepta Euchariſtia, *ibidem.*

Eucherius non eſt autor libri *de Vocatione*, 359. Fuit Auguſtinianæ doctrinæ addictus, *ibid.*

Eudoxiani hæretici, 238

Eudoxia Auguſta favet Eutychianis, 315 Monetur à Leone ex Marciani mandato, 316. An profecerit, 317

Eulogiæ quo mittendæ, 234

Eunomiani hæretici, 238

Eunuchi qui non ordinandi, 22

Euphratas Agrippinenſis damnatus in Galliis non appellat, 493

Euphronii Auguſtodunenſis de Clericis Epiſtola, 791

Euſebii hiſt. loca illuſtrata de Lugdunenſi Eccleſia, 473

Euſebius Mediolanenſis à quo ordinatus, 869

Euſebius Dorylæi Neſtorii & Eutychis primus accuſator, 839. Romæ ſuam fidem aperit, 288. Abſolutus, purgatus, reſtitutus, 296

Euſtathii Beryti Epiſcopi cauſſa in Calch. *ibid.* 298

Eutyches accuſatus & damnatus, 271. Ad longinquiora relegatus 291. 322. Ad Leonem ſcribit, 272. Errorem non diſſimulat, *ibid.* Appellationem mentitur, 276. Quatuor libellos ſcribit, 579. Compellavit Petrum Ravennatem, 841

Eutychianiſmi exordia, 271

Eutychiani quibus pœnis affecti, 113. & *ſequent.*

Excommunicati ab uno ab alio non recipiantur, 23. 229

Exorcizare quibus liceat, 235

Extrema-Unctio, 96

F

FERMENTUM per Eccleſias miſſum, 96

Feuardentii ſententia de legatione S. Irenæi diſcuſſa, 481

Fides quæ Catholica, 176

Flavianus quando ad Leonem ſcripſerit, 272. Depoſitus, 278. An quando & à quibus occiſus, 279. Corpus ejus Conſtantinopolim revectum, 289. Abſolutus in Calched. 296. Cur Acta Synodi CP. miſit ad Leonem, 575

Florentius an Viennenſis Epiſcopus, 470

Fœnus clericis interdictum, 234

Fonteius Vaſenſis Epiſcopus ab Arelatenſi conſecratus, 464

Formatarum uſus, 229. 236. 455

Formula fidei Damaſi PP. ad Paulinum illuſtrata, 727. Quo tempore condita, 728. Interpolata, *ibid.*

Formulæ fidei contra Eutychen, 210. 215

Fornicationis pœna, 26

Franciſcus Florens de Ferrandi Breviat. 738

Fulgentius Ferrandus Codice Romano uſus. Quid de Canone xx. Nicæno, 650. Ejus breviatio Canonum interpolata & diſcuſſa, 737. & ſeq.

G

Gallorum Epiſtola ad ſanctum Leonem laudata, 290. Miſſa in Orientem à Leone, 333. Quid Galli de Hilario, 406. 462. An cautè libelli ab eis Romam cum legatis miſſi, 464. 465. Quæ verſio Canonum à Gallis uſurpata ante Carolum Magnum, 765

Galliarum nomine ſola ſæpe Narbonenſis ſolida ſignificata, 857. Unde fidem accepit Gallia, ibid.

Galliarum Epiſcopi, 44. Qui ad Leonem ſcribunt & eorum ſedes, 864. & ſeq.

Galliarum diviſiones variæ, 504

Galliæ & Gallicanæ provinciæ an differant, 529

Gallicanæ diſciplinæ cum Romana collatio, 780

Gallicia in duos Metropolitas diviſa Leonis ætate, 826

Gangrenſe Concilium, 48

Gelaſius Leonis mentem de materia Concilii Calchedon. explicat, 626. De codice teſtatur, 658

Geminianus Epiſcopus legatus in Orientem à Leone, 338

Gennadius Epiſcopus Conſtantinop. avaritiam à ſancta Eccleſia arcet, 323. Electus quando, 341. monitus à Leone, 342

Genſericiana Romæ clades, 330

Germanus Autiſſiodorenſis Hilarii Arelatenſis comes, 434

Gratiâ Chriſti liberum fit noſtræ voluntatis arbitrium, 52. Sine gratia neceſſe ut vincamur, 58. Pauci ad eam in lege confugiebant, 69. Quam gratiam communem facit omnibus autor libri de Vocatione, 382. Pauci perfectæ gratiæ intrepidi amatores, 540

Gratia ad quid adjuvet, 76

Gratiani decretum alicubi malè correctum, 637. 775.

Gratus Carthaginenſis Epiſcopus cur Sardicenſem potiùs Synod. laudavit, quàm Nicænam, 825

Gravius *Henr.* Codicem Rom. vidit, 650

Gregorius I. P. R. quid de continentia Subdiaconorum, 819

Gregorii Turonenſis teſtimonium de primis Galliarum Epiſcopis, 478. De Prætextati cauſſa explicatus, 758

Gruteri *Iani* Notæ diſcuſſæ, 319

Gueſnæi fabulæ de ſancto Leone rejectæ, 247

Guillelmi Eſtii inſignis ſententia, 883

H

Hæretici. Clerici hæretici quomodo recipiendi, 267

Hæreticorum varia dogmata, 49

Hæretico ſcripta vel aſſerta à ſe quædam neganti creditur, 67. 70

Hæretici ex Catholicis facti quomodo redeuntes recipiendi, quomodo apud hæreticos baptizati, 91. 100. In Hæreticorum libris vera à falſis diſcernenda, 163. Damnatâ ſemel hæreſi in Synodo, damnantur ſine Synodo eam Hæreſim profitentes, 171. 178. 180. Cum Hæreticis non dimicandum, 174. Hæretici Incarnationem negantes & non communicantes orationibus Eccleſiæ damnati, 228. Hæreticis non pateat Domus Dei, 234. Hæreticorum cœmeteria & martyria ingredientes fideles multati, *ibid.* Cum Hæreticorum filiis matrimonium interdictum, *ibid.* & 236. Hæreticorum rejicienda convivia, benedictiones, orationes, feſta, *ibid.* Hæreticorum Nicæna damnatio confirmata CP. 238. Hæreſis nota nulli inurenda, niſi notatâ hæreſi, 273. Hæreticorum nomina ex Diptychis eraſa, 288. 291. A quibus Hæreticis baptiſati ſolum ſint confirmandi, 340. 795

Hermes Narbonenſis Epiſcopus, 786

Hilarii tres an & quomodo dicernendi, 359. Hilarii Arelat. Epiſcopatus initia inquiruntur, 361. Hilarius quieſcit à contentione à Leone, 461. Moritur, 462. An ſuperbus in diſſidio cum Leone, 530. Humilitas ejus, 530. & ſeqq. Paupertatis amor in Hilario, 536. Studium erga pauperes, 537. & ſeq. Patenas & Calices vendit ut ſuccurrat pauperibus, 538. Reditus auxit ſuæ Eccleſiæ, *ibid.* An Semipelagianiſmum exuerit, 539. Cur ejus nomen à Celeſtino in Epiſtola ad Gallos omiſſum, 541. Videtur Semipelagianiſmo renuntiaſſe circa annum 444. 541. Ejus panegyriſtæ, 542. A Leone primò laudatus, 543. Quàm malè à pleriſque ſcriptoribus exceptus, 431. E Lirinenſi Monaſterio ad ſedem Arelat. evectus, 433. Cur Germanum Autiſſiodorenſem excurſuum ſuorum comitem ſumſerit, 434. Celidonium deponit, *ib.* & 266 Româ diſcedit & cur 434. 435. Quàm diverſis coloribus à Leone & ab

Honorato depictus. 435. Placat Leonem iratum, 436. Multa in ſua cauſſa ſcribit 436. 532. Romanum Abbatem Preſbyterum facit, 442
Hilarius Narbonenſis Epiſcop. 458
Hilarius Pictavienſis pulſus in exilium non appellat, 493
Hincmarus an vidit Codicem Romanum, 651. Explicat *promulgare* Leonis, 800. De Sardicenſibus Canon. rejecta opinio, 803. Ejus corrupta lectio in Leone, 821
Hipponenſe Concilium, 35
Hiſpalenſis Concilii 2. Canon ſeptimus diſcuſſus, 632. *& ſeq.*
Hiſpani à Gallis ex antiquo acceperunt, 833. 868
Hiſpaniæ antiqua Concilia illuſtrantur, 826. 830
Homicidii pœna, 46
Homuntionitæ qui? 27
Honoratus Maſſilienſis Vitæ ſancti Hilarii ſcriptor, & defenſor, 435
Honorii Imperatoris edictum primum adverſus Pelagianos quando & quibus auctoribus editum, 670. *& ſeq.* 689. Inſtantiâ Africanorum datum, 692. *& ſeq.*

I

JACOBI Capelli ad Socratis locum, de jejunio Rom. conjectura, 553
Ibas depoſitus in Pſeudo-Epheſina Synodo, 278. Ejus cauſſa in Calched. 299
Janſenii Iprenſis rejecta opinio, 706
Idatius fuit Galliciæ Metropolitanus, 826. Lucenſis Epiſcopus fuiſſe videtur, 828
Jejunia Eccleſiæ non ſpernenda, 51. Non jejunandum die Dominica, *ibid.* Sabbati & feriæ ſextæ jejunium, 95. Quadrageſimalis jejunii relaxatio in Italia, 556. Locus Leonis è Serm. 4. Quadrag. correctus, 557. Jejunium ſancti Martini, 560
Jeroſolymitanæ Eccleſiæ privilegium, 24
Illyrici appellationes cur ſibi Leo reſervet, 801
Immolatitiis cibis utentium quæ pœnitentia, 340
Imperatorum Sacerdotales virtutes dicit S. Leo, & qui ab Imperatoribus Gallis remuneratus, 890
Imperatori relata negotia Eccleſiæ è Synodis 2. 277
Impoſitio manuum quid ſignificet, 796
Incarnatum eſt verbum ut caro reſurgat, 204
Innocentii Epiſtolæ ad Victricium adjecta parentheſis, 654. Locus ex Epiſtola ad Macedones explicatus, 667. Locus de imagine pœnit. explicatus, 796
Johannes Alexandrinus depoſitus, 172. 190
Johannes Caſſianus quando de Incarnatione ſcripſit, 247. 248. Leonis amicus, 249. An Gallus, an Scytha, 251. Scribit contra Neſtorium Leonis hortatu, *ibid.*
Johannis Chryſoſtomi doctrina ſpiritualis, 900
Johannes Decurio in Palæſtinam miſſus quo anno? 329
Johannes Preſbyter CP. Romam venit & fidem purgat. 292
Joviniani errores, 124
Irenæus videtur ſolus fuiſſe Epiſcopus in Galliis per aliquod tempus, 477. *& ſeq.* à Pontifice Romano conſecratur, 481. Ejus legationes diſcuſſæ, *ibid.* Quando Romam ivit, 482
Judaïſantibus anathema, 235. à Judæis Xenia & azyma accipere illicitum, 236. vel feſtos cum eis agere, *ibid.*
Julianus Coenſis Vicarius Leonis, 862. Plura de ejuſdem Vicariatus initiis & progreſſu, 884. Quando deſiit, 886. Videtur acta Calch. collegiſſe & Latinè reddidiſſe, 888. Extra legatorum ordinem ſententiam dixit, 297. Locum tenuit in Epheſ. II. Syn. licet non miſſus, 844. Vicibus P. R. ornatur, 314. Limites ejus Vicariatûs, *ibid.* Nuntiorum Apoſtolicorum in Comitatu primus, *ibid.* Actorum Calched. in unum corpus colligere, & latinè vertere rogatur à Leone, *ibid.* Leonis Epiſtolam græcè reddere rogatur, 322 A comitatu diſcedit, & redit ad Eccleſiam ſuam, 335
Julius Puteolanus Epiſcopus non Julianus dicendus legatus Leonis ad Synodum Epheſin. II. 844. Non interfuit Synodo morte, ut ſuſpicor, præventus, *ibid.*
Juliani Pelagiani conatus & itinera, 268
Juliano Pomerio opus de vita contemplativa vindicatur, 365
Juſtelli de antiquo Codice Romano opinio, 669
Juris Eccleſiaſtici verbà à civili tranſlata, 818
Juvenalis Jeroſolym. Epiſcopus ambit Palæſtinæ principatum, 248. 892. 894. Damnatione dignus, 296. Cauſſa ejus cum Maximo in Calched. Syn. 299. In eum tumultus poſt Calched. Syn. 315. Reſtituitur ſedi ſuæ, 325. Concilium cogit, *ibid.*

L

LAODICENUM Concilium. 233
Lapſi ſub Licinio quomodo recepti, 25
Lapſi Catechumeni quæ pœna, 26. Lapſis Epiſcopis & Diaconis quid fiat, 42. 43. Quomodo Laïci lapſi recipiendi, 43. Lapſorum varia genera, *ibid. & ſeq.* Lapſis negata communio in extremo vitæ, 86
Lazarus Epiſcopus Aquenſis depoſitus, 495
Lectores populum non ſalutent, 36. Quouſque legere debent, 38
Lectorum matrimonium & Liberi, 110
Lectionis ſcriptorum SS. PP. in Eccleſia uſus, 899
Legatus à latere quis dictus, 850
Legati Apoſtolicæ ſedis omnium Occidentalium vicem gerunt in Synodis, 585
S. Leo patriâ Romanus, 245. Ejus baptiſmus, 911. Ejus Clericatus & Acolythatus, 246. In Africam defert Zoſimi adversùs Pelagianos ſententiam, 246. A quo factus Diaconus, 247. Celeſtini Papæ adminiſter, 248. Juvenalis ambitum reprimit, *ibid.* Autor Capitulorum de gratia, *ibid.* Libros *de Vocatione gentium* componit, & cur, 249. 258. 365. Epiſtolam ad Demetriadem ſcribit, 250 Sixtum PP. III. defendit, 251. Caſſiani amicus, 249. Eundem ad ſcribendum contra Neſtorium hortatur eſt cur, 251. 232. Inſidiæ Juliani Pelagiani retegit, 252. Duces Romani exercitus reconciliat, 253. Pontifex abſens eligitur, *ibid.* Publica legatione accitus, 254. Quàm piè ſe admovet Eccleſiæ gubernaculis, 254. Difficillimis temporibus factus Pontifex, 255. Viros doctos ſibi aſciſcit, 256. An primus Sermocinatus Romæ, 257. Delegat in Africam. 259. Quàm tenax Canonum. *ibid.* 40. dies orat ad ſepulchr. ſancti Petri. *ibid.* Quantùm pro ordinationibus ſolicitus. *ibid.* Manichæos inſectatur, 260. Gallos delinit poſt Hilarii Arelat. mortem, 460. 463. Epiſtolam adversùs Hilarium munitam Valentiniani Conſtitutione mittit in Gallias, 461. Quænam inſeruit Romano Codici, 647. Eius legatio in Africam, 778. A Caſaubono laudatus, *ibid.* 810. Vindicatus contra Vuittacherum, *ibid.* Pelagianos exagitat. 264. Fraternè monet Dioſcorum, 266. Quomodo Baſſianum Epheſinum depoſuerit, 269. Epiſtolæ Leonis ad Flavianum laus, 275. Subſcribitur, 287. Approbata in Calch. Syn. 296. In dubium vocata & examinata, 297. Synodum in Italia poſtulat, nec impetrat, 279. Quomodo appellationem Flaviani interpretatur, *ibid.* Obviam it ſupplex Imperatori, 282. 283. Brandeum incidit, cum miraculo quod adversùs Calviniſtam vindicatur, 284. A Leone Legatio I. in Orientem, 277. Legatio II. 286. Legatio III. 291. Legatio IV. 292. Legatio V. 314. Legatio VI. 338. Concilium petit in Italia non obtinet, 292. Legati ejus an jure, an privilegio præſederint Syn. Calched. 293. Leo ad Gallos de Synodi Calched. exitu, 302. Quî Anatolii ambitum repreſſit, 305. Qua ratione Canon. 28. Calched. rejecit, 307. Reatum ſuum agnoſcit ſi contra Canones agat, 308. Attilam convenit & flectit, 309. Culpat Romanorum animum malè memorem, 311. Timet menſuram ſuam excedere, 313. Probat Epiſtolâ encyclicâ Acta Calch. in cauſſa fidei, 318. Ejus Epiſtola publicè lecta Alexandriæ, 321. Græcè reddita ejuſdem rogatu, *ibid.* Sigillo Marciani munita, *ibid.* Calumnioſè explicata, *ibid.* 322. 333. Leo it obviam Genſerico, 330. Leoni legatio à captivis in Africa, 331. Poſt cladem Vandali omnia reparat, *ibid.* Invitatus ut iret CP. 334. Moritur, 343. Pace compoſitam Eccleſiam reliquit, quam turbatam invenit, 343. Baſilicas ædificavit, *ibid.* Imaginem Salvatoris depingit, *ibid.* Quo die obierit, 344. Prærogativæ Officii ſancti Leonis, 353. S. Leo interpres B. Petri, *ibid.* Tranſlatio 1. Romæ, 350. Tranſlatio 2. Romæ, 355 Tranſlatio 3. Romæ, 356. Reliquiarum in Germaniam, 353. An ſit Petragoricis ejus corpus, *ibid* Senonis brachium, 354. Idem ad Carmelitas Senonenſes delatum, *ibid.* Pariſiis apud ſanctum Maglorium, 355. Numiſma Baronianum eſt Leonis III. 357. Gratias agit Eulogio pro defenſa ſua Epiſtola apparens poſt mortem, 357. Ejus loca de morte Chriſti explicata à B. Remigio, 392. Suæ infirmitatis conſcius, 432. Ægrè fert Hilarii Arelat. conſtantiam, 435 Agnoſcit jus Metropol. Hilarii in Viennenſem, 458. 465. Quo ſenſu inſcribat ſe Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopum 848. Ejus ſententia de apparitionibus in vet. Teſtam. 850. Ejus conſilium in Vicariorum in Comitatu reſidentium inſtitutione, 884. Sacerdotales vocat Imperatorum virtutes: qui ab Imperatoribus remuneratus, 890. Cur paſſus ſit provin-

cias aliquot Epiſcopo Antiocheno ſubripi ab Juvenale, 892. Ejus Epiſtola *Ad Iulianum*, malè hactenus *Ad Eudochiam* inſcripta, 897. Conſulem unum cùm inſcripſit literis ſuis ſemper Occidentalem, 909. Secreta Miſſæ ejus quando mutata, 512. Canones Sardicenſes non ſervat, 496. Celidonio communionem an rectè ante cognitionem impertierit, 497. Epiſtola de Chorepiſcopis male illi afficta, 629. Juris civilis peritus, 818. Rigidior quàm Nicæni PP. contra Epiſcopos Majorem ſedem ambientes, 821. Ejus ſcripta adverſus Priſcillianiſtas ferè deſcribit Conc. Bracar. I. 829. Epiſtola ad Siculos ſuſpectæ fidei, 837. Delectûs Teſtimoniorum de Incarnatione autor aſſeritur, 846.

Leonis III. locus explicatus, 635. Videtur eſſet auor Epiſtolæ de Chorepiſcopis Leoni I. adſcriptæ, 636

Leo Preſbyter Narbonenſis. 786

Leo Aug. Imperium capit, 232. Acta ab eo pro Eccleſia, 333. Suſtulit hæreticis ſpem Synodi, 337. Rogat Leonem ut faveat Epiſcopis CP. 337

Leontius Forojulii Epiſcopus, 812

Leporii Monachi confeſſio Auguſtini opus eſt, 906

Leunclaii Baſilicon juris, 628

Liberatus Diaconus emendatus, 278

Liberii Papæ decreta generalia ad Provincias, 119

Liberum arbitrium ſibi cauſſa labendi, 57

Libertas primum hominem decepit, 62

Literæ conſecrationis indices à Siricio, 118. Formatæ, 327

Lithurgiæ ordo, 235

Lucentius legatus Leonis in Calched. 293

Lugdunum Viennam obſcuravit, 472

Lugdunenſium Martyrum plures Epiſtolæ, 484

Lupi Tricaſſini Epiſcopi laus & Epiſtola de Clericis, 791

Lupi *Chriſt.* de loco Socratis ſuſpicio rejecta, 553

Lutubenſis Epiſcopus ordinatus ab Arelatenſi, 457. 510

M

Magdalena Chriſtum redivivum priùs quàm Mater Domini vidit, 880. 883

Manichæi Româ expulſi, 260. Eorum error, 854. Sub vini ſpecie non communicant, 260

Marca notatus, 458. 508. 523 635. 803. 629, 639. De Codice antiquo Romano cum Davide conciliatus, 644. Ejus opinio de I. continentiæ lege apud Africanos rejecta, 748. De codice Dionyſii recepto in Galliis diſcuſſus, 751

Marcellinus Subdiaconus miſſus ad Zoſimum ex Africa, 675

Marciani & Valentiniani Conſtitutio reſtituta, 628

Marcianus Aug. Synodo Calched. adeſt, 291. Zelus ejus pro fidei cauſſa, 316. Modeſtia & temperantia. *ibid.* Edictum contra Alexandrinos tumultus. 322. Moritur, 332

Marcianus Arelatenſis Epiſcopus depoſitus à quo, 44. Fuit Metropolitanus, *ibid.* Cauſſa ventilata, 486. An in Synodo depoſitus, 489

Mariæ virginitas poſt partum à Joviniano petita, ab Eccleſia defenditur, 127

Marinus Arelat. Metropolitanus, 448

Martialis Epiſcopi Hiſpani cauſſa, 490

Martinus Bracarenſis Romano Codice uſus, 656. Non Græcus, ſed Pannonius, 657. Quid in ſuo Codice præſtiterit, *ib.* Cujus ſit autoritatis, 658

Martini Turonenſis Epiſcopi obitus, 449

à Martyribus falſis cavendum, 236

Martyrum memoria ſabb. & Dominica, 237

Maſſilia quando ultima comprovincialium facta, 469

Matriculariæ ſeu viduæ & Preſbyteræ Eccleſiarum, 234

Matrimonium inceſtum cum propinquis, 45. 46. Nubentis cum duobus fratribus pœna, 47. Multinuborum pœna, *ibid.* Secundis nuptiis non interſit Preſb. *ib.* Poſt repudium alteri nubere non licet, 87. An uni deſponſata alteri nubere poſſit. 110. Non cum ſerva. *ibid.* Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum eſt, 793 Poſt Matrimonium raptæ puellæ marito reddendæ, 44

Mauguini Præſidis ſententia de converſo ad Auguſtinum Hilarii Arelatenſis animo, 540

Maxima Sequanorum cujus ditionis tempore Leonis PP. 445

Maximi Valentiæ Epiſcopi cauſſa, 457. 495

Maximinus Treverenſis Epiſcopus, 448

Maximus Cynicus exautoratus, 238

Maximus Antiochenus accuſatus & an depoſitus, 330. Ejus cum Juvenale controverſia, 299. Ejus ordinatio diſcuſſa, 609. Non actis Epheſinis accenſenda, 610 Secretò conqueritur apud Leonem de

violatis ſuis juribus, 893
Mediolanenſis Synodus contra Eutychen, 290
Melchiſedech ſanctus, 168
Metropolitani poteſtas, 23. 24. 229. 23 + 308. Non ſint duo in una Provincia, 110. A Metropolitano malè tractatus ad primam ſedem provinciæ provocet, vel ad CP. 111. Metropolitani negligentia taxata, 112. 121 Non differant ordinationes, 112. Jura aſſerta à Leone, 876. An meliùs civitati affixa Metropolis, quàm antiquitati ſacerdotii, 812. In Provinciis ad Romæ Synodum pertinentibus otioſi Metropolitæ, 833
Milevitanum Concilium, 59
Militiam repetentes poſt Baptiſmum quomodo recipiendi, 25
Miniſtros altaris plebs non eligat, 234
Miniſtri ſeu Subdiaconi Diaconicum non intrent, nec tangant ſacra vaſa, 235. Non orario utantur, oſtium non relinquant, 235. Non Panem dare, nec Calicem benedicere, *ibid.* Nec partes tollere in Agapis, *ibid.*
Miſcella hiſtoria de Clade Attilana diſcuſſa, 310
Miſſa ex devotione plebis repetita, 816. Actio & agenda dicta, *ibid.* Ritus celebrandæ Miſſæ varii in Eccleſiis, *ibid.* Offerunt laïci, non conſecrant, *ibid* De Miſſæ ſacrificio ritus antiqui, 814. Quando pluries in Anglia eodem die & ab eodem ſacerdote, 815
Monachi Clerici facti priùs propoſitum ſervent, 100. Non ſint conductores, 108. Sine Epiſcopi voluntate Eccleſias & Monaſteria non ædificent, 108. Subditi ſint Epiſcopis, *ibid.* Eccleſiaſticis rebus & ſecularibus non communicent, *ibid.* Ne fiat ſervus Monachus, *ibid.* Epiſcopi eorum curam habeant, *ibid.* Non aut militiam aut ſecularem dignitatem ineant, 109. uxorem eis non licet ducere, 111. Conjurantes & accuſantes Epiſcopum vel clericum, 111. Vagi coercendi, 112. An & quî ordinandi, 123. 129. 218. Quorumdam ſolitudo quavis frequentiâ major, 129. Palæſtini tumultuantur, 315. Ægyptii Alexandriæ turbas agunt, 319. Monachorum popularis cœtus, 129. Monaſteria Deo ſacra ſemper ſacra remaneant, 112. Servi & originarii, ſine conſenſu dominorum Monachi non fiant, 222. Monachis prædicandi munus interdictum, 319.
Morinorum civitas, 467
Morinus *Johannes* laudatus, 816. Opus ejus de Baſilicis nondum editum, *ibid.* De legato Leonis in Synodo Epheſin. 2. diſcuſſus, 844. De pœnitentia clericorum diſcuſſus, 790
Morti deſtinatos eripere bonum, 90
Mulierum lavacra communia non ſint clericis, nec Chriſtianis, 236. Mulier non virili veſte utatur, 51 Non comas amputet, *ibid.* Non ingrediatur altare, 236. Mulierum raptus prohibitus, 112.

N

NARBONENSIS provinciæ diviſio quando, 504. Utraque Narbon. olim Arelatenſis Epiſcopo ſubjecta, 508. 515
Narbonenſis Epiſcopus ei aliquandiu præfuit, 509. Unde Zoſimus Arelatenſis Epiſc. in eam jura acceſſivit, 508. Narbonenſis inſcriptio, & nova ejus explicatio, 784
Natalitia in Quadrageſima non celebrentur. 237
Neocæſarienſe Concilium, 46
Neonæ Ravennenſi Leo ſcribit, 340
Neophyti non ordinandi, 22. 32. 234
Nicænum I. Concilium, 13. 491. Quo anno celebratum variæ opiniones, 653. Can. 6. à Paſchaſino lectus Calchedone, 654. Canones 8. & 19. explicati, 91. 667. 823. Quintus, 491. 820. Decimus ſextus, 822. Decretum ejus de Paſchate inviolabile, 227. Ejus excellentia ac prærogativa, 307. Can. 20. an in Africa notus, 650. Omiſſus in Codice Romano, 659. In quibus Eccleſiis videtur non receptus, 662. An pro tota Eccleſia omnes conditi, 661
Nicæenſe Caſtrum Epiſcopalis ſedes quando, 467
Nicephorus correctus. 846
Nicetas Aquileienſis Epiſcopus & Nicæas ab aliis diſtinguendi, 903
Nicetas Aquileienſis à Leone inſtructus, 339
Nicolai P. R. I. de jejunio ſabbati inſtituto Romæ à Silveſtro teſtimonium diſcuſſum, 545
Nicopolitani Epiſcopi diſſidium cum Theſſalonicenſi, 818
Nonæ horæ oratio, 235
Nonni cauſſa in Calched. 299
Noriſius quid in librum de Vocatione gentium, ejuſque doctrinam, 381. Notatus & diſcuſſus, 706. 810
Notitiæ Sirmondianæ Galliarum ætas figitur, 467

Novatiani

Novatiani Donatiſtis affines, 824. Quomodo recipiendi, 91. 100. 119. à domo Dei excludendi, 234
Nunciorum Apoſtolicorum origo, 884
Nuptiæ non damnandæ, nec contemnendæ, 50. Nuptiæ ſecundæ legitimæ, ſed pœnitentiæ ſubjectæ, 233. In Nuptiis ballare & ſaltare Chriſtianis non licet, 237. Nubentes alteri viventi marito priori reſtituendæ, 340

O

OBLATIONES ab Epiſcopis & Preſbyteris in domibus non fiant, 237
Occidentales Epiſcopi per quos interſint Synodis. 585. De appellationibus ad ſedem Romanam delatis cognoſcunt, 585
Oeconomi Eccleſiæ Conſtantinop. malè referunt ad publicos judices rationes ſuas, 322
Oeconomum habeant Eccleſiæ Epiſcopales, 112
Octodorum cujus Provinciæ Leonis tempore, 424
Orarii uſus Miniſtris, Lectoribus & Pſaltis interdictus, 235
Ordinationes. Ordinare quid ſignificet, 529. *& ſeq.* 810. Irrita ordinatio ab Epiſcopo alieno facta, 27. 232. 821. Qui ab Epiſcopo moriente ſucceſſor electus, *ibid.* Ordinationum contra Canones cauſſa Epiſcop. ambitio, 130. Non ob penuriam miniſtrorum diſciplina reſcindenda, 218. Quibus temporibus ordinatio facta, 221. Quomodo mutata hora, 813. Quo die & hora, 3 2. 802. Non in Paſchate olim celebrata, 547. An ex Canonibus nulli antiquioribus præferendi, 221. De Ordinationibus à Pſeudo-Epiſcopis celebratis quid Leo ſtatuit, 787. Ordinatis ſine examinatione quid fiat, 25. Lapſi Ordinati deponendi, *ibid.* Ordinatio lapſorum an licita, 43. Ordinatio ab hæreticis facta, quæ, 90. *& ſeq.* Non Ordinandi qui poſt remiſſionem peccatorum ſingulum accepit, 98. Non curiales ordinandus, 101. 218. Nemo abſolutè Ordinandus, 108. Non ſecundæ uxoris vir, vel viduæ. 123. 130. 136. 224. 811. Non qui publicam pœnitentiam egerint. 123. 130. 218. Non qui dudum fuerint vaſa vitiorum, 123. Non feſtinanter & ſine interſtitiis, 121. 123. 129. 134. 218. Nec per ſaltum, 137. Non invitis civibus, 135. An Ordinandi qui ante baptiſmum ſacrificavêre. 44. Non viduârum mariti. 799. 819. Non ſervi, vel originarii, 222. 262. 798. Non illiterati, 223. Non ii qui ſuos omnes non converterint. 38. Non Eunuchi. *ibid.* Non criminoſi. *ibid. &* 262. Non energumeni & arreptitii. 225. Non Laïci, vel Neophyti. 32. 136. 234. De numero Ordinantium Epiſcoporum. 41. Non ii quibus pœnitentia neceſſaria. 90. Non præſentibus Catechumenis. 234. Per omnes ferè Dominicas celebrata Ordinatio Epiſcoporum Carthagine. 41. Non ſine plebis & Cleri conſenſu, 820. Non ex aliena Eccleſia, 38. 135. 820. Non cujus uxor adultera, 47. Non ignoti & non probati Ordinandi, 38. 135
Orientis ſignificationes variæ. 892
Originarii qui & à Clero remoti, 798
Oſtiarii ab oſtiis non abſint, 236

P

PAGANORUM feſtis miſceri non licet. 236
Palæſtinum Concilium. 82. Palæſtini tumultus. 315. Iidem ſedati. 325
Pamelius antiquum Roman. Eccl. Codicem penes ſe habuit, 648. Correctus. 649
Parentes filios, filii parentes alant. 51
Parvuli baptizandi. 75. Parvulis an medius locus reſervatus, *ibid.*
Paſchaſinus Legatus fit ſancti Leonis, 292. Ejus Epiſtola, & ad eam adnotata, 796. Ejus ſententiæ adversùs Dioſcorum exemplar, an genuinum. 875
Paſcha. De Paſchate an. 444. controverſia, 263. 797. Alia de 455. anno, 326. 896. De Paſchali cyclo plura. *ibid.* Paſchales literæ formatæ dictæ. 327
Patriarcharum Orientalium primatus & limites. 23. Patriarchalem ſedem quid efficiat, 308
Paulianiſtæ redeuntes ad Eccleſiam an baptizandi & ordinandi, 27. 91
Pauli Oroſii conſultatio contra Priſcillianiſtas, 723
Paulinus Diaconus cur ex Zoſimi juſſione Romam non ierit, 675
Paulinus Trevirenſis injuſtè depoſitus, 493
Peccatum quomodo non admittit natus ex Deo, 71. Peccatum an quis non habeat, 76. An poſſit in hac vita non habere, 70. Peccatum ad mortem explicatur, 165. Peccatum in Spiritum ſanctum quî inſolubilis, 165. In Peccato quo-

modo obdurati Judæi, 167. Quomodo: *Ne convertantur, &c.* 168
Pelagius diu vixit Romæ, 65
Purgatus in Oriente, *ibid.*
Pelagiani nullum locum relinquunt gratiæ Dei, 52. In quonam gratiam ponerent, 53. Parvulos dicebant ſine Baptiſmo ſalvandos, 54. 63. Contra eos ſubſcribere jubentur Epiſcopi Africani ex Edicto Impp. & mandato Aurelii, 81. Româ expulſi & proſcripti, 77. 84. Medium locum dabant parvulis, 75 Synodorum in Pelagianos ſynopſis Chronica, 671. Capitula excerpta ex Geſtis Palæſtinis, 82. De Synodis in eoſdem Africanis conjecturæ, 672. Damnati in Epheſina Synodo, 805. A Leone, *ibid.*
Pervincus Aſturicenſis Diaconus, 268
Petavius *Dionyſ.* de loco Socratis opinio rejecta, 552. Ejus opinio de legatione S. Irenæi, 481. De doctrina temp. 798
S. Petrus quomodo in conſortium divinæ unitatis aſſumtus, 810
Petrus ſimulans non ſequendus, 163. Imbecillis ejus inſcitia cùm finxit, 163 Quem ejus diem feſtum commemoret Valentinianus Auguſtus, 282. De ejus catenis, 284. Petri nomine ſedes Apoſtolica ſæpè ſignificatur, 857
Petri Chryſologi teſtim. de jejunio Quadrageſ. 556
Petronius Preſbyter legatus Arelatenſium ad Leonem pro juribus Eccleſiæ ſuæ, 289. 465. 466
Philippus Labbe ex una Epiſtola Petri Chryſologi duas facit, 840
Photii Epiſcopi Tyri cauſſa, 298
Photius CP. Canones novem Synodi Africanæ agnoſcit, 699
Phylacteriorum ſuperſtitio, 236
Pœnitentia pro qualitate peccatorum imponenda, 233. Pœnitentia eorum qui interfuerunt feſtis Paganorum, 44. Graviorum, & leviorum peccatorum pœnitentia, 96. Peccatorum pondus æſtimare Epiſcopi eſt, 39. 96. Ejus, quæ velata nupſit vel corrupta eſt, poſt mortem mariti differenda, 101. Permiſſa judicio Epiſcopi, 39. 96. Publica pro ſecreto Peccato. 101. Pœnitentes non à Preſbytero niſi conſulto Epiſcopo reconciliandi, 39. Pœnitentia Apoſtatarum, 40. 119. Eorum qui actâ pœnitentiâ militiam, voluptates, nova conjugia, *&c.* amplectuntur, 120. Ante abſidem imponenda, 40. Scenicorum, *ibid.* Monachorum laſcivientium, *ibidem.* Pœnitentium fervor examinandus, 26. Pœnitentibus decedentibus dandum Viaticum, 26. Fer. 5. ante Paſcha reconciliandi, 96. Non expectanda in periculo mortis, *ibid.* Pœnitentibus nullum ſacramentum datur, nec Extrema-Unctio, 97. Nemini neganda in extremis, 134. Pœnitentia inter publicam & confirmationem media, 795. Pœnitentiæ imago apud Innocentium I. *ibid.*
Poſſidonius Cyrilli & Dioſcori legatus Romam. 266
Pothinus I. Epiſcopus Lugduni & Martyr, 481
Pragmatica rejecta in rebus Eccleſiaſticis, 298
Prædicandi munus quibus permiſſus, 895
Prætextati Rothomagenſis cauſſa explicata, 758
Precibus nemo utatur non probatis, 39.
Preces ad Patrem dirigantur, *ibid.*
Presbyteri nihil agant ſine Epiſcopis, 44. Continentia Presbyt. & quæ pœna nubentis, fornicantis, adulterantis, 47 Presbyter poſt corporale peccatum ordinatus deponatur, *ibid.* Ante annos 30. Non ordinandus, 48. Preſbyter non ordinetur, qui in ægritudine baptizatus, *ibid.* Non conregionales an & quomodo poſſint offerre, *ibid.* Non chriſma conficiunt, 219. Non conſignent, *ibid.* Non orationis, vel actionis ſacræ licentiam ſibi præſumant coram Epiſcopo, *ibid.* Non ſedere, *ibid.* Non tractare veneranda myſteria, *ibid.* Non Subdiaconos vel Acolythos facere, *ibid.* Graviter poſt ordinat. peccantes deponendi, 223. Presbyter contemto Epiſcopo proprias Collectas agens deponendus, 228. Presbyter miniſtrans poſt depoſitionem ſpe reſtitutionis careat, *ibid.* Ordinationis ordinem ſervent inter ſe, 270. Suo juri cedere iis non licet, *ibid.* Presbyteris quid commune cum Epiſcopis; quid non, 633. An in Baptiſterium cum Epiſcopo introibant, *ibid.* Non conſecrent Virgines non conſulto Epiſcopo, 40. An baptiſare coram Epiſcopo vel Confirmare, 635. Non reconcilient pœnitentes inconſulto Epiſcopo, 39. Presbyteræ apud Græcos, 234
Primatus provinciales qui, 874
Principaliter, quo ſenſu, 809
Principes leges ferunt de velo virginitatis, 340
Priſcillianiſtæ reviviſcunt in Hiſpania, 266. Contra eoſdem fidei regula, 722

Priſcillianiſtarum hæreſis. 828
Principum enſe an benè proſtrati. 829
Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani induſtria. 900
Proculi Maſſilienſis cauſſa. 493
Projecti Epiſcopi cauſſa in Galliis. 499 Cujus provinciæ Epiſcopus. 500
Promulgare, quid Hincmaro. 645
Proſper Aurel. Epiſcopus non eſt autor libr. *de Vocatione Gentium*. 363. 365. Proſper Aquit. non eſt autor libri de Promiſſionibus & Prædict. dim. temp. 265. Computum Paſchale ſcribit. 328. Explicatus de Synodis Africanis. 677. 679. Correctio ejus tentata. 678
Proterii electio Alexandriæ. 319. 899 Literæ ad ſanctum Leonem. 321. Bedæ de his hallucinatio. *ibid*. de Paſchate conſulitur. 327. Dejicitur & occiditur. 332. 899
Prudentius Trecenſis Epiſcopus novam Leonis Epiſtolam refert. 905
Pſalmi ab idiotis compoſiti, ſeu vulgares in Eccleſiis non dicantur. 235. 237
Pſaltæ Canonici. 234
Pſaltarum matrimonium, & liberi. 110
Pulcheriæ reſtituta autoritas. 286

Q

QUADRAGESIMALIS hebdomadæ ultimæ, feria v. non ſolvendum jejunium. 237. In Quadrageſima natalitia Martyrum non celebrentur. 237. In Quadrageſima nuptiæ, aut natalitia non fiant. 237
Quartadecimani à domo Dei arcendi. 234 Quomodo recipiendi. *ibid*.
Quatuor-Tempora. 221

R

RAVENNIUS Arelat. Hilario ſuccedit. 462. Metropolitæ & primatus honore potitus eſt. 463
Regenſe Concilium. 495. 519. 521
Rothomagum quando cœpit clarere. 467.
Rebaptizatio Catholici inexpiabile ſcelus. 910
Regulus Diaconus legatur ad Leonem pro jure Arelatenſis Eccleſiæ. 289. 466
Reliquiarum largitio rara primis ſeculis. 439
Rex & Sacerdos ſimul, nemo poſt Chriſtum. 168
Reſponſalium munus. 314
Rigberius de Synodi Africana diſcuſſus. 704
Romanus Pontifex ſententiæ Conciliorum executor. 171. 182. A Canonibus accepit jus appellationes examinandi. 172. 173. 174. 491. Petri Vicarius. 174. Jus ſolvendi cujuſlibet Epiſcopi ſententiam ſibi tribuit. 183. Ad eum ex more referri ait Gelaſius cauſſas Epiſcoporum, non ait ſecundùm Canones, vel divinum jus. 195. An PP. RR. conſuevisſent concionari. 257. An adeſſe Synodo extra Italiam. 277. Romanæ Synodi duæ vulgo confuſæ. 281. Romana Eccleſia unicum Codicem ex antiquo habuit. 338. & 339. Romanorum Pontificum laudata & vindicata ſinceritas & autoritas. 779. Romani Pontificis Epiſtolæ Gallis in pretio ante Dionyſium Exiguum. 792. Romana diſciplina purior. 793. 794. Romanæ ſedis Primatus. 23. Canonibus confirmatus. 178. Rom. Pontifex dat judices novos Epiſcopo poſtulanti. 29. Quomodo retractari faciat Epiſcoporum cauſſas in Provinciis. 30. Diſcutit cauſſas euntis ad Comitatum. 31. Romanam Eccleſiam qui audire conſueverunt. 91. Romanæ ſedis Pontifex proprium judicium emendat. 93. Quas Eccleſias fundavit per ſe vel à ſe miſſos. 94. Majores cauſſæ ei referendæ. 99. Romana Eccleſia Symbolum Apoſtolorum ſemper ſervavit. 127. Cum mortuis ante reconciliationem non communicans ab aliis diſcrepat. 794. Jus Relationis habet à Conciliis. 803
Romanorum circa jejunium relaxatio. 556
Romanum Concilium contra Arianos. 214
Romani Monachi Vitæ fragmentum ſubdititium. 437. *ad uſque*. 443
Rufini verſio Canonum Nicænorum in uſu apud Gallos. 765. In pretio fuit ille in Occidente. 768. Signaculum fidei à Chromatio accepit. 804
Ruſticus Epiſcopus Gallus alter à Narbonenſi Epiſcopo. 852
Ruſticus Narbonenſis Epiſcopus ſeceſſum meditans à ſancto Leone retinetur. 260. De eodem plura. 779. *& ſeq*. Ubi Monachus. 782
Ruſticus E. R. Diaconus Calched. Synodum recenſet. 627

S

SABBATI otium judaïcum interdictum. 235.
Sabbati jejunium in Eccleſia Romana. 544. & ſeq. Qua occaſione inductum. 548
Sabbati Lectio Evangelica. 234
Sabellium damnavit Synodus. 181
Sabiniani Perrhæ Epiſc. Cauſſa in Calchedonenſe. 300
Sabinianus Preſbyter Narbonenſis, 786
Sacerdotes antiquæ legis, tempore vicis ſuæ ab uxoribus abſtinebant. 121
Sardicenſe Concilium. 28. 491. 496
Sardicenſis Concilii Canones jus appellationum Romano Pontifici detulere. 491. Quando in Gallia uſurpati. 764. Quomodo ex iis argumentetur Leo in cauſſa Flaviani. 587. Qua occaſione conditi. 589. An de reviſione, an de appellatione intelligendi. 590. Cur eos non laudat Leo in cauſſa Hilarii. 492. An eorum ordo inverſus. 590. Sub Nicænorum nomine laudati. 655
Salonius Epiſcopus ad Leonem ſcribit. 290. Ubi Galliarum Epiſcopus. 863
Saltationes & ballatus prohibentur. 237
Saturninus Arelatenſis Metropolitanus in Synodis Arelatenſi & Biterrenſi. 448
Saturnini Tolozani Epiſcopi Vita antiquiſſima. 478
Scenicis converſis reconciliatio non neganda. 40
Schiſmaticis non admiſceri inter orandum. 236
Scrinia & Codex quî differant. 646
Scripturarum ſanctarum Canon. 40. 88. 237. Soli legantur in Eccleſia. 237.
Servi à Dominis non retrahendi. 50
Simoniaci in Calched. damnati. 107, A Gelaſio. 219. 225
Siricii Epiſt. ad Afric. ſuppoſititia diſcutitur. 744. Ex Innocentii Epiſtola ad Victricium ſumta. 746
Siricii Epiſtola an & quando in antiquo Codice. 668
Sirmondus (Jac.) diſcuſſus. 809. Vidit Romanum Codicem. 650
Socrates Hiſtor. confutatus de numero hebdomadarum Quadrageſimalium. 551. Et de Sabbati Quadrageſimalis jejunio. 552. Favit Novatianis. 554. De jejunio Romanorum non audiendus. *ibid.*
Spectacula & loca ſuſpecta ſemper Chriſtianis omnibus interdicta. 38
Stephanus Papa II. reſpondet conſultus. 760
Stephani Epheſini Cauſſa Calchedonenſis. 300
Subadjuvæ qui fuerint. 898
Subdiaconis an & quando licitum vel illicitum connubium. 792. 793. 819
Superſtitionibus addicti pœna. 46
Suppoſititii fœtus facilè dignoſcuntur, 648
Symbolum Apoſtolorum Eccleſia Romana intemeratum ſemper ſervavit. 127. Symboli acceptio & redditio ante baptiſmum. 237. Symbolum doceantur baptiſati in ægritudine. 237. De eo Leo pluribus. 712
Symboli Athanaſiani autor inquiritur. 729
Symmachus PP. Metropolitam Arelatenſem agnoſcit. 466
Sympoſii Epiſcopi Priſcillianiſtæ res diſcuſſæ. 830. 831
Synodus Romana, ubi Celeſtius damnatus, quando celebrata. 688
Synodus gubernet omnia in provinciis. 238. 491. Quatuor tantum generales recepit Gallia ſeculo 7. 879. & 881
Synodica Antiochenæ Synodi ſub Domno. 570
Synodale Concilium & Synodale judicium in quo differant. 850

T

TARENTASIENSIS civitas, cujus provinciæ Leonis tempore. 522. Epiſcopatus ejus & religionis exordia. 524. Viennenſi ſubjecta. 522
Talaſſius Andegavenſis Epiſcopus. 791
Thalaſſius Epiſcopus Cæſareæ damnatus in Calchedonenſi. 295
Taurinenſe Concilium. 449. 508. 515. Canon. 2. de controverſia Prim. Viennenſis. 450
Thelenſe Concilium examinatur. 735. & ſeq. An Theleptenſe dicendum. 736. Quâ ſuppoſitum occaſione. 742
Theodoritus depoſitus. 278. An appellavit. 281. Locus datus in Syn. Calched. 295. Ejus cauſſa examinata Calch. 299. A Leone admonitus literis. 319. Omnibus modis purgatus & laudatus. 628. Flaviano in fidei cuſtodia junctus. *ibid.*
Theodorus Forojul. conſulit Leonem. 308 Cur Metropolitam non conſuluerit. 876
Theodoſius Imperator jubet Concilium CP. ſub Flaviano retractari. 275. In

Eutychen propenſus, Flaviano infenſus. 278. 283. Moritur. 284
Theodoſius Monachus Palæſtinorum tumultuum autor. 315. 329. Vagus & extorris. 329
Theophilus Alexand. ſanctus vocatur quo ſenſu. 867
Theophilus Cyclum Paſchalem condit. 326. Probatus. 328
Theſſalonicenſis Vicariatus. 264. 801. Cur Theſſalonicenſis Epiſcopus nominatus in Eutychis libello. 571. Ejus privilegia. 572
Timotheus Ælurus ſeditionem in Proterium ciet & ejus locum occupat. 332. Quatuor ei Epiſcopi adhærent. 335. Leonis Epiſt. & Syn. Calched. damnat. 339. Damnatus in Concilio CP. 341. Conſtantinopolim venit. 342. Ejicitur à ſede Alexandriæ. *ibid.*
Timotheus Solophaciolus Alexandriæ factus Epiſcopus. 342
Timotheus Diaconus Alexandrinus legatus de ordinatione Solophacioli. 342
Titulis ſuis quando deſignari cœperint Preſbyteri Romæ. 846
Toletani I. Concilii an ſit Regula fidei ei annexa. 722. à Patre Filióque procedit, ei additum. *ibid*
Toletana Synodus ſub Leone illuſtrata. 724
Toletanæ Synodi plures malè confuſæ. 830. Profeſſiones fidei in una contentæ, ſuppoſitionis vel interpolationis ſuſpectæ. 831
Traditio inveſtigata in rebus fidei. 868
Trappæ Abbatia hac ætate celebris. 395
Turonenſe Concilium II. explicatur. 757
Turribii Aſturicenſis nomen, elogium, Epiſcopatus. 824. *& ſeq.* An idem ille & Leonis Notarius. 825. Priſcillianiſtas inſectatur. 268
Tuſdritanum Concilium. 239

V

VALENTIA prædicatores ab Irenæo recipit. 480
Valentinus Arelatenſis Epiſcopus Metropolitanus in Concilio Agrippinenſi. 448
Valentini Concilii I. ſubſcriptiones an genuinæ. 470
Valentiniani III. Aug. Conſtitutio de cauſſa Eccleſiæ. 458
Valerii Comitis neceſſitudo cum ſancto Auguſtino. 694 Ejus ſtudium & officia pro fidei cauſſa contra Pelagianos. *ibid.*
Valeſii *Henrici* opinio de legatione ſancti Irenæi. 481
Vandalica clades Romæ. 330
Vaſenſis Epiſcopus ab Arelatenſi ordinatus. 464
Veſtium non communium uſus damnatus. 50. *&* 51. de Veſtibus Eccleſiaſticorum. 133
Veranus Epiſcopus ad Leonem ſcribit. 290 Vencienſis fuit Epiſcopus. 863
Veneticum Concilium de continentia Clericorum. 791
Veritas quomodo defendenda. 273
Verus Epiſcopus Viennenſis in I. Arelat. Synodo. 448
Veſontio ab Irenæo fidem recipit. 480
Veſperæ oratio. 235
Viaticum decedentibus pœnitentibus dandum. 26
Victorii Aquitani Cyclus Paſchalis. 329
Victor Capuanus Victorii Cyclum perſtringit. 329
Victricius Rot. Romæ commoratus. 101
Viduæ profeſſæ quomodo puniendæ ſi violent propoſitum. 224
Viduæ non velandæ. 221
Viduitas laudata. 128
Viduæ ſeu Matriculariæ Eccleſiarum. 234
Viennenſis provinciæ ſtatus & Epiſcopi. 851. Epiſcoporum illius Libellus ſupplex ad Leonem pro Arelatenſi privilegio aſſertus. 854. *& ſeq.*
Viennenſis Eccleſiæ ſtatus 2. ſæculo. 472
Viennenſis Provinciæ diviſio. 465. Cur ita nominata. 471. Quo ſenſu Metropolis. 471. Unde tot in ea provincia turbæ. 503
Viennenſis Epiſcopus non interfuit ordinationi Ravennii. 524
Vindemialis Epiſcopus Africanus miſſus ad Comitatum ab Africano Concilio. 677
Virgines. Propoſiti earum & Conſecrationis diſcrimen. 794. Virginitatem profeſſæ & prævaricantes quid? 45. Quando pœnitentiæ ſubjiciendæ. Virginitatem profeſſæ ſeu velatæ ſeu non. 101. Virgo quæ ſe vovit Deo non nubat. 111. Virginum excellentia. 126. Quibus temporibus velandæ. 221. Virginibus ſacris ſe conjungentes à communione arcendi. 224. Velum quâ ætate acceptum. 340
Vitalis & Miſenus Legati Apoſtolici ab Acacio corrupti. 161
Voſſii judicium de autore lib. *de Vocatione Gent* 358. Emendatur. 361. 363. 381. Ejus ſententia de differentia doctrinæ autoris *de Vocatione Gentium* à Proſpero. 381

Urſus Epiſcopus Gallus depoſitus. 495

Uſſerius de Synodo Africana diſcuſſus. 704. 705.

Uſura interdicta. 799. Clericis præſertim. 39

Z

ZACHARIAS Papa à Gallis conſultus non à Dionyſio Canones mutuatur. 760

Zoſimus Papa à calumniis hæreticorum vindicatus. 655. Prævaricationis ac timiditatis accuſatus à Juliano. 691. Mandatum ejus Fauſtino legato datum de Epiſcopis ad Comitatum navigantibus. 699. Nihil definit ante recepta Africanorum ſcripta. 709. Ejus Epiſtolarum pro Arelatenſi Primatu ſinceritas aſſerta. 453. 508. An ſuſpectus & deceptus in negotio Arelatenſi. 457. 512

BIBLIOTHEQUE ROYALE

FINIS.

Corrigenda in hoc Tomo ſecundo.

PAG.	LINEA.	ERRATA.	CORRIGE.	PAG.	LINEA.	ERRATA.	CORRIGE.
28	4 *à fine*	qui	quod	454	33	Metropolicam	Metropoliticam
51	28 *marg.*	quæ	quâ	466	39	dediceris	didiceris
75	29	intelligatur	*adde* quia	486	7	appellanti	appellandi
106	19. *col.* 1.	Theotocou	Theotoco	503	4	Narbonenſæ & Alpinis	Narbonenſis & Alpinæ
109	2. *Notæ.*	Propriùs	Propiùs	509	*ult.*	recenſerat	recens erat
129	15	nonullos	nonnullos	511	40	fiſcitabatur	ſciſcitabatur
149	25	ſubliſſimæ	ſublimiſſimæ	512	6	partium	ſpatium
254	4	dteinebant	detinebant	513	17	lapſus eſt *adde*	memoriâ
265	16	hunc	tunc	514	5	conſuetudinis... eriam	conſuetudini... etiam
280	15	Theſſalonienſem	Theſſalonicenſem	578	15	fideri.	fieri
284	31	in Pixide	in Pixidem	612	6	tota	tota
703	34	, illes,	ille *ſine virgulis*	687	2	conjugum	conj ugium
312	25	Cœmiterii	Cœmeterii	707	31	comminiſcit	comminiſcitur
338	9	igicitur	igitur	736	2	eat	non eat
359	14	neminit	meminit	822	37	inſtincti	inſtinctu
372	39	communiteus urpari	communiter uſurpari	798	13	captivatis	captivitat.
387	37 *leg.*	non eſſe *&* *lin.* 38.	parentis prę-varicatione	799	26	Natalitium	Natalium
407	40	quas *adde*	pertractat	804	*ult.*	circa	*dele*
434	25	mediocrum	mediocrium	892	50	ſeimna	ſemina
447	1	Metropolicæ	Metropoliticæ				

Cetera facilè Lector emendabit.

BIBLIOTHECÆ REGIÆ

INV. RÉSERVE
C 1797

SANCTI LEONIS OPERA

TOM. II.

C
804
2